

8473

Dem Nachdruck liegt das Exemplar der Universitätsbibliothek Heidelberg zugrunde.

Signatur: D 9982

Die fehlerhafte Paginierung wurde beibehalten. Das Format des Nachdrucks ist kleiner als das der Vorlage.

DEDALUS - Acervo - FFLCH

20900022907

LEXICON

MANUALE

AD SCRIPTORES MEDIE ET INTIME LATINITATIS.

Nachdruck der Ausgabe Paris 1866
Printed in Germany
Herstellung: Strauss & Cramer GmbH, 6945 Hirschberg II
ISBN 3 487 06426 X

LEXICON

MANUALE

AD SCRIPTORES MEDIE ET INFIMAE LATINITATIS,

EX GLOSSARIIS

CAROLI DUFRESNE D. DUCANGII, D. P. CARPENTARII, ADELUNGII, ET ALIORUM,

IN COMPENDIUM ACCURATISSIME REDACTUM;

OU

RECUEIL DE MOTS DE LA BASSE LATINITÉ,

DRESSÉ

POUR SERVIR A L'INTELLIGENCE DES AUTEURS, SOIT SACRÉS, SOIT PROFANES, DU MOYEN AGE,

PAR

W.-H. MAIGNE D'ARNIS.

Chaque auteur avait des habitudes de vocabulaire et de style qui lui étaient propres; et ce serait renoncer à toute critique que d'accepter, comme une explication de la valeur des mots, la signification qu'un écrivain né dans un pays différent avait donnée à des formes semblables.

(E. du MÉNÉ.)

PUBLIÉ

PAR M. L'ABBÉ MIGNE,

ÉDITEUR DE LA BIBLIOTHÈQUE UNIVERSELLE DU CLERGÉ,

OU

DES COURS COMPLETS SUR CHAQUE BRANCHE DE LA SCIENCE RELIGIEUSE.

TOME UNIQUE.

1 VOLUME, PRIX : 12 FRANCS.

S'IMPRIME ET SE VEND CHEZ J.-P. MIGNE, ÉDITEUR,
AUX ATELIERS CATHOLIQUES, RUE D'AMBOISE, AU PETIT-MONTROUGE,
BARRIÈRE D'ENFER DE PARIS.

1858

AVERTISSEMENT.

I. — « Dans les villes fondées, comme Rome, par des aventuriers sortis de vingt patries différentes, la langue ne peut avoir d'abord ni unité ni harmonie. Tant qu'elle n'a pas été fixée par une longue habitude, elle reste ouverte à toutes les importations et subordonnée à toutes les influences successives qu'elle développe l'histoire. Les femmes étrangères auxquelles s'unirent les premiers Romains et les populations des villes conquises qu'ils obligèrent de s'agglomérer avec eux, amenèrent donc nécessairement de grands changements dans leur langage. Plus tard, leurs succès militaires et la prépondérance qui en fut la suite attirèrent à Rome tous les ambitieux et les mécontents de l'Italie, et chacun y apportait des formes particulières de langage qui influèrent insensiblement sur l'idiome public. Cicéron, qui ne se rendait un compte exact que des changements qui s'étaient opérés sous ses yeux, disait, en parlant des contemporains de Lælius et de Publius Scipion : *Recte loquebantur, sed hanc certe rem deteriore vetustas fecit, et Romæ, et in Græcia : confluxerunt enim et Athenas et in hanc urbem multi inquinata loquentes ex diversis locis*. Tous les critiques reconnaissent cette modification du latin par les langues étrangères. Saint Isidore disait dans ses *Origines* : *Unaquæque gens facta Romanorum cum suis opibus vitia quoque et verborum et morum transmisit*, et l'exact Quintilien s'exprimait en termes aussi positifs : *Verba, aut Latina, aut peregrina sunt; peregrina porro ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines, instituta etiam multa, venerunt*. Il n'est pas même resté dans ces généralités; il a indiqué des mots gaulois, puniques et espagnols, qui avaient pénétré dans la langue.

« Toutes les classes n'acceptaient pas cependant ces corruptions avec la même facilité; bientôt il s'en était formé une dont l'habitude des grandes affaires avait rendu le goût plus difficile et la pensée plus active et plus exigeante. Elle avait insensiblement poli cet idiome grossier des premiers temps qui sentait l'ail; et effacé de son vocabulaire des archaïsmes qu'Ennius employait encore dans ses vers. Alors, comme le dit Charisius, le latin *regendum se regulæ tradidit et illam loquendi licentiam servituti rationis addixit*. L'imitation passionnée du grec finit même par lui donner une consistance et une fermeté qui le préservaient du moins des plus brusques et des plus profondes altérations. Mais le peuple était resté étranger à ces doctes perfectionnements; l'habitude était la seule loi qu'il reconnût, et les incohérences de sa langue la disposaient à se grossir, sans examen, de tous les mots nouveaux que les autres habitants de l'Italie introduisaient à Rome, et que les vétérans y rapportaient continuellement des pays les plus éloignés. Avec le temps, il s'y établit donc, comme partout, deux langues, l'une politique et littéraire, que des règles positives et des modèles universellement acceptés, retenaient dans une certaine fixité; l'autre, beaucoup plus flottante, que les écrivains nomment *sermo rusticus, plebeius, quotidianus, usualis et pedestris*, où puisait ce jeune homme *veterum verborum cupidissimus, et plerasque voces nimis priscas et ignotissimas in quotidianis communibusque sermonibus expromens*, dont il est parlé dans Aulu-Gelle. Dès le temps de Cicéron, elle ne consistait pas seulement dans une mauvaise prononciation, que les lettrés eux-mêmes affectaient quelquefois, mais dans l'emploi de mots tombés en désuétude ou empruntés à des langues étrangères, et de formes plus régulières en apparence, qui ne tenaient aucun compte des exceptions consacrées par l'usage et l'autorité des grammairiens. » — « Dans cette langue « rustique, a dit un membre de l'ancienne Académie des inscriptions, » on n'affectait pas de

« mettre des inversions dans les phrases; l'on ne s'astreignait point à décliner un nom sur une déclinaison plutôt que sur une autre, et il en était de même des verbes par rapport aux conjugaisons; on employait toujours les prépositions, non-seulement devant les noms de lieu, comme nous le faisons en français, mais on les joignait encore aux ablatifs, que les grammairiens supposent être gouvernés par des verbes ou des prépositions snus-entendues. » On disait, par exemple, *impletus de vino, libri referti de nugis, cetera de genere hoc, caput de aquila, inter hominibus*, etc., au lieu de *impletus vino, libri referti nugis, cetera hujus generis, caput aquila, inter homines*, etc. On se servait des mots *impotionare* (empoisonner), *cambiare* (changer), *menare* (mener), *battuere* (battre), etc., de préférence à ceux de la bonne latinité. Enfin, *esse* et *habere* étaient employés comme nos auxiliaires *être* et *avoir*, et les pronoms *ille, illa, illos*, transformés en *elle, ella, ellos*, faisaient l'office de nos articles *le, la, les*.

« L'existence d'un patois romain n'a besoin d'aucune preuve particulière; c'est une conséquence nécessaire de l'histoire de tous les idiomes. Il suffit de comparer les premiers monuments littéraires aux ouvrages du siècle d'Auguste pour être certain que des différences capitales séparaient la langue du peuple de celle des lettrés. On est allé jusqu'à les supposer assez profondément distinctes pour avoir cessé d'être intelligibles à qui n'en avait appris qu'une. La langue populaire semblait même au Poggio plus vivace que l'autre; il affirmait en avoir retrouvé des mots qui n'étaient point entrés dans l'italien; mais la plupart des savants reconnaissent que cette séparation d'un patois de la langue littéraire avait été l'origine et le commencement de la formation des idiomes vulgaires. »

II. L'introduction des soldats étrangers dans les armées romaines, à la faveur des guerres civiles, vint introduire une quantité prodigieuse de mots nouveaux dans l'idiome populaire, et y fit admettre en même temps des tournures insolites, de grossiers barbarismes, toutes choses qui ne tardèrent pas à réagir violemment sur la langue des classes éclairées. La corruption devint même si prompte que, du temps de Quintilien, *totus pene mutatus* (erat) *sermo*.

A défaut de l'arrivée des étrangers à Rome, la propagation de la langue latine aurait d'ailleurs suffi pour l'altérer. Les Romains s'étant fait de leur langue un moyen d'unité et de force, l'imposèrent aux nations vaincues; mais, comme on l'a remarqué plus d'une fois, un peuple n'abandonne un idiome pour en adopter un autre, qu'en opérant en quelque sorte une espèce de compromis tacite entre les deux idiomes, qu'en conservant dans l'un, sous une forme plus ou moins dénaturée, des mots, des tournures, des flexions de l'autre. C'est en effet ce qui arriva: le latin, une fois répandu dans les provinces, y éprouva des corruptions considérables et d'autant plus profondes que l'étude journalière des bons écrivains ne pouvait pas en arrêter, ou du moins en modérer les effets. Le mal était déjà grand du temps de Cicéron, qui reconnaît une physiognomie toute particulière à la langue latine que l'on parlait en Espagne. Il était à son comble à l'époque de saint Jérôme, qui déclare ne pouvoir répondre de l'ignorance de ses copistes. Ces altérations n'obéissaient à aucune règle; chacun bariolait son langage comme il l'entendait, imaginait les formes les plus bizarres, les barbarismes les plus étranges. A la langue de la ville étouffée avait succédé une langue flottante, sans principes arrêtés, donnant droit de cité à toute acquisition nouvelle, indépendante dans ses allures, et faisant fi des entraves imposées par les grammairiens. « Selon les convenances du moment, chacun empruntait à d'autres idiomes des mots dont il déguisait à peine l'origine étrangère par une terminaison latine. Des différences de jour en jour plus profondes ne tardèrent pas à caractériser la langue de chaque province. Elle s'éloignait davantage du latin là où les barbares étaient plus rapprochés de la population romaine par leurs mœurs, leurs croyances et leur influence dans le pays. Des circonstances purement locales, qui agissaient chacune d'une manière différente, modifiaient même la nature des corruptions. L'empire de l'habitude est si puissant sur le langage que les altérations dépendaient en grande partie

des sons dont l'oreille était le plus souvent frappée, et l'on prenait naturellement dans les idiomes les plus voisins les néologismes dont on avait besoin pour rendre des idées nouvelles ou suppléer à une connaissance imparfaite du latin. Des variantes de prononciation et de vocabulaire s'introduisirent donc à la langue dans les villes les plus voisines, même en Italie où la langue dut se conserver plus pure que dans les provinces éloignées de toutes les traditions du bon langage. » Ces différences portaient sur les mots et sur les formes grammaticales; elles constituèrent, quand elles eurent se systématiser, le germe des idiomes néo-latins.

Il ne faut pas ensuite oublier que, ainsi que nous l'avons déjà dit, la formation des mots nouveaux et des règles syntaxiques nouvelles était livrée aux mille caprices des écrivains qui puisaient de préférence dans tel ou tel idiome, grec, saxon, franc, arabe, etc., selon leur patrie ou leur inspiration du moment. Le sens des vocables n'était même pas arrêté d'une manière positive; comme l'a fort bien dit M. E. Duméril, chaque auteur avait des habitudes de vocabulaire et de style qui lui étaient propres, et ce serait renoncer à toute critique que d'accepter comme une explication de la valeur des mots, la signification qu'un écrivain né dans un pays différent avait donnée à des formes semblables. L'époque où vivait un écrivain n'influa pas moins sur sa langue, continue le même critique. Avec le temps, le dépérissement des études devint plus complet, les souvenirs classiques s'effacèrent davantage, et les mots s'écartèrent plus capricieusement de leur valeur primitive. Il n'est peut-être pas un seul mot exprimant une idée ou un usage technique qui n'ait reçu quelque altération, et cette altération, tardive dans certains pays, a été, au contraire très-hâtive dans d'autres. Quelques exemples donneront une idée de ces changements de signification. *Templum*, sous les mérovingiens, n'était guère employé pour désigner un édifice sacré, on se servait ordinairement des mots *basilica, ecclesia*. A la même époque, *monasterium* et *canobium* signifiaient une église, même une église cathédrale; un monastère s'appelait *casa Dei*, et on donnait souvent, à partir du *vi^e* siècle, le nom de *capella* à une église paroissiale. Le mot *prioratus* n'a paru qu'au *xie* siècle; on se servait auparavant des mots *cella, cellula, monasterium, abbatiola*. *Sophista*, qu'Aulu-Gelle regardait comme un titre d'honneur, prit une acception défavorable après le *ixe* siècle. *Barbaras* signifia tour à tour étranger, non romain, païen, grossier et cruel. *Romana lingua*, qui voulait dire primitivement la pure latinité, finit par ne plus être qu'un latin corrompu; *honor* servit à nommer un fief noble; *castrum*, une ville fortifiée; *pagus*, une ville et sa banlieue; *exemplum*, une terre défrichée; *patrocinia*, des reliques de saints; *patria*, une famille; *nutritus*, un enfant naturel, etc.

III. Tant que le latin fut une langue généralement connue, l'usage suffit toujours pour tenir au courant de ses variations; quand il perdit de sa popularité, on fut obligé de les expliquer par des notes placées dans les manuscrits, aux endroits les plus obscurs. Enfin, lorsque l'ignorance fut à peu près complète, il devint utile de dresser des listes des formes insolites, des recueils des altérations les plus difficiles à comprendre; alors se formèrent des glossaires, se dressèrent des dictionnaires. Plusieurs de ces travaux sont parvenus jusqu'à nous; quelques-uns même ont été publiés; d'autres, en plus grand nombre, gisent encore dans la poussière des bibliothèques. Au *xvie* siècle, quand l'Europe savante, n'ayant plus rien à demander à l'antiquité païenne, se jeta sur l'histoire nationale, les érudits comprirent tout de suite que les progrès seraient impossibles dans les nouvelles études; que les instruments des vieux âges seraient lettre morte, si des livres spéciaux ne venaient en expliquer le mystérieux idiome; on se mit donc à l'œuvre, mais ce ne fut qu'au siècle suivant que parurent les premiers résultats de la philologie des vieux âges. Spelman publia en 1626 la première partie de son *Glossaire*, qui ne fut terminé qu'en 1664. Quatorze ans après, en 1678, notre immortel du Cange fit paraître en 3 volumes in-fol. le livre qui a immortalisé son nom, le célèbre *Glossarium ad scriptores mediæ et infimæ Latinitatis*. Mais ce livre n'était pas seulement un dictionnaire des mots latins corrompus, c'était une véritable encyclopédie du moyen âge, dont les proportions, déjà considérables, le devinrent bien davantage lors-

que, par les soins des savants religieux D. Nicolas Toustain, D. Lepelletier, D. Maur d'Antine et D. Carpentier, parut, de 1733 à 1766, la grande édition bénédictine en 10 vol. in-fol. Cette édition a été reproduite, avec des améliorations, par un éditeur moderne; mais la nouvelle édition, comme l'ancienne, doit à son prix élevé de n'être accessible qu'à quelques privilégiés. Les travailleurs peu favorisés de la fortune attendent un dictionnaire des termes des bas siècles, assez eomplet pour faciliter l'intelligence des écrits de ces temps reculés, et en même temps, d'une valeur commerciale assez modeste pour n'être inabordable à personne. Ce dictionnaire, nous l'offrons aujourd'hui; remplira-t-il réellement l'objet pour lequel nous l'avons composé? Ceux à qui nous le destinons en jugeront. Pourra-t-il tenir lieu du grand *Glossaire*? évidemment non. Le colossal travail de du Cange sera toujours indispensable toutes les fois qu'on voudra faire des études approfondies sur le moyen âge.

Quelques mots maintenant sur le plan que nous avons suivi. Nous n'avons admis que les mots certains; tout vocable qui nous a paru venir d'une mauvaise lecture a été retranché. Nous avons également supprimé les formes orthographiques de tous les mots faciles à reconnaître malgré leur altération. Nous n'avons pas été plus indulgent pour les termes languedociens, espagnols, italiens, etc., donnés par les continuateurs de du Cange pour des mots latins, à moins qu'ils ne se trouvent dans les Vies des saints, auquel cas nous avons cru devoir les maintenir. Enfin, nous avons élagué certains mots qualifiés noms communs et qui sont véritablement des noms propres de villages, de rivières, de ruisseaux, etc. D'un autre côté, nous avons introduit un grand nombre de mots pris dans les ouvrages des écrivains ecclésiastiques, et dans plusieurs glossaires inédits dont nous avons dû la communication à la bienveillance d'un ancien fonctionnaire du gouvernement. Ensuite, à chaque mot, nous avons, autant que possible, ajouté la signification française et le terme correspondant dans l'idiome dont il est originaire. Sous ce dernier rapport, nous avons, pour la philologie du droit, de vifs remerciements à adresser à M. J. de Vaud..., un des plus savants jurisconsultes de l'ancien barreau de Bordeaux.

INDEX EXPLICATIF DES PRINCIPALES ABBREVIATIONS.

- A. Anno.
 ABD. Abbas, abbatia.
 ABD. CONCIL. Abbatia Conclensis in Ruthenis.
 ACH. SPIC. Acherii Spicilegium.
 ACT. Acta.
 ADAMN. Adamnus.
 ÆG. AUR. VAL. Ægidius Auræ Vallis monachus.
 AGNEL. Agnellus.
 AGOB. Agobardus.
 AIM. Aimoinus.
 ALD. AQ. Albertus Aquisensis.
 ALC. Alcuinus.
 AMPL. COLL. Amplissima collectio.
 ANAST. Anastasius Bibliothecarius.
 AND. Andegavensis.
 ANG. Angeriacensis.
 ANGL. Anglia, Anglicus.
 ANN. PRÆM. Annales Præmonstratenses.
 AP. Apud.
 ARAT. Arator.
 ARM. Armorica.
 ARN. Arnobius.
 A. SS. Acta Sanctorum a Bollando edita.
 A. SS. BEN. Acta Sanctorum ordinis S. Benedicti.
 AUREL. Aureliensis.
 AUDELIAN. Aurelianensis.
 AUS. Ausonius.
 AVEN. Avenio.
 BALD. DOL. Baldricus Dolensis.
 BAL. MISG. Baluzii Miscellanea.
 BAR. Baronius.
 L. DE BREYD. Bernardus de Breidenbach.
 BENEH. Beneharuensis.
 BER. MON. Bernardus monachus.
 BESL. Beslins.
 BIBL. Biblia.
 BRIVAT. Brivatensis.
 BRUS. Brussel.
 BUS. Buschius.
 CAD. Cadurcensis.
 GER. NOM. Cærimoniale Romanum.
 CÆS. Cæsarius.
 CAM. Cameracensis.
 CAM. COM. PAR. Camera computorum Parisiensis.
 CAM. PEN. Camillus Peregrinus.
 CAN. HIB. Canones Hibernici.
 CAP. Capitularium.
 CAR. Carolus.
 CAR. C. Carolus Calvus.
 CAR. M. Carolus Magnus.
 CARTIL. Carthaginiensis.
 CENG. Cencius.
 CH. Charta.
 CHARTUL. Chartularium.
 CHH. MET. EPS. Chrodegandus Metensis episcopus.
 CHR. Chronicon.
 CL. MAR. Claufricus Mamertus.
 CLEM. Clemens.
 COD. CAN. Codex canonum.
 COD. JUST. Codex Justiniani.
 COD. TH. Codex Theodosii.
 COM. Comitatus, comes.
 CON. Conradus.
 CONC. Concilium, concilia.
 CONC. MISP. Conciliorum Hispaniæ corpus.
 CONS. Consul, consules.
 CONST. Constitutio.
 CONST. CANM. Constitutiones Carnicitarum.
 CONSUE. Consuetudo, consuetudines.
 CORN. KEMP. Cornelius Kempius.
 D. CHRYS. D. Chrysostomus.
 DIG. Digestorum libri.
 DITH. Diltmarus.
 DU BOUL. Du Boulay. (*Historia Universitatis Parisiensis*.)
 DUEL. Duellius.
 EBN. DET. Ebrardus Bethuniensis.
 ECCL. Ecclesia.
 ECCL. CONST. Ecclesia Constantiensis.
 ELMH. Elmham. (*Hist. Henrici V.*)
 ERIG. UPS. Ericus Upsalensis.
 EUGH. Eucherius.
 EUGEN. Eugenius.
 EXON. Exoniensis.
 FELID. Felibianus.
 FIDEM. Fidemicensis.
 FISCAN. Fiscanensis.
 FLET. Fleta.
 FLOD. Floardus.
 FLOR. Floriacensis.
 FORM. ANDEG. Formulæ Andegavenses.
 FON. ARAG. Fora Aragonica.
 FORM. BAL. Formulæ Baluzianæ.
 FORT. Venantius Fortunatus.
 FONTES. Fortescatus. (*De Laude legum Angliæ*.)
 FRID. Fridericus Imperator. (*Lib. De venatione*.)
 G. CHR. Gallia Christiana.
 GAL. Gallice, Gallis, Gallos.
 GALT. MON. Galfridus Monemuthensis.
 GEST. Gestia.
 GL. Glossarium.
 GOLD. Goldastus.
 GREG. M. S. Gregorius Magnus.
 GREG. TUN. Gregorius Turonensis.
 GUIB. Guibertus.
 HAR. Harinolphus.
 H. EPISC. AUTIS. Historia episcoporum Antisiodorensium.
 H. DE KNYG. Henricus de Kuyghton.
 HILD. Hildebertus.
 HINCM. Hinemarus.
 HISP. Hispanis.
 H. SAND. Historia Sandionysii.
 HUNG. Hungaria.
 INN. Innocentius.
 INSG. Inscriptio.
 INT. Interpres.
 INV. Inventarium.
 IRM. Irmio abbas.
 ISID. Isidorus.
 ITAL. Italis, Italos.
 ITIN. Itinerarium.
 JAC. DE VITR. Jacobus de Vitriaco.
 J. DE J. Joannes de Janua.
 JOAN. Joannes.
 JOAN. SAN. Joannes Sarisberiensis.
 L. Lex.
 LACT. Lactantius.
 LAMB. ARD. Lambertus Ardensis.
 LAURISH. Laurislianensis.
 L. BAW. Lex Bavariorum.
 LEG. Leges.
 LEM. Lemovicensis.
 L. H. I REG. ANGL. Leges Henrici I regis Anglorum.
 LIB. MIR. Liber miraculorum.
 LIB. NIG. SGAC. Liber niger Seaccarii.
 LING. Lingociensis.

L. LONG. Lex Longobardorum.
 LOR. M. BRIT. Lohmelli Historia Britanniae.
 L. RIP. Lex Ripuariorum.
 L. SAL. Lex Salica.
 LUC. Lucius.
 LUG. CAL. Lucifer Calaritanus.
 LUD. Ludwig, Ludovicus.
 L. WIS. Lex Wisigothorum.
 MAB. Mabillonius.
 MAD. Madox. (*Formula Anglica*.)
 MAR. FOR. Marculfi Formulae.
 MART. AMPL. COL. Martenii Amplissima collectio.
 MAT. PAR. Mattheus Paris.
 MAUR. Mauriniacensis.
 MEIST. Meisterlinus.
 MICH. SCOT. Michael Scotus.
 MISS. GOT. Missale Gothicum.
 MON. ANGL. Monasticon Anglium.
 MON. VAL. SAR. Monachus Vallis Sarnae.
 MORIG. Morigiacensis.
 MUR. Muralori.
 N. C. UPT. Nicolaus Uptonus.
 OBIT. Obituarium.
 OCC. Occitania.
 OES. Oeselius.
 OL. Olin.
 OL. MAIL. Oliverius Maillardus.
 ORD. REG. FR. Ordinantia regum Francorum.
 ORD. VIT. Ordericus Vitalis.
 OTT. MOR. Otto Morena.
 PAP. Papias.
 PASC. RAD. Paschasius Radbertus.
 PASS. Passini.
 PET. DAM. Petrus Damianus.
 PET. DE CRESC. Petrus de Crescentiis.
 PET. DE VIN. Petrus de Vineis.
 PET. VEN. Petrus Venerabilis.
 PEZ. Pezsius Bernardus. (*Anecdota*, etc.)
 PICT. Pictaviensis.
 PIRM. ABB. Pirminius abbas.
 POENIT. Penitential.
 PRIOR. Prioratus.
 PRIOR. DE PAR. Prioratus de Paredo.
 PRISC. Priscianus.
 PRUD. Prudentius.
 RAB. MAUR. Rabanus Maurus.
 RAD. DE HENG. Radulphus de Hengham.
 RAD. DIC. Radulphus de Diceto.
 RAD. GL. Radulphus Glabertus.
 RAP. DE CAR. Rapphanus de Caresinis.
 REG. Regestum, Regesta.
 REG. MAG. Regula Magistri.
 REG. TEMPL. Regula Templariorum.
 REG. VIS. OD. Regestum visitatio Odonis Rothomagensis archiepiscopi.
 RIG. Rigordus.
 ROL. Rolandinus.
 ROTH. Rothomonsis.
 RUST. Rusticus Helpidius.
 RYM. Rymer.
 SAL. Salica.
 SALV. Salvianus.

S. AMBR. S. Ambrosius.
 S. AUG. S. Augustinus.
 S. AVIT. S. Avitus.
 S. BERN. S. Bernardus.
 S. BERT. S. Bertinus.
 S. BON. S. Bonifacius.
 S. COL. S. Columbanus.
 S. CYPR. S. Cyprianus.
 S. EUL. S. Eulogius.
 S. FLOR. S. Florentinus.
 S. HIER. S. Hieronymus.
 S. ILL. S. Illarius.
 S. IREN. S. Irenaeus.
 S. MART. S. Martialis.
 S. PAULIN. S. Paulinus.
 S. REM. REM. S. Remigius Remensis.
 S. SERG. S. Sergius.
 S. TH. S. Thomas.
 S. VAND. S. Vandregesilius.
 S. VED. ATR. S. Vedastus Atrabatenensis.
 S. VICT. S. Victor.
 S. VIN. GEN. S. Vincentius Canomaneus.
 SILV. GIR. Sivester Giraldus.
 ST. AREL. Statuta Arelatum.
 ST. AST. Statuta civitatis Astensis.
 ST. AVEL. Statuta Avellae.
 ST. AVEN. Statuta Avenionis.
 ST. COM. VEN. Statuta comitatus Venaissini.
 ST. DALPH. Statuta Dalphinata.
 ST. GEN. Statuta Genuensis.
 ST. MED. Statuta Mediolanensis.
 ST. ORD. DE SEMP. Statuta ordinis de Sempinghat.
 ST. PLAC. Statuta Placentiae.
 ST. RIP. Statuta Ripariae.
 ST. SAL. Statuta Saluciarum.
 ST. SAON. Statuta Saonae.
 ST. SCOT. Statuta Scotica.
 ST. S. CL. Statuta S. Claudii.
 ST. SYN. Statuta synodalia.
 ST. VEN. Statuta Venetorum.
 STEPH. DE INV. Stephanus de Investura.
 TAB. Tabularium.
 TAD. TALEMUND. Tabularium Talemundi.
 TH. OTT. Th. Otterbourne.
 THWROC. Thwroezius.
 TRAD. FULD. Traditiones Fuldenses.
 TUD. Tudebodus.
 TUL. Tullensis.
 TUTEL. Tutelensis.
 UGH. Ughellus.
 UGUT. Ugotio.
 UNIV. Universitas.
 US. ORD. CIST. Usus ordinis Cisterciensis.
 VEN. Venaissinus.
 VOS. Vosiensis.
 W. Willelmus.
 W. BRIT. Willelmus Brito.
 W. DUGD. W. Dugdalus. (*Antiquitates provinciae Warwicensis*.)
 W. MALM. Willelmus Malmesburiensis.
 W. TYR. Willelmus Tyrius.
 WAL. STRAB. Walafridus Strabo.

LEXICON

MANUALE

AD SCRIPTORES MEDIAE ET INFIMAE LATINITATIS,

OU

DICTIONNAIRE ABRÉGÉ

Des termes usités dans les Monuments écrits

ET PARTICULIÈREMENT

DANS LES ÉCRIVAINS ECCLÉSIASTIQUES DU MOYEN ÂGE.

Chaque auteur avait des habitudes de vocabulaire et de style qui lui étaient propres, et ce serait renoncer à toute critique que d'accepter comme une explication de la valeur des mots la signification qu'un écrivain n'eût dans un pays différent, avait donnée à des formes semblables.

(E. ou MÉML.)

A

A. — Prima littera alphabeti. — Quibusdam 500 designat. Si recta linea superaddatur 5000 significat. — In superscriptione cantilenae, ut alius elevetur admonet; cuius usus litterae Petrus Romanus, Caroli Magni tempore, auctor est. — A, prima littera vocis Graecae ἀνά, comminatio. Qua littera glossarum Scripturae sacrae scriptores lectorem praemonere solebant, prophetiam esse duntaxat comminatoriam. Sic in pluribus codicibus, manuscriptis prioribusque eorum editionibus ad c. xxxviii Isaiam ante verba: *Dispone domui tuae*, etc.; et Jonae, c. iii: *Adhuc quadraginta dies*, etc., littera A praenotatur. — In veteribus instrumentis praesertim saeculi xii, A saepissime ponitur pro E ante M finale: *talam, qualam, realam*, quia tunc temporis sic pronuntiare consueverant.

A et AB, — praepositiones, ut jam apud antiquiores aliquot ante adverbium occurrunt passim: a peregre, ab intus, ab foras; sic in medii et infimi aevi scriptoribus maxime abundavit: a longe, pro longe; a diu, pro dudum; a foras et a foris, pro extrinsecus, forinsecus; ab hert, pro hesternus; a retro, reliquum debita pecunia, unde et a retro esse, reliquari, Gallice être reliquataire, devoir un reste de compte.

AA. — Quodammodo ponitur a recentioribus

Latini scriptoribus, ut longum a significaretur ad pronuntiandum: *aala*, pro *ala*. Insuper quenti tempore, aspirationem inseruerunt, ut *aalaa*, pro *ala*.

AAGIATUS. — Egressus annos alienae tutelae; *majeur, qui a l'âge*; ol. *aagid, aagé, aagid*, etc.

AASIENTIA. — Idem q. AISANTIA.
 AASITUS. *Vid.* AISATUS.

AALAGIA. — Agri villarum viciniore; *terres, champs situés aux abords des lieux habités*.

AAMUND. — Idem q. AMUND.
 AASAMENTUM. — Idem q. AISAMENTUM.
 AASANTIA. — Idem q. AISANTIA.
 AASENTIA. — Ead. notione.

AATIA. — *Vid.* ATIA.

AATILUS. — Illaesus, nil damni passus; *qui n'a pas souffert, non endommagé, sain et sauf*.

ABA. — Idem quod HUBA.

ABA. — Latinis est, quod Graecis ἀβή, compellatio scilicet, qua apud veteres honoris causa, junior seniorum fratrem affari consueverat. Sic junior seniore aut parentem voce ἀβή aut ἀββα, soror sororem vocem ἀββα, compellabat. Est autem aba vox Syriacae originis ab אבא, dilexit, unde אבא, pater, quorum utraque ab Hebraeorum אבא, voluit, dilexit, et אבא, pater, repetuntur.

ABABTISMUM, ABABTISTUM. — (A p. et

βακτηριον, mergo.) Instrumentum chirurgicum ad perforandum lassi capitis calvariam, terebella; *trépan*.

ABACINARE. — Oculis privare, excæcare, præsertim per ferrum candens, aut pelvim ferream vel æream (quam Galli vocant *bassin*, unde vocis etymol.) oculis excæcandis objectam; *aveugler*; ol. *abaciner*.

ABACINUS. — Italis subobseurus, opacus; *obscur*, *ténébreux*, *noir*. (De eo dicitur quod non clarus apparet.)

ABACISTA. — Qui abaco operam dat, ratiocinator, supputator; *calculateur*, *arithmétique*; ol. *abaciste*.

ABACOT. — Pileus augustalis regum Anglorum coronis duabus insignitus; *chapeau royal des rois d'Angleterre*.

ABACTOR. — Pro exactore seu publicano. — Fur jumentorum et pecorum, abigens; *ravisser*, *voleur de bétail* (il le vole en le chassant); ol. *abacteur*.

ABACUS. — Præter notos significatus (*comptoir*, *damier*, *buffet de service*, *table corré servant, dans les festins, à déposer les pots et les verres*, *table de Pythagore*; ol. *abacie*, *abace*, *abacon*), sumitur etiam pro *arithmetica* ipsa, quia arithmetici in abaco, vel mensa pulvere conspersa numerorum notas delineabant. « Gerbertum (archiepiscopum) Remensem a Saracenis Hispanis didicisse astrologiam, *abacum*, cæterasque artes. » (Wilelm. Malmesb.) Hinc *libri signati per abacum* sunt codices notis numericis per singulas paginas signati.

ABADAGIUM. — Compotatio seu comestio. « *Bouyragin*, comestiones, pastus, potationes seu *abadagia*, exigere quasi ex debito non formidans. » (*Conc. Tarrac.*)

ABADIA. — Vox Hispanicæ originis qua non abbatia modo, sed et prædia etiam honoratiora significantur; eadem significatione qua *honor* sumitur. *Vid. Honor*.

ABADILIS. — Abbatiali dignitati congruus, decens.

ABADIR. — Lapis species; *espèce de pierre*. (Isid.)

ABALIUD. — Quod ab alio pendet, inferiorius; *ce qui dépend de quelqu'un ou de quelque chose, qui est au-dessous*. « Quoniam et alias confitemini istud, si quando illos (deos) supplicio nostro videmini ulcisci: *abaliud* a majore defenditur; pudeat igitur deos ab homine defendi. »

ABAMURUS. — Murus muro additus; *mur bâti latéralement à un autre pour le soutenir et le fortifier, contre-mur*.

ABANDONNAMENTUM. — Proclamatio seu licentia; *proclamation* ou *permission*; ol. *abandonnement*. « Nullus potest nec audet venari... nisi per curiam *abandonnement* et licentia data. » (A. 1379.)

ABANDONNARE. — Publico banno edicere, permittere aut vetare; *proclamer à son de trompe*, *permettre*, *défendre*. « Prædictum nemus in defensum ponere vel *abandonnare* mihi non licet. » (*Chartul. Artemar.*)

ABANDONNIUM. — Res arbitrio cujusque exposita, præsertim de bonis mobilibus vel immobilibus in pignus seu cautionem assi-

gnatis pro pecunia debita, venditione aut permutatione cavende et firmanda; *garantie*, *ce qui garantit une chose*, *ce qui la rend sûre*. — *Dare in abandonnum et ponere in abandonnum*, idem est ac oppignerare, obligare; *engager*, *donner en gage*, *mettre en gage*, *hypothéquer*.

ABANDONUM. — Ead. notione.

ABANDUM. — Ead. notione.

ABANDUNNARE. — Ut *ABANDONNARE*.

ABANEC. — Cingulum sacerdotale. « *Abanec* cingulum sacerdotale rotundum, polemita arte, ex cocco, purpura, jacintheque contextum; ita ut flores atque gemmæ in eo esse viderentur distinctæ. » (*Gloss. vet.*)

ABANES. — Ead. notione.

ABANGUA. — Ut *ABENGA*.

ABANNATIO. — (Ab *ab* et *annus*.) Annuum exsilium propter voluntariam eadem commissam; *exil d'un an entier qu'on faisait subir à celui qui avait commis un meurtre involontaire*; ol. *abannation*.

ABANTE. — E conspectu; *de devant les yeux*.

ABAPTISTUM. — Ut *ABAPTISMUM*.

ABARCA. — Hispanis quoddam calceamenti genus, ex caprina seu boaria pelle, sæpissime ex funibus confectum, ad aspera et montosa loca peragrandi habile et aptum, prætereaque pastoribus ac rusticis hominibus in montanis ipsis valde commune; *chaussure ou sandale de corde*. *Hisp. alpargatas*.

ABARCENUM. — Pro *ABARTENUM*.

ABARNARE. — Rem clam et occulte gestam probationibus judicialiter manifestare; *faire preuve juridique d'un fait secret et occulte*. « Si homo furtivum aliquid in domo sua occultaverit et ita fuerit *abarnatus*, reatum est ut inde habeat quod quæsit. » (*Leg. Kan. reg. Angl.*)

ABARRARE. — Pretio conducere; *louer*, *prendre à sa solde, à loyer*. « Annulo suo *abarravit* me dominus. » (*S. Agn. Off.*)

ABARTENUM. — Inhonestum; *honteux*, *méprisable*, *déshonnéte*, *laid*.

ABARTIA. — Insatiabilitas; *insatiabilité*, *gloutonnerie*.

ABAS. — Bardus, hebes; *lourd*, *sot*, *bête*, *stupidus*. — Epilepsia; *mal caduc*, *épilepsie*.

ABASA. — Infirma domus, quasi sine base; *maison peu solide*. (Isid.) Alibi, domus *abasa*, id est aliis ædificiis separata, quasi leprosorum; *maison isolée, solitaire*.

ABASCANTUS. — Infasciabilis, in quem nihil valent quævis fascina; *qui ne peut être fasciné*. *Abascantos* numerat Tertullianus inter eos, apud quos questionem habendam, cum quis de hac vita egredieretur somniabant Valentiniiani.

ABASSARE. — Demittere, minuire; *casser*, *abattre*, *détruire*.

ABASTARDARE. — Bastardum, seu notum aut illegitimum pronuntiare; *déclarer bâtard*; ol. *abastarder*.

ABASTRA. — Folia vitis; *feuilles de vigne*. (*Vet. Gl.*)

ABATARE. — Prosternere, dejicere; *faire*

tomber, détacher. « Si quis nomen de barco *abbatiderit*. » (*Lex Sal.*) — Ligna succidere; *couper du bois*. « Si aliquis aliquem invenit in memoribus suis *abatantem*. » (A. 1228.) *Vid. ATTRONCARE*. — Pretio dimouere; *diminuer de valeur*; ol. *abattre*. En style monétaire: « Si tempore solutionis hæc moneta Melgoriensis fuerit *abatuda* seu deteriorata. » (A. 1209.) — *Abatare se*, bona deconquere, mensarias rationes mala fide creditoribus renuntiare; *frauder ses créanciers en consommant son bien*.

ABATERE. — Ead. notione.

ABATIS. — Vel potius *a batis*; qui præest halo. *Vid. BATUS*. — Mensura frumentaria; *mesure de capacité pour les grains*. *Abatis avenæ*, avena necessaria equo; *ration d'avoine pour un cheval*.

ABATRAN. — De rei pretio detrahere; *déprécier*. « Quod avara civium (Corraterii) non vilificabant nec *abattran*, ut præferant avara extraneorum. » (*St. Mass.*) — Significat etiam *abatarc*. *Vid. hanc vocem*.

ABATUA. — Monetæ minutiore species videtur, eadem forte quæ infra *abenga*. « Cum controversia erat... super decem denariis et una *abatua* de censu, » etc.

ABAUCTOR. — Pro *ABACTOR*.

ABAUCTUS. — Pro *ABACTUS*.

ABAUDIRE. — Exaudire; *écouter*, *entendre*. « Quidem et ego Ingo episcopus vos, qui sapra jugales *abaudivi*, et recte petitiones vestras intellexi. » (A. 1033.) — Contemnere, non audire; *mépriser*, *dédaigner*. « Respuo et blasphemio opera manuum hominum, imo *abaudio* qui ejus modi errorum pestibus seipsos tradere contendunt. » (A. SS.) *Vid. OBAUDIO*.

ABAUTORIZARE. — Ab auctoritate recedere, jurisdictionem declinare; *ne pas reconnaître, décliner une autorité, une juridiction*.

ABAZOLARE. — Fustibus seu glebas jactando fructus ex arboribus dejicere; ab Ital. *zolla*, gleba, seu *a bazolum*, vectis, seu baculus, qui transverso canistrum imponunt; *faire tomber les fruits des arbres à coups de bâton ou en lançant des moites de terre*. « Item quæ cæperit, vel excusserit, *abazolaverit*, vel exportaverit de alienis possessionibus vel arboribus nuces, castaneas, » etc. (A. 1496)

ABBA. — Pater. *Vid. infra* *ABBAS*.

ABBACOMITES, ABBIOMITES. — Comites ac nobiles laici quibus data erant a regibus abbatie et ecclesie jure beneficii, seu, ut aiunt, in commendam; *abbés comtes*, *abbés séculiers*, *abbés chevaliers*, *abbés commendataires*, *abbés en commende*. Par opposition à ces abbés laïques, on appelait les abbés réguliers *abbates veri et legitimi*. — Abbates qui simul erant comites; *abbés réguliers, qui, par leur naissance ou autrement, étaient revêtus de la dignité comtale*.

ABBADALIS. — Ut *ABADILIS*.

ABBADIA. — Jus capiendi e defuncti parochiani bonis mobilibus id quod magis placuerit. Compellit autem parochiarum rectoribus apud Hispanos et alios in res

plebis sibi commissæ, ita tamen ut si rector inter vestes eligat, si sunt purpuratæ, eas hæres defuncti dare minime teneatur. Hispanis jus illud interdum id est quod apud Belgas *jus melioris catalli*, aut *hæreoti* apud Angles, etc. Interdum etiam *abbadia* penitur pro *abbatia*, q. vid.

ABBANUM. — *Baculus abbani*; baculus ad coronationem regum Italiæ adhiberi solitus. Forte baculus pastoralis archiepiscopi Modatiensis qui in modum tridentis elaboratus exhibetur in charta a. 1530. (Mur.)

ABBARRARE. — Viam obsepire, intercludere, et metaphorice, decipere, fallere; *barrer*, *intercepter le chemin*, *empêcher l'action d'une chose commencée*, *tromper*; ol. *abarrer*. « Si vero fuerit barrus, qui aliquem *barraverit* in communitate Riperiæ, vendendo doloso æs, pro auro, vel gemmas, seu jocalia falsa, vel alio quovis modo *abarrando*, » etc. (*Stat. crim. Riper.*)

ABBAS. — Vox Syriaca, quæ patrem sonat. Passimque absque s scriptum reperitur, tali modo *abba*. *Abbas* dicti sunt: Latinis et Græcis scriptoribus universim monachi omnes, præsertim senio ac viæ sanctitate venerandi, quæ notione *Patres* iidem nunc appellantur. « Cum tanta pluralitas eorum sit, ita ut mille *abbates* sub uno archiepiscopo esse reperiantur. » (*Regul. San. Columb.*) — Præfectus monasterii; quæ notione vox ootissima. Hinc: *Abbas cardinalis* (*abbé cardinal*), cui indultum est nomen et privilegium cardinalis; *abbos in capite* (*abbé en chef*, *abbé en titre*), ut habet charta Guillelmi episcopi Troconensis (*de Tréguier*); *abbas comes* (*comte abbé*), *abbas irreligiosus*, *abbas laicus* et *abbas secularis* (*abbé séculier*), *abbas miles* (*abbé chevalier*), *abbas commendatarius* (*abbé commendataire*), comes seu nobilis laicus cui data erat a regibus abbatia et ecclesia jure beneficii. (*Vid. ABACOMES* et *COMMENDATARIUS*.) *Abbatas episcopi*, dicti olim in Sicilia, Caltanæ et Montis Regalis abbates, quia cum a regibus Siculis exstructa essent iis in locis monasteria, eorum abbates postmodum a Pontificibus episcopi creati fuere, eorumque ecclesie cathedrales factæ. *Abbatas exempti*, jurisdictione episcopi seu ordinarii et nude a Romana Sede pendentes, ex speciali privilegio; *abbés indépendants de l'ordinaire et relevant directement du Saint-Siège*. *Abbatas mitrati* (*abbés mitrés*), quibus episcopalia ornamenta, id est mitram, sandalia, chirothecas ac annulum deferendi a pontificibus indidem jura indulta sunt. *Abbas regalis*. (*Vide Monasteria regalia*, verbo *MONASTERIUM*.) *Abbas secundarius* (*abbé en second*), qui vices agit abbotis primarii. Dictus sæpissime *prior* (*prieur*). — Præfectus cujus vis societatis, ad colendam pietatem et divini numinis cultum erectæ. Sic in *Capitul. Caroli Magni* et alibi occurrunt *abbates canonieorum*, nempo regularium, et *abbates canoniei*, quibus opponuntur *abbates monachorum*. *Abbas confratriæ* S. Yvoni (*abbé de la confrérie de Saint-Yves*), vocabatur primus iu-

ter præpositos fraternitatis seu societatis erectæ in capella S. Yvonis Parisiis, via Jacobea. — *Abbat* interdum dicti ii quos *curatos primarios* (*curés primitifs*) appellant. Constat enim omnes ecclesias et civitatis et diocesis habuisse ministrum unum majorem, alterum medium, tertium infimum. Prior dicebatur *abbas*, *custos*, et tandem dictus est *rector*; ministri medii dicebantur *presbyteri*, et tandem *capellani*; infimus appellabatur *sacrista*. Hinc pertinent quoque: *abbas palatii*, qui alias archicapellanus; *abbas castrensis*, abbas in castris, archicapellanus regius, sic dictus quod in castris, oratorio palatino capellanusque regis præesset; *abbas curiæ*, qui erat archicapellanus curiæ Delphini Viennensis. — Denique etiam primi seu præpositi quarumvis societatum sæcularium interdum *abbates* vocabantur. De hoc genere erant: *abbas clocherii* (Gal. ol. *abbat del clouche*), seu *abbas campanilis*, qui, in ecclesia Anniciensi, præerat pulsationi campanarum; *abbas clericulorum*, qui in eadem ecclesia, primus erat inter decem chori pueros; *abbas cornardorum* seu *conardorum* (Gal. ol. *abbé des conards* ou *des cornards*), qui apud Rothomagenses Ebroidensesque, cujusdam societatis jocularum hominum præfectus erat; *abbas juvenum* (*abbé de la jeunesse*) seu *abbas lætitiæ* (*abbé de la joie*), qui princeps annuus erat apud Atrebatenses aliterius jocosa societatis; *abbas esclaffardorum*, qui præibat in Delphinatu inilam societatem ad mutuam defensionem, inter clericos ecclesiæ de Romanis civitate (*Romans, Drôme*). Non solum Genuensibus Prætor seu rector populi olim vocabatur *abbas populi* (*abbé du peuple*), sed etiam Brixie Decurionum primores et Mediolani collegiorum et sodalitiarum, imo mercatorum et opificum præfecti *abbatum collegii* nomine veniunt; quid quod in Mediolanensi Statutis crebra sit mentio *abbatum collegii notariariorum et artificum*. Aquis Sextiis, medii ævi tempore quotannis eligebatur *abbas populi*, qui eum pompa intererat processioni per totam provinciam celebri; quæ fiebat die festo sancti corporis Christi. In epistulis Gerbertinis, gymnasii primarius præfectus, gymnasiarchus, *abbas scholaris* dicitur.

ABBASCIATUM. — Idem q. **AMBASCIATUM.**

ABBASIA. — Pro **ABBATISSA**. (A. 1303.)

ABBASO. — Infirmitas, seu domus in quam ægroti deportantur; *infirmierie, hospice*.

ABBATATUS. — Dignitas et officium abbatis, ut *episcopatus* episcopi et *cardinalatus* cardinalis; *dignité d'abbé*.

ABBATIA. — Monasterium cui præest abbas vel abbatis. *Abbatia apostolicalis* ea erat quæ sedi Romanæ sine medio subjecta erat. Dicebatur *canonialis abbatia* cujus abbas erat canonicus. — Ipsum abbatis regimen ac gubernatio, dignitas abbatialis. — Ecclesia parochialis, maxime illa quæ *curatum* habebat primitivum, qui non semel vocabatur *abbas*. Hinc in antiquis foris Navarræ parochias vocant *abadiados*; pari ratione

ecclesiæ parochiales etiam dictæ erant *monasteria*, unde antiqua vox Gallica *Moustier, le moustier*, quæ de qualibet ecclesia intelligebatur. — Reditus ecclesiæ parochialis ab *abbatia* dependentes; quod et de prædiis, aliisque bonis, quæ sæculo decimo octavo prioratus appellabantur, intelligendum est, et quæ quondam quoque *abassia* dicebantur. — Dominium et possessiones ad *abbatiam* pertinentes. — Monachorum ex aliquo monasterio delectus ad institutionem alterius novæ *abbatiæ*. — *Abbatia sempiterna* sumitur juxta Lobinellum ut et *monachia*, pro feudo jure morticini donato; *sef amorti*. « Hoel comes dedit sancto Catuodo villam Dargotti in *abbatia sempiterna*. » (*Hist. Brit.*)

ABBATIALIS. — Ad abbatem pertinet; *d'abbé, abbatial*.

ABBATIANI. — Abbatibus subditi, ad dicti, ut episcopi episcopis; *ceux qui sont soumis aux abbés*.

ABBATIARE. — Abbatem vel abbatissæ munus obire, abbatem præesse; *remplir les fonctions d'abbé ou d'abbesse, être à la tête d'une abbaye*. « Fratres ejus ecclesiæ elegerunt Stephanum qui cepit abbatem anno Domini incarnationis 1203. » (*Spicil. Acher.*)

ABBATIARI. — Ead. notione.

ABBATIARII. — Apud Beneharnenses et Bigorritanos, iidem qui *abbates milites* seu *abbates laici*.

ABBATICIUM. — Munus abbatis; *dignité d'abbé*.

ABBATICIUS. — Ut **ABBATIALIS**. *Jure abbatie*, id est abbatis potestate et dignitate.

ABBATICULUS. — Diminutiv. *abbatis*.

ABBATILIS. — Ut **ABBATIALIS**. (Irm.) Ad abbatem pertinet.

ABBATIOLA. — Capella, sacellum, ecclesiola, ecclesia minor, seu minus, ut vulgo audit, *beneficium*. « Missi inquirant de capellis et *abbatiolis* ex casis Dei in beneficium datis (Cap. Car. C. an. 853); » *chapelle, oratoire, petite église*, etc. — Parvula *abbatia*, in qua scilicet pauci monachi, et res modica; *petite abbaye, abbaye de peu d'importance*.

ABBATISARE. — Ut **ABBATIARE**.

ABBATISSA. — Præfecta monasterio virginum seu sanctimonialium; vocabatur etiam *mater monasterii, mater monacharum; abbesse, supérieure d'un couvent de religieuses*; ol. *abbéssse, abbaesse*. — Lena et meretricum magistra; *femme qui préside aux lieux de prostitution*. (A. 1400.)

ABBATISSALIS. — Ad abbatissam pertinet; *d'abbesse*.

ABBATISSIATUS. — Munus et dignitas abbatissæ; *dignité d'abbesse*.

ABBATITURA. — Argentariæ dissolutio, inopiæ denuntiatio; *banqueroute, faillite*. — Juridictio, dominium; *juridiction, ressort, autorité*. (Vox orta a voce *abbas*, quod interdum *dominari, præesse*, significat.)

ABBATIUNCULA. — Parva *abbatia*; *abbaye de peu d'importance*.

ABBATIUS. — Ad abbatiam pertinet; *qui regarde, qui appartient à une abbaye, abbatial*. *Abbatia terra*, dominium et possessiones ad abbatiam pertinentes; *terre abbatiale, l'ensemble des propriétés d'une abbaye*.

ABBATOR. — Pro **ALBATOR**. Curarius. (Flet.)

ABBATULUS. — Parvus abbas; *petit abbé, abbé de peu d'importance*.

ABBAZIUM. — Abbatem munus, vel ipsa *abbatia*; *dignité abbatiale, l'abbaye elle-même*. « Acta est autem hæc precaria traditio publice Treveris in monasterio Sancti Maximini, adstante Eberhardo ipsum *abba- zium* tenente. » (A. 909.)

ABBECCARE. — Rostro seu *becco* impetere, seu crebrius rostrum infingere, mordicare; *attaquer à coups de bec, mordre*.

ABBERAGIUM. — Aquarium; *abreuvoir, lieu où l'on mène boire les bestiaux*; ol. *abeuragi*.

ABBERARE. — Adquare; *abreuer*.

ABBERGAGIUM. — Datio ad census, concessio sub certis conditionibus et stato pretio; *action de donner à cens, concession sous certaines conditions bien stipulées*. « Faciunt inter se pacta, *abbergagium*, promissiones quæ sequuntur. (A. 1455.)

ABBERGARE. — Dare ad *abbergagium*; *arrêter, donner à cens, à rente*. « Accensat et *abbergat* et in emphyteosim perpetuam tradit, cedit et concedit insulam supradictam. » (A. 1377.)

ABBERGATA. — Idem q. **ALBERGA**.

ABBERRAGIUM. — Locatio prædii cujusdam; *accensement d'un fonds sous une certaine redevance*.

ABBETAMENTUM. — Instigatio, incitamentum; *instigation, excitation*. (Rym.)

ABBETARE. — Excitare, instigare; *inciter, animer, exciter*; ol. *abettar*.

ABBETATOR. — Instigator, incitator, qui alium ad facinus aliquod perpetrandum exacuit; *instigateur, celui qui conseille, qui pousse, qui excite*.

ABBETUM. — Ead. signif. q. **ABBETAMENTUM**.

ABBIOMITES. — Ut **ABBACOMITES**.

ABBOCATIO. — Constitutio, definitio; ab Italico *abbocamento*, congressus, colloquium; *règlement, délibération*. « Ainsi qu'ils abutaient leur écol. »

ABBOCATORES. — Qui de re aliqua inter se conveniunt, proxenetæ; *ceux qui décident, arrêtent une affaire, parties contractantes, courtiers*.

ABBOTAMENTUM. — Idem quod **ABBOTUM**.

ABBOTARE. — Terminare; *toucher un but, joindre, aboutir*; ol. *aboutir*. — Vox agrumentoribus Gallicis familiaris, cum agri limites designant. *Abbotare* enim dicunt prædiorum fines, quæ scilicet parte angustiores sunt prædio alteri; latera vero nunquam aiunt *abbotare*, sed agro proximo adjacere. « Quæ quidem *Venella abbotabat* su-

per communem viam. » — Per vicinitates et confinia creditori designare, oppignare; *désigner une terre par ses limites à un créancier, l'engager*. « Pro se et eorum hæreditibus *abbotarunt* et assignarunt dictam ecclesiam pro dictis custibus et expensis. » (A. 1260.)

ABBOTUM. — Fundus creditori designatus per suas vicinitates et confinia, ut in hunc creditor speciale jus postea acquirat; *terre désignée par ses limites et engagée aux créanciers, assignation hypothécaire, hypothèque*; ol. *about*. « De dicta domo tanquam de *abbouto* et assignamento se pariter divestierunt. » (A. 1270.)

ABBOTUS. — Mulierarius; *qui aime les femmes*.

ABBEUVATORIUM. — Idem q. **AREUVATORIUM**.

ABBEVIATOR. — Officii nomen in cancellaria apostolica. Abbreviatores 72 numerantur, e quibus 12 sunt de *parco majori*, et prælatorum more vestibus utuntur violaceis. His libellos supplices distribuit cancellariæ præfectus, tamque per se aut substitutos bulularum exscribit minutas, seu primas percriptiones, quæ ad libelli supplicis calcem summam collectæ habentur; et inde vocis etymon. 22 *Abbreviatores* dicuntur de *parco minori*, quorum est, instrumenta, quibus contrahi permittitur in gradu prohibito, perscribere et in commentarios referre. Cæteri *examinatores* appellantur, quod eorum officii sit bullas ad exemplar conferre et recognoscere. Et hi laici esse possunt et uxores ducere.

ABBOCAMENTUM. — Emptio quarumvis mercium, antequam in foro venales proponantur et earumdem singularum per partes venditio; *achat de marchandises avant leur mise en vente au marché et action de les vendre en détail*.

ABBUTARE. — Ut **ABBOTARE**.

ABCECATIO. — Eluscatio; *elborgnement, action de rendre borgne*.

ABCARIARE. — Vehere e locu ad locum; *traîner, porter, mettre d'un lieu dans un autre; par extension, transvaser*.

ABCARIS. — Pro **ACARIS**.

ABCDARIUM. — Alphabætum; *alphabet*.

ABCIENDERE. — Pro **ABSCINDERE**, et in specie aures *abscindere*, quæ furum pœna erat; *couper les oreilles, essoriller*.

ABCTURIUM. — Abecedarium; ut **ABCDARIUM**.

ABDENTIO. — Denegatio, detractio, rei concessæ repetitio; *action de nier vivement, dénégation, refus, action de redemander, réclamation*. (A. 1319.)

ABDEROLOGUS. — Nugator, qui frivola atque inepta blaterat; *farceur, diseur de riens*.

ABDICAMENTUM. — Negatio; *action de nier*. (A. SS.)

ABDICARE. — Abdicere; *abandonner, renoncer à, désapprouver, condamner*. (Vox fori Rym.) — *Abdereo*, abscondere; *mettre loin ou hors, éloigner, écarter, cacher*. (Gasp.

Bart., *Gl.* — Absterrere, propulsare; *détourner, repousser.* (Vet. *Gl.*)

ABDICATORIUM. — Locus aptum ad abdicandum, id est ad abdicandum et abscondendum; *cachette.* (J. de J.)

ABDICUM. — Secretum, occultum, absconditum; *ce qui est caché, reculé, éloigné, secret.* (Vet. *Gl.*)

ABDICTA. — Abdicatio, renuntiatio; *renonciation, abandon.* « Promitto Deo... *abdicam* proprietatis et custodiam castitatis perpetuum et obedientiam. » (A. SS.)

ABDICTATUS. — Ead. notione.

ABDICTIO. — Ead. notione.

ABDICTUS. — (Adj.) Constitutus, declaratus; *déterminé, établi* « Et episcopus: « Ego te absolvo, » inquit, « ab hoc reatu. » Et ille: « Tu » inquit, « non es meus abbas *abdictus*, sed tantum tuæ civitatis episcopus. » (A. SS.) — (Subs.) Oppositio, contradictio, ita ut inceptum abdicare necesse sit; *opposition, contradictions s'offrant de telle manière qu'on est obligé de renoncer à un projet.* (A. 951.)

ABDISCERE. — Oblivisci; *oublier.*

ABDITORIUM. — Arcæ species in qua quid abditur vel reconditur; *meuble, coffre.* « Item unum coffur et una pixis de ebore ornata cum argento deaurato... Item tria *abditoria* et tres pixides de ebore ornate cum cupro deaurato. » (Mon. Angl.)

ABDITUS. — Vilis, minoris momenti; *de peu d'importance, de nulle valeur.*

ABDOMIRE. — Mandosa pro ORDORMIRE.

ABDUCERE. — Deducere de possessione per sententiam juris, vel vi deturbare; *dépouiller judiciairement ou par force quelqu'un de quelque chose.* (A. 1285.)

ABDUCTIUS. — Pro ABDUCTUS.

ABDURARE. — Pro ABDUCERE.

ABEAURARE. — Ut ABEUVARE.

ABEBRARE. — Eadem notione.

ABECEDARIUM. Alphabetum, prima litterarum elementa; *abécédaire, alphabet.*

ABECEDARIUS. — Qui prima litterarum elementa docetur; *celui qui apprend les premiers éléments de la lecture.* — *Abecedarius psalmus;* Vid. PSALMUS.

ABECETORIUM. Alphabetum, ut ABECEDARIUM.

ABEGGERIA. — Jus hospitandi in domibus vassallorum; *droit d'albergue, droit du seigneur d'être hébergé et reçu chez son vassal.*

ABEILLA. — Apis; *abeille.* « Medietatem omnium tallarum, quæ sunt hominibus in proprietatibus eorumdem, videlicet in vineis, bladis, arboribus, venationibus, et in apibus et *abellis.* » (A. 1286.) Alvearia forte vel apum examina speciatim eo nomine indicantur.

ABEL. — Liber apocryphus annumeratus inter eos qui monasterio Vallisbonæ donantur. (A. 1242. G. Chr.)

ABELIANI. — Hæretici, ab Abel, Adami filio, sic dicti, quod illum se imitari jactarent. Conjuges erant, nec tamen conjugali consuetudine utebantur, sed puerum et puellam adoptabant, qui mortuis eadem con-

ditione succederent. Ab Abele dictos negat Hoffman. Putat autem sic appellatos fuisse ab Arabico verbo *theabala*, quod est ab uxore se continere. Tradunt quippe Judæi doctores Adamum post Abelis necem ab uxore abstinuisse per 130 annos. A simili continentia *Abelianorum* nomen.

ABELIMENTUM. — Exornatio, ornamentum; *embellissement.*

ABELLARIUM. — Alvear; *ruche d'abeilles.* — Alvearium; *ruche, lieu destiné à recevoir les ruches.* (A. 1228.)

ABELLUS. — Agnus recens natus; *agneau de lait.*

ABELOITE. — Idem q. ABELLANI.

ABELONI. — Idem q. ABELLANI.

ABENCARE. — Eradicare; *déraciner.*

ABENYVISARE. — In emphyteusim locare; *louer en emphytéose;* ol. *abeneviser.* Est autem emphyteusis illa locatio quæ fit, ut aiunt, ad longos annos, id est a decem annis usque ad nonaginta et novem. *Abenevisum* non dicitur, ut credit Laurière in *Glossario juris Gallici*, de qualibet concessione facta a domino feudali sub certo censu, sed de sola emphyteusi.

ABENEVISATIO. — Concessio in emphyteusim sub censu et servitio; *emphytéose,* ol. *abenevis.* « Fratres de valpiliencia abnevisant et titulo *abenevisationis* tradunt terram sub censu et servitio unius livrarii siliginis. » (A. 1393.)

ABENEVISUM. — Idem sensus q. ABENEVISATIO. Vid. ABENEVISARE.

ABENGA. — Minutioris monetæ species in Gallia, mailia inferior; *petite monnaie moindre que la maille;* ol. *abenge, abenghe, abengue, abangue.*

ABENGHA. — Eadem notione.

ABENGUA. — Eadem notione.

ABEONA. — Dea quæ præerat abeuntibus. (Tert.)

ABEQUETORUM. — Alphabetum, ut ABECEDARIUM.

ABERAGIUM. — Irrigatio, adaquatio, usus aquæ ad irriganda prata, aut ad aquanda pecora; *action d'arroser, d'abreuver, de détourner, de prendre de l'eau pour arroser les prés ou faire boire les bestiaux.* (A. 1397.)

ABERE. — Abere ad probrio. Pro trahere in proprio; *avoir en propre.* (A. 780.)

ABEREMURDRUM. — Homicidium, murdrum definitum; *meurtre avéré et constaté.*

ABERGARE. — Dare ad censum statutamque præstationem; *donner en rente, à cens.* Vid. ABERGARE.

ABERGATUM. — Vid. ATERRATUS.

ABERGIARE. — Ut ABERGARE.

ABEROMURDRUM. — Ut ABEREMURDRUM.

ABESARE. — Demittere, fossam æquare; *réduire, combler un fossé.* « Perdictum passagium transierunt... cum dictum fossatum erat *abesatum* et dessiccatum. » (A. 1344.)

ABESSE. — Adsentire; *approuver, donner son consentement.* (Vet. *Gl.*)

ABESTIARIUS. — Vestiarii præfectus; *chef de la garde-robe.*

ABESTON. — Lapidis species; pro ASBESTON.

ABESUS. — Vet. *Gl.* De toutes parts men-
gé. (Occurrit in Prud.)

ABETTUM. — Incitamentum; *excitation, encouragement;* ol. *abete.*

ABEURAGIUM. — Potus quivis, quidquid bibitione sumitur; *boisson.* — Præstatio quæ pro potu sumitur; *droit perçu sur le vin et les autres boissons exposés au marché.* — Irrigatio, usus aquæ ad prata irriganda; *droit d'arrosage, de prise d'eau pour arroser les prairies.*

ABEURARE. — Adaquare; *abreuver.*

ABEURATORIUM. — Aquarium; *abreuvoir.*

ABEVERARE. — Ut ABEURARE.

ABEVERATORIUM. — Ut ABEURATORIUM.

ABEYANTIA. — Hæreditas jacens seu vacans, de qua adhuc sub iudice lis est; *succession vacante, non encore déterminée.*

ABFESTUCARE. — Abdicare, per festucam dimittere; *renoncer à la possession d'une chose, se dépouiller par la tradition du fétu.* Vid. FESTUCA.

ABFILIRE. — Polire; *polir, limer.*

ABGATORIA. — Abecedarium, clementum cujuscuque scientiæ; *premières notions, connaissances rudimentaires d'une science, d'un art quelconque.*

ABGECERE. — Pro ABJACERE. quod iterum pro *adjacere* non semel occurrit.

ABGETORIUM. — Ead. signif. q. ABGATORIA.

ABGISTINUM. — Grando minutissima; *grêle très-ménue.* (A. 418.)

ABHÆRES. — Videtur dici de iterata renovataque hæredum successione sive gradu; eadem ratione qua avus, proavus, abavus dicuntur. (Ch. Alam. ap. Gold.)

ABHORRICATIO. — Internus horror. (Reg. Mag.)

ABIATICUS. — Idem q. AVIATICUS.

ABICERE. — Pro OBJICERE aut ARJICERE.

ABIETARIUS. — Carpentarius qui de abiete operatur; *charpentier.*

ABIGARE. — Abigere; *chasser, pousser devant soi.*

ABIGATOR. — Ead. signif. q. ABACTOR.

ABIGATOR. — Pro ABIGATOR.

ABIGEATUS. — Pecudum furtum; *abigeat, vol d'un troupeau, lequel a lieu en poussant les animaux devant soi.*

ABIGELLUS. — Qui tollit rem aut peculium alienum. Sæpe ead. signif. q. ABACTOR.

ABIGERATOR. — Ead. signif. q. ABACTOR.

ABIGERE. — Rapere; *soustraire, voler;* particulièrement *chasser du bétail devant soi dans le but de se l'approprier.*

ABIGERUS. — Ead. signif. q. ABACTOR.

ABIGES. — Ead. signif.

ABIGEUS. — Ead. signif.

ABIGEVUS. — Ead. signif.

ABILHAMENTUM. — Indumentum, quidquid vestiendi ornandove corpori inser-
vit; *habillement, tout ce qui peut servir de vêtement ou de parure;* quelquefois même, comme dans l'exemple qui suit, *tout ce qui est nécessaire à l'organisation d'une maison.*

« Idem fuit pactum... quod dictus... induet... dictam Borginam, ejus sororem, de lecto, vestibus et aliis *abilhamentis,* » etc. (A. 1470.)

ABILIS. — Pro HABILIS; *bon, apte à quelque chose.* « Unum taurum et 30 vaccas firmabiles et *abiles.* » Id est fortiores habiles; *bons pour la reproduction.*

ABILITARE. — Habilem judicare, ad aliquid habilem reddere; *reconnaître, rendre bon à quelque chose, capable de faire quelque chose.* Vide HABILITARE. *Abilitare sese, exercere se, assuefacere; s'exercer, s'habituer à faire une chose.* (A. 1489.)

ABILITAS. — Facultas utendi aliqua re; *droit, permission de jouissance.*

ABINCEPS. — Pro DEINCEPS.

ABINDE. — Inde, ab eodem tempore; *depuis ce temps.*

ABINITIO. — Discussio; *éloignement, séparation.* Forte aliquoties pro ABINITO.

ABINTESTATUS. — Intestatus, qui non condito testamento moritur; *qui meurt sans testament, intestat.*

ABINTIMAS. — Qui scit secreta nostra et intima cordis; *confident.*

ABINTIMUS. — Ead. notione.

ABINTUS. — Pro INTUS.

ABIRO. — Remus; *aviron.*

ABIS. — Pro HABES, et ALIUS.

ABITIO. — Abitus, discussio, mors; *éloignement, séparation, départ, mort.* (Amal. Onom.)

ABIUS. — Idem q. AVIUS.

ABJACENTIA. — Pro ABJACENTIA.

ABJACERE. — Pro ABJACERE.

ABJECTARE. — Incipere, exprobrare; *reprocher, blâmer, imputer à crime.* (Pap.)

ABJECTINUS. — Abiegnus; *de sapin.* (A. SS.)

ABJECTIRE. — Vadimonium deserere, deficere in lite, jus suum objicere, deserere, placitum non custodire; *faire défaut, se laisser condamner par défaut.* — Adversarium deficientem in lite deprehendere, seu deserti vadimonii arguere. (A. 751.) — Adjectiva (Vid. h. v.), id est ramo vel festuca adjecta adversarium solemniter citare in judicium; *assigner devant le juge en jetant un fétu dans le sein de l'adversaire.*

ABJECTORIA. — Ead. signif. q. ABGATORIA.

ABJECTUS. — Qui vadimonium deseruit, qui deficit; *celui qui fait défaut.* — Festuca adjecta in jus vocatus; *celui qui est cité en justice par le symbole du fétu.*

ABJICERE (Se). — Aliquis rei possessionem dimittere, cedere; *céder la propriété d'une chose, y renoncer.* (Chr. And.)

ABJUDICARE. — Rem de qua controversia est per judicium auferre; *être mis judiciairement en possession d'une chose contestée.* « Quoddam iudicio iudex, adjudicat; et quod autem iudicio iudex, *abjudicat* illud. (Joann. de Garlandia.) — Sibi *abjudicare*, sese exuere, devestire; *se dépouiller, renoncer à une chose.* « Perinde, Joannes de Serainville feodum istud *abjudicavit*, cognoscens et ipse tertio sub testimonium hominum suo-

ruin... quod nihil juris haberet in eo. » (A. 1197.) — *Judicio damnare; condemnare.* « Dicti malefactores *abjudicati* fuerunt et ban- niti, ex qua abjudicatione seu banno hono- rum commissio subsequitur. » (Arrest., a. 1272.) — *Abjudicare* signif. aliquoties *abju- gare, dividere, separare; éloigner, sépa- rer*, etc.

ABJUDICATIO. — *Damnatio; condemna- tion.* *Vid.* **ABJUDICARE.**

ABJUDICATUM. — *Quod judicio decretum est, judicialium; ce qui est arrêté, prescrit, en- joint par jugement.* (A. 1227.)

ABJUGASSERE. — *Pro ABJUGARE; débar- rasser du joug; et, par extension, découpler, éloigner, séparer.*

ABJUGES HOSTIÆ. — *Jugum non exper- tæ; bœufs ou vaches qui n'ont point été sou- mis au joug.*

ABJURARE. — *Rem creditam perjurio ne- gare; nier un dépôt.* — *Terram et provinciam ejurare, relinquere et in exilium abire; abandonner son pays, partir pour la terre étrangère.* (D'après les lois anglaises, un malfaiteur réfugié dans une église, pouvait sortir de son asile en promettant par ser- ment de disparaître immédiatement du pays.) — *Aliquam rem relinquere; renoncer à une chose.* (Frod.) — *Alicui nuntium remittere cum Sacramento.* (A. 1237.)

ABJURATIO. — *Juris sui cessio; renon- ciation à un droit, abandon d'une chose.* Sic dicta quod exigi solebat sacramentum de non repetenda re concessa vel vendita. — *Solemnis ejuratio et damnatio erroris præ- teriti; abjuration.* — *Quoddam juramentum apud Anglos. Quid sit docet Willelmus Stam- fordus: Abjuration est un serement que home ou feme preignent, quant ils ont com- mise felony, et sué à l'Eglise ou cimetière, pour tution de leur vies, eslistunt plustot perpetuel banissement hors del realme, que à estoier à le ley, et d'estre trié del félonie.* — *Vid.* **AMURARE.**

ABJURATUS. — *Qui hæresim ejuravit; hé- rétique qui a renoncé à l'erreur pour rentrer au giron de l'Eglise.*

ABKETORIA. — *Ead. signif. q. ABGATO- RIA.*

ABLBYNION. — « *Funis Ægyptius e cor- ticibus, purgationis causa, ut hodie, ad pur- gandas patinas.* » (Amal.)

ABLACTARE. — *A lacte extrahere, vel re- movere, segregare; éloigner des mamelles, sevrer.*

ABLADARE. — *Agrum serere; ensemen- cer, emblaver une terre, la semer en blé; ol. abla- der.*

ABLADIARE. — *Ead. signif.*

ABLADIUM. — *Biadum seu frumentum ex agro demessum; blé récolté.*

ABLADUS. — *Eadem notione.*

ABLATA. — *Exactio, impôt, taxe.* « *Libe- ros deinceps esse constituimus ab omni tal- lia, ablata et exactione et quæsta.* » (A. 1173.)

ABLATICUS. — *Pro ABATICUS.*

ABLATIO. — *Ead. signif. q. ABLATA.*

ABLATUM. — *Ead. signif. q. ABLADIUM.*

ABLATUS. — *Pro ALLATUS.* (Ann. Ben.)

ABLECTARE. — *Abjurare, vendere cum sacramento de non repetenda re vendita; renoncer à la propriété d'une chose, la ven- dre, en s'engageant par serment à ne pas re- venir sur cette renonciation ou cette vente.*

ABLEGATIO. — *Pro ALLEGATIO.*

ABLEGMINA. — *Partes extorum quæ pro- sequina dicuntur; fragments d'entrailles, rognures.*

ABLEGRIGO. — *Vornitas, devoratio; avi- dité, grand appétit, voracité, action de dé- vorer.*

ABLEGURRIRE. — *Pro ABIGURIRE.*

ABLEIA. — *Alburnus, albulæ; able, ablette.*

ABLINGUERE. — *Lingua eiure, lambere, ablingere; lécher.* (A. 1280.)

ABLITIGATUS. — *Proscriptus; proscrit, mis au ban.* (A. 1305.)

ABLIUTARE. — *Pro ABLECTARE.* (A. 1230.)

ABLIUVIO. — *Pro ALLUVIO.* (A. 1377.)

ABLUERE. — *Inhumare, distillare, calci- nare; mettre en terre, distiller, calciner.* (Vox chim.)

ABLUNDA. — *Palea; paille, pailleasse.*

ABLUTATORIUM. — *Vas in quo sordidæ vestes abluuntur; cuvier à faire la lessive, lavoir.*

ABLUTES. — *Plurali numero sunt loca cœnosa et aquis plena; mares, lieux pleins d'eau et de vase.*

ABLUTIO. — *Inundatio, pro ABLUVIO; dé- bordement, inondation.* (A. 1158.)

ABLUTIUM. — *Eadem signif. q. ABLU- TES.*

ABLUVIO. — *Mundatio sordium, reclusus, inundatio, ut ABLUTIO.*

ABLUVIUM. — *Dicitur quibusdam univer- salis inundatio.*

ABMATRIMONIUM. — *Ead. signif. q. For- tis maritragium.* *Vid.* **MARITAGIUM.**

ABNEGARE. — *Inficiari, pernegare; nier opiniâtrément, refuser obstinément d'avouer ou de faire une chose.* (Vet. Gl.)

ABNEGATIO. — *Cessio alicujus juris vel prædii incurvatis digitis secundum morem Saxonum... deinde cum manu et festuca more Francorum; cession d'une chose en rem- plissant les formalités symboliques en usage chez les Francs et les Saxons.*

ABNODARE. — *Nodum solvere; dénouer.*

ABNORMIS. — *Enormis, inornis, qui non est rectus, extra normam; extraordinaire en dehors de la règle, irrégulier.* (Vet. Gl.)

ABNORMITAS. — *Enormitas, irregulari- tas.* « *Amor justitiæ, qui tuam, pater, ani- mam imbuat, abnormitati fecit eam offen- sam et ab excessibus cautam.* » (Epist. Fulb. Carnot., a. 1021.)

ABNUTIVUM. — *Recusatio, dedignatio; refus, négation.*

ABOSITUS. — *Tenebris involutum; enveloppé de ténèbres.* (Vet. Gl.)

ABOCATOR. — *Pro ADVOCATOR vel ADVOCATUS; advocat, avocat.* — *Tutor, qui res pu-illi administrat et defendit; tuteur.*

ABOCATURA. — *Forte dolii apertura, ab Ital. bocca, os, ostium, quævis apertura.* (St. Ven.)

ABOCELLIS. — *Cæcus; aveugle.* (Ch. S. Aud.)

ABOCELLUS. — *Eadem notione.* (Ibid.)

ABOCULIS. — *Ead. signif. q. ABOCEL- LIS.* (A. 55.)

ABOGADUS. — *Idem q. ADVOCATUS.*

ABOLEFACERE. — *Abolere; anéantir, dé- truire.* (Script. eccles.)

ABOLEIARE. — *Retis species, a sagena non dissimili; filet de pêche peut-être sem- blable au boulier.*

ABOLENTIA. — *Progenies, familia, ge- nus; famille, race, maison.* (A. 1111.)

ABOLERE. — *Incendere, oblivisci, ne- gligere; brûler, se brûler, oublier, négliger.* (Vet. Gl.)

ABOLESCEERE. — *In significat. activa pro ABOLERE. Utique continentiam indi- cens, et compescens concubitus semina- rium generis abolescit.* » (Tort.)

ABOLIM. — *Jampridem.* (Rym.)

ABOLLA. — *Pallium philosophorum, vestis militaris, vestis senatoria; manteau des philosophes, vêtement militaire, vêtement sénatorial.*

ABOLLAGIUM. — *Jus quod habet domi- nus feudi in apum examinibus; droit qu'avait le seigneur de s'approprier les es- sains épars, et de prendre une certaine quantité de cire ou de miel dans les ruches de ses vassaux; ol. oboilage, abcollage.*

ABOMAGIUM. — *Jus deigondi metas in terris vassallorum, simul et præstatio quæ dominis pro eo persolvitur; droit du seigneur de faire planter des bornes, et re- devances des vassaux pour les planter sous la direction du seigneur; ol. abornage ab- ournement.* — *Certa ac definita præstatio, quam subditus domino suo ex condicio solvit, servitii moderatio; redevance an- nuelle payée par les vassaux au seigneur, pour obtenir un adoucissement à leurs charges.* (A. 1290.)

ABOMINAMENTUM. — *Idolum; idole.* « *Secundum dictum Isaïæ, abjecit homo abo- minamenta sua aurea et argentea.* » (Tertul.)

ABOMINARIUM. — *Liber ubi abomina- tiones scribebantur, id est anathema a Pon- tificibus, episcopis et fundatoribus lata contra invasores et deprædatores bonorum Ecclesiæ; recueil des anathèmes lancés par les Papes et les évêques, etc., contre ceux qui usurpaient ou ravageaient les biens de l'E- glise.*

ABOMINATIO. — *Nausea, fastidium cibi, actio vomiturientis; nausée, dégoût, envie de vomir, vomissement.* — *Idolum, idololatria; idole, culte des idoles.* — *Anathema; ana- thème.*

ABONAGIUM. — *Jus figendi metas in terris vassallorum; droit d'abornage.* (A. 1244.) *Vid.* **ABOMAGIUM.** — *Fundalium iurium ven- ditio, redemptio, abalienatio, aut commu- tatio; rente, aliénation, échange ou rachat de droits féodaux.* (A. 1298.)

ABONAMENTUM. — *Ead. signif. q. ABONAGIUM; droit d'abornage.* (A. 1233.) — *Conventio, transactio, pactum; convention accord, pacte, transaction.* (A. 1267.)

ABONARE. — *Infamatum restituere bo- næ famæ; réhabiliter.* — *Clientelaria jura vendere, redimere, aut etiam commutare et alienare; vendre, racheter, échanger, aliéner les droits de suzeraineté.* — *Servitium moderari et de eo conveyire; alléger les rede- vances et accorder les allègements par un acte.* (A. 1298.) *Clientelana proferri; faire aveu de vasselage.* (A. 1313.)

ABONATIO. — *Clientelæ professio; aveu de vasselage.* (A. 1313.)

ABONATUS. — *Ille pro quo prædes dati sunt; celui pour lequel on a fourni caution.* — *Vir probatus bonæque famæ; homme considéré.* — *Domini feudalis subdi- tus, ejus præstationes ex condicio, pacto, vel privilegio moderatæ, aut ad certum ac definitam pecuniæ, aut alterius rei solutio- nem sunt limitatæ, ita ut tallis ac cæteris servitiis non sit obnoxius; vassal qui a ob- tenu de son suzerain, moyennant une rede- vance annuelle déterminée, la suppression ou du moins la diminution des prestations, tail- les et servitudes qui pèsent sur ceux de sa classe; ol. abonnd.*

ABONEMENTUM. — *Ead. signif. q. ABO- NAMENTUM.*

ABONNARE. — *Limites seu bonas præ- figero; borner, mettre des bornes; ol. abon- ner, abosner, abourner.* — *Ead. signif. q. ABONARE.*

ABOONAGIUM. — *Ead. signif. q. ABO- MAGIUM.*

ABOONATUM. — *Ead. signif. q. ABO- NAMENTUM.*

ABORBITARE. — *Decedere; s'éloigner, s'écarter.* (Conc. Tol.)

ABORDARE. — *Vid.* **ABORDATIO.**

ABORDATIO. — *Portus ostium; entré- d'un port.* (A. 1480.) — *Abordare dicitur de loco ubi aperitur portus.* « *Et interrogatus in ejus jurisdictione est situatus portus et ejus abordatio...* in brotellis illorum de Mo- lone, ubi ipse portus abordat, a parte Bres- siæ. » (A. 1480.)

ABORLARE. — *Ab oris seu extremis par- tibus campi collectos spicarum manipulos in acervum congerere; apporter des extré- mités d'un champ les épis de blé et les mettre en meules.* (St. Aven.)

ABORNAMENTUM. — *Pro ABONAMEN- TUM.* « *Qui ratificavit abornamentum del Porcher, quod nobis concesserat.* » (Obi- tuar.)

ABORNARE. — *Ead. signif. q. ABONARE.*

ABORRIS. — *Scandalosus, i. abnormis.* (Isid.)

ABORRITIO. — *Pro ABORTIO vel ABORTI- VUS [fœtus].* (Guib.)

ABORTARE. — *Quasi ABORRIR.* « *De qua- dam pechia terræ sicut se præportat de longo in latum et abortat a terra hæredum Radulfi.* » (A. 1266.)

ABORTICIOSUS. — *Ead. signif. q. ABOR- TIVUS.*

ABORTIRE. — *Abortum iacere; mettre bas avant terme, avorter.*

ABORTIUM. — *Abortus; avortement.*

ABORTIVUS. — *Perperam abortivum,*

quod vulgo virgineum vocant, ex pelle vitulina vel hœdina leviori præparatum; *parchemin vierge, vélin*.

ABOSATIO. — Destructio, eversio; *destruction, renversement*. (A. verb. Gal. *abouser*, quod rustici Dumbenses usurpant pro *abatire*, diruere, evertere.)

ABOSCATUS. — De agro dicitur, bosco seu silva et dumetis obdito; *boisé*. « Unum campum terræ *aboscatum* seu admemoratum. » (A. 1413.)

ABOSO. — Infirma domus; *maison peu solide*. Vid. **ABOSATIO** et **ABASA**.

ABOSQUITUS. — Ead. signif. q. **ABUSATUS**.

ABOTARE. — Terminare; *aboutir*. Dicitur de agrorum finibus qua parte angustiores sunt. (A. 1297.)

ABOTINARE. — Prædari; *butiner, s'emparer*. (A. 1509.)

ABOTHOSARE. — Terminare; *aboutir*. (A. 1339.)

ABOTTAMENTUM. — Auxilium; *secours, aide*.

ABOTTUM. — Ead. n. tione.

ABOUTARE. — Ead. signif. q. **ABOTARE**. (A. 1297.)

ABOUTIZARE. — Ead. signif. q. **ABOTARE**. (A. 1314.)

ABAPTRUUS. — Pater abavi; *père du bisaïeul*. (Dig.)

ABRA. — Ancilla, famula honoratior, cujus modi ditiores ad honestiora servitia, seu ministeria domi alunt; *gouvernante, servante de confiance*. — Concubina; *concupine*. — Præstatio quædam ex vino persolvenda; *taxe sur le vin*.

ABRACADABRA. — Inscriptio amuleti apud Serenum Sammonieum pro hemitritæo, seu febri semitertiana. Quam quidem inscriptio Sammonicum Basilidis hæretici, qui sub Hadriano vixit, sectatorem fuisse arguit, cui pro summo Deo fuit nescio quis *Abracax*, seu, ut legendum, *Abrasax*, quem solem significasse censent multi; *mot magique en grande réputation au moyen âge, et qui guérissait, disait-on, de la fièvre double tierce*.

ABRADICARE. — Avertere, eradicare; *arracher, déraciner*. (A. SS.)

ABRASSATA. — Armatura qua brachia teguntur et defenduntur; *brassard*. (A. 1335.)

ABRATOR. — Opifex, qui ad artem texendi pertinet, sed incertum utrum tonsoribus, seu carnimatoribus annumerandus. « Liceat... quibuscunque *abratoribus* tramæ et laborantibus ipsam tramæ et tenere et ponere unum quatermnum seu quartam pactum unius libræ pro contrapositione. » (A. 1360.)

ABRATURA. — Dicitur de clavis ferreis quo soleis equorum usu detritis. « Item pro ferratura et *abratura* ferrorum et elavorum unius equi. »

ABRAVIS. — Vestis muliebris crocei coloris; *vêtement de femme de couleur de safran*. (Am.)

ABRECEPTARE. — Ire incipere; *commencer de marcher*.

ABRENUNTIARE. — A se renuntiando removere, rennere, postponere, despicere; *renoncer*. « *Abrenuntiare* diabolo et pompis ejus. » (Tert.)

ABRENUNTIATIO. — Renuntiatio juris.

ABRENUNTIATOR. — Nuntiator, nuntius; *celui qui annonce, qui rapporte, messager, courrier*. (A. 1385.) — Qui renuntiat; *celui qui renonce à*. (Tert.)

ABREPTARE. — Arripere. (Pap.) — Incipere ire; *commencer d'aller*.

ABREPTITIUS. — Ut **ANREPTITIUS**.

ABREVARE. — Adaquare; *abreuer*. (A. 1360.)

ABREVIARE. — Notam sumere, per notam describere, in brevem redigere; *écrire en abrégé, prendre note de*. (A. 1155.)

ABREVIATURA. — Note, scriptura compendiosa; *signes tachygraphiques, écriture abrégée*.

ABRICA. — Stragulum, lecti tegumentum; *couverture de lit*. (A. 1342.)

ABRIGA. — Eadem notione.

ABRIGIUM. — Pro **ONRYZUM**.

ABROCAR. — Perforare, fistulam dolio apponere; *mettre un tonneau en perce, y mettre un robinet*. Vid. **ABDORILLARE**.

ABROCATOR. — Proxeneta; *entremetteur, courtier, brocanteur*.

ABROGANS. — Humilis; *humble, modeste*. (Isid.) — Detrahens, malitiosus; *médiant, mauvaise langue*. (Vet. Gl.)

ABROMA. — Stola muliebris genus; *vêtement de femme, robe*. (Amal.)

ABROSTURA. — Depastio animalium in bruscis seu drumetis; *broutement, action de paître, de broutiller, pâture*. — Jus ducendi animalia ad pastionem hujusmodi; *droit de faire brouter les animaux dans les bois*; ol. *abrosture*.

ABROTANUM. — Plantæ medicinalis species; *plante médicinale, l'avrone*; ol. *abrone*.

ABROUTARE. — Vehiculo brouetta dicto transvehere; *trainer avec une brouette, brouetter*. (A. 1450.)

ABRUTIO. — Eversio, destructio, licentia destruendi domum; *renversement, démolition, permission de démolir une maison*.

ABRUTUS. — Avulsus, excussus; *secoué, enlevé*. (H. M. S. D.)

ABSA. — Mensuræ species, in Occitania, ulna; *aune*. « Quid dicti consules habebant potestatem cognoscendi et ordinandi de mensuris bladorum, vini et olei, et aliis ponderibus, et de *absis*, seu cannis, cum quibus panni lanei et caprini, et alia mercēs mensurantur, canantur ac venduntur. » (Ord. reg., a. 1350.)

ABSACITUS. — Investiti opponitur; *dépossédé, qui a renoncé à la propriété d'une chose ou en a été dépouillé*.

ABSARE. — Absum facere, id est sibi eperere jure dominii, seu uti vocabant, indominicare; *s'emparer, se mettre, en vertu du droit de suzeraineté, en possession d'une chose, d'un immeuble*. — Cessare, vacare; *cesser de marcher*. « Est actum... quod si dicta molendina accensata, diluvio aquæ aut ventustate, aut alio quovis modo diruerent et

absarent... (A. 1308.) — Evellere, extirpare; *arracher*, vel ead. signif. q. *Cedere*. rem quampiam in alterum transferre. « Audimus Asinus laxabat vineas S. Petro: et præterea, qui *absabant* vineas, reddebant quartum de terra. » — Agrum in *absum* redigere; *mettre une terre en friche*.

ABSARIUS. — Qui agros absos colit, nomine scilicet domini fundi, servus vicarius. Vid. **VICARIUS**.

ABSBRIGARE. — A lite liberare; *débarasser d'un procès*. — Prædium, castrum, etc., domino capitali reddere et ab iis ita excedere ut nihil juris penes eedentem remaneat; *remettre un immeuble entre les mains du suzerain faire renonciation absolue des droits à la possession dudit*.

ABSCEDERE. — Cedere rem quampiam, aut jus suum in alterum transferre; *faire cession ou transmission de quelque chose à quelqu'un*.

ABSCERNERE. — Repellere, rejicere; *repousser, rejeter*.

ABSCISSIO. — Cessio; *cession, renonciation*.

ABSCIDICULA. — Statuæ vel imaginis loculamentum in forniciis modum; *niche*. (Joan. Diac.)

ABSCIDILLUM. — Cultellus quo ungulæ equorum absceduntur.

ABSCINDERE. — Idem q. **ABSCERNERE**.

ABSCIRE. — De memoria exire; *être oublié*. (Am.)

ABSCISA. — Scripturæ genus. Vid. **SCRIPTURA**.

ABSCISSURA. — Intervallum; *intervalle, solution de continuité*.

ABSCITAS. — Terra absa, ut **ABSEITAS**.

ABSCODERE. — Excutere, siliquis exuere; *battre le grain et les légumes, les dépouiller de leurs enveloppes, écosser*. (A. 1516.)

ABSCONCIA. — Ut **ANSEONSA**.

ABSCONDERE. — Purgare se; *se justifier d'une accusation*. (Cap. Lud. II imp.)

ABSCONSA. — Cæca laterna qua monachi ut plurimum utuntur in obeundis dormitoribus; *lanterne sourde*; ol. *esconse*.

ABSCONSE. — Latenter, abscondite; *secretement, en cachette, par-dessous main*.

ABSCULTARE. — Pro **AUSCULTARE**.

ABSCULTATOR. — Forte minister ille qui talliam ad placitum dictam, seu audientiam exigebat. Vid. **TALLIA**. (A. 1287.)

ABSE. — Spontaneus; *spontané, volontaire*. (Isid.)

ABSECTOS. — Lapidis pretiosi genus; *pietre précieuse, qui, selon Isidore, était de couleur noire et veinée de rouge*; ol. *absiecte*.

ABSEDIUM. — Obsidio; *siège*.

ABSEITAS. — Terra absa. Vid. **ABSUS**.

ABSENS. — Ead. signif. q. **ABSTENTUS**. « Quod si admissa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit, habebitur *absens* » (Cap. C. M.) id est, abstinebit pariter ab ingressu ecclesiæ, seu habebitur pro excommunicato. — *Absentem se facere*, devestire se de re aliqua, exuere possessione et eam in alium transferre; *se dépouiller de quelque chose, renoncer à la propriété d'une chose et la donner*.

ner à quelqu'un. « Exinde ultimam facio traditionem et vestituram, et me exinde foris expuli, warpivi et *absentem* feci. » (A. 1075.)

ABSENTANDUS. — Absens, fugitivus; *qui est absent, en fuite*. (A. 1358.)

ABSENTANEUS. — Qui se semper absental. Vid. **ABSENTARE**.

ABSENTARE. — Occultare, abscondere; *cacher, dérober aux regards*. — *Abesse; être absent*. « Ecce hic dicit: Clavis deest, custos *absentat*. » — Absentare aliquid; ab eo recedere, illud relinquare; *s'éloigner d'une chose, la quitter*. « Hoc facto, metu rigoris justitiam domum suam *absentavit*. » (Litter. remis., an. 1384.) — Auferre, abscondere, separare; *enlever, séparer, couper*; « Quamvis de capite nihil præter mentem haberetur, sicut perversoris illud *absentaverat* gladius. » (Marlen., Ampl. coll.)

ABSENTATIO. — « Illa vern circa corpus quid est, nisi a Deo quædam *absentatio*? et *absentatio* quid, nisi peregrinatio? » (S. Bern.) — Recitatio facta absente libro.

ABSENTATUS. — Deperditus, amissus; *perdu*. « Et dixerit quod munimen suum *absentatum* fuisset, » id est charta non reperiretur.

ABSETER. — In absentia. (A. SS.)

ABSETERE. — Idem q. **ABSENTARE**.

ABSENTIALIS. — *Abseptialis dies*. Dies, qua quis absens est, ut cum canonicus a choro abest; *jour d'absence*. « Si etiam aliquis canonicus... absens fuerit... illorum dierum *absentia* angustia ad hoc ut foruam judicetur non poterit coarctari. » (St. ep. Tornac., a. 1196.)

ABSENTIALITER. — Absentialiter præsens; id est corpore quidem absens, sed præsens mente; *absent matériellement, mais présent en esprit*. (N. G. Ch.)

ABSENTIELIS. — *Abseptielis atas*: majoritas, ut vulgo dicitur, eum quis suæ tutelæ est, quasi quod *abs* se sit, id est sibi relictus; *majorité, état de celui qui est majeur*.

ABSENTIMENTUM. — Pro **ABSENTIMENTUM**, consensus; *consentement, assentiment*.

ABSENTIUM. — Pro **ABSENTIUM**, turba genus; *absinthe*.

ABSEPTICUS. — Furiosus; *qui est en fureur*. (Vet. Gl.)

ABSESCUTARE. — Devestire se de re aliqua, et juri, quod in eam quis habere potest, renuntiare atque in alium transferre; *renoncer à la propriété d'une chose et la transmettre à quelqu'un*. (A. 1269.)

ABSESTITUS. — *absesitum se facere*; ead. signif. q. **ABSTEMERE** se facere, id est devestire se de re aliqua.

ABSICTUS. — Gemma nigra et ponderosa; *pietre précieuse de couleur noire et veinée de rouge, appelée en vieux français « absiecte, absite »*.

ABSIDA. — Fœnix, arcus; *voûte, arcade*. — Proprie, cujusvis ædificii pars extrema et interior super planum semitotundum erecta et concamerata. Convenit itaque cilibet structura in arcum desinienti et concameratæ, quare et dicitur de ecclesiarum sacel-

lis semicircularis, deque aliis partibus ecclesiae cum in circulum pariter terminantur; maxime vero de parte interiore aedis sacrae in qua altare collocari solet; *extrémité intérieure d'un édifice quelconque, d'une église, d'un transept, d'une nef, etc., pourvu que cette extrémité soit demi-circulaire ou polygonale et voûtée; particulièrement la partie de la nef où est l'autel.* — Episcopalis sedes, quod in medio absidæ collocari apud veteres solebat, ut in ecclesiis in quibus chorus adhuc retro altare est; *siège de l'évêque.* — Feretrum, in quo reliquiae sanctorum continentur; *coffret où sont renfermées les reliques des saints, châsse, reliquaire.* — Concha altaria; *coupole qui, dans les anciennes églises, s'élevait au-dessus de l'autel, ciborium.* — Sacra mensa seu altare; *la sainte table, l'autel.* — Latior pars aedis; *la partie la plus large de l'édifice.* — Sacra umbella quæ supra corpora sanctorum erigitur; *baldaquin.* — Orbita, circulus rotæ; *tour d'une roue.*

ABSIDATUS. Concameratus, in absidis seu arcus formam tectus; *voûté.*

ABSIDIA. — Sacra umbella quæ supra sanctorum corpora erigitur; *baldaquin.*

ABSIDICULA. — Diminut. ab **ABSIDA.**

ABSIDITAS. — Ead. signif. q. **ABSEITAS**, id est terra absa. *Vid. ABSUS.*

ABSIGNARE. — Resignare, desigillare; *desceller, rompre le cachet, décaçher.* (*Vet. Gl.*)

ABSINTHIUM. — Pro **ABSINTHIUM.**

ABSIS. — Ead. signif. q. **ABSIDA.**

ABSITAS. — Ead. signif. q. **ABSEITAS.**

ABSITITIUS. *Absititium se facere.* — Eadem signif. q. **ABSENTEM SE FACERE. *Vid. ABSENS.***

ABSITUS. *Absitum se facere.* — Eadem notione.

ABSJURARE. — Pro **ABJURARE.**

ABSJURATIO. — Ut **ABJURATIO.**

ABSLATATA. — Navis piratica; *navire de pirate.*

ABSO. — Ut **ABRASO.**

ABSOLERE. — Ab usu recedere. {Pap}

ABSOLUTE. — Vox officii ecclesiastici quæ significat absque prævia salutatione, cantu, benedictione, invitatione. « Dicuntur absolute et sine oratione nec ante nec post, » etc. (*Cod. rit., Mar. Deaur.*) *Absolute ordinari* dicitur de clericis qui ad sacros ordines promoventur absque titulo seu ecclesia cui mancipentur et de ejus redditibus vivant.

ABSOLUTIO. — Indulgentia, remissio a peccatis; *absolution, rémission des péchés.* *Absolutio ad cautelam* dicitur de absolutione quæ majoris securitatis causa alicui judicis sententia excommunicato et appellanti conceditur; dummodo ferendo demum iudicio se paritum promittat præstito sacramento. Hujus absolutionis ad cautelam nulla mentio ante Celestinum Papam qui, anno 1195, ad episcop. Lincolnens. scribens, quosdam absolvi permittit ad majorem cautelam. — Absolutionis dies, *le jeudi absolu*; dies Jovis ante Pascha, *jeudi saint.* — Absolu-

tiones relaxatoriarum, vocatur concessa excommunicatis absolutiones ad tempus. — Dispensatio, dimissio, libertas, permissio; *permission, congé, liberté.* Hinc *absolutio nem facere*, jubere, vel potius facultatem ac licentiam dare aliquid faciendi; *enjoindre, ou mieux, donner l'autorisation de faire quelque chose.* *Apncha, acceptatio; quittance, décharge.* — In ecclesiastici Officii rubricis, deprecatio brevis quæ dicitur finitis psalmis cujuslibet Nocturni, quæ solebat olim terminari Officium nocturnum uniuscujusque vigiliæ. — Collecta seu oratio pro mortuis, illa præsertim quæ incipit: *Absolve, Domine,* etc. Item quævis aliæ orationes pro defunctis, ac etiam preces, thurificationes, aspersiones, quæ circa corpora defunctorum fiunt. — *Absolutio capituli*, brevis lectio ex Scriptura sancta quæ quotidie post Primam dici solet, et quæ primum in monasteriis, finito capitulo, antequam fratres exirent ad opera et benedictionem a superiore acciperent, decantabatur.

ABSOLUTO (IN). — Voces agrimensoriis propriæ, apud quos agri in *absoluto* remanere ac tenere dicuntur, qui sine lege et finitione sunt, id est finibus ac limitibus non terminantur.

ABSOLUTORIUM. — Apocha; *récépissé, quittance, acte par lequel le créancier déclare que le débiteur a payé.*

ABSOLUTORIUS. — *Absolutoria litteræ:* 1° Litteræ quibus Pontifex excommunicatum ab excommunicatione a se absolutum esse denuntiabat; *litteres par lesquelles le Souverain Pontife faisait connaître qu'il avait relevé un excommunié des peines de l'excommunication.* — 2° Litteræ quæ re confecta missis ac legalis dantur cum domum remittuntur; *litteres que les gouvernements donnent aux envoyés étrangers, quand ceux-ci, ayant rempli leur mission, veulent revenir dans leur pays; lettres « d'exequatur ».*

ABSOLUTUS. — Desperatus; *désespéré.* Dicitur de ægro cujus morbus deploratur. — *Persolutus; payé: « absoluta pecunia, »* præsens pecunia; *argent comptant.* — Solutus et liber, liber fidelis, vasallus uni addictus; *homme libre, vassal d'un seigneur.* — *Absolutus dies;* feria quinta hebdomadis sanctæ; *jeudi saint.*

ABSOLVERE. — Liberum dimittere; *lâcher, laisser aller en liberté.* « Si quis alienum servum in fuga lapsum, ferro vinctum, aut quocunque ligamine constitutum absolverit. » (*Lex Wisig.*) — Mittere, remittere in patriam, domum: « Hunc nos baptizantes, ad propriam absolvimus domum. » (*Anast.*) — Donare, dimittere, contradere, in possessionem mittere; *donner, renoncer à, livrer, mettre en possession.* — *Absolvere defunctos,* dicere collectam mortuorum: « Sacerdotes, audito parochianorum suorum obitu, statim absolvant eos cum psalmis pro defunctis et collecta. » (*Od. episc. Paris.*) — *Absolvere ad cautelam.* *Vid. inf. ABSOLUTIO.*

ABSOLVIMÉNTÈM. — Licentia, facultas

aliquid faciendi; *permission, licence, autorisation.* (*A. 1088.*)

ABSONIARE. — Sacramentum fidelitatis Anglo-Saxonicum, laudatum a Somnoro. « In illo (Deo) pro quo sanctum hoc sanctificatum est, volo esse nunc domino meo N... fidelis et credibilis, et amare quod amat, et absoniare quod absoniat, per Dei rectum et sæculi competentiam. »

ABSORBERE. — Prætermittere, nullam rei alicuius rationem habere; *passer sous silence, ne pas rendre compte d'une chose.* (*A. 1408.*)

ABSORBIT. — Foras ejicere, exturbare; *mettre dehors, chasser, etc.*

ABSORTUS. — Pro **ABSORPTUS.**

ABSPES. — Sine spe; *sans espérance.*

ABSPORTARE. — Pro **ASPORTARE** vel **AMERARE**, si de pecoribus agitur: « Si quis a civitate fugerit et catalla cujuspiam burgensium asportaverit. » (*A. 1194.*)

ABSQUE EO QUOD. — Quamvis non; *quoique non.* « Absque eo quod dictum officium juraverit. » (*Form. Mass.*)

ABSRADICARE. — Avellere, eradicare; *renverser, déraciner, arracher.* (*A. 1237.*)

ABSRADICATUS. — Avulsus, eradicatus; *enlevé, arraché.* (*A. 1237.*)

ABSTANTIA. — Intervallum, distantia; *intervalle, distance.*

ABSTEMIUS. — Non modo qui a vino, se l etiam qui a carnibus abstinet; *qui ne boit pas de vin, qui ne mange pas de viande; sobre, tempéré, qui est encore à jeun.* (*Ann. Ben.*)

ABSTENIS. — Ead. signif. q. **ABSTEMIUS.**

ABSTENTUS. — Excommunicatus; *excommunié.* — Apud jurisperitos pupillus qui tutoris auctoritate ab adeunda hereditate revocatus est, ex eo nempe quod nimis illa sit in ære alieno.

ABSTENUS. — Ead. signif. q. **ABSTEMIUS.**

ABSTERE. — Abjungere; *dételer, séparer, éloigner.*

ABSTERGERE. — Aspergere; *répandre, verser.* (*A. 55.*)

ABSTERNERE. — Abjicere, repellere, abdicare, respuere; *repousser, rejeter, renoncer à, écarter.*

ABSTERSORIUM. — Pannus lineus, quoniam utitur sacerdos dum Missam celebrat ad extergendos sibi digitos post attritum hntiam; in hoc differt abstersorium a manutergio, quod isto duntaxat utantur, cum res divinas nondum attigerit.

ABSTINATIO. — Abstinentia legis; violatio edicti; *désobéissance d'une loi, à un vœu de l'autorité publique, délit.* « Nec possunt aliqui... de territorio fructus remove... alioqui si eorum abstinentia [i. obstinatio] possit evidenter comprobari... debent ex hoc puniri. » (*Chart. ex eccl. Sanct. Audomari.*)

ABSTINENTES. — Idem videntur qui continent, vel qui jejunia observantes ab escis abstinent. (*S. Cyp.*) *Abstinentes* etiam vocati hæretici quidam in Hispania, Gallia, « separantes persuasionibus conjugia homi-

num et earum abstinentiam promittentes. »

ABSTINENTIA. — Cessatio ab armis; *trêve, suspension d'armes.* — Renuntiatio, cessio; *renonciation, cession, non-acceptation.* — Excommunicatio; *excommunication.* « Ab officio removendus est et tandiu abstinenti castigandus est. » (*Publ. Carnot. Ep.*)

ABSTINERE. — Renuntiare, cedere; *renoncer, céder, ne pas accepter.* — Absterrere, detinere; *éloigner, détourner, écarter.* — *Absinere aliquem* communione, communicatione, idem est ac *Excommunicare.*

ABSTIPULARE. — Dimittere, werpire; *se dessaisir et déguerpir d'un bien, parce qu'on en prenait possession avec un fœtu de paille, « stipula. »* *Vid. FUSTUCA.*

ABSTLATA. — Navis piratica; *vaisseau de pirate.*

ABSTOLLERE. — Auferre; *enlever.*

ABSTRACTUS. — A scriptoribus asceticis dicitur ille qui extra animi sensus raptus est; *ravi.*

ABSTRIGARE. — Ab omni mra et impedimento liberare; *débarrasser de tout obstacle.*

ABSTRUERE. — Pro **ABSTRUDERE.**

ABSTUDERE. — « *Estouper.* »

ABSTUERE. — Ead. notione.

ABSTULA. — Pro **ASTULA.**

ABSTULTUS. — Ead. signif. q. **ABSTOLLERE.**

ABSURATIO. — Pro **ABSURATIO**, rei cussio cum præstatio sacramenti.

ABSURDESCERE. — Exsurdare, aures prægravare; *assourdir, rompre la tête.*

ABSUS. — *Absus ager, incultus, qui in charis opponitur vestito, id est cultus; terre inculte, friche.* Interdum *absus ager* dicitur non modo vacans, sed et prorsus incultus et pasturæ idoneus. *Mansi absi, mansi domini, fiscales, qui coloni non sunt assignati, et opponuntur vestitis, id est colonis traditis.* « *Mansi absi* sunt qui non habent cultores, sed dominus eis habet in sua potestate, qui vulgariter appellantur *Wroinde* » (*Reg. bon. eccl. Prum.*)

ABSYNTHIOSUS. — Amarus; *amer.*

ABSINTHIUM. — Potio mellita, monachica, « His tribus diebus post pulsationem cymbali, qui voluerit bibet de absinthio mello confecto. » (*Consuet. Floriac.*)

ABTERMINATUS. — Exsilio damnatus; *condanné au bannissement.*

ABTUS. — Pro **APTUS.**

ABULA. — Albula; *able, ablette.*

ABUNCOLUS. — Pro **AVUNCULUS.**

ABUNDA. — Paucei et mellei fulliculi; *gâteaux feuilletés.* — Meta; *borne; ol. bonne.*

ABUNDANTI (EX). — Prætere, insuper; *en outre.*

ABUNDANTIA. — Erogatio, largitio; *distribution, largesse, dons abondants.* — Possessionis genus. « Campaniæ plantæ, *abundantia*, curticanus et clausellus de Parrinaco, cum aliis vineolis. » (*A. 886.*)

ABUNDAT. — Sufficit; *il est suffisant.*

ABUNDIA. — Que abundantiam imperit, ut somniabant, « *Dominiā abundantiam*

(vocant) pro abundantia quam ea præstare dicunt domibus quas frequentaverit. » (Guil. Paris.)

ABUNDUS. — « Cum pane abundo et quinque mensuris de cervisia. » *Vid.* ABUNDA.

ABURGARI. — Intra fines burgi aut villæ aliquam terram includere, comprehendere; *englober dans les terres dépendantes d'une ville, d'un bourg, etc.*

ABUSIO. — Non abusus, abstinentia; *abstention de faire une chose.* (S. Paul.) — Deceptio, error; *déception, tromperie.* (Gasp. Bart.) — Abusus; *mauvais usage, abus.* (Salv.)

ABUSOR. — Qui male utitur; *celui qui fait un mauvais usage, qui abuse.* (St. ord. Chm.)

ABUSUS. — Defectus. (Bald. Noviom.)

ABUTARE. — Idem q. ABBOTARE et ABUTARE.

ABUTARIUS. — Pro ALUTARIUS. « Supra quoddam masagio sito juxta plateam abutarium Rothomagensium. » (A. 1267.)

ABUTERO. — Abutor (Supplem. Antig.)

ABUTI. — Igne consumere; *consumer, brûler.*

ABUTTARE. — Terminare; *aboutir.* Dicitur apud agrimensores de agrorum finibus qua parte sunt angustiores. Namque ea parte qua sunt longiores *adjacere* dicuntur.

ABUVRAGIUM. — Jus quod una cum caponibus exigitur et persolvitur, forte quod præter jus caponum eorollarii vice in conventionibus concedatur. (A. 1327.) *Vid.* BIVRAGIUM. — Id quod bibitionis nomine ab eo solvitur qui in societatem aliquam recipitur; *ce qu'on paye pour le droit de bienvenue ou de réception dans une société, et qui se dépense ordinairement en repas; ol. abuvrement, abovrement.*

ABVELARE. — Detegere; *découvrir.*

ABVICINARE. — Disjungere; *séparer, disjoindre.*

ABWARPIRE. — Ead. signif. q. WARPIRE; possessionem rei alicuius dimittere; *déguerpir.*

ABYRTACA. — Condimentum apud Persas et Medos ex alio, porro, cardamo, granis mali punici, sinapi, aliisque acoribus, aut etiam ex herbarum virentium succo confectum. (Athen., lib. iii, cap. 35.)

ABYRTACE. — Eadem notione.

ABYRTACUS. — Eadem notione.

ABYSSALIS. — Fundum non habens; *qui n'a pas de fond, profond comme un abîme.*

ABYSSARE. — Mergero in profundum. « Totus in Deum abyssatus erat. » (A. SS.)

ABYSSUS. — Infernum; *l'abîme, l'enfer.* — De abyso usque in cælum, formula qua in cessione nihil sibi reservatum esse significabant.

ABYSSUS. — Pro ABYSSUS.

ACA. — Amœnitas; *agrément, charme, beauté.* (Vet. Gl.)

ACABELLATUS. — Vinum acabellatum, quod nomine cabellæ seu banni venditur. « Liceat ipsis hominibus dicti castri eorum vinum vendere en gros, quibuscunque personis voluerint, tenente et durante 1022 ca-

bella et vondenlo vino acabellato. » (A. 1303.) — *Vid.* CABELLA.

ACADIA. — « Tam in montibus quam in plano, et villis et hominibus, et acadis, et silvis et pascuis. » (A. 1246.)

ACALICULUS. — Pincerpa; *échanson, bouteillier.*

ACAMPANARE. — Aragonensibus, in eam pum educere; *mener dans la campagne.*

ACAMPASSA. — Congregatio quævis, conventiculum quodvis; *réunion, rassemblement.* (A. 1328.)

ACANARE. — *Acanna*, provinciales dicunt pro virga decutere; *abattre, faire tomber à coups de verges.* *Acanatio*, actio decutiendi. « Neque pastores aliqui... non possint... aliquas quercos, nec cuves aglandelatas *acannare* nec *acannari* facere... manualiter colligere et sine *acannatione* quacunque de dictis glandibus » (A. 1501.)

ACANATIO. — *Vid.* ACANARE.

ACANNIZARE. — « Quicunque *acannizaverit* vaccam et bovem, si bos vel vacca fecerit damnum casu fortuito, dum *acannizatur*, cuius est amittit ipsum bovem vel vaccam, nisi *acannizetur* causa nuptiarum (Fori Osc. Jacob. I, reg. Arag.); *taquiner, irriter, mettre en fureur.* — Picardi etiamnum dicunt *acanner*, cum aliquem conviciis incessunt. Italis *acannare* sonat stimulis agitare, acutis caninis excitare.

ACANONICUM. — Non canonicum, extra canonem et regulam; *qui n'est pas canonique, qui est en dehors de la règle.*

ACANONISTUS. — Qui contra canones aliquid facit, vel qui canones ignorat; *qui agit contrairement aux canons, ou qui n'a pas connaissance des prescriptions canoniques.*

ACANZI. — Genus militie Turcicæ; *nom d'un corps de l'armée turque.*

ACAPERE. — Ad accipitulum dare; *vendre sous une redevance d'un cens.* « Concedatum fuit quod quicunque sit dominus de Chandenoy prædictam villam de Bordis non potest alienare a manu sua nec in feudum dare vel *acapere* vel conferre alicui. » (A. 1271.) *Vid.* ACAPITAGIUM et ACCAPITARE.

ACAPITAGIUM. — *Relevium* seu quod nomine relevii exsolvitur domino capitali: *Droit de relief ou redevoance en tenant lieu.* « Cum vero monasterii abbas et conventus, qui duas partes unius falconis in mutatione cuiuslibet domini seu vassalli, pro *acapitagio* ratione feudi seu affarii aut tenementi de Castillonnesio... solvere nobis tenentur. » (A. 1335.) *Vid.* ACCAPTARE.

ACAPITARE. — Incipere; *commencer.* « Et *acapital* ille campus ad nemus dictorum religiosorum. » (Chartul. S. Wandre.) Quasi diceretur, et habet caput suum ille campus. — Alia notione pro *accapitare*. *Vid.* ACCAPTARE.

ACAPITIS. — Idem q. ACCAPITUM.

ACAPITURA. — Ead. signif. q. ACAPITAGIUM.

ACAPTA. — Ead. signif. q. ACAPITAGIUM.

ACAPTAGIUM. — Ead. signif. q. ACCAPITUM.

ACAPTAMENTUM. — Jus præcipuum ad rem quampiam. *Vid.* ACCAPTAMENTUM.

ACAPTARE. — Nudè pro EMERE; *acheter*; ol. *achapter, acapter.* — Alia notione pro ACCAPTARE.

ACAPTATIO. — Ead. signif. q. ACCAPITUM.

ACAPTATOR. — Qui ad accapitum seu ad censum accipit; *celui qui achète sous la condition de payer une redevance d'un cens* (St. Mas.)

ACAPTIS. — Concessio vel acquisitio ad accapitum seu emphyteosim; *concession, donation, ou achat sous condition emphyteotique.* « Et omnes *acaptés* quos ego feci in supradictis honoribus sint similiter ejusdem Rotgerii. (Test., A. 1118.) — Alia notione, ut ACAPITAGIUM. (A. 1123.)

ACAPTUM. — Emptio; *achat.* — Relevium seu quævis ejusdem generis præstatio; *droit de relief ou autre payé par les héritiers d'un tenancier soumis à rente, cens ou autre charge,* ut ACAPITAGIUM.

ACARALHA. — Emissarium aquarium vel quid simile (forte ab Hisp. *acarrear*, importare, quia per illud aqua et sordes importantur); *canal, égout.* « Quod dieli consules... habeant potestatem cognoscendi de viis publicis et itineribus reparandis, de cleris, doctis, *acaralhis* senoribus [i. femoralibus], ædificiis et tabulariis, *bes-calinis,* » etc. (A. 1351.)

ACARALHUM. — Eodem significato.

ACARNERARE. — Apud Aragonenses, pecora aliena in agro damnum facientia capere atque etiam occidere et comedere; *surprendre des bestiaux étrangers pendant qu'ils font du dégât dans sa propriété, les saisir et les tuer.* « Oves Saneli Joannis et omnia pecora illius comenobii... mando ut in toto regno meo, ubi herbas invenerint, pascant... et nullus sit ausus pignorarè vel *acarnere* » (Ch. Remir. reg. Aragon.) *Vid.* CARNAL.

ACATAPANUS. — Praefectus civitatis vel provinciae; idem q. CAPITANEUS. *Vid.* CATAPANUS.

ACATARE. — Emere; *acheter*; ol. *acater.* Relevium exolvere; *payer le droit de relief.* *Vid.* ACCAPTARE.

ACATHALANTIS. — Genus avis; *chardonneret.*

ACATHAPANUS. — Idem q. ACATAPANUS.

ACATHIA. — Ornamentum muliebro. « Bona mobilia, tan in auro quam in argento... jocalibus, pectoralibus seu *acathis*, zonis, etc. » (A. 1386.) Forte legendum est: *pectoralibus seu atachis.*

ACATURA. — Pro AQUATURA.

ACATUS. — Navis actuaria; *bâtiment léger.* « Quamobrem pontice nauclere, si nunquam furtivas merces vel illicitas in *acatus* tuas recepisti, » etc. (Terl.) — Mendose pro AGIATUS.

ACAU. — Vox Gallica vulgaris, caute, secreto; *en cachette.*

ACAUNUM. — *Vide.* AGAUNUM.

ACABUSSARE. — Immergere, in mare demittere; *plonger dans l'eau, précipiter, noyer; quelquefois, « infliger le supplice de la cale.* »

ACCALVASTER. — Ab anteriori parte calvus, sicut *recalvaster*, a posteriori; *celui dont le devant de la tête est dégarni de cheveux.*

ACCAMPATUS. — Qui habet castra; *campé, en parlant d'un corps de troupes.* « Prodiit in hostes *accampatos*... in terra juxta Padum. » (A. 1404.)

ACCAMPARE. — Castra metari, ponere; *camper, asseoir un camp.*

ACCAMPIA. — « Item quod idem camerarius del et dare tenentur cuilibet monacho... quasdam estaminas... et tria paria sotularium... et quod dicta æstivalia tenentur semel facere (reficere) de *accampiis* et sotularibus, si et quando super hoc fuerit requisitus. » (A. 1322.)

ACCANTATOR. — Vectigalium condutor, qui vulgo firmarius; *receveur et fermier des impôts.*

ACCAPITAMENTUM. Idem q. ACCAPTAMENTUM.

ACCAPITARE. — Ut ACCAPTARE.

ACCAPITADATIO. — Charta quæ conditiones *accapiti* continet, vel ipsa ad accapitum concessio. « Recognoscunt... eidem domino et suis sub servitiis in dictis *accapitationibus* contentis et declaratis. » (Transact. 1501.) — *Vid.* ACCAPITUM.

ACCAPITIS. — Idem q. ACCAPITUM.

ACCAPITUM. — Agnitio in dominum, quod vulgo *relevium*; *droit de relief.* *Vid.* RELEVIUM, ACAPTUM et ACAPITAGIUM. « Item confitemur nos recepisse a vobis pro *accapito*, 1400 marcas boni et legalis argenti. » (A. 1214.) « Deinde dono et laudo... totum honorem meum, civitates videlicet, atque burgos, castra, villas atque dominia, feudos, alodios, *accapita*, pignus et acquisitiones, » etc. (A. 1150.) — Ad *accapitum* dare, idem est ac in *emphyteusim* dare. « *Damus in accapitum* seu emphyteusim alcherm nostram, » etc. (A. 1310.)

ACCAPTAMENTUM. — Idem q. ACCAPITUM. « *Accaptamentum* vero nobis debet persolvi nostrisque successoribus ad utriusque partis mutationes. » (A. 1240.) — Si quis elemosyna quæ corrogando colligitur, eadem notione ne QUÆSTA; *quête.* (A. 1412.) *Vid.* ACCATTATOR.

ACCAPTARE. — ACCAPTARE AD ALIQUEM; caput et dominium agnoscere, capere. « Et propter hoc jam ultra ad illum non debeat consilium *accaptare.* » (Cap. C. Cal.) — Capero ad accapitum, huc est capere vel possidere feuda aut quævis alia bona sub accapitorum conditione ac onere; *prendre ou posséder un fief, sous la condition de payer annuellement un cens, une redevance.* « Et ego... dono uxori meæ... omnia quæ accaptavi in Balagario. » (Ch. Raim. comit. Barcino.) Interdum etiam simpliciter pro emere absque

nullo onere. Hinc vox Gallica *acater*, *acapter*, *achater*, *achapter*, *acheter*, ad quamlibet emptionem translata. « Cum omnibus rebus quas *acceptobit* vel recuperabit. » (A. 1060.) *Accipitare alicui*, relevum facere, vel exsolvere, vel aliquem pro domino, et velut pro capitali domino agnoscere; *payer le droit de relief ou reconnaître la suzeraineté d'un autre*.

ACCARATIO. — Testium cum reo compositionis; *confrontation des témoins avec l'accusé*; ol. *acaration*, *acarement*. « Confrontationes vero fiunt exhibitis ipsi reo testibus, et in ejus conspectu positis, unde et accarationes a *cara* barbaro nomine, quod faciem significat nominantur. » (Bleynianus, *Institut. theor. et pract.*)

ACCARO. — Instrumentum rusticum. « Et superduela iterum dicta terra cum vangis et accaronibus. » etc. (Petrus Crescent.)

ACCASAMENTUM. — Casa, domus, ædificium; *maison, bâtiment*. — « Cum quodam *accasamento* posito ultrapredictum fossatum. » (A. 1232.) — Interdum hac voce significantur ædificia domui præcipuæ adjuncta. *Vid. CASAMENTUM.*

ACCASARE. — Domibus instruere; *construire des bâtiments, approprier un édifice*. « Postquam dictum castrum *accasatum* fuerit intra muros, » etc. (Ch. Henr. V imper.)

ACCATO. — Genus navigii actuarii, *espèce de bâtiment léger*.

ACCATTATOR. — Qui ex officio stipem corrogat aliis dispensandam; *qui fait des quêtes, quêteur*. (St. Fl.)

ACCATTUS. — Jus quod nomine relevii exsolvitur. *Vid. ACCAPITEM.*

ACCATUM. — Arquisitum, comparatum; *ce qui est acquis, acheté*. (A. 1233.)

ACCAYRA. — Pugnae genus, qua scilicet funda lapides jactantur; *combat à coups de pierres*.

ACCAYRARE. — Pugnae jactando lapides; *jeter des pierres, se battre à coups de pierres*; ol. *acarar*. « Quod nulla persona audeat se *accayrare* seu facere *accayras*. » (A. 1333.)

ACCEDENTES (AD). — Responsorium quod in ecclesia cantabatur, dum ad S. Synaxim fideles accedebant, juxta Officium Mozarabicum.

ACCEDIA. — Ead. signif. q. **ACCIA.**

ACCEDIA. — Eadem notione.

ACCELERANTIA. — Celeritas; *promptitude, rapidité*. (Petr. Diac.)

ACCENDERE. — Lignatio, lignum accendendo loco necessarium; *bois à brûler nécessaire pour la consommation*. « Blancha nobis concessit, quod possumus ire in nemoribus supradictis, quandiu ei placuerit, per (pro) nostro *accendere*. » (A. 1210.) — *Accendi*, de luna dicitur, cum a sole in novilunio incipit illuminari; « Luna Januarii media nocte accenditur. » (Kalend. x sæcul. circ.) *Vid. INCENSIO LUNÆ.*

ACCENDONES. — Lanistæ seu gladiatorum magistri, sic dicti quod gladiatores ad pu-

gnam accenderent; *laniste, celui qui formait les gladiateurs*.

ACCENGIA. — Modus agri. « Simondedit... medietatem decimæ ejusdem villæ, et unum accengiam prati, unum arpentum terræ. » (Ch. Adam, *vicecom. Meld.*) *Vid. ANDECINGA.*

ACCENSA. — Censum, datio ad censum; *cens, action de donner le cens, d'affermir*; ol. *acensement*. — « Major in villa et advocatus a Promiensi abbate domino villæ villam tenebat ad *accensam*. » (Joan. Hocsem.)

ACCENSAMENTUM. — Eadem notione.

ACCENSARE. — Dare ad censum; *affermir, donner le cens*; ol. *accenser*. « *Accensavit* et nomine accensationis in perpetuum concessit et tradidit. » (Tabul. Cast. Mel. — Censum exigere loco alterius præstationis, servitium cum censu commulare; *se faire payer le cens en échange d'une autre servitude, opérer cet échange*. « Cum homines villarum obligati fuissent ad solvendum et ad liberandum charragium domino regi, pro suis operationibus... supplicavissent domino regi, quod ipse vellet *accensare* dicta charragia et loco eorum recipere certos redditus annuatim. » (A. 1299.) *Accensare se alicui*, certis conditionibus ac statuto pretio quidpiam conficere. « Item quod aliquis scriptor non audeat se *accensare* vicario, hajulo, vel alicui officiali. » (A. 1299.)

ACCENSATIO. — Ead. signif. q. **ACCENSA.**

ACCENSATOR. — Firmarius; *celui qui prend à louage, fermier*; ol. *accenseur*.

ACCENSIO. — Morbus comitialis; *épilepsie*.

ACCENSIUNCULA. — Ut **ACCENSIO.**

ACCENSIVA. — Ead. signif. q. **ACCENSA.**

ACCENSIVATIO. — Ead. signif.

ACCENSIVIO. — Ead. signif.

ACCENSOR. — Delator; *dénonciateur, délateur*. (Vel. Gl.)

ACCENSIUS. — Acolythus, cui incumbit cura accendendi lumina in ecclesia; *clerc chargé d'allumer les lampes de l'église*. (Hon. Aug.)

ACCENSUATUS. — Homo domino propter terras ad censum acceptas ad certa onera et præstationes adstrictus; *celui qui a pris une terre à cens et qui est, en vertu des conditions du contrat, soumis à certaines charges*. « Exceptis illis qui mihi ad serviendum bis in anno cum bobus suis sunt *accensuati*. » (Lib. Calmæ.)

ACCENSUS. Eadem notione.

ACCENTHURARIA. — Vas in quo thus accenditur; *encensoir*.

ACCENTIARE. — Ead. signif. q. **ACCENSARE.**

ACCENTUARE. — Accentus observare; *accentuer, observer les règles de la quantité dans la lecture*. « Ignorantes discant plane legere, punctuare vel *accentuare*, » etc. (Regul. Fontis Ebraldi, cap. 38.)

ACCENTUATIO. — Species cantus qui fit elevando aut deprimendo syllabam, juxta accentuum positionem ut cum in ecclesia lectiones aut orationes cantantur; cui opponitur *directus*, qui fit absque vocis inflexione.

ACCENTUS. — Sonus vocis, modus pronuntiandi; *accent*. (A. 1423.)

ACCEPTA. — Genus navis, idem q. **ACATOS**; alii legunt *genus avis*. (Isid.)

ACCEPTABILIS. — Acceptus, gratus; *acceptable, digne d'être agréé, agréable*. (Salv.)

ACCEPTABILITAS. — Theologi scholastici dicunt: *obedientia et passio Christi acceptabilitas*, pro merito et gratia.

ACCEPTABULUM. — Quarta pars eorinæ; *le quart d'une hémine*. — Scutella acetaria; *saucière*. *Vid. ACETABULUM.*

ACCEPTÆ. — Agri portiones viritim assignatæ, aut quæ sortiti obtigerunt; *lots de terre*.

ACCEPTAMENTUM. — Ead. signif. q. **CAPTAMENTUM**

ACCEPTATOR. — Qui sine causa personarum habet rationem; vox et phrasis orta ab illo Act. apost. *quia non est acceptor personarum Deus*. (Act. x, 34.)

ACCEPTIO. — Agri portio. *Vid. ACCEPTE.*

ACCEPTOR. — Accipiter; *épervier*. — Venator cum accipitro; *chasseur à l'épervier*.

ACCEPTORIA ARS. — Venatio cum accipitro; *chasse à l'épervier et au faucon*.

ACCEPTORICIUS CANIS. — Canis aviarius, seu cum accipitro venatur aves; *chien de chasse, chien spécialement destiné à la chasse aux oiseaux, mais pouvant servir aussi à chasser d'autres espèces de gibier*.

ACCEPTORIUM. — Salinum; *salrière*. (Vel. Gl.)

ACCEPTORIO. — Locus ubi nutriuntur accipitres; *volière des oiseaux dressés pour la chasse*. — « Libellum quemdam habes, qui non est major *acceptorio* duarum seminarum, quem ego legere cupio. » (Epist. S. Bonif. Mog.)

ACCEPTORIO. — Ubi videtur intelligi tot foliis constitisse hunc librum, quot officium ecclesiasticum duarum septimanarum continebat. At cur in *acceptorio* appelletur, non plane assequor, nisi legendum sit *exceptorio* aut *exceptorio*.

ACCEPTURARIA. — Cymbium quo in ecclesiis asservantur micæ thureæ; *navette à mettre l'encens*.

ACCERES. — Genus securis, ut **ACIERES**.

ACCENSA. — Accessio, accessus; accessus maris, recessus maris; *flux et reflux*. — Terrarum accretiones factæ vi fluminum; *accrue de terre, alluvion*.

ACCESSAMEN. — Ead. signif. q. **ACCENSA**.

ACCESSAMENTUM. — Idem q. **ACCENSAMENTUM**.

ACCESSARIUS. — Minister secundarius ecclesiæ, cui nomen Gall. *assistant*. — *Vid. Accessor.*

ACCESSATIO. — Ead. signif. q. **ACCENSA**.

ACCESSIBILIS. — Accessu facilis; *accessible*. (Tert.)

ACCESSIBILITAS. — Accedendi seu accessus facilitas; *libre accès, accessibilité*. (Tert.)

ACCESSIO. — Accessio febris; *attaque, accès de fièvre*. — Aquisitio; *achat*. — Canalis, rivus, quia ad opus molendini necessario accedit; *canal, réservoir*. « Similiter do-

nationem quam fecit... de molendino prope stratam, cum *accessione* sive aquario. » (A. 823.) — Terrarum accretio vi fluminum facta; *alluvion*, ut **ACCESSA**.

ACCESSIVUS. — Forte pro **ASSASSINUS**. « Hic etiam (Fredericus imperator) ducem Bavariæ, virum catholicum, fidelem Ecclesiæ et devotum, fecerat occidi per *accessivos*. » (A. 1244.)

ACCESSOR. — Fidejussor, sponsor, quod secundus a debitore *accedat*, ut creditori fiat satis, sic dictus: *répondant, garantie, caution*. « De accessoribus et fide jussoribus et qualiter conveniantur, » etc. (Hn. sæcul.) — Adjutor, ludi socius; *associé d'un joueur, son second*. (A. 1243.) — Minister secundarius, qui prelatum comitatur, eique in sacris deservit; *assistant*. — In plurib. instrum. pro **Assessor**. *Vid. hoc verb.*

ACCESSORIE. — Per *accessionem*; *accessoirement*.

ACCESSORIUM. — Quidquid causæ adventitium et extraneum est; *parties accessoires d'une cause*. (A. 1341.)

ACCESSORIUS. — Vox fori Anglici, inquit Spelmanus, in quo appellatur is qui sceleris conscius, facinoroso subvenit, sive ope, sive consilio. — Sponsor, idem q. **Accessor**.

ACCESSUS. — Per *accessum* Summus Pontifex eligi dicitur cum cardinales omnes unanimi consensu ad eum accedunt et *Papam salutant*.

ACCETTA. — Bipennis, ascia; *hachette*.

ACCETTARE. — Accessere; *devenir aigre, se gâter*.

ACCIA. — Avis a rostri magnitudine sic dicta; *bécasse*; ol. *accé, accée*.

ACCIACCUS. — Debilis, contusus, fractus membris, unde adhuc in lingua Etrusca usurpatur, *acciaccare*, contundere, frangere; *moulu, brisé, rompu*.

ACCIAIVOLI. — Mercatores Italici propter fœnerationem, ut et *Caorsini* seu *Corsini* olim celebres. Hoc videtur familiæ Florentinæ nomen.

ACCIARIUM. — Ead. signif. q. **ACIARIUM**.

ACCIATUM. — Potus vilis servorum; *boisson des domestiques*. (A. 1477.)

ACCIATUS. — Cultellus magnus et acutus; *couteau grand et pointu*. (Breviloq.)

ACCIDENTIA. — Quod casu accidit, obvenit; idem q. **ESCAETA**. « Quæ videlicet prædicta masura ad me descendit ex *accidenti* uxoris meæ. » (A. 1219.) — Morbus, infirmitas; *maladie accidentelle*. — Ab *accidentibus*, ille dicebatur apud reges Persarum, qui res scribebat quotidie accidentes; *historiographie*.

ACCIDENTALITER. — Casu, fortuito; *accidentellement, par cas fortuit*.

ACCIDENTIVUS. — Accidens; *accidentel*. « Nervorum diutiva et *accidentiva* conglutinationis. » (A. SS.)

ACCIDENTUM. — Ead. signif. q. **ACCIDENTIA**. (A. 1281.)

ACCIDIA. — Via. **ACCEDIA**.

ACCIDIARI. — Via. **ACCEDIARI**.

ACCIDIATUS. *Vid.* ACEDIATUS.

ACCIDIOSUS. — *Vid.* AEDIOSUS.

ACCINA. — Glandis quercina aut iliginea; *gland du chêne*, et, dans certains cas, *tout fruit qui ressemble au gland* (*châtaigne, datte, noix*, etc.).

ACCINCTA. — Ambitus, circuitus; *enceinte*. « Dicebant se incurrisse in accincta castelli Luparæ, et appendiciorum ejus: et in accincta castelli parvi pontis, » etc. (A. 1222.)

ACCINCTOR. — Famulus qui latus cingit; *serviteur*. — « Habet quinq[ue] in Longo-Alteno versuram omnibus diebus cum uno milite et suis accinatoribus. » (*Reg. Cast. Lic. in Andibus*.)

ACCINGA. — Eadem signif. q. ACCINGIA.

ACCINGERE. — Ambire, circumdare; *entourer*. « Ego dedi... monachis de... hanc quam accingit garrennam. » (A. 1227.)

ACCINGIA. — Pro ACCENGIA.

ACCIONARIUS. — Pro ACTIONARIUS.

ACCIPIEDARIUS. — Ead. signif. q. ACCEPIEDARIUS.

ACCIPIERE. — Emere; *acheter*. (Gasp. Bart.) — Multa pecuniaria aliquom punire eamque exigere; *condamner quelqu'un à l'amende, et poursuivre l'exécution du jugement*. (A. 1208.) *Accipere se ad invicem*; manibus sese apprehendere, ad invicem adherere. (A. 1376.)

ACCIPIES. — Idem q. ACCEPIEDUM.

ACCIPIENSER. — Pro ACCEPIENSER.

ACCIPTITARES. — Ead. signif. q. ACCEPTITARES.

ACCIPTITARIUS. — Accipitrum curator et dominus; *celui qui dresse et soigne les oiseaux de proie*.

ACCIPTUS. — F. pro ACCEPTUS, acceptio. « Quod dicti supra positi in casu predicto, sine acceptu quocunque debeant et teneantur tamen mortuum facere sepeliri. » (A. 1402.) Nisi idem sit quod supra ACCEPTAMENTUM.

ACCISA. — Ead. signif. q. ASSISIA.

ACCISIA. — Pro ASSISIA seu ASSESSIO; tributum impositum taxatio et peræquatio.

ACCISTARE. — Vocare; *appeler*.

ACCITACULUM. — « Quasi accitum ferro sonabulum. » Forte legendum *accinctum ferro aut acutum ferro*. *Vid.* ACETABULUM.

ACCITARE. — Pro ACTITARE; sepe agere; *faire souvent, répéter*.

ACCIVUM. — Ead. signif. q. ACETIVUM.

ACCLAMARE. — Vendicare, asserere; ut *clamare*: « Et cum ipsa Elleda esset comitissa... acclamavit ipsa jure hæreditario has supradictas terras. » (Sim. Dun.) — Vocare, accire; *appeler, faire venir*. « Azelinus... quemdam Ebulonem... acclamavit et ut rex concederet suis adulationibus impetravit. » (*Chron. Camerac. Balder*.) — In jus vocare, accusare; *appeler en justice, mettre en accusation*. « Si quis ante justitiam de latrocinio neclamatns fuerit. » (*Chron. comit. Fland.*)

ACCLAMATIO. — Actio quam quis intendit ad recuperandam proprietatem vel possessionem rei suæ quam alius ei abstulit; *action de poursuivre en justice pour obtenir*

la restitution de son bien, dont un autre s'est emparé.

ACCLAPARE. — Tegere, operire; *couvrir, ensevelir*. « Fuit tanta nix... quod occupavit et acclapavit fere duo millia ovium. » (A. 1268.)

ACCLAVENSIS. — Forte adjacens, incurrens in aliud; *enclavé*. « In alio loco acclavense curtilis et terra. » (*Gall. Chr.*)

ACCLAUSUM. — Clausum, septum, ambitus; *clos, clôture*. (A. 1308.)

ACCLIBANUS. — Obliquus. (Isid.) Alii legunt Aecclivus aut Aecclivatus.

ACCLINATORIUM. — Locus in quo acclinare aut requiescere possunt; *lieu de repos, chambre à coucher*, etc.

ACCLINIS. — Dependens, obnoxius; *sujet, soumis, dépendant*.

ACCLUDERE. — Pro OCELUDERE.

ACCLUSARE. — Clusum facere, sen agerem construere, quo concluduntur aquæ; *construire une clôture, une chaussée pour contenir les eaux*. (St. Mut.)

ACCOGNITARE. — Eadem signif. q. ACCECOGNITARE.

ACCOLA. — Colonus, qui terram colit; *colon, cultivateur d'une terre*. « Viso etiam quod libera conditionis thoricque legitimi ac ex honestis parentibus, licet accolis, procreati existant. » (A. 1450.) — Colonus, seu adscriptitius, qui simul cum prædio veniebat; *étranger, cultivateur d'une terre*. *Vid.* ASCEPTITUS. « Accola, eo quod adveniens terram colat. » (Isid.) — « Accola, cultor loci in quo non est natus. » (Willem. Britto.) « Accola non propriam, propriam colit incolat terram. » (Anon.) Hoc sensu a multis usurpatur. — *Accole, mansi*, qui accolarum erant, et ab iis colebantur: « De uno quoque manso ingenuili exiguntur sex denarii, et de servili tres, et de accola unus, et duo de hospitibus. » (*Annal. S. Bertini*, an. 866.)

ACCOLABERTA. — Accolæ habitatio cum prædio; *habitation d'un accola, et métairie qu'il fait valoir*. (Chart. S. Sulp. Bit.)

ACCOLANA. — « Tam in torris, mansis, ... accolabus, merite *accolanarum*, vineis, » etc. (Formul. 62, inter *Lindenbrog*.) Ubi *meritum accolanarum* est redditus domus rusticæ, nisi legendum sit *accolavorum*.

ACCOLANUS. — « Ipsa vero loca nua cum colonis, accolanis, servis, libertis, » etc. (Chart. C. M.)

ACCOLARE. — Forte pendens, alteri subiectum; *qui dépend d'un autre*. « Bernardus de Zaboria habebat unam ecclesiam accolare de Sancto Johanne, et mutavit eam ad Orgassam per consilium archiepiscopi. » (Chart. eccles. Auxil.)

ACCOLAYUS. — Colonus adscriptitius, ut Aecola. (*Marc. Form.*)

ACCOLIBILIS. — Colendus, amabilis. « Quoniam Deus multus est *accolibilis*. » (A. SS.)

ACCOLLECTIO. — *Vid.* ACCEOLLIGERE.

ACCOLLIGERE. — Associare, in partem domini quempiam adsciscere; *associer quelqu'un à ses affaires, l'admettre au partage de son autorité et de ses profits*. « Rex autem

accollegit abbatem et ecclesiam Bonnevalensem, in omnibus quæ habebat et in omnibus *accollecionibus* quæ sibi factæ erunt. » (*Ch. Lud. Jun.*)

ACCOLONUS. — Colonus adscriptitius, ut Aecola.

ACCOMANDISIA. — Concessio facta lego fiduciaria possessionis et non definitiva sen absoluta; quæ plurimum fit ut alicujus gratiam quis sibi conciliet. Italis *accomandigia*, tutela, protectio, unde vocis origo. *Vid.* COMMENDISIA.

ACCOMANDITIA. — Eadem notione.

ACCOMENDA. — Accomenda dicitur de pecuniis mittendis pro emptione mercium, et de mercibus mittendis ad hoc ut vendantur; *expression du commerce génois, qui servait à désigner les fonds et les marchandises qu'un négociant envoyait à ses correspondants, les uns pour faire des achats en son nom, les autres pour en opérer le placement*.

ACCOMENDATARIUS. — Is qui de accomendis seu implicitis exequentis curam habet; *commissionnaire, agent d'affaires*.

ACCOMENDATOR. — Qui ordinat et quicunque particeps est in accomendis seu implicitis. *Vid.* ACOMENDA.

ACCOMMODARE. — Pro COMMODARE; *donner*. « Blancha... domui Dei... Herbertum de Horrido monte accomodavit liberum et quietum ab omni tallia et exactione. » (A. 1207.)

ACCOMMODATIO. — Commotio; *accommodation, accord fait à l'amiable*.

ACCOMMODIFICARE SE. — Pro ACOMMODARE SE. « Christus ita se nostræ contemporevit accomodavitque infirmitati. » (*Rem. Aut.*)

ACCOMMODUS. — Aptus, utilis.

ACCOMMUNICARE. — Corporis Domini sacramentum alicui dare; *administrer le sacrement de l'Eucharistie à quelqu'un*. — Accomunicari, sacramentum recipere; *recevoir la communion, communier*; ol. *accomenier, accomuschier*, etc.

ACCONCIAMENTUM. — Reparatio, refectio, ab Ital. *accconciamiento*. (St. Ast.)

ACCONCIATOR. — Qui pacem inter cives tuetur, ab Ital. *accconcicare*, pacificare, reconciliare; *pacificateur*. (St. Mont.)

ACCONCIUM DOTIS. — Supplex quæ in augmentum dotis novæ nupte a parentibus datur; *supplément de dot donné à une mariée par ses parents*.

ACCORDABILIS. — Quidquid reddi et solvi debet ex aliqua pactione seu accordamento; *ensemble des obligations à remplir en vertu d'arrangements pris*.

ACCORDALIS. — Ex *accordo*, ex consensu et pactione. *Vid.* CENSUS ACCORDALIS.

ACCORDAMENTUM. — Pactio, conventum, transactio, litis compositio; *convention, accord, ol. accordement, accordance, accordison*.

— Laudimia, præstatio quæ in mutationibus domino censuali debetur, sic dicta quod inter dominum et emptorem de ea solet conveniri; *droit de mutation payé au seigneur par l'héritier d'un fief*; ol. *accordement*. — Consensus; *consentement, bon vou-*

loir. « Praepositus noster... badellos suos, per *accordamentum* prædictorum hominum, in dictam tenebitur ponere libertatem. » (A. 1235.)

ACCORDARE. — Pacisci, concordare, contentionem inter aliquos componere; *accorder, mettre d'accord*.

ACCORDATIO. — Pactio, conventum; *accord*.

ACCORDELLATUS. — Dicitur de panno raso, cujus textura facile apparet; *drap dont le poil est coupé si ras que la corde se voit facilement*. (A. 1491.)

ACCORDERE. — Forte pro accidere, contingere. « Recognovit dicto vicecomite... cum tercia parte justiciarum, quæ debent ibi *accordere*. » (A. 1252.)

ACCORDIA. — Idem q. ACCORDIUM.

ACCORDIUM. — Pactio, conventum; *accord, convention*. (A. 1241.)

ACCORDUM. — Eodem sensu. (A. 1345.)

ACCORPORARE. — Incorporare; *incorporer, réunir à joindre*. « Inflant itidem has malorum civium buccinas, potentes in regia ea re ut damnatorum petita bona suis *accorporarent*. » (Am.)

ACCCORTIRE. — Assentire, concedere; *accorder, consentir*; ol. *escourder*.

ACCCOSTARE. — Jungere, applicare; *mettre à côté, joindre*. « Quod... unum erus vel genu cum alio non poterat *accostare* aliquo modo. » (A. SS.) *Vid.* ACOSTARE.

ACCCOTUMARE. — Mores corrigere, ad officium et meliorem vitam revocare; *ramener au devoir, amender les mœurs*. « Potestatem habet *accotumandi* contrafacientes vel non observantes. » (A. 1292.)

ACCRAANTARE. — Fide et sacramento interpositis promittere, cavere. Ut CREANTARE.

ACCREANTATIO. — Cautio de re quam faciendâ, ut CREANTUM.

ACCREDERE. — Mutuo dare; *prêter quelque chose, donner à crédit*; ol. *accroire*. « Ut de redditibus Pictaviæ pecunia quam ei *accredideram*, mihi sine diminutione solveretur. » (Suger. *Epist.*) — Mutuo sumere; *recevoir d'un autre, emprunter*; ol. *accroire*: « Ut nihil omnino contra voluntatem negotiatorum ab ipsis *accredant*; neque proprium auferant. » (Ch. Ph. Aug.)

ACCREDULA. — Galerita seu alauda; *alouette*.

ACCRESCENTIA. — Accretio, incrementum; *accroissement, augmentation*.

ACCRESTIO. — Forte pro ACCRETIO, *accretio*; *augmentation, accroissement, annexation*. « Cedentes eidem... omnia jura et omnes *acrestiones* reales et personales quæ et quas iidem... habere poterant adversus quoscunque debitores. » (A. 1308.) Nisi legendum putes *actiones*.

ACCRIDERE. — Eodem sensu q. ACEREDERE.

ACCRIPENNUS. — Jugerum; *arpent, journal de terre*.

ACCRUS. — Pro ACRA; *modus agri*; *aere*.

ACCCUBARARE. — « Est toto corpore incumbere cubito. » (*Vet. Gl.*)

Filium ad consuecundum; *fil à coudre*. — Malitia, invidia; *méchanceté, envie*. — Dolabra; *doloire*.

ACIALIS. — Angularis, in angulo positus; *angulaire, placé dans un angle*.

ACIARE. — Chalybs; *acier*.

ACIARIUM. — Accuum theca; *étui à aiguilles*. — Chalybs, *acier*.

ACICULUS. — Securis; *hachette, doloire, cognée*.

ACIDIA. — Ut Acedia.

ACIDONICUS. — Acidus; *aigre, acide*.

ACIERERIUS. — Faber qui aciarium seu chalybem operatur; *ouvrier qui travaille l'acier*. (A. 1496.)

ACIERES. — Genus securis; *sorte de hache*. — Ut Aiculus.

ACIERIS. — Securis, ut ACIERES.

ACIES. — Lanx trutinæ; *bassin ou plateau de balance*. — Servitium militare quod domino debent vassalli; *service militaire dû par le vassal au seigneur*. — Angulus, cornu; *angle, coin*. — *Acies terminorum*, apud agrimensores, qua invicem concurrunt. « Si terminus in tres acies constitutus fuerit, tres lineas auctoris ostendit: si in quatuor acies, quadrifinium facit. »

ACILIUM. — Axis; *essieu*.

ACILLARE. — Movere; *remuer*.

ACINACIUM. — Chalybs; *acier*.

ACINARI. — Tricari, in parvo morari, in Glossar. Isidori, quod faciunt qui in acinis uvarum eruendis, tempus terunt, vel qui do acinis disputant. Casaubonus *apinari* restituit.

ACINARIUM. — Gall. *mare ou vendange*. (Vet. Gl.)

ACINATIUM. — Congregatio racemorum; *amas de pampres de vignes où tiennent les grappes*; ol. *moissine*.

ACINUS. — *Pejinus uvæ*; *pépin de raisin*. (Vet. Gl.)

ACIRALIS. — « Concedimus phialas argenteas.... vasa vitrea, concas acirali 2, » etc. (A. 930.) Ubi *aciralis* forsitan pro *aeiolicis*, positus, ab Hispan. *acicolor*, expolire. Quæ ratione legendum esset *concas acirales*.

ACIRE. — Maris fluctus.

ACISCOLUM. — Malleus structorius; *marseline de tailleur de pierre*.

ACISCULARIUS. — Lapidæa; *tailleur de pierre*.

ACISCULUM. — Ut ACISCOLUM.

ACISSINI. — Eadem signif. q. ASSISSINI.

ACISTERIUM. — Ead. signif. q. ASCESTRUM.

ACITARULUM. — Crepitaculum, quod fuit ex istius musicae specie, quam *ἀκίταρον* vocant Græci. « *Acitabula*, inquit Breviloq., sunt musica instrumenta ænea vel argentea, quæ percussa sonum faciunt grandiozem. »

ACITARA. — Stragulum; *couverture*.

ACLA. — Modus agri; pars prædii rustici. F. idem q. ACRA, *partie d'une métairie*.

ACLAMATIO. — Ead. signif. q. ADVOCATIO, *clientelæ professio*, AGNITIO IN NOMINUM.

ACCLASSIS. — Fimbria, limbus, quod

imæ vesti assumtum est; *boræure du bas du vêtement*. — Tunice species ab humeris non consuta; *sorte de tunique*.

ACLEA. — Campus vel locus quereus, quercetum; *lieu planté de chênes; bois de chênes*.

ACLEPSAUDIA. — « Vinum quod vendatur *aclepsaudia* inferius contentum in dolo [f. dolio] est nobis incursum. » (A. 1273.) Videtur legend. a *clepsaudia*, id est clam, furtive.

ACLHESIA. — Ardesia; *ardoise*.

ACLONIA. — Excusatio quæ affertur eum aliquis ad conductum ubi stare non potest. (Chart. Burg.) Ubi videtur legendum *EXONIA*, q. *Vide*.

ACLOSSERIUS. — Arboris species; *alisier*.

ACCLUS. — Turcorum lingua mensis Junius.

ACNONITUS. — Qui nulli communicat. (Vet. Gl.)

ACOMETENSES. — Ead. notione q. ACOEMETI.

ACOMETI. — Monachi quidam primitivæ Ecclesiæ sic vocabantur a Græco *ἀκομηται*, quod diu nocturne psallerent in ecclesia, nullaque hora vacarent a laudibus divinis, quas ex eo *laudis perennis* nomine agnoscunt scriptores. Divisa erat in hunc finem in tres cœtus *monachorum* sodalitas, ita ut peracto a priori in ecclesia Officio, secunduus et mox tertius succederet, sicque nulla hora ecclesia a laudibus et canticis vacaret.

ACONONITUS. — Qui nulli communicat. (Vet. Gl.)

ACOLA. — F. appendix, appensum domui tectum: « Item domus disrupta.... videlicet in quarta parte versus solis ortum ot in una *acola*. » (A. 1363.)

ACOLABUS. — Bruchus; *espèce de sauterelle sans ailes*.

ACOLETUS. — Panni species. « Quaindam pravam vestem de *acoleto*... cepit. » (A. 1354.)

ACOLUTHA. — Pro ACOLYTHUS, nisi de moniali, quæ acolythi officio fungitur intelligas: « In die Epiphaniæ, dum legitur novissima lectio, induitur diaconus dalmatica et acolytha alba et amictu. » (Ordin. Mss. S. Crucis Pictaviens.)

ACOLUTHUS. — Idem q. ACOLYTHUS.

ACOLYTATUS. — Officium *acolythi*; *office, charge d'acolyte*.

ACOLYTHUS. — Proximus hypodiaconatus gradus, ut patet ex synod. Roman. Sylvestri, can. 7, ubi episcopo parere jubetur presbyter, diaconus presbytero, diacono hypodiaconus, huic acolythi, acolytho exorista, cui lector. Dieti autem acolythi, quasi *ἀκολούθοι*; sunt enim veluti famuli ecclesiastici, utpote qui vilioribus Ecclesiæ ministeriis deputantur, ut cereis deferendis. — « *Acoluthi Sedis apostolicæ* octo ordinarii, qui cum Pontifex apud lectum paramenti, et similiter ut in ecclesia celebratur, et induitur sacris vestibus, circumstant genuflexi, et ornamenta subministrant diaconis, cardinalibus, » etc. (Cæremon., lib. iii.)

ACOLYTI. — Mansio seu exedra acolythorum juxta ecclesiam aut secretarium ecclesiæ; aut polius ædificium juxta introitum ecclesiæ ædificatum.

ACOMANDA. — Depositum; *dépôt*. (St. Pl.)

ACOMARE. — Equorum comas pectere, equos eomere; *peigner les chevaux*. (Hist. Delp.)

ACONITARIUS. — Veneficus, qui aconitum seu venenum propinat. (Vet. Gl.)

ACONOMINTUS. — Qui nulli communicat. (Vet. Gl.)

ACONTRACTIO. — Solutio a contractione. (A. SS.)

ACOPHILUS. — Pincerna; *échanson*. (Breviloq.)

ACOPIAGIUM. — Relevium et quod jure relevii exsolvitur. Idem q. ACEAPITUM. (A. 1337.)

ACORA. — Pro *Ex hoc hora*, sublata h, ut sæpe solet.

ACORARIUS. — Pro ACURARIUS.

ACORDAMENTUM. — Liber *accordamenti*; qui et militie statuta et militantium conditiones, atque nomina continet. (Ch. reg. Aragon., a. 1363.)

ACORDATUS. — Qui stipulatione facta, conscriptus, adscriptus est; *enrôlé, engagé*. (A. 1355.)

ACORDIA. — Pactio, conventum, transactio; *arrangement, accord, pacte*.

ACOSTARE. — Lateri adherere; *atteindre, toucher*. « Quorum una (pectia terræ) *acostat* una parte ad terram Ricardi l'Anglois. » (Chartul. S. Vard.)

ACOT. — Flagellum; potius flagellorum ietus; *fouet, ou mieux, coups de fouet*. (A. 1289.)

ACOTARE. — Flagellare; *battre de verges*.

ACOUPARE. — Copulare; *accoupler, joindre, mettre ensemble*. (A. 1325.)

ACOMA. — Coxa claudus; *débranché*.

ACOYS. — Anteris, fulcrum; *arc-boutant, contre-fort, pilier, appui*. (A. 1363.)

ACQUEREMENTUM. — Ademptio, comparatio, emptio; *acquisition; ol. acquérement*.

ACQUESTA. — Acquisitum; *ce qui est acheté, acquis, gain*.

ACQUESTUS. — Eadem notione.

ACQUEVERSUM. — Aquarum divergium, diverticulum. (A. 1308.)

ACQUICTARE. — Quietum reddere; *acquitter*. Vid. ACQUITARE.

ACQUICTUM. — Idem q. ACQUITUM.

ACQUIETANTIA. — Apoclia; *quittance*.

ACQUIETARE. — Solvere; *payer*. — Quietum et securum reddere, absolvere (vox forensis); *acquitter*.

ACQUINEIA. — Equus gradarius; *haquenne*. (A. 1397.)

ACQUIRAMENTUM. — Emptio, comparatio, *acquisition; ol. acquêt, aquérement*.

ACQUIRERE. — Quietum reddere; f. pro ACQUITARE.

ACQUIRIMENTUM. — Idem q. ACQUIRAMENTUM.

ACQUISTANTUM. — Idem, ut videtur, quod pertinentiæ et dependentiæ nomine significatur, nisi mavis idem esse quod ACQUISIMENTUM.

ACQUISTUM. — Adeptio, comparatio, emptio; *acquisition; ol. acquêt*.

ACQUITAGIUM. — Vectigal, tributum, præstatio, ejus schedula solutio asseritur. Vid. ACQUITUM.

ACQUITAMENTUM. — Eadem notione.

ACQUITARE. — Quietum reddere, immunem facere, dimittere; *quitter, donner quittance, exemplar; ol. quitter*. — Debita solvere; *payer ses dettes*.

ACQUITATIO. — Solutio, deductio; *action de payer*.

ACQUITUS. — Solutus, liberatus; *qui a payé, qui est débarrassé de ses charges*. (A. 1244.)

ACQUITUM. — Ead. signif. q. ACQUITAGIUM.

ACRA. — Terræ portio mensurata, variæ tamen quantitatibus pro diversis regionum et provinciarum moribus. — Mensura agri modus; *acre*. — Extrema; *les extrémités*.

ACRAMENTUM. — Augmentum; *accroissement, augmentation*.

ACREDO. — Acerbitas. « Gravi febrium afflictorum *acredine*. »

ACREDULA. — Alanda; *alouette*.

ACREISSUTA. — Accretio, incrementum; ut ACRAMENTUM.

ACREMENTUM. — Eadem notione.

ACRIBIA. — Diligentia. « Volo cum *acribia* vitam tuam cognoscere. » (A. SS.)

ACRIFORMA. — Asperitas; dicitur de re aspera; et rudi, quæ non est adæquata; *aspérité, rudesse*.

ACRIMONIA. — Pœna quæ sacrilegii præcipue infligitur, sicut est incarcerationio, vel exilii relegatio. — *Acrimonia*, vexationes; *impôts*. (A. 1036.)

ACRIMONIUM. — Ead. signif. q. ACREDO.

ACRIMONIOSUS. — Fortis, constans, asper; *brave, rude, plein de constance*.

ACRINUS. — Forte idem q. ACERUM, genus securis, vel uva acerba; *sorte de hache ou raisin dpre au goût*.

ACRIPEDIUS. — Ead. signif. q. ACURPEDIUM.

ACRIPENNUS. — Idem q. ACURPENNUS.

ACRIPOMUM. — Malum aureum; *orange*.

ACRIS. — Pro Aera.

ACRISIA. — Idem q. ACROISIA.

ACRISIMUS. — Idem q. ACROZIMUS.

ACRITUDO. — Acerbitas; *aigreur, amertume, âpreté*.

ACRIVIOSE. — Accurate; *avec soin, exactement*.

ACRIZIMUS. — Idem q. ACROZIMUS.

ACROCHARE. — Unco apprehendere, inuncare; *saisir avec un croc, accrocher*.

ACROCHERIA. — Ligatura articularum. (Pap.)

ACROISIA. — « Inter medios hostes, qui ei insidias tenebant, quasi *acroisia* percussos, ad instar Elisei transierunt. » (Mon. Angl.) Ubi leg. *acrosio*, a Græco

ἀσπασία, cæcitas; *aveuglement*. Qui tam tamen dicunt *aorisia*, quidam *aurisia*.

ACROMA. — Caput, summitas; *le haut, la partie supérieure*. (Ulf. mon.)

ACROPHAGIA. — Idem q. *ἄκρον φάγειν*.

AGROSTICUM. — Ead. signif. q. *Crustica*.

ACROTOMUS. — Lapis dedolatus; *pierre taillée*.

ACROZIMUS. — Panis leviter fermentatus; *pain peu fermenté*. (Isid.)

ACRUM. — Pro ACRA. (Vid. hoc verb.) — Vel *pru acre*, neut. ab acer, acerbum; *aigre*.

AGRUMEN. — Acredo, acrimonia; *aigreur, amertume*.

ACRUS. — Pro ACRA, mensuræ modus, vel pro ACER; *érable*.

AC SI. — Formula frequens in subscriptionibus, quasi, tanquam: « Landobertus ac si peccator subscripsi. »

ACSIUM. — Veru, id est spitum; *broche*.

ACTA. — Ab *actis*; *actuarii*, *exceplures*, *actorum* scripturas. — *Acta*; idem q. *ACTA*.

ACTACHIARE. — Pro ATTACHIARE, clavo figere; *clouer*. (A. 1484.)

ACTÆ. — Acta, chartæ, instrumenta; *titres, chartes, instruments*. (A. 1357.)

ACTARE. — Sententia lata statuere. (A. 1284.)

ACTARIUS. — Commentariensis, pro ACTUARIUS.

ACTE. — Coacte; *de force, par violence*.

ACTEMPATA. — Aggressio, usurpatio; *action d'attaquer, entreprise contre quelqu'un ou quelque chose*. (A. 1405.)

ACTEMPATUM. — Ead. signif. q. ACTEMPATA.

ACTENUS. — Pro HACTENUS.

ACTERGUM. — Forte RETRU. (C. Ludov. Ultram.) Vid. ATERGUS.

ACTERMINARE. — Diem solvendæ pecuniæ statuere; *fixer le jour du payement*; ol. *ultermer*.

ACTIGUUS. — Pro ATTIGUUS; *adjacens, proximus*.

ACTILE. — Hoc verb. videtur signific. utensilia militaria; *outillement*.

ACTINENTIA. — Consanguinitas, cognatus, affinitas, pro ATTINENTIA.

ACTINOSUS. — Resplendens, radiosus, *brillant, resplendissant*. Hoc sensu ab Ambrosio Ecclesia *actinosa* vocatur, id est fide operibusque splendida.

ACTIO. — Officium, ministerium, munus; *emploi, charge*. — *Actiones*, acta, instrumenta actionum; *papiers d'affaires*. — *Actio*. ead. signif. q. ACTIONARIUS; *agent*. — Canon Missæ dictus actio, quia, inquit ecclesiastic. scriptor, in eo sacramenta conficiuntur Dominica. — *Actiones*. Scenæ speculacula; Gall. *représentations théâtrales*. — *Actiones synodorum*. Aliud est synodi sessio, aliud *actio*, cum in uno interdum consensu plures causæ vel actiones explicari soleant. In synodo Chalcedonensi sex primæ sessiones

sex omnino actiones continent, singulæ singulas. At sessio septima tres actiones amplectitur, septimam, octavam et nonam. — *Actio fidei*, ultimus et sollemnis Inquisitionis actus adversus hæreticos variis pœnis aut suppliciis afflictiendis; *auto-da-fé*.

ACTIONABILIS. — Efficax; *qui fait de l'effet, efficace*.

ACTIONALIS. — Actionulis male, qui inique agit; *qui se conduit mal*. (A. SS.)

ACTIONARE. — In jus vocare; *actionner, intenter en justice une action contre quelqu'un*. (W. Thorn.)

ACTIONARIA. — Munus publicum; *emploi public*. — Prædium villicum, seu possessio quævis quæ ad ecclesiam aliquam pertinet; *fonds de terre, et généralement toute propriété de l'Eglise*.

ACTIONARICUM. — Munus publicum, ut ACTIONARIA.

ACTIONARIUS. — Agens; *agent, qui agit au nom de quelqu'un et le représente*. — Efficax, ut ACTIONABILIS.

ACTIONATOR. — Populo præfectus, præpositus; *chef du peuple, celui qui gouverne*.

ACTITATA. — Actiones seu agendi formulæ, tota litis series; *papiers relatifs à une affaire, dossier d'un procès*.

ACTIVITAS. — Philosophis. scholasticis vis agendi.

ACTOR. — Defensor, patronus, causidicus, advocatus, cursor; *défenseur, protecteur, avocat, messenger, représentant*. — Villicus, qui res domini curat, qui prædiorum illius curam agit; *intendant, gérant, régisseur, administrateur des biens d'un maître*. — *Actores domini*; qui res domini agunt et eorum possessionibus et utilitatibus invigilant. *Actor regis, actor publicus, actor curtis regis, actor patrimonii regii, actor fisci regii*, qui res a rege sibi mandatas agit; *intendant des domaines du prince, agent du gouvernement*. *Actor originalis*; qui primus litem infert seu actionem intendit adversus eum qui sponsores et sponsurum sponsores habet; cujusmodi actores a practicis Gall. *demandeurs originaires* etiam nunc vocantur. *Actores Ecclesiæ* proprie appellati qui bona, possessiones et facultates Ecclesiæ administrabant, veluti earundem economi, seu, ut nonnulli censent, advocati et defensores ecclesiæ; *agents de l'Eglise*. *Actores provinciarum*; exactores et receptores publici debiti; *receveurs d'impôts, collecteurs*.

ACTOREA PARS. — Actor, actoris pars, cui opponitur reus; *demandeur, accusateur*.

ACTORIA. — Ipsa actoris constitutio, nomenclatio. (A. 1292.)

ACTORNATUS. — Procurator, syndicus communis; *procurateur-syndic d'une communauté*. (Lob. Hist. Paris.)

ACTRIX PARS. — Quæ parti reæ adversatur; *demandeur*. (Rym.)

ACTUALIS. — Reipsa existens; *actuel*. — Item ad actum spectans; unde Papias us. Bitur: « *Actualia* nomina ab actu dicta, ut dux,

cursor, rex. » — « *Actualis* est qui facit acta, *actarius* diversis actibus occupatur. » (J. de J.) « *Actualis conversatio, actualis vita*: piis actibus occupata, vita perfecta. *Actualis iustitiu*: quæ in actu est. *Actualis scientiu* dicitur quæ res propositas operationibus suis explicat; cujus partes sunt tres, moralis, dispensativa et civilis. » (Gl. Vet.)

ACTUALITER. — Re ipsa, nunc ipsum; *actuellement*. (Mad.) — Per se ipsum agendo; *par lui-même*. « Ipse reus præmissa omnia et singula fecerat et perpetraverat actualiter et manualiter, seu ea fieri fecerat. » (A. 1413.)

ACTUARE. — Perficere, finire, terminare, exercere se, seu, ut aiunt philosophi, ad actum redigere.

ACTUARIUS. — Est acta qui facit. (Gloss. ms.) Scriptor publicus qui facit acta. (Pap.) *Actuarius curiæ*, scriba; *greffier*. — Actor; *administrateur, intendant*. « Quendam partem villæ... ob incuriam priorum præfatorum ejusdem Ecclesiæ et actuariorum furis sublatam. » (Ch. Lud. III.) *Actuarius causæ*, actor qui causam prosequitur; *qui intente et poursuit un procès, soit pour lui-même, soit comme mandataire d'autrui, demandeur*. — *Actuarii*, abbreviatores, majores et minoris parci, quorum primi diplomata signant, alii pecuniam pro signandis accipiunt; *St. crimin. Suonæ*; *tabellions, scribes, de deux degrés*: les uns chargés de la signature des actes, les autres de faire payer les droits dus pour cette signature. — Qui balneare exigit, id est qui mercedem a lavantibus exigit. Legunt nonnulli CAPTARIUS; *employé des bains publics qui perçoit les revenus de l'établissement*. — *Actuarii* proprie dicti, qui annonam a susceptoribus accipiebant, dato pittance, in quo continebatur quantum accepissent, eamque postmodum militibus erogabant, ut colligere est ex cod. Theodos. — *Actuarius agilis, velox*; notarius acta cito scribens. — *Actuarius limes*, qui agrum per jugera discriminabat. Nam duo actus quadrati jugerum faciebant; cujus eadem erat latitudo cum unius actus longitudine. — *Actuarii pali*; qui defigebantur inter centenos vicenos pedes, sic dicti, ab actus longitudine, qui per 120 pedes porrigebatur. »

ACTUATIO. — Efficacitas; *efficacité*. *Actuatio medicinarum*. — ACTUBERNALIS. Pro ADTUBERNALIS. — ACTULA. — Litus, ora; *bord, rivage*. — ACTUM. — Quod in fine diplomatum scripsisse legitur, non semper idem est ac datum. Datum tempus confecti diplomatis, actum rem transactam significat; vel actum tempus confecti instrumenti denotat, datum concessi, cum scil. instrumentum in manus imperantis traditur. — Modus mensuræ. Vid. ACUS.

ACTUMARE. — Pro AUTUMARE.

ACTUOSUS. — Pro ACTINUSUS.

ACTUPLEX. — Corrupte pro ARTIFEX; duplex, dolus.

ACTUS. — Munus, officium, ministerium; *emploi, charge, office*. — Pagnus, actoris, civitatis seu vicarii districtus; *ressort, juridiction, pays sur lequel s'étend l'autorité d'une personne*. — Agri spatium, 120 ped. (Agri-mensurum vox.) *Actus quadratus*; undique finitur 120 pedibus. *Actus duplicatus* jugerum facit. *Actum intervicinale*; quatuor pedes latum, qua jumenta agi possunt. Actus est, inquit Papias, jus agendi vel jumentum, vel veliculum. — *Actus apostolorum*; liber ecclesiasticus, qui vulgo *Acta apostolorum*.

ACTUUM. — « Sedente pontifice, sint præsentes in *actu* [f. *atrio*] ecclesiæ, qui reconciliandi sunt penitentes. » (Ordin. antiq. Eccl. Bisuntionens.)

ACUA. — Forte pro ARCUS, vel ANGULUS. (A. 1177.)

ACUANITÆ. — Hæretici quorum primus Acuas quidem Manetis discipulus.

ACUARIUM. — Theca acuum; *étui à aiguilles*.

ACUARIUS. — Theca acuum, ut ACUARIUM. — Medici equarum; *vétérinaire*.

ACUBICULA. — Pro ACUPUNCTIO.

ACUBUS. — Idem q. ACULUS.

ACUCLA. — Scapulum. (Vet. Gl.)

ACUCULA. — Diminutiv. ab acus quasi minor acus; sic autem discerniculum dicitur; *aiguille de tête dont on se servait pour parer les cheveux*. — *Acutus*, solers; *rusé, adroit*.

ACUCULLA. — Idem q. ACUCULA.

ACUDA. — Ruta haustoria; *roue pour puiser l'eau, chapelet*.

ACUDAMENTUM. — Belli declaratio actione de declarare la guerre, *décl.*

ACUIDAMENTUM. — Eadem notione.

ACUIDARE. — Bellum declarare; *déclarer au combat*.

ACUITAS. — Acumen, ut styli, ingenii, etc.; *pointe de style ou d'esprit, subtilité*.

ACULEA. — Cuspis campanaria, pyramis, obeliscus; *aiguille de clocher, flèche*.

ACULERIUM. — Acuum theca; *étui d'aiguilles*.

ACULEUS. — Genus tormenti ad modum acus acuti. Vid. EQUELEUS.

ACULIUM. — Pertica ferro præacuto munita; ut Beccusfredus.

ACULUS. — Legendum a *calculus*, ministerialis dumus regis; idem q. *pinarius, échanson*.

ACUMBA. — Accubitum; *lit de table*.

ACUMBISMA. — Fulcrum; *piéd de lit, support*.

ACUMENTUM. — Quod pro acumen instrumentum ferreo solvitur; *coût du repassage d'un outil sur la meule à aiguiser*.

ACUMINARE. — Acuere; *aiguiser*. Metaphoric. excolere, perpolire. « Adeo nauque solers ejus quotidie acuminatur ingenium. » (Guib.) — *Acuminati culcei*; *souliers à pointe*. Vid. ROSTRA et POULAINIA.

ACUNDARE. — Ead. signif. q. ACUNXDARE.

ACUNEL. — Victimæ. (Vet. Gl.)

ACUNIDAMENTUM. — Belli declaratio, diffidatio; *déclaration de guerre, action de défer au combat.*

ACUNYDARE. — Diffidare, hostem se declarare, ad bellum provocare; *défer au combat.*

ACUPEDIUM. — Vox Græco-Latina quæ hominem tanta velocitate currentem sonat, ut vix tangat humum summis pedibus.

ACUPTILIS. — Acupietus; *brodé, fait en tapisserie.*

ACUPICTURA. — Ars acupingendi; *tapisserie, broderie.*

ACUPTUS. — Ead. signif. q. ACUPTILIS.

ACUPITA. — Pro ACUPTA.

ACUPODIUM. — Idem q. ACUPEDIUM.

ACURARIA. — Ars acurarii; *serrurerie.* (A. 1288.)

ACURARIUS. — Faber ferrarius; *serrurier.* (A. 1288.)

ACURSUS. — Accretio, accessio; *aceroisement.* (A. 1167.)

ACURTARE. — Breviare, contrahere; *écourter, abrég.*

ACUS. — Acicula, spinula, qua pallium archiepiscopale constringitur seu configitur; *aiguille, broche, ardillon d'une boucle.* (A. 1301.) — Calamistratorium; *épingle ou aiguille de tête.* (Isid.)

ACUSTUMARE. — Tributum ex *custuma* seu consuetudine exigere; *réclamer, se faire payer les redevances d'usage.* Vid. COSTUMA. — A tributo quod *costuma* dicitur liberare, vel liberum declarare; *exempter des taxes coutumières.* (A. 1452.)

ACUTA. — [Violens; *violent, aigu.* « Ferbris acuta, acutæ passiones, acuti morbi. » — Acuta in musica. Vid. SUPERACUTA.

ACUTARE. — Acuere; *aiguiser.*

ACUTARI CANES. — Vid. CANIS.

ACUTELA. — Acumen; *pointe, bout, extrémité.* (Isid.)

ACUTIA. — Versutia; *fourberie, ruse.* — Sotulaxium acutia, id est cuspides; *pointes des soulers.* (A. SS.)

ACUTIANGULUS. — Angulus acutus; *angle aigu.*

ACUTIATOR. — Qui acuit, sanarius; *fourbisseur, aiguiser.* (Isid.)

ACUTIES. — Acumen, cuspis. (A. SS.)

ACUTIM. — Acute; *d'une manière aiguë, subtilement.* (J. de J.)

ACUTIO. — Actio qua quis aliquid acuit, vel subtilitas; *action d'aiguiser ou subtilité, finesse, sagacité; ol. aiguisement.*

ACUTOR. — Ead. signif. q. ACUTIATOR.

ACUTULE. — Diminutiv. ab ACUTE.

ACUTUM. — Ædificii species Hispanis, quæ vox non semel occurrit in foris Aragonensibus.

ACUTUS. — Clavus aut gomphus; *clou, cheville.* — Panis triangulus; *coin de pain.* — Idem q. ACUTIO.

ACUYNDARE. — Ead. signif. q. ACUNYDARE.

ACUNIDAMENTUM. — Ead. signif. q. ACUNIDAMENTUM.

ACYRALIS. — Idem q. ACIRALIS.

ACYSTERIUM. — Idem q. ASCETERIUM.

ACYTURA. — Pro ADJUTURA, tributi species; *aide.* Vid. AUXILIUM.

ACZADA. — Instrumentum agriculturæ, ligo; *houe.*

ACZADUS. — Capreolus, bidens, ligonis species; *houe à deux dents, binette.*

ACZARIUM. — Chalybs; *acier.* (A. 1333.)

ACZIMA. — Pannorum tonsura; *tondage, taille des étoffes.*

ACZIMARE. — Tondere; *tondre, tailler.*

ACZIMATURA. — Ead. signif. q. ACZIMA.

ACZIMIATURA. — Eodem sensu.

AD. — Præponitur sæpe locorum nominibus ex familiari ac vulgari loquendi formula, qua trece *pergere* dicunt ad *quandam loca.* « In quodam monte qui dicitur ad Sanctum Leonem. » (A. 962.) Occurrit etiam apud scriptores Gallos et Germanos; cum de officiis ministerisque agitur: *servientes ad equos, servientes ad pedem; sergents à cheval, sergents à pied.* (A. 1202.)

ADA. — Pro ACLA.

ADACCUBITARE. — Ead. signif. q. ACCUBITARE.

ADACTICUS. — Quodam morbo afflictus; *atteint d'une maladie.*

ADEQUANTIA. — Iusta æstimation, adæquatum cum re aliqua pretium; *action d'égaliser, d'adapter, d'estimer.* (St. Verc.)

ADEQUARE. — Æstimari diligenter, discuti, inspiei; *être estimé, examiné promptement.* (Hon. imp.)

ADÆQUATIO. — Æqua bonarum partitio inter hæredes; *action de partager un héritage par portions égales.*

ADÆQUE. — Pariter, perinde. (Diurn. Rom.)

ADERARE. — Pretium addicere, ære estimare, ad æris pretium redigere, vulgo *alpreliare; appréier, estimer, déterminer en espèces la valeur d'un objet.* — Ære munere, stipendia decernere; *solder, payer un salaire, des gages.*

ADERATIO. — Actio adærandi; *estimation, fixation de la valeur d'une chose.*

ADAGAGIUM. — Pro ADAQUAGIUM. Irrigatio, usus aquæ ad prata irriganda; *droit d'irrigation, action d'arroser les prés.*

ADAGONISTA. — Incitator, censator; *enchercheur, querelleur, qui cherche dispute.*

ADALGERE. — Pro ADAGERE, addere.

ADALIDES. — Mauris Hispanis, auditores, itineris ductores.

ADALINGUS. — Vox originis Saxonica; quæ nubilem et natalium splendore illustrem quempiam significat.

ADALLEVANTIA. — Armorum quibus offendi potest genus; *sorte d'arme.* (A. 1101.)

ADALMATICA. — Pro DALMATICA.

ADALUS. — Piscis genus; *sorte de poisson.* (A. 942.)

ADAMA. — Humanum genus, Adami progenies; *le genre humain, l'humanité.* (Missal. vet.)

ADAMANTES. — Species tignorum ad apparatus navis accommodorum; *pièces de*

bois à l'usage des navires, vergues? (St. Mass.)

ADAMASCHUS. — Damasceni operis pannus bombycinus; *étouffe de Damas, damas.*

ADAMATICA. — Arbor paradisi terrestis cujus fructum manducavere primi parentes.

ADAMATOR. — Amans, qui amat; *aimant.* (Terl.)

ADAMATRIX. — Quæ amat; *amante.* (Vet. Gl.)

ADAMIANI. — Dieti quidam hæretici, qui Adæ imitantur nuditatem, unde et nudi orant, et nudantes se mares et feminæ conveniunt.

ADAMICARI. — Adamari. (Mur.)

ADAMITÆ. — Idem q. ADAMIANI.

ADAMITHERE. — Pro ADMICTERE.

ADAMPLARE. — Ut ADAMPLIARE; *amplifier, agrandir.* (Rul., Pap.)

ADAMPLATURA. — Idem q. EXARTUS; id est ager recens exaratus, proscissus. (A. 1220.)

ADAMPLIARE. — Pro AMPLIARE.

ADANIARE. — Ostendere probare; *prouver, établir.* (A. 796.)

ADAPTARE. — Aptare, accommodare; *correspondre, appliquer.* (St. Saon.) Adaptare se, indulgere, de jure codere. (A. 1349.)

ADAPTATIO. — Accommodatio, applicatio. « Quod si similitudo ad habitum referatur vera est adaptatio. »

ADAPTUS. — Pro ADAPTATUS; aptatus, fabricatus; *préparé, approprié.*

ADAQUAGIUM. — Aquarium; *abreuvoir, bassin.* — Irrigatio, usus aquæ ad irriganda prata; *action d'arroser les prairies, droit d'irrigation.*

ADAQUALE. — Rivus, canalis; *ruisseau, fossé.*

ADAQUARE. — Irrigare; *arroser.* — Miscere aqua, aqua diluere; *détremper, délayer.* — Aquam præbere; *fournir, donner l'eau.*

ADAQUARIUM. — Aqualis; *aiguère.*

ADAQUATORIUM. — Aquarium. Vid. ADAQUAGIUM.

ADAQUATUS. — Aqua aspersus, madidus.

ADAQUERIUM. — Aquarium; *réservoir.* (A. 1270.)

ADARCA. — Hispanis, elypeus; *targe, bouclier.*

ADARDIRE. — Adardire cum aliquo, pugnam eum aliquo experiri; *se battre avec quelqu'un.* (Mur.)

ADARESCHILD. — Vox Longob. Aggressio facta in aliquo vico.

ADASIATUS. — Gal. à l'aise; ludicrum cognomen. (Ap. Lobin., Hist. Brit.)

ADASSAMENTUS. — Redditus, provenus; nisi sit pro *ad censamentum.* « Jubeo ut Lambertus bajulus meus teneat quatuor annos omnes adassamentos de Montepessulano. » etc. (Test. a. 1121.)

ADATICUS. — Pro ADTACTUS; tactus morbo; *atteint d'une maladie.* (A. 1459.)

ADAUGMA. — Augmentum, additamentum; *addition, augmentation.* (Isid.)

ABBASSARE. — Demittere. Vid. ABASSARE.

ADBENEVISARE. — Idem q. ABENEVISARE.

ADABOUTAMENTUM. — Fundus cum suis limitibus credituri assignatus, ut postea in illum speculo jus acquirat. Hoc sensu accipitur in Consuetud. Pontiviens. At in Mientensi, fundus est assignatus et specialiter creditori oppigneratus.

ADBREVIARE. — Idem q. BREVIARE.

ADBUTARE. — Terminare; *aboutir.*

ADCAPITA. — Ut ACCEPITUM, amphyleusis.

ADCATHENARE. — Catena ligare, constringere; *enchaîner.*

ADCAUSARE. — In jus vocare; *citer en justice.*

ADCENSA. — Idem q. ACCENSA.

ADCENSARE. — Ad censum dare; interduci et recipere ad censum; *donner à cens et prendre à cens.* Vid. ACCENSA, ACCENSARE.

ADCENSATARIUS. — Usurpator pro eo qui dat ad censum, et etiam pro eo qui ad censum recipit; *celui qui donne à cens et aussi celui qui prend à cens, propriétaire et fermier.* (A. 1147.)

ADCENSATIO. — Locatio ad censum annuum; *action de donner à cens, location, acensement.*

ADCENSATOR. — Idem q. ADCENSATARIUS.

ADCENSIMENTUM. — Ad censum datio; *action de donner à cens.* (A. 1179.)

ADCENSIRARE. — Ead. signif. q. ADCENSIRE.

ADCENSIRE. — Daro ad censum; *donner à cens, louer.* (A. 1163.)

ADCENSUATIO. — Ut ADCENSIMENTUM.

ADCESARE. — « Hæc erit forma tendendi ballivas et preposituras domini comitis, et terram ipsius adcescandi. » (A. 1254.) Forte legendum *adcescandi.*

ADCHRAMIRE. — Ut ADAMIRE.

ADCLAMARE. — Vendicare, repetere; *prædicare Gallicis, clamer.*

ADCLEPIATUS. — Infirmus, debilis; *malade, élopé.*

ADCLINE. — Leviter acclivis; *légèrement en pente.* (A. SS.)

ADCLINUS. — Pro ACCLINUS.

ADCOGNITARE. — Notum vel cognitum facere; *faire savoir, faire connaître.* (Vet. Gl.)

ADCOGNOSCERE. — Agnoscere. (Vet. Gl.)

ADCONQUIRERE. — Acquirere; *acquérir.* (Rym.)

ADCONSILIARE. — Consilium dare, consulere; *conseiller, donner un conseil.*

ADCOPIOSUS. — Abundans, locuples; *riche, abondant, bien pourvu.* (Vet. Gl.)

ADCORDABILIS. — Adcordabiles denarii, denarii qui dantur domino vice laudiniorum, cum possessiones censuales distraherentur, aut permulantur; quia eo casu dominus et vassalus, si in distractione aut venditione nulla pecunie solutio intervenierit, invicem conveniunt; unde ejusmodi laudimia *accordemens* dicuntur in quibusdam Consuetudinibus.

Vid. ACCORDAMENTUM.

ADCORPORARE. — Idem q. ACCORPORARE.

ADCRATATOR. — Quis sit *adcratator,*

non facile est dicere. Forte assarius, vel sculptor aut sarcinator; *rôtisseur, sculpteur ou tailleur.* (Chr. Senon.)

AD CREDITATUS. — Cui fides habetur, cui creditur; *accrédité.*

AD CREDULITARE. — Purgare se, "sacramento omnem criminis suspicionem amovere; se justifier d'un crime dont on est accusé."

AD CRESCENTES. — Dicti polissimum milites *σολάζοντες*, qui non militabant, sed militaribus numeris adscripti, in locum legitimorum militum amissorum subrogabantur, ita ut numerus, si quando esset immixtus, repararetur; *soldats surnuméraires destinés à remplir les vides qui pouvaient se faire dans les cadres.*

AD DAMNARE. — Damnum inferre; *faire du dommage, causer du préjudice.* (A. 1165.)

AD DECIMARE. — Decimam accipere; *recevoir la dîme.*

AD DECIMARI. — Decimæ subijci, obligari; *être soumis à payer la dîme.*

AD DEMNARE. — Jannam, fenestram ita obstruere vel firmare ut aperiri non possit; *condamner une porte, une fenêtre.* (Guib.)

AD DEMPNARE. — Idem q. AD DAMNARE.

AD DEUSATOR. — Fullo; *ouvrier qui soule le drap, foulon.*

AD DEXTARE. — Tegere latus dextrum, ad dextram cujuspiam stare, incedere; *se tenir, marcher à la droite de quelqu'un; ol. dextre.* « Imperatricem in processionem domnus episcopus ad dextravit. »

AD DEXTRATOR. — Papalis mitræ delator, quia ad Papæ dextram incedebat, quando equitabat ad visitandam quamdam ecclesiam; *officier de la cour pontificale, chargé de porter la tiare du Pape quand celui-ci allait visiter quelque église.*

AD DICIALIS MENSA. — Regale convivium; *festin de roi, banquet de premier ordre.* (Pro ADICIALIS; est autem Latinis ad dicialis cæna, quæ lauta est et affluens.)

ADDICIO. — Receptio in quadam societate; *admission dans une société, une corporation.* (A. 1402.) A verbo addiscere.

ADDICTARE. — Idem q. INDICTARE.

ADDISCERE. — In societatem quamdam recipere, admittere; *recevoir, admettre dans une corporation, une société.* (A. 1323.)

ADDISRA TUS. — Idem q. ADIRATUS.

ADDITIONARE. — Amplificare, augere; *augmenter, enrichir d'augmentations.* (A. 1337.)

ADDOARE. — Servitium militare, prout feudatarii solent, præstare, armis instruere; *faire le service militaire prescrit par la loi féodale.* (A. 1269)

ADDONARE. — Clientem se profiteri, alicui addicere se; *se reconnaître vassal de quelqu'un, se consacrer au service d'un autre.*

ADDONATIO. — Ipsa clientelaris professio. *Vid. ADDONARE.*

ADDORMIRE. — Obdormire, somno sopire; *s'endormir, se livrer au sommeil.*

ADDOZILLARE. — Perforare, duciculum dolio apponere; *mettre en perce un tonneau, y adapter une canule.* (A. 1219.)

AD DRESTARE. — Jus, quod juris est facere, damna reparare; *faire justice, réparer les torts, redresser; ol. adressier, adreter.*

AD DRETIARE. — Idem q. AD DRESSARE.

AD DUCIMENTUM. — Præstatio quæ pro exemptione eundi in exercitum a vassallis penditur; *ce que le vassal paye au seigneur pour se faire exempter du service militaire.* (C. Sic.)

AD DUCTIO. — Servitium in adducendis seu avehendis messibus, lignis, etc.; item in deducendis pecoribus de loco in locum; *corvée pour le transport des produits du sol, bois, moissons, etc., et la conduite des bestiaux du seigneur d'un lieu à un autre.* (C. Sic.)

AD EBITATUS. — Oneribus publicis obnoxius; *soumis aux charges publiques.* (C. Sic.)

AD ECERDITÆ. — Hæritici qui dicebant Christo descendenti ad inferos, omnem animarum multitudinem occurrere ei, et credidisse ei, et liberatam fuisse.

AD ECIMARE. — Decimam restimare, statuere; *régler ce qui concerne la dîme, déterminer qui doit la payer, sur quoi elle doit porter, etc.* (St. Cad.)

ADEGA. — Forte supellex; *meubles.* (A. 1286.)

ADELANTADUS. — Hispanis præfectus, seneschallus; *officier de justice, correspondant au grand bailli de France.*

ADELINGA. — Ordo nobilium apud Longobardos; *l'ordre des nobles, la noblesse.*

ADELINGUS. — Nobilis; *qui est d'une famille illustre, noble.*

ADELPHI. — Monachi, fratres; *les moines, les frères.*

ADELPHORUS. — Collega. « Quia a sanctis canones prohibetur tali consanguinitas, ne jungatur a me et a meisque adelphoribus, tali absolutio invenitur. » (Ch. Ecc. Auxil.) Hic agitur de matrimonio inter consanguineos contracto, quod archiepiscopus Garciæ dicit neque a se, neque a suis adelphoribus posse approbari.

ADELSALC. — Minister principis, servus principis; *serviteur, officier du roi.*

ADEMPRAMENTUM. — Idem q. ADEMPRUM.

ADEMPRARE. — « Item quod homines alicorum locorum se possint ademprire in locis circumvicinis, sicut consueverant. » (A. 1312.) « Milites et infanciones possunt montes regales juxta forum ademprire et pascere. » *Vid. ADEMPRUM.*

ADEMPREMENTUM. — Idem q. ADEMPRUM.

ADEMPRIVUM. — Idem q. ADEMPRUM.

ADEMPRUM. — Præstatio quavis; *présentation seigneuriale quelconque.* — Jus quoddam a comitibus provinciæ subditis suis impositum ad expensas faciendas pro maritandis seu nuptiis collocandis filiabus, pro expeditionibus Hierosolymitanis subeundis, et pro terris acquirendis: quo casu eadem esset vis vocabuli ac Auxilii; *aides.* — Usagium, id est vis utendi aliqua re, pascuis nempe et forestis; *droit d'usage*

du seigneur dans les bois et les prairies. (A. 1319.)

ADEMPARE. — Pro ATTEMPTARE, tentare, ad malum inducere; *tenter, pousser au mal.*

ADEMPTIARE. — Æstimare, ad ærispretium redigere. *Vid. ADERARE.*

ADEMPPIO. — Ead. signif. q. ADEMPRUM.

ADEMPPTUM. — Ead. signif. q. ADEMPRUM.

ADEMRIVUM. — Ead. signif. q. ADEMPRUM.

ADENS. — A verbo adesse, præsens, assistens, qui est præsent, qui est témoin.

ADENTIA. — Præsentia; *présence, état d'être présent à une chose.*

ADEPSIT. — Pro Adeptus est

ADEPTICUS. — « Qui de facili acquiritur. » (J. de J.)

ADEPTUS. — « Qui gratis accipit. » (Vet. Gl.)

ADERARE. — Idem q. ADERARE.

ADESCARE. — Buccella in os inserta pasceret, in os vel rostrum escam indere. (Vet. Gl.)

ADESTARE. — Astringere, cogere; *astreindre, obliger à.* (Vet. Gl.)

ADESTARE. — Attestari; *attester, prouver.* (A. 716.)

ADESTRARE. — Ut ADEXTRARE.

ADEVANTAGIA. — Quod ultra partem recipitur; *avantage, ce qu'on reçoit en sus de son droit.*

ADFABER. — Arte peritus. (Vet. Gl.)

ADFATIMIRE. — Idem q. AFFATIMIRE.

ADFATTIMUS. — Adfatimæ epistolæ; *titres de donation.*

ADFATIO. — Allocutio, colloquium. (Vet. Gl.)

ADFADOMARE. — Donare per adfatomiam, id est festucam in sinum ejus, cui donatio fit projiciendo. *Vid. AFFATIMIRE.* (A. 1119.)

ADFATOMIA. — Idem q. AFFATOMIA.

ADFECTATORES. — Petitores. (Vet. Gl.)

ADFECTATUS. — Affectus, dispositus; *affecté, disposé.* (A. SS.)

ADFERIAL. — Quasi ad feralia, aquæ quæ super mortuorum sepulchra litabantur; *eau que l'on répandait sur le tombeau d'un mort.*

ADEFEUDATUS. — Qui nomine feudi possidet; *qui possède à titre de fief, gens à fief; ol. fiefué.* (A. 1211.)

ADFIDARE. — Idem q. AFFIDARE.

ADFIDIARE. — Fide data promittere, obligare se; *s'engager, promettre sous la foi du serment.* (A. 1138.)

ADFIDUCIARE. — Ead. signif. q. AFFIDARE.

ADFIGATION. — Actio affligendi. (Vet. Gl.)

ADFIGERE. — Vox propria in legibus, cum sc. capitulum aliquod iis additur, *adfigitur.*

ADFIGURARE. — Idem q. FIGURARE.

ADFILIARE. — In filium adoptare; *adopter pour fils.*

ADFILIATIO. — Adoptio in filium; *adoption, action d'adopter pour fils.*

ADFORARE. — Æstimare, pretium imponere, constituere; *taxer, mettre à prix; ol. afforer.*

ADFORATIO. — Æstimatio; *action de mettre à prix, taxe; ol. afforemment.*

ADFRONTARE. — Terminari a parte, quæ agri frons dicitur.

ADFRUTABULUM. — Vasculum. Forte idem q. ACETABULUM. (Isid.)

ADFULARE. — Pro ADFOLARE. Idem q. AFFOLARE.

ADGAUDERE. — Gratulari, gaudia sociare cum aliquo; *témoigner sa joie à quelqu'un, le complimenter, partager sa joie.* (A. SS.)

ADGENICULARI. — Genua flectere; *se mettre à genoux.* (Tert.)

ADGISTARE. — Idem q. AGISTARE.

ADGLIGATUS. — Obliquus, curvus; *de travers, courbe.*

ADGNASCI. — Idem q. NASCI.

ADGNATIO. — Liberorum procreatio. (Form. Marc.)

ADGRAVARE. — Molestiam vel damnum inferre; *causer du chagrin ou du préjudice.*

ADGRETUS. — Pro AGGRESSUS.

ADGRETUS. — Id.

ADHABERE. — Passim pro habere, tenere, possidere; *avoir, posséder.*

ADHABITARE. — Juxta seu prone habitare; *habiter, demeurer près de.* (Vet. Gl.)

ADHÆREDARE. — Mittere in possessionem; *mettre en possession, investir; ol. adhérer.*

ADHÆRENTIA. — Societas, adhæsiō; *action d'adhérer à un parti, à une opinion, adhésion.* (A. 1352.) — Appendix, id quod adhæret; *ce qui dépend d'une chose, appendice, supplément.* (A. SS.)

ADHÆRERE. — Adjungere, admove, applicare, fuleire; *joindre, appliquer, appuyer.* — Adharere saxo; *Y. convellere vel auferre silices.* (Agnel.)

ADHAUSSARE. — Pensitationem pro mercibus exportandis statim persolvere; *payer les droits d'exportation des marchandises.*

ADHECARE. — Adæquare, partiri in æquas partes; *diviser en parties égales.* (A. 1382.)

ADHENAYZIA. — Idem q. ARENAYZIA.

ADHERBARE. — Agrum in pratum seu herbam redigere; *convertir un champ en prairie.* (A. 1439.)

ADHEREDITARE. — Mittere in possessionem. Ut ADHÆREDARE. (A. SS.)

ADHERMALIS. — Adhermalis terræ; *prædia fore deserta et inculta quæ ad terras hermas propo accedunt; terres incultes, qui ne sont point cultivées.* (A. 1314.)

ADHOA. — Jus relevii aut racheti; *alibi jus relevii atque subsidii; alias etiam servitium militare.* *Vid. RELEVUM, SUBSIDIUM, SERVITIUM MILITARE.*

ADHOAMENTUM. — Ead. notione.

ADHOGAMENTUM. — Ead. notione.

ADHORTATUS. — In significatione passiva, invitatus.

ADHOSPITARE. — In loco collocare. « Martem et concordiam multis immolationibus sibi *adhospitalare* (Diet. Cret.); » id est, ut in eodem quasi hospitio habitarent, effecere.

ADHUMATIO. — Humatio, sepultura. (A. 1039.)

ADHURIUM. — Cæruleum; bleu, azur. (A. 1308.)

ADHYCERE. — Idem q. ADJICERE.

ADIBILIS. — Accessu facilis; facile à aborder.

ADICERE. — Pro ADJICERE.

ADIGERE. — Cogitare; penser.

ADILARE. — Per alluvionem accrescere; forte legend. *adluviare*.

ADIMBREVARE. — Idem q. IMBREVARE.

ADIMPERARE. — Edicto excitare, evocare ad aliquid exsequendum; pousser, inviter à faire une chose.

ADIMPLEBILIS. — Completus; accompli. (Rad. Gl.)

ADIMPLERE. — Concedere, permittere; permettre, accorder.

ADINEPISCI. — Pro ADIPISCI.

ADINQUIRERE. — Pro ACQUIRERE.

ADINVENTIO. — Acquisitio; acquisition, action d'acquérir. — *Adinventiones*, sæpe in antiquis documentis sic nominantur inventiones ad fallendam fidem, exceptiones pro infirmendis pactis et contractibus exco-gitate.

ADINVENTIONUM AUXILIA. — Ead. signif. q. ADINVENTIONES.

ADIPALIS. — Pro ADIPS. (S. Amb.)

ADIPATA. — Edulia adipis condita, cibi pingues; mets préparés avec de l'axonge, mets gras.

ADIRARE. — Dicitur de re non tam deperdita quam quæ non est ad manum; égarer. *Adiratus*, perditus; égaré, perdu. « Si quis hominem vel asinum, vel aliquam rem suam *adiraverit*, quæ ab aliquo vana fuerit inventa. » (Leg. Normann.)

ADIRE. — « Expedire, sustinere, instituere, informare, vel inchoare, provocare, subire, explicare, periculum facere, elidere, excutere, exuberare, insidiare, inducere, irretire, illicere, implicare, infestare, insectari, persuadere, pati, perferre. » (Vet. Gl.)

ADIRECTARE. — Adtingere. (Vet. Gl.)

ADIS. — Frumentum; blé. (Vet. Gl.)

ADITA. — Pro ADITUS. (A. SS. Ben.)

ADITOR. — Qui adit; celui qui va trouver.

ADITUS. — Aditus intrandi et exiundi: tributum ab introeuntibus et exeuntibus exactum; droits d'entrée et de sortie.

ADIUS. — Testis qui rem ab aliquo affirmatam sacramento jurabat se veram credere; témoin qui affirmait et jurait en présence du juge. (Dicitur apud veteres SACRAMENTALIS et SACRAMENTARIUS, q. Vid.)

ADJACENTIA. — Loca vicina eidem domino, aut dominio parentia vel subjecta,

adjacentia, appendices: *dépendances, appendices*. (A. SS. Ben.)

ADJACENTIARI. — Æquiparari, componi, juxtaponi, comparari. (A. 1304.)

ADJACTIVUS. — Qui vadimonium deseruit, pro ABJECTIVUS. Vid. ABJECTIVE.

ADJANGIAMENTUM. — Incrementum dotis quod mortuo marito uxori superstiti redditur supra dotem propter nuptias; douaire d'une femme à la mort de son mari; ol. *agencement*.

ADJECTIRE. — In jus vocaro; assigner, citer en justice.

ADJECTUS. — Additio, additamentum; addition, chose ajoutée.

ADJENCIÆ. — Pro ADJACENTIÆ.

ADJENCIUM. — Quod adjacet, quod vicinum est, appendix; ce qui dépend, est placé à côté, dépendance.

ADJOCARI. — Blandiri; caresser, dire des mots flatteurs. (A. SS.)

ADJOCATIO. — Colludium, joens cum alio; jeu, ébats entre plusieurs. (A. SS.)

ADJORNALÆ. — Opus unius diei, corvate species quam a subditis suis domini exigebant.

ADJORNAMENTUM. — Vocatio in jus, citatio ad diem dictam; assignation, citation en justice, ajournement. (A. 1296.)

ADJORNARE. — Diem dicere alicui, in jus vocare; fixer le jour, assigner; ol. *ajorner*. (A. 1446.) — Apud Anglos significat comperendinare, vadari, in ulteriorem diem ponere; renvoyer, remettre le jugement à un autre jour.

ADJOTUM. — Ager genitis obsitus; terre couverte d'ajoncs.

ADJOUDUM. — Idem q. ADJOTUM.

ADJOURNAMENTUM. — Idem q. ADJORNAMENTUM.

ADJOURNARE. — Idem q. ADJORNARE

ADJOUSTARE. — Juxtaponere, rem ad alteram adaptare, comparare; mettre une chose à côté d'une autre, comparer, convertir, réduire (en parlant de mesures).

ADJUDA. — Pro AJUNA.

ADJUDICARE. — Idem q. JUDICARE.

ADJUMENTA. — « Quod villa Calladius una cum appendiciis suis, vel omnes *adjumentas* suos, mancipia, » etc. (A. 780.) — Forte legend. *Adjacentia*.

ADJUNCTIONES. — Adjuncta. (Conc. Hisp.) — Ordinationes. « Poterunt quoque... manumittere, liberare, simul etiam per *adjunctiones* secundum patriæ consuetudinem injungere et aggregare, et super hoc cum eisdem hominibus componere. » (St. monast. S. Claudii.)

ADJUNCTORIUM. — Idem q. ADVINCTORIUM.

ADJUNCTUS. — Socius, collega; compagnon, collègue, adjoint. (A. 1363.)

ADJUNGARE. — Galli decipere. (Vet. Gl.)

ADJUNGERE. — Æquare. (Vet. Gl.)

ADJURARE. — Ad sacramentum adigere; jurer, faire serment; ol. *adjurer*. « Post hæc *adjurent* accusatores vel testes eorum

in illorum baptisma. » (Flodoard.) — Adjuratus, juramento obstrictus; qui est lié par serment, ol. *adjurd*. — Adjurantes, exorcistæ; ceux qui font les adjurations, exorcistes.

ADJURNARE. — Idem q. ADJORNARE.

ADJUSTAMENTUM. — Jus adjustandi et adæquandi mensuras et exigendi quod pro eo jura exsolvi debet; droit de vérification des poids et mesures et droits à payer pour cette opération.

ADJUSTITIARE. — Adæquare, eomquare, mensuram suo archetypo adæquare; vérifier les mesures, les comparer et les ramener à leur étalon.

ADJUTORES. — Dicuntur qui magistratibus seu potius officialibus quibusvis adjugebantur, ut in munis obeundis essent, qui eos adjuvarent; aides, adjoints, etc.

ADJUTORIUM. — Præstatio quæ a subditis principi fit pro eo adjuvando in ejus necessitatibus, vel sane eo prelestu; aides. — *Adjutorium natalis, paschæ*; præstatio quæ fit ad nativitatem, ad pascham. (Mur.) — *Adjutorium generale, adjutorium coquinae*; præstatio, qua facilius generale monachis exhibentur et ex coquina abundantis subministratur. (Nec. abb. S. Pet. de Cas.)

ADJUVAMENTUM. — Auxilium; aide. (A. SS.)

ADJUVARE. — Ejurare patriam et in exilium abire ut *ajuvare*. (A. 1203.) — Proficere, propagari. (A. SS.) — Summo adjuvans, id est exceptio in jure. (A. 1377.)

ADJEXTARE. Accommodare. « Panperulus semper se ac parvulus *adjextabat*. » (Vita S. Gauch. ep. Camerac.)

ADLAPSUS. — Sensim, caute veniens. (Vet. Gl.)

ADLASSARE. — Corvum, aprum, persequendo lassare, fatigare; forcer un cerf, un sanglier à la chasse. (Lex Sal.)

ADLATERALIS. — Socius, qui ad latus est, vel incedit; compagnon. (Rad. de Dic.)

ADLATERARE. — Latus tegere, ad latus incedere; se tenir, marcher à côté d'un autre.

ADLECTI. — Sic senatores dicebantur qui a senatoris oneribus singulari privilegio immunes erant.

ADLEGARE. — Idem q. ALLEGARE.

ADLEGIARE. — Legere seu sacramento interposito, se purgare, culpa se eximere, facinus diluere; se purger d'une accusation par serment.

ADLEVARE. — Pro ALLEVARE.

ADLICULA. — Genus vestis. (Isid.)

ADLITIGARE. — Pro LITIGARE.

ADLITTARE. — Ad latus appellare, ut *adlittare*.

ADLONGIUS. — Ad summum. (A. 1196.)

ADLUDATURA. — Vid. ALLUDARIUS.

ADLURICUM. — Res ad usum apta. (Vet. Gl.)

ADLUVIÆ. — Loca cœnosa. (Isid.)

ADMALLARE. — Idem q. MALLARE.

ADMANNIRE. — Idem q. MANNIRE.

ADMANSARE. — Idem q. ADMASARE.

ADMANUENSIS. — « Quod si quidquam malum de quoquam (clerico) fama dictave-

rit, per veram et certissimam clericorum probationem, vel vicorum *admanuensium*,... omnia argutissime perquirantur. » (Concil. Osen.) Ubi *admanuenses* viri videntur esso qui manu jurant, seu manibus S. Evangelia tangentes; nam *jurare super sacra*, in Evangelia, velantur clerici, quorum assectio pro sacramento erat; unde *fide digni* dicuntur.

ADMARTYRIZARE. — Martyribus adstare, ipsos ad constantiam hortari; assister les martyrs, les encourager dans les tourments.

ADMASAMENTUM. — Vid. ADMASARE.

ADMASARE. — Jus et locum habitationis sub censu annuo in villa concedere, in mansum dare; accorder à un étranger le droit d'habiter dans une seigneurie sous la redevance du cens appelé *entrageum*, droit d'entrage; ol. *amuser*. — *Locus amasatus* ille est qui a domino feudi facti ad habitandum concessus. *Admasamenta* sunt loca edificata sub iisdem legibus et oneribus. Unde in consuetudinibus passim occurrunt horti, prata, aliaque prædia, quæ dicuntur *admasiata*, non quod sunt edificata, sed quod concessa sunt sub hac forma et lege.

ADMASIARE. — Ead. notione.

ADMASIATA. — Vid. ADMASARE.

ADMASURUS. — *Admasurus* pannus. « Pannum altaris diarodynium byzanti, 16; tapetia optima 16, pro byzanti. 67; pannum *admasurum* pro byzantiis 8, » etc. (Leo Ostiens.)

ADMENSURARE. — Æstimare, præfinire, statnere; régler, fixer, déterminer. (A. 1223.) — « Foodus vero, qui adeo modicus fuerit quod ad 12 denarios esso non debeat, *admensurabitur*. » (A. 1283.) Hoc est sua ei mensura dabitur. In alia ch. ejusdem principis (Philip Aug.), *admensurare* idem est, ut videtur, ac imponere tantum tributum, quantum cujusque facultates patiuntur.

ADMENSURATIO. — Statutum; réellement, fixation; ol. *admesurement*.

ADMENSURATUS. — Ordinatus; réglé, fixé.

ADMENTATIO. — Eadem signif. q. ADMENTUM.

ADMENTUM. — Lorum quo jacula contorquebantur; metaphorice, validus argumentum; courroie pour lancer les traits; argument plus virulent. (Tert.)

ADMERCARE. — Pro AMERCARE.

ADMERGARE SE. — Sese immiscere, implicare. (A. 1338.)

ADMETA. — Oblivio; oubli.

ADMESTIA. — Ead. significatione.

ADMICTERE. — Pro AMITTERE.

ADMIGRARE. — In ædem seu villam aliquam, etiam invito domino possidendi animo ingredi; pénétrer de vive force, pour se l'approprier, dans l'habitation ou la propriété d'autrui. (Lex Sal.)

ADMILLUS. — Pro ADMIRALIS.

ADMINARE. — « Et non debet *adminare* nullus hominem contra nostrum regnum. » (A. 1174.) Legemini videtur, *adjuvare*.

ADMINICULATIO. — Auxilium; aide, secours. (A. SS.)

ADMINICULATIVE. — Per accessionem. (A. SS.)

ADMINICULATOR. — Ab adjuvando dictus est et adminiculando. Hic septimus erat ex officialibus Romanæ Ecclesiæ; pro viduis, pupillis et egenis procurabat; quod nunc hodie pauperum advocatus facit.

ADMINICULUM. — Modus, ratio, argumentum. (Lud.)

ADMINICULUS. — Minister; servitor. (A. SS.)

ADMINISTRALIS. — Qui ministrat necessaria ad victum et vestitum. « Constitutus... quod quæcunque de cætero contingat vacare in ecclesia nostra officia, quam pistor, et administralis, et dormitarius, et botellarius, et portarius habent, » etc. (Stat. Eccl. Barcinon., a. 1281.)

ADMINISTRATIO. — Donatio; forte necessarium ad victum, vestimentumque suppeditatio; action de fournir les aliments et les vêtements. (Ann. Ben.)

ADMINISTRATOR. — Administrator apud Anglos dicitur ille cui defuncti bona administranda ab ordinario committuntur, cum nulli exstant executores testamentarii, quorum quidem bonorum usque ad eorum valorem tenetur, et non ultra, nisi ea dissipasse convictus fuerit.

ADMINUNDARE. — Putare, intercidere; émonder, tailler. (A. 1323.)

ADMIRABILIS. — Idem q. AMIR vel EMIR Arabum. « Rex Africæ, qui dicitur vulgariter Admirabilis mundi. » (Matth. Paris.) — Titulus concessus comitibus apud Leonem Magnum. (Epist. 8.) — Modestus, honestus, bene morigeratus, egregius, taciturnus, etc. (Vet. Gl.)

ADMIRACIA. — Officium admiralli, præfectura maris; dignité, office d'amiral, commandement des choses de mer.

ADMIRAGIUS. — Idem q. ADMIRALLUS.

ADMIRALLATUS. — Ead. signif. q. ADMIRACIA.

ADMIRALDUS. — Idem q. ADMIRALLUS.

ADMIRALEA. — Navis prætoria; vaisseau amiral.

ADMIRALEUS. — Ut ADMIRALLUS.

ADMIRALINS. — Idem q. ADMIRALLUS.

ADMIRALLITAS. — Ead. signif. q. ADMIRALLATUS.

ADMIRALLUS. — Ex Arab. amir, dominus, imperator, præfectus provincie, classi vel urbi apud Arabes. — Eadem vox usurpata apud Christianos, qui cum viderent Saracenos ita suos classium præfectos appellare, hoc nomen suis itidem classium præfectis indiderunt.

ADMIRANTIA. — Ut ADMIRALEA.

ADMIRANTUS. — Ut ADMIRALLUS.

ADMIRARIUS. — Id.

ADMIRARIUS. — Pro præfecto provincie occurrit apud Leon. Ostiac. et Paul. Diac.

ADMIRATIA. — Idem q. ADMIRACIA.

ADMIRATIO. — Consensus, laudamentum. (A. SS.) — F. examen, inspectio. « Et pro ejus livoris vel vulneris admiratione in conventu. » (Canon. Hibern.)

ADMIRATOR. — Ead. signif. q. ADMIRALLUS.

ADMIRATUS. — Officium admiralli, præfectura maris, præfectus classium, imperator Turcarum; amiralat, amiral, empereur ou émir des Turcs.

ADMIRAVISUS. Ut ADMIRALLUS.

ADMISSALIA. — Ead. signif. q. ADMISSATIO.

ADMISSARE. — Mulierem post nuptias vel partum admittere in ecclesiam, purificationis gratia. (A. 1249.)

ADMISSARIUS EQUUS. — « Fortes et bonos equos admissarios vocamus, quia admittuntur inter arma ad coitum, vel ad arandum, vel ad trahendum (Ugutius); » cheval vigoureux destiné pour être étalon.

ADMISSATIO. — Cærenonia admissionis mulierum, cum primum post nuptias vel partum ad ecclesiam veniebant, benedictionem a sacerdote suscepturam, et ipsa subventio quæ ab ipsis offerebatur. Sic dicta vel quod inter Missarum solemniam fiebat, vel quod mulieres admittuntur in ecclesiam, purificationis causa; relevailles et droit payé au prêtre qui préside à la cérémonie.

ADMISSIBILIS. — Admittendus, non rejiciendus; admissible.

ADMISSIBILITER. — Probabiliter, ita ut admitti possit; d'une manière probable, qui peut être admise.

ADMISSIO. — Præstatio quæ jure admissionis seu intragii solvitur; droit d'entrée, Vid. INTRAGIUM.

ADMISSIONALES. — Qui introducendis ad imperatorem hominibus præfecti erant, seu quibus in palatio admittendi, vel salutandi officia creduntur; officiers introducteurs.

ADMISSUM. — Delictum, crimen; délit, crime.

ADMITA. — Pro AMITA, tante.

ADMITTERE. — Pro AMITTERE. (A. 1402.)

ADNOAGIUM. — Id. q. ADMODIATIO. (A. 1267.)

ADMODARE. — Accommodare, allevare. (L. in Amal.)

ADMODIARE. — Modum ponere, diminuer, modérer, restreindre, borner. — Finem dare ad firmam, vel in emphyteusim, vel etiam alienare sub certa præstatione tot modiorum frumenti, de quibus convenitur; donner un bien à ferme, à bail emphytéotique, ou l'aliéner sous condition d'une redevance en blé; ol. admodier, admoisonner, amoder, amodier, amoyer, etc. — Admodiata tailia; illa quæ cum ad placitum, ut aiunt, exigi solet, ad certam redigitur vel pecunie summam, vel frugum præstationem annuam. (A. 1392.)

ADMODIATIO. — Datio ad firmam; action de donner à ferme. (A. 1227.) — Admodiatio moneta; proportio, æqualitas. (A. 1282.)

ADMODIATOR. — Cui prædium admodiatum est, seu datum ad firmam; fermier. Vid. ADMODIARE.

ADMODUM. — Omnino; entièrement. (Salv.)

ADMOISSONNARE. — Conducere seu ad vitam accipere sub certa præstatione. « Dicit

conjuges dicebant suo locasse seu admoissonasse ad vitam ipsorum et eorumdem superviventis... unum domum. » (A. 1343.) Vid. ADMODIARE.

ADMOND. — Liber, sui juris; qui est libere, quæ dépend de personne. (Leg. Long.)

ADMONITOR. — Debitoris admonitio, appellatio, interpellatio; sommation, avertissement d'un créancier à son débiteur. (Lex Sal.) — Castigatio seu correctio quæ non præcipiendo sed monendo fit. (A. 744.)

ADMONITOR. — Portitor; celui qui porte, agent chargé de notifier les arrêts judiciaires et les ordres du prince. — In ordinationibus conciliorum sic non raro dicitur qui recentioribus Magister cærenoniarum, quod de omnibus quæ agenda essent admoneret; maître des cérémonies.

ADMONITORIA. — Epistola quæ iudex absentem in jus citat; quam defert ad absentem Admonitor.

ADMONITUM. — « Olim dicebatur, cum harena alba molissima pila moleque terebatur; dehinc miscetur tribus partibus nitri pondere vel mensura adliquet in duas fornaces transfundebatur; quæ massa vocabatur, ut diximus, admonitum, atque hæc recepta fiebat vitrum purum et candidum. » (Gl. vet.)

ADMONTARE. — Concedere in manum mortuam; amortir ou donner aux gens de mainmorte. (A. 1269.)

ADMORANDUS. — Idem q. ADMIRALLUS.

ADMORTARE. — Accervare; amonceler, mettre l'un sur l'autre. (Gl. vet.)

ADMORTIFICARE. Ead. significatione. (A. 1276.)

ADMORTIFICATIO. — Concessio in manum mortuam; action d'amortir, de donner aux gens de mainmorte. (A. 1216.) — Census annuus qui a manu mortua exsolvebatur; cens payé annuellement par les mainmortables. (A. 1275.)

ADMORTIRE. — Ead. signif. q. ADMORTARE. (A. 1290.)

ADMORTISAMENTUM. Ead. signif. q. ADMORTIZATIO. (A. 1341.)

ADMORTITUS. — Liber et immunis a tributo, quod a manu mortua exigi poterat; celui qui n'est pas astreint à payer les redevances imposées aux gens de mainmorte. (A. 1292.)

ADMORTIZAMENTUM. — In chart. ann. 1467, admortizamentum ab admortizatione ita distinguitur ut hæc significet ipsam prædiorum in manu mortuam translationem, illud vero chartam quæ id perlicitur; amortissement (ce mot signifie d'abord la propriété d'un bien qui ne devait plus sortir des mains du clergé. Mais les princes ayant exigé des droits pour laisser sortir ces biens du commerce, ces droits prirent le nom d'amortissements.)

ADMORTIZARE. — Ead. signif. q. ADMORTARE. (A. 1277.) — Exstinguere; éteindre. Admortizare calcem, éteindre la chaux. (A. 1433.)

ADMORTIZATIO. — Prædiorum translatio in manum mortuam, seu prædiorum

acquisitio facta a monasteriis et collegiis religiosi vel etiam laicis; quæ semel acquisita, in commercio, mutationibus, aliisque prædiorum oneribus obnoxia esse desinunt, nec adventitia feudorum commoda produunt, v. g. Laudimil, Warda, Martagii, Relexii, etc.

ADMORTIZATUS. — Redimilis. « Recipiet fabrica singulis annis 5 libras monete currentis super 20 libris perpetui redditus admortizati, licet redimilis. » (Obit. Eccl. Morin.) — Vid. REDDITUS.

ADMUGITARE. — Admugire, valida et rudi voce appellare. (A. SS.)

ADMUNITIO. — Munio; action de fortifier, fortification.

ADNARE. — Navigare; nager vers, approcher en navigant.

ADNATIO. — Quod super aut ad aliquid nascitur, ut viscus super quercus aut malos, ut etiam foliola et surculi, quæ ad plurimum plantarum caules juxta genicula oriuntur.

ADNEGATUS. — Submersus; noyé. (A. SS.)

ADNEMORATUS. — Nemore, silva et dumetis obitus; boisé.

ADNICHILARE. Pro ADMICILARE; réduire à rien, anéantir; ol. adnichiler.

ADNICTARE. — Invitare, aridare. Proprie est sæpe et leniter oculi adnuere. (Vet. Gl.)

ADNIGRATI. — Prostrati vel abdicti, subacti, capti aut compulsi, necati, occisi, admissi, adhibiti, assumpti. (Pap.)

ADNICHILARE. — Idem q. ADMICILARE.

ADNILLARE. — Eadem notione.

ADNOTAMENTUM. — Adnotatio; annotation, remarque.

ADNOVARE. — Renovare; renouveler, réparer, rétablir. (A. 1315.)

ADNUBA. — Hispanis et Lusitanis, a vasallis debita opera et præstatio pro relictis castrorum dominicorum fossis, muris aliisque munitionibus; corvée et redevance dues par le vassal pour la construction ou la réparation des travaux de défense du château seigneurial.

ADNUERE. — « Adjungi. Adnuat: favet vel præmittit; adnuat: présentes facite. » (Vet. Gl.)

ADNULLARE. — Ead. signif. q. ADMICILARE.

ADNUMISTA. — Is erat qui in exercitibus imperatorum Constantinopolitanorum, milites recensabat; ex ad et ἀναμα, quod ad nomen responderent thrones in delectu; officier chargé de faire le recensement des troupes.

ADNUMIUM. — Recensio militum; recensement des troupes, appel.

ADNUNCIARE. — Promulgare, publicare; rendre public. (Cap. C. M.)

ADNUNCIATIO. — Promulgatio, prophetia; action de rendre public, publication (Cap. C. M.), prophétie (Chr. 14ac.)

ADNUTU. — Defecit. (Gl. Vet.)

ADOBAMENTUM. — Conventio, pactum, idem q. ADONAMENTUM. (A. 1233.)

ADOBARE. — Armis instruere, militibus cingulum alieni conferre; armer chevalier.

ol. adouber. — Exornare, reficere; réparer, accommoder, boucher, radouber, ajuster, orner, parer, habiller; ol. adouber. — Adobare cordamum; corinnum inficere pulvere quereuo; mettre le cuir au tan, tanner. (A. 1253.)

ADOBATURA. — Præparatio; action de préparer, d'orner. Vid. ADOBARE.

ADOBATUS. Refectus, exornatus. Vid. ADOBARE. — Adobatus miles; celui qui est « adoubé », chevalier; ol. adoubé, adoué.

ADOBIAM. — Obviam, adversum. (A. 1386.)

ADOHA. — Omne servitium pecuniarium quod præstatur per feodarios; item jus relevii; droit de relief, et en général toute prestation pécuniaire due au seigneur par le vassal.

ADOHAMENTUM. — Servitium militare; le service militaire.

ADOLABILIS. — Sine dolo; qui n'est pas rusé, franc.

ADOLENS. — Adolenscens. (A. SS.)
ADOLERE. — « Illuminare; adoleo, exsurgit. » (Vet. Gl.)

ADOLESCENTILIS. — Adolescentilis ætas, pro ADOLESCENTIA. (A. SS. Ben.)

ADOLIAGIUM. — Vinum quod ad expendenda dolia reservatur; vin d'ouillage (A. 1414.)

ADOLUS. — Ead. signif. q. ADOLABILIS.

ADONEGARE. — Partiri, adæquare, dividere; partager, diviser. (St. Plac.)

ADONEGATIO. — Partitio, divisio; action de diviser, partage. (St. Plac.)

ADOOPERARI. — Pro OPERARI.

ADOPRARE. — Pro OPERARI.

ADOPTARE. — Omni voto adoptare; adopter à l'unanimité. (Gasp. Bart.) — Adoptare in militem; vassallum sibi facere. Vid.

MILES. (A. 1072.) — Adoptare sibi in maritum; idem q. nubere. (Rog. de Hov.)

ADOPTARI. — Adoptari per baptismum dicebatur is qui ad baptismum ab aliquo afferebatur, pro quo ille spondebat apud sacerdotem baptizantem; unde non modo filii baptizabatur, filii adoptivi, vel saltem filioi, patrinus vero patris spiritualis et adoptivi appellationem exinde retinebant. Sed idem patrinus, in signum veluti adoptionis legitimæ, munus aliquod eidem filio, tanquam successionis sue portionem conferrebat, quod filiolatum vocabant.

ADOPTARIUS. — Puer ex adoptato natus. (Isid.)

ADOPTIANI. — Hæretici qui dicebant Christum secundum humanam naturam, non nisi adoptione et gratia esse Filium Dei.

ADORARE. — In sacris Litteris et apud scriptores ecclesiasticos sæpe pro honorare et venerari sumitur. Gal. ol. adorer, honorer. — Hæc vox usitatissima erat apud Athanasios pro salute præsertim doctores et doctrinæ antesignanos.

ADORATIO. — Adoratio barbara. In legibus Canuli regis, sic appellatur adoratio quæ paganorum more fit, qui idola adorant, vel solem, lunam, ignem et alia

ejusmodi. — Adoratio horarum, certus genuflexionum numerus singulis horis penitentibus impositus. (Can. Hibern.)

ADORATORES. — « Dii enim (æditi) et sacerdotes et ministri, et aruspices, et adoratores et divitioplini habundant. » (Alyp. Ant.)

ADORATORIUM. — Locus subterraneus in quo diis suis defunctive parentibus ludii sacrificant. (Conc. Hisp.)

ADORDINARE. — Ordinare, disponere; mettre en ordre, disposer. (G. Chr.)

ADORETARE. — Adtingere. (Vet. Gl.)

ADORNARE. — Ornare; orner, parer.

ADORNATOR. — Adornator auri et argenti; f. aurifex. (Chartul. S. Vinc. Cen.)

ADORTARE. — In hortum seu curtilo redigere; mettre une terre en jardin.

ADORTARI. — Clamare, queritare, proclamare, testificari, protestari. (Vet. Gl.)

ADORTI. — « Subito nati, surrecti, adgressi. » (Id.)

ADOSILHARE. — Perforare. Vid. ADOSZILLARE.

ADOSTRATA. — Idem q. AFFUSTRATA.

ADOTARE. — Dotare, dotem assignare; doter, donner une dot.

ADPECTORARE. — Applicare ad pectus. (Isid.)

ADPENDITÆ. — Pro APPENDITÆ.

ADPENNIS. — Pro APPENNIS.

ADPENSA. — Pro APPENSA.

ADPERTINENS. — Pro PERTINENS.

ADPERTINET. — Pro PERTINET.

ADPETULANTIA. — Procacitas. (Isid.)

ADPLANARE. — Adæquare, hostire, æquare. (Isid.)

ADPLENE. — Cumulate, abundanter; plénement, abondamment. (A. SS.)

ADPLICARE. — Pro APPLICARE.

ADPODIARE. — Inniti; s'appuyer. « Adpodians se super unum baculum. » (Vit. S. Ludov.)

ADPONERE. — Adhibere, occupare, detinere; vel etiam cogere, adstringere. « Cum certissimum sit quod nec ipsi, nec homines eorum adponi debeant, ad faciendam quamlibet munitionem ejusdem civitatis. » (A. 1193.)

ADPORTIO. — Ead. signif. q. APRISIO.

ADPRÆSENTARE. — Adesse, comparere; se présenter, comparaître. (A. 1075.)

ADPRATAMENTUM. — Idem q. APPRATAMENTUM.

ADPRATARE. — Idem q. APPRATARE.

ADPREHENDERE. — Discere, memoria complocti; apprendre.

ADPRETIARE. — Pretium rei imponere; apprécier une chose, en déterminer la valeur, la taxer.

ADPRIMITUS. — Pro PRIMUS, PRIMUM.

ADPRISERINT. — In conc. Hisp., pro adquisierint seu adpristaverint.

ADPRISIARE. — Possessionem apprehendere; prendre possession. (A. 1035.)

ADPRISIO. — Idem q. APRISIO.

ADPROPIARE. — Studere, curare. Vid. APPROPRIARE.

ADPROPINGUARE. — Pro APPROPINQUARE.

ADPROPRIARE. — Pro APPROPRIARE.

ADPUNCTAMENTA. — Salaria, seu etiam ad victum cultumque data a principie annua pensidia; solde et salaire.

ADPUNCTARE. — Militem stipendio meliori donare, item alicui salarium constituere; assigner des appointements, augmenter la paye d'un soldat, appointer. — Alia notione, Vid.

APPUNCTARE.

ADQUE. — Pro Atque seu Absque.

ADQUIESCERE. — Admittere, recipere; admettre, accepter, recevoir. (A. SS.)

ADQUIETANCIALIS. — Adquietancialis littera; æpocha, qua quis a debito quietus seu absolutus declaratur; quittance.

ADQUIETARE. — Fungi, obire, persolvere; s'acquitter.

ADQUIRIMENTUM. — Acquisitio; acquisition, acquet.

ADQUIRIMENTUM. — Eod. sensu.

ADRAGARE. — Adquare; abreuver. (A. 1321.)

ADRAMIRE. — Cavere, promittere, obligare coram iudice, rem quampiam se facturum, v. g. juraturum, testes adducturum, aut duellum jus suum probaturum; s'obliger en justice à quelque devoir, comme à fournir des témoins, à prêter son serment, à se purger par le duel. — Adramire suas scripturas; s'obliger à prouver la vérité d'une écriture et qu'elle n'est pas contrefaite. — Adramititia, promissa qui s'en faisait en la cour.

ADRARE. — Ead. notione.

ADRATERIA. — Semita, via transversa et devia, atque adeo compendiosa; chemin de traverse, chemin abrégé, sentier; ol. adreces.

ADRATUS. — Res adrata, res promissa coram iudice. Vid. ADRARE.

ADRECHURARE. — Adrechurare mensuras ad rectum eas revocare, emendare archetypo suo eas adæquando; redresser et confronter les mesures avec leur étalon.

ADRECIARE. — Idem q. ADRETIARE.

ADRECURARE. — Ad rectam lineam reducere. (A. 1308.) Vid. ADRETIARE.

ADREDDERE. — Pro REDDERE. (A. 775.)

ADREGE. — Maurorum casulo. (Vet. Gl.)

ADREIGNARE. — Equum freno tenere et adducere; tenir, conduire un cheval par les rênes; ol. adrener.

ADRENDATIO. — Annuus redditus, annua doni attributio; assignation d'un revenu annuel. Vid. ARRENDARE.

ADRESCIARE. — Dicitur facere, quod juris est præstare, reparare. Idem q. ADRETIARE.

AD RESPONSUM. — Apocrisiarium, qui negotia alterius curat et de iis dat responsa. Vid. RESPONSUM.

ADRESTARE. — Pro ADREXTARE.

ADRIPIAGIUM. — Idem q. ARRIPIAGIUM.

ADRIPIARE. — Ad ripam appellere; arripere.

ADRIZARE. — Erigere. Vid. DRISARE.

ADRODERE. — Rudire; rogner. — Moneta rodere; rogner la monnaie.

ADRUARE. — Rumorem adferre, rumores facere; faire, causer du bruit. (Vet. Gl.)

ADRUATIO. — « Post obitus mei adruationem (a. 1059), » id est statim atque obitus mei rumor et fama pervenerit.

ADRUNCARE. — Evolvere; renverser, détruire.

ADSALIRE. — Aggredi, invadere; assaillir.

ADSALITURA. — Actio adsaliendi, aggressus, impetus; attaque, assault.

ADSAPORARE. — Saporem infundere, donner du goût, goûter, éprouver, etc.; ol. assaporer. Vid. SAPORARE.

ADSATIS. — Satiare, abunde; plus qu'il ne faut, jusqu'à satiété. (A. SS.)

ADSCRIPTIFIATUS. — Coloni adscriptitii conditio. Vid. ASCTIPTITUS.

ADSCRIPTITUS. — Idem q. ASCTIPTITUS.

ADSEDIUM. — Obsidio; siège.

ADSENTATIO. — Assensus, consensus; consentement, adhésion, approbation.

ADSECTOR. — Procurator, actor nomine alterius; mandataire.

ADSERVIARE. — Servitio obnoxium facere; astreindre à un service, assujettir.

ADSERVIATUS. — Servitio alicui obnoxius; soumis à quelque assujettissement.

ADSESSIO. — Munus et officium adsectorum. Vid. ADSESSORES.

ADSESSORES. — Idem q. ADJUTORES; qui rectoribus provincialium adsidebant ut in rebus administrandis eos consiliis adjuvarent.

ADSESSORIA. — Libri in quibus res, de quibus actum fuerat, dum adsessores adsidebant, scribebant jrisconsulti.

ADSESSURA. — Ead. signif. q. ADSESSIO.

ADSIDERE. — Adsectorum officio fungi.

ADSIDUS. — Pro ASSIDUS vel ADINIDUS.

ADSIGNARE. — Chartam sigillo munire; sceller un acte.

ADSIGNATIO. — Subscriptio; souscription, signature.

ADSIMILARE. — Effingere, similem facere; faire une chose semblable à une autre, représenter, copier, imiter.

ADSIMULATIO. — Dissimulatio, actio ipsa adsimulandi; dissimulation, action de feindre, de dissimuler.

ADSITA. — Arbor cui incolum aliud quod sustineat adjungitur. (Pap.)

ADSITUS. — Qui adest, propinquus; qui est présent, proche. (A. SS.)

ADSOLAGRARE. — Solarium seu tabulam construere, contignare, tabulis tegere. Vid. SOLARIUM.

ADSOLARE. — Ad solum et terram depriimere; aplunir, détruire, abaisser jusqu'à terre, ravalier, humilier. — Ad culturam agrum redigere secundum usum agriculturæ; assoler, cultiver une terre pour la première fois.

ADSOLATUS. — Ad solum deductus, de solio depositus, ad solitudinem reductus. — Adsolutum pratum, hoc est ad culturam reductum secundum agriculturæ consuetudinem; pré converti en terre arable. Vid.

ADSOLARE.

ADSPERGILLUM. — Instrumentum quo aqua lustralis aspergitur a sacerdotibus; *aspersoir, goupillon.*

ADSPICERE. — Pertinere; concerner, regarder.

ADSPICIALIS. — Visibilis; qui se voit, visible.

ADSPICIENTIÆ. — Adjuncta, appendices; dépendances, accessoires.

ADSTA. — « Interioris templorum loca. » (Vet. Gl.)

ADSTANTIA. — Audientia, presentia; présence, état d'être présent. (Can. Liber.)

ADSTATIM. — Pro STATIM.

ADSTINENS. — Vicinus, contiguus; voisin, contigu.

ADSTIPULARE. — Astipulari, scripto vel charta remi dimissam profiteri et asserere. (A. 1196.)

ADSTIPULATOR. — Qui tutori officio fungitur; qui fait office de tuteur. (Mur.)

ADSTIPULATUS. — Consensus, scripto seu charta assertus, laudamentum. (A. SS.)

ADSTREPERE. — Omnibus murmurare. (Vet. Gl.)

ADSUETUDO. — Pro CONSUETUDO, tributum, pensatio. (Ord. Vit.)

ADSULTUS. — Actio adsaliendi, aggressus, impetus; action d'attaquer, assaut, attaque.

ADSUMPTIO. — Vox ecclesiastica qua obitus SS. designatur.

ADSUMPTUS. — *Adsumpti agri* seu occupatorii; agri, collapsio imperio Romano, cunctis iis qui occupare et colere suscipere vellent; terres abandonnées que l'on donna à la chute de l'empire romain à ceux qui voulaient les cultiver.

ADSUTABULUM. — Pro ADPRUTABULUM.

ADTAMINARE. — Pro ATTAMINARE.

ADTEGER. — Tactus, diminutus; qui n'est pas entier, entamé.

ADTEMPERIES. — Temperamentum; juste mesure, sage combinaison.

ADTEMPORARE. — Contemporare; être du même temps, être contemporain. (J. de J.)

ADTEMPTARE. — Sollicitare, illicere. (Cod. Th.)

ADTEMPTATIO. — Sollicitatio; sollicitation, instigation. (Cod. Th.)

ADTENDARE. — Tendere seu tentorium figere; établir une tente.

ADTERMINARE. — Terminum ponere, diem causæ dilucidandæ præfigere; fixer le jour où une affaire sera terminée; ol. terminer. (A. 999.)

ADTHOLARE. — Thoro suspendere, dedicare, consecrare; consacrer.

ADTITULARE. — Ad titulum Ecclesiæ promovere; mettre, nommer quelqu'un à la tête d'une paroisse, d'une Eglise. (A. SS.) — Indicare, ostendere; désigner, montrer, faire voir. (A. 999.)

ADTITULATUS. — Designatus, nominatus; qui a été nommé, qui a reçu un titre. (A. SS.)

ADTOXICATUS. — Toxicus, vel venosus infectus, impotionatus; empoisonné.

ADTRACTUS. — Acquisitus, comparatus; acquis, acheté.

ADTRAHERE. — Acquirere; acquérir.

ADRECTARE. — Male contingere. (Vet. Gl.)

ADTROPARE. — Tropice, per tropologium loqui, scribere; parler, écrire au figuré, par métaphores.

ADTUNC. — Statim, continuo; aussitôt.

ADTUNDUS. — Supellex; meubles, ustensiles.

ADUBUM. — Refectio, reparatio; potius rerum præparatio quibus ars blandarum peragitur. « Statuimus ut elegantur lres discreti viri boni in ministerio blandarum, qui debeant curare et inquirere, ut adubum blandarum bene et fideliter peragatur. » (A. 1253.)

ADUCERIA. — « Item triginta modios vini de aduceria, quos nobis solvere consueverunt. » (A. 1296.) Legendum forte aducria, tutela, protectio

ADULARIUS. — Bestiarum custos; gardien d'animaux.

ADULATIO. — Gloria forensis, vel popularitas, sive affabilitas. (Vet. Gl.)

ADULGERARE. — Pro ULCERARE.

ADULESCENTULARE. — Adolescentiari; faire le jeune homme, se conduire à la manière d'un jeune homme.

ADULTER. — Adulteros vocant scriptores ecclesiastici, qui civilatis episcopo adhuc superstitie, ejusdem episcopatum invadunt, aut qui quæpiam ad episcopatum promoveri patiuntur, episcopo adhuc vivente. Episcopos enim promotione sua spiritalis nuptias cum Ecclesia sua contrahunt.

Adulter solidorum, qui monetam adulterat, idem qui falsam monetam conficit; faux monnayeur.

ADULTERARE. — Adulterari, stuprare; adulterare, committere un adultère. (A. 1384.)

ADULTERIUM. — Stuprum et quævis fornicatio, pœna vel multa quæ adulteris irrogatur, vel jus vindicandi adulterii; commerce avec une femme adultère; peine infligée à l'adultère; droit de connaître des faits d'adultère

ADULTIUM. — Pro ADULTERIUM; seu multa pro commissio adulterio. Vid. ADULTERIUM. (A. 1246.)

ADULTULUS. — Adolescentulus; tout jeune homme.

ADUNANTIA. — Congregatio, collecta; réunion, assemblée. (A. 1352.)

ADUNARE. — Colligere, in unum cogere; rassembler, réunir en un tout. — Adunari quondam dicebatur Ecclesiæ, cum a Barbaris pervasæ erant, ut eas recuperandi spes nulla esset: tum enim, quod reliquum erat, alteri Ecclesiæ adunabatur.

ADUNATIM. — In simul; assemblément. (Vet. Gl.)

ADUNATIO. — In unum collectio, Ecclesiæ; réunion, assemblage, Eglise.

ADUNATOR. — Qui in unum colligit, qui adonat. Vid. ADONARE.

ADUNCARE. — Unco illicere, suspendere, curvare; attacher, suspendre au croc, courber, plier.

ADUNDATORIUM. — Clepsydra hortulanorum; arrosoir.

ADUNITAS. — Ead. signif. q. ADUNATIO.

ADURACLA. — Species vitis; variété de vigne.

ADURARE. — Adurare in terram, apud Italos scriptores, terram legere, ad terram appellere, forte etiam in terram impingere.

ADURATIO. — « Nec novas adurationes recipere, vel nova quidagiam concedere; retro vero recepta revocari debent. » (A. 1306.)

Ubi legendum ut Aduotiones.

ADURERE. — Maculare, notare; tacher, marquer.

ADURINUS COLOR. — Pro AZORINUS, caeruleus, nisi mavis colorem adurinum, ab adurō dictum, idem esse quod Livio color adustior, fuscus, subniger.

ADURPATIO. — « Super crimen adulteri in quo plerisque (plerumque) cum per adurpationem aut malitiam nostrarum gentium excessum fuerit. » (A. 1318.) Emendandum forte est adurrationem, id est duritiam, acerbitatem.

ADVACANTIA. — Forte pro advocatia, seu jus quod propter tutelam seu protectionem exigi potest. (A. 1145.)

ADVALEIA. — Captio piscium in piscariis, nassive, effluentem o vivariis et fluminibus aquam exipientibus, ad aggerum molendinorumque aquarum fores; Gall. Avalaison, avalasse, avalée; action, droit de pêcher, avec une nasse et des filets, les poissons qui s'échappent d'un étang ou réservoir dans une crue d'eau, pour se jeter dans quelque rivière.

ADVALUARE. — Rei pretium imponere; taxer, évaluer.

ADVALUATIO. — Æstimatio; évaluation, estimation; ol. advalument.

ADVANTAGIUM. — Jus quo domino feudali liberum est redimere pretium a feudatario seu vassallo distractum; droit de prélation, ou celui du seigneur, de retirer et racheter de son vassal le fief qui avait été distrait de la seigneurie. — Projectura, eminentia; saillie, avance. (A. 1386.)

ADVEDIMENTUM. — Admonitio; aver-tissement, avis.

ADVELARE. — Coronare. (Vet. Gl.)

ADVENA. — Pro AVENA.

ADVENABATUS. — Dicitur videtur de sylvis excelsis vel de sylvis annorum 40 aut 60; bois de haute-futaie. Secundum plurimos, idem sonat quod plonius, id est integro densus.

ADVENÆ. — Alienigenæ, extranei, qui vulgo Albani; étrangers.

ADVENAMENTUM. — Advenamentum feodi; feodi certa portio est et sufficiens, ut per illam sibi retentam vassallus de hominio cavere possit domino principali atque emptorem securum facere; portio vero insufficiens, ut debita reddere possit servitia dicatur désavenant de fief. Quapropter prohibetur ne ultra tertiam partem feodi sui vassallus vendere possit aut distrahere.

ADVENANDICATIO. — Ead. signif. q. ADVENANTIA.

ADVENANS. — Advēna; qui vient du dehors, étranger.

ADVENANTARE. — Assignare, addicare alicui bona, æstimatione eorumdem prius facta, debitique jurisve habita rationem competentem; déterminer, régler et liquider ce qui revient à chacun, suivant l'estimation appelée avenement, « advenantatio; » avenantores vero ipsi æstimatores nuncupabantur.

ADVENANTATIO. — Vide ADVENANTARE.

ADVENANTIA. — Quidquid de præstationibus et servitiis reddendum competit ei qui feodi partem acquirit; ol. advenant.

ADVENANTUM. — Ead. signif. q. ADVENANTIA.

ADVENATIO FEODI. — Idem q. ADVENAMENTUM FEODI.

ADVENEANTICIUM. — Ead. notione.

ADVENIENS. — Ead. notione.

ADVENIMENTUM. — Quidquid hæreditate aut alio quovis modo mulieri venit post sua sponsalia; biens adventifs. (A. 1389.) — Conventum, pactio; accord, convention, arrangement. (A. 1198.)

ADVENTAGIUM. — Quidquid præter partem quæ alieni juxta leges obtinere potest, conceditur; avantage. (A. 1347.) — Præmium quod ultra pretium conventum operatio datur; pourboire. (A. 1235.) — Adventagium guerra, quod ex prædationibus et expilationibus belli tempore fieri solitis obvenit; part de butin. (Rym.)

ADVENTALIA. — Conventions apparatus; tout ce qui est utile, vivres, vêtements, approvisionnements de toute espèce; ol. garnitures, garnitures.

ADVENTIO. — Acquisitio; acquisition. — Translatio reliquiarum alicujus sancti.

ADVENTIRATIO. — Ead. signif. q. ADVENAMENTUM.

ADVENTITIUS. — Advēna, albanus; qui vient du dehors, étranger, albain; ol. adventif.

ADVENTUARIA. — Conciones in singulos dies Adventus. (Raim. Ducl.)

ADVENTURA. — Quod quasi fortuito obvenit; casualité; ol. les adventures.

ADVENTURARE. — Audere, fortunam tentare; s'aventurer, tenter la fortune.

ADVENTURARIUS. — Navis dicebatur adventuraria quæ in aliarum gentium errabat maribus prædandi aut etiam mercandi causa; eadem fere quæ piratica.

ADVENTURERIIUS. — Mercator extraneus; marchand étranger ou forain.

ADVENTUS. — Casus adversus, infortunium; accident, malheur, aventure. — Tempus quod natale Domini præcedit; Advent. — Tribus species. a Gaufridus... cepit querere aliam occasionem, quam adventus vocant, pro quo petebat quotanno sibi reddi unum sextarium frumenti et duos avenæ et unum modium vini. » (Tabul. Burg.) Adventus jocundus, tributum quod domino exsolvitur, cum primum ad aliquam dignitatem pervenit, verbi gratia, cum reges ad regnum educuntur; joyeux avènement. — Pro Adventus, unbraculum ligneum projectum quod fenestram vel officinam appenditur; auvent.

ADVERARE. — Rem verum esse probare;

arérer, prouver qu'une chose est vraie. — Facta inquisitione et recognitione estimaro. (A. 1391.)

ADVERBIALIA. — Rationes, sententiae, articuli (Rath. Veron.)

ADVERGERIA. — Modus agri qui apud Campanos auvergier dicitur. Forte idem q. VERGERIA.

ADVERSARIA. — Animadversiones (Brenem.)

ADVERSATIONES. — Tributa, exactiones, malctollæ; impôts, taxes, principalement celles qui ne sont pas justes

ADVERSATUS. — Qui sui compos non est, insanus; qui a perdu l'usage de la raison; ol. advertin.

ADVERSIO. — Prævaricatio; prévarication. (A. SS.)

ADVERSIPEDES. — Avinodæ; les anti-podes.

ADVERSUS. — Juxta, vel potius in conspectu, e regione. (Lact.) — « Contra, vel similitudinis inulatio. » (Vet. Gl.)

ADVERSUS ESSE. — Pro ADVERTERE; observare; observer. (A. SS.)

ADVERTENTIA. — Observatio, nota, animadversio; observation, remarque, réflexion. (Gocl. Lex.)

ADVERTERE. — In usum et proprietatem assignare, convertere: « Item appropriamus et applicamus et advertimus hospitali prædicto. » (A. 1436.)

ADVERTIBILIS. — Visibilis; visible.

ADVERTISSAMENTUM. — Monitum; avertissement. (A. 1482.)

ADVERUNCARE. — Multum verum facere. (Vet. Gl.)

ADVESTIRE. — Possessionem conferre; investir.

ADVESTITURA. — Missio in possessionem; investiture. — Censuum annuus in signum acceptæ vestituræ seu possessionis. Vid. VESTITURA.

ADVESTITUS. — In familiam admissus; qui enim vestes ab aliquo accipiebat, de ejus familia censebatur; domestique ou membre d'une communauté ou famille à laquelle on était admis en prenant l'habit.

ADVENTUM. — Clientalis vassalli professio: quæ scilicet feudaliū prædiorum cum suis limitibus ac terminis, atque adeo juribus ac oneribus descriptionem domino capitali ex debito offert, idem q. DEXUMERAMENTUM; acte par lequel un vassal énumérait les terres et les droits qu'il tenait de son seigneur, ainsi que les devoirs qu'il devait remplir à son égard; ol. aveu.

ADVEXATICIUS. — A dæmone vexatus; qui est tourmenté par le démon.

ADVICIOSITAS. — Indulgentia vitio favorabilis; indulgence qui favorise le vice. (A. 1459.)

ADVICTORIUM. — Advinctorium, adjutorium, adjutorium, avitorium. Quæ tam incerta scriptio oritur ex ambiguitate hujus notæ ut quæ nram ut vel in debet explicari incertum est. Cionacius singula loca adnumerat et in dubio notat,

videri legendum advinctorium vel adjutorium, ut significetur oblatio quædam cerea plurimorum cereolorum in fascem colligatorum, vel fax ex pluribus funalibus composita.

ADVIDERE. — Commonere; aviser. ADVIGILIUM. — Laudes quæ matutinum, seu vigiliarum Officium per tria nocturna divisum claudunt; l'office de Laudes, qui suit l'office de Matines ou des Vigiles de la nuit. (A. SS.)

ADVINARE. — Vites in agro serere, plantare; mettre une terre en vignes, planter des ceps de vigne; ol. avingnier.

ADVINCTA. — Fax, læda; torche flambeau.

ADVICTORIUM. — Vid. ADVICTORIUM.

ADVINEARE. — Ead. signif. q. ADVINARE.

ADVINIATUS. — Dicitur do agro vineis consilio. Vid. ADVINARE.

ADVINTORIUM. — Idem q. ADVICTORIUM.

ADVISAMENTUM. — Consilium, sententia; avis. (Mon. Angl.)

ADVISARE. — Consulere, deliberare, movere, consuler, délibérer, faire savoir, avertir.

ADVISATE. — Cogitare, consulo; à dessein.

ADVISATUS. — Cautus, prudens; avisé.

ADVISOR. — Qui dat consilium; celui qui donne conseil.

ADVISUM. — Consilium, sententia; avis.

ADVITALITAS. — Concessio ad vitam, ad usum fructum, jure advitalitatis, id est usufructuario et precario jure; par donation à titre viager

ADVITORIUM. — Idem q. ADVICTORIUM.

ADVIVERE. — Pro VIVERE.

ADVOAMENTUM. — Advocati tutela, patrocinium, ejusdem districtus; protection accordée par un avoué, ressort du patronage d'un avoué; ol. avouerie, avouerie. — Approbatio, recognitio; vox forensis. (A. 1376.)

ADVOARE. — Rem factam agnoscere, rem in se suscipere; reconnaître qu'une chose a été faite, exister, avouer. (A. 1313.) Agnoscere, jus patronatus alicui competere; se déclarer vassal. (A. 1343.) — Ratum habere, comprobare, sufficienti auctoritate munire; approuver, confirmer; ol. avouer. — Agnoscere; reconnaître. « Promisit... quod... alium dominum quam capitulum non advoabit. » (A. 1283.)

ADVOATIO. — Agnitio rei factæ. — Agnitio pro domino. — Protectio, tutela. — Professio clientalaris. Vid. ADVOARE.

ADVOATUS. — Præfectus urbis, qui hujus regimini præest, atque adeo jura illius tutatur, unde nominis origo; premier magistrat d'une ville, échevin; ol. avoué.

ADVOCACIA. — Idem q. ADVOCATIA.

ADVOCAMENTUM. — Tutela, protectio; protection, tutelle. — Advocati jurisdictio; avouerie, ressort du patronage d'un avoué.

ADVOCARE. — Advocatum agere, causam alicujus defendere. (A. SS.) — Rem factam agnoscere, rem in se suscipere. (A. 1274.) — Advocatum postulare, vel sub advocati patrocinio se ponere. (A. 1250.) Tenore. (A.

1236.) — Evocare, causam transferre. (A. 1366.) — In familiam admittere, inter familiares recipere, ut suum agnoscere; quo jure potiebantur quadam ecclesie quo sibi adoplant homines, qui ea ratione nonnullis privilegiis gaudebant. (A. 1271.) Plaidier, défendre les intérêts d'autrui; reconnaître l'existence d'une chose; solliciter la protection d'autrui, se mettre sous la protection d'un avoué; tenir une terre d'autrui; ajourner une affaire, la remettre à une autre époque; recevoir quelqu'un dans sa famille, le reconnaître, le choisir comme sien.

ADVOCARI. — Pro advocato haberi, pensionationibus quæ advocatis exsolvantur donari. (A. 1148.)

ADVOCARIA. — Pensatio quæ præstatur domino, pro ea quam impendit civibus protectione; aliis salvamentum dicitur; protectio ipsa; redevance payée par le vassal au seigneur pour la protection qu'il en reçoit; cette protection elle-même. — Argumentum, probatio, ducta, ut videtur, ex testis confessione (Vid. ADVOCAMENTUM), nisi sit diffidatio, quæ scheda provocatoria fit. (Charul. prior. de Guile.)

ADVOCATA. — Patrona cui competit jus præstandi ordinario ad beneficium vacans. (Feminas etiam usas fuisse hujusmodi patronatus jure ex multis scriptis constat.) — Quæ causam alicujus consilio aut quovis alio modo defendit. (A. 1377.)

ADVOCATALIS. — Ad advocatum seu protectorem et defensorem pertinens; d'avoué. (A. 1285.)

ADVOCATIA. — Protectio, tutio; protection. (A. 1160.) — Dominium superius, superior dominatio cum juribus annexis; domaine et suzeraineté d'ordre supérieur. (A. 1279, 1280, 1304.) — Jus et potestas judicandi, jurisdictio secularis, et quidem præcipue superior, unde etiam dicitur dominium et dominatio; droit de justice, justice séculière, surtout haute justice. — Jurisdictio tantum civilis media et inferior; droit de justice, seulement au civil, et de justice basse et moyenne. (A. 1234.) — Officium, munus, jus advocati; office, emploi, droit d'avoué. (A. 1314.) Præstatio quæ fit advocatis; redevances payées aux avoués. (A. 1231.) — Advocati infæudati districtus; ressort du patronage d'un avoué. — Datio campionis, qui advocatus; action de présenter un champion dans les combats judiciaires. (A. 1212.)

ADVOCATIO. — Vassallorum professio; déclaration, reconnaissance de vasselage; ol. aveu. (A. 1315.) Aveu. — Districtus advocati; ressort du patronage d'un avoué. (A. 1213.) — Idem q. VIARIA, jurisdictio media; moyenne justice. — Pensatio seu præstatio pro jure advocacionis, vel pro tutamento; tributum quod advocato exsolvitur; redevance due à l'avoué par celui qui en est protégé, ut Advocat. — Jus præstandi ordinario alicujus ad beneficium vacans; droit de présenter le successeur d'un bénéficiaire décédé. — Tutela, protectio; protection.

ADVOCATISSA. — Mulier seu nobilis femina cui jure fendi advocatiam alicujus monasterii competebat; femme à qui appartenait, en vertu des lois féodales, l'avouerie d'un monastère.

ADVOCATITIUS. Sub advocati patrocinio et tutela positus; advocati jurisdictioni obnoxius; placé sous la protection d'un avoué, soumis à sa jurisdiction. (A. 1231.) — Jus advocatitium, ead. signif. q. ADVOCATIO.

ADVOCATOR. — Idem q. ADVOCATUS, tutor; avoué. — Patronus; patron. (Ord. Rom.) — Campio; qui pro alio monachum a judice decretum subit; champion, celui qui soutenait en champ clos la querelle d'un autre.

ADVOCATORIUS. — Advocatoriæ exactio, pensatio pro jure advocacionis, tributum advocato exsolutum; idem q. ADVOCATIO.

ADVOCATRIX. — Quæ jura, bona et facultates Ecclesiæ tuelur et protegit; celle qui protège et défend les droits et les biens d'une église. (A. 1187.)

ADVOCATURA. — Jurisdictio media vel quod præstatur sub specie advocaturæ, seu tutamenti, vel salvamenti. Ut ADVOCATIO et ADVOCATIA.

ADVOCATUS. — Advocati ecclesiarum dicebantur qui jura, bona et facultates ecclesiarum tuebantur; quibus id munus conferebatur ut in publicis judiciis earum causas defenderent et actoris vel rei partes agerent; personnes choisies par les églises et les monastères pour soutenir leurs droits dans les cours et les défendre au besoin à main armée. (On les appelait aussi testores, actores, pastores laici, scholastici.) Multa erant advocatorum nomina: advocati granarii, qui rebus annonariis ecclesiarum invigilabant, et quodammodo primi ordinis erant advocati; advocati matriculares, ecclesie matriæ cathedralis advocati, etc. — Patronus, cui jus competit præstandi ordinario ad beneficium vacans; patron d'une église, d'un établissement religieux, à qui appartenait le droit de présenter à l'ordinaire le successeur d'un bénéficiaire décédé. — Præfectus regionis, urbis vel castri; gouverneur de ville ou de château. — Aerarii vel fisci curator; préposé à la garde et à l'administration du trésor public. — Tutor, bailleus, qui nomine tutorio res pupilli administrat et tutatur; tuteur, curateur. — Campio, qui pro alio monachum subit; champion, celui qui se bat en champ clos pour un autre. — Verba faciens pro aliquo in judicio; celui qui en justice prend la parole pour un autre, défenseur, avocat. — Advocati cameræ et imperii, qui publicæ pecuniæ functionem et procuracionem imperatoris vicem gerebant, qui et advocati fisci et tandem denique fiscales dicti; grands trésoriers de l'empire. — Advocati legis, apud Italos, qui legis periti sunt. — Advocati de usu, qui res civitatis vulgo administrant.

ADVOCERIA. — Jurisdictio media. Idem q. VIARIA. (A. 1320.)

ADVOERIA. — Protectio, tutela, propter quam tributum exsolvitur: protection, défense; ol. avouerie, avouerie. (A. 1206.)

ADVOHARE. — Idem q. ADVOARE.
ADVOHATIO. — Idem q. ADVOATIO.
ADVOLI. — Qui aliunde venerunt, advenæ; étrangers; ol. advoles.

ADVOTIA. — Advocati officium, præstatio quæ advocato exsolvitur. Idem q. ADVOCATIA.

ADVOTUM. — Retentio feudi per advotum; retenue du fief par aveu. (A. 1136.)

ADVOVAMENTUM. — Argumentum, probatio forte ducta ex testium vel etiam adversariorum confessione; aveu. (A. 1481.)

Vid. ADVOARE.

ADVOVARE. — Idem q. ADVOARE.

ADVOVATIO. — Idem q. ADVOCATIO.

ADVOVAMENTUM. — Idem q. ADVOVAMENTUM.

ADVOYARE. — Idem q. ADVOARE. Fateri; avouer.

ADWARPIRE. — Possessionem alicujus rei dimittere; se désaisir et abandonner la possession d'un bien. Idem. q. GUERPIRE. (A. 1014.)

ADYANTUM. — Herba perpetuo virescens.

ADYTUM. — Secretior ædis aut ecclesiæ pars, solis sacerdotibus pervia; ἄδυτον; Græcis recentioribus βύσση; sanctuaire. (Leo Ost.)

ADZACARE. — Adquare, irrigare; abreuver, arroser. (A. 1379.)

Æ. — Pro e nonnunquam legitur in veteribus monumentis, ut e sæpissime pro æ. ÆCENTIA. — Pro ÆCENTIA, id est adjacencia. — Senticetum; lieu buissonneux.

ÆCHERIUM. — Idem q. ÆCHERIUS.

ÆCHERIUS. — Ager, campus, item seges: « Cum pratis, pascuis, nemoribus, sauzetis, viveriis, æcheriis, aquis, garenis. » (A. 1362.) Mendum esse videtur, pro aquariis. Vid. AQUARIUM.

ÆCHROPHAGIÆ. — Edulium ex summatibus olerum, gemmis lumentibus arborum, etc., maximo in usu apud Italos.

ÆDES. — Templâ paganorum nude appellat leges variæ Cod. Theodosiani.

ÆDESIOLA. — Sacellum, parva ecclesia; petite église, chapelle, oratoire.

ÆDIFEX. — Architectus, ædificator; architecte, constructeur.

ÆDIFICABILIS. — Qui ad virtutem excitat; qui est édifiant, qui porte à la vertu par sa conduite. (Imit. Chr.)

ÆDIFICAMENTUM. — Jus capiendi in silvis ligna ad ædificandum necessaria; droit de couper dans les bois le bois de construction dont on a besoin. (A. SS. Ben.) — Turris excelsa ad urbes oppugnandas in usu; tour élevée en bois, en usage dans les sièges.

ÆDIFICARE. — Exemplum præbere; édifier, porter à la vertu par le bon exemple. — Prolficere, servire; être utile. — Ædificare se; domicilium ponere, deligere; fixer sa résidence. (A. 1145.) — Ædificare terram; agrum colere, serere; cultiver la terre, l'ensemencer. (Chartul. Apt.)

ÆDIFICARIUS. — Ad virtutem et pietatem excitans; édifiant. (Joan. Blak.)

ÆDIFICATIO. — Exemplum bonum; le bon exemple. — Cultura, actio terram in

pratum redigendi; culture de la terre, action de la transformer en prairie.

ÆDIFICATIVUS. — Idem q. ÆDIFICARIUS.

ÆDIFICATOR. — Qui cæteris verbis prodest et exemplo; qui donne le bon exemple par ses paroles et ses actions. — Ædificatores dicti milites qui e machinis bellicis ligneis, quas ædificia generatim vocabant vel, sagittas, etc., in hostes vihrabant, vel qui has machinas muris hostium admovebant.

ÆDIFICATORIUS. — Utilis ad pietatem. (St. eg. Theut.)

ÆDIFICATURA. — Ædificatio, exstructio; construction. (A. 1396.)

ÆDIFICIUM. — Nomen commune quo significatur machina bellica lignea in modum excelsioris turris exstructa, unde in hostes tela, lapides, trabes, dolla incensa et alia id genus emittebant.

ÆDILETITI. — Idem qui advenæ, extranei, qui dimisso proprio domicilio alibi sedes fixerunt; étrangers, qui abandonnaient leur domicile et s'établissaient ailleurs. (Ils devenaient les sujets du dernier seigneur.)

ÆDILIS. — Ostiarius, custos ecclesiæ, æditus; portier, concierge, gardien d'une église. (A. SS.) (Il était chargé de veiller aux clôtures.)

ÆDILITAS. — Custodis ecclesiæ munus ac dignitas in collegiis canonicorum; office et dignité de gardien d'église. (A. 1066.)

ÆDITITIUS. — Ostiarius, gradus ecclesiasticus; cui ædis sacræ custodia incumbit, ut ÆDILIS.

ÆDITUARE. — Ædituum agere; remplir les fonctions d'ædituus. Vid. ÆDITUUS.

ÆDITUUS. — Ut ÆDITIVUS.

ÆDUS. — Orientalis lux, sol matutinus; soleil levant. — Pro Hædus.

ÆES. — Asser, axis; planche, ais.

ÆGIATIO. — Majoritas, cum quis suæ tutelæ est; majorité, âge où l'on peut disposer de sa personne et de son bien; ol. aage-ment.

ÆGIATUS. — Egressus annos tutelæ; sorti de l'âge des mineurs, qui est majeur.

ÆGONES. — Sacerdotes rustici. Vid. EGONES.

ÆGRIMONIA. — Ægritudo; malaise moral, douleur, chagrin.

ÆGRIMONIS. — Eadem significatione.

ÆGRIPARTUS. — Qui ægre partus est. (Pap.)

ÆGRIPOMIUM. — Autumnus; l'automne. (Vet. Gl.)

ÆGROTATIVUS. — Proxime infirmus, valetudinarius; convalescent.

ÆGROTATUS. — Ægrotus, morbo correptus; malade.

ÆGYPTIACI. — Vagi homines, qui Italis zingari, Hispanis, gitani, Gallis, Bohemi, Ægyptii, Saraceni appellantur; gitanos, bohémien.

ÆGYPTIUM. — Fuscum, subnigrum; noirâtre, de couleur sombre.

ÆLECTIO. — Electio, congregatio selecta. (A. 900.)

ÆMATHITES. — Lapis lividus et ferrugineus; sanguine

ÆMIDUS. — Tumidus, inflatus; enflé, gonflé.

ÆMPRA. — Ead. signif. q. AUXILIUM.

ÆMULAMEN. — Æmulatio, exemplum; moyen d'émulation, stimulant. (A. SS.)

ÆMULAMENTUM. — Eadem notione. (Tert.)

ÆMULARE. — Ad zelotypiam excitare; pousser à la jalousie, porter à la jalousie. (Pact. matr.)

ÆNEIA. — Idem q. AINESCIA.

ÆNEATORES. — Tubicines; trompettes.

ÆNESCIA. — Idem q. AINESCIA.

ÆNEUM. — Lebes æneus; bassin de cuire, casserole. — Caldaria salinaria, in qua sal coquitur et conficitur; bassine métallique où l'on raffine le sel. (A. 1034.)

ÆNEUS. — Primogenitus; aîné.

ÆNIGMA. — Figura, typus mænetæ; type, figures représentées sur les monnaies. (Prud.)

ÆNIGMATICE. — Per similitudinem; par ressemblance.

ÆNIGMATISTA. — Qui ænigmata proponit aut solvit; qui propose ou devine les énigmes, qui parle par énigmes.

ÆNIOLUS. — Lebes æneus. Vid. ÆNEUM.

ÆNITORES. — Tubicines; trompettes.

ÆNULUM. — Caldarium; chaudron, chaudière.

ÆNUM. — Idem q. ÆNEUM.

ÆON. — A Græce αἰών, ævum, sæculum; siècle, temps, époque. (A. 972.)

ÆPHONOTROPHIUM. — Pro Εἰσωνοτρόφιον. Locus in quo aluntur cantores; lieu où l'on élève les chantes.

ÆQUALARE. — Æquare, peræquare; équaler. (A. 1404.)

ÆQUALENTIA. — Divisio hæreditatis vel bonorum per æquales partes; partage de succession en lots égaux.

ÆQUANTIA. — Ead. signif. q. ÆQUALENTIA.

ÆQUANTIARE. — Dividere per æquales partes; diviser en parties égales.

ÆQUARICIA. — Equorum grex; haras, troupeau de chevaux. (A. 926.)

ÆQUARIUM. — Equorum armentum; haras. (A. 1080.)

ÆQUARIUS. — Pro Aquarius, minister sive servus qui portat aquam; porteur d'eau.

ÆQUATIO. — « Clericos si qui obligati sunt, vel pro æquatione, vel pro genere alicujus domus, non ordinandos nisi probatæ vitæ fuerint. » (Concil. Tolet.) Æquatio ibi videtur esse tributum quod domino præstabatur. Vid. PRÆQUATIO.

ÆQUATOR. — Qui describebat census in libris censuilibus; rédacteur des registres de l'impôt. (Cod. Th.) — Item qui tributa civibus ex æquo imponebat; répartiteur de l'impôt. (Cod. Th.)

ÆQUIDIUM. — Æquidiale; équinoxe.

ÆQUIGENI. — Gemini; jumeaux. (Isid.)

ÆQUILANCIMUM. — Idem q. ÆQUALENTIA.

ÆQUILANX. — Qui æquas lances habet; qui a les plateaux égaux.

ÆQUILATIUM. — Idem q. ÆQUILANCIMUM.

ÆQUILATUS. — Æquilateralis; équilatéral. (A. SS.)

ÆQUILAVIUM. — Idem q. ÆQUILANCIMUM.

ÆQUILIBRATOR REGIS. — Idem q. Magister regis seu prædagogus; sic autem appellatus quod herilem puerum in æquilibratitate, ac isovopia, ut loquitur Tullius, continet; précepteur, gouverneur. (A. 1067.)

ÆQUILIRE. — Æquare, parem facere; égaliser, rendre égal. (A. 1160.)

ÆQUILOCUS. — Æquali in loco positus. (Phil. Monac.)

ÆQUIMANUS. — Ambidexter; ambidextre. (Vet. Gl.)

ÆQUINOMIUS. — Ejusdem nominis; homonyme.

ÆQUIPAR. — Æquus; égal, pareil. (Ans.)

ÆQUIPARABILIS. — Comparandus; comparable, égal. (A. 789.)

ÆQUIPARANTIA. — Æquiparatio; comparaison, égalité, conformité. (Tert.)

ÆQUIPARARE. — Navem rebus omnibus necessariis instruere, munire; équiper, armer un navire.

ÆQUIPEDIUS. — Ead. signif. q. ACCEPDIUM.

ÆQUIPERARE. — Sanare; guérir.

ÆQUIPOLENS. — Tantumdem valens quantum aliquid aliud; équivalent, égal.

ÆQUIPONDERARE. — Æquiparare; juste æstimare, aliquid cum aliqua re conferre; comparer, mettre en parallèle.

ÆQUITARE. — Pro Equitare, id est percalcare, quod sollemnis erat modus investituræ, seu aliquem militendi in possessionem rei alicujus; prendre possession d'une terre en la parcourant à cheval. (A. 1248.)

ÆQUITERNUS. — Æque æternus; également éternel, coéternel. (Isid.)

ÆQUIVALENTIA. — Qui æquivaleret; l'équivalent. (A. 1266.) Tributum quod tempore Caroli VI ad sumptus bellicos; inducitur; quodque ex rebus mobilibus percipiebatur, loco duodecim denariorum pro libra aliis in locis exactorum; unde appellationis origo.

ÆQUIVALENTIUM. — Ead. signif. q. ÆQUIVALENTIA.

ÆQUIVOCARI. — Eodem nomine vocari; porter le même nom.

ÆQUIVOCE. — Una vel æqua voce.

ÆQUIVOCUS. — Homonymus qui eodem nomine appellatur; homonyme, qui porte le même nom. « Si quis... ad... prophetas aut angelos, vel aliquos sanctorum, quos æquivocos falso vocant, abierit, eorumque pravis doctrinis inhaerit, anathema sit. » (Aiton., Epist.)

ÆQUIVOLUS. — Æquivolus justitiæ, judex in omnes æquus; juge pour qui tous les plaideurs sont égaux. (A. SS.)

ÆQUORABILITER. — Navigio, navigando; par mer. « Et vix cum paucis quorabiliter aufugiens evasit. » (A. 690.)

ÆQUORARE. — Navigare; voyager par mer.

ÆRA — Epocha, vox chronologica quæ certum et insigne designat temporis punctum a quo anni numerantur; v. g. *Æra Nabonnasaris*, *Æra Christiana*, etc.; *ère*. — Supputatio, numerus, computus; *compte*, *calcul*, *nombre*, *comput*. « Morem seculi calculorum qui ingentes summas *æris* brevioribus exprimunt, res gestas signabo, non eloquar. » (Rub. Fest.) *Æra dierum*, pro *numeri dierum*. — Quivis annus; *année*. (Luitp.) — *Æra Januarii*, primus Januarii dies; *le premier janvier*. — Pro *AREA*, nidus; *aire*.

ÆRA ANIMALIA. — Aves cœli in aere volantes; *habitants de l'air*, *oiseaux*. (Vet. Gl.)

ÆRALE. — Area, seu locus ædificii aptus; *emplacement*, *surface plane*, *lieu propre à recevoir une maison*.

ÆRAMEN. — Quodvis utensile, ut in hoc ex.: « Aurum, argentum, codices, *aramen*, ornamenta ecclesiarum. » — Alias pro *ære* sumitur: « Deintus *æramen* erat et culprum. »

ÆRAMENTUM. — Interdum hæc vox sumi videtur pro quovis utensili agricolarum. (G. M.)

ÆRARIUS. — Pretio taxatus, *adærat*; *taxé*: « *Ærariæ* annonæ. » (Cod. Th.)

ÆRATUS. — *Æratus orbis*, scutum; *bouclier*.

ÆREA. — Nidus accipitris; *aire*.

ÆREMANTIA. — (Pro *ÆROMANTIA*.)

ÆRENERVUS. — Nervus æreus instrumenti musici, cui vice nervorum insunt *æræ* chordulæ; *fil de cuivre tenant lieu dans les instruments à cordes des nerfs ordinaires*. (Jul. Firm.)

ÆREUS. — Cæruleus; *bleu*, *de couleur bleue*. — Altus; *élevé*. « *Æreæ* quercus. »

ÆRIA. — Nidus accipitris; *aire*. — Ager aut lucus qui nec aratur nec colitur; *friche*, *terrain non cultivé*.

ÆRIALE. — Idem q. *AREALE*.

ÆRIANI. — Hæretici ab *Ærio* quogam dicti.

ÆRINUS. — Ut *ÆREUS*.

ÆROMANTIA. — Divinatio ex *ære*; *æromantie*.

ÆRUGINASCERE. — *Æruginem* contrahere; *se rouiller*. (A. SS.)

ÆRUSCANS. — *Æs* miantum. (Vet. Gl.)

ÆS. — *Æramentum*, nummus, fortitudo, firmitas. (Vet. Gl.)

ÆSANCIA. — Facultas utendi rebus non suis in alienis nemoribus, pascuis, etc., vel ex concessione, vel ex jure municipali; *droit d'user dans les bois et pâturages dont on n'a pas la propriété*.

ÆSANTIA. — Idem q. *ÆSANCIA*.

ÆSCAETA. — Pro *ÆSCAETA*.

ÆSCAURUS. — Idem q. *ÆSCARIUS*.

ÆSCEDUM. — *Æsculetum*, fraxinetum; *bois de chênes ou de frênes*.

ÆSCULATOR. — Ead. significatione q. *NUMMULARIUS*.

ÆSDUMA. — Pro *COSTUMA* vel *COSDUMA*; *pensitatio pro jure pascendi animalia*. (G. Ch.)

ÆSENTIA. — Commoditas, commodum, usus; *aïse*. (A. 1213.)

ÆSIA. — Idem q. *ÆSENTIA*. (A. 1266.)

ÆSIUM. — Idem q. *ÆSENTIA*. (A. 1069.)

ÆSNECIA. — Primogeniti dignitas, ætatis prærogativa inter fratres, prima et præcipua pars hereditatis paternæ; *aïnesse*; ol. *arsnie*.

ÆSSANCIA. — Pro *ÆSANCIA*.

ÆSELLA. — Asses, tabula sectilis; idem q. *ÆS*; unde diminutivum *æssella*, sæpius scandula, tabula legendis lectis apta; *planche mince et étroite, latte*; ol. *aïs-saute*. (A. 1381.)

ÆSTAEUS. — *Æstivus*; *d'été*. (A. SS.)

ÆSTIMARIA. — *Æstimatio* quæ sit a iudice. (Car. Mac.)

ÆSTIMATIO. — Opius, sententia; *estime*.

ÆSTIMUM. — *Æstimatio*: « Possessiones pro *æstimo* ubertatis angustiores sunt assignatæ. » (Hug.)

ÆSTIMUM. — Idem q. *ÆSTIMUM*. — Census, impositio, collecta; *imposition*, *impôt*.

ÆSTIVA. — Loca umbrosa in quibus per æstatem pecora vivunt solis calorem; *lieux champêtres où le bétail se retire à l'ombre*.

ÆSTIVALES. — Ocreæ, calcæorum species, quibus æstate utebantur; *bottes légères, chaussures d'été*; ol. *estivianx*, *housses*.

ÆSTIVALIA. — Eodem sensu.

ÆSTIVARE. — Dicuntur pecora quæ in æstivis seu pascuis æstate pascunt; ol. *estiver*. — Decurrere, calorem pati, sudare. (Vet. Gl.)

ÆSTIVATUS. — *Æstivatus panis*, panis mucidus; *pain moisi*, *gâté*.

ÆSTOR. — Procella. (Vet. Gl.)

ÆSTUARIUM. — Hypocaustum; *calorifère*, *hypocauste*.

ÆTAS. — Nude, quæ vulgo *majoritalis*, cum quis suæ tutelæ est. Unde qui nondum hanc ætatem attingit *infra ætatem* esse dicitur. (Lex. Long.) *Ætas perfecta*; ætas 25 annorum. *Ætas imperfecta*; ætas 21 annorum. *Ætas plena*; majoritas, ætas 21 annorum. *Ætas baroniæ*; ætas qua quis a tutela liber, baroniam seu terram suam tenere potest, ætas scilicet 21 annorum. *Ætas tenendi terram*, ætas loquendi; ead. signif. ætas legitima (apud Longobardos), ætas 19 annorum. *Ætas secularis* (apud Symmachum), ætas 30 annorum. *Ætas sæculi*; senectus annosa; *la vieillesse*. (A. 1496.) *Ætas penultima*. (Vit. S. Theofredi); plena adolescentia. (A. SS.)

Intelligibilis ætas; *l'âge de raison*. — *Ætas penultima*, plena adolescentia. (A. SS.)

ÆTATULA. — *Ætatis* seu temporis subdivisio. (Chr. S. Marian. Autis.)

ÆTATUNCULA. — Ead. notione.

ÆTERNABILIS. — *Æternus*. — *Æternabilis domus*; palatium principis. (Cod. Th.) — *Æternabilis urbs*; Roma. (Ibid.)

ÆTERNALITER. — *Æternum*; *éternellement*.

ÆTERNARE. — Posteritati commendare, æternum vivere; *éterniser*, *passer à la postérité*, *vivre éternellement*.

ÆTERNATUM. — In æternum; ut *Æternaliter*.

ÆTHIER. — Nentro genere a pluribus scriptoribus usurpatum. (Fortunal., Mar. Massiliens., etc.)

ÆTHIERITANGUS. — Idem q. *Æthera tangens*. (Gest. Tancred.)

ÆTHERIUS. — Cælestis; *du ciel*, *céleste*. (A. 633.)

ÆTHESIS. — Hæctica; *fièvre hectique*, *fièvre lente*. (A. SS.)

ÆTHICUS. — Febri hectica laborans. Vid. *ÆTHESIS*.

ÆTIANI. — Hæretici, sectatores Actii Antiocheni, dicti etiam *Anomiani* et *Eunomiani* ab Eunomio Cappadocæ, Actii successore.

ÆEU. — Veluti, sicuti, quemadmodum. (Vet. Gl.)

ÆVA. — Tempora: « Post pauca *æva*; » *peu de temps après*. (A. SS.)

ÆVITANEUS. — Qui in ævo aural. (Isid.)

ÆVITAS. — *Ætas* perpetua, cuius initium vel finis ignoratur; *éternité*.

ÆVITERNUM. — *Ævum æternum*; ead. notione.

ÆVOSUS. — Senilis; *vieux*, *chargé d'ans*. (A. SS.)

ÆVUM. — Mundus (Commod.), *ætas* (Greg. Tur.); *le monde*, *le temps*.

ÆVUS. — Longævus, æternus; *qui dure toujours*, *éternel*.

ÆYDA. — Subsidiaria præstatio; *aide*. Vid. *AUXILIUM*.

ÆYRALIS. — *Æneus*; *d'airain*.

ÆF. — Vid. cum *AFF*, voces quæ non inveniuntur infra.

ÆFA. — Ex Græco *ἄφι*, pulvis, pro *Hæpæ*.

ÆFEITARE. — Adornare, apparare; *orner*, *décorer*, *préparer*; ol. *afaler*.

ÆFENUS. — Apertura; *ouverture*. (Script. rer. Fr.)

ÆFERESO. — Ab *ἀφαιρέω*, ademptio, destructio; inde *æferesatus* et *æfereso*, *æferesus*, divido. (Vet. Gl.)

ÆFESTUCARE. — Festucam abicere, rem abdicare; *se dessaisir d'une chose*, *renoncer à la posséder*. Vid. *FESTUCA*. (A. 1036.)

ÆFFABER. — Auctor, inventor, industrius; *inventeur*, *industriel*. (A. 1134.)

ÆFFACHARIA. — Concessio rei alicuius ad medietatem fructuum; *action de donner une chose à moitié récolte*. Vid. *FACHARIA*, *MEDIETARIUS*. (A. 1356.)

ÆFFACHATOR. — Qui coria subigit et præparat; *tanneur*, *cordonnier*.

ÆFFACINATUS. — Impudens, Italis *affachiato*. (A. 1231.)

ÆFFACTATOR. — Ut *ÆFFACUATOR*.

ÆFFACTOR. — Ead. notione.

ÆFFACTURATOR. — Idem q. *FASCINATOR*.

ÆFFACTURATRIX. — Idem q. *FASCINATRIX*.

ÆFFAITAMENTUM. — Tributum, pensitatio, in comitatu Sabaudie; *taxe*, *imposition*. (A. 1246.) — Pulvis quercinus et id omne quod ad subigenda coria aptum est,

simul et sordes quæ inde effluunt; *tan*, et généralement tout ce qui sert à tanner le cuir, ainsi que les résidus de l'opération. (St. Taurin.)

ÆFFAITARE. — Coria subigero (St. Sab.); *ornare*, *excolere* (Barl.); *tanner le cuir*, *orner*, *parer*; ol. *afaiter*, *afaitier*, *afaitier*, *afaitier*, *afaitier*, etc.

ÆFFAITARIA. — Officina coriaria; *tannerie*.

ÆFFAITATOR. — Coriarius; *tanneur*.

ÆFFAMARE. — Famem inferre; *affamer*.

ÆFFAMEN. — Affatus; *discours adressé à quelqu'un*, *langage*. (Anast.)

ÆFFANAGIUM. — Merces operariis debita; *salaire de journalier*; ol. *afanour*.

ÆFFANARE. — Manibus operari; *travailler de ses mains*, *faire un travail manuel*.

ÆFFANATOR. — Operarius; *manœuvre*, *qui travaille de ses mains*; ol. *afanour*, *afaineur*.

ÆFFANNERE. — Idem q. *ÆFFANARE*.

ÆFFARE. — Prædium rusticum, Occitanis et provincialibus bona, vel facultates quævis; *bien de campagne*, *généralement tout ce que l'on possède*. (A. 1212.) — Negotium; *affaire*. (A. 1235.)

ÆFFARI. — Sentire, cognoscere. (Vet. Gl.)

ÆFFARIUM. — Idem q. *ÆFFARE*.

ÆFFASIO. — Ut *FAISIO*.

ÆFFATILIS. — Corrupte pro *ASPHALTIS* vel *ASPHALTITES*, *Asphaltis lacus*.

ÆFFATOMIA. — Donatio quæ fiebat festuca in sinum ejus qui donabatur projecta; *donation dont le cérémonial consistait à jeter un fétu de paille dans le sein du donataire*.

ÆFFATURARIUS. — Veneficus; *empoisonneur*.

ÆFFAYTAMENTA. — Ornatus, mundus muliebris; *parure*, *toilette de femme*. (Barl.)

ÆFFECTARE. — *Affectare* aliquem, eum sibi beneficiis devincere; *s'attacher quelqu'un par la reconnaissance de bienfaits rendus*. (Gasp. Barth.)

ÆFFECTATOR. — Coriarius. Ut *ÆFFACTOR*. (A. 1158.)

ÆFFECTATUS. — Destinatus, consecratus; *destiné*, *affecté*. (A. 861.) — Devinctus, devotus; *affectionné*, *dévot*. (A. 1398.)

ÆFFECTIO. — Metorum positio; *apposition de bornes* (n. 1342); sed legendum prorsus *affizio* seu *afficio*. — Animi decretum, voluntas, desiderium, cupiditas. (Vet. Gl.)

ÆFFECTIOSUS. — Benevolus, amoris pius; *affectueux*, *plein de sentiments tendres*. (Text.)

ÆFFECTUOSITAS. — Affectus; *affection*.

ÆFFECTUOSUS. — Idem q. *ÆFFECTIOSUS*.

ÆFFECTURA. — Fibula; *boucle*, *agrafe*, ol. *affiche*, *affichail*.

ÆFFECTUS. — (Subst.) Filii, consanguinei, uxor, nepotes, etc.; *les affections les plus tendres*, *c'est-à-dire les femmes, les enfants*, etc. — (Adj.) Destinatus, devinctus. Ut *ÆFFECTATUS*.

AFFENARE. — Versare fenum furcillis; *faner.*

AFFENDERE. — Defendere, protegere, tueri, protéger, défendre. (A. 1286.)

AFFENERARE. — Ut **AFFENARE.**

AFFERARE. — Multam taxare, temperare; hinc *offeratores*, apud Anglos, qui in curia, punculata Leta, multas recognoscunt et moderantur.

AFFERENTIA. — Proportio, ratio; *afférente (part), part qui revient à chaque héritier.* — Conventientia; convenance.

AFFERIUM. — Negotium; *affaire.*

AFFERSAMENTUM. — Pro **AFFERAMENTUM** vel **AFFENDAMENTUM.**

AFFERTOR. — Qui affert, lator; *celui qui apporte.* (Rym.)

AFFEUDAMENTUM. — Traditio ad emphyteusim, locatio ad censum; *concession emphytéotique, action de louer à très-long terme.*

AFFEUDARE. — Beneficiario jure tradere, ad censum perpetuum seu emphyteusim concedere; *donner à loyer aux conditions du bail emphytéotique.*

AFFEUDATARIUS. — Qui per precariam seu jure emphyteusis possidet; *possesseur d'un bien emphytéotique.*

AFFEUDATOR. — Qui per precariam seu jure emphyteusis tradit; *celui qui donne une terre aux conditions du bail emphytéotique.*

AFFIBLA. — Fibula; *boucle, agrafe, épingle;* ol. *affble.* Hinc *affbulare* et *affblare*, fibula constringere; *boucler, agraffer.*

AFFICAVAGIUM. — Census, praestatio; *cens et redevances.*

AFFICTABILIS. — Qui ad afflictum seu censum tenet; *celui qui est tenu au paiement du cens.*

AFFICTALICIUS. — Ad censum pertinet, censualis, de cens, qui est relatif au cens.

AFFICTAMENTUM. — Conductio, locatio, traditio ad afflictum; *bail à cens, louage, fermage;* ol. *afficement.*

AFFICTARE. — Conducere, locare, dare vel capere ad afflictum; *donner à cens, louer et prendre à cens.*

AFFICTARIUS. — Qui ad afflictum tenet, conductor, locator; ut **AFFICTABILIS.** (A. 1107)

AFFICTATIO. — Idem q. **AFFICTAMENTUM.** (A. 1322.)

AFFICTATOR. — Ut **AFFICTARIUS.**

AFFICTUARIUS. — Ut **AFFICTARIUS.**

AFFICTUM. — Census, redditus; *cens, redevance.*

AFFIDAGIUM. — Assecuramentum; *assurance, confiance, sûreté;* ol. *affage.*

AFFIDAMENTUM. — Locatio, conductio, louage, donation à cens, ut **AFFICTAMENTUM.** — Rectius, actio qua quis fidem suam coram iudice alicui obstringit; quam qui fallebat, multa puniebatur; *engagement, promesse solennelle contractée devant le juge.* — Tributum, vectigal; *impôt, taxe, redevance.* (A. 1337.) — Pax, securitas; *paix, sûreté.* (Chr. in Lamb. Delic. erud.)

AFFIDARE. — Fidem suam alicui obstrin-

gere, fidem dare, fide data promittere, obligare se, tutum reddere; *promettre, donner sa foi, garantir;* ol. *affier.* — Probare, certum facere; *prouver, rendre évident.* — Desponsare, virginem sibi despondere; *fiancer, épouser et donner la foi du mariage.*

AFFIDATIO. — Obligatio, promissio, sponsalia, locatio; *engagement, promesse, fiançailles, action de fiancer, louage.*

AFFIDATURA. — Ead. notione.

AFFIDATUS. — Qui se domini alicujus patrocinio ac tutela, fide data ac sacramento interposito, addicebant et commendabant; unde et *commendati* et *recommendati* dicebantur; *étrangers qui s'attachaient à un seigneur par serment et se mettaient sous sa protection;* ol. *affés.*

AFFIDIARE. — Idem q. **AFFIDARE.**

AFFIDUCIARE. Eod. sensu q. **AFFIDARE.**

AFFILATORIA. — Cos, qua rasoria acutuntur; *pièce d'aiguiseur.*

AFFILATURA. Lacinia, fimbria; *franges, bords d'un vêtement.* « Item quatuor foderas pro capucis de affilaturis. » (A. 1291.)

AFFILIATIO. — Adoptio in filium, acquisitionis species; *action d'adopter pour fils, mode d'achat en Italie.*

AFFINAMENTUM. — *Affinamenta computorum*, computa finita, rationes confectae; *reddition et apurement de comptes.*

AFFINARE. — Metalla purgare, excoquere; *affiner les métaux.* (A. 1290.) — *Affinare computum*, rationes decidere, sese rationibus expedire; *épurer un compte;* ol. *effner.* (A. 1355.) *Affinare* se, cum aliquo amicitia se devincire; *se lier étroitement avec quelqu'un.*

AFFINIS. — Finis, terminus, lines; *borne, limite.* (A. 1019.) — Vicinus, proximus, qui prope adest; *voisin, qui est près.* (A. 55.)

AFFINUS. — Similis; *semblable, pareil.* (St. Taur.)

AFFIRERE. — Atlinere, pertinere; *appartenir, regarder à;* ol. *offerer, afferir.*

AFFIRMAMENTUM. — Assertio, iudicium. (A. 1075.) — Datio, vel receptio ad firmam, seu ad censum annuum; *donation ou prise de ferme.*

AFFIRMARE. — Dare ad firmam, locare ad tempus (A. 1299), accipere ad firmam (A. 1378); *donner à ferme, prendre à ferme.* — Claudere; *fermer.* (Mat. Par.) *Affirmare cantum, psalmos*, etc., id quod canendum est in ecclesia praevidere et prius in eo sese exercere; (Vid. *FIRMARE*) — Asserere, confirmare; *affirmer, soutenir, maintenir.*

AFFIRMATIVUS. — In foro inquisitionis Romanae dicitur is, qui errorem circa fidem pertinaciter defendit et lateri etiam coram inquisitore non dubitat.

AFFITTAIROLUS. — Conductor, locator, qui ad afflictum tenet (St. Fl.) Vid. **AFFICTUM.**

AFFITTARE. — Idem q. **AFFICTARE.**

AFFITUS. — Idem q. **AFFICTUM.**

AFFIXARE. — Infigere; *enfoncer, faire entrer dans.* (A. 1137.)

AFFIXIO. — Modus publicandae sententiae in aliquem latens, eam ad xylvas ec-

clesiarum affigendo; *publication d'un jugement en l'affichant à la porte de l'église.* (A. 1472.) — Alligatio, id quod aliquid firmatum fixumque tenet. (A. 1392.)

AFFIXIRE. — Figere, infigere, ut **AFFIXARE.**

AFFLAGITARE. — Flagitare, exorare; *prier, supplier, solliciter.*

AFFLARE. — Illuminare. (Vel. Gl.)

AFFLECTARE. — Idem q. **AFFECTARE.**

AFFLICTIO. — Psalmi poenitentialis recitatio, quae ab humi prostratis fiebat, maxime per Quadragesimam et Adventum; *récitation des psaumes de la pénitence, qui se faisait dans une posture géante et courbée.* — Multae monasticae species, quae flagellatione indigunt; *peine disciplinaire en usage dans les maisons religieuses, discipline.*

AFFLICTUS. Idem q. **AFFECTUS.**

AFFOAGIUM. — Jus lignum exscindendi ad focum, annona lignaria; *droit de couper du bois dans une forêt pour son usage, affouage, affouagement.*

AFFOARE. — Focum facere, *faire du feu;* ol. *affoer.*

AFFOCARE. — Idem q. **AFFOARE.**

AFFOCATUS. — Aragonensibus, qui jure foci, seu domus, vel resseandis, domino est obnoxius. (A. 1283.)

AFFOGARE. — Lignum ad focum necessarium aut alios usus in foresta assignare; *marquer le bois qui doit être coupé;* ol. *affouaiger.*

AFFOGLARE. — Item q. **AFFOGARE.**

AFFOLAMENTUM. — Culpa, delictum, quia animum affolat, seu laedit. (A. 1308.) — Multitudo membrorum. (A. 1228.)

AFFOLARE. — Laedere et quidem ita, ut alicujus membra debilitentur, inertia sint aut mutila; *estropier, blesser de manière à ne pouvoir jamais parfaitement guérir;* ol. *affoler.* (A. 1231.)

AFFOLATOR. — Qui *affolat.* Vid. **AFFOLARE.**

AFFONDARE. — In profundum demergi; *plonger, enfoncer dans l'eau, couler à fond;* ol. *affonder.*

AFFORAGIATOR. — Qui vino venali pretium constituit et illud vendendi licentiam dat; *celui qui fixe le prix du vin et autorise à le vendre.* Vid. **AFFORAGIUM.**

AFFORAGIUM. — Jus pretium imponendi rebus venalibus, praesertim vino, quod singulatim venditur; *droit de fixer le prix des denrées, surtout celui du vin;* ol. *affor, affeurage, affoir, afforage, etc.*

AFFORAMENTUM. — Iudicium juxta receptas leges et consuetudinem; *jugement rendu conformément aux lois et coutumes.* Vid. **AFFORARE** et **FORUS.** — Pretium vino venali positum; *prix fixé pour le vin, taxe du vin;* ol. *afforement.*

AFFORANEUS. — Foraneus, extraneus; *afforain, étranger.*

AFFORARE. — Aestimare, pretium rei venali aut alteri imponere, constituere; *taxer le vin;* ol. *afforer, affeurer.*

AFFORATIO. — Aestimatio, pretium; *taxe du vin.*

AFFORATOR. — Idem q. **AFFORAGIATOR.**

AFFORATUS. — Tributum quod domino solvitur pro foro seu aestimatione rerum venalium; *droit payé au seigneur pour la taxe des marchandises.*

AFFORCIARE. — Fortiorem reddere, vim inferre; *renforcer, forcer;* ol. *afforceer, afforcier.*

AFFORCIATUS. — *Afforciata libra*, cujus materia purior est, minusque adulterata; *livre monétaire dont le titre est plus élevé.*

AFFORES. — *Affores solidi*, solidi afforciati; *sol et argent fort, c'est-à-dire de meilleur aloi.*

AFFORESTARE. — Apud Anglos, silvam in forestam convertere, *foresta* ascribere. — Lignum in foresta exscindendum et vendendum assignare, ut **AFFOGARE**; *marquer le bois qui doit être coupé;* ol. *affouaiger.*

AFFORTUM. — Assaultus, aggressio, vel injuria; *attaque, insulte.* (A. 1391.)

AFFORUS. — Piscis adeo exigui ut capi non possit.

AFFOSSARE. — Castrum, urbem, etc., fossis claudere, fossam excavare; *entourer une ville, un château de fossés; creuser un fossé.*

AFFOUAGIUM. — Idem q. **AFFOAGIUM.**

AFFRACTIO. — Manumissio, libertas, immunitas; *affranchissement, liberté, franchise.*

AFFRAIMENTUM. — Idem q. **AFFROIAMENTUM.**

AFFRAIRIGARE. — Societatem facere; *frayer.*

AFFRANCAMENTUM. — Libertas, immunitas; *liberté, franchise.* (A. 1188.)

AFFRANCARE. — Francos, id est liberos et immunes reddere; *affranchir.* (A. 1309.) — Redimere, repignerare; *racheter, dégager.* (Menoch.)

AFFRANCATIO. — Idem q. **AFFRACTIO.**

AFFRANCHIMENTUM. — Idem q. **AFFRANCAMENTUM.**

AFFRANCHIRE. — Idem q. **AFFRANCARE.**

AFFRANCHISAMENTUM. — Idem q. **AFFRANCAMENTUM.**

AFFRANCHISARE. — Idem q. **AFFRANCHIRE.**

AFFRANCISAMENTUM. — Idem q. **AFFRANCAMENTUM.**

AFFRANCUS. — Pro **ANFRACTUS.**

AFFRANGIMENTUM. — Idem q. **AFFRACTIO.**

AFFRANQUIMENTUM. — *Instrumentum affranquimentum*, sive liberationis; *titre d'affranchissement.* (A. 1442.)

AFFRANQUIRE. — Idem q. **AFFRANCARE.**

AFFRANQUISCHERE. — Idem q. **AFFRANCARE.**

AFFRANTITIUS. — Libertate donatus; *affranchi.*

AFFRAYMENTUM. — Societas; *société.*

AFFRESINUS. — Aurifrigium; *orfrois.*

AFFROIAMENTUM. — Terror; terreur, effroi, épouvante; ol. *affre, affraiment*.

AFFRONTARE. — Terminari; se dit d'une terre qui en termine une autre, ou qui présente son front. — Appellere; choquer, heurter; ol. *affronter*.

AFFRONTATIO. — Terminus, limes qui in fronte prælii vel agri est; borne, limite d'un champ ou d'un bien de campagne.

AFFRONTITIUS. — Idem q. **AFFRANTITIUS**.

AFFRUTABULUM. — Vasculi species; sorte de vase.

AFFUAGIUM. — Idem q. **AFFOAGIUM**.

AFFUGARE. — Pro **FUGARE**.

AFFUGERE. — Pro **EFFUGERE**.

AFFULGIUM. — Idem q. **AFFOAGIUM**.

AFFULARE. — Idem q. **AFFOLARE**.

AFFUMARE. — Fumo implere, fumo exsiccare; ensumer, fumer.

AFFURABULUM. — Vasculi species; sorte de vase.

AFFUTIRE. — Lenire, mitigare, ut videtur. « *Affutit clementer eorum animos misericordiarum Dominus, qui post tempestatem tranquillum facit mundum perpetua ratione gubernans*, » etc. (*Bul. Clement. V PP.*)

AFINATA. — *Afinata pigmento*, polio ex melle et vino confecta munachis statim diebus dari solita, quam *pigmentum* vocabant. (*St. mon. S. Claud.*)

AFITARE. — Idem q. **AFRIETARE**.

AFIXIO. — Metarum positio; apposition de bornes. (*A. 1321.*)

AFLIGIBILITAS. — Gravitas. (*Johan. de Cardalh.*)

AFOCIS. — « In monasterio B. Martini fecit canistra ex *afoci* duo ex argento purissimo pensantes. lib. 4. » (*Anast.*) Sed legendum *exafoti*; intelligitur enim canistra, *ἐξαφοτα*, quæ sex licernis constabant.

AFORARE. — Juxta foros, seu leges acconsuetudines receptas, facere, judicare; agir, juger selon les lois et coutumes; d'où *Desaforare*, prononcer contrairement à ces lois.

AFORESTERANITUM. — Venditio, emsura cædum silvæ, vel silvæ cædendam assignatio; action de vendre ou de faire une coupe dans un bois, ou encore de marquer les arbres à couper.

AFORESTUM. — Præstatio quævis, quo sensu *forestagium* sæpe occurrit; redevance quelconque.

AFOIIS. — De loco in loco; de lieu en lieu.

AFRANCARE. — Idem q. **AFRANCARE**.

AFRANCHIRE. — Annuam pensionis obligationem sese exsolvere; se débarrasser de l'obligation où l'on était de servir annuellement une certaine somme.

AFRANCIARE. — F. pro *affiduciare*, h. e. discordantes fide data constringere ad pacem servandam.

AFRICANUS. — Moneta Saracenorum, sic dicta quod ab Africa veniebat.

AFRICARIUM. — F. pro *piscarium* in eh. sæculi x: « Deo... attribuo... quidquid habere videtur, h. e. mans 12 vestia cum appenditiis suis... cum silvis, pratis, africanis, aquis, » etc.

AFRONES. — Stulti, ex Græco ἀφρονες; fous, idiots.

AFROR. — Gravis odor, fætor; puanteur.

AFROSELINUM. — Talcus; talc.

AFULHIA. — Injuria, contumelia, unde

AFULHIARE. — Injuriari; injurier, outrager. (*A. 1291.*)

AFUNDARI. — Idem q. **AFFONDARE**.

AGA. — Pro **AGUA**.

AGACENCIÆ. — Pro **AGACENTIÆ**.

AGÆUS. — « Hæc isdem Henricus, qui in se expertus est, mihi retulit, cujus nivea barba, vel *ageum* caput ab ejus ore mendacium exulare compellit. » (*Vit. S. Walt. abb.*) Ubi editores suspicantur legendum esse *cygneum*, id est canem; nisi forte, addunt iidem, scribendum sit *ageum caput*, et sic auctor alludat ad senem *Ægeum*, de quo poetæ varia fabulantur.

AGAITUM. — Insidiæ; embûches; ol. *agait, aguet*, etc.

AGAL. — Canalis; *agal, conduit*.

AGALMA. — Simulacrum, scrinium; *se-nage, sceau, coffret*. — *Lætitia, gaudium; joie*; ab ἀγάλλω; hinc *agalmata* vocat splendidos lætosque martyrum triumphos, ut observant docti hagiographi, auctor Actorum S. Margarethæ. (*A. SS.*)

AGAPE. — Sic Christiani vocabant communes cœnas, seu epulas, quæ ut mutua charitatis indices ac illices primis sæculis in præcipuis solemnitatibus celebrabant, in ipsis etiam ecclesiis. — Eleemosyna, refectio pauperum, quia communibus istis conviviis pauperes adhiberent. — Charitas, quæ vis est vocis Græcæ, titulus honorarius: « *Uberem strenuitatis vestræ agapen erga nos.* » (*Marculf.*)

AGAPETA. — Lenocinator et qui cum feminis illicite conversatur prociacis clericis. Porro clericos istos ἀπατεῖς vocabant, quod cum mulieribus et virginibus, quas domi sub *agapetarum* seu dilectarum appellatione detinebant, prava commercia habere dicebantur.

AGAPITUM. — Idem q. **ACCAPITUM**.

AGARENI. — Saraceni, quia scilicet se existimant ortos ex Ismaele, filio Agaris et Abrahami.

AGARNUS. — Pro **AGARENUS**.

AGASATUS. — Acer, acidus; aigre, acide. Vinum agasatum, acetum; vin aigre, vinaigre.

AGASO. — Asinorum jumentorumque eustos; curator equarum seu stabularius; recentioribus temporibus, idem q. *Marescallus; domestique chargé du soin des bêtes de selle et de somme*; plus tard, bas officier qui veillait aux besoins des chevaux dans les écuries. Dans les derniers temps, sa charge était la même que celle du maréchal.

AGASTALUS. — « Episcopus Castrensis (solvit) pro castru de Arsa concessio in teidum a dom. Innocentio PP. duos agastalos [f. augustales]. » (*Lib. cens. Eccl. Rom.*) Vid. **AUGUSTALIS**, monetæ species.

AGAZIA. — Picæ species; *pie*; ol. *agace, agacette*, etc.

AGEA. — Via vel loca in navi per quæ ad remiges hortator accedit. (*Ugul.*) — Victimæ cum pro rebus agendis offerebantur (*Vet. Gl.*)

AGEAR. — Hortator remigum; comite.

AGECENCIE. — Pro **ADJACENTIÆ**.

AGELATIO. — Gelatio, gelu; gelée.

AGELLARIUS. — Qui agrum colit, rusticus; paysan, cultivateur.

AGELLUS. — Nuntius, gaudium, parvus ager. (*Vet. Gl.*) — Nepos; neveu. (*A. 1043.*)

AGENCIENCIÆ. — Idem q. **AGECENCIÆ**.

AGENDA. — Negotia, res; affaires. —

Agenda pacis, pacis conditiones; *conditions de paix*. — Officium divinum, Officium Missæ, sacra liturgia, quod veteres agere Missas dicerent; nam Missa generalim primitus quodvis Officium erat; *le saint sacrifice de la Messe*. — *Agendi dies*, in quibus agenda seu ecclesiastica Officia peraguntur; *jour où ont lieu les Offices religieux*. — *Agenda diei*, Officium diei seu festi. — *Agenda mortuorum*, quæ etiam nunc agenda, Officium vel Missa pro defunctis; *Office des morts*. — *Agenda* nunc positum pro vespertinis precibus iis-que canonicis sumi videtur in schedis Narbonensibus; *Office du soir, Vêpres*. — *Agenda capituli*, totum id quod in capitulari loco, seu capitulo, vel legitur, vel tractatur; *affaires traitées aux réunions du chapitre*. — *Agenda*, « liber baptismatis vel beneficiationis, » in quo scilicet Officia ecclesiastica continentur.

AGENDARI. — Qui *agendam* seu Officium mortuorum celebrare seu cantare tenentur. (*Maan., Hist. Eccl. Turon.*)

AGENNETUS. — Ortus non habens. (*Tert.*)

AGENS IN SERVITIIS. — Qui res domini agit, ejusque possessionibus ac utilitatibus invigilat (*A. SS.*) *Vide AGENTES*.

AGENTES. — Sic dicuntur qui rebus agendis præsumunt et a proceribus his prædicantur; *intendants, procureurs, régisseurs*, etc.

AGENTI. — Pro **AGENTES**.

AGENTIA. — Facultas agenda; *faculté, autorisation, pouvoir d'agir*.

AGENTIAMENTUM. — Instauramentum; *agencement, douaire d'une femme à la mort de son mari*.

AGER. — Terræ seu agri portio, certis limitibus et mensuris definita, quam alii *acrum* vocant; *portion de terre d'une étendue bien déterminée, acre*. — Dominium amplum, principale prædium, a quo alia feuda etiam nobilitas pendunt; *domaine seigneurial, la terre la plus importante du domaine, celle de laquelle relèvent toutes les autres*. (*A. 950.*)

AGERA. — Pro **AGERA**.

AGERE. — *Agendam* mortuorum facere, divina mysteria peragere; célébrer l'Office des morts, dire la sainte Messe. — *Agere* in sceptris, regnare; régner.

AGERIENTIA. — Pro **ASANTIA**.

AGEVOLARE. — Lenire, mulcere, facilem reddere. (*St. Fl.*)

AGGAUDERE. — Pro **AGGAUDERE**.

AGGENICULARE. — Ponere genua; genua flectere; *agenouïller*.

AGGSSIONES VIARUM. — Pro *aggressionibus viarum*, id est vis illata viatoribus; *attaques sur les grands chemins*.

AGGESTA. — Machinæ genus apud Romanos.

AGGESTUS. — Ambitus seu incinctus silvæ, agger, quondam munitus; *enceinte d'un bois qui est déterminée, protégée par un mur en terre*.

AGGINARE. — Explicare. (*Isid.*)

AGGLATA. — Quivis agri modus; F. pro

OCCLATA

AGGLINATUM. — Pro **ACCLINATUM**.

AGGRATIARE. — Parcere, condonare; unde.

AGGRATIATIO. — Jus veniam aut abolitionem criminis concedendi; *droit de grâce*.

AGGRAVARI. — Extremum spiritum agere; *rendre le dernier soupir*. (*Mar.*)

AGGRAVATIO. — Repellita et iterata excommunicationis; *excommunication réitérée et lancée avec de plus graves imprécations, lorsqu'une première sentence n'avait pas produit d'effet*.

AGGRAVATUS. — Is in quem propter contumaciam gravior execratio seu excommunication lata est. *Vid. AGRAVATIO*.

AGGREAMENTUM. — Consensus, approbatio; *agrément*.

AGGREARE. — Gratum habere; *agréer, avoir pour agréable*.

AGGBESSATUS. — Inceptus, inchoatus; *commencé, incomplet, ébauché*.

AGGREGATIO. — Multitudo; *la multitude*. (*St. Cad.*)

AGGREGIARE. — Aggravare, vexare, molestare, vulnerare; *tourmenter, persécuter, blesser*; ol. *agragier*. (*A. 1372.*)

AGGRESSURA. — Aggressio; *attaque*.

AGGRIPPENNIS. — Idem q. **ARAPENNIS**.

AGIA. — Pro *HAGIA* vel *HAGIA*; *haie*.

AGIA ANASTASIS. — Voces Græcæ quæ sanctam resurrectionem significant; *la résurrection du Sauveur*.

AGIATUS. — Qui suæ intellæ est; *majeur, qui a sa majorité*; ol. *agidé, uagidé*. (*A. 1408.*)

AGIBILIA. — Negotia; *affaires*. (*A. SS.*)

AGIBILIS. — Qui fieri potest; *faissable*.

AGICIS. — *Vid. AGACIS*.

AGILITER. — Facile; *avec facilité, lestement*.

AGILLARIUS. — Bubulcus, seu bubulcorum præfectus; *bouvier ou chef des bœuviers*.

AGILLIME. — Promptissimè; *avec la plus grande promptitude*. (*A. SS.*)

AGILIMUS. — Agilis. (*A. SS.*)

AGINA. — Uxor, a Græco γυνή, seu a Saxonico *agen*; *femme mariée, épouse*. (*Tab. S. Cyric. Nivern.*)

AGINARE. Negotiari; *faire le commerce*.

AGINATORES. — « Aurigæ qui ludis circensibus se exercebant et qui parvo lucro movebantur. » (*Laur. in Am.*)

AGINNENSES. — Idem qui vulgo Waldenses, ab Aginno, Occitanis urbe.

AGIOPELAGUS. — Corrupte pro **AGROPELAGUS** ex quo Archipelagus postmodo formatum, mare *Ægeum*; *l'Archipel*.

AGIOSYMANDRUM. — Græcis recentioribus aliisque Christianis sub Turcico imperio degentibus, sic dicitur instrumentum lignum, quod campanæ loco in convocandis cœlibus adhibere coguntur, cum campanarum usus a Turcis prohibitus sit.

AGIRELARIUM. — Pro **AGILLARIUM** creditur; prædium in quo armenta boum aliarumve animalium nutriuntur.

AGISCUS. — « Calices argenteos.. signum cum *Agiscos* duos. (Yapez., *Ch. ord. S. B.*) » ubi *agiscus* videtur poni pro *ansa*.

AGISTAMENTUM. — Apud Anglos, jus pascendi animalia in silvis, et tributum propter hoc jus; *droit de pâture et redevance pour en jouir*.

AGISTARE. — Apud Anglos pecora in pasena immittere quo ibi pascant et jaceant certa anni tempestate in designatis locis; *mener le bétail au pâturage dans les contons désignés*. **Agistare** boscum, certum pecoris numerum, compascendi jus habentibus assignare in bosco; *déterminer la quantité de bétail à conduire dans un bois*. — Pensionem imponere; *frapper une contribution*.

AGISTATOR. — Apud Anglos, qui pascuis silvaticis præstat, et ne ultra metas præscriptas animalia evagentur, aut ultra præstitum pascant, invigilat; *bas officier chargé de la surveillance des pâturages*.

AGITARIUM. — Cunabulum, quod ad infantes ad somnum provocandos agitur; *berceau*.

AGITATIO. — Cærenoniæ, nempe in sacrificiis Veteris Testamenti genus fuit, quorum oblatio fiebat *agitatio* versus Orientem, Occidentem, Meridiem et Septentrionem.

AGITATORES. — Aurigæ qui agitandi munus exercebant; *couchers, conducteurs de chars*.

AGIUS. — A Græc. *ἄγιος*, sanctus.

AGLANDERATA (Quercus). — Glandibus onesta (quercus); *chêne chargé de glands*.

AGLATA. — Terræ portio arabilis et sepius clausa; idem q. **AGLATA**.

AGLODIARE. — Cumulare, accervare; *amonceler, mettre en tas*. (A. 1352.)

AGLOMA. — Victima, hostia. (Vet. Gl.)

AGLUTINARE. — Absorbere, deglutire; *engloutir*.

AGMANILE. — Idem q. **AQUAMANILE**.

AGMENTARE. — Augere; *augmenter*.

AGMINARI. — Agminatim decertare, pugnare; *combattre par troupes, par masses*.

AGMYNDALA. — Pro **AMYGDALA**.

AGNACIA. — Minuta decima quæ ex Janis agnorum vervocumve persolvitur; *dîme de la loirie des agneaux et droit de la percevoir*. (A. 1228.)

AGNACIO. — Idem q. **AGNACIA**.

AGNAFUS. — Fullonem non expertus, ex Græc. *ἀγναφός*.

AGNATIO. — Nati; *les enfants*. (Lex Wisig.) *Agnationis charta*, qua dominus servi qui se ingenue junxit, illis indulget ut qui ex eis nascuntur liberi permanant; *concession du seigneur au père par que les enfants légitimes nés d'un serf et d'une femme libre naissent libres*.

AGNICLARE. — Agnati prociere; *mettre bas, agneler*.

AGNELLARIA. — Locus ubi agni oluuntur; *bergerie*. (Ibid.)

AGNELLARIUM. — Quibus agnorum nutrimentum cura incumbit; *bergers, pères*. (St. ord. Cart.)

AGNELLINUS. — *Agnellini panni*; *peaux d'agneaux*.

AGNERE. — Tædio affici. (Vet. Gl.)

AGNETUM. — Pro **AGAITUM**.

AGNILE. — Idem q. **OVILE**. *Stabulum; bergerie, étable*.

AGNIMA. — Vas mensarium. « *Agnima* deaurata axiotoma. » (An. 1101.)

AGNITIO. — Idem q. **AGNATIUM**.

AGNOMINIA. — Infamia quæ portæ alicujus imponitur. (Vet. Gl.)

AGNULUS. — Monetæ species; *aguellet*.

AGNUS. — Pro *castus* ex Gr. *ἄγνος*, occurrit non semel in Act. martyrii SS. Dilyni et Theodori. — *Agnorum consuetudo*, præstatio ex agnis. *Agnus paschalis*, qui juxta Romanam auctoritatem in Pascha benedicitur, non ad altare, sed ad communem mensam. — *Agnus Dei*, cantilena quædam in honorem Agni cœlestis. Sic etiam vocatur cerea Agni cœlestis imago quæ a pontificibus ipsis consecratur Sabbato sancto. — *Agnus aureus*, monetæ species regum Franciæ et Hispaniæ.

AGOGARE. — Nutrire, nisi legendum sit *aggregare* in charta pro monast. S. Stephani de Fontaneto. « Et si aliquo tempore vacalias aut ovilia, seu porcarias ibidem *agogare* faceret... »

AGOLA. — Synagoga. — F. pro **AGORA**; Gr. *ἀγορά*. Locus in quem populus congregatur. (Bal. Misc.)

AGOLIZARE. — Applaudere; *applaudir*.

AGOLUS. — Baculus pastoris; *holette*.

AGON. — Desiderium quo quis molestatur. (A. 842.) — *Agon mortis*, corporis et animi extrema colluctatio; *dernière lutte de l'âme et du corps, agonie*. (Lud.)

AGONES. — Victimæ. (Isid.)

AGONISMUS. — Ultimæ morientis angustia; nisi navis esse locum certaminis; utrumque enim sensum patitur exemplum seq. : « Vix verbum formare vales, et sola in agonismo decertare contendis ? » (A. SS.)

AGONISTA. — Miles, certatur, bellatrix, campio; *soldat, celle qui combat, champion*.

AGONISTICI. — Donatistarum sectæ in Africa ramus, qui pervagati ad castella oppidaque tempore nundinarum, fingendo se justitiæ ministri esse, varia scelera committebant.

AGONISTICUS. — *Agonistica corona* (Cyprian.), *agonisticum munus* (Lud.), corona vincetibus destinata; *couronne, récompense destinée aux vainqueurs*.

AGONITHETA. — Athleta. (Act. S. Pamo.)

AGONIZARE. — Laborare, operam collocare, ponere ad aliquid peragendum. (Bar.) — Decertare (Od. Clun.) — Extremum spiritum ducere, cum vita scilicet cum morte luctatur; *agoniser*. (Lep.) — Invadere, adoriri, impetere; *attaquer*.

AGONIZATIO. — Decertatio, luctus; *combat, lutte*.

AGONIZETA. — Agonista. (A. SS.)

AGONONETA. — Ead. notione.

AGONOTHETA. — Pro **AGONISTA**.

AGOTALIUM. — Instrumentum quo hauritur aqua et ex nave projicitur; *vaissseau à puiser de l'eau*. (A. 1243.)

AGOTARE. — Aquam emittere, stagnum exsiccare, exhaustire; *faire couler l'eau, dessécher; faire égoutter*; ol. *agoust*.

AGOTI. — Idem q. **AGOTI**.

AGOTUM. — Canalis, emissarium, stagnum; *égout, canal, étang*; ol. *agoust, agal*.

AGRA. — Pro **ACRA**.

AGRAANTARE. — Approbare, gradum habere; *agréer, donner son approbation à*.

AGRAHERIUM. — Ut **AGARIUM**. Tributum quod ex agris penditur; *redevance sur les terres*.

AGRAIRALIS. — Cultus, qui opponitur eremo; *qui est cultivé*.

AGRAMIRE. — Pro **ADRAMIRE**.

AGRAMMATUS. — Illitteratus; *qui ne sait pas lire, qui est sans instruction*.

AGRANA. — A veteri Gall. *agrenet*, Jus capiendi certam uvarum immaturarum portionem in vineis subditorum ad conficiendum omphaciium; *droit seigneurial en vertu duquel le seigneur cueillait une certaine quantité de verjus dans les vignes de ses vassaux*.

AGRANARE. — In granum maturescere; *grainer*.

AGRANCARE. — De digitis dicitur dum ex frigore aut nervorum convulsione contra huntur.

AGRANUS. — Pro *agro* accipitur. (Ugut.)

AGRAPHIUS. — Qui nomen expungit suum ex tabulis vel instrumentis publicis ne solvat debitum.

AGRAPPA. — Fibula, hamulus; *agrafe*.

AGRARABILIS. — Arabilis, cultura aptus. *Labourable, propre à être cultivé*.

AGRARE. — Ambulare, ire; *marcher, se promener*. (Vict.)

AGRARIÆ. — Vigiliæ, excubiæ; *postes d'observation, corps de garde, gardes*.

AGRARIIS. — Rusticus; *paysan, habitant de la campagne, cultivateur*.

AGRARIUM. — Tributum seu vectigal, quod ex agris penditur; *droit d'agrier, droit de terrage, redevance foncière, champart*; ol. *agrier*.

AGRARIUS. — Rusticus, qui colit agrum; ut **AGRARIIS**.

AGRASCUM. — Omphaciium; *verjus*.

AGRATICUM. — Pro **AGRARIUM**.

AGRAVALLUS. — Fossa in arena ad capiendas anates disposita; a *vallus*, fossa, et *graveria*, arena.

AGRAVARE. — Damnum inferre; *grever, fouler, causer du dommage, faire du tort*. (a. 1252); ol. *agrevier*. — Obstinari, pertinaci animo dicere; *s'opiniâtrer, soutenir avec opiniâtreté*. (St. Cod.)

AGRAYRALIS. — Idem q. **AGRAIRALIS**. *Agrayrales proventus*, fructus et redditus ex agris percipiendi. (A. 1351.)

AGREAMENTUM. — Consensus; *agrément*.

AGREARIUM. — Idem q. **AGRARIUM**.

AGREDIUM. — Pro **AGRARIUM**.

AGREIUM. — Ut **AGRARIUM**.

AGRENARIUM. — Ead. notione.

AGRENTIUM. — Idem videtur ac **AGRARIUM** aut **AGRESSAGIUM**. (A. 1296.)

AGRER. — Ut **AGRARIUM**.

AGRERIUM. — Ut **AGRARIUM**.

AGRERIUS. — Ut **AGRARIUM**.

AGRESCUM. — Omphaciium; *vinaigre*.

AGRESSAGIUM. — Pro **AGRESTAGIUM**.

AGRESSUS. — Accessus, aditus. (A. 1260.)

AGRESTA. — Ut **AGRASCUM**.

AGRESTAGIUM. — Eodem sensu q. **AGRANA**. (A. 1242.)

AGRESTES. — Rastellum; *rdteau*.

AGREVISARE. — Aggravare, molestare; *fatiguer, tourmenter, incommoder*. (A. 1115.)

AGRIARE. — Jus quod ratione officii griarii competet exercere. *Vid. GRIARIUS*.

AGRICOLANUS. — Agricultor; *travailleur de terre*.

AGRICOLARE. — Colere agrum; *travailler la terre*.

AGRICOLATIO. — Jus messem in agro natam partiendi; *droit de prendre la moitié de la récolte*. (Chartul. mon. Ag.) — Terra arabilis; *terre labourable*. (A. 1165.)

AGRICOLATOR. — Ut **AGRICOLANUS**.

AGRICOLERE. — Ut **AGRICOLARE**.

AGRICULATIO. — Agricultura, aratio; *culture de la terre*.

AGRICULTURA. — Prædium rusticum in quo aratur, plantatur, seritur; *métairie, ferme*. (A. 1279.)

AGRICULTURARIUS. — Ad agriculturam pertines; *agricole*. (A. 1384.)

AGRIDIUM. — « B. Virgo ita enim prosequitur: Scias me, inquam, haecenus minime fuisse interpellatam, pro hujusmodi re, ut ista est pro qua nostra sollicitas suffragia, cum ex diversis morbis valida contulerim *agridia*. » (Lib. mirac. S. Fid.) Quo inco vox *agridia*, nisi mendum subsit, *auxilia*, aut *agrorum sanationes* significat.

AGRIFARE. — Ungues protrudere; *étendre les griffes, égratigner*; ol. *agrifrer*.

AGRIOTA. — Cerasi species; *griotte*.

AGRIPENNA. — Ut **ARAPENNIS**.

AGRIPENNARIUS. — Ead. notione.

AGRIPENNIS. — Agraria mensura; *arpent*.

AGRIPENNIUS. — *Agripennius ager*, qui non in toto quadratur, sed in longo est; *terre de forme rectangulaire*. (Pap.)

AGRIPENNUS. — Ead. signif. *Agripennorum consuetudo*, præstatio domino feudali pro quolibet arpente terræ ex consuetudine solvenda; *redevance payée au seigneur pour chaque arpent de terre*. (A. 1192.)

AGRIPIENTUM. — Idem q. **ARAPENNIS**.

AGRIPIENTUS. — Uncinus, fibula; *agraphe*.

AGRIPINNUS. — Ut **ARAPENNIS**.

AGRISIO. — Cultura; *action de mettre la terre en valeur, culture*.

AGRITOR. — Ut **AGRICOLANUS**.

AGRUMEN. — Olerum genus, acrimoniam aliquam habens, ut porri, allia, etc. (A. SS.)

AGUAITUM. — Idem q. **AGAITUM**.

AGUALE. — Canalis; ut **AQUALE**.

AGUASSERIUM. — Turricula editor in urbium castrorumque muris, unde excubiæ seu *aguaitum* fieri potest; *tourrelle élevée d'où on fait le guet*; ol. *aguite*. (A. 1353.)

AGUAYTUM. — Idem q. AGAITUM.
 AGUCCHIAROLUS. — Accuum theca; *étui à aiguilles*.
 AGUEGA. — Vas aquarium; *vase à mettre de l'eau*.
 AGUERPIRE. — Possessionem rei alicujus dimittere, ut GUERPIRE. (A. 1217.)
 AGUIJON. — Campanula acutioris soni; *cl. chette à son aigu. (Conc. Hisp.)*
 AGUILETA. — Ligula; *aiguillette*.
 AGUIHETA. — Ead. notione.
 AGUILLA. — Pyramis, obeliscus; *pyramide, aiguille, flèche*. — Piseis genus; *sorte de poisson de mer, aiguille*.
 AGUILLADA. — Aculeus; *bâton pointu pour piquer les bœufs, aiguillon*.
 AGULLERIUM. — Vasis genus in acumen desinens, quod pyramidis formam exhibet.
 AGUINIA. — Pro INGENIA; *engins, machines de guerre*.
 AGUITARE. — Insidias struere; *guetter, épier*; ol. *agüeter*. (A. 1054.)
 AGULHA. — Apex turris ecclesiæ; *flèche, aiguille*. — Lignum longum et ab una parte acutum; *pièce de bois longue et pointue par un bout*. (A. 1435.)
 AGULHETA. — Idem q. AGUILETA.
 AGULHETARIUS. — Ligaminum artifex, aut ille qui ligamina stylo instruit; *aiguilletier*.
 AGULHO. — Aculeus; *aiguillon*.
 AGULIA. — Obeliscus, ut AGUILLA. — Vas vel instrumentum præparando sali utile. (Test. ap. Mart.)
 AGULLA. — Schidia, assula; *coqueau, rognure de bois*. (A. 1286.)
 AGULLIUM. — Accuum theca; *étui à aiguilles*.
 AGUMENA. — Rudcus quo navis ad anchoram religatur.
 AGURIRE. — Litigare, litem movere, a Gr. *ἀγυρῆ*, forum; *plaider*.
 AGUS. — Idem q. AGIUS.
 AGUSADURA. — In Provinciæ comitatu, pensatio quæ præstabatur iis qui ad exacuenda instrumenta rustica a comite Tolosano præfecti erant. (A. 1231.)
 AGUSARE. — Acnere; *atguiser*.
 AGUSTALE. — Vid. AUGUSTALIS.
 AGUSTATICUM. — Ut AUGUSTATICUM.
 AGUSTUS. — Ut AUGUSTUS.
 AGUTARITUS. — Idem q. ARGUTARIUS.
 AGYALE. — Genus navighi, f. piscatoria navis.
 AGYNNII. — Hæretici, qui circa ann. 694 a carne et conjugio abstinebant, a *γυνή* mulier, et *α* privativo.
 AHANAGIUM. — Quidquid ex agris cultis colligitur; *récolte*; ol. *ahan*.
 AHANARE. — Agrum colere, laborare; *cultiver la terre*; ol. *ahaner*.
 AHORUS. — Qui immatura morte rapitur; *mort avant le temps*. (Tert.)
 AHTA. — Idem q. AHTA.
 AIA. — Sepes; *haie*.
 AIACENTILÆ. — Pro ADJACENTILÆ.
 AIACIS. — Vicaria, districtus vicarii; *viguerie, département d'un viguier ou vicaire*. — Prædium, domus cum orto, terris, vi-

neis, etc.; idem fere quod mansus; *maison avec ses appartenances*.
 AICHATA. — Idem q. AISSATA.
 AICIS. — Idem q. AIACIS.
 AICIUM. — Ead. notione.
 AIDA. — Subsidiaria tributa; *aides, subsidia*.
 AIDARE. — Adjuvare; *aider*.
 AIDUS. — Adjutor; *aide*.
 AIGNELINUS. — Lana seu vellus; *laine des jeunes agneaux qu'on vient de tondre*; ol. *aignelins, aigne*. (A. 1288.)
 AIGRO. — Ardeola; *héron*.
 AIGUCIA. — Legendum est *cugucias*. (Ch. a. 1229.)
 AIGUERIUM. — Idem q. AQUARIUM.
 AIGUILLIA. — Lignum longum et ab una parte acutum, ut AGULHA.
 AILLIARIUS. — Qui vendit allia et legumina; *marchand de légumes*. (A. 1209.)
 AINESCIA. — Pars hereditatis quæ ad primogenitum privilegio ætatis pertinet; *droit d'aînesse*; ol. *ainsneesse, aînesage*, etc.
 AIOLA. — Avia; *aieule*.
 AIONES. — F. prima litterarum rudimenta. (A. SS. Ben.)
 AIRA. — Idem q. AREA.
 AIRALUS. — Area seu locus ædificio aptus; *emplacement, lieu propre à recevoir un édifice*.
 AIRAO. — Pro ARAO.
 AIRARIUM. — Pro ÆRARIUM.
 AIRATIA. — Quivis fructus ex aratione provenientes. (St. Montis Reg.)
 AIRO. — Ardea, ardeola; *héron*.
 AISAMENTUM. — Ea omnia quæ cuique, pro suo statu, usui sunt necessaria aut congrua, supellex; *instruments, outils, généralement tout ce dont on a besoin pour exercer son état*; ol. *aisements, aisance*, etc. — Facultas, quam quis habet utendi in alieno prædio, rebus non suis, vel ex jure municipali, vel proprietariorum concessione; *droit de jouissance sur le bien d'autrui, soit en vertu des règlements communaux, soit du consentement du propriétaire*. — Usus et possessio ipsa; *l'usage et la possession elle-même de ce droit*. (A. 1146.)
 AISANTIA. — Ut AISAMENTUM. — Pertinentiæ, ubi libere percipi possunt aisamenta; *lieux soumis au droit de jouissance*. (A. 1261.) — Commoditas, utilitas; *utilité, convenance*. (A. 1215.)
 AISATUS. — Is penes quem est potestas aut voluntas aliquid faciendi; *celui qui veut ou peut faire quelque chose*. (A. 1209.) — Accommodatus, congruus; *celui qui est à l'aise, à qui rien ne manque*; ol. *aaisé*. (A. 1377.)
 AISCAMENTUM. — Idem q. AISAMENTUM.
 AISENTIA. — Idem q. AISANTIA.
 AISIÆ. — Pertinentiæ; ubi libere percipi possunt aisamenta. Ut AISANTIA.
 AISIENTIA. — Idem q. AISANTIA.
 AISIMENTUM. — Idem q. AISAMENTUM.
 AISINA. — Ut AISANTIA.
 AISITUS. — Facilis, commodus; *aisé*.
 AISSADA. — Ligo; *houe*.
 AISSILLA. — Scandula, sabula tegendis tectis apta; *lattes*; ol. *aisselle, aissis*.

AISSIMENTUM. — Idem q. AISAMENTUM.
 AISSINUS. — Mensura frumentaria species, simul et modus agri; *mesure agraire et mesure pour les grains*; ol. *aissin*.
 AIZIS. — Idem q. AIACIS.
 AIZINÆ. — Supellex, ut AISAMENTUM. (St. Mas.)
 AJACENTILÆ. — Pro ADJACENTILÆ.
 AJACIS. — Idem q. AIACIS.
 AJORNAMENTUM. — Vocatio in jus, v. dimonii demutatio; *assignation, ajournement*. Vid. ANJORNARE.
 AJODUM. — Ut ADJOTUM.
 AJUDA. — Idem q. ANJUDA.
 AJUS. — Idem q. AGIUS.
 AJUSTAMENTUM. — Modulus, exemplar; *modèle*. (A. 1283.)
 AJUSTARE. — Metiri, probare ad modulum; *mesurer, comparer*. (A. 1283.)
 AJUTARE. — Idem q. AJUSTARE.
 AJUTUM. — Additamentum, adjectio. (A. 1221.)
 AKETON. — Sagum militare; *gambeson*.
 AKESONUM. — Id.
 ALA. — Telarum pannorumque mensura, eadem atque BRACCHIATA. Vid. h. v. — Forum, macellum tectum; *halle*. — Tabella in qua juxta Græcorum ritum erat forma ordinationum scripta. — Cervisiz species; *ale*. — Cuiusvis ædificii latus; *aile*. — *Ala*; sic dicuntur aulæ quæ lateribus altaris hinc inde appendi solent. — *Ala*; sic dicti equites quia more alarum pedites tegunt.
 ALABARCHES. — Vox Græca quæ Rufino (in *Hist. Euseb.*) sonat *salis præfectum* qui Judæis præerat Aloxandrinis.
 ALABARCHIA. — Vectigal pro tractione pecorum; *droit que payait le berger au seigneur dont il traversait les terres avec son troupeau*.
 ALABARDA. — Hastæ genus; *hallebarde*.
 ALABASTARIUS. — Idem q. ARCUBALISTARIUS.
 ALABASTRUM. — Signific. ignota; f. breviculus, schedula, aut locus arboribus consitus.
 ALABASTRUS. — (Adjectiv.) Ex alabastro; *d'albâtre*. (A. 1352.)
 ALABAUSTRUM. — Pro ALABASTRUM. Genus marmoris; *albâtre*. (A. 1213.)
 ALABAUSTUM. — Ead. notione.
 ALABODIRE. — « Dedit etiam campum ac vineam; pro quo quidem campum, si aliqua oriretur calumnia, eam alabodire [f. *aliodii jure*] ecclesiam habere decrevit. » (A. 1181.)
 ALABRARE. — Prelo uvas premere; *passer les raisins au pressoir*.
 ALABRUM. — Instrumentum circa quod volvuntur fila et cuius ope in orbe glomerantur; *dévidoir*. — Torcular; *pressoir*.
 ALACRIMONIA. — Lætitia; *joie*. (Isid.)
 ALACRISUM. — Pro ALOCHRYSUM.
 ALACRITUDO. — Lætitia; *joie*. (A. SS.)
 ALADUM. — Pro ALAUDUM, id est *alodis*.
 ALAIA. — Metallorum permistio; *alliage*.

ALALAGMA. — Clamor lætitiæ; *cri de joie*.
 ALALAGNIA. — Idem q. ALALAGMA.
 ALALRARE. — Idem q. ALABRARE.
 ALAMARES. — Serici roseuli in vestibus. (Conc. Hisp.)
 ALAMBICUS. — Angulus, locus secretus. (A. 1414.)
 ALAMBINUM. — Pro ALENBICUM. (A. 1482.)
 ALANETUM. — Pro ALNETUM.
 ALAPA. — *Alapam dare et aurem torquere, in testimonium* (Lex Rip.), quod agi solitum ut testes postmodum, cum in rei gestæ testimonium advocarentur, in memoriam revocarent se eo in loco alapis cæcos aut auribus vellitatos; *quand on produisait des témoins, on leur tirait l'oreille, on leur donnait un petit soufflet, pour qu'ils gardassent le souvenir du témoignage qu'ils avaient rendu*. — *Alapa militaris*, ietus qui tyronis ad militarem dignitatem promovendi collo aut humeris, ense vel gladio, quo miles fiebat, infligebatur; *l'accablée, coup d'épée sur les épaules dont on frappait le nouveau chevalier*. — *Alapæ evangeliorum aureæ*, ornamenta ad instar palmæ fabricata. (Agnel.)
 ALAPHA. — Pro ALAPA.
 ALAPHISARE. — Iteratis alapis percutere; *souffleter plusieurs fois*. (A. SS.)
 ALAPIS. — Notæ in libris emendatis; forte sic dictæ quod adinstar manus essent exaratz; *signes de correction en usage chez les copistes*.
 ALAPIZARE. — Alapas dare; *souffleter*.
 ALARE. — Alis aerem agitare; *agiter l'air avec des ailes*. — Pro HALARE, insufflare, aspirare. — Expandere; *éclandre*. (A. 1352.)
 ALARGARE. — Ampliare, dilatare; *élargir, agrandir*. (A. 1342.) — Remittere, relaxare; *renvoyer, mettre en liberté, élargir*. (A. 1360.) — Purgare; *nettoyer*. (St. Mas.)
 ALARICA. Pro PHALARICA.
 ALARINÆ. — Pro ALYRUMNÆ.
 ALARIO. — Aquila parvula rostro et ungibus ruinita; *aiglette sans bec ni serres, alérion*.
 ALAS, ATIS. — Qui habet alas; *qui a des ailes, ailé*.
 ALASA. — Domus alasa [f. *alata*], domus scilicet latera; nisi idem sit quod *aisentia*, pertinentia nimirum ubi libere percipi possunt aisamenta.
 ALASTOR. — Animus male conscius, superbus. Usurpatur fere semper pro malo dæmone. (Lex Phil.)
 ALATA. — (Substantiv.) Via lustrandi vigiliis comparata; *chemin de ronde d'une place forte*. (A. 1357.)
 ALATORIA. — Idem q. ALATA. — Ambulacrum, porticus; *portique*; ol. *allée*. (A. 1397.)
 ALAUDARI. — Idem q. ALODARI.
 ALAUDES. — Pro ALODES.
 ALAUDIUM. — Idem q. ALONIS.
 ALAUDIUS. — Idem q. ALODIARIUS.
 ALAUDUM. — Idem q. ALODIS.
 ALAUSAGIUM. — Quidquid ex venationibus subditorum domini competeat; *ce qui*

revenait au seigneur de la chasse faite par les vassaux.

ALOUSAR. — Species retis quo fortassis praesertim utebantur ad capiendum alousas; flet de pêche.

ALBA. — Gemma, margarita; perle, pierre précieuse blanche. — Vestis, seu tunica species a candore sic nuncupata; chemise? Quin etiam alba pro veste muliebris aliquoties usurpari videtur. — Vestis sacerdotalis; aube. *Albus gerere et esse in albis* dicitur de clericis dum albis induci procedunt, vel Officia ecclesiastica peragunt. *Alba frisata*, alba fimbriis ornata. *Alba oculata*, alba in qua delineata seu acupicta sunt figurae instar oculorum. *Alba parata*, alba phrygio opere intexta; brodée; ol. *parée*. *Alba paschalis*, alba qua in festis paschalibus utitur. — *Alba infantis*, seu *pueri in albis*, pueri symphoniaci quorum vestis propria alba est; *enfants de chœur*. — Vestis candida quam inducebant reccos baptizati in puritatis et innocentiae quam profitebantur symbolum. Inde in *albis positi* et *albatii* dicebantur reccos baptizati donec albas deposuissent. — Aurora; aube du jour. — Populus alba, seu tremula; saule, aubier, bois blanc. — Pars sellae equestris. — Hebdomada quae Pascha vel Pentecostem subsequitur.

ALBACIA. — Officina albaria. (A. 1453.)

ALBADERUM. — Exsequia parvulorum; forte quod fiunt cum paramentis albis; ol. *aubadat*.

ALBALESTRIUS. — Idem q. ALABASTRIUS.

ALBALISTA. — Idem q. ALABASTERIUS.

ALBANAGIUM. — Jus regis vel domini alienius loci in peregrinorum decedentium bonis; droit d'aubaine en vertu duquel les biens d'un étranger non naturalisé appartiennent au seigneur sur les terres duquel il est mort; ol. *aubainage*, *aubaine*, etc.

ALBANARE. — In albanorum ordinem cogere vel albanorum loco habere; ita ut iisdem praestationibus et obsequiis obnoxii sint quibus ceteri albani; réduire à la condition des aubains; ol. *aubainer*.

ALBANEILAS. — Avis auguralis species.

ALBANENSES. — Idem q. ALBIENSES.

ALBANICUS. — Idem q. ALBANUS, advena.

ALBANUS. — Idem q. ALBANUS, advena.

ALBANUS. — Ebnus; dhène.

ALBANUS. — Advena, alienigena, qui ex domo sui praedio vel dominio in alius domini praedium vel dominium venit, sedem ibi figens; étranger, celui qui abandonne la terre où il est né pour passer dans les domaines d'un autre seigneur; ol. *aubain*, *albin*, *auban*, etc. *Albanus* aliquoties pro *albiensis* capitur.

ALBABA. — Arboris genus; aune.

ALBARANUS. — Idem q. ALBANUS, advena.

ALBARDA. — Clitella, stragulum; aubarde.

ALBARDACHA. — Idem q. ALBARDA.

ALBARE. — Vallum, fossa; fossé. Pro

DEALBARE.

ALBARELLUS. — Calathus; panier, corbeille. (A. SS.) — Schedula, breviculus; petit écrit, billet. (A. 1404.)

ALBARETA. — Locus populis albis eonsitus; in genere arborescens, locus arboribus consitus; lieu planté d'aubiers, lieu planté d'arbres.

ALBARIA HEBDOMADA. — Hebdomada quae Pascha vel Pentecostem subsequitur.

ALBARIUM. — Idem q. ALBARETA.

ALBARRANEUS. — Idem q. ALBANUS.

ALBARUM. — Idem q. ALBARE.

ALBARUS. — Populus alba seu tremula; aubier, saule.

ALBATA. — Alba vel chrismale baptizatorum vel confirmatorum, seu oblatio quae pro benedictione albarum sive chrismalium fiebat. (Bul. Alex. III. a. 1279.)

ALBATOR. — Albarum corcorum seu coriorum; qui coria dealbant, idem f. q. pelliparii. (Flet.)

ALBATUS. — Recens baptizatus; nouveau baptisé (H. Hunt.) — Clericus; clerc, ecclésiastique; ol. *aubé*. (A. 1213.)

ALBAVERE GEMME. — Vid. GEMMA.

ALBEDO. — Quod album est; blancheur.

ALBELLUS. — Albus aut tremula.

ALBEN. — Vexillum regale, ab artic. arabico *al*, et *benda*, fascia, limbus; bannière royale.

ALBENAGIUM. — Idem q. ALBANAGIUM.

ALBENDA. — Idem q. ALBEN.

ALBENES. — Bona albanorum; biens des aubains. (A. 1306.)

ALBEPINUS. — Alba spina; aubépin, aubépine.

ALBERETA. — Idem q. ALBARETA.

ALBERO. — Sagum, lorica hamis conferta; hauberg. — Hospitium, ut ALBERGA.

ALBERGA. — Jus gisti ac procurationis, seu divertendi in domum vassalli et in ea hospitandi; vel praestatio quae pro ejusmodi procuracionibus domino exsolvitur; droit de gîte et de procuracion dû par le vassal à son seigneur. Redevance annuelle pour représenter l'obligation de ce vassal à recevoir ou à nourrir le seigneur. — Familia, domus; maison, famille. (A. 1210.) — Hospitium; gîte, logement, auberge; ol. *alberc*, *alberge*, etc.

ALBERGADA. — Diversorium, jus hospitii, praestatio nomine alberge soluta, ut ALBERGA.

ALBERGAGIUM. — Jus gisti et procuracionis, ut ALBERGA.

ALBERGAMENTUM. — Praestatio annua quae pro alberga seu jure hospitii solvitur, ut ALBERGA.

ALBERGARE. — Hospitari, hospitio excipere; loger, habiter, recevoir en sa maison, héberger, et être logé, hébergé, recevoir l'hospitalité. — Dare ad albergam, seu ad eonsum et praestationem, cujusmodi est illa quae pro gisto exsolvitur. (A. 1397.)

ALBERGARIA. — Apud quosdam scriptores sumitur pro *xenodochio*. Sic vocabantur apud milites Hospital. S. Joann. Hierosolym. domus in quibus fratres ordinis per nationes una comedeabant et congregabantur.

ALBERGATA. Idem q. ALBERGADA.

ALBERGATOR. — Qui hospitio excipit; celui qui donne l'hospitalité, hôte. (A. 1475.)

— Qui jus hospitii exigit; celui qui réclame, se fait fournir le gîte. (A. 1233.)

ALBERGELLUM. — Lorica hamis conferta; haubergeon.

ALBERGHAGIUM. — Idem q. ALBERGAGIUM.

ALBERGIA. — Idem q. ALBERGA.

ALBERGIO. — Idem q. ALBERGELLUM.

ALBERGIUM. — Idem q. ALBERGA.

ALBERGIUS. — Fructus ex alberga proveniens; produits du droit d'alberge.

ALBERGUARIA. — Idem q. ALBERGARIA.

ALBERGUATA. — Idem q. ALBERGADA.

ALBERGUERIUS. — Faber albergellorum; fabricant d'haubergeons.

ALBERGUM. — Idem q. ALBERGA.

ALBERGUS. — Jus hospitii, hospitium, domus, vel ejus incolae; ut ALBERGA. — Qui alberge obnoxii est; vassal tenu à payer à son seigneur le droit de gîte. Vid. ALBERGA. (A. 1103.)

ALBERRIA. — Idem q. ALBARETA.

ALBERIUS. — Idem q. ALBARUS.

ALBERJO. — Idem q. ALBERGELLUM.

ALBERJONATUS. — Maculis contextus; haubergeonné. (A. 1343.)

ALBESCITAS COELI. — Aurora; point du jour, aurore. (S. Aug.)

ALBEYUS. — Albus, moneta argentea minutior; blanc.

ALRIANUS. — Qui albo et nitido corpore est. (Gl. Vet.)

ALRICATUS. — Albicatus oculus, oculus albugine obsitus; œil qui a une taie.

ALBIDARE. — Idem q. ALBARE.

ALBIDATURA. — Idem q. alibi et sennius ALBUDATURA. (A. 1322.)

ALBIFERREUS. — Ex ferro cui stannum indutum factus; ouvrage fait d'un alliage de fer et d'étain.

ALBIFICARE. — Tectoris seu incrustationibus inducere; blanchir les murs. (A. 1209.)

ALBINATUS. — Idem q. ALBANAGIUM.

ALBINUM. — Liber ecclesiasticus in quo albarum benedictiones et orationes super albatos continentur. (Nec. B. M. de Med.)

ALBINUM. — Idem q. ALBANAGIUM.

ALBINUS. — Tector, qui parietes tectoris seu incrustationibus inducit; celui qui blanchit les murs, badigeonneur. — Extraneus, advena, ut ALBANUS.

ALBITAS. — Pro ALBITAS; idem q. ALBEDO.

ALBORATUS. — Arboribus consitus; planté d'arbres.

ALBORII ECCLESIAE. — Forte qui albo seu catalogo ecclesiae inscripti erant, vel alborii pro albani. (A. 780.)

ALBORIUM. — Arcus de alborio. Vid. AREUS.

ALBROGANTIA. — Pro ALBERGANTIA seu ALBERGA.

ALBUGINARIUM MALUM. — Albugo oculorum; maladie des yeux, taie.

ALBULÆ. — Idem q. ALBUGINARIUM.

ALBULUM. — Idem q. ALBUGINARIUM.

ALBUM. — Album praetoris, tabula debata seu albis litteris notata in qua praetores edicta sua, quo omnibus innotescerent, actionesque et interdicta proponebant; table sur laquelle les préteurs écrivaient leurs édits. — Album signatum, scheda in ejus ima parte chirographum solum scriptum ut in superiori parte possit exarari quicquid voluerit si cui hæc scheda credita est; blanc-seing. — Album. Nnde pro ipso epistolae contextu; lettre ou le corps de la lettre.

ALBUNA. — Aurora; point du jour.

ALBURNUS. — Subalbus; un peu blanc.

ALBUS. — Moneta argentea; blanc. — Catalogus; catalogue, rôle des contribuables. — Panis albus; pain blanc. — Albus ordo, congregatio monachorum alborum; les moines blancs.

ALCACABIA. — Aragonensibus, 1ª villa unius vel paucorum domorum; ferme, métairie; 2ª domus fortis, domus regalis; château fort, château royal, alcázar.

ALCAHRIA. — Idem q. ALCACARIA.

ALCAMA. — Hispanis est Synagoga Judaeorum, concilium, coitio, etc.

ALCARE. — Apud Hispanos, provocare, appellare, in jus vocare; appeler la partie adverse devant le juge.

ALCAZAREL. — Idem esse videtur quod alcázar, vox Hispano-Arabica quae domum fortem, regiam, seu castellionem significat. Vid. ALCACARIA.

ALCAZARIUM. — Domus, ara, palatium, ut ALCACARIA.

ALCHA. — Pars ædis in qua sunt cupæ, penarium. (A. 1253.)

ALCHERIA. — Idem q. ALCACARIA.

ALCIARE. — Levare, erigere; élever, hausser.

ALCORANA. — Turriculæ sunt sanorum apud Mahumetanos o quibus a religionis suæ ministris statis horis, ad orationem exaltantur; minaret.

ALCUS. — Apud Italos panis species. (A. 1398.)

ALDEA. — Apud Hispanos, vicus paganus, pagus; village.

ALDEOLA. — Hispanis, exiguus pagus; petit village.

ALDIANA. — Femina ejusdem conditionis qua aldius, q. Vide.

ALDIARICIA. — Aldiorum habitaculum, quod cum ipsis possessionibus veniebat. — Aldiorum conditio; habitatio et condition des serfs appelés Aldii. Vid. ALDIUS.

ALDIARICIUS. — Idem q. ALDIUS.

ALDIO. — Idem q. ALDIUS.

ALDIONARICUS. — Ad Aldium spectans. (A. 1107.)

ALDIONARI. — Recensentur inter officiales regios (Chart. Car. Mag.), ubi videntur longo potioris fuisse conditionis quam Aldii.

ALDITIO. — Pro ALDIO.

ALDIUS. — Genus hominum variae conditionis, inter libertatem imperfectam et miorem servitutem; prope idem apud Lect.

polhardas, qui apud Francos *Liti*. *Classe d'individus, qui, chez les Lombards, tenait le milieu entre les derniers des hommes libres et les premiers des serfs. Vid. LITI.*

AEDUS. — Pro ALODUS.

ALEA. — Pro ALDIA (*Tab. S. Cyric. Niv.*) — Via lustrandis vigiliis comparata; *chemin de ronde, galerie.* (A. 1337.)

ALEAMENTUM. — Legitima materiam nummarie confectura, metalli probitas; *aloi.* (A. 1250.)

ALEBASTRARIUS. — Idem q. ALABASTARIUS.

ALECIARIUS. — Pisciculorum qui *alecia* nuncupantur venditor; *vendeur de harengs, d'anchois et de sardines.*

ALECIUM. — Halax, quæ vox tres pisciculorum, qui sale condiuntur, species complecti solet, nempe harengos (*harengs*), sardinas (*sardines*), et lycostomos (*anchois*).

ALECTIUM. — Idem q. ALECIUM.

ALECTUM. — Idem q. ALECIUM.

ALECUM. — Idem q. ALECIUM.

ALEFANI. — Loca, ut videtur, montuosa et prærupta; *lieux escarpés.* (G. Nang.)

ALEGARE. — Pro ALLEGARE. (A. 804.)

ALEGIUM. — « Cætera vero, i. e. mortuum manum, licentiam matrimoniorum, et *algia* inter nos æqualia dividuntur. » (A. 1162.) Idem forte cum *allevio*. *Vid. ALLEVIO* et *LEGIUM*.

ALEGMA. — Remedium; *remède, médicament.* (A. SS.)

ALEIA. — Via lustrandis vigiliis comparata. *Vid. ALEA.* — Idem q. ALEAMENTUM. (A. 1482.)

ALEIUM. — Idem q. ALEAMENTUM.

ALEMELLA. — Lamina, ferreum instrumentum, cum acie; *allumelle; ol. alemelle.*

ALENA. — Uña, telarum pannorumque mensura; *aune.*

ALENARARIUS. — Accipitrum species; *lanier.*

ALENHARE. — Ad usum suum lignum cædere, accipere. (A. 1308.)

ALENTIA. — Alimentum. (A. SS.)

ALES, ETIS. — Servitii genus quo subditi ire tenebantur quo eos domini intuebant; *obligation où étaient les vassaux d'aller où leurs seigneurs les envoyaient.* (A. 1313.)

ALESSES. — In concil. Narbonens. ann. 1054, pro *messes; moissons.*

ALETOL. — Servitii genus. F. idem q. ALES. (*Ch. Rad. abb. Fisc.*)

ALETUDO. — Alimentum, nutrimentum; aliquoties etiam corporis pinguedo. (*Vet. Gl.*)

ALETUS. — Idem q. ALECIUM.

ALBUM. — Pro ALLIUM.

ALEVIUM. — Idem q. ALECIUM.

ALEXICACUS. — Salutaris vel malorum depulsor, remedium, ut ALAGMA.

ALEXI-CAVALERIUS. — Numeratur inter officarios Ecclesiæ Aniciensis, sed in quo situm fuit illius officium latet.

ALEXITERIA. — Remedia quæ levamentum quidem afferunt, sed non sanant. (A. SS.)

ALEYA. — Ambulacrum; *allée.* — Via lustrandis vigiliis comparata vel via terreo aggeris lecta; *chemin de ronde ou chemin couvert.*

ALEYNA. — Subula; *alène.*

ALFALSES. — Medica; *sainfoin.*

ALFARDA. — Apud Hispanos, tributum principi Christiano a Mauris et Judæis debitum.

ALFERENA. — Hispanis, vexillum alferi; *bannière.*

ALFEREZIA. — Hispanis, alferi dignitas; *dignité de porte-bannière, d'alferez.*

ALFERUS. — Hispanis, vexillifer; *porte-bannière, alferes.*

ALFETAR. — « Procedit quoque ex parte cerebri, et descendit per os colli in omne *alfetar*, qui sunt nodi spinæ. » (*Const. Afric.*)

ALFETUM. — Caldarium, calefactorium, hyrocaustum, cujus usus erat in probationibus aquæ calidæ; *bassin, cuve, fourneau.*

ALGARAVIA. — Lingua Saracénica apud Arabes.

ALGARDUM. — Pro H. ALGARDUM.

ALGARISMUS. — Arithmetica; *calcul, arithmétique.* (Bern. de Br.)

ALGARU. — Sic vocabant Mauri sua fœdera et bellicas expeditiones adversus Christianos, quia in re Christianorum expeditiones sacras, quas Galli *croisades* vocabant, imitabantur.

ALGARUM. — Eod. sensu.

ALGENA. — Apud Mauros Hispanos, oratorium, locus in quem conveniunt orationis causa.

ALGIA. — Modus vineæ velagri. F. idem ac PERTICA; *mesure d'une certaine quantité de vigne.*

ALGICA. — Eod. notione.

ALGORISMUS. — Idem q. ALGARISMUS.

ALGORISTA. — Supputandi et calculandi peritus; *calculateur, arithmétique.*

ALGORITHMUS. — Idem q. ALGARISMUS.

ALGOTATUS. — *Algotatæ vestes*, segmentis varii coloris distinctæ.

ALGUS, us. — Pro ALGO. *étor.*

ALHIDADA. — Pro ALIDADA.

ALIADA. — Idem q. ALEIUM.

ALIALARE. — Ad legem revocare et emendare. Dicitur de mensuris quæ archetypo suo adæquantur; *réduire, réformer les mesures à l'étalon.*

ALIANCIA. — Fœdus, societas; *alliance.*

ALIARIUS. — Arboris species, alnus; *alzier; ol. alier.*

ALIATOR. — Forte pro ALIATOR, qui mensuras et pondera ad archetypum adæquat. (A. 1469.)

ALIATUS. — Confederatus; *allié.*

ALIBAMENTUM. — Compensatio, iusta et pensata æstimatio et partitio. *Vid. ALIBRARE.* (A. 1337.)

ALIBRARE. — Compensare, ex æquo inter homines talliam aut collectam partiri; *répartir la taille proportionnellement à l'avoir des taillables.*

ALIBRATOR. — Qui compensat, etc. *Vid. ALIBRARE.*

ALIBUM. — Idem q. ALEBRA.

ALICA. — Frumenti genus. (Alexand. intro.)

ALICES. — *Alices facere*, extensiones omnium membrarum, more eorum qui a somno exasperant. (*Vet. Gl.*)

ALICHA. — Idem q. ALICA.

ALICUS. — Pro ALIQUIS.

ALIDA. — « Decimum bladi, vini, leguminum, reparum, *alidarum*, cannabium, » etc. (A. 1276.) Forte pro *allium; ail.*

ALIDADA. — Dioptra, regula quædam mobilis pinnulis instructa, quæ ad astrolabii, graphometri, aliorumque geometriæ instrumentorum centrum aptatur; *alidade.*

ALIELARE. — Idem q. ALIALARE.

ALIENIGENARE. — Distrahere, vendere, alienare; *vendre, aliéner.*

ALIERIUS. — Idem q. ALIARIUS.

ALIETAS. — Diversitas, differentia, illa præsertim quæ est inter alia, et alia individua; *différence.* (A. SS.)

ALIETUS. — Accipiter; *épervier, émérillon.*

ALIFANI. — Calices poculorum. (*Vet. Gl.*)

ALIGALIS. — Pro ALIQUALIS.

ALIGENA. — Pro ALIENIGENA, extraneus.

ALIGERARE. — Volare; *voler.* (A. SS.)

ALIGNAMENTUM. — Lignatio. (A. SS.)

ALIGNEAMENTUM. — Frontis ædium descriptio; *alignement.* (A. 1401.)

ALIGUERIUM. — Alsiaria; *alsier.*

ALIMANDA. — Amygdala; *amande.*

ALIMELLA. — Idem q. ALEMELLA.

ALIMENTARE. — Alere; quæ vox non adeo tantum quæ virtuti, sed aliis omnibus quæ usui necessaria sunt applicatur.

ALIMENTATIO. — Alimentum, ipsorumque alimentorum usus; *aliment et alimentation.* (A. SS.)

ALIMOTUM. — Curia dominica in qua judicantur filies vassallorum.

ALIMUTIA. — Pro ALMUTIA.

ALINEAMENTUM. — Idem q. ALIGNEAMENTUM.

ALINUS. — Idem q. ALIVUS.

ALICRUMÆ. — Idem q. ALICRUMÆ.

ALIPICUS. — *Alipicum opus*, sculptum vel pictum opus; *travail de sculpture ou de peinture.* (And. Fior.)

ALIPTOR. — Scriptor vel plagiarus, id est plagas curans. (Pap.)

ALIQUALIS. — Quicunque, ullus, quidam.

ALIQUALITER. — Ex parte, quodam modo. (*Conc. Hisp.*)

ALIQUANTALITER. — Eod. notione.

ALIQUANTER. — Eod. notione.

ALIQUANTI. — Pro ALIQUOT, nonnulli.

ALISCARA. — *Vid. HARMISCARA.*

ALISORIUM. — Subula; *alène.*

ALISTRARE. — Humectare. (Isid.)

ALITOR. — Decessor, vel longe superior. (A. SS.) — Medicus; *médecin.* (*Vet. Gl.*)

ALITROPHAGI. — Pro ANTHROPOPHAGI.

ALITUS. — Pro HALITUS.

ALIUM. — Pro ALLIUM.

ALIVUS. — Dicitur ager juxta aquam; *diguet, chaussée.*

ALIXONA. — Potio quædam ignota.

ALIZARIÆ. — Forte loca *celtibus* consita; celis enim Gallis dicitur *alizer*.

ALLA. — Instrumentum rotundum quo acuantur cultelli; *meule à aiguiser.*

ALLABARDERIUS. — Miles alabarda armatus; *hallebardier.*

ALLA BARRA. — Voces seditiosæ quibus ad arma provocabatur; *cris de sédition.* (A. 1232.)

ALLACARIUS. — Rerum minutarum mercator, nisi legendum sit *allocarius*, atque de iis intelligatur qui stalla locabant.

ALLAIA. — Idem q. ALEIUM.

ALLARE. — Ire, iter facere; *aller.*

ALLARGARE. — Ampliare, augere; *élargir.*

ALLATERARE. — Idem q. ADLATERARE.

ALLATO. — Aurichaleum; *lailon.*

ALLATURA. — Apportatio; *action d'apporter.* (A. SS.) — Mendum pro MALLATURA, publicus conventus, in quo majores cause disceptabantur.

ALLAVIUM. — Pro CELLARIUM.

ALLEC. — Idem q. ALECIUM.

ALLECIARIUS. — Idem q. ALECIARIUS.

ALLECTATIO. — Illecebra; in Actis martyrum SS. Tharaci et sociorum in *allectatione* videtur sumi pro suaviter, dulciter, ab *allicere* vel *allectare*.

ALLECTIUM. — Idem q. ALECIUM.

ALLECTIVUS. — Illecebrosus; *plein d'attraits, séduisant.*

ALLECTORIUM. — Forte theca calamaria; *étui à plumes, encrier.*

ALLEGABILIS. — Qui in argumentum allegari potest; *qui peut être mis en avant, allégué.* *Vid. ALLEGARE.*

ALLEGARE. — Ad legem seu archetypum conferre, ut ALIALARE.

ALLEGANTIA. — Confederatio; *alliance.* — *Allegantia*, idem q. *allegaciones*, sed ad pravam sensum, ut videtur, detortæ. *Allegantia civitatis et patriæ*, litteræ quibus civitate aliquis donatur. (Mart.)

ALLEGARE. — Latinis scriptoribus est mittere vel aliquem legare ad alium. — *Allegare preces*, supplicare per scriptum. — *Allegare testes*, producere in iure. — Aliquid *apud acta allegare*, pro in acta referre. — In specie, donum, legatum in acta publica referre, et deinde, latiori sensu, committere, tradere, donare. — *Allegare contractus* idem esse videtur ac iisdem acceptis uti tanquam suis. — Ligare, sacramento sibi devincire, in suam ligam trahere.

ALLEGATIO. — Relatio in acta publica. (*Cod. Th.*) — Legatum in acta publica relatum, donum. (Anast.) — Subscriptio, nota quævis propria manu descripta; *souscription, signe quelconque fait de la main des parties.*

(Form. Lindeb.) — *Allegationes partium*, rationes quas reus et actor produciunt; *les moyens des parties.* (Cod. Th.)

ALLEGATUS. — Confederatus; *allié.*

ALLEGANTIA. — Fides quam a vassallo domino fendi præstatur, *serment de foi et hommage.* (A. 1351.)

ALLEGIARE. — Idem q. ADLEGIARE.

ALLEGIUM. — Navigium, in quod *alleriendæ navis gratia merces transportantur; allège.*

ALLEIA. — A Gal. *allée*, andron, porticus. (A. 1385.)

ALLIARE. — Alleviare, exonerare; *alléger.*

ALLEIUM. — Lex, intrinseca bonitas auri vel argenti; *aloï.*

ALLELUIA. — Vox Hebraica quæ *laudate Deum*, vel potius *Dominum* significat. *Alleluia clausum*; quando in sacris liturgiis desinit cantari. *Alleluia Dominicalia*, quæ cantantur diebus Dominicis apud honor. Augustod. *Alleluia duplex*, quod repetitur ac bis dicitur. *Alleluia* quæ dicitur *Batra*, id est cum pœnate seu jubilo, ut aiunt, repetente scilicet A, A, cum certa modulatione. — Pulpit ubi *Alleluia* cantari solet; *lutrin.* (A. 1343.) — Planta sic vocata quia floret quo tempore *Alleluia* in templis frequentius cani consuevit; *sorte de trêfle à feuilles pointues.* (Gl. Vet.)

ALLELIARE. — Dicere vel cantare cum adjuncto *Alleluia* in plerisque veteribus Breviariis.

ALLELIARIUM. — Versus psalmodum quibus *Alleluia* præponitur. — Liber in quo *Alleluia* continentur.

ALLELIATICA. — Vid. ALLELIATICUS.

ALLELIATICE. — Cum ALLELUIA.

ALLELIATICUM. — « *Alleluaticum cum capitello expleto.* » (Greg. Tur.) « *Binos psalmos cum suis alleluaticis dicant.* » (Reg. S. Aurel.) « *Psallebat (clerus) alleluaticum, quod ipse dominus Ildesonsus fecerat.* » (Rix. ep. Tolet.) Vid. PSALMUS.

ALLELIATICUS. — (Adjectiv.) *Alleluatica antiphona*, vel *nude alleluatica*; antiphona temporis paschalis, quæ vel solo constat vocabulo *alleluia*, vel quæ constat eadem voce, sed aliis verbis inserta vel addita, sive id fiat semel tantum, sive pluries. (Rit. B. M. Deaur.) *Alleluatica exsequia*, idem q. *Alleluia clausum.* Vid. ALLELUIA. *Alleluatica gaudia*, júbila et lætitia collaudantium Deum. (A. SS.) *Alleluatici psalmi*, qui pro titulo habent *Alleluia*.

ALLELIATUS. — Cui additur *Alleluia.* (Microlog.)

ALLENALIS. — *Callellus allenalis*, pugnaculus, sica ad instar subulæ; *petit poignard, stylet affilé.*

ALLETA. — Pro ATULETA.

ALLETUS. — Idem q. ALLECIUM.

ALLEUBA. — Denticulata rotula; *alluchon.* (A. 1435.)

ALLEVAMENTUM. — Impositio tributi; *établissement d'un impôt; ol. levée.* (A. 1206.) — Arborum plantarium, seminarium; *pépinière.*

ALLEUM. — Pro ALLIUM.

ALLEVARE. — Vox Ital. *Alere*, colere; *éle-*

ver. (Chr. Parm.) *Accipere*, capere; *enlever.* (A. 1215.)

ALLEVATIO. — *Allevatio arenæ*, forte mendum pro *allevatio anchoræ*, ejus sublatio; *action de lever l'ancre.* (A. SS.)

ALLEVATIUS. — Expositivus, quia colligitur et allevatur; nisi sit pro *advena*; *enfant trouvé, étranger; ol. allevin.*

ALLEVIAMENTUM. — Levamen; *allègement.*

ALLEVIARE. — Levem facere; *alléger.*

ALLEVIATIO. — Idem q. ALLEVIAMENTUM.

ALLEVIUM. — *Allevium intersectorum*, jus levandi hominis interfecti cadaver e loco in quo repositum est; *droit d'opérer la levée des cadavres des assassins.* (A. 1206.)

ALLEXIARIUS. — Idem q. ALLECARIUS.

ALLEXIUM. — Idem q. ALECUM.

ALLEYARE. — Ad legem monetam conflare, legitima materia nummos efflicere; *monnayer au titre et au poids déterminés par la loi; ol. aloyer.*

ALLIAMENTUM. — Forte pro ALLEVAMENTUM, impositio tributi, præstatio quædam. (A. 1145.)

ALLIANCIA. — Fœdus; *alliance.*

ALLIARIUS. — Qui vendit allia; *marchand d'ail.*

ALLIGANTIA. — Fœdus, armorum consociatio, affinitas; *alliance.* (Rym.)

ALLIGARE. — Confederare; *faire alliance.*

ALLIGATURÆ. — Species amuleti ad arcendos morbos. (Bed.)

ALLIGATUS. — Excommunicatus. Vid. OBLIGATUS. *Alligati testes* sunt a quibus queritur veritas in judicio, quos quisque ante iudicium sibi placitis alligat: nec quibus postea sit liberum aut dissimulare, aut subtrahere se; unde *alligati* appellantur. » (Isid.)

ALLIGATIO. — Affinitas; *alliance.* (Rym.)

ALLIGOTATUS. — *Alligotata vestes*, idem q. ALGOTATÆ.

ALLISIO. — Martyrium; *martyre.*

ALLIVIS. — Pallii genas virgini, dum consecraretur, ab episcopo impositum.

ALLOABILIS. — Qui allocari potest. (Flet.)

Essonium allocabile, quod admitti et recipi potest, excusatio, quæ recipi potest. (St. Rob. I, reg. Scot.)

ALLOCIAGIUM. — Locatio, datio ad census; *action de louer, de donner à cens.* (A. 1463.)

ALLOCAMENTUM. — Usus, possessio. (Ltm.)

ALLOCARE. — Admittere rem ut veram et probatam; *approuver et reconnaître la vérité d'une chose; ol. allouer.* — Collocare, ponere in loco; *placer, arranger; ol. allouer.* (Cap. Bul. a. 1350.) — Uti, impendere, insumere; *employer à, dépenser, user.*

Allocari dicebantur libertates Ecclesiarum, cum iustitiarum itinerantes, aut alii a principe ad id selecti, instrumenta et chartas, in quibus continebantur evolvebant vel de iis inquestas faciebant.

ALLOCATIO. — Usus. (A. 1386.)

ALLOCATUS. — Procurator qui pro alio

agit, spondet; *mandataire, représentant.* (A. 1269.) Locatus, conductus, tiro; *mercenaire, salarié.* (A. 1308.)

ALLODARIUM. — Fundus, prædium; *terre, bien de campagne.*

ALLODARIUS. — Ut ALLODIALIS.

ALLODERIUS. — Liber a censu. Opponitur villano. Vid. ALLODIALIS.

ALLODIALIS. — Nobilis, scilicet is qui allodium tenebat, id est prædium ab omni præstatione et servitio reali et personali liberum; *noble dont les biens sont exempts de toute prestation ou service réel et personnel; ol. allodial.* — *Allodialia bona*, bona ab omni præstatione libera; *terre allodiale, terre exempte de toute redevance.* — *Allodialis* opponitur censuali, atque ideo intelligitur, quod per emptionem in alterius possessionem devenit, allodium quippe idem quod proprium.

ALLODIALITER. — Sine præstatione; *sans redevance.*

ALLODIANUS. — Idem q. ALLODERIUS.

ALLODIARIUS. — Ab omni præstatione liberus; ut ALLODIALIS.

ALLODIATUS. — Ead. notione.

ALLODIUM. — *Allodium sex mensurum*, fundus seu prædium continens sex familias; *terre habitée par six ménages.* (Lud.) *Allodium*, præstatio quædam; *redevance, prestation.* — *Laudamentum* seu *laudinium*; *droit de relief.* (A. 1157.) — Idem q. ALLODIUM.

ALLOGAMENTUM. — Jus gisti seu divertendi in domum alienam atque in ea hospitandi; *droit de gîte; ut ALBERG.* (A. 1120.)

ALLOGARIUM. — Ead. notione q. ALLOGAMENTUM.

ALLOGIÆ. — Pro AULOGIÆ.

ALLOGIAMENTUM. — Hospitium; *logement, gîte.* (Rym.)

ALLOGIARE. — Castra facere, locare; *asseoir un camp, camper.* (A. 1373.) — Hospitari, divertere; *séjourner, loger, être logé.* (A. 1363.)

ALLOIARE. — *Alloiare se*, confederare, fœderis vinculo soligare; *se liquer, faire alliance.*

ALLOPHYLUS. — Alienigena; *étranger, d'une autre race.* (Tert.)

ALLOPHYTIUS. — Qui allopitia, seu alopecia laborat; *qui est malade de l'alopecie.* (A. SS.)

ALLOPITIA. — Desluvium capillorum *chute des cheveux.* (Vet. Gl.)

ALLOPITIUM. — Ead. notione.

ALLOQUARE. — Pro ALLOCARE.

ALLOQUATUS. — Pro ALLOCATUS.

ALLOQUAX. — Loquax, eloquens. (Script. rer. Franc.)

ALLOQUI. — Impugnare, impetere, contradicere; *contredire, n'être pas du même avis, attaquer une opinion.* (A. SS.)

ALLOQUITIO. — Contradictio; *action de contredire.*

ALLORIUM. — Ambulacrum; *allée, promenade.*

ALLOTA. — Suber; *liège.*

ALLOTUS. — Imoensus; a vol. Gall. *alloué.*

ALLOVERIUM. — Marsupium; *espèce de bourse; ol. aloïère.* (Flet.)

ALLUBENTER. — Lubenter, libenti animo.

ALLUBERE. — Annuere, ratum facere; *approuver, agréer, ratifier.* (A. 888.)

ALLUCIDARE. — Illustrare, explicare, dilucidare; *éclaircir, débrouiller, expliquer, élucider.*

ALLUDARIUS. — Unus ex opificibus qui pannos parant, cuius officium vocatur *adludatura.* (A. 1317.)

ALLUETA. — Aluta; *basane; ol. alude, aleude.*

ALLUETUM. — Allodium, a vet. Gal. *alluez* pro *alleu.*

ALLUTARIUS. — Qui pelles et coria parat; *tanneur.* (A. 1362.)

ALLUVIO. — Rina riparum ex aquis; *accroissement des terres par les eaux qui rongent une rive en s'éloignant de l'autre.*

ALLUVIOSUS. — Alluvionibus frequens. Vid. ALUVIO.

ALMA. — Pro Agnes, celeberrima martyr, alludendo ad vocem Græcam *ἄλμα*, quæ *alma* redditur in quibusdam scriptoribus.

ALMANDINA. — Idem q. ALAMANDINA.

ALMANUS. — Pro ALEMANNUS.

ALMARCHIA. — Idem q. ALMARIA.

ALMARIA. — Pro ARMARIA; *armoire; ol. autnaire, armoire.*

ALMARIUM. — Ead. notione.

ALMATRACIUM. — Culcita lanea; *matelas.*

ALMELINUS. — Bestia almelina; *aameline*; quæ ex iis est quas *aumailles* vocant, id est boves, porci, capræ, etc., vulgo Gal. *nuncupati animæ de basse-cour et de ferme.*

ALMIACUM. — Pro ALMUTIA.

ALMIFICIUS. — Idem q. ALMIFICUS.

ALMIFICUS. — Gloriosus, sanctitate celebris; *renommé pour sa sainteté.*

ALMIGER. — Ead. notione.

ALMIRAGIUS. — Pro ADMIRALLUS.

ALMISSEMUS. — Pro *almissimus*, superlativus fœcis ab *almus*.

ALMITAS. — Sanctitas. Est etiam titulus compellatorius in quibusdam scriptoribus. — Paterna bonitas, ut videtur, benignitas charitatisve.

ALMOMOR. — Mensa synagogæ Judaicæ.

ALMONARIA. — Idem q. ELEEMOSYNARIA.

ALMONARIUM. — Ead. notione.

ALMONARIUS. — Eleemosynarius; *aumônier.*

ALMONERIA. — Idem q. ALMONARIA.

ALMONETA. — Auctio, Hispanis *Almonoda*; *encan.*

ALMORIA. — Idem q. ALMARIA.

ALMUCIA. — Amiculum, seu amictus, quo canonici caput humerosque tegebant; *aumusse.*

ALMUCIUM. — Ead. notione.

ALMUNIA. — Apud Hispanos, prædii opus, hortus; *métairie, jardin.*

ALMUNICIUM. — Ead. notione q. ALMUCIUM.

ALMUSSA. — Ead. notione.

ALMUSSERIUS. — Almucciarum artifex; nummularius.

ALNA. — Ulma, certae longitudinis virga qua telas pannosque metiuntur; aune. — Res mensurata; chose mesurée; ol. aune. (A. 1334.)

ALNAGIUM. — Ad alnam mensio; auna-

ALNARE. — Ad alnam mensurare; auner, mesurer à l'aune.

ALNARIUM. — Idem q. ALNA.

ALNEIUM. — Alnetum; aunaire, lieuplanté d'aunies.

ALNETUM. — Ead. notione.

ALNIUS. — Ead. notione.

ALNINUS. — Alnini fastes (Lex Sal., tit. 63), ex quo loco viri docti conijciunt sic veteres Francos loca paludosa incoluisse.

ALNUS CAVA. — Navis sic dicta quod ex alni ligno saepe conficiatur. (Act. ord. S. B.)

ALOARIUS. — Qui alodum, seu praedium etiam domino obnoxium possidet; propriétaire d'une terre alodiale.

ALODARIUS. — Idem q. ALOARIUS.

ALODATGE. — Annuus census, conductionis praedium; louage, loyer.

ALODATICUM. — Idem q. ALODIS.

ALODES. — Eodem sensu quo alodis sumitur aemissime; at etiam accipitur pro eo qui alodem possidet; alleu et propriétaire d'alleu.

ALODIALIS. — Idem q. ALODARIUS.

ALODIALITER. — Alodialiter habere, jure alodii possidere. (A. 1047.)

ALODIARIUS. — Pro ALODARIUS aut ALODIANUS.

ALODIASIS. — Pro ALODIS.

ALODIATIO. — Locatio; action de louer, louage.

ALODIATUS. — Immunis, jure alodis donatus; exempt de toute charge. — Idem q. ALODIARIUS, cujus erat cum paribus suis de iis, quae ad alodia spectabant, cognoscere et judicare.

ALODIS. — Quivis fundus, possessio, hereditas praedium immune, nulli praestationi aut oneri obnoxium; feudum seu praedium quod a realitativa personali servitio minimo liberum erat; terre, domaine en général, alleu, fonds ou héritage patrimonial dont on peut disposer (il diffère du bénéfice, qui n'est donné qu'à vie); terre noble, exempté de toute charge, soit réelle, soit personnelle.

ALODIUM. — Ead. notione.

ALODUM. — Ead. notione.

ALODUS. — Ead. notione.

ALOKRIUS. — Idem q. ALOARIUS.

ALOGI. — Quidam haeretici, sic dicti quod Verbi divinitatem negarent, respondentes Joannis Evangelium et Apocalypsim. *Αλογος, sicut Verbo, ἀνευ λόγου.

ALOGIAMENTUM. — Hispanis castra; camp. — Hospitium; logement; ol. alogement. (A. 1409.)

ALOGNA. — Cæpe Asealonita; échalothe.

ALONGARE. — Producere, extendere; allonger; ol. auigner.

ALONGUARE. — Differre in aliud tempus, procrastinare; différer, renvoyer d'un jour à l'autre; ol. aloigner.

ALONIA. — Potus species ex vino et absinthio (alias aloine, aloysie et aluine), confecta.

ALOPEX. — Vulpes, ex Gr. ἀλώπηξ; renard.

ALOR. — Idem q. ALODIS.

ALOSUS. — Alatus; ailé.

ALOTGEARE. — Pro ALOGIARE.

ALOTUM. — Pro ALODUM.

ALOXINIUM. — Potionis genus; apyocras.

ALPAGIARE. — Pecora pascendi causa in montes seu alpes abigere; conduire les bestiaux au pâturage. Vid. ALPES.

ALPAGIUM. — Jus pascendi pecora in alpi-
bus, vel pensatio pro facultate ea abigendi in alpes; droit de faire paître les troupeaux sur les montagnes, ou redevance à payer pour l'exercice de ce droit.

ALPAL. — Palam. « Presbyter eurasus diebus Dominicis et aliis consuetis alpali excommunicatos pronuntiet. » (A. 1347.)

ALPES. — Sic vocati non modo montes qui Italiam a Gallia et Germania determinant, sed etiam universim quivis montes altiores; toute haute montagne, particulièrement celles qui sont propres à faire paître le bétail.

ALPESTRIS. — Pascuus; propre au pâturage.

ALPHABETUM. — Schola, seu locus in quo monachi vacabant studio psalmorum memoriter ad discendum; chambre où les moines se retiraient pour apprendre les psaumes par cœur.

ALPHACHINUS. — Sapiens, doctor, qui sacris praestabat apud Mahumetanos.

ALPHI. — Papulae quibus aliquando facies turgescit. (Med. Sal.)

ALPHINUS. — In ludo scacorum, persona quam Gallice fou vocant.

ALPINAGIUM. — Idem q. ALPAGIUM.

ALPOMEL. — Sedes praepositi ecclesiae cathedralis Aniciensis cuius episcopus in pontificalibus non celebrabat. Hujus vocis origo, si bene haurior, est al, quod in quibusdam Galliae regionibus dicitur pro à, au, vel à la, Latine in, ad, et pomel, qui videtur sedes ornata globis quos vocant Galli pommes vel boules; alpomet ergo, si vera est conjectura, non est peculiaris sedes decano erecta, sed sedes est navi proximior, quam occupare solet prima chori dignitas, ut loquuntur, et quae pomel dicta sit ex iis pilis vel globis quibus erat decorata.

ALPONUS. — Idem q. ALPHINUS.

ALRAUNE. — Ita vocabant Gothi veteresque Germani magnos suos, quae apud eos eadem feruntur obisio munia quae Druidae apud Gallos.

ALSBERGUM. — Idem q. ALBERGA.

ALSERINA. — Vasa unguentaria. (G. Vet.)

ALTUS. — Alta Missa, Missa quae cantando dicitur; grand-messe — Altu ecclesia, dicitur pro ecclesia superiori respectu info-

rioris et subterraneae; église d'en haut. — Alta patria, regio superior. — Alta proditio, crimen laesae majestatis; haute trahison, crime de lèse-majesté. — Alta maris, altum, quod a terris longe distat; pleine mer.

ALTAGIUM. — Quidquid obvenit altari, seu ecclesiae, tam ex agris, vineis, pratis, censibus, etc., quam ex quotidianis oblationibus; tous droits, redevances, rétributions, etc., d'église; ol. autelaige.

ALTALAGIUM. — Ead. notione.

ALTALAYA. — Idem q. ALTALIA.

ALTANA. — Vid. SENTENTIA.

ALTANUS. — Eurus; autan.

ALTAR. — Pro ALTARE.

ALTARAGIUM. — Obventio altaris. Altaragium: id potissimum dictum fuisse videtur, quod vicario altari servienti assignabatur, quodcumque illud fuerit, cum praecipui redditus iis quos primarios euriones vocamus reservarentur.

ALTARIARIUS. — Vicarius ecclesiae, qui altari servit, cui assignari solent emolumenta quae presbyteris et eurionibus proveniunt ratione altaris; vicarie desservant une église avec certaine rétribution.

ALTARE. — Ara; autel. Altare authenticum, cardinale, dominicale, dominicum, seu magistrum; altaro majus; le maître-autel. Altare gestatorium, itinerarium, levaticum, portatile, puratum, vel viaticum; altare quod portari potest; autel mobile ou portatif. Altare matutinale, in quo prima Missa dei celebratur; autel où se dit la première Messe. Altare conventuale, quod est intra chori septa; autel compris dans l'enceinte du chœur. (A. 1268.) Altare animarum, in quo sacra fieri solent pro animabus defunctorum; autel où se célèbre l'Office des morts. (A. 1384.) Altare capitaneum, quod in eapite absidæ seu fronte ecclesiae primum est, sive illud majus sit, sive minus; in pluribus namque ecclesiis pone majus altare, aliud exstat in capitali parte, quod dicitur capitaneum; l'autel du fond de l'église. (A. SS. Ben.) — Ecclesia; église. (Act. Mur. Mon.) — Mensa usurariorum et nummulariorum; comptoir des banquiers et des usuriers. (St. Mant.) — Basis phylacteriorum, seu capsellarum in quibus reconduntur reliquiae; pied de reliquaire. (Bibl. Lab.) — Oblationes sacrae ad altare, redditus altaris seu ecclesiae; offrandes, dons à une église, revenus d'une église. (Pass.) — Decima ecclesiastica; dime ecclésiastique. (Pass.) — Altare chori, pluteus, lectorium; lutrin. (Cod. Mon. B. M. deaur. Tolos.)

ALTARIENSIS. — Succellianus; prêtre qui dessert un autel, desservant, vicarie; ol. altariste. (A. 1384.)

ALTARIOLUM. — Parvum altare; petit autel.

ALTARISTA. — Ead. notione q. ALTARIENSIS. (A. SS.)

ALTARISTER. — Ead. notione q. ALTARIENSIS. (A. 1398.)

ALTARITAGIUM. — Oblatio altaris, ut Altaragium. (A. 1232.)

ALTARIUM. — Pro ALTARE aut ALTARI-

TAGIUM. — Capella. (A. 1314.) — Altarium redemptionis; redevances dues par les monastères aux évêques, à chaque mutation de l'homme vivant et mourant qu'ils étaient tenus de présenter. Ce rachat d'autel, qui était qualifié de vente des autels, fut défendu par des conciles.

ALTATUS. — Excelsus; élevé. (Isid.)

ALTELAGIUM. — Idem q. ALTARAGIUM. (A. 1437.)

ALTENIUM. — Plantarum, sive villium, sive arborum, sed et de agro dicitur in quo seminatum est frumentum. (St. Saluc.)

ALTER. — Pro alius. (Ter.)

ALTERARE. — Mutare; changer. (W. Neub.)

ALTERATIO. — Pro ALTERATIO.

ALTERATIVUS. — Vini habens immutandi; itératif. « Medicina alterativa. » (A. 1332.)

ALTERATUS. — Aliena specie seu veste indutus, ita ut alius esse videatur. (Conc. Trev. a. 1310.)

ALTER DIMIDIUS. — Id est unus et dimidius. — (A. 1398.)

ALTERGARE. — Altercari, contendere, molestare; disputer, se quereller, inquiéter.

ALTERITAS. — Vicissitudo; alternative, succession. (S. Aug.) — Actio qua quis alterius infamiam in se suscipit. (A. SS.)

ALTERNAMENTUM. — Vicissitudo, ut ALTERNITAS. (Cl. Mam.)

ALTERNATIVA. — Alternæ vices; alternative.

ALTERNARE. — Mutare, commutare; changer, varier, transformer.

ALTERNITAS. — Vicissitudo, alternæ fortuna, alternæ vices; vicissitudo. (Hist. Dulp.) — Consequentia; suite, conséquence, enchaînement. (Ger. abb.)

ALTERPLEX. — Duplex, dolosus; à double face, fourbe.

ALTERPLICITAS. — Duplicitas; fourberie, duplicité.

ALTERUTRARE. — Alternatim ostendere; montrer alternativement.

ALT ET BAS. — Souverainement, en dernier ressort.

ALTARE. — Levare, extollere, in altum erigere; élever, hausser.

ALTIBOARE. — Clamare; erier bien haut, chanter.

ALTICOMUS. — Allicom eupressus, cyprès dont le feuillage est élevé. (Ter.)

ALTIGRADUS. — Altu gradiens; haut montant.

ALTJUGUS. — Alti jugi montes; montagnes dont la cime est élevée. (Paul. Nol.)

ALTHIA APIUM. — Alvearia, examina; essaims d'abeilles.

ALTILIARIUS. — Qui apes nutrit, pascit, aginat; qui élève des essaims d'abeilles.

ALTILICIUM. — Exquisitor textura; haute lisse.

ALTILUQUUS. — Qui alta loquitur; qui a le verbe haut.

ALTINETUM. — Diminut. ab. altinus.

ALTINUS. — Idem q. ALTENUM.

ALTITHRONUS. — Cujus thronus est in

altis seu in cœlo; qui *siège sur un trône élevé, ou au ciel.* (Juvenc.)

ALTI TRONUS. — Pulpitum, suggestio; *lutrin, chaire.*

ALTITUDO. — Titulus honorarius regum; *hautesse.*

ALTIRIDUS. — Prudens, providus; *prévoyant, prudent.* (A. SS.)

ALTRINSECUS. — Invicem, mutue, circumquaque, nudique.

ALTRIPLEX. — Idem q. ALTERPLEX.

ALTUIUS. — Idem q. PRADISTERTUM.

ALTUM BANNUM. — Tributi species quod persolvebant ii qui se a debitis operibus redimere volebant; *redevance payée par ceux des vassaux qui rachetaient leurs corvées; ol. haut-ban.*

ALTUS. — Proprie, editus, eminens, respectu inferioris, significatio veteri Latio non incognita. Hinc in medio ævo *alta patria*, idem est ac regio superior; *alta ecclesia*, respectu subterraneæ, *Vid. ALTA.* — Formula in *alto et basso*, eadem est ac, ut alibi habetur, in *humido et sicco, in arido et paludoso; souverainement, en dernier ressort.* — De coloribus, idem est ac ardens, ignescens, floridus, fulgens; *éclatant.* — Id quod sit *alta voce*, sollemnis: *alta Missa, Vid. ALTA.* — Excellens, qui in suo genere eximium est; *qui est du plus haut degré. Alta proditio*, quæ in superiorem committitur. — *Alte et basse*, 1° libere, absque ullo impedimento (a. 1268); 2° omnino, prorsus. (A. SS.) — *Altum bannum, Vid. ALTUM.* — *Alta iustitia, altum et bassum, alta jurisdictio*, seu, ut sæpius legitur, *alta et bas, alte et basse, alto et basso*, non, ut Cangius vult, supremum jus denotant, sed potius omnimodam jurisdictionem, omnimodam potestatem.

ALUBI. — Pro *alibi*.

ALUDA. — Pellis mollior et tenuis ad chirothecas et alia ad id genus apta; *basane, peau mince à faire des gants; ol. alude.*

ALUDERII. — Ii qui aludas parant. *Vid. ALUDA.*

ALUM. — Pro *ALODUM.*

ALUMARE. — Accendere; *allumer.*

ALUMECHUM. — Idem q. ALUMUCUM.

ALUMELLA. — Lamina; *alumelle.*

ALUMENARE. — Accendere, ut *ALUMARE.* (A. 777.)

ALUMNUS. — In quibusdam titulis proscutifer sumitur, vel famulus honoratior, sic dictus quod ex mensa domini aleretur; *écuyer.* In quibusdam scriptoribus, voces *alumni, nutritii, ministeriales, famuli*, tanquam synonymæ usurpantur.

ALUNIUM. — Alumen; *alun.*

ALUSTROSUS. — *Ordeum alustrosum*, purgatum, arista exemptum; *orge nettoyé, dépouillé de toute impureté.*

ALUTA. — Corium; *cordouan.* (Vet. Gl.)

ALUTARI. — Qui operantur in aluta; *cordonnier.*

ALUTARIUM. — Pellis præparata. Hoc verbum pelles majores aut saltem majoris pretii, *aluta* minores minorisve pretii videtur designare.

ALUTUM. — Cortex arboris quercina cum qua cerdones præparant corium; *tan.*

ALUVIUM. — Canalis, rivus; *canal, conduit, ruisseau.*

ALVA. — Pars sellæ equestris (Silv. Camb.)

ALVEA. — Ead. notione.

ALVENNUS. — Videtur legendum *præventus.* (A. 1213.)

ALVEOLUS. — Alumnus; *élève.* — Vasin quod lavatorii aqua effunditur; *cuve, auge.*

— Sella humilis hominis cruribus pedibusque capti, quacum reptando per terram graditur.

ALVIALE TEMPLI. — Atrium templi. (Griev.)

ALVIGNIA. — Idem q. ALONIA.

ALVREMONIA. — Pro *ALCHIMIA.*

ALYPTINUS. — Sculptus; *sculpté.*

ALYRUMNÆ. — Ita dicuntur magæ apud Gothos.

ALYTINUS. — Verus, genuinus.

ALZARE. — Forte chalybs; *acier.* (A. 1326.)

ALZEMA. — Subula; *alène.* (A. 1232.)

AMA. — Strigs; *hibou.* (Ugut.) — Vas in quo sacra oblatio continetur, ut vinum, mensura vinaria; *vase à vin, calice, gros tonneau.*

AMABILILINUS. — Pro *amabilissimus.*

AMABREVITAS. — Forte pro *amabilitas.* (Som. Gl.)

AMASAMENTUM. — Datio ad censum et servitium, seu redditum annuum et perpetuum; *action de donner à cens, de louer, d'affermir; ol. amasement.* (A. 1283.)

AMASIARE. — Vendemiam colligere, et ex ea vinum conficere; *récolter les raisins et faire le vin.*

AMAJORAMENTUM. — Augmentum; *augmentation, accroissement.*

AMAJORARE. — Augere; *augmenter, accroître.*

AMALLUS. — Advocatus illius qui ad mallum citatus est. *Vid. HAMALLUS.*

AMANDA. — Pro *EMENDA.*

AMANDALARIUS. — Amigdalus; *amandier; ol. amandelier.*

AMANDARE. — Emendare, reficere; *amender.*

AMANDRIARE. — In unum colligere, coadunare; *mettre en tas, rassembler.* (St. Mod.)

AMANDUS. — Forte pro *mansus.*

AMANERE. — Extra manere, expectare. (Vet. Gl.)

AMANGANARE. — Lapides, ligna aut quidvis aliud in hostem vibrare e certis machinis bellicis quas *manganas* vocabant; *lancer des projectiles avec le manganon.*

AMANITES. — Fungi species; *variété de champignon.*

AMANNUS. — Rudens, funis ancoralis; *amarre; vel funis scansorius; hauban.* — Pro *Amannus*, prætor causarum civilium vel consil.

AMANS. — Adamas; *aimant.*

AMANTARE. — Idem q. AMANTARE.

AMARA. — Cloaca, cubiculus; *palus.* (Vet. Gl.)

AMARELLUS. — Avis aquatica, forua perinde ac anas, sed minor. — Pro *ADMIRALLUS*, præfectus maris.

AMARENUS. — Species cerasi acris saporis cujus fructus *amarina* dicitur. (St. Avel.)

AMARESCERE. — Amarum fieri; *devenir amer.* (Conc. Hisp.)

AMARICA. — Amaritudo; *amertume.*

AMARICARE. — Exasperare, exacerbare; *irriter, aigrir.* (G. M.)

AMARICARI. — Ead. notione q. AMARESCERE.

AMARICATIO. — Dolor; *amertume d'esprit.*

AMARICATUS. — Ead. notione.

AMARIFICARE. — Amarum reddere; *rendre amer.*

AMARINA. — Cerasi species aciduli saporis. (A. 1300.) — Vimen, aut quodvis aliud virgultum vinculis aptum; *osier ou tout autres menues branches bonnes à faire des liens.* (St. Aven.)

AMARITIA. — Amarities; *amertume, ce qui est amer.*

AMARIUS. — Pro *ARNARIUS.*

AMARRARE. — A Gal. *amarrer*, rudendo ligare navem.

AMARTIGENIA. — Peccati ortus, a Gr. *ἀμαρτυρεος* (Vin. Bell.)

AMAS. — Vasis species. *Vid. AMA.*

AMASAGIUM. — Reditus qui ex vino obvenit; *redevance qui se payait en vin; ol. amassage.*

AMASARE. — Dare ad censum et servitium seu redditum annuum et perpetuum; *affermir emphytéotiquement.* (A. 1453.) — Vendemiam colligere et ex ea vinum conficere; *vendanger et faire le vin.* (A. 1238.)

— Edificare, mansiones construere, vel etiam attribuire et assignare, seu in mansionarios recipere; *bâtir une terre, y assigner des logements aux sujets, les amaser.*

AMASATUS. — *Amasatus mansus*, in quo exstructa sunt ædificia; *propriété où il y a des maisons.* *Vid. AMASARE.*

AMASCERE. — Congerere, cogere, colligere; *rassembler, amonceler, mettre en tas.* (A. 1120.)

AMASIA. — Puella amata, concubina; *maîtresse, concubine.* (St. Pallav.)

AMASIARE. — Dære ad censum et servitium, ut *AMASARE.*

AMASIONES. — Pro *AMASH.* (Prud.)

AMASIRE. — In manso constituere, *Vid. Mansus.* (A. 1239.)

AMASSARE. — Percutere *massa*; *frapper avec une massue; ol. amasser.* (A. 1320.) — Congerere, ut *AMASCERE.* (A. 1492.) — Edificare, ut *AMASARE.* (A. 1293.)

AMASSARIUS. — Idem q. ADMISSARIUS.

AMASSARITIA. — Supellex, instrumentum *massæ* rusticum; vel etiam mansus ipse hac supellectili instructus. *Vid. Massaritia.* (A. 829.)

AMASSATOR. — Pistor, qui farinam subigit. (St. Taur.)

AMASSUS. — Acervus, cumulus; *amas, tas.* (St. Avel.)

AMATIO. — Acervus ex glebis terreis; *monceau, tas.*

AMATIXIUS. — Pro *AMETHISTUS.*

AMAYNAMENTUM. — Mansio, domus; *habitation, maison.*

AMBACTALIS. — Ab ambacto statutus, vel qui in usu est per comitatum. (Præc. imp. Car. IV.)

AMBACTUS. — Client, servus conductilius; *esclave, serviteur, client.*

AMBAGIBALIS. — *Ambagibalis charta*; quo nomine putat Adelung chartam quæ adversario ambages facessit, significari.

AMBAGINES. — Difficultates, calamitates; pro *ambages.*

AMBAGIOSUS. — Circulosus; *tortueux, plein d'ambages.*

AMBAGIUM. — Dubictas, dubium; *doute, incertitude.* (A. SS.)

AMBAISSARIA. — Negotii peragendi alicui demandatum munus; *ambassade.* (A. 1231.)

AMBANARE. — Ambire, cingere, claudere; *entourer, clore.*

AMBANNUS. — Repagulum, sic dictum quod ambit, circumdat; *barrière, clôture.* (A. 1327.)

AMBAR. — Ambrum; *ambre.* (Vet. Gl.)

AMBARATUM. — Ambitus seu septim ad munimentum oppidi vel castri ex harris seu repagulis constructum atque a licitiis distinctum; aliquoties significare barrium videtur; *ligne de retranchement en bois, palissades, quelquefois faubourg.* (A. 1213.)

AMBARURALIS. — (*Ambaruralis processio*, processio quæ circa bona ruralia fit; *procession autour des champs.*

AMRASATIA. — Pro *AMBASSIATA.*

AMBASATOR. — Pro *AMBASSIATOR.*

AMBASCIA. — Legatio, junctum munus, negotii peragendi ac conficiendi alicui demandatum munus; *ambassade, mission, commission.*

AMBASCIARE. — Legationem obire, senptius nomine alterius quidpiam cfferre, nuntiare, referre. *Ambasciare* dicebantur proceres qui ab episcopis aut abbatibus interponebantur ad donationem aliquam pro suis ecclesiis ab imperatoribus aut regibus impetrandam. Has enim donationes *ambasciasse*, id est suo interventu obtinuisse dicebantur ii, eoque nomine chartas ipsas subscribebant, in quibus semper mentio fiebat has donationes ad illorum preces factas fuisse.

AMBASCIARIA. — Ead. notione q. AMBASCIA.

AMBASCIATA. — Munus alicui demandatum, ut *AMBASCIA.* (St. Cad.)

AMBASCIATOR. — Legatus, internuntius qui iussa regis aut domini sui deferret; cui aliquod negotium demandatur; is cujus interventu aliquid fit; *ambassadeur, chargé d'affaires, mandataire, médiateur, intermédiaire.*

AMBASCIATUM. — Non est legatio ipsa, quod volunt nuntii, sed legati rerum a se actarum narratio; *rapport sur une mission qu'on a remplie.*

AMBASITOR. — Idem q. AMBASCIATOR.

AMBASSATA. — Idem q. AMBASSIATA.
AMBASSERIA. — Idem q. AMBASSIATA.
AMBASSIA. — Idem q. AMBASSIATA.
AMBASSIATA. — Legatio; *ambassade*.
AMBASSIATIO. — Ead. notio.
AMBASSIATOR. — Legatus, internuntius,
qui jussa regis aut domini sui refert; *ambassadeur*.

AMBASSIATRIA. — Idem q. AMBASSIATA.
AMBASSIATRIX. — Mediatrix; *mediatrice*.

AMBATIARE. — Idem q. AMBASCIARE.
AMBAXARIA. — Idem q. AMBASCARIA.
AMBAXATA. — Idem q. AMBASSIATA.
AMBAXATOR. — Idem q. AMBASSIATOR.
AMBAYSSATOR. — Idem q. AMBASSIATOR.

AMBERGAMENTUM REGUM. — Locus sic dictus eo quod rex aut dux aliquis ibi fuerit hospitatus vel castra posuerit. (G. Ch.)

AMBIDEXTER. — Aptus ad gerendas res tam spirituales quam temporales. (St. col. leg. de Monte Acuto.) — Judex qui ab utraque parte dona accepit. (Bract.)

AMBIDEXTRIA. — Munera ab utraque parte accepta. (Ryt.)

AMBIENTER. — Sollicite, diligenter; *attentivement, soigneusement*.

AMBIGIATUS. — Furtum jumentorum; *vol de bétail*; ut AMIGEATUS.

AMBIGIOSUS. — Circulosus, ambagibus plenus; ut AMBAGIOSUS.

AMBIGUOSUS. — Ead. notio.

AMBILOQUUS. — Biliagnis, qui nunc hoc, nunc illud affirmat; *qui a deux langues, faux*.

AMBITA. — Cohors; *basse-cour*. (A. 1352.)

AMBITO. — Apparatus; *appareil, pompe*.

AMBITIRE. Pro *ambire*, blandiri, interpellare.

AMBITUDO. — Idem q. AMBITUS.

AMBITUS. — Peristylum, claustrum. Ambitus proprie idem ac circuitus; quare sumitur aliquando pro ipso claustro, quod in obliquo subintelligitur; *portique, galerie qui fait le tour du cloître, le cloître lui-même*. — Inter vicinorum rediticia, locus duorum pedum et semis, ad circumuendi facultatem relictus. (Fet. Gl.) — In ambitu, circa. « In eodem anno post Pascha, in ambitu letanias cometa apparuit. » (Eihelwerd.)

AMBIVERTIBILIS. — In utramque partem versatilis. « Ambivertibili vultu oculis convertit. » (A. SS.)

AMBIVIUS. Idem q. BIVIVS.

AMBLACIUS. — Annulus virgis flexibilibus contortisque efformatus, cui paxillus jugi inseritur; isque annulus aratri temonem extremum aduncumque in ipsum introductum retinet atque attrahit. Aliiter sentit Ducangius qui cratem intelligit, quæ carrum ambit et cingit, ut in eo certæ merces veli possint; *sorte de carcan en osier tressé que l'on suspend au collier des bœufs et dans lequel le timon de la charrue est retenu par une cheville de fer; ou bien, suivant Ducange, claie ou ridelle en osier*

dont on entoure une charrette pour y voiturer les objets menus; ol. *ambiat*.

AMBLATOR. — Forte ambulatorum artifex. Vid. AMBLACIUS. (A. 1364.)

AMBO. — Pulpitum, tribunal ecclesiæ ad quod gradibus ascenditur; *ambon, jubé*.

AMBOLAGIUM. — Idem q. AMBOLAGIUM.

AMBOSCA. — Insidiæ; *embuscade*. (A. 1461.)

AMBOSTA. — Quantum pugno vel manu ex acervo frumenti alteriusve rei capi potest; *poignée*, ut PUGINATA. (St. Taur.)

AMBOTA. — Idem q. AMBOSTA.

AMBRA. — Electrum; *ambre*. — Vasis vinarigenus seu mensura apud Anglo-Saxones.

AMBROARE. — Lotio vel argilla, ut videtur, pannum purgare, detergere; *nettoyer, frotter le drap*. (A. 1466.)

AMBROSIANUM. — Vid. HYMN AMBROSIANI.

AMBREM. — Electrum, succinum; *ambre*. — Species vasis, ut AMBRA.

AMBULARE. — Ambulare super aliquem; *courir sur quelqu'un*. (Lex Long.) Ambulare ad maritum, nubere; *se marier*. (Leg. Luitp.)

Ambulare ante sanctum, ad eadem ejus nomini sacrum ire. (Chartul. Ecc. Vien.) Ambulare de pecunia dicitur quæ cursum habet, in usu est; *courir, en parlant de la monnaie, qui a cours*. (Pragmat. Sanct. Justin.)

Ambularetur etiam de episcopo qui iustrando peragrat diocesim suam. *Mensuram ambulare*, in Legib. Luitprandi, aliud nihil significare videtur quam hereditatem dividere et in aquas partes distribuere. In quibusdani chartis ambulare significat pertinere. « Qualiter omnes res juris nostri in pago Laudemburgensi, et quidquid ad nostram urbem ambulare visum est, et omnia quod ad nostrum fiscum hactenus pertinebat. » etc. (Ch. Dagob. reg.) Dicitur ambulare equus cum alterno crurum explicatu mollem grassum glomerat; *aller l'amble*.

AMBULATIO. — Ambio, pulpitum; ut AMBO.

AMBULATOR. — Equus qui mollis alterno crurum explicatu glomeratio est; *cheval qui a une bonne allure, qui va l'amble*.

AMBULATORIUM. — Locus aptus ad ambulandum; *promenoir*. — Podatura murorum seu monium. Vid. PEDATURA.

AMBULATORIUS. — Non stabilis, qui amoveri potest; *qui est amovible*. — Ambulatorius capellanus; *beneficier amovible*. — Ambulatoria moneta, quæ in usu est; *monnaie qui a cours*.

AMBULATRIA. — Equa tolutaris; *jument qui va l'amble*.

AMBUSCHIA. — Idem q. AMBOSCA.

AMELIORARI. — Molius valere; *s'améliorer, devenir meilleur*.

AMEMBRARE. — Jungere, conjungere; *joindre, unir*. (A. 924.)

AMENDA. — Multa; *amende*.

AMENDAMENTUM. — Correctio, emendatio, reformatio. (A. 1354.)

AMENDISIA. Idem q. AMENDA.

AMENDOLERIUS. — Amygdalus; *amandier*.

AMENDULA. — Amygdala; *amande*.

AMENSURARE. — Commensurare, ex æquo metiri, seu partiri pro rata portione (de iis intelligitur in quos eadem multa decernitur). — *Amensurare custodes*, iis quod justum est assignare. (A. 1223.)

AMENTARE. — Societatem ludi habere, cum aliquo lucrum et damnum participare; *être associé au jeu avec quelqu'un, avoir un compagnon de jeu*. (St. Val. Ser.) — De aliquo cogitare; *penser à quelque objet*.

AMENTARIUS. — Amygdalum; *amandier*.

AMENTATUS. — Vermiculatus; *émaillé*.

AMERADIA. — Avirallii prefecturæ districtus; *amirauté*.

AMERALDUS. — Smaragdus; *émeraude*.

AMERCIAMENTUM. — Multa seu poena pecuniaria pro quolibet delicto; *amende, peine pécuniaire imposée pour un crime ou un délit; ol. amercement, amerciement*.

— *Amerciamentum illecebre*, illud cujus percipiendi nulla spes est; *amende dont le payement est impossible à cause de l'insolvabilité de l'accusé*.

AMERCIARE. — Multam seu poenam pecuniariam pro delicto in reum decernere; *condamner à l'amende, imposer une peine pécuniaire; ol. amercier*.

AMESURA. — Vim vocis explicat Arest. Parlam. Parisiens. ann. 1311: « Major et jurati cognoscere, judicare et emenda taxare possunt in casibus amesurarum, scilicet quando unus facit injuriam alteri conviciando, percutiendo et faciendo sanguinem. »

AMETARE. — Recedere quasi a meta; *s'éloigner*.

AMETUM. — Canalis, alvei species ut videtur, alveus pressorii; *conduit, tuyau, auge; ol. aumette*. (A. 1381.)

AMFRACTURA. — Banni fractura, infraction; *contravention, violation des règlements; ol. onfrainit*. (A. 1318.)

AMIABILIS. — Amicabilis; à l'amiable. (St. Mass.)

AMICABILITER. — Amice; *amicalement, avec bienveillance*.

AMICARE. — Animare; *encourager*. (Amelg.) Amicum reddere, quempiam sibi conciliare; *s'attacher quelqu'un, se faire bien venir de quelqu'un*.

AMICALITER. — Ead. notio.

AMICIA. — Idem q. ALMUCIUM. (Mon. Angl.)

AMICICULUM. — Amiciculum ferale, indusium, ut videtur, cadaver proxime amicis; *suaire*. (A. SS.)

AMICITER. — Amice, ut AMICABILITER.

AMICITIA. — Tenere in amicitiâ prædium quodvis dicebatur qui ultro et ex mera benevolentia sibi concessum et ad libitum tradentis utendum profitebatur; *se disait d'un bien qu'on ne possédait que jusqu'au bon plaisir de celui qui l'avait donné*. — Amicitia, titulus compellatorius. (Epist. ex Sugerianis.) — Amicitia seu communia jurata, cujus vi oppidi incolæ amicitiam sibi invi-

cem sacramento firmabant. (Spicil. Ach.)

AMICTORIUM. — Pars vestimenti mulieris qua humeri teguntur; *fachu de femme*. (S. Hier.) — Vestimentum quo collum cingitur; *amict*. On le trouve aussi désigné sous les noms de *anaboladium, ambolagium, anabolabium, humerale, superhumerale*.

AMICTUARE. — Amicire, operire; *couvrir*.

AMICTUS. — Primum ex sex indumentis episcopo et presbyteris communibus (sunt autem illa, *amictus, alba, cingulum, stola, manipulus et planeta*, ut est apud Innocent III PP. De myst. Missæ); *amict*.

AMIDONUM. Amylum; *amidon*.

AMIDUM. — Ead. notio.

AMYGDOLA. — Pro AMYGDALA.

AMILIARIUS. — Miliarium; *pierre miliare*.

AMILIGARE. — Lenire, mitigare; *adoucir, apaiser*. (A. 1488.)

AMILLI. — Ludi genus; forte pro *taxilli*.

AMINA. — Monsura frumentaria, eadem quæ HEMIMA.

AMINAGIUM. — Præstatio ex quacunque amina frumenti aut alterius grani; idem q. EMINAGIUM; *redevances établies sur chaque hémine de blé; ol. aminage, aminage*.

AMINETA. — Ead. notio q. AMINA.

AMINUERE. — Diminuer; *diminuer, amoindrir*.

AMIRÆUS. — Dux apud Arabes; *émir*.

AMIRAGIUS. — Idem q. AMIRÆUS.

AMIRALDIA. — Officium et jura amiraldi; *charge d'amiral et droits y attachés*.

AMIRALDUS. — Idem q. ADMIRALDES et AMIRÆUS.

AMIRARIUS. — Ead. notio q. AMIRÆUS.

AMIRATUS. — Ead. notio.

AMISCERE. — Præstatio ex rebus escariis, vel etiam idem q. PROCUARIUM, PASTUA.

AMISSA. — Pro *amissa*; sic et administratio pro *administer*, suppresso d, quod scriptoribus mediæ ævi familiare est.

AMISSARE. — Idem q. AMITTERE.

AMISSARIUS. — Idem q. ADMISSARIUS et EMISSARIUS.

AMISSIO. — *Amissionem tenere*, idem videtur quod causa cadere, seu jure actionis excludi.

AMISSURA. — Submonitio, admonitio, citatio, seu multa pro vadimonio deserto (*défaut*); vel pro casibus amissurarum; *avertissement, citation, assignation ou amende infligée à celui qui faisait défaut en justice*.

AMISSUS. — Perditus, a Deo reprobatus. « Ille inclusus erit amissus amore pecunie (A. SS.), » id est peribit eternum.

AMISTERIUM. — « Exceptis militibus... cum toto suo amisterio... » (A. 1223); id est cum ministris et familia.

AMITA. — Pro AMICTUS. (Rym.)

AMITANES. — Pro AMITÆ; *tanles*. (Leg. Luitp.)

AMITERMINUS. — Finitimus, confinialis. (Jan. Laur.)

AMITERZIA. — Fimbriæ; *franges*.

AMITTADARE. — In societatem dare seu recipere. (*St. Cad.*)
 AMITTUS. — Pro AMICTUS. (*St. Fl.*)
 AMMA. — Mater spiritualis. — Vasis species. — Bubo.
 AMMANTARE. — Pallio seu manto induere, ex Ital. *ammantare*.
 AMMASSARE. — Colligere; amasser.
 AMMASSATUS. — In unam massam redactus; *mis en tas*.
 AMMAYLARE. — Encausto pingere; émailler.
 AMMENTARE. — Jacula vibrare, ab *amentum*, lorum quo hasta longius jactitur; *lancer des javelots*.
 AMMESSARIUS. — Idem q. EMISSARIUS.
 AMMIATUS. — Pro *amatus*.
 AMMICERE. — Idem q. AMICARE.
 AMMIRANDUS. — Idem q. ADMIRALDUS.
 AMMIRARI. — Pro *admirari*.
 AMMIRATUS. — Idem q. ADMIRALDUS.
 — Admiraldi dignitas.
 AMMIREDA. — Idem q. ADMIRALDUS.
 AMMIREODA. — Idem q. ADMIRALDUS.
 AMMINICULUM. — *Amminiculum* vitis, paxillus, pedamentum, palus, cui vitis innititur; *échafas*.
 AMMISCERE. — Pro commiscere; *amistio*, pro *commistio*, occurritur non semel apud S. Fulgent.
 AMMO. — Mensura vinaria; *mesure pour le vin*. — Pro Ambo, pulpitum. (A. 1308.)
 AMMOLARE. — Proculdere, exacuere; *aiguiser, affiler, repasser*; ol. *amouler*.
 AMMONITIO. — Pro ADMONITIO.
 AMNESCIA. — Abolitio malorum, obli-vio; *amnistie*.
 AMNISTRATRIX. — Administra; *celle qui aide, qui sert à quelque chose, servante*. (A. 1352.)
 AMO. — Mensura vinaria; *mesure pour le vin*. (G. Chr.)
 AMODIARE. — Allocare; *donner à loyer, louer*; ol. *amodier*.
 AMODIATIO. — Locatio; *action de louer, location*; ol. *amodiation*.
 AMODO. — Deinceps, ἀπό τοῦ νῦν. (Greg. Tur.)
 AMOENITAS. — Præstatio quædam, ex hortis vel viridariis; *sorte de redevance*. (A. 1354.)
 AMOENIUM. — Locus amœnus. (Laur. in Am.)
 AMOISSONAMENTUM. — Datio ad firmam vel in emphyteusin, seu redditus inde proveniens; *location d'une terre, ou profits qu'on en retire, bail*.
 AMOISSONATUS. — *Amoissonnata* tallia, *amoissonatum* servitium, dicebantur conventiones de solvenda quotannis certa grani atque interdum pecuniæ quantitate; hæc autem tallia perepiebatur sæpius in fundis ipsis dum fiebat messis, et aliquando in area tantummodo, dum exterebatur; *convention de payer une certaine quantité de grains*.
 AMOLA. — « Deinde venimus in civitatem Cæsaream, in qua adoravimus pro veneratione *amolam* et canestellum S. Mariæ. »

(*Itin. Hier. Ant. Mon.*) F. pro *AMULA*. — Diminut. ab *ama*. (*Stat. Montis Reg.*)
 AMOLETUM. — Pro AMULETUM.
 AMOLIMENTUM. — Idem q. AMOLETUM.
 AMOLINARE. — Molinare, molendinum; *moulin*. (*Tab. S. Fl.*)
 AMOLOGARE. — Pro OMOLOGARE.
 AMONITIO. — Cibaria; *provisions de bouche, vivres*; ol. *amonition*.
 AMOR. — Amores canere, amatorias cantiones cantare; *chanter des chansons d'amour*. (S. Hier.) — Consensus, voluntas; *permission, consentement, bon vouloir*. (*Cons. Big.*) — Officium, munus, obsequium. — Amor divus, Spiritus sanctus. (A. SS.)
 AMORATUS. — Amore captus; *épris d'amour*. (Rol. Palav.) — Amatus; *qui est aimé*. (*Vet. insc.*)
 AMORBARI. — Morbo affici, ægotare; *être en proie à la maladie, être malade*. (A. SS.)
 AMORENSIS. — *Amorensis* cattus, martur, vel inus Ponticus; *martre*. (A. 1101.)
 AMORIFER. — Amorem concilians; *qui éveille l'amour, qui dispose à aimer*. (Fort.)
 AMOROSISSIME. — Summo amore; *avec un grand amour*.
 AMOROSUS. — Plenus amore; *amoureux*. — Amabilis; *aimable*. (Mdr.)
 AMORTARE. — Idem q. ADMORTARE.
 AMORTICIARE. — Jure amorticinii donare; item jus morticinii solvere; *amortir*. (Mad.)
 AMORTIFICARE. — Idem q. ADMORTIFICARE.
 AMORTIFICATIO. — Idem q. ADMORTIFICATIO.
 AMORTIGATIO. — Idem q. ADMORTIZATIO.
 AMORTIMENTUM. — Idem q. ADMORTIZATIO.
 AMORTISAMENTUM. — Idem q. ADMORTISAMENTUM.
 AMORTISSARE. — Idem q. ADMORTIFICARE.
 AMORTITUS. — Idem q. ADMORTITUS.
 AMORUSIA. — Jus earnium elixarum. (Mat. Silv.)
 AMOTIBILIS. — Qui amoveri potest, nec est perpetuus in aliqua dignitate; *amovible, révocable*. (Braet.)
 AMOULERIUM. — Molendinum, ut videtur. « Item N... unum hospitium, unam eostam, seu terram *amolarii* (a. 1357); » id est in qua est molendinum.
 AMOVIBILIS. — Ead. notione.
 AMOVIBILITER. — Ea conditione ut quis amoveri possit a beneficio, loco, dignitate; *de manière à ce qu'on puisse être délogné d'un bénéfice, d'une fonction quelconque*. (*Privil. equit. S. Joan. Hieros.*)
 AMPA. — Amphora; *cruche*.
 AMPARA. — Agger, moles opposita fluctibus; *digue, chaussée*. (A. 1327.)
 AMPARAMENTUM. — Agger, ut AMPARA.
 — Usurpatio, quidquid injusto occupatur, etiam titulo protectionis; *usurpation, empiètement*. (A. 1130.)

AMPARANTIA. — Tutio, protectio; census ob tuitionem clientelamve exsolvendus; *protection et redevance payée pour cette protection*. (A. 1243 et 1271.)
 AMPARARE. — Tueri, protegere. — Invalere, auferre, occupare; quod faciunt qui sibi cuius tutelam ac protectionem susceperunt, tum eam suam faciunt; *s'emparer de quelque chose, empiéter, usurper*. (A. 1135.) — Patronum seu protectorem agnoscere; *reconnaître pour protecteur*. (A. 1198.) — Obvenire, ictum avertere; *parer un coup, le détourner*. (A. 1365.)
 AMPARATIO. — Tutela, protectio; *protection*. (A. 1266.) — Possessio etiam legitima (a. 1221); *possession légitime*.
 AMPARATOR. — Intercessor, ab Hispan. *amparar*, impedire, obstaré. (A. 1158.)
 AMPARENTIA. — Tutela, protectio, ut AMPARANTIA.
 AMPARLARIUS. — Vox ducta a Gall. *amparliens*, quo nomine olim appellabantur advocati; *avocat, procureur*.
 AMPASSEIA. — Passus simplex seu communis minor, scilicet tantum spatii quantum incedentis hominis distenta crura complectuntur; *enjambe*.
 AMPHIBALUS. — Pannus utrinque villosus; proprie autem tunica hispida, villosa; *étouffe de laine dont les deux côtés sont garnis de poils; vêtement fait de cette étoffe*. — Casula, indumentum sacerdotale; *chasuble*.
 AMPHIBOLETICUS. — Ambiguus; *ambibologique*.
 AMPHICIRCUS. — Amphitheatrum; *amphithéâtre*. (Helin.)
 AMPHIPENDULATUS. — Quasi pendulus.
 AMPHISEPIRE. — Pro *circumsepire*.
 AMPHITEOSIS. — Idem q. EMPHTEUSIS.
 AMPHITHEATER. — Doliarius circulus; *cercle de tonneau*.
 AMPHORELLA. — Bulla; *bouteille*. (A. SS.)
 AMPHORUS. — Aquarius, unum e duodecim signis Zodiaci; *le Verseau. Tempus amphori* Januarius est mensis, cujus signum Amphora vel Aquarius.
 AMPHOTEROPLON. — Fœnus nauticum, cum fenerator et commeatus et remeatus periculum suscepit.
 AMPICTUS. — Pro AMPHIPICTUS, id est circumpectus.
 AMPPLARE. — Idem q. APPLARE.
 AMPLASTRUM. — Locus vacuus indefinitæ magnitudinis, domibus ædificandis vel reædificandis idoneus; *emplacement, place vide*; ol. *emplaître, emplastre*.
 AMPLETEATUM. — Idem q. AMPLASTRUM. (*Obit. eccl. Ling.*)
 AMPLERIA. — A Gall. *emplaige*, ut videtur, complementum. « Pro vectura et *ampleria* vini... dati xxv sol. Turon. » (A. 1239.) Vid. IMPLAGIUM.
 AMPLETATIO. — Amplificatio, additamentum. (A. 1361.)
 AMPLETHIA. — Forte plinthis; *plinthe*. (A. 1384.)
 AMPLEXATUS. — Amplexus; *embrassé, étreint*. (Lud. Ast.)

AMPLIANTER. — Magnificæ; *avec magnificence*. (Anast.)
 AMPLIARE. — Impendere; *employer*. (*Ob. S. Nic. Corb.*)
 AMPLIATIO. — Idem q. AMPLETATIO.
 AMPLIATOR. — Qui auget, ampliat. (Lud.)
 AMPLICARE. — Ampliare. « *Amplificare...* cepit Dei cultum et religionis gentem et locum. » (A. SS.)
 AMPLICTUS. — Quidquid ad rem aliquam pertinet, appendices; *dépandances*. (A. 903.)
 AMPLIORARE. — Ampliare, amplio-rem facere; *augmenter, accroître*. (Bald. Nov.)
 AMPLIORATIO. — Ut AMPLECTATIO.
 AMPLIUS VELLE. — Malle; *aimer mieux*. (A. 1214.)
 AMPLUM. — Latitudo. *Amplum* ensis, qua parte latus est; *le plat de l'épée*. (A. 1366.) — Idem videtur ac NOVALE, q. vid.
 AMPLUS. — *Ampla* pectoris, medium pectus; *le milieu de la poitrine*. (Chr. Trio.)
 AMPLUSTRE. — Navis gubernaculum; *gouvernail*.
 AMPNIS. — Pro AMNIS.
 AMPOLLATA. — Urceolus; *burette*. (A. 1367.)
 AMPRISIA. — A Gallico *emprise*, quodvis opus quod aggredimur; *entreprise, toute chose qu'on entreprend*.
 AMPULLA. — Vas amplum quod datur ad altare in quo servatur vinum vel aqua; *burette*. Ampullarum præterea usus fuit ad oleum pro eatechumenis et infirmis, et christina conservandum. *Ampulla ignis agrestis*, forte vasa, quæ colorem papularum referent, quas in morbo qui *ignis silvester* seu *ignis sacer* dicitur, ebullire videmus. (Chr. Sic. episc. Veron.) *Ampulla Remensis*, in qua sacrum chrisma quo ungebantur reges Franco-rum asservabatur; *la Sainte Ampoule*. — *Ampulla*, convicia; *pouilles*, utcum dicunt Galli, *chanter pouilles à quelqu'un*, alicui conviciari. (A. SS., a. 868, etc.)
 AMPULLAGIUM. — Idem q. AMBULACIUM.
 AMPULLATUS. — Inflatus, turgidus; *enflé, ampoulé*.
 AMPULLOSE. — Superbe, ferociter; *orgueilleusement, fièrement*.
 AMPUTARE. — Comprimeré. (Lud.)
 AMPUTATORIUM. — Faleula; *petite faucille, serpe*. (A. 1379.)
 AMSIDULUS. — Idem q. AMPHIBALUS.
 ANTRUSTIO. — Idem q. ANTRUSTIO.
 AMUA. — Pro AMULA.
 AMULA. — Vas vinarium, vas offeritorium; *vase à vin, vase pour les sacrifices*.
 AMULGARE. — In molem struere, acervare, congerere; *mettre en tas*; ol. *amulonner*.
 AMUND. — Liber a tutela vel custodia, sui juris; *émancipé, majeur*.
 AMURATUS. — Idem q. ADMIRALLUS.
 AMUSAETERUS. — Rudis poeseos, vel qui non legit poetas. (Erm.)
 AMUSTIA. — Tunicæ monialibus propriæ species, quæ ad gonia usque pertinge-

bat; unde quidam putant sic dictam, quod ad medium corporis partem tantum excurreret; a Gallico à moitié.

AMUSURARE — Statuere, præfinire: ut ADMENSURARE. (A. 1258.)

AMUTIA. — Idem q. ALMUTIA.

ANABASII. — Veloces nuntii, qui equis curribusque conscensis velociter aliquid perferunt: *expres, estafettes*. (S. Hier.)

ANABATA. — Velum tegendis collo, pectore et humeris. Hoc utuntur in divinis Officiis interdum sacerdotes alique ministri sacri (Kenn.)

ANABOLADIUM. — Amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, quod Græci et Latini sindonem vocabant; *schu de femme*. — Pars vestimenti ecclesiastici; idem q. Amictus, q. Vid.

ANABOLAGIUM. — Idem q. ANABOLADIUM; vestis pontificalis.

ANABOLARIUM. — Ead. notione.

ANACEMETIZARE. — Pro ANATUEMATIZARE.

ANACHORESIS. — Secessio; *retraite, solitude d'eremite*.

ANACHORETA. — Monachus qui in solitudine se recepit; *anachorète, ermite, solitaire*.

ANACHORITA. — Cellula inclusorum; *cellule de reclus*. Vid. INCLUSUS.

ANACHORITARI. — Vitam in solitudine ducere; *vivre dans la solitude, mener la vie d'anachorite*. (A. SS.)

ANACHORIZARE. — Ead. notione ac ANACHORITARI.

ANACLETA. — « Vasa dono argentea *anacleta* pensantia libras 8 (sæc. xi); » f. le-geat, anaglypha, cæolata, sculpta.

ANACLEUS. — Idem q. ANAX.

ANACTEUS. — Idem q. ANAX.

ANAGLISUM. — Pro ANAGLYPHUM, cæolatina.

ANAGLYP. — Idem q. ANAGLYPHUM.

ANAGLYPHA. — Opus anaglyphum; *ouvrage de ciselure*.

ANAGLYPHARIUS. — Cælator, sculptor; cælatius, sculptus; *ciseleur, ciselé*.

ANAGLYPHATUS. — Cælatus, sculptus; *gravé, ciselé*.

ANAGLYPHICUM OPUS. — Ut ANAGLYPHIA.

ANAGLYPHE. — Sculpto opere. (Agnel.)

ANAGNOSTICUM. — Græcis id omne est quod legitur aut recitatur. Unde Gregorius Magnus pro epistola aut quovis scripto vocem hanc usurpat.

ANAGOLAGIUM. — Idem q. ANABOLADIUM.

ANAGRESS. — Dici videtur de accretione bonorum pupilli. (A. 1248.)

ANAGRIPH. — Culpa, delictum, sed potius puellæ stuprum; *faute, et spécialement celle de déshonorer une fille*.

ANAGRYPHUS. — Pro *anaglyphus*, ut ANAGLYPHATUS.

ANALABUS. — Vestis monasticæ species, vulgo *scapulare*. (A. SS.)

ANALOGIÆ. — Imagines, simulacra. (A.

SS.)

ANALOGISTA. — Liber a reddenda ratione. (A. 1345.)

ANALOGIUM. — Pulpitum, legitorium, idem quod *Anno; ambon, jubé*. — Pluteus portatilis aut inferior eujusmodi in templis utitur, ubi Evangelium et Epistolarum libri ponuntur et leguntur. Unde *pulpitum manuale* videtur appellari in veteribus glossis, quod ad manum sit, et manu quo opus est feratur. — Martyrologium seu necrologium; forte quod martyrologium semper in analogio esse soleat, ex quo promuntur quæ ad diei anniversaria seu obitus peragenda sunt. — Edificiolum supra sanctorum corpora constructum.

ANALPHABETUS. — Illiteratus; *sans instruction*.

ANAMELATUS. — Ornatus encausto, vermiculatus; *émaillé*.

ANAPELLUS. — Parvus crater; *petite coupe*.

ANAPESTUS. — *Anapestum* alicui reddere, argumentum adversarii in eum regerere; *retorquer l'argument*.

ANAPHUS. — Palera, crater; *coupe*.

ANAPUS. — Idem q. HANAPUS.

ANARETICUS. — Exquisitus, selectus. (A. SS.)

ANARGYRI. — Dicti a Græc. ἀνάργυροι. SS. Cosmas et Damianus, quod gratis medicinæ artem exercerent.

ANASCOTE. — Vox Hispanica, Gal. *serga d'Ascot*.

ANASTASIFIGUS. — A. Græc. ἀναστασις, resurrectio. (Appellationis causam docet Fleury *Hist. ecclesiastic.*)

ANASTROPHON. — Pro voce Græca ἀνατροπή, inversio, subversio.

ANATA. — Pro ANETA.

ANATHEMA. — Donarium Deo vel sanctis dicatum. Eadem notione vocem ἀνάθημα usurpant Græci, non quidem pro quovis donu diis consecrato, sed pro iis tantum, quæ suspendi aut in excelso ita collocari poterant, ut templis essent ornamento. — Inflicta ab episcopo vel concilio excommunicationis cum execratione et maledicto.

ANATHEMABILIS. — Anathemate feriendus, dignus; *qui mérite l'anathème*.

ANATHEMATIUS. — Eod. sensu.

ANATHEMATIO. — Proprie excommunicationis seu anathematis comminatio; *menace d'excommunication*.

ANATHEMATISATIO. — Anathematis promulgatio; *promulgation d'une sentence d'excommunication*.

ANATHEMATUS. — Anathemate percussus; *frappé d'anathème*.

ANATHIMATUS. — Ead. notione.

ANATICLA. — Cardo, qui in foribus circumvertitur; *gond*.

ANATROPE. — Græca vox. Affectio stomachi cibum non valentis retinere, pronique ad vomitum.

ANAX. — Rex; *roi*. — Vasis species seu potius materia ex qua vasa conficiuntur. (Greg. Tur.)

ANBRA. — Idem q. ANBRUM.

ANCA. — Coxendix; *anche*. — Pro *Acua*, auser femina.

ANCARERIA. — Prædium, ut videtur, quod *Capitale* vocabant. (A. 1170.)

ANCELLARIUS. — Officiarius monasticum; qui præerat cellario, quod *alcama*, Gal. *anche* vocabant, vel ab *anceria*, cupa, sic dictus; *cellier*.

ANCELLA. — Pro ANCILLA.

ANCELLATUS. — *Pannus ancillatus*; sic dictus pannus in quo figuræ *ancas* representantes erant depictæ.

ANCERIA. — Cupa minor; *petite cuve*; ol. *anche*. — Idem q. *garda*, tributum annuum quod a subditis pro tutela et protectione dominis exsolvebatur. Vid. GANO.

ANCERULUS. — Pro ANSERCULUS.

ANCESSOR. — Idem q. ANTECESSOR.

ANCHIA. — Idem q. ANCA.

ANCHALCUM. — Pro AURICHALCUM.

ANCHERIA. — Auction, licitatio; *enchère*.

ANCHERIARI. — Licitari; *enchérir*.

ANCHERIATOR. — Licitator; *enchériseur*.

ANCHILE. — Pro ANCILE, scutum breve et rotundum.

ANCHOLSA. — *Eccrasicholus*, *lycostomus*; *anchois*.

ANCHORA. — Piscis species, *salmo* quibusdam; *ancraul, ancrocul*. — Nota quæ in libris apponebatur.

ANCHORAGIA. — Tributum pro facultate figendi in portu anchoram concessum; *droit d'ancrage*.

ANCHORAGIO. — Ead. notione.

ANCHORAGIUM. — Ead. notione.

ANCHORARE. — Anchoras figere, ligare, firmare; *jeter l'ancre, ancrer*.

ANCHORATICUM. — Idem q. ANCHORAGIA.

ANCHORISARE. — Ut ANCHORARE.

ANCIA. — Annulus seu uncinus ferreus quo pontes et naviculis factas illigant. (A. 1245.)

ANCIANI. — Primores quarundam urbium, præsertim Italia patrii, nobiles; *les nobles dans quelques villes*. — Sic etiam seniores suos, sæpeque sectæ magistros et presbyteros appellabant Albigenes; *nom donné par les Albigeois à leurs prêtres et à leurs principaux partisans*.

ANCIANUS. — Vetus; *ancien, vieu*.

ANCIDA. — Homicidium, seu homicidii cognitio, ab Ital. *ancidere*, occidere. (A. 1354.)

ANCILLA. — Mulier serva; *famme serve*. *Ancilla regia*, quæ ad regem aut ed Ecclesiam pertinet. (*Lex Rip.*) *Ancilla palatii* (*Lex Luitp.*), *geneciaria* (*Lex Alem.*) id est ex muliebri famulatu. *Ancilla vestiarie*, ea forte quæ libera erat, sed stipendio famulatum impendebat, præterquam rei vestiarie vel vestibus conficiendis. (*Lex Alem.*) *Ancilla gentilis*, opponitur *ancilla Dei* quibusdam titulis, aliis vero *ancilla Romanæ*; ubi colligitur gentilem ancillam eam esse quæ origine barbarâ erat. *Ancilla pensilis*, quæ ad pensum et fusum famulabatur. (*Lex Long.*)

Ancilla Dei, monachæ, devotæ, uti monachi *servi Dei* appellabantur.

ANCELLARE. — Subjicere, vectigalem facere. (S. Bern.)

ANCELLARI. — Acquirere, comparare; *acheter, acquérir*. (W. Malm.) — Aliquando mendose pro *anullari*. (*Ch. an.* 1255.)

ANCELLATIO. — Ancillarum servitus. (A. 1124.)

ANCELLATIUM. — Servitus. De injusta laicorum in ecclesias dominatione dicitur. « Ecclesiæ quæ diu in episcopatu meo in *ancillatio* exstiterant, a manu laicali retraherentur. » (A. 1154.)

ANCELLATURA. — Servitium. (A. SS. Ben.)

ANCINGA. — Idem q. ANDECINGA.

ANCINIA. — Ead. notione.

ANCINUS. — Pro UENUS seu UNCUS.

ANCIPITER. — Pro *accipiter*.

ANCIS. — Ansa; *anse*.

ANCLADA. — Ager esse videtur, seu agri pars quedam. « Apud Ydrag dedi *ancladam* quandam, quæ attingit a cruce usque ad Baisam. » (*Chartul. Eccl. Auxil.*)

ANCLENA. — Instrumentum ferreum, forte incus; *enclume*.

ANCLUA. — Eperlanus, piscis species; *éperlan*.

ANCOBOLADIUM. — Amictus sacer. « Induunt semetipsos diaconus vel clerici albis cum *anoboladiis*. » (*Missale Mozarabicum*.)

ANCOLA. — Pro ANCHORA.

ANCONA. — Imago, ut *Icone*.

ANCORAGIUM. — Idem q. ANCHORASCIUM.

ANCTUS. — Cruciatius, a verbo *angere*. (*Script. rer. Fr.*)

ANCYBA. — Succuba. (Isid.)

ANDAMENTUM. — Tributum pro transitu; *péage*. (A. 1211.)

ANDAMIUS. — Ambulacrum; *chemin pratiqué sur le haut d'un mur, d'une fortification*. (A. 1035.)

ANDASIUM. — Fulmentum focarium; *landier*.

ANDATA. — Incursio, militaris expeditio; *expédition militaire*. (A. 1296.)

ANDECINGA. — Modus agri; *certaine quantité de terres arables contenant plusieurs perches*.

ANDEDUS. — Instrumentum ferreum supra quod opponuntur ligna in igne; *chenet*.

ANDELA. — Idem q. ANORNA.

ANDELANC. — Idem q. ANDELANGUS.

ANDELANGUS. — Vox quæ sæpius in veteribus traditionum chartis, hac fere semper formula occurrit: per festucam atque per *andelangum* tradere, donare; sed incertum est quid proprie sit *andelangus*.

ANDELLUS. — Tantum spatii quantum quis divaricatis cruribus dimetiatur. Gall. *vel. anduin, andeuin*.

ANDENA. — Ead. notione ac ANORUS et ANDELLUS.

ANDERIA. — Idem q. ANDEDUS.

ANDERIUS. — Idem q. ANDEDUS; ol. *andier*.

ANDETUS. — Via, aditus, platea, quadriuium. (A. 1023.)

ANDICTUS. — Ead. notione.

ANDIGARE. — Dicitur de eo qui, morbo non laborans, de rebus suis disponit, testatur: *disposer de ses biens en santé.*

ANDOCMITUS. — Is qui, apud Francos, comitem vel summum magistratum adibat, eique suggerebat se habere *actam*, vel meditari vindictam adversus aliquem, invitareque illum ut hunc apprehendat, vel captis pignoribus coerceat.

ANDRA. — Ead. notione ac ANDRON.

ANDRENA. — Locus publicus et opertus undequaque inclusus. (A. 1308.)

ANDRENN. — Auditorium, tribunal; quia in loca publica sedebant iudices. Legunt nonnulli *andrennam* pro *audientiam*. (A. 1320.)

ANDROMATICA. — Vestis genus, forte sic dicta, quod ex panno villosa facta.

ANDROMEDA. — Vestis de pellibus oaium, arietum, a Græc. *ἀνδρος*, quod est Lat. *aries*.

ANDRONA. — Locus publicus, ubi viri invicem confabulabantur, viarum concursus, angiportus, spatium inter duas domos; locus domicilii ubi multi viri habitant; *lieu de réunion; allée, passage, ruelle entre deux maisons; appartement des hommes.* — Ea pars currus operta in qua qui vehuntur sedent; *place des voyageurs dans une voiture.* — Apud scriptores Ital., murus et atrium; *muraille et cour.*

ANDROPOLIS. — Cœmeterium; *cimetière.*

ANDRA. — Idem q. ENDURA.

ANEBOLADIUM. — Idem q. ANABOLADIUM.

ANECIUS. — Primogenitus; *aîné.*

ANECLOGISTUS. — Liber a reddenda ratione. (Cod. Th.)

ANEGARE. — Submergere, demergi; *noyer.*

ANFLACIUS. — Cultellus brevior, sica; *poignard, stylet.*

ANELERE. — Pro ANHELARE.

ANEMELATUS. — Idem q. ANAMELATUS.

ANETA. — Avas femina; *cane; ol. anete, anute, anede, aurette.*

ANFIBOLUS. — Idem q. AMPHIBALLUS.

ANFOURS. — Genus monetæ, idem q. ANFUI.

ANFRACTA. — Effractura; *fracture.*

ANFRACTIVUM. — Defectus in solvendo debitum. (A. 1392.)

ANFRACTUS. — Alveus, ramus. (A. 1188.)

— Expensum. Vid. FRACTUS. (A. 1488.) — Implicatio. « Philippus equitans... *anfractibus* cuiusdam porci infra quatuor pedes sui equi tumultuantis ad terram quatuor prosternitur. »

ANFURUS. — Monetæ species, eadem q. ANFUSINUS.

ANFUSINUS. — Moneta regum Hispaniæ; *alphonisine.*

ANGAGIARE. — Pignerari, pro pignore tradere; *engager.*

ANGARALIS. — Qui angariis seu corvatis

obnoxius est; *astreint aux corvées.* Vid. ANGARIA.

ANGARARIUS. — Angariis et operis obnoxius; *astreint à l'angarie.*

ANGAREA. — Præstatio jumentorum vel plaustrorum; *prestation des bêtes de somme ou des engins de transport.*

ANGARENUS. Idem q. ANGARARIUS.

ANGARIA. — Præstatio jumentorum, plaustrorum vel naviorum; *corvée des transports à dos de mulet, avec des voitures ou avec des bateaux.* (Pass.) — Quodvis onus agris aut personis impositum; *toute charge, tout impôt qui pèse sur les personnes ou sur les propriétés.* (Id.) — Veredorum statio, in quam divertunt cursores publici, ibique equos mutant; *relai de poste.* — Quolibet vexatio, injuria, animi anxietas; *peine, inquiétude, tourment de l'esprit.* (S. B.) — Equestris sella vel canis, quam graviorum criminum rei gestare cogebantur. Vid. SELLA et CANIS. — *Angaria;* Quatuor Tempora, seu tridua illa jejunia, quæ singulis annis quater celebrantur; *les Quatre-Temps, le jeûne des Quatre-Temps.* (Pass.)

ANGARIAEILIS. — Anxifer, perniciosus. (A. 1267.)

ANGARIAIA. — Pro ANGARIA.

ANGARIALIS. — Corvæ seu angariis obnoxius; *astreint aux corvées.* — Ad *angariam* pertinens; *relatif à la corvée des transports.* *Angaria publica;* facultas accordée d'user de la corvée des transports pour son service.

ANGARIANUS. — Eod. sensu q. ANGARIAIUS.

ANGARIARE. — Compellere, injuste regere; *faire violence, forcer.* — Deferre, carro vel equo vehere ex debite præstationis servitio; *voiturer, transporter, faire la corvée des transports.* (A. 768.)

ANGARIATIO. — Difficultas, negotium. (Conc. Pis. a. 1409.)

ANGARIUM. — Locus ubi sufferrantur equi; *lieu couvert où l'on ferre les chevaux.*

ANGARIUS. — Pedellus, compulsor, exactor. — Eod. sensu q. ANGARARIUS. (A. 1215.)

ANGARIZARE. — Compellere, injuste exigere, vel *angariam* facere; ut ANGARIARE.

ANGELICUS. — *Angelica vestis*, habitus monachicus, sic dictus quod monachi dicantur *angeli* a Patribus, eorumque vita *angelica*, deinde quod vivunt *angelice* et sint in carne sine carne, ut ait S. Hieronymus.

ANGELOTUS. — Diminutiv. ab angelus. — Monetæ species; *angelot.*

ANGELULUS. — Ut ANGELOTUS.

ANGELUS. — Vexillum præcipuum apud imperatores Occidentis, quod S. Michaelis effigie insigniretur. (Wittik.) — Titulus quo Summi Pontifices, alique episcopi compellari solebant. — Nummus aureus Francicus; *ange, angle.* — Piscis genus; *ange, squal.* — Angelus etiam vocabatur *Salutatio angelica*, quæ matutina luce, meridiana et vespertina ad campanæ pulsum recitatur.

ANGENS. — Anxius; *inquiet, chagrin.*

ANGERIUS. — Vectigalium exactor, quia

angit sic dictus; *receveur d'impôts, collecteur.* (A. 1215.)

ANGETUM. — *Palatii* aut aggeris terre species videtur quæ ager a transeuntibus defenditur; sic dictum quod viam coarctet. (St. Gen.)

ANGHIO. — Anthrax, bubo; *charbon, ulcère, rougeur.* (A. SS.)

ANGILDUM. — Simplex *gildum* aut *weregildum*, seu simplex valor hominis aut alius rei, compensatio pro simplici rei vel hominis æstimatione; *valeur d'une chose ou d'un homme. Twiggildum, double compensation de sa valeur; Triggildum, triple.*

ANGISTRUM. — Hamus; *hameçon.* (Ug.) — Instrumentum chirurgorum. (Isid.)

ANGILARE. — Angulus sive exterior, sive interior; *coin, angle.* (A. 1357.)

ANGLARIUM. — Ead. notione.

ANGLICANUS. — *Anglicanum opus*, quidam pannus accipietis, apud Anglos effectus ad vestium ecclesiasticarum usum; *sorte de broderie anglaise pour les vêtements sacrés.*

ANGLICUS. — Monetæ species; *ange.*

ANGLUM. — Pro angulus.

ANGLUS. — Pro angulus.

ANGO. — Hasta qua Franci utebantur; *hargon, arme des anciens Francs.*

ANGOISSOLI. — Publicorum usurarium societas. (A. 1353.)

ANGOVINI. — Pro *Andegavensis moneta; Angvins.*

ANGRÆ. — Intervals arborum, convalles. (Isid.)

ANGROMAGUS. — Idem q. ANCHROMAGUS.

ANGUEN. — Anthrax, pestilens inguinis bubo; *charbon, bubon.*

ANGUERIUS. — Angulus. (A. 1386.)

ANGUILLA. — *Anguillarum positio*, jus pœuendi in flumine quicquid ad capiendas anguillas necessarium est; *droit d'établir dans une rivière tout engin propre à la pêche des anguilles.* (A. 1224.)

ANGUILLARIS. — Locus fluminis ubi capiuntur aut habitant anguillæ; *lieu propre à prendre des anguilles et droit d'y pêcher; ol. anguillère.*

ANGUILLARUM. — Eod. sensu ac ANGUILLARIS. — Præstatio anguillarum domino debitum; *redevance payée par les pêcheurs d'anguilles au seigneur sur les terres duquel ils exercent leur métier.*

ANGUINA. — Funis; *edble, corde.* (Script. Norm.)

ANGUINALIA. — Bubo; ut ANGUEN.

ANGUIROMAGUS. — Idem q. ANCHROMAGUS.

ANGUIS. — Draconis effigies in vexillis delineata. Vid. DRACO.

ANGULA. — Territorium quoddam bailliæ seu districtus Senonensis. — *Angula terræ*, pro *angulus terræ*; *coin de terre.* — Supplicator Carpentarius esse modum agri quem Galli *anglée* appellaverunt.

ANGULARIS. — Colatorium, quod vulgo *chasse* vocant Galli, quia in angularem formam desinit.

ANGULATA. — Ead. notione q. ANGULA. (A. 1263.)

ANGULOSUS. — Subdolis, tortuosi ingenii, vafer; *fourbe, trompeur, cauteleux.*

ANGULUM. — Ambitus; *enceinte.* (A. 1211.)

ANGUORA. — Idem q. ANGARIA.

ANGURIA. — Idem q. ANGARIA.

ANGUSTIARI. — Pro *angi*, angore, molestia affici; *être en proie à la tristesse, au chagrin.* (A. SS.)

ANGUSTICUS. — Angustus. (A. 900.)

ANGUSTIOSE. — Difficulus, cum angore. (Mat. Par.)

ANGUSTIOSUS. — Molestus. (A. SS.)

ANHELA. — Halitus, anhelitus; *halène.*

ANHELABUNDUS. — Anhelans; *haletant, hors d'haleine.* (Conc. Hisp.)

ANHELERIUS. — Annulorum faber; *fabricant d'anneaux.*

ANHELTARE. — Anhelare, spirare; *respirer.*

ANHELLUS. — Agnellus, agnus; *agneau, agnel.*

ANHINA. — Pelles agninæ; *peaux d'agneaux.*

ANICELLUS. — Annulus; *anneau.*

ANILAF. — Apud vet. Francos undecim.

ANIMA. — Homo. « In nave 276 *animæ* fuere, » (Ord. Vit.) — Vita. « Contra *animam* nostram cogitaverunt et consiliaverunt. » (Reg. Pet. Diac.) — *Animæ* vocabatur dies commemorationis defunctorum, 2 Novembris; *le jour des âmes.*

ANIMÆQUIOR. — Idem quod ANIMÆQUUS.

ANIMÆQUUS. — Longanimis, patiens animo; *patient, qui a de la longanimité.*

ANIMAL. — Equus aut jumentum. (Cod. Th.) — *Animal rossatum*, equus minor vel molus. *Animal de hoste*, mulus. (A. 1298.) *Animal ad clausum pedem*, quod non habet divisam ungulam. — *Animalia*, pecora majora; *bêtes à cornes, gros bétail, animaux.* *Animalia aratoria*, animalia de labore; quæ agricultura inserviunt. *Animalia de carroih*, quæ currum trahunt. *Animalia sejouri*, otiosa, quæ in equi morantur. *Animalia minuta*, pecudes; *menu bétail.* *Animalia otiosa*, quæ agricultura non inserviunt, ut sunt oves, sues, volatilia, etc.

ANIMALIS. — Spiritualis, sive animam spectans. (Rath. episc. Ver.) — Sensu opposito, animales et lutei Origenistis dicti sunt reliqui omnes, qui sacris eorum initiati non erant. — *Animalis archidiaconus*, sic dictus quia ad ejus officium potissimum pertinet ea quæ corporis sunt procurare nisi mendum sit pro *annualis*. (A. 1132.)

ANIMARE. — Incendere, hortari, concitare in aliquem, animos dare; *animer, irriter, exciter.*

ANIMATICUM. — Animale, ad animam pertinens. (Zab.)

ANIMATOR. — Promptior, alacrior. (A. 1344.)

ANIMATOR. — Forte colonus aut servus, seu animal (A. 993.) — Optimus pictor. (Glos. antiq.)

ANIMETTA. — Pulla quæ calicem tegit

quod quasi anima in corporali plicato includatur et conservetur.

ANIMO (EX).— Memoriter; *de mémoire, par cœur*.

ANIMOLA.— Anima; *dme, petite dme*.

ANIS.— « Si omnes secundum legem domini... uxores legitime sortitas habent, non uxores ab aliis dimissas, non Deo sacratas, non *anes*. » (Ghaerb. ep. Leod.)

ANIXUS.— Pro ANNEXUS.

ANKERAGIUM.— Idem q. ANCHORAGIUM.

ANLAGO.— Idem q. ANDELANGUS.

ANNAAL.— Pro ANIMAL.

ANNACIA.— Decima agnorum, vel praestatio ex agnis, aut minuta decima; *dime des agneaux, redevance pour les troupeaux d'agneaux, menue dime*.

ANNACIUM.— Eod. sensu.

ANNALE.— Anniversarium, scilicet dies qui pro mortuis celebratur singulis annis. Sumitur etiam pro Missis quae celebrantur per anni spatium pro defunctis. — Annuus mercatus. « Rex restituit... medietatem *annalis*, quod est in festivitate Sancti Benigni; » id est, restituit medietatem jurium anni mercati quod est, etc. — Reditus unius anni, scilicet primi a vacatione alicujus ecclesiae parochialis; *annates, de port*. — Quod pro defuncto singulis annis aut saltem per unum annum datur vel conventui, vel pauperibus. (A. 1385.) — *Annale feudum*, id est perpetuum. *Vid. FEUDUM*.

ANNALES.— Census anni species; *redevance, impôt*. (A. 1236.) — *Annales baculi*, baculi in quibus fastos suos scribebant Dani.

ANNALIA.— Acta publica per annos digesta; *annales historiques, chroniques*. — *Annalium jura*, munera annuatim donari soluta? strenae? (*Hist. Delph.*)

ANNALIS.— Missae quae celebrantur per anni spatium pro defunctis.

ANNARIUS.— *Annarii canones* dicebantur ii quibus ab episcopis permittebatur alicui ut ad dignitatem promoveretur, licet etiam ad hanc obtinendam requisitam non haberet.

ANNATA.— Idem q. ANETA.— Reditus unius anni ab eo qui recens in demortui episcopi, aut abbatis, locum succedit. Summo Pontifici exsolvi solitus; *première année des revenus d'un bénéfice que payait au Souverain Pontife, à son entrée en jouissance, le nouveau titulaire de ce bénéfice*. — Reditus unius anni vel semestris, praebendae canonici defuncti fabricae ecclesiae assignari solite in quibusdam ecclesiis; *revenu d'une année ou seulement d'un semestre que dans certaines localités, les nouveaux chanoines payaient à la fabrique de l'église*. (*Conc. Hisp.*) — Subsidiium a Clemente VI Papa bonis ecclesiasticis impositum et tribus annis exactum; sic dictum quod erat reditus unius anni; *taxe établie par Clément VI sur les biens de l'Eglise; elle était équivalente au revenu d'un an*. — Minuta servitia quae, praeter annatam seu reditum unius anni, ab eodem succedente solvebantur; *menues prestations qui s'acquittent en sus des annates*. (A. 1472.)

— Subsidiium pecuniarium singulis annis a confederato praestatum; *cotisation annuelle des membres d'une association*. — Annus, alicujus officii annua functio; tempus quo quis in tirocinio est; *année, année d'exercice, année d'apprentissage*. — Vas vinarium statutae capacitatis; *vide q. VIN. F. pro AMATA*. (A. 1381.) — Idem q. ANETA.

ANNATIA.— Idem q. ANNACIA.

ANNATUS.— Primogenitus; *ainé*. (A. 1254.) — Annulatus, compeditus; *garni d'un anneau, enchaîné*. (*Vel. Gl.*) — *Annatae oves*, id est unius anni; *agneaux d'un an*.

ANNELATUS.— Pro ANELATUS.

ANNETUM.— Reditus unius anni. (*Lud.*)

ANNEXA.— Jus in tabulas publicas referendi, quo in bullas aliquae Romanae curiae rescripta gaudebat parlamentum provinciale; *droit d'annexe*. Pro litteris quibus executio judiciaria permittitur non raro etiam occurrit. — *Annexa ecclesia*, ea dicitur quae alteri adjungitur in subsidium; *annexe*.

ANNEXARE.— Adnectere, adjungere; *annexer*.

ANNEXATIO.— Junctio; *annexion, réunion*.

ANNICHILARE.— Ad nihilum redigere; *annihiler, réduire à rien*.

ANNICIUM.— Idem q. ANNACIUM.

ANNICULATUS.— Aetas unius anni; *qui a un an*.

ANNICULUS.— Agnus aut ovis unius anni; *agneau d'un an*.

ANNILIS.— Annuus, annalis; *annuel*.

ANNIMISSARIUS.— Presbyter qui per annum integrum quotidie Missam celebrat pro defunctis. (*Mart.*)

ANNIVERSALIS.— UI ANNIVERSARIUM.

ANNIVERSARIA.— (Subst. femin.) UI ANNIVERSARIUM.

ANNIVERSARIUM.— Dies annuus quo officium defunctorum pro aliquo defuncto peragitur, ipso obitus die. — Officium Missarum quod omni die pro defunctis peragitur; quodlibet officium pro defunctis quocunque tempore peractum; liber in quo officium defunctorum continetur. — Mensa anniversarium. — Dies obitus anniversarium quo festum alicujus sancti celebratur. — Annua praestatio, quotannis solvenda. — Distributio ex anniversarii fundatione clericis facienda. — *Anniversarium abbas, episcopi*, etc., sumitur pro die creationis et consecrationis singulis annis redeunte. — « Et pervenit domum suam in Wosegrad, in anniversario sui recessus. » (*Thwroc.*) id est anno post recessum elapsu.

ANNIVERSITAS.— Ead. notione ac ANNIVERSARIUM.

ANNOALIS.— Pro NOVENDIALIS, pro ANNUALE.

ANNODARE.— Annodare excommunicationis vinculo, excommunicationis sententiam in aliquem ferre; *porter une sentence d'excommunication contre quelqu'un*.

ANNOGIUS.— Agnus unius anni; *agneau d'un an*; ol. *anoux, anoujhe, anilous*.

ANNOJIS.— Eod. sensu.

ANNOA.— Interdum sumitur 1° pro frum-

mentum; 2° pro triticum simul et secale; 3° pro frumentum hordeo admistum; *froment, froment et seigle mêlés, mélange de froment et d'orge*. — *Annonaviva*, quae nondum molita est; *grain qui n'est pas moulu*. (*Irin.*) *Annona viridis*, seges; *blé sur pied*. (*Mart.*) *Annona tultia*, censualis, quae in censum praestatur; *grain donné en redevance*. (*Hisp. Welp.*) *Annona mista*, frumentum secali admistum; *blé mêlé*. (*Tab. S. Remig. Rem.*) *Annona missalis*, quae quotannis messis tempore rectoribus ecclesiarum solvitur; *dime qui se payait aux curés à la moisson*. — Censu annuus frumento secali alicui grano solvendus; *cens, rente annuelle à payer en grains*. (A. 1274.) — *Panis*; *le pain*. (*Lex. Long.*) Quidquid ad victum est necessarium; *provisions de bouche, viures*; hinc *annonæ civicae*, quae civibus Constantinopoli domos ædificanti; *militares*, quae militibus; *palatinae*, quae officialibus palatii; *temporum*, quae Ecclesiae ministris, non in frumento solum, sed et in carne, vino, oleo, cæterisque rebus ad victum necessariis consistebant. (*Cod. Th.*) *Annona monachi*, cibaria, obsonium monacho ministratum. (*Ann. Bened.*) *Annona porcorum*, esca, glans. (*Sug.*)

ANNONAGIUM.— Tributum ex annona; *impôt sur le blé*.

ANNONARI.— Annona cibari, ali, annonam percipere. (*P. Diac.*, etc.)

ANNONARIA.— Locum ubi venditur annona; *marché ou blé, halles*.

ANNONARIUM.— Granarium, locus ubi reponuntur annona; *grenier*.

ANNONARIUS.— Magistratus qui apud Wisigothos, militibus annonam exhibebant. (*Leg. Wisig.*)

ANNONARIUS.— *Annonaria area*, in qua frumentum excutitur; *aire*. — *Annonaria praepositura* in monasteriis; huic praefectus erat monachus cui vel annona colligenda, et in monachorum victum eroganda cura demandata erat, vel certe panis distribuendi.

ANNONATICUM.— Tributum ex venditione frumenti vel annona perceptum. — Idem q. ANNONAGIUM. (A. 1138.)

ANNOSIOR.— Diuturnior. (*Conc. Hisp.*)

ANNOSITAS.— Multorum annorum series; *longue suite d'années, âge avancé*.

ANNOTA.— Praestatio annua; *prestation annuelle*. (A. 1336.)

ANNOTAMENTUM.— Idem q. nota vel annotatio. (A. SS.)

ANNOTARE.— Vox jurisconsultis Gallicis nota (*annoter*), designare addicta mancipata domino superiori bona.

ANNOTATIO.— Sessio. « Septima annotatio Carthaginensis synodi habita est sub Honorio Augusto, etc. » (*Ch. Reich.*) — *Annotatio regulae*, descriptio nominis defuncti, dies obitus, accepti etiam beneficii, in line regum, scilicet in necrologio ei adjuncto. (*Bern. mon.*) *Annotatio nominis*, modus subscribendi chartas cum subscribentis nomen compendio annotabatur. (*N. T. De din*) *Annotationes bonorum*, forte recensio bonorum alicui oneri vel multae obnoxiorum. (*Mart.*)

ANNOTICUS.— Pro ANNICULUS.

ANNOTINUS.— Annuus, anniversarius; *annuel, qui revient chaque année*.

ANNOVALE.— Anniversarium, ut ANNUALE.

ANNUA.— Anniversarium, ut ANNUALE. (*Cod. ob eccl. Anic.*) — Expletio anni. (*Vel. Gl.*) — Vas vinarium, pro AMA. (A. 1335.)

ANNUALARIUS.— Officialis monasticus cuius munia ignoratur. Monachus furto cui *annuatium* peragendorum cura demandata erat, vel certa erogandorum in *annuatibus* distribuendi facultas; *annualier*. *Vid. EXEQUIARIUS*.

ANNUALE.— Anniversarium, officium ecclesiasticum quod pro defuncto aliquo, die ejus recurrente in Ecclesia quotannis celebratur. — Missae pro defuncto quotidie per annum a sacerdote celebrandae. — Item quidquid illi eandem occasione offertur. — Quodlibet solemne festum quotannis recurrent. — Idem quod ANNATA, reditus annuus praebendae canonici defuncti.

ANNUALITER.— Singulis annis; *chaque année*.

ANNUARIUM.— Idem q. ANNIVERSARIUM. (A. 1483.)

ANNUATA.— Annuus reditus, pensio annua; *revenu annuel, paiement annuel*.

ANNUATE.— Adirntanter, vel quasi annuos. (A. SS.)

ANNUATIM.— Ead. notione.

ANNUITAS.— Annuus reditus, pensio alicui, vel in perpetuum, vel ad tempus praestitutum, concessa, cujus solutione liberum tenementum non oneratur. (*Mon. Angl.*)

ANNUITIO.— Concessio, licentia; *autorisation*.

ANNULARE.— Pro nihilo habere, vel rem ita rescindere, ut nulla deinceps habeatur, quo sensu vocem *annuler* passim usurpant Galli.

ANNULUS.— *Annulus aureus*, quem tradere et a servitute liberare idem erat. Qui eminebantur annulis aureis, ii censebantur ingenui; *donner l'anneau d'or, affranchir*. *Annulus piscatoris*, sigillum quo Summus Pontifex brevia obsignatur. Sic dicitur quod ille S. Petrus, qui piscator erat, primus usus fuisse a vulgo existitur; at revera quod ejusdem divi Piscatoris imaginem insculptam habeat. *Annulus palatii*; apud Leodienses hic vocabatur curia seu jurisdictio episcopalis, adeo ut provocare ad *annulum palatii* idem erat atque appellare ad episcopum. Annulus palatii sepius idem est ac *annulus regius* quo reges utebantur ad subsignanda diplomata. *Annulum transmittere*, annulo missio aliquem accessere.

ANNUNTIATA.— Annuntiationis imago. (A. 1389.)

ANNUNTIATIO DOMINI.— Nativitas scilicet ejusdem, quae in lectione Martyrologii fit ritu solemni. (*St. Prem.*)

ANNUNTIATORIUM.— Ambo, pulpitum, quia inde populo quae annuntianda erant promulgabantur, nisi fuerit imago Annuntiationem exhibens. (A. 1341.)

ANNUNTIUM.— Nuntium, quod annuntia-

tur « Irridebant prophetarum annuntia, fas omne calcabant. (S. Amb.)

ANNUS. — Variam anni rationem etiam post Christum natum apud varias gentes fuisse inter omnes constat. Pro angustis Glossarii manualis limitibus sequentia tantummodo addere visum est. — *Annus futalis*, intra cuius cursum causæ appellationum apud iudices instruendæ et terminandæ sunt. *Annus gratiæ*; sic dicebatur in quibusdam ecclesiis annus ab obitu alicujus canonici, cujus fructus vel ab aliis canonicis retinebantur, vel ad utilitatem ecclesiæ impendebantur in damnum successoris; *c'était une année d'avance prise par un chanoine, en sorte que le revenu se trouvait dépensé pour l'année de la vacance de la prébende.* *Annus lunæ*, mensis. *Annus magnus*, annus qui planetis omnibus ad sua loca creationis reversis completur. *Annus mundanus* annorum quindecim millium revolutio. *Annus natalicus*, qui a Nativitate computatur. *Annus nubilus*, annus quo quis nubere potest, vel a tutela liber est. *Annus par et impar*, annus qui numero pari vel impari constat (quod Latine diceretur *alternis annis*). *Annus pragensium* seu *pragerius*, annus 1440, quo Ludovicus dalmphinus a patre rege (Carolo septimo) defecit. *Annus viduitatis*, annus quo viduæ ad secundas convolare nuptias non licet. *Annus usualis*, *legitimus* vel *emergens*: Judæi medio ævo distinguebant tres annos: *usualis*, qui a Januario incipiebat, et hunc Christianis communem habebant in contractibus et negotiis agendis; *legitimus*, qui a mense Aprili incipiebat; *emergens*, quem in memoriam liberationis suæ computabant ab exitu Egypti. *Annus et dies*, pro anno completo; *an et jour*, *les premières années*. *Anni subditi*, anni subsequentes; *années suivantes*.

ANODYNUS. — Leniens dolorem; *remède calmant, anodin.*

ANOLOGISTA. — Idem q. **ANALOGISTA.**

ANOLOGIUM. — Pulpitum supra quod legitur. — Sepulcrum cui additur tumba quæ quatuor columnis sustentur; ut **ANALOGIUM.**

ANOLUS. — Pro **ANULUS.**

ANOMONIANI. — Hæretici, sic dicti a Græc. *ἀνομος* lex, et *ἀ* privat., *viventes sine lege.*

ANONALIA. — Ut **ANONAGIUM.**

ANORMALIS. — *Anorma* seu regula alienus; *contre la règle, anormal.* (A. 1420.)

ANORMALUS. — Ead. notione.

ANORMATUS. — Pro *anormis*, sine norma, sine lege; *sans règle, anormal.*

ANOVARE. — A priori dominio absolute, liberum declarare; *renoncer à ses droits sur une chose.* (A. 1310.)

ANQUA. — Coxendix; *anche.* (A. 1400.)

ANQUISITIO. — Inquisitio judiciaria, et ea quidem quæ per tormenta exigitur; *interrogatoire accompagné de la torture.*

ANSAPRENUS. — Capulus; *poignée.*

ANSARIUM. — Cutillos sutoris; *tranchet.* — Vectigalis species; *sorte d'impôt*

ANSERES PATELLÆ. — Idem forte ac *patellæ ansatæ.*

ANSERIA. — Anser vel anserum grex. (Ch. Lud. IX.)

ANSERULUS. — *Anserulorum* corvata, anserum præstatio; *droit seigneurial sur les oies des vassaux.* (A. 1319.)

ANSISIA. — Tributum, pro **ASSISIA.** (A. 1295.)

ANSO. — Annuli species, forte quo pessulus continetur. (A. 1433.)

ANTAPOCHA. — Arcana syngrapha apochæ vim elevans: *contre-lettre.*

ANTARA. — Rebellis; *rebelles.*

ANTARSA. — Eod. sensu.

ANTARTES. — Eod. sensu.

ANTARTICES. — Eod. sensu.

ANTEAMBULO. — Præcursor; *qui marche devant, précurseur.*

ANTEBIBLIUM. — Pro **ANTIBIBLIUM.**

ANTEBRACCHIA. — Brachiale, armatura qua hærti teguntur; *avant-bras.*

ANTEBULLATUS. — *Antebullatæ chlamydes*, quæ in anteriori parte bullis seu ornamentis quibusdam orbiculatis erant instructæ.

ANTECAPITULUM. — Ea pars claustræ quæ est ante capitulum in monasteriis.

ANTECINERIALIS. — *Antecineriales feriæ*, quæ præcedunt diem Cinerum seu initium Quadragesimæ. (Rain. Lud.)

ANTECLUSORIUM. — Domus ubi degebant inclusi. *Vid. INCLUSUS.*

ANTECURSOR. — Ut **ANTEAMBULO.** (Vel. Gl.)

ANTECUSTODIA. — Prima acies; *avant-garde.*

ANTEDIALIS. — Antelucanus; *diem antevertens.* (G. Ch.)

ANTE DIE. — Pridie; *la veille.*

ANTEDIVINUS. Gentilis, profanus (ab ævi et divinus, oppositus divino).

ANTE-ESSE. — Tueri, tutum præstare; *garantir.* (A. 1198.)

ANTE ET RETRO. — Forma corporis incliuidi apud monachos usitata. « Ut novitius regulariter sciat inclinare; scilicet non dorso arcuato ut quibusdam negligentibus est familiare, sed ita ut dorsum sit submissius quam lumbi, et caput submissius quam dorsum... quando intramus chorum... vel inde recedimus cum ante et retro similiter inclinamus. » (Spicileg. mss. Fontanell.)

« Circuitus ante et retro providentiam et sollicitudinem significat. » (Ibid.) « Quam inclinationem nos per ipsum ante et retro appellamus, quia incipit contra Orientem et finit contra Occidentem. » (Ordo Cluniacens.)

ANTEFATUS. — Præfatus; *précité, déjà dit.*

ANTEFENESTRA. — Prima fenestra, ubi venales exponuntur merces levioris momenti.

ANTEGARDA. — Prima acies; *avant-garde.*

Antegardam facere et retrogardam in exercitu regis, senescalli Franciæ officium fuisse

tradit quidam scriptor, qui *protutelam* et *retutelam* appellat.

ANTEGARDIA. — Ead. notione.

ANTEHEBDOMADARIUM. — Liber ad usum hebdomadarii, quem idcirco ante se habere debet. (A. 1407.)

ANTEHORTARE. — Idem q. **ANTEORTARE.**

ANTEJURAMENTUM. — *Vid. JURAMENTUM.*

ANTELA. — Equi pectorale. (Isid.)

ATELATARE. — Proponere, antepone-re. (Vel. Gl.)

ATELATIO. — Prærogativa; *prérogative.* (G. Chr.)

ATELUCANUM. — Crepusculum; *le crépuscule.* (J. de J.)

ATELUCCARE. — Anto lucem surgere; *se lever avant le jour.* (Vel. Gl.)

ATELUCULUM. — Idem q. **ATELUCA-NUM.** (Lud.)

ATEMA. — *Antema corrocii*; pars superior *carrocii*, seu currus in quo præcipuum exercitus vexillum imponebatur.

ATEMALUM. — Præteritum malum. (Isid.)

ATEMANICA. — Pars vestis quæ ante *manicas* induitur; *avant-manches.*

ATEMENSES. — Apud Græcos dicti qui ad sacram mensam recipiebantur et ad communionem Eucharistiæ.

ATENAGIUM. — Primogeniti jus, idem q. **AINSCIA.**

ATENATIO. — Cujus vi secundo geniti, qui tenent jure paragi, tenentur respondere pro levi injuria in curte primogeniti filii adversus alterum. (Cons. Norm.)

ATENATUS. — Primogenitus; *ainé.* — Apud Italos, *atenati* sunt antecessores, *prédécesseurs.*

ANTENNAL. — Pro **ANTENNA.**

ANTEORTARE. — Pro *trudere*; *heurter.* (Lex. Sat.)

ANTEPASSIO. — Idem q. **PROPASSIO**; *pressentiment.* (S. Hier.)

ANTEPECTUS. — Lorica lateritia, saxea, vel terrea; *parapet.* (A. 1360.)

ANTEPEDIUS. — « Ex hydropisi, quam primum passus est in pedibus, necnon ex incisione venarum *antepediarum* dolorem incurrerat acerbissimum. » (A. SS.) Mavult Cangius *venarum antepedialium*, per quas intelligendæ sunt venæ quæ sunt in pedis parte superiore.

ANTEPENDIUM. — Velum quod ante pendet; strictiori sensu, id quod ante altaris mensam pendet ad sanctorum reliquias servandas; *draperie, courtine de devant*, et, dans un sens plus restreint, *rideau suspendu sur la face et les côtés du tombeau de l'autel pour préserver et cacher les reliques des saints, devant d'autel.*

ANTEPOMENTUM. — Bellaria, sic dictum forte, quod Romani ab ovis incepta convivia pomis terminarent.

ANTEPORTA. — Prima porta; *avant-porte.* (A. 1358.)

ANTEPORTALE. — *Vid. PORTALE.* (A. 1238.)

ANTEPOSITIO. — Ager qui ante donum fluvio-vicinam extruitur; *terrasse.* (A. 1160.)

ANTERIORARE. — Quasi *anterius ire*, ulterius progredi. « *Pedites Christiani se anteriores equos peridorum mucronibus gladiorum confodiebant.* »

ANTERITAS PRIORUM. — Pro *majoribus.* (Act. SS. Vita B. Wolphemi.)

ANTEROTICUS. — Rodamatorius, a Græco *ἀντερόν*, *redamo.* (A. SS.)

ANTESIGNARIUS. — Pro *antesignanus*; qui præbat vexillo ad illius custodiam.

ANTESOLARIUM. — Porticus species, seu prominentes ædes columnis fultæ et extra cæterarum ordinem prosilientes. (A. 1224.)

ANTEPATIUM. — Spatium ante murum. *Vid. PROMORIUM.*

ANTESSATUS. — Pro **'ANTESTATUS** videtur.

ANTESTARE. — Prohibere, ne quis rem aliquam faciat, intercedere, se interponere, quod faciunt qui ante aliquem stant.

ANTETABULA. — Prima tabula ubi venales exponuntur merces levioris momenti. *Vid. TABULA.*

ANTEVALLATUM. — Fossatum exterius quo cætera urbis aut castelli fossata et munimenta cinguntur; *avant-fossé.*

ANTEVANNA. — Umbraclum ex assamensis. *Vid. AVANNA.*

ANTEVENIRE. — Occurrere. (A. 1108.)

ANTEVIARE. — Præire; *marcher devant, devancer.* (Fort.)

ANTEXENODOCHIUM. — Pars anterior xenodochii a cæteris partibus separata. (A. SS.) *Vid. XENODOCHIUM.*

ANTHEROPITA. — Pro **ACHEROPITA.**

ANTHONIARE. — Præcinere; *entonner.*

ANTHROPOFORMITA. — Statuaris qui humanas formas elligit. (Rectius *anthropomorphita.*)

ANTIANITAS. — *Droit d'ancieneté.*

ANTIANUS. — Antiquus, vetus; *ancien.*

ANTIBULLA. — Bulla ab antipapa aut ab eo qui talis habetur promulgata. (A. 1389.)

ANTICA. — Propyleum; *portal.*

ANTICASTELLA. — Turris lignea unde castella et urbium mœnia solebant oppugnari.

ANTICHRISTALIS. — Antichristus. (Lud.)

ANTICIPITER. — Pro **ACCIPITER.**

ANTICIPUT. — Pro **SINCIPUT.**

ANTICULÆ. — Quæ *scamella* aliis dicuntur. (Lib. mir. S. Rich.)

ANTICUS. — Pro **ANTIQUUS.**

ANTIDATUM. — Donum pro dono, remuneratione. (A. 1395.)

ANTIDONUM. — Ead. notione. (A. 1249.)

ANTIDORA. — Ead. notione.

ANTIDORALIS. — *Antidoralis obligatio*, gratiæ et beneficii vicem rependeudi debitio. (A. 1485.)

ANTIDORALITER. — Cum nimia accepti beneficii remuneratione. (Hist. Delph.)

ANTIDORIUM. — Apud Græcos panis est benedictus qui voce Eucharistiæ datur iis qui ad sacram communionem accedunt, post sacram liturgiæ. Consecratur autem

Antidorum ex eodem pane qui ad sacrificium offertur, ex quo desumit sacerdos particulam cruce signatam, reliquo quibusdam precibus benedicto plebique reservato. Non solent Antidorum Græci comedere nisi jejuni, alioquin in crastinum conservant.

ANTIDOTALITER. — Idem q. Antidotaliter.

ANTIDOTARE. — Prævenire medicamentis, avertere morbos imminentes, corrigere præsentēs. (*Vet. Gl.*)

ANTIDOTARIUS. — Liber in quo continentur antidota, seu eorum compositio describitur; *formulaire médical.*

ANTIDOTUM. — Remedium; *antidote.*

ANTIFACTUM. — Pro Antefactum.

ANTIFRISUM. — Fimbria, lacinia, quæ in parte anteriori ponitur. *Vid. Frisum.*

ANTIGALHA. — Valde pinguis; *fort gras. Terra antigalha; terre fertile.*

ANTIGRAPHUS. — Qui scribit, scriptor, cancellarius; *celui qui écrit, scribe, chancelier.* — Una e notis sententiarum quæ cum puncto apponitur ubi in translationibus diversus sensus habetur. (*Isid.*)

ANTILAMBDA. — Signum in libris ad distinctionem appositum.

ANTILATIO. — Antecessin; præstantia.

ANTHLOGIUM. — Præfatio, sermo antecedens; *préface, avant-propos.*

ANTILOPUM. — Frustum, ab Angl. *lop*, amputare; *lopin.* (*Rym.*)

ANTILOQUIUM. — Prima locutio. — Contradictio, oblocutio.

ANTILOQUEUS. — Qui primo loquitur; *qui parle le premier.*

ANTIMENSIVM. — Sic apud Græcos dicitur quod Latinis altare portatile, lapis sacratus, seu, ut in Ordine Romano, tabula itineraria, vel altare viaticum; *pierrre d'autel ou autel portatif.*

ANTIMONIUM. — Stibium; *antimoine.*

ANTIORATIO. — Orationis exordium, initium, preparatio. (*A. 1049.*)

ANTIPARIES. — Idem q. *Antemurale.*

ANTIPENDIUM. — Pro Antependium.

ANTIPHONA. — Cantus ecclesiasticus alternus, cum scilicet a duobus choris alternatim psalmi aut hymni concinnantur. Strictiori sensu, in ecclesiasticis Officiis dicuntur antiphonæ meræ ex variis psalmis diversorum versuum, qui magis solemnitate mysterium exprimunt, eclogæ quæ psalmis ipsis concinnandis præmittuntur, seu sententiæ quæ psalmum antecedunt, quia, ut ait quidam scriptor, ad ejus symphoniam psalmus cantatur per duos choros, ipsaque antiphona conjunguntur duo chori; *chant à deux chœurs; sentence qui précède un psaume chanté par les deux chœurs.* Antiphona ad introitum, quæ in introitu Missæ canebatur; *antiphona alleluia.* *Vid. Alleluia;*

antiphona invitatoria, quæ currunt per Dominicas noctes; *antiphonam levare*, canendo prævenire; *antiphonæ majores de OO*, quæ, incipientes per interjectionem *O*, septem diebus ante Nativitatem Domini decantantur; *antiphona de Podio*, dicta oratio *Salve Regina*, facta ab Ademaro episcopo Podicensi;

antiphonæ processionales, quæ in processibus canuntur; *antiphonæ rogationales*, quæ dicuntur in Rogationibus. — *Antiphona*, braccarum pars anterior, jocosæ et facetæ. (*Bern. de B.*)

ANTIPHONARIUM. — Liber continens antiphonas totius anni; *Antiphonaire.* — Liber in quo introitus antiphonæ in Missa dici solitæ continebantur; « Nam, » inquit Mabillon, « in omnibus liturgiis Missa incipiebat ab antiphona quadam, unde liber qui ejusmodi versum continet *Antiphonarium* a quibusdam vocatur. »

ANTIPHONATIM. — Alternis choris.

ANTIPHONETI. — Christi imago, forte pulchre appposita aut depicta, ubi antiphonæ præcitantur.

ANTIPHRASTIANUS. — Qui eloquentia abutitur, ut facilius deducere possit. (*A. 1408.*)

ANTIPHRASTIUS. — Qui in sermonibus antiphraasibus utitur. (*Ann. Ben.*)

ANTIPODUM. — Anterior sellæ pars cui equitantes manu innituntur; *devant de la selle.* — Subselliiorum monasticorum, quæ nunc formæ dicuntur, pars posterior, quæ anteriori, seu *podio*, opponitur. — Quidam actus sollemnis in academia Parisiensi; incertum quæ ratione sic vocatus.

ANTIPODUS. — *Ara antipoda*, ara quæ ad sancti tumbam circa pedes ejus erecta est. (*A. SS.*)

ANTIQUALIA. — Maceræ, ruinæ; *ruines, antiquailles.*

ANTIQUARE. — In antiquum statum restituere; *rétablir dans l'état primitif, restaurer.*

ANTIQUARIUS. — Qui vetustate obsoletos libros componunt, reparant, describunt. — In monasteriis, *antiquarium domus* ead. erat ac *Scriptorium.*

ANTIQUATILÆ. — Ead. notione q. *Antiqualia.*

ANTIQUATUS. — Senex; *vieillard.* (*A. 1321.*)

ANTIQUITAS. — Senectus. (*Vit. S. Coletæ.*)

ANTIQUEI. — Majores; *ancêtres.*

ANTIREX. — Tyrannus, qui legitimo regi adversatur; *usurpateur.* (*Marl.*)

ANTISCOPI. — Pro *antiepiscopi*, pravi episcopi. (*Vit. S. Theodardi.*)

ANTISOLIUM. — Porticus species, vestibulum, vel etiam umbraculum ligneum projectum, enaplivium.

ANTISTA. — Pro Antistita.

ANTISTARE. — Episcopum aut abbatem agere, præesse; *remplir les fonctions d'évêque ou d'abbé.* *Vid. Antistitare.* — Restaurare, tuori, tutum præstare; *rétablir, restaurer, mettre en bon état (G. Ch.); protéger, rendre sûr.* (*A. 872.*)

ANTISTITA. — Abbatissa; *abbesse.*

ANTISTITARE. — Episcopum agere; *remplir les fonctions d'évêque.* « Tunc temporis Hilarius antistitabatur Crispopoli. »

ANTISTIUM. — Præsulatus vel primatus; *épiscopat, primat, sacerdoce.* — Monasterium; *couvent, monastère.*

ANTIVAGIUM. — Tributum quod pro apertura minæ ferri apud Dalphinates illi præstebatur qui fundi dominus erat; *ol. anticage.*

ANTONIUS (SANCTUS). — Rostratus superne baculus, sic dictus quod formam referret crucis S. Antonii, quæ ut littera T formari solet; *baton recourbé, crosse.*

ANTOPHORA. — A Græce *ἄνθος*, flos, et *φῆρα*, fero; flores ferens. (*A. SS.*)

ANTORCA. — Cereus intortus, tæda; *torche.* (*A. 1332.*)

ANTORCHIA. — Fax sepulchralis; *torche.*

ANTRAS. — Carbunculus; *charbon.*

ANTRELLUM. — Parvum antrum. (*A. SS.*)

ANTROLIUM. — Significatio ignota. An locus ubi stat molendinum, vel idem q. *trolum?*

ANTRUM. — Templum. (*Pap.*) — Antrum *tumbale*, sepulcrum. (*Mur.*)

ANTRUSTIO. — Qui fidelis domino, ei juramento fidelitatis obligatus est, vel in ejus ministerio occupatus; *antrustion.* On n'appelle ainsi les *fidèles* du roi sous les mérovingiens. Leur nom venait de ce qu'ils juraient fidélité à leur chef, qui, en échange, leur accordait la protection la plus complète.

ANTSINGA. — Ut ANDECINGA.

ANUATUS. — Annotinus; *agé d'un an, qui date de l'année dernière.*

ANUBDA. — Præstationis vel oneris species apud Hispanos.

ANUDARE. — Pro ANNULLARE. (*A. 1067.*)

ANEGUERA. — Idem q. ANUBDA.

ANUPDA. — Idem q. ANUBDA.

ANVANNA. — *Vid. Auvanna.*

ANYOIRE. — Tributum quod olim episcopis Bellovacensibus a novis conjugatis solvebatur, necnon ab iis qui in civium adscribebantur numerum.

ANWILLA. — Pro ANGUILLA.

ANXER. — Pro ANSER.

ANXIANI. — Pro ANTIANI.

ANXIARI. — Anxio animo esse; *être dans l'inquiétude, être inquiet, embarrassé.*

ANXIATIO. — Anxietas; *inquiétude, anxiété.*

ANXIMONIA. — Ead. notione.

ANXIONARIUS. — Anserum venditor, vel volatilium saginator?

ANXULA. — Ligatura; *lien, bande, ligature.*

ANZAUGIA. — Pro ANZINGA; idem q. ANDECINGA.

AORASIA. — Cæcitas; *aveuglement, cécité.* (*A. SS.*)

AGSTAGIUM. — Præstatio quæ ad medium Augusti exigebatur, unde vocis origo; *rente, prestation qui tombait à la mi-août; ol. acoustage.*

APACARE. — Satisfacero, contentum reddere; *contenter, satisfaire; ol. apner.*

APACTIO. — Pacificatio; *pacification.*

APALANCARE. — Palis munire; *garnir de palissades.* (*A. 1293.*)

APALTOR. — Manceps. « Prohibemus clericis... ne commercia vel officia secularia exercent maxime inhonesta, et no sint ea.

salium aut reddituum *apaltiores* aut procuratores militum. » (*Synod. Raph.*)

APALTUS. — Locatio; *location, action de prendre à loyer.* (*Ibid.*)

APANAGIUM. — Idem quod ad victum et in alimentum secundo genitis præstatur et concedebatur a parentibus; *ce que l'on donnait aux cadets pour pourvoir à leur entretien; ol. soutien, apanage, apennage.*

APANAMENTUM. — Idem q. APANAGIUM.

APANARE. — Panem et cibum porrigere, *donner du pain et des aliments; ol. apaner.* *Apanare filiam*, ei dotem seu legitimam portionem bonorum conferre, ita ut cæteris hereditatis bonis renuntiet; *doter une fille, l'apaner.*

APANATIO. — Actio apanandi. *Vid. APANARE.*

APANATOR. — Is qui apanat. *Vid. APANARE.*

APANTITIUM. — Edificium domui additum; *appentis.*

APARENCEA. — Similitudo, species; a *Gal. Apparence.*

APARES. — *Vid. APPAR.*

APARIARE. — Conjugare, copulare; *apparer.*

APARIATIO. — Conjugatio; *appariement, action d'apparier.*

APARIBILIS. — Apertus, manifestus; *évident, clair.*

APAS. — Pro. *ABBAS.*

APASCAIRARE. — A Provincial. *apaïscarar*, pascua ad depascendum locare.

APASCAIRATIO. — Pascuorum ad depascendum conductu.

APATISATIO. — Pactum, conventio, cum eum hoste fit a regionis subactæ incolis ut a cædibus et incendiis abstinent, præstata quadam tributi solutione; *tout arrangement fait avec le vainqueur pour qu'il s'abstienne de tout acte de violence; rançon, contribution.*

APATOR. — Sine patre; *qui n'a pas de père.*

Apator et amator dicuntur de Melchisedech a Tertulliano Spurii quoque dicuntur *apatores*, quasi sine patre filii.

APATUARE. — Pacisci, de exigendis tributis convenire; *s'accorder.*

APAMENTUS. — Liber censualis in quo census descripti cum eorumdem litteris authenticis, quas Recognitiones vocant.

APELLARE. — Repetere, redimere, *réclamer, racheter.* (*A. 1097.*)

APELLIDUM. — Submonitio seu convocatio populorum ad vindicanda malefacta. (*A. 1069.*)

APELLUM. — Apellatio, provocatio; *appel.*

APELLUS. — Prædictis Gallicis, *relief d'appel*, ut videtur. (*A. 1420.*)

APENDARIA. — Appendix. (*A. 1062.*)

APENDIMENTUM. — Ead. notione. (*A. 1218.*)

APENNARIA. — Pro APPENDARIA.

APENNIS. — Scriptum collectum in gratiam eorum qui incendio aut hostili depredatione chartas, quibus possessionem et jura probare poterant, perdiderant. Tunc enim coacta loci plebe, aliquæ instituta,

coram ipso iudice, accurata inquisitione, aliud conficiebatur instrumentum quo in posterum rerum suarum iura firmarentur; chartes que l'on donnait à ceux dont les titres étaient brûlés, lesquelles rappelaient les droits et biens dont ils étaient en possession au moment du sinistre.

APENSATES.—Pro APPENSATUS. (A. 764.)

APENTICIUM.—Edificii appendix humilior; appetitis, hangar.

APERFECHARE.—Utendo consumere. (A. 1367.)

APERFELIS.—Vid. FEUDUM.

APERILITER.—Aperite, palam; ouvertement, manifestement.

APERITIO.—Aperitio testium, eorum testificatio iuridica. (St. Mant.)

APERTINENTES.—Idem q. APPERTINENTES.

APERTIO.—Apertionis mysterium, cœremonia qua sacerdos accedentis ad baptismum nares et aures tangit dicens: Epheta, id est, adaperire. (S. Ambrosius.) Versus apertionis, in Regula Magistri: Domine, labia mea aperies, quo scilicet sacra Liturgia aperitur.—Apertio feudi; Vid. APERTUS.—Apertio oris, vox juris pontificalis.

APERTORIUM.—Officina, taberna aperta, in qua artifices palam opera sua conficiunt. (Hoc verbum esse videtur pro opertorium, vel potius operatorium, ab operatore; Gal. ouvrier.)

APERTURA.—Expositio, explicatio. (Conc. Hisp.)—Via, media, quæ quis tentat vel aperit, ut ad finem possit pervenire.—Aperturam facere, aperire. (Lob.)

APERTUS.—Aperti honores, aperta beneficia, aperta feuda, dicuntur cum vacant nec possessorem habent; sefs ouverts, qui sont sans possesseur. Aperte litteræ, quæ vulgo patentes; lettres patentes. Apertæ terræ, aratro proscissæ; terres labourées. Aperti limites, qui ex lege patent, et pervii sunt itineribus et mensuris agendis. (Hvg.)

APES.—Alveare apum, exauon; ruche, essaim d'abeilles. (Lex Sal.)

APETISSARE.—Imminuere, decrescere; amoindrir, diminuer; ol. appetisser. (A. 1359.)

APETITIVUS.—Appetens, appetitum indicans; appetitif.

APEX.—Sæpe occurrunt apex, apices, pro instrumentis diplomatibus, epistolis, etc.—Episcopi et abbates apices vocabantur, forte quod, apud Romanos, flaminum dignitatis nota erat pileus cui nomen apex erat.

APHUS.—Pro CYPRUS aut ANAPHUS.

APIASTRIUM.—Locus ubi sunt apum alvearia; rucher.

APICARE.—Ligare, seu ad furcam suspendere; attacher ou pendre.

APICELLI.—Idem q. APICES.

APICES.—Pro scriptis, epistolis. Vid.

APEX.

APICIO.—Idem q. APIARIUM.

APICULARE.—Idem q. APIARIUM.

APICULARII.—Qui iure abollagii in silvis dominorum gaudent. Vid. ABOLLAGIUM.

APICULARIUM.—Alvear; ruche d'abeilles.

APICULUS.—Ead. notione q. APICILLUS.

APIFERA.—Funes nautici; cordages, câbles en usage dans la marine.

APIFERIUM.—Idem q. APIARIUM.

APILAGIUM.—Jus erigendi seu construendi porticus nundinarios, ubi merces venales exponuntur, a pilis quibus sustentantur dictæ. Vid. PILA.

APILAMENTUM.—Jus ligendi palos aggeris sustinendi causa; droit d'enfoncer des pieux dans le sol pour soutenir, consolider un terrassement. (A. 1393.)—Fulcrum, sustentura; soutien, étai, étauçon, support. (A. 1388.)

APILE.—Alvearium apum; ruche d'abeilles.

APIPHORIUM.—Idem q. APICULARIUM.

APISTRUM.—Ead. notione.

APLÆ.—Solæ quas Græci etiam σανίδα dixere.

APLANARE.—Planum reddere; aplanir.

APLANES.—Firmamentum.

APLATA.—Pro certo. (Vet. Gl.)

APLAUSTRUM.—Pro APLUSTRUM.

APLEGIARE.—Plegium seu vadem dare; donner une caution; ol. aplejer, applegier.

APLOBLATTEUS.—Idem videtur q. PURPUREUS.

APLOIDUM.—Vox generica qua quidquid piscationi necessarium est, inio et equi vel bovis instructus significatur; engins de pêche, harnais de cheval ou de bœuf, joug, etc.; ol. aplait, aplait, aplet.

APLUSTRE.—Navis gubernaculum; gouvernail d'un navire. (Vet. Gl.)

APOCALIGUS.—Miles caligatus; simple soldat.

APOCALYPSIS.—'Αποκάλυψις, revelatio. Nomen, ut omnes norunt, libro visionum S. Joannis Evangelistæ tributum; sed multis etiam libris apocryphis inditum fuisse observat Hofman in Lexico.

APOCARTERESIS.—A Marcionitis dicta est mors violenta ex inedia vel laqueo accelerata, a Græco ἀποκαρτερῶς. (Fert.)

APOCATASTICUS.—Vox astronomica, redditus anniversarius planetæ in idem signum. (A. SS.)

APOCHA.—Schedula qua quis faletur se quidpiam ab alio recepisse; quittance.—Chirographus; obligation sous seing privé.—Epistola; lettre ordinaire.

APOCHARE.—Dare apocham; quittancer, donner quittance.

APOCHITIA.—In eo ab apocha differre videtur, quod hæc in casu venditionis, illa vero emptionis dabatur. (A. 1269.)

APOCOPARE.—Abscindere; couper.

APOCOPUS.—Debilis, infirmus; faible. (S. Athanas.)

APOCRISIARIUS.—Nuntius, legatus; envoyé, légat.—Cancellarius, qui sigillum principis servabat et diplomata regia signabat; chancelier.—In monasteriis apocrisarius appellabatur is qui custodiebat ecclesiæ thesaurum: in cujus manu erat quidquid ad altaria offerebatur, cui portarum ecclesiæ sperionderum munus incumberebat, etc.—Apocrisarii præterea erant a Pontifice Romano vel ab archiepiscopis ad Comitatum missi,

quo res ecclesiarum suarum peragerent, et de iis ad principem referrent. Si enim quampiam ingrueret difficultas in rebus ecclesiasticis seu politicis, quæ a principio definiri deberet, vel de qua illo consulendus esset, per apocrisarium, qui in Comitatu, seu principis euria agebat, res gerebatur, qui et pontificem, de quo missus erat, de principis et vicissim principem de pontificis responsis, tanquam internuntius admonabat, quousque res legitimo exitu donaretur.

APOCRYPHA.—« Apocrypha proprie dicuntur illa scripta quorum origo ignoratur, et quavis ibi multa sint vera, tamen non habentur in auctoritate propter plura falsa quæ ibi continentur. » Sic etiam dicta quæ ab hæreticis seu schismaticis conscripta et prædicata sunt et nullatenus recipit Ecclesia Romana.

APOCRYPHARI.—Apocryphus haberi, reputari; passer pour apocryphe.

APODEX.—Probatio, experimentum; preuve, expérience.

APODIAMENTUM.—Adminiculum, res quævis cui innititur; appui.

APODIARE.—Inniti, fulcire, sustinere; étayer, soutenir.

APODIRE.—Apponere; appuyer.

APODISIA.—Ut Apodixa.

APODISSA.—Ut Apodixa.

APODIX.—Meretrix; fille de joie.

APODIXA.—Ead. notione q. Apodixa.

APODIXIA.—Impensa. « Ad apodixiam alicujus quidpiam facere, » idem q. impensis. (Ann. Geniens.)

APOFERETA.—Ut Apophoretum.

APOFERTUM.—Ead. notione.

APOFORETUM.—Ead. notione.

APOGEUM.—Pro Hypogæum.

APOGRIFUS.—Pro Apocryphus.

APOLEGIUM.—Liber, commentarius,

in quo christi donationum, emptionum, etc., describebantur. Idem q. Polyrcticus.

APOLLIDÆ.—Servi qui in opus publicum perpetuo dabantur.

APOLOGESIS.—Excusatio; justification.

APOLOGIA.—Excusatio; justification, excuse, etc. In Ecclesia Romana apologias vocant excusationes quibus sacerdotes sacra facturi, excusant se, quod indigni ad tam veneranda et tremenda mysteria accedunt, quarum formula plures habentur in libro Sacrament. Gregorii Magni: harum loco confessio seu Confiteor dicitur.—Occasio. (A. SS.)

APOLTATS.—Relis species. Idem forte quod Apostatum.

APONCHARE.—Pro APUNCTARE. (A. 1488.)

APONSARE.—Aponsam facere, immittere ligna. (A. 1449.)

APONTAMENTA.—Puncta seu capita ad deliberandum et statuum proposita; points, articles à examiner, sur lesquels il y a à délibérer. (A. 1359.)

APOPIPOEUS.—Servator, liberator; qui préserve, qui délivre. (A. SS. Ben.)

APOPHORETUM.—Munera quæ apud veteres Romanos, in Saturnalibus summo cum fastu et lætitia celebratis, xenia dantes ab accipientibus referebant. Post modum

pro ipso vase in quo munera ipsa referebantur vox apophoreta usurpata. Eadem vox temporibus mediæ ævi non semel significabat vas ad ferendas reliquias sanctorum proprium.

APOPLACIUS. Pro APOBLATTIUS vel APOBLATTEUS.

APOPULARE.—Incolas in regionem inducere; peupler un pays. (A. 1384.)

APOREARI.—Inopem esse consilii; ne savoir que faire. Vid. APORIARE. (Conc. Hisp.)

APORIA.—Ulcus species, sic dictum quod inde defluat pus ac sanies.—Paupertas. (Flod.)—Anxietas. (Pap.)

APORIARE.—Ad pauperatatem, angustiam reducere, ita ut is qui in hoc statu fuerit nesciat quo res veritat; réduire quelqu'un à une telle extrémité qu'il ne sait où donner de la tête.

APORIARI.—Angi, hæerere, dubitare; être incertain, douter, hésiter, ne savoir quel parti prendre.

APORISMA.—Certa et summaria conclusio.

APOSRAGISMUS.—Sigillum, ἀποσπάγμα. (Reg. solit.)

APOSTA.—Fulcramentum, appodiatum; appui. (Bed.)

APOSTARE.—Postponere, violare; enfreindre, violer.—Insidiari observare; guetter, tendre un piège.

APOSTASIA.—Desertio militum; desertion de soldats.—Defectio a vera religione; abandon de la vraie religion.—Defectio monachi a ordine; sortie d'un moine de son ordre.

APOSTASIALIS.—Fictus, commentitius, reapse non existens, quævis existere videatur. (Joan. de Card.)

APOSTASIUS.—Pro Apostata.

APOSTATARE.—A vera religione deficere; apostasier. Hanc raro activo sumitur pro abducere, a vera religione ad falsam trahere. Apostatate dicuntur monachi cum, voto obstricti, cucullam exuunt et ad vitam sæcularem redeunt. Auctor Breviloquii ait apostasiam in tribus consistere, primo quidem in demissione fidei Christianæ, secundo in demissione habitus religiosi, tertio in demissione tonsuræ clericali.

APOSTATATIO.—Idem q. Apostasia.

APOSTATICE.—Dicitur de eo qui, voto obstrictus, a monasterio sine licentia superiorum recedit.

APOSTATIO.—Pro Apostatatio.

APOSTATIZARE.—Ab Ecclesiæ communione separare, pro apostata habere. (Leg. Wisig.)

APOSTATOR.—Monachus qui ab ordine spretis votis deficit; religieux défrôqué.

APOSTATURA.—Commissura, maxime quæ ex additis segmentis fit. (St. Mas.)

APOSTEMA, tæmæ.—Idem q. Apostema. (A. SS.)

APOSTEMATIA.—Idem q. Apostema.

APOSTEMATICS.—Qui apostemato laborat; qui souffre d'un abcès. (A. SS.)

APOSTEMATIO.—Apostema; abcès, apostume. (A. SS.)

APOSTOLA.—Fræcorum apostola; sic

nuncupata est Clotildis, regis Chlodovei uxor, quod prima apud Francos Christiana, ceteros fecit ad Christum provehi. *Apostola* quoque appellata est Maria Magdalena, quod resurrectionem Domini prima nuntiaverit.

APOSTOLARE. — Pontificatum Romanum obtinere; *s'asseoir sur le trône de Saint-Pierre*.

APOSTOLATUS. — Episcoporum dignitas et titulus honorarius. — Suprema Paparum dignitas. — Fines jurisdictionis episcopi Romani.

APOSTOLI. — Dimissoria littere quas episcopus laico vel clerico in alienam diocesim transituro dabat, laico quidem ut ibi ordinaretur; clerico vero, ut vel ordinaretur, vel ordinatus sacrificaret, vel in aliqua Ecclesia catalogum referretur. Dabantur etiam ejusdem generis littere ab officialibus et ecclesiasticis iudicibus, testandae appellationis gratia, quoties Romam ad Pontificem provocabatur. Sed interdum pro quibusvis litteris, uti vocant, *appellationis*, etiam ad iudices laicos, vox *apostoli* usurpata est; *lettres d'appel* — Legati, nuntii; *envoyé, député*. — In diocesi Ambianensi, presbyteri qui parochiis curione viduis deserviendis mittebantur. — Apud Italos, viri pii ex elemosynis more apostolorum viventes. — Qui a Pontificibus Romanis litteras impetrabant ad vacante beneficia. (*Conc. Audegav.*)

APOSTOLICALIS. — *Cathedra apostolica*, id est pontificalis, Romana, papalis.

APOSTOLICARE. — Idem q. *Apostolare*.

APOSTOLICATUS. — Papatus; *pontificat*, *la papauté*.

APOSTOLICUM. — Sic saepius appellantur Romanorum Pontificum epistolae, decreta, bullae, etc., quod ipse Pontifex vocetur *Apostolicus*. *Vid. h. v.*

APOSTOLICUS. — Olim et nascente primum Ecclesia, universim episcopi omnes apostolici dicti, interdum adjuncta *episcopi*, *ciri*, aut alia voce, tanquam apostolorum successores; seu potius quod quisque in sua diocesi vices apostolicas ageret. Verum sicut *Papae* appellatio, quae episcopis omnibus communis primo fuit, postmodum soli Pontifici Romano adscripta legitur, ita et *apostolici*; quia quidem scriptores medii aevi saepe, ne dicam semper, Papam indignant. — *Apostolicus ordo*, monasticus. *Apostolica vita*; monastica. (*A. SS. Ben.*) *Apostolicae ecclesiae*, sic dictae olim erant cathedralis sedes, etsi in confesso esset, apostolicae Ecclesiae principatum in Romana vigere. *Apostolica sedes*, eadem ratione, episcopalis sedes. (*Annal. Benedict.*) Patres autem *apostolicos* appellabant *sedes* quae fundatae fuerant ab apostolis.

APOSTOLIFICUS. — Idem q. *Apostolicus*. (*A. SS.*)

APOSTOLIUM. — Pro *Epistolum*.

APOSTOLUS. — Liber Epistolarum S. Pauli, qui in ecclesia ad Missam legi solet; lectio ejusdem libri. — Vox *apostolus* in-

terdum pro *Admirallo*, seu maris praefecto, sumitur.

APOSTOQUE. — Posteaquam. (*A. 1451.*)

APOSTROPHARE. — Alloqui; *apostropher*.

APOTHELESMA. — Superstitiosa verba qualia sunt illa quibus se rustici Kalendis Januarii, in Picardia praesertim, salutare solebant; *Au guy l'an neuf*, respondetur: *Plantez, plantez*. His vero sibi fertilem annum apprecabantur.

APOTESIA. — Affatus divinus; *inspiration divina*.

APOTHECARIA. — Res omnes quae a pharmacopolis vendi solent; *substances pharmaceutiques, tout ce qui se vend dans une pharmacie*. — Officina pharmacopolae; *apothicairerie, pharmacie*.

APOTHECARI. — Qui *apothecas* tenent; *boutiquiers*. — Apothecarum seu horreorum curatores; *gardiens des magasins*. — Qui in domibus magnatum belaria, fructus coctos et saccharo conditis et alia hujusmodi quae ad secundam mensam pertinent, conficiunt; *confiseur, pâtissier*. — Pharmacopolae; *apothicaires*.

APPACARE. — Solvere, exsolvere; *payer*.

APPACTUS. — Idem q. *APALTUS*.

APPAGARE. — Idem q. *APPACARE*.

APPALCATOR. — Pro *APPALTOR*.

APPALPARE. — Cum reverentia tangere, palpate; *toucher avec respect*.

APPALTOR. — Idem q. *APALTUS* et *APPALCATOR*.

APPANAGIUM. — Ut *APANAGIUM*. — Census vel praestatio pro jure pasendi porcos in silva domini; ut *Pastio*. Unde Galli dixerunt *appanager* pro porcos glandibus pascere.

APPAR. — *Appares* vocant inferioris saeculi scriptores epistolae generales quae, uno exemplo, paucis mutatis, ad diversos mittuntur; *circulaires, copies semblables de lettres appelées autrement « epistolae uniformes »*. Pro exemplo, seu uti dicimus *copiā*; *expédition, copie*, vox *Appar* etiam sumitur. — *Appares chartae*; *plusieurs copies de la même lettre*.

APPARAGIUM. — Pars hereditatis quae a primogenito dabatur secundo genitis; *portion de l'héritage paternel que la loi féodale obligeait l'aîné à donner à ses frères*.

APPARAMENTA. — Apparatus, id omne quod bello inferendo necessarium est. (*A. 1308.*) — Instrumenta quavis rei periculis necessaria. (*A. 1183.*) — Pacis prolationes; *préliminaires de la paix*. (*Conc. Basl.*)

APPARARE. — Commentariis explicare et illustrare; *enrichir, accompagner un texte de commentaires*. (*G. Chr.*)

APPARATA. — Forte pro *APPENDARIA*. « Tres quoque *apparatas* eidem canonice, cum omni integritate distribuit: mercatum vero medium... omnigena charitate conce- dit. » (*G. Chr.*)

APPARATOR. — Forte pro *APPARITOR*.

APPARATORIUM. — Idem q. *APOTHECA*, officina.

APPARATURA. — Ornamentum. (*Ag.*) *Ap-*

paraturæ recensentur vestes infer et domesticam suppellectilem.

APPARATUS. — Reparatio, refectio, sumptus, conservatio. « Contentio.. super *apparatibus* et emendationibus ejusdem molenini. » (*A. 1202.*)

APPARELLAMENTUM. — Receptio in fratrem apud Albigenses.

APPARENTER. — Probabiliter, in speciem; *apparemment*. — Per visum adeo profectum. (*A. SS.*)

APPARENTIA. — Ostentatio (*Boncomp.*) Parvula causula, simulatio; *apparence*. (*Ch. Wenc. duc. Brab.*) In *apparentiu*, subdolo, palam; *publiquement, ouvertement*; *ol. en appert*.

APPARERE. — (Subst.) Arbitrium, sensus, ab Ital. *parere*. (*A. SS.*) — (Verb.) Componere, displicere. — Juri stare; *comparaître*. (*A. 1212.*)

APPARIARE. — Conjugare, copulare; *appariar, faire alliance*.

APPARIATIO. — Cum quis alterum dominii participem facit; *copartage*. *Vid. PARIAGIUM*.

APPARIATUS. — Consentaneus, consentiens, vel alicui rei proprius, destinatus. (*St. Mas.*)

APPARITIO. — Pro apparitoribus ipsis: *princeps apparitionis pro princeps apparitorum*. (*Cod. Th.*) — Epiphania. « Notandum est apparitionem... eidem esse cum Epiphania. » (*Conc. Hisp.*) — Quarta et novem partibus hostiis divisa in Missa Mazarabica.

APPARSUS. — Visus, qui apparuit; *qui a été vu, qui s'est montré*. (*A. SS.*)

APPARTENENTIA. — Tutela, protectio, qua quis rem aliquam ut suam tutetur. (*A. 1202.*)

APPARTIAMENTUM. — Partitio, divisio bonorum inter liberos; *partage entre les enfants des propriétés d'un père ou d'une mère*.

APPASSAMENTUM. — Induciae, belli sedatio, a Gal. *apaïser*, pacificare.

APPATIAMENTUM. — Tributa regioni subactae, durante bello, a victore imposita; *contribution de guerre, rançon*; *ol. apatissement*.

APPATICIAMENTUM. — Ead. notione.

APPATICIRE. — Tributa sub nomine *appatis* exigere; *rançonner*; *ol. appatisier*. (*A. 1423.*) *Vid. APATISATIO*.

APPATISSAMENTUM. — Ead. notione q. *APPATIAMENTUM*. (*Rym.*)

APPATIZARE. — Appatissamenta imponere; *frapper un pays, une ville d'une contribution de guerre*.

APPEISAMENTUM. — Induciae, pacificatio; *trêve*.

APPELLARE. — Dicitur qui *appellat* aut accusat, vel qui *appellum* seu accusationem suam prosequitur. — Pro *appellere*, occurrit etiam in Ch. a. 1411.

APPELLAREA. — Idem q. *APPLARE*.

APPELLARIA. — Ead. notione.

APPELLATIO. — Evocatio, quae ad sonum campanae fit; *convocation, action de réunir au son de la cloche*.

APPELLATUS. Pro *appellans* (*a. 1227*), et *apostolatus*. (*Litt. Inn. III.*)

APPELLITUM. — Apud Hispanos submonitio quavis (*a. 1267*), et submonitio seu

evocatio populorum ad vindicanda maleficia. (*A. 1325.*)

APPELLITUS. Ead. notione.

APPELLIUM. — Ut *APPELLUM*.

APPELLUM. — In jus vocatio, accusatio; proprie enim in criminalibus actionibus vocem hanc usurpant Angli, vulgo *apeale*.

APPENAGIUM. — Ut *APANAGIUM*.

APPENDARIA. Appendix, appensum domui tectum, seu potius aedificium rusticum levioris pretii ac momenti, respectu eorum quae *capita mansuum* appellabantur, cujusmodi sunt ea quae a Gall. *appentis* vocantur. Imo quavis agelli, quavis aedificia rustica ab aliquo majori praedio pendentia, et ei tanquam appendices adjuncta; *petite maison jointe à une grande et qui fait saillie sur un de ses côtés; maison rustique dépendante d'une plus grande*.

APPENDERE. — Dependere; *dépendre*.

APPENDIA. — Ut *APPENDITIA*.

APPENDICOLA. — Ut *APPENDARIA*.

APPENDICIUM. — Appendix, ut *APPENDARIA*. — Tribunal quod domino villae seu feudi pendebatur pro facultate habendi et extruendi *appendicium* in villa.

APPENDICIUS. — Appensus. (*A. SS.*)

APPENDICULA. — Idem q. *APPENDARIA*.

APPENDITIA. — Eod. sensu.

APPENDITIUM. — Aedificia sacra pendens ab ecclesia majori; *annexe*.

APPENDIUM. — Pretium vel pondus.

« Si nullius erat pretii, sicut dicitur, ergo mille talenta argenti, ne unius quidem poterant ovi *appendio* supputari. » (*Pet. Dam.*)

— Expensum ut videtur: « Juramentum gagiatum in assisia de *appendis* placiti, potest fieri in placitis vice comitalibus. » (*A. 1236.*)

APPENNAGIUM. — Idem q. *APANAGIUM*.

APPENNARIA. — Ut *APPENDARIA*. *Donatio appendaria*, quae rerum datarum facta inquisitione scripto duplici firmatur. (*St. Mass.*)

APPENNATIO. — Pensio, praestatio; *taxe, redevance, prestation*.

APPENNIS. — Chartae species. *Vid. APENNIS*. — Modus agri, idem q. *ARAPENNIS*.

APPENSA. — Mensura frumenti ad alicujus corporis pondus; *quantité de froment égale au poids d'une personne*. (*A. SS.*) — Scriptum quo assertur possessio rerum quarum authenticae chartae incendio aut hostili depredatione perditae sunt; *titre de possession tenant lieu des actes originaux qui ont été perdus dans un incendie ou à la suite d'une invasion de l'ennemi*. (*A. 927.*) — Appensum domui tectum, seu umbraculum ligneum projectum, quod fenestram vel officium appenditur; *appentis, auvent*. (*A. 1343.*) — Ut *APPENDARIA*. (*A. 1228.*)

APPENSAMENTUM. — Delatio; *ol. appensément*. Dies *appensamenti* concedi dicitur litigatori, quando cum eo differtur vadimonium.

APPENSARE. — Locare, dare ad census; *louer, donner à cens*.

APPENSATE. — Consulto, dedita opera; *de guet a pens, en y réfléchissant*.

APPENSATUS.—Facto appensato; ol. de fait appensé. id est *prémédité*.

APPENSIONARE.—Ad pensionem dare; *donner sous condition de redevance*. (A. 1387.) —Annuos redditus nomine pensionis assignare; *pensionner, donner une pension*. (A. 1402.)

APPENSIONATOR.—Qui sub annua pensione solvenda aliquid tenet; *celui qui possède une chose à charge de payer annuellement une somme déterminée*.

APPENSIS.—Appendix; *dépendance*. (A. 846.)

APPENSUM.—«Nos...presentibus bullam nostram plumbeam in avverso apponi jussimus.» (A. 1327.)

APPENTINUM.—Appendix. Idem q. APPENDARIA.

APPENTITIA.—Idem q. APPENDITIA et APPENDARIA.

APPENTITIUM.—Tributi species, ut APPENDICIUM.

APPERPETUUS.—Perpetuus. (A. 1474.)

APPERTINENTIE.—Idem q. PERTINENTIE.

APPERTINERE.—Appertinere alicui, pro pertinere ad aliquem.

APPERTURA.—Appertura rerum feudalium, cum feudum vacat; *ouverture de fief*. Vid. APERTUS.

APPEYSAMENTUM.—Belli sedatio, induciæ; *pacification*.

APPIGLANTIA.—Rixa non tantum verbis, sed et facto commissa; nulla tamen præeunte animi deliberatione et sine malitia præcogitata. (St. Vere.)

APPELLAGIUM.—Anteris sen fultura qua domus caduca sustinetur; *appui, soutien, élat*.

APPELLARE.—Apponere, applicare. (A. 1344.)

APPELLIARIUS.—Cumulatus; *qui est en pile, comble*. (A. 878.)

APPIRE.—Ligare; *attacher, lier*. (Vet. Gl.)

APPLANAMENTA.—Agri recens culti; *terres mises depuis peu en culture*. (A. 1400.)

APPLANARE.—Diruere, adæquare, ad solum evertere; *renverser, réduire au niveau du sol*; ol. *aplaner*. (A. 1344.)

APPLARE.—Cochlear. (Osid.)

APPLAUDERE.—Arridere, placere. (Gasp. Bart. Gl.)

APPLAUSIVUS.—Propitius, favorabilis; *favorable*. (A. 1290.)

APPLEGIAMENTUM.—Querela quæ fit coram judicio; ol. *applégement*. Vid. PLEGIUM.

APPLEGIARE.—Querelam instituere ut quis rem aliquam obtineat; quod plegium seu pignus daretur in commodum rei cessurum, si ipse actor causa vel querela cederet; ol. *appléger, applégier*. Vid. PLEGIUM.

APPLEGIATIO.—Applegationem facere, ead. notione q. APPLEGIARE.

APPLICAMENTUM.—Appulsus navis ad litus; *abord*. (A. 1344.)

APPLICARE.—Divertere, hospitari, appellere. (Leg. Barb.)—Sibi vindicare, asserere; *s'approprier, appliquer à son usage*. —Applicare se alicui, idem ac commendare se

alicui in vassaticum. Vid. COMMENDARE.—Applicari ad deos. «Si lalet, dominus dominus applicabitur ad deos et jurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui, » etc., id est ad templum. Sic deos pro decorum templis dixit Lactantius. (De mort. pers.)

APPLICATIO.—Confirmatio. (A. 1340.)—Applicatio navium, tributum pro navibus ad litus applicandis; *droit d'abordage*. (Mal.)

APPLICIUM.—Diversorium, hospitium; Vid. APPLICARE.

APPLUMBARIUS PAPÆ.—Qui Romano-rum Pontificum bullis plumbum aptant. (Grat. Gl.)

APPLUTIS.—Locus ubi palea recon-dantur, vel tugurium palea coopertum. (A. 869.)

APPOCA.—Pro APOCHA.

APPODIAMENTUM.—Res quævis qua immititur. Vid. PODIUM.

APPODIARE.—Inniti in rem aliquam, incumbere; *s'appuyer sur quelque chose*. —Appodiare se ad jus, vocare ad jus, eo sensu quo Cicero: *cuncta vocare ad senatum*; *s'en rapporter à justice, à ce que de droit*.

APPODIATIO.—Idem q. APPODIAMEN-TUM.

APPODIATORIUM.—Cubiti fulmentum; *accordoir*. (Leib. et A. SS.)

APPODISIA.—Ut APOCHA; scheda in qua neres descriptæ sunt; *quittance et facture*. (St. Gen.)

APPODISSA.—Scheda seu mandatum de pecunia exhibenda. (A. SS.)

APPODIUM.—«Quendam hominem per-culi fecit cum hachis, *apodiis*, badalaris et ensibus.» (A. 1391.) Forte *apodia* signi-ficant baculos vel clavæ genus.

APPODIX.—Idem q. APODIXA.

APPOINTAMENTUM.—Pactum, conven-tum; *articles dont les parties sont convenues et sur lesquels elles sont d'accord*; ol. *appointa-tion*.

APPOINTARE.—Reficere, restaurare; *rétablir, mettre en point*; ol. *appointer*.

APPONDERE.—Tignum immittere ædi-ficis augendi causa. Vid. APONSARE.

APPONDIMENTUM.—Idem q. APPENDA-RIA.

APPONENDUM.—Consensus scripto ap-positus; *acquiescement, consentement écrit d'une chose*.

APPONERE.—Pignori dare, penes ali-quem rem deponere in debiti securitatem; *donner en gage, en garantie d'une somme prêtée*. —Addicere, attribuer; *attribuer*. «Statuerunt ut ipsi homines *apponerentur* ecclesiæ illi, cui placeret monachis.»

APPONTUAMENTUM.—Dedenda urbis vel arcis conditiones pactionesve; *conditions de la capitulation d'une ville*.

APPORIARE.—Ad inopiam et angustias reducere. (Bal. Misc.)

APPORTAGIUM.—Census, proventus, quidquid ecclesiæ affertur in sustentationem eidem deservientium; idem fere quod AP-PORTUM; *toute redevance due à quelque église pour l'entretien des personnes qui la servent*.

APPORTARI.—Pati, ferre, admittere; *comporter*. (A. 1193.)

APPORTATURA.—Apportalio, vectura; *transport*. (Conc. Terrac.)

APPORTONARI.—Dicitur de eo qui portione bonorum hereditarium accipit, ea lege ut a reliquo patrimonio excludatur.

APPORTIONATIO.—Rata portio. (Rym.)

APPORTUM.—Merces et sarcina quævis quas quispiam secum portat, vel advehit. (Rym.)—Vectigal, tributum, census, qui domini inferebatur; *voix forensis*. (Mon. Angl.)

APPORTUS.—Quidquid emolumenti ad-portatur ad sustentationem illius qui ecclesiæ curam habet. Maxime vero oblationes quæ ecclesiis a fidelibus fiunt et apportantur.

APPOSITA PERSONA.—Interposita per-sona; *personne apostée, interposée*. Formula in chartarum conclusionibus frequentissima.

APPOSITIO.—Assignatio. «Omnes et singulæ requisitiones, exhortationes, muni-tiones, citationes, dierum *appositiones*, et processus incepti, » etc. (A. 1432.) —Fer-culum, missus; *jets*. (A. 1448.)

APPOSITUS.—Episcopus intrusus, contra canones electus.—Idem qui residens, te-nens, vel vassallus qui aliunde venit, cui domicilium *appositum* est, seu assignatum.

APPOSTA.—Fulmentum; *appui*.

APPOTIARE.—Potionem seu venenum propinare, præbere; *empoisonner*. (Arn. Lub.)

APPRADARE.—In pratum redigere; *convertir en prairie*; ol. *apprayer, apprater*.

APPRADATUM.—Ager recens in pratum redactus. Vid. APPRADARE.

APPRESENTARE.—Coram adesse, co-am iudice sistere, tradere, exhibere. (Mar.)

APPRATAMENTUM.—Ager in pratum redactus, ut APPRADATUM.

APPRATARE.—Idem q. APPRADARE.

APPRAYERE.—Ead. notione.

APPRECATOR.—Qui pradio acenratissime colendo invigilat; *régisseur qui veille à la bonne administration d'un bien*.

APPREHENDERE.—Discere; *apprendre*.

—Possessionem rei alicujus adire; unde *ap-prehenso* pro ipsa possessione. (A. 1235.)

APPREHENSIO.—Forte pro PREHENSIO.

APPREHENSIO.—Comprehensio per-sonæ; idem interdum quod *manu captio*, id est injectio manus regis, magistratus et domini feudalis in alicujus res et prædia; *usur-patio, injusta exactio, sive ex rebus fiat sive ex luminibus*. —Agger ex inculto ad cultum redactus; *terre inculte mise en culture*. (A. 869.) —Possessio. Vid. APPREHENDERE. (A. 1235.)

APPREHENSUM.—Adjunctum, appen-sum. (Conc. Alb.)

APPREHEYSONARE.—In carcere conji-cere; *mettre en prison*. (A. 1384.)

APPREMIRE.—Præmiis donare, mune-rare; *récompenser*.

APPRENTICIATUS.—Tirocinium; *ap-prentissage*.

APPRENTICIAS.—Ead. notione.

APPRENTICIL.—Tirones, discipuli qui ex discenda alicujus artis ex pacto ad tempus

constitutum servant: *apprentis*. — *Apprenticij juris*, vulgo *scholares juris*; *élèves en droit*.

APPRENTISSUS.—Ead. notione.

APPRESSIO.—Injusta et violenta rei alicujus occupatio, usurpatio; *possession illégale, usurpation*. (A. 1097.) —*Æstimatio; appréciation, évaluation*. (Cons. Neap.)

APPRESTUM.—Mutuum, mutuo datum; *prêt, donné à prêt*.

APPRETIAMENTUM.—Æstimatio; *ap-préciation*.

APPRETIARE.—Pretium imponere; *es-timer, taxer*. (A. 1012.) —Emere, pretio comparare; *acheter*. (A. 1325.) —Laudare, commendare; *priser, estimer*. (Leg. Edo. Conf.)

APPRETIATOR.—Qui rei venai pre-tium imponit; *qui estime, qui taxe la va-leur des marchandises*.

APPRETIATURA.—Officium appretiato-ris; *charge de celui qui taxe, estime, évalue*. Vid. APPRETIATOR.

APPREYSONARE.—Captivos abducere; *prendre prisonniers*. (Hist. Dalph.)

APPRISIATIO.—Inclusio in carcere; *em-prisonnement*.

APPRISONARE.—Ut APPREHEYSONARE.

APPROBARE.—Proponere, offerre; *pro-poser*. (A. 1359.)

APPROBATUS.—Convictus; *prouvé, con-vaincu*.

APPROFIAMENTA.—Emolumenta, fru-ctus, qui ex prædiis proveniunt; *profits, re-venus*.

APPROFUNDARE.—Altius fodere, en-vare; *approfondir*.

APPROPINDICIE.—Manicarum mulie-brium ornamenta.

APPROPINQUARE.—In jus vocare, ac-cusare; *accuser, traduire en justice*; ol. *ap-procher*. —Rem sibi propriam facere; *s'approprier une chose*.

APPROPRIANTER.—In proprios usus, in proprietatem.

APPROPRIARE.—Proprie usurpat in foru ecclesiastico de ecclesiis aut benefi-ciis ecclesiasticis quæ ecclesiis principalibus aut monasteriis, a quibus dependent, uniuntur, eorum fructibus in proprios ec-clesiæ, quibus appropriantur, usus redac-tis.—*Æstimare, pretium imponere*; idem q. APPRETIARE.—Adornare, præparare; *ap-propriser, préparer à une destination*.

APPROPRIATE.—Singulariter; *partieu-lièrement, individuellement*.

APPROPRIATIO.—Proprietas, pecu-nium, proprium; *action de posséder, pro-priété, ce que l'on possède en propre*.

APPROVAMENTA.—Emolumenta et fru-ctus qui ex prædiis proveniunt; *profits, re-venus*.

APPROVARE.—Idem q. APPRUVARE.

APPROXIARE.—Consulere, præbere. (St. Saon.)

APPRUARE.—Appruare sibi vel se de re aliqua; *hac frui et uti ad sua commoda et ad suas necessitates; faire valoir une chose*.

APPRUATOR.—Qui domini commodis

conferre; *faire valoir*.

APPRUATOR.—Qui domini commodis

conferre; *faire valoir*.

APPRUATOR.—Qui domini commodis

conferre; *faire valoir*.

APPRUATOR.—Qui domini commodis

conferre; *faire valoir*.

APPRUATOR.—Qui domini commodis

conferre; *faire valoir*.

APPRUATOR.—Qui domini commodis

conferre; *faire valoir*.

invigilat et ejus reditus et commoda percipit et angel. Ut APPRECIATOR.

APPRUVIAMENTA. — Idem q. APPROVAMENTA.

APPLICATIO. — In Ch. Roberti, duc. Burgund., an. 1284, forte pro APPELLATIO.

APPUINCTAMENTUM. — Pro APPUNCTAMENTUM.

APPUINCTAMENTUM. — Decretum iudicis, arbitri sententia; *arrêt judiciaire, décision arbitrale*; ol. *appointment*. — Pactum vel conventum; *arrangement, accommodement*.

APPUINCTARE. — Reficere, restaurare; *réparer, remettre en bon point*. — Canonicum alterumve clericum ab officio canonicali absentem puncto notare; ol. *pointer, piquer*; quod fiebat in catalogo, ubi omnium qui choro interesse debebant, nomina describebantur. — Litem non tam pacto distingere, quam eo partes adducere, ut de re controversa, tanquam certa, eveniant, unde recto *appunctamenta* forensibus dici censuit Budaeus *acta et conventa controversia*; *appointer une affaire*. — Frozare, dispendere ve oppignerare, obligare. (A. 1351.)

APPUINCTUARE. — Litem non tam pacto definire, etc., ut APPUNCTARE. — Pacisci, convenire, pactum articulis seu *punctis* distinctum facere. Hinc *appunctuatus*, appunctamento seu pacto pertinens ad aliquem.

APPUNCTAMENTUM. — Ut APPUNCTAMENTUM.

APPUNCTATURA. — Punctum quo defectus ab officio notatur. *Vid.* APPUNCTAMENTUM.

APRAARE. — In pratum redigere; *mettre en pré*.

APRALE. — Notio ignota. Forte legendum *areale*. Forte ager incultus ubi herbae crescunt, unde quasi pratum habetur. (A. 1307.)

APRELLA. — Equisetum; *prêle des bois*.

APRENTICUS. — Idem q. APPRENTICIUS.

APRIOLUS. — Capreolus; *chevreau*.

APRISIA. — Inquisitio in iure facta ad apprehendam rem aliquam; *enquête sur le prix d'une chose*; ol. *aprise*. — Epitome, summarium; *précis*. — Facultas; *permission*.

APRISIATIO. — Injusta et violenta alienus rei invasio, usurpatio; *prise de force*. Et APPRESSIO. (A. 1404.)

APRISIO. — Ut APRISIATIO.

APRISIONACIO. — Incarceratio; *emprisonnement, action de mettre en prison*.

APRISIONARE. — In carcerem conjicere (a. 1372), per vim occupare, tenere; *mettre en prison, occuper, retenir par force*. (A. 1330.)

APRISIONES. — Distributiones agrorum eo fine ex eremis factae ut quilibet portionem suam, a principe concessam, ad cultum traducat; *partitions de terres en fliche données par le prince pour les mettre en culture*.

APRISONARE. — Alieni manum injicere; *arrêter*.

APROPULARE. — Publicare, palam facere; *rendre public, publier*.

APTABILIS. — Aptus; *propre à, convenable*.

APTAMENTUM. — Supellex quævis, quidquid ad rem aliquam conficiendam necessarium est; *outils, instruments, etc.*

APTARE. — Aptare fusillus; egregio verberare quomodo etiam *ajuster* usurpant Galli. — Aptare vulneratum, sanciatu adhibere fomenta, curationem; *panser un blessé*.

APTATIO. — Refectio, reparatio; *action de réparer, de remettre en point*.

APTATURA. — Pro APOBATERA.

APTECTANEUM. — Appensum domui lectum, seu rusticum ædificium levioris pretii ac momenti. Idem q. APPENDARIA.

APTENTARE. — Pro ATTENTARE.

APTIARE. — Pro APRETIARE. (A. 1174.)

APTIFICARE. — Aptum iudicare; *trouver bon, convenable*. Hinc *Aptificatio*.

APTISARE. — Ead. notione.

APTITUDO. — Tempus aptum, opportunitas. (Rol. Pat.)

APTUARE. — Rem propriam sibi facere, vindicare; *s'approprier*.

APTUARIUM. — Pro AETUARIUM.

APTUM. — Pro APTIFICATUM. « Et componat cui aptum est auri libram unam; » id est solvat ei ad quem id spectat, vel cui convenit.

APUD. — Pro Cum vel Per.

APULIA. — « Deus etiam, » inquit Tertullianus, « extra cameras et gradus et apulias oculos habet. » In quem locum per apulias intelligunt quidam locum obiectum et a pluvia secutum. Alii vero hoc vocabulo significari putant vela quæ in theatris et amphitheatris, ad ornatum et ad excludendos ictus solis fervidos adhibebantur.

APUISUS. — Jus appellendi animalia ad aquas. (A. 1308.)

APUINCTAMENTUM. — Idem q. APUNCTATIO.

APURARE. — Rationes decidere; *apurer*. (A. 1391.)

AQUA. — Aqua cisternina, aqua imbralis; *eau de pluie recueillie dans des citernes*. Aqua viva, aqua perennis, quæ semper fluit; *eau vive*. Aqua apprehensio, fons seu caput fluminis vel aqueductus, vel potius locus ubi hauritur aqua, qui Provincialibus *marteliers* dicitur, aut saltem id quod derivatur aqua. Aqua formarium, aqua quæ per tubos vel arcus defertur. Aqua levata, aqua quæ fluit. (Opponitur aquæ pausatæ.) Aqua lostra, forte aqua salina. *Vid.* LOSTRATUM. Aqua navalis, statio navium, portus. *Aquarum* dimensiones, quæ, ut ait Durandus (*Rational. divin.*), tempore paschali fieri solebant ne quia homines vigilaverunt in Quadragesima, in his sanctis diebus dormire velint. — Aqua aliquando sumitur pro succo. Aqua celestis, vinum sublimatum. Aqua muscata, aqua odorifera. Aqua rosalia; *eau de rose*. Aqua picis, gluten quod ex pice aqua diluta fit. Aqua vitis pro aqua vitæ; *eau-de-vie*. Aqua benedicta, nonnunquam pro capellæ seu ecclesiæ benedictione occurrit. Aqua exorcizata, eadem q. benedicta, quia in illius

benedictione exorcizantur demones, jubenturque ut ab ea recedant. Aqua sancta, aqua sanctificata, aqua sanctificationis, ead. notione. Aqua reconciliationis, aqua benedicta qua asperguntur ecclesiæ quæ reconciliantur. Aqua Gregoriana, quæ ritu Gregoriano benedicitur. — Aqua dicitur 1° baptismus, aquæ salutaris lavacrum. (Tert., S. Hier.) Aqua refectionis, id est baptismatis (S. Paul.); — 2° quodvis delictum in aquis commissum; item jus de illo cognoscendi; *tout délit commis en matière d'eau et le droit d'en connaître*. (A. 1134.) Aqua cursus, cognitio de delictis quæ in aquæ cursu contingunt. (Chr. Hug. Flav.) — 3° Jus utendi aqua seu in ea piscandi; *droit de pêche*. *Vid.* AQUATICUM. (A. 1059.) — 4° Fluvius, flumen; *tout cours d'eau, fleuve, rivière, etc.* (Rym.) — Aqua vel aquæ frigide iudicium, una ex purgationibus quas iudicia Dei appellabant; *épreuve de l'eau froide*. Aqua serventis iudicium; *épreuve de l'eau chaude*. Interdum aquæ nomine utraq; et frigida et calida, seu fervens aut bulliens, intellegi potest.

AQUÆDUCTOR. — Qui adducit, advehit aut affert aquam; *porteur d'eau*.

AQUÆDUCTULUS. Minor aqueductus; *petit aqueduc*.

AQUÆMERITUM. — Idem q. AQUAMERITUM.

AQUÆMOULA. — Moletrina, cuius molæ vi aquarum versantur; *moulin à eau*.

AQUÆMOLINA. Ead. notione.

AQUÆMOLIUM. — Ead. notione.

AQUÆVERSUS. — Alveus, canal, rivus; item id omne per quod aqua foras mittitur et elicitur, aquariam; *conduit, tuyau, et généralement tout ce qui peut servir à conduire l'eau au dehors*.

AQUAGIA. Forte prestatio quæ propter aquam usum solvitur. (Terr. Bellij.)

AQUAGIUM. — Aqueductus, canal; *conduit, canal, aqueduc*. — Tributum quod pro ercibus per aquam transvehendis exigitur; *taxe à payer pour le transport des marchandises par eau*. (A. 1453.) Jus piscandi, etc., ut AQUARIA.

AQUARIOLIUM. — Aquarium, canalis per quem aqua currit, ut AQUARIUM.

AQUALE. — Ead. notione.

AQUALENTUS. — Hydropicus, aqua turgidus; *hydropique*.

AQUALIFERA CAPPA. — Vulgo *pluviale*; ornatum ecclesiasticum, Gal. *chape*, sic dictum quod illo primum usi sint clerici extra ecclesiam procedentes, ut sibi a pluvia caverent.

AQUALIS. — (Sbns.) Canalis; *conduit, canal*. — (Adj.) Aquaticus; *d'eau, aquatique*.

AQUALIUM. — Summa pars capitis. (Isid.)

AQUAMANILE. — Vas super quod cadit aqua qua abluntur digiti sacerdotis post assumptionem corporis Christi; etiam ureolis quo aqua calici infunditur; *bassin, plateau dans lequel tombe l'eau dont le prêtre lave ses mains; ease, bûrelle qui sert à verser cette eau sur les mains*.

AQUAMERITUM. — Annæ proventus. *Vid.* MERITUM.

AQUARE. — Irrigare; *arroser*. (A. 1322.)

AQUAMILINA. — Pro AQUÆMOLINA.

AQUARIA. — Aiunt nonnulli esse jussu piscandi tribus in anno diebus. Suspiciunt autem alii per *aquariam* significari piscium fercula quæ a piscatoribus domino fendi ex iure præstabantur, quæ ipse aliquando monasteriis concedebat.

AQUARIATUS. — Officium aquarii. *Vid.* AQUARIUS.

AQUARICIA. — Italis, urceus, vas certe capacitatis. « Unam *aquaricium* olei. »

AQUARICIUM. — Idem q. AQUARIUM.

AQUARI. — Hæretici, sic dicti quia aquam solum offerunt in calice sacramenti.

AQUARIUM. — Canalis, alveolus ad quem adaquantur animalia, emissarium; *canal, conduit, auge, évier*.

AQUARIUS. — Officium monasticum cui aquarium seu piscationis cura inonimbebat. Idem officialis dicebatur *aquarum præpositus* in monasterio Vedastino Atrebatensi. Amplius vero fuit administratio aquarii in monasterio Sanctæ Crucis de Tolcunulo. Omnes fere fructus agrorum, pratorum, vinearum et salinarum ad monachos pertinentium, emolumenta *al'æ et mediæ justitiæ*, homagiorum abbati debitorum, census, redditus firmarum saltem plurimarum, etc., percipiebat ipse, et quasi jure proprio possidebat ea conditione ut vestimenta fratribus necessaria cum cibariis omnibus ministraret.

AQUAROLIUM. — Item q. AQUARIOLIUM.

AQUAROLIUS. — Idem q. AQUARIOLIUM.

AQUASRIUM. — Canalis, rivus; *fossé*.

AQUATIA. — Idem q. AQUARIA.

AQUATICA. — Item q. AQUARIA.

AQUATICUM. — Jus utendi aqua et tributum quod pro eo jure solvebatur; præstatio pro pecoribus adaquandis; *droit de pêche dans un cours d'eau, et redevance payée, pour l'obtenir, au seigneur du lieu; redevance payée au seigneur pour avoir la permission de faire boire les bestiaux à l'abreuvoir seigneurial*.

AQUATOLIUM. — Idem q. AQUARIUM.

AQUATOLUS. — Idem q. AQUATIA.

AQUAVERSUS. — Idem q. AQUÆVERSUS.

AQUELUS. — Fons; *source, fontaine*.

AQUENSE SERVITIUM. — *Vid.* BOS AQUENSIS.

AQUERIA. — Idem q. AQUARIUM. Canalis, rivus vel emissarium. — Urceus aquarius; *aiguère*.

AQUERIUM. — Pro AQUARIUM.

AQUESTA. — Adeptio, comparatio; *acquêt, acquisition*.

AQUESTUS. — Ead. notione.

AQUE-USUS. Idem q. AQUÆVERSUS.

AQUATICUM. — Tributum quod pro mercibus per aquam transvehendis exigebatur; *page payé pour les marchandises transportées par eau*.

AQUILA. — Lectrum seu analogium in forma aquilæ alas expensas habentis confectum, in quo libri ecclesiastici, qui in ecclesia leguntur, reponuntur; quæ quidem aquilæ specie S. Joannes evangelista desi-

gnatur; *lutrin*. — Monetæ genus aquila insignitæ; *Aquilæ galæa*, contabulatio trivernis; *pont d'une galère*.

AQUILARIUS. — *Aquilarius canonicus*, canonicus hebdomadarius, sic dictus in quibusdam ecclesiis quod ejus nomen in aquila rostro appendatur. Jus habere consuevit nominandi seu præsentandi ad beneficia per suam hebdomadam vacantia.

AQUILATUS. — Decoratus figuris aquilam repræsentantibus; *orné de figures d'aigle*.

AQUILETA. — Diminut. ab aquila; *aiglette*.

AQUILETARIUS. — Qui stylo munit ligamina; *aiguilletier*.

AQUILLO. — Stimulus, aculeus; *aiguillon*.

AQUILONIOR. — Magis Septentrionalis; *plus au nord*.

AQUIMANILE. — Idem q. AQUAMANILE.

AQUIMINALE. — Idem q. AQUAMANILE.

AQUIMINILE. — Idem q. AQUAMANILE.

AQUINOLA. — Molendinum aquaticum; *moulin à eau*.

AQUIMOLLA. — Ead. notione.

AQUIMOLUS. — Ead. notione.

AQUINDAMENTUM. — Idem. q. ACUNYDAMENTUM.

AQUINDARE. — Idem q. ACUNYDARE.

AQUISTARE. — Acquirere, comparare, emere; *acquérir, acheter*; ol. *acquester*, *acquiescer*.

AQUISVERSUS. — Idem q. AQUÆVERSUS.

AQUITANGENUS. — Pro Aquitanus; *né en Aquitaine, Aquitain*.

AQUITARE. — Rationem accepti et expensi reddere; quietum reddere, immenem facere; solvere, dimittere.

AQUITARE. — Ead. significatione.

AQUOSARIUS. — Emissarium; *évier*.

AQUOSITAS. — Aquosum, palustre; *lieu marécageux, humide*.

AQUS. — Pro ACUS.

ARA. — *Aradignitatis*, ara in qua nulli licet celebrare, præterquam sacerdotibus in dignitate constitutis; *autel où il n'est permis de célébrer qu'à des ecclésiastiques dignitaires*. (Tel est l'autel de Reims, par un privilège accordé en 1065 par Léon IX.) — *Ara sacra*, parvula tabula lapidea consecrata, quæ mensæ altaris non consecratæ superponitur vel inseritur ad sacra faciendâ; *pietre consacrée*. (Conc. Hisp.) — Sepulcrum; *tombeau*. (Vet. Gl.)

ARABLA. — Acer; *érable*.

ARABLIUS. — Ead. notione.

ARACARE. — Alii interpretantur fodere, alii secare, colligere, siccare.

ARACIA. — Pro HARACIUM.

ARACIUM. — Pro HARACIUM.

ARACIUNCULA. — Fossa parva ad instar sulci atrati; *fossé grand comme un sillon de charrue*. — Arabilis terræ portio vivuina; *petite étendue de terre labourable*.

ARADATORIUS. — Ad arationem seu agriulturam pertinens; *qui concerne l'agriculture, agricole*.

ARADRIA. — Idem q. ARATORIA.

ARADURIA. — Idem q. ARATORIA.

ARAGADIA. — Idem q. HARIRADA.

ARAGIUM. — Agor aratorius, simul et tributum quod ex agris aratoris pendebatur; *terre labourable, et redevance qu'elle paye au seigneur*.

ARAINAMENTUM. — Actio qua quis se coram iudice rem quampiam facturum promittit; ol. *arrement*, ab arhis quæ dabantur in promissionis cautionem.

ARAINUM. — *Æs*; *airain*; ol. *arain*.

ARAIRIGA. — Aratrum; *charrue*; ol. *araire*.

ARALE. — Agor ad arationem idoneus (ei opponitur *runcale*, id est agor sentibus oblitus); *terre labourable*.

ARALITIUS. — *Aralitius dominus*; dominus cui *aragium* seu *agrarium* pertinet. *Vid. AGRARIUM*.

ARALOGIUM. — Pro HOROLOGIUM.

ARAMEN. — Idem q. ARAINUM.

ARAMIRE. — Idem q. ADAMIRE.

ARAMITA. — Idem q. AREMITA seu ARAMA.

ARANCARE. — Eradicare, evellere; *arracher*.

ARANCIUM. — Pomum aureum; *orange*.

ARANCIUS. — Aurantium, malus aurantia; *orange*.

ARANCUM. — Forte pro HARACIUM.

ARANDATUM. — Charta seu instrumentum locatinnis, seu dationis ad censum; *acte de louage ou de livraison à charge de cens*.

ARANEÆ. — Retis subtilioris species quæ capiuntur aviculæ (Pet. Cresc.); filulæ species, forte sic dicta, quod in modum retis subtilioris sit efformata. (A. SS.)

ARANGIA. — Idem q. ARANGIUM.

ARANGIUM. — Idem q. ARANGIUM, et interdum forte pro ARANCUM.

ARANTINUS. — *Arantinus paropsis*; vas sigulinum vel vitreum. « Custodiens illud quod dominus (fecit eum) in arantino paropside tinxit panem, non in argenteo vase. » (Cyp.)

ARANUNCULÆ. — Pro ARACIUNCULÆ.

ARAO. — Idem q. MIXTURA.

ARAPENNIS. — Mensura qua finitores et agri mensores agros metiebantur; *arpent*. — Interdum in scriptoribus mediæ ævi pro territorii finibus, districtu seu *banlieue* *Arapennis* sumitur.

ARAR. — Idem q. ARAIRIGA.

ARARE. — (Subst.) Idem q. ARAR. — (Verb.) Habitare, incolere.

ARARIUM. — Idem q. ARAGIUM.

ARASARE. — Adæquare, ad solum dirigere; *raser*.

ARASSA. — Pannus de arrasa, id est d'Arras, operis Atrebatici.

ARATAREUS. — Pro ARATORIUS.

ARATIA. — Pro HARACIUM.

ARATICUM. — Agrarium, tributum ex agris pensum. *Vid. AGRARIUM*.

ARATIO. — Quantum terræ uno aratro

*arari potest; nisi sit *correctæ* species qua

vassalli tenebantur ad agros domini arandos. (A. 1196.)

ARATIVA. — Supellectilis, seu ornamentis species vermiculata, sic forte dicta quod hujusmodi opera lineis seu fulcis quasi aratro factis distinguantur.

ARATIVUS. — Aratoni aptus; *propre au labourage*. (A. 1328.)

ARATORIA. — Terra ex agro culto sumpta ad investituram; *terre prise dans un champ en culture pour servir de signe symbolique dans une cérémonie d'investiture*. — Agri aratorii; *terres labourables*.

ARATRIA. — Agor aratorius. *Vid. ARATORIA*.

ARATRUM. — Idem q. *Carrucata terræ*, quantum terræ uno aratro arari potest; *autant de terre qu'une charrue peut en labourer en une année*; ol. *charruaige*. — Ad aratrum reducere; ad solum dirigere, evertere; *raser, passer à la charrue*. — In aratro conjurare; *jurer à l'église et sur les serments*. (Lex Ripuar.)

ARATUM. — Aratio; *labourage*. — Ratis; *radeau*.

ARATURA. — Aratio agri quam tenens domino debebat ex debito et stato servitio (a. 803); quævis operæ, *corveia*, vel servitii. (Tab. S. Rem. Rem.); quantum terræ uno aratro arari potest, ut ARATRUM (a. 1379); *en général, toute espèce de corvées, en particulier, celle qui consistait à labourer les champs du seigneur; étendue de terre qu'une charrue peut labourer pendant une année*.

ARATERIA. — Pro terra arabilis. *Vid. ARATORIA*.

ARAUCA. — Ornamentum ecclesiasticum. « Item duo araucae de serico. » (A. 1227.) *Vid. ARRANCANES*.

ARAYRAGIUM. — Pro ARRAGIUM.

ARBALESTANUS. — Ballistarius; *arbalétrier*.

ARBALESTARIUS. — Ead. notione.

ARBALESTENA. — Fenestricula oblongior et strictior in urbium et castrorum muris per quam in obsidentes emittebantur sagitte; *archière*.

ARBALISTA. — Arcus; *arbalète*. — Ballistarius; *arbalétrier*.

ARBALISTARIUS. — Idem q. ARBALESTANUS.

ARBALISTATOR. — Ead. notione.

ARBALISTERIA. — Ut ARBALESTENA.

ARBAN. — Submonitio ad exercitum et multa ei imposita qui pergere detrectabat post submonitionem; *appel sous les armes et amende à celui qui n'y répondait pas*.

ARBANABILIS. — Obnoxius arbanino; *soumis à l'arban*. *Vid. ARBAN*.

ARBANNUM. — Idem q. ARBAN.

ARBASEUS. — Ut ARBASUS.

ARBASUS. — Pannus crassus ex rudi et nigra lana contextus. (A. SS.)

ARBEGIATGII. — Videntur esse habitatores prædiorum seu pagorum qui pendebant a dominis ut servi, vel saltem alia ratione dominis obnoxii.

ARBEGLUS. — *Fano arbegla*, id est cum siliqua; *fève avec sa cosse*.

ARBEREGIUM. — *Arberegium canum*, servitium quo subditi ad hospitium et pastum canum venaticorum domini tenebantur; *prestation que devaient les vassaux pour l'entretien de la meute du seigneur*.

ARBERG. — Jus hospitii, ut ALBERGA.

ARBERGA. — Pro ALBERGA.

ARBERGAMENTUM. — Jus hospitii, hospitium ipsum, seu domus rustica; *droit de gîte, le gîte lui-même, maison de paysan*. *Vid. ALBERGA et ALBERGAMENTUM*.

ARBERGARIA. — Pro ALBERGARIA.

ARBERGERIA. — Ead. notione.

ARBERGUM. — Pro ALBERGA.

ARBERJAMENTUM. — Donum munus. *Vid. REPARIUM*.

ARBERJARE. — Idem q. ALBERGARE.

ARBIPENNium. — Pro ARVIDENNium.

ARBITRALITER. — Ad arbitrium; *à volonté*.

ARBITRAMENTALIS. — Arbitralis, arbitrarius; *arbitral, d'arbitre*.

ARBITRAVENTARE. — Arbitri nomine sententiam ferre; *rendre une sentence arbitrale*.

ARBITRAMENFACTOR. — Arbitrator; *arbitre*.

ARBITRAMENTUM. — Sententia arbitratorum; *arbitrage*.

ARBITRARE. — Aliquando pro arbitrari usurpatur.

ARBITRATOR. — Amicabilis compositor; *simple médiateur*; ol. *arbitrateur*.

ARBITRATUM. — Sententia arbitri; *arbitrage*.

ARBITRATUS, a. — *Æstimatus* arbitrorum iudicio. (Mur.)

ARBITRIS. — Pro ARBITER.

ARBITRIUM. — Testamentum; *testament*. (Cod. Th.) *Arbitrium luminum*, sol, luminis parens et auctor. (A. SS.)

ARBITRUM. — Muliebre ornamentum. « Volentesque suarum pretiosarum rerum abundantiam... ostendere... suspensis ad chordas strophæis, flutis, dextrocheriis, *arbitris*, » etc. (Sal. Mal.)

ARBOR. — *Arbor finalis*, notata, clavata; inter agrorum terminos recensentur passim arbores aromaticis a quibus ideo *finales* dicebantur; certis porro incisuris aut notis in trunci cortice incisus notabantur, inde et notata. Interdum *clavata* appellabantur quod in eorum truncis clavi notarum locum figerent; *arbres de lièvre*. — *Arbor signata*, arbor ad credendum alieni assignata vel designata, quod notum sit arboribus credendis signum a forestariis apponi; *arbre marqué, martelé*. — *Arbores sacri*, arbores quas ut sacras colebant pagani; *arbres sacrés auxquels les Gaulois portaient une grande vénération*. — *Arbores*, candelabra majora in ecclesia multis instructa luminibus, quæ a terra surgunt; *grands candélabres à plusieurs branches*. — *Arbor ambulatoria*, *machina bellica*, forte *arbes*. — *Arbor maris*, corallium; *corail*. — *Arbor paschalis*, cereus

pascalis Sabbato sancto benedici solitus; *cierge pascal*.

ARBORAGIUM. — Pro ANCHORAGIUM, ABORAGIUM, vel facultas figendi anchoram navis in portu. (A. 1307.)

ARBORATUS. — *Arboratus locus*, arboribus consitus; *lieu garni d'arbres*.

ARBOREA. — Locus arboribus consitus; *lieu planté d'arbres*; ol. *arboie*, *arboiet*, *arbière*.

ARBORETA. — Ead. notione. « Donamus... quoddam salicium seu *arboietam*, et *arboriatam* in dicta parochia. » (A. 1402.) Haud facilis est distinctio *arboietæ* et *arboriatæ*, nisi sit una series arborum ordinatum, altera vero sine ordine dispositarum.

ARBORETUM. — Idem q. ARBOREA.

ARBOREUM. — Ut ARBORAGIUM. (Ch. Lud. IX.)

ARBORIATA. — Vid. ARBORETA.

ARBOSTURA. — Pro ARBUSTURA.

ARBUA. — Idem, ut videtur, quod ARBORETA. (A. 1281.)

ARBUSTARITIA. — Exactionis species apud Italos. (A. 394.)

ARBUSTATUS. — Arbusculis consitus; *planté, plein d'arbres*.

ARBUSTIFER. — Arborum ferax; *qui produit beaucoup d'arbres*.

ARBUSTUM VITATUM. — Locus arboris consitus ad quas applicantur vites; *lieu rempli d'arbres aux troncs desquels grimpent des vignes*. (A. 374.)

ARBUSTUS. — Pro *Arbutum*, *arbousier*; ol. *arbut*.

ARBUTA. — Idem q. ARBORETA.

ARCA. — Signum finale, forma quadrata, ad possessionum extremitates censitum; *borne carrée des arpenteurs*. — Carcer, et forte carcer cæcus, seu locus carceris depressior, sic dictus quod sub fornice, quem Galli appellant *arche*, *voûte*; *cachot*. — Arcula, seu sacra pyxis in qua sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum reconditur, apud quosdam scriptores ecclesiasticos. Hinc *archa* vel *arca*, feretrum, theca in qua conduntur reliquiæ sanctorum. — Piscus, thesaurus publicus; *trésor public*, *fisc*. Hinc *arca regia*, *arca ecclesiarum*. Inde *arcarii*, arcarii ecclesiæ custodes. — Arca, cœmeterium aut altare portatile. « Non permittantur predicatorum super arcas celebrare, nec pulsare campanas per vicos, » etc. (Stat. synod. Odon. episc. Paris.) — *Arcagranaria* seu *annonæ*; *arca* in qua granum seu frumentum condebatur; *grenier public*. — Pars corporis, quam *thoracem* appellamus, sic dicta, ut videtur, quod in ea intestina omnia recondantur, tanquam in *arca*; *coffre*. — Modus agri, a forma quadrata forte sic dictus. — Officina, locus ubi res venales exponuntur; *boutique*.

ARCAGIUM. — Præstatio ex agris, nomine *arcæ* designatis, præstita, idem itaque ac *Agrarium*.

ARCALECTUS. — Ligneus lecti instructus, quasi *arca lecti*; *bois de lit*.

ARCANDIUM. — Forte pro *Arcagium*. (A. 1476.)

ARCARAGIUM. — Vid. FEUDUM *arcaragii*.

ARCARE. — Arcum seu fornecem construere; *bâtir une voûte, voûter*.

ARCARIUM. — *Ærarium*; *trésor public*.

ARCARIUS. — Sagittarius; *archer*. — Cui arcus publicæ, seu thesauri cura demandata erat; *trésorier*.

ARCASUM. — Forte idem q. *Arcagium*.

ARCA. — Arcus, fornix; *arcade*. — Idem q. *Arca*, molus agri.

ARCATIUM. — Arca; *coffre*.

ARCATOR. — Sagittarius; *archer*.

ARCATURA. — Idem q. *Arca*, signum finale.

ARCATURIA. — Palorum sepes in publicum privatumque commodum structa ad arcendam constringendamque perennis fluminis aquam; *estacade*.

ARCAVUS. — Atramenti vasculum; *encrier*.

ARCAVRAGIUM. — Officium arcarii seu sagittarii; *office d'archer*.

ARCE. — A Græco ἀρχή, dignitas. — Pro *archivum* legitur in Ch. Childeberti III. (A. 994.)

ARCEDO. — Ligamen quo sanguis venæ sectæ sistitur seu arcetur, a quo dictum *arcedo*; *ligature*.

ARCELLA. — Domus in qua sunt casei; idem q. *FROMAGERIA*; *chalet*, *fromagerie*. — Arcula; *petit coffre*, *petit bahut*; ol. *arcelle*. — Signum finale, ut *Arca*.

ARCELLUS. — Arcus, fornix; *arceau*. Hinc ita dictæ ipsæ ædificiorum portæ in arcam extructæ, ut in monasterio Tyro-niensi. (Ann. Ben.)

ARCENTUM. — Idem q. *ARCEUTUM*.

ARCEPS. — Ut *Archivum*.

ARCERE. — Occupare, ad manum ponere; *saisir*. (A. 1269.)

ARCHARIUS. — Sagittarius; *archer*.

ARCRNUM. — Thuribulum; *encensoir*.

ARCES. — Turtiles ex virgultis laquei; *harts*.

ARCESSITIO. — Mors, qua scilicet ex hoc mundo ad Deum accessimus, evocamur; *mort*. (S. Cypr.)

ARCEUTUM. — Vox Beneharnensibus nnta, apud quos ita appellabatur *jus procurationis*, seu certa pensatio, quæ episcopo ab abbatibus et ecclesiis propositis exsolvebatur, loco procurationis, aut *recepti*, sivo receptionis.

ARCEUTUM. — Idem q. *ARCEUTUM*.

ARCH. — Vid. cum *Arc* voces quæ non infra inventiuntur.

ARCHABUSIUM. — Ferrea fistula, sclopetus; *argubuse*.

ARCHADICUS. — Stolidus, nullius vir industria et ingenii; *d'Arcadie*, *sot*, *ignare*, *qui n'a aucune valeur intellectuelle*.

ARCHANUS. — Pro *ARCHANGELUS*.

ARCHARAGIUM. — Vid. FEUDUM *arcaragii*.

ARCHARISSIMUM. — Archivum, archarium; *archives*.

ARCHARIUM. — Archivum, tabularium,

arca, ubi monumenta vetera reconduntur; *archives*.

ARCHAS. — Præpositus, præses, princeps; *celui qui est le premier, chef*.

ARCHARIUS. — Ut *Archarius*.

ARCHELARIA. — Arbalista, vel balista; *baliste ou arbalète*.

ARCHEMISTA. — Chymicæ peritus, qui exercet artem chymicam; *chimiste, alchimiste*.

ARCHERA. — Quoddam lignum; ol. *archure*. (Guid. de Vigev.)

ARCHERARIUS. — Arcarius; *archer*.

ARCHERIA. — Fenestricula oblongior et strictior in urbium et castrorum muris, per quam sagittarii vel balistarii sagittas suas aut tela in obsidentes emittebant; *archière, arbière*. — Species *sergentiarum*, seu fendi servientis, quod qui possidet arcum habere pro servitio domini, vel *archerium* castri illius servare tenetur. — *Archeria*, in comitatu Calomontio supreni Damburum principatus dicebantur parvula domus ubi colonus unus residere poterat cum labore duarum vaccarum tantum.

ARCHETENS. — Ab *Arctitenens*, sagittarius; *archer*. — Anteris; *arc-boutant*.

ARCHETUS. — Tractoria grus qua lapides in altum tolluntur; *machine à élever les fardeaux, grue*. (A. 1291.) — Unus seris aperiendis aptus; *crochet à ouvrir les serrures, rosignol*. (A. 1414.)

ARCHEURA. — *Archeura molendini*; lignum quod ante molam ponunt; *archures*.

ARCHIA. — Pro *Arca*. — Fornix pontis; *arche de pont*. — Principatus. Vid. *Arca*.

ARCHIACOLA. — Idem q. *Archiscolus*.

ARCHIACOLYTHUS. — Cum in ecclesiis cathedralibus olim quatuor essent canonicorum ordines, presbyterorum scilicet, diaconorum, subdiaconorum et acolythorum, quilibet suis capitibus suberant, presbyteri archipresbyteris, diaconi archidiaconis, subdiaconi archisubdiaconis, acolythi denique *archiacolythi*.

ARCHIACONUS. — Armorice *archiacon*, archidiaconus; *archidiaque*.

ARCHIALITER. — Primarie. (Bonif. VII. S. Liv. ep.)

ARCHIANTISTES. — Archiepiscopus; *archevêque*. (Ditm.)

ARCHIAPOSTOLUS. — Quo nomine designatur S. Petrus, apostolorum princeps, uti vulgo creditur.

ARCHIATRI. — Medici principis et qui in sacro palatio militant. *Archiatra*, dignitas nuncupabatur eorum dignitas.

ARCHIATRIUS. — Eod. sensu.

ARCHIBANCIUM. — Scannum majus cum cubiti fulmentis ad utramque partem extremam. (A. 1476.)

ARCHIBANCUS. — Arca, armarium; *coffre, armoire*.

ARCHIBUS. — Idem q. *Archivum*.

ARCHIBUSIUS. — Idem q. *ARCHABUSIUM*.

ARCHIBUSUS. — Idem q. *ARCHABUSIUM*.

ARCHICAMERARIUS. — Præfectus came-

ræ seu thesauro imperiali. Vid. *CAMERARIUS*.

ARCHICANCELLARIUS. — Qui cæteris aulae vel palatii cancellariis præerat; *archichancelier*.

ARCHICANTOR. — Primicerius scholæ cantorum. (Bel.)

ARCHICAPELLANUS. — Capellanorum primus; *le premier des chapelains*. Vid. *CAPPELLANUS*.

ARCHICERARIUS. — Idem forte qui *Primicerius*.

ARCHICHORUS. — Præcentor, qui conro, dum sacra liturgia peragitur, præest. (Ann. Bened.)

ARCHICLAVIGERUS. — Idem q. *THESAURARIUS*.

ARCHICLAVIS. — Ead. notione.

ARCHICLAVUS. — Ead. notione.

ARCHICOMES. — Titulus comiti Flandriæ ob summam potestatem datus a Willelmo Britone.

ARCHICOQUUS. — Princeps coquorum; *maître cuisinier*.

ARCHICRIMINATOR. — Princeps reus. (Rhythmi in obitu Henrici VII, imperatoris.)

ARCHICUBERNIUS. — Ut *ARCHICUBERNUS*.

ARCHICUNUS. — Eod. sensu.

ARCHICUSTOS. — Dignitas in monasteriis majoribus ordinis S. Benedicti, cuius cura erat, ut videtur, eadem quæ *capicerii*.

ARCHIDAPIFER. — Primus dapifer; *Vid. DAPIFER*.

ARCHIDIACONARE. — Archidiaconum insituere. (Petr. Cant.)

ARCHIDIACONATUS. — Officium et districtus archidiaconi; *office et ressort d'un archidiaque*.

ARCHIDIACONIZARE. — Archidiaconi munus obire. (A. 1126.)

ARCHIDIACONUS. — Primus inter diaconos. Dignitas ecclesiastica qua donatum S. Stephanum conjicit S. Augustinus, quod primus a S. Luca inter septem diaconos nominetur; *archidiaque*.

ARCHIDICUS. — Quasi princeps dictionis, eloquens; quomodo etiam forte legendum est pro *archidictus*. (A. S. Cass.)

ARCHIDIOECESIS. — Archiepiscopi diocesis; *diocèse administré par un archevêque*. (Canc. Hisp.)

ARCHIELECTUS. — Electus in archiepiscopum. (Ces. Mon.)

ARCHIEPISCOPARE. — In archiepiscopum erare, seu potius ecclesiam archiepiscopali titulo donare. (Dip. Agap. II PP.)

ARCHIEPISCOPARI. — Esse archiepiscopum; *être archevêque*.

ARCHIEPISCOPIUM. — Archiepiscopatus; *archiepiscopat*.

ARCHIERARCHUS. — Pontifex Romanus, totius hierarchie princeps, unde etym. nomen. (A. SS. Ben.)

ARCHIERATICUS. — *Archieratica sedes*, id est *archierarchi*, seu *Papæ* sedes. (Aguel.)

ARCHIEREUS. — Qui præstet rebus sacris, episcopus; *évêque.* (A. SS.)
ARCHIERGATUS. — Operarius, conductor operis; *entrepreneur, architecte.* (Agnel.)
ARCHIFLAMEN. — Archiepiscopus; *archevêque.* (Hist. Dalph.)
ARCHIFRATER. — Dignitas quædam ecclesiastica, verum cuius officium ignotum est. (Anast.)
ARCHIGALLINA. — Gallina exquisitor, delicatior; *poule exquise.*
ARCHIGENES. — Medicus vel chirurgus; *médecin ou chirurgien.* (A. SS.)
ARCHIGRAPHUS. — Præcipuus inter scriptores; *premier des écrivains.* Apud Anglos, *archigraphus regis majestatis* idem est ac notarius vel cancellarius regis. (Albert. Mus.)
ARCHIGUBERNUS. — Navis seu classis præcipuus gubernator, præfectus; *commandant d'un vaisseau, ou amiral.*
ARCHIHEBDOMADARIUS. — Hebdomadariorum præfectus. *Vid. HEBDOMADARIUS.*
ARCHIJURARE. — De eo dicitur qui primus chartæ seu fideiussor subscribit. (A. 1130.)
ARCHIJUSTITIARIUS. — Supremus Angliæ justitiarius. *Vid. JUSTITIARIUS.*
ARCHILECTILE. — Lecti compages ligneæ; *bois de lit.* (A. 1440.)
ARCHILEVITA. — Archidiaconus, q. i. id.
ARCHILIUS. — Tribunus, ab ἀρχις, princeps, et λῆναι, mille. (A. SS.)
ARCHILLEUS. — Idem q. ARCIERIUS.
ARCHIOLOGIUM. — Exordium; *commencement, exorde.*
ARCHIOLOGOTHEA. — Archicancellarius, q. *Vid.*
ARCHIMACHERUS. — Magister coquinæ; *chef de cuisine.*
ARCHIMANDRISIA. — Videntur esse loca vel prædia, quæcumque illa sint, a monasteriis vel archimandritis pendentia. (An. Sen.)
ARCHIMANDRITA. — Abbas generalis seu princeps monachorum, et quivis prælati etiam archiepiscopus; *archimandrite, abbé, évêque, archevêque.*
ARCHIMANDRITISSA. — Abbatisa; *abbesse.*
ARCHIMARESCHALCUS. — Princeps equisonum, cui cura incumbit equorum imperatoris Germaniæ.
ARCHIMARINUS. — Maris præfectus; *amiral.* (Lob., Hist. Paris.)
ARCHIMENTARIENSIS. — Archinotarius. (Form. vet.)
ARCHIMETATOR. — Qui metata in castris et exercitiis ordinat, disponit; recentioribus, *mansionarius.* (Arn. Hab.)
ARCHIMINISTER SACRI PALATII. — Dignitas palatina sub Carolo Calvo. Archiminister idem erat qui *Majordomus.*
ARCHINALE. — Locus ubi exstruuntur naves, arma servantur, etc.; *arsenal.*
ARCHINOTARIUS. — Idem q. ARCHICANCELLARIUS.

ARCHIOECONOMUS. — Qui ecclesiarum æconomus præerat.
ARCHIOPILO. — Archiepiscopus. (Conc. Narb. a. 947.)
ARCHIOTÆ. — Archivorum custodes; *archivistes, gardes des archives.* (Dig.)
ARCHIPALATINUS PRÆSUL. — Archicapellanus palatii regii; idem q. alias *senior capellanus et sacri palatii moderator.* *Vid. CAPELLANUS.*
ARCHIPARAPHONISTA. — In Ordine Romano sic dicitur qui aliis locis *quartus scholæ* vocatur. *Vid. PARAPHONISTA.*
ARCHIPATER. — Sic dicitur Bruno Coloniensis archiepiscopus ap. Ralric. *Archipateres* vocat Dudo (Act. Norman.) oriscos et famosos duces.
ARCHIPHONISTA. — Archicantor (lignitas ecclesiastica).
ARCHIPHYLAX. — Primarius custos. Sic appellabatur ulim in monte Carmelo generalis totius ordinis Carmel usque ad ann. Christ. 1121. Tunc nominatus est *prior.*
ARCHIPINCERNA. — Princeps pincerarum. *Vid. PINCERNA.*
ARCHIPIRATA. — Amiralus, classis præfectus. *Vid. PIRATA.*
ARCHIPISCIS. — Piscis exquisitor. *Vid. ARCHIGALLINA.*
ARCHIPOLITES. — Archiepiscopus, metropolitani.
ARCHIPONTIFEX. — Summus pontifex. (Galf. Monem.)
ARCHIPOPULARES. — Idem q. ARCHIPOLITES. (Sail. Mal.)
ARCHIPRÆSUL. — Archiepiscopus. (Galf. Monem.)
ARCHIPRÆSULATUS. — Archiepiscopatus. (Gest. Guill. duc. Norm.)
ARCHIPRESBYTER. — Archipresbyteri dignitas alia fuit sæculis prioribus, alia posterioribus. Olim enim *archipresbyteri* dicti, qui in ecclesia cathedrali episcopi quodammodo vicearii erant. *Archipresbyteri* postea dicti qui *decani rurales* et archidiaconi sub sunt.
ARCHIPRESBYTERATES. — Districtus archipresbyteri curas; *archiprêtre.*
ARCHIPRESBYTERIATUS. — Ead. notione.
ARCHIPRESTERATUS. — Ead. notione.
ARCHPRIOR. — Militis Templi præfectus; *grand maître du Temple.*
ARCHPRIORATUS. — In quibusdam ecclesiis *Archiprioratus* idem erat ac in aliis *Archidiaconatus*, ea scilicet diocesis parte quæ ab uno pendet archidiacono.
ARCHIPROTOPAPA. — In archipapa, prius inter presbyteros. *Vid. PROTOPAPA.*
ARCHIPROTOPAPATUS. — Dignitas archiprotopapæ.
ARCHIROMACHUS. Idem q. *ARCHIROVANEUS.*
ARCHISACERDOS. — Archiepiscopus. (Furt.)
ARCHISACRISTA. — *Vid. SACRISTA.*
ARCHISCOLARIS. — Idem q. *PROSCHOLUS.*
ARCHISCOLUS. — Magister scholarum, id est scholasticus; *écolâtre.*

ARCHISCRIBA. — Primus scribarum; *premier secrétaire.* (Joan. Troest.)
ARCHISCRIINIUS. — Thesaurarius ecclesiæ; *trésorier de l'église.* (Best.)
ARCHISCRIVIUS. — Idem q. *ARCHISCRIBA.* (A. 1307.)
ARCHISCRUTINARIUS. — Officium monasticum. (Ugliell.)
ARCHISENESCALLUS. — Senescallorum primus. *Vid. SENESCALLUS.*
ARCHISENIOR. — *Archiseniores principum*, id est principum inter magnates.
ARCHISOLIUM. — Præcipua sedes; *siège principal, capitale.* « Panormius, Siciliæ *archisolum.* »
ARCHISTERIOLUM. — Diminutiv. ab *archisterium*, monasterium. (A. 1007.)
ARCHISTERIUM. — Monasterium. (A. 1004.)
ARCHISTERIUS. — Ead. notione. (A. 986.)
ARCHISTRATEGUS. — Imago S. Michaelis archangeli in vexillo picta. (A. 1141.)
ARCHISTRATEIUS. — Rex, dux exercitus. (A. 1077.)
ARCHISTRATICUS. — Sic appellabant monasteria S. Michaeli dicata, quod principem militum cælestis vocant Patres.
ARCHISUBDIACONUS. — Primus inter subdiaconos, quemadmodum archidiaconus primus inter diaconos.
ARCHITARIUS. — Pro *ARCHIATER.* (Greg. Tur.)
ARCHITECTA. — Tecta, ædificia; *batiments, édifices.* « Architecta reparari. »
ARCHITECTARE. — Fabricare, exstruere; *construire, édifier.*
ARCHITECTOR. — Fabor qui facit tecta. (A. SS.)
ARCHITECTUS. — Eod. sensu.
ARCHITENENS. — Pro *ARCHITENENS.*
ARCHITHEATER. — Archimimus aut qui primas in theatro obtinebat, ap. S. Aug., nisi hoc loco *archiater* legendum sit, ut contendit scriptor quidam.
ARCHITRICLINIUM. — Sumitur pro mensa superior in monasteriis, ad quam sedet abbas, aut is qui fratribus præstet in refectorio.
ARCHITRICLINUS. — Qui præstet apparando convivio, majordomus; *maître d'hôtel, majordome.* — Metropolitanus, archiepiscopus. (Tid. Lang.)
ARCHIVARE. — In acta publica quæ in archivio seu scrinio asservantur referre.
ARCHIVILLANUS. — Primus inter villanos, qui primas tenebat inter non nobiles. (Chr. And.)
ARCHIVOLTUM. — Receptaculum subtilis terram quod recipit omnem spurcitiam; *égout.*
ARCHIVOTUM. — Ead. notione.
ARCHIVUM. — Scrinium, locus ubi asservantur chartæ publicæ; *archives, dépôt de titres.*
ARCHIZUPANUS. — Regionis præpositus. *Vid. ZUPANUS.*
ARCHON. — Archiopiscopus. (Vit. S. Dunstani, S. Romani.)
ARCHONTES. — Proceroes, magnates aulæ; *les grands.*
ARCHIOS. — Ut *ARCHON.*
ARCHOTUS. — Fornix; *arc, arcade*

ARCHUS. — Princeps, magister, fornix, sagittarius; *prince, arc, archer.* Sumitur etiam pro *arcus.*
ARCIA. — Signum finale, limes; idem q. *ARCA.* (A. 898.)
ARCIBUM. — Pro *ARCHIVUM.*
ARCIFER. — Idem q. *ARCARIUS.*
ARCIFINIUS. — *Arcefinius ager*, ager qui nulla mensura, nec ullis limitibus claudabatur, sed montibus, aut viis, rivis, fluviis, arboribus, aut quodam culturæ discrimine terminabatur.
ARCIGER. — Sagittarius; *archer.*
ARCILE. — Scrinium, arca; *coffre, coffret.* (Mur.)
ARCILLA. — Pro *ARGILLA.*
ARCINA. — Pro *ARSINA.*
ARCIO. — Pro *ARCTIO.*
ARCISCRANNA. — Scamnum majus cum cubiti fulmentis ad utramque partem extremam. (A. 1281.)
ARCISTA. — Idem q. *ARCIGER.*
ARCISTERIOLUM. — Ut *ARCHISTERIOLUM.*
ARCISTERIUM. — Idem q. *ASCETERIUM.*
ARCITENENS. Idem q. *ARCIGER.*
ARCITES. — Eod. sensu.
ARCO. — Equestris sellæ arcus; *arçon.*
ARCOBALISTA. — Arcus; *arbalète.*
ARCONIUS. — Locus ubi fenum congeritur et asservatur; *fenil.*
ARCONNARE. — Plectro, quod Gallis *arçon* dicitur, lanam præparare; *arçonner.*
ARCONNARIUS. — Qui arconnat; *arçonneur.*
ARCORA. — Pro *ARCUS.*
ARCTAMENTUM. — Quidquid arctat et claudit, ut serra, pessulus, vectis, etc. (Agnel.)
ARCTIO. — Idem q. *ARCO.*
ARCTITAS. — *Arctitas temporis*, temporis angustia. (A. 1427.)
ARCTITUDO. — *Arctitudo negotiorum*, moles onerum. (Ach.)
ARCUARE. — Arcum tendere, arcu venari, barbitum plectro tangere; *tirer de l'arc, chasser à l'arc, jouer du rebe.*
ARCUARIUS. — Ut *ARCIGER.*
ARCUBALISTARIUS. — Qui mittit sagittas arcu, vel etiam qui facit arcus; *suiseur d'arcs, archer, soldat; ol. archier.*
ARCUBALISTUS. — Sagitta; *flèche.* (Rym.)
ARCUBIUS. — Miles arcis custos; *soldat qui garde une forteresse.*
ARCUBUSARII. — Qui canone portatili utuntur; *arquebusiers.*
ARCULARIUS. — Arcuum opifex; *coffretier; ol. archier.*
ARCURA. — Arcus, arculus; *arceau.* (A. 1469.)
ARCUS. — Fornix curvatus aut camera ad similitudinem ejus pictus. — Apsis. — Quidam ornamentum in ædibus sacris appendi solitum, sic forte dictum, quod arcus formam haberet. — Coronæ quæ altaribus offerri solebant. — Aditus basilicarum seu arcorum quæ olim ante basilicas prostabant. — *Arcus toralis*, cancelli qui separant sanctuarium vel chorum a navi in basilicis, sic forte dicti quod pars januæ superior arcus speciem referret. Sed unde *toralis*?

Mendum est pro *choralis*. — Arcus de aubour, arcus ex alborno, Gal. obier, confectum. — Arcus balnearis, arcubalista; orbalète.

ARCUSBUSUS. — Scelopetus; arquebuse.

ARCUTENENS. — Idem q. ARCITENENS.

ARCUTES. — Idem q. ARISTA.

ARDALIUM. — Idem q. ORDALIUM.

ARDARICANUS. — Monetæ species.

ARDENTES. — Appellati a Gallis qui igneo quodam morbo corrupti, toti quodammodo ardebant et, membris depastis, sensim consumebantur; *atteint du mal des ardents*.

ARDERE. — (Subst.) Lignatio; chauffage. (Tab. Font.) — (Verb.) Comburare, festinare; brûler. *se hâter*.

ARDERIUNCULUM. — Vestis species qua caput operiebant ardelliones. *Vid. Cucullus*.

ARDESIA. — Lapidis carulei species, ex quo in tennes lantillas seu scandulas fisco, ædium tecta operiuntur; *ardoise*.

ARDESUS. — *Ardesius lapis*; ead. notione.

ARDICA. — Pars superior, ut videtur Bollandistis, portæ ædificii primariæ. (A. SS.)

ARDICUM. — Idem q. ARETAMENTUM.

ARDICUS. — Aereæ monetæ species; *hardis*.

ARDILHA. — Argilla; *argile*; ol. *ardille*.

ARDILLARIA. — Locus ex quo argilla emitur; *carrière d'argile*; ol. *argilière*.

ARDIMENTUM. — Stratagemata, astus belli, apud Hispanos. — Audacia. *Vid. HARDIMENTUM*.

ARDINIENSIS. — *Vid. PANIS*.

ARDITUS. — Idem q. ARDICUS.

ARDITZ. — Ead. notione.

ARDOSIA. — Idem q. ARDESIA.

ARDOSIACUS. — Idem q. ARDESIA.

ARDUITAS. — Eminentia. Dicitur de re gravi magnique momenti aut de personis dignitate excellentibus. « Propter arduitatem causæ et personarum. » (Act. dissolut. matrimon. Lud. XII.)

ARDURIA TERRA. — *Vid. ARATORIA*.

ARDUS. — Forte pro DARDUS.

AREA. — Locus domui extruendæ idoneus; emplacement propre à bâtir un édifice. — Modus agri; certaine étendue de terre. — Cœmeterium; cimetière. — Accipitrum nidus; nid d'oiseau de proie, aire. — Lecti species; sorte de lit, grabat. — Area nundinarum, locus ubi apothecæ seu officinæ extruuntur ad exponendas res venales; place du marché, lieu où les marchands établissent leurs baraques. — Arenæ ante fores ecclesiæ, atrium. *Vid. ATRIUM et PARADISUS*.

AREALE. — Locus vacuus et pascuus, ut AREA.

AREALIS. — Ead. notione.

AREATICUM. — Agrarium, q. *Vid.*

AREGHA. — Oratio publica; *harangue*.

AREGNARE. — Ut ARENIARE.

AREMANNI. — Pro HARMANNI.

ARENGALIS. — Ut ARGALIS.

ARENIA. — Idem q. ADAMIA.

AREMIRE. — Idem q. ADAMIRE.

AREN. — Pro ARENA.

ARENACIUM. — Arenaria; *sablière*.

ARENÆ. — Amphitheatra, sic dicta ab arenis in quibus pugnabant gladiatores. Ipsi quoque amphitheatrales ludi sic vocabantur. — Colles arenariæ quos Galli dunes appellant. — *Arena claustris*, xystus, porticus seu peristylum; *galeries du cloître*. — *Arena puteolana*, pulvis puteolanus; *pouzzolane*.

ARENALIS. — Pro ARENA, amphitheatrum.

ARENARI. — Gladiatores qui in arena depugnabant; *gladiateurs*.

ARENARIUM. — Amphitheatrum, ipsi amphitheatrales ludi; *amphithéâtre et les jeux qui s'y donnent*. — Cœmeterium seu cryptæ arenariæ; *catacombes*.

ARENARIUS. — Arenæ effossor; *ouvrier employé à l'extraction du sable*.

ARENATA. — Modus agri vel vineæ. — Certum pondus vel mensura anguillarum siccitarum.

ARENCHERIA. — Forum in quo harenæ venales exponuntur; *marché aux harengs*.

ARENDA. — Prædium in censum seu rentam datum; *propriété donnée à cens ou rente*. — Curatio, administratio; *administration, direction*.

ARENDAMENTUM. — Locatio, conductio; *arrentement*.

ARENDARE. — Locare, conducere; *arrenter*.

ARENDATOR. — Qui locat, conducit; *celui qui loue*.

ARENERIUM. — Arenæ follina; *sablière*.

ARENGA. — Idem q. ARANGA.

ARENGARE. — Concionari; *haranguer*.

ARENGARIA. — Italis locus editor ubi conciones publicæ habentur; *lieu élevé d'où l'on prononce des discours*.

ARENGIÆ. — Clamores; *cris*. (A. 1281.)

ARENGERA. — Ead. notione.

ARENGHERIA. — Ead. notione.

ARENGIA. — Malum aureum; *orange*.

ARENGUA. — Pro ARENGA. — *Arengua reverentialis*, salutatio.

ARENGUM. — Idem q. ARENGA. — Conventus publicus; forum publicum; conductio, locatio; *tribune aux harangues; réunion publique, assemblée, marché; action de prendre à loyer, location*.

ARENARE. — In jus vocare, ad rationem ponere, vocare; *citer en justice*; ol. *raisonner*, et per contractionem *arainier*, *araisner*.

ARENTARE. — Idem q. ARENDARE.

ARENTARIA. — Locatio, ut ARENGUM.

ARENZADA. — Jugerum; *arpent*. (A. 1148.)

AREOLOGIUM. — Pro ANALOGIUM.

AREPENNIS. — Pro ARAPENNIS.

ARERAGIUM. — Debitum quod in iuro reliquum dicitur; *arrérage, arriéré*.

ARERALE. — Idem q. ATRALE, locus ædificio aptus.

ARESSONUS. — Arcus equestris sellæ, a Gall. *argon*.

AREST. — Pro ARRAS. « Ex panni de arrest, » id est de civitate Arras.

ARESTA. — Jus in aliquem, vel in ejus bona manum injiciendi; *droit de faire arrê-*

ter quelqu'un et saisir ses biens. — Arista; barbe ou pointe de l'épi. — Angulus ædificii exterior; *arête*. (A. 1285.)

ARESTARE. — Pro HARMISCARA.

ARESTARE. — Detinere; *arrêter*. — In bona debitoris manum injicere; *saisir les biens du débiteur*.

ARESTUM. — *Aresta* apud Gallos. sunt decreta, seu judicia forensia, a superiori iudice, a quo nulla intercedit appellatio, lata, ejusmodi sunt parlamentorum.

ARETINUS. — *Aretina vasa*, vasa testacea Aretii Etruriam in urbe fingi solita: unde Etrusca etiam appellata.

AREYRATGIUM. — Idem q. ARERAGIUM. ARGANDUM. — Tunica species, eadem quæ housia; *casaque de toile grossière, habit long*; ol. *argant*.

ARGANELLA. — Machina bellica tubulis missilibus et igitis projiciendis apta; ol. *arganelle*.

ARGANUM. — Vox generica quæ instrumenta quævis denotat; *engin*. — Gruis species, machina architectonica levandis operibus. — Tunica talaris, eadem q. ARGANDUM.

ARGASTERIUM. — Pro ERGASTERIUM.

ARGATA. — Annulus crassior; *organeau*.

ARGAVUM. — Ut ARGANUM.

ARGENSATA. — Modus agri; idem q. DIURNALE; *journal*.

ARGENTARIA. — Argentii fodina; *mine d'argent*. — Fiscus, thesaurus publicus, tabularia nummularia, seu cambium publicum; *trésor public*, etc. — Monetarium officina, locus in quo moneta fabricatur; *hôtel des monnaies*.

ARGENTARIUM. — Pro ARGENTEUM; *Argentarium opus*.

ARGENTARIUS. — Qui custodit argentum. Ejusmodi munus fuit *argentarii regis* in aula regum Franciæ; *argentier, trésorier*. — Exactor et distributor honorum Ecclesiæ.

ARGENTENEUS. — Pro ARGENTEUS.

ARGENTERIA. — Pro ARGENTARIA.

ARGENTERIUS. — Pro ARGENTARIUS.

ARGENTEUS. — Velus apud Francos nummus.

ARGENTIFRIGIUM. — Fimbria argentea, limbus argenteus; *franges d'argent*; ol. *argentifres*.

ARGENTIOLA. — *Argentiola terra*, portio terræ; *pièce de terre*. (Lob.)

ARGENTOCCLUSUS. — *Vid. INCLUSUS*.

ARGENTULUM. — Es modicum, pauxillum argenti.

ARGENTUM. — *Argentum album*, argentea pecunia; Gal. *argent blanc*; ad discrimen aereæ monetæ, quæ dicebatur *argentum nigrum*, *argentum arsum*. *Argentum regis*, *argentum finum*, in veteribus regum Galliæ de monetarum fabricæ et fusione statutis, intelligebatur de ea materia argentea, quæ erat undecim denariorum et duodecim granorum puri argenti, hoc est in qua erat pars viciesima quarta aereæ; nam argentum purum, seu finum illud erat quod constabat duodecim denariis pure seu finæ materię argenteæ; *argent le roi, argent fin*.

ARGENTUS. — Nummus argenteus; *monnaie d'argent*. (A. 1013.)

ARGER. — Pro AGGER.

ARGERIUM. — Pro ARERAGIUM. (A. 1294.)

ARGESTES. — Ventus Gall. nord-ouest dictus.

ARGILAX. — Vox qua dumeta, vepres significari videntur. (A. 1308.)

ARGILLEUS. — Pro *Argillaceus*.

ARGINALIS. — Agger, violes; Italis *arginale*. (Mur.)

ARGINERIUS. — Qui *arginalibus* seu aggeribus constrendis præest et invigilat. *Vid. ARGINALIS*.

ARGIRASPIDÆ. — Milites Saraceni qui clypeum argenteum gestabant; *guerriers Sarrasins au bouclier d'argent*.

ARGIS. — Navis sic dicta ab Argo qua Jason in Colchidem navigavit.

ARGOISILLI. — Mercatorum societas; *association de marchands parisiens*. (A. 1339.)

ARGOLCONTES. — Ut AGRIOLENTES.

ARGOLICUS. — *Argolica pholanz*, nobilior, validior. (Chartul. S. Pet. Carn.)

ARGUITUS. — Probatas, convictus. (Fet. Int. Com. Orig.)

ARGUMENTARI. — Probare, demonstrare (A. SS.)

ARGUMENTATIO. — Ars vel strophæ qua quis fallitur: « Erat in seculari argumentationis astutia prudens. »

ARGUMENTOSE. — Ingeniose; *adroitement, avec esprit*. (Ord. Vit.)

ARGUMENTOSUS. — Ingeniosus, callidus, astutus; *ingénieux, rusé, adroit*.

ARGUMENTUM. — Argute inventum; proprie ars vel strophæ quæ quis fallitur; *rusé*: « Est victus argumentis diaboli. » — Machina qua aves in aquis capiuntur. — Machina bellica ad ignem projiciendum. — In examinatione aut supplicio reorum *argumenta* sunt vincula, compedes et alia id genus; idem est q. Gall. *les instruments de torture*.

ARGUSATA. — Modus agri, idem q. ARGENSATA.

ARGUTARID. — *Vid. CANIS*.

ARGUTIO. — Correctio, reprehensio. (Concil. Hisp.)

ARGUTOCANIS. — *Vid. CANIS*.

ARGYRIUM. — Argentum, a Græc. ἀργύριον.

ARGYRUS. — Nummus argenteus; ut ARGENTEUS.

ARHAMIRE. — Idem q. ADAMIRE.

ARIA. — Pro AREA et AEREA.

ARIALIS. — Idem q. AREALIS seu AREA.

ARIALIS. — Ead. notione.

ARIAMENTA. — Litis acta. (Titul. an. 1417 ubi forte legend. *arramenta*.)

ARIBANNUM. — Submonitio ad exercitum et multa imposita ei qui peregre negligebat. *Vid. ARBANNUM*.

ARIBERGARE. — Hospitio excipere; *recevoir chez soi, donner l'hospitalité*.

ARICERIUM. — Idem q. ARIZERIUM.

ARIDIUM. — Terra arida seu sabulum.

ARIENCUS. — Apud Hispanos monetæ species quæ idem videtur quod donarius seu nummus argenteus, qui simpliciter

ARGENTUS appellatur in can. 44 *Conc. Legio-*
nis an. 1012.

ARIENTATUS. Argentens. (Murat.)
ARIENTUM. — Argentum, moneta. (Mu-
rat.)

ARIERE — FEODUM. — Retrofeodum;
arrière-fief.

ARIES. — *Arietem levare; courir le tour-*
nois du bélier; espèce de carrousel qui fut
défendu en Angleterre à cause des dangers que
couraient les joueurs.

ARIETARE. — Arietibus percutere, et
doctus in genere, destruere; *frapper à coups*
de bélier, détruire.

ARIETATIO. — Percussio quæ fit machi-
na bellica arietis dicta; *action de battre les*
murs d'une ville avec le bélier.

ARIGALIS. — Forte ager ex prato ad cul-
turam redactus, vel terra aratoria muris
aut sepius inclusa. (A. 1076.)

ARIMANDIA. — Familia militaris. « Fi-
delis noster veniens in palatio nostro una
cum arimandia sua... » (Form. Marc.)

Jus quo dominus vassallos suos in exerci-
tium ire compellebat; *droit qu'avait le sei-*
gneur de forcer ses vassaux à le suivre à
la guerre. (A. 1156.)

ARIMANNUS. — Vid. HERIMANNUS.

ARINCHADA. — Modus agri: « Tres
arinchadas terræ. » (A. 1319.)

ARINGHERIA. — Suggestus. (A. SS.)—Vid.
ARENGARIA.

ARINSCADA. — Ut HARMISCABA.

ARIO. — Ardea; *héron.*

ARIOLA. — Parva arca. Vid. AREA.

ARIOIARI. — *Ariolandi peccatum*: « Man-
datis apostolicis nullo acquiescere, pecca-
tum ariolandi est. » (Steph. Tornac.)

ARIOMANITÆ. — Arioni, sic dicti quod
Arii parvi sive furore, correpti essent.

ARIPENDIUM. — Idem q. ARAPENNIS.

ARIPENDUS. — Idem q. ARAPENNIS.

ARIPENNIS. — Idem q. ARAPENNIS.

ARIPENTUS. — Idem q. ARAPENNIS.

ARIPERGARE. — Pro ARIBERGARE. (Mur.)

ARIRAGIDA. — Ut HARINEDA.

ARISCADA. — Multa gravior a principe
interrogata. Vid. HARMISCABA.

ARISCLA. — Assula; *planche propre à*
faire des portes; ol. ariscle.

ARISTA. — Piscium ossiculum; *arête de*
poisson. — Angulus exterior domus; *arête*
d'architecture.

ARISTARE. — Spicas legere; *glaner.*
(Vet. Gl.)

ARISTARI. — In aristam crescere: « In
mense Julio quod aristantur segetes, crescen-
te culmo. » (A. SS. Bened.)

ARISTATO. — « Si quis aristatonem su-
per hominem mortuum capulaverit, » etc.
(Lex Sal.) ubi aristato nihil aliud significat
nisi structuram ligneam honoris causa tu-
mulo impositam, quam violari nefas erat.

ARISTATUS. — *Aristati pisces*, qui plures
habent aristas; *poissons qui ont beaucoup*
d'arêtes.

ARISTELLA. — Parva arista; *petite arête.*

ARISTIFER. — Fereus aristas; *qui a des*
arêtes.

ARISTO LAPIS. — Lapis tectus aristatoue
(A. SS. Ben.)

ARISTOSUS. — *Aristosa cibaria*, panis
hordeaceus. Vid. PANIS.

ARISTOTELICUS. — *Aristotelici dies*, qui-
bus vacant scholæ philosophicæ.

ARIVUS. — Riparius, ad ripam pertinens.
Vid. TERRA.

ARIZERIUM. — Forte hortus seu poma-
rium, vel locus in quo fructus servantur;
jardin, verger ou fruitier. (St. Per.)

ARKARIUS. — Idem q. ARCIARIUS.

ARLOTUS. — Heliuo, ventri deditus, ne-
bulo; ol. *arlot.*

ARLOXIEUS. — Ut ACLOSSERIUS

ARMA. — Feminin. gener.: « Nullus tam
sordidam et incullam armam habet quam
hic. » (Gest. reg. Franc.) *Arma clamare*, cla-
mare; *crier aux armes.* *Arma*, scutum et
lancea dicuntur nonnullis instrumentis sæ-
culi. vii et viii. *Armorum ostensio*, revue; ol.
monstre. *Armorum præparatio*, militiæ, cin-
guli militiæ arinctio. — *Armorum procla-*
matio, Vid. HERESCHUD. *Arma capere*,
equos creari; *être fait chevalier.* *Armis con-*
tendere; monomachia, iudicio belli se pur-
gare; *se justifier par un combat singulier d'un*
crime dont on est accusé. — *Arma dare*, armis
cingere, honorare; militem seu equitem
creare; *armes chevalier.* *Arma accipere*, mi-
litari cingulo accingi; *être fait chevalier.*
Arma deponere; arma relinquere jubebantur
quibus ob crimen aliquod imponebatur pos-
sententia publica. *Arma libera*, quæ liberum,
id est virum ingenuum et nobilem solum
spectant. *Arma molita*, aut *molata*, aut
multitoria; samiatia, acuta; *armes émouluës.*
Arma offensibilia, arma ad offendendum;
armes offensives. *Arma plena*, quæ militem
spectant, seu omnimoda arma; *armes de che-*
valier, armes pleines. *Arma tormentalia*, arma
tormentorum; *armes de tournois.* — *Arma*
pro viris armatis; *gens d'armes.* — *Arma*,
gentilitia signa; *armes, armoiries.* *Arma in-*
cartelata, scutum quadripartitum; *écu écar-*
telé. *Arma reversata*, arma inversa, quæ lie-
bant in degradationibus nobilitum quæ felo-
niæ damnati erant.

ARMABILIS. — Facilis ad armandum.
(Vet. Gl.)

ARMACIO. — Apparatus belli, belli præ-
paratio; *armement.* (A. 1383.)

ARMADILLUS. — Pisciculi marini genus.
(A. SS.)

ARMAMENTUM. — Arma; *armes, arme-*
ment. — Armentorum stabulum; *étable de*
gros bétail. — Utensilia; *outils.*

ARMANDA. — Insignia gentilitia; *armo-*
ries. (A. 1343.)

ARMANDATUS. — Insignibus gentilitiis
signatus; *qui a des armoiries.* (A. 1419.)

ARMANDIA. — Idem q. ARMANDIA.

ARMANDIUS. — Armarium; *armoire; ol.*
armoire.

ARMANICUM. — Id omne quod armande,
seu instrue ubi navi necessarium est. (A. 1323.)

ARMANNIUS. — Idem q. HERIMANNUS.

ARMANTRIA. — Idem q. ARMANDIA.

ARMARARIUM. — Bibliotheca; *biblio-*
thèque.

ARMARARIUS. — Bibliothecarius, custos
librorum; *bibliothécaire.* — Armorum fa-
ber; *armurier; ol. armoirier.*

ARMARE. — Arma dare, militem facere,
cingulum cingere; *armer chevalier.* (Ord.
Vit.) — Navem instruere; *équiper, armer*
un navire. (A. 1288.) — Apparare; *apprêter,*
armer. (A. 1341.)

ARMARIA. — Bibliotheca, armarium; bi-
bliothèque, *armoire.* — *Armaria* pro arman-
dia usurpata fuisse videtur in dipl. Frod.
inap. a. 1220.

ARMARIATUS. — Officium armarii seu
custodis bibliothecæ; *emploi de bibliothécaire.*

ARMARIERIUS. — Cantor seu præcentor
in ecclesiis et monasteriis; *chantre.*

ARMARIOLUM. — Tabernaculum in quo
Christi corpus asservatur; *tabernacle.* (Stat.
Eccl. Leon.)

ARMARIOLUS. — Parvum armarium. (Ord.
Clunien.)

ARMARIUM. — Bibliotheca; *bibliothèque.*
— Locus vel capsula ubi arma reponuntur;
meuble ou lieu de servir les armes; ol. armoire.

ARMARIUS. — Armorum faber; *armurier.*
— Custos bibliothecæ; *bibliothécaire.* — Is
qui in ecclesiis et monasteriis cantor vel præ-
centor dicitur, cui librorum, præsertim ec-
clesiasticorum cura incumbit; *chantre.*

ARMARUERIUS. — Armorum faber; *ar-*
murier.

ARMATA. — Exercitus; *armée.* — Navis
instructio; *armement d'un navire.* (A. 1283.)

ARMATUM. — Armamentum; *armement.*
Armorum suppellex; *armure.* (A. 1200.) — *Ar-*
mata dies, dies Martis. (A. SS.)

ARMATIL. — Milites cataphracti, omnibus
armis instructi; *chevaliers armés de toutes*
pièces, gens d'armes. (A. 1298.)

ARMATIZATUS. — Insignibus gentilitiis
signatus; ol. ARMANDATUS.

ARMATOR. — Custos armorum; *qui garde*
des armes. (A. SS.)

ARMATORIUS. — Armatus; *armé, qui a*
des armes. (A. 1335.)

ARMATURA. — Armorum exercitatio,
exercitium militare, quo milites a campido-
cloribus instituebantur in campo; *exercice*
des armes, manœuvres militaires. — Arma
quæ quis induit; *armure.* — Machina belli-
ca. (Lit. Carol. VI.) — Exercitus; *armée.*
(A. 1463.) — Scuta gentilitia; *armoiries.*
(Rym.) — Servitium quo vassallus domino
suo militem prestare, aut ipsemet in exer-
citu domini sui ire tenebatur; *service mi-*
litaire que le vassal devait au seigneur, soit
en se rendant lui-même à l'armée, soit en four-
nissant un remplaçant. (A. 1114.)

ARMATURARIUS. — Ut ARMATURERUS.

ARMATUS. — Armatus equus, equus ve-
stitus qui in inneribus militum offerri
solebat. (A. 1330.) — Ut ARMATI, q. Vid.

ARMAZIUM. — Pro ARMARIUM.

ARMAFOR. — Idem q. ARMARUERIUS.

ARMELAUSA. — Idem quod almutium
canonicorum, sic dicta quod tanquam ar-
mulausa, seu sagum militare cæteris indu-
mentis superadderetur. Vid. ARMILAUSA.

ARMEIARUS. — Idem q. ARMILAUSA.

ARMELAUS. — Idem q. ARMILAUSA.

ARMELAUSIA. — Idem q. ARMILAUSA.

ARMELINUS. — Mus Ponticus; *hermine.*

ARMELLA. — Annulus ferreus; *armille.*

ARMELLAUSA. — Ut ARMILAUSA.

ARMELLINA. — Ut ARMELINUS.

ARMENIACENSES. — Fautores partium du-
cis Auralianensis, genere comitis Armenia-
censis, contra ducem Burgundie; *Arma-*
gnacs.

ARMENTARIUM. — Locus ubi arma re-
ponuntur; *arsenal.* (Vet. Gl.) — Armentum;
troupeau. (Vet. Gl.)

ARMENTATUS. — Scutis gentilitiis or-
natus; *armoirié.* (A. 1343.)

ARMENTUM. — Stabulum; *étable.* (A. SS.)

ARMER. — « Pro una tunica armer quam
rex habuit. » (A. 1202.)

ARMERINUS. — *Armerinæ pelles*, pelles
muris Pontici; *peaux d'hermine.*

ARMERIUS. — Idem q. ARMARUERIUS.

ARMESSARIUS. — Adolescentis equus
Vid. Equus.

ARMEURARIUS. — Idem q. ARMARUERIUS.

ARMICOLA. — Miles; *soldat, qui suit la*
carrière des armes.

ARMIDOCTOR. — Idem q. CAMPIDOCTOR;
instructeur.

ARMIDUCTOR. — Capitaneus; *command-*
ant.

ARMIFACTOR. — Ut ARMARUERIUS.

ARMIFEX. — Ead. notione.

ARMIGATIA. — Ut ARMILAUSIA.

ARMIGATUS. — Idem q. ARMENTATUS.
(A. 1398.) — *Organa armigata*, ad arrium,
id est humerum ligata, unde in *organis ar-*
migatis, de quibus agitur in lib. II Regum,
id est ad humerum positis.

ARMIGERATUS. — Ead. notione.

ARMIGERENS. — Idem ac ARMIGER.

ARMIGERIA. — Officium, partes armige-
ri; *emploi d'écuyer.*

ARMIGERIUM. — Idem, secundum Du-
cangium, ac *Scutagium*, seu servitium mi-
litare, vel potius præstatio quæ fiebat a mi-
litibus ratione feodi militaris. Carpentarius
intelligit hanc vocem de obligationibus ar-
morum quæ in nobilitum funeribus offerri
solebant.

ARMILAUSA. — Sagum militare quod
thoraci superinduebatur; *casaque militaire,*
soubreveste.

ARMILCAISA. — Idem q. ARMILAUSA.

ARMILCASA. — Ead. notione.

ARMILLUM. — Idem q. ARMILLUM.

ARMILLA. — Ornamentum brachiorum;
bracelet, anneau; ol. armille.

ARMILLINUS. — Mustela Alpina seu Pon-
tica; *hermine.*

ARMILLUM. — Idem q. ARMILLA. — Vas
vinarium aptum ad portandum in humeris.

ARMILUSTRARE. — Armis profudere;
joûter. (Mur.)

ARMINEA. — Pellis muris Pontici; *peau*
d'hermine.

ARMINIUM. — Forte pro ARNESIUM; ap-
paratus, quicquid ad ornamentum rei ad-
ditur. (Tabul. Cass.)

ARMIRAGIA. — Maris praefectura; *commandement maritime, amirauté.*

ARMIRAGIUS. — Maris praefectus; *amiral.*

ARMISCARE. — Pro HARMISCARA.

ARMIZATUS. — Paratus; *prêt, armé.* (San.)

ARMO. — Pugio, sica, ut videtur: « Quod nulluseanoniceus...portare audeat cultellum, armonem, falchionem pennatum, clavem; ense, aut alia arma. » (St. Eccl. Aquens.)

ARMOLLIS. — An idem ac ARMORACIA? « A Pascha usque ad Ascensionem Domini, liceat illis dare carnem cum armollibus, vel cum aliis bonis et sanis herbis. » (G. Chr. a. 1127.)

ARMORACIA. — Raphanus; *raisfort, radis noir.*

ARMUDARE. — Idem q. ARMATURA.

ARMUM. — Quidquid ad percutiendum aptus est; *arme.*

ARMURARIUS. — Armorum faber; *armurier.*

ARMURATUS. — Scutis gentilitiis, quae vocant arma, distinctus, ornatus; *armorié.*

ARMUS. — Idem q. ARMUM.

ARMUSERIUS. — Idem q. ARMURARIUS.

ARMUTIA. — Idem q. ALMUTIUM.

ARMUZIUM. — Ead. notione.

ARNALDENSIS. — Moneta episcoporum Agnensium.

ARNALDIA. — Morbi species, sed incerta, nisi forte alopecia fuerit. (Rog. Hov.)

ARNALDUS. — Ganeo, nebulo, homo nihili, scortator; *vaurien.* (St. Verc.)

ARNALYUS. — Qui consilia dat; *qui donne des conseils, des avis.*

ARNARIUM. — Pro ALNARIUM.

ARNATUS. — Tinea consumptus, exesus; *dévoré par la teigne, usé.*

ARNELAUS. — Scapulare monachorum. (Isid.)

ARNENSE. — Armatura, ut ARNESIUM.

ARNESCIUM. — Idem q. ARNESIUM.

ARNESE. — Vox Italica, proprie apparatus omnis bellicus; item quævis suppellex.

ARNESIUM. — Armatura; *armure, tout ce qui sert à armer, à équiper un homme de guerre; ol. harnois, harnaz. — Harnesium paumeri, instructus equi elitarii; harnais de bête de somme. — Quævis suppellex ecclesiastica et domestica, etiam muliebris; meubles et ustensiles de toute espèce. — Tunice species, sagum, paludamentum; hoqueton. — Ferramentum; outils. — Clientes nostros muniri faciatis et provideri arnesis pro cala et destructione arborum, vinearum et bladorum opportunis. » (A. 1340.)*

ARNEXIUM. — Ornatus equi, Gal. harnais, et forte quævis impedimenta et sarcinae. (A. 1301.)

ARNEYSIUM. — Idem q. ARNESIUM.

ARNEZIUM. — Ead. notione.

ARNILAUS. — Idem q. ARNELAUS.

ARNISCARA. — Pro HARMISCARA.

ARNISIUM. — Idem q. ARNESIUM.

ARNIXIUM. — Ead. notione.

ARNOLDUS. — Idem q. ARNALDUS.

ARNOSIUM. — Idem q. ARNESIUM.

ARNULPHINUS. — Monetæ species quæ currebat in Provinciæ comitatu sub anno 1465.

ARNUS. — Pro ALNUS.

AROAGIUM. — Facultas forte linum vel cannabium in aqua macerandi et eluendi; a voce Gall. *aroer* et *rouir*. (A. 1226.)

ARODANDRUM. — Corrupte pro RHODODENDRON.

ARODOGNATURA. — Ut ROIGNADURA.

AROLIUS. — Vid. ARROLIUS.

AROLUS. — Genus retis quo aves capiuntur; *filet à prendre les oiseaux.*

AROMATITAS. — Olor vel sapor aromaticus; *odeur aromatique.*

AROMATIZARE. — Odorem spargere; *sentir bon. — Aromatibus condire; aromatiser. — Thus adolere; brûler de l'encens.*

AROMATIZATIO. — Actio aromatizandi. Vid. AROMATIZARE.

AROMATORIUS. — Qui vendit aut composuit aromata; *marchand d'aromates, parfumeur. — Qui componit utilia medicamenta, pharmacopola; pharmacien, préparateur de remèdes.*

AROMATUM. — Aroma; *aromate, parfum.*

ARONCALE. — Aroncale solum, ager incultus. Vid. RUNCALIS.

ARPA. — Avis species; *harpie. — Cithara, instrumenti musicæ genus; harpe. (A. SS. Ben.) Harpago vel forceps focaria; crochet ou pincettes. (A. 1228.)*

ARPACARE. — Harpagone trahere. (Vel. Com.)

ARPAGA. — Electrum; *ambre.*

ARPAGARE. — Arripere, apprehendere; *saisir, attraper; ol. araper.*

ARPAGO. — Pro HARPAGO. Vid. ARPAX.

ARPAGUS. — Immaturo morte raptus, vel ipsa mors immatura. (Vel. insc.)

ARPATA. — Mensura species, pugillus; *poignée de quelque chose; ol. arpade.*

ARPAUDA. — Quantum pugno continetur, pugillus; *poignée.*

ARPAX. — Harpago; *harpon.*

ARPAXARE. — Idem q. HARPAGARE.

ARPENDIUM. — Idem q. ARAPENNIS.

ARPENNA. — Ead. notione.

ARPENNIS. — Ead. notione.

ARPENNUM. — Ead. notione.

ARPENNUS. — Ead. notione.

ARPERTARIUS. — Agrimensor; *arpentier.*

ARPERTATOR. — Ead. notione.

ARPERTINUS. — Idem q. ARAPENNIS.

ARPERTIUM. — Ead. notione.

ARPERTUM. — Ead. notione.

ARPINIUM. — Ead. notione.

ARPO. — Spicula ferrea quibus balæna in mari configuntur; *harpon.*

ARQUAYRAGIUM. — Idem q. ARQUERIA-TUS.

ARQUEMIA. — Pro ALCHYMIA.

ARQUERIA. — Idem q. ARCHERIA.

ARQUERIATUS. — Officium arquerii; *office d'archer.*

ARQUERIUS. — Sagittarius; *archer; ol. archier.*

ARQUESIA. — Pro ARQUERIA.

ARQUETUS. — Diminut. ab Arcus.

ARQUILLA. — Cavilla de ferro in biga; *cheville de fer qui contient la roue sur l'essieu; ol. hûtrées.*

ARQUINTALE. — Pro QUINTALE.

ARQUITES. — Idem q. ARCISTA.

ARRABARE. — Avellere; *arracher.*

ARRABATUS. — Arrabata terra, id est terra unde vites evulsæ sunt; *vigne dont on a arraché les plants.*

ARRABILIS. — Qui arat; *celui qui laboure.*

ARRABO. — Pro ARRABO.

ARRACATIO. — Ordo, dispositio; *arrangement disposition, préparatif; ol. arroiance, arréance, arréement.*

ARRADAMENTUM. — Locatio, datio ad arrendam; *action de donner à cens, de louer.*

ARRADONGATURA. — Idem q. ROIGNATURA.

ARRAHENES. — Obsides, ut putat Can-
gius; *otages. (Mart. Ampl. Col.)*

ARRAIARE. — Instruere, disponere, armare; *mettre en bataille, arranger; ol. arrayer, arrayer.*

ARRAIATOR. — Qui disponit, ordinat, instruit, castrorum praefectus; *celui qui met en bataille, maréchal de camp; ol. arrayours.*

ARRAINARE. — In jus vocare; *citer devant un tribunal, assigner; ol. arrainer.*

ARRAIZONARE. — Ead. notione.

ARRAIZUS. — Anglis, aciei ordinator; *sergent de bataille. — Centuriæ instructor; sergent d'une compagnie.*

ARRAMA. — Ramus; *rameau. — Multa quæ irrogatur pro defectu, seu defalla, cum videlicet actioni intentæ quis non respondet; amende infligée à celui qui n'obéit pas à une citation. — Idem q. ADRAMITIO.*

ARRAMARE. — Ex ramis arborum tecta concinnare, ubi animalia quæ exjure in silvis depascuntur, quiescere possunt; *faire avec des branches d'arbres des abris pour les bestiaux que l'on a droit de faire paître dans les bois du seigneur. — Idem ut videtur q. ADRAMARE.*

ARRAMATIO. — Ut ADRAMITIO.

ARRAMENDUM. — Datio ad arrendum; *action de donner à cens.*

ARRAMENTUM. — Ordo, ornatus, instructio; *arrangement. (Knigth.) — Es; airain. (A. 1287.) Documentum, quidquid rei illustrandæ inservit; toute pièce qui peut servir à expliquer, éclairer une chose. (A. 1329.) Arramenta resumere, ad calculos reverti, id est eo liliis reverti ubi desitum est. (A. 1404.)*

ARRAMIARE. — Ut ADRAMIRE. (A. 1203.)

ARRAMIATIO. — Idem q. ADRAMITIO. (A. 1201.)

ARRAMINA. — Ead. notione. (A. 1244.)

ARRAMINATIO. — Ut ADRAMITIO. (A. 1209.)

ARRANCANES. — Vox Hispanica, inau-
res; *boucles d'oreille. (A. SS.)*

ARRANCARE. — Evellere; *arracher, renverser. (A. 1168.)*

ARRANCATA. — Apud Hispanos, expeditio militaris, vel raptus, direptio, qualis fieri solet in expeditionibus militaribus.

ARRANCURA. — Rixa, lis, querimonia; *querelle, dispute. Vid. RANCUA.*

ARRANDUAMENTUM. — Datio ad censum annuum; *action de donner à cens, à rente annuelle.*

ARRANNARE. — Interposito sacramento interrogare; *interroger après avoir fait prêter serment. (Chr. Henr. Blancf.)*

ARRAPARE. — Arripere, apprehendere; *attraper, saisir; ol. arraper. (A. 1370.)*

ARRAPAX. — Harpago; *harpon, griffe, croc.*

ARRARE. — Spondere, arram dare; *répondre, donner un nantissement; ol. arrher. — Fatigare, exagitare, vexare; harceler, tourmenter, vexer; ol. harrier, hardier.*

ARRAS. — Pannus acu pictus in Atrebatibus civitate.

ARRASARE. — Compianaro, funditus evertere; *raser.*

ARRASTLE. — Ligonis species. (A. 1361.)

ARRATIONARE. — Aliquem alloqui, admonere, tractare cum aliquo, in jus vocare; *haranguer, dialoguer, parler raison, traiter, sommer, citer en justice; ol. arraisonner, araisnier.*

ARRATIONATUS. — In jus vocalus; *celui qui est cité en justice.*

ARRAUS. — Forte mendum pro averiis, id est animalibus agriculturæ inservientibus. (S. xiv.)

ARRAYAMENTUM. — Idem q. ARRAMENTUM.

ARRAYARAGIUM. — Pro ARERAGIUM.

ARRAYARE. — Idem q. ARRAIARE.

AREATOR. — Qui res curat, instruit: « Consules, procuratores, areatores et administratores, » etc. (A. 1282.)

ARRECTATUS. — Accusatus, in jus vocatus; ut ARRATIONATUS.

ARREDAMENTUM. — Idem q. ARRENDAMENTUM.

ARREDIUM. — Apparatus bellicus; quævis suppellex. Vid. HARNESIUM.

ARREGIUM. — Pro ARERAGIUM.

ARREGNARE. — Idem q. ARENIARE.

ARREHENATUS. — Idem q. ARRAHENES.

ARREHENES. — Ead. notione.

ARREIRAGIUM. — Ut ARERAGIUM.

ARRELA. — « Omnes macellarii de Legione per unumquemque annum in tempore vindemiæ dent Sayoni singulos utres bonos et singulas arrelas de suo. » (Concil. Hisp. a. 1012.) An mensuræ, an vasis species?

ARRELLUS. — Forte diminut. Ab arva, ager, vel locus, qui nec aratur, nec colitur. (A. 1267.)

ARRELOGIUM. — Pro HOROLOGIUM.

ARRENCARE. — Idem q. ARRANCARE.

ARRENCURA. — Querimonia; *rancune.*

ARRENDARE. — Ut dare ad censum; *donner un bien à cens, l'arrenter.*

ARRENDATARIUS. — Conductor, qui ad arrendam seu annuam pensionem agrum aliunde recipit: *fermier*.

ARRENDATIO. — Datio ad arrendam seu censum annuum; *action de donner un bien à rente*. (A. 1497.)

ARRENDATOR. — Idem q. ARRENDATARIUS. — *Arrendator ecclesiae*, vicarius seu presbyter cui ecclesia deservienda committitur. (A. 1396.) — *Arrendator incantus*, qui auctiones ad arrendam seu firmam tenet. (St. Aven.)

ARRENDATORIUS. — Idem q. ARRENDATOR, *firmarius*.

ARRENDITIA. — Reditus, seu census annuus; *revenu annuel, rente*.

ARRENDUARE. — Idem q. ARRENDARE.

ARRENDUATOR. — Idem q. ARRENDATOR.

ARRENGA. — Oratio ad proponendum consilium in conventu; *harangue*.

ARRENGARE. — Loqui, disputare, disse-
rere; *haranguer*. (St. Cad.) — Ordinare, dis-
ponere; *arranger*. (A. 1263.)

ARRENGUM. — Conventus publicus; *as-
semblée publique*. (Mar.)

ARRENIATUS. — Conatus se sistere iudicio. *Vid. ARRAINARE*.

ARRENTAMENTUM. — Idem q. ARRENDAMENTUM.

ARRENTARE. — Idem q. ARRENDARE.

ARRENTARIUM. — Ut ARERAGIUM.

ARRESTA. — Mora, obex, impedimentum; *arrêt, empêchement*. — Agger, pulvinus. (A. 1354.)

ARRESTABLE. — Amentum, lora scilicet, quo lancea media religitur, retinaculum; *courroie fixée à la lance et servant à la retenir, arrêt*.

ARRESTARE. — Detinere, manus in aliquem vel in ejus bona injicere; *arrêter*. (A. 1290.) — Decernere, statuere; *décider, résoudre, arrêter*. — Summam inscribere; *écrire un arrêté*. (Mem. Cam. Comp. Par.) — Retinere, cohibere; *retenir, empêcher*. — Insistere alicui rei, ipsi inherere. (Mar.)

ARRESTATIO. — Captio, infectio manuum in aliquem vel in ejus bona; *arrestation, séquestration, saisie*. — Impedimentum, retardatio; *action d'empêcher, de retenir*.

ARRESTATOR. — Qui ex jure manum in aliquem vel in ejus bona injicit. (A. 1278.) — Pro ARRENDATOR, conductor. (A. 1346.)

ARRESTIUM CLAUSTRALE. — Inclusio in claustris, et forte in claustrali carcere. (A. 1331.)

ARRESTUM. — Manus injectio in aliquem vel in ejus bona; *action d'arrêter quelqu'un ou de saisir ses biens*. Arresti villa, in qua mercatoribus foraneis licet in emptores mercium suarum, seu in illorum bona manu injicere: *ville où les marchands étrangers peuvent faire arrêter leurs débiteurs ou saisir leur avoir*. (A. 1351.) — Arrestum frangere, injussu abire; *s'en aller sans en avoir obtenu l'autorisation*. Arrestum computi, rationum confectio; *arrêté d'un compte*.

— Arrestum curiae; *Vid. ARRESTUM*. — Appunctamentum, consilium quo partes ap-
punctantur, vel ut de re controversa inter

se conveniant, vel ut rem controversam magis elucident; *arrangement des parties sur les points en discussion*. (A. 1347.) — Interdictum. (A. 1442.) — Mora, dilatio; *empêchement, retard, délai*. — Arrentum, ut ARRENTARIUM. (A. 1353.)

ARRETARE. — Accusare, in jus vocare; *accuser, citer en justice*. — Statuere, defini-
re; *décider, arrêter*. (A. 1491.)

ARREVUM. — Pro ARRETUM, retro.

ARREYRAGIUM. — Pro ARERAGIUM.

ARRHÆ. — Munera in sponsalibus dari solita; *arrhes*.

ARRHARE. — Arrhis sponsam donare; *donner des arrhes*.

ARRIA. — Pro AREA; *aire*.

ARRIARE. — Pro ARRAIARE.

ARRIBA. — Supra, vox mere Hispanica. (A. SS.)

ARRIBANNUM. — Ut HERBANNUM.

ARRIBATICUM. — Ripa facilis appulsui navium, portus species. Item tributum pro ipso navium appulsu; *ripage d'un abord facile pour les vaisseaux, droit à acquitter par les navires qui abordent*.

ARRIBATORIUM. — Ead. notione.

ARRIERAGIUM. — Idem q. ARERAGIUM.

ARRIERBAM. — Idem q. HERBANNUM.

ARRIETAGIUM. — Præstatio quæ, ut vi-
detur, ex arietibus fit. (A. 1239.)

ARRIGARE. — Dicitur qui de rebus suis morbo laborans disponit; *disposer de son bien en maladie*. (Lex Long.)

ARRIMANARIA. — Idem q. ARIMANIA.

ARRINGERIA. — Locis editor unde concionantur publice, ut ARERGERIA.

ARRINGUM. — Ut ARERAGUM.

ARRIPAGIUM. — Tributum quod pro appulsu navis in portum solvitur. *Vid. ARIBOTICUM*.

ARRIPATICUM. — Ead. notione.

ARRIPATORIUM. — Ripa ad quam ap-
pellitur. *Vid. RIPATORIUM*.

ARRIPERE. — Pertinere; *appartenir*.

(S. ix.)

ARRIRAGIUM. — Idem q. ARERAGIUM.

ARRIVA. — Maleficii species. (A. 1310.)

ARRIVAGIUM. — Idem q. ARIPAGIUM.

— Ripa appulsui navium facilis; ut ARIBATI-
CUM.

ARRIVARE. — Ad ripam trahere, in ripa navem exonerare, ripam tangere; a Gal-
lire. Inde et apud nautas *dérivier*, a ripa navem subducere.

ARRIUM. — Arrha; *arrhes*.

ARRO. — Idem q. ARRO. (A. 1351.)

ARRODONGNARE. — Circumcidere; *ro-
gner*.

ARROGANENSES. — Pro ARAGONENSES.

ARROGANTIA. — Magnanimitas, ut in-
terpretatur editores Act. SS.

ARROGARE. — Arrogiante aliquem al-
loqui. (A. 1389.) — Adesse. (Vel. Gl.)

ARROLIUS. — Forte pannus vel tela in
se convoluta; *rouleau*. (Rym.)

ARROLOGIUM. — Pro HONOROLOGIUM.

ARRONCHARE. — Runcare, exherbare. (St. Verc.)

ARRUMPERE. — Arare, agrum prosciin-
dere; *labourer la terre*. *Vid. RUMPERE*.

ARRUPTUM. — Pro ARRUPTUM.

ARS. — Machina, unde Gallis *artillerie*.

— *Ars sancta*. *Vid. Sortes sanctorum*. — Vox
generica qua instrumentum quodvis arte
confectum denotatur. (A. 1352.) — *Ars ma-
ris*, scientia navalis; *art maritime*. (St. Mas.)

ARSACIDÆ. — Idem q. ASSASSINI.

ARSALIUM. — Incendium. (A. 1336.)

ARSCHEIL. — Ut HERRESCHIL.

ARSCILD. — Ead. notione.

ARSEIA. — Combustæ sylvæ; *forêts dont
on a brûlé les arbres*; ol. *arsins*.

ARSEILUM. — Parvus fornix, seu lapis
sepulchralis instar fornici parietis affixus.
(Necrol. S. Mart. Lemov.)

ARSELLUS. — Idem q. ARCELLUS.

ARSENA. — Armamentarium; *arsenal
ordinaire*. — Locum in quo fabricari aut ser-
vari solent naves; *arsenal maritime*.

ARSIA. — Forte pro ARSIA, fornix
pontis.

ARSIBILIS. — Cremabilis; *combustible*.
(Vel. Gl.)

ARSILE. — Bibliotheca in forniciis mo-
dum exstructa. (Chr. Subl.)

ARSINA. — Incendium, vel crimen in-
cendii, seu cognitio de crimine incendii;
*incendie ou crime d'incendie, ou droit de con-
naître de ce crime*; ol. *arsin*.

ARSINUM. — Jus cognoscendi de crimine
incendii; *droit de connaître des crimes d'in-
cendie*. (A. 1445.)

ARSISIA. — Pro ASSISIA.

ARSITIUM. — Forte edificium in modum
arcis munitum, in quo arma et supellex
quævis temporis belli recondebantur. Locum
hanc ita ab similibus *arsenæ*, quæ armamenta-
rium sonat, ut supra dictum est: aut for-
tassis arsitium ab ardere vel arsurâ, quæ
est auri conflatio; qua ratione arsitium
posset esse locus seu officina ubi moneta con-
flatur. (A. 1218.)

ARSIVUS. — *Arsivus consulum*, forte
primus consulum ante comitum, ab ἀρχων,
princeps. (Chartar. Eccl. Auxitanæ.)

ARSULTARE. — Pro ASSULTARE.

ARURA. — Anri vel argenti conflatio,
purgationis ergo vel examinis. (Domesl.)

— Lepeta, morbi species; *dartre, ulcère rongeant*. (A. 1088.) — Vestigium adustio-
nis candentis ferri. (A. SS.) — Incendium.
(A. 1311.) — *Arsurâ*, monetariorum et argen-
tariorum scopaturâ et reliquarum rursus igni
excoctæ. (Gors. mon.)

ARTABRIA. — Idem q. PETRARIA.

ARTARE. — Pro ARTARE neutra signifi-
catione, quadrare, convenire. — Obligare,
cogere, astringere; *forcer, obliger*. (Rym.)

— Docere; *enseigner*. (Vel. Gl.)

ARTARIA. — Guttur, gurgulio, pro AR-
TERIA. (A. SS.)

ARTATIO. — Pro ARCTATIO.

ARTATUS. — Forte magister liberalium
artium. (Conc. Hisp.)

ARTAVUS. — Cultellus acutis calamis
scriptoriis; *canif*.

ARTELARIA. — Idem q. ARTILLERIA.

ARTELLARIA. — Eod. sensu.

ARTERIUS. — Pro ARTERIUS.

ARTES. — Tabulatum. (Chr. Comm.) — Ar-
tes, apud Italos, societates artificum; *asso-
ciations d'ouvriers, corporations*. (A. 1272.)

ARTESANUS. — Artifex; *artisan*; ol. *ar-
tisien*.

ARTETICA GUTTA. — Arthritis; *goutte*.

ARTETICUS. — Qui artetica gutta laborat;
goutteux. — Artibus instructus. (Vel. Gl.)

ARTETIRA. — Pro ARTEITICA.

ARTHILLIA. — Machinæ quævis bel-
licæ, earumque omnium apparatus. (A. 1383.)

Vid. ARTILLARIA.

ARTHRETICA. — *Vid. ARCTICA*.

ARTICACTUS. — Cinare fructus; *arti-
chaut*.

ARTICOCTUS. — Ead. notione.

ARTICULA. — Ars: « O maleficiorum ar-
ticula, ut talia in conspectu meo faciat! »
(Pas. S. Mam.) — Pro articulus, junctura,
compages ossium; *articulation*. (A. SS.)

ARTICULARIS ECCLESIA. — Quæ al-
terius quasi membrum est, ab alia poudens;
annexe.

ARTICULARITER. — Articulation. (A.
1366.)

ARTICULUM. — Dolus, techna, artifi-
cium; *rouerie, ruse, tromperie, artifice*.
(V. S. Mam.) — Ingenium, argumentum.
(A. 1407.)

ARTICULUS. — Libellus duplex expo-
sitionis ad iudicem; vox fori ecclesia-
stici apud Anglos. — Circulus in quo sci-
licet inscriptio monetarum imponitur.
(A. 1368.) — *Super articulos manus prosterni*,
leviorum culparum satisfactio apud
monachos. (Usus ord. Cister.) — *Articuli
coronæ*, apud Anglos definitiones, conclusio-
nes Curie seu Camere Coronatoris. (Rym.)

Articuli cleri, apud eosdem, certa sunt
statuta de causis personisq. clericorum
condita regnantibus Edwardo II et Edwardo
III: *articles of clery*. (Th. Bl.)

ARTIDOCTOR. — Doctor seu magister in
artibus; *maître-ès-arts*.

ARTIFEX. — Duplex, dolosus; *artifi-
cieux*.

ARTIFICIARIUS. — Artifex; *artisan*.

ARTIFICIATUS. — Idem q. *artificialis*

ARTIFICIOLUM. — Ars; *métier*.

ARTIFICIUM. — Prestigium, fallacie;
ruse, artifice. — Supellex, quidquid arte
confectum est. (Cap. C. M.) — Ars; *métier*.
(Reg. L. Mac.) — Machina bellica; *machine
de guerre*. — Corpus artificum; *corps d'ou-
vriers*. (H. Knygt.) — Opus arte factum;
travail. — Hinc *artificium Bisantium* in
Actis SS. Benedict., idem forte ac pavimentum
sectile et tessellis instructum, ejusmodi pa-
vimenta Bisantii erant frequentia. — Machina
arte inventa et confecta; *machine*. (A. 1376.)

— Quodvis instrumentum rei alicui per-
ficiendæ necessarium; *outil, instrument*.
(A. 1391.)

ARTIFICUS. — Bonis artibus instructus.
(Cath.)

ARTIGA. — Modus agri, ut videtur.
(A. SS.)

ARTIGARE. — Ut ANDIGARE. — Interlucare sylvam, dumeta succidere, in culturam redigere; *défricher, mettre en culture*. (A. 1328.)

ARTIGIARUM. — Ut ARTIGA.

ARTIGRAPHUS. — Grammaticus seu artis grammaticæ scriptor; *grammairien*.

ARTILHERIA. — Ut ARTILLARIA.

ARTILLARIA. — Officina ubi ars exercetur; *atelier*. — Idem ac ARTILLARIA.

ARTILLARIA. — Quævis supellex domestica; machinæ quævis bellicæ, earumque omnium apparatus, plaustraque omni armorum genere onusta, quæ castra sequebantur; *meubles, ustensiles de ménage; engins de guerre d'une nature quelconque, attirail qui les accompagne, chars qui servent à les transporter; artillerie*.

ARTILLATOR. — Machinarum, quas Galli *artilleries* vocant, fabricator; *constructeur de machines de guerre*.

ARTILLERIA. — Idem q. ARTILLARIA.

ARTILLERUS. — Vid. FELGARIA.

ARTILLIARIA. — Idem q. ARTILLARIA.

ARTILLIATOR. — Qui et artilleriæ magister nuncupatur; *artilleur*.

ARTILLIATURA. — Officina, ubi artillariæ conduntur; *fonderie*.

ARTILUS ITINERIS. — Iter facientibus paratæ insidiæ. (Rym.)

ARTIO. — Equestris sellæ aureus, seu pars anterior; *arçon*.

ARTIPHISIUM. — Pro *artificium*.

ARTIQUUS. — Ager in culturam redactus; *terre mise en valeur*.

ARTISIS. — Pro ARTHRISIS.

ARTISTA. — Liberalium artium peritus; *savant dans les arts*; ol. *artien*. (A. SS.) — *Magister artista* idem est qui magister in artibus; *maître-ès arts*. — Auditor philosophiæ; *élève en philosophie*. (Hist. Brit.) — Idem q. ARTILIATOR. (A. 1409.)

ARTOCOPA. — Quævis placenta, panis quidam dulciarius et arte confectus. Hinc et ille azymus panis qui in Ecclesia Romana ad hostias Domino consecrandas conficitur, etiam *artocopus* appellatur apud Ugutonium.

ARTOCOPUS. — Dulciarius pistor, qui conficit artocopas. Vid. ARTOCOPA.

ARTOCREAS. — Panis carnem continens; *piâté de viande*.

ARTONA. — Vit. S. Severi abb. Agath., c. 11, de pane paximatio, in modum eulogiæ transmissio et cruce signato: « Huius plane crucis *artanæ* comestio non puto vacare mysterio. » Ubi editor *artanam*, paniciam interpretatur, ab *âpros*, panis.

ARTRACTATIO. — Pro ALTERCATIO.

ARTUARE. — Membratum lacerare, dividere; *démembrer*.

ARTURIA. — Pro ANATORIA.

ARTURUM EXPECTARE. — Proverbium apud Anglos, quorum credula adeo fuit olim fides, ut Arturum regem denuo regnaturum persuasum haberent.

ARULA. — Parva ara, altaris mensa; *petit autel, table d'autel*. (Ann. Ben.) — Patella carbonum, craticula, vel vas æneum quadrangulum, in quo ignis ardet, vel in quo prunæ vel carbones asportantur. (Isid.)

ARULATOR. — Idem q. ARILATOR, seu ARIOLATOR.

ARUM. — Territorium, forte pro *arvum*.

ARUMATUS. — Pro *arvinatus*, pinguis, ob nimiam pinguedinem defurmis.

ARUMPERE. — Pro ARRUMPERE.

ARUNCALIS. — Ager incultus; *terre non cultivée*.

ARUNCARE. — Evertere, eradicare; *renverser, déraciner*.

ARUNCATORIUM. — Ager incultus; ut ARUNCALIS.

ARUNDINETUM. — Arundo, locus ubi crescent arundines; *roseau et lieu planté de roseaux*.

ARUNDO. — Canalis, aqualicus; *tuyau*: « Videns etiam quia fons aqueductus antiquitate et vetustate defecisset..., habiles canales adaptavi et per plumbeas arundines meatum fontis constantissime reparari feci. » (Marc. abb. Fuld.)

ARVA. — (Fem. gen.) Ager, interdum regio, provincia, ager seu locus incultus, ædificio aptus; *champ, pays, emplacement, terrain vide, propre à bâtir*; ol. *arve*.

ARVICOLA. — Agricola, qui arva colit.

ARVINARE. — Pinguedine implere; *engraisser*.

ARVINULA. — Parva arvina.

ARVIPENDIUM. — Idem q. ARAPENNIS.

ARVIPENNIIUM. — Ead. notione.

ARVOLDIA. — Idem q. ARNALDIA.

ARVOUTUS. — Erisina, auteris; *arc-boutant*.

ARVUS. — Pro ARVUM.

ARWERNUS. — Aper; *sanglier*. (Lex Sal.)

ARX. — Pro ANCIUM. — Coptæ, viris, exercitus; *forces militaires*.

ARZELLA. — Conchæ marinæ species, ap. Italos. (A. 1197.)

ARZENARE. — Aggerem construere, ap. Italos.

ARZER. — Italis, moles, agger. (Rol. Pat.) — Isidem forte ignis, focus, lignatio.

ARZO. — Arculus; *arceau*. (A. 1200.)

ARZONUS. — Equestris sellæ arcus; *arçon*.

ASACIUM. — Indiculus pretiorum rebus venalibus statutorum; idem q. CALMEDRIUM.

ASAGIUM. — Degustatio; *essai, épreuve*; ol. *asale*.

ASAMMUM. — Vid. BISAMUM.

ASAQUERIES. — Aquarius, forte pro *adaquarius*.

ASAXONARE. — Formare; *façonner, fabriquer*.

ASBERGUS. — Idem q. ALBERGA.

ASBOTARE. — Pro ABUTARE.

ASBOUTARE. — Ead. notione.

ASCALARE. — Scalas admotis invadere; *escalader*.

ASCELLA. — Axilla, tullio; *aisselle*. — Pro *assella*, asserculus; *petite solive, chevron*. — Pro *ALA*, id est pars ædis et avis ala; *aile de bâtiment et aile d'oiseau*.

ASCELLARE. — Furea alaris, qua *aselle* gulum, in quo ignis ardet, vel in quo prunæ vel carbones asportantur. (Isid.)

seu humeris claudicantium suspenduntur ad firmandos gressus; *croisse* (Aim.)

ASCELLATUS. — *Ascellata vena*, quæ et *basilica*; nam vena quæ in ascellas vadit, se in quatuor venas dividit, quarum tertia in manum per artum secedit, eaque vocatur *ascellata et basilica*.

ASCELLULÆ. — Diminutiv. ab *ascellæ*.

ASCENDERE. — Dicitur de animalium admissione. (Lud.) — Crescere. — *Ascendere ex adverbio*, contradicere. (S. Anselm.) — *Ascendere ad plenum*, ad superiores sedes chori ascendere. (St. Eocl. Lugd.)

ASCENSA. — Ascensio, festum Ascensionis Dominicæ; *la fête de l'Ascension*. — Pro *ACCENSA*, locatio; conventio, pactum; *action de donner à cens; arrangement, pacte, accord*.

ASCENSAMENTUM. — Ead. notione.

ASCENSARE. — Locare, ad *ascensam* dare; *donner à cens, louer*.

ASCENSATIO. — Datio ad censum, ut *ASCENSA*.

ASCENSIRE. — Ut ASCENSARE.

ASCENSIVA. — Præstatio annua ex ascensione persolvenda; *prestation annuelle due pour un bien pris à ferme*. (A. 1194.)

ASCENSIVUS. — Qui ad censum tenet; *fermier*. (A. 1316.)

ASCENSOR. — Adcensor, qui ascendit generatim, peculiaris eques; *en général, qui monte, qui gravit; en particulier, qui monte un cheval, cavalier*. (S. Hier.)

ASCENSORES. — Antecessores, majores; *les ascendants*.

ASCENSORIUM. — Gradus quo ascenditur; id quo quis in equum ascendit, tollitur; *escalier, montoir*.

ASCENSUATIO. — Idem q. ADCENSUATIO.

ASCEP. — Chalys; *acier*.

ASCIOLUS. — Scinrus; *deureuil*.

ASCETÆ. — Monachi qui virtutem, continentiam ac vitam evangelicam excolunt; *ascètes*.

ASCETERIUM. — Ex Gr. *ἀσκητήριον*, monasterium, locus exercitio et disciplinæ virtutum destinatus; *séjour des ascètes, couvent*.

ASCETRIÆ. — Feminae continentis quæ a monachabus differbant ut asceterium a monasterio: a monachabus scilicet, quæ in solitudinibus domicilia habebant; *femmes vaudés à la vie ascétique*.

ASCHAZA. — Non tonsuratus; *qui n'est pas tonsuré*. (Lex Sal.)

ASCHERATUS. — *Ascheratus ad bellum*; comparatus, instructus, acinctus, forte ab *ascer* quod armatura ex chalys erat, vel ab *ascer*, sanguis, cruor. (A. 1218.)

ASCIARE. — *Asciare dentibus*, idem est quod *secare*.

ASCIARIA. — « Copiosas ascioriarum et insignium feminarum catervas obviam habuimus (Act. SS.), » ubi editores emendant *ascetiarum*, id est mulierum piamum.

ASCIATUS. — *Asciata lex*, videtur esse eandem quæ lex inviolabilis, sempiterna. (Ch. Autran.) — Cultelli succies; *sorte de couteau*.

ASCIULUS. — Idem q. ASCIOLA, et pro *axiculus* vel *asserculus*.

ASCIIL. — Idem q. ASCODROGILI.

ASCIILLA. — Idem q. ASCELLA.

ASCIILUS. — Forte pro ASCELLUS, machina bellica, vel pro ASTILUS seu ASTILA, veru.

ASCIINGIA. — Idem q. ANDEINGIA, ACINGIA.

ASCINI. — Qui laribus et tecto carent.

ASCINUS. — Possessio, locus sepibus, muris aut vallis conclusus; *propriété murée, enclos*; ol. *acin, ascin et assin*, a verbo *accingere*.

ASCIOBOLA. — Idem q. ASCIOLA.

ASCIOLA. — Minor ascia, parva securis; *hachette*.

ASCIOLÆ. — Statuta quæ in assisis seu cunctis publicis de rebus ad rem publicam spectantibus faciuntur. Vid. ASSISA.

ASCISINI. — Idem q. ASSASSINI.

ASCITÆ. — Hæretici ab *ἀσκή*, uter, dieti. Hi bacehantes utrem inflatum et operitum solebant circumferre, tanquam ipsi essent evangelicæ utres novi vino novo repleti. (S. Aug.)

ASCITERIUM. — Idem q. ASCETERIUM.

ASCLA. — Asserculus; *petite solive, chevron*.

ASCIARE. — Rescindere; *fendre*.

ASCOBATUM. — Quævis sordes, purgamenta; *salete, balayure*, etc. « Quod nullus projiciat sanguinem, vel aquam putridam, seu aliud quodeunque putridum vel *asobatum* domus in ecclesia. » (Inst. ann. 1391.)

ASCOBRAMENTUM. — Idem q. INCURAMENTUM.

ASCODROGILI. — Hæretici iidem qui ASCODROGITÆ.

ASCODROGITÆ. — Hæretici in Galatia, qui utrem inflatum ponunt et cooperiunt in sua ecclesia, et circumeunt eum insanientes potibus, non intelligentes, quod ait Salvator, utres novos sumendos inque eos vinum novum mittendum, non in veteres.

ASCODROGLI. — Ead. notione.

ASCOGEFRUS. — Pons ex utribus confectus; *pont fait d'outres gonflées*.

ASCOPA. — Vas aquaticum, ultri persimile.

ASCOPERA. — Ead. notione.

ASCORA. — Idem q. ASCOPA.

ASCRIPFARI. — Idem q. ASCRIPFITUR.

ASCRIPFITATUS. — Ead. notione q. ASCRIPFITUS; Vid. ASCRIPFITUR.

ASCRIPFITUR. — Coloni, agricolæ, villani, qui aliunde orti, in aliorum dominorum villas et prædia pergebant, ibique eorumdem licentia sedes suas figebant, et sub annui census conditione in caterorum subditorum transiebant statum, et in album nseribebantur; *payans qui, changeant de demeure, allaient s'établir dans une seigneurie étrangère et y étaient regus et immatriculés à charge d'une redevance*.

ASCULTARE. — Pro AUSCULTARE. — Conferre, comparare, exscriptum ad rationem archetypi expendere; *collationner*.

ASCULTUS. — Pro EXCULPTUS.

ASCUPA. — Pro ASCOPA.

ASCURTARE. — Contrahere, minuere; *resserrer, rapetisser.*

ASCURZARE. — Forte perficere: « Eodem anno ecclesia Sancti Joannis de domo fuit *ascurzata*. » (Chr. Plac.)

ASCUS. — Navicula, scapha; *petit bateau, nacelle.*

ASCYSTERIUM. — Pro ASCETERIUM.

ASECARE. — Falce desecare; *foucher.*

ASECRETIS. — Vox indeclinabilis, seu a *secretis*, secretarius, consiliarius; *secrétaire, conseiller.*

ASMITAS. — Vox scholasticorum, proprietates substantie quatenus est per se et opponitur *ubalitati*.

ASELLA. — Axilla; *aisselle.* — *Asella*, alio initio, aliove colore in codicibus manuscriptorum pictæ ad aliquas observationes, additiones, etc., indicandas concludendasve.

ASELLI. — Lusoriæ tesserae, *taillororum* species.

ASELLIONUS. — Pro ASELLUS.

ASELLUS. — Machina bellica, ead. q. *onagri* nomine alias nuncupata. — Corpus humanum suapte impetu primum ad libidinem. (Hier.)

ASEMOLA. — Idem q. AZEMILA.

ASEPRE. — Quævis prestatio: « Item quistam, tantam, talliam, collectam, exactionem vel *asempre*. » (A. 1257.)

ASEMPRIVUM. — Jus utendi re aliqua, e. g. pascuis et forestis, idem q. *ADMIRUM*. (A. 1306.) — Idem videtur quod *PLANUM*, ager cultus, vel domus *APPENDITÆ*: « Item omnia illa hospitium... cum plano seu *asemprio* dictorum hospitiorum quæ sunt situata, » etc. (A. 1387.)

ASENIA. — Ut AZENIA.

ASENSARE. — Idem q. *ADSENSARE*.

ASENSIA. — Facultas utendi rebus alienis tanquam suis; ol. *aisance*. *Vid.* *ASANTIA*.

ASEPIDIUM. — Pro ASSEDIUM, obsidio; *siège*.

ASERAIRA. — Forte pro ASINARIA, servitium quod eam asinis domino debetur. (A. 1317.)

ASERRIO. — Animalium morbi genus apud Hispanos. (A. SS.)

ASERTIUM. — An desertum? « Et cum venisset ad Saphet, invenit ibi *asertium* sine edificatione, ubi quondam fuerat castrum nobile ac famosum. » (Bar.)

ASETUM. — Forte nomen loci, nisi idem sit ac *aisumentum*, pertinentiæ scilicet, ubi libere percipi possunt *asentia*: « Et quod habet apud Villers in Aseto et villa subtus firmitatem, » etc. (A. 1149.)

ASIA. — Pro ACTA, filium. — Idem q. *ASISÆ*; pertinentiæ ubi libere percipi possunt *aisamenta*.

ASIAMENTA. — Commoditates, necessaria variis vitæ usibus, ac præsertim jus utendi rebus alienis; *tout ce qui est utile à la vie, droit d'usage dans les propriétés d'autrui, aisance, aisements*. (A. 1253.) — Quidquid rei alicui perficiendæ commodum est; *tout ce qui peut servir à exécuter une*

chosc. (St. Ver.) — Instrumenta, chartæ; *titres, actes, papiers*. (St. Ast.)

ASIANZIA. — Commoditas, usus; *aisance*.

ASIATIM. — Pro ASCIATIM, id est divisim.

ASIDERATUS. — Paralyti percussus; *frappé de paralysie*. (A. 1167.)

ASIFONIATUS. — Ablatus, sublati. (A. 776.)

ASIGA. — Piscis o mugilum fluvialium generis; *vendoise*.

ASILE. — Assula seu lignea tabula tectis cooperiendis apta; *lattice*.

ASINA CURTA. — Omnis asinae mutiæ, seu col cauda decisa est. (Chartul. S. Gorm. Prat.)

ASINADA. — Onus asini; *charge d'âne*; ol. *asné*.

ASINARE. — Asino veli; *aller à âne*. (Lamp.)

ASINARIA. — Servitium domino exhibendum cum asino; *corvée de transport à âne*. (G. Chr.)

ASINARIUM. — Idem q. ASINADA.

ASINARIUS. — Qui ligna de silvis defert; *ânier*. — *Asinarius sancti Petri*, vox injuriosa. (A. 1271.) — *Asinarii* per convicium olim dicti sunt Christiani non minus ac Judæi. (Vid. Bar.)

ASINATA. — Onus asini, vel etiam equi aut jumenti; *charge d'âne et généralement de toute bête de somme*.

ASINDULUM. — Lampas, pro *cicendulum* vel *cicendela*, quæ pro lampade et candela usurpatur interdum; *quævis cicendela proprio sit vermis species noctu lucens*. (A. SS.)

ASINEUS. — Mensuræ frumentariæ species, idem q. *ASINUS*. (A. 1242.)

ASINIARIA. — Idem q. ASINARIA.

ASINITAS. — Stupor asiinus; *asneris* in *Vet. Gl.*

ASINTURA. — Ambitus; *enceinte*.

ASINULUS. — Pro ASELLUS.

ASINUS. — Metaphorice, corpus humanum primum ad libidinem. — Onus asini. — *Modus agri*. — *Asinorum ordo*; ita dictus ordo Sanctæ Trinitatis, seu Matharinarum, quod, cum iter agerent, asinis tantum veli his liceret, non equis.

ASISIDA. — Partitio, distributio, ut videtur, venationis. (A. 1227.)

ASISINUS. — Sicarius; *assassin*.

ASISRIA. — Pro ASCUTRIA.

ASIUM. — Ager, vel terra inculta, radi alicui adjacentis. — Vox generica qua usurina vel officina quævis ad aquas exstructa significatur.

ASMA. — Pro ASTHMA.

ASMERCIAMENTUM. — Multa pecuniaria delinquenti inposita; *amende, peine pécuniaire*. (A. 1285.)

ASMORIA. — Pro armoria, armarium; *armoire*.

ASNAGIUM. — Servitium cum asino exhibendum (Chartul. S. Wand.), et prestatio quæ loco ejusdem servitii solvitur (a. 1217);

corvée d'âne et redevance pécuniaire qui la remplace.

ASNERIUS. — Asinarius, mulio; *ânier*.

ASOLIA. — Forte pro ASOTIA: « Statuimus quod clerici Ribaudi, qui dicuntur de familia *asolim*... tonderi precipiantur, vel etiam radi, ita quod eis non remaneat tonsura clericalis. » (Conc. Rothomag. an. 1231.)

ASONGIA. — Axingia; *axonge, grasse*.

ASORTIRE. — Seligere, discernere. (A. 1526.)

ASOZARE. — In societatem seu *sozidam*, hoc est ad medietatem fructuum dare; *donner, louer à moitié fruit*. *Vid.* *Suziva*.

ASPA. — Uncinus, fibula; *crochet, boucle*. (St. Mat.) — Impedimentum, laqueus quo ejusvis animalis pedes illigantur ne evagari possit; *entraves*. (A. 1273.)

ASPAGIUM. — Jus quo animalia vagantia, quæ ejus juris sint, agnosci non potest, domino prædii in quo reperta sunt, addiuntur. (A. 1329.)

ASPALDARE. — Lorica locum munire; *établir des parapets*.

ASPALDUM. — Lorica, propugnaculi species sive ex lapidibus, sive ex tabulis; *épaulement, parapet*.

ASPARGIA. — Pro *aspagia*. *Vid.* *ASPARGIUM*.

ASPARGUS. — Asparagus; *asperge*; ol. *aspargue*.

ASPATGIUM. — Idem q. ASPAGIUM.

ASPECTIO. — Pro ASPECTUS.

ASPERAGUS. — Idem q. ASPARGUS.

ASPERELLUS. — Aspiditer; *épervier*.

ASPEREMUS. — Pro ASPAREMUS.

ASPERGERE. — *Aspergere monetam*: « Anno 1209, fuit *aspersa* moneta de Bosnaya, quæ duravit tres annos. » (Conc. Hisp.)

ASPERGERIUM. — Aspergillum; *goupillon*.

ASPERGES. — Eod. sensu.

ASPERGIA. — Pro ASPARGIA.

ASPERGITORIUM. — Idem q. ASPERGE-

RIUM.

ASPERGOTUM. — Lorica annularis; *haubergon*.

ASPERIOLUS. — Sciurus; *écureuil*.

ASPERITAS. — Infecunditas, sterilitas; *stérilité*. (A. 1266.) — Impetus; *impétuosité*. (A. 1329.) — *Asperitas consuetudinum*; duritia, inhumanitas in exigendis tributis. (A. 1165.)

ASERSIO. — Amylum dilutum; *empois*.

ASERSOL. — Idem q. ASPERGERIUM.

ASPERSORIUM. — Aspergillum; *goupillon*.

ASPICERE. — Concordare, arbitrari, seu causæ arbitrium agere: « Pro hoc pacto tenendo dedit abbatissa Roberto 300 libras, sicut fuit *aspectum* inter eos. »

ASPICIENTIÆ. — Quæcumque ad aliquam domum vel prædium pertinet; *dépandances*. (A. 822.)

ASPICUUS. — Conspicuus. (Aus.)

ASPIDICÆ. — Uncini, incastraturæ, fibriae, catenulae. (Vet. Gl.)

ASPIDISCÆ. — Ead. notione.

ASPINARE. — Spina vinum venale indicare. (St. Ast.)

ASPIRARE. — Conspirare. (Gasp. Bart. Gl.)

ASPIRIUM. — Affectus, ab *aspirare*, ut *suspirium* a *suspirare*. (A. 1401.)

ASPIARE. — Pro *assistere*. « Uno hinc et altero hinc *aspirantibus*. » (Vit. S. Joan. Eleem.)

ASPORTAGIUM. — Tributum quod domino penditur pro mercibus evehendis. (A. 1330.) *Vid.* *ASPORTAGIUM*.

ASPORTARE. — *Asportare jus curiæ*, ad aliam curiam jure appellationis causam deferre, a iudice ad alium provocare. (A. 1220.)

ASPORTATIO. — Dici videtur de pannis aliisque similibus, quæ ad ecclesiam oblationis causa apportantur. (A. 1199.) *Vid.* *ASPORTUS*.

ASPRATILIS. — Aspratiles pisces; qui conchas habent; *coquillages*. (Alex. Iatr.)

ASPRATURA. — Negotiatio argentariorum, sive ipsa permutatio.

ASPREDO. — Pro *asperitas*.

ASPRI. — Pro *asperi*.

ASPRIO. — Monetæ species Constantino-

politanae, vulg. *aspres*.

ASPRIOLUS. — Sciurus; *écureuil*.

ASPRUM. — Nummus argenteus. *Vid.* *ASPRIO*.

ASQUITES. — Hydrops, ejus abdomen ad instar utriusque aqua plenum inflatum est; *hydropique*.

ASSA. — Lignum latum et delatum; *planche, ais, latte*.

ASSACCOMANARE. — Depopulari, vastare; *saccager*.

ASSACIDÆ. — Idem q. *ASSASINI*.

ASSAGHARE. — Tentare, expertiri; *essayer*.

ASSAGIUM. — Examinatio, probatio; *essai, épreuve*. (A. 1362.)

ASSAIA. — Ead. notione.

ASSAIARE. — Idem q. *ASSAGHARE*.

ASSALIARE. — Adoriri, invadere; *assaillir*.

ASSAILLIRE. — Ead. notione.

ASSAISIA TOR. — Monetæ inquisitor et probator; *essayeur de la monnaie*.

ASSAITUM. — Bitumen. (Legendum videtur *asfaltum*.)

ASSALM. — Asser; *ais, pieu, chevron*.

ASSALHARE. — Idem q. *ASSALIARE*.

ASSALIA. — Vermis intra asseres cresecens, cossus, teredes; *ver de bois*.

ASSALIARE. — Idem q. *ASSALIARE*.

ASSALIRE. — Ead. notione.

ASSALLERE. — Ead. notione.

ASSALTARE. — Ead. notione.

ASSALTATIO. — Aggressio, oppugnatio; *action d'attaquer, d'assaillir, attaque*.

ASSALTURA. — Ead. notione.

ASSALTUS. — Aggressio, usurpatio, injusta et violenta occupatio, actus; *attaque, usurpation, accroissement*.

ASSANCIA. — Idem q. *ASSANCIA*.

ASSANTA. — Preees pro mortuis, forte sic nuncupatæ quod stando funderentur, unde et *astare* appellatæ. (A. 1474.)
ASSAPPARE. — Instrumento rustico, quod *sappa* dicitur, laborare, pastinare. (A. 1283.)

ASSARIUM. — Assis vel nummus.

ASSARTA. — Silva succisa et in agrum enitum redacta; *bois coupé et mis en culture*. Vid. **EXARTUS**.

ASSARTARE. — Silvas interlucare, radices avellere et in culturam redigere; ol. *essarter*. Vid. **ESSARTARE**.

ASSARTUM. — Ut **ASSARTA**.

ASSARTUS. — Ager recens ad culturam redactus. Vid. **ASSARTA** et **EXARTUS**.

ASSASSINAMENTUM. — Homicidium; *assassinat*.

ASSASSINARE. — Ex insidiis interficere; *assassiner*. — Pro **ASSAXONARE**, conficere, perficere. (St. Taur.)

ASSASINATUS. — Cædes ex improvise, ex insidiis; *assassinat*.

ASSASSINERIA. — Ut **ASSASSINAMENTUM**.

ASSASINI. — Populi qui habitabant in montibus Phœnicie et quorum dux vulgo a Christianis *senex vel vetulus de Montanis*, Gal. *le vieux de la Montagne*, appellabatur.

ASSASSINIUM. — Ead. notione, sed et pro jurisdictione et cognitione ejusdem criminis usurpatur in quibusdam instrumentis.

ASSATURES. — Craticulæ ad assandas carnes; *grils à faire cuire la viande*. (Rym.)

ASSAULTUS. — Oppugnatio; *assaut*.

ASSAUTUS. — Aggressio in via regia; *attaque sur la voie publique*. (A. 1207.)

ASSAXINUS. — Sicarius; *assassin*.

ASSAXONARE. — Formare, debita forma donare; *façonner, donner la forme convenable*. (St. Verc.)

ASSAZARE. — Mensurare; *mesurer*.

ASSAZATOR. — Examiner; *essayeur*. — Mensurator; *mesureur*.

ASSAZATURA. — Quod pro mensura existitur; *droit de mesurage*.

ASSAZUM. — Examinatio, probatio; *essai*.

ASSECARARE. — Pro **ASSECURARE** aut **ASSECCARE**.

ASSECIARE. — Assignare, constituere; *asseoir*. (A. 1310.)

ASSETAMENTUM. — Pro **ASSETAMENTUM**. (A. 1308.)

ASSECTARE. — Pro **ASSETARE**. (A. 1308.)

ASSECLARE. — Comitari; *accompagner*, *suivre*.

ASSECLAMENTUM. — Apud Ieguleios securitas qua coram iudice vel domino feudali, qui inter se inimicitias ob crimen aliquod perpetratum exercent, sibi invicem de nihil faciendo cavent; *promesse faite sous serment, devant le juge ou le seigneur, par des parties qui sont en guerre ou en division, de faire la paix et de ne pas la troubler*.

ASSECLANTIA. — Ead. notione.

ASSECLARE. — Pignore vel fidei iustione interposita securum facere; *donner sûreté par gages, otages ou promesses*; ol.

assecler. — Mendose pro **ASSECLARE**, comitari; *accompagner*. (A. SS.)

ASSECLATIO. — Ut **ASSECLAMENTUM**.

ASSECLATUS. — Certo convictus; *Proditionis civilis asseclatus*. (A. SS.) — Tranquillatus, pacificatus. (A. 1376.)

ASSEDARE. — Sedare, pacare; *calmer, apaiser*. (A. 1298.) Censum describere; *asseoir la taille*. Vid. **ASSIDERE**.

ASSEDERE. — Censum describere, ut **ASSEDARE**. (Rym.)

ASSEDIARE. — Obsidere, oppugnare; *assiéger*.

ASSEDITIO. — Taxatio, peræquatio; *assiette de l'impôt*.

ASSEDIVM. — Obsidio; *siège*.

ASSEFALLIA. — Obstinatio, pertinacia; *entêtement, obstination*.

ASSEGIA. — Piscis species. (A. 1181.)

ASSEGURAMENTUM. — Idem q. **ASSECLAMENTUM**.

ASSEGLURARE. — Aliquem rei alicujus possessorem securum præstare; *assurer*. (Antiq. Nav.)

ASSEGLATOR. — Idem q. *examinator*, *probatior*; *essayeur*.

ASSELLA. — Idem q. **ASSELLA**.

ASSELLA. — Axilla; *aisselle*.

ASSELLIA. — Ead. notione.

ASSEMBLARE. — Convenire; *assembler*. (A. 1200.)

ASSEMBLATA. — Convenlus, cætus; *assemblée*.

ASSEMBLATIO. — Convenlus initus ad litem componendam; *réunion de plaideurs*. (A. 1207.)

ASSEMBLEA. — Idem q. **ASSEMBLATA**.

ASSEMBLEIA. — Ead. notione.

ASSEMPER. — Pro *ad semper*.

ASSEMPERARE. — In perpetuum assignare. (A. 1394.)

ASSEMPERATIO. — In perpetuum assignatio. (A. 1394.)

ASSENAMENTUM. — Dominicæ manus injectio in res aut prædia; *saisie féodale, main mise*; ol. *assenement*. — Assignatio; *assignation*; ol. *assene*.

ASSENARE. — In res aut prædia jure domini manum mittere; *saisir, occuper*; ol. *assener*.

ASSENCLARE. — Assensio; *consentement, assentiment*; ol. *acecne*. (Vet. Gl.)

ASSENCLATIO. — Assignatio, addictio; *assignation*. (A. 1228.)

ASSENSA. — Idem q. **ACCENSA**, datio ad censum, census. (A. 1262.)

ASSENSAMENTUM. — Ead. notione.

ASSENSARE. — Dare vel accipere ad censum; *donner ou prendre à cens*.

ASSENSARIUS. — Qui sub annuo censu tenet; *qui possède un bien sous la condition de payer annuellement un cens*.

ASSENSATIO. — Ut **ASSENSAMENTUM**.

ASSENSATOR. — Qui ad censum dat; *qui donne à cens*.

ASSENSATORIUS. — Qui sub annuo censu accipit; *qui reçoit à cens*.

ASSENSIA. — Facilitas utendi rebus alienis tanquam suis. Vid. **ASSENTIA**.

ASSENSIO. — Datio ad censum seu ad firman; *action de donner à cens*.

ASSENSUARE. — Idem q. **ASSENSARE**.

ASSENTANEUS. — Consentaneus; *qui consent, consentant*.

ASSENTARE. — Consentire, assentire, concedere; *consentir, être d'accord, accorder*. (A. SS.) — Tenere ad censum; *posséder à charge d'un cens annuel*. (A. 1060.)

ASSENTATOR. — Conductor, qui tenet ad censum. (Concil. Burdig. ann. 1255.) Legunt nonnulli *accensator*.

ASSENTES. — Pro *absentes*.

ASSENTIA. — Idem q. **ASSENTIA**, domus rustica; *ferme*; vel potius idem q. **ASSENTIA**, commoditas, usus. — Forte pro *essentia*, natura, indoles, in Guibert.

ASSENTIMENTUM. — Assensus, consensus; *consentement, accord*; ol. *assent, assentement*.

ASSEQUIARE. — *Asssequare* aliquem, aliquem rei alicujus possessorem securum facere. (A. 1179.)

ASSECLATUM. — Tabulatum, quia ex asseribus lit; *plancher*. (A. 1426.)

ASSECLATUS. — Chalybe duratus; *trempe, acieré*.

ASSECLARE. — Pro *accersire*.

ASSECLERES. — Tegmen libri ex asseribus; *couverture d'un livre faite de bois*.

ASSECLERUS. — Ligneus, ex asseribus compactus; *de bois, fait de planches*. (A. SS.)

ASSECLIA. — Pro **ASSISA**, seu assignatione reddituum ex designatis prædiis annuatim percipiendorum. (A. 1305.)

ASSECLATIUM. — Districtus, jurisdictio, nisi legendum sit *assisiatiqum*, eod. sensu accipiendum; *jurisdiction, ressort*. (A. 1351.)

ASSECLICUM. — Idem q. **ASSECLATUM**.

ASSECLINUS. — Factus ex asseribus; *fait de planches*. (A. SS.)

ASSECLIUM. Chalybs; *acier*. (A. 1327.)

ASSECLIZAMENTUM. — Metarum lixio; *bornage*.

ASSECLIZARE. — Limites designare; *planter les bornes*.

ASSECLAMENTUM. — Assertio, affirmatio, ut **ASSETATIO**. (A. 1360.)

ASSETARE. — Affirmare; *affirmer, assurer*.

ASSETATIO. — Assertio, affirmatio; *assertion, affirmation*. — Defensio, tuitio; *défense, protection*.

ASSETATOR. — Praes, sponsor; « Chartæ huic multi testes et assertatores subscribunt. » (Ann. Ben.)

ASSETATIONALITER. — Certo, sine erroris metu; *d'une manière certaine, sans erreur*.

ASSETITIVE. — Affirmate; *positivement, d'une manière formelle*.

ASSETTOR. — Advocatus, causidicus; *défenseur, avocat*.

ASSETVATORIUM. — Arca seu locus rebus assevandis; *coffre ou lieu à serrer les choses*.

ASSETVISARE. — Servituti addicere, hoc est sub annuo servitio seu præstatione concedere; *assujettir*; ol. *aserviser*.

ASSETIA RETIS. — Positio vel factio retis in fluvio. (A. 1134.)

ASSETINI. — Idem q. **ASSASINI**.

ASSETAMENTUM. — Idem q. **ACCENSA**.

ASSETARE. — Ad censum dare. Vid. **ACCENSA**.

ASSETI. — Quibus rata pecunie impostæ exsolvenda taxata est; *contribuables*; ol. *assis à la taille*.

ASSETINI. — Idem q. **ASSASINI**.

ASSETIO. — Judicium consensus; *réunion de juges, assise*. — Assignatio redditus ex fundo percipiendi. (A. 1322.) — Tributi impositi taxatio, peræquatio. (W. Thor.) Vid. **ASSETARE**.

ASSETOR. — Qui tributa peræquat vel imponit; *répartiteur*; ol. *asseur*. — Idem q. **ASCENSOR** et **ADJUTOR**.

ASSETORIA. — *Assessoris* seu iudicis munus; *office de juge*. (Conc. Alb.)

ASSETORIUS. — Idem q. **Assessor**. Vid. **ASSETARE**.

ASSETUS. — Sic dicitur fundus ejus redditus cuidam assignatur. (A. 1262.)

ASSETARE. — Apud Italos exequare, ad legitimam mensuram revocare. (St. Ast.)

ASSETRIX. — Comes; *compagnon, celui qui assiste, qui accompagne*. (Vit. S. Amalb.)

ASSETAMENTUM. — Metarum lixio. — Assignatio, oppignatio.

ASSETARE. — Collocare dotem in fundo, fundum oppignare. Item nude pro **ASSIGNARE**. — Tributum singulis viritum imponere. — Assidere, sedere.

ASSETATIO. — Tributum descriptio; ol. *assiette des tailles*.

ASSETATURA. — Ead. notione.

ASSETIARE. — Assignare, oppignare; *assigner, donner en gage*.

ASSETIRE. — Ead. notione.

ASSETAMENTUM. — Idem q. **ASSETAMENTUM**.

ASSETARE. — Idem q. **ASSETARE**.

ASSETURACIO. — Cautio, pignus; *garantie*; ol. *assurance*.

ASSETURARE. — Idem q. **ASSETURARE**.

ASSIA. — *Assia* *taille*, tributorum descriptio, ut **ASSETATIO**.

ASSIAGIUM. — Districtus, jurisdictio, quod ad *assisas* certi loci pertinet; *ressort, district des assises d'un pays*; ol. *assisiage*.

ASSIATA. — Idem q. **ASCIOLA**.

ASSIATIM. — Divisim, distinctim; *d'une manière claire, distincte*.

ASSIATUS. — Ex asseribus seu tabulis sectilibus confectus; *fait de planches*.

ASSICCATIO. — Stagni solum exsiccatum; « Nullas *assiccationes* habet in dicto stagno, » id est nihil habet in solo dicti stagni assiccato, quod possit excolere, vel unde possit quidquam utilitatis percipere.

ASSICURARE. — Ut **ASSECLARE**.

ASSIDARE. — Assignare, oppignare; ut **ASSETIARE**. (A. 1482.)

ASSIDARIUS. — Pro **ESSECLARIUS**.

ASSIDATIO. — Assignatio, peræquatio.

ASSIDATOR SCOTORUM. — Symbolorum peræquator; ol. *asseur d'écots*; vox vituperii. (A. 1357.)

ASSIDEARE. — Censum describere, ut ASSIDERE.

ASSIDEL. — Idem q. ASSASINI. — *Assidei* dicebantur Judæi qui semper divino cultui assistebant: dicti *assidei* quasi *assidui*. (Vet. Gl.)

ASSIDENTIA. — Assignatio redditus ex certis prædiis percipiendi. (A. 1320.)

ASSIDERATUS. — Paralyticus; Vid. SIDERATUS.

ASSIDERE. — Censum describere; taxare, imponere, persequi; *talliam*, sive impositum vectigal vel tributum cum æqualitate singulis virilibus taxare; *asseoir la taille, les impositions, et les répartir avec égalité*. — Assignare annuos redditus ex prædiis designatis percipiendos. (A. 1212.) — Obsidere; *assiéger*. — Definito numero quosdam eligere. (VIII.)

ASSIDES. — Pro ASSERES.

ASSIDI. — Pro ASSERI, id est quibus rata pecunie impositæ exsolvenda taxa est.

ASSIDIARE. — Idem q. ASSIDIARE.

ASSIDIES. — Herba fugans demones.

ASSIDRÆ. — Idem q. EXDRÆ.

ASSIDUALIS. — Assiduus, quotidianus.

ASSIDUARE. — De eo dicitur qui assiduus est in aliqua re. — Pro ASSIDARE. (A. 1299.)

ASSIDUATIO. — Pro ASSIDATIO.

ASSIDUATIM. — Assiduus usurpatum, seu adhibendum. (S. Aug.)

ASSIDUI. — Vicarii eorum presbyterorum qui in ecclesia S. Thomæ Argentinen-sis numerabantur Summissarii.

ASSIDUITAS. — *Residentia*, quæ debetur a canonico seu aliis beneficiatis in suis ecclesiis. — Assiduus et quotidianus usus.

ASSIDUS. — Vid. ASSIDI.

ASSIEGA. — Idem q. ASIGA.

ASSIES. — Pro ACIES, pedestres copiae. Apud antiquos inferioris ævi acies et exercitus erant pedestres vassallorum copiae, cavalcata vero equestres.

ASSIETA. — Assignatio, collocatio dotis in fundo. — Proventum alicujus terræ æstimatio et assignatio, quæ certis limitibus eam circumscribenda sit. — Impositio, exactio; *assiette*.

ASSIETARE. — Assignare, seu in possessionem mittere; *assigner ou mettre en possession*. (A. 1355.)

ASSIGENTIA. — Assignatio. — Idem q. ASSIETA; *assiette*.

ASSIGIA. — Palus, asser, tabula scitilis lignea. (Leg. Rot.)

ASSIGILLATIO. — Pro ASSIGNATIO. (A. 1147.)

ASSIGNALE. — Fundus ad dotem assignatus, oppignervatus.

ASSIGNAMENTUM. — Assignatio, oppignervatio, addictio, consuetudo ejusdem redditus vel sensus ex fundo percipiendi; ol. *assenement, assene*. — Decretum, edictum.

ASSIGNARE. — Assignare aliquem ad aliquid, in pignus dare, addicere; *assigner, hypothéquer*. (A. 1321.) Assignare se ad aliquid, id est manum in aliquem injicere; *mettre la main sur quelque chose, saisir*. — Manum opponere, occupare. (A. 1246.) — Imitari, simulari, exprimere, signare. (Vet. Gl.)

ASSIGNATIO. — Chirographum; inscriptio epistolæ, indicio. — *Assignationes*, apud Fratres prædicatores vocantur fratrum mutationes de conventu in conventum et superiorum licentiæ propter easdem scripto concessæ.

ASSIGNATOR. — Officium curiæ Romanæ, designator hospitiorum, metator, idem q. Gallicus *fauvier*.

ASSIGNATURÆ. — « In hoc namque tempore parca est possessio mea, non enim habeo, unde tibi reddere possim tuas assignaturas. » (Act. martyrii S. Vassii Santonensis.)

ASSIGNATUS. — In ordine Fratrum prædicatorum sic dicitur frater qui ab uno conventu in alium migrat superiorum licentia vel præcepto. — Qui habet jus ad aliquid; *ayant cause*. — Qui procuratorio nomine res alterius gerit; *mandataire*.

ASSIM. — Omnino, penitus; *entièrement, tout à fait*.

ASSIMILABILIS. — Qui fieri potest con-similis.

ASSIMILATIVUS. — Qui reddit similem.

ASSIMULARE. — Simul cogere, colligere; *assembler*.

ASSINAMENTUM. — Pro ASSIAMENTUM, commoditas, usus.

ASSINUS. — Mensuræ frumentariæ genus; ol. *aissin*.

ASSIRE. — Ferrum chalybe durare; *trem-per le fer*.

ASSIRIUM. — Navis species.

ASSIS. — Pecunia quævis. *Assis publicæ*, pecunia publica quæ in fiscum inter-tur. *Assis tributarius*, pecunia quæ in vec-tigal penditur. — Tabula scitilis; *planche, ais*. — Conglobatio; *peloton*.

ASSISA. — *Assise* dicuntur comitia publica, conventus et consensus præbitorum hominum, a principe vel domino feudi electorum, qui pro tribunali jus dicunt, lites dirimunt, de rebus ad rem publicam spectantibus statuta faciunt. — *Assise* præ-terea appellatione donantur quicquid in assisis definitur inter litigantes. Quod pro supremo judicio erat. — *Assisa* interdum sumitur: 1° pro ipso tributo quod ex con-sensu optimatum et popularum in assisis coactorum imponi decernitur; 2° pro multa seu emenda; 3° pro brevi quodam regio quo quis ob certa delicta, vel crimina, litesve alias, quorum probatio incerta est ex instrumentis, in jus vocatur; 4° pro brevi, quo quis ad prebandum per assis-am citatur, et pro ipsa jurata, seu pro ipsorum juratorum testimoniis; 5° pro tempore, quod conceditur alicui, infra quod licet in judicio agere et alium in jus vocare, qui vim ali-quam aut aliquid injuste fecit. — *Assisa*, quorundam reddituum ex designatis prædiis annuatim percipiendorum assignatio; sessio ad mensam; pensio annua.

ASSISARE. — Decernere, statuere in assisa; *décider, décréter, juger aux assises*.

ASSISATGIUM. — Conventus, consensus ad lites dirimendas, idem q. Assisa. (A. 1333.)

ASSISIA. — Districtus, jurisdictio assisæ; *ressort, juridiction des assises*. — Cibus quotidianus unicuique assignatus. — Munus assisit. — Temporis nota adscripta actis notariarum. — *Assisia rellis*, jus ponendi rete ad rapiendos pisces.

ASSISIAGIUM. — Districtus, jurisdictio assisæ; ol. *assisinge*. Vid. ASSISIA.

ASSISIARI. — Qui a principe vel a domini feudi delegati assisis trahunt. (A. 1209.)

ASSISIATGIUM. — Ead. notione. q. ASSISIAGIUM.

ASSISIATUS. — Districtus, jurisdictio assisæ, et ipsa assisia, seu consensus ad lites dirimendas. Vid. ASSISA et ASSISIA.

ASSISICIO. — Assignatio, addictio. (A. 1299.)

ASSISINI. — Idem q. ASSASINI.

ASSISIO. — Assignatio, ut ASSISICIO.

ASSISIUS. — Seditus; *assis*. — Assignatus; *assigné*. (A. 1235.)

ASSISIUM. — Lex seu consuetudo civilis aut provincialis; *loi ou coutume d'une ville ou d'une province*.

ASSISIUS. — In ecclesiis cathedralibus beneficiati, minores tamen ordine canonicis, in ecclesiis Cypriis, qui videtur functi officio canonicorum, quos vicarios dicunt; vel quibus assignata est assisia, seu pensio annua, quasi *pensionarii*.

ASSISOR. — Qui assisas seu taxationes imponit, peræquat, idem q. ASSessor.

ASSISINI. — Idem q. ASSASINI.

ASSISORES. — Idem q. ASSISIARI.

ASSISTARE. — Adjuvare, auxiliare; *as-sister*.

ASSISTATOR. — Adjutor, qui fert opem; *aide*.

ASSISTENTIA. — Auxilium; *assistance*. — Præsentia; *assistance*. — Officium et munus eorum qui celebranti pontifici assistant et illi adjumento sunt.

ASSISTERE. — In medio adesse.

ASSISTERIUM. — Idem q. ASCETERIUM.

ASSISTIVA. — Assistere solita. *Mulieres assistivæ* eadem sunt quæ *Ascetivæ*.

ASSISTIA. — Ead. notione.

ASSISTRIX. — Comes, adiutrix; *compagne, camarade*.

ASSISUS. — Sub censu annuo locatus et concessus; *loué et cédé sous la condition d'un cens annuel*. Terra assisu apponitur terræ dominicæ; illa a vassallis, hæc a domino tenetur.

ASSITA. — Quorundam reddituum ex designatis prædiis annuatim percipiendorum assignatio; *assiette*. (A. 1343.)

ASSITARE. — Addicere, oppignervare. (A. 1315.)

ASSITIATUS. — Assignatus. (A. 1401.)

ASSITUARE. — Idem ac ASSIDERE, assignare; *asseoir, assigner*.

ASSITUATIO. — Idem q. ASSIDATIO. (A. 1339.) — Æstimatio, peræquatio. (A. 1403.)

ASSITUS. — A Gal. *assis*, positus, situs.

ASSIUM. — Idem q. VERU.

ASSIZAGIUM. — Idem q. ASSISIAGIUM.

ASSIZIA. — Conventus, consensus; *séance*. (A. 1338.)

ASSIZIACUS. — Pro ASSISIATUS.

ASSOCIARE. — Comitari. (A. SS.) — Male habere. (A. 1325.) — Aliquem in partem domini suorum prædiorum adscribere: quod solebant monasteria et ecclesiasticæ personæ facilitare ut a potentum et vicinorum invasionibus bona sua tarentur, potentiorum tutela et protectione hac ratione suscepta.

ASSOCIATIO. — Domini societas. (A. 1307.)

ASSOLARE. — Ad solum deprimere, idem q. ASSURARE. — De solo seu fundo et possessione seculorum præstare, cavere ab evictione, fundum assignare.

ASSOLARIUM. — Idem q. SOLARIUM.

ASSOLAYRARE. — Solarium seu tabulam construere, confignare. (A. 1337.)

ASSOLDARE. — Milites conscribere, vel milites suis habere stipendiis; *lever des troupes, ou en avoir à sa solde*.

ASSOLDARE. — Ead. notione.

ASSONA. — Scindula, idem q. ASSULA.

ASSONGIA. — Axungia; *graisse*.

ASSOPIRE. — Differre, suspendere, taxare; ol. *assouper*.

ASSORTARE. — Distribuer, partiti; *partager, distribuer*.

ASSORTATIO. — Ipsa distributio; *partage, distribution*.

ASSORTATOR. — Qui distributioni præest; *répartiteur*.

ASSOTARE. — Vergis cædere, flagellare; *battre de verges*. (A. 1236.)

ASSULA. — Fragmentum, id quod cedit de ligno, cum colatur; *déclat de bois, copeau*. (J. de J.) — Dolabra; *doloire*. (Vet. Gl.)

ASSULTARE. — Adoriri; *assautir*.

ASSULTUS. — Impetus, aggressio; *attaque*.

ASSUMERE. — Delere, interficere. (Gasp. Barth. Gl.)

ASSUMARE. — In summam totalem redigere; *sumer, totaliser*.

ASSUMMATIO. — Summa; *somme, total*. Vid. SUMMARE.

ASSUMPTIO. — Dies mortis sancti alio-jus, quo scilicet ejus anima in cælum assumitur. Eodem nomine designatur ascensio Domini in quibusdam instrumentis.

ASSUMITO. — Coronatio, electio in regem; *couronnement*.

ASSUNATA. — Expeditio militaris; *expédition militaire*.

ASSUNGIA. — Idem q. ASUNGIA.

ASSURRECTIO. — Honor, reverentia, qualis exhibetur ei cui ingredienti assurgunt omnes.

ASTA. — Verni; *broche*. — *Asta feudalis*, subjectio feodalis; *vassalité*. — Modus agri. — Pro hasta, lancea.

ASTABULA. — Velum, ut videtur, tensum, quo solis ardor arceatur; « Unus ipsorum studentium indentium ascendens *astabulam* in muro dictorum viridiorum communis tensam. » (A. 1416.)

ASTACHANTUM. — Locus, ut videtur, palis et paxillis munitus; forte pro ATTACHANTUM. (St. Ast.)

ASTACIA. — Forte modus agri; nisi legendum sit *arracia* pro *Honacium*. (A. 1070.)
ASTADIA. — Idem q. ASTA, agri modus.

Vid. HASTA.

ASTADIUS. — Ead. notione.
ASTALAGIUM. — Idem q. ESTALAGIUM vel STALLAGIUM, praestatio pro mercibus exportandis. — Ager unius *astae*. (A. 1263.)

ASTALARIA. — Modus agri, idem q. ASTA.
ASTALIA. — Silva nuda hastae seu hastilia combuntur. (*Leg. Luitp.*)

ASTALIUS. — *Astalius* aliquem facere, frustrari, decipere. (Mur.)

ASTALLAMENTUM. — Prolatio, ad indicium terminum debiti solvendi induciae; *répit.* (A. 1339.)

ASTALLARE. — Differre, tempus prorogare; *différer, prolonger.*

ASTALLATIO. — Dilatio, mora, induciae; *retard, délai.*

ASTALONUS. — Ornamentum capitis mulierum, idem, ut videtur, ac Gallis *bouretlet*.

ASTANTIA. — Auxilium; *assistance.*

ASTARE. — Idem q. ASSANTA.

ASTARIA. — Maritima, campus planus mari adjacens. (San.)

ASTARUM. — Pro AFFARUM.

ASTATICUM. — Idem q. STAGIUM, mansio, residentia.

ASTATUS. — Pro ASSATUS.

ASTEARIUS. — Recensetur inter officiales Ecclesiae Autissid.; sed quis est? (A. 1247.)

ASTEDIUM. — Idem q. HASTEDUM.

ASTELLA. — Hastile, seu baculus longior cui vexillum adfigitur; *hampe*. (A. 1323.) — Verna; *broche*. (A. 1218.)

ASTELLARE. — Equos ad currum jungere; *atteler.*

ASTENANCIA. — Ad tempus indictum indicium; *suspension d'armes*; ol. *atenanche*.

ASTEARIA. — Officium *astearii*. *Vid. ASTEARIUS.*

ASTERIAS. — Piscis genus, remora.

ASTERISCUS. — Nota instar stellulae qua utuntur librarii; *astérisque*. — Ex auro vel ex alio metallo stellula, Gr. *ἀστερίσκος* quae in Ecclesia Graeca ponitur super patenam, ad sacra dona legenda cum pusilla cruce in vertice, ut velum quo patena cooperitur, sustentetur, ne eucharisticum panem in patena positum tangat.

ASTERIUS. — Verna; *broche*. (A. 1476.)

ASTERS. — Forte idem q. ASTA, veru, vel curtacula. Quibusdam idem videtur ac *ASTEARIUS*.

ASTILE. — Baculus longior, cui crux, quae deferretur in processionibus, infigitur.

ASTILUDERE. — Pro *hastiludere*, laoculis ludicris concurrere; *jouer*.

ASTIPULARE. — Idem videtur quod concedere, dare. (Mart.)

ASTIPULATOR. — In Ordine Romano dicitur is cuius licentia et consensu virgo religionis habitum sumit.

ASTIS. — Lumbus. *Vid. ASTUS*. (A. 1303.)

ASTOIS. — Ead. notione. (A. 1315.)

ASTOLIUM. — Ut STOLIUM, classis.

ASTONUS. — Verna, ut ASTA.

ASTOPATUS. — Pro ESTOPATUS.

ASTOR. — Pro ASTON.

ASTORFIUS. — Qui *astures* nutrit, curat. *Vid. ASTON.*

ASTPAGIUM. — Ut ASPAGIUM.

ASTRACUM. — Pavimentum domus. (*Vet. Gl.*)

ASTRAHARE. — Pro ABSTRAHARE.

ASTRALABUM. — Pro ASTROLABIUM.

ASTRASCINARE. — Trahere, raptare, ab Ital. *strascinare*. (Mnr.)

ASTREA. — Idem q. ASTRUM, domus. (A. 1199.)

ASTRECA. — Idem videtur ac ASTRACUM.

ASTRICTIO. — Coactio, adactio. (Rym.)

ASTRICTUS COETUS. — Idem ac SIMDOCIUM, q. *Vid.*

ASTRINGA. — Forte pro ASTRIGER. (A. 1209.)

ASTRIPOENS. — Epithetum Deo tributum apud nonnullos scriptores.

ASTROCUM. — Idem q. ASTRACUM.

ASTROLABIUM. — Dioptra, instrumentum mathematicum cuius ope polis altitudo et astrorum motus capiuntur seu colliguntur.

ASTRUCO. — Ut ASTRON.

ASTRUERE. — Invenire, fingere; *inventer, imaginer.*

ASTRUM. — Vox deducta a Saxonico *eord*, focus, foculari, unde postea toti domui nomen inditum.

ASTRUM SINISTRUM. — Infortunium; *malheur, mauvaise étoile.*

ASTULA. — Segmentum; *morceau, fragment.*

ASTUR. — Accipiter major; *autour.*

ASTURCO. — Ead. notione.

ASTURGIUS. — Ead. notione.

ASTUS. — Assatura, seu frustum carnis ad assandum, vel lumbus porcinus, idem q. ASTIS.

ASTUTUS. — Astutia; *fourberie, tromperie.*

ASULHARE. — *Asulhare pice*; dolia picare; *enduire les tonneaux de poix.*

ASUNGIA. — Idem q. ASSONGIA.

ASUR. — Caeuleus; *azuré, couleur d'azur.*

ASURATUS. — Ead. notione.

ASUREUS. — Ead. notione.

ASUTATUS. — Aggressio; *assaut.*

ASYLE. — Pro *asylum*.

AT. — Pro *ad*; « Quae ad rem publicam pertineat. »

AT. — Atio, lis, apud Arvernos.

ATACHEIA. — Paxillum seu pedamentum cui vitis innititur; *échalas*; ol. *atache*. — Id cum quo quid ligatur; *attache, lien.*

ATACHIA. — Clavulus; *petit clou*. (A. 1245.) — Ut ATACHEIA.

ATACHIARE. — Ad manum regis seu domini ponere, quasi alligare; *liérrer*. (A. 1135.)

ATACOSTA. — Malus auscultator, explorator; qui audita refert ut noceat; *espion, mouchard.*

ATALLIA. — Ut TALLIA.

ATALUCARE. — In declivitate construere; ol. *latuler*. (A. 1382.)

ATAMBOR. — Tympanum; *tambour*.

ATANS. — Aedicula, appensum muro tectum; idem q. ATREGIA.

ATARACANE. — Armamentarium; *arsenal*. (A. SS.)

ATAVUS. — Pro AVUS. (A. 1112.)

ATELABUS. — Species locustae; *sorte de soulerelle*. (S. Hier.)

ATEMPTORIUM. — Forte susceptio, molitio militaris; *expédition, entreprise militaire*.

ATENERE. — Durare, perseverare; *tenir*. (Ann. Ben.)

ATENGIA. — Pro ACENGIA. (A. 1262.)

ATENIA. — Pro ANTILENA.

ATERMINARE. — Solveodae pecuniae certum tempus debitori praefinire; *atermoyer*. (A. 1223.) — Terminis seu limitibus circumscribere; *fixer des limites*. (A. 1473.)

ATERMINATOR. — Agrimensur, qui terminos seu limites ex jure statuit; *arpenteur*. (A. 1350.)

ATERRARE. — Terra implere; *remplir de terre*; ol. *atérir*.

ATERRISSAMENTUM. — Alluvio, limi, terrae, arenarumve alienum in locum denotatio; *atterrissement*.

ATHACHIARE. — Pro ATACHIARE.

ATHAT. — Clamor vim aliquam patientis, haro; *cri de détresse*. (A. 1357.)

ATHAUDREGIL. — Idem q. TAUDREGIL.

ATHENASI. — Idem q. *athanati*, milites legionis militaris apud Persas; *les Immortels*.

ATHERA. — Edulium quoddam apud Aegyptios, ex tritico et lacte confectum.

ATHERIA. — Pro ATHERIA, lumbus.

ATHILATOR. — Idem q. ATTILIATOR.

ATHISCÆ. — Vasa potoria; *vases à boire*.

ATHMO SPHERICI EFFECTUS. — Terrae motus; *tremblement de terre*. (Christop. Mul.)

ATHOMUS. — Pro *atomus*, minima pars horae; « Ostentum est 60 pars unius horae, atomos in se continens 376. » (Rob. Maur.)

— *Athomus terrae*, portio terrae; « Regionalis dedit iv athomos terrae, » etc.

ATHOMORA. — Vox Arabica, vasis cuprini species. (And. Flor.)

ATILIATOR. — Pro ATTILIATOR.

ATINA. — Forte pro *satina*; paoni genus; *satin*.

ATINCTUS. — Comperitus flagitii; praetis Gallicis, *atteint et convaincu*.

ATINGERE. — Assequi; *atteindre*. — Convincere; *convaincre*.

ATRIMENTUM. — Armatura; *armure*.

ATLANTES. — Columnae; *colonnes*. (A. SS. Ben.)

ATOLA. — Instrumenti musici species. *forte citola*. (Bed.)

ATOMALIS. — *Atomalia corpora*, id est atomi, individua corpuscula quae quidam philosophi finxerunt esse prima rerum principia.

ATOMUS. — Minima pars horae, ut *ATHOMUS*.

ATONDUS. — « Vadat liber nbi voluerit cum cavallo et atondo suo. » (Concil. Legion. a. 1012.) Forte pro *servo suo*.

ATOPINARE. — Ad instar murium cavare; *creuser à la manière des rats*.

ATORGARE. — Consentire, concedere; *consentir, accorder*. (A. 1422.)

ATORNA. — Mundus muliebris; *atours, parure, ornement*.

ATORNARE. — Instruere, adornare; *parer, équiper, harnacher*; ol. *atourner*. (Bern. nion.)

ATOURNARE. — Rem in alterius dominium transferre; *changer de seigneur, transporter une chose, cens, rente, domaine, à un autre seigneur*.

ATOVRONDARE. — Ead. notione.

ATRABATICUS. — Ex panno cui nomen Arras confectus.

ATRABILARIUS. — Melancholicus, temperamento frigidus et siccus, abundans atrabile; *atrabilaire*.

ATRAMENTUM. — Punctum, nota, quae vulgo periodi sensum claudit; *point orthographique*.

ATREMENTARIUM. — Pro ATRAMENTARIUM.

ATRIA. — (Fem. gen.) *Atria benedicta*, an cœmeterium? Ita videtur sumi in *Ch. Manusis Cameracens. episcop.*: « Idem comes Robertus de alodio suo totam terram quae circa ecclesiam in *atria benedicta* est et divisa libere et legitime eidem Ecclesiae tradimus. »

ATRIAMENTUM. — Incinctus, terrae continentia; *contenance, circuit*. (Form. Bign.)

ATRILE. — Pluteus; *lutrín, pupitre*. (Conc. Hisp.)

ATRITUDO. — Nigrèdo. (Lud.)

ATRIUM. — Atria, sepe porticibus cincta, quae ante fores ecclesiarum observatur; *sorte de cour, souvent entourée de portiques, que l'on plaçait devant la porte des églises*.

— *Atrium privari*, hoc est Ecclesiae communione et ingressu. (*Spic. Ach.*) — Cœmeterium, quia in ecclesiis atris fidelium sepulturae erant; *champ du repos, cimetière*.

— Mensura itineraria species apud Hispanos; *espèce de mesure itinéraire*.

— Culina; *cuisine, lieu où l'on prépare les aliments*. (Pap.) — Ea possessio quae propter sepulturam in ecclesiis atris concedebatur; *terre que l'on donnait à une église pour obtenir d'être enterré dans son atrium*. (A. 1012.) — *Atrium sauciatum*, praetorium, forum iudiciale, seu potius locus publicus in quo rei et damnati morte multantur; *tribunal ou place des exécutions capitales*. (Act. passion. B. Cyprian. M.)

ATRUM. — Pro ATRIUM.

ATTA. — Pater, a Gr. *πάτερ*. (A. SS.)

ATTABERNALIS. — Socius in taberna. (Laur. in Am.)

ATTABI. — Panni species.

ATTACATURA. — Agger ex palis torraque compactus. (A. 1160.)

ATTACHARE. — Alligare, aptare, jun-
gere; *attacher*.
ATTACHIAMENTUM. — Apud Anglos,
prehensio rei; *arrestation*.
ATTACHIARE. — Proscribere; *afficher*.
(A. 1455.) — Apud laguleios Anglos, pre-
hendere, reum vincire, ligare; *arrêter et*
enchaîner un malfaiteur.
ATTACHIATIO. — Ut **ATTACHIAMENTUM**.
ATTACHIATOR. — Lictor, qui reum
prehendit et ligat; *sergent*.
ATTÆDIARE. — Tædio afficere; *ennuyer*;
ol. *attédier*.
ATTAINCTA. — Convictio in actione
criminali, aut manifestus cujuslibet crimi-
nis reatus.
ATTAINCTUS. — Vox fori Anglici, crimi-
nis convictus; *atteint et convaincu*.
ATTAMEN. — Inquinamentum, labes;
tache, souillure. (A. SS.) — Pro **ATTAMEN**,
restauratio, reparatio.
ATTAMINARE. — Pro **CONTAMINARE**.
ATTANALIARE. — Caudenti forcipe la-
cerare; *tenailler*.
ATTARE. — Pro **APTARE**.
ATTASSARE. — Acervare, congerere;
entasser, mettre en tas. Vid. **TASSARE**.
ATTEDIATUS. — Tædio affectus; *ennuyé*,
dégoûté.
ATTEFFECTUM. — Arbor novella jam insita
aut brevi inserenda; *ante*.
ATTEGIA. — Ædicula, ab *adtegendo*, quod
est *παρεκάπτεω*, inquit Salmasius, *ἑστάναι*,
καλύψαι.
ATTELATUS. — *Attelatus equus et diste-*
latus; id est ad carrum aptatus et ex carro
sublatus; *cheval attelé et dételé*.
ATTEMERARE. — Pro **TEMERARE**.
ATTEMPTAMENTUM. — Tentamentum.
(A. 1280.)
ATTEMPTARE. — Pro **ATTENTARE**.
ATTEMPTATIO. — Nefaria molitio, sce-
lus; *attentat*. (Rym.)
ATTEMPTATUS. — Ut **ATTEMPTAMEN-**
TUM.
ATTEMPTUS. — Comprehensus, captus;
arrêté.
ATTENAIARE. — Idem q. **ATTANALIARE**.
ATTENALIARE. — Ead. notione.
ATTENANTIA. — Ad tempus indictum
induciæ; *trêve, suspension d'armes*; ol. *at-*
tenance.
ATTENDAMENTUM. — Pro **ARRENDAMEN-**
TUM. (A. 1315.)
ATTENDARE SE. — Locum occupare,
Ital. *attendare*. (Ann. Gen.) Vid. **TENTARE**.
ATTENDATOR. — Pro **ARRENDATOR**.
ATTENDERER. — Attente, sollicitudo.
(A. 1319.)
ATTENDENTIA. — Attentio, sollicitudo,
cura. (Rym.)
ATTENDERE. — Custodire, observare;
observer, tenir, garder. (Greg. Tur.) — Ex-
spectare; *attendre*. (A. SS.) — Tendere ad,
pergere; *tendre à*. (Lud.) — Assequi; *attein-*
dre. (A. 1479.)
ATTENDITIO. — Observantia, executio;
observation, exécution. (A. 1346.)

ATTENERE. — Observare, custodire; pro
TENERE.
ATTENSATICUM. — Idem q. **TENSAMENTUM**,
seu pensatio quæ a vassallis aut subditis
domino pro protectione exsolvebatur.
ATTENSOR. — Pro **ACCENSOR**.
ATTENSOR. — Observator, custos; *celui*
qui tient, qui observe des conventions faites.
ATTENTA. — Vadimonium desertum;
défaut, faute de comparaitre, de répondre à
une assignation; ol. *attendue*.
ATTENTABILIS. — Attendendus, specta-
bilis. (A. 1354.)
ATTENTATUM. — Scelus, facinus; *at-*
tentat.
ATTERRARE. — Terram vel arenam alie-
num in locum deportare, a Gal. *atterrer*. (A.
1234.)
ATTERITTUS. — Pro **ATTRITUS**.
ATTERMINARE. — Intra terminos et fines
alicujus regionis ponere; *limiter, déterminer*
des bornes. — Ad certum terminum debiti
solutionem prorogare; *accorder un répit aux*
débiteurs. (Rym.)
ATTERMATOR. — Qui limites ex juro
statuit; *arpenteur*.
ATTERRAMENTUM. — Alluvio; *atterrisse-*
ment. (A. 1154.)
ATTERRARE. — Ad terram adhærere,
trahere, appellere; *atterrir*. (A. 1321.) — Ad
terram dejicere, prosternere; *jeter à terre*.
(A. 1310.)
ATTERRATURA. — Agger terraceus,
pulvinus. (St. Mul.)
ATTERRISAMENTUM. — Idem q. **ATTE-**
RAMENTUM.
ATTERTIUM. — Pro **ALLECTIUM**.
ATTESTATIO. — Testimonium, testifica-
tio; *attestation*. — Idem q. **TESTATIO**, sive
jus quod episcopi habebant disponendi in
pios usus de certa parte relictorum testa-
mentis.
ATTESTATIVUS. — Attestans. (A. 1482.)
ATTIDERE. — Premere, constringere. (A.
1338.)
ATTIFICIUM. — *Attificia*, mobilia; *les*
meubles. (A. 1258.)
ATTIGIA. — Idem q. **ATTEGIA**.
ATTIGUUS. — Adjacens, proximus; *ad-*
jacens, contigu.
ATTILEUM. — Idem q. **ATTILLAMENTUM**.
ATTILIUM. — Ead. notione.
ATTILLAMENTUM. — Instructio, appara-
tus; *agrès, équipage, attirail, harnais, at-*
lage. (Flet.)
ATTILLERIA. — Pro **ARTILLERIA**.
ATTILLIA. — Utensilia, instrumenta
rustica; *outils, instruments agricoles et au-*
tres.
ATTILLIATOR. — Idem q. **ARTILLATOR**.
ATTINCTA. — Ut **ATTAINCTA**.
ATTINCTIO. — Ut **ATTAINCTIO**.
ATTINCTUS. — Ut **ATTAINCTUS**.
ATTINENTES. — Consanguinei, affines,
propinqui; *proches*. (A. SS.)
ATTINENTIA. — Consanguinitas, cognati-
o, affinitas; *parenté*. (A. SS.) — Attinentiæ;
dices, dépendances. (A. SS.)

ATTINERE. — Prope esse; *atténir, être*
voisin, être près.
ATTINUARE. — Adscribere. (A. 1117.)
ATTIQUETA. — Nominis statusque alicu-
jus inscriptio. (St. Aven.)
ATTITIDARE. — Pro **ATTITULARE**. (A.
1185.)
ATTITULARE. — Adscribere. (A. 1156.)
— Dedicare, consecrare. (A. 1109.) — Referre
titulos vel summaria rei tractandæ. (A. SS.)
— Inscribere matriculæ seu catalogo cleri-
corum ejusdam ecclesiæ. (Lud.) — Titulum
libro imponere. (Ruf.)
ATTITULATIO. — *Attitulatio in collegio*
sanctorum, adscriptio in sanctorum nume-
rum; *inscription, mise au nombre des saints*.
(Mart. Anecd.)
ATTITULA II. — Sic ecclesiarum dicuntur
presbyterii in quibusdam instrumentis.
ATTOEDIARI. — Tædio affici; *être acca-*
blé d'ennui.
ATTOLIENTIA CORPORIS. — Elevatio
corporis e tumulo, quod ultimum erat can-
onizationis argumentum. (Mart.)
ATTONSURA. — Pro **TONSURA**.
ATTORNAMENTUM. — Transitus vas-
salli ab obsequio domini vendentis in ob-
sequium ementis, quod sit vel traditione
denarii, vel prestatione fidelitatis, vel nudo
ipso in venditionem assensu. A quibusdam
Attornamentum dicitur de colono vel inquili-
no ubi dominum mutat, id est ubi domi-
num novum agnoscit. *Attornamentum* la-
tiori etiam significatione interdum usurpari
potuit, qua scilicet *Attornatio*. Vid. **ATTOR-**
NARE et **ATTORNATIO**. — Procuratio; *procu-*
ration.
ATTORNARARE. — Pro **ATTORNARE**, pro-
curatorem constituere; *constituer un procu-*
reur, un mandataire. (A. 1232.)
ATTORNARE. — Negotium alicui com-
mittere, curam demandare; *confier une af-*
faire à quelqu'un, le charger du soin de la
conduire. — Rem, censum, prædium, aut
vassallum in alterius dominium transferre;
transporter à un autre les droits qu'on a,
terres, rentes, cens, etc.; ol. *attorner*. — *At-*
torner aliquem ad aliquid solvendum, dolegare
alicui debitorem.
ATTORNATIO. — Negotii commissio. —
Procuratio ipsa. — Rei, census, prædii aut
vassalli in alterius dominium translatio. —
Delegatio debitoris ad aliquem. Vid. **ATTOR-**
NARE.
ATTORNATOR. — Procurator, ut **ATTOR-**
NATUS.
ATTORNATUS. — Ad aliquod constitutus,
destinatus; *procurer, mandataire*. Vid. **ATTOR-**
NARE.
ATTRACTARE. — Attrahere, persuadere;
attirer; ol. *attraiter*. (Leg. Luitp.) — Tra-
ctare; *traiter*. (Script. rer. Franc.)
ATTRACTIUS. — Lentius; *plus lente-*
ment.
ATTRACTUS. — Idem q. *contractus*, man-
cus, membris captus; *mutile, perclus*. (A.
SS.) Vid. **CONTRACTUS**. — Facultas quam
habet dominus feudi, retinendi homines
alterius domini, ita ut a propriis dominis

repeti non possint. — Acquisitio, illa præ-
sertim, ut videtur, quæ labore sit vel indu-
stria, in quo distinguitur a *comparato*, quod
fit dato pretio, vel etiam gratuito. — Locus
in quo dominus, qui jure *attractus* gaudet,
retinere potest homines alterius domini.
(A. 1227.) — Idem videtur ac *espava*, jus
nempe in animalia aberrantia, vel antiva-
lium quæ in damno sunt capto, et emenda
ob id exsolvenda. (A. 1060.) — Canalis in
quem aqua attrahitur. — In jure Hungario,
reus, cui lis interdicitur, in jus tractus.
ATTRAHERE. — Tueri, defendere; *dé-*
fendre, protéger. (A. 1193.)
ATTRAYTUM. — Rudera, illa maxime
quæ e parietinis attrahi possunt ad ædifican-
dum utilia. (Hist. Dalph.)
ATTRIBUERE. — Tribuere, dare. (Ann.
Ben.)
ATTRIBUTA. — Desponsata. (A. 1307.)
ATTRIBUTARIUS. — Tributarius, qui tri-
butum solvit; *tributaire, contribuable*.
(Cnoc. Hisp.)
ATTRITUS. — Exercitatus, versatus; *rom-*
pu, versé. (Mor.)
ATTRONCARE. — Truncos lustrare et
recensere. (Hujusmodi truncorum examen
fit ab iis qui aquis forestisque præficiuntur
ut, si fieri possit, eos qui arbores furtim
succiderant, deprehendant.)
ATTRONCATUS. — Is qui facta truncorum
lustratione (Vid. **ATTRONCARE**) apud se ha-
bere arbores succisas deprehendit ejusdem
modi, qualitatibus, etc., quorum sunt trunci
lustrati.
ATTURNATUS. — *Attornati* et *atturnati*
dicuntur injure Anglico et Normannico, pro-
curatores qui aliena negotia, ex speciali
mandato, in foro agunt et dominorum suo-
rum jura timentur ac promoveant.
ATZEMBLARIUS. — Idem q. **AZEMBLA-**
RIVS.
AUBANA. — Jus dominorum in *aubanos*
seu advenas; *droit seigneurial sur les étran-*
gers, aubainage, etc.
AUBANI. — Extranei; *étrangers*; ol. *au-*
bains.
AUBANNUS. — Umbraculum ligneum pro-
jectum, quod fenestræ vel officinæ appen-
ditur; *auvent*.
AUBELLUS. — Forte **ALNUS**.
AUBENA. — Extraneus, advena; *aubain*.
— Quod ex caduco alicui obvenit, maxime
ex alienigenis et extraneis; *tout avantage,*
tout profit inespéré, aubaine.
AUBENAGIUM. — Idem q. **ALBONAGIUM**.
AUBENIA. — Locus alnis vel populis
constitus; *aubnaie*.
AUBERGARIUS. — *Halsbergerum* seu la-
ricarum faber; *fabricant de cuirasses*.
AUBERGOTUM. — Minor lorica; *hauber-*
geon.
AUBERIA. — Locus ubi crescunt herbæ,
seu potius idem ac **AUBENIA**.
AUBIGEL. — Albigenenses; *Albigeois*.
AUBOR. — *Alburnum*; *aubier*; ol. *au-*
boin.
AUBRA. — Mensuræ species, apud An-
glos: « *xy aubras salis*. » (A. 1063.)

AUBREMA. — Morbus capitis. (A. SS.)
AUCA. — Anser; oie. — Interdum pro quolibet avi sumitur. — Terræ portio arabilis, fossis vel sēpibus undique clausa. Idem q. Olca.
AUCARIUM. — Lacus, sic dictus quod aucæ lacu delectantur. (A. SS.)
AUCARIUS. — Aucarum seu anserum custos; gardeur d'oies. (A. 1288.) — Coquus; cuisinier, rôtiisseur; ol. oyer. — Accipiter, falco; épervier, faucon. — In legibus Hungaricis, perjurus.
AUCATA. — Anser femina junior; jeune oie. (A. 1399.)
AUCELLATIO. — Aucupium; oisellerie.
AUCELLATOR. — Idem q. Accipitrarius.
AUCELLUS. — Quævis avis; oiseau en général; ol. oisel, ausel. — Quivis ex avium vulnū vel inspectione ariolus; devin qui prédit l'avenir par l'examen du vol des oiseaux.
AUCENGA. — Idem q. Accengia.
AUCENTIA. — Modus agri: « Una aucentia prati. »
AUCERE. — Acuere, quomodo etiam forte legendum est.
AUCERIA. — Ut ANGERIA; tributum annuum quod a subditis pro tutela et protectione dominis exsolvitur.
AUCHESUS. — Situs, positus; situé.
AUCIARE. — Elevare, extollere; hausser.
AUCINGA. — Idem q. ACINGA.
AUCIPASTA. — Vid. PASTUS.
AUCIPES. — Pro AUCUPES.
AUCIPITIUM. — Pro AUCUPIUM.
AUCIRE. — Occidere; tuer; ol. occire.
AUMENTARE. — Pro AUGMENTARE.
AUCO. — Idem q. AUCA, anser.
AUCTIONICARE. — Confirmare, authenticum declarare, auctoritate roborare; confirmer, déclarer authentique.
AUCTIONARIUS. — Mercator et proprie qui hic vel illic res parvas, veteres, tritas et ruptas emit; fripier. (Ugal.) — Agens, procurator, seu operarius. (Guil. Gcm.)
AUCTIONATOR. — Mercator, qui auctionem facit.
AUCTIR. — Pro AUCTEN, sponsor
AUCTOR. — Apud Latinos et Christianos scriptores, dominus rei, vel venditor, qui rem vendit, dominiumque illius habere se profitetur, probatque. Hæc apud Ciceronem *mulus auctor* dicebat qui *auctoritatem*, quam in re habere se contendebat, probare non poterat. Et *auctoritatem defugere* dicebatur is qui nolebat se auctorem profiteri, ut contra, qui auctorem se promiserat, auctoritati obnoxius erat. Denique *auctorem suum laudare* dicebatur emptor qui nominabat dominum suum, a quo emisset, si res empta in eo esset ut evinceretur. Hæc præmittenda fuerunt ut eandem vim ac notionem habuisse in vocabuli posterioribus ac infimis sæculis tandem constaret. — *Auctores* dicti præterea qui vel generis vel opum et honorum parentes alii fuero. — *Secundus auctor*, fideijussor, sponsor. *Auctores*,

magistri professores in lege. — *Auctor* Christus nude vocatur in Ch. ann. 1033. Hæc vox sumitur etiam pro iudex, magistratus, in quibusdam instrumentis.
AUCTORABILIS. — Fide dignus; *digne de foi*. (A. SS.) — Approbatus, authenticus, auctoritate legitima munitus; *approuvé, authentique, régulier*. (A. 869.)
AUCTORABILITER. — Perite. (A. SS.) — Cum auctoritate. (A. 867.)
AUCTORALIS. — Auctoritate præditus. (A. SS.)
AUCTORALITER. — Prædite. (A. SS.)
AUCTORAMENTUM. — Consensus domini, vel uxoris, aut liberorum in venditionibus. *Vid. AUCTORIZARE.* — Quod obsonium scilicet percipit qui se suamque alieni vendit operam, ut erant gladiatores, quorum merces *auctoramenti* vocabulo designari solebat.
AUCTORARE. — Ratum habere, authenticum declarare. (A. 496.) — Dicitur etiam de eo qui rei alicujus suaser et auctor est. (Mart.)
AUCTORATIO. — Venditio. *Auctoratio* videtur proprie dici venditio hominum, ut *auctio* rerum.
AUCTORATUS. — Clericus, id est publicus notarius. (*Hierat. juris Pontif.*)
AUCTORIA. — Additamentum. Dicitur de instrumentis quæ jam prolatis, lite inchoata, adduntur. (A. 1419.)
AUCTORIARE. — Tueri, auctoritate sua defendere. (A. 1054.)
AUCTORICIUM. — Auctoritas, vel possessio libera et auctoritate donata. (S. vi.)
AUCTORISABILIS. — Authenticus, ratus, firmus. (A. 886.)
AUCTORISARE. — Confirmare. (A. 1130.) — Probare, convincere. (Lud.)
AUCTORISATUM. — Charta auctoritatibus seu subscriptionibus munita; *acte muni des signatures qui le rendent valide*.
AUCTORITABILIS. — Quæ de suo fit. (A. 1054.) — Solemnis, ratus, firmus. (A. 1107.)
AUCTORITARE. — Confirmare, roborare; *autoriser*. (Cap. Bol.)
AUCTORITAS. — Diploma regis, imperatoris, Summi Pontificis; *diplôme de roi, d'empereur, de Pape*; hinc frequens in chartis regis formula: « Et ut hæc *auctoritas* perpetuum obtineat vigorem manu propria firmavimus. » — Titulus honorarius Summi Pontificis tributus ab Hincmaro Remensi. — *Auctoritas effigiata*, signum, subscriptio, monogramma; *signature monogrammatique ou en toutes lettres, sceau*.
AUCTORITATIVE. — Ut *POTESTATIVE*, cum auctoritate. (A. 845.)
AUCTORITATIVUS. — Auctoritate ac potestate præditus.
AUCTORIZABILIOR. — Majori auctoritate fullus.
AUCTORIZABILIS. — Receptus. (A. 1468.)
AUCTORIZABILITER. — Cum auctoritate.
AUCTORIZALITER. — Ead. notione.
AUCTORIZAMENTUM. — Idem q. AUCTORAMENTUM.
AUCTORIZARE. — Affirmare, seu potius

confirmare. (J. de J.) — Cingulo militem aut ordinibus clericum decorare et ordinare. (*Vet. Gl.*) — *Auctorizare* dicebantur domini, aut venditorisliberi, vel uxores, qui vel quas venditiones et distractiones ab iis factas approbabant, iisque consensum suum præstabant. Interdum vero, quo rata esset et firmior venditio, emptores, ultra constitutum venditori pretium, liberis aut uxori venditoris certam etiam summam persolvebant, veluti indemnitas gratia.
AUCUPABILIS. — Res apta ad aucupandum. (J. de J.)
AUCUPACIO. — Aucupandi jus vel quidquid ad aucupium pertinet; *droit de chasse aux oiseaux ou tout ce qui concerne cette chasse*. (A. 1211.)
AUCUPALIS. — Ad aucupium idoneus, aptus. (A. 1217.)
AUCUPITIUM. — Pro AUCUPIUM.
AUDACIA. — Consilium, molitio, expectatio militaris. (A. 1359.)
AUDANICUM. — Idem q. ANDANICUM.
AUDENTICUM. — Pro AUTHENTICUM.
AUDIBILIS. — Qui facile audire potest. (Mad.) *Audibilis liber*, liber quem docentur discipuli in universitatibus. (Lob.)
AUDICA. — Præstationis genus in *Chart. Massiliensi*. (A. 1094.)
AUDIENCIA. — Judicium. *Audienciam alicujus appellare*, ad judicium provocare. — Controversia, lis. (A. 1021.) — *Auditus; ouïe, faculté d'entendre* (Prud.) — Conventus, consessus; *réunion, assemblée*. (A. 1152.) *In audientia*, publice. (A. 1184.) — Facultas et potestas loquendi coram superiore alicui concessa; *audience; ol. oyance*. (*Vet. Gl.*) — Obledientia. (Ann. Ben.) — Tributum, vel tributi species. (A. 1208.) — Locus ubi de rebus suis tractaturi congregantur. (A. 1365.) — Domus vel cubiculum in monasteriis ubi excipiuntur advenientes; *parloir*. (St. S. *Vict.* Paris.)
AUDIENTES. — Sic dicti, scriptoribus Latinis ecclesiasticis, qui Græcis *καταχούμενοι* vel quod antequam ad baptismum admitterentur, fidei Christianæ erudirentur mysteriis; vel, quod priusquam sacra fieret liturgia, Scripturas audirent. *Audientes* paratione dicti sunt ponentes publici secundæ classis, quod audita, quæ ante sacram liturgiam fieri solebat, oratione, simul cum catechumenis ejicerentur, utpote qui indigni censerentur sacrorum mysteriorum præsentia et participatione. — *Audientes*, auditores, discipuli, qui litteras, philosophiam aliasque artes discunt.
AUDIENTIALIS. — *Audientialis charta*, qua quis ad principis judicium vocatur, citatur. (*Form. Marc.*)
AUDIENTIARIUS. — Scriba, notarius forensis; *audientier*. Inter apparitores forenses primas tenet *audientiarius*, sicque appellatur, quod in *audientia* causas ordine suo appellare, atque audientiam populo facere ex officio teneatur.
AUDIRE. — Intelligere, capere, judicare, velle, consentire; *comprendre, saisir, juger*,

connaître de; vouloir, avoir l'intention, consentir à.
AUDITIO. — Cæsus, consessus; *assemblée, réunion*. (Mart. *Anecd.*)
AUDITOR. — Iudex; *audire* enim iudex, præfectus urbis, præses dicitur, qui cognoscit, iudicat. — Inquisitor qui de rebus controversis a iudicibus delegabatur ad eorum veritatem delegandam, adhibitis *auditisque* testibus (unde *auditor* dictus), et de iis ad ipsos iudices, quorum iudiciis intererant, referebat; *commissaire enquêteur*. — Is qui in fisci curia vel in monasteriis rationibus cognoscendis excipiendisque præficatur. — Qui de delictis inquirat, et ut ea reprimantur vel puniantur, promovet; *promoteur*. — Notarius, quia contrahentium voluntates *audit* easque scriptis mandat; *tabellion*. — Qui instrumenti confectioni antea christe lecti testis adest. — Idem q. *Audiens*, seu *Catechumenus*.
AUDITORIALIS. — *Auditorialis scholasticus*; patronus, advocatus, qui in *auditoriis* seu iudiciis publicis pro clientibus perorat; *avocat, défenseur*.
AUDITORIUM. — Locus in ecclesia in quo consistebant *audientes*, seu catechumeni; vel locus ubi fideles verba concionatorum excipiebant. — Domus vel cubiculum in monasteriis ubi excipiebantur advenientes hospites et salutantur; præterea, in monasteriis Cluniacensibus et Cisterciensibus, locus in quo conveniebant monachi, quod in eo essent monachicæ scholæ, ibique præceptores docerent, discipuli audirent magistros docentes. — *Auditus*, auditio, actio audiendi. — Admissio ad principem; *audience*.
AUDITUM. — Edictum, promulgatio; *publication, édit*. (A. 1356.)
AUDITUS. — Admissio ad principem; *audience*. (Rym.) — Auris; *oreille*. (*Lex Rip.*)
AUFFARIUM. — Ut *AFFARIUM*.
AUFFUGARE. — Idem q. FUGARE.
AUFUGUS. — Profugus. (A. SS.)
AUGA. — Pro AUCA, anser.
AUGEA. — *Auga ventosa*, dicitur de canalibus fontium quibus parvum additur foramen quo interclusi venti clabantur.
AUGERE. — In instrum. ann. 1343, vivarium piscium significare videtur.
AUGEREA. — Cloaca: « Quia nemo... debet habere *augeream* seu cloacam. » (*Cons. Lemov.*)
AUGIA. — Campus pascuus anni adjacentis, vel annu circumfusus et quatenus insula.
AUGIFICARE. — Augere, producere. (Georg. Simler.)
AUGIMENTUM. — Pro AUGMENTUM.
AUGIVA. — Arcus decussatus; *ogive*
AUGMENTARE. — Augere; *augmenter*. (A. 587.) *Augmentare se*, possessiones suas augere, amplificare. (A. 1201.)
AUGMENTATIO. — Additamentum; *augmentation, accroissement, addition*.
AUGMENTATUM. — Ead. notione.
AUGMENTUM. — Ead. notione. — *Au-*

gmentum dotis; augment' de dot; incrementum dotis quod, mortuo marito, uxori superstiti reddidit supra dotem propter nuptias.

AUGMENTUOSUS. — Sagax, industrius, qui summa sedulitate rem suam auget. (A. 1276.)

AUGMENTUS. — Nutritus; forte legendum *augmentatus*: « Mater Ecclesia suis fastum et augmentum uberibus alumnum gratissimum gloriatur. » (A. SS.)

AUGTIO. — Minor aua, anaticula; *petite oie.*

AEGULTA. — Forte pro AGULLA, oboliscus.

AUGUMENTARE. — Pro AUGMENTARE.

AUGUMENTUM. — Pro AUGMENTUM.

AUGURIARE. — Forte pro ANGARIARE, cogere. (Bern. Thes.)

AUGURIOSUS. — Augur. (Parmin. Abb.)

AUGUSTA. — Imperatoris aut regis uxor; *femme de roi ou d'empereur.*

AUGUSTAGIUM. — Merces, pretium; *ré-munération, salaire.*

AUGUSTALIS. — Nummus aureus imperatorum Occidentis a Frederico II primum cusus.

AUGUSTALITER. — Ut imperatorem decet.

AUGUSTARE. — Metere, quod mense Augusto fit; *moissonner; ol. auster, ouster.*

AUGUSTARIUS. — Idem q. AUGUSTALIS.

AUGUSTATICUM. — Donativum Augusti; largitio publica ab imperatore populo aut militibus facta. — Servitium quod messis tempore seu mense Augusto exigebatur; *corvée due par le vassal à l'époque de la moisson.*

AUGUSTINALITER. — Ex sancto Augustino, auctoritate sancti Augustini nixus.

AUGUSTINENSES. — Sancti Augustini cremitae; *Augustins.*

AUGUSTINICUS. — *Augustinicum* editum, regula Sancti Augustini.

AUGUSTUS. — Messis, messis tempus; *moisson et temps de la moisson.* (A. 1158.) Quidquid frumenti, etc., rustici lucrantur in colligendis messilibus eorum quibus servant aut quibus conducuntur; *grain que gagnent les moissonneurs en travaillant pour ceux qui les ont loués.* (A. 1282.) — Monetae species, idem q. AUGUSTALIS; *monnaie de l'empire d'Allemagne.* — Præstatio ex messibus; *corvée au temps des moissons.* (A. 1114.) — Pro auctus. (Lib. cens. Eccl. Rom.)

AULA. — Curia baronis. — Ecclesia, basilica, templum, interdum sola ecclesiæ navis. *Aula ecclesiæ,* navis ecclesiæ. — Area. — Pro HALA, forum tectum; *halle.* — Pro nido avium et animalium receptaculis. — Familia seu famuli omnes. — Multitudo, frequentia. — Pro *aulæum; tapisserie.* — Domus præcipua, castrum. — Thesis pulpica, quæ propagatur ab aliquo e junioribus theologis cum laurea doctoris donandus est aliquis. Sic dicitur Parisiis ab aula archiepiscopi in qua habetur disputatio cui præsidet novus doctor.

AULACUM. — Palatium; *palais.* (A. SS.)

AULAICUS. — Pro *aulicus* aut pro *aul laicus.* (Tab. Briv.)

AULANERIUM. — Coryletum, locus corylis consitus; *lieu plein de coudriers.*

AULARIS. — Aulicus; *de cour, courtesan.*

AULATES. — Optimates, aulici; *grands, courtisans.* (A. SS.)

AULATICUM. — Aulæum; *tapisserie.*

AULCUS. — Examen apum; *essaim d'abeilles.*

AULEOLUM. — Sacellum; *chapelle, oratoire.* (A. SS.)

AULETA. — Parva aula. (A. 1497.)

AULEUM. — Diadema regis, corona; *couronne royale.*

AULOLOGÆ. — Pro *eulogiæ*, munera quævis, præsertim quæ sanctis ex voto offeruntur.

AULUS. — Piscis minuti species.

AUMARIUM. — Idem q. ARMARIUM.

AUMENTARE. — Pro AUGMENTARE.

AUMUCELLA. — Pro ALMUCELLA, parva almucia.

AUMUCIA. — Idem q. AUMUCIUM.

AUNA. — Ulna, mensura telarum, pannorum, etc.; *aune.* — Interdum pro ANSA, HANSA aut ANNA.

AUNCIATUS. — Antiquus; *ancien.*

AUNIERUM. — Forte pro ALNETUM: « Dedi etiam... osculam auniarii de pratea. » (An. 1189.)

AUPASTA. — Idem q. AUCIPASTA.

AUPELANDA. — Pro HOPELANDA.

AUPTONNUS. — Pro AUTUMNUS.

AUQUA. — Pro AUCA, anser.

AUQUETONUS. — Sagum militare; *houqueton.*

AURA. — Tempestas, ventus vehementior; *vent violent, ouragan, tempête.* Aura levatila seu levata, tempestas exilata in aere a tempestariis vi incantationis. Vid. TEMPESTARIUS. (Agob.) *Procellam ad auram convertere*, proverbium, rem mitigare, ad lenitatem se convertere. (Gest. Inn. III PP.)

AURACLUM. — Pro AURICALCUM.

AUREA-FLAMMA. — Pro AURIFLAMMA.

AUREAMENTUM. — Videtur idem esso quod animi horror vel rebellio. (Humb.)

AUREARIUS. — Auriga; *cocher.*

AUREATUS. — Ex auro confectus; *d'or, fait d'or.*

AUREILLARIUS. — Pulvinar; *oreiller.*

AURELHA. — Ansa; *anse, oreille.*

AURELLERIUM. — Idem q. AUREILLARIUS.

AURELLERIUS. — Ead. notione.

AUREOLA. — Præmium quoddam merito redditum. (J. de J.) « Alphonsus, regis primogenitus, veniens ad Westmonasterium, aureolam quandam quæ fuerat quondam principis Wallæ Leolini, cum aliis localibus afferebat, quibus beati regis Edwardi fortitum ornabatur. » (M. P.)

AURENIA. — Ora, limbus; *bord, bordure.* (A. 1466.)

AURESCERE. — Illucescere, dicitur de aurora quia cælum inauratur. (A. SS.)

AUREUS. — Nummus aureus. — Princeps, præcipuus. *Corbeia dicitur aurea, quia allu-*

rins abbatie ejusdem nominis mater et origo. (Eckh.)

AURACUM. — Pro AURICALCUM.

AURIBRITUM. — Pro *Aurum obryzum.*

AURICALE. — Idem q. AUREILLARIUS.

AURICELLA. — Instrumentum quoddam ad conficiendos pannos. (Ughel.)

AURICIDA. — Aurium abscissio; *tranchement d'oreilles.*

AURICIDIUM. — Ead. notione.

AURICLAVUS. — Idem q. CHRYSOCLAVUS.

AURICULA. — *Auriculam debere*: « Quicunque intrat de die in hortum vel in vinca alterius, causa maleficiendi, si probare possit, debet tros solidos, vel auriculam. » (A. 1217.) Ea enim pæna, aurium scilicet abscissione, multabantur fures omnes.

AURICULARE. — Auribus aliquid insurrare. (Thom. Walt.) — Aures abscindere; *ol. essoriller.* (A. 1343.)

AURICULARE. — Idem q. AUREILLARIUS.

AURICULARIS. — Auscultator. — Secretorum conscius. — Consiliarius. — *Auricularis confessio*, peccatorum declaratio secreta submissa voce ad aures sacerdotis. (Lud.)

AURICULARIUM. — Idem q. AUREILLARIUS.

AURICULARIUS. — Auscultator, amicus, secretus consiliator, secretarius seu amanuens. (Pass.)

AURICULATOR. — Fides consiliarius; *conseiller intime.*

AURICULATUM. — Pro AURICALCUM.

AURIFABRIA. — Ars aurifabri, aurificium; *orfèverie.*

AURIFICINA. — Fabrica aurificum; *atelier d'orfèvre.*

AURIFICIUM. — Ex auro confectum, aurifrigium; *orfroy.* (A. 1360.)

AURIFILUM. — Filum aureum; *fil d'or.*

AURIFLAMMA. — Vexillum monasterii S. Dionysii in Francia; interdum præcipuum aciei vexillum; *oriflamme.*

AURIFRASIUM. — Pro AURIFRISUM.

AURIFRASUS. — Idem q. AURIFRIGIA.

AURIFRAZIUS. — Ead. notione.

AURIFRES. — Ead. notione.

AURIFRESUS. — Ead. notione.

AURIFRICEATUS. — Aurifrigia ornatus; *orné d'orfrô.*

AURIFRIGIA. — Limbus acu pictus, auro plerumque argenteove distinctus, qui ad vestes sacras aliasve assuitur; quodvis opus acu pictum; *en général toute espèce de broderies, principalement celle d'or et d'argent, ornement d'or ou d'argent dont on bordait les vêtements; ol. orfroy, orfrats, orfatiss.*

AURIFRIGIATUS. — Idem q. AURIFRICEATUS.

AURIFRISIA. Pro AURIFRIGIA.

AURIFRISIATUS. — Idem q. AURIFRICEATUS.

AURIFRISIUM. — Ead. notione q. AURIFRIGIA.

AURIFRIXIUM. — Ead. notione.

AURIFRIXATUS. — Ead. notione q. AURIFRICEATUS.

AURIFRIGIUM. — Ut AURIFRIGIA.

AURIGARE. — Curru vel plauistro velere; *conduire dans un char, charrier.*

AURIGRAPHA. — Aurea scriptura; *écriture en lettres d'or.*

AURIGRAPHUS. — Qui auream scripturam facit; *écrivain en lettres d'or.*

AURILEGIUM. — Locus ubi deponitur aurum, thesaurus; *trésor, caisse.*

AURIOLOGIUM. — Pro HOROLOGIUM.

AURIOCLARE. — Pro AURICULARE.

AURIOLENSIS. — Pro Aureliensis; *d'Orléans.*

AURIOLUS. — Piscis genus; *maquereau.*

AURIPPELLUM. — A Gal. *auripeau*; aurichalcum, lamina aurichalcea. (A. 1440.)

AURIPERCUSSOR. — Aurifaber; *orfèvre.*

AURIPETIA. — Fragmentum ex auro; *morceau d'or.*

AURIPETRUM. — Aurum petreæ inductum, musivi operis species; *émaillé?* (A. SS.)

AURIPHRIGIATUS. — Idem q. AURIFRIGIATUS.

AURIPICTUS. — Auro pictus. (Mon. Angl.)

AURIPIMENTUM. — Pro AURIPIGMENTUM.

AURIS. — Aures dare, aures commodare. (A. 1447.) — Aures municipales; sic dici videntur testimonia quæ rei muniendæ seu firmandæ inserviunt. (A. 927.)

AURISAMITUM. — Pannus holosericus, samitum ex auro; *drap d'or.*

AURISCIDUS. — Qui scindit aurum. (J. de J.)

AURISIA. — Cæcitas, tenebræ; *aveuglement.* (Alan. de Ins.)

AURIVELLERIUS. — Aurifaber; *orfèvre.*

AURIVOLVUS. — Aurivolvum signum; idem q. AURIFLAMMA.

AUROBUSTUS. — Auro pictus; *brodé d'or.* (A. 1023.)

AUROCHALCUM. — Pro AURICALCUM.

AUROCLAVUS. — Pro AUROCLAVATUS.

AUROCLUSUS. — Clausus auro. Vid. INCLUSOR.

AUROFRISUM. — Idem q. AURIFRIGIA.

AUROFRIXUM. — Ead. notione.

AUROR. — Aureus fulgor; *éclat de l'or*: « Erumpunt portus acies auroredecoræ. » (H. Rost.)

AURORA. — Certa officii Muzarabici pars, ad aurorum dicenda, ut Vesperæ ad vespæram.

AURORARE. — Illuminare, ab aurora dicitur. (J. de J.)

AURORESCERE. — Illucescere. Dicitur de prima aurora.

AUROSA. — Pro AURORA.

AUROSE. — Cum inauratione. (A. SS.)

AUROSUS. — Aureus, inauratus, opimus; *d'or, doré, très-riche.*

AUROTEXTILIS. — Pannus auro textus; *tissu d'or.*

AURUGA. — Mallum aureum; *orange.*

AURUGINARE. — Ictero laborare; *avoir la jaunisse.* (Tert.)

AURUGINOSUS. — Ictero laborans; *qui a la jaunisse.*

AURUGO. — Morbus regius; *jaunisse.* (Scrib.) Rubigo, segetum morbus quo

spicæ sunt marcidæ et in fetidum pulverem grana convertuntur; *rouille des blés*.

AURULENTUS. — Qui auri colorem habet; *qui est couleur d'or*. (Prod.)

AURUM. — *Aurum ad responsum*, aurum destinatum ad perferenda in provincias per veredos *responsa*, seu mandata principum, vel quod *responsalibus* dabatur in imperio Romano. *Aurum cataclistum*; quo nomine quidam intelligunt *splendens*; alii vero quidquid conclusum ac conditum tuto loco servatur, sic appellari tradunt. *Aurum coctum*, idem q. *aurum obryzum*; *or épuré, affiné; or fin*. *Aurum comparativum*, aurum quod pro veste militari et canonica comparanda a tribulariis prestabatur. *Aurum coronarium*, aurum quod imperatoribus Romanis ultro conferebatur in auro vel in coronis aureis, signisque diversis, ob parvas victorias, aut lætitiarum aliquam, a senatoribus et aliis magistratibus, interdum necessitate aliqua postulante indicabatur. De tributo quod in regum coronatione exigebatur a subditis, intelligitur in charta an. 1334. *Aurum elutum*, aurum probe purgatum. *Aurum filatum*, idem q. *infra tractitium*. *Aurum glebale*, aurum quod pro possessionibus penditur. *Aurum merum*, *Vid.* *Merus*. *Aurum oblatitum*, aurum quod ultro et non ex necessitate, vel ordinaria collatione senatores principi offerebant, veluti principatus initio, vel quinquennalibus aut decennialibus, vel post victoriam a principe adeptam. *Aurum pugense*, tributum quod ex pagis cogebatur. *Aurum penosum*, auri lustralis collatio, a qua pauperes non immunes erant. *Aurum primum*, aurum obryzum, purum. *Aurum regis*, eod. sensu ac *argentum regis*; *Vid.* in hac voce. *Aurum tractitium*, *tractitium*, aurum textile. *Auri investigatio*, forte idem q. *Aurifodina*. *Aurea massa*, vel *auri massa*, seu *auri illatio*; aurum quod a tributariis pensabatur, vel a susceptoribus vectigalium publicorum in massam conflata ad sacras largitiones transmittabatur.

AURUS. — Aratri auris; *oreille de charue*. (Chartul. SS. Trin. Cad.)

AURYZUM. — Pro *Obryzum*.

AUSBERGOTUM. — Lorice species; *haubergeon*.

AUSCIONARIUS. — Pro *Auctionarius*.

AUSCOLINUM. — Pro *Austolinum*.

AUSCULTARE. — Animadvertere, examinare. (S. Don.) — *Auscultare et ascultare* dicuntur monachi qui priusquam in ecclesia, quod sibi injunctum est, legant, recitent, vel cantent, coram eo cui id curæ incumbit, lectiones suas recitant, et ab ipso non modo seriem lectionis accipiunt, sed etiam quo illa vocis tono recitanda sit, docentur. (*Lib. Ord. S. Vict. Par.*)

AUSCULTATUS. — Auditio. (A. SS.)

AUSE, AUSEN. — Idem q. *Hansa*.

AUSEA. — Pro *ALSATIA*: *Alsace*.

AUSELLUS. — Avis. *Vid.* *Aucellus*.

AUSIRIA. — Pro *OSERIA*.

AUSILIUM. — Pro *Auxilium*.

AUSPERGOTUM. — Idem q. *Ausbergotum*.

AUSPICABILITER. — Auspicato, feliciter. (Leib.)

AUSPICARI. — Conjectare, sibi spondere. (Gasp. Bart. Gl.)

AUSPORTARE. — Pro *ASPORTARE*.

AUSSA. — Forte pro *ANSA*. *Vid.* *ARSUS*.

AUSSUS. — Yellus, apud Occitanos; *toison*.

AUSTERARE. — Humectare; *mouiller*; *ol. amoistir*.

AUSTERITAS. — Furor. (A. 878.) — *Inhumanitas*. (A. 1377.) Hinc

AUSTERUS. — Immanis, inhumanus. (A. 1384.)

AUSTOLINUS. — Accipiter; *oiseau de proie dressé pour la chasse, faucon*.

AUSTORIUS. — Accipiter major; *autour*.

AUSTOZIUS. — Pro *Austorius*.

AUSTREGA. — Arbitr, ap. Germanos; *arbitre*. (Lud.)

AUSTRELUNDI. — Idem q. *AUSTRALES*.

AUSTRIA. — Pars Gallie; *Austrasie*. — Pars orientalis regni Longobardici, præsertim ducatus Fori-Julii; *le Frioul*.

AUSTUOSUS. — Pro *Æstuosus*.

AUSTUR. — Idem q. *Astun*.

AUSTURGO. — Idem q. *Asturgo*.

AUSTUTIA. — Pro *Astutia*.

AUSUS. — Pro *esus*, cibus. (Ach.) — *Audax, temerarius*. (Chr. And.) — Pro *Aussus*, vellus.

AUTARCIIUM. — Iudicium. (A. 711.)

AUTARE. — Luto aspergere; *courir de boue*. (Vet. Gl.)

AUTEMPTICUM. — Pro *Authenticum*.

AUTENTICA. — In Missali Ambrosiano, Feriæ 2, 3 et 4 post Dominicam Palmarum dicuntur feria 2 in *autentica*, feria 3 in *autentica*, feria 4 in *autentica*.

AUTENTICARE. — Pro *Authenticare*.

AUTENTUS. — Munere publico donatus. (*Cod. leg. Norm.*) — Pro *oblitus*. (A. 1210.)

— *Autentus toni*, modus toni musici decantandi altius vel lentius. (A. 831.)

AUTERICIUM. — Designari videtur locus ubi abbas excipiebat quod audire debebat; forte pro *Auditorium*. (Form. And.)

AUTERIUM. — Forte locus editus *hauteur*.

AUTHENTICARE. — Confirmare; *confirmer, approuver*: « Omnia canonizavit... et disciplinas quas docuerunt, totum *authenticavit*. » — (A. SS.)

AUTHENTICATUS. — Canonizatus; *canonisé*.

AUTHENTICUM. — Liber ecclesiasticus qui antiphonas et responsoria eo ordine quo canenda erant, continebat. — Instrumentum originale; *titre original*.

AUTHENTICUS. — *Authentica*, idem q. *authenticum*, instrumentum originale. — *Authenticæ persone*, proceres, magnates. — *Authenticæ*, Novellæ constitutiones Justiniani appellari cœptæ ex quo rejecta Juliani antecessoris versione seu editio, earumdem barbara Bulgari tempore facta translatio, quod uberior videretur, ab Accursio recepta est, qui *Authenticam* appellavit, quoniam ex

ipso Græco originali ad litteram traducta esset. — *Authentica hebdomada*, hebdomada sancta; *la semaine sainte*.

AUTHOCHEANI. — Hæretici, qui Christum esse Deum per se, haud a Patre procedentem asseriebant.

AUTHONOMATICE. — Suo jure, suo arbitrio, libere. (Rym.)

AUTHORABILIS. — Authenticus, auctoritate legitima munitus. (A. 856.)

AUTHORGADOR. — Fidelijussor, sponsor, qui *auctorizat*. (A. 1225.) *Vid.* *AUTORGARE*.

AUTHORICARE. — Pro *AUTHORIZARE*, confirmare.

AUTHORISABILIS. — Idem q. *AUTHORABILIS*.

AUTHORISARE. — Idem q. *AUTORISARE*.

AUTIRE SE. — Spondere, auctorem se profiteri. (A. 692.)

AUTOCEPHALIA. — Græci *αὐτοκεφαλὴς* episcopos appellarunt qui a patriarchis non dependebant ratione jurisdictionis; sed eodem ac illi *αὐτοκεφαλῆς* jure gaudebant nulli alii subjecti. In Ecclesia occidentali idem privilegium sibi arrogasse archiepiscopos Ravennates auctor est Anastasius.

AUTOLTUS. — Corrupte pro *aut ortus*.

AUTOPHORI. — Fures manifesti, etiam omnes qui in quocunque alio crimineprehenduntur.

AUTOPHRACI. — II quibus id privilegii indultum erat ut ad tributum solvenda a compulsores ut ceteri non admonerentur aut compellerentur; sed ultro, et spontaneo voluntatis studio, ea inferrent. (*Cod. Th.*)

AUTOPYRUS. — *Autopyrus panis*, panis ex quo nihil neque pollinis neque furfuris excretum est. *Vid.* *PANIS*.

AUTOR. — Accipiter major; *autour*.

AUTOREMENTUM. — Pro *ACTOTRANSMENTUM*, consensus.

AUTORARE. — Pro *AUTORARE*.

AUTORGAMENTUM. — Pro *AUTORAMENTUM*.

AUTORGARE. — Ut *AUTORIZARE*. (A. 1177.)

AUTORICARE. — Ead. notione.

AUTORICIUM. — Auctoritas, ius, vel potius iudicium, ut supra *Autarcium*. (A. 694.)

AUTORIGARE. — Ut *AUTORGARE*, confirmare.

AUTORISABILIS. — Idem q. *AUTORISABILIS*.

AUTORIUM. — Constitutio, statutum, decretum. (*Vet. Gl.*)

AUTORIZARE. — Ut *AUTORIZARE*.

AUTRIX. — Quæ est auctor, vel potius incautrix, maga; *magicienne, enchanteresse*.

AUTTORIZABILIS. — Auctoritate præditus, vel qui potest legitime confirmari. (*Ch. Conr. arch. Mog.*)

AUTUMNALIA. — Fructus terræ, qui autumnii tempore maturescunt, messes; *récoltes d'automne*. (Rad. de Heng.)

AUTUMNALIS. — *Autumnalis exactio*,

quæ ex fructibus terræ autumnii tempore persolvitur. (A. 1368.)

AUTUMNARE. — Rapere, decerpere uti faciunt ii qui, autumnii tempestate, fructus ex arboribus evellunt, maturescere; *détacher, cueillir, ôter, mirir*.

AUTUMPNIA. — Quidquid vanno excutitur triticum ventilando, hautio; *hauton*.

AUTUMSERIS. — Forte spicarum manipulus: « De Simplificaco... solvendæ sunt illis *autumseres* centum, aut pro eis de argento libra una. » (*Ch. C. C.*)

AUTURETAS. — Auctoritas, charta, diploma; *titre, acte, charte*. (A. 637.)

AUVENTUS. — Idem q. *AUVANNA*.

AUXANGIA. — Pro *AXUNGIA*.

AUXARIA. — Pro *AVARIA*.

AUXELLUM. — Forte *ACCUPIUM*.

AUXILIAMENTUM. — Auxilium; *secours, aide*. (Rym.)

AUXILIATIVUS. — Auxiliarius; *qui se court*. (Elmh.)

AUXILIUM. — *Auxilia* Romani appellarunt copias militares quæ a sociis vel fœderatis mittebantur; differabantque ea a legationibus quæ ex Romanis constabant. — Adjumentum in lite. *Auxilium petere*, pterio fortioris adjumentum in lite, scilicet cum vassallus inferior causa laborat et jus ægre tuetur suum, tum superiorem dominum orat ut sibi patrocinetur. *Auxilium curiæ*, curiæ jussio, quæ quis ad ipsam ritatur. — *Auxilium*; *aide*; vox forensis. Sic autem appellatur quædam tributi et vectigalis species, quam tenens seu vassallus domino capitali, pro ingruente aliqua necessitate, præstat et ob sumptuum necessariorum onera. Dupl-

cis vero generis est *auxilium*, legitimum scilicet et liberum seu gratiosum. *Legitimum* vocant quod a lege, vel a consuetudine in-

ductum est, cuius modi sunt tria illa auxilia quæ in omnibus fere consuetudinibus municipibus domino feudi asseruntur, cum videlicet primogenitum filium militem facit, cum filiam primogenitam primum nuptui collocat, ac tertio, si ipse a captivitate redi-

endus sit. Quædam auxilia libera et gratiosa appellata fuere, quod dominis pro ingruente aliqua necessitate imprævisa a vassal-

lis et subditis pensarentur gratuito et ex merito eorum arbitrio, cum nulla lex existeret, aut statutum municipale quo ad id ex-

solvendum cogerentur. *Auxilia vicecomitum*, auxilia quæ vicecomitibus sen baillivis præ-

stabantur in Anglia præsertim. (Flet.) *Auxilium arrietagii*, *Vid.* *ARRIETAGIUM*. *Auxilium episcopi*, pecuniæ et procuraciones quas episcopi a personis ecclesiarum subinde exigebant, quas et *consuetudines episcopales*, quandoque *synodales*, quandoque *denarios paschales* vocabant, ut est apud Alexandrum III PP. (*Append. ad conc. Later.*) *Auxilium pallii*, auxilium quod archiepiscopo a presbyteris diocesis pensabatur pro eundo Romam ad *pallium* archiepiscopale sumendum. *Auxilium equi*, cum subditus equum præstare debet in obsequium domini vel pro equo certam pecuniam. *Auxilium exercitus*, præ-

statio quam tenentes et vassalli domino sol-

velant in belli sumptus, quæ sæpe fiebat pro ipsa exercitus exemptione. *Auxilium fidele*, auxilium quod a vassallo qui fidem suam domino obstrinxit, penditur. *Auxilium militis*, subsidium a subditis solvi solitum cum dominus aut filius ejus primogenitus miles creatur. *Auxilium porcagii*, auxilium quod ex porcis fit. *Vid. Annetagium*. *Auxilium prati*, servitium quod tenentes domino suo debent in falcendis pratis, vel ejusdem servitii redemptionem pecuniaria. *Auxilium tertii anni*, auxilium quod tertio anno percipiebatur; idem q. *TERTIONARIUM* et *FOAGIUM*. *Auxilium unius diei*, diurna operarum præbitio.

AUXILIUS. — Auxiliator; *celui qui aide, qui assiste*.

AUZANNA. — Dominica Palmarum; *'dimanche des Rameaux'*.

AUZEDA. — Similiter dimitto medietatem de *auzedas* et medietatem de placitis et justitiis. (Sæc. x.)

AVA. — Avia; *aieule*.

AVAL. — Ducere aval, idem q. **AVALARE**. **AVALAGIUM.** — Præstatio ex anguillis et piscibus qui in gurgitem vel nasam descendunt, vel ipsa eorumdem captio; *droit de pêcher avec une nacelle et des filets les poissons qui s'échappent, dans une crue, d'un étang ou d'un réservoir, et redevance à payer pour l'exercice de ce droit*; ol. *avalage*, *avalaison*, *avalasse*, *avolée*, etc.

AVALANTIA. — Clivus, declivitas; *pente, penchant*.

AVALARE. — In fluvio deorsum navigare, vel e montibus aut collibus descendere. « Quod quicumque mercatores undecunque sint, cum mercibus suis ascendendo et avalando possint transire pontem Rotomagi. » (A. 1293.) — Demittere, deponere; *descendre, par exemple, des tonneaux dans une cave*.

AVALLATIONES. — Fauce piscariæ quæ e cratibus palisque in clathrorum modum dispositis in alveis fluminum construuntur ad salmones et maxime anguillas, canerosque capiendos, quos aquarum lapsu raptos sorbent et deglutunt.

AVALLACIO. — Æstimatio; *évaluation*.

AVANANTATIO. — Quidquid ratione hæreditatis alicui advenit, seu ejusdem portionis assignatio, facta prius bonorum estimatione. *Vid. ADVENANTARE*.

AVANANTIZARE. — Idem q. **ADVENANTARE**.

AVANGARDA. — Prima acies exercitus; *avant-garde*.

AVANNA. — Pro **ANTEVANNA**.

AVANSAMENTUM. — *Avansamentum hæreditatis*, representatio hæreditatis, quidquid per anticipationem liberis a parentibus datur antequam sit successiois locus; *avancement d'hoirie*.

AVANTAGIUM. — *Vid. AVENTAGIUM*.

AVANTATOR. — Circulator, ostentator scilicet arcanorum et mirabilium; *charlatan, montreur de choses curieuses*. (Mur.)

AVANTBARIUM. — Species munitionis exterioris qua sepitur murus urbis. Idem videtur esse ac **ANTEVALLATUM**.

AVANTSOLIERS. — Vox ex Gallico *avant*, ante, et *soliers*, solarium, quæ significat quasi menianum excelsum et soli expositum.

AVANTURARE. — Audere; *s'aventurer, oser*.

AVARAMENTUM. — Consensus. (Us. Barc.)

AVARIA. — Vectigal quod naves, quæ portum ingrediuntur, solvunt; *droit que les navires ont à payer en entrant dans un port*. — Pecunia quæ experto nautæ datur, qui navi viam tutam in portum monstrat, quæ vulgo dicitur *avaritia communis*; *salaire du pilote qui introduit le navire dans le port*. — Jactus armamentorum navis, seu mercium quarundam in mare, levandæ laborantis navis gratia, quæ dicitur *avaritia grossa*; *lancement à la mer du grément et du chargement du navire pour l'alléger dans un cas de danger*. — Id quod ab his quorum merces et bona in portum salva delata sunt, in eos confertur, quorum merces et bona jactu ob tempestatem perierunt in mari; *indemnité payée aux négociants dont les marchandises ont péri en mer par suite de la nécessité où on s'est trouvé d'en alléger le navire, par ceux dont les ballots, n'ayant pas eu le même sort, sont arrivés à bon port*. — Quodvis damnum extraordinariæ sumptus; *toute perte, comme toute dépense extraordinaire*.

AVARITIA. — Tributa quæ sub titulo *avaritiæ* exiguntur. *Vid. AVARIA*.

AVEDALTUM. — Forte idem ac **AVELLANETA**. (A. 1313.)

AVEIRE. — Idem q. **AVEIRE**.

AVELLANARIUS. — Nux avellana, arbor; *noisetier*; ol. *avelinier*.

AVELLANETA. — Locus arboribus avellanis consitus; *lieu planté de noisetiers*.

AVELLANETUM. — Ead. notione.

AVE-MARIA. — Reditus quidam: « Est alius reditus in Tronçeyo dictus *Ave-Maria*... succedit loco salarii dicendi *Ave-Maria* in principio cujusvis horæ canonicæ. » (St. Eccl. Tutel.; a. 1497.)

AVEMBRATUS. — Adjectus, adjunctus; *attendant*. (A. 810.)

AVENA. — *Avena de fimo, de molta*; avena quæ colligitur ex agris fimo impinguitis, et avena, seu quævis præstatio quæ exigitur ab iis qui ad molendinum molendi causa accedunt. — *Molta*; *mouture*. — *Avena de Gaule*; præstatio agraria, seu census annuus ex agris avena solvendus.

AVENABLATUS. — Idem q. **ADVENABLATUS**.

AVENACHIUM. — Pro **AVENAGIUM**; *avenage*.

AVENAGIUM. — Vectigal seu pensitatio ex avenis, dominis pensitari solita; *redevance en avoine*; ol. *avenage*. — Quævis præstatio; v. g. *avenagium lanarum et arctum*, etc. — Aliquando pro **ADVENAGIUM**.

AVENANCIA. — Pro **ADVENANCIA**.

AVENANTARE. — Pro **ADVENANTARE**.

AVENANTATA. — Pro **ADVENTATA**.

AVENANTIA. — Pro **ADVENTATA**.

AVENANTUM. — Portio unius summi in partes æquales distributa.

AVENARIÆ. — Arva in quibus solæ excreseunt avenæ; *terre quine produit que de l'avoine*; ol. *avenarie*.

AVENANTIZA. — Ut **ADVENAMENTUM**.

AVENCARE. — Avenas truncare, eradicare; *couper, arracher l'avoine*.

AVENDERE. — *Avendere ad firmam*, ad census seu firmam dare; *donner à cens, louer*.

AVENEANTICIUM. — Idem q. **ADVENAMENTUM**.

AVENEBLATUS. — Idem q. **ADVENABLATUS**.

AVENIATUS. — Ager vineis consitus; *terre plantée de vignes*.

AVENIMENTUM. — Vox forensis; Gal. *advenant*, multiplicis significationis pro locorum et consuetudinum varietate. *Vid. in Glossario Juris Gallici D. de Laurière*, et alibi.

AVENIRE. — Pro **ADVENIRE**.

AVENIUS. — *Res avenie*, practicis nonnullis veteribus; Gal. *biens aveniers*, caducum, seu quidquid ex confiscationibus et exactis domino feudi aut prædii quasi fortuito obvenit.

AVENNUS. — Pro **ACEVANUS**.

AVENSARE. — A. Gall. *avancer*, protendere, appropinquare.

AVENTAGIUM. — Quodlibet jus; *droit*. (Pass.) — Facilitas, opportunitas; *avantage, commodité*. (Frid. imp.) — Jus præcipuum, quidquid a parentibus alicui e liberis vel e conjugibus sibi invicem datur prærogativo jure; *don fait à un enfant par ses parents au delà de ce qu'il peut espérer, donation entre époux*; ol. *avantage*. (A. 1372.) — Quidquid emolumenti conceditur operariis præter constitutam mercedem; *supplément de salaire*. (Ch. Mass.) — Quod præter pretium, corollarii nomine, in emptionibus pactionibusve aliis conceditur; *cadeau, pot-de-vin*, ol. *avantage*. (A. 1276.) — Quod sponte et ex usu tantum exsolvitur; *taxe, redevance établie par l'usage et dont le paiement dépend du bon vouloir du contribuable*; ol. *avantage*. (A. 1355.) — Projectura, prominentia; *avance, saillie*. (XIII sæc.) — Jus præcipuum seu prærogativa quo quis inter participes primus beneficium accipit; *droit de priorité, avantage*. (A. 1257.) — Quod alicui, ut jus suum cedat, exsolvitur; *ce que l'on paye à un autre pour qu'il fasse cession de son droit de priorité*. (A. 1328.) — Lucrum, quæstus; *gain, profit*; ol. *avantage*. (A. 1354.) — Annua pensio cum prærogativa; *somme dont le paiement passe avant tout*. (XIV sæc.)

AVENTARE. — Idem q. **AVENCARE**.

AVENTATUS. — *Aventata terra*, terra eaduca, quæ domino feudi per *aventuram* obvenit. (A. 1273.)

AVENTICIUS. — *Advena*, albanus; idem q. **ADVENTICIUS**.

AVENTURA. — Eventus; *aventure*. — Torneamentum, equestris decursio; *tournois, joute*. — Caducum, seu quidquid ex confiscationibus et exactis domino feudi aut prædii quasi fortuito obvenit. (A. 1254.)

— *Aventura*, ea quæ in terra domini feudalis casu reperitur nec ab aliquo repetuntur; *épaves*.

AVENTURERIIUS. — Pro **ADVENTURERIIUS** aut **ARMEURRIUS**.

AVENTUS. — Pro *Adventus*; tempus ante natale Domini; *Avent*.

AVER. — *Vid. AVERIUM*.

AVERAGIUM. — Vecturæ onus quod tenens domino exsolvit cum *averis*, seu bobus, equis, plaustris, curribus; *corvée féodale que le vassal était tenu de faire avec ses engins de transport*. — Detrimentum quod in vectura mercibus accidit. His adduntur vecturæ sumptus et necessariæ aliæ impensæ.

'AVERARE. — Probare verum esse; *avérer, vérifier*. Dicitur præterea de iis quæ ad pondus regium probantur. — Res cum *averis* velere. *Vid. AVERA* et **AVERIUM**. — Idem q. **ADVERARE**.

AVERATIO. — Idem q. **ADVERATIO**.

AVERCORNE. — Frumentum quoddam censuale, timentium sive vassallorum opera, jumentis scilicet ac plaustris, ad granarium vel horreum domini deferendum.

AVERE. — Facultates, animalia agriculturæ inservientia, ut **AVERIUM**. — Vectigal, portorium, vel etiam ædes in quibus fiscales ii redditus excipiuntur. (Mur.)

AVERGARIA. — Idem q. **ADVERGERIA**.

AVERIA. — Idem q. **AVEIRE**.

AVERIS. — Idem q. **AVERE**.

AVERIUM. — Omnia quæ quis possidet; *avoir, fortune*. (A. 1310.) — In specie 1° pecunia; *argent, espèces* (a. 1190); 2° equi, oves, jumenta, cæteraquo animalia quæ agriculturæ inserviant, aut io agricole bonis et facultatibus, seu, ut vocant, instauramento, computantur; *bétail, animaux domestiques*; ol. *avers*. (Pass.) — Quævis merces; *marchandises*. Hinc *Averium ponderis*, merces omnes quæ venduntur ad pondus seu libram; *marchandises qui se vendent au poids*. (A. 1309.)

AVERIUS. — *Averii*, equi, boves, etc., ut **AVERIUM**.

AVERIUM. —

AVERTATOR. — Circulator, ostentator scilicet arcanorum et mirabilium, ut **AVANTATOR**.

AVERSALICANA. — *Vid. SCRIPTURA*.

AVERSIO. — *Res in aversione emptæ*, non est in universum emptæ, re omni neque perspecta bene, neque explorata, quasi *averso vultu*.

AVERTATOR. — Idem q. **AVERTITOR**.

AVERUM. — Idem q. **AVERIUM**.

AVESIUM. — Pro **AVERIUM**.

AVESNA. — Solum in quo avenæ lanquam crescunt; ut **AVENARIA**.

AVETIA. — Recognitio feudalis; *aveu*.

AVEZARI. — Idem q. **ADVERARE**.

AVEZATIO. — Idem q. **ADVERATIO**.

AVIAMENTUM. — Itio, auditus. (A. 1362.)

AVIARIUM. — Locus aptus nutriendis avibus villaticis; *volière*.

AVIATICUS. — Ab ovo oriundas, ex filio nepos. *Aviatica hereditas*, prædium avilum, alodis.

AVICUS. — Pro AVIATICUS.
 AVICECA. — Forte pro AUCELLA, aut AVICELLA; « Debet ministrare dictis religiosi... dominis volatilibus, videlicet pullis, canionis de jarda, *aviceis*, perdricibus. » (A. 1366.)
 AVICINARE. — Accedere; *s'approcher de*.
 AVICLUDUM. — Cavea; *cage*. (Mon.)
 AVICULARE. — Aucupare. (A. 1320.)
 AVICULARIUS. — Officium in coquina regia; *oiselier*. (A. 1261.)
 AVICUS. — Pro AVIATICUS.
 AVIDENTIA. — Cæcitas; *aveuglement, cécité*.
 AVIDERE. — Singulatim et penitus videre, expendere. (A. 1401.) — Avidum esse. (Vet. Gl.)
 AVIES. — Pro AVIES.
 AVILLARE. — Vilem reddere, deprimere; *avilir*.
 AVILLARIUM. — Videtur aliis idem q. AVIARIUM, aliis vero idem ac ABOLLARIUM.
 AVINENTIA. — Apud Aragonenses conventio, conviventia.
 AVIONES. — Avi, progenitores; *les ancêtres*.
 AVIORUM MATER. — Rex apum, seu mater apis; *la reine d'un essaim d'abeilles*.
 AVIRUNATUS. — Remus quo navis impellitur; *aviron*. (Mon. Angl.)
 AVIS. — Instrumentum seu vas aptum portando mortario; *oiseau*. — *Avis venalis*, avis provenatica. *Avis mutata*, avis quæ mutam passa est seu plumas mutavit. *Avis franca*, *gentilis*, seu *nobilis*; avis ejus est usus in venatione. *Avis sancti Martini*, cornix, sic dicta quod circa festum sancti Martini hiemalis videri demum incipiat. Sic etiam Normanni appellant alcyonem.
 AVISAMENTUM. — Consilium, deliberatio, a Gal. *avis*.
 AVISARE. — Consulere, deliberare; *prendre conseil, délibérer, consulter*. (Mir.)
 AVISATIO. — Idem q. AVISAMENTUM.
 AVISOR. — Idem q. ADVISOR.
 AVISATUS. — A Gal. *avisé*, prudens, consideratus.
 AVISAMENTUM. — Idem q. ADVISAMENTUM.
 AVISTARDA. — Otis; *outarde*.
 AVISTUPOR. — Terriculum avium in hortis; *épouvantail que l'on met dans les jardins pour en écarter les oiseaux*.
 AVISUM. — Consilium, sententia; *avis*.
 AVITAILLARE. — A Gal. *avitailler*; urbem, castrum, rebus cibariis, aliisve munire.
 AVITAS. — Avita origo. (St. Mus.)
 AVITINUS. — Avitus. Hinc *biens avitins*. (A. SS.)
 AVITIUM. — Volatile pecus.
 AVIUS. — Pro Avus et pro AVIS.
 AVIVARE. — Roborare, firmare, vires augere; *vivifier, raviver*. (Chr. Parm.)
 AVIZARE. — Pro AVISARE.
 AVOARE. — Fateri, agnoscere, clientelam profiteri; *avouer, rendre aveu*.
 AVOCATUS. — Pro ADVOCATUS.
 AVOCULATIO. — Cæcitas; *aveuglement*. (A. SS.)

AVOCULATUS. — Cæcus, oculis captus; *aveugle*. (A. SS.)
 AVOCULUS. — Idem q. ABOCCELLUS.
 AVOIERE. — Idem q. AVOARE.
 AVOERIA. — Tutela, protectio pupilli, rerumque ipsius administratio; ol. *avoerie* et *voerie*; *hod. tutelle*. — Custodia, tutio; *protection, garde*. — Defensio quæ armis fit; *défense à main armée*. (A. 1256.)
 AVOGADRUS. — Advocatus; *défenseur, avoué, avocat*.
 AVOHARE. — Pro AVOARE.
 AVOIARE. — Actionem intendere, movere, repelere. (A. 1281.)
 AVOLATIO. — In cælum statim post mortem ascensio; *action de monter au ciel aussitôt après la mort*.
 AVOLTA. — Concameratio, tholus. (Matth. Par.)
 AVOLUS. — Atavus; *aïeul*.
 AVORTARE. — Abortare, abortum edere; *avorter*.
 AVORSUS. — Pro ABORSUS, ABORTUS.
 AVORTUS. — Pro ABORTUS.
 AVOTIRE. — Devovere. (A. SS.)
 AVOTRONI. — Pelles animalium abortivorum.
 AVOUARE. — Agnoscere, clientelam profiteri; *avouer, rendre aveu*. — Actionem intendere, movere, repelere; ut AVOIARE.
 AVOYATIO. — Vassallorum clientelaris professio; *aveu*.
 AVOYARE. — Ead. notione.
 AVOYERIUS. — Advocatus; *avoué*.
 AVUNCULA. — Amita vel matertera; *tante*.
 AVUNCULUS. — Patruus, *oncle du côté paternel*. *Avunculus* etiam dicitur *le cousin qui a le germen sur l'autre*, quod in Britannia Armorica maxime usurpatur. Unde ejusmodi cognatos Galli dicunt: *oncles à la mode de Bretagne*.
 AVUS. — Piseationis species, illa forsitan quæ sit cum *ave*, seu corvo aquatico, nisi forsitan ea sit quæ sit cum *rete* quod accipitrem vocant. (A. 1311.) — Mendum pro AVUS.
 AWALLATUM. — Alterum vallatum seu fossatum, quo primum cingitur.
 AXA. — Idem forte quod asser, lignum dolatum; *ais*.
 AXADORIUM. — Axis ostii, seu cardo, quo fores vertuntur; *gond*. (A. 846.)
 AXAMIT. — Idem q. EXAMETUM.
 AXAMPLARE. — Augere, amplificare. (Mur.)
 AXATIO CARREÆ. — Junctio axis cum rotis et carro. (A. 1425.)
 AXATUS. — Cervorum clamor vel vox; *cri du cerf*. (Fel Gyrov.)
 AXEGIA. — Tabula sectilis lignea; *ais, planche*. (Leg. Roth.) Vid. AXEGIA.
 AXEGIATUM. — Sepis *axegilis* seu asserculis intertexta.
 AXELLA. — Idem q. ASCELLA.
 AXENIA. — Inhospitalitas; *inhospitalité*.
 AXIDORIA. — Forte idem q. AXADORIUM.
 AXILA. — Idem q. ASCELLA.
 AXILIA. — Ead. notione.
 AXILIS. — Asser.

AXIMA. — « Vovit, quod ad ejus sepulcrum portaret unam *aximam*, et omni anno iret ad ejus altare, » etc. (A. SS.); ubi *axima* poni videtur pro figura cerea, inquit continuatur Bullandi.
 AXIOMATICA. — Magistratus, magnates, proceres. (Vet. Gl.)
 AXIONARIUS. — Pro AUCTIONARIUS.
 AXIOTOMA. — Vid. SERVITIUM MENSÆ.
 AXIS. — « Illa vero *axim* festinanter tenens, vidit, » etc. (Act. SS.), ubi editores per *axim* tenere intelligunt recta via progredi. *Axis testamenti*, series testamenti, seu potius rotulus testamenti. (A. 978.)
 AXONTIA. Pro AXUNGIA.
 AXUNGARIUS. — Ad axungiam pertinens. (Vet. Gl.)
 AXUNGIARE. — Axungia ungere; *oindre, frotter de graisse*.
 AXUS. — Pro ASSUS.
 AYBRED. — Idem videtur q. AYACIS et AYCIUM, prædium, nisi malis de prato interpretari: « Ad rigandum suas possessiones, terras, *aybreds*, et alia ejus utilia seu necessaria. » (A. 1331.)
 AYCHAGATERIUM. — Canalis ligneus quo aqua ducitur ad rotam molendini. (A. 1435.)
 AYCHAGATERIUS. — Ead. notione.
 AYDA. — Auxilium, tributum; *aide*. (A. 1400.) — In aliquo officio secundus; *aide*. (A. 1413.)
 AYRS. — Forte pro HÆRE; *haies*.
 AYGADERIA. — Aqualis, urceus aquarius; *aiguère*.
 AYGARELLA. — Rivalus. (A. 1332.)
 AYGARETA. — Idem q. AYGADERIA.
 AYGASSERIA. — Ead. notione.
 AYGRACIUM. — Uva acerba, omphacina; *verjus*.
 AYGRÆ. — Acerbitas; *aigreur*.
 AYGURIA. — Cloaca, emissarium; *évier*. (A. 1429.) Aqualis, urceus aquarius; *ai* — *guière*. (A. 1340.)
 AYMA. — Mensura liquidorum, etiam et siccorum; pro AMA. (A. 1385.)
 AYMELLATUS. — Encausto pictus; *émaillé*.
 AYMELLUM. — Encaustum; *email*.
 AYMENA. — Idem q. HEMINA.
 AYMOLATOR. — Pro *aymelator*; *email leur*.
 AYRALE. — Area.
 AYRAZIUM. — Ut AYRACIUM.
 AYRE. — Accipitrum nidus; *aire*.
 AYRETA. — Idem forte ac AREA, arcola.
 AYRIALE. — Idem q. AYRALE.
 AYRO. — Ardea; *héron*.
 AYSA. — Asser, tabula sectilis, ut videtur; *ais*.
 AYSADA. — Idem q. AISSADA.
 AYSALE. — Axis; *axe, essieu*.
 AYSAMENTUM. — Jus utendi rebus alienis; id quo omnibus uti licet, v. g. via publica; idem q. AISAMENTUM.
 AYSATUS. — Idem q. AISATUS.
 AYSIA. — *Magister aïsie*, Massiliensibus *maître d'ache*, artifex navium. (A. 1329.) — Id omne quod usui et commodo est, ustrina.

(A. 1390.) Vid. AISAMENTUM et AISANTIA.
 AYSIAMENTUM. — Ut AYSAMENTUM et AISAMENTUM.
 AYSIENTIA. — Ut AISANTIA.
 AYSIMENTUM. — Ut AYSAMENTUM.
 AYSINA. — Supellex quævis; *meubles*. Præsertim vero apud Massilienses *aysines* sunt utensilia quælibet ad cellam vinariam pertinentia, ut dolia, cupæ, cæteraque vasa vinaria.
 AYSIS. — Idem q. AYSIA.
 AYSITUS. — Idem q. AISATUS et AISITUS.
 AYSIUM. — Idem q. AISANTIA et AISINA.
 AYSSADA. — Idem q. AISSADA.
 AYSSARTARE. — Pro ESSARTARE.
 AYTOGIUM. — Pro EPITOGIUM, pallii genus; *surtout*. (A. 1432.)
 AYVERIUM. — Idem q. AYGUERIA; *évier*.
 AYZIUM. — Idem q. AISINA.
 AZACATORIUM. — Aquarium; *abreuvoir*. (A. 1276.)
 AZACHATORIUM. — Ead. notione.
 AZAGAMENTUM. — *Edificii* genus in modum vestibuli; *vestibule*. (Mur.)
 AZALE. — Chalybs; *acier*.
 AZARCUM. — Sars; *hasard*.
 AZARDUM. — Ead. notione.
 AZARDUS. — Tessera; *dé à jouer*.
 AZARRUM. — Idem q. AZARCUM.
 AZARUM. — Idem q. AZALE.
 AZEBIT. — Prunum aridum, ab Hispano *azebile*.
 AZEPIUM. — Jus domini certas præstationes a subditis exigendi. (A. 1231.)
 AZEMPRARE. — Vocare, invitare, monere. (A. 1400.)
 AZENARIA. — Præstatio quæ præpter *azenias* seu moletrinas domino a subditis penditur. (A. 1320.)
 AZENAGRIA. — Ead. notione.
 AZENIA. — « Et dedistis nobis... tres *azenias* in Zamora, » *Azena* Hispanis est moletrina, cujus molæ aquarum vi versantur.
 AZERUM. — Ut AZALE.
 AZIDIUM. — Idem q. AZADIUM.
 AZILARE. — Asylum habere; *avoir un asile, un chez soi*. « Bestia, *azilans* » dederet opponitur. (St. Sal.)
 AZIMA. — Placenta species ex massa farinacea sive fermento. (A. 1249, Mon. Eccl. Aquil.)
 AZIMATURA. — Pro Aezimatura, tonsura pannorum.
 AZIMI. — A Græcis Catholici Romani per ludibrium appellati, quod in sacrosancto sacrificio *azymis* panibus utantur, non fermentatis.
 AZINA. — Pro ASINATA, onus asini.
 AZINGA. — Ut ANDRUGINGA.
 AZIUM. — Agor vel terra inculca ædi adiacens.
 AZOLUM. — Cæruleum; *d'azur*.
 AZOTICUS. — *Azotica lingua*, pro *Aræthica*. (Inn. IV. PP.)
 AZUA. — Genus pationis Hispanis et Indis cognitum. (Conc. Hisp.)
 AZUNTA. — Res quedam tincturæ insorviens, forte cæruleum. (Mon. Carcass.)
 AZURA. — Color cæruleus; *azur*.

AZURINUS. — Coloris caerulei; *d'azur*.
AZURRUM. — Ead. notione.
AZURUM. — Ead. notione.
AZYMITÆ. — Idem q. Azim.
AZYMIUS. — Sanctus, absque malitia, apud ecclesiasticos scriptores, ex illo D. Pauli: *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi*. (I Cor. v, 7.) Ad quæ alludens Paschasius Radbertus abbas Corbeiensis: « Si tamen sumus

azymi, id est absque fermento malitiæ et nequitie. »

AZZA. — Securis; *hache*.
AZZAIUM. — Idem q. AZALE.
AZZARIUM. — Idem q. AZALE.
AZZETA. — Bipennis; *hachette*.
AZZONUS. — Securis major; *hacheron*.
AZZURINI. — Sic a veste caerulea seu violacea dicuntur canonici congregationis S. Georgii in Alga; *les Azurins*.

B

B. — Littera est numeralis quæ 300 designat. Eidem litteræ si recta linea superaddatur, tria millia significat. — Pro *v* crebro occurrit in veteribus tabulis et inscriptionibus. — **B rotundum** et **B quadratum** S. Bernardo in epistola seu prologo super antiphonarum ordinis Cisterciensis eadem sunt quæ nobis in cantu vel musica *B molle*, *B mol*, et *B quadratum*, *B quarré*; « unde in qualibet maniera, ubi molliorem expedit fieri sonum, loco *B quadrati* *B rotundum* quandoque ponitur. »

BAAS. — A Gal. *bas*, tibilia. (A. 1272.)

BABÆCULA. — Stultus; *niais*.

BABELLUS. — Pro *BARBELLUS*, barbus minor. (A. 1289.)

BABERVYNUS. — Simiæ species. Pueros nebulones vulgo sic appellant Galli; *gros singe*, *babouin*, et, per terme de mépris, *enfant*.

BABICTA. — Pro *BIBICTA*.

BABOTA. — Vermis species; *sorte de ver*.

BABOUINUS. — Idem q. *BABERVYNUS*.

BABUGUS. — Idem q. *BABÆCULA*.

BABULEUS. — Qui ducit boves et aratrum; *bouvier*. (A. 1271.)

BABULUS. — Idem q. *BABURRUS*.

BABURCUS. — Ead. notione.

BABURRUS. — Stultus, insanus; *sol, insensé*.

BABUZTUS. — Pro *BABURRUS*.

BABUTZICARIUS. — Incubus, nocturna corporis oppressio et suffocatio; *cauchemar*. (Cœl. Rhod.)

BABVYNUS. — Idem q. *BABERVYNUS*.

BABYLONICUM. — Adu pictum etiam alibi quam Babylone. *Vid. BALDICUM*.

BACA. — Vacca. — Annulus catenæ, annulus quivis, unio; *perle, bague et anneau de chaîne*; ol. *bacée, baceye*.

BACALE. — Pro *BACILE*.

BACALLATOR. — Bubulcus, vaccarum custos; *vacher*.

BACANA. — Ager vel prædium vaccarum gregi alendo idoneum, idem q. *VACCARIA*. (A. 1251.)

BACANNA. — Vas aquarium; ut *BACCA*.

BACAPULUS. — Feretrum in quo mortui efferuntur; *civière*.

BACAR. — Idem q. *BACANNA*.

BACARIO. — Ead. notione.

BACAUDA. — Pro *BAGAUDA*.

BACCA. — Navis species; f. *bac* (Hist.

Beccens. mon.) — Vas quoddam, quod non raro inter utensilia ecclesiastica recensetur; *bassin, cuvette, plateau*. — Annulus catenæ; *anneau de chaîne*.

BACCAL. — Pro *BACAPULUS*.

BACCALARIA. — Prædii rustici species, eadem forte quæ *vassaleria*, seu leudum vassalli inferioris; *espèce de bien de campagne ou gagnage, terre qui comprend autant d'étendue que vingt bœufs pouvaient en labourer en un jour*; ol. *bacelle*. *Baccalaria* dominicaria, seu indominicata, prædium rusticum quod ad dominum ipsum spectabat et ab ipso excolebatur. — Juvenula nondum nupta; *jeune fille*; ol. *bachelette* (Pass.)

BACCALARIARE. — Baccalarii gradum impertiri; *conférer le grade de bachelier*.

BACCALARIATUS. — Dignitas baccalarii; *baccalauréat*. — Gradus inferior in choro canonicorum.

BACCALARIEM. — Baccaliorum opus. *Vid. BACCALARIA*.

BACCALARIUS. — Qui terram *baccalariam* dictam tenet, possidet. *Vid. BACCALARIA*. — *Baccalarii ecclesiastici*, qui ecclesiæ baccalarias tenebant atque excolebant Qui militarem ordinem consecutus, non erat satis dives, vel cui idoneus haud erat vassallorum numerus ut vexillum in præliis educere posset; vel si ejusce esset ordinis, qui *Banneretorum* dicitur, nondum tamen præ ætate illud eduxerat, et, ut Galli dicunt, *qui n'avaient pas encore levé bannière*. Atque in vulgo *bacheliers* appellantur quos ut adolescentes ideo scriptores Gallici representant. — In academiis, idem q. *bachelarius* alias appellatur, id est qui obtinuit gradum nomine *baccalauriatu*. In ecclesiis, junior canonicus professus, nondum presbyterio donatus. Adolescentes non conjugati, Tiro, discipulus; *gentilhomme qui, n'étant pas chevalier, aspirait à l'être; chevalier bachelier, jeune homme, adolescent, étudiant qui a obtenu le baccalauréat; prêtre non ordonné; célibataire, apprenti, aspirant*.

BACCALE. — Pro *BANCALE*, tapes quo *bancus* seu scamnum tegitur. — Pro *BACILE*.

BACCANATUS. — Fursor. (Ves. Gl.)

BACCANIEM. — Vas vinarium; *bassin*

BACCARIUS. — Pro *VACCARIUS*.

BACCATUS. — Unionibus ornatus; *orné de perles*.

BACCAULUM. — Feretrum in quo mortui efferuntur; *civière*.

BACCEA. — Ut *BACCARIUM*.

BACCELARIA. — Ut *BACCALARIA*.

BACCELARIUS. — Ut *BACCALARIUS*.

BACCELLERIA. — Ut *BACCALARIA*.

BACCHA. — Specula, pharus, signum, vel vas littorale, pro nocturno navium accessu. (Gualt.)

BACCHALARIA. — Idem q. *BACCALARIA*.

BACCHALARIARI. — Baccalauræi ordine donari in academiis; *obtenir le grade de bachelier*.

BACCHALARIATUS. — Idem q. *BACCALARIATUS*.

BACCHALARIUS. — Idem q. *BACCALARIUS*.

BACCHARIUM. — « Vas vinarium, et dicitur a Bacchus. » (J. de J.)

BACCHATUS. — Unionibus ornatus; *orné de perles*. — Amens, ultra modum accensus: « Ejus amoris flamma *bacchatus*. » (A. 1351.)

BACCHINON. — Patra lignea; *tasse de bois*; ol. *bachinon*.

BACCHINUS. — Ex ære urceus; *poêle de cuivre, casserole, bassinore*; ol. *bachiné*.

BACCHO. — Idem q. *BACO*.

BACCHOAICHA. — Vas vinarium seu aquale.

BACCHONICA. — Ead. notione.

BACCILATER. — Vinum. (Vet. Gl.)

BACCILE. — Polubrum, pelvis; *bassin, cuvette*.

BACCILOTUS. — Ead. notione.

BACCINIUM. — Ut *BACCEA*.

BACCINUM. — Ead. notione.

BACCINUS. — Urceus vel pelvis; mensuræ aridorum seu granorum species apud Italos; *bassin, bassine; mesure de capacité pour les grains*. *Baccina pelles*, pro *vaccina pelles*.
BACCUS. — Navigii litoris species in fluviis, quorum etiam usus est ad transvehendos equos et currus; *bac*.
BACELLERIA. — Ordo ipse *BACELLARIORUM*.
BACELLUS. — Baculus, bacillus; *bâton, baguette, verge*. — Scaphula, diminut. a *Baccus*. — Diminut. a *Bastrum*, clitella, sagina, vel jumentum saginarium.

BACENUS. — Ursatus, nummus Bernensis, primus in Helvetia, deinde etiam in Germania cusus.

BACHA. — Forte navigium quod Galli *bachot* appellant. — Navigii pars, f. prora vel proræ pars interior.

BACHALARIARK. — Idem q. *BACCALARIARE*.

BACHALARIUS. — Idem q. *BACCALARIUS*.

BACHASSIUM. — Aquarium, aquæ receptaculum; *réservoir*.

BACHELLARIUS. — Idem q. *BACCALARIUS*.

BACHIA. — Idem q. *BACCA*.

BACHILE. — Idem q. *BACILE*.

BACHINAGIUM. — Ut *BACINAGIUM*.

BACHINATOR. — Vigil, speculator, sic dictus quod pelvi, quum *bachinum* vocant, percussa, signum dat; *surveillant, sentinelle*.

BACHINUM. — Idem q. *BACCINUM*.

BACHIUM. — Idem q. *Baccus*.

BACHOLATA. — Quantum vase, Gall. *bachole* dicto, contineri potest: « Unam racemorum non pressorum *bacholata*. » (A. 1303.)

BACHUS. — Cupa, labrum; *baquet*.

BACIA. — Latrina; ol. *basse chambre*.

BACIFOLLUM. — Molendinum ventarium aut molendinum quo tunduntur panni: *moulin à vent ou moulin à foulon*. (Tab. S. Fl.)

BACIGNA. — Pellis; *bassin*.

BACIGNETUS. — Diminut. a *BACINUS*. — Idem q. *BACINETUM*.

BACILE. — Idem q. *BACCILE*.

BACILIS. — Ut *BACILE*.

BACILIUM. — Ead. notione.

BACILLA. — Ead. notione.

BACILLETUM. — Ut *BACINETUM*.

BACILLUM. — Lanipis in modum *bacini*.

BACILLUS. — Ead. notione.

BACINA. — Idem q. *BACILE*.

BACINAGIUM. — Tributum salinarum seu aliarum rerum, ex *bacinis* salinariis, vel quantum salis *bacinus* continere potest; *droit qu'on prélève dans une bassine sur le sel ou autres denrées*; ol. *bassinage*.

BACINETUM. — Cassis, galea in modum *bacini*, levior helmo; *casque léger, chapeau de fer en forme de bassine, bacinet*.

BACINETUS. — Ead. notione.

BACINNUS. — Idem q. *BACINA*.

BACINUM. — Campana, qua monachi cidentur ad refectorium, quæque appenditur in claustris; *cloche du réfectoire dans les couvents*. (A. 1288.)

BACINUS. — Ut *BACCA*, pelvis.

BACIO. — Idem q. *BACENUS*.

BACIUM. — Ead. notione q. *BACCA*.

BACIUS. — Ead. notione.

BACO. — Qua voce promiscue donantur porcus saginatus, ustulatus et salitus, et petaso aut perna; *cochon, lard, jambon, viande fumée*; ol. *bacon*.

BACONA. — Ead. notione.

BACONES. — Ead. notione.

BACTENDERIUM. — Molendinum ubi panni tunduntur, idem q. *BATATORIUM*. (A. 1394.)

BACTERIUS. — Baculus, scipio; *bâton pour marcher, bâton d'ornement*. (A. SS.)

BACTISTERIUM. — Flagellatio, verberatio; *action de battre de verges, fouet*.

BACTITOR. — *Bactitor auri; batteur d'or*.

BACTROPERATE. — Ita philosophi appellati quod baculum et peram ferrent. Al-tamen, apud S. Hieronymum, per *peram* videtur intelligendum esse utres vinarios quos secum ferebant peregrini.

BACUCI. — Homines certo quodam dæmonum genere correpti, vel potius dæmones ipsi.

BACULA. — Scapula; *nacelle, petite barque*.

BACULARE. — Baculo cædere; *bâtonner, frapper avec un bâton*; ol. *bacouler*. (Math. Par.)

BACULARIS. — Ordinis militaris tiro. — Pro *BACCALARIUS* academicus; item qui episcopo vel abbati est a *baculo* seu

pedo; *prêtre qui porte la crosse de l'abbé ou de l'évêque.*

BACULARIUS. — Tiro academicus, ut **BACCALARIVS**; clericus qui a baculo episcopi seu abbati est, ut **BACULARIS**. — Apparitor, serviet, bedellus, qui baculum manu gestat insignum suae functionis; *appariteur, sergent, huissier.* (A. 1312.)

BACULOSUS. — *Baculosus ecclesiasticus*; sic dicitur episcopus aut abbas, qui pastoralis baculo insignitur; *crossé.*

BACULUS. — *Baculus pastoralis*, pedum episcoporum et abbatum; *crosse. Baculus choralis*, baculus quem defert abbas in choro. *Baculi poenitentium*, baculi quibus poenitentium peregrinatio innuebatur. *Baculi cantorum*, baculi quibus in ecclesia utebantur cantores. *Baculus peregrinationis*, idem q. **BURDO**. *Baculus propositurae*, praepositi officium et ejusdem officii emolumentum. *Baculus confratrum*, vexillum in quo patronus pie alicujus societatis depictus est, idem q. *baculus confratrum*. (A. 1323.)

BACUT. — Forte molendinum ubi tunduntur panni. (A. 1309.) *Vid. BATITIONUM.*

BACUUM. — Cadus minor; *baquet.*

BACYNIS. — Idem q. **BACILLE.**

BADA. — Tributum, collecta publica, praestatio publica, annuus census ex frumento et aliis; *taxe, redevance, impôt, cens annuel.* (A. 1111.) — Vigiliae, exenbiae; item et ipse vigil, speculator; *garde, guet, gardien, quetteur, sentinelle.* (A. 1203, 1362.)

BADACGIUM. — Idem q. **BADATGIUM.**

BADALACIUS. — Ex Ital. *badalacco*, velutatio, certamen; *combat, escarmouche.*

BADALLUM. — Lignum in os insertum; *bdillon.* (A. 1379.)

BADALOL. — Ead. notione.

BADALS. — Oscitatio; *bdillement.*

BADALUCCARE. — Certare, velitare; *escarmoucher.* (Vill.)

BADALUCCUS. — Levis pugna; *escarmouche.*

BADALUCHUM. — Instrumentum quo columnas capiuntur. (St. Fl.)

BADANTERIUM. — Balneum publicum; *bain public.* (Schilt. Gl.)

BADARE. — Oseitare; *bdiller*; ol. *bader, baer.*

BADARELLUS. — Ensis species; *sabre à lame courte, large et recourbée*; ol. *baedelaire.*

BADARENSIS. — Pro **BANDARENSIS.**

BADARNA. — Caldaria in qua sal conficitur; *chaudière où l'on fait évaporer l'eau salée pour en extraire le sel.*

BADATGIUM. — Tributum quod ratione boum pendebatur, seu pro pari boum aratorum, vel pro aratro. Idem q. **BOUAGIUM**; ol. *badatge.*

BADELARE — Idem q. **BADARELLUS.**

BADELARIS. — Ead. notione.

BADELLARIA. — Officium apparitoris; *emploi de bedeau, de sergent.* *Vid. BADELLUS.*

BADILLUS. — Pro **BEDELLUS.**

BADERIA. — Districtus et officii baderii, vel fructuum eustodis; *ressort et office de messier.*

BADERIUS. — Apparitor. *Vid. BEDELLUS.* (A. 1308.) — Fructuum et messium custos; *messier.* (A. 1192.) — *Baderius festivus*, vexillum in quo patronus pie alicujus societatis depictus est, idem q. *baculus confratrum.* (A. 1323.)

BADERNA. — Idem q. **BADARNA.**

BADIENNA. — Ead. notione.

BADIUCUS. — Idem q. **BANALUCCUS.**

BADINEUS. — Lanceae genus; *sorte de lance.* (A. 1377.)

BADIUS. — Color equi; *bai, bai-brun.*

BADIVOLA. — Idem q. **BAJULONA.**

BADLIA. — Consensus, laudamentum; *assentiment.*

BADUS. — Amphorae species vel pelvis.

BAERNA. — Pro **BAGERNA.**

BAFFA. — Ut **BACO.** — Partem cujusvis rei significare etiam videtur, unde *baffes*, fasciculus.

BAFFICUS. — Spurius, illegitimus; *bdard.*

BAFFO. — Ut **BAFFA.**

BAFFOR. — Pro **BOSPHORUS**; « Transito *Baffore*, seu braehio S. Georgii. » (A. 1190.)

BAFICIUM. — Mensura frumentaria, idem q. **BAFICIUS.** (A. 1277.)

BAFUMARIA. — Templum Mahumeto dicatum, quod aliis *machumeria* dicitur; *mosquée.*

BAGA. — Omne id quod quis possidet, praesertim bona mobilia, vestimenta necnon joecalia; *tout l'avoir, surtout les objets d'un transport facile, les vêtements et les bijoux*; ol. *bague, baghe.* (Pass.) — Annulus aureus; *bague.* (A. 1481.) — Arca; *coffre*; ol. *bague.* (Mon. Angl.) — Saccus; *sac.* (Rym.) — Compes aut torques vinculorum; *entraves, liens pour les pieds, ou collier de fer.* (S. XII.)

BAGAGIUM. — Impedimenta, sarcinae; *bagage*; ol. *bague.*

BAGARDUS. — Idem q. **BEGARDUS.**

BAGAROTINUS. — Frivulus, inutilis, vanus. (A. 1379.)

BAGATINUS. — Monetæ species apud Italos.

BAGATTARE. — Nugari, tricar; *plaisanter, chercher des détours, tricher.*

BAGEA. — Signum, insignum quoddam. (Rym.)

BAGERNA. — Idem q. **BADARNA.**

BAGIA. — Idem q. **BAGEA.**

BAGIUS. — Idem q. **BADIUS.**

BAGLIA. — Idem q. **BALIA.**

BAGNADELLUS. — Res aromatica ignota. (A. 1355.)

BAGNARESSUS. — Lavationi inserviens. *Tina bagnaressa*, cupa, labrum ad lavandum; *baignoire.*

BAGNATUS. — Madefactus; *mouillé.*

BAGNIRE. — Pro **BANNIRE.**

BAGNITIO. — Pro **BANNITIO.**

BAGNUM. — Pro **BANNUM.** — Ut *balneum*, id est lotio pedum quæ fieri plerumque solent monachis in monasterio vel capitulo postquam facta est pauperibus in ecclesia.

BAGORDA. — Ludici publici; *fêtes, réjouissances.* (Chr. Parm.)

BAGORDARE. — Hastis Indieris ex equis pugnare; *lournoyer, combattre à cheval et à armes courtoises, dehourder.* (Mur.)

BAGUA. — Pessuli caudati annulus; *anneau de verrouil.* (A. 1252.)

BAGUARII. — Pro **BAVARI.** (A. SS.)

BAGUERRA. — Ut **BOVERA.**

BAGUGA. — Permutatio, idem q. **BARATA.** (A. 1209. Mur.)

BAGUS. — Idem q. **BADIUS.**

BAHA. — Pneuma. *Vid. ALLELUIA.*

BAHAGNIA. — Pro **BOHEMIA.**

BAHODUM. — Arceae species; *coffre, valise*; ol. *bahut.* (Flet.)

BAIA. — Rumor; *bruit.* (Vel. Gl.) — Sinus; *baie.* (A. 1216.) — Palma; *palmier.* (S. Hier.)

BAIARDEUM. — Quoddam vehiculi genus; *civière à bras.* (S. XIV.)

BAIARE. — Lingere vel linguere; *lécher.*

BAIATA. — Pro **BOUATA.**

BAICHA. — Navicula; *bachot.* (Rym.)

BAIJULINUS. — Procurator, ut **BAJULUS.**

BAILA. — Famula, ancilla; *servante*; ol. *balie, baille.*

BAILETUS. — Famulus; *domestique*; ol. *baillet.* — Pro **VARLETUS**, q. *Vid.*

BAILHARGIA. — Hordei species; *bail-lart.*

BAILIA. — Auctoritas, potestas, administratio rerum et bonorum pupilli, protectio et tributum quod ratione illius protectionis exigitur, pactum, conventum, iustitia administratio, ballivi jurisdictio, districtus ejusdemque officii emolumentum; *puissance, régence, tutelle, protection, redevance payée à celui qui protège, accord, pacte, étendue de la juridiction du bailli, ressort et profits du bailli*; ol. *bailie.* (Pass.)

BAILIVIA. — *Bailioa* carrorum, servitium quod a subditis cum carris domino prestabatur; *corvée de charroi.*

BAILIVIATUS. — Baillivi districtus; *ressort, juridiction de bailli*; ol. *bailiage.*

BAILLAGIUM. — Tutela; *tutelle.* (Cons. Lemov.) — *Baillivi* districtus; *étendue de la juridiction du bailli, bailiage.* (A. 1369.)

— Datio ad census; *location d'une terre.* (Chartul. Flor.)

BAILLEIUM. — Propugnaculi species, seu locus paleis munitus et circumseptus; *baile.*

BAILLETA. — Traditio ad census, locatio; ut **BAILLAGIUM.** (A. 1420.)

BAILLIA. — Nutrix, administra bonorum pupilli; administratio rerum et bonorum pupilli; *nutrice, femme qui administre les biens d'un pupille; cette administration elle-même.* (A. 1260, 1146.)

BAILLIAGIUM. — Ut **BAILLAGIUM.**

BAILLIARGA. — Ut **BAILLIARGUS.**

BAILLIO. — Idem q. **BAILLIIVUS.**

BAILLIUM. — Tutela (A. 1374), ut **BAILIA**; baillivi officium et districtus, ut **BAILLIVIA.** (Rym.)

BAILLIIVUS. — Idem q. **BAILLIIVUS.**

BAILLIIVUS. — Idem q. **BAILLIIVUS.**

BAILLIIVUS. — Idem q. **BAILLIIVUS.**

BAILLIIVUS. — Idem q. **BAILLIIVUS.**

BAILLIIVUS. — Idem q. **BAILLIIVUS.**

BAILLIVATUS. — Idem q. **BAILLAGIUM**, baillivi officium, districtus. (A. 1459.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

BAILLIVIA. — *Baillivi* seu *bajuli* munus et jurisdictio; *charge et étendue de la juridiction du bailli*; ol. *balliage, baille.* (Pass.)

tion, direction, gouvernement. — Baillivi officium, districtus, iurisdictio, idem q. *Bailivatus*. (A. 1200.) — Gravamen; *corvée, prestation*. (A. 1105.) — Tributum, vectigal, quicquid ob merces extra regnum vel provinciam exportatas exigitur; *droit d'exportation*. (Mart.) — Tutela. Idem q. *Bailia*. (A. 1200.)

BAJULATORIUM. — Quicquid bajulandum, seu portandum proponitur; *fardeau à porter*. (A. SS.)

BAJULATUS. — Tutela. (Mur.) — Bajuli seu iudicis districtus et officium. (A. 1396.) — Locatio, conductio. (A. 1425.) *Vid. Bailia et Baillet.*

BAJULIA. — Tutela. (A. 1432.) — Bajuli officium et districtus. — Protectio. (A. 1099.) — Concessio, pactio, conventum. (A. 1070.)

BAJULINUS. — Pro curator, ut *Bajules*.

BAJULIUS. — Ead. notione.

BAJULONA. — Lectica; *litière*.

BAJULUS. — Portator, praedagogus, custos, tutor, procurator, oeconomicus, monitor, praetor, maior, gubernator, regni moderator; *porteur, précepteur, gouverneur, gardien, tuteur, protecteur, syndic, économe, surveillant, juge, maire, gouverneur, régent*; ol. *bail, bayle, baux, baillistre, baillisseur*. (Pass.) — *Bajuli conventuales*, in ordine Hospitaliarum S. Joannis Hierosol., praecipui ordinis consiliarii, id est Magnus commendatarius, Marescallus, Hospitalarius, Admiratus, Draperius, et Turcopolarius. *Bajuli capitulares*, in eodem ordine, qui capitulis adscripti sunt consilioque intersunt: hi sunt Bajuli octo linguarum Provinciae, Alverniae, Franciae, Italiae, Aragoniae, Angliae, Alemanniae et Castellae.

BAJUNOLA. — Ut *Bajulona*.

BAJUNULA. — Ead. notione

BAIUS. — Idem q. *Badius*.

BAKELLER. — Militaris ordinis tiro; idem q. *Baccalarius*.

BAL. — Apud Biterrenses, mensura vinaria; *mesure pour le vin*. (A. 1235.)

BALA. — Sagitta, fascis, sarcina in modum pilae; *balte, ballot*. (Rym.)

BALAA. — Scopae; *balai*.

BALADIUM. — Purgamenta frumenti vel horreorum quae scopis colliguntur; *balayures*. *Vid. Balagium*.

BALAFARDUS. — Ut supra *Badelare*.

BALAGARE. — Scopis mundare; *balayer, nettoyer*.

BALAGIUM. — Tributi species ex bladis. Rectius purgamenta frumenti, quae scopis colliguntur, seu frumentum quod in infima acervi parte remanet, atque a decima eximitur.

BALAGIUS. — Ut *Balasius*.

BALAGUARE. — Idem q. *Balagare*.

BALAIUM. — Idem q. *Balaa*.

BALAMITES. — Gemmarum species.

BALANCA. — Libra, bilanx; *balance*.

BALANCEA. — Ead. notione.

BALANCIA. — Ead. notione. — Imo, praestatio, ut videtur, quae pro mercibus ponderandis solvitur.

BALANCUS. — Navis India; *sorte de bâtiment léger*. (Car. de Aq.)

BALANDRANA. — Pallii species; *casaque de voyage*; ol. *balandran*.

BALANERIA. — Navis bellicae vel piraticae species, navis cursoria; *vaisseau corsaire*; ol. *balenier*.

BALANSA. — Idem q. *Balanca*.

BALANTIA. — Ead. notione.

BALANX. — Ead. notione.

BALANZETA. — Nummaria trutina; *trébuche monétaire*.

BALARDINA. — Idem q. *Balandrana*.

BALARE. — Saltare, choreas ducere; *danser*; ol. *boler*.

BALARGUS. — Idem q. *Balargia*.

BALASARDUS. — Idem q. *Badelare*.

BALASCIOLUS. — Diminut. a *Balascius*.

BALASCIUS. — Carbunculus; *balais, rubis balais*.

BALASCUS. — Ead. notione.

BALASIUS. — Ead. notione.

BALASSIUS. — Ead. notione.

BALASTARDUS. — Ut *Balasardus*.

BALASTE. — Vas ligneum, idem q. *Balasta*.

BALASTRUM. — Balneum, (Isid.)

BALATICEM. — Idem q. *Balargus*. (A. 1209.)

BALATIO. — Saltatio; *danse*.

BALATOFERUM. — Ead. notione q. *Xenopocum*. (Flod.)

BALATOLA. — Calculus; *balote*. (Rym.)

BALATOR. — Saltator; *danseur*; ol. *baladeur*.

BALATORIUM. — Molendinum, pro *Balcatatorium*. — Menianum apud Italos; *balcon*. (Mur.)

BALAUSTIEM. — Oscitatio; *action de bâiller, bâillement*. (Pet. Dam.)

BALAYA. — Carbunculus, ut *Balascius*.

BALAYRARIUS. — Scoparius; *balayeur*.

BALBACANA. — Pro *Barracana*.

BALBINUS. — Pro *Ballivus*.

BALBOTTA. — Navis species, apud Genueses.

BALBUCA. — Idem q. *Balducta*.

BALBUS. — Agger quo aliquid defenditur et manitur; *digue, terrassement*. (St. Ast.)

BALBUTIRE. — Latrare; *aboyer*. (A. SS.) — Cœnum agitare, in luto versari; *barboter*. (A. 1352.)

BALBUTARE. — Ead. notione.

BALCANIFER. — Ita dictus vexillifer, apud Templarios milites, pro *Baleakinifer*.

BALCARIUS. — Qui rei alicui colligendae praest. (Cass. Heist.)

BALCATORIUM. — Ut *Bactenderium*.

BALCHA. — Arnudo, juncus, calamus; *jonc, roseau*.

BALCHETERIUM. — Ut *Bactenderium*.

BALCHIO. — Exedra proeminens; *balcon*.

(A. SS.)

BALCHIONATUS. — *Domus balconata*, domus balconibus instructa; *maison qui a des balcons*. (A. 1356.)

BALCIUS. — Forte fenestree apertura. (A. 1398.)

BALCO. — Exedra proeminens; ut *Balchio*. — Pro *Baco*, porcus saginatus.

BALCONUM. — Menianum, ut *Balchio*.

BALCUS. — Ead. notione.

BALDACHINUS. — Pro *Baldakinus*.

BALDACIFER. — Expedite, alacriter; *promptement, rapidement*.

BALDAKINUS. — Pannus pretiosissimus in civitate Bagdad confectus; *doffe de Bagdad*; ol. *baldakin, baudequin*. (Pass.) Umbella, umbraculum, eiborium; *dais, ciboire, baldaquin*. (Pass.)

BALDANTIA. — Alacritas, festinatio; *rapidité, diligence*.

BALDEA. — Choreæ; *bals*. (Gaut.)

BALDECHINUS. — Idem q. *Baldakinus*.

BALDEKINUS. — Ead. notione.

BALDELINUS. — Ead. notione.

BALDEQUINUS. — Ead. notione.

BALDERIUS. — Idem q. *Bauderius*.

BALDIQUARIUS. — Forte acupictor; *brodeur*, a panno *baldakinus* dicto. (St. Flor.)

BALDICUM. — Videtur usurpari aut scribi pro *Bardachino*. (Ann. Colm.)

BALDINELLA. — Sindonis subtilioris species, a loco unde advchitur nomen habens. (A. SS.)

BALDOARDUS. — Idem q. *Bauderius*.

BALDOCHINUS. — Idem q. *Baldakinus*.

BALDRELLUS. — *Balthus*; *baudrier*.

BALDRESCHÆ. — Idem q. *Bretachæ*.

BALDRINGUS. — Idem q. *Baldrellus*.

BALDUCTA. — Lac pressum; *fromage*.

(Ugut.)

BALÆA. — Arcus balearis, vel balista; *fronde ou baliste*.

BALÆARE. — E baleis seu balistis, vel arcubalistis, quadrellos seu sagittas emittere; *lancer des flèches ou des pierres, les unes avec des arbalètes, les autres avec des balistes*.

BALÆARICUS. — *Balearica tormenta*, eodem sensu q. *Balæa*.

BALÆARIS. — *Balearis arcus*, seu *Funda*, balista; *baliste, machine à lancer des pierres*.

BALÆARIUS. — Idem ac *Arcubalista*.

BALÆATOR. — Funditor; *frondeur, armé d'une fronde*.

BALÆIS. — Carbunculus; *balais, rubis balais*.

BALÆIUM. — Idem q. *Balayum*.

BALÆIUS. — Idem q. *Baleis*.

BALÆNA. — Piscis species; *baleine*.

BALENATIO. — Piscatio balænarum; *pêche de la baleine*. (A. 1288.)

BALENERIA. — Navigii species, forte sic

dicta a piscatione balænarum; *navire balenier*.

BALENS. — Ovis, a *balare*, quod est ovium vox; *brebis, mouton*.

BALENTA. — Pro *Baleuca*.

BALENTIA. — Forte locus ubi scopæ crescent. (A. 1266.)

BALERIA. — Pro *Baleua*, piscis.

BALES. — Idem q. *Baleis*.

BALESIIUS. — Idem q. *Baleis*. (Rym.) — Forte pro *valesius* vel *balottus*, a Gall. *valise, ballot*, fascis, sarcina. *Vid. Valisia*. (Rym.)

BALESTARIUS. — Idem ac *Balistarius*.

BALESTRA. — Idem ac *Balista*.

BALESTRARE. — Balista aliquid emittere; *lancer quelque chose avec les balistes, faire jouer les balistes*.

BALESTRATOR. — Funditor; *soldat chargé de la manœuvre des balistes*.

BALESTRUM. — Idem q. *Balista*.

BALETUM. — Apud Pietavenses vulgo *balel*, species porticus tectæ ad mundinas aliasve res quaslibet ab aeris intemperio defendendas, officina, apotheca.

BALEUCA. — Ut *Bannum Leugæ*.

BALEXES. — *Purgationes arearum*, id est horreorum purgamenta, qualia sunt, quæ vanno excutuntur. (Conc. Hisp.)

BALEYS. — Idem q. *Balayum*.

BALFREDUS. — Idem q. *Belfredus*.

BALFRIDUS. — Ead. notione.

BALG. — Navicula, ut videtur, seu pellis. (Cons. S. Aud.)

BALGART. — Schiltero est malorum seu maleficiorum custodia, iurisdictio criminalis, a Germ. *bal*, malus, et *gard*, custodia.

BALIA. — Machinae bellicae species, eadem quæ *Balista*. (Mur.) — Officinarum in monasteriis praefectura monachis demandata. (Iun. III. PP.) — Tutela, auctoritas, tributum pro protectione a domino concessa; ut *Bailia*. (Pass.) — Magistratus novem civium apud Senenses, qui rebus bellicis praefecti sunt. (Mur.)

BALIATA. — Tutela, rerum pupilli administrationis; *tutelle, curatelle, administration des biens d'un pupille*.

BALIATICUM. — Gardia, custodia, idem q. *Balia*. (A. 1130.)

BALIATUS. — Tutela, ut *Bajulatus*.

BALIENS. — Pro *Valens*. (A. 490.)

BALIGUERIUS. — Navigii genus, idem q. *Balingaria*.

BALIMANTHIA. — Idem q. *Ballimathia*.

BALINEUM. Pro *Balneum*.

BALINGARIA. — Navis bellicae species. (Thom. Vals.)

BALINGIUM. — Pro *Balineum*.

BALINJA. — Cunabulum, fasciæ quibus involvantur infantes; *berceau, langes, maillot*; ol. *balinge*.

BALINRINIA. — Magni mali minus velum; *petite voile du grand mât*.

BALINVERNIA. — Ead. notione.

BALISAGIUM. — Praestatio seu tributum quod pro iudiciis, Gal. *balises*, quæ ad di-

rigendas naves in portubus apponi solent, exigitur; ol. *balisage*.

BALISHUS. — Moneta Tartarica.

BALISTA. — Machina jaculatoria; *baliste*. *Balista mannalis*, arcubalista; *arbalète*.

BALISTAMENTUM. — Locus balistis locandis aptus; *lieu bon pour une batterie de balistes*.

BALISTARE. — Jaculari; *faire jouer les balistes*.

BALISTARIA. — Loci balistis et tormentis locandis facta; *batterie*.

BALISTARIUS. — Arcubalistarius; *arbalétrier*. *Balistarius arcus*, arcubalista; *arbalète*.

BALISTATA. — Jactus balistæ; *portée d'arbalète*.

BALISTEUM. — Idem q. BALLIMATIUM.

BALISTRA. — Idem q. BALISTA. — Quodvis tormentum bellicum.

BALISTRARE. — Idem q. BALISTRARE.

BALISTRARIÆ. — Foramina in urbium muris per quæ balistæ ejaculabantur; *meurtrières*, *arbalétrières*.

BALISTRARIUS. — Idem q. BALISTARIUS.

BALISTUS. — Pro BALISTA.

BALISTRICA. — Castellum ligneum ad defensionem vel oppugnationem castri seu oppidi; *bretèche*.

BALITOR. — Pro VALITOR.

BALIUM. — Administratio rerum et bonorum pupilli; quævis rerum administratio; ut *Balia* et *Bailivia*.

BALIUS. — Gubernator; *gouverneur*, *commandant*.

BALIVIA. — Idem q. BAILLIVIA.

BALIVUS. — Pædagogus, ut *Bajulus*.

BALLA. — Lorica seu repagulum; *gardecou*. (A. SS.) — Sarcinarum fascis; *ballot*. (A. 1189.) Grandinis globulus; *grêlon*. (A. 1293.) — Pila lusoria; *balle à jouer*. (St. Saon.)

BALLANDUM. — In bulla Gregorii IX P. P. a. 1230, obligatio eundi in exercitum, atque adeo legendum *ballandum*; aut jus exigendi excubias, et tunc legendum *ballandum*.

BALLARDUM. — Idem q. BAILHARGIA.

BALLARE. — (Subst.) Idem q. BALLEIUM aut BALLANDUM. — (Verb.) Scopis expurgare; *balayer*. — Dare; *donner*, *bailler*. — Saltare; *danser*; ol. *baller*.

BALLASTRUM. — Balineum. (Isid.)

BALLATORIUM. — Mœnium; *ballcon*.

BALLECTUS. — Pro VALLECTUS.

BALLEIUM. — Purgamenta frumenti et horreorum quæ scopis colliguntur; *balayures*.

BALLEMATHIA. — Idem q. BALLIMATHIA.

BALLERIUS. — Minister, famulus, vel potius *Bailivus*. (A. 1212.)

BALLESTRA. — Ut BALISTA.

BALLEUCA. — Pro BANLEUCA.

BALLIA. — Auctoritas, jurisdictio; *pouvoir*, *ressort*, *jurisdiction*. (St. Mass.) — Officium vel dignitas *baillivi*; *office* ou *dignité*

de bailli. (A. 1349.) — Prædium rusticum; *métairie*, *ferme*. (A. 1218.)

BALLIAGIA. — *Baillivi* jurisdictio; *bailliege*.

BALLIAGIUM. — *Baillivi* seu *judicis* districtus; *bailliege*.

BALLIARE. — A Gallico *bailler* est attribuere, tradere. (Corvel.) — *Baillivi* officio fungi, jurisdictionem exercere; *remplir les fonctions de bailli*. (A. 1301.)

BALLIATA. — Tributi genus, forte illud quod ratione protectionis seu tutelæ exigitur. *Vid. Balia*.

BALLIMATHIA. — Cymbalia; *cymbale*. (Ugnt.) — Inhonestæ saltationes; *danses immorales*.

BALLINUS. — Ludix, stragulum; *couverture*.

BALLIRE. — Prædium rusticum tenere, colere; *posséder*, *faire valoir une terre*. (A. 1218.)

BALLISCERE. — Tutoris nomine res pupilli administrare; *administrer en qualité de tuteur les biens d'un pupille*. (A. 1154.)

BALLISTARIUS. — Nobilis inferioris ordinis, qui in bellis militum arma seu balistas gerbat; ut *Armiger*; *Inst. Arag.*

BALLISTRARIUS. — Ut BALISTRARIUS.

BALLISTUM. — Idem q. BAILUM, BALIUM et BALLUM; administratio scilicet rerum et bonorum pupilli. (A. 1231.)

BALLIUM. — Propugnaculi species, seu locus palis armatus et circumseptus, impluvium muris cinctum. *Vid. Balleum*. (A. 1102.) — Custodia, carcer, quia locus munitus. (A. 1513.) — Charta locationis terræ, vel ædificii; *kail*. (A. 1422.)

BALLIVA. — Idem q. Balia et BAILLIVIA.

BALLIVIA. — Idem q. BAILLIVIA. — Præfectura a monasterio pendens, idem q. Obedientia seu Prioratus, q. *Vid.* — *Bailliva feudata*, juris dicendi potestas, vel potius prædii alicujus cura in feudum data. (Tab. Lud. Andeg. Sic. reg.)

BALLIVUS. — Judex; *bailli*.

BALLO. — Follis; *ballon*. — Bestia marina; ead. forte quæ *Baleena*.

BALLOMER. — Malus dominus, malus princeps, veteribus Francis.

BALLONUS. — Fascis; *ballot*.

BALLOTA. — Pilula, seu glans ferrea vel plumbea; *boule de plomb* ou *de fer*.

BALLOTARE. — *Ballotis* seu calculis ferre suffragium; *voter*.

BALLOTATIO. — Ipsa *ballotandi* actio, electio quæ fit calculis; *election*.

BALLOTTA. — Calculus ad ferendum suffragium; *bulletin de vote* et tout ce qui peut en tenir lieu.

BALLUCA. — Arena aurea seu ramenta minutiora auri, necdum exacta; *sable aurifère* ou *paillottes d'or*, non encore dégagées des matières étrangères.

BALLUM. — Tutela (a. 1231); protectio; (a. 1372); traditio ad firmam, locatio, propugnaculum; idem q. BALLIUM; *tutelle*, *protection*, *bail*, *ouvrage de défense*, *palissade*.

— *Ballum* Britanni appellabant cum mortuo vassallo ac *ballii* lege feudum tenente, relicto hærede ætate minori, dominus superioris feudi, aperto serviente feudo fruebatur, donec hæres juxta xx annorum ætatem implevisset.

BALLUS. — Tutor, rerum pupilli administrator; *tuteur*. — Saltatio; *bal*.

BALLUTICIACUM. — Velitatio, procursatio; *escarmouche*.

BALMA. — Lapis sepulchralis, tumba, seu caverna in rupe excisa, excavata; *pierra tombale*, *tombeau* ou *grotte*. — Quibusdam in Gallie regionibus, *balme*, collis est a valle in vallem protensa in locis montuosis. (A. 1037.)

BALMUD. — Malus tutor, qui prævaricationem in administratione tutelæ commisit; *mauvais tuteur*, *tuteur infidèle*. (Ch. C. M.)

BALNEAMEN. — Balneum; *bain*, *salle de bain*.

BALNEARE. — (Verb.) Lavare; *baigner*. (A. SS.) — Madefacere; *mouiller*. (A. SS.)

— (Subs.) Pretium pro balneo pensum; *prix du bain*. (Isid.)

BALNEARIUM. — Balneum, balnea; *baignoire*.

BALNEATICUM. — Pretium pro balneo; *prix du bain*. — Vectigal impositum propter aquam quæ ex aqueductibus et castellis publicis in balnea derivatur; *droit de prise d'eau payé par les établissements de bains alimentés par les aqueducs publics*.

BALNEATOR. — Qui balnea preparat; *celui qui prépare le bain*, *baigneur*. Ita etiam dicti in monasteriis, qui monachorum balneationes curant.

BALNEATORIUM. — Ut BALNEAMEN.

BALNECIA. — Lotio, balneum; *action de se laver*, *bain*.

BALNERIA. — Præstatio forte seu vectigal propter aquam quæ in prata derivatur; *droit seigneurial payé pour obtenir la permission d'établir un canal de dérivation pour l'arrosage des prés*.

BALNERIUS. — Custos balnei; *baigneur*, *celui qui garde le bain*.

BALNEUM. — Genus potus minime delicii. (Luip.) *Balneum-marie*; *bain marie*.

BALNEUS. — Pro BALNEUM.

BALOSIUS. — Panni species: « Vestem *balosii* nati. » (A. 1472.)

BALOTTA. — Pilula; *boule*, *balle*.

BALODUM. — Idem q. BALEUM.

BALSA. — Ratis; *embarcation*, *navire*.

BALSAMARE. — Condire aromatibus, *aromatiser*. (A. SS.)

BALSAMATICUS. — Bonis odoribus refertus; *aromatisé*.

BALSAMATIO. — Condiendi aromatibus actio; *aromatisation*.

BALSAMIZARE. — Bonis odoribus suffire; *embaumer*, *fleurir bon*.

BALSAMUM. — Sacrum chrisma seu oleum sacrum; *soint chrême* ou *saintes huiles*.

BALSAMUS. — Pro BALSAMUM.

BALSANUE. — Idem q. BALDANUM.

BALTERIRE. — Cingere; *ceindre*.

BALTEUS. — Idem q. BALTUEUS.

BALTHEARE. — Cingere; ut *BALTERIRE*.

BALTUEUS. — Zona qua episcoporum, sacerdotum, ministrorum etiam inferioris gradus ecclesiastici vestes constringuntur; *ceinture*. *Baltueus mundalis*, id est sæcularis. *Baltueum auferre*; *dégradare*; *enlever la ceinture*, *le baudrier*, *dégrader*. (Aimoin.)

BALTHUTA. — Lac pressum; *fromage*.

BALTILDUM. — Tunicula, clava campanaria; *battant de cloche*.

BALTRESCA. — Ut *BRETACHIA*.

BALTRICA. — Ut *BALTRISCA*.

BALTRISCA. — Ead. notione.

BALVA. — Pro VALVA.

BALZA. — Bipes; *rocher*. (A. SS.)

BAMBACARIUS. — Qui *BAMBACEM* vendit; *marchand de coton*. (A. 1208.)

BAMBACINUM. — Tela gossypina, facta ex bambace; *tissu de coton*.

BAMBALO. — Balbus; *bègue*.

BAMBASIUM. — Idem q. BAMBACINUM.

BAMBAX. — Idem q. BOMBAX.

BAMBAXIUM. — Idem q. BAMBACINUM.

BAMBINUS. — Ab Ital. *bambino*, infans, puerulus.

BAMBUCINUM. — Idem q. BAMBACINUM.

BAMNIRE. — Pro BANNIRE.

BAMNUM. — Pro BANNUM.

BAMPNIRE. — Pro BANNIRE.

BAMPNUM. — Pro BANNUM.

BANADUIA. — Pro BAJULONA.

BANAGIUM. — Jus cogendi tenentes suos ad molendum suum deferre sua frumenta molenda; vel præstatio quæ ea ratione ab iis exigitur, aut districtus intra quem ejusmodi jurisdictio exerceri potest; *droit seigneurial en vertu duquel les vassaux étaient tenus de mouler leurs grains au moulin du seigneur; redevance à payer pour cette mouture; ressort dans les limites duquel ce droit peut s'exercer*; ol. *banage*, *bannage*.

BANASOR. — Idem q. Maron, præpositus, sic dictus quod *banna* indicere, vel intra bannum seu certum districtum jus dicere possit. (A. 1223.)

BANASTA. — Cista rotunda et oblonga, ad modum sportæ dossuaria efficta, quæ ex palea contorta atque in orbem ducta rudicinis dedolatis consuitur. Hac uti solent rustici ad pisa, fabas, frumenta aliaque id genus portanda vel reservanda. Quandoque hæc hujusmodi cistæ ad utrumque laus equi elitellarii apponuntur; *banne*, *panier* ou *hotte qu'on met sur le dos d'un âne* ou *d'un mulet*; ol. *banaste*, *benne*.

BANASTONUS. — Ead. notione.

BANASTUM. — Ead. notione.

BANALSUS. — Mechanicus, iliberalis.

BANCA. — Pro BACCA, et BANCUS.

BANCAGIUM. — Præstatio pro *bancis*, seu stallis ubi mercatores merces suas exponunt; *droit que payent les marchands aux foires et marchés pour le banc sur lequel ils étaient leurs marchandises*; ol. *banchage*.

BANCAL. — Tapes quod *bancus* seu scamnum sternitur; *tapis dont on couvre les bancs et les sièges*.

BANCALE. — Ead. notione.

BANCALIS. — Ead. notione.
 BANCARIUS. — Thesaurarius, quæstor, a banca vel bancus mensa nummaria; *trésorier, payeur, caissier*.
 BANCATUS. — Dicitur de salo in crassiera frusta coacto. (A. 1451.)
 BANCH. — Scamnum, sedile; *banc, siège*. — Stallum mercatorum; *banc de marchand, étal*. — Tribunal iudicium. — Pluteus. — Mensa nummaria; *comptoir*. — Officina, apotheca; *boutique*. (Mur.)
 BANCHAGIUM. — Idem q. BANCAGIUM.
 BANCHALA. — Idem q. BANCALIS.
 BANCHALIS. — Idem q. BANCALIS.
 BANCHARIUS. — Idem q. BANCARIUS.
 BANCHART. — Pars planstri vel carri, forte tema; *brancard*. (A. 1239.)
 BANCHATICUM. — Idem q. BANCAGIUM.
 BANCHEA. — Officina, apotheca; *boutique*.
 BANCHETTUS. — « Cellerarii monasteriorum elegantur in *banchetto* per vota secreta. » (Martén., *Regul. S. Ben.*) Hic *banchettus* est vel capitulum aut cella communis, quo monachi conveniunt ad tractanda negotia, quod in eo sint *banci* plerique ad sedendum.
 BANCHIA. — Stallum mercatorum; *étal*. — Repagulum, quod ex longis et arcis lignis fit; *barrière*. (A. 1226.)
 BANCHIUS. — Sedile, ut Bancus.
 BANCHUM. — Ead. notione.
 BANCHUS. Ead. notione.
 BANCIO FRUMENTARIA. — Forte *barcio*, navis annonaria. (*Alb. Muss.*)
 BANCUS. — Sedile, ut Bancus.
 BANCOCANCUS. — Districtus, jurisdictio iudicis; *ressort, étendue de la juridiction d'un juge*. (A. 1355.)
 BANCUS. — Subsellium, sedile ligneum longius; *banc*. (Pass.) — Mensa mercatorum in qua merces suas emporibus exponunt; *comptoir de marchand, banc*. (Pass.) Officina ejusvis operarii, musæum notarii; *boutique, étude de notaire*. (A. SS.) — Sequester, depositarius, ut BANCARIUS. (A. 1349.) — Tribunal; *tribunal, lieu où se rend la justice*. (Pass.) — *Bancus salis*, crassum frustum salis; *bloc de sel*. (A. SS.)
 BANDA. — Costa navis; *flanc de navire*; ol. *bande*. — Ferrea lamina; *bande de fer*. (A. 1282.)
 BANDAIRAGIUM. — Jus agrum vel pascua sub banno tenendi, ita ut iis frui aliis non liceat, eorumque custodiam *banderis* committendi facultas. (A. 1352.) — Jus infligendi multas pecuniarias, quas *banda* seu *banna* vocabant; vel *banna* edicendi et statuendi. (A. 1345.)
 BANDARENSIS. — Vexillifer, *porte-bannièr*.
 BANDASIA. — Idem videtur q. BANDUM, seu ius *bandi* vel *banni*. (A. 1207.)
 BANDAYRAGIUM. — Ut BANDAIRAGIUM.
 BANDEGARE. — Bannum seu *bandum* proclamare, statuere. (A. 1327.)
 BANDEGRUINA. — Pallii genus; *espèce de manteau*. (A. 1251.)
 BANDEIARE. — Ut BANDEGARE. (A. 1320.)

— Agrum vel pascua sub banno tenere, ita ut iis uti nulli liceat, ob idque *banderis* seu custodes ponere, et multas ex infracto banno exigere. (A. 1370.)
 BANDELLUS. — Fascia ex Gallico *bandeau* sic appellata quod *bandi* seu vexilli speciem referat. (A. 1280.)
 BANDELLUM. — Ead. notione.
 BANDEQUINUS. — Idem q. BANDAQUINUS.
 BANDERAGIUM. — Idem ac BANDAIRAGIUM. (A. 1350.) — Jus infligendi multas pecuniarias, vel *banna* proclamandi et statuendi. (A. 1389.) — Præconis, qui et *banderius* dicebatur, officium. (A. 1346.)
 BANDERARE. — Bannum seu *bandum* proclamare, edicere. (A. 1290.)
 BANDERARIUS. — Vexillifer; *porte-bannièr*. — Miles qui alias *BANNERETUS*, *banneret*.
 BANDERESIUS. — Idem q. BANDARENSIS.
 BANDERIA. — Vexillum; *bannièr*. (Mur.) — Viri qui sub *banderia* seu vexillo militant. (Mur.) — *Bandarii* officium, vid. BANDERIUS. (A. 1319.)
 BANDERIATUS. — Ead. significatione. (A. 1405.)
 BANDERICA. — Aragonensibus proclamatio, clamor quo quis alterius auxilium invocet. (A. 1163.)
 BANDERIUM. — Vexillum, idem q. BANDUM. — Cohors militaris.
 BANDERIUS. — Qui alibi *messarius*, agrorum custos; *sergent forestier*; ol. *bandier*. — *Furnus banderius*, furnus in quo subditi panem solum coquere tenentur; *four banal*; ol. *four banier*.
 BANDEZATUS. — Idem q. BANDARENSIS.
 BANDIA. — Pro BANNUM, districtus, jurisdictio. (Bél. H. Arr.)
 BANDIERIFERI. — Romæ appellati legionum capitanei.
 BANDINELLA. — Apud Italos linteum abstergendis manibus; *essuie-mains*.
 BANDINUM. — Ut BANNUM, multa pecuniaria. (A. 1475.)
 BANDIRE. — Edicere, *ordonner*. (A. 924.) — Sub bannum ponere; *mettre au ban*. (A. 981.)
 BANDITUS. — Pro BANNITUS, proscriptus. (A. 981.)
 BANDIUM. — Idem q. BANNUM. *Bandium* vinearum; edictum quo interdicitur vindemias peragere ante statutum a domino loci tempus; *ban des vendanges*.
 BANDIUS. — Ut BANDITOS. (A. 1419.)
 BANDONARIUS. — Ut BANDERARIUS.
 BANDORA. — Sodalitium, cohors militaris, idem q. BANDERIA.
 BANDOSITAS. — Inimicitia, bellum privatum; *inimitté, guerre privée*. (A. 1359.)
 BANDULA. Ead. notione. (A. 1584.)
 BANDUM. — Vexillum, signum militare; *bannièr*. — Caterva, manus, societas; *bande*. — Pro BANNUM.
 BANDUS. — Fascia; *bandeau*. — Hominum turba sob certo duce vel vexillo collecta; *bande*.
 BANEARIUS. — Qui banno domini subditus est. Ut BANNARIUS. (A. 1232.)
 BANERA. — Ut BANERIA.

BANERIA. — Vexillum, signum militare; *bannièr*. — Signum quod artifices suspendunt ante officinas suas; *enseigne de marchand*. — Districtus, *district, territoire*; ol. *banerie*.
 BANERICUS. — Ut BANNERETUS.
 BANERIUS. — (Adj.) Spectans bannum, quo subditus tenetur iolvere ad molendinum domini sui; *banal, banier*. — (Subst.) Idem q. BANNERETUS. (A. 1425.) — Agrorum et fructuum custos, ut BANDERIUS. (A. 1319.) — Apparitor, submonitor; *sergent de justice, huissier*; ol. *banier*. (A. 1307.)
 BANESTERIA. — *Femina banesteria*, quæ cistam vulgo *banastum* dictam portat.
 BANGAGIUM. — Tributum ex *banchis* seu stallis super quæ merces in foro exponuntur; *droit de place aux marchés*.
 BANILIUS. — Idem ut videtur ac BANNALIS.
 BANILUS. — Officialis minor ballivo, quasi *viceballivus*.
 BANIOLA. Idem q. BAJULONA.
 BANITOR. — Pro BANNITOR. *Banitores* molendinorum, tenentes qui debent uti molendino domini sui; *vassaux astreints à porter leurs grains au moulin seigneurial*.
 BANIUM. — Pro BANNOM, districtus, jurisdictio.
 BANIAUCA. — Pro BANLEUCA.
 BANLEVA. Ead. notione.
 BANLEUCA. — Tractus, ut plurimum unius *leuca* seu miliaris intra quem civitas seu monasterium potest bannum exercere; *banlieue, espace des terres qui sont sous une certaine juridiction ou d'une ville, ou d'un monastère*. — Multa quæ imponi solet iis qui intra *banleucam* delictum aliquod perpetravit; *peine imposée à ceux qui commettaient un délit ou un crime dans l'enceinte de la banlieue*.
 BANLEUGA. — Ead. notione.
 BANLEUGIUM. — Tractus intra quem civitas seu monasterium bannum exercere potest, ut BANLEUCA. (A. 1265.)
 BANLEVIA. — Ead. notione.
 BANLEYA. — Ead. notione.
 BANLIA. — Ead. notione.
 BANLIEVA. — Ead. notione.
 BANLIVA. — Ead. notione.
 BANNA. — Cistæ species; *banne*. — Tela quinque sexve ulnarum quæ Gall. etiam *banne* dicebatur. (A. 1340.)
 BANNAGIUM. — Jus bannum promulgandi, ipsa promulgatio, tempus quo vium per bannum venditur, Alia notione Vid. in BANAGIUM.
 BANNALIS. — Qui intra bannum seu districtum alicujus jurisditionis, justitiæ, vel domini manet; *celui qui demeure dans le ressort d'une juridiction*. *Bannalem* facere, forte rem alicujus banno subijcere. *Cruces bannales*, Vid. *Crox*. *Bannale* dominium, *Bannalis leuca*, idem q. BANLEUCA. — Banno seu edicto mandatus, ad quid coactus. *Furnus bannalis*; *four banal*. — Banno interdictus, prohibitus; *défendu, prohibé*; « *Nemus bannale*; » *forêt en défens*.
 BANNALITER. — Jure *banni*; ol. *ban-nalment*. (A. 1240.)

BANNARETUS. — Idem q. BANNERETUS.
 BANNARIA. — Districtus, jurisdictio (a. 1133); officium *bannerii* (a. 1361); jus cogendi tenentes suos ad molendinum suum deferre sua frumenta molenda, vel præstatio quæ ea ratione ab iis exigitur (a. 1265); *ressort et juridiction; office de bannier ou garde des récoltes; droit de forcer les vassaux à porter leurs grains au moulin seigneurial; ou redevance tenant lieu de cette obligation*.
 BANNARIUS. — Banno alicujus subditus, præsertim banno molendini seu furni subditus, qui forno vel molendino *bannali* uti coactus est; *vassal astreint à certaines prestations envers son seigneur, particulièrement à faire moudre son blé au moulin banal*. — *Bannarius miles*, ut BANNERETUS.
 BANNATIUM. — Idem q. BANNARIA, jus cogendi, etc.
 BANNEARE. — Officium *bannerii* exercere. (*Hist. Dalph.*)
 BANNEARIUM. — Idem q. BANERIA, vexillum.
 BANNEIARE. — In bannum mittere; *mettre au ban, proscrire*. — Agrum vel pascua sub banno tenere, ita ut iis uti nulli liceat ubi idque *bannerios* seu custodes institueret; simul et *bannerii* officio fungi; *mettre des terres en défense, instituer des gardes pour les garder, remplir les fonctions de ces gardes*. (A. 1296, 1234.)
 BANNENSIS. — *Bannense jus*, jus quo quis bannum promulgare potest; *droit de ban*.
 BANNERARIUS. — Miles Gal. *banneret* appellatus.
 BANNERATUS. — Proscriptus, banditus; *mis au ban, proscrit*. (Matth. Par.)
 BANNERETUS. — Vir inter nobiles primarius, qui cum plura ac majora prædia possideret, vassallos suos in prælium sub *bannaria* sua seu vexillo suo conducebat; *chevalier banneret*.
 BANNERIA. — Vexillum; *bannièr*. — Officium *bannerii*. — Ut BANNARIA, districtus. — *Bannario*, jus alios cogendi, etc. Vid. BANNERIUS, BANNARIA, etc.
 BANNERIALIS. — Pertinens ad milites *banneretos*; *de banneret*; « *Bannerialis* dignitas. » (A. 1435.)
 BANNERIUM. — Vexillum. Idem q. BANERIA. (A. 1349.)
 BANNERIUS. — Ut BANNARIUS, banno subditus, custos agrorum, vinearum et fructuum, alias *messarius*, qui nimirum invigilat ut *banna* de non violandis bladis, vineis aut fructibus servantur, seu custos agrorum intra bannum sitorum (a. 1300); apparitor, submonitor. (A. 1279.) Vid. BANNARIUS, BANDERIUS, BANERIUS.
 BANNESE. — Banno prohibitus; *interdit, prohibé*. (A. 1196.)
 BANNEURA. — Jus coactionis seu *banni*; *droit de ban*.
 BANNEYELIUS. — Vexillifer; *porte-bannièr*.

BANNIA. — Districtus, jurisdictio (a. 1210); servitus qua subditi molendinum et coquere ad furnum domini tenentur. (A. 1258.) *Vid.* **BANNARIA.**

BANNIABE. — Ut **BANNIARE.**

BANNIATIO. — Proscriptio; *action de mettre au ban, proscription.*

BANNIATOR. — Custos agrorum, apparitor, idem q. **BANNERIUS.**

BANNIGARE. — *Bannarii officio fungi; exercer les fonctions de messier.*

BANNILEUGA. — Ut **BANLEUCA.**

BANNILEUGA. — Ead. notione.

BANNILIA. — Vel prædium *banilii*, vel forte pro *ballivia*, districtus *baillivi*. (A. 1368.)

BANNILOCUS. — Idem. q. **BANLEUCA.**

BANNIMENTUM. — Proscriptio; *bannissement*. (Rym.) — Submonitio, requisitio iudica. (A. 1266.) — Pœna et multa pecuniaria, qua *banni* seu legis infractor punitur. (Hist. Dalph.) — *Banni* promulgatio, proclamatio; *proclamation, publication*; ol. *bandiement*.

BANNIOLA. — Lectica; *litière*.

BANNIRE. — Publico *banno* edicere, jubere, statuere; *enjoindre, prescrire, arrêter par une proclamation à son de trompe*. — Citare, submonere, *banno* seu edicto publico evocare; *assigner, citer à comparaitre, sommer*. « In exercitum vel hostem *bannire*; » *convoquer pour se rendre à l'armée*. — Edicto seu *banno* cogere. *Bannire ad molendinum* dicuntur domini, cum cogunt tenentes suos ad molendinum suum deferre sua frumenta molenda. — In *bannum mittere*, edicto publico proseribere, relegare, etiam excommunicare; *bannir, proscrire, excommunier*. — Multam imponere; *frapper d'une amende*. *Bannitus de 60 libris*, cui *bannum* seu multa 60 librarum imposita est. — Congregare. *Bannire iudicium* dicitur cum illud peragitur. Hinc *bannitum iudicium*, iudicium congregatum. (Lud.) — Usus alicujus rei prohibere; *interdire l'usage d'une chose*. *Bannire sylvam* dicitur, qui ejus ingressum prohibet. — Certis finibus circumscribere: inde *militare bannitum*, pro **BANLEUCA**.

BANNISARE. — Proscribere, ut **BANNIRE**. (A. 1106.) — Jurisdictionem exercere, pignora auferre, obsequiare, ut **JUSTITIARE**. (A. 1268.)

BANNISATIO. — Proscriptio, ut **BANNIMENTUM**.

BANNISATOR. — Apparitor, idem. q. **BANNERIUS**.

BANNITIO. — Citatio, proscriptio.

BANNITOR. — Præco publicus qui *banna* proclamat; *crieur public*; ol. *bannier*.

BANNITUS. — Proscriptus, etc. *Vid.* **BANNIRE**. — (Subst.) Ipsa proclamatio seu *banni* publicatio. (A. 1223.)

BANNIUM. — Idem q. **BANNUM** et **BENNIUM**.

BANNIZARE. — Proscribere, idem q. **BANNISARE**. — Multa pecuniaria punire. (St. Verc.)

BANNOVIUM. — Tempus quo licet pecora pasci per agros communes. (Lud.)

BANNUM. — Multiplex apud scriptores hujus vocabuli est notio; sed potissimum quintuplici significatu accipitur, ac primo quidem pro edicto publico, deinde pro *rejussa*, tertio pro auctoritate seu *jure cogendi et jubendi*, quarto pro multa *judiciaria*, quinto denique pro *districtu ac jurisdictione*; quos significatus singillatim expendemus. 1° *Edictum publicum*. Edictum, mandatum quodcunque, lex quæcunque; *ordre, arrêté, règlement, loi*, etc., tout acte de l'autorité. *Bannum adimplere*, mandatum regium exsequi. (Lex Rip.) *Bannum pacis*, quo pax indicta est edicto publico. (Eck.) *Bannum frangere*, *bannum domini non exsequi*. (A. 1337.) — Citatio, evocatio, convocatio; *citation, convocation, surtout appel aux armes*. *Bannum ponere*, edictum publicum facere; *proclamer et rendre publique une ordonnance*. Præcipue evocatio subditorum in hostem; *ban*. Per *bannum ad placitum venire*, id est per submonitionem regiam. (A. 833.) — Interdictum, prohibitio rei ejusdem aut ejus usus; *défense, mise en interdit d'une chose*. In specie (a), interdictum lationis seu offensionis. *Bannum mittere* super rem aut personam aliquam, eam publicato *banno* seu interdicto, in suam protectionem suscipere; *mettre quel'un ou quelque chose sous sa protection*. (A. 1047.) *Bannum ponere super caput alicujus*; ead. notione. (A. 1208.) *Bannum Augusti*, quo messibus cavetur. (Parad.) (b) Interdictum usus alienius rei. *Bannum nemoris*, quo silvæ usus prohibetur. (A. 1343.) *Bannum hortorum*, simili sensu. (St. Arcl.) (c) *Bannum vindemiarum*, edictum quo interdicuntur vindemias peragere ante statutum a loci domino tempus. (A. 1322.) Proclamatio; in specie proclamatio et suggestio, publicatio matrimonii; *publication, surtout du hual d'un lieu élevé, ban de mariage*. 2° *Res jussa*, ad quam quis cogitur, res edicto concessa, operarum præbitio, vectigal, tributum; *tout ce à quoi on est tenu d'obtempérer; prestations, corvées, impôts, redevances*, etc.; 3° Auctoritas seu *jus cogendi et jubendi; droit d'ordonner et de faire exécuter; puissance*. *Bannum vini* (a. 1183), seu *Bannum vendagii vini* (a. 1348), privilegium seu jus quod domino feudi competit, cui licet vinum suum particulatim vendere certo diurni spatii, tenentibus seu hominibus suis a vini proprii venditione cessantibus; *banvin*. — Jurisdictio quæcunque. *Bannum via regia*, jurisdictio quæ in viis regis seu majoribus ad dominum superiorem spectat. *Bannum synodale*, Cangius est jurisdictio temporalis per synodos exercenda, Carpentario vero promulgatio statutorum synodaliū, vel synodi convocatio. — Jurisdictio municipalis. *Vid.* **BANXUS**, **URBALIS**. — Imperium merum, jurisdictio superior et criminalis. *Bannus regis* ponitur pro causæ cognitione extraordinaria quæ ab ipso principe vel magistratu fiebat. (A. 803.) 4° *Punitio*, pœnæ irrogatio, sensu latissimo, qui omnes pœnarum species ambitu suo complectitur, dicitur autem de multa, seu pœna pecuniaria qua quis *banni* seu legis infractor punitur. *Bannum com-*

ponere, multam exolvere; *payer l'amende*. (Cap. C. C.) *Bannum mittere*, multam imponere; *condamner à l'amende*. (Cap. C. M.) *Bannum levare*, multam exigere; *faire payer l'amende*. (A. 1376.) *Bannum de animalibus*; multa quæ pro animalium damno imponitur; *amende prononcée pour tort fait à quelqu'un dans ses troupeaux*. (A. 1228.) *Bannum dominicum*; multa quæ domino seu principi solvebatur pro infracto *banno* dominico; *amende pour infraction aux ordres de l'autorité*. (Cap. C. M.) *Bannum regis imponere*, *banno* regis seu multa, ob infractum *bannum* regis debita obnoxium declarare; *condamner à payer l'amende royale, pour l'infraction précédente*. (A. 1068.) *Bannum* (dominicum) dupliciter vel tripliciter componere; duplici vel triplici multa dampari. *Bannum assuetum vel consuetum*, multa pecuniaria 60 solidorum, quæ præter *bannum* dominicum pro infracto *banno*, in quibusdam saltem casibus, a dominis exigebatur. *Bannum de nocte*, multa ob violationem *banni*, puta *ignitelligi* alteriusve consuetudinis per noctem observandæ, imposita. *Banna grossa et minuta*, majores et minores multæ, quæ præter *bannum* dominicum, domino solvebantur, in quo cum *banno* assuetum conveniunt; in hoc vero ab eo differre videntur, quod ad notum domini poterant minui vel augeri. (A. 1360.) *Banna majora, minuta*, seu *medicoria*; ead. notione. (A. 1390.) *Bannum plenum*, *bannum* dominicum, quod 60 solidorum erat in Capit. Caroli Calvi. *Bannum vadere, revadere*; pro multa a iudicibus indicta vadium dare; *donner des gages pour l'amende* (Lex Long.) *Bannus episcopalis*, multa quæ episcopo solvitur; *amende due à l'évêque*. *Bannus francilis*, franci seu liberi hominis multa; quæ francorum compositio et *bannus* francorum alias dicitur. (Cap. C. C.) *Bannum capitis*, multa quæ in pecoribus exsolvitur. (A. 983.) — Detentio bonorum. *Bannum ponere*, bona detinere. (A. 1173.) — Confiscatio bonorum. In *bannum mittere*, confiscare, in fisci potestatem edicto publico redigere. (Lex Sal.) Tollere vel trahere de *banno*, rem confiscatam reddere primario possessori. (Mur.) — Proscriptio iudicis sæcularis. *Bannum imperiale*, proscriptio sancta imperatoris auctoritate et edicto. (Mart.) *Bannum alicui judicare*, proseribere. (A. 813.) — Excommunicatio seu proscriptio sacra. *Bannus episcopus, episcopalis*. *Banno constrietus*, excommunicatus. — Pœna corporalis et capitalis. 5° *Districtus*, limes jurisdictionis, territorium; *ressort de juridiction, territoire dépendant d'une ville, d'une église*, etc. *Bannus sacer*, limites intra quos ecclesiæ immunitas definitur. (Bullar. Cluniac.) *Bannum exemptionis*, eod. sensu, præsertim ambitus intra quem jus porrigitur multam et proscriptionem bonorum indicendi, vel *bannum* promulgandi. (A. 1083.) *Bannum leuga*, idem q. **BANLEUCA**. *Bannus urbanus*, territorium civitatis, et jurisdictio ipsa. (A. 980.) *Bannus molæ*, ambitus intra quem habitantes tenentur molere frumenta sua ad molendinum domini. (A. 1216.) *Bannum scabinatus*, locus ubi homo

liber natus est apud Saxonie. script. — *Bannum* interdum pro **BANDUM**, vexillum, suvitur.

BANNUS. — Idem ac **BANNUM**. — *Vid.* alia notione GAIFERIUS.

BANO. — Agri libertas, sive communis agri depascendi liber usus, relictus **BANO**NIUM; ol. « *Banon*, la pâture commune; « *temps banon*, » temps auquel les pâtures sont communes et abandonnées aux troupeaux du public. »

BANOIA. — Vestis species. (A. 1367.)

BANQUAGIUM. — Idem q. **BANGAGIUM**.

BANQUARIUS. — Idem q. **BANCHARIUS**.

BANQUA-RUPTA. — Ab Ital. *banco rotto*; argentaria dissolutio; *banqueroute*.

BANQUERIUM. — Idem q. **BANCALE**.

BANQUERIUS. — Argentarius, mercatarius; *banquier*. — *Bedellus*. — Idem q. **BANNALIS**.

BANQUETUS. — Convivium; *banquet*.

BANQUUS. — Scannum, pro **BANCOS**.

BANSATRICES. — Forte pro **BALATRICES** seu *dansatrices*; *danseuses*.

BANSELLA. — Cista, corbis; *panier, corbeille*.

BANSELLARIUS. — *Bansellarum* opifex; ol. *bencelier*.

BANSTA. — Idem q. **BANASTA**.

BANTHALE. — Forte pro **BANCALE**. (Rym.) **BANUS.** — Dignitas notissima apud Dalmatas et Hungaros, pones quos ita dictus provincie gubernator.

BANVILLE. — Idem q. **BANLEUCA**.

BANVINUM. — Jus quod dominus certis locis temporibusque vinum vendit exclusis aliis omnibus; *monopole que le seigneur s'attribue pour être seul à vendre son vin pendant un certain temps*; ol. *banvin*. (Pass.) — Vinum quod exigitur ab iis qui vendunt vinum; *droit en nature que le seigneur fait payer à ceux qui vendent du vin*; ol. *banvin*.

BANWARDIA. — Idem videtur quod **BANNUM** **LECCÆ**.

BANWARDUM. — Ead. notione.

BANWARDUS. — Custos *Banwardiæ*, qui alias messarius; *garde des récoltes, messier*.

BANWERC. — Operæ *bannales* ad quas omnes subditi territorii alienius seu *banni* convocantur; *corvées, prestations que doivent tous les habitants d'un lieu*.

BAOGANDÆ. — Pro **BAGAUDÆ**.

BAOGAUDÆ. — Ead. notione.

BAPHOMET. — Pro **MUHAMET**.

BAPTALERIUM. — Molendinum ubi tunduntur *panni*. (A. 1448.)

BAPTENTORIUM. — Ead. notione.

BAPTIDERE. — *Batuere, verberare; battre*.

BAPTILLUS. — Tudicula, clava campanæ; *battant de cloche*.

BAPTIRE. — Ut **BAPTIDERE**. — *Baptire monetam*, nummos cudere; *battre monnaie*.

BAPTISAGIUM. — Præstatio quæ ex ba-

plismo seu benedictione navium provenit. (A. 1483.)

BAPTISAMENTUM. — Baptismi apparatus, cœremonia; *cérémonie du baptême*. (Bul. Inn. VIII.)

BAPTISARE. — *Baptisare imaginem ceream*, leam appellare nomine illius cui noere propositum erat, ut solebant præstigiatores. (A. 1334.)

BAPTISATIO. — Quælibet corporis ablutio. (Bern. de Breyd.)

BAPTISATUS. — Dicitur, quia Deo dicatur in baptismo. (Fred.)

BAPTISMUS. — *Baptismus paschalis et Pentecostes*, quia olim, et ab ipsis Christianismi initiis, hæc duæ potissimum solemnitates ad baptismum catechumenorum deletæ leguntur. *Baptismus perdere*, gratiam baptismi et innocentiam perdere; *perdere la grâce du baptême*. (Fort.) Lapis baptismi, a fons baptismalis quadratus et compactus et lapidibus quatuor? (A. SS.) *Baptismus ad succurrendum*, baptismus qui ex extremis confertur. (Lib. sac. Eccl. Rem.) *Baptismus manualis*, baptismus qui quolibet die confertur. (A. 1322.) — Locus vel ædes in qua baptizantur, idem q. *Baptisterium*. (A. 1307.) — *Baptismalis* nomine nuocubatur in Ecclesia Tullensi immersio quæ pena erat instituta in monachos servitio ecclesiæ cathedrali debito certis diebus deficientes. (St. Eccl. Tull. 1497.)

BAPTISSIO. — Baptismus. (Ind. benef. Eccl. Const.)

BAPTISTERIUM. — Piscina; *bassin*. (Sid.) — *Ædes vel locus ubi baptizatur; lieu ou édifice dans lequel s'administre le baptême, baptistère*. (Pass.) — *Aqua baptismalis*, fontes ipsi; *eau baptismale, fonts baptismaux*. (Lib. Sacram. Greg. M.) — Baptismus ipse; *le sacrement du baptême*. (J. de J.) — Liber in quo ritus baptismi et orationes describuntur; *formulaire des rites du baptême*. (A. 789.) — Obventiones et redditus sacerdotum ex baptismis; *profits que rapporte aux prêtres l'administration du baptême*. (A. 932.) — Ecclesia parochialis; *église paroissiale*. (Sid.) — Apud Armenos, festum Epiphaniæ; *l'Épiphanie*. (Willeb.) — Tinctorium; *atelier de teinture*. (Vet. Gl.)

BAPTISTORIUM. — Pro *BAPTITORIUM*.

BAPTITORIUM. — Ut *BATATORIUM*.

BAPTITURA. — Vid. *MARTISIA*.

BAPTIZARE. — Nominare, vocare; *nommer, donner un nom*. — Enuntiare, describere; *déclarer, spécifier*.

BAPTIZATOR. — Qui baptizat, lingit. (A. SS.)

BAPTIZATORIUM. — Idem q. *BAPTISTERIUM*.

BAPTIZATUS. — *Baptizati* dicti potissimum qui a Judaica vel Mahumetana superstitione ad fidem Christi convertebantur.

BAQUALARIUS. — Pro *BACCALAUREUS*.

BAQUELLARIUS. — Ead. notione.

BAQUERIUS. — Qui *baccum* curat; *péager*; ol. *basquier*.

BAQUETUS. — Cupa, labrum; *baquet*.

BARA. — Lectica, feretrum; *litière*. (A. SS.) Fluctus, unda; *barre*. (A. SS.) Qui fidem datam non servat; *parjure*. (Usat. Barc.)

BARACA. — Casula, tugirolum; *petite maison, masure, baraque*.

BARACHA. — Ead. notione.

BARAGINES. — Idem q. *BARGINNA*.

BARAHU. — Forte pugio. (*Tobul. prior. de Pared.*)

BARALCATA. — Præstationis species quæ in cera exsolvitur. (A. 1449.)

BARALIA. — Repagulum, clathrus; *clature, grillage, barrière*. (A. 1493.)

BARALLUS. — Cadus, mensuræ species; *mesure de vin, sorte de petit baril ou de petit tonneau*; ol. *barrau*.

BARANCA. — Fraus in contractibus; *mauvaise foi, tromperie dans les affaires*. (A. 1302.)

BARARE. — Decipere; *tromper*. (A. SS.)

BARATA. — Permutatio, idem q. *BARATUM*. — Idem q. *BARATARIA*, dolus, fraus in contractibus. (St. Eccl. Cad.) (A. 1234.)

BARATARE. — Permutare; *échanger*. (St. Mas.) — Fallere, decipere; *tromper, friponner*. (St. Saon.) — Disperdere, dissipare, dilapidare; *détruire, anéantir, dissiper*. (St. Pallav.)

BARATARIA. — Fraus, dolus, qui fit in contractibus vel venditionibus; *tromperie, fraude, tricherie dans les affaires*; ol. *barate, baruterie, baratie*. — Consensus, societas ludentium, aleatorium, sic dictum quod ibi fraus sæpiissime exercetur; *réunion de joueurs*. (St. Cum.)

BARATATIO. — Dissipatio, dilapidatio; *action de détruire, de dissiper*.

BARATATOR. — Impostor, deceptor; *imposteur, trompeur*; ol. *barretor, barateur*.

BARATERIA. — Sic dicitur quando iudex aliquid petit indebitum, ut iustitiam faciat. (Hort. Cavalcan.)

BARATERIUS. — Is qui prætorium nimis frequentat, vitiligator; *chicanneur*. — Erro, mendicus, pauper vagus; *vagabond*.

BARATICUS. — Ex *barathro* seu abyssu, pro *BARATHRICUS*.

BARATOR. Idem q. *BARATATOR*.

BARATTARIA. — Forte locus ubi merces fraudis suspectæ, aut permutandæ reponuntur, vel mensa nummularia. (*Inquis. an. 1371.*)

BARATUM. — Permutatio; *échange*. (A. 1247.) — Vallum, fossa, quod *barris* seu repagulis muniatur sic dictum; *retranchement, fossé*. (A. 1275.) — Scheda accepti et expensi; *état des dépenses et des recettes*. (A. 1438.)

BARATUS. — *Baratus argento*, tironis argenteis distinctus; *barré d'argent*. « Statuimus ut nullus monachus zonam de serico audeat portare, nec corio *barato* argento, nec alio metallo inhonesto. » (A. 1294.)

BARBA. — Gena vel mentum ubi crescit barba. (A. SS.) — Patrus. — *Cavallus de barba*, equus Punicus; *cheval barbe*.

BARBACA. — Navis mercatoria. Forte legend. *BARCA*. (A. 1337.)

BARBACANA. — Propugnaculum exterius, quo oppidum aut castrum, præsertim vero eorum portæ aut muri muniuntur; unde *antemurale, promurale et murus exterior* non semel appellatur; *barbacane*.

BARBACENUS. — Ead. notione.

BARBACHANNA. — Ead. notione.

BARBANIS. — Ead. notione q. *BARBANUS*.

BARBANUS. — Patrus; *oncle paternel*. — Rector Waldensium; *barbe*. — *Equus barbarus*; idem q. *Cavallus de barba*. Vid. *BARBA*.

BARBARA. — Tetricioris ejusdam carceris castellati nomen. (A. 1398)

BARBARASCIUS. — Ex *barbaria*; *qui est de Barbarie, Barbareusque*.

BARBARATOR. — Ut *BARBATOR*.

BARBAREATUM. — Hordeum forte, ab aristis, gal. *barbes*. — « Teneatur... facere jurare omnes piores et pistolissas... quod non immiscerentur legumina neque siliginem, neque mandilum vel *barbareatum* cum frumento. » (St. Ast.)

BARBARELLUM. — Locus multis arborum generibus inordinate consitus; *fourré*.

BARBARI. — Monetæ species; idem q. *BARBARINI*.

BARBARIA. — Alienigena, ut *Barbarus*. — Barbitonsoris officina; *boutique de perruquier*.

BARBARIATUM. — Ut *BARBAREATUM*.

BARBARES. — Gentilismus, idololatria. (*Lex Sal.*)

BARBARINI NUMMI. — Nummi a vicecomitibus Lemovicensibus cusi; *Barbarins*.

BARBARISMATICE. — Barbarorum idiomate, hoc est Teutonice, in *Act. SS. Junii*.

BARBARISMUS. — « Non legant in festis diebus nisi philosophos, et rhetoricas, et quadrivalia, et *barbarismum*, et ethicam, » etc. (*Chart. a. 1215, pro reformat. universitat. Parisiens.*)

BARBARIUS. — Chirurgus sic dictus a *tondenda barba*; *chirurgien, barbier*. — Piscis species; *barbeau*.

BARBARIZARE. — More barbaro agere, loqui. (A. SS.)

BARBARIZARI. — Barbarus fieri, pro barbaro haberi. (Agobard.)

BARBAROSTOMUS. — Qui verba barbaris plena profert.

BARBARUS. — Qui religionem Christianam non profitetur; *qui n'est pas Chrétien*. — Nummorum genus; idem q. *BARBARINI*. *Barbara lingua*, vel Theutonice non raro legitur; quæ dicitur etiam *vulgare barbarum, barbaria facundia*, etc.

BARBASTERILIS. — Vir imberbis; *qui n'a pas de barbe*.

BARBATOR. — « Regis euriam sequantur assiduè histriones, candidatrices, aleatores, dulcorarii, caupnes, nebulatores, mini, *barbatores*, » etc. (Pet. Bles.) Quo loco *bar-*

atores non sunt barbitonsores, ut aiunt nonnulli; probabilis est hocce vocabulo describi mimos et scurras, qui larvati in theatris ludunt, quomodo in *Bachanalibus* fieri potissimum solet, in quibus larvæ ipsæ prolixioribus et formæ insolentis barbibus instructæ sunt.

BARBATORIA. — Officina tonsorium; *boutique de barbier*. — Barbæ tonsio; *action de faire la barbe*. — Barbatorum festivitas; *mascarade*.

BARBATULA. — Piscis genus, forte idem ac *BARBARIUS*.

BARBATUS. — *Frates barbati*, sic appellati ut plurimum *fratres controversi* in monasteriis quod contra quam monachi voto stricti barbam nutrent. *Barbati* præterea appellati monachi ordinis ejusdem monastici cujus meminit Albericus a. 1113. — Epilepticus. (Pap.) — *Barbata moneta*, *Barbarini* nummi. Vid. *BARBARINI*. — *Barbata sagitta*. Vid. *SAGITTA*.

BARBAZATUS. — Idem q. *BAPTIZATUS*.

BARBECANUS. — Ut *BARBACANA*.

BARBELATUS. — Denticibus seu aculeis munitus; *barbeld*.

BARBERIUS. — Idem q. *BARBARIUS*, barbitonsor. In *Mirac. B. Henrici Bancenens.*, pro chirurgo sumitur, quod chirurgi soleant tondere barbam.

BARBETUS. — Panni species, forte quia villosus sic appellabatur; « Garnacha de *barbeto* cum fourraturis. » (A. 1335.)

BARBIARIUS. — Descicator; *sciencur de bois*.

BARBICAIIS. — Machina bellica ad saxa proficienda; *mangoneau*. (Alb. Aq.)

BARBICANA. — Pro *BARBACANA*.

BARBICANAGIUM. — Tributum quod pro barbaricis exstinguendis vel reficiendis pensitabatur. (*Mon. Ang.*)

BARBIOLUS. — Barbis minor; *barbillon*.

BARBIASIUM. — Barbæ tonsio; *action de faire la barbe*.

BARBIRASUS. — Idem ac *BARBERIUS*.

BARBITARIUS. — Barbitonsor; *barbier*.

BARBITISTA. — Qui cantat cum barbito; *qui chante en s'accompagnant de la lyre*.

BARBITONDIUM. — Tonsura barbæ, vel locus ubi tondetur. Vid. *BARBATORIA*.

BARBITONSORIA. — Idem ac *BARBITONDIUM*.

BARBITONSTRIX. — Barbaria; *barbière*.

BARBIZELLUM. — Machina bellica, aries, vel quid simile.

BARBO. — Stultus, mobilis, mulierosus, (*Vet. Gl.*) — Piscis; *barbeau*.

BARBONI. — Piscis; ut *BARBO*.

BARBOS. — Teli genus, ut videtur; « Quicunque... cum balista, vel eum *barbos*, vel aliter, venando, vel nun venando, transibit, » etc. (St. Mas.)

BARBOTA. — Navis species; *sorte de navire*.

BARBOTATUS. — *Barbotata navigia*, ea quæ in mudo *barbotarum* tecta sunt. Vid. *BARBOTA*.

BARBULDUS. — « Is est *barbualdus*, » ait Guili. Parisiens, « qui pueris ad terrorem ostenditur... *Barbualdus* enim dicitur figura et pictura terribilis. »

BARBUDA. — Larva quæ ponitur in facie ad terrendum pueros; *masque*.

BARBULA. — Barbe species, Gal. *barbillon*; pili qui in utraque oris parte quorundam piscium nascuntur. — Menlose pro Bannota. — Adolescens, juvenis; *jeune barbe*.

BARBULATUS. — Idem q. *BARBATUS*.

BARBUNCULUS. — Piscis genus; *barbeau*.

BARBUTA. — Tegminis species qua caput tegebant milites seu equites in preliis. « Erant omnes armati cum *barbutis* in capite. » (Joan. Hoesenius.) — Milites armati cum *barbutis*. « Equitaverat... cum octingentis *barbutis*. » (Chron. Veron. a. 1354.)

BARCA. — Navis mercatorum, quæ cuncta navis commercia ad litus portat; *chaloupe*.

BARCAGIUM. — Naulum, quod pro *barca* transvectoria exigitur; *fret*. (A. 1343.)

BARCALAUREUS. — Pro *BACCALAUREUS*.

BARCANIARE. — Trivari, tergiversari; ol. *bardeigner*, *barquigner*, *barquenter*, etc.; *marchandier*, *négocier*, *être long à se décider*. (Cap. C. C.)

BARCARE. — Navim inscendere, vela facere; *s'embarquer*, *faire voile*. (A. 1025.)

BARCARIUS. — Qui *barcas* facit vel ducit; *constructeur ou pilote de barques*, *de navires*.

BARCATA. — Onus *barcæ*; *chargement d'une barque*.

BARCELLA. — Alias *navicula*, vas ecclesie in qua lrus reponitur ad incensum; *navette*.

BARCHA. — Pro *BARCA*.

BARCHALCUS. — Ut *BARSCALCUS*.

BARCHALINA. — Diminut. a *barca*; *navicula*.

BARCHATINUS. — Muneta Veneta, pretium trajectus apud ut putat Robert. Gual. *BARCHERIA*. — Ovile; *bergerie*.

BARCHEROLUS. — Naula; *patron de barque*.

BARCHETA. — Idem videtur qui noctivagus vigili, Gal. *garde de nuit*; nisi forte nauticus intelligendum esse naviculam qua, tempore noctis, vigiles egredierentur Verona per Athesin fluvium ad perlustranda hujus urbis suburbia. (St. Ver.)

BARCHETTA. — Ut *BARCHALINA*.

BARCHIA. — Ut *BARCA*.

BARCIGLIA. — Mensura frumentaria in regno Valentino, capiens duos modios.

BARCHONUS. — Fenestra; *fenêtre*. (St. Ast.)

BARCHUS. — Pro *PARCUS*.

BARCIA. — Idem q. *BARCHALINA*.

BARCIOLUM. — Cunæ; *berceuse*.

BARCONUS. — Idem q. *BARCHONUS*.

BARCUS. — Idem q. *BARGUS*. (Lex Sal.)

BARCUSSUS. — Navis species. (A *barca*, ut videtur, vix deducta.)

BARDA. — Genus ephippii, seu potius clittella; *bdt*. « Item didicimus de cellis, *bardis*

et frenis irregularibus. » (Cap. S. Vict. Mass.) — Bipennis, securis; *hache*.

BARDEA. — Alauda; *alouette*; ol. *bardal*.

BARDAJA. — Ead. notione.

BARDALA. — Ead. notione.

BARDAURIUS. — Sicarius, sceleratus, ut *BARROARIUS*.

BARDATUM. — Locus ubi varia supellex servatur; *garde-meuble*.

BARDATUS. — *Bardatus equus*, id est eutaphractus, a *barda*, ephippium; *cheval bardé*, *couvert de son armure de bataille*.

BARDENA. — Idem videtur ac *DEFENSA*; ager nempe: pratium et silva seioimentis cincta. (Ch. Hispan.)

BARDICARE. — Instar rustici cantare; *chanter comme un paysan*, id est, *sans goût*, *sans mesure*, *ineptement*.

BARDICATIO. — Clamor, cantus ineptus; *cri désordonné*, *chant grossier*, *sans goût*.

BARDIGIOSUS. — Bardus, stultus; *sot*, *inepte*. (A. SS.)

BARDIRE. — Clamare instar cervi.

BARDITUS. — Idem q. *BARRITUS*.

BARDO. — Ephippii seu clittellæ genus: « Quod sellarii et coopertorii non apponunt in *bardis*, bardonibus, sellis et coopertoriis, nisi horrum vel cottonum. » (Stat. Aven. an 1243)

BARDONUS. — Idem q. *BARDO*.

BARDUCIUM. — Hostile jaculum, securicula levis. (Amalt.)

BARDUS. — Apud Gallos veteres, cantor, qui virorum fortium laudes canebat (ab antiquo *barem*, canere, clamare). — Forte pro *BARBUS*, piscis: « Pisces qui afferebantur de Mosa, quos poetica licentia vocari possumus *roceas* et *bardos*. » (Spicil. Acher.) — *Bardorum societas*; *Vid. GARCINI*.

BARCA. — Forte pro *BARACA*: « Item curtem meam cum tabulatu, cum *barca*, cum omnibus quæ ad ipsam curtem pertinent. » (Testam. Tullonis episc. Curien.)

BARCATOR. — Vitiligator; *chica-neur*.

BARREGUM. — Septum ex eratibus quo per noctes grex includitur; *pare à moutons*.

BARRELLUS. — Obex, clathri, vectis *barre*, *barreau*. — Vas lignum, cadus; *baril*. — Plaustrum genus, idem q. *BAROCIA*.

BARGA. — Idem q. *BARCA*.

BARGANATICUM. — Tributum pro mercibus quæ *burgis* referuntur solum; *préage que payent les marchandises transportées par eau*.

BARGANATICUS. — Ead. notione.

BARGANIA. — Contractus, conventio; *accord*, *convention*. (Rym.)

BARGANATIO. — Actio *barcaniandi*. *Vid. BARGANIARE*.

BARGANIZATIO. — Ead. notione. — Idem ac *BARGANIA*.

BARGANIZATOR. — Qui *barcaniat*. *Vid. BARGANIARE*.

BARGANNEA. — Idem q. *BARGANIA*.

BARGANNIARE. — Idem q. *BARGANIARE*

BARGANNIZARE. — Ead. notione.

BARGEA. — Idem q. *BARCA*.

BARGELLA. — Mantica, pera viatoria; *besace*. (Pap.)

BARGELLUS. — Apud Italos, licitor, licitorum dux.

BARGENA. — Ut *BARGINNA*.

BARGENNA. — Ead. notione.

BARGIA. — Ut *RANGA*.

BARGILLA. — Ut *BARGELLA*.

BARGINES. — Ut *BARGINNA*.

BARGINHARE. — Pacisci, stipulare; *stipuler*, *régler*, *s'accorder*. (A. 1296.)

BARGINNA. — Hujus vocis notio non omnino obvia ac perspicua est. Procul dubio corrupta est a *peregrina*; peregrinator, viator religionis causa; *pèlerin*. (Pass.)

BARGINUS. — Ut *BARGINNA*.

BARGIOLA. — Scapha; *barque*, *nacelle*, *cunot*.

BARGONIA. — Pro *BARGINNA* in Epist. S. Columbani ad S. Gregorium Papam.

BARGUINARE. — Idem q. *BARCANIARE*.

BARGES. — Rantus, truncus arboris, de quo suspenduntur facinorosi; *potence*, *gibet*. (Lex Sal.)

BARIBLINUS. — « Item brachium *bariblinum*, et calicem unum magnum, et tabulam summi altaris comparavit 1300 floren. » (Hist. episc. Frisingens.)

BARICELLUS. — Pro *BARIGELLUS*.

BARIGALLUS. — Persona luquax.

BARIGELLUS. — Apud Italos, apparitor, pinus apparitorum.

BARIGENA. — Ut *BARGINNA*.

BARIGILDUS. — « Et ipse comes sic malum suum teneat ut *barigildi* ejus et advocati, qui in aliis comitatibus rationes habent ad suum mallum occurrere possint. » (Cap. C. C.) ubi Sirmondus, *barigildi*, apparitores.

BARIGLE. — Idem ac *BARILE*.

BARILE. — Cadus, dolium, amphora; *baril*.

BARILION. — Pro *PARILION*.

BARILLAGIUM. — Tributum quod pro vasis vinariis prestabatur: « Omnes mercatores navis onerate de vinis dent pro *barillagio* de tota nave duodecim denarios. » (Reg. constab. Burdeg.)

BARILLARIUS. — Officiarius in *Seancionaria* regia cui cadorum vinariorum cura incumbat. (A. 1261.)

BARILLATUM. — Minus *barile*, doliolum; *barillet*.

BARILLOTUS. — Pallii seu tunice species, a forma vel ornamentis sic dicta quod nempe fimbriis veluti dolium circulis ambrifetur.

BARILLUS. — Idem q. *BARILE*.

BARIOLA. — Ut *BARILLATUM*.

BARISELLUS. — Ead. notione.

BARKA. — Pro *BARCA*.

BARKETTA. — Pro *BARCHETTA*.

BARLESCHUS. — Solyricus. (A. SS.)

BARLETTARE. — Caucionari ut Gabriel Barletia ordinis Prædicatorum frater.

BARLETTUM. — Ut *BARILLATUM*.

BARLETTUS. — Ead. notione.

BARLINA. — Pro *BARLINA*.

BARMBRACCUS. — Canis venaticus; *braque*.

BARMIUS. — Ventrile; *tablier*.

BARNAGIUM. — Vectigalis genus regi dominove solvendum a subditis omnibus præter viros nobiles et ecclesiasticos. — Vox abbreviata ex *BARONAGIUM*.

BARNATUS. — Idem ac *BARONATUS*.

BARNETE. — Idem ac *BERNACA*.

BARO. — Stultus, stolidus, apud scriptores Latinos. In legibus Barbarorum, pro viro quovis non semel usurpatur. — Pro marito per multa sæcula apud Gallos usurpatus est. — *Barones* illi cæperunt proceres et magnates tempore Caroli Calvi. Medii ævi temporibus, *alti barones* appellabantur, Gallice *hauts barons*, *hauts bers*, magnates qui et natalium prærogativa, prædiis ac possessionibus et vassallorum numero alios præcellabant. *Barones* ibidem appellati in quibusdam Gallæ provinciis magnatum primogeniti. — *Baro* etiam quivis vassallus, præcipuus inter burgenses alicujus civitatis (v. g. Tolosæ), quilibet dominus rerum immobilium. — Apud Anglos, *barones parliamentarii* nuncupantur ii quos vulgo *lords of parliament* vocant. Apud Anglos etiam, *barones ecclesiarum* dicuntur archiepiscopi, episcopi, abbates et priores, qui prædia sua a rege tenent per *baroniam*. *Baronias* enim suas ex *eleemossyna* regum perhibentur accepisse, licet ipsa prædia aliorum sæpe munificentia consecuti fuerint. Quomodo etiam apud Gallos *regalia* ecclesiarum censentur esse ex sola regia liberalitate iis olim concessa. — *Barones* astrologi nuncupantur apud Martin. del Rio.

BAROARIUS. — Apud Italos, accensus, apparitor.

BAROCHUM. — Usure species, lucrum illicitum. (Barl.)

BAROCIA. — Plaustrum genus et onus hujus plaustrum. (St. Ferc.)

BARODERIL. — *Barrii* seu sudarii incolæ, vel potius apparitores. (Reg. Pad.)

BAROLANUS. — An idem qui *boronulus*, *baronetius*? « Quidam *barolanus* nomine Gezolinus... ad tractatus rerum domesticarum regalium familiaris admittitur. » (Sal Malesp.)

BARONAGIUM. — Baronum seu magnatum ordo; *baronage*; ol. *barngage*, *bernage*.

BARONALIS. — Ad baronem pertinens; *de baron*, *baronal*. *Baronali jure possidere*, supremo jure et dominio, quemadmodum barones possidere.

BARONATUS. — Baronis dignitas; *dignité de baron*. (Lud.)

BARONIA. — Prædium a rege nude pendens, vel majus prædium aut feudum; *baronnie*. (A. 1163.) *Tenere in baronia*, dicitur qui ius iudicatum, rastellariam, peagium et ligium estagium in suo fodo habet. (Stab. S. Lud.) — Ordo nobilium, ut *BARONAGIUM*. (Ep. Lud. VII. reg. Fr.) — Titulus quibus-

dam majoribus prædiis attributus speciali regum privilegio. (Spelm.)

BARONICALIS. — Idem ac BARONALIS.

BARONISSA. — Uxor baronis, vel virago, scilicet baronis habens animum.

BARONTALIS. — Idem ac BARONALIS.

BARONUS. — Baro, princeps; *baron*.

BAROSELL. — Ead. notione ac BARODENII.

BARQUA. — Ut BARCA.

BARQUELIUS. — Aquæ receptaculum; *bassin*, *réservoir*; ol. *barquiau*. — Fovea aquis aliisque rudibus continendis apta. (A. 1328.)

BARQUERIUS. — Nauclerus, qui *barcam* ducit.

BARQUILE. — Idem q. BARQUELIUS.

BARRA. — Fustis, vectis; *barre*. — Septum curiæ, cancelli, auditorium, ubi causæ coram iudicibus ab advocatis perorantur; *barreau*. — Feretrum; *bière*. — Mensura agraria apud Arvernos. — Massa lineæ certi ponderis: « Duae *barras* lini. » — Armorum genus. — Idem q. BARRUM, suburbana domorum congeries. — Pons, potius repagulum ad pontem positum. — *Barræ* dicuntur: 1° repagula ac septa ad munimenta oppidorum et castrorum, vel ad eorum introitus ac portas posita, ne inconsultis custodibus in eas aditus quibusvis pateat; 2° exceptiones rei, vel generatim primæ litium instructiones, ad *barras* fori simplici ac nuda formula peracta; 3° decursio palestrica, quod *palestra barris* seu repagulis clauderetur; 4° tributa quævis, præsertim quæ ad urbium et oppidorum *barras* et portas præstata.

BARRACANA. — Stragulum, forte a panno quem *bouracan* dicunt Galli. (A. 1218.)

BARRACANUS. — Panni species; Gal. *bouracan*.

BARRADUS. — *Barris* seu lineis distinctus; *rayé*.

BARRAGAN. — Ead. notione. q. BARRALAGIUM (Conc. Hisp.)

BARRAGIUM. — Tributum, quod ad urbium *barras* seu portas exigitur; *barrage*, *droit qui se lève aux barrières*. (A. 1308.) — *Barrie* ipsæ; *les barrières*. (A. 1226.) — Jus mensuræ ad quam exiguntur dolia vinaria, quæ *barralia* nuncupantur, simul et præstatio quæ ea ratione domino feudali pensabatur; *barrage*. (A. 1130.)

BARRALAGIUM. — Tributum ad portas exactum, ut BARRAGIUM. (A. 1337.)

BARRALE. — Cadus, mensura liquidorum quæ duos et septuaginta sextarios Gallicos seu triginta sex pintas capere solet. (A. 1309.) — Repagulum; *fermeture*, *clôture*. (A. 1325.)

BARRALEUM. — Cadus, ut BARRALE.

BARRALIUM. — Ead. notione.

BARRANCUS. — Hispanis, locus cavus, iter tortuosum; *ravin*, *chemin creusé par les eaux et tortueux*. (A. 1132.)

BARRANETUM. — Ead. notione.

BARRANUS. — Iudex seu apparitor. (Chart. a. 1230.)

BARRARE. — Repagula ponere, concludere, obstruere; *établir des barrières*, *fer-*

mer. (A. SS.) — Disceptare, litigare; *plaider*, *faire des procédures*. (W. Stan.) — Fallere, decipere; *tromper*. (St. Rip.) — Dolia ad mensuram exigere, legitimize; *jauger les tonneaux*, *les ramener à la mesure légale*. (A. 1372.)

BARRARELIUS. — *Barralium* seu dolorum artifex; *tonnelier*.

BARRARIUS. — Telonarius, qui tributa ad *barros* exigit; *receveur des droits d'entrée*, *préposé à la perception du barrage*. (A. 1207.) — Repagulum, ut BARRA. (Form. Angl.)

BARRATUS. — Tæniis, lineis filisque diversi coloris contextus; *rayé*. — *Barrati* fratres dicti Carmelites, quod pallia ex albo et nigro alternatim distincta deferrent.

BARREIAMENTUM. — Actio BARREIANDI.

BARREIAR. — Idem est ac PLANCARE.

BARREIATOR. — Qui *barreiat*.

BARRELIUM. — Idem q. BARRALE.

BARRERA. — Repagulum, septum curiæ; idem q. BARRA.

BARRERIA. — Ead. notione.

BARRERIUS. — Inspector pannorum; *visiteur des draps*. (A. 1224.)

BARRETI. — Carmelita. Vid. BARRATUS.

BARRETUM. — Pilei génus, legumini capitis; *béret*.

BARREUM. — Mensa nummulariorum; *bureau*, *comptoir*. (A. 1415.)

BARREYÆ. — Repagula ac septa quæ ad munimenta oppidorum et castrorum ponuntur; *barrières*, *palissades*.

BARRIA. — Regula, norma; *rigle*, *modèle*. — Munio ex objectis repagulis; *barricade*.

BARRIANI. — Incolæ castri, qui in castri vel oppidi *barris* habitant; *ceux qui habitent les faubourgs d'une ville*.

BARRICANUS. — Ut BARRACANUS.

BARRIDUS. — Cadus, ut BARRILLUS.

BARRIERA. — Prothyrum, porta repugilis et cancellis præmunita; *barrière*.

BARRIGENA. — Ut BARRICANA.

BARRILA. — Doliolum; *barillet*.

BARRILIS. — Ut BARILE.

BARRILLERIUS. — Qui plaustrum, quod *barellum* vocant, ducit. (A. 1373.)

BARRINI. — Hæretici, Valdenses seu Catharorum associæ, a Barro, monte circa lacum Larium nomen hoc sortiti, aut a Barrian in agro Cremensi.

BARRIQUA. — Cadus, dolium; *barrique*.

BARRITUS. — Clamor militaris ab iustis prælia edi solitus; *bardit*.

BARRIUM. — Aedium ac domorum extra urbem et ad suburbana quædam congeries; murus civilis; *faubourg d'une ville*; *mura et remparts d'une ville*.

BARRIUS. — Ead. notione.

BARROCHIA. — Mendose, ut videtur, pro PARROCHIA.

BARROCHIANUS. — Pro PARROCHIANUS.

BARROTA. — Carri seu plaustri genus, ejusque onus; *tombereau*; ol. *barrot*.

BARROTUM. — Ead. notione.

BARROTUM. — Ead. notione.

BARRUM. — Portus, quod portus *barris*

seu repagulis claudi solet; idem q. BARRIDUM, murus, et BARRA, septum; *port*, *rem-part*, *salle d'audience*.

BARRUS. — Deceptor, impostor, ut BARRALATOR (St. Rip.); *rulus*, *niger*; *rougeâtre*, *noir*. (Vel. Gl.)

BARRUUM. — Idem q. BARRALAGIUM. (A. 1164.)

BARSALCULUS. — Colonus liber, certis nihilominus addictus servitiis, sed ex conventionione. (Ch. Germ.)

BARTA. — Silvæ species, silvula seu terra arbutis, sed non arboribus coisita; *bouquet de bois*; ol. *barte*.

BARTAVELLA. — Pessuli caudati annulus; *anneau de verrou*.

BARTERIUM. — Instrumenti sonori genus. (Mur.)

BARTHOLOMISTÆ. — Fautores Urbani PP. VI, qui Bartholomeus Prignani vocabatur.

BARTO. — Organi genus. Vid. BARBITON. (Isid.)

BARTON. — *Prædium dominicum*, vel *terræ* quas vocant *dominicales*, hoc est, quas in distributione manerii dominus non elocavit hæreditarie, sed alendæ familiæ suæ causa propriis manibus reservavit, *dominium*; *domaine*. (Spelm.)

BARUDERIUS. — Apparitor, accensus. Vid. BERROERIUS.

BARULA. — Parva tænia; *petite bande*.

BARUNCULUS. — Parvus baro. (Gl. Vel.)

BARUTELLARE. — Cribrare, cribro farinam secernere; *tamiser*.

BARUTELLUM. — Cribrum; quo exceritur farina; *tamis*, *crible*; ol. *belutel*.

BARUTELLUS. — Apud Massilienses doliuni.

BARVO. — Pro BARBO.

BASA. — Sagma, fascis. (Mendose pro bala, in lit. Philip. VI.)

BASACHIA. — Calcitra straminea; *pailasse de lit*; ol. *bassaque*.

BASALARDUS. — Ensis brevis species; *couteas*; ol. *badelaire*.

BASANIUM. — Aluta; *basane*.

BASARIDES. — Vaccæ uberes. (Vel. Gl.)

BASCHALCULUS. — Ut BARSALCULUS.

BASCHIA. — Basilica, ecclesia; *église*. (A. 843.)

BASCLACERIUS. — Aleator; *joueur*.

BASCLACIA. — Aleatorium; *maison ou salle de jeu*.

BASCLARIUS. — Pugio, sica; *poignard*, *stylet*. (St. Mant.)

BASCLI. — Prædones, ruplarii, e Vasconia orti.

BASCULI. — Ead. notione.

BASCUUM. — Pro PASSUUM.

BASELARDUS. — Idem q. BASALARDUS.

BASELEUS. — Navis species; *felouque*, *galiotte*, *brigantin*.

BASELLARIUS. — Idem q. BASALARDUS.

BASIDEM. — Pro BASIM. (Fortun.)

BASILECUS. — Sanctus sub cuius invocatione basilica dicata est. (Form. And.)

BASILLEON. — Libri seu collectio imperialium constitutionum ab imperatoris Justiniani temporibus, cuius collectionis auctores Basilus Macedo, Constantinus filius et Leo Philosophus.

BASILICA. — Aedes sacra, templum, ecclesia; *édifice sacré*, *église*. « *Basilica* prius vocabantur regum habitacula, unde et nomen habent... nunc autem ideo divina templa *basilica* nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus et sacrificia offeruntur. » (Vel. Gl.) *Basilicam* scindere, mortuum in basilica sepelire, humare; *enterrer dans une église*. — Altare; *autel*: « Unum cereum ardens... coram altari seu *basilica* ipsius S. Antonii. » (A. 1370.) — *Basilica* appellatur medicus quædam *flignæ* quas Franci veteres magnatum tumulis imponebant, quod fornax *basilicarum* seu ædium sacrarum referrent.

BASILICANUS. — « Qui habitat juxta basilicam et sub alis ejus, » ecclesiasticus.

BASILICARIUS. — Clericus qui in *basilica* seu aede sacra Papæ, episcopo, aut sacerdoti sacra facienti ministrat; forte idem q. SACRISTA.

BASILICULA. — Parva ecclesia, capella; *petite église*, *chapel*.

BASILICUS. — Apud Constantinopolitanos, idem qui *mandator*, qui imperatorum mandata perferebat.

BASILIONIUM. — Sepulcrum monumentum, ut BASILICA. (Vel. insc.)

BASILISSA. — Imperatrix, regina; *impératrice*, *reine*.

BASILIUS. — Primus; *qui est au premier rang*.

BASILLA. — Regina; *femme de roi*.

BASILLARDUS. — Idem q. BASALARDUS.

BASINETUM. — Idem q. BACINETUM.

BASKETTUM. — Ab Angl. *basket*, corbis, calathus.

BASOLARDUS. — Idem q. BASALARDUS.

BASSA. — Ovis pinguis. Vid. BASSUS. — *Bassa curtis*, chors vel cohors; *basse-cour*. (A. SS.)

BASSACHA. — Idem q. BASACNIA.

BASSALLUS. — Pro VASSALLUS.

BASSARE. — Deprimere; *baisser*.

BASSE. — (Adv.) Submissa voce; *à voix basse*. *Basse* sedere, in infimis gradibus sedere. — (Subst.) Genus ephippii villioris, cui insident aurigæ, forte idem q. BASTUM aut BASTAM; *bât*.

BASSERE. — Deponere. (Vel. Gl.)

BASSETUM. — Humilis mensa; « *Une petite table appelée basset*. » (A. 1399.)

BASSIARE. — Demittere, deponere.

BASSIATOR. — Bastorum opifex; *bâtier*.

BASSIGNETUM. — Ut BACINETUM.

BASSILE. — Pelvis; *bassin*.

BASSILLARDUS. — Idem q. BASALARDUS.

BASSINA. — Pelvis; *bassin*. — Jus percipiendi tantum salis, frumenti, aut alius rei, quantum *bassino* continetur; ut BACINAGIUM.

BASSINAGIUM. — Vid. BACINAGIUM.

BASSINARIUS. — Qui oblationes fidelium

cum bassino corrogat iisque administrandis praest. (A. 1459.)

BASSINUS. — Pelvis; *bassin*. — Mensa *bassinariorum*, seu pelvis eorum. (A. 1459.)

BASSIS. — Pelvis; *bassin*. — Pro *basis*; *basa*.

BASSITUDO. — *Bassitudo cordis*, pusillanimitas. (S. Bern.)

BASSIUS. — Submissioni voce. *Vid. Bassu*.
BASSUARIUS. — *Bassuaria jumenta*, jumenta clitelaria: *jument à bdt*.

BASSUM. — Clitella, pro *bastum*. (A. 1325.) — Inferior pars; *le bas d'une chose*.

BASSURA. — Depressio. « Secundum *bassurum* vel altitudinem morae et signi marinores. » (St. Ast.)

BASSUS. — Depressus, imus; *bas*. *Bassæ marchæ homines*, Gal. *hommes de bas étage*, dicuntur homines inferioris ordinis, quod in cœtibus publicis in infimis gradibus, quos *marchias* vocabant, considerent. *Bassus color*, *bassa hora*, *bassa manus*, *bassa justitia*, *bassa mensura*; *Vid. Color, Hora, Manus, Justitia, Mensura*. — Pro *Yassus*. — Pinguis, crassus, humilis; *gras, épais, pauvre, humble*.

BASTA. — Clitellæ; *bdt*. — Vas ligneum circulis et duabus ansis instructum; *compoite*. — Vallum, septum; *retranchement*.

BASTAGIUM. — Oneris transvectio quæ *bastis* seu clitellis fit; *transport à dos de mulet*. (A. 1343.) — Vectigal quod pro equo *bastata* praestatur; ol. *bastage*. (A. 1114.)

BASTAGIUM. — Ead. notione, tributum.

BASTAISSUS. — Bajulus, Ital. *bastagio*. (A. 1399.)

BASTARDA. — Lignum quoddam: « Pro una pecia vocata *bastarda*. » (A. 1435.)

BASTARDAGIUM. — Jus domini in hona decedentium *bastardorum*; *droit seigneurial sur les biens des bâtards*.

BASTARDELLUS. — Charta fugitiva, delebilis; *feuille volante*. (St. Fl.)

BASTARDIA. — Illegitima nativitas. (A. 1247.) — Ut *Bastardagium*. (A. 1353.)

BASTARDUS. — Nothus, spurius, illegitimus; *bâtard*.

BASTARE. — Forte acu pingere; *broder*. (St. Ar.) — Sufficere; *suffire, être suffisant*.

BASTARIUS. — Si opificis nomen est, vel accipietor, vel bajulus designatur, in A. SS. 31 Sept. p. 450.

BASTASIA. — Naviculæ apud Dalmatas species.

BASTASIUS. — Bajulus; *portefaix*.

BASTASSIA. — Idem q. *Bastasia*.

BASTASSUS. — Hospes, alienigena; *étranger*.

BASTATORIUM. — Idem q. *Basatorium*.

BASTATUS. — Clitellis instructus; *bdté*.

BASTAXARE. — Portare, bajolare; *porter*.

BASTAXIA. — Quidquid equis vel mulis cum *basto* transvehitur. (A. 1398.)

BASTAXIUS. — Idem q. *Bastaxius*; *portefaix*; aut hystrio; *bdtéleur*.

BASTEAGIUM. — Tributi genos, idem q. *Bastagium*.

BASTEIARE. — Portare. De equo vel

mullo maxime dicitur, qui *basto* onus portat. (A. 1329.)

BASTEIUS. — Campanæ clava ferrea; *battant de cloche*; ol. *batal*.

BASTENERIUS. — Ut *Bastonerius*.

BASTERIUS. — *Bastorum epifox*; *bdtier*.

BASTERIUS. — Ut *basterna*; vehiculum totum; *litidre portée par des mulets*.

BASTIA. — Castrum, turris, propugnaculum; *bastie, bastide, bastille*.

BASTICIUM. — Silva cœdua; *bois taillis*.

BASTIDA. — Ligneæ turris, propugnaculum, ut *Bastia*. — Prædium rusticum cum mansione; *bien de campagne, bastide* (en Provence). — Nudè pro domus, ædificium; *maison, habitation*.

BASTIDARE. — *Bastidas* exstruere, ædificare. (A. 1269.)

BASTIDENS. — *Bastidæ* seu castri incolæ.

BASTIGIA. — Ut *Bastia*.

BASTILDIA. — Cymba, navicula; *bateau*. — Idem q. *Bastia*.

BASTILE. — Idem q. *Bastia*.

BASTILLA. — Ead. notione.

BASTILLUS. — Ead. notione.

BASTIMENTUM. — Ædificium; *construction, bâtiment*. — Propugnaculum, castrum, munitio. — *Dare ad medium bastimentum* dicitur, cum locus ædificationi aptus ad medietatem impensarum et reddituum conceditur. (A. 1325.)

BASTINIACUM. — Ut *Bastonicum*.

BASTINUM. — Servitutis genus, forte cum quis equos *bastis* seu sellis instructos præbere domino tenetur.

BASTIONARIUS. — Apparitor, virgerius, *bedellus*, sic dictus quod virgam seu *bastonem* tenet; *huissier, sergent, bedeau*, etc.

BASTIONUS. — Propugnaculi species; *bastion*.

BASTIRE. — Ædificare, proprie *bastias*, seu *bastias* exstruere. (A. 1263.)

BASTITA. — Idem q. *Bastia*.

BASTITORIUM. — Molendinum in quo quæque cortices conteruntur; *moulin à draps, à tan*; ol. *bateor*.

BASTITUM. — Ead. notione.

BASTIUS. — Monetæ Alemannicæ species, eadem q. *Bastius*.

BASTO. — Baculus, fustis; *bdton*.

BASTONAGIUM. — « Item unam cappam et dimidium frumenti cum *bastonagio* pro quodam prato. » (*Terrear. castel. d'Ibois*.) An de mensura quæ *bastone* seu baculo æquatur? An de servitio, quod equo vel mullo clitellis instructo redditur?

BASTONARIUS. — Idem q. *Bastionarius*.

BASTONATA. — Fustuarium; *bastonnade, coups de bâton*.

BASTONERIUS. — Idem q. *Bastionarius*.

BASTONICUM. — Arcissima custodia; *détention très-sévère*. « A comite adducatur, ut in *bastonicum* retrusus, usquodum nobis placuerit, pœnas luat. » (*Cap. C. C.*)

BASTONUS. — Idem q. *Basto*.

BASTORIA. — Baculi genus, clava; *gourdin, massue*. (A. 1411.)

BASTUM. — Clitellæ, sagma; *bdt*. — Pro *Vastum*, depopulatio, vastatio.

BASTURA. — *Bastum*, seu quantum jumentum *bastatum* portare potest. (A. 1166.)

BASTUS. — Sufficiens; *qui est suffisant*. (A. 1153.) Ut *Bastum*. (*Hist. Dalph.*)

BATAFALUYA. — Anisum; *anis*. (A. 1330.)

BATAGIOLA. — Ab Ital. *battaglia*, pugna. (St. Taur.)

BATAGLORIA. — Hastiludium, torneamentum; *tournois, joute*. (St. Montis Reg.)

BATAILLÆ. — Munimenta urbium ad quæ *bataillæ* seu prælia fieri solent, cum portarum repugula percurrere hostes conantur; ol. *baille*. (A. 1154.)

BATAILLIATES. — Munitus; *rempard, fortifié*. (Lud.)

BATALA. — Idem q. *Batalia*.

BATALARE. — Armis congressi, arma viriliter stringere, vibrare; *batailler*.

BATALARIA. — Navis species; *esvèce de vaisseau de guerre*.

BATALEA. — Repagulum, ut *Bataillæ*, et prælium, ut *Batalia*.

BATALIA. — Pugna, prælium; *combat, guerre publique*. (Pass.) — Duellum, judicium duelli; *duel judiciaire*. (A. 1219.) — Turma, *escadron*; ol. *bataille*. (A. 1410.) — Superius navis tabularum; *le pont d'un navire*. (A. SS.)

BATALIARE. — Oppugnare; *attaquer*.

BATALLA. — Ut *Batalia*.

BATALLATUS. — Ut *Bataillatus*.

BATALLERIUS. — *Bataillarius* seu munitionum exstructor. *Vid. Bataillæ*. (A. 1350.)

BATALLIA. — Prælium, ut *Batalia*. — Judicium et emulamentum duelli. (Lud.) — Munimentum, ut *Bataillæ*.

BATALLUM. — Tudicula, ut *Bastellus*. — Judicium et emolumentum duelli.

BATANDERIUM. — Officina vel molendinum ubi cortices tunduntur et in pulverem rediguntur; *moulin à foulon*.

BATANDUS. — Ead. notione. (A. 1178.)

BATANNUM. — Ead. notione.

BATARE. — Percutere, verberare; *battre*.

BATARIUM. — Idem q. *Batatorium*.

BATATOR. — Qui frumentum flagello excutit; *batteur*. (A. 1199.)

BATATORIUM. — Idem q. *Batanderium*.

BATEICIUM. — Idem q. *Basticium*.

BATELAGIUM. — Quod pro *bateho* seu nave solvitur. (A. 1401.)

BATELLA. — Cymba; *nacelle, canot*. (Flet.)

BATELLARIUS. — Navicularius; *bateiller*.

BATELLUS. — Cymba, ut *Batella*; clava campanæ, ut *Bastellus*; navicularius, ut *Batellarius*.

BATEMIS. — Idem q. *Batatorium*.

BATENDERIUS. — Locus ubi cannadis lunditur et maceratur. (St. Montis Reg.)

BATENERIUS. — Ut *Bastionarius*. (A. 1497.)

BATENTEARIUM. — Ut *Batenderius*.

BATENTERIUM. — Idem q. *Batatorium*.

BATENTORIUM. — Ead. notione.

BATERE. — Pro *Battuere*.

BATERIA. — Vox generica, ut videtur, qua vasa coquinaria ex cupro ferrove fabrefacta, quæ *batterie de cuisine* dicunt Galli, significantur. — Ars lundendi pannos, tendendi cortices et alia similia facienda quæ in *batatorium* peraguntur; *foulonnage du drap et tout ce qui s'y rapporte*.

BATENDUS. — Ut *Batturus*.

BATGIUM. — Idem videtur ac *Basticium* aut *Bægium*: « Possessiones... cum suis pascuis et *batgiorum*, et aliis cremis. » (A. 1476.)

BATHALIA. — Pugna, idem ac *Batalia*.

BATHEDORIUM. — Idem q. *Batatorium*.

BATHEFREDUM. — Idem q. *Belfredus*.

BATHIOCA. — Vas ad sacrificandum, forte patera. (Isid.)

BATHOICA. — Ead. forte notione.

BATHUS. — Pro *Batos*.

BATICIUM. — Jurisdiclio, districtus. « Quia ipsa terra eorum *baticium* est. » — « Quod *baticia* de Erluns' et de Dormicort propria sunt S. Vicentii. » Nisi hic idem sit ac *Basticium*.

BATICIUS. — Villa *baticia*, quæ jore communis non politur, alique adeo quæ suis legibus non regitur, sed sub alterius dominio et potestate est. (A. 1325.)

BATIFOLIUM. — Propugnaculi species, Gal. *bastion*, seu, ut quibusdam placet, turris illa ligneæ quam *belfredum* vocabant. — Idem ac *Battoarium*, ubi panni vel quereci cortices lunduntur. (A. 1316.)

BATIFOLLUM. — *Batifollum* seu *Bacifollum* forte usurpatur in *Tabular. S. Flori* pro molendino ventario, cujus ædificium in modum turris seu *belfredi* exstructum est.

BATIFREDUM. — Idem q. *Belfredus*.

BATHLARDUS. — Idem q. *Basalardus*.

BATILLAGIUM. — Nautium, pretium pro navali vectura solitum; *fret*.

BATILLUS. — Campanæ clava ferrea; *battant de cloche*. — *Batillus molendini*, unde descendit farina in alvenum; *batail, partie du moulin par où tombe la farine*.

BATIOCA. — Patera argenti ad sacrificandum liquidis apta. (Vet. Gl.)

BATIOICA. — Ut *Bathioica*.

BATISCHÆ. — Pro *Bretachis*.

BATISMAL. — Torcular; *pressoir, machine à presser*. (Vet. Gl.)

BATISSAMENTA. — Ædificia; *bâtiments*.

BATISSICARE. — Bene facere; *faire bien*. (Vet. Gl.)

BATISTERIUM. — Pro *Baptisterium*.

BATISTORIUM. — Idem q. *Batatorium*.

BATITOR. — Qui frumenta flagello excutit; *batteur*. (A. 1190.) — *Batitores clericorum*; ita se nuncupabant quidam facinorosi homines qui clericos cum obvios haberent verberabant. (A. 1333.)

BATITORIUM. — Idem q. *Batatorium*.

BATITURA. — Tritura; *battage*: « *Batitura* bladiorum. » (A. 1192.) — Verberatio, percussio; *action de frapper, de battre*.

BATIZARE. — Pro *Baptizare*.

BATLINIA. — Panni lintei lectorum; *drops de lit. (Cap. C. M.)*

BATON. — Prestationis consuetæ species. *Vid. COSUPNA.*

BATONNUS. — Idem q. BASTONUS.

BATORIUM. — Idem q. BATATORIUM.

BATRACHIUS. — Rana; *grenouille. (A. SS.)*

BATRESCHÆ. — Idem q. BRETACHIE

BATRIX. — Mensuræ species, ut BATUS.

BATTA. — Ead. notione.

BATTAIA. — Ut BATALLIA.

BATTALIERÆ. — Ut BATALLIÆ.

BATTANDERIUS. — Idem q. BATENDERIUS.

BATTARE. — Triturare, flagellum excutere; *battre le blé. (Cæs. Heist.)*

BATTENTES. — Sic appellati sunt nomines cuiusdam societatis S. Antonii de Monteciano, quod frequenter se flagellarent. *(A. SS.)*

BATTERE. — Flagella excutere, idem q. BATTARE. *Battere in scuria; battre en grange.* — Verberare, plagas inferre; *frapper, battre.* — Tandere, macerare; *broyer, faire macérer, rouir, en parlant du chanvre.* — *Battere palmus, manibus plaudere; applaudir.*

BATTERIA. — Conflictus, pugna in iurgio; *batterie, querelle où il y a des coups. (Flet.)*

BATTICUM. — Gemma; *pietre précieuse.*

BATTIMENTUM. — Flagellatio, verberatio; « Anno 1260, admirabilis Lombardorum facta est commotio, quæ battimentum vocata est. » *(Muratnr.)*

BATTIRE. — Ut BATTARE.

BATTISMUS. — Ut BAPTISMUS.

BATTITOR. — Qui cannabum tundit aut macerat; *ouvrier qui fait rouir et broie le chanvre.* — *Battitores, iidem qui flagellatores. (Stat. antiq. Florent.)*

BATTITORIUM. — Idem q. BATATORIUM.

BATTIZARE. — De sacro fonte infantem suscipere; *être parrain. (Hist. Dalp.)*

BATTORIUM. — Idem q. BATTATORIUM.

BATTUDA. — Species piscationis, cum pisces scilicet in aqua exagitantur cogunturque, diverberata seu *batula* aqua, in unum locum confugere, quo facilius capiuntur; *manière de pêcher en battant l'eau.* — Ager, ut videtur, dumis consitus, idem q. BROLIUM. *(A. 1300.)* — Servitii genus quod vassalli domino faciunt diverberando dumeta ut inde feras facilius exigant. *(A. 1413.)* — Pavimentum, solum loci apertii. *(A. 1324.)*

BATTULIS. — Idem q. BATTUTILIS.

BATTUTILIS. — De metallo dicitur in laminas deducto atque malleo contuso; *métal battu, métal en lames.*

BATTUTUS. — Verberatus; *battu, frappé.* — *Battuti, poenitentes qui flagellis corpus suum castigant. (A. SS.)*

BATULUS. — Supplicii instrumentum, forte ferreum instrumentum, palæ similitudine, quo prunæ in fornacibus colliguntur.

BATUS. — Mensuræ species quæ constabat modis duobus totidem sextariis; etiam vas quo avenam ad equorum pabulum

dimetiri solebant. Hinc qui avenam equis distribuerebat a *batis* dictus. — *Scapha, cymba; bateau.* — Genus holeris, forte pro *Batis; fenouil marin.* — Humilis; *bas; « Arborea modice et bata. » (A. 1391.)*

BATUTUM. — Lac pressum; *fromage.*

BATZIO. — Moneta Germanica; *batz.*

BAUBAYNA DE BONBASSE. — Tela gossipina; *toile de coton.*

BAUBELLA. — Numero multitudinis, res pretiosæ, veluti gemmæ, uniones et alia ejusmodi; *joyaux. (Rog. Hov.)*

BAUCA. — Vasis species; *bocal.* — Armilla; *bracelet.* — Tegula lignea; *planche. (A. SS.)*

BAUCAGIUM. — Prestationis species.

BAUCALE. — Vasis, idem q. BAUCA.

BAUCALIS. — Ead. notione.

BAUCENDUS. — Equus albo et nigro interstinctus; *cheval marqué de blanc et de noir; ol. bausant. (A. 1244.)*

BAUCENNUS. — Albus et nigro interstinctus, vel bipartitus. *(Jac. de Vit.)*

BAUCHANTUS. — Idem ac BAUCENDUS.

BAUCHORIUM. — Pro GAUCHORIUM.

BAUCULUS. — Radicis medicinalis genus vel emplastrum ex illa radice compositum. *(A. SS.)*

BAUCUS. — Vas, ut BAUCA.

BAUDATOR. — Ut BAUSIATOR.

BAUDATUM. — Tegula vel lateris species, nisi sit tabula sectilis legendis domibus apta. *(A. 1363.)*

BAUDEKINUS. — Ut BALDACHINUS.

BAUDEQUINUS. — Ead. notione.

BAUDERAGIUM. — Idem q. BANDYRAGIUM, jus agrum sub banno tenendi.

BAUDERIA. — Vexillum, ut BANDERIA.

BAUDERIUS. — Ut BANDERIUS.

BAUDIA. — Dolus malus, fallacia; *fraude tromperie; ol. boïdie, boïdie.*

BAUDITOR. — Ut BAUSIATOR.

BAUDOPHORUS. — Vexillifer; *porte-bannière.*

BAUDOSA. — Instrumenti musici species.

BAUDRA. — Baltheus; *baudrier.*

BAUDRARIUS. — Qui coria quævis parat; *baudroyer, corroyeur. (A. 1160.)*

BAUDREA. — Idem q. BAUDRA.

BAUDREARIUS. — Idem q. BAUDRARIUS

BAUDRERIUM. — Alimentum, forum; *baudrier, écharpe qui soutenait l'épée; ol. baudre.*

BAUDREUS. — Ut BAUDRARIUS.

BAUFUALIUM. — Suppellex quædam ad lectum pertinens, forte auriculare; « Unum coopertorium... item unum bonum tricinium, item unum *baufualium* barratum. » *(A. 1320.)*

BAUGA. Armilla; *bracelet.* — Pro BRAGA. *(A. 1373.)*

BAUGAREDI. — Bagaudæ; *bagaudes.*

BAUGARUS. — Bavarus, ex Bavaria oriundus; *Bavarois.*

BAUGIUM. Idem, ut videtur, quod BALEUCA, districtus. — Silva cædua, ut BASTICIUM. — Locus dumis consitus, ut BROLIUM.

— *Edicula; petite maison, étable.*

BAULA. — Sægna, fascis, onus, sarcina; *ballo, ballot.*

BAULARE. — Latrare; *abayer.*

BAULEUCA. — Idem q. BALEUCA.

BAULEUVA. — Ead. notione.

BAULMA. — Pro BALMA.

BAULUS. — Judex, pro BAILLIVUS.

BAUSATOR. — Idem q. BAUSIATOR.

BAUSATURA. — Macula alba in fronte equina. *(A. 1319.)*

BAUSIA. — Felonia, proditio, crimen capitale; *trahison, perfidie. (A. 1321.)*

BAUSIARE. — In dominum insurgere, foris facere, fallere, decipere; *forfaire, tromper son seigneur, s'élever contre lui; ol. boiser.*

BAUSIATOR. — Felo, qui in dominum insurgit; *traître, felon, qui se révolte contre son seigneur.*

BAUSITÆ. — Bona mobilia vel immobilia, quæ ex *bausia* ac felonia reorum in fiscum cadunt; *Escaetas* alii vocant. *Vid. ESCAETA. (A. 1281.)*

BAUSSIUM. — Rupes prærupta; *rocher escarpé. (A. 1197.)*

BAUSSUM. — Ead. notione.

BAUSVALIUM. — Idem q. BAUFVALIUM.

BAUTAGIUM. — Ut BOTAGIUM.

BAUZA. — Ut BAUSIA.

BAUZATOR. — Ut BOSIATOR.

BAUZIA. — Ut BAUSIA.

BAVA. — Saliva, fluor salivæ; *salive.*

BAVARA. — Pectorale linteum ab aure ad aurem mento subtensum ad excipiendum in infantibus *bavam*, et ad colli ac pectoris nuda in virginibus præsertim Deo sacris decenter obtegenda; *bavette.*

BAVARII. — Servorum genus. *(A. 1056.)*

BAVARUM. — Ut BAVARA.

BAVASSORES. — Pro VAVASSORES.

BAVERIA. — Galea pars antica; *visière du casque* — Galea ipsa; *le casque lui-même.*

BAVIARDUS. — Monetæ species.

BAVILIA. — Administratio, officium; « Ego non committam *bavilas* vel administrationes nec officia publica alicui de prædictis. » *(A. 1309.)* Legendum forte *BALIVIA.*

BAVINÆ. — Aves quædam maritimæ.

BAVOSUS. — Stultus, a *bavi*, saliva ex ore fluens, ut stultis sæpius accidit; *idiot. sot.*

BAXATOR. — Follis; *foulon.*

BAXELLA. — Pro VAXELLA.

BAXILICA. — Pro BASILICA.

BAXIATOR. — Idem q. BAXATOR.

BAY. — *Vid. BAI.*

BAYARDUS. — Equus phœniceus seu *badins; cheval bai ou roux.*

BAYETA. — Speculator, custos, excubitor; *surveillant, sentinelle. (A. 1318.)*

BAYHARDUS. — Ut BAYARDUS.

BAYLA. — Modus agri apud Lemovices.

BAYLES. — Instrumentum, forte idem q. *valet* Galli appellant.

BAYLO. — Idem ac BAILLIO. *(Rym.)*

BAYRUM. — Pelles partim albi, partim cærulei coloris; *vair.*

BAYSSATERA. — Actio qua panui a *bayssatore* seu fulone poliuntur et dealbantur, ars fullonica; *foulerie. (A. 1334.)*

BAYTELLUS. — Ut BAIVARIUS.

BAYUS. — Ut BADIUS.

BAYVELLUS. — Ead. notione q. BAIVARIUS.

BAZALA. — Herbarum aromaticarum genus; *basilie.*

BAZALARDUS. — Idem q. BASALARDUS.

BAZALARIUS. — Pro BACCALAUREUS.

BAZANA. — Vitulinum vel ovinum corium; *basane.* — Sacculus, *petit sac*, quia forte ex corin seu *bazana* confectus.

BAZELARE. — Idem q. BASALARDUS.

BAZELARIUS. — Ead. notione.

BAZENNA. — Ut BAZANA.

BAZIA. — Vas quoddam, aut patera. *(Leo Ost.)*

BAZILI. — Idem q. BACILE.

BAZILLUS. — Diminut. *abasia*, vasculum.

BAZOCARE. — In re monetaria dicitur cum de justo monetæ pondere detrahitur, quod *trabuare* interdum vocant. *(A. 1309.)*

BAZOGHIA. — Clericorum seu scribarum palatii collegium, ejus præpositus regis nomine illustratur; *bazoche, ancienne juridiction entre les clercs du palais.*

BAZULIA. — Tutela, idem q. BAJULIA. *(A. 1235.)*

BEA. — Patorum series quæ ad continentem aquam, quo validius rotam torquas, solet supra molendinum infigi; *barrière de pieux et de planches qui sert à retenir l'eau d'un étang ou d'un ruisseau pour la diriger sur la roue d'un moulin; ol. bier, bié. (A. 1211.)*

BEACITA. — Videtur avis quam *bécasse*, aut en quam *bécassine* vocant Galli.

BEALE. — Rivi alveus vel fossa per quam aquæ decurrunt; *lit d'un cours d'eau, fossé, béal.*

BEAMEN. — Felicitas, beatitudo; *félicité, état des bienheureux, béatitude.*

BEANUS. — Novellus studiosus, qui ad academiam nuper accessit; *béjaune.* — *Beani* quibusdam in locis vocantur homines *manumortuæ.*

BEARE. — A. Gal. ol. *béer*, ore hians et palato esse.

BEASSA. — Exactio quæ a molitoribus, ut videtur, fiebat in ponderando farinam. *(A. 1331.)*

BEATÆ. — Mulieres in Hispania præ ceteris religiosæ, quales fere sunt Beguine in Flandria *(Conc. Hisp.)*

BEATICUM. — Vitium, sacrum Christi corpus quod datur moribundis. *(Mur.)*

BEATIFICABILIS. — Beatitudinis capax. *(Barl.)*

BEATILLÆ. — Ornamenta villioris quidem materiæ vel pretii, sed magni laboris et artis eximie. Vox ducta a Gallico *béatilles*, trunculi, cupedia; quæ metaphorice ad multas res alias transferri solet. *(A. SS.)*

BEATITAS. — Fortitudo. *(Vel. Gl.)*

BEATITUDO. — Titulus honorarius quo compellantur episcopi. *(S. Aug.)*

BEATIZARE. — Beare, inter beatos re-

ferre, adscribere; *béatifier*, mettre au nombre des bienheureux. (St. Pall.)

BEEDUNI. — Pro BECCINI.

BEBORANIA. — Præstationis species in præcepto Caroli Magi pro Hispanis.

BECA. — Hispanis unicum quod dociores et præbendarii gestant, et ii qui gradum aliquem adepti sunt in academiis.

BECALENIUS. — Ensis rostratus, vel eulter lanionius. (St. Val. Ser.)

BECAPIO. — Urcoli genus. (Vet. Onom.)

BECCA. — Instrumentum rusticum; *bêche*, *binette de jardinier*; ol. *béchar*.

BECCARIA. — Macellum, laniena; *boucherie*. (Mur.)

BECCARIUS. — Macellarius; *boucher*.

BECCAZNERIUS. — Ead. notione.

BECCHETUS. — Pars tegumenti capitis in beccum seu rostrum desinens; Italis *beccchette*. (St. Fl.)

BECCO. — Rostrum; *bec*.

BECCUM. — Ead. notione.

BECCUNES. — Corii genus, forte pelles hircinæ.

BECCUSFREDUS. — Pertica ferro præ-acuto et reuso munita: « *Beccusfredus* alias sculeum marinas frangens naves. »

BECHA. — Habitus proprius Clarenorum; *costume des religieux Clarins*. Vid. CLARENI. (A. SS.) — *Becha* capucii, pars ejus extrema quæ desinit in beccum seu cucumen; *queue, pointe du capuchon*. (A. SS.)

BECHARE. — Fodere; *bécher*.

BECHARIA. — Idem q. BECCARIA.

BECHARIUS. — Idem q. BECCARIUS.

BECHIN. — Pelvis; *bassin*.

BECHINUS. — Hircinus; *de bouc*. (A. 1526.)

BECHUS. — Hircus; *bouc*. — Idem q. BECHETUS. (Mur.)

BECIARIA. — Modus agri, forte tantum terræ quantum quis *becca* seu ligone uno die fodere potest; *autant de terre qu'on en peut bécher en un jour*.

BECIUM. — Idem q. BEA. Vid. BEDUM

BECIUS. — Ead. notione.

BECONAGIUM. — Tributum quod in sustentationem phari, vel maritimi luminis, quo populus subito exitebat ad repellendum hostem, confertur; *impôt dont le produit sert à entretenir les phares ou signaux à feu établis sur les côtes*.

BECONA. — Aluta; *basane*.

BEDA. — Armilla; *bracelet*.

BEDALE. — *Palitum* molendini, palorum scilicet series quæ ad continendam aquam, quo validius rotam torqueat, solet supra molendinum intigi. Vid. BEA et BEDUM.

BEDALIS. — Ead. notione.

BEDALIUM. — Ead. notione.

BEDANA. — Ead. notione.

BEDATUM. — Pro VETATUM; pratum paucis prohibitum, ubi animalia pascere ne-
mini licet; *pré mis en défense*.

BEDEGAR. — Arboris genus; *églantier*.

BEDELLATUS. — Officium *bedelli*; *office d'huisier*, etc. Vid. BEDILLUS.

BEDELLUS. — Apparitor; *huissier*, ser-

gent à verge, *bedeau*, *appariteur*, *crieur public*; ol. *bedelet*.

BEDERIPES. — *Precaria* seu servitium quod domino suo tenentes præstare debent in rebus ad agros pertinentibus, ut in demetendis messibus, secandis fenis, etc. (Kent.)

BEDOCUS. — Forensis, extraneus; *étranger*; ol. *bedos*. (A. 1322.)

BEDOGIUS. — Equus junior; *poulain*; ol. *bedou*.

BEDREPE. — Ut BDERIPES.

BEDREPIUM. — Ead. notione.

BEDUINI. — Populi qui Arabiam incolunt, Halapiam et Crachum versus, nullis certis sedibus, nec in urbibus aut pagis, sed in tabernaculis degentes; Gal. *Bédouins*.

BEDUM. — Palorum series quæ ad continendam aquam, quo validius rotam torqueat, supra molendinum intigi solet; ipse etiam rivi alveus; *bonde de moulin*. Vid. BEA; *canal du moulin, lit d'un cours d'eau*.

BEDURH. — Idem q. BEDUINI.

BEFACUS. — Mendicis; *qui mendie*.

BEFARIUS. — Bilinguis; *qui a deux langages, fourbe*.

BEFAX. — Ut BIFAX.

BEFFA. — Fraus, illusio, nequitia; *fourberie, déraison, méchanceté*.

BEFFREDUS. — Campanila, turris ubi campanæ; *beffroi*.

BEFULCUS. — Bubulens; *bouvier*. (Mur.)

BEGARDI. — Idem q. BEGHARDI.

BEGETUM. — Repagulum, agger quo aquæ continentur ne in agros excurrant; *chaussée, digue*. (St. Mont. reg.)

BEGGINÆ. — Ut BEGINÆ.

BEGGINASIUM. — Ut BEGUINAGIUM

BEGGINUS. — Ut BEGUINI.

BEGHARDI. — Hæretici exorti primum in Alemania, qui vulgariter Begehards quoad viros, et Begine quoad feminas nominantur. BEGHINÆ. — Mulieres ejusdem sectæ ac instituti quo Beghardi.

BEGHINAGIUM. — Idem q. BEGUINAGIUM.

BEGHINALIS. — Ad Beghinas pertitens. Vid. BEGINÆ.

BEGHARDI. — Sic appellati fratres co-
versi in ordinibus Prædicatorum et Minorum: « In hoc capitulo (FF. Prædicatorum) fuerunt conversi seu *Beghardi*, hoc est, fratres non habitantes domicilia, 80 mendicantes cibaria. » (A. 1302.)

BEGINI. — Pro BEGUINI.

BEGINUS. — Pro BENIGNUS.

BEGINVOLENTIA. — Pro BENEVOLENTIA.

BEGRA. — Piscis genus. (A. 1366)

BEGUNA. — Idem q. BEGUINA.

BEGUINAGIUM. — Convenus vel institutum Beguinarum. (A. 1320.)

BEGUINI. — Idem qui BEGHARDI.

BEGUTA. — Idem q. BEGUINA. Vox in pravorum hodie sensum detorta pro muliere superstitiosa; Gal. *bigote*. — Locus stationis pro viatoribus, hospitum, diversorium; *cabaret, petite auberge de campagne où les voyageurs se rafraîchissent*; ol. *bégude*.

BEGUYNA. — Stipis collectrix; *quêteuse*.

BEHEMOTH. — Elephas seu quævis ma-

jor bestia. Qua voce dremonem intelligunt interpretes.

BEHORDEIS. — Hastiludium; *route*; ol. *behours*.

BEJANNARE. — Novenum scholasticum, quem *Bejanum* vocabant, recipere, in socium admittere.

BEJANNIZARE. — Ead. notione.

BEJANUS. — Idem q. BEANUS.

BEJANIUM. — A Gal. *Béjaune*, quod a novis scholaribus, nomine jucundi adventus, a condiscipulis exigebatur: *bienvenue, somme payée dans les universités, par les nouveaux étudiants aux anciens*.

BEINBERGÆ. — Arma quibus teguntur crura; *armure des jambes, jambières*.

BEINELLIS. — Pro BIVELLUS.

BEKA. — Rivus: « Terninus autem maresci Walcheri est sicut utraque *beka* ex una parte, et rivus aque ex altera parte dividunt. » (Vet. Tab.)

BELA-CARA. — Quod præter victum et potum capioni exsulvitur; *pourboire*.

BELAMIA. — Vestis species in regula monialium Fontis Ewaldi.

BELARE. — Balare; *béler*.

BELENCUS. — Lusus aleatorius; *jeu de brelan*; ol. *herland vel breland*.

BELENEAS. — Idem q. BALULONA.

BELENUS. — Ut BELLENEA.

BELFAGUE. — « Pro faciundo et ponendo in dicto molendino unum *belfague*. » (A. 1435.) Forte idem ac lignea trabs prope ripam posita ut certa portio aquæ ad declinatum molendinorum fluat et superfluum alio deducat.

BELFRAGIUM. — Idem q. BELFREDUS.

BELFREDUS. — Machina bellica lignea in molim excelsioris turris exstructa, variis tabulatis, conaculis seu stationibus constans, rotisque quatuor vectis; tantæ proceritatis ut fastigium oppidorum et castrorum obsessorum muros equaret. In conaculis autem collocabantur oillites qui in hostes tela continuo vibrabant aut sagittas emittebant; infra vero viri robore præstantes magnis impulsibus muris machinam admovebant. Gal. *beffroi*. — *Belfredi* nomen a similitudine ejusmodi machinæ bellicæ postea inditum altioribus turribus quæ in urbibus aut castris eriguntur, in quarum fastigio excubant vigiles qui eminus adventantes hostes, pulsata quæ in eum finem appensa est campana, cives admonent quo sint ad arma parati. Nec in eum tantum finem statuta in *belfredi* campanæ, ut adventantes nuntient hostes, sed etiam ad convocandos cives et ad alios usus prompt reipublicæ curatoribus visum fuerit. Unde *campana bannalis* dicitur, quod, cum pulsatur, quicumque intra *bannum* seu districtum urbis commoratur ad conventus publicos ire teneantur. — Denique *belfredum* appellant ligneam fabricam in campanariis, in quibus pendent campanæ.

BELKINUS. — Pro BALDAKINUS.

BELLA. — Acus; *aiguille*. — Mendose pro *bolta*, exaltus. (A. 1400.) — (Subs. fem.) pro BELLEM, pugna, prælium. (Vet. cod.)

BELLA-MATER. — Noverca; *belle-mère*.

BELLATOR. — Castrorum præfectus. (A. SS.) — *Bellator monasterii*; forte idem qui *advocatus* seu *defensor*; bellator dictus quod protectione monasterii sibi commissi nominum quam bellare cogaretur. (Chart. S. Vinc. Gen.)

BELLIATORIUM. — Pars navis, ea scilicet quæ Gal. *passarant* nuncupatur.

BELLENEA. — Onus plaustrum seu vehiculi *belenium* dicti, Gal. *beneau* vel *bel-neau*. (A. 1441.)

BELLERBECHI. — Præfecti militares apud Turcas; *beylerbey*.

BELLERIA. — Annulus a quo ludicula campanæ pendet; *bélière*.

BELLETUM. Fucus, pigmentum; *substantia pour se peindre le visage*. (Barel.)

BELLICA, ONUM. — Arma, sagum, et quidquid armorum et vestium ad detegendum et exorandum militem pertinet; *tout ce qui constitue l'équipement militaire*.

BELLICARE. — Belligare, præliari, impugnare. (Mur.)

BELLICOSE. — Cum armis rebusque aliis militaribus: « *Eccebelluntur... bellicose proficisci*. » Id est, *avec tout l'équipement militaire*. (A. 1462.)

BELLICOSITAS. — Virtus bellica; *vertu guerrière, bravoure*. (Ach.)

BELLICOSUS. — *Bellicosa patria*, qua bellum frequenter geritur. (A. 1402)

BELLICULUM. — Diminutivum a *bellum*, simulatum prælium, ludicra pugna; *combat simulé, tournois*. (Mur.)

BELLICUM FACERE. — Hostilia facere. (Rymer.)

BELLIDUCTOR. — Pugnae instructor. (A. 1468.)

BELLIDUX. — Ead. notione

BELLIONES. — Bellicosi, belligatores; *guerriers*. (Glab. Rad.)

BELLIPARIUS. — Pro PELLIPARIUS.

BELLIS. — Bellicosus: « In campo Martis erant *belles*. »

BELLUM. — Prælium; *combat, bataille*. Bellum publicum, seu *campale* aut *campestre*, pugna publica, publicis conflictibus. — *Acies*; *armée, corps de troupes*. *Bellum primum*, prima acies; *avant-garde*. — *Duellum*, monomachia etiam legibus decreta; *combat singulier, duel judiciaire*. — *Manipulus*, seu globus militum; *escadron*. (Gest. S. Ludov.) — *Machinæ bellicæ*; *l'ensemble des engins de guerre, l'artillerie*. (Mhr.)

BELNERIA. — Idem q. BELLENEA.

BELNEUM. — Ead. notione.

BELONARDUS. — Pro BOLONARDUS.

BELOSIUS. — Idem q. BALOSIUS.

BELOTHYRUM. — Pro VELOTHYRUM.

BELS. — Vox excitatoria apud Albienses.

BELSA. — Sagitta; *flèche*. (A. 1395.)

BETLIS. — Precum carminicarum sive psalmorum cantio, ut videtur, in synod. Celschyntensi a. 816.

BELTRECCA. — Idem ac BRETACHIA.

BELTRESCA. — Ead. notione.

BELTRESCATUS. — *Beltresca* munitus,

delectus; *désendu*, *fortifié de bretesches*; ol. *bretesché, bretequid*.

BELVERIA. — Amictus pars qua canonici in hieme caput legebant, ejusque ornatus: « Mairiclarus... debet habere pellicium cum *belveria* de griso. » (A. 1448.)

BELUNDINTA. — Apud Anglos multa pro effuso sanguine.

BELURIA. — Ferarum venatio; *chasse aux bêtes fauves*. (A. 1381.)

BEMA. — Festum Manichæorum sic appellatum, dies nempe quo Manes occisus est, quem Manichæi quinque gradibus instructo tribunali et pretiosis lintis adornato, ac in ruptum posito et obiecto adorantibus, magnis honoribus prosequiebantur, ut est ap. S. Augustin.

BEMBERGA. — Ut **BAINBERGA**.

BEMIVERGA. — Ead. notione.

BEMOLLIS. — Una e clavibus musicæ; *bémol*.

BENA. — Species aratri quo solent uti ad iterandum agrum, Picardis *binot*. *Arare ad benas*, id est secundo terram proscindere; *donner un second labour*. (Chart. SS. Trin. Cad.)

BENAGIUM. — Idem q. **JALLAGIUM**.

BENATIA. — Retis species. (St. Pallav.)

BENAVESA. — Idem ac *aisamenta*, ea nempe omnia quæ cuique pro suo statu et arte sua exercenda necessaria sunt. *Vid. AISAMENTA*.

BENAUURARE. — Beatum facere; *béatifier*.

BENAUURAT. — Beatus; *bienheureux*; ol. *beneuré*. (A. SS.)

BENDA. — Lamina; *lame*. (A. 1419.) — Fascia, limbus, instita; *bande*. (A. SS.) Fihula ferrea; *patte de fer*. (A. 1450.) — Sudarium, turba hominum; *réunion, bande*. (A. 1296.)

BENDARE. — A Gal. *bander*, intendere; balista bendata; *arbalète tendue, bandée*.

— Vincire, alligare; *attacher, lier*. (A. 1268.)

BENDATUS. — Tenuis interstinctus; *orné, garni de bandes*. (A. 1584.)

BENDELLATUS. — Sacrum chrisma suscepturus, a fascia seu *bendello* quo frontem sacro chrismate illinitum einguat. (A. 1366.)

BENDELIUM. — Fascia, vitta; *bandeau*.

BENDELLUS. — Ead. notione.

BENDERIA. — Vexillum; *bannière*.

BENDIDIOS. — Mensis Aprilis. (Pap.)

BENE. — Circiter; *environ*. « *Bene centum fuerunt interfecti*. » — *Bene-clare*; liquido, deductis quibuslibet expensis; *nettement, toutes dépenses payées*. (A. 1361.)

BENECUPIENS. — Qui alicui bene cupit. (A. 1152.)

BENEDICERE. — Pro *maledicere*. *Vid. BENEDICTIO*.

BENEDICTIO. — *Benedici* dicuntur novitii in monasteriis cum, expleto novitiatu tempore, vota emittunt. (Reg. S. Fructuos.)

BENEDICITE. — Præstationis species; *redevance en dragées, oublies et autres objets du même genre que le doyen du chapitre de Noyon devait à l'évêque des Innocents*. (A. 1497.)

BENEDICTUS. — Pro **BENEDICTUS**. (Men.)

BENEDICTA. — Sic vocabatur apud Bayonenses devota mulier quæ ecclesiæ linteamina lavare, aliæque minutiora hujusmodi officia exercere solebat. (A. 1302.)

BENEDICTARIUM. — Vas aquæ benedictæ; *bénitier*.

BENEDICTIO. — Apud Hebræos elevatis manibus tradebatur. *Benedictio super plebem*, benedictio quæ solius erat episcopi.

Benedictia magna et parva; benedictionem *parvam* interpretantur nonnulli eam quæ a presbyteris datur, *magnam* vero quæ ab episcopis; melius, ut opinantur alii, *magnam* de publica, *parvam* de privata accipiendam.

Benedictione privari; apud monachos pænæ species fuit, minor tamen excommunicatione; ii vero quibus hæc pœna indicta erat, recedere tenebantur antequam illam monachis ex more solito impertiret abbas. *Benedictio abbatum*, quæ sit ab episcopo, cum ii abbates constituuntur. *Benedictio ambulandi et revertendi*, quæ monachis non reversuris diebus duobus aut tribus impertiebatur.

Benedictio evangelica, quæ a sacerdote sacra faciente diacono Evangelium lecturo impertitur. *Benedictio regularis*, quam monachi ab abbatibus sumunt. *Benedictia peralis*, idem ac *benedictio peræ peregrinorum*. *Benedictio super populum*, eadem quæ *benedictio populi*. *Benedictio regis*, coronatio; *sacre*. *Benedictiones judiciorum*, de judiciis divinis intelligendum, in quibus, verbi gratia, forum candens, aquæ ferventes, etc., a sacerdote benedicebantur, priusquam accusati ac rei ad ejusmodi judicia descenderent.

Benedictia nude occurrit 1° pro professione monastica (Stat. ord. Cisterciens.); 2° pro sacrum chrisma effusum in caput episcopi consecrandi; 3° pro copia, abundantia; *benedictio in auro*, munus in pecunia numerata erogatum; 4° pro maledictione: « Ac post juxta exemplum B. Job, ne forte filii ejus in benedictionis laberentur foveam, sanctificabat eos, offerens corpus Christi et sanguinem pro omnibus. » (Act. SS. Bened.) — *Benedictiones nude* dicuntur 1° iustus extraordinarii monachis exhibiti certis ac solemnioribus diebus, quos etiam *charitates* appellabant; 2° canticum trium puerorum quod incipit ab his verbis: *Benedicite, omnia operi Domini, Domino*, quod ante Laudes in ecclesia decantatur; 3° ordines vulgo minores vocati, quod simplici benedictione conferantur. 4° Eulogiæ, munera. (Pass.)

BENEDICTIONALIS. — *Benedictionalis liber*, liber ecclesiasticus in quo benedictiones quæ ab episcopis et sacerdotibus fiunt continentur.

BENEDICTIUNCULA. — Munuscula; *petits cadeaux*. (Hinc.)

BENEDICTORIUM. — Vas aquæ benedictæ; *bénitier*. (Sev. in *episc. Lugd.*) — Mens in qua necessaria ad benedictionem aquæ præparantur. (A. 1305.)

BENEDICTUM. — Pro **BENEDICTIO**. (S. Paulin.)

BENEDICTUS. — Epitheton quo Christianos plerique Patrum ornabant. (Isid.)

BENEDICUS. — Qui bene de proximo loquitur.

BENEFACERE. — Prædium, agrum in beneficium dare; *donner une terre en bénéfice*. (G. Chr.)

BENEFACTORIA. — Prædium minus nobilitate beneficii concessum. (Conc. Hisp.)

BENEFACIUM. — Pars hærediti, tertia scilicet bonorum paternorum aut maternorum, quæ secundo genitis, apud Andegavenses, obvenit, quæque ii gaudent usufructuario jure: iis enim extinctis ad primogenitos illius proprietatis redit; Gal. ol. *benefait*. (Cons. And.)

BENEFICARI. — Piis alienius exemplis et colloquiis ad pietatem excitari. (A. SS.)

BENEFICIA. — Reliquiæ sanctorum; *reliques des saints*. (Greg. M.)

BENEFICIALIS. — In beneficium datus, ad beneficium pertinens; *donné en bénéfice, bénéficiaire*.

BENEFICIARE. — Prædium in beneficium conferre: hinc *beneficiati*, id est feudati, vassalli; *donner une terre en bénéfice*. — Beneficium ecclesiasticum seu præbendam conferre; *donner un bénéfice ecclésiastique*. (Petr. Bles.)

BENEFICIARIA. — Charta qua quid in beneficium seu feudum datur; *acte relatif à la donation d'un bénéfice*.

BENEFICIARI. — Apparitores, satellites, ministri magistratum; *gardes, agents, huisiers*, etc. (Tert., etc.)

BENEFICIARIUS. — Apparitor, ut **BENEFICIARI**. — Ad beneficium pertinens, ut **BENEFICIALIS**. — Jure beneficii possessus; *possédé à titre de bénéfice*. — *Beneficiario jure possidere*, id est per usum fructum. (Ch. C. C.)

BENEFICIATRIX. — Bene merita, gratificans, quæ alicui benigne facit; *bienfaitrice*. (A. 1223.)

BENEFICIATUM. — Datum in beneficium; *chose donnée en bénéfice*. (G. Chr.)

BENEFICIATURA. — Officium beneficiati; « Ordinaverunt quod dicti beneficiati vel vicarii non possent dictos clericatum et *beneficiaturam* ac vicariam permutare seu remutare alicui sine consensu ac licentia D. episcopi, » etc. (St. Eccl. Diniens. a. 1479.)

BENEFICIATUS. — Preditus beneficio ecclesiastico; *bénéficier*. — Feudatus, vassallus; *vassal*.

BENEFICIO. — Propter, causa; *à cause de, pour le motif de*.

BENEFICIOLUM. — Diminut. a *beneficium*, prædium.

BENEFICIOSE. — Ex beneficio vel beneficio seu feudi nomine: « Ecclesiam... quam de nobis *beneficiose* tenebat. » (A. 1048.)

BENEFICIUM. — Prædium fiscale quod a rege vel principe, vel ab alio quolibet ad vitam viri nobili utendum conceditur. Ita autem appellatum est, quod is ex mero dantis beneficio ac liberalitate illud possideat. Quod *beneficium* primitus appellatum est, postmodum feudi nomen accepit. Ita *beneficium* et *feudum* promiscue usurpantur in libris feudorum. *Beneficium castrense*, *Vid.*

FEUDUM. *Beneficia ecclesiastica*: sic dicebantur universi eos ecclesiæ in beneficium date, sive a principibus, sive ab ipsis ecclesiis, et eorum prælati in *beneficium* data essent. *Beneficium curatum* seu *sacerdotale*, cui annexa est cura animarum; *bénéfice à charge d'âmes*. Vox nota, ut et *beneficium simplex*, cui non est annexa animarum cura; Gal. *bénéfice simple*. *Beneficium manuale*, quod ad libitum dantis committitur. *Beneficium personale*, idem q. *Personatus*. — *Præbendam* generali *beneficiorum* nomine continentur: « Beneficium ecclesiæ, quod quidam *canonicum*, vel *præbendam*, vel etiam *ordines* vocant. » (Epist. Alexand. II PP.) — Etiam sumitur *beneficium* 1° pro charta qua quid in beneficium datur; 2° pro *beneficium*; 3° pro commodatum, mutuo datum; 4° pro merces. — *Beneficia* nuncupantur in concil. Autissiodor. an. 528 oblationes quæ a Christianis fiunt ecclesiis.

BENELLUS. — Genus vehiculi, idem q. **BENNA**.

BENEMERENTIA. — Meritum, dotes; *mérite, qualités*. (St. ord. S. Joan. Hier.)

BENEPLACENTIA. — Permissio, venia, consensus. (A. 1366.)

BENEPLACERE. — Placere, multum placere, haud semel legitur in Scripturis sacris.

BENEPLACITUM. — Venia, consensus; benevolentia, favor; desiderium, optatum, vel etiam decretum. *Vid. PLACITUM*.

BENEQUASI. — Fere; *presque, environ*. (A. 1303.)

BENERIUM. — Modus agri, idem ac **BONNARIUM**.

BENERTH. — Servitium quod tenens præstat cirru suo et aratro.

BENESEDENTIA. — A. Gal. *bienséance*, commodum, utilitas. (A. 1304.)

BENEVALETUDO. — Pro bona valetudo. (A. S. Cyp. mar.)

BENEVENTANUM. — Pellis seu panni species, ita appellata a Benevento, urbe Italiæ; Gal. ol. *drap de Bénévent, Bonnavent*, etc.

BENEVENUTA. — Felix adventus, et id quod ab eo qui in officio primum instituitur exsolvendum est; *bienvenue*. (A. 1247.)

BENEVISA. — Datio ad censum; *action de donner à cens*; ol. *benevis*. (A. 1176.)

BENEVISATIO. — Charta qua quid in *benevisam* conceditur. *Vid. BENEVISA*. (A. 1472.)

BENEVISER. — Beneficiarius; *bénéficiaire*. (A. 1223.)

BENEVISIUM. — Idem ac **BENEVISA**.

BENEVISUM. — Beneficium; *bénéfice*. (A. 1223.)

BENEVISUS. — Acceptor, gratus. (A. SS.)

BENIGNARE. — Mitigare, sedare; *apaiser*.

BENIGNIVOLUS. — Benevolus, spontaneus. (A. 1239.)

BENIGNOLUS. — Ead. notione.

BENITUS. — Pro **BENEDICTUS**.

BENIVERGA. — Pro **BAINBERGA**.

BENIUM. — Pro **BENNA** aut **BERUM**. (Lud.)

BENNA. — Genus vehiculi; *charrette en*

tourée d'un treillage en osier; ol. *beneau*, *benneou*. — Vasis species, præsertim quo vindemiæ colliguntur et feruntur; *grand panier*, *grande corbeille*. (A. 1493.) — Vivarium, piscatorium; *réservoir à poisson*, *vivier*. — Mensura aridorum, ut *BENNATA*. (A. 1309.)
BENNAGIUM. — Jus cogendi subditos molere in molendino domini; mendose pro *BANNAGIUM*. — Prælatio quæ pro vino vendito ex consuetudine domino solvitur; *droit seigneurial sur le vin vendu en certain temps*. (A. 1205.) — Districtus; jurisdictio; *jurisdiction*, *ressort*, ut *BANNUM*.
BENNARIUS. — Qui debet uti molendino domini sui; ol. *bannier*.
BENNATA. — Mensura aridorum. « Item duas *bennotas* avenæ quas debet Guigo de V. llen. » (A. 1347.) Nisi in hoc loco idem valent quod *carrucata*, ex *benna*, vehiculum.
BENNIUM. — Servitium, ut videtur, cum *benna* seu vehiculo; *corvée de transport*, de *charroi*.
BEODUM. — Mensa; *table*.
BEPHOTRANUS. — Pro *BREPHOTRANUS*.
BEQUETUS. — Rivulus; *ruisseau*. (A. 1261.)
BERA. — Feretrum; *bière*. (A. 1314.) — Mensura, forte pro *BENNA*. (A. 1392.) — Locus planus et campestris. (A. 1172.) — Capistrum vel *habena*. (A. 1334.)
BERBANNUM. — Bannum molendini; *ban du moulin*. (A. 1198.)
BERBECINUS. — Pro *VERVEGINUS*.
BERBIAGIUM. — Tributum ex berbicibus seu ovibus; *impôt sur les brebis*; ol. *brebiage*.
BERBIARIUS. — Pastor *berbium* seu ovium; *berger*; ol. *berchier*.
BERBICA. — Ovis; *brebis*.
BERBICARIA. — Ovile; *étable de brebis*, *bergerie*.
BERBICARITIA. — Ead. notione.
BERBICARIUS. — Idem ac *BERBIARIUS*.
BERBICINUS. — Pro *BERBECINUS*.
BERBIGENES. — Vitis species; *espèce de rigne*.
BERBIX. — Ovis; *brebis*. — Ari-s, machina bellica; *la machine de guerre appelée béliér*. (A. 1042.) — Piscis species; ol. *barbell*.
BERCA. — Pala ferrea; *bêche*; ol. *berca*.
BERCANIA. — Locus *berbicibus* alendis idoneus, alius tamen ab ovili; prædii species etiam cum certa agri quantitate. (A. 1159.)
BERCARIUS. — Pro *BERBICARIUS*. *Major hercarius* (officium monasticum), is qui *bercariis* seu pastoribus invigilat. — Dominus *bercarie*, ad quem prædium nomine *bercarie* spectat. (A. 1114.) — Apparitor. (A. 1371.)
BERCEARE. — Alveos vel alvearia, quæ *herceola* dicuntur, construere. *Vid.* *BERCEOLUM*.
BERCELLUM. — Machina bellica muris diruendis, quemadmodum apud antiquos aries, aptata.
BERCEOLUM. — Alveus; etiam pro *eapsa*, seu minus feretrum usurpatur.
BERCERIUS. — Faber ferrarius; *serrurier*, *forgeron*.
BERCHARIA. — Pro *BERCANIA*.

BERCHERIA. — Ead. notione.
BERCIOLUM. — Cunæ; *berzeou*; ol. *bercelet*.
BERDARE. — *Berdare lanam*, caput et collum velleris abscondere. (A. 1472.)
BERDEILING. — Mensura frumentaria.
BERDESCA. — Idem ac *BRETACHIA*.
BERECTINUS. — Subniger, griseus; *gris*. (Theoph.)
BEREFREDUS. — Pro *BELFREDUS*.
BERELLUS. — Piscis nomino delphinus; *dauphin*.
BERETA. — Capitis tegmen pontificibus proprium. *Vid.* *BIARETTUM*. (A. 1199.)
BERETINUS. — Cinereus, leucophæus; *qui est gris cendré*.
BERETUM. — Idem ac *BERETA*.
BEREUAGIUM. — Idem ac *BIDERAGIUM*.
BEREFREDUS. — Pro *BELFREDUS*.
BERFREIUM. — Ead. notione.
BERGARIA. — Ut *BERBICARIA*.
BERGARIUS. — Idem q. *BERECARIUS*.
BERGERIA. — Idem ac *BERBICARIA*.
BERGERIUS. — Ovium custos; *berger*.
BERGGRAFIUS. — Pro *BURGGRAVIUS*.
BERGUARIA. — Idem ac *BERGARIA*.
BERIA. — Locus planus, campestris. *Vid.* *BERRA*.
BERICLUS. — Cristallus; *verre*, *cristal*; ol. *bericle*.
BERILLUS. — Conspicillum; *bésicle*.
BERINGAUDUM. — Poenuli species; *coupe*.
BERLATIO. — Pro *BALATIO*.
BERLENGHUM. Idem ac *BELLENGUM*.
BERLERIA. Annulus coriaceus a quo tudicula campanæ pendit; *bélière*.
BERLIA. — Modus agri, et in quibusdam Gallie provinciis, grex ovium numerosissimus, v. g. trium millium animalium.
BERLINA. — Collistrigium, pilorium; *pilori*.
BERLINGACCIUM. — Fera quinta ante diem Cinerum; *jeudi gras*. (A. SS.)
BERLINGOTIUS. — Scriblitæ species. *Italis berlingozzo*. (A. SS.)
BERIOTA. — Idem q. *BARBOTA*.
BERMARIUS. — Pro *BENNARIUS*.
BERNACÆ. — Aves aucis palustribus similes.
BERNAGIUM. — Pro *HYBERNAGIUM*, frumentum miscellum, et idem ac *BRENAGIUM*, q. *Vid.*
BERNARDIANI. — Sic appellantur in Polonia Franciscani fratres de Observantia a S. Bernardino ejusdem ordinis.
BERNARIL. — Ut *BERROERI*.
BENECELÆ. — Ut *BERNACÆ*.
BERNESCHÆ. — Ead. notione.
BERNSTÆ. — Ead. notione.
BERNET. — Incendium, a Saxonico *byran*, incendium facere. (*Leg. reg. Canut.*)
BERNICHÆ. — Ut *BERNACÆ*.
BERNISCHIT. — Vestimenti genus.
BEROCATA. — Vehiculum duabus portatim rotis; *char à deux roues*.
BEROP. — Seditio, ut videtur. (A. 1231.)
BEROVARI. — Ut *BERROERI*.
BERQUARIA. — Idem ac *BERCANIA*.
BERQUERIUS. — Idem ac *BERCANIUS*.
BERQUERIA. — Idem ac *BERCANIA*.

BERRA. — Idem ac *BERIA*, id est locus arboribus destitutus, dumotis vero et arboribus plenus.
BERRARIUS. — Idem q. *BARRARIUS*.
BERRETA. — Capitulum, idem q. *BIARETTUM*.
BERRETUM. — Ead. notione.
BERRIATA. — Fasciculus. « Una *berriata* sequi; » *une botte de foin*.
BERROERI. — Sicarii, scelerati, rumpnarii, apparitores; *bandits*, *brigands*, *hussiers*, *sergents*.
BERROTATA. — Veches, planstri onus, a voce *barrot*, plastrum apud Lugdunenses; *charrette*.
BERSA. — Corium; *cuir*. (*Vet. Gl.*) — Forte cella vinaria. (A. 1080.) — *Bersæ*, erates vimineæ, seu sepes ex palis vel ramis grandioribus contextæ, quibus silvæ vel parci undique incinguntur, ut nullus cervis, cæterisque feris ad egressum pateat aditus.
BERSARE. — Venari, intra *bersas* forestæ venationem exercere; *chasser*; ol. *bercer*.
BERSARI. — Venatores vel parcorum et silvarum eustodes; *chasseurs* ou *gardes forestiers*.
BERSURA. — Jus *bersandi* in forestis domini; *droit de chasse dans les forêts du seigneur*. — Pro *VERSURA*.
BERTARIUS. — Ut *BERROERIUS*. *Vid.* *BERROERI*.
BERTARELLUS. — Instrumentum piscatorium, *nassa*. (*St. Perus.*)
BERTECIOLA. — Diminut. a *Berta*. *Vid.* *BERTUS*.
BERTEFREDUS. — Idem q. *BELFREDUS*.
BERTELLUS. — Genus ludi, forte cum manipulis quas Galli *bretelles* vocant. (A. 1401.)
BERTHESCA. — Species podii, ab antiquo Gallico *bretesche*, quod primum significat castella lignea, quibus oppida muniabantur, deinde locum in foris præminentem unde denuntiationes edictive publica promulgabantur.
BERTHONA. — Ut *BERTONIA*.
BERTONCELLA. — Ead. notione videtur. (A. 1230.)
BERTONESSA. — Castellum, propugnaculum. F. idem q. *BERTACHIA*. (Mor.)
BERTONIA. — Villa vel prædium frumentarium: « Et in *bertonia* mea de Cadaham unum locum ad construendam aliam grangiam. » (*Mon. Angl.*)
BERTRESCA. — Ut *BRETACHIA*.
BERTUS. — Splendidus, illustris, fulgens: « Nota est eis *βία* cui nomen imposuerunt *Bertum*, quæ interpretatur *fulgida* seu *splendida*. » (A. SS.) — *Berta*, ovis fetibus jam inutibus. (*Ch. S. Viet. Mass.*)
BERUA. — Pro *BULLUA*.
BERUAGIUM. — Idem q. *BIBERAGIUM*.
BERVALDUS. — Apparitor, qui ad urbis portas stat ne fraus in vectigalibus publicis fiat. (*St. Ast.*)
BERVERIUS. — Ut *Berroerius*. *Vid.* *BERROERI*.
BERVICARIUS. — Ut *BERBICARIUS*.

BERUS. — Vestis ex serico contextus. (*Conc. Gangrens.*)
BESACIA. — Mantica duas habens peras; *besace*.
BESALE. — Palorum series, quæ ad continendam aquam, quo validius rotam torquat, solet supra molendinum inligi; interdum et ipse rivi alveus, canalis, Gallis etiam *besal*. *Vid.* *BEA*. (A. 1331.)
BESANA. — Apium examina vel earumdem vasa; *essains d'abeilles* ou *ruches*; ol. *besaine*, *besanne*. (A. 1196.) — Vitulinum vel corium ovium subactum; *basane*. (*St. Care.*)
BESANS. — Idem q. *BYZANTIUS*.
BESANTUS. — Ead. notione.
BESAVUS. — Proavis; *bisaieul*; ol. *beseel*.
BESCALINUS. — Idem q. *BESTALINUS*.
BESCALMUS. — Vestibulum, atrium, porticus species in plateam prosiliens. (A. 1220.)
BESCAIRE. — Terram *bescas* fodere; *técher*.
BESCAZARIA. — Ludi aleatorii genus; *brelant*.
BESCOLUMNUS. — Alternatim cumulatus, supereminente cumulo alterna viceplemus; *comble*. (*St. Av.*)
BESENAGIUM. — Præstationis species, en, ut videtur, quæ ex apum alveariis, *besane* dictis, percipitur; ol. *besenage*. (A. 1180.)
BESENE. — Idem q. *BISENE*.
BESILAMENTUM. — Detractatio, detractio, a veteri Gallico *bestiller*, mutilare, sœciare; *estropier*, *mutiler*. (Rym.)
BESILIUM. — Pro *BISILLUM*.
BESOGIUM. — Ut *BISACETA*.
BESQUD. — Ut *BYZANTIUS*.
BESSA. — Ligo; *bêche*; ol. *besse*. — Rivi alveus, canalis; *lit d'un cours d'eau*, *canal*. — Arvernus et Lemovicis *bessæ* idem ac *pascua*; *pâturages*. (A. 1190.)
BESSATUM. — Locus humilis, paludosus, dumetis et vepribus plenus; *lieu bas et marécageux*, *plein de broussailles*; ol. *besse*, *bessière*.
BESSUS. — Ut *BECCA*.
BESTAGIUM. — Pecus; *bétail*. (A. 1364)
BESTALE. — Ead. notione.
BESTALINUS. — Forte iter tortuosum; *chemin oblique et tortueux*. (A. 1337.)
BESTALLUM. — Idem ac *BESTALE*.
BESTANCUM. — Controversia, contentio; *dispute*, *différend*, *querelle*; ol. *bestene*.
BESTARCHA. Dignitas ex illustrioribus in aula Constantinopolitana.
BESTELETA. — Diminutiv. a *BESTIA*; *petite bête*; ol. *bestellette*.
BESTIA. — Equus vel jumentum quo quis vehitur; *cheval*, *jument*, *monture*. *Bestia* trajini; *mulets pour le transport des marchandises*. Venari ad magnam *bestiam*, venari cervos, damas, apros, etc.; *chasser la grosse bête*. *Bestia* *bisa*, fera venatica cinerei coloris ut aper, etc. *Bestia* *blanca*, bestia lanigera, ut ovis, agnus. *Bestia* *ferri*, Gal. *bête de fer*, quæ domino non perit. *Bestia* *trahens*, aratoria præcipue.
BESTIALE. — Pecudes; *bétail*. (*G. Chr.*)

BESTIALIS. — Rusticus, stolidus; *grossier, sot, stupide.* (Bar.)

BESTIALITAS. — Summa rusticitas; ol. *besterie.*

BESTIALITER. — Bestiarum more; *comme les bêtes.*

BESTIAMEN. — Pccus; *troupeau de moutons.* (Mur.)

BESTIARE. — Ead. notione. (A. 1247.)

BESTIARIUM. — Liber de bestiis compositus; *bestiaire.* — Locus ubi bestiæ morantur. (Ugut.) — Pecus; *bétail.* (A. 1248.)

BESTIARIUS. — Venator bestiarum; *chasseur.* (Vet. Gl.) — Pecus; *bétail.* (A. 1232.)

BESTIUS. — Ut BESTIALITER. (J. de J.)

BETA. — Pellis lanata; *peau couverte de laine.* — Rivi alveus, canal. Idem q. BESALE, ut videtur. (A. 1219.) — Pro BARA. — Genus oleris; *bette.* — Panis species; *tourte, gâteau.* (Vet. Gl.)

BETACIUS. — Insulsus; *sot, bête, nigaud;* ol. *bestiasse.*

BETAGII. — Apud Hibernos sic dicuntur Ilici ascripti glebæ ecclesiasticæ.

BETAGIUM. — Servitium quod cum carro et equis præstatur. (A. 1356.)

BETATUM. — Pro *botatum.* Vid. VINUM.

BETFREDUS. — Idem ac BELFREDUS.

BETINUS. — Venter. (Barel.)

BETOLA. — Cauponula, ab Ital. *bettola.* (Ch. Berg.)

BETRESCHA. — Idem q. BETACHIA.

BETRICUM VINI. — Jus vinum dividentis, cessantibus aliis quibuscunque; idem q. BANNUM VINI et BANVINUM. (A. 1337.)

BETTUOITA. — Advocatia precaria. Vid. ADVOCATIA.

BETUM. — Pars agri etatior inter duos silveos. (Lud.)

BETUNIUM. — Res villoris pretii, a vet. Gal. *bétum*, purgantia quævis. (A. 1360.)

BEUDUM. — Mensa; *table.*

BEUS. — Badius; *bai.* — Beatus.

BEUVENDA. — Potatio, seu vini distributio pro assistantia in choro in cathedralibus et collegiatis olim usitata.

BEVARIUS. — Castoreus. *Bevarie pelles, peaux de castor.*

BEVARUM. — Ut BEVER.

BEVER. — Fiber, castor; *castor;* ol. *bièvre.*

BEVERAGIUM. — Ut BIBERAGIUM.

BEVERARIUS. — Cui castorum cura et custodia incumbit. (Hincmar.)

BEVERINUS. — Ut BEVARIUS.

BEVREDUM. — Ut BELFREDUS.

BEVIUM. — Item q. BEDUM.

BEVRAGIUM. — Fons, proprie aquarium; *fontaine, source, réservoir, abreuvoir.* — Bibitio, compositio; *action de boire, de se réunir pour boire, réunion de buveurs.*

BEVRALIS. — Non castratus. *Bevralis porcus; terral.*

BEVRATORIUM. — Ubi adjuvantur animalia; *abreuvoir.*

BEVRIOTUS. — Bibax, ebriosus; *ivrogne.*

BEVRUM. — Ut BEVER.

BEVYR. — Ead. notione.

BEX, BECIS. — Vicia, leguminis species;

vesce. — Locus humilis, paludosus, idem ac BAISSA, vel rivi alveus, canalus, ut BESSA.

BEYUM. — Idem q. BEDUM.

BEZAGINA. — Pellis ovina; nam ovis Gallis veteribus *bezaine* dicta fuit.

BEZALE. — Pro BESALE.

BEZANTIUS. — Pro BYZANTIUS.

BEZARIA. — Ut BECIARIA.

BEZATUS. — Idem ac BESALE.

BEZOZA. — Pia et religiosa mulier alicui addicta societati. (A. SS.)

BIA. — Pro VIA.

BIAFORA. — Bannum seu clamor publicus, quo edito, communis, burgenses, alique vicorum aut urbium incolæ cum arinis, domo egredi, et principem aut ejus vicarium sequi tenebantur.

BIALDUM. — Vestis species, idem q. BIANDUS.

BIALE. — Idem q. BEALE.

BIALERIA. — Ead. notione.

BIANDUS. — Albus; *blanc.*

BIANIUM. — Ut BIENNUM.

BIANUM. — Ead. notione.

BIARICIUS. — Pro VIARICIUS.

BIARRETA. — Pro BIRRETA.

BIAS. — Ut BIENNUM.

BIBARIUM. — Potio; *breuvage.*

BIBENDÆ. — Idem ac BEVANDÆ, lora, posca, vinum scilicet quotidiani potus in usum domesticorum. (Ord. reg. Gr.)

BIBER. — Potio, liquoris haustus, sive sorbitio; *breuvage, potion, coup à boire.*

BIBERA. — Ut BIBERUS.

BIBERAGIUM. — Quod præter pretium corollarii vice in emptionibus conceditur; *pourboire, pot de vin;* ol. *breuvage.*

BIBERE. — Compositio vacare, quomodo *aller boire* vulgari vocabulo dicunt Galli. — *Bibere ad potus æquales,* poculis provocare, desertare, vel cyathos plenos sorbere. *Bibere dare,* potionem veneficam præbere. *Biberes nonales,* pocula quæ monachis post Nonas exactas et decantatas propinquantur in æstate, quæ *æstus provocat sitim,* ut est in *Regula Magistri.*

BIBERIA. — Ut BICHERIA.

BIBERNA. — Pro BIBERNA.

BIBERUS. — Ut BISACUTUS. (Vet. Gl.)

BIBITIO. — Compositio. (S. Aud. Vit. S. Elig.)

BIBITORIUM. — Ut MAGANUM.

BIBITORIA. — Idem q. BIBER.

BIBIX. — Pinguis. (Pap.)

BIBLETUM. — Juncetum; *lieu où il croît des juncs.*

BIBLEUS. — Juncus; *de junc.*

BIBLIA. — Machina bellica jaculatoria; *machine de jet;* ol. *bible.* — *Biblia, iæ,* pro *Biblia, orum.*

BIBLIATOR. — Bibliopola; *libraire.*

BIBLIACA. — Ut BIBLIETA.

BIBLICATUS. — *Biblici* gradus, dignitas. Vid. BIBLICUS.

BIBLICUS. — Theologus ex ordine Baccalaureorum cursorum in academia Parisiensis, qui discipulis sacras Scripturas interpretatur

BIBLIETA. — Diminutiv. a BIBLIA, machina.

BIBLI. — Artifices qui faciunt tapetes seu Ipetina; *tisseurs de tapis.*

BIBLIOTHECA. — Bibliorum liber, seu utrumque Testamentum, Vetus et Novum; locus ubi reponuntur libri; ipsa librorum theca, seu tegumentum librorum; *la Bible; lieu où l'on met les livres, bibliothèque; reliure des livres.* — *Bibliotheca sanctorum;* thecæ reliquiarum; *reliquaires, châsses.* (Vita S. Wenceslai.)

BIBLIOTHECULA. — Diminutiv. a *bibliotheca;* liber, libellus. (Murat.)

BIBLISTA. — Qui Biblia auditoribus suis explicat; *professeur d'Écriture sainte;* ol. *biblien.*

BIBLISTRATUS. — Officium, gradus *Bibliste.* Vid. BIBLISTA.

BIBLESUS. — Juncosus; *plein de juncs.*

BIBLUM. — Fumis; *cordages.* (Vet. Gl.)

BIBLUS. — Liber; *livre.* — Papyrus bibula; *papyrus, papier.* — *Biblus indiculorum,* forte sic dictus liber seu codex legum et statutorum in monasteriis, quod in eo quæ faciendæ essent indicantur.

BIBONES. — Calices nascentes in vino; *mouchérons, cousins.*

BIBRAGIUM. — Pro BIBERAGIUM.

BIBRONES. — Idem q. BIBONES.

BIBULA. — Forte mendum pro *Bulla.*

BIBULUS. — Propitius, facilis; *favorabile.* (A. 1390.)

BICA. — Vicus seu castellum, a Saxonico *weic,* qui idem est.

BICALLIS. — B fidus; *fendu.*

BICAMERATUS. — Duplici camera constans; *à double voûte.*

BICAPUT. — Pro Biceps.

BICARIUM. — Vas, calix, cyathus; *petit broc de grès;* ol. *biché, pichier, bichie.*

BICASSA. — In Diaribus ceremoniarum præceptorum, canistrum est seu corbis corio intacta, quæ pro abaculo inservit et in ea panis, fructus et similia reponuntur, et intro mittitur in conclave cardinalium cibatus tempore. *Bicassa* forte ideo appellata, vel quia bipartita erat, vel quia primitus ad modum bulgarum, Italice *bisaccie* erat. Forte etiam sædio affecti conclavistæ machinam hanc ita vocaverunt significatione detorta a turpi voce *bagassia* quæ scortum venale indicat.

BICATUS. — Mensura granorum, eadem ac Bichetus.

BICELLARIUS. — Armatus *bicellis* seu hastulis amentatis.

BICELLUM. — Domus habens duas mansiones; *maison à deux étages.* (Vet. Gl.)

BICELLUM. — Domus sub se habens duas cellas. (Agut.)

BICELLUS. — Hastula amentata, pugio.

BICERNA. — Ut BIGNA.

BICERRA. — Ead. notione.

BICHA. — Cervæ; *biche.*

BICHENAGIUM. — Tributum, seu quantitas frumentaria quæ præstatur in singulis *bichetis;* *droit sur ce qui se vend au bichet ou au panier;* ol. *bichenage.*

BICHENATA. — Tantum terræ quantum ad seminandum unum *bichetum* sufficit; *la quantité de terre que l'on peut ensemen-*

cer avec un bichet de grains; ol. *bichérée.*

BICHENATUS. — *Bichenata terra* (Act. capit. Eccl. Lugd.), ager in quo tantum seminatur frumenti vel siliginis quantum uno *bicheto* continetur. Vid. BICHENATA.

BICHERIA. — Vecturæ onus, quod carro vel biga solvitur, idem q. CARRETUM.

BICHERIUM. — Ut BICARIUM. (Barl.)

BICHETA. — Idem ac BICHETUS.

BICHETUS. — Mensura granorum; *mesure de grains;* ol. *bichet, bichot, bichol.*

BICHIA. — Ut BICUA. (A. 1252.)

BICHINI. — Fratricellorum, seu Minoritarum secta. Videntur ita appellati, quod vestes coloris *bigii* seu *grisii* deferrent.

BICHONAGIUM. — Ut BICHENAGIUM.

BICHONATUS. — Ut BICHENATUS.

BICHONUS. — Ut BICHETUS. (A. 1347.)

BICHOTUS. — Ut BICHONATUS.

BICHRIA. — Ut BICHERIA.

BICINIUM. — Cantus duorum in ecclesia, ut *monodia*, unus, scilicet cum duo alternatim aut simul cantant; *duo, chant à deux voix.* (Isid.)

BICIPITIUM. — Biceps; *à deux têtes.*

BICLINIUM. — Ut BICELLUM.

BICOARE. — Duplicare; *doubler.*

BICOCARIA. — Forto præstatio ex *Bicornetis.*

BICORETA. — Modus agri, idem ac BICHONATA. (A. 1317.)

BICORIUS. — Cui duplex corium est. « *Hirci bicorii* » ap. Reinhart. abb.

BICORNA. — Cupa bicornis; *coupe à deux anses, bicornie* (A. 1436.)

BICORNATUS. — Insulsus, insanus; vox derisionis et contemptus.

BICORNIX. — Vas; *bicorne*, ut BICORNA. (A. 1351.)

BICORNICUS. — Bini cornicines seu tubicines. (Mart.)

BICORNUS. — Vas bicorne, ut BICORNA. (Mart.)

BICURTUS. — Ex utraque parte curtus.

BICZOCARA. — Mulier piæ alicui societati vel tertio ordini dicata. (A. 1300.)

BIDÆM. — Alveus aque circumagentis rotam molendini, Gal. *biez*, aut ipsa quæ domini habebant in eundem alveum jura piscandi vel concedendi ut aquæ alio deducerentur. (Lob., H. Brit.)

BIDÆRA. — Ead. notione.

BIDALDI. — Militum et peditum species; *troupes en usage au xive siècle;* ol. *bideaux, bideaux, pilaux.*

BIDALUS. — Idem q. BIDALDUS.

BIDAMIUM. — Ut BIENNUM.

BIDANNUM. — Ead. notione.

BIDARDUS. — Lævis armaturæ miles; *soldat armé à la légère.* (Mart.)

BIDARIUS. — Militum genus, forte idem q. BIDARUS.

BIDAUDA. — Forculum ex leguminibus; *plat, ragoût de légumes.*

BIDAUDI. — Idem q. BIDALDI.

BIDDA. — Idem q. BIDDA.

BIDELLA. — Pro BIDALLUS. (B. Innoç.

VIII.)—Pro *BDELUM* in antiquis libris.—Jus in suppellectilem defuncti ratione cognationis. (*Dip. Fred. I. imp.*)

BIDELLUS.—Ut *BDELLUS*, apparitor.

BIDENIUM.—Pro *BIDENNIO*.

BIDENDARE.—Fodere, versare terram bidens: *fouir avec le hoyau*.

BIDENS.—Anchura; anere. (*Isid.*)

BIDENTAL.—Fulmen bifidum; *la foudre*: « Et cepit firmamentum mugire, tonitrua resonare, subito *bidental* juxta eum cecidit, adeo ut frons ejus lingens minime excussit. » (*A. SS.*)—Sacrificium. (*Vet. Gl.*)

BIDENTARE.—Ut *BIDENDARE*.

BIDENTINUS.—Lanceus; *de laine*. (*A. SS.*)

BIDINIUM.—Ut *BICELLUM*.

BIDUALIS.—*Biduales nundinae*, quæ per biduum habentur; *marché qui dure deux jours*. (*A. 1195*)

BIDUANA.—Bidui jejunium; *jeûne de deux jours*.

BIDUBIUM.—Ferramentum rusticum, idem q. *FALCASTRUM*.

RIDUINI.—Ut *BECUNI*.

BIEGNIUM.—Ut *BIENNIO*.

BIEIUM.—Idem ac *BEIUM*, molendini alveus.

BIEN.—Idem q. *BIENNIO*.

BIENNABILIS.—*Biennis obnoxius*; ol. *biennables*. *Vid. BIENNIO*.

BIENNAGIUM.—*Corvula* species ignota. (*Vet. Gl.*)

BIENNARIUS.—Qui *biennium* præstat. (*A. 1263*) *Vid. BIENNIO*.

BIENNIUM.—Alveus molendini; *canot du moulin*, ut *BIDEM*.—Ead. notione q. *BIENNIO*.

BIENNUM.—*Corvula* tam hominum quam jumentorum, quæ a subditis in colligendis terræ fructibus (*les biens de la terre*) potissimum debetur; *corvée tant d'hommes que de bêtes*; ol. *bians*, *bien*, *bains*, *bans*-arbans, etc.

BENNUS.—Ead. notione.

BIENUM.—Ead. notione.

BIERA.—Potionis genus quæ tamen a cervisia distingui interdum debetur. (*In Arest. parlam. Par. a. 1532.*)

BIERES.—Biremes; *birèmes* (*Anast.*)

BIERMARDUM.—Ut *BIERMARDUM*.

BIERTIA.—Locus humilis, paludosus. Idem ac *BAISSA*.

BIERUM.—Alveus aquæ, cujus impulsu versatur rota molendini; *bicz*. *Vid. BEA*, *BEIUM*, *BEYUM*, etc.

BIETUM.—Ead. notione.

BIEZIUM.—Ead. notione.

BIFACIARE.—*Bifaciare Missas*, duas Missas sub uno canone celebrare. (*Conc. Par. a. 1212.*) Hinc *Missæ bifaciatae*.

BIFACIATUS.—Qui binas pluresve facies habet; *qui a plusieurs faces, tend à plusieurs fins*.

BIFACIES.—Artificium dissimulandi.

BIFACIUS.—Duos habens obtutus; *à double visage, à deux faces*. (*Pap.*)

BISANGUM.—Ambitus, septum.

BIFARICALIS.—*Vid. SCRIPTURA*.

BIFERA.—Secunda conjux. (*Pap.*) *Biviran* vocat Hieronymus quæ bis nupsit, vel multibaru.

BIFFA.—Panni species; *sorte d'étoffe*; ol. *bife*. (*A. 1239.*)—Machina jaculatoria et lithobola; *machine de jet*. (*Car. de Aq.*)

BIFINIUM.—Lacus, vel divisio inter duos fines (*J. de J.*)

BIFULCUS.—Bubuleus; *bouvier*. (*A. 867*)

BIFURCARI.—In duas partes dividi; *se bifurquer*. (*A. 1222.*)

BIFURCATUS.—*Bifurcati canonici*; ita canonicos appellabat Wicklufus hereticus ex eorum pileis, quos Galli *bonnets carrés* dicunt.

BIGA.—Mensa in qua pisces venales exponuntur; *banc sur lequel les marchands de poisson étalent leur marchandise*. (*A. 1185.*)

BIGACIA.—Vestis ornamentum et præcipue manicarum: « Quod nullus monachus... capitia cum cornetis, manicas cum *bigaciis*, vel nodis, aut boutonnis portare presumat. » (*A. 1379.*)

BIGAMUS.—Qui eodem tempore plures habet uxores; *polygame*. (*Will. reg. Scot.*)

Qui sive de facto sive de jure cum vidua vel corrupta contrahit; *celui qui contraste une union, légitime ou non, avec une veuve ou une débauchée*. (*Mart. Voc.*)

—Monachus qui castitatem promissam violat; *religieux qui viole le vœu de chasteté*. (*Ibid.*)

BIGARE.—Biga seu carrò vehere; *voiturer, transporter avec un chariot*. (*S. XII.*)

BIGARIA.—Pannus villosus et vilis; *éttoffe commune velue*. (*S. XII.*)

BIGARUS.—Qui *Bigas* regii; *cocher*. (*Rym.*)

BIGARUS.—Idem q. *BIGERUS*.

RIGARRIUS.—*Redditus Bigarrius*, qui a *Bigaris* præstat. *Vid. BIGARUS*. (*A. 1317.*)

BIGATA.—Quantum una biga vehi potest; *charretée*. (*Pass.*)

BIGENS.—Duobus gentibus natus, sicut ex patre Tusco et matre Franca; *né de parents appartenant à deux nations différentes*. (*Pap.*)

BIGERA.—Vestis villosa; *vêtement d'étoffe grossière et velue*. (*Pass.*)

BIGERMEN.—Seges vel legumen ex duobus germinibus compositum. (*J. de J.*)

BIGERRICA.—Idem q. *BIGERA*. (*Fortun.*)

BIGHINA.—Idem q. *Biczocara*. (*A. 1300.*)

BIGINI.—Idem q. *BEGUNI*. (*Mur.*)

BIGLOSSUS.—*Διγλωσσος* qui duas linguas callet. (*A. SS. Ben.*)

BIGO.—Instrumentum ferreum, ligo, aut quodvis aliud simile; *hoyau, houe, ou tout autre outil du même genre*. (*A. 1219.*)

BIGONCIUM.—Mensuræ liquidorum species apud Italos. (*San.*)

BIGREIGUS.—Forte femoralia braccæ; *grègues*. (*A. 1201.*)

BIGRIÆ.—Pro *BEGRIÆ*.

BIGRUS.—Forestarius, qui *forestus* seu silvas servat; is etiam cura incumbit, ut earum scilicet examina et mol colligat;

garde d'une forêt; individu chargé de rechercher avec soin les abeilles, afin d'en recueillir le miel et la cire; ol. *bigre*.—Lacus ubi apes

servantur; *lieu où l'on conserve les ruches d'abeilles*; nl. *bigrerie*.

BIGUINÆ.—Pro *BEGUINÆ*.

BIGUS.—Species trabis; *bigue*.

BIGUTÆ.—Ut *BIGUINÆ*.

BIHENNIUM.—Ut *BIENNIO*.

BIHERIA.—Ut *BIHERIA*.

BIHERICA.—Ut *BIGERA*.

BIHORUM.—Binæ horæ. (*Res Mogunt.*)

BILABRUM.—Qui sunt binæ labra. (*Vet. Gl.*)

BILANCIA.—Bilans, trutina; *balance*.

BILBERE.—Suntum eldere. (*Vet. Gl.*)

BILBIRE.—Ead. notione.

BILETTUM.—Ramus crassior, truncus, ut *BILLUS*. (*A. 1319.*)

BILFREDUS.—Idem ac *BELFREDUS*.

BILINGUITAS.—Fallacia; *trouperie, fourberie*.

BILLA.—Sedula, libellus; *billet*. (*W. Thom.*)—Globus, pila; *bille, boule*. (*A. 1353.*)

BILLANUS.—Pro *BILLONUS*.

BILLARDUS.—Tudicula pillaria; *billard*.

BILLATARIUS.—Qui *billas* cædit, lignarius; *bûcheron*. (*A. 1255.*)

BILLETA.—Diminutiv. a *BILLA*, *schedula*; *billet*. (*Mon. Angl.*)

BILLETUM.—Palus, stipes; *potcau*. (*A. 1473.*)

BILLETUS.—Idem ac *BILLETA*. (*Men.*)

BILLIA.—Ramus crassior, truncus; *pièce de bois, bille*. (*A. 1283.*)

BILLICARE.—Librare; *être en équilibre*.

BILLIO.—Nummus æreus, vel ex æro et argento confusus; interdum massa monetaria; *billon*.

BILLO.—Ead. notione.

BILLONUS.—Ead. notione.—Idem ac *BILLUS*, clava oblonga; *billot, poteau*. (*A. 1321.*)

BILLULA.—Pro *PILULA*, medicamenti genus.

BILLUS.—Baculus, clava oblonga; *billot, poteau*.

BILNETA.—Commeatus. (*Rym.*)

BILLOSUS.—Biliosus; *bilieux*.

BIMAREUS.—Secundus maritus. (*Pap.*)

BIMATUS.—Duplicatus. (*Vet. Gl.*)

BIMIXUS.—*Bimixa lucerna*, cujus duplex ellychnium; *lampe à deux bees*. (*Mur.*)

BINA.—Locus lectus ubi mercatores merces suas venum exponunt; *halle*. (*A. 1198.*)

BINAGIUM.—Præstationis species, sic forte dicta, quod præstaretur vice servitii, quo subditi terras dominorum suorum secundo proscindere tenebantur. (*A. 1311.*)

Vid. BINALIA.

BINALIA.—Ut *BINALIA*. (*A. 1200.*)

BINALIA.—Cum terra rursum proscinditur, aratur; *action de biner la terre*. *Vid. BINARE*.

BINALIS.—Geminus; *double*

BINARE.—Agrum secundo proscindere, vineam iterum fodere; *donner une seconde façon aux terres, biner*.—Societatem cum aliquo inire, socium suum adungere; *s'associer, faire société avec quelqu'un*.

BINATIM.—Bini, duo simul. (*Mur.*)

BINCINA.—Ut *BURINA*.

BINDÆ.—Limbi, fasciæ; *bandes*. (*A. SS.*)

BINDARE.—*Bindare oculos*, velo tegere, obnubere; *bander les yeux*. (*Bar.*)

BINIVIA.—Pro *Vindemia*.

BINIO.—Nummus duplex, nummus duplicis formæ ac æstimationis; *monnaie double de valeur et de grandeur*.

BINNA.—Laquear, tabulatum supremum. (*Mon. Angl.*)

BINNUM.—Tributi species, idem q. *BESTAGIUM*.

BINONIUS.—Cui geminum est nomen; *qui a deux noms*.

BINOTA.—Ligo, marra, instrumentum quo terra secundu pastinatur; *binot, hoyau, bident*.

BIOCHUS.—Ut *BILLIA*.

BIOGRAPHUS.—Vitarum scriptor; *biographe*.

BIOLLA.—Arboris species; *peuplier*.

BIORDARE.—*Bohordica* frequentare. *Vid. BOHORDICUM*.

BIOTENATUS.—Pro *BIOTHANATUS*.

BIOTHANATUS.—Qui mortem sibi ipsi consciscit aut qui violenta morte perit.—Ab ethnicis Christiani sic appellati quod nltro et sponte se morti exponerent, et violenta morte e vita excederent, dum martyrium ambiebant. (*A. SS.*)—A recentioribus ita nuncupati damnati ac fureiferi, et qui violenta morte perire merebantur.

BIPEDE.—Machinæ jaculatoriæ species duobus pedibus innixa.

BIPENNIO.—Biscentum; *besnigue*.

BIPERTILOCUS.—Ut *JOCHIS PARTITUS*.

BIPES.—Forceps; *tenaille*. (*Bonc.*)

BIPHARIA.—Bis nupta; *femme qui s'est mariée deux fois*.

BIPHIATUS.—Pro *BIFACIATUS*.

B.RALL.—Lapidis species, forte idem ac *Bemculus*.

BIRLA.—Ecclesia, forte pro *BASILICA*. (*A. 1000.*)

BIRMANDUS.—Monetæ minutioris species apud Leodienses.

BIRONATUS.—Terebratus, foratus; *percé*.

BIRONERIUS.—Qui facit aut vendit terebras; *fabricant, marchand de vrilles*.

BIROTA.—Vehiculum duabus rotis constans; *petite voiture à deux roues*; ol. *birrette, baronette*.

BIROTOEA.—Onus birotæ; *charge d'une birette*.

BIRRA.—Instrumentum piscandi, massæ species; *instrument de pêche*; ol. *birre*.

BIRRATUS.—*Birro* indutus. *Vid. BIRNUS*.—*Birrati* dicti monachi Carmelitæ a *birratis* seu palliis radiatis.

BIRECTUS.—Ut *BIRRETUS*.

BIRRETA.—Lapidis genus, forte idem ac *Bemculus*.

BIRRETATIO.—Cæremonia qua licenciatus *birreto* doctorali donatur.

BIRRETUM.—Capitium, capitis tegmen, lineum tenue, strictum forma ipsius capitis,

pontificum proprium fuit. Re-centioribus temporibus, fuit etiam doctorum.

BIRRICARE. — Flexare; *plier, ployer.* (J. de G.)

BIRROSUS. — Birro vestitus. *Vid.* **BIRROS.**
BIRRUARIUS. — Apparitor, ut **BENROGRIUS.**
BIRRUS. — Quævis vestis. — Vestis sumptuosa. — Vestis communis, ex panno crassiori confecta

BISA. — Septentrio, aquilo; *bise.* Modo dicitur de aquilonari vento, modo de ipsa orbis parte aquiloni subjecta.

BISABUS. — Pro Bisavius vel Bisavus.

BISACCIA. — Ut **BESACCIA.**

BISACCUS. — Ead. notione.

BISACIOLA. — Diminut. a **BISACETA**, mantica parva. (Mur.)

BISACUTA. — Securis duplicem habens faciem, vel telum quod utrinque acutum erat.

BISACUTUS. — Sarculi species. (*Vit. S. Anton*)

BISALUS. — Lapis cui sunt duo anguli. (Agnel.)

BISANDUS. — Pro **BYZANTIUS.**

BISANTEUS. — Pro **BYZANTEUS.**

BISAVIUS. — Proavus; *bisaieul.*

BISAVUS. — Ead. notione.

BISATA. — Pera, sacculus ex ovina pelle; *poire à poudre, petit sac de peau.*

BISCAMBIARE. — Permutare, *cambiare; changer.* (A. 970.)

BISCAMBIUM. — Permutatio; *échange.*

BISCATIA. — Ludus aleatorius; *breland.*

RISCHA. — Cervæ; *biche.*

BISCHALITIA. — Ut **BISCATIA.**

BISCHATIA. — Ead. notione.

BISCHIA. — Ead. notione.

BISCHIZARIA. — Ead. notione.

BISCIALIS. — *Biscialis vermis*, vermulus qui naves perforat; *taret.* (San.)

BISCLANTIA. — Ut **BISEATIA.**

BISCLATIA. — Ead. notione.

BISCOCCUM. — Coccum; *kermès.* (A. 1324.)

BISCOCTUS. — Panis nauticus; *biscuit.*

BISCONTERIA. — Pro **VICECOMITATUS.**

BISCORNA. — Fustis ferro armata, elavæ species; *Gal. ol. bicornne.* (A. 1271.)

BISCORNUTA. — Vasis species, quæ vinetiam colliguntur et feruntur racemi; ut **BICORNA.** (A. 1493.)

BISCOTELLUS. — Crustulum; *biscuit.*

(J. SS.)

BISCOTTI. — Ut **BISEOERUS.** (Bern. de Brey.)

BISCOTTUM. — Ead. notione.

BISUM. — Vinum. (*Gl. Vel.*)

BISENE. — Præstatio quæ ob facultatem juncos cædendi domino persolvitur. (A. 1122.)

BISETUS. — Panni species, a colore cinericio sic dicta; *étouffe de couleur cendrée.*

BISUS. — Ut **BISUS.**

BISLONGUS. — Oblongus, qui in medio dilatatur; *ol. berlong.*

BISMALVA. — Herbar species; *quinauve.*

RISMO. — Furte pro **BACINUS** aut **BACINO**; Hic dedit in ecclesia B. Petri cruciculam

auream 1, in aureas 6, fibulam 1, annulum aureum 1, *bismonem* 1, calices argenteos 2. » (*Chr. Fontan.*)

BISNEPTIS. — Abneptis; *arrière-petite-fille.*

BISOMUM. — Sepulcrum quod dum corpora continebat; *tombeau à deux places.*

BISONIUM. — Negotium, res, usus, commoditas. (Mur.)

BISONS. — Bos fernes, bubalus; *buffle.*

BISPARTIRE. — In duas partes dividere. (A. 1338.)

BISPATEFACERE. — Januas aperire. (*Vel. Gl.*)

BISPELLIO. — Pro **VESPILLO**; *Gal. croquemort.*

BISPELLO. — Ead. notione.

BISPIA. — Episcopatus seu episcopi palatium, apud Occitanos; *évêché ou palais épiscopal.*

BISPIUM. — Falcinæ genus. (A. 1212.)

BISSA. — Cervæ; *biche* — Ut **BESSA**, rivi alveus, canal.

BISSACULUS. — Qui gestat peram; *qui porte besace.* — *Bissaculi S. Francisci; moines de Saint-François.*

BISSANTIUS. — Ut **BYZANTIUS.**

BISSELLUS. — Idem ac **BUSSELLUS**

BISSETUS. — Ead. notione.

BISSEXTILIS. — *Bissextilis annus*, annus infelix, infructuosus; *année qui ne produit rien.* (Autrefois l'année bissextile était réputée malheureuse.)

BISSEXTUS. — Infortunium, malum superveniens; *malheur, infortune; ol. bissextile.* Vulgariter dicebatur: *le bissextile est tombé sur une telle affaire*, cum res illa male cesserat. — *Exactio, nescio quæ, ab episcopis fieri solita.* (A. 1280.)

BISSICIA. — Ut **BISACCIA.**

BISSINACHA. — Vestis eandem, ex quodam genere lini crassioris confecta. (*Vel. Gl.*)

BISSINICA. — Ead. notione.

BISSINNARE. — Bis transire. (*Vel. Gl.*)

BISSONUS. — Vox heraldica, idem q. **BISON**; *espèce de bœuf sauvage.* (Mur.)

BISSUMARE. — Idem q. **BISSINNARE.**

BISSUS. — Probyssus, seu ornamenta byssina.

BISTAPIA. Forte fiera illa ferrea equis inscendendis et pedibus equitum sustinendis solita; *étrier.*

BISTARDA. — Ut **AVISTARDA.**

BISTERNUS. — *Bisterni menses*; « Eubius inter regnum ejus et Joachim alium de suo addidit annum propter menses *bisternos*, quibus Joachaz et Joachim regnaverunt (*Chronic. Romualdi II, archiep. Salernit.*) » id est, propter sex menses quibus uterque regnavit; Joachaz quidem tribus mensibus, Iulidemque Joachim, quibus expletis Babyloniam captivus ductus est.

BISTRANDIE. — Ut **WENVAGIUM.**

BISTURRIS. — Propugnaculi species. (A. 1249.)

BISUS. — Cinericius; *gris*; *ol. bise.*

BITALASSUS. — Penninsula; *presqu'île.*

BITEFREDUS. — Ut **BELFREDUS.**

BITELLUS. — Fibulæ uncus; ab Angl. *bite*, mordere (A. 1295.)

BITERE. — Ire, proficisci, ambulare. (*Vel. Gl.*)

BITERIA. — Guttus, aqualis ad aquam lavantium manibus effundendam, pelvi suppositus; *aiguère.*

BITERNUS. — Pro **BISTERNUS.**

BITIFREDUS. — Idem q. **BELFREDUS.**

BITIRE. — Ut **BITERE.**

BITORIUS. — Avis species, forte ardea, *Gal. butor*, aut regulus, *Gal. roitelet*

BITRISCUS. — Ead. notione.

BITTERIUS. — Mensura liquidorum, ut **BICARIUM.** (A. 1208.)

BITUMINARE. — Compingere, glutinare; *assembler, coller.* (A. 1475.)

BITUMITUS. — Compactus, ferruminatus; *assemblé, soudé.* (A. SS.)

BIVANE. — Septum; *enclos.* (A. 1038.)

BIVANGIUM. — Spatium, intervallum; septum; *enclos, étendue.* (A. 983.)

BIVARIUS. — Modus agri; *ol. bevier.* « Quatuor *bivarios* terræ » (A. 1283.) Idem q. **BEVARIUS.**

BIVATIO. — « De omnibus foris factis, *bivationibus* et injustitiis quas in terris et villis nostris præceperat fieri, justificavit. » (A. 1067.) Vox, ut videtur, a *bivium* ficta, quod is qui male agit non unum et simplicem viam incedat.

BIVERA. — Fiber; *castor*; *ol. bièvre.* — Secunda conjux, ut **BIVIA.**

BIVERUS. — Idem ac *biber*. — *Bevera*, *Gallicæ rivus*; *la Bièvre.*

BIVIA. — Fosse; *fossé.*

BIVIATOR. — Qui ambulat duobus viis. (*Gest. Tanç.*)

BIVIRIA. — Pro **BIVIRA.**

BIUNDA. — Locus septus, locus einetus, fundus quivis. (*Tab. Laur.*)

BIUNX. — Ponderis duarum unciarum; *de deux onces.*

BIXANNIUM. — Pannus vulgaris e crasso filo contextus; *espèce d'étoffe grossière.*

BIXANTIUS. — Idem ac **BYZANTIUS.**

BIXIDA. — Pro **PIXIS.**

BIYUM. — Ut **BEYUM.**

BIZACHIUS. — Ut **BISACUTA.**

BIZIA. — Ut **BISA.**

RIZOCHI. — Idem q. **FRATRIELLI.** *Bizochos* dietos quidam putant a *bisacco*, *Gal. besace*, quod ostiatum panem et victum emendicantes, *bisacum* humeris deferrent. Canis vero eadem ratione *Bizocchus*, quia *Bicchinus* dietos censet, a vestibus scilicet *bigii* seu *grisei* coloris.

BIZOCII. — Ead. notione.

BIZUMA. — Septimentum; *enclos.*

BLACCATUS. — Nigricans; *noirdtre.*

BLANCHA. — Ager consitus quercubus vel castaneis, adeo tamen distantibus ut arari possit; *champ de chênes ou de chataigniers, plantés à une distance qui permet de labourer entre; ol. blache.* (A. 1334.)

BLACHIA. — Ead. notione.

BLACTULA. — Pro **BLATTULA.**

BLADADA. — Præstatio ex blado; *redévance en blé, droit sur la récolte du blé.* —

In viceromitatu Lautrecensi, *arait de bladade* idem est quod alibi **BORAGIUM** dicitur.

BLADAGIA. — *Blada* demessa, eaque potissimum quæ ex campis partibus et agrariis colligebantur.

BLADARE. — Agrum segete conserere, instruere; *ensemencer une terre en blé; ol. blaer.*

BLADARIA. — Forum in quo *blada* venduntur; *market où l'on vend le blé; ol. bladerie.*

BLADARIUS. — *Bladi* venditor; *marchand de blé; ol. bladier.*

BLADATA. — Pro **BLADADA.**

BLADATARIA. — *Ædes* in qua reponuntur *blada* seu segetes demessæ; *grenier à blé.*

BLADATIM. — *Bladatum* solvere, pro solutione *bladum* dare; *payer en blé.*

BLADATURUS. — Ad *bladum* pertinens. *Molendinus bladaturus*; *moulin à blé.*

BLADEARIA. — Jus pascendi pascua in *bladatis* seu agris in quibus *bladum* vel triticum demessum est, quod soli feudi domino, qui *seigneur blayer* Gallis dicitur, intra suam jurisdictionem et illius vassallis et subditis competet, ita ut vicinis alterius jurisdictionis ea facultas interdicta sit; *droit de pâture sur les terres qui ont rapporté du blé; ol. droit de blairie, bladage.*

BLADERIA. — Ut **BLADARIA** et ut **BLADADA.**

BLADERIUS. — Ut **BLADARIUS** et **BLADATURUS.**

BLADIARIUS. — Idem ac **BLADATURUS.**

BLADIFER. — Ager blado datus et instructus; *terre cultivée en blé.*

BLADIS. — *Bladum*, ager frumentarius. (A. 1291.)

BLADIUM. — Ut **BLADUM**

BLADONICUS. — *Bladonicum molendinum*, in quo moluntur *blada*; *moulin à céréales.*

BLADUM. — Hæc vox sumitur pro quovis tritico, etsi differat a *frumento*, *Gal. blé-froment*; pro farre omnis generis, quando est in herba ante messem: pro quovis granorum genere, frumento, siligine, hordeo, avena, etc. *Bladum albergate aut censuale*, quod ex alberga, seu censu debetur. *Bladum album*, frumentum purius quod biso seu misto tritico opponitur. *Bladum brunum*, idem quod *mistura*, seu annona mista, *Gal. mesture. Bladum cossegallinum*, *Vid. Cossegallinum. Bladum decimale*, ex decima collectum. *Bladum durum*, sicum, solum. *Bladum ab equis*, quod proprium est equorum, avena. *Bladum forense*, quod in furum venditur. *Bladum grossum*, minutum opponitur. *Bladum hiemale* et *ymbernagium*, *vid. Hybernagium. Bladum mediastinum*, idem ac *meditaneum*, quod et mediocre dicitur, miscellum. *Bladum mediatum, meditaneum*; *Gal. blé mèteil. Bladum minutum*; quodcum sit aperte docet Ch. a. 1293: « Decima fabarum, pisorum, racemorum, millei, canabi et totius alterius minuti *bladi*. » *Bladum quartaneum*, quatuor granis mistum. *Bladum tertianum* aut *tertianum*, tribus granis mistum

BLAERIA. — Ager cum ipsa messe; *champ couvert de sa moisson*; ol. *blairie, bleerie*. — Jus nascenti pascua in *bladariis*, ut *BLADEARIA*. Imo, in episcopatu Matiscenensi, praestatio aliquot garbarum bladi tempore messis, a tenentibus: cuius praestationis gratia dominus tenebatur nominare in media Quadragesima duos *messarios*, qui messes et vineas custodirent.

BLAERIUS. — Bladrum seu messium aliorumque fructuum custos, *messarius*; *garde des récoltes, messier*; ol. *blaier, bleer, bleier*.

BLAFEMARE. — Pro *BLASPHEMARE*.

BLAFFARDUS. — Monetæ species, eadem quæ *albus* vel *blancus* alibi dicitur.

BLAGUM. — Pro *BLADUM*.

BLAIERIARIUS. — Idem q. *BLAERIUS*.

BLAIUM. — Ut *BLADUM*.

BLANCA. — Pro *BLANCUS*.

BLANCARDUS. — Lignum sanctæ crucis in ecclesia Turonensi, forte sic olim dictum quod in erectantæ molis includeretur ut nonnisi in *blancordo* seu *brancardo*, Gallis *brancard*, humeris gestaretur.

BLANCARIA. — Officina coriaria, ubi aptantur et subiguntur coria, vel ars ipsa coria subigendi; *tannerie*; ut. *blancherie*.

BLANCARIUS. — Coriarius; *tanneur, corroyeur*.

BLANCHERIA. — Officina cere vel telæ candefaciendæ; *blanchisserie*; ol. *blanquerie*.

BLANCHETUM. — Indusium laneum, seu thorax interior lanea; ol. *languet*.

BLANCHETUS. — Panni genus, forte elbi; *drap de laine, serge*; ol. *blanchet*.

BLANCHIA. — Lncus alnis vel populis albis constitus. — Idem q. *ALBERIA*. (A. 1316.)

BLANCHIATURA. — F. album seu tributorum et consuetudinum programma; *état, liste des redevances*. (Ch. Edward. IV reg. Angl.)

BLANCHUS. — Albus, candidus; *blanc*. **BLANCHIARE.** — Inepte et stulte loqui; *follement parler*.

BLANCUS. — Panni species, fortassis albi. (A. 1420.) — Monetæ genus, ead. ac *ALBUS*.

BLANDA. — Pro *BRANDA*, locus dumetis et vepribus consitus; *lieu plein de broussailles*. (Plet.) — Munus, donum, forte a *blandus*, sic dictum, quod munus ei, cui offertur, *blandum* sit et gratum. (St. Arel.) — Præstatio, eadem q. *FOAGIUM*; unde proverbium: *feu mort, blande cesse*.

BLANDECTUS. — Ut *BLANCHUS*.

BLANDEIUM. — Pro *BRANDEIUM*.

BLANDELLA. — Chludius, vestis purpurata. (Pap.)

BLANDERIA. — Pro *BANDERIA*, vexillum. (A. 1334.)

BLANDIMENTUM. — Consensus; *consentement*; ol. *blandimen*. (A. 844.) — Præstatio quæ pro *laudamenta* seu consensu domino solvitur, ex jure vel ex consuetudine. (A. 1163.)

BLANDIOSUS. — Affabilis; *prévenant, affable*.

BLANDIRI. — Ambire, cupere, affectare; *ambitionner, convoiter*. (Conc. Hisp.)

BLANDITIA. — Consensus, laudamentum; *consentement*.

BLANDO. — Fax, tæda, funale, pro *BRANDO*.

BLANDONUS. — Pro *BRANDONUS*.

BLANDOR. — Ambitiosus. (Vet. Gl.)

BLANDUM. — Munus, donum, ut *BLANDA*.

BLANIUM. — *Blantium Sathanae*, pannus bombycinus; *tissu de coton*. (Rym.)

BLANKETUS. — Genus panni, fortassis candidi, a. Gal. *blanc*; idem q. *BLANCHETUS*. (Rym.) — Lodium lanea; *couverture de laine*. (Id.)

BLANQUERIA. — Ut *BLANCHERIA*.

BLANQUERIUS. — Ut *BLANCARIUS*.

BLANQUETUS. — Ut *BLANCHETUS*.

BLANX. — Pro *BLAX*.

BLAQUERIUM. — Ut *BLACHA*.

BLAS. — Stultus, insipiens; *sot, ignorant*.

BLASERIUS. — Incendiarius; *incendiaire*.

BLASFEMUS. — Pro *BLASPHEMUS*.

BLASMARE. — Vituperare; *blâmer*.

BLASMA. — Reprehensio; *blâme*.

BLASMARE. — Reprehendere; *reprendre, blâmer*.

BLASO. — Cubicularius, hospitiarius.

BLASPHEMAKE. — Vituperare, damnare, culpare, infamare; *blâmer, condamner, inculper, décrier, accuser*. — Maledicere Deo, impie loqui; *blasphème*. — *Blasphemare* iudicium; idem quod *falsare sententiam*, hanc scilicet tanquam falsam impugnare et ab ea appellare; *fausser le jugement de son seigneur, le déclarer faux et mal rendu*.

BLASPHEMIA. — Criminatio, insimulatio, infamia; *reproche, réprimande, blâme*.

BLASPHEMUS. — Infamis, blasphemator. (Cap. C. C.) Vid. *BLASPHEMARE*.

BLASTO. — Ut *BLASO*.

BLASTEMARI. — Pro *BLASPHEMARE*.

BLASEM. — F. monetæ species. (Rym.)

BLATEARE. — Stulto loqui; *parler sottement, dire des sottises*.

BLATERARI. — Ead. notione.

BLATHON. — Pallium. (Petr. Dam.)

BLATO. — Idem q. *BLASTO*.

BLATTA. — Vermiculi species purpurei; *cochenille*. — Purpureus color, purpura ipsa; ipsum sericum blatta tinctum; *la couleur pourpre, la matière colorante elle-même, l'étoffe teinte en pourpre*.

BLATTEARIUS. — Pro *BRACTEARIUS*. (Vet. Gl.)

BLATTELA. — Grumus sanguinis conchyliorum; *caillot de matière colorante fourni par les coquillages qui donnent la pourpre*.

BLATTERE. — Ut *BLATERARE*.

BLATTEUS. — Purpureus; *de couleur pourpre*.

BLATTIN. — Pro *BLATTA*, purpura.

BLATTINUM. — Ead. notione.

BLATTOSERICUS. — Sericum purpureum; *tissu de soie teint en pourpre*.

BLATTUM. — Ut *BLATTA*, purpura.

BLATUM. — Pro *BLADUM*.

BLAVA. — Lapis cæruleus legendis ædificiis aptus. (A. SS.) — Idem q. *BLADUM*, apud Italos.

BLAVATUS. — Color cæruleus; *bleu, couleur bleue*; ol. *blave*.

BLAVEOLUS. — Ead. notione.

BLAVETUSTA. — Ead. notione.

BLAVINEUS. — Ead. notione.

BLAVIUM. — Ut *BLAVA*, bladum.

BLAVIUS. — Ut *BLAVATUS*.

BLAVOTINI. — Militaris factio in castris Flandriæ comitis, Philippo Augusto regnante.

BLAVUS. — Ut *BLAVATUS*.

BLAX. — Ut *BLAS*.

BLAZONARE. — Delineare figuras in scutis gentilitiis; *peindre des armoiries sur des écus*.

BLAZZA. — Tributum ex blado venali perceptum? (Ann. Ben.)

BLECOVEDA. — Idem ac *BLACHIA* et *BLETONATA*.

BLECHUS. — Albus, argenteus; *blanc d'argent*.

BLENENIA. — Stultitia; *niaiserie, stupidité, sottise*.

BLENETUS. — Ut *BLAVATUS*.

BLENNUS. — Stultus; *sot, niais, stupide*.

BLENVUS. — Teler; *hideux, repoussant, affreux*.

BLESTA. — Cirrus; *touffe de cheveux, toupet*; ol. *bleiste*.

BLETNEDA. — *Blada* demessa eaque potissimum quæ ex campiportibus et agrariis colligebantur; *blés moissonnés, ceux surtout qui proviennent des champs*. (A. 1063.)

BLETONATA. — Silva novis arboribus et maxime quercubus consita; *bois nouvellement planté, particulièrement bois de chênes*. (A. 1063.)

BLIALDUS. Vestis species; *blouse*; ol. *bliaux, bleaut, bliau*.

BLIAUDUS. — Ead. notione.

BLICEA. — Ut *BLIVENIA*.

BLIDA. Machina bellica, forte eadem q. *CATAPULTA*. (Roland.) — Monetæ species. « Nullo te ignorare me vendidisse centum *blidis* mulam. » (Hug. Met.)

BLIDALIS. — Ut *BLIAUDUS*.

BLIMARDUS. — Locus ad ferarum custodiam, palis, cratibus, muris aut fossis septus, aut locus in foresta novellis quercubus insitus? (A. 1186.)

BLINCHIJUM. — Pro *BICLINIUM*.

BLISAUDUS. — Ut *BLIALDUS*.

BLISSARE. — Balbutire, inarticulatim loqui, quod faciunt *blasi*; *balbutir, parler comme les bégues*; ol. *bloiser*.

BLISTATA. — Ut *BISCHALITIA*.

BLITHEA. — Ut *BLICEA*.

BLIZAUDUS. — Ut *BLIAUDUS*.

BLOCUS. — Truncus; *bloc, tronc*; ol. *bloqueau*.

BLODEUS. — Color sanguineus, a Saxonicis *blod*, sanguis. Intellegunt alii colorem cæruleum. (Rym.)

BLODIUS. — Ead. notione. (Rym.)

BLODSTODIA. — Cruentatio, sanguinis emissio. (Leg. H. I reg. Angl.)

BLODUS. — Idem q. *BLIUS*.

BLODWITA. — Ap. Anglos, pœna, multa effusi sanguinis.

BLOETINI. — Idem q. *BLAVOTINI*.

BLOETRESET. — Vulneratus ut sanguis fluat; *blesé jusqu'à effusion de sang*. (Cons. Furn.)

BLOGMUS. — Genus, ut videtur, placenta, vel potius carnis crusta inclusæ et incoctæ; *pdé*. (Cons. Eccl. Colon.)

BLOIRE. — De avibus rapacibus dicitur, cum earum oculi conteguntur. (Fred.)

BLOIUS. — Fortio idem quod *BLAVATUS*, color cæruleus, vel certe quivis color, ut *blaveus*; « Monachi non incendant sine cuculla et flocco; licet sino cuculla et capa regulari, non *bloia* et sumptuosa. » (Bull. Greg. IX PP.)

BLONDINUS. — Color flavus; *blond*.

BLONDUS. — Ut *BLUNDUS*.

BLOQUERIUS. — Clypens; *bouclier*; ol. *bloquier, blouquier*. (A. 1333.)

BLOTUS. — Pro *summa*: « Debeant... universum *blotum*, sive universalem summam agere. » (A. 1490.)

BLOYUS. — Pro *BLIUS*.

BLUDERICA. — An jus impnendi et percipiendi multas effusi sanguinis? (Rym.)

BLUDIE. — Sanguinolentus.

BLUETUM. — Ead. notione.

BLUETUS. — Ut *BLAVATUS*.

BLULARDI. — Minutioris monetæ genus.

BLUNDUS. — Color capillorum flavus; *blond*.

BLUSO. — Contusio; *contusion*.

BLUTARE. — Exspoliare; *piller, dépouiller*. (Lex Long.)

BLUTHURA. — Levo vulnus; *légère blessure*.

BLUTTARE. — Idem q. *BLUTARE*.

BOADA. — Corveia cum bobus præstanda; *corvée due par le vassal à raison d'un jour de travail avec ses bœufs par chaque paire de bœufs*. (A. 1271.) — Præstatio ex blado, quæ ratione boum, seu pro pari boum aratorum, vel pro aratro pendebatur; *redevance en nature payée à raison de chaque paire de bœufs ou de chaque charrue qu'on employait au labour*. (A. 1230.)

BOAGIUM. — Ead. notione.

BOAIRA. — Servitium cum bobus domino a vassallis exhibendum. (A. 1231.)

BOALE. — Prædium rusticum; *ferme, métairie*.

BOANATOR. — Cui, ut videtur, boum cura commissæ est; *bouvier*. (A. 1023.)

BOARIA. — Ead. notione q. *BOVARIA*.

BOARIUM. — Locus ubi venduntur boves; *marché aux bœufs*.

BOARIUS. — Pastor boum, ut *BOANATOR*.

BOARIOATA. — Modus agri, idem ac *BOVATA*.

BOATA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATIA. — Idem q. *BOADA*. (A. 1308.)

BOATERIA. — *Tallia* species. (Murat.) — Forum ubi venduntur boves, ut *BOARIUM*. (A. 1452.)

BOATERIUS. — Qui praedium rusticum *Boaledictum* curat. — Boum mercator vel qui eorum carnos vendit; *marchand de bœufs ou boucher*. (St. Mut.)

BOATIA. — Tributum quod pro pari boum debetur, idem q. *Bovagium*. (A. 1473.)

BOAUCHIERS. — Sportae vimineae terra oppletae quibus machinae iaculatoriae protegunt; *gabions*.

BOAYRIA. — Ut BOAIRIA.

BOBATTERIUS. — Apud Italos, agricola, ad agri culturam pertinens; *agriculteur, agricole*. « Nobilis ars *bobatteriorum*. »

BOBELLIUM. — Babile; *étale à bœufs*.

BOBIA. — Enrum publicum, ut videtur.

(A. 1314.)

BOBINARE. — Jactare, ostentare; *montrer de l'orgueil, se vanter*; nl. *bobander*.

BOBINATOR. — Jactabundus, ostentator; *vain, présomptueux, fanfaron*; ol. *bobancier*.

BOBINATUS. — Tricosus et inconstans. (Vet. Gl.)

BOBULCA. — Idem ac BOVATA. (Ap. Murat.)

BOBULCUS. — Pro Bubuleus.

BOCA. — Pisciculus marinus; *bogue*. (A. SS.) — Vasis species. (Leo Ost.)

BOCAFORT. — Dicitur de equo qui durioris est oris et quem freno vix licet flectere.

BOCAGIUM. — Pro Boscagium.

BOCAIRIA. — Macellum, laniena; *boucherie*. (A. 1273.)

BOCALARIUM. — Scutum; *bouclier*.

BOCALE. — Vasis species; *bocal*.

BOCALUS. — Ead. notione.

BOCAR. — Bovile; *étale à bœufs*.

BOCARAMUM. — Telae species, eadem q. Boquerannus.

BOCARANUS. — Idem q. Boquerannus.

BOCARIA. — Ut BOCAIRIA.

BOCASOTI. — Idem q. Bizneci.

BOCASSINUS. — Telae species ex gossypio vel lino; *sorte de toile de coton ou de lin*; ol. *boucassin*.

BOCATA. — Munimenti species. (Mur.)

BOCATERIUM. — Macellum bovine; *boucherie ou étale à bœufs*. (A. 1482.)

BOCCA. — Bucca, os ulceris, rivi, fluminis; *frou d'ulcères, embouchure de cours d'eau*. (A. SS.)

BOCCAGIUM. — Praestatio ex vino in bocalis vendito; *redevance sur le vin vendu à pots et à pintes*. (A. 1165.)

BOCCARAMEN. — Idem q. Bocarantum.

BOCCARAN. — Ead. notione.

BOCCARIA. — Ead. notione q. Bocarria.

BOCCUS. — Pro Boscus.

BOCELATUS. — Nodis distinctus; *bos-seld*. (Reg. Vis. Od.)

BOCELLA. — Lagenae; *bouteille*. (A. 1302.) — Nassae species; ol. *boissel, boussel*.

(A. 1142.)

BOCELLAGIUM. — Praestatio pro vino.

BOCELLUS. — Lagenae, ut BOCELLA.

BOCERAS. — Regius scriba, ap. Anglo-Saxones.

BOCETA. — Pascua; *pâturages* (Pap.)

BOCETUM. — Bubile seu pascua. (A. SS.)

BOCGLARIUM. — Ut BOCALARIUM. (A. 1324.)

BOCHA. — Bucca, ns; *bouche*.

BOCHARDUS. — Cinericius; *gris, couleur cendrée*.

BOCHARIA. — Ut BOCAIRIA.

BOCHEARE. — Lignari, ligna ad usus snos caedere; *couper du bois pour son usage*.

BOCHELLUM. — Ostium fluvii. (A. 1145.)

BOCHELLUS. — Diminutiv. a *bocca*, ostiolum, collum lagenae seu bocalis. (A. 1289.)

BOCHERAGIUM. — Praestatio ab iis solvenda qui ligna ad usus suos in boscis caedere possunt. (A. 1312.)

BOCHERIA. — Ut BOCAIRIA.

BOCHERIUS. — Macellarius; *boucher*. — Officium circa mensam regiam; *officier de bouche*. (A. 1401.)

BOCHETA. — Nassae species; *espèce de nasse pour prendre le poisson*; nl. *boichde*.

BOCHETUS. — Diminutiv. a *boscus*, silvula; *petit bois, bosquet*.

BOCHEYRAGIUM. — Ead. notione ac BOCHERAGIUM.

BOCHIARI. — Pro BOCHEARE.

BOCHIUM. — Ostium fluvii, ut BOCHELLUM.

BOCHONFATGHA. — Lignum domibus aedificandis vel reparandis aptum.

BOCHUS. — Ager in quo est *boscus*.

BOCIA. — Genus vasis. (Mur.) — Ulcus pestilens. (A. 1350.)

BOCIGIA. — Pro BOTIGIA.

BOCILLETA. — Diminutiv. a *Bocia*, vasis species.

BOCIUS. — Dumetum. (A. 1385.) — Pestilens, purulentus, a vet. Gal. *boz*, pro pus. (A. 1415.)

BOCLARIS. — Idem q. BOCALIS.

BOCLERIUS. — Clypeus, scutum; *bouclier*.

BOCO. — Forte clivus, ab Ital. *boccone*, prunus. (A. 1320.)

BOCTEGA. — Ut BOTIGA.

BOCTONUS. — Globulus; *bouton*.

BOCULA. — Pro BUCULA.

BOCULARIS. — Idem ac BOCALIS.

BOCX. — A Provincial. *boc*, caper; *bouc*. (A. 1307.)

BOCZARIA. — Lanarium, locus ubi maculantur boves; *boucherie, abattoir*. (A. 1288.)

BODA. — Habitatio, mansio; *habitation, maison*; ul. *bode*. (A. 1069.)

BODDIFERIUS. — Monetae genus apud Germanos.

BODEGAR. — Ut BEDEGAR.

BODELLUM. — Diminutiv. a *Bodium*, habitatio, mansio. (A. 1212.)

BODELLUS. — Umbilicus; *nombril*. (A. 1404.)

BODENA. — Meta, limites; *borne*.

BODERIUM. — Domus, tugurium; *maison, cabane*. (A. 1303.)

BODIA. — Compes aut torques vinctorum, compedum species; *Vid. Bora*.

BODII. — Compedes; *entraves, ceps*. (Ann. Ben.)

BODINA. — Ut BODENA.

BODINARE. — Terminare; *borner*. (Tab. Bellit.)

BODINATUS. — Terminatus, limitatus; *borné*. (Ibid.)

BODIUM. — Habitatio, ut Boda. (A. 1070.)

— Crypta, sacellum subterraneum; *crypte, chapelle souterraine*. (A. 1218.) — Praestations species, in quibusdam locis. (A. 1066.)

BODIUS. — Extremum; *boul*.

BODOARI. — Bavari; *Bavarois*.

BODOLARE. — *Bodulus* seu limites figere; *planter des bornes, borner*. (A. 1197.)

BODONES. — Termini, metae; *bornes*, idem q. *Bonnae*.

BODRIARE. — Calcibus percutere; *frapper à coups de talon*. (A. 1333.)

BODRO. — F. vellus. (A. 1326.)

BODULA. — Terminus, meta; *borne*. (A. 1195.)

BODULARE. — Ut BODOLARE. (A. 1331.)

BODULATIO. — Metarum positio; *action de planter les bornes d'un champ*. (A. 1331.)

BOEDENARIUS. — An qui boie subditus est aut qui *boderium* habitat? (A. 1353.)

BOELEA. — Idem q. BROLIUM?

BOELLI. — Intestina; *intestins*.

BOERA. — Modus agri.

BOERIA. — Praedium rusticum, idem q. *Mansus*. — Servitium cum bobus domino a vassallis exhibendum, ut BOAIRIA.

BOESSONIUM. — Ut BOISSONIUM.

BOESSONUS. — Minor silva; *petit bois, bois taillis*; ol. *boisson*.

BOESTA. — Capsula, paxis; *boîte*.

BOETA. — Ead. notione.

BOETIA. — Ead. notione.

BOETUS. — Auxiliator, adjutor, domesticus; a Gr. *βοητός*. (Lud.)

BOETADA. — Sic dicitur tria colli percussio in militaribus inaugurationibus; *cérémonie de l'armement d'un chevalier, laquelle consistait à donner trois coups de plat d'une épée sur l'épaule du récipiendaire*.

BOFIZARI. — Uti, frui, vel coli, arari. (Murat.)

BOGIS. — Simus; *canus*. (W. Armor.)

BOGA. — Terminus; *limes; borne, limite*. — Armilla, *bracelet*. — Torques, *collier*.

BOGEA. — Balga; *bourse, sacoche, petit sac de cuir*; al. *bougette*. (Hym.)

BOGERRA. — Idem ac BIGERA.

BOGIA. — Turques damnatorum quasi jugum bovis; *carcan*. (Pap.) — Candela cerea; *bougie*. (A. 1443.)

BOGINA. — Pellis hircina; *peau de bouc*.

BOGIUM. — Idem q. Boda et Bodium.

BOGLARIUM. — Clypeus; *bouclier*.

BOGLETA. — Ut BOGEA. (St. Ast.)

BOGNA. — Pro BONNA. (A. 1313.)

BOGNAGIUM. — Pro BONAGIUM.

BOGNARE. — *Bognas* figere; *borner, planter les bornes*. (A. 1314.)

BOGRANUM. — Telae species; *bougran*.

BOGRI. — Haeretici, idem q. *Bulgari*.

BOGRISIA. — Bulgarorum haeresis; *hérésie des boulgres, bougrerie*.

BOGUA. — Piscis genus; *poisson de mer semblable au thon*.

BOHADA. — Praestatio qua subditus unum par boum domino praestare tenetur ad illius vinum conducendum; *obligation du vassal de fournir une paire de bœufs pour le transport du vin du seigneur*; ol. *bohade, vovade*.

BOHORDAMENTUM. — Idem ac BOHORDIUM.

BOHORDARE. — Hastiludium exercere; *jouter, lutter*; ol. *behourder*. (Pass.)

BOHORDICUM. — Hastiludii species; *joute, lutte à la lance*; ol. *behourt*. (Pass.)

— Prima Dominica Quadragesimae; *le premier dimanche de Carême*; ul. *behourdis, behourt*. (Pass.)

BOIA. — Compes aut torques vinctorum; *entraves ou collier de fer en usage à l'égard des prisonniers*.

BOIAC. — Jus gisti; *droit de gîte*. (A. 1156.)

BOIARI. — Nobiles inferioris ordinis apud Polonos; *boyards*. — Armigeri; *écuyers*.

BOICELATA. — Modus agri in quo tantum frumenti seritur quantum contineri potest in *boicello*, aut ex quo *boicellus* censuallis colligitur; *mesure agraire, boissellée*.

BOICELLUS. — Modus; *boisseau*.

BOICHERIA. — Laniena; *boucherie*.

BOICHETTA. — Nassae species; *engin de pêche*; ol. *boichée*.

BOICHETUS. — Ut BOCHETUS.

BOIETA. — Ut BOISTA.

BOINA. — Dumetum, minor boscus, vel illius pars densior. (A. 1481.)

BOIOM. — Adeps suillus, ut videtur. (A. 1321.)

BOIRADA. — *Corveia* qua vassallus debet arare binis bobus terram domini sui; *corvée ou service qu'un vassal doit faire avec une paire de bœufs pour travailler les terres du seigneur*; ul. *boiade*. (Chartul. Camul. monast.)

BOIRETA. — Amphora; *burette*.

BOIS. — Retis genus.

BOISARE. — Ut BAUSIARE.

BOISELLADA. — Idem q. BOICELATA.

BOISELLINUM. — Praestatio ex mensuratione quae *boissello* fit; *droit sur le mesurage au boisseau*. (A. 1162.)

BOISIA. — Fustis, baculus; *bâche, gros bâton*; nl. *boise*.

BOISIARE. — Ut BAUSIARE.

BOISONUS. — Minor boscus.

BOISELINUS. — Idem q. BOICELLUS.

BOISELLUS. — Ut BUICELLUS. — Situla, quod ad modum formam accedat, sic dicta; *vase à puiser de l'eau*. (A. 1400.) *Boissellus* postmalorum, praestations species. (A. 1284.)

BOISSERIA. — Silva caedua, silvula; *buisson, bois taillis, bosquet*; ol. *boisson, bisson*.

BOISSONNIUM. — Ead. notione.

BOISSONUS. — Ead. notione.

BOISSOTUS. — Ut BOICELLUS.

BOISTA. — Jus decimam minorum granorum percipiendi, sic dictum forte quod

boissello mensurarentur, cum alia in garbis seu manipulis colligerentur; *droit de percevoir la dime des menus grains.*

BOISTELLA. — Operculum, quia loco est capsæ. (A. 1433.)

BOISTELLATA. — Idem q. **BOICELATA.**

BOISTELLUS. — Idem q. **BOISELLUS.** — Jus mensuræ faciendæ? (A. 1099.)

BOISTIA. — Ut **BOESTA.**

BOITELLERIUS. — Idem q. **BUTICULARIUS.**

BOKETUS. — Claveus ligneus, fibula in qua cerei infinguntur.

BOLA. — Meta; *borne. Bolæ villa*, districtus intra quem iurisdiclio alicujus loci protenditur, idem q. **BANLEUCA.** (A. 1164.) — Globus, pila; *boule.* (A. 1416.)

BOLAGIUM. — Locus forte fluminis ubi capiuntur anguilla vel servantur. (A. 1273.)

BOLARE. — Signare; *marquer.*

BOLARIUS. — Signator, notator.

BOLCRESTARE. — Terreis aggeribus munire; *terrasser.* (A. 1360.)

BOLDRONUS. — Hippopera; *valise.* (A. 1338.) — Pellis ejuslibet animalis pilis seu lana adhuc munita; *peau munie de son poil.* (A. 1264.)

BOLDUINI. — Ut **BEDUINI.**

BOLEA. — Ut **BOLA**, meta.

BOLENDEGARIUS. — Pistor; *boulanger.* (A. 1212.)

BOLENDINUS. — Apud Italos, nummus signatus, ab Ital. *bollare*, symbolum seu tessera, quæ canonicis et aliis præbendis in præsentia signum datur.

BOLENGARIUS. — Ut **BOLENDEGARIUS.**

BOLENGERIA. — Officina pistoria, pistorium; *boulangerie.* — Ars pistoria, etiam *boulangerie.*

BOLENGIARI. — Artem pistoriam exercere; *boulanger.* (A. 1162.)

BOLENGIUM. — Aquarium, rivus; *réservoir, abreuvoir, ruisseau.* (A. 1496.)

BOLENGRIA. — Ut **BOLENGERIA.** (A. SS.)

BOLERIA. — Locus, ut videtur, betulis consitus; *lieu planté de bouleaux.*

BOLETA. — Pilula; *petite boule, pilule.* (St. Cum.)

BOLETARIUS. — *Bolarum* seu limitum custos. (Rym.)

BOLETINUS. — Scheda; *bulletin.*

BOLETTA. — Sigillum; *sceau, cachet.*

BOLETUM. — Ager incultus aut locus betulis consitus; idem q. **BOLERIA.** (A. 1209.)

BOLEVARDUS. — Agger urbem vel castrum muniens et circumcingens; *boulevard.*

BOLHETUS. — Apex. (A. 1412.)

BOLHITORIUS. — Cupa in qua vinum coquitur; *bassin où on fait bouillir le vin, bouilloir.* (A. 1378.)

BOLHITUS. — *Balhitum corium*; *cuir bouilli.*

BOLIDA. — Palma manus. (Vet. Gl.)

BOLIDUS. — Fungi species quæ nascitur in arboribus.

BOLIET. — Retis genus. (St. Mass.)

BOLINUS. — Ad *bolinum* dici videtur de opere anaglyptico. (A. 1295.)

BOLINGERIUS. — Pistor; *boulanger.*

BOLITA. — Ut **BOLIDA.**

BOLLA. — Meta; *borne.* — Sigillum; *sceau.* — Cyathus; *coupe, bol.* — Ap. Anglos mensura continens tres partes *pinla.*

BOLLANUS. — Secundus curio, seu sacerdos ecclesiæ parochialis B. M. de Loricaco, in qua duo vicissim presbyteri curionis seu pastoris officio fungebantur, unus ad collationem archiepiscopi Senonensis, alter, nempe *Bollanus*, ad præsentationem abbatis Floriacensis.

BOLLATURA. — Signatura, sigilli appositio. (St. Ver.)

BOLLE. — Cyathus; *coupe.*

BOLLETA. — Scheda aut sigillum. (A. SS.) — Bulla quæ chartis appenditur. (A. SS.)

BOLLICIA. — Tumultus, seditio; *troubles, révolte.*

BOLLUCA. — Silvestrium ac paryulorum pomorum species. (A. SS.)

BOLTA. — Pilum; *javelot.*

BOLUETUS. — Agger; *boulevard.* (A. 1477.)

BOLUM. — Betula; *bouleau.*

BOLUS. — Frustulum panis, placentæ. (Med. Sal.) — Caput, articulus. (St. eccl. Coris.)

BOLZSO. — Massa monetaria; *billon.* (A. 1328.)

BOMBACENUM. — Papyrus e *bombace* seu gossypio confectus; *papier de coton.*

BOMBACINIUM. — Vestis species; *pourpoint, hoqueton.*

BOMBACYNUS. — E *bombace* confectus; *de coton.*

BOMBARDA. — Machinæ bellicæ species; *bombarde.*

BOMBARDARE. — Gal. *canonner.*

BOMBARDARIUS. — Is qui bombardas exercet; *bombardier, canonnier.*

BOMBARDELLA. — Diminut. a **BOMBARDA.**

BOMBARDERIUS. — Ut **BOMBARDARIUS.**

BOMBARDULA. — Ut **BOMBARDELLA.**

BOMBASIUM. — Thorax, idem q. **GAMBESIO.**

BOMBASUM. — Idem q. **BOMBAX.**

BOMBATUS. — Curvatus; *bombé.*

BOMBAX. — Gossypium; *coton.*

BOMBAXINA. — Ead. notione.

BOMBICINIUM. — Vestis gossypio facta; *habit de coton.*

BOMBICINIUM. — Ead. notione.

BOMBICUM. — Ead. notione.

BOMBICUS. — Superbus, inflatus; *pompeux, orgueilleux.* (Fort.)

BOMBILARE. — De apibus dicitur hominum edentibus; *bourdonner.*

BOMBIRE. — Ead. notione.

BOMBITES. — Fornicæ; *fourmis.*

BOMBIX. — Aranea, bombyx; *ver à soie.*

BOMBOSUS. — Ut **BOMBICUS.**

BOMBUS. — Crepitus; *pet.* — Pila incendiaria; *bombe.*

BOMBYCINARE. — Purpuram facere, melius vestes bombycinas texere. (Isid. et al.)

BO BYCINATORES. — Qui vestes bombycinas texunt.

BOMBACINUS. — Idem q. **BOMBACINUS.**

BOMPARDA. — Pro **BOMBARDA.**

BOMVUS. — Pro **BOMBUS.**

BONA. — *Bona fides*, loco juramenti ab episcopo interposita; *Vid. Fides. Bona hora*, mature; *de bonne heure. Bona quinta feria*, dies Jovis sancta; *jouei saint. Bona filia*, meretrices; *filles de joie.*

BONACIA. — Malacia, tranquillitas maris; *bonace.* (Mur.)

BONAGIUM. — Jus quod majoribus villarum maxime competit in deligendis metis in terris vassallorum; *droit de bornage ou de faire planter les bornes, que le seigneur avoit seul dans les terres de ses vassaux*; ol. *bonnage.*

BONANNUM. — Species carbunculi seu tumor maxillæ.

BONARE. — Metas figere, mensurare; *planter les bornes, mesurer*; ol. *bonner.*

BONARIA. — Modus agri.

BONAS. — Bona fortuna, thesaurus, seu potius thesauri inventio; *trésor qu'on a trouvé.*

BONATA TERRÆ. — Modus agri, idem q. **BONARIUM.**

BONATRIA. — Idem ac **BONACIA.**

BONATUS. — Bonus, commodus, idoneus; Gall. *bonasse.*

BONBICINIUM. — Galea; *bassin.* (A. 1352.)

BONBUCINIUM. — Ut **BOMBAX.**

BONCALE. — Pro **BANCALE.**

BONDA. — Vox Saxonica, paterfamilias, maritus, quibusdam habitator. (Leg. Kan.)

BONDAGIUM. — Ap. Sætos, conditio ipsa servilis vel colonica; *condition de serf, de colon. Tenere in bondagio*, idem valet quod tenere in villenagio, quod *Vid.*

BONDONIA. — Familia; *famille.*

BONDONUS. — Dolii obturaumentum; *bondon.*

BONDULA. — Ut **BODULA.**

BONDUS. — Ap. Anglos servus obnoxius conditionis, qui alias *Nativus.*

BONECTA. — Equestris sarcina, pera viatoria; *porte-manteau*; ol. *bonnette.*

BONELLUS. — Ead. notione quod **BONDULA.**

BONENDENUS. — Nummus, monetæ species.

BONETA. — Capitis tegumentum; *bonnet.* — Pro **BONECTA.**

BONETUM. — Ead. notione, capitis tegumentum.

BONETUS. — Ead. notione.

BONGIA. — Fasciculus; *botte.*

BONIFICARE. — Melius reddere, restaurare, augere; *améliorer, rétablir, augmenter.*

BONI. — *Boni generis homines*, nobiles, ingenui (Capitular. an. 813.)

BONI HOMINES. — Sic sæpe dicuntur qui in placitis cum comitibus et iudicibus iudicia exercebant, Gal. *prud'hommes. Boni* nude dicuntur consilarii seu iudices, iudicis principalis assessores, in Inst. an. 1254. *Boni homines de communia*, viri probi. (Gest. Inno-

cent. III PP.) — Apud Anglos, villici alique rustici quibus est familia. — Apud Florentinos, viri duodecim qui duobus mensibus urbi administrandæ præerant. — Heretici Albigenenses. — Sic dicti fratres ordinis Grandimontensis et Minimi.

BONI PUERI. — Pauperes scholares.

BONISCULA. — Modica bona, exigua facultates.

BONISSIMUS. — Optimus. (A. SS.)

BONITA. — Ut **BONITAS**, exactio.

BONITAS. — Exactio sub specioso Bonitatis nomine, tanquam gratuito a subditis dominis præstata. (A. 1267.) — Donum, munus; *don.* (Leg. Luitp.) — Felicitas, beatitudo; *félicité, béatitude.* (Alyp. Ant.) — Officium, obsequium; *bon office.* (A. 1229.) — Valor, pretium; *valeur.* (A. 1342.)

BONITON. — Piscis genus.

BONNA. — Terminus, fines; *borne*; ol. *bonne.*

BONNALIUM. — Idem q. **BONNARIUM.**

BONNARIUM. — Modus agri certis limitibus seu bonis definitus; *champ dont on a posé ou déterminé les limites*; ol. *bonnier.*

BONNARIUS. — Qui *bonnarium* agri possidet; *celui qui possède un bonnier de terre.*

BONNERIUS. — Ut **BONNARIUM.**

BONNETA. — Species pilei, ut **BONETA.** — Modus agri, idem ac **BONNARIUM.**

BONNETERIUS. — *Bonnetarum* opifex; *bonnetier.*

BONNUARIUM. — Ut **BONNARIUM.**

BONOABIUS. — Ut **BONNARIUS.**

BONORII. — Idem q. **BONI** NOMINES, heretici.

BONOSH. — Ead. notione.

BONSNAGIUM. — Idem q. **BONAGIUM**, metarum positio.

BONUARIUM. — Pro **BONNUARIUM.**

BONULUM. — Carnium elixarum jus, ut *Brodius.* (A. 1271.)

BONUM. — Id quod Latini *bona* vocant, facultates; *biens.* (Bald. Noviom.) — Morbi species, ut **MALANNUS.** (A. SS.) — Donum, ipsa donationis charta. (Martyr. prior. S. Mont.)

BONUS DOMINUS. — Arbitrator, sic dictus quod partibus litigantibus, tanquam bonus dominus, utrique consulebat, remque inter eos componebat. (A. 1342.)

BONUSCULA. — Diminut. a *bona*, facultates.

BONVENTUS. — Convivium, idem q. *Procuratio.* (A. 1237.)

BONZINUM. — Vasis species; *bocal.*

BOOBA. — Ut **Boca.**

BOOLETUM. — F. ager incultus; *champ en friche*; ol. *bool.* (A. 1177.)

BOORIA. — Idem ac **BONIA**, prædium rusticum; *métairie.*

BOQUARIA. — Ut **BOCARIA.**

BOQUELLARIUS. — Clypeus, scutum; *bonclier.*

BOQUENA. — Pellis hircina; *peau de bouc.* (A. 1288.)

BOQUERANNUS. — Tela subtilis species; *bougran.*

BOQUERIUM. — Locus *boquetis* seu patris

circumseptus; lieu entouré de poteaux. (A. 1307.)

BOQUERIUS. — Idem q. Bocherius.

BOQUETALLUM. — Servitii genus quod subditi debent, sive in deferendis aut vehendis, sive etiam excindendis tignis vel palis. (A. 1432.)

BOQUETUS. — Tignum, palus. (A. 1331.)

BOQUINUS. — Capricus, hircinus; bouquetin.

BORA. — Cella reconditoria? (St. Plac.)

BORACANUS. — Pannus e pilis caprinis contextus; bourracon.

BORACIUM. — Tomentum; bourre.

BORACUM. — Species salis; borax.

BORAGIUM. — Culcitrarum exactio, quæ fiebat a vassallis ad dominorum exceptiones, cum peregre ibant, sic dicta, quod culcitras borra seu tomento farciuntur. (A. 1270.)

BORARIUM. — Ostium fluminis vel ora?

BORAX. — Ut Boracum.

BORAZUS. — Tela linea aut cannabina ex qua condiuntur mappæ crassiores, seu lintea ad abstergendas manus.

BORBA. — Lutum, limus, cœnum; boue, bourbe.

BORROR. — Ead. notione.

BORCERIUS. — Pro Bocherius.

BORDA. — Axis, tabula; planche, plateau. (Rym.) — Genus vestis apud Arabes, idem q. BURDA. — Ora, margo; bord. (Rym.) — Domus, ædes, tugurium, prædium; maison, cabane, ferme, petite métairie; ol. borde. — Panni species. — Limbus, simbria; bordure. (Nec. Paris.)

BORDÆ. — Prinia Dominica Quadragesime nonnullis in locis. (In aliis Dominica Brandonum appellata.)

BORDAGIUM. — Teneturæ species, ratione cuius bordarius, seu qui bordam tenet, villioribus servitiis domino obnoxius est, ita ut nec bordam vendere aut alienare ei liceat inconsulto et invito domino; cuius quidem bordagii nullum præstat hominum; métairie, terre dont la possession est chargée de redevances onéreuses et d'ordre inférieur; ol. bourdelage, bordelage.

BORDANUS. — Qui sub bordagii onere possidet; bordier. Vid. BORDAGIUM.

BORDARE. — Pro BORDARE.

BORDARIA. — Ut BORDA, prædium rusticum. (A. 1066.) — Servitium quod ab eo qui bordariam tenet debetur. (A. 1323.)

BORDARIOLUM. — Ædiculum, tugurium; ol. petite maison, cabane; ol. bordiau.

BORDARIUS. — Qui bordum aut domum sub bordagii nomine possidet; bordier.

BORDATURA. — Ead. notione ac BORDA, limbus, margo; bordure, bord. (A. SS.)

BORDATUS. — Ora, margine, vel limbo cinctus; bordé. — Bordata navis, cuius margines tabulis crassioribus sunt instructi. Bordatumoneta, quæ non est perfecte rotunda.

BORDELAGIUM. — Idem ac BORDAGIUM. (A. 1334.) — Districtus domini bordorum; ol. bourdelage. (A. 1310.)

BORDELAGIUS. — Idem ac BORDARIUS; leurdelaizier.

BORDELARIA. — Idem q. BORDARIA.

BORDELARIUS. — Idem q. BORDARIUS; ol. bourdelier, bordelieur.

BORDELEGIUM. — Pro BORDELAGIUM.

BORDELLUM. — Ædiculum, ead. notione q. BORDARIOLUM. — Hæc vox apud Gallos usurpatur pro lupanari quod, inquit Cangius, meretrices ut plurimum in domunculis ac nullius momenti ædibus habitent.

BORDELLUS. — Ead. notione.

BORDENALE. — Palus, tignum; poteau, soliveau. (St. Pall.)

BORDERES. — Loca limitanei; lieux situés dans le voisinage; ol. bordières. (A. 784.)

BORDERIA. — Pro BORDARIA.

BORDERIATA. — Idem ac BORDARIA.

BORDERIUS. — Qui bordariam seu prædium rusticum tenet. (A. 1218.)

BORDHALPENY. — Nummus qui in foro et nudinis solvitur pro erectione mensarum et tabularum ad exponendas merces; droit de place, d'étalage.

BORDI. — Vid. BORDUS.

BORDIA. — Idem ac BORDA

BORDIARE. — Ad barros pugnare, torquere, gladiis concurrere, iustas facere, hastiludium exercere; idem q. BORDARE.

BORDIGALA. — Arcæ majoris genus in qua pisces servantur in stagnis vel fluvii; cuisse, réservoir de bois à conserver le poisson; ol. bourdigue.

BORDIGALARIUS. — Qui in pisces ex bordigalis adfectus jus habet.

BORDILE. — Idem ac BORDELLUM.

BORDILERIUS. — Idem ac BORDERIUS.

BORDO. — Baculus cantoris; bourdon.

BORDONARI. — Asinorum curatores, agasones, dñiers.

BORDONATUS. — In modum baculi religioso peregrinantium torquatus et terminatus; bourdonné, en forme de bourdon de pèlerin.

BORDONUS. — Baculus peregrinantium; bourdon, bâton de pèlerin. — Hasta qua sustentatur umbella quæ principibus viris in solemnibus cæremoniis aut urbium ingressibus prætenditur; bâton de dais. (A. 1328.)

BORDUA. — Limbus in arte heraldica; bordure.

BORDUM. — Panni species.

BORDURA. — Margo vel limbus si de vestimentis similibusque ornamentis agitur; bordure.

BORDUS. — Limbus, simbria; bord, bordure d'habit. (Nec. Eccl. Paris.) — Ora, margo; bord. (A. SS.) — Domus, tugurium, ut BORDA. (Mon. Angl.)

BOREGHALPANI. — Idem ac BORDHALPENY.

BORELLUS. — Carnifex; bourreau.

BORGA. — Pro BURGUS.

BORGECHINUS. — Ostra levior, calceorum species; brodequin.

BORGLLA. — Conspiratio, seditio; émeute, conspiration. (A. 1343.)

BORGENSES. — Pro BURGENSES.

BORGERALFRUM. — Potionis dulcissimæ species. (Bern. mon.)

BORGERASA. — Ead. notione.

BORGERASTRE. — Ead. notione.

BORGESIA. — Tela species, forte ead. q. Boquerannus; ol. borge. (A. 1476.)

BOQUERANNUS. — Idem q. BORGUM.

BORGUM. — Idem q. BORGUM.

BORGIOSIA. — Jus civitatis; bourgeoisie.

BORGUES. — Cocles; borgne.

BORGUERANTUS. — Idem q. Boquerannus.

BORGUM. — Ap. Anglos, vadimonium. Borge fractura, ap. eosdem plegii fractio.

BORIA. — Prædium rusticum; métairie.

BORIOISIA. — Pro BORGESIA.

BORLA. — Spicarum manipulus, fascis vel manipulorum certa collectio. (St. Av. a. 1496.) — Pastorale pedum; bâton pastoral. (A. 1386.)

BORNA. — Meta, terminus, limes; borne.

BORNAGIUM. — Jus deligendi metas in terris vassallorum, atque pensitatio quam ob eam rem domino persolvunt vassalli; idem q. BONAGIUM.

BORNATURA. — Idem q. BORDATURA.

BORNATUS. — Ut BORDATUS.

BORNELLUS. — Canalis; ol. bourneau.

BORRA. — Tomentum; bourre. — Ap. Navarros pecuniaria multa minor. — Ap. Italos, cavis dumeti plenus, ubi stagnat aqua.

BORRACHIA. — Idem q. Boquerannus.

BORRAQUIA. — Borrage; bourrache.

BORRASSERIUS. — Helciarior; bourrelrier.

BORRAT. — Culcita tomento facta.

BORRATELA. — Tela cassior, ut videtur. (A. 1239.)

BORRATIUM. — Vestis ex borra seu tomento confecta, coactilis, gaubeso; casaque piquée et ouatée, gambeson.

BORRATURA. — Artificium seu confectio ephippiorum et aliorum ornatum ad equos pertinentium; art du bourrelrier.

BORREFIA. — Prædium rusticum, ut BORRIA. (A. 1224.)

BORRELARIUS. — Ead. notione q. BORRASSERIUS.

BORRELERIUS. — Ead. notione.

BORRELETUS. — Pars tegminis capitis qua usi sunt vates Galli etiam cum in desuetudinem abiissent capitia; bourlet.

BORRELIO. — Tomentum quod in mundando panno, de eo cum forcibus elevatur; bourrelontisse.

BORRELLINUS. — Ead. notione.

BORRELLIO. — Ead. notione.

BORRELLUS. — Collare, helcium; collier. (A. 1295.) — Carnifex; bourreau. (A. 1320.)

BORRELUS. — Tementarius; bourrelrier.

BORRETA. — Fascis virgeus, seu minoris ligni; bourrée.

BORRETIUS. — Idem q. BORRELIO, BORREUS. — Globus borreus, globus tomento factus qui in die Cinerum penitentibus dabatur ab iisdem reportandus feria v in cena Domini.

BORROLIUS. — Dissensio, discordia, contentio; brouillerie.

BORSEQUES. — Cothurni, species calceamenti; brodequins. (Conc. Hisp.)

BORSERIUS. — Idem q. BURSARIUS.

BORTATUS. — Pro BORDATUS.

BORTO. — Species lanceæ qua utuntur ii qui decurrunt ad annulum trajiciendum.

BORTUM. — Limbus; bord.

BORZANES. — Perticæ; barres. (J. de G.)

BOS. — Bos arator, aratro deditus; bœuf de labour. (Cod. Th.) Bos aquensis, cuius opera molendini rota versabatur; bœuf occupé à faire tourner la roue d'un moulin. (Tab. S. Rem.) — Bos medianus, medii pretii; bœuf de moyenne valeur. (Lex Alam.)

BOSA. — Stercus, cœnum, lutum; boue.

BOSCADERIUS. — Ligator; qui cherche ou fait du bois.

BOSCAGIUM. — Silva, silvula; petit bois, bocage. — Jus boscum seu ligna excindendi in silva aliena, et pensitatio quæ ea de causa solvitur; droit de couper du bois dans la forêt d'autrui et redevance payée pour l'obtention de ce droit; ul. boschage. (A. 1306.)

BOSCAIRARE. — Ligna cædere; couper du bois; ol. buscher.

BOSCAIRARIA. — Jus utendi bosco, ut Boscagium. (A. 1203.)

BOSCALLÆ. — Duineta, ligna quævis; broussailles, menu bois, bois. (St. Taur.)

BOSCALIVUS. — Nemorosus, dumetis cunctis; couvert de bois ou de broussailles. (Mur.)

BOSCARARIA. — Ut BOSCAIRARIA.

BOSCARE. — Ut BOSCAIRARE.

BOSCATICUM. — Tributum pro lignis in urbem vel oppidum inferendis; droit d'entrée payé par le bois que l'on introduit dans une ville.

BOSCATOR. — Lignarius, qui ligna cædit; bûcheron.

BOSCHADUM. — Præstationis species; forte quæ pro iuro utendi bosco pensitabatur, vel pro lignis in urbem inferendis. Vid. Boscagium et Boscaticum. (A. 1213.)

BOSCHARE. — Cædere, secare; couper. (St. Vere.)

BOSCHERO. — Ut BOSCATOR.

BOSCHETTUM. — Diminut. a boscus, silvula; bosquet.

BOSCHETTUS. — Ead. notione.

BOSCHITUM. — Ead. notione.

BOSCHUS. — Pro BOSCUS.

BOSCIA. — Pyxis; boîte. (A. 1317.)

BOSCIDA. — Ead. notione. (H. Dalph.) — Qui cædit boves, macellarius; boucher. (Ugut.)

BOSCLERIUM. — Clypeus; bouclier.

BOSCOLLUM. — Fustis, lignum lanceæ; bois de lance.

BOSCUS. — Silva; bois. — Pars quædam forestæ. Boscus mortuus, boscus vivus; practici Gallici boscum vivum appellat arbores et virgulta nemorum infructifera, ob idque mortuum boscum dicunt, quod fructus non ferunt; boscum vero mortuum appellant qui revera mortuus, id est siccus est. Vivi igitur bosci usus est ad ædificandum, mortui vero ad ardendum.

BOSDARIA. — Pro BORDARIA.

BOSEFIA. — Locus ubi mactantur boves;

abattoir; aut *prædium rusticum*; *ferme, métairie*. (A. 1264.)

BOSEQUUS. — Bubulcus; *bouvier*. (S. xv.)

BOSETUM. — Plantarium, minor *boscus*; *bosquet*.

BOSIA. — Ut *BAUSIA*.

BOSINA. Pro *BONNA*, meta.

BOSOR. — Caro; *chair*. (Vet. Gl.)

BOSTRILLO. — Ut *BOSCATOR*.

BOSQUATGIUM. — Ut *ROSCAGIUM*, jus ligni.

BOSQUERARE. — Idem q. *BOSCAIRARE*.

BOSQUEINRARE. — Ead. notione.

BOSQUEIRARE. — Ead. notione.

BOSQUETALLUM. — Idem q. *BOQUETAL-LEM*.

BOSSA. — Tumor, tuber, proprie de ulcere pestifero quod Itali *bozzam* vocant.

BOSSANAYA. — Monetæ Barcinonensis species.

BOSELLAGIUM. — Præstatio quæ ex tabulis nummulariis, ut videtur, provenit. (A. 1497.)

BOSELLAGIUM. — Præstationis species ex *bladis* venditis et *boissello* admensis exsolvenda. (A. 1145.)

BOSELLUS. — Idem q. *BOISSELLUS*.

ROSSEQUEUS. — Bubulcus; *bouvier*.

BOSSERIUS. — *Bossellorum* faber; *boisselier*, seu umbonum artifex; *armurier*, *fabricant de boucliers*. (A. 1334.)

BOSSEX. — Doliolum aut amphorula. (A. 1338.)

BOSSIA. — Ulcus pestilens, idem q. *Bossa*.

BOSSIDA. — Pyxis, arcula; *boîte*.

BOSSONAGIUM. — Idem q. *BOSELLAGIUM*.

BOSSONAYA. — Idem q. *BOSSANAYA*.

BOSSONIUM. — Ut *BOISSONIUM*.

BOSTAR. — Stabulum boum; *étable à bœufs*.

BOSTARASIUM. — Minor *boscus*, ut *Boschestum*.

BOSTAZARIUM. — Jus lignum excindendi in nemoribus. *Vid.* *Boscagium*.

BOSTELLUS. — Ead. notione ac *BOISSELLUS*.

BOSTIA. — Pro *BOISTIA*.

BOSTILLATOR. — Qui fenum manipulatim componit, in fascies colligat; *celui qui botelle le foin*. (Men.)

BOSTUM. — Pro *BUSTUM*.

BOSTUS. Pro *Boscus*.

BOSULA. — Meta, ut *BONNA*.

BOSULARE. — Bosulas figere, ut *BONARE*.

BOSUS. — Lignum, pro *Boscus*.

BOT. — Imago cerei, votum; *image de cire, vœu*. (A. 1305.)

BOTA. — Ocrea; *chaussure, botte*. *Botæ conventuales*, seu *moniales*, quibus utuntur monachi in conventu. — Lagna major, doliolum; *tonneau*; ol. *botte*. — *Botarum consuetudo*, idem ac *BOTAGIUM*. *Botæ nocturnales*, forte sic dictæ quod majorum festorum pervigilio solverentur. — Locus ubi *botæ* reponebantur; *cellier*. — Emendæ species.

BOTAGIUM. — Præstatio pro vino quod in botis seu vasis vinariis distrahitur; *droit dû au seigneur par celui qui vendait du vin*; ol. *botage*.

BOTALLUS. — Doliolum, vas vinarium; *tonneau*.

BOTARE. — Pellere, pulsare; *pousser*; ol. *bouter*.

BOTAREA. — Pro *VOTAREA*.

BOTARIA. — Vas vinarium; ol. *boux*. (A. 1350.) — Via strata, agger; *chaussée*. (A. 1313.)

BOTATICUM. — Idem videtur ac *BOTELLAGIUM*.

BOTATICUS. — Ead. notione.

BOTATUS. — Vinum *botatum*, vas vinarium redolens. (A. 1301.)

BOTELHERIA. — Cella vasaria; *office*.

BOTELLA. — Lagna; *bouteille*.

BOTELLAGIUM. — Præstationis species, scilicet unius vini lagna, quam *bouteille* Galli dicunt, pro singulis doliis vinariis quæ certo anni tempore distrahantur; ol. *bouteillage*.

BOTELLARIA. — Officium *botellarii*.

BOTELLARIUS. — Cui *botellarum* seu potus cura demandata est; *bouteiller*.

BOTELLERIA. — Idem ac *BOTELLARIA*.

BOTELLUS. — Intestinum; *boyau*. — Botulus; *boudin*. — Ocrea; *botte*.

BOTERIA. — Apertura per quam aqua in prata ex rivo deducitur; *ouverture par laquelle on introduit dans un pré, pour l'arroser, l'eau d'un cours d'eau*; ol. *butière*. (A. 1471.)

BOTERIUS. — Qui *botas* seu dolia vendit, doliarius; *tonnelier*.

BOTERONUS. — Fasciculus; *botte*.

BOTGIUM. — Compes vel torques vinclorum, ut *Bogia*.

BOTHA. — Officina; *boutique*.

BOTIENA. — Ap. Scotos, baronia, aut territorium vel districtus domini.

BOTHOFLEMARE. — Pro *FLENOTHOMARE*.

BOTHONATUS. — Fibulatus, fibulis instructus; *boutonné*.

BOTICA. — Officina, taberna; *boutique*.

BOTICELLA. — Lagna; *bouteille*.

BOTIDUS. — *Botida* imago, anaglypta; *sculpté en bosse*.

BOTIGA. — Ead. notione quod *Botica*.

BOTIGIA. — Ead. notione.

BOTIGLIUS. — Ut *BOTICELLA*.

BOTIGOLIUS. — Ead. notione.

BOTIGOLUS. — Ead. notione.

BOTIGUA. — Ut *BOTIGA*.

BOTIGUIA. — Ead. notione.

BOTILLAGIUM. — Pro *BOTELLAGIUM*.

BOTINA. — Levior ocrea; *botine, botte légère*.

BOTINUM. — Præda; *butin*.

BOTIS. — Cloaca; *égout*.

BOTISELLA. — Doliolum.

BOTIUS. — Tumor purulens, ut *Bocius*.

BOTIZARE. — Terminare; *aboutir*.

BOTLARIUS. — Idem q. *BUTICULARIUS*.

BOTO. — Fibula, globulus; *bouton*. — Agger terræ quo metæ agrorum aliquando significantur.

BOTOERIUM. — Idem q. *BATATORIUM*.

BOTOILLAGIUM. — Pro *BOTILLAGIUM*.

BOTONATES. — Idem q. *BOTHONATES*.

BOTONTINUS. — Tumor aggesta terra excitatus ad agrorum fines; *monticule de terre faisant office de borne*.

BOTONUS. — Glans, pilula; *boule, boulette*. (Mur.) — Fibula, ut *BOTO*. (A. 1230.)

BOTORIUM. — Pro *BOTOERIUM*?

BOTORRIUS. — Turricula, specula, vel propugnaculi species. (A. 1217.)

BOTRIFER. — Qui *botros* fert, frugifer. (A. SS.)

BOTRIO. — Uva, racemus; *grappe de raisin*.

BOTRUS. — Fossa, via imbribus excavata, Ital. *botro*; *fossé, chemin creusé par les eaux*. (A. 1297.)

BOTTA. — Ocrea, *botte*. — Lagna; *marc*. — Rubula, *buffa, erapeau*.

BOTTAGLIA. — Ut *BOTELLA*.

BOTTERA. — Finis, terminus, vel potius fossata quibus aqua deducitur in agros. (A. 1277.)

BOTTICELLUS. — Doliolum; *petit tonneau*.

BOTTINUS. — Ut *BOTINUM*. (A. 1333.)

BOTTUS. — Doliolum; *tonneau*. (Mar.) — Sonitus campanæ qui repetitis ictibus fit; *sons précipités de la cloche, espèce de tocsin*. (St. Mant.)

BOTUM. — Finis, limes; *bout*. (A. 1286.) — Tudicula, clava campanæ; *battant de cloche*. (A. 1433.) — Lignum quodvis fractum, vel usu detritum. (A. 1239.)

BOTUS. — Ocrea, telæ species, lagna; *botte, tissu, bouteille*.

BOUCASSINUS. — Idem q. *Bocassinus*.

BOUCATORIUM. — Porticus species, quæ sub dormitorio erat. (A. 1330.)

BOUCELLUS. — Uter ex pellibus confectus, pice oblitus; idem ac *BUTTA*. (A. 1301.)

BOUCHELLUS. — Sapes, sepimentum ex virgultis confectum, idem quod *Pancus*. (A. 1291.)

BOUCHERIA. — Macellum carnarium; *boucherie*.

BOUCHERIUS. — Macellarius; *boucher*.

BOUCLARIUS. — Clypeus; *bouclier*.

BOUCLERIUS. — Ead. notione.

BOUCLETA. — Fibula; *boucle*.

BOUCLETARIUS. — Bouclerorum confector; *fabricant de boucliers*. (A. 1239.)

BOUCLUM. — Vestitus ornamentum; « Nec deferunt bouclum a retro longum dictum toga. » (A. 1506.)

BOUDINUS. — Rotulus; *boudin*.

BOUGERIUS. — Terra *bougeria*, forte quæ ab incolis colitur, ab eis nempe qui *bougias* ibi possident, vel quæ a *bougia* pendet; *Vid.* *Bougia*.

BOUGIA. — Habitatio, domus vel prædium rusticum; *habitation, bien de campagne, métairie*. (Recog. B. S. And.) — Candela cerea; *bougie*. (Chartul. Eccl. Carn.)

BOUGIS. — Bulga, sive sacculus quo viatores utuntur; *sacoché*; ol. *bougette*.

BOUGIUS. — Habitatio, domus; *habitation, maison*. (A. 1292.) — Pars domus, coquina vel cenaculum; seu potius ubi depouuntur purgantia. (Neer. Eccl. Par.)

BOUGUERANUS. — Idem q. *BOQUERANUS*.

BOULA. — Betula; *bouleau*; ol. *boul*. (A. 1206.) — Aleatorium, *tabularum ludus*. *Vid.* *Tabula*. (S. xv.)

BOULAYA. — Locus betulis consitus; *lieu planté de bouleaux*; ol. *boulaité*.

BOULENGARIUS. — Pistor; *boulangier*.

BOULENGERIUS. — Ead. notione.

BOULETA. — Alea, *tabularum ludus*.

BOULETTUS. — Globus, pila; *boule*.

BOULETTUS. — Globus tormentarius; *boulet*. (Rym.)

BOULUS. — Betula, ut *BOULA*.

BOUQUELERIUS. — Scutum; *bouclier*.

BOUQUERIUM. — Pascuum commune; *pâturage communal*.

BOUQUETUS. — Calenus lusorius, scrupus; ut *MARELLA*. (A. 1361.)

BOURATIUM. — Vestis species ex panno vel tela crassiori.

BOURDA. — Panni genus, idem q. *Borda*.

BOURDARIA. — Pro *BORDARIA*, prædium rusticum.

BOURDENA. — Arboris species; *bourdaine*.

BOURDENAGIUM. — Officium quoddam; « Concessimus dilecto ligo nostro Hugoni Spenser officium *bourdenagii* civitatis nostræ. » (Ch. Henr. reg. Angl.)

BOURDONAGIUM. — Pedagogium seu vectigal, ut videtur, quod ab asinorum conductoribus exigebatur.

BOURELARIUS. — Helicorum opifex; *bourrelier*.

BOURELARIA. — Ars *BOURELARI*, *Vid.* *BOURELARIUS*.

BOURETA. — Anas, avis aquatica; *canard d'eau*; ol. *bourelle*.

BOURGAGIUM. — Certum et annuum vectigal quod burgensis aut burgi incolæ, pro domiciliis suis seu tenementis, quæ in burgo possident, burgi domino præstat.

BOURLETTA. — Clavæ species; *espèce de massue*; ol. *bourelle*.

BOURRA. — Tomentum; *bourre*.

BOURRELARIUS. — Idem q. *BORRELARIUS*.

BOUSSELLUS. — Idem q. *BOISSELLUS*.

BOUTAGIUM. — Idem q. *BOTAGIUM*.

BOUTAILLIA. — Uter. (Ch. an. 1332.)

BOUTARE. — Pellere, pulsare, offendere; ol. *bouter*.

BOUTARIUS. — Qui *butarum* curam habet. (A. 1261.)

BOUTATURA. — Impulsio. (A. 1355.)

BOUTELLA. — Lagna; *bouteille*.

BOUTELAGIUM. — Ut *BOTAGIUM*.

BOUTELLA. — Ead. notione q. *Bouteilla*.

BOUTELLUS. — Diminut. a *BOUTUS*.

BOUTERIA. — Limes, terminus, finis; *bout*. — Via strata, agger; *chaussée*.

BOUTERIUS. — Idem ac *BOUTARIUS*.

BOUTOIR. — Relis species.

BOUTONNARIUS. — Globulorum opifex; *boutonnier*.

BOUTONNI. — Ut *BOTONNES*.

BOUTTUS LAPIS. — Lapidis species; *boutisse*.
BOUTUM. — Limes, idem q. *BOUTERIA*.
BOUTURA. — Idem q. *BOUTATURA*.
BOUFUS. — *Lagena, bouteille*.
BOUELLUS. — *Juvenens; jeune bœuf d'un an*; ol. *bouvillon*.
BOVA. — Cella vinaria; *cave*. — Ap. *Venerios*, morbus boum. — *Canalis, aquæductus*.
BOVAGIUM. — Idem q. *BOAGIUM*.
BOVARE. — Modus agri, idem ac *BOVATA*.
BOVAREGIUS. — Idem q. *BUCHA*, apertura fluvii, per quam derivantur aquæ.
BOVARIA. — Prædium rusticum; *ferme, métairie*; ol. *boverie*. — Stabulum boum; *étable à bœufs*.
BOVARIATA. — Idem ac *BOVATA*. (A. 1223.)
BOVARIUM. — Modus agri, idem ac *BOVATA*. — Locus ubi venduntur boves; *marché aux bœufs*. — Bubile; *étable à bœufs*.
BOVARIUS. — Cui boum cura commissæ est; *bouvier*.
BOVATA TERRÆ. — Modus agri sic dictus quod tantum terræ continent quantum bos unus vel *par boum* arare potest spatio unius scilicet anni; *mesure agraire contenant ce qu'une paire de bœufs peut labourer en un an*; ol. *bove de terre*.
BOVATERIUS. — Forte minister qui *bovaticum* exigebat a subditis.
BOVATICUM. — Protectio, tutela, quam princeps debebat iis qui *boagium* illi solvebant; vel immunitas qua boves aratorii ab omni capione qualibet ex causa edicto publico eximebantur. — Tributum quod ratione boum pendebatur; *redevance qu'on payait proportionnellement aux bêtes de labour qu'on occupait*; idem q. *BOAGIUM*.
BOVATIM. — Instar bovis. (A. SS.)
BOVEIA. — *Ædicula, tuguriolum*, forte locus in rupe excavatus, nisi idem sit ac *BOVATA*.
BOVELLUM. — Idem q. *BOVILE*.
BOVELLUS. — Bos junior, juvenis, ut *BOUELLUS*.
BOVERA. — Idem ac *BOVATA*.
BOVERAGIUM. — Pro *BIBERAGIUM*.
BOVERIA. — Ut *BOVARIA*.
BOVERIUM. — Modus agri, idem ac *BOVATI*.
BOVERIUS. — Bubulcus, agricola. (St. *Taur.*)
BOVETA. — Idem q. *BOVATA*. — Crumena vel bulga, seu pera viatoria; *sac, sacoché*; ol. *bougette*.
BOYETTA. — Bucula, juvœna; *génisse*.
BOYETUS. — Ut *BOVELLUS*.
BOVIA. — *Piscari in bovia* dicitur cum piscatores a duabus naviculis simul, quasi boves, rete extrahunt.
BOVIALE. — Bovile; *étable à bœufs*.
BOVICIDA. — Macellarius; *boucher*.
BOVICULA. — Ut *BOVETTA*.
BOVILIUM. — Idem ac *BOVIALE*.
BOVILLA. — Ead. notione.
BOVILLICARIA. — Pro *BUBULCARITIA*.

BOVINUS. — *Animalia bovina*; boves, vaccæ.
BOVIONATOR. — Qui, inter pannorum opifices, iis quæ ad ejusmodi opificium spectant, invigilat; ol. *bougonneur, bovionneur*.
BOVIRE. — Ut *BAULARE*.
BOVISCIDA. — Idem q. *BOVICIDA*.
BOVITILLUS. — Vetus; *veau*.
BOVIUS. — Idem ac *BOVINUS*.
BOVO. — Bos; *bœuf*.
BOVOLCARITIA. — Idem q. *BUBULCARITIA*.
BOWGA. — Bulga, pera viatoria; *bougette*.
BOX. — Hircus; *bouc*.
BOXARDIUS. — *Per boxardium*; *tour à tour*.
BOXIA. — Forte capra, hircus, aut servitium cum bobus præstandum.
BOXTA. — Pyxis; *boîte*.
BOYA. — Pro *BOIA*.
BOYARDUS. — Badius; *bai*.
BOYCELLERIUS. — Pro *BOUTELLERIUS*.
BOYCHUS. — Silvula; *buisson*.
BOYGA. — Terra inculta; *friche*.
BOYNA. — Limes, meta; *borne*.
BOYRANIUM. — Corveia boum seu opera cum bobus præstanda. (A. 1272.)
BOYSIA. — Ead. notione q. *BEXTA*.
BOYSSAGIUM. — Forte tributum quod ex granis venditis et *boissello* mensis exigebatur.
BOYSSERIA. — Modus agri tantum seminis capiens quantum in *boissello* potest contineri, vel potius silvula. (Instr. *Vivar.*) — Cloaca; *fosse à immondices, voirie*. (A. 1332.)
BOYTA. — Pyxis, ut *BOXTA*.
BOZARE. — Forte idem ac *BOZARE*.
BOZIGA. — Domus, mansio, habitatio.
BOZINA. — Latrinarum forina vel forinæ; *canal d'un privé*; ol. *boyne*.
BOZOLA. — Meta, ut *BONNA*.
BOZOLUS. — Dumetum (a. 1496), pars molendini, vel *exclusa*. (A. 1283.)
BOZOSUS. — Forte tuberosus.
BOZULA. — Idem q. *BOZOLA*.
BRABANCIONES. — Prædones; *pillards, brabançons*.
BRABANTINI. — Monetæ quædam Brabantie. — *Brabanciones*, quod *Vid.*
BRACA. — Moles, agger; ol. *braie*. — Pro *broca*, fistula doliaris.
BRACADA. — Senum pedum mensura; *brasse*.
BRACÆ. — Femoralia, vestis species; *culottes, haut de chausses, caleçon, braies*.
BRACAGIUM. — Jus quod monetario compolit pro salario eusæ monetæ et decensione materiæ alisque impensis; ol. *brassage*.
BRACALE. — Fascia herniæ coercentis; *bandage*. — Idem q. *BRACÆ* — Fascis, quantum brachiis capi potest; *brassée*.
BRACARE. — Braccas induere; *chausser braies*. (Vet. *Gl.*)
BRACATGE. — Species grani?
BRACATUS. — Signatus. *Pecunia bradata*; *argent monnayé*.

BRACBANCONES. — Idem ac *BRABANCIONES*.
BRACCAGIUM. — Quantum brachiis capi potest; *brassée*.
BRACCATOR. — Qui monetam signat et audit; *monnayeur*.
BRACCHIALE. — Cingulum seu herniæ vinculum; *ceinture ou bandage à hernies*. (A. SS.)
BRACCIA. — Mensuræ agrariæ species, tantum terræ quantum unus homo in uno die brachiis suis laborare potest; ol. *brassée*.
BRACCO. — Canis sagax, indagator; *chien de chasse, braque*.
BRACCUS. — Ead. notione.
BRACE. — Grani species; secale aut mixtum frumentum; *malt, seigle ou méteil*.
BRACEA. — Senum pedum mensura; *brasse*.
BRACEARE. — Pro *BRACEARE*.
BRACELLUS. — Placentæ species. (Cons. *Floriac. cæn.*) — Armilla, brachiale; *bracelet*.
BRACENTUS. — Agricola, qui brachiis terram laborat, vel qui labore victum comparat; *cultivateur*. (St. *Plac.*)
BRACERIUM. — Brachii armatura; *brassart*.
BRACETUS. — Ut *BRACCO*.
BRACHA. — Idem q. *BRACHIA*. (Vet. *Gl.*)
BRACHÆ. — Pro *BRACÆ*.
BRACHALE. — Cingulum coriaceum quo tudicula campanæ suspenditur; *brayer*. (A. 1429.)
BRACHARE. — Cervisiam conficere; *brasser, faire de la bière*.
BRACHELLUS. — Placentæ species, ead. notione q. *BRACELLUS*.
BRACHERIA. — Pars vestimenti hominum, vulgo *Gal. braguette*.
BRACHERIOLUM. — Ut *BRACHIALE*.
BRACHERIUM. — Pro *BRACERIUM*.
BRACHETUS. — Ut *BRACCO*.
BRACHIALE. — Manica; *manche d'habit*. — Torques in brachia, dextrale, *bracelet*. — *Arbannum brachiale*, brachiorum opera (corvæ species).
BRACHIALIUM. — Propugnaculum; *Gal. braie, unde fausse-braie*.
BRACHIATA. — Senum pedum mensura; *brasse*. — Mensura agraria, eadem q. *BRACCIA*. — *Brachiata actorum*; opera, scriptura actorum, pretium operæ, notarii merces. (Inst. *an.* 1303.)
BRACHIATUS. — Magna habens brachia; *qui a de grands bras*. (Ugu.)
BRACHIARA. — Idem ac *BRACCIA*.
BRACHIÆ. — Armilla; *bracelet*. — Linenum quo femoralia succinguntur; *ceinture*.
BRACHILUM. — Locus seu ædes ubi cervisia conficitur; *brasserie*.
BRACHINEM. — Ead. notione.
BRACHIOLEUM. — Braca linea qua femoralia succinguntur; *caleçon*.
BRACHIOLOM. — Idem ac *BRACELLUS*.
BRACHIOLOM. — Fascia continendæ ilium prociendæ; *bandage à hernies*.

BRACHIUS. — Ut *BRACÆ*.
BRACHIUM. — Mensuræ species, cubitus. — Mensura agraria. — *Brachium fluviale, brachium marinum; bras de fleuve, bras de mer. Brachium capelle*; latus. *Brachium in collum ponere*; signum servitutis suscipere.
BRACHIUS. — Idem q. *BRACCO*.
BRACIA. — Ut *BRACE*.
BRACIACUM. — Ut *BRACE*.
BRACIARA. — Mensuræ agrariæ species, eadem quæ *BRACHIERA*. (A. 1033.)
BRACIARE. — Cervisiam conficere; *brasser*.
BRACIARIA. — Locus ubi cervisia conficitur; *brasserie*.
BRACIARIUM. — Ead. notione.
BRACIATICUM. — Præstatio frumentaria, forte ex hordeo. (A. 1209.)
BRACIATOR. — Cervisie confector; *brasseur*.
BRACIATORIUM. — Idem q. *BRACIARIUM*.
BRACIATUS. — In omnibus præcipuis festis facit fieri *braciatos*, et quisque habet unum cum pane suo. » Placentiæ forte seu panes in prunis excocti, seu *en la braise*.
BRACILE. — Manica qua coqui vel ministri mensæ tegunt brachia ne vestes sordibus inficiantur. — Pars vestis monachorum (zona aut renum cingulum).
BRACILLUM. — Ead. notione ac *BRACÆ*.
BRACINA. — Ut *BRACIARIA*.
BRACINIUM. — Ead. notione.
BRACINUM. — Ead. notione.
BRACIOLUM AQUE. — *Gal. bras d'eau*.
BRACIONARIUM. — Ut *BRACIARIUM*.
BRACISA. — Cervisie species. (A. SS.)
BRACITORIUM. — Ut *BRACIARIUM*.
BRACIUM. — Ut *BRACE*.
BRACONAGIUM. — Idem q. *MARCHETA*.
BRACONARIUS. — Cui *bracconum* cura est.
BRACONERIUS. — Ead. notione.
BRACIUM. — Fascia continendis illis; *bandage à hernies*.
BRACAMENTUM. — Humor, ex *Gr. ἐπύρεν*. (Fulg.)
BRACILETUM. — Brachiolum, sinus, frenum. (St. *Mut.*)
BRACUS. — Vallis; *vallée, vallon*.
BRACZALIS. — Agricola, qui brachiis terram laborat, vel qui labore victum comparat, ut *BRACENTUS*.
BRADILLA. — Sedes qua in ecclesiis utuntur mulieres. (Act. *Eccl. Mediol.*) — Scabellum altaris; *marchepied de l'autel*.
BRADIA. — Campus vel ager suburbanus. (Mur.)
BRADIUM. — Ead. notione. — Præmium, munus, palma. (Vet. *Gl.*)
BRADO. — Petaso seu perna?
BRADUS. — Pro *BADIUS*.
BRÆSIUM. — Idem q. *BRACE*.
BRAGA. — Gurgis, locus in fluvio aggero coarctatus piscium capiendorum gratia; *partie de rivière resserrée par des digues pour faciliter la pêche du poisson*; ol. *braye*.
BRAGAMARDUS. — Gladii species, idem q. *BRAGEMARDUS*.

BRAGANTES. — Pro **BRIGANTES**.
BRAGARE. — Ex mundiori cultu gloriam aucupari; ol. *braguer*. — Vagitare, clamare. (*Ord. reg. Fr.*)
BRAGATIO. — Mundior cultus. (Men.)
BRAGENTIA. — Familia, ut videtur, *bragis* enim seu vestibus donabantur familiares ab iis quorum servitio addicti erant. (A. 1307.)
BRAGERIUM. — Femora, vellumbi. (A. SS.) — Femoralia, quæ virorum propria sunt; *culottes*.
BRAGHERIUM. — Ead. notione.
BRAGIA. — Ut **BRAGA**.
BRAGIDA. — Idem q. **BRADIA**.
BRAGIRE. — Hinnire; *hennir*.
BRAGIUM. — Ut **BRACUS**.
BRAGRÆ. — Pro **BRACÆ**.
BRAGUERIUM. — Procidentiæ ilium retinaculum; *bandage à hernies*.
BRAGUETA. — Femoralia seu femoralium aperturæ; *culottes ou pont*; ol. *bratelle*. (*Conc. Hisp.*)
BRAGUERIUS. — Qui facit *braguetas* seu *braces*; qui *suit des braves*, *tailleur*.
BRAGUS. — Idem q. **BRACUS**?
BRATA. — Idem ac **BRADIA**.
BRATARE. — Vagire, clamare, prout infantes solent; *crier*, *pleurer*, *bramer*.
BRABANCENI. — Idem q. **BRABANCIONES**.
BRADA. — Idem ac **BRADIA**.
BRASIIUM. — Idem ac **BRACE**.
BRAIUM. — Limus terræ; *sange*, *bonne*, *terre grasse*; ol. *bray*, *bratic*, etc.
BRABARICARI. — Ut **BARBARICARI**.
BRAMOSUS. — Pro **BROMOSUS**.
BRANA. — Juvencia, vacca junior, vel quæ laurum novum passa est.
BRANAGIUM. — Pro **BRENAGIUM**.
BRANCA. — Pars extrema sive crurum sive brachiorum in feris et avibus rapacibus, si modo pars illa manus vel pes proprie dici debet; *griffe*. — Jns excidendi ramos arborum, quos Galli *branches* dicunt, in forestis pro foco seu igne suo.
BRANCANTA. — Forte rami arborum ad umbraculum collecti.
BRANCARE. — *Brancare* dicuntur aves rapaces: 1^a cum ungulis rami cui insident completuntur; 2^a cum unguibus suis impetunt.
BRANCE. — Pro **BRACE**.
BRANCEA. — Mala, maxilla; *joue*.
BRANCHIA. — Idem ac **BRANCA**.
BRANCHADA. — Ferculum quo sanctorum et liquidarum capsæ portantur in processibus; *brancard*.
BRANCHARE. — Ut **BRANCARE**.
BRANCHEA. — Pars crucis transversa; *bras de la croix*.
BRANCHIA. — Ramus; *branche*. — Mensura species, ut **BRACHIUM**. — Pars corporis avium et ferarum, ut **BRANCA**.
BRANCHIAGIUM. — Rami in genealogiis; *branche généalogique*.
BRANCHIATA. — Idem ac **BRACHIATA**.
BRANCHYA. — Ut **BRANCEA**.
BRANCIA. — Mala, ut **BRANCEA**. — Ramus; *branche*.

BRANCIOLA. — Ramusculus; *petite branche*.
BRANDA. — Titio, fax ardens; *brandon*, *tison allumé*, *torche*, *flambeau*. — Myrica; *bruyère*.
BRANDALIS. — *Brandalis* *platen*, *torris*, ubi *brandeum*, seu fascia in signum jurisdictionis apponitur.
BRANDANALE. — Fulcrum focale. (Murat.)
BRANDEA. — Zona, fascia, cingulum; *bande*, *ceinture*.
BRANDELLICI. — Hæretici ab auctore *Brandello* monacho sic dicti.
BRANDERIA. — Andena, sustentaculum ferreum, fulcrum focarium.
BRANDEUM. — Velum, palla serica, vel lintea qua divorum reliquiæ vel corpora involvi a Christianis solebant. — Panni particula quæ sanctorum ipsorum ipsorum ipso contactu tanquam divorum ipsorum reliquiæ Christianis dispersiebatur. — Species panni serici aut alterius materiæ vestitiæ. — Zona, fascia, cingulum, ut **BRANDRA**.
BRANDIUM. — Velum, ut **BRANDEUM**.
BRANDONARE. — *Brandones* apponere; *BRANDO*. — Fax, tæda, funale; *torche*, *tison enflammé*, *flambeau*; ol. *brandon*. (Pass.) *Brandones* seu *dies brandorum*, prima Dominica Quadragesimæ; *le premier dimanche de Carême*; ol. *dimanche brandonner*, *dimanche des brandons*. — Velum seu potius baculus paleæ instructus quod prediis ob-signatis apponitur; *panonceau ou mieux bâton garni de paille que l'on fiche en terre pour signaler les biens saisis*; ol. *brandon*. (Pass.)
BRANDONARE. — *Brandones* apponere; *mettre les brandons*, *saisir et arrêter les fruits d'une terre*; ol. *brandonner*. (A. 1291.)
BRANDONUM. — Fax, ut **BRANDO**.
BRANDONUS. — Fax, ut **BRANDO**. — Species panni serici.
BRANDRETUM. — Diaconorum vestis in modum largioris stolæ, quæ in Quadragesima aliisque jejuniis diebus pro dalmatica utuntur. (Inst. an. 1400.)
BRANMASSI. — Idem q. **BRANCIUNES**.
BRANNUM. — Furfur; *son*.
BRANTIA. — Tenuis auri lamina; *mince lame d'or*. (Isid.)
BRANUM. — Locus altus et profundus, præcipitum. (A. SS.)
BRACQUEMARDUS. — Species gladii; *bracquemart*.
BRARERIA. — Cingulum coriaceum quo tunicula campanæ suspenditur; *brayer*.
BRASA. — Prunæ, carbonæ candentes; *braise*.
BRASARIUS. Ad *brace* pertinet. *Brasarium* molendinum, ubi *brace* molitur.
BRASCHETUS. — Idem q. **BRACUS**.
BRASCIUM. — Ut **BRACE**.
BRASCIUS. — Idem q. **BRACINA**.
BRASEUM. — Ut **BRACE**.
BRASIA. — Ead. notione.
BRASIA. — Vepres, dumeta; *broussailles*. — Pro **BRACE**.
BRASIARE. — Cerevisiæ confectrix.
BRASIATRIX. — Pro **BRACIATRIX**.
BRASILE. — Brasilicum lignum, vel co-

cum insectarium, color ruber; *bois de teinture rouge*, *brazil*. (A. 1400.) — Pro **BRACILE**.
BRASIUM. — Ut **BRACE**.
BRASSA. — Mensura species; *brasse*.
BRASADELLUS. — Placentæ species in primis excoctæ; *Vid. BRACELLUS*.
BRASSAGIUM. — Idem q. **BRACE**.
BRASSAMEN. — Cerevisiæ confectio *brassage*. (A. 1233.)
BRASSARE. — Idem q. **BRACIARE**.
BRASSATA. — Idem q. **BRASSA**.
BRASSERIA. — Locus ubi cerevisia conficitur; *brasserie*. — Opus illius qui brachiis terram laborat; *travail des bras*; ol. *brassarié*.
BRASSERIUS. — Minister in monasteriis qui præerat *brasserie*. — Idem qui *magister operis* vel *operarii*. — Agricola, qui brachiis terram laborat, vel qui labore victum comparat; *laboureur*, *homme de journée*, *ourrier*; ol. *brassier*.
BRASSIA. — Mensura sex pedum, eadem q. **BRASSA**. — Mensura agraria, eadem q. **JORNAL**.
BRASSIATA. — Ead. notione.
BRASSICARE. — Ut **BRACIARE**.
BRASUM. — Ut **BRACE**.
BRATALE. — Idem q. **BRACÆ**, femoralia aut subligaculi genus quod *bratelles* dicunt Galli.
BRATISARE. — Ut **BRACIARE**.
BRATIUM. — Ut **BRACE**.
BRATSINA. — Molendinum ubi *brace* tunditur, *moulin à moudre le grain*; ol. *bressine*.
BRATTEA. — Pro **BRACTEA**.
BRATXIA. — Balteus, cingulum; *bau-drier*.
BRATZARE. — Ut **BRACIARE**.
BRANCALE. — Pro **BAUCALE**.
BRANSIA. — Pro **BRASIA**.
BRAVARIA. — Græx equorum, seu stabulum gregis equarum prolelarii.
BRAVIS. — Bos junior; *jeune bœuf*.
BRAVIUM. — Victoriæ præmiium, quod in publicis ludis dabatur, a Gr. *ἐπὶ βίῳ*. (Mur.) — Præstantia, excellentia. (A. 1373.)
BRAVIUS. — Ut **BRAVIS**.
BRAVUS. — Bos junior et indomitus; ol. *brau*. — Sicarius, satelles; *bravo*.
BRAXÆ. — Femoralia, ut **BRACÆ**.
BRAXATIO. — *Braxationis officium*; jus conficiendi et vendendi cerevisiam; *droit de fabriquer et de vendre de la bière*. (A. 1325.)
BRAXATOR. — Minister in monasteriis qui præerat *brasserie*; *celui qui dans le couvent dirigeait la préparation de la bière*. (Mart.)
BRAXATORIUM. — Idem q. **BRACINA**.
BRAXATORIUS. — Ead. notione.
BRAXATRIX. — Idem q. **BRASIATRIX**.
BRAXATURA. — Ut **BRACINA**.
BRAXINA. — Ut **BRACINA**.
BRAXIONARIUS. — Idem q. **BRAXATOR**.
BRAXIUM. — Idem q. **BRASSA**.
BRAYETTA. — *Bracca lineæ*; *caleçon*.
BRAYIA. — Idem q. **BRACE**.
BRAYSIUM. — Ead. notione.
BRAZA. — Idem q. **BRASA**. — Cerevisia; *bière*; ol. *brasse*.

BRAZALIS. — Brachiale, brachii armatura; *brassart*.
BRAZARE. — Idem q. **BRACIARE**.
BRAZATA. — Idem q. **BRASSA**; *brasse*. — Quantum ambabus ulnis amplexi et ferri potest; *brassée*.
BRAZACIUM. — Idem q. **BRACIAGIUM**.
BRAZIA. — Idem q. **BRACE**.
BRAZILÆ. — Idem q. **BRACILE**.
BREATUS. — *Corium breatum*, explicatum. (St. Sat.)
BREBANTINI. — Pro **BRABANTINI**.
BHERANTIONES. — Ead. notione.
BREBENZONES. — Ead. notione.
BREBICIONES. — Ead. notione.
BREBILIGIUM. — Pro **BREVILOGIUM**.
BRECELLUM. — Brasilicum lignum; ut **BRACILE**.
BREDOLA. — Fulcrum, fulcrum vel etiam scamellum. (*Vet. Gl. a. 1218.*)
BREDOLATUS. — Fulcrum munitus. (A. 1496.)
BREGANTINA. — Armorum species; *brigandine*.
BREGANTINUS. — Naviculæ species; *brigantin*.
BREGNIATUS. — Dumetis et vepribus consitus; *plein de broussailles*.
BREIARE. — Pinsere; *broyer*, *piller*.
BREN. — Furfur; *son*.
BRENA. — Fructetum, frutetum; *tail-lis*.
BRENACES. — Furfuraceus; *de son*.
BRENAGIUM. — Tributum quod pro *brennio* præstatur, *vi-brennium* ipsum quod tenentes dare tenentur dominiis suis pro canum venaticorum pasu; *droit seigneurial sur le son, ou redevance en son pour la nourriture des chiens du seigneur*; ol. *brennage*. (A. 1184.)
BRENARIUS. — Qui *brenagio* cogendo præfectus est, vel penes quem canum pascentiorum cura erat; *receveur du droit de brenage ou valet chargé de faire manger les chiens du seigneur*.
BRENATICUM. — Idem q. **BRENAGIUM**.
BRENERIUS. Idem q. **BRENARIUS**.
BRENNACUM. — Idem q. **BRENAGIUM**.
BRENNARIA. — Ead. notione.
BRENNIUM. — Idem q. **BREN**.
BRENTA. — Apud Ital. vasis vinarii species.
BRENTARIUS. — Qui *brentas* defert.
BRENTATOR. — Ead. notione.
BRENUM. — Idem q. **BREN**.
BRES. — Idem q. **BRACE**.
BRESCHIA. — Ead. notione.
BRESIA. — Idem q. **BRASA**.
BRESIUM. — Idem q. **BRACE**.
BRESMIA. — Genus piscis; *brême*.
BRESOI.A. — Rotæ denticulus.
BRESSÆ. — Cunæ; *bereau*.
BRESSOLUM. — Ead. notione.
BRESTACHIA. — Castellum ligneum quo castra et oppida muniebantur; *fortification en bois destinée à défendre les abords d'une place*; ol. *bretesche*, *bertesche*, *bretoische*, etc. — Locus editus unde iudicium promulgationes a præcone fiebant. — *Ædificiorum*

eminentia et projectura e ligno aut e lapidibus confecta.

BRESTESCHIA. — Ead. notione.

BRETACHIA. — Ead. notione.

BRETAGLÆ. — Ead. notione.

BRETANCHIA. — Ead. notione.

BRETECHIA. — Ead. notione.

BRETESCHIA. — Ead. notione.

BRETIA. — Idem quod Muta, præmium scilicet quod in mutationibus prædiorum domino exsolvitur; *droit payé au seigneur toutes les fois qu'un fonds de terre changeait de propriétaire.*

BRETINUS. — Color equi, idem q. LIANUS.

BREVA. — Vox monetariorum, Gal. *brève* et *brève*; dicitur de monetis quæ monetariis perficiendæ traduntur, descripto prius earum *brevi* seu indice.

BREVE. — Inventarium, rotulus, chartula continens indicem seu summam rei cuiuspiam descriptionem, et alia ejusdem generis; *inventaire, rôle, état relevé, état sommaire, procès-verbal.* (Pass.) — Charta quævis, diploma quodvis, instrumentum publicum, epistola, mandatum; *charte, titre, acte public, lettre, mandement.* (Pass.) Breve divisionalis, testamentum, ultima dispositio; *testament.* (Hug. ep. Tol.) Breve sacramenti, instrumentum confectum de sacramento præstito, et testium subscriptionibus firmatum; *acte de fidélité.* (Greg. Tur.) Breve inquisitionis, quo inquisitiones juridicas fieri licet; *bref d'enquête pour faire des informations juridiques.* (A. 1155.) Breve pendens extra sigillum, apud Anglos, quo servitia ratione feudorum suorum debita regi significabant feudatarii; *acte par lequel les feudataires reconnaissent la suzeraineté royale.* (Lib. nig. Scac.) Breve investitura, quo quis in possessionem rei alicujus mittitur; *acte d'investiture.* (Ach., Spic.) Breve de sordemanda, instrumentum humoderatæ petitionis; ol. *bref de sordemanda.* (A. 1236.) Breve de capella, litteræ cancellarie regie; *lettres de chancellerie.* (Rym.) Breve refutationis, charta cessionis, qua quis de jure succedit; *acte de cession.* (Font.) Breve pro quæsta, seu pro stipe colligenda; *acte portant permission de quêter.* (St. Ecol. Meld.) Breve testatum, seu victorale, charta qua quis a iudice in possessionem alicujus rei mittitur; *acte donnant gain de cause.* (Oib., Mur.) Breve de convenientia, instrumentum quo litigantes pacificantur; *accommodement, transaction.* (A. 1410.) Breve judiciale, vel originale, quo quis judicialiter citatur; *citation, assignation.* (Pass.) Breve magistrale, instrumentum quo quis licentiam obtinet item habendi cum aliquo; *lettres de chancellerie qui autorisent à intenter une action contre quelqu'un.* (Pass.) Breve mortuorum, seu de defunctis, aut pro defunctis, instrumentum quod a monachis in ea monasteria cum quibus societatem, seu, ut aiunt, *fraternitatem* interant, mittebatur, quo monachorum suorum mortem et obitum nuntiabant, quo pro iis statas et ordinarias preces et Missas exsolvent; *billet de mort.* (Pass.) Vid. etiam SALVARIO, CON-

DUCTUS, EXCOMMUNICATIO, etc. — Summi Pontificis epistola quæ in cera rubra sub Annulo Piscatoris obsignatur; *bref du Pape.* (Pass.) — Apud Provinciales, regio, seu potius dominium, districtus in quo *breve* domini currit; *quartier, seigneurie, domaine.* (A. 1246.) — Annuus redditus qui ex prædiis aut rebus aliis provenit qui in *brevibus* describi solet; *rente, revenu.* (Pass.) — Liber ecclesiasticum Officium compendio completens; *bréviaire.* (Cær. vet. Eccl. Carn.) — Responsorium quod post singulas Nocturnorum lectiones cantatur. (Bern. Mon.) — Breve minutum, forte obventiones quotidianæ minores in *brevibus* annotatæ. (Oib. Eccl. Morin.)

BREVIETARIUS. — Qui *brevia* defunctorum in varia monasteria deferrebat. Vid. Breve.

BREVIETUM. — Pontificis epistola; *bref.* — *Schedula; billet.*

BREVIETUS. — *Schedula, indiciulus.* — *Brevetus salvationis; Vid. Breve salvationis, in Breve.*

BREVIÆ. — Characteres magici in *brevibus* descripti, quos secum deferre solent qui iis utuntur, amuletum. (Vet. Gl.) — Humilia in mari vel in flumine loca. (Vet. Gl.) — Idem ac BREVIÆ. (A. 1360.)

BREVIAGIUM. — Dominium; idem ac Breve.

BREVIÆ. — Locus ubi reponuntur vel reportantur *brevia*, vel ubi aliquid continetur abbreviatum, unde quidam liber in quo est totum Officium diurnum et nocturnum dicitur *Broviarius; brévière.*

BREVIÆ. — Idem ac Brevis. — *Broviæ tabula*, in qua discipuli regulas a magistris acceptas scribebant. (Bern. mon.)

BREVIARE. — (Subs.) Idem ac Breviare. — (Verb.) In *brevibus* redigere, describere; *rédiger, écrire.* — Agendorum chartulam seu conceptum animo testamentum perscribere, delineare; *minuter.*

BREVIARIUM. — Instrumentum notariarum; *acte notarié.* — Liber ecclesiasticum Officium compendio completens; *brévière.* BREVIARIUS. — Ead. notione q. BREVIETARIUS. (A. 1366.) Brevis (Ann. Fuld.) et Brevarium. (Act. Mur. mon.)

BREVIATUS. — In *brevi* inter defunctos conscriptus; *compris dans la liste des morts.*

BREVICARIUS. — Idem ac BERICARIUS. BREVICELLUM. — Epistola; idem ac Brevis.

BREVICOLA. — Ead. notione.

BREVICULUS. — Indiculus, compendium, brevarium; *sommaire, abrégé, mémoire, bordereau.*

BREVIGER. — Bajulus et portator *brevium.*

BREVIGERULUS. — Ead. notione.

BREVILEGIUM. — Breve Pontificis; *bref.*

BREVIS. — Summarium; idem ac Breve.

BREVITUDO. — Brevitas; *brève, petitesse.*

BREZELLUM. — Forte idem ac brasiliacum lignum? (A. 1209.)

BRIA. — Vasis species; *gourde.*

BRIBA. — Frustum panis, panis mendicatus; *bribe.*

BRABAZONES. — Idem q. BRABANCIONES.

BRICA. — Later; *brigue.* — Lateraria; *brigueterie.* — Machina jaculatoria; *machine de guerre; ol. briche.*

BRICHEMINUS. — Via, iter, illud præsertim iter in quo propter aquas fontes sæpe occurrunt.

BRICHOLA. — Idem ac BRICOLA.

BRICIA PANIS. — Mica, frustum; *miette.*

BRICHARIA. — Opifex lateraria vel quæ lateres vendit. (A. 1396.)

BRICOLA. — Machina bellica, balista; *machine de jet; ol. bricolle.*

BRICOSUS. — Jurgiosus.

BRIDA. — Frenum; *bride.* (A. SS.) — Machina bellica, eadem quæ BRICOLA.

BRIDOLEZA FARINA. — Purior similago; ol. *bourdalèse.* (A. 1363.)

BRIEVA. — Idem ac BREVIÆ.

BRIGA. — Jurgium, rixa, pugna, lis, factio, difficultas; *procès, querelle, démêlé, rixe; ol. briga.*

BRIGADA. — Idem ac BRIGATA.

BRIGANCHI. — Militiæ pedestris genus; *brigands.*

BRIGANDI. — Ead. notione.

BRIGANDINA. — Sagi militaris species; *brigandine.*

BRIGANTÆ. — Ut BRIGANCHI.

BRIGANTES. — Ead. notione.

BRIGANTINA. — Ut BRIGANDINA.

BRIGANTINI. — Ut BRIGANCHI.

BRIGANTINUS. — Naviculæ species; *brigantin.*

BRIGARE. — Rixari, contendere, negotium cum aliquo habere.

BRIGATA. — Turma; *brigade.*

BRIGENDARIES. — Militiæ seu *brigatæ* præfectus; *brigadier.*

BRIGENTINUS. — Idem q. BRIGANTINUS.

BRIGERIA. — Santonicum, herba absinthio non dissimilis; ol. *breguière.*

BRIGIARIUS. — Lebetum faber; *chaudronnier.* (A. 1431.)

BRIGOSUS. — Intricatus, fastidiosus; *embrouillé, difficile.*

BRIGRII. — Ut BENSARII.

BRILLUM. — Conspectillum; *lunette.*

BRINA. — Pruina; *gèle.*

BRINARE. — Gelascere; *geler.*

BRINGANTINA. — Pro BRIGANDINA.

BRINUM. — Navis species.

BRILIUM. — Pro BROLIUM.

BRISARE. — Frangere; *briser.*

BRISATIO. — Infractio, infractio; *violation.*

BRISATES. — Non observatus; *violé, enfreint.*

BRISCA. — Favus; *rayon de miel; ol. bresche.*

BRISCHIARE. — Frangere seu perforare; *briser, percer.*

BRISGA. — Ut BRETACHIA.

BRISIACUM. — Brasiliacum lignum; ut BRASILE.

BRISILLUM. — Ead. notione.

BRISIN. — Ut BRISGA.

BRISOLIUM. — Ut BRISIACUM.

BRITASCHIA. — Idem q. BRETACHIA.

BRITESCHIA. — Ead. notione.

BRITIGENA. — Brito, Armoricus; *Breton.*

BRITISCUS. — Ut BRITISCUS.

BRISONARE. — Linguam in Britannia inferiore usitatam loqui; *parler bas-breton.*

BRITONES. — Satellites seu milites, forte sic dicti quod essent e Britannia minori. — Grassatores, prædones.

BRIULUM. — Ut BROLIUM.

BROA. — Limos, terminus, forte maxime cum aliquo duno indicatur. (A. 1319.) — Locus depressus, humidus. — Sylula; *petit bois, bosquet; ol. broil.* (A. 1163.)

BROALE. — Limes, ut BROA. (A. 1318.)

BROCA. — Fistula doliaris; *cannelle; ol. broche.* Vinum vendere ad brocam, id est minutatim; *vendre le vin en détail.* (A. 1134.)

— Ager incultus, dumetum; *broussailles.* — Dens, cornu, aculeus; *aiguillon, pointe.* (A. 1366.) — Canna, arundo, pedamentum; *roseau, échelas.* (A. 1496.) — Vasis genus ad mensam, aliosque usus destinatum; *broc.* (A. 1361.)

BROCALIUM. — Fistula doliaris; *robinet, cannelle.*

BROCARDICUM. — Juris axioma; *axiome de droit; ol. brocard.*

BROCARÆ. — Aurum vel argentum serien intexere; *brocher d'or ou d'argent.* — Foliis seu frondibus spoliare; *dépouiller une plante de ses fruits ou de ses feuilles.*

BROCARIA. — Dumeta; *broussailles;* aut forte ericeta; *bruyères.*

BROCAT. — Pannus auro contextus; *brocard d'or.* (Conc. Hisp.)

BROCATUS. — Pro BRODATUS.

BROCCÆ. — Sudes acutæ, pali; *broches.*

BROCCALUM. — Ut BROCAT.

BROCCARDA. — Ut BROCARDICUM.

BROCCATUM. — Idem ac BROCCALUM.

BROCELLUM. — Dumetum, idem ac BROSCIA.

BROCHA. — Verni; *broche.*

BROCHATA. — Mensura, forte sic dicta a Gal. *broc;* amphora; « Septem brochatarum vini puri. »

BROCHERIUS. — Pro BOCHERIUS.

BROCHERONNUS. — Forte urceolis; *burette;* « Cum parvo brocheronno ad tradendum vinum presbytero in magno altari. » (A. 1419.)

BROCHETA. — Fistula doliaris; *cannelle.*

BROCHETUS. — Mensura Lugdunensis continens vigesimam partem asinatis.

BROCHIA. — Fistula doliaris, ut BROCHETA. — Dens, aculeus, acies; *aiguillon, pointe.*

BROCHIATUS. — Aculeis munitus; *garni de pointes.* (A. 1358.)

BROCHUS. — (Subs.) Amphora; *broc.* —

(Adj.) *Brocis* seu *dumetis* consitus; *rempli de broussailles*. (A. 1336.)
BROCIA. — Ut **BRUSCIA**.
BROCUS. — Currus, plastrum; *charrette*.
BROCUS. — Ut **BRUCHUS**.
BRODA. — Opus acupictum; *broderie*.
BRODADURA. — Ead. notione.
BRODARIA. — Ead. notione.
BRODARIUS. — Juris quod *brodium* vocantur liguritor. (A. SS.)
BRODATOR. — Qui acupingit; *brodeur*.
BRODATURA. — Idem q. *brodadura*.
BRODATUS. — Acupictus; *brodé*.
BRODEQUINUS. — Caliga; *brodequin*.
BRODERATUS. — Idem ac *brodatatus*.
BRODERIA. — Idem ac *bruda*.
BRODERICIA. — Ead. notione.
BRODIATORES. — Antiquarii qui in libris describendis litteras ac elementa non accurate sed more acupictorum et *brodiatorum* leviter effingunt, adeo ut visum peno effugiant. (Nic. Clemang.)
BRODINIUM. — Carnium elixarum jus; *brouet, jus de viande bouillie*.
BRODIUM. — Ead. notione.
BRODULA. — Idem ac *broodatura*.
BRODUM. — Idem ac *brodium*.
BROELLIUM. — Idem ac *brolium*.
BROELLA. — Genus panni; *sorte d'étoffe*; ol. *brouelle*.
BROETA. — Pro *BIROTA*; *brouette*. (A. 1237.)
BROETARIUS. — Qui *broetam* seu vehiculum ducit. (A. 1361.)
BROGILUS. — Idem ac *brolium*.
BROGINUS. — Retis genus; *filet de véence*; ol. *bregin*.
BROGRISIA. — Bulgarorum hæresis; *hérésie, secte des Bulgares*; ol., *bougrerie*.
BROIA. — Instrumentum terendæ cannabii; *broie*.
BROIALUM. — Idem q. *brolium*.
BROIARIA. — Idem ac *bruarium*.
BROIHERA. — Ead. notione.
BROIUS. — Idem ac *brolium*.
BROLETUM. — Platea, locus publicus arboribus cinctus; *lieu planté d'arbres, promenade publique*. (Mur.)
BROLIUM. — Nemus, silva aut saltus in quo ferarum venatio exercetur, maxime vero silva muris aut sepibus cincta; *parc ou bois*. — Campus; *plaine, champ*. — Pratum, pomarium; *pré, verger*. — Idem q. *corveia*, quæ in brolio domini, sive nemus sit, sive pratum, a vassallis debetur.
BROLIVUS. — Arboribus consitus; *planté d'arbres*.
BROLLUM. — Ut *brolium*.
BROMA. — Ut *bruma*.
BROMIDITAS. — Putredo, fætor; *pourriture, puanteur*.
BROMOSUS. — Immundus, putridus, cœnusus; « *Aquæ bromosa*. »
BRONCHERIA. — Dominica Palmarum; *dimanche des Rameaux*. (A. 1370.)
BRONDA. — Virgultum, ramusculus; *rameau, petite branche*; ol. *brounde*. (A. 1352.)

BRONDATUS. — Acupictus; *brodé*.
BRONIA. — Lorica; *cuirasse*.
BRONZINUM. — Tormentum Gallicum; *canon*.
BRONZINUS. — Vas, urceus, unde lavandis manibus aqua infunditur. — *Æs, cuprum; cuire, airain, bronze*. Species panni Lusitanici.
BRQUERIUS. — Pro *BOCLERIUS*; *bouclier*.
BRQUETTA. — Clavus, fibula; *brochette, clou*.
BRQUETUS. — Diminut. a *Brocus*, amphora.
BRORIUM. — Idem q. *brolium*.
BROSASTA. — Feni manipulus; *botte de foin*.
BROSCA. — Avis species. (Rumpl.)
BROSCHUS. — Idem q. *broscus*.
BROSCIA. — Dumetum, ut *BRUSCIA*. — Pro *BOISTIA*?
BROSCUS. — Lagenæ majoris specie; *bouteille de grande dimension*.
BROSDUS. — Ut *BRUSDUS*.
BROSSA. — Dumetum, vepretum, silvula; *broussailles, buisson*; ol. *brosse, brousse*. (A. 1112.)
BROSSIA. — Ead. notione.
BROSTAGIUM. — Præstatio, ut videtur, pro jure colligendi in nemoribus *brossas*, seu dumos, vepres et arborum ramos. *Vid. RAMAGIUM*.
BROTS. — Botrus, uva; *raisin*.
BROUCATUM. — Idem ac *broccatum*.
BROUDATOR. — Idem q. *brodator*.
BROUDATURA. — Idem q. *brodatura*.
BROUDATUS. — Idem q. *brodatus*.
BROUETA. — Idem q. *broeta*.
BROULUM. — Idem q. *brolium*.
BROURDADUS. — Forte idem q. *broudator* aut *broutaris*. (A. 1319.)
BROUTARE. — *Broeta* transvehere; *brouetter*.
BROUTARIUS. — Qui *broeta* transfert; *brouetteur*.
BROYDATUS. — Idem q. *brodatus*.
BROYLUS. — Ut *brolium*.
BROZIA. — Ut *broscia*.
BROZIUS. — Ut *brocius*, plastrum.
BRUA. — Idem q. *brossa*, silvula.
BRUARIUM. — Ager sterilis, vepribus et dumetis horridus; *bruyère*.
BRUCIA. — Ut *BRUSCIA*.
BRUCINUS. — Buxus, ut videtur; *buis*; ol. *brucin*.
BRUCTARE. — Pro *BLUTARE*.
BRUCUS. — Pro *BRUCHUS*; *hanneton*.
BRUDATUS. — Pro *BRUDATUS*.
BRUELLÆ. — Intestina; *intestins, boyaux*; ol. *brueilles, brouailles*.
BRUERA. — Idem q. *bruarium*.
BRUERIA. — Ead. notione.
BRUGARIA. — Ead. notione.
BRUGEDIUM. — Species panni; *sorte de tissu*; « *Cotellam de brugedio*. »
BRUGGA. — Ager sterilis, vacuus; *terrain inculte, bruyère*. (A. 1276.)
BRUGIA. — Modus agri: « *Duas brugias terræ*. » (S. XII.)

BRUGILUS. — Idem q. *brocilus*.
BRUGINA. — Idem q. *broginus*.
BRUGINUS. — Ead. notione.
BRUGITUS. — Murmur; *bruit*.
BRUGNA. — Lorica; *cuirasse*; ol. *brugne, brunie*. (A. 813.)
BRUGOLA. — Fungus, vel prunum silvestre. (A. SS.)
BRUGUERA. — Ut *BRUGARIA*.
BRUGUERIUM. — Ut *BRUARIUM*.
BRUIDA. — Ead. notione.
BRUIERIA. — Ead. notione.
BRUILLIUM. — Idem q. *brolium*.
BRUILLUM. — Ead. notione.
BRUILLUS. — Ead. notione.
BRULETUS. — Moneta nigra seu ære mista; ol. *brulé*. (A. 1343.)
BRULLATUS. — Idem q. *brodatus*.
BRULLIUM. — Ut *brolium*.
BRUMA. — Pruina; *gelée du matin*. — Navis species; ol. *brument*.
BRUMALIA. — Festus dies apud paganos in honorem Bacchi a Romulo institutus, ut putant.
BRUMATICI. — Qui *brumalia* celebrant.
BRUMOSUS. — Ut *BROMOSUS*.
BRUNA. — Moneta quam alii nigram vocant; *Vid. MONETA*. — Lorica; *cuirasse*. (Mur.)
BRUNATICI. — Pro *BROMATICI*.
BRUNATICUS. — Fuscus, subniger; *brun*.
BRUNCLERUS. — Idem q. *bruvetarius*.
BRUNEA. — Thorax, lorica; *cuirasse*.
BRUNEARIUS. — *Bruntiarum* confector; *fabricant de cuirasses*.
BRUNEDO. — Color fuscus; *couleur brune*.
BRUNELLUS. — Certa mensura salis, eadem q. *minutus*; ol. *brunel*.
BRUNETÀ. — Pannus non ex nativi coloris lana confectus, sed quavis tinctura imbutus; ol. *brunette*.
BRUNIA. — Ut *BRUNEA*.
BRUNICUS. — Equus tolutarius. (Isid.)
BRUNITUS. — Levigatus, politus; *nettoyé, blanchi*.
BRUNTISSAGIUM. — Politio; *brunissage, action de nettoyer, de fourbir*. (A. 1420.)
BRUNTULARE. — Susurrare, murmurare; *murmurer*. (Bar.)
BRUNUS. — Fuscus color, subniger, nigricans; *brun*.
BRUSARE. — Navem calefacere, ignem ex *bruscis* accendere in navi ut facilius purgari possit et sebo illiniri; *flamber un navire*. (A. 1213.)
BRUSCALE. — Dumetum; idem q. *BRUSCIA*.
BRUSCARE. — Incendere, ut *BRUXARE*.
BRUSCATUS. — *Æreo* colore imbutus; *bronzé*.
BRUSCIA. — Dumetum; *broussailles*.
BRUSCIARE. — Idem q. *BRUSCARE*.
BRUSCIOLUS. — Carbunculus, species ulceris. (A. SS.)
BRUSCOSUS. — *Brusciis* locus consitus; *lieu plein de broussailles*.
BRUSCUS. — Rustum; *fragon épineux, espèce de houx*. — Alvus apum, ut *BRESCA*. — Rana species, rubeta; *sorte de grenouille venimeuse*. (Pap.)
BRUSDUS. — Opus phrygium acupictum, plumarium; *broderie*.

BRUSLATUS. — Idem q. *broodatus*.
BRUSSURA. — Ut *BRUSURA*.
BRUSTIA. — Arcula cogenda stipis; *trone à recevoir les offrandes*. (A. 1323.) — Pectinis genus, instrumentum quo linum carminatur; ol. *brouesse*. (A. 1476.)
BRUSTIO. — Dumetum, minor hoscus; *Vid. BRUSCIA*.
BRUSTUM. — Pastio, cibatus, esca, pastio animalium ex *bruscis*, seu dumetis; *le broust*; hinc *brouster*, pascere, depascere.
BRUSTUS. — Ut *BRUSDUS*.
BRUSUA. — Ut *BRUSCIA*.
BRUSURA. — Livor qui ex percussione in carne enascitur. (Dract.)
BRUTA. — Nurus, uxor filii; *bru*.
BRUTALIS. — Ad animal brutum pertinens, belluinus, stolidus, stupidus; *brutal, de brute*.
BRUTALITAS. — Stupiditas, stupor; *brutalité*.
BRUTALITER. — More animalium brutorum; *à la manière des brutes, comme une brute*.
BRUTARE. — Ut *BLUTARE*.
BRUTERE. — Stolidus agere; *agir sottement*.
BRUTESCERE. — Stultus fieri; *commencer à être sot, le devenir*.
BRUTESCHIA. — Idem q. *BRETACHIA*.
BRUTININA MELODIA. — *Brutorum* multarumve bestiarum clamor, verbi gratia plurimum canum collatatus, cum mugitus boum, etc.
BRUTIRE. — More brutorum agere. (Mart.)
BRUTITAS. — Stupiditas vel feritas; *brutalité*.
BRUTTUS. — Arboris genus, forte eadem q. *Botlus*.
BRUTUS. — Insanus, stultus, insulsus; *insensé, brute*.
BRUVAGIUM. — Potus, potio; *brevage*.
BRUXARE. — Ustulare, incendere, amburare; *mettre le feu, brûler*.
BRUZIA. — Ut *BRUSCIA*.
BRYO. — Fons eloquentiæ; a Gr. *βρύειν*, scaturire. (A. SS.)
BUACA. — Forte idem q. *Italica buca*, caverna minor, scrobs, locus subterraneus: « *Et in civitate Narbonensi casales apses cum buaca quæ sunt ante ecclesias S. Marcelli*. » (A. 698.)
BUADA. — Bovile, stabulum bonum; *étable à bœufs*.
BUANDERIA. — Mulier quæ abluit, purgat, candefacit lintea; *laveuse*.
BUATA. — Crypta, testudo subterranea, locus depressus. (A. 1173.)
BUATUS. — Mensuræ species frumentariæ. (A. 1232.)
BUBA. — Ut *BUBO*.
BUBALUS. — Bos silvestris; *buffle*.
BUARE. — Maledicere; *arroser, mouiller*. (S. xv.)
BUBATA. — Forte locus confornicatus, ab Hispano *bobedo*, fornix, camera.
BUBIGUS. — Idem q. *BUBUS*.
BUBILARE. — Bubonis vox.
BUBIUS. — Nebula, furcifer, lixa, ut *BUBO*.
BUBO. — Tumor, species ulceris; *bubon*. (A. SS.) — Calo, nebulo; *vaurien, mauvais sujet*.

BURTICULA. — Pro **BUTTICULA**.
BUBULA. — Bos, vacca. (Ann. Ben.) — Commentum, fabula. (Bar.)
BUBULCA. — Ap. Italos, modus agri; idem q. **BOVATA**.
BUBULCARIA. — Domus bubulei; maison de bouvier.
BUBULCATA. — Idem q. **BUBULCA**.
BEBLICERUM. — Prædium rusticum; idem q. **BOVENIA**.
BUCA. — Truncus, stipes; bûche. — Os, aditus; bouche.
BUCALE. — Vas per cuius bucam seu canaliculum aqua lavandis manibus infunditur; aiguière.
BUCARANUM. — Idem q. **BOQUERANNUS**.
BUCARE. — Absentem a divinis officiis puncto notare; painter, piquer.
BUCCA. — Os; bouche. *Bucca portus*, ostium. — Domesticus, familiaris, qui sumptibus patroni nutritur, quo etiam sensu Galli utuntur hodie voce *bouche*. — Navigii genus, idem ac **BUSSA**.
BECCADURUS. — Equus refractarius, durioris oris.
BUCCALIS. — Lagenæ vitrea vel alterius materiei; *bocal de terre ou de toute autre substance*.
BECCALLUM. — Pascuum bonum? Forte testudo subterranea, locus depressus, cavus? (Tab. S. Cyp. mon.)
BUCCARANUM. — Idem q. **BOQUERANNUS**.
BUCCARIUS. — Lanius; boucher.
BECCARUM. — Forte crustulum, a *bucca*, os, sic dictum.
BUCCÆA. — Pro *Boucella*; *bouchée*. — Ostium fluminis; *embouchure d'un cours d'eau*.
BUCELLA. — Panis fragmentum; *bouchée*. — Panis parvulus rotundus. — Hostia consecranda vel consecrata. Tertullianus, lib. *De monogamia*, *buccellas* vocat panes quos ministri Ecclesiæ mulieribus domum perfrendos dabant. Græci vero Constantinopolitani *βουκκίον* appellabant *buccellam* vino intinctam seu sacram Eucharistiam, vel panem eucharisticum intinctum.
BUCELLARIUS. — Client, verna, qui patroni panem edit, parasitus. — *Buccellarii* dicti: 1° stationarii milites, qui panem alij cuius edebant, ut apud eum morarentur (*buccellarii* sunt custodes corporis, armerii, domestici procerum); 2° qui militibus panem ministrabant.
BUCELLATUM. — Panis ad usus diuturnitatem excoctus quo milites in castris fæci solent; *biscuit de soldat*.
BUCELLUS. — Ut **BOCELLUS**.
BUCCERIA. — Macellum; *boucherie*.
BUCCERIUS. — Macellaris; *boucher*.
BUCCETUM. — Cella lignaria; *bûcher*; aut locus vaccis emulgentis destinatus; *lieu où l'on traite les vaches, laiterie*.
BUCCA. — Apertura Nuvii ex qua derivantur aquæ. (St. Med.)
BUCCIA. — Ut **BUSSA**.
BUCCINARE. — Exstimulare, animos adde; quod *buccinæ* clangore milites ad pugnam excitari solent et commoveri.
BUCCINERIUS. — Buccinator; *qui sonne de la trompette, trompette*.

BUCCINISTA. — Ead. notione.
BUCCINUS. — (Subs.) Clamor oucinæ; *son de la trompette*. (Ugut.) — Puerile crepitaculum, cymbalum; *hochet, grelot*. (A. 1471.) — (Adj.) Hircinus; *de bouc*.
BUCCULA. — Cassidis pars quæ demissa *buccam* tegit; *visière de casque*. — Clypeus; *bouclier*. (A. 1288) — Clypeus; umbo; *bosse du bouclier*. — Fibula; *boucle*. (A. 1304.) — Pro *buccina*; *trompette*. (Mart.)
BUCCUM. — Os, ostium; *ouverture*. — Locus ubi in monasteriis pauperibus distribuebatur panis. (A. 1317.)
BUCCURIO. — Cella lignaria; *bûcher, cellier à mettre le bois*.
BUCCUS. — Hircus; *bouc*.
BUCEA. — Ut **BUSSA**.
BUCELLARIUS. — Idem q. **BUCELLARIUS**.
BUCELLATUS. — Panis delicatioris speciei qui in die natali Domini præberi dominis solitus erat a prædiorum conductoribus.
BUCELLUS. — Idem ac **BOISSELLUS**.
BUCEIUM. — Bonum armentum; *troupeau de bœufs*. (Vet. Gl.)
BUCEIUM. — Ead. notione
BUCEUS. — Idem ac **BUSSA**.
BUCHA. — Truncus, stipes; *bûche*. — Os, ostium; *bouche*. — Domesticus, familiaris; Gal. etiam *bouche*.
BUCHAGIUM. — Lignatio; *droit sur le bois de chauffage et chauffage*.
BUCHANEN. — Fontis avertura; *source d'une fontaine*.
BUCHARIUS. — Lignator; *bûcheron*. (Lamb. Ard.) — Macellaris; *boucher*.
BUCHERIA. — In monasteriis *balia* seu *præpositura* quæ circa lignationem ad monachorum usus versatur. (Ann. III PP. Ep.)
BUCHIA. — Truncus; *bûche*.
BUCHINA. — Pro **BUCINA**.
BUCHIRANUS. — Ut **BOQUERANNUS**.
BUCHURVARE. — Hastis ludere; *joûter*.
BUCIA. — Idem q. **BUSSA**.
BUCCINUS. — Idem q. **BUCCINUS**.
BUCLIAMEN. — Ebullitio; *bouillonnement*.
BUCRANUS. — Idem ac **BOQUERANNUS**.
BUCTUS. — Finis, extremitas; *bout*. *Buctus alæ*; *le bout de l'aile*.
BUCULA. — *Corvæ* species cum pari bonum. — Ut *buccula*, umbo.
BUCLERIUS. — Clypeus; *bouclier*.
BUDA. — Stora; *couverture, natte*. — Idem q. **BOTA**. *but*.
BUDELLA. — Intestinum; *boyau*.
BUDELLUS. — Calamus, vulgo *boudelle*, quasi *bout d'aile*, pars alæ inferior. — Lagenæ; *bouteille, flacon*. — Intestinum; *boyau*. — Pro **BUDELLUS**, apparitor.
BUDIA. — Annonæ species: « De budia unam gerham. » (Ch. Flaud.)
BUDELLA. — Ut **BUDELLA**.
BUDES. — Ut **BUSSA**.
BUFA. — Geræ, *buffe*; *bagatelles, sottises, sornettes*.
BUFALUS. — Idem q. **BUBALUS**.
BUFETAGIUM. — Vectigal quod præstatur pro vini bibitione in tabernis vel pro signo vini venalis appendendo; *droit sur le vin qui se boit dans les cabarets, ou pour la*

permission d'indiquer la mise en vente du vin par l'apposition d'un signe à l'extérieur de l'habitation.
BUFETARIUS. — Tabernarius, caupo; *aubergiste*; ol. *buffetier*.
BUFFETUM. — Abacus; *armoire, buffet*.
BUFFA. — Alapa; *soufflet*; ol. *buffe*.
BUFFARE. — Inflare; *souffler*; ol. *bouffer*.
BUFFARIA. — Ludificatio, ab Ital. *buffari*, *nugari*.
BUFFETERIA. — Idem q. **BUFETAGIUM**.
BUFFETUS. — Consessus hominum qui de re aliqua statuere possunt; ol. *buffet*. — *Buffetus panis*; panis siliigneus. (A. SS.)
BUFFO. — Joculator, mimarius; *bouffon*. — Idem ac *buffo*; *crapaud*.
BUFFONIA. — Scurilis iocus; *bouffonnerie*.
BUFFREDUS. — Ut **BEUFREDUS**.
BULUS. — Idem ac **BUBALUS**.
BUFIDIUM. — Idem ac **BOHORDIUM**.
BUGA. — Minutum lignum; *bûchette, menu bois*.
BUGADA. — Lexivium; *lessive*.
BUGADERIUS. — Ad lexivium pertinens; *de lessive*.
BUGADIERA. — Mulier quæ *bugadam* facit; *femme qui fait la lessive*.
BUGARI. — Pro **BULGARI**.
BUGATA. — Vasis species, apud Italos.
BUGATOLUS. — Alveus, alveare, apud Italos.
BUGATTATUS. — In vase *bugata* dicto positus.
BUGATUS. — Panni species apud Italos.
BUGERI. — Pro **BULGARI**.
BUGERIUS. — Idem ac **BOUGERIUS**.
BUGES. — Lapidis genus. (A. 1384.)
BUGETUM. — *Ædicula*; *petite habitation*; ol. *bugé*.
BUGETUS. — Ut **BUGES**.
BUGIA. — *Ædicula*, ut **BUGETUM**. — Pascuum, pratium; *pâturage, prairie*; ol. *bughe*. — Candela cerea; *bougie*. (A. 1472.)
BUGLIRE. — Pro **BULLIRE**.
BUHETERIUS. — Urceorum opifex; *buhetier, fabricant ou marchand de buhes*.
BUHORS. — Præstatio quæ fiebat pro facultate capiendi ardearum speciem, quas *buhorinæ* vocabant, vulgo *butors*.
BUHORDARE. — Idem ac **BOHORDARE**.
BUHORDICIUM. — Idem ac **BOHORDIUM**.
BUIEUS. — Buxus; *de buis*.
BULLIO. — Idem ac **BULLIO**.
BUINARIUM. — Modus agri, idem ac **BONNARIUM**. (A. 638.)
BUIRETA. — Urceolus; *burette*.
BUISSELLUS. — Idem ac **BOISSELLUS**.
BUISTA. — Pyxis; *boîte*.
BUITARDA. — Otis; *outarde*; ol. *buitarde*.
BULCIA. — Sacculus instar *bursæ*; « *Bulcias de corio prolubris v.* » (A. 1295.)
BULDIELLUS. — Baltheus; *baudrier*.
BULECTA. — Genus tribut. (Rymer.)
BULENGARIA. — Pro **BOLENGARIA**.
BULERGIS. — Consiliarius; Gr. *βουλευτικός*.
BULETARE. — Farinam incernere, cribro socernere; *bluter*.
BULETELLUM. — Cribrum farinarium; *bluteau*.

BULETINUM. — Sigillum; *sceau*; ol. *bullette*. (St. Pat.)
BULGA. — Sacculus corio; *petit sac de cuir, bourse*; ol. *bulge, bulgans*.
BULGARI. — Heretici qui vulgo *Albigenses* in Francia, alibi *paterini, cathari*, etc., Manichæorum asselæ; ol. *bougres*. — Usurarii; etiam *bougras*.
BULGETARIUS. — *Bulgarum* venditor; *marchand de bulges*. Vid. **BULGA**.
BULGIA. — Idem ac **BULGA**.
BULGRI. — Idem q. **BULGARI**.
BULGULA. — Idem q. **BOLLUCA**.
BULLIO. — Ut **BULLIO**.
BULLIRE. — Pro **BULLIRE**.
BULLA. — Huius vocis varæ sunt notiones. A scriptoribus mediæ ævi ita appellantur generaliter omnia ornamenta orbicularia, a quibus vox *boule* apud Gallos originem sumpsit. — Sigillum seu typus sigillarius, quo bullæ ipsæ imprimuntur. — Sigillum quod chartis appenditur. — Ipsam diplomæ *bullam* munitum, quemadmodum sigillum pro ipsomet diplomate. — Schedula, syngraphum, chirographum ad rei cuiuspiam indicium. — Ferrum quo rei in fronte aliæve corporis parte signantur. — Signum quo vini venalis dolium notatur, ratione cuius certum quid exsolvitur. Id quod pro ipso signo sulvitur. — Instrumentum ludi aut quidam ludus.
BULLANUS. — Idem q. **BOLLANUS**.
BULLARE. — Ferro candenti reos inurere; *marquer un criminel*. (St. Ven.) — Vini venalis dolia notare. Vid. **BULLATIO**. — Bullas facere, id est tumores; *lancer des bulles, bouillonner*. — Testari; *témoigner*. « Fidem Christi *bullantes* proprio sanguine. » (Mart., Ampl. Col.) — *Bullam* seu sigillum apponere; *mettre le sceau, sceller*; ol. *bulletier bouller*.
BULLARI. — Curia Romanæ *bullarum* seu diplomatum confectores.
BULLARIUM. — Bullarum Romanorum Pontificum collectio; *Bullaire*.
BULLATIO. — Jus ferro candenti reos signandi; *droit de marquer les coupables*.
BULLATURA. — Charta vel facultas bulla et sigillo concessa, ratione cuius certum quid exsolvitur. (A. 1360.)
BULLETA. — Schedula, syngraphum ad rei cuiuspiam indicium; *certificat, bulletin*; ol. *bullette*.
BULLETARIUS. — Qui scribit et distribuit *brevets* seu *bulletas* *salvationis*? (Rym.)
BULLETINUS. — Idem ac **BULLETA**.
BULLIO. — Tumor aquæ bullientis; *bouillon*. (J. de J.) — Mensura salinaris; ol. *bouillon*. (A. 1208.) Massa auri vel argenti; *billon* (Rym.)
BULLIONA. — Massa auri, ut **BULLIO**.
BULLIRE. — Negotium quodvis ferventer agere. Vid. **ENULLINE**. — *Bulla* seu sigillo firmare; *sceller*. (Lud.) — Supplicii genus, potissimum in monetarum falsarios decretum; *bouillir, faire bouillir les faux monnayeurs*. (Lud.)
BULLITUS. — *Bullitum* corium, corium decoctum; *cuir bouilli*.

RULLO. — Mensura, ut **BULLIO**.
BULLONIA. — Massa auri, ut **BULLIO**.
BULLUGA. Idem ac **BOLLUGA**.
BULLULA. — Diminutiv. a **BULLA**, sigillum.
BULPARE. — Dicitur de elamore milvi.
BULOUBETTA. — Capra; *chèvre*.
BULTELLUS. — Cribrum, quo excernitur farina; *bluteau*.
BULUM. — Baculus pastoris. (Pap.) — Pro-pugnaculi genus? (A. 1223.)
BULZET. — Fodrum, stramentum scilicet, palei unde grana flagello excussa sunt; *paille*.
BULZO. — Machinae bellicae species, idem q. *Spinganna*. (A. 1194.)
BULZONUS. — Pars asinini instructus.
BUMBACIUM. — Idem ac **BOMBAX**.
BUMBUCINIUM. — Ead. notione.
BUNA. — Idem q. **BUNNARIUM**, modus agri.
BUNARIUS. — Pro **BUNATARIUS**.
BUNARIUM. Idem ac **BONNARIUM**.
BUNATARIUS. — Qui **BONNARIUM** possidet; *bonnier*.
BUNCHETTA. — Oleris genus; *haricots*.
BUNDA. — Sonus tympani; — Pro **BONNA**.
BUNDARE. — Metas ligere; *planter des bornes*; ol. *bonner*.
BUNDELA. — Libellorum fasciculus; *liasse de papiers*.
BUNISLEGI. — Percussio sive ictus qui tumorem efficit, vel qui facit ut cutis intumescat. (Lex Rip.)
BUNNARIUM. — Idem ac **BONNARIUM**.
BURA. — Loens ubi lineae eluuntur; *buanderie, buerie*. — Pilas vel tomentum; *bourre*.
BURAE. — Vox ejusdem notionis ac *Brandones*; Dominica prima Quadragesimae apud Lotharingos.
BURALLUS. — Panni spissioris ac vilioris species; *grosse étoffe en laine de couleur rousse ou grisâtre*; ol. *bureau, bure, burate*, etc.
BURATARE. — *Buratello* seu cribro farinam excernere; *bluter la farine*.
BURATELLUM. — Cribrum farinarum; *crible*.
BURBA. — Cœnum, limus; *bourbe*.
BURBALIA. — Intestina majora; *gros intestins*; ol. *brouailles*.
BURBAN. — Banleuca, quasi *burgi banum*; *Vid. BANLEUCA*.
BURBURICARII. — Qui agro et variis filis hominum et aliarum rerum effigies expriment. (Vet. Gl.)
BURCA. — Cloaca; *égout*.
BURCEGNUS. — Communis? (A. 1233.)
BURCERIUS. — Navis praefectus. (Rymer.)
BURCHGRAVIES. — Idem q. **BURGENAVIUS**.
BURCIA. — Idem ac **BESSA**.
BURCLA. — Ead. notione.
BURCUS. — Pro **BURGUS**.
BURCWARDUS. — Pro **BURGWARDUS**.
BURDA. — Amictus juncus *Aegyptius*. (S. Aug.)
BURDANA. — Spectaculi genus. (A. 1353.)
BURDARE. — Jocari, ludere, nugari, quemadmodum facere solent qui ludendo mendacia contingunt; *se jouer, plaisanter*; ol. *bourder, border*.
BURDATIO. — Pensio nummaria quae a

rusticis pensitabatur praedii nomine quod *burdam* seu *bordam* vocabant.
BURDEARE. — Hastiludii sase exercere; *jouër*.
BURDEGALIUM. — Idem, ut videtur, quod *BORDERIA*, praedium rusticum; *mlairie*, vel potius servitium quod ratione *bordae* redditur; *bourdelage*.
BURDEICIA. — Hastiludii genus; *joûte*.
BURDESAGIUM. — Idem videtur ac **BUNGAGIUM**.
BURDIARE. — Hastis *burdiare*; *joûter*.
BURDICALA. — Idem ac **BONDIGATA**.
BURDICULUM. — Ead. notione.
BURDIGALIUM. — Ead. notione.
BURDIGOLUS. — Ead. notione.
BURDILLUS. — Fustis, virga; *baguette, verge, petit bâton*.
BURDINUS. — Asinus, ut **BURDO**.
BURDIRE. — Ludere, exsultare; *jouer, sauter*. — Praestationi seu servitio, quae *burdura* dicebatur, satisfacere.
BURDO. — Attacus, fucus; *frelon, bourdon*. — Milvus; *faucon, milan*. — Asinus, seu muus; *âne ou mulet*. — Baculus quem gestare solebant peregrini Hierosolymitani pedites; *bourdon de pèlerin*. — *Burdones*; calami seu tubaeanae quae fore tubas referunt et earum sonum, aut calami majores organorum, qui graviorem sonum edunt, vel ipsa organa.
BURDONARI. — A *burdonibus* seu baculis peregrinatoris per contemptum appellati peregrini olim ab Albigenibus; *bourdonniers*. — Asinorum curatores, agasones; *dniers*.
BURDONUS. — Attacus, ut **BURDO**.
BURDUS. — Sutor vestiarum; *tailleur*. — Forte baculus seu pedum abbatibus; *erosse*.
BURELLUM. — Mensa; *bureau*.
BURELLUS. — Panni spissioris ac vilioris species, ut **BURALLUS**. — Tabula, index: « Unum textum argenteum et deauratum, cum uno *burello* magno, et tabula mortuorum in eodem iofixa. » (A. 1240.)
BURENGUS. — Idem q. **BURGENSIS**.
BURETA. — Amphora ad nitristrandum vinum et aquam in *Missa*; *burette*.
BURETUM. — Ut **BURNETA**.
BURGA. — Cloaca, ut **BUREA**. — Idem q. **BURGAGIUM**.
BURGACEA. — Potionis species, idem q. **BORGEASTRE**. (A. 1204.)
BURGAGIUM. — Certum et annum vectigal quod *burgensis* aut *burgi* incolae pro domiciliis suis seu tenementis, quae in burgo possident, burgi domino praestat. *Burgagium liberum* dicitur, quod solito vectigali annuo soluto ab omni alia liberum est servitute.
BURGARIA. — Violenta in domum, vel privatam, vel sacram, ut ecclesiam, vel etiam in tentorium nocturna irruptio, cum intentione interficiendi et furandi. (Cow.)
BURGARIUS. — *Burgensis*, *Vid. h. v.* — Villiens: « Hunc siquidem locum... a suo *burgario*, qui eum possederat... comparavit. » (Vit. S. Ganc. ep. Cam.)
BURGASATICUM. — Ut **BURGENSATICA**.

BURGATA. — Suburbium; *faubourg*. (A. 1496.)
BURGATICA. — Ut **BURGENSATICA**.
BURGATOR. — Fur nocturnus; *voleur de nuit*. (Flet.)
BURGELLUS. — Burgus minor, oppidulum: « Quaedam terra quae est in *burgello* d'Arel. »
BURGEMOTUS. — Curia burgensis, conventus burgi, vel civitatis, id est civium.
BURGENCIA. — Idem q. **BURGAGIUM** et **BURGENSATICA**.
BURGENSATICA. — Praedia quae a burgensibus possideri poterant, Gal. *rotures*, unde *feudatibus*, quae nobilium erant, opponuntur in chartis.
BURGENSES. — Municipipes, burgorum seu villarum clausarum incolae, vel qui tenementa in iis possident et ratione eorum *burgagium* domino burgi pensant. *Burgeusis regis*, qui licet in alterius domini jurisdictione maneat, ab illa tamen eximitur et jurisdictioni regis tantum subest, nisi dominus iuribus regis gaudeat. *Burgensis afforaneus*, extraneus.
BURGENSIA. — Idem q. **BURGAGIUM**. (A. 1200.)
BURGENSIS. — Moneta species in Gallia xiv saeculo; ol. *bourgeois*.
BURGEOLUS. — Dommorum congregatio; *hameau*. (A. 1226.)
BURGERASTIUM. — Potionis genus, idem q. **BORGEASTRE**.
BURGER-MAGISTER. — Quasi *burgi magister*, qui burgo praest. (A. SS.)
BURGESIA. — Corpus vel jus civitatis; *bourgeoisie*. — Districtus, jurisdictio, immunitas burgi. — Praedium burgensis, ut **BURGENSATICA**. *Vid. BURGENSATICA*. — Quod a burgensibus domino pensitatur, ut **BURGAGIUM**.
BURGETISSA. — Civis mulier; *bourgeoise*.
BURGETUS. — Dommorum congregatio, suburbium. (A. 1230.)
BURGEUS. — Idem ac **BURGENSIS**.
BURGGRAVIATUS. — Praefectura burgi, castellaniam; *burggraviat, seigneurie*.
BURGGRAVIUS. — Burgi comes; *burggrave*.
BURGHALPENNY. — Idem ac **BORDHALPENNY**.
BURGIA. — Pro **BURGESIA**.
BURGMAGISTER. — *Atilis*, consul, qui burgo praest; *maire, échevin*.
BURGIO. — Fidejussur; *caution, répondant*. (A. 820.)
BURGISTA. — Pro **BURGESIA**.
BURGIUM. — Pro **BURGUS**.
BURGLABIA. — Idem ac **BURGARIA**.
BURGLATOR. — Idem ac **BURGATOR**.
BURGOS. — Castra. (Vet. Gl.)
BURGOSATICA. — Idem ac **BURGENSATICA**.
BURGOSIA. — Pro **BURGESIA**.
BURGOTUS. — Idem ac **BURGETUS**.
BURGUETUM. — Ead. notione.
BURGITAS. — *Banleuca*, burgi districtus? (Ch. C. C.)
BURGULATOR. — Idem ac **BURGATOR**.

BURGUM. — Pars navis, eadem q. **PLATUS**. — Repagulum; *barrière, obstacle*. (A. 1473.)
BURGUS. — Castellum, urbs, suburbium; *château-fort, ville, faubourg*. — Interdum, sed raro, jus burgi.
BURGUUS. — Ead. notione.
BURGWARDUS. — Castellania, burgi territorium, ager, sed potius *villa et munitio*, quae *burgis* adjacet et quae inde Gallis *boulevard*, pro *bourgward* vocatur, unde et ipsi oppido et agro circumjacenti nomen postea attributum.
BURHMANNUS. — Civis, idem q. **BURGENSIS**.
BURIA. — Fons, scaturigo; *source, fontaine*.
BURIATUS. — Vestitus *burello*; *Vid. BURELLUS*.
BURICA. Casula e raavis confecta, stabulum; *cabane de branchages, étable*.
BURICTARIUS. — Pincerna; *bouteillier*.
BURICUS. — Mannus; *bourrique*.
BURINA. — Seditio, proprio *Mesleia*, quod *Vid. (A. 932.)* — Ludi genus. (St. Mont. Reg.)
BURINGI. — Coloni qui juxta praedia et villas, curtes integras et instructas exercent, non possessiones quas Justinianus *foeneas* vocat.
BURIS. — Ut **BURICUS**.
BURJOSIA. — Annum vectigal quod a burgensibus burgi domino pensitatur.
BURJURATUS. — Idem q. **BURGERASTRUM**?
BURLA. — Spicarum manipulas, fascis; *gerbe de blé*. (St. Ast.) — Res seu ornatus levis momenti. (A. 1368.) — Pro **BULLA**. (A. 1437.)
BURLARE. — Ludere; *jouer, s'amuser*. — Irridere, contemnere, illudicare; *se jouer, se moquer*. — Pro **BULLARE**.
BURLARIA. — Locus ubi urbe vel extra urbem in quo ludere solent incolae. (A. 1403.)
BURLESCHUS. — Saliricus; *burlesque*. (A. SS.)
BURNA. — Pro **BORNA**, meta.
BURNETA. — Pro **BURNETA**.
BURNETUM. — Ead. notione.
BURNEUM. — Ebur; *ivoire*.
BURO. — Sagitta, telum; *flèche, trait*. (Script. Act. Fr.)
BUROLA. — Navigii genus.
BURRA. — Tomentum; *bourre*. (Vet. Gl.) — Certa pellium quantitas. (A. 1163.) — Pensitatio quam a vassallis dominus exigit pro molitura frumenti in molendinis suis; idem q. **MOLTA**. (A. 1182.) — Fustis, vectis, idem q. **BARRA**. (A. 1379.)
BURRANIA. — Quae *burra* seu lixivio liotens vestes abluit, purgat; *blanchisseuse, lavase*.
BURRENE. — Vestis ex birro vel burro?
BURRICUS. — Ut **BURICUS**.
BURS. — Idem q. **BURINGI**.
BURSA. — Crumena; *bourse*. *Revocatio per bursam*, jus quod proximiori consanguineo competit, tenementum seu feodum a consanguineo, extraneo venditum, pretio conventu numerato, intra annum a

venditione sibi revocare et asserere, practiceis Gallicis, *clumeur de bourse*. *Revocare et recuperare ratione bursæ*, ead. ratione. — *Arca*, gazophylacium; *coffre-fort*, *trésor*. (A. 1285.) — Distributio quæ fit ex arca communi. (A. 1389.) — Commodum quod præter *præbendam* canonicis obvenit. — Conventiculum, illicitus cœtus, forte sic dictus ex arca communi ad illos conventus fovendos destinata. (A. 1432.) — Saccus iustar bursæ lana, tomento, aliave re simili plenus, quem taurorum cornibus illigabant, ne dum agitantur, ludentes possent lædere. (*Conc. Hisp.*) — Saccus in organis. (A. 1473.) — Cloaca. (Isid.) — Statio mereatorum, ubi de rebus suis consultum conveniunt; *bourse de commerce*.

BURSARE. — Numinos in *bursam* seu erumenam demittere; *embourser*, *encaisser*, *mettre dans la bourse*.

BURSARIA. — Locus ubi asservantur chartæ; *chartier*, *lieu où les actes sont déposés*. — Officina seu conclave bursarii, ubi creditam servat pecuniam, recipit et solvit; *bureau de trésorier*, *lieu où il garde les fonds à lui confiés*, *où il fait les recettes et acquitte les dépenses*. (Ken.) — Officium apud moniales sumptuarium. (A. 1338.)

BURSARIUS. — Cui ex *bursis* stipendia præstantur; *qui reçoit des fonds d'une bourse commune*, *boursier de collège*. — Officium monasterii penes quem est bursa seu pecunia monasterii; *trésorier*. (*Mon. Angl.*) — Officium elasicum; *ol. boursier*, *écrivain*. (A. 1497.) — *Bursarum* opifex; *fabricant de bourses*. (A. 1482.)

BURSCATUM. — Scopula; *brosse*.

BURSELLA. — Parva bursa; *bourselle*.

BURSELLULA. — Ead. notione.

BURSEMAGISTER. — Idem q. *Bursarius*, is penes quem est bursa? (Rym.)

BURSERIUS. — Qui facit *bursas* (a. 1160); is penes quem est bursa. *Vid. Bursarius*.

BURSTA. — Idem ac *Burscatum*

BURUM. — Conclave; *chambre à coucher*.

BUSA. — Tubus, canalis; *tuyau*, *canal*. *Busæ ventales*, hoc est canales exclusarum, seu aggerum ad continendas aquas: *écluse*.

— Navigii species.

BUSASUM. — Stercus, cœnum, stabulorum purgamenta; *fumier*.

BUS-BAS. — Frigor scloporum et certaminis; *bruit de la mousqueterie et de la bataille*.

BUSCA. — Ligni seu arboris stipes, caudex fociarius; *bûche*.

BUSCAPELLUM. — Apianum vinum; *vin muscat*.

BUSCAGIUM. — Præstatio pro *buscis*, seu lignis, quæ in urbem inferuntur; *droit payé par le bois à son entrée dans une ville*; *ol. buscege*.

BUSCALATOR. — Idem ac *Boscaton*.

BUSCALE. — Idem q. *Bosceus*, *bois*, seu potius *dumetum*.

BUSCALEUS. — Nemorosus, silvosus; *boisé*. (A. 1033.)

BUSCALHARE. — Arborum ramusculos cedere vel colligere; *couper et ramasser les petites branches des arbres, ramiller*. (A. 1353.)

BUSCAREUM. — Dumetum, senticelum; *lieu plein de broussailles*.

BUSCARIA. — Ead. notione.

BUSCELLUS. — Idem ac *Boissellus*.

BUSCHA. — Lignum; *bûche*.

BUSCHELLUS. — Idem ac *Boissellus*.

BUSCHERIO. — Idem ac *Boscherio*.

BUSCHERIUM. — Præstatio, forte quæ pro iura utendi *bosco* solvebatur, vel pro lignis in urbem inferendis; *droit pour la permission de couper du bois dans la forêt seigneuriale ou pour entrer du bois en ville*. (A. 1271.)

BUSCHERIUS. — Lignator; *bûcheron*.

BUSCHETUS. — Parvus *boscus*; *bosquet*.

BUSCHIA. — Ut *Busca*.

BUSCHIVUS. — Ut *Buscaleus*.

BUSCHUS. — Pro *Buscus*.

BUSCIA. — Pyxis; *boîte*. — Navigii genus.

BUSELLUS. — Pro *Bunellus*.

BUSIA. — Canalis, ut *Busa*.

BUSIO. — Pteronopterus, aquilæ species timidior, vel ineptior; *buse* (quo nomine lentioris vel nullius mentis homines vulgo appellant).

BUSKETUS. — Idem ac *Boscherus*.

BUSQUETA. — Portio ligni; *bûchette*, *morceau de bois*.

BUSQUETUS. — Idem ac *Busenetus*.

BUSSA. — Navigii genus grandioris; *navire de fort tonnage*; *ol. busse*.

BUSSELLATA. — Idem ac *Boicelata*

BUSSELLUS. — Idem ac *Boissellus*.

BUSSUM. — *Buxus*; *buis*.

BUSSO. — *Dunnus*; *buisson*.

BUSSOLA. — Pyxis, arcuata; *boîte*.

BUSSULA. — Ead. notione.

BUSSULUS. — Cista, pyxis; *corbeille*, *boîte*

BUSSUM. — Ut *Bussium*.

BUSSUS. — Pinguis, obesus, pro *Byssus*, ut videtur. (Rym.)

BUSTA. — Idem q. *Busca*, arcuata; *boîte*.

BUSTARE. — Humo condere, sepelire; *enterrer*.

BUSTARIUS. — Qui condit humo; *celui qui met en terre, fossoyeur*.

BUSTEA. — Arcuata, ut *Busta*.

BUSSELLUS. — Idem ac *Boissellus*.

BUSTIA. — Ut *Bustea*.

BUSTILLA. — Diminut. a *Busta*, arcuata.

BUSTINARE. — Pro *Buceinare*.

BUSTUALE. — Pro *Bustum*, rogus.

BUSTULA. — Conspicilla, duo circuli vitrei quibus utuntur ad juvandam aciem oculorum, *bésicles*. — Pyxis, arcuata; *boîte*.

BUSTULUM. — Diminut. a *bustum*; *petit sépulcre*.

BUSTUM. — Corporis truncus, corpus sine capite; *buste*, *tronc*.

BUSUS. — Pinguis, obesus. — Alveus, alveare. — Levigatus, politus? (Mur.)

BUTA. — Pyxis; *boîte*. — Dolium, ut *Butta*.

BUTAGIUM. — Idem q. *Botagium*.

BUTABE. — Ad terram dejicere; *jeter à terre*; *ol. buter*. (A. 1345.) — Terminare; *finir, déterminer*. (*Chartul. S. From.*)

BUTARIA. — Forte præstatio *buttarum* vini. (A. 1112.)

BUTARIUS. — Idem q. *Boutarius*.

BUTELLA. — Idem q. *Boutella*.

BUTELLARIA. — Officium *Buticula-*rii.

BUTERIA. — Moles saxea seu id omne quod pons vel agger fuleitur aut retinetur, aut ipsamet via strata seu ager; *butée*. (A. 1105.) — Modus agri seu agellus; *bout de terre*. (A. 1320.)

BUTGIA. — Idem q. *Bugia*, candela cerea.

BUTIA. — Idem q. *Baustia*.

BUTICA. — Cista genus; *hotte*. (A. SS.) — *Lagena*; *bouteille*. — Officina; *boutique*. (A. 1304.)

BUTICELLA. — Parva *lagena*, *petite bouteille*.

BUTICULA. — Ead. notione.

BUTICULAGIUM. — Præstatio *buttarum* vini. (A. 1112.)

BUTICULABIA. — Omne id quod ad officium *buticularii* pertinet. — Præstatio quæ *buticulario* Franciæ solvebatur, præsertim a prælati et abbatibus regalibus.

BUTICULARIUS. — Penes quem *buticularum* seu potus cura demandata erat; *bouteillier*. — Ap. Normannos, qui mercatorum vina degustantem proba sint; *dégustateur*, *celui qui fait les essais des vins à vendre*; *ol. bouteiller*.

BUTICULATIO. — Idem ac *Botagium*. (*Uob., Hist. Brit.*)

BUTICUM. — Edis sacræ pars, at quæ incertum. Coniiciunt nonnulli idem esse ac ciborium quod columnis quatuor octove eonstant super altaria sanctorumque tumulos erigi mos erat.

BUTICUS. — Cupa, ut *Butta*.

BUTIFREDUS. — Idem q. *Belfredus*.

BUTIGIA. — Officina; *boutique*.

BUTIGUARIUS. — Idem ac *Buticularius*.

BUTILLA. — Vas vinarium; *bouteille*.

BUTILLIARIA. — *Buticularii* officium; *chargé, office de bouteillier*. (A. 1230.)

BUTINA. — Idem q. *Butica*, *lagena*.

BUTINUM. — Præda; *butin*.

BUTIRE. — Butionis vox; *cri du butor*.

BUTIS. — Stella cometes; *étoile chevelue, comète*. (Isid.) — *Lagena* species, ut *Butta*.

BUTORIUS. — Ardea stellaris; *butor*.

BUTRISTA. — Vasis species, ut *Butta*.

BUTRO. — Ead. notione.

BUTTA. — Cupa, dolium, vas vinarium, *lagena* major; *futaile*, *cruche*, *pot*; *ol. buté*, *bous*, etc. — *Bulla terræ*, forte agellus pro quo Galli sæpe dicunt: *un bout de terre*. (*Mon. Angl.*)

BUTTARE. — Pro *Abbuttare*, terminare.

BUTTABIUS. — Qui *buttas* seu ejusmodi vasa onerat, implet. (*Lamb. Arl.*)

BUTTEARIUS. — Idem ac *Buticularius*.

BUTTERICUS. — Vasis species, *cantharus*. (*Mur.*)

BUTTICUS. — Cupa, ut *Butta*.

BUTTFREDUS. — Ut *Belfredus*.

BUTTUGERIUS. — Idem ac *Buticularius*.

BUTTIS. — Ut *Butta*, dolium.

BUTTORIUM. — Idem ac *Batatorium*.

BUTTUS. — Caput; *bout*.

BUTUABIUM. — Pro *Batuarium*.

BUTULUS. — Umbo equini lupati; *bossette*.

BUTUR. — Butyrum; *beurre*.

BUTUS. — Cupa, ut *Butta*. — Caput, ut *Buttus*.

BUTYRATUS. — Miltus butyro; *oint de beurre*.

BUVERIUM. — Ead. notione q. *Buvenius*.

BUVERIUS. — Modus agri, idem q. *Bovarium*.

BUVETUM. — Ead. notione.

BUXA. — Idem q. *Buxeria*?

BUXERIA. — Buxetum forte seu silva buxis consita; *buisserie*. (*Mon. Angl.*)

BUXETUM. — Præstationis species. (A. 1053.)

BUXIA. — Idem q. *Buxia*.

BUXIDA. — Pyxis; *boîte*.

BUXIDUM. — Ut *Buxetum*.

BUXIS. — Ut *Buxia*.

BUXIVULSOR. — Arcule, thesauri dissolutor. (*Mart.*)

BUXOLA. — Idem q. *Bussola*.

BUXTA. — Ut *Buxida*.

BUXULA. — Ead. notione.

BUXTUM. — Pro *Bustum*, sepulcrum.

BUXULA. — Ut *Buxida*.

BUXUS. — Diptychum. (*Reg. S. Pachomii.*)

BUYRELLUS. — Pro *Borellus*.

BUYSALE. — Corporalium theca: « Idem unum *buysale* de tela lineæ. » (A. 1342.)

BUZA. — Ut *Butta*, vas vinarium. — Ut *Bussa*, navigii genus. — *Annonæ* species.

BUZERIUS. — Carnifex, lanio; *boucher*.

BUZIANI. — Hæretici, ab auctore *Buzone* sic dicti, *Valdensium* sectarii.

BUZINA. — Pro *Buccina*.

BYBLEUS. — Pro *Billeus*.

BYESIUM. — Idem q. *Besium*.

BYMIUS. — Dicitur de lucerna duplicis ellychnii. (*Murat.*)

BYRETUM. — Ut *Birretum*.

BYRGUS. — Pro *Bungus*.

BYRNA. — Idem q. *Brunea*.

BYRSA. — Corium; *cuir*.

BYRSAGIUM. — Multa judicialis, compositio publica, quæ fisco inferitur; *amende*.

BYRSUM. — Ead. notione.

BYSSINUS. — Idem q. *Bymixus*.

BYSSIS. — *Byssis* vel *bysses noctis*, forte duæ noctis *Vigiliæ*, seu bina spatia secundæ

dum antiquam consuetudinem noctium dividendarum.

BYSSUS DIRECTORIUS. — Mappa ex bysso quæ super *directorium* seu abacuum explicari solet.

BYZA. — Piscis genus.

BYZANTIA. — In Ecclesia Antissiodorensi annua distributio quæ fiebat in vigilia translationis S. Stephani ad Byzantium, unde vocis origo.

C

C. — Littera numeralis quæ centum denotat. Eidem litteræ si recta linea superaddatur (C), centum millia significat. — C in suscriptione cantilenæ, ut cito vel celeriter dicatur, certificat. — C interdum mutatur in G et vicissim: *gambutta* pro *cambutta*; *cabella* pro *gabella*. Sæpiissime in K: *Calendæ* vel *Kalendæ*, *Carolus* vel *Karolus* perinde legitur. Haud raro in qu. Sic ab *incolendo* dicitur *inquilius*; *relinco*, pro *relinquo*. Sed nulla frequentior commutatio est quam cum littera T: *Portio*, *porcio*; *nuntius*, *nuncius*, etc.; aut cum littera S: *boicellus* aut *boisellus*, etc.

CAABLUS. — Funis, rudens; *cable*.

CAAGIUM. — Ead. signif. q. CAIAGIUM.

CAANUS. — Ead. signif. q. CAGANUS.

CABA. — Ead. signif. q. CAVA.

CABACETUS. — Fiscina, corbis; *cabas*.

CABACUS. — Ead. notione.

CABAGIUM. — Census, quem homines de corpore seu de capite domino quotannis prestare debebant, nisi idem sit quod *pastus*, et *procuratio*, quæ sæpius in præstationem pecuniariam commutabatur.

CABALATICUS. — Forte moletrina quæ a caballo seu equo versatur, vel hortus olitorius, aut ager ubi crescant *cabalcasci*. (A. 1163.)

CABALCASCUS. — Forte cucurbita; *citrouille*. (Mur.)

CABALCATA. — Equitatio, seu obligatio qua vassallus in exercitum cum domino superiore pergere tenetur; *chevauchée*, *service féodal dû par le vassal à son seigneur, dans les guerres privées*. (A. 1244.) — Pompa equestris; *cavalcade*. (A. SS.) — Equitum manus; *troupe de cavalerie*. (A. 1154.) *Cabalcata pacis*, militum convocatio seu conventus, ut paci iurandæ intersint. (A. 1232.)

CABALE. — Capitale, capitalis summa; *capital d'une dette*; ol. *cabal*. Interpretatur potissimum quidam scriptor bona et facultates mercatoris, ut sunt merces aliæque ejusdem generis. Hinc *cabalium liber* in quo unusquisque facultates summam describit sunt.

CABALGATA. — Equitum manus, ut CABALCATA.

CABALIS MANSUS. — Idem q. *Caput mansi*. Vid. MANSUS.

CABALLA. — Pro GABELLA, tributum. (Mur.)

BYZANTIUS. — Generalim nummus aureus quivis; singillatim, nummus aureus ab imperatoribus Constantinopolitanis euns Constantinopoli, quæ olim *Byzantium*, unde monetæ nomen. *Byzantii Saraceni*, *Saraceni*, aut *Massamutini*, nummi anrei sultanorum saracenorum. (Fuerunt etiam byzantii argenti, unde dicti *byzantii albi*, *byzantii de plata*.)

CABALLACUM. — Præstatio avenæ pro caballis; *redevance en avoine pour la nourriture des chevaux*.

CABALLADA. — Opera cabali. (Tab. Cels.)

CABALLARE. — Ead. signif. q. CABALLI-CARE.

CABALLARIA. — Prædium servitio militari obnoxium, seu quod nemo præter militem possidere potest; *propriété dont le possesseur doit le service militaire ou fief de chevalier*; ol. *chevalerie*. — Mensura agraria, forte a *caballus*, quantum scilicet equus uno die arare potest; *autant de terre qu'un cheval peut en labourer en un jour*.

CABALLARIUM FERETRUM. — Species lectici seu rhedæ a caballis vectæ; *voiture à deux roues*.

CABALLARIUS. — Eques; *soldat à cheval, cavalier*. — Miles; *chevalier*. — Qui caballos habet; *propriétaire de chevaux*. — Qui equos curat, agas; *palefrenier, garçon d'écurie*. — Nuntius, tabellarius; *courrier*.

CABALLATA. — Quantum caballus ferro solet; *charge de cheval*; ol. *chevalée*. (A. 1234.) — Vas vinarium, forte uter, quod formam *cabalcasci* referat; vix enim de opere equi intelligi poterit. (A. 1263.)

CABALLATIO. — Munus alendi equos publicos, vel pecunia quæ ad id præstatur; idem forte quod *foedum* ultimis mediis ævi sæculis dictum. — Equitatio; *chevauchée*. « Nec ire in nostram *caballationem*, nec in hostem. » (A. 1115.)

CABALLATOR. — Eques; *cavalier*.

CABALLATRIUM. — Atrium in quo exercitur equi, seu equile; *manège ou écurie*.

CABALLERITIA. — Opera caballo præstanda, sive etiam servitium militare cum equo; *corvée de cheval ou chevauchée*.

CABALLERIUS. — Idem q. CABALLARIUS. CABALLICARE. — Caballo vehi, equitare; *monter un cheval, chevaucher*. — Arare, quia caballis aratur; *labourer, travailler la terre*. — *Caballicare super aliquem*; in eum incurrere, ei bellum inferre; *fondre, courir sur quelqu'un, lui déclarer ou faire la guerre*.

CABALLIGATA. — Incursio equitum; *course de cavalerie, expédition faite par la cavalerie*. (Luitp.) — Obligatio qua vassallus in exercitum cum domino superiore pergere tenetur; ut CABALCATA.

CABALLICATIO. — Obligatio qua vassal-

lus exercitum cum domino pergere tenetur; ut CABALCATA.

CABALLINUM. — Stercus caballi; *fumier de cheval*.

CABALLUS. — Avis nocturna quæ Gall. *effraie* dicitur. — Equus; *cheval*. *Caballus medianus*, id est mediæ prælii; *cheval de moyenne valeur*. *Caballus spadatus*, idem q. *castratus*. *Caballus agrestis*, Vid. EQUIFER. *Caballus maletus*, equus vectorius; *cheval de somme*. Vid. CAVALLUS.

CABALMUT. — Ead. signif. q. CAPILMUT.

CABANA. — Tugurium, casula; *maisonnette, cabane*.

CABANACUM. — Stabulum equorum; *écurie*.

CABANARIA. — Idem q. CABANNARIA.

CABANNARIUS. — Qui gregibus alendis vel prædio rustico *cabana* dicto præfectus est. (A. 1303.)

CABANESIUS. — Vid. CAPANNA.

CABANNALITIUS TERMINUS. — Meta cabannaria. (Tabul. Apt.)

CABANNARIA. — Edes rustica vel prædium rusticum; *maison de campagne, métairie*; ol. *caban, cabanette*.

CABANUS. — Tuniere laxioris et talaris species, quæ cæteris vestibus superadditur; *manteau de berger et de voyageur*; ol. *caban*.

CABARE. — Cavare, fodere; *fouir, creuser*.

CABARETUS. — Caupona, taberna; *cabaret*.

CABARGIUM. — Idem videtur quod CABAGIUM.

CABARIA. — Idem ac CABANA.

CABARLENCUS. — Pro CAMBARLENCUS.

CABASIUS. — Locus, ut videtur, in fluvio *cabassii* seu nassis concretatus piscium capiendorum gratia. (A. 1319.)

CABASSIO. — Fiscina, corbis; *cabas*.

CABASSIUS. — Ead. signif. q. CABASSIO.

CABASTRAGIUS. — Idem q. CABESTRAGIUM.

CABATIUS. — Idem ac CABASSIO.

CABBALA. — Doctrina oretenus tradita, et specialius, scientia illa abstrusior quam rabbini in Moyses et prophetarum libris investigant, per litterarum et syllabarum, præsertim nominum Dei, numerum, collationem et transpositionem, unde nascitur, si vis fides, rerum arcanarum cognitio.

CABBALISTA. — Cabbalæ peritus; Vid. CABBALA.

CABECALARIUS. — Apud Hispanos executor testamenti; *exécuteur testamentaire*. (A. 1247.)

CABELLA. — Pro GABELLA. Interdum etiam pro CABALLA, equa, iumentum.

CABELLANARIUS. — Pro CAPELLANARIUS.

CABELLARIA. — Pro CABALLARIA.

CABELLARIUM. — Forti stabulum equorum vel officina ubi fimes contrahuntur; *écurie ou atelier de cordier*. (A. 1188.)

CABELLATOR. — Minister, exactor cabellarum; *employé aux gabelles, receveur des gabelles*.

CABELLATUS. — Idem q. GABELLOTUS.

CABELLAUWUS. — Piscis marini genus; *cabillaud, merlus*.

CABELLOTUS. — Idem q. GABELLOTUS.

CABELLUM. — Organi musici species.

CABENTIA. — Facultates, bona; *biens, facultés*; ol. *chevance*.

CABERNATUS LAPIS. — Forte lapis erutus ex caverna. Vid. TABENTUM.

CABERNUM. — Idem q. CAVERNUM.

CABES. — Caput; *tête*.

CABESCHOLIA. — Idem q. *caput scholaræ*. Vid. CAPUT.

CABESOLIUM. — Capitis tegumentum seu ornamentum. (A. 1200.)

CABESSA. — Lignum quoddam, forte cantherinus. (A. 1360.)

CABESSALUS. — Stratum rusticum vel cervical. (A. 1379.)

CABESSIUM. — Ead. signif. q. CAPITIUM.

CABESSUS. — Ead. notione.

CABESTRAGIUM. — Præstationis species, quæ a subditis domino penditur pro jumentis ejus, quibus illi mittuntur ad frumenta sua trahenda; ol. *cabestrage*.

CABESTRUS. — Cantherius; *chevron*. (A. 1435.)

CABIA. — Species sellæ gestatoriae a cavea cujus formam quodam modo referebat, sic appellata; *espèce de chaise à porteurs*. — Cavea qua aves concluduntur; *cage*. (A. 1333.) — Locellus in carcere fabricatus ad instar caveæ. (A. 1277.) — Machinæ bellicæ species, corbis, qualis, in re nautica csi mali specula; Gal. *lune*; ol. *gabic*.

CABIARE. — Cavare, fodere; *creuser, fouiller*.

CABIDARIUS. — Qui gemmas excavat; *graveur sur pierres fines*.

CABILLA. — Idem q. CAPILLATIO.

CABILLACIO. — Calumnia. (Vet. Gl.)

CABILLATOR. — Calumniator. (Id.)

CABILLINUS. — Vasis genus: « Duo *cabillinos* aceto plenos. » (Brompt.)

CABILLIS. — *Διδασκαλία, παιδευσις*. (Vet. Gl.)

CABIMENTUM. — Facultates, bona, idem q. CABENTIA.

CABENTIA. — Alia signif. de qua dicitur in statut. ordin. Hospital. S. Joann. Hierosolym.: « Vocabulum est Gallorum, a *cabire*, quod significat aliquid assumere de quo quis se putet rationem prole reddere posse; sic vocatur commenda, quæ fratri suo ordine conceditur. »

CABIRO. — Cauterius; *chevron* (tertio de charpentier).

CABIRONALIS. — *Cabironalis clavus*; capitatus; *clou à tête, à grosse tête*.

CABISCHOLARIUS. — Ut *caput scholaræ*. Vid. CAPUT.

CABISCIUS. — Ead. signif. q. CAPITIUM.

CABISCOLIS. — Dignitas *scholastici* qui in ecclesiis cathedralibus et monasteriis scholaræ præerat; *office d'écolâtre*.

CABISCOLIUS. — Ead. notione.

CABISCOLUS. — Ead. notione.

CABISTACUS. — Ead. signif. q. CABUS.

CABLICIA. — Rami arborum, vi ventorum, aut tempestate, vel alio casu disjecti; *bois abattu, renversé, cassé par le vent*; ol. *chablis*.

CARMASUS. — Ut *caput mansi*. Vid. CAPUT.

CABO. — Equus castratus. (Pap.) — Pro CAPO.

CABOCELLUS. — Parvus *cabus*, minor mensura frumenti et aliorum siccorum; *cabocellu*.

CABORALIS. — Pro CAPORALIS.

CABOS. — Piscis genus; *chabot* ou *cabot*.

CABOTRABS. — Navis. (Vet. Gl.)

CABRA. — Pro *capra*; *chèvre* (animal). — Fulcrum ferreum pedibus quatuor instructum; *chèvre* (machine).

CABRARIUS. — Pro CAPRARIUS.

CABRETA. — Levis saltus ad instar eaprae vel hœduli; *cabriole*.

CABREUM. — In Statut. Equitum Melitensium hæc vox significat inventarium bonorum stabilium alicujus commendæ cum illius ichnographia statusque antiqui et recentis relatione, una cum authentica attestatione melioramentorum; quod omnes Priores, Baillivi et Coromendatores in quolibet 25 annorum spatio renovare et præsentare tenentur, cum tribus similibus *cabreis*, quorum unum reponitur in archivo commendæ, aliud in archivo conventuali illius linguae, et tertium in archivo prioratus.

CABREVIATIO. — Liber censualis in quo census descripti sunt cum eorum litteris authenticis. Vid. CABREUM.

CABRICIUS. — Umdellus; *cabri*.

CABRICUS. — Ead. signif.

CABRILLIGINE. — Pelles caprinæ; *peaux de chèvre*.

CABRINES. — Idem q. CAPRINUS.

CABRIO. — Ut CABIRO.

CABRIONATUS. — Distinctus variis coloribus; *orné, nuancé de diverses couleurs*; ol. *gabrionné*.

CABRITIUS. — Ead. signif. q. CABRICIUS.

CABRO. — Pro CABRO.

CABROLO. — Piscis genus.

CAB-UM. — Pro CAPSUM.

CABUCA. — Idem q. CAMBUTA.

CABULA. — Ead. notione.

CABULUS. — Petrariæ species; *pierrier, machine à lancer des pierres*; ol. *chauble*.

CABUS. — Vestis vel capitis ornamentum. (A. 1256.)

CABUSATOR. Fraudator, deceptor; *cabuseur, trompeur, railleur*.

CABUSSARE. — Vitem propagare. « Promisit... dictam vineam putare, fodere, claudere, *cabussare* per tempus et seizonem debitam. » (A. 1543.)

CABUGELLUS. — Operculum; *couvercle*.

CABUTA. — Idem q. CAMBUTA.

CAÇA. — Venatio; *chasse*.

CACABACIUS. — Ut CACABATUS.

CACABARE. — Perdicum vox; *cri de la perdrix*.

CACABASINUS. — Cacaborum faber; *fabricant de marmites, chaudronnier*.

CACABATUS. — Denigratus, cacabo fumoso illicitus; *noirci, fumé*.

CACABELLUS. — Minor cacabus; *petite marmite*.

CACABOLUM. — Ead. signif. q. CATABOLUM.

CACABOSUS. — Homo ventrosus; *qui a le ventre proéminent, ventru*.

CACABULUM. — Minor cacabus; ut CACABELLUS.

CACABUS. — Coquina intensile; *marmite, chaudron*. — Genus tribuli, forte idem q. FOAGIUM. (A. 1110.) — Avis nocturna. « *Cacabos* vulgo appellant aves nocturnas. » (Vet. Gl.)

CACAFERRI. — Scoria ferri, id est squamina ferri quam fabri ferrarii de fornacibus ejectione globant.

CACANUS. — Idem q. CAGANUS.

CACAVELLUS. — Idem q. CACABELLUS.

CACCUBIRE. — Dicitur de clamore noctuarum; *cri des chouettes*.

CACCULA. — Graeculus; *choucas*.

CACEA. — Arca; *caisse*.

CACELLUS. — « Pro quodam *cellulo* (A. 1245); » ubi forte *cellulus* pro *cancellus*, quodvis vas sigillorum apud Germanos.

CACENTUS. — Gracilis, tabidus. (Vet. Gl.)

CACEPOLLUS. — Apparitor primarius, impositionum exactor; *sergent préposé à la levée des impôts*; ol. *chacepol*.

CACERIA. — Venatio; *chasse*.

CACETUM. — « Beatum autem Rothlandum super duas mulas *caceto* aureo subvectum, pallis tectum usque Blavium Karolus deferrit fecit. » (Turpin. arch.) Legunt quidam: *Tapeto* aureo subvectum, pallis tectum, etc.

CACHEPOLUS. — Idem q. CACEPOLLUS.

CACHERELLUS. — Judex pedaneus, baillivus inferioris ordinis apud Anglos, idem forte qui *cacepollus*, maxime si apparitor primarius, vel impositionum exactor intelligitur. (W. Th.)

CACHERIA. — Venatio; *chasse*; ol. *cacherie* et *chacherie*.

CACHI. — Pro SCACCI et CACI.

CACHIA. — Venatio; *chasse*. — Raro scribitur pro *tachia*, idem q. TASCIA. — *Ludus cachia*, Gall. *jeu de cache-cache*.

CACHINNOXA VOX. — Vox elata cum risu immodico; *éclat de rire*. (Erm. Nig.)

CACHUS. — Idem q. CACUS.

CACIA. — Capsa, arca; *coffre, cassette*; ol. *cache*. — Iter, via; *chemin, route*. — Venatio; *chasse, action de chasser*.

CACIARE. — Venari; *chasser*.

CACILLARE. — Gallinarum vox; *cri des poules*.

CACIPULCUS. — Idem q. CACEPOLLUS.

CACITROSUS. — Pro CALCUTROSUS.

CACIUS. — Pro CAGIUS

CACOBUS. — Pro CACABUS.

CACODEUS. — Malus seu falsus dens: « In quo olim templum ad honorem ejusdam *cacodei*, scilicet Jovis... » (Chron. Novaliensis.)

CACODOXIA. — Prava opinio, dogma hæreticum; *hétérodoxie, doctrine hérétique*. (Mur.)

CACODOXUS. — Qui prave sentit. (Mur.)

CACOGIA. — « Senes sunt *cacogæ*. Est enim *cacogia*, in deterius omnia aestimare. » (Bar.)

CACOPRAGMON. — Maleficus. « *Cacopra-*

gmones hic rite procul expulit a se. » (A. SS. Ben.)

CACOR. — Eques venatorius; *cheval de chasse*; ol. *chaceour, chaceur*.

CACOSI. — Leprosi aut homines miserandæ sortis qui habebantur quasi essent leprosi. Vid. CAGOSI.

CACOSOMIUM. — Domus leprosorum; *léproserie, hôpital de lépreux*.

CACOSUS. — Idem q. CACOSI.

CACREOLA. — Ap. Delphinos, minor mensura frumentaria; *petite mesure pour les grains*. (A. 1309.)

CACUEIUS. — Ead. signif. q. CACABUS.

CACULA. — Servus militis, vel ligna arida. (Vet. Gl.)

CACULATOR. — Idem q. CAUCULATOR.

CACUMBEARE. — Mutare; *échanger, changer*.

CACUMEN PRATI. — Portio prati quæ in acumen desinit. (A. 1536.)

CACUMINARE. — Cruci alligere. Vid. INCROCARE.

CACUS. — Latrunculus; *échec ou dé*.

CADA. — Arvina; *saindoux, graisse de porc*. — *Oleum de cada*, oleum oxycedri.

CADABALUM. — Prostratio ad terram; *action de faire tomber*.

CADABOLUM. — Idem q. CATABOLUM.

CADABUNDUS. — Crebro cadens, caducus. (Ugut.)

CADAFALCIUM. — Idem q. CADAFALLUS.

CADAFALLUS. — Idem q. CADAFALUS.

CADAFALSUS. — Idem q. CADAFALUS.

CADAFALTUS. — Idem q. CADAFALUS.

CADAFALUS. — Tabulatum; *échafaud*; ol. *cadefaut*. — Thronum, solium seu locus eminentior ubi episcopus aut sacerdos nonnulla peragebat sacra munia; *trône, estrade ou autre objet du même genre*. — Propugnaculum, sive pluteus ex ligno compactus, in quo milites latebant, idem q. CATUS. (A. 1336.)

— Structura materialia turrium in qua campanæ suspenduntur; *échafaudage qui, dans les clochers, sert à suspendre les cloches*. (A. 1222.)

CADAFAUDUS. — Ut CADAFALUS.

CADAFALUS. — Idem q. CADAFALUS.

CADAFALLE. — Idem q. CADAFALUS.

CADAPHALUS. — Idem q. CADAFALUS.

Ignota notione sumitur in concil. Narbonn. ann. 1430: « Licet nos episcopi nostros habeamus officiales, qui præsentunt iustitiæ civiliter et criminaliter, nec de iustitia nos intromittamus, propter quod officialis et iudex vester appellationum sua mandata debet nostris officialibus dirigere et non nobis: nihilominus dictus officialis et iudex appellationum nobis mandat inhibendo sub pœnis pecuniariis et excommunicationis, et nos adjornari facit, licet sciat, nos de ipsis causis nullatenus intromissis deprimendo statum dignitatis pontificalis, et aliquos ex nobis mandat citari et *cadaphallis* ecclesiarum nostrarum, civitatum et diocesium. »

CADALA. — Idem q. CADA.

CADAREFEDA. — Usus, consuetudo. Per *cadarefredam* iudicare, id est ex consue-

tudine, et usu apud omnes recepto, non vero ex scripta lege. (Long. Leg.)

CADARSI. — Antiquitas. (Mur.)

CADASTRUM. — Codex in quo recensentur bona, possessiones, possessorum nomina, census, impositiones, etc.; *cadastre, registre des impôts, papier terrier*.

CADASTRUS LAPIS. — Saxi species: « Pro nullo 220 lapidum *cadastrium* et 18 lausarum de groma in barca apportatarum, ad opus turrium de Laureton. » (A. 1370.)

CADATORIUS. — Cadivus, qui per se eadit. (Vigev.)

CADAX. — Claudus, qui sæpe eadit. (Isid.)

CADEFAL. — Idem q. CADAFALUS.

CADEFALUM. — Ead. notione.

CADELITUS. — Lecti compages lignea ejus fundus vel asseribus vel funibus extensis paratur; *châlit, bois de lit*.

CADELARE. — Conducere; *conduire, emmener*; de *cadeler, chadeler*.

CADENEIRA. — Provincialibus, modus agri seu ager defensus, forte a *cade*, arbuscula, juniperi species. (A. 1481.)

CADENEUS. — Vid. CAMÆUS.

CADENTIA. — Casus; *chute*.

CADERE. — Active, pro *deijerre*. (A. 1096.)

CADEREFEDA. — Idem q. CADAREFEDA.

CADERUM. — Septum; *clôture*.

CADES. — Species juniperi nothæ; *espèce de faux genévrier*. (A. 1461.)

CADETUS. — Natus minor; *cadet*.

CADEX. — Pro CAUDEX.

CADIA. — Flos papaveris; *fleur du pavot*.

CADIGLA. — Pro cavilla, hoc est malleolus pedis; *cheville du pied*.

CADIMA. — Ut CADIMA.

CADIMIRUS. — Lapidis pretiosi species. « Unum calicem cum sex *cadimiris* et cum tribus *ernandis*. » (Inventor. an. 1419.)

CADIOIUS. — Diminut. a *cadus*; Gall. *baril*.

CADIVUS. — Qui per se cadit; *qui tombe de soi-même* (en parlant d'un fruit). — *Caducus*; *qui tombe du mal caduc*.

CADRANS. — Quarto pars; *le quart*.

CADRATUS. — Pro *quadratus*; *carré*.

CADRELIUS. — Telum breve et spissius a forma quadrata sic dictum; *carreau*.

CADRIGÆ. — Pro QUADRIGÆ.

CADRILUS. — Idem q. CADRELLUS.

CADRUM. — Idem q. QUADRUM.

CADRUS. — Angulus; *angle, coin*. « Et dirigitur ad *cadrum* turris. » (A. 1268.) — Modus agri (*mesure agraire*), vel a forma quadrata, vel a quantitate feni in eo crescentis sic dictus. Vid. QUADRUM.

CADRUVIUM. — Pro QUADRUVIUM; *carrefour*.

CADUCA. — Frusta ex adipi. (Vet. Gl.)

CADUCANS. — Epilepticus; *qui a le mal caduc, épileptique*.

CADUCARIUS. — Idem q. CADUCUS et CADIVUS. (S. Aug.) — Cui *caduca* hereditas contingit; *celui à qui arrive un héritage inattendu*. (Pap.)

CADUCIATOR. — Pacificator; *pacificateur*. (J. de G.)

CADUCITAS. — *Caducitas* feudi, dicitur de feudo quod cadit in manus domini propter vassalli feloniam.

CADUCTOR. — Pro CADUCEATOR; *envoyé, ambassadeur, hérald d'armes*; ol. *caducéat, caducéour*.

CADUCUM. — Hæreditas quæ in legitimum hæredem cadit: « Compromiserunt super controversia... occasione ejusdem rachelii quod petebat dicta abbatissa a dicta domina ratione feodi de Montelirmolio, quod eidem dominæ obvenerat ex *caduco* seu successione defuncti Drncronis quondam fratris ipsius dominæ. » (*Tabul. Calens.*) — Hæreditas cui nemo successit hæres; *héritage sans héritier naturel*. (Pass.) — Manus mortua; « Recognoverunt se esse homines de corpore ecclesiæ S. Genovefæ et quod ipsi manum mortuam quæ vocatur *caducum* debent. » (*Tabul. S. Genovef. Parisiens.*) — Decessio, imminutio: « Pro *caduco* ii sol., vi den. » (A. 1244.)

CADULA, ONUM. — Gutta quæ cadunt ex pingui carne, cum assatur; frusta ex adipi; *jus que rend la viande quand on la fait rôir; fragments de graisse*.

CADULA. æ. — Cadivus pessulus; *loquet*.

CADULUM. — Illa pellicula quæ renouvetur a muliere Judæa in circumcisione, et id idem vocatur in hominibus præputium. (*Vet. Gl.*)

CADULUS. — Ead. signif. q. CADIOLOS.

CADUNATUS. — Pro *coadunatus*. (A. 1262.)

CADURERIUS. — Forte apparitoris stipator.

CADUX. — Hæreditas, ead. signif. q. CADUCUM et ESCAETA. (A. 1279.)

CÆCILINGIUS. — Qui nec loquitur, nec audit; *sourd-muet*.

CÆCITUDO. — Cæcitas; *cécité, privation de la vue*.

CÆCORA. — Pro *cichorea*; cichorium, *chicorée, endive*.

CÆCUBA. — Noctua; *chouette, effraie, hibou*.

CÆCUCITAS. — Ead. signif. q. CÆCITAS.

CÆLATURA. — F. *Tabernaculum*: « Cereus paschalis, duo cerei processionales, *calatura* super altare, campanella deferenda ad infirmos. » (*Synod. Exoniens. a. 1287.*) — F. concameratin, *calum*: « Tigna, laquearia, tecta et *calaturæ* ecclesiæ, eum turri... restauravit. » (Laur. Leod.) — Sepimentum ex cratibus factum. (A. 1486.)

CÆLESTINUS. — Idem q. COELESTINUS.

CÆLICOLA. — Idem q. COELICOLA.

CÆLILOQUUS. — Idem q. COELILOQUUS.

CÆLIA. — Idem q. CELIA.

CÆLIBATUS. — Sanctimonia vel sacerdotium, ut videtur: « Exinde cæperunt sanctum ejus (Severi) *cælibatum* amplius venerari. » (Boll., Vit. S. Sev.)

CÆLIO. — Cælum, scalpellum; *burin, ciselet*.

CÆMENTARE. — Ædificare, extruere; *bâtir, construire, élever*. (A. 1106.)

CÆNABIUM. — Pro COENOBIUM.

CÆNARIUS. — Officiarius in monasterio S. Dionysii, cui cura erat cœna hospitis reficere, qui eo sese conferebant; ol. *cœnier*.

CÆNOPEGIA. — Pro *Scenopogia*, dedicatio: « Placet... sub honore Petri apostolorum principis dedicari, cujus *cænopegiam* Idus Octobris annuatim instituit iterari. » (A. SS. Ben.)

CÆPIA. — Pro *cœpa*; Gal. *oignon*, aut *scopia*, piscis genus; Gal. *sèche*.

CÆPTUS. — Pro *septum*, ambitus.

CÆREMONIARI. — Cæremoniis seu cultu exteriori enlere, adorare: « Galienus dixit Cypriano: Jusserunt te sacratissimi imperatores *cæremoniari*. » (Macer. in Hier. Lexic.)

CÆROLA. — Arcula, pyxis; *petite caisse, boîte*.

CÆSAR. — Possessio principalis. (*Vet. Gl.*)

CÆSARA. — Uxor Cæsaris seu imperatoris. (Rim. Nig.)

CÆSARIA. — Mulier cauponica. (Ugut.)

CÆSARIANI. — Officiales procuratoris Cæsaris, qui et *Catholiciani*. Rationes fiscales tractabant, et bona ad principem devoluta veluti vacantia occupabant.

CÆSURA. — Jus cædendi; *droit d'abatre, de couper du bois*. « *Damus cæsuram*, ubi fruteta occurrunt, rusticis ad ædificandas sepes. » (A. 1063.)

CÆXIA. — Armorum species nondum cognita. Legendum forte CADRILIA. (A. 1424.)

CÆFAGIUM. — Forte domus præcipua. Idem q. *caput mansi*; *Vid. CAPUT*. (A. 767.)

CÆFALANTES. — In scholis Alamanorum qui occulte subaulebant quid dicatur, quid agatur, *enrycæi*.

CÆFARDUS. — Hypocrita, pietatis simulator; *cafard, hypocrite*.

CÆFFA. — « Tanti pro immunitatis anterioris quondam regibus, quam et pro tali qua instrumenta species *caffurum* ipsius dictæ Ecclesiæ Parisiaci, » etc. (Ch. C. C.) Rustici Dombenses *caffem* vocant peram, sacculum. An quid simile posset hic intelligi? Nonnulli putant quoddam genus vasis vel mensuræ designari.

CÆFFIUM. — Mensuræ seu vasis species: « *Octo caffia* de vino. » (*Tab. S. Vict. Mass.*)

CÆFICIUM. — Mensuræ Hispanicæ genus.

CÆFISA. — Mensuræ liquidorum species. (A. 1342.)

CÆFLANIA. — Pro CASLANIA.

CÆFSIS. — Calor; *chaleur*.

CÆGA. — Pyxis; *boîte*.

CÆGANUS. — Sic Avars seu Hunni reges suos vocabant.

CÆGASUPTUS. — Propugnaculum, sivo pluteus e ligno compactus sub quo milites latebant idem q. CATUS. (Mur.)

CÆGELUS. — Perna, femur porci. (*Vet. Gl.*)

CÆGIA. — Pro *Cavea*, septum, ut videtur, in sylvis ne feræ possint egrèdi; Gal. *cléture*; vel instrumentum capiendis apris idoneum; Gal. *toile pour prendre les sangliers*, etc.

ol. *caige*. — Pyxis, arcula; *boîte, petite cage*.

CAGIATUS. — Coagulatus; *caillé*. (Mur.)

CAGIUS. — Casus; *fromage*.

CAGOTI. — Genus quoddam hominum cæteris odiosum; *cagots, cagoux*, etc.

CAGUALIS. — Canalis lateritius; *tuyau en terre cuite*. (A. 1438.)

CAHARIE. — *Vid. CAYA*.

CAHILLA. — Casula sacerdotalis: « Item unam *cahillam* voluit rukei cum stola et manipulo. » (A. 1377.)

CAHOURSINI. — Idem q. CAORSINI.

CAHOVETUS. — Amictus pars, qua canonici in hieme caput tegebant, ejusque ornatus, seu capitis tegmen quoddam; *espèce de bonnet, partie de l'aumme qui couvrait la tête*; ol. *cahuet*.

CAHUA. — Vinum album et debile; *vin blanc et faible*. — Casa, tugurium; *maison cabane*; ol. *quahute*.

CAHUCA. — Forte CASULA. (A. 1448.)

CAIA. — Domus, officina ut CAYA. — Pica, avis speciei; *gavi*. (A. 1482.) — Domina, in libris Hispanicis.

CAIAGIUM. — Vectigal ex fluviorum portibus; *droit que les marchands payaient pour déposer leurs marchandises sur le quai d'un port*; nl. *quaiage*.

CAIANI. — Homines inter Gnosticos perditissimi qui perditissimos quosque vita functos summo cultu venerabantur, ut Cainum, a quo nuncupati, Core, Dathan, Abiron, Sodomitis et maxime Judam proditores.

CAIBA FERRI. — Forte clathri ferrei; *ba-lustrades*. (*Reg. Pad.*)

CAINITÆ. — Eod. sensu q. CAIANI.

CAIRATUS. — Pro QUADRATUS.

CAIRELLUS. — Tolum spissius et breve, forma quadrata; *carreau*.

CAIRO. — F. pro CANTU, mensura frumentaria; hic autem si bene conjicitur, modus agri capiens tantum seminis quantum *cartone* putast contineri: « Canipum de via majore et duos *cairones* de terra. » (A. 1138.)

CAIRONUS. — Saxum quadratum et congeries lapidum; *pierre carrée propre aux constructions et tas de pierres*; ling. Occit. *cai reu, coiron*.

CAISNINUS. — Quereinus; *de chêne*.

CAISSIA. — Arca, capsula; *caisse*. (A. 1345.)

CAITOR. — Colorus qui prædium rusticum curat et colit; *métayer, colon*. (A. 843.)

CAIUM. — Area in littore onerandarum o exonerandarum navium causa; *quai*.

CAIXIA. — Ut CAISSIA.

CALABIA. — Machinæ bellicæ genus; *calabre*.

CALABUM. — Vestis species; idem q. COLUBUM.

CALADIA VIA. — Via strata; *chaussée*.

CALADRIUS. — Avis speciei; *caladre*.

CALAFATARE. — Reseruire (proprie de navibus); *calfater*.

CALAFATUS. — Navium stipator, qui navium rimas et commissuras solidat et componit; *calfat*.

CALAMACUS. — Ut CAMELAUCUM.

CALAMANTUS. — Ead. notione

CALAMARIUM. — Vas in quo asservantur encensia vel aramenta, atque adeo ipsi calami quibus scribimus, unde nomen; *écritoire, encrier à écri*; ol. *calamar*.

CALAMATUS. — Idem ac CAMELAUCUM

CALAMAUCUS. — Ead. notione.

CALAMAULA. — Fistulatorius calamus quo in bellis nonnulli utuntur populi; *flaggeolet*.

CALAMAULARIUS. — Qui *calamaula* canit; *qui joue du flaggeolet*.

CALAMELLA. — Ut CALAMAULA.

CALAMELLUS. — *Calameillus mellitus*; saccharum; *sucré*.

CALAMINA. — Cadmia, lapis ærarius; *caamine*.

CALAMIZARE. — Spicas legere; *glaner*; ol. *chalandeler*.

CALAMMARIS. — Idem q. CALAMINA.

CALAMUS. — Fistula qua sanguis Domini hauritur; *chalumeau*; *Vid. CANNA*. (*Tab. mon. S. Theof. Velan.*) — Hasta candelabri; *tige de candelabre*. (Pap.)

CALANDRA. — Ea pars adis sacræ quæ navis vocatur; *la nef d'une église*. (Jac. Vitr.)

— Navigii species. Idem q. CHELANDIUM. (A. 1223.) — Ornamentum capitis muliebris. (A. 1245.)

CALANDRUS. — Grillus, cicada euculio; *zalandre, charançon*.

CALANGIA. — Ut CALLENGIA.

CALANNUS. — Ut CHELANDIUM.

CALANTICA. — Tegumentum capitis ad usum mulierum.

CALAPHARIUS. — Idem q. CALAFATUS.

CALARE. — Demittere, laxare, descendere; *décher, fuire descendre, abatre*.

CALARIA. — Navis quæ ligna portat; *navire qui porte du bois*.

CALATHUS. — Tumulus; *tombeau*. (A. SS.)

CALATUM. — Lignum piscatorum seu piscaria e lignis confecta. (A. SS.)

CALATURA. — Pro THELATRA.

CALATUS. — Poculi genus. (*Vet. Gl.*) — Instrumentum rusticum quo herbas seant vel colligunt. (A. 1324.)

CALAX. — Adulator, parasitus. (*Vet. Gl.*)

CALCA. — Calx; *chaux*.

CALCADIS. — Atramentum album; *blanc d'Espagne*. (*Vet. Gl.*)

CALCADOYRA. — Mactæ species in qua prius calcantur racemi quam in cupam projiciantur; *sorte de vaisseau à fouler le raisin avant de le jeter dans la cuve*; ol. *caucadoire*.

CALCADURERIUS. — Qui præstationem *calatura* diem exigit. (A. 1497.)

CALCAGIUM. — Tributum quod pro calcetis religendis a preterentibus exigitur; *droit qu'on levait pour l'entretien des chemins*; ol. *chaussie, caucage*. (A. 1187.)

— Tractura bladum, quæ apud Provinciales pedibus jumentorum fit; quod jus ita ad dominos feudales in Provincia pertinet, ut in legitima feudi possessio asseratur; *foulage du blé au moyen de chevaux*. (A. 1501.)

CALCANEUM ERIGERE. — Rebellare; *se révolter.* (A. 1281.)

CALCANEUS LOCUS. — Forte locus calcosus. (*Chartul. S. Cruc. Quimp.*)

CALCANIUM. — Calculus; *caillou.*

CALCAR. — Prora *galea*, quæ lignum præfixum habet quo rates hostium transiguntur percussæ; *éperon de navire.* (A. 1167.) — Boie seu collaris ferrei species, vel callistrigium; *collier de fer, sorte de carcan.* (A. SS.)

CALCARATUS. — Calcaribus pedes indutus; *éperonné.* (A. 1247.)

CALCARE. — Vestigium alicujus insequi. — Perambulando inquirere, investigare. — *Calcere lectum alterius, conjugium alterius violare.* (*Lex Baj.*) *Calcure item, eam finire.* (*Pr. Clot. III.*)

CALCARI. — Comprimi; *être comprimé, pressé.* (A. SS.)

CALCARIA. — Fornax calcaria vel calx ipsa; *four à chaux ou la chaux elle-même.* (Anast.) — Pensitatio quæ præstabitur pro calcis coctione; *taxe à payer pour la cuisson de la chaux.* (A. 836.) — *Calcaria aurea; éperons dorés.*

CALCARISATUS. — Idem q. **CALCARATUS.**
CALCARIUM. — Certa pecuniæ pensio quæ in calceos emendos erogabatur; ut **CALCEARIUM.**

CALCATA. — Via strata; *chaussée.* — Virgultorum fasciculi; *fascines.*

CALCATRUS. — Pro *Calcetenus.* (A. SS.)

CALCATIO. — Tritura bladorum. Idem q. **CALCAGIUM.**

CALCATOR. — Calcar. (*Ch. an. 1404.*) — Inquisitor. (*St. Val. ser.*)

CALCATUM. — Ager aut agri modus? « Pro medietate quorundam *calcatorum*; » (*Vet. inst. Vivar.*)

CALCATURA. — Tritura bladorum et præstatio quæ pro ea penditur. (A. 1321.)

CALCEA. — Via strata; *chaussée*; ol. *chaulede.*

CALCEARETUS. — Calceus; *soulier.*

CALCEARIUM. — Pensio ad emenda calceamenta; *taxe posée pour acheter la chaussure.* — Ministerium aliorum calceos purgandi in monasteriis; *charge de nettoyer la chaussure.*

CALCEARIUS. — Calceus, sutor; *soulier, cordonnier.*

CALCEATA. — Ut **CALCEA** et **CALCAGIUM**, tributum de calcea.

CALCEATOR. — Calceatorius, sutor; *cordonnier.*

CALCEDA. — Ead. notione q. **CALCEA.**

CALCEDO. — Ead. notione.

CALCEDONIA. — Ead. notione.

CALCEGIUM. — Idem q. **CALCAGIUM**, tributum pro *calcetis.*

CALCEIA. — Ut **CALCEA** et **CALCAGIUM**, tributum pro *calcetis.*

CALCERADIGUM. — Merces, pretium; *honoraires, pots-de-vin, épingles, étrennes, pour-boire*; ol. *chausses.*

CALCERE. — Calceos vel caligas induere; *se chausser.*

CALCERIA. — Ut **CALCEA.**

CALCESTRUM. — Maltha; *ciment.*

CALCETA. — Ut **CALCEA.**

CALCETUM. — Ut **CALCEA.**

CALCEUS. — Tributum in calceis vel pro calceis solvendum. — *Calceus bassus*, forte eurtus, laicorum proprius. (*Inst. an. 1310.*) *Calceus laqueatus*, laqueis seu lorulis exornatus et strictus. *Calceus lunatus*, a forma lunæ crescentis sic dictus. (A. 1526.) *Calceus fæderis*, liga et factio rusticana. *Calcei fenestrati*, aut *incisi*, in quibus certæ erant incisuræ. (A. 1520.) *Pedem unum in duobus calceis habere*, adagium dictum de homine duas vias ingredienti, ut eam insistat quam cognoverit utiliore.

CALCHARE. — Stipare, opplere: « Fortiter inclaveletur navis super enervis illis, et postea *calchetur* stoppiis cum cuniis et mactis. » (*Guid. de Vigev.*)

CALCHERA. — Fornax in qua uritur calx; *four à chaux.*

CALCHERIA. — Ead. notione. *Charta calcheria*, qua fornax ejusmodi alicui conceditur. (A. 1131.)

CALCHIA. — Ut **CALCEA.**

CALCIA. — Tibiale, erorum tegmen; *chausse.* — Calx; *chaux.* — Planlea pedis, seu ea pars plantæ quæ in digitos desinit. (*Vet. Gl.*)

CALCIAGIUM. — Idem q. **CALCEIAGIUM.**

CALCIAMENTAGIUM. — Idem q. **CALCAGIUM**, tributum pro *calcetis.*

CALCIAMENTARIUS. — Pro **CALCEAMENTARIUS.**

CALCIAMENTUM. — Pro **CALCEAMENTUM.**

CALCIARE. — (Subs.) Calceus; *chaussure.* — (Verb.) Calcare, calceibus impetere; *éperonner, marcher.* « Ad horas B. Mariæ... eantentur in Ecclesia cum... devotione, non insurgendo et *calciando* (*Conc. incert.* ap. Marten.) » hoc est pedibus stando. — Aggerem seu viam strata facere; *construire une chaussée.* — Vocare; *appeler.*

CALCIARETUS. — Pro **CALCEARETUS**

CALCIARIUM. — Certa pecuniæ pensio quæ in calceos emendos erogabatur; *redevance pour la chaussure.* (*G. M.*) — Quodvis munus, quævis pensio; *tant devoir, toute redevance.* (Leon. III PP. *Epist.*) — Calceus; *chaussure.* (Joan. Mon.)

CALCIARIUS. — Ut **CALCEARIUS**, sutor.

CALCIATA. — Ut **CALCEATA.**

CALCIATICUM. — Præbitio calceamento- rum; *fourniture des chaussures.*

CALCIATOR. — Ut **CALCEATOR.**

CALCIATURA. — Calceamentum; *chaussure.*

CALCIATUS. — Ut **CALCEA.**

CALCIFEX. — Ut **CALCEATOR.**

CALCIFURNIUM. — Fornax calcaria; *four à chaux.*

CALCINALIS. — Calcaris, ad calcem perti- nens; *relatif à la chaux, de chaux.*

CALCINARIUS. — Ead. notione.

CALCINATIO. — In calcem reductio; *calcination, action de transformer en chaux.*

CALCINATORIUM. — *Calcinatorium vas*, ubi forte metalla in calcem rediguntur.

CALCINEUS. — Ex calce vel lateritius: « Vineam muro *calcineo* cinxit. » (A. SS.)

CALCIO. — Femorale lineum interius; *calcion.* — Udo laneus, lineusve; *chausson.*

CALCIOCALIGA. — Calceus in caligæ formam factus.

CALCIPEDIA. — Calceorum species, ut **CALOPEDES.** (A. 1452.)

CALCERE. — Vocare, ut **CALARE.**

CALCITRARE. — Equo calcaria adhibere; *ferre un cheval.* — Offendere; *attaquer.*

CALCITROSUS. — Callosus; *calleux, rude.*

CALCLUS. — Pro **CALCULUS.**

CALCULA. — Lixa aut servus militum; *goujat, valet de soldat.*

CALCULCARE. — Pro **Calculare.**

CALCULO. — Magister ludi; *maître d'école.*

CALCULOSUS. — Dubius; *outeux, chanceux.*

CALCULUM. — Ut **CALTULUM.**

CALCUM. — Calcatio frumenti dum men- suratur. (A. 1240.)

CALDACIA. — Calda aqua; *eau chaude.*

CALDACINIS. — Cimis calidus; *cendre chaude.*

CALDARARIA. — Ut **CALDARERIA**

CALDARARIUS. — *Ærarius faber; chaudronnier.*

CALDARE. — Vas ex ære *caldario* seu fusili confectum. (Mur.)

CALDARELLA. — Diminut. a **CALDARE.**

CALDARETIA. — Præstatio, ut videtur, quæ scholaribus fiebat pro *caldariis* habendis. (*St. Cum.*)

CALDARIA. — *Ænum*, vas majus ex ære *caldario* confectum, in quo aqua igni admo- vetur; *chaudière.*

CALDARIFEX. — Ut **CALDARARIUS.**

CALDATIVA. — Idem q. **CALDACIA.**

CALDEAR. — Ut **CALDARIA.**

CALDELLUS. — Diminut. a **CALDUS.**

CALDERARIA. — Locus ubi conficiuntur vel asservantur *caldariæ*, officina *æraria*; *chaudronnerie.*

CARDERARIUS. — Ut **CALDARARIUS**

CALDERIA. — Idem q. **CALDARIA.**

CALDERIUS. — Ut **CALDARARIUS.**

CALDERO. — *Ænum*, vas ex ære *caldario*, lebes; *chaudron.*

CALDERONUS. — Ead. notione.

CALDIRARIUS. — Idem q. **CALDARARIUS.**

CALDUS. — Ut **CALDERO.**

CALCIA. — Pro **CALCEA** vel **CALCEIA**

CALEFACTOR CERÆ. — Officium in ean- tellaria notissimum; *chauffe-cire*

CALEFACTORIUM. — Locus ubi monachi enesunt; *chauffoir.* — Genus balnei quo herbæ in aqua coquebantur.

CALEFACTUM. — Jus annuæ lignationis quod quis habet in silva ad familiæ suæ usum; *chauffage.*

CALEFACTUS. — Pro **CALEFATTUS.**

CALEFAGIUM. — Idem q. **CALEFACTUM.**

CALEFATARE. — Ut **CALAFATARE.**

CALEFITARE. — Ead. notione.

CALEFICARE. — Pro **CALFACERE.**

CALEFIERE. — Ead. notione

CALEMINUS. — Panni species, forte idem ac **CAMELOTUM.** (A. 1275.)

CALENDA. — Martyrologium, *Vid. KALENDA.*

CALENDARIUM. — Idem q. **KALENDA- RIUM.**

CALENDARIUS PANIS. — *Vid. PANIS.*

CALENGARE. — Ut **CALENDARE.**

CALENGEUM. — Calumnia, actio qua quis rem repetit; *action, répétition juridi- que, faite pour revendiquer quelque chose*; ol. *calenge, calonge, chalunche*, etc.

CALENGIA. — Ead. notione.

CALENGIUM. — Pœna pecuniaria, multa, qua damnatur quis pro injuste instituta actione; *amende à laquelle est condamné celui qui intente injustement une action juri- dique.*

CALEPTRA. — Pileus ex feltro confectus; *chapeau de feutre.* (S. xv.)

CALETUS. — Pro **CALATHUS.**

CALFAGIUM. — Pro **CALFAGIUM.**

CALFARIUM. — Cucuma, ut videtur; *coquemard.*

CALFATORIUM. — Ead. notione.

CALFERNATA. — Coctio calcis; *action de faire cuire la chaux.*

CALFURNIUM. — Idem q. **CALCIFURNIUM.** — Calcis coquendi locus; ol. *chauffour.*

CALGARIUM. — Idem q. **CALCIARIUM.**

CALGIOLA. — Forte clavus ligneus vel ferreus, apud Italos. (A. 1349.)

CALHUS. — Diversis coloribus distinctus; *nuancé, orné de diverses couleurs.* (A. 1366.)

CALIBA. — Chalybs, catena ferrea, fer- rum. « Posuerunt in scamno indutum *cali- bis* et catenis (Anast.), » ubi Baronius, pro *calibis* habet *ferro*.

CALIBEUS. — Ex chalybe seu ferro; *de fer ou d'acier.* (A. 1361.)

CALIBOSUS. — Ex chalybe, ap. Mur

CALIBURNE. — Gladius celeberrimi Ar- thuris, regis Britannorum.

CALICA. — Pro **CALIGA.**

CALICARE. — Bibere; *boire.* (S. xv.)

CALICELLUS. — Parvus calix; *petite coupe.*

CALICLARE. — Abacus, duplica, men- sa in qua calices reponuntur; *buffet, dres- soir.*

CALICLARIUM. — Ead. notione.

CALICULUS. — Idem q. **CALICELLUS.**

CALIDAMEYA. — Pru *calida melleia*; gal. *chaude mellee.*

CALIDIUS. — Pro *calidus*; *chaud.*

CALIDIOSE. — Calide; *adroitement, d'une manière rusée.*

CALIDUM. — Potionis dulcis genus. (A. SS. Ben.)

CALIDUS. — Color equi: « Qui (equi) ha- bent frontem album *calidi* appellantur. » (*Be- stiar.*)

CALIDUS-FURNUS. — Fornax *caldaria*; *four à chaux*; ol. *chauffour.* (A. 1187.)

CALENDRUM. — Generaliter quidquid caput involvit: singulariter, capillatura, suppositus erinis pro naturali ornatu capi- tis. — Quoddam operimentum capitis ad usum hominum feminarumque.

CALIFACTORIUM. — Pru **CALFECTORIUM.**

CALIGA. — Militare olim calceamentum, sic dictum quod pluribus ligulis annecterebatur. — Monachorum etiam propria sunt, nec non et episcoporum (priusquam sandalia episcopi induerent, caligis ad genua usque protensis crura revinciebant). — *Caligæ alatae*, quibus aves capiuntur; *chausses*. *Caligæ scaratæ*, qualis diversi coloris distinctæ. *Caligæ semelata vel solatæ*, soleis instructæ. *oeræ*. *Caligæ nocturnales*, quæ in extremitate non sunt patulæ, sed consutæ. *Caligas circumare*, fasciolas caligis aptare. (Fort.)

CALIGARE. — Ligna ferre; *porter du bois*. — Pro *circuire*; *être aveugle*. Sed eam vocem active sumunt interioris ævi scriptores pro caliginem obducere, tenebras ostendere, obscurare.

CALIGARIUS. — Sutor, *caligarum* confector; *cordonnier*. — Minister ligna ferens; *domestique qui porte du bois*.

CALIGATUS. — Miserrimus; *très-malheureux*.

CALIGO. — Alveus; *canal*. (Sanctus.)

CALIGOSUS. — Pro *caliginosus*.

CALIGULA. — Caliga levior, qua in æstate utebantur; *chaussure légère, chaussure d'été*.

CALINUS. — *Calinus major*, magister hospitalis peregrinorum; *directeur de l'hôpital des pèlerins* (à Jérusalem).

CALIPES. — Ex chalybe (Ch. ap. Meich.)

CALIS. — Via; *chemin*. (St. Venet. a. 1242.)

CALIX. — Alveus, idem q. *Calign.* — Vas sacri ministerii; *calice*. *Calices ansati*, majores scilicet. *Calix appensorius*, idem qui ansatus, ut probabiliter conjicit Muratorius. *Calices baptismi*, in quibus recens baptizatis, post perceptam sanctam Eucharistiam, Dominicus sanguis hauriendus dabatur. *Calix diatretus*, vas toru politum et detortum. *Calices lignei*, primitus fuere ii quibus usi apostoli in liturgiis sacris. *Calices ministeriales*, majores vino pleni, in quos refundebat archidiaconus guttulam sanguinis Christi de calice sancto, quo populus confirmaretur, id est communicaretur de sanguine Domini, seu complementum acciperet *communionis*. *Calices offertorii*, aut *offerendarii*, videntur fuisse in quos refundebantur annulum quæ a fidelibus offerebantur.

CALIXTINI. — Hæretici apud Bohemos sæculo xv sic dicti quod calicem in Eucharistia sacramento appeterent.

CALIXTUS. — Summus pontifex Saracenorum; *alier calypha; calife*.

CALLA. — Callis, semita; *sentier, chemin*.

CALLAGIUM. — Idem, ut videtur, ac *Calcagium*.

CALLARIUM. — Pro *Calbarium*.

CALLATA. — Amulacrum, locus commodus ad ambulandum; *promenade*. (St. Mass.)

CALLEFACTUM. — Idem q. *Calidus-fornus*?

CALLEGI. — Semitæ angustæ; *sentiers droits*.

CALLEGIA. — Actio, calumnia; ut *Callegia*.

CALLERE. — Per fraudem machinari. (Gasp. Bart. Gl.)

CALLETTA. — Pro *Collecta*.

CALLIATOR. — Forte qui erat a poculis quæ Galli *calliers* vocabant, vel qui aucupio *caliarum* seu coluracum præerat.

CALLICULA. — Alimentaryum; *encrier*. — Genus vestis, ut *GALLICA*.

CALLIGATOR. — Ut *Caligarius*.

CALLIS. — Pro via regia, apud Latinos vix usurpatur; secus apud scriptores inferioris ævi.

CALLOMELINUS. — Forte flavus, splendens, rutilus.

CALLUCA. — Gummæ genus; *jade*.

CALLUM PEDIS. — Pro *collum pedis*; *le cou de pied*.

CALMA. — Ager exilis et ab omni cultu destitutus, vastus et desertus, idem ac *Brucium*. (A. 627.) — Villa rustica; *maison de campagne*. (A. 1134.) — Stipula; *chaume*. (A. 1366.)

CALMEN. — Ager, ut *CALMA*.

CALMERIUM. — Indiculus pretiorum rebus vendendis statutorum; *tarif de choses à vendre*. (St. Ver.)

CALMIS. — Ager, idem q. *CALMA*.

CALMUS. — Dumetum, ager ipso vepribus et dumetis horridus.

CALNABIS. — Stragulum villosum *couverture velue*.

CALNAPE. — Ead. notione.

CALNERES. — Artes; *bâtier*.

CALO. — Calceus ligneus a parto inferiori; *galoches*.

CALOCERUS. — Ut *Calogerus*.

CALOFURCIUM. — Patibulum; *fourches, gibet*.

CALOGERUS. — Monachus, præsertim senio et ætate venerandus; *caloyer*.

CALOGIUS. — Ead. notione.

CALONGIA. — Villula, prædiolum, idem q. *Colongia*.

CALONIA. — Pro *Calumnia*.

CALONICA. — Pœna pecuniaria, multa pro injuste instituta actione, ut *Calengium*. — Colonia habitatio et prædium, ut *Colonica*.

CALOPARE. — Citato cursu equitare; *galoper*.

CALOPEDES. — Calcei liguli, aut saltem calcei quorum pars inferior lignea est, superior vero coriacea; *sabots ou galoches*.

CALOPEdia. — Ead. notione.

CALOPETA. — *Calopodiis* seu ligneis calceis indutus; *qui a des galoches pour chaussure*.

CALOSUS. — Caudex, truncus; *tronc, souche*.

CALOTA. — Filiculus, verticis tegumentum; *calotte*.

CALOTRICARIUM. — Instrumentum ferreum quo telaplicuntur; *fer à plisser*. (J. de J.)

CALPANNA. — Tugurium, casula; *maisonnette, cabane*.

CALQUAR. — Pro *Calcar*.

CALQUERIA. — Muletina, ubi quænei cortices *calcantur* et teruntur, vel elicita ubi coria quæruco cortice inficiuntur; *molin à broyer le tan, ou tannerie*. (St. Mat.)

CALSATERIUS. — Calceorum artifex; *ordonnier*.

CALSOLARIA. — Sutrina, officina calceatoria, sutorum vicus; *boutique de cordonnier, quartier des cordonniers*.

CALSOLARIUS. — Idem q. *Calsaterius*.

CALTA. — Tributum per vim et contra jus exactum, forte pro *TOLTA*. (A. 1062.)

— Vas ligneum minus cum manubrio, or-

cula; *petite jarre*.

CALTERIA. — Vestiarium symbolum? *Gal. lierée*. — Forte pro *CAUTERIA*.

CALTERIATUS. — Forte pro *CAUTERIA*-tes.

CALTIO. — Idem q. *Calcio*.

CALUMNIA. — Actio in jure qua quis rem propriam sibi per solemnes juris formulas asserere conatur, aut pro qualitem intendit; *action, demande en justice, répétition juridique faite pour revendiquer quelque chose*. — *Calumniam inferre*; *assigner quelqu'un*. — *Calumniam jurare*, actionem legitimam esse sacramento asserere; *jurer que la demande que l'on forme en justice est juste*. — *Calumniam necipere*, actionem institutam dimittere; *se désister de sa demande*. — Pœna pecuniaria, *calumnia multa*, qua damnatur qui calumniandi minio litem intendit pro injuste instituta actione vel objecta exceptione; *amende prononcée contre celui qui en actionne un autre en justice sans sujet*. — *Calumniam complere*, persolvere; *payer l'amende*. — Injuria, adversitas, infurium, constitutum, statutum, dispositio; *injure, injustice, malheur, calunnie; arrêt, règlement*.

CALUMNIARE. — Actionem intrudere, novere, in jus vocare; *citer, traduire quelqu'un en justice*; ol. *calenger*.

CALUMPNIARE. — Ead. notione.

CALVACATA. — Pro *Calalcata*.

CALVACATUS. — Idem q. *Calallicata*.

CALVACHIA. — Idem q. *Calalcata*.

CALVAGARIA. — Idem q. *Calalcata*.

CALVANUS. — Idem q. *Cavanus*.

CALVARIA. — Detusio, decalvationis

gena. — *Vid. Decalvare*.

CALVATA. — Idem q. *Calalcata*.

CALVAUCHIA. — Idem q. *Calallatio*.

CALVEA. — Mensura frumentaria, apud talos.

CALVERE. — Decipere; *tromper*.

CALYBITA. — Cognomen S. Joannis CP. quod sub tugurio habitaret.

CALYPHA. — Ut *Chalypha*.

CALYPTRA. — Diadematis genus ab eo quod ferebat Venetus dux non absumite.

CALZARETTUS. — Calceus; *chaussure*.

CALZARUS. — Certa pecunie pensio quasi in calceos emendos erogaretur sic dicta. (A. 1117.)

CALZATUS. — Ead. notione.

CALZETARIUS. — Ut *Caligarius*, sutor.

CALZIARETTUS. — Idem q. *Calzaretus*.

CALZOLARIUS. — Idem q. *Caligarius*.

CALZULARIUS. — Ead. notione.

CAMEUS. — Lapis insculptus; *camée*;

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

il. *cameau, cameau*. (Pass.)

CAMAHELUS. — Ead. notione.

CAMAHOTUS. — Ead. notione.

CAMAHUTUS. — Ead. notione.

CAMALDULES. — Ordo monasticus auctore S. Romualdo, a caupo *Malduli*, in quo fundati fuerunt, forte appellati.

CAMALE. — Humerale; *camail*.

CAMALLOTUM. — Panni species; *camelot*.

CAMALLUS. — Ut *CAMALE*.

CAMANSUS. — Idem forte ac *caput mansi*, domus præcipua; *Vid. Caput*. (A. 1330.)

CAMARA. — Fornix, camera; *voûte, plafond, chambre*. — Aqueductus, canalis fornicatus; *aqueduc, conduit voûté*. — Vagina; *gaine, fourreau*.

CAMARARIUS. — Pro *CAMERARIUS*.

CAMARLENGUS. — Pro *CAMERLINGUS*.

CAMASELE. — Forte lamina denticulata suspendendis in focco lebotibus; *crémallère*.

CAMASIL. — Idem q. *CAMEUS*.

CAMASUS. — Vestis species. (Isid.)

CAMAURUM. — Mitra papalis: « Cum camauro seu mitra papali habent tres coronas. » (A. SS.)

CAMAYNUS. — Idem q. *CAMEUS*.

CAMAYX. — Ead. notione.

CAMBA. — Brassiatorum officina, seu locus ubi cerevisia coquitur et conficitur, quem vulgo *brasserium* vel *brazatorium* nuncupant; *brasserie*; ol. *cambrage, cambé*.

— Cerevisia ipsa; *la bière elle-même*. — Crurum armatura, ut *CAMBIA*. — Manubrium; *manche*. *Camba ventilabris*; *manche d'éventail*.

CAMBAGIUM. — Tributum quod dominis solvebant subditi pro coquenda cerevisia; *droit qui se levait sur la bière*; ol. *cambrage*.

CAMBAGNO. — Penna; *jambon*.

CAMBAGUS. — Pro *CAMPAGUS*.

CAMBAIONUS. — Idem q. *CAMBAGNO*.

CAMBALENTUS. — Idem q. *CAMBELLANUS*.

CAMBARIUS. — *Cambæ* seu cerevisiæ confector; *brasseur de bière*; ol. *cambier*.

CAMBARLENTUS. — Ead. notione q. *CAMBALENTUS*.

CAMBATA. — Modus agri.

CAMBELLAGIUM. — Tributis species; *droit de fief dû au seigneur à chaque mutation de vassal*; ol. *chambellage, chambrelage*.

CAMBELLANATUS. — Dignitas *Cambellani*; *dignité de chambellan*.

CAMBELLANIATUS. — Ead. notione.

CAMBELLANUS. — Hodiernis idem qui Romanis *cubicularius*, vel *prepositus sacri cubiculi*, diversus a *cambrario* pones quem cura erat *cameræ* seu thesauri regis; *cambellano* autem fuit cura cubiculi. *Cambellani* præcipuum munus fuit in vassallorum hominibus admittendis ac recipiendis; domino enim aderant, ac ejus vice vassallum rogabant eidemque respondebant; *cambellani*.

CAMBELLARIUS. — (Subst.) Idem ac *Cambellanus*. — (Adj.) Ad *cambam* seu cerevisiam pertinens; *molendinum cambellarium*,

CAMIX. — Alba, idem q. CAMISA.
 CAMIZIA. — Stragulum; *houssé*.
 CAMMA. — Ut CAMBA.
 CAMMENATA. — Ut CAMINATA.
 CAMOCA. — Panni serici vel pretiosioris species; *étouffe fine de poil de chameau ou de chèvre sauvage*; ol. *camocas*.
 CAMOCATUS. — Ead. notione.
 CAMOCCIA. — Rupicapra; *chamois*.
 CAMOMILLA. — Herbae genus; *camomille*.
 CAMORIA. — Morbus equinus; *morve*.
 CAMPALIS. — Lex *campalis*, qua duellum in campo inendum decernitur. — *Belium campale*, praelium publicum.
 CAMPANA. — Tinnabulum aereum quo Occidentales Latini utuntur ad populum in ecclesiam convocandum (campana autem proprie est illa quae in turribus appensa est); *Gul. cloche*. Campanarum succinctio, cum feria quarta majoris hebdomadae campanarum funes in altum tolluntur ut earum cesset pulsatio. *Campana bannalis*, quae in turribus urbicis, quos *belfredos* vocant, pendet, quae recensetur inter iura communia (sic appellata, quod, cum pulsatur, quicunque intra bannum seu districtum urbis commorantur, ad conventus publicos ire teneantur). *Campana bibitorum*, quae pulsatur omni sero post signum salutationis B. Mariae (sic dicta quod, cum pulsatur, prohibeatur ulterius bibere in tabernis, aut apertas esse tabernas). *Campana consilium*, consilium civitatis, quod campanae pulsatione convocetur. *Campana bajula*, quae praemantibus haberi et deferri possunt. — Domus pauper. (Pap.) — Tumulus honorarius, pignus funebre, quod formam turris deferret: «*Campana* sive castrum doloris.» (Cærem. Rom.)
 CAMPANAL. — Turris ecclesiae in qua campanae pendunt; *clocher*.
 CAMPANARIA. — Uxor campanarii vel quae facit campanas; *femme de carillonneur ou de fondeur de cloches*. — Officium campanarii; *office de carillonneur*. — Idem q. CAMPARIA, *veutgal*.
 CAMPANARIUM. — Idem q. CAMPANAL.
 CAMPANARIUS. — Custos campanarii, qui campanas pulsare solet; *carillonneur*.
 CAMPANATOR. — Idem q. CAMPANARIUS, nisi sumatur pro eo qui facit campanas; *carillonneur ou fondeur de cloches*.
 CAMPANEA. — Pro CAMPANIA.
 CAMPANELLA. — Tinnabulum; *petite cloche*.
 CAMPANIA. — Campestris locus, planus; *campagne, plaine*. Campaniae nomen Romani olim isti Italiae regioni quae Neapolim et Capuam habet, attribuere, quod plana sit et campestris. Sic in Gallia, isti Belgicae parti quae Remos et Catalaunum continet, Campaniae appellationem inditam constat post Francorum adventum eadem de causa, ut aliis aliquot regionibus planis. Hinc *Campania Remensis*, *Campania Tullensis*, *Campania Cordubensis*, etc. *Campania*, nude, Liguria dicitur a camporum planitie. — Supremum navis tabulatum; *pont de navire*. (A. SS.) — Area; *fond d'une étouffe*; ol. *cham-*

paigne. — Species stateræ; *espèce de balance*.

CAMPANILE. — Idem q. CAMPANARIUM. — Turricula ad formam campanarii effecta; *tourrelle en forme de clocher*.

CAMPANISTA. — Idem ac CAMPANARIUS et CAMPANATOR.

CAMPANULA. — Idem q. CAMPANELLA.

CAMPANULARE. — Campanulum pulsare; *sonner la cloche*.

CAMPANUM. — Tinnabulum, ut CAMPANA.

CAMPARCIUM. — Idem q. CAMPIPARS.

CAMPARDUS. — Idem q. CAMPIPARS. (Chartul. S. Vand.)

CAMPARIA. — Manus camparii; *office de messier*. (A. 1311.) — Merces, emolumentum camparii; *honoraires du messier*. (A. 1360.) — Vectigal agro impositum, idem q. AGRARIUM; ol. *champart*. (A. 1203.)

CAMPARIUS. — Qui campos seu agros servat, et ne vastentur aut furtis pateant invigilat; *messier, garde-champêtre*; ol. *campié*.

CAMPARS. — Idem q. CAMPIPARS. (A. 1202.)

CAMPARTAGIUM. — Ead. notione.

CAMPARTATIO. — Ead. notione.

CAMPARTUM. Idem q. CAMPIPARS. (Mart. Aneid.)

CAMPARTUS. — Ut CAMPIPARS. (Ord. Vit.)

CAMPATGIUM. — Ead. notione.

CAMPDERIUS. — Cannabis, filii, lini, aliarumque id genus rerum mercator. (A. 1362.)

CAMPELLUS. — Campus; *petit champ*; ol. *champeau*.

CAMPENSES. — Qui in campis et agris degunt, homines abjecti et viles; *vagabonds*.

CAMPERERIUS. — *Granchia campereria*, in qua fructus ex *campariis* provenientes reconduntur; *grange où se déposent les produits du champart*.

CAMPERIUS. — Custos camporum, ut CAMPARIUS.

CAMPERO. — Ead. notione.

CAMPERTUM. — Idem q. CAMPIPARS.

CAMPESTRATUS. — Campestri succinctus, id est succinatorio quo ii qui in campo contendunt genitalia tantum operiunt; *retré du caleçon de combat*. (S. Aug.)

CAMPESTRE. — Succinatorium quo is qui in campo contendit genitalia tantum operit; *caleçon*. (S. Aug.)

CAMPESTRIA. — Ead. notione. (S. Aug.)

CAMPESTRIS. — Arabilis, arationi idoneus; *labourable, propre au labourage*. (A. 1437.) — Radix; *grossier*. (Vet. Gl.)

CAMPPIO. — Pro CAMPIO.

CAMPI. — Castra; *camp*.

CAMPICELLUS. — Idem q. CAMPILLUS.

CAMPICULUS. — Agellus; *petit champ*.

CAMPIDUCTOR. — Capitaneus; *chef, conducteur*.

CAMPILLUS. — Campestris, planus, vel arabilis, arationi idoneus, ut CAMPSTRIS.

CAMPINASH. — Qui in campis et agris

degunt, glebae ascripti, unde a privilegiis municipium excluduntur; *Vid. CAMPENSES*.

CAMPPIO. — Liber rationum in quo debitores et creditores inscribuntur; *livre de comptes*. (Jus. Vicent.) — Exemplar, archetypum; *type*. (St. Mant.) — Qui duello seu monachia decertat, pugil, athleta; *gladiateur*. (J. de J.) — Qui pro alio, qui duellum inire ex lege jubetur, certamen et duellum suscipit; *champion, celui qui se bat en duel judiciaire pour le compte d'autrui*. (Fass.) — Defensor, advocatus; *défenseur, avoué*. (Pass.)

CAMPIPARS. — Fructuum fundi, quam colonus partarius solvit domino, pars et portio; *champart, droit qu'a le seigneur de prendre et d'enlever du champ un certain nombre de gerbes avant que celui qui tient la terre prenne ce qui doit rester pour lui*. Ce droit s'appelait aussi, suivant les localités, *agrier, terrage, cinquain, droit de quatre, vingtain*, etc.

CAMPIPARTATOR. — Qui campipartis iure gaudet; *qui possède le droit de champart*.

CAMPIPARTIARE. — Campipartis jus exigere; *lever le droit de champart*; ol. *champarter, champartir*. (Chartul. S. Vand.)

CAMPIPARTIBILIS. — Campipartii obnoxius; *soumis au champart*. (A. 1151.)

CAMPIPARTICEPS. — Campiparticeps, dicitur per metaphoram, in re forensi, iudex sordidus qui quotam partem litis a litigatore, sive actore, sive reo, accipit, vel qui lites alienas suis sumptibus promovel, ut pactam rei, seu campi evicti, quotam lucratur, quasi campum cum alio partitur.

CAMPIPARTIRE. — Ut CAMPIPARTARE. (Pass.)

CAMPIPARTITIA. — Idem q. CAMPIPARS. (A. 1193.)

CAMPIPARTITOR. — Is cui dominus campipartem exigendi curam demandavit; *agent commis par le seigneur pour lever le droit de champart*; ol. *champarteur*. (Pass.)

CAMPIPARTUM. — Idem q. CAMPIPARS. (A. 1235.)

CAMPIPERTAGIUM. — Idem q. CAMPIPARS. (A. 1223.)

CAMPIPERTIO. — Ead. notione. (A. 1205.)

CAMPIRE. — Duellum inire, in campo et arena monachia decertare; *se battre en champ clos*.

CAMPISCULUS. — Arabilis, idem q. CAMPESTRIS.

CAMPITÆ. — Sic dicti Donatistae haeretici, quod in campis suos colligerent, qui postmodum quod in montibus conventus agerent, ac rupibus, *Montenses et Rupitani* appellati sunt.

CAMPITER. — Fundus qui in campo est. (Vet. Gl.)

CAMPITOR EQUUS. — Cursor, stadiodromus equus; *cheval de course, cheval vigoureux*.

CAMPITUM. — Ut CAMPITER.

CAMPANSIONILIS. — Domus praecipua quae pertinet ad primogenitum vel in qua

habitat caput familiae; *maison principale du fief*.

CAMPASIUM. — Ead. notione.

CAMPIUS. — Arabilis; «*Pecia terrae campiae*; » *espèce de terre arable*.

CAMPIVUS. — Ead. notione.

CAMPMASURA. — Ut CAMPANSIONILIS.

CAMPOBUS. — Pro CAMPAGUS.

CAMPODUS. — Praedium rusticum; *métairie*. (A. 1329.)

CAMPOLUS. — Pro CAMPULUS. — Vehiculi genus; *camion*. (A. 1332.)

CAMPONAJUS. — Mercatus praecipuus; *le grand marché*.

CAMPO. — Pro CARO. (A. 1228.)

CAMPRETUM. — Ut CAMPODUS.

CAMPSACIS. — Cacabus, vas aeneum in quo aqua calefit; *marmite, chaudron*.

CAMPSARE. — Flectere, deflectere; *se détourner*. — Permutare; *troquer, échanger*.

CAMPSILIS. — Idem q. CAMISILE.

CAMPSO. — Frequenter cambiare; *changer souvent*.

CAMPSOR. — Nummularius, monetarius, mensarius; *banquier, changeur*.

CAMPSORIA. — Officium, officina, mensa camporis; *métier, bureau, comptoir de changeur, de banquier*.

CAMPUS. — Ager, modus agri; *certaine quantité de terre, champ*. (A. 1153.) *Campus frigidus*, ager pascuus; *pâturage*. (A. 1500.) — In scutis gentilitiis, Gall. *champ*, in pannis vero *fond*, ut cum dicunt: *étouffe à fond d'argent ou d'or*, pannus argenteus aureusve liguris distinctus. (Pass.) — Castra; *camp*. (Pass.) *Campus levare*, castra movere; *décamper*. (Paris.) — Duellum; *combat singulier, duel*. (Pass.) — Bellum, praelium; *guerre publique, combat, bataille*. (Joan. Biel.)

— Locus juxta urbem in quo rei ultimo supplicio mittantur; *lieu des exécutions capitales*. (S. Aug.) — Mercatus, nudum; *foire, marché*. (A. 1250.) — Cæmeterium; *champ du repos, cimetiére*. (A. SS.) — In campo, confestim, extemplo; *sur-le-champ*. (St. Saluc.) *Campus Martii*, *Campus Madii* vel *Magi*, generalis conventus apud Francos; *champ de Mars, champ de mai, assemblée générale de la nation chez les Francs*. (Pass.)

Campus martius, planities juxta majus oppidum in qua milites armorum exercitationi operam dant; *champ de manœuvres militaires, champ de Mars*. (A. 1411.)

CAMPUTA. — Idem q. CAMBUTA.

CAMSARE. — Pro CAMPSARE.

CAMSELLUS. — Ut CAMISA.

CAMSILO. — Ead. notione.

CAMSILUS. — Ead. notione.

CAMTUS. — Latus, pro *Cautus*.

CAMUCUM. — Ut CAMOCA.

CAMUERCINI. — Forte pro CAMERCINI.

CAMUFAGIUM. — Arboris species, carpinus; *charme*.

CAMULEUS. — Vehiculi genus, trahæ. (Mur.)

CAMUZZUM. — Panni species. (A. SS.)

CAMVIATIO. — Pro CAMBIATIO.

CAMYRUS. — Curvus; «*Camyrus baculus*; » *baton pastoral, crosse*.

CANA. — Mensura liquidorum, vas vinarium; *espèce de mesure pour les liquides*; ol. *channés*. (A. 1357.) — Cannabis: *chanvre*. (Tel. S. Bert.) — *Canne mellis*, arundo unde elicitur *zacharum*; *canne à sucre*. — Præstatio quæ in infeodationibus terrarum, præsertim ab Ecclesia possessorum, plerumque in usu erat.

CANABA. — Penus, cella vinaria; *cave, grenier à provisions*. — Cannabis; *chanvre*; ol. *canabe*.

CANABACIUS. — Tela cannabina; *canavas, toile de chanvre*.

CANABALE. — Locus in quo seritur *cannabum*; *chenevière*; ol. *canabière*.

CANABANA. — Ead. notione.

CANABARIA. — Idem q. CANABALE.

CANABARIUM. — Ead. notione.

CANABASERIUS. — Telarum cannabinarum aliarumve ex cannabe rerum artifex et mercator; *tisserand, marchand de toiles*; ol. *canabassier, canabasseur*.

CANABENA. — Idem q. CANABANA.

CANABERIA. — Idem q. CANABARIA.

CANABESUM. — Ut CANABALE.

CANABEZUM. — Cannabum; *chanvre*.

CANABINA. — Ut CANABANA.

CANABIS. — Pro CANNABIS.

CANABOSIUM. — Idem q. CANABESUM.

CANABUM. — Pro CANNABUM. — *Cannabum batutum*, cannabum tritum; *chanvre broyé*.

CANABUS. — Arundo; *roseau*.

CANADA. — Vas, lagena, poculum; *bouteille*.

CANADELLA. — Diminut. a CANADA: « Tres calices cum *canadellis* suis, » hinc est urgentia Missam usurpandi, quæ alii *ampullulas* vncant; *burettes*.

CANAGIUM. — Jus quod domino in vassallorum prædiis habebant, ratione cuius iidem vassalli canes dominorum excipere et alere tenebantur; *obligation où étaient les vassaux de nourrir la meute du seigneur*; ol. *chienage*. (A. 1311.) — Jus ponendi *cannas* seu palos in fluvium piscium capiendorum gratia, et præstatio quæ ob id solvebatur; *droit d'établir des clayonnages dans les cours d'eau pour prendre le poisson, et taxe payée pour l'obtenir*. (A. 1314.)

CANALATUS. — Striatus, canalium ductibus instructus; *cannelé*.

CANALETA. — Infundibulum, seu ejus pars inferior. (St. Sal.)

CANALIS. — Via publica. — Cavum; *trou, creux*. — *Canalis infirmitas*, morbi genus a medicis *tenesmus* dictum. (A. SS.)

CANAMELLA. — Arundo unde elicitur *saccharum*; *canne à sucre*.

CANAMENTUM. — Species cantici. (A. SS.)

CANANA. — Pro CANARA, cella vinaria.

CANAPA. — Ead. notione.

CANAPALIS. — Pro CANABALE.

CANAPARIUS. — Qui cellæ vinariæ curam habet; *celui qui est chargé de l'administration du cellier, cellierier*.

CANAPATIUM. — Pro CANAVACIUM.

CANAPE. — Funis cannabaceus; *corde de chanvre*.

CANAPERIA. — Idem q. CANABARIA.

CANAPERIUM. — Ead. notione.

CANAPEUM. — Umbra culum, umbella, cælum, imminens principum capitibus in pompis ipsiusque Christi corpori, cum deferretur solemniter; *dais*.

CANAPEUS. — Cannabinus; *qui est de chanvre*. (Mur.)

CANAPINA. — Tela cannabina; *toile de chanvre*. — Idem ac CANAPERIA. (A. 1157.)

CANAPIS. — Pro CANNABIS.

CANAPIUM. — Tela, ut CANAPINA.

CANAPUM. — Pro CANNABUM.

CANAPUS. — Funis, rudens; *edble*.

CANARDUS. — Majoris navigii species (Ord. Vit.)

CANARIA. — Jus quoniam vassalli canes domini excipere et alere tenebantur; ut CANAGIUM.

CANASTELLUS. — Canistrum, corbis; *pancier, corbeille*; ol. *canastel*.

CANATIGLIA. — Filum aureum vel argenteum levius; *cannetille*.

CANATURA. — Mensio ad *cannam*; *mesure à la canne*.

CANATUS. — *Cannarum* seu palorum series in fluvio posita ne pisces possint ultra ascendere et ut facilius capiantur. (A. 1495.)

CANAVA. — Cella penaria vel vinaria; *cave*. Sumitur etiam *canava* pro *ergastulum* vel *cavea, prison ou loge, et canapina*, seu tela cannabina, *toile de chanvre*.

CANAVACIUM. — Tela lintearia; *tissu de lin*.

CANAVALE. — Idem ac CANABALE.

CANAVARIUS. — Cellæ vinariæ præfectus, *pincerna; échanson*.

CANAVATIUM. — Locus ubi cannabum venditur, *lieu où se vend le chanvre*.

CANAVAZERIUS. — Cannabinus; *de chanvre*.

CANAVERIA. — Agor ubi cannabis creseit; *chenevière*.

CANBERIA. — Tibiarum armatura; *jambe de*.

CANBIS. — Pro CANNABIS.

CANCELLA. — Parva fenestra; *petite fenêtre*. (S. xv.)

CANCELLARE. — Scripturam inductis cancellatim lineis obliterare et delere; *barre un écrit, le biffer, l'effacer par des traits de plume en forme de treillis*; ol. *canceller*.

— Brachia decussare, transversim ponere; *croiser les bras en forme de X, les croiser en sautoir*. (A. 1481.)

CANCELLARIA. — In Gallia, locus in palatio in quo regia ac publica instrumenta asservabatur. Hodie *cancellariam*, Gal. *chancellerie*, in eadem regione dicunt prætorium cancellarii vel locum ubi diplomata regia seu litteræ, quæ sigillo regio muniti debent, obsignantur; hacque notione non semel legitur vox *cancellaria* ab annis saltem trecentis et amplius. Sic apud Anglos dicitur summum Angliæ tribunal in quo cancellarius singulari, qui rigore juris communis se læsos queruntur, ex regula æquitatis subvenit.

CANCELLARIATUS. — Officium seu di-

gnitas *cancellarii*; *office de chancelier, chancellerie*.

CANCELLARIUS. — In primis temporibus, sic dictus qui litteras principi missas exponere habebat. Item is qui ad cancellis iudicium, seu iudicium, stabat. Supplices introducebat ad iudicium, illiusque iussa et mandata exsequabatur. (*Cancellarii*, Gal. *huissiers*.) — Temporibus recentioribus testamenta et acta publica conscripserunt et notariarum munus obire. *Cancellarii* in regum Francie palatiis idem munus obire et eorum chartas ac præcepta describere. *Cancellariorum* munus etiam ecclesiasticum fuit, ut ex Anastasio colligitur. (*Vita S. Joannis Eleemosynarii*.) *Cancellarii* in ecclesiis cathedralibus dignitas, cuius officium erat sigilla ad causas et negotia conferre, litteras capituli facere et consignare, libros servare, scholas conferre, etc. *Cancellarii monasteriorum* memorantur in *Annal. Benedictin.*, etc. (Interdum *cancellarii Patrum* appellantur.) *Cancellarii academiarum* dicti, qui iis quodammodo præsent, penes quos totius rei litterariæ regimen ac moderatio est, qui si res postulat, in societatem professionis suæ idoneos magistros advocant, castigant si quid in doctore collega sit dignum pœna aut reprehensione, et meliores subrunt, cathedrisque præficiunt, baccalarios ad doctrinalem apicem promovent, novas leges condunt, veteres abrogant, scholarum disciplinam reformant, etc. *Cancellarius communis*, idem q. hodie *le greffier de la ville, le secrétaire de la commune*. (Notarii nonnunquam *cancellariorum* nomine appellantur, ut et *cancellarii* secundi ordinis *notariorum* nomine donantur; qui titulus usurpari videtur præsertim cum notarii, vacante cancellaria, aut summo cancellario absente, munere *cancellarii* fungebantur.)

CANCELLATURA. — Oblitteratio lineæ in charta cancellatim ductæ; *l'action d'annuler les écritures en les barrant*. Vid. CANCELLARE.

CANCELLATUS. — Accussatus; Vid. CANCELLARE. (A. 1261.)

CANCELLI. — Vid. CANCELLUS.

CANCELLULUS. — Junior ostiarius. (Ep. Mart. PP. a. 650.)

CANCELLUS. — Fenestra reticulata; *fenêtre treillisée*. (Auct. Mamot.) — Interstitium inter propugnacula; *ouverture pratiquée dans les fortifications pour lancer des projectiles*. (Ibid.) — Urbis regio; *quartier d'une ville*. (A. 1419.) — Astaci species quæ vocatur *Gallice le soldat* vel *Bernard l'ermite*. (Pass.) — Clathri quibus chnris ab ecclesiæ navi dividitur; *barrière qui sépare le sanctuaire ou chœur de la partie de l'église occupée par les fidèles*. (Pass.) — Locus altaris cancellis septus, *sepia Græcis, vel dōvōn, presbyterium Latinis; le chœur*; ol. *cancel*. (Pass.)

— *Cancelli sepulchrorum*, quibus hominum vitæ innocentia et sanctitate illustrum monumenta et tumuli muniuntur; *grilles établies autour des tombeaux des saints*. (Pass.) — *A cancellis*, cancellarius; *secrétaire, chancelier*. (Pass.) *Cancellis præfectus*, primus

inter secretarios, ut placet editoribus A. SS.; mavult Carpentarius de eo qui ad *cancellis* iudicium stabat. (A. SS.)

CANCER. — Forceps; *pincers, tenailles*. — Arcus, fornix, quod cancri forcipem referat; *arceau, arc, voûte*. — Machina bellica; *bélier*. (A. 1300.)

CANCERATUS. — Cancere depastus; *dévoré par un cancer*.

CANCEROSUS. — Qui exeditur *cancere*; *rongé par un cancer*. (A. SS.) *Cancerosi*, sic dicti Judæorum sermones, nempe ut *cancer* serpunt, inquit D. Paulus.

CANCETUM. — Pro CALCETUM.

CANCIE. — Fabula, nugæ; *chansons, sornettes*. (A. SS.)

CANCILLUS. — Vasis genus, certa vini alteriusve liquoris mensura, idem q. CAUCILLUS.

CANCRENUM VULNUS. — Cancer; *cancer, chancre, affection cancéreuse*.

CANCRIZARE. — Retorsum ire ad instar *cancrorum*, metaphorice minui, in pejorem conditionem vergere; *aller comme les écrevisses, de mal en pire*.

CANCRIZATUS. — Gangræna, seu *cancere* vitiatum, infectum; *attaqué du cancer, gangrené*. (A. SS.)

CANDA. — Species telonii. (A. 919.)

CANDATOR. — A *condidare* sic dictus fullo, ut videtur, quia purgat pannos et *candidos* facit; *foulon*.

CANDAVENÆ. — Pro *campus avenæ*.

CANDELA. — Lucerna olearia; *lampe d'huile; cerea, cierge, chandelle*. *Candela de Babylonia*, cuius ellychnium ex gossypio, quod a solo Egypti olim mutabatur, confectum erat. *Candela de charitate*, quæ ultro mitterebatur, *Candela mortuorum*, cerei quæ in exsequiis offeruntur vel circa corpus ardent, *Candela nummata*, quæ pretio seu nummis estimatur et redimuntur, vel cereis cui affiguntur nummi. — Festum Purificationis, ut CANDELARIA. (A. 1127.) — Festum, sacrum sodalium, nundinæ quæ in festis patronorum fieri solent. Vid. FESTUM. (A. 1395.)

— Præstationis species hominibus manus mortuæ imposita, unde a Gallis *chandelières* vocabantur, idem q. LUMINARI. (A. 1342.)

— Temporis seu horæ spatium, præsertim noctium: *Pour ce que il estoit environ trois « chandelles » de nuit*. (A. 1376.)

CANDELABRICUS. — Ad festum *Candelaria* dictum pertinens. (Ann. Ben.)

CANDELAFTA. — Qui candelas seu lucernas accendit in ecclesia; *celui qui est chargé d'allumer les cierges à l'église*. (A. SS.)

CANDELARIA. — Festum Purificationis. Beatæ Mariæ; *la Chandeleur*; ol. *la Candelière*. — Pro CANDELABRUM; *chandelier*.

— Quæ facit vel vendit candelas; *femme qui vend ou fabrique des chandelles*.

CANDELARIUM. — Oblationes *candelarum* in ecclesiis; *offrandes de cierges à l'église*.

CANDELARIUS. — Qui candelas in ecclesia deferat. (A. 1278.) — Qui facit vel vendit candelas. (A. 1329.)

CANDELATIO. — Festum Purificationis Virginis Mariæ; *la Chandelier*.

CANDELCISA. — Ead. notione.

CANDELERIS. — Candelabrum; *chandelier*.

CANDELERIUS. — Qui facit vel vendit candelas; *fabricant ou vendeur de chandelles*.

CANDELLUS. — Cereus; *cierge*.

CANDELOSA. — Ut CANDELATIO.

CANDELOTUS. — Ut CANDELLUS.

CANDIDA. — Vestis candida, alba. — Editio ludorum quæ fiebat a magistratibus, prætoribus scilicet et quæstoribus candidatis proprio sumptu.

CANDIDARE. — Abluere lintea, vel etiam telis candorem inducere; *laver, blanchir*.

CANDIDARIUS. — Pelliparius, qui candida facit coria; *corroyeur*. — Qui lavat et parat pannos et eos fulgere facit; *foulon*.

CANDIDATIO. — Candor metaphoriceus, id est iustitia et sanctitas. (Lamb. Ard.)

CANDIDATRIX. — Quæ lavat pannos; *blanchisseuse*.

CANDIDATUS. — Dignitas palatina æque ac militaris in imperio Romano; militabant vero *Candidati* in ipso palatio, atque adeo ad imperatoris custodiam adhibiti, perinde ac *Scholares* (Vid. h. v.), e quorum classe censebantur. (Pass.) — Petitor, rogator; *celui qui demande, qui sollicite*.

Candidatus Dei, qui baptismum petit. (Tert.) — Qui telas dealbat; *celui qui blanchit les tissus*. (Corn. Zantf.) — *Candidatorum legem* in Vita S. Athanasii episc. Neapol., sumi videtur Muratorio pro veste aut dignitate episcopali; addit tamen idem editor, quod si quis cum Baronio legere velit *Candidatorum regimen*, per *Candidatos* intelligi posse clericos in ministerio sacro candidis vestibus indutos, quos regebat S. Athanasius, utpote eorum episcopum.

CANDIDIFER. — Sic clerus dicitur quia alba indutus in A. SS. Ben.

CANDIDIFICARE. — Candidum facere, dealbare; *blanchir*.

CANDILERIUM. — Idem q. CANDELERIS.

CANDOR. — Officina albaria; *blanchisserie*.

CANDORIUM MOLENDINUM. — Officina fullonica; *moulin à foulon*.

CANDREDUS. — Ut CANTREDUS.

CANDRUS. — Liber in quo, in Ecclesia Tullensi, erat Officium ecclesiasticum.

CANDULA. — Parva candela; *petite chandelle*.

CANE. — Navigii species, cujus usus est in fluviis trajiciendis; *bac?* (Ap. Lud.)

CANECIUM. — Locus cannis obsitus; *lieu plein de roseaux; ol. canet*.

CANELA. — Fistula doliaris; *cannelle*.

CANELLA. — Diminut. a canna, baculus; *canne*. — Fistula doliaris, ut CANELA. — Pars colli, fistula spiritus accipiendi ac reddendi; *trachée-artère; ol. canole*. — Casia, cinnamomum; *cannelle*. — Actio in jure qua quis rei alicui intercedit; *opposition*. — Navis species, ut CANE?

CANELLUS. — Canalis; *canal*.

CANEPINUS. — Pro CANNABINUS.

CANERE. — Privativum recitare: « Venit consuetudo in Ecclesia ut tacite obsecratio et consecratio a sacerdote *canatur*, ut verba tam sacra vilescerent. » (Remig. Autisiod. monach.) — Dicitur de litteris quidpiam continentibus et indicantibus, qualiter etiamnum Galli dicunt: *Que chante ce livre?* quid canit, hoc est quod complectitur hic liber?

CANERIA. — Arundinetum. (A. 1170.)

CANESTELLA. — Cistella; *panier, corbeille; ol. canistenu*.

CANESTELLUS. — Ead. notione.

CANEVA. — Idem q. CANAVA.

CANEVACIUM. — Tela canabina; *canevas*.

CANEVALE. — Idem q. CANABALE.

CANEVARIUM. — Ead. notione.

CANEVARIUS. — Custos canevæ seu arcæ publicæ; *garde du trésor, trésorier*.

CANFALO. — Vexillum; *gonfanon, bannière*.

CANFALONERIUS. — Vexillifer; *gonfalonnier, porte-drapeau*.

CANFORA. — Pro CAMPHORA.

CANGIUM. — Pannus forte unius coloris, sed alio minus intensiore intermixtus, ita ut pro diverso aspectu subinde mutetur aliquomodo; *étappe changeante*, dicunt Galli. — Ut CANGIUM, permutatio; *échange*. (A. 1176.)

CANIBUS. — Vid. PANIS.

CANICELLUS. — Canistrum parvum, cistella; *corbeille, panier*.

CANDICULARIUS. — Qui canum venaticorum cura incumbat. (Mur.) — Qui canes expellit ecclesia. (Conc. Hisp.)

CANICUNA. — Casula canum; *loge à chiens*.

CANIFER. — Qui canibus venaticis præest.

CANIL. — Idem videtur ac CAMERIA.

CANIPA. — Promptuarium, cella vinaria et penaria; *armoire, lieu de dépôt, chambre à provisions*. — Ærarium; *caisse, trésor*.

CANIPARIUS. — Custos canipæ; *Vid. CANIPA*. (St. Mart.)

CANIPSIA. — Idem ac CANESTELLA.

CANIPULUS. — Ensis brevior vel cultellus; *épée courte, couteau, poignard, canif*.

CANIS. — Dignitas apud Tartaros aliosque populos Asia; *Gal. kan*. — Lagna, ut CANNA. — Fulcrum focarium; *chenet*. — Animal domesticum notissimum; *canis*: 1° acceptoricus, aut *haphichunt*, qui cum accipitricæ venatur; 2° *argutarius*, qui arguto suo clamore feras insequitur; 3° *biharunt*, qui cum viverra venatur et cuniculos, cum lîos e subterraneis suis cubilibus ille propulsi, statim capit; 4° *braco*. sagax, indagator; *bracque*; 5° *de chaciæ* seu *fugax*, venaticus; *chien de chasse*; 6° *cursalis*; *Gal. chien courant*; 7° *catenarius*, custos curtis vel domus aut fundi, qui domum defendit; *chien de garde*; 8° *custos pecoris*, seu *pastoralis* aut *pecuarius*; *chien de berger*; 9° *in dextro armo tonans*, *regius*, nota regia signatus; 10° *ductor*, *index*, *monstrans*, aut *inductor*, qui per vesti-

gia ducit, vel inducit inquisitorem; 11° *francus*; *chien franc*; 12° *jugum transpassans*, qui jugum pati possit et alligari; 13° *latroabilis*, qui bene latrare scit; 14° *heporarius*, *leporalis*, *veltris*, *veltrahus*, *vertragus*, *sagax*, qui velocitate lepores comprehendit; *chien levrier*; 15° *petrunculus*, *petronius*; *chien courant*; 16° *porcaritius*, *porcarius*, qui porcos seu apros venatur; 17° *arete*, qui feras persequendo in rete fugat; 18° *seguisius*, *seusius*, *seugius*, *seucis*; investigator; 19° *terrearius*, animalium subterraneorum indagator; *chien terrier*; 20° *trassans*, vestigium prosequens (*tracere* enim est perquirere vestigia insistendo); 21° *ursoritus*, qui ursos prosequitur. — *Canum expeditio*. *Vid. EXPEDITARE*. *Canem ferre*, *Vid. HARMISCARA*. *Inter canem et lupum; entre chien et loup*, sub crepusculum, vel vesperum, cum lupus a cane vix discerni potest.

CANISTELLUS. — Panis species in modum canistri confectus; *espèce de tourte, de gâteau*. (A. 1176.)

CANISTRELLUS. — Ead. notione.

CANISTRUM. — Vas ecclesiasticum in quo distribuuntur eulogia seu panes benedicti. — Ita etiam appellant scriptores ecclesiastici discos qui lampadibus substrati sunt.

CANITA. — Speculi ornamentum quoddam: « Item unum speculum cum quinque canitis caputem de leono. » (A. 1149.)

CANIVETUS. — Ensis brevior, vel cultellus, scalpellus; *canivet*.

CANLATA. — Lignum quoddam; *ol. chanlate*. (A. 1441.)

CANNA. — Fistula qua Dominicis sanguis hauritur; *chahumeau, instrument anciennement usité dans l'Eglise latine pour la communion sous l'espèce du vin*. (Theop.) — Quivis tubus; *tuyau, tube*. (B. Pez.) — Cannabis; *chanvre*. (H. mon. Beccens.) — Mensura: 1° architectonica; 2° agraria; 3° qua pannos metimur; *canne, mesure de longueur et de contenance*. (Pass.) — Cantharus, poculum, vas strictius et oblongius, Germanis et Belgis *kan*; *sorte de flacon*; *ol. canne*. (Ga'b.)

CANNABA. — Pro CANNABIS.

CANNABERIUM. — Ager cannabo constitutus; *chenevière*.

CANNABINA. — Ead. notione.

CANNABOSUM. — Cannabis; *chanvre*.

CANNADA. — Pro CANNATA, vas vinarium.

CANNALE. — Pro CANNALIS.

CANNAMELLA. — Arundo sacchari; *canne à sucre*. — Fistula; *ut CANAMELLA*.

CANNAPINA. — Idem q. CANNABINA.

CANNARE. — Canna metiri; *mesurer à la canne, canner*.

CANNATA. — Vas vinarium, ut CANNA.

CANNATELLA. — Cantharus, poculum, ut CANNA.

CANNATIO. — Actio canna metiendi; *action de mesurer à la canne, mesurage à la canne*.

CANNATUS. — Ut CANATUS.

CANNAVUM. — Pro CANNABUM.

CANNELA. — Candelæ species.

CANNESUS. — Ager ubi cannabis vel canne crescut.

CANNETA. — Minor canna, vasculum. — Locus ubi crescut *cannamella*.

CANNEYASIUM. — Tela canabina; *canevas, toile de chanvre*.

CANNITIA. — Idem q. CANATUS.

CANNOLLA. — Pars colli, fistula spiritus accipiendi et reddendi; *trachée-artère; ol. canole, chanolle*.

CANNUS. — Albus, candidus; *blanc, d'un blanc éclatant*. (A. SS.)

CANOBIUM. — Pro CANNABUM.

CANOHADURA. — Sera canataria qua canne ocluduntur. (A. 1330.)

CANOLA. — Codex actorum; *registre*. (A. 1403.) — Capsula, tubus argenteus vel alterius metalli in quo servabantur reliquie; *petite boîte, étui de métal où l'on met des reliques*. (A. 1280.)

CANOLUS. — Arundo; *rosrau*.

CANON. — Pensitatio; *redevance, prestation*. Tria pensitationum genera recensent scriptores: canonem, oblationem et indicationem; ac *canon* quidem sen canonici tituli sunt solemnes et antiquæ prestationes; *indictio*, quicquid præter canonem indicitur; *oblatio* denique aurum et argentum quod largitionibus inferitur. *Canon censualis*, præstatio nomine census. (A. 1154.)

— Officium ecclesiasticum atque inde dictæ *Horæ canonicæ*. (Harulf.) — Ipsa oratio qua officium canonicum concluditur. (A. SS.)

— Regula, liber regulæ canonicorum vel monachorum. *Canones apostolorum*, quos quidam e veteribus S. Clementi ascribunt, alii apocryphos censent. *Canones conciliorum* dicti, quod instar regulæ sint Christianis et iis recte vivendi normam præbent. (Isid.)

Sub ecclesiastico canone constitutus, sub ecclesiastica regulâ, clericus. (Conc. Foroj. a. 791.)

Canones Evangeliorum, per quos quis scire et invenire potest, qui reliquorum evangelistarum similia aut propria dixerunt. Horum auctor Eusebius Cæsariensis.

Canonem, Vetus Testamentum appellat S. Hieronymus. *Canon penitentialis*, idem q. *Liber penitentialis*; *Vid. PENITENTIALIS*.

In canonem incidere dicitur non qui contra canones ecclesiasticos peccat, eoque ipso iudiciis ecclesiastici censure et iudicio subditur, sed qui in *canonem penitentialem*, hoc est, qui legibus penitentiarum ab Ecclesia indictis obnoxius est. (A. 1208.)

— Clerus; *Vid. CANONICUS*. — Index; *liste*. (A. 1361.)

— Tubus, fistula; *tuyau, tube*. « *Canones terræ coctæ*. » — *Machina bellica*; *bouche à feu, canon*. — *Canon Missæ*, oratio quæ in Missa ante consecrationem et in ipsa consecratione sacre hostie recitatur a sacerdote, quæ ideo *canon* vocatur, quia in ea est legitima et regularis sacramentorum confectio, inquit Walafridus Strabo. (*De reb. ecclesiasticis*.)

CANONGIA. — Collegium canonicorum; *collège, chapitre de chanoines; ol. canoiste*.

CANONIA. — Canonicatus, præbenda canonici; *canonicat*. (Pet. Cell.) — Collegium canonicorum, ut CANONGIA. (Gerv. Dorob.)

— Redditus canonici: *revenus d'un canonial*. (Greg. VII PP. *Epist.*)

CANONICA. — Canonici dignitas; *dignité de chanoine*. (Hincm.) — Canoniorum collegium seu potius ecclesia collegiata; *chapitre de chanoines ou eglise collégiale*. (Conc. *Hisp.*) *Canonica regularis*, monasterium. (A. 822.) — Advocatia, protectio ecclesie canoniorum, seu præbenda canonici concessa pro advocacione et tuitione alieuius ecclesie. (A. 1036.) — Censuræ annuus; *Vid.* **CANONICUM.** — Præbenda vel redditus canoniorum ecclesie assignatus. (A. 1106.) — Donum, habitatio canoniorum. (A. 1162.) — *Canonica*, primis Ecclesie sæculis videntur appellari diaconis, quod, perinde ac clerici, sub canone ecclesiastico essent constituta.

CANONICÆ LITTERÆ. — *Κανονικά γράμματα*, Græcis dictæ, quod iuxta certos ac determinatos canones et regulas quasdam solemnes exararentur, vel certe quod iis, qui ex canone ecclesiastico erant seu canonicis peregre et in alienam diocesis proficiscentibus darentur (*Formatæ et regulares* recentioribus tempestatibus appellatæ sunt); *lettres de passe-port et de recommandation que l'on donnait à un clerc qui partait pour un autre diocèse*. Sub regibus Francorum primæ et secundæ stirpis, *canonicæ epistolæ* fuerunt etiam quæ a comitibus provinciarum vicariis suis mittebantur de colligendis vectigalibus; *canonica* nuncupatæ, quod ad canonem seu rationem facultatum locorum, a quibus exigebantur, accommodata erant tributa colligenda, vel forte quod solemnes et antiquas duntaxat præstationes continerent.

CANONICALE. — Codex canonum; *recueil de canons*.

CANONICALIS. — Ad *canonicos* pertinens; *canonialis sepultura*, locus ubi canonici inhumantur; *canonialis rector*, præpositus collegii canoniorum.

CANONICARE. — Canonium facere; *faire chanoine*.

CANONICARI. — Regulariter vivere, vel sumere habitum regularem; *prendre l'habit régulier, entrer dans un couvent*.

CANONICARIUS. — Qui *canones*, id est tributa exigit; *percepteur des contributions*. (Cod. *Th.*)

CANONICATIO. — Institutio in canonicum; *action de faire chanoine*.

CANONICATURA. — Ecclesia collegialis, collegium canonicorum; *collégiale, chapitre de chanoines*. (A. 1096.)

CANONICATUS. — Ad collegium canonicorum spectans; *canonial*. (A. 1232.) — Approbatus; *approuvé, confirmé*. (St. *Flor.*)

CANONICE. — Mure canonicorum; *«Canonice vivere»; (Cap. Car. M.)* — Legitime; *régulièrement*.

CANONICITER. — Secundum regulam seu canonem, regulariter; *régulièrement, conformément aux règles établies*.

CANONICUM. — Domicilium, habitatio canoniorum; *demeure des chanoines*. (A.

1223.) — Idem q. **CANON**, pensio annua. (Agnb.) — Idem q. solvitur pro ordinatione. (Dio. Godefr.)

CANONICURSUS. — Idem q. **CANONICARIUS**.

CANONICUS. — (Adj.) *Canonica portio*, quæ canone tribuitur ecclesie parochiali de rebus relictis a parochiano defuncto illi ecclesie, ubi suam elegit sepulturam, cum alibi quam in parochiali sepelitur. (A. 1280.) *Litteræ canonice*, *Vid.* **CANONICÆ**. *Canonica institutio*, regularis, monastica. *Canonico ordine vivere*, idem ac *canonice vivere*. *Canonicus ordo*, idem interdum ac regularis. *Canonica inlatio*, idem q. **CANONICUM** seu **CANO**, pensio annua. — (Subst.) Primitus et pluribus mediæ ævi sæculis clerici, qui ecclesiis deserviebant, *canonici* appellati sunt quod essent sub *canone* ecclesiastico, *ἐν τῷ κανόνι* et *ἐκ τοῦ κανόνος*, ut loquuntur *Concilia Antiochense, Chalcedonense et Synodus Trullana*. *Canonici regulares*, qui secundum regulam iis propriam ac præscriptam vivebant. *Canonici sæculares*, qui secundum canones seu regulas clericis omnibus indicatas vitam agebant. *Canonici claustrales*, qui in claustro degabant, ad distinctionem eorum qui in præposituris manebant. *Canonicus curatus*, qui simul canonicus erat et curatus seu parochus. *Canonici nobiles*, qui, ut ad canonicatum pervenirent, genere nobiles esse debebant. *Canonici domesticillares*, juniores canonici qui, necdum gradus ecclesiasticos adepti, ius capituli non habebant. *Canonici capitulares*, seniores *domicillares* oppositi, quod ius habebant capituli. *Canonici forenses*, *foranei* aut *non stationarii*, qui in *canonica* sua seu ecclesia non residebant, quibus opponebantur *mansionarii*, seu residentes aut *stationarii*. *Canonici integri*, qui integram præbendam obtinebant. *Canonici expectantes*, qui in ecclesiis cathedralibus canonici dignitate expectatione præbendæ habebant et in capitulo vocem, et stallum in choro. *Canonici minores* seu *vicarii* (Eccles. Londnens.), qui loco majorum canonicorum vicissim erant et successive ad magnam altare Missas celebrabant, etc. *Canonici marcarum* seu *librarum*, quorum præbendæ redditus annui tot marcarum argenti erant. *Canonici tertiarii*, qui factum præbendæ tertia parte tantum fruebantur. *Canonicus ad succurrendum*, qui instante mortis periculo canonicam vestem inducat. *Canonici honorarii*, laici qui, ex quodam privilegio, hac dignitate in ecclesiis canonicis gaudebant. *Canonici obedientiales*, qui cellas rurales, obedientiæ dictas, procurabant. *Canonici de stallis, de terra*, *Vid.* **CLERICI**. *Canonici incorporati*, in Ecclesiis Lugdunensi et Viennensi qui ordine secundi erant. *Canonici ordinarii*, *panatarii, tortarii*, *Vid.* **ORDINARI**, **PANATERII**, **TORTARII**. — *Canonici et monachi* promiscue usurpari videntur nonnullis instrumentis. *Canonicus* interdum etiam significat illum qui pensationi *canon* dictæ obnoxius erat. (A. 1158.)

CANONISATORIA SENTENTIA. — Qua-

quidpiam jam statutum iterum approbatur et confirmatur. (G. *Ch.*) *Vid.* **CANONIZARE**.

CANONISATUS. — Inscriptus in *canone* seu catalogo clericorum alieuius Ecclesie. (Lud.)

CANONISSÆ. — Eadem q. **CANONICÆ**.

CANONIZARE. — In album et catalogum sanctorum referre, canoni Missæ ascribere, quippe, longe antequam conderentur Martyrologia, in canone Missæ primitus facta est commemoratio sanctorum, non quo pro iis oraretur, sed potius ut ii pro populo narent, ut ait S. Augustinus; *Gal. canoniser, mettre au nombre des saints, faire figurer au canon de la Messe*. — Approbare; *approuver*. « In hac sancta synodo.... statutum est, et universis episcopis enclaudatim et *canonizatum*, ut, » etc. — Dirigere; *régler, arranger*. — Canonium facere. (*Tab. Eccl. Canon.*)

CANONS. — Panni species: « Una pecia de *canons*. » (A. 1277.)

CANONUS. — Fusus; *fuseau à filer, bobine*.

CANOEUM. — Species reticuli subtilis ex byssin seu gossypio confecti quod circa lectum aut altare ponebatur ad defensioem muscarum; *rideau de mousseline*.

CANOPICUS. — Ægyptiacus; *qui est d'Égypte*.

CANOPIUM. — Ut **CANOPEUM**.

CANOPUS. — Ead. notione.

CANOPUS. — Pro **CANOBUS**.

CANOR. — Forte fossatum, vallatum, nisi idem sit ac *caneria*: « Jns depascendi piscarij quod habet dictus rex in *canoribus* dicti castri. (Ch. an. 1307.) »

CANORGARE. — In canonicum suscipere seu pro canonicu habere; unde **CANORGAMENTUM** seu **CANORGATIO**, ipsa susceptio.

CANOTA. — Idem q. **CANETA**.

CANOVICALUS. — Coniculus; *lapin*.

CANSTELLATOR. — Ut **CANSTELLATOR**.

CANTA. — Canthus, pars rotæ incurva. (A. SS.)

CANTABRICUS PANIS. — Panis e fure confectus. (A. SS.)

CANTABRUS PANIS. — Ead. notione.

CANTAGIUM. — Officium solemne pro defuncto. *Vid.* **CANTARE**. (Subst.) — Sacra liturgia, celebratio Missæ et pro ea oblatio. (A. 1312.) — Nonnullis instrumentis forte pro **CALCAGIUM**, tributum quod pro *calceis* relictis a præterentibus exigitur.

CANTALE. — Anniversaria sacra pro mortuo.

CANTALLUM. — Idem q. **CATALLUM**.

CANTAMEN. — Canticum; *cantique*.

CANTAMISSÆ. — Obventiones ex *cantatione* Missæ.

CANTARA. — Tributi species pro vino vendendo soluti.

CANTARE. — (Verb.) *Cantare in ecclesia* dicebatur presbyter cui ecclesia alteri majori subdita regenda commissa, ut est *capellania*, seu cui *cantaria* demandata erat: « Ipse Ottericens, dum ipsam ecclesiam teneret, *cantavit* in Noviant et in Landricurte, et in Boeris; titulus autem ipsius, in quo et residuus erat, fuit in Follanebraio. »

(*Epist. Hincmari*.) — Quamcumque ecclesiam aliam regere: « Quandiu vixit *cantare* faciam Ecclesiam prælibatam. » (A. 1234.) — Recitare; *récliter*. — Sacram liturgiam porrigere, Missam celebrare; *dire la Messe*. « Nullus cantet, nisi jeunus. » — (Subst.) Anniversarium pro defunctis, simul et Officium solemne pro iisdem. (A. 1482.) — Eleemosyna seu pauperibus erogatio quæ in anniversariis maxime fieri solebat: « Item legavit quod faciant tria *cantaria*, sive tres cleemosynas de pane, vino, » etc. (A. 1449.) — Tumulus honorarius, *pegma funebre; catafalque*. (A. 1362.) — Idem q. **CANTARIUM**, fascis quæ cantarium pendit. (A. 1369.)

CANTAREDUS. — Idem q. **CANTREUS**.

CANTARIA. — Beneficium ecclesiasticum Missis decantandis addictum et cui deserviant qui alias capellani dicuntur. (W. Th.) *Cantaria parva*; munus enim canendorum quæ minora habentur in Officiis divinis. *Cantaria presbyteratus* (a. 1230), cantoribus dignitas, officium ecclesiasticum. — Pro **CANTARIA**, servitus qui servi canes domini alere tenentur. (A. 1219.)

CANTARIOLUM. — Anniversarium, Missa pro defuncto celebrantia. (Not. *Eccl. Din.*)

CANTARISTA. — Forte capellanus, qui *cantaria* deservit. (Rym.)

CANTARIUM. — Cantorum pluteus, analogium; *pupitre*. (A. SS.) — Hordei genus, exacticum. — Tigum super quod dolia collocantur; *chanter*. — Pro *cantharum*, discus cui cerci infigebantur, candelabri vice.

CANTARULUS. — Parvus cantharus.

CANTARUS. — Pelvis qui tonsores utuntur ad lavandum barbam; *plat à barbe*. — Pondus 25 librarum. (A. SS.) — Præstatio quedam. (Ap. Lam.)

CANTATA. — Cantus ecclesiasticus, vel potius Missa quæ cantatur. (A. 1314.)

CANTATE. — *Cantate Domino*, quarta Dominica post Pascham; *le quatrième dimanche après Pâques*. (Pass.)

CANTATIM. — Cantando; *en chantant*.

CANTATOR. — Incantator, magus; *enchanteur, magicien*. (Victorin.)

CANTATORIUM. — Romanis, ut auctor est Amaliarius, est liber ecclesiasticus quem Franci *Graduale* vocant, quia in gradibus vel analogio reponitur. — Analogium, pluteus; *pupitre*.

CANTATRIX. — Mulier ad lamentandum mortuorum conductæ; *pleureuse*.

CANTELLAGIUM. — Tributum pro vino vendendo solutum.

CANTELLATOR. — Præstigator, magus, ut **CANTATOR**.

CANTELLUM. — Velut *quantillum*, id quod supra mensuram additum est. (A. 1198.) **CANTELLUS.** — Quadra; *chanteau*.

CANTERATA. — Vasis species, seu aquam receptaculum ad formam vasis quod *cantero* Italis dicitur.

CANTERINUS. — Equus. (A. SS.)

CANTERUS. — Pro **CANTHERUS**.

CANTERMA. — Malefici species aut incantationis.

CANTHARATUS. — *Cantharata vela coc-*

coprasina, vela in quibus erant depicta animalia, ac praesertim scarabaei.

CANTHAREDA. — Cantharis; *cantharide*.
CANTHAREDUS. — Idem q. *CANTHREUS*.
CANTHARISTA. — Idem q. *CANTARISTA*.
CANTHARUM. — Vas vinarium. — *Canthara cerosrata*, disci cereis instructi, in quibus illi infixi, candelabrorum vice.

CANTHARUS. — Aquae receptaculum quod in mediis ecclesiarum atrii seu propyleis exstrui solebat; *réservoir*.

CANTHELIUM. — Vasis species.

CANTICA. — Liber ecclesiasticus in quo *cantica* continentur. (A. 1250.)

CANTICINIUM. — Cantus ecclesiasticus, Officium ecclesiasticum. — « Nocte, in hora canticinii (Lud.), » ubi canticinio videtur significari Officium quod noctu peragitur, seu tempus quo gallus cantat.

CANTICUM. — Cantus sacer; *chant sacré*, *cantique*. (S. Hier.) — Vox cantantis in laetitia; *chant joyeux*. (Isid.) — *Cantica graduum*, sic dicti 15 psalmi, scilicet cxxix, cxx, cxxi, cxxii, cxxiii, cxxiv, cxxv, cxxvi, cxxvii, cxxviii, cxxix, cxxx, cxxxi, cxxxii et cxxxiii, « Quia, » inquit Eucherius, « quiddecim quondam gradibus ascendebatur in templum, atque ideo hi psalmi 15 cantici graduum inscriptione signantur, quod nus per quosdam profectus ad sublimia spiritualium rerum profectione perducant. »

CANTILABRUM. — Feretrum; *brancard*, *civière*.

CANTILLARE. — Cantare, eantitare; *chanter*. (A. SS.)

CANTINARIUS. — Cellerarius; *cellerier*.

CANTO. — Lapis angularis, saxum figuræ quadratæ; *quartier de pierre*, *pierre d'angle*. — Regio, provincia; *canton*. — Urbis pars; *quartier*.

CANTONUM. — Regio, ut *CANTO*.

CANTONUS. — Ut *CANTO*, lapis quadratus, lapis angularis, angulus. — *Recessus*; *coin*.

CANTOR. — Cantores in Ecclesia iidem qui *psalmiste*. — *Cantor*, qui scholæ cantorum praest in ecclesia, et, ut aiunt, aliis cantoribus cantum imponit; qui *chorum regit* ut est in cl. an. 1254. *Cantor*, officium monasticum. *Cantores*, ministelli, ioculatores, quos Provinciales *Cantadours* vulgo vocabant.

CANTORATUS. — Dignitas cantoris; *dignité de chantre*.

CANTORIA. — Ead. notione.

CANTORISSA. — Quæ cantum imponit et cantatricibus praest in monasteriis sanctimonialium.

CANTREDUS. — Ap. Anglos, ruris portio continens centum villas.

CANTRIFUSOR. — Artifex, qui *cantharos* ex stanno aut alio metallo fundit; *fabricant de vases d'étain ou de tout autre métal*.

CANTRIX. — Idem q. *CANTORISSA*.

CANTRUM. — Idem q. *CANTHARUM*.

CANTUALIA. — Hac voce *Kyrie* et *Gloria in excelsis*, quæ in sancta liturgia cantari seu recitari solent, potissimum significari videntur. (St. S. Fl.)

CANTUALIS. — Spectans cantum ecclesiasticum. (Lud.)

CANTUARIA. — Idem q. *CANTARIA*, beneficium ecclesiasticum. — Proventus beneficii quod *cantuarium* dicitur. (A. 1133.)

CANTUARIUM. — Ead. notione.

CANTUARIUS. — Idem q. *CANTOR*.

CANTUAVARIUM. — Vociferationes, aliaque id genus, quibus derideri solent ii praesertim qui ad secundas nuptias convolant; *charivari*.

CANTULAKE. — Liber ecclesiasticus ad cantandum. (W. Th.)

CANTULOSUS. — Canorus: « Deinde *cantulosis* vocibus garrulantes (hirundines). » (A. SS.)

CANTUS. Responsorium quodvis. (Chron. Lem.) — Responsorium quod post Epistolam canitur in S. Liturgia, graduale. (A. 1130.) — *Latus*; *côté*; ol. *cant*. (Pass.) — F. idem quod *CAMALLUS*, humerale, in Stat. synod. Eccl. Arel. ap. Mart. (Ampl. Col.), nisi legendum sit, ut videtur, *cota*. — *Cantus contrapunctus*, cantus cujusdam generis, sic dictus quoniam uno tenore cantatus nullam moram seu tractum longiorem patitur. (Conc. Hisp.) *Cantus, discantus*, musici concentus species; *faux-bourdon*. (Obit. Eccl. Morin.) *Cantus panegyricus*, omnium hilaris concentus. (A. 1418.) *Cantus planus*, simplex canendi modus; *plain-chant*. (Pass.) *Cantum portare*, rem cantandam alicui praecinerere. (Bern. Mon.)

CANULA. — Fistula, instrumentum musicum; *flûte*. — Instrumentum quo sanguis Christi olim hauriebatur, ut *CANNA*.

CANULASTHIUM. — Pera: « Qui ipsius crucem et *canulasthium* sumentes cum fide, a vexationibus et infirmitatibus curabantur. » (A. SS.)

CANULUS. — Scapus; *tige*. (A. 1295.)

CANUM. — Praestatio, ut *CANA*. — Album. « Pro tribus *canis* operis albi factis suis sumptibus. » (A. 1489.)

CANUTUS. — Cui canent capilli præ senectute.

CANUUM. — Pro *CANNABUM*.

CANZELLARE. — Pro *CANCELLARI*.

CANZELLATUM. — Cancellis clausum; *concellé*. (J. do Vorag.)

CAORCINA. — Tabula nummularia mercatorum qui *caorcini* vocabantur. (A. 1272.)

CAORCINI. — Mercatores Italici propter fœderationem usurariam *faucosi*; *caorcins*.

CAPA. — Vestis species qua viri laici, mulieres laicæ, monachi et clerici induiebantur, quæ olim caracalla; *manteau à capuchon*, *cape*, *chape*. (Pass.) *Capa pluvialis* seu *ad aquam*, quod in pluvia usus erat sic dicta in quibusdam instrumentis. *Capa manicata*, cui manicae adduntur; *manteau à manches*, *espèce de caban*. (Pass.) *Capa categorica*, id est decens et conveniens; *cappe*, *chuble* *convenable*. (Rob. Goul.) *Capa missalis* seu *missaria*, cujus in Missa celebranda usus est, idem q. *DALMATICA*. (A. 1472.) *Capa professionalis*, quam episcopus suffraganeus post ordinationem suam tradit Ecclesiae metropolitanae. (Vit. Gulielm. episc. Winton.) *De capa*

ordinarii contendere, Gallis proverbium notissimum, *disputer de la chape à l'évêque*, id est de re, quæ nec actori, nec rei, sed tertio competit. (Chr. And.) *De capa regia contendere*, eodem sensu. (A. 1319.) *Capas facere, deferre*, cantoris officium præstare. (A. 1341.) *Capam solvere*, dono, quod præstare novus canonicus teneatur, satisfacere. (A. 1330.) — Vestis candida quam induiebant recens baptisati, idem q. *ALBA* et *CHRISMALLE*. (Conc. Usberg.) — Rivulus, sulcus, ad amittendas aquas, apud Arelatenses; *rigole, fossé*. (A. 1223.) Amentum quo virga flagelli manubrio ejus innectitur. (A. 1348.) — Pars, portio, nisi legendum sit *cupa*. (A. 1083.) — *Capsa*, pyxis; *coffre*, *boîte*. (A. 1476.)

CAPABILIS. — Qui capi et comprehendi potest; e contrario, *incapabilis*, incomprehensibilis. Voces sunt Arianis familiares.

CAPAGIUM. — Pecuniarium subsidium; *capage*, *capitation*, *impôt imposé par tête*.

CAPALE. — *Capale ferreum*, cassidis species; *sorte de casque*, *chapel de fer*. — Pro *CAPITALE* legitur in inst. a. 1099.

CAPANESIUS. — Ead. notione.

CAPANNA. — Tugurium, casula; *maisonnette*, *cabane*; ol. *capane*.

CAPARIUS. Cantor *capa* ornatus; *chapier*.

CAPARO. — Tegmen capitis, cuculla; *sorte de chaperon*.

CAPATGIUM. — Idem q. *CAPAGIUM*.

CAPATICUM. — Capitis census ab hominibus *de capite* quotannis solvendus; idem q. *CAPITALE*.

CAPATUS. — *Capa* ornatus; *chapelé*. — *Calcus*; *chaussure*. (Conc. Hisp.)

CAPAX. — Vas majoris capacitatis: « Sylvanus dixit: *Capacem* grossum afferre et aqua eum implete. » (A. SS.)

CAPAYRONA. — Tegumen capitis, ut *CAPARO*.

CAPCIO. — Pro *CAPTIO*.

CAPDAQUA. — Aquarum caput et origo; *Vid. CAPUT*.

CAPDASTRA. — Liber censualis, capitationis registrum; *registre des impôts, rôle de la capitation*.

CAPDELARE. — Conducere; *conduire*, *emmener*; ol. *cadeler*, *chadseler*.

CAPDELLA. — Pro *CANDELLA*. (A. 1491.)

CAPDOLIUM. — Domus fendi præcipua, castrum; *maison principale du fief, tour seigneuriale qui appartenait à l'aîné par préciput*; ol. *capdwell*.

CAPEDINARE. — Differre, procrastinare, moram producere; *différer, retarder*.

CAPELATUM. — Sertium precatatorium; *chapelet*.

CAPLETUM. — Ead. notione.

CAPELINA. — Idem q. *CAPELLINA*.

CAPELLA. — Brevior *capa*; *manteau court*. (Pass.) — *Capa*, pluviale; *chape*, *pluvial*. (A. SS.) — Reliquiarum theca; *châsse*, *reliquaire*. (Pass.) — *Aedes* in qua reliquiarum thecæ asservantur; *bâtiment où l'on garde les reliques*, *chapelle*. (Pass.) — Ministeria ac vasa sacra quæ sacerdoti ad sacra peragen-

da necessaria sunt; *ensemble des ornements, vases, etc., nécessaires pour les cérémonies du culte*, *chapelle*. (Pass.) — Caparum ecclesiasticarum integer apparatus, id est *capa*, *tunica*, *dalmatica*, etc.; *ensemble des vêtements sacerdotaux*, *chapelle*. (A. 1231.) — *Cancellaria*; *chancellerie*. (A. 794.) — *Ædicula* in qua cinelia asservantur; *trésor*. (Vet. inst.) — Quævis *ædicula sacra*; *oratoire*, *chapelle*. (Pass.) *Capella ad succurrendum*, ecclesia succursalis; *annexe*, *église auxiliaire*. (Lamb. Ard.) — Ecclesia parochialis; *église paroissiale*. (Mur.) — Cœtus clericorum, quos vulgo *capellanos* vocant, qui Summo Pontifici inserviunt, ejusque adsunt ministerio; *réunion des clercs de la maison du Pape*, *chapelle*. (Adam. Brem.) — Pegma funebre, tumulus honorarius; *catafalque*. (A. 1340.) — Pars fibulæ; *chape de boucle*. (A. 1302.) — Fori tectum, locus, ubi merces venum exponuntur; *halle*, *marché couvert*. (A. 1337.)

Chimicis aquæ stillatiçæ apex elibaniarius, operculum; *couvercle d'alambic*, *chape*. (A. 1452.) *Capella filialis*, minor ecclesia, quæ pendet a majori; *annexe*. (Christ. Mul.) — Sacellum, seu majoris templi appendix; *chapelle*. (Pass.)

CAPELLANIA. — Munus et beneficium capellani. — *Ædicula sacra in æde majori exstructa*. — Ecclesia in qua collegium canonicorum; *église collégiale*. — Monasterium *prioratus* nomine ab altero pendens. — *Capellania annualis*, Missæ quæ celebrantur per anni spatium pro defunctis, idem q. *ANNUALE*. (A. 1423.)

CAPELLANIETA. — Diminut. a *CAPELLA*.

CAPELLANITA. — Idem ac *CAPELLANUS*.

CAPELLANUS. — Priuittus qui *capam* seu *capellam* S. Martini in regis palatio asservabat, eamque in preliis deferbat; *gardien de la châsse de S. Martin de Tours*. (S. vi. vii.)

— Notarius, amanuensis, cancellarius; *secrétaire*, *greffier*, *chancelier*. (Pass.) — Rector ecclesiæ; *curé*. (A. 1282.) — Quivis presbyter; *prêtre*, *ecclésiastique*. (Ch. Occit.) — Qui capellæ, seu *ædiculæ sacre* præfectus est;

prêtre qui dessert une chapelle, un *oratoire*, *chapelain*. (Pass.) *Capellanus aurora* seu *de alba*, qui sacra facere debet *aurora* seu diluculo, Hispanice *alba*. (Conc. Hisp.) *Capellanus perpetuus*, major vicarius. (A. 1386.) — Qui ex aliqua capelle seu parochia est; *paroissien*. (Martyr. Pist.)

CAPELLARÉ. — Cœdere, incidere, ut *CAPULARE*.

CAPELLARIA. — Idem q. *CAPELLA* et *CAPELLANIA*, munus et beneficium capellani. (A. 1148.) — *Isopellex sacra*, ornamenta capellæ. (Gest. Hild. ep. Cenom.)

CAPELLARIUS. — Idem ac *CAPITULARIUS*, auditus seu scabinus Tolosæ; *capitoul*.

CAPELLATICUM. — Jus cædendi ranios vel arbores in silva; *droit de couper du bois dans la forêt seigneuriale*. (A. 969.)

CAPELLATIO. — Ead. notione.

CAPELLETTA. — Ut *CAPELLANIETA*.

CAPELLETTUM. — Genus capæ seu pilei; *chapelet*, *petit chapeau*, *chaperon*.

CAPELLETUS. — Ead. notione.

CAPELLINA. — Sertum precatorium globulorum, vulgo rosarium; *rosaire, cha-pelet*; ol. *chapel*. — Genus pilei; *capeline*.
 CAPELLOTUM. Idem q. CAPELOTUM.
 CAPELLULA. — Parvum sacellum; *petite chapelle*.

CAPELLUM. — Capulum; *poignée au garde d'épée*. — Caputium quo utuntur monachi; *capuchan*.

CAPELLUS. — Galeris, pileus, a *capa* dictus, quasi parva capa, qua caput tegitur; *vêtement de tête, chapeau, bonnet*; ol. *capel, chapel*. (Pass.) *Capellus salis*, ad arcendum solem; *parasol*. (A. SS.) — Corona florea et plectilis; *couronne de fleurs*; ol. *chapel de fleurs*. (A. 1423.) — Junior capo; *jeune chapon*. (A. 1232.) — Umbraculum ligneum; *auvent*. (St. Veri.) — F. arbor cuius rami exscinduntur, vel trunco, *eaude*. (A. 873.)

CAPER. — Decernere, statuere; *décider, arrêter, résoudre*. *Capere pugnam*, duellum ad litem dirimendam decernere. — Insimulare, in aliquem culpam inferre, iram convertere. *Capere se*, prospere fieri. *Capere se ad feudum*, capere, occupare feudum, manus in illud injicere. *Capere se ad aliquem*, sponsorem appellare. *Capere se cum aliquo*, congregari, concertare. *Capere terram* ad terram appellare; *prendre terre*. *Capere super se*, in se suscipere, desponsorem constituere; *prendre sur soi*.

CAPERO. — Ut CAPARO.

CAPETIUM. — Ut CAPETUM.

CAPETUM. — Ornamentum quod ponitur ante lectos dominorum, in quo pedes dominorum requiescunt. (J. de G.)

CAPHA. — Natta, storea; *natte*.

CAPHARDUM. — Apud Austriacos, capitis tegumenti species.

CAPIA. — Capsa, pyxis; *boîte, caisse*. — *Capa*, vestis ecclesiastica.

CAPARIUS. — Pro CAPICIARIUS aut CAPICERUS.

CAPITATIS. — Breve seu littera ad pecuniam capiendam seu percipiendam. (A. 1380.)

CAPIBREVIUM. — Actorum iudicis vel notarii liber; *carnet de notes*.

CAPICERIA. — Dignitas *capicerii*; *dignité de chevecier, chevecerie*. (Sug.) — Locus ubi quædam *capicerii* seu thesaurarii officium pertinent reconduntur, ejusque domus; *trésor et bureau du chevecier, chevecerie*. (A. 1363.)

CAPICERIATUS. — Dignitas et officium *capicerii*, ut CAPICERIA.

CAPICERUS. — Cui *capicii* ecclesie cura incumbit; *chevecier, quidam soin du sanctuaire*.

CAPICIALIS. — Ad partem ædis sacræ quæ *capitium* dicitur pertinet. (And. Flor.)

CAPICIARIUS. — Ut CAPITIARIUS.

CAPICIUM. — Pars ædis sacræ quæ *presbyterium* dicitur. *Vid. CAPITUM*.

CAPIDA. — Vasis ecclesiastici genus: *Capide* ad profanos non vendantur.

CAPIDOSUS. — Terra *capidosus* qua ali-quid capitur, continetur, argilla; *terre grasse, liante, argile*. (A. 1190.)

CAPIGER. — Officium in panetaria regia,

ad quod forte *caparum*, quibus panis operiebatur, cura spectabat.

CAPILLATORIA. — Festivitas qua prima fiebat detonsio capillorum. (*Lex Sal.*)

CAPILE. — Domus præcipua, ut *Caput mansi*. *Vid. CAPUT*.

CAPILLATIO. — Capillorum evulsio; *arrachement des cheveux*.

CAPILLATIUS. — Ex capillis confectus; *fait avec des cheveux*.

CAPILLATURA. — Capilli; *chevelure, cheveux*. — Coma supposititia; *faux cheveux, perruque*.

CAPILLI. — *Capillos panere*, per capillos se offerre, dicebant monachi cum eum ponere, (*Capillorum posita* symbolum erat servituti quam Deo per votorum emissionem profitebantur; unde servi Dei vulgo appellati, nam servi tonsi erant.) Per unum crinem de capillis offerre se monasterio dicebantur laici qui monachicæ societati sese ascribebant, ut illius beneficiorum participes essent. *Capillorum tortura* seu eripatio; *frisure*. *Remanere aut esse in capillo* dicebatur puella quæ nondum marito juncta erat et adhuc in domo patris manebat: nam promissos crines inruptos ferebant, nec eos in nodos retorquebant, quod nuptiarum erat, præsertim apud Longobardos.

Capilli cerenali, in circulum aut orbem attolunt. *Capillos alicui excutere*, ut testis rei peractæ memoriam servaret, qua ratione etiam auri vellicabant aut alamp infligebant.

CAPILLITIUM. — Idem q. CAPILLATURA.

CAPINALE. — Armorum genus. (*Capellus ferreus*?)

CAPIOIA. — Carcer; *gôle, prison*; ol. *gaiole*.

CAPIREGUS. — Idem q. CAPDAQUA.

CAPIRO. — Idem q. CAPARO.

CAPIS. — Capsa; *caisse*.

CAPISCERIA. — Ut CAPICERIA.

CAPISCHOLIA. — Dignitas *capitis scholaræ*; *Vid. CAPUT*.

CAPISCHOLIUS. — Ead. notione.

CAPISCOLIA. — Pro CAPISCHOLIA.

CAPISOLIDUM. — Capitalis solidus qui ex pretio rei venditæ domino exsolvetur, idem q. LAUDIMIUM; *drail dû au seigneur sur le prix de la vente des biens qui relèvent de lui*; ol. *capsaol, capson*.

CAPISTERIUM. — Vas quoddam quo frumenta purgantur; *van au crible*. — Granarium, horreum; *grenier*. (A. SS.) — Alveolus ligneus qui capite gestabatur eratque maxime in usu mulieribus lotos pannos a fonte aut fluvio referentibus. (A. SS.) — Agrarium, vectigal agro impositum, idem q. TERRAGIUM. (A. 1407.)

CAPISTRAGIUM. — Quod pro capistris domus regie ministris annuatim concedebatur; ol. *chevestrage*. (A. 1261.)

CAPISTRANI. — Fratres minores de Observantia, a caputo sic dicti.

CAPISTRARE. — Metaphorice pro reprimere, quasi *capistro* coercere. (Eliuh.)

CAPISTRUM. — Pro CAPISTROM.

CAPIT. — Idem q. *Licet*: «Talia capit opinare eos.» (Tertul.)

CAPITACIUM. — Cervical; *oreiller*; ol. *chevet*.

CAPITADENUS. — Primus artificum?

CAPITAGIARIUS. — Qui censum de capite debet; *qui doit le capitage*. (A. 1131.)

CAPITAGIUM. — Censum quem homines de corpore seu de capite quotannis debent domino præstare; *capitation, cens annuel payé au seigneur par ses hommes de corps*; ol. *capitage, capitainage, chevage*. (A. 1207.)

Præstatio quæ mortis tempore domino solvitur; *prélèvement dû au seigneur sur les biens laissés par ses tenanciers, surtout par les hommes de mainmorte*. (A. 1297.)

Tributum ab iis solutum qui in portu navem onerant vel exonerant, idem quod pro alliganda nave in portu præstatur; *droit qui se paye au seigneur du port pour le chargement et le déchargement, comme aussi pour l'ancre d'un navire*. (A. 1379.)

Homo de capitagio Dei, cui res, quæ ad Deum spectant, curæ cordique sunt, easque Dei nomine curat. (A. 1238.)

CAPITALACIUM. — Oblatio pecuniaria quæ sanctis pro suo capite fit vel ecclesiasticis, ut pro aliquo orent, solvitur. (A. 1149.)

CAPITAL. — Præcipuus. (Nic. LL. ad Car. Calv.)

CAPITALAGIUM. — Munus et officium capitalis; *dignité de capital*. (A. 1459.)

CAPITALARIUS. — Pro CAPITULARIUS.

CAPITALE. — Cervical; *oreiller*. (Pap.)

Operimentum capitis vel fascia qua caput involvitur; *coiffure ou bandeau qui entoure la tête*. (Ditt.)

Debita pecuniarum caput; *capital, principal d'une dette*. (Pass.)

Bonum omne quod possidetur, præsertim vero honorum species illa quæ in pecudibus consistit; *avoir, surtout celui qui consiste en bétail*. (Pass.)

Vivum capitale, pecudes; *les troupeaux*. *Capitale furtum*, furtum animalis vel rei mobilis. (A. 973.)

Æstimatio rei furatæ seu res ipsa furata; *valeur du vol ou la chose volée*. (Leg. Barb. pass.)

Census quem homines de capite quotannis domino præstant, idem q. CAPITAGIUM. (Pass.)

Jus quod mortis tempore domino solvitur, idem q. CAPITAGIUM. (A. 1401.)

Oblatio pecuniaria, quæ sanctis pro suo capite fit, ut CAPITALACIUM. (A. 1178.)

CAPITALIS. — (Subst.) Primus ac præcipuus; *premier, principal, qui est à la tête*. (Pass.)

Dignitatis nomen quibusdam ex illustrioribus Aquitanie proceribus tributum; *capital*. (S. XIII.)

(Adj.) *Capitalis census*; *Vid. CENSUS*. — *Capitalis homo*, qui debet censum de capite; *qui est soumis au chevage*; *Vid. CAPITAGIUM*; ol. *chevagier*. (Pass.)

CAPITALITIUM. — Censum quem homines de corpore seu de capite quotannis domino præstant, ut CAPITAGIUM. — Eleemosyna quam singuli ad sancti Huberti suffragia vitandæ rabiei causa confugientes completo voto persolvebant.

CAPITALITIUS. — Qui capitalem censum solvere tenebatur, ut CAPITALIS. — *Capitalitius census*, idem q. CAPITALITIUM, præstatio.

CAPITALIUM. — Idem q. CAPITALE, bonum omne quod possidetur, præsertim vero pecudes.

CAPITANA. — Cathedralis ecclesia; *l'église cathédrale*. (Ann. Bened.)

CAPITANAGIUM. — Officium, dignitas *capitanei*, seu præfecti epolis militibus; *capitainerie, grade de capitaine*.

CAPITANARIUS. — Dux, præfectus, vel idem forte quod ADVOCATUS. (Ch. Carlom. reg. Fr.)

CAPITANEA. — Capitale debitum; ut CAPITALE. (A. 1142.)

Officium *capitanei*, ut CAPITANAGIUM. (A. 1263.)

CAPITANEATUS. — Ead. notione q. CAPITANAGIUM. (A. 1293.)

CAPITANEIA. — Eod. sensu. (Mur.)

CAPITANEUM. — Res ipsa quæ restitui petitur, seu ejus æstimatio (a. 1378); census capitis (a. 1213), ut CAPITALE.

CAPITANEUS. — (Subst.) Caput militum, præfectus copis militibus; *commandant, capitaine*. — Rector, ductor, qui rei alicui præfectus est; *directeur, celui qui est chargé de la conduite d'une chose*. *Capitaneus ecclesie*, idem q. ADVOCATUS. (A. 1008.)

Capitaneus levatarum, magistratus qui iis præerat quibus *levatarum* seu aggerum cura commissa erat; *chef des employés au service des chaussées*. *Capitaneus quarterii*, urbis regioni præfectus; *chef de quartier, quartier-nier*. — (Adj.) Principalis, præcipuus, qui est in capite, capitalis. *Capitaneum monasterium*, le principal monastère. *Capitaneum altare*, le maître-autel. *Capitaneus locus*, un chef-lieu. *Capitaneus census*, inconsultus, naturæ impetus. *Capitaneus census*, idem q. CAPITALITIUM.

CAPITANIA. — Idem q. CAPITANAGIUM. (Bul. Bonif. PP. VIII.)

CAPITANUS. — Idem q. CAPITANEUS.

CAPITANUS. — Ead. notione.

CAPITARE. — Capere, apprehendere; *prendre, mettre la main sur*. — Exitum habere; *avoir une fin, finir*. — Terminare; *se terminer, finir*.

CAPITATICUM. — Idem q. CAPITALITIUM.

CAPITATIO. — Capitis census seu tributum capitis vel personæ; *capitation, impôt personnel, tribut imposé par tête*; ol. *capage*. Est etiam tributum pro jugorum seu capitum, id est possessionum numero impositum: sic dictum quia in censum veniebant, referebanturque omnia quæ possessionum, capitum, sortiumque et jugorum æstimationi accedebant. (Jac. Goth.)

Capitatio humana, pars ea tributariæ functionis, quæ pro servis, colonis ascriptis, censitis præstatur, ut *capitatio animalium*, quæ pro animalibus possessionum. (Cod. Th.)

Pabulum animalium; *fouirage, nourriture des animaux*.

CAPITEGIUM. — Capitis aniculum, velum; *couvre-chef, voile*.

CAPITEITAS. — Titulus quo Pontificis Romani primatus significatur in sermone eujusdam ex Patribus in Conc. Constant.

CAPITELLUM. — Quod columnis suæ-

ponitur; *chapiteau*. — Minus capitulum, seu locus ubi conveniebant monachi, nam plura habebant interdum capitula in majoribus monasteriis. — Capitolum, arx; *château*. — *Capitulum brevis*, seu lectio brevior in divino Officio. (Greg. Tur.) Eadem voces Horas canonicas breviores in Act. SS. significari videntur. — Alta pars domus. — Aqua saponis vel lexivium, aqua saponariorum, ex quo fit sapo.

CAPITELLUS. — Vestis pars superior qua caput tegebatur, vel potius enlare; *capuchon*, ou *collet d'habit*. (A. SS.)

CAPITENIUM. — Tutela, et ius pro tutela; *protection que le seigneur devait au vassal, droit que le vassal payait au seigneur pour la protection qu'il en recevait*; ol. *capiteia*.

CAPITERNUM. — Species fibulæ a capi-piendo sic dictæ quod quasi capiat res quibus adiungitur.

CAPITE-SENSIVI. — Pro Capite censi vel censiti. Vid. CAPOT.

CAPITARIUS. — Dignitas et officium in monasteriis et ecclesiis, cui capitii ecclesiæ cura incumbat, ut CAPICRIUS.

CAPITIFRAGIUM. — Instrumentum aptum capiti enunnuenda; instrument de torture pour comprimer la tête.

CAPITILAVIUM. — Dominica Palmarum; le dimanche des Rameaux. — Metaphorico reprehensio, castigatio, quomodo laver la tête à quelqu'un, dicitur Galli.

CAPITINA. — Sumen; *testine*.

CAPITIPURGIUM. — Quicquid a capite phlegma deducit. (Mat. Silv.)

CAPITIUM. — Ea pars tunice qua caput immittitur; *ouverture de la tunique par laquelle passe la tête*. — Tegmen capitis, *capucium*; *capuchon*. — *Capitium ferreum*, idem q. *Capellus ferreus*. — Caput lecti; *tête de lit*, *chevet*. — Pars ædis sacræ, quæ vulgo presbyterium seu locus ubi altare statuatur; *sanctuaire*; ol. *chevet*. — *Capitium molendini*, caput unde aqua currit ad molendum. (A. 1130.)

CAPITO. — Truncus arboris; *tronc d'arbre*. — Species monetæ argenteæ sub Ludovico XII; *teston*. — Piscis fluvialis; *chabot* ou *cabot*.

CAPITULARIUS. — Præ Capitularius.

CAPITOLINI. — Magistratus Tolusani; *capitols*.

CAPITOLITIUM. — Pro CAPITALITIUM.

CAPITOLIUM. — Templum paganorum vel locus ubi sacrificare cegebantur Christiani; *temple païen en général*. — Arx; *citadelle*. — Ædes in qua jus dicebatur; *lieu où se rendait la justice, tribunal*. — Capitulum canonicorum vel monachorum, seu locus in quo congregabantur canonici vel monachi de re et disciplina canonica et monastica acturi; *chapitre*, *salle capitulaire*. — Capsula reliquiarum in modum arcis efformata, vel certe idem q. **CAPITELLUM**: « Unus den. B. Joannis B. qui in medio illius vasis in uno parvo capitolio chrysalino et argenteo sit natus. » (Gest. abb. S. Germ.) — Bonum omne quod possidetur; *tout l'avoir que l'on a*. (A. SS.)

CAPITOLUS. — Idem q. **CAPICOLUS**.

CAPITORIUM. — Census de capite, ut **CAPITATIO**.

CAPITOSE. — Obstinate; *avec persévérance ou obstination*.

CAPITOSITAS. — Obstinatio, perversitas; *persévérance, obstination*. — Morositas; *caprice, fantaisie*.

CAPITRA. — Cucullæ seu vestis species qua caput operiebatur; *capuchon d'une forme particulière*.

CAPITTA. — Vestis candida, idem q. **CHRISMALE**. (A. 1566.)

CAPITULARE. — (Subs.) Scriptum capituli distinctum; *écrit divisé en chapitres*. *Capitulare Evangeliorum de circulo anni*; liber ecclesiasticus in quo describuntur initia et fines eujusque Evangelii, quod singulis diebus in Missa legitur. *Capitulare institutum*, regula monastica per capitula distincta. — *Capitularia*; *code des lois ripuaires et ecclésiastiques*; *édits et ordonnances des rois, principalement corps des lois que les rois faisaient dans les assemblées des comtes ou des évêques, ou dans les conciles*. — *Opementum capitis*. (Isid.) — (Verb.) Capitulis aliquid distinguere; *diviser un écrit en chapitres*. — Pacisci, consentire; *accorder*. — Breve in lectionem, quæ in divino Officio legitur, recitare, quod ad celebrantem pertinet. — Aliquid sancti Officii celebrare, peragere, a capitulo (Vid. **CAPITULUM**) saltem incipiendo. — In capitulum convenire tractandorum negotiorum causa; *se réunir en chapitre*. — Succensere, punire, quod fit in capitulis monachorum; *punir, réprimander*. Hinc vulgaris loquendi monachis usitata formula dare alicui capitulum, vel accipere capitulum, præ reprehendere.

CAPITULARIS. — Diploma, charta, libellus; *diplôme, charte, titre*. — Ornamentum capitis, ut **CAPITALE**. — Canonicus; *chanoine*. *Capitulares litteræ*, majores litteræ quæ in principio eujusque capituli librorum describuntur, auro, minio, aliisque coloribus depictæ, et variis subinde figuris adornatæ; *litteræ capitales, initiales*. *Capitulare tributum*, idem q. **CAPITALITIUM**. *Capitulares*, qui assidebant capitulo, seu domui urbis publicæ, idem quos *capitols* vocant.

CAPITULARITER. — Capitulatus; *sommatrem*. — *Capitulariter congregari*, in unum capitulum convenire. (Bull. Carmel.)

CAPITULARIUM. — Liber censualis in quo descripta sunt capitula, seu præstationes quas quisque debet; *cadastre, registre des impositions*. — Liber decretorum aëstimatorum civitatum; *registre des délibérations et des actes officiels des municipalités*. — Tuguius capitis species; *espèce de coiffure*. — Ornamentum chartarum quod viticolum vulgo seu *vignette* appellant Galli, quod illud in librorum capitulis ut plurimum fit. — Liber ecclesiasticus continens capitula, quæ in ecclesia canuntur. — Capitulum, locus, in quo monachi congregabantur; *salle capitulaire, chapitre*.

CAPITULARIUS. — Scabinus; *échevin*, ca-

pitoul. — Exactor; *collecteur d'impôts*. — Nuntius, minister, famulus, servitor. — Dominus, possessor; *propriétaire, seigneur*. — Cui capitale sive in pecunia, sive in pecuniis creditum est; *débiteur*.

CAPITULATIM. — Distincta, per capitula; *par chapitre, chapitre par chapitre*.

CAPITULATIO. — Index capitulum; *table des chapitres*.

CAPITULATUS. — Idem q. **CAPITALAGIUM**. (A. 1159.)

CAPITULUM. — Domus urbis publica in qua ædiles seu scabini jus dicunt aut eunt; *hôtel de ville, capitole*. — Capitis tegumentum muliebris; *espèce de coiffure de femme*. — Caput lecti; *chevet*. — Phelionis caput, articulus. Vid. **CAPITULARE**. (A. 1301.) — Convectus, synodus; *réunion, synode*. — Mari fastigium; *chaperon*. — Mandatum seu charta qua expensa pecunia restituenda jubetur. — Pars scriptorum; *partie d'un écrit, d'une loi, chapitre, titre*. *Capitula et capitularia*, canonum ecclesiasticorum et legum regiarum codices ita nuncupati, quod per capitula seu sectiones digesti distinctique sint apud Theophanem legitur. *Capitula novitiorum*, novarum constitutionum synodalium decreta. — Brevis lectio quæ in divino Officio loci lectionis legitur. — Locus in quem conveniebant monachi et canonici, et conventio ipsa; *salle capitulaire, chapitre*. *Capitula ruralia*, conventus curionum ruralium qui ab episcopis, archidiaconis aut decanis ruralibus subinde coguntur, in quibus de rebus ecclesiasticis suarum parochiarum pertractare solent. *Capitulum habere*, jus quo extraneus monachus in capitulo ejusdem monasterii sedebat.

CAPLATIA. — Vestis species; *espèce de vêtement*.

CAPLIM. — Obligatio qua vassalli tenentur arbores excindere; *service féodal consistant à couper les arbres pour le seigneur*. (Polypt. S. Rem.)

CAPLUM. — Funis; *cable*.

CAPMANSIO. — Idem q. *Caput mansi*. Vid. **CAPUT** et **MANSIO**.

CAPELLARDENT. — Capella in qua, parietibus panno nigro vestitis, multi accenduntur cerei pro funeribus principum et magnatum; *chapelle ardente*.

CAPOLARE. — Abscindere, diminuere; *couper, raccourcir*.

CAPOLATA. — « Item 3 millia teules, item 3 capolates de petra. » (A. 1142.) An petrarum onus, vel tantum petra quantum uno die homo capulare seu scindere potest? Pro onere quod capiti imponitur, occurrit inter jura vice. Narb. (A. 1260.)

CAPONAGIUM. — Jus domini a subditis vel capones vel eorum valorem accipiendi.

CAPONUS. — Idem q. *Capo*.

CAPORALIS. — Caput, gubernator, præfectus præcipuus; *chef, commandant*.

CAPOTUS. — Pro CAPOTUS.

CAPPANA. — Tugurium, ut **CABANA**.

CAPPARE. — Pro COPPARE.

CAPPARIUS. — Qui facit et reficit cappas,

seu ornamenta ecclesiastica, et cantor qui fert cappam in ecclesia; *chapier*.

CAPPATIGUM. — Idem q. **CAPPAGIUM**.

CAPPATUS. — Qui gerit cappam; *revêtu d'une chappe*. — Cantor, qui fert cappam in ecclesia; *chapier*.

CAPPIGER. — Cantor, idem q. **CAPPATUS**.

CAPILLARE. — Idem q. **CAPULARE**.

CAPILLINA. — Galeæ species; *armure de tête*; nl. *cappeling*.

CAPPUCCIUM. — Idem q. **CAPUTIUM**.

CAPRAMARITUM. — Idem q. **CHARAVARRUM**.

CAPRAREFA. — Caprarum grex vel stabulum; *troupeau de chèvres ou étable à chèvres*.

CAPRARITIA. — Ead. notione.

CAPREA. — Præ Capra.

CAPREDUS. — Præ Capreolus.

CAPREOLIUS. — Ead. notione.

CAPRETUS. — Ead. notione.

CAPRICULUS. — Ead. notione.

CAPRICORNIUM. — Temporis nota, solstitium hiemale; *le solstice d'hiver*.

CAPRIDARE. — Dicitur de capra quæ parit; *chevreter*.

CAPRIFER. — Idem q. *Capreolus*.

CAPRINUM. — Præstatin ab iis qui capras tenent exsolvenda; *droit que payaient les possesseurs de troupeaux de chèvres*; ol. *chevreelage*.

CAPRITUS. — Hircus; *chevreau*; ol. *cabri*.

CAPRO. — Caper, hircus; *bouc*. (A. SS.)

CAPROLLUS. — Pro CAPREOLUS.

CAPRONES. — Tigra, cantherii; *chevrons*.

CAPSA. — Arca, theca, cista, ubi aliquid reponitur; *caisse, armoire, corbeille*. Proprie vero est arca in qua reconduntur sanctorum reliquiæ; *châsse*. *Capsa evangeliorum*, eorum opercula. *Capsa navis*, ima pars navis; *cale de navire*. (A. SS.) — Pars casula, cingulus; *capuchon de chape*. (Greg. Tur.) — Vagina; *sourreau d'épée*. (W. Wyr.) — Pectus, thorax; *poitrine*; vulgo *le coffre*. — Umbella; *dais*. (Ord. S. Petr. Aurel.) *Capsa de casa*, proprietatis, domini, proprie id quod in capsâ seu arca servatur. (For. And.)

CAPSACES. — Vasculum; *casse à renfermer l'huile*.

CAPSANA. — Idem q. **CAPITIUM**, ea vestis pars quæ ad os tunicæ collum circumit humeris injecta. (A. 1464.) — Capistrum. (A. 1334.)

CAPSARIUM. — Capsarum in quibus rocondabantur sanctorum reliquiæ, theca.

CAPSARIUS. — Thesaurarius ecclesiæ, seu qui sacramentum capsarum curam habebat; *trésorier ou garde des châsses des saints*.

CAPSAX. — Vas sextariorum duodecim. (Pap.)

CAPSEA. — Pro CAPSA.

CAPSELLA. — Diminut. a CAPSA.

CAPSERIUM. — Cervical; *oreiller, coussin*. (A. 1476.)

CAPSERIUS. — Capsæ seu arcæ publicæ custos; *caissier, trésorier*.

CAPSETTA. — Capsula; *cassette*. (A. SS.)

CAPSA. — Pro CAPSA.

CAPSIDILE. — Pro **CASSIDILE**.

CAPSIDULUS. — Porc; *besace*.

CAPSILIA. — Vestis apertura superior per quam caput immittitur et exeritur. (A. SS.)
CAPSIM. — Forte pro *carplim*, sensim.
CAPSIS. — Capsa sacrarum reliquiarum; *châsse, reliquaire*. (A. SS.)

CAPSOLIDUM. — Idem q. **CAPISOLIDUM**. (A. 1332.)

CAPSONA. — Pecten; *peigne*. (Vet. Gl.)
CAPSONUS. — Armarium, arca major; *armoire*.

CAPSOR. — Præpositus capsæ nummarie; *caissier*.

CAPSOU. — Præstationis genus.

CAPSOVERIUS. — Qui solvendo *capsou* præpositus est.

CAPSULA. — Idem q. **CAPSELLA**. Casula; *châuble*.

CAPSUM. — Thorax, pars concava corporis costis circumdata; *le thorax, le coffre*. — Retis species aut machina ad capiendos pisces; *espèce de filet, d'engin à prendre le poisson*. — Carruca undique contexta, quasi capsæ; *voiture fermée*. — Carhedæ pars ubi qui vectantur sedent; *caisse de voiture*. — *Capsum ecclesiæ*, ea ædis pars, ut videtur, quam navim dicimus; *nef d'une église*.

CAPTABULUM. — Idem q. **CATABOLUM**.

CAPTAGIUM. — Idem q. **CAPITALITIUM**.

CAPTALARIUS. — Pro **CAPITULARIUS**.

CAPTALE. — Pro **CAPITALE**.

CAPTALERIUS. — Qui rei alicui præpositus est, qui terram aliudve sub censu seu redditu annuo tenet; ol. *captalier*. — Nuntius, minister, idem q. **CAPITULARIS**.

CAPTALIS. — Pro **CAPITALIS**.

CAPTALMEN. — Quod vi et injusto captum est. (A. 1090.)

CAPTAMENTUM. — Species servitii, vel præstationis, idem, ut videtur, ac **ACAPTAMENTUM**. (A. 1256.)

CAPTANIA. — Tenere ad captaniam, tenere ad terminum statutum, aut ad voluntatem alterius, vel etiam sub conditione capitalia ad libitum restituendi, nisi idem sit ac *tenere ad cattalum*. (A. 1308.)

CAPTARE. — Vid. **COPYARE**.

CAPTATELA. — Captatela pallii, apud Tertul., acceptio pallii.

CAPTATIA. — Dolus, astutia, malitia. (Vet. Gl.)

CAPTATUS. — Hora captata, rato tempore, hora præstituta. (A. 1358.)

CAPTEINIUM. — Idem q. **CAPTENIOM**.

CAPTELA. — Cautela, cautio; *sûreté, caution*. (A. 1289.)

CAPTENERE. — Manutene, tutari; *maintenir, protéger*. (A. 1081.)

CAPTENIUM. — Tutela, protectio, et præstatio pro ulla protectione; *protection due par le seigneur au vassal, et droit que le vassal payait au seigneur pour la protection qu'il en recevait*; ol. *captein*.

CAPTIA. — Venatio; *chasse*.

CAPTIO. — Detentio, carcer; *détention, prison*. — Mala tolta, exactio; *redevance injuste*. (A. 1076.) *Captiones*, alias *prise*, dictum quiddam ad expensas regis seu domini capiebatur super subditos et tenentes, quod legitimo et debite persolvi debebat. — Ad-

missio, receptus; *admission*. (A. 1317.)

CAPTIVARE. — Capere, captivum reddere; *prendre, faire prisonnier*. — Dicipere, abducere, misere habere; ol. *chétiver*.

CAPTIVATIO. — Captivitas; *captivité*.

CAPTIVATUS. — Angustus; *de peu d'étendue*.

CAPTIVELLUS. — Misellus; *pauvre, malheureux*; ol. *chétif*.

CAPTIVITAS. — Miseria, calamitas; *malheur, infortune*.

CAPTIVUS. — Vilis, contemtilis; *de peu de valeur, pauvre, malheureux*; ol. *chétif; châtif*. (A. 1182.) — Viduus, privatus. (A. SS.)

CAPTOR. — Qui *captiones* nomine regis exigebat. (A. 1379.) — Collector; *receveur d'impôts, percepteur*.

CAPTUARIUS. — Qui *balneaticum* exigebat.

CAPTULARIUS. — Pro **CAPITULARIUS**.

CAPTURA. — Locus piscosus, ubi capiuntur pisces; *endroit poissonneux*. — Idem q. **CARTIO**, **CREDITIO** vel **CREDENTIA**. (A. 1186.)

Exactio. (A. 1119.) — Spatium, intervallum, districtus certis limitibus *captus* seu contentus. — *Captura*, quæ ad capiendos aves ponuntur.

CAPTUS. — Pro *cattus*, felis; *chat*.

CAPUCCINUS. — Idem q. **CAPUTIUM**.

CAPUCCIUM. — Ead. notione.

CAPUCERIA. — Ead. notione.

CAPUCIOLUM. — Ead. notione.

CAPUELLA. — Diminut. a *capa*, baptizatorium vestis; eadem etiam forte quam *chrismale* appellant.

CAPULA. — Idem q. **CAPLIM**. (Irm.)

CAPULARE. — Cedere, abscondere, transgere; *couper, tailler, trancher, briser*. (Pass.)

CAPULARIS. — Vestis species tegens scapulas; idem q. **SCAPOLARE**.

CAPULARIUM. — Ead. notione.

CAPULATIO. — Ead. notione q. **CAPOLATORIA**.

CAPULATURA. — Vulnus; *blessure, meurtrissure*.

CAPULATUS. — Gladio cinctus; *ceint de l'épée*.

CAPULLA. — Idem q. **CAPUELLA**.

CAPULLUS. — Pro **CAPELLUS**.

CAPULUM. — Idem q. **CAPLIM**. (Irm.)

CAPULUS. — Ead. notione.

CAPUNTA. — Quantum manu capi potest; *poignée*; ol. *capsine*.

CAPUS. — Avis prædatoria, falco; *faucon*. — Clavus cuius pars præcipue caput est; *clou d'une très-grosse tête*. — Pro **CAPO** et **CAPUT**.

CAPUSIERA. — Species artis ad capiendas aves.

CAPUT. — 1° Pars corporis. *Caput lupinum* gerere (Leg. Angl.) dicitur is qui proscriptus est, exlex; huius enim caput cuiusvis, perinde ac lupi, exponitur amputandum, si in provinciam redeat; *banni, proscrit, outlaw*.

Capitis proprii esse, obedientiæ impatientis suo arbitrio agere. *Caput tenerum habere*, debilius esse capitis. *Caput foci*, forte focorum focarium. (A. 1218.) — 2° Persona ipsa. Hinc *capite censi*, servituti et censui obnoxii. *Capitis deditio*, servitus. *Per capiti*

succedere, dicitur de hæreditibus plurimis qui eam quique hæreditatis partem accipiunt æqualiter, nulla stirpis, quam representant, habita ratione. — Quodeunque in recensione numerum efficit; *tout ce qui, dans un inventaire ou recensement, fait nombre*. *Capitis furtum*, capitale furtum, id est furtum animalis, vel rei mobilis. (A. 973.) — Quidquid in re primum est, et quidem : 1° de tempore.

Caput anni, initium (*caput annorum* contraria ratione a nonnullis pro fine annorum sumitur). *Caput jejunii* seu *Quadragesimæ*, quarta feria Quinquagesimæ, qua-jejunium quadragesimale inchoatur. 2° de loco. *Caput aquæ*, fons. (*Caputaqua*, uno verbo, pro ipso aquæ fonte in ch. an. 941.) *Caput facere*, vox medicæ, suppressare. (A. SS.) *Caput mobile*, *caput modulus*, aquæ fons et origo. *Caput molendini*, caput unde aqua currit ad molendinum, ipsa molendini exclusa. *Caput finis*, limes. *Caput sagittæ*, ferrum quo sagitta armatur. *Caput tenere*, terminare; *aboutir*. *Caput tersorii*, ora tersorii; *bord*.

Ad caput venire, perficere; *venir à chef*. 3° de valore, dignitate, pars rei cuiusdam præcipua. *Caput castrî*, turris præcipua, donjo; *réduit, donjon*. (A. 1094.) *Caput comitatus*, vel *baroniæ*, messagium capitale baroniæ, castrum, vel aliud ædificium quod propter jus gladii dividi non poterat. (Bract.) *Caput episcopatus*, major ecclesia. (Ch. Car. Cal.)

Caput ecclesiæ, f. ea pars quam vulgo navem appellant; *nef*. (A. 1093.) *Caput mansi*, domus capitanea, domus præcipua, quæ pertinet ad primogenitum, vel in qua habitat caput familiæ. (*Caput mansi*, pro primogenito seu capite familiæ sumitur in quibusdam instrumentis.) *Capitis partem retinere*; *retenir de quoi servir le fief*. *Caput pecuniæ*; *le capital*. *Caput solidum*, præstatio eadem quæ **CAPSOLIDUM**. 4° Dux, præfectus, dominus; *chef*. *Capita clericali*, præcipui ex clero.

Caput domus, idem q. *caput mansi*, senior domus. *Caput ecclesiæ*, qui ecclesiæ monasterio præpositus est. *Caput excubiarum*, qui excubiis præest. *Caput facere*, domum habere, ut caput familiæ. *Caput fundorum*, eorum dominus capitalis. *Caput Germaniæ*, Rhenus. *Caput guerræ*, dux militum. *In capite guerrari* dicebatur dominus cum copiis suis præsens aderat. *Caput insidiarum*, qui insidiis præest. *Capita militum*, præcipui, primores exercitus. *Caput ministeriorum*, primus artificum. *Caput suum portare*, caput esse familiæ. *Capita populorum*, præcipui cives. *Caput sanctuarii*, parochus principalis. *Caput scadræ*, qui militum cuneo præfectus est; *chef d'escadre*. *Caput scholæ*, *caput scholaris*, *caput colistæ*, dignitas ecclesiastica quæ alias *scholasticus* dicitur. (*Caput scholæ* etiam est locus ubi constitit qui scholæ cantorum præest, in Ord. Rom.) *Caput senatus*, qui senatui præest. *Caput senior*, dominus superior. *In capite tenere*, abs rege feudum tenere; nullo medio. *Capita terrarum*, prædiorum domini. *Caput vicariæ*, vicariæ seu villæ præfectus vel præcipuus. — Modus possessionum quibus collatio imminuebat, *jugum* etiam dictus. (Cod. Th.) *Ca-*

put hominis, census capitis. (A. 1186.) — *Capitis tegumen*, pileus. (Vid. *Bronia*.)

CAPUTIARE. — Caput caput operire; *s'encapuchonner*.

CAPUTIUM. — Idem q. **CAPITIUM**; *capuchon*. *Caputium botonatum*, ornatum *botonibus*; *garni de boutons*. *Caputium ducere*, pacis et deditiois symbolum; *amener pavillon*. — Modus agri : « Dedi... duas foreras cum capitiis prati, » id est cum capitibus prati; *avec des bouts de pré*. — Pars ædis sacræ; *le chevet de l'église*. (A. 1156.) — *Lurva*; *masque*. (A. 1213.)

CAPUTTA. — Baculus pastoralis, ut **CAMPUTTA**.

CAQUOBUS. — Pro **CACABUS**.

CAQUUS. — Cadus; *caque*.

CAR. — Annonariæ mensuræ species, eadem ac **POGINATA**.

CARA. — Facies, vultus; *figure, visage*; ol. *care*. *Lapis de cara*, qui in edificiis *cara* (d. *une façade*) collocatur, non in angulis.

CARABAGA. — Machina bellica expugnatoria, forte eadem ac **CATAPULTA**. (San.)

CARABUS. — Parva scapha ex vimine et enrio, cymbula; *nacelle d'osier recouvert de cuir, canot*.

CARACA. — Navis oneraria; *bâtiment de transport, caraque*.

CARACALLA. — Ap. Romanos, vestis urbana et militaris penulæ similis, quæ, apud scriptores ecclesiasticos, passim pro *capa* sumitur; hinc Gallicum *casaque* deducunt nonnulli.

CARACATA NAVIS. — Eadem q. **CARACA**.

CARACCUM. — Parvum pondus, quo utuntur in ponderandis lapidibus pretiosis; *carat*.

CARACORA. — Idem q. **CARACA**.

CARACTER. — Vid. **CHARACTER**.

CARACTERATUM FERRUM. — Quo sunt oblata; *moule à hosties*.

CARACTERIZARE. — Nolare, insignire; *marquer, caractériser*.

CARACTIO. — Vectura, carrorum opera; *corvée du charroi*.

CARADRUS. — Terebra; *tarière, vrille*.

CARAFa. — Phiala, ampulla vitrea; *carafe*.

CARAGIA. — Pars anterior caputii quæ eam seu faciem amplectitur, nisi sit limbus, collare.

CARAGIUS. — Ut **CARAGOS**.

CARAGMA. — Character, imago; *marque, signe*. *Nummus in caragmate*, nummus signalus; *argent monnayé*.

CARAGUS. — Sortilogus, præstigiator, qui characteribus magicis utitur; *magicien, enchanteur*.

CARAIUS. — Ead. notione.

CARAIROLUM. — Semita; *sentier*.

CARALE. — F. via publica : « Curtile situm est in *caralibus* dieti loci foras dictum locum. » (A. 1358.) — Idem q. **CARRALE**.

CARAMANTRANT. — Dios Martis ante diem Cinerum; *mardi gras*; ol. *caramantrant, carmentran*.

CARAMELATOR. — Apud Occitanos, qui flores in fasciculos colligit ac dividit; *bouquetier*.

CARANISA. — Sortilegii species; *sorte de sortilège*.
 CARANTARE. — Pro CREANTARE, fide aut sacramento interpositis promittere. (A. 1233.)
 CARANTENA. — Molus agri quadraginta periculis constans. (A. 1272.)
 CARAPHUS. — Ut CIRABUS.
 CARARIA. — Lapidicina, ex qua lapides quadrati eruntur; *carrière*.
 CARARIRE. — Lanam carminare, pectere; *carder la laine*.
 CARARIUS. — Idem q. CARAGUS.
 CARATEA. — Idem q. CARADA.
 CARATHERIA CLERICALIS. — Tonsura seu corona qua clericus designatur; *tonsure*. (A. 1309.)
 CARATTER. — Ulcus; *ulcère*. (A. SS.)
 CARATTERIUS. — Ductor carri; *charretier*.
 CARATUM. — Vectigal ex carrus perceptum; *impôt sur les charrettes*.
 CARAULA. — Sortilegii species; *espèce de sortilège*; ol. *carraude*.
 CARAVALA. — Dromo, celox; *bâtiment léger, caravelle*.
 CARAVANA. — Qualiacunque hominum agmina securitatis causa se conjungentium in itineribus; *caravane, réunion de voyageurs qui marchent ensemble pour mieux se défendre*.
 CARAVELLA. — Idem q. CARAVALA.
 CARAVELLIS. — Conciliator; *conciliateur, pacificateur*.
 CARAVELLUS. — Idem q. CARAVALA.
 CARAXARE. — Vid. CHARAXARE.
 CARAXATOR. — Scriptor; *écrivain, copiste*.
 CARBASUS. — Vestis carbasæ, ex carbaso seu lino facta. (Men.)
 CARBO. — Carbunculus, pyropus; *escarboucle*. — Carbones de foresta, ex ligno forestæ combusto in fornace coacti; *charbon de bois*. Carbones maris, carbones fossiles, carbones terrestres, carbones ferrei, lapides combustibiles quibus fabri ferrarii utuntur; *charbon de terre, houille*. — Descensio primi carbonis, septimo mensis Shabat, seu Februarii; *descensio secundi carbonis, 14 ejusdem mensis; descensio terti carbonis, 21 ejusdem mensis, inter festa Christianorum Syrorum recensentur*.
 CARBONAGIUM. — Carbonum ustio; ol. *charbonage*.
 CARBONARE. — Carbonem conficere; *faire du charbon*.
 CARBONARIA. — Cella carbonaria; *magasin à charbon*. — Fornax in foresta ad conficiendum carbonem; *four à charbon*.
 CARBONATA. — Caro carbonibus assata; *viande grillée*; ol. *carbonnée*.
 CARBONEA. — Parum carnis quæ supra carbonem cito solet decoqui; *mince tranche de viande grillée*.
 CARBONELLIS. — Carbunculus, ulcus pestilens; *charbon, espèce d'ulcère*.
 CARBONELLA. — Idem q. CARBONEA.
 CARBONELLUS FABER. — Qui carbone utitur; *celui qui travaille au charbon, comme les serruriers, etc.* (A. 1144.)
 CARBONERIA. — Idem q. CARBONARIA.

CARBONISTA. — Qui facit carbonem; *charbonnier*.
 CARBONIZARE. — Carbonem conficere; *faire le charbon*.
 CARBUNCULUS. — Limes; *limite, borne*.
 CARCAISSUM. — Pharetra; *carquois*; ol. *carcas, carcuize*.
 CARCALIUS. — Clitella vel corbes equi clitellaris; *bât ou benne à mulet*; Vid. BASTUM.
 CARCAMUSA. — Machina oppugnatoria, aries; *variété du bélier, machine de jet*; ol. *carcamousse*.
 CARCANNUM. — Collistrigium, vinculum quo rei collum stringitur; *carcan*.
 CARCARE. — Onerare; *charger*; ol. *carger*. — Onus vehere; *charrier*; ol. *carier*. — Implere; *remplir, charger*.
 CARCASIUM. — Cadaver, caro; *viande, corps mort*.
 CARCATA. — Onus; *charge*.
 CARCAVA. — Morbi species, forte pro cartuna, febris quartana.
 CARCAYSSIS. — Idem q. CARCAISSUM.
 CARCELLARIA. — Carcer; *prison*.
 CARCELLARIUS. — Carceris custos; *geôlier*; ol. *carcelier*.
 CARCELLAGIUM. — Pensatio quæ carcellario ab incarcerato dabatur pro victu et potu qui ei ministrabantur; *ce que le détenu payait au geôlier pour la nourriture que celui-ci lui fournissait*; ol. *carcelage*.
 CARCELLUS. — Cophinus vel canistrum; *corbeille ou panier*. — Chartula, schedula; *billet, petit écrit*. (A. 1337.)
 CARCER. — Cella in qua quis se includit ad vacandum Deo, idem q. RECLUSORIUM. — Carcer sub terram; *cul de basse-fosse*. (Lex Long.)
 CARCERAGIUM. — Idem q. CARCELLAGIUM.
 CARCERALITER. — Carceraliter includi, carcerem concludi; *être mis en prison*.
 CARCERARE. — In carcerem conjicere, carcerem detinere; *mettre en prison, retenir prisonnier*.
 CARCERARIUM. — Idem q. CARCELLAGIUM.
 CARCERARIUS. — Carceris custos; *geôlier*. — Ipsemet reus carceris inclusus; *celui-là même qui est en prison, prisonnier*. — Infirmus, ægrotus, lecto delictus seu clinicus; *infirmes, malade, cloué au lit*. (A. 1270.)
 CARCERATIO. — Detentio in carcere. (Lud.)
 CARCERIZARE. — Carceri mancipare. (Edict. Felice PP.)
 CARCONNUM. — Idem q. CARCANNUM.
 CARCOISIUM. — Idem q. CARCASIUM.
 CARCUR. — Mendose pro carcer. (A. SS.)
 CARDAMUS. — Nasturtium; *cresson, nasturt*. (Gasp. Bart. Gl.)
 CARDARE. — Carduo lanam seu piliis pannorum extrahere; *carder la laine*. (A. 1466.)
 CARDATOR. — Carinator; *cardeur*.
 CARDETUM. — Locus carduis plenus; *lieu plein de chardons*.
 CARDI. — Instrumentum supplicii haud dissimile a pectine ferreo quo lana carminatur.

CARDINALARI. — Ad dignitatem cardinalis provohi; *être élevé à la dignité de cardinal*.
 CARDINALAPIS. — Ad cardinalem pertinet; *qui regarde le cardinal*.
 CARDINALATUS. — Cardinalis dignitas; *dignité de cardinal, cardinalat*.
 CARDINALICANA. — Vid. SCRIPTURA.
 CARDINALIS. — Præcipuus, principalis; *principal, capital, sur qui tout roule*. Quatuor venti cardinales; *les quatre vents cardinaux*. Cardinale ultare; *le maître-autel*. Cardinalis Missa, quæ in ara cardinali celebratur. Cardinalis collutio, amplior. — Ecclesiæ Romanæ presbyterorum species; *cardinal*. — Cardinales chori, canonici in Ecclesiâ Londinensi quibus officium erat notare omnia in choro delicta et peccata.
 CARDINALITER. — Præcipue; *principalement, au premier rang, en premier*.
 CARDINARE. — Cardinalem, id est proprium presbyterum, sacerdotem, episcopum, abbatem, diaconum in aliqua ecclesiâ institueret.
 CARDINARIA. — Certa retributio facta canonicis, qui alias cardinales dicebantur, in quibusdam Ecclesiis, ac speciatim in Ecclesiâ Mediolanensi.
 CARDO. — Cardus, seu cardui strobilus quo lanae carminantur; *chardon*.
 CARDONETUM. — Locus carduis constitutus; *lieu plein de chardons*.
 CARDUELLUS. — Carduelis; *chardonneret, oiseau*.
 CARDUS. — Pro CARBUS.
 CARDUVARANTIA. — « Relentis... decimis et carduvantibus (G. Chr.); » id est decimis cardui, variantia. Vid. GARANTIA.
 CARE. — Libenter, ex charitate. (A. SS.)
 CAREA. — Onus carri; *charrette*; ol. *carée*.
 CAREACATA TERRÆ. — Pro CARRUCATA.
 CAREALIS VIA. — Illa proprie per quam carrus transire potest; *chemin de charrette*.
 CAREARIUS. — Carri ductor; *charretier*; ol. *carier*.
 CARECTATA. — Idem q. CAREA.
 CARECTUM. — Carex, locus ubi nascuntur carices; *jonc, glaieul; lieu où ils naissent*.
 CAREDA. — Herbula aguta et durissima sepi facienda aptissima. (St. Cast. Reduld.)
 CAREGARE. — Idem q. CENEGARE.
 CAREIA. — Onus agri, ut CAREA. — Vectura cum carro, quam vassallus domino prestare debebat; *droit de voiture que le vassal devait à son seigneur*; ol. *carée*.
 CAREIRONUM. — Semita; *sentier*.
 CAREIUM. — Vectura onus quod vassalli domino exsolvebant, ut CAREIA. Mensis careii, forte quo carris exportare licet. (A. 1317.)
 CARELLA. — « Consules nihilominus carellam, potestates et barones abjuraræ hareticos... compellantur. » (Conc. Nurb.) An societas, congregatio, contubernium?
 CAREILLUS. — Telum baliste spissimum et quadratum; *carreau*; ol. *carrel, carriau,*

garot, etc. — Vitreum quadratum; *carreau de verre*.
 CAREMENTRANUS. — Idem q. CARRASTRANT.
 CAREPNIUM. — Ead. notione.
 CAREMPNIUM. — Ead. notione.
 CARENA. — Quadragesima pars; *la quarantième partie*. — Quadragesimalis jejunium, poenitentia publica ab episcopo clericis et laicis, aut ab abbate monachis indicta, qua quis jejunare spatio quadraginta dierum tenetur; *jeûne de quarante jours, pénitence publique*. — Remissio seu indulgentia ejusmodi 40 dierum, quæ a Romano Pontifice vel ab episcopis indulgetur; *exemption, rémission de ce jeûne*. — Alvus seu fundus navis; *carène*.
 GARENTENA. — Jejunium, idem q. CARENA.
 CARENTIA. — Privatio, penuria; *manque, pénurie*.
 CARENTILLA. — Strigilis; *étrille*.
 CARERATORES. — Carminatores; *cardeurs*.
 CARERE. — Dividere; *diviser, partager*.
 CARERIA. — Idem q. CARENTIA.
 CARERIUM. — Plastrum, carrus; *charrette*.
 CARERORIUM. — Ead. notione.
 CARESCERE. — Charum fieri; *devenir cher*.
 CARESTIA. — Caritas annonæ; *cherté*.
 CARETA. — Carrus, plastrum, onus caretæ; *charrette et charrette*.
 CARETONUS. — Auriga; *charretier*; ol. *caréton*.
 CARETTARIUS. — Ead. notione.
 CAREUM. — Vectura onus quod vassalli domino debebant; ut CAREIA.
 CAREZARE. — Carrum ducere; *conduire un char*.
 CARGA. — Onus; *charge*.
 CARGAN. — Armaturæ species qua collum tegebatur. (A. 1233.)
 CARGARE. — Onerare; *charger*.
 CARGARIA. — Transvectio; *action de transporter d'un point à un autre, de charger*.
 CARGATIO. — Anteris, ut videtur, erisina; *appui*. (A. 1164.)
 CARGATOR. — Mercator qui navem cargat, vel onerat mercimoniis; *chargeur*.
 CARGATORIUM. — Locus, ut videtur, ubi onerantur naves; *embarcadère*.
 CARGATURA. — Idem q. CARGA.
 CARGIA. — Ead. notione.
 CARIA. — Pavis; *pain*. (Vet. Gl.) — Injusta exactio; *redevance injuste*. — Carries; *pourriture, ordure (surtout celle du bois)*. — Carrus quo vehuntur impedimenta exercitus; *voiture de transport*.
 CARIAGIUM. — Vectura cum carro quam quis domino prestare debebat; *droit de charriage*. — Jns cariatoris; *ce qu'on donnait pour son salaire, à celui qui conduisait la dîme chez le décimateur*; ol. *carion*. — Impedimentum exercitus, congeries carrorum quæ exercitus subsequitur; *équipages militaires*.

CARIARE. — Carro vehere; *charrier.* — Putrescere; *se pourrir, se carier.*

CARIATOR. — Is qui decimas colligebat easque *carriabat* in horreum *decimatoris*; *collecteur de dîmes.*

CARICALLUM. — Canistrum vel cophinus ad mortuos effereandos; *civière.*

CARICIARE. — Circumsepire, vallare; *entourer d'une clôture.*

CARIERA. — Idem q. *CARREIRA.*

CARIGARE. — Carro vehere, onerare; *charrier et charger.*

CARIGATA. — Onus plaustrum; *charretée.*

CARIGIA. — Via (illa proprie per quam carrus transire potest); *chemin de charrette.*

CARIGIUM. — Ul *CARREGIUM.*

CARIGO. — Onus *carigui*, ut *CARIAGIUM.*

CARILLONUS. — Numerosus et modulatus camparum sonitus; *carillon.*

CARINA. — Convicium; *injure, raillerie.* — Quadragesima; *Carême.*

CARINARE. — Illi dere; *railler, moquer, ridiculiser*; ol. *chariner.*

CARION. — Jus *cariatoris*, ut *CARIAGIUM.*

CARIOLARI. — Saltare, tripudiare; *sauter, danser*; ol. *espinger, espingler.*

CARIOSIUS. — Libentius, libentiori animo. (A. 1337.)

CARIOA. — Plaustrum, rheda minor; *carriole.*

CARIPENDERE. — Carum habere. (*Bul. Mart. PP. V.*)

CARISMA. — Jejunium quadragesimale; *Carême.*

CARISTIA. — Dies festus inter cognatos. (Pap.) — Dies mensis Februarii vigesima secunda; *le 22 février.* (Pass.) — Annona caritas; *cherté du blé.*

CARITABILIS. — Alicujus studiosus, alicui additus, deditus; *dévoté à quelqu'un.*

CARITADERIUS. — Qui bona pauperibus eroganda curat et gerit. (A. 1399.)

CARITARIA. — Officium *caritarii*. (A. 1178.)

CARITARIUS. — Monachus qui *caritatum*, praedictorumque ad eas pertinentium curam habet. (A. 1260.)

CARITAS. — Agape Christianorum, convivium quo amici, vel etiam pauperes excipiuntur (Greg. M.); quævis extraordinaria refectione, maxime illa quæ fiebat extra prandium et cenam in monasteriis. (Udal.) Mensura vini quæ præbebatur monacho in ejusmodi refectionibus extraordinariis (*Mon. Angl.*) *Caritatis* vocabulo in monasteriis elemosynæ etiam intelliguntur, seu epulae solennes et extraordinariæ, quas ii, vel anniversariorum suorum, vel statis et designatis aliis diebus, praesertim festis solemnitibus, a monachis fieri præceperunt, quo et beneficiorum, et rerum eucarum memoria aliis monachorum animis hæretet. (A. 862.) — Quod datur ultra pretium venditionis; *pot de vin*; ol. *charité.* (A. 1412.) — Quod gratis conceditur, non vero ex debito, sed ex

consuetudine; quemadmodum *caritativa* dicuntur diocæsana episcopi vectigalia, quæ honestius accipi, quam peti possunt, et non tam extorquentur, quam ultro et gratuito offeruntur, ut auctor est Ren. Chopinus; *don gratuit.* (*Mon. Angl.*) — Quod vice recognitionis dabatur; sic vero nuncupatum, ne donatio non gratuita, sed venditio aut permutatio videretur. (Ord. Vit.) — Benedictio; *bénédiction.* (Dilm.) — Oblatio quæ inter Misarum solemnia fit a fidelibus; *offrande.* (A. 1168.) — Sacrum sodalium; *confrérie.* (A. 1312.) — Festum nundinarum, quæcum conviviis celebrari solent; *fête votive, frairie.* (A. 1397.) — Jus hospitalitatis, idem q. *Procuratio*, qua scilicet excipio et conviviis excipiuntur episcopi Ecclesias suas visitantes, quæ interdum in procurariam summam convertebatur; *droit de gîte.* (A. 1265.) — Publicum, ut videtur, valetudinarium; *hospice.* (A. 1190.) — *Caritatis domus*, ea fortasse in qua tum pecuniæ, tum etiam aliæ res mobiles ad communem Ecclesiarum usum expendendæ servantur, apud Mart. (*Stat. eccl. Barch.*) *Caritatis vel domus caritatis procurator*, non semel ibidem legitur pro eo qui praefectus est huic domui, rerumque ecclesiarum communium curam habet. *Caritas Dei*, Sabbati dies Quatuor Temporum Pentecostes; *le samedi des Quatre-Temps de la Pentecôte.*

CARITATERIUS. — Qui *caritates* seu bona alicujus ecclesiarum curat et collecta servat. (A. 1423.)

CARITATIVE. — Ex caritate, ex animo, humaniter. (Pass.) — Vico recognitionis. (A. 1147.)

CARITATIVUM. — Donatio; *action de donner, donation.* (A. 1115.)

CARITATIVES. — Ex caritate procedens; *charitable*; ol. *caritatif.* *Caritativæ comestiones*, *Vid. CARITAS.* — Idem q. *Caritatis procurator*; *Vid. CARITAS.*

CARITIA. — Annona caritas; *cherté du grain.*

CARITOSUS. — Amicus, benevolus; *ami, bienveillant.*

CARITUDO. — Dilectio, amor præcipuus (*Guib.*) — Caritas annona; *cherté du grain.*

CARIUS. — Carrus; *chariot.*

CARIVARIUM. — Ludus timilibus et clamoribus variis quibus illudant iis qui ad secundas convolant nuptias; *charivari.*

CARIZARE. — Idem q. *CAREZARE.*

CARLEVAMEN. — Bacchanalium dies; *carnaval.*

CARLINGI. — Caroli Magni successores; *les Carlingiens.* *Pars Carlingorum*; *Francia.* (A. SS.)

CARMALHERUM. — Cremaster focarius; *crémaillère.*

CARMELINI. — Pro *Carmelita.*

CARMELINUM. — Charta seu schedula in qua statutum a publicis aestimatoribus pretium quo carnes vendendi debent describitur. (*St. Ast.*)

CARMENTRAN. — Idem q. *CARMANTRAN.*

CARMENUM. — Idem q. *CARMELINUM.*

CARMESINUS. — Color ostrinus, purpureus; *cramoisi.*

CARMINALIS. — *Carminalia instrumenta*, quibus utuntur incantatores in suis artibus exercendis. (*Vit. S. Ber.*)

CARMINARE. — Incantare, carminibus magicis invellere; *charmer.*

CARMUM. — Forte pro *CARREUM.*

CARMUS. — Arboris species, carpinus; *charme.*

CARMUSINUS. — Idem q. *CARMESINUS.*

CARNACERIUS. — Carnifex, tortor; *bourreau.*

CARNACIIGIUM. — Species vestis.

CARNAGIUM. — Prandium ex carniibus, vel carnis ipsæ animalium; *repas de viande, chair des animaux.* — Idem q. *CARNATICUM.*

CARNALAGIUM. — Carnes ipsæ animalium; *chair des animaux.* — Tributi species; *tribut que les bouchers payaient en viande au seigneur de la terre sur laquelle ils demeuraient*; ol. *carnalage.*

CARNALB. — Carnis domus, ubi scilicet caro distrabatur; *boucherie, abattoir.* — Animal de « Et totum decimum de lana, de lino et de *carnali.* » — Servitilis species quæ pecora et animalia, si damnum facere in agro deprehendantur, agri domino capere non modo licet, sed occidere, atque adeo comedere, si sint hujusmodi ut apponi possint in mensam; alias pignori ea capere ipsi licet.

— Tempus quo carnes licet comedere; *temps où il est permis de manger de la viande*; ol. *charnage.*

CARNALEGIUM. — Idem q. *CARNATICUM.*

CARNALIS. — Genuinus; *du même sang, véritable*; *carnalis frater, filius carnalis*, etc. *Vita carnalis*, quam vivimus. (Cogit.) *Carnales preces*, quæ sunt pro alio: cum scilicet aliquis agnato vel cognato beneficium ecclesiasticum vi precum suarum impetrat.

— Carni serviens, deditus; *charnel, débauché.*

CARNALITAS. — Libido, luxuria; *luxure, amour déréglé de la chair.*

CARNALITER. — Secundum carnem; *selon la chair.* — Amice, benevole; *amicalement, avec bienveillance.*

CARNARIA. — Locus ubi carnes deponuntur, vel venduntur; *boucherie.* — Ossarium, polyandrium; *ossuaire, charnier.*

CARNARIUM. — Ead. notione.

CARNASSARIA. — Ead. notione.

CARNASSERIA. — Ead. notione.

CARNASSERIUS. — Carnarius, lanius; *boucher.*

CARNATICUM. — Tributi species ex animalibus; idem q. *CARNAGIUM.*

CARNATUM. — Ead. notione, et tempus quo carnes comedere licet; idem q. *CARNALB.*

CARNELAGIUM. — Idem q. *CARNALAGIUM.*

CARNELEVAMEN. — Bacchanalium dies; *carnaval.*

CARNELEVARIUM. — Ead. notione.

CARNELLARE. — Idem q. *QUARNELLARE.*

CARNELLUS. — Species vehiculi; *espece de chariot.* (A. SS.) — Pinna muri quæ fenestras quadratas effligit præfert per quam milites jacularantur; *créneau*; ol. *carnel, carniauz.*

CARNEM-LAXARE. — Tempus quo carniem esus laxatur, carniprivium; *carnaval.*

CARNERIA. — Portæ verticula; *charnière.* — Bursa falconarii in qua reponebat carnes ad esum falconis; *poche dans laquelle les fauconniers mettaient la nourriture de leurs oiseaux.*

CARNERIUM. — Marsupium, erumena; *cornassière.* — Cœmeterium, ossarium; *cimetière, charnier.*

CARNERIUS. — Ovis, aries; *mouton.*

CARNESCERE. — Carnosum fieri, pinguescere; *engraisser.*

CARNESIA. — F. pro *cervisia* in Ch. a. 1399.

CARNETUM. — Tumulus, sepulcrum; *tombeau.* (Mart.)

CARNICAPIUM. — Dies Martis in carnicipio; *mardi gras, mardi de carnaval.*

CARNICATORIA. — F. pro *carriatura* in Ch. a. 870.

CARNICERIA. — Caroificina; *boucherie.*

CARNICERIUM. — Ead. notione.

CARNICERIUS. — Macellarius; *boucher.*

CARNIFEX. — Homicida vel macellarius; *homicide ou boucher.* (Ugil.)

CARNIFICARE. — Carnes facere, id est mactare; *tuer.*

CARNIFICERIA. — Idem q. *CARNICERIA.*

CARNIFICERIUM. — Ead. notione.

CARNIFICIA. — Summa crudelitatis. (Bern. Dreyd.)

CARNIFICIARIA. — Idem q. *CARNICERIA.*

CARNIFICINA. — Ead. notione. — *Carnes, strages; carnage, massacre, boucherie.*

CARNIFICISSA. — Carnificis uxor vel quævis alia mulier quæ carnes vendit; *femme de boucher ou toute autre marchande de viande.*

CARNIFICIUM. — Macellum; *boucherie.* — Tributum e carniibus venalibus exactum; *droit prélevé sur les viandes mises en vente.*

CARNIFICUS. — Idem q. *CARNIFEX.*

CARNILEVARIA. — Idem q. *CARNILEVARIUM.*

CARNIPETA. — Qui cupit carnes edere; *celui qui veut manger de la viande.*

CARNIPETENTIA. — Desiderium carnis edendæ; *désir, souhait de manger de la viande.*

CARNIPREVIUM. — Idem q. *CARNIPRIVIVUM.*

CARNIPRIVIVUM. — Ead. notione.

CARNIPRIVIVUM. — Tempus quo carniibus privari, et ab iis abstinere incipiunt fideles ante jejunia Quadragesimæ; quandoque sumitur pro primis jejunii diebus; *temps auquel on commence à s'abstenir de faire gras avant le Carême, ce qui avait lieu le dimanche avant les Cendres.* *Vid. DOMINICA.* — In

quibusdam Ecclesiis duo commemorabantur *carniprivia*, unum ante *Aderentum*, alterum ante *Septuagesimam*. In nonnullis instrumentis *carniprivium* sumitur pro tempore quo carnis licet vasci, ut etiam accipitur pro tempore quo carnis abstinendum est.

CARNISCAPUM. — Barchanalinus dies qui jejunium quadragesimale proximo praecedunt: *jours gras, carnaval*.

CARNISO. — Ornatus, apparatus, armatura; *garniture, armure*.

CARNISPRENIUM. — Idem q. *CARNIPRIVUM*.

CARNISPRIVIALIS. — Ad *carnisprivium* pertinens; de *carnaval*.

CARNISTELLUS. — Panis artificialis species, idem q. *CANISTELLUS*. (A. 1241.)

CARNITIUM. — Idem q. *CARNATICUM*.

CARNIVORA. — Dies Martis ante cineros; *mardi gras*.

CARNIZARIUS. — Idem q. *CARNICURIUS*.

CARNULENTIA. — Crassitudo; *obésité*.

CARNULENTUS. — Plenus carnis; *charnu*.

CARO. — Carrorum faber; *charron*. (A. 1360.) — Omnis homo; *homme* (en général). (S. Aug.) — Corpus validum, sanum et nulla aegritudine offensum; *corps exempt de toute infirmité*. — Vita; *vie*; in carne vivus; *en vie*. — Animalia; *bétail*; nude vulgare verbum, apud Provinciales, *carneles*; id est carnes sive animalia pignori capere. — Pro *carbo* sumitur in nonnullis instrumentis.

CAROLA. — Pala; *chaton*. — Clathri quibus capellae clauduntur; *grille, barreaux*.

— Chorea, saltatio; *danse, divertissement*; ol. *carole*.

CARONCÆ. — Eleemosynæ pauperibus impertiendæ.

CARONIA. — Platea, vicus, ubi habitant *carones*, cadaver; *quartier habité par les charrons*; *corps mort, charogne*; ol. *caroigne*.

CARONNIUS. — Carrorum faber; *charron*.

CAROPERA. — Opera carri, vectura; *transport par char, charroi*.

CAROPERARE. — Vehere; *voiturer, transporter*.

CAROVANA. — Pro *CARAVANNA*.

CARPA. — Cyprinus; *carpe*.

CARPANA. — Ead. notione.

CARPEIA. — Portio cibaria monachica, sic dicta, ut videtur, a *carpia*, Gal. *charpie*, seu linteolo minutissime carminato et dissecto, quod carnes minutatim instar carpiæ conciduntur; *viande ou poisson en hachis*.

CARPELLUS. — Cyprinus minor; *carpeau*.

CARPENTAGIUM. — Vecturæ onus quod vassalli domino exsolvebant; *corvée des transports*. — Opus lignarium, structura materiæ; *charpente*.

CARPENTARE. — Opus carpentarii exercere vel ex ligno opus quodvis conficere; *exercer le métier de charpentier, faire un travail quelconque en bois*.

CARPENTARIA. — Locus ubi carpentarii seu fabri lignarii operantur; *atelier de charron, de charpentier*.

CARPENTARIUS. — Omnis faber lignarius; *charron, carrossier, charpentier*.

CARPENTATIO. — Opus carpentarium seu ligna ad opus carpentarium necessaria.

CARPENTER. — Idem q. *CARPENTARIUS*.

CARPENTERIUS. — Ead. notione.

CARPENTURA. — Opus lignarium; *charpente*.

CARPENUS. — Pro *CARPINUS*.

CARPETA. — Idem q. *CARPIA*, vel potius panni villosi vel crassioris genus et vestis ex eo panno.

CARPIA. — Claventi qui confgebantur sub soleis calceamentorum militum; *clous à souliers*.

CARPIA. — Linamentum seu linteum carptum quod vulneribus induitur; *charpie*.

CARPIO. — Idem q. *CARPA*.

CARPIONUS. — Ead. notione.

CARPISCULUS. — Cateci barbarice species, unde fortassis Galli *escarpinus* hauserunt.

CARPITA. — U. *CARPETA*.

CARPITRIX. — Officium in artillaria regia: a *Carpitrix* nervorum artillariæ. (A. 1323.)

CARPO. — Idem q. *CARPIO*.

CARSELLA. — Pro *scarcella*, pera coriacea peregrinorum; *havesac*.

CARSUM. — Nomen libri divina officia complectentis, sic dictus quia *carptum* collectus.

CARPITARE. — Sauciare, ferire. (Fet. Gl.)

CARPUSCULUS. — Idem q. *CARPISCULUS*.

CARRA. — Currus quo vehuntur impedimenta exercitus; *voiture de transport*.

— Onus carri; *charrette*; ol. *carrée*. — Navigii species; *navire d'une espèce particulière*. (Idem q. *CARRACA*?) — *Carra* vini, vinaria mensuræ species; *charge de vin*. *Carra* in nonnullis instrumentis impedimenta exercitus significant; *les bagages*.

CARRABILIS. — Idem q. *CAREABILIS*.

CARRACA. — Navis oneraria; *bâtiment de transport, carraque*.

CARRACARE. — Carro vehere; *voiturer, charrier*.

CARRADA. — Onus carri, quantum curro veli potest; *charrette*. — Vinarie mensuræ genus, ut *CARRA*.

CARRADES. — Onus carri, ut *CARRADA*.

CARRADIA. — Tributum seu vectigal ex carris perceptum. (A. 1368.)

CARRADIUM. — Ead. notione.

CARRADUM. — Vecturæ onus, idem q. *CARRADUM*, vel portarium ex carris perceptum. (Ann. Ben.)

CARRAGIUM. — Vectura cum carro, ut *CAROPERA*. (A. 878.)

CARRAIRONUM. — Idem q. *CAREIRONUM*.

CARRALE. — Idem q. *CARRADUM*.

CARRALIS. — Ead. notione. — *Carralis vectio*; vectio currum. (Mart.)

CARRAQUA. — U. *CARRACA*.

CARRARE. — *Carrare* in carro, *carro*

imponere; *charger, mettre sur une voiture*.

CARRARIA. — Lapidicina; *carrière*. — Via qua *carrum* vehi potest; *chemin de voiture*. — Onus carri; *charrette*.

CARRIATUM. — Lapidicina; *carrière*.

CARRARIUS. — *Carraria* opera, quæ carris præstantur; *prestation de charroi*. (A. 789.)

CARRASTA. — U. *CARRADA*.

CARRATERIUS. — Auriga, ductor carri; *charretier*. (A. 1375.)

CARRATGIUM. — Vecturæ onus quod vassalli domino solvebant; *corvée de charroi*.

CARRATIO. — Lignum quo concinnantur paxilli, vel paxilli ipsi; *bois propres à faire des échelles, ou les échelles eux-mêmes*. (Irm.)

CARRATIUM. — Paxillus quo sustentatur vilis; *échelle*.

CARRATOR. — U. *CARRATERIUS*.

CARRATUM. — U. *CARRATGIUM*.

CARRAXATURA. — Idem q. *CARRAXATURA*.

CARRAYREIUS. — Cui *carreriarum* seu viarum publicarum cura demandata erat; *directeur, surveillant des travaux des routes*.

CARREAGIUM. — Currus quibus vehuntur impedimenta exercitus; *voitures des transports militaires*. — Tributum quod ex carris exigitur, ut *CARRATGIUM*.

CARREARE. — Vecturam seu carrorum servitium exigere (a. 1187); *carro vehere, carrum ducere* (a. 1260); *faire exécuter la corvée de charroi, voiturer, conduire un char*.

CARRECTA. — Currus duobus constans rotis; *charrette*.

CARRECTARIUS. — Auriga; *charretier*.

CARRECTATA. — Quantum *carrecta* continet; *charrette*.

CARRECTUM. — Idem q. *CARRECTA*.

CARREDA. — Idem q. *CARRATGIUM*.

CARREDUM. — Ead. notione.

CARREGIA. — Pro *CORACIA*.

CARREGIUM. — Idem q. *CARRATGIUM*.

CARREGNO. — Mensuræ frumentariæ species; eadem q. *CANTA*. (A. 1320.)

CARREIAMENTUM. — Vectura quæ cum carro fit; *charroi*. (A. 1180.)

CARREIARE. — Carro vehere; *charrier, voiturer*.

CARREIUM. — U. *CARRATGIUM*.

CARRELLUS. — Telum balistæ; *carreau*. — O. biculus, trochlea; *poulie*.

CARRERIA. — Via, sed illa proprie per quam carrus transire potest; vicus, platea; *chemin assez large pour qu'une charrette puisse y passer; rue*. — Lapidicina; *lieu d'où l'on extrait la pierre, carrière*.

CARRERIUM. — Via, vicus, ut *CARRERIA*.

CARREROTUS. — Via rectior; *chemin étroit, rue étroite*.

CARRETA. — Biga; *charrette*.

CARRETATA. — Onus *carreta*; *charrette*.

CARRETUM. — Prestatio *carreta*; *corvée de charroi*. (A. 1185.) — Vicus, platea; *forum, place publique*; ol. *carrel*. (A. 1164.)

CARREUM. — U. *CARRADA*.

CARREYRENIUS. — *CARRAYRENIUS*.

CARREYRENIUS. — Ead. notione.

CARREYRIUS. — Via, platea, ut *CARRERIA*.

CARREYRIUS. — U. *CARRAYRENIUS*.

CARREZARE. — U. *CAREZARE*.

CARRICA. — Navis oneraria; *vaisseau de charge*.

CARRICARE. — Onerare, quasi *carro* onus imponere; *charger*. — Carro vehere; *voiturer*.

CARRICATIO. — Equitatio, vectio; *action de charrier*.

CARRICATURA. — Carrorum opera; *charroi*.

CARRICHA. — Onus; *charge*.

CARRIFIGIUM. — U. *CARRICATURA*.

CARRIFOLIUM. — Compitum, trivium; *carrefour*.

CARRIGA. — Currus, esseda; *char*.

CARRUGAMENTUM. — U. *CARRIAMENTUM*.

CARRIGARE. — U. *CARRICARE*.

CARRIGATIO. — U. *CARRICATIO*.

CARRIGIUM. — Currus onustus, vectura carri; vectura cum carro a vassallo domino debita; currus quibus vehuntur impedimenta exercitus; *voiture chargée, corvée de charroi, voitures des bagages de l'armée*.

CARRINA. — U. *CARENA*.

CARRIOLA. — Parvum vehiculum; *carriole*.

CARRIOLUS. — Ead. notione.

CARRIOPERA. — Vectura cum carro, ut *CARRIETUM*.

CARRITIARE. — Carro vehere; *voiturer*.

CARRITIO. — Idem q. *CARRATIO*. (Irm.)

CARRITIUM. — Convivium, procuratio, idem q. *CARITAS*, vel injusta quævis exactio. (A. 1114.)

CARRITO. — Qui *carrum* ducit; *charretier*.

CARROCUM. — Apud Italos, vexillum totius exercitus præcipuum, quod in curru impositum quatuor boni jugis trahabatur et magna cura in præliis a lectis militibus servabatur; Ital. *carroccio*.

CARROEUM. — Forte vectigal quod ex carris percipiebatur. (A. 1229.)

CARRONERIA. — Locus ubi tegulæ et laterculi conficiuntur; *tuilerie*.

CARRONERIUS. — Qui tegulas et laterculus conficit; *tuilier*.

CARROPERA. — Servitus rustica quæ carris et planstris fieri debebat, ut *manopera* quæ manibus; *corvée de charroi*.

CARROPERARIA. — Ead. notione.

CARROPERARIJ MANSI. — Qui debent *carroperam*; *terres qui doivent au seigneur la corvée de charroi*.

CARROSSA. — Rheda, currus constans cum quatuor rotis; *char à quatre roues*.

CARROTUM. — Vectura cum carro quam quis domino prestare debet, ut *CARRIETUM*.

CARROTUS. — Spiculum arcus balistarum; *gros trait d'arbalète*; ol. *carrel, carreau*.

CARROVELLUM. — Quadrivium; *carrefour*.

CARROVURUM. — Idem q. *CAROPERA*.

CARRUAGIUM. — U. *CARRUCAGIUM*.

CARVANNA. — Idem q. *CARAVANNA*.

CARRUARE. — Carro vehere; *charrier, voiturer*.

CARRUATA TERRÆ. — Quantum *carruca* seu aratro coli potest per annum; *au-*

tant de terre qu'une charrue peut en labourer en un an; ol. charruage.

CARRUBIUM. — Quadrivium; *carrefour.* — *Siliqua; carouge.*

CARRUCA. — Rheda, honoratorum vehiculum opertum; *chariot des grands, voiture couverte et suspendue.* — Aratrum; *charrue.* — *Carruca ex osse; trochlea vel radius textrinus; poulie ou navette de tisserand.* (A. SS.)

CARRUCAGIUM. — Tributum quod singulis aratris pro regni negotiis imponitur; *droit dû au seigneur par ceux qui ont des charrues; ol. caruage.* — Immunitas a tributo carrucagii; *exemption du caruage.* — Terra quæ aratro seu carruca colitur, et maxime pro illa quæ propria caruca aratur, dominium; *terre travaillée avec la charrue, domaine du laboureur.*

CARRUCARIUS. — Ductor carrucæ; *cocher ou laboureur.* (Mad.)

CARRUCATA. — Tantum terræ quantum uno aratro coli potest in anno; ut **CARRUCATA.**

CARRUCATIVUS. — Aratorius, ad carrucam seu aratrum pertinens. (A. 1210.)

CARRUCATOR. — Ductor carrucæ seu carri; *charretier.*

CARUCATUS. — Idem q. **CARRUCATA.**

CARRUCHA. — Carrucæ opus a vassallis domino debitum, ut **CARRUTUM.** — Navis species, idem q. **CARUCA.**

CARRUCIA. — Locus ubi carri, carrucæ et alia ejusmodi recluduntur, vel forte carri ipsi et cetera quæ colonos spectant agriculturæ instrumenta; *remise ou les véhicules et les autres engins agricoles qui y sont déposés.* (Litt. Hug. arch. Sen.)

CARRUGA. — Aratrum; *charrue.*

CARRUGATA. — Pro **CARRUCATA.**

CARRUM. — Majoris cantelarii ecclesiis suspensis species, sic dictum quod carri seu currus speciem referret; *espèce de grand lustre en forme de char.* (Mon. Bas. Ambr.) — **CARRUS;** *char.*

CARRUOPERA. — Idem q. **CARRIOPERA.**

CARRUS FUNARIUS. — Vehiculum minus quod funibus trahitur ab operariis; hujusmodi frequens usus est in saxis mole majoribus transvehendis inter ædificandum.

CARRESTA. — Carrus, idem q. **CARRUCA.**

CARRUTAGIUM. — Media decima frugum quam quis percipit *vid. Reportagium.*

CARSALATA. — Caro sale aspersa; *viande salée, salé.*

CARSAMATIUM. — Eunuchus, spado; *eunuque.*

CARTA. — Pro quarta, mensura frumentaria; *quarte.* — Pars domus; *appartement.* — Species præstationis agrariæ apud Anglos; *redevance rurale.* — Cartæ, folia lusoria; *cartes à jouer.*

CARTAGIUM. — Mensura frumentaria, forte eadem ac **CARTA.**

CARTALAGIUM. — Videtur jus fuisse percipiendi cartas vel cartales e frumentariis mercibus in mercato venditis, ut *coponagium* jus erat percipiendi copas ex iisdem mercibus.

CARTALARIA. — F. ead. notione. (A. 1288.)

CARTALATA. — Modus agri quartam aripennis partem continens; *quartelée de terre.*

CARTALIS. — Mensura frumentaria; *mesure pour les grains;* ol. *cartel.* — *Cartalis vinea*, cujus fructuum quartam partem cultor accipit.

CARTALLUS. — Cophinus vel canistrum; *panier, corbeille.* — Mensura frumentaria, idem q. **CARTALIS.** — Gerisfolium, capsula gerendis chartis; *portefeuille.* — Quarta pars dolii; *quatrième partie d'un tonneau.*

CARTAMENTUM. — Instrumentum, echarta; *acte, pièce, titre, charte.*

CARTANARIUS. — Qui quartana febris laborat; *qui est atteint de la fièvre quarte.*

CARTAPACIA. — Idem q. **CHARTAPACIA.**

CARTARENCHIA. — Mensuræ frumentariæ species apud Arvernos aliosve, majoris scilicet quartæ dimidia pars, seu minor quarta, id est rosa.

CARTARIA. — Pars quarta; *quatrième partie d'une chose.*

CARTARIATA. — Modus agri, idem, ut videtur, q. **QUARTARIA;** *cartelée, quatrième partie d'un arpent.*

CARTARIUS. — Modus agri; *mesure de terre;* ol. *quartare, quartier.*

CARTARO. — Mensura frumentaria, f. eadem q. **CARTARENCHIA.**

CARTARONCHIA. — Idem q. **CARTARENCHIA.**

CARTARONUM. — Quarta pars libræ; *quarteron.*

CARTATA. — Modus agri, idem q. **CARTARIATA.**

CARTATICUM IMPERIALE. — Unguenti genus quod ardorem febrium spiritualium mitigat. (Hug. Metel. ad S. Bern.)

CARTAYRONUM. — Idem q. **CARTARONUM.**

CARTAYRAGIUM. — Forte quod pro chartis præstabat, idem q. **CHARTATICIUM.** (A. 1313.)

CARTEA. — Mensuræ seu pondus species: « *Cartea piscium, cartea carni, cartea lanae.* » (Tab. S. Bertin.)

CARTEIA. — Ead. notione.

CARTEIRATA. — Idem ac **CARTARIATA.**

CARTEIRONUM. — Quarta pars mensuræ majoris sive liquidorum sive aridorum; *quarteron.*

CARTELARIUS. — Forte notarius, scriba aut chartarum opifex; *notaire, greffier, ou cartier.* (A. 1243.)

CARTELEIUS. — Quarta pars mensuræ vel dolii; ut **CARTEIRONUM.**

CARTELLANA. — Cartilago. (Const. Afr.)

CARTELLARE. — In charta describere; *mettre par écrit, comprendre dans un acte.* (A. 1322.)

CARTELLUS. — Chartula; *billet, cartel.* — Cophini species, seu capsæ in qua sanctorum reliquiæ reponebantur, ut **CARTALLUS.**

— Mensura frumentaria. (Murat.)

CARTEREGIUM. — Mensura frumentaria.

CATERENCHIA. — Mensuræ annonariæ Arverniciæ species, eadem q. **CARTARENCHIA.**

CATERIA. — Forte idem q. **CARTERONUM.**

CARTERIUM. — Mensura annonaria, idem forte ac **CARTARIATA.** *Cartarium arietis*, quarta pars arietis; *quartier d'agneau.* *Cartarium molendini*, quarta pars reddituum molendini; *le quart du revenu du moulin.* — Regio, vicus; *quartier d'une ville, partie ou canton d'un pays.*

CARTERIUS. — Quarta pars ejusvis rei; *quart d'une chose.*

CARTEYROLA. — Mensura vinaria; *mesure de vin, pinte.*

CARTEYRONUS. — Mensuræ liquidorum species, f. eadem q. **CARTERONUM.**

CARTIATA. — Idem q. **CARTARIATA.**

CARTIBELLUS. — Chartula in qua expensi rationes per singula describuntur; *mémoire.*

CARTICELLÆ TRIUMPHALES. — Chartæ lusoriæ; *cartes à jouer.*

CARTICINIUM. — Chartularium, codex chartarum; *cartulaire.*

CARTICIUS. — Chartacens; *de papier.* *Carticium privilegium*, quod chartæ seu scripto mandatum est. (A. 1383.)

CARTIGRAPHUS. — Notarius vel cancellarius. *vid. CHARTIGRAPHUS.* (A. 960.)

CARTILAGIUM. — Forte idem q. **CARTALAGIUM.** (Bul. Greg. VIII.)

CARTILEGIUM. — Serinium, locus ubi chartæ asservantur, ut **CHARTULARIUM.** (A. SS.)

CARTIOLOGIUM. — Ead. notione.

CARTO. — Charta spissior; *carton.* — Quarta pars dolii; *quartau.* — Urbis regio; *quartier.* — Mensura frumentaria; *quarteron.*

CARTOLA. — Pro **CHARTULA.**

CARTOLARIUS. — Pro **CHARTULARIUS.**

CARTONATA TERRÆ. — Terra, vel terre aut agri portio nuda cartonis frumenti redditus; *terre d'un quarton de blé de revenu.*

CARTOPHYLACIUM. — Idem q. **CHARTOPHYLACIUM.**

CARTORIEM. — Archivum, tabularium; *archives.* (A. SS.)

CARTRA. — Pro **CHARTA.**

CARTUARIUS. — Idem q. **CHARTULARIUS.**

CARTULARE. — Idem q. **CHARTULARE.**

CARTULARIUM. — Bibliotheca publica; *bibliothèque publique.* — Reditus qui ex chartulariis seu regestis in quibus merces inscribuntur provenit. (A. 1423.)

CARTULARIUS. — Is qui chartularia mercatum servat, exigendoque vectigali præest. *vid. CHARTULARIUM.* (A. 1428)

CARTULATUS. — Pro **CHARTULATUS.**

CARTUM DE VINEA. — Forte quarta pars jugeri vineæ; *quartier de vigne.* (A. 1198.)

CARTUNENSES. — Idem q. **CARTUNIENSES.**

CARTURIENSES. — Ead. notione

CARTURIUS. — Species modii seu dolii vinarii, idem f. q. **CARTO.** (A. 1227.)

CARTUSIENSES. — Monachi sicuti non a Cartusianis montibus, ut nonnulli dicunt, sed a vico *Calorissium*, vulgo *Chattrousse*, prope primum eorumdem monasterii situm.

CARUAGIUM. — Idem q. **CARRAGIUM.**

CARUATICUM. — Tributum pro carris transuentibus, idem q. **CARRATICUM.**

CARUCA. — Idem q. **CARRUCA.**

CARUCARIUS. — Idem q. **CARRUCATA.**

CARUCATA. — Idem q. **CARRUCARIUS.**

CARUCATUS. — Pro **CARRUCATA**, tantum terræ quantum una carruca coli potest oer annum; ut **CARRUCATA.**

CARUCHARIUS. — Ductor carrucæ.

CARUCULA. — Idem q. **CARRUCATA.**

CARUDA. — Aratrum, pro **CARRUCA.**

CARUELLA. — Navis species.

CARUNCA. — Ead. notione q. **CARUDA.**

CARUSIUM. — Idem q. **CARRUCTUM.**

CARVA. — [Cannabis; *chanvre.* (Pass. in Chart. Occit.) — Instrumentum quo cannabis teritur; *broie.* (Chartul. SS. Trin. Cad.)

CARVALLU. — Lanæ species. (A. SS.)

CARVANNA. — Pro **CARAVANNA.**

CARAVANES. — Qui in caravanam vadit.

CASA. — Agrestis habitaculum pallis, arundinibus et virgultis contextum; *maison des champs, cabane.* — Quodvis ædificium; *édifice en général.* *Casa Dei*, sedes sacra; *église.* — *Casæ* dicebantur in quibusdam regionibus bona ipsa Ecclesiae; hinc *casati* appellati qui ex bonis ecclesiasticis beneficia acceperant.

CASACA. — Vestis species; *casaque.*

CASAL. — Locus vacuus ubi casæ ædificari possunt; *place où l'on peut bâtir des maisons;* ol. *casal.*

CASALAGGIES. — Casa, tugurium; *maison, cabane.*

CASALAGIUM. — Idem q. **CASALATICUM.**

CASALAMENTUM. — Idem q. **CASAMENTUM.**

CASALARA. — Locus ædificandis casis idoneus cortis constans limitibus, ut **CASAL.** (A. 1286.)

CASALATICUM. — Casa, vel tenementum hominum de corpore, censui dominico obnoxium, et census ipse ratione *casalatici* domino debitus. (A. 1234.)

CASALE. — Prædium rusticum; *'ferme, métairie.* (Cons. Bitur.) — Casa, tugurium; *habitation, cabane.* (A. SS.) — Certus casarum numerus, villa, suburbium; *hameau, bourg, faubourg.* — *Casale ostendere*, familiam et natales suos injure probare. (Observ. reg. Arag.)

CASALENUM. — Locus ubi casæ ædificate fuerunt aut ædificari possunt; *place où il a existé, où l'on peut bâtir des maisons;* ol. *casal.* (A. 1007.)

CASALERIA. — Idem q. **CASALARIA.**

CASALICIUM. — Casa, idem q. **CASALE.**

CASALICULUS. — Ead. notione.

CASALICUM. — Ead. notione.

CASALINA. — Idem q. **CASALENUM.**

CASALINUM. — Ead. notione.

CASALINUS. — Ead. notione.

CASALIS. — (Subst.) Tugurium, domus,

familia, stirps; *habitation, maison, famille.* (Adj.) Qui census debet; *censier.*
CASALLUS. — Casa, domus, ædificium; ut CASALIS.
CASAMALTA. — Crypta muralis, subterranea camera luendis muris acfossis; *casemote.*
CASAMEN. — Idem q. CASAMENTUM.
CASAMENTUM. — Feudum quod a casa domini pendet. *Casamentum* de prædiis ecclesiarum et monasteriorum, titulo advocatæ et defensionis subinfeodatis maxime intelligendum est, qua etiam voce significatur castrum quod nomine feudi concedebatur, ea conditione ut domino capiti cum libuerit reddatur, ab ipso dehinc restituendum vassallo cum eo usus fuisset. *Militare casamentum*, feudum militi concessum, unde *casatus* dictus ille miles. — Casa, domus, ædificium; minor casa pendens a majori, appendix; *habitation, maison; petite maison dépendant d'une autre plus grande.* — Hispanis dos que marito datur, cum uxorem ducit; *dot qu'une femme apporte à son mari.* (A. 1272.)
CASANA. — Mensa argentaria; *banque, caisse.* — Domus, ædes. (A. 1334.)
CASANARE. — Habitare; *habiter.* (A. 1354.)
CASARE. — (Verb.) In feudum concedere; nubere, matrimonium iungi; *inféoder, donner en fief, se marier.* — (Subst.) Casa, tugurium, vel locus ubi ædificari potest; *maison ou emplacement où on peut en bâtir une.* (A. 1218.)
CASARIACULUM. — Tenementum hominum de corpore, census dominico obnoxium. (Ch. Ruther. episc. Veron.)
CASARICIUM. — Pomarium, ut videtur. (A. 970.)
CASARIUM. — Prædium rusticum, casa cum adjuncta terræ portione, ut CASALE.
CASATA. — Habitaculum cum certa terræ quantitate idonea ad unam familiam alendam servis *casatis* olim attributum, atque adeo ipsa familia; *habitation entourée d'une étendue de terre suffisante pour faire vivre une famille; cette famille elle-même.* (Cap. C. M.) — Placenta species ex casco, ejusque præstatio. (Bul. Hon. PP. III.)
CASATI. — Servi qui intra casam, hoc est in ruralibus possessionibus serviebant et qui certis casis addicti erant; servi namque alii erant *casati*, alii *non casati*; *serfs attachés aux métairies; ol. casatis.* — *Casati villæ*, burgenses, qui casam habent in villa, seu oppido; *habitants des villes.* (A. 1206.) — *Casatus*, domesticus, vel vassallus, feodatus; *serviteur ou vassal.* (A. SS.)
CASATICUM. — Præstatio pro casa; *taxe sur les habitations.* (A. 1232.)
CASATUM. — Ead. notione.
CASATURA. — Idem q. CASATICUM.
CASATUS. — Vid. CASATI.
CASBOUIS. — Bus crassus seu pinguis; *bœuf gras.*
CASCARIUM. — Instrumenti genus quod Gall. *passo-carreau* nuncupatur. (J. de G.)
CASCAVELLUS. — Campanula, nola; *grelot, sonnette; ol. cascade.*

CASCIA. — Arca, capsula; *caisse.*
CASCIARI. — Venari; *chasser.*
CASCIATA. — Ap. Italos, placenta species ex casco, ejusque præstatio.
CASEARIUS. — *Officina casearia; laitierie, lieu où l'on fait le fromage; ol. chasier, casier.*
CASEATA. — Idem q. CASCIATA.
CASEATRIX. — Quæ in villis et prædiis rusticis casum et butyrum conticit; *femme qui fait le beurre et le fromage.*
CASEHCUS. — Idem q. CASEARIUS.
CASELAGIUM. — Idem q. CASALAGIUM.
CASELLA. — *Capsella, locus reliquiarum; chasse* — Parvula cas; *maisonnette.*
CASELLUM. — Idem q. CASALE, domus.
CASELLUS. — Pro TASSELLUS.
CASEUS. — *Cascus infans, recens; fromage mou. Casens seraccus, ex sero coagulatus?*
CASIATA. — Ut CASEATA.
CASIDILIS. — Pro CASSIDILIS.
CASIMENTUM. — Idem q. CASAMENTUM.
CASINA. — Magale, tugurium; *cabane, hutte.*
CASIUS. — Pro CASEUS.
CASLAGIUM. — Idem q. CASALATICUM.
CASLANIA. — Pro CASTELLANIA — Præstatio quæ a castelli incolis solvebatur. (A. 1146.)
CASLANUS. — Pro CASTELLANUS.
CASNETUM. — Quercetum; *lieu planté de chênes, chênaie.*
CASNUS. — Quercus; *chêne; ol. chesne, quesne.*
CASOLARE. — Casa, vel domus semidivita; *maison démolie à moitié.*
CASPIUM. — F. uvarum ante vindemias collectio, vel omphacium. (St. Vere.)
CASSA. — Venatio; *chasse.* — Domus, ædificium; *maison, bâtiment.* — Capsa reliquiarum sanctorum; *chasse, reliquaire.* — Capsa pecuniaria; *coffre-fort, caisse.* — *Fama; réputation.* — Sartaginis species; *poëlon.* — Quidquid capse seu arce formam refert; *caisse en général. Cassa currus, caisse de voiture.* — Textoris compages lignæ; *chassis.* — Cadaver; *cadure, carcasse.* — Mensura frumentaria, ariet forte quæ esculla; *mesure pour les grains.* — *Alveus; fossé.*
CASSAGNA. — Telæ tenuissimæ species; *gaze?*
CASSALIS. — Pectoralis; *de la poitrine, pectoral.*
CASSANA. — Mensa argentaria, ut CASANA.
CASSATA. — Pars vestis superior quæ collum amittit. (A. 1380.)
CASSANIA. — Idem q. CASLANIA et CASTELLANIA.
CASSARE. — Cedere, concedere; *céder, accorder.* — Irritum reddere; *annuler, casser.* — Frangere, rumpere; *rompre, casser.* — Venari; *chasser.* — Abducere, evellere; *éloigner, enlever.* — Exactorare; *congélier, renvoyer.* — Disceperere, lacerare; *déchirer.* — Vastare, populari; *rarager.* — Secare; *couper.*
CASSARES. — Pro CASALES.

CASSARIUM. — Castrum, arx; *château.* (A. 1366.)
CASSARIUS. — Qui *cassam* seu capsam in qua sanctorum reliquia ponuntur, portat; *celui qui porte la chasse des saints.*
CASSATURA. — Abolitio, absolutio; *suppression, annulation.* — Fractura; *fracture, brisement.*
CASSATUS. — Peractus, completus, inclusus; *achevé, terminé, enchâssé.* — Sumitur *cassatus* pro *casata*, habitaculum, in quibusdam instrumentis.
CASSEA. — Capsa; *caisse.*
CASSEATA. — Ut CASEATA.
CASSEDULA. — Diminutiv. a CASSEA.
CASSELLA. — Parva casa, tugurium; *petite maison, cabane.*
CASELLUS. — Pro TASSELLUS.
CASSERIUM. — Idem q. CASSARIUM.
CASSERIUS. — Quæstor, arcarius, qui *cassæ* præstat; *caissier, trésorier.*
CASSERO. — Modus agri, jugeri pars quarta; *le quart d'un arpent de terre; ol. casson.*
CASSETA. — Parva sartago; *poëlon.*
CASSETARIUS. — Cassium artifex; *fabricant de flets.*
CASSETELLA. — Capsula; *petite caisse, cassette.* (A. SS.)
CASSETULLA. — Parva cassis; *petit flet.* (Vet. Gl.)
CASSIA. — Capsa argentaria; *caisse, coffre-fort.* *Cassiam imponere*, imponere tributa et vectigalia, quorum proventus pecuniarii in cassia quadam publica reponebantur. — Capsa reliquiarum; *chasse, reliquaire.* — Capsa in qua merces reponuntur; *caisse, malle.* — Mensura frumentaria; *mesure pour les grains.* — Fasciculus; *paquet.*
CASSIAMENTUM. — Idem ac CASALE.
CASSIBULLA. — Pro CASIBULLA.
CASSIDA. — Casula, tugurium, vel prædium rusticum cum mansione; *maisonnette, cabane ou petite métairie.* (A. 1460.) — Albugo, glaucoma, quia cassis species.
CASSIDATUS. — Casside armatus; *heaumé, coiffé du heaume.*
CASSIDILE. — Pera, marsupium, crumena, sacculus, capsula; *bourse, cassette, sac, coffret.*
CASSIDONIUM. — Murrha, species lapidis pretiosi; *cassidoine.*
CASSIDULUS. — Idem q. CASSIDILE.
CASSINA. — Casula, tugurium; *petite maison, cabane.* — Pulvinar; *coussin.* — Prædium rusticum; *bien de campagne, métairie; ol. cassine.*
CASSINALIA. — F. ii qui *cassinæ* seu prædia rustica curant. (St. Vere.)
CASSINI. — Doctores Turcarum.
CASSINUS. — Pagus, regio; *conton.*
CASSIO. — Species capse; *caisson.* — Species rei aromaticæ vel leguminis. (Inst. an. 716.)
CASSO. — Sartago; *poëlon.*
CASSOATA. — Quercus in comitatu Arpinnicensi; *chêne; ol. chavine, cassoata.*
CASSOLA. — Parva cassa; *petit poëlon.* — Mensura frumentaria, ut Cassa.

CASSOLIS. — Ap. Catalaunos, pincentia vel condimenti species.
CASSONUS. — Magna arca, Ital. *cassone, coffre.* (Bar.)
CASSULA. — Pro CAPSULA, parva capsula. (A. SS.) — Pro CASULA, vestis sacerdotalis. — Fascis; *paquet.* (A. 923.)
CASSUM. — Fragmentum; *débris, fragment.* — Pectus; *poitrine.*
CASSUS. — Pars vestis major qua corpus tegitur exceptis brachiis; Gal. *corsage*; vox ab Ital. *cassa*, thornx, ut videtur, derivata. (Ann. Ben.) — Casa; *maison.* — Tributi genus; *redevance qui était, pour le blé, de deux gerbes.* (A. 1139.)
CASTA. — Præstationis species in Occidentia; *impôt particulier aux vignobles.*
CASTAGNARETUM. — Castanetum; *châtaigneraie.*
CASTAGNERETUM. — Ead. notione.
CASTAGNERIUM. — Ead. notione.
CASTAGNETUM. — Ead. notione.
CASTALDATICUM. — Tributum castaldo debitum. Vid. GASTALDUS.
CASTALDATUS. — Munus vel jurisdictio castaldi.
CASTALDIO. — Villæ procurator, præfectus. Vid. GASTALDUS.
CASTALDUS. — Ead. notione.
CASTANARETUM. — Idem q. CASTAGNARETUM.
CASTANEOLARIA. — Parvum castenetum; *châtaigneraie de peu d'étendue.*
CASTANHERIA. — Ead. notione.
CASTANHERIUS. — Castanea; *châtigner, châtignier.*
CASTEGNETUM. — Idem q. CASTAGNETUM.
CASTELGARDUM. — *Castelgardum servitium*; servitium quæ in arce aliqua regis vel alterius domini propugnanda atque defendenda consistit quoties feudatarius requisitus fuerit; *service féodal pour la garde du château seigneurial; ol. castelgarde.*
CASTELLACCIUM. — Castellum; *château, fort.*
CASTELLACIUS. — Castelli custos, castellanus; *commandant de château, châtelain.*
CASTELLAGIUM. — Quod exsolvebatur castellano, vel alteri, pro custodia rei in castello; *indemnité payée pour la garde d'un prisonnier; ol. castelage.*
CASTELLANARIA. — Castellani districtus; *châtellenie, juridiction d'un châtelain.*
CASTELLANATUS. — Castellani dignitas, officium; *dignité, charge de châtelain.*
CASTELLANCIA. — Opera in ædificando vel reparando castro exhibitæ. (A. 1167.)
CASTELLANERIUM. — Idem q. CASTELLANATUS.
CASTELLANIA. — Dignitas, officium, feudum seu districtus castellani; *dignité, charge, fief, district de seigneur châtelain, châtellenie.* — Obligatio qua quis tenebatur castrum domino capitali reddere cum ei libuerit; *obligation de rendre son château au suzerain quand il le demanderait.* — Castri custodia; *garde de château.* — Pro quibus

quæ tenet a domino rege, debet ei unum mensem *castellaniam*. » (A. 1273.)

CASTELLANICUS. — Ad castellani dignitatem pertinens; *de chdtelain, qui est relatif à la dignité de chdtelain*. (A. 1121.)

CASTELLANUS. — Castelli incola; *habitant de château. Castellanus miles*; qui in castellorum præsidio erat. — Custos castri seu qui ratione feudi castro domini præfectus erat. Præter custodiam castri incumbebat potissimum burgenses et eorum communiam in exercitum educere. — Militibus præsidariis in castro præfectus. — Custos castri seu domus regiæ; *conciierge. — Castellani*, apud Gallos, erant qui feuda castellaniam possidebant, quibus ipso jure castellum habere competebat, cum nullo imperio, seu jurisdictione suprema; *seigneurs châtellains. Castellani dicebantur præterea qui habebant jus castri reddibilis*.

CASTELLARE. — (Verb.) Castella seu munitiones exstruere, castella munitionibus sepire; *construire, faire construire des châteaux ou des fortifications, fortifier les châteaux*. (A. 1379.) — Inter castelli incolæ recenseri atque adeo castelli operibus obnoxium esse; *être compris dans la population d'un château et être soumis aux charges communes*. (Ch. C. III.) — Munire, quod dicitur de navi; *fortifier un navire, y élever des travaux de défense*. (Mur.) — (Subst.) Castrum, ipsa castelli munio; *châteaux, travaux de défense du château*. (A. 1141.)

CASTELLARIA. — Idem q. CASTELLANIA. **CASTELLARIUM.** — Castellum, castellaniam districtus; *château, territoire d'une châtellenie*.

CASTELLARIUS. — Dominus castri, vel qui præerat castro; *propriétaire de château ou commandant de château*.

CASTELLATIO. — Castellania districtus; *territoire d'une châtellenie*. — Castelli edificatio; *construction de château*. — Feudum castellanum; *seigneur chdtelain*.

CASTELLATUM. — Castri ambitus; *enceinte, pourtour d'un château*. (A. 1019.)

CASTELLATURA. — Idem q. CASTELLANATUS. — Castellani districtus; *ressort de la juridiction d'un chdtelain*.

CASTELLERIA. — Idem q. CASTELLANARIA.

CASTELLETUM. — Castellulum; *petit château, châtelet*.

CASTELLIA. — *Vid. MANNERIA*.

CASTELLIFICATUS. — Castri instar munitus; *fortifié comme un château*.

CASTELLUS. — Idem q. CASTELLUM.

CASTELRATUS. — Castellania districtus; *ressort d'une châtellenie*. (Dom.) — Parvo castro munitus; *défendu par un petit château*. (Bart. Glos.)

CASTELRIA. — Idem q. CASTELLARIA. **CASTENARIA.** — Castenetum; *châtaigneraie*.

CASTENARIA. — Ead. notione.

CASTICALIS. — Vasis species.

CASTICAMENTUM. — Idem q. CALCEIA.

CASTICARE. — Idem q. CASTIGARE.

CASTICELLUM. — Idem q. BASTICIA.

CASTICHARE. — Idem q. CASTICIARE. **CASTICIA.** — Quodvis ædificium; *bâtiment; édifice*; ol. *castiche*.

CASTICIARE. — Edificare, palis ligneis instruere; *bâtit, élever des constructions, établir des barrages*; ol. *casticher*.

CASTIGATORIUM. — Lumbrelli genus; *Vid. TUMBRELLUM*.

CASTIGATUS. — Detentus; *retenu*. Dicitur de pecoribus quæ in pascuis alienisprehenduntur atque detinentur, donec damnum resarciatur a dominis.

CASTILLIO. — Ut CASTELLETUM.

CASTIMENTUM. — Idem est, ut videtur, ac CASALNUM.

CASTIMONIALES. — Virgines quæ castitatem vovunt. (Opt.)

CASTIPULUM. — Pro CASTIBULUM.

CASTLANES. — Pro CASTELLANUS.

CASTLEGARDUM. — Pro CASTELGARDUM.

CASTO. — Pala, funda; *chaton d'une baguette*; ol. *caston*. (A. 1347.) — Vervex, aries castratus; *mouton*; ol. *castrat*. (A. 1268.)

CASTOLARIA. — Idem videtur ac CASTELLANIA.

CASTONUS. — Idem q. CASTO.

CASTONCELLUS. — Diminut. a CASTO-

NUS.

CASTOR. — Vervex, aries castratus, ut CASTO.

CASTOREATUS. — Castorina pelle indutus, ornatus; *orné, garni de peau de castor*.

CASTORINATUS. — Ead. notione.

CASTRAMENTUM. — Castellum; *château*.

CASTRANUS. — Castri incola; *habitant d'un château*.

CASTRARE. — Subducere, subtrahere; *enlever*.

CASTRATINUS. — Vervecinus; *de mouton*.

CASTRATIVUS. — Ead. notione.

CASTRATUS. — Vervex; ut CASTOR.

CASTRENSIS. — Qui feudum castri possidet. *Castrense peculum*, proprium feudi castrensis dominium. — Castri incola; *qui habite au château*.

CASTRICOMES. — Castellanus, qui feudum castellaniam possidet; *seigneur chdtelain*.

CASTRIMARGINARIUS. — Rusticula major; *bécasse*.

CASTRITIUS. — Vervex, ut CASTOR.

CASTROFIRENSIS. — Castri incola; *habitant d'un château*.

CASTROLEM. — Castellulum; *petit château*.

CASTRUM. — Urbs subdita alteri quæ caput gentis vel provincie habetur; *ville de second ordre*. (Ap. Vales.) — Domus seu palatium principis; *habitation du prince*. (Syn.) — *Castrum doloris*, feretrum; *cercueil bière*. (Vel. Ærem.)

CASTRUS. — Pro CASTRUM.

CASULA. — Assula. (A. SS.)

CASULARIUS. — Atricus, qui *casulo* seu arca præest; *trésorier*.

CASULUM. — Arca, cista; *caisse, fisc, trésor*.

CASUALIS. — (Subst.) Pro CASALE, casa.

— (Adj.) Fortunius; *accidentel*.

CASUALITAS. — Quod fortuito cadit in fiscum domini vel ex delicto vassalli, vel ex alia quavis ratione; *revenus éventuels, casuels*.

CASUARUM. — Idem q. CASARIUM, seu enasa cum adjuncta, ut videtur, certa terræ quantitate. (A. 1022.)

CASUBLA. — Vestis sacerdotalis, eadem quæ *planeta*; *chasuble*.

CASUBULA. — Ead. notione.

CASULA. — Minor casa seu ecclesia, cellula; *petite maison, église, chapelle, chambre*.

— Vestis cucullata; *vêtement de des-*

sus avec capuchon, espèce de caban. — Habitus monachicus; *habit des moines*. — Vestis sacerdotalis, eadem q. Casula; *chasuble*.

— Capsa, capsula mortuorum seu eorumdem reliquiarum; *cercueil, chasé*.

CASULAGIUM. — Idem q. CASARIUM.

CASULARIUS. — Vestis sacerdotalis, quæ casula vocatur, artifex; *chasublier*.

CASULULA. — Diminut. a CASULA.

CASURA. — Casus; *chute*.

CASURARIUS. — Idem q. CASULARIUS.

CASUS. — Caducum. (Cod. Th.) — Tertia aut quarta pars dotis quæ viro uxori superstiti advenit, nullis exstantibus liberis. (Julian. Antec. nov.) — Oblivio, scotomia; *perte de mémoire, étourdissement*.

CATA. — Machina bellica; *machine de guerre appelée chat*. — Ad, juxta, secundum, versus; « Domus posita cata monasterium, Evangelium cata Mattheum. » — Felis femina; *chatte*. — Funnis cum plumbo quo altitudo tentatur; *fil à plomb*.

CATABAZON. — « Si vero in eandem catabazon solitudoque convenerint, nulla fiet intentio de nubibus, sed tantum de solis ardoribus. » Papebrochius suspicatur esse legendum *catabasin*, a *καταβασίζω*, descendendo. De annis climatericis vero intelligi potest ex Salmasio, nihilque ita mutandum.

CATABLUM. — Pro CATABOLUM.

CATABOLICI. — Mathematici. (Tert.)

CATABOLUM. — Solutio, præstatio, verbum juris; *payement, fourniture*. — Emporium; *marché, lieu où se traitent les affaires de commerce*.

CATABRIATUS. — Ex albo et etiam aliis coloribus alternatim distinctus; *rayé de diverses couleurs*.

CATABULUM. — Clausura animalium, non quidem silvestrium, sed jumentorum quæ publice utilitati ad vehenda onera deserviunt.

CATABUSTA. — Pro CATABUSTA.

CATACLISTES. — Pro CATALISTUS.

CATACLISTUS. — Opere Phrygio ornatus; *brodé, surtout de perles*.

CATACLYSMUS. — Diluvium, inundatio; *déluge, débordement*.

CATACLYZA. — *Vid. CATACLYZOMATIS*.

CATACLYZOMATIS OPUS. — Opus aurifabrorum qui operibus suis lapillos et

gemmas includunt; « In diademate *catclyzomatis* arte gemmæ constitutæ (Greg. Turon.) »; id est in diademate arte inclusorio aut aurifabrilii constitutæ; *diadème orné de pierres précieuses enchâssées. Catclyza in calice inserta, gemmæ in calice aurifabrilii insertæ. Catclyza rasa, panni gemmis et nionibus exornati*. (Port.)

CATACOSMUS. — Dignitas in palatio Constantinopolitano; *officier de la maison des empereurs grecs*.

CATACUMBA. — Tertio ab Urbe milliaro, cœmeteria publica, quodvis cœmeterium; *les catacombes de Rome, cimetière en général*.

CATACUMINUS. — Pro CATABUMENUS.

CATABURA. — Pro CAPTURA.

CATAFALTUS. — Pro CADAFALTUS.

CATAFUNIS. — Idem q. CATAFUNIS.

CATAGIA. — Ludicrum festum ab Ephesiis paganis olim celebratum, quod occasio fuit martyrii sancti Timothei primi eorumdem Ephesium episcopi. (Mulla Martyrologia habent Dianæ celebratae fuisse.)

CATAGOGIUM. — Ead. notione.

CATALE. — Idem q. CAPITALE, debita pecunie caput; *le capital*.

CATALEPTICUS. — Idem q. EPILEPTICUS.

CATALETTUS. — Lectica; *litière*.

CATALIUM. — Idem q. CATALUM.

CATALUM. — Pecudes, omniaque bona, præsertim mobilia, cuiuscunque generis sint; *bétail, avoir, biens, principalement les biens meubles*; ol. *catel, catiez, cateuls, chatel, chaptel*. (Pass.) — Præstatio quæ pro catallis debetur; *droit qui se paye au seigneur pour le chatel*. (Reg. Olim Parlam. Paris.) — Caput pecunie debite, ut CAPITALE. (Mad.)

Esse ad idem *catallum*, ejusdem negotiationis esse, vel societatem cum aliquo habere. (A. 1215.) *Molius catallum*, præstatio quæ post mortem tenentis domino præstatur; *droit qu'a le seigneur de prendre dans la succession du vassal ou du serf le meilleur meuble ou la meilleure tête de bétail*; ol. *droit de meilleur chatel*. (Pass.)

CATAMANE. — Juxta mane; *près du jour*.

CATAMODICUM. — Intra modicum tempus; *sous peu*.

CATANEUS. — Idem q. CAPITANEUS.

CATANUS. — Pica; *pie*.

CATAPANATUS. — Officium CATAPANI; *charge de catapan*. *Vid. CATAPANUS*.

CATAPANUS. — Præses, præfectus provincie vel civitatis; *gouverneur, catapan d'une ville ou d'une province*. (Ita appellabantur qui in Italiam ab imperatoribus Byzantinis mittebantur provincias ac urbes recludi.)

CATAPIRACTARIUS COMES. — *Vid. COMES*.

CATAPIRATES. — Linea cum massa plumbea qua maris altitudo tentatur; *sonde marine*.

CATAPLUS. — Classis appulsus ad portum ac præsertim mercatorum, portus ipse; *entrée d'une flotte ou d'un vaisseau dans un port, le port lui-même*.

CATAPORATES. — Idem q. CATAPIRATES.

CATAPRATES. — Ead. notione.

CATAPULTA. — Machina bellica, sagitta hamata, telum; *machine de guerre, flèche barbelée*. (A. SS.)

CATARACTA. — Oculi suffusio; *cataracte*.

CATARACTÆ. — Clathra aut fores clathratæ, ad cataractæ formam ex lignis seu ferro cancellatim compactæ, vel poræ robustiores, funibus ac catenis ita suspensæ ut demitti et subduci possint, prout res postulat, quales in urbium aut arcium aditu, hostium irruptioni propulsandæ in usu remanserunt; *herse*. — *Cataractæ sancti Petri*; cancellus ferreus in modum cataractæ compactus, quo muniebatur sepulcrum seu confessio S. Petri; *grille qui entourait le tombeau de S. Pierre*. (Epist. Vigili PP.) — Carcer, ita dictus quod clathris seu foribus clathratis, ut plurimum carcerum aditus occludantur; *prison, cachot*.

CATARACTARIUS. — Commentariensis, carcerarius; *celui qui tient les registres d'une prison, geôlier*.

CATARACTUS. — Idem q. CATARACTA.

CATARRATTUM. — Mensa thesaurarii cataractis seu clathris conclusa, vel forte janua seu fenestra e tabulis cancellatim compacta; *bureau du caissier, ou porte ou fenêtre garnie de barreaux de bois*.

CATARTICUM. — Potio medica. (Script. rer. Fr.)

CATASCOPUS. — Explorator velis qui aliquid sciscitatur ex aliquo; *espion, surveillant, questionneur*. (A. SS.) Quo nomine archidiaconus designari videtur in quibusdam instrumentis, quod sit oculus episcopi rerumque in diocesi gestarum explorator.

CATASTA. — Instrumentum torquendi.

Genus lentis ferrei, quo, impositis Christianis, ignis supponebatur.

CATASTATIO. — Idem q. CADASTRUM.

CATASTATUM. — Ead. notione.

CATASTRUM. — Ead. notione.

CATASTUM. — Ead. notione.

CATATHEMA. — Conversatio cum excommunicatis. (Ea vox interdum anathemati jungebatur quasi illius aggravandi poena.) « Sit anathema et catathema cum patre et filio, » etc.

CATATOR. — Anglis famulus qui in ædibus principum *cat's* seu felibus indomitis præerat, canesque venaticos ducebat.

CATATUMBÆ. — Idem q. CATACUMBÆ.

CATAULUM. — Idem q. CATALUM.

CATAXAMITUM. — Panni holoserici species; idem q. EXAMETUM.

CATAXANTUS. — Dignitas, ut videtur, sed incognita. (Anast.)

CATAYRENU. — Pro CARTAYRONUS.

CATECHESIS. — Institutio primorum fidei Christianæ rudimentorum de quibus *κατηχησας* suas scripsit S. Cyrillus Hierosolymitanus.

CATECHISMUS. — Institutio puerorum etiam recens natorum, antequam baptizentur. (A. 1280.) Vid. CATECHIZARI.

CATECHIZARI. — *Catechizari* et *catechumeni fieri* pueri, recens etiam nati, dicebantur, mediæ ætatis temporibus, qui, antequam offerrentur ad baptismum, ut veteris ecclesiasticæ disciplinæ umbra servaretur, a patrinis in speciem catechizabantur, qui his nomen imponebant, et catechumenos factos ad baptismos offerebant, tanquam eorum fidei sponsos.

CATECHIZATIO. — Institutio facta nondum baptizatis, cum sunt catechumeni. Vid. CATECHIZARI.

CATECHUMENA. — Porticus ecclesiæ superiores sic dictæ, non quod fuerint catechumenorum stationes, vel locus ubi instrui solebant, sed quod in his mulieres sacras Liturgias auditu exciperent.

CATECHUMENARE. — Catechizare, primis fidei Christianæ rudimentis instruere.

CATECHUMENARI. — Dicebatur de eo qui catechumenus fiebat.

CATECHUMENI. — Qui primum de gentilitate veniebant ad voluntatem credendi in Christum. — Auditor, instructus, pro eo quod adhuc fidei doctrinam audit, nondum tamen baptismum percepit. — Alias angustius strictiusque accipitur vox eadem de certis illorum gradibus qui ad gratiam baptismatis aspirabant, quas in triplici differentia fuisse canones Patresque declarant; quippe tres olim institutos legimus eorum qui ad baptismum suscipiendum primis Christianæ fidei elementis imbuebantur ordines, qui communi generalique nuncupatione *catechumeni* quidem omnes dicebantur, sed pro majori minorive in doctrina fidei ac virtute profectui, varios in gradus et quasi classes tribuebantur; *audientium* nempe, *genusflectentium* et *competentium*.

CATECHUMENIA. — Idem q. CATECHUMENA.

CATECHUMINUS. — Pro CATECHUMENUS.

CATEGORARE. — Prædicare; *prêcher*.

CATEGORIZARE. — Ead. notione.

CATEGRONUS. — Pro CATEGEMONUS.

CATEIA. — Genus teli quo utebantur Galli et Teutones, seu clava; *espèce de lourd javelot ou de massue*.

CATELLANIA. — Pro CASTELLANIA. (A. 1248.)

CATELLUM. — Idem q. CATALUM.

CATEMANE. — Idem q. CATAMANE.

CATENA. — Tributum, pensitatio; *redévance, impôt. Catena salis; l'impôt du sel*. (A. 1199.) *Cremathra, crémaillère*. (A. 1360.)

Locus publicus, in quem conveniunt mercatores de rebus suis acturi; *bourse de commerce*. (A. 1188.) — Carcer; *prison*. (A. 1211.) — Mendose, pro *cateriva* in Concil. Hisp. « Cum in gentibus catenis populi intrinsecerent. »

CATENACIUM. — Ut CATENATIUM.

CATENATICUM. — Idem q. CARCERATICUM, GEOLAGIUM et CEPPEGIUM, q. Vid.

CATENATIUM. — Pessulus, vectis; *verrou*.

CATERNIO. — Chartæ simul compactæ; *cahier*.

CATERNUM. — Ead. notione.

CATERVANARIUM. — Multitudinis eoncitatio; *mouvement populaire, sédition*. (A. 1350.)

CATERVATA. — Ut CATERVA.

CATERVATIO. — Ingens caterva, multitudo; *foule nombreuse*.

CATESAMITUM. — Idem q. CATAXAMITUM.

CATESTELLUM. — Portio hæreditatis, quidquid boni hæreditario jure alicui obvenit. (A. 1224.)

CATEZ. — Vid. CATH.

CATTHA. — Pro CATA

CATHARELLI. — Hæreticorum species, idem q. CATHARI.

CATHARI. — Hæretici Novatiani qui propter munditiam ita se nominaverunt. — Valdensium sectatores.

CATHARISTÆ. — Secta quædam Manichæorum.

CATHARRUS. — Epiphora, distillatio; *écoulement, catharre*.

CATECHISMARE. — Pro CATECHIZARE. (A. 1056.)

CATECHUMINARI. — Idem q. CATECHIZARI. (A. 1349.)

CATHEDRA. — Sedes, seu sessio nonestior et augustior episcoporum in ecclesia cætoris aliorum presbyterorum sedilibus excelsior; *fauteuil, siège de l'évêque à l'église*. — Sedes, episcopatus, diocesis; *diocèse, siège épiscopal*. — Ipsa sedes seu ecclesia cathedralis; *église cathédrale*. — Arca; *coffre, boîte*. (A. 314.) — Nummus aureus Francicus sæculi xiv; *denier d'or à la chatse ou à la chaire*. — *Cathedra S. Petri*, festum in honorem S. Petri institutum; *la Chaire de S. Pierre, le 22 février (avant le pontificat de Paul IV)*.

CATHEDRALES. — Canonici ecclesiæ cathedralis. (A. 1215.)

CATHEDRALICA. — Idem q. CATHEDRATICUM.

CATHEDRALIUM. — Ead. notione.

CATHEDRARI. — *Cathedrari* dicebantur episcopi cum ad cathedram episcopalem promovebantur, quod, cum consecrarentur, in ecclesiâ cathedra collocarentur, in eaque sedentes palam ab aliis episcopis efferrentur.

CATHEDRARIUS. — *Cathedrarii servi*, servi qui cathedras seu sellas ferebant gestatorias; *porte-chaises*.

CATHEDRATICUM. — Pensio quæ episcopo ab ecclesiis quotannis solvebatur in signum subjectionis, ut habet charta Girardi episcopi Cadurcensis, seu, ut nunt nonnulla instrumenta, pro honore *cathedræ* aut pro respectu sedis, ut est in Concil. Bracarenensi ii et in Concil. Ravenensi a. 997.

CATHEDRATICUS. — Doctor, professor, qui docet ex *cathedra*; *professeur, celui qui enseigne du haut de la chaire*.

CATHEDRATUM. — Idem q. CATHEDRATICUM.

CATHEDRATUS. — Cathedræ seu trono inpositus; *mis sur le trône, intronisé*.

LEXICON MED. ET INFIN. LAT.

CATHEDRULA. — Diminut. a *cathedra*, capsula, arca.

CATHEGETA. — Doctor, præceptor.

CATHÉGORALIS ORDO. — Il est Canoniorum regularium; *les chanoines réguliers*.

CATHELUM. — Idem q. CATALUM.

CATHENATA. — Modus agri, idem q. PERTICA.

CATHESICARE. — Idem q. CATECHISARE.

CATHETICATIO. — Pro CATECHIZATIO.

CATHETIZARE. — Conferre, contribuere, solvere. (Epist. Andr. reg. Hung.)

CATHEZARE. — Pro CATECHIZARE.

CATHICUS. — Dux, præfectus, a corrupta voce Græca *καθῡγός*, pro *καθῡγός*. (A. SS. Ben.)

CATHIGETA. — Idem q. CATHEGETA.

CATHOLICANI. — Idem q. clientes, servientes, sergentarii. (Boer.)

CATHOLICATUS. — Districtus Catholicus; Vid. CATHOLICUS.

CATHOLICE. — Omnino, prorsus, vel congruenter, legitime. (Tab. Niv.)

CATHOLICIANI. — Officiales Catholicorum; Vid. CATHOLICUS.

CATHOLICUS. — Spiculator apud Suen. Hist. Danica.

CATHOLICUS. — Titulus regi Franciæ vulgo datus, « quia defensor est Christianitatis. » Idem titulus Hispanicis regibus tribuit Alexander VI PP. — Dignitas et magistratus, in Africa præsertim, cui officium fuisse videtur tributorum exactioni incumbendi. — Primus qui inter episcopos primatiæ, ut vocant, dignitatem obtinebat. Id porro appellationis spectavit præsertim primates aliquot Asiaticos, Antiochenæ sedi subditos et suffraganeos, quorum jurisdictio et diocesis tam ampla erat ut inde se *catholicos*, id est universales, nuncuparent. — Habuit etiam Æthiopia suos *catholicos* Alexandrinæ sedi subiectos. — Rectus, æquus, qui fidem datam servat; *probe, honnête, fidèle à la foi jurée*. (A. SS. Ben.) — Fidelis, sensu hodierno; *celui qui professe la vraie religion, fidèle*. — Christianus, vir probæ fidei, integer vitæ; *homme de mœurs irréprochables et d'une piété bien constatée*. (A. 1314.)

CATHOLOGUS. — Pars superior molendini. (Vet. Gl.) — Forte libellus professionis qui a monacho proficiente super altare deferrebat. (A. 1316.)

CATHOLUS. — Pala; *chaton de bague*.

CATHOMUS. — Ut CATOMUS.

CATICUMINA. — Puella quæ sub tutela aliena est, ut videtur. (A. 1006.)

CATIGERA. — Idem q. CATHEGETA.

CATILLARE. — Vocem edero instar felis; *miauler*.

CATIPANUS. — Pro CAPITANEUS.

CATOMI. — Virgarum species, virgæ ferreis uncis armatæ seu vimineæ. *Catomis cedere*, in cervicibus cedere, quod quidam ex scriptoribus Latinis *catomidiare* dixerunt; *coucher quelqu'un sur les épaules et le fouetter*. — *Catomo suspendi*, de his dicebatur, qui flagris cadebantur, funibus trîngue a terra levati, et ita suspensi ut cervicis a terra longius quam pedes exstarent. (A. SS.)

15

CATOPAPA. — Pro *cacopapa*, mafus l'apa. (A. SS.)

CATRANUM. — Fascis pice illitus; *torche enduite de goudron*.

CATRIGA. — Pro QUADRIGA.

CATTA. — Navis species. — Felis; *chat*.

CATTINUS. — *Cattinae pelles*. f. felinae; *peaux de chat*. (A. SS.)

CATULUS. — Parvulus *catus* seu felis; *petit chat*.

CATUPLUS. — Ut CATAPLUS.

CATUS. — Felis, et machinae bellicae genus; *chat (animal et machine de guerre)*.

CAUCAGIUM. — Tributum quod pro calceis seu aggeribus reficiendis a praetereuntibus exigebatur; *droit qu'on levait pour l'entretien des chemins*; ol. *cauciage*.

CAUCATRIX. — Crocodilus; *crocodile*; ol. *cocatrix*.

CAUCELLUS. — Vasculum; *petit vase*.

CAUCIA. — Vestigium animalis a calceus sic dictum; *trace, piste*. (St. Av.)

CAUCIARIUS. — Forte pro *caustarius*, qui causas dijudicat; *Vid. CAUSARIUS*.

CAUCINARIUS. — Qui facit calcem; *chaufournier*.

CAUCIUM. — Agger, via strata, nisi idem sit ac *cavaneus*, locus depressus et peludolosus; *route puvée ou lieu bas et marécageux*. (A. 1311.)

CAUCLEARIUS. — Praestigator, incantator; *enchanteur, fuisseur de tours de magie, marchand de breuvages magiques*.

CAUCULARE. — Aestimare, computare, pro CALCULARE.

CAUCULATIO. — Computatio; *calcul, compte*.

CAUCULATORES. — Idem q. CAUCLEARI.

CAUCULUS. — Petra quae in vesica fit; *calcul de la vessie (Vet. Gl.)* — Famulus; *serviteur*. — Pro CALCULUS, supputatio. (A. 1339.)

CAUCUS. — Vasis species; *espèce de coupe*.

CAUDA. — Finis, terminus; *boul, queue*. *Cauda vestimenti*, fimbria, seu ima pars vestimenti, quae ad terram trahitur. — Famulitium, obsequium: *cauda famulorum; une queue de valets*. — *Cauda chartarum*, pergamini pars resecta cui bullae cereae ac sigilla aptantur. — *Cauda vini*, vas vini, seu mensura vinaria; *queue de vin*. — *Caudae unmonarum*; *Vid. TERREATA*. — Fascia a mitra pendens; *fanon*. — Capulus; *poignée*. — Laqueus, filum chartae appensum; *lacet*. — Fibula, cuspis; *broche*. — *De cauda piri pagare* (trita loquendi formula), creditorem per diverticula ludificari.

CAUDAMELEYA. — Rixa quae improvise facto committitur; *querelle, rixe qui arrive sans avoir été préméditée*. (A. 1333.)

CAUDARE. — Forte pro CAUSARE, rem alicui suam facere et iu proprium dare. (A. 1231.)

CAUDATARIUS. — Gerulus symmatis seu caudae vestis talaris; *porte-queue*.

CAUDATIO. — Vestimenti tractus, *cauda*; *Vid. CAUDA*.

CAUDATREMULA. — Avis species, motacilla; *bergeronnette*.

CAUDATUS. — Cui ablata est cauda, timidus, pusillanimus; *Gal. couard*.

CAUDELUM. — Forte idem q. CATALLUM. (A. 1183.)

CAUDERA. — Aenum; *chaudière*.

CAUDERARIUS. — Faber ararius; *chaudronnier*.

CAUDERIA. — Idem q. CAUDERA.

CAUDETREMULA. — Idem q. CAUDATREMULA.

CAUDIFICARE. — Caudam rescare; *couper la queue*.

CAUDINUM. — Pro GAUDINUM. (A. 773.)

CAUFAGIUM. — Lignatio, seu jus lignationis in silva sumenda; *provision de bois ou droit de couper dans les bois seigneuriaux le bois nécessaire au chauffage*. (A. 1303.)

CAUGANÆ. — Tragemata simplicia et etiam composita, condita sale, quae comeduntur post cibum; sicut capparitis et olivæ.

CAULA. — Idem q. CAULAGIUM. — Fustis, ut videtur; *bâton, soliveau*. (A. 1202.) — *Caula*, munimenta ovium; *barrières pour renfermer les moutons, parc*.

CAULAGIUM. — Tributi species; *ce qu'un protégé payait à son protecteur*; ol. *gaule*.

CAULERIA. — Caulis; *chou*; ol. *caule*.

CAULUMNIARI. — Pro CALUMNIARI.

CAUMA. — Forte casa, tugurium calamis seu stramentis lectum; *maison, maisonnette couverte en chaume ou en roseau*. — Ardor, æstus, calor intensior; *chaleur excessive*; en Longuedocien *caumas, calimas*.

CAUMATIO. — Ead. notione, ardor.

CAUMENIA. — Humi cubatio, *χαμνίζω*. (A. SS.)

CAUNA. — Fovia, fossa, caverna, casa; *fosse, précipice, grotte, habitation*.

CAUNACA. — Crassum et vile vestimentum seu pallium.

CAUPALTUS. — Scapha; *esquif, barque*.

CAUPILUS. — Navicula brevis; *nacelle*.

CAUPO. — Præstationis species, caponium, ut videtur. (A. 1206.)

CAUPOLATA. — Onus *caupoli*, quantum *caupolo* vehi potest; *chargement de l'embarcation appelée caupolos*.

CAUPOLERIA. — Tributum quod a *caupolis* exigebatur; *impôt sur les embarcations appelées caupoli*.

CAUPOLERUS. — Qui habet *caupolum*.

CAUPOLUS. — *Caupulus*, navicula brevis, cymba, scapha navis; *barque, nacelle, chaloupe*.

CAUPONARIUS. — *Caupo*; *cubaretier*.

CAUPONIA. — Vini cellarium; *cave à vin*.

CAUPRITA. — Species cucullæ qua caput tegebatur. (A. 1249.)

CAURIOLA. — Pro *capriola* seu *capriolus*, tectorum tigna superne coeuntia in figuram hanc A; *chevron*.

CAUSA. — Res; *chose*. *Causam ulterius tollere*; *enlever la chose d'autrui*. (Leg. Long.)

— Pœna propter solemnia non servata. — Casus, seu ingruens necessitas, qua vassalus domino capitali vectigal ex iure præstare tenebatur. — Pro CENSA. — Ad causam, ob, propter; à cause. — *Causa cause*, iudicio, iudicium, placita; *judgement, plaid, tribunal*.

Hinc *causam querere, requirere, conquirere* (Lex Salic.), id est iudicium. *Causam alicui movere; mettre quelqu'un en cause*. *Causus dicere; plaider la cause*. *Causa jurata*, quæ iuramento dirempta est. *Causæ palatinae*, lites, iudicia quæ in palatio coram comite palatino ventilabantur. (A. 997.) *Causæ reipublicæ*, iudicia de rebus publicis et quæ regem spectabant. (Cap. Car. Calv.) *Causæ publicæ* (Greg. Turm.), *causæ pro salute reipublicæ* (Fredeg.); ead. notione. *Causæ regales* (Leg. Long.), placita regia. *Causæ legales* (Cap. reg.), quæ secundum leges dirimebantur. *Charta de causa suspensa*, quæ dabatur absenti reipublicæ vel alia causa, qua lites omnes et negotia adversus eum conquiescere jubebantur. (Marc.)

CAUSALICI. — Qui litigant de re aliqua; *plaidieurs*.

CAUSALIS. — Litigiosus; *qui est en litige, litigieux*.

CAUSAMENTUM. — Refectio; *reconstruction*. (A. 1388.) — A similiter nempe statuerunt ac bonum *causamentum* esse laudaverunt ut si quis, etc. (Usat. Barcin.) Galli dicerent: *Ils ont jugé que ce serait une bonne chose d'ordonner*.

CAUSARE. — Litigare, causas agere; *conduire un procès, plaider, présenter une défense*. — Calumniare, repetere; *chicaner, réclamer, revendiquer*. — Manubrium aptare; *emmuncher*.

CAUSARI. — Deberi de eo quod legitimo et iure debetur.

CAUSARIUS. — Litis amator; *qui aime les procès*. — Qui causam habet, ratione et causa nititur.

CAUSATERIUS. — Sutor, tibialium confector; *chaussetier*.

CAUSATICUS. — Qui alium in easum trahit. (Lex Baiuv.)

CAUSATIO. — Lis, controversia; *procès, discussion*. — Morbi species.

CAUSATOR. — Qui actoris vel rei in iudicio partes agit, litigator: « Cum causa discussa fuerit inter duos *causatores*. » (Lex Sal.)

CAUSEA. — Pro CALCEA.

CAUSIDICARE. — Litigare, causam prosequi; *plaider, poursuivre un procès*.

CAUSIFICATIO. — Tergiversatio, excusatio, causatio.

CAUSILICUS. — Pro CAUSIDICUS.

CAUSIMENTUM. — Protectio, tutela, defensio; *protection, défense*. (A. 1126.) — Sententia, iudicium, arbitrium; *jugement, sentence arbitrale*. (A. 1060.)

CAUSINARIA. — Fornax calcaria; *four à chaux*. (A. 1312.)

CAUSINARIUS. — Ut CAVEINARIUS.

CAUSSARE. — Manubrium aptare; *mettre un manche, emmancher*.

CAUSSETUS. — Carcer arctior. (A. 1327.)

CAUSSINI. — Pro CAORINI.

CAUSSIS. — Calx; *chaux*.

CAUSSO. — Calcei lenioris species; *chausson*.

CAUSSUM. — Idem videtur ac CAUTUM, locus defensus, immunitas. (A. 1369.)

CAUSTOMA. — Adustionis nota; *marque de brûlure*. (A. SS.)

CAUTA. — *Cauta maritima*, ora maritima; *côte de la mer*. (A. 1337.)

CAUTARE. — Defendere, protegere, munire, securum facere, cavere rei alicui; *défendre, protéger, fortifier, etc.*

CAUTELA. — Prudentia, cautio, circumspectio. (Bart. Gl.) — Fraus, astutia, dolus. (A. 1477.) *Cautela*, instrumenta et eharitæ quibus privilegia, iura, possessiones asseruntur. (A. 1340.)

CAUTELIA. — Idem q. CAUTELA.

CAUTEILOSE. Ead. notione.

CAUTELOSE. — Vafre, fraudulententer, versute; *avec ruse, cauteusement*.

CAUTELOSUS. — Cautus, prudens; *prudent, prévoyant*.

CAUTERARIUS. — Pro CAUTERIZATUS. (A. SS.)

CAUTERIARE. — Inurere; *brûler*. (Carpostratiani dicebantur *cauteriare* discipulos suos, id est cauteriis seu stigmatibus insignire.)

CAUTERIATUS. — Adustus; *brûlé*. *Cauteriatu conscientia*, depravata, cui quasi cauterii nota inusta est; *conscience cautérisée*.

CAUTERIZARE. — Idem q. CAUTERIARE.

CAUTIA. — Pro CAUSIA.

CAUTIBULA. — Machina bellica, forte idem ac CATTUS.

CAUTICA. — Via strata, idem q. CALCEA.

CAUTIFICARE. — Cautum reddere, admonere. (A. SS.)

CAUTIO. — Chirographum quo debitor cavet se pecuniam a creditore accepisse, eamque certo die soluturum spondet; *obligation, effet*. — Securitas data pro quavis re facienda; *assurance, garantie*.

CAUTIONARE. — Fideiubere, prædem fieri; *cautionner*. (A. 1472.)

CAUTIVENNUS. — Dicebatur de molendino prope vennam seu septum ad interceptiendos pisces. (Tab. S. V. M.)

CAUTOLOSE. — Idem q. CAUTELOSE.

CAUTUM. — Chirographum, idem q. CAUTID.

CAUTUS. — Navis species.

CAUZA. — Via strata, idem q. CALCEA.

CAVA. — Fossa, locus depressus, vallis; *fossé, lieu enfoncé, vallon, chemin creux*; ol. *cavée*.

CAVAGIUM. — Census capitis, idem q. CAPITALE.

CAVALLERIUS. — Pro CABALLARIUS.

CAVALAGIUM. — Idem q. CABALLACUM. (A. 1256.)

CAVALARIA. — Idem q. CABALLARIA, prædium. (A. 1289.)

CAVALCADA. — Idem q. CADALEATA.

CAVALCARIA. — Idem q. CADALEATA, equitatio. (A. 1271.)

CAVALCATUS. — Pompa equestris; *cavalcade*. — (Rym.) Expeditio militaris, incursio; *chevauchée*. (Rym.)

CAVALEATA. — Idem q. CAVALEARIA. (A. 1233.)

CAVALGA. — Idem q. CADALEATA, equitatio. (A. 1326.)

CAVALGADA. — Idem q. CABALEATA, equitatio. (A. 1198.)

CALVALGATA. — Ead. notione. (A. 1275.)

CAVALHARIUM. — Idem q. CABALLARIA, prædium. (A. 1289.)

CAVALLAGIUM. — Idem q. CABALLACUM. (A. 1230.)

CAVALLAIRIUM. — Idem q. CABALLARIA, prædium. (A. 1232.)

CAVALLARIA. — Equitum incursio; *expédition de soldats à cheval, reconnaissance militaire à cheval.* (St. Verc.) — Cæremonia militis inaugurandi; *cérémonie de la réception d'un chevalier.* (A. 1230.)

CAVALLARINUS. — Prædium cavalcatae seu servitio militari obnoxium; *terre dont le possesseur devait le droit de chevauchée.* (A. 1252.)

CAVALLARIUS. — Nuntius, idem q. CABALLARIUS. (Mural.)

CAVALLATICUM. — Præstatio avenarum pro caballis, idem q. CABALLACUM. — Idem q. CABALEATA, obligatio pergendi in exercitum cum domino superiori.

CAVALLERIA. — Ars equestris; *équitation.* (R. Lul.)

CAVALLERIUS. — Idem q. CABALLARIUS.

CAVALLETUS. — Cantherius quod utuntur mercatores ut merces suas venales exponant, ponderant, vel metiantur. (St. Mass.) — Equuleus seu machina lignea caballo seu equo similis cui imponebantur torquendi; *chevallet.*

CAVALLINA BESTIA. — Equus. (A. 1274.)

CAVALTHEIA. — Ul. CABALEATA, equitatio. (A. 1194.)

CAVANARE. — Forte pro EVANARE, animi deliquia pati; *tomber en défaillance, s'évanouir.* (A. SS.)

CAVANEUS. — Locus depressus et paludosus; *lieu bas et marécageux.* (A. 1227.)

CAVANGADA. — Idem q. CABALGATA.

CAVANNA. — Noctua; *chouette.*

CAVANNARIUM. — Prædium rusticum; *bien de campagne.*

CAVANNUS. — Idem q. CAVANNA.

CAVARRETUS. — Minister anticus inferior castellano.

CAVATA. — Catinus profundus; *écuelle.* — Velus ac delritus calcicus; *savate.*

CAVATAGIUM. — Idem q. CAVATREUM, capitis census.

CAVATICARIAS. — Qui capitalem censum debet; *cavaticaire, celui qui est soumis à l'impôt de la capitulation.*

CAVATICUM. — Capitis census; *tribut imposé par tête, capitulation; ol. chevage.*

CAVATOR. — Sculptor; *graveur.* — Coriarius; *corroyeur.*

CAVATURA. — Cavitas; *creux, cavité.* — Actio cavandi, opera quam in cavandis fossis dominorum exhibere subditi tenebantur; *corvée du curage des fossés seigneuriaux.*

CAVEA. — Theca; *cage.* — Quavis theca; *coffret, boîte en général.* — Colla vinaria; *cave.* — Locus depressus, ut CAVA.

CAVEARE. — Pro CAVARE, creuser.

CAVEFACERE. — Cavare, efforare; *creuser, percer.*

CAVELATIO. — Pro CAVILLATIO.

CAVELICIUM. — Capitis census, ut CAPITALE

CAVENA. — Idem q. CANAYA.

CAVENARIA. — Idem q. CABANNARIA.

CAVERCINI. — Ul. CAORCINI.

CAVERIA. — Via aperta vigiliis lustrandis comparata. (A. 1372.) — Locus depressus, cella vinaria, taberna. (A. 1344.)

CAVERNARE. — Quasi cavernam facere, perforare; *creuser, trouver.*

CAVESTRUM. — Capistrum; *licou; ol. cabestre.*

CAVETIUM. — Ead. notione.

CAVETTA. — Ul. CAVANNA.

CAVIARIUM. — Ova piscium salita et exsiccata, ut sturionum, mugilum, etc.; *ragoût d'aufs de poissons; ol. boulangues.*

CAVICULA. — Cavilla minor; *petite cheville.*

CAVICULUS. — Calculus; *calcul, pierre.*

CAVIGIA. — Clavus ligneus aut ferreus; *cheville.*

CAVIGLIA. — Clavicula, malleolus; *encheville du pied.* (A. SS.)

CAVILE. — Idem q. CAVIGIA.

CAVILLA. — Ead. notione.

CAVILLARE. — Pro CAVILLARI.

CAVILLERIUS. — Species cantherii seu mensæ in qua mercatores merces suas venales exponunt; *chevalet, table.* (St. Aven.) *Cavillerium* significari putant nonnulli clavos ligneos seu ferreos muro vel tabulæ lignæ affixos.

CAVILLONE. — Mullus, piscis marini species.

CAVILLUS. — Idem q. CAVIGIA.

CAVISOR. — Cavillator, ut videtur: « Nunquam sis cavisor semmanus aut reprehensor. » (B. de Anor.)

CAVUS. — Vannus; *vain.* Opes *cavæ*; *vaines richesses.* (S. Paul.)

CAWARZINI. — Idem q. CAORCINI.

CAXA. — Reliquiarum sanctorum capsula; *châsse.*

CAXEA. — Pala; *chaton de bague.*

CAXETA. — Parva caxa, capsula; *cassette, coffret.*

CAXIA. — Idem q. CAXA.

CAYA. — Domus, cella vinaria, officina; *maison, chais, boutique.*

CAYBLA. — Funis crassior, rudens; *edble.*

CAYCIA. — Arca, capsula; *caisse.*

CAYRATUS. — Pondus ad quod æstimantur aurum et pretiosi lapides; *carat.*

CAYRELLUS. — Telum spissius; *carreau.*

CAYRO. — Cantherius; *chevron.*

CAYRONUS. — Cæmentitius lapis; *mortlon.*

CAYSSA. — Capsa, arca; *caisse.*

CAYTUS. — Militaris officii nomen apud Sarracenos.

CAYUM. — Idem q. CAYA.

CAYUS. — Ead. notione.

CAZA. — Fera quam venatores persequuntur; *produit de la chasse.* (A. 1227.) — Vasis genus; *petit poëlon.* — Pro CASA, domus.

CAZAFUSTA. — Pro CATAPULTA

CAZARE. — Ap. Italos, de loco pellere,

exigere; *chasser, renvoyer.* (A. 1247.) — Venari, *chasser.* (A. 1496.)

CAZATA. — Idem q. CASEATA.

CAZEOLA. — Mensura minor annonaria ad quam, in quibusdam locis, præstationes frumentariæ exigebantur; idem forte ac CAZOLA.

CAZERI. — A Germanis Valdenses olim dicti sunt an a priscis Catharis delorta voce, an a voce Germanica *Cotz*, id est cattus, eo quod sicut felis noctu sua conventione celebrabant, ita et illi advenariorum metu, nocturnoque tempore cælus suos instituere fuerint coacti.

CAZOLA. — Vas quoddam et mensuræ annonariæ species. (Mat. Silv.)

CEBA. — Pro CEPA.

CEBANIA. — Hordeum; *orge.* (A. 832.)

CECINDILLUS. — Idem q. CEINDELA.

CECROPIA. — In Vit. S. Gregorii Magni, auctore Joan. Diacono, hæc vox sumi videtur, ut ait Mabillonius, pro lingua Græca; nam Cecropia arx fuit Athenis.

CECUA. — Noctua; *chouette.*

CUNIA. — Ead. notione.

CEDA. — Pro SCHEDA. (A. SS.) — Sedes, euria, ut videtur: « De illa controversia se remiserant, ut ubi dictum fuit, libro albo cedæ Agencensi. » (A. 1476.)

CEDAS. — Cribrum bombycinum; *tamis.*

CEDELLUS. — Vas portatile in quo reponi solet aqua benedicta; *espèce de petit seau; ol. celet, seillet.*

CEDENS. — Idem q. CESSIONARIUS.

CEDERE. — Dare, tradere; *donner, livrer.* (A. 1389.)

CEDERIA. — Quæ vendit filum aut pannum bombycinum; *marchande de fil ou d'étoffes de soie.*

CEDRIFER. — Cedris ferendis idoneus. (Petr.)

CEDUA. — Silva caduca; *bois taillis.* (A. 1301.)

CEIDULA. — Pro SENEIDULA.

CEGRA. — Genus piscis. (A. 1366.)

CEIUS. — Conveniens, congruus; *qui est conforme, convenable, séant.* (A. 1341.)

CELA. — Scamnum; *banc.* (St. Aven.)

CELAMEN. — Forte idem q. CELLA, CELLARIUM.

CELEMENTUM. — Secretum quod fecelari debet; *secret: « Aperitis illis sub magnæ confessionis celamento. »* (Mart., Anecd.)

CELANDRIA. — Navigii species.

CELARE. — Ubi de edificio, contigere vel camerare; *couvrir ou voûter.* (Ach., Spic.)

CELARI. — Dicebatur de vulnere quod iudicii celebratur.

CELARIUS. — Pro CELLARIUS vel CELLERIUS.

CELATA. — Insidia; *embuscade, pièges.* — Cassis, galea; *espèce de casque, salade; ol. celate.*

CELATUM. — Umbella, pro CELUM.

CELDAL. — Idem q. CENDALUM.

CELEBRAMENTUM. — Celebratio; *action de célébrer, célébration.* (Cons. Norm.)

CELEBRARE. — Missam agere; *dire la messe.* (Burek.) — Facere, peragere; *faire,*

commettre, accomplir: « Peccatum celebrare. » (Mur.) « Digestio celebrata. » (St. S. Flor.)

CELEBRATIO. — Solemnis processio; *procession solennelle.* (A. 1356.)

CELEBRATOR. — Qui Missam solemniter agit; *célébrant.* (Ord. Eccl. Can.)

CELEBRITER. — Gloriose; *d'une manière glorieuse.* — Feliciter; *heureusement, avec bonheur.*

CELEBSEDRA. — Pro CELSIDRA.

CELEGIA. — Idem q. CEREVISIA.

CELENDRA. — Instrumentum quo poliuntur panni; *calandre.*

CELER. — Veredarius; *courrier, messenger.*

CELERAGIUM. — Præstatio ex vinis seu cellis vinariis; *droit sur les vins en cave; ol. célerage.*

CELERARE. — Pro CELARE. (A. 1276.)

CELERARIA. — Officium CELLERARII; *office de cellerier.* (A. 1218.)

CELERARIUM. — Idem q. CELLARIUM.

CELERE. — Pro CELERITER.

CELERINUS. — Pisis genus; *celerin.*

CELERIUM. — Cellarium, cella vinaria; *cave à vin.* (A. 1242.) — Salarium, pretium, stipendium; *honoraires, appointements, salaire.* (A. 1272.)

CELESTE. — Area. (A. 1412.)

CELESTINUS. — Pro Cælestinus. (A. 1497.)

CELEUSMA. — Cantus nantarum, quem in prosperis præsertim concinebant. (A. SS.)

CELEYR. — Ephippiorum artifex; *sellier.*

CELHA. — Situla species; *sorte de vase à porter l'eau.* (A. 1362.) — Lunbus; *reins, lombes, dos.* Celha porci; *filet de porc.* (A. 1316.)

CELIBATUS. — Sanctimonia, sacerdotium, seu potius celebritas, fama. (Vit. S. Severi, etc.) — Castitas, probitas. (Vit. S. Bernard, episcop.)

CELIDONIATUS. — Idem q. CHELIDONIACUS.

CELIDRUS. — Idem q. CHELYDRUS.

CELIBRIA. — Navigii species, idem q. CHELANDUM.

CELITICUS. — Pro CELTIEUS.

CELLA. — Monachorum domicilium atque monasterium ipsum; *habitation de religieux, cellule, monastère.* (Pass.) — Monasterium, seu, ut olim vocabant, Obedia; *petit établissement créé sur un fonds appartenant à une abbaye et destiné à l'habitation des religieux chargés de faire valoir ce fonds; ol. celle, obédience.* (Pass.) — Interior ambitus monasterii; *intérieur d'un monastère.* (Ibn. III.) — Circulus qui sæpius rota vocatur; *rand.* (A. 1234.) — In quibusdam regionibus, domus cum agri portione ad usum servi; *celle, habitation de serf.* (Pass.) — Non semel pro Sella scribitur.

CELLANUS. — Inclusus, qui cella monachicam, seu potius eremiticam vitam agebat; *ermite, solitaire.*

CELLARIARIUS. — Idem q. CELLARIUS

CELLARE. — Cavea, locus subterraneus; *cave, lieu souterrain.*

CELLARIA. — Officium Cellarii (quod aliquando dabatur in feudum cum domibus, terris et redditibus sufficientibus). — Pro **SELLARIA**, vicus in quo habitant sellarii, seu **sellarii** artifices.

CELLARITA. — Qui cellæ seu promptuarii curam habet; *dépensier, économ, sommelier*; ol. *cellerier*.

CELLARIUM. — Penarium; *garde-manger, magasin de provisions, office*. — Species ipsæ quæ in cellario asservari solent; *provisions déposées dans l'office*. — Cella, cubiculum; *chambre, cellule*. (Conc. Arel. II.) — Dolium, vas vinarium; *tonneau, ustensile à contenir du vin*.

CELLARIUS. — Ut **CELLARITA**.

CELLENARI. — Idem videntur qui **CASARI** seu coloni, fortasse sic dicti a *cella*, casa, tugurium.

CELLENSES CORNUTI. — Menetæ species; *Vid. CORNUTUS*.

CELLERARIA. — Officium **CELLARI**. — Officium in monasteriis feminarum. (Abel.)

CELLERARIUS. — Idem q. **CELLARITA**.

CELLERIUM. — Cella vinaria; *cellier, cave à vin*.

CELLIOLA. — Pro **CELLULA**.

CELLIS. — In Vita S. Guthaci (A. SS. Ben.) significanti videtur calceamenti genus, forte idem q. *calones*, nisi legendum sit *calce semita*; *sentier*. In quibusdam Occitanis chartis *cellis* idem est ac *sella* equitæ; *selle*.

CELLISTA. — In palatio Constantinopolitano, camerarius, cubicularius; *chambrier*.

CELLULA. — Cubiculum monachi; *chambre de moine, cellule*.

CELLULANUS. — Concellaneus, contubernalis, monachus qui in eadem cella, cellula, aut monasterio habitat; *moine qui vit en communauté par opposition à celui qui vit dans l'isolement, dans la solitude*.

CELSITONANS. — Altitonans; *qui tonne ou fait tonner au haut des cieux*. (Pez.)

CELSITUDO. — Titulus honorarius regum.

CELSUS. — Morbi genus, forte cancer, aut quid simile. (A. SS.; — Morus: *mârier*. (C. Aur.)

CELTICUS. — Nobilis, insignis, illustris, egregius, augustus, authenticus. (Thes. nov. Latin.)

CELM. — Umbella quæ in processionibus et funeribus regum portatur; *dais*.

CELURA. — Forte lecti supremum tegmen; *ciel de lit*. (A. 1388.)

CEMALIS. — Vasis genus ad usus diversos aptum, pro **SEMALIS**. (A. 1367.)

CEMBELLUM. — Species torneamenti seu hastiludii; *joute, tournoi*; ol. *cembel*.

CEMELIA. — Idem q. **CIMELIA**.

CEMENS. — F. maris refluxus. (A. 1190.)

CEMENTARIA. — Structura; *maçonnerie*.

CENAGIATOR. — Cui cura commissæ erat reficiendorum aggerum atque exclusarum. (Lob., Hist. Brit.)

CENAGIUM. — Præstatio pro jure piscandi

cum instrumento quod quousdam in provinciis Galliæ *cesne* vel *cene* appellatur; *redevance à payer pour avoir la permission de pêcher avec l'engin appelé cesne*; ol. *cenage*.

CENBELLINUS. — Martes; *zibeline*.

CENCHETUM. — Cingulum, zona; *ceinture, sangle*; ol. *cenchet*.

CENDALE. — Idem q. **CENDALUM**.

CENDALIUM. — Ead. notione.

CENDALUM. — Tela subserica, pannus sericus; *éttoffe de soie*; ol. *cendal, sandal*.

CENDARIUM. — Semita; *sentier*.

CENDATUM. — Idem q. **CENDALUM**.

CENDERIUM. — Idem q. **CENDARIUM**.

CENDRA. — Cinis, qui in silvis confici solbat; *cendre*. (G. Chr.)

CENDRIUS. — Qui cines conficit; *qui fait des cendres*. (G. Chr.)

CENDREIA. — Ut **CENDRA**.

CENDREIUS. — Ut **CENDRIUS** et **CINENARIUS**.

CENGLARIUS. — Aper; *sanglier*.

CENGLARIUS. — Ead. notione.

CENITH. — Pro **ZENITH**.

CENITUS. — Qui oculi rotundum habet; *borgne*. (Lex. Sal.)

CENOBITALIS. — Idem q. **COENOBITA**.

CENOBRIUM. — Minium cinabre. (Theophil.)

CENODORIUM. — *Vid. COENOCOPERIUM*.

CENODOXIA. — Vana gloria, sicut est gloria mundana; *vaine gloire*. — Pro quovis delicto. (Cap. Car. M.)

CENODOXIU. — Pro **XENODOCHIUM**, publica domus pauperum.

CENODOXUS. — Inanis gloriæ cupidus; *qui aime la vaine gloire, vaniteux, orgueilleux*. (Pap.)

CENONES. — Dignitas ecclesiastica apud Cataphryges hæreticos, seu Montanistas.

CENOPHALI. — Simiarum species.

CENOTAPHIA. — Monumentum sine corpore ad memoriam defuncti exstructum. Hinc *cenotaphium* sumitur pro feretro vacuo quod in exsequiis et anniversariis mortuorum exponitur in ecclesiis. (Conc. Hisp.)

CENOVECTORIUM. — Instrumentum cum quo portatur census; *civière*. (Vet. Gl.)

CENRADA. — Forte cinis et ourgamentum metalli liquati. (St. Mas.)

CENSA. — Tributum, pensatio ex agris et prædiis, idem q. **CENSUS**. (A. 1224.)

CENSUM. — Prædium rusticum; *métairie* donnée à ferme; ol. *cense*. (A. 1311.) — Prædium ecclesiasticum, ab ecclesia pendens, idem q. **PRÆPOSITURA** vel **OBEDIENTIA**. (A. 1223.) — Præstatio quæ loco *tallia* dominis sit a tenentibus seu vassallis; *redevance payée au seigneur pour tenir lieu de taille*; ol. *cense*. (A. 1231.)

— Idem q. **CORVATA**, servitii genus aliquando pecunia redemptum; *corvée*. (A. 1305.)

CENSALE. — Villa, prædium; *métairie, bien de campagne*. (A. 1299.)

CENSALIS. — Ad census pertinens, *cen-*

sui obnoxium; *qui est relatif au cens, qui est soumis au cens*.

CENSAMENTUM. — Idem q. **CENSA**, nisi sit *census*, qui percipitur in prædio alterius. (A. 1216.)

CENSARIA. — Tenementum, quod nomine et sub præstatione census possidebatur; *terre possédée à titre de cens et soumise au paiement du cens, censive, terre censitaire*.

CENSARIUS. — Villanus *censui obnoxius*; *villain, personne soumise au cens*; ol. *censite, censitaire*. — Exactor census; *officier chargé de faire payer le cens*; ol. *censtier*. — Proxenetæ; *courtier, agent commercial*; ol. *censau, censal*.

CENSATUS. — *Censibus donatus, dives; celui qui possède des censés ou métairies, qui est riche*. — *Censatus solum, censui obnoxium; terre soumise au cens, censive*. (Conc. Hisp.)

CENSERE. — Decernere, statuere; *arrêter, résoudre*. (Vit. Ald. ep. Cen.)

CENSERIUS. — Qui *census* seu prædia rustica a monasterio pendentia curabat; *officier d'un monastère qui avait soin des censés ou métairies qui en dépendaient*; ol. *censtier*. — Qui tenementum seu prædium sub *censu* annuo tenebat; *celui qui possédait une terre sous la condition de payer annuellement le cens*; ol. *censtier*.

CENSICIUS. — Idem q. **CENSATICS**.

CENSILIS. — *Censui obnoxius, idem q. CENSALIS*.

CENSILLAGIUM. — Forte *jus census* exigendi, seu redditus *censualis*; *droit de se faire payer le cens ou produit du cens*. (Ch. Angl.)

CENSIO. — Idem q. **CENSUS**.

CENSIONARIUS. — Villanus *censui obnoxius, idem q. CENSARIUS*.

CENSIRE. — Ad *censum* ponere, ad præstandum *censum* astringere; *mettre à cens, astreindre à payer le cens*.

CENSITA. — Ut **CENSUS**. (A. 862.)

CENSITOR. — In ultimis imperii Romani temporibus, *Censitores* in provinciis iidem fere qui *Censores* in urbe. Præerant *censibus* exigendis, agros dimetiebantur et pro spatio et modo tributa distribuabant.

CENSITUM. — Prædium *censui obnoxium; terre soumise au cens, censive*. (A. 1230.)

CENSITUS. — *Censui obnoxius; sujet au cens*. (A. 1098.) — Qui sub *censu* annuo prædium possidet; *celui qui a une terre ou un fonds à charge de cens*; ol. *censite, censitaire*. (A. 975.) *Censibus donatus; Vid. CENSALIS, CENSATUS*. (A. 1484.)

CENSIVA. — *Census; cens*. (A. 1231.) — *Fundus censui obnoxius; terre soumise au cens, censive, terre censitaire*. (A. 1320.)

CENSIVARIUM. — *Jus censivæ* percipiendæ; *droit de percevoir le cens*.

CENSOR. — *Judex; juge*. (Vet. Gl.)

CENSORIUM. — Tribunal; *lieu où se rend la justice*. (Vet. Gl.)

CENSORIUS. — *Censorius dies*, *judicii supremi dies; jour du dernier jugement*. (Vet. Insc.) *Terra censoria*; *quæ debet censum aut cui debetur census*? (A. 1079.)

CENSUALE. — Possessio *censui obnoxia, ut CENSITUM*. (Ch. Barcin.)

CENSUALIS. — (Subst.) *Qui censum* per provincias exigit, ut **CENSITOR**. (Pass.) — (Adj.) *Censui obnoxius; soumis au cens*. (A. 873.)

Liber censualis, in quo possessiones et *census* exhibentur; *rdle du cens, pouillé*. (Pass.)

Censualis solidi, qui solvuntur ratione *census* debiti; *argent du cens*. (A. 1163.)

Censualis cultura, terra arabilis et *seminalis*; *terre labourable*. (A. 1217.)

CENSUALITAS. — *Conditio censui obnoxia; condition de ce qui est soumis à payer le cens*. (A. 1098.) — *Fundus ad censum receptus; terre prise à charge de payer le cens*. (A. 1201.)

CENSUALITER POSSIDERE. — *Ad censum possidere; posséder une terre à charge de cens*. (A. 1140.)

CENSUARE. — Præstationem nomine *census* exhibere, *solvero; payer le cens*. (A. 1356.)

CENSUARIUS. — *Cui census* solvitur; *celui à qui on paye le cens*. (A. 1030.) — *Qui solvit censum; celui qui paye le cens*; ol. *censtier*. (Conc. Hisp.)

CENSUATIM. — *Ad censum* seu pro *censu*; *pour le cens*. (Mart.)

CENSUATIO. — Præstatio quævis; *redevance*. (Leg. Pol.)

CENSUATUS. — *Ad censum* positus; *acensé*. (A. 1120.)

CENSUM. — Idem q. **CENSUS**. (Cap. Car. M.)

CENSUMORTHIDUS. — *Vid. CENSUS*.

CENSURA. — *Judicium, judicis sententia; jugement, arrêt*. (Salv.) — *Severitas morum; austérité des mœurs*. « Vir singularis *censuræ* et *severitatis*. » (Chr. And.) — *Census ipse; le cens*. (A. 1093.) — *Datio ad censum; mise à cens, location*. (Ch. Hug. de Oisy.) — *Censura ecclesiastica, judicium ab episcopo prolatum (hoc vocabulo non solum interdicti, sed suspensionis et excommunicationis sententia intelligitur); censure ecclésiastique*. (Pass.)

CENSURARIUS. — *Severus; de mœurs rigides*. (S. Isid.)

CENSUS. — *Tributum, pensatio ex agris et prædiis; redevance annuelle et seigneuriale, foncière et perpétuelle dont un héritage roturier est chargé envers le seigneur du fief dont il est mouvant. Census rectus, capitalis, fonsalis seu fundi terræ, Gal. droit cens, premier cens, cens cottier, cens quotaige, cens tierce, qui præter rectum censum domino præstat in certis occasioibus; second cens, redevance extraordinaire due dans certaines circonstances*. (Pass.) *Census accordabilis qui ex pacto solvitur; redevance due au seigneur en vertu d'un accord*. (A. 1339.) — *Census altaris, præstatio quæ episcopis fit quotiescunque ecclesiarum, quæ monachorum juris sunt, personæ, ut aiunt,*

mutantur, eadem q. altaris redemptio; cens dā par certaines églises à leur évêque à chaque changement de curé. (S. XII.) Censu communia, qui ob communia jura a domino concessa persolvitur; redevance due par les habitants d'une commune au seigneur qui a érigé leur ville en commune. (A. 1208.) Censu costumarum, qui solvitur ex consuetudine; redevance dont la légitimité n'est pas établie par des titres, et ne repose que sur l'usage. (A. 1290.) Censu Ecclesiae Romanae, qui in provinciis medii aevi temporibus a Pontifice Romano colligebatur; cens que prélevait autrefois le Pape dans toutes les parties de la chrétienté. (Pass.) Censu lignorum, tributum quod ex lignis in urbem advectis percipitur; droit d'entrée que paye le bois à brûler aux portes des villes. (A. 1059.) Censu Martii, qui eo mense solvitur; redevance qui se paye au mois de mars. (Vet. Terr.) Censu nummorum, seu siccus, qui pecunia numerata constat; redevance qui se paye en espèces. (A. 1195 et Hist. Sab.) Censu requisibilis, qui a Domino requiri debebat; redevance qui n'est payée que lorsque le seigneur la demande. (A. 1367.) Censu usurariorum, qui pro jure utendi aliqua re pensatur; redevance qui se paye pour le droit de jouir d'une chose. (A. 1320.) Censu cadere, a censu eximi; être exempté de payer le cens. (A. 897.) Vid. INCREMENTUM, MANU-IRMA, RATIONALIS.

CENTA. — Decima pars centenae, continens decem familias, Vid. CENTENA. — Ambitus, circuitus; Vid. CINTUM

CENTANA. — Districtus, dominium, ut CENTENA. (Leo. IX PP.)

CENTANARIUM. — Pondus centum librarum; poids de cent livres. (A. 1526.)

CENTATUM. — Pro CENTALUM.

CENTAUROS. — Idem q. CENTURIO.

CENTENA. — Pars comitatus aut regionis, sic dicta a centum familiis quibus constabat; centaine, une des subdivisions territoriales de la Gaule à l'époque carlovingienne. (Pass.) — Districtus, jurisdictio, dominium; juridiction, ressort, seigneurie. (A. 1090.) — Centenae, fustium vel flagellorum centeni ictus. (A. SS.)

CENTENALIA. — Pars regionis, idem q. CENTENA. (Tab. Rot.)

CENTENARIA. — Dominium, idem q. CENTENA. (A. 951.) — Canalis per quem aqua decurrit; tuyau, canal. (Anast.)

CENTENARIUM. — Pondus centum librarum; poids de cent livres. (Isid.) — Quod complectitur centum cannas; longueur de cent cannes. (St. Mass.) — Canalis, ut CENTENARIA. — Officium centum Missarum, Vid. TRIGENARIUM. (Chr. Casaur.) — Pars regionis in centenas divisae, vel territorium intra quod jurisdictio et districtus alicujus villae seu oppidi protenditur. (A. 1108.) — Modus agri, idem q. CENTUM. (A. 1374.)

CENTENARIUS. — Centurio, centum militibus praefectus; centurion, centenier, commandant de cent hommes. (Pass.) — Centenarius praefectus, judex minor qui in centenis

jus dicebat, comitumque suberat; centenier, celui qui administrait la justice dans une centaine. (Pass.) — Modus agri, idem q. CENTUM.

CENTENITAS. — Centum; centaine. (S. Bern.)

CENTENNIS. — Centenarius, ætatis centum annorum; centenaire, âge de cent ans. (Gild.)

CENTERARIUS. — Sarcinator, qui consult et conficit centones; couturier, tailleur. Melius legeretur Centonarius. (Lob., Hist. Brit.)

CENTERIUS. — Semita, via strictior; sentier.

CENTETUM. — Spatium centum pedum; longueur de cent pieds.

CENTIALES. — Pro CENSIALES.

CENTIGAMUS. — Qui centum, id est plures habet vel habuit uxores; ut bigamus qui duas; celui qui a été plusieurs fois marié. (Ach.)

CENTIMETRUM. — Carminis genus ex alienis carminibus seu carminum particulis compositum; centon. (Ach., Spic.)

CENTIMOLUS. — Molendinum; moulin. (Pet. Diac.)

CENTINA. — Pro CENTENA. (A. 770.)

CENTO. — Pulvinare; coussin, oreiller. (Joan. Wheth.) — Carmen seu scriptum ex variis fragmentis contextum; centon. (Pass.)

CENTOCULUS. — Qui centum oculos habet; qui a cent yeux. (Pass.)

CENTONARIUS. — (Adj.) Ad centonem spectans; de centon. (Tert.) — (Subst.) Qui centones colligit et vendit; chiffonnier. (Cod. Th.)

CENTONIA. — Herbae genus, forte pro centoria, centaarium; petite centauree.

CENTONIUM. — Cento, vestis ex variis panniculis consarcinata; vêtement rapiécé, fait de morceaux divers. (S. Cyril.)

CENTONIZARE. — Ex variis libris describere, excerpto; extraire de diverses publications, composer une œuvre de morceaux choisis dans différentes œuvres. (Rad. de Dic.)

CENTRATUS. — In centro positus; qui est au centre. (Enlg.)

CENTRUM. — Fornicis circulus, cui tota concameratio imbutur; cintre. (Vet. Gl.)

CENTUM. — Modus agri, idem q. CENTURIA: « Unum centum terrae in pluribus partibus. » (A. 1374.)

CENTUPLICARE. — Idem q. CENTONIZARE. (Pap.)

CENTURA. — Cingulum, zona; ceinture. (Mur.)

CENTURERIIUS. — Zonarius; ceinturier. (A. 1375.)

CENTURIA. — Apud Anglos, hundredus, sive curia hundredi; Vid. HUNDREDUS. (Joan. Sar.) — Zona; ceinture. (Mur.) — Modus agri; certaine quantité de terre. (Pass.)

CENTURIARE. — Idem q. CENTONIZARE. (Pap.) — Agrium limitibus includere; limiter une terre, en établir les bornes.

CENTURINI. — Vid. CHRISTIANI de cinctura

CENTURIO. — Centenarius, qui centenas praestit; centenier. Centurio rerum nilentium, ap. Am. Marc., is qui signorum ac statuarum ex aere ac marmore in urbe curam gerebat, postea tribunus, ac demum comes rerum nilentium appellatus est.

CENTURIUM. — Zona, ut CENTURA. (St. Verc.)

CENTUS. — (Adj.) Pro centum: « Ad summam quatuor centarum librarum. (Mart.) — Pro CENTUS. (Vet. Gl.)

CENULENTUS. — Cœnosus, lutosus; boueux, fangeux. (A. 947.)

CEOCA. — Stipes; souche, tronc d'arbre.

CROLA. — Navis species, ex longiorum genere; sorte de vaisseau long. (Inst. Angl.)

CEOLLA. — Ludi species in quo follis clava propellitur; espèce de jeu de paume, de mail ou de ballon; ol. choule.

CEPARIA. — Strues, ut videtur, stipitum, truncorum alternisve materiis combustibilibus; amas de bois ou d'autres matières combustibles. (Mur.) — Horti species; courtil. (Vet. Gl.)

CEPARIUM. — Juseculum cepa conditum; sauce à l'oignon. (A. 1361.)

CEPARIUS. — Qui curat cepas; jardinier. (Vet. Gl.) — Vulgaris panis. (Vet. Gl.)

CEPARUM USATICUM. — Redditus quem percipiebat rex in hortis unius loci. (A. 1306.)

CEPASTICUM. — Pro CESPATICUM.

CEPATGIUM. — Idem q. CEPPIGIUM.

CEPATIUM. — Stipites arborum succisarii; Vid. CEPPIGIUM.

CEPERIA. — Hortus aut carceris custodia. (A. 1269.)

CEPHAL. — Caput, a Gr. κεφαλή; tête.

CEPHALAETHÆ. — Capitatiois ex actores; receveurs de la capitatio.

CEPHALERIO. — Censu de singulis capitibus; capitatio.

CEPHALICUS. — Capitalis, princeps. (De Christo dicitur in quadam oratione.)

CEPHALMEDIN. — Prætor urbis, idem q. ZAVALMEDINA.

CEPHALUS. — Stultus, ineptus; sot, inepte.

CEPHAS. — Caput; tête. (PP. Joan. XXII Bulla.)

CEPIA. — F. pro sepiā, piseis genus; seiche. (Nec. S. Mart. Lem.)

CEPITATICUM. — Idem q. CESPITATICUM

CEPITI. — Clerici minores vel inferiores. (Stat. Ecc. Sen.)

CEPOLA. — Diminut. a Cepa; petit oignon.

CEPONES. — Juniores seu infantes. (Bern. mon.)

CEPPA. — Vitis, vinea; vigne. — Truncus, stipes; souche, tronc. (A. 1022.)

CEPPAGIUM. — A. Gal. cep, stipes, caudex, cippus: « Qui forestarii ceperint cooperationes, ceppagia, et eschaetas quorumcumque sive aliarum arborum. » (Mat. in Vit. abb.)

S. Alb.) Id est stipites arborum succisarii nondum eradicatas, inquit Warsius. Vid. CUPATICUM et CROCAGIUM.

CEPPUS. — Truncus, ut CEPPA. — Pro CIPPUS.

CEPTARE. — Acceptare; agréer, accepter, adopter.

CEPTOLUS. — Vitis, vinea, stirps vineæ; cep, (A. 1361.)

CEPTRUM. — Pro SEPTUM. (A. 1348.)

CEPTUS. — Idem q. CAPTURA. (Anast. Bibl.)

CEPULA. — Idem q. CEPOLA.

CEPULARIUM. — Juscellum a cepis confectum; ragout d'oignons; ol. oignonnée.

CEPULATUM. — Ead. notione.

CEPUM. — Pro sebum, adeps pecudum; suif. (A. 1329.)

CEPUS. — Rete, ut CIPPUS. — Compedes et carcer ipse, ut CIPPUS. — Truncus, stipes, ut CEPPA.

CERA. — Facies, vultus; visage; ol. chère, chière. — Cera annuli subterfignare, sigilli effigie impressa ceræ instrumentum confirmare. (Act. SS. Bened.) Per ceram et setam commendare est, ut videtur, sigilli effigiem ceræ imprimere, illamque seta seu nonbyce appendere. (Chartul. Eccl. Apt.) — Cera de resurrectione, id est, ut conjectat Mabillonius, cereus paschalis seu illa lampas quæ Jerusalemis divinitus accendebatur singulis annis in vigilia Paschæ. (Act. SS. Ben.) — (Ceras superiores et summas antiqui vocabant primas testamentorum pagellas, secundas vero inferiores, secundus, novissimas, imas et extremas.)

CERACULUM. — Tabula cerea in qua veteres solebant characteres formare; tablette de cire sur laquelle les anciens écrivaient.

CERAFUNIBULUS. — Fax, tæda ex funibus et cera confecta; torche. (Gauf. Mal.)

CERAGIUM. — Quod ceræ numine præstabatur ecclesiis ad luminarium continuationem.

CERAGIUS. — Pistor; boulanger. (Ugut.)

CERAIOLUS. — Ead. notione. (A. SS.)

CERALE. — Forte præstatio in cera. (A. 1227.)

CERAMELLA. — Fistula, calamellus; chalumeau (instrument de musique).

CERAPTUM. — Panvinio candelabrum in formam cornuum effictum; aliis instrumentum quo cereus accenditur, vel vas in quo cereus accensus ardet.

CERARE. — Cera induere, illinire; cirer, enduire de cire. (St. Cartus.) — Constringere, arctare; serrer (Act. sæc. xv.) — Forte prugulare; goûter, essayer. (St. Ast.)

CERARIUS. — Servitum species. (Ex quibusdam instrumentis patet ita dictos libertinæ conditionis homines qui censum capitis sui in cera, seu cerarium ecclesiis præstabant.)

CERASARIA. — Locus cerasis consitus; lieu planté de cerisiers, cerisaie.

CERASEA. — Pro CERASUM.

CERASO. — Species cerasi grandioris. (A. SS.)

CERATAULA. — Buccinator, cornicen.

CERBELLERIA. — Pileolus ferreus ad tuitionem capitis accommodatus; armure de tête; ol. cervellière.

CERBOTANA. — Machinæ jaculatoriæ species; arme de jet; ol. sarabatane.

CERCA. — Clausum, septum; enceinte, clôture (A. 1041.)

CERCARE. — Vallare, in modum circuli circumdare, obsidione cingere; assièger, envelopper. (A. 1295.) — Quærere, inquirere; chercher. (St. Pl.)

CERCELLA. — Querquedula; sarcelle.

CERCELLUS. — Circellus, parvus circulus; cerceau.

CERCENATUS. — Cincinnatus, crispus; frisé, crépu. (Vet. inst.)

CERCHA. — Inspectio quæ fit circumcundo, simul et census qui pro excubiis seu custodia castris solvebatur; ronde et taxe qui se payait pour frais de garde d'un lieu fortifié. (A. 1305.)

CECHARE. — Ut CERCARE.

CERCHIA. — Idem q. Cerna.

CERCHEMANARE. — Limites ex jure vel ex officio figere, quod agros inspiciendo et circumcundo fit. (A. 1238.)

CERCHERIA. — Custodia. (A. 1202.)

CERCHIA. — Census qui solvebatur episcopo aut archidiacono ab ecclesiis pro visitatione; redeuance que les églises payaient à l'évêque et à l'archidiacre, lorsqu'elles en étaient visitées. — Vigiliæ, excubiæ quæ fiunt circumcundo; ronde.

CERCIMITA. — Herbæ species.

CERCIS. — Gr. κερκίς, unum ex brachiis, f. idem q. Radius Gal. dicitur. (A. SS.)

CERCIVS. — Pro CIRCIVS.

CERCLAGIUM. — Idem q. CIRCULAGIUM.

CERCLARIUS. — Circulorum opifex; cerclier.

CERDONICUS. — Cerdonicum opus, idem q. sutoria a cerdo, Gal. gagne-vetif, savetier, ouvrier de bas étage.

CERDONISSA. — Uxor cerdonis. Vid. CERDONICUS.

CERDONIUS. — Idem q. CERDONICUS.

CEREA. — Cerasum, mendose pro CERASEA.

CEREAGIUS. — Idem q. CERAGIUS.

CEREALIS. — Pistor; boulanger. — Cursor, nuntius; messenger, courier. — Servus qui censum capitis in cera solvebat. (A. 1063.) — Cereale gramen, fruges. (Gualt.) Cereale poculum. (Sax. Gramm.) Cerealis [potus] (Berch.), cerevisia; cervoise, bière.

CEREALIVS. — Pistor, ut CEREALIS.

CEREAPTUM. — Idem q. CERAPTUM.

CEREARIUS. — Idem q. CERARIUS.

CEREARMA. — Instrumenta pistoria; ustensiles pour faire le pain. (Vet. Gl.)

CEREBRERIUM. — Cassidis species qua tegebatur capitis pars superior; idem q. CERBELLERIA.

CEREBRUM CAMERÆ. — Rotundum temoli fastigium; Vid. THOLUS.

CERECENSUALES. — Qui ceræ certum pondus quotannis ecclesiis pensitare ex censu tenebantur; iidem q. aliis CERARI dicebantur. (A. 1225.)

CEREFOLIUM. — Genus apii; cerfeuil.

CEREGARE. — Carro onus imponere, onerare; charger; ol. carier.

CEREMONIA. — Vicima, hostia, quia cum apparatu immolabatur; victime pour le sacrifice. (A. SS.) — Festum solemne; fête solennelle. (St. Saon.)

CEREMONIALIA. — Cæremoniæ, ritus. (H. dom. reg. Portug.)

CEREMONIALIS. — Cæremonialis scientia, magia, vel magicus apparatus.

CEREMONIARI. — Dis sacra offerre; offrir des sacrifices aux dieux du paganisme. (A. SS.)

CEREOFALUM. — Ut CEREOPHALUM

CEREOFOLUS. — Cereus; de cire, en cire.

CEREOFALUM. — Candelabrum, cereis instructum, quod postea PHARA et FARA vocaverunt.

CEREOSTATATA. — Candelabra quæ per se stant, vel in quibus cerei stant, aut manibus deferuntur; chandeliers, candelabres.

CEREOSTATARI. — Acolythi, qui cerostatata seu candelabra in ecclesiasticis processionibus aut cæremoniis deferunt omni aliis CEROFERARI.

CEREPIULUM. — Idem q. CEREFOLIUM.

CERERE. — Gaudere. (Vet. Gl.)

CEREREUS. — Cerarius; cirier.

CERERIA. — Cerasum; cerise.

CERETARUS. — Circulator, sive circumforaneus pharmacopola; charlatan.

CEREUS. — Cereus paschalis, qui in Sabbatho sancti Paschatis a diacono benedicitur et novo igne accenditur; cierge paschal. Cereus benedictus, ead. notione. (Ch. Roberti Carnot. episc.) Cerei columna, candelabrum in quo cereus paschalis ponitur. (Ord. Rothom.) Cereus capsalis, qui ante capsas seu reliquiarum thecas accendi solet. (Cærem. Eccl. Carnot.) Cereus comitis, præstatio quæ comiti fiebat in cera. (A. 1287.) Cereus tantis, qui ante tabernaculum, tenda dictum, ubi corpus Christi asservatus, accenditur. (A. 1398.) Cereus virtutum, votivus, qui pro miraculo impetrando vel impetrato offertur. (A. 1524.)

CEREVISIA. — Pro CERVISIA.

CEREVISOR. — Qui cerevisiam conficit; brasseur.

CERGIA. — Pro SERGIA, panni species; serge. (A. 1383.) — Custodia, servientes nimirum qui forestæ invigilant ne quid damni in ea committatur. (A. 1202.)

CERGIUM. — A Gal. cierge; cereus.

CERIA. — Pro CEREUS. (Cap. Pip. reg.) — Potus species. Vid. CELIA. — Forte casei species, seu lactea ratione coagulatum, in Ch. a 1152, nisi sit pro SERIA, cistæ seu vasis species.

CERICEUS. — Pro SERICUS.

CERICUM. — Pro CERA, ut videtur. (A. 1277.)

CERICUS. — Ead. notione q. SERICUS.

CERIFEX. — Qui operatur in cera; crier.

CERIFORI. — Idem q. CEREOSTATI

CERILIGION. — Idem q. CHIROGYLIUS.

CERINA. — Nassis vel corbis piscatoria? (A. SS.)

CERIO. — Mensuræ genus. (Chart. S. Vandreg.)

CERIOIA. — Pro CERCEIA

CERIOIUS. — Parvus cereus; petit cierge.

CERISEUS. — Pro SERICEUS.

CERISUM. — Pro CERASUM.

CERNELIUM. — Pinna seu pinnatus murus; créneau ou mur crénelé. (A. 1239.)

CERNENTIA. — Visus; vue, faculté de voir. (M. Cap.)

CERNICA. — Tunica. (Vet. Gl.)

CERNIFOCUM. — Cæna serotina quæ in vigilia natalis Domini ad focum fiebat.

CERNITA. — Deliberatio, publica consultatio; délibération, consultation en assemblée publique. (A. SS.)

CERNUE. — Humiliter, a cernuus, inclinatus; avec humilité. (Conc. Hisp.)

CERNUERE. — Cernuere; tomber la tête la première.

CERNUI. — Calceamenti genus; socci sunt sine solea, inquit Pap.

CERNULARE. — Idem q. CERNUERE.

CERNUUS. — Magnus, infinitus, acer. (Vet. Gl.) — Abiectus, humilis. (Script. rer. Fr.)

CEROBOTANA. — Idem q. CERBOTANA

CEROBOTARIUM. — Idem q. CEREBRARIUM.

CEROCENSUALES. — Qui censum ceræ ecclesiis ex debito orastabant; iidem q. CERARI.

CEROCENSUS. — Census ex cera.

CEROFALUM. — Vid. CANDELA.

CEROFARIUM. — Pro CEROFERARIUM.

CEROFERAGIUS. — Qui cereos deferri in ecclesiasticis cæremoniis, aut qui luminaria ecclesiæ accendit.

CEROFERALE. — Candelabrum quod cereum fert; chandelier. (Fort.)

CEROFERARIUM. — Ead. notione.

CEROFERARIUS. — Idem q. CEROFERAGIUS.

CEROFERULUM. — Idem q. CEROFERALE.

CEROMA. — Cerea imago; portrait, image de cire. (Sex. Synod.) — Gluten seu viscus quoniam invitatus detinetur. (A. SS.)

CEROPTATUM. — Idem q. CERAPTUM.

CEROSA. — Ceresa; ceruse. (Theoph.)

CEROSTANDA. — Idem q. CEREOSTATATA.

CEROSTANTES. — Ead. notione.

CEROSTATA. — Ead. notione.

CEROSTATARIUM. — Candelabrum quo cerei feruntur; chandelier, candelabre.

CEROSTATUM. — Ead. notione.

CEROTICA. — Pro CHIROTHECA.

CERRAGIUM. — Pro CERAGIUM.

CERRETUM. — Silva ex fagis; forêt, bois de hêtres.

CERRITUS. — Ead. notione.

CERRUS. — Fasciculus; paquet, fagot

CERTAMEN. — Cursus, accuratio, animi contentio. — Certamen æmemicum, quod ad illud athletæ ex toto terrarum orbe reciperentur.

CERTAMINARE. — Certare, contendere, altercari.

CERTIFICARE. — Notum vel certum facere, scripto testari; certifier. (A. 1399.)

CERTIFICATIO. — Citatio, vocatio in ius; citation. (A. 1281.) — Securitas; sûreté. Certificationis litteræ, scriptum testimonium; certitudo. (A. 1399.) — Assertio, assertio, assertio. (A. 1442.)

CERTIFICATORIUM. — Ut CERTIFICATIO, citatio. — Certificatoria littera, idem q. certificationis litteræ. Vid. CERTIFICATIO.

CERTIFICATUS. — Certior factus; certifié. (A. SS.)

CERTIO. — Assertio, assertio; affirmation. (Chr. Wal.)

CERTIONARE. — Securum reddere. (A. Lud.)

CERTIORARE. — Certum facere; certifier. (Ugut.)

CERTIORATIO. — Declaratio, significatio; action de faire connaître, d'indiquer. (A. 1408.)

CERTIORATUS. — Certior factus; certifié. (A. 1291.)

CERTITUDINALIS. — Certus; sûr, certain. (Vet. Form.)

CERTITUDINALITER. — Certo, procul dubio; à coup sûr, certainement. (Rym.)

CERTITUDINARIE. — Ead. notione.

CERTIVE. — Certo; assurément, certes. (A. 1312.)

CERTUS. — Quidam; un certain. (Leg. Rot.)

CERURGIA. — Pro CHIRURGIA. (A. 1279.) — Sorbus, arbor; sorbier. (Ugut.)

CERULARIUM. — Locus ubi venduntur seu asservantur ceræ seu cerei; lieu où l'on vend, où l'on conserve les cierges. (Vet. Gl.)

CERULARIUS. — Cera venditor; marchand de cierges. (Anast.)

CERULEUM. — Triticum; orge.

CERUM. — Potionis genus; idem q. CERIA.

CERURSICUS. — Chirurgus; chirurgien.

CERUSICUS. — Ead. notione.

CERUSSA SCRIBERE. — Scribendi ratio cujus usus potissimum in edictis scribendis et proponendis (illinebantur labulæ cerussa, seu albo colore, in quibus postmodum scribebatur.)

CERUVA. — Idem q. CERURGIA.

CERVASIA. — Idem q. CEREVISIA.

CERVEIA. — Forte vivarium in quo cervi aliæ animalia continentur; parc. (A. 1235.)

CERVELERIUM. — Instrumentum coquinae. (A. 1379.)

CERVELLA. — Cerebrum, cerebella; cervelle. — Cassidis species, idem q. CEREBRERIUM.

CERVELLERIUM. — Cassidis species, idem q. CEREBELLERIA.

CERVESA. — Idem q. CEREVISIA.
CERVICAL. — Quod circum caput est.
(Aliud videtur quam pulvinar.) (Ann. Ben.) —
Pulvinus; oreiller. (Vet. Gl.)

CERVICARIUM. — Pulvinar; oreiller. (Vet. Gl.)
CERVICATA. — Alapa, colaphus; soufflet. (A. SS.)

CERVICATUS. — Superbus, furiosus, contumax; fier, obstiné, entêté. (S. Aug.)

CERVICORIUM. — Crumena ex cervicorio; bourse de peau de cerf. (Ord. Vit.)

CERVICOSITAS. — Pertinacia, contumacia; entêtement, obstination. (A. SS.)

CERVICOSUS. — Pertinax; entêté, opiniâtre.

CERVIGIUM. — Idem q. CERVIGIUM.

CERVINARIA. — Cella vinaria; cave, cellier.

CERVINARIUS. — Qui vinum vendit; marchand de vin.

CERVISA. — Idem q. CEREVISIA

CERVISIA. — End. notione.

CERVISIARE. — Cerevisiam conficere; fabriquer de la bière, brasser.

CERVISIARIA. — Mulier quæ cerevisiam conficit; femme qui fait la bière.

CERVIX. — Cerebrum; la cervelle. (Vit. S. Fr. de Paul.)

CERVULA. — Ludus quondam apud paganos et etiam apud Christianos solitus; solebant quippe ii Kalendis Januarii belluarum, pecudum, et vularum assumptis formis huc et illuc discursare, et petulantius sese gerere; quod a Christianis non modo proscriptum, sed et ab iis postmodum inductum constat.

CERVUS. — Cervus domitus, domesticus; cerf privé. (Lex Ripuar.) Cervus ad venationem faciendam mansuetus; cerf dressé pour la chasse. (Præmittitur in silvam ut cæteros attraheret, et dum iis se adungebat, in casses et venatores conjiceret.) Cervus extelarius. Vid. EXTELARIUS. Cervus qui treudis non habet. Vid. TREUDIS.

CERYCA. — Buccinator vel homo scenicus, aut quid simile. « Cerycas, citharistas, tragœdas, et aurigas sæpe sibi superasse visus est. » (S. Aug.)

CERYCIUM. — Caduceus, seu lignum rectum duos habens serpentes sibi invicem implectos, et facies habentes sibi obversas; caducée.

CESATRIX. — Quæ jure suo vel aliqua possessione cedit; cessionnaire. (A. 974.)

CESIA. — Lenticula; lentille, tache de rousseur. (Vet. Gl.) — Sepes, sepimentum ex virgultis cadendis vel cæsis confectum; clôture, encinte faite de buissons. (St. Verc.)

CESPALICANA. — Vid. SCRIPTURA.

CEPATIUM. — Idem q. CESPITATICUM.

CESPES. — Cum cespite terræ tradere, aliquem in terræ possessionem ejusdem terræ. Vid. INVESTITURA. — Prædium rusticum; métairie, bien de campagne. (S. Cyp.)

CESPITARE. — Cadere, offendere; præ-

sertim dicitur de equo offensatore [qui cespiti pedem impingit].

CESPITARIUS. — Qui cespites erunt. (Lamb. Ard.)

CESPITATICUM. — Quibusdam tributum pro via cespitibus munienda; aliis videtur esse pro castris muniendis.

CESPITATOR. — Equus offensator. Vid. CESPITARE.

CESPONTICUM. — Idem q. CESPITATICUM.

CESSALIS. — Cessalis mensura, ea, ut videtur, quæ cumulata; mesure comble. (Rectæ seu aliquotæ opponitur.)

CESSARE. — Cedere, dare; donner, céder, livrer. (A. 1207.)

CESSARIA. — Prædium rusticum seu forte viridarium pomarium? (A. 1322.)

CESSATIO. — Interdictum, censura ecclesiastica, cujus vi a divinis cessatur; interdicit. (St. Fulc. Bitur. arch.)

CESSERIA. — Idem q. CESSARIA.

CESSIA. — Sepes, idem q. CESSIA.

CESSIM. — Gradatim; graduellement, peu à peu.

CESSIONARE. — Cedere, ut CESSARE.

CESSIONARIUS. — Qui jure suo vel aliqua possessione cedit; is etiam cui ceditur; cessionnaire. (Rym.)

CESSITOR. — Qui sua possessione cedit; idem ac CESSIONARIUS. (Chartul. Ecc. Apt.)

CESSURA. — Pro CESSURA.

CESSUS. — Cessatio a divinis, interdictum; interdit, privation des cérémonies religieuses. (A. 1347.) — Ut DECESSUS, Gal. cez.

Dicebatur de beneficiis ecclesiasticis vacantibus per cessionem vel obitum possessoris (A. 1337.) — Pro CENSUS. (Act. SS. Ben.)

CESTA. — Vinculum, ligamen; attache, lien. (Guid. Disc. Pars.)

CESTARIATA. — Pro SEXTARIATA.

CESTARIUM. — Pro SEXTARIUM.

CESTINUS. — Cistella; cassette, coffret. (A. SS.)

CETA. — Pro CETE; baleine.

CETARIUM. — Vivarium in quo pisces sunt, vel officina in qua liquamen ex piscibus conficitur; réservoir à poissons ou atelier de préparation de la saumure.

CETARIUS. — Piscator et qui salsamenta piscium et liquamen vendit; pêcheur, et marchand de poisson salé.

CETERA. — Cetera notariorum; nota abbreviationis qua potissimum utebantur notarii. (Bar.)

CETERARIUS. — Idem q. CETARIUS.

CETHERIUS. — Idem q. CETAGEUS, spotans cetæ; de baleine.

CETHONINUS. — Pro SETONINUS.

CETILHÆ. — Sedes in choro ecclesie. (A. 1407.)

CETINUM. — Idem q. CETINUM.

CETINUM. — Vivarium grandiorum piscium; vivier, réservoir pour les poissons de grande taille.

CETINUS. — Pannus sericus; satin. (Conc. Hisp.)

CETONINUM. — Idem q. SETONINUM.

CETRINUS. — Pro citrinus; couleur de citron.

CETRUS. — Mensuræ annonaæ species: « xvi cetros avenæ. » (A. 1224.)

CEUXUM. — Sebum; suif. (A. 1488.)

CEVATA. — Avena; ut CIVATA.

CEVECELLIA. — Pars vestis qua caput immittebatur, idem q. CNEVESELLIA.

CEVERIUM. — Apud Dalphinates, species enbammatis seu eliquaminis quo pulli conduntur, vel forte vas in quo coquebantur.

CEVESIA. — Pro CEREVISIA.

CEVEUS. — Locus testudinatus; lieu voûté. (Vet. Gl.)

CEZA. — Ramale; ramée, branchages coupés. (A. 1398.)

CHAABLEUM. — Arbor ventorum vi, vel alio quovis modo ad terram prostrata; arbre abattu; ol. chaable, chaablis.

CHAABLIS. — Rudens; câble; ol. chaable.

CHABLUM. — End. notione.

CHAAFELUS. — Tabulatum; plancher, appentis; ol. chaflat.

CHAAFFALLUM. — Propugnaculum, idem q. CADAFALSUS. (A. 1270.)

CHAAFLANIA. — Pro CASTELLANIA.

CHABANARIA. — Idem q. CABANNARIA.

CHABANNA. — Chabanna mercati, forum lectum; marché couvert, halle. (A. 1296.)

CHABARDUM. — Idem q. CAPHARDUM.

CHABENA. — Certa, ut videtur, sibi quantitas certo ordine disposita. (A. 1380.)

CHABENTIA. — Idem q. CABENTIA.

CHABISCARE. — Dotare, dotem assignare; donner une dot à quelqu'un. (A. 1340.)

CHABLUS. — Idem q. CHAABLIS.

CHABOCELLUS. — Species mensuræ frumentariæ. (A. 1263.)

CHACAATOR. — Equus venatorius; cheval de chasse; ol. chacour.

CHACANUS. — Idem q. CAGANUS

CHACARE. — Venari; chasser.

CHACEA. — Venatio; chasse. — Via per quam aguntur animalia ad pascua. Hinc chaceare pro eo quod Galli etiamnum dicunt chasser les bêtes aux champs. (In nonnullis locis Neustriæ ambulacra seu itinera hinc inde arboribus consita, chasse etiamnum appellantur.)

CHACEPOLUS. — Idem q. CACEPOLUS.

CHACERIA. — Venatio, ut CHACEA.

CHACHAUDEIUM. — Forte fornax caldaria. (A. 1319.)

CHACIA. — Venatio; chasse. Chacia calida, cum quis ex primo impetu aliquem insequitur; chaude chasse. (A. 1382.) — Via per quam animalia ad pascua aguntur, ut CHACEA.

CHACIARE. — Idem q. CACIARE.

CHACIPOLERIA. — Officium cacepoli ejusdemque enolumentum. (A. 1259.)

CHACIPOLLUS. — Idem q. CACEPOLLUS.

CHACOR. — Idem q. CHACAATOR.

CHADABULA. — Idem q. CABULUS.

CHADRIGARUM. — Exportatio, vectura; charriage.

CHACIA. — Idem q. CHACEA.

CHACELLANUS. — Vassallus, feudatus, dominus inferior; idem q. CHASEATUS. (A. 1455.)

CHAFAGIUM. — Lignatio; chauffage.

CHAFALLUS. — Turris lignea, seu tabu-

latum; tour de bois, ou plancher; ol. chafaut.

CHAFFARDUM. — Idem q. CAPHARDUM.

CHAFFAYLLIUS. — Idem q. CHAFALLUS.

CHAGANUS. — Idem q. CAGANUS.

CHAIJA. — Idem q. CAVA.

CHACIA. — Venatio; chasse.

CHASINUS. — Quercus; chêne.

CHALANNUS. — Navigii species, idem q. CHELANDIUM.

CHALCHERIA. — Forte fornax caldaria; four à chaux. (A. 1342.)

CHALCIDISARE. — Pecuniæ avidius invigilare. (Mart. Lex.)

CHALCIDIUM. — Menianum; balcon.

CHALCUS. — Monete æræ minutioris species apud Batavos.

CHALDÆI. — Saraceni; Arabes, Sarra-

sins. — Astrologi; astrologues.

CHALEDIA. — An via strata, agger, Gal. chaussée? (A. 1200.)

CHALENDRA. — Idem q. CHELANDIUM.

CHALENTUM. — Pro CHALENGUM, lis, calumnia; idem q. CALLENGIA.

CHALFATA. — Idem q. CHAFALLUS.

CHALIFA. — Apud Saracenos supremus gentis princeps; calife.

CHALIFATUS. — Chalifæ dignitas; califat.

CHALMA. — Idem q. CALMA.

CHALO. — Pars suppellectilis lecti, straguli species.

CHALONDUS. — Idem q. CHALANNUS.

CHALONGIA. — Monete species; ol. chaloinge et chalonge.

CHALONNIUM. — Idem q. CHALANNUS.

CHALONNUS. — End. notione.

CHALSEDONIUM. — Crystallum; cristal. (A. 1321.)

CHALUC. — Piscis genus.

CHALUNGUM. — Actio qua quis rem aliquam repetit; demande en justice; ol. calenge. (A. 1254.)

CHALVAGIUM. — Lignatio; chauffage. (A. 1340.)

CHALVARICUM. — Tinnitus et vociferationes quibus in Gallia præsertim sponsis ad secundas nuptias convolantibus illudunt atque conviciantur; charivari.

CHALYBA. — Idem q. CALIBA.

CHAMA. — Supremum umbellæ vel lecti tegmen; ciel de lit. (A. 1494.)

CHAMARLENGUS. — Idem q. CAMARLENGUS.

CHAMBE. — Cannabis; chanvre.

CHAMBELLANUS. — Idem q. CAMBELLANUS.

CHAMBERLAGIUM. — Idem q. CAMBERLAGIUM.

CHAMBO. — Idem q. CAMBO.

CHAMBRELANIA. — Officium chambrelani, vel cambrelli; charge de chambrier.

CHAMBRERIUS. — Idem q. CAMBRERIUS.

CHAMBRUNCULA. — Parva camera; petite chambre. (A. 1278.)

CHAMELOTUM. — Idem q. CAMLOTUM.

CHAMERA. — Idem q. CAMERA.

CHAMERARIUS. — Idem q. CAMERARIUS.

CHAMELNIÆ. — Humi cubationes, Gr. *xamēvniat*.

CHAMINERIUS. — Idem q. CAMINERIUS.

CHAMINUS. — Idem q. CAMINUS.

CHAMO. — Forte ager exilis et in cultus, idem q. CALMA; *terre en friche qui n'est pas cultivée*; ol. *chamon*. (A. 1377.)

CHAMONAGIUM. — Ead. notione.

CHAMONNIÆ. — Pru CHAMEUNIÆ.

CHAMPAGIUM. — Vectigal agro impositum, *præstatio agraria; droit du seigneur sur une partie de la récolte; il se payait en nature et sur le champ même*; ol. *champart*.

CHAMPARDUM. — Ead. notione.

CHAMPARIA. — Ead. notione.

CHAMPARS. — Ead. notione.

CHAMPEAGIUM. — Jus pascendi pecora in agris, pratis vel silvis domini; id etiam quod præstatur pro huiusmodi pascuis; *permission de faire paître les troupeaux dans les propriétés du seigneur et redevance à payer pour cette permission*.

CHAMPEARE. — Pascere pecora in campis, sive arvis; *faire paître les troupeaux*; ol. *champoyer*. (A. 1408.)

CHAMPEIUS. — Camporum custos, idem q. CAMPARIUS.

CHAMPERIA. — Officium camparii.

CHAMPERIUS. — Idem q. CHAMPEIUS.

CHAMPERTORES. — Idem q. CAMPIPARTORES.

CHAMUS. — Frenum; *frein*, mors.

CHAMVERUM. — Cannabum; *chanvre*.

CHANABA. — Ead. notione.

CHANABACIUM. — Tela cannabina; *toile de chanvre*, *canevas*.

CHANABERIUM. — Locus ubi seritur cannabis; *chenevière*.

CHANABERIUS. — Ead. notione. (A. 1512.)

CHANALLIONUS. — Canaliculus, aqueductus; *conduit*, *aqueduc*. (A. 1414.)

CHANAVA. — Cannabis; *chanvre*.

CHANAVUM. — Ead. notione.

CHANCELLETUS. — Pro CHENETELLUS.

CHANCELLERIUS. — Qui candelas facit vel vendit; *fabricant ou marchand de chandelles*. (A. 1375.)

CHANEBA. — Ead. notione q. CHANAVA.

CHANEGIA. — Alveus, canalis; *canal*, *conduit*.

CHANEVARIA. — Idem q. CHANABERIUM.

CHANEVERIUM. — Ead. notione.

CHANGARE. — Permutare; *échanger*.

CHANGIA. — Permutatiu; *échange*.

CHANSONARIA. — *Chanson* officium; *échansonnerie*.

CHANSONUS. — Pincerna; *échanson*.

CHANTARUM. — Idem ac CHANTERIUS.

CHANTELAGIUM. — Tributi species pro vino vendendo; *droit sur ceux qui vendaient du vin en gros ou en détail*; ol. *chantelage*.

CHANTELLUS. — Frustum panis amplioris; *morceau de pain*, *chanteau*.

CHANTERIUM. — Area, locus vacuus muro cinctus; *cour*, *endroit vide entouré de murs*.

CHANTERIUS. — Dolii genus statulæ capacitatis; *espèce de tonneau*; ol. *chantier*.

CHANTO. — Pars quædam armaturæ. (A. 1298.)

CHANVANNARIUS MANSUS. — Mansus rustici. (*Hist. Dalph.*)

CHAPA. — Vestis pluvialis quo utuntur clerici; *chape*.

CHAPELETUS. — Sertum precatorium; *rosaire*, *chapelet*.

CHAPELLARIUS. — Petasorum opifex vel potius capparum artifex; *chapelier ou chapiier*.

CHAPERO. — Forte muri fastigium utrinque inelatum; *chaperon*.

CHAPES. — Monetæ species. (A. 1385.)

CHAPITELLUM. — Receptaculum curruum, aratorum et aliorum, quæ pertinent ad agriculturam, instrumentorum; *remise*. (A. 1520.) — Pegma funebre, tumulus honorarius. (A. 1345.)

CHAPOTENSIS MONETA. — Monetæ species quæ currebat in Aquitania.

CHAPPA. — Receptaculum, etc., idem q. CHAPITELLUM. (A. 1463.)

CHAPPALE. — Furto ead. notione. (A. 1335.)

CHAPSAL. — Idem q. CAPSOL.

CHAPUISARE. — Materialium opus facere, cedere, incidere; *faire des travaux en bois*; ol. *chapuiser*.

CHAPUISATOR. — Faber lignarius; *charpentier*, *menuisier*; ol. *chapuis*.

CHAPUISERIA. — Ars materialia; *métier*, *état de charpentier*; ol. *chapusie*.

CHAPUISIUS. — Idem q. CHAPUISATOR.

CHAPUISUS. — Ead. notione.

CHAPULARIUM. — Ut *scapulare*, vestis tegens scapulas. (A. 1202.)

CHARA. — Facies, vultus; *visage*, *mine*; ol. *chière et chère*.

CHARACHA. — Idem q. CARACA.

CHARACTER. — Nota, stigmatis pœna; *marque*, *peine de la marque*. *Characterem infligere animali; marquer un animal*. — Signa magica; *écriture magique*. — *Character clericatus*, tonsura seu corona; *la tonsure ecclésiastique*. — *Character nominis*, idem q. MONOGRAMMA. — *Character crucis*, crucis signum palliis assutum, in signum votivæ expeditionis sacræ. (Oefel.)

CHARACTERATUS. — *Characteratum ferrum*, ferrum in quo panis ad sacrosanctum Missæ sacrificium destinatus coquebatur; *moule à hostie*. (Mab., *Lit. Gall.*)

CHARACTERIZARE. — Scribere, idem ac CHARAXARE. — Typis imprimere subiecto prælo; *imprimer en typographie*.

CHARACTERUM. — Signum, terminus, quo agri limites signantur. (A. 832.)

CHARAGIUS. — Idem q. CARAGUS.

CHARAGMA. — Character, imago; *ressemblance*, *portrait*, *image*.

CHARARRA. — Onus carri; *charretée*. (A. 1321.)

CHARAVALLIUM. — Idem q. CHALVARIUM.

CHARAVARIA. — Ead. notione.

CHARAVARIUM. — Ead. notione.

CHARAXARE. — Scribere; *écrire*. (*Vel. Gl.*) — Pingere; *peindre*. (Gr. Tur.) — De-

lese, maculare, atramento inquinare; *détruire, tacher, barbouiller d'encre*. (*Vel. Gl.*)

CHARAXARIUS. — Notarius, scriptor; *notaire*, *écrivain*, *greffier*. (Isid.)

CHARAXATIO. — Scriptura; *écriture*.

CHARAXATURA. — Littera; *riture*, *mot effacé*, *mot rayé*, *changement*. (*Test. S. Rem.*) — Numismata principis caractere notata; *argent monnayé*. (Guib.)

CHARBONARE. — Carbonem conficere; *fabriquer du charbon*. (A. 1340.)

CHARBONERIA. — Locus ubi carbones conficiuntur; *charbonnière*.

CHARBONETUS. — Qui vendit carbonem; *marchand de charbon*. (A. 1313.)

CHARCHARE. — Onerare; *charger*. (A. 1325.)

CHARDO. — Idem q. CARDO.

CHARERIA. — Idem q. CARERIA

CHARETILLUS. — Cadus, dolium, idem ac CARATELLUS et CARATILLUS.

CHARITUM. — Vectura quæ fiebat cum carro, servitii genus, *corré de charroi*.

CHARETUM. — Ead. notione.

CHAREVERIUM. — Idem q. CHALVARIUM.

CHAREYUM. — Idem q. CARREIUM.

CHARFAGIUM. — Jus percipiendorum lignorum in aliena silva ad focum et alios usus domesticos; *droit de chauffage*, etc. (A. 1226.)

CHARFALIUM. — Idem q. CHAUFALLUM.

CHARGAGIUM. — Onus, impositio; *chargement des marchandises*.

CHARGARE. — Inquirere; *chercher*.

CHARGATORIUM. — Forte locus ubi onerantur merces; *lieu de chargement*. (A. 1417.)

CHARGIA. — Onus; *charge*. (A. 1309.) — Pondus definitum, statula mensura; etiam *charge*. (A. 1443.) — Accusatio, criminatio; etiam *charge*. (A. 1325.)

CHARGIAGIUM. — Vectigal quod pro vino super carrum onerando et exportando pensabatur; *droit sur le vin qui s'exportait*; ol. *chargeage*. (A. 1375.)

CHARGIARE. — Onerare; *charger*.

CHARGIATUS. — Oneratus; *chargé*. (A. 1287.)

CHARIAMENTUM. — Carrus; *char*. (A. 1391.)

CHARIARE. — Carro vehere; *charrier*.

CHARIATUS. — Oneratus; *chargé*.

CHARICA. — Oblatio, ut videtur, quæ ex charitate seu gratuito fiebat; *Vid. Caritas*.

CHARIDA. — Domus charitatis; *maison de charité*, *hôpital*. (A. 1336.)

CHARIERUM. — Vectura quam vassalli dominis exsolvebant; *charroi*. (A. 1224.)

CHARIOTUS. — Currus constans quatuor rotis; *voiture à quatre roues*, *chariot*. — Focus, pyrophorum, quod quatuor rotis, ut currus, constaret, sic dictus.

CHARIS. — Idem, ut videtur, quod CUARIUM. (A. 1377.)

CHARISTERIUM. — Donum gratuitum quod singulis quinquenniis regi præstabat

clerus Gallicanus, Gal. *don gratuit*; sic dictum, quod gratuito pensaretur.

CHARITADERIUS. — Idem q. CARITADERIUS.

CHARITAS. — Idem q. CARITAS.

CHARITOSUS. — Idem q. CARITOSUS.

CHARIVARIUM. — Idem q. CHALVARIUM.

CHARMEA. — Præstationis species. (A. 1202.)

CHARMEN. — Carpinus; *charme*.

CHARMINUS. — Ead. notione.

CHARMUS. — Ead. notione.

CHARNAGIUM. — Carnium exactio, idem q. CARNATICUM. — Carnes ipsæ animalium. (A. 1337.)

CHARNELLI. — Murorum pionæ; *crâneaux*.

CHARNENE. — Alluvius ager, ut videtur, forte sic dictus, quod vulgo fiat e terra fluvio *charreata* seu advecta; *terrain d'alluvion*. (A. 1233.)

CHERNERAGIUM. — Idem q. CHARNAGIUM.

CHARNERIA. — Verticula; *charnière*.

CHARNERIUM. — Ossarium, idem q. CARNERIUM.

CHARNETGIUM. — Idem q. CARNATICUM.

CHARNEYUS. — Ead. notione ac CHARNENE.

CHAROLARE. — Saltare; *sauter*, *gambader*, *danser*; ol. *charoler*.

CHARPA. — Instrumentum ferreum quo ad secundum utebantur; *instrument de fer propre à tailler*; ol. *charpe*.

CHARPANTARE. — Materialium opus facere; *charpenter*. (A. 1229.)

CHARRAGIUM. — Opera quam vassallus dominis debet cum carris et iumentis; *corvée de transport avec charrette et animaux*; ol. *charriage*, *charroi*. (Pass.)

CHARRALIS. — Via per quam carrus transire potest; *chemin assez large pour qu'une voiture puisse y passer*. (A. 1406.)

CHARRATA. — Omnis carri; *charretée*; ol. *charrée*. (A. 1311.)

CHARREA. — Ead. notione. (A. 1211.)

CHARREAGIARE. — Idem q. CHARIARE. (*Hist. Dalph.*)

CHARREAGIUM. — Idem q. CHARRAGIUM. (A. 1256.)

CHARREAMEN. — Ead. notione. (A. 1283.)

CHARREAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1324.)

CHARREGARE. — Idem q. CHARIARE. (A. 1376.)

CHARREGIARE. — Idem q. CHARIARE. (*Hist. Dalph.*)

CHARREIUM. — Idem q. CUAREIUM. (Pass.)

CHARRERIA. — Navis species qua homines se et res suas in fluviis transvehunt defectu pontis; *bac*. (*Gest. W. Maj. ep. And.*) — Opera carri domini debita; *corvée de charroi due par le vassal au seigneur pour le transport des récoltes*. (A. 1380.) — Tributum quod a transeuntibus per *carreriam* exigitur; *droit de passage*, *peage*. (A. 1232.)

CHARRERIUM. — Idem ac CHARRAGIUM. (A. 1230.)

CHARRETA. — Idem q. CARRADA. (Lib. opp. Jass.)

CHARRETADA. — Ead. notione. (A. 1291.)

CHARRETARIUS. — Idem q. CHARRALIS. (A. 1319.)

CHARRETERIUS. — Charreterium iter, ead. notione. (A. 1319.)

CHARRETUM. — Pars carri quæ axi imponitur; charretin. (Ch. Norm.)

CHARRETO. — Carrorum ductor; charretier. (A. 1388.)

CHARRIUM. — Opera carri domino solvenda; corvée de charroi; ut CHARRERIA. (A. 1410.)

CHARRIAGIUM. — Idem q. CHARRAGIUM. (A. 1346.)

CHARRIOTUM. — Idem q. CHARIOTUM. (A. 1480.)

CHARRIOTUS. — Idem q. CHARIOTUM. (A. 1480.)

CHARRO. — Carrorum faber; charron. (Ch. Ital.)

CHARROBRIUM. — Vectura cum carro; charroi, corvée de transport. (A. 1187.)

CHARROIUM. — Ead. notione. (A. 1197.)

CHARRONERIA. — Via per quam carrus transire potest; ut CHARRALIS. (A. 1270.)

CHARRONNERIUS. — Idem q. CHARRON. (A. 1303.)

CHARRONUS. — Ead. notione. (A. 1303.)

CHARRUAGIUM. — Idem q. CHARRUAGIUM. (A. 1412.)

CHARRUCHIA. — Aratrum; charrue. (A. 1319.)

CHARRUELLA. — Ead. notione. (A. 1319.)

CHARRUS. — Mensura vel ponderis species apud Anglos; certain poids ou certaine mesure. (Flet.) — Carrus; char, voiture. (Pass.) — Rupes prærupta, jugum; roche escarpée, colline, chaîne de hauteurs. (A. 938, 958.)

CHARTA. — Papyrus, pergamentum, omne id in quo scribitur; papyrus, parchemin, papier, et généralement toute matière subjective de l'écriture. (Pass.) Charta cultumena, seu bombycina, ex gossypio seu cotone; papier de coton. (Roch. Pirr.) Charta Inda, papyrus; papier d'Égypte, papyrus. (Mat. Silv.) Charta coccinea, crocata vel croca, membrana purpurea colore infecta; parchemin teint en pourpre. (S. Hier., Anast.) — Instrumentum quodvis: acte, titre, diplôme, charte, et généralement toute espèce d'actes écrits. Charta traditionis, transfusionis, refusionis, offerionis, transfectionis, perpetuatis transactionis, stabilitatis, confirmationis, elemosynaria, cessionis, vel largitionis; instrumentum quo alicui aliquid datur, conceditur; acte de donation. Charta relationis seu apennis; Vid. APENNIS. Charta jurata vel sacramentalis, qua quis cum juramento aliquid se facturum promittebat; acte de serment ou de fidélité ou contenant une promesse quelconque sous la foi du serment. Charta de mundeburne, qua rex dominusve ecclesiæ seu monasterii cuiusdam protectorem proutitur; charte de maiubourne, charte de protection accordée

d'une église ou d'un monastère. Charta audientialis, qua quis ad principis iudicium vocatur; papyrus. (S. XII.) Charta aperta, citatur; citation en justice. Charta aperta, idem q. Litteræ patentes, Gal. lettres patentes. Charta beneficiaria, qua prædia conceduntur; Charta nobili viro qui, ob eam concessione, servitium militare debet; charte bénéficiaire, acte par lequel les rois des deux premières races donnaient des terres à leurs fidèles à charge de service militaire. Charta definitionis, concordia vel de definitione, qua inter se concordant, litemque definiunt propterea quibus seu domini superiores; acte d'accord. Charta incantationis, qua quis ex officio et securus redditur; sauf-conduit. Charta legataria, testamentum; testament. Charta probans, qua legitime coram testibus signata in quocunque iudicio locum habet testimonii publici et irrefragabilis; acte authentique et faisant foi en justice. Charta per punctum confirmata, ea quam quis confirmat puncto addito, cum præignorantia nihil potest scribere, ut hodie pingunt crucem qui nesciunt litteras; acte sur lequel un des intéressés ne sachant pas écrire a fait un point pour tenir lieu de signature. Charta regia, ea, apud Marculfum, quæ ante regem vel a rege conficitur; charte royale, charte dressée par le roi ou en présence du roi. (Apud Anglos, Chartæ regie dicuntur donationes et chartæ a rege factæ.) Charta pagensis seu privati, quæ a privato quodam conficitur; charte dressée par ordre d'un particulier. Vid. etiam AGNATIO, CARTA, CAUSA, CHARTATICUM, CHARTOGRAPHUS, INDENTURA, INVESTITURA, PARICIA, ROGATUS, SACRAMENTALIS, SENICA, SPONSALICIA, etc. Chartarum tomii, regesta in quibus plures chartæ continentur; recueil de chartes. (Greg. Tur.) Charta charitatis, prima Cisterciensis monasterii institutio; statutum primordiale de l'ordre de Cîteaux; ol. carte de charité. (Pass.) Chartam facere, conficere instrumentum donationis seu permutationis; dresser un acte de donation ou d'échange. (Tabul. Brivat.) Chartæ ecclesiasticæ, epistolæ formatæ. Vid. FORMATUS. (Lib. Diac.) Chartæ glutino conglutinatæ, cum propter verborum copiam non sufficeret unum pergamentum; chartes écrites sur plusieurs feuilles de parchemin ajoutées ensemble. (A. 1385.) Chartæ nuptiales: « Nuptiales chartas facienti licentiam indulgemus (Bul. Calixti II, PP.); » id est matrimonii sacramentum impertiendi. — Litteræ salviconductus commatatus; passeport, sauf-conduit. (A. SS.) — Lamina; lame, feuille, plaque. (Anast.)

CHARTACEUM. — Archivum; chartier, trésor des chartes, archives.

CHARTADA. — Onus carri; charretée. (A. 1291.)

CHARTAPACIA. — Charta pacis seu qua a principi pax indicitur. (For. Arag.)

CHARTARIUM. — Ut CHARTACEUM. (S. Hier.)

CHARTARIUS. — (Subs.) Qui chartas vendit; marchand de parchemin. (Dion.) — Commentariensis; secrétaire, greffier, notaire. (Eon.) — (Adj.) Chartarius locus;

us non crescent papyri; lieu où vient le papyrus. (S. XII.)

CHARTELAGIUM. — Reditus qui ex chartarum provenit. Vid. CHARTULARIUM. (Mem. Comp. Par.)

CHARTELLARIUS. — Idem q. CHARTULARIUS.

CHARTERIA. — Regio; quartier. (A. 1336.)

CHARTERIUS. — Plaustrum seu illa pars laustri que rotis incumbit; chariot ou chars du chariot. (A. 1229.)

CHARTIATICUM. — Quod pro chartis officii præstat; droit perçu par les officiers de chancellerie pour l'expédition des chartes. (Ulp.)

CHARTICINIUM. — Chartarum fasciculus; liasse de titres, de chartes. (Cenc.)

CHARTIGRAPHUS. — Notarius vel cancellarius; notaire ou chancelier. (A. 1008.)

CHARTOLOGIUM. — Chartularium, liber chartarum; cartulaire, recueil de titres. (A. 1178.)

CHARTOPHYLACIUM. — Idem q. CHARTACEUM. (Greg. M.)

CHARTOPHYLAX. — Archivi et chartarum custos, dignitas ecclesiastica et alatina; garde des archives, archiviste. (Paul. Diac., Anast.)

CHARTHOTHESIUM. — Idem q. CHARTACEUM.

CHARTROSSA. — Chartusianorum monasterium; maison de Chartreux, chartreuse.

CHARTULA. — Instrumentum, idem q. CHARTA.

CHARTULARE. — Regestum seu actorum index; cartulaire, recueil de chartes. (A. 1254.)

CHARTULARII. — In imperio Constantinopolitano sic dicti quidam magistratus quorum officium chartas agere erat; iidem quoque commentarienses fuisse videntur. Chartularii dignitas ecclesiastica etiam fuit, quam eandem cum chartophylacis fuisse opinantur viri docti. Chartularii quoque appellabantur servi per chartulam seu epistolam manumissi; Franchi de charta, ut aiunt nonnulli scriptores. (Pass.)

CHARTULARIUM. — Serinium; coffre, meuble à contenir des papiers. (Vel. Gl.)

— Regestum; registre. (A. 1267.) — Notarium prototypus; recueil de formules pour la rédaction des actes. (A. 1254.) — Chartularium seu chartarium sæpius appellabantur noticum in quem diplomata aliaque chartæ ex ordine integræ referrebantur, aliquando in rotulum redactæ; cartulaire. (Pass.)

CHARTULARIUS. — Vid. CHARTULARII.

CHARTULATI. — Idem qui CHARTULARII, servi per chartulam manumissi. (A. 813.)

CHARTULATIO. — Acquisitio vel quilibet contractus per chartam; achat ou toute autre transaction opérée au moyen d'un acte public. (A. 978.)

CHARTULATUS. — Vid. CHARTULATI.

CHARRUAGIUM. — Terra quæ caruca seu aratro colitur, idem q. CHARRUAGIUM.

CHARRUCATA TERRA. — Idem q. CHARRUCATA.

CHARRUERIA. — Baculus grossior; gros bâton, gourdin. (A. 1333.)

CHASALAMENTUM. — Feudum, idem q. CASAMENTUM.

CHASAMENTUM. — Casa, domus cum agri portione; maison accompagnée d'un coin de terre cultivable. Vid. CASALE.

CHASDIUM. — Panni pretiosioris societas, villosus sericus; velours.

CHASEA. — Venatio; chasse. (A. 1432.) — Via per quam aguntur animalia; chemin par lequel passent les bestiaux en allant au pâturage. (A. 1314.)

CHASEATI. — Idem q. CASATI.

CHASILLUM. — Idem q. CHASAMENTUM. (A. 1317.)

CHASFALLIUM. — Tabulatum, species lignei propugnaculi; échafaud; ol. cadefaut. (A. 1341.)

CHASLANIA. — Idem q. CASTELLANIA. (A. 1226.)

CHASSA. — Capsa reliquiarum sanctorum; chässe. (Act. cop. Eccl. Lugd.)

CHASSAMENTUM. — Idem q. CHASAMENTUM.

CHASSIA. — Capsa reliquiarum sanctorum; chässe. (A. 1415.) — Venatio; chasser. (A. 1482.)

CHASSIARE. — Venari; chasser. (A. 1323.)

CHASSIATOR. — Venator; chasseur. (A. 1325.)

CHASSICIA. — Pala, funda; chaton de bague. (A. 1363.)

CHASSIPOLLUS. — Idem q. CACEPOLLUS.

CHASSUM. — Pars domus ubi coquantur cibi, coquina, furnus; cuisine; ol. chas. (A. 1364.)

CHASTANERIA. — Castanetum, locus castaneis consitus; châtaigneraie.

CHASTANHERIUM. — Ead. notione.

CHASTICIA. — Ut CASTICIA.

CHASTO. — Pala, ut CHASSICIA. (Chr. S. Mart., Lem.) — Fragmentum crystallinum seu vitreum quo vasa ecclesiastica ornabantur. (A. 1376.)

CHASUBLERIUS. — Vestis sacerdotalis, quam chasuble appellant, artifex; chasublier.

CHASULA. — Pro CASULA.

CHATA. — Navis species, eadem q. CATTIA. (A. 1307.)

CHATELAGIUM. — Pro CHARTELAGIUM.

CHATI. — Idem q. CASATI.

CHATOLOGUS. — Idem q. CATHOLOGUS, f. libellus professionis qui a monacho proficiente super altare deferitur. (A. 1303.)

CHATUS. — Moneta aurea species. (A. 1459.)

CHAUCLELUS. — Instrumentum quo rei torquebantur; instrument de torture, brodequins.

CHAUCETERIUS. — Braccium seu caligarium sutor vel mercator; chaussetier, chaussetier. (A. 1491.)

CHAUCIA. — Agger, moles; chaussée. — Venatio; chasse.

CHAUCIDA. — Agger seu via strata; *chaussée*.

CHAUDEREA. — Vas ex ære *caldario*, seu fusili confortum; *chaudière*.

CHAUDIMELLA. — Idem q. *calida melleia*. Vid. MELLIA.

CHAUFAGIUM. — Lignatio; *chauffage*.

CHAUFARIUM. — Tabulatum, suggestum; *échafaud*.

CHAUFAUDUS. — Turris lignea, propugnaculum; idem q. *ESCAFAUDUS*.

CHAUFFECONS. — Camini species. (A. 1233.)

CHAUFETA. — Ignitabulum; *chaufferette*. (A. 1370.)

CHAUFRETIUS. — Idem q. *cofrerius*, faber capsarius; *coffretier*.

CHAURENUS. — Canterius; *chevron*.

CHAUSSADA. — Agger, molus; *chaussée*.

CHAUSSATA. — Ead. notione.

CHAUSSEIA. — Ead. notione.

CHAUSSIATA. — Ead. notione.

CHAVAGIUM. — Capitis census; *cens dû au seigneur tous les ans par chaque tête de ses hommes de corps*; ol. *chavaige*.

CHAVALCATA. — Idem q. *CAVALCATA*, equitatio ad quam tenebantur vassalli; *chevalée*.

CHAVALCHIA. — Ead. notione.

CHAVALGATA. — Ead. sensu.

CHAVALGIA. — Ead. notione. q. *CHAVALCATA*.

CHAVALLAGIUM. — Hordei aut avenae præstatio pro caballis dominorum alendis; *redevance en avoine que les vassaux étaient tenus de fournir pour les chevaux du seigneur*.

CHAVANARIA. — Idem q. *CABANARIA*.

CHAVANIADA. — Idem q. *CHEVAUCHEIA*, seu *bastis*. (A. 1191.)

CHAVANNERIA. — Idem q. *CABANNERIA*, prædium scilicet rusticum. (A. 1316.)

CHAVARICUM. — Idem q. *CHALVARIUM*.

CHAVARINA. — Species armorum. (A. 1336.)

CHAVARITUM. — Idem q. *CHALVARIUM*.

CHAVATERIA. — Vicius vel regio ubi sabbatarii seu calceorum sutores habitant. (A. 1319.)

CHAVAUGIA. — Idem q. *CHAVALCATA*.

CHAVECIUS. — Forte ædituus; *chevecier*.

CHAVELICIUM. — Idem q. *CAPITALE*.

CHAVENNERIA. — Idem q. *CHAVANNERIA*.

CHAVESTRAGIUM. — Quod ab eo qui emit equum per accessionem datur famulo seu agasoni venditoris; *droit du palefrenier quand on achète un cheval*; ol. *chavestrage*.

CHAYERIUS. — Tabernarius; *auvergiste*.

CHAYUM. — Cella vinaria; *chais*. (A. 1349.)

CHAZ. — Navis species.

CHAZALE. — Casa; idem q. *CASALE*.

CHAZARI. — Idem q. *CATHARI*.

CHAZATI. — Idem q. *CASATI*.

CHAZILIA. Vestis sacerdotalis, eadem q. *CASILIA*.

CHECOVA. — Forte urceoli; *burettes*.

CHEINFE. — Indusium. (A. 1202.)

CHEINSE. — Ead. notione.

CHELA. — Brachium, lacertus, a Gr. *χελῶν*, forceps cancri.

CHELANDIUM. — Navigii species; *chaland*, espèce de bateau.

CHELANDRA. — Ead. significatu.

CHELANDURUS. — Ead. notione.

CHELETTUM. — Gradus, scabellum; *sellette*.

CHELINDRA. — Ut *CHELANDIUM*.

CHELINDRUS. — Ead. notione.

CHELLA DE SEDA. — Spira setæ; *cheveau de soie*.

CHELYNDRUS. — Pro *chelydrus*, coluber.

CHEMA. — Mensuræ nomen, duobus *ochleariis* constans.

CHEMAGIUM. — Aiunt quidam esse præstationem vel telonium pro *chemino* seu via; alii vero idem esse putant quod *cinagium*, jus scilicet utendi supremis arborum ramis in forestis

CHEMINAGIUM. — Telonium seu pensatio quam in forestis exigebatur a forestariis pro *plaustris* et equis colonorum qui per suas forestas *ballivas*, seu limites, onera portabant.

CHEMINARE. — Insequi, persequi; *sui-vre, poursuivre*. (A. 1260.)

CHEMINELLUS. — Diminut. a *cheminus*; *petit chemin, cheminet*.

CHEMINUS. — Via, iter; *chemin*. (Præcipue hoc verbo significabatur via major, alias via regia.) *Cheminus levatus*, agger; *chaussée, levée*. (A. 1254.) *Cheminus pedagiatis, principalis*, via majorin qua *pedagium* exigebatur; *grand chemin sur lequel on ne passait qu'en payant un droit*. (A. 1281.)

Tributum, vectigal, quod in *cheminis* seu viis publicis ex prætereuntibus exigebatur; *plage exigé des passants*. (A. 1239.)

Cheminum regium rogare, dicebatur eum quis, iure asyli gaudens, a iustitia nihominus bannitus, petebat ut secure quo voverit posset abire. (A. 1455.)

CHEMALLIS. — Aivus, canalis; *conduit, chenaf*. (A. 1295.)

CHEMARI. — Idem q. *CANARIA*.

CHENELLIUS. — Pastilli soccies; *échav-dé*? (A. 1227.)

CHENETELLUS. — Ead. sensu. (St. Eccl. Tul.)

CHENETRELLUS. — Ead. notione. (Ibid.)

CHENETUS. — Fulmentum focarium; *chenet*. (A. 1287.)

CHENEVERIA. — Locus cannabe constitutus; *chênevière*. (A. 1226.)

CHENEVERIUM. — Ead. significatu. (St. Eccl. Tul.)

CHENONETERIUS. — Cananienlus, vel diminutiv. a *CHENETUS*. (A. 1366.)

CHEOCA. — Stipex, caudex; *souche, bûche*. (A. 1220.)

CHEOLARE. — Follem pedibus propellere, ludi species; *Vid. CHOCULA*. (Lamb. Arl.)

CHEOPINA. — Quarta pars œnophuri Gallici; *chopine*.

CHEOROLIA. — Idem q. *CEROLA*.

CHEPHALAGRICUS. — Mente captus. (A. SS.)

CHEPPUS. — Carcer aut potius instrumentum quo reorum pedes manusque constringebantur. (A. 1235.)

CHERETISMUS. — A Gr. *χρητισμός*, Annuntiatio festum; *l'Annonciation, le 25 mars*. (Pass.)

CHERIES. — Vultus, facies; *mine, figure*; ol. *chière*. (Ord. Vit.)

CHERIMONIA. — Pro *QUERIMONIA*.

CHERINA. — Agger cultus in quo frumentum seri consuevit? (A. 1102.)

CHERISCATUM. — Tributi genus, idem q. *CIRICETUM*.

CHERISTADUNA. — Idem q. *ARISTATO*.

CHERISTRUM. — Salutatio, annuntiatio Deiparæ Virginis. (Anast. Bib.)

CHERIUM. — Manualis fasciculus, ut videtur, a Græco *χερῖν*, manus. (A. 1235.)

CHERNERIA. — Idem q. *CHARNERIA*.

CHERNO. — Frumentum; *blé*. (Ch. Alam.)

CHERRES. — Onus carri; *charrette*. (A. 295.)

CHERRETA. — Idem q. *CHARRETA*.

CHERUBIM. — Lantæ epulæ, sic dictæ forte, quod sicut *cherubim* ex amore Dei, ita qui egregio bibunt ex vino rubicundam habent faciem. (Stat. Univ. Aquens.)

CHERUCA. — Pro *Ceruchus*. (Fulch. Carn.)

CHERUCES. — Funes navium; *câbles des navires*.

CHERUCI. — Ead. significatu.

CHERUMANICA. — Pars vestis tegens manus vel brachia. (Murat.)

CHERUS. — Rupes, ut *CARRUS*.

CHESA. — Idem q. *CESIA*. (A. 1015.)

CHESENTUM. — Idem q. *CASAMENTUM*.

CHESEATI. — Idem q. *CASATI*.

CHESEA. — Cathedra, sedes episcopalis, palatium episcopale; *siège épiscopal, palais épiscopal, évêché*.

CHESEBIA. — Quercetum; *chesnaie*. (A. 1235.)

CHESNUS. — Quercus; *chêne*.

CHESPETATICUS. — Idem q. *CESPITATICUM*.

CHESEFAS. — Specios panis. (A. 1385.)

CHESEFOS. — Ead. sensu.

CHESTIS. — Tributum exactum, *Vid. QUÆSTA*.

CHESTUS. — Ead. notione.

CHEILLÆ. — Idem q. *CETILÆ*.

CHEVACHEYA. — Idem q. *CABALCATA*.

CHEVACHIUM. — Capitis census, idem q. *CAPITALE*.

CHEVAGIUM. — Ead. sensu.

CHEVALCATA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVALCËIA. — Incursio; *expédition*. (A. 1229.)

CHEVALCHEIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVALCHIA. — Ead. notione.

CHEVALISIA. — Ead. notione.

CHEVALIGIUM. — Census ab hominibus de capite domino solvendus.

CHEVANCIA. — Idem q. *CABANTIA*, facultates, bona; *biens, moyens, héritage*; ol. *chevance*.

CHEVARDERIA. — Ager in quo seri solebat cannabis (ab antiquo Gallico *cherve*); *chênevière*.

CHEVAUCHA. — Equestris incurio; eadem q. *CHEVALCHIA*.

CHEVAUCHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHEVACHIA. — Idem q. *CHEVACHEYA*.

CHIMINAGIUM. — Idem q. CHEMINAGIUM.
CHIMINALE. — Idem q. CHENETUS.

CHIMINUM. — Cognitio vel iustitia de delictis quæ in *cheminis*, seu viis publicis, perpetrabantur; *droit de connaître des crimes commis sur les grands chemins*. (A. 1178.)

CHIMINUS. — Idem q. CHEMINUS.

CHIMOSUS. — Hiemalis; *d'hiver*.

CHINATGIUM. — Idem q. CHEMINAGIUM.

CHINATHA. — Apotheca, reconditorium;

lieu de dépôt, boutique, cabinet. (A. SS.)

CHINSICA. — Ead. notione.

CHIO. — Domus, ut videtur, anni certa agri portione, idem q. MANSUS. (Reg. for. de Bro.)

CHIOTUM. — F. tunica a Gr. χιτών. (St. Mas.)

CHIPHUS. — Pro scyphus, vasculum portorium; *coupe*. (A. 1332.)

CHIUQA. — Moneta Delphinalis minutissimæ species. (A. 1343.)

CHIRA. — Manus; *main*. (A. SS.)

CHIRCEAMBER. — Idem q. CIRICSETUM.

CHIRCEOMES. — Ead. notione.

CHIRCHESSET. — Ead. notione.

CHIRICSET. — Ead. notione.

CHIRIPILATIO. — Forte pro horripilatio. (Gl. Rod.)

CHIROCRISTA. — Notarius, quasi *chiro-scriptor*, vel scriba, qui scribit manu; *écrivain, secrétaire, scribe*.

CHIRODATA. — Dalmatica manicata; *dalmatique à manches*.

CHIROGRAPHARE. — Scribere vel *chirographum* facere; *écrire*.

CHIROGRAPHARIUS. — Chirographarum seu chartarum *chirographatarum* scriptor. (Flet.) *Chirographarius creditor*, qui penes se habet debitoris *chirographum*. (A. 1280.)

CHIROGRAPHUM. — Diploma scriptum, pactum, regum ac principum manibus ac subscriptionibus roboratum; *diplôme, acte, revêtu de la signature propre du prince*. — Subscriptio quæ propria manu fiebat; *signature*. — Tributum, quod per *chirographum* exigitur, vel *cautio*, q. *Vid.* — Instrumentum quod in duas partes dividebatur et secabantur, quarum una uni, altera alteri e contrahentibus dabatur. (Contractus seu pactum bis in eodem pergamento describebatur et quo parte dividi et secari debebat, scribebantur alphabeti majusculæ litteræ, vel picturæ exarabantur, per quarum medium secabatur pergamentum; idque fiebat ad vitandam falsitatem.) Instrumenta ejusmodi etiam appellata *chartæ divisæ, partitæ, indentatæ*, in modum *chirographi* connectæ, *chirographatæ*.

CHIROGRILLUS. — Spinus porcus; *porc-épic*.

CHIROMETRICALE. — Chirotheca, manuum mensura. (A. SS.)

CHIROSOBOLUM. — Idem q. CHRYSOBOLUM.

CHIROTECÆ. — Vestis pro manibus; *gants*. *Chirotheca de guerra, ferrea; gantelets de fer*. — Pars pretii investituræ, quæ non tam domino, quam ejus ministerii competeat, majori scilicet vel villici; *cadeau que don-*

nait le vassal aux officiers du seigneur le jour que celui-ci lui donnait l'investiture. — *Sacculus; petit sac*. — *Chirothecam porrigere* dicebatur qui hanc humi projiciebat, eoque facto ad duellum quemvis provocabat, quæ a crimine quo accusabatur, sese expurgaret; *jeter le gant*.

CHIROTHECARIUS. — Chirothecarum opifex; *gantier*.

CHIRQUINMARE. — Inquirere; *chercher*.

CHIRSEED. — Idem q. CIRICSETUM.

CHIRURGICA. — Mulier chirurgiam exercens. (A. 1311.)

CHIRURGICUS. — Pro CHIRURGUS.

CHISNUS. — Pro CHESNUS, querens.

CHIVAGIUM. — Idem q. CHAVAGIUM.

CHIVEREUM. — Vehiculi genus quad Gall.

civière dicitur. (S. xiv.)

CHIVERIA. — Vehiculi genus; *civière* — Onus *chiveriæ*; *charge de civière*.

CHIVESTRUM. — Idem o. *Cavistrum*, licou.

CHIVETORIUM. — Onus *chiveriæ*, ut *chiveria*. (A. 1367.)

CHLÆNA. — Vestimentum hybernium; *vêtement d'hiver*.

CHLOROSAURA. — Venenatus serpens; *serpent venimeux*.

CHNAPINA. — A Theut. *knappe*, adolescens.

CHOCA. — Stipes; *souche*; ol. *choque*.

CHOCAGIUM. — Præstatio pro jure accipiendi *chocæ* seu *caudices* in foresta domini; *droit qu'on payait au seigneur pour prendre des souches dans ses bois*; ol. *choucage*. (A. 1261.)

CHOCHIA. — Coquina; *cuisine*. (A. 1218.)

CHOICUS. — Terrenus, e limo; *de terre, de limon*. (Tert.)

CHOISELLUS. — Vehiculi genus. (A. 1331.)

CHOISEULIUM. — *Vid.* MOLENDINUM.

CHOISIRE. — Seligere; *choisir*. (A. 1293.)

CHOLO. — Idem q. CHELANDRUM.

CHOLONEA. — Forte idem q. COLONATICUM, servitium a colonis præstandum, seu aliud tributum genus ab iisdem solvendum. (A. SS.) — Pro CALUMNIA.

CHOMAGIUM. — Cessatio; *chômage, repos*. (A. 1366.)

CHOMARE. — Cessare, vacare; *chômer*. (A. 1366.)

CHOMATA. — Aggeres, terræ moles quibus aquæ continentur; *digues*.

CHOMINEZA. — Pro CHEMINEZA, ut videtur, caminus vel *Caminata*. (A. 1363.)

CHONESTABILIS. — Pro CONESTABILIS. — Ap. Ital. rectoris minister inferioris ordinis.

CHOPA. — Vestis species, forte eadem q. HOPELANDA.

CHOPINA. — Vasis genus; *chopine*. (A. 1331.) — Mensuræ aridorum species. (A. 1285.)

CHOPITERIA. — Forte silva cædua; *bois taillis*. (Inst. Eccl. Meld.)

CHOPPA. — Idem ac CHOPA.

CHORA. — *Communia*, commune *juratorium* in uribus, a quibus civium lites iudicabantur. *Choræ* in quibus instrumentis ecclesiasticis videntur esse distinctiones psalmodum, singulæ psalmodi aliquot continentes, ut sunt Nocturni in Officio Romano.

CHORAGUS. — Chori ministerio mancipatus; *chorège, chef et directeur des exercices du chœur*.

CHORALE. — Supellex chori; quænam?

CHORALIS. — (Subst.) Qui interest vel canit in choro; *choriste*. — (Adj.) Ad chorum pertinens; *qui concerne le chœur, est relatif au chœur*. *Choralis canonisatus, canonicus; chanoine*.

CHORALITAS. — *Choralium* dignitas, officium; *emploi de choriste*. (A. 1360.)

CHORALITER. — Ritu chori. (A. SS.)

CHORARIUS. — Idem q. CHORAGUS.

CHORAULUS. — Princeps seu præfectus cantorum; *chef des chantres*.

CHORDA. — Instrumenti musici nervus, instrumentum ipsum.

CHORDICISTA. — Qui canit cum chorda; *joueur d'instruments à cordes*.

CHOREA. — Ambitus chori qui in variis capellis seu sacellis plerumque consistit; *tour du chœur*. — Processio quæ circa chorum fit; *procession qui se fait autour du chœur*. — *Chorea Muchabæorum*. *Vid.* MACHABÆI.

CHOREALIS. — Clericus inferior chori. (A. 1418.)

CHOREARE. — Choreas ducere. (A. 1389.)

CHOREARIUS. — Clericus seu capellanus qui debet interesse Officiis divinis in choro celebratis.

CHOREATIUS. — Pro *cantor*, qui choro præest. (Ap. Mart.)

CHOREATOR. — Saltator; *danseur, sauteur*. (Menot.)

CHOREIZARE. — Choros agere, concinere. (Fr. Lip.)

CHOREMANNI. — Curiales, homines de curia, qui in curia communæ officio fungebantur, *jurati*, diversi tamen a *scabinis*. (A. 1231.)

CHOREPISCOPI. — A Græc. τοῦ χοροῦ επικεφάλη, id est ruris episcopi; *chorévêque*. (Primitus institutos ab episcopis chorepiscopus fere constans est sententia ut essent eorum vicarii in vicis ac pagis, ut episcopalia in iis munera minoris momenti obirent. Vicarii episcoporum, vicarii episcopi, villani episcopi, vicani, adjutores ministerii episcoporum, etiam appellati in veteribus instrumentis.)

CHORIALIS. — Idem q. CHOREARIUS.

CHORIANE. — Choros agere, saltare.

CHORIANUS. — Idem q. CHORIALIS. (A. 1327.)

CHORICANUS. — Qui canit in choro vel cum choro; *choriste*.

CHORICISTA. — Ead. notione.

CHORIEPISCOPUS. — Idem q. CHOREPISCOPUS.

CHORIPISCOPUS. — Ead. notione.

CHORISTA. — Ead. notione ac CHORIALIS (In Cæremoniæ Romanorum cantores vocantur *choristæ*; quo nomine donantur etiam pueri chorales in quibusdam ecclesiis.)

CHORITANUS. — Idem q. CHORAGUS.

CHORIUM. — Pro CORIUM.

CHORIUS. — Ead. notione.

CHORIZARE. — Idem q. CHORIARE, choros agere, saltare. (A. SS.) — Per *choros* concinere. (A. SS.)

CHORODIDACTES. — Cantor seu primicerius ecclesiæ qui in choro canentibus præest; *préchantre*.

CHORODIDASCALUS. — Ead. notione.

CHOROPALASIUS. — Idem q. CUROPALATES.

CHORORARIUM. — Officium chorarii seu cantoris; *office de chantre*.

CHORS. — *Vid.* CORTIS.

CHORUS. — Pars ecclesiæ in qua clerici consistit ac canit; *le chœur*. *Chorus abbas, chorus prioris*; dividebatur monachorum chorus in ecclesiis in duas partes, quarum una a dextris, altera a sinistris erat, sibi que antiphonatum respondebant. Qua parte abbas sedebat, *abbatis*; qua prior, *prioris chorus* dictus. — Mensuræ annonariæ species apud Anglos. — Atrium, impluvium, ædificium cinctum; *cour*. (A. 1197.) — Capitulum; *le chapitre*. (Ch. Wolferi, episcop. Palav.) — Instrumenti musici species; *cor*.

CHORUSCATIVUS. — Coruscus. (Elmh.)

CHORVEDA. — Pro CORVADA, opera quæ a subditis domino debebatur. (A. 1124.)

CHOSIA. — Idem q. CHESIA, cathedra. — Res quæcumque; *chose*.

CHOSIARIUS. — Effossor parietum, latro; *perceur de murailles, voleur*. (Amal.)

CHOTONUS. — Ut COTONUS.

CHOVA. — Porticus nudinaria, idem q. CONVA; *halle*.

CHOULLA. — Globulus ligneus qui clava propellitur; *espèce de jeu de boule*; ol. *chouille*. (A. 1353.)

CHRENECRUDA. — *Chrenecruda* jactare idem esse videtur quod pulverem ex quatuor domus angulis collectum, projicere. (Lex Sal.)

CHREOBARRIUM. — Barrium, castrum doloris, septum sepulcri. (Lex Sal.)

CHREODIBA. — Latrocinium in silva commissum, exusto ibidem corpore occisi ne supersit indicium facinoris. (Lex Sal.)

CHRESTUS. — Utile, commodus; *utile, avantageux*. (Hinom.)

CHRIARE. — Per præconem publicare; *publier à son de trompe, crier*. (St. Ast.)

CHRISIMUS. — Nomen Christi abbreviatum in antiquis instrumentis secundum diversos casus, sic *XPS, XPI, XPO*, etc., ubi media littera P Græcum; *chrisme*.

CHRISMA. — Oleum quod in ecclesia consecratur; *huile consacrée*. — Chrismatum sacramentum quod utilitatis confirmationis appellamus; hinc *chrismate ungi* pro *confirmari* apud Patres. — Jurisdictio ecclesiastica seu illius districtus; *jurisdiction ecclésiastique ou ressort de cette jurisdiction*.

CHRISMAL. — Vas ecclesiasticum in quo

chrisma seu sacrum oleum asservatur, quod *ampulla chrismatis* etiam dicitur. — Corporale seu palla corporalis. — Quavis palla, qua sacra continguntur reliquiae. — Vestis candida quae super caput baptizati ponitur. — *Chrismalis Missa*, *Vid.* *Missa*. *Chrismates denarii*, praestatio quae presbyteris pro *chrismate*, quod circa Pascha ab episcopo accipere solent, eidem episcopo exsolvitur.

CHRISMARE. — Confirmationis sacramentum impertiri; *confirmer, donner le sacrement de confirmation*. *Chrismare fontes*, chrisma miscere sacris fontibus ubi suscipitur baptisma. (A. 1337.)

CHRISMARIUM. — Vas in quo sacrum chrisma reponitur. (A. 378.) — Theca reliquiarum; *boîte, coffret à reliques, chdsse*.

CHRISMATARIUM. — Idem q. *CHRISMARIUM*, vas in quo, etc.

CHRISMATIO. — Baptismus; *baptême*. (A. 1240.)

CHRISMATORIUM. — Ut *CHRISMARIUM*, vas in quo, etc.

CHRISMETARE. — Idem q. *CHRISMARE*.

CHRISOBOLUM. — Ut *CHRYSOBULLUM*.

CHRISTEMPORUS. — Qui Christo servit lueri gratia, ut tempora sese habent: «Fugite istos, sunt enim vaniloqui, seductores, non Christiani, sed *christempori*, christilucrones, quique ex Christi nomine quæstum faciunt.» (Ign. Mart.)

CHRISTIANI. — Primum sic appellati Christi cultores Antiochiae. (Act. apost.) — Qui clericatum seu ordines ecclesiasticos susceperant. (Cod. Th.) — Monachi, apud Patres Graecos, clerici. — *Cagati*, *Vid.* hoc verb. — Catholici (ad discrimen Arianorum ap. Greg. Turon.).

CHRISTIANISMUS. — Populus Christianus; *la chrétienté, le peuple chrétien*. — Institutio fidei Christianae, catechismus. (A. 1368.)

CHRISTIANITAS. — Religio Christiana, christianismus; *la religion chrétienne, le christianisme*. — Clericalus; *clergé chrétien*. (Cod. Th.) — Professio Christianae fidei; *profession de la doctrine chrétienne*. — Absolutio peccatorum in confessione; *absolution des péchés*. — Titulus honorarius qui Francorum potissimum regibus tribuebatur; *titre honorifique donné à plusieurs rois de France*. — Baptismus et ipsa ad baptismum praeparatio; *le baptême et la préparation à recevoir ce sacrement*. — Capitulum, collegium vel forum ecclesiasticum; *chapitre, collège ou réunion d'ecclésiastiques*. — Bona quævis ad ecclesiam vel monasterium pertinentia; *biens d'une église ou d'un monastère*. — Functio seu jurisdictio, audientia episcopalis, vel forum ecclesiasticum, cui episcopus vel alius illius nomine praerant, quod vulgo *curia christianitatis* vocabatur; *officialité, cour de chrétienté*. — A christianitate separari, privari; *être excommunié*. Christianitatem facere alicui, cuius eo in divinis communicari. (Anu. Bened.) Christianitatem facere, excommunicare. Christianitatem reddere, aliquem ab interdicto vel excommunicatione absolvere.

CHRISTIANITER. — More Christianorum. **CHRISTIANIZARE.** — Christianam doctrinam edocere, Christianum facere; *instruire sur la doctrine chrétienne, christianiser*.

CHRISTIANUS. — *Vid.* *CHRISTIANI*.

CHRISTICOLA. — Christianus, cultor Christi; *Chrétien, religieux, moine*. — Monachus. **CHRISTIFERUS.** — Vexillifer; *porte-bannière*.

CHRISTILUCRIONES. — Qui propter quæstum deserviunt Christo. *Vid.* *CHRISTEMPORUS*.

CHRISTINARI. — Catechumenum facere. (A. 1368.)

CHRISTUS. — Unctus; *oint*. (Hinc propter unctionem christus sumitur pro episcopo in quodam instrumento.)

CHROADA. — Modus agri, idem q. *CROADA*.

CHROCHIA. — Baculus pastoralis; *crosse*. **CHROMATARIUS.** — Colorarius, vel qui tota die in arena ad solē stat. (Vet. Pers. interp.)

CHRONICA. — Catalogus, descriptio, index; *table, inventaire, catalogue*.

CHRONICANS. — Chronicarum seu annalium scriptor; *annaliste, chroniqueur*.

CHRONICUS. — Antiquus, inveteratus; *ancien, invétéré*. — Diuturnus; *de longue durée, long*.

CHROTTA. — Tibia, instrumentum musicum. (Fort.)

CHRYSIDINEUS. — Auro intextus; *enchâssé d'or*.

CHRYSOBULLUM. — Bulla aurea; *bulle d'or*.

CHRISOCLAVUS. — Idem q. *AURIFRIDIUM*.

CHRYSOCOMUS. — Capillis aureis praeditus; *à la blonde chevelure, aux cheveux d'or*.

CHRYSOGRAPHATUS. — Anro sculptus et insignitus.

CHRYSLATUS. — Anratus; *doré*.

CHRYSYS. — Pro *Chryseus*, aureus; *d'or*.

CHUCA. — Idem q. *CHOUCA*.

CHUCRUM. — Saccharum; *sucre*.

CHULLEUS. — Mensura liquidorum species.

CHUNNA. — Numerus centenarius, sive centuria denariorum, secundum quas centurias, omnes pecuniariae pœnæ conceptæ erant apud Francos et secundum eandem denariorum summa reducta semper ad numerum solidorum 40 denariis in solidum putatis. (Lex Sal.)

CHUREMANNI. — Idem q. *CHOREMANNI*.

CHYER. — Dominus; *seigneur*, unde Gallicum, *sire*.

CHYMINEYIA. — Caminus; *cheminée*.

CIADDA. — Crustulum; *oublie*.

CIALFARDA. — Birreti species, capitis tegmen. (A. 1328.)

CIAMBELLOTUM. — Idem q. *CAMELOTUM*.

CIANYÆ. — Calcei seu cothurni qui crura et pedes tegebant; *Vid.* *TZANÆ*.

CIARRATANUS. — Circulator, Gal. *char-*

latan, et per metaphoram probitatis et pietatis simulator.

CIATICA. — Ischias, ischiaticus dolor; *sciatique*.

CIBANUM. — Forte pro *turbanum*, pileus Turcicus; *turban*.

CIBARE. — Comedere; *manger*.

CIBARIA. — Frumentum, bladium; *froment, blé*.

CIBIRATICON. — Idem q. *CEREVISIA*.

CIBOLIUM. — Idem q. *CIBORIUM*.

CIBOLUS. — Copula; *ciboule*.

CIBORIUM. — Tegmen et umbraculum altaris; *baldaquin*. (Illud autem quatuor columnis, iisque præaltis attollebatur, et in fastigiatam formam eductum totum altare contegebat.) — Sacra pyxis in qua sacrosanctum Christi corpus asservatur; *ciboire*. — Quævis superior concameratio, quæ quatuor potissimum pilis vel columnis sustentatur. — Pulpitum; *jube*. — Tribuna; *galerie, tribune*. — Parvum altare portatile; *petit autel portatif*.

CIBORNUS. — Idem videtur ac *cibaria*, frumentum, seu mensura quædam frumentaria. (A. 1349.)

CIBRIO. — Praestatio frumentaria vel annonaria, ut videtur. (Ch. Andr. reg. Hung.)

CIBRIUS. — Vasis lignee species.

CIBUREUM. — Pro *CIBORIUM*.

CIBUS. — Prandium; *déjeuner*. — Refectio, cibi sumptio; *repas, action de prendre de la nourriture*. — Placenta species; *espèce de gâteau*. — Malus cibus, potio venefica; *breuvage empoisonné*. (A. 1331.)

CIBUTUM. — Arca cibaria, magna arca; *buffet à mettre les aliments*.

CICADA. — Forte cantus seu musicae modus quem Gall. *cadence* nuncupant. (Mart.)

CICARE. — Mnnachum facere; *faire moine*.

CICATIO. — Idem q. *MONACHATIO*.

CICATRICARE. — Cicatricem inducere; *cicatriser*.

CICENDELA. — Idem q. *CICINDELA*.

CICENDILE. — Lampadis species.

CICENDELARIUS. — Qui *cicendelas* seu lampades, aliaque vasa, ad lucem ferendam in ædē sacra curabat.

CICERCULUS. — *Cicerculus color*, idem ac vulgo *griseus*; *couleur grise, gris*.

CICERO. — Idem q. *CICER*; *pois chiche*.

CICINDELA. — Genus muscarum quod noctu lucet; *ver luisant*.

CICINUS. — Vestis ornamentum, fasciola. (A. 1315.) — Pro *Cignus*; *cygne*. (Lex Sal.)

CICIONARIUM. — Forceps; *tenailles*. (A. 1352.)

CICLICUS. — Rotundus, orbiculatus; *en rond, de forme ronde*.

CICLUM. — Mensura liquidorum; *Vid.* *SICCLA*.

CICONES. — Olores, cigni; *cygnes*.

CICONIA. — Machina lignea ad hauriendam e puteo aquam; *machine à puiser l'eau dans un puits*.

CICUMA. — Nactua; *chouette*.

CICUMBA. — Fulica; *foulque, poule d'eau*.

CICUTICEN. — Qui canit cicuta seu calamo; *joueur de chalumeau*. (Sid.)

CIDALARIUS. — Apiarius; *éleveur d'abeilles*.

CIDARA. — Pro *cidaris* utitur S. Augustinus.

CIDELARIUS. — Idem q. *CIDALARIUS*.

CIDENTADANAGIUM. — Ut *CITADANAGIUM*.

CIDLARIUS. — Pro *CIDALARIUS*.

CIENTADAGIUM. — Ut *CITADANAGIUM*

CIERGIUS. — Cereus; *cierge*.

CIFATUM. — Mensura species.

CIFRÆ. — Notæ numerales; *chiffres*. — Characteres occulti quibus arcana et quæ ab aliis ignorari interest solent perscribi ac significari; *chiffres, écriture secrète*.

CIGNITUS. — Cygni clamor; *cri du cygne*.

CIGONIA. — Machina pulsationi campanarum utilis. (Inst. mon. S. Cruc. Burd.)

CILIATURA. — Pili palpebrarum; *cils*.

CILICIARIUS. — Ciliciorum opifex; *fabricant de cilices*. (Montef.)

CILICIATUS. — Indutus cilicio; *revêtu du cilice*. (A. SS.)

CILICIO. — Cælum, scapellum; *ciseau, burin*.

CILICOLIUM. — Diminut. a *CILICIUM*

CILICIUM. — Vestis interior seu subucula ex pilis animalium contexta quam monachi et vitæ sanctioris viri ad domandam carnem sub cæteris vestibus deferunt, ne, dum cernitur, vanam procreet ostentationem; *cilice*.

CILLERE. — Moverc; *mouvoir*. (Isid.)

CILOSTRUS. — Fax, funale; *torche*. (St. Cum.)

CILUM. — Pro *cilium*; *paupière, cil*.

CIMA. — Montis acumen ac generatim cuiusvis rei altioris summitas; *cime*.

CIMALIA. — Ramorum summitates excisæ vel casu dejectæ; *extrémités des branches d'arbres, coupées à la suite de l'opération de la taille ou autrement*.

CIMARE. — Pannus tondere; *tondre les étoffes de laine*. (Murat.)

CIMATIO ARBORUM. — Arborum cimæ succisæ, ut *CIMALIA*.

CIMATOR. — Tonsor pannorum; *tondeur d'étoffes*. (A. SS.)

CIMATURA. — Ars pannos tendendi; *art, métier de tondeur d'étoffes*. (St. Verc.)

CIMBA. — Capsa reliquiarum; *coffre à reliques, chdsse*. (A. 1348.)

CIMBARIUM. — Idem q. *CIBORIUM*.

CIMBER. — *Timber mercaturarium*, forte tantum mercis quantum *cymba* vel *cymbula* veli solet. (A. 1207.)

CIMBOLUM. — Pro *CYMBALUM*. (A. 1405.)

CIMBORIUM. — Idem q. *CIBORIUM*.

CIMELIA. — Thesauri, vasa, supellex pretiosa ecclesiarum; *trésor, vases sacrés, ornements précieux appartenant à une église*.

CIMEN. — Somnus, dormitio; *sommeil*

CIMERIA. — Imposita summæ galæe figura; *cimier de casque*.

CIMERIUM. — Ead. notione. — Galea ipsa; *le casque lui-même*.

CIMESSOR. — Homo conditionis abjectæ; *homme de basse condition*. (Am.)

CIMETERIUM. — Idem q. *CORMETERIUM*.

CIMETUM. — Panni species. (*Hist. ab. Cond.*)

CIMEYÆ. — Idem q. CIMALIA. (A. 1310.)

CIMILIA. — Ul CIMELIA.

CIMILINE. — Vas aquaticum ad ablucandas manus; *bassin.*

CIMINÆ. — Placentæ species.

CIMINETA. — Caminus; *cheminée.* (A. 1313.)

CIMINILE. — Idem q. CIMILINE.

CIMINUM. — Cuminum, seu cyminum sativum; *cumin.*

CIMISTERIUM. — Idem q. COEMETERIUM.

CIMITRIALIS. — *Cimiterialis ecclesia*, in qua humantur corpora mortuorum.

CIMITERIUM. — Idem q. COEMETERIUM, locus ubi humantur mortui; *cimetière.* — Oblationes pro humatione; *dons, offrandes faites à l'occasion de l'inhumation des morts.*

— Azylius circum ecclesiam. — Locus quidam seu vicus forte prope ecclesiam constitutus; *lieu ou hameau situé près d'un cimetière.* (A. 1249.)

CIMONA. — Equi morbus; *gourme.*

CIMONAGIUM. — Idem q. CIMEYÆ.

CIMOSSA. — Summitas, extremitas cuiusvis rei; *cime, sommet.*

CINABRIUM. — Cinnabaris; *cinabre.*

CINATITUM. — Ead. notione q. CITADANAGIUM.

CINBOLUM. — Campanula, tintinnabulum, sonnetta, *clochette.*

CINCELLUS. — Pro SYNCELLUS.

CINCENDELA. — Idem q. CINDELA.

CINCIARE. — Pipilare (dicitur de garritudine passerum); *piuiler.*

CINCIDELÆ. — Idem q. CINDELA.

CINCINERIUM. — Umbella, umbraculum; *dais*; ol. *cincelier.*

CINCINNUS. — *Cincinnus sanguinis* dicitur de sanguine fluente qui quasi cincinnos describit. (A. SS.)

CINTA. — Cingulum, zona; *ceinture, sangle*; ol. *cinda.* (A. 1029.) — Circuitus, ambitus, modus piscandi quo circumueundo pisces cinguntur et capiuntur; *enceinte, espèce de pêche.*

CINCTORIUM. — Cingulum; *ceinture.* — Pugio; *poignard, épée courte.* — *Cinctorium cera*, flum cera obductum quo cingebatur sepulchrum sancti cui cinctorium istud devovebatur. (A. SS.)

CINCTUM. — Cingulum; *ceinture.* (A. SS.) — Forte murorum ambitus vel territorium finibus suis definitum; *enceinte des murs ou banlieue d'une ville.* (A. 819.)

CINCTURA. — Cingulum; *ceinture.* — Fascia; *bande, sangle.* *Cinctura reginae*, Vid. ZONA.

CINCTUS. — *Cinctus iudex*, a principe delegatus, cingulo donatus. (In nonnullis scriptoribus, cinctus iudex privato opponitur, etiamque ecclesiastico.)

CINDADUS. — Idem q. CENDALUM.

CINDATOR. — Magus, incantator; *magicien, enchanteur.*

CINDATUS. — Idem q. CENDALUM.

CINDERE. — Pro SCINDERE. (A. 1315.)

CINDILA. — Pro SCINDULA. (A. 1338.)

CINEFACTIO. — Versio in cinerem; *action de réduire en cendres.* (A. SS.)

CINEOLUS. — Pullus cigni; *jeune cygne.*

CINERAGIUM. — Jus comburendi herbas in silva et ex his conficiendi cineres; *droit, permission de brûler l'herbe dans les bois pour en faire des cendres.* (A. 1285.)

CINERARIUS. — Qui ex herbis desiccatis in nemore cineres conficit; *celui qui brûle l'herbe dans les bois pour en faire des cendres.* (A. 1318.) — Christiani vocabantur etiam cinerarii quod cineres sanctorum servarent et colerent. (Hieron.)

CINERATUS. — Ambustus, redactus in cinerem; *brûlé, réduit en cendres.*

CINERESCERE. — Cinerem fieri, in cinerem redigi; *tomber en cendres, être réduit en cendres.* (Tert.)

CINERICH. — Sic dicti Christiani quod sanctorum cineres servarent et colerent. (Durand.)

CINGA. — Modus agri, idem q. ANDEINGA.

CINGARUS. — Idem q. ÆGYPTIACI.

CINGERE. — Obligare; *obliger, contraindre.* (A. 1292.)

CINGIA. — Ambitus, circuitus. (A. 1215.)

CINGLA. — Equi cingulum; *sangle.*

CINGULA. — Ead. notione. — Cingulum quo clava campanæ suspenditur. (A. 1473.)

CINGULUM. — Cingulum militare seu militiæ; *baudrier.* *Cingulo militari decorare*; *faire chevalier.* (A. 1313.) *Cingulum militare auferre*, a militia degradare; *dégrader.* — *Cingula dare hosti*, obsidere, obsidione cingere; *assiéger.* (W. Brit.) *Cingulum lapidum*, corona muri; *corde.* (A. 1291.) — *Cingulum inscriptionis accipere* jubebantur accusatores, quo se ad poenam obligarent per calumniam non probantes quam exposcebant accusatis aut delatis illigi (Const. Sicul.) — Dignitas, magistratus, honor; *emploi élevé, dignité.* — Regio suis limitibus delimita, vel terminus, limes; *les environs, la banlieue, l'enceinte, les limites.* — Jurisdictionis districtus; *ressort.*

CINICUS. — Canum custos, cui canum enra comissa; *gardien du chenil, serviteur chargé de soigner la meute.*

CINGIUM. — Forte exemplar; *copie, expédition.* (Act. concil. Const.)

CINILE. — Ovile, vel locus alendis ovibus idoneus, aut septum ex eratibus in quo nves includuntur; *parc à moutons ou bergerie.* (A. 1253.)

CINIS. — Cineres clavati seu clavellati, qui ex fœce vini siccata et combusta conficiuntur; *cendres gravelées.* — Jus cinerum, præstatio pro facultate conficiendi cineres in nemoribus; *taxe que payait celui qui voulait fabriquer des cendres dans les bois*; Vid. CINERAGIUM et CINERARIUS. (A. 1170.)

CINNI. — Intorti crines; *papillottes.*

CINOVAGIUM. — Idem q. CHEVAGIUM, capitis census.

CINQUANTINA. — Quinquagena; *cinquante.*

CINQUENIUM. — Quinta pars; *quint, le cinquième.*

CINTA. — Cingulum, zona; *ceinture*; ol. *cinte.*

CINTADAMAGIUM. — Idem q. CITADANAGIUM.

CINTRUM. — Ligneum fornacis fulcrum; *cintre.* (A. 1295.)

CINTUM. — Idem q. CINCTUM, murorum ambitus.

CINTURA. — Cingulum; *ceinture.*

CINYRA. — Citharæ genus; *espèce de cithare.*

CIONITÆ. — Qui et Stylitæ, monachi qui dies noctesque super columnam vitam exigebant; *Stylites.*

CIORMA. — Remiges triremis; *chiourme.*

CIPHARIUS. — Scyphorum artifex; *fabriquant de coupes.*

CIPHRÆ. — Idem q. CIRRÆ.

CIPHUS. — Canalis; *siphon.* — Pro scyphus, vasis genus.

CIPITATICUS. — Tributi genus, idem q. CESPITATICUM.

CIPPARIUS. — Carcerarius; *geôlier.*

CIPPATICUS. — Vineæ; *cep de vigne.* (Cap. C. M.)

CIPPUS. — Idem q. CERPUS, instrumentum ferreum quo reorum pedes constrangebantur; *cep.* — Carcer ipse; *prison*; ol. *chep à mettre malfaiteurs.* — Rete; *filet, piège à prendre les animaux.*

CIPUM. — Sebium; *suif.*

CIRA. — Cera; *cire.*

CIRCA. — (Subst.) Vigilæ, excubiæ; *la ronde.* (A. 1056.) (*Circam* etiam faciebant monachi in monasteriis et qui eas faciebant monachus, *circator* appellabatur.) — Canalis, fossa circum urbem ducta; *canal, fossé creusé autour d'une ville.* (Murat.) — Idem ac CINCADA, q. *Vida.* — (Præp.) Secundum; *selon, d'après.*

CIRCADA. — Census qui solvebatur episcopo aut archidiacono ab ecclesiis pro visitatione, ita dictus a circumueundo, quod episcopi aut archidiaconi dioceses suas circumueundo visitent.

CIRCADIA. — Ead. notione.

CIRCAMANARE. — Lim tes defigere, agros metiri; *arpenter, borner*; ol. *cerquemener.*

CIRCAMANARIA. — Limitum fixio; quæ fit coram iudice, qui agros controversos inspicit; *bornage*; ol. *cerquemanager.*

CIRCAMANNUS. — Qui ex officio limites defigit; *arpenteur juré*; nl. *cerquemaneur.*

CIRCARE. — Circumire; *faire le tour, aller autour, visiter.*

CIRCARIA. — Districtus circatoris apud Præmonstratenses.

CIRCARIÆ AGERE. — Circumire; *visiter, inspecter.*

CIRCATA. — Idem q. CIRCADA.

CIRCATIO. — Visitatio, idem q. CIRCADA.

CIRCATOR. — Monachus qui circam facit in monasterio; *moine chargé de faire la ronde dans l'abbaye.* — Monachus qui, vice generalis totius ordinis, domos et monasteria visitabat; *frère visiteur délégué du général de l'ordre.* — Officiarius in quibusdam Ecclesiis, præsertim in Meleusi; ol. *cerchier.*

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCARE. — Idem q. CIRCADA.

CIRCATURA. — Idem q. CIRCADA.

CIRCATUS. — Ead. sensu.

CIRCAVICINUS. — Vicinus; *voisin.*

CIRCEIRE. — Idem q. CIRCARE.

CIRCELLA. — Avis aquatica, sarcella.

CIRCELLIO. — Monachus per cellas vagans, falsus anachoreta; *faux moine, cagabond, hypocrite.*

CIRCESES. — Circus; *cirque.* (Alypius Antioch.)

CIRCHUS. — Circus; (St. Pl.)

CIRCHIO. — Idem q. CIRCARE.

CIRCHILATUS. — Cincinnatus, crispus; *frisé, crépu.*

CIRCINARE. — Circumire, ut CIRCARE. — Abigere, avertere; *détourner.* (Lex Long.)

— *Circinare caligas*, fasciolas caligis aptare.

CIRCINNATOR. — Idem q. CIRCATOR.

CIRCISSARIUS. — *Circissarii agitatores*, aurigæ, qui in amphitheatris et circis currus ducebant; *conducteurs de chars dans les jeux publics.*

CIRCITARE. — Idem q. CIRCARE.

CIRCITORIUM. — Linteamen quo operitur altare, in nonnullis instrumentis altaris vestis nuncupatum; *couverture d'autel.* (Pass.) — Velum quo olim ciborio seu baldachino dependens altaris circuitum ornabat; *rideau suspendu au ciboire et enveloppant l'autel.* (Pass.)

CIRCIUS. — Ventus qui flat ab Occidente et Galliam Narbonensem infestat; *vent du nord-ouest, mistral.* (Pro Borea, seu Aquilone, vento septentrionali, sæpissime sumitur in instrumentis mediæ ætatis; interdum etiam pro Euro, qui flat ab Oriente.)

CIRCOMMANENTES. — Ut CIRCAMANNI.

CIRCONFORANUS. — Lator; *rodeur, voleur.* — Pro *Circonforaneus.*

CIRCUTATUS. — Circumdatus, cinctus; *entouré.*

CIRCUTIO. — Ead. sensu q. CIRCADA.

CIRCUITORES. — Heretici qui terras circumibant et ques in via inveniebant cogebant ens ut interficerentur ab illis, dicentes se desiderare pati martyrium.

CIRCUITOSUS. — *Circuitosa oratio*, blena circuitationibus et ambagibus.

CIRCUITUS. — Possessionum ambitus, quicquid circumquaque possidet. (A. 1045.)

CIRCULA. — Visitatio; *tournée, ronde, visite.* (A. SS.)

CIRCULAGIUM. — Præstatio pro facultate apponendi circulum quo vinum minutum venale significabatur; *droit à payer pour, en suspendant un cerceau à la façade d'un bâtiment, indiquer la vente du vin au détail.*

CIRCULAMEN. — *Circulamen anuli*, pro *Circulus anuli.* (Mart.)

CIRCULARE. — Quærere, indagare; *chercher, sureter.* — In circulum rotare, *tourner en rond.*

CIRCULARIA. — Ars conficiendi circulos, cui invigilandum præponebatur serviens feudalibus. (A. 1260.)

CIRCULARITAS. — Dicitur de eo quod ad modum circuli curvatum est. (A. SS.)

CIRCULARITER. — Ad modum circuli; *circularément, en cercle.*

CIRCULARIUS. — Circulorum opifex; *fabricant de cerceaux.*

CIRCULATOR. — Qui famam portat, circat vel cirent; *crieur public, héraut.*

CIRCULATUS. — Circulis munitus; *cercle, garni de cerceaux.* (A. 1476.)

CIRCULTOR. — Idem q. Circitor.

CIRCULUS. — Arcus seu campi spatium quod pugilibus duello decertantibus dabatur; *arène, terrain de combat.* — Orbiculatus et planus discus; *assiette, plat.* — Vinculum dolii; *cercle de tonneau, cerceau.* — Circuitus; *tour, circuit.* — Piscis species; *rouget.* — *Circulus aureus*, coronæ simplicioris species quæ patriciatu insignie erat apud Romanos, sub imperatoribus occidentalibus. — *Circuli ferrei*, in penitentiam ab episcopis aut presbyteris olim imponi solebant, iis qui criminata quæpiam enormia commiserant, qui eos in brachiis inducebant, nec deponebant donec post multas peregrinationes ad sanctorum sepulcra et memorias aliquo miraculo solverentur; *bracelets de fer.*

CIRCUMCELLIONES. — Idem q. Circeliones et Circuitores.

CIRCUMCIRCA. — Circum; *autour.*

CIRCUMCISIO. — Tertia ex novem partibus hostiæ in Missa Musarabica; *Vid. Hostia.* — Præputium; *le prépuce.*

CIRCUMDARE. — Circumire, (*Pontif. antiq.*)

CIRCUMDEDERUNT. — Septuagesimæ Dominica; *le dimanche de la Septuagésime.* (Pass.)

CIRCUMFERENCIALITER. — Quasi linea circumducta, a Gal. *circonférence*, circumductio, vel potius per circuitum. (Lud.)

CIRCUMFOSSARE. — Circumfodere; *creuser autour.*

CIRCUMLATERUS. — Circumstans; *qui est autour, qui entoure, assistant.*

CIRCUMPAGENSIS. — Accola; *qui habite auprès, voisin.*

CIRCUMPORTATIO. — Circuitus porticus.

CIRCUMROTATUS. — Circulatim dispositus; *disposé en rond.*

CIRCUMSOCIUS. — Finitimus; *limitrophe.*

CIRCUMSPECTURA. — Circumspectio; *précaution.*

CIRCUMSTANTIONATUS. — Circumstantiis definitus; *circonstancié.*

CIRCUMVENTOSUS. — Qui circumvenit, inducens in fraudem; *celui qui circonviert, qui fait faire une chose à un autre en l'enveloppant de moyens artificieux.*

CIRCUMVIRECTARE. — Circumfluere; *couler autour, entourer en coulant.*

CIRCUNICULA. — Pro SARCINICULA vel SARCINULA. (Rym.)

CIRCUNSTANTER. — Circumspectè, attente; *avec prudence, avec soin.* (A. SS.)

CIRCUNSTANTIA. — Repagulum quo aliquid cingitur et defenditur. (*Vet. Form.*)

CIRCUS. — Circulus, consessus; *cercle, assemblée, réunion.* (A. 1100.) — Arcus sellæ equestris; *arçon de selle.* (Lud.)

CIRCUTA. — Idem q. Circada.

CIRCUTARE. — Idem q. Circare.

CIRCUVIGNACIO. — Circuitus, ambitus. (A. 1373.)

CIRETICUS. — Chirurgus; *chirurgien.* (A. SS.)

CIRIALIS. — Candelabrum cui cereus inseritur; *candelier.* (A. 832.)

CIRICSETUM. — Ap. Angles, vectigal eclesiasticum.

CIRICUS. — Cera; *cire.* (A. 1205.) — Pro Sericus, bombycinus. (A. 1351.)

CIRIEGUS. — Cerasus; *cerise.*

CIRIMUNAGIUM. — Idem q. CIRMANAGIUM.

CIRIOLUS. — Pro CEREBOLUS.

CIRISTARE. — Populum alloqui; *haranguer le peuple.* (*Vet. Gl.*)

CIRIUS. — Pro CERESUS et Circius

CIRIX. — Sericum, bombyx; *soie.* (A. 1461.)

CIRMANAGIUM. — Census seu vectigalis species in Beaucharnensi principatu; *redevance qu'on payait en Béarn; ol. cirmanage.* (Forte idem ac BONAGIUM; *bornage.*)

CIROGRAFERUS. — Pro CHIROGRAPHARIUS.

CIROGRAFFUM. — Pro CHIROGRAPHUM.

CIROGRAPHUM. — Ead. notione

CIROGRILLUS. — Pro CHIROGRYLLUS.

CIROGRISUS. — Ead. notione.

CIROGUILLUS. — Ead. notione.

CIROGULUS. — Ead. notione.

CIROLOGUS. — Chirurgus; *chirurgien, opérateur.*

CIROTECA. — Pro CHIROTHECA.

CIRONARE. — Circumdare; *entourer*

CIRRIGLINON. — Istrix; *porc-épie.*

CIRURGICUS. — Idem q. Cirologus.

CIRVILERIA. — Cassidis species; *casque.*

CISA. — Districtus, territorium, ut videtur. (A. 1028.) — Tributum. (A. 1291.)

CISALPINARE. — Cis Alpes ire; *voyager en deçà des Alpes.*

CISARA. — Cicera, leguminis species; *gesse.* — Pro sicera, genus potionis; *cidre.*

CISCLATO. — Vestis species, panni pretiosi; *vêtement d'une étoffe précieuse; ol. siglaton.*

CISELLUS. — Forceps; *ciseaux.* (A. 1352.)

CISFREARE. — Transfretare; *traverser une mer, passer.*

CISIA. — Vectigal, tributum; *impôt, taxe.* (A. SS.)

CISIS. — Testis, obses; *témoin, otage.*

CISMA. — Pro SCUSMA.

CISMARINUS. — Cis mare; *partes cismarinæ, partes cis mare, ut transmarinæ, trans mare.*

CISOR. — Idem q. Cissor.

CISORIUM. — Instrumentum ferreum quo macellarii in scindendis carnibus utuntur; *couperet.* (A. 1353.) — Orbiculus ligneus in quo convivæ scindebant dapnes sibi appostas; *tranchoir.*

CISPECTATICUM. — Idem q. CESPIATICUM.

CISSA. — Impositio, exactio, tributum.

CISSER. — Pro cicer, species, leguminis; *pois chiche.*

CISSONIUM. — Pro *essonium*, ut videtur, impedimentum. (A. 1223.)

CISSOR. — Sarcinator; *tailleur.*

CISSORIUM. — Ut Cisorium.

CISTA. — Vagina; *gaine, fourreau, étui.* *Cista bullare*, arces et armaria signare, iis sigillum imprimere. (A. 1269.) *Cista carellorum*, ubi carelli reponuntur. (Brus.) *Cistæ columnatæ*, quas Galli *buffets* dicunt.

CISTARCHIA. — Cistella qua panis cibique deferitur.

CISTARIUS. — Qui cistas conficit.

CISTELLI. — Virgultorum fasciculi quibus terra continetur, quod instar cistarum simul implicantur sic dicti; *gabions.* (A. 1234.)

CISTERNÆ. — Locus humilis et paludosus ubi stagnat aqua; *lieu bas et marécageux où l'eau croupit.* (A. 1308.)

CISTICULA. — Cistella; *coffret, cassette.*

CISTULA. — Situla; *seau.*

CISURGIUM. — Instrumentum ferreum. (P. Dandian.)

CITACUS. — Pro PSITTACUS.

CITADANAGIUM. — Jus civitatis; *droit de cité.*

CITADMANTIA. — Ead. notione.

CITAGIA. — Vid. CATAGOGIUM.

CITAINATICUM. — Idem q. CITADANAGIUM.

CITANATICUM. — Ead. notione.

CITANATUS. — Ead. notione.

CITATIO. — In jus vocatio; *assignation, citation en justice.* *Citatio personalis* dicitur cum quis ita citatur in iudicium ut ipse debeat pro se apud iudices respondere; *ajournement personnel.* — Submonitio militaris, jus citandi seu vocandi ad exercitum; *convocation militaire, appel sous les drapeaux.* *Citationis litteræ*, quibus quis in iudicium citatur; *assignation, citation.*

CITATORIALIS. — *Citatoriales litteræ*, eodem q. *citationis.* Vid. CITATIO.

CITATORIUS. — *Citatorie litteræ*, eod. sensu.

CITHAGIA. — Vid. CATAGOGIUM.

CITHOCLUS. — Citus, celer; *prompt, rapide.*

CITOLA. — Instrumenti musici species; *citole.*

CITRANGULUM MALUM. — Citretum; *citron.*

CITRATES AGER. — Qui citra est, ut ULTRATUS, qui ultra. (Vox agrimensorum.)

CITRIO. — Citreum malum; *citron.*

CITRO. — Ead. notione.

CITROLUS. — Leguminis genus; *citrouille.*

CITRUS. — Malum citreum; *citron.*

CITTADELLA. — Oppidulum vel arx; *citadelle.*

CITUS. — Quasi *citatus*, vocatus; *convoqué.* (Ap. Ducl.)

CIURMIA. — Triremis remiges; *chiourme.*

CIVADA. — Hordeum, vel potius avena; *orge ou avoine.*

CIVADAGIUM. — Præstatio in avena; *redevance en avoine.* (A. 1312.)

CIVADERIA. — Mensura frumentaria quam Valentineses et Vivarienses vocabant *civier.*

CIVADERIUM. — Ead. notione.

CIVADERIUS. — Ead. notione. *Civaderius* etiam dicebatur is cui cura erat emendare vel distribuendæ equis *civada* seu avenæ. (A. SS.)

CIVADIUM. — Idem q. CIVADAGIUM.

CIVARIUM. — Eod. sensu.

CIVARIUM. — Eod. sensu.

CIVAGIUM. — Eod. sensu.

CIVATA. — Idem q. CIVADA.

CIVERAGIUM. — Idem q. CIVADAGIUM.

CIVERIA. — Onus vehiculi; *charge de civière?*

CIVERIUM. — Idem q. CIVADERIA.

CIVETATOR. — Qui cum vivera venatur; *qui chasse au furet.*

CIVEYRAGIUM. — Idem q. CIVERAGIUM.

CIVICUS. — Qui est intra civitatem, urbanus; *qui demeure dans l'enceinte d'une ville.* *Ecclesia civica*; *église bâtie dans l'enceinte d'une localité.*

CIVILE. — Quod ad causas ordinarias spectat, et opponitur criminali.

CIVILEGIUM. — Lex civilis, j. s. municipale. (A. 1404.)

CIVILELIUM. — Civitas, ubi quis gaudet jure civitatis vel tribunal ubi jus civibus dici consuevit. (*Priv. Bon. IX PP.*)

CIVILIS. — Prudens, consideratus, cui opponitur incivilis, imprudens, inconsideratus.

CIVILISTÆ. — Qui juri civili curam dant, jurisconsulti; *jurisconsulte en droit civil.* (Joan. Fort.)

CIVILITAS. — Jus civitatis; *droit de bourgeoisie.* — Civium conventus, cives ipsi; *l'ensemble des citoyens, la bourgeoisie.* — Multa pecuniaria civibus imposita; *amende imposée aux habitants d'une ville.* — Lis, causa ordinaria, quæ capitali opponitur; *affaire civile.*

CIVILITER. — Pacificè, in pace. — *Civiliter punire*, jure ordinario, non ut in causis capitalibus.

CIVINIS. — Civis femina; *bourgeoise.*

CIVIS. — Pro CIVITAS.

CIVITAS PUBLICA. — Ad fiscum pertinet. (*Ch. Lud. Pii.*)

CIVITATELLA. — Oppidulum, arx, castellum; *petite place forte, château.* (Mart.)

CIVITATENSES. — Urbium et civitatum incolæ; *habitants des villes, bourgeois.* (Guib.)

CIVITELLA. — Idem ac CIVITATELLA.

CIVITUS. — Forte pro civicus, civis, incolæ. (Marca.)

CIVORIUM. — Idem q. CIBORIUM.

CIVORIUS. — Eod. sensu.

CIZA. — Tributum, ut videtur, seu potius codex in quo tributa in assistis publicis decreta recensiebantur. (*St. Arel.*)

CLABARIUS. — Pro CLAVARIUS.

CLABULARIS CURSUS. — Idem q. ANGULARIS.

CLACA. — Alapa; *claque.* (A. 1333.)

CLACARA. — Certum pondus, ut videtur. (A. 1163.)

CLACENDIX. — Vid. CLAXENDIX.

CLACIUM. — Pro CLASSICUM.

CLACINDEX. — Pro CLAXENDIX.

CLACISCUM. — Pulsatio omnium campanarum; *sonnerie de toutes les cloches*.

CLACITARE. — Omnes campanas pulsare; *sonner toutes les cloches*. (A. 1259.)

CLADA. — Idem q. CLAEA.

CLADES. — Ead. notione.

CLAEILLUM. — Idem q. CLAUSEM, locus muris vel sepibus clausus; *lieu fermé au moyen de murs ou de haies, enclos*.

CLALA. — Idem q. CLAEA.

CLAUM. — Pro CHAUM.

CLAM. — Triste; *tristement*.

CLAMA. — Tributi species apud Delphinenses. Per *clamam* intelligendum est pecuniam Dalphino debitam ratione *litterarum clame* seu *clamoris* quas creditores a iudicibus impetrabant ut debitores suos possent a solventibus rem alienam adigere; litterae enim illae nulli erant usui, quin prius Dalphino tribueretur certa pecuniae summa quam *clamam* appellabant; Gal. *claim*.

CLAMACERIUS. — Pecuniae quae propter clamores seu actiones intentatas regi exsolvenda erat, exactor et collector. (A. 1372.)

CLAMACIUM. — Actio in iure rem aliquam repetentis, idem q. CLAMEUM. (Ann. Prom.)

CLAMACTERIUS. — Pro CREMASTERIUS. (Anast.)

CLAMANTIA. — Idem q. CLAMEUM. (Mon. Ang.)

CLAMARE. — Canere; *chanter*. (A. 910.) — Accusare aliquem de delicto; *accuser* (Pass.) — Promulgare, publicare; *publier, édicter*. (A. 1268.) — Vindicare, repetere; *réclamer, demander*. (Pass.) *Clamare* se ab aliquo, patronum sibi adscribere; *se réclamer de quelqu'un*. (Adrian. PP.) *Clamare* quietum, liberum et immunem declarare; *déclarer quitte, décharger*; ol. *clamer quitte*. (A. 1222.)

CLAMASTERIUS. — F. idem q. CREMASTERIUS. (Bonif. IX PP.)

CLAMATARIUS. — Actor, qui rem suam repetit; *demandeur*. (A. 1304.)

CLAMATIO. — Accusatio; *action d'accuser, accusation*. (Mart., Anecl.) — Promulgatio; *publication, promulgation*. (Lud.) — Actio in iure, ut CLAMEUM. (A. 1189.) — Multa; *amende*. (A. 1211.)

CLAMATOR. — Litigator, actor vel reus; *plaideur*. (Lex Sal.) — Monachus qui aliquam palam accusat in capitulo; *moine qui en accuse un autre en plein chapitre*. (Bern. Mon.) — *Clamator vini*, praeco vini venalis; *crieur de vin*. (A. 1274.) — *Clamator audientiae*, apparitor, ostiarius; *huissier*. (A. 1363.)

CLAMATORIA. — *Clamatoria vini*, officium, ut videtur, *Clamatoris vini*; *office, charge de crieur de vin*. (Cod. redit. episcop. Altiss.)

CLAMEUM. — Calumnia, seu actio, quam quis intentat ad recuperandum proprietatem

vel possessionem rei suam quam alius ei abstulit; *demande, action*; ol. *claim, claim*. (Pass.) *Clameum continuum*, Anglis, quorundam continua, id est annalis, feudi simpliciis aut talliati, de quo quis dissaissus est, et cuius possessionem recuperare ob metum potentis adversarii non audeat, vindictio, quasi vindictis causa, ut sic tandem metu amoto, haereditem dissaissitoris aequè possit sua auctoritate a possessione removere, ac si recentem spoliatus fuisset. (Cowel.)

CLAMITELLA. — Crepitaculi species; *cliquette*.

CLAMIUM. — Ut CLAMEUM. (A. 1260.)

CLAMMISSUM. — Matrimonium clandestinum; *mariage secret*. (Stat. synod. Torn.)

CLAMODICUS. — Qui gravi criminis aliquis infamia laborat, aut, ut vult Cangius, qui in iudicio *clamatur* seu accusatur de crimine. (Cap. Car. C.)

CLAMOR. — Actio, ut CLAMEUM. (Pass.) *Clamor planus*, qui circa rem parvi momenti versatur; *Vid. PLANUS*. (A. 1283.) *Clamor falsus*, quo quis contra jus rem quampiam *clamat* et in iudicio petit; *demande mal fondée*; ol. *fausse clameur*. (Id.) *Clamorem facere*, queri de aliquo; *se plaindre de quelqu'un*. (Tyr.) *Clamor pacificatus*, exsolutum debitum; *Vid. PACIFICARE*. (G. Chr.) — Districtus; *ressort, jurisdiction*. (For. Arag.) — Multa pecuniaria quae propter clamorem exigitur. (A. 1370.) *Clamorem levare*, multam ex *clamore* exigere. (A. 1303.) — *Clamor bellicus*, qui in prociectu praelii a militibus edi solebat; *cri de guerre*. (Rob. Mon.) *Clamor violentiae*, *clamor* aut *vox popularis*; *Vid. HUERTUM*.

CLAMOROSE. — Clamose; *en criant, avec des cris*. (Const. Carmel.)

CLAMGROSUS. — Clamosus. (Sal. Mal.) *Clamerosa insinuat*io, querula moritio. (Iun. VI PP.)

CLAMOSUS. — Qui clamat vel resonat. (Sug.) — Famosus, celebris. (Silv. Girald.) — Ut CLAMODICUS. (Cap. Car. C.)

CLAMPLATA. — F. instrumentum focarium. (A. 1363.)

CLAMBUCIUM. — Lorica, ut videtur, naniis seu maculis ferreis contexta; *chemise de mailles*? (Gauf. Malat.)

CLAMUM. — Actio iudicialis, ut CLAMEUM. (G. Chr.)

CLAMUS. — Multa, ut CLAMOR. (A. 1114.)

CLANCULARE. — Celare, occultare; *cacher*. (Aldhelm.)

CLANCULARII. — Ex Anabaptistis illi sic dicuntur, qui fidei confessionem minimo necessariam iudicant. Idem quod in hortis convenire soliti, *hortularii* dicti. (Hosm.)

CLANCULUS. — Occultus; *caché*. (A. SS.)

CLANDESTINARE. — Occultare; *cacher*. (Pap.)

CLANGALIS. — Sonum edens. (Joan. Tioest)

CLANGISONUS. — Clamosus. (A. SS.)

CLANGORIUM. — Campanarum, campana-

nili; turris ecclesiae ubi clangunt *campanae*; *clocher*. (Bald. Nov.)

CLANGOROSUS. — Ut CLANGISONUS. (Mart., Ampl. Col.)

CLAPA. — Acervus, congeries lapidum; *tas de pierres*; ol. *clapté*. (A. 1258.)

CLAPEIRADA. — Ead. notione. (A. 1268.)

CLAPPELLA. — Lateris genus; *sorte de brique*. (St. Saon.)

CLAPERIA. — Hara cunicularia; *clapier*. (A. 1308.)

CLAPERIUM. — Ead. notione. (A. 1289.)

CLAPERIUS. — Ead. notione. (A. 1212.)

CLAPERSEDRA. — Pro CLEPSYDRA. (Mal. Sylv.)

CLAPETUM. — Crepitaculum; *crosselle*; ol. *clapet*.

CLAPS. — Modus praelii; *pièce de pré*. (Clapponen. putat D. Aubret habuisse figuram unguis porci, quem rustici Dumbenses vocant *un clapon*.)

CLAPONUS. — Ferrea solea ad equorum usum; *fer de cheval*. (Ann. Gen.)

CLAPUS. — Hara cunicularia, ut CLAPERIUS. (St. Mass.) — Acervus lapidum, ut CLAPA. (A. 1332.)

CLARA. — Magnum et latum populum quomoniales obtingunt caput; *voile de religieuse*. (Script. Brunsw.) — F. pannus candidior vel coloris cuiusvis splendidioris; *doffe blanche ou de quelque couleur voyante*. (Conc. Albiens. ap. Ach.) — Albumen, v. g. ovi; *blanc d'œuf*. (A. SS.)

CLARARE. — Illustrare, notum facere, declarare; *faire savoir, divulguer*. (A. SS.)

CLARASUS. — Lituus, a *claro* quem edii sonno; *clairon, trompette*. (W. Malm.)

CLARATUM. — Idem q. CLARETUM, nisi mavis esse vinum rubellum quod Galli dicunt *vin clairé*. (Lib. pitanc. abb. S. Germ. Par.)

CLAREDO. — Ut CLARETUM. (H. Dalph.) — Splendor, claritudo nobilitatis. (Pap.)

CLARIFACERE. — Notum facere; *faire connaître, publier*. (Ch. Ital.)

CLARELLA. — *Prosa clarella*; qua posteriori voce an designetur auctor prosae, an locus seu musicus modus, quo decantari debebat, divinandum. (Vet. Cod.)

CLARENUS. — *Clarenii fratres*, ex Franciscanorum ordine, qui alias *Frates spirituales* dicti, a Fratre Angelo de Cingulo Clareno eorum institutore nuncupati, qui usque ad Pii V tempus perseverarunt.

CLARERIA. — Fenestra; *fenêtre*. (Cons. Lem.)

CLARETUM. — Vinum facilitum dulco vel aromaticis; *hypocras*; ol. *claret*. (Marmot.) — Vinum rubellum; *vin clairé*; ol. *claret*. (A. 1443.)

CLARGASTER. — Clericus; *clerc, prêtre*. (Clem. IV PP.)

CLARIA. — Vehiculi genus undique apertum, unde nomen; *chariot découvert*. (Ch. Occit.)

CLARIFICARE. — Clarum facere; *illustrer*. (Lact.)

CLARIFICATIO. — Manifestatio; *démonstration*. (A. 1482.)

CLARIFICATUS. — *Clarificatum vinum*, vinum facilitum, ut CLARETUM. (Lamb. Ard.)

CLARIFLUUS. — A Isidori praesentia simul et *clariflua* doctrina. (Vit. S. Isid. Hispal. episc.)

CLARIGARE. — Clarere, florere, bellum indicere, pignerare, res clare petere. (Mart. Lex.)

CLARIGARIUS. — *Clarigarius armorum*, heraldus; *hérald d'armes*. (H. Knygt.)

CLARIGATIO. — Actio pignerandi, etc. *Vid. CLARIGARE*.

CLARILLOQUUS. — Qui clare loquitur. (Joan. de Monast.)

CLARIMONIA. — Claritas. (A. SS.)

CLARIO. — Ut CLARASUS. (H. Knygt.)

CLARISINA. — Clathrum ex lapidibus septum; *balustrade*. (Vet. Comp.)

CLARISSIMATUS. — *Clarissimi dignitas*; *clarissimat*. (A. SS.)

CLARITAS. — Titulus honorarius; « Ex iis unus astat in conspectu claritatis tuae. » (Act. Claud. mart.)

CLARNUS. — Discus vel mensa. (Pap.)

CLARO. — Ut CLARASUS. (A. 1220.)

CLAROYA. — Idem, ut videtur, q. CLARETUM, vinum facilitum dulce. (A. 1393.)

CLARUM. — Ferale classicum; *glas*. (A. 1394.) — *Clarum facere*, notum facere, aperte dicere. (Vit. S. Amalberg.)

CLARUS. — F. felis silvatica, vel mus Alpinus montanusve (pro *Callus*, ut videtur). (A. 1367.) — *Bayardus clarus*, color equi; *bai clair*. (A. 1339.) *Clara anguilla*, an crassior? « Quod tu debes dare nobis annuatim... ecce anguillas *claras*. » (A. 1354.)

CLASPEDIA. — Species syringae. (M. Sylv.)

CLASIANS. — Grates, tabula viminibus aut virgultis contexta; *clais*. (A. 1331.)

CLASISTURA. — F. mendum pro *clausura*; « *Clasistura* quoque aream faciunt monachi duobus annis, capellani tertio. » (Chart. S. Vinc. Cen.)

CLASMA. — Actio, ut CLAMEUM. (A. 836.) F. pro *phasma*. (Althelm.)

CLASMATARIUS. — F. domus effractor. (Gl. Saxon.)

CLASPA. — Fibula; *agrafe*. (Mon. Angl.)

CLASSA. — Lamina vitrea; *verre à vitre*. (Leud. Carc.) — Idem q. CLASSUM et CLASSICUM. (Cons. mon. S. Gal. Burd.)

CLASSAMENTARIUM. — Portus interior, ut videtur. (Laur. Boninc.)

CLASEDRA. — Fistula doliaria, ut DUCULUS. (Vet. Gl.)

CLASSENDIS. — Gladii vel ensis pars. (Gl. Saxon.)

CLASSERA. — Clausura. (Vet. Cod.)

CLASSICA. — Navium classis; *flotte*. (Mur.) — Tubicina; *trompette*. (Vet. Gl.)

CLASSICARIUS. — Tubicen; *trompette*. (Vet. Gl.)

CLASSICE. — Cum navali exercitu; *avec une flotte*. (Vet. Cod.)

CLASSICUM. — Conventus omnium instrumentorum simul sonantium, sive sint tubæ et cornua in prælio, sive sint campanæ; *son de tous les instruments d'un corps de musique, son de toutes les cloches d'une église mises en branle en même temps*. (Pass.) — Sonitus a præside chori vel hebdomadario editus; *signal donné avec une clochette par le chef du chœur*. (A. 1309.) — Pulsatio crepitaculi seu lignei instrumenti quo pro campanis utuntur hebdomada sancta; *signal donné pendant la semaine sainte, au moyen de la crécelle*. (Bern. Mon.) — Jus pulsandi classicum pro mortuis, et tributum ex eo percipiendi; *droit de sonner le glas des morts et d'en percevoir le profit*. (A. 1161.)

CLASSICUS. — Auditor scholasticus; *étudiant*. (Ennod.) — Miles qui in nave armata militat; *soldat de marine*. (Cod. Th.)

CLASSIS. — Navis; *navire*. (Samp.) — Corpus, collegium; *corporation, collège*. (Cod. Th.) — Pulsatio campanarum, ut Classicum. (Flor. Wig.)

CLASSIUM. — Pulsatio campanarum, ut Classicum. (Ch. Occit.)

CLASSUS. — Ead. notione. (A. 1375.)

CLASTRUM. — Claustrum monachorum; *cloître*; ol. *clastre*. (A. SS. Ben.)

CLASURA. — F. aquæductus vel canalis. (Cons. Auxil.)

CLATERIUM. — Idem q. CLAPERIUM. (Tab. Foss.)

CLAUDARE. — Claudicare; *boiter*. (Vet. Gl.)

CLAUDECATIO. — Vimus quo quis caudus vel mutilus efficitur. (Lud.)

CLAUDIANISTÆ. — Secta Donatistarum, a Claudio ductore. (S. Aug.)

CLAUDICARIA. — Navis oneraria; *navire de transport*.

CLAUDICIUM. — Ead. notione q. Clausom. (A. 1215.)

CLAUDICUM. — Ead. notione. (Tabul. Maj. Mon.)

CLAUDIFICARE. — Inflectere, curvare; *courber, plier*. (A. SS.)

CLAUDURA. — Septum, ambitus; *cloture*.

CLAUDUS. — Clavus; *clou*. (St. Val. Ser.)

CLAUSA. — Munio qua castra aliæque loca opportuna circumdabantur; *ouvrage de fortification, enceinte fortifiée*. (Chr. Marc.) — Septum in quo animalia custodiuntur, vel quo vineæ, prata vel arva muniantur; *cloture, enceinte*. (C. M.) — Locus seu mædæ in qua inclusi monachi degabant; *couvent, cloître*. (A. SS.) — Excerptum, locus ex libro aliquo; *extrait, passage d'un livre*. (Joan. Sar.) — Agger quo aquæ concluduntur; *digue, chaussée*. (Mur.)

CLAUSAGIUM. — Locus sepibus cinctus et clausus; simul et obligatio qua tenebantur subditi hunc claudere; *lieu entouré d'une clôture de haies et obligation où étaient les vassaux de faire cette clôture*. (Reg. Cam. comp. Par.)

CLAUSARIA. — Modus agri sepibus septus; *champ entouré, clos de haies ou de murs*; ol. *claserie*. (A. 1203.)

CLAUSARIUS. — Inclusus, monachus qui in clausa cella habitat; *moine cloître*; ol. *cloistrier*. — Idem q. Clausum; *clos, enclos*; ol. *clasier*. (A. 1078.)

CLAUSATA. — Idem q. Clausum, septum. (Chartul. mon. Kemperl.)

CLAUSATGA. — Ead. notione. (Antiq. Pict.)

CLAUSELLUS. — Locus clausus, septus; *clos, lieu fermé*; ol. *clausel*. (A. 864.)

CLAUSETUM. — Ead. notione. (A. 1476.)

CLAUSIM. — Secretio, clam; a *huis-clos*, *secrètement*. (A. SS.)

CLAUSIO. — Locus muris clausus; *lieu fermé de murs*. (Limb.) — Ipsa actio qua ager muris vel sepibus clauditur; *action de clore un champ de haies ou de murailles*. (A. 1404.) — Oblinamentum; *bouchon, tapon, bonde*. (A. 1388.)

CLAUSIS. — Hara cunicularia, ubi cuniculi nutriuntur; *clapier, garenne*. (A. 1283.)

CLAUSIVA. — Clausum; *clos, enclos*. (A. 864.)

CLAUSOR. — Qui obsidione claudit seu cinat urbem; *assiégeant*. (Rad. Cad.)

CLAUSORIUS. — Idem q. CLAUSARIUS. (Mah., Annal.)

CLAUSTRA. — Vid. CLAUSTROM.

CLAUSTRALIS. — Murus claustralis, quo prædium clauditur vel cingitur; *mur de clôture, mur d'enceinte*. Claustrales obedientiæ, quarum officia intra claustrum exercentur, forensibus opposita. Vid. Obedientiæ.

CLAUSTRALIS faber, idem q. CLAUSTRARIUS, q. Vid. Claustrales, monachi qui intra claustra monasterii recluduntur ac degunt; *moines*; ol. *cloistriers*.

CLAUSTRARE. — Monachum vel sanctimonialium facere, vel in monasterium relegare; *cloître*. (Raimund.)

CLAUSTRARIUS. — Apparitor, idem q. BRDELLUS, quod intra claustrum serviat sic dictus. — Artifex claustrarius, qui seras facit; *serrurier*.

CLAUSTRELLUM. — Parvum claustrum. Vid. CLAUSTROM. (A. SS.)

CLAUSTRENSIS. — Claustrensis faber, idem q. Claustrarius artifex. — Claustrenses, moniales quæ in claustro seu monasterio educatæ sunt, (opponuntur laicis in lib. De mort. B. Roberti de Arbreseillo); *nonnes, religieuses vivant en communauté*.

CLAUSTROM. — Inhabitatio religiosorum, domus includens monachos et moniales sub certa regula viventes; *couvent, monastère, cloître*. (A. 1233.) Claustrum regulare, en pars claustrum quæ ecclesiæ adhæret; *partie du cloître qui est contiguë à l'église du couvent*. Claustri domus, domus rectoris parochiæ; *maison curiale, presbytère*. (Ch. Provinc.) Claustrum cordiale, cordis intuitum metaphoricè sensu; *le fond du cœur*. (A. 1373.) — Claustra sacrorum, gynophylacium elemosynarium; *dépôt des fonds destinés aux aumônes*. (Prud.) — Claustra montium, quæ recentioribus clusæ dicuntur;

tur; angustæ montium aditus; *cols, passages, ports*. (Oros.) — Claustrum sumitur etiam: 1° pro CLAUSTRALIS in quibusdam instrumentis; a Virginum seu claustrorum (A. SS.); 2° pro CLAOSOM, locus aut ager sepibus et muris clausus. (A. 1366.)

CLAUSTRURA. — Idem q. CLAUSTURA. (Marl., Anecd.)

CLAUSTURA. — Septum, inclusio; *cloture, enceinte*. Claustrum civilitatis, muri; *enceinte, murs d'une ville*.

CLAUSULA. — Parvum clausum, seu area septo clausa; *clos, enclos ou cour fermée*. (W. Thorn.) — Angustus montium aditus, idem q. CLAUSURA. (Bald.) — Cella in qua inclusi seu eremitæ morabantur; *cellule*. — Conditio, exceptio, ut Clausus. (Necr. Eccl. Par.)

CLAUSUM. — Locus aut ager sepibus vel muris septus aut clausus; *clos, enclos*. — Pro CLAUSTROM. (Hist. Edwardi III reg. Angl.)

CLAUSURA. — Septum in quo animalia custodiuntur, vel quo vineæ, prata, vel arva muniantur; *parc, enceinte, clôture*. (Pass.) — Ager clausus sepibus; *clos, enclos*. (Munr.)

— Præstatio quædam, aut potius operarum præbitio ad clausuras construidas vel custodiendas; *service féodal, obligation où sont les vassaux d'établir ou de garder l'enceinte des terres du seigneur*. (Vet. inst.)

— Claustra montium; *défilé, port*. (Vet. Gl.) — Id omne quod claudit; *cloture*. (A. 1265.) Claustrum, claustra montium.

CLAUSUS. — Locus sepibus clausus, ut CLAUSUM. — Conditio exceptio; *clause, réserve, restriction, disposition particulière d'un contrat qui en explique ou modifie l'effet*. (A. 1395.)

CLAUTRERIUS. — Clavorum faber vel mercator; *cloutier*. (A. 1491.)

CLAVA. — Pondus quoddam apud Anglos; *certain poids*.

CLAVAGIUM. — Quod carceris custodi ab incarceratione præstatur, idem q. CANCERAGIUM.

CLAVARE. — Clavis attingere; *clouer, fixer avec des clous*. (A. SS.) — Clavos ligere; *clouer, planter des clous*. (A. 1304.) — Clave occludere, obserare; *fermer à clef, mettre sous clef*. (St. Mont. Reg.)

CLAVARIA. — Munus clavarum; locus ubi clavarum omnia ad clavarum spectantia reponebat; pars districtus cui nomen vicariæ erat; *regesta in quibus descriptæ erant quedam exactiones*. (Ch. provincial.) — *office de clavaire; endroit où le clavaire déposait les objets relatifs à ses fonctions; division administrative; rôle de contributions*. Jus clavarum, vestigal quod pro mercibus in regesta inscribendis pensabatur, idem q. CARTOLARIUM. (A. 1383.)

CLAVARIUS. — Cui fisci communis claves et chartarum communium commissæ erant; *clavaire, garde des clefs du trésor et du charrier d'une ville*.

CLAVASONA. — Clavorum copia; *garniture de clous*. (A. 1384.)

CLAVATIO. — Clavorum affixio; *action de clouer*. (Man.)

CLAVATUM. — Vestigium ab impressis calceorum clavis dictum; *empreinte des pas*. (Mac. Hierol.)

CLAVATURA. — Clavorum compages; *garniture de clous, ferrement*. (A. 1202.) Sera, seu clavis vel ferrum quo area munuitur; *serrure ou ferrure*. (Ch. Dulp.) — Ornamentum vestis; *ornement des habits, espèce de boutons*. (Ch. Eccl. Cornul.)

CLAVATUS. — Clavati cineres. Vid. CINIS.

CLAVELLARE. — Clavis affigere; *fixer avec des clous, clouer*. (A. 1277.)

CLAVELLUS. — Clavus; *clou*; ol. *clurcon*. (A. 1336.) Clavellus de girofles, caryophyllum; *clou de girofle*. (Hist. Nem.) — Ornamentum vestium; ut CLAVATURA. (A. 915.)

CLAVELUS. — Pustulis infectus; *rempli de boutons, de pustules*; ol. *claveld*.

CLAVENCHIA. — Minutioris monete species, idem q. CLEVENCHIA. (Inst. Arv. a. 1375.)

CLAVENGUS. — Armaturæ genus, forte quo crura leguntur; *cuissart*. (Nad. Cad.)

CLAVERARE. — Ut CLAVELLARE. (A. 1476.)

CLAVERIUM. — A Gal. *clavier*, armilla clavicularia. (Const. Carm.)

CLAVERIUS. — Ut CLAVARIUS.

CLAVESIGNATI. — Milites Romani Pontificis, sic dicti quod in vestibus vexillisque claves Ecclesiæ depictas gerent.

CLAVETALUS. — Clavetali cineres. Vid. CINIS. (A. 1400.)

CLAVEUS. — Hærens ad instar clavi. (A. SS.)

CLAVIAGIUM. — Idem q. CLAVAGIUM.

CLAVICA. — Cloaca; *égout, cloaque*. (Ch. Ital.)

CLAVICARIUS. — Clavum confector; *serrurier*. (Cod. Th.)

CLAVICULARIS. — Qui clavum portat; *massier, bedeau*. (Necr. S. Mart. Lemon.)

CLAVICULARIUS. — Qui claves facit vel portat; *serrurier, porte-clefs, gardien*. (J. de J.) — Carceris custos; *geolier*.

CLAVICUMBALUM. — Instrumentum musicum; *clavecin*. (S. Calig.)

CLAVIFEX. — Clavorum faber; *cloutier*. (Vet. Inst.)

CLAVIGA. — Exclusæ, quæ aquæ concluduntur moles lapideæ; *digue, écluse*.

CLAVIGER. — S. Petrus, cui Ecclesiæ claves commisit Christus; *porte-clefs, surnom de saint Pierre*. — Ecclesiæ thesaurarius (dignitas ecclesiastica); *trésorier d'une église*. (A. 975.) — Custos; *gardien*. (A. 1335.) — Bedellus; *massier*. (Ch. Genuens.) — Qui cellæ vinariæ præerat; *sommelier*; ol. *cellerier*. (A. 1295.) — Clavigeri appellantur in instrum. an. 1229 qui a parte Gregorii Papæ contra Fridericum II imperatorem stabant, quod effigæ essent claves in pontificis vexillis.

CLAVIGERATUS. — Officio clavigeri, id est ecclesiæ thesaurarii, functus; *qui a*

rempli les fonctions de trésorier d'église. (Mon. Angl.)

CLAVIGERICUS. — S. Petri epitheton, idem q. CLAVIGER.

CLAVIGERIUS. — Idem q. CLAVARIUS, qui praeerat claviarum; clavaire. — Qui curam habebat cellæ vinariæ, idem q. CLAVIGER.

CLAVILE. — Organi musici pinnæ; clavier. (Comp. Vet.)

CLAVINA. — Vestis species: « Quod nram vilem clavinam dederat ei ad induendum. »

CLAVIS. — Locus clausus, ut Eccardus interpretatur; endroit fermé. (Lex Salic.) — In computis ecclesiasticis, numerus variabilis datus anno ad inventiendum principia quinque mobilitum festivitatum (Septuagesima, Quadragesima, Pascha, Rogationes et Pentecostes). (Dur.) — Pro CLAVUS; clou. (Vit. S. Luper.) — Vestis purpurata; vêtement garni d'une bande de pourpre. (Vet. Cod.) — « Hanc chartam... clave sigilli nostri roboratam eidem contuli. » (A. 1223.) Ubi aliæ chartæ præferunt: munimine. — Claves Ecclesiæ, potestas et jurisdictio Ecclesiæ; ex illo Christi ad Petrum: Tibi dabo claves regni calorum. — Clavis annonæ, horreorum præfectura vel custodia; direction ou garde des greniers publics. (G. Ch.)

CLAVITATA ARBOR. — Vid. ARBOR.

CLAVODIUM. — Pretiosa quævis ecclesiarum vasa et ornamenta. (Mural.)

CLAVORUM. — Vid. CORONA.

CLAVUS. — Clavis lanæ, pondus quoddam vel certa lanæ quantitas; certain poids ou certaine quantité de laine. (Inst. Angl.) — Retis genus; espèce d'engin de pêche. (A. 1087.) — Clavi militum, calciamenta militum; chaussure des soldats. (Vet. Gl.)

CLAXENDIX. — Classicum; signal donné par la cloche ou la trompette.

CLAXUM. — Pulsatio campanarum pro mortuis; glas funèbre; ol. clas.

CLEANTEUS. — Hæc etiam sacris jusserunt indere libris More cleanteo solitis bullata sigillis;

hoc est more principum, ut existimal Mabillonius, qui cleanteus a clere deduci putat.

CLEDA. — Crates, clathrus; claie, grille, porte à barreaux. (Pass.) — F. creta; craie. (Ch. Hisp.)

CLEDARE. — Cledis claudere; fermer, entourer de claies; ol. cléda. (A. 1231.)

CLEDATUM. — Idem q. CLEDA. (A. 1337.)

CLEDICARE. — Ut CLEDARE. (Steph.)

CLEIA. — Crates, tabula viminibus aut virgulis contexta; claie. (Vet. Gl.)

CLEIARE. — Cleis munire, claudere, ut CLEDARE. (A. 1426.)

CLEIDA. — Ut CLEIA. (Leg. Bav.)

CLEISONUS. — Puer symphoniacus; enfant de chœur.

CLEMENTINÆ. — Decretales epistolæ Romanorum Pontificum a Clementi V collectæ in unum librum qui est septimus Decretalium; Clémentines, décrétales du Pape Clément V.

CLEMENTINI CAPELLANI. — A Clementi VI Papa, eorum in Ecclesia Rothomagensi fundatore seu nuncupati; Clementis, chu-

pelains créés à Rouen par le Pape Clément VI.

CLENICUS. — Pro CLINICUS. (A. SS.)

CLENODIUM. — Res pretiosa; bijou.

CLEPERUS. — Obscurus vel dubius; obscur ou douteux.

CLEPO. — Clepo clericorum, faldestorini; fauleuil. (Pap.)

CLEPPERIUS. — Pro CLAPERIUS.

CLEPS. — Latro; voleur, bandit. (Rab. Maur.)

CLEPSYDRA. — Pro CLEPSYDRA.

CLEPSYDRA. — Ducillus aut docillus qui obit foramen dolii. Vid. DUCILLES. — Instrumentum quod immittitur in dolium superius per foramen causa furandi vinum; pipette.

CLEPTES. — Ut CLEPS. (A. SS.)

CLEPTIM. — Furtim; secrètement, furtivement. (A. SS.)

CLEPTIS. — Ead. notione. (Chartul. mon. Lander.)

CLEPTOR. — Ut CLEPS. (Sim. Dun.)

CLERE. — Inclinare; incliner, pencher. (Duol. Misc.)

CLERGERIA. — Officium scribæ, ejusdem tabularium; greffe, office et bureau de greffer; ol. clergie.

CLERGONUS. — Junior clericus, vel puer choralis; jeune clerc, petit clerc ou enfant de chœur; ol. clergon.

CLERICA. — Monialis choro addicta; religieuse en titre. (Ach., Spic.) — Corona clericorum; tonsure. (A. SS.)

CLERICALIS. — Spectans clericos; relatif aux clercs; qui concerne les clercs. (Sid.)

« Clericale tirocinium » passim occurrit apud scriptores ecclesiasticos.

CLERICALITER. — Clericorum more; à la manière des clercs. (A. 1332.)

CLERICARE. — Clericum facere, ordinare; ordonner prêtre. (Anast.)

CLERICARE SE. — Clericatu se devovere; se vouer au service des autels. (A. SS.)

CLERICATURA. — Dignitas seu beneficium clericum; dignité ou bénéfice ecclésiastique. (A. 1332.) — Tabularium forense; bureau de greffer. (Tab. cam. Comp. Par.)

CLERICATUS. — Dignitas seu munus clericum; clericus; vita monastica; dignité de prêtre; prêtre; vie monastique. Clericatus telarum; officium illius qui telas in rogasta referebat tributaque ex iis percipiebat.

CLERICI. — Omnes qui in ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt; tous les ministres du culte en général. Varii erant clericorum gradus, quippe presbyteros, subdiaconos, lectores, et cantores, πνευματικὸν καθολικόν, inquit Justinianus in Nov. in Concil. Cortagin. III: « Clericorum nomen etiam lectores, et psalmistæ et ostiarii retinent. » Sed et episcopi, presbyteri et diaconi, primi clerici dicuntur in Cod. Theod., ut ceteri inferioris loci, in eod. Cod. — Canonici, maxime regulares, qui in ecclesiis cathedralibus sacra peragebant; les chanoines, particulièrement les chanoines réguliers. (Cap. C. C.) Clerici cathedrales, canonici. (Joan. de Col.) Clerici seu canonici de stallis, de terra:

canonicorum genus ecclesiæ S. Martini Turonensis. (Erat in illa ecclesiâ nonnullis quo aliis ecclesiis triplex ordo canonicorum; primus presbyterorum et diaconorum, qui in stallis superioribus sedebant; secundus subdiaconorum aliorumque minorum ordinum, quibus locus erat in inferioribus stallis; tertius ordo erat canonicorum puerorum seu clericorum simplicis tonsuræ, qui in scamnis considebant puerorum choralium more, dividebanturque inter se variis stationibus et officiis. Hi nomine clericorum seu canonicorum de terra designabantur.) Clerici cursorii, qui Horas canonicas cantare ex officio tenebantur. (A. 1458.) Vid. CENSUS. Clerici formerii, iidem videntur ac clerici de stallis. (A. 805.) Clerici de scammello, qui in scammellis, seu in sedibus inferioribus in ecclesiâ sedebant, ut clerici de stalone, qui in stallis, et clerici de choro qui in choro deserviebant. (A. 1270.) Clerici matutinales, qui matutinis seu Officio nocturno interesse tenebantur. Vid. MATUTINARIUM. (A. 1167.) Clerici palatini, qui in palatio capellæ regis deserviebant. Vid. CAPELLANI. Clerici de terra, in ecclesiâ Lugdunensi appellati videntur qui canonicos primi ordinis ad chorum comitabantur, quod in terra seu in summis ad terram positus sederent, sic dicti. (Vet. inst. Eccl. Lugd.) — Viri litterati ac docti, quod clericos potissimum litteratura ac eruditio spectarent, sic appellati; hommes instruits, sçavants, tous ceux qui ont de l'instruction; ol. clercs. (Pass.) — Scribæ, actuarii et amanuenses judicum vel officiarum regiorum, aut qui sumptus quotidianos ad officia ac munera spectantes, in acta referebant, aliaque obibant munia quæ sine qualicunque doctrina præstari nequeant, ejusmodi erant chartulorii, in singulis judiciorum vel officiorum seriniis sic dicti, inquit scriptor quidam, ob doctrinam seu scientiam seu artem illam qualemcumque quam clergie Gallice nuncupabatur; les greffiers, les secrétaires; ol. clercs. (Pass.) Clerici regis, qui et notarii et postmodum secretarii appellati, regis diplomatis in dorso nomina sua ascribebant, iidem erant quos recentioribus temporibus, clercs, notaires et secrétaires du roi, appellaverunt Galli. (Pass.) Clericus cauponarius, qui in caupona pecuniam recipiebat reddebâtque de ea rationem; clerc d'auberge, celui qui est au comptoir, qui encaisse les recettes. (A. 1404.) Clericus granarii, qui sal acceptum et venditum in regestum describebat; clerc du grenier à sel, employé qui tenait note des mouvements des magasins. (A. 1366.) Clericus gueti, officialis quidam gueti in civit. Parisiensi; clerc du guet, officier du guet dont les fonctions ne sont pas bien connues. (Ord. reg. Fr.) Clericus honoris, is cuius vicarie muneris alicujus exercendi potestas committebatur; clerc d'honneur, suppléant, intérimaire. (A. 1405.) Clericus logiæ, thesaurarius domus publicæ. (A. 1319.) Clericus marescallorum, eorum amanuensis; secrétaire des maréchaux. (Ord. reg. Fr.) Clericus placitorum aulae, Gal. clerc

des arrêts, idem q. postea greffier du parlement nuncupatus. (A. 1277.) Clerici Templi, seu thesauri regii, qui in Templo Parisiensi asservabatur; clercs du Temple. (A. 1322.) Clerici scantionarii; clercs, greffiers de l'échangeonnerie; idem forrarii, de la fourrière du roi; idem liberationis domus regis, des livrées de la maison du roi; idem mapparum, des nappes; arcubalistiariorum, des arbalétriers; eleemosynæ, de l'aumône; cameræ computorum, de la chambre des comptes (etiam dicti, petits clercs, clercs d'embas); scutiferi, de l'écurie; consilii, du conseil, etc. — Clericorum nomine intelliguntur interdum monachi, forte quod dum sacra Officia in ecclesiâ concinebant, clericorum munus impleverunt; les religieux, les moines. Clerici etiam seu nude, seu clerici parochiarum aut clerici scholares dicebantur qui in singulis ecclesiis curionibus in sacris Officiis deserviebant et scholas tenebant. Clerici in quibusdam instrumentis appellantur scholares, unde nomen prati clericorum prædio in Parisiis datum, Gal. pré aux clercs. « Ille, » inquit Robertus de Sorbonna, « qui frequenter magis scholas, et diligentius magistrum audit, debet melior clericus reputari, » id est scholasticus litteris ac eruditione præ ceteris instructus.

CLERICIDA. — Occisor clericum; meurtrier d'un prêtre. (Innoc. III PP.)

CLERICIDIUM. — Occisio clericum; assassinat, meurtre d'un prêtre. (Leo X PP.)

CLERICIO. — Tonsura donatus, clericulus; tonsuré, petit clerc; ol. clergon. (Proinde clericio iste erat ex eorum clericorum ordine quos nutritos appellant in Capit. an. 874.)

CLERICULUS. — Junior clericus vel puer choralis; enfant de chœur; ol. clergeot. (Inn. VIII PP.)

CLERICUS. — Vid. CLERICI.

CLERIFICARI. — De eo dicitur qui clericus fit; devenir prêtre, entrer dans le sacerdoce. (A. SS. Ben.)

CLERIMONIA. — Clericorum canonicorum vel monachorum collegium; ensemble des chanoines d'une cathédrale, d'une ville; le personnel d'une abbaye; ol. la clergie.

CLEROCINARI. — Vitam clericalem profiteri; mener la vie de prêtre. (A. SS.)

CLEROCINIUM. — Vita clericalis; vie de prêtre. (A. SS.)

CLERONOMIA. — Ut CLERIMONIA.

CLERONOMIUS. — Hæres; hérétique. (Mon. Angl.)

CLEROPROXIMI. — Dicit videntur S. Cypriano, ep. 24, qui ad clericalem ordinem, tanquam idonei, deligebantur ab episcopo ex totius cleri consensu, ita ut cum necessitas emergeret, diaconum aut subdiaconum in ecclesiis ordinari, ex eorum cœtu aliquem idem episcopus ad id munus promoveret.

CLERUS. — Ordo clericorum, quandoque etiam monachorum; le clergé. (Anast.) — Clericus; clerc, homme d'église, membre du clergé. (Anast.)

CLETA. — Crates; claie; ut CLEIA.

CLETELLA. — Parva cleia, q. Vid. — Pro CLITELLE.

CLEVENCHIA. — Monetae minutioris species; sorte de menue monnaie. (A. 1374.)

CLARIA. — Locus cleis seu eratibus in fluvio clausus piscium capiendorum gratia; enceinte de claires établie dans une rivière pour faciliter la pêche du poisson. (A. 1242.)

CLIBANARIUS. — Pistor; boulanger.

CLIBANATOR. — Furnarius; fournisseur. (Vel. Cod.)

CLIBANUS. — Thorax ferreus quo pectus tegitur; cuirasse. (Vel. Gl.) — Tarris; tour. (Abb.) — Furnus; four. (Hariulf.)

CLICHA. — Pila, globulus ligneus qui clava quam cliquant appellabant propellitur, quod clicare dicebant. (A. 1354.)

CLICIA. — Phthisis; phthisie.

CLICQUARDUS. — Idem q. CLINEKARDUS.

CLIDA. — Idem q. CLEIA. In clida mittere, in carcerem compingere, vel certe intra quatuor parietes, ut dicimus, includere; mettre en prison, enfermer entre quatre murs.

CLIDARE. — Clidis munire, ut CLEIARE. (A. 1357.)

CLIDATUM. — Ut CLEDATUM.

CLIDUS. — Idem q. CLEDA. (A. 776.)

CLIENCULUS. — Quasi clientulus, diminutivum vocis cliens, Gal. client, qui causam suam patrono committit. (A. 1310.)

CLIENS. — Armiger, domesticus, familiaris; miles inferior seu homo armatus; quilibet homo plebeius, vassallus; écuyer, serviteur, soldat d'ordre inférieur, homme armé, homme du peuple en général, artisan, vassal. Cliens armorum, aulicus apparitor, huissier, sergent. (A. 1473.)

CLIENTADANARIÆ FORMA. — Id est receptionis in burgensem forma. Vid. FORMA.

CLIENTELA. — Domestica familia, concubina, focaria; feudi species, eadem q. alias SERGENTARIA; tous les serviteurs d'une maison, concubine, femme de ménage, espèce de fief.

CLIENTIA. — Refugium, protectio; refuge, asile, protection. (Vel. Gl.)

CLIENTULUS. — Clientulus, clientula, qui vel quæ causam suam credit patrono defendendam; client, cliente d'un avocat. (A. 1254.)

— Vassallus, vassal. (Lib. feud.)

CLINARE. — Pro inclinare. (A. SS.)

CLINEKARDUS. — Species nionetæ comitum Flandriæ et ducum Burgundiæ; monnaie des comtes de Flandre et des ducs de Bourgogne; ol. cliquant, cliquant, claquin.

CLINEQUARDUS. — Ut CLINEKARDUS.

CLINICI. — Qui lecto ex ægitudine detinentur; malades alités. (Clinicos præterea appellatos a quibusdam qui in ægitudine baptizabantur, qui nempe aqua salutari non loti, sed perfusi erant tradit S. Cyprianus.)

CLINIDIUM. — Idem q. CLENIDIUM. (A. SS.)

CLIOTHEDRUM. — Sellæ genus; siège, fauteuil. (G. M.)

CLIPANICA MAJOR. — Vid. SCRIPTURA.

CLYPEARE. — Contegere, clypeo munire; couvrir, remparer. (Vel. Gl.)

CLIPPALLICANA GALEATA. — Vid. SCRIPTURA.

CLIQUEA. — Idem q. CLIQUETUS.

CLIQUETUM. — Matutina campanæ pulsatio, serotina vero ignitegium; le son de la cloche au matin; ol. cliquet. (A. 1393.)

CLIQUETUS. — Eod. sensu. (A. 1393.) Etiam pessulus versatilis; loquet; ol. cliquet. (A. 1416.)

CLISURA. — Pro CLAUSERA, angustus montium aditus; défilé, passage, port. (A. SS.)

CLITA. — Idem q. CLEIA.

CLITONES. — Universim filii omnes regum apud Anglo-Saxones.

CLOACA. — Latrina (a. 1183), sepulcrum (A. SS.); latrines, tombeau

CLOACARIUS. — Carceris custos, sed præsertim carceris istius partis quam basse-fosse Galli dicunt. (Vel. cod.) — Qui latinarum monasterii curam habebat aut qui purgat cloaca. (A. SS.)

CLOCA. — Fossa major in agris per quam eluuntur imbrium aquæ; fossé d'écoulement. (A. 1304.) — Campana; cloche. (Pass.) — Vestis species quæ equitantum et peregre euntium propria fuit; cape ou manteau qui se portait principalement à cheval (il était étroit par en haut, large et arrondi par en bas); ol. cloche. (Pass.)

CLOCARIUM. — Campanarium; clocher. (Pass.)

CLOCCA. — Campana, idem q. CLOCA. (Pass.)

CLOCCARIUM. — Idem q. CLOCARIUM.

CLOCCUM. — Campana, idem q. CLOCA.

CLOCHA. — Campana et vestis, ut CLOCA.

CLOCHARIUM. — Idem q. CLOCARIUM.

(A. 1217.)

CLOCHERIUM. — Ead. notione. (A. 1283.)

CLOCHERIUS. — Campanarum fuscus; fondeur de cloches. (Obit. Eccl. Ling.)

CLOCHETA. — Campanula; clochette.

CLOCHIA. — Campana et vestis; idem q. CLOCA.

CLOCIRE. — Sonare sicut aqua in utre; grouiller.

CLODELLUM. — In chartis Dumbensibus est pratulum clausum aut etiam quilibet parvus fundus sepibus vel muris clausus.

CLODICIUM. — Ager sepibus aut muris clausus, idem q. CLAUSUM. (A. 1205.)

CLODUM. — Ead. notione. (A. 916.)

CLODUS. — Pro CLAUDUS. (Leg. Long.)

— Clavus, vel vasis genus, urceus; clou ou vase. (Vel. cod.)

CLOEA. — Crates, claie; idem q. CLEIA.

CLOENDA. — Ead. notione. (St. Ast.)

CLOERIA. — Idem q. CLAUSERIA aut CLOEA. (A. 1228.) — Forte catella; la chaîne d'une étoffe. (St. Ast.)

CLOIA. — Idem q. CLEIA.

CLOPERIA. — Pro CLAPERIA. (A. 1353.)

CLOPPUS. — Claudus; boiteux; ol. clop, clopin, cloppe, etc. (Leg. Alem.)

CLOQA. — Campana et vestis, ut CLOCA.

CLOQUARE. — Clocam pulsare; sonner la cloche; ol. clocher. (A. 1400.)

CLOQUARIUM. — Idem q. CLOCARIUM. CLOQUEAR. — Pro Cochrome.

CLOQUEARE. — Cloquare crystallinum, massula crystalli ad instar turriculæ, Gal. clocher, efformata.

CLOQUEMANNUS. — Cui campanarum ecclesiæ cura, easque pulsare incumbit; sonneur de cloches; ol. clochman, clochman.

CLOQUERIUM. — Idem q. CLOCARIUM. — Cochlear; cuiller. (A. 1433.)

CLOSARIA. — Feudi species inferioris ordinis; sorte de petit fief; ol. clôserie, clourie.

CLOSARIUS. — Custos; colonus partiaris; concierge, gardien, fermier, métayer; ol. clozier.

CLOSELLUM. — Dimin. a CLOSUM. (A. 1307.)

CLOSTRUM. — Pro CLAUSTRUM.

CLOSTURA. — Septum; clôture. (Ch. Rob. arch. Rothom.)

CLOSIUM. — Locus sepibus aut muris clausus; clos, enclos. (A. 1206.)

CLOTA. — Arcus, furiis, concameratio; voûte. (A. 1338.) — Meta, limcs, terminus; borne. (A. 1279.)

CLOTARIUS. — Faber clavorum; cloutier. (A. 1381.)

CLOTREDRO. — Ut CLIOTHEDRUM.

CLOTHESAKES. — Species panni seu telæ rudioris; espèce de tissu grossier. (Ch. Angl.)

CLOTONUS. — Locus subterraneus et concameratus; lieu souterrain et voûte. (A. 1334.)

CLOTURA. — Idem q. CLAUSTURA.

CLOYA. — Crates, idem q. CLEIA. (A. 1486.)

CLOYFHA. — Ut CUPHA.

CLOYGIO. — Ut CLAUSIO.

CLUARIUM. — Locus ubi ferrantur equi, a clavis, quos Galli clous vocant. (Mon. Angl.)

CLUBUM. — Caven, carcer; chambrette, prison. (A. SS.)

CLUECLANCUS. — Gloriosus, famosus, cujus gloria et laus per hominum nra cum sonitu vulgata; renommé, célèbre. (Fort.)

CLUENTIA. — Gloria, fama; renommée, réputation. (A. SS.)

CLUERE. — Pollere, excellere, vigere; briller, apparaître, être florissant. (Pap.)

CLUNABELUM. — Ut CLUNABULUM.

CLUIS. — Nobilis; illustre, noble. Cluvior, nobilior. Præcluis, inclytus, prænobilis.

CLUISELLUM. — Ut CLODELLUM. (Inst. Domb.)

CLUNABELUM. — Pugio, cutellus, parvus gladius lateri adherens; poignard, misericorde, courte épée.

CLUNACULUM. — Ead. notione et etiam sellula erectis formarum subsellii apposita, cui clunes superpouuntur (unde nomen).

CLUNICULUM. — Ut CLUNABULUM.

CLUPEUM. — Pro CLYPEUS.

CLUSA. — Angustus montium aditus; défilé, passage. (Eginh.) — Munitiones et fossæ quibus castra circumdabantur aliæque loca opportuna; retranchements. (Anast.)

Agger quo concluduntur aquæ; digue,

cluse. (A. 1171.) — Piscaria seu locus in fluvio ubi pisces concluduntur; pêcherie. (Antiq. Pict.) — Cellula in qua degit mu-nachus inclusus, Gal. reclus; cellule, logette. (G. Christ.)

CLUSARIUS. — Exactor portorii qui ad clusam seu aditum sedet ut vectigal a trans-euntibus accipiat; receveur du droit de passage.

CLUSELLA. — Arx, castellulum in clusis ædificatum; château fort élevé pour défendre un passage dans les montagnes. (A. 1223.)

CLUSIATICUM. — Tributum quod penditur a clusis transcuntibus; droit de pas-sage. (A. 998.)

CLUSINARIA. — Virgo Deo sacra reclusa; recluse. (A. SS.)

CLUSOR. — Qui gemmas auro concludit; monteur de pierres précieuses. (Aud. Mon.)

CLUSORIUM. — Operculum; couvercle. (A. SS.) — Cellula, ut CLUSA.

CLUSORIUS. — Clusoria ars, quæ gem-mas auro concludit; art du monteur de pierres précieuses, joaillier. (A. SS. Ben.)

CLUSTARE. — Claudum reddere vel luxare; estropier ou rendre boiteux. (A. 1312.)

CLUSTELLUM. — Corollarium, sequella; suite, conséquence. (Vel. Pomit.)

CLUSURA. — Septum, ut CLAUSURA. (Lex Wisig.) — Angustus montis meatus; défilé, passage.

CLUSUS. — Ut CLAUSUM. (A. 1038.)

CLUXA. — Pro CLUSA.

CLUZELLUM. — Cella vinaria; cellier à vin.

CLYDA. — Crates, ut CLEIA

CLYPEARE. — Quasi clypeo protegere, defendere; défendre, garantir, protéger. (A. SS.)

CLYPEATURA. — Armatura clypei. Vid. HEERESCHILD.

CLYPEUS. — Armorum insigne, quod in eo depingi solebat; écu. (Pass.) — Prærogativa ac dignitas; « Clypeus seu cingulus militaris in septimo terminatus. » (Spec. Sax.) — Vassallus qui domino cum clypeo servitium debebat, militari servitio obnoxius; vassal tenu de suivre son seigneur à la guerre, armé d'un écu. (Ch. mon. Bigau.)

— Familia nobilis; famille noble. — Clypei prostrati, apud Mat. Paris, idem q. fami-lie nobiles extinctæ. — Vis armorum; force des armes. « In omni terra Slavorum, quam ipse vel progenitores sui subiugaverunt in clypeo suo et iure belli. » (Helm.) — Clava, tudecula; battant de cloche; ol. cliquet. (A. 1472.)

CNETO. — Apud Polonos homo rusticus seu servilis conditionis; paysan ou homme de condition servile. (A. SS.)

COA. — Pro COCA, auditorium, locus ubi res publicæ civitatis tractantur.

COABBATES. — Apud Cluniacenses aliquando dicti sunt abbates, qui præerant monasteriis Cluniaco tutius ordinis capiti subiectis.

COACCESSOR. — Unus ex accessoribus seu assessoribus qui administratoribus rei

publicæ a consiliis sunt. *Vid.* Accessor. (A. 1489.)

COADAL. — Forte idem q. CAUDELUM. (Ch. S. Vict. Mass.)

COADJUTOR. — Qui episcopo etiamnum vivente ad ejus Ecclesiam promovetur episcopus, illius futurus successor, ut munia episcopalia obeat, propter alterius episcopi infirmitatem corporis, vel ægritudinem, aut causas alias; *coadjuteur*. — Apud Jesuitas *coadjutores* iidem qui alibi *fratres laici* vel *conversi* appellantur; *coadjuteurs*, nom des frères laïcs, frères convers chez les Jésuites.

COADJUTORIA. — Dignitas ad aliquod officium designati, adhuc vivente illius officii possessore; *coadjutorerie*.

COADUNATIO. — Congregatio, conventus; *réunion, assemblée*. (Conc. Hisp.)

COÆQUATOR. — Qui ex officio mensuras et pondera cœquant; *vérificateur des poids et mesures*. (Ord. reg. Fr.)

COÆTANEARE. — Cœtaneum seu ejusdem ætatis esse; *être contemporain, être du même âge*. (Terl.)

COÆVITAS. — Coexistentia; *contemporanéité, coexistence*. (A. 931.)

COAGULATIVUS. — Qui coagulat; *qui fige, qui coagule*.

COAGULUS. — Caseus; *fromage*. (Chr. Ast.)

COALITIO. — Congregatio, conventus; *réunion, rassemblement*. (Joan. IV PP.)

COALTERARE. — Jurgis invicem contendere; *contester, disputer*; ol. ensemble *tancer*. (Vet. Gl.)

COANGELICUS. — *Vid.* ANGELUS.

COANGUSTIARE. — Constringere, cogere; *forcer*. (Frod.)

COARCTARIUM. — Mudus agri; *certaine mesure de terre*. (A. 1126.)

COATHIA. — Pro CLOACA. (A. 1388.)

COBALL. — Viriunculi montani, dæmonum species; *lutins, génies des montagnes dans les légendes allemandes*.

COBESSELLUS. — Operculum; *couvercle*. (A. 1438.)

COBLA. — Species retis ad piscandum; *cobillon, filet pour la pêche*. (A. 1449.)

COBLE. — Trabs, lignum; *poutre, pièce de bois*. (A. 1379.)

COBLETTUS. — Calix, poculum; *gobelet*. (Ch. Angl.)

COBOLUS. — Species monetæ, forte pro obolus. (Nicol. IV PP.)

COBRANCIA. — Acquisitio; *achat, acquisition*; ol. *cobre, cobrance*. (A. 1267.)

COBRARE. — Acquirere, recuperare; *acquérir*; ol. *cobrar*. (A. 1239.)

COCAGIUM. — Jus eradicandi et colligendi succisarum arborum stipites; *droit d'arracher et de prendre les souches des arbres qu'on a coupés*. *Vid.* CROCAGIUM, CERPAGIUM et SOCA.

COCALE. — Glandula, struma; *tumeur, grosseur*. (A. SS.)

COCARIUS. — Coquus; *cuisinier*; ol. *queux*.

COCATRIX. — Crocodilus, basiliscus; *crocodile, basilic*.

COCCA. — Forte navigium; « Fecitque endolhim super S. ecclesiæ altarium Ursianæ ex auro puro cum staminibus sericis, ponderosa nimis mediam habens *coccam* (Agnel.); » hoc est posita superioris interpretationis veritate, mediam habens navim depictam: qua imagine Ecclesia potuit designari.

COCCAVA. — Buccina; *trompette*. (Pap.)

COCCIA. — Concha in ædificiis; *coupole*. (A. SS.)

COCCIGARE. — Claudicare; *boiter, être boiteux*. (Vet. Gl.)

COCCINUM. — Vestis species, forte eadem q. COTTINUM.

COCCO. — Ut COGO.

COCCOMELINUS. — *Vid.* MELINUS

COCCUS. — Gallus; *coq*. (Lex Sal.)

COCCERE. — Pro COQUERE. (A. 1334.)

COCEZ. — Operarius; *manœuvre, ouvrier*. (Chartul. S. TT. Cad.)

COCHA. — Stipes, truncus arboris; *souche*; ol. *choque*. — Vintorium navigium; *coche d'eau*. (Joan. XXII PP.) — Sus; *cochon*, Arvernus, *coche*. (A. 1365.) — Angulus; *coin, angle*. (Mur.)

COCHERIA. — Sic in Dumbensibus instrumentis dicitur, a Gal. *coche*, incisio, lignum vel lapis quo aqua in pratum ducitur.

COCHETUS. — Gallus vel pullus gallinæus; *jeune coq, cochet*. (Tab. S. Germa. de Prat.) — Pro Cocytus, fluvius infernalis. (A. 1027.) — Navigii genus; *bateau, petit vaisseau*; ol. *cochet, coquet*, etc. (A. 1432.) — Id quod sponsa et sponsus die nuptiarum sub sero sociis suis ad comedendum ex usu præstare tenebantur (fortassis quod primum gallus daretur); *présent en viande, en vin ou en argent qu'un nouveau marié devait à ses compagnons de nocce*; ol. *cochet*. *Vide* NUPTIATIVUM, CALENUM, etc. (A. 1350.)

COCHIA. — Coquina; *cuisine*. (A. 1218.)

COCHIO. — Epistomium vel vasis obturamentum; *bonde, tampon, bouchon*. (A. SS.)

COCHLEA. — Vas quo bibitur in formam cochleæ confectum; *vase à boire en forme de limacon*. — Turres in quibus per circuitum ascenditur; *anfractuosis deambulatorium sicut solent fieri in turribus ecclesiarum; tours munies d'escaliers en colimaçon, escalier à vis, escalier tournant*. — Species sortilegii. (Conc. Leptin. A. 743.)

COCHONUS. — Ut COCUM.

COCIA. — Ut COSSA.

COCIATURA. — Ipsa cocionis mundinatio, actio; *courtage*. (Vet. cod.)

COCINA. — Coquina; *cuisine*.

COCINARE. — Coquere; *cuisiner, faire la cuisine*. (Vet. Gl.)

COCINARIUS. — Coquus; *cuisinier*. (Ugut.)

COCINGIA. — Pro ACCINGIA. (G. Chr.)

COCIO. — Latro, vagus; *vagabond, truand, larron, filou*. (Mon. Song.)

COCIRCA. — Cireiter; *environ*.

COCKA. — Navis, cymba; ut COCHA.

COCLEARIUM. — Pro COCHLEARE.

COCLEARIUS. — Ut CALCULATOR.

COCLEATUS. — Formam cochleæ referens; *en forme de coquille*. (A. 1243.)

COCLERIUM. — Campanile; *clocher*. (Ch. Ital.)

COCLIARIUM. — Pro COCHLEARE. (Ch. Angl.)

COCODONES. — Monetæ Gallicæ species. *Vid.* CROCARDUS. (Th. Wals.)

COCODRILLUS. — Crocodillus; *crocodile*; ol. *cocatrix*.

COCOMUM. — Cucuma, vas ad calefaciendum aquam; *coquemur*. (A. 1295.)

COCONA. — Ut COCO.

COCONSUL. — Ejusdem urbis alter consul; *cœconsul, collègue d'un consul*.

COCONUS. — Ut COCUM.

COCOVAIA. — Noctua; *chouette*

COQUATOR. — Idem q. COÆQUATOR.

COCTA. — Coctio furnaria; *fournée*. (St. Mass.) — Mensura annonariæ species; *certaine mesure pour les grains*. (Chartul. S. Ved. Atreb.)

COCTANATUM. — Cydoniatum; *cotignac*. (Vet. cod.)

COCTANUM. — Mensura annonariæ species, in Oliv. Schol. *De captione Damietæ*, ubi legitur alii *coctanum*, fructus genus, forte idem q. cidoniam malum, Gall. *coin*.

COCTARIUS. — Assator; *rôtisseur*. (Vet. Gl.)

COCTERIA. — Signum quod fit calido ferro; *marque au fer chaud*. (Ugut.)

COCTIA. — Idem q. COCTA. (A. 1220, 1326.)

COCTILE. — Carbo, seu lignum coctum; *charbon de bois*.

COCTINA. — Ahenum quo utuntur ad salem coquendum et conficiendum; *chaudière*. (A. 989.)

COCTUARIUS. — Ut COCTARIUS.

COCTUM. — Caro decocta vel etiam legumen. *A cocto et vino suspendi, penitentiam species*. (Joan. VIII PP.)

COCTURA. — Jus, sorbitio; *bouillon*. (Bern. mon.) — Cauterium; *instrument pour brûler*. (S. Bern.)

COCTUS. — Coquus; *cuisinier*. — Exustus, vel; putius lento igni admotus; *brûlé à petit feu*.

COCULA. — Sagum; *manteau de voyageur, sayon*; ol. *cucule, coule*, etc. *Cocula marina*, concha; *coquille de mer*.

COCUPENDIUM. — Olla major; *pot de grande taille, marmite*. (A. 1336.)

COCURA. — Pharetra; *carquois*. (Leo imp.)

COCUS. — Pro COQUUS. (Bern. mon.)

COCZUMBER. — Protiosum suffimenti genus; *espèce de parfum précieux*. (Epist. Bonif. arch. Mog.)

CODA. — Modus agri apud Anglos; *certaine quantité de terre*; ol. *code*.

COBDUS. — Mensura annonaria apud Anglos; *certaine mesure pour les grains*; « *codos bladi*. » (Mon. Angl.)

CODELETUS. — Calculus. *Vid.* CODOLUS.

CODERCUM. — Locus pascuus; *pâturage*; ol. *coudere*. (A. 1423.)

CODEX. — Cubitus; *coude*. (A. 1385.)

CODIA. — Papaveris caput; *tête de pavot*. (Vet. Gl.)

CODICALIS SIMPLEX. — *Vid.* SCRIPTURA

CODICELLA. — Donationis tabula, charta; *acte de donation, charte*.

CODICELLARE. — Aliquid legare codicillis; *donner quelque chose par des codicilles ou appendices à un testament antérieur*. (A. 1318.)

CODICELLULUS. — Parvus codex, seu libellus; *petit cahier*.

CODICILLATOR. — Qui *codicillum* scribit. (A. 1412.)

CODICILLUS. — *Codicillus diffamatorius*, libellus famosus; *écrit diffamatoire*. (A. 1418.)

CODICIUM. — Codiculus, parvus codex; *petit registre*.

CODOLUS. — Calculus; *caillou, petit caillou*; ol. *codou, coudoulé*. (A. 1362.)

CODONNATUM. — Cydoniatum; *codignac*. (A. 1334.)

CODORSO. — Mensura lignaria, quantum dorso ferri putes; *autant de bois qu'un homme peut en porter, charge de bois*. (A. 1275.)

CODUBERNARIUS. — Sarcinator; *couturier*. (A. 1222.)

CODURA. — Sutura; *couture*. (A. 1337.)

CODURARIUS. — Idem q. CODUBERNARIUS.

CODURARIUS. — Ead. notione.

COEBORIUM. — Pro CIMORIUM. (A. 1003.)

COEDULARE. — Obsonium præparare; *préparer les aliments*. (Vet. Gl.)

COEDULIUM. — Edulium, cibis omnis præter panem; *ordinaire, tout aliment, hormis le pain*. (A. 1252.)

COEFFIGIATUS. — Coagulatus; *coagulé, figé*. (Lud.)

COELESTINUS. — *Cælestinus color*; hyacinthinus; *couleur hyacinthe*. (M. Silv.)

COELICOLA. — Angelus; *ange, habitant du ciel*. (Vet. Gl.) — Monachus, propter sanctum et angelicum vitam institutum; *religieux, moine*. (A. SS.) Hæreticus qui cælum uideum colit; *adorateur du ciel, adorateur des astres*. (Cod. Just.)

COELILOQUUS. — Propheta; *prophète*.

COELOCLARUS. — Divis ascriptus, qui in cælum receptus est, sanctus; *admi dans la demeure céleste, saint*. (A. 1187.)

COELUM. — Cuncameratio; *voûte, coupole*. (Ch. Angl.) — Supellex qua muri camerarum vestiuntur et ornantur; *draperie, dais, ciel*; « *Cælum drappi*. » (Mur.)

COEMETERIUM. — Locus in quo humantur fidelium corpora; *cimetière, champ du repos*. (Pass.) — Ecclesia in qua scilicet fidelium corpora humantur; *église dans laquelle on enterre*. (Innoc. I PP.) — Arx ante ædem sacram, eadem q. ATRIUM. — *Cœmeteria*; ubi lationes sepulchrorum; *offrandes que les fidèles font à l'église à l'occasion ou le jour d'une sépulture*. (A. SS.)

COENA. — Quivis pastus seu jus refectionis aut prandii vel procurationis. *Vid.* PROCURATIO et PASTUS. (Arag. Ch.) *Cœna m.*

chiepiscopalis, eod. sensu, seu pro archiepiscopali iure refectionis aut procurationis in terris vassallorum. (*Inst. Vascon.*) *Cena Domini*, olim pro sacramento Eucharistiae. Sic etiam dicta quinta feria ultimae hebdomadis Quadragesimae qua scilicet mysterium Dominicae cenae a Christo fuit institutum; *sacrament de l'Eucharistie et dernier jeudi de Carême*. *Cena libera* dicebatur illa quam cenabant in publico qui ad ludum vel ad bestias damnati erant, pridie antequam pugnarent, sic nuncupata, vel quod apponeretur ipsis quicquid postularent, vel quod summa cum libertate et licentia perageretur; *repas qu'on faisait suivre en public à ceux qui étaient condamnés aux jeux du cirque*. (Pass.)

COENACULATUS. — *Cœnaculis* seu tabulatis constant; *qui a plusieurs étages*. (Mar.)

COENADICUM. — Ut *COENATICUM*. (A. SS.)

COENAGIUM. — Ead. notione. (Tab. S. Alb. Ang.)

COENALE. — Taberna, cœnaculum, cœna ipsa, refection quævis; *auberge, salle à manger, dîner, tout remis en général*. (Sid. et a. 1249.)

COENARIUS. — Idem q. *COENATOR*.

COENATICUM. — Idem q. *COENA*, pastus, refection, sed et præsertim quam milites ab hospitibus exigebant, dum in stationes suas sese conferebant; *repas, nourriture, surtout celle que les soldats en voyage exigeaient de leurs logeurs*. (Cod. Th.) — *Firma seu census piscium in quadragesimali tempore; ferme du commerce des poissons ou redevance sur ce commerce pendant le Carême*. (A. SS.)

COENATIO. — *Cœnatio violenta*, ut *COENATICUM*, refection militum. (A. 1061.) — *Cœnaculum*, vel pars domus ubi cœnanti; *salle à manger*. (Sid.)

COENATOR. — Officium monasticum, penes quem erat cura reficiendorum fratrum æstivis diebus vespere; *moine chargé du souper des personnes de son monastère, les jours d'été*. (Vet. cod.)

COENIPETA. — Parasitus; parasite. (Laur.)

COENOBIALITER. — More cœnobiatarum; à la manière des cœnobites.

COENOBARTIA. — Abbas qui præest cœnobio; *chef de monastère, abbé*.

COENOBIALIS. — Ad cœnobilium pertinens; *de cœnobite*; « *Cœnobilis religio*. » (Bal.)

COENOBIUM. — Κοινῶν; conventus, monastère. — Ecclesia cathedralis; *église cathédrale*. (A. SS.)

COENOBOLIUM. — Concilium, conventio; *réunion, assemblée*. (Vet. Gl.)

COENOCOPERIUM. — Sepulcrum vel feretrum; *tombeau ou bière*. (Vet. insc.)

COENODOBIOLUM. — Parvum cœnobilium. (Rath. Ver.)

COENODOQUIUM. — Commune receptaculum, pro cœnodocho. (Ch. Hisp.)

COENODOXUS. — Vanæ gloriæ cupidus, qui famam captat; *vaniteux, qui recherche la vaine gloire*. (Pap.)

COENOVEHUM. — Instrumentum quo portatur cœnum; *civière, brancard*. (Ugul.)

COENUBIUM. — Pollutio sic dicta a voce cœnum; *souillure*. (Gild.)

COEPISCOPUS. — Apud S. Aug. accipitur pro eo episcopo quem *coadjutorem* vocant; *coadjuteur*; ol. Gal. *evêque coadjuteur*.

COEPIUM. — Pro *sebum*; *suif*. (St. Mass.)

COEPEPE. — Pro *guippe*. (Amal.)

COEQUABILIS. — Impositioni subiectus; *contribuable, soumis à la taille*. (A. 1483.)

COERCUS. — Pro *quercus*. (Ch. Fores.)

COESSE. — Simul esse; *être ensemble*. (S. Bern.)

COESSENTES. — Sodales; *compagnons*. (Ord. Vit.)

COESSENTIA. — Præsentia; *présence*. (A. SS.)

COETUS. — Quietus, unde Gal. *coi* in hac loquendi ratione, *se tenir coi*.

COEXECUTOR. — Eiusdem rei una cum aliis curator, v. g. testamenti; *coexécuteur testamentaire*. (A. 1493.)

COFA. — Tegmen capitis; *coiffe*.

COFEA. — Ead. notione.

COFELLUS. — Mensura annonarum spicis; *certaine mesure pour les grains*; ol. *cofel*. (A. 1352.)

COFERARIUS. — Qui *cofros* seu arcas regis servat; *garde du trésor royal, trésorier*. (Ch. Angl.)

COFERUM. — Cista, arca; *coffre*. (Ch. Scot.)

COFFOLUS. — Ut *COFELLUS*.

COFFRERIUS. — Colfrorum seu arcarum artifex; *coffretier*. (A. 1283.)

COFFRETUS. — Arcula; *coffret*. (A. 1476.)

COFFRINELLUS. — Ead. notione. (Invent. S. cap. Par.)

COFFRULUS. — Ead. notione. (Ibid.)

COFIA. — Idem q. *CUPHIA*.

COFIMENTA. — Fructus saccharo conditi; *confitures*. (A. 1337.)

COFINARIUS. — Qui vendit aut facit *coquinas*; *celui qui vend ou fait des corbeilles*. (Vet. Gl.)

COFINELLUS. — Diminut. a. *COFINUS*. Minor coubinus; *petite corbeille*. (Reg. Templ.)

COFINIS. — Idem q. *COFINUS*. (Ch. Angl.)

COFINUS. — Cophinus, fuscina; *corbeille, manne, panier*; ol. *coffin, couffin*, etc. (Pass.)

COFRUM. — Ut *COFENUM*.

COFRUS. — Ead. notione. (Pass.)

COGACCIO. — Coactio; *contrainte*. (A. 1266.)

COGASTER. — Cœquus secundarius; *quintier en second*. (A. 1261.)

COGASTRANUS. — Ead. notione. (Ch. Hisp.)

COGEUS. — Forte ferialis; « *Duo debent esse pulmenta in die coega*. » (Cons. mon. S. C. Burdig.)

COGIA. — Coniux; *femme, épouse*. (For. And. g.)

COGIARIUM. — Pro *COGIARIUM*. (Vet. Gl.)

COGIATICUM. — Quævis præstatio coacta; *impôt, taxe*. (Car. III imp.)

COGITAMEN. — Cogitatio; *pensée, réflexion*. (A. SS.)

COGITARIUM. — Ead. notione. (A. SS.)

COGITATIVUS. — Multum cogitans; *pensif*. (A. SS.)

COGITATORIUM. — Receptaculum cogitationum; *siège de la pensée*. (Tert.)

COGIVE. — Ut *COGIA*. (Form. Andeg.)

COGNABO. — Iguarium unde ignis excutitur; *brûquet*. (Pap.)

COGNATA. — Mariti vel uxoris soror; *belle-sœur*.

COGNATIO. — Corpus, ordo, societas; *corporation, classe, corps*. (A. 1198.) *Cognatio spiritualis*. Vid. *GENERATIO*.

COGNATUS. — Frater mariti vel uxoris; *beau-frère*. — Quivis consanguineus affinisve; *parent n'importe à quel degré*. — *Cognati germani*, remotus gradu a germano; *cousin germain*.

COGNIDIUM. — Potionis species apud Ægyptios.

COGNITAMENTUM. — Promulgatio, idem q. *ADCOGNITATIO*. (Cap. C. Calv.)

COGNITIO. — Homagium, clientelam professio; *reconnaissance féodale, hommage, aveu*. (Cons. Catal.) — Jus de re aliqua cognoscendi atque de ea iudicandi; *droit de justice*. (A. 1356.) — *Cognitiones*; 1° litis instrumenta; *pièces de procédure* (a. 1322); 2° insignia, arma, seu potius saga-militaria armis et insignibus depicta, quibus nobiles a se invicem discernebant et innotescebant; *armoiries, blason et casaque sur laquelle les armoiries du porteur étaient représentées*. (Ord. Vit.)

COGNITIONALIS. — Vid. *CERTAMEN*.

COGNITIONALITER. — Scienter, re cognita; *en connaissance de cause, sciemment*. (A. 1339.)

COGNITOR. — Iudex, delator; *juge, dénonciateur, espion*. (Isid., etc.) — *Cognitores* dicebantur etiam ii quos Pontifex retractandis et recognoscendis episcopis et conciliis sententiis pro data occasione committit; hos *ἐκπρόσωπος* vocat Concil. Sardicense. (Pass.) — *Cognitores* bannorum, forte ministri qui de multis ob bannum infractum impositis cognoscebant. (A. 1348.)

COGNITUS. — Sciens. (Lex Wisigot.)

COGNOMENANS. — Cognominatus, appellatus; *appelé, nommé*. (A. 690.)

COGNOSCENTIA. — Cognitionis, scientia; *connaissance, savoir*. (Mab., Annal.)

COGNOSCERE. — Fateri; agnoscere; *avouer, reconnaître*. (Ord. Vit.) — Approbare; *approuver*. (Att. Verc.) — Homagium præstare, clientelam profiteri; *reconnaître pour suzerain*. (A. 1196.)

COGNUS. — Angulus; *coin*. (A. 1383.) — Sigillum quo litteræ signantur; *seal*. (A. 1256.)

COGO. — Navigii genus; Gal. ol. *coquat*.

COGOCIA. — Ut *CUCUCIA*.

COGOLUS. — Acervus, strues; *tas, pile, meule* (de foin, de paille, etc.).

COGREKIUM. — Præstationis species; *sorte de redevance*. (A. 1407.)

COGULTRONUS. — Ut *COGASTER*. (St. S. Vict. Mass.)

COGUX. — Pro *coniux*. (Form. And.)

COHABITATOR. — Stuprator, concubinaris; *concubinaire*. (R. Ducl.)

COHERENTIA. — Appendix seu potius ager qui ad latus alterius est. Vid. *ADHERENTIA*. (Chr. Fars.)

COHECARE. — Pro *COEQUARE*, tributa ex æquo inter cives pariri; *faire la répartition de l'impôt*. *COHECATOR*, qui illud officium præstat; *répartiteur de l'impôt*. *COHECATIO*, ipsa partitio; *répartition de l'impôt*. (A. 1476.)

COHECATOR. — Vid. *COHECARE*.

COHECATIO. — Vid. *COHECARE*.

COHEDILIUM. — Edulium; *aliment*.

COHERCIO. — Pro *COERTIO* vel *COERCITIO*, jus coercendi seu cogendi et in delinquentes animadvertendi. (A. 1306.)

COHERIUM. — Pro *corium*. (A. 1476.)

COHETES. — Coitio, conventus; *réunion, assemblée*. (A. 1309.)

COHIBERE. — Vid. *CONHIBERE*.

COHOPERTA. — Locus contactus ubi mercatores merces venum exponunt (a. 1341); *pars chartæ aversa* (a. 1425); quodvis armorum genus quo homines vel equi cooperiuntur. (St. Arel.)

COHU. — Porticus nundinarum, interdum ipsa placitorum fora; *halle, et lieu où se réunissent les plaideurs et se jugent les procès*; ol. *cohue, cohue*.

COHUAGIUM. — Vectigal et tributum ex cohuis pensitari solitum; *droit de halle, somme payée par les marchands qui vendent dans les halles et les marchés*; ol. *cohuage*.

COHUTA. — Iudicium auditorium, forum; idem q. *COHUA*.

COICUS. — Pro *COVICUS*, terrenus. (A. SS.)

COIFA. — Ut *CUPHIA*.

COIFETA. — Cassis, galea, seu capitis tegumentum ferreum; *armure de tête, casque*; ol. *coiffette*. (A. 1355.)

COIFFERIUS. — *Coifarum* seu capitis tegminum opifex; *fabricant de vêtements de tête, de bonnets, de coiffes*. (A. 1287.)

COILLACIUS. — Vassallus; *vassal*. — « *Dicti vassalli seu coillacii*. » (A. 1319.)

COILTA. — Culcita; Gal. *coite*, vel potius tunica, eadem q. *COTA*. (Charul. S. Vinc. Gen.)

COINDIGENA. — Qui una habitat; *compagnon de logis*. (Innoc. IV PP.)

COINUS. — Arboris genus; *coignassier*. (Vet. Gl.) — Typus quo signatur moneta; *coin monétaire*. (Hier. Mac.)

COIPELLUS. — Assula, segmen; *copeau*; ol. *coipel*.

COIRATORIUM. — Officina ubi coria preparantur; *tannerie*. (A. 1212.)

COIRUM. — Corium; *cuir*.

COISELLARIUM MOLENDINUM. — Vid. *MOLENDINUM*.

COISINUS. — Pulvinar; *coussin*; ol. *coissin*. (A. 1295.)

COISONUM. — Cœtus, conventus; ut *CAHETES*.

COISPELLUS. — Ut COIPELLUS.
COITATERE. — Deserere; *abandonner, quitter.*
COITINERARIUS. — Socius itineris; *compagnon de route.* (A. SS.)
COKERMAN. — Inventitius, exposititius. (A. SS.)
COKET. — Ponderis genus, apud Anglos: « Panis..... ponderabit unum coket et dimidium. » (St. Scot.) — Eisdem Anglis, signum quo praefecti portorio signant merces, pro quibus debitum vectigal exsolutum est; *marque, sceau que l'on applique sur les marchandises qui ont acquitté les droits.* (II. IV.) — *Panis de coket*, panis, ut videtur, medi generis inter purissimum et vilissimum; *pan de moyenne qualité.* (Ch. Angl.)
COKETTARE. — Merces signo coket dicto obsequiare; *Vid. COKET.* (Ch. Angl.)
COKETTUM. — Signum, etc., ut COKET.
COLA. — Idem q. COLATERUM. (S. Wih.)
COLACIUM. — Forte horreum aut aliud officium ita dictum quod frumentum vel alia in eo collocarentur; *grenier, grange, etc.* (Ch. Hisp.)
COLACIUS. — *Porta colucia*, cataracta; *herse.* (Vet. Ch.)
COLACRITAE. — Quaestores pecuniarum ad res divinas, imo et civiles erogatarum; *quêteurs.* (C. Rhod.)
COLACTIUS. — Collectaneus, simul lactens, ab una matre vel nutrice educatus; *frère de lait.* (Pign.)
COLACES. — Piscis species; *clausse, poisson.* (G. Chr.)
COLADICIUM. — Sorbitionis species quae facile colat seu fluit. (Mir. Urb. V. PP.)
COLADISSUS. — Idem q. COLACIUS.
COLAGUS. — Ut COLACUS.
COLANIUM. — Forte calamarium: « Ipse religiosissimus prelatus cum animadvertisset multa perperam et contra maiorum scita in disciplina regulari assignari, arripuit colanum et veteris observantiae vestigia in literas misit, duobusque voluminibus statuta et observantias descripsit. » (Achl., Spic.)
COLAPHIZARE. — Colaohis caedere; *souffleter*; *ol. colaphiser.*
COLAPHUS. — Ictus virgarum viminearum in servo per tormenta interrogato. (Lex Sal.) *Colaphus militaris.* *Vid. ALAPA.*
COLARE. — (Subst.) — Colli ornamentum; *collier.* (A. 1340.) — Circulus ferreus quo reorum colla constringuntur; *carcan, collier de fer.* (A. 1482.) — (Verb.) Fluere; *couler.* (A. 1242.) — Glutinare; *coller.* (Lob., II. Brit.)
COLARESUS. — Mensurae vinariae species, eadem q. COLLAREDUM. (A. 1070.)
COLARIUM. — Ornamentum ecclesiasticum quod sacerdotis aut diaconi collo aptatur; idem q. COLLARE. (II. episc. Engol.)
COLATORIUM. — Sacris ministeriis vasculum subtilissimis foraminibus ab imo fundo perforatum, per quod vinum ex amulis in calicem apud veteres refundebatur; *passoire*; *ol. couloir.* (Pass.)
COLAX. — Arx, castellum, turris; *château fort, citadelle, tour.* (Ray. de Ag.)

COLAZIUS. — Famulus cui ad certum tempus agri colendi traduntur, cum quadam eorumdem ipsis assignata portione, idem q. COLONUS. (A. 1107.)
COLCA. — Lecti compages lignae; *couche, lit*; *ol. colee.*
COLCAS. — Granarium ruri constructum; *grange.* (A. 1394.)
COLCHIA. — Culcitra, stragulum acui pictum; *couvre-pied, courte-pointe.* (Ch. Hisp.)
COLEBUS. — Ictus; *coup.*
COLECTUM. — Lorica, quod ex pluribus annulis simul collectis et innexis constat, sic dicta; *cotte de mailles.* (A. SS.)
COLENTES. — Qui ab idololatria transibant ad Iudaismum. Sic explicat Beda *coletes advenas*, de quibus in Act. apost.
COLERA. — Collare, torques; *collier.* (Rym.) — Italis, ira; *colère.* — Pro CHOLERA, bilis.
COLERATA. — Pro COLLEREYUM.
COLERATUM. — Colli ornamentum, ut COLLAREYUM. (A. 1423.)
COLERATUS. — Mendose interdum pro COLORATUS. (A. 1423.)
COLERES. — Humores; *humeurs.*
COLERIA. — Armaturae species qua scilicet collum militantis legabatur; *partie de l'armure*; *ol. collier.*
COLERIDA. — Ut COLLYRIDA.
COLERIUM. — Collare; *collier.* — Genus medicamenti; *onguent, remède*; *ol. collyre.* — Equus iuse; *cheval, collier.* — Quantum collo ferri potest; *charge qu'un homme peut porter sur le cou*; *ol. collier, colaye.*
COLERIUS. — Ead. notione. — Qui merces suas ad collum portat; *colporteur.* (Leud. Care.)
COLETRA. — Vas ad colandos liquores; *couloir.* (A. 1342.)
COLETUM. — Amictus colli; *collet d'habit.*
COLETUS. — Colliculus, parvus collis; *petite colline, coteau.* (A. 1278.) — Scabius; *tige.* (A. 1376.)
COLGA. — Ut COLCA.
COLGARE. — Ut COLLOCARE. (A. 1293.)
COLGIA. — Ut COLCA.
COLHAR. — Cochlear; *cuiller.* (Ch. Lusit.)
COLIARDUS. — Ut GOLIARDUS.
COLIBERTIA. — Conditioliberti; *conditio de libertate.* *Vid. COLIBERTUS.*
COLIBILIS. — Colendus; *colibile festum*, quod coli debet vel celebrari; *fête qui doit se célébrer.* (St. Aven.)
COLICA. — Vestis species; *f. caliga.* (Lamb. Ard.)
COLIDEI. — Sic dicti, ut nonnulli aiunt, apud veteres Scotos monachi, qui, quod sedulo praedicationi vacarent, essentque frequentes in oratione, ab iis ita appellati sunt, quasi cultores Dei. Alii existimant *colideos* non tam fuisse monachos quam regulares canonicos, seu presbyteros monachatu nondum indutos, qui in Occidente, saeculis in illis primitivis haud ita in usum receptus erat. Interdum *ministri*, interdum *clerici* nuncupantur in *Hist. fundationis hospitalis S. Leonardi* infra civitatem Eboracensem (Mon. Angl.), ubi agit de *colideis* qui in Ecclesia Eboracensi munia sacra obibant.

COLIMPHA. — Navicula urinaria, in qua qui foret, etiam ea aquis crubta, non indigeret lumine, quia speculi electrum, vel vitrei beneficio pelluceret.
COLINELLATUS. — Pro CALUMELLATUS.
COLINUS. — Pro COLONUS. (A. 1147.)
COLIPHIA. — Panis azymus; *pain azyme.* (Vet. Gl.)
COLIPILIARIUS. — Depilator; *épilateur.* (Vet. Gl.)
COLITARE. — Colere; *honorer.* (Eihilw.)
COLIVERTUS. — Forte locus pascuus vel muris aut sepibus clausus: « Molinos... cum omnibus adjacentiis..., ligna, prae, hortos, cultos et incultos, *colivertos* et omnia ad molinos pertinentia. » (Chartul. Lemov.)
COLIA. — Collis; *colline.* (St. Mass.) — Vestis monacalis; *coule.* (St. Cong. exempt.)
COLLABORATOR. — Qui laborat cum alio; *compagnon de travail, collaborateur.*
COLLABORATUM. — Quaesitum, acquisitum; *acquisition.* (Hincm.)
COLLACIA. — Collatio facta ecclesiis. (Vox est Hispanica, quae interdum idem sonat atque territorium, terminus, districtus.)
COLLACIONARIUS. — Qui ex officio exemplum cum archetypo comparat; *qui collationne, collationneur, vérificateur.* (A. 1312.)
COLLADERIUS. — Qui merces suas ad collum portat; *colporteur.* (A. 1144.)
COLLARE. — (Subst.) Armaturae species qua scilicet collum militantis tegitur; *sorte d'armure qui garantit le cou*; *ol. colier, collier.* — Colli tegumen quo utuntur clerici: « Neque (serat clericus) diploides, aut collaria vel manicas de panno serico. » (Concil. Bertin. an. 1429.) — (Verb.) Conferre; vela dare, proficisci; fundere; *apporter, remettre; mettre à la voile, partir; couler.* (St. Mass. et Aven.)
COLLAREDUS. — Mensurae vinariae seu liquorum genus; *sorte de mesure pour les liquides.* (Chartul. S. Vict. Mass.)
COLLARESUS. — Ead. notione.
COLLARETUS. — Ornamentum colli quo ministri sacri utuntur tempore sacrificii. (A. 1450.)
COLLARIUM. — Ead. notione. (St. S. cap. Bit.)
COLLARIUS. — Ut COLLADERIUS.
COLLATA. — Vectigal, tributum, quod ab universis subditis domino conferebatur; *redevance, impôt.* (A. 836.) — Collatio pro elemosynis vel ecclesiis; *offrande.* (Fulrad. abb. S. Den.) — Collis; *colline, coteau.* (A. 1364.)
COLLATERALIS. — Qui ad latus est alterius; *qui est à côté d'un autre.* — Socius, amicus; *ami, camarade.* (Sug.) — Coniux, uxor; *époux, épouse.* (A. SS.)
COLLATERALITER. — « Assumens eos fecit collateraliter secum ascendere. » (Erie. Ups.)
COLLATERANITAS. — Agnatio; *Vid. LATRANENS.*
COLLATERARE. — Ad latus alienius esse vel sedere; *être ou s'asseoir à côté d'un autre.* (A. SS.)
COLLATERATIO. — Agrorum termini;

limites, bornes d'un champ, d'une forêt, etc.
COLLATIO. — Apud monachos sacrorum librorum lectio quae, statim horis, maxime post cenam enram iis fiebat; *lecture religieuse qui se fait dans les couvents après le repas.* — Apud praedictos *collatio* dicitur cum exemplum descriptum confertur cum archetypo, et ad huius rationem illius fides expenditur; *collation, comparaison de la copie et de l'original pour s'assurer de la conformité des deux pièces.*
COLLATIONARE. — Exscriptum cum archetypo comparare; *collationner.* *Vid. COLLATIO.*
COLLATIUM. — Ut COLACTUM.
COLLATIVUM. — Collatio; *contribution, tribut en argent.* (Cod. Th.)
COLLATORIS. — Qui conferunt tributa, tributarii; *ceux qui sont soumis à l'impôt, contribuables.* (Cod. Th.) — Transverso cognationis iuncti; *collatéraux.* (Cons. Prag.)
COLLATUM. — Jugum montis: *col, port.* (Ch. Hisp.) — Genus potionis aut melius vinum purum; *sorte de boisson ou vin pur.*
COLLATUS. — Conglutinatus; *collé.* (A. SS.)
COLLAUDARE. — *Collaudare in dominum et regem*, solemnii ritu ad regiam dignitatem evehere, electi regis laudes celebrando. *Vid. LAUDARE.* (Ditni.)
COLLEAGIUM. — Collectio, exactio; *recouvrement.* (A. 1220.)
COLLECTA. — Tributum, vectigal a subditis domino debitum; *impôt, redevance.* (A. 1245.) — Eleemosynarum collectio; *quête, action de recueillir des aumônes.* (A. 1102.) — Conventus; *assemblée, association, confrérie.* (Conc. Nann.) — Populus ad resistendum aut vim faciendam coactus et armatus; *rassemblement armé, population réunie et mise en armes pour repousser une attaque ou exécuter quelque entreprise.* (Pass.) — Familia; *famille.* (Od. Clun.) — Missa sacrificium ad quod Christiani cuire et colligi solent; populi ad sacra ecclesiarum officia peragenda conventus, atque adeo quodvis officium ecclesiasticum; *le saint sacrifice de la Messe, et par extension toute assemblée des fidèles à l'église et toute cérémonie religieuse.* (In monasteriis major collecta dicta erat cum omnes fratres simul congregati officium divinum persolverent in oratorio; minor vocabatur quoniam in singulis classibus seu domibus in ipsis domibus fieret.) — Sacrorum librorum lectio quae in monasteriis, statim horis, maxime post cenam coram iis fiebat; *lecture des livres saints qui se faisait dans les monastères en présence des religieux réunis et à certaines heures, surtout après le repas.* — Oratio quam is qui clero vel monachis praest, linito et expleto quolibet canonico officio, velut omnium astantium vota et preces in unum colligens, publice et voce altiori recitat; *prières d'actions de grâces que fait, au nom de la communauté, après chaque Office régulier, le chef de cette communauté.* (Rup.) — Oratio annua aut ante Missam; *col.*

lecte, prière qui précède la Messe. (Ord. Rom.) — Liber continens Collectas; livre d'église qui renferme les oraisons appelées Collectes; ol. Collectaire. — Frugum fructuumque collectio; récolte. (Chartul. S. Vand.) — Merces, pretium; prix, salaire. (A. 1410.)

COLLECTABILIS. — Collectæ seu tributo subditus; soumis à l'impôt, contribuable. (A. 1318.)

COLLECTACULUM. — Locus ubi rivi cœunt; lieu où des cours d'eau se réunissent. (Vet. Grom.)

COLLECTALIS. — Tributum a subditis domino præstitum; redevance. — Collectæ seu tributo subditus; sujet à l'impôt, contribuable. (A. 1363.)

COLLECTANEUM. — Liber ecclesiasticus in quo Collectæ ad quævis Officia dicendæ continentur; livre d'église qui renferme les oraisons appelées Collectes; ol. Collectaire. (Udalr.)

COLLECTANEUS. — Ead. notione. (Bern. mon.)

COLLECTARE. — Collectas seu tributa colligere; recouvrer, faire rentrer, lever les impôts; ol. collecter.

COLLECTARIOLUM. — Cribrum; crible.

COLLECTARIUM. — Liber Collectas continens, ut COLLECTANEUM. (Bald.) — Collectio; résumé, récapitulation, réunion, collection de passages de divers auteurs. (Rud.) — Liber canonum ab Isidoro compositus; titre d'un des ouvrages d'Isidore de Séville.

COLLECTARIUS. — Tributorum exactor; percepteur, collecteur. (S. Aug.) — Liber Collectas continens, ut COLLECTANEUM. (Cod. Alem.) — Officialis genus inferioris ordinis; magistrat d'ordre inférieur. (Strab. Wal.)

COLLECTATA. — Merces quam Mistrales Dalphinatus recipiebant ex tallis generalibus. (A. 1323.)

COLLECTENARIUS. — Ut COLLECTANEUM. (Invent. vet.)

COLLECTERALIS. — Ut COLLATERALIS. (A. 1443.)

COLLECTERIA. — Ut COLLECTANEUM. (A. 1419.)

COLLECTIO. — Conventus; assemblée. (Cod. Th.) — Oratio quæ post antiphonas dicitur, ut COLLATIO. (Pass.) — Tributi species, ut COLLECTA. (Leo III PP.) — Collectio pueri expositi. Vid. COLLECTUS.

COLLECTISARE. — Collectam sive tributum sit, sive pretium, statuere, imponere, seu exigere; établir, asseoir ou lever un impôt ou un salaire. (St. univ. Tol.)

COLLECTORES. — Exactores qui a Romano Pontifice ad vindicandas ex bonis Ecclesiæ partes ac male congestas opes per provincias mittuntur. (Vid. Baron. a. 397.) Collectores consortiales. Gal. queteurs, qui spontaneas fidelium oblationes colligunt pro consortiorum seu confratrum expensis in luminaribus, vestibus sacris, aliisque pietatis operibus. (Nicol. IV PP.) Collectores Missarum vel anniversariorum dicuntur in Hispania quidam sacerdotes ab episcopo deputati, cuius officium est elemosinam recipere Missarum omnium, quæ ex

testamentorum dispositione aut a quovis modo celebrari debent. (Conc. Hisp.) — Collector cœnarum erat apud Aragonenses minister cuius erat pecuniam vel alias res colligere regi debitas pro cœnaticis et albergis seu pastibus quos domini a vassallis suis exigere consueverant. (A. 1299.)

COLLECTUM. — Tributum, vectigal; ut COLLECTA.

COLLECTUS. — Expositus; exposé, abandonné. (Pass.)

COLLEGA. — Tributum, ut COLLECTA. (Tabul. vet.)

COLLEGANS. — Socius, confœderatus; associé

COLLEGANTIA. — Societas, fœderatio; association, alliance. (St. Venet.)

COLLEGIALIS. — Collegialis ecclesia, in qua collegium est canonicorum; église collégiale. Vid. ECCLESIA.

COLLEGIALITER. — Una, simul, more collegii: « In eadem domo collegialiter vivere debeant. » (A. 1410.)

COLLEGIANDUS. — Convictor, ut COLLEGIATUS. (A. 1483.)

COLLEGIARIUS. — Alicui collegio addictus; d'une association, d'une corporation. (Tert.)

COLLEGIATA ECCLESIA. — Ut COLLEGIALIS ECCLESIA.

COLLEGIATI. — Servi cuiusdam generis qui publico manuarum aliquam artem, operam et ministerium præbebant. (Cod. Th.) — Corporati, alicui collegio addicti; membre d'une corporation, d'un collège. (In veteri urbis Constantinopolis descriptione, collegiati appellantur qui diversis corporibus artificum ordinati, incendiis casibus subvenire tenebantur.)

COLLEGIATUS. — Carpentarius; charpentier. (Pap.) — Collegii alumnus, convictor; boursier d'un collège; ol. collegeat. (A. 1483.)

COLLEGIO. — Collectin, conegium: « Interiorum familiarum collegionem. » (Ann. Præm.)

COLLEGIUM. — Exercitus; armée. (Bart. Gl.) — Familiaris consuetudo, societas; compagnie. (Ann. Ben.) — Conventus illegitimus, vel illicita societas; réunion illégale, assemblée illicite. (A. 1342.) — Collegium episcopale, societas et universus ordo episcoporum, omnes enim ex toto orbe episcopi collegæ sunt, et ita nunc sese mutuo appellabant; l'épiscopat. (S. Opt.)

COLLELLARIUS. — Vestium seu giponum sartor; couturier, tailleur.

COLLEMENTUM. — Tributum a subditis domino collatum, idem q. COLLATA. (A. 1444.)

COLLERETUM. — Collare, ornamentum colli interdum vestibus assutum; collet. (Litt. Car. VI.)

COLLERIDA. — Vid. COLLYRIDA.

COLLETANUM. — Ut COLLECTANEUM. (A. 1218.)

COLLETISARE. — Ut COLLECTISARE.

COLLETUS. — Collare; collet. (A. 1499.)

— Angustus aditus; col, défilé,

port. (A. 1258.)

COLLIA. — Angustus moritum acutus, ut COLLETUS. (A. 1232.)

COLLIBERTIA. — Consensus; consentement.

COLLIBERTI. — Apud Latinos, qui ab eodem domino seu patrono cuius servierant, libertate donati erant; affranchis d'un même maître, coaffranchis. — In temporibus medii ævi, collibertorum alia apud Gallos fuit conditio; nam nec inter omnino liberos, nec inter omnino servos accensebantur, nec liberis, nec servis annumerabantur, licet ad servorum statum propius accederent, cum eorum instar essent in commercio, dominos haberent, quibus census de more exsolvebant, et ab his in libertatem non secus ac servi assererentur. Colliberti erant servi in libertatem, non quidem plenariam, sed conditionalem asseriti; unde etiam conditionales dicuntur ejusmodi homines alicui conditioni vel servituti obnoxii, a qua rursus assererentur interdum in plenam libertatem; colliberts, espèce de serfs qui tenaient le milieu entre les serfs proprement dits et les hommes libres.

COLLICIDIUM. — Idem q. COLLISTRIGIUM. COLLICTUS. — Pro COLLECTUS.

COLLIGATIO. — Confœderatio; ligue. (A. 1228.)

COLLIGATURA. — Fasciculus; petit paquet. (Vet. Gl.)

COLLIGATUS. — Confœderatus; allié. (Rym.)

COLLIGERE. — Coire, cœtus celebrare; se rassembler, former des réunions. (Cod. Th.)

— Suscipere, defendere; défendre, protéger. (Cod. Th.) — Associare, in partem domini quempiam addicere; recevoir dans sa société, s'associer, admettre quelqu'un au partage, à la propriété de quelque chose. (Conc. Tur. II.)

— Excipere, domi detinere; retenir, garder. (Ann. VIII PP.) — Ad collectam pergere, collectam facere: « Sed quomodo colligemus (Tertul.) » id est quomodo in templo congregabimur? — Colligere se ad aliquid, adire; se rendre auprès de quelqu'un, aller trouver. Colligere diem, eligere, designare; choisir, désigner le jour. Orationem colligere, collectam dicere, id est orationem. Vid. COLLECTA. (Cass.)

COLLIMITANEUS. — Ead. notione q. COLLIMITANS.

COLLIMITANS. — Confinis; voisin, limitrophe

COLLIMITARE. — Limites eosdem habere, confinem et vicinum esse; confiner à. (Siric. PP.)

COLLINA. — Colliculus; colline, coteau. (Vet. Grom.)

COLLISA PORTA. — Cataracta; porte à coulisse, herse. (Chr. Senon.)

COLLISTRIGIUM. — Palus cui affixus est circulus ferreus quo damnatorum colla constringuntur; carcan, pilori.

COLLITRAGIUM. — Ead. notione.

COLLOCARE. — Cnbare; se coucher. (Jul. Afr.) — Solem calcare aut collocare, in Leg. Salic., quod idem valat, quid sit docet qui-

dam scriptor: « Qui rem aliquam vendicabat, possessorem in jus vocabat eique solem seu diem occasum vel calcatum præferebat, intra quem juri stare ad respondendum deberet; quo elapso certum numerum notium, seu inducias in jure respondendi, rursus reo concedebat. Nam per noctes, non per dies, Franci ejusmodi terminos dinumerabant. Proinde actor reo solem calcabat, id est solem occasum præferebat, seu diem integrum, quo elapso, reus, si juri non stisset, causa excidebat; ut actor, perinde si defuisset, nulla scilicet missa excusatione. »

COLLOCATIO. — Locatio; action de louer, location. (Vet. Gl.)

COLLOCATUS. — Dicitur is qui artificii magistro operam suam locat; celui qui se loue, qui se met en service. (A. 1402.)

COLLOCUM. — Ut COLACIUM.

COLLOCUTOR. — Qui colloquitur; celui qui parle avec un autre, interlocuteur. (Tert.)

COLLOCUTORIUM. — Locus colloquii destinatus in monasteriis, ubi monachi aut moniales excipiunt externos ad colloquendum; parloir. (Conc. Lim. a. 1382.)

Collocutorii officium; idem, ut videtur, quod janitoris munus in monasteriis, quod is advenas excipiat ad colloquendum; portier. (Form. Angl.)

COLLOGIUM. — Colloquium; conversatio, entretien. (Guid., Disc. Fars.) — Locatio, conductio; ferme, location, bail. (A. 1402.)

COLLOQUACITAS. — Colloquium frequentius. (A. SS.)

COLLOQUIUM. — Conventus, cœtus; assemblée, colloque. (Lud.) — Locatio; ferme. (Vet. Ch.) — Colloquium gloriæ, elogium, ut videtur, gloriæ bello et armis comurandæ. (Chr. Sic.)

COLLORATIO. — Color, dissimulatio, circuitio; dissimulation, prétexte, détour, circuit. (St. Cad.)

COLLOSUS. — Clivosus, collibus frequens; pays ou terrain accidenté, montueux. (Jac. Card.)

COLLUBENTIA. — Consensus, benevolentia, a collubere, beneplacere. (Ann. Ben.)

COLLUCIANISTÆ. — Ariani sic dicti, quod Arianus S. Lucianum presbyterum Antiochenum martyrem hæresis suæ auctorem jactabat, ac proinde sectarios suos Collucianistas dicere consueverat.

COLLUDIOSE. — Fraudulenter, cum collusione; frauduleusement, avec artifice. (A. 867.)

COLLUDIOSUS. — Dolosus; roué, fourbe.

COLLUDIUM. — Collusio; collusion, intelligence secrète avec quelqu'un pour tromper un tiers. (Gill.)

COLLEFRINA. — Pro COLUBRINA.

COLLUM. — Pars corporis; cou. Colli pæna, idem q. Pilonium. (Lud.) — Collum pedis, pedis pars superior et convexa; cou-de-pied. (A. SS.) — Ad collum exspectare, tantum e ramis arborum amputare et succidere, quantum collo vel scapulis potest aspirari; couper tout le bois que l'on peut porter sur

la cou ou les épaules. (Antiq. Pict.) — *Colli iudicium*, jus pilorio reos puniendi; *droit de pilori*. (A. 1292.) — *Ad collum farari* dicebatur in quibusdam regionibus de eis qui ligna furabantur in silvis quantum scapulis asportare poterant, non amplius; *voler jusqu'au cou, ne voler que la quantité de bois que l'on peut porter sur les épaules*. — Fascis, onus quod ad collum portatur; *faix, charge*. (A. 1256.) — Pro *COLUM*. (A. 1358.)

COLLUTIO. — Gargarizatus; gargarisme.

COLLYRIDA. — Panis species; sorte de galette.

COLLYRIDIANI. — Hæretici sic dicti quod in sacrificio uterentur *collyridis*.

COLMENA. — *Colmena apum*, vas apum; *ruche*. (Ch. Lusit.)

COLMIA. — Calamus cum spica sua. (Vel. Gl.)

COLO. — Vid. *COLONES*.

COLOBA. — Vestis species, presbyteris propria. Vid. *COLOBUM*.

COLOBARIUM. — Idem q. *COLOBUM*.

COLOBUM. — Tunica absque manicis, vel cum manicis brevioribus et quæ ad cubitum vix pertinerent; *tunique sans manches ou à courtes manches que portaient, dans les premiers siècles du moyen âge, les évêques, juges, princes, etc., colobe*. (Pass.)

COLORRINA. — Ut *COLUBRINA*.

COLOBUS. — Mutulus; *mutile, estropié*. (A. SS.) — Pro *COLPUS*, ictus. (Lex Sal.)

COLOCCERIUM. — Pro *COCCARIUM*, campanile.

COLOERIA. — Colum, infundibulum; *entonnoir*. (A. 1345.)

COLOGA. — Idem forte ac *COLONGIA*, villula cum modo agri. (A. 940.)

COLOGERUS. — Ut *CALOGERUS*

COLOMA. — Ut *COLMA*.

COLOMELLI. — Dentes qui canini dicuntur; *dents canines*.

COLOMERARIUM. — Forte pro *Columbarium*. (Cod. red. episc. Autis.)

COLONA. — Femina coloniarum conditio. Vid. *COLONUS*. — Monetæ aureæ species; *monnaie d'or*. — Columna; *pilier, colonne*. (Vel. tract. de art. mil.)

COLONANTIA. — Idem q. *COLONIA*, coloni habitatio et prædium; *maison de colon, ferme*; ol. *colonière*. (A. 1137.)

COLONARIA. — Coloni conditio; *condition de colon*.

COLONARIUS. — Ad colonum pertinet; *de colon*. *Colonarius* ordo aut *colonarius* conditio; *colonorum conditio; condition de colon*. — *Colonaria* mancipia, quæ colonis addicta erant; *serfs mis au service des colons*.

COLONATICUM. — Servitium quod colonus domino debet vel præstat; vocalur etiam *colonorum tributum; services, redevances, auxquels le colon est tenu envers son propriétaire*.

COLONATUS. — *Colonorum* conditio; *colonat, condition de colon*. — Idem q. *COLONIA*. (Syn. Rom. sub Leo. IV.)

COLONECUS. — Idem ac *COLONELLUM*. (Mab. Liturg.)

COLONELLUM. — Habitaculum rusticum cum prædio ad alendum colonum; *maison de colon*.

COLONELLUS. — Chiliarchus vel tribunus; *colonel, chef de mille hommes*. (Rym.) — Minor columna, parva pilia; *petite colonne, petit pilier*. (Vel. cod.) — Stipitis gentilitii ramus; *branche de famille noble*. (Mur.)

COLONES. — Pro *COLONI*.

COLONETA. — Idem u. *COLONIA*. (A. SS. Ben.)

COLONGIA. — Ead. notione. (A. 1149.)

COLONIA. — Villa seu villula cum modo agri, quantum colonus unus colere potest. Aliis (quod probabilis est) est habitaculum rusticum cum sufficienti prædio ad alendum colonum vel familiam rusticam; *coloni sedes, prædium; ferme, métairie, propriété rurale; habitation d'un fermier, d'un colon, entourée du terrain nécessaire pour nourrir le colon et sa famille; ol. colonièr, colone, coulange, coulone, colunge, etc.*

COLONIATUS. — Colonus, vici incola; *paysan*.

COLONICA. — Coloni habitatio et prædium. (Lex Burg.) Ut *COLONIA*.

COLONICATUS. — Ut *COLONARIUS*. (A. 902.)

COLONICIATUS. — Ead. notione. (Tab. Cas.)

COLONICULA. — Parva *COLONIA*, q. *Vid. COLONICUM*. — Ut *COLONIA*. (Mab., Annal.)

COLONIENSIS. — Ut *COLONUS*. (Ann. Ben.)

COLONILIS. — *Coloniis* lex, coloni conditio; *condition de colon, colonat*. (A. 821.)

COLONITA. — Ut *COLONIA*. (Mab., Annal.)

COLONITIA. — Eod. sensu. (Chr. Fors.)

COLONITIUM. — Idem q. *COLONATICUM*. (Lind.)

COLONIUM. — Ead. notione. (Leg. Norm.)

COLONUS. — Vici incola; *paysan, habitant de la campagne*. (Isid.) — Apud Gallos, in medii ævi tempestatibus *colonos* appellaverunt agrorum cultores quos constat fuisse ascriptitios et conditionis servilis ac obnoxii, licet non omnino essent servi, sed cultura agrorum ad certa loca addicti. Erant ejusmodi coloni medice conditionis inter ingenuos seu liberos et servos; proinde iidem ferme qui conditionales etiam nuncupati ac originarii et tributales, de quibus suis locis agitur; *colon, homme d'une condition intermédiaire entre l'homme libre et l'esclave, tenu de cultiver la terre et de payer une redevance au propriétaire. Coloni ecclesiarum, qui ecclesiarum ac ædium sacrarum proprii erant et earum agros colebant. Coloni fiscales, qui fisci prædia excolebant, qui in colonis fiscalibus manebant; colons attachés aux terres du roi.*

COLOPHICARE. — Pro *COLAPHIZARE*.

COLOQUINTIDA. — *Colocythis; coloquinte*.

COLOR. — Prætextus; *prétexte, faux-sein*.

blant, couleur. — *Color Grævus*, cæruleus; *bleu, azur. Color Indicus*, cæruleo purpureus mistus; *violet. Color altus*, splendidus, fulgens (*couleur éclatante, brillante*), cui opponitur *color bassus*, subobscurus (*couleur sombre*). *Color asperis*, idem q. *Color Grævus*. *Color medius*, fuscus, subniger; *teinte noirdtre*.

COLORA. — Macula; *tache, marque*. (A. SS.)

COLORARE. — Rem argumentis et rationibus probare et stabilire; *prouver et établir une chose par des arguments*. (A. 1408.) Prætexere; *colorer, déguiser, couvrir d'une fausse apparence*. (A. 1376.)

COLORATUS. — Pudore suffusus, pudibundus; *honteux, confus*. — *Titulus coloratus*, apprens nec satis constans; *titre coloré*. (Mur.) — *Colorati solidi*. Vid. *Pætextati*.

COLORISTA. — Tinctor, insector; *teinturier*. (A. SS.)

COLURIUS. — Coluber serpens lam in terra quam in aqua vivens; *serpent amphibie*. (Vel. Gl.)

COLORUS. — Coloratus; *coloré*

COLOTHIS. — Hostia non consecrata; *hostie non consacrée*. (Vit. S. Eutychii.)

COLPO. — Frustum; *fragment, coupon*. (Rog. Hav.)

COLPUS. — Ictus; *coup*; ol. *colps, colx*. (Lex Sal.) — Forte agger quo aquæ continentur; *digue, écluse*. (A. 1229.)

COLTELLES. — Pro *CUTELLUS*.

COLTIS. — Pro *CORTIS*.

COLTORIUM. — Idem q. *COLATORIUM*. (Bern. mon.)

COLUBERCULUS. — Parvus coluber; *petit serpent*.

COLUBRIMODUS. — Colubrinus; *de couleur, de serpent*.

COLUBRINA. — Tormentum bellicum; *couleuvrine*.

COLUBRISARI. — Factiosi homines in pago Leudensi an. 1466.

COLUBROSUS. — Curvus, detortus ad instar colubri; *tortueux, de serpent. Actus colubrosus; mouvement de côté, fait en serpentant*. (Tert.)

COLUCULA. — Colus; *quenouille*. (Vel. Gl.)

COLUM. — Vasis genus, ut *COLATORIUM*. (Ord. Rom.) — Fastigium templi. (Pap.)

COLUMBA. — Vas in columbæ speciem effictum, supra altare appensum, in quo pyxis ubi Dominicum corpus ad infirmorum viaticum asservari solet, includitur; *vase d'or ou d'argent en forme de colombe dans lequel on gardait autrefois la réserve eucharistique*. (Pass.) — Spiritus sanctus; *le Saint-Esprit*. (Pass.) — Ordo militaris a Joanne I, rege Castellæ, seu Henrico III, ejus filio, institutus; *ordre militaire de la Colombe, en Espagne*. (Ch. Hisp.) — Pars navis, lignum supra carenam extensum a prora usque ad puppim; *poutre qui renforce la quille en dessous, carlingue, escarlingue*. (A. 1268.)

CUMBAR. — Genus vinculi, propriæque ipsum vinculi foramen; *sorte de collier*.

(Rad. Cad.) — *Columbarium; colombier*. (Vel. cod.)

COLUMBARE. — *Columbarium*; *colombier*. (Form. mad.)

COLUMBARIUM. — Ut *COLUMBA*, pars navis; *carlingue*. (Isid.)

COLUMBATIO. — Præstatio ex columbis; *redevance, droit sur les pigeons*. (A. 1369.)

COLUMBERIUM. — Pro *COLUMBARIUM*.

COLUMBETA. — Pro *columba*, qua Spiritus sanctus designatur. Vid. *COLUMBA*. (Mur.)

COLUMBINA. — « A sociis apud patrem accusatus est, novellas ficas quas columbina nominant, ligurivisse. » (Vit. S. Franc. de Paula.)

COLUMBULUS. — Locus ubi nidificant columbi; *colombier*. (Vel. cod.)

COLUMBUS. — Glanca, elvies, locus ubi aquæ influunt; *égout, lieu où se rendent les eaux sales*.

COLUMELLI. — Ut *COLOMELLI*. (Ann. Ben.)

COLUMGERIUS. — Coloni habitatio aut modus agri recens prosciissi? (A. 1443.)

COLUMGIA. — Prædium rusticum; *métairie, terre nouvellement défrichée; ol. colunge*.

COLUMNA. — Navium recta pars; *carlingue*. — *Columna bladi*, cumulus frumenti, metæ frumentaria; *meule de blé*. — *Columna altaris*, quibus altare sustentatur et quas prehensare solebant qui congiebant ad ecclesiam; *colonnes de l'autel*.

COLUMNATIO. — Ordo columnarum, locus columnis ornatus; *colonnade*. (Vel. Gl.)

COLUMNPELLUM. — Columnella, dicebatur de charta per lineas perpendiculares instar columnarum divisa. (A. 1263.)

COLUMNPA PASCALIS. — *Cereus paschalis; cierge pascal*. (Vel. Tabul.)

COLUMNPIATUS. — Columnis exornatus; *orné de colonnes*. (Vel. cod.)

COLUNGIA. — Ut *COLUMGIA*.

COMA. — *Coma equi*, juba; *crinière*. (Lex Wisig.) — *Comam* deponere, *comas* demittere. Vid. *CAPILLI*.

— Pro *CONCHA*, mensura frumentaria. (Le Bœuf, H. Par.) — Pro *CUMA*, locus declivis. (Ch. Hisp.)

COMAMBIRE. — Permutare; *échanger*.

COMANDA. — Feudum ad vitam et ad tempus alicui concessum; *sef de vie ou à temps*. Vid. *COMMENDA*. (A. 1150.) — Societas mercatorum qua uni sociorum tota jura commendantur; *association commerciale dont les membres confient à une seule personne le soin de gérer les intérêts de tous*. (A. 1364.) — Census qui propter tutelam seu protectionem præstatur; *redevance que le rassal paye au seigneur pour la protection qu'il en reçoit*. (A. 781.)

COMANDAMENTUM. — Mandatum, jussum; *ordre, commandement, ordonnance*.

COMANDISCIA. — Ut *COMMENDISIA*. (A. 1239.)

COMANDISIA. — Ead. notione.

COMANDUS. — Qui ratione *comandæ* seu beneficii alicui obnoxius est. Vid. *CUMMENDATUS*. (St. Ast.)

COMARIUM. — Quoddam argenti pondus; *certain poids d'argent.* (Alb. Crant.)

COMATIO. — Comæ abscissio seu decalvatio? (*Leg. H. I. reg. Angl.*)

COMATUS. — Pro COMEATUS.

COMBA. — Ut CUMBA.

COMBANDERIUS. — Unus ex cuiusdam territorii custodibus. *Vid. BANDERIUS.* (A. 1319.)

COMBARO. — Dominatus particeps; *co-seigneur.* (W. Thorn.)

COMBATTERE. — Pugnare; *combattre.* (Steph. de Inv.)

COMBELLUS. — Parva concædas; *petit abattis.* *Vid. COMBRI.*

COMBENNIRE. — Benna seu vehiculo comportare. *Vid. BENNA.*

COMBIBIOSUS. — Qui frequenter bibit; *tyrogne.*

COMBINÆ. — Diplomata, tractoriæ quæ dabantur cursu publico utentibus, ad combinanda publica animata et cursum usurpandum.

COMBINARE. — Coniungere, innectere, duplicare; *combiner, accoupler, doubler.* (*Vet. Gl.*) Combinari, matrimonio jungi. (Hug. Rothom. arch.)

COMBINATIM. — Una, simul; *ensemble.* (A. 1312.)

COMBINATIO. — Coniunctio, compago; *réunion, assemblage par couples.* (Isid.) *Combinatio fratrum* ea dicitur qua frater cum alio iungitur ad egrediendum e conventu, ibique districte prohibetur ne se separent; dicti vero fratres combinati. (*Inst. ord. FF. præd.*)

COMBINATUS. — *Combinati fratres.* *Vid. COMBINATIO.*

COMBITUMINARE. — Bitumine coniungere; *lier, cimenter avec du bitume.* (Mart., *Anecd.*)

COMBLARE. — Complere; *remplir, combler.* (A. 1500.)

COMBLESGATUS. — Cumulatus; *comblé.*

COMBLUS. — (Subst.) Cumulus; *comble.* « Pro ducentis sextariis bladi persolvendis, scilicet blado et avena ad *comblum.* (A. 1238.) — Fastigium, culmen; *fuite, comble.* (A. 1469.) — (Adj.) Cumulatus; *comblé, rempli.* (A. 1425.)

COMBONA. — Terminus, limes; *borne, limite.*

COMBRA. — Agger in fluviis ad pisces capiendos exstructus; *pêcherie faite de pieux plantés dans une rivière pour y tendre les filets; ol. ombre.*

COMBRI. — Ligna et arbores excisæ quibus viæ impediuntur aut quæ in aquis deliguntur ad pisces capiendos; *abatis, pour interdire la circulation sur un chemin, ou rangées de pieux enfoncés dans l'eau pour servir à porter les filets de pêche.*

COMBUCCA. — Ut CAMBUCA.

COMBURGENSIS. — Qui ex eodem burgo est, concivis; *concitoyen, cobourgeois.* (A. 1136.)

COMBURUM. — Combustio; *brûlure.* (*Conc. Hisp.*)

COMBUSTIO. — Turbæ, dissensio; *irri-*

tation, effervescence, combustion. « Fuerat quondam populus ipse in magna combustione eo quod multi urbe pulsi et exsules. (A. SS.) — Stigma cum rei facies ferro calido notatur; *marque, empreinte faite avec un fer chaud sur le corps de certains criminels.* (Pass.)

COMDORI. — Ideum q. COMITORES. (*Ch. Arag.*)

COMEATUS. — Licentia, discedendi facultas; *permission de se retirer, congé.* (*St. Cad.*)

COMECIA. — Ut COMITIA

COMEDENTARIUS. — Sic a comedere dicitur commendatarius a quodam scriptore.

COMES. — *Comites* a comitando primum dicti aulæ Romanæ ac imperatorii palatii proceres, quod ii principem sectarentur ejusque lateri adhererent, seu domi maneret, seu in expeditionem proficisceretur. Postea cum ex eorum numero assumerentur qui ad provincias regendas mittebantur: *comites* illi non amplius principis a quo aberant, sed provincie dicebantur quam ipsi cum comitiva dignitate gubernabant; *dans l'empire romain, comtes, grands formant l'entourage du prince, et plus tard, gouverneurs des provinces.* — Apud Gallos, in temporibus mediæ ævi, varios sensus habuit vox *comes*. Regnantibus regibus stirpe Merovei, *comes* appellabatur iudex civitatis ac pagi circumjacentis; *juge d'une ville et de sa banlieue.* (*Lex Rip.*) *Comites provinciales* erant qui in provincias ad eas regendas delegabantur; *comtes provinciaux, gouverneurs des provinces.* (Greg. Turon., *Cap. C. M.*) *Comites* nominabant qui turmis ac copiis militariis in navigiis præerant, *Gal. officiers de galères; ol. comite;* seu etiam interdum advocatos ecclesiarum cathedralium. (A. 1069.) *Comites* in Anglia nuncupabantur ducum, ut vicecomites, comitum filii (Thom. Smith.), et in imperio Byzantino centuriones qui centuriis et turmis militariis præerant in exercitu. (*Const. Porphyrog.*) *Comes castrensis* seu *castri*, qui castrum a principe feudali titulo possidebat, ut ejus guardiam seu *castaldiam* gerere deberet. *Comes civitatis*, qui in civitate munus iudicis implebat eique præerat. *Comites commerciorum*, quorum munus erat, ne ultra civitates destitutas commercium cum Barbaris esset, neve privati illicitas species emerent. *Comites sacri consistorii* vel *consistoriani*, qui sacro Augustorum consistorio intererant, quorum dignitas magna primum fuit, adeo ut ad eam admissi tantum præfecti prætorio, quæstores, magistri officiorum, *comites sacrarum largitionum*, etc. *Comes contario-*rum, qui præerat militibus qui *contis*, Græce *νοτάριος*, utebantur. *Comes cubiculariorum*, dignitas in palatio regum Gothicorum Hispaniæ. *Comes domesticorum*, qui equitibus vel peditibus prætorianis præerat. (Imp. Byz.) *Comes domorum*, qui præerat possessionibus seu prædiis ad principem spectantibus. (Imp. Byz.) *Comes excubitorum*, qui excubitoribus principis præerat. (Imp. Byz.) *Comes fornarum*, qui aquæductibus publicis instaurantis vel exstruendis præ-

fectus erat. (Imp. Rom.) *Comes galeæ*, galeæ præfectus. *Comes horreorum*, pistrini principis curator. (Imp. Byz.) *Comites Italiani* et *Gallitani*, erant comites largitionum titulorum rei quæ tributariæ et thesaurorum per præfecturam prætorianam Italiæ et Galliarum, qui alias *comites dioceseon* vel *comites largitionum per dioceses* dicuntur. (Imp. Rom.) *Comes largitionum comitenstem*, id est thesaurorum qui in comitatu principis una cum ipso comite versabantur. Erant enim et alii imperatorum thesauri in provinciis scilicet et urbibus singulis quorum præfecti *comites largitionum per dioceses* dicebantur. (Imp. Byz.) *Comes sacrarum largitionum*, qui thesauris sacris ac publicis præerat et largitionum principis, quas ille magistratibus, militibus et subditis erogabat. Interdum inde dicebatur *comes sacrarum seu comes largitionum.* *Comes legum*, professor in jure. (*Inscript. Oecit.*) *Comes limitum* seu *limitaneus*, qui limitibus imperii præerat et castris vel castellis in iis exstructis. (Imp. Rom.) *Comes marçæ*, idem q. *Marchio.* *Comes marescallus*, in Anglia dictus ex comitibus qui marescalli dignitate donabatur, cum non nisi comitibus conferretur. *Comites maritimæ* seu *litoris* vel *maritimi tractus*, qui ad custodienda maris littora deputabantur. (Imp. Rom. et reg. Franc.) *Comes metallorum*, qui auro in metallis invento portionem principum debitam exigebat, in fluminibus etiam vel fodinis aurum legentes. (Imp. Rom.) *Comes de militia*, dux, tribunus militum. *Comes notario-*rum, dignitas in aula regum Gothicorum Hispaniæ. Præcipuus forte inter notarios et idem qui *primicerius notario-*rum. *Comes numeri*, seu cohortis eidem præfectus. (Mir. S. Georg.) *Comes obsequii*, qui obsequio et comitatu imperatoris præerat. (Imp. Rom.) *Comes pagi*, id est provincie vel civitatis. *Comites palatini*, generatim dicti qui in palatiis regum militabant, seu qui in eorum erant obsequio, quos vulgo inde *palatinos* alii nuncupant. *Comites a latere* in quibusdam instrumentis appellantur; sed præ cæteris qui in iisdem palatis juris auctoritate iudicum officio fungebantur. *Comes parochialis*, dicebatur apud Hungaros proprius regionis cujusque præfectus. *Comes portus Romæ*, qui navibus onerariis, seu victum et annonam in urbem ex mari per Tiberis alveos invehentibus præfectus erat, ne quid iis mercatoribus detrimenti accideret. (Imp. Rom.) *Comes de præsentii*, qui militibus in præsentii præerat. (Imp. Rom.) *Comes provincie*, qui provincie comitiva primi ordinis decoratus præerat. (Imp. Rom.) *Comes provincialis*, iudex seu comes territorii mediterranei ad discrimen marchionum (All., A. SS.) *Comes Orientis*, sub cuius dispositione erant Orientis provincie. (Imp. Rom.) *Comes regalis*, comes clientelæ jure regi obnoxius. (Gal.) *Comes rei castrensis*, qui exercitui ad bellum gerendum præerat. *Comes rei militaris*, qui ad provincias defendendas destituebatur. (Imp. Rom.) *Co-*

mes riparum et alvei, cui cura incumberebatur aquarum et alvei Tiberis et ut illius navigatio non impediretur. (Imp. Rom.) *Comes rerum privatarum*, seu *comes privatarum vel rei privata*, qui præerat arario, quod privatis principis usibus erat dicatum, cum aliud esset ararium quod largitionum appellatione notabant, quod nempe publicis necessitatibus additum erat, cui qui præerat, comes sacrarum largitionum dicebatur. (Imp. Rom.) *Comes sacrarum remunerationum*, is qui *comes sacrarum largitionum.* *Comes seanciarum*, idem q. *Seancio*; *échanson.* (Hisp.) *Comes scholarum*, qui *scholis palatinis*, puta scholis sulariorum, gentilitium, etc., præerat. (Imp. Rom.)

Comites seniores, una e sex vestimentis palatinis sub dispositione magistri militum in præsentii. (Imp. Rom.) *Comes spathariorum*, qui apud Gothicos Hispaniæ militibus circa regem exenbantibus præerat. *Comes stabuli, comestabilis, conestabilis*, etc., qui regii stabuli et equorum principis curam gerebat; *comestable.* *Constabularius castri*, seu *constabilis portæ aut portarum*, tribunus militum cui castris aut oppidi custodia dabatur. *Comes terminalis*, provincie limitaneæ præfectus; idem q. *Marchio.* (A. 889.) *Comites de tertio denario*, appellabantur comites in Anglia, quod comitatum redditus pars tertia ad illos qui iis donati erant a principe pertineret; quod ab ipso Caroli Magni ævo obtinuit. *Comes thesaurorum*, qui in provinciis thesauros principis servabat. (Imp. Rom.) — *Comes* etiam dicebatur apud Gallos societas vel sacri sodalitati præfectus. *Liber comitis* aut *comes* appellabatur congregatio sacrarum lectionum quam a S. Hieronymo compositam ferunt, sic dictam, ut quidam volunt, quod ecclesiastici eam comitem semper habere debeant.

COMESARIUS. — Officium monasticum, cui ciborum cura erat demandata, nisi legendum sit *Cellerarius.* (A. 1290.)

COMESOR. — Qui multum comedit; *mangeur, gourmand.* (Ter.)

COMESALITER. — F. inter epulas, apud Sidonium.

COMESTABILIA. — Regio; *quartier.* (A. 1409.)

COMESTABILIS. — Idem q. *Comes stabuli.* COMESTABULUS. — Ead. notione.

COMESTABILIS. — Esulentus; *qui se mange, bon à manger.* (*Ch. Ital.*)

COMESTIONES. — Quæ alias dicuntur PASTUS, GISTUM, PRANDIUM, CONVIVIUM, etc.

COMESTORES. — Milites vel potius apparitores et servientes quos creditores, ex decreto iudicis, in debitorum ædes immittebant, qui illorum sumptibus alebantur, donec debita sua exsolvisent; *garnisaires; ol. mangeurs, gasteurs.*

COMESTUS. — Ut COMESTIONES.

COMETIA. — Pro COMITIA

COMIATUS. — Licentia, venia; *permission, congé.*

COMICUS. — Liber ecclesiasticus alias *Comes* dictus. *Via Comes.*

COMIENTIA. — Licentia, ut COMIATUS. (A. SS.)

COMINIS LIBER. — Ut COMICUS.

COMINUM. — Pro CUMINUM.

COMINUS. — Prope, juxta. (Tab. conca. Ruth.)

COMIS. — Pro COMES. (Mabil., Hist. Gal.)

COMISATOR. — Pro COMESTOR.

COMISSARE. — Laudare; louer. (Vet. Gl.)

COMISTABULI. — Pro Comes stabuli; Vid. COMES.

COMISTÆ. — Valdensesi seclarii, ab urbe Como in Lombardia dicti.

COMITALADUS. — Dominium, idem q. COMITATUS.

COMITALIS. — Ad comitem pertinens; de comite, comital. Comitalis potestas, comitis jurisdictione, dignitas, territorium. (A. 956.)

COMITANDISA HOMINICATUS. — Homagium, ut videtur, seu præstatio, quæ domino pensatur ab eo qui debet homagium. (Ch. S. Wand.)

COMITANUS. — Paganus, rusticus; habitant de la campagne, paysan, villageois. (A. SS.)

COMITARIA. — Cohors, militum turba, caterva vel centuria; bande, escouade ou compagnie de soldats. (Mur.)

COMITATENSIS. — Qui in sacro principis comitatu militabat, vel qui ad sacrum comitatum spectabat. (Imp. Rom.) Præsertim vero comitatenses appellabant palatinos, qui scilicet in officio erant utriusque comitis largitionum, ex quorum numero seligebantur qui in provincias mitterentur, unde et mittendarii interdum dicebantur. Comitatus nomen, qui in comitatu et palatio merebant. Comitatus largitiones, eadem quæ sacra largitiones. (Imp. Rom.) — Comitatus seu territorii urbis incolæ. (A. SS.)

COMITATINUS. — Ut COMITANUS. (A. SS.)

COMITATIVA. — Comitatus. Vid. COMITIVA.

COMITATOR. — Socius, consors; associé. (A. 1052.)

COMITATULUS. — Parvus comitatus, territorium urbis, ut COMITATUM. (A. 1014.)

COMITATUM. — Comitatus, territorium urbis; banlieue d'une ville. (Joan. VIII PP.)

COMITATURA. — Comitatus, dominium; seigneurie, comté. (A. 1109.)

COMITATUS. — Palatium, aula regia, locus ubi rex aut imperator moratur; palais du prince, demeure du roi ou de l'empereur. (Cod. Th.) — Comitatus seu iudicis dignitas, districtus, jurisdictione, territorium, terra quam unus comes tenet; comté, partie de pays administrée par un comte, ressort du pouvoir du comte. Vid. COMES. (Pass.) — Apud Anglos, locus publicus in quo vicecomes unuscuiusque provincie quæ, apud illos, comitatus nomen obtinet, jurisdictionem suam exercet; idem locus nuncupatur etiam comitatus sedes; siège du tribunal du vicomte en Angleterre, lieu où ce vicomte exerce ses fonctions. (Ulm.) — Apud eosdem Anglos, conventus iudicis qui fit in comitatu seu provincia, vulgo assisia; assises du comté, institution judiciaire de l'Angleterre. (Pass.) — Territorium urbis, jurisdictione loci aliorum suis finibus circumscripta; ressort, banlieue, jurisdiction. (Pass.) — Dominium; seigneurie. (Lamb. Ard.) — Ipsa quæ domini jure pensabatur præstatio; service féodal dû au seigneur. (A. 1063, 1069, etc.) Militum turba, exercitus; forces militaires, armée. « Nostri vero obsidebant illam portam in agno comitatu. » (Vet. inst.) — Appendix; dépendances. (A. 843.) — Comes, iudex territorii; comte, juge inférieur. (A. 1314.) — Facultas, comitatus, ut COMIATUS. (Ch. Ital.)

COMITELLUS. — Parvus comes. (J. de J.)

COMITIA. — Comitatus, seu comitatus districtus et jurisdictione, vel etiam dominium uti vox COMITATUS sumitur.

COMITIACUS. — Vicarius principis (officialis etiam dicti) in urbe Roma. (Sen.)

COMITALITER. — Jure comitatus seu domini; par droit de souveraineté. (Lob., H. Brit.)

COMITIANI. — Officiales Comitatus Orientis, sic appellabantur etiam officiales Comitatus domorum.

COMITIARI. — Colloqui, conversari cum aliquo; s'entretenir, parler avec quelqu'un. (Isid.)

COMITIDA. — Vestimenti vel instrumenti genus quo lectores in ecclesia utebantur. (Joan. Diac.)

COMITISSA. — Comitatus uxor; comitessa.

COMITISSUS. — An vicecomes? (Ann. Ben.)

COMITIUM. — Placitum, q. Vid.

COMITIVA. — Comitatus dignitas; dignitas de comite. (Cod. Th.) — Idem q. OBSEQUIUM; suite, compagnie. (Pass.) — Societas; reünio, groupe. (A. 1351.) — Comitatus dictæ prædatorum militarium cohortes; compagnies, bandes. (Urban. V PP.)

COMITIVUS. — Ad comitia pertinens. (A. 1114.) — Pro Convivius; vicinus. (A. 1279.)

COMITORES. — Sic dicebatur apud Catalanos, Ruthenos et Gabalos, qui in ordine militum seu vassallatus post vicecomites et ante vassallos recensebantur; comitor.

COMITORIA. — Dignitas et feudum comitoris; dignité et fief de comitor.

COMITULUS. — Ut COMITELLUS

COMITUS. — Prefectus navis. Vide COMES.

COMLIBERTI. — Ut COLIBERTI.

COMMA. — Locus declivis et propensus, idem q. CUMBA. (A. 1260.)

COMMANDA. — Vid. COMMENDA.

COMMANDARE. — Vid. COMMENDARE.

COMMANDARIA. — Protectio, ut COMENDARIA.

COMMANDERIA. — Beneficium equitum Melitensium; commanderie. (A. 1482.)

COMANDESIA. — Manutentio, jussio, præceptum; ordre, commandement. (A. 1227.) — Præstatio quæ domino a vassallis solviuitur.

pro tutela et protectione; taille que payent les vassaux en reconnaissance de la protection que le seigneur leur accorde; ol. commandise. (Pass.)

COMMANDICIA. — Præstatio pro commendis seu tutela et protectione, ut COMMANDESIA. (A. 1164.)

COMMANDISIA. — Ut COMMANDESIA. (A. 1280.)

COMMANDUS. — Idem q. COMMENDATUS.

COMMANENTES. — Dicitur eae mulieres quas concilia concubitorum vocant. (Vales. ad Euseb.) — Manentes, incolæ manentes, habitans. (Ch. Angl.)

COMMANENTIA. — Mansio; demeure.

COMMANERE. — Una manere, habitare; demeurer ensemble, cohabiter.

COMMANES. — Idem q. COMMANENTES, inquilini, coloni, vel colmanni, rustici qui in colis seu tuguriis et mansiunculis habitant. (Chartul. SS. Tr. Cad.) — Commanesland, possessiuncula quam colunt commanes, ab Anglico land terra, possessio. (Ch. Angl.)

COMMANIPULARIS. — Miles ejusdem centurie, consocius, collega; soldat du même manipule, de la même compagnie, camarade. (J. de J.)

COMMANECANEUS. — Vicinus, collimitaneus; voisin, limitrophe. (A. SS.)

COMMANCHIA. — Ut COMMARENIA.

COMMANCHIA. — Confinis, limes; limite, borne, frontière; ol. commarchie, comarque.

COMMANCHIANI. — Quorum marchæ vicinæ sunt; ceux dont les marches, les frontières sont limitrophes, voisins. (Lex. Baiw.)

COMMANCUS. — Idem q. COMMANECANEUS.

COMMARTYR. — In martyrium collega; compagnon de martyre, comartyr. (A. SS.)

COMMASSARE. — Massare, in unam massam coagulare; réduire en une masse. (Bed.)

COMMASTICARE. — Mandare, dentibus terere; mâcher. (Mac.)

COMMATER. — Mulier sic dicitur ei cuius filium vel filiam de fonte baptismatis suscepit; vel e contra mulier commater est illius qui filium suum aut filiam suam de fonte baptismatis suscepit; marraine, commère. Commatres etiam appellatæ mulieres quæ una in domo cum episcopis et clericis manebant, interdum et sorores vocatæ. (Chr. Guill. Burd.)

COMMATERNITAS. — Affinitas inter commatres. (Hocsem.)

COMMATICUS. — Incisus, brevis; bref, précis. (Greg. III PP.)

COMMATRINA. — Ut COMMATER. (A. SS.)

COMMATRONA. — Matrona, domina; matrone, maîtresse. (Tert.)

COMMEATUS. — Licentia, permissio, ut COMIATUS. (Conc. Vern. a. 753.) — Refectio; nourriture spirituelle ou corporelle. (A. 1009.) — Vegetal transuentium; droit de passage. (A. SS.) — Vitæ prorogatio seu facultas vitam pro-

ducendi a Deo impetrata; prolongation de vie. (A. SS.)

COMMEIANUS. — Limes, terminus, ut COMMARCHIA. (A. 1114.)

COMMEMBRATUS. — Coniunctus ut membrum corpori; uni comme un membre l'est au corps. (S. Paulin.)

COMMEMBRIS. — Ejusdem corporis membrum; membre, partie du même corps. (Guib.)

COMMEMORARE. — Pro commonefacere, admonere, ad memoriam revocare; rappeler au souvenir. (S. Aug.)

COMMEMORATIO. — Apud Latinos Patres, recitatio nominum eorum quos fideles vocant, quæ fiebat in sacris Missæ liturgiis; Gr. ἀνμνηστικόν. (Avit. episc.) — Anniversarium, seu Officium pro defuncto celebratum. (Mab.) — Commemoratio omnium fidelium, dies mensis Novembris secunda apud Latinos, dies Jovis ante Pentecosten, apud Orientales; le 2 novembre chez les Latins, le jeudi avant la Pentecôte chez les Grecs. (Pass.)

COMMEMORATORIUM. — Syngrapha, libellus, inventarium; lettre autographe, mémoire, inventaire. (Pass.)

COMMENDA. — Depositum; dépôt; ol. commande, commandise, commende. (A. 1289, 1304, etc.) — Societas mercatorum qua uni sociorum tota negotiationis cura commendatur certis conditionibus; société en commandite. (St. Bass.) — Protectio; protection. (A. 1268.) — Præstatio pro jure tutelæ, ut COMMANDESIA. (A. 1229.) — Beneficium equitis templarii; commanderie, bénéfice de l'ordre de Malte. (Sic. sac.) — Certe preces pro defuncto faciendæ; prières pour les morts, différentes des vigiles ou de l'Office des morts. (Mab., Annal.) — Commodatum; prêt. (Stat. Arel.) — Cautio, fidejussio; caution, garantie. (A. 1334.) — Eleemosyna, munus sponte oblatum; aumône, offrande. (A. 1518.) — Dare in commendam, in commendam mittere, prædia ac beneficia ecclesiastica vel monastica sæcularibus vel aliis fiduciario jure concedere; donner les biens d'une église ou d'un monastère en garde, en commende. (Pass.)

COMMENDABILITER. — Laudabiliter; d'une manière louable, honorablement. (A. 1314.)

COMMENDAMENTUM. — Mandatum, jussio; commandement.

COMMENDARE. — In commendam dare, prædia vel feuda ad vitam vel ad tempus utendi alicui concedere; donner une terre à vie ou à temps, donner en commende. (Lex Sal.) — Rem mutuo dare, apud alium depunere; donner, mettre en dépôt, recommander; ol. commander. (Greg. Tur.) — Mandare, præcipere; commander, ordonner. (S. ix.) — Pro aliquo preces fundere; dire des prières pour quelque mort. (Mab., Annal.) — Indicare, nuntiare; indiquer, signaler, faire savoir. (Cærem. vet. Eccl. Carn.) Commendare antiphonam dicitur cantor, cum prima illius verba præcinit alteri, qui eam canere incipiat; entonner. (S. xii.) Commendare ecclesiam dicitur patroni laici ecclesiarum, qui præbiteros ut in iis munia ecclesiastica obeant,

pro tutela et protectione; taille que payent les vassaux en reconnaissance de la protection que le seigneur leur accorde; ol. commandise. (Pass.)

COMMANDICIA. — Præstatio pro commendis seu tutela et protectione, ut COMMANDESIA. (A. 1164.)

COMMANDISIA. — Ut COMMANDESIA. (A. 1280.)

COMMANDUS. — Idem q. COMMENDATUS.

COMMANENTES. — Dicitur eae mulieres quas concilia concubitorum vocant. (Vales. ad Euseb.) — Manentes, incolæ manentes, habitans. (Ch. Angl.)

COMMANENTIA. — Mansio; demeure.

COMMANERE. — Una manere, habitare; demeurer ensemble, cohabiter.

COMMANES. — Idem q. COMMANENTES, inquilini, coloni, vel colmanni, rustici qui in colis seu tuguriis et mansiunculis habitant. (Chartul. SS. Tr. Cad.) — Commanesland, possessiuncula quam colunt commanes, ab Anglico land terra, possessio. (Ch. Angl.)

COMMANIPULARIS. — Miles ejusdem centurie, consocius, collega; soldat du même manipule, de la même compagnie, camarade. (J. de J.)

COMMANECANEUS. — Vicinus, collimitaneus; voisin, limitrophe. (A. SS.)

COMMANCHIA. — Ut COMMARENIA.

COMMANCHIA. — Confinis, limes; limite, borne, frontière; ol. commarchie, comarque.

COMMANCHIANI. — Quorum marchæ vicinæ sunt; ceux dont les marches, les frontières sont limitrophes, voisins. (Lex. Baiw.)

COMMANCUS. — Idem q. COMMANECANEUS.

COMMARTYR. — In martyrium collega; compagnon de martyre, comartyr. (A. SS.)

COMMASSARE. — Massare, in unam massam coagulare; réduire en une masse. (Bed.)

COMMASTICARE. — Mandare, dentibus terere; mâcher. (Mac.)

COMMATER. — Mulier sic dicitur ei cuius filium vel filiam de fonte baptismatis suscepit; vel e contra mulier commater est illius qui filium suum aut filiam suam de fonte baptismatis suscepit; marraine, commère. Commatres etiam appellatæ mulieres quæ una in domo cum episcopis et clericis manebant, interdum et sorores vocatæ. (Chr. Guill. Burd.)

COMMATERNITAS. — Affinitas inter commatres. (Hocsem.)

COMMATICUS. — Incisus, brevis; bref, précis. (Greg. III PP.)

COMMATRINA. — Ut COMMATER. (A. SS.)

COMMATRONA. — Matrona, domina; matrone, maîtresse. (Tert.)

COMMEATUS. — Licentia, permissio, ut COMIATUS. (Conc. Vern. a. 753.) — Refectio; nourriture spirituelle ou corporelle. (A. 1009.) — Vegetal transuentium; droit de passage. (A. SS.) — Vitæ prorogatio seu facultas vitam pro-

ducendi a Deo impetrata; prolongation de vie. (A. SS.)

COMMEIANUS. — Limes, terminus, ut COMMARCHIA. (A. 1114.)

COMMEMBRATUS. — Coniunctus ut membrum corpori; uni comme un membre l'est au corps. (S. Paulin.)

COMMEMBRIS. — Ejusdem corporis membrum; membre, partie du même corps. (Guib.)

COMMEMORARE. — Pro commonefacere, admonere, ad memoriam revocare; rappeler au souvenir. (S. Aug.)

COMMEMORATIO. — Apud Latinos Patres, recitatio nominum eorum quos fideles vocant, quæ fiebat in sacris Missæ liturgiis; Gr. ἀνμνηστικόν. (Avit. episc.) — Anniversarium, seu Officium pro defuncto celebratum. (Mab.) — Commemoratio omnium fidelium, dies mensis Novembris secunda apud Latinos, dies Jovis ante Pentecosten, apud Orientales; le 2 novembre chez les Latins, le jeudi avant la Pentecôte chez les Grecs. (Pass.)

COMMEMORATORIUM. — Syngrapha, libellus, inventarium; lettre autographe, mémoire, inventaire. (Pass.)

COMMENDA. — Depositum; dépôt; ol. commande, commandise, commende. (A. 1289, 1304, etc.) — Societas mercatorum qua uni sociorum tota negotiationis cura commendatur certis conditionibus; société en commandite. (St. Bass.) — Protectio; protection. (A. 1268.) — Præstatio pro jure tutelæ, ut COMMANDESIA. (A. 1229.) — Beneficium equitis templarii; commanderie, bénéfice de l'ordre de Malte. (Sic. sac.) — Certe preces pro defuncto faciendæ; prières pour les morts, différentes des vigiles ou de l'Office des morts. (Mab., Annal.) — Commodatum; prêt. (Stat. Arel.) — Cautio, fidejussio; caution, garantie. (A. 1334.) — Eleemosyna, munus sponte oblatum; aumône, offrande. (A. 1518.) — Dare in commendam, in commendam mittere, prædia ac beneficia ecclesiastica vel monastica sæcularibus vel aliis fiduciario jure concedere; donner les biens d'une église ou d'un monastère en garde, en commende. (Pass.)

COMMENDABILITER. — Laudabiliter; d'une manière louable, honorablement. (A. 1314.)

COMMENDAMENTUM. — Mandatum, jussio; commandement.

COMMENDARE. — In commendam dare, prædia vel feuda ad vitam vel ad tempus utendi alicui concedere; donner une terre à vie ou à temps, donner en commende. (Lex Sal.) — Rem mutuo dare, apud alium depunere; donner, mettre en dépôt, recommander; ol. commander. (Greg. Tur.) — Mandare, præcipere; commander, ordonner. (S. ix.) — Pro aliquo preces fundere; dire des prières pour quelque mort. (Mab., Annal.) — Indicare, nuntiare; indiquer, signaler, faire savoir. (Cærem. vet. Eccl. Carn.) Commendare antiphonam dicitur cantor, cum prima illius verba præcinit alteri, qui eam canere incipiat; entonner. (S. xii.) Commendare ecclesiam dicitur patroni laici ecclesiarum, qui præbiteros ut in iis munia ecclesiastica obeant,

LEXICON MED. ET INFIM. LAT.

episcopis offerunt. (A. 1022, etc.) *Commendare se ad curtem regis*, dicebatur apud Longobardos quidam conditione liber, de crimine accusatus, cum principis protectionem ac mundum imploraret. *Commendare per ceram et setam*; *Vid. in CERA.* *Commendare se in vassaticum alicui*, se in manus alicujus commendare, se alicujus vassallum proleteri; *se déclarer vassal de quelqu'un.* (Pass.) *Commendare se*, inter aliam seu protectionem alicujus advocare; *réclamer la protection de quelqu'un.*

COMMENDARIA. — Præstatio pro tutela; ut COMMENDISIA. (A. 1244.)

COMMENDARIUS. — Qui aliquem in tutelam suam suscipit; *celui qui en prend un autre sous sa protection, protecteur.* (A. 781.)

COMMENDATARIUS. — Custos carceris; *geôlier.* (A. 1335.) — Mercator; *Vid. COMMENDATOR.* — Pro COMMENDATORIO. — In iura canonico, œconomus ecclesiæ seu beneficii ecclesiastici vacantis, dum ipsi de legitimo pastore vel possessore provideatur. (Ad sex menses vulgo protrahi poterat ille œconomus. Cum ecclesia vacans erat sedes episcopalis, illius administratio et cura episcopo viciniore credebatur. Hic appellabatur *episcopus commendatarius*. Posterioribus vero sæculis, regnante commendarum abusu, *commendatarius* dictus est episcopus, qui plures simul Ecclesias obtinebat, unam cuius erat titularis, alteram aliasve quas *commendatarius* administrabat, ut plurimum posset Ecclesiarum una fructus percipere.)

COMMENDATELA. — Præstatio pro tutela, ut COMMENDISTIA.

COMMENDATIA. — Concessio beneficii seu feudi ad vitam, ut PRÆSTARIA. (Doni. Book.) — Idem q. COMMENDISIA. (A. 1196.)

COMMENDATIO. — Tutela, protectio et præstatio pro eadem protectione: *protection et rede-vance payée au seigneur protecteur.* (Pass.) (In commendationem autem potentiorum, se et res suas ponebant inferioris conditionis homines, ut essent qui se et sua tuerentur et protegerent contra inimicos aut bonorum invasores, iisque in tuitionis mercedem alicujus census pensationi sese astringebant.) — Mutuatio; *échange, donation.* (Ch. Angl.) — Idem q. COMMENDA, depositum. (A. 1179.) — Cæteri vero homines liberi qui vel *commendationem*, vel beneficium ecclesiasticum habent (*Lex Long.*); id est qui domino alicui se commendaverunt accepto ab eo beneficio, seu prædio. — *Commendatio ecclesiæ*, qua patronus laicus episcopo præsentat presbyterum qui in ecclesiâ, cujus patronus est, munia obest ecclesiastica. (A. 813.) *Commendatio pontificalis baculi*, idem q. *investitura*, qua princeps traditione baculi pastoralis, episcopum recens electum mittebat in possessionem episcopatus. (Vit. S. Remberti.) — *Commendationes*, Officium vel orationes pro defunctis; *Office ou prières pour les morts.* (Ord. Vit.)

COMMENDATITIA. — Concessio beneficii seu feudi ad vitam, idem q. PRÆSTARIA. (Form. vet.)

COMMENDATITIAE CONSUETUDINES. — Præstatio pro tutela, ut COMMENDISIA. (Gest.

dom. Amb.) *Commendatitia litteræ, epistolæ*; quæ ab episcopis dabantur ad alios episcopos quibuscunque, sive clericis, sive laicis sum diocesanos peregrinaturis, ut ab iis ut fideles in sacris synaxibus admittentur, vel ut in peregrinatione eorum solatiis foverentur, vel propter alias causas. *Commendatitia seu commendatoria litteræ* ab abbatibus monachis ad aliam ecclesiam transire volentibus etiam data erant.

COMMENDATITIUS. — *Commendatitius indiculus*, epistola commendatitia ab episcopis pro clericis suis ad principes et illustres viros scripta, ut euntibus et redeuntibus res necessarias et solatia iis impenderent. — *Commendatitii*, idem q. COMMENDATI.

COMMENDATOR. — Mercator socius; *Vid. COMMENDATARIUS.* (St. Mass.) — Officium seu dignitas in ordinibus militaribus religiosus; *commandeur, un des officiers principaux des ordres de chevalerie religieuse.* (Pass.) — *Fideijussor*; *garant, caution.* (A. 1211.)

COMMENDATORIA. — Beneficium equitum Melitensium; *commanderie, bénéfice de l'ordre de Malte.*

COMMENDATORIUS. — *Commendatorius seu commendatarius*, Gal. *Commandeur*, appellabatur monachus S. Dionysii qui pro abbate omnimodam habebat jurisdictionem in quovis delinquentes in ecclesiâ et in toto monasterio circum, quam exercebant baillivus alique officiales ad hoc unum instituti. *Commendatoria litteræ.* *Vid. COMMENDATITIUS.*

COMMENDATUS. — Vassallus domini fidelitate ac hominio strictus; interim obnoxius ratione beneficii et feudi, quod olim *commendabatur*, seu ad vitam concedebatur. *Commendati* dicebantur: 1° liberti qui, libertatem consecuti, patroni seu numeris patrocini se commendaverant; 2° qui alterius tutelæ sese commendaverant, et ob id fidelitatis sacramento obstricti. *Vid. VASSATICUM.*

COMMENDIA. — Præstatio pro tutela, idem q. COMMENDISIA. (A. 1229.)

COMMENDIRE. — Pro COMMENDARE. (Alcuin.)

COMMENDISIA. — Ead. notione quod COMMENDIA. (A. 1157.)

COMMENDISIA. — Tutela et præstatio pro tutela, idem q. COMMENDISIA. (A. 1229.)

COMMENDITUS. — Pro COMMENDATUS. (Ann. Ben.)

COMMENSALIA. — Symbola quæ ad communem mensam conferuntur.

COMMENSALIS. — Conviva, convictor, qui ex principis aut alterius familia et mensa est; *Vid. CONVIVITUM.*

COMMENTA. — Mulier incoia. (A. SS.)

COMMENTARIA. — Carceris custodis officium, carcer ipse; *charge de geôlier, prison.* (A. 1416.)

COMMENTARIENSIS. — Custos carceris, sic dictus quod *commentarios*, id est rationes custodiarum et reorum conficeret, et inseri-

plines criminum recipere; *geôlier.* (Pass.) — *Notarius*; *notaire, secrétaire.* (A. SS.)

COMMENTARIOLUS. — Indiculus agrorum quos quis possidet; *note, sommaire indicatif des propriétés d'une personne.* (A. 855.)

COMMENTARIUM. — Carcer; *prison.* (A. SS.)

COMMENTATOR. — Carceris custos, ut COMMENDARIENSIS. (A. SS.)

COMMENTUS. — Pro COMMANENS, incola, qui sub domini tutela est. (A. 1233.)

COMMERCATIO. — Mercatio. *Vid. ROMANIZARE.*

COMMERCATOR. — Mercator; *marchand, associé de commerce.* (Vet. cod.)

COMMERCATRIX. — *Commercatrix Romanorum barbaris*, id est gentes barbaræ Romanorum finibus vicinæ.

COMMERCIIUM. — Tributum quod pro commercio a mercatoribus pensatur; *droit payé par les marchands pour être libres de faire le négoce, espèce de patente.* (A. 1526.)

COMMERCiare. — Mercum agere, negotiari; *commercer.* (Marl., Ampl. Coll.)

COMMERCARIUS. — Mercator consocius; *associé pour le commerce.* — *Tributorum exactor*; *receveur des impositions.* (A. SS.)

COMMERCIONES. — Qui in finibus habitant; *habitants des frontières.* (Leg. Anal. Sax.)

COMMERCIIUM. — Permutatio, commutatio; *changement, échange.* — *Merx ipsa*; *articles de commerce, marchandises.* (Vet. Gl.)

— Tributum quod pro mercibus seu pro commercio a mercatoribus pensatur; *droit de douane ou patente.* (A. 1109.) — Idem q. MERCES. (Ann. Ben.) — *Limes, fines, marches, frontières.* (A. 889.) — *Commercium utile*, redditus, proventus; *revenu produit* (Tab. S. Alb. Andeg.)

COMMERCUS. — Negotiationis socius; *associé pour le commerce.*

COMMENSALIA. — Ut COMMENSALIA.

COMMICIUM. — Pro convicium. (A. 1208.)

COMMICUS. — Idem q. liber comitis. *Vid. COMES.*

COMMUNARE. — Idem q. MINARE, ducere; *mener.*

COMMUNATIO. — Prædictio, augurium; *action de prédire, prédiction.* (A. 1238.)

COMMUNATIVE. — Minaciter; *en menaçant, avec menaces.*

COMMUNELLI. — Hæretici Valdenses sectarii, sic forte dicti quod omnia sibi invicem communia essent.

COMMUNISSENTIA. — Compensatio, merces; *reconnaissance.* (A. 1163.)

COMMIS. — Pro COMES. (A. 852.)

COMMISCLARE. — Miscere; *mêler.* *Vid. MISCLARE.*

COMMISERO. — Una miserandus; *compagnon de malheur.* (Tert.)

COMMISSARIA. — Actio commissarii, executio testamenti; *exécution testamentaire, action d'exécuter les volontés d'un testateur.* (Const. Nic.) — *Munus commissarii*, cui custodia castri commissa. *Vid. COMMISSARIUS.* (Bonif. VIII PP)

COMMISSARIUS. — Is cui negotium quoddam curandum creditur; *celui qui est chargé de la direction d'une affaire, commissaire.* (Pass.) — Apud Italos, executor testamentorum; *exécuteur testamentaire.* (St. Venet.)

COMMISSIO. — Legatum negotium, mandata rei alicujus provincie; *commissio.* (Lud.) — *Charta ipsa*, qua quis ad negotium agendum instituitur; *titre par lequel une personne est chargée de faire une chose.* (A. 1492.) — *Confiscatio*, bonorum inultatio; *privation de biens, confiscation, séquestre.* *Vid. COMMISSUM.* (A. 1306.) — *Commissum*; *chose confiée, dépôt.* (A. 1280.) — *Inmissio*; *action de faire entrer, d'envoyer dans.* (A. 1341.)

COMMISSIONARIUS. — Idem q. Commissarius, delegatus ad tractanda alterius negotia. (Ch. Angl.)

COMMISSORIUM. — Donatio, testamentum, vel diploma; *acte de donation, testament ou titre en général.*

COMMISSUM. — Depositum, ut sunt chartæ quæ apud notarios deponuntur; *dépôt.* — Bonorum inultatio; *confiscation*; *ol. commissio.* *Incidere seu cadere in commissum*; *tomber en commissio, être dans le cas de la confiscation.* (Sic dicebantur dominia quæ ex delicto vassalli ad dominum feudi redibant.)

COMMISSUS. — Ut COMMENDATUS (A. 1082) et COMMISSARIUS. (A. 1428.) — Pro COMMISSUM, delictum; *crime, délit.* (A. 961.)

COMMITTERE. — *Commissi* culpam vel poenam incurere, id est bonorum multationem; *encourir la commissio, s'exposer à la confiscation de son fief.* (Ord. reg. Fr.) — *Crimen committere*; *commettre un crime, un délit.* (S. XII.) — *Commiscere*; *mêler, mélanger, réunir.* (A. 1318.)

COMMITTIVUS. — Vox Latina quam practici Gallici Gallicam fecerunt significandi causa facultatem eligendi tribunal opportuno ad dirimendas lites suas quibusdam concessam regio diplomate; *privilege accordé par les rois de France à un certain nombre d'officiers de leur maison, de dignitaires, de prélats et de maisons religieuses, pour faire évoquer tous leurs procès devant des juges spéciaux; droit de « committimus » lettres de « committimus ».*

COMMIXERE. — Pro COMMISERE.

COMMODOLE. — Fructus, quidquid commodi in agris est, vel ex agris nascitur; *revenu, tous les fruits que produit ou peut produire une terre.* (A. 1250.)

COMMODATIO. — *Vid. CARRUCA.*

COMMODIFER. — Commodus, utilis; *utile, propre à.* (Elmli.)

COMMODIOSUS. — Ead. notione. (A. 1321.)

COMMODISIA. — Tutela, ut COMMENDISIA. (A. 1220.)

COMMODITATES. — Reditus, proventus, bona quævis, id omne quod commodum est; *revenu, produit, tout ce qui est utile.* (A. 1332.)

COMMODOLARE. — Pro COMMODARE. (Form. And.)

COMMODUM. — Stipendium, salarium; *contribution en argent, paye, salaire.* (Pass.)

— Pensatio, exactio; *payement, dépense, réclamation d'une créance.* (Pass.) — Pecunia quæ pro multa exsolvitur; *argent payé à titre d'amende.* (A. 864.) — Cubiculum; *chambre, chambre à coucher.* (Busch.)

COMMONACHUS. — Ejusdem monasterii seu congregationis monachus; *religieux d'un même couvent ou de la même congrégation; ol. commoine.*

COMMONERE. — Commonere placitum, litigare, litem intentare; *plaider, intenter un procès.* (G. Chr.)

COMMONIA. — Idem videtur ac synodus, conventus ad quem presbyteri ab episcopo commonentur. (A. 1157.)

COMMONIALIS. — Una cum aliis monacha. Vid. COMMONACHOS. (Ch. Angl.)

COMMONIMENTUM. — Commonitio; *avertissement, admonition, action de rappeler, remontrance; ol. comonimen.* (A. 1124.)

COMMONITORIUM. — Epistola qua aliquid præcipitur, qua quis commonetur ut rem mandatam exsequatur; *instructions écrites, ordre écrit de faire une chose.* (Vet. Gl.)

— Memorialis libellus, quo scilicet memoria juvatur; *carton, livre de notes, souvenir.* (Vinc. Lit.)

COMMOTARE. — Commovere, alterare; *changer, altérer, dénaturer.* (Can. Hib.)

— Cedere, impellere; *maltraiter, secouer.* (Ibid.)

COMMOTIVUS. — Ad commotionem excitans; *poussant, portant à l'ébranlement.* (S. Ang.)

COMMUVISTI. — Commovisti terram et conturbasti eam. Sexagesimæ Dominica; *le dimanche de la Sexagésime.* (Pass.)

COMMUNA. — Ut commune et COMMUNIA.

COMMUNALE. — Pastura communis; *pasturage en commun.* COMMUNALIA, bona quæ in commune possidentur; *biens communaux.*

COMMUNALIS. — Communis; *qui est en commun, mitoyen.* (Ch. Ital.) — Municeps, civis; *habitans d'une ville, bourgeois.* (A. SS.)

COMMUNANTIA. — Incolarum urbis aut oppidi communitas; *le corps des habitants d'une ville, d'un bourg; ol. la commune.*

COMMUNITATIS, ead. notione q. COMMUNALIA. (Ch. Ital.)

COMMUNARIUS. — Canonicus seu alius qui communia, vel communia aliis canonicis distribuebat; *Vid. COMMUNIA.* (Mon. Angl.)

COMMUNE. — Pensationis species tam a clericis quam laicis pro sustentatione et defensione securitatis et pacis publicæ, quam *treugam* vocabant; sic porro appellata quod in commune et ab omnibus conferretur; *impôt, taxe au payement de laquelle tout le monde sans exception est soumis.* (B. Alexand. III PP., etc.)

Commune pacis, Gal. *le commun de la paix*, idem q. Paxiagium. (A. 1272.)

Commune vini, vectigal ex vino venditum exactum ad communie utilitatem; *droit sur la vente du vin destiné à faire face aux dépenses publiques.* (A. 1315.)

— Incolarum urbis aut oppidi universitas, domino vel rege concedente, sacramento invicem, certisque legibus stricta; *corps des*

bourgeois d'une ville, d'un bourg, constitué avec l'autorisation du roi ou du seigneur de la commune. (Pass.) — Donna communia canonicorum. Vid. COMMUNIA.

COMMUNELLI. — Ut COMMUNELLI.

COMMUNERIUS. — Civis et maxime qui in communia aliquod officium municipale exerceat; *bourgeois, fonctionnaire municipal; ol. communier.*

COMMUNIA. — Ut commune, universitas urbis. (Pass.) — Ager compaseus; *champ, terrain soumis à la vaine pâture.* (Flet.)

Jus compaseuum; *droit de vaine pâture; ol. common.* (Bract.)

— Bona quæ in commune possidentur a canonicis ecclesiæ aliquis cathedralis, vel quidquid ex iisdem bonis ac proventibus in commune iisdem distribuitur; *propriétés possédées en commun par les chanoines d'une église cathédrale ou fruits en provenant.* (Pasch. II.)

— Cohors, turba, exercitus, plebs congregata et armata; *armée, rassemblement armé.* (A. 1289.)

— Opera servilis domino præstata; *corvée.* (G. Chr.)

COMMUNIALIS. — Communis; ut COMMUNIALIS. (A. 1296) — Idem q. COMMUNERIUS. (A. 1332.)

COMMUNIALITAS. — Officia et onera communie; *devoirs et charges d'une commune.*

COMMUNIARIUM. — Pascuum commune; *terre en vaine pâture.* (A. 1372.)

COMMUNIARIUS. — Qui ex plebe est; *homme du peuple, de la basse classe.* (A. 1360.)

COMMUNICABILIS. — Communis, sociabilis, apertus; *qui a des rapports avec tout le monde, accessible, affable, ouvert.* (A. 1452.)

COMMUNICALES. — Vasa argentea vel aurea quorum inter communicandum usus erat, quæ in stationibus præferbantur; aut, ut alii putant, tabellæ seu mensulæ quæ olim Eucharistiam acceptoris supponebantur, quemadmodum hodie lintamina. (Anast.)

COMMUNICANDA. — Antiphona, ut COMMUNIO. (A. 1289.)

COMMUNICANTES. — Inter Anabaptistas ii sic dicebantur qui, more veterum Nichitarum, omnia habebant communia; *secte anabaptiste qui avait tout en commun, secte communistes.*

— Sic etiam appellabantur in instrumentis veteribus ævi mediæ 1° orationum cum populo participes absque oblatione (Conc. Arelat. II.) 2° oratio canonis sacrificii Missæ quæ variat in variis festivitibus, ut et prefatio, quod semper incipiat ab hoc vocabulo *Communicantes*, nostramque enim sanctis in celo regnantibus communionem significet.

COMMUNICARE. — Hæc vox, ut et COMMUNIO, variè smittitur apud Patres et in conciliis: nam *communicare* dicuntur qui cum aliquo communionem invicem habent, ut Christiani ac fideles. Deinde *communicare* dicitur qui sacrum Eucharistiam percipiunt.

COMMUNICARIUS. — Ut COMMUNARIUS.

COMMUNICATIO. — Sumptus sacrosancti Eucharistiæ; *communio.* (A. 1493.) — Com-

municatio fructi panis, id est panis benedicti. (A. SS.)

COMMUNICATIVUS. — Qui rerum suarum libenter copiam facit. (Joann. de Card.)

COMMUNICATORIUS. — Communicatorie litteræ, cæ quas episcopi dabant lapsis et, exacta pœnitentia, ad communionem receptis; interdum etiam fidelibus peregrinaturis et in alienam dioccesim profecturis, quæ a cæteris fidelibus in communionem recipiuntur; *certificat que les évêques donnaient aux pénitents qui avaient accompli leur pénitence, afin qu'ils ne fussent pas repoussés de la sainte table; lettre que les mêmes évêques donnaient aux fidèles qui voyageaient, pour qu'ils fussent admis dans les autres diocèses à la participation du sacrement eucharistique.*

COMMUNIO. — Universitas hominum unius urbis, ut commune. (Guib.) — Communis mensa; *table commune.* (Rym.)

— Communis bonorum possessio; *co-propriété.* (Ach., Spic.) — Sumptio sanctæ Eucharistiæ; *communio.* Communio viatica, ead. notione q. VIATICUM. (Conc. Aurel. III.)

Communio sacerdotalis dicebatur quæ sacerdotum erat, a qua qui deliquerat abstinere jubebatur donec ad sanitatem rediret. Communio pacis, quæ sit per manus impositionem pœnitenti in extremis agenti. (Conc. Eliebert.)

Accipere in fine communionem aut ea privari, in articulo mortis absolvi vel non absolvi excommunicatione. (Ibid.)

Communione reconciliari, absolvere ab excommunicatione. (Ibid.)

Communio laica illa erat quæ presbyteris aut clericis ex delicto aliquo imponebatur per pœnitentiam vel in penam, ut videlicet non ut presbyteri et clerici, sed inter laicos communicarent, hoc est in laicorum ordine deinceps censerentur, ita ut neque Missam facere, neque in choro communicare possent. (S. Cyr.)

Communione in oratione accipere dicebantur ii qui, post peractam pœnitentiam ad publicas quidem admitterentur preces, non autem ad sacræ Eucharistiæ perceptionem; idque statuto et definito tempore, quo elapso ad perfectionis gratiam perveniebant, id est ad communionem cum oblatione admitterentur.

Communio peregrina, ea est quæ peregre cum formatis adventibus ecclesiasticis vel laicis concedi solebat; ita ut si episcopus peregrinus cum metropolitani formatis in alienam dioccesim veniret, nullo quidem in ea dignitatis suæ munere fungeretur, sed in concessu presbyterorum, seu, ut vocabant presbyterio, aut presbyteros sederet, et ab episcopo civitatis, cum cæteris presbyteris diocesanis sacram Eucharistiam sumeret. Idem porro erat de peregrinis presbyteris et diaconis qui intra cancellos sedebant, ut peregrini tamen ab officio cessabant, sed tantum communicabant, tum in oratione, tum in Eucharistia, cum aliis presbyteris, cum ea quæ erant sui ministerii exercere iis non liceret in jussu episcopi ad cuius dioccesim accedebant. Quæ quidem communio ideo peregrina dicitur, quod episcoporum et presbyterorum peregrinorum

propria esset. — Antiphona, vel cantus ecclesiasticus, qui, dum communicant fideles, a cantoribus cantatur, a Gregorio Magno inventus, quem ille in Missa cantare instituit. (Hon. Aug.)

— Oblatio, largitio; *offrande, don.* (A. 1213.) — Societas, participatio; *association, participation.* (A. 1317.)

— Conspiratio; *complot, association illicite.* (Mart., Anecd.)

COMMUNIS. — Accessu et affatu facilis; ut COMMUNICABILIS; *affable, liant.* (Pass.) — Amicus; *ami; ol. communelli.* (Fiod.)

— Qui alteri assentitur; *qui est du même avis qu'un autre.* (Greg. Tur.) — Pensitatio quædam, ut commune. (A. 1325.)

— Civitas quæ caput est provincie; *ville principale d'un pays, capitale.* (A. 1349.)

COMMUNITAS. — Privilegium, immunitas; *privilège, immunité.* (A. 844.) — Universitas incolarum unius urbis, ut commune. (Ord. Vit.)

— Præstatio quædam, ut commune. (A. 1313.)

COMMUNIO. — Societas, contubernium; *relation, cohabitation.* (A. 1031.)

— Antiphona quæ post communionem cantatur. (Lib. vel. Liturg.)

COMMUNARIUS. — Ut COMMUNARIUS.

COMMUTATIVA. — Commutatio; *échange.* (A. 1178.)

COMMUTUARE. — Pro COMMOTARE. (A. 1027.)

COMODA. — Pro COMMENDA. (A. 1152.)

COMODIUM. — Cubiculum; *chambre à coucher.*

COMODOSUS. — Ut COMMODOCISUS.

COMORTHA. — Collecta, contributio; *taxe, levée de deniers.* (St. IV. Angl. reg.)

COMOTUS. — Cumulatus, comblé. (A. 1342.)

COMPACTARE. — Compingere, formare, fabrefacere; *fabriquer, former.* (S. Eulog.)

COMPACTATUM. — Pactum, conventum; *convention, pacte, arrangement.* (Sixt. IV PP.)

COMPACTIO. — Ead. notione. — Actio compactandi; *Vid. COMPACTARE.* (S. Eulog.)

COMPADIATIM. — Pro compatiatim. (Paul. Diac.)

COMPAGANUS. — Ejusdem pagi, ejusdem societatis; *du même endroit, du même corps, confrère; ol. compaignon, compain.*

COMPAGES. — Genus caleamenti quo utebantur diaconi Romani, alii dicunt episcopi. (A. SS.)

COMPAGINARE. — Conjugere, copulare, compingere; item in unum volumen congerere; *joindre, réunir, assembler.* (S. Paulin.)

COMPAGIUM. — Exactionis species, forte ead. ac commune. (A. 1463.)

COMPAGNIA. — Militum centuria, societas, fœdas; *troupe de soldats, compagnie, association.*

COMPAGUS. — Ut COMPAGANUS. (Ethelred.)

COMPAGNONUS. — Monetæ Flandriæ species; *monnaie flamande; ol. compaignon.*

COMPALLIDUS. — Simul pallidus; *pd'e en même temps.* (S. Paulin.)

COMPANAGIUM. — Quidquid cibi præter panem et cibum, id est cibus qui cum pane in escam datur; *ce que l'on mange avec le pain, viande, fruits, légumes, etc.*; ol. *companage*.

COMPANATORES. — Hæretici qui asso-rebant panem cum corpore Christi remanere in altaris sacramento. (Mac. Hiero.)

COMPANIES. — Contubernium; *compagnie, société*.

COMPANIS. — Ut COMPANAGIUM. (A. SS.)

COMPANIUM. — Contubernium, societas; ut COMPANIS. (Lex Sal.)

COMPANSATUS. — Pro *compensatus*. (A. 1350.)

COMPAR. — Coniux; *époux, épouse*. (Vet. insc.) — *Compares*, præterea dicti pares inter se comparati respectu superioris domini. Vid. PARS. (Ord. Vit.)

COMPARA. — Præstatio quæ pro mercibus solvitur; *droit sur les marchandises*; ol. *compare*. (A. 1117.)

COMPARAGIUM. — Forto idem q. PANAGIUM. (A. 1230.)

COMPARARE. — Alii rapere et sibi conferre; *emere*, cum alio æquare; *solvere*, dare pœnas; *enlever le bien d'autrui et se l'approprier*; *acheter, répartir également, évaluer*; *punir, subir une peine*; ol. *comparar, comperer, comparer*.

COMPARATIO. — Proprium labore ac parcimonia acquisitum; *emptum*; *bien acquis autrement que par héritage, ou par donation, mais avec le produit de son travail*; ol. *acquest*. (A. 794.) (Ab eo differat *comparatio* ab alode, quia alodis dicebatur quidquid hereditario jure possidebatur.) — *Redditus* quidam, proventus, sed notionis non notæ; *certain revenu*. (A. 1452.)

COMPARATIUM. — Ead. notione. (A. 1048.)

COMPARATUM. — Ead. notione. (Chr. Lauresh.)

COMPARCERARIUS. — Comparticeps, qui aliquid in commune possidet; *co-propriétaire*. (A. 1336.)

COMPARCUS. — Locus clausus, a Gal. *parc*, septum. (A. 1181.)

COMPARENTIA. — Vadimonium, constitutum; *comparution*; ol. *comparance*. (A. 1392.)

COMPARIARIUS. — Ut COMPARCERARIUS.

COMPARICIUM. — Comparatum; *acquisition*. (A. 1014.)

COMPARIETICI. — Vicini; *voisins*. (Vet. Gl.)

COMPARILE. — Compar, par, simile, in leg. B.N.W., ubi quoddam codex habet *parilia*; Gal. *la pareille*.

COMPARIMINI. — Libellus a iudice ecclesiastico adversus excommunicatum contumacem iudici laico oblatas.

COMPARITAS. — Paritas conditionis et originis; *égalité de condition et d'origine*. (A. 1031.)

COMPARITIO. — Idem q. COMPARENTIA. (St. Saon.)

COMPARTAGIUM. — Partitio inter plures; *partage*. (Hist. Bec.)

COMPARTIONARIUS. — Qui una partitur. (Antiq. Piet.)

COMPARTIRE. — Partiri; *partager, diviser*. (Abb.)

COMPARTITIO. — Divisio, partitio, æquatio; *division, partage, répartition égale*. (A. 1469.)

COMPARTUM. — Ut COMPARTAGIUM. (Hist. Bec.)

COMPASSARE. — A. Gal. *compasser*, circino dimetiri: in moralibus, actiones suas ad rationis normam dirigere ut ad optatum exitum provehantur. (A. 1559.)

COMPASSIBILIS. — Via per quam transire potest; *chemin où l'on peut passer*. (A. 1334.)

COMPASSIONARI. — Compassione seu miseratione permoveri; *être ému de pitié, avoir compassion*. (Chr. Joan. Wheth.)

COMPASSIOSUS. — Qui facile compatitur, vel compassione dignus; *qui s'apitoie facilement, ou qui mérite qu'on s'apitoie sur son sort*. (Knygt.) — *Commiseratus*; *appitoyé, qui a pitié*. (A. 1040.)

COMPASSUS. — Circinus vel circulus; *compas*. Brodatura facta ad compassus; *broderie au tambour, en tapisserie*.

COMPATER. — Sodalis, amicus; *camarade, ami*. (A. SS.) — *Amitæ* vir; *oncle*. (A. 855.)

COMPATERATUS. — Ut COMPATERNITAS. (A. SS.)

COMPATERNICUM. — Bona paterna aut materna, patrimonium; *patrimoine*. (Vet. dipt.)

COMPATERNITAS. — Cognatio spiritalis que inter compadres intercedit; *compèrage*. (Pet. Dam.)

COMPATERNITER. — *Compatrium* mori; *comme les compères*. (Vet. cod.)

COMPATESCERE. — Pro *compati*. (S. Bonif.)

COMPATIBILIS. — *Compatibile beneficium* dicebatur de beneficio ecclesiastico quod simul cum alio poterat possideri; *benefice ecclésiastique dont la possession ne s'oppose pas au cumul*. (Th. Mad.)

COMPATRIANUS. — Pro COMPATRIOTES.

COMPATRIENSIS. — Ead. notione. (A. SS.)

COMPATRIATUS. — Ut COMPATERNITAS. (A. SS.)

COMPATRIOTUS. — Qui ex eodem loco est; *compatriote*. (A. SS.)

COMPAUPER. — Una pauper; *pauvre en même temps*. (A. SS.)

COMPAUSARE. — Una pausare, dormire; *dormir, se reposer en même temps*. (Joan. Wheth.)

COMPEDITARE. — Compeditare, compeditibus vincire; *lier, attacher, mettre des entraves à*. (A. 1453.)

COMPEDIUM. — Impedimentum; *entrave, empêchement*. (Luc. II PP.)

COMPELLARE. — In jus vocare: *citer en justice, assigner*. (Mur.)

COMPELLATIO. — In jus vocatio; *citation en justice, assignation*. (Leg. Luitp.)

COMPENDIALITER. — *Compendiose*; *en abrégé*.

COMPENDIARE. — Abbreuiare; *abrégé*. (Conc. Hisp.)

COMPENDIATIM. — Ut COMPENDIALITER. (Ibid.)

COMPENDIOSITAS. — *Compendium*, brevitas; *abréviation, accourcissement*. (A. SS.)

COMPENDIUM. — Idem q. PRECARIA. (A. 760.) — Index, libellus in quo cuiusque civilis facultates compendiose et summatim descripiuntur; idem q. CABALE. (A. 1416.)

COMPENSA. — Compensatio; *équilibre, balance*. (A. SS.)

COMPENSUM. — Ead. notione. (Mart. Ampl. Col.)

COMPENSUS. — « Non licet *compensos* in domibus propriis, in festivitibus sanctorum facere. » (Conc. Autissiod.) Hic hærent viri docti. Sicut enim qui *compensos* facere sic explicant, ut sit serotinos cœtus habere quibus mulieres certum lanæ aut staminis pensum, in votum sancti alicujus nendo texendove conficiebant, quod pensum subinde sacris altaribus offerebatur. (Hoc autem fiebat in pervigiis sanctorum et in pervigilio Natalis Christi.) *Compensos* in domibus facere dicunt alii nihil aliud esse quam stare domi in otio, certis diebus, præsertim Maio mense, quo superstitione feriari solebant veteres Galli. Alii vero *compensos* hoc loco oblationes interpretantur quæ in domibus privatis fiebant, in quibus et vigiliis quidam in fastis sanctorum peragebant, delectis ecclesiis. In nonnullis chartis *compensus* significat idem q. PACIAGIUM, seu tributum pro securitate et pace.

COMPERA. — Acquisitio, emptio; *acquisition, achat*. (Ch. Ital.) — Præstatio pro mercibus, ut COMPARA. (St. Saon.)

COMPERARE. — Emere; *acheter*. (Ch. Ital.)

COMPERDITUS. — Perditus, amissus; *perdu, égaré*. (A. 780.)

COMPERTIO. — Inventio; *découverte, invention*. (A. SS.)

COMPERTORIUM. — Inquisitio iudiciaria; *enquête*. (K. n. n.)

COMPES. — Septum, ambitus; *enceinte*. (A. 1302.)

COMPETA. — Pro COMPITA.

COMPETENTES. — Baptismi candidati, qui baptismum postulabant; *compétents, aspirants au baptême*.

COMPETENTIA. — Debitum, quod alicui competit; *ce qui est dû, revient à quelqu'un*. (A. 1264.)

COMPETERE. — Invadere, rapere, pervadere; *envahir, enlever, ravir*. (Conc. Par. III.)

— Accusare, in jus vocare; *accuser, citer, traduire en justice*. (Cun. IIb.)

COMPETIÆ. — Frusta; *morceaux, fragments, pièces*. (A. SS.)

COMPETIATIM. — Per *pecias* seu frusta; *par pièces et par morceaux*.

COMPETITIO. — Querela; *plainte en justice*. (Cod. Th.)

COMPETITOR. — Qui bona damnatorum mortuorum aut proscriptorum vacantia a principe impetrabat atque pervadebat. (Imp. Rom.)

COMPLATIM. — Omnino, rursus; *entièrement, tout à fait*. (Steph. de Inf.)

COMPLATIVE. — Succincte; *succinctement*. (A. SS.)

COMPLATIES. — Extractus; *bâti, construit*. (Mart. Ampl. Col.)

COMPLACABILIS. — Gratosus; *complaisant*. (A. SS.)

COMPLACENTIA. — Obsequium; *complaisance*. — Delectatio; *charme, agrément*. *Complacientiam habere in aliquo, illo oblectari*. (Goel. Lex. phil.)

COMPLACERE. — Solvere, stipendia militibus erogare; *payer, donner la solde aux soldats*. (A. 1438.)

COMPLACIBILIS. — Ut COMPLACABILIS. (Rym.)

COMPLACITARE. — Convenire, pacisci; *faire une convention, traiter*. (A. 822.)

COMPLACITATIO. — Placitum, pactum; *arrangement, pacte, convention*. (S. x.)

COMPLACITUM. — Ead. notione. (A. 802.)

COMPLAINCTA. — Ut COMPLAINTA. (A. 1253.)

COMPLAINCTA. — Vox præstationibus tributa, quæ per vim imponerentur, ansamque querendi præbebant; *taxe, redevance extraordinaire et inutile*. (Pass.)

COMPLANATORIUM. — Instrumentum ad levigandum; *Vid. LEVIGA*

COMPLANATUM. — Ut COMPLANCTUM.

COMPLANCTUM. — Ead. notione.

COMPLANCTUS. — Querela; *plainte*; ol. *complainte*.

COMPLANGERE. — Queri; *se complaindre*.

COMPLANTA. — Ut COMPLAINTA 'a. 1312) et COMPLANCTUS. (A. 1353.)

COMPLANTAGIUM. — Præstatio ex *complantio*; *Vid. COMPLANCTUM*.

COMPLANTARE. — Terram arboribus fructiferis colere; *faire des plantations, mettre une terre en rapport*; ol. *planter*.

COMPLANTUM. — Ager jure usufructuario ad complantandas vineas seu arbores quaslibet certis conditionibus datum; *terrain donné à long bail sous la condition de le planter et de le mettre en culture*; ol. *complant*.

COMPLECTERE. — Pro *complecti*.

COMPLECTISSIME. — Accuratissime; *complètement, très-soigneusement*. (A. 1327.)

COMPLEGIUM. — Pignus; *gage*; ol. *plège*.

COMPLENTA. — Ut COMPLAINTA.

COMPLEMENTUM. — *Complementum justitiæ* facere dicebatur iudex aut litigator, qui quidquid æquum erat et leges postulabant ad litem litendam complebat ac perliciebat; *Vid. JUSTITIA*.

COMPLENDA. — Ut COMPLETA, officium ecclesiasticum. (Pilichd.)

COMPLERE. — Officium recte exsequi, implere; *accomplir un devoir, une charge*. (Sid.)

— Officium quodvis ecclesiasticum collecta seu oratione concludere. (Greg. M.)

— Legi satisfacere sumpta de crimine vindicta. (Murat.) — Complicare; *plier*. (A. 1352.)

COMPLETA. — Officium ecclesiasticum quod cetera diurna officia complet et clau-

dit : unde dicitur sub noctis initium. (Pass.) — Retis species; *filet de pêche*. (A. 1391.)

COMPLETOR. — Fideijussor, qui pacta complenda fidejubeat; *répondant, caution*. (A. 1272.)

COMPLETORIUM. — Officium ecclesiasticum, idem q. COMPLETA. (Amalar.)

COMPLEX. — Scelerum socius; *complice*. (A. 948.)

COMPLEXIO. — Corporis constitutio; *complexion*. (Ch. Ital.)

COMPLEXIONATUS. — Certa ratione constitutus; *complexionné*. (Ch. Ital.)

COMPLEXIVE. — Breviter, compendiose; *brèvement, en abrégé*. (A. SS.)

COMPLEXIVUS. — Verus, sincerus; *véritable, sincère*. (A. SS.)

COMPLEVUM. — Idem, ut videtur, ac COMPLANTUM.

COMPLICAMENTUM. — Volumen; *rouleau, cahier*. (Conc. Hisp.)

COMPLICENTIA. — Licentia, consensus; *permission, consentement*.

COMPLICES. — Scelerum socii; *complices*. (Isid.) — Federatus, socius; *allié, associé, qui est du même parti*. (A. 1234.)

Complices sancti, qui ejus cultui sunt dicati. (A. 1045.)

COMPLUTUS. — Irrigatus, compluvius; *arrosé par la pluie*. (A. 1426.)

COMPONAGIUM. — Pro COMPANAGIUM.

COMPONERE. — Fimo impinguare; *fumier la terre*. (Cap. C. M.) — Delictum transactione et compositione interveniente expiare ac luere, aut cum leso aut ejus heredibus de multa ac poena propter illud irroganda pasci; *terminer une affaire, expier une faute en donnant amiablement une somme à la partie lésée ou à ses représentants*. (Pass.)

COMPORTATIVIUS. — Portatu facilis, seu potius id quo portatus facilis est; *facile à porter, ou ce au moyen de quoi une chose est portative*. (A. SS.)

COMPORTARE. — Ita se habere; *se comporter*.

COMPORTIONARIUM. — Socii, consortes; *associés, consorts*. (A. 1230.)

COMPORTUS. — Vectura onus quod vasalli domino præstabant, idem q. Carrena. (A. 1284.)

COMPOSITIO. — Multa sonti imposita ad luendum crimen damnative resarciendum; *condamnation pécuniaire, dommages-intérêts accordés à la partie lésée*; ol. composition. (Pass.)

COMPOSITOR. — Arbitrator, qui a litigantibus eligitur ad lites et controversias amice componendas; *arbitre*. (Ch. Arag.)

COMPOSTARE. — Terram fimo impinguare; *fumier la terre*. (Mon. Angl.)

COMPOSTERIALIS. — Vid. SCRIPTURA.

COMPOSTUM. — Fimus quo impinguatur terra; *fumier, engrais, compost*. (A. 1258.)

COMPOSTUS. — Dicitur, 1° pro COMPOTUS (S. XII); 2° de minuto tritico, vel de agro proscisso, non sato, quod tunc fimo seu composto impinguatur. (A. 1276.)

COMPOSTISTA. — Ut COMPTISTA.

COMPOTUM. — Tractus, regio; *contrée, pays, terroir*. (Tabul. Rothom.)

COMPOTUS. — Ut COMPTUS.

COMPRA. — Emptio, acquisitio; *achat, acquisition*; ol. *compre, croumpe*. (Ch. Hisp.)

COMPRARE. — Emere; *acheter, acquérir*. (Ch. Hisp.)

COMPRATOR. — Emptor; *acquéreur, acheteur*. (A. 1331.)

COMPREHENDALIS. — Qui intra ambitum ejusdem loci manet, a Gal. *compris*, ambitus, circuitus. (A. 1414.)

COMPREHENDERE. — Comparare; *acheter, acquérir*. (A. 796.)

COMPREHENSIO. — Comparatum; *ce qui est acquis, acheté, propriété, domaine*. (A. 796.)

COMPRESBYTER. — Una vel ejusdem ecclesie presbyter; *collègue dans la prêtrise ou prêtre de la même église*. (S. Aug.)

COMPRESBYTERIUM. — Consensus presbyterorum qui ab episcopo vel Summo Pontifice pro emergente quapiam difficultate congregatur; *assemblée de prêtres, synode*; Vid. PRESBYTERIUM.

COMPRESSARE. — Comprimer; *resser, serrer, opprimer*. (Aimoin.)

COMPRIATATUS. — Cujus pretium constitutum est; *apprécié, évalué*. (A. 1060.)

COMPRESXIA. — Spatium comprehensum seu conclusum; *étendue, surface*. (Ch. Bres.)

COMPRIMOTÆ. — Primores; *les principaux, les grands*.

COMPROBATUS. — Convictus; *convaincu*. (A. 788.)

COMPROFESSUS. — Qui monasticam vitam cum aliis profectus in uno monasterio; *collègue en vie monacale*. (Chr. Mellic.)

COMPROMISSARIUS. — Arbitrator ad lites aliasve res delinendas ex compromisso electus; *arbitre, expert choisi en vertu d'un compromis*. (A. 1247.)

Compromissarii etiam dicuntur quibus electio per compromissum faciendâ creditur; *ceux à qui un compromis donne le pouvoir de faire une élection*.

COMPROMISSIO. — Pactum, conventio, fœdus initum et promissum; *accord, pacte dont les conditions sont arrêtées et convenues*. (A. 1305.)

COMPROMISSOR. — Fideijussor, qui simul cum aliis aliquid promisit; *répondant, qui agit de concert avec d'autres personnes servant comme lui de caution dans la même affaire*.

COMPROMISSUM. — Inter electionum in episcopos aut abbates formas una est quæ per compromissum appellatur, cum videlicet dissidentes invicem electores transferunt potestatem eligendi tribus vel pluribus, juramento plerumque strictis, qui omnium vice eligant personam idoneam et secundum formam concilii generalis. *Compromissum de alto in bassum et de basso in altum facere*, de iis dicebatur litigantibus qui ab iis electis supremam omniumque tribuebant liti dirimendâ facultatem. (A. 1497.)

COMPROVINCIALIS. — Ejusdem provincie; *qui est de la même province*.

COMPTABILIS. — Solvendo debito idoneus, admittendus; *acceptable, dans un état convenable*. (A. 1235.)

COMPTALE. — Pascuum, pastura; *pâturage, pâtis*. (A. 1263.)

COMPTALIA. — Forte præstatio vel servitus comiti debita. (A. 1193.) Vid. CONTRALIA.

COMPTARE. — Ornare; *orner, décorer, parer*. (Murr.)

COMPTATUS. — Comitatus; *comté*. (Tab. Rothom.)

COMPTITARE. — Ut COMPTARE. (Aguél.)

COMPTORIUS. — Ut COMPTORUS.

COMPTORIUM. — Mensa; *table, comptoir*. (A. 1325.)

COMPUGNATIO. — Pugna; *combat, bataille*. (Isid.)

COMPULSAMENTUM. — Compulsio; *impulsion*. (Fulg.)

COMPULSARE. — Omnes simul campanas pulsare; *sonner toutes les cloches*. Vid. PULSARE.

Compellere, exhibenda in iudicio instrumenta exigere; *forcer une partie à produire les titres sur lesquels elle appuie ses prétentions*. (A. SS.)

COMPULSATORIUS. — Compulsatoria littera, quibus tabellio adigitur ad documenta litigantibus necessaria exhibenda; *commission décernée par le juge pour contraindre quelque officier public à délivrer les titres dont les parties se veulent aider en production*, ol. *compulsoire, lettre de compulsoire*.

COMPULSIO. — Actio qua quis per sententiam iudicis aliquem compellit ad aliquid exsequendum; *contrainte, violence légitime qui se fait par ordre de la justice pour forcer quelqu'un à exécuter une chose*. (A. 1275.)

Jus ejusmodi compulsionis iudicis; *droit d'user de ce moyen juridique*. (A. 1316.)

COMPULSOR. — Fiscalium onerum exactor, qui publicis functionibus obnoxius ad solutionem compellit; *celui qui force à payer les impôts, percepteur*. (Vel. Gl.)

In monasteriis, qui Officii canonici horas indicat, monachosque ad ecclesiam cogit; *moine chargé, dans un monastère, de prévenir de l'heure de l'Office, et de faire aller les religieux à l'église*. (Cass.)

Apud Gothos, qui milites in hostem exire cogeat; *chef militaire*. (Lex Wisig.)

COMPULSORIUS. — Compulsoria littera, qua iudex rem aliquam executioni mandat; *ordonnance qui prescrit l'exécution d'un jugement*; ol. *compulsion*. (A. 1411.)

COMPURGATOR. — Testis, qui una cum reo jurabat, ut absolveretur; *Vid. JURAMENTUM*.

COMPUTARE. — Narrare; *conter, raconter*. (Regin.) — Scr. Bere vel legere; *écrire ou lire*. (A. SS.)

COMPUTARIUS. — Idem q. COMPUTISTA. (S. Columb.) — Liber computarius, lib. rationum sive accepti et expensi; *livre de compte, registre des dépenses et des recettes*.

COMPUTATORIUM. — Mensa qua utuntur in computis faciendis; *comptoir, bureau*. (A. 1364.) — Aula in qua rationes excipiuntur, vel ubi pecunia numeratur; *cour des comptes*. (A. 1453.)

COMPUTISTA. — Calculator; *calculateur, celui qui dresse ou fait dresser les comptes*.

COMPUTORIUM. — Sanctorum fastorum liber, calendarium cum necrologio; *calendrier*. (A. SS. Ben.)

COMPUTRIBILIS. — Coniunctim outridus; *gdté, pourri ensemble*. (A. 984.)

COMPUTUS. — Numeratio, vel numeri assignatio; *compte, calcul. Computorum camera*; *la chambre des comptes*. — Nullus cursus lunæ et Kalendarum; *le comput des temps*. (Pass.) — Sertum globulorum, vulgo *rosarium*; *chapelet, rosaire*. (Guill. de Thoul.)

— Fabula, commentum; *fable, conte*. (A. 1300.)

CONTALIA. — Forte præstatio vel servitus comiti debita, seu potius exactio pro pascuis. (A. 1316.)

COMTOR. — Ut COMITOR.

COMTORESSA. — Uxor comitoris; *femina d'un comitor*.

COMUE. — Pro COMMUNE.

COMUNARIUS. — Qui in communia officium municipale exerceat; *qui a un emploi dans une commune*; ol. *communiér*. (A. 1221.)

COMUNUM. — Ut COMMUNIA.

COMURARE. — Communire; *fortifier*. (Lib. cens. Eccl. Rom.)

CONA. — Manipulus segetis, garba; *gerbe de blé, etc.* (J. de J.) — Cadus certum complectens aliquam quantitatem; *tonneau renfermant une certaine quantité de harengs, caque*. (Ch. Angl.) — Pro ICONA, figura, sacrum numisma rosario appensum; *médaille bénite*. (Instr. Dalph.)

CONAEBAS. — Abbatis vicarius, idem q. COABBAS.

CONALIA. — Agnita, tentanda; *ce qui est à faire, à essayer*. (Vel. cod.)

CONARDI. — Faceta quedam societas iocularum hominum apud Rothomagenses et Ebroicensis; *conards, confrérie burlesque créée à Rouen et à Evreux*.

CONARE. — Pro conari. (A. SS.) — Cadere, a Gal. *coïn*, signum ferreum quo nummi culantur; *frapper*. (Ben. abb. Peterb.)

CONATUS. — Anxius; *inquiet*. (A. SS. Ben.)

CONBATUS. — Pro concubinitus.

CONCABISTO. — Pro CONABISTO.

CONCADA. — Modus agri, tertio circiter parte minor arpentis; *mesure agraire en usage en Languedoc et en Guienne, qui est plus petite d'un tiers que l'arpent*. (A. 1292.)

CONCAGATUS. — Concacatus, sordidatus; *sali, souillé (terme de mépris chez les Franks)*.

CONCAMBERIA. — Commutatio; *changeement, échange*. (Tab. Briv.)

CONCAMBIARE. — Permutare; *échanger*. (Lex Sal.)

CONCAMBIATIO. — Ut CONCAMBERIA. (Greg. VII PP.)

CONCAMBIO. — Ead. notione.

CONCAMBIRE. — Ut CONCAMBIARE. (Tab. Briv.)

CONCAMBITIO. — Ut CONCAMBIATIO. (A. 1043.)

CONCAMPBIIUM. — Ead. notione. (*Con. C. C.*)

CONCAMIARE. — Ut CONCAMBIARE. (*Per.*)

CONCAMIATIO. — Ut CONCAMBIATIO. (*Conc. Hisp.*)

CONCAMIATURA. — Ead. notione. (*Vel. form.*)

CONCAMIUM. — Ut CONCAMPBIIUM. (*Vel. form.*)

CONCAMIUS. — Ead. notione. (*Best.*)

CONCANONICUS. — Eiusdem ecclesiæ canonicus; chanoine de la même église. (*A. 1350.*)

CONCAPACITAS. — Capacitas, amplitudo campi vel agri; contenance. (*Anamod.*)

CONCAPITULARIS. — Cui cum sodalibus jus est suffragii; collègue en droit de suffrage. (*R. Ducl.*)

CONCAPTIO. — Idem videtur α. Compréhension. (*Ch. Alem.*)

CONCAPTIVATUS. — Simul captus; qui a été fait prisonnier en même temps qu'un autre. (*A. SS.*)

CONCATHEDRARE. — Cathedræ seu honoris sui consortem et participem facere. (*Pseud. Ovid.*)

CONCATHOLICUS. — Æque rectus, æque justus; *Vid.* CATHOLICUS. (*Can. Hib.*)

CONCAVARIUM. — Aquarum receptaculum, cailliarus; bassin, réservoir. (*Fulcuin.*)

CONCAVATUS. — Concavus; creux voûté. (*A. 1376.*)

CONCELARE. — Concelare facinora, in iis convivere; être complice d'un crime, être de complice avec ses auteurs. (*Chr. Trib.*)

CONCELLANEUS. — Ut CELLANEUS.

CONCELLITA. — Monachus qui in eadem cella vel monasterio habitat, ejusdem cellæ cohabitator; moine qui habite le même couvent qu'un autre. (*Sid.*)

CONCENSIRI. — Inter censuales recenseri; figurer, être compris parmi les contributables. (*Cons. Carc.*)

CONCENSUS. — Pro CENSUS. (*Chart. censil.*)

CONCEPTIO. — Jus aliquem capiendi et detinendi; droit d'arrêter quelqu'un et de le retenir prisonnier. (*St. Aven.*) — Intelligentia; conception. (*Vel. epit.*)

CONCERGERIA. — Officium concengerii; officia de garde-messier. (*A. 1221.*)

CONCERGERIUS. — Custos domus; concierge. (*Chartal. S. Vand.*) — Sergenterius cui custodiendi segetes, submonitiones ad mandatum domini faciendi, etc., cura incumbat; garde-champêtre, messier. (*A. 1221.*)

CONCERGIUS. — Custos domus, ut CONCERGIUS.

CONCERNERE. — Ad aliquid attingere, spectare; concerner. (*A. 1439.*) — Interdum sumitur pro considerare.

CONCESIA. — Ut CONCISA.

CONCESSATUS. — Concessus; accordé, avoué. (*A. 1369.*)

CONCESSIATOR. — Qui concedit jure delegationis. (*A. 1284.*)

CONCESSIBILIS. — Admittendus encondendus; admissible. (*A. 1416.*)

CONCESSIO. — Consensus domini in feudi vel prædii distractione, seu præstatio quæ eidem fiebat pro ejusmodi consensu; consentement du seigneur pour l'aliénation du fief du vassal, ou droit de payer pour obtenir ce consentement. (*Pass.*)

CONCHA. — Navigii species in conchæ formam efficta, ut sunt gondolæ Veneticæ; sorte de navire en forme de gondole. (*Ch. Arag.*) — Mensura frumentariæ species apud Occitanos; mesure pour les grains. (*Pass.*) — Pars ædis sacræ in qua sacra mysteria peraguntur et ubi stat altare; sanctuaire. (*Pass.*) — Sepulcrum in formam conchæ constructum; tombeau. (*Mur.*)

CONCHATA. — Modus agri, ut CONCADA. CONCHORIALIS. — Clericus ex choro, qui cantorem emittatur, dum officium suum peragit. (*A. 1407.*)

CONCIARE. — Ornare, reparare, reficere; décorer, purer, rétablir. (*Ch. Ital.*)

CONCIBUS. — Conlactaneus; frère de lait, nourri du même lait. (*Vel. Gl.*)

CONCIDA. — Ut CONCISA.

CONCIDES. — Ead. notione.

CONCIDUA. — Ead. notione.

CONCIERGERIA. — Carcer; prison de Paris, la Conciergerie. (*A. 1420.*) — Officium concengerii; charge de gouverneur du palais du roi. (*Pass.*)

CONCIERGERIUS. — Custos domus regis, præfectus palatii; gouverneur du châteauroyal. — Ædis cujuslibet entos; gardien de maison en général, concierge.

CONCIERGUS. — Ead. notione.

CONCILIABULUM. — Locus ubi multi homines congregantur; lieu de réunion, assemblée. — Furtivus et clandestinus conventus; concitabile, réunion illicite et faite en cachette. (*Conc. Carth. iv.*)

CONCILIALES. — Consiliarii; conseillers, confidents. (*A. SS.*)

CONCILIARE. — Convenire, adire ad aliquem; se rendre auprès de quelqu'un, aller le trouver. (*Chr. Maur.*) — Conciliare se, congregari; se rassembler. (*Gl. Barth.*) — Conciliare ecclesias, illam scelere aliquo pollutam iterato consecrare et aqua benedicta aspergere; purifier une église qui a été souillée. (*A. 1307.*)

CONCILIIUM. — Cælus, corpus et universitas hominum simul et una convenientium; assemblée, réunion, cercle. Concilium deorum; l'assemblée des dieux. (*Tert.*) Concilium patrum; le sénat. (*Symmach.*) — Concilium catholicæ, Ecclesiæ catholice vel certe cælus Ecclesiæ clericorum; l'Église catholique ou le clergé catholique. (*Cod. Just.*) — Concilium martyrum sanctorum, locus ubi multorum martyrum ac sanctorum corpora conqueuntur; episcoporum consessus de rebus ecclesiasticis deliberantium. Concilium magnum, idem q. œcumenicum, seu universale vel generale, id est cui adesse possunt et ad quod evocantur totius orbis episcopi. (Concilium universale interdum idem quod provinciale.) Concilium plenum seu plenum dicebatur illud cui metro-

politano cum cæteris sue vicæcensis episcopis intererat. Concilium provinciale seu regionale, cui aderant ejusdem provinciæ episcopi. Concilium civile, synodus episcopalis seu quæ ab episcopo in sua civitate sit cum presbyteris suæ diocesis. — Archidiaconorum districtus vel jurisdiction. (*A. 1233.*) — Præstatio quæ in feudi vel prædii distractione domino pro ejusdem consensu solvabatur. (*A. 1096.*) — Incolarum urbis aut oppidi universitas. (*A. 1322.*) — Parlamentum, apud Anglicos scriptoris.

CONCINERATIO. — Sanctorum reliquæ; reliques, restes d'un saint. Hinc Cincerarios Catholicos appellabant heretici. *Vid.* CINCERARIOS.

CONCINERATUS. — Cinere conspersus; couvert de cendre. (*Tert.*)

CONCINNANTIA. — Concinnatus, ornatus; décoration, parure. (*Conc. Hisp.*)

CONCINNATIO. — Machinatio; machination. (*Conc. Hisp.*)

CONCINNATOR. — Calumniator; chicanneur. (*Vel. Gl.*)

CONCIO. — Incolarum unius urbis universitas, ut COMMUNE.

CONCIOLA. — Congregatiuncula; réunion, assemblée de peu d'importance. (*Vel. Gl.*)

CONCIONABULUM. — Conciliabulum, réunion illicite, concitabile. (*A. SS.*)

CONCIONARIUS. — Qui populum alloquitur; orateur.

CONCIONATIO. — Concio, oratio discursus, harangue.

CONCISA. — Arborum eversarum strages itineri præcludendo; abatis servant à intercepter le passage des chemins. (*Paul. Waru.*) — Silva ædua; bois taillis. (*Ch. Car. Calv.*)

Sepimentum circum agros et fundos factum, cum leviter semineisa virgulta proclinantur, implicanturque invicem perpetua textura, eaque interim succrescente; clôture de buissons entrelacés. (*Lex Sal.*)

CONCISIO. — Idem q. arborum incisio in truncis plerumque facta ad limites designandos. *Vid.* ARBOR. (*A. 876.*)

CONCISUM. — Silva ædua, ut CONCISA.

CONCITO. — Statim, illico; aussitôt. (*Abb.*)

CONCITUM. — Inrita, mortarium; mortier à piler. (*St. Ast.*)

CONCIVIUM. — Civium cælus; assemblée des habitants d'une ville. (*Ads.*)

CONCLAMARE. — Causam agere, dicere; exposer une affaire, la faire valoir. (*Lex Alem.*)

CONCLASSARE. — Conclassare signa, pulsare campanas; sonner les cloches. (*Guid.*)

CONCLAVE. — Vestiarium; garderobe. (*A. 1243.*) — Locus ubi enunt cardinalis ad eligendum Pontificem; conclave, lieu où se réunissent les cardinaux pour l'élection du Pape. (*Caremon. Rom.*) — Locus inclusus vel munitus, sive domus quæ multis clauditur cellis; interior cella, inquit Papas. — Quicquid obseratum est, in legib. municip. Mechlinensium.

CONCLAVIS. — Interpositus, pneursus; enclave, ce qui est enclavé. (*A. 886.*)

CONCLERICUS. — Clericus una cum aliis; collègue en prétrise. (*Conc. Hisp.*)

CONCLUDERE. — Pro concludi, terminari; être borné, limité. (*Conc. Hisp.*)

CONCLUSIO. — Clausa; a Conclusiones aquarum. (*Leg. Wisig.*)

CONCLUSITER. — Denique, tandem; en fin. (*Lud.*)

CONCLUSUM. — Locus seu ager sepibus septus; clos, enclos, ut Clausum. (*Leg. Wisig.*)

CONCLUSUS. — Ead. notione. (*Ibid.*)

CONCOLATUS. — Conglutinatus; collé ensemble, cimenté. (*Doubl.*)

CONCOMITANTIA. — Comitatus; cortège, suite. (*A. 1300.*)

CONCONSULIS. — Eiusdem urbis una consules; coconsuls, collègues au consulat. (*Ch. Tolos.*)

CONCORDARE. — Statuere, definire; statuer, déterminer. (*A. 1363.*) — Conferre, comparare; comparer, rapprocher. (*A. 1162.*)

CONCORDATUS. — Compositus, de quo conventum est; accordé. (*A. 1463.*)

CONCORDENSES. — Valsensium sectarii heretici, a Concordia, Lombardiæ oppido, dicti.

CONCORDIA. — Fœdus, pactum; arrangement, accord. (*Mad.*) Concordia celata, conventio seu pactio quam inconsulto iudice ineunt litigantes postquam res in iudicium vocata est; arrangement que font les plaideurs pendant le procès en l'absence et à l'insu du juge.

CONCORDIUM. — Pactum, fœdus, pro Concordia.

CONCOREZENSES. — Ut CONCORDENSES. (*Mur.*)

CONCORPORALIS. — Eiusdem corporis vel societatis; qui est de la même société, du même collège. (*Leibn.*)

CONCORPORATE. — Corporaliter; matériellement, en corps. (*Mart., Anecd.*)

CONCREDERE. — Concudere se dicebatur ille qui iudici vel parti se tradebat et delictum illius arbitrio compositione expiabat. (*Ibid.*)

CONCRETUS. — Coctaneus; qui est du même âge. (*A. SS.*)

CONCUBA. — Concubina; femme débauchée, concubine. (*S. Hilar.*)

CONCUBIALITER. — Continuum, perpetuo; toujours, continuellement. (*A. SS.*)

CONCUBINA. — In nonnullis primorum temporum mediæ ætatis instrumentis non significat illa vox concubinam fornicariam, sed eam concubinam quæ secundum legem matrimonii infra tamen dignitatem uxoris ducitur; quæ uxor concubina dici videtur in Ch. Ludovici VI, regis Francorum.

CONCUBINARIUS. — Qui concubinam habet; concubinaire, débauché; ol. concubin.

CONCUBITALIS. — Ad concubitum pertinens; qui concerne la cohabitation, le concubinage.

CONCUBITOR. — Idem q. CONCUBINARIUS (*Jul. antec.*), et accubitor, præfectus sacri cubiculi. (*Yv.*)

CONCULCATURIUS. — Conculcaturia

epistola, eadem ac agnitionis charta qua dominus servi cui se ingenuum jungit, illi indulget ut qui ex eo nascendi liberi permancant.
CONCURRENTER. — Unanimiter, concorditer; *d'accord, d'intelligence.* (Ch. Angl.)
CONCURRENTIA. — Emulatio, competitio certamen: *émulation, lutte entre divers prétendants.* (Mur.) — Certa quædam ac determinata summa ultra quam non erogetur supra: « Recepit in solutum usque in concurrentiam. » (A. 1332.)
CONCURRERE. — *Concurrere alicui seu cum aliquo, consentire alicui; concourir avec quelqu'un.* (Tert.)
CONCURSUS. — Submonitio vel evocatio civium ad vindicanda maleficia. *Vid. Hucstetm.* (Ch. Hisp.)
CONCUS. — Vas ecclesiasticum, idem q. **CONCHA.** (Conc. Hisp.)
CONCUSSURA. — Concussus; *secousse.* (A. 1205.)
CONCUTERE. — Frangere; *briser, réduire en morceaux.* (Lud.)
CONDADUM. — Comitatus, dominium; *comité, seigneurie.* (Ch. Hisp.)
CONDAMINA. — Ager domini, ab omni onere agrario immunis; *terre seigneuriale, celle qui est directement exploitée par le seigneur et qui par conséquent est exempte de charges;* ol. *condamine, condamine.* (Pass.) — Agri oppido adjacentes; *champ, terre située à côté d'une ville.* (A. 1328.) — *Bastida, seu prædium rusticum cum mansione; ferme, métairie.* (A. 1351.)
CONDARE. — Confluens; *lieu où deux rivières se joignent, confluent;* ol. *condat.*
CONDARE. — Simul dare; *donner en même temps, ensemble.* (A. SS.)
CONDECENTER. — Satis; *assez.* (A. 1476.)
CONDECENTIA. — Dignitas, nobilitas. (A. 1400.)
CONDECERNERE. — Una decernere; *décider ensemble.* (A. 876.)
CONDECIMARE. — Ut DECIMARE.
CONDEMINA. — Ut CONDEMINA.
CONDEMNARE. — Condemnare terram alicujus, agri alicujus fructum excidere; *détruire la récolte du champ d'autrui.* (Lex Sal.)
CONDEMNATIO. — Multa pecuniaria; *amende, peine pécuniaire.* (S. Amb.)
CONDEPENDENCIA. — Cohærentia; *liaison.* (A. 1403.)
CONDERGERE. — Ut CONDIREGERE.
CONDESERIUM. — Res in validum animum data, qua quis interdum legitime utitur; *chose donnée en gage dont le créancier se sert.* *Vid.* CONDIREGERE. (A. 1173.)
CONDERZERE. — Ut CONDERGERE.
CONDESCENDENS. — Conderens; *convenable, qui convient.* (S. Vict. Mass.)
CONDESCENDERE. — Consentire, alicujus sententiam sequi, alicui morem gerere; *condescendre.* (Ivo Carn.) — Alienare; *aliéner, faire aliénation d'une chose.* (Wichb.) — Descendere simul, una venire cum aliis; *descendre en même temps, se rendre avec d'au-*

tres auprès de quelqu'un dans un lieu. (A. 1341.)

CONDESCENSIO. — Indulgentia, obsequium; *condescendance.* (Apud theologos scolasticos hæc vox frequenter accipitur pro illa divina demissione qua Deus infirmitati nostræ sese attemperat.)
CONDESCENSIVE. — Indulgentes; *par indulgence, par condescendance.* (Joan. XXII PP.)

CONDIARIUM. — *Ærarium, trésor public.* (Isid.)

CONDICARE. — Pro *condicere.* (Act. episc. Genom.)

CONDICIONARIUS. — Aliqua servitii seu servitutis conditione obligatus. *Vid.* **CONDICIONALES** et **CONDICIONATI.** (A. 1326.)

CONDICIUM. — Minus quod ex *condicto* fit. (Mur.)

CONDICTATUS. — *Condictus, decretus; décidé, résolu.* (A. SS.)

CONDICTIO. — Vox forensis, Gal. *condiction, exercice de l'action personnelle.*

CONDICIONALIS. — Ut **CONDICIONALIS.**
CONDIGNARE. — *Condignum putare; juger digne.* (A. 786.)

CONDIMINA. — Ut **CONDAMINA.**
CONDIRECTUS. — *Condirecta terra videtur esse ea quæ recte culta est et unde condirectionis seu emolumenta debita possunt percipi; terre bien cultivée et en plein rapport, d'où, par conséquent, on retire des revenus suffisants. Par extension, « condirectus » venit à certains noms pour indiquer le bon état, la parfaite exécution des objets qu'ils désignent: « Condirectus molendinus, condirecta carreria, » etc. « Lucernam seu lampadem dictus infirmarius suis expensis adiutorio tamen unius sextarii olei, tenetur tenetur condirectam (a. 1352), » id est bene.*

Puteus condirectus de cistulis sive ferratis ex calena et rota; hoc est instructus omnibus necessariis ad hauriendam aquam. Condirectum domui, ejusdem conservatio; entretien d'une maison. (Conc. Hisp.)
CONDIREGERE. — Dirigere, mittere; frui, uti realia, eam possidere, regere, instruere, etc.; *envoyer, faire passer, diriger, avoir l'administration, user, jouir, posséder, etc.*
CONDISCORDIA. — Discordia, dissidium; *désunion, discorde.* (A. 1366.)
CONDITA. — Locus certus, territorium; *canton, quartier, territoire.* (Pass.)
CONDITIO. — Tributum, pensatio; *payement, dépense, redevance, impôt.* (Pass.) *Conditio candelæ, præstationis species. Vid.* CANDELA. — Res creata, vel creatio; *création, ou ouvrage, œuvre.* (S. Iren. vet. interp.) — *Negotium, affaire.* (Desid. episc. Cad.) — *Morum et ingenii habitus; habitudes, mœurs.* (A. 1315.) — *Corporis constitutio; état, constitution du corps.* (A. 1356.)

CONDITIONABILIS. — Pendens a conditione; *soumis à certaines conditions, conditionnel.*

CONDITIONALES. — Qui aliqua servitii seu servitutis conditione obligati sunt; *serfs d'une certaine classe; Vid.* **CONDICIONATI.**

CONDITIONARE. — *Conditionem imponere.*

re, moult poverre; mettre ou opposer une condition. Conditionare potestatem regis; borner le pouvoir du roi.

CONDITIONARI. — Ut **CONDICIONALES.**

CONDITIONATUS. — *Manumissus a servitute sub operum servitio aut aliis conditionibus; serf affranchi sous certaines conditions; ol. conditionné.* (A. 1306.)

CONDITIUNCULA. — *Negotia; affaires, intérêts.* (Desid. Cal. episc.)

CONDOLOMA. — *Dicitur de tuberculis ex inflammatione natis circum anuni.* (A. SS.)

CONDOLOMATUS. — *Condolomate laborans. Vid.* **CONDOLOMA.**

CONDOMA. — Pro **CONDAMINA.** (Ch. Longob.)

CONDOMINA. — Ead. notione. (A. 1088.)
CONDOMICATUS. — Ead. notione. (Hist. episc. Autis.)

CONDOMINUS. — *Ejusdem domini socius; coseigneur, celui qui est seigneur, conjointement avec quelque autre, d'une terre, d'un pays.*

CONDONATUS. — Idem q. **DONATUS, OBLATUS.** (A. 1232.)

CONDORMIENTES. — *Hæretici sæculi xiii in Gormania, quod sine discrimine sexus ætatisque somnum caperent sic dicti.*

CONDORMITIO. — *Mors, obitus; mort.* (R. Ducl.)

CONDORSUS. — *Modus oneris quo lignum portatur, seu potius caudex aut ramus arboris crassior.* (Stat. Mass.)

CONDREGTA. — Ut **CONDIRECTA.**

CONDREZELLA. — Ead. notione.
CONDRICTA. — Ead. notione.

CONDRICTIO. — Idem q. **CONDIRECTIO.** (Tab. Gel.)

CONDRICTUS. — Ut **CONDIRECTUS.** (Lex Ripuar.)

CONDOCERE. — *Deducere amicum abennitem, prosequi, comitari; accompagner quelqu'un, lui faire la conduite.* (Ugm.) — *Exhibere, præsentare; présenter.* (Leo IX PP.)

— *Recipere, investituram accipere; entrer en possession, recevoir l'investiture.* (A. 1156.) — *Salvum conductum alicui concedere; donner un sauf-conduit à quelqu'un.* (A. 1185.)

CONDOCHERII. — Clerici canonicis inferiores eorumque quasi conductitii in quibusdam ecclesiis; *ol. conductiers.*

CONDOCIBILITAS. — *Utilitas; utilité, avantage.*

CONDUCTIALIS. — *Conductiales litteræ, quæ ad fidem publicam et tutum commercium dantur; sauf-conduit.* (A. 1236.)

CONDUCTIO. — Quod domino solvitur pro securitate rerum exportandarum; idem q. **GUATICUM.** (Ann. Gen.) — Pro **CONDICTIO.** (Conc. Hib.) — *Morbi species quum Græci σπασμὸν vocant.* (Cæd. Aur.)

CONDUCTITUR. — *Procurator plebis vel minister altaris, qui canonica portione minus accipiendo, subiectione indebita, minus ab obsequio suo conductori persolvit.*

— *Conductitia litteræ, emd. q. CONDUCTITIE.*

CONDUCTOR. — Qui conduit, vector; *qui transporte, porteur, voiturier.* (Chr. Parm.) — Qui campionem seu pugilem con-

ducit ad duellum; *témoin, parrain.* (Mur.)

— *Redemptor qui certa pecunie summa redditus ecclesiæ conducit vel emit, ut ex iis questum faciat; fermier des revenus d'une église.* (Mur.) — *Actor, curator; curateur, demandeur, administrateur; ol. conduiseur.* (A. 735.) — *Hospes, cautionarius; hôtelier, aubergiste.* (Rutil.)

CONDUCTORIUS. — *Conductoria litteræ, commeatus; sauf-conduit.* (Nicol. V PP.)

CONDUCTUS. — *Defensio, tutela, præsidium, comitatus; action de défendre, tutelle, protection, secours, escorte, suite.* — *Pecunia quæ pro rerum quæ exportantur securitate domino solvitur. Idem q. GUATICUM; droit de peage; ol. conduit.* (A. 1171.) — *Conductus nundinarum, is qui solvitur a mercatoribus ad nundinas venientibus; droit payé au seigneur du lieu par les marchands qui vont aux foires et marchés.* (Ap. Brus.) — *Canalis, tubus; canal, conduit.* (Hist. Bce.)

— *Cibus ad communem refectorem appositus; nourriture, aliments nécessaires à une ou plusieurs personnes.* (Hug. abb. ius. Bar.) — *Sumptus in victum, vestitum, cultum; entretien.* (A. 1121.) — *Jus patronatus quo quis electum a se presbyterum ad episcopatum conduit ut ab eo cura animarum investitur; droit de patronage en vertu duquel le patron d'une église avait le droit de désigner à l'évêque le prêtre qui devait la desservir.* (A. 875.)

— *Consensus; consentement, approbation.* (A. 1103.) — *In jus vocatio, citatio, vadimonium; action de traduire en justice, citation, etc.* (A. 1312.) — *Dominium, territorium; seigneurie, territoire, juridiction.* (A. 1332.) — *Armentum, grex; troupeau.* (A. 1268.) — *Canticorum species; cantique, action de grâces; ol. conduis.* (A. 1248.) — *ALBERGATA, MANSIONATICUM. Vid. hæc verba.*

CONDULCARE. — *Dulce reddere; adoucir, apaiser.* (Mart. Anecd.)

CONDULCORARE. — Ead. notione. (Id.)

CONDUMA. — Ut **CONDAMINA**, et pro **CONDUMA.**

CONDUNARIUS. — *Sarcinator; couturier.*

CONDUSMA. — Ut **CONDUMA.**

CONELA. — *Paculum, vasculum aquarum; pot à l'eau.* (A. 1376.)

CONELIUS. — *Ad cucullum pertinens; de lapin. « Pellicia conelia, » vestis pellibus cucullorum munita.* (A. 1096.)

CONESTABILIS. — Idem q. *comes stabuli.* *Vid.* **COMES.**

CONESTABULARIUS. — Ead. notione.

CONESTABULUS. — Ead. notione.

CONFABULA. — *Socius, quæ confabulatur; compagne, interlocutrice.* (A. SS.)

CONFABULARIS. — *Socius, colloquutor, qui confabulatur; associé, compagnon, interlocuteur.* (A. SS.)

CONFACERE. — Ut *conficere.* (A. SS.)

CONFALO. — Idem q. **CONFANO.**

CONFALLONERIUS. — *Vexillifer; porte-bannière.* (Urb. II PP.)

CONFAMILIARIS. — *Ejusdem familiæ; qui est de la même famille.* (Ann. Ben.)

CONFANO. — *Vexillum; bannière, gonfanon; ol. confanon, confanier.*

CONFANONARIUS. — Ut CONFALLONE-
RIUS.

CONFAUTOR. — Qui una cum aliis alicui
fayel (*Script. rer. Fr.*)

CONFECTÆ. — Fructus saccharo conditi;
fruits confits, confitures. (A. 1333.)

CONFECTERA. — Vas in quo *confectæ* ap-
ponuntur; *pot à confiture.* (*Ch. Ital.*)

CONFECTIO. — Medicina; *médicament.*
(*Inst. Sic.*)

CONFECTIONARIUS. — Qui confectionem
parat, apothecarius; *pharmacien.* (*Inst. Sic.*)

CONFECTOR. — Carnifex; *bourreau.* (*Vel.*
Gl.)

CONFECTORIUM. — Locus ubi he-tiæ tru-
ciduntur; *lieu où l'on tue les animaux, abato-*
ir. (*Vel. Gl.*) — Idem o. CONFECTERA. (A.
1360.)

CONFECTUARI. — Qui bestias conficiunt;
ceux qui tuent les animaux bouchers. (*Vel.*
inscript.)

CONFECTURA. — Clades; *défaite, décon-*
fiture. (*Rig.*) — *Confectura*, eod. sensu o.
CONFECTÆ. (A. SS.)

CONFEDERATIVUS. — Socius, amicus;
compagnon, ami. (A. 1422.)

CONFEMINA. — Conjux, uxor; *épouse,*
femme mariée. (A. SS.)

CONFEDATIO. — Plurium rerum una
concessio in feudum. (A. 1319.)

CONFERTA. — Symbola, compotatio;
festins à écot, réunion de buveurs.

CONFESSA. — Sanctimonialis, quæ con-
fessionem seu penitentiam exigit in mona-
sterio. (A. 922.)

CONFESSARE. — Confiteri, agnoscere,
declarare; *confesser, reconnaître.* (S. XIV.) —

Pecata sua sacerdoti declarare; *se confes-*
ser. (*Mart., Anecd.*) — Confitentium peni-
tentium peccata audire; *entendre en confes-*
sion, confesser. (A. SS.)

CONFESSARIUS. — Qui peccata sua sacer-
doti confitetur; *celui qui confesse ses péchés*
à un prêtre, pénitent. (*Chr. Mel.*) — Sacer-
dos qui confessionem peccatorum recipit;
prêtre qui entend les pénitents en confession,
confesseur. (*Yep.*)

CONFESSIO. — Professio, responsio, de-
positio; *aveu, réponse, déposition.* (*Cod. Th.*)

Confessio erruti sui; aveu de son erreur. Au-
gustinus responsio; réponse des devins. Confes-
sio testis; déposition d'un témoin. — Com-
munitas, incolarum urbis aut oppidi univer-
si; *as; la commune, l'ensemble de la population*
d'une ville ou d'un bourg. (A. 1356.) — Fido-
litas professio; *reconnaissance de suzerain-*
eté, prestation de serment de fidélité. (A.
1107.) — Delicti nostri Domino declaratio,
confessio; *déclaration de ses péchés à Dieu,*
confession. Confessiones facere, suum Confi-
teor dicere. (*Joan. episc. Abrinc.*) *Confes-*
sionum pater, idem q. Confessor, hoc est,
sacerdos qui peccatorum confessionem reci-
pit. (A. 1334.) *Confessiones dare* dice-
bantur monachi vel canonici qui ad Priuam
cavendam in ecclesia convenientes, com-
pleto ipso Officio, ante psalmum L, vi-
cissim donabant confessiones suas, dicen-
tes: *Confiteor Domino et tibi, frater, quod*

peccavi in cogitatione et opere, propterea
precor te, ora pro me; et ille respondit: Misere-
re tui omnipotens Deus. — Oratio
quæ a voce *Confiteor* incipit; *le Confiteor.*
(*Card. Bon.*) — Locus in æde sacra, ubi sa-
cerdos priusquam ad Missam celebrandam
accedat, confessionem seu exomologesin
pronuntiat. (*Bellel.*) — Cellula in qua pre-
sbyteri confessiones fidelium excipiunt;
confessionnal ou ce qui en tient lieu. (*Harist.*)

— Emolumentum, quod ex fidelium confes-
sionibus seu exomologesi sacerdotibus obve-
nit; *offrandes faites par les pénitents à leur*
confesseur. (*Tabul. S. Cypr. Pict.*) — Pœni-
tentia quæ per confessionem iniungitur,
sed maxime ea quæ in monasteriis exigitur;
pénitence imposée à un pénitent par un con-
fesseur, celle surtout qui se donne aux moines
dans les couvents. (*Ch. Hisp.*) — Sepul-
crum cuiusdam martyris seu confessoris, cui im-
positum est ipsum altare; inde proprie sic
etiam dictus locus sub majori altari positus
quo sanctorum reliquiæ ac corpora recondi-
duntur. Interdum veteribus instrumentis pro
ipso confessionis seu altaris oramento su-
mitur vox *confessio*, et pro basilica, vel po-
tius oratorio. Ipsum martyrium confessio-
nem appellat Lactantius; «Comprehensi pre-
sbyteri et ministri, et sine ulla probatione
ad confessionem damnati.

CONFESSIO. — Confessio. — Sacrum penitentia
tribunal; *confessionnal.* — (*Conc. Valent.*
A. 1563.) — Liber agens de confessione; *traité*
de la confession. (A. 1591.)

CONFESSIO. — Confessio. — Confessionales li-
tera, eadem quæ fraternitatis, quibus quis
in participationem orationum admittitur;
Vid. FRATERNITAS.

CONFESSORARIUM. — Sacrum peniten-
tia tribunal; *confessionnal.* (*Conc. Hisp.*)

CONFESSOR. — Monachus qui, pro ex-
piandis delictis, confessionem seu peniten-
tiam, abdicata vita sæculari, monasticam
iniebat. (A. 1020.) — Apud Victorenses,
monachus ætate, scientia et vitæ probitate
conspicuus. (A. 1481.) — Confessarius, qui
fidelium confessionem recipit; *confesseur,*
qui entend en confession. — Confessores di-
ci solent: 1° qui martyrio vitam pro Christo,
quem palam confessi et contestati sunt,
finierunt; 2° qui Christum palam et coram
tyrannis, seu fidei hostibus confessi, quo-
libet tormentorum vel pœnæ genere affecti,
superstitibus tranquillam mortem obierant.
Confessores nonnullis instrumentis appellati
sunt cantores qui suet in inferiori clerico-
rum gradu, ita dicti, inquit scriptor quidam,
quia confiteri passim sacra Scriptura, est
Dei laudes decantare.

CONFESSORATUS. — Officium confes-
sarii; *Vid. CONFESSARIUS.*

CONFESSORIUM. — Martyrium; *martyre.*

CONFESSORIUS. — Confessoria litteræ
dicebantur quas confessores seu qui perse-
cutionis tempore gloriosa voce Christum
confessi erant, lapsi dabant, quibus pacem
ab episcopis acciperent usque communio-
nem recipere, relaxata scilicet præscripta
ab iis penitentia et satisfactio.

CONFESSUS. — Confessus moritur qui
ante mortem peccatorum absolutionem ac-
cipit simul et viaticum; *non confessus* vero
qui moritur neutro sacramento percepto.
Hinc *confessum* facere ministrare est illa duo
sacramenta. (*Tabul. S. Vinc. Cenom.*)

CONFIBULARE. — Connectare, conjun-
gere: «In semetipso concordiam confibula-
re.»

CONFIBULATIO. — Connexio, conjun-
ctio; *union, liaison.* (*Novat.*)

CONFICCATUS. — Confixus. (A. SS.)

CONFICTO. — Adulteratio; *falsification,*
altération. (A. 1314.)

CONFIDATUS. — Fides, cui fides habe-
tur; *sâr, à qui l'on se fie.* (A. 1371.)

CONFIDELIS. — Qui fidelitatem seu ho-
minum cum fidelibus præstitit. (*Hist. Car-*
tus.)

CONFINA. — Locus muris vel sepi-
bus caesus; *clos, enclos.* (A. 1460.)

CONFINARE. — Relegare, amandare;
reloguer quelqu'un dans un lieu, éloigner,
renvoyer. (*Ann. Gen.*) — Confinare seu metas
ponere; *borner, établir, planter des limites.*
(A. 1304.) — Conterminare; *toucher aux*
limites, confiner. (*St. Cad.*)

CONFINATIO. — Relegatio; *action de*
reloguer, internement. (*Ann. Gen.*)

CONFINATIS. — Confinalis; *limitrophe,*
qui confine. (*Tab. Briv.*)

CONFINATUS. — Eod. sensu. (*Ibid.*)

CONFINES. — Exsiliū; *exil, expatriation.*
(*Ann. Gen.*)

CONFINIA. — Idem q. CONFINIUM. (*Greg.*
VII PP.)

CONFINIALIS. — Confinalis; *limitrophe,*
qui confine. (*Car. M.*)

CONFINIARE. — Relegare, ut CONFINARE.
(*Ann. Gen.*)

CONFINIRE. — Terminari; *aboutir.* (*Ann.*
Ben.)

CONFINIS. — Meta, finis, limes; *borne,*
limite, lieu où une chose finit. (*Caius.*)

CONFINIUM. — Vicinitas, locus ubi fi-
nes duarum terrarum conveniunt; *situ-*
ation limitrophe, voisinage, point où les bor-
nes de deux propriétés se rencontrent. (*J. de*
J.) — Arx in continibus exstructa; *châ-*
teau-fort construit sur la frontière. (A.
1257.)

CONFINUS. — Pro COPINUS.

CONFIRMARE. — Confirmare populum
dicitur archidiaconus, diaconus, aut subdia-
conus, dum post porrectam a sacerdote Eu-
charistiam eidem Dominicum sanguinem
hauriendum præbet. (*Ord. Rom.*) Confirmare
tabulam, quæ reliquiæ in altari includuntur,
dicitur episcopus, quod eam chrismate per-
ungat. (*Pontif. Senon.*)

CONFIRMARIUS. — Qui sigilli appositio-
nem chartæ confirmat; *celui qui applique le*
sceau sur une charte. (A. 1473.)

CONFIRMATIO. — Sacramentum Eccle-
siæ Romanæ sic dictum quod baptismum
quodammodo confirmet ac compleat; *sacre-*
ment de confirmation. — Subscriptio diplo-
matis; *souscription d'un titre.* (*Vel. ch.*)

CONFISCARE. — Fisco addicere; *confis-*
quer. (A. 1394.)

CONFISCATIO. — Bonorum alienius fisco
addictio; *confiscation, action d'adjuger au*
fisc la fortune de quelqu'un. (A. 1308.)

CONFISCERE. — Pro conficere. (A. 1363.)

CONFISCUS. — Pro confiscatus. (*Ch. Angl.*)

CONFISUS. — Fidus, amicus, familiaris;
confident.

CONFITERI. — Passive sumitur pro præ-
dicari, dici. (*Conc. Hisp.*)

CONFITUM. — Salsamentum, conditura.
(A. 1179.)

CONFITURA. — Dulciaria, ut CONFECTU-
RA.

CONFLAGITIUM. — Flagitium, vel de-
lictum commune: «Rectorem Dominus
Papa ordinat, qui vel per se, vel certa per
cives ejusdem urbis *conflagitia* ejusdem loci
punit et purgat.» (*Mab., Annal.*)

CONFLAGRAMEN. — Conflagratio, in-
cendium; *embrasement, incendie.* (*Script. rer.*
Fr.)

CONFLATILIS. — Conflando factus; *de*
fonte, fait en métal fondu. (*Prud.*)

CONFLATIM. — Copulativum, contexte
(*Isid.*)

CONFLATOR. — Auctor, molitor; *qui*
machine, qui dispose, auteur, exécuteur, ins-
trument de. (A. 876.)

CONFLATORIUM. — Fornax, locus ubi
fit *confusio*; *fournaise, fourneau.* (*Vel. Gl.*)

CONFLICTUS. (Adj.) Dissipatus, fugatus;
mis en déroute, mis en fuite. (A. 1258.) —
(Subst.) Pugna, prælium; *combat, choc, conflit.*
— Exercitus dissipatus, fuga; *déroute d'une*
armée, fuite. (A. 1258) — *Conflictus lega-*
lis, duellum ex lege statutum; duel judiciai-
re. (S. XI.)

CONFLIGATIO. — Prælium; *bataille, ac-*
tion d'en venir aux mains.

CONFLIGIUM. — Pugna, pro CONFLICTUS.
(*Guib.*)

CONFLUENTIA. — Frequentia; *affluence.*
(A. SS.)

CONFOAGIUM. — Jus lignum exscin-
dendi ad focum, annona lignaria. *Vid. AFFO-*
agium. (A. 1228.)

CONFOEDERARE. — Fœdus facere, inire;
faire alliance, s'unir par un traité. (*Tert.*)

CONFOEDERARI. — Ead. notione. (*Script.*
rer. Fr.)

CONFORTAMEN. — Corroboratio; *ce qui*
corroboire, fortifie. (A. SS.)

CONFORTAMENTUM. — Ead. notione.
(A. SS.)

CONFORTARE. — Corroborare, firmare;
fortifier, conforter. (*Pass.*)

CONFORTATICIE. — Auxilium præstan-
do; *en aidant, en secourant.* (A. 1201.)

CONFORTATIO. — Ut CONFORTAMEN

CONFORTATORIUS. — Confortatoria
epistolæ fidei, ad confirmandam fidem.
(*Anast.*)

CONFORUM. — Forum, nudinæ; *mar-*
ché. (A. 1149.)

CONFOSSATUS. — Fossis munitus; *gar-*
ni de fossés. (*Ach., Spic.*)

CONFOSSUM. — Stagnum, fossa major,

ubi aquæ continentur; *étang*. (Leg. Norm.)
CONFRA. — Communio convivium: « Sic ut ergo multi convivæ *confram* faciunt, id est commune convivium. » (Josl. episc. Suevion.)

CONFRACTIO. — Fractio; action de rompre, de mettre en morceaux. (A. SS.)

CONFRACTORIUM. — In Missa Ambrosiano sic dicitur illa oratio quæ sequitur fractionem hostiæ.

CONFRAGANEUS. — Pro **CONSUFRAGANEUS**, coepiscopus. (Vit. S. Theod. arch. Narb.)

CONFRAGIUM. — Quod *Confraternitatis* causa solvitur; droit d'entrée que paye celui qui est admis dans une association. (Ch. Dalph.)

CONFRARIA. — Sacrum sodalium; confrérie. (A. 1391.)

CONFRATERNIA. — Ead. notione. (A. SS.)

CONFRATERNITAS. — Societas; association, réunion, société. *Confraternitas Dei*, pax ab episcopis Occitanæ Aquitanæque proceribus inita regnante Philippo Augusto; Vid. Agnus.

CONFRATRES. — Collegæ, qui eodem officio utuntur; collègues. (Ivo Carn.)

CONFRATRIA. — Societas; société confrérie, association. (Hincm.)

CONFRATRICA. — Idem q. **CONFRARIA**. (St. Saon.)

CONFRATRISSA. — Consoror; femme qui fait partie de la même association, ou qui remplit les mêmes fonctions qu'une autre. (A. SS.)

CONFRATRUELIS. — Coniux; femme mariée, épouse. (A. 1351.)

CONFRERIA. — Ut **CONFRATRIA**. (A. 1269.)

CONFRONTARE. — Limites assignare; donner, assigner, déterminer des bornes, des limites. (A. 1406.) — *Confrontari*, adjacere, contiguum esse; être limitrophe, être contigu. (A. 1302, 1317.)

CONFRONTATIO. — Adjacentia, limes, terminus; borne, limite. — *Confratio*, comparatio; confrontation. (A. SS.)

CONFRONTARI. — Pro *confrontari*.

CONFUGIUM. — Invocatio; action d'invoquer, invocation. (A. SS.) — *Territorium*, districtus vel præstatio quæ propter tutelam solvebatur; territoire, ressort ou redevance payée au seigneur pour la protection qu'il accorde. (A. 906.) — *Confugium* facere, fugere, confugere; prendre la fuite, chercher un refuge, se réfugier. (A. 795.)

CONFUNDERE. — Pudore suffundere; confondre. *Confundere personam*, habitum ei tollere vel mutare, quo internosci possit; déguiser quelqu'un pour qu'on ne puisse le reconnaître. (A. 1327.)

CONFUSIBILIS. — Ignominiosus; ignominieux, dégradant. (A. SS.)

CONFUSIO. — Præbrum, dedecus; déshonneur, honte. (A. 866.)

CONFUSIVE. — Ignominiosus; honteusement. (Laur. Byzin.)

CONGADIARIA CHARTA. — Mutuæ obli-

gationis et sponsonis charta; titre de mutuel engagement. (A. 1237.)

CONGADIUM. — Pignus a pluribus simul constitutum; Vid. **Vadium**.

CONGAMIUS. — Ut **CONCAMIUS**.

CONGEARE. — Dimittere, licentiam abeundi dare, expellere; donner congé, congédier, renvoyer, expulser; ol. congérer.

CONGEARIUM. — Licentia abeundi, jus expellendi; Vid. **CONGEARE**.

CONGEDIA. — Dimissio, ex Gal. *congéd*.

CONGEDIARE. — Ut **CONGEARE**.

CONGEDIUM. — Idem q. **CONGEDIA**.

CONGEIUM. — Jus ejiciendi ex urbe; droit de bannissement. (A. 1177.)

CONGELLUS. — Pro **CONCELLANEUS**. (Noik.)

CONGENERI. — Duorum sororum mariti; maris de deux sœurs, beaux-frères. (Cod. Th.)

CONGENIUM. — Ars, machinatio, fraus; ruse, adresse, habileté, fourberie. (Form. Andeg.)

CONGERIRE. — Dimittere; congédier; ut **CONGEARE**. (Mart., Anecd.)

CONGERIUM. — Licentia; congé. (A. 1330.)

CONGERIUS. — Salutatio ante discessum; acte par lequel on va, avant de partir, saluer les personnes avec lesquelles on a des relations, visite d'adieu.

CONGERMANUS. — *πρωτεγάδης*; cousin germain. (Ch. Hisp.)

CONGERO. — Dæmo, diabolus; le malin esprit, le démon.

CONGERRONES. — Qui divitias et opes congerunt; thésauriseurs. (Conc. Ticin. sub Bened. VIII. PP.) — *Socii itineris*, vel ludi et nugarum; compagnons de route ou de jeu et de plaisir. (Greg. Tur.)

CONGIARE. — Ut **CONGEARE**.

CONGILDONIS. — Contubernalis, contubuldis, ejusdem gildæ socius; qui est de la même association, de la même gilde. (Pass.)

CONGIVE. — Coniux, uxor; femme mariée, épouse. (Vet. form.)

CONGLOMERATIO. — Congregatio, concilium; assemblée, réunion. (Hier.)

CONGLORIFICARI. — Eadem gloria affici, amullicari; être glorifié ensemble. (Tert.)

CONGLUTINATURA. — Conglutinatio; action de coller, de cimenter. (A. 1385.)

CONGRAPHARE. — Conscribere.

CONGRATARI. — Congratulari; féliciter. (A. 994.)

CONGRATULAMEN. — Congratulatio; congratulation, félicitation. (A. SS.)

CONGREARE. — Gratium invicem habere, comprobare; se convenir, agréer ensemble; ol. congérer. (A. 1416.)

CONGREGALIS. — Ejusdem gregis; du même troupeau. (A. SS.)

CONGREGATIO. — Collecta seu synaxis. (Ferr. Diac.)

CONGREGMENTUM. — Accretio; accroissement. (A. 1289.)

CONGRESSUS. — Impugnatus, laceratus;

inquiétude, assailli, attaqué. (Script. rer. Fr.)

CONGRUENTIA. — Bona cuidam ecclesiæ aut præbyterio addicta. (Conc. Hisp.)

CONGRUIUS. — Congruentius; conforme, convenable. (A. SS.)

CONGUSTUS. — Forte angustus montium aditus; défilé, col, port. (A. 1118.)

CONHASSA. — Securis; cognée. (A. 1390.)

CONHIBERE. — Pro *cohibere*.

CONIA. — Poma sylvestria; pommes de pin. (Vet. Gl.)

CONIADA. — Panes ovis et lacte subacti quos etiam nunc Picardi *caignets* appellant. (Irm.)

CONIARE. — Cudere, signare monetam; frapper monnaie, monnayer. (St. Fl.)

CONIATOR. — Aleator, qui globulos luserios projicit contra quosvis obvios; joueur; Vid. **AVERTITATOR**.

CONICLUM. — Furte conclave; alcôve. (A. 1316.)

CONIDARIUS. — A Græco *κόνις*, lens, pediculus, nomen per contemptum diaboli tributum, quasi sordidissimus esset pediculus, aut lentibus scateus. (A. SS.)

CONILLOS. — Forte vivarium conicularium; garene. (A. 1052.) — *Cuniculus*; lapin. (A. 1341.)

CONINUS. — *Coninæ pelles*, cuniculorum; peaux de lapins.

CONIS. — A Gr. *κόνις*, urceolus; cruchon. (A. SS.)

CONITIO. — Populi multitudo; peuple, multitude. (Vet. Gl.)

CONIUNCLA. — Junctura; attelage. (St. Corb. mon.)

CONIUS. — Cuneus, sigillum ferreum quo nummi eaduntur; coin monétaire.

CONJECTURA. — Pro *conjectura*.

CONJECTABUNDUS. — Suadens, consules. (S. Aug.)

CONJECTANTER. — Per conjecturam; par conjecture.

CONJECTARE. — Contribuere; contribuer, fournir. (A. 807.)

CONJECTURA. — Idem q. **CONJECTUS**.

CONJECTURALITER. — Ut **CONJECTANTER**. (Sid.)

CONJECTURARI. — Coniicere; juger, combiner dans l'esprit, conjecturer. (A. SS.)

CONJECTURATIVE. — Conjecturando; par conjecture. (Eccard.)

CONJECTUS. — Contributio, symbolum, collecta; quod quisque in unum confert ad exsolvendam certam pecuniæ summam vel ad colligendam certam cibarium quantitatem; unanime quod a populis regis missis in itinere exsolvitur; redevance, cotisation, collecte; quote-part, ce que chacun doit payer pour former une somme déterminée, solder une dépense faite ou à faire.

CONJUDEX. — Assessor, qui cum primario iudice iudicat; assesseur, juge adjoint. (Ach., Spic.)

CONJUGA. — Pro *coniux*. (Burch.)

CONJUGALIS. — Ead. notione. (Antiq. Piet.)

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

CONJUGES. — In libris feudalibus sic dicitur.

cuntur domini et vassalli, quod mutua, licet dispari, interse fide conjungantur et obstruantur.

CONJUNCTURA. — Coniunctio, conglutatio; action d'unir, de coller ensemble. (A. 1385.)

CONJungere. — Pervenire aliquo; arriver dans un lieu. (A. SS.) *Conjungere Jerusalem*; arriver à Jérusalem. — *Conjungere testes*, componere; confronter les témoins. (Mur.)

CONJURA. — Conjuratio, conspiratio; complot. (Mur.)

CONJURAMENTUM. — Submonitio parium. Vid. **CONJURARE**.

CONJURARE. — Simul jurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONJURARE. — Simul iurare, simul iuramento firmare; faire un serment collectif, jurer en même temps et ensemble. (Pass.)

CONLECTOR. — Qui simul legit; *condisciple, compagnon d'étude.* (S. Aug.)
CONLIGARE. — Sese pariter obligare, uti solent qui de re aliqua paciscuntur; *s'engager mutuellement.* (Tab. Vos.)
CONLUMINARE. — Accendere, inflammare; *allumer.* (Ch. C. C.)
CONCLUSIO. — Ut COLLUDIUM.
CONM. — *Vid. per COMM.*
CONMARTYRISARE. — Aliquem e medio tollere per martyrium; *donner le martyre.* (Hist. Ingulf.)
CONNESTABILIS. — Idem q. *Comes stobuli.* *Vid. COMES.*
CONNESTARIA. — Urbis regin; *quartier d'une villa.* (St. Saon.)
CONNEXITAS. — Pro *connexio*, affinitas. (Ch. Angl.)
CONNIBENTIA. — Pro *conniventia*, assensus. (A. 684.)
CONNIUS. — Signum euneum quo nummi enduntur; *coin monétaire.*
CONNIVENTIA. — Pactum, conventin; *accord, arrangement.* — Assensus; *assentiment, connivence.* (Gr. Tur.)
CONNIVERE. — Consentire; *être d'accord, consentir.* (Vel. inscript.)
CONNOTARIUS. — In officii notarii socius; *conotaire.* (Menag.)
CONNUBERE. — Pro *concumbere.* (Anast.)
CONNUS. — Angulus; *coin, angle.* (A. 1278.)
CONOSTABULUS. — Pro *CONESTABULUS.*
CONP. — *Vid. per COMP.*
CONPHILOSOPHUS. — In philosophiæ studio socius; *compagnon d'études philosophiques.*
CONPTUS. — Coctus; *cuvé.* (Chartul. S. Wand.)
CONQUA. — Ut *CONCHA.*
CONQUADRARE. — Adversari, contradicere; *contrecarrer.* (Brusch.)
CONQUADRATUS. — Scientia vel virtutis ornatus, instructus.
CONQUATA. — Modus agri, ut *CONCADA.*
CONQUATERNARE. — Quaternam jungeri; *atteler quatre bêtes de front.* (Vel. Gl.)
CONQUAVARE. — Pro *concavore.*
CONQUEREMENTUM. — Acquisitio; *acquisition, biens acquis.* (A. 1226.)
CONQUERIMENTUM. — Ead. notione. (A. 1256.)
CONQUESTA. — Armis aut bello quæsitum, partum; *conquête, chose conquise.* (A. 1468.)
CONQUESTARE. — Bello et armis acquirere; *conquérir; ol. conquerre, conquerer.* (Thom. Wals.)
CONQUESTATUS. — Armis acquisitus; *conquis, acquis par la force des armes.* (S. xiv.)
CONQUESTIO. — Ut *CONQUESTA.* (Pass.)
CONQUESTRARE. — Ut *CONQUESTARE.* (Thwroc.)
CONQUESTRATIO. — Ut *CONQUESTA.* (Pass.)
CONQUESTUS. — Quælibet bona quavis ratione acquisita, etiam quæ a patre et matre hæreditario jure quis possidet; *biens ac-*

quis n'importe comment, par héritage, guerre, etc.
CONQUETA. — Mensuræ frumentariæ et vinarie species. Idem q. *CONCHA.* (A. 1346.)
CONQUINISCERE. — Quiescere, cubare; *reposer, être couché.* (Gl. Rodolph.)
CONQUIRERE. — Armis comparare; *conquérir.* (Bart. Gl.)
CONQUIRIMENTUM. — Ut *CONQUEREMENTUM.*
CONQUISITE. — Vi armorum, jure belli; *par la force des armes, par droit de conquête.* (A. SS.)
CONQUISITOR. — Victor gentium, qui populus suo subegit imperio; *conquérunt.* (A. 1196.)
CONQUISITUS. — Bona quæsitæ vel simul quæsitæ; *acquêts ou conquêts.* (Cap. C. C.)
CONQUISTA. — Bello quæsitæ; *conquête.* (Conc. Hisp.)
CONQUISTARE. — Acquirere armis seu alio modo; *acquérir par la force des armes ou autrement.* (Pass.)
CONQUISTUM. — Censuræ; *redevance.* (Tab. mon. S. And. Vienn.) — Bona acquisita, ut *CONQUISITUS.* (Ann. Ben.)
CONQUISUS. — Devictus, superatus; *soumis, conquis.*
CONRADIUM. — Ut *CONREDIUM.*
CONRASERIA. — Officium *CONRESARII*; *office de conrasier; ol. conraserie; Vid. CONRESARIUS.*
CONREARIUS. — Ut *CORREARIUS.* (A. 1297.)
CONREATOR. — Qui pelles parat; *tanneur, corroyeur; ol. conréteur, conrouer.* (A. 1345.)
CONREDIUM. — Bona quævis quæ ad vitulum, vestitum, cultumve inserviunt; *tout ce qui est nécessaire pour la nourriture, l'habillement, etc., entretien.* (Mon. Angl.) — Convivia quæ dominis præstabantur a vassallis quoties per illorum terras pergebant; *droit de gîte ou de procuration, obligation où est le vassal de nourrir le seigneur et sa suite pendant qu'il voyage; ol. conroi, conrée; Vid. GISTUM, PROCURATIN, etc.* (A. 1137.)
CONREGIONALIS. — Ejusdem regionis; *qui est du même pays.*
CONREGIUM. — Ut *CONREDIUM.*
CONREGNARE. — Una cum alio regnare; *régner ensemble.*
CONREGNARDUS. — *Conregnardi solidi,* idem q. *CENSUALES.*
CONREIUM. — Ut *CONREDIUM.* (Chartul. S. Vand.)
CONREIX. — Turma; *escadron, troupe, compagnie.* (A. 1212.)
CONRESARIUS. — Monachus qui fratribus conredia seu cibaria ministrare tenebatur; *frère cellérier; ol. conrasier.*
CONRESATOR. — Coriarius, alutarius; *corroyeur.* (Ch. Mass.)
CONRESIGNARE. — Aliquid alicui simul tradere, transcribere, traducere; *transmettre, résigner.*
CONREZARE. — Excipere, conredia parare, dare; *préparer, donner les aliments; ol. conrier.*

CONRIVALIS. — Concivis; *concitoyen.* (A. SS.)
CONROTUNDARE. — Rotundum efficere; *arrondir.* (Vel. Gl.)
CONSA. — *Laterna caeca; lanterne sourde; ol. esconse.* (Cons. can. Flor.)
CONSACERDOS. — Simul sacerdos, coepiscopus, collega in sacerdotio; *collègue dans le sacerdoce.* (Pass.)
CONSACRAMENTALIS. — Qui eandem rem affirmat sacramento; *conjuteur, qui jure avec d'autres qu'un fait est ou n'est pas exact; Vid. JURAMENTUM.*
CONSACRANEUS. — Eorundem sacrorum particeps; *qui participe aux mêmes cérémonies sacrées, corréligionnaire.* — Eodem sacramento obstrictus, conjuratus; *lié par le même serment, conjuré, conspirateur.*
CONSACRARE. — Pro *consecrare.* (Vel. inscript.)
CONSALANEUS. — Qui eodem sale utitur, contubernalis, conviva; *qui use du même sel, commensal.*
CONSCABINUS. — In *scabinatus* officio collega; *collègue dans l'échevinat.* (A. 1184.)
CONSCHOLASTICUS. — Condiscipulus; *condisciple.* (Eld.)
CONSCIENTIA. — *Conscientiam facere:* 1° religioni habere; *faire conscience* (Bern. de Breyt.); 2° natum facere; *faire savoir.* (Chartul. S. Vict. Mass.)
CONSCIENCIATUS. — Idem q. *CONSCIEN-
TIOSUS.* (A. SS.)
CONSCIENTIOSUS. — Religiosus, qui omnes actus suos ad recti et æqui normam exigit; *conscientieux.* (Chr. Bern.)
CONSCOPARE. — Scopis mundare; *balayer.* (Gotsch. mon.)
CONSCRIPTI. — Charta, contractus, libellus; *titre, charte, contrat.* (Vel. form.)
CONSCRIPTIO. — Subscriptio; *signature, subscriptio.* (Hist. S. Germ. Prat.)
CONSECRANEUS. — Ut *CONSECRANEUS.*
CONSECRARE. — Terminum constituere, figere; *borner, établir des limites.* (Vel. agrim.)
CONSECRARI. — Baptizari; *être baptisé.* (Pasch. episc. Lilybit.) *Consecrari* alicujus sancti corpus dicitur, cum e terra eximitur honoris erga, atque inter sacras reliquias fidelibus exponitur venerandum. (Ann. Mutin.)
CONSECRATUS. — Baptizatus; *qui a reçu le baptême.* — (Pasch.) *Monialis consecrata, abbatissa; abbesse.* (A. 1223.)
CONSECRETALIS. — Domestici, familiaris; *serviteur, domestique.* (A. 980.) — Secretorum particeps et conscius; *confident.* (A. SS.)
CONSECTANEUS. — Ejusdem sectæ; *qui est de la même secte, corréligionnaire.* (Eid.)
CONSEDERE. — Invadere, per vim auferre; *s'emparer, prendre de force.* (Antiq. Fuld.)
CONSEGALE. — Secale; *seigle.* (Ap. Brus.)
CONSEGALLUM. — Ead. notione. (Ch. Eccl. Mass.)
CONSENTANEUS. — Conseius, particeps; *qui est dans la confiance, dans le secret, complice, qui participe.* (Script. rer. Fr.)

CONSENTIA. — Pactum, conventio; *pacte, convention.* (A. 835.) — Consensus; *accord, conformité de sentiments, unanimité.* (A. 1006.)
CONSENTIARIUS. — Ut *CONSENTANEUS.* (Leg. Norm.)
CONSENTIATIVUS. — Ead. notione.
CONSENTIMENTUM. — Consensus; *consentement.* (Chartul. Eccl. Apt.)
CONSEQUENTIA. — Ut *consensus.* (Lamh.)
CONSEQUERE. — Pro *consequi.* (Mab., Lit. Gal.)
CONSEQUUTIUM. — Pro *consequentio.* (Pet. Cell.)
CONSERGIA. — Custos mulier, seu uxor consorgii; *Vid. CONSERGIUS.* (A. 1202.)
CONSERGIUS. — Custos; *garde, conservateur, concierge.*
CONSERVA. — Vivarium ubi pisces conservantur; *réservoir, vivier.* (Cons. Brag.) — *Conservæ,* fœderatæ naves, quæ eundem cursum tenentes sibi mutuam operam promittunt; *conserves, navires qui font route ensemble pour se prêter un mutuel appui.* (Sal. Mal.)
CONSERVAGIUM. — Navis, ut *CONSERVA.* (St. Mass.)
CONSERVANTIA. — Conservatio; *conservation, maintien.*
CONSERVATIA. — Ead. notione. (A. 1394.) — Rescriptum seu mandatum quo pontifex sibi reservat collationem quorundam beneficiorum; ut *RESERVATIO.* (Ch. Angl.)
CONSERVATIO. — Officium seu jurisdictio conservatoris universitatum; *charge et dignité de gardien des privilèges d'une université.* (R. Goul.)
CONSERVATOR. — *Conservatores* appellati quorundam generum ministri: *Conservatores privilegiorum universitatum, conservatores Judæorum, etc.*
CONSERVATORIA. — Rescripti pontificii species; *Vid. CONSERVATIA.* (A. 1365.)
CONSERVATORIALIS. — *Conservatoriales litteræ,* quibus conservatores privilegiorum instituuntur. (A. 1394.)
CONSERVATORIUM. — Idem q. *Litteræ conservatoriales; Vid. CONSERVATORIALIS.* (Pez.) — Vivarium ubi pisces conservantur; *réservoir, vivier.* (A. 1374.)
CONSETTUM. — Frumentum eum secali mistum, f. pro *CONSELLUM.* (A. 1234.)
CONSIALIUM. — Ut *CONSEGALE.* (A. 1250.)
CONSIDERABILIS. — Spectandus, laudabilis. (Conc. Hisp.)
CONSIDERANTIA. — Ut *CONSIDERATIO.* (Ch. Navar.)
CONSIDERARE. — Decernere, re expensa et considerata judicare; *décider, résoudre après examen.* (Epist. C. M.)
CONSIDERATIO. — *Consideratio curiæ,* decretum, judicium euriæ; *décision, jugement d'un tribunal.* (Lex Long.)
CONSIGNAMENTUM. — Depositio; *consignation.*
CONSIGNARE. — Concedere, tradere; *accorder, donner, livrer.* (Mur.) — Fronti baptizati oleo signum crucis, seu confirmationis sacramentum impertiri baptizato; *faire sur*

le front d'une personne que l'on baptise le signe de la croix avec l'huile sainte, ou administrer à un baptisé le sacrement de confirmation. — Signo sanctæ crucis alicui benedictionem impertiri; donner la bénédiction à quelqu'un. (S. Cyr.) — Judici sistere; comparaitre devant le juge. (St. Cad.)

CONSIGNATIO. — Probatio per signa seu per chartas; démonstration, preuve de l'exactitude d'une chose en exhibant des titres. (Cap. Radele. Benev. princ.) — Sacramentum confirmationis; sacrement de confirmation. (A. 837.) — Concessio, traditio; investiture, cession. (Ch. mon. Gell.)

CONSIGNATORIUM. — Locus in quo baptizati confirmantur; lieu où l'on donne la confirmation à ceux qui ont reçu le baptême. (Joan. Dia.)

CONSIGNATES. — Signo sanctæ crucis benedictus; qui est béni. (Ruin.)

CONSILIABULUM. — Locus ubi multorum martyrum ac sanctorum corpora quiescunt. (A. SS.)

CONSILIARE. — Consilium dare; donner un conseil, conseiller. (A. SS.) — Consilium inire adversus aliquem, mortem alicui clam machinari; machiner quelque chose contre quelqu'un, conspicer contre sa vie. (Pass.)

CONSILIARI. — Ad consilium convenire, consilium inire, de re aliqua consultare. (Gl. Godef.)

CONSILIARIS. — Consiliarius; qui consille, conseiller. (Pass.)

CONSILIATOR. — Ead. notione. (Vet. Gl.) — Auctor, suaser; instigateur, promoteur. (A. 1237.)

CONSILIATORIUM. — Locus consiliorum; lieu où se donnent les conseils. (Ugut.)

CONSILIATURA. — Questio consulenda; affaire à examiner, à consulter. (A. 1360.)

CONSILIOSE. — Prudenter, cum consilio; avec prudence et circonspection. (Fred.) — Per insidias; par des pièges. (Fred.)

CONSILIS. — Pro CONSUL.

CONSILIUM. — Dies qui concedebatur reo ut ei de actore respondendo caveretur; délai accordé à l'accusé pour présenter sa défense; ol. jour de conseil. — Cætus, quomodo adhuc conseil vocant Galli cætus consiliatorum.

— Favor, consensus, laudimium. (A. 1103.)

CONSIMULARE. — Assimilare, simul cogere; assembler.

CONSINA. — Consobrina; cousine.

CONSISTENTES. — Sic dicti ii qui cum aliis fidelibus stantes orabant, necdum tamen ad sacramenta admittentur.

CONSISTERE. — Stare, certum esse; être certain. (Vet. cod.)

CONSISTORIUM. — Quivis locus ubi consistitur; tout lieu où l'on existe, où l'on se tient, lieu de séjour. Ita Tertullianus terram in qua homines consistimus consistorium vocat. — Vestibulum, porticus, locus ubi consistunt qui ad januam ædis præstantur donec in eas admittantur; vestibule, portique. (Pass.) — Locus cubicularis adiectus in quo excubabant quo paratores essent ad domini præcepta; chambre où se tiennent les domestiques, antichambre. (Sid.)

— Locus in quo princeps de rebus publicis consultat ac deliberat cum suis consistorianis; salle du conseil du chef de l'Etat, conseil du chef de l'Etat. (Cod. Th.) — Exedra ædi sacre adjuncta, in qua forte consistebant sacerdotes de rebus sacris cum episcopo disceptaturi; salle de réunion jointe aux églises pour servir aux conférences du clergé et de l'évêque. (Ch. eccl. Cornut.)

— Thronus excelsior; trône, siège élevé. (A. SS.) — Consensus episcoporum aut presbyterorum; assemblée du clergé, synode, consistoire. (Cærem. Rom.) — Cætus hominum simul et una consistentium, collegium scabinorum; assemblée publique, réunion des magistrats municipaux d'une ville. (A. 1370.)

CONSITI. — F. idem q. CURTANI vel CUSTIANI. (Ch. Edward. 1 reg. Angl.)

CONSITUS. — Ut commistus vel conditus; « Gemen dico, cum absinthium meum respicio, cum constita melle vocula vestra deprehendo. » (Mart.)

CONSOBRINUS. — Patruelis; cousin germain. (A. SS.)

CONSOLAMENTUM. — Ita manus impositionem et baptismum appellabant Cathari hæretici.

CONSOLARE. — Manus imponere, baptismum conferre; Vid. CONSOLAMENTUM.

CONSOLATI. — Paterini hæretici sic appellati quod consolamentum suis impertirent.

CONSOLATIO. — Serotina cæna quæ post collationem fiebat a monachis, qui, quod vice consolationis et gratularum refectionis, post impensas orationi et lectioni horas complures iis impertiretur, detorto inde vocabulo, consolationem hanc refectionem pro collatione appellaverunt. (Crondeg.)

— Denarium distributio quæ canonicis fiebat, ab annuo reddito beneficii districta. (St. cap. Ganders.) — Cæremonia qua aliquis inter Catharos admittitur, idem q. CONSOLAMENTUM. (A. 1244.) — Solutium, auxilium; soulagement, aide. (Vet. form.)

CONSOLATUS. — Interdum pro CONSULATUS.

CONSORCIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

CONSORIA. — Ut CONSORTIA.

CONSOROR. — Virgo mulierve quæ se suaque, vel saltem bonorum suorum partem aliquam obtulerat ecclesiæ seu monasterio ea vel simili ratione qua oblata; Vid. OBLATUS.

— Consortes dicuntur in libris feudorum dominus et vasallus quasi σύμπαροι, ejusdem militiæ socii.

CONSORTIA. — Societas, collegium; réunion, communauté, corporation. — Ager, dominium, vel prædium cujus plures sunt participes; terre, seigneurie, métairie qui appartiennent à plusieurs en même temps. (St. Cad.)

CONSORTIALIS. — Sodalis, socius; associé, compagnon. (Cod. Th.)

CONSORTIARE. — In consortium admittere, vel simul partire. (A. 1247.)

CONSORTIUM. — Convenus et congregatio presbyterorum, cum scilicet invicem de rebus ecclesiasticis et parochiarum suarum deliberant; laicorum pia societas, sodalium; assemblée de prêtres, synode, conférence, confrérie.

CONSPALATIUS. — Comes palatii; comte du palais.

CONSPARSUS. — Aspersto aquæ benedictæ, quæ aqua asperisionis dicitur; asperision d'eau bénite. (Anast.)

CONSPECTARE. — Conspicere, videre; apercevoir, voir. (A. SS.)

CONSPECTOR. — Qui conspicit, videt; celui qui aperçoit, qui voit.

CONSPERSIO. — Panis eucharisticus; pain eucharistique. (Pasch. Radb.)

CONSPICABILIS. — Qui conspici potest, visibilis; qui peut être vu, visible. (Vigili. Taps.)

CONSPICATOR. — Speculator, explorator; qui va à la découverte, explorateur, espion. (Alb. Muss.)

CONSPIRARE. — Simul sentiri et credere; avoir les mêmes sentiments et les mêmes croyances. (Conc. Hisp.)

CONSPIRATRIX. — Monialis; nonne, religieuse. (Cap. ord. Cist.)

CONSPONSALIS. — Commater; commère.

CONSTA. — Pro COSTA, clivus, latus montis; Vid. COSTA.

CONSTABULARIA. — Digoitas comitis stabulorum; cornetablie. — Centuria militaris; compagnie de soldats.

CONSTABULARIUS. — Idem q. comes stabuli; Vid. Comes.

CONSTABULATUS. — Ut CONSTABULARIA. comitis stabuli dignitas.

CONSTABULUS. — Idem q. comes stabuli; Vid. Comes.

CONSTABULUS. — Ead. notione.

CONSTAMENTUM. — Ut CUSTUS. (Ord. Vit.)

CONSTANCIO. — Pro constitutio. « Item hac irrefragabili constantione sanximus. » (Ord. Ph. IV. reg. Fr.)

CONSTANGIA. — Ut CUSTUS. (A. 1233.)

CONSTANTIA. — Expensæ, impensæ; dépense; ol. constance. (A. 1189.)

CONSTANTINUS. — Solidus, moneta auren imperatorum Constantinopolitanorum; constantin monnaie des empereurs de Constantinople.

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTARE. — Pro stare; demeurer. (Lex Bas.)

CONSTELLATUS FRATER. — Vid. FRATER.

CONSTERNATUS. — Prostratus; prosterne. (Brev. Par.)

CONSTIPENDIALIS. — Particeps stipendii. (A. SS.)

CONSTITUTIO. — Contractus stipulando confirmatus; ut STIPULATIO. (A. 706.)

CONSTITUTIO. — Præstatio quæ ex constituto solvitur. (A. 1268.)

CONSTITUTIO. — Ead. notione. 'Ch. mon. Mur.)

CONSTITUTOR. — Qui pro alio se solviturum promittit, vel aliqua facturum, et alterius in se transfert obligationem; celui qui se met au lieu et place d'un autre.

CONSTITUTUM. — Decretum; loi, règle établie. (Vet. Gl.) — Dies constitutus, præfinitus; jour déterminé, fixé. (Lex Long.)

Ponere constitutum, diem constituere; déterminer, fixer un jour. (Ibid.)

CONSTORIA. — Idem q. CUSTUS. (Inst. Eccl. Const.)

CONSTRINGERE. — Cogere, coercere; contraindre. (Leg. C. M.)

CONSTRINGIBILIS. — Qui ex jure coerceri potest; qui peut être juridiquement contraint à. (A. 1401.)

CONSTRUCTOR. — Qui construendis aut reparandis ædificiis invigilat; surveillant de travaux de construction ou de réparation, architecte. (St. eccl. S. Laur. Nom.)

CONSTUMA. — Pro COSTUMA.

CONSTURA. — Ut COSTURA.

CONSUA. — Vox scripta per abbreviationem pro COSTUMA. (A. 1228.)

CONSUENTER. — Pro consuetudine; selon la coutume. (A. 1291.)

CONSUETA. — Liber ritualis; Vid. CONSUETUDINARIUS. (Conc. Hisp.)

CONSUETUDINALITER. — Ex more; selon la coutume. (Conc. Hisp.)

CONSUETUDINARIUM. — Præstatio, idem ac CONSUETUDO.

CONSUETUDINARIUS. — Consuetus; habituel, ordinaire. — Liber ritualis in quo officiorum divinarum ritus fortiorumque describuntur, in quo consuetudines conventuales et monasticæ exaratae sunt; rituel (Brompt.) — Consuetudinibus seu tributis obnoxius, villanus; homme sujet aux services féodaux, serf, vilain; ol. coutumier. (A. 1092.)

Terra consuetudinaria, tributis obnoxia; terre sujette aux redevances féodales, terre roturière.

CONSUETUDO. — Lex municipalis, et quævis alia, sive ex consuetudine recepta, sive etiam litteris exarata; loi quelconque, écrite ou non. (Pass.)

Consuetudo maris, qua res maritum reguntur; coutume de la mer, recueil de règlements sur la navigation. (A. 1383.)

— Regula monastica, seu vivendi ratio monastica; règle monastique. (Ch. Mur. non.)

— Mensuris sanguis femininarum, qui consuetudo tempore redit; flux menstruel. (Alex. Iatrop. intorp.)

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

— Præstatio, pensatio, quæ ex consuetudine præstatur, sive pecunia, sive aliis rebus, aut etiam servitiis, cujus initium ignoratur et a quo inducta;

redevances en nature ou en espèces; ol. coutume. (Pass.) *Consuetudines burgi*, quæ a burgensibus seu burgorum incolis solvuntur. (*Gal. Ch.*) *Consuetudo comitis aut consularis*, quæ comiti vel ratione comitatus debetur. (A. 1423, 1068.) — *Consuetudo judiciaria*, districtio, multa a iudice irrogari solita. *Consuetudo jacendi et comedendi*, idem q. *jus gisti et procuratoris*; *Vid.* *Gistum* et *Procuratio*. (A. 1143.)

CONSUL. — Comes; *comit.* — Consiliarius; *conseiller*. — Oppidi magistratus; *magistrat municipal*, *échevin*; *ol. consul*, *cosoul*, *consau*, etc. — Qui in emporiis seu portibus maris mercatorum jura ac merces tuetur; *consul, agent diplomatique*. (*St. Mass.*) — Mercator electus ad dirimendas lites sociorum; *consul, prudhomme*. (A. 1563.)

CONSULARE. — Consilium dare; *conseiller*. (A. 1284.)

CONSULARITAS. — Comitatus, dignitas comitis; *comté, dignité de comte*. (A. 1149.)

CONSULARIUS. — Consiliarius, consiliorum particeps; *conseiller*. (A. 550.)

CONSULATOR. — Eod. sensu. (Joan. Brumpt.)

CONSULATUS. — Comitatus, comitis districtus; *comté*; *ol. consolat.* (*Ch. Angl.*) — Dignitas amiralis seu supremi rerum præfecti apud Saracenos; *émir*. (*Eulog. Tolet.*) — Consiliarium conventus; *assemblée de conseillers, conseil*. (Joan. a Ley.) — Munus consulis qui mercatorum jura tuetur emporiis et portibus; *consulat, fonctions diplomatiques*. (*St. Mass.*) — Collegium consulum seu scabinorum, eorumdem officium et dignitas; *consulat, échevinage, corps des échevins, et office d'échevin*. (A. 1268.) — Locus ubi congregantur consules seu scabini; *hôtel de ville*. (A. 1308.) — *Consulatum dare*, missilia spargere, quod consules facere solebant cum magistratum adibant. *Consulatus curia*, summa rerum ac præcipua administratio. (A. 1066.) *Post consulatum*, formula litteris vel actis ascribi solita (imp. Rom.), cum scilicet qui tum hoc anno quo scribebantur, consules creati essent, ignoraretur, et necdum nuntius Constantinopoli, ubi designari solebant, in regiones remotiores, scilicet in Africam, ubi ejusmodi formula præsertim ascripta legitur, allatus est.

CONSULTA. — Consultatio, deliberatio; *action de délibérer, examen, consultation, délibération*. (A. SS.) *Consultam facere*, consulere; *délibérer*. (*St. Gen.*)

CONSULTUM. — Relatio a principem super aliquo dubio a iudice facta. (*Cod. Th.*) — Sermo, res ipsa de qua consultitur; consilium per quod alicujus utilitati consultitur. (*S. Eulog.*)

CONSULTUS. — Consilium; *conseil*. (A. 863.) *Consultus regius*, consessus consiliarium regiorum; *conseil du roi*. (A. 1120.)

CONSUMMATIO. — Forte officium divinum et oratio sic dicta, quod sint opus consummatum seu perfectum. (*Can. Hib.*) — Opus ex diversis auctoribus collectum; *Vid.* *CONSUMMATUM*. (*Dig.*)

CONSUMMATUM. — Perfectum, qui con-

CONSUMMATOR. — Perfector, qui con-

summat et perficit; *qui accomplit, qui achève*. (*S. Cypr.*)

CONSUMMATUM. — Succens ex decoctis carnibus expressus; *consommé*. (A. SS.)

CONTABRUM. — Ut *CANTABRUM*.

CONTADINA. — Uxor; *épouse*. (Barel.)

CONTADINUS. — Accola; *qui habite auprès, voisin*. (A. SS.)

CONTADOR. — Calculator, præfectus rerarum; *calculateur, caissier, trésorier*. (A. SS.)

CONTADORIA. — Ærarium, seu locus ubi numeratur pecunia; *trésor, caisse*. (A. SS.)

CONTAGIARE. — Citare, in jus vocare; *citer en justice, assigner*; *Vid.* *ATTAGIARE*.

CONTAGIATUS. — Contagione correptus; *atteint par la contagion*. (A. SS.)

CONTAGIUM. — Contagium originale, peccatum originale; *péché originel*. (A. 1180.)

CONTALAGIUM. — Tributum pro frumenti mensuratione solutum; *droit de mesurage*. (A. 1220.)

CONTALATA. — Comitatus seu castellani districtus, ut videtur; *comté, châtellenie*. (A. 1336.) — Jus quoddam sed ignotum. (A. 1362.)

CONTALIA. — Ut *CONTALAGIUM*.

CONTALIAM. — Eod. sensu. (A. 1242.)

CONTALIS. — Qui pertinet ad comitem; *de comite, comtal*; « Terra *contalis* »

CONTAMEN. — Pro *CANTAMEN*, incantatio.

CONTAMINA. — Pro *CONDAMINA*. (A. 1222.)

CONTAMINIA. — Ead. notione. (A. 1655.)

CONTANGERE. — Lavare, usurpare, manum afferre; *envahir, s'emparer, usurper, mettre la main sur*. (S. VII.)

CONTANTUS. — Numeratus; *compté*. Pecunia *contanta*; *argent comptant*. (A. SS.)

CONTASSARE. — Acervare, congorcere; *entasser*. (A. 1397.)

CONTASTATUS. — Captus, interreptus; *saisi, arrêté, empêché*. (A. SS.)

CONTATA. — Modus agri, ut *CONCHADA*. (A. 1304.)

CONTECTALIS. — Sub eodem tecto habitans, uxor, conjux; *qui habite sous le même toit, époux*. (Dilm.)

CONTECTILIS. — Ead. notione. (A. SS.)

CONTEMPERARE. — Obtemperare; *obéir*. (A. 559.)

CONTEMPLATIO. — *Nostri contemplatio*, id est nostri ergo vel causa; *à cause de nous, par égard pour nous*

CONTEMPORALIS. — Equalis, eodanens, æquævus; *du même temps, du même âge, contemporain*. (Dilm.)

CONTEMPORARE. — Esse eodem tempore; *être du même temps*. (Tert.)

CONTEMPSA. — Contemptus, neglectus. *népris, dédain*. (*Conc. Hisp.*)

CONTEMPTIO. — Contentio, controversia; *discussion, dispute*. (A. 1187.)

CONTENDERE. — Extendere, exponere. (Hinc.) *Contendere testamentum*, contedere ut irritum fiat, illud rescindere. (A. 1212.)

CONTENEMENTUM. — Quod cuique ad sumptus necessarios sufficit, ut *CONTINENTIA*.

CONTENERARE. — Tenerum facere, macerare; *attendrir*.

CONTENTARE. — Satisfacere; *contenter*. (*Ach. Spic.*) — Placare; *apaiser, calmer*. (A. 1482.) — Assentiri, consentire; *consentir*. (A. 884.)

CONTENTATIO. — Satisfactio; *contentement*. (A. 1409.)

CONTENTIBILITER. — Animo contentendi seu pugnandi. (A. 1358.)

CONTENTOR. — Vox notariis Galliarum usitata qua jura exsoluta esse et se contentos profitebantur.

CONTENTUS. — Numeratus. *In contento vendere, vendre argent comptant*. (Mart., *Ampl. Col.*)

CONFERIBUSTERIUS. — Homo conditionis obnoxii, qui tributa domino tenetur exsolvere. *Vid.* *TRIBUTALIS*. (A. 1171.)

CONTERNARE. — *Ranger par trois, trois à trois*; — *Vitula conternans*, id est tertium annum agens, robusta.

CONTERNATIO. — Sors eaque in tres partes dividitur; *lot d'un partage en trois*.

CONTESSARARE. — Amicitiam, societatem inire cum aliquo; *contracter des liens d'amitié avec quelqu'un*. (Tert.)

CONTESSERATIO. — *Contesseratio hospitalitatis; commerce d'amitié*. (Tert.)

CONTESTA. — Servitii genus quo subditi sepimenta dominorum contere tenentur; *obligation où sont les vassaux d'établir et de tenir en bon état les clôtures des terres du seigneur*. (A. 1194.)

CONTESTABILIS. — Pro *comes stabuli*, *Vid.* *COMES*.

CONTESTADA. — *Vid.* *CONTESTATIO*.

CONTESTARE. — Donare; *donner*. (A. 936.) — Admonere, monere; *avertir, prévenir*. (*Cap. C. M.*) — *Contestare litem*, litigare, repugnare; *plaider, débattre, avoir différend*. (A. 1481.)

CONTESTATA. — *Vid.* *CONTESTATIO*.

CONTESTATIO. — *Litis contestatio*; *ouverture des débats judiciaires par l'appel des témoins*. (*Lex Long.*) — Libellus, scriptura; *écrit, billet*. (*Cod. Th.*) — Testatio, attestatio, *certificat*. (*Conc. Arel. II.*) — *Contestatio, contestada seu contestata* in quibusdam instrumentis dicitur *præfatio* seu oratio quæ canonici præmittunt, qua disponunt sacerdos et populus ad tremendorum mysteriorum confectionem; *la préface de la Messe*.

CONTESTATORIUS. — *Contestatorii apices*, litteræ testium munimine confirmatæ; *attestations, certificats, pièces revêtues de la signature des témoins*. (*Script. rer. Fr.*)

CONTESTIS. — Unacui alius ejusdem rei testis; *qui est témoin avec d'autres dans la même affaire*. (A. 1340.)

CONTESTUM. — *Regestum publicum*; *registre*. (Lam.)

CONTESTUS. — Litis altercatio; *contestation, discussion, débat, procès*; *ol. contest.*

CONTHORALIS. — Conjux, uxor, interdum etiam maritus; *mar, épouse*. (Pass.)

CONTIGER. — Fuambulus, sic dictus quod ad librarium corpus gerat contum; *fuambule, danseur de corde*. (S. Paulin.)

CONTIGIA. — Pro *CORNIGIA*.

CONTIGUARI. — Contiguum esse; *être voisin, contigu*.

CONTIGUATUS. — Pro *CONTIGUUS*, vicinus. (*Ch. Eccl. Const.*)

CONTIGUITAS. — Amicitia, cognatio; *amitié, parenté*. (*Bart. Gl.*)

CONTILE. — Dominium, comitatus; *domaine, comté*. (A. 1246.)

CONTILIS. — Ad comitem spectans; *de comite, comtal*. (A. 1400.)

CONTINENS. — Dicitur de campo pluria arpenta terræ continenti nullo medio separata; *se dit d'une terre qui comprend plusieurs arpents qui se tiennent*. (A. 1248.) *In continenti*, statim, illico; *incontinent*.

CONTINENTES. — Sic dicti: 1° qui et in castitate vivunt et a sæcularibus prorsus abstinent; 2° viri qui ab uxoribus et feminæ quæ a maritis abstinent; 3° fratres et sorores tertii ordinis fratrum Minorum instituti ab ipso S. Francisco.

CONTINENTIA. — Synopsis, argumentum, tenor instrumenti; *contenu d'un écrit*. (*Vet. Gl.*) — Continuitas, complexus, amplexus; *étendue, contenance*. (Pass.) — Quod cuique ad sumptus necessarios sufficit; *ce qui est nécessaire pour l'entretien d'une personne*. (Greg. M.) — *Contréctatio; maniment*. (C. Aur.)

— *Habitus moris et gestus conformatio; contenance, maintien*. (A. SS.) — Status, dispositio; *contenance*. (Ben. ab Pet.) — Septum, ambitus; *enceinte*. (*Ch. Arag.*) — Agendi ratio; *conduite, manière d'agir*. (A. 1240.)

— Castitas, abstinentia a mulieribus; *continence*. (*Vet. Panit.*)

CONTINERE. — Alere, sumptus suppeditare; *entretenir*. (Greg. M.)

CONTINGATUS. — Contiguus; *voisin, contigu*. (A. 1388.)

CONTINUARE. — Consecrari; *poursuivre*. (A. 1442.) *Continuare ecclesiam*, in eam continuum ministrare. (*Vet. Carem.*)

CONTINUARI. — Continuum seu contiguum esse; *être voisin, limitrophe, contigu*. (A. 1139.)

CONTINGUALIS. — Ut *CONTINGATUS*.

CONTORATUS. — Fossatis vinctus et circumdatus; *ceint et entouré de fossés*. (*Script. rer. Fr.*)

CONTORIUM. — Modus agri qui in flexum vadit, a Gall. *contour*, ambitus, circuitus. (A. 1276.)

CONFORNARE. — Ambire, circumdare; *entourer*. (*Charul. Eccl. Ling.*)

CONFORNATUS. — Bene tornatus, concinnus; *plein de goût, bien proportionné, bien tourné*. (Mart., *Ampl. Col.*)

CONTORNERIE. — Fossata quæ agrum cingunt et circumdant; *fossés de ceinture d'un champ*.

CONTORTIA. — Ager ubi contortæ seu vimineæ vincula croeunt; *champ où croit l'osier*. (A. 1406.)

CONTRA. — Circa, versus, erga; *vers, à l'époque de, à l'égard de, envers*. — *Prope, juxta, contre*. — Apud; *chez, auprès de*.

— *Pro, pour, en échange de*. — *Obviam; contra aliquem, eo invito*; *malgré lui*. — *Contra se, e regione; contre*. (*Vet. inscript.*)

CONTRABANNUM.—Merces *baano* interdita; *marchandises de contrebande*. (A. 1445.)

CONTRABARE.—Adversari, contradicere, refutare; *lutter contre, contredire, réfuter*. (Isid.)

CONTRACAMBIUM.—Permutatio; *échange*. (Greg. VII PP.)—Clarigatio; *représailles*. (St. Verc.)

CONTRACAUSARIUS.—Reus, in jus vocatus; *inculpé*. (A. 878.)

CONTRACAUSATOR.—Ead. notione. (Leg. Henr. reg. Angl.)

CONTRACLAVIS.—Falsa clavis; *fausse clef*; ol. *contre-clef*. (A. 1250.)

CONTRACTA.—Ut **CONTRATA**.

CONTRACTIO.—Contractus, conventus, pactio; *accord, arrangement*. (A. 1291.)

CONTRACTISTA.—Notarius, contractuum scriba; *notaire, celui qui écrit, qui rédige les contrats*. (St. com. Ven.)

CONTRACTORIUS.—*Domus contractoria*, xenodochium; *hospice*.

CONTRACTUS.—Territorium, regio; *pays, contrée*. (A. SS.)—Mancus, membris captus; *manchot, mutilé, estropié*. (Vet. eod.)

CONTRACTIO.—Ipsa contracti morbus; *mutilation, paralysie, perclusion*. (Vet. Gl.)

CONTRADA.—Regio; *pays, contrée*.

CONTRADERE.—Tradere, donare; *livrer, donner*. (Pass.)

CONTRADICENTIA.—Lis, quæstio, controversia; *procès, discussion, débat*. (A. 1395.)

CONTRADICERE.—Interdicere, vetare; *interdire, défendre*. (A. 847.)—Renuere, denegare; *refuser, ne vouloir ni recevoir, ni donner, rendre, etc.* (A. 794.)

CONTRADICERE *jussione*, nollo recipere; *refuser de recevoir*. (Lex Baiu.)

CONTRADICERE *scrutinium*, domini ad querendum intrare cupientem prohibere; *défendre l'entrée de sa maison à celui qui veut y pénétrer*. (Lex Rip.)

CONTRADICTARIA.—Oppositio, contradictio; *contradiction, objection*. (Conc. Const.)

CONTRADICTUM.—Controversia; *contredit*. (Mad.)—Appellatio seu provocatio ad superiorem iudicem, qua inferioris sententia *contradicitur*; *appel*. (A. 1153.)

CONTRADICTUS.—Cui contradicitur, adversus quem lis movetur. (A. 1198.)—Contradictio. (A. 869.)

CONTRADITIO.—Donatio, traditio; *donation, livraison*. (Conc. Hisp.)

CONTRADITUS.—Donatus; *donné*. (S. ix.)

CONTRADRUTUM.—Quasi *contra directum*, *contra jus*; *Gal. contre-droit*.

CONTRADUPLUM.—Dupla multa; *double amende*. (A. 1210.)

CONTRADUTUS.—Pro **CONTRADITUS**.

CONTRAFACERE.—Imitari, effingere; *imitando, contrefaire*. (A. 1287.)—Absolvere, perficere; *terminer, finir*. (A. 1360.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONTRAFACURA.—Imitatio; *imitation, contrefaçon*. (Rym.)

CONVEARE. — Convehere, amener; conduire, amener. (Rym.)
CONVENABILIS. — Conveniens, aptus; convenable. (A. 1476.)

CONVENTIONARE. — Per pactum promittere; convenir, s'engager d. (Ch. Angl.)

CONVENTIONATOR. — Qui alterius nomine stipulatur; celui qui traite au nom d'un autre, fondé de pouvoirs. (S. xi.)

CONVENTIONATUS. — Conventione et amicitia conjunctus; uni par amitié et par alliance. (A. 1415.)

CONVENTENTIA. — Pactum, conventio; arrangement, convention, pacte, accord; ol. convenance.

CONVENTENTIO. — Pars alicui competens ex conventione; Vid. **CONVENTENTIA.** (Ch. ap. Thom. Bl.)

CONVENTENTIA. — Pactum; accord, convention, ut **CONVENTENTIA.** (A. 1337.) — Pars quæ alicui in re quapiam ex pacto convenit, ut **CONVENTENTIO.** (A. 1066.) — Societas inter monachos aliosque certis sub conventionibus inita; association; Vid. **FRATERNITAS.** (Martyr. S. Alb. Andeg.) — Pro convententia. (Consensus. (A. 752.)

CONVENTENTIARIUS. — Convententiariorum charta, quæ compenditur convententiariorum seu conventionum; acte dressé à la suite d'un arrangement, d'un pacte, et en contenant les conditions. (Ch. ap. Steph.) Convententiariorum, cui adiuncta est conventio. (A. 1122.)

CONVENTENTUM. — Pactum vel etiam res pacti et conventionis data; arrangement, accord, et la chose donnée en vertu de cet accord. (A. 1281.)

CONVENTENTUM. — Ead. notione.

CONVENIRE. — Per pactum vel conventionem promittere, stipulari; s'engager, stipuler, convenir. (Ch. Arag.) — Clare, in jus vocare; citer en justice, assigner, intenter une action; ol. convenir. (A. 1264.)

CONVENIUM. — Conventio, ut **CONVENTENTIA.** (A. 1208.)

CONVENTARE. — Convenire, conventum agere; s'assembler, faire une réunion. (Cæs. Heist.) — Frequentur venire; venir souvent. (Tert.) — Consentire, promittere; convenir de, promettere. (Vel. form.)

CONVENTIA. — Pactum, ut **CONVENTENTIA.** (A. 835.) — Consensus, laudimium, q. Vid. (A. 1159.)

CONVENTIALIS. — Conventiale scriptum, quod pacta continet et conventa; acte qui renferme les conventions établies. (A. SS.)

CONVENTIARIA. — Ut **CONVENTENTIA.** (A. 930.)

CONVENTICULA. — Congregatio; assemblée, rassemblement. (A. 962.) — Conventio prava, pactum illicitum: mauvais arrangement; pacte illicite. (Ord. reg. Fr.)

CONVENTICULUM. — Hæreticorum concilium; conventicula. — Cætus, collegium; assemblée, réunion d'hommes, collège. (A. 1348.)

CONVENTIONALIS. — Conventionales ecclesiarum, collegiarum; églises conventuelles. (G. Chr.)

CONVENTIONARE. — Pactum, conven-

tionem inire, paciscendo convenire, promittere, pacisci; faire un accord, promettre, s'engager. (Rad. de Dic.)

CONVENTIONES. — Forte qui simul convenientes unam et eandem componunt familiam. (A. 1239.)

CONVENTIUNCULUM. — Ut **CONVENTICULUM.** (A. SS.)

CONVENTORES. — Partes quæ invicem de re quapiam conveniunt, paciscuntur; les parties entre lesquelles un accord a lieu. (Cap. C. M.)

CONVENTUALIS. — Conventuales fratres; monachi, qui collegialiter in conventibus vivunt; les moines. (A. 1233.) — Conventualis ecclesia, prioratus canonicorum regularium; église de chanoines réguliers. (A. 1484.)

— Conventualis locus, monasterium in quo sunt monachi numero sufficientes ad omnes ordinis regulas rite observandas; non conventualis autem, in quo præ minoris monachorum numero constitutiones omnes non possunt observari; convent qui a sufficientement de moines pour qu'on puisse suivre régulièrement toutes les parties de la règle. (Stat. ord. Cluniac.)

— Conventuales dicti ex ordine S. Francisci, qui annuus redditus possidebant, ad discrimen Observantium, qui regulam severius observabant; Conventuales, Franciscains qui possédaient des revenus, tandis que ceux qui se nommaient Observantins, restaient entièrement fidèles à leur vœu de pauvreté. (Mur.)

CONVENTUALITAS. — Societas religiosa; conventualité.

CONVENTUALITER. — More monachorum; comme les moines.

CONVENTUS. — Mallum, placitum; assemblée publique, plaide. (Vel. Gl.) — Ecclesia; église, lieu où se réunissent les fidèles. (A. 506.) — Districtus, diocesis episcopi; ressort d'un évêché, diocèse, pays soumis à l'autorité d'un évêque. (Pass.)

— Conventum, pactum; accord, convention. (Inst. S. Mart. Lem.)

— Collegium monachorum; convent. (Ebrard.)

— Locus ubi conveniunt monachi de rebus suis deliberaturi; lieu où les moines tiennent leurs assemblées, salle du chapitre. (Chr. Font.)

— Collegium canonicorum; collège de chanoines. (Mag. Past. Par.)

— Præstatio quæ pro facultate conveniendi ad scholas privatas, rectori publicorum solvitur; droit que l'on paye au directeur des écoles publiques pour pouvoir fréquenter les écoles particulières. (A. 1327.)

— Conventus claustrum, latus perystillii; côté de cloître. (Vel. Ritual.)

— Conventum tenere dicebatur qui primus occurrebat inter monachos, absente abbate vel priore in officiis divinis, vel in refectorio. (Lib. ord. S. Vict. Paris.)

CONVENTURARE. — Adornare; orner, décorer. (A. 1157.)

CONVERSA. — Mulier quæ in extremis habitum religionis suscepit, vel quæ monachum obsequiis est addicta; femme qui prend l'habit religieux la veille de sa mort, ou qui est en service dans un monastère. (A. 1210.)

— *Conversa uxor*, quæ cum marito consensu Deo se dedicavit; femme mariée qui

entre dans un couvent du consentement de son mari. (Conc. Arl. ii.) *Conversa*, mulieres quæ a prava et dissoluta vita ad meliorem transeunt; femmes repenties. (Ibid.)

CONVERSARE. — Vitam religiosam, seu monachicam profiteri; mener la vie monacale. (Ch. ap. Doubl.)

CONVERSARI. — Ead. notione. (Lex Alem.)

CONVERSATIO. — Monachismus, vita monachica; la vie monastique. (Ruth.) — Quorumvis vivendi ratio; manière de vivre, conduite. (Pass.) — *Conversatio publica*, usus publicus, propriæ de moneta; cours de la monnaie. (Cod. Th.)

CONVERSATOR. — Qui cum aliis vivit; celui qui vit avec un autre, compagnon, commensal. (Isid.)

CONVERSIO. — Monachismus; la vie monastique. (Beil.) Ad conversionem venire, monachicam vitam amplecti; embrasser la vie monastique. (Reg. S. Ben.) *Conversionem intrare*, monasterium ingredi, vitam monasticam amplectendam causam; entrer dans un monastère, se faire moine. (A. 1195.) — *Conversio* dicitur præterea de iis qui abjurandam vitam secularis proposito facto, ad strictius vitam genus pervenire student; conversion, renonciation aux plaisirs du monde pour vivre d'une manière plus restreinte. (Conc. Arl. ii.)

CONVERSORIA. — Forum frumentarium, sic fortasse dictum, vel quod locus sit coniectus, vel qui ibi conveniant mercatores; halle, marché aux grains. (Vel. Charitul.)

CONVERSUS. — Monachus; moine, religieux. *Conversi* autem propriè dicebantur: 1° qui a seculari vita quam aliquandiu professi fuerant, vitam monachicam amplectebantur, et ad morum conversionem veniebant, differebantque ita a nutritis, quicquid ab infantia in monasteriis nutriti eandem vitam amplexi erant; 2° religiosi sortis du monde pour entrer au cloître, et différents en cela de ceux qui, depuis leur enfance, avaient constamment vécu dans les couvents; Vid. **NOTRITI**.

3° Laici monachi, laici excoisiti et monachum obsequiis addicti; moines laïcs ou laïques, frères convers, laïques soumis aux mêmes obligations que les moines ordinaires et chargés des travaux manuels des monastères; on les appelait aussi *Laici*, *Oblati* et *Donati*. Interdum etiam *Conversi* nominabantur: 1° monasteriorum vel episcoporum bonorum administratores; régisseurs des biens des évêques ou des monastères (a. 1130); 2° illi qui a Judaica vel Mahumetana superstitione ad Christianam convertebantur; Juifs ou mahumétans convertis au christianisme. (Mat. Par.)

CONVERTERE. — Ad conversionem venire seu vitam monachicam amplecti; se convertir, embrasser une manière de vivre plus convenable, entrer dans un couvent.

CONVERTIBILIS. — Qui converti potest, seu mutari; qui peut être changé. (Conc. Ilisp.)

CONVERTILITAS. — Ut **CONVERSIO.** (Vel.

Gl.) — Mutabilitas, siccitabilitas; mutabilité, souplesse. (A. SS.)

CONVERTIBILITER. — E converso, vicissim, et vice versa; tour à tour. (Vel. cod.)

CONVESCERE. — Una vesci; manger avec ou manger ensemble. (S. Aug.)

CONVEXUS. — Cumulatus, acervatus; amoncelé.

CONVIARE. — Comitari, ire cum aliquo; accompagner, aller avec quelqu'un. (Anast.)

CONVIATES. — Comes itineris; compagnon de route. (A. SS.)

CONVIATOR. — Ead. notione. (Anast.)

CONVICANEUS. — Eiusdem vici aut parochiæ; du même bourg ou de la même paroisse. (Orig. mon. Mur.)

CONVICINALIS. — Vicinus; voisin. (A. SS.)

CONVICANUS. — Ut **CONVICANEUS.** (Vel. inst.)

CONVICINIUM. — Vicinia; voisinage. (A. SS.)

CONVICINUS. — Ut **CONVICINALIS.** (St. Saon.)

CONVICIUM. — Accusatio; accusation, inculpation. (A. SS.)

CONVINCERE. — Convincere terram suam, apud iudices eam esse suam comprobare; prouver qu'une terre dont la propriété est disputée nous appartient réellement. (Leg. Rotharis.)

CONVINCULARE. — Vinculis illigare, conjungere; lier, joindre ensemble. (A. 1081.)

CONVINNA. — Ut **COVINUS.**

CONVIRGINALIS. — Sociæ virginum; compagne des vierges. (A. SS.)

CONVITARE. — Invitare; convier. (Greg. VII PP.)

CONVITATIO. — Invitatio ad convivium; invitation à un repas. (St. Mass.)

CONVITATUS. — Invitatus; convié, invité. (A. SS.)

CONVITIATUS. — Convicium. (A. SS.)

CONVIVA. — Invitator; celui qui invite. (A. SS.) — *Convivæ regis*, ex familia, ex domo regia; les convives du roi, nom donné aux leudes francs, sous les rois de la première race.

CONVIVALIS. — *Convivales denarii*, qui cibariorum loco canonicis distribuabantur certis diebus; deniers, monnaie que l'on distribuait à certaines époques aux chanoines, au lieu et place des aliments. (Cons. Eccl. Colon.)

CONVIVANTES. — In Ecclesia Lugdunensi sic dicebantur canonici qui pro majoribus, quos percipiebant, redditibus, certum aliorum canonicorum, presbyterorum clericorumque numerum excipiebant hospitio et mensa; certains chanoines du chapitre de Lyon qui, à cause des grands revenus de leurs bénéfices, admettaient à leur table et logeaient plusieurs autres prêtres moins riches.

CONVIVUM. — Vulgo, *pastus*, Gal. *droit de past*, cum tenens aut vassallus tenebatur ex conditione feudi aut tenementi, domino convivium semel aut pluries quotannis exhibere; Vid. **PASTUS**, **PROCVNATIO**, etc. —

A convivii fidelium ejici, excommunicari; être excommunié. (Nequo enim cum excommunicato communicare, nec cum eo cibum capere licebat.) *Convivia defunctorum, Vid. PARENTALIA.*

CONVOCATOR. — Forte is cui cura erat canonicos convocandi, ubi id erat necessarium. (Conc. Hisp.)

CONVOLVULES. — Dolor alvi, colica; colique.

CONVOTUS. — Conjuratus, eodem vntu astrietus, obligatus; *conjuré, celui qui a fait le même vœu qu'un autre, qui est tenu aux mêmes obligations.* (A. SS.)

CONVULSIO. — Abolitio; *suppression, abolition.* (Ch. mon. S. Maur. Agaun.)

CONZARE. — Reparare; *réparer, mettre en bon état.* (St. Plac.)

CONZATOR. — Coriarius, pellium concinator; *tanneur.* (Ch. Ital.) — *Viarum conzator, qui earum reparatini invigilat; celui qui est chargé de veiller à l'entretien, à la réparation des chemins.* (Ch. Ital.)

CONZATURA. — *Conzatura coriorum, coriorum suffitio, seu inpersin pulveris quercini cum inficiuntur coria; tannage du cuir.* (Ch. Ital.)

COODIBILIS. — Qui omnibus odio est; *qui est hui par tout le monde.* (Tert.)

COOPATA. — Pro COPATA.

COOPERANA. — Tempus quo sata cooperiuntur, in provinciis quibusdam Galliae; *couveraine.*

COOPERATOR. — Qui domos conperit; *couvreur.* (A. 1235.) — *Cooperator episcopi, coadjutor; coadjuteur.* (Rab.)

COOPERATUS. — Elaboratus; *travaillé, façonné.* (S. xiii.)

COOPERCULUM. — Quædam avium penon; *certaine plume de la queue des oiseaux.* (Frid. imp.)

COOPERIRE. — De animalibus dicitur quæ feminam ineunt; *couvrir, féconder.* (St. Mont.)

COOPERTA. — Locus contextus ubi merces venum exponuntur; *halle; ol. couverte.* (A. 1308.) — *Cooperta navis; le tillac d'un navire.* (St. Mass.)

COOPTIO. — Agor vestitus seu segeto cooptus; *champ couvert de sa moisson.* (A. 1260.) — *Cooptiones, capita seu rami arborum succisurum; branchages, menus branches des arbres.* (Mat. Paris.) — *Cooptio seminis, ut Cooperana.* (A. 1242.)

COOPTIVUM. — Tectum; *le toit, la couverture d'un édifice.* (A. 1296.)

COOPTOR. — Ut COOPERATOR.

COOPTORIUM. — Stragulum quo lectus insternitur; *couverture de lit.* (S. Aug.) — *Tectum domus; toiture.* (A. 1202.) — *Festum, culmen; faite, sommet.* (Mon. Angl.) — *Locus dumetis consitus; fourré, lieu rempli d'arbrisseaux.* (Leg. Scot.) — *Armatura qua corpus vel corporis pars legitur; cuirasse.* (Ch. Angl. ap. Mad.)

COOPTORIUS. — Qui facit equorum coopertoria; *bourellier, sellier.* (St. Aven.)

COOPTUM. — Locus dumetis consitus ubi feræ latitare solent, cum venatores eas

insectantur; *fourré, massif; ol. le couvert* (Ch. Angl.) — *Libri legumentum; couverture de livre.* (A. SS.)

COOPTURA. — Tectum ædificii; *toiture, toit d'une maison.* (Chartul. S. Vand.) — *Matrimonium, apud Anglos; mariage.* (Rast.) — *Cooptura arcæ, operculum; couvercle.* (A. SS.) — *Stragulum; couverture, tapis.* (St. Ven.) — *Cooptura ferri; armure de fer, cuirasse.* (A. 1294.) — *Cooptura dicta, Vid. DIETA.*

COOPTUS. — Idem q. COOPERANA. — Ut Vestitus: « *Cooptus mansus, Casales cooperti.* » — De animalibus, coitus, admixtura, *Vid. COOPERARE.*

COOPTIDANUS. — Concivis; *concitoyen.*

COPA. — Cupa; *cuve.* (A. 1295.) — *Mensura vinaria, olearia, salinaria; espèce de mesure de capacité.* *Vid. CUPA.* (St. mont. Reg.)

— *Navicula; petite embarcation.* (A. 1303.)

— *Rami arborum; branchages; ol. coupel.* (A. 1452.) — *Tributi vel pensationis species; certaine redevance; ol. capage, copagée.* *Vid. COPONAGIUM.* (A. 1374.) — *Mensura agraria in comitatu Viennensi; mesure agraire.* (A. 1308.)

COPADIUM. — Particula carnis; *fragment de viande, portion.* (Pap.)

COPAGIUM. — Jus exigendi copas ex frumentariis mercibus quæ in mercatis veniunt; *droit de prélever une coupelle sur les grains portés au marché, droit de coupelle, copage.* (A. 1356.)

COPAGORGIUS. — Gladii species, pugio, sica; *espèce d'épée, poignard, stylet; ol. coppingorgie.* (A. 1455.)

COPALLES. — Candela cerea minutior; *petite chandelle de cire, bougie; ol. coppan.* (Mur.)

COPANA. — Navicula; *petite barque, nacelle.*

COPARE. — Cædere; *couper; ol. coper.* (A. 1273.) — *Alligare, adnectere; attacher à, lier à joindre.* (Ch. S. Vict. Mass.)

COPARIUS. — Qui est a copis seu copulis; *échanson.* (A. 1294.)

COPATA. — Modus agri, ut COPA.

COPATIO. — Cæsis; *couppe.* (A. 1235.)

COPATOR. — Copator manetæ, qui scindit monetas prohibitas ut oemo deinceps iis utatur; *coupeur de monnaies.* (A. 1353.)

COPAUDUS. — Vir cuius uxor, ipso sciente, mæchetur; *mari dont la femme est infidèle; ol. coupeau.* (A. 1357.)

COPECIA. — Silva cædua; *bois taillis.* (Ch. Angl.)

COPEIRA. — Ead. notione. (A. 1259.)

COPELLETUS. — Cymbula, navicula; *nacelle, petite embarcation.* (Ch. Ital.)

COPELLUS. — Mensura species arborum simul et liquidorum; *mesure de capacité pour les liquides et les solides; ol. coupelle.* (A. 1350.) — *Assula, recisamentum, imo et romi arborum succisurum; branchages, produit de la coupe des arbres; ol. coupeau, coupel.* (A. 1214.)

COPECHIUM. — Cooperculum; *couvercle.*

COPERTA. — Tabulatum navigii; *pont*

d'un navire. (St. Mass.) — *Operculum; couvercle.* (A. SS.) — *Assula, recisamenta.* — Idem q. COPILLUS. (Leud. Carc.)

COPERTORIA. — Stragulum, quon lectus insternitur; *couverture de lit.* (A. 1476.) — *Tegmen; couverture, enveloppe, tout ce qui sert à couvrir.* (Ch. Ital.)

COPERTURA. — Pro COOPTURA.

COPETATUS. — Copetata Missa; *Vid. MISSA.*

COPETIUM. — Pro CAPETIUM, aut CAPE-TUM.

COPETUM. — Mensura frumentaria; *mesure pour les grains.* (Ch. Dulp.)

COPHA. — Tegmen capitis, ut CUPHA.

COPHANUS. — Cophinus qui snlet terra oppleri ad munimentum; *gabion.* (A. 1491.)

— *Arca; coffre.* (Pass.)

COPHIA. — Ut CUPHA.

COPHINELLUS. — Arcula; *petit coffre, petit panier.*

COPHINUS. — Corbis qua terra portatur; *panier d'osier, de jonc; ol. cophin, couffin.*

— *Arca; coffre.* (A. 1297.) — *In cophino servire, id est in servitute.* (Psalm.)

COPHRUS. — Arca; *coffre.*

COPHTI. — A Mahometanis confictum vocabulum quon Christianos Ægyptios, seu monachos, aliusque religiosæ vitæ sectatores per contemptum appellare solebant.

COPIA. — Exemplum scripti, chartæ; *copie d'un titre.* (Pass.)

COPIADUM. — Ut COPADIUM.

COPIALITER. — Per copiam seu exemplum. (A. 1448.)

COPIARE. — Exscribere; *copier.* (A. SS.)

COPIATA. — Oeconomus, forte sic dictus quod illius sit vitæ necessarium copiam ministrare; *administrateur, régisseur, économe.* (Hier. Jur. pontif.) — *Vespillo; croquemort.* (Vet. Gl.)

COPIATOR. — Librarius, amanuensis; *scribe, copiste.* (Ch. Ital.)

COPICIA. — Ut COPECIA.

COPINA. — OEnophori Gallici pars quarta; *chopine.* (Men.)

COPIOSITAS. — Copio, abundantia; *grande quantité, abondance.* (L. Byz.)

COPISTA. — Librarius, qui chartas et alia ejus generis transcribit; *copiste.*

COPLA. — Vestimenti genus; *certain vêtement.* (A. 303.)

COPONAGIUM. — Ut COPAGIUM. (A. 1266.)

COPONATUS. — *Coponatum bladum, mensura frumentaria cujus jus exigendæ ex frumentariis mercibus COPONAGIUM appellabatur.* (A. 1396.)

COPONUM. — Ut COPALUS, species cerei. (Obit. Eccl. mor.) — Ut COPONAGIUM, tributigenus. (A. 1396.)

COPONUS. — Mensura frumentaria, octava pars cupæ; *Vid. CUPA.* — *Dolii obturamentum; bonde.* (St. Ast.)

COPOUS. — Assula, recisamentum; *coupeau.* (A. SS.)

COPP. — *Vid. COP.*

COPPIRE. — *Coppire domum, tegere, co-*

operire, tectum imoorere; couvrir, mettre un toit. (Kenn.)

COPPIS. — Ut COPECIA.

COPPU. — Tegula; *tuile.* (A. 1322.)

COPRILECTUS. — Stragulum quo lectus insternitur; *couverture de lit, couvre-pied.* (A. 1526.)

COPS. — Opulentus; *riche.* (Vet. Gl.)

COPTUMUM. — Tributum, præstatio; *redevance, coutume.* (A. 1217.)

COPULARIUS. — Vinculum in collo canis; *couple.* (J. de J.)

COPULATUS. — Pro *cumulatus.* (A. SS.)

COPUM. — Ut COPONAGIUM. (A. 1028.)

COPUS. — Tegula; *tuile.* (A. 1360.)

— *Mensura frumentaria, ut CUPA.* (A. 1329.) — *Copus vini, cyathus unus; un coup de vin.* (Vet. cod.)

COQUA. — Species navigii; *bateau, vaisseau; ol. coque.* — *Arenæ cumulus; tas de sable.* (A. 1394.)

COQUCIA. — Cucullus, capitis legmen; *espèce de capuchon; nl. coqucluchon.* (Vet. invent.)

COQUEARIUM. — Cochlear; *cuiller.* (A. 1351.)

COQUELUCA. — Ut COQUCIA. (A. 1423.)

COQUERE. — Calido balneo purgare. (A. SS.)

COQUERIA. — Ut COQUEARIUM. (A. 1352.)

COQUETUM. — Idem q. COKETUM.

COQUIBUS. — Ut COQUCIA.

COQUILHIA. — Concha; *coquille.* (Mem. Cam. comp. Par.)

COQUILLA. — Ead. notione. (A. 1312.) — *Presbyteri concubina, idem q. Focania.* (Vet. inst.)

COQUIMELLA. — Prunus; *prunier.*

COQUINA. — Cibaria coela. « *Faciamus hac nocte bonum officium ad honorem B. Joannis, et cras vobis dabo coquinam.* » (A. SS.)

COQUINARE. — Coquinam facere, coquere; *faire la cuisine, faire cuire.* (Reg. mag.)

COQUINARIA. — Ars coquinaudi; *l'art de faire la cuisine; ol. cuisinerie.* (Vet. Gl.)

COQUINARIUS. — Præfectus coquinæ; *chef de cuisine.* (A. 1329.)

COQUINATOR. — Coquus; *cuisinier.* (Sannut.)

COQUINULLA. — Parva coquina, *petite cuisine.*

COQUINUS. — Homo vilissimus nec nisi infimis coquinæ ministeriis natus, interdum etiam nequam, improbus, ut *Gal. coquin.*

COQULUS. — Coquus secundarius; *cuisinier en second.* (A. 1348.)

COQUUS. — *Magnus coquus, dignitas in palatiis principum, eorum scilicet qui coquinæ ac cibis præsumt; ol. Gal. coquin.*

COR. — Medium enjvisis rei; *cœur, intérieur d'une chose.* (Ord. Vit.) — *Quercus; chêne; nl. cœur, coral.* — *Corde, ex corde, cordelenus, membror; par cœur.* (Pass.)

CORA. — Consuetudo, statuta ex quibus lites judicantur, cæus ipso iudicum juxta has leges judicantium; *coutume, règlement,*

statuts d'après lesquels on rend la justice, et réunion des juges chargés de les appliquer. (Ch. Furn.)

CORARELLA. — Corbis; corbeille. (Ch. Lemoz.)

CORABUS. — Pro carabus, piscis genus.

CORACARIUS. — Thoracum confector; fabricant de cuirasses. (St. Fl.)

CORACINUS. — Piscis genus.

CORACIUM. — Lorica; cuirasse. (Ch. Ital.)

CORAGIUM. — Audentia, fidentia; hardiesse, courage, confiance en soi. (Guid. Vig.) — Pro stationis species. (A. 1310.)

CORAILLATOR. — Qui vendit corallium vel facit opuscula e corallis; ouvrier en corail.

CORALE. — Armarum genus quo crura teguntur; cuirass. — Opus corallinum; ouvrage de corail.

CORALIA. — Ut CORACIUM. (Stat. Mant.)

CORALIS. — Pro CHORALIS. — Corales pennæ, dicuntur in alis avium quatuor pennæ corpori propinquiores.

CORALLUM. — Interior pars; le cœur d'une chose, « Corallum abietis; » cœur de sapin. — Clathrus; barreau; ol. carole. (A. 1202.)

CORALLUS. — Quercus; chêne; ol. coral. (A. 1343.)

CORAMARIUS. — Coriarius; tanneur, corroyeur. (A. SS.)

CORAMEN. — Corium; cuir. (A. 1382.)

CORARIUS. — Puer clericus addictus choro; enfant de chœur. (Rit. Eccl. Tol.) — Coriarius; corroyeur. (A. 1104.)

CORATA. — Extæ, viscera, intestina; intestins; ol. corde, courée. (A. 1311.)

CORATERIUM. — Semita, via; sentier, chemin; ol. courroir.

CORATERIUS. — Proxeneta; courtier; ol. coratier, couratier.

CORATIA. — Ut CORACIUM.

CORATIARIUS. — Ut CORATERIUS.

CORATIUM. — Ut CORACIUM.

CORBA. — Apud Hibernos, idem sonat quod apud Gallos, plebanus, decanus ruralis, archypresbyter, chorepiscopus. — Mensuræ species. (Murat.) — Tigillum incurvum, pars atrati; courbe. (A. 1361.)

CORBANUS. — Ead. notione.

CORBANATUS. — Corbæ dignitas; Vid.

CORBA. (A. SS.)

CORBADA. — Ut CORVATA; corvée. (Irm.)

CORBAN. — Panis sacrificialis copticus.

(A. SS.)

CORBANA. — Ut CORDONA. (Vet. Gl.)

CORBANEM. — Arca ubi pecunia servatur; caisse, coffre-fort; ol. corban. (A. 1402.)

CORBEULA. — Corbis; corbeille. (Ement.)

CORBELIA. — Ead. notione. (A. 1166.)

CORBELIO. — Ead. notione. (A. 1345.)

CORBELLA. — Ead. notione. (Ch. mon. Corb.)

CORBELLAGIUM. — Tributum quod ex mercatoribus, qui merces suas in corbellis deferunt, exigitur; droit de placage, redevance payée par les marchands qui ont leurs marchandises exposées dans des corbeilles. (Chartul. S. Sulp. Bit.)

CORBELLATA. — Quantum corbella continetur; contenu d'une corbeille. (A. 1360.)

CORBELLI. — Pollinctores, libitinarii; ensevelisseurs, erque morts. (A. SS.)

CORBERIUS. — Arboris genus, forte sorbus; sorbier. (A. 1165.)

CORRESTIERUS. — Pellio; chamoisier, pelletier, fourreur. (A. SS.)

CORBEYUS. — Mutulus; grosse pierre saillante en dehors d'un mur pour soutenir une poutre, corbeau.

CORBICULARIUS. — Vid. CORBILLARIUS.

CORBILLA. — Ut CORDEULA.

CORBILLARIUS. — Canonicus præcendarius in Ecclesia Andegavensi. In nonnullis instrumentis corbicularius appellatur a corbula quæ idem est quod rochetum canonicorum.

CORBILLO. — Dossuarius bajulus, gerulus; crocheteur.

CORBIS. — Mensuræ annonariæ species apud Romanenses Italos; certaine mesure pour les grains à Bologne.

CORBONA. — Gazophylacium; lieu où l'on place les choses précieuses, trésor. (S. Hier.)

CORBULA. — Ut CORDEULA.

CORBULO. — Ut CORDILLO.

CORBEM. — Situla vimine contexta; gabion. (Vet. inst.)

CORBUS. — Mensura frumentaria; certaine mesure pour les grains.

CORCELLUS. — Thorax, vestis species; corsage. (S. xv.)

CORCERIUS. — Equus cursor; coursier. (A. 1385.)

CORCHA. — Urna; cruche. (A. 1342.)

CORCIZARE. — Cornu canere; corner. (A. 1240.)

CORDA. — Modus agri lerræ, mensura agraria; certaine mesure agraire; ol. corde. (A. 1216.)

— Tributi genus apud Occitanos et alios, quod videtur esse tributum pro rebus mensuralis exsolutum ut quintale, pro ponderatis; droit féodal, peut-être celui que l'on paye pour les marchandises vendues à la mesure. (A. 1060.)

— Mensura telarum; mesure pour les toiles. (Hist. Nem.)

— Repagulum, quoloculus ad singulare certamen clausus est, quod funibus nonnunquam conficeretur, sic dictum; barrière faite quelquefois avec des cordes dont on entoure le lieu où doit avoir lieu un combat singulier. (Lob., H. Brit.)

— Funnis; corde. (Pass.)

CORDAGIUM. — Funnis, restis; cordage, corde. — Jus quod ex rebus mensuralis ad cordam exigitur; droit de cordage. (A. 1265.)

CORDAMUM. — Idem q. CORDAGIUM.

CORDARE. — Ad cordam metiri; mesurer à la corde.

CORDARIUS. — Textor cordarum; cordier.

CORDATOR. — Qui ex officiis telas corda metitur; mesureur de toile. (A. 1243.)

CORDEBANARIUS. — Sutor; cordonnier; ol. cordonier.

CORDEBISUS. — Pettis de Corduba, corium caprinum alutatorum arte præparatum; cuir de Cordoue, cordouan. (Pass.)

CORDELARIA. — Sanctimonialis sub regula S. Francisci; cordelière. (A. 1315.)

CORDELIA. — Chordula; cordelle. (Rig.)

CORDELITA. — Franciscanus, a corda seu fune quo cingitur sic dictus; Cardelier.

CORDELLATES. — Cordæ seu fune ligatus; attaché avec une corde. (A. 1368.)

CORDENISUS. — cordenisæ pelles, pelles de Corduba; Cordouan. (A. 716.)

CORDERIA. — Officina funium texendorum; corderie. (A. 1308.)

CORDERIUS. — Restio, textor funium; cordier.

CORDETENUS. — Vid. Cor.

CORDETUS. — Pannus vilior; grosse étoffe de laine grossière; ol. cordé. (A. SS.)

CORDEUS. — Ex chorda seu fune; de corde. (Ch. Ital.)

CORDIA. — Pro Corda, mendose aut Concordia. (A. 1174.)

— Morbi species, Gal. maladie de cœur. (Vet. Gl.)

CORDIACUS. — Qui patitur morbum cordis; qui souffre d'une maladie de cœur. (Vet. Gl.)

— Morbus ipse; cette même maladie. (A. SS.)

CORDIALIS. — Intimus, ex animo; dévoué, de cœur, cordial; « Cordialis amicus, » ami de cœur. (A. 1351.)

CORDIALITAS. — Singularis et sincerus amor; affection sincère, franche, cordialité. (Ch. Ital.)

CORDIALITER. — Ex corde; sincèrement, du cœur.

CORDIATUS. — Ut CORDIACUS.

CORDICIA. — Funes naviuin; cordages. (Ch. Mass.)

CORDICITUS. — Penitus; intime, au fond du cœur. (S. id.)

CORDIFEX. — Ut CORDERIUS. (A. 1478.)

CORDIGER. — Ut CORDELITA. (Ach., Spic.)

CORDINA. — Pro CORTINA.

CORDINARIUS. — Sutor; cordonnier. (A. 1267.)

CORDINTIMUS. — Amicus ex animo; ami de cœur. (A. SS.)

CORDITER. — Adice, ex corde; amicallement, de cœur. (Rym.)

CORDIVARIUS. — Ut CORDINARIUS. (Vet. inst.)

CORDIVOLENTIA. — Benevolentia; bienveillance. (A. 921.)

CORDO. — Cingulum; cordon. (A. SS.)

Sutor; cordonnier. (A. 1053.)

CORDOA. — « Corium de Cordoa; » cuir de Cordoue, cordouan. (A. 1402.)

CORDOANARIUS. — Ut CORDEBANARIUS. (A. 1267.)

CORDOANERIUS. — Ead. notione. (A. 1382.)

CORDOANUM. — Ead. notione q. CORDOA.

CORDOANUS. — Ut CORDEBISUS. (A. 1288.)

CORDOLENS. — Ut CORDIACUS. (Vet. interp. jur.)

CORDONARIUS. — Ut CORDEBANARIUS. (A. 1232.)

CORDONUS. — Vitta; eordon. (Conc. Tisp.)

CORDOUANUM. — Ut CORDEBISUS. (A. 1317.)

CORDUANARIUS. — Ut CORDEBANARIUS. (A. 1223.)

CORDUARIUS. — Ead. notione. (Chart. S. Vinc. Cen.)

CORUBANARIUS. — Ead. notione. (A. 1244.)

CORDUBANASIUS. — Ead. notione. (A. 1166.)

CORDUBATUS. — Pro CORDELATUS.

CORDUCTUM. — Sericum; Vid. MATAXA.

CORDULA. — Cotellus; saucisse. — Zona, cingulum; ceinture, cordelière. — Cordula musica, parva corda instrumenti musici; petite corde d'instrument.

CORDULARINUS. — Ut CORDEBANARIUS.

CORDELATIO. — Vestis ornamentum intertextum; passementerie, broderie.

CORDULATUS. — Cordulis ornatus; orné, garni de passementerie. (A. 1437.)

CORDULUM. — Parvus cordo; petit eordon.

CORDURA. — Sutura; couture. (St. Arcl.)

CORDURARE. — Suere; coudre. (A. 1362.)

CORDURIEYRA. — Sarcinatrix; couturière. (A. 1366.)

CORDUS. — Serotinus; qui vient tard, qui est tardif.

COREA. — Ambitus, circuitus vel circulus. (J. de J.)

COREARE. — Corium subigere, polire; corroyer le cuir.

COREARIUS. — Calceamentorum sutor; cordonnier. — Corrigatorum faber; fabricant de courroies; ol. corier, courroier.

COREATOR. — Pro CHORRATOR.

COREGGIARIUS. — Corrigatorum faber; fabricant de courroies; ol. courroier, corier. (St. Fl.)

COREGIA. — Ut CORREGIA.

CORELLUS. — Vestis militaris, idem q. Consutus; corselet. (Vet. inv.)

— Vestis ecclesiasticæ genus.

CORERIUS. — Cursor, tabellarius; courrier, porteur de dépêches. — Pro CHORERIUS, clericus qui choro interesse debet. (A. 1446.)

CORETTUS. — Ut Consutus. (A. 1230.)

— Mensuræ Germanicæ species; mesure pour les liquides en Allemagne. (Wichl.)

COREUM. — Pro CORIUM. (Cæs.)

COREUS. — Coriaceus; de cuir.

CORGO. — Stipis, truncus, fistis vel armorum species ad nocendum; barre, bâton, massue ou arme offensive; ol. corga.

CORHABITES. — Idem videtur ac CHORERIUS. (A. 1360.)

CORIA. — Officina ubi corii subiguntur; tannerie, corroirie. (Th. Otterb.)

CORIALINSK. — Corium; cuir. (A. SS. Ben.)

CORIAMEN. — Ead. notione. (Priv. Pis.)

CORIANDUS. — Coriandrum; coriandre. (Barel.)

CORIARE. — Tectorio et crusta parietum tegere; crépir. — Consumere; coudre.

CORIATA. — Corrigit; courroie. (A. 1269.)

CORIATARIUS. — Sutor, ut CORBARIUS.

CORIATIO. — Vox architectonica adhibita cum tectorio et crusta paries tegitur; crépissage.

CORIATOR. — Coriarius; corroyeur. (Duel, Misc.)
CORIATORIIUS. — Sutor; cordonnier. (A. 1230.)
CORIATUS. — Ligatus, corio vestitus; attaché, lié, couvert, garni de cuir. (A. SS.)
CORIETA. — Corrigia; courroie. (St. syn. Eccl. Atreb. s. xiv.)
CORIFEX. — Ut CORIARIUS. (A. 1488.)
CORIGARE. — Choreas agere, saltare; danser. (A. SS.)
CORILETA. — Idem q. CORVATA; corvée. (Chartul. Floriac.)
CORILETUS. — Coryletum; lieu planté de coudriers, coudraie.
CORILNUS. — Pro CORYLUS.
CORINA. — Occitanis Occidens, le Couchant. (A. 1215)
CORISARE. — Ut CORIGARE. (Barel.)
CORISATOR. — Saltator; danseur. (Conc. Const.)
CORIUM. — Corium foris facere, corium perdere, corio carere, ad verbera daminari, vapulare; être condamné au fouet. (Ch. Angl.)
Corium redimere, virgas redimere vel componere de flagello; se soustraire à la peine du fouet en payant une certaine somme. (Ibid.)
Corio componere, virgis caedi; être battu de verges. (Ibid.)
CORIUS. — Pro CORIUM (a. 1190), et CHORUS. (A. 1343.)
CORIZA. — Morbus cerebri, cum erudus humor o capite in nares distillat; rhume de cerveau, coriza.
CORIZARE. — Ut CORIGARE. (Breyd.)
CORIZZARIUS. — Ut CORRIGIARIUS. (A. 1288.)
CORLINUS. — Avis species; corlieu. (Frid. imp.)
CORMANGNI. — Curiales. (A. 1325.)
CORMANNI. — Ead. notione.
CORMEDA. — Ut CORMEDIA.
CORNA. — Cornu, extremitas in acumen desinens; corne, extrémité d'une chose se terminant en pointe. (Guid. Vig.)
CORNAGIUM. — Præstationis aut tributii species de animalibus aratoris, quæ cornibus instructa sunt, unde nomen; droit sur les bêtes à cornes; ol. cornage.
CORNALE. — Vicus, pagus, districtus, vel vici seu pugi regio; quartier, canton; ol. corman.
CORNAMUSA. — Uter symphoniacus; cornemuse. Pro buccina symphoniacæ occurrit hæc vox in instrum. a. 1349.
CORNAMUSATOR. — Qui cornamusa canit; joueur de cornemuse.
CORNARDI. — Ut CORARDI.
CORNARE. — Cornu inflare; corner, sonner de la corne ou de la trompette. (Pass.) — Cornu inflato quidpiam promulgare, voce præconia nuntiare; publier, annoncer à son de trompe. (Pass.)
CORNATOR. — Buccinator, qui cornu inflat; celui qui sonne de la corne, joueur de corne; ol. corneur. (A. 1362.)
CORNEIRUS. — Angularis, in angulo positus; angulaire, qui est placé à un angle; ol. cornier. (Inst. S. Mart. Lemov.)

CORNERIA. — Angulus; angle, coin, pointe. (Mon. Angl.)
CORNERIUM. — Ead. notione. (A. 1424)
CORNETA. — Capitis tegumentum in cornu formam desinens; partie pointue du chaperon, couverture de tête; ol. cornette.
CORNETARI. — Canonici, capellani, a corneta sic dicti. (Chartul. S. Trim. Cadom.)
CORNETUM. — Angulus; coin, angle, pointe; ol. cornet. (Mon. Angl.) — Locis ubi corni crescent; lieu où viennent les cornouillers. (Vet. Gl.) — Cornu, buccina; corne, cornet. (A. 1335.) — Capitis tegumentum, ut CORNETA. (Vet. Gl.)
CORNIBA. — Hircus; bouc. (Mol.)
CORNICARE. — Cornu inflare, cornare; sonner de la corne, de la trompette; ol. cornéer. (Mal. Westm.) — In acumen alicuius aliquid insusurrare; parler à l'oreille, dire tout bas. (S. Hier.)
CORNICATIO. — Clamor cornicis; cri de la corneille.
CORNICELLUM. — Corniculum; petite corne, petit vase en forme de corne. (A. 1295.)
CORNICINARE. — Cornu inflare; corner. (A. 1373.)
CORNICITARE. — Ead. notione. (Mart., Ampl. Col.)
CORNICULA. — Cornix; corneille. (Vet. Gl.)
CORNICULARE. — Ut CORNICARE. (A. 940.)
CORNICULATIM. — In modum cornu; en manière de corne, d'angle, de pointe.
CORNIERUM. — Vasis genus, ampulla cornula; sorte de vase. (Ch. Carc.)
CORNIFICIUM OPUS. — Ex cornibus confectum. (A. SS.)
CORNIOLA. — Cornum; cornouille. (A. SS.)
CORNIX. — Gallina; poule. (Vit. S. D. Clun.) — Limbus; bord. (A. SS.)
CORNOLIUM. — Cornus; cornouiller
CORNU. — Atramentarium; écritoire. (Ugut.) — Vas ad bibendum; vase à boire. (Ord. Vit.) — Vinum cornu contentum; le vin renfermé dans le vase. (A. 1212.) — Extremitas vestis in acumen desinens; partie de vêtement en forme de corne ou de pointe. (St. Eccl. Andeg.) — Mensuræ species eadem q. PALMA. — Latus; côté. Cornu Epistolæ, cornu Evangelii, latus altaris ubi Epistola vel Evangelium legitur; côté de l'Évangile, côté de l'Épître, lieu où se chantent où se disent l'Évangile et l'Épître. (Conc. Hisp.) — Cornu ensis, capulus qua parte reflectitur ut manum tegat; poignée, garde d'une épée.
CORNUA. — Mitra, muliebris capitis ornamentum; bonnet pointu, coiffure de femme. (A. SS.) — Species titula vel culti cum ansis; espèce de broc, vase à renfermer les liquides. — Vinum cornu contentum; vin renfermé dans ce vase.
CORNUAGIUM. — Ut CORNAGIUM. (A. 1296.)
CORNUARE. — Ut CORNARE.
CORNUARIUS. — Cornuum opifex; fabricant de cornes, de vases à boire

CORNUDA. — Mensuræ species, ut CONNUA.
CORNULATUS. — Mitra pontificia infulatus; coiffé de la mitre pontificale.
CORNUTA. — Cista lignea sic dicta a binis carnibus seu ansis in extremitatibus positis per quas hasta transagitur ut commodius ferri possit; tase de bois muni de deux anses destinées à recevoir un bâton; ol. cornue. — Cristulum triquetrum; espèce de gâteau de forme triangulaire, échaudé; ol. cornudau, cornuyau.
CORNUTERIUS. — Fabricator opusculorum corneorum; fabricant de petits ouvrages de corne.
CORNUTUM. — Ut CORNUA.
CORNUTUS. — Curruca; mari dont la femme est infidèle. — Moneta argentea sub Philippo IV; cornu, monnaie d'argent du temps de Philippe IV. — Episcopus, a mitra, quæ episcopis propria est, appellatus; évêque. (Chr. Henr. de Blancf.) — In acumen desinens; se terminant en pointe. — Male digestus; mal fait, cornu. (A. 1325.)
CORNUZULA. — Cicindela, sampiris, vermis lucens; ver luisant. (A. SS.)
COROACA. — Hæuq. CORVATA. (Ord. reg. Fr.)
COROADA. — Ead. notione. (A. 1124.)
COROATA. — Ead. notione. (Ch. Dalph.)
COROETA. — Ead. notione. (A. 1214.)
COROHATA. — Ead. notione. (A. 1390.)
CORONA. — Corona clericalis, tonsura clericorum et eorum qui sacris ordinibus initiati sunt, in modum coronæ; tonsure, couronne monacale. Corona adulterina, quam deferunt qui statum clerici mentiuntur. Coronas facere, dare, id est tonsuras primas, nempe: benedictio coronæ, prima tonsura. (A. 1109.) Coronam capitis amittere, clericatura excidere. — Clericus, coronatus, tonsuratus; couronné, qui a les cheveux coupés à la manière des moines, clerc, tonsuré. Mala corona, appellati olim quidam clerici qui clericatus caractere abutebantur. — Dignitas clericalis, sacerdotalis, episcopalis, pontificalis, quia corona est insignie præcipuum clericatus et sacerdotii. (Vince coronæ, ut illustri honoris titulo, compellabantur etiam Summi Pontifices et episcopi.) — Nimbus, circulus qui circa sanctorum capita deplingitur; nimbe. — Nummus aureus Francicus; couronne d'or. — Candelabrum in modum circuli variis lucernis instructum, ab ecclesiarum laquearibus pendens; couronne de lumière, espèce de lustre. — Nude interdum festam coronæ appellatur solenne festum coronationis Papæ, quod Romæ quotannis celebratur. (Mabill.) Corona oblationis, panis benedictus in modum coronæ, seu forma rotunda confectus. (Greg. Mag.)
CORONAMENTUM. — Festum regium, curia regalis, in qua reges coronari solemniter solebant; couronnement.
CORONARI. — Sic dicitur civitas cum festa gaudia celebrat. (Luitp.)
CORONATOR. — Qui coronat; celui qui couronne. (S. Aug.) Apud Anglos, iudex placitorum coronæ seu quorum cognitio ad co-

ronam speciatim pertinet; verbi gratia de homicidiis, murdris, et aliis hujusmodi criminibus coronam regis spectantibus.

CORONATORIIUS. — Coronarius, pertinet ad coronam regiam; de couronne. (Sal. Malesp.)

CORONATUS. — Clericus, corona clericali donatus; couronné, tonsuré, clerc; ol. coronné. — Nummus aureus; monnaie d'or; ol. couronnai.

CORONELLUS. — Chiliarchus, tribunus; colonel. (Gomer.)

CORONIX. — Tabellæ margo quadrata; cadre. (A. SS.)

CORONNUS. — Angulus; coin, encoignure; ol. coron. (A. 1280.)

CORONULA. — Parva corona seu parvum candelabrum in modum coronæ; Vid. CORONA. (A. SS. Ben.)

COROPLASTES. — Effictor puparum quibus virgines in prima pueritia lusitare solent; fabricant de poupées. (Vet. cod.)

COROVATA. — Pro CORVATA.

CORPALASIUS. — Vid. CURA.

CORPELLUS. — Pro CORPELLUS.

CORPORALE. — Pella, qua sacrificium contegitur in altare; corporal. (Pass.)

CORPORALIA. — Corporalia et incorporalia, bona quævis; biens, avoir. (Corporalia, quorum fructus sive redditus statuti et stabiles sunt; incorporalia vero quorum fortuiti et improvisi fructus.)

CORPORALIS. — Corporalis dominus. Vid. DOMINUS. Corporalis fides, corporalis juramentum, juramentum quod præstatur protensa manu, tactis sive inspectis sacrosanctis Evangelis, cruce Dominica vel sanctorum reliquiis admotis; serment que l'on prête la main tendue sur la croix, les saints Evangelis ou les reliques des saints. (A. 1226, Chartul. S. Vinc. Cenom.) In corporalem possessionem aliquem mittere, alicui verum rei alicujus possessorem solemniter ritu declarare; investir solennellement quelqu'un de la propriété d'une chose. (Lud.) Corporalis justitia, Vid. JUSTITIA. Corporale crimen, lapsus carnis, carnale delictum; péché de la chair.

CORPORÆITAS. — Res corporea; chose matérielle, corporelle. (Tert.)

CORPORALITER. — Vere et reipsa; matériellement, réellement. Corporaliter jurare, altare corporaliter tangere, ut corporale juramentum, Vid. CORPORALITER. — Quantum ad corpus: « Oculi eorum erant aperti corporaliter. » (A. SS.)

CORPORARE. — Acquirere, possessionem rei alicujus adipisci; acquérir, se rendre propriétaire d'une chose. (A. 1258.) — Ferire, sancire; frapper, blesser. (Vet. Gl.)

CORPORASCERE. — Corpus fieri; prendre un corps, devenir matière. (Claud. Mam.)

CORPORATIO. — Christi incarnatio in Missa Mazarabum, et prima novem partium confractæ hostiæ in eadem Missa.

CORPORATUS. — Incarnatus; incarné. (Conc. Hisp.)

CORPOREITAS. — Densitas; corps. — Statura; taille.

CORPORICIDIA. — Lanio, macellus; *boucher.*

CORPORULENTIA. — Materia unde corpus compositum est.

CORPORUPTUS. — Herniosus, ramicosus; qui a una hernie, hernieux. (A. SS.)

CORPUS. — *Homo de corpore, Vid. Homo.* *Corpus abbatie*, ejusdem septum, ambitus; *enceinte d'un monastère.* (A. 1255.) *Corpus Domini*, hostia sacra; *hostie consacrée.* (Joan. Vil.) *Corpus politicum* dicuntur episcopi, abbates, priores, decani Ecclesiarum participes, et ejusmodi, qui succedunt personaliter tantum. (Bast.) *Corpus castri*, castrum ipsum, absque adjacenti burgo; *le château seigneurial.* (A. 1228.) — *Corpus corporatum*, collegium, sodalitium; *confrérie, corps.* (Rym.) *Corpus ecclesie*, navis ecclesie; *la nef d'une église.* (A. 1309.) — *Corpus præbende*, præbenda ipsa, seu portio honorum ecclesie ad unum pertinens canonicum; *prébende ou partie des biens d'une église qui appartient à un chanoine.* (A. 1367.) *Corpus regis*, rex ipse; *le roi.* (Mem. H. Cam. comp.) *Corpus villæ*, ejus pars interior; *l'intérieur d'une ville.* (A. 1214.) *Corpus domus*, ædium pars præcipua; *corps de logis.* (Ord. reg. Franc.) *Corpus* interdum sumitur: 1° pro lorica; *cuirasse* (e. 1449); 2° pro rei elicuius summa, *Gal. le total*; 3° pro corpus exanime; *un mort.* (Lex Sal.)

CORRATAGIUM. — Jus et officium corratarum; *courtage.* (A. 1376.)

CORRATARIUS. — Proxenetæ; *courtier*; ol. *corratier.* (Ch. Hisp.)

CORRATEGARE. — Officium corraterii exercere; *faire le courtier.* (A. 1272.)

CORRATEIARE. — Ead. notione. (A. 1272.)

CORRATERARE. — Ead. notione. (A. 1375.)

CORRATERIA. — Officium corraterii; *courtage.* (St. Mass.) — Officina ubi coria subiguntur; *tannerie.* (St. Aven.) — Uxor corraterii; *femme de courtier ou de marchand.*

CORRATERIUS. — Ut CORRATARIUS.

CORRE. — Piscendi genus quo e navibus rete jacitur secundum equæ cursum, factoque longiori circuitu eo trahitur ubi jactum fuerat.

CORREARIUS. — Minister quidam in Dalphinatu, præpositus, procuratur; *préôt, intendant.*

CORREBELLARE. — Simul rebellare; *se révolter en même temps, ensemble.* (Script. rer. Fr.)

CORRECTARIUS. — Ut CORRATARIUS.

CORRECTIO. — Apud monachos, castigatio, flagellatio; *discipline.*

CORREDIUM. — Ut CONREDIUM.

CORREDOR. — Proxenetæ; *courtier.* (Ch. Hisp.)

CORREGERIA. — Officina ubi coria præparantur; *corroyerie, tannerie.* (A. 1270.)

CORREGERIUS. — Qui coria parat; *tanneur, corroyeur.* (A. 1270.)

CORREGEUM. — Servitium quod subditi dominis cum æquis bobus exhibere tenebantur; *service féodal dû par le vassal à son sei-*

gneur avec une paire de bœufs. (A. 1311.)

CORREGIA. — Pro corrigia; *courroie.* (A. 1509.)

CORREGIONALIS. — Ex una regione; *d'un même pays.* (S. Aug.)

CORREGIUM. — Ut CONREDIUM.

CORREIUM. — Ead. notione.

CORRELAGIUM. — Præstationis species; *sorte de service.* (A. 1295.)

CORRELATIO. — Mutua relatio. (A. 1276.)

CORRELHARE. — *Corallium* e profundo maris petere; *faire la pêche du corail.*

CORRELIGIOSUS. — Ejusdem ordinis vel cœnobii religiosus; *qui est du même ordre religieux ou du même couvent.* (A. SS.)

CORRERARIUS. — Et CORREARIUS. (A. 1384.)

CORRERARIA. — *Correrarii* officium; *office de préôt.* (A. 1384.)

CORRERIUS. — Cursor, tabellarius; *courrier.* (Ch. Ital.) — Ut CORREARIUS. (H. Dalph.)

CORRESEYRIA. — Corrigia, forum; *courroie, lonière.*

CORRESPONDENTER. — Eodem tempore; *dans le même temps.* (Eric. Ups.)

CORRETAGIUM. — Jus vel munus prore-netarum; *courtage.* (Lnb., Hist. Brit.)

CORRETARIA. — Ut CORRETAGIUM. (A. 1340.)

CORRETARIUS. — Ut CORRATERIUS.

CORRETERIUS. — Ead. notione. (St. Mass.)

CORREUS. — Simul reus, ut CONREUS. — Cursor, ut CORRERIUS.

CORRIAGIUM. — Ut CORREGEUM.

CORRICORIUM. — Pergula; *corridor.* (A. 1340.)

CORRIDORIUM. — Pergula, ut CORRICORIUM. (A. 1340.) — Pars navis, vulgo *Gal. galerie.*

CORRIDORUM. — Via terreo aggre lecta; *chemin couvert.* (Birc.)

CORRIGIA. — Modus agri quod ad instar corrigiæ, *Gal. courroie*, in locum productus, sic appellatus; *espèce de mesure agraire.* (A. 1321.) — Lemina; *feuille, lame.* (A. 1389.)

Fasciola chartis appensa; *attache des sceaux, lemisque.* (A. 122.) — Zona, cingulum; *ceinture.* (A. 1333.) — *Corrigiam super tumulum projicere*, id est bonis defuncti renuntiare. (Spic. Ach.) — *Corrigia reginæ*, tributii species.

CORRIGIAMEN. — Corrigia, forum; *lanière, courroie.*

CORRIGIARIUS. — Corrigiarum faber; *fabricant de courroies ou de ceintures*; ol. *courroier.*

CORRIGIBILIS. — Qui corrigi debet; *qui doit être corrigé, amendé.* (Ch. Ital.) — Jurisdictioni obnoxius. (A. 1332.)

CORRIGIOLA. — Perva zona, parva corrigia; *petite bande.* (Ch. Ital.)

CORRIGIUM. — Ut CORRIGIA.

CORRIGIUNCULA. — Campanula quæ percutiebatur in monasteriis cum disciplinæ dari deberent. (A. correctione dicta.)

CORRISOR. — Excursor; *émissaire, éclaireur, espion.* (A. 1358.)

CORRITORIUM. — Pergula; *corridor.*

CORROADA. — Ut CORVATA.

CORROBORAMENTUM. — Scriptum quo aliquid corroboratur seu confirmatur. (G. Chr.)

CORROBUCUM. — Idem q. CORDEBISUS. (A. 1267.)

CORRODARIUS. — Cui *corrodium* vel alimentum datur, præbendarius; *prébendier.* (Mon. Angl.)

CORRODIUM. — Ut CONREDIUM.

CORROGATA. — Idem videtur ac CONVATA.

CORROGIUM. — Ut CONREDIUM et CORREGEUM. (A. 1314.)

CORRORARE. — Pro corroborare, confirmare; *confirmer.*

CORROSARIUS. — Ut CONRESARIUS. (A. 1282.)

CORROSIO. — Corruptio, consumptio; *destruction, altération.* (A. 1372.)

CORROSITAS. — Caries quæ aliquid corroditur et consumitur; *pourriture, carie.* (A. SS.)

CORROSOR. — Qui aliorum bona corrodere et invadere nititur; *usurpateur, envahisseur.* (Steph.)

CORROX. — Idem q. CONREDIUM aut CORREGEUM.

CORRUA. — Ut CORVEA.

CORRUERE. — Diruere, evertere; *renverser, détruire.*

CORRUMPERE. — Abrogare, irritum facere; *annuler, abroger.* (A. 1160.) — Discerpere, lacerare; *déchirer, mettre en pièces.* (Leg. Pol.)

CORRUPTICOLE. — Hærotici qui corpus Christi perinde ac nostrum detrimento pati, propter quæ reparanda esuriret, opusque haberet cibo, fatigaretur ac egeret requie ad reficiendas vires, esserebent.

CORRUPTIO. — Actus quilibet veneris sive licitus sit sive illicitus. *Corruptio sanguinis* apud Anglos dicitur cum quis felonie vel majestatis criminis convictus est.

CORRUPTUS. — Luctus funebris; *deuil.* (Mor.)

CORRVA. — Ut CORVEA.

CORRVAGIA. — Ead. notione.

CORRVEA. — Ead. notione.

CORRWEIA. — Ead. notione. (A. 1261.)

CORSA. — Excursio; *course, incursion.* (H. Nem.)

CORSARE. — Proprie piraticam exercere, ab Italico *corsare*, quod idem sonat; *generalis* quævis prædes egere; *faire la course, commettre des brigandages.*

CORSARIUS. — Pirata, prædo maritimus; *corsaire.*

CORSATUS. — Thorax; *corset.* (A. 1239.)

CORSERIA. — Vie in mœniis ad hostes propulsandos accommode, per quem tuto curritur ab una turri ad aliam; *chemin de ronde*; ol. *corsier.*

CORSERIUS. — Equus belletor; *cheval de guerre, coursier.* (A. 1328.) — Retis annicæ species apud Occitanos; *espèce de filet.* (A. 1231.)

CORSETUS. — Tunica, thorax; *corset, corsage.*

CORSINI. — Ut CAORCINI.

CORSORIUM. — Agri portio, ut *Curso-rium.*

CORSOYRUM. — Parvus egger quo præterfluens aqua coercetur. (Cons. Lemov.)

CORTADA. — Habitatio rustica, ut *CORTIS.* (A. 1333.)

CORTAL. — Ead. notione. (A. 1358.)

CORTALIS. — Ead. notione. (Id.)

CORTALE. — Ead. notione. (A. 1331.)

CORTANEUM. — Ut *curtile.* (A. 636.)

CORTARE. — Cortare, secare; *couper, raccourcir.* (Ch. Hisp.)

CORTARIUM. — Idem q. *CORTIS* et *CURTIS.*

CORTELINI. — Ut *CORTINARI.*

CORTELLUS. — Pro *CUTELLUS.*

CORTESANUS. — Qui *cortem* curat, vel colit aut incolit. (A. 774.) — Regis vel principis aulicus; *courtisan.* (Bened. XIII PP.)

CORTESCA. — Ut *CORTAOA.*

CORTEX. — Putamen; *coque, coquille, écorce.* *Corticem facere*, arborem decorticare; *écorcer un arbre.*

CORTHESANUS. — Ut *CORTESANUS*, aulicus.

CORTIBALLA. — Dalmatica diaconi et tunica subdiaconi, quæ temporibus etiam recentioribus in nonnullis Galliæ partibus *courtibauts* appellabantur.

CORTICANUS. — Qui arbores decortical; *celui qui écorce les arbres.*

CORTICELLA. — *Cortis minor.* *Vid. CORTIS.*

CORTIFER. — Idem q. *CURTIS* vel *CURTILE.* (A. 836.)

CORTIFICIUM. — Ut *CORTADA.* (Mart., Anecd.)

CORTIGIUM. — Ead. notione. (A. 1224.)

CORTILAGIUM. — Ut *CURTILE.* (Ord. Vit.)

CORTILE. — Villula paucis ædificiis constructa, domus rusticana prædiolo conjuncta; *rectius* cui adjunctus est hortus, nam *curtile* proprie hortum rusticum, seu *curtis* sonat; *petite ferme, maison de paysan accompagnée d'une petite terre, maison d'habitation de laquelle dépend un jardin*; ol. *cortil, courtieux, courtillis, courtillière.*

CORTILLUM. — Idem q. *CORTILE.* (A. 1258.)

CORTILLUS. — Ead. notione. (A. 1000.)

CORTINA. — Minor *cortis* seu area rustica quæ muris cingitur; *cour fermée de murs*; « Antequam ad *cortinam* ipsius monasterii ingrederetur. » (A. SS.) — Agellus muris clausus; *enclos.* (A. 1322.) — Pars quædam castellorum; *certaine parties des remparts, courtine.* (Pass.) — Velum seu auleum quo alare clauditur; *courtine, rideau d'autel.* (Pass.) — Lectus aulæ instructus; *lit garni.* (A. 1316.) — *Cortinæ regis*, signa, vela regia, quæ bonis debitorum fisco addictis appendebantur, tituli; *marques, petits pannonceaux que l'on mettait sur les biens confisqués au profit de la couronne.* (S. Amb.)

CORTINALE. — Atrium; *la cour d'une maison.* (Verd.)

CORTINARIUS. — Qui *cortem* seu tentorium principis observat et servat apud Byzantinos scriptores.

CORTINULA. — Dimin. *e cortina*, velum, auleum. (Necrol. Eccl. Carn.)

CORTIS. — Villa, habitatio rustica ædificiis, colonis, servis, agris, personis, etc., adrem agrestem necessariis instructa; *ferme, métairie*. (Pass.) — Atrium, impluvium muris cinctum; *cour de maison, atrium*. (Mon. Sang.) — Tentorium principis vel ducis exercitus; *tente de roi ou de chef d'armée*. (Anast.) — Regia aula, palatium, incinctus palatii; *demeure royale, palais*. (Ugut.) — Comitatus; *cour, suite d'un roi ou d'un prince*. (Hincm.) — Familia et domus principis; *l'ensemble des serviteurs et des membres de la famille d'un prince*. (Car. Calv.) — Pullus; *poussin, petit d'un animal*. (A. 1380.) — *Cortis regia*: 1° idem q. Villa regia; *Vid. Villa* (a. 889); 2° fiscus regius; *le trésor, le fisc*. (L. Long.)

CORTISANUS. — Idem q. **CORTESANUS**.

CORTISANIA. — Villa, ut **CORTIS**. (A. 1382.)

CORTIVIA. — « Morsus freni vel illud quod comæ equi imponitur ut curvetur. » *Vocab. utr. jur.*

CORTORIUM. — Idem q. **CORTIS**. (A. 1054.)

CORTUARIUS. — F. cortinarum artifex, nisi sit pro *coctuariis*, coquus. (A. SS.)

CORTUM. — Aromatis species; *sorte d'aromate*. (A. 767.)

CORTUS. — Pro *curtus*. (A. 1359.)

CORVA. — Prædium vel modus agri, nisi sit pro *corvata*, jus quod alicui debetur: « Concessimus et prædicto monasterio S. Sophiae *corvam* quæ videtur esse in campo Senercunis. » (A. 774.)

CORVADA. — Pro **CORVATA**. (Pass.)

CORVAGIUM. — Idem q. **CORVATA**, scilicet opera quæ a subditis domino debetur; item jus exigendarum *corvatarum*; *corvée et droit de l'exiger*. (St. Andeg.)

CORVATA. — Prædium vel modus agri; *terre, métairie*. (A. 1220.) — Opera quam subditus domino suo præstare ex lege tenetur; *corvée, service vilain, la plupart du temps service agricole, dû par les serfs et les vilains à leur seigneur; ol. croé, croué, crouveau, crouveix*. (Pass.)

CORVATIS. — Prædium vel modus agri, ut **CORVATA**. (A. 1069.)

CORVEA. — Opera, etc., ut **CORVATA**. (A. 1265.)

CORVEAGIUM. — Idem q. **CORVAGIUM**. (St. Ecol. Nannet.)

CORVEAMENTUM. — Opera a subditis domino debita, ut **CORVATA**. (Tabul. Comp.)

CORVEDA. — Ead. notione. (A. 1193.)

CORVEIA. — Prædium et opera, etc., ut **CORVATA**. (A. 1237, 960.)

CORVERIA. — Opera, etc., ut **CORVATA**. (A. 1273.)

CORVESARIUS. — Sutor veterinarius; *cor-donnier en vieux, savetier*. (Mon. Angl.)

CORVETA. — Opera, etc., ut **CORVATA**. (A. 1282.)

CORVEYSA. — Ead. notione. (A. 1183.)

CORVIATA. — Ead. notione. (Chartul. prior. S. Petr. de Dom.)

CORVILLA. — Corbula; *corbeille*. (Vet. Gl.)

CORVIS. — Ut **CORVA**. (A. 774.)

CORWEDA. — Præstatio, ut **CORVATA**. (Mart., Anecd.)

CORZORIUM. — Canalis per quem aqua decurrit; *conduit, canal*. (A. 898.)

COSA. — Pro *causa*; *chose, cause*; ol. *cose*. (Ughel.)

COSAMATA. — Crypta ad propugnaculo-rum latera; *casemate*. (Lud.)

COSATGIUM. — Recognitio fendalis, clientelaris professio seu homagii species; *aveu de vassalité, sorte d'hommage*. (A. 1213.)

COSCA. — Pensitatio, ut **Cossa**. (A. 1216.)

COSCIA. — Coxa; *cuisse*. (A. SS.)

COSCINARIUS. — Qui mensura frumentaria, *coscinus* dicta, ex officio metitur; *mesureur de grains*. (A. 1267.)

COSCINELLUS. — Ut **COSCINUS**. (A. 1371.)

COSCINUS. — Mensura frumentaria species apud Italos; *mesure pour les grains en usage en Italie*. (Alexand. III PP.)

COSDUMA. — Ut **COSTUMA**. (A. 1189.)

COSDUNA. — Ead. notione. (Tabul. Burg.)

COSDUPENNA. — Ead. notione. (A. 1234.)

COSDUPNA. — Ead. notione. (Id.)

COSIMENTUM. — Protectio, ut **CAUSIMENTUM**. (S. xiv.)

COSINERIUS. — Coquus; *cuisinier*. (A. 1488.)

COSINIUM. — Pulvinus; *coussin*. (Exp. Carem. Rom.)

COSINUS. — Pulvinus; *coussin*. (A. 1331.)

— Consobrinus; *cousin*. (A. 1000.)

COSMARIUS. — Dominus mundi, a *κοσμος*, mundus. (J. de J.)

COSMETA. — Ornator, exornator, cuius circa eulim occupatur industria, interdum vespillo, pollinctor; *celui qui pare, orne, décore, et quelquefois ensevelisseur, croque-mort*. (Vet. Gl.) — Ornatrix crinum; *coiffeuse*. (Pap.)

COSMICUS. — Mundanus; *mondain, qui est du monde, séculier*. (Vet. Gl.)

COSMITES. — Ædis sacræ navis informam crucis facta, quod quatuor mundi, *κόρυς*, plagas representet, dicta a S. Germano. Sed et *cosmodin* nomen aliquot templorum Romæ alibique ab eadem origine arcessendum. Sic Romæ hodieque exstat in regione Ripæ ædes quæ dicitur *S. Mariæ in cosmodin* vel *cosmedin*.

COSPATICUM. — Pro **CESPATICUM**.

COSSA. — Pensitationis species Provincia-libus nota; *droit de mesurage; ol. coisse*. (A. 1208.) — Mensura vinaria in comit. Avenio-nens; *mesure pour le vin*. — Coxendix; *cuisse, hanche*. (Ch. Ital.) — Anteris, erisma; *contre-fort, arc-boutant*. (Vet. cod.) — *Cossa*, si-liquæ; *cosses de légumes*. (A. SS.)

COSSALUM. — Ferreum coxæ legumen-tum; *cuissart*. (H. Dalph.)

COSSARE. — Cogere, legere; *ramasser, cueillir*. (A. 1341.)

COSSATUM. — Pensitationis species, ut **Cossa**.

COSSEGALHUM. — Miscellum frumentum, ut **CONSEGALE**. (A. 1316.)

COSSERIUM. — Ut **COSALUM**. (H. Dalph.)

COSSIA. — Pensitatio, coxa, anteris, ut **Cossa**. (Pass.)

COSSIALA. — Ut **COSSALUM**. (Vet. Tract. de art. milit.)

COSSINUS. — Pulvinus; *coussin*. (A. 1419.)

COSSIO. — Porcellus; *pourceau, cochon*. (A. 1217.)

COSSORIUM. — Ut **CURSORIUM**. (A. 1385.)

COSSUALE. — Festivitas; *réjouissance*. (Vet. Gl.)

COSSUALIA. — Festivitates. (Sæc. xi.)

COSTA. — Clivus, latus montis; *côte, coteau*. (S. ix.) — Latus; *côte*. (Ach., Spic.) — Expensæ, sumptus; *frais, dépense; ol. coust*. (A. 1219.) — Cista, calathus; *panier, corbeille*. (A. 1244.) — Ornamentum ad instar *costæ* in vasis; *côte*: « Unum urceum auri ad *costas*. » (Vet. invent.) — *Costa maris*, ora maritima; *le bord de la mer, la côte*. (Mat. Par.) — *Ex omnicosta*, ex omni parte, undique, *de tout côté*. (A. 1264.) — *Costæ circulatorum*, fasciuli, ut videtur; *Gal. bottles*. (A. 1202.)

COSTAGIUM. — Clivus, expensæ, ut **Costa**. (Pass.)

COSTALARIUS. — Acinaces; *couteles*. (Conc. Hisp.)

COSTALE. — Clivus, latus montis; *flanc de montagne, coteau*. (A. 1332.)

COSTALLUM. — Saccus; *sac*. (A. 1330.)

COSTALLUS. — Ead. notione. (A. 1330.)

COSTAMENTUM. — Impensæ; *dépense, frais, coût; ol. costement*. (A. 1323.)

COSTARE. — Constare; *coûter*. (A. 1268.)

COSTARIUM. — Poculum vinarium, ut **COSTRELLUS**. (Chartul. S. Vinc. Cenom.) — *Locus costarum*. (Ugut.)

COSTATUM. — Ut **COSTALE**. (A. 1268.)

COSTATUS. — Pars corporis ubi sunt *costæ*, pectus; *poitrine*. (Mur.)

COSTECIUM. — Pro **COSTERIUM**. (A. 1343.)

COSTELERIUS. — Pugio, sicca; *poignard, stylet*. (Vet. Formul.)

COSTELLUM. — Instrumentum supplicii, idem, ut videtur, ac **COLLARIA**; *carcan*. (A. 1315.)

COSTELLUS. — Ead. notione. (A. 1300.)

COSTENGIA. — Ut **COSTAMENTUM**. (A. 1221.)

COSTERA. — Ora maritima; *bord de la mer, rivage; ol. costière*. (Magn. Chart.) — *Costera montis*, ut **COSTA**, latus montis. (Mad.) — Jus in naves quæ ad *costeram* seu litus appellant; *droit sur les navires qui débarquent*. (A. 1407.)

COSTERELLUM. — Liquidorum mensura, vas vinarium certæ capacitatis; *sorte de mesure pour les liquides; ol. costeret*. (A. 1350.)

COSTERETUM. — Ead. notione. (A. 1350.)

COSTERIA. — Ut **COSTERA** et **COSTA**.

COSTERIUM. — Pars aliquis loci, angulus; *partie d'un endroit quelconque, coin*. (Limb.) — Vas vinarium, ut **COSTARIUM**. (Chartul. S. Vinc. Cenom.) — Liquidorum mensura, ut **COSTERELLUM**. (A. 1343.) — F. pensitatio quæ pro *costeri* debetur. (A. 1391.) — Velum, autem; *rideau, courtine*. (A. 1321.)

COSTILLATUS. — *Costulis* distinctus vel

in *costularum* speciem dispersit; *cotelé*. (A. 1295.)

COSTILLUM. — Pro **CORTILLUM**, hortus rusticus; ol. *cortil*.

COSTIS. — Prædii rustici species, forte pro **CORTIS**. (A. 945.) — Latus, ut **COSTA**. (Lex Rip.) — In *coste*, ad latus; à *côté*. (Ibid.)

COSTO. — Clivus, ut **COSTA**. (A. 1314.)

COSTORARIUS. — Sartor; *couturier*. (A. SS.)

COSTRELLUS. — Poculum vinarium; *vase à boire*. (Mat. Par.)

COSTRIS. — Ead. notione. (A. 1234.)

COSTULATUS. — *Costulis* distinctus, ut **COSTILLATUS**.

COSTUM. — Clivus, latus montis, ut **COSTA**. (A. 1201.) — F. pro *coctum*, Gall. *vin cuit*. (Ch. Aldric. ep. Cenom.)

COSTUMA. — Præstatio, pensitatio quæ ex consuetudine fit; *redevance, surtout en nature; ol. coutume; Vid. CONSUETUDO*. (Pass.) — *Costuma falsa*, quæ a barone ad tempus exigi potest; *falsa dicta quod legitimæ consuetudinis initium debet ignorari et a quo inducta*. (S. xiv.) — *Costuma exartorum*, quæ præstatur propter silvas et dumeta succisa et in agrum redacta; *droit qui se paye pour les défrichements*. (A. 1244.)

COSTUMARE. — Tributum quod *costuma* vocatur exigere aut solvere; *lever, payer la coutume*. (Pass.)

COSTUMIERUS. — *Costumæ* obnoxius; *soumis à la coutume, contribuable; ol. coutumier*. (Tab. S. Florent.)

COSTURA. — Impensæ; *dépense, coût*. (A. 1402.) — Ager cultus; *terre cultivée, champ ensemencé; ol. couture, culture*. (A. 1264.)

COSTURARIUS. — Custos ecclesiæ; *gardien d'une église, sacristain; ol. cousteur, coustre*. (Pass.)

COSTUS. — Pro **CUSTUS**.

COSUERE. — Pro **CUSIRE**. (Vet. Gl.)

COTA. — Tunica species, genus vestimenti; *veste, soubreveste, robe de dessous, tunique; ol. cote, coste, cotte. Cotta candens*, superpellicium quo utebantur canonici regulares S. Augustini. (Stat. eorumd.) — *Cote ad armandum*, chlamys militaris; *cotte d'armes*. (A. 1297.) — Yugurium, latibulum; *maisonnette, retraite, tanière*. (Ch. Angl.) — Rata pars; *partie déterminée d'une chose, cote-part, cote*. (A. 1389.)

COTAGIUM. — Domus villani, rustica; *maison de paysan; ol. borderie*. (S. xii.) — Tenementum villanum; rusticum, villanagium; *héritage vilain tenu à rente ou à cens; ol. coterie*. (Mon. Angl.) — Tributum quod pro custodia agrorum, vinearum, aliarum rerum exigitur, simul et multa quæ ob de-licta in iis commissis imponitur *taxatio; droit qui se paye pour garder les récoltes, et amende pour les dégâts commis dans icelles*. (A. 1323.)

COTAGIUS. — *Cotagius census*, Gall. *ol. cens cotier*, idem q. *surcens*, nempe census qui præter *rectum census* prædii imponitur; *Vid. Census*. (A. 1233.)

COTANUM. — Cydonia malus; *coignasier*. (A. SS.)

COTARDIA. — *Cotæ*, sagi vel tunicae species viris perinde ac feminis familiaris; *cotte-hardie*. (Pass.)

COTARELLUS. — Idem q. COTERELLUS.

COTARIUM. — Officium coterii; *Vid. Coterius*. (A. 1341.)

COTERELLUS. — *Prædo militaris; pil-lard*; ol. *cotereau*. (Pass.)

COTERIA. — Tenementum rusticum, ut COTAGIUM. (A. 1255.)

COTERUS. — *Cotæ* habitator; *homme de condition servile, celui qui tient en coterie*; ol. *homme cotier*. (Pass.) — Custos agrorum; *messier*. (A. 1411.)

COTEROTUS. — Mensura liquidorum, f. pro *quarteratum*. (Tabul. Fossat.)

COTERUS. — Modus agri: « Unam hidam terræ et septem coterus. » (Ch. Hug. de Mortuo mari.)

COTETUS. — Ut COTEROTUS. (A. 1277.)

COTHECARIUS. — S. pro *chirothecarius*, chirothecarum artifex vel mercator; *fabricant ou marchand de gants*. (A. 1252.)

COTHOFLE. — Massiliensibus *goudou-flet*, scyphus vel lagena.

COTHURNOSUS. — S. *superbus, grandiosus; grandiose, imposant*. (A. SS.)

COTIA. — Ora maritima; *côte*. (A. 1213.) — Navis Indica; *bâtiment indien*.

COTIARIUS. — Qui acuit *cote*; *remouleur, émouleur*. (Vet. Gl.)

COTICIUM. — Tunica monachalis; *robe de moine*. (St. mon. Bec.)

COTIDIANA. — Diurnum, distributio vel refectio quotidiana quam curabat qui *colidianarius* nuncupabatur. (A. 1233.)

COTIDIANARIUS. — Quo singulis diebus utimur; *dont on se sert chaque jour*. (A. 1231.)

COTIDIANITAS. — Usus quotidianus seu ordinarius, consuetudo; *usage de chaque jour, habituel, habitude*. (Mab., Annal.)

COTISARE. — Tributum imponere; *mettre à contribution, frapper d'une taxe*. (Chr. Bonæ Spei.)

COTO. — Gossypium; *coton*. (Pass.)

COTONNARE. — Gossypio sarcire; *ravauder, sarcir avec du coton*; ol. *cotonner*. (A. 1444.)

COTONUM. — Gossypium, ut COTO. (A. 1304.) — *Cotonum pomum*, ut CYDONIUM. (A. SS.)

COTTARE. — Indicare, ordine describere; *cater, décrire*. (Mart., Ampl. Cal.)

COTTATIO. — Scriptoris testimonium, locus; *passage, citation d'un auteur*. (Lect. Alb. de Ros.)

COTTIS. — Tunica species, ut COTA. (A. SS.)

COTTUM. — Culcitra; *matelas*; ol. *cotre, coitre*.

COTTUS. — Tunica, ut COTA. — Culcitra, ut COTTUM. — Septum; *encrinie, lieu dont l'accès est défendu*. (Ch. Hisp.)

COTUCA. — Cota ad armandum; *cotte d'armes*. (Th. Wals.)

COTULOSUS. — *Catulosus campus; la plaine de la Crau* in Provence (A. 1266.)

COTUM. — Tributum pro mercimoniis venditis exsolvendum; *taxe sur les marchandises*. (A. 1287.) — Locus defensus, ut CAUTUM. — Culcitra; *matelas*. (Pass.)

COTURA. — Ut CULTURA. (A. 1317.)

COTUS. — Custos hororum, agrorum et vinearum, vel potius tributum quod pro eorum custodia exigitur, simul et multa quæ ob delicta in iis commissæ, imponitur; *messier, ou droit payé au seigneur pour qu'il fasse garder les champs, et amende pour les délits ruraux*. (A. 1287.) — Quantitas pecuniarum, ut QUOTA, q. *Vid.* (A. 1301.) — Locus defensus, ut CAUTUM. (A. 1174.) — Culcitra, ut COTTUM. (St. Ord. de Semp.) — Equus hiniis; *cheval de deux ans*. (Chart. S. Vict. Mass.)

— Plaustrum rustici species; *charrette, chariot de paysan*. (Vet. inst.)

COUBETUS. — Ictus, pulsus campanæ; *coup de cloche*.

COUCULATUS. — Munitus, opertus, quasi cuculla; *garni, couvert*. (A. 1449.)

COUDERCUM. — Ager compascuus; *communal, pâturage commun*; ol. *couder*. (Pass.)

COUDRA. — Corylus; *coudrier*; ol. *coudre*. (A. 1272.)

COUDREIA. — Locus corylis plenus; *lieu planté de coudriers*; ol. *coudraie*. (A. 1220.)

COUDRENIUS. — Sartor, sarcinator; *couturier, tailleur*. (A. 1309.)

COUFREDUS. — Arca; *coffre*. (A. 1414.)

COULA. — Ludi genus, pro SOUA.

COULEVRINA. — Tormentum bellicum; *coulevrine*. (Lob., H. Brit.)

COULTER. — Custos ecclesiæ, ædituus; *gardien d'une église, sacristain*; ol. *coutre*. (A. 1386.)

COULTERIUS. — Ead. notione. (A. 1382.)

COUPA. — Calix, palera, crater; *coupe*. — Cæsis; *coupe*. (A. 1247.)

COUPARE. — Cædere; *couper*. (Reg. Olim Parl. Paris.)

COUPAUDUS. — Ut COPAUDUS.

COPELLUS. — Ut COPELLUS.

COUPIATOR. — A. Gal. *couper*, lignator, qui cedit ligna; *bûcheron*. (Ch. Angl.)

COUQUACIUM. — Cubatio, pernoctatio; *actian de se coucher, couchage*; ol. *couquage*. (A. 1257.)

COURATAGIUM. — Ut COURTAGIUM.

COULATERIUS. — Qui coria parat et subigit; *tanneur*; ol. *corater*. (A. 1197.)

COURBA. — Tigillum incurvum; *courbe*. (Camp. a. 1507.)

COURBIA. — Præstatio, ut CORVATA. (A. 1263.)

COURCERIA. — Parva cortis, atrium rusticum stabulis et ædificiis circumdatum; *petite cour entourée d'étables et autres bâtiments rustiques*; ol. *courcière*. (A. 1336.)

COUREIUM. — Idem q. COUREDIUM.

COURRARIUS. — Proxenetæ; *courtier*; ol. *cauratier*. (A. 1243.)

COURRERIUS. — Officialis, vicarius seu iudex episcopi; *officier de la maison d'un évêque, qui exerce la juridiction purement temporelle et laïque, tient la main à l'exécution*

les orares de son supérieur, etc.: ol. *courier*. (Pass.) — Cursor; *courrier*. (A. 1401.)

COURRETAGIUM. — Jus proxenetæ; *courtage*; ol. *caurratage*. (A. 1380.)

COURTAGIUM. — Munus proxenetæ; *emploi de courtier*. (A. 1360.)

COURTILLUM. — Hortus, ut CORTILE.

COURTINA. — Ut CORTINA.

COUSERERIUS. — Sartor, sarcinator; *couturier*. (A. 1407.)

COUSIO. — Porcus; *cochon*. (Ch. ap. Thom.)

COUSSINUS. — Pulvinus; *coussin*. (A. 1419.)

COUSTA. — Clivus, ut COSTA. (A. 1063.)

COUSTAMENTUM. — Ut COSTAMENTUM. (Pass.)

COUSTANCIA. — Ager cultus, ut CUSTURA. (A. 1319.)

COUSTANGIA. — Ut COSTAMENTUM. (A. 1233.)

COUSTEPOINTARIUS. — Stragulorum acupunctorum artifex; *fabricant de courtépointes*; ol. *coustrepointier*. (A. 1332.)

COUSTERETUS. — Breviorum lignorum fasciculus; *fagots de coterets*. (A. 1358.)

COUSTORIA. — Ut CUSTORIA.

COUSTRA. — Hortus rusticus, ut CORTILE. (A. 1308.)

COUSTUM. — Expensæ, ut CUSTUS. (A. 1244.)

COUSTUMA. — Ut COSTUMA. (Pass.)

COUSTOMARIA. — Locus ubi *custumæ* seu tributa exiguntur, verbi gratia in viis. (Pass.)

COUSTOMARIUS. — Ut COSTUMARIUS. (A. 1307.)

COUSTOMATIO. — Res tributo *custumæ* obnoxia; *chase soumise à la coutume, à l'impôt*. (Leg. Narm.)

COUSTOMERIUS. — *Costumæ* exactor; *celui qui lève la coutume*; *Vid. COSTUMA*. (A. 1363.)

COUSTURA. — Ager cultus, ut CULTURA. — Pro *custura* non samel scribitur.

COUSTURARIUS. — Sartor; *tailleur*; ol. *cousturier*. (A. 1241.)

COUSTUS. — Impensa sumptus; *dépense, coût*. (A. 1301.)

COUTA. — Culcitra; *coite*. (A. 1333.) — Tributum, collecta; *impôt, redevance*. (A. 1385.)

COUTAGIUM. — Impensa, sumptus; *dépens, frais, coût*; ol. *coutage*. (A. 1313.)

COUTANCIA. — Ut COUSTANCIA.

COUCELARIUS. — Cultorum faber; *coute-lier*. (A. 1280.)

COUTERINUS. — Uterinus, Gal. *uterin*, ex eadem matre natus. (Busch.)

COUTRUS. — Aratri culler, dentale; *coutre*. (A. 1353.)

COUTUMIA. — Ut COSTUMA. (Pass.)

COUTURA. — Ager cultus, ut CULTURA.

COUVERTUM. — Simulatio, causa, prætextus; *feinte, couverture, prétexte*. (A. 1273.)

COVA. — Caven, locus cavus; *cave, lieu enfoncé, grotte*. (Luc. Tud.) — Manipulus; *poignée, javelle*. (Ch. Ital.)

COVAGIUM. — Præstationis species. (A. 1308.)

COVERCELLUM. — Operculum; *couvercle*. (A. 1241.)

COVERCLA. — Ead. notione.

COVRANTIA. — Pro COBRANTIA, acquisitio; ol. *couvrance*. (A. 1413.)

COXIA. — Pro COXA; *cuisse, tranche*. (A. SS.)

COXIGARE. — Claudicaria; *boiler*. (Vet. Gl.)

COXINUS. — Ut COISSINUS. (A. 1295.)

COXUS. — Claudus; *boiteux*. (Vet. Gl.)

COYFFIA. — Ut CUPHA, q. *Vid.*

COYFFINUS. — Corbis, pro *cochinus*. (Vet. cod.)

COYFIA. — Capitis tegmen, quod totum caput ambebat, ut CUPHA. (St. Eccl. Lugd.)

COYRARIUS. — Coriarius, qui parat corium; *tanneur, carroyeur*; ol. *coiratié*. (A. 1308.)

COYRATERIUM. — Corrium; *cuir*. (A. 1400.)

COYRATERIUS. — Ead. notione q. COYRARIUS. (Mart., Anecd.)

COYRIUM. — Species mensuræ frumentariæ, forte eadem q. aliis *Coyret*. (Chartul. S. Vand.)

COYSINETUS. — Dimin. a. COISSINUS, pulvinus. (A. 1377.)

COYTARE. — Coire; *coucher*. (St. Syn. Eccl.)

COYTARIUS. — Culcitrarius artifex; *fabricant de matelas, de coites*; ol. *coytier*. (A. 1291.)

CRAANTARE. — *Vid. CREANTARE*.

CRAANTIA. — Creditum; *créance*. (A. 1224.)

CRABOTA. — Capra, hædus junior; *petite chèvre*. (A. 1476.)

CRACARE. — Crocitare; *croasser fort ou souvent*.

CRACCIA. — Forte ovile, prædium rusticum, ubi nutriuntur oves, capræ, etc. (A. 1207.)

CRACEDA. — Idem videtur quod CRACCIA, vel locus ubi impingantur pecora. (A. 1180.)

CRACERARE. — Ut CRACARE.

CRAERIA. — Jus erudiendi cretam, seu tributum exigendi ab eis qui eam arunt; *droit d'extraire la craie ou droit payé au seigneur par celui qui l'extrayait*; ol. *craerie*. (A. 1303.)

CRAIERA. — Navigli genus apud Septentrionales; *vaisseau de guerre*; ol. *craier, créer, croyer*. (A. 1360.)

CRAMACULUS. — Cremaster, focarius; *crémaillère*; ol. *cramail, cramillon*. (S. viii.)

CRAMESINUM. — A voce *kermes* Arabica, coccus, unde *cramasinus color*, purpureus lucidior; *cramoisi*.

CRAMMALE. — Cremaster focarius; *crémaillère*. (Vet. Gl.)

CRAMOISINUS. — Color astrinus, purpureus; *couleur écarlate, cramoisie*. (A. 1472.)

CRAMPA. — Spasmus, seu manuum pedum contractio vel extensio; *crampe*. (Gocl. Lex.)

CRAMPO. — Ansa ferrea; *crampon*. (A. 1381.)

CRANCUS. — Avis *cranca*, ab accipitre capta; oiseau saisi par un faucon. (A. 1212.)
CRANEA. — Pro *cranium*, calva; le crâne. (A. SS.)

CRANELLUS. — Pinna muri quæ fenestræ quadratæ effigiem præfert; crâneau; ol. quarneau, quarnel. (A. 1314.)

CRANETUM. — Ut CRANEA. (A. 1330.)
CRANEUM. — Ut CRANEA. (Vel. Gl.)
CRANNA. — Tributum e porcis saginatis; droit sur les porcs qu'on a engraisés. (A. SS.)

CRAPALDUS. — Bufo; crapaud; ol. *grapau*. (Linc. Tud.)

CRAPOLLUS. — Ut CRAPALDUS. (A. SS.)

CRAPULA. — Nimia ciborum voluptas; gourmandise. (S. Aug.)

CRAPULARI. — Inebriari; s'enivrer, se plonger dans l'ivrognerie. (Psal.)

CRAPULATUS. — Ebrus; ivre, qorgé de vin. (Ibid.)

CRAPULENTUS. — Ead. notione. (Amm. Vales.)

CRAPUS. — Hædulus; chevreau; ol. *crabot*. (A. 1459.)

CRASIS. — Complexio, rei alicujus temperatio. (A. SS.)

CRASPISCIS. — Qui alias *piscis crassus* Gallis et Anglis dicitur sicut balæna, et ad regem peculiari jure pertinet, unde *piscis regius* vulgo dictus. (Pass.)

CRASSA. — Species exacticnis, pro Trassa, q. Vid. (A. 1351.) — Adeps; graisse. (Can. Hib.) — Crassæ, compedes; liens. (A. 1325.)

CRASSARI. — Turgescere, tumescere; enfler, grossir. (A. SS.)

CRASSARIUS. — Adipis mercator; marchand de graisse; ol. *crassier*. (Vel. Comput.)

CRASSATUS. — Crassatus et incrassatus porcus; porc mis en graisse. (Spec. Sax.)

CRASTINA. — Feriæ; vacantes. (St. univ. Tol.) — Crastinæ nundinæ, quæ diei festum patroni alicujus loci sequuntur; lendemain de fête patronale; ol. *crastin*. (St. univ. Tol.)

CRASTINATIO. — Feriæ, ut CRASTINA. (St. univ. Aurel.)

CRASTINUM. — Crastinum crastinii, dies perendinus; surlendemain. (Rob. Goul.)

CRATA. — Crates; grille, balustre. (A. SS.)

CRATARE. — Ex Gal. *gratter*, scabere vel scalpere. (Leg. Fris.)

CRATER. — Lampas seu discus lampadis, lampe ou plateau de lampe. (Itin. S. Winb.)

CRATERA. — Corbis; corbeille. (A. SS.)

CRATHERIA. — Ut CRATA. (A. 1500.)

CRATICEA. — Ead. notione. (A. SS.)

CRATICULE. — Polycandeli species in firmam cratis efficta; chandelier, candlabre à branches disposées en ratelier. (A. SS.)

CRATICULATUS. — In craticula tostus; grillé, cuit sur le gril. (A. SS.)

CRATILIS. — Cratibus clausus, defensus; entouré de barreaux, de grilles. (Terrear. Bus.)

CRATIS. — Repagulum ferreum in modum cratis quo sanctimonialium locutoria clauduntur; la grille d'un couvent. (Reg. Monial. Dantianit.)

CRATONES. — Cibi genus in Consuetud. Cluniac. ubi f. legend. *Flatones*.

CRATULA. — Vestis ecclesiasticæ species. (A. 1266.)

CRAVARE. — Postulare, impetere, in judicium mittere, in legibus Anglo-Saxonum. (A. 1273.)

CRAVARIUS. — Caprarum custos; gardeur de chèvres, chevrier. (A. 1360.)

CRAYATUS. — Lamina seu ansa ferrea constrictus; cramponné. (A. 1357.)

CRAXARE. — Pro CHARAXARE, scribere; écrire, décrire.

CREACUS. — Piscis species, acipenser, siturus; esturgeon.

CREANTARE. — Fide aut sacramento interpositis promittere, cavere, stipulari; promettre, assurer, s'engager, stipuler, donner sa foi, cautionner; ol. *créanter*. (Pass.)

CREANTATIO. — Fide aut sacramento interpositis promissio, cautio, consensus, voluntas; promesse, garantie, engagement, caution, consentement; ol. *créant*. (Pass.)

CREANTIA. — Jus domini, res præsertim ad victum necessarias a subditis nutum exigendi. (A. 1163.)

CREANTIARE. — Ut CREANTARE. (A. 1228.)

CREANTIUM. — Cautio de re quapiam faciendâ; caution, garantie; ol. *créant*. (A. 1273.)

CREANTUM. — Ead. notione. (A. 1188.)

CREARE. — Acquirere; acquérir. (For. Aleac.) — Eligere, constituere; élire, établir. (A. 1181.)

CREATIO. — Res acquisita, acquisitio; chose acquise, acquisition. (Ann. Ben.) — Pro CITATIO. (A. 1312.)

CREATOR. — Episcopus alterius inaugurator. (Pez.)

CREATURA. — Res quævis; une chose quelconque. « Si aliquis creaturam perdidit, hoc est thius, thuribula, » etc. (Vel. Panit.)

CREBADURA. — Fissura, fractura; fente, crevasse; ol. graveure. (A. 1286.)

CREBANTARE. — Perentiendo fissuram facere; fracturer, blesser. (For. Aleac.)

CREBARE. — Pro CREPARE, findere, scindere. (Form. Bal.)

CREBRIUSCULE. — Interdum, nonnunquam; quelquefois, de temps en temps. (Leg. Pol.)

CREBROSITAS. — Frequentia; fréquence, répétition.

CRECA. — Parvus sinus vel portus; crique, petite baie, petit port. (Rym.)

CRECHE. — Hydria; cruche. (Mon. Angl.)

CREDECERUS. — Vectigalium conductor; fermier des impôts. (Ch. Sicil.)

CREDECARIUS. — Fidis, cui secreta confiduntur; confident. (A. SS.)

CREDECENS. — Vid. CREDENTES.

CREDECNSA. — Ut CREDENTIA.

CREDECERUS. — Vectigalium et tributum exactor; percepteur, collecteur des impôts. (St. Mass.)

CREDECERUS. — Ead. notione.

CREDECENTES. — Fide digni; hommes de

crédence. (Lex Long.) — Qui hæreses sectantur aut hæreticis opinionibus imbuti sunt; partisans de l'hérésie, ceux qui sont imbus d'opinions hétérodoxes. (Pass.)

CREDENTIA. — Fides, opinio, hæresis; croyance. (A. SS.) — Abacus, tabula seu mensa in qua vasa in convivio reponuntur, vel etiam niensula quæ vasa altaris continet; buffet, tablette ou table servant à recevoir dans les salles à manger les vases de rechange, crédence. (Pass.) — Locatio, conductio; bail. (Const. Sic.) — Fides data, interposita; garantie, créance. (Pass.) — Creditum; crédit. (Mat. Par.) — Experimentum, prægustatio; essai. (Par. de Gras.)

CREDENTIARIUS. — Prægustator, qui principis cibos prægustat; officier chargé de goûter les mets de la table d'un prince. (Gocl. Lex.)

CREDERE. — Sine præsentii pecunia vendere; vendre à crédit. (A. 1308.) — Concedere; accorder, octroyer. (A. 1207.) — Timere, metuer; craindre. (Mur.) — Desiderare; désirer. (Vel. Gl.)

CREDIBILIS. — Credulus; crédule, qui croit facilement. (Script. rer. Fr.) — Viri credibiles, probi et fide digni; hommes de confiance.

CREDITARIUS. — Fidis, cui secreta committuntur; confident, celui à qui on confie des secrets. (J. de J.)

CREDITENSIA. — Creditum, ut CREDENTIA. (Tab. Morig.)

CREDITIO. — Creditum; crédit, ut CREDENTIA. — Jus civitatis vel famæ. (A. 1207.)

CREDITIVUS. — Qui credit; celui qui croit, croyant. — Cui fides haberi debet; celui en qui on doit avoir foi. (Mur.)

CREDITOR. — Curator, qui creditur res aliqua administranda; régisseur, celui à qui on confie l'administration d'une chose. (A. SS.)

CREDITUM. — A. Gal. *crédit*, auctoritas, gratia. (S. xiv.)

CREDITURUS. — Pro CREDENDUS. (A. 1023.)

CREDITUS. — Idem qui CREDITARIUS. (Ireg. Tur.)

CREDULITAS. — Professio fidei Christianæ vel potius fides ipsa; profession de la foi chrétienne, la foi elle-même, croyance. (S. Cyr.) — Symbolum apostolorum; le symbole des apôtres. (Joan. Abrinc.) — Fides data, interposita; foi donnée. — Mutuum; emprunt. (Lob., H. Brit.) — Opinio, sententia, consilium; avis, conseil. (A. 1382.)

CREDULUS. — Cui fides habetur (Ann. Berl.); ex fide fervidus. (A. SS.)

CREISAMENTUM. — Vid. CRESSAMENTUM.

CREISSAMENTUM. — Accretio, incrementum; croissance. (A. 1200.)

CREMA. — Crema lactis, cremor; crème. (A. SS.)

CREMALE. — Ut CRAMMALE. (Vel. Gl.)

CREMARTERIA. — Ut CREMALLERIA. (A. 1379.)

CREMALLERIA. — Catena uncinata vel lamina denticulata suspendendis in loco lebellibus; crémaillère. (A. 1160.)

CREMASCLUS. — Ead. notione. (A. 1363.)

CREMATIOSUS. — Pecuniosus; riche en argent. (Vel. Gl.)

CREMENTUM. — Incrementum; augmentation, accroissement. (Pass.) — Fundus; fonds de terre. Vinum nostri *crementi*; vin de notre cru. (Leib.) — Secundarium vectigal, Gal. *surcens*, idem q. *Census crescens*; Vid. *Census*. (A. 1407.) — Locatio seu traditio pecoris sub augmenti habendi vel dividendi conditione. Idem q. *Crescentia*. (A. 1080.)

CREMESINUS. — Ut CARMESINUS.

CREMEXILE. — Coccus. Vid. CRAMESINUM.

CREMUM. — Cremor; crème. (Fort.)

CRENELLUS. — Pinna; crâneau. (Pass.)

CRENKINARI. — Justitiæ ministri apud Leodicenses; crenqueners, agents de la justice.

CREOPENSORIUM. — Uncus ad suspendendum aptus; croc à suspendre les viandes. (Busch.)

CREPA. — Pro *crypta*, fornix; voûte. « Hoc anno in nuptiis Heinrichi regis rupta *crepa* xxx milites et xx servi cadentes interierunt. » (Chr. Ers.)

CREPARE. — Crepare oculum, oculum ita a capite avellere ut exeundo crepet; crever l'œil. (Leg. Angl.)

CREPATILE. — Morbus equinus; crevace, maladie des chevaux. (Pet. de Cresc.)

CREPATURA. — Fissura, rima; fente, fissure. (A. 1320.)

CREPATUS. — Ruptus hernia; hernieux. (A. SS.)

CREPEDA. — Forte *crepida*, genus calceamenti. (Chartul. S. Vig. de Cer.)

CREPIDO. — Rima; fente. (A. SS.)

CREPERE. — Dubitare; douter, hésiter. (Symm.)

CREPERUS. — Dubius, incertus; douteux, incertain. (Vel. Gl.)

CREPIDO. — Fissura; crevasse, fente, fissure. (A. SS.) — *Crepido pestis*, ulcus pestiferum; ulcère, plaie. (A. SS.) — Calceamenti genus cujus tabellæ lignæ suppedales pluribus clavis compingebantur; chaussure à semelle de bois. (A. SS.)

CREPITUDO. — Fissura, ut CREPIDO. (A. SS.)

CREPITUS. — Enterocolicus, hernia laborans; atteint d'une hernie, hernieux. (Ch. Ital.)

CREPOR. — Crepitus; bruit, fracas. (Isid.)

CREPORIGER. — Qui *crepitem* effert aut edit; retentissant, bruissant. (Fort.)

CREPULUS. — Ut CREPORIGER. (Sid.)

CREPPA. — Fissura, rima; crevasse, fissure. (St. Cad.)

CREPUSCULASCERE. — Illucescere; commencer à paraître, poindre. (Sid.)

CRISAMENTUM. — Augmentum; accroissement.

CRESCENTIA. — Fructus in aliquo fundo crescentes, necnon etiam locus ubi crescut, et unde advehuntur; produits d'une terre, la terre elle-même; ol. *croist*, *crescent*. (A. 1214.) — Accretio, augmentum; accroissement, augmentation. (Obit. eccl.)

ling.)—Locatio seu traditio pecoris sub augmenti habendi vel dividendi conditione; *rente ou location d'un troupeau, sous la condition d'une augmentation de prix; ol. crue.* (A. 1188.)—Silva caedua ubi arbores crescent; *taillis, plans de jeunes arbres; ol. cressement.* (A. 1311.)

CRESCERE.—Augere; accrotre. (A. 1222.)

CRESCITIVUS.—Celeriter crescens; qui *croit vite.* (A. SS.)

CRESCITUDO.—Augmentatio; accroissement. *augmentation.* (A. 1492.)

CREPELLÆ.—Cibi genus; *crêpes.* (A. SS.)

CRESSAMENTUM.—Id quod *bail à croist* et à *chaptel* Gallice vocatur, cum scilicet pecus datur, sed aestimatur, ita ut in fructu et augmento habeatur, quod pretium pecoris excedit; *bail de bétail dont le profit se partage entre le bailleur et le preneur.* (Pass.) Porci creisendarii dicuntur qui locati sunt sub hac augmenti conditione.

CRESSIMENTUM.—Accessio, appendix; *dépendance.* (A. 1137.)

CRESSO.—Nasturtium; *cresson.* (Pass.)

CRESSONARIA.—Locus ubi crescit *cresson*; *cressonnière.* (A. 1248.)

CRESTA.—Pinna muri, quæ fenestræ quadratæ formam præfert; *crêteau; ol. crêteau.*—Ut CRISTA. (Pass.)

CRESTACIO.—Fastigium, culmen; *faîte, crête d'un édifice.* (Chr. Joan. Weh.)

CRESTEGNUS.—Castaneus; *de châtai-gnier.* (A. 1342.)

CRESTO.—Caper; *chevreau; ol. creston.* (Cons. Brag.)

CRETICARE.—In crisis incidere; *avoir une crise.* (A. SS.)

CRETIFODINA.—Locus ubi effoditur creta; *carrière de craie, crêière.* (A. 1291.)

CRETINA.—Alluvio, exundatio; *débordement, inondation; ol. crestine, crétine.* (A. 1328.)

CREUSARE.—Cavare, fodere; *creuser.* (A. 1386.)

CREUSATIO.—Foditio; *action de creuser, creusement.* (A. 1386.)

CREUTA.—Accretio, accessio; *accroissement.* (A. 1350.)—Antrum, specus, seu turgurium subterraneum; *grotte, caverne, habitation souterraine; ol. creute.* (A. 1280.)

CREVARE.—A Gal. *crever*, crepare, erumpi. (Mir. Urb. PP. V.)

CREVASSERIUM.—Locus, ut videtur, a Gal. *crevasse*, apertura, lissura, sic dictus. (A. 1341.)

CREVEDELLA.—Pomi seu mali species. (Cap. Car. M.)

CREVENTIA.—Societas; *association.* (Cap. Long.)

CREVERA.—Navis species, ut CRATERA.

CREYSSA.—Accretio, incrementum; *accroissement, augmentation.* (A. 1309.)

CRIFAORA.—Clamor excitans ad irruendum in aliquem, ad injiciendas manus in aliquem. *Vid. CRITUM, HUESUM.* (A. 1334.)

CRIGIUM.—Vectigal quod pro vini venalis proclamatione ejusque venditione bu-

liculario Franciæ vel domino loci solvebatur, salarium etiam præconi debitum; *droit du grand bouteiller ou au seigneur du fief pour le cri du vin à vendre, salaire du crieur public; ol. criage.*—Forte pro GRIGIUM, jus quod ratione officii gruario competit. (A. 1233.) *Vid. Gnuarius.*

CRIARE.—Per præconem publicare; *publier à son de trompe, proclamer; ol. crier.* (A. 1221.)

CRIANCA.—Apud Hispanos: urbanitas, comitas, morum suavitas. (A. 1271.)

CRIARIA.—Officium eorum qui olim Lutetiæ Parisiorum les crieurs de vin et de corps dicebantur.

CRIBARE.—Rumpere, crepare; *crever.* (Vet. Com.)

CRIBLUS.—Cribrum; *crible.* (Mon. Ang.)

CRICA.—Ut CROCA. (Rym.)

CRICELLA.—Avis species; *crêcerelle ou cerceleur.* (Vet. Gl.)

CRICNORDIA.—Justitiæ minister apud Flandrenses.

CRIDA.—Bannum, proclamatio quæ per præconem fit; *publication, cri.* (Pass.) *Crida pignorum*, tributum a dominis locorum perceptum pro rebus hasta posita venditis; *droit perçu par le seigneur sur les marchandises vendues à l'encan.* (Ch. Dalph.)—Conclamatio ad arma, seu clamor publicus quo edito homines accurrere tenentur; *appel aux armes, cri d'alarme, etc.* (St. Verc.)

CRIDAGIUM.—Tributum pro proclamatione vini venalis exsolutum; *droit pour la publication du vin à vendre; ol. criage.* (A. 1309.)

CRIDARE.—Proclamare, publico hanno edicere, per præconem publicare; *publier à son de trompe, proclamer.* (A. 1491.)—Clamare, vociferari; *crier.* (Mur.)

CRIDATIO.—Proclamatio, edictum publicum; *publication; ol. cri, cride.* (A. 1352.)

CRIDERE.—Proclamare, ut CRIDARE. (St. Mass.)

CRIDIA.—Proclamatio, ut CRIDA. (A. 1498.)

CRIDUM.—Inclamatio, dum crimen aliquod capitale perpetratur; *cri d'alarme, cri poussé lorsqu'un crime se commet.* (A. 1357.)

CRIEIA.—Querimonia adversus aliquem clamoribus publicis significata. (A. 1278.)

CRIENTA.—Jus caritatis seu illius qui decimas colligebat easque carriabat in horreum decimatoris; *droit, salaire de celui qui recueillait les dîmes et les voiturait à la grange du décimateur; ol. crien.* (A. 1220.)

CRIENTIA.—Ead. notione. (A. 1042.)

CRIERIA.—Bannum, ut CRIDA. (A. 1274.)

CRILIS.—Forte cribrum; *crible.* (A. 1287.)

CRIMINALITAS.—Crimen capitale; *crime capital.*

CRIMINOSUS.—Reus; *coupable, criminel.* *Criminosum crimen*, gravius delictum; *crime capital.* (A. 1280.)

CRINARIUM.—Serium; *tresse de cheveux, guirlande, couronne de fleurs.* (A. SS. Ben.)

CRINEUM.—Forte pro *scrinium.* (Chr. Comod.)

CRINILE.—Ut CRINARIUM: « Unum crinile rosarium. » (Alb. Argent.)

CRINIOSUS.—Crinitus; *qui a de longs cheveux, chevelu.* (A. SS.)

CRINON.—Lilium; *lis, fleur.* (Vet. Gl.)

CRINONES.—Barba infra nares; *moustaches.*

CRIOILLUS.—Natus ex patre Hispano et matre Indæ; *créole.* (A. SS.)

CRIPISCULA.—Placentalis species; *crou-teille.* (Vet. Gl.)

CRIPPA.—Panni genus, forte idem quod Galli dicunt *crêpe*, Itali *crespo.* (Ch. Ital.)

CRIPURA.—Ruptura, fractura; *fracture, rupture; ol. creveure.* (A. SS.)

CRISEUS.—Pro *griseus*, canus; *gris.* (Dir.)

CRISOBOLIUM.—Ut CHRYSOBOLLUM.

CRISONIUM.—Nasturtium, ut CRESSO. (Vit. Sanctæ Amalb.)

CRISONPHILAX.—Pro CHRYSOPHYLAX. (A. SS.)

CRISPA.—Plica; *pli.* (A. SS.)—Placentalis species; *espèce de gâteau; idem f. q. CRIPISCULA.* (Necrol. Eccl. Bit.)

CRISPATIO.—In musica forsitan est sonus inflexo crebrius spiritu variatus, Gal. *fre-don.* (Notk.)

CRISPELLÆ.—Idem q. CRESPELLÆ.

CRISPICAPILLUS.—Qui *crispos* habet capillos; *qui a les cheveux crépus.* (Vet. Gl.)

CRISPIRE.—De clamore gallinarum dicitur.

CRISSARIUS.—Adulator seu regi gratiosus; *flatteur ou favori.* (Conr. Fab.)

CRISTA.—Mons, collis, montis apex; *montagne, colline, crête, sommet d'une montagne.*—Apex feretri operculo imminens; *dais.* (A. SS.)

CRISTALLUM.—Lapis de quo ignis est producendus; *pietre à feu.* (Bern. Mon.)

CRISTEGUM.—Crystallus, vitrum crystallinum; *verre à vitre.* (Loth. imp.)

CRISTEUS.—Cristeus ales, gallus; *coq.* (Jac. Card.)

CRISTEPHAGUS.—Hordeo vescens; *qui se nourrit d'orge.* (A. SS.)

CRISTILIA.—Cuspid hastæ; *pointe de pique.* (A. SS.)

CRITA.—Judex apud Hebræos; *juge.* (Tert.)

CRITICARE.—Reditus febriles pati; *éprouver des accès de fièvre.* (A. SS.)

CRITIDICUS.—Critidici dies, medicis dicuntur ii quibus et morbus magis patet et ægi majori sunt in periculo moriendi; *jours critiques.* (A. SS.)

CRITUM.—Septum, nisi mendose, ut alii nonnulli, pro *crypta*, antrum, caverna. (A. SS.)

CRITUS.—Clamor; *cri.*—Bannum, promulgatio per præconem; *publication à son de trompe, cri public, ban.* (A. 1291.)

CRO.—Scotis, compositio vel satisfactio pro delicto, pretium hominis occisi, capitis æstimatio, *werregildus; Vid. Compositio et*

WEREGILDUS.—Angus, cœnosa et cruda terra, vel palustris; *terre marécageuse.*

CROACA.—Præstatio, ut CORVATA. (S. xiii.)

Æ CROADA.—Præstationis genus, ut CONVATA. (A. 950.)—Modus agri; *certaine quantité de terre.* (Inu. II PP.)

CROADERA.—Agri modus, ut CROADA. (A. 1093.)

CROCA.—Sustentaculum, baculus incurvus; *crosse, béquille.* (A. SS.)—Pedium, baculus episcopalis; *crosse épiscopale.* (A. 1376.)

CROCARETIUS.—*Bolista crocarea*, quem unco, Gal. *croc.* tenditur. (A. 1233.)

CROCEA.—Ut CROCA. (A. SS.)

CROCEARE.—Modus piscandi astacos fluviales, quod baculo incurvo fit. (A. 1287.)

CROCELLUS.—Diminut. a *crocus*, unco. (A. 1260.)

CROCEOLUS.—Fulcrum subalare in modum crucis superne effictum; *béquille.* (A. SS.)

CROCHA.—Forte uncinus, hamus; *crochet.*

CROCHETUM.—Contus uncalus; *croc, crochet.* (A. SS.)—Uncinus, fibula; *agrafe, crochet.* (A. 1363.)

CROCHUTUS.—Uncinus; *crochet.* (A. 1270.)

CROCHIA.—Pedium, ut CROCA. (A. 1301.)

CROCHIMUM.—Uncus quo arcubalistæ tenduntur; *crochet d'arbalète.* (Sanut.)

CROCIA.—Fulcrum subalare; *béquille.* (A. SS.)—Pedium, baculus pastoralis, episcopalis; *crosse épiscopale.* (Pap.)—Vestis canonicorum; *vêtement des chanoines réguliers.* (Ch. Angl.)

CROCIFER.—Qui pedum seu crociam ante episcopum vel abbatem fert; *porte-crosse.* (A. 1112.)

CROCIO.—Bos, vitulus; *veau.* (St. Ord. Cist.)

CROCIS.—Palustris, cœnosa; *marécageux, bourbeux.* (A. 1294.)

CROCULA.—Dimin. a CROCIA, baculus pastoralis. (A. 1079.)

CROCUS.—Harpago; *croc.* (A. SS.)—Cin-cinnus, capillus in unco, quem *croc* dicunt Galli, retortus; *sorte de papillotte.* (Ch. Angl.)—Uncus quo arcubalistæ tenduntur; *croc d'arbalète.* (Invent. a. 1319.)

CRODIUS.—Avis genus, forte pro *erodius; héron.*

CROEROLA.—Forte avis nocturna quam Galli *crêcerelle* dicunt. (Lex Alam.)

CROFFERA.—Hara porcorum; *parc à porcs.* (Ch. Angl.)

CROIA.—Terra palustris; idem q. CRO. (St. Scot.)

CROIGNIM.—Certa piscandi ratio, quæ baculo incurvo peragitur; *sorte de pêche; Vid. CROCEARE.* (A. 1060.)

CROISCENS.—Idem q. *census crescens; Vid. CENSUS.*

CROISEIA.—Parisiis dicebatur de viis quæ urbem per medium et in transversum secant, (A. 1391.)

CROISETA. — Parva crux; *croisette*. (Pass.)
CROISIATUS. — Ad modum crucis efformatus; *fait en forme de croix, croisé*. (A. 1419.)
CROISUM. — Vas apum; *ruche*.
CROIZATUS. — Insignitus cruce ad sacrum militiam; *croisé, qui a pris la croix pour aller se battre en Palestine*.
CROLLERIUS. — Pro TROLLERIUS, olearius. (Ch. Dalph.)
CRONTOCHIUM. — Pro gerontocomium videtur; *Vid. GERONTOCOMIUM*. (Ord. Vit.)
CROO. — Compositum, etc., idem q. CRO.
CROPA. — Equi tergum; *croupe*. (Pet. de Cresc.)
CROPARIA. — Postilena; *croupière*. (Ch. Angl.)
CROPARIUM. — Mendose pro troparium, liber ecclesiasticus tropos continens. (Invent. Abb. Prim.)
CROPPUS. — Fruges per annum nascentes, inessis; *moisson, coupe, récolte*. (Form. Mad.)
CROPRIA. — Ut CROPARIA. (Conc. Lond. a. 1342.)
CROQUA. — Baculus pastoralis; *crosse*. (A. 1233.)
CROQUETUM. — Ead. notione. (A. 1444.)
CROQUETUS. — Uncinus, fibula; *crochet, agrafe*. (A. 1362.)
CROQUUM. — Uncus; *croc*. (A. 1363.)
CROS. — Armorum antiquorum species; seu potius uncus quo arcubalistæ tenduntur. (A. 1413.)
CROSA. — Apud Dumbenses, lacuna; *creux, ravin*.
CROSATA. — Expeditio sacra contra infideles; *croisade*. (Ch. Ital.)
CROSATUS. — Ut CROISIATUS. (St. Mass.) — Monea species cruce insignita. (A. 1363.)
CROSCUS. — Pro croceus. (Ch. Polos.)
CROSERIA. — Fenestra; *croisée*. (A. 1490.)
CROSETTA. — Parva crux; *croisette*. (Ch. Ital.)
CROSIA. — Pars illa templi eorum inter et navem ad crucis formam exstructa; *croisée d'une église*. (Mart., Ampl. Col.)
CROSINA. — Pallii seu vestis genus, mastruca; *vêtement de peaux de mouton*. (A. 1093.)
CROSIS. — Pro crux. (A. 1252.)
CROSOLLUS. — Catillus in quo aurum et argentum liquatur; *creuset*. (S. XIII.)
CROSSA. — Fulcrum subaxillare; *béquille, crosse*. (A. SS.) — Lituus pontificius, pedium; *crosse d'évêque*. (A. 1411.)
CROSSALIS. — *Crossalis baculus*, pedium; *crosse épiscopale*. (Steph.)
CROSSARE. — A Gel. *crosser*, baculo recurvum pilam propellere; *Vid. CROULLA*. (A. 1361.)
CROSSATOR. — Qui pilam baculo recurvo pulsât; *crosseur*; *Vid. CROULLA*. (A. 1361.)
CROSSEA. — Ut CROSSA, baculus pastoralis. (A. 1419.)
CROSSERIUS. — Episcopalis; *d'évêque*, *épiscopal*. (Ch. Dalph.)
CROSSULUS. — Fulcrum subalare; *crosse*. (A. SS.)
CROSSUM. — Ut CROSUM.

CROSSUS. — Pro GROSSUS (Leo Ost.), et Crocus. (St. Arcl.)
CROSTA. — Lacuna, locus ubi stagnat aqua; *mare*. (Lob., II. Brit.)
CROSTELLUM. — Columbar, numella versatilis; *pilori*.
CROSTO. — Hædus aut vervex, pro Cæsto. (Cons. S. Cruc. Burd.)
CROSUM. — Caverna, excavatio, lacuna; *creux, grotte*. (A. 1323.) — Cavitatis, profunditas; *profondeur*. (S. xv.) — Cavum, locus eavus ubi reponitur fimum; *trou à fumier*. (A. 1371.)
CROSUS. — (Subs.) Cavinus, fodino, fossa; *trou, creux, fosse*. (A. 1229.) — (Adj.) Cavus; *creux*. (A. 1366.)
CROTA. — Rupes; *rocher*. (W. Brit.) — Antrum, specus, locus subterraneus et concameratus in ecclesiis; *grotte, crypte*. (A. 1219.) — Pars domus inferior, cella, locus concameratus; *le plus bas étage d'une maison, salle basse, cellier, chambre voûtée*; ol. *crole*. (A. 1253.)
CROTATUS. — Cameratus; *voûté*. (Tabul. S. Vict. Mass.)
CROTIERIUM. — Excavatio, locus cavus, ut CROSUM. (Ch. Dalph.)
CROTONUS. — Locus subterraneus et concameratus; *caveau*; ol. *croton*. (A. 1461.)
CROTTA. — Ead. notione. (A. 1322.) — Pro CROTOTA. (A. 1137.)
CROTULA. — Diim. a *crota*, comera inferior et concamerata. (A. 1218.)
CROTUM. — Fossa, lacuna, locus cavus; *creux, trou, fosse*. (Pass.)
CROUCHEUS. — Pro croceus. (A. 1349.)
CROUTURA. — Locus septus, a Gal. *clôture*, septimentum; *enclaus*. (Chartul. S. Vand.)
CROXATUS. — Ut CRUCESIGNATUS. (A. 1203.)
CROY. — Compositio, etc., ut CRO.
CROZA. — Fulcrum subalare; *béquille*. (A. SS.) — Lacuna, ut CROSA. (A. 1433.)
CROZOLA. — Baculus superne rostratus, vel in formam crucis efformatus; *bâton terminé en croix ou en croc*. (A. SS.)
CRUANTARE. — Sanguinare, sanguinem reddere; *dégouter de sang*. (A. 1356.)
CRUBLUM. — Mensuræ species; *certaine mesure*: « Unum crublum avenæ. » (A. 1258.)
CRUCCA. — Fulcrum, ut CROCIA. (A. SS.)
CRUCESIGNATUS. — Qui ad sacrum bellum proficiscitur; *croisé*. (Pass.)
CRUCETTA. — Ut CROSETTA. (Mur.)
CRUCHIGLIA. — Fulcrum subaxillare, ut CROCIA. (A. SS.)
CRUCIA. — Ead. notione. (A. SS.)
CRUCIARIUM. — Ad crucem pertineus, crux ipsa; *qui a rapport à la croix, la croix elle-même*. (Com.)
CRUCIARIUS. — *Cruciarie preces*, officium de sancta Cruce. (A. SS.)
CRUCIATA. — Expeditio sacra contra Saracenos et hæreticos; *croisade*. (Pass.)
CRUCIBULUM. — Lucerna ad noctem; *lampe de nuit, veilleuse*; ol. *croisel, croisuel*. (Ugut.)

CRUCICOLA. — Qui colit crucem; *adornateur de la croix*. (Adelhm.)
CRUCICULA. — Parva crux; *petite croix*. (Ach., Spic.) — Furca subalaris; *béquille*. (A. SS.)
CRUCIENTATUS. — Pro cruentatus. (Vet. Gl.)
CRUCIFER. — Qui crucem ante Papam deferret; *porte-croix*. (Paud.) — Species monetæ apud Germanos; *sorte de monnaie allemande*. (Chr. Mell.) — Monachus cujusdam ordinis monastici, sic dictus quod crucem in baculo deferret, ut auctor est Mat. Paris. — Miles ordinis Teutonici; *chevalier teutonique*.
CRUCIFICIO. — Pro crucifigio. (Vet. cod.)
CRUCIFIGIUM. — Crucis supplicium; *crucifigement*. (Mart., Ampl. Col.)
CRUCIFIXIO. — Crucis supplicium; *crucifigement. Crucifixio carnis; mortification de la chair*.
CRUCIFIXORES. — Qui Christum Dominum crucifixerunt; *les bourreaux du Christ, ceux qui le mirent en croix*. (S. Paulin.)
CRUCIFIXUM. — Christi in cruce pendens imago; *représentation du Christ en croix*. (Io. Iher.)
CRUCIFIXUS. — Cruce insignitus. (A. SS.)
CRUCIFRATRES. — Hæretici sæculi xv, qui etiam *Fratres flagellatores* dicuntur.
CRUCIGIRA. — Olera; *légumes*. (Ephem. mon. S. Gal.)
CRUCILLÆ. — Cruces per vias erectæ; *petites croix comme on en trouve élevées sur les chemins*; ol. *croisilles*. (Conc. Sues. a. 744.)
CRUCIOLA. — Crucicula; *petite croix*.
CRUCIOLATUS. — Crucibus signatus. (Mab., Lit. Gal.)
CRUCITA. — Expeditio militaris contra infideles, ut CROSATA. (Calixt. III PP.)
CRUCIZARI. — Crucem assumere, cruce insigniri ad peregrinationem Hierosolymitanam; *prendre la croix, se croiser*.
CRUCULUS. — Juniperus; *genévrier*. (Vet. Gl.)
CRUDARIUM. — Linum crudum, lintenni nondum sole curatum; *lin non écroui*. (Vet. Gl.)
CRUELLUS. — Cinnamus, capillus in uncom, quam Galli *croc* dicunt, retortus. (Barol.)
CRUDES. — Baculus ferro munitus; *bâton ferré*. (Vet. Gl.)
CRUDITARE. — Non digere; *ne pas digérer, avoir des crudités d'estomac*. (Tert.)
CRUEIRA. — Cavum, locus cavus; *creux*. (A. 1294.)
CRUGA. — Urceus, urna; *cruche*. (Ch. Aquit.)
CRUMENIFER. — Qui fort crumenam; *boursier*. (Mart., Anecd.)
CRUOR. — Sanguinis effusio; *effusion de sang, assassinat*. (A. 1180.)
CRUPA. — Tergum equi; *croupe de cheval*. (A. SS.) — Graculus; *gai*. (Vet. Gl.)
CRUPPONUS. — Summa clunium, uropygium; *croupion*. (Frid. II imp.)
CRUPTA. — Pro crypta.

CRURA. — Coxa, crus; *cuisse*. (A. 1415.)
CRURALIA. — Quibus crura vestiuntur; *cnausses*. (A. 786.)
CRURARIUM. — Fascia cruralis; *jarretière*. (Vet. Gl.)
CRURATUS. — Qui crura magna habet; *qui a de grandes cuisses*. (Vet. Gl.)
CRUSCHA. — Furfur; *son*. (Ch. Ital.)
CRUSCIRE. — Crepitare; *craker, écraser, faire craquer*; ol. *croissir, croissier*. (Ach., Spic.)
CRUSELINUM. — Vas pectorum parvulum fictile; *petit vase à boire, tasse*. (Cens.)
CRUSELLUS. — Vas pectorum idem q. CRUSELINUM. (A. 1144.) — Præstationis species. (A. 1319.)
CRUSILLA. — Ut CROSETTA. (A. SS.)
CRUSINA. — Vestis species, ut CRUSNA (Himm.)
CRUSIUS. — Tella *crusiu*, nondum obluta sive dealbata; *toile écrue*. (Hist. Nem.)
CRUSNA. — Pallii seu vestis genus, mastruca vel mastruga; *sorte de vêtement fait de peaux de mouton*. (Pass.)
CRUSOLIUM. — Vastis genus. (A. 1361.)
CRUSTA. — Lacuna, locus ubi stagnat aqua; *creux où l'eau croupit, mare*; ol. *crouste*. (A. 1214.) — Furfur, panis crusta; *son de farine, crotte de pain*; ol. *cruste*. (A. 1371.) — Vestis species variegata colore ex purpura et alio mixta; *vêtement orné de bandes de pourpre et de plusieurs autres nuances*. (Pass.)
CRUSTATUS. — Acupictus, intertextus; *brodé*. (A. d. Flor.)
CRUSTELLUM. — Ut COSTELLUM. (A. 1280.)
CRUSTICA. — Censu qui pro agris et prædiis rusticis imperatori vel domino feodi pensabatur apud Græcos. (Iun. III PP.)
CRUSTULA. — Fragmentum, eborum reliquæ; *morceau, restes de vires, relief*. (Chartul. Celson.)
CRUSTUM. — Fragmentum panis; *crotte de pain*; ol. *cruste*.
CRUSUL. — Ut CRUCIBULUM. (Cons. Eccl. Col.)
CRUTA. — Antrum, ut CROTA. (A. 1160.)
CRUX. — *Crucem figere* solebant in signum dedicationis ecclesiarum; a Nemo ecclesiam ædificet, antequam civitatis episcopus veniat, et ibidem *crucem figat publice*. — (Cap. Car. M.) In cruce vel ante crucem, in altoribus vel ante altaria oblationes facere. (A. 1123.) — *Crux pectoralis*, quam episcopi ad pectus appensam afferunt. (A. SS.) *Crucis iudicium*, quo quis reus cuiuspiam factus delicti vel criminis sese expurgabat; *épreuve de la croix*. (Pass.)
CRUGA. — Urceus, urna; *cruche*. (Ch. Aquit.)
CRUMENIFER. — Qui fort crumenam; *boursier*. (Mart., Anecd.)
CRUOR. — Sanguinis effusio; *effusion de sang, assassinat*. (A. 1180.)
CRUPA. — Tergum equi; *croupe de cheval*. (A. SS.) — Graculus; *gai*. (Vet. Gl.)
CRUPPONUS. — Summa clunium, uropygium; *croupion*. (Frid. II imp.)
CRUPTA. — Pro crypta.

apponere. (A. 694.) *Cruz collaria*, quæ collo appenditur. (Osbern.) *Cruz triumphalis*, dicte Durando aliisque scriptoribus quæ in plerisque locis in medio ecclesiæ ponitur. *Crucem assumere*, ad sacra bella proficiscendum crucis symbolum pallio assnere et effigere. (Pass.) *Per crucem se defendere*, uti privilegiis crucesignatorum. (A. 1235.) *De cruce cantare*, de amboe, de pulpito, ubi major crux etiamnum statuitur, cantare. (A. 1419.) *Cruz* significat interdum: 1° expeditio sacra contra Saracenos; *croisade*; 2° acies militaris quæ olim SCHALA et SCARA, q. *Vid.*; 3° pars monetæ in qua crux representabatur aut principis effigies; *le droit d'une monnaie*; 4° pars ecclesiæ quæ Gal. *croisée* dicitur; 5° fulcrum subelare, ut *Crocja*; 6° malleus in modum crucis superne effictus, cuius pulsu seu percussione super tabulam ligneam signa dantur. *Crucis* nuncupantur: 1° litaniæ publicæ seu processiones ecclesiasticæ (*hebdomadum Crucium* vocat quidam scriptor quæ nunc *Rogationum* dicitur); 2° præstationis species. *Crucis nigre*, Gall. *croix noires*, litania major seu Gregoriana, quod, cum agebatur, reles sacræ, altera atque eodem populus nigris ornamentis et vestibus induerunt. (Durend.) *Cruz major*, stellarum series quæ Cygnus nuncupatur; *la constellation du Cygne* (Guil. de Th.) *Cruz minor*, stellarum series cui nomen Delphinus; *la constellation du Dauphin*. (Id.)

CRUXALIS. — *Cruxalis pena*, supplicium crucis; *supplie de la croix*. (A. 1198.)

CRYPTA. — Locus subterraneus, potissimum oratorie et sacella subterranea cuiusmodi plurima etiamnum occurrunt in vetustioribus ædibus seclis; *lieu souterrain*, *grotte*, *chapelle souterraine*, *crypte*. (Pass.)

CRYPTATIM. — In oïdum et ed instar *cryptæ*, seu porticus emmeratæ; *en forme de voûte*, ou *galerie voûtée*.

CRYPTATUS. — In *cryptic* modum fornicatus; *voûté* (Vit. Abb. S. Abb.)

CRYPTELLA. — Parva *crypta*. (A. SS.)

CRYPTUNCULA. — Ead. notione. (A. SS.)

CUBA. — Cisterna, cercer in agro; *citerne*, *silos*. (S. Hier.) — *Cupa*, labrum; *cuve*. (Rat. Ver.) — Cella vinaria; *cellier à vin*. (A. 1409.) — Locus subterraneus, pro *Cumba*; *lieu souterrain*. (Ruf. Mon.)

CUBANS. — *Cubans et levans*, qui in aliquo domini territorio sedem habet stabilem eique est obnoxius; *celui qui est domicilié sur les terres d'un seigneur*; ol. *couchant et levant*. (Pass.)

CUBARE. — Active sumptum, prout lecto aliquem commendare; *faire coucher*, *procurer un lit*. *Cubare ona*, pro ovis incubare, ex Gal. *couver*. (Frid. II imp.)

CUBATOR. — *Cubator Dominici pectoris* nuncupatur Joannes Evangelista a S. Paulino.

CUBATORIUM. — Lectus, cubile; *lit*. (Vet. Gl.)

CUBATUS. — *Cupa*, labrum; *cuve*, *réserve*. (A. 1476.)

CUBEBA. — Fructus Indicus haud multum absimilis piperi; *poivre de cubebes*. (A. SS.)

CUBELA. — Diminut. a *cuba*, labrum, (Agnel.)

CUBELLUM. — Instrumentum ferreum quo perforatur; *tarière*. (A. 1353.) — Dimin. a *cupa*, mensura frumentaria et modus agri; *Vid. Cupa*. (Chartul. S. Joan. Ang.)

CUBELLUM. — Dolium; *petit tonneau*, *baril*; ol. *cubel*. (Steph.)

CUBERCLUM. — Operculum; *couvercle*. (A. 1294.)

CUBERTA. — Stragulum quo lectus insternitur; *couverture de lit*. (A. 1449.)

CUBERTORIUM. — Ut *Cuberium*. (A. 1439.)

CUBESSELLUM. — Ead. notione. (A. 1358.)

CUBIA. — Idem quod *Exeubia*. (A. 1250.) — *Cupa*, labrum, ut *Cuba*. (Ch. Ag.)

CUBICULARIUS. — Custos cubiculi, etiam ebullularius et *camerarius*, seu thesauri regii custos; *garde de la chambre à coucher*, *valet de chambre*, *archiviste de la cour*, *conseiller intime*, *trésorier*; ol. *cubiculaire*. *Cubicularius novæ Romæ* videtur fuisse apud Græcos capellanus patriarchæ. *Cubicularius ecclesiæ*, ælitus, mansionarius; *garde d'une église*, *sacristain*. *Cubicularii Romæ* idem qui apud Gallos *capellani*, sacellorum custodes: «*Hic* (P. Leo PP.), » ait Anastasius, «*constituit super sepulchra apostolorum custodes, qui dicuntur cubicularii, ex clero Romano.*»

CUBICULUM. — Cubile, lectus; *lit*. (Vit. S. Joan. Trag.) — Tumulus, sepulchrum; *tombe*, *tombeau*. (Mir. S. And.) — Oretorium, capella; *oratoire*, *chapelle*. (S. Paulin.) — Ærarium, thesaurus principis, seu locus ubi reconlatur; *trésor du roi*, *lieu où le trésor est renfermé*. (Sen.) — *Cubiculum secretum*, latrina; *cabinet secret*, *lieux d'aisances*. (S. Eulog.)

CUBICULUS. — Pro *cubiculum*. (Itiner. Burd.)

CUBICUTA. — Cubitus; *coudée*. (Chartul. S. Vand.)

CUBILARIS. — Prædium rusticum, villa; *fonds de terre*, *bien de campagne*. (A. 608.)

CUBITALIS. — *Cubitales literæ*; eodem quæ *grandes*, *quadratæ*, *unciales*; *Vid. Ungiales*. — *Candela cubitalis*, ut *cubitus candela*. *Vid. Cubitus*.

CUBITARE. — Cubito inniti, ut *Aeubitare*. (Hug. Paris.) — Cubito metiri; *mesurer à la coudée*. (Cons. Lem.)

CUBITUS. — *Cubitus terræ*, modus agri. (A. 1152.) — *Cubitus candelæ*, *candela cubitalis*; *cierge d'une coudée de long*. (G. Chr.)

CUBRECELLUM. — Operculum; *couvercle*. (A. 1336.)

CUBUCLESIVS. — Idem q. *Cubicularius*. (A. SS.)

CUBULUS. — Mensura liquidorum et aridorum apud Hungaros.

CUCARUM. — Italis saccharum; *sucré*. (St. Ast.)

CUCCHARUS. — «*Archiepiscopus qui sa-*

det super thronum *cucharum* », idem Pontifex Romanus. (Synod. Syriac., ap. Mur.)

CUCCHIARUS. — Cochlear; *cuiller*. (Ch Ital.)

CUCHO. — Meto, cumulus; *tas*, *meule*; ol. *cuche*, *cuchon*: «*Unus cucho feni.* » (A. 1457.)

CUCIBOLDUS. — Idem q. *CUCINBALDUS*. (A. SS.)

CUCINA. — Pro *Coena*. (Vet. Gl.)

CUCINGA. — *Pedules villosi*. (Const. Hirs.)

CUCITURA. — Italis sutura; *couture*. (St. Serr.)

CUCIUM. — Radicis tinctilli species; *sor-te de racine tinctoriale*, *gande*? (A. 1544.)

CUCOMERES. — *Candela*; *chandelle*. (Vet. Gl.)

CUCTO. — *Gossypium*; *colon*. (Mur.)

CUCUBA. — *Noctua*; *chouette*. (Pap.)

CUCUBARE. — Dicitur de *cucubæ* clamore. (Phil.) — Caput in terram defigere pedibus sursum rectis. (Hier. Mac.)

CUCUFA. — Idem q. *COPHIA*.

CUCUGIA. — Idem q. *CUGUEIA*. (A. 1250.)

CUCULA. — *Servus militis*; *valet de soldat*, *goujat*. (Vet. Gl.)

CUCULARE. — Dicitur de *cuculorum* elemore. (Phil.)

CUCULATA. — *Lodix*; *couverture de lit*. (Vet. Gl.)

CUCULLA. — *Vid. Cucullus*.

CUCULLARE. — *Cuculla* obtegere; *prendre le froc*; idem q. *MUNAEZARE*.

CUCULLARIUS. — Ut *CUCULLATUS*. (A. SS.)

CUCULLATUS. — *Cuculla* oblectus; *qui a pris le froc*, *moine*. *Cucullata congregatio*, ordo monasticus; *les moines*. (A. 1060.)

CUCULLUS. — Vox Latinis note, qua vestimentum humerorum et capitis significatur; *vétement de dessus muni d'un capuchon*; ol. *cuculle*, *coule*, *goule*, *gule*, etc. Medii æviscriptores fere omnes *cucullum* genus vestis monachalis intelligunt, idem q. laicis *capam*. Nonnulli etiam inter *cucullum* seu *cucullam* et *flocum*, Gal. *la coule* et *le froc*, discrimen statuunt. «*Cuculle* nomine, » ait Clemens V PP., «*habitus longum, manicas non habentem... flocci vero longum qui longas et amplas habet manicas, nos intelligere declaremus.*» *Cuculla memorialis*, *cuculle* quam deferre jubebantur canonici regulares qui ordinem regularem canoniceorum sine abbatis licentia deseruerant et monasticum susceperant: ii enim in choro ultimi sedere, in *memoriam* (unde *adjectivum*) et penam desertionis jubebantur; quippe id erat contra sanctiones ecclesiasticas. — *Cuculla ecclesiastica*, qua in sacris Liturgiis utuntur diaconi et sacerdotibus monachi, in Stetutis entiq. Ord. Carthusienorum. — Vir cuius uxor mœchatur. (A. 1350.)

CUCUMA. — Vas æneum in quo aqua calefit; *marmite*, *chaudron*. (A. SS.)

CUCUMELLUM. — Perva *cucuma*; *petit chaudron*, *petite marmite*. (Pet. Diac.)

CUCUMERARIUM. — Locus ubi crescunt *cucumeres*; *lieu planté de concombres*. (Tert.)

CUCUMULA. — Ut *CUCUMELUM*.

CUCURBITARE. — *Cucurbitam* seu *ventosam* adhibere; *appliquer les ventouses*. (C. Aur.) — Uxorem alterius adulterio pollueri; proprie de vassallo qui domini uxorem adulterio polluit et ejus ventrem instar *cucurbitæ* inflat, id est imprægnat. (Pass.)

CUCURRU. — Pharetra, theca sagittarum; *étui à flèches*, *carquois*. (Cap. C. M.)

CUDATUS. — *Cusus*; *frappé*, *monnayé*. (A. 1328.)

CUDIS. — Instrumentum quo monete cuditur; *coin monétaire*. (Vet. Gl.) — *Fossatum*; *fossé*. (A. 1313.)

CUDITIO. — Fusio, signatura monetæ; *fonte*, *frappe des monnaies*. (Ch. Hisp.)

CUDIUS. — Instrumentum monetariorum, ut *Cudis*. (A. 1375.)

CUDUM. — *Ærugo rasilis*. (Leud. Carc.)

CUECHUM. — *Coctio*; *cuisson*, *action de faire cuire*. (A. 1332.)

CUFFA. — Capitis tegmentum, ut *Cupha*.

CUGIARIUS. — Cochlear, ut *Cucchiarius*. (Mur.)

CUGINUS. — Consobrinus, ut *Cosinus*. (St. Flor.)

CUGNARE. — Monetam *cugno* percutere; *battre monnaie*. (A. 1439.)

CUGNEUS. — Typus monetæ, ut *Cudis*. (A. 1375.)

CUGNIETA. — *Securicule*; *petite hache*; ol. *cugnête*.

CUGNO. — *Cunens*; *coin*; ol. *cugnot*.

CUGNUS. — *Cuneus*; *coin monétaire*, *coin* (angle), *coin* (instrument à fendre le bois). (Pass.)

CUGUCIA. — Adulterium, vel raptus virginum aut viduarum; proprie placitum quod in Gallie raptus dicitur. (A. 1253.) (Ch. Hisp.)

CUIDENS. — *Cuspis*; *épée*, *lance*, *dard*. (A. 1353.)

CUIDERE. — *Servire*; *servir* *faire le service*. (A. SS.)

CUIGNUS. — Ut *CUGNEUS*.

CUILHERIUS. — Cochlear; *cuiller*. (A. 1251.)

CULLA. — *Nevis* ad transvehendum, *navire de transport*. (Lob., H. Brit.)

CUIRENA. — Thorax e corio bubali siue manicis; *cuirasse*, *pourpoint de cuir sans manches*; ol. *cuirie*. (A. 1239.)

CUISINARIUS. — *Coquus*; *cuisinier*. (A. 1330.)

CUISSELLUS. — Ferreum femoris tegumentum; *cuisse*; ol. *cuisse*. (A. 1298.)

CUISSERIUS. — Ead. notione. (A. 1294.)

CUISSETUS. — Ead. notione. (A. 1269.)

CUISSIA. — *Coxæ*; *cuisse*. (A. SS.)

CUISSINUS. — *Pulvinar*; *coussin*, *oreiller*; ol. *cuisin*, *cuisinet*. (A. 1228.)

CUISTA. — Collecta, tributum a subditis exactum, collectum, quæsitum; *Vid. Quæsta* et *Collecta*. (Pass.)

CUJUSMODI. — Pro *qualibuscunque*, apud S. Augustinum.

CULAGIUM. — Tributum e subditis ma-

trimonio jungendis domino exsolvendum; *redevance payée au seigneur par les vassaux qui se marient*; *ol. cullage*. (A. 1507.)

CULATA. — Rei alicujus pars extrema; *queue, extrémité d'une chose*. (A. 1391.)

CULCICIA. — Culcitra; *matelas, oreiller*. (A. 1363.)

CULCINUS. — Ut CUSSINUS.

CULCITA. — *Culcita puncta*, Gal. *courte-pointe*. (A. 1470.)

CULCITERNUM. — Pulvinar, ut CUSSINUS (A. 1247.)

CULCITRA. — Ut CULCITA.

CULCITRARE. — Plumis farcire; *garnir, remplir de plumes*. (Laur.)

CULCITRARIUS. — Qui facit culcistras; *matelassier*.

CULDEI. — Ut COLIDEI.

CULEA. — Viride nucis putamen; *coque verte de la noix*. (Vet. Gl.)

CULEATA. — Ut CUNEATA. (A. 1290.)

CULERIA. — Postilena vel postilenæ pars, quam sellarii Gal. *culleron* vocant. (A. 1304.)

CULFUM. — Sinus maris; *gulse*. (Sant.)

CULHERIUM. — Cochlear, ut CULNERIUS. (Mart. Anecd.)

CULHITA. — Fructuum frugumque collectio; *récolte, moisson, cueillette*. (A. 1496.)

CULIARIS. — Ut CULHERIUM. (Conc. Hisp.)

CULITIA. — Idem q. CULNITA.

CULLA. — Vestimenti genus, ut CUCULLA. (Vet. Gl.)

CULLARATA. — Præstatio ex bladis quæ cultherio percipiebatur; *cullerée de blé, redevance en nature sur les grains*. (A. 1315.)

CULLEA. — Scrotum; *le scrotum*. (A. SS.)

CULMAGIUM. — Census seu tributum quod domino fundi penditur pro facultate habendi et construendi domum; *droit qui se paye au seigneur pour toute maison qui se bâtit*. (A. 1400.)

CULMARE. — Ædificium lecto tegere; *couvrir un édifice*. (Vet. Gl.)

CULMEN. — Tectum domus; *toit de maison, comble*. (Lex. Bairo.)

CULMUS. — Stipula; *paille chaume*. (Pass.)

CULMEN. — Stipulatio; *arrangement, stipulation*. (Trad. Fuld.)

CULMEN. — Culmen; *comble, toiture*. (Mur.)

CULMEN. — Cumulus, cumulatus, ut COMBLUS. (St. Verc.)

CULPA. — Ictus; *coup*. (Lex. Sal.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

CULPA. — Culpa; *culpa expiare, agnoscere*. (Hug. Flav.)

Culpa damnabilis, pœna vel supplicium multanda. (Ord. Reg. Franc.) *Dicere sua culpa, idem q. culpam facere*. (A. 1288.)

CULPABILIS. — Spons, nocens; *coupable ol. coupable*. (Terl.)

CULPABILITER. — Nocenter; *d'une manière coupable ou blâmable*. (S. Ang.)

CULPABILIS. — Ut CULPABILIS. (Chartul. Eccl. Apt.)

CULPARE. — Delinquere; *faillir, manquer, commettre une faute*. (Lex. Long.)

CULPATORIUM. — Emenda, multa; *punitio pecuniaria, amende*. (Lyran.)

CULPATURA. — Culpa; *faute, délit*. (Ch. Hisp.)

CULPARE. — Cæcio; *action de couper, coupure*. (Rog. Hoveit.)

CULPATUS. — Ut CULPABILIS. (A. 1358)

CULPULA. — Parva culpa; *faute légère*. (Vet. Gl.)

CULSITRATOR. — Ut CULCITRARIUS.

CULTA. — Ager cultus; *terre cultivée, en plein rapport*. (Ann. Ben.)

CULTA. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTURARE. — Ut CULTIVARE. (A. SS.)

CULTURELLA. — Dimin. a CULTILLUS. (Tab. Corb.)

CULVERTA. — Extraneus infimæ conditionis et incognitæ; *étranger de basse condition, homme de condition servile; ol. cuvert*.

CULVERTAGIUM. — « Rex Francorum omnes cum equis jussit sub nomine culvertagii convenire. » (A. 1212.)

CULVERTA. — Idem est sub pœna dejectionis in conditionem culvertarum seu servorum extraneorum.

CUM. — Coran; « Nectarium... cum rege tentavit obnuere. » (Greg. Tur.)

CUM. — Ab, ex; « Cives cum homine obtinere non quæunt, ut... » (Id.)

CUM. — Cum accusativo loco ablativi sumitur. (A. SS.)

CUMADA. — Pro CUNIADA. (Cap. C. M.)

CUMARIA. — Pro CONDA MINA.

CUMBA. — Cymba; *navis; nacelle, bateau*. (Vet. Gl.)

CUMBA. — Vallis; *vallon; ol. combe*. — Scputerum lapideum; *tombeau de pierre*. (A. 1263.)

CUMBALE. — Vallis, ut CUMBA. (A. 1339.)

CUMBRA. — Ut COMBRA.

CUMBUS. — Feretrum, navis, vallis, ut CUMBA.

CUMDIRECTUM. — Ager cultus; *terre cultivée, en plein rapport*. (A. 1150.)

CUMEX. — Scutella profundior; *grande écuelle de bois*. (A. SS.)

CUMINATOR. — Vid. CUMINUS.

CUMINUS. — Tributum domino communæ solum vel in communæ utilitatem conversum. *Cuminator*, illius exactor. (A. 1291.)

CUMILATERATIONES. — Limites; *bornes, limites*. (Steph.)

CUMPLARE. — Litigare, lite contendere; *plaider*. (A. 1241.)

CUMULARE. — Congregare; *rassembler, réunir*. (Lad.)

CUMULATUS. — Iteratus, repetitus. (A. 1308.)

CUMULUS. — Cumulus; *fori, summa et ultima causæ cognitio*. (A. 1269.)

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

CUNAGIUM. — Jus signandi monetam seu

præfectus est, vel qui res alterius curat; *régisseur, intendant*. (Vet. cod.)

Cultor ecclesiæ, id est cultor seu procurator agrorum ecclesiæ; *administrateur des biens d'une église*. (Conc. Leg. a. 1012.)

Cultores nude pro Christiani. (Boninc.)

CULTRA. — Culcita vel stragulum; *matelas, colle au couverture de lit*. (A. SS.)

CULTRA. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita, ut CULTRA. (Rym.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

CULTRIX. — Culcita; *stragulum; matelas, couverture de lit*. (A. 1379.)

tributum pro impressione typi exsolvendum; *droit de battre monnaie, ou droit à payer pour le monnayage*. (A. 1337.)

CUNATUS. — Cuneo seu typo percussus; *monnayé*.

CUNCIATURA. — Utensile, supellex; *ouillage, ustensiles*. (Mur.)

CUNCTABILIA. — Mores duationes; *retards, délais*. (A. SS.)

CUNCTARI. — Inficiari, negare, aut saltem dubitare, quia qui cunctantur quasi dubitant inquirenda num acturi sunt necne: hæc propria vis verbi cunctari. (Ach., Spic.)

CUNCTIGENA. — Omnis generis; *de toute espèce*.

CUNCTIPARENS. — Parens omnium; *père de toutes choses*. (Prud.)

CUNCTIPATEB. — Omnium pater Deus; *Dieu père de toutes choses*. (Theod.)

CUNCTIPOSENS. — Omnipotens; *tout-puissant*. (Prud.)

CUNCTITENENS. — Omnia tenens; *qui possède tout*. (A. 879.)

CUNCTITONANS. — Qui omnibus tonat; *qui tonne pour tous*. (A. SS.)

CUNCTIUM. — Restauratio, reparatio; *réparation, restauration*. (A. SS.)

CUNDEMINA. — Ut CONDA MINA. (A. 839.)

CUNEATA. — Securis; *hache, cognée*. (Tabul. Vind.)

CUNENEA. — Camini spiraculum seu angulus; *tuyau de cheminée ou coin*. (A. 1201.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

CUNEUS. — Angulus; *coin, encoignure, angle*. (A. 1211.)

1292.) — Urna, arca sepulchralis; *bière, cercueil*. (Vet. inscript.)

CUPARIA. — Arborum extremitates seu rami decisi; *rameaux, branchages*; ol. *couppiers*. (A. 1183.)

CUPARIUS. — Doliorum artifex; *fabricant de cuves ou tonneaux, tonnelier*. (Vet. Comp.)

CUPBUD. — Abacus; *buffet*. (Rym.)

CUPEDENARIUS. — Mercator; *marchand*. (Mur.)

CUPELLA. — Minor cupa; *petit tonneau, tonnelet*. — Vas potiorum; *coupe, vase à boire*.

CEPELLUS. — Ead. notione.

CUPER. — Æs Cyprium; *cuivre*. (A. 1212.)

— Calx Cypri, id quod Gall. *oxyde de cuivre* nuncupatur. (S. xiv.)

CIPERIA. — Quæ vendit salem cum cupa singulatis; *marchande de sel au détail*. (Ch. Occit.)

CUPERIUS. — Idem q. CUPARIUS, vel tributum, quod cupa dicebatur, exactor. (A. 1269.)

CUPERTORIUM. — Stragulum quo lectus cooperitur, ut COOPERITORIUM.

CUPHA. — Scyphus; *coupe*. (A. SS.) — Cucurbita medicinalis; *ventouse*. Vid. SCYPHA.

CUPHIA. — Tegmen capitis; *habillement de tête, coiffe*. (Pass.) — Cassis, galea ferrea; *armure de tête, casque*. (St. Muss.)

CUPIDICINUS. — Cupidus cœne, epulo, parasita; *coureur de diners parasite*. (Vet. cod.)

CUPIDINARIUS. — Cupidinaria fascinatix, cupiditas prava, effronatus appetitus; *désir effréné, ardeur déréglée*. (Mab., Annal.)

CUPIDINARIC. — Cupide, mala cupiditate; *avec cupidité*. (A. 1041.)

CUPIDINEUS. — Avarus, cupidus pecuniae; *avare, grippe-sou*. (A. SS.)

CUPIDINOSUS. — Ead. notione. (A. SS.)

CUPIDIOSUS. — Ead. notione. (A. SS.)

CUPIDITIA. — Pro cupiditas. (Rath. Veron.)

CUPIFER. — Doliorum artifex; *fabricant de tonneaux*. (Comp. Vet.)

CUPISCERE. — Cupere; *désirer, souhaiter, vouloir*. (Font.)

CUPLA. — Copula canum venaticorum; *couple de chiens de chasse*. (A. 879.)

CUPPARIUM. — Cella ubi cuppe servantur, vel modus agri; *cellier, ou certaine mesure de terre*. (Chartul. S. Joan. Ang.)

CUPPINA. — Vasis uotorum genus, forte idem q. CHOPINA.

CUPPLANTARE. — Impedire, compedibus irritare; *arrêter, enchaîner*. (Vet. coll.)

CUPPULA. — Tholus, trullus, fornix rotundus in altum porrectus et in modum cupæ effusus; *coupoles*. (A. SS.)

CUPPUS. — Tegulum tegulis constructum; *toit en tuiles*. (Mur.)

CUPSONES. — Vox incertæ notionis apud S. Aug.

CUPTARE. — Obtegere, occultare aut respicere. (Lex Sal.)

CUR. — Pro *curia*. (Lucif. Calarit.)

CURA. — Dignitas seu munus curinnis; *curé*. (Conc. Rothom. a. 1072.) — Domus e-

ronis; *presbytère, maison curiale*. (Od. Clan.) — Qui, in monasteriis, eorum hospitium habet, seu hospitalis; *frère hôtelier*. (Pass.)

— Purgatio, ablatio sordium et luti; *nettoyage, enlèvement des immondices, curage*. (Pass.)

— Curatio vulneris; *pansement d'une blessure*. (Rym.)

— Curatio bonorum minoris, quæ tutelam excipit; *curatelle*. (Cod. Th.)

— Prædium rusticum, possessio; *bien de campagne*. (A. 881.)

CURACÆ. — Prædium apud Indos Hispanos. (A. 1382.)

CURACIA. — Lorica; *cuirasse*. (A. 1333.)

CERADIA. — Tributi seu vectigalis genus, f. quod pro viarum cura exigebatur, nisi idem sit quod curatuna. (Ch. Ital.)

CURAGENDARIUS. — Qui curam publicam agit; *qui remplit des fonctions publiques, employé*. (Cod. Th.)

CURALHA. — Fructum, dumetum; *bois, broussailles*; ol. *curatier*. (A. 1341.)

CURALLA. — Ead. notione. (A. 1341.)

CURAMENTUM. — Cura, curatio; *soin, administration*. (Chartul. S. Vand.)

CURANDINUM. — Præstationis species ratione procuratoris seu gisti, ut videtur, exsoluta, vel idem q. CURATURA. (A. 1347.)

CURANTIA. — Acquisitio, pro COVRANTIA. (A. 1236.)

CURARE. — Purgare; *curer, nettoyer*. (St. Mass.)

— Hospitium et convivium excipere, ut PROCURARE. — Curare funus, lavare, ungere, sepelire et omnia præstare quæ requiruntur ad sepulcrum. Vid. PROCURARE. (Falt.)

CURASSA. — Ut CURACIA. (A. 1488.)

CURASSIA. — Ead. notione. (A. 1424.)

CURASSINA. — Ead. notione. (A. 1489.)

CURATA. — Species telonii, ut CURATURA. (Pass.)

— Idem, ut videtur, quod procuratio, seu hospitium et convivium ab ecclesiis debita episcopis et archidiaconis, cum ab eis visitabantur. Vid. GISTUM et PROCURATIO. (Ch. Vet.)

— Fossa, quæ purgari solet saplus, unde egeruntur sordes quæ Gallice *curures* dicuntur; *trou à fumer*. (A. 1324.)

— Curata ecclesia, parochialis, cui præest curio; *église paroissiale*. (A. 1343.)

CURATELLA. — Curatio, pupillarum bonorum administratio; *curatelle*. (A. 1440.)

CURATERIA. — Ars coriaria; *tannerie, corroierie*. (St. Mass.)

— Curatarii seu præceptoris officium; *metier de courtier*. (A. 1335.)

CURATERIUS. — Coriarius; *tanneur, corroyeur*; ol. *curatier*. — Idem q. CURATERIUS, præceptor; *courtier*; ol. *curatier*. (A. 1335.)

CURATIUS. — Accuratus, curiosus. (A. SS.)

CURATOR. — In imperio Romano, 1° magistratus qui in civitate rebus venalibus prælia imponit, vectigalibus persolvendis invigilat, redditus publici fisci colligit, etc.; 2° qui in palatis regum, intra murosque urbium curam ejusdem rei habet, arborum, etc. Curio, sacerdos ecclesiæ; *curé*. (St. Eccl. S. Laur. Rom.)

— Prior, superior apud Cartusianos. (A. 1200.)

CURATORIA. — Bonorum pupillarum administratio; *curatelle*. (Dig.)

CURATORIUS. — Spectans curatorem pupillarum; *de tuteur*. (A. 1332.)

CURATURA. — Telonei species ex mercibus in nundinis distractis; *droit sur les marchandises*. (Ch. Ital.)

CURATUS. — (Subst.) Curio, sacerdos; *curé*. (Th. Wals.)

— (Adj.) Purgatus; *nettoyé, curé*. (A. 1471.)

Curatum beneficium, sacerdotale, ad quod pertinet cura animarum; *benefice à charge d'âmes*. (Rym.)

CURBADA. — Ut CONVATA.

CURBITA. — Stuprum, infamia; *séduction, attentat à la pudeur*. (Leg. Long.)

CURCEBOLUS. — Vestis species a brevitate sic dicta; *dalmatique, espèce de tunique ou habit court; partie du vêtement nécessaire pour dire la Messe*; ol. *courtibaut*.

CUREBALDUS. — Ead. notione.

CURELLA. — Tænia quæ crines implicatur et emponuntur; *cordon à lier les cheveux*. (Mon. Eccl. Aquil.)

CURELLUS. — Plaustrum genus, vehiculum duobus rotis constans; *chariot à deux roues*. (A. 1185.)

— Lorica species. (St. Mass.)

CURERIA. — Annuus coriaceus a quo iudicula campanæ pendet, aliter BERLERIA. (A. 1472.)

CURETA. — Auriscalpium et denticulatum; *cure-dents et cure-oreille*. (A. 1402.)

CURETTA. — Lorica; *cuirasse*. (II. Dulp.)

CURFODI. — Cespes avulsus ad ignem; *tourbe*. (Vet. cod.)

CURIA. — Domina; *dame, maîtresse*. (A. SS.)

— Meretrix; *filie de joie*. (Vet. Gl.)

— Dignitas vel officium curionis; *cure*. (Jac. de Vit.)

Curia persona ecclesiæ, domus curionis; *presbytère*. (Kenn.)

— Senatus civitatis; *curie*. (Imp. Rom.)

— Prædium rusticum; *bien de campagne, métairie*. (Leo IX PP.)

Curia capitalis, prædium præcipuum, domus principalis, eadem quæ copul mansi; *manoir seigneurial*. Vid. CAPUT et MAXUS. (Mon. Angl.)

— Atrium, impluvium; *cour de maison*. (Ebrard.)

— Ambitus, incinctus domus; *enceinte d'une maison*. (A. 1120.)

— Claustrum; *cloître*. (A. 1214.)

— Regius comitatus; *la cour d'un prince* (nude curia pro papali, vulgo *la cour de Rome*, sumitur.)

— Conventus, cœtus publicus ad ludos, choros, etc.; *réunion de diverses personnes faite dans un but de plaisir*. (A. 1433.)

— Capitulum ubi monachi congregari solent; *chambre du chapitre, salle capitulaire*. (I. SS. Ben.)

— Præstationis species ad curiam domini vel curie titulo exsoluta; *espèce de redevance*. (A. 1132.)

— Actus, militum turma; *troupe de soldats, escadron*. (Lud.)

— Forum sœclare; *tribunal, cour de justice*. (Pass.)

Curia baronis, apud Anglos, locus pedaneus in quo dominus feudi intra limites feudi sui jurisdictionem in tenentes suos exercebat. Curia laica, iisdem Anglis, minor et inermis jurisdictionis; *Gal. cour fœcière, vel bassè-justice*. Curia christianitatis, *Gal. cour chrétienne, cour de chrétienté*, jurisdictionis ecclesiastica, eorum ecclesiasticum in quo causæ ac questiones.

ad religionem pertinentes, agitantur. Curia dominicalis, quæ dominis villarum vel territoriorum competit. Curia archidiaconi, in qua archidiaconus jurisdictionem exercebat.

Curia inferior seu baronis; ol. *Gal. cour basse*. Curia major, ap. Beneharnenses, illa in qua residebant episcopi duo, totidem abbates, cum provincia magnatibus, qui de majoribus et publicis negotiis, et de vassalorum litibus supremo iudicio dijudicabant.

Curia palatii, jurisdictio archiepiscopi Remensis. Curia magna prædentialis, curia regia, jurisdictio regia. Dare iudices ad curiam, dicebatur de iudiciis quos ad dirimendas lites exortas inter se et subditos domini constituebant, qui iudices ab adversa parte primum erant approbandi.

Curiam habere dicebantur domini qui facultatem habebant iudicandi subditos suos in curia sua. Curiam petere, item aliquam ad suam curiam advocare. Curiam infortiare dicebatur superior dominus, cum homines suos ad curiam inferioris delegabat, ut eam idoneo iudicio numero muniret.

Curiam mittere, a iudicando abstinere. Curiam requirere, jus suum de lite iudicanda ropetere. Curia pedis pulverizati, id est peculiaris extrateorum mercatorum in nundinis.

Curiam reddere dicebatur dominus aut vassallus, cum ad vassallum aut dominum lis ante alterutrum intentata remittebatur. — Curia, præterea dicti illi solemnes regum conventus quos in præcipuis anni festivitibus celebrabant, advocatis omnibus regni magnatibus et prælatibus. Eæ porro curiæ solemnes, curiæ augustales, curiæ generales, curiæ publicæ vocantur in scriptoribus; *cours plénières*. Curia paschalis dicebatur quæ in festo Paschalis tenebatur. Oh eandem rationem curia Epiphaniæ, curia Pentecostes in nonnullis instrumentis. Curia coronata appellabantur solemnes conventus regum, eum corona eorum capitibus imponebatur; *fétes du couronnement, cours tenues à l'occasion du couronnement*.

CURIAÇA. — Lorica; *cuirasse*. (Ch. Mass.)

CURIADA. — Prædium; *petite métairie*. (Vet. ch.)

CURIALIS. — Curiales iidem ac decuriones, ait Isidorus. Maxime vero sic appellati apud iuriconsultos qui curialium oneribus et præstationibus obnoxii erant et adscripti; *curiales*. (Pass.)

Curiales etiam dicuntur 1° palatini, magnates, regum officiales et cæteri qui principum curias sectantur; *hommes de cour, courtisans* (a. 1275); 2° apparitores, idem q. SERVIENTES; *sergents*. (A. 1366.)

Interdum etiam sumitur Curialis pro comis, suavis, *Gal. courtis, et cochlear*, pro cuiller.

CURIALITAS. — Comitatus; *courtoisie*. (J. de J.)

CURIALITER. — Comiter, humaniter; *courtoisement, avec bonté, d'une manière aimable*. (Pass.)

CURIARIA. — Prædium; *ferme, métairie*. (Ch. Ital.)

CURIATIO. — Curia, seu comitatus, vel etiam curia solemnis; *Vid. CURIA*. (A. 1279.)

CURIATUS.—Curia, senatus; *assemblée, sénat.* (A. 1303.)
CURIFRUGIUM.—Ventilabrum, vannus; *van.* (Vet. Gl.)
CURIFUGIUS.—Qui fugat curas et tædia dispellit: *qui éloigne les soucis et chasse l'ennui.* (Ang. Rimpl.)
CURIOSE.—Comiter, placide; *avec douceur, courtoisement.* (A. 1354.)
CURIOSITAS.—Cura, diligentia; *soin, zèle.* (A. 1416.)
CURIOSUS.—Curiosi in imp. Rom. idem munus obisse videntur quod in Gallia contravolulares dispositores equorum; *contrôleurs des postes.*—In quibusdam monasteriis, curiosi dicebantur qui temporalium curam gerebant, et correctores spiritualium.—Apud Ord. Vitalem, curiosi idem videntur ac curiales. Curiosus significat interdum elegantem, exquisitum; *recherché.*
CURITA.—Uti CURATURA. (A. 1133.)
CURITIS.—Pro curtis. (A. 1078.)
CURMARCHUS.—Idem q. COMARCHUS. (A. 1097.)
CURMEDIA.—Servitutis species in Germania, quæ ejusmodi erat, ut obeunte aliquo obnoxia conditionis, dominus jus haberet rem, quam vellet, in illius bonis, verbi gratia equum, vestem, annulum, etc., seligere sibi que assere.
CURMEDIALE.—Ead. notione.
CURRALE.—Curtis atrium. (For. Osc.)
CURRATERIUS.—Uti CURRATER.
CURRATORIA.—In eb. fundationis Turritani monasterii in Sardinia, idem esse videtur q. parochia. (A. 1203.)
CURRAX.—Laquei currares, qui facile currunt, currenteque modo, Gal. *naud coulant.* illaqueant et nectunt. (Grat.)
CURRECTERIA.—Uti CURATERIA. (A. 1360.)
CURREIA.—Corrigia; *courroie.* (A. 1239.)
CURRELLUS.—Currus; *char, chariot.* (A. 1195.)
CURRENTIA.—Profluens aquarum cursus; *courant.* (A. 1160.)
CURRERE.—In usu esse; *avoir cours.* (Pass.) Currere dicitur 1° de iis qui ob crimen aliquod per urbem traducuntur (A. 1308); 2° de porcis qui glandibus vescuntur in silva. *Vid. Cursus.*
CURRERIA.—Excursus militum; *expédition militaire, course.* (Mur.)
CURRERIUS.—Apparitor; *sergent.*—Cursor; *courrier.* (Ann. Gen.)
CURRIBILIS.—Quin usu est; *qui a cours.* (Pass.)
CURRICULA.—Vehiculum trusatilo. (A. 1494.)
CURRICULOSUS.—Currrens; *qui court, courant.* (A. SS.)
CURRICULUS.—Annus; *le cours de l'année.* (A. 823.)—Quodvis temporis spatium; *un laps de temps quelconque.* (A. SS.)—Semita, via; *sentier, passage, allée.* (Ch. Hisp.)—Pyroforum, quia rotis quatuor impositum. (Inv. S. Cap. Par.)
CURRIFEX.—Currus ductor; *conducteur de char, cocher.* (A. 1231.)

CURRIFEX.—Carrorum artifex; *fabricant de chars, charron.*
CURRILIS.—Cursum habens; *courant, ayant un cours.* (Ann. Ben.)
CURRISARE.—Curru veli; *être voituré.* (A. 1264.)
CURRITOR.—Proxenetæ; *courtier.* (A. 1337.)
CURRITORIUM.—Forte idem q. CORRITORIUM. (G. Ch.)
CURRUCATURA.—Onus carri; *charretée.* (A. 1498.)
CURRULA.—Dimin. a currus. (Andr. Flor.)
CURRULUS.—Currulus equus, tulutarius; *cheval trotteur.* (Suppl. Antig.)
CURRUS.—Servitius rustica quæ curru fieri debet, eadem q. CARROPERA. (A. 1392.)
CURSA.—Excursus militaris, incursio, præda ipsa; *expédition militaire course, razzia, butin.* (H. Dalph.)
CURSABILIS.—Qui in usu est; *qui a cours.* Moneta cursabilis, quæ currit; *monnaie courante.* (Pass.) Cursabilis via, per quam cursus transire potest; *chemin de voiture.* (A. 1285.)
CURSALICUS.—*Vid. Scriptura.*
CURSALIS.—Idem q. CURSARIUS. Cursalis mensura, moneta; *ut CURSABILIS.*—Cursalis canis; *Vid. Canis.*
CURSARIA.—Expeditio militaris, ut CURSA. (Ch. Ital.)
CURSARIUS.—Prædo maris; *corsaire.* (A. 1410.)—Liber ecclesiasticus continens cursum seu officium ecclesiasticum; *bréviaire.* (Act. Maur. mon.)—Equus cursor; *coursier.* (A. 1482)—Scriba qui notis verba cursim expedit; *sténographe.* (Flet.)
CURSATOR.—Proxenetæ; *courtier.* (A. 1194.)
CURSERIA.—Via in muris urbium ad hostes in expugnationibus propulsandos disposita, per quam ex una turri in aliam fit transitus; *sorte de galerie, de chemin de ronde qui court le long des remparts derrière le parapet; ol. coursière.*
CURSERIUS.—Equus, ut CURSARIUS.
CURSETUS.—Pro CURSETUS. (Hist. Dalph.)
CURSIBILIS.—Uti CURSABILIS, quæ in usu est. (A. 1497.)
CURSILIS.—Ead. notione. (A. 1234.)
CURSILITAS.—Ad cursitandum propensio; *disposition à courir çà et là.* (Fulg.)
CURSINARIUS.—Liber ecclesiasticus, ut CURSARIUS.
CURSIOR.—Uti CURSOR; *coureur.* (Ord. Vit.)
CURSIVUS.—*Vid. Scriptura.*
CURSOR.—Tabellarius, apparitor; *messager, courrier, bedeau, huissier.* (Pass.)—Publicus præco; *crieur public.* (A. 1311.)—Proxenetæ; *courtier.* (A. 1431.)—Mercator qui merces suas per diversa loca venum portat; *marchand ambulant, colporteur.* (A. 1199.)—Cursor Biblicæ, qui S. Biblia iis qui cursum theologicum percurrunt, explicat; *professeur d'écriture sainte.* (A. 1352.)—Cursor equus; *coursier.* (Cons. Andeg.) Cursores baccalarii, theologiæ candidati, qui

ad cursum theologicum explicandum admittuntur in academiis; *élèves en théologie.* *Vid. Baccalarius.*

CURSORIE.—Naves expeditores, veloces; *batiments légers, navires de course.* (Isid.)

CURSORIE.—Cursim, celeriter; *rapidement, à la hâte.* (A. 1303.)—Demissa voce, hoc est absque cantu; *sans chanter.* (A. 1300.)

CURSORIUM.—Sic vocantur apud Arelatenses singulæ piscinorum portiones quas in planitie de Crauo singuli tenent piscendarum ovium causa hiemis tempore.

CURSORIUS.—Equus, scriba et mercator, ut CURSOR. (Pass.)—Cursoria nota decantare, cursim, celeriter, non protrahendo. (A. 1348.)—Depopulator, qui incursioni præest; *qui porte le ravage, qui est à la tête d'une expédition militaire.* (Chr. abb. Valcel.)

CURSOIENUS.—Juxta cursum: «Et sic cursolenus fluminis Fuldæ nesciendo errabat.» (A. SS.)

CURSUALIS.—Cursualis equus, ad cursum publicum destinatus; *cheval de poste.*—Cursualis moneta, eadem q. CURSIBILIS. (A. 1226.)

CURSUS.—Officium ecclesiasticum, seu series orationum, psalmorum, hymnorum et cæterarum præcationum, quæ quotidie in ecclesia decantantur, quam a D. Hieronymo, Damasi P. rogatu, dispositam scribunt quidam auctores ecclesiastici; *l'Office.* (Pass.)—Excursus, præda, quæ io ipsis excursibus capitur; *course, butin fait dans icelle.* *Mittere cursum,* idem ac *mittere prædatores.* (Greg. M.)—Locus ludicri certaminis; *lieu destiné aux joutes, aux tournois.* (A. SS.) Cursus equorum, hippodromos; *hippodrome.* (A. 1217.)—Prædium; *bien de campagne, métairie, ferme.* (Ch. Angl.)—Ordo laterum in struendis parietibus; *rang de briques.* (Hunelb.)—Computandi ratio; *manière de compter.* (A. 1269.)—Pastio seu glandatio porcorum in silvis quas pascendo percurrunt; *pacage des porcs dans les forêts dont ils consomment le gland.* (Ch. Com. Pertic.) Cursum facere decuntur animalia quæ in locis prohibitis vagantur pascendi causa. (A. 1268.) Cursus moneta dicitur de ea quæ in usu est; *course de la monnaie.* (Pass.) Cursus publicus, vehicularius; *service de dépêches, poste aux lettres.* (Cod. Th.)

CURT.—*Vid. Cum Cort* voces quæ non inveniuntur infra.

CURTANA.—S. Edwardi Confessoris Anglorum regis gladius.—Scripturæ genus, *Vid. Scriptura.*

CURTARIUM.—Uti CURTILE. (Mur.)

CURTARIUS.—Curtis possessor, vel tenens; *Vid. Cortis.* (Ch. ap. Freh.)

CURTATA.—Atrium, impluvium; *cour.* (A. 1351.)

CURTATIM.—Summatim, breviter; *sommairement, en abrégé.* (Thes. His. Helv.)

CURTENSIS.—Familiaris, domesticus, vel curtis habitator; *serviteur, domestique ou habitant d'une ferme.* (A. SS.)

CURTEVICIUM.—Uti CURTATA. (St. Petrus.)

CURTI.—Pro *Curdi*; *les Curdes, les habitants du Kurdistan.* (Tudeb.)—Pro *Cortis* interdum etiam sumitur.

CURTICULA.—Uti CURTICELLA.—Atrium ecclesiæ vel palatii porticibus circumdatum, imo ipsa porticus; *atrium ou cour entourée d'une galerie, la galerie elle-même.* (Mon. Sang.)

CURTICULARIUS.—Uti CURTILIARIUS. (Vet. epitaph.)

CURTICULUS.—Locus urbi vel castro proximus ubi herbæ vel olera crescunt; *jardin.* (A. 1341.)

CURTIFER.—*Vid. Cortifer.*

CURTILIARIUS.—Officium monasticum cujus curæ potissimum incumbit ex curtis monasterii aut aliunde olera et pulmentaria monachis subministrare; *jardinier, moine chargé du jardin d'un monastère.*

CURTILE.—Uti CURTILE.

CURTILIARIUM.—Idem q. CURTILIARIUM. (A. 1217.)

CURTILLUM.—Uti CURTILE.

CURTILLUS.—Ead. notione.

CURTIM.—Curtiori via vel ad curiam: «Abbas... curtim pergere iter aggressus est.» (A. SS.)

CURTINUS.—Chors; *cour* (Dial. de Creat.)

CURTIIVUM.—Uti CURTEVICIUM. (St. Cadub.)

CURTUS.—Pro *Cortis* sumitur.—*Curium tenere,* Gal. *tenir de court,* aliquem cohibere, coarctare. (S. xiii.)

CURUCA.—Navis genus, alias *carrucha,* q. *Vid. Gild.*

CURVADA.—Præstatio, ut CURVATA.

CURVALICUS.—*Vid. Scriptura.*

CURVANUS.—Ead. notione.

CURVARE.—Pro CRAVARE. (Leg. H. reg. Angl.)

CURVATA.—Pro CURVATA. (Irm.)

CURVATICUM.—Uti CURVAGIUM.

CURVATUS.—Pro CRAVATUS. (Leg. H. I. reg. Angl.)

CUSCHINUS.—Pulvinar, ut CUSINUS.

CUSERE.—Uti *cusire*; *coudre.* (Prisc.)

CUSINA.—Culina; *cuisine.* (St. Cad.)

CUSINUS.—Consobrinus; *cousin.* (A. SS.)—Pulvinus; *coussin.* (A. 1381.)

CUSIRE.—Consuere; *coudre.* (Vet. cod.)

CUSPUS.—Ligneum sandalium; *sandales à semelle de bois.* (Vet. Gl.)

CUSSINUM.—Cervical; *coussin.* (Bern. Mon.)

CUSSINUS.—Ead. notione. (Arn. Lub.)

CUSSURA.—Præstationis genus, forte quod pro mensura exigebatur; *redevance pour le mesurage des grains?* (A. 1150.)

CUSTA.—Sumptus, ut CUSTUS. (A. 1208.)

CUSTAGIUM.—Ead. notione. (Ch. Angl.)

CUSTAMENTUM.—Ead. notione. (Rym.)

CUSTANCIA.—Ead. notione. (Mon. Angl.)

CUSTARE.—Constare; *coûter* (Chartul. S. Barth. Beth.)

CUSTELLUM.—Supplicii genus; *carcan,* pilori. (A. 1161.)

CUSTENGIUM.—Uti CUSTAGIUM. (A. 1227.)

CUSTICA.—Uti CURALHA. (Lud.)

CUSTODA. — Velum, aulæum, præsertim illud quo tegitur pyxis eucharistica; *rideau, draperie, custode.* (A. 1376.)

CUSTODERIA. — Thesaurarii ecclesiæ dignitas et officium; *office de trésorier d'église, trésorerie.* (A. 1345.)

CUSTODIA. — Theca, parvum eiborium, *custode.* (A. 1321.) — Velum, aulæum, ut **CUSTODA.** (A. 1363.) — Dignitas seu beneficium euriōnis; *cure.* (A. 1279.) — Custodis seu thesaurarii ecclesiæ dignitas et officium; *charge de trésorier d'église.* (A. 1096.) — Tutela, protectio, simul et præstatio a tenentibus facta dominis pro tutela; item jurisdictio et districtus territorii quod sub tutela est; *protection, droit payé au seigneur pour la protection qu'il accorde au vassal, ressort dans les limites duquel cette protection s'étend.* (A. 1232.) — Observatio, victus ratio; *manière de vivre, conduite.* (A. 1330.) — Custos pecorum; *gardien de troupeau.* (A. 1283.) — Circator, qui vigilias circa monasterium noctu obit; *Vid. CIRCATOR.* — Dignitas custodis ecclesiasticæ; *dignité de gardien d'une église.* (A. 1311.) — Custodia angustii, jus messarios seu messium fructuumve custodes instituendi et emendas a delinquentibus exigendi; *droit de nommer des messiers et de mettre à l'amende ceux qui font du dégât dans les récoltes.* (A. 1260.) — Custodia ræzonæ, vestiarius; *garde-robe.* (A. 1481.) — Custodiæ, vigiliæ, exequiæ; *action de monter la garde, les hommes de garde.* Suppletur etiam hæc vox pro ea obligatione qua tenebantur vassalli exequias facere in castris dominorum, quas vulgo gardes vocant. Custodiam monasterium suum seu custodis monasterii dignitatem vocant Franciscani, quomodo Græcis φυλακὴ dicuntur mulierum monasteria apud Palladium. Custodia canonicorum, simili notione pro collegium. (A. 919.) Custodia dicitur quoties iudex officialibus suis reum eustodiendum tradit. (Cod. Th.)

CUSTODIALIS. — Custodialis obedientia; redditus sacristæ seu thesaurarii qui custodes dicebatur, officio assignati. (A. 1136.)

CUSTODIANATUS. — Officium custodis seu gardiani, Gal. gardiennat, apud Fratres minores.

CUSTODIARIUM. — Specula, eustodis turgurium; *corps de garde, guérite.* (Terl.)

CUSTODIARUS. — Custos; *garde, sentinelle.* (Ugut.)

CUSTODIATUS. — Idem q. CUSTODIANATUS. (A. SS.)

CUSTODI-NOS. — Canonistis, confidentiaris; *confidentiaire, ecclésiastique qui gardait un bénéfice pour le rendre à un autre dans un temps déterminé, ou qui administrait un bénéfice dont un autre touchait les revenus.* (Pass.)

CUSTODIRE. — Custodire festum: 1° observare festum alicuius sancti; *garder une fête.* 2° custodis nundinarum officium exercere. *Vid. CUSTOS.* (A. 1352.) Custodire placita, lites et controversias iudicio dirimere. (A. SS.) Custodire sese invicem dicuntur virgines Deo sacratæ, in Cup. Car. Mag.

CUSTODISSA. — Præfecta sacratio apud moniales; *sacristaine.* (A. SS.)

CUSTODITIO. — Observatio; *observation.* (Pass.)

CUSTODITOR. — Sponsor, eustos; *répondant, gardien.* (Cons. Norm.)

CUSTODIUM. — Custodia; *garde.* (A. 1212.)

CUSTODRIX. — Custos femina; *gardienne.* (A. SS.)

CUSTORIÆ. — Forte expensæ, a Gal. *coust*, vel idem q. CULTURA. (Inst. Eccl. Constant.)

CUSTOS. — Presbyter aut clericus, cui ecclesiæ seu templi cura inebuit, æditus, qui alias *custos ecclesiæ* seu *custos altaris* dicitur; *sacristain; ol. custode.* (S. Isid.) — Gubernator absente principe; *régent.* (Ch. Angl.) — Cui aliquid agendum vel regendum committitur; *gardien, conservateur, surveillant.* (Pass.) — Curio, parochus; *cure, prêtre qui administre une paroisse.* (A. 1545.) — Aulæum, velum; *draperie, rideau, courtine.* (A. 1376.) — Districtus custodis; *ressort de la juridiction d'une des personnes auxquelles s'applique la dénomination de « Custos ».* (S. xiii.)

CUSTRIX. — Officium in monasteriis feminarum cui inebuit ecclesiæ cura; *sacristaine.* (A. SS.) — Abbatissa; *abbesse.* (Form. vet.)

CUSTULARIÆ. — Cultorum officina; *coutellerie.*

CUSTUMA. — Ut COSTUMA et CONSUETUDO.

CUSTOMARE. — Custumam seu tributum exigere; *lever l'impôt.* (A. 1270.)

CUSTOMARIUS. — Custumæ obnoxius; *soumis à la taille, contribuable.* (Mon. Angl.)

— Publicanus qui custumam exigit; *collecteur, percepteur des impôts.* (Inst. Scot.)

CUSTOMATOR. — Publicanus, ut CUSTUMARIUS. (Inst. Scot.)

CUSTOMENTUM. — Expensæ, ut CUSTUS. (Rym.)

CUSTOMIA. — Mos, consuetudo; *coutume, habitude.* (Bald.) — Præstatio, ut COSTUMA. (A. 1193.)

CUSTURA. — Ager eultus, ut CULTURA. (Bull. Font.)

CUSTURARIA. — Sarcinatrix; *couturière.* (A. 1237.)

CUSTURARIUS. — Sartor, sarcinator; *tailleur; ol. cousturier.* (Pass.)

CUSTURIA. — Sutura; *couture.* (Vel. Gl.)

CUSTURIARIUS. — Ut CUSTUNARIUS.

CUSTUS. — Expensæ, impensæ; *coût, dépens, frais; ol. coust, coustance, coustement.* (Pass.)

CUTELLARIUS. — Cultorum faber; *coutelier.*

CUTELLERIA. — Cultorum theca; *étui, boîte à couteaux.* (Inst. Ital.)

CUTELLUS. — Pro CULTELLUS.

CUTICA. — Cutis; *peau.* (Lex Long.)

CUTIS. — Ulcus pestilens. (A. SS.) *Cute privari, fustibus vel virgis cædi; être battu de verges, fouetté.* (Const. H. II imp.)

CUTOGNUM POMUM. — Cydonium; *coing.* (Mur.)

CUVA. — Jupa; *cuve, tonneau.* (Ch. Angl.) — Mensura frumentaria, ut CUPA. — Pro CAVEA seu CRYPTA. (Ach., Spic.)

CUVELLA. — Cupa minor; *baril, terrine, petit cuveau.* (A. 1418.)

CUVELLUS. — Ead. notione. (A. 1333.)

CUVERIUS. — Ead. notione. (A. 1313.)

CUVERTUS. — Ut CULVERTA. (A. 1269.)

CUVETA. — Ut CUVELLA. (A. 1400.)

CUYGNEIA. — Securis; *cognée.* (A. 1244.)

CY. — Vid. eum C et aut CHI voces quæ non inveniantur infra.

CYCLACHA. — Cœni alteriusve cœnosæ rei respersio. (A. 1333.)

CYCLAS. — Vestis species et pann. genus; *vétement d'homme et de femme, étoffe nommée cyclaton.*

CYCLICUS. — Pirata; *pirate, dcumeur de mer.* (A. SS.)

CYGANI. — Homines vagi, erronei; *bohémien.*

CYMBALA. — Pro CYMBALUM.

CYMBALIA. — Cymbalia conare aptustria, metaphorica locutio pro navigare. (A. SS.)

CYMBALUM. — Campana qua monachi eieunt ad refectorium, quæque appenditur in claustris; *cloche de refectoire.* (Dur.)

CYMBILLIA. — Pro CIMELIA.

D. — Littera numeralis quæ 500 denotat. Eadem litteræ si recta linea superaddatur (D), quingenta millia significat. — Pro B nunquam scriptum; mutatur etiam non semel in F aut transit in Z. In compositis mutatur in N, P et S, ut Annitor, appareo, assideo, pro aditor, adpareo, adsideo.

DA. — Da pacem, Dominica decima octava post Pentecostem; *le dix-huitième dimanche après la Pentecôte.* (Pass.)

DABILIS. — Pro dandus. (Concil. Pisan.)

DACA. — Idem q. DAGGER.

DACERIA. — Ædes in quibus dacie seu tributa et vectigalia inferuntur, idem q. DOANA. (Stat. gen.)

DACIA. — Tributum, ut DATA. (Pet. de Vin.)

DACIO. — Ead. notione. (A. 826.)

DACITA. — Ead. notione. (Ann. Gen.)

DACITARI. — Idem q. TALLIARI.

DACTUM. — Ead. notione q. DACIA. (A. 1261.)

DACIUM. — Ead. notione. (Rym.)

DACRA. — Decans, numerus decem; *dizaîne, le nombre dix; Dacra peltum, decem pelles; une dizaine de peaux.* (Pass.)

DACRUM. — Ead. notione.

DACRYANUS. — Laerymans, flens, a Gr. *δακρύω, fleo.* Sic Ludovicus Blesius, scriptor asceticus, appellatur.

DACTYLICI. — Hæretici quidam. (Ap. Mart., Ampl. Col.)

DADA. — Pro DATA. sæpius apud Aragonenses.

CYMBIUS. — Fornix, concameratio: « Tunc ædificavit ecclesiam miræ magnitudinis fundatam cancellis et cymbio auro fulgentem. » (A. SS.)

CYMENTERIUM. — Pro COEMETERIUM. (A. 1392.)

CYMETERIUM. — Ut COEMETERIUM. (Sac. Eccl. Rom.)

CYMINALE. — Globus vel fluxus sanguinis, sanguinis massa in jecoro efformata. (A. SS.)

CYNIPHES. — Ut CINIFES. (S. Aug.)

CYNOGAUMA. — Æstus caniculæ; *cha-leurs de la canicule.* (Buric.)

CYPHRI. — Ut CYPHÆ. (A. 1395.)

CYPIACUS. — Dignitas in ecclesia S. Quintini, in Viromanduis, qui cippi seu carceris ecclesiastici curam habebat. *Vid. CIPPUS.*

CYPRIANA. — Annuum festum S. Cypriani apud Carthagenenses; *fête de S. Cyprien.* (Greg. Naz.)

CYPRINUS. — Cyprinum metallum, cuper; *cuivre.* (Anast.)

CYRIUS. — Dominus; *seigneur, muttre.* (Adhelm.)

CYROICUS. — Chirurgus; *chirurgien.* (Inst. Ital.)

CYRUPUS. — Pro SYRUPUS.

D

DADEA. — Tributum, vectigal ut DATA. (A. 1220.)

DADISIA. — Indiculus superstitionum et paganarum. (Conc. Lepiti. a. 743.) Quo vocabulo intelligi videntur dapes seu convivia quæ fiebant super sepulchris mortuorum.

DADUS. — Tulus, laxillus; *dé à jouer.* (Const. Neap.)

DÆMON. — Apud Christianos hac voce semper intellectos constat spiritus immundos et malignos, hominumque inimicos, vexatores et seductores, et quidquid occur-saculorum et terribilium tormentorum, sive notu, sive interdum, nobis adversatur, obstitit, et perturbationi est. Quibusdam mediæ ævi scriptoribus *dæmonis meridiani* ineursus significat subitam quamdam et apertam morbi violenti ineursionem, qua quis sensuum mentisque facultate privatur. — *Dæmon mutus*, Dominica quarta ante Pascham; *le troisième dimanche de Carême.* (Pass.)

DÆMONIACUS. — Dæmone correptus, energumenus; *possédé du démon, énérgumène.* (Agob.) — Epilepticus; *épileptique, qui tombe du haut mal.* (Gariop.)

DÆMONIALITAS. — Gal. diablerie, in vet. gl.

DÆMONICOLA. — Cultor dæmonum; *adorateur du démon: « Civitas dæmonicola. »* (S. Aug.)

DÆMONICUS. — Ad dæmonem perti-nens; *du démon.*

DÆMONIOSUS. — Idem q. **DÆMONIACUS.** (Jul. Afr.)

DÆMONIZARE. — *Dæmonio corripere, dæmoniacus fieri; être possédé du démon, devenir démoniaque.* (Ughel.)

DAGA. — Pugio; *poignard, dague.* (Conc. Pis.)

DAGARIUM. — Ead. notione. (Rym.)

DAGARIUS. — Ead. notione. (Id.)

DAGEN. — Opera apud Germanos: « Cum piscatione, molendinis, *dagen*, hortis, lignis, silvis, nemoribus, » etc. (A. 1417.)

DAGGER. — Ut **DAGA.** (Ch. Scot.)

DAGHA. — Ead. notione. (Ibid.)

DAGHBRANT. — Incendium quod interdum excitatur, ex Fland. *dag*, dies, et *brant*, incendium. (A. 1231.)

DAGLA. — Prædium rusticum, ut videtur, vel vallis; *métairie ou vallée.* (Ch. ix sæc.)

DAGNIFICARE. — Damnum inferre, ut **DAMNIFICARE.** (Chartul. S. Vund.)

DAGUA. — Idem q. **DAGA.**

DAGUIFICARE. — Dagis confodere; *poignarder*; ol. *daguer.* (Mart.)

DALIENUS. — Iudex apud Judæos Hispanicos.

DALLUS. — Vox incertæ notione quæ pro fossa, modo prati aut agri vel falcatione usurpari videtur. (Mon. Angl.)

DALERUS. — Germanicis monetæ genus; *thaler.*

DALHA. — Falx, proprie falcis pars ferrea; *fauz*, particulièrement la lame de la faux; ol. *dail, daille.* (Ch. Occit.)

DALIARE. — Falcare; *faucher, faire la fauchaison*; ol. *dailler.*

DALLIATOR. — Falcator; *faucheur.*

DALMASINUS. — Prunum Damascenum; *prune de Damas.* (St. Avel.)

DALMATA. — Vestis sacerdotalis, eadem q. **DALMATICA.**

DALMATICA. — Vestis sic dicta, quod in Dalmatia primum sit reperta, qua non modo iudebantur viri ecclesiastici, sed etiam reges ac imperatores in præcipuis solemnitatibus; *dalmatique.*

DALPHINALIS. — Vid. **DELPHINALIS.**

DALTINI. — Scurræ, velites, seu servi a pedibus apud Hibernos.

DAMACIUS. — Bombycinus pannus operis Damasceni; *étouffe de Damas, damas.*

DAMADARIUS. — Hebdomadarius, q. **Vid.**

DAMASCUS. — Ut **DAMACIUS.**

DAMASTICUS. — *Damasticus pannus*, ead. notione. (A. 1472.)

DAMEIGIUM. Idem, ut videtur, quod **DAMNUM.** (A. 1240.)

DAMEUS. — Damascenus pannus; *tissu de Damas, damas.*

DAMEYSELLA. — Ut **DOMICELLA.** (H. Dulp.)

DAMICELLA. — Ut **DOMICELLA.**

DAMITUM. — F. pro **SAMITUM.** (A. 1297.)

DAMMA. — Emissarium, cataractæ clausuram, quo mare excluditur, vel admittitur; *écluse.* (Ord. Marisc. Rom.)

DAMNABILIS. — *Exitialis; fatal, funeste.* (A. 878.)

DAMNABILITAS. — Condemnatio, exilium; *action de condamner, peine, bannissement.*

DAMNABILITER. — *Damnose; d'une manière préjudiciable.* (Lud.)

DAMNACIUS. — *Damnoscus; funeste, nuisible.* (A. SS.)

DAMNAMENTUM. — *Damnum, incommodum; dommage, tort.* (Cons. Norm.)

DAMNARE. — *Damnum inferre, nocere; faire du tort, nuire.* (Rad. Cog.)

DAMNATICUS. — *Ad metalla damnatus; condamné aux mines.* (A. SS.)

DAMNATILIA. — Membra quæ paralysi laborant; *membres atteints de paralysie.* (Mir. S. Maj.)

DAMNATIO. — *Damnum; aommage, dégat, sort.* *Damnatio linguæ, lingua paralysi impedita; langue frappée de paralysie.* (Mir. S. Maj.)

DAMNATITIUS. — *Dedititius.* (Id.) *Dicebatur autem dedititius qui a iudice creditori addicebatur ob debita cum non esset solveodo, ut apud eum servitot.*

DAMNATUS. — *Detentus in purgatorio.* (A. SS.)

DAMNIETAS. — *Damnum, ut DAMNATIO*

DAMNIFICARE. — *Damnum inferre, ut DAMNARE, et damnum pati; faire du tort et éprouver du dommage.*

DAMNIFICATIO. — Ut **DAMNITAS.**

DAMNIFICATUS. — *Damnum passus, cui damnum factum est seu illatum; celui à qui on a fait tort, auquel on a nu.* (St. Mas.)

DAMNITAS. — Idem q. **DAMNATIO.**

DAMNUM. — *Multa iudicis sententia irrogata; amende, peine pécuniaire infligée par un juge.* — *Loca sub damno interdicta; lieux dont l'accès est interdit sous peine d'amende.* — *Animal damnum faciens in alterius prædio; animal surpris faisant du dégât dans la propriété d'autrui et confisqué;* ol. *danger.* — *Sumptus, expensæ; frais, dépens.*

DAMPNATICIUS. — *Pro dammandus.* (A. SS.)

DAMUS. — *Dama masculus; daim.* (Mad.) — *regerator; usurier.*

DANAFIL. — *Tubæ species; espèce de trompette.* (A. 1347.)

DANEGLDUM. — *Tributum Anglis indictum, ob pacandos, vel vi propulsandos Danos, Angliam sæpius incurrentes.*

DANGERIUM. — *Quidquid iuri stricto, atque adeo confiscationi obnoxium est sive ratione feudi, sive ex conductio: ita ut res dicatur esse in dangerio domini feudalis, quæ, nisi quod de ea statutum est adimpleatur, confiscari possit. Ita fiefs de danger vocant consuetudines aliquot municipales, ejusmodi fenda, quæ a vassallis adiri non possunt, nisi post præstitum domino hominum; alioquin in commissum cadunt.* *Vid.* **DOMIGERIUM.** — *In re forestaria, dangerium dicitur jus quod rex habet in forestis et silvis Normanniæ, in quibus proprietarii cessionem*

facere non possunt inconsulto rege, aut illius officialibus, sub commissi pœna quam *danger* vocant. *Dangerium maritagiorum*, multa servis irrogata, qui invito domino nuptias inibant; *amende infligée aux serfs qui se mariaient sans la permission de leur seigneur.* — *Incummodum, difficultas, mora, contentio; difficulté, obstacle, contredit, traverse, délai, retard;* ol. *dangier.* (A. 1310.) — *Angustiæ, claustra itineris vel montium; défilé, gorge, obstacles à la circulation des routes;* ol. *dangier.* (A. 1389.)

DANGIO. — Idem q. **DUNJO.**

DANIGELDUM. — Ut **DANEGLDUM.**

DANIO. — Ut **DUNJO.** — *Piscis genus apud Provinciales.*

DANITARI. — F. pro *morari*: « Oliverius venabatur, exibat... cum falcone, et habebat... quoddam instrumentum in quo danitantur falcones. » (Reg. Vis. Odon. arch. Rot.)

DANRATA. — *Mercis quævis; denrée.* (A. 1497.)

DANSARE. — *Saltare; danser.* (Pass.)

DANSATOR. — *Saltator; danseur.* (Id.)

DANSATRIX. — *Saltatrix; danseuse.* (Id.)

DANTI. — *Pro dentri, ut videtur.* (A. 919.)

DANTULUS. — *Qui male et ridiculam ob causam dona largitur.* (A. SS.)

DAPAR. — F. *procuratio seu convivium, vel certa præstatio loco convivii, a Latino dapes, largior et opiparus ciborum apparatus, unde dapinare victum alicui, apud Plautum.* (Ann. Ben.)

DAPARE. — *Edere, manducare; manger.* (Fet. Gl.)

DAPERE. — *Epulari; manger, faire un repas.* (Fet. Gl.)

DAPES. — *Bona, facultates; biens, facultés.* (Script. rer. Fr.)

DAPIFER. — Idem q. *senescallus in palatio regum, et cellerarius in monasteriis.* (Pass.)

DAPIFERA. — *Uxor dapiferi seu senescalli; sénéchale.* (Scham.)

DAPIFERATIO. — *Dapiferi dignitas; dignité de sénéchal;* ol. *dapiférat.* (Tabul. S. Rem. Rem.)

DAPIFERATUS. — Ead. notione.

DAPIFERIA. — Ead. notione.

DAPIFICUS. — *Coodimentarius, sen potius coquus, qui dapes parat aut conficit; celui qui fournit les épices, ou mieux cuisinier.* (Mat. Par.)

DAPISCIDA. — *Sector mensarius; écuyer tranchant.* (Rym.)

DAPSILIS. — *Largus; généreux, libéral.* (Ord. Vit.)

DAPSILITAS. — *Liberalitas; générosité, libéralité.* (Ord. Vit.)

DAPSILITER. — *Generose, largiter; généreusement, largement.* (Chr. Font.)

DARAMARE. — *Daramare bellum, idem est quod denuotiare, profiteri; déclarer la guerre.*

DARANIARE. — Ead. notione.

DARBUS. — *Animalis genus frugibus infestum.* (His. Rem.)

DARDA. — *Jaculum; trait, dard.* (Mur.) — *Pugio, ensis brevior; courte épée, poignard.* (A. 1218.)

DARDANA PUGNA. — *Ludi genus; Vid.* **SEXIO.**

DARDANARII. — *Seplasiarii, pantopolæ, qui nostris Regratarii, qui oerces, maximeque annonam emunt, ut postea charius vendant et iniquius; agioteur;* ol. *dardanaire, dardanier.*

DARDANUS EQUUS. — *Subniger; Vid.* **BRUNICUS.**

DARDEIARE. — *Darda seu jaculo ferire; darder, frapper avec un dard.*

DARDENA CORDA. — *Funis palea, juoco aut cortice ex Dardania seu monte Libano cocontextus.* (Leud. Carc.)

DARDIARII. — *Milites qui dardos gestant; soldat armé d'un dard, arbalétrier, piquier;* ol. *dardaire.*

DARDUS. — *Jaculum; dard, trait, lance.* (Abb.)

DARE. — *Statuere; résoudre, décider.* (Mur.) *Dare contra, obistere, vel etiam oppugnare, io aliquem irruere.* (A. 1384.) *Dare famam, fama vulgare; publier, divulguer.* (Vet. inst.)

DARNUS. — *Fenerator; usurier.* (Pap.)

DARRUS. — Ut **DARDUS.** (Lud.)

DARSEN. — *Portus interior; intérieur d'un port.* (Conv. Saon.)

DARSINA. — Ead. notione. (Ibid.)

DARSINALE. — Ead. notione. (Ibid.)

DARTUS. — Idem q. **DARDUS.** (A. 1335.)

DASGASTALDIUS. — *Procurator.* (A. 615.)

DASIUM. — *Mensa cæteris excelsior in refectorio S. Germaei Parisi, sic olim, ut videtur, dicta quod supra esset umbraculum, Gall. dais, unde nomen.*

DATA. — *Tributum, pensitatio, vectiga; tribut, redevance, impôt;* ol. *dacc.* (Pass.) *Donatio, cessio; donation, cession.* (Ch. Ital.) — *Anni, mensis dieique et loci diplomati seu chartæ adscripta notatio; indication du temps dans les actes, date.* (Pass.)

DATALUS. — *Dactylus, palmæ fructus; datte, fruit du dattier.*

DATARE. — *Aonum et diem litteris ad scribere; dater une lettre.* « *Tributum annuum datare,* » *vectigal quotannis et sæpius persolvere.* (Sid.)

DATARIA. — *Officium vel officina datarii Romani; daterie, charge ou bureau du dataire de la cour romaine; Vid.* **DATARIIUS.**

DATARIUM. — *Donatio, cessio, ut DATA.* (S. xiii.) — *Necrologium, ubi data seu tempus obitus annotatur; registre mortuaire, nécrologe.*

DATARIUS. — *Primus cancellariæ Romanæ minister, prælatus semper, interdum cardinalis, sic dictus a litteris expeditis, quibus vulgo addit: Datum Romæ, etc.; officier de la chancellerie romaine, dataire.* (Pass.)

DATES. — Palmæ fructus, ut DATA-
LUS.

DATI. — Qui alias OBLATI et DONATI in
monasteriis; *Vid. Oblati.*

DATIA. — Tributum; ut DATA. (Alb.
Mus.)

DATIARE. — *Datias*, seu tributa legitime
exigere; *lever l'impôt.* (A. 1107.)

DATIARIUS. — Qui *datas* colligit, telon-
arius; *receveur des contributions.* (A.
1123.)

DATICUM. — Pensio, vectigal, ut DATA.

DATICUS. — *Collecta datica*, tributum
seu vectigal, quod a datitiis seu victis exigitur;
contribution de guerre que l'on fait payer aux vaincus. (A. 1396.)

DATILIS. — Idem q. DATALUS. (*Leud.*
Carc.)

DATIO. — Tributum, ut DATA. (Syn. Rom.
a. 826.)

DATITIA. — Eod. sensu. (A. 1233.)

DATITI. — Hostes qui victi tradunt se
in servitutem; *vaincus qui se livrent au vain-
queur.* (Vet. Gl.)

DATIUS. — Tessera, taxillus; *dé à jouer.*
(A. SS.)

DATIVA. — Tributum, ut DATA.

DATIVUS. — De moneta quæ in usu, com-
mercio et conversatione est: « Denarii nu-
miales et dativi; » *monnaie courante.* (A.
1351.) — *Dativus iudex*, idem qui juris con-
sultus *datus*, delegatus, cui liti cognitio
vel pronuntiatio, vel etiam utrumque com-
missum est; *juge chargé d'instruire ou
de juger une affaire.* (A. 999.) *Dativus ius-
tar*, qui testamento *datus* est, apud Ulpia-
num; *dativos* tamen et *testamentarios* tutores
distinguit, sed de his consulendi jurisperi-
ti. *Dativus prioratus; Vid. Prioratus.*

DATOR. — Fidejussor, sponsor; *caution*,
garantie, répondant; ol. datur.

DATUM. — « Et bibent de dato presby-
teri, » id est, de vino quod conceditur pre-
sbytero. (Ord. Rom.) — Statutum, decretum;
ce qui a été décidé, arrêté. (A. 1184.) — Tri-
butum et appositio temporis notæ in char-
tis, ut DATA.

DATURA. — Donum; *don, présent.* (Marb.)
DAUBATURA. — Actio parietem arenatum
inducendi, parietem calce arenæque perpo-
liendi; *crépissage d'un mur, action de le cou-
vrir d'une couche de mortier.* (Mad.)

DAYATUS. — *Davata terræ*, apud priscos
Scotos, agri portio quæ continet quatuor
aratra toræ, quorum unumquodque trahit
octo boves. — Iisdem, interdum baronia
seu districtus.

DAVID. — Ægyptiis Archimandrita aut
quisvis monasterii præfectus. Atque inde
cum aliquem cum systaticis sive formatis
mittunt, ipse præfectus monasterii iis sub-
scribit nomen ille David, illius loci. — Psal-
terium Davidis: « Scripturas omnes didici-
mus, ex cordo David consummavimus; »
id est Psalterium memoriter recitavimus.
(Vit. S. PP.)

DAVIT. — Pro dedit.
DAVITICUM. — Psalterium Davidis; *le
Psautilier.* (A. SS.)

DAYERIA. — Anglis cella lactaria seu lo-
cus ubi butyrum caseusque conficiuntur;
laiterie.

DAYLA. — Moos prati aut agri, apud
Anglos: « Totum daylam marisci. »

DAYNA. — Dama; *daim.* (Nicol. Spec.)

DAYNUS. — Ead. notione. (Mur.)

DAYRI. — Ut DAYERIA.

DE. — Cum accus. invenitur; etiam pro
ab.

DEABLAGIUM. — Ut BLADAGIUM, jus per-
cipiendi partem bladorum demessorum; *re-
devance en blé, sorte de dîme; ol. déblage.*

DEABLATUS. — Ablatus, etiam in or-
dine judiciarii. (A. 1370.)

DEABUTI. — Abuti, vastare; *abuser d'une
chose, la ravager.* (A. 1362.)

DEACINGERE. — Discingere; *ôter, dé-
faire la ceinture.* (A. SS.)

DEADUCARE. — Professionem clientela-
rem abnuere; *ne pas se reconnaître vassal,
nier la vassalité.* (A. 1391.) — Abilicare
aliquem, imphicare; *désavouer.* (A. 1276.)

DEADVOCARE. — Denegare, iudicari;
désavouer. (Bract.)

DEADVOCATIO. — Ut ADVOCATIO apud
Anglos, jus presentandi ad beneficium va-
cans; *droit de présenter un candidat pour oc-
cuper un bénéfice vacant.* (A. 1155.) — Pro-
fessionis clientelæ abnegatio; *refus de
reconnaître la suzeraineté de quelqu'un, désa-
vou.*

DEADVOVARE. — Dominum non agno-
scere, professionem clientelæ denegare;
ne pas reconnaître pour seigneur. (A. 1351.)

DEÆDIFICARE. — A vera pietate revo-
care, dimovere; *éloigner, détourner de la
vraie piété.* (A. SS.)

DEAFORESTARE. — Silvam in pascua
vel culturam redigere; *transformer un bois
en pâturage ou le mettre en culture.* (Mon.
Angl.)

DEALBARE. — Dicitur de prædio seu firma,
cujus census annualis non annona sed ar-
gento, h. e. numerata pecunia solvitur;
Vid. Firma.

DEALBATIO. — Dicitur de moneta quæ
priusquam signetur, ab artificibus mone-
tariis nativo colori restituitur; *blanchiment
des flans.* (Mat. Par.)

DEALBATORES. — Artifices quidem quo-
rum officium non est notum. (Cod. Th.)

DEALBATUS. — *Dealbati*, ex vestibus
albis nuncupabantur membra societatis eu-
jusdam hominum qui pacem publicis preci-
bus precabantur per Italiam religiose am-
bulando. (A. 1399.) — Alba seu chrismale be-
nizatorum vel confirmatorum, sive oblatio
quæ pro benedictione albarum libat. (A.
1173.)

DEALITAS. — DEITAS, seu DIVINITAS.
(Conflict. Arnob. jun. cum Serap.)

DEAMBULACRUM. — Porticus; *portique,
galerie pour la promenade.* (J. de J.)

DEAMBULATIO. — *Deambulationes ster-
corum*, latrinæ seu loca elia quævis ad ex-
onerandum ventrem, vel potius culinæ emis-
saria, quibus sordes emittuntur; *lieux
d'aisance ou égouts.* (A. SS.)

DEAMBULATOR. — Qui peregre profici-
scitur; *qui part pour l'étranger.* (Ekkeh.)

DEAMPUNCTUARE. — Deturbare, deji-
cere; *mettre de côté, renverser; ol. despoin-
ter.* (A. 1357.)

DEANA. — Pro DEA.

DEANGILERE. — F. confiscare: « Rex
Francorum... bona nostra deangilevit et ban-
nivil. » (Chartul. Vedast.)

DEANTEA. — Pro antea, quomodo Galli
dicunt *devant.* Deante, eod. intellectu.

DEARESTARE. — Quod arrestatum erat
seu relictum relaxare, liberare. (Rym.)

DEARESTATUS. — Qui post delictum
non est comprehensus, liber; *délinquant qui
n'est pas arrêté, qui est en liberté.* (A. 1250.)

DEARGENTARE. — Oblucere argento;
couvrir d'argent, argenter. (Pass.)

DEARTUARE. — Discerpere; *démembrer,
mettre en pièces; ol. déartuer.* (Vet. Gl.)

DEASSECURARE. — Aliquius securita-
tem perturbare, damnum inferendo aliisve
injuriis eum, violata fide, lacessendo; *trai-
bler le repos de quelqu'un en lui occasionnant
du tort, etc.* (St. Eccl. Leod.)

DEASTRICOLA. — Vox probrosa in Ca-
tholicis sanctorum cultores: « Ah! veterane
proditor, iniquitates, nimium tibi tuisque
sociis proditoribus et deastricolis indulge-
tur. » (A. SS.)

DEAUCTORIZARE. — Exauctorare; *con-
gédier.* (A. SS.)

DEAURARIUS. — Ut DEAURATOR. (Cons.
Lem.)

DEAURATOR. — Qui auro quodam ob-
ducit; *doreur.* (Cod. Th.)

DEAURATURA. — Auratura; *dorure.*
(Cap. Car. C.)

DEBACCHARE. — Depopulare; *ravager,
dévaster.* (A. SS.)

DEBACCHATIO. — Immanitas, furens
impetus. (Script. rer. Fr.)

DEBACCHATUS. — Ebrius; *ivre.* (A. SS.)

DEBANNIRE. — Interdictum tollere; *le-
ver l'interdit.* (A. 1131.)

DEBARBARE. — Præcidere; *couper, tran-
cher.*

DEBARIARE. — Barris seu repagulis divi-
dere; *Vid. BARRARE.*

DEBARONIZARE. — Baronis dignitate pri-
vare; *débaroniser.* (Pet. de Andl.)

DEBARRARE. — Repagula tollere; *ôter
les barrières.* *Vid. BARRARE.*

DEBATABILIS. — Contentiosus, de quo
litigatur; *qui est en litige.* (Rym.)

DEBATARE. — Contendere; *disputer,
débatre.* (Arr. Parl. Par.)

DEBATUM. — Controversia; *dispute, dé-
bat.* (A. 1057.)

DEBATUS. — F. agger, mo es aquis oppo-
sita; *digue.* (Ord. reg. Fr.)

DERELLARE. — Bellum inerre, duello
cum aliquo certare; *faire la guerre, se bat-
tre en combat singulier.*

DERELLARI. — Ead. notione.

DEBELLATIO. — Clades; *défaite.* (Sal. Mal.)

DEBELLIO. — Ead. notione. (Bal.)

DEBELIUM. — Bellum vel pugna. (Vet. Gl.)

DEBENDIS. — Pro debilis. (Ennod.)

DEBERE. — Posse, jus et facultatem ha-
bere: « Mediteri caput illuc venire, ut Chri-
stum ibi prædicare deberet. » (A. SS.)

DEBERIUM. — Debitum; *devoir.* (A.
1382.)

DEBETUM. — Interdictum, ut DEVERUM.
(A. 1298.)

DEBILIS. — *Debilis persona*, infimi or-
dinis; *persanne de basse condition.* (S. vi.)
Debilis solidus, non justis ponderis; *monnaie
faible de poids.* (Cod. Th.) *Vestis debilis*, de-
trita; *vêtement usé.* (A. 1347.)

DEBILITARE. — Mutilare; *mutiler.* (Lact.)
— Infirmare, mutilem reddere; *infirmar, an-
nuler.* (Vet. Gl.)

DEBILITAS. — *Debilitandi actio*, mutila-
tio; *action de mutiler, mutilation.* (Usat. Barc.)

DEBILITATIO. — Ead. notione.

DEBILITATUS. — Membro aliquo multa-
tus judicis sententia, vel aliquo modo; *celui
à qui on a coupé un membre, mutilé.*
(Lact.)

DEBINARE. — Metas figere, pro DEBODI-
NARE.

DEBITA. — Debitio, debitum; *dette.* (A.
1163.)

DEBITABILIS. — Item q. SENSUALIS: « Sex
gallinas debitailes. » (Tabul. Briv.)

DEBITALE. — Debitum; *ce qui est dû,
dette.* (A. 1324.)

DEBITALIS. — Ut DEBITABILIS.

DEBITE. — Ut par est; *dûment.* (A. 1158.)

DEBITIO. — Pensio quævis quam ex
debito et jure quis prestare tenetur:
« Quidquid juris habet... ratione hominū,
servitū, escentiæ seu debitionis. » (A. 1260.)

DEBITIS. — Litteræ quæ etiam debita
legalia nuncupantur; *commission royale
ou lettres de chancellerie pour exécuter un
débiteur dans toute l'étendue du parlement;
ol. debitis.* (Pass.)

DEBITOLIUM. — Vendere ad debitolum,
singulatim vendere; *vendre en détail.* (Lab.)

DEBITOR. — Tributorum debitor; *celui
qui doit les impôts.* (Cod. Th.)

DEBITOSUS. — « Si quis moriens debito-
sus. » (Lex. Rip.) Ubi alii debitorum et de-
bitar.

DEBITUM. — Honorarium debitum. (A.
1357.) — Summa quæ expensis rationibus
reliqua est; *debet.* (A. 1365.) — Officium;
*charge, office, devoir; hinc debitum facere,
officio fungi.* (A. 1271.) — *Debitum animæ*,
preces et elemosynæ quæ pro anima de-
functi offeruntur; *prières et aumônes pour
les morts.* (A. 1106.) — *Debita*, tributa, pen-
siones omnes; *impôts, redevances.* (Cod.
Th.)

DEBITUS. — Debitor, obligatus; *celui qui
doit, obligé, redevable.* (A. SS.)

DEBLADARE. — Metere blada; *moisson-
ner, couper les blés; ol. débler, déblaver,*
(Pass.)

DEBLADATIO. — Messis; *moisson; ol.
desblér, débler.* (A. 1255.)

DEBLADIRE. — Blada metere; ut DEBLA-
DARE.

DEBODINARE. — Metas agere; planter des bornes; ol. *deboener*. (Tabul. Bellit.)
 DEBONARE. — Ead. notione. (A. 1263.)
 DEBONATIO. — Meta; borne. (Tabul. Conch. abbat.)

DEBORNARE. — Idem q. DEBONARE.

DEBOTARE. — Arcam debotare, illam aperire seris effractis; ouvrir un coffre en brisant la serrure. (Cons. Brag.) — Actorem actione sua submovere, vox forensis; débouter, déclarer une personne déchue de sa demande. (Arest. Parl. Par.)

DEBOYNARE. — Bonnas seu limites tollere, alio transferre; changer les bornes d'un champ; ol. *deboener*. (A. 1343.)

DEBOYSCHATUS. — Scalptus, delineatus; ébauché. (A. 1367.)

DEBRACARE. — Braccas tollere; enlever, ôter les braies.

DEBRANDANARE. — Brandonem seu impedimentum tollere; enlever un obstacle, un empêchement.

DEBRIATIO. — Ebrietas; ivresse. (Isid.)
 DEBRIATUS. — Inebriatus, et per metaphoram repletus; ivre, plein, rempli: « Spiritus sancti debriatus et perfusus gratia. » (Lamb. Aril.)

DEBRIGARE. — Briga seu molestia liberare, expungere; Ital. *disbrigare*.

DEBUXARE. — Delineare, ut interpretantur editores. « Omnibus his delegatis debuxata que ecclesia et triplam pecuniam... inditum suscipiens archidiaconus. » (A. SS.)

DEBVERIUM. — Gallice *devoir*, debitum, pensatio. (A. 1350.)

DECACHORDUS. — Intentus decem fidi- bus; garni de dix cordes. (Chr. Bec.)

DECADA, æ. — Pro *decas*.

DECADENTIA. — Ruina, lapsus; décadence. — Imminutio moneta seu ejus minor valor; déchet. (Vet. Chr.)

DECADIVUS. — Deciduus; qui tombe.

DECÆCARE. — Cæcitatem auferre, illuminare; délivrer de l'aveuglement, faire voir. (A. SS.)

DECAANTICARE. — Ca. anticam detrachere; ôter, enlever le voile. (Mart.)

DECALCARE. — Calce oblinere, seu potius dealbare; conculcare, pedibus proterere; blanchir (Isid.), fouler aux pieds. (A. 1379.)

DECALCEARE. — Dealbare, ut DEAL- CARE.

DECALESCERE. — Refrigescere; se refroidir. (Vet. Gl.)

DECALICARE. — Dealbare, ut DEAL- CARE.

DECALICATOR. — Calicum exhaustor, καταλιχτής; buveur.

DECALICATUS. — De calce albus; blan- chi à la chaux.

DECALIGARE. — Ut DEALCEARE.

DECALVARE. — Tondere, ad cutem ca- put radere; couper les cheveux, raser la tête. (Vet. Gl.) — Caput amputare; décapiter. (Nic. Spec.)

DECALVATIO. — Pro pœna vel ignomi- nia et injuria per abscissionem capillorum illita usurpatur passim a scriptoribus.

DECAMBIARE. — Permutare, ut CAMBIA- RE. (Mur.)

DECAMBITUS. — Permutatio, ut CAM- BIUM. (Tab. S. Med. Sues.)

DECAMBIUM. — Ead. notione. (Ch. Odon. ep. Bellov.)

DECANA. — In monasteriis puellaribus eadem qui decanus in monasteriis mona- chorum, quædecem puellis præest; doyenne. (Bud.)

DECANARIA. — Officium decani seu ju- diciis minoris, qui per decaniam jus dicebat. Vid. DECANUS. (St. Mont. Reg.) — Domus decani; maison du doyen, doyenné. (A. 1381.)

DECANATUS. — Prioratus præcipuus apud Cluniacenses; principalis prieuré, doyenné. (A. 1294.) — Officium seu dignitas decani suis variis notionibus; décanat, doyenné; Vid. DECANUS. (Pass.)

DECANIA. — Manipulus decem militum cui præest decanus; décanie, escouade de dix hommes. (L. Wisig.) — Pars centuriæ constans decem familiis cui præest decanus; décanie, réunion de dix familles. (Leg. H. I. Angl. reg.)

— Decanorum Christianitatis jurisdictio et territorium; décanat, doyenné, ressort d'un doyen rural. (Hincm.) — Decani monachi dignitas; dignité de doyen dans les monastères, décanat. (Pass.) — Villa seu obedientia cui præest decanus seu procurator villarum, gran- gium monasticum, cella; prieuré, celle. (Ch. Hisp.)

DECANICUM. — Carcer ecclesiasticus; prison ecclésiastique. (Cap. Car. M.)

DECANIZARE. — Decani dignitate frui; être doyen. (Chartul. Nantol.)

DECANTARE. — Recitare; réciter. (S. Bern.)

— Valde cantare. (Ugut.) Decantare ecclesiam, ecclesiam administrare, vel debitu in illi officium peragere. (St. synod. Eccl. Biter. a. 1368.)

DECANUS. — Qui decem militibus præest; chef de dix soldats, doyen. (Pass.) — Qui in monasteriis, decem monachis præest; moine chargé d'en surveiller dix autres. (Pass.) — Cui incumbit cura humandorum corporum Constantinopoli; préposé à l'enterrement des morts. (Novel. Just.)

— Minor iudex, qui per decaniam jus dicit; doyen, juge inférieur. (Wal. Strab.) — Qui decaniam præest; chef d'une décanie au d'une réunion de dix familles; Vid. DECANIA. (Pass.) — Procurator villæ monasticæ; prieur. (Udalk.) — Præfectus; chef, capitaine. (Reg. Ol.) — Præcipuus, pri- mus; doyen, premier. (Pass.) Decanus ru- ralis, decanus Christianitatis, decanus epis- scopi, presbyter qui, jubente episcopo, certo parœciorum numero præest; doyen rural, alias archiprieur. (Pass.)

DECAPELLARE. — Caput amputare; de- copiter. (Script. rer. Germ.) — Capillos vel- lere; arracher les cheveux. (St. Pallav.) — Ca- pellum cardinali auferre, cardinalem de- gradare; retirer le chapeau de cardinal. (Vet. Chr.)

DECAPELLARE. — Capillos per ludiorum tondere. (Greg. VII PP.)

DECAPITARE. — Caput amputare; décapit-

ter. (Fulc.) — Culmen domus diruere; décou- vrir une maison. (Tabul. Eccl. Carnot.)

DECAPITARE pannum, quod in panno caput appellatum abscondere, ut in eo vitium esse monstretur. (St. Carcass.)

DECAPITATIO. — Capitis obtruncatio; décapitation. (Bern. de Breyd.)

DECAPULARE. — Cadere, frangere, ra- dere; idem quod CAPULARE. (Petr. Cell.)

DECARCERARE. — Deserere; abandonner, renoncer à. (Petr. Dam.)

DECARCONES. — Tribuni Romæ tempore Joannis XII PP. (Joan. de Card.)

DECARGARE. — Exonerare; décharger.

DECARNATUS. — Macilentus, grandi ma- cie torridus; décharné.

DECASSARE. — Refellere; réfuter, dé- mentir. (A. SS.)

DECASTELLARE. — Castellum et muni- tiones destruere; détruire, démolir un châ- teau et ses défenses. (Ric. de S. Ger.)

DECASURA. — Idem q. DECASUS. (A. 1255.)

DECASUS. — Ruina, decessio, imminutio; destruct' on, amoindrissement, déchet. (Rym.)

DECATERE. — Cadere; dicitur cum ac- tor actione sua in jure submovetur; déchoir; ol. *décir*. (A. 844.)

DECATERNA. — Pars decima tertia; trei- zième partie. (Mart., Ampl. Cal.)

DECATIA. — Decima mercium, quæ vice tributis exsolvitur, ex Gr. *dekata* usurpato; dime des marchandises.

DECATUM. — Decessio, imminutio; ut DECASUS. (A. 1338.)

DECDERE. — Ordinatum collocare; ran- ger. (A. 1382.)

DECE. — Pro *decem*. (A. 692.)

DECEMBRICA LIBERTAS. — Vid. KALEN- DE.

DECENDIUM. — Idem q. DECENDIUM.

DECENA. — Ut decima; dime. (A. 1095.)

DECENDIUM. — Spatium decem dierum; espace de dix jours. (Inn. III PP.)

DECENNALIS. — Ut DECENNIS.

DECENNIO. — Decania. (A. SS.)

DECENNITAS. — Ut DECENNIIUM.

DECENSARE. — Censu ex prædio debi- tos percipere vel solvere; recevoir le cens ou le payer. (A. 1208.)

DECENTUM. — Cantus ecclesiastici spe- cies, idem q. DISCANTUS; (Reg. Ord. de Semp.)

DECENTUS. — Eadem notione. (Id.)

DECENUM. — Decima mercium, idem quod DECATIA. (Ann. Gen.) — Pars centuriæ decem familiis constans, idem q. DECANIA. (St. Cad.) — Qui deceno præest, caput fami- liæ. (St. Cad.)

DECEPMA. — Pro DECIMA.

DECEPTARE. — Decipere, fallere; trom- per, abuser; ol. *décépter*. (Vet. Gl.)

DECEPTIOSUS. — Fraudulentus; trom- peur, fourbe; ol. *décépteur*. (Ennod.)

DECEPTORIUS. — Ead. notione. (Rad. Glab.)

DECEPTUS. — Destitutus; trompé, sur- pris; ol. *décépté*. (A. SS.)

DECERNARE. — Pro decernere. (A. 1336.)

DECERNENTIA. — Terminus, limes, quo

ager ab alio discernitur; borne, limite d'un champ. (A. 1131.)

DECERTARE. — Curam adhibere, con- tendere; mettre ses soins à. (A. 802.)

DECERVICARE. — Decollare, caput am- putare, cervicem præcidere; décapiter. (Sid.)

DECESSIO. — Successio. (Lex Rip.)

DECESSIRE SE. — Possessionem abdicare, dimittere; se désaisir d'une chose. (A. 1242.)

DECESSORIUM. — Decessus, exitus; sortie de la vie, mort. (A. 1068.)

DECESSUS. — Defunctus; décédé. (A. SS.) « Custodibus decessis, » hoc est profectis. (Prisc.)

DECHARCHARE. — Idem q. DECHARGIARE. (A. 1244.)

DECHARGIAMENTUM. — Area, in litto- re, onerandarum atque exonerandarum na- vium causa; débarcadère. (Act. cap. Eccl. Lugd.)

DECHARGIARE. — Exonerare; décharger. (A. 1207.)

DECHEIUM. — A Gall. *déchet*, decessio, imminutio, ut DECATUM.

DECHI. — Tributum quod pro custodia agrorum vel metarum positione exigebatur, simul et multa quæ ob delicta in agris com- missa imponebantur, taxatio et exactio, Gallis *deci*; quod a consulis exerceret ejusmo- di jurisdictio intra præscriptos decos, seu limites, sic appellata; redevance à payer pour faire garder ou corner les champs, et amende pour les dégâts commis dans ces mêmes champs. (A. 1319.)

DECHIFFRARE. — Exaratis notis occul- tis litteras explicare; déchiffrer une lettre, une écriture.

DECHRISTIANATUS. — Ex sacro factus profanus; de sacré devenu profane; ol. *dé- christianisé*.

DECL. — Limites, termini; bornes, limi- tes.

DECIBILIS. — Quem decet aliquid, vel qui decet; convenable. (J. de J.)

DECIBILITER. — Decenter; convenable- ment, avec décence. (Joan. Diac.)

DECIDERE. — Occumbere, mori, occidi; décéder, mourir, être mis à mort. (Eulog.)

DECIDIUM. — Damnum, ruina; domma- ge, destruction, ruine. (Rym.)

DECIES QUADRATUM. — Quadragesima. (Jac. Card.)

DECIMA. — Pars quædam ex agri fructi- bus quæ domino a subditis solvitur; partie des revenus de la terre, ordinairement la dixième, donnée, à titre de redevance, par le vassal au seigneur, dime. Decimarum nume- rosissima genera erant, sic generatim in duas partes divisæ: 1° decimæ personales seu industriales, quæ debebantur ex nego- tiatione, artificio, scientia, militia, et ejus- modi quæ potius respiciunt ipsam personam quam rem ipsam; dîmes personnelles, qui se levaient sur le travail et l'industrie des hom- mes; 2° Decimæ reales seu prœdiales, quæ de frugibus terræ et animalium persolvebantur; dîmes réelles, qui se percevaient sur les fruits du sol. — Præstatio pecuniaria ex agris, idem

q. AGRARIUM. (A. 1292.) — Tributi seu veltigalis species ex mercibus aqua advehtisad rationem decimæ percepta. (A. 1164.)

DECIMAGIUM. — Territorium, ubi percipiuntur decimæ; *territoire soumis à la dime*; ol. *dimerie*. (A. 1251.)

DECIMALIS. — Ad decimam pertinens; qui concerne la dime, dimnal. *Decimilis terr. quæ decimæ obnoxia est. Decimilis res, ad decimum fructuum partem locata; chose, propriété livrée pour la dixième partie des produits.* (St. Mant.)

DECIMANUS. — Obnoxius decimæ, qui decimas debet exsolvere; celui qui doit la dime. (Pass.)

DECIMARE. — Decimam honorum suorum imperiri; donner la dime de son bien. — Decimam levare; lever la dime; ol. *dimer*. — Decimam persolvere; payer la dime.

DECIMARIUM. — Idem q. DECIMAGIUM (A. 1215.)

DECIMARIA. — Prædium in quo percipiuntur decimæ, ut DECIMAGIUM. (A. 1131.) — Jus percipiendi decimam; droit de dime. (A. 1213.)

DECIMARIUS. — Qui decimam persolvit; celui qui paye la dime. (Pass.) — Qui decimam vel suo, vel domini aut alterius nomine exigit; celui qui lève la dime; ol. *decimateur, dimer*. (Pass.)

DECIMATA. — Mensura vinaria, ut videtur: « Præstantes vini decimatas 80. » (Mur.)

DECIMATIO. — Decima seu illius perceptio; dime ou recouvrement de la dime. (A. 1173.)

DECIMATOR. — Idem forte qui decimarius vel qui jus habet exigendi decimam in agris; seigneur dimer ou receveur de la dime. (A. 1402.) — Idem videtur qui decanus in monasteriis. (St. Cist. a. 1352.)

DECIMATURA. — Idem quod DECIMARIA. (A. 1157.)

DECIMATUS. — Ut decimagium, territorium ex quo decimæ colliguntur. (A. 1290.)

DECIMIANUS. — Pro DECIMANUS.

DECIMUM. — Pro DECIMA et DECATIA. — Decimans, an mansus decimæ obnoxius, vel decima unitus mansi. (A. 1031.)

DECINA. — Italica, decas. (A. SS.)

DECINERARE. — Incendio delere, coneremare; brûler, détruire par le feu.

DECINERATUS. — Redactus in cineres; réduit en cendres. (Tert.)

DECINERESCERE. — Idem quod DECINERARE. (Tert.)

DECISIO. — Mors, martyrium; mort, martyre. (Eulog.) — Aqueductus, canal, quo aquæ elabuntur; aqueduc, conduit, canal. (Arest. Parl. Par.)

DECISIVE. — Minutatum; en détail. (A. 1321.)

DECISOR. — Arbitrator, qui de lito ducit; arbitre, juge. (A. 1177.)

DECIUS. — Talus, taxillus; dé à jouer. (Ebrard.)

DECLAMARE. — Proclamare, promulgare, publico banno edicere; publier, promulguer. (A. 1218.) — Rem promulgatam contrario banno interdicere; abroger, rapporter. (A. 1219.) — Declamare moneta, illius

usum prohibere; démonétiser une monnaie.

DECLAMATIO. — Vocatio in ius, calmnia; demande en justice, action judiciaire. (Bald.) Declamatio moneta, ejus prohibitio; démonétisation d'une monnaie.

DECLARARE. — Illuminare; éclairer. (A. SS.)

DECLARARI. — Apud gromaticos, dicuntur fines confusi, cum ad veram limitum signorumque finalium auctoritatem per agromensores redintegrantur.

DECLARATIO. — Declaratio nullæ, ejusdem exactio. (A. 1373.)

DECLARATOR. — Explicator, interpres; celui qui explique, interprète.

DECLINARE. — Declinare velum, illud dimittere, contrahere. (Rym.) — Limitibus territorium definire; assigner des bornes à un territoire. (A. 1268.)

DECLINATIO. — Gradus, descensus; descente. (Ges. Innoc. III. PP.)

DECLINATORIA EXCEPTIO. — Præscriptio juris depellens actorem petitione sua; déclatoire. (A. 1482.)

DECLINATORIUM. — Series notarum cantus per descensum, seu neuma cantus descendendo. (Brev. Bit.)

DECLINIS. — Forte pro declivis, inclinatus: « Viccomes nihil prorsus respondebat, sed declinem vultum gerens. » (A. 1063.)

DECLIVOSITAS. — Declivitas; pente. (Mur.)

DECLIVITAS. — Ead. notione: « Ingenii declivitas. »

DECLIVUM. — Ead. notione. (A. 880.)

DECLUDERE. — Bellicare (Ugut.) — Pro occludere quibusdam videtur instrumentis.

DECLUERE. — Decoriare; écorcher. (Vel. Gl.)

DECOCCIO. — Coctio, coctura; action de cuire, cuisson. (A. 1363.)

DECOCTUS. — Exustus, vel potius lento igni admotus, ut Cocculus.

DECOGNOSCERE. — Denegare, inficari. (A. 1199.) — Obredientiam, cæteraque officia domino debita denegare, ut Desavouare. (An. Gen.)

DECOLARE. — Ut COLARE. (Pap.)

DECOLLARE. — Caput amputare; décoller; ol. *décoller*. (Vel. Gl.) — Vox fori Aragonensis, cum animal in loco defenso capitur et occiditur a domino loci defensi.

— Vitare, corrumpere; pro DECOLORARE. (Thom. Otterb.)

DECOLLATIO. — Capitis obtruncatio; décapitation, décollation.

DECOLLATUS. — A collo colli seu superiore plus æquo apertus; décollé. (A. 1358.)

DECOLORARE. — Infamia notare, dehonoreare; noter d'infamie, déshonorer. (Pass.)

— Colorem auferre; décolorer. (Salom.)

— Coloribus ac pictura adumbrare; enluminer, peindre. (Burch.)

DECOLOROSUS. — Decolor, qui colorem amisit; décoloré. (Adam.)

DECOMERE. — Parare; Vid. DECOMPTON.

DECOMITARE. — Comitatus dignitatem au-

ferre; dépouiller de la dignité de comte. (Patr. de Andl.)

DECOMPTOR. — Qui comit, seu comam componit et exornat; celui qui arrange, pare la chevelure. « Contra inimicos gratia Christi et liberi arbitrii decomptores. » (S. Prosp.)

Id est, liberum arbitrium nimium ornantes et extollentes, metaphora ducta ab iis qui nimiam curam dant capillis componendis.

DECONDUCERE. — Pro deducere. (Mur.)

DECONSTARE. — Pro constare. (A. 1313.)

DECONTRA. — Juxta: « De contra video. » (Lib. Ord. S. Vict. Par.)

DECONTRAHERE. — Contrahere, revocare. (Mur.)

DECORABILIS. — Decorus. (A. SS.)

DECORAMENTUM. — Decus, ornamentum; ornement, parure: « Decoramenta natoralia. » ornamenta. (Tert.)

DECORATIO. — Ornatus; ornement. (S. Aug.)

DECORATOR. — Qui ornat, parat; qui décore, décorateur. (Id.)

DECORDIATUM LIGNUM. — Lignum, ut videtur, mensura, quam Gallie corde nuncupant, dimensum; bois mesuré à la corde. (Nisi legud. decorticiatum.)

DECORIARE. — Loris cædere; écorcher. (Vel. Gl.) — Nudare, spoliare; dépouiller. (Bened. abh. Petrob.)

DECOROSITAS. — Pulchritudo, decus; beauté. (A. SS.)

DECORPORARE. — Avellere, detorquere, quasi a corpore separare; détourner, détacher.

DECORRIGIARE. — Corrigitam solvere; dénouer la courroie. (Vel. Gl.)

DECORTICARE. — Corticem auferre; écorcher. (Vel. Gl.) Decorticare caballum pro decurtare videtur. (Lex Sal.)

DECOSTAMENTUM. — Expensa, suoptus; dépense, coût. (A. 1354.)

DECOSTARE. — Constare; coûter. (Ch. Mass.)

DECOtare. — Caudam auferre; enlever la queue. (Lex Sal.)

DECOUSTAMENTUM. — Ut DECOUSTAMENTUM.

DECOUSTARE. — Ut DECOUSTARE.

DECREDERE. — Non credere, fidem derogare; décroire, mécroire. (S. Bern.)

DECREPITAS. — Senectus decrepita; vieillesse decrepite, décrépitude. (Mart., Ampl. Col.)

DECRESCERE. — « Ad occursum majoris cujusque persone decrescens. » (Tert.) Id est, corpus inclinantes, venerationis testandæ gratia.

DECRETALE. — Constitutio, statutum, decretum; décret, résolution, constitution. (S. xi.) Decretale precum, quo scilicet preces Deo fundenda decreverunt ab episcopis. (Bald.) In Dinrao Romano, Decretale appellatur epistola cleri et populi ad Papam, vel ad metropolitam, qua rogatur, ut electus consecratur episcopus. Vid. DECURATUM.

DECRETALIS. — Decretales, epistolæ Romanorum Pontificum decreta complectentes

sen respuisa iis, qui aliqua de re illos consulunt; décrétales. Decretalis monachus libris prosequendis præfectus, ut videtur; vel juris canonici professor.

DECRETALITER. — Juxta Patrum decreta et sacros canones. (Ach., Spic.)

DECRETARE. — Decernere; décréter, arrêter. (A. SS.)

DECRETATUS. — Decretata papyrus, notata, signata ut fides ei adhibeatur, ex decreto principis vel iudicis inscripta. (A. 1391.)

DECRETISTA. — Qui studet in decretis; étudiant en droit. Magistri decretiste, professores juris canonici; professeurs de droit canon. (Pass.)

DECRETOR. — Judex, arbiter; juge, arbitre. (Glab. Rad.)

DECRETORII DIES. — Vid. in DIAS.

DECRETUM. — Epistola cleri et populi Ecclesie episcopalis missa ad metropolitam et episcopos dioeceseos metropolis, quem in episcopum elegerunt ab iis ordinari et consecrari postulant; lettre par laquelle le clergé et les fidèles d'un diocèse demandent à l'archevêque métropolitain et aux évêques du ressort archiepiscopal la consécration de l'évêque qu'ils ont élu.

DECRIMINARE. — In crimine vocare, accusare; incriminer quelqu'un, l'accuser d'un crime. (Lex Long.)

DECRUSARE. — Pro DECRUSTARE. (A. 1148.)

DECRUSTARE. — « Jocalia auro et argento decrustare, » id est evellere incrustationes auri et argenti. (Joan. Iper.)

DECTUS. — Pro DECCUS vel DECUS, terminus, limes. (A. 1410.)

DECUBARE. — Vigilare. (Ugut.)

DECUBIÆ. — « Vigiliæ, vel quod vulgo dicitur palare mulieris. » (J. de J.)

DECUCULLARE. — Cucullum seu vestem monasticam deponere; quitter le froc, se défroquer.

DECULPARE. — Culpam eluere, vel a se aut ab aliquo amoliri; Vid. DEZCULPARE.

DECUM. — Vox elicta a Gallico digue, moles, agger. (Monet.)

DECUMANI. — In Ecclesia Mediolanensi, iidem fuisse videtur quos Galli canonicos vicarias vocant.

DECUMBERE. — Pro decurrere. (Dipl. Henr. V imp.)

DECUMBITIO. — Mors, sepultura, vel etiam requies qua defunctorum animæ possunt. (Vit. Winn.) Unde dictum videtur decumbitio feodi vel alterius rei datæ, pro feudo plane amotis, vel re ita Ecclesie concessa, ut inde nihil sibi reservet, qui illam donat. (Loh., II. Brit.)

DECUNA. — Pro DECIMA. (Ann. Ben.)

DECUNATIO. — Pro DECIMATIO.

DECURARE. — Nimium curare: « Quare filia decuras transitoria? quare res quæris retinere vanales. » (A. SS.)

DECURIA. — Nota X seu incisio quæ in arboribus fieri solit, cum terminorum vicem obtineat; marge, en forme d'X, quæ imprimait sur les arbres de lisière. (Pass.)

DECURIANUM. — Decuria, decenna; *dizaïne.* (A. 1230.)
 DECURIARE. — In ordinem redigere; *mettre en ordre, faire rentrer quelqu'un dans la foule, l'abaisser.*
 DECURIO. — Consiliarius. (Vet. Gl.) — Vir devotione insignis. (Eulham.) *Decuriones Dei*, ap. Tertul. iidem quos *deos municipales* vocat Minutius et qui *dei topici* dicuntur apud S. rrvium.
 DECURIUS. — Equus major, idem qui infra DEXTARIUS.
 DECURENS. — Tignum vel palus, vel canalis ligneus, per quem aqua decurrit. (Descript. patrim. S. Pet.)
 DECURRENTIA. — Profluens aquæ cursus, fluvius vel rivus. (A. 1210.)
 DECURTARE. — Mutilare; *mutiler, decourter.* (Pass.) *Decurtare jura*, ea imminuere, infringere, violare; *enfreindre, violer les droits de quelqu'un.* (A. 1275.)
 DECUS. — Terminus, limes, tributî genus; *borne, redevance.*
 DECUSSARE. — Ornare, venustare; *orner, parer, embellir.* (Pass.)
 DECUSSATIM. — Deconter, honorabiliter, apte. (Frod.)
 DECUSSATUS. — *Decussatus lapis*, signum X notatus, etc. Vid. DECURIA.
 DECUSSUM. — Limes, meta; *borne, limite.*
 DECUSTARE. — Constare; *coûter.*
 DECUSTUS. — Exoensa, sumptus; *dépense, coût.*
 DEDAMNARE. — Sententiam damnationis rescindere; *annuler une condamnation.* (Tert.)
 DEDAMPNIFICARE. — Damnum reparare; *dédommager.* (Rym.)
 DEDAMPNIFICATIO. — Damni restitutio; *dédommagement, réparation du tort qu'on a fait.* (A. 1308.)
 DEDANS. — Pro *dedens.* (Frid.)
 DEDASCULUS. — Pro DIDASCULUS.
 DEDECOROSUS. — Turpis, infamis; *honteux, déshonorant, infâme.*
 DEDICARE. — Incipere; *commencer.* (Tert.) — Celebrare; *célébrer.* (Conc. Hisp.)
 DEDICATIO. — Festum dedicationis ecclesiarum seu potius dies festus sancti cuiuspiam ecclesiæ vicinæ patroni, qui non ipsorum duntaxat vicinorum, sed etiam vicinorum pagensium concursus celebrari solet; *fête de la consécration d'une église, ou fête patronale d'une église de village.* — Actio qua quis ecclesiæ vel hospitalis servitio se devovet et consecrat; *acte par lequel on se voue au service d'une église ou d'un hospice.*
 DEDICERE. — Contradicere, negare, divulgare, denegare; *nier, ne pas reconnaître, divulguer, refuser, rejeter.* (Pass.)
 DEDICTUM. — « Ergo sicut rex, inquam, vestrum dictum et *dedictum* habetis. » (Gaul. Mon.) Galli dicunt: *Vous avez votre dit et votre dédit.*
 DEDIGNANTIA. — Fastidium; *dédain*; ol. *desdégance.* (Vet. Gl.)

DEDIGNARE. — Respuere, designari. (Lex Alem.)
 DEDIGNATIO. — Indignatio. (A. SS.)
 DEDIGNE. — Indigne. (Guill. de Nang.)
 DEDILIGERE. — Ab amicitia discedere. (Steph. Torn.)
 DEDITI. — Iidem q. DEDITUI.
 DEDITI. — Rustici qui educandis apibus præsertim occupantur; *paysans qui élèvent des abeilles dans les bois.* (Ch. Alem.)
 DEDITUS. — Casu et fortuito oblatus. (A. 1358.)
 DEDUCERE. — Enarrare, exponere; *raconter.* (A. 1305.) — Peragere; *exécuter, accomplir.* (S. xiv.) — Declarare; *déclarer.* (A. 1234.) *Deducere se, sese gerere; se conduire.* (Barth. Gl.)
 DEDUCTIO. — Narratio, expositio; *récit.* (G. Chr.) — Animi oblectatio, merces; *plaisir, récompense.* (Const. Sic.)
 DEDUCTIOR. — *Deductior paulo numerus*, minor. (Cod. Th.)
 DEDUCTORIUM. — Canalis per quem effluunt aquæ fontium baptismalium. (Pasch. Lilyb.)
 DEDUCTUS. — Animi oblectatio, ut DEDUCTIO.
 DEEQUITARE. — Equo deicere; *faire tomber de cheval, démonter.* (Mur.)
 DEESTIMARE. — Non æstimare, non putare; *ne pas penser.* (A. 1031.)
 DEFABRICARE. — Destruere; *détruire, défaire.* (Epist. synod. conc. Duz.)
 DEFACERE. — Abolere, abrogare; *annuler, abroger, anéantir.* (A. 1202.)
 DEFACILI. — Facile; *avec facilité.* (Rol. Palav.)
 DEFACATIO. — Purgatio; *action de nettoyer, de purifier, nettoyer.* (Tert.)
 DEFASIUM. — Ut DEFASIUM.
 DEFALCAMENTUM. — De summa necessio, ut DEFALCATIO. (A. 1338.)
 DEFALCARE. — Deducere, subtrahere; *défalquer, déduire.* (Ap. Lud.)
 DEFALCATIO. — Deductio; *déduction*, action de défalquer. (A. SS.) — Feni sectio; *fauchaison.* (Chartul. Crisen.)
 DEFALCATURA. — Diminutio, subtractio; *diminution, réduction.* (A. 1380.)
 DEFALLENTIA. — Defectus; *défaillance.* (Men.)
 DEFALSARE. — Defraudare; *frustrer, enlever frauduleusement.* (A. 1476.)
 DEFALTA. — Defectus, eremodicium; *défaut.* (Pass.) — Negligentia; *négligence.* (Vit. Abbat. S. Alban.)
 DEFARINATUM. — Semen in farinam comminutum; *grain réduit en farine.* (Tert.)
 DEFAUCIO. — Adversio, oppositio; Vid. FAUCIO.
 DEFAULTARIUS. — Qui deficientes divino Officio, seu absentes a choro notat; *celui qui était chargé de noter ceux qui n'assistaient pas à l'Office divin ou ne se rendaient pas au chœur.* (A. 1361.)
 DEFAUTA. — Vadimonium desertum, non obitum simul et multa ob id exsolvenda; *défaut et amende pour défaut.*

DEFECIT. — Morbi genus, langor, forte phthisis. (A. SS.)
 DEFECTIO. — Animi desponsio. (Barth. Gl.)
 DEFECTIVUS. — Vitiosus, depravatus; *corrompu, dépravé, vicieux.* (St. Eccl. Tul.)
 DEFECTUS. — Vadimonium desertum; *défaut de comparoir.* (Cons. Brag.) — Transgressio legis, statuti; *violation de la loi.* (Stat. Rob. I reg. Scot.) — Destructus, dirutus; *détruit, défait, démoli.* (Cod. Th.) — Mors, obitus; *mort.* (Barth. Gl.) — Quo quis non stat promissis. (A. 1241.) *Defectus exitus*, id est hæresis, cum nullus est hæres. Vid. EXITUS. *Defectus iustitiæ* dicitur cum iudex, vel feudalîs dominus vassallo jus sibi fieri postulanti, vel plane denegat, vel curiæ suæ placita differt ultra quam leges feudales permittant; *déni de justice qui avait lieu quand le seigneur refusait de rendre la justice au vassal, soit directement, soit indirectement, en ajournant indéfiniment le jugement.*
 DEFEDARE. — Pro DIFFIDARE.
 DEFENDERE. — Conservare, sibi reservare. (A. 803.) — Vindicare, punire. (Tert.) — Denegare, abnuere. (Ch. Angl.) « *Defendere stallum suum* » dicitur canonicus, qui muneri suo impar non est. (A. 1331.)
 DEFENDICULUM. — Munio, qua quis se vel sua defendat, et tucatur. « *Pugilum defendiculis.* » (A. SS.)
 DEFENDUDA. — Locus pascuus, vel pratum defensum. Vid. DEFENSA.
 DEFENSA. — Protectio, tuitio, auxilium; *protection, défense.* (Pass.) — Ager, pratum, vel sylvæ, ubi aut pascua seu animalia immittere, aut aliud quidpiam agere, quod iis noceat, non licet; *toute terre productive où il est défendu de conduire les troupeaux ou de faire quelque autre dégd.* (Pass.) — Prohibitio; *défense, interdiction.* (Pass.) — Munio, propugnaculum; *ouvrage de fortification, de défense.* (A. 1376.)
 DEFENSABILIS. — *Defensabilis domus*, munio; *maison fortifiée.* (Gest. Cons. Andeg.) *Navis defensabilis*, armis et militibus instructa; *navire armé en guerre.* (Knygt.)
 DEFENSACULUM. — Munio, munimen, ut DEFENSA. (A. SS.)
 DEFENSALIS. — Idem q. DEFENSABILIS.
 DEFENSARIA. — Munio vel arx. (G. Chr.)
 DEFENSATOR. — Tribunus plebis, ut DEFENSOR. (A. 927.)
 DEFENSATRIX. — Quæ defendit. (Rym.)
 DEFENSATUS. — Prohibitus; *interdit.* *Silva defensata*, ut DEFENSA; *forêt en défens.*
 DEFENSIBILIS. — Ut DEFENSABILIS.
 DEFENSIO. — Asylum, immunitas; *asile, franchise.* « Et nisi misericordia Dei et *defensio* S. Marci basilicæ erisset eos de manibus, ibi perierant. » — Protectio; *defensa ecclesiarum, defensa sacri palatii.* — Forte idem quod DEFENSA, locus defensum. (A. 1479.) — Inhibitio; *injonction, défense.* (Leg. Long.)

DEFENSIVA. — Munio; *défense, fortification.*
 DEFENSOR. — Advocatus, tutor; *défenseur, protecteur.* (Pass.)
 DEFENSORIUM. — Munio; *fortification; ol. défens.*
 DEFENSUM. — Prohibitio quævis; *défense.* (A. 1255.) — Asylum, ut DEFENSIO, vel potius septimum ecclesiæ. (A. 1066.)
 DEFENSUS. — *Foresta et silvæ defensæ*, quibus frui nulli licet, nisi quibus usagii aut aliud ejusmodi competit, aut in quibus venari, nisi domino, non licet. (A. 819.) — *Prata defensæ*, in quibus pascua et animalia immittere non licet a 15 Martii ad festum S. Crucis. (Leg. Wis.) Vid. DEFENSA.
 DEFERCULARE. — Fercula de mensa auferre; *enlever les mets de dessus la table.*
 DEFERRARE. — Equo soleas eximere; *déferre un cheval.* (A. SS.)
 DEFERRE. — Revereri, honorem deferre; *déferer, avoir de la déférence.* (Chr. Triv.)
 DEFERTUS. — Pro DELATUS
 DEFESIUM. — Vivarium, ager cultus, silva; *garenne, terre, bois; ol. defés.* (A. 1317.)
 DEFESTUCARE. — Per festucam tradere, nude dimittere; *renoncer à quelque chose par le symbole du fétu* (vid. FESTUCA), *abandonner, renoncer à.* (Pass.)
 DEFESUM. — Locus pascuus, ut DEFENSA.
 DEFFACTUS. — Tritus; *broyé, moulu.* (A. 1356.)
 DEFFAIA. — Silva defensæ; *bois où il n'est pas permis d'entrer; ol. deffais, deffois.* (Pass.)
 DEFFAISIA. — Ead. notione. (A. 1209.)
 DEFFENCIO. — Ead. notione. (A. 1317.)
 DEFFENDUDA. — Ut DEFESUM.
 DEFFENSA. — Præsidium; *défense.* (A. 1347.)
 DEFFENSATIVUS. — Ad defensionem aptus; *qui est de défense.* (Joan. de Card.)
 DEFFENSETUM. — Idem q. DEFFAIA. (A. 1268.)
 DEFFENSIVUM. — a quo ad defensionem suam quis utitur; *arme défensive.* (A. 1408.)
 DEFFERRATUS. — Dicitur de animali soleis exempto; *défferré.* (A. 1256.)
 DEFFESIUM. — Idem q. DEFENSUM. (A. 1304.)
 DEFFIDARE. — Ut DIFFIDARE.
 DEFFRAIERE. — Sumptus suppeditare; *défrayer.* (A. 1482.)
 DEFFRAYARE. — Ead. notione. (A. 1495.)
 DEFIBULARE. — Fibulam detrudere, vestem exuere; *dégrafer, déboutonner, déboucher, dévêtir, ôter; ol. defubier.*
 DEFICERE. — Destruere; *défaire.* (A. SS.) — Cessare; *cesser.* (A. SS.) *Deficere in iustitia* dicebatur iudex vel feudalîs dominus, cum vassallo jus sibi fieri postulanti vel plano denegat, vel curiæ suæ placita differt, ultra quam leges feudales permittant; *dénier justice.* Vid. DEFECTUS.
 DEFICIENS. — Declivis; *qui est en pente, penché.*
 DEFIERI. — Abrogari; *être abrogé, annulé.* (A. 1208.)
 DEFIGURARE. — A Gall. *défigurer*, deformare, fœdare. (Men.)

DEFINIMENTUM. — Pactum, conventum, quo controversia definitur; *accord, arrangement, conclusion d'une discussion, d'un procès.*

DEFINISCERE. — Dimittere, deserere; *renoncer à, abandonner.* (S. x.)

DEFINITIO. — *Definitio toni*, modulatio vocis seu cantus Gregorianus. Carpentarius mavult de neumate seu jubilo interpretari. — Rei alicujus cessio, obdication; *action de renoncer à une chose, renonciation, abandon.* (G. Chr.)

DEFINITOR. — Visitator, officium monasticum; *visiteur.* Apud Augustinianos, Benedictinos congregationum recens institutorum et reformatarum et alios, *Definitores* appellantur superiores novem electi tempore capituli generalis, penes quos præcipua est totius capituli potestas, sive ad electiones superiorum, sive ad statuenda et definienda quæcumque monasticam spectant disciplinam. In quibusdam aliis ordinibus *Definitores* dicuntur superioris assessores, seu consultores etiam extra tempus capituli generalis.

DEFITERI. — Negare, abnuere. (Pap.)

DEFIXIONES. — Species sortilegii.

DEFLARE. — Quidquid in buccam venit effundere; *« deflare cibum. »* (S. Ambr.) — Includere. (Vet. cod.)

DEFLORARE. — Devirginare; *ôter la virginité à une fille.* (Pass.) — Flores legere; floribus ornare; *cueillir des fleurs, orner de fleurs.* (Pass.) — Pascere, vel prata falcare; *faire paître ou faucher.* (A. 1389)

DEFLORATIO. — Actio virginem deflorandi; *action d'ôter la virginité à une fille.* (Cons. Tol.) — Florum lectio; *action de cueillir des fleurs* (au propre et au figuré).

DEFLORATOR. — Qui virginem deflorat; *celui qui ôte la virginité à une fille.* (Cons. vet. Norm.)

DEFLORATIUNCULA. — Florum lectio.

DEFODERATUS. — Rebellis, fœdifragus; *qui viole les traités, infidèle, perfide.* (Sug.)

DEFOLARE. — Lædere, percutere, vel potius conculcare, pedibus proterere; *frapper, briser, fouler aux pieds; ol. défoler.* (A. 1194.)

DEFOLIARE. — Folie decutere; *effeuiller.* (Vet. Gl.)

DEFOMARE. — Circumsecare, dolare; *couper autour.* (Vet. Gl.)

DEFORAS. — Forinsecus, extrinsecus; *par dehors, dehors, hors.*

DEFORCIAMENTUM. — Occupatio contra rectum, injusta detentio; *action d'occuper illégitimement, possession illégale.*

DEFORIS. — Ut DEFORAS.

DEFORMARE. — « Aliquando vero historiam typice tractans, morali exitu *deformabat.* » (A. SS.) Id est, ut interpretantur editores, ita tractabat, ut narrationem historice primo positam, formandis deinde moribus accommodaret.

DEFORMATUS. — Scriptus; *écrit.* (A. SS.)

DEFORMIS. — Gibbosus; *bossu, mal bâti, contrefait; ol. déformé.*

DEFORMOSUS. — Pro DEFORMIS.

DEFORTHARE SE. — Manus alicujus effugere; *s'échapper des mains de quelqu'un.*

DEFORTIARE. — Ut DIFFORTIARE.

DEFORTIFICARE. — Mœnia diruere; *démanteler.* (Lob., H. Brit.)

DEFORZARE. — Ead. notione. (Chr. Parm.)

DEFOSARE. — Devorare. faucibus haurire; *dévorer, engloutir.*

DEFRANGERE. — Perfringere, reprimere. (H. Sicul. Bon.)

DEFRAUDARE. — *Defraudare scripturas*, adulterare, corrumperere truncando aut mutando verba, vel ea in pravum sensum detorquendo; *falsifier les écritures.* (Conc. Hisp.)

DEFRETUM. — Pro DEFUTUM. (Pap.)

DEFRIGERE. — Contrario sensu. incallescere: « *Defrigens se in sole dicebat.* » (Biblot. ascet. PP.)

DEFROCARE. — Froco exuere; *se défroquer.* (A. 1252.)

DEFRONDAE. — Frondes evollero; *effeuiller.* (Ugut.)

DEFRACTARE. — Usufructu privare; *enlever la jouissance d'une chose à quelqu'un.*

DEFRACTATUS. — Marcidus; *fané, flétri.* (A. SS.)

DEFRACTUS. — Epulæ vel dapes, quas dære solebant clericis ii, sive ecclesiastici sive laici, quibus honoris causa præcenta fuerat antiphona *De fructu* ad vespers natalitii Domini quæ solemniori ritu cantabatur. (A. 1551.)

DEFRUGARE. — *Defrugare segetem*, nimia fœtura exinanira agros, terram extenuare; *épuiser le sol.* (Turn.)

DEFRUSTARE. — Frustatim, per frusta excerpere; *couper en morceaux.* (Sid.)

DEFRUTARIA. — Vasa defruto conficiendo accommodata; *vases disposés pour préparer le raisiné.* Vid. DEFUTUM.

DEFUTUM. — Vinum coctum; *vin cuit, raisiné.* (Vet. Gl.)

DEFUGA. — Desertor refuga; *fugitif, déserteur.*

DEFUNCTIO. — Mors, obitus; *décès, mort.* (A. 1179.) — A debito liberatio; *délivrance d'une dette.* (Gl. Vet.) — Quod datur percho cum quis vita fungitur; *droit revenant au curé sur les biens des paroissiens qui meurent.* (Conc. Hisp.)

DEFUNCTIUM JUDICIUM. — Jus parochi cum quis vita fungitur, ut DEFUNCTIO.

DEFUSTARE. — Fuste, vel baculo cædere, fustigare; *bâtonner.* (Vet. Gl.)

DEGA. — Moles aquis opposita, agger, ipa; *digue.* (A. 1515.)

DEGAGIARE. — Pignori capere, vel pignus auferre et retinere. (A. 1255.)

DAGAGUS. — Species retis; *espèce de filet de pêche.* (Petr. de Cresc.)

DEGANIA. — Species vasis seu dolii: « *Degancia vini.* » (Vit. S. Eparch.)

DEGANIA. — Pro DECANIA. (A. 1036.) — Idem quod DEGA. (A. 1169.)

DEGANNARE. — Fallere, decipere; *tramper.* Vid. INGANNARE.

DEGANUS. — Pro DECANUS.

DEGARIRE. — Cavere ab evictione, possessionem asserere, defendere; *garantir.* (A. 1273.)

DEGARIUS. — Idem q. DEGUARIUS.

DEGATGIARE. — Rem oppugneratam redimere; *dégager.* (A. 1291.)

DEGENER. — Nuthus, spurius; *bâtard.* (Gocl. Lex.)

DEGENERARE. — Depravare, animos avocare; *débaucher.*

DEGENIARE. — Formæ gratia fraudare; *altérer, ôter à quelque chose son caractère natif.* (Cass.)

DEGENIATUS. — Idem q. GENIATUS.

DEGERARE. — Perjurare, promissis juramento firmatis non stare; *se parjurer, ne pas être fidèle à la foi donnée.* (A. 1363.)

DEGERIUS. — Idem q. DEGUARIUS.

DEGLOBARE. — Pellem detrahare; *écorcher.* (Vit. Venenul.)

DEGLOMERARE. — Glomerata fila evolere; *dévider.* (Vet. cod.)

DEGLUBARE. — Ut DEGLOBARE. (Tert.)

DEGLUERE. — Ead. notione. (Vet. cod.)

DEGNIGRATIO. — Infamia, contumelia, vituperium; *déniement.* (A. 1369.)

DEGRADARE. — De gradu in quo quis est, remove; *dégrader.* (Fred.) — Beneficia militibus auferre. (Ch. Cur. Cal.)

DEGRADATIO. — Pæna ecclesiastica, qua quis suo gradu privatur; *Gal. dégradation.* Apud antiquos, clericum *degradare* nihil aliud erat, quam deponere vel suspendere ab officio; nunc usus ecclesiasticus paulo aliter invaluit. Distingunt enim canonistæ a depositione *Degradationem*, cum depositione longe gravius sit *degradatio*, qua scilicet reus clericus ablatis ordinis insignibus ab episcopo coram iudice sæculari, cui postmodum traditur, titulo clericali privatur.

DEGRADERE. — Labefactare, evertere; *renverser.* (Car. M.) — De gradu in quo quis est amovere, ut DEGRADARE. (Car. C.)

DEGRANA. — Grana excussa, quæ ex spicis cadunt. (Reg. feud. com. Pict.)

DEGRANAGIUM. — Idem q. DEGRANUM. (A. 1197)

DEGRANARE. — Grenum ex infundibulo remove. (A. 1282.)

DEGRANATURA. — Jus granum suum ante alios molendi absque pensatione pro ejusdem molitura; *droit de faire moudre son grain avant les autres et sans payer la mouture; ol. desgrain, desguerain.* (A. 1197.)

DEGRANUM. — Ead. notione. (A. 1197.)

DEGRAVARE. — Notione contraria nativæ, a Gallico *décharger*, expensas resarcire, restituere, compensare. (Hist. Dalph.) — Sublevare, liberare. (A. 1347.)

DEGREPARE. — Idem q. DEGRADARE.

DEGREGATUS. — Errans e grege: « *Dum degregata ob pastum forte pecora sollicita restigarent.* » (A. SS.)

DEGROSSARE. — Luculentius scribere, in formam publicam instrumentum redigere; *grossoler.* Vid. INGROSSARE.

DEGROSSATIO. — Actio *degrossandi.* Vid. DEGROSSARE.

DEGUADIARE. — Pignus liberare; *déga-ger.* (J. de J.)

DEGUARIUS. — Custos agrorum, hortorum, vinearum, pecorum etiam, unde nomen, seu multarum ob commissis in iis delictis impositarum, aliorumque tributorum exactor; *messier, garde de la terre; ol. dégast.*

DEGUASTARE. — Devastare, destruere; *avager, détruire; ol. dégoster.* (Pass.) — *Deguastare ventrem*, abortum facere, fetum destruere; *avorter.* (Mart., Anecd.)

DEGUZIARE. — Ut DEGUADIARE.

DEGUERIUS. — Ut DEGUARIUS.

DEGUERPIRE. — Possessionem rei alieni jus cedere, tradere; *délaisser, abandonner, céder la possession; ol. déguerpir, guerpir, weesper, etc.* (Pass.)

DEGUERPITIO. — Possessionis rei alieni jus cessio, traditio; *abandon de la possession d'une chose; ol. déguerpissement.* (Pass.)

DEGUERPITOR. — Qui *deguerpit*; Vid. DEGUERPIRE. (Pass.)

DEGUEYRA. — Decuria, idem o. DACCA. (A. 1063)

DEGUISATUS. — Personatus, aliena veste et specie indutus; *déguisé.* (A. 1362.)

DEGUMIARE. — Degustare; *gouter.* (Vet. Gl.)

DEGUS. — Arvernus et Provincialibus, nullus; *aucun: « Degus homo. »*

DEGUTADUS. — Declivis, ut videtur, nisi idem sit quod terminus circumscriptus, Gal. *borne.* (A. 1054.)

DEGUTORIUM. — Torrens vel cloaca. (Chartul. S. Cruc. Kemperleg.)

DEGUITARE. — « Nec minori tormento vexabantur, qui verubus transfixi ad ignem assati *deguttabantur* a demonibus ex metallis liquefactis. » (Matt. Par.) Id est quibus guttatim infundebantur metalla liquefacta.

DEHABERE. — Carere; *ne pas avoir, être privé de.* (Ethic.)

DEHABITATUS. — Non habitatus; *inhabité.*

DEHÆRITARE. — Exhæredare, spoliare, de propriis hæreditatibus pellere; *deshériter.* (H. Huntind.)

DEHOMINARE. — De statu nominis dejicere. (Ep. Hug. Met. ad S. Bern.)

DEHONESTAS. — Dohonestamentum; ignominie, *flétrissure, honte.* (A. 1263.)

DEHONORARE. — Dehonestare; *deshonorer, dégrader, flétrir.* (Cap. Car. C.)

DEHONORARIUS. — Inhonestus; *honteux, deshonnéte.* (Tert.)

DEHONORATIO. — Idem q. DEHONESTAS. (Jon. Aurel. episc.)

DEHORESARE. — Exiro, foras ire; *aller dehors.* (A. 1489)

DEHOSPITARE. — Locum hospitibus, seu incolis spoliare; *dépeupler.* (Sug.)

DEHOSPITARI. — Hospitari; *loger, séjourner, être logé.* (Vet. Gl.)

DEICERE. — Pro DEICERE, ut *Abicere* pro *abjicere*, pluries occurrit in instrumentalibus ævi medi.

DEICOLE. — Monachi; *moines.* (Martin, episc.)

DEICUS. — Divinus; divin : « Deica virtus. » (A. SS.)

DEIDATIO. — Concessio ecclesie facta; concessio, donatio facta à une église. (A. 1368.)

DEIFERI. — Apostoli, Gr. θεοφόροι; les apôtres.

DEIFICARE. — Deum facere; mettre au rang des dieux, déifier.

DEIFICIUM. — Divinum, faciens divinum. (Pap.)

DEIFICUS. — Divinus, ut DEICUS. (A. SS.)

DEIFORMIS. — Conformis divinæ voluntati; conforme à la volonté de Dieu. (A. SS.)

DEI GRATIA. — Vid. DEUS.

DEI JUDICIUM. — Vid. JUDICIUM.

DEILOQUUS. — Gr. θεολόγος, epitheton Gregorii Nazianzeni apud Pet. Damian.

DEIMPARARE. — Cedere, rem occupatam dimittere; abandonner, céder la possession. (Chartul. S. Joan. Ang.)

DEINBRIGARE. — Briga seu molestia liberare, expédire. (A. 1308.)

DEINDE. — Pro deinceps.

DEINFLATUS. — Tenuatus, imminutus tumore; déshé. (Mart., Anecl.)

DEINHONESTARE. — Ut DETHONESTARE.

DEINITIO. — Denuo. (Pap.)

DEINSTAURARE. — Idem q. INSTAURARE.

DEINTER. — Ex de et inter; Gal. d'entre.

DEINTRO. — Deintro clavem : « Si quis unum vas apium deintro clavem, aut sub tecto furaverit. » (Lex Sal.)

DEINTUS. — Intra; dedans, de dedans.

DEINVESTIRE SE. — Alicujus rei possessionem dimittere; se dépouiller d'une chose, renoncer à la posséder. (A. 1257.)

DEIPASSIANI. — Idem q. PATRIPASSIANI.

DEIS. — Genus mensæ in monasteriis; mensa forte illa, cui ut honoratiori umbraculum, quod dais dicimus, imminerebat, quomodo regum ac procerum mensæ legi solent, ac etiam, ni fallor, abbatum in refectoriis monasticis. (Vit. abbat. S. Alban.)

DEITAS. — Divinitas; divinité, déité.

DEITURA. — Debitum, pensatio, jus quod quis habet in re aliqua; idem q. DIRECTUM. (A. 1363.)

DEIVIDUS. — Qui Deum videt; qui voit Dieu. (Pet. Bles.)

DEIWEISIA. — Modus agri apud Anglos.

DEJEJUNARE. — Jejunium infringere, solvere; rompre, violer le jeûne. (Regul. Mag.)

DEJERARE. — ut DEGERARE.

DEJICERE. — Tentare, pervertere; tenter, corrompre, pervertir. (Tert.)

DEJUBERE. — Jubere, præcipere; enjoindre, prescrire. (A. 840.)

DEJUDICARE. — Pro DIJUDICARE.

DEJURUM. — Jusjurandum; serment, foi jurée. (Vel. Gl.)

DEJUXTA. — Pro juxta. (Fort.)

DELAGENTIVA. — Tributi genus, idem, ut videtur, quod PONTATICUM. (A. 1350.)

DELACERARE. — Frangere, rumpere; briser, mettre en pièces. (A. 1370.)

DELAMATUS. — An lama seu lamina cujusvis speciei coopertus : « Unum scaptrum delamatum. » (A. 1335.)

DELANIARE. — Delaniare festum, concortium perumpere. (A. 1350.)

DELANTERE. — Apud Hispanos, prima acies in prælio; avant garde. (Ch. Hispanic.) — Cujusvis rei pars anterior; le devant d'une chose. (Rym.)

DELAPIDARE. — Lapidibus obruere; couvrir de pierres, paver. (Vel. Gl.) Delapidata via, lapidibus strata; chemin pavé, empierré. (A. SS. Ben.)

DELAPIO. — Præstatio pro frumenti molitura, vel jus piscariæ. (A. 1221.)

DELATARE. — Deferre; dénoncer, accusare, déferer. (A. SS.)

DELATIO. — Delatio mitræ, jus mitram deferendi episcopis vel abbatibus competens; droit de porter la mitre. (Bul. Pauli III PP.) Delatio armorum, Gal. port d'armes, jus supremi domini, quo de dilectis in hanc rem commissis enquiret et judicat iudex regius. (A. 1340.)

DELATOR. — Explorator, speculator, qui rem quam vidit, defert; espion, éclaireur. (Vel. Gl.)

DELATURA. — Accusatio, dissidium, calumnia; accusation complainte, division, discorde. (Pass.)

DELATUS. — Ad latus, juxta; à côté.

DELAVERE. — Abluere, diluere; laver, délayer, dissoudre. (A. SS.)

DELAVERE. — Non lavatus; qui n'est pas lavé. (Cap. C. M.)

DELECTABILITER. — Jucunda, gratè; avec plaisir, agréablement. (A. 1008.)

DELECTUM. — Pro DELICTUM.

DELEGALITER. — Legitime; légitimement, avec justice. (Ott. de S. Bl.)

DELEGARE. — Dare, concedere; donner, octroyer. (Vel. Gl.)

DELEGARE. — Statuere, delirere; résoudre, choisir. (Vel. cod.)

DELEGATORIA. — Mandatum principis, quo quid alicui faciendum delegatur; ordre, instruction, mandement. (Cod. Th.)

DELEGERARE. — F. pro delegare. (A. 953.)

DELENIFICUS. — F. placidus : « Quam mellea res sit oratio, quam delenifica. » (A. SS.)

DELEQUATA. — Vox cujus notio ignota. (A. SS.)

DELERE. — Reprobare, rejicere; désapprouver, rejeter, condamner.

DELESTAGIUM. — Præstatio seu tributum, pro saburra navium exactum; Vid. LESTAGIUM. (A. 1483.)

DELETERIUM. — Noxium, mortiferum. (Med. Salern.)

DELETITIUS. — Deletitia charta, quæ ob vetustatem deletis litteris legi vix potest; titre indéchiffable par son ancienneté. (S. Ang.)

DELETURA. — Deletio, quæ ex vetustate procedit; destruction résultant de l'ancienneté ou du long usage. (A. 1325.)

DELIBERARE. — Liberare, redimere; délivrer, mettre en liberté. (Gest. Cons. Andeg.) — Dare, tradere in manus; livrer, délivrer. (A. 1267.) — Expedire, absolvere; dé-gager, débarrasser. (Conc. Durac.) — Ex-pertare, evacuare, porter hors, transporter, évacuer. (A. 1315.) Deliberare nundinas, nundinas indicere. (A. 1114.)

DELIBERATE. — Consulte; à dessein. (St. S. Flor.)

DELIBERATIO. — Liberatio, restitutio in libertatem; délivrance, mise en liberté. (Barth. Gl.) — Traditio; livraison. (Chartul. Apt.) — Intentatio, minæ; action de faire des menaces. (Tert.) — Silvæ evacuatio, exportatio, in reforestaria. (A. 1230.) — Dilatio, mora, procrastinatio; délai, retard, ajournement. (A. 1310.)

DELIBERE. — Slatim, sine mora; incon-tinent. (A. 1092.)

DELICANTIA. — Ciborum sapor delicatus; délicatesse. (A. SS.)

DELICATIO. — F. pro dedicatio, votum. (A. SS.)

DELICATUS. — Deliciosus, familiaris, qui in deliciis domini est; favori, qui a les bonnes grâces du maître. (A. SS.) — Subtilis, tenuis; fin, délicat : « Linteamina delicata. » (A. 1321.)

DELICIA. — Licia; Vid. LICIA.

DELICIA. — Epulæ : « Hi, ut reficiantur, isti ut delicientur. » (S. Bern.) — Delectari : « In hunc hortum regina ad deliciandum progrediens. » (A. SS.)

DELICIOSITAS. — Luxus, deliciæ; vie, habitudes de luxe, etc. (A. SS.)

DELICIOSUS. — Dilectus, charus, familiaris; favori, familier, chéri. (Vel. Gl.)

DELICTOR. — Pro peccator. (Com.)

DELICTUM. — Delictum spinæ dorsæ, sodomitium peccatum; bestialité, sodomie; Vid. ESPINA.

DELIGARE. — Tradere, pro DELEGARE. (A. 1027.)

DELIMATIO. — Collisus; frotement. (A. SS.)

DELIMATOR. — Qui abradit lima; celui qui enlève en limant, qui lime. (Vel. Gl.)

DELMINARE. — Extra limen ejicere, ut ELIMINARE. (A. 651.) — Determinare, limitibus conscribere; limiter, donner des limites. (Conc. Hip.)

DELIMPIDARE. — Clarificare; rendre propre, nettoyer. (Laur. in Amal.)

DELIQUENTIA. — Delictum; faute, dé-li. (Pasch.)

DELIQUIO. — Oblivio; oublier. (Pap.)

DELITIGARE. — Litigare, disputare; plaider, disputer, être en contestation. Vid. LITIGARE. — Deblatere, effutire; débiter, dire partout. (A. SS.)

DELITIGARI. — Judicari, extra litem poni. (Dec. reg. Hung.)

DELMANUM. — Pro DOMANIUM. (A. 1239.)

DELOCARE. — E loco amovere; élo-ger.

DELONGARE. — Depellere, procul ablo-gare, amandare; éloigner.

DELONGARIS. — Pro DRUNGARIS. (Leg. Long.)

DELPHINA. — Uxor delphini, vel delphini-natus domina; dauphine.

DELPHINALIS. — Delphinalis homo, delphini vassallus, vassal du dauphin. (A. 1390.)

DELPHINUS. — Dignitatis species qua primitus dñabantur comites Viennenses et comites Arvernæ, postea primogeniti regum Francorum; dauphin.

DELPHINATUS. — Terra delphini; dau-phiné.

DELPHINETUS. — Arvernus, delphini filius; fils de dauphin. (A. 1302.)

DELTA. — Margo, ut videtur, a forma litteræ Græcæ sic dicta : « Quod puteus muralis... debeat reaptari cum delta et aliis necessariis ad extrahendum aquam de eo. » (St. Mut.)

DELTICUS. — Litteratus, doctor; lettré, savant. (Isid.)

DELUBRIUS. — Profanus, ut videtur, a delubrum, ædes, ubi idolum erat, sic dictus. « Non statim voce erumpat mo delubrum cla-mitans esse sacrilegium qui andeam aliquid contra Dei licentiam usurpare consilium. » (Chart. Ecol. Auxil.)

DELUBRUM. — Fons baptismalis; cuve baptismale. (A. SS.)

DELUCRUM. — Jactura, damnum, decessio. (A. 1380.)

DELUDERE. — Contumelia officere. (A. 1385.)

DELUDIUM. — Derisio, contumelia, ludibrium. (A. SS.)

DELUMBE. — Debilitare : « Delumbe salivam emittere. » (Glab. Rod.)

DELUSATIO. — Fraus, dolus, a deludendo; fourberie, ruse. (Chart. S. Naud.)

DEMA. — Corpus, ab indeclinabili δῆμα, quod idem est apud poetas Græcos. (A. SS.)

DEMAINUM. — Ut DOMANIUM. (A. 1210.)

DEMANALIS. — A demanium seu domi-nium spectans. (A. 1377.)

DEMANCATA TERRÆ. — In Foresio, tantum terre spatium, ut in eo seminari possit unus demancus frumenti; étendue de terre dont l'ensemencement emploie une demanchée de grain; ol. demanchée. (Pass.) Vid. DEMANCUS.

DEMANCHIATA. — Ead. notione.

DEMANCUS. — Mensura frumentaria, eadem quæ infra DEMUNCUS.

DEMANDA. — Petitio, libellus supplex, postulatio, actio; demande, requête, supplique, action intentée en justice. (Pass.) — Demanda, exactiones quæ sub nomine gratuitæ præstationis exigebantur. (A. 1147, 1202, etc.)

DEMANDAMENTUM. — Petitio juridica; réclamation juridique. (A. 1162.)

DEMANDARE. — Poscere, mandare, remandare; demander, mander, faire dire. (Rod. Tol.) — Clamare, vocare, accessere; mander, citer. (A. 1103.) — Notum facere se non compariturum coram iudice; faire savoir, notifier qu'on ne paraîtra pas devant le juge. (A. 1241.) — Prius jussum posteriori revo-

care; contredemander, abroger, révoquer un ordre donné. (A. 1348.) — Differre, procrastinare; ajourner, remettre à une autre époque. (A. 1312.) — Actionem seu petitionem intendere, aliquid in iure repetere; intenter une action en justice. (A. 1196.) — Sub nomine gratiæ præstationis exigere; se faire payer une redevance à titre gratuit. (A. 1142.) — Demandare supplicio, morte punire; punir du dernier supplice. (A. 1492.) Demandare commendam, protectionem alicujus et ob id debitam præstationem abnuere vel denegare; refuser de reconnaître la suzeraineté de quelqu'un et ne pas vouloir s'acquiescer à son égard des devoirs de vasselage. (A. 1236.)

DEMANDATIO. — Postulatio; demande. (Mart.) — Protectionis decretatio vel repudiatio; désaveu de vasselage. (A. 1230.) — Dilectio, procrastinatio; ajournement, délai. (A. 1200.) — Tributi species; certaine redevance. (A. 1206.)

DEMANDATOR. — Petitor, actor in litigiis; demandeur, celui qui réclame. (Ch. Hisp.)

DEMANDIMENTUM. — Genus præstationis; Vid. DEMANDA et DEMANDARE. (A. 1144.)

DEMANDUCARE. — Prurire; déman-ger.

DEMANDUM. — Multa ob crimen vel delictum imposita; amende, peine pécuniaire. (A. 1494.)

DEMANERE. — Decedere, declinare. (A. 1282.)

DEMANICARE. — Menicas euferre, spoliare, vel forte minus abscindere. (Greg. Tur.)

DEMANIUM. — Pro DOMINIUM.

DEMANIUS. — Vid. DOMINIUS.

DEMANUTENERE. — Id est non manuteneri, tutelam abjicere et protectionem alicuius; Vid. MANUTENERE.

DEMARCHUS. — Pro COMES: « Hugo dux Francorum gratia Dei omnipotentis, nec non et demarchus, notum facimus. » (Ann. Ben.)

DEMARITIO. — Partitio seu divisio, si bene conjunctio, a de et maritare, copulare. (Mart., Ampl. Col.)

DEMI. — Dimidius; demi. (Chartul. S. Mart. Lem.)

DEMELLUS. — Mensura annonaria: « Tres demelli frumenti. » (Cod. diac. Const.)

DEMEMBRARE. — Membra corporis auferre, discerpere; Galli. figurato sensu, avellere, disjungere, separare; démembrer, retrancher une partie du corps, diviser, partager.

DEMEMBRATIO. — Separatio, divisio, partitio; démembrément.

DEMEMOR. — Immemor; oublieux. (Tabul. Gemet. non.)

DEMEMORARE. — Immemoratum prætermittere. (Mur.)

DEMENCUS. — Idem q. DEMENEUS. (A. 1474.)

DEMENCUS. — Annonariæ mensuræ species, ex Latino forte demensus, mesure de

capacité pour les grains; ol. demenche, dément.

DEMENEIUM. — Ut DOMANIUM. (A. 1317.)

DEMENEURA. — Proprietas, domanium, domaine, seigneurie; ol. demeneure. (A. 1206.)

DEMENIA. — Eod. intellectu.

DEMENIUM. — Eod. notione.

DEMENTARE. — Furiosum, dementem facere, rendre furieux; (J. de J.) — Insanire; être en démence, délirer. (Lact.)

DEMENTARI. — Desciscere a se, a consuetudo more deflectere; se démentir. (A. SS.)

DEMENTATIM. — Usque ad dementiam; jusqu'à la folie. (A. SS.)

DEMENTATIO. — Iracundia, ut videtur. (Fred.)

DEMENTATOR. — Qui mentes hominum pervertit: « Sed essem magnus explorator et dementator hominum. » (A. 1305.)

DEMENTATUS. — Mente alienatus; qui est en démence. (Hincm.)

DEMENTIRE. — Insanire, ut DEMANTARE. (Tert.) — Mendacii arguere; démentir. (A. 1187.)

DEMENTITIO. — Mendacii exprobratio; démenti.

DEMENTUS. — Idem q. DEMELLUS vel DEMENCUS. (A. 1319.)

DEMERERE. — Sensu malo peccare; démeriter. — Rem possessam abdicere, dimittere, re vel officio privari; perdre une chose, en être dépossédé. (A. 1203.) — Mereri; mériter, gagner, acquérir. (A. 1360.)

DEMERITE. — Maio, pessime. (J. B. Helm.)

DEMERITUM. — Peccatum, culpa; démerite. (Mag. Roger.)

DEMESSIO. — Messis; moisson. (Conc. Hisp.)

DEMEURA. — Demeura longa, mora diuturna; long délai, grand retard; ol. longue demeure. (A. 1282.)

DEMINORATIO. — Imminutio, damnum, detrimentum. (A. 848.) — Contemptio. (A. 774.)

DEMIONUS. — Mensuræ vinariæ genus, dimidius septarius; demi-septier; ol. demion.

DEMISTADIUM. — Forte pro DOMANIUM, vel saltem eadem notione. (A. 1284.)

DEMOLERE. — Mulere; moudre. (A. 1361.)

DEMOLIRI. — Deperire; dépérir. (A. SS. Ben.)

DEMOLITIES. — Rudera, ruina; démolitions. (A. 1473.)

DEMOLITIO. — Devastatio: « Parthiæ regionis demolitio. » (A. SS.)

DEMONACHARE. — Monachi statu dejicere. (Aim. Contin.)

DEMONSTRAMEN. — Exhibitio, demonstratio. (Hist. Sab.)

DEMONSTRATIO. — Species exactionis, f. eadem q. BESENAGIUM. (A. 1122.)

DEMORARE. — Regere; gouverner, administrer. (Chr. Noval.)

DEMORTIVUS. — Demortivum prædium, dici videtur illud, quod in manu mortuati

netur, oneribus quibus alia cnoxia sunt, exemptum. (A. 1000, ap. Mur.)

DEMOVERE. — Avertire, avocare: « Pro demovendo dictum dom. ducem e receptione thesauriariorum. » (Mem. G. Cam. Comp. Par.)

DEMPITAS. — Damnum, ut DAMITAS. (A. 1280.)

DEMPITAS. — Ornatus. (Hist. Gemet.)

DEMULGATAM. — Estimatio. (Vel. Gl.)

DEMULTIA. — Electio e multis. (Vel. Gl.)

DEMUNIRE. — Demunire urbem, ex munita facere infirmam; démanteler une ville, l'affaiblir par la démolition des fortifications. (Pet. Blas.)

DEMIURARE. — Demurare ostium, januam muro oclusam; démurir une porte. (A. 1360.)

DEMUTATIO. — Translatio. (A. SS.)

DENA. — Modus agri, aut terræ, vel potius silvæ portio, apud Anglos.

DENANTE. — Coram, in conspectu; devant, en présence de. (Moret.)

DENANUM. — Vid. PANIS.

DENARATA. — Ut DENARIATA.

DENARIALE PRÆCEPTUM. — Quo servus manumittitur per denarium præsentis regis; acte d'affranchissement par le denier.

DENARIALIS. — Denariatus, manuissus per denarium præsentis regis; affranchi par le denier, denarié. (Pass.)

DENARIATA. — Pretium rei per denarios; valeur d'une chose en deniers. Denariata vini; du vin pour un denier. Denariata ponis; un denier de pain, etc. — Merces quævis; toute espèce de marchandise, tout ce qui se vend à beaux deniers comptants. (A. 1309.) — Modus agri ad valorem annuum unius denarii, seu unde unus denarius pro censu dabatur; terre d'un denier de revenu par an, ou payant un cens annuel d'un denier. (A. 1208.) — Agri modus certus ac definitus; denerée, mesure agraire variant de valeur suivant les localités. (Pass.)

DENARIETAS. — Merces quævis, ut DENARIATA. (S. XIII.) — Denarius; denier. (A. 1366.)

DENARIUS. — Monetæ species; denier, monnaie en général, métal monnayé. Denarius Francicus seu albus, denarius argenteus; monnaie d'argent, blanc. (Pass.) Denarius æreus, denarius aureus, denarius ex ære, ex auro confectus; monnaie de cuivre, monnaie d'or. Denarius fortis seu masculus, cujus materia purior erat; monnaie dont le titre est très-élevé. (Pass.) Denarius feodi, quem quis percipiebat annuatim ratione feodi; cens annuel. (A. 1317.) Denarius calefactus, fronti impressus eorum qui denarios bonos et bene pensantes rejiciebant. (Cap. Car. Calv.) Tertius denarius, apud Anglos tertia pars emolumentorum et causis apud comites provinciarum actis provenientium. Denarius Dei, qui datur in archam emptionis; denier à Dieu, arrhes. (Pass.) Denarius cruentus, sanguinolentus, multa quæ ob sanguinem effusum exigebatur; amende pour coups et blessures. (A. 1210.) Denarius focorum, census pro singulis focis seu domibus quotannis a domino feudali exigebatur; taxe sur les

maisons. (A. 1309.) Denarius lucosus, qui presbytero pro administratione sacramentorum in extremis offerebatur; honoriaires dus au prêtre pour l'administration des derniers sacrements. (A. 1316.) Denarius de palma seu dominicalis, qui singulis diebus Dominicis a fidelibus offerebatur; offrandes en argent faites à l'église par les fidèles. (A. 1437.) Denarii paratarum, ii quos exsolvere debebant ecclesiarum ruralium presbyteri, cum diocesium suam visitabat episcopus. Vid. PARATUS. Denarius paratus, numeratus; argent comptant. (Ludew.) Denarii pentecostales, qui ad festum Pentecostes solvebantur; taxe qui se paye à la Pentecôte. (Bul. Innoc. III.) Denarii rhedarii, qui ex rhedis seu aratris pensabantur; taxe sur les chariots. (Ludew.) Denarii sacramentorum, f. iidem denarii qui singulis offerebantur Dominicis, ideoque sacramentorum dicti quod tempore sacrosanctæ Missæ sacrificii pro excellentia interdum nude appellati sacramentum, a fidelibus offerrentur; offrandes faites par les fidèles au prêtre pendant la Messe. (Ann. Bened.) Denarius secretalis, qui sacerdoti datur ut inter Missæ secreta pro offerente oret; offrande faite par les fidèles au moment de la secrète pour que le célébrant prie pour celui qui la fait. (A. 1327.) Denarius S. Petri, pecunia quæ ab Anglis quotannis Sedi Romanæ pensabatur (qui denarius non modo exaetus in Anglia, sed et in cæteris regionibus); denier de S. Pierre. (Pass.)

DENARRARE. — Placitare, causam suam coram iudice exponere; plaider. (A. 1103.)

DENARRATIO. — Lis intentata, causæ expositio et discussio; Vid. NARRATIO.

DENARRATOR. — Patronus, tutor; défenseur, protecteur. (Mart., Anecd.)

DENASATUS. — Absque nasu; qui n'a pas de nez.

DENATIUM. — Medicina pro ægris denascentibus seu moribundis. (Tert.)

DENATURARE. — Naturam destruere, evertire: « Quia humana nature denaturatur. » (Mart.)

DENCONESA. — Collatio elemosynarum, ut DIACONIA. (Conc. Hisp.)

DENECTARE. — Devastare; ravager. (Erchemp.)

DENEGELDUM. — Ut DANEGELDUM.

DENERADA. — Exactio pecuniaria, vel quæ ex mercibus percipitur; impôt ou taxe sur les marchandises. (Ch. S. Urs. Bitur.)

DENERATA. — Ut DENARIATA.

DENESIUM. — Pro DEVESIUM, locus defensius, in quo cuique non licet agere quod vult. v. g. fruges colligere, venari, etc. (A. 1368.)

DENIARE. — Denegare; dénier. (A. 755.)

DENIGRARE. — Detergere; nettoyer; ol. desnoircir.

DENOBLITARE SE. — A virtute majorum degenerare; dégénérer.

DENODARE. — Frangere; briser, casser.

DENOMBRAMENTUM. — Idem q. DENOMINATIO.

DENOMINARE. — Enumerare; dénombrer, énumérer. — Concedere alicui nomine illius

appelato; « Quod mihi denominarint et confirmarint altare. » (A. 1335.)

DENOMINATI. — Testes ad jurandum ab accusatore electi. *Vid.* JURAMENTUM.

DENOMINATIO. — Professio feudalis, qua scilicet quis feudaliū prædiorum cum suis limitibus, ac terminis, atque adeo iuribus ac oneribus descriptionem domino ex debito offert; *déclaration faite par le vassal au seigneur de toutes les terres et droits qu'il tient de lui, ainsi que des charges qu'il a à remplir*; ol. *dénombrement, dénombreance*. (A. 1239.) — Proprietas, dominium; *domaine, propriété, seigneurie*. (A. 935.)

DENONCIATIO. — Pararii seu proxenetæ officium, vel præmium; *office ou salaire de courtier, courtage*. (Mur.)

DENOTARE. — Ex notis transcribere, instrumentum notarii more perficere. (A. 1223.)

DENS. — Decanus, ul videtur, apud Hispanos: « Ramiris dens confirmat. » — Clavus ligneus aut ferreus; *crampon de fer ou de bois, crochet*. (A. 1382.) — Angulus, cornu, ul videtur: « Nemus... prout se ingerit a dente rupis... usque ad vadum de Noa. » (A. 1259.)

DENSATOR. — Pro DEFENSOR vel DEFENSOR. (A. 927.)

DENSESCERE. — Densari, densum fieri; *épaissir, devenir épais*. (Guib.)

DENSETUM. — Locus densus in silva; *fourré*. (Ebrard.)

DENTARIA. — Ferrum quo medici dentes tollunt. (Vet. Gl.)

DENTATA. — Morsus; *morsure*. (A. SS.)

DENTELLUS. — Dimin. a DENS, clavus ligneus vel ferreus, munitionis species, crates dentata. (A. 1125.)

DENTICIUM. — Occa, erates dentata; *herse, clais, garnie de pointes*.

DENTIDUCUM. — Idem q. DENTARIA.

DENTILLUS. — Denticulus. (A. SS.)

DENTIVA. — Gingivæ quibus dentes hærent; *gencives*. (Chr. Windes.)

DENTRIX. — Carminarium; *serin*. (Cantiprat.)

DENUMERAMENTUM. — Idem q. DENOMBMENTUM.

DENUNDINARE. — Propalare, divulgare, quod faciunt qui in nundinis merces suas palam exponunt. (Vet. Gl.)

DEOBLERUS OPERATUS. — Mantile opere vario distinctum; *serviette ouvree*. (A. 1352.) *Vid.* DUPLARIUM.

DEOBLIGATUS. — Absolutus. (Mon.)

DEOCCUPARE. — Rem occupatam dimittere; *céder la possession, renoncer à, abandonner*. (A. 1355.)

DEODANDA. — Sic appellantur bruta omnia et inanimata quorum impetu vita hominis tollitur: verbi gratia equus calcitrans, bos cornupeta, trabis aut domus casus vel ruina, navis in flumine fracta, etc. Cum enim lege Moysis bos homicida lapidibus obruentus esset, Anglis placuit, ut eorum pretium in pios usus erogaretur, et Deo donaretur.

DEODICATUS, A. — Qui aut quæ Deo continentia et integritatis votum vovit, monachus, sanctimonialis; *celui ou celle qui se voue à Dieu, religieux, religieuse*.

DEOLERARE. — Olera auferre. *Vid.* OLERARE.

DEONANDI. — Religiosorum genus, in Guiberti *Lib. de Vita*, cuius notio non adhuc nota; non improbabili tamen conjectura putant nonnulli Deonandos esse quos vulgo Donatos et Oblatos in monasteriis vocitant.

DEONARI. — Hæreticorum secta ex Manichæis seu Paulicianis

DEOPERIRE. — Delegere, declarare; *découvrir*. (A. SS.)

DEOPERTUS. — Discooptus, detectus; *découvert*. (A. SS.)

DEORDINATIO. — Pravi mores, dissoluta vivendi ratio, licentia; *désordre*. (A. 1265.)

DEORNATUS. — Depravatus; f. legend. *deordinatus; désordonné, dépravé*. (Gl. mss.; ad Conc. Carthag.)

DEORSUM. — Foris; *dehors*. (A. 1214.)

DEORSUM PLANTORI. — Inverso capite supplicii genus. (St. Fl.)

DEOSCLULATORIUM. — Idem quod aliis OSCULATORIUM, id est, tabula quæ in Missis solemnioribus osculanda deferitur in signum pacis, hincque dicta Gallis *la paix*. (A. 1498.)

DEPACTARE. — Spoliare; *dévaliser*. (Lud.)

DEPACTATIO. — Spoliatio; *action de dévaliser*. (Lud.)

DEPACTICARE. — Ut DEPACTARE.

DEPACTIRE. — Pacisci, depacisci, pactione transigere; *paciser, s'accorder*. (Lex Visig.)

DEPACTUM. — Pactum, conventum; *accord, convention*. (Fliod.)

DEPALARE. — Palis vineam instruere, vitibus palos jungere; *échalasser une vigne*. (Herm.)

DEPALIS. — Palis munire; *garnir de palissades*. (Tert.)

DEPALISARE. — Manifestare; *découvrir, exposer aux regards*. (Fulg.)

DEPALATOR. — Depalator divina disciplina dicitur Paulus a Tertulliano.

DEPALLARE. — Pallium exuere: « Gracilino depallari magis quam amiri. » (Tert.)

DEPALLIARE. — *Vid.* DETUNICARE.

DEPANARE. — Lacerare; *déchirer*. (Pap.)

DEPANIS. — Inops, sine pannis. (Laur.)

DEPARARE. — Vestimenta, seu paramenta exuere, deponere; *se déshabiller*.

DEPASTORIUM. — Ager pascuus, maxime pecudum. *Vid.* PASTORAGIUM.

DEPAUPERARE. — Pauperem facere; *appauvrir, ruiner*. (Ugut.)

DEPAUPERATIO. — Inopia, egestas, bonorum spoliatio; *pauvreté, indigence, perte d'avoir*. (Mat. Westm.)

DEPECIARE. — Cedere, discernere; *mettre en pièces*; ol. *dépechier*. (Corn. Zanfl.)

DEPECTIO. — Pactio, pactum. (Cod. Th.)

DEPECTIRE. — Pro DEPACTIRE. (Ibid.)

DEPECUATIO. — Pecudum spoliatio, abactus; *vol de bestiaux*. (A. 1271.)

DEPECUNIARE. — Pecunia spoliare; *dé-*

pouiller quelqu'un de son argent. (Chr. Salz.)

DEPECUNIATIO. — Exactio pecuniæ; *taxe extraordinaire*. (Ap. Lud.)

DEPECYATUS. — In pecias seu frusta divisus; *mis en pièces*. (A. 1365.)

DEPELLICULARI. — Decipere; *tromper*. (Pap.)

DEPENDENTIA. — Appendix, accessio; *dépendance*. (A. SS.)

DEPENDERE. — Rem suspensam demittere, suspensum hominem solvere; *dépendre, décrocher*. (A. SS.)

DEPENDITUM. — Sumptus, impensa; *dépense*. (A. 1406.)

DEPENNARE. — Avi pennas demere; *plumer*. (A. SS.)

DEPENSARE. — Reputare; *penser*. (A. SS.)

DEPERDA. — Damnum, jactura; *perte*. (A. 1500.)

DEPERDITUM. — Non semel, neque adeo male legitur pro *damnum* apud scriptores ætatis inferioris; *perte, dommage*; ol. *deperit*.

DEPERITUS. — Passivo significato destructus, deterior factus; *dépéri*. (A. 927.)

DEPER SE. — Se ipso agente, auctore; *par soi même*. (A. SS.)

DEPERSONARE. — Idem q. DISPERSIONARE.

DEPERTITUM. — Damnum, pro DEPERDITUM.

DEPERTUM. — Idem q. DEPERDA. (A. 1221.)

DEPESCARE. — In frusta dividere, frustulum concidere; *couper en morceaux*. (H. Dalph.)

DEPETIGIOSUS. — Scaber, leprosus; *gauleux, lépreux*. (Vet. Gl.)

DEPETULARI. — Petulans fieri. (Vet. Gl.)

DEPICATUS. — Denigratus quasi picca. (A. SS.)

DEPIGA. — Vacca; *vache*. (Vet. Gl.)

DEPIGERE. — Concinnare; *mépriser, dédaigner*. (Vet. Gl.)

DEPIILARE. — Decalvare, ad dedecus radere; *tondre*. (Spec. Sax.)

DEPIILARE BARBAM. — Excernere ex alienis scriptis; *extraire des écrits d'autrui, faire un choix de morceaux*. (Pet. Bles.)

DEPIITARE. — Ut DEPECIARE.

DEPLANARE. — Exequare. (Vet. Gl.)

DEPLANCTUS. — Placetus, querimonia; *plainte*. (S. Bern.)

DE PLANO. — Compeditose; *en abrégé*. *De plano judicare*, citra ambages et processus. (Pass.)

DEPLECTERE. — Plectere, punire, vexare; *punir, châtier*. (Steph. de Inf.)

DEPLICARE. — Explicare; *déplier, déployer*. (Pass.)

DEPLOROSUS. — Lamentabilis; *déploable*. « Schisma deplorosum. » (A. 1394.)

DEPLUMARE. — Avi plumas avellere, demere; *plumer*. (Mur.)

DEPLUMARE. — Vastare; *ravager*. (Mart. Ampl. Col.)

DEPOLARE. — Spoliare; *dépouiller*. (Mur.)

DEPOLLARE. — Spoliare; *dépouiller*. (Pap.)

DEPOMPARE. — Vituperare, dehonestare; *blâmer, déshonorer, flétrir*. (S. Hier.)

DEPONERE. — Testari; *déposer*. (A. 1481.)

DEPONERE. — Ponere, statuere, definire; *établir, arrêter*. (Ord. reg. Fr.)

DEPONERE ALICUI. — Commendare. (A. SS.)

DEPONERE VOTUM. — Solemni ratione illud emittere. (A. 1211.)

DEPONI AD TERRAM. — Dicitur de moribundo, qui cineri imponebatur. (G. Chr.)

DEPOPULARE. — Populo seu incolis spoliare; *dépeupler*. (Greg. Tur.)

DEPORTARE. — Favere alicui; *avoir de la préférence pour quelqu'un, favoriser, épargner*. (A. 1179.)

DEPORTARE. — Tolerare, sufferre, pati; *supporter, tolérer, souffrir*. (A. 786.)

DEPORTARE SE. — sese abstinere; *s'abstenir*. (Pass.)

DEPORTATIO. — Relegatio; *bannissement*. (Pass.)

DEPORTATIO. — Transvectio, vectura; *transport*. (Chartul. Buker.)

DEPORTATIO. — Gratia, favor, studium; *zèle, sympathie, bienveillance*, etc. (A. 1241.)

DEPORTUS. — Idem q. DEPORTUS. (Chartul. S. Vandreg.)

DEPORTUS. — Jus caduci in beneficiis, quando vacant, quod ad episcopum aut archidiaconum spectat, seu annata et redditus primi anni beneficii ecclesiastici vacantis; *déport, espèce d'annate qui se prenaient par les évêques ou les archidiacres sur le revenu d'un bénéfice vacant*. (Pass.)

DEPOSITARE. — Deponere; *déposer, mettre en dépôt*. (A. SS.)

DEPOSITARIUS. — Custos depositi; *dépositaire*. (Pass.)

DEPOSITIO. — Pœna ecclesiastica qua rei clerici esuo gradu ejiciuntur, mitior degradatione; *déposition*. (Pass.)

DEPOSITIO. — Dies obitus quo mortuus terræ mandatur, in terram deponitur, vel quo quis vitam deponit; *jour de la mort ou jour des funérailles*. (Pass.)

DEPOSITIO. — Dies obitus anniversarius; forte etiam translatio sancti. (A. SS.)

DEPOSITIO. — Festum S. Joannis Evangelistæ. (Durand.)

DEPOSITOR. — Qui depositum alicui credit; *celui qui confie un dépôt à un autre*. (St. Aven.)

DEPOSITUS. — Mortuus, vel certa humo mandatus: « Hic jacet... depositus in Kalend. Decemb. » (Vet. inscript.)

DEPOSITUM. — Arca in qua pecunia deponitur, vel locus ubi alia quævis bona deposita asservantur; *caisse, coffre à renfermer l'argent, ou lieu quelconque de dépôt*. (Reg. visit. Odon. Rothom arch.)

DEPOSSIDERE. — Aliquem rei alicujus, i. e. beneficii, si clericus sit, possessione privare, depellere; *déposséder quelqu'un de quelque chose*. (Pass.)

DEPOST. — Pone, post; *après, derrière*. (A. SS.)

DEPOSTARE. — Exinde, postea; *dépuis*. (A. SS.)

DEPOSTARE. — Devehere. (Vet. Gl.)

DEPRECIDERE. — Præcidere; *couper*. (St. Saon.)

DEPRÆDICATIO. — Pro DEPRÆDATIO. (Rym.)

DEPRÆSENTARE. — Vicem, auctoritatem alicujus obtinere, referre; *représenter quelqu'un*. (A. 1486.)

DEPRÆSENTARI. — Depræsentari senten-

(ia, rem aperte exponere, ut de ea quis iudicare possit. (A. SS.)

DEPRECANSATIO.—Tributum quod exigitur quasi *deprecando*. Vid. **PRECATIO** et **PRECATURA**. (A. 1333.)

DEPRECARI.—Per precariam seu chartam pradium aliquod ecclesiasticum ad vitam sub annuo censu possidere; *posséder une terre ecclésiastique pour la vie et à titre précaire*. Vid. **PRECARIA**.

DEPRECARIUS.—Qui *precario* tenet pradium ecclesiasticum; *possesseur d'une terre ecclésiastique à titre précaire*.

DEPRECATORIA.—*Deprecatoria epistola*, qua quis rogat, precatur; *supplique*. (Vet. cod.)

DEPRECATURA.—Idem quod **PRECARIA** vel **PRECATURA**.

DEPRECIARE.—Pretio minuere; *dépriser, amoindrir*. (Pap.) « Filius ad latus, servus est ejusdem (ecclesie) nisi *deprecatur*. » (Can. IIib.) Id est: filius projectus et allatus ad ecclesiam, ejusdem servus est, nisi dato pretio redimatur.

DEPRENDERE.—Pro *deprehendere*, recipere quod cuiusdam per vim ablatum est; *receler le produit d'un vol*. (A. 1303.)

DEPRISUS.—Exactionis seu corvatarum species; Vid. **DESPRETIUM**. (A. 1136.)

DEPRIVARE.—E suo gradu dejicere, officio vel dignitate privare; *dépouiller quelqu'un de sa charge, destituer, ôter de place*. (Hickes.)

DEPRIVATIO.—Pro *privatio*, depositio. (Rym.)

DEPROMERE.—Cantare; *chanter*. (Pap.)

DEPROMITTERE.—Promissa non servare; *manquer à ses promesses*. (A. SS. Ben.)

DEPROPERUS.—Valde properus et nobrosus. (Ulp.)

DEPROPIIUS.—Contrarius; *défavorable*. (Lib. Diurn.)

DEPROPRIARE.—Extra proprietatem ponere; *exproprier*. (Mat. Vind.)

DE PROXIMO.—Brevi; *bientôt*. (Steph. oe Infest.)

DEPUBLICARE.—Depondere; *ruiner, épuiser, perdre*. (Lex Frid.)—Publicare; *rendre public, annoncer, publier*; ol. *députier*. (Ch. Car. M.)

DEPUBLICATIO.—Publica declaratio; *déclaration publique*. (A. SS.)

DEPULPARE.—Macie conficere, tenuare, pulnam detrudere; *décharner*. (Vet. Gl.)

DEPULSARE.—Vid. **PULSARE**.

DEPUNCTAMENTUM.—Abdicatio, cessio rei possessæ; *abandon d'une chose, renonciation à la posséder*. (A. 1368.)

DEPUNCTARE.—Depunctare, rei alicujus dominio et possessione privare, ab officio removere; ut **DEPRIVARE**; ol. *dépointer*.

DEPURARE.—Purum reddere, purgare; *épurer*. (Arnauld.)

DEPUTATI.—In imperio Constantinop., selecti quidam qui vulneratos in prelio reficiebant, aut collapsos ab equis erigebant, aut laborantes e certamine asportabant. — In ecclesia Græcanica, ii quorum ministe-

rium erat, patriarcha procedente, e via populum abigere.

DEPUTATA.—Legatio; *députation*. (Rym.)

DEPUTATUS.—(Subst.) Ead. notione. (Rym.)—(Adj.) Vid. **DEPUTATI**.

DEQUARCHARE.—Exonerare; *décharger*. (A. 1249.)

DEQUASSARE.—« Et his dictis sacerdotis suavissima verba *dequassans* respondit (Vit. Amator. episc.) id est, expendens.

DEQUITATIO.—Restemptio; *rachat*. (Synod. Mechl. a. 1374.)

DEQUUS.—Dictus; *dit, susdit*. (A. SS.)

DERAMARE.—E ramis fructus excutere vel ramos excindere; *couper les branches d'un arbre ou en faire tomber les fruits*. (A. SS.)—Aliquem ab officio amovere, ut **DEPUNCTARE.**—Indicere, declarare; *déclarer*. (A. 1410.)

DERAISNARE.—Idem q. **DESRAINARE**.

DERANIARE.—Indicere; *déclarer*. (Spelm.)

DERATIONARE.—Litigare, causam suam rationibus comprobare, rem aliquam rationibus sibi vindicare, crimen a se amoliri; *plaider, établir son droit en justice et en plaidant sa cause, se justifier d'une accusation; ol. dérainier*. (A. 1171.)

DERAUBARE.—Ut **DEROBARE**.

DERAZELLARE.—Navi vehere. 'A. 1321.)

DEREAMENTUM.—« *Justitia dereamenti bonum*, » in inst. a. 1290, dici videtur de bobus qui extra agri dominici limites aliquid de alieno agro arant et usurpant. Gallice olim *dereaus* et *dereament* dicebant ex Gall. *raie, sulcus*.

DERECTARIUS.—Qui fores effringit furandi animo; *celui qui brise les portes pour voler*. (Vet. Gl.)

DERELICTA.—Vidua; *veuve*. (A. 1376.)

DERELICTORIUS.—*Derelictoria virga*, illa esse videtur qua utebantur vulgo in investituris seu traditionibus rerum quas ecclesiis *dereliquebant* et quam ad id in manus donatorum aut restitutionum canonici vel monachi tradebant.

DEREMONDARE.—Purgare, emundare; *nettoyer, purifier*.

DERERAGIUM.—Debitum quod in iure reliquum dicitur; *arrérage*. (A. 1323.)

DERESNARE.—Litigare, causam suam rationibus probare, ut **DERATIONARE**.

DERESNATIO.—Vid. **DESRENATIO**.

DERESNATOR.—Idem q. **DESRENATOR**.

DERETRO.—Pro *retro*, ab ante; *derrière*.

DERITTUM.—Ut **DIRECTUM**.

DERIVARE.—Originem ducere ab aliquo; *dériver, descendre*. (Chr. Dand.)

DERIVATA.—Deflectio, declinatio; *dérivée*. (St. Taur. a. 1360.)

DEROBARE.—Furari, exilare; *robam*, id. est, vestem eripere; *voler*. (San.)

DEROBARIA.—Furtum; *larcin, vol*; ol. *robérie*.

DEROBATIO.—Ead. notione. (A. 1337.)

DEROBATOR.—Expilator, prædator; *voleur, pillard*. (Mur.)

DEROCARE.—Derrocare, diruere, evertere, arborem extirpare; *renverser, arracher*; ol. *desrocher*. (St. Val. Ser.)

DEROCHARE.—E rupe dejicere, præcipitem dare; *précipiter un rocher*; ol. *déroquer*. (Mur.)

DEROCHATURA.—Diruptio, abscissio rupis; *écroulement d'un rocher, extraction d'un rocher*. (A. 1336.)

DERODERE.—Alluere; *laver, mouiller*. (A. 828.)

DEROGAMEN.—Derogatio, actio qua præedens statutum, v. g. testamentum immittitur vel aboletur; *abrogation ou modification d'un acte; ol. dérogation*.

DEROGARE.—Detrahere: « Nullus subjectus decedentem detrahit episcopum, nullus de eodem *derogat*, nec malum quidquam loquatur. » (Conc. Hisp.)

DEROGATIO.—Contumelia; *reproche, injure*. (Hes.)—F. pars e toto distracta (Ch. Dalph.)

DEROGATOR.—Detractor; *détracteur*. (Anast.)

DEROGATORIE.—Modo *derogante*. (Marl.)

DEROGATORIUS.—Qui abolet aut imminuit legis velcujusvis statuti præcedentis auctoritatem; *qui annule ou modifie l'autorité d'une disposition législative, dérogatoire*.

DEROTARE.—Auferre, extrahere; *enlever*; ol. *desroter*. (A. 1218.)

DERUCARE.—Diruere, item q. **DEROCARE**.

DERUNCINARE.—Runcare, herbas evellere; *arracher l'herbe*. (Onom. ap. Martin.)

DERUSCARE.—Corlice spoliare, ut videtur; *écorcer*. (Mur.)

DESACERDOTARE.—Sacerdotem seu episcopum deponere; *déposer un prêtre ou un évêque*. (C. Chr.)

DESADVENTAGIUM.—Detrimentum, incommodum; *détriment, désavantage*. (A. 1493.)

DESADVOYARE.—Denegare, inficiari; *désavouer, ne pas reconnaître*. (A. 1307.)

DESAFFIDARE.—A fiducia data recedere; *se défier, n'avoir plus confiance*.

DESAFFILIARE.—Exhæredare; *deshériter*. (For. Osc.)

DESAFORAMENTUM.—Hispanis, quidquid sit contra *foros*, id est leges municipales, seu libertatem indullam civitatibus, ac civibus oppidi alicujus; *violation des coutumes locales, atteinte portée aux privilèges d'une communauté*.

DESAFORARE.—Apud Hispanos, extra forum ponere. Dicebatur autem *desaforari*, reus, qui coram alio quam proprio ac competente iudice citabatur: ut *asforari*, qui suo reddebatur iudici.

DESAGMARE.—Sagma, seu sarcinem deponere; *décharger*.

DESAGRANAMENTUM.—Jus granum suum ante alios molendi, absque ulla pensionatione pro ejus molitura; idem q. **DEAGRANATURA**. (A. 1250)

DESAISINA.—Amissio rei alicujus, restitutio rei capte; *perte d'une chose, restitution d'une chose illégitimement possédée*. (A. 1291.)

DESAISIRE.—Bona capta dimittere; *désaisir, lever la saisie*. (A. 1291.)

DESAMNENTIA.—Discordia; *désunion, discorde*. (Chartul. S. Vict. Mass.)

DESAMPARARE.—Cedere, rem occupatam dimittere, practicis Gallicis *désamperer*. (St. Mass.)

DESAMPARATIO.—Abdicatio, cessio rei possessæ; *abandon d'une chose, cession, tradition*. (Ibid.)

DESAMPERARE.—Deserere; *abandonner, quitter, renoncer d.* (Ibid.)

DESANARE.—Decedere, mori; *mourir*. (A. 1154.)

DESAPERERE.—Delirare; *être en démençe, délirer*. (Vet. Gl.)

DESAPODERARE.—Potestatem dimittere, ut **DISSAISIRE**. (A. 1000.)—Expellere, possessionem privare; *déposséder*; ol. *despoetir*. (A. 1317.)

DESAPROPRIATUS.—Exutus rei alicujus dominio, depositus; *dépouillé de la propriété de quelque chose*.

DESAPUNCTARE.—Aliquem ab officio, vel alia qualibet re amovere, ut **DEPUNCTARE**.

DESARTERE.—Pro **DESISTERE**. (A. 1252.)

DESAVENANS.—*Desavenans maritagium*, impar, minimè conveniens; Vid. **MARITAGIUM**. *Desavenans feodatio*, illegitima, cum scilicet census ex feodo percipiendus feodi valore longe inferior est. (A. 1236.)

DESAVOVARE.—Denegare inficiari; Vid. **DESADVOYARE**.

DESBENDARE.—Zonam solvere. (Form. vet.)

DESCA.—Hostiæ consecratæ portio in Ch. Voronensi a. 1060; *portion de la sainte hostie*.

DESCARGA.—Acceptilatio, liberatio; *décharge, quittance, libération*. (A. 1356.)

DESCARGARE.—Onus deponere, exonerare; *décharger*.

DESCARKAGIUM.—Tributum pro mercibus exonerandis; *droit de décharge*. (Chartul. S. Vand.)

DESCARLATUS.—Coccineus; *d'écarlate*.

DESCAVALCATIO.—Pro **DECALVATIO**.

DESCAZARE.—E casa seu domo ejicere; *chasser de la maison*. (Mur.)

DESCENDENTES.—Posterii; *les descendants*.

DESCENDENTIA.—Descensus, declivitas collis, clivus; *descente*. (A. 1212.)—Summa quæ expansis rationibus reliqua est; *débet, reliquat*. (Mem. D. Cam. Comp. Par.)

DESCENDERE.—Active, demittere, pro activo Gallico *descendre*. (A. SS.)—Depondere, exonerare; *décharger*. (A. 1322.)—Dependere, idem q. iore feudaria movere; *dépendre, relever*. (A. 1329.)

DESCENDUA.—Successio, hæreditas quæ

a progenitoribus obvenit; *succession, héritage en ligne directe*; ol. *descendement*.

DESCENSIBILIS.—Descendere consuetus. (Bart. Gl.)

DESCENSIVE.—Successive, ex ordine; *successivement, par ordre*. (A. 1313.)

DESCENSUS.—Hospitaliones, quomodo Galli dicunt *descentes*. (Conc. Budens. a. 1269.)—Confessio, seu locus sub altari ubi recondebantur sanctorum reliquiae et in quem gradibus patebat aditus; *Vid. CONFESSIO*. (Anast.)—Idem q. **DESCENDUA**. (Ann. Victor.)

DESCARGA.—Tributum pro mercibus exonerandis perceptum, ut **DESCARGAGIUM**. (Ord. reg. Fr.)

DESCARGAGIUM.—Exoneratio; *décharge*.

DESCARGIA.—Acceptilatio, liberatio, ut **DESCARGA**. (A. 1402.)

DESCARGIARE.—Exonerare; *décharger*.

DESCARGIATIO.—Exoneratio; *décharge*.

DESCIRE.—Nescire, oblivioni tradere. (J. de J.)—Desciscere. (Bald. Diac.)

DESCLAVARE.—Clave aperire; *ouvrir avec une clef*. (St. Mont. Reg.)

DESCLEDARE.—Locum cledis, seu crati-
bus clausum aperire, crates amovere, tol-
lere; *ouvrir un lieu fermé avec des claies*. (A. 1243.)

DESCOBLADA.—Caro, seu frustum carnis sine adipis; *viande privée de graisse, maigre*. (A. 1177.)

DESCOLATADA.—Species vestis. (A. 1506.)

DESCOLATUS.—*Descalatus oculus*, a Gallico *découler*, effluere, oculus ex quo humor effluit. (A. SS.)

DESCOLPARE.—Culpam eluere, vel a se aut ab aliquo amovere. (Mur.)

DESCRIBERE.—Censum per capita imponere, eumque exequatum in libros censuales referre; *faire la répartition du cens et dresser l'état de cette répartition*. (Greg. Tur.)

DESCRIPTIO.—Indicatio, contributio; *impot.* (Cod. Th.) *Descriptiones* etiam dicte recensio-
nes praediorum, suppellectilis Ecclesiarum, librorum ac veterum chartarum, regio no-
mine factae; *inventaires descriptifs des biens d'une église ou d'une abbaye, dressés au nom du roi. Descriptio causarum*, index seu libellus in quo causae iudicandae ex ordine recensentur; *liste par ordre où elles doivent passer, des affaires à juger*. (A. 1316.)

DESCRIPTOR.—Qui populum oer centu-
riam et tribus dividit. (Vel. Gl.)

DESCROBARE.—De serobe eruere. (Laur.)

DESCUS.—Pluteus; *pupitre*. (Joan. Whet.)

DESDINOSUS.—Fastidiosus; *dédaigneux*. (Bar.)

DESDOBLATA.—Idem q. **DESCOBLATA**. (H. Dalph.)

DESECUS.—Pro secus.

DESEIRE.—Pro desinere. (Conc. Hisp.)

DESEMEL.—Simul et semel. (Vict. Af.)

DESEMPARARE.—Rem possessam di-
mittere; *renoncer à la propriété d'une chose*. (Us. Barc.)—Remittere; *abandonner, con-
céder*. (A. 1230.)

DESEMPARATIO.—Idem q. **GUAPITIO**.

DESENIARIUS.—Idem q. **decennarius**, qui urbis decuria praest; *dezainier*.

DESENGRANARE.—Gallis *engrener*, mole-
trinae granum infundere, unde secundum
analogium linguae, *desengranare* videtur idem
esse, quod moletrinae granum non infun-
dere, vel jam infusum detrudere.

DESENTIRE.—Abdicare, nuntium remit-
tere; *renoncer*. (A. 1334.)

DESEPELIRE.—Exhumare; *exhumer, dé-
terrer*. (A. SS.)

DESERTARE.—Dissipare, vastare; *ra-
vager, gâter, détruire*; ol. *désertier*. (A. 802.)

DESERTARE.—Deserere; *abandonner*. (A. 802.)

DESERTITUDO.—Desertio, derelictio; *abandon*. (A. 1017.)

DESERTUM.—Ager incultus; *terre en
friche*. (Obit. Eccl. Ling.)

DESERVIRE.—Fungi aliquo munere; *des-
servir, remplir une fonction*. Hinc locu-
tiones illae in instrumentis frequentes: *De-
servire Ecclesiam*, vel *Ecclesiae deservire in
divinis*, pro parocia administrare, vel ratio-
ne beneficii ecclesiastici debitum munus
obire, officium persolvere. — Mereri; *méri-
ter, gagner*; ol. *déservir*. (A. 1277.)

DESERVITIO.—Servitium, ministerium,
functio; *emploi, charge, service*.

DESERVITURA.—Ead. notione.

DESESIARE SE.—Rem aliquam posses-
sam alteri dimittere; *se dessaisir d'une chose
en faveur d'autrui*; *Vid. WERERE*.

DESESIRE.—Regiam manum injicere in
rem aliquam; *saisir, confisquer*. (A. 1154.)

DESESIARE SE.—Desesire se. ut **DESESIARE SE.** (A. 1222.)

DESEVARE.—Torrere; *brûler*. (A. 1291.)

DESFODRATUS.—Non pellitus; *Vid. FO-
DRATUS*.

DESGAGIUM.—Multa quae ob vastatio-
nem in agris hortisque factam exigitur; *peine
pécuniaire qui se prononce pour les dégâts
faits aux jardins ou aux terres cultivées*. (A. 1296.)

DESCOMBRARE.—Purgare, mundare;
purifier, nettoyer; ol. *décombrer*. (S. Mut.)

DESCRANUM.—Idem q. **DEGRANATURA**.

DESGRURARE.—Tinctioribus Gallicis
desgruer, lexivium facere. (A. 1399.)

DESGUARNIRE.—*Desguarnire* castrum,
illud praesidio seu defensoribus nudare; *ôter
à un château, à une place de guerre la gar-
nison destinée à sa défense*.

DESHEREDITARE.—Ut **DEHEREDITARE**.

DESHEREDARE.—Exheredare, spoliare;
ead. notione.

DESHOMENAGIUM.—Manns mortuum, seu
hominis manus mortuum ad dominum devo-
luta successio; *succession ouverte d'un homme
de main-morte, c'est-à-dire le déponnement
de cet homme dont les biens vont au seigneur*.
(H. Dalph.)

DESHOMENENTUM.—Ead. notione.
(A. 1317.)

DESHOMINAMENTUM.—Ead. notione.

DESICUT.—Sicut, velut; *comme*.

DESIDENTIA.—Ut **DESIDIA**. (A. 1303.)

DESIDERABILIS.—Cuius; *qui désire,
avide*. (Fel.)

DESIDERABILITER.—*Desiderabiliter cu-
pere*, hoc est, ardent. (A. SS.)

DESIDERARE.—«Si duo comites pro causa
aliqua *desiderant*, in supradicta synodo ven-
tilentur.» (Dec. Col. reg. Hung.) Id est con-
tendere ad se pertinere. — Velle; *vouloir*.
(Oll. Mor.)

DESIDERATA.—Hoc verbo dici videtur
initio in Christianismo veluti baptismus
et quodvis sacramentum; antonomastice
vero SS. Eucharistia, de quo sacramento
verbum *desiderare* praestitum usurpant Ter-
tullianus, S. Ambrosius et alii plures.

DESIDERATE.—Ultero, voluntarie; *vo-
lontairement*.

DESIDERATUM.—Monetae species. (A. 1421.)

DESIDERIUM.—Actio in iure, qua quis
rem velut ad se pertinentem repetit; *de-
mande en justice*; ol. *desieurie*. (A. 1392.)

DESIDIUM.—Desidia, inertia; *paresse,
indolence, inertie*. (A. SS.)

DESIDIUS.—Deses, ignavus; *indolent,
mou, paresseux*. (Vel. Gl.)

DESIDIUS.—Residuus; *qui reste en ar-
rière*. (A. SS.)

DESIGNAMENTUM.—Probabilitas, veri
similitudo; *raisonnable, probabilité*. (A. 1075.)—Terminus, limes designatus; *limite,
terme*. (A. 1204.)

DESIGNARE.—*Designare* alicui, apud ali-
quem deponere; *consigner*. (A. 1319.)

DESIGNATIVE.—Nominativum; *nommé-
ment*. (A. 1400.)

DESIGNUM.—Designatio, descriptio,
exemplar; *dessin*; *Vid. DISIGNUM*.

DESILLARE.—Sigillum auferre, pro **DESIGILLARE**; *décacheter*.

DESIPERE.—Alienosaporem inficere, priori
amisso. (Tor.)

DESISTANTIA.—Discessio, qua quis de-
sistit seu desiscit ab aliquo; *désistement*.
(Mart., Anecd.)

DESISTENTIA.—Cessatio; *repos, action
de ne rien faire*. (A. 1299.)

DESISTERE.—Pro **DEICERE**.

DESITISCIERE.—Conterunere; *mépriser,
dédaigner*. (Pap.)

DESLIGARE.—Solvere; *délier*; ol. *des-
lier*. (Rym.)

DESLOGIARE.—E loco migrare; *changer
de lieu, déloger*. (Loh., H. Brit.)

DESMIA.—Potestas ligandi et solvendi, a
Graeco *δέσμη*, vinculum, ligamen. (Frid.)

DESMANDARE.—*Desmandare* treugas,
inducias tollere, illis nuntium remittere.
(A. 1234.)

DESMESURA.—Diminutio, vel injusta
petitio. (A. 1229.)

DESMILITARE.—A militia removere, ut
DISMILITARE.

DESNODARE.—Dissolvere, enodare; *dé-
nouer, rompre*; ol. *desnouer*. (A. 1389.)

DESOCIARE.—Separare, quasi a *socio*
avellere; *séparer*. (Pet. Bles.)

DESOLARE.—De solo ejicere, ut **DELO-
CARE**.

DESOLATIUM.—Desolatio. (Rad. Cad.)

DESOLLARE.—Solea percutere vel pro-
terere; *frapper avec le pied*. (A. 1194.)

DESORDO.—Confusio; *désordre*. (Tract.
de milit.)

DESORDINARE.—Perturbare; *troubler,
mettre le désordre*. (Hinc.)

DESPALARE.—Divellere; *démonter, dé-
ranger*. (Vel. Gl.)

DESPARARE.—Auferre, tollere; *enlever*.
(For. Osc.)

DESPECTIO.—Contumacia, contemptus
iudicii; *refus de comparaître, défaut*. (Lex
Sal.)—*Despectus litterarum regiarum*, crimi-
nis ac delicti in regiam maiestatem species.
(A. 819.)

DESPECTOR.—Qui uespicit; *contempteur,
celui qui méprise*.

DESPECTRIX.—Quae contemnit; *celle
qui méprise*.

DESPECTUOSE.—Irato animo; *avec co-
lère*; ol. *despitusement*. (A. SS.)

DESPECTUOSUS.—Abiectus; *vil, abject*.
(A. SS.)

DESPECTUS.—Ut **DESPECTIO**.

DESPENDERE.—Sumptus facere; *dépen-
ser*; ol. *dépensdre*.

DESPENSA.—Fenaria, promptuarium;
dépense.

DESPERABILITER.—Desperanter. (Script.
rer. Fr.)

DESPERANTIA.—Pro **DESPERATIO**. (A. 868.)

DESPERATUS.—De cuius animae salute
nulla spes est; *celui dont il n'y a pas d'es-
poir de sauver l'âme*. (Lud.)—Perditus si-
carius; *scélérat, bandit achevé*. (St. Fl.)

DESPEZARE.—De re ponderata detraxe-
re, pondere minuere; *enlever une certaine
quantité d'une chose pesée*. (Ch. abbat. Conch.)

DESPICABILIS.—Contemnendus; *mé-
prisable*. (Xyst. II PP.)

DESPICABILITER.—Contemptim; *d'une
manière méprisable, avec dédain*.

DESPICARE.—Despicere, contemnere;
mépriser, dédaigner. (Mar.)—*Despicare* blu-
dum, e spica educere, separare; *dépiquer le
blé*. (A. 1434.)

DESPIGNERATIO.—Redemptio rei op-
pigneratae; *dégagement*. (Chartar. Eccles.
Auxit.)

DESPINARE.—Spinam avellere; *ôter une
épine*.

DESPITARE.—Despicere, ut **DESPICARE**.

DESPITUS.—Despectus, contemnendus;
ut **DESPICABILIS**. (Flet.)

DESPLEARE.—Explicare; *déplier, dé-
ployer*.

DESPLENDESCERE.—Obscurari; *déve-
nir obscur*; «Qua desplendebat nitor cordis
vestri.» (S. Paulin.)

DESPLICIBILIS.—Ingratus, molestus.
(A. 1367.)

DESPONSALE.—Quod pro desponsatione

sacerdoti datur; *honoraires du prêtre pour le mariage.* (A. 1250.)

DESPONSALIA. — Desponsatio; *flangailles.*
DESPONSARE. — Dicitur de qualibet re
cujus possessionem quis adipiscitur: *Des-*
ponsare castrum, desponsare domum, etc.

DESPOTUS. — Dignitas in aula Constan-
tinopolitana, ex Græco *despôtēs*, dominus.
Quam quidem appellationem imperatores
ipsi ambierant, cum in nummis suis non
basileus, sed *despôtēs* titulum describi cura-
rent, ut potissimum observare est in Alexii
et Manuëlis Comnen. nummis aureis.

DESPRETIUM. — Pretium pro laudimii,
de quo qui prædium acquirere vult cum do-
mino feudali paciscitur et de eo quidpiam
sibi condonari obtinet; *accord fait avec le*
seigneur pour le payement des lods et ventes;
ol. *depri.* (Pass.)

DESPROPRIAMENTUM. — Abdicatio
peculii declaratio; *déclaration que l'on re-*
nonce à la propriété de son avoir.

DESRAINARE. — Ut DERATIONARE, ratio-
nibus adductis crimen a se amoliri, etc.; *se*
disculper d'une accusation.

DESRASINA. — Lex quædam in Norroan-
nia constituta per quam in simplicibus que-
relis insecutus factum quod a parte adversa
objicitur se non fecisse declarat, etc.; *déni,*
purgation par serment; ol. *desrene.* (Cod.
leg. Norm.)

DESRAINATIO. — Ead. notione. (Ibid.)

DESRASINIA. — Ead. notione. (Ibid.)

DESRASNARE. — Ut DESRAINARE. (Ibid.)

DESBARE. — Furari robam; *dérober,*
voler. (Ibid.)

DESSAISINA. — Gall. *dessaisissement*, ab-
dicatio, derelictio, vel amissio alicujus rei
possessæ. (A. 1155.)

DESSAISINATIO. — Dejectio de posses-
sione. (Lud.)

DESSASIONARE. — Præscriptam colen-
di agros rationem mutare; *changer l'ordre*
ordinaire de la culture de la terre; ol. *des-*
saisonner.

DESSERARE. — Laxare, remittere; *dé-*
tacher, lâcher. (A. 1442.)

DESSERIARE. — Possessione exuere; *Vid.*
Saisire.

DESSERIONARE. — Ut DESSASIONARE.

DESSIDENS. — Pro *dissidens.*

DESSIGILLARE. — Sigillum dissolvere;
rompre le sceau, décacheter. (A. 1360.)

DESTARIUM. — Mensuræ species, eadem
ut videtur, quæ *SEXTARIUM.* (Nic. IV PP.)

DESTERIUS. — Ut *DEXTRIARIUS.*

DESTERMINARE. — Exterminare, abo-
lere; *détruire, anéantir.*

DETERNERE. — Stratum jumentis au-
ferre. (A. SS.)

DESTINA. — Murus quo sustinetur ædi-
ficium; *contresort.* — Conclave privatum
sen sacellum; *cabinet particulier, ou cha-*
pelle, oratoire. (A. SS.)

DESTINAMENTUM. — Legatum; *legs.* (Ch.
Arag.)

DESTINARE. — Legare, mittere; *envoyer,*
expédier. (J. de J.) — Oppugnare, aggredi;
attaquer. (Terl.) — Testamento legare; *lé-*

guer par testament. (For. Jac.) — Decernere,
statuere; *résoudre.* (A. 1408.) — Accidere;
arriver. (A. SS.)

DESTINATIO. — Testamentum, bonorum
dispositio; *testament, action de disposer de*
ses biens. (Tabul. Prior. de Domina.)

DESTIPULARI. — Promissum pactum de-
negare; *refuser de tenir ses engagements,* *se*
parjurer. (Vel. Gl.)

DESTITUDO. — Desertio; *action d'aban-*
donner, désertion. (Isid.)

DESTITUTIO. — Statutum vel decretum
legi et rationi contrarium; *décret, décision*
contraires aux lois. (A. 1257.)

DESTORNARE. — Destornare ictum, re-
pellere; *détourner un coup.* (A. 1361.)

DESTRARIA. — Porticus Ecclesiæ: « In
cujus quidem ecclesiæ introitu ampla spa-
tialoria platea præposita, porticus est trium
destrariarum seu *deambulatoriorum.* »
(Mart., Ampl. Col.) — Equa major. *Vid.* *DEX-*
TRARIUS.

DESTRATIO. — Mensura quæ dextris fl.
Vid. *Dextræ.*

DESTRICARE. — Consummare. (Isid.)

DESTRICTUS. — Pœna, multa a iudice im-
posita; *amende prononcée en justice;* ol. *des-*
trix, destroy.

DESTRIGARE. — Ut DESTRICARE.

DESTRUERE. — Debilitare, male mul-
tare; *abimer, maltraiter.* (A. 1268.)

DESTRUS. — Modus agri ad mensuram *dex-*
trus dicta v. æstimatus. *V. Dextræ.* (A. 1375.)

DESTRUBIUM. — Impedimentum; *empê-*
chement; ol. *destourbier.* (Rym.)

DESUB. — Pro sub; *dessous.* (A. SS.)

DESUBITARE. — De improvviso occupare,
et etiam aliquem lacessere. (Pass.)

DESUBTUR. — Idem q. de sub; *de des-*
sous. (Vel. Gl.)

DESULTRIX. — *Desultrix* virtus, instabi-
lis et parum firma; *vertu peu solide et in-*
constante. (Terl.)

DESUPER. — *Desuper* esse, superesse, su-
perabundare. (Ach., Spicil.) — Superemi-
nere. (A. 1203.)

DESUPERIUS. — Inferius; *dessous.* (Greg.
Tur.)

DESURSUS. — Ex alto; *de haut.*

DESUSCEPTUM. — Cautio de suscepta
pecunia, seu scriptum, quo accipiens rein-
debitam, a se susceptam sibi quæ debitor
traditam fatetur, quodque penes dantem re-
manet pro securitate solutionis; *titre por-*
tant reconnaissance d'une dette, obligation.
(Greg. N.)

DESVASSALLARE. — Vassallum a loco
destruere. *Vid.* *VASSALLUS.*

DESVENIRE. — Decedere, mori; *mourir.*
(A. 1099.)

DEVIATORIUM. — Canalis quo aqua a con-
suetu cursu deflectitur; *canal de dérivation.*

DETA. — Debitum; *dette.* — Pro DIETA.
vitæ institutum; *régime.*

DETAILLUM. — Emptio vel venditio om-
ni fit particulatim; *détail.* (Pass.)

DETEGERE. — Contegere, operire; *cou-*
vrir. (Joan. de Card.) — Decernere, decla-
rare; *décider, proclamer.* (A. 1318.)

DETEMPERATUS. — Qui amplius non est
consueta temperie: « Delicatissimi dudum
corporis ejus serenissima complexionem *de-*
temperata, lepra respersit. » (A. SS.)

DETENTACIO. — Tentatio, molitio, vexa-
tio. (A. 1268.)

DETENTARE. — Delinere, reservare.
(A. SS.)

DETENTATIO. — Addictio, traditio; *déli-*
vrance. (A. 1268.)

DETENTIO. — Hospitalitas, ut videtur,
qua quis benigne ab alio excipitur et *detine-*
tur. (Necrol. Corb. — Possessio, occupatio;
détention. (St. Saon.)

DETERESCERE. — Fieri deterius; *dévé-*
rir. (A. SS.)

DETERIARE. — Pro DETERIORARE.

DETERIORARE. — Deteriorem facere;
détériorer. (S. Ambr.)

DETERIORATIO. — Rei deductio in sta-
tum deteriorem; *détérioration.* (Mad.)

DETERMINARE. — Pro DETERMINARE,
distinguere. (Vel. Com.) — In album docto-
rum vel magistrorum, qui studiorum termi-
nus est, referre; qui recipiendi ritus una
cum thesi tunc disputanda *determinatio* ap-
pellabatur, et *determinator*, qui receptioni
presidebat et qui recipiebatur. (A. 1315.)

DETERMINATOR. — *Vid.* *DETERMINARE.*

DETESSERARE. — Tesseris seu ludo amit-
tere pecuniam; *perdre de l'argent au jeu.*
(Spec. Sax.)

DETESTABILITAS. — *Detestabilitas* faci-
noris, quod in facinoroso detestandum est et
abominandum. (Rym.)

DETESTARE. — Pro TESTARI. (Mart.,
Anecd.)

DETESTATIO. — Testatio, declaratio:
« Ad *detestationem* criminis seu damni. »
(A. 1476.)

DETHRONARE. — Idem q. DETHRONI-
ZARE.

DETHRONIZARE. — De dignitate seu
throno deicere; *dégrader, détrôner.* (A. SS.)

DETINERE. — Sarta tecta tueri; *entrete-*
nir. (A. 1190.) — Tractare; *traiter.* (Epist.
Sold.)

DETIRPARE. — Exstirpare; *abolir.* (A.
1402.)

DETITULARE. — Titulum delere; *Vid.*
TITULARE.

DETORTUM. — Transversum; *ce qui est*
en travers, oblique. (Cons. Lem.)

DETOURNARE. — A recta via deflectere;
détourner. (A. 1346.)

DETRACTARE. — Equis in diversum ac-
tis reum discerpere; *écarter.* (Flet.) — Fama
destruere; *médire, calomnier, detracter;*
ol. *détraire.* (A. SS.) — *Detractare* se di-
cuntur, qui juris exceptionibus renuntiant.
(A. 1336.)

DETRACTUS. — Excoriatus, cui vivo ca-
pitis cutis abstracta est; *scalpé, à qui on*
a arraché la peau de la tête. (Gasp., Gl.)

DETRADERE. — Pro TRADERE.

DETRANS. — Pro TRANS.

DETRICALE. — Zona pendens in crinibus
tricatis, et dicitur a *de*, quod est deorsum, et

trica quod est coma, quia pendet deorsum in
trica. (Interp. Joan. de Garl.)

DETRICARE. — Morari, remorari, idem
q. *TRICARE.*

DETRICATIO. — Mora, dilatio; *retard,*
délai. (Act. S. Nicol.)

DETRIMENTARI. — Detrimentum pati;
éprouver du dommage. (Const. Just.)

DETRIMONIA. — Detrimentum; *perte,*
dommage.

DETRITURARE. — Triturare, molere;
moudre, triturer.

DETRITIO. — Detrimentum, ut *DETRI-*
MONIA.

DETROUSSARE. — Spoliare; *détrousser.*
(A. 1353.)

DETRULENTES. — Pro *Deferentes.* (Ann.
Ben.)

DETUMULATIO. — Exhumatio; *exhuma-*
tion. (A. SS.)

DETUNICARE. — Palam facere, dete-
gere, quasi tunica ablata nuditatem osten-
dere; *agir publiquement, sans se cacher.*
(Mat. Westm.)

DETURBARE. — Avertere, ut *DISTUR-*
BARE.

DEUBLIA. — Præstatio seu obliarum te-
nuissimum panum certis temporibus do-
minis a subditis facienda, sæpe in aliquan-
tum pecuniæ commutata; *droit d'oublie; Vid.*
OUBLIA.

DE ULTRA. — Ultra; *oultre, au delà.*
(Ann. Gen.)

DEUM. — Pro EUM.

DEUNCULUS. — Diminut. a *Deus*, ficti
numinis simulacrum. (A. SS.)

DEUS. — Templum dei alicujus; *templ.*
(Lact.) *Deus in adiutorium,* Dominica
duodecima post Pentecostem; *douzième di-*
manche après la Pentecôte. *Deus in loco*
sancto, undecima Dominica post Penteco-
stem; *onzième dimanche après la Pente-*
côte.

DEUTERARIUS. — Secundarius; *du second*
rang, secondaire.

DEUTERESIS. — A Gr. *deutérōsis* lo-
ges secundariæ seu traditiones hominum.
(Guib.)

DEUTEROGAMIA. — A Gr. *deuteroγαμία*
secundo nubere; *mariage en secondes no-*
ces.

DEUTERONOMIUM. — Secundaria lex,
liber Moysis; *le Deutéronome.* (Laur.)

DEUTRUS. — Secundus. (Raim. Ducl.)

DEVADIARE. — Rem oppigneratam redi-
mere; *dégager une chose donnée pour cau-*
tion. (Pass.)

DEVALIDATIO. — Decessio, imminutio;
amoindrissement, déchet, perte. (A. 1499.)

DEVALLEARE. — Descendere, demittere;
descendre; ol. *devaller.*

DEVALIS. — Prona vallis. (Barth.
Gl.)

DEVASTARE. — Suppeditare; *fournir.*
(A. 1380.)

DEVECTIO. — Vectura; *transport.* (A.
1135.)

DEVENDUDA. — Idem q. *DEVENUDA.* (A.
1225.)

DEVENIRE. — Evadere, fieri; *devenir*.
 DEVENSUM. — Ut DEFENSUM. (A. 1263.)
 DEVENTITARE. — Idem q. DEVENIRE. (Mur.)
 DEVENTUS. — Eventus, casus; *événement*. (A. 1263.) — Potestas; *pouvoir*. (A. 1314.)
 DEVENUSTARE. — Vituperare, deformitatem alicui exprobrare. (Vet. instr.)
 DEVERIUM. — Debitum, pensitatio; *devoir, redevance*, ut DEBERIUM. (Vital.) — Debitum a vassallo servitium, clientelaris professio; *service du vassal envers le seigneur, aveu de vasselage*. (A. 1482.) — Officium, munus; *devoir*. (A. 1402.)
 DEVERSUM. — F. inversum; *devers*. (Mon. Angl.)
 DEVERSUS. — Versus; *devers*. Per *deversus*; *par devers*.
 DEVES. — Ut DEVESIA.
 DEVESIA. — Locns defensionis, ut DEFENSURA; *pâturage réservé et défendu*; ol. *dévèse*.
 DEVESIUM. — Ead. notione.
 DEVESTIMENTUM. — Messis, fructuum vel segelum collectio; *moisson, récolte*. (A. 1377.)
 DEVESTIRE SE. — Rei alicujus dominium abdicare; *abdiquer la possession*; ol. *se dévestir*. (Pass.)
 DEVESUM. — Ut DEVESIUM.
 DEVETARE. — Velare, prohibere; *défendre, empêcher, prohiber*; ol. *dévêder*.
 DEVETATUS. — Interdictus, vetatus, prohibitus; *interdit, défendu*.
 DEVETATOR. — Italis, qui arbores evellit. (St. Fl.)
 DEVETUM. — Interdictum, prohibitio, seu potius exactio sub prætecto prohibitionis; *défense*, ou *taxe*. (A. 1147.) *Have deveti*, res prohibita; *chose prohibée*. (S. xiii.) — Cessio; *abandon*, ol. *devest*. (A. 1239.)
 DEVEZIUM. — Idem q. DEFENSUM. (A. 1211.)
 DEVIALITAS. — Defectio a fide vel virtute. (Bar.)
 DEVIAMENTUM. — Error; *erreur*. (A. SS.)
 DEVIARE. — Exorbitare, extra viam ire; *sortir du chemin*; ol. *dévier*. (J. de J.) — A via sua aliquem per vim abducere; *détourner quelqu'un de son chemin*. (A. 1000.)
 DEVIATIO. — Disciplinæ solutio, remissio. (Leib.)
 DEVIATORIUM. — Iter devium; *chemin détourné*. (A. 1243.)
 DEVIATUS. — Devius, dissolutus; *qui est hors du chemin, débauché*. (A. SS.)
 DEVIGILARE. — Evigilare. (Gl. vet.)
 DEVILLARE. — Discerere de villa, ire, proficisci; *partir, s'en aller*.
 DEVINTUS. — Eventus, casus; *événement*.
 DEVIOLARE. — Deviolare puellam, violare, stuprare; *violer, commettre un viol*. — Rescindere, irritum facere, violare; *enfreindre, violer un accord, l'annuler*. (A. 1127.) — DEVISIA. — Idem q. DIVISA.
 DEVISAMENTUM. — Inscriptio, symbolum; *devise*.

DEVISIA. — Idem q. DEVESIA. (A. 1350.)
 DEVITUM. — Ut DIVISA.
 DEVIUM. — Species vestis clericalis, in Stat. Ecclesiæ Tutelensis. (A. 1328.)
 DEVOATIO. — Clientelaris professionis negatio; *refus de reconnaître pour seigneur*; ol. *désaveu*.
 DEVOLVERE. — Manifestare, propalare, revolvere. (Vet. Gl.)
 DEVOLUTIO. — Jus devolutum; *dévolution, transport d'un droit, d'un bénéfice*. (Pass.) *Devolutio* autem in rebus beneficiis dicitur collatio beneficii a superiore, præsertim a Romano Pontifice, cui jus devolutum est conferendi caducum beneficium.
 DEVOLUTORIUM. — Girgillum; *dévidoir*. (Uguit.)
 DEVOTÆ. — Femine et virgines, quæ castitatem voverunt: « quæ se Deo voverunt, » ut est in Concilio Valentino.
 DEVOTAMENTE. — Hispanis, pie, devote; *pieusement*.
 DEVOTAMENTUM. — Anathema, exsecratio; *malédiction, anathème*. (Tert.)
 DEVOTARE. — Devovere; *vouer, consacrer*. (A. SS.) — Cum sacramento sponderi, affirmare; *affirmer, promettre, garantir sous serment*. (A. SS.) — Fraudare votum, illud non reddere; *ne pas accomplir un vœu*. (A. SS.)
 DEVOTARIA. — Devota religiosa, pia. (Lud.)
 DEVOTATIO. — Imprecatio; *malédiction, imprécation*.
 DEVOTIO. — Tributum, vel tributum illatio, vel devotio, quæ debetur in collatione tributorum. Debita agnitio et professio. (Cod. Th.)
 DEVOTIONALIA. — Devotionis seu pietatis exercitia; *prières, exercices de piété*. (A. SS.)
 DEVOTIONES. — Ead. notione.
 DEVOTISSIMUS. — Titulus honorarius concessus quibusdam in Cod. Th.
 DEVOTIZARE. — Vota et orationes ad Deum et sanctos facere; *adresser des vœux et des prières à Dieu et aux saints*.
 DEVOTUM. — Votum, oblatio facta ecclesiæ. (A. 934.)
 DEVOTUS. — Pius; *qui a de la piété*. (Pass.) — Sanctus, cuius tutelæ quis se potissimum committit; *saint patron*. (Mur.) — Qui se et bona sua monasterio devovit; *laïque qui s'est donné à un couvent*. (A. 1183.)
 DEVULGARE. — Idem quod DEPOPULARE, populo seu vulgo urbem aut locum spoliare, depopulare — Publicare; *divulguer*, rendre public. (Pap.)
 DEX. — Limes; *Vid. DECI*. — Apud Occitanos, banleuca, urbis districtus; *banlieue*.
 DEXIA. — Prosperitas; *bonheur, prospérité*. (A. SS.)
 DEXTER. — Rectus, æquus, integer, in moralibus. (Mart., Anecd.)
 DEXTERALIS. — Qui ad dexteram est; *qui est à droite*. (Asser.)

DEXTERARIUS. — Equus major et cataphractus; *cheval de bataille*; ol. *destrier*.
 DEXTERI. — Ut DEXTRA.
 DEXTIMUS. — Pro DEXTEN.
 DEXTRA. — Mensuræ longitudinis species; *dextre, mesure de longueur qui variait selon les pays*. (A. 979.) — Fœdus, pactum; *traité, accord, alliance*. (Pass.) — *Dextra*, genus supplicii apud Italos. (Chr. Parm.) — *Dextas dare* dicuntur qui aliorum potestati se committunt. (Chr. Moiss.)
 DEXTRALE. — Ornamentum dextræ, armilla in dextro brachio gestari solita; *bracelet*. (Pass.)
 DEXTRALIS. — Securis genus, idem quod MANUARIA.
 DEXTRALIUS. — Ut DEXTRANIUS.
 DEXTRARE. — A dextris ire vel incedere, tegere latus dextrum; *marcher à la droite de quelqu'un, tenir le côté droit*; ol. *adextrer*. (A. 1177.) — Aplare, parare; *préparer, disposer*. (A. SS.) — Mensurare dextris, *mesurer au dextre*. *Vid. DEXTRI*. (St. Mas.) — *Dextrare equum*, eum domare, fingere; *dresser un cheval*.
 DEXTRARIAS. — *Dextrorale servitium*, f. præstatio dextrarii, quem vasallus domino debebat, si qua esset expeditio facienda; *service militaire, fourniture d'un cheval de guerre*. (Ap. Lud.)
 DEXTRARIUS. — Equus major et cataphractus, quo utebantur potissimum in bellis et præliis, ut DEXTENARIUS.
 DEXTRARIOLA. — Ut DEXTRALE.
 DEXTRATIO. — Motus qui fit a sinistra ad dextram; *mouvement de gauche à droite*. (Sol.)
 DEXTRATOR. — Agrimensor; *arpenteur*. (St. Mass.)
 DEXTRATUS. — *Dextratus manus sua*, idem qui jurans sua manu, de quo in JURAMENTUM, 4. *Vid.*
 DEXTRERIA. — Navis species, forte quia agilis, ab Ital. *destro*, dexter, agilis. (A. 1388.)
 DEXTERIUS. — Pro DEXTARIUS.
 DEXTRI. — Mensuræ genus; *mesure de longueur*; ol. *dextre*; *Vid. DEXTRA*. — *Dextrorum* præsertim appellatione donantur ecclesiarum atque adeo locorum, qui aliqua immunitate, aut asylj jure gaudent, definita legibus circa eos spatia, quæ fere setoper 30 passuum esse dicuntur; *bande de terrain, généralement de 30 pas de largeur, qui entoure un lieu privilégié et dans l'étendue de laquelle les privilèges produisent tous leurs effets ordinaires*; ol. *dextres*.
 DEXTROCHERIUM. — Brachii dextri ornamentum, viris æque ac feminis commune, armilla, torquis, brachiale; *ornement de bras commun aux deux sexes, bracelet*.
 DEXTRUM. — Mensuræ genus, ut DEXTRI. (St. Arcl.)
 DEYMERIUS. — Qui decimam ex jure percipit et exigit; *dîmeur, celui qui lève la dîme*; ol. *dismier*. (A. 1287.)
 DEYTA. — Fidejussor, sponsor; *répondant, caution*.
 DEZENA. — Decas; *dizaine*.

DEZMARIA. — Jus percipiendi decimam; *droit de dîme*; ol. *dismérie, dismage*.
 DIA. — Generosa. (Pap.)
 DIABLAGIUM. — Jus percipiendi campipartem ex bladis demissis; *droit de champ-part*; ol. *deablage*.
 DIABOLARIS. — Meretrix, pro DIABOLARIS, quasi duorum obolorum; *fille de joie*. (Vet. Gl.)
 DIABOLE. — Calumniæ. (Lex. Mart.)
 DIABOLICUS. — *Diabolicum dicere*, pessime loqui, aliquid magis dæmone dignum agere. (A. 1211.)
 DIABOLIZARE. — Dæmonio corripri; *être pris par le démon*. (A. SS.)
 DIABOLUS LIGATUS. — Veneficii species; *sorte de sortilège*.
 DIACAMERON. — Medicamentum ducens hominem de morte ad vitam. (Lex. Mart.)
 DIACATOCHI. — Bonorum delictatores; *détenteurs*. (Cod. Th.)
 DIACITRINUS. — Citrini coloris intensioris. (Mon. S. Gal.)
 DIACODIUM. — Polio ex papavere. (Walb.)
 DIACON. — Pro Diaconus, passim apud veteres scriptores.
 DIACONA. — Uxor diaconi, seu cujus maritus in diaconum promotus erat. Ex quo enim ad hunc dignitatis ecclesiasticæ gradum ille pervenerat, abstinebat uxore, quæ honoris causa *diaconissa*, et *diacona* appellabatur, quemadmodum presbyteri, *presbytera*, ut est in Concilio Turon. c. 567.
 DIACONALE. — Vestis diaconorum ut subdiaconale, subdiaconorum. *Diaconale ministerium*, id est *diaconi*.
 DIACONATUS. — Dignitas diaconi; *diaconat*.
 DIACONIA. — Collatio elemosynarum quæ colligebantur et dis tribuebantur in pauperes Christianos; *cotisations, offrandes, aumônes pour donner aux pauvres*. *Diaconiam exhibere*, elemosynam facere pauperibus; *faire l'aumône*. — *Diaconia*: 1° loca in quibus pauperes, viduæ, pupilli, senes regionis cujusdam alebantur; *lieux où les pauvres, les orphelins, les vieillards, etc., étaient nourris, hospices régionaux*; 2° oratoria, sacella quæ hospitalibus domibus adjuncta erant; *oratoires, chapelles, annexés aux hospices régionaux*.
 DIACONICUM. — Ecclesiæ secretarium sic dictum, quod diaconorum curæ incumbere; *sacristie*. (Pass.)
 DIACONILIS. — Ad officium diaconi spectans; *de diacre*.
 DIACONISSA. — Uxor diaconi, *Vid. DIACONA*. — Abbatissa; *abbesse*. (Abel.) *Diaconissa* etiam in primis temporibus appellabantur mulieres vitæ integritate et religione ac pietate insignes, quæ in sacris ecclesiæ ministeriis ea obibant munia quæ diaconi ipsi salvo pudore, vel etiam absque offensionis nota, peragere non poterant, in officiis præsertim, quæ mulieres spectabant, verbi gratia, si ad lavacra, id est baptismum procederent, si in his nudari, si docendæ et in divino verbo instruendæ essent mulieres.

DIACONISTA. — Diaconus; *diacre*.
DIACONITA. — Ead. notione.
DIACONITES. — Pauperes qui in diaconis alebantur, vel ministri diaconum, qui sub diacono alimenta atque eleemosynas pauperibus distribuebant, ut coenatur Murat.
DIACONIUM. — Ecclesiae secretarium; *sacristie*. Dignitas diaconi; *diaconat*.
DIACONUS. — Dignitas ecclesiastica cuius officium praesertim erat Evangelium legere et recitare in sacris liturgiis. *Diaconus cardinalis*, qui ad ecclesiam aliquam incardinatur. (Greg. VII.) *Diaconi regionarii*, dicti in Ecclesia Romana, qui singulorum Urbis regionum, quae septem erant, *diaconiis* (Vid. *DIACONIA*) praeficiebantur. *Diaconi palatini* vel *basilisci*, sic dicti & diaconi Romae quod in palatio et basilica Lateranensi Papae ministrarent. Palatinorum munus erat Evangelium in Ecclesia Lateranensi, ut *subdiaconorum palatinorum*, Epistolas et lectiones in eadem ecclesia cantare. *Diaconi stationarii*; quorum munus perpetuum non erat, sed ad tempus. Ita porro appellabantur ii qui pontifici ad Stationem aliquam profecto ministrarent. *Diaconi testimoniales*, qui episcopum praedicantem custodiebant, quique testes esse possent eorum, quae ab ipso dicebantur ad populum, ut, si opus esset, eadem declararent iis quorum intererat.
DIACOPHOSIS. — Molestia, angustia; *inquiétude, chagrin, souci*. (Ap. Joan. Diac.)
DIACOPTUS. — Intercisus, caelatus; *cisé, sé, gravé*. (Anast.)
DIACOPUS. — Scissura, vel meatus in aggerem intercisus, per quem rivus transmittitur in loca rempiora; *tranchée, rigole*. (Ulp.)
DIACYNTHINUS. — Hyacinthini coloris intensioris. (Leo Ost.)
DIADEMA. — Rex qui diadema deferret. (A. 1357.) *Diadema regni*, regis inaugurationis. (Mur.)
DIADEMALITER. — Cum diademate. (A. SS.)
DIADENARE. — Diadema imponere. (Schroest.)
DIADEMATIZARE. — Ead. notione.
DIADOTAE. — Diribitores, divisores. (Cod. Th.)
DIETA. — Iter unius diei; *chemin qu'un homme peut faire en un jour, étape*. (Pass.) — Pastus, refectio; *nourriture*. (Pass. S. Vict. Mass.) — Certa victus ratio ex medicorum praecipis; *régime prescrit par les médecins*. (Pass.) — Conventus publicus apud Germanos; *assemblée publique, diète*. (Pass.) — Dies ad iuri standum assignata, vudimonium; *jour de la comparution en justice*. (A. 1399.)
DIETARE. — Victus ratione uti; *suivre un régime*. (Petr. Bles.)
DIETARIUS. — Qui in coenaculo mensas ornare et mensis ministrare solet; *celui qui est chargé du service de la salle à manger*. (A. SS.)
DIAGNATUS. — Cognatione proximus, valde agnatus. (Johan. Sal.)
DIAGRAPHUM. — Descriptio, census, ca-

pitatio vel tributum: « Et talem afflictionem posuit in populo... per *diagrapha* seu capita, atque nauticationes per annos plurimos... » (Anast.)
DIALAGIUM. — Vox mendosa pro *HALLAGIUM*, tributum quod solvitur pro licentia expnendi merces in halla seu foro recto, Gallice *halle*. (Arrest. Parl. Par.)
DIALE. — Tantum terrae, quantum quis per diem uno aratro arare potest; *autant de terre qu'une charrue peut en labourer en un jour, journal de terre*. (Chartul. S. Joan. Ang.)
DIALITER. — Uno quoque die. (Ap. Pez.)
DIALOGISTA. — Disputator, qui disserit; *celui qui discute, argumente*. (Wical.)
DIAMANS. — Adamas, *diamant*. (Vet. Gl.)
DIAMARE. — Pro *deamare*. (Vet. Gl.)
DIAMENTUM. — Adamas, Vid. *DIAMANS*.
DIAMETRUM. — Intertrimentum; *déchet*. (Cod. Th.)
DIAMICUS. — Valde amicus, familiaris; *très-ami, familier, intime*. (Will. Malin.)
DIANA. — Daemonus quidam apud rusticos.
DIANATICUS. — Dianae cultui addictus; *livré au culte de Diane*. (Mur.)
DIANUS. — Idem q. *DIANA*.
DIAPHONIA. — Vocum discrepantia. (A. SS.)
DIAPISTUS. — « Planetam *diapistim* listis aureis ornatam. » (Leo Ost.) « Hic *diapisti* color, sub viridis intuentium oculis grato blanditur aspectu. » (Mur.)
DIAPRASINUS. — Ut *DIAPRASUS*. (Flod.)
DIAPRASIMUM. — Malagma, aut electuarium confectum *prasio* seu diarrubio herba. (Lanf. arch. Cantuar.)
DIAPRASIVUS. — Viridis coloris vividioris; *vert éclatant*. (A. 915.)
DIAPRETUS. — « Duo pallia alba de *diapreto*. » (Vid. *DIASPRUS*.
DIAPSALMA. — Pausa; *pause* (dans la musique.) (S. Hier.)
DI AQUILON. — Unguenti genus. (Vet. Gl.)
DIAR. — Duodecim praefecti ceteris eminentiores, quibus sacrorum et juris populo dicendi curam commiserat Odinus Sueonum princeps. (Hickes.)
DIARETOR. — « Rursum placuit ut quoniam Hipponensium *diaretorum* ecclesiae destitutio non est diutius negligenda. » (Conc. Afric. sub Bonif. PP.), ubi I. legend. *diaretorum*.
DIARHODINUS. — Color roseus intensior; *couleur rose foncé*. (A. 1023.)
DIARIUM. — Diurnum cibarium vel obsonium, quotidianus et diurnus victus, quantum diei sufficit; *ration journalière, quantité d'aliments nécessaire pour un jour*. (Pap.)
DIARSICE. — Elate, a Gr. *diarsice*, elatio: « ne videamur gnaris loqui *diarsice* vel *diarsictee*. » (A. SS.)
DIASOPHISTA. — Medicus sophistes. (A. SS.)
DIASOSTES. — Ductor, conductor. (Luitp.)
DIASPERATUS. — Variegatus, diversicolor; *diapré*. (Mon. Angl.)

DIASPERUS. — Idem q. *DIASPRUS*.
DIASPRETUS. — Ead. notione.
DIASPRUS. — Pannus pretiosioris species: « Pluviale *diaprum*, planeta *diapra*; » voce *diaprasus* colorem intensissime album designari opinantur editores A. SS.
DIATAPMALON. — Mendoso ut videtur pro *DIATESARON*. (Mart., Anecd.)
DIATESSARON. — Vox musica, Gallis *quarte*, quae constat duobus tonis et majori semitono.
DIATESSARONICE. — Secundum quartam musicorum. (A. SS.) Vid. *DIATESSARON*.
DIATHECA. — Testamentum, in veteribus instrumentis non semel.
DIATIM. — Quotidie, de die in diem. (Isid.)
DIATRETARIUS. — Qui calices aut vasa celati aut perforati; *graveur, ciseleur*. (Cod. Th.)
DIATRETUS. — Perforatus, caelatus; *cisé, sé, gravé*. (Cod. Just.)
DIATRITUS. — Pro *DIATRETUS*. (S. Paulin.)
DIATYPOSIS. — Mandatum; *ordre, décision*. (S. Greg. M.)
DI AULIUM. — A. Gr. *αὐλή*, atrium, domus. (Frideg.)
DIBELLIO. — Rebello, pro *DUELLIO*. (Vet. Gl.)
DIBULATIO. — Designatio. (Pap.)
DICA. — Charta, tabula, ubi continentur summa debiti et nomen debitoris; *pièce contenant la liste des dettes et des débiteurs*. (Vet. Gl.) — Tallus, seu exactio; *impôt, taxe*. (Ord. Vit.) — Oblata conditio; *offre*. (A. 1319.) — Jurisconsultis, iudicium, actio, libellos, actionem continens, Gal. *dit*. (Pass.)
DICABULA. — Nugae, fabulae pueriles; *sortelles, contes d'enfants*. (Fert.)
DICARE. — Dicam seu talliam exigere; *faire payer la taille*. (A. 1477.) — Dicam facere, aggerem extruere; *construire une digue, ol. diquer*. (A. 1322.)
DICAMBIUM. — Permutatio; *échange*. (A. SS.)
DICASTERIUM. — Forum iudiciale; *tribunal*. (A. SS.)
DICATIO. — Laus, gloria. (Cod. Th.) — Titulus honorarius. (S. Aug.)
DICATOR. — Qui dicam seu talliam exigit; *celui qui fait payer la taille*. (M. Par.)
DICATURA. — Officium iudicis; *judicature*. (S. xiii.)
DICCATIO. — Dicci seu aggeris exstructio; *construction d'une digue*. (A. 1292.)
DICCUS. — Flandris agger; *digue*. (Pass.)
DICELLA. — Genus ensis vel jaculi, quod bifariam credit. (Car. de Aq.)
DICENTARIUS. — Rhetor, orator. (Vet. Gl.)
DICERE. — Auctionari, aceri. (A. 1305.) — Cum aliquo colloqui. (Steph. de Ins.)
DICERIUM. — Dictum; *parole*. (Vet. Gl.) ?
DICHA. — Oblata conditio; *offre*. (A. 1319.)
DICHE. — Pro *Dica*, schedula vel talloia; unde *diche cyregrapharium* eum existimo qui curam habet in dica notandi quae sunt annolanda, ut tallis seu impositiones, etc.
DICHONENTON. — Bis recoctum et con-

statum, mixtura forte alterius metalli adulteratum. (Cod. Th.)
DICIBILIS. — Qui dici potest vel debet; *qui peut ou doit se dire*. (Vet. Gl.)
DICIBULUM. — Ut *DICABULUM*. (Vid. *DICABULA*. (Terl.)
DICIMATIO. — Pro *DECIMATIO*.
DICIPULA. — Pro *Decipula*. (A. 1352.)
DICITORIUM. — Rostra; *tribune aux harangues*. (A. SS.)
DICOFRITUM. — Species operae dominis praebendae; *sorte de corvée en usage en Bretagne*; ol. *dicofris*.
DICOGRAPHUS. — Causarum scriptor, vox forensis; *greffier*.
DICOMBITUM. — Ut *Decumbitum*.
DICTALIS. — *Dictales tabulae*, in quibus dictabant seu componebant. (Vid. *TABULA*.
DICTAMEN. — « *dictamen*; Gal. *voix*; hinc « *dictamen* rectae rationis » in nonnullis instrumentis. — Scribendi forma, stylus; *manière d'écrire, style*. (Ebr. Beth.)
DICTARE. — Scribere orationem, epistolam componere; *écrire, composer*. (Pass.) — Pronuntiare; *énoncer* (Vet. Gl.) *Dictare operam*, i. praesae operarii, eisque normam tradere atque ordinem structionis, nisi legend. *dictare operam*, hoc est *dictum* praestare operam. (Leg. Rothar.) « A prato Bonini, sicut *dictat* labium memoria (a. 1181); » id est prout jacet et distenditur ora memoria.
DICTATIO. — Scriptum, oratio scripta; *écrit, titre, mémoire*. (Senal.)
DICTATOR. — Scripser, *écrivain, auteur*. (Vet. Gl.) — Arbitrator; *arbitre*. (Reg. de Har.) — Is qui alicui rei pro imperio suo intercedit, nisi sit magistratus in provinciis Africanis constitutus, qui hoc titulo gaudebat. (Cod. Th.)
DICTATORIUM. — Idem q. *DICTONUM*. (Vet. Gl.)
DICTATUM. — Idem q. *DICTATIO*. (Vet. Gl.)
DICTATURIRE. — Scribere, commentarium componere, meditari. (Ann. Ben.)
DICTATUS. — Scriba; *secrétaire*. (Vet. cod.) — Oratio scripta, ut *DICTATIO*. (A. SS.)
DICTICA. — Pro *DYPTICA*. (Ugul.)
DICTIO. — Scriptio rhetorica, seu vera, seu ficta, declamatio, quae publice et in consensu virorum eruditiorum dicitur, recitatur. (Vet. Gl.)
DICTITARE. — Scribere, ut *DICTARE*.
DICTITUM. — Scriptum, epistola, diploma, ut *Dicrum*. (Harulph.)
DICTO-AUDIENCIA. — Obsequium, obedientia; *obéissance*. (S. Iren.)
DICTOR. — Arbitrator electus a partibus pro dirimendis controversiis; *arbitre, juge*; ol. *diseur, disour*.
DICTUM. — Iudicium sive sententia arbitratorum vel dictorum; pretium pro re venali oblatum; charta, seu actus vel scriptura; narratio; testimonium; *jugement ou sentence arbitrale; prix offert, offre, enchère; acte, titre; récit; déposition d'un témoin, témoignage*.
DIDASCALI. — Dicti majores Judaeorum et sapientiores in lege Moysis apud Rigord.

DIDASCALICUS. — Doctissimus. (*Vet. Gl.*)
DIDASCALIUM. — Gymnasium, ut Magisteriale.

DIDATIM. — Divisim. (*Isid.*)
DIDENS. — Firmus, robustus, ingens. (*Pap.*)
DIDONEUS. — Vivax, valens. (*Id.*)

DIDRAGMARE. — « Aurum plurimum didragmavit. » (*Bald.*) Id est ver oartes distribuit, per didragmas dedit.

DIECULUM. — Dies; jour. (*S. Eulog.*)

DIEGEMA. — Paraphrasis. (*Alb. Torin.*)
DIENTMANNUS. — Apparitor, majoris et magistratus civilis minister; sergent, huis-sier. (*Ch. Flandrens.*)

DIES. — Tantum terræ quantum quis per diem uno aratro arare potest; journal de terre. (*Pass.*) — Festum; jour de fête, fête. (*Id.*) — Victus diurnus, quotidianus; ration journalière, pitance. — (*Commod.*) *Dies absolutiois*, feria quinta ante Pascha, qua penitentes absolvi solebant; le jeudi saint; ol. *jeudi absolu.* (*Pass.*) *Dies adoratus*, Pascæves scilicet, quo erux adoratur; le vendredi saint; ol. *vendredi aouré.* (*A. 1130.*) *Dies Egyptiaci*, seu ægri aut maledicti, dies mali, quia ab Egyptiis fuerunt inventi; jours néfastes. (*Pass.*) *Dies amoris*, dies ad controversiam amico componendam; jour fixé pour terminer une discussion à l'amiable. (*Vet. Ch.*) *Dies animarum*, dies commemorationis fidelium defunctorum; le jour des morts, le 2 novembre; ol. *jour des âmes.* (*Vet. Breviar.*) *Dies apostolici*, festa apostolorum; la fête de tous les apôtres, célébrée autrefois le 1er mai chez les Latins, le 30 juin chez les Grecs. (*A. 1176.*) *Dies appensamenti*, vadimonii dilatio; *Vid. Appensamentum.* (*A. 1363.*) *Architriclini dies*, Dominica secunda post Epiphaniam; le second dimanche après l'Epiphanie. (*Pass.*) *Dies baronum*, quo scilicet barones convenire solent ad dijudicandas vassallorum lites, parlamentum; *Vid. Parlamentum.* (*A. 1281.*) *Dies boni*, dies feriat; les jours fériés. (*Sid.*) *Dies burarum*, Dominica prima Quadragesimæ; premier dimanche de Carême. (*Pass.*) *Dies communes*, festis opponuntur; les jours ouvrables. (*Cod. Th.*) *Dies consuetudinales*, quibus consuetudines sui tributa vel census exiguntur; jour du paiement des redevances. (*A. 1090.*) *Dies et consul*, dies diplomati adscriptus, vulgo data; jour de la signature d'un acte, date. (*Hinem.*) *Dies coronæ regis*, quo corona ejus capiti imponitur; jour du couronnement d'un roi. (*Eadmer.*) *Dies decretorii*, qui vulgo critici medicis; jours critiques. (*Pass.*) *Dies devoti*, feriat; jours de fêtes. (*A. 1334.*) *Dies felicissimus*, dies Paschalis; le jour de Pâques. (*Commod.*) *Dies florum*, Palmærum dies festus; le dimanche des Rameaux. (*Pass.*) *Dies focorum*, Dominica prima Quadragesimæ; le premier dimanche de Carême. (*Pass.*) *Dies forensis* seu mercatalis, quo forum habetur; jour de marché. (*A. 1402.*) *Dies humanus*, vanæ gloriæ; homo. (*A. SS. Ben.*) *Dies jejunalis*, jejuniis sacer; jour de jeûne. (*A. 1401.*) *Dies inofficiata*, quæ habet proprium officium in ritu ecclesiastico; jour qui a un office particu-

lier. (*Marl., Anecd.*) *Dies juridicalis* seu juridicus, in quo jus dicitur; jour d'audience. (*St. Val. Ser.*) *Dies lamentationis*, sanctæ scilicet hebdomadæ, in quibus lamentationes Jeremie decantantur in ecclesia; le jeudi, le vendredi et le samedi saints. (*Pass.*) *Dies legibiles*, quo in scholis publice legitur et docetur; jour de classe ou de cours. (*St. Universit. Tolos.*) *Dies legitimus*, quo aperiri possunt tabule testamenti post mortem testatoris; jour où l'ouverture d'un testament peut avoir lieu. (*Marc. Form.*) *Dies ligati*, feriat; jours fériés. (*Spec. Sax.*) *Dies magnus*; 1° Festum Paschalis; le jour de Pâques; 2° Dies extremi iudicii; le jour du jugement dernier. (*Pass.*) *Magni dies*, quædam assisiæ extraordinariæ; réunions judiciaires qui se tenaient extraordinairement dans certaines provinces; ol. *grands jours.* (*Pass.*) *Dies manualis*, opus manuum per diem; journée de travail. (*A. 1012.*) *Dies Mercurinus*, Mercuris; mercredi. (*A. 1446.*) *Dies naturalis*, spatium 24 horarum; vingt-quatre heures. (*A. 1375.*) *Dies neophytorum*, qui inter magnum Pascha et Pascha clausum intersunt, in quibus albis induuntur recessos baptizati; les six jours compris entre le dimanche de Pâques et celui de Quasimodo. (*S. Aug.*) *Dies operalis*, in quo licet operari; jour non férié. (*Vet. cod.*) *Dies Hosanna*, Dominica Palmærum; le dimanche des Rameaux. (*Pass.*) *Dies pingues*, qui diem Cinerum præcedunt; les jours gras. (*A. 1362.*) *Dies placitabilis*, in quo placita fiunt; jour de jugement. (*Fortesc.*) *Dies repetibilis*, quo de lege aut alia questione publice disputatur. (*St. Univers. Andeg.*) *Dies sacri*, quibus a bellis privatis abstinere præceptum erat; jours où les guerres privées étaient interdites. (*Greg. IX pp.*) *Dies sancti*, dies Quadragesimæ; le Carême. (*Pass.*) *Dies serviens*, dies liti dirimendæ et finiendæ assignata; jour fixé pour la terminaison d'un procès; ol. *jour servant.* (*Pass.*) *Dies solis*, qui postmodum Dominicus; le dimanche. (*Tert.*) *Dies magni scrutini*, Mercurii dies quartæ hebdomadæ Quadragesimæ; le mercredi de la quatrième semaine de Carême. (*Pass.*) *Dies viridium*, feria quinta majoris hebdomadæ; le jeudi saint. (*Haltan.*) *Dies votorum*, sponsaliorum et nuptiarum. (*Lex Long.*) *Dies utiles*, in quibus suis negotiis vacare licet; jours ouvrables. (*St. Mass.*) *De pulchra die*, de die; en plein jour. (*Act. Inquis. Carcass.*)

DIESCERE. — Instare diei lucere; suivre comme le jour, faire jour; ol. *ajourer.*

DIETA. — Officium festæ, vel pars ejusdem officii, seu preces quæ diebus tantum jejuniis recitantur. (*Lib. Ord. S. Vict. Par.*) — Dies, spatium diurnum; jour, journée. (*Mur.*) — Merces diurna; salaire quotidien. (*Inst. Sic.*) — Tantum terræ quantum per diem uno aratro coli potest; journal de terre. (*A. 1290.*) — Iter quod una die conficitur, vel quodvis iter; étape, route. (*Pass.*) — Pastus, conventus, ut *DIETA.* — *Dietastramitis* et *palæa*, tantum, ut videtur, straminis et palæa quantum conficitur uno die, eum frumentum flagellatur. (*Tabul. Gemet.*)

DIETARE. — Commorari; séjourner. (*S. XII.*) — Iter egere, peragere; voyager, faire route. (*S. XII.*) — Victus ratione uti; suivre un régime. (*Petr. Bles.*)

DIETARIUM. — Opus diei; journée de travail. (*A. SS.*) — Jugerum, journal; journal de terre. (*A. 1226.*) — Accepti et impensi diurni liber; livre des recettes et des dépenses. (*St. Colleg. de March.*)

DIETARIUS. — Jugerum, ut *DIETARIUM.* (*A. 1267.*) — Qui ad officium ecclesiasticum stata die eligitur. (*Ordin. Eccl. Rothom.*) — Qui in cœnaculo mensas ornat, ut *DIETARIUS.* — *Dietarius mensa*, ad mensam quotidie admissus. (*A. SS.*)

DIETENUS. — Tota die. (*A. SS.*)

DIETICUS. — Regularis; régulier. *soumis à une règle.* (*J. de J.*)

DIETIM. — Per singulos dies, quotidiè, de din in diem. (*Pass.*)

DIFALCARE. — Demere, deducere; défalquer. (*St. Cad.*)

DIFACCERE. — Destruere; défaire, détruire. (*Pass.*) — Mutilare; mutiler, couper un membre à quelqu'un. (*Pass.*)

DIFACTIO. — Mutilatio membrorum; mutilation, amputation d'un membre. (*Leg. II. 1 reg. Angl.*)

DIFAMARE. — Vastare, spoliare; ravager, piller. (*A. 1252.*) — Vulgare; répandre, publier, célébrer. (*Pass.*) *Difamare testes*, illorum testimonium infirmare. (*A. 869.*)

DIFAMATIO. — Contumelia, convicium; infamie. (*A. 1357.*)

DIFAMATORIUS. — *Difamatorius liber*, is qui Gall. libelle *difamatoire* nuncupatur. (*Pass.*)

DIFAMATUS. — Præfatus. (*A. SS.*)

DIFAMIA. — Damnum famæ, infamia; tache à la réputation, infamie. (*S. Aug.*)

DIFARDARE. — *Fardellos*, seu sareinas auferre, spoliare. (*A. 1390.*)

DIFAREARE. — Matrimonium dissolvere. (*Dig.*)

DIFASIAM. — Prohibitum, idem q. *Defasium.* (*A. 1290.*)

DIFATUARE. — Infatuare. (*Vet. Gl.*)

DIFFERENTER. — Eminenter. (*Vet. cod.*)

DIFFERENTIA. — Controversia, contentio, dissidium; différend; ol. *différance.* (*S. XIV.*)

DIFFERENTIOR. — Præstantior, eminentior. (*Id.*)

DIFFERRE. — Commutare; changer. (*A. 1225.*)

DIFFESIO. — *Diffesio negativa*, negatio. (*A. SS.*)

DIFFICAX. — Difficilis. (*J. de J.*)

DIFFICERE. — Pro deficere.

DIFFICILIS. — *Vid. VULNUS.*

DIFFIDAMENTUM. — Provoeatio; défi, provoation. (*Pass.*)

DIFFIDANTIA. — Ead. notione.

DIFFIDANTIARE. — Fidentiam seu fidejussionem frangere; *Vid. FIDANTIA.*

DIFFIDARE. — Proprie, a fide quam quis alicui debet aut pollicitus est per litteras aut epistolam deficere; annoncer par lettre à quelqu'un qu'on ne garde plus la fidélité qu'on

lui doit ou qu'on lui a promise, retirer sa foi; ol. *deffier.* (*Pass.*) — *Declarare aliquem a fide quam debebat defecisse; déclarer que quelqu'un ne garde plus la foi qu'il devait.* (*A. 1313.*) — *Bellum indicere; déclarer la guerre.* (*A. 1422.*)

DIFFIDATIO. — Provoeatio; action de provoquer, provocation. (*A. SS.*) — *Damnatio quodvis; dégat.* (*A. 1361.*)

DIFFIDATOR. — Qui ad certamen evocat; celui qui provoque au combat; ol. *deffeur.*

DIFFIDATORIUS. — *Diffidatoris litteræ*, quibus quis *diffidat*; *Vid. DIFFIDARE.*

DIFFIDATUS. — Desperatus, expes vitæ, cui nulla superest vivendi fides. (*A. SS.*) — *Rixarum amans*, qui alterius querelam pretio ductus suscipit; *spadassin*, *battueur à gage*; ol. *deffieur.* (*Stroph. de Infest.*)

DIFFIDENTIA. — Ut *DIFFIDATIO.* (*Bald.*)

DIFFIDIUM. — *Scheda provoatoria*; cartel; ol. *deffi.*

DIFFIDUCIA. — Idem q. *DIFFIDATIO.*

DIFFIDUCIARE. — Ut *DIFFIDARE.*

DIFFIGURARE. — Figuram auferre, deleo, deformare; défigurer. (*Lex Long.*)

DIFFIGIUM. — Difficultas, i. pro *DIFFIGIUM*, effugium. (*A. 1277.*)

DIFFINIMENTUM. — Cessio, quæ fit per compositionem. (*A. 1103.*)

DIFFINIRE. — Dimittere quasi per compositionem. (*A. 1108.*)

DIFFINITAS. — Idem q. *DIFFINIMENTUM.* (*A. 1024.*)

DIFFINITOR. — Ut *DEFINITOR.*

DIFFINITORIATUS. — Officium definitoris. *Vid. DEFINITOR.* (*Bull. Carmel.*)

DIFFIRMARE. — Recludere, operire; ouvrir; ol. *défermer.*

DIFFITATIO. — Ut *DIFFIDATIO.*

DIFFLATIO. — Inflatio, tumor. (*A. 1330.*)

DIFFLORARE. — Pro *DEFLORARE.*

DIFFLUXIM. — Diffundendo. (*A. SS.*)

DIFFODERE. — Effodere; creuser, fouir. (*Leg. Ethelr. reg. Angl.*)

DIFFOLRARE. — Vestem pel. uno quo ornatur spoliare; ôter les fourrures d'un habit. (*A. 1402.*)

DIFFORCIARE. — Per vim et contra jus auferre, detinere; enlever, retenir injustement. (*Tabul. Fisc.*) *Difforciare rectum*, rectitudines seu judicia, dicitur is in legibus Normannicis qui contra rectum agit, vel dominus feudi qui jus et rectum, seu justitiam facere renuit quando ab eo petitur; agir illégalement ou refuser de faire droit; ol. *diforceer justice.*

DIFORMATIO. — Disciplinæ monasticæ solutio, remissio. (*Marl., Itiner.*)

DIFFORTUNUM. — Infortunium, adversa fortuna; infortune, malheur.

DIFFRAMITTERE. — Possessione exuere, quasi extra mittere; déposséder, dépouiller.

DIFFIGIUM. — Asylum, refugium, effugium; asile, retraite, moyen, issue pour fuir.

Diffugia, judiciorum anfractus, tricæ. (*A. 1130.*)

DIFOSOT. — Species corvæ vel penitentionis apud Britannos; *difosot*, nom d'une corvée due à leur seigneur par les vassaux bretoni.

DIGA. — Agger; digue. (*Pass.*)

DIGAMUS. — Secundæ uxoris vir; *celui qui est marié en secondes noces*. (Vet. Gl.)
DIGENUS. — Pro DECANUS. (Cons. Mon. S. Paul. Rom.)

DIGER. — « Quantum pro compositione diger est (Lex Salic.); » id est, censet Ecdardus, quantum uro compositione sufficiens est.

DIGERERE. — Conscribere, exprimere, digesta describere. (Pass.)

DIGESTIM. — Ordinate; avec ordre, régulièrement. (Prud.)

DIGESTIO. — Expositio per ordinem, clara et distincta. (Serg. II PP.)

DIGESTUM. — Quodvis scriptum; *écrit*. Lucae digestum, illius Evangelium; l'Évangile de S. Luc. (Tert.) — Corpus Pandectarum; le Digeste. (Pass.)

DIGETISTA. — Qui docet Digesta vel docetur. (Ugut.)

DIGHA. — Pugio, sica; *dague*. (Vet. Cod.)
DIGITABULUM. — Digitorum involucrum; *dé à coudre*. (Pass.)

DIGITALE. — Theca annulis recondendis apta; *petit meuble à déposer les bagues*; *ol. doittier*. (Vet. Gl.)

DIGITARE. — Ut INDIGITARE. (Vet. Gl.)

DIGITELLUS. — Idem q. AURICULARIS. (Ugut.)

DIGITILE. — Bulengerio, virgulæ aureæ seu argenteæ, digitis similes. (Anast.)

DIGITARIUM. — Idem q. DIGITABULUM. (A. SS.)

DIGITUS. — Liber digito scriptus. (Rathbert.)

DIGLADIABILIS. — Crudele, infestus; « Digladiabile odium, » crudele (A. SS.); « digladiabile discidium, » inexorabile. (A. SS.)

DIGLADIARI. — Gladium transfigi. (Ap. Mur.)

DIGLADIATIO. — Digladiatio linguæ; conviciu, maledictum. (Chartul. Cart. abbat.)

DIGMA. — Specimen rei; *montre, échantillon*. (Cod. Th.) — Urina; *urine*. (Pap.) — Dignitas, decus, gloria. (J. de J.)

DIGNABILIS. — Dignans, dignum habens. (Marc. Form.)

DIGNABILITER. — Cum dignitate. (Vet. Inst.)

DIGNARE. — Dignum reddere. (A. 1311.)

DIGNATIO. — Misericordia, liberalitas, humanitas. (Tert.) — Titulus honorarius. (Pass.)

DIGNATIVUS. — Benignus. (A. SS.)

DIGNERIUM. — Pastus, procuratio, prandium; *nourriture, repas*; *ol. digner*. (A. 1289)

DIGNIFICARE. — Dignum censere. (Cap. Car. C.)

DIGNITAS. — Titulus honorarius quo compellantur reges. (Pass.) — Jus, privilegium. (Chartul. S. Magd. de Castrud.) — Dux, prefectus. (Car. de Aq.) — Imago alicujus sancti, ut MAJESTAS. (A. 1508.) Dignitas in ecclesiasticis beneficiis, dicitur, quando beneficium habet administrationem rerum ecclesiasticarum, eam jurisdictione: vel ex eo quod habet nomen dignitatis cum præro-

gativa in onore et capitulo, denique quando constitutio vel consuetudo ecclesiæ habet quod beneficium habeatur, et reputetur pro dignitate. « Stipulus dignitate monachorum » in *Annalib. Bened.*, hoc est, uti videtur, a monachis dignitate aut virtute conspicuus, nisi mavis dignitatem hic pro ambitu sumi vel emulatu.

DIGNITER. — Dignanter, honorifice. (A. SS.)

DIGNITOSUS. — Dignosus seu colendus; « Propter dignitosam innocentis palmam (Aldhelm.); » id est dignatione venerandam.

DIGNOSCENTIA. — Cognitio. (S. ix.) — Forma, species, imago. (A. SS.)

DIGREGARE. — Disjungere, dividere, quasi a grege separare; *disjoindre, séparer*. (A. 1257.)

DIGTUM. — Digitus; *doigt*. (Ap. Pez.)

DIGURPITOR. — Qui dimittit rei alienius possessionem; *qui renonce à la propriété d'une chose*. (A. 1098.)

DIJUDICATUS. — Ut JUDICATUS. (Prod.)

DILANCINARE. — Lacere, ut LANCINARE. (Prod.)

DILATARE. — Differre, moram texere; *retarder, différer*. (A. 809.) — Lætari; *réjouir*. (Pass.)

DILATATA. — Eluvio, exundatio; *inondation, débordement*. (Chr. Parm.)

DILATATIO. — Propagatio; *propagation*. (Bul. Carmel.) — Pro dilatio, mora. (Capitul. Car. M.)

DILATIO. — Propagatio, ut DILATATIO. (A. 1356.) — Mora; *délai*. (Pass.)

DILATORIUS. — Dilatoria exceptio, Gall. *exception dilatoire*, ad moram texendam. (St. Ver.)

DILATURA. — Ut DELATURA.

DILATUS. — Dives factus; *devenu riche*. (A. SS.)

DILAVIUM. — Eluvio, exundatio; *inondation, débordement*

DILECARE. — Pro delegare, concedere (Form. And.)

DILECTIO. — Idem q. caritativa comestio, Vid. CARITAS.

DILESIDUS. — Vas, fidejussor; *garantie, caution*. (Lob., Hist. Brit.)

DILIGENTER. — Ex vera affectione. (Barth. Gl.)

DILIGENTIA. — Redarguere de diligentia, negligentiam exprobrare. (A. 1357.)

DILIGENTIUM. — Preces pro mortuis, sic dictæ quod ex dilectione fundantur. (Ap. Mur.)

DILIGIATUS. — Extra legem positus, de lege seu legis patrocinio ejectus, alias *ultragotus*; *mis hors la loi, banni, outlaw*.

DILIGIBILIS. — Amabilis, diligendus; *aimable, qui mérite d'être aimé*. (A. 937.)

DILIGIBILITAS. — Amabilitas; *amabilité*. (A. SS.)

DILIGERE. — Solvere; *payer*. (A. 1239.)

DILIX-PIDARE. — Clarum et limpidum efficere, purgare; *nettoyer, purifier*. (A. SS.)

DILINGUA. — Quasi *bilingua*, duorum lingua. (A. C80.)

DILISIDUS. — Ut DILESIDUS.

DILITERE. — Pro *delitere*.

DILICEBRE. — Dilucide. (A. SS.)

DILUVIO. — Ablutio, expiatio. (A. 968.)

DILUVIUM. — Diluvii magister, qui aquis et aggeribus præstet; *magistrat chargé de la surveillance des eaux et des digues*. (Cons. Genov.)

DIMACHÆ. — Milites duplici genere pugnæ habiles, ut et equo, et pedibus pugnare possent; *soldats exercés à combattre à pied et à cheval*.

DIMACHERI. — Qui duplici *μαχαίρα*, seu gladio pugnant.

DIMAGIUM. — Perceptio decimarum vel ager unde percipiuntur; *dimage*. (Chartul. S. Murt. Pontis.)

DIMEMBRIATIO. — Distractio, divisio partis a toto; *démembrement*. (A. 1018.)

DIMENCIATA TERRÆ. — Agri modus, Gallis; *dimanchée*, qui constat quatuor cantonalis.

DIMENSUM. — Demensum, mensura. (G. Chr.)

DIMENTIRI. — Mendacii arguere; *démentir*. (A. 1218.)

DIMERIA. — Ager, unde percipitur decima; *terre qui paye la dime, dimerie*. (A. 1463.)

DIMIDIA AVENA. — Præstatio dimidia, quæ ex avenis domino pensitari solet. (A. 1283.) Vid. AVENAGIUM.

DIMIDIALIS. — Canonicus qui dimidium fructuum percipit; *chanoine qui perçoit la moitié des revenus*. (Joan. VIII PP.)

DIMIDIARE. — Dividere, in duas partes secare; *diviser en deux portions*.

DIMIDIATIO. — Divisio, sectio; *partage, séparation par moitié*. (Tert.)

DIMIDIETAS. — Pro MEDIETAS. (A. 1099.)

DIMIDIUM. — Mensura frumentaria, quæ majoris continet medietatem; *moitié d'une mesure, demi*.

DIMIDIUS. — Vox in re monetaria non antiqua: cum enim nummi speciei præponitur, non augeat numerum, sed de eo dimidium demandum docet, verbi gratia: *quintus dimidius solidus*, est quartus solidus cum dimidio, et ita de cæteris.

DIMINICULUM. — Diminutio; *diminution, amoindrissement*. (A. SS.)

DIMINORARE. — Minorem facere, minuire; *amoindrir, diminuer*. (Tert.)

DIMINUARE. — Ead. notione.

DIMINUCIO. — Tempus quo quis post venæ sectionem domi sedere solet; *temps que l'on passe chez soi après une saignée*.

DIMINUENTIA. — Diminutio. (A. 1171.)

DIMINUERE. — Sanguinem detrudere, venam incidere; *faire une saignée, saigner*.

DIMINUTE. — De verbo ad verbum, summatim, breviter; *mot à mot, sommairement*.

DIMINUTUS. — Diminutus in naturalitate, non satis sanus apud scholasticos.

DIMISSION. — Locatio; *baill à ferme*. (Ap. Mad.) Dimissio cornum, tempus quo a carnibus vescendis abstinetur. (A. 1208.)

DIMISSION. — Qui parit; *qui remet, qui pardonne*. (Tert.)

DIMISSORIA. — Legatum, seu donatio; *legs ou donation*. (A. 1243.)

DIMISSORIALIS. — Idem q. DIMISSORIUS.

DIMISSORIUM. — Ead. notione.

DIMISSORIUS. — Litteræ dimissoriæ, quas synodus in Trullo vocat *ἀπολυτικά*; et clerici ab episcopis impetrabant ut in alienam diocesim transirent, in ea manerent, aut ab aliis episcopis ordinarentur; *exeat accordé par les évêques aux prêtres de leur diocèse de passer dans un autre diocèse*. Dimissorii libelli, jurisconsultis, qui et apostoli, et dantur ab eo, a quo appellatum est, ad eum qui appellatur; *lettres de renvoi d'une affaire à un tribunal supérieur*. (Dig.)

DIMORARE. — Demorari, manere, morari; *demeurer*. (Vet. Ch. Ital.)

DIMOSSARIUM. Municipium, burgus. respectu castelli, seu burgus qui castello imminet. (Innoc. III PP.)

DIMUTATIO. — Pro DEMUTATIO.

DINAIRADA. — Ut DENARIATA.

DINDIMUM. — Misterium, templum. (A. SS.)

DINERIALIS. — Pretii unius denarii; *de la valeur d'un denier*. (A. 1130.)

DINERATA. — Ut DENARIATA.

DINERIUM. — Ut DISNERIUM.

DINGNUS. — Pro DIGNUS.

DINIARE. — Denegare; *denier*. (S. viii.)

DINOMILUS. — Qui diu colloquitur, a Gr. *διῷ et μῖλος*. (A. SS.)

DINOSENTIA. — Pro DIAGNOSCENTIA.

DINOSIS. — Indignatio; *indignation*. (M. C.)

DINTRIRE. — Pipiari; *piauler*. (Auct. Philon.)

DINUMERAMENTUM. — Idem q. DENOMBRAMENTUM.

DINUMERARE. — Dinumerare in semetipsos ap. Tertullianum, idem est quod facta quasi denominatione facinorum sibi ea exprobrare.

DIOCMITÆ. — Levis armaturæ milites; *soldats armés à la légère*. (A. SS.)

DIOCTES. — Persecutor, Gr. *διώκτης*. (A. SS.)

DIODUS. — Transitus, aditus, ex Gr. *διόδος*. (W. Apul.)

DIOCEA. — Pro DIOECESIS. (A. 715.)

DIOECENSIS. — E diocesi; *d'un diocèse, diocésain*.

DIOCESANUS. — (Subst.) Proprius diocesis episcopus; *évêque diocésain*. (A. 1311.)

— (Adj.) Episcopalis; *d'évêque, épiscopal*. (A. 1411.) — Parochialis; *paroissial*. (Conc. Hisp.) — E diocesi; *diocésain*. Id.

DIOCESIS. — In primis temporibus *ἐπαρχία*; dicebatur plurimum provinciarum prefectura. Inde venit ut sic dicerentur provincie quibus præerant metropolitani sui archiepiscopi; districtus vero episcoporum *parochiæ* nuncupabantur, sed recentioribus temporibus abusive iisdem districtibus nomen *diocesis* datum. — Parochia; *paroisse*. (W. Brit.)

DIOCETÆ. — Administratores; *administrateurs, gouverneurs*. (Anast.) *Diocetæ Er-*

gasolanorum, qui operariis et artificibus praerant. (Cod. Th.)—Publicani, collectores tributorum ac vectigalium; *receveurs des impôts, percepteurs.*

DIOGMITÆ.—Id. q. Diocmitæ.

DIOPRASUS.—Pro DIAPRASUS.

DIORISMA.—D. finitio. (A. SS.)

DIOCHANATUS.—Bis mortalis. (G. Chr.)

DIOLARIS.—Pro DIABOLARIS.

DIPACATUS.—«Dicimus etiam vobis, quod si comes Fuxensis noluerit stare placito illi, et vos postea non audieritis preces nostras pro eo, non erimus inde vobis dipacati (Conc. Vaur. a. 1212); » id est propterea pax inter nos rupta erit.

DIPERTAGA.—Pro DIPTAGUS.

DIPLANGIUM.—Vas duplex; *vase de terre en fermé dans un vase de cuire.* (Pr.)

DIPLE.—Signum in libris praesertim ecclesiasticis ad distinctionem oppositum; *signe formé de deux lignes, > ou <, en usage chez les copistes, pour signaler quelque passage important.*

DIPLOIDUS.—Duplicatus; *doublé, qui est double.*

DIPLOIS.—Læna duplicata; *surtout doublé.*

DIPLOMATARIUS.—Secundum Grævium, qui duplicem seu duplicatam chartam vendit, quali utebantur in diplomatis, ut vinarius, «*karius*, librarius, pomarius, qui vinum, oleum, libros, poma vendit. *Diplomatarius imperii Gallici*, qui scribendis regum diplomatis praefectus erat, idemq. Comes notariorum.

DIPLOYTUM.—Uti DIPLOIS.

DIPTAGUS.—Pro DIPTYCHA.

DIPTYCHA.—Tabellæ plicatiles; geminas se pendentes ac porrigentes; *tablettes doubles qui se pliaient, diptyque. Diptycha episcoporum*, in quibus sanctorum praesulum, vitae funtorum, qui Ecclesiam rexerant, nomina exarabantur, eorum praesertim qui aliqua vitae sanctitate incluserant, quæ ad futurorum exemplum et meritorum memoriam inter Missarum solemnias publice recitabantur. *Diptycha vivorum*, in quibus exarabantur nomina Romani Pontificis, patriarcharum, episcoporum et eorum qui clerico adscripti sunt; deinde imperatorum, augustarum et aliorum, dignitate conspicuorum, qui eo tempore vivebant; postremo plebs ipsa et populus recensentur. *Diptycha mortuorum*, in quibus erant nomina eorum omnium qui in fide obdormierant, pro quibus Deum orabant, quorum nomina recitabantur, non tamen omnium, sed eorum quæ sacerdoti a diacono indicabantur. Vocabantur etiam *diptycha* quidam libri anniversarii, in quibus defunctorum qui pro animæ suæ remedio ecclesiis bona contulerunt, nomina describuntur, quæ vulgo *Obituarum* et *Necrologia* nuncupantur.

DIRARARE.—Rarum, tenuiter facere. (Cæd. Aur.)

DIRATIONARE.—Uti DERATIONARE

DIRCITURA.—Præstatio, vectigal; *impôt, taxe.* (A. 1269.)

DIRECHURA.—Ead. notione. (A. 1269.)

DIRECTA.—Jus, ut DIRECTUM.

DIRECTANEUS.—Unico vucis tono, nulla

modulatione dictus, aut pronuntiatus psalmus, hymnus, aut alius cantus ecclesiasticus. (Amal.)

DIRECTATICUM.—Jus quod quis habet in re aliqua, ut DIRECTUM.

DIRECTIM.—Directe. (Script. rer. Fr.)

DIRECTIO.—Jus, ut DIRECTUM. (Conc. Norb. a. 1034.)

DIRECTITAS.—Dominium seu jus domini in territorium, et census propter clientelam ex eo percipiendus; *Gall. domaine direct. Vid. DOMITIUM.* (A. 1489.)

DIRECTIVA LITTERA.—Epistola alicui inscripta: *lettre missive.*

DIRECTORIUM.—Abacus, ministerium, ubi reponuntur vasa ad convivium; *dressoir.* (Chr. Bece.)

DIRECTUM.—Rectum, jus; *droit, justice, ce qui est juste.* (Pass.) *Directum facere; faire droit.* (Marc.) *Ad directum habere*, in jus vocare, juri stare. (A. 1157.)—Jus quod quivis in re aliqua habet, quod sibi competit in suis bonis, redditus, præstatio, etc.; *droit que quelqu'un a sur quelque chose.* (A. 968.)—Actio qua quis rem contra jus ablatam repetit; *action judiciaire par laquelle on réclame une chose dont on a été injustement dépouillé.* (Rast.)

DIRECTURA.—Jus in re aliqua, ut DIRECTUM. (A. 1190.)—Terminorum directio; *redressement des limites.*

DIRECTUS.—«Gaviso autem domino, directus venit ad locum.» (Greg. Tur.) Phrasid Gallica: *Il vient droit au lieu.*—Ad rectum vocatus, emendatus; *corrigé, mis dans le droit chemin.* (A. 867.)

DIRICTURA.—Jus in re aliqua, ut DIRECTUM. (Ap. Mur.)

DIRIGERE.—Vox agrimensorum; *Dirigere limites, restituere; redresser les limites.*

Dirigere obviam, obviam mittere; *envoyer au-devant.* (Vel. cod.)

DIRIGITUS.—Pro DIRECTUS.

DIRIMARE.—Idem syllabis eodemque sono concludere; *rimar.* (Rol.)

DIRIMERE.—Diripere. (Bart. Gl.)

DIRIVATORIUM.—Pro DIRIBITORIUM.

DIROCARE.—Diruere, destruere; *détruire, démolir.* (A. 1306.)

DIRODINUS.—Pro DIRODINUS seu diarhodinus, roseus. (A. SS.)

DIRODINUS.—Roseus; *rose*

DIROGATORIUS.—Pro DEROGATORIUS.

DIROIARE.—A sulco determinante recellere, ap. Italos. (A. 1196.)

DIROTANUS.—Idem. q. DIARODINUS, roseus. (A. 893.)

DIRRUMENTUM.—Ruina, demolitio. (A. 1358.)

DIRUMPERE.—Terram colere, arare; *travailler la terre, la labourer.* Vid. RUMPERE. (Sug.)

DIRUPARE.—Destruere, diruere; *démolir, abattre.* (A. 1128.)

DIRUPTATIO.—Destructio, eversio; *destruction, renversement.* (A. 1216.)

DIRUPTUS.—Prosusissus, recens cultus; *labouré, travaillé depuis peu.* (A. 1434.)

DISADVOARE.—Factum improbare; *dé-*

sarvare.—A professione clientelari præstita recedere, ut DEADVOARE. (A. 1434.)

DISADVOCARE.—Inficiari, non agnoscere; *désavouer.* (Rad. de Reg.)

DISÆQUARE.—Æquare. (Vit. S. Antid.)

DISAFFORESTARE.—Forestam seu silvam in pascua, vel terram cultam convertere; *convertir une forêt en pâturage ou en terre labourable.*

DISAISIRE SE.—Possessionem dimittere; *se dessaisir.* Vid. DESAISIRE. (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

DISAISISCERE.—Ead. notione. (Concil. Illab.)

DISALLOCARE.—Non allocare, irritum habere, expensum improbare. Vid. ALLOCARE. (A. 1401.)

DISARMARE.—Exarmare, armis exuere; dicitur quoque de navibus quæ armamentis suis exuuntur; *désarmer.* (Pass.)

DISAVOVARE.—Uti DISADVOCARE.

DISAVRI.—Idem q. OBYZARI.

DISAXIRE.—Obsignationem solvere; Vid. SAXIMENTUM.

DISBANNIRE.—Disbandire, bannum revocare; *lever le ban.* (A. 1250.)

DISBENDARE.—Laxare, remittere; *débânder.* (A. 1474.)

DISBONIARE.—Bonas seu metas figere; *planter des bornes.*

DISBOSCATIO.—Exstirpatio bosci, seu silvæ conversio in terram cultam; *défrichement d'un bois ou sa mise en culture.* (Ap. Th. Bl.)

DISBOTARE.—A loco remove, disrumper; *débotter.* (A. 1466.)

DISBRIGARE.—Expedire, impedimentum remove; *dégager.*

DISBULLARE.—Idem quod DISSIGILLARE. (A. 1238.)

DISBURGESIARE.—Burgesium, seu jus civitatis ejurare; *renoncer au droit de bourgeoisie.* (A. 1283.)

DISCALCIRE.—Discaleare; *déchausser.* (Vel. Gl.)

DISCALDATUS.—Refrigeratus; *refroidi.* (Mur.)

DISCALIGATUS.—Discaicentus; *déchaussé.* (Th. Walsing.)

DISCALZATIUS.—A terra separatus; *isolé de la terre.* (A. SS.)

DISCANTUS.—Cantus ecclesiasticus quem vulgo falsum burdonem vocant; *faux-bourdon; ol. déchant.*

DISCAPILLARE.—Capillos avellere, radere, vel disicere et miscere; *tondre, ou arracher, mêler les cheveux.* (Lex Burg.)

DISCAPIRE.—Dividere, distrahere. (A. 801.)

DISCARGA.—Acceptatio; *décharge, libération.* (Ch. Occit.)

DISCARGARE.—Onus deponere, exonerare; *décharger.*

DISCARGATURA.—Exoneratio; *décharge.*

DISCARIATOR.—Exonerator; *déchargé.*

DISCARICARE.—Idem quod DISCARGARE, de carro onus deponere; *décharger.*

DISCARIGARE.—Ead. notione.

DISCARIGATURA.—Uti DISCARGATURA.

DISCARRARE.—Uti DISCANGARE.

DISCATENARE.—Juncta disjungere; *séparer, disjoindre.*

DISCAVALCATUS.—Ex equite pedes factus; *démonté, de cavalier devenu pèdon.* (Regim. Pad.)

DISCAZERNATUS.—Disjunctus; *séparé, disjoint.* (A. 1401.)

DISCEDERE.—Pro decedere, mori; *mourir, trépasser.* (Fredeg.)

DISCENS.—Discipulus; *disciple.*

DISCENTIA.—Discendi actus; *action d'apprendre.* (Terl.)

DISCERE.—Docere; *enseigner.* (A. SS.)

DISCEREVRA.—Laceratio; *déchirure.* (A. 1270.)

DISCERNENTES.—Sectarii quidam. (Lex Wis.)

DISCERNERE.—Docernere, statuere; *arrêter, résoudre; ol. discerner.* (A. 1334.)

DISCERTATIO.—Contentio, controversia; *dispute, discussion.*

DISCESSOR.—Decessor, prædecessor, vel certe, qui decessit, et obiit. (Cam. Itb.)

DISCESSUS.—Obitus; *décès.* (Gest. Dag.)

DISCHADERNARE.—Dissolvere, disjungere; *disjoindre, séparer.* (A. 1327.)

DISCHARGIA.—Acceptatio, liberatio; *décharge.* (Rym.)

DISCHARGIARE.—Exonerare; *décharger.*

DISCHARGIUM.—Uti DISCHARGIA.

DISCHARIATOR.—Idem q. DISCARIATOR

DISCIFER.—Senescallus, dacoifer; *matre d'hôtel.* (Vel. Gl.)

DISCINCTA.—Vestis absque cingulo diffusulata, suprema nempe, et quæ aliis superinduitur. (A. SS.)

DISCINCTATUS.—Discincta indutus. Vid. DISCINETA. (A. SS.)

DISCINGERE.—Dirimere, decidere lites; *terminer les procès.* (Vel. insc.)—Cingule magistratus exuere, degradare; *dégrader un magistrat.* (Synod. epist. pseucl. Synod. Sardicens.)

DISCINGULARE.—Sellam et sarcinam remove; *desseller.*

DISCINTUS.—Cingulo exutus. (Vel. Gl.)

DISCIPLINA.—Apud monachos est flagellatio, interdum virgæ ipsæ quibus flagellantur; *la discipline et l'instrument qui sert à la donner.* Disciplina crebro etiam pro flagellatione, vel alia pœna, quæ ex decreto judicis infligitur, usurpatur in leg. Wisig. *fouet.*—Prudentia, sagesse, prévoyance. (Sid.)

—Pæscriptio, jussus; *ordre, commandement.* (A. 960.)

DISCIPLINABILIS.—Docilis; *disciplinable, docile.*

DISCIPLINALIS.—Ead. notione.

DISCIPLINALITER.—Ex disciplina. (J. Sar.) *Disciplinaliter corrigere* dicuntur sacerdotes qui penitentis quosdam gravioribus delictis obnoxios flagellabant.

DISCIPLINARE.—Castigare, corrigere, virgis cedere; *donner la discipline, fouetter.*

DISCIPLINARIUS.—Disciplinaria scien-

dia, mathesis, mathematica. (*Goelen. Lexic.*)
DISCIPLINARIE. — Flagellando; en fouet-
tant. (A. 1248.)

DISCIPLINATIO. — Flagellatio; *flagella-
tion*. (*fouet. (Mad.)*)

DISCIPLINATUS. — Moribus bonis disci-
plinæ beneficio præditus; *bien élevé, qui a
regu de bons principes*. (Tert.) — « Rector
hospitalis disciplinatorum (A. SS.); » ex eo
sic dictum quod pauperes in eo instrueren-
tur.

DISCIPULARE. — Educere; instruere.
(Isid.)

DISCIPULATUS. — Officium, ministere-
rium; *office, fonction*. (Chr. S. Mich. Vird.)
— Disciplina, institutio. (A. SS.)

DISCIPULUS. — Minister, cui aliquod of-
ficium commissum est; *serviteur, agent, ce-
lui qui a une fonction à remplir*. (A. 1336)

DISCIRCULARE. — A circuli rotunditate
senovare. (W. Brit.)

DISCLAMARE. — A clamatione seu ac-
tione sua desistere; *se désister de sa de-
mande*; ol. *disclaim*. Vid. CLAMARE.

DISCLAUDERE. — Quod clausum est ape-
rire; *ouvrir*.

DISCLAUSUS. — Minime clausus; non
fermé; ol. *desclos*.

DISCLEDDARE. — Cledas seu crates tol-
lere; *enlever les barrières, les claies*. Vid.
CLANARE.

DISCLUSUM. — Divisum, dimotum. (Pap.)

DISCOFERA. — In monasteriis sanctimo-
nialium, ministris mensarum quæ discos fert;
sœur chargée du service de la table. (S. Cæs.)

DISCOLOR. — Decolor; *décoloré, terni*.
(Vel. Gl.)

DISCOLARE. — Effluere, dimanare; *dé-
couler*. (A. 1180.)

DISCOLATUS. — Ager discolatus, non
cultus, qui cultum non habet; *terre qui
n'est pas cultivée*. (Pap.)

DISCOMBRARE. — Combros, seu arbores
conceisas et viam ocludentes auferre; *dé-
sencombrer un chemin, enlever les arbres
abattus qui l'obstruent*.

DISCOMMUNICANTES. — Qui cum cæle-
stis fidelibus non communicant, nec oblatio-
nes una cum iis afferunt. (Conc. Arel. II.)

DISCOMPUTARE. — Subducere, detra-
here; *décompter*. (A. 1293.)

DISCONCILIATI. — Discordes, dissiden-
tes; *dissidents*.

DISCONFECTURA. — Clades; *défaite, dé-
confiture*. (Gauter.)

DISCONFICERE. — Hostes conficere, de-
hellare, prosternere; *vaincre, terrasser, dé-
confire les ennemis*. (Gauter.)

DISCONFICTA. — Prostratio, confectio
hostis; *action de battre l'ennemi*; ol. *décon-
fiture*. (Mem. potest. reg.)

DISCONFICTUS. — Ut *disconfectus*, pro-
stratus; *terrassé*; ol. *déconfit*.

DISCONSOLATUS. — Carens solatio; qui
n'a pas de consolation, de soulagement. (A.
SS.)

DISCONSUTUS. — Dissutus; *décousu*.
« Cappas disconsutas, » in quodam instru-

mento, antrorsum apertas scriptor quidam
interpretatur

DISCONTINUATIO. — Cessatio; *disconti-
nuation*. (A. 1343.)

DISCOOPERATORES. — Pro *discooperto-
res*, exploratores; *délaieurs, qui vont à la dé-
couverte*.

DISCOOPERIRE. — Detegere; *découvrir*,
déter ce qui couvre. (Blom.) — Explorare;
apercevoir, découvrir. (A. 1266) *Discooperire*
param suum, conscium prodere, indicare.
(A. 865.)

DISCOOPERTUS. — *Discoopertus* ager, in-
cullus; *terre non cultivée*. (A. 865.)

DISCOPARE. — Dividere; *couper*. (A.
832.)

DISCOPHORUS. — Ut DISCIFER.

DISCOPULARE. — Canum venaticorum
copulas solvere, ut in prædam irruant; *dé-
coupler les chiens*. Vid. CUPLA.

DISCORDATOR. — Discors; *qui est en dé-
saccord*. (B. de Amor.)

DISCORPORATUS. — Dissolutus; *séparé*,
dissous. (Rym.)

DISCORTURARE. — Dissuere; *découdre*.
(A. 1507.)

DISCRASIA. — Intemperies, a Gr. *δυσκρά-
σις*; « *Discrasia stomachi statim evomere*
cogebatur. » (A. SS.)

DISCRASIS. — Ead. notione.

DISCREDERE. — Ut DECREDERE.

DISCREPANS. — Remotus, sejunctus; *sé-
paré, disjoint*. (Bart. Gl.)

DISCRESCERE. — Pro DECRESCERE.

DISCRETÆ. — In monasteriis sanctimo-
nialium, quibus rerum secretiorum incumbit
cura, quæ ad secretiora consilia admit-
tuntur.

DISCRETIO. — Titulus honorarius, quo
nonnunquam appellati sunt episcopi, inter-
dum etiam laici nobiles. — Dijudicatio, ju-
dicium, ætas matura; *discretion*. (A. 1308.)
Ad *discretionem vivere* dicuntur milites
qui sine ulla symbola pro libidine vivunt
apud hospites suos; *vivre à discretion*. (Mur.)
Dare se a discretionem, victori se permit-
tere, nulla proposita conditione; *se ren-
dre à discretion*.

DISCRETOR. — Scrutator, censor, qui
discernit. (Vel. Gl.)

DISCRETUS. — Officialis civitatis Divio-
nensis, forte idem qui magistratus vulgo sca-
binus; nisi sit, qui majori et juratis est a
consiliis.

DISCRIMINARE. — Periclitari, in diseri-
men venire; *risquer, tenter*. (A. SS.)

DISCRIMINOSUS. — Periculosus; *dange-
reux*. (A. SS.)

DISCUBITO. — Lectus puerperæ, cui præ-
sidebant Paræci; *lit d'accouchée*.

DISCUBIUM. — F. cubiculum, ubi discuba-
tur: « Sicut mecum in tuo cubiculo contu-
listi. Expertus loquor, audisse contigit, nam
non crederem. » (Hug. Ling. episc.)

DISCULPARE. — Culpam amovere; *dis-
culper, justifier*. (A. SS.)

DISCULSUS. — Pro *divulsus*, vel *discus-
sus*. (A. SS.)

DISCULUS. — Ab Ital. *discolo*, improbus,
effrenatus. (Mur.)

DISCUMFICERE. — Idem q. DISCONFI-
CIERE.

DISCUPERE. — Malum, perniciosum alieni
cupere; *souhaiter du mal à quelqu'un, dé-
sirer sa perte*.

DISCUPTIVUS. — *Discuptivum digestio-
num*, in cl. a. 1422, idem videtur atque con-
trarium digestionis, quod eam impedit, et
cruditatis causa est in stomacho.

DISCURIA. — Pro *Disuria* aut *Dysuria*
a Gr. *δυσουρία*, difficilis urinae excretio.

DISCURRERE. — In usu esse; *avoir cours*,
courir. (A. 1135.) *Discurrere* dicuntur
missi dominici qui mittuntur in provincias,
qui inde passim missi *discurrentes* appellan-
tur.

DISCURSIO. — Sermocinatio; *conversa-
tion, causerie*. (Lact.)

DISCURSORES. — Idem qui missi *dis-
currentes*. Vid. DISCURRERE.

DISCURSUS. — Sermocinatio, verboritas;
discours. (C. M.) — Iter; *chemin, route, tour-
née*. (Senn.) — Cursus; *cours, en parlant
d'une rivière*. (St. Mut.) — Excursio; *expé-
dition, excursion*. (A. 1390.)

DISCURVUS. — Distortus; *de travers*. (A.
SS.)

DISCUS. — Mensa, mensa scriptionum et
notariorum, tabula ubi merces venales expo-
nuntur, eibus qui in tabula apponitur; *ta-
ble à manger, bureau, table sur laquelle on
étale les marchandises, aliments servis sur la
table*. (Pass.)

DISCUSSIO. — Inspectio; *vérification*,
inspection.

DISCUSSORES. — Dicti cognitores et dis-
ceptatores rerum fiscalium ab aliis tractata-
rum, seu qui in provincias extra ordinem
mittebantur, examinaturi et inquisituri quid
tributorum nomine exactum esset, quid in
reliquis resideret, quique adeo provincia-
les ad reliquorum solutionem cogerent;
vérificateurs, contrôleurs des finances. (Cod.
Th.) *Discussores juramenti*, qui a principe
in provincias mittuntur, ad excipienda sub-
ditorum fidelitatis sacramenta, cum de
novo ad regale fastigium evehitur; *commis-
saires chargés de parcourir les provinces à
l'avènement d'un nouveau roi, pour recevoir
les serments de fidélité*. (Lex Wis.)

DISDAMPNIFICARE. — Damnum repa-
rare; *dédannager*. (A. 1342.)

DISERTARE. — Disertum efficere. (Ach.,
Spic.)

DISERTARI. — Disertum velle videri. (A.
SS.)

DISERTIA. — Ut DISERTITUDO.

DISERTITUDO. — Eloquentia, scientia; *élo-
quence, science*. (Hier.)

DISFACERE. — Pro DIFFACERE.

DISFALCARE. — Pro DIVALCARE.

DISFASCIARE. — Solvere fasciam seu læ-
niam circumligatam; *rompre le lien, déta-
cher*. (A. SS.)

DISFERRIARE. — Ferrum seu vincula de-
mere, compedes solvere; *briser les fers, dé-
ferrer*. (St. Mart. Reg.)

DISFIDARE. — Ut DIFFIDARE.

DISFIDIARE. — Ead. notione.

DISFORCIATIO. — Ut DEFORCIATIO.

DISFOEDERATUS. — Foedere solutus; *quia
rompu l'alliance*.

DISFORTIARE. — Ut DIFORTIARE.

DISGAGIARE. — Ut DEGAGIARE.

DISGLACIARE. — Regelari, solvi. (A.
1168.)

DISGLUTINARE. — Disjungere, gluten
dissolvere; *détacher, séparer, disjoindre*.
H. or.)

DISGNUM. — Signum, nota; *marque, signe*.
(St. Florent.)

DISGOLARE. — Italis, effluere, distillare;
écouler.

DISGOLATORIUM. — Alvens quo aqua
diffundere potest; *conduit par lequel l'eau peut
s'écouler*. (St. Verc.)

DISGOMBERARE. — Italis *disgombrare*,
purgare, mundare; *nettoyer, débarrasser, pu-
rifier*. (Ap. Mur.)

DISGOMBRARE. — Liberare, quodvis im-
pedimentum amovere; *débarrasser, faire dis-
paraître quelque empêchement*. (Bar.)

DISGRACIATUS. — Infelix; *malheureux*,
disgracié. (Barel.)

DISGRATIA. — Offensio, infortunium, ex
Gallico *disgrâce*. — Morbus, infirmitas; *ma-
ladie, infirmité*. (A. 1252.)

DISGREGARE. — Disjungere, dissolvere;
séparer, disjoindre. (M. Cap.)

DISGREGUS. — Multiformis, varius; *dif-
férent, dissemblable*. (Id.)

DISGRESSARI. — Pro *digredi*. (A. an. de
Insul.)

DISGRESSIO. — Titulus honorarius, quo
Innocentius Papa compellat archiepiscopum
Armachanum, et episcopum Silvanectensem
in rescripto pro canonizatione S. Edmundi
Canthar. arch.

DISGUAGIARE. — Ut DISGAGIARE.

DISGUARNIMENTUM. — Omne id quo
urbs vel castrum nudari potest. (A. 1231.)

DISGUARNIRE. — *Disguarnire oppidum*,
munitiones illius destruere; *démanteler une
place, lui enlever ses moyens de défense*. (A.
1307.)

DISHÆREDITARE. — Ut DEHÆREDITARE.

DISHONOR. — Vituperium, dedecus; *dés-
honneur*.

DISHONORARE. — Ut DEHONORARE.

DISIS. — Occasus solis; *coucher du soleil*
(Leib.)

DISISIO. — Divisio; *division*. (Ugh.)

DISLAUDARE. — Dissuadere; *détourner*,
déconseiller. (God.)

DISLIGARE. — Solvere vincula, solutione
se liberare; *détacher, payer*. (A. 1287.)

DISLIGATOR. — *Disligator vita*, dissolu-
tor; *vie relâchée, dissolue*. (Bal., Cap.)

DISLOCARE. — Loco et sede movere; *mou-
voir de place, disloquer (en parlant des os)*.
(A. SS.) — A locatione resilire; *resiliter un
bail*. (A. 1341.)

DISLOGIARE. — Loco vel domo decedere;
déloger. (A. 1399.)

DISLOQUARE. — A locatione resilire, ut
DISLOCARE.

DISLOQUI. — Incogitantè, imprudentè et inepte loqui, et tabulari; *parler étourdiment, sottement.* (Ekm.)
DISMAGIUM. — Ut DIMAGIUM.
DISMANARE. — Domo extrahere seu inquietare. (For. vet.)
DISMANTA. — Nomen injurium forte a Græco *μάντις*, hariolus, et *dis*, quasi his hariolus. (Mur.)
DISMANTIRE. — Mendacii arguere; *démentir.* (A. 1360)
DISMANUARE. — Ut DISMANARE.
DISMASATUS. — Ager in quo nullum extructum est edificium; *terre sur laquelle on n'a élevé aucune construction.*
DISMEMBRARE. — Ut DEMEMBRARE.
DISMEMBRATOR. — Expilator, distractor bonorum. (Cæs. Heist.) Vid. DEMEMBRARE.
DISMENTIRI. — Ut DIMENTIRI.
DISMILITARE. — A militia removere, degradare, propriè ordinem militarem auferre; *dégrader de la chevalerie.* (Paseh. 1 PP.)
DISMONTARE. — Ex equo descendere; *descendre de cheval.* (A. 1320.)
DISMUNDIARE. — Mundum seu tutelam puellæ abdicare et marito permittere; *renoncer à la tutelle d'une jeune fille et la confier à un mari.* (A. 1248.)
DISMUNTARE. — Ead. notione.
DISNARE. — (Verb.) Prandere; *dîner*; ol. *disner.* (Pass.) — (Subs.) Procuratio, pastus, prandium; *dîner.* (Pass.)
DISNARIUM. — Idem q. DIGNERIUM.
DISNODARE. — Discedere, disjungi. (A. SS.)
DISOMUM. — Sepulcrum capiens corpora duo; *tombeau à deux cadavres.*
DISORDONARE. — Statutum revocare; *révoquer un arrêté, contremander.* (Cap. Car. C.)
DISORS. — Vid. DISSORTES.
DISPACATUS. — Iratus, minime pacatus; *irrité, furieux.* (Conc. Hisp.)
DISPACARE. — Fascem solvere; *dépaqueter.* (Rym.)
DISPAGATIO. — Pro DISPARAGATIO.
DISPALARE. — Disjungere; *disjoindre, diviser.*
DISPARAGAMENTUM. — Ut DISPARAGATIO.
DISPARAGARE. — Dispari matrimonio jungere; *mésallier, marier quelqu'un à une personne d'inégale condition*; ol. *dépurager.* (Pass.)
DISPARAGATIO. — Disparitas matrimonii; *mésalliance.*
DISPARAGIARE. — Idem q. DISPARAGARE.
DISPARARE. — Ornato spoliare, Gall. *déparer*, quod de templis præsertim dici solet. — Idem q. DISPARAGARE. — Laxare, remittere; *lâcher, laisser aller.*
DISPARASCERE. — Disparem esse et dissimilem; *être dissimilable.* (M. Can.)
DISPARATIO. — Ut DISPARAGATIO.
DISPARATUS. — Dispari matrimonio junctus; *mésallié.* Vid. DISPARAGARE. — Distans, separatus; *éloigné, séparé.* (A. 974.)
DISPARE. — Inæqualiter; *inégalem.* (A. SS.)

DISPARERE. — Evadere, fugere, cessare, desinere; *disparaître.* (Annal. Bertin.)
DISPARIARE. — Ut DISPARAGARE.
DISPARILIARE. — Distribuire. (Vet. Gl.)
DISPARILITAS. — Disparitas; *différence, dissemblance.* (Salv.)
DISPASILIRE. — Ut DISPARILIARE.
DISPATRIARE. — De patria exire; *peregre proficisci.* (A. 1193.)
DISPAVIMENTARE. — Pavimentum refodere; *dépaver.* (A. 1410.)
DISPECTUS. — Ut DESPECTUS.
DISPENDERE. — Expendere, dilapidare; *dépenser.* (Cap. C. C.)
DISPENDIUM. — Compendio contrarium, diverticulum, circuitus, ambages; *détour.* (Mur.) — Expensa, sumptus, ut DISPENSA. (S. viii.)
DISPENNUM. — Pro DISPENDIUM.
DISPENSA. — Expensi ratio, sumptus; *frais, dépense.* (Pass.) — Penaria, promptuarium; *dépense, lieu où l'on dépose les provisions*, office. (Pass.) — Obsonium monachii; *pitance.* (Guid. Dis. fars.)
DISPENSABILIS. — Ad dispensam, f. cœnaculum aulicorum pertinens. (Ch. Henr. reg. Angl.)
DISPENSARE. — Expenare; *dépenser.* (W. Brit.)
DISPENSARIUS. — Idem q. DISPENSATOR.
DISPENSATIO. — Dei dispositio et providentia, qua vocare gentes ad verum Dei cultum, et universum humanum genus per incarnationem, nativitatem, mortem et resurrectionem Christi salvum præstare decrevit. Hanc dispositionem per excellentiam SS. Patres *ἀνομιαν* simpliciter vocant, quidem ex Latinis *dispensationem*. — Provida juris communis relaxatio; *dispense.* (Vox juris canonici peritis notu.)
DISPENSATIVUS. — Qui remitti et relaxari potest. (B. de Amor.)
DISPENSATOR. — Qui expensa et accepta compensat et impendit; *économ, régisseur.* (Vet. Gl.) *Dispensator* dictus, qui in palatiis regum aut principum œconomus, major domus; *maître d'hôtel.*
DISPENSATORIE. — Ut prudenter dispensatorem seu œconomum decet. (Script. rer. Fr.)
DISPENSATORIUM. — Canalis, quo aqua dispensatur et distribuitur; *conduit, tuyau.* (A. 1229.)
DISPENSATORIUS. — Dispensatoria camera, penaria, ut DISPENSA. (Chr. S. Trud.)
DISPENSATRIX. — Procuratrix, quæ dispensat, disponit, ordinat, distribuit; *gouvernante, intendante.*
DISPENSIO. — Ut DISPENSA. sumptus, impensa; *dépense.*
DISPERGAMENTUM. — Idem q. DISPARAGATIO.
DISPERSIO. — Dispersionis apostolorum festum, quatuordecima seu sæpius quinquiesima dies mensis Julii, *le 14 et le plus ordinairement le 15 juillet.*
DISPERSONARE. — Injuria afficere, verbis injuriis dehonestare; *insulter, couvrir d'injures.* (Ch. Scot.)

DISPICARE. — Rumpere, frangere; *rompre, briser.* (Pap.)
DISPICULARE. — Sagittare; *lancer des flèches.* (Pap.)
DISPIGNORARE. — Idem q. DISVADIARE.
DISPISCARI. — Contra jus et fas piscari in aliorum vivariis; *pêcher dans les viviers d'autrui.* (Ch. Hisp.)
DISPLACENTIA. — Molestia, offensa; *déplaisance, déplaisir.* (Rym.)
DISPLANARE. — Evertere, solo æquare; *raser.* (Steph. de Ins.)
DISPLANS. — Deplantatus; *arraché.* (Ch. Angl.)
DISPLICARE. — Explicare, expandere; *déplier.* (Ber. Mon.)
DISLICENTER. — Ægre, d'une manière pénible.
DISLICENTIA. — Dissidium, controversia; *désunion, dissentiment, désaccord.* — (A. 1482.) — Molestia, ut DISPLACENTIA. (Ap. Rym.)
DISPLICIBILIS. — Displicens; *déplaisant.*
DISLICITUS. — Molestia, offensa, ut DISPLACENTIA. (A. 1461.)
DISPLOIS. — Ut DIPLOIS.
DISPOLIARE. — Spoliare, ut DESPOLIARE.
DISPOLIUM. — Spolium; *dépuille.* (A. 834.)
DISPORTUS. — Oblectamentum; *divertissement*; ol. *départ.*
DISPOSITIO. — Magistratus, administratio, hinc formula frequens in Notitia imperii et alibi: « Sub dispositione viri illustis præfecti prætorio, » etc. — Urbis, templi situs, structuræ elegantia. (Alup.) — Dispositio, arbitrium, potestas, « Ad dispositionem episcopi, » id est arbitrium. (A. 879.) — Expositio, commentarius: « Dispositio Isaiæ prophetæ. » (A. 960.)
DISPOSITIVE. — Animum, voluntatem, desiderium significando. (A. 1378.)
DISPOSITUM. — Animi decretum, statutum, consilium, arbitrium; *dessain, intention, disposition.* (Lex Wis.) — Expositio, commentarius; *commentaire, exposé.* (Test. Heccard. com. August.) — Dispositio, regula, lex; *disposition, loi, règle.* (A. 1110.) — Pro depositum, nisi ita legendo. (A. 923.)
DISPOSITUS. — Pro DESPOTUS, q. Vid. (A. 1400.)
DISPOSSIDERE. — Rei possessione aliquem depellere, deturbare; *déposséder*; ol. *despoitr.* (G. Chr.)
DISPOTESTARE. — Ead. notione. (A. 876.)
DISPROPORTIONARE. — Proportionem non servare; *disproportionner.* (Leon.)
DISPUDITUM. — « Pudit, rubor fuit. » (Pap.)
DISPUNCTOR. — Qui militibus dona erogat. (Isid.) — Judex, qui inquirat, judicat. (Ter.)
DISPUNCTUARE. — Dispungere, delere; *effacer, détruire*; ol. *despoinctier.* (Pass.) — Licentiam abundi dare; *licencier, congédier.* (A. 1485.)
DISPUNGERE. — Donare; *gratifier.* (Isid.)
DIPUTARE. — Asserere; *prétendre.* (W. Brit.) — Inquirere; *rechercher.* (Pel. Daio.)
DISPUTATIO. — Collatio monachorum:

« Tertia vero hora diei post lectionis *disputationem.* » (Vit. S. Gerem. abb. Flav.) Id est post collationem de lectione.
DISPUTATORIUS. — Ad disputationem elucidandam pertinens. (A. 825.)
DISPUTULA. — Quæstio, disceptatio; *débat, contestation.* (Ann. Mut.)
DISRAINNIARE. — Rationibus sibi vindicare, ut DERATIONARE.
DISRATIFICARE. — Improbare; *désapprouver.* (A. 1340.)
DISRATIONARE. — Ut DERATIONARE.
DISRATIONARIUS. — Disrationarius servus, qui per judicium et ex rationibus approbatus alicui vindicatur et asseritur. (A. 1129.)
DISRECITARE. — De aliquo detrachere. (Bald.)
DIRIGERE. — Pro DIRIGERE, consilio juvare. (A. 844.)
DIRIVARE. — Disrivare lacrymas, fundere; *pleurer.* (A. SS.)
DIROBARE. — Idem q. DENOBARE.
DIRUMPERE. — Interlucare silvas et in eulturam redigere; *éclaircir les bois et les mettre en culture.*
DISSAGIRE. — Possessione deturbare; *dépouiller quelqu'un d'une chose*; ol. *dissaisir.*
DISSAISIARE. — Ead. notione.
DISSAISITOR. — Qui dejicit a possessione; *celui qui dépouille quelqu'un d'une chose, usurpateur.*
DISSARIRE. — Pro DISSAGIRE.
DISSARRARE. — Laxare, remittere; *lâcher, laisser aller.* (A. 1461.)
DISSASIARE. — Ut DISSAGIRE.
DISSASIRE. — Ead. notione. *Dissasire de sacramento vassallum*, sacramento quod domino suo præstitit absolvere; *délivrer un vassal du serment de fidélité qu'il a prêté à son seigneur.* (A. 1209.)
DISSAZIRE. — Ut DISSASIRE.
DISSECTATIO. — Dissensio, dissidium; *discussion, dissentiment, désaccord.*
DISSIASIARE. — Ut DISSAGIRE.
DISELLARE. — Sella cuere; *desseller.* (Vet. Gl.)
DISELLATUS. — Dissellati equi, sella exuti; *chevaux dessellés.*
DISSENSUS. — Dissensus matrimonii, ipsius rescissio; *dissolution du mariage.*
DISSENTERICUS MORBUS. — Dyssenteria, intestinorum tormina; *dyssenterie.*
DISSEPARE. — « Culturam... sicut se dissepat, de feodo, de esqueto. » (A. 1215.) Id est, ut videtur, prout joet et distenditur.
DISSEQUI. — Assequi, obtinere; *atteindre, obtenir.* (A. 1120.)
DISSERARE. — Aperire; *ouvrir.* (A. SS.)
DISSERE. — Pro dicere.
DISSERTOR. — Interpres, commentator; *commentateur, glossateur.*
DISSIASIARE. — Ut DISSASIRE.
DISSIESIRE. — Idem q. DISSAGIRE.
DISSISSUS. — Ut DISSCESSUS.
DISSICIO. — Pro disseco.
DISSIDO. — Pro dissideo.
DISSIGILLARE. — Diversis, movis si-

gillare vel sigillum remove. (Ugut.)
DISSIGNARE. — Pro Dissaisire, seu extra
 saisiam ponere nisi mendum subsit. —
 Signum sive sigillum dissolvere; *rompre le*
sceau, ouvrir.
DISSIGNITOR. — Solutor signaculi; *celui*
qui rompt le sceau. (S. Aug.)
DISSIMULATIVE. — Dissimulanter. (A.
 1379.)
DISSIMULOR. — Blandior. (Vet. Gl.)
DISSIPARE. — F. frangere, rumpere ap.
 Mur. (A. 1081.)
DISSIPATUS. — Dignitas in imperio con-
 stantiopolitano. — Prævas. (A. SS.)
DISSIPERE. — Pro *desipere*, insipienter
 agere. (Pez.)
DISSIRE. — Desuere. (Vet. Gl.)
DISSITUDO. — Distantia, intervallum;
intervalle, distance. (Bald.)
DISSOCIANTIA. — Discordia, iurgium;
discussion, débat, contestation. (Mon. Angl.)
DISSOLABE. — Dissipare. (Vet. Gl.)
DISSOLATUS. — Pro *desolatus*. (A. 1331.)
DISSOLESCERE. — « Commencer à désac-
 coutumer. » (Vet. Gl.)
DISSOLOGIA. — Duplex locutio. (Vet. Gl.)
 A Mabilonio discordia interpretatur in Vita
 S. Willfridi ap. Frideg.
DISSOLUTIO. — Solutio: « De dissolutione
 tronsse in marcheio. » (Ch. Angl.)
DISSORTIUM. — Dissidium. (Vet. Gl.)
DISSULLARE. — Ut *Dissolvere*. (Sr.
 Mass.)
DISSULTORES. — Eidem videntur qui
desultores, scilicet qui de equo in equum
 transiliunt. (Vet. Gl.)
DISSUM. — Simplex, integrum, sincerum.
 (Vet. Gl.)
DISSUPITARE. — Sauciatibus adhibere fo-
 menta, curare; *soigner, panser des blessés.*
 (A. 1334.)
DISSUPITATIO. — Sauciatorum curatio;
action de soigner les blessés. (A. 1334.)
DISSUTURA. — Fissus, fissura; *fente.*
DISTABESCERE. — Pro *tabescere*. (A.
 SS.)
DISTACIAYARE. — Pro *Distrationare*.
DISTAIN. — Ut *Distein*.
DISTAMEN. — Dissidium; *désaccord.* (A.
 SS.)
DISTANTER. — Procul; *au loin.* (A. SS.)
DISTEIN. — Præfectus, præpositus, æco-
 nomus, censor, arbitarius. (Boxh.)
DITELATUS. — *Equus ditelatus*, e carro
 sublatus; *cheval dételé.*
DISTENPERAMENTUM. — Apud medi-
 cos pro prava corporis habitudine sumitur.
DISTEMPERANTIA. — Ead. notione. — In-
 temperantia linguæ seu nimia loquacitas.
 (Test. Greg. IX PP.)
DISTEMPERARE. — Diluere, macerare,
 liquare; *détremper.*
DISTEMPERATUS. — Male temperatus,
 immoderatus; *dérégulé, immodéré*; ol. *désa-*
trémpé. a Aura *distemperata*; *air malsain.* —
 Maceratus, dilutus; *détrempe.* (Al. Int.)
DISTENCIO. — Contentio, lis; *dispute,*
procès.

DISTENDERE. — Laxare, remittere; *dé-*
tendre. (A. 1454.) — Explicare, exponere;
dérouler, déplier. (A. 1349.)
DISTERMINARE. — Perdere; *détruire.*
 (Bart.)
DISTERMINIUM. — Spatium temporis,
 mora interposita. (A. SS.)
DISTICA. — Jurisdictio vel multa judicia-
 ria. (A. 931.)
DISTIDIARE. — Mendum pro *Diffidare*,
 bellum indicere. (Mart.)
DISTINA. — Diastema unius temporis
 quantum in sonis spatium facit pyrrichius
 vel majus hemitonium. (Cal.)
DISTINARE. — « Repellere, » sed destinare
 est deputare. (Mag.)
DISTINCTIO. — Comma quo sensus dis-
 tinguatur; *signe de ponctuation, virgule.*
DISTOLLERE. — Corrumpere, depravare;
pervertir, débaucher. (Boreh.)
DISTORNARE. — Divertere; *détourner.*
DISTORTOR. — Qui distorquet, tortor;
celui qui met à la torture, questionnaire.
DISTORTUS. — Divortium, perversio.
 (Vet. Gl.)
DISTRACTARE. — Distrahere. (Vet. Gl.)
DISTRACTIO. — Venditio vel divortium
 apud jurisconsultos. — Interversio, contur-
 batio cum res pupilli avertitur vel aufertur.
DISTRACITOR. — Venditor; *vendeur.*
Argenti distractor, nummularius; *banquier.*
DISTRACTUS. — Pro *Districtus*, territo-
 rium. — Jurisconsultis contractus rescissio;
annulation d'un contrat.
DISTRAHERE. — Vendere; *vendre.*
DISTRARIUS. — Idem q. *Dextrarius*,
 equus major et cataphractus.
DISTRATUM. — Opus plumarium, Vid.
 PLUMARIUM.
DISTRATUS EQUUS. — Qui stratura tol-
 litur seu sella. (Vit. S. Guthb.)
DISTRIBUTARIUS. — *Distributarius* ca-
 pellanus, cuius beneficium in quotidianis
 distributionibus positum est. (Leo X PP.)
DISTRIBUTIO. — Exactio, nisi legendum
 redditio. (A. 844.)
DISTRIBUTOR. — Executor testamentar-
 rius. (Vet. Ch. ap. Ughel.)
DISTRICETUS. — Territorium, ut *Dis-*
trictus. (Capit. gener. S. Vict. Mass.)
DISTRICIBILIS. — Qui intra districtum
 alicujus domini habitat, subditus; *vassal,*
tenancier, justiciable. (A. 1315.)
DISTRICITIO. — Severitas vel disciplina
 exacte servata. (Hincm.) — Judicium; *juge-*
ment, sentence. (A. 797.) *Districtio* carceran-
 di, qua sons mittitur in carcerem. (A. 813.)
Districtio episcopi, episcopi judicialis anim-
 adversio, castigatio. (Baluz., Capit.) —
 Poena, multa a iudice imposita; *peine, pu-*
nition, amende. (Senat.) *Mitti in districtio-*
nem, multa puniri. (Lex Long.) *Districtio-*
nes facere super homines suos, iudicium exer-
 cere. (Rog. Hov.) *Districtio* monasterialis,
 poena quæ monachis delinquentibus infligitur.
 (Cæsar. Arel.) — Vadium, pignus, sed
 illud præsertim quod iudicio interposita, aut
 ex lege capitur; *gage, nantissement.* (Pass.)
 — Gravamen, vexatio, pignorum captio.

vexatio, seisie. (A. 938.) — Justitiæ exer-
 cende facultas, ut *Districtus.* (A. 1124.)
DISTRICTUALIS. — Idem q. *Districti-*
mus. (A. 1292.)
DISTRICTUM. — Via stricta, claustra,
 montium fauces; *défilé, gorge, passage étroit*;
 ol. *distroit.* (Pass.) *Districtum* fluvii, locus
 ubi fluvius trajicitur, seu vascigal quod a
 trajicientibus solvitur. (A. 1374.)
DISTRICTURA. — Correlativa seu angu-
 stia rei alienius; *étrécissement.* (A. SS.)
DISTRICTUS. — (Subst.) Multa judiciaria
 seu potius tributum, pensitatio; *amende,*
punition pécuniaire, outaxe, tribut. (A. 1216.)
 — Dominus scabinorum; *maison commune.*
 (Corn. Zanfi.) — Territorium feudii, seu
 traelus in quo dominus vassallus et tenen-
 tes *distringere* potest; *étendue d'une juridi-*
ction ressort; ol. *destroit, distraill.* (Pass.)
 — Justitiæ exercendæ facultas; *droit de*
justice. (Pass.) — (Adj.) Severus; *strict, sé-*
vére: *Districtus* defensor, *districta* vindicta,
districtum junium, etc. (Pass.) — Indictus;
flæx; *districtus* dies judicii. (Greg. M.)
DISTRIGARE. — Molestia, lite et quovis
 impedimento liberare. (A. 1389.)
DISTRIGLARE. — Lacerare. (Vet. Gl.)
DISTRIMA. — *Distrima* navetæ, napi
 granaum continuum. (A. 1349.)
DISTRINGERE. — Cum severitate puni-
 re, coercere, animalavertere; *punir, châtier,*
réprimer; ol. *destrindre.* (Pass.) — Cogere,
 compellere ad aliquid faciendum; *contrain-*
dre, forcer. (Pass.) — Judicio ac sententia
 litem dirimere, multa in male litigantem
 irrogata; *terminer un procès en rendant un*
jugement. (Senat.) — Pignus capere; *exiger*
un gage. (Pass.)
DISTRINGIBILIS. — Terra *distringibi-*
lis, cuius fructus saisiri possunt; *terre dont*
les produits sont saisissables; ol. *destreigna-*
bles. (Leg. Burg. Scot.)
DISTROPIRE. — Militare, Gal. *estropier.*
 (Chron. Mss.)
DISTROUSSARE. — Ut *Petroussare*.
DISTULA. — Forlex. (Vet. Gl.)
DISTULERARE. — Differre, prnlatare;
remettre, ajourner, différer. (Vet. cod.)
DISTURBARE. — Avertire; *évincer, éloi-*
gner, écarter; ol. *destourber.*
DISTURBATIO. — Aversio, impedimen-
 tum, vexatio; *empêchement, obstacle, vexa-*
tion; nl. *destourbançe, destourbier.*
DISTURBIA. — Ead. notione.
DISTURBIUM. — Ead. notione.
DISTURBUM. — Ead. notione.
DISVADIARE. — Pignori capere vel reti-
 nere; *recevoir en gage, prendre en nantisse-*
ment. — Rem uppigneratam redimere; *reti-*
rer la chose engagée, lever l'hypothèque.
DISVAGIARE. — Idem q. *Disgagiare*.
DISVARIARE. — Variare, differre, disci-
 men intercedere; *différer, présenter de la*
différence.
DISVERTIRE. — Auferre, distrahere; *di-*
vertir, détourner, enlever. (A. 780.)
DISVESTIRE. — Vestem exuere, deponere;
dévéter. — Quempiam possessione rei ali-
 cujus exuere, privare; *dépouiller, déposséder.*

DISVESTITUS. — *Disvestitum* feudum, de-
 relictum. (A. 970.)
DITATOR. — Qui ditat. « Spiritus S. con-
 solator et *ditator* fidelium. » (S. Aug.)
DITHALASSUS. — Qui utrinque mari al-
 luitur, a Gr. *διθάλασσο*
DITRATURI. — F. *dividi.* (St. Ver.)
DITTOCHEUM. — Idem q. *Dirocheum*.
DITUM. — Pretium pro re venali oblatum;
offre. (A. 1308.)
DITUDES. — Contaminati. (Vet. Gl.)
DITUS. — Pro *Dierus*.
DIURETICUS. — Urinalis; *diurétique.*
DIURNALIS. — (Subst.) Modus agri, ut
Jornale. (A. 704.) — (Adj.) Diurnus; *de*
jour, diurne. (Pass.) *Diurnales* dicuntur cal-
 cæci quibus interdictum utantur monachi qui
calciamenta diurna appellantur in Capit.
 Ludovici Pil. (Usus Ordin. Cister.)
DIURNARE. — Morari; *séjourner.* (Adelb.)
DIURNARIUS. — Qui diurna conscribit,
 quod diem sit describit; *historiographe.*
 (Cod. Th.)
DIURNUM. — Liber continens acta die-
 rum singulorum; *journal.* (Vet. Gl.)
DIURNUM. — Modus agri, ut *Jornale*.
DIUTINARE. — Perseverare; *persister.*
 (Vet. Lexion.)
DIUTURNA. — Ut *Diurnum.* (Tabul. S.
 Andr. Vienn.)
DIUTURNALITER. — Diu; *longtemps.* (A.
 SS.)
DIVADIARE. — Pro *Disvadiare*.
DIVALLIS. — Divinus; *divalis pagina*, ap-
 pellatur edictum seu diploma imperatoris. (A.
 1190.)
DIVARICARE. — Disturbare, distundere,
 dilacerare. (Pap.) Proprie autem *divoricare*
 est extendere, dividere; quod præsertim
 dicitur de iis qui crura in diversas partes
 extendunt.
DIVATUS. — Qui est felicitis memoriam, à
τὰς θίας μνήμης (Vet. Gl.)
DIVELLIO. — Rebellio, ut *Duellio.* (Vet.
 Gl.)
DIVENTUM. — Quasi duplex velum di-
 etum censent viri docti, illudque vexillis
 imperatoris accensent.
DIVERGARI. — Pro *divagari* ut videtur.
 (Cam. Perg.)
DIVERSARE. — Versare, circumagere;
tourner, remuer. (Bern. mon.)
DIVERSCLINIUM. — Locus ubi diversæ
 viæ conjunguntur; *carrefour.* (J. de J.)
DIVERSIFICARE. — Diversa facere; *di-*
versifier. (A. SS.)
DIVERSIFINIUM. — Diversos fines ha-
 bens. (Laur.)
DIVERSIMODE. — Diverso modo, *diver-*
se; *de différente manière.*
DIVERSIONES. — Vux medicorum: « In
 somnis *diversiones* ex pulmonibus veniunt, »
 etc. (Garis.)
DIVERSOR. — Hospes; *hôte.* (Pap.)
DIVERSORARIUS. — Stabularius, caupo;
aubergiste, logeur. (Vet. Gl.)
DIVERSUS. — Varius; *divers.* (Pap.) —

Pro *divertens*. (A. SS. Ben.) — *Per diversus*, versus: *par devers*.

DIVERTENTIA. — Digressio. (Rym.)

DIVERTICULARE. — Diverticulis et dilutionibus uti. (Baluz., Miscel.)

DIVES. — *Dives homo*, homo nobilis seu baro; *noble, qui est de naissance illustre*; *ol. riche homme*.

DIVESTIRE. — Quempiam re possessa exuere, spoliare, ut *divestire*.

DIVEXUS. — Pro *Devexus*.

DIVICISERE. — Dissolvi, marcessere. (Vet. Gl.)

DIVIDENTIA. — Merces, ut videtur, sic dicta quod inter clericos dividi soleat. « Una cum omnibus juribus et præminentis, jurisdictionibus, libertatibus, privilegiis, titulis, quotidianis distributionibus, *dividentis*, excoecentis, refectionibus, domibus, » etc. (Rym.)

DIVIDERE. — Dicere, statuere, a Gall. *diviser*, sermonem habere: « Et talem quietantiam in multa qualem charta *dividit*. » (A. 1126.) — Discedere: « *Dividendo se a ripa*. » (St. Mant.) — Testamento disponere; *disposer, régler par testament*. (Lex Wis.)

— Divortium facere: *se séparer*. (Can. Hib.)

DIVIDICULUM. — Metu; *borne*. (Vet. Gl.)

DIVIETUM. — Interdictum, prohibitio;

idem q. *Deverum*.

DIVINACULA. — Sortes; *prophéties, présages, divinations*.

DIVINALIS. — « *Divinalis* dicitur, quando inellabilem naturam Dei aut spirituales creaturas ex aliqua profundissima qualitate disserimus. » (Pap.)

DIVINALITER. — Divine; *divinement*. (Conc. Tol.)

DIVINARE. — Deum facere; *diviniser*. (Vet. Gl.)

DIVINASSARE. — Divinare; *deviner, prophétiser, prédire*. (Vet. Gl.)

DIVINATIO. — Epilepsia, caducus, seu sacer morbus; *mal caduc*.

DIVINATRIX. — Conjectrix, hariola; *sorcière, devineresse*.

DIVINITAS. — Theologica scientia: « Omnes codices librorum claustralium de divinitate sunt 195. » (Chr. Centul. Hariulf.)

DIVINATOR. — Pro *divinator*, qui divinat. (Ap. Rym.)

DIVINUS. — (Subst.) Ariolus, augur; *devin*. (Pass.) — Theologus; *théologien*. (J. de J.)

— (Adj.) *Divinum rescriptum*, charta imperialis; *rescript de l'empereur*. (A. SS.)

Divina aures; sic aures imperatorum Græcorum olim dicebantur. (Ap. Mabil., Dipl.)

DIVINUSSARE. — Ut *divinassare*.

DIVISA. — Divisio bonorum, quæ fit inter hæredes per testamentum: unde et ipsum testamentum *divisa* dicitur; *partage de biens, testament*; *ol. devise*. (Pass.) — Elæmosyna testamento ordinata; *aumône réglée par testament*. (Eadn.)

— Terræ portio; *champ, héritage*. (Rad. de Dicet.) — Finis, limes; *borne, limite*. (Leg. H. I. reg. Angl.)

— Arbitrium; *avis, jugement, décision*. (Ibid.)

— Stemma, insigne; *couleurs, armoiries, devise*. (Ap. Mur.)

DIVISIA. — Finis, limes, ut *Divisa*. (A. 1144.)

DIVISIO. — Sors quævis; *événement quelconque*: « Et si forte in his duellum, vel aliqua divisio advenit damnum eis concessit. » (A. 1101.) — Examen ferri vel aquæ candentis; *épreuve du fer chaud ou de l'eau chaude*. (Marc.) — Arbor incisa, agrorum divisionem faciens, *Vid. Lachus*. — Testamentum; *testament, dernières volontés*, ut *Divisa*. — Divortium; *divorce, séparation*. (Can. Hib.) — Festum divisionis apostolorum, idem q. *Dispersionis apostolorum festum*, *Vid. Dispersio*.

DIVISIONALE. — Testamentum, quo testator sua bona dividit hæredibus; *testament, dernières volontés*. (A. 813.)

DIVISIONALIS BREVIS. — Ead. notione.

DIVISITORIUM. — Pro *Dimisorium*.

DIVISOR. — Qui dapes in mensa dividit, dissecat; *écuyer tranchant*. — Index, arbiter; *juge, arbitre*. (Mart.)

DIVISOR JURAMENTI. — Qui juraturo sacramenti formulam præscribit; *celui qui dicte la formule du serment*. — Testator, qui testamentum disponit; *testateur*; *ol. deviseur*. (A. 1217.) (Cons. Furn.)

DIVISORIUM. — Cella ab aliis *divisa*. — *Divisoria seditum*, fulera quibus in choro sedes dividuntur. (Conc. Hisp.)

DIVISUS. — Proprius. (St. Aven.)

DIVITIARIUM. — Locus ubi reponuntur divitiæ; *trésor*. (S. Anth.)

DIVITIOSUS. — Copiosus, plenus divitiis; *riche*. (J. de J.)

DIVITISSIMUS. — Pro *ditissimus*.

DIVOLVERE. — Evolvere. (Cons. Norm.)

DIVORTIARE. — Diducere matrimonium; *dissoudre le mariage*. (Rym.)

DIVORTIRE. — Divortium facere; *divorcer, se séparer*. (A. 835.)

DIVUS. — Divus ministerialis, qui alienus ecclesiæ servitio addictus; *Vid. Sanctuarius*.

DIWOHART. — Species corvæ apud veteres Armoricos, eadem q. *Dicofur*.

DIXENERIUS. — Decanus, decurio; *doyen*. (A. 1511.)

DIZENUS. — Ead. notione.

DIZIMÆ. — Decimæ, pars decima; *dizime, dime*. (A. 1271.)

DOA. — Fossa; *fossé, canal*; *ol. douve, doue*. — Asser quo doliolum comingitur; *douve de tonneau*. (St. Ripex.)

DOAGERIA. — Mulier vidua cui ususfructus certæ partis bonorum mariti concessus est; *douairière*.

DOALIMUM. — Donatio propter nuptias; *douaire*.

DOAMEN. — F. doli lamina, Gall. *douve*. « Item unam embunum, item *doamen* unius vasi de fraysse. » (A. 1342.) Hoc est, uti videtur, laminas fraxineas ad unum doliolum faciendum.

DOANA. — Sedes, in quibus fiscales redditus, vectigalia, portoria, et cætera id genus tributa pro mercibus, et mercium transvectione inferuntur; *bureau de perception des droits d'entrée, de sortie*, etc., *douane, octroi*.

DOANARE. — *Doanæ* tributa solvere; *payer les droits de douane, d'octroi*.

DOANERIUS. — Qui *doanæ* vectigalia ac tributa exigit, vel recipit; *celui qui reçoit ou fait payer les droits d'octroi, de douane*.

DOARIA. — Donatio propter nuptias; *douaire*. (A. 1273.)

DOARIUM. — Ead. notione. (A. 1445.) — Donatio a fundatore facta ecclesiæ recens edificatæ, ut *Dos*; *dotation*. (H. Dalph.)

DOAYRIUM. — Idem q. *Doana*.

DOBIO. — F. mappula, mantile. *Vid. Doublemum*.

DOBLA. — Mensura liquidorum, eadem q. *Doplarium*. (A. 1411.) — Nummus aureus, ap. Hispanos; *doublon*. — Fossa, ut *Doa*. (A. 1331.)

DOBLAR. — Vox Hispana. « Cum incloantur Vesperæ defunctorum in die Omnium Sanctorum debet statim incipere duplex sonitus campanarum, quod vulgo vocant *dohlar*, et durare usque ad horam octavam noctis. » (Conc. Hisp.)

DOBLARE. — Duplicare; *doubler*.

DOBLE. — Idem quod *DoBLAR*.

DOBLERIUS. — (Subst.) Crumena, saccus; *petit sac, besace*; *ol. doublette, doublier*. (A. 1336.) — (Adj.) Duplex; *double*.

DOBLETA. — Crustulum; *oublie*.

DOBLETUS. — Tunica vel pallii species; *sorte de vêtement, houpelande*; *ol. doublet*. — Tela Francicæ species ex lino et gossypio contextæ; *toile de lin et de coton mêlés*. (A. 1526.) — Adulterina gemma a crystallo colorata; *fausse pierre précieuse*; *ol. doublet, double de voirine*.

DOBLIS. — Nummus aureus; *doublon*.

DOBLO. — Ead. notione. (A. SS.)

DOBLOS. — Vox Gallica, candelæ species, f. quod *bilychnis* sic dicta. (A. 1357.)

DOCARE. — Ab. Ital. *docciare*, inspergere: « Canas in oleo *doccas*. » (A. 1361.)

DOCARIUM. — Ut videtur, a Græco *δοκία*, trah. lignum. (Agnel.)

DOCATUS. — Pro *ducatus*; *duché*.

DOCCIA. — Canalis, tubus; *tuyau, conduit*.

DOCCIO. — Doctrina, *docteur*. (Vet. Gl.)

DOCENUS. — A *Assis* Francicus, duodecim constans denariis; *douzain*.

DOCERE. — Ostendere; *montrer*. (A. SS.)

DOCHA. — F. pro *Doga*.

DOCIBILIS. — « *Docibilis* et *docilis* differunt: nam *docilis* est discipulus, qui facile docetur; *docibilis* vero qui facile discitur. » (J. de J.) Promiscue tamen usurpantur.

DOCILLUS. — Clepsydra, *Vid. Dociculus*.

DOCMEN. — Pro *DoGMEN*, dogma.

DOCRUM. — Liber Vitas Patrum continens. (A. 953.) Forte legendum *Geronticum*, nam Vite Patrum sic inscribuntur.

DOCTICANUS. — Qui docte canit; *dont les chants sont savants*. (M. Cap.)

DOCTICULUS. — Divinut, a *doctus*.

DOCTIFICUS. — Qui doctum facit; *qui rend savant, instructif*. (M. Cap.)

DOCTILOQUIUM. — Doctum eloquium; *discours savant*.

Thur.) — Poculum, vel dolium; *vase ou tonneau*. (Vet. Gl.) — Asser, proprie is quo dolium compactum est; *douue de tonneau*. (A. SS.) — Italica, facia, limbus. (Vill.)

DOGALIS. — Pro DUCALIS, ut videtur, quemadmodum Veneti *ducem* suum *doge* nunciant.

DOGANA. — Illicita hominum societas pro mercibus ad arbitrium suum vendendis. (St. Flar.)

DOGARIUS. — Dogarum artifex; *tonnelier*.

DOCHANA. — Ut DOANA.

DOGMATICARE. — Ut DOGMATIZARE. (A. 1440.)

DOGMATICUS. — Doctus, sagax, prudens, sophisticus, etc.; *instruit, savant, sage, prévoyant*, etc. (J. de J.)

DOGMATISMUS. — Dissertatio, docendi ars: «*Sæpe propositi taciturnitatem primum honorare dogmatismo*, » (Rustic. S. E. Rom. Card.)

DOGMATISTA. — Doctor; *celui qui enseigne, dacteur*.

DOGMATIZARE. — Dogmata præsertim falsa et erronea disseminare; *propager, répandre une doctrine, surtout une doctrine fautive*. (S. Aug.)

DOGMATIZATOR. — Qui novas opiniones divulgal assertitque; *novateur, qui répand et soutient des nouveautés*. (Lud.)

DOGMATUM. — Dogma, documentum. (A. SS.)

DOGMEN. — Ut DOCMEN.

DOHA. — Fossa, ut DOA et DOGA. (A. 1260.)

DOITUS. — Canalis vel mediocris lacus, Normannis *dout* vel *dnit*, aqua stagnans et limpidus, ubi linea lavant et telas, maccant canabum, etc. (A. 1138.)

DOLA. — Anglis, 1^a certa piscium quantitas; 2^a pars quædam alienius loci palustris, seu frons qui ex ea percipitur.

DOLABRUM. — Securis dolabra; *doloire*. *Dolabrorum magister*, faber lignarius et lapidarius. (A. 1288.)

DOLARIA. — Officina dotarii; *atelier de tonnelier*.

DOLATICUS. — *Dolaticum* argentum, politum; *argent poli*. (Anast.)

DOLATIO. — Actio dolandi lignum seu polendi; *action de tailler ou de polir le bois*. (S. Aug.)

DOLATOR. — Qui *dolat*, polit; qui *travaille avec la dolabre* ou qui *polit, charpentier*. (Vet. Gl.)

DOLATORIA. — Dolabra; *doloire, dolabre*.

DOLATORIUM. — Locus in quo *dolatur*; *atelier où l'on travaille avec la dolabre*. (J. de J.) — Instrumentum quo lapides et ligna *dolantur*; *outil qui sert à tailler les pierres et le bois*. (S. Hier.)

DOLATURA. — Quidquid ex lignis *dolatis* excinditur, assula; *copeau de bois, fragment*. (A. SS. Ben.)

DOLATURIA. — Dolabra, securis; *doloire, dolabre*.

DOLATUS. — Idem q. DOLATIO. (Prud.)

DOLEATOR. — Ut DOLATOR, victor, dolarius, vel alius similis artifex. (A. SS.)

DOLEQUINUS. — Pugionis species; *courte épée à deux tranchants, poignard*; ol. *dolequin*.

DOLERIA. — Dolabra; *doloire*. (A. 1357.)

DOLEROSE. — Dolenter; *douloureuxsement, avec peine*. (A. 1374.)

DOLESCERE. — Dolere; *éprouver de la douleur, souffrir*. (A. SS.)

DOLESMANUS. — Item q. DIENSMANNUS.

DOLIA. — Dolor, ex Ital. *doglio*. (A. SS.)

DOLIARE. — *Doliare* vinum, dolio vinum continere. (Ulp.)

DOLIARIUM. — Apotheca, hypogeum; *cave à mettre le vin*.

DOLIATA. — Dolum, mensura frumentaria: «*Una dolata* frumenti. » (A. 1363.)

DOLIATOR. — Doliarius, victor, ut DOLATOR.

DOLIATUM. — Idem q. DOLIATA.

DOLITUS. — Molestus; *douloureux*. (C. Anr.)

DOLITIA. — «*Quidquid persona aut religiosi deorum mancipia data libertate conferre voluerit, secundum legem Romanam, hoc facere potest, id est, Latina doliitia et civis Romana meliore statum habet testamentum condere, testimonium perhibere, emere, vendere, donare, commutare habere potestatem, sicut et alii civis Romani*. » (Vet. Form. Libert. ap. Bal.)

DOLIUM. — Cupa major, lacus vinarius; *cuve, cuvier*. (A. 1222.) — Corbis, cista; *corbeille, panier*. (A. 1325.) — Mensura frumentaria; *mesure de capacité pour les céréales*, eadem q. DOLIATA. (Comm.)

DOLLAIRIS. — Dolum; *tonneau*. (A. 1320.)

DOLO. — Vagina pugionis; *gaine, fourreau de poignard*. (Vet. Gl.) *Dolones*, tela abscondita. (Vet. Gl.)

DOLORARE. — Dolere, afflicti; *souffrir, ressentir de la peine, de la douleur*.

DOLORIFICUS. — Ingerens dolorem, molestus; *douloureux*. (Vet. Gl.)

DOLOROSISSIME. — Maxime; *tristement, de la manière la plus triste*. (A. 1358.)

DOLOROSITAS. — Aernina; *malheur, peine, tourment*. (Ach., Spicil.)

DOLOSITAS. — Fraus, dolus; *ruse, fourberie*. (Baluz., Capitul.)

DOLUMEN. — Pro DOLAMEN.

DOLUS. — Pro DOLOR. (Sid.)

DOM. — Ecclesia cathedralis; *cathédrale*. (A. SS.)

DOMA. — Domus; *maison*: «*Doma* illud, de quo exierat, funditus evertit. » (A. SS.) — Agri prædium, possessio; *métairie, propriété*: «*Monasterium in proprio domas* fabricavit. » (Joan. Dia.) — Tectum, vel atrium quod non tegitur, solarium, manianum; *toiture, cour ou toit en terrasse*. (Pass.) — Camerastrum ædis, fastigium, *capula* Italica; *coupole, dôme*. (Pass.)

DOMADARIUS. — Pro HEBDOMADARIUS, qui munus aliquod obit per *hebdomadam*; *hebdomadier, semainier*; ol. *domus*.

DOMENIUM. — Dominicum prædium; *domaine, seigneurie*.

DOMANARIUS. — *Domannaria* jurisdictio, quæ domanii seu domini est; *jurisdiction seigneuriale*. (A. 1330.)

DOMANERIUS. — *Domannerius* dominus, domanii possessor, prædii seu castri dominus; *seigneur domanier*. (A. 1366.)

DOMANIALIS. — Qui regii domini est; *domanial, qui est du domaine de la couronne*. (Pass.)

DOMANIUM. — In quibusdam consuetudinibus dominicum prædium, seu principale feudum vel manerium, unde cætera pendent, et cui fidei præstant et homagium; *principal manoir, chef lieu du fief*; ol. *domaine*. — Dominium seu jus domini in territorium et census propter clientelam ex eo percipiendi; *seigneurie, droit de suzeraineté et profits qui en dépendent*; ol. *domaine*. — Quævis possessio ad dominium pertinens; *propriété*; ol. *domaine*. *Domaniū congeabile*, illud, quod teneus limitare debet ad voluntatem domini locatoris, compensatis tamen a domino atque exsolutis teneant domanii meliorationibus seu incrementis; *tenure en usage en Bretagne et dont le possesseur doit se dessaisir à la volonté du seigneur bailleur, à la charge par ce dernier de rembourser au teneancier les améliorations qu'il a faites*; ol. *domaine congeable*. *Domaniū mutabile*, vel non mutabile; ol. *domaine muable* vel non muable. *Mutabile* modo augetur, modo minuitur, ut sunt locationes prædiorum, quæ pro tempore mutantur; *immutabile* vero seu non mutabile constans est et fixum, ut sunt quidam census fundo dominico annexi, v. g. certæ præstationes frumenti, siliginis, avenæ, caponum, etc., quæ quotannis domino pendi solent. — Interdum *domaniū* agrum incultum significare videtur: «*Concessimus 50 acres domaniū et pratorum non falcabulum*. » (A. 1366.)

DOMATIM. — Per singulas domos; *maison par maison*. (Gob.)

DOMATUS. — In modum domatis opertus; *courti en dôme, en coupole*.

DOMAYNIUM. — Ut DOMANIUM.

DOMIARIUS. — Pro DOMINEARE.

DOMENCHIUS. — Mensura annonarie species apud Longunenses, idem q. DEMENCHIUS. (A. 1347.)

DOMENGADURA. — Prædium dominicum, vel ædes dominica, idem q. DOMINICATURA. (A. 1059.)

DOMENURA. — Proprietas, domanium, idem q. DEMENURA. (A. 1240.)

DOMERUS. — Hebdomadarius, ut DOMADARIUS.

DOMESDEI. — Tabulæ censuales totius Angliæ, sive Anglicani imperii brevium; *cadastre de la vieille Angleterre*.

DOMESTICARE. — Habitare in domo cum famulis et domesticis; *habiter, résider dans*: «*Est actum quod dictus... debeat domesticare et edificare domum*. » — Mansueticare: *apprivoiser*: «*Avus domesticatus*. »

DOMESTICATUS. — Dignitas domestici; *Vid. DOMESTICUS*.

DOMESTICITAS. — Familiaritas; *familiarité, amitié, intimité*. (Ger. Mauris.)

DOMESTICUS. — (Subst.) Minister apud Romanos, cuius munus fuit imperatorii corporis custodis; *domestique, garde du corps*. (Cod. Th.) — Dux, præfectus; *commandant, chef*. (Ibid.) — In Galliæ regum curia, is qui recentioribus temporibus *major domus* nuncupatur; *domestique, maître de l'hôtel du roi, maire du palais*. (Pass.) — Apud Francos, minister quidam contributorum exigendorum cura demandata erat; *officier chargé de la levée des impôts dans les provinces*. (S. vi, vii.) — Cui alienius rei cura demandata, rector, præsul; *intendant, régisseur, gouverneur*. (A. 1235.) — Qui in ecclesia post protopaltum cantui præerat et cantus ecclesiasticos incipiebat. (Joan. Cantuar.) — Hospitii dominus, qui excipit; *hôte*. (Ap. Lud.) — *Domestici fidei*, seu *Dei domestici*, fideles, qui ex domo fidei sunt, id est Ecclesiæ; *les fidèles*. (Pont. Dia.) — (Adj.) Familiaris, favorabilis; *aimé, familier, attaché*. (Ann. Ben.) — Mansuetus, domitus; *apprivoisé, domestiqué*. (Vet. Gl.)

DOMGIO. — Ut DUNJO.

DOMICELLÆ. — Universim dictæ filidæ principum, magnatum, baronum ac militum inuuptæ; *demoiselles, dénomination particulière aux filles des nobles*. — Canonice singulares; *demoiselles, nom des membres d'un chapitre de chanoinesses*. — Ancillæ, famulæ honoratiores; *servantes, suivantes, femmes de compagnie*. (A. SS.) — *Domicella* appellatur monachorum seu virginum Deo servitium magistra in ch. a. 1302: «*Domicella Margareta de Goy, beguina magistra seu domicella conventus regis*. »

DOMICELLATUS. — Domicilium habens, incolæ; *domicilié*.

DOMICELLUS. — Magnatis ac regis filius; *damoiseau, nom donné aux fils de roi ou de noble, avant et même après leur admission au grade d'écuier ou de chevalier*. — Urbis præfectus; *gouverneur d'une ville*. (A. SS.) — Nobilior famulus, idem q. VALETUS. — *Domicellus Papæ*, idem q. *Canerarius*, custos cameræ papalis. (Ord. Rom.) *Domicellus canonicus*, idem q. *Domicellaris*. (A. 1381.) *Domicelli* etiam vocantur nobiliores et familia cardinalium.

DOMICIALIS. — Qui ad domum special; *de dôme, de coupole*. (Mat. Par.)

DOMICILIARIUS. — Idem q. DOMICELLATUS.

DOMICILIUM. — *Domicilium juratum*, jus domicilii jramento sibi assertum. (A. 1582.)

DOMICILLARIS. — *Domicillaris canonicus*, junior canonicus, cui necdum est jus capituli, in Ecclesia Argentinensi.

DOMIDUCA. — Dea quæ præse existimabatur cum sponsa duceret domum; *divinité tutélaire des nouvelles mariées, et qui veillant sur elles lorsqu'on les conduisait à la maison nuptiale*. (Terl.)

DOMIDUCUS. — Deus eidem rei adhibitus. (S. Aug.)

DOMIFICAMENTUM. — Ædium exstructio; *construction d'une maison*.

DOMIFICARE. — Domus ædificare, ædes exstruere; bâtir, élever une maison.

DOMIFICATIO. — Edificium, ut videtur majori annexum, et ab eo pendens. (A. 1317.)

DOMIFICIUM. — Edificium, domus exstructio, ut DOMIFICAMENTUM.

DOMIGENA. — Vernaculus, indigena; né sur les lieux.

DOMIGERIUM. — Periculum; danger, domage. — Sub domigerio alicujus aut manu esse, alicui subesse, esse sub illius potestate; être sous la puissance, sous la dépendance de quelqu'un. (Bract.)

DOMINA. — Despara; la Mère de Dieu, la Vierge. Hinc Missa de Domina. Voc. Domina, scilicet addita, est hinc, nostra; hinc Gallis quasi cum verbo effertur. Notre-Dame: « In quinque festis gloriosæ Virginis Mariæ non legitur in Nominis Nostra Domina in vico Brunnelli. » (Stat. Acad. Par.) Domina Ecclesia, Romana Ecclesia in Vita Innocentii IV PP. « Ipsos comites et barones citavit Summus Pontifex ut parendo mandatis ipsius ipsorum regnum manibus Domine Ecclesie resignarent. » Domina autem Ecclesia dicta est, quia ibi de regno Angliæ sermo est quod cum fructum Romanæ Ecclesie esse existimabatur. — Honoraria regniæ asserat; dame d'honneur. (A. 1202.) — Viri cuiuslibet nobilis uxor; dame, femme noble mariée. (Pass.) — Mulier quevis; femme, dame. (A. SS.) — Machinæ bellicæ genus; sorte de machine de guerre. (A. 1239.)

— Domine, sanctimonialis Benedictinæ; les Dames, nom des Sœurs bénédictines. (A. SS.)

DOMINABILIS. — F. suffraganeus, substitutus, qui vices alterius gerit, in instrum. a. 1319, ubi quibusdam vox dominabilis titulus honorarius esse videtur. — Ad dominum ratione dominationis seu proprietatis pertinens: « Denarios quatuor... consuales et dominabiles. » (A. 1430.)

DOMINÆDIUS. — Ælis dominus. (Paul. Nolao. cp.)

DOMINAGIUM. — Tributum quod domino præstat, ut DOMINATIO.

DOMINALIS. — Invincibilis. (Vel. Gl.)

DOMINALITER. — Tanquam dominus; comme seigneur, en qualité de seigneur. « Illud auctorizo, dominatiter corroboro, potentialiter confirmo. » (A. 1059.) — In supremum dominium; en toute souveraineté. (A. 1257.)

DOMINARI. — Re aliqua velut propria uti et frui. (A. 1268.)

DOMINATIO. — Proprietas: « Comassit... castrum... cum omni jure et dominatione, hoc est, cum terris, domibus, edificiis, hortis. (A. 805.) — Tributum, quod domino præstat, in proprietatis vel superioris domini recognitionem; redevance, taze seigneuriale. — Titulus honorarius regum. (Hoc titulo honoris donati etiam visitatores monasteriorum.) — Dominationes, angel ex secundo angelicæ hiernarchiæ gradu; les Dominationes, anges de la deuxième catégorie.

DOMINATIVUS. — Dominans. (S. xiv.)

DOMINATURA. — Jus domini, census pertinens ad dominum; droit seigneurial. (Lob., II.

Brit.) — Potestas, imperium. (Cam. Peregr.)

DOMINE. — Domine, in tua misericordia, Dominica prima post Pentecosten; le premier dimanche après la Pentecôte. (Pass.) Domine ne longe, Palmarum Dominica; le dimanche des Rameaux. (S. xii.)

DOMINELLA. — Domicella, Vid. DOMICELLA.

DOMINELLUS. — Idem q. DOMICELLUS.

DOMINICA. — Dominica ad carnes levandas vel tollendas, Dominica Quinquagesimæ; le dimanche de la Quinquagesime. Dominica ad Palmas, dies Palmarum; le dimanche des Rameaux. Dominica ante Brandonos, Quinquagesimæ Dominica; le dimanche de la Quinquagesime. Dominica ante Candelas, Dominica ante Iustum Purificationis B. Mariæ; le dimanche avant la Chandelier. Dominica ante Litanias, Dominica quinta post Pascha; le cinquième dimanche après Pâques. Dominica ante natale Domini prima, Dominica quarta Adventus; le quatrième dimanche de l'Avent. Dominica ante sancta lumina, Dominica infra octavam Circumcisionis; le dimanche dans l'octave de la Circumcision, ou avant l'Épiphanie chez les Grecs. Dominica aperta, quæ alicuius sancti vel octave Officio non est præoccupata; tout dimanche qui n'est point prévenu par l'Office d'un saint ou d'une octave. Dominica asoli, vel filii prodigi, aut de prodigo, Dominica Septuagesimæ; le dimanche de la Septuagesime chez les Grecs. Dominica benedicta, Dominica prima post Pentecosten; le dimanche de la Trinité. Dominica cæci nati, κυριακή τοῦ τυφλοῦ. Dominica quinta post Pascha; le cinquième dimanche après Pâques chez les Grecs. Dominica carne levale, vel de carne levatio, Dominica prima Quadragesimæ seu Quinquagesimæ; le dimanche de la Quinquagesime ou le dimanche de la Quadragesime. (Suiant qu'on fait commencer le jeûne à ce dernier dimanche ou au mercredi qui le précède.) Dominica Chananea, Dominica secunda Quadragesimæ; le deuxième dimanche de Carême. Dominica de Fontanis, Dominica quarta Quadragesimæ; le quatrième dimanche de Carême; ol. dimanche des Fontaines. Dominica de lignis orditis, Dominica prima Quadragesimæ; le premier dimanche de Carême. Dominica duplex, Dominica prima post Pentecosten; le dimanche de la Trinité. Dominica in Albis, seu in Albis depositis, aut post Albas, Dominica prima post Pascha; le dimanche de Quasimodo. Dominica in capite Quadragesimæ, apud Bancherapenses, ol. Dimenge cabée, Dominica Quinquagesimæ; le dimanche de la Quinquagesime. Dominica indulgentia, Dominica sexta Quadragesimæ; le dimanche des Rameaux. Dominica in Palmis, seu in Ramis, Dominica sexta Quadragesimæ; le dimanche des Rameaux. Dominica in passione Domini, Dominica quinta Quadragesimæ; item non semel quolibet Quadragesimæ Dominica; le dimanche de la Passion et quelquefois un quelconque des dimanches de Carême. Dominica Jerusalem, Dominica quarta Quadragesimæ; le quatrième dimanche de Carême. Dominica

Lucæ, prima, secunda, etc., apud Græcos; Dominica qua legunt Evangelium secundum Lucam; dimanche pendant lequel on lit l'Évangile de saint Luc. (Il y a treize dimanches de cette sorte; ils commencent après la fête de l'Exaltation de la Sainte-Croix, et le dixième coïncide avec notre premier dimanche de l'Avent.) Dominica Lucæ decima quinta, vel Zachæi, apud Græcos, Dominica secunda post Epiphaniam; deuxième dimanche après l'Épiphanie, jour auquel on reprenait la lecture de l'Évangile de saint Luc. On la faisait une dernière fois le dimanche suivant, troisième après l'Épiphanie, qui se nommait Dominica Lucæ decima sexta, ou Publicani et Pharisæi. Dominica mapparum aliorum, Dominica secunda post Pascha; le second dimanche après Pâques. Dominica Matthæi prima, secunda, etc., Dominica prima, secunda, etc., post Pentecosten apud Græcos; le premier, le second, etc., dimanche après la Pentecôte, parce qu'on lit ces jours-là l'Évangile de saint Matthieu. On interrompait cette lecture le dimanche avant l'Exaltation de la Sainte-Croix, pour la reprendre le quatrième dimanche après l'Épiphanie, qui était Dominica Matthæi decima septima. Dominica mediana, Dominica quinta Quadragesimæ; le dimanche de la Passion. Dominica mensis Paschæ, f. Dominica prima post Pascha. (Le mois de Pâques, selon Carpentier, désigne tantôt la semaine, tantôt la quinzaine de Pâques. Un fragment d'une charte française de 1304, cité par le même auteur, semble indiquer que le dimanche du mois de Pâques ne diffère point du dimanche de Quasimodo.) Dominica mirabilis Domine, Dominica secunda post Pascha; deuxième dimanche après Pâques. Dominica misericordia, Dominica quarta post Pentecosten; le quatrième dimanche après la Pentecôte. Dominica nova, via κυριακή τοῦ ἀντιστάζου, Græcis, Dominica prima post Pascha; le dimanche de Quasimodo. Dominica Olivæ, Dominica sexta Quadragesimæ; le dimanche des Rameaux. Dominica orthodoxia, κυριακή τῶν ὀρθόδοξων, Græcis Dominica prima Quadragesimæ; le premier dimanche de Carême. Dominica Osanna vel Osanna, Dominica Paralitici, κυριακή τοῦ παραλ. του, Dominica tertia post Pascha apud Græcos; le troisième dimanche après Pâques. Dominica post Albas, Dominica prima post Pascha; le dimanche de Quasimodo. Dominica post Ascensum, vel Ascensum Domini, Dominica in Ascensionis octava; le dimanche dans l'octave de l'Ascension. Dominica post Focos, aut post Ignes, Dominica secunda Quadragesimæ; le dimanche après les Brandonos, c'est-à-dire le deuxième de Carême. Dominica post sancta lumina, κυριακή μετὰ τὰ ἁγιά, Græcis Dominica prima post Epiphaniam; le premier dimanche après l'Épiphanie. Dominica post strenus, Dominica prima post primum mensem Januarii diem; le premier dimanche après le 1er janvier. Dominica Publicani et Pharisæi, Græcis Dominica tertia post Epiphaniam; le troisième dimanche après l'Épipha-

nie. Dominica quadragesima, Dominica Quinquagesimæ; le dimanche de la Quinquagesime. Dominica quintana, seu quintane, vel de quintana, aut quintana, Dominica prima Quadragesimæ; le premier dimanche de Carême. Dominica Ramis palmarum, Dominica sexta Quadragesimæ; le dimanche des Rameaux. Dominica resurrectio, Dominica sancta in Pascha seu quævis Dominica; tantôt le jour de Pâques, tantôt un dimanche quelconque de l'année. Dominica Rogationum, Dominica quinta post Pascha; le cinquième dimanche après Pâques. Dominica rosa, vel de rosa, aut rosata, Dominica quarta Quadragesimæ, et non semel eadem q. Dominica post Ascensionem; tantôt le quatrième dimanche de Carême, tantôt le dimanche dans l'octave de l'Ascension. Dominica Samaritanæ, κυριακή τῆς Σαμαριτιδῶς, Græcis Dominica quarta post Pascha; le quatrième dimanche après Pâques. Dominica sancta, vel sancta in Pascha, Pascha; le jour de Pâques. Dominica στανόδοξων, id est adorandæ crucis, Græcis Dominica tertia Quadragesimæ; le troisième dimanche de Carême. Dominica de transfiguratione, Dominica secunda Quadragesimæ; le second dimanche de Carême. Dominica S. Trinitatis, Dominica prima post Pentecosten; le premier dimanche après la Pentecôte. Dominica trium septimanarum Pentecostes, Dominica tertia post Pentecosten; le troisième dimanche après la Pentecôte. Dominica tyrophagi, κυριακή τῆς τυροφαγίας, Græcis Dominica Quinquagesimæ; le dimanche de la Quinquagesime. Dominica unam Domini, Dominica secunda post Pascha; le deuxième dimanche après Pâques. Dominica vacans, quarta Adventus Dominica; le quatrième dimanche de l'Avent. Dominica vacantes seu vacanti, Dominica infra octavam Natalis Domini et Circumcisionis; les deux dimanches d'entre Noël et l'Épiphanie. Dominica vacantes etiam dicuntur quatuor Dominica quæ jejunia Quatuor Temporum proxime subsequuntur; les dimanches qui suivent les samedis des Quatre-Temps.

DOMINICALE. — Dominium proprium; domaine, propriété, seigneurie. (W. Tyr.) — Liber in quo continentur lectiones et alia quæ ad Officium Dominicarum vel festorum Dominicalium pertinent. (A. 1305.)

DOMINICALIS. — (Subst.) Velum quoniam mulieres caput in ecclesia tegebant; voile dont les femmes se couvraient la tête pour communier. (Anast.) — (Adj.) Ad dominium pertinens; seigneurial. « Dominicalis terra. » (A. 1124.)

DOMINICALITER. — Jure supremo, vel proprietario. (A. 1292.)

DOMINICARE. — Pnsideri proprietario jure; posséder en propre, en toute propriété. (A. 776.) Manum dominicam apponere, tisco addicere; saisir, confisquer. (A. 1056.)

DOMINICARIUS. — Qui est in dominio; qui est possédé en propre. (A. 878.)

DOMINICATIO. — Dominium, possessio

terre seigneuriale ou que l'on possède en propre. (A. 877.)

DOMINICATUM. — Ut DOMINICUM.

DOMINICATURA. — Ut DOMINICATIO.

DOMINICATUS. — (Subst.) Ead. notione. (Senal.) — (Adj.) Ut DOMINICARIUS. (Pass.)

DOMINICELLUS. — Ut DOMICELLUS.

DOMINICUM. — Ecclesia, aëdas sacra Domino seu Deo; église, maison consacrée au service de Dieu. (Ecclesia etiam nuncupatur domus Dominica, basilica Dominica.) — Sacrificium mysticum, Missa; le saint sacrifice de la Messe. — Proprietas, domanium quod ad donituum spectat, quod dominus ad propriam alendam familiam fruitur; terre dont le revenu est destiné à l'entretien de la famille du propriétaire. — Fiscus dominicus; le trésor public. (A. 813.)

DOMINIUS. — Proprius, ad dominum spectans; que l'on a en toute propriété de seigneur, seigneurial. (Pass.) — Dominica domus: 1° hospitium seu diversorium publicum; hôtellerie (A. SS.); 2° ecclesia; église, maison du Seigneur. (Ibid.) Dominica mater, Mater Jesu Christi; la sainte Vierge. (Conc. Hisp.) Dominicum convivium, Missa; la Messe. (S. Aug.) Dominica littera, eadem q. Communionis vel formata; Vid. FORMATA. (Concil. Sandic.) Dominicus dies, Pascha; le jour de Pâques. (Pass.) Dies Dominica, Domini; le dimanche. (Pass.)

DOMINIGATURA. — Idem q. DOMENGATURA. (A. 1034.)

DOMINIO. — Idem ac DOMINIUM. (Rym.)

DOMINIOSUS. — « Imperiosus dominus et homo qui habet auctorem præcipere, homo magnæ auctoritatis. » (J. de J.)

DOMINISSIMUS. — Pro dominus in aliquot chartis Hispanicis.

DOMINIUM. — Proprietas, potestas, etc.; domoine, seigneurie. (Pass.) Dominium patronale, idem q. jus patronus; droit de patronage. (Consuet. Norm.) Bannale dominium, idem q. BANLEUCA. (A. 1258.) — Anglis, principale manerium, quod dominus et antecessores semper possederunt, cum omnibus suis appenditiis; manoir seigneurial, chef-lieu du fief. — Nomen honoris reipublicæ principibus attributum; seigneurie (titre honorifique). (A. 1489.)

DOMINO. — Sacerdotale capitis et humerorum per hyemem tegumentum; domino, camail noir que les prêtres portaient pendant l'hiver.

DOMINOSUS. — Ut DOMINIOSUS.

DOMINULUS. — Diminut. a dominus.

DOMINUS. — Deus, Κύριος; le Seigneur. (Pass.) — In legibus et statutis principum, nullo adjecto vocabulo, dominus fendi; seigneur, celui de qui une terre relève. Dominus capitalis, corporalis, principalis, major, superior; seigneur supérieur, suzerain; ol. chef seigneur, dessus seigneur, avant seigneur, etc. Dominus census, cui census debetur; seigneur auquel le cens est dû; ol. seigneur censier, censable ou censuel. Dominus directarius, legitimus; seigneur légitime; ol. seigneur droitcurier. Dominus inter-

medius, qui minore feudali superior est, et inferior alio majore; seigneur qui relève d'un autre, et de qui relève en même temps un autre seigneur; ol. seigneur entremoyen. Dominum focere, aliquid pro domino habere, clientelam alicui profiteri. (A. 1231.) — Prædi possessor; propriétaire; ol. seigneur. (Pass.) — Cancellarius; chancelier. (Ord. reg. Fr.) — Maritus; mari; ol. seigneur. (Pass.) — Dominus cultellorum, princeps assassinatorum; les cheik des assassins, le Vieux de la montagne. (Jac. de Vitriac.) Dominus festi, albas vel episcopus stultorum; l'évêque des fous. (St. Odon. ep. Par.) Dominus generalis civitatis, præfectus civitatis Paduæ; le premier magistrat de Padoue. (Regim. Pad.) Dominus legum, jurisprædictus; juriconsulte; ol. seigneur de lois. (Chr. Alber.) Dominus de nocte, præfectus vigillum; commandant du guet. (Chr. Dand.) Dominus ordinis, cui operibus publicis vacare incumbit; maître de l'œuvre. (Reg. capit. Carnat.) Dominus parlamenti, supremæ curiæ senator; conseiller au parlement. (Necrol. Prior. Nost. Dom. De Insul. Trec.) Dominus stationis, qui tabellionibus et tabulariis præstet; chef des notaires. (Cod. Th.) Dominus titularis, vir nobilitatis; seigneur titré. (Conc. Hisp.) Dominus vini, cui cura vini incumbit; cellerier; ol. cavier, vinier. (Inst. monast. B. M. de Charit.) Domini, sic vulgo appellati, 1° sancti: dominus Dionysius, dominus Joannes, Gal. M. saint Denis, M. saint Jean; 2° episcopi, etiam non adjecta nomenclatura dignitatis, sed ipsius episcopatus: Dominus Ecclesiæ Massiliensis, Gal. Mgr de Marseille; 3° abbates in Consuet. Fontanell.; 4° canonici, addito nomine ecclesiæ cuius sunt canonici. (A. 1211.) Domini ecclesiæ, præcipui post abbatem superiores in monasteriis, Gal. ol. seigneurs de l'Eglise. (A. 1420.) Domini generales, procurator et advocati generales in senatu Parisiensi, vulgo Gal. les gens du roi, vel potius præfecti avario, Gal. ol. les généraux des finances. (Compend. jur. Univ. Paris.) Domini ordinis vel in ordinem, præcipui post abbatem superiores in monasteriis Cluniac., vel ætate aut professione antiquiores. (Bul. Nicol. IV PP.) Domini rerum, imperatores et reges. (Symm.) Domini urbis, urbis præpositi et scabini, Gal. ol. messieurs de la ville. (Comp. jur. Univ. Par.) Dominus illuminatio mea, Dominica quarta post Pentecosten; le quatrième dimanche après la Pentecôte. (S. xiii.)

DOMIPOLA. — Aula major et publica; ubi mercatores merces suas venum exponunt; halle. (A. 1358.)

DOMISEDA. — Quæ solitudinem amat et domi sedet; casanière.

DOMISTADIUM. — Villa: « Totam curiam suam cum domistadio pauperibus delegavit. » (A. 1269.)

DOMITALIS. — Domesticus: « Domitalis res ablata est redditu. » (Herk.)

DOMITUR. — Pro Domitor. (A. 508.)

DOMITUS. — « Vacca domita. » F. legendum domestico. (Lex Sal.)

DOMMENARIUS. — Domini seu ureddi

possessor; seigneur domanier. (A. 1364.)

DOMNA. — Pro DOMINA.

DOMNEDIUS. — Idem q. DOMINEDIUS.

DOMNARE. — Domare; dompter.

DOMNEARE. — Cum domnis, seu domicellis versari; fréquenter la société des femmes. (Conc. Mompel. n. 1214.)

DOMNICATUS. — Pro DOMINICATUS.

DOMNICELLUS. — Pro DOMICELLUS.

DOMNIDIUS. — Pro DOMINEDIUS.

DOMNIO. — Idem q. DUNJO.

DOMNULA. — Diminutivum a DOMNA.

DOWNULUS. — Principis vel domini filius; fils de prince ou de seigneur.

DOMNUS. — Apud scriptores ævi mediæ venerationem præcipuum habere appellationem domni, apice uno ex domini voce rejecto, observantur pridem viri docti et tribui vulgo ecclesiastica dignitate fungentibus, ac vitam sanctitatem insignibus; Dom.

DOMO-COLLITIS. — Prædium domo ad commanendum colonis apta instructum, ut domus.

DOMPIONUS. — Idem q. DUNJO.

DOMPNUS. — Pro DOMNUS; apud militares religiosus, idem q. COMMENDATOR.

DOMPTOR. — Domitor, defensor. (A. 1179.)

DOMUCIARE. — Idem q. DOMNEARE.

DOMUCOLLITIS. — Idem q. Domus culta; Vid. DOMUS.

DOMUNCULA PORTATILIS. — Tabernaculum, tentorium. (A. 1453.)

DOMUS. — Bona, facultates; l'ensemble des biens d'une famille, d'une maison. (A. 1166.) — Curia suprema; cour suprême, parlement. (Joan. Card.) — Ipsius domus vasa et utensilia; le mobilier d'une maison. (A. 1187.) — Tumulus honorarius, pægma funebre; monument funéraire, catafalque. (A. 1369.) — Exstructum qui statuitur organum; construction sur laquelle on pose un orgue. (Theoph.) — Domus culta seu domus cultilis, prædium domo ad commanendum colonis apta instructum; métairie, terre pourvue des bâtiments nécessaires pour son exploitation. (A. 803, 1024.) Domus altaris, f. ciborium seu umbraculum excelsum et concameratum, et prælati quatuor culmini suffultum, quo totum altare tegebatur; baldachin, ciboire. (Aclt. Spic.) Domus Dei, 1° templum, ecclesiæ; église. (Opt.) 2° ipsa Ecclesia et religio Christiana; l'Eglise, l'ensemble de tous les Chrétiens, la chrétienté. (Lucif. Cal.) Domus etiam nude aliquando dicta est ecclesia: domus S. Petri, domus S. Benedicti, pro ecclesiis sacra S. Petro, S. Benedicto, domus boaria, prædium rusticum; métairie. (A. 1388.) Domus Dei, nosodochium vel nosocomium, ubi recipiuntur et aluntur pauperes et ægroti; hospice, hôtel-Dieu. (Rym.) Domus domestica, propria; maison qui appartient en propre. (Cap. C.C.) Domus ecclesiæ, aëdas episcopalis; maison épiscopale. (Greg. Tur.) Domus fidei, ipsa Ecclesia et religio Christiana; l'Eglise. (S. Aug.) Domus fortis, id est munia; forteresse, maison fortifiée. (A. 1248.) Domus justitiæ, ubi jus dicitur; palais de justice, tribunal. (A. 1185.)

Domus necessaria, latrina, seu locus ad necessarium veniens evacuationem accomodat; lieux d'aisance. (Mart.) Domus patrua, f. principalis, inde sic dicta quod sit quasi parens inferiorum; Galli dicunt chef d'ordre, ubi de prima monachorum domo agitur. Eadem pro domo paterna occurrit. Domus pensilis, quæ in ponte edificata est; maison bâtie sur un pont. (A. 1210.) Domus pietatis, xenodochium pauperum; hospice, lieu d'asile pour les pauvres. (A. 1325.) Domus religiosa, monasterium; convent. (Rym.) Domus spiritualis: « Nemo in domo spirituali comedat, sed potius in dominica, vel in monasterio ejusdem fidei. » (Reg. S. Pacom.) Domus terranea, f. tugurium terra et luto constructum, domuncula rustica; maison en pisé, maison grossièrement bâtie. (Mur.) Domus turrilis, turribus instructa; maison fortifiée. (W. Nang.) Domus venerabilis, ut domus pietatis. (A. 1118.)

DOMUSTADIUM. — Ut DOMISTADIUM.

DONA. — Donatio et distributio, præsertim illa quæ publice sit pauperibus: « Volo quod fiat generalis dona sive distributio in singulis septimanis omnibus pauperibus: » distributio aux pauvres.

DONALE. — Pro DONUM, donativum.

DONALIA. — Donationis charta; titre, acte de donation.

DONARE. — Pretio dare, vendere; vendre. (A. 1150.) — Terminari; se terminer, finir. (A. 1033.)

DONARIA. — Præstatio quævis, ut DONUM. (A. 1192.)

DONARIUM. — Oblatio quæ a fidelibus fit in esculentis aliisve rebus. (A. 1125.)

DONARIUS. — Forte pro DENARIUS, qui idem sit ac DECANUS, minor iudex qui jus dicebat per decanias; dixainier, juge inférieur. (Præcept. Car. C.) — Qui donatus est re aliqua, f. pro DONATARIUS. (A. 1466)

DONATA. — Soror laica inter moniales, ut DONATUS inter monachos; Vid. DONATI. (A. 1063.) — Spurcia; fille née de relations illégitimes. (A. 1337.)

DONATARIUS. — Ut DONATORIUS.

DONATI. — In quibusdam provinciis nobili ac spurii laici qui sese et bona sua monasteriis donabant et afferbant; de quibus Vid. in voce OBLATI.

DONATICA. — Corona quæ victori dabatur. (Ugut.)

DONATICE CONCEDERE. — Dono dare; faire présent, donner. (A. 1341.)

DONATICIUM. — Donatio, traditio; donation, cession. (A. 843.)

DONATICUM. — Mutuum coactum, ut TALLIA et QUESTA. (A. 1073.)

DONATIO. — Præstatio quævis, tributum quod donationis ultionem titulo præstat; redevance déguisée sous le nom de libéralité, de don. (A. 2357.) Donatio ecclesiæ, ejus collatio; présentation. (S. xiii.) Donatio pro præsentem, donatio inter vivos (Clod.) Donatio inofficiosa, quæ fit in damnum et frustrationem hæredum; donation faite au détriment des héritiers naturels. (A. 1361.)

DONATISTA. — Qui sequitur Donatum; *celui qui étudie la grammaire de Donat.* (Vet. Gl.)

DONATIVUM. — Donum, donatio: *don, donation.*

DONATOR. — Qui donat prædia vel tementa alteri ad talliam; *celui qui donne une terre à un outre sous la condition d'un cens annuel.*

DONATORIUS. — Is cui aliquid donatur; *donataire.*

DONATUS. — (Subst.) Donum; *présent, don.* (A. SS.) — (Adj.) Vid. DONATA et DONATI.

DONDUM. — Adeps, idem q. unctum; *graisse.*

DONEC. — Nisi: « Ille vero respondit quod transire non poterat donec in angustis. » (A. 1190.)

DONEIA. — Idem videtur q. DONATIO.

DONEIARE. — Ut DONEARE.

DONENTALE. — Donum, munus, donatio; *liberalité, largesse, donation.* (A. 1233.)

DONESIA. — Idem videtur q. DONATIO.

DONETALGUM. — Ut DONENTALE.

DONCHO. — Idem q. DUNJO.

DONGIO. — Ead. notione.

DONGONUS. — Ead. notione.

DONICATUS. — Idem q. DOMINICATUS.

DONICUM. — Laborantes ad donicum, qui sub præstatione fructuum terræ prædium aliquod tenent; *tenanciers.* (St. Plac.)

DONIO. — Ut DUNJO.

DONIQUE. — Dunec; *jusqu'à ce que.* (Vet. inscript.)

DONITALIA. — Idem q. DONENTALE.

DONITUM. — Pro DONATIO.

DONNA. — Domina; *une dame, une maîtresse; ol. donne.* — Pru TONNA, dolium; *tonneau.*

DONNECALE. — Idem q. DOMINICALE.

DONNICALIA. — Donatio, munus; *présent, libéralité, cadeau.* (A. 1188.)

DONNICATUS. — Ut DOMINICATUS.

DONNULA. — Diminut. a DONNA.

DONNUS. — Pro DOMNUS. — Nude, pro ABBAS.

DONTSLAGA. — Homicidium apud Germanos.

DONUM. — Corpus Christi mysticum quod offertur in Missæ sacrificio. (Hildeb.)

— Præstatio quævis, tributum quod sub donationis ultionem titulo domino præstatur, ut DUNATIO. *Dona annua, annuaia, dona regia,* quæ quotannis regibus a subditis afferebantur in campo Martin aut in conventu generali, causa suæ defensionis ac reipublicæ. (A. 807.) *Dona* præterea appellabantur munera quibus sese invicem prosequuntur principes, aut cum legatos mitterent, aut cum sese inviserent. *Donum de avere,* et *donum de ingeniores,* in conventu episcoporum apud Cæsaraugustum a. 1038, ubi de avere idem est ac de rebus possessis; de ingeniores vero idem, ut videtur, quod de rebus ingenio et industria comparatis. *Donum gratiosum,* idem quod gratuitum; *don gratuit.* *Donum commune,* quædam præstatio agraria. (Lib. nig. S. Vulf. Abbavil.) *Donum matutinale,* dos a marito profecta, *dan du matin.* Vid. MORGANEGIBA. — Collatio beneficii ecclesiastici: « Præbyteri donum vi-

cariarum in capitulo recipiant. » (Ch. Math. episc. Tut.)

DONUS. — Pro DOMNUS, dominus.

DONZELLA. — Piseis species.

DONZELLUS. — Ut supra DOMICELLUS. (A. 1225.)

DONZENANS. — Qui vel quæ apud alium convivit; *pensionnaire.* (A. SS.)

DOORIUM. — Donatio propter nuptias, idem q. DOARIUM. (A. 1237.)

DOPERIUS. — Funale, cereus, apud Italos; *torche.*

DOPLERIUM. — Fax, sic dicta a fune duplicato; *torche cierge.*

DOPPIDIANUM. — Sacculus, crumena, ut DUPLARIUM.

DORARIUS. — Bracteator, inaurator; *doreur.*

DORCA. — Caprea silvestris, damus; *daim.*

DORCHA. — Mensuræ genus, apud Anticienses

DOREA. — Piscis marini genus, aurata; *dorade.*

DORFIUM. — Tributi species, in litt. Innoc. IV PP.

DORELOTERIA. — Ars vitas et lænias texendi; *rubannerie, art du rubannier;* ol. *doreloterie.*

DORERIUS. — Inaurator; *doreur.*

DORETUS. — Mensura annonaria; *mesure de grains;* ol. *doreus.*

DORMENTARIUS. — Qui dormitorium curabat, cujus officium *dormentoria* appellabatur. (St. capitul. S. Thom. Argentor.)

DORMIA. — Idem q. dormitio, mors, obitus, corpus exanime. (A. 1331.)

DORMIRE. — Coire; *connaître.* (A. 752.) — Mortem obire, fato fungi; *mourir.* (Passim in scriptoribus ecclesiasticis.) — Residere; *rester.* (A. 1310.)

DORMITABILIS. — Qui bene dormit; *bien dormant.*

DORMITIO. — Obitus, mors; *mort.* (S. Cypr.) — Interquiescentia in eodem statu; *action de demeurer dans le même état.* (Cons. Brit.) — *Dormitio S. Mariæ,* ejusdem assumptionis, quæ Pausatio dicitur in vetustissimo calendario; *assomption de la Vierge.*

DORMITOR. — Tignum immobile; *dormant.*

DORMITORARIUS. — Is cui cura est dormitorii in monasteriis vel ecclesiis, ubi fuerunt hujusmodi loca communia ad dormiendum; *celui qui a la surveillance du dortoir.*

DORMITORIUM. — Geons vestis, quam induiebant cum cubitum ibant; *vêtement de nuit.* — Conclave monasteriorum et collegiorum canonicorum, in quo sunt plures lecti, vel plures cellæ, ubi decubant; *dortoir;* ol. *dormentoire.*

DORMITORIUS. — Dormitoria cominata, cubiculum. (A. 1021.)

DORNABELLUM. — Hastæ species, spiculum; *épéeu.* (A. 1511.)

DORNUS. — Frustum, offula; *petit morceau, fragment.*

DOROSCA. — Avis species, peloris.

DORSALE. — Pallium sive aulæum, quod parietibus appenditur, sic dictum, quod se-

denti ad dorsum appensum sit; *tapisserie ou outre étoffe suspendue à un mur;* ul. *dorsale.*

DORSALICUM. — Ead. notione.

DORSENNUS. — Persona parasitorum. (Vet. Gl.)

DORSERIUM. — Ut DORSALE.

DORSICULUM. — Armaturæ species videtur, f. qua dorsum tegitur; *armure de dos.*

DORSICUS. — Idem q. DORX.

DORSILE. — Idem q. DORSALE.

DORSILOQUIUM. — Mendacium, vel potius calumnia. (Eck.)

DORSIPALLIUM. — Ut DORSALE.

DORSORIUM. — Dorsum; *dos;* ol. *dors.* (A. 1320.)

DORSUALE. — Ut DORSALE.

DORSUM. — Dorsum redimere, data pecunia se a virgis vel fustuario liberare; *se soustraire à la peine de la bastonnade en donnant une certaine somme.* (Lex Sal.) De dorso componere, virgis vapulare; *être battu de verges.* (A. 532.) Ad dorsum mensuræ portiri, proverbialis formula, portione sibi debita aliquem privare. (Privit. cur. Rem.) Ad dorsum securis rumpere, iis interdum conceditur, qui usum habent in silvis, non quidem ad ligna cædenda, sed ad rumpenda duntaxat; *droit de couper du menu bois.* (A. 1317.) Dorsum asini, moles fluctibus opposita, et ad instar dorsi asini efformata; *digue en dos d'âne.* (Ter. Calom. in Dumb.) (A. 1209.) Dorsum ecclesiæ, pars ædis sacre, quæ retro altare est. (Chart. Cels.)

DORTEIARIUS. — Officialis ecclesiasticus apud Thullenses, idem q. Dormitorarius et DORTORARIUS.

DORTIARIUS. — Ead. notione.

DORTORARIUS. — Manachus qui dormitorii curam habet; *moine chargé de tenir le dortoir en ordre.*

DORX. — Dams; *daim.*

DOS. — Id quod a muliere viro datum; *dot d'une femme, ce que la femme apporte au mari.* — Donatio propter nuptias uxori a marito facta; *présent du mari à la femme, douaire.*

— Res testamenti donata; *objet donné par testament, legs.* Dos ecclesiæ, quod ad sarta tecta et clericorum in ea deservientium sustentationem, ab edificatore confertur; *dotation d'une église, revenus que lui assure celui qui l'a fait construire, tant pour son entretien que pour celui des prêtres attachés à son service.*

DOSARE. — Potionem medicam temperare; *doser.*

DOSCIS. — Species pellis; *petit gris.*

DOSCLUM. — Donatio propter nuptias, ut Dos. (Rym.)

DOSINUS. — Mensura annonaria, f. quod pars sit duodecima majoris mensuræ; *mesure de blé équivalant au boisseau de Paris;* ol. *dosin, dosin.*

DOSIS. — Scatebra seu conductus aquarum. (Vet. Gl.)

DOSSA. — Onus, f. fascis quæ dorso portatur. (St. Avel.) — Securis; *hache, cognée;* ol. *dosse.*

DOSSAGIUM. — Præstationis species; *sorte de redevance féodale à laquelle étaient*

soumis les marchands de petit gris; ol. *dos-sage.*

DOSSALE. — Idem q. DORSALE.

DOSSENUS. — Genus parasitorum. (Vet. Gl.)

DOSSERIUM. — Ut DORSERIUM.

DOSSERUM. — Corbis dosuaria, quæ dorso ab homine geritur; *hotte, panier à dos.*

DOSSUALIS. — Idem q. DORSALIS.

DOSSUM. — Coxendix; *hanche.*

DOSSUS. — Species animalis; *petit gris.* — Collis, locus editior; *colline, hauteur, éminence.* (A. 903.)

DOTALIS. — Quod ad sarta tecta ecclesiæ, et clericorum seu monachorum in ea servientium sustentationem a fundatore illi collatum est. Vid. DUS.

DOTALIS. — Dotalis terra, in dotem assignata; *terre dotale.* (A. 1209.)

DOTALITER. — Jure dotalitii; *par droit dotal.*

DOTALITAS. — Patronatus, jus in ecclesiâ, quod patrono, qui eam dotavit, competit; *patronage qu'exerce le fondateur d'une église sur cette église.*

DOTALITIUM. — Dos ecclesiæ, ut DOTALE. (A. 863.) — Vitæ provisio mulieribus in virorum proprietatibus data; *douaire.*

DOTALIUM. — Vitæ provisio, etc., ut DOTALITIUM. (A. 1234.)

DOTARE. — Dotare ecclesiâ, ei dos seu dotale conferre. Vid. DOTALE. (Fort.)

DOTARIUM. — Ut DOTALITIUM.

DOTATIO. — Dotatio ecclesiæ, dotis collatio; *vid. DUS.* (A. 1367.)

NOTE. — Forte pro docte, bene, apte, elegantior. (B. de Am.)

DOTOSA. — Quod si Eustachia uxor mea aliquid in donatione mea ratione dotis recluare voluerit post decessum meum, hæredes mei tenebuntur exambicare dominæ dictæ dictam dotosæ de valore ad valorem alibi in hæreditate mea. » (A. 1239.) Videtur legendum dotem.

DOTUM. — Ut dos ecclesiæ; *vid. DUS.*

DOUA. — Idem q. DOA.

DOUANA. — Idem q. DOANA.

DOUBLERIUM. — Mantile; *double nappe* ou serviette qui se met sur la table à manger; ol. *doublier.* (A. 1383.) — Doli species, quod duplum continet sic dictum; *sorte de tonneau;* ol. *doublier.* (A. 1234.)

DOUBLETARIUS. — Doubletorum, seu vestium, quæ Gallicis doublets dicebantur, artifex; *doublet.*

DOUBLETUS. — Geniæ adulterinæ species; *doublet, sorte de pierre fausse.*

DOURA. — Fossa, locus ubi est aqua stagnans; *mare, lieu où l'eau séjourne;* ol. *deuvre.*

DOUSANNA. — Vox fictitia, pro dou samit, ex samito. (Ann. Ben.)

DOUTA. — Injusta exactio, ut TOLTA. (A. 1235.)

DOUVA. — Idem q. DOUNA.

DOXA. — Gr. δόξα gloria: « O doxa, doxa, ait sapiens, in millibus mortalium nihil aliud est quam aurium inflatio vana. » (S.

Bern.) *Doxa Patris*, Verbum divinum, Filius Dei. « Nam sibi *doxa* Patris se sumpsit ab ubere Matris. » (A. SS.)

DOXALE. — Oleum ecclesiarum: « Chorus ab ipsa navi separatus abside seu *doxali*. » (A. SS.) — Idem quod DORSALE. (Lib. anniv. eccl. Vatic.)

DOXALIMUM. — Ead. notione q. DORSALE.

DOXIFICARE. — Glorificare. (Gl. Vel.)

DOXOLOGIA. — Apud Græcos, duplex est *doxologia*: *δοξολογία μεγάλη*, et *μικρά*: Illa est hymnus angelicus, *Gloria in excelsis*; hæc quæ sapientius in fine psalmorum repetitur. Trinitatis glorificatio: *Gloria Patri et Filio*, etc.

DOXOLOGUS. — Eloquens, disertus: « Iste plane pontifex miri doxologo calens ingenio. » (A. SS.)

DOZELLUS. — Mensura frumentaria; *mesure de capacité pour les grains*.

DOZENA. — Duodecim; *douzaine*.

DOZENUM. — Mensura vinaria; *mesure de capacité pour les liquides*; ol. *dozin*.

DOZENUS. — Assis Francicus, a duodecim quos valebat denarius dictus; *douzain*.

DOZINA. — Idem q. DOZENA.

DOZINUS. — Mensura annonaria, forte sic dicta quod sit duodecima pars majoris modii, ut DUZENUM. (A. 1131.)

DRACA. — Onus; *charge*.

DRACECHALT. — Multa porcelli furati; *peine pécuniaire pour le vol d'un porceau*. (Lex Sal.)

DRACITION. — Pastillus saecularis; *dragée*. (A. 1372.)

DRACO. — Vexillum in quo draconis effigies efflata; *drapau*, bannière où l'on a peint ou brodé une figure de dragon. — Major navis apud Normannos; *grands bateaux de guerre des Normands*. — Elligies draconis, quæ cum vexillis in ecclesiasticis processionibus deferri solent, quæ vel diabolus ipse, vel hæresis designantur, de quibus triumphat Ecclesia: *effigie du dragon que l'on portait dans les processions en signe de la victoire du Christ sur le démon*. — Ordo militaris in Hungaria a Sigismundo imperatore et rege Hungarie institutus; *ordre de chevalerie, ordre du dragon*.

DRACONARIUS. — Vexillifer, qui fert vexillum ubi est draco depictus; *porte-drapeau, dragonnair*. Vid. DRACO.

DRACONTARIUM. — Corona confecta ex draconia, herba contra venena, aut ex gemmis draconalibus. (Anal.)

DRACONCELLUS. — Parvus draco; *dragonneau*. (A. 1295.)

DRACONIZARE. — More draconis agere, acerbius efflatur: « Publicis detractationibus *draconizantes* et dicentes. » (Antig. lect. Contis.)

DRACUNCULUS. — Parvus draco, ulceris vel canceri species; *petit serpent, espèce d'ulcère*. (W. Nang.)

DRACUS. — Species demonum, qui circa Rhodanum fluvium in Provincia visuntur formæ humanis, et in caverniones mansionem habent; *sorte d'esprit malin*; ol. *drac*.

DRAGATA. — Idem q. DRAGIA.

DRAGEIA. — Pastillus saecularis; *dragée*.

DRAGERIUM. — Patena vel pyxis, alias plurimum in usu, ubi *drageia* servantur; *dragroir*.

DRAGIA. — Idem q. DRAGIA.

DRAGMA. — Gemma vel manipulus: Laureæ condecorat caput, in quo lilia venient.

Pectore *dragma* micat, quam viva smaragdus inuibrat. (Vit. S. Euseb. abbatisse.)

— Interrogatio; *question*. (Vel. Gl.)

DRAGO. — Dimarcha, seu eques, vulgo *draco*; *dragon, sorte de soldat à cheval*.

DRAGULUM. — Jaculum; *trait*. (Od. Cluo.)

DRAGUMANUS. — Interpretes linguarum exoticarum; *interprète, trucheman, dragman*.

DRAIHATUS. — Cribratus; *criblé*. (A. 1337.)

DRAILUM. — Certus campanæ tinnitus, ut videtur. (A. 1346.)

DRAIHA. — Trilanti species; proprie est nauli genus quod pendebatur pro transitu fluminis navigio ducto per extensum funem; *prix de passage dans un bac*.

DRANCULUS. — *Dranculus morbus*, idem videtur qui supra DRACUNCULUS, ulceris et canceri species. (Mart., Anecd.)

DRAPA. — Pannus; *drap*.

DRAPAMENTUM. — Quidquid ad drappos seu pannos pertinet. (A. 1444.)

DRAPARE. — Drappos seu pannos texere; *fabriquer du drap*; ol. *drapper*. (A. 1232.)

DRAPARIA. — Locus ubi servantur vel abluuntur drappi seu vestimenta. (St. Equit. Teut.)

— Pannorum textura vel officina; *fabrique de draps, draperie*.

DRAPARIUS. — Pannorum textor et mercator; *fabriquant et marchand de draps, drappier*.

DRAPELLARIUS. — Qui jus vel veniam habet pannos in choro ferendi. (St. eccl. Andeg.)

DRAPELUS. — Dimin. a DRAPPUS, panniculus. (A. 1336.)

DRAPERARIUS. — Pannorum textor aut venditor; *drappier*. (A. 1308.)

DRAPERIA. — Pannus, idem quod DRAPPUS. (A. 1290.)

— Locus ubi venduntur vel conficiuntur drappi; *drapperie*. (A. 1236.)

DRAPERIUS. — Drapporum mercator; *drappier*.

DRAPERUS. — Ead. notione.

DRAPIFER. — Venditor, vel potius textor drapporum, ut DRAPERIUS.

DRAPIS. — Ut DRAPPUS.

DRAPPALE. — Quidquid ad drappos pertinet. (Form. vet.)

DRAPPARIUS. — Textor drapporum *drappier*.

DRAPPUS. — Pannus; *drap*.

DRASCUS. — Hordeum, sive braserium coctum, postquam cerevisia inde expressa est; *marc de bière*; ol. *drasche, dresche*.

DRADLIA. — Quæ præter rationem a reis et accusatis delicto exigebant officialia dominorum. (A. 1333.)

DRAVERIA. — Leguminis species; *sorte de légume*; ol. *dravée, dravière*. (A. 1473.)

DRAYA. — Semita, proprie via qua pecus transire solet; *sentier, chemin de traverse*; ol. *drair*.

DRAYETUM. — Cribrum; *crible*; ol. *dray*.

DRECHURA. — Præstatio, vectigal, ut DIRECTUM.

DRECEMUNDUS. — Navis cursoria, idem q. DROMO.

DREISSA. — Diminut. a DRAYA, semita. (A. 1419.)

DREITURA. — Præstatio, ut DIRECTUM.

DREITURAGIUM. — Ead. notione. (A. 1271.)

DRESSADERIUM. — Idem q. DRESSORIUM. (A. 1476.)

DRESSARE. — Dirigere vel æquare: « Itinera mutare et *dressare*. » (A. 1341.)

DRESSORIUM. — Abacus, tabula, ubi vasa reponuntur ad mensæ ministerium; *buffet, armoire, dressoir*; ol. *dresse, dressoir*.

DRESTURA. — Præstatio, ut DIRECTUM.

DRETATICUM. — Ead. notione.

DRETATULA. — Instrumentum, ut videtur, quo aliquid attollitur. (A. 1147.)

DRETECTORIUM. — Ut DRESSORIUM. (A. 1340.)

DRETTURA. — Ut DREITURA.

DREYLING. — Dolum communi ter tanto minus vel tertio pars cuius. (A. 1315.)

DRICTA. — Ut DREITURA.

DRICTUM. — Tributum, pensatio, vectigal; *impôt, taxe, redevance*; ol. *droict*.

DRICTURA. — Ead. notione.

DRICTUS. — (Subs.) Ead. notione. — (Adj.) Erectus; *droit*: « Lucerna ardens stat *dricta*. » (Tract. de re milit.)

DRINCLEAN. — Tributum pro potu ap. Anglos.

DRISARE. — Erigere; *dresser, mettre dans une position verticale*.

DRIZAGNOLUM. — Cannalis directus, per quem effluunt aquæ. (St. Mat.)

DRIZARE. — Erigere; *dresser, lever droit*.

— Dirigere, figuram rectam alicujus rei restituere; *redresser*.

DROFDENN. — Saxonicus, silva, vivarium ubi feræ nutriuntur; *parc*.

DROGAMUNDUS. — Idem q. DRAGUMANUS.

DROGARIA. — Aroma quodvis, materia ex qua medicamenta conficiuntur; *drogue*.

DROICTURA. — Jus, etc., ut DIRECTUM.

DROILLIA. — Quod in venditionibus collarum vice pretio rei emptæ superadditur; *présent, pot de vin que l'on donne en sus du prix d'une vente*; ol. *drouille*.

DROITEURA. — Ut DREITURA.

DROLIA. — Quod præter debitum a justitiis ministris exigitur sub muneris nomine; *ce que les officiers de justice se font donner, à titre de présent, en sus de ce qui est réellement dû*.

DROMEDARIUS. — Pro dromadarius.

DROMEDA. — Dromadarius; *dromadaire*. (Jnl. Afr.)

DROMEDUS. — Idem q. DROMEDA.

DROMO. — Navis cursoria; *navire fin voilier, dromon*.

DROMONARIUS. — Remex dromonis; *rameur de dromon*.

DROMUNDA. — Ut DROMO.

DROMUS. — Via, semita; *chemin, sentier*. — Cursoria navis, ut DROMO.

DRONA. — Territorium, districtus; *territoire, ressort*.

DROPA. — Innares, ornamenta muliebria; *boucles d'oreilles*.

DROPACISTA. — Depilator; *épilleur*.

DROSEIUS. — Ut DORSALE.

DROSSARDUS. — Ut DROSSATUS.

DROSSATUS. — Præfectus provinciarum Tealonice *drossuet* et *drossart*; *gouverneur de province*.

DROTMAR. — Idem q. DIAR.

DREAYLIA. — Accessus, corollarium; *présents, ce que l'on donne en sus du prix convenu, de ce qui est dû*; ol. *drouille*.

DRUCHTE. — In Leg. Sal. virgo pacta, sponsata, quæ sponso licent dedit; *flancée*.

DRUCULA. — Area, cista; *coffre, corbeille*.

DRUDA. — Amica, amasia; *amie, amante*; ol. *drue*.

DRUDARIA. — Præstationis species, quæ mulieribus dominorum vel judicum solvebatur. (A. 1103.)

DRUDIS. — Fidelis, fidus, amicus, qui domino obstrictus est; *celui qui est fidèle, dévoué à quelqu'un*; ol. *drui*.

DRUBUS. — Ead. notione.

DRUCLERIA. — Quod domino feudi penditur, pro facultate alienandi feudum, vel in professione vassalatus. Idem q. LAUDATIO. (A. 1236.)

DRULLA. — Idem q. TRULLA. (A. SS.)

DRUMON. — Navis species, ut DROMO.

DRUMUS. — Nemus densum; *bois épais*.

DRUULIA. — Minusculum quod ab ingredientibus officinis aliquid, in professionem clientelæ offertur; *présent de bienvenue*.

DRYCOLAPTES. — Species avis; *pi-ver*.

DRYPHACTUM. — Caneelli, fores tribunalis seu sepes; *balustrade, barrière*: « Pro se dona numeravit ne sacrificaret, sed tantum ascendisse videtur usque ad *dryphacta* et inde descendisse. » (S. Cyp.)

DUA. — Pro duo crebro legitur: « *Dua capitula*. »

DUANA. — Ut DOANA.

DUANUS. — Debitus; *dû*. — Biduus; *qui a deux jours*.

DUARIA. — Donatio mulieri facta propter amplias; *douaire*. (A. 1332.)

DUBARE. — Dubitare; *douter, hésiter*.

DUBALATIO. — Designatio. (Vel. Gl.)

DUBBERIA. — Ars vestes, doletti dictas, texendi; *Vid. DOLETUS*. (Flet.)

DUBIETUM. — Dubitatio; *hésitation, doute*. (A. 1271.)

DUBINGENIOSUS. — Ineptus, quasi vir dubii ingenii; *sans capacité*. (Vel. Gl.)

DUBIO. — Instrumentum incurvum, vel quo aliquid curvatur et inflectitur. (Vigev.)

DUBIOSUS. — Periculosus; *dangereux*: « *Dubiosum mare.* » (Ch. Mass.)

DUBITABILE. — Dubitatio, quæstio dubia; *doute, question douteuse.* (A. 1269.)

DUBITAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1227.)

DUBITANTIA. — Ambiguitas, dubitatio. (A. 1390.) — Timor, metus. (Vel. Gl.)

DUBITARE. — Timere, metuere; *redouter*; *ol. doubter.* (A. 1169.)

DUBITAS. — Pro **DUBIETAS**, dubitatio, idem q. **DUBIETUM**.

DUBITATIVE. — Dubitanter; *avec doute, en hésitant.* (Tert.)

DUBIUM. — Timor, metus, periculum; *peur, crainte, danger*; *ol. doute.*

DUBIUS. — Locu dubia, reficienda, munientia; *constructions suspectes qu'il faut refaire ou consolider.* (A. 1381.)

DUBLA. — Monetæ aureæ species; *doublon.*

DUBLARIUM. — Dolii species, idem q. **DOUBLERIUM**.

DUBLECTUS. — Tunice species; *sorte de houppelande*; *ol. doublet.*

DUBLERIUM. — Duplum; *le double.*

DUBLIA. — Crustulum; *oublie.*

DUBLIUS. — Pro **DUBLUS**.

DUCALE. — Id. scilicet, quia equus agsonis manu ducitur; « *Dimisit servitus primum camelum, cuius ducalem tenebat;* » ubi quidam *ducalem* pro fune quo animal ducitur, intelligi vult.

UCALIS. — Pertinens ad ducem; *ducal.*

UCALITER. — In marem ducis, qui præcedit; *à la manière d'un chef, en chef.* (Sil.)

UCAMEN. — Ducatus; *duché.* (Gl. Rad.)

UCANA. — Pro **DOANA**.

UCARE. — Nutrire; *nourrir, élever.* (J. de J.) — Ducem agere, ducatum tenere; *gouverner, commander.* (Vel. inscript.)

UCARIA. — Ductus aquæ; *aqueduc.*

UCARIUM. — Palatium ducis Venetiarum; *palais ducal à Venise.*

UCARIUS. — *Ducaria scropha*, ductrix aliarum scroparum. (Leg. Sal.)

UCAS. — Grævis Byzantinis, *δούκας*; Latinis dux; *duc, chef.*

UCATISSA. — Ducis uxor; *duchesse.*

UCATONUS. — Nummus argenteus valens circiter quatuor libras circencas; *ducaton.*

UCATOR. — Qui ducit; *chef, guide.* (Tert.)

UCATUM. — Dignitas ducis seu ejus terræ; *duché.*

UCATUS. — Dignitas seu terra ducis; *dignité ou domaines d'un duc.* — Provincia quæ a dnce regitur; *duché.* — Palatium ducis; *palais ducal.* — Monetæ species; *ducat.* — Defensio in via per alienis territorium; *sauf-conduit, sûreté.* (Epist. Greg. PP. VII.)

— Præstatio quæ domino solvitur pro ducatu seu securo transitu per terram illius; *droit*

que l'on paye au seigneur pour avoir la permission de traverser ses terres. — Trames, via; *voie, chemin.* — Ingressus per ducatum Evangelii. (Script. rer. Fr.)

UCENARIUS. — Qui duobus militum centuriis præest; *chef de deux cents hommes.* (Cod. Th.)

UCENTUM. — Madus agri: « *Tria quartaria et ducentum terræ arabilis.* » (A. 1374.)

UCERE. — *Ducere cousam*, litem præsequi; *poursuivre un procès.* (A. 1340.) *Ducere dogmata monachorum*, monasticam regulam sequi; *suivre la règle des couvents.* (A. SS.)

Ducere ad memoriam, custodire memoriam; *se souvenir, conserver le souvenir de.* (A. 1250.) *Ducere malam vitam alicui*, illum asperius tractare; *maltraiter quelqu'un.* (A. 1363.)

UCHA. — Dux; *duc.*

UCHERII. — Sacerdotes qui, licet vilam non profiteantur monasticam, in prioratibus sancti S. Victoris Massiliensis seles habent perpetuas, vulgo dicti *conductiers* et *panetiers.*

UCHISSA. — Ut **DUCTISSA**.

UCIANUS. — Qui ad ducem spectat; *de général, de chef.* (Cod. Th.) *Duciani*, ducis limitis officiales; *officiers attachés au duc ou commandant de la frontière.* *Duciani* apparitores, id est ducis. *Ducianum officium*, seu ducis.

UCIATICUS. — *Dæmon.* (Vel. Gl.)

UCIRILIS. — Qui facile duci et flecti potest. (Vict. Vit.)

UCIBULUS. — Ut **DUCEBULUS**.

UCICULA. — Ead. notione.

UCICULUS. — Epistamii vertibulum, seu paxillum ori epistomii insertus; *fausset, cheville de robinet*; *ul. dosil, douzil.*

UCILIS. — Ead. notione.

UCILLA. — Parva dux, vel ducis filia. (J. de J.)

UCILLUS. — Parvus dux. (Id.) — Ead. notione q. **DUCEBULUS**.

UCIOLUS. — Ut **DUCEBULUS**.

UCISALIS. — Ad ducis dignitatem spectans; *ducal.* (A. 1332.)

UCISCATUS. — Ducatus; *duché.* (A. 1231.)

UCISSA. — Ducis uxor; *duchesse.*

UCONRS. — Idem q. **DURCONRS.**

UCTABILIS. — Qui facile duci potest, ductilis. (A. 1339.)

UCTARE. — Ducere, ducem agere; *agir en chef, commander.*

UCTILIS. — Ducilis, tractabilis. (J. de J.) — Qui decurrit: « *Aquæ ductiles.* » (A. 1016.)

UCTILIA. — Tributum, quod pro mercibus, quæ educantur et exportantur, penditur; *droit d'importation et d'exportation.* (A. 1136.)

UCTIVUS. — *Ductibus* scatens. (A. 1131.)

UCTOR. — Dux, dignitas ducis; *duc, dignité ducale.* — Idem etiam qui Græcis *δούκων*, qui ad conducendum aliquem in via per alterius regionem datus est a quovis principe; *guide.*

DUCTRIX. — Ducis uxor; *duchesse.* (Lro Ost.) — Abbatissa; *abbesse.* (A. SS.) — Serafa porcorum mater; *truie mère.* (Lex. Baiv.)

DUCTUS. — (Subst.) Locu ubi aquæ conflunt, canali; *bassin, canal*; *ol. duit, doit.* — (Adj.) *Legibus ductus*, Carpentarius idem est ac legibus peritus. (A. 876.) De causa ductus sedeat, ap. Marcull., ubi Bignonius ductum proeductum positum putat, hoc est de causa eductum. Sed mavult Cangius hocce vocahulo securum dici.

DUEDENA. — Pro *duodena*; *dozaine.*

DUCLIA. — Embregma, Ital. *doccia*, Gal. *douchet* et *douge.*

DUELLARE. — *Duello* decertare. (A. 1313.) — *Bulligerari.* (Lud.)

DUELLARIS. — A *duellum* speculans. *Duellaria verba*, quibus duellum provocatur. (A. SS.)

DUELLARITER. — *Duellariter* alloqui, ad duellum provocare. (Wich. Magl.)

DUELLARIUS. — *Duellaria vulnera*, propter quæ duellum fieri debet. (Wich. Magl.)

DUELLATOR. — Qui duello pugnat; *Vid. DUELLUM.*

DUELLIARIUS. — *Duellaria verba*, verborum facula quibus quis ad duellum provocatur. (Spec. Sax.)

DUELLIO. — Singulare certamen; *combat singulier, duel.* (Vel. inst.) — *Rebellin; révolte.* (Hæg. Flav.)

DUELLIUM. — Bellum; *guerre publique.* (Dud.) — *Monomachia*; *combat singulier, duel.* (Sim. Dur.) — *Jus duelli*, seu quicquid ad principem loci dominum redit evolutum ex iudiciis duelli examine diremptis. (A. 1212.)

DUELLUS. — Item q. **DUELLIARIS.**

DUELLUM. — *Pælium*; *bataille.* — *Monomachia*, seu singulare certamen, quo ambiguum disceptationes dirimebantur, quæ ordinario iudicio terminari non poterant; *combat singulier, duel judiciaire.* *Duellum victum*, in quo appellans vel appellatus occumbit. (A. 1187.) *Duellum firmare* dicebatur iudex aut dominus, qui inter partes litigantes duellum decernebat, et ab iis vadia recipiebat. (For. Mort.) *Duellum custodire*, ut duelli leges serventur, ex jure vel officio invigilare, atque duelli campum custodire. (A. 1213.) *Duellum deducere*, peragere. (A. 1227.) *Duelli emendatio*, idem q. *justitia pro duello*, emenda scilicet quæ domino debebatur ab iis qui duello controversiam dirimebant. (Loh. H. Brit.) *Duellum judicare*, sententia seu iudicio illud statuere. (A. 1248.) *Duellum monstrare*, ad duellum provocare. (Chartul. Camp.) *Duellum repetere*, provocationem ad duellum iterare. (Ord. reg. Fr.) *Duellum percussum*, id est peractum. (Bract.)

DUERNUS. — *Bonus.* Vox typographica.

DUGA. — *Dolium*; *tonneau.* (A. 1216.)

DUGALE. — Canalis per quem aquæ decurrunt et effluunt; *canal, conduit, fossé.* (St. Veron.)

DUGALIMUM. — Pro **DOARIUM**.

DUGANA. — Idem q. **DOANA**.

DUGARIA. — Fossus, vel canalis, ut **DUGA**.

DUHANA. — Ut **DOANA**. (A. SS.)

DUITE. — Hæretici qui duos deos esse dicebant; *hérétiques qui admettaient l'existence de deux dieux.* (Prud.)

DUITAN. — Duplicitas; *le nombre deux, dualité.* (Vel. Gl.)

DULA. — Famula. a Gr. *δούλα*; *servante*

DULCA. — Pro *dulcia* scribitur.

DULCACIDUS. — Acriter dulcis; *aigre-doux* (S. Simon.)

DULCAMEN. — *Dulcedo*; *douceur.*

DULCARE. — *Dulcem* redire, mitigare; *adoucir, atténuer.* (Sil.)

DULCATOR. — Qui dulcem efficit; *celui qui rend doux.* (S. Paul. Nol.)

DULCEAMINA. — *Tragemalia*, ut **DULCIA**. (S. Cæs.)

DULCEDO. — *Vainptas.* (Vel. Gl.) — *Dulcedo Saturni*, cerusa. (Roch. le Bail.)

DULCERE. — De aliqua re quam dulcis est dicitur; *être doux.* (S. Paul. Nol.)

DULCETUDO. — *Dulcedo.* (Script. rer. Fr.)

DULCIA. — *Tragemalia*; *gâteaux, friandises, bonbons.*

DULCIANA. — Musici cantus dulcioris species vel potius instrumenti musici genus, quod Gal. ol. nuncupabatur *doulaïne*.

DULCICANUS. — Dulce canens; *qui chante harmonieusement, dont le son est doux.*

DULCICELLUS. — Dulcisculus; *doux.*

DULCIFLUUS. — Dulce fluens; *qui coule doucement* (Dracont.)

DULCIMODUS. — Dulce sonans; *dont le son est doux, agréable.* (Prud.)

DULCIVONIUM. — *Dulcedo*, suavitas; *douceur.*

DULCINISTÆ. — Hæretici Vahlensium sectarii, sic dicti a Dulcino Novariensi hæresiarum.

DULCISONUS. — Ut **DULCIMODUS**. (Sil.)

DULC'O. — (Subst.) Vinum dulce; *vin doux.* (Vel. Gl.) — (Verb.) Dulcem efficere; *rendre doux.* (Sil.)

DULCOR. — Dulcilitudo; *douceur.* (Tert.)

DULCORARE. — Dulcem reddere; *adoucir, édulcorer.* (S. Hier.)

DULCORARIUS. — Assentator, adulator; *flatteur.*

DULCORATIO. — *Dulcedo*; *douceur.* (A. SS.)

DULCOROSUS. — Dulcis; *douceureux.*

DULIENSIS. — Ut **DULIA**.

DULGERE. — Deserere; *abandonner*: « *Cumibat supradictus Hæstollus nefandus rex mentiri, quæ antea pollicitus fuerat, ostendes dulgere, sacramenta irrumperere.* » (A. 736.)

DULGTUM. — *Dulgtum* facere, deserere, ut **DULGERE**.

DULIA. — Servitus, theologis entitas qui sancis exhibetur: « *Non illa dico ad rationem quæ latia est, quæ soli Creatori debetur, sed illa quæ in dulia dignior est. Dulia enim adoratio est, quæ etiam creaturæ exhibetur, quæ duas species habet, unam, quæ hominibus indifferenter, alteram quæ soli humanitati Christi exhibetur.* » (Gauf. Abb.)

DULIANI. — Hæretici ex Ariani, qui Verbum divinum non Filium æterni Patris

consubstantialitatem, sed servum esse assererebant.

DUM. — *Dum clamarem.* Dominica decima post Pentecosten; *le dixième dimanche après la Pentecôte.* *Dum medium silentium.* 1° Dominica infra Octavam Diei Natalis; *le dimanche dans l'octave de Noël.* 2° Dominica post Circumcisionem; *le dimanche après la Circumcision.*

DUMARE. — Spinosem facere. (Laur.)

DUMEX. — Sella equestris; *selle de cheval.* (Vet. Gl.)

DUMICOLA. — Habitans inter dumos; *celui qui habite les buissons.* (Av.)

DUMIONUS. — Idem q. DUNJO.

DUMTAXAT. — Videlicet, scilicet; *savoir.*

DUNA. — Μῦτος, collis apud veteres Gallos; *montagne, éminence, élévation.*

DUNGA. — Monetae Moscovitae species; *sorte de monnaie russe.*

DUNGEO. — Ut DUNJO.

DUNGO. — Castellum, minus propugnaculum, in duno seu colle edificatum: unde nomen; *petit château élevé sur un coteau, donjon.*

DUNUM. — Vetere Gallorum lingua montem, vel cultum significat, unde factum, ut omnium pene oppidorum, quae collibus aut montibus inaedificata sunt, nomina in dunum terminentur.

DUO. — Circumduo. (Vet. Gl.)

DUODECELLUS. — Mensura annonaria, pars alterius, ut videtur, duodecima. (A. 1132.)

DUODECIES. — Mensura annonaria: « *Duas duodecies avenae.* » (Tabul. Vos.)

DUODECIMUS. — Duodecima hora, quae et vespere, officium ecclesiasticum, quod persolvitur hora duodecima post Nonam: « *Patrum statuta praeceperunt, ut ad Sextam sex psalmi dicantur, cum Alleluia, et ad Duodecimam duodecim, itemque cum Alleluia.* » (Conc. Tur.)

DUODECIMIRATUS. — Vid. JURATORES.

DUODENA. — Duodecim viri juratores in iudiciamentis, Vid. INDICTAMENTUM et JURATOR. — Mensura liquidorum et aridorum haud magna. (A. 1303.) — Una ex horis sex liturgiis ecclesiasticis, quam alii Duodecimam vocant: « *Vesperam cum Bibliis ex more decantans, adjuncta etiam duodena, valde se corpore jam fatigari sentiens,* » etc., ubi Millionius intelligit Completorium. (A. SS. Ben.) — Duodecim; *douzaine*: « *Quinquaginta duodenae cordarum pro sagittis.* » (Rym.) — Oblatio duodecim denariorum, et ultra, quam percipere consueverant curati primitivi in ecclesiis et capellis intra suae parochiae limites erectis. (Tabul. S. Clod.) — Certae jurisdictionis districtus, territorium certis limitibus circumscriptum: « *Legitimis filiis tam illorum qui de duodena vulgariter appellantur,* » etc. (A. 1309.) — Praestatio duodecim denariorum, fide ad tutelam domini solventa: « *Quod praedicti hospites ecclesiae, michi annuatim in festo S. Remigii suam a mudo tenebantur persolvere duodenam,* » etc. (A. 1217.) — Quod ra-

tionem duodecim denariorum ad libram corollarii vice in locationibus datur. (A. 1388.)

DUODENARIA. — Duodecim; *douzaine.* — Quoddam dignitas in Lugdunensi Ecclesia: « *Declarandi...* ad quem duodenaria vacans per obitum Dom. Guillelmi de Gez debet pertinere. » (A. 1343.)

DUODENNIS. — Duodecim annos natus; *qui a douze ans.*

DUOVIR. — Pro DUMVIR.

DUPIA. — Genus vasis quod Galli *douve* vocant.

DUPINI. — F. bini vel bisbini. (Lud.)

DUPLO. — Gurgis. (Lex Sal.)

DUPLA. — Malta; *amende*: « *Qui alienam*

fortasse rem vendere vel donare praesumpsit, duplam se domino cogatur exsolvere (Lex Wisig.) Haec multa *dupla* vocatur, quod forte fuerit duplum rei venditae pretium. — Monetæ aureae species; *doublon.* (A. 1302.) — Dies annuus, quo pro deluncto Missa celebratur, vel Officium defunctorum peragitur, ipso die obitus recurrente anniversarium ipsum, vel Missa et Officium quoddam, atque idem *dupla* dictum, quod fuerit Missae et officio diei supperaddendum, hincque factum esse, ut peculiaries assignentur mercedes clericis, qui *duplis* interfuerint, sicut et anniversariis, administratresque *duplarum* et anniversariorum ibidem saepissime memorantur. (Conc. Hisp.) — Campana quae in horologio pulsatur; *cloche de l'horloge.* (Dur.)

DUPIARE. — Pro duplicare; *doubler.* (J. de J.) — Inducere, illucere; *prépar*: « *Portale... dupletur calce et arena.* » (A. 1328.)

DUPLIARIUM. — Mensura liquidorum seu dolii species, idem q. DOUBLERIUM. — Sacculus, erumena; *sac, desace*; ol. *doublotte, doublier*. — Exemplar; *copie.* (A. 1278.) — Festum duplex; *fête double.* (Chr. Com.)

DUPLIARIUS. — Mensura, ut DUPLIARIUM.

DUPLERIUS. — Funnale; *flambeau, torché.*

DUPLEX. — Versipetilis, qui alia loquitur quam quae in mente habet; *qui n'est pas franc, qui est double, qui ne dit pas ce qu'il pense.* (G. M.) *Duplex aureus*, nummus aureus Francicus; *double d'or, monnaie française du xive siècle.*

DUPLICA. — Iterata responsio in litigiis; *duplique, réponse à une réplique.*

DUPPLICARE. — Facere duplicem, iterato respondere; *dupliquer.* Vid. Duplica. (A. 1482.) *Duplicare planctum*, illum bis in se replicare; *plier en deux une planche, une chape.* (Hon. Aug.)

DUPPLICARIUS. — Qui duabus partibus favet, fraudulentus; *frauduleux, qui fait faveur à deux parties.*

DUPPLICATA. — Exemplar; *copie, expédition.* (A. 1482.) — Idem q. DUPLOMA.

DUPPLICATOR. — Qui duplicat; *qui double, qui augmente.* (Sid.)

DUPLEX. — Duplex, vel duplum; *le double.*

DUPLES. — Festa duplicia, vel officia Ecclesiae sollemniora. (Mab., Annal.)

DUPLICITAS. — Dubietas, ambiguitas; *duplicité.*

DUPLO. — Candela species, idem q. *bilychnis*: « *De luminaria æra in duplonibus.* » (A. 1393.) — F. idem q. DIPILOIS, lina duplicata: « *Perlas, duplones aureos vel argenteos.* » (A. 1341.) *Duplo tormentum*, bellum tormentum majus; *canon de gros calibre.* (A. SS.)

DUPLODES. — Ex Gr. *δουλοδής*, gambesones. Vid. GAMBESIO.

DUPLOMA. — Apud jurisconsultos, codicillus qui datur cursu publico utentibus, qui et *tractaria, combina et erectio.*

DUPLUM. — Pulsatio omnium campanarum, idem q. CLASSICUM. (A. 1359.)

DUPONDII. — A pondere dupondii, quasi duarum assium vel drachmarum, seu vilissimi pretii, appellabantur primo annu, qui juri studebant.

DUPP. — Vid. DUP.

DUPPLERIUM. — Dolii species, idem q. DUPLIARIUS.

DUPLOYTUM. — Pallium, idem q. DIPILOIS. (A. 1333.)

DURABILITAS. — Diuturnitas; *longue durée.* (B. de Amor.)

DURANA ANTIQUA. — Vid. SCRIPTURA.

DURANDAL. — Spatha vel ensis fabulosa Caroli Magni; *durandal, épée de Charlemagne.*

DURATENGI. — Monetae Clarimontensis species.

DURARE. — Stare, manere; *rester, demeurer.* (Vet. Com.) — Extendere; *s'étendre.* (Chrut. S. Wand.)

DURARIA. — Pro dulatia, ancilla; *servante.*

DURASCERE. — Pro durare: « *Quo morbo mirandum in modum durascere,* » physicos consilium decrevit. » (A. SS.) Propter adjuncta *mirandum in modum verba*, potius videtur durascere poni pro duriorum evadere seu ingravescere, quam pro rude durare.

DURASCUNA. — Fiqua pax, formata ex sona quae Danis Germanisque pacem et patriam sonat: « *Et ut reconciliatio hæc permaneret indissolubilis et diffinitissima, quæ vulgo dicitur durascuna,* » etc. » (A. 1166.)

DURATIO. — Durities, contumacia durans et perseverans; *opiniâtreté.* (A. 1383.)

DURATIONARE. — Ut DERATIONARE. (A. 1195.)

DURBUCCUS. — Pro DURIBUCCUS.

DURCONES. — Navigia fluvialia; *barques.* (Abb.)

DURDO. — Piscis genus; *espece de poisson.*

DURGA. — Pro DURNA, amphora. (A. 1360.)

DURIBUCCUS. — Qui nunquam vult aperire os. (Anall.) Isidoro in Glossis *duribucci* idem sunt qui *Barbosterili*, steriles barba, quia eadem buccæ eorum non potest barba perfrangere.

DURICORDIA. — Durities cordis; *dureté de cœur.* (Tert.)

DURICORDIUS. — Idem q. DURICONS.

DURICORS. — Duricordis, inuitis, sævus; *qui a le cœur dur, cruel.*

DURICULA. — Latioa, forte legendum *cuniculum*, inquit Cangius.

DURIDO. — Durities; *dureté, rudesse.* (A. 904.)

DURILOQUIUM. — Verbum asperum; *parole rude.* (Hocm.)

DURIO. — Qui dura est et perfricta fronte, impudens. (M. Mercat.)

DURIPOS. — Qui durum habet pedem. (Vet. Gl.)

DURISSIMUS. — Ita appellabatur spatha, vel ensis Wilhelmi Sectors ferri. comitis Luculismensis; *épée de Guillaume Taillefer, duc d'Angoulême.*

DURITER. — Mendose, ut videtur, pro *dulciter*, lente: « *Elevavimus duriter atque iudice cooperendum.* » (A. SS.)

DURNA. — Amphora, lagena; *cruche de terre ou de grès; ol. d'orge.*

DURNUS. — Mensura brevis, qua utebantur Tolosani, ad putandum materiei densitatem. (A. 1272.) — Arboris species. (A. 1377.)

DUROPELUM. — Ut DURIPILUM.

DURPILUM. — Vestibulum, limen. (Lex Sal.)

DURSLEGI. — Verbera sine vulnere seu ictus sine sanguine; *meurtrissure.*

DURSUS. — Piscis species; *seiche.*

DURUS. — Servus, ut *durnria*, famula. (Vet. Gl.)

DUSIOLUS. — Diminut. a DUSIUS.

DUSIUS. — Dæmo, apud Gallos; *lutin, mauvais génie.* (Isid.)

DUSMUM. — Incultum, dumosum; *qui est non cultivé, couvert de broussailles.*

DUYA. — Asser; *ais, douve.*

DUVAHITA. — Mantia versatilis, quo utitur ad detergendas manus; *essuie-mains.*

DUVARIUM. — Ut DUARIUM.

DUX. — Episcopium, ut DUCUS. — Sub prima regni Gallie stirpe, qui multis civitatibus, quæ singula a comitibus regerantur, præerat; *duc, gouverneur de province.*

Duces Francorum dicti majores domus regum Francie in quibusdam instrumentis. Eodem etiam titulo donati comites Parisienses; *duc, titre honorifique.*

DUXILE. — Agger, vel peribolus; *varapet.* (A. 1192.)

DYAGRIDIUM. — Scammonia, planta cretensis in Asia, quæ excavata succum emittit, quem vocant scammonium; *scammonée.*

DYAPPRE. — Panni pretiosioris species; *étouffe de différentes couleurs et à plusieurs dessins; ol. dyasprès.* (A. 1363.)

DYAPULA. — Asseris species; *mndrier.*

DYMACHOERUS. — Qui duobus gladiis seu machæris pugnat; *dimachère.*

DYNERIUM. — Pastus, procuratio, prandium; *dîner.* (A. 1262.)

DYRRACHIUM. — Discidium; *déchirement, séparation.* (Frid.)

DYSIS. — Occasus, plaga Occidentalis. (A. SS.)

DYSPESPIA. — Depravata alimenti concoctio; *dyspepsie, digestion difficile.* (A. SS.)

E

E. — Littera numeralis quæ 250 designat. **E** pro **A** interdum ponitur. ut *condemnetus*, *ebonatus*, pro *condamnatus*, *abonnatus*; passim, pro **AI**, ut *esantia*, pro *aisantia*; pro **Æ**, ut *ecclesie*, pro *ecclesie*; pro **I**, ut *basilecu*, *amecus*; pro *basilica*, *amicus*. Voces quæ infra non inveniuntur vid. cum **H** seu **Æ** aut **I**.

EADILINGUS. — Idem q. **ADALINGUS**.

EAGIUM. — *Ætas*; *age*; ol. *eage*, *eulge*.

EALSCOP. — Apud Anglo-Saxones, cercvisæ collector, cerevisarius; *brasseur*.

EARINUS. — *Vernus*; *de printemps*, *né au printemps*. *Earinæ oves*, id est vernæ, virides. (Terz.)

EAYER. — *Aqualis*; *aiguière*. (A. 1386.)

EBAL. — *Acervus lapidum*; *monceau*, *tas de pierres*.

EBANUS. — *Ebenus*; *bois d'ébène*. (A. 1295.)

EBATUM. — *Delectatio*, *oblectamentum*; *récréation*, *ébat*, *amusement*. (A. 1438.)

EBBA. — *Réfluxus*, *refluxus maris*; *rétraite de la mer*, *reflux*; ol. *ebe*.

EBEARE. — *Beatitudine privare*. (Mart.)

EBEDIU. — *Cambro Britannis*, idem q. apud *Gallios RELEVUM*.

EBENINUS. — *Coloris ebeni*; *couleur d'ébène*; « *Hermi apicellorum tenuem congeriem, vix ebenina titulatione styloque lausculi conuertim.* » (A. SS.) Hic editor: « *Ebenina titulatione* indicari puto scriptio nem per atramentum; est enim ebenum colore nigrum. »

EBERMURDRUM. — *Murdrum manifestum* seu *apertum murdrum* apud Saxones.

ERIDIS. — *Pauper*; *pauvre*.

EBIO. — *Ead. notione*.

EBIYMIUM. — Idem q. **EMBRYMIUM**.

EBOLITURA. — *Dejectio*, *ruina*; *éboulement*. (A. 1292.)

EBONNAGIUM. — Idem q. **BOXAGIUM**. (A. 317.)

EBONNATUS. — *Determinatus*, *definitus*; *abonné*; *Vid. ABONNATUS*.

EBOR. — *Pro ebur*.

EBORARIUS. — *Artifex eboris*; *auvrier en ivoire*, *tabletier*. (Cod. Th.)

EBORATUS. — *Ebureus*, *eburnus*; *d'ivoire*, *orné d'ivoire*.

EBRALDUS. — *Ebraldum mutuum*, idem q. *coactum*. *Vid. MURUM*.

EBRIAMEN. — *Liquor qui potest inebriare*; *liqueur enivante*.

EBULLARE. — *Signillum litteris apponere*; *sceller*, *cucheter*. (Epist. Nicol. PP I.)

EBULLIRE. — *Metaphorice cum abundanti et copia erumpere*; *bouillonner*, *déborder en bouillonnant*. (Terz.)

EBULLIUM. — *Ebullitio*; *bouillon*. « *Deo permittente et volente pios martyres manifestare e loco in quo sepulti jacebant. sci-*

licet sub lapide presbyterii. ebullium sanguinis exiit. » etc. (A. 1149.)

EBUTYRATUS. — *Ebutyratum lar*, ex quo *butyrum* expressum est; *lait dont on a enlevé le beurre*.

ECANTARE. — *Vana spe deludere*, *verbis fallacibus laclare*; *nourrir de trompeuses promesses*, *bercer d'une vaine espérance*. (A. 1204.)

ECBOLUM. — « *Missos pelerent divinos codices exurentes...* et qui ab eo vellent aliqua *cebola* aut quodcumque accipere, » etc. (S. Aug.) Ubi interpres putat *ecbolum* hic sumi pro parte aut fragmento *divinorum codicum* quos integros tradendos a Christianis imperabant tyranni.

ECCE. — *Ecce Deus adjuvat*, *Dominica nona post Pentecosten*; *neuvième dimanche après la Pentecôte*.

ECCENTROS. — *Habens centrum a centro terræ diversum*; *excentrique*, *qui est hors du centre*. (M. Cap.)

ECCLESIA. — *Conventus*; *réunion*, *assemblée*. (Pass.) — *Congregatio Christianorum*; *l'assemblée des fidèles*. (Pass.) — *Locus in quo congregationes fiunt*, *templum* seu *ædes sacra publico pietatis exercitio destinata*; *lieu de réunion*, *et plus particulièrement édifice où les fidèles se réunissent pour assister aux cérémonies religieuses*. (Pass.) — *Parochia*; *paroisse*. (A. 1095.) — *Cathedralis*; *église cathédrale*. (Proc.) — *Domus curialis*; *presbytère*. (Cm. Hibern.) — *Monasterium*; *couvent*, *abbaye*. (A. 1176.) — *Decima ecclesiastica*, *ceteraque obventiones quæ ex jure ecclesiastico curiosis debentur*; *dimmes et autres droits qui reviennent à l'église*. (A. 1128.) — *Fastigium* *thuribuli*; *le couvercle de l'encensoir*. (A. 1295.) — *Ciborium* quo altare tegitur; *baldaquin*, *ciboire*. (Inst. Lemovic.) — *Ecclesia baptismalis*, *parochialis*, *cardinalis*, *catholica*, *chrismalis*, *curialis*, *diocesana*, *mater*, *matrix*, *plebialis*, *principalis*, *sedulis*, in qua baptismus celebratur, cui parochus seu curio preest; *église paroissiale*. (Pass.) — *Ecclesia cathedralis*, *de domo*, *episcopalis*, *major*, *mater*, *matrix*, *matricularis*, *matricialis*, *matricialis*, *principalis*, *senior*, *episcopalis*, in qua episcopus sedet; *église cathédrale*. (Pass.) — *Ecclesia articulalis*, *subaltaris*, *obedientialis*, *filiialis*, *forensis*, quæ alteri ecclesie subdita est; *succursale*, *annexe*, *chapelle*. (Pass.) — *Ecclesia collegiata*, *collegialis*, *conventualis*, *præbendialis*, *secundaria*, in qua est collegium canonicorum; *collégiale*. (Pass.) — *Ecclesia capitalis*, *aliarum caput*, a qua aliae oriuntur; *église principale*, *celle de laquelle dépendent des annexes*. (Ap. Len. kt.) — *Ecclesia castellana*, quæ in castello est; *église*, *chapelle située dans l'enceinte d'un château*. (Ord. Vit.) — *Ecclesia cimiterialis*, quæ in cimiterio est; *chapelle de cimetière*. (Ap. Lamb. Ard.) — *Ecclesia civica*, quæ est intra civitatem; *église*.

située dans l'intérieur d'une ville, intra muros. (A. 1286.) — *Ecclesia decimata*, quæ jus habet percipiendi decimam; *église à qui appartient le droit de lever la dîme*. (A. 905.)

Ecclesia imperatoris, imperatricis, regalis, quæ ad imperatorem, imperatricem seu regem ratione fundationis et jure patronatus pertinet; *église dont le patronage appartient à un empereur*, etc.; *Vid. PATRONATUS*. — *Ecclesia incastellata*, ad modum castelli munita; *église fortifiée*. (Ch. Arag. a. 1200.) — *Ecclesia laicorum*, pars ecclesie quæ navis dicitur, in qua laici consistunt; *la nef d'une église*. (Mon. sacr. antiq.) — *Ecclesia libera*, seu *sine persona*: cum episcopo ecclesie monasteriis concedebant, illas *personatui abnoxias*, aut ab illo liberatas interdum statuebant. Libere erant ecclesie a persona, cum extincto pastore seu personæ titulo, hujusmodi ecclesiis per vicarios doserviebatur. Cum vero personatui obnoxie, clericus deligebatur qui ecclesiæ titulo et aliqua proveniunt parte gaudebat, reliquo in monachorum canonicorumque usus concessio, qui illi ecclesiæ vicarium committendum curabant. Personatu autem vacante, rursum ecclesia ab episcopo impetrabatur per præstationem quamdam, altarum redemptionem vulgo nuncupatam; *Vid. REDEMPTIO* et *PERSONATUS*. — *Ecclesia per se*, quæ proprium presbyterum habet ad discrimen capellarum quæ sub parochiis sunt; *église paroissiale*. (Hinc.) — *Ecclesia principalis*, *Romana*. (Joan. VIII PP.) — *Ecclesia restaurata*, *jus decimarum recuperatum vel restauratum*; *Vid. RESTAURARE*. (Circ. a. 951.) — *Ecclesia villana*, *ruralis*; *église de campagne*. (Mab., Annal.) — *Ecclesie patriarchales*, *Romæ*, *Summo Pontifici immediate subiectæ*. (Baron.) — *Ecclesias facere*, *visitare supplicationis causa*. (A. SS.)

ECCLESIALIS. — *Quod pertinet ad Ecclesiam*; *ce qui appartient à l'église*. « *Ecclesiæ pecunia*. » (A. 743.) — *Ecclesiæ*, *ecclesiæ* *servitio addicti*, vel qui ab ecclesia sub annuo censu tenent; *ceux qui sont attachés au service d'une église ou qui sont tenanciers d'une église*. (A. 1152.)

ECCLESIANUS. — *Ecclesiani* appellati a Cæsariis qui pro Ecclesia stabant, durante schismate inter Sacerdotium et Imperium. — *Ecclesiasticus*, ad Ecclesiam spectans. (Will. Brit.)

ECCLESIAARCHA. — *Ecclesiaarcha magnus*, *ἡ μέγας Ἐκκλησιαρχος*; *patriarcha Constantinopolitanus*. (Conc. Flor.)

ECCLESIAARCHES. — *Ecclesiæ præfectus*. (Amal.)

ECCLESIARE. — *Convocare*, vel *concionari*. (Vel. Gl.)

ECCLESARIUS. — *Ecclesiasticus*; *de Église*. (A. 1115.)

ECCLESIASTA. — *Ecclesiæ Lutherane prædicator*. (Lud.)

ECCLESIASTICA. — « *Domina Emelina, sacra Deo, venerabilis clerica et honorabilis priorissa claustralis, doctrix nobilissima et bona ecclesiastica...* quia prædicationis pollebat vigore, omnium sororum in Deum provocabat affectum. » (Hist. Eccl. Mfld.) Ubi

ecclesiastica esse videtur concionatrix quæ suis sermonibus sorores suas ad pietatem excitabat, a Græco *ἐκκλησιαστική*, concionator.

ECCLESIASTICUM. — *Nude pro jure ecclesiastico*, seu eo quod ad Ecclesiam spectat: « *Totum vobis dono insuper illa Ecclesiæ cum ipso ecclesiastico, quæ est fundata in honore sancti Stephani,* » etc. (Tabul. abbat. Conch.)

ECCLESIASTICUS. — *Christianus*, et opponitur gentili, ut est apud S. Hieronymum.

— *Clerici et ecclesiastico ordine donatus*, qui *clericus ecclesiasticus* dicitur ad discrimen *asephalorum* apud Isid. — *Qui in Ecclesia catholica est*, *Catholicus*. — *Sacra Scripturæ interpretes*. (Isid.) — *Ecclesiasticus baculosus*, *episcopus vel abbas, utens baculo pastorali*; *Vid. BACULOSUS*. — *Ecclesiastici viri, homines, liberi vel liberi, qui ad Ecclesiam pertinebant*, eique ita erant addicti, ut ab ea recedere non liceret. (Cap. C. M.) — *Ecclesiastica litteræ*, *eædem quæ formata et commendatitiæ*, quæ ab episcopis clericis ab episcopo dabantur. *Vid. LITTEÆ*. (Lup. Fer.)

ECCLESIOLO. — *Capella*, *sacra ædicula*, res ad eam pertinentes; *araire*, *chapelle et ce qui lui appartient*. — *Parvum monasterium*; *petite abbaye*.

ECCLESIOUNCULA. — *Ead. notione*.

ECCLOGIUM. — *Eloquium*, *oratio*, ut videtur; *langage*, *discours*. (Lud.)

ECCO. — *Pro ECHO*.

ECCETARIUM. — *Prima litterarum rudimenta*, ut *ABECEDARIUM*.

ECHAETA. — Idem q. *ESEHAETA*.

ECHALATUS. — *Palus*, *pedamentum quo vitis innititur*; *échalas*.

ECHANDILARE. — *Mensuras a l'examen publicarum exigere*; *confronter les mesures avec les mesures étalons*, *les échantillonner*. (A. 1361.)

ECHANGIUM. — *Permutatio*, res res permutata; *échange*.

ECHEETA. — Ut *ESCHAETA*

ECHENAIS. — *Echencis*, *piscis genus*; *remora*.

ECHEUTA. — Idem q. *ESCHAETA*.

ECHEVINUS. — *Judex urbanus*; *Vid. SCABINUS*.

ECHIOMA. — *Species exactionis ignota apud Siciliæ Normannos*.

ECHO. — *Echones*, *sacerdotes rustici*. (Vel. Gl.)

ECHOICUS. — *Resonans*; *d'écho*, *qui produit un écho*, *Elegi echoici*, quorum principium et fines idem est. (Sid.)

ECHONIZARE. — *Respondere instar echo*; *faire écho*.

ECHONOMUS. — *Pro Oeconomus*.

ECHUDUM. — *Alveus molendini*; *canal d'un moulin*. (A. 1395.)

ECINERARE. — *Corpus refodere*; *exhumare*, *déterrer*.

ECLAFFA. — *Alapa*; *saufflet*.

ECLIGNATIO. — Idem q. *ESCLIGNATIO*.

ECLIPSARE. — *Evanidum facere*; *faire disparaître*. (P. de Vin.) — *Eclipsari*, *eclipsin seu defectionem pati*; *s'éclipser*, *être éclipsé*.

« *Eclipsatus est lotus sol.* » — *Obscurare*.

officere : « Cellulae memorialis *eclipsatur* officio, ut oblivioni faciliter teneantur universa. » (A. 1430.)

ECLIPSATUS. — Mortuus; *mort.* (J. de Vor.)

ECLIPTICATUS. — Exstinctus, deletus; *détruit.* (Pez.)

ECLIPTICUS. — Defectuosus, imperfectus; *défectueux, non suffisant.*

ECLOSA. — Idem q. ECLUSA. (A. 1295.)

ECLUSA. — Locus ubi concluduntur aquae; *écuse.*

ECLYPSATIO. — Defectio solis vel lunae; *éclipse.*

ECONES. — Sacerdotes rustici. (Isid.)

ECONOMALIA. — Pro *œconomalia*, ab *œconomus* : « Alicui locum assignare secundum *œconomalia* (Lud.), » idem est quod locum assignare secundum receptam consuetudinem, dignitatis habita ratione.

ECORNARE. — Angulum cujusvis frangere; *écorner.* (A. 1391.)

ECORS. — Sine corde vel consilio. (Pap.)

ECPHRASTES. — Traductor; *traducteur, commentateur.* (Fulg.)

ECSTASIS. — Animi a sensibus alienatio; *extase, état extatique.* (Tert.)

ECTICA. — Febris species qua laborans tabescit; *fièvre étiue.*

ECTROMA. — Abortus; *avortement.* (Tert.)

ECUDERE. — Fabricare, excutere. (Vet. Gl.)

ECULENTUS. — Edax; *glouton, avide.* (A. SS.)

EDECINATUS. — Ut EDECMATUS.

EDECUMATIO. — Decimatio; *action de décrire.*

EDECUMATUS. — Sincerus, insignis, præclarus, præcellens, ut et iudex, qui muneri- bus non corrumpitur.

EDELINGUS. — Ut ADALINGUS.

EDENIARE SE. — Crimen a se amoliri sacramento; *se justifier par serment d'une accusation.* (Lex Sal.)

EDENTATUS. — Qui non habet dentes; *édenté.* (Vet. Gl.)

EDENTULUS. — Infans dentibus carens. (Vet. Gl.)

EDHILINGUS. — Ut ADALINGUS.

EDIA. — Auxilium; *secours, aide.* (Vet. Gl.)

— Cibaria; *aliments.* (A. 1398.)

EDIBILIA. — Idem u. EDIA cibaria. (A. 1319.)

EDICTALIS. — Qui secundo anno juri stinet; *studiant en droit de seconde année. Edictalis constitutio seu epistola, lex, præceptum, edictum; loi, ordonnance.*

EDICIUM. — Quævis regalis constitutio, præceptum; *loi, ordonnance, édit, précepte.* — Proclamatio; *publication, proclamation.* — Banum, seu jus vendendi domino compe- tens, hominibus suis a venditione cessanti- bus, vel non vendentibus nisi certo pretio ipsis per edictum indicato; *ban ou droit de vendre qui appartenait au seigneur à l'exclusion de tous autres, ou bien concurremment avec les vassaux; mais, dans ce cas, ceux-ci ne pouvant lier leurs terres qu'à un prix déterminé.* — Convenus; *assemblée, réunion.* — Statutum, regula; *statut, règle.* — Banum

quod pro matrimonii in ecclesia fit; *ban de mariage.*

EDIFICAMENTUM. — Comparatum; *acquisitum; acquit, acquisition.*

EDIFICIUM. — Pro *œdificatio*, exstructio. (A. 1358.)

EDILA. — Id est dilectus, quo nomine dictus est Salomon. (Pap.) Est pro Hebræo *Jedidiah*, quod varie efferunt interpretes.

EDILIS. — Custos domus regiae; *concierge.*

EDILITAS. — Caritas annonæ; *cherté de l'annone.* (A. SS.)

EDIPNIA. — Mendose pro *dyspnia*.

EDITIO. — Spectaculum; *spectacle.* (Idac.)

— Declaratio, qua actor de sumptibus et litis expensis solvendi sese obligat, et qua etiam accusator se simili poenæ subijci, in causa criminali, cum inscriptionem facit; quod etiam evinciebat in causa civili. (Inc. aut.)

— Diploma, instrumentum, charta; *titre, acte, charte.* (A. 1121.)

EDITITIUS. — Iudex quem una pars ele- git. (Vet. Gl.)

EDITUERE. — Edicto promulgare, edi- cere; *proclamer, publier, rendre un édit, ol. éditer.*

EDITUM. — Constitutio, præceptum, edi- ctum; *règlement, ordonnance, édit.* (A. 1350.)

EDLINGUS. — Idem q. ADALINGUS.

EDOMENORIUM. — F. pro DOMANIUM. (A. 1362.)

EDONEUS. — Pro *idoneus*.

EDOPORIUM. — Victus, vel cibus. (Vet. Gl.)

EDORSARE. — Dorsum scindere; *rompre le dos; ol. dorser.*

EDOTARE. — Exornare; *orner* : « Erexit capellam S. Domnii et compulcherrius po- vimentis edotavit. » (A. SS.)

EDUCARE. — Eligere, proferre, liberare. (Vet. Gl.)

EDUCERE. — Educere se per animum, aut per compositionem, purgare se per aquæ fer- ventis iudicium, etc.; *se justifier d'une accusation par l'épreuve de l'eau bouillante.* (Lex Sal.)

EDUCILLARE. — Vinum particulatim ven- dere; *vendre le vin au détail.*

EDULI. — Voratores, degulantes; *glou- tons, gourmands.* (Isid.)

EDULITAS. — Fames ex annonæ caritate; *famine provenant de la cherté des subs- tances.* (P. Bles.)

EDULIUM. — Quidquid ad manducandum datur; *vires, aliments.* (Fulg.)

EDUNIARE. — Crimen a se amoliri per sacramentum; *se justifier d'une accusation par serment.*

EFFACERE. — Pro *facere.* (A. SS.)

EFFACIATUS. — Deletus, obliteratus; *effacé.* (A. 1402.)

EFFAMEN. — Effatum, sententia; *maxime, sentence.* (Conc. Tolet. xvi.)

EFFANDAMENTUM. — Fissura; *fente.*

EFFATUARE. — Fatuum reddere; « Quo- rum consilium *effatuans.* » (Dud.)

EFFEBIOLUS. — Clarus, lucidus. (Vet. Gl.)

EFFECTIVUS. — Efficiens. (A. SS.)

EFFECTUALITEB — Reipsa; *en effet.* (Rym.)

EFFECTUARE. — Idem q. EFFESTUCARE.

EFFECTUM. — De effecto; *en effet.* (A. 1337.)

EFFECTUOSE. — Pro *affectuose*.

EFFEMINARE. — Castrare; *châtrer.* (Isid.)

EFFEMINATI. — Masculi qui virilia pa- tiuntur, molles, seu qui in *semetipsis femi- nas profitentur*, inquit Salvianus. « Sunt ef- feminati, » ait Alcuinus, « qui vel barbas non habent, sive qui alterius fornicationem sustinent. »

EFFEMINATORIUM. — Domus meretri- cum; *lupanar.*

EFFERATUM. — Terror; *effroi.* (A. 1335.)

EFFERENTER. — Magno cum apparatu. (S. x.)

EFFERENTIA. — Elatio : « *Mundanæ elationis effrentia.* » (Mart., Ampl. Col.)

EFFERVESCERE. — Metaphorice, cum copia et abundantia erumpere : « Rumores multi *effervuerunt.* » (Mur.)

EFFESTUCARE. — Per festucam cadere, abdicare; *livrer, mettre quelqu'un en posses- sion de ce qu'on possédait; ol. déguerpir, ef- festuer.*

EFFESTUCATIO. — Abdicatio; *action d'abandonner, abandon; Vid. EFFESTUCARE.*

EFFEVUS. — Effevus libellus, diploma pontificum (Frid.)

EFFICALE. — Efficax; *puissant, actif, énergique.*

EFFICATIO. — Effectus, executio : « Nec faciet quominus dicta donatio *efficationem* et plenissimam habeat firmitatem. » (A. 1232.)

EFFICATIVES. — Reipsa; *en effet.* (A. SS.)

EFFICATUS. — Effectus, executio; *effet, exécution.* (A. 1378.)

EFFICAX MAGISTERIA. — Idem q. ma- gister officiorum; *Vid. Magister.*

EFFICIALITER. — Efficaciter; *puissam- ment, avec efficacité.*

EFFICIATUS. — F. pro *officiatus.* (Rym.)

EFFICIENTIA. — Sententia facta seu lata; *avis, sentence.* (Ach.)

EFFICIUM. — Pro *officium*, liturgia sa- cro.

EFFIGIARE. — Effugere, depingere; *pein- dre, représenter.* (Sid.) Imitari seu repræ- sentare; *imiter, contrefaire.* (A. SS.)

EFFIGIATIO. — Pigmentum; *création,* (A. SS.)

EFFIGIATOR. — Qui effingit sive scu- pendo, sive pingendo; *celui qui représente, peintre ou sculpteur.*

EFFIGIUM. — Effigies. (Vet. Gl.)

EFFILICARE. — Filicas extirpare ut ter- ra arabilis fiat. (A. 1229.)

EFFLAGRATIO. — Altum et ruculentum incendium; *incendie, embrasement.* (Bart. Gl.)

EFFLUCTIO. — Effluentia, eluvies, diffu- sium; *inondation, débordement.*

EFFLUERE. — A virtute deflectere, viam virtutis deserere; *abandonner le chemin de la vertu.* (Ach., Spic.)

EFFOAGIUM. — Lignatio, tantum ligni in silva sumendum, quantum ad focum est necessarium; *droit de prendre dans la forêt seigneuriale le bois nécessaire pour le chauf- fage; ol. effoage, effouage.*

EFFOARE. — Calcificare; *chauffer.* (A. 1255.)

EFFOCARE. — Fauces elidere; *étouffer.*

EFFOLARE. — Leviter lædere; *blessar lé- gèrement; ol. affoler.*

EFFOLATURA. — Levis læsio; *légère blessure.* (A. 1243.)

EFFONDATUS. — Effusus in epulas et luxum; *livré à la bonne chère et au luxe* : « Sobrius potus est sanitas animæ et corpo- ris; ergo superfluitas est destructio utrius- que. Certe multi Christiani sunt *effondati*, et nimis feultati (potius *fadati*) quasi equi, et ita peiores sunt equis. » (A. 1300.)

EFFONDARE. — Demergere; *enfoncer, couler à fond; nl. effondrer, effonder.*

EFFORCIALITER. — Cum copiis milita- ribus, cum efforcio; *avec des forces, en force; ol. efforcement.* (A. 1213.)

EFFORCIAMENTUM. — Districtio, vel inquisitio. (Mon. Angl.)

EFFORCIARE. — Distringere, multare, cogere; *forcer, vexer, punir.* — Efforciari, niti, conari; *s'efforcer.*

EFFORCIATE. — Ut EFFORCIALITER. (A. 1256.)

EFFORCIATUS. — Spissus; *renforcé.*

Efforciami nummi, quorum materia purior erat, minusque adulterata; *monnaie de bon aloi. Efforciami femina, cui vis illata est; femme à qui on a fait violence.*

EFFORCIUM. — Exercitus, copiae milita- res; *forces militaires ou simplement forces.*

EFFORESTARE. — Terras de foresta jure demere, et in pascua aut culturam redigere; *convertir des bois en pâturages ou en terres labourables.*

EFFORIS. — Foris; *dehors.*

EFFORSARE. — Munire; *fortifier, rendre fort.*

EFFORUS. — Plebanus, curio, ex Gr. *ἐπαρ* insp.ctor, præses.

EFFRACTARIUS. — Ut EFFRACTOR.

EFFRACTOR. — Qui januas effringit, aëles per vim ingreditur, effractis januis; *celui qui entre dans les maisons après en avoir brisé les portes.*

EFFRACTUS. — Fractus animo, pavidus; *effrayé.*

EFFRÆNIS. — Effrænatus; *qui est sans frein, déréglé, désordonné.*

EFFRETARE. — Fretum, seu amnem per- transire; *traverser un fleuve.*

EFFRONDARE. — Demergere; ut EFFON- DARE.

EFFRONS. — Impudens; *sans pudeur, effronté.*

EFFRONTER. — Impudenter; *impudem- ment.*

EFFUTRICARE. — Pullulare, germinare instar fructus; *pousser, pulluler comme des broussailles.* (Tert.)

EFFRUCTUUS. — Obventurus; *qui doit venir, futur.* (A. 1138.)

EFFUGACIO. — Effugium (*Vet. Gl.*)
EFFUGARE. — Abire, quasi fugiendo;
s'en aller comme en fuyant. (*Mad.*) — **EFFUGARI.** in fugam ejici; être mis en fuite.
EFFUGUS. — Fugitivus, vel extra fugiens,
 qui sollicit continue et sæpe fugit. (*J. de J.*)
EFFUNDAMENTUM. — Fundus, ager;
 fonds de terre. (*A. 952.*)
EFFUNDARE. — Radicitus eruere, quasi
 e fundo; raser, renverser de fond en comble.
EFFUSIONES. — Loci in quibus sal ex
 caldariis in patellis effunditur. (*A. 1200.*)
EFFUSORIUM. — Parvulus canalis quo
 aqua e vase effunditur; bec d'un vase.
 (*Theoph.*)
EFFUSUS. — Effusio, effluvium; épan-
 chement, écoulement; ol. effusion.
EFFUTARE. — Confiteri. (*Vet. Gl.*)
EFFRANGERE. — Pro effringere. (*A. 690.*)
EFFRICA. — Incisio agri, fossæ species,
 qua agri separantur et distinguuntur; fossé
 de séparation entre des champs appartenant à
 divers propriétaires.
EGALARE. — Equare, census et servitia
 inter vassallos cohæredes æqua portione
 partiiri; faire entre des vassaux cohéritiers le
 partage des charges de l'héritage qui revien-
 nent à chacun d'eux.
EGALATIO. — Exæquatio; action d'éga-
 liser.
EGALDIUM. — Idem quod ESGARDIUM.
EGALISARE. — Ex æquo partiiri; partager en
 parties égales. Mensuram equalisare, ad exem-
 plar expendere; confronter une mesure avec
 son étalon et l'étalonner.
EGALITAS. — Aequalitas; égalité, confor-
 mité.
EGALLATIO. — Partitio, divisio; diri-
 sion, partage.
EGALUM. — De equali, id est æque, pari-
 ter; également.
EGANNUM. — Pro ENGANNUM.
EGEATOR. — Locator seu ductor navis;
 affruteur ou pilote. (*Vet. Gl.*)
EGERARE. — Spernere, detestari, exse-
 crare; mépriser, détester, exécrer.
EGESTAS. — Infirmitas; faiblesse, mala-
 die. (*A. SS.*)
EGESTUOSUS. — Egenus, egens; indi-
 gent, mendians. (*Salv.*)
EGESTUS. — Exundatio; débordement d'un
 cours d'eau.
EGIDIARE. — Pro agidiare, cum ægide
 pugnare, certare. (*Vet. Gl.*)
EGIDIENSIS. — Egidienses denarii qui
 eudebantur in civitate S. Egidii, vel nummi
 comitus Tolosæ, qui comites S. Egidii vul-
 go appellabantur; monnaie que les comtes
 de Toulouse faisaient frapper à Saint-Gilles.
EGITURA. — Egestas; pauvreté, besoin.
 (*Tert.*)
EGLIDRIÆ. — F. aquarium; aiguère.
EGLISIA. — Pro Ecclesia. (*A. 821.*)
EGLITRÆ. — Ut EGLIDRIÆ.
EGO. — Sæculum. (*Pap.*) Egones, sacerdo-
 tes rustici. (*Isid.*)
EGOMENUS. — Pro HEGOMENUS, abbas.
EGRADATIM. — Pro gradatim.

EGRANIUM. — Vectigalis species, an pro
 lignis quadratis? (*Redit. præp. Corb.*)
EGRAPSI. — Pro subscripsi.
EGREDARIUM. — Graduum series; esca-
 lier. (*A. 1350.*)
EGREDATUM. — Ead. notione. (*A. 1328.*)
EGREDI. — Educere. (*A. SS.*)
EGREGIATUS. — Titulus honorarius,
 concessus ut plurimum iis, qui in palatio
 militaverant, aut quibus provinciæ commis-
 sæ fuerant, primipilaribus post emeritam
 militiam et Cæsarianis. (*Cod. Th.*)
EGREGIE. — Dure, acriter. (*A. 1268.*)
EGRETISSIMUS. — Maxime egregius. (*A.*
1448.)
EGRESSORIUM NOÆ. — Locus ubi Noe
 egressus est ex arca; lieu où Noé sortit de
 l'arche. (*Jer.*)
EGRESSUS. — Fructus seu proventus præ-
 dii; produits, revenu d'une métairie. (*Ach.*)
EGROISIATURA. — Cutis unguibus per-
 stricta; égratignure.
EGROFATITUS. — Qui frequenter ægro-
 tat; qui est souvent malade.
EGRUNUM. — Nomen genericum om-
 nium olerum agrorum; terme générique par
 lequel on distingue toutes sortes de légumes et
 de fruits acides; ol. egrum.
EGUA. — Equa, jumentum; jument.
EGUESERIUS. — Equorum custos; pale-
 frenier, gardien de chevaux.
EGUESINUS. — Equesinum animal, ju-
 mentum, ut EGUA. (*A. 1379.*)
EGUEYRIA. — Aqualis; aiguère.
EGUEYERIUS. — Equorum custos; pale-
 frenier.
EGYPTIANI. — Errones, ut ÆGYPTIACI
 EHUSOEC. — Osculum pacis, quod judi-
 cum auctoritate sibi invicem dabant dissiden-
 dentes, in signum reconciliationis, contra
 quam agere nefas erat; baiser de paix que
 par ordre du juge se donnaient les plaideurs.
EIA. — Insula; île.
EIGUEZERIUS. — Ut EGUEZERUS.
EIKARISTALE. — Idem q. Eucharistiale.
EILNECIA. — Major ætas; atnesse. (*A.*
1240.)
EIRAUDUS. — Area seu locus ubi frumen-
 tum teritur; aire à battre le blé; ol. aïral,
 aïral. (*Ch. Occit.*) — F. ager qui nec colitur
 nec aratur; friche. (*G. Chr.*)
EISIAMENTUM. — Idem q. AISAMENTUM.
EISSADONUS. — Parvus iugo apud Occi-
 tanos; petite houe.
EISSEGUUM. — Semita Provincialibus;
 sentier.
EJECTA. — Repudiata: « Si quis viduam
 et ejectionem acceptam aut meretricem aut an-
 cillam, » etc. (*A. 1319.*)
EJECTAMENTUM. — Merces que post
 naufragium ad litus ejiciuntur; épaves.
EJECTINUM. — Quidquid ad litus maris
 ejicitur, ut EJECTAMENTUM.
EJECTIO. — Verbum forense, alias dis-
 sainsina in rebus immobilibus, ut tenemen-
 tis et terris, cui apponitur spoliū, sive
 spoliatio, quæ dicitur de rebus mobili-
 bus, ut catallis, bobus, ovibus, pecuniæ
 ejection, ordre de sortir d'un immeuble

sous peine de voir ses meubles jetés dehors.
EJECTUS. — Idem q. EJECTAMENTUM.
EJECTUS. — (Subst.) Idem q. EJECTAMEN-
 TUM. — (Adj.) Exceptus. (*A. 1198.*)
EJICERE. — Exonerare; décharger. (*A.*
1343.) — Lanceam, telum in aliquem conjice-
 re, contorquere; darder une lance ou un
 trait, en frapper quelqu'un. (*A. 1096.*) — Di-
 mittere rei possessionem; abandonner, cé-
 der. (*Ord. Vit.*)
EJICIUM. — Rei possessæ dimissio, qua
 quis ab illa ejicitur; abandon, renonciation.
 (*A. 1061.*)
EJUNCIDUS. — Tenuis factus. (*Vet. Gl.*)
EJUS. — Pro suus, contra grammaticæ
 leges vel usum frequenter ad nominativum
 verbi refertur apud Gregorium Turon. et
 alios, quod monero visum est, ne quis erret
 ex ambigua loquendi ratione.
ELABORARE. — Labore acquirere, idem
 q. LABORARE: « Et si ibi aliquid elabo-
 ravit. » (*Lex Sal.*)
ELABORATUM. — Res labore acquisita:
 « Et est rectum elaboratum. » (*Trad. Fuld.*)
ELABORATUS. — (Subst.) Ead. notione:
 « Proprio elaboratu acquisivi. » (*Ibid.*) — Qui
 labori vacare præ infirmitate vel ætate non
 potest. (*A. 1458.*)
ELACRIS. — Pro alacris.
ELAPTUARIUM. — Idem quod ELECTUA-
 RIUM, sorbitionis species.
ELAEARE. — Eripere et loquens, libe-
 rare; délivrer. (*Conc. Tolet. xv.*)
ELARGAMENTUM. — Dimissio, eductio;
 élargissement, mise en liberté.
ELARGARE. — Libertate donare, educere
 et custodia; mettre en liberté. (*Rym.*) — Dif-
 ferre, procrastinare; retarder, prolonger.
 (*A. 1345.*) — Amplificare, augere; accroître,
 augmenter. (*Chr. Joan. Whelams.*)
ELARGATIO. — Emissio et custodia; élar-
 gissement, mise en liberté. (*Rym.*) — Ampli-
 atio; augmentation, agrandissement. (*Chr. Au-
 gust.*)
ELARGIMENTUM. — Idem q. ELARGA-
 MENTUM.
ELARGIRE. — Libertate donare, ut ELAR-
 GARE. (*A. 1385.*)
ELASSEFIERI. — Lassitudine dejicere.
ELATA. — Elata palma, ejus tenellum ger-
 men in altum sese extollens. (*Vet. Can-
 tic.*)
ELATERARE. — Ad latus ponere: « Pau-
 lulum se ex aggere elateral pavens. » (*Vit.
 SS. Sev. et Vict.*)
ELATIO. — « Elationes dicere, » elate, su-
 perbe et arroganter loqui. (*A. 1212.*)
ELAVEIDIUM. — Idem q. ELAVEIDIUM.
ELCAMBIARE. — Permutare; échanger.
ELEE. — Elementa litteræ alphabeticæ:
 « Bodemque die vicinas eleas, tesserasque
 agnovit totas. » (*A. SS.*)
ELEBORIUM. — Scandula, tegula tectalis;
 latte, bardeau. (*Vet. Gl.*)
ELECTA. — Moneta minutior in usu.
 (*A. 1233.*) — Vidua; veuve. (*A. SS.*) — « Mo-
 netam et electam, id est bannum. » (*Mur.*)
Vid. ELECTI.
ELECTARIUM. — Pro ELECTUARIUM.

ELECTI. — Beati, qui jam cælo potiuntur;
 les élus, les bienheureux. (*St. mon. S. Claud.*)
 — Apostoli; les apôtres. (*Pet. et Paul. Epist.*)
 — Testes ei qui jurabat adjuncti, iidem q. sa-
 cramentales; *Vid. JURAMENTUM.* — Hæretici
 ex secta Manichæorum qui nec carnibus
 vescabantur, nec uxores ducbant; Gr.
 ἐκκρετοί. (*S. Aug.*) — Qui ad baptismum sunt
 electi, baptizandi. (*Missal. Gal.*) — Jurati;
 magistrats municipaux, conseillers de ville;
 ol. élus. (*A. 1227.*) — Qui a tribus regni
 Franciæ ordinibus seliguntur ad tributa in
 publicis comitiis regi concessa ex æquo
 inter cives partitendum; officiers royaux
 chargés de répartir l'impôt; ol. élus. (*A.*
1369.) **Electi**, ut est in Cæremoniali Ro-
 mano, appellantur etiam « promoti ad eccle-
 sias, sive monasteria ante suam consecra-
 tionem, sive benedictionem, quam infra tres
 menses sumere debent. »
ELECTIO. — Constitutio, charta commu-
 nis; charte de commune. (*A. 1229.*)
ELECTIONARIUS. — Elector, ad eligen-
 dum deputatus; électeur. (*St. Fl.*)
ELECTORES. — Collegium novemviratus
 potentissimæ in Imperio dignitatis; unde in
 Bulla Aurea illustres imperii principes, ejus-
 demque decus, columna, latera, propinquiora
 membra, etc., vocantur; électeurs de l'em-
 pire d'Allemagne.
ELECTUARIUM. — « Electuarius et flo-
 rem bellatorum, » Gal. l'élite et la fleur des
 troupes. (*Laub. Ard.*)
ELECTUS. — *Vid. ELECTI.*
ELEEMOSYNA. — Slips pauperibus data;
 aumône. (*Pass.*) **Eleemosynas confare**, hoc
 est colligere. (*Job., II. Brit.*) — Præstatio,
 tributum; taze, redevance. (*Pass.*) — Miseri-
 cordia; miséricorde, bonté. (*A. 794.*) —
 Proprietas, prædium; ferme, propriété. (*S.*
xiii.) — Merces aut quod datur mercedis
 loco; salaire, rémunération d'un travail ou
 toute chose en tenant lieu. (*Conc. Hisp.*) —
 Ecclesiarum possessiones; biens des églises.
 (*Bract.*) — Domus monasterio vel ecclesiis
 adjuncta in qua eleemosynæ pauperibus ero-
 gantur, proprie hospitale pauperum; maison
 de secours, hôpital; ol. aumosne. (*Pass.*) —
 Munus et beneficium ecclesiasticum; idem
 q. CAPELLANIA. (*St. S. Flor.*) — Legatum
 pauperibus distribuendum; legs pour
 les pauvres. (*A. 941.*) — Prædium sub annuo
 censu, titulo eleemosynæ, hominibus servilis
 conditionis concessum. (*A. 1197.*)
ELEEMOSYNALITER. — In eleemosynam.
 (*A. SS.*)
ELEEMOSYNARE. — Dare in eleemosy-
 nam, aliquid alicui concedere; faire l'aumône,
 donner. (*Tabul. S. Vand.*) — Mendi-
 care; recueillir des aumônes, mendier. (*A.*
SS.)
ELEEMOSYNARIA. — Charta qua quis ali-
 quid Ecclesiæ confert; acte de donation en
 faveur d'une église. (*G. Chr.*) — Domus in
 qua eleemosynæ erogantur, ut **ELEEMOSYNA.**
 (*Cons. Turon.*) — Officiū et munus eleemo-
 synarii; aumônerie, office d'aumônier. (*VV.*
Thorn.) — Stipendiaria, seu illa cui eleemo-
 syna datur; stipendiaire. (*A. SS. Ben.*) —

Arenâ ubi reponuntur *eleemosynæ*; *coffret à renfermer l'argent à distribuer en aumônes*. (Conc. Hisp.) — Marsupium, ex quo promi solent *eleemosynæ*; *aumônière*. (A. 1149.) — Mulier cui *eleemosynæ* seu legata pia distribuenda committuntur; *femme chargée de distribuer les aumônes, les legs faits en faveur des pauvres*. (A. 936.)

ELEEMOSYNARIUM. — *Eleemosyna publica seu generalis*. (Necrol. S. Benig. Div.)

ELEEMOSYNARIUS. — Qui *œdii eleemosynariæ* præest; *frère hospitalier, moine chargé de la direction d'un hôpital*. (Pass.) — Qui *eleemosynas* principis, episcopi, etc., pauperibus distribuit; *personne chargée par un prince, un évêque, etc., de distribuer les aumônes aux pauvres, aumônier*. (Pass.) — Qui legata pia pauperibus distribuit, executor testamenti; *exécuteur testamentaire*. (Greg. Tur.) — Qui *eleemosynas* testamento relinquit; *celui qui fait des legs pieux, qui donne par testament aux pauvres ou vult maisons religieuses*. (S. ix.) — Pauper, cui *eleemosyna* erogatur; *pauvre, indigent*. (A. SS. Ben.) — Qui *eleemosynam* corrogat, stipis coactor. (A. SS.) — Qui prædium *eleemosyna* dictum colit. (Tabul. eccl. S. Cyric. Niv.) — F. idem q. *vassallus* in quibusdam chartis Normannicis.

ELEEMOSYNATIO. — Donatio; *donation, cession*.

ELEEMOSYNATOR. — Qui *eleemosynam* frequenter largitur; *qui fait souvent l'aumône*. (A. SS.) — Executor testamenti, ut *eleemosynarius*. (Ch. Burg.)

ELEEMOSYNATRIX. — Mulier *eleemosynis* dedita. (A. SS.)

ELEPHANTIOSISSIMUS. — Idem q. *Elephanticus*.

ELEGUS. — Pro *elegiacus*. (Sid.)

ELEMENTA. — Sol et luna et reliqui planetæ. (S. Hier.) « Duplici ergo ratione peccatur ah insipientibus, » inquit Lactantius; « primum quod *elementa*, id est Dei opera, Deo præferunt; deinde quod *elementorum* ipsorum figuras humana specie comprehensas colunt. Nam solis lunæque simulacra humanum in modum formant, » etc.

ELEMENTARIS. — *Chaos elementare*, quatuor elementa ad invicem mista. (A. SS.)

ELEMENTITIUS. — Pertinens ad elementa; *d'élément, élémentaire, primitif*. « *Elementitia* substantia. » (S. Aug.)

ELEMENTUM. — Vid. *ELEMENTA*. — De cibo et potu usurpat Greg. Turon.

ELEMUS. — Pro *Elmus* vel *Ermus*. Lumen *S. Elmi*; *le feu Saint-Elme*.

ELENCHUS. — « *Elenchus*, titulus libri, quia totum opus illuminat. Unde Evangelium secundum Lucam sic intitulatur: *Elenchus* Lucas, id est titulus. » (Ugul.)

ELEPHANTIA. — Lepra sic dicta quod eulem reddat elephanti corio similem: *lèpre*.

ELEPHANTICUS. — Qui *elephantia* laborat; *qui souffre de la lèpre, lépreux*. Vocem *elephanticus* notione morali usurpans Lactantius: « Leprosi enim vere atque *elephantici* debent haberi, quos vel infinitæ cupiditates ad scelera, insatiabiles voluptates, ad

flagitia compellunt, et dedecorum maculis inustus, labæ officium sempiterna. »

ELEPHANTIOSUS. — Ead. notione. (S. Aug.)

ELEPHANTIUS. — Ebur; *ivoire*.

ELEPHAS. — Scriptoris Gallicis pro litui vel tubæ specie crebrius usuratur; *cornet d'ivoire*; *ol. oliphant*.

ELEPHORIUM. — Ut *Esophorium*.

ELESSIOR. — Falsus laudator. (Pap.)

ELEUTHERIUM. — Monile, signum libertatis; *collier*.

ELEVAMENTUM. — Exstructio in altitudinem; *élévation*. (A. 1388.)

ELEVARE. — Attollere, exstruere; *élever*. (Mur.) — Auferre; *enlever*. (A. 1317.) — Imponere, exigere: « Non possim *elevare* novas costumâs. » (A. 1208.) — Valere; *valoir*. (A. 1354.) — Removere; *éloigner*. (A. 1311.)

ELIBERARE. — Pro *liberare*.

ELIDEGARE. — Ut *ELITIGARE*

ELIDERE. — *Elidere intentionem*, dicitur in iure, cum quis intentatum sibi crimen eluit atque a se amolitur. (A. 1383.)

ELIDIARE. — Ut *ELITIGARE*.

ELIGIBILIS. — Melius, magis præferendum. (Mur.)

ELIGIDICARE. — Ut *ELITIGARE*.

ELIGMA. — Medicamentum; *remède, médicament*.

ELIMATOR. — Qui lavat, purgat; *celui qui nettoie, qui lave*. (Tert.)

ELIMES. — Qui extra limites degit; *étranger*. (Vel. Gl.)

ELIMINARE. — Pro *elimare*, intento animo expendere: « Inspecta et *eliminata* veritate. » (A. 1200.)

ELIMITARE. — In exilium agere, extra regni limites propellere; *exiler, bannir*.

ELIMITATUS. — Limitibus circumscriptus, intra legitimos limites oositus. (Conc. Hisp.)

ELIMONIA. — Pro *ELEEMOSYNA*.

ELIMPIDARE. — Limpidum seu clarum facere, elucidare; *Vid. LIMPIDARE*.

ELINGARE. — Pro *ELINGUARE*. (Vel. Gl.)

ELINGUATIO. — Linguae abscissio; *amputation de la langue*.

ELINGUITAS. — Infantia, ineruditio. (Vit. S. Marculph.)

ELIQUARE. — Declarare. (Pap.)

ELISÆI. — Idem qui *Assessini*.

ELITIGARE. — Extra unumquemque litem et controversiam ponere, ita ut qui *elitigato* ordine possidet, pleno iure et absque ulius reclamacione possidere dicatur; *posséder sans aucune contradiction et d'un plein droit. Habere coindicatum et elitigatum; être en paisible jouissance d'un bien*.

ELIX. — Fistula, aquæ ductus; *robinet*. (Vel. Gl.)

ELIZARIA. — Ager exaratus, proscissus; idem q. *EXARTUS*. (A. 990.)

ELIACHI. — Lusoriæ tesserae; *dés à jouer*. (A. 1334.)

ELLERA. — Hedera; *lierre*. (Mur.)

ELLUTARE. — Luto oblinere. (Vel. Gl.)

ELLYPSIFORMIS. — Formam habens *ellipticam* seu curvam; *elliptiforme*. (A. SS.)

ELMETUS. — Cassidis genus: *sorte de casque, heaume*; *ol. helme*.

ELMUNIMUS. — Dignitatis nomen apud Saracenos Caliphæ uroprium; *Vid. MIRAMOLINUS*.

ELMUS. — Ut *ELMUS*.

ELOCARE. — Conducere; *louer*.

ELOCATIO. — Conductio; *louage*.

ELOCHARE. — Commovere, concutere; *secouer, ébranler*; *ol. eslocher*.

ELOGA. — Initium, exordium. (Pap.)

ELOGIUM. — Vux in malam partem interdum sumpta, maxime pro brevi annotatione criminis: « Infami satis *elogio* notare. » (A. 894.) « *Elogium* segregationis a corpore Christi ab omnibus ei porrigatur. » (Test. S. Rem.) — Testamentum: « In suo *elogio* seu ultima dispositione. » (A. 1380.) — Inquisitio iuridica de alicujus vita et moribus; *enquête*. (Chnp.)

ELONGAMENTUM. — Vid. *ELONGARE*.

ELONGARE. — Dicitur princeps, cum alicui debitori ex certa causa dat inducias solvendi debita; *autoriser un débiteur à ne payer qu'après l'échéance*. Litteræ *elongamenti*; *littres de répit*. (A. 1291.) — Procul amovere, amandare; *éloigner*. (Lud.) — Auferre, abripere, detrahare; *enlever, détourner*. (Script. rer. Fr.)

ELONGATIO. — Extensio, productio; *allongement*. — *Elongatio guerræ*, induciæ; *trêve*. *Elongatio debitorum*; *Vid. ELONGARE*.

ELOQUENTIA. — Lingua, idioma; *langue, idiome*: « *Eloquentia Romana*, » pro lingua. — Lectio: « *Eloquentia* tantum incumbens, ut nullus laboraret dies, quin legeret Psalterium, et exoraret cum sancto Davide. » (Helg.)

ELOQUET. — Emissarium aquarum, vel pavimenti incile. (A. 1312.)

ELOURDATUS. — Attonitus, stunefactus, icu sopitus; *étourdi*. (A. 1398.)

ELUCIDARIUM. — Sic appellavit S. Anselmus seu quis alius anonymus librum quem scripsit de summa totius Christianæ theologiæ, « quia, » inquit auctor, « in eo obscuritas diversarum rerum *elucidatur*. »

ELUCUBRATUS. — Excussus vi telorum. (Bart., Gl.)

ELUDERE. — *Eludere tempus*, consumere; *passer le temps*. (A. 1385.)

ELUDIUM. — Locus, ludus. (A. SS.) — Deceptio. (Vel. Gl.)

ELUERE. — Præstare, lucri, cavere ab evictione; *garantir*. (A. 1261.)

ELUMINARIA. — Luminare. (A. 1150.)

ELUMINATUS. — Exæcatus; *privé de la lumière, aveugle*. (Sid.)

ELUSCARE. — Luscum facere; *éborgner, rendre borgne*.

ELUSCATIO. — Cæcitas; *aveuglement, perte de la vue*.

ELUSIO. — Derisus, illusio. (A. 1353.) In elusionem banni, nomine banni. (A. 1227.)

ELUSORIUS. — Fallax; *illusoire*.

ELUTIUS. — Aquatius. (Pap.)

ELUUS. — Fulvus; *fauve*.

ELZETUS. — F. ager qui in longum pro-

tenditur, nisi idem sit quod *ELIZARIA*: « *Reservo mihi elzetum* qui terminat de uno latere de fluvio Walabro. » (Instr. arch. Vienn.)

EMANATORIUM. — Fons; *fontaine*. (Lud.)

EMANCEPS. — Famulus a servitute liberatus; *affranchi*. (Isid.)

EMANCIPARE. — A servitute liberare; *affranchir*. (Sax. Gram.) — Ab obsidione liberare; *délivrer les habitants d'une ville assiégée, faire lever un siège*. (Sug.)

EMANCIPATIO. — Dicitur in monasteriis cum monachus ad aliquam dignitatem promovetur, et eo ipso ab obedientia superioris eximitur. « *Promotio abbas*, » inquit S. Bernardus, « *emancipatio filii est*. » *Emancipatio* etiam dicitur apud Joan. de Sarisb., de ordinibus religiosis, qui ab ordinario jurisdictione exempti, Sedi Romanæ nullo medio subiciuntur. *Emancipatio monasterii*, exemptio a jurisdictione ordinarii. (Vit. B. Held. Erem.) Divestitio, traditio, *abandon, tradition*. (A. 1152.) — F. pro *mancipatio*, adjectio: « *Teneatur magistratus ipsum... expellere, cum etiam puniendo usque ad emancipationem* (tremennium (sic) per annos. » (St. Crim. Suon.)

EMANCIPATORIUS. — *Emancipatoria litteræ*, quæ ab abbate iu *emancipationis* signum monacho electo dantur.

EMANERE. — Extra domum manere, vagari, peregrinari, excubare; *s'absenter, décamer, vagabonder*, etc.

EMANITAS. — Immanitas, crudelitas; *crualité, férocité, barbarie*. (A. 696.)

EMANITATUS. — Pro *emanatus*, promulgatus. (A. 1318.)

EMANSIO. — Actio emanendi; *émansion, action de s'absenter* (en parlant d'un soldat) *au delà de son congé*. (Dig.)

EMANSOR. — Qui vagatur, emanet; *soldat qui s'absente en dehors de son congé, retardaire*. (Dig.) — *Emansor* e claustris, monachus e monasterio egressus; *moine sorti du couvent, défrôqué*. (Pet. Bles.)

EMARCUARE. — Marcidum reddere, facere; *flétrir, faner*.

EMATIO. — « *Præterea dedit eisdem monachis alias terras quas ab aliis tam per emutationem quam per emptionem acquisivit*. » (G. Chr.) An pro *cambitio*, permutatio, Gall. *échange*.

EMATRIUM. — Moneta minutior, ut videtur, ap. Italos. (Mur.)

EMAUDUS. — Eneastum; *émail*. (A. 1444.)

EMAX. — Qui amat aliquid emere aut qui emi potest; *qui aime à acheter ou qui peut s'acheter*. (Vel. Gl.)

EMBASSATOR. — Legatus; *ambassadeur*.

EMBAXARIA. — Legatio, mandata rei faciendæ cura; *mission, ambassade*. (A. 1243.)

EMBAXATURA. — Legatio; *ambassade*.

EMBAYSARIA. — Ead. notione.

EMBAYSATOR. — Ut *EMBASSATOR*

EMBDOLA. — Idola. (Pap.)

EMBELA. — Consilium, molitia, militaris expeditio, ut videtur. (A. 1294.)

EMBLA. — Equus sarcinarius; *cheval de transport*. (A. SS.)

EMBLASMA. — Pro *emblema*.

EMBLEMA. — Quod operi cuiquam adjicitur ornatus gratia, opus tessellatum, musivum, etc. (Pass.)

EMBLERIUS. — Cui cura jumentorum sarciniorum est commissa; *palefrenier*. (A. SS.)

EMBOLA. — Transvectio mercium quæ in navium injiciuntur; *transport de marchandises sur un navire*. « *Felix embolu*. » (Cod. Th.)

EMBOLANUS. — Qui in *embolo* seu urbis angiporta commuratur, aut ei præest; *Vid. Embolus*.

EMBOLIMÆUS. — Intercalaris; *intercalaire, embolismique*.

EMBOLIMUS. — Ead. notione. q. *EMBOLIS*.

EMBOLIS. — Additio, additamentum, proprie autem dicitur, quod epistolæ jam scriptæ additur, vel quod extra præcipuum illius materiam ad calcem rejicitur; *addition d'une lettre, post-scriptum*. — Apud scriptores ecclesiasticos, dicitur pars illa qua clauditur Dominica oratio: *Sed libera nos a malo*, quia, ut ait S. Cyprianus, « in consummatione orationis venit clausula, universas petitiones et preces nostras collecta brevitate concludens. »

EMBOLISMARIS. — Ead. notione. (Isid.)

EMBOLISMUS. — Superexercescentia anni solaris super lunarem, sive, ut loquitur Isidor., « *superaugmentum*, eo quod expleat numerum annorum communium, quibus undecim lunares dies deesso cernuntur. »

EMBOLUM. — Idem q. *EMBOLIS*.

EMBOLUS. — Urbis angiportus, Græcis Byzantinis. *ἔμβολος*.

EMBOSSARE. — Os obstruere; *fermer la bouche*: « *Embossaverunt* eum taliter quod non posset elamare. » (A. 1308.)

EMBOTUM. — Infundibulum; *entonnoir*.

EMBRACITORES. — Jurisconsultis Anglis dicuntur causarum personarumque illiciti defensores, qui suas pœnas sibi constitutas habent, a Galileo *embrasser* appellati, quod quascunque causas defendendas suscipiant et amplectantur.

EMBRASAMENTUM. Exustio, incendium; *embrasement, incendie*.

EMBREXIOUS. — Tegulæ species, imbrex; *espèce de tuile*.

EMBRIMUM. — Malla ex grosso papyro texta; *natte grossière de papyrus*. (Vel. Gl.)

EMBROCARE. — Infundere; *verser dans*.

EMBROERE. — F. glutino lebire, vox artis pannificæ: « *Quod debebunt bene... parare... dictos pannos, tam in garniando, quam in versando et embroendo*. » (A. 1466.)

EMBUCHIE. — Insidiæ; *embûches*.

EMBRUMIA. — Malla; *natte*.

EMBUNUM. — Ut *Embutum*.

EMBUTUM. — Infundibulum; *entonnoir*; *gl. embut*. (A. 1351.)

EMDOLA. — Idola. (Vel. Gl.)

EMEDIUM. — Vehiculum; *char, chariot*. (Isid.)

EMELICUS. — Jocolator; *histrion, comédien, jongleur*.

EMELIORARE. — Meliorem reddere; *améliorer*. (Vel. Form.) — Corrigitur, emendare; *amender, réformer*. (A. 932.)

EMELUMENTUM. — Pro *EMOLUMENTUM*.

EMEMBRARE. — Membra truncare; ut *EXMEMBRARE*.

EMEMBRIS. — Sine membris, enervis. (Vel. Gl.)

EMEMOR. — Oblitus; *qui est sans mémoire*. (Pap.)

EMENDA. — Pecuniaria multa, compensatio damni, emendatio, quæ arbitrio iudicis irrogatur (differt vero multa ab emenda: multa enim iudici, emenda parti læsæ datur); *dommages-intérêts, dédommagement pécuniaire accordé à la partie lésée*. Emenda honorabilis, multa honoraria; *amende honorable*. (A. 1394.) — Satisfactio seu pœna monastica delinquentibus imposita; *peine disciplinaire en usage dans les couvents*. (A. 1451.) — Teli genus; *espèce de trait*: « *Sagittarius eum per crus cum emenda penetravit*. » (A. SS.) — Damni reparatio; *réparation de dommage*: « *Facta emenda seu satisfactione*. » (A. 1351.) — Satisfactio de jure læso, vel de illata injuria; *excuse: a Emendam fecit... episcopo... de hoc quod eos (milites) non miserat, sicut tenebatur*. » (A. 1273.)

EMENDAMENTUM. — Incrementum, melior rei alicujus status; *amélioration*. (A. 1260.) — Domus in peccatorum remissionem ecclesiæ oblata; *maison donnée d'une église pour obtenir la rémission des péchés*. (Concil. Hisp.) — Emendatio, etiam de mensuris quæ ad exemplar exiguntur et emendantur; *correction, action de ramener les mesures à leur valeur réelle*. (A. 1277.)

EMENDARE. — Actum resarcire, restaurare, reparare; *réparer, rétablir, remettre en bon état*. (Rig.) *Emendare legem suam*, multam lege vel iudicio illatam persolvere; *payer l'amende à laquelle on a été condamné*. (Leg. C. M.) *Emendare equum*, licitari, emulpare, seu potius alterum daro juxta valorem amissi; quod maxime fieri consueverat a principibus, qui equos in suo servitio amissos subditis nobilibus aliisve restituere tenebantur; *acheter un cheval, ou mieux payer la valeur d'un cheval qu'on a perdu à celui qui l'avait prêté*. (Samb.) *Emendare terram*, illam stercoreare; *fumer la terre*. (Flet.) — Satisfactionem dare de jure læso, vel de illata injuria; *faire des excuses, donner satisfaction*. (A. 1202.) *Emendare candelam*, emungere; *moucher la chandelle*. (Mur.)

EMENDATIO. — Multa pecuniaria. (Lob., H. Brit.) *Prohibere super emendationem; défendre sous peine d'amende*. — Donatio facta ecclesiæ propter delictum, ut *EMENDAMENTUM*. — Lectio; *lecture*. (Cærem. vel.) *Emendatio panis et cerevisiæ*, jus statuendi pondus panis et mensuram cerevisiæ feudorum dominis olim in Anglia concessum. Carpentarius mavult de multa pecuniaria interpretari

quæ ab illis exigitur, qui fraudem in venditione harum rerum committunt.

EMENDATOR. — Magistratus in urbe Janua, fortassis idem qui *Censor* apud Romanos, præfectus morum, qui delinquentes emendat et male facta corrigit, etc. *Emendator*, apud Cartusienenses, de cujus officio sic in Stat. ord.: « *In ecclesia, in refectorio et in claustris, excepta recordatione, ille emendat, cui injungitur a priore. Emendator emendat in omnibus, quæ solidicinus, excepto quod ad recordationem emendat ille, qui est juxta librum*, » etc. *EMENIUM*. — « *Dum aliquis forensis transitum faceret per Bononiam et aliquod emenium aut jocale portaret*. » (Theod. de Niem.) Ubi f. legond. *Encenium*, donum, munus.

EMENSITAS. — *Vid. EMPSICHEUS*.

EMENSURATE. — Parce, cum parcimonia; *chichement, avec économie*.

EMENTARE. — Mentem auferre. (Vict. III PP.)

EMENTULARE. — Mentula seu peni privare; *châtrer*. (Mart.)

EMENTUM. — Excogitatio; *pensée*. (Isid.) — Præstationis species ex ovibus et porcis, f. pro *ENCÆNIUM*.

EMER. — Mensuræ vinariæ species apud Trevirenses.

EMERE. — Ad censum recipere; *prendre, recevoir à cens*. (A. 1343.)

EMERGENS. — Quasi extrinsecus evenit et nihil commune habet cum negotio, sed incidens intrinsece respicit negotium principale. (Vel. Gl.)

EMERGENTIA. — Quod emergit ex aliqua re vel causa. « *Cum omnibus et singulis incidentiis, emergentiis, dependentiis, annexis*. » (A. SS.)

EMERITUM. — Præmium quod datur pro emerito labore; *pension, retraite*.

EMERITUS. — Præteritus; *passé*: « *Per hoc jam emeritum lustrum*. » (A. 1418.)

EMERLETARE. — Turris vel muri fastigium pinnis seu merletis distinguere; *créneler*. (A. 1357.)

EMETRITUS. — *Emetrita febris*, eadem quæ *emetritica*, semiteriana. (A. SS.)

EMEYRAGIUM. — Tributi vel præstationis species, f. mendose pro *AVENAGIUM*. (A. 1333.)

EMELETHONATUS. — Armatus acie ferrea; *gorn d'une pointe de fer*. (A. 1348.)

EMICADIUM. — Vas olearium, quasi dimidius eadus. (Isid.)

EMICATIM. — Splendenter; *avec éclat*. (Isid.) — Saliendo; *en sautant, par bonds*. (Sid.)

EMICEDIUM. — Ut *EMICADIUM*.

EMIGRANEA. — Dolor capitis; *migraine*.

EMINA. — Species mensuræ; *hémine*.

EMINATIM. — Generatim; *en gros*. « *Confessione plebis iminatin suscepta*. » (A. SS.)

EMINENTIA. — Titulus honorarius regum et imperatorum; *éminence* (titre honorifique)

EMINERE. — Pro *imminere*: « *Quia jam dies S. Paschæ eminebat*. »

EMINISCI. — Pro *comminisci*. (Isid.)

EMINITAS. — Eminencia, excellentia.

« *Scientiæ eminitas*. » (A. SS.)

EMINO. — Favus mellis; *rayon de miel*. (A. 1342.)

EMIR. — Turcis et Saracenis magnas, et urbium ac oppidorum præfectus; *émir*.

EMISPERA. — Sphæra media; *Vid. SPERA*.

EMISSARIUS. — Satelles, homicida, qui scilicet emittitur ad aliquem interficiendum; *assassin à gages*. (Vel. Gl.) — Cursor, quem emittit princeps ad quoddam factum adimplendum; *courrier, messenger*. — Emissarius equus; *Vid. Equus*.

EMITONIUM. — Ut *SEMITONIUM*.

EMITRITA FEBRIS. — Semiterianus; *fièvre hémétrite*. (Mur.)

EMITUS. — Emptius; *action d'acheter, achat*.

EMMANUENSIS. — Pro *AMANUENSIS*.

EMOLA. — Vas coquinarium, sicut caldaria vel coculum; *vase de cuisine*. (Isid.)

EMOLARE. — Acuere; *aiguiser*; ol. *esmouler*.

EMOLCURATOR. — Pensationis pro molitura frumenti exactor; *receveur, collecteur du droit de mouture*.

EMOLIMENTUM. — Arma acuta et polita; *armes émouluës*. (Mart.) — Curriculum, spatium; *cours, mouvement des armées*. (A. SS.) — Pro *emolumentum*. (A. 1338.)

EMOLOGARE. — Confirmare, laudare, approbare; *approuver, ratifier*; ol. *émologurr*.

EMOLOGATIO. — Confirmatio; *confirmation, ratification*.

EMOLUMENTA. — Arma molita; *armes émouluës*. (A. 1324.) — Tributa; *impôts*. (Cod. Th.)

EMOLUTUM. — Quod ex frumento molito percipitur, sic dictum; *grain prélevé pour les frais de mouture*.

EMONDÆ. — Decerpti vel excissi rami; *rameaux, branches coupées*; ol. *énondes*.

EMOPLIS. — Idem q. *EMBOLUS*.

EMOTUALE. — Ritualis liber Sagiensis do administranda eucharistia et extrema unctione, in quo et agonizantium preces, editus. (A. 1739.)

EMPARA. — Tutela, protectio; *protection, défense*. (A. 1283.) — Id omne quo quis dependitur vel protegitur, quo ictus declinatur; *tout ce qu'on peut prendre pour s'en faire un rempart*. (A. 1376.)

EMPARAMENTUM. — Protectio, tutela; *protection, tutelle*. (A. 1351.) — Munio, propugnaculum; *fortification, rempart, défense*. (A. 1368.)

EMPARENTIA. — Tutela, ut *EMPARAMENTUM*.

EMPAREARE. — Tueri, munire; *défendre, fortifier*; ol. *emparer*.

EMPATOR. — Intercessor, practicus Gallicis; *ovoosant, qui met empêchement*. (A. 1271.)

EMPARENTIA. — Ut *EMPARENTIA*. (G. Chr.)

EMPASTATA. — Farcimen; *pâte*. (A. 1331.)

EMPEDIA. — Ut EMPENHA.

EMPEDITIS. — Ut EPIDECRN.

EMPENARE. — Manubrium aptare; *emmancher*.

EMPENHA. — Calcei pars superior, tegmen; *empeigne*. (A. 1251.)

EMPENNARE. — Pennare, pennis et potius manubrio instruere; *garnir de plumes et mettre un manche*; ol. *empenner*.

EMPHANISTICUM. — Quod a clericis ab episcopo ordinatis ex more dabatur clericis aliis, quorum cura erat, clericorum recens ordinatorum nomina in matricula describere et *insinuare*; *bienvenus*.

EMPHIOTÆ. — Pro EMPHYOTÆ.

EMPHYTEOSIS. — Prædii vel fundi sub certis conditionibus perpetua locatio; *emphytéose, bail à perpétuité ou à longues années* moyennant une redevance annuelle.

EMPHYTEOTA. — Qui per emphyteosim possidet; *emphytôte, celui qui a contracté le bail appelé emphytéose*.

EMPHYTEUTICARII. — Qui per precariam possident, sen per *emphyteuseos* contractum. Vid. PRECARIA et EMPHYTEOSIS. (A. 753.)

EMPHYTEUTICUS. — Ad *emphyteusim* pertinens; *d'emphytéose, emphytéotique*.

EMPIRAMENTUM. — Deterioratio; *détérioration, corruption qui augmente*; ol. *empirement*.

EMPLASSEARE. — Locare; *placer*; ol. *emplacer*.

EMPLASTRATIO. — Emplastrorum collectio. (Chr. Joan. Whel.)

EMPLASTRUM. — Modus agri, solum ædificiis aptum; *portion de terre, terrain propre à bâtir, emplacement*; ol. *emplaître*.

EMPLAYARE. — In perpetuam locationem seu *emphyteusim* concedere; *louer à quelqu'un moyennant un bail emphytéotique*.

EMPLECHA. — Exactionis seu tributi species. (A. 1234.)

EMPLEIA. — Jus utendi, fruendi; *droit d'usufruit*; ol. *employ*. (A. 1223.)

EMPOLINOVICATUS. — F. tumefactus; *tuméfié, gonflé*. « Habebat faciem *empalino* ricalam et discoloratam, et ventrem inflatum. » (Mir. Urb. PP. V.)

EMPONEMA. — « Ea quæ labore contrahentis in agro meliorata sunt. » (Jul. Ant.)

EMPOR. — In ch. an. 1301, pro EMPORON.

EMPOYSONARE. — A Gal. *empoisonner*, veneno extinguere. (A. 1301.)

EMPRENDIMENTUM. — Usurpatio; *usurpation, empiement*. (For. Arag.)

EMPRENKMENTUM. — Ead. notione.

EMPRENTA. — Nota, signum impressum; *empreinte*. (A. 1411.)

EMPRESIA. — Aggressio, iacinus, conatus, consilium; *attaque, délit, crime, complot*, etc.; ol. *empreinte, emprise*.

EMPRESTARÉ. — Accommodare, præstare, mutuo dare; *prêter*. (A. 1277.)

EMPRISIA. — Molitio, idem q. EMPRESA.

EMPROSOPUS. — Qui coram adest, vel qui personam alterius representat; *celui qui se présente pour son compte ou au nom d'autrui*. (A. 1047.)

EMPROTORTONUM. — Morbus contrahens caput ad scapulas.

EMPRUMPTUM. — Mutuum; *emprunt*. (A. 1479.)

EMPSICHEUS. — Spirans, vivus, in appendic. ad Agnel. *Libr. Pontif.*, ubi *Empsichea emensitas* tantam videtur ægrotantis maciem indicare, ut solus in eo spiritus supercesse videatur, quales fere sunt, qui laborant etica.

EMPTATUS. — In situs; *enté*. (A. 1313.)

EMPTICA. — Navis oneraria, mercatoria; *navire de commerce*.

EMPTICUS. — Emptione acquisitus; *acheté*.

EMPTIO. — Locatio; *ferme, fermage*. (A. 1369.) — Quod præstatur domino pro emendi facultate. (A. 1244.) *Emptio terræ*, præstatio domino facienda cum terram vassallus emit. (A. 1133.)

EMPTOR. — Qui vectigalia colligit et inde statum pretium reddit; *fermier des tailles*. (A. 1270.)

EMPTORIUM. — Forum, locus ubi vendunt et emunt; *marché*.

EMPYEMA. — Collectio puris in pulmone; *empième*. (Isid.)

EMULATA. — Immunitas, privilegium; ut EMUNITAS. (Circ. a. 720.)

EMUNCTORIA. — Forcipis ad emungendum lychnum; *mouchettes*. (Dur.)

EMUNCTORIUS. — Ablatus, subreptus. (A. 804.)

EMUNIRE. — Immunem et emunem reddere, facere; *affranchir, exempter, dispenser*.

EMUNIS. — Immunis; *libre de, dispensé de, exempté de*.

EMUNITARE. — Ut EMUNIRE.

EMUNITAS. — Privilegium a principe concessum, vi cuius viri, ecclesiæ, ac prædia sub ejus protectione esse intelliguntur; *immunité, privilège*. (S. VII.) — Ambitus monasterii aliussve loci intra quem immunitatis jus est; *territoire dans l'intérieur duquel le privilège peut s'exercer*. (Chr. Mont. Ser.)

EMUNITER. — Absque ulla servitute; *en toute indépendance*. (Marc.)

EMUNITORIUS. — Ut EMUNIS. (A. 804.)

EMUSIARIUM. — Flabellum; *sorte d'éventail*; ol. *émuchoir*. (A. 1321.)

EMUTARE. — Pro IMMUTARE. (Marc.)

EMUTIRE. — Edicere, proloqui. (A. SS.)

ENACTUS. — Actus, constitutus, decretus. (Ap. Rym.)

ENAFODIA. — Vid. EXAFODI.

ENAFOTI. — Idem.

ENAMELATUS. — Incausto ornatus; *émailé*. (Mon. Angl.)

ENANTAMENTUM. — Proscriptio, abalienatio. (A. 1351.)

ENANTARE. — Pignoraré, Vid. NANTUM.

ENAPHOTI. — « Fecit jam prædictus Pontifex canistra *enafoti* ex argento duo pens. l. 10, » ubi canistra videntur esse, *ἐνός ποτό*,

vel *ἐνός ποτόν*, nnius, vel novem luminum, hoc est *ἐνσώματα*, vel *ἐνσώματα*.

ENARE. — Furere; *être en fureur*. (Vel. Gl.)

ENBROUDATUS. — Acu pictus; *brodé*.

ENCABUM. — F. pro *cacabus*: « Una tina bagnaressa... cum quodam *encabo* æris. » (A. 1449.)

ENCÆNIARE. — Initiare, vel aliquid primo exercere, vel induere: unde vestem novam *encæniat*, qui primo eam induit vel parat; *essayer, porter pour la première fois*. (J. de J.) — Muneribus quempiam donare; *faire des présents à quelqu'un*. (J. de Leyd.) — Lætari; *se réjouir*. (La Cerd.)

ENCÆNIUM. — Templi dedicatio; *dédicace d'un temple*. (Pap.) — Initium; *commencement*. (Alan.) Pro EXENIUM, donum, munus. (Ebrard. Belun.)

ENCALCARE. — Inquirere; *rechercher*; ol. *encherer*.

ENCANTARE. — Auctionari, sub hasta vendere; *vendre à l'encan*.

ENCANUM. — Auctio, hasta publica; *encan, vente publique*.

ENCAUSTUM. — Atramentum; *encre à écrire*. (J. de J.) *Sacrum encaustum*, purpureum atramentum quo solis principibus uti fas erat; *encre de pourpre dont les empereurs pouvaient seuls se servir*. (Cod. Th.)

ENCAUTARIA. — Civitatum et provinciarum libri censuales et publici; *roles des contributions*. (Cod. Th.)

ENCAUTUM. — Scripturæ species quæ fit per adustionem et cestrum; *estampille faite avec un fer chaud*. (Cod. Th.) — *Encauti breves*, libri in quibus nomina et modus censuales possessionis continentur; *roles des contributions*. (Cod. Th.) — Interdictio, vetitum; *défense*. (A. 1251.)

ENCEFALUS. — Celebris, summus, a Gr. *ἐγκεφαλος*, qui in capite est. (A. SS.)

ENCENGIA. — Modus agri; Vid. ANDEINGA.

ENCENIA. — Pro ENCENTA, locus palis cinctus ad capiendos pisces, vel pro EXCLUSA. (A. 1145.)

ENCENIUM. — Templi inauguratio et convivium, et illud maxime quod in solemnibus aliquis inauguratione paratur; unde vocis origo. (A. SS.)

ENCENNIA. — Monilia, gemmæ, annuli, aliaque id genus pretiosa; *joyaux*.

ENCENSERIUM. — Thribulum, acerra; *encensoir*.

ENCENSAR. — Eod. sensu.

ENCERCARE. — Inquirere, querere; *rechercher, s'enquérir, infarmer*; ol. *encherer, encherer*.

ENCETERIA. — Machina lignea, qua amphora sustinetur. (Vel. Gl.)

ENCHERAMENTUM. — Præti augmentum vel auctio; *enchère*.

ENCHERARE. — Auctionem facere; *mettre à l'enchère*. (A. 1253.)

ENCHIA. — Coxendix; *hanche*.

ENCHIRIDIO. — Ut ENCHIRIDIUM.

ENCHIRIDIUM. — Hoc nomine S. Augustinus *Opusculum de fide, spe et charitate*

insignivit, quod manibus facile gestari posset vel potius continuo deberet, utpote continens res ad salutem maxime necessarias. Hero *De machinis bellicis* utitur pro *laculo manuali*, et Pollux pro *gladiolo*, et ejusemodi armis, quæ sint ad manum et possint facile gestari.

ENCHIRIUM. — Manuale, a Gr. *χρῆς*, manus: « Tum epitrachelium quoque et *enchirium* auro variegata et ornata. » (A. SS.)

ENCHORI. — Apud grammaticeos et agrimensores, indigenæ, nativi, nati in ipso solo, quasi *ἐνὶ ὄρει*, ut censet Rigaltius.

ENCIMUM. — Occisio, præsertim mulieris prægnantis vel fetus ejus; *meurtre, surtout celui d'une femme enceinte et celui de son fœtus*; ul. *encise*.

ENCINUS. — Machina quæ crepium edit. (St. Avel.)

ENCISIUM. — Idem q. ENCINUM.

ENCLESIS. — Inclinatio; *inclination*. (Alan.)

ENCLETICARE. — Inclinare; *pencher, incliner*. (Id.)

ENCLETICUS. — Inclinator; *penché, incliné*. (Id.)

ENCLUGIA. — Incus; *enclume*.

ENCOLPISMUS. — Infusio quæ fit in sinum, quod alias per pessum aut nasale medici fieri præcipiunt. Hinc *encolpizare*, *encolpismum* adhibere. (Horat.)

ENCOLPIUM. — « Crucem cum pretioso ligno, vel cum reliquiis sanctorum ante pectus portare suspensam ad collum, hinc est quod vocant *encolpium*. » (Arist.) « Mimus fratrem vestræ beatitudini *encolpium* aureum, cujus alterum latus crystallo est inclusum, alterum oore fusili effigiatum. » (A. SS.)

ENCOLPIZARE. — Vid. ENCULPISMUS.

ENCOMBRARE. — Impedire; *empêcher, embarrasser*; ol. *encombrer*. — Oppignerare; *engager*. — *Encombrare maritimum*, uxoris suæ bona distrahere aut alienare; *dessaisir sa femme du bien qui lui appartient, aliéner sa dot*; ol. *encombrer le mariage*.

ENCORES. — Idem q. ENCHOIR.

ENCRATICI. — Hæretici, qui creaturas Dei damnant et dicunt non esse bonum manducare carnem, et bibere vinum. (A. 425.)

ENCRATITÆ. — Ead. notione.

ENCUBO. — Incus; *enclume*.

ENCYCLIA. — Litteræ *encyclie*; *encycliques*.

ENDECUNUS. — « Item unum *endecunum* ferreum. » (A. 1361.) F. *tripes*.

ENDEGUS. — Indicus color; *indigo*.

ENDELLUS. — Tantum spatii quantum quis divaricatus cruribus dimetiatur; Vid. ANDENA.

ENDENEVRA. — Idem q. INDENTURA. (A. 1482.)

ENDENS. — Ead. notione.

ENDEROCARÉ. — Dirucro, dejicere, demolire; *démolir, jeter à bas*. (A. 1142.)

ENDES. — Coquinarium instrumentum; *tripes, trépid de cuisine*. (A. 1449.)

ENDESA. — Ead. notione. (A. 1320.)

ENDETICUS. — Alligatus, a Gr. ἐνδετικὸς, *attaché, lié.* (A. SS.)
ENDICA. — Idem q. **ENTHECA.**
ENDIMITA. — Vestimentum. (Ugut.)
ENDODICARE. — Ut *indicare.*
ENDOFFESTARE. — Ut *infestare.*
ENDOGENIA. — Natura. (Ugut.)
ENDOITUM. — Initium. (Lex. Mart.)
ENDOPESCERE. — Quasi *impescere*, immittere. (Vet. Gl.)
ENDOPETITUS. — Impetitus. (Vet. Gl.)
ENDOPLORARE. — Ut *implorare.* (Vet. Gl.)
ENDORIGUS. — Ut *irriguus.* (Vet. Gl.)
ENDOTHYS. — Mappa major altaris seu mantile quod insternitur altari, aut velum quo altaris pars anterior tegitur; *nappe d'autel ou voile que l'on tendait autrefois sur le devant de l'autel; Vid. Cinctorium.* (Hier. Rub.)
ENDROMIS. — Pro *endroma*, vestis speciei.
ENDROMIDATUS. — *Endromide* vestitus; *étu d'une endramide.* (Sid.)
ENDURA. — Albigenium abstinencia; *abstinence exagérée en usage chez les Albigeois.* (Limb.)
ENEBRÆ. — Aves in auguriis aliquid fieri inhibentes; *Vid. Ixurae.*
ENECEA. — Pars primogeniti; *droit d'aïnesse, ce qui revient à l'aîné.*
ENECTERE. — Explicare, enodare: « Rogavit... quatenus sibi visionis suae somnia nuper promulgata solvendo *eneuisset.* » (A. SS.)
ENERGIA. — Operatio, actio, efficacia, conatus, labor. (Vet. Gl.)
ENERGUMENUS. — Dæmoniachus: « *Energumēni*, sunt qui contempta catholica doctrina, operationes diabolicas imitantur. » (Pap.)
ENERVITAS. — Inertia. (A. SS.)
ENETA. — Avis aquatica; *Vid. ANETA.*
ENEYA. — Hæreditaria pars primogeniti, ut **ENECEA.**
ENFITEARE. — Negare; *nier.*
ENFLURA. — Tumor; *tumeur, enflure.*
ENFORTATUS. — Spissus, ut **EFFORTIATUS.**
ENFORZATUS. — *Enforzati solidi*, quorum materia purior erat, minusque adulterata; *monnaie de titre élevé.*
ENFRACHESCERE. — Francum, seu liberum et immunem reddere; *affranchir.*
ENFRANQUIMENTUM. — Immunitas; *affranchissement.*
ENGAN. — Ars, machinatio, fraus; *trouperie, adresse, ruse, fourberie; ol. engagne.*
ENGANNATOR. — Deceptor, impostor; *troupeur, imposteur, fourbe.*
ENGANNARE. — Decipere; *trouper; ol. engagner, enseigner.*
ENGANNUM. — Fraus, dolus, ut **ENGAN.**
ENGARIA. — Præstatio jumentorum vel plaustrorum per viam rectam, ut **ANGARIA.**
ENGASTER. — Porcellus, ut **HOGASTER.**
ENGENTIATOR. — Machinator et inventor bellicorum tormentorum operumque; *ingénieur, constructeur d'engins de guerre.*

ENGINGATUS. — Contextus, ut videtur: « Unum scutum elevatum acri formæ de armis Burgundiæ *engingatum* de serico. » (A. 1321.)
ENGLARATUS. — Glarea stratus; *couvert de sable, sablé.*
ENGLATA. — Pro **OGLATA.**
ENGLERIUS. — Anglicanus; *Anglais*
ENGLESIIUS. — Ead. notione.
ENGLIMEN. — Incus; *enclume.*
ENGORGARE. — Obducere, impedire; *obstruer, engorger.*
ENGRIPHUS. — Azymeus, id est subcinericius panis. (Vet. Gl.)
ENGRUNAGIUM. — Præstatio quæ fit ex fabis; *redevance en fèves; ol. engrunage.*
ENGUAYNARE. — Inducere. (A. 1363.)
ENGUENALIA. — Lues, contagio: « Passus fuit... unam *enguenaltham* in coxia. » (Mir. Urb. P. P. V.)
ENGUERNARE. — F. pro *engrenare*, moletrine infundere; *Vid. INGRANARE.*
ENICI. — Idolorum cultores, pro *ethnici.* (Vet. Gl.)
ENIGMANEUM. — Genus masculinum. (Pap.)
ENIM. — Redundante a quibusdam scriptoribus sumitur. Interdum etiam pro autem usurpatur.
ENIMENTUM. — Prædium rusticum, maxime si, ut videtur, legendum est *tenementum.* (A. 1081.)
ENJOALARE. — Tradere ornatus gemmas aureas, quos Galli dicunt *joyaux.* (A. 1409.)
ENITIA PARS. — Quæ primogenitum spectat; *droit de l'aîné.* (Lillet.)
ENITITUM. — Pro *enizum.*
ENIXISSIMA. — Tutissima. (Vet. Gl.)
ENIXUS. — Passivo, partus, editus: « Ante secula ex Dei Patris substantia in fine sæculorum de Virgine Maria Evangelio teste, *enizus.* (Conc. Tolet. XVI.)
ENMESSURA. — Accusatio, criminatio; *charge, accusation; ol. emmessure.*
ENNA. — Lorum vel filum, quod chartis appenditur. (A. 1315.)
ENNAFODIUS. — *Vid. ENAPHOTI.*
ENNANNUM. — Edificium parvum alteri appensum. (A. 1283.)
ENNUTIGIUM. — Vespere, a Gall. *nuir*, quasi *hara emutigi.*
ENOCHILIS. — Piscis stagnæus, id est anguilla. (Vet. Gl.)
ENOCILIS. — Ead. notione.
ENODATIO. — Solutio, divisio; *division, solution, séparation.* (A. SS.)
ENODUS. — Odore carens; *sans odeur, inadare.* Alia notione, pro *enodis*, sine nodo seu simplici sumit Hieronymus, si vera est Erasmi correctoris conjectura: sed pro *enoda fides*, quod vellet Erasmus, legendum otiosa fides.
ENOGRATUS. — « Anno M. LVI. Mathildis... *enogratus* mortale hic consummat fœdus (G. Chr.). » an in gratiis nostris, Gal. d. notre grand chagrin.
ENOLA. — Uvula, margarita; *perle.*

ENORMIS. — Clarus, illustris; *distingué, illustre.* (Act. S. Cassian.)
ENORMITARE. — Normam excedere; *s'éligner de la règle.* « Ne recedens ab ea iustitia, contra eam *enormitet.* » (A. SS.)
ENOTARE. — Notare, delegere: « Ex qua parte latentem tumuli thesaurum possent *enotare.* » (A. SS.)
ENQUANTIUM. — Auctio, hasta publica; *encan.*
ENQUESTA. — Inquisitio; *enquête.*
ENRABIADA HORA. — *Vid. HORA.*
ENS. — Pro *existens*, ab *esse.*
ENSA. — *Ad ensa*, deinceps, in posterum. (A. 1204.)
ENSAISINARE. — In possessionem mittere; *mettre en possession, investir; ol. ensaisiner, ensaisir.* (A. 1299.)
ENSALMUS. — Incantatio certis superstitiosis precibus et psalmorum versiculis constans, ejusmodi fuit oratio illa, *Cruz Christi, salva me*, a quodam Græco archiepiscopo composita. Has precum formulas vocant Hispani *ensalmadores* a verbo *ensalmar*, fascinare, vel præstigiis uti, Gallice *enchanter.*
ENSARIUS. — ensium artifex; *fabricant d'épées.*
ENSATUS. — Ense armatus; *armé d'une épée.*
ENSAYALADUS. — Sago indutus; *vêtu du rayon.*
ENSEIGNAMENTUM. — Ratio, argumentum, probatio in litigiis, Gall. *enseignement*; vel potius iudicium, sententia, maxime quæ per iudices militibus profertur. « Poterit causam ostendere per *enseignementum* scabinorum, quare ad illam non erit submonitionem. » (Mon. S. Quint.)
ENSENIATOR. — Vexillifer equestris; *porte-étendard*
ENSENIUM. — Munus, donum; *présent, cadeau, ut EXENIUM.*
ENSENNUM. — Merces, pretium; *salaire.* (A. 1351.)
ENSERATUS. — Lera imbutus; *Vid. INSERATUS.*
ENSICIUM. — Occisio facta cum ense; *meurtre commis avec une épée.*
ENSIFERI. — Ordo militaris Livoniæ; *chevaliers porte-glaive.*
ENSIGNE. — Sanguine minutus, phlebotomus, vel ipsa sanguinis minutio; *qui a été saigné ou la saignée elle-même.* (Mon. Angl.)
ENSILUDIUM. — Ludicra cum ensibus decertatio; *joute à l'épée.* (Mur.)
ENSIS. — *Ensis a stoc*, cuspidatus; *épée à lame droite et aiguë.* (A. 1268.) *Ensis garnitus*, vagina sua instructus; *épée accompagnée de son fourreau.* (A. 1276.) *Ensis iustitiæ*, quem defert tortor. *Ensis Segovianus*, qui et nunc Segovianus dicitur, in Segovia fabricatus; *épée de Ségoie.*
ENSOINE. — Consuetudo quædam apud Audomarenses olim in usu pro sonia seu excusatione quam quis affert, quominus iuri stare possit; *Vid. SUNIA.*

ENSUCARE. — In caput ictus impingere; *donner un coup sur la tête.* (A. 1268.)
ENTA. — F. manerium seu domus ubi quis est seu habitat: « Idem quoque Odo dedit nobis Olcam ad *entam* Godefridi sitam, pro exambio illius terre, quæ erat juxta cimiterium. » (Chartul. S. Vinc. Cenam.)
ENTALLIATUS. — Incisus; *entallé.*
ENTARE. — Inserere; *enter.*
ENTASSATOR. — Qui messum congerit et in struem orinat; *celui qui ramasse le blé et le met en meules.*
ENTELLINUS. — Idem, ut videtur, quod *costus*, seu arma quibus pugiles pugnare consueverant; *ceste.*
ENTELMA. — Præceptum, mandatum, a Græco ἐντέλλωμαι, mando: « Ille Symbaticus cum esset imperialis protospatarius... *entelma* fecit prædicto abbati de monasterio S. Sophiæ. » (Leo. Ost.)
ENTENADUS FILIUS. — Idem qui privignus; *beau-fils.*
ENTERRAMENTUM. — Humatio sepultura; *enterrement.*
ENTHECA. — Reconditorium; *lieu où l'on garde, où l'on tient en réserve quelque chose, réserve.* — Pecunia deposita; *argent mis en réserve.* — Horreum; *grenier de réserve.*
ENTHECARE. — In horrea recondere; *déposer dans les greniers, mettre en réserve.* (Fulg.)
ENTHECARIUS. — Negotiator. (Ugut.)
ENTOLIN. — Præceptum, ut **ENTELMA.**
ENTOMA. — Insectum, quasi *ἐντομα.* (A. SS.)
ENTONARE. — Præcinere, aliis in cantando præire; *entonner.* (A. 1373.)
ENTORCA. — Cereus intortus, tæda; *torche.* (A. 1372.)
ENTORTICIUM. — Ead. notione. (A. 1393.)
ENTORTITIUS. — Ead. notione. (A. 1393.)
ENTRATA. — Introitus, ingressio; *entrée.* (P. Mur.) — Ins, ut videtur, aliquo intrandi et ibidem hospitandi, f. idem q. **GISTUS.** (A. 1124.)
ENTREMAILLUM. — Retis species; *tramaill.* (A. 1303.)
ENTREMULA. — Viscera, exta, sic dicta; *boyaux, intestins.* (A. 1273.)
ENTREMUTIA. — Infundibulum mœnædini; *trémie.*
ENTUS. — Insitus; *enté.*
ENUSILARE. — Nubes seu tenebras dissipare, illuminare; *dissiper les ténèbres, éclairer.* (Tert.)
ENUBILATUS. — Illustratus; *éclairé.* (S. Paul.)
ENUCLEANTER. — Pro *enucleate*, clare; *purement, clairement.* (Anast.)
ENUCLEARE. — Crescere; *augmenter, croître.* « Regis æterni magnus atque mirabilis *enucleavit* affectus. » (A. SS.)
ENVANARE. — In vaginam mittere; *Gal. engatner*; metaphorice muniro; *Gal. fortifier*: « Fecit *envanare* seu bolere stare turrim prædictam. » (A. 1360.)

ENVERNISARE. — Glutinoso liquore linire; vernir. (A. 1362.)

ENXENIUM. — Munus, donum, ut EXENIUM. (A. SS.)

ENYENGAT. — Frustum mali aurei sachtaro conditum; fragment d'orange confite. (A. 1357.)

ENZENIUM. — Ut ENXENIUM.

EOBLAGIÆ. — « Ut eoblagiæ fratribus a presbyteris in refectorio dentur. » Leg. et Vid. EULOGIÆ.

EOLUS. — Varius, a Gr. αἰολος. (Vet. Gl.)

EORLA. — Comes, dux, consul, Anglo-Saxonibus; vox Danica, ut quidam volunt: « Consules ruunt, quos illi eorlas solent nominare. »

EOUS. — Cœlestis, a Græco εἰσος. (A. SS.)

EPACARE. — Pacare; apaiser.

EPACTA. — Gr. ἐπακτα ἡμέραι; jours intercalaires. (Isid.)

EPACTIO. — F. idem q. APATISATIO.

EPANAGNOSTICON. — Sic, ut ait Anastasius, dicitur scriptum quod palam legitur.

EPANALEPSIS. — Repetitio; répétition d'un mot ou d'une pensée. (Ord. Vit.)

EPANLEUM. — Ascensio tortuosa. (Vet. Gl.)

EPANOCLISTUS. — Superne clausus; fermé d'en haut: « Regnum de alto purissimo epanoclistum cum calenulis suis, habens in medio crucem auream. » (Anast.)

EPARCUS. — Præfectus; chef, éparque.

EPATULA. — Aqua; eau. (Pap.)

EPAVA. — Animalia errantia quorum verus ignoratur dominus; animaux égarés et qui ne sont réclamés par aucun propriétaire; ol. épaves.

EPENDETON. — Idem q. EPIDECEN.

EPENDIX. — Pro appendix.

EPENDYTES. — Vestis exterior quæ monachis Ægyptiis pellicea, seu melotes, Occidentalibus ut plurimum lanæa.

EPERBOLIRE. — Ebullire; bouillonner. (A. SS.)

EPERLECHA. — Præstationis vel servitii species, idem f. q. ESCAETA. « Confirmantes furna et molendina, aquas, aquarum decursus et eperlechas in eorum hominibus. » (A. 1236.)

EPHALMATOR. — Saltator; danseur, sauteur. (Firm.)

EPHETA. — Vox Hebraica, id est adaperire, quam in baptisimi ritu ac orationibus admittit Ecclesia Romana, utpote profectam a facto Servatoris, qui cæci mulque aures et linguam obliniit sputo.

EPHIBATI. — Laici. (Vet. Gl.)

EPHICERNA. — Anathema. (Pap.)

EPHIPHANIA. — Pro EPIPHANIA constanter scribitur in Lectionario Gallicano, itemque in Missali Gothico, mendose quidem, sed veteri more, ut observat Mabillon. (Liturg. Gal.)

EPHOLÆ. — Pro epulæ. (Cod. Th.)

EPHORICUS. — Ephorica dignitas, dignitas illa magistratum, quos ephoros vocabant Lacedæmones.

EPHAT. — Amictus, vestis sacerdotalis; amict.

EPIASTER. — Alveus, ab apis, ut videtur dictus; quare f. leg. Apiaster.

EPIBATA. — Institor. (A. SS. Ben.) Epibate, Gr. ἐπιβάται proprie milites classarii, vel qui nave conducti utuntur; metaphorice, laici qui conscenderunt Ecclesiæ navem, cuius prorsus, naucleri, nautæ sunt clerici.

EPIBATEGI. — Naves vectoriæ; vaisseaux de transport.

EPICÆDIUM. — Carmen ad laudem defuncti decantatum; chant funèbre.

EPICAUSTORIUM. — Locus in ædificio ad speculandum vel solarium; belvédère, terrasse. (Vet. Gl.) — Instrumentum quod sit super ignem causa emittendi fumum; conduit pour la fumée, cheminée. (J. de J.) — Locus ubi reconduntur unguenta. (Id.)

EPICERNA. — Idem q. EPHICERNA.

EPICITHARISMA. — Citharæ sonus in sine fabulæ adhiberi solitus, ad reficiendos animos; musique qui terminait une représentation dramatique. (Ter.)

EPICROCULUM. — Pallium tenue meretricium, a croceo colore sic dictum. (Vet. Gl.)

EPICTACIUM. — Mandatum, a Græco ἐπιτάξι; quod idem significat: « Epictacium iurisdictionis. » (Chartul. eccl. Aux.)

EPICIURIUS. — Ex Græco ἐπικουρος et ἐπιούριος adjutor, defensor: « Quod eidem civitati fieret epicurius maximus et defensor. » (Vit. S. Vital.)

EPICUSTERIUM. — Sedes sutorum. (Vet. Gl.)

EPIDECEN. — Vestis monachorum, sed videtur scripta vox pro EPENDYTES.

EPIDEMIA. — Morbus contagiosus et popularis; épidémie.

EPIDERMEN. — Mendoso pro EPIDECEN, vestis monachorum. (Flor.)

EPIDIALIS. — Pro EPIDIMIALIS

EPIDICEN. — Ut EPIDECEN.

EPIDIMIA. — Ut EPIDEMIA.

EPIDIMIALIS. — Pestilens, contagiosus; empesté, contagieux.

EPIDIMARIUS. — Ead. notione.

EPIDOMETICI. — Qui habent sub se mensuratores qui mensurant hospitia, et in eminente loco describunt nomina eorum qui ibi habent hospitari. (Vocab. utriusq. turis.)

EPIGRAFARE. — Chartam subscriptione firmare; signer un acte, y apposer sa signature.

EPIGRAPHIUM. — Epitome; abrégé. (Chr. Trenor.)

EPILOGARE. — Iterare. (Vet. Gl.)

EPILOGATIO. — Epilogacion. « C'est longue chose brièvement récitée. » (Vet. Gl.)

EPILOGIUM. — Epitome; abrégé. (A. 1148.) — Finis, conclusio; fin, conclusion.

EPILOGONIUS TERMINUS. — Qui ratione potius et animo concipitur, quam per evidentia signa. (Vit. et Arcad.)

EPILOGUS. — Epitome; abrégé. (A. SS.)

— Epitaphium; oraison funèbre, épitaphe. (Ord. Vit.) — Mimus, scurro; mime, baladin, jongleur. (Vet. Gl.)

EPILORICUM. — Vestis quæ lorice insternitur; cotte d'armes.

EPIMELETA. — Curator banorum a magistratu constitutus; tuteur, curateur. (Dig.)

EPIMELIA. — Cura, assiduitas; soin, assiduité. (M. Cap.)

EPIMENIUM. — Exenia quæ dabantur per singulos menses; présents qui se faisaient tous les mois. (Vet. Gl.)

EPIMETRUM. — Quo ad cantatoribus, susceptoribus specierum annonarium supra et præter modum collationis dabatur ad levandum dispendium, in Cod. Th., ubi Gal. pour le déchet interpretatur Jac. Gothofredus.

EPINEPHRIDIUM. — Pinguedo renum; graisse des reins. (Fulg.)

EPIPANTI. — Pro HYPAPANTI.

EPIPHANIA. — Festum quod Christiani celebrant ex antiquo ritu 6 Januarii; fête de l'Épiphanie; ol. Epiphaigne, Epifaine.

EPIPHYLLIS. — Ultimus in summo [vitis] palmitis racemus, qui plerumque parvis rarissime acinis sero maturescit, quoniam postremum conceptus est, ideoque inutilis, et in vindemia plerumque negligitur.

EPIRHEDIUM. — Currus; char.

EPIRO. — Memoria. (Ugut.)

EPIRRIPTARIUM. — Vestis quæ humeris injicitur; calyptre species quæ caput et humeros tegit, cujusmodi est canonicorum regularium froccus hiemali tempore: « Labore ergo fessus, parvum quod gestabam epirriptarium deposui ac bibere tentavi per otium. » (A. SS.)

EPISCA. — Uxor episcopi, seu illius qui postea in episcopum consecratus est: « Episcopum episcopam non habentem nulla sequatur turba mulierum. » (Conc. Tur. II.) Abbatissas etiam quandoque dictas fuisse episcopas coniectant Macri fratres ex quodam ecclesiæ S. Prædix lapide, ut de reliquis a S. Paschali Papa eo translatis fit mentio. Sic ibi: « Quo circa et in ipso ingressu basilicæ manu dextra, ubi utique benignissimæ genitricis, scilicet dominæ Theodoræ episcopæ, corpus quiescit. » Erat, inquit, Theodora ejusdem Papæ mater fors abbatissa quæ etiam antista dicebatur; nam sicut episcopus et antistes synonyma sunt, sic episcopa et antista. »

EPISCALE. — Quod ab episcopo cantatur. (Ap. Mur.) Episcopale Romanorum, historia episcoporum Romæ. (Herkemp.)

EPISCOPALIA. — Episcopatus insignia, annulus et baculus. (Hist. Trev.) — Præstationes quæ episcopis fiunt. (Mon. Angl.)

EPISCOPALIS. — Qui partes episcopi tueatur, vel ejus familiaris. (Herm.) — Episcopi filius. (A. 1017.) — Episcopalis liber, historia episcoporum Romæ. (A. 935.)

EPISCOPALISSIME. — « Et cum excoluisset Athenas ac si quidam fructifer amplissimus, episcopalisime venit Romam, præceptorem etiam in hoc imitatus. » (Anast.)

Ubi P. F. Chiffletius vim vocis Græcæ hand bene cepisse Anastasium observat, ἐπισκοπῆτος, directe ad scopum, quem sibi Dei instinctu proposuerat, etc.

EPISCOPALITER. — Episcopali more, ut deceat episcopum. (S. Aug.) — Episcopali auctoritate. (Ch. episc. Carn.)

EPISCOPANI. — Episcopo addicti et subditi. (Guib.)

EPISCOPARE. — Episcopatum gerere; être évêque, exercer l'épiscopat. (Ugut.) — Novum episcopatum creare; créer un nouveau siège épiscopal. (Mur.)

EPISCOPARI. — Pro episcopo se gerere. In A. SS.: « Ille tanquam episcoparetur, omnibus studiosè intendens. » Nisi s. t. superinspector, superintendere, ἐπισκοπεῖν.

EPISCOPATIO. — Dignitas vel jura episcopatus; dignité d'évêque ou droits revenant à un évêque. (Lud.)

EPISCOPATUS. — Munus episcopale, dignitas, reditus; dignité épiscopale, profits épiscopaux. (A. 1498.) — Diocesis episcopo subjecta; territoire soumis à l'évêque, diocèse. (Bal.) Episcopatus, urbis Veneiarum regiones appellantur in Statutis Venetis.

EPISCOPELLUS. — Diminut. ab Episcopo.

EPISCOPISSA. — Uxor episcopi; Vid. Episcopa.

EPISCOPIUM. — Dignitas episcopalis, episcopatus; dignité épiscopale, épiscopat. (Rat. Ver.) — Diocesis ipsa episcopo subjecta; diocèse. (A. 1109.) — Ipsa ecclesia cathedralis; église cathédrale. (A. SS.) — Domus episcopi; palais épiscopal. (A. 802.) — Reditus episcopatus; revenus, profits de l'évêché. (A. 971.)

EPISCOPUS. — Visitator, inspector, superintendens; visiteur, inspecteur, intendant, évêque. (Pass.) — Episcopus cardinalis: id est, 1° proprius, Gal. en chef, in capite. (Greg. M.); 2° cui jus eligendi summum Pontificem datum est. (A. 1059.) Episcopus cathedralis, ad discrimen chorepiscopi in Capit. Aquisgranii a. 803 dictus. Episcopus exemptus, a jurisdictione metropolitani exemptus et Sedi Romanæ immediato subiectus. (Eugen. II PP. epist.) Episcopus fatuorum, festi fatuorum præses; Vid. FATUUS et KALENÆ. Episcopus forensis, in Diurno Romano sic dictus episcopus alienæ dioceseos quam Romanæ. Episcopus innocentium seu puerorum, qui choro in festo SS. Innocentium præerat; Vid. INNOCENTES. Episcopus legalis, legitime et canonice electus, vita et doctrina conspicuus. (Greg. PP. VII epist.) Episcopus nullatenis, nullius sedis, qui caret clero et populo. (A. 1342.) Episcopus capellæ regis, f. idem qui postea Gal. maître de chapelle, inspector. (A. 1262.) Episcopus ordinum, suffraganeus, Gal. suffragant. (Ap. Mart., Ampl. Col.) Episcopus portalis, qui clero caret et populo. (Conc. Lugd. a. 1449.) Episcopus primæ sedis, primas. (Conc. Carth. III.) Episcopus vagans, qui parochias non habet. (A. 755.) Nonnumquam episcopus appellabatur: 1° presbyter qui munia quedam episcopalia obibat, prædicationem scilicet, etc.; 2° custos ovium. (A. SS.)

EPISCYNIUM. — Supercilium; *sourcil*.
EPISIMUS. — Gr. *ἐπισίμος*. « Examina [pro examina] duo episima dupla (Inn. III Gest.), » ubi *examina episima* sunt lesseris auro textis vel auro clavata.
EPISTAGMA. — Sigillum; *sceau*. (A. 1160.)
EPISTILE. — Pro *Epistola*. (Frid.)
EPISTOLÆ. — Chartæ et tabulæ veteres, diplomata, cæteraque, quibus negotia gerebantur, instrumenta; *actes, titres, chartes, lettres*. (Pass.) *Epistolæ ferculæ*, quæ leguntur in sacris liturgiis, nec solis constant Scripturæ verbis, verum plures etiam continent paraphrases intermixtas, quibus quodammodo farciuntur, hincque dicuntur *farculæ*. Vid. *Fancitos*. *Epistolæ Dominicales*, sanctorum, quæ diebus Dominicis et festivis sanctorum in sacris liturgiis leguntur; *éptres des dimanches et des fêtes*.
EPISTOLARE. — Idem q. **EPISTOLARIUM**. (Us. ant. ord. Cist.)
EPISTOLARIS. — Amanuensis, ab *epistolis*, secretarius; *secrétaire*.
EPISTOLARITER. — Per epistolas, ut **EPISTOLATIM**.
EPISTOLARIUM. — Liber epistolarum S. Pauli et aliorum, qui legitur in sacris liturgiis; *le livre des Épîtres*.
EPISTOLARIUS. — Nuntius, epistolarum lator; *messenger, celui qui porte des lettres*. (Salv.)
EPISTOLATIM. — Per epistolas; *par lettres, par correspondance*.
EPISTOTELLA. — Diminut. ab *epistola*, brevis lectio, quam capitulum vocant, ex epistolis S. Pauli aliisque libris desumpta, quæ ad Horas ecclesiasticas recitatur.
EPISTOLIUM. — Littera formata; Vid. **LITTERA**. (Conc. Sard.)
EPISTOLOGRAPHUS. — Scriptor epistolarum; *épistolographe*. (Notk.)
EPISTULA. — Pro *epistola*, charta, diploma. (Meich.)
EPITAPHISTA. — Scriptor epitaphiorum; *faiseur d'épithaphes ou d'oraisons funèbres*. (Sid.)
EPITAPHIUM. — Sepulcrum, quævis inscriptio; *tombeau* (Vel. insc.), *inscription* (Sug.) — Sermo funebris; *oraison funèbre*.
EPITATISTA. — Ut **EPITAPHISTA**.
EPITECTICUM. — Vox agrimensorum, termini genus.
EPITENDESION. — Dignitas in Ecclesia Constantinopolitana.
EPITHEMA. — Quod rei alicui superimponitur. « Infundens oleum consolationis cum vino mordaci *epithematis*. » (A. SS.)
EPITHEMARE. — Epithema adinovere; *appliquer un topique*.
EPITHEMIUM. — Pro **EPITIMIUM**.
EPITHETICOS. — Vulgariter; *communément, vulgairement*.
EPITHYMIA. — Desiderium; *désir ardent* *souhait*. (A. SS.)
EPITIMIA. — Bona existimatio; *honneur considération*. (Mod.)
EPITIMIUM. — Pœna, multa; sed proprie pœna legibus ecclesiasticis indicta clericis; delinquentibus; *châtiment, correc-*

tion. — Flos thymi; *fleur du thym*. (Isid.)
EPITOGIUM. — Genus vestis quod togæ superinduebatur; dicitur etiam vestis superior clericorum; *vêtement de dessus, épitoge*.
EPITOLIUM. — Balnearis ædes; *maison de bains*.
EPITOMA. — Memoria; *souvenir, mémoire*. (Pap.)
EPITOMARE. — Eoitomen facere; *faire un abrégé, résumer*.
EPITOMARIUS. — Abreviator; *qui abrège, qui résume, abrégiateur*.
EPITOMATOR. — Ead. notione.
EPITOMIUM. — Pro *epitome*.
EPITRACHELIUM. — Collare; *collier*.
EPITRIMUS. — Hippodromus; *hippodrome*. (A. SS.)
EPITRITUS. — Sesquitercius; *qui renferme quatre tiers*. (Dud.)
EPITROPUS. — Curator cui rei alienius cura committitur; *curateur, intendant, tuteur*. (A. 1302.)
EPITUMUM. — Campus; *plaine, champ*. (Ord. Vit.)
EPIVRUS. — Clavus ligneus; *cheville de bois*.
EPOCHÆ. — Mensura temporum seu terminus fixus a quo numerantur anni; *ère, Epochæ Christianorum*, Nativitas Christi Domini, ex quo Dionysius cognomento Exiguus eam, quæ Diocletiana dicebatur, abrogavit; *l'ère chrétienne*.
EPOMIS. — Superhumeralis; a Gr. *ἐπώμις*; *vêtement de dessus*.
EPONDENALE. — P. pro **EXPOSITIONALE**.
EPOPTA. — « *Ἐπόπτης*, inspector, inspector. Hoc verbo utitur Tertull. initio libri *Contra Valentianum*, ubi totam mysteriorum Allicorum scenam et apparatus explicans, ait: « *Diutius initiant, linguam consignat cum epoptas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspensio cognitionis ædificent*, » etc. Ubi *epoptæ* iidem sunt qui *mystæ* sacra dicentes mysteriisque majoribus, necdum initiati; aliis tamen scriptoribus *ἐπόπται* juxta vim vocis inspectores erant arcanorum et ad ipsa sacra interiora majoraque mysteria admittebantur.
EPROPINARE. — *Ερροπινारे* cerevisiam, bibere vel eam singulatim divendere; *boire de la bière ou en vendre en détail*. (A. SS.)
EPTATICUS. — Septem priores libri Veteris Testamenti, *Heptateuchus*. (Mart. Anecd.)
EPTTEUS. — Septimanus; *relatif au nombre sept*.
EPUDORATUS. — Sine pudore; *shonté, qui n'a pas de pudeur, effronté*. (Vel. Gl.)
EPULÆ. — Cibaria; *vivres, aliments*. (A. 1359.) Vid. **FESTUM**.
EPULARE. — Pro *epulari*. (A. SS.)
EPULATITIUS. — Qui epulis dat operam; *qui apprête un festin*. (Isid.)
EPULICENIUM. — Vas in quo epulæ ad cenam feruntur; *plat, vase à porter les mets dans un festin*.
EPULONIUS. — Epulis deditus; *adonné à la bonne chère*.

EPICEPHIUM. — Capitis tegmen. (Vel. Gl.)
EPYLEUTICUS. — Pro *epilepticus*.
EQUALIA. — Equa; *jument*.
EQUANTIA. — Equatio. (Tert. Vel.)
EQUARIA. — Equorum grex; *troupeau de chevaux*. (Vel. Gl.)
EQUARITIA. — Ead. notione.
EQUARIUS. — Custos equorum; *palefrenier, gargon d'écurie*.
EQUATISSA. — Equa; *jument*. (Vel. Gl.)
EQUES. — Equus aut equa; *cheval ou jument, monture*. (Eck.) — Urceus aquarius; *aiguère*. (A. 965.) — Monetæ species, eadem q. *scutum*; *écu*. (A. 1460.) — Titulus honorarius militi inferiori; *titre honorifique de la basse noblesse, écuyer*. (Mur.) *Equites Christi*, monachi Christianæ militiæ addicti. (Ann. Ben.)
EQUESTER. — « Ille qui certaminibus mediis intervenit, per quem utraque pars rectam fidem sectatur, et tunc videtur dici ab æquis; » *conciliateur, pacificateur*. (Pap.)
EQUEVALENTER. — Pari seu tanto valore; *d'une valeur équivalente; ol. équivalement*.
EQUALE. — Equile; *écurie*.
EQUICINIUM. — Officina ubi equi ferrantur; *atelier de maréchal ferrant*.
EQUIFER. — Malus equus; *cheval méchant; ol. maucheval*.
EQUILIBRATOR. — *Equilibrator regis*, idem, ut videtur, qui alias *magister regis; hod. gouverneur du roi; Vid. MAGISTER*.
EQUIMULGA. — Qui mulget equas; *celui qui traite les cavales, qui vit de leur lait*. (Sid.)
EQUINOCEPHALUS. — Vox ibrida, ab equo et κεφαλή, caput. « *Equinocephali* jubas equorum habentes, validissimam immensis dentibus flammam spirantes, » etc. (Gerv. Tilb.)
EQUINUM. — Equestris palestra, equestre curriculum. (A. 1339.)
EQUIRITIA. — Idem q. **EQUARITIA**.
EQUISTATIUM. — Officina ubi equi ferrantur; *atelier où l'on ferre les chevaux*. (A. 1368.) — Equile; *écurie*. (Vel. Gl.)
EQUISTRACIUM. — Equile; *écurie*.
EQUISTRATOR. — Qui nude strator cæleris scriptoribus; *écuyer*.
EQUITA. — Equitis ordo, dignitas; *chevalerie*. (A. SS.)
EQUITANTIA. — Ut **EQUITATURA**.
EQUITARE. — Inter equites ascribi; *être armé chevalier*. (A. SS.) *Equitare*, bannitos, perquirere, provinciam percurrere, utrum bannum suum servat; *parcourir un pays pour s'assurer de l'exécution des lois et ordonnances*. (Ch. Fland.) *Equitare super bestias*, idem q. Gallice *faire le sabbat, assister au sabbat*.
EQUITATIO. — Exercitus vel necessitas eundi in exercitum; *chevauchée; Vid. CAVALATIO et HOSTIS*. — Equorum cursus. (A. 1296.)
EQUITATOR. — Cui cura est equorum; *celui qui est chargé de soigner les chevaux*. (A. 1360.)
EQUITATURA. — Equus seu animal quo quis vehitur; *monture en général ou cheval de selle*. (Pass.) — Exercitus, ut **CHEVALCHERIA**. (Spec. Sax.) — Equus clitelaris, jumentum arcinale; *bête de somme*. (A. 1366.) — Equæ-

stris dignitas; *dignité de chevalier*. (A. SS.)
EQUITATUS. — (Subs.) Exercitus, ut **Hostis**. — (Adj.) Equo instructus. (A. 1489.)
EQUITARIUS. — Qui equitiorum curam gerit, armenti custos. (Vel. Gl.)
EQUITIBALE. — Crus; *jambe*. (Vel. Gl.)
EQUITINA. — Equitum turma; *troupe de cavalerie*. (A. 1356.)
EQUITIO. — Equus quo quis vehitur; *cheval de selle*. (A. 1195.)
EQUITISSA. — Mulier quæ equo vehitur; *femme à cheval, amazone*. (Vel. Gl.)
EQUITIUM. — Equorum armentum; *haras*. (Ulp.) — Equorum stabulum; *écurie*. (A. 1200.)
EQUITRACIO. — Supplicii genus, cum quis ad caudam equi alligatus per urbem trahitur; *action d'être traîné à la queue d'un cheval*. (Pez.)
EQUITURA. — Equus vel animal, quo quis vehitur; *monture*.
EQUONOMUS. — « Ministerialis, vel qui modo advocatus dicitur. » (Pap.)
EQUORABILITER. — Navigio, navigando; *en naviguant, par mer*.
EQUATUS. — Privatus; *privé de*. (Isid.)
EQUULEUS. — Patibulum, furca cui decolorum martyrum cadavera affigebant; *espèce de fourche patibulaire*.
EQUUS. — Nade, equus major et cataphractus quo utuntur potissimum in bellis; etiam dicitur *equus ad arma, conveniens armis, de armis, vestitus, coopertus, etc.; cheval de bataille, cheval armé et caparotté*. Equus appretatus, equus a vassallis domino præstitus et æstimatus ut si in bello perire contingeret, ejus pretium ab ipso domino restitueretur, *canonicus militaris non semel nuncupatus. Equus frisius, instrumentum bellicum quod Gal. cheval de frise appellatur*.
ERA. — Area; seu ager vel locus incultus; *aire, emplacement, terrain inculte*. — Peculiarum subsidium; *subsidi, secours en argent*. — Sectio capitis, etc. Vid. **ÆRA**. — Initium aliquod fixum, unde anni numerantur; *ère chronologique*. — Forte cæmeterium; *cimetière*. (Mart., Ampl. Col.)
ERADICARE. — Expellere, quasi radicibus avellere; *chasser, mettre dehors*.
ERADICARIUS. — Radicibus avulsus; *rasé, détruit jusqu'à la racine*.
ERADICATIO. — Extirpatio, non semel in Bibliis sacris interitus, cædes; *déracinement, extirpation*: « Post Antichristi eradicationem agitatibus resurrectionis. » (Tert.)
ERAMENTUM. — Ead. notione q. **ÆRAMEN**.
ERANGO. — Piscis genus.
ERANUM. — Moneta minutor ex ære apud Siculos in usu; *petite monnaie sicilienne de bronze*.
ERARE. — Ducere; *mener, conduire*; ol. *errer*. (A. 1288.)
ERATOR. — Debitor, reus, obligatus. (Vel. Gl.)
ERAVENENDERA. — Vox corrupta, ut videtur, t. pro *cravenendera* aut quid simile; quæ tamen idem sonat quod *incantator, præco publicus*. (A. 1318.)
ERBALDUS. — Germanice, vir andax.
ERBAND. — Exercitus *herbanno* seu cita-

tione aut submonitione subditorum coactus;
Vid. HEREBANUM.

ERBATICUM.—Idem. q. HERBAGIUM.

ERBEIARE.—Herbas depascere; *Vid.* HERBAIARE.

ERBERGAMENTUM.—Domus; *Vid.* HERBERGA.

ERBERGIUM.—Jus gisti ac procuratio-

nis, idam q. HERBERGA.

ERCHIA.—Candelabrum ecclesiasticum in modum occæ seu trigoni confectum; *sorte de chondelier d'église, herse*; ut HERCIA.

ERCIARE.—Occare; *herse*.

ERCIATURA.—Occatio; *action de herse la terre, hersage*.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERCTUM.—Hæreditas, patrimonium; *Vid.* HERCTUM.

ERENACHUS.—Ecclesiastica dignitas, apud Hibernos.

ERGA.—Versus: « Qui descendit erga campum. » (A. 1010.)

ERGADIOCTES.—Exactor operis. (Wal. Str.)

ERGADOCHIUM.—Officina, ut ERGASTRON

ERGALIMUM.—*Εργαλειόν*, instrumentum. (Luitp.)

ERGASTERIACUS.—Artifex; *ouvrier*. (Mur.)

ERGASTERIUM.—Monasterium, vel officina medicorum vel operatorum. (Vet. Gl.)

—Pro theca sacrarum reliquiarum accipit Bernarus abbas in A. SS

ERGASTICUS.—*Εργαστικός*, efficax, operosus. *Ergasticus*, jurisconsultus, idam est q.

OPERARIUS.

ERGASTRON.—Operatorium; *atelier, boutique*. (Vet. Gl.)

ERGASTULARIUS.—Pertinens ad ergostulum; *de prison*.

ERGASTULUM.—Compedes, quibus rei vincuntur in ergastulo; *ceps, entrave, liens en bois pour les pieds*; « Johannem cum duobus pedibus in ergostulo seu compede ponendo. » (A. 1337.)

ERGATA.—Operarius; *ouvrier*.

ERGOLABUS.—Operarius, operarum redemptor. (Vet. Gl.)

ERGUA.—Pro ergo. (A. 1322.)

ERGUMINIS.—Pro HEGUMENUS.

ERICIUS.—Machina bellica, cataracta; *herse*.

ERICUTALIS.—Forte pro *eritudalis*, dominicus, proprius. (A. 1231.)

ERILIS.—Principis filius; *Vid.* HERILIS.

ERILIUS.—Teutisca lingua, armorum depositio. (Mur.)

ERIMANIA.—Exercitus; *Vid.* ARIMANDIA.

ERIMARIUS.—Miles sub comite alii- que officialibus militans in oppidis et castris. *Vid.* HERIMANNI.

ERINACEUS.—Pecten fullonum. (Vet. Gl.)

ERIOIUS.—Ineile, elix, sulcus aquarius; *rigole*. (A. 1379.)

ERIPENNUS.—Modus agri, idem q. ARIPENNIS.

ERIPES.—Padihus valens, pro *aripes*, æreos habens pedes. (Agnel.)

ERIPICA.—Occa; *herse*.

ERISPELA.—Tumor ax ferventi sanguina ortus; *érésipèle*.

ERLOTUS.—Ganeo; nebulo; *coquin; vaurien; ol. orlot*.

ERMA.—*Erma terra*; *Vid.* EREMUS.

ERMANTATUS.—Scutis gentilitiis ornatus, vel potius idem qui infra ESMALLATUS, vel ESMANTATUS; *armoirie ou émoillé*; « Unum. » (Mart., Anecd.)

ERMASCIUS.—Ager incultus, vel qui coli non potest; f. idam q. EREMUS.

ERMAUDUS.—Smaragdus; *émeraude*.

ERMELINUS.—Pellis muris Pontici; *hermine*.

ERMENA.—Ead. notione q. ERMENIUS.

ERMENIUS.—Pro Armenius, d'Arménie, Arménien; ol. Ermin.

ERMENSUL.—Præcorum Saxonum fanum;

vel idolum; *idole ou sanctuaire des anciens Saxons*.

ERMINATUS.—Ornatus arminis; *orne d'hermine*.

ERMINEA.—Ut ERMENA.

ERMINIL.—Ut ERMENI.

ERMINUS.—Ut ERMENA

ERMISINUS.—Sericus pannus subtilis; *fine étoffe de soie; ol. armoisin*.

ERMULA.—Statua sine manibus. (Pap.)

ERMUS.—Incultus; *inculte, désert; ol. erme*.

ERNAUDINI.—Monetæ species, eadem quæ ARNALDENSIS.

ERNES.—Spicæ a massoribus dædictæ; *épis laissés par les moissonneurs*.

ERNESIUM.—Arthra; *denier à Dieu, arthes; ol. erre*.

EROGARE.—Rogom, seu donativum distribuere: « Promittens ei thesaurum absconditum multum, per quod populum erogare debuissent. » (Leo III PP., Ep.) *Vid.* ROGA.

EROGATARIUS.—Idem ac ENOGATOR. *Erogatori ecclesiastici*, qui legata in pios usus erogant et distribuunt (A. 876.)

EROGATOR.—Testamentarius exsecutor, qui ultimam voluntatem testatoris exsequitur, et ab eo relicta legata in pios, vel alios sibi indictos usus, erogant et distribuunt; unde *distributores* dicuntur ejusmodi exsecutores in velari charta; *exécuteur testamentaire*. (Cod. Th.) *Erogator militaris annonæ*, qui rogom militibus et stipendia persolvit. *Erogator obsoniorum*, qui obsonia a principa collata populo distribuebat. (Sen.)

EROISA.—Apum examen in arboris cavo; *ruche d'obeilles*. (A. 1083.)

ERONIUS.—Pro erroneus, falsus; *erroné*.

EROTEMATA.—Quæstiones. (Pass.)

ERPICA.—Occa; *herse*.

ERPIGENUS.—Qui serpit, grassatur; *qui rompe, qui se glisse en rompont*.

ERPTIA.—Occa; *herse*.

ERRA.—Pro ARRA.

ERRADIARI.—Errabundum vagari animi gratia, deambulare; *se promener, flâner*. (A. SS.)

ERRAMENTA.—Petitiones juridicæ, ultimæ litigantium actiones, litis instrumenta, jura chartis vel consuetudine firmata; *actions judiciaires, derniers octes de procédure, pièces de procédure, droits établis par des titres ou par l'usage; ol. errements*. (Pass.)

ERRANEUS.—Errans; *vogobond, qui va où il veut*. (Isid.)

ERRARIUS.—Ead. notione. (Mon. Angl.)

ERRATICUS.—Ead. notione. (A. SS. Ben.)

ERRENISARE.—Lætare, triumphare. (Vet. Gl.)

ERRHINUM.—Quod legit nasum. *Faprov. Vid. NASALE*.

ERROLUS.—Ut ERRANEUS. (Isid.)

ERROR.—Vaticinatio; *prédiction*. (Isid.)

ERROVAGARE.—Vagari, errare, hinc inde discurrere; *alter cà et là, errer, rôder*. (Eckh.)

ERUBESCIBILIS.—De quo erubescendum est; *dont on doit rougir*.

ERUBIGINARE.—Erugine privare; *déranger*. (Mur.)

ERUBIGINATOR.—Qui arugine privat; *qui dérouille, fourbisseur*.

ERUCTUARE.—Evertere; *renverser*. (A. SS.)

ERUDERARE.—Rudera terere ad mortarium conficiendum. (Vet. Gl.)

ERUDERATUS.—Expurgatus, sanatus; *nettoyé, guéri*. (A. SS.)

ERUDIRE.—Mederi, remedium dare; *soigner, donner un remède*. (Gr. Tur.)

ERUDIS.—Indoctus; *Vid.* INRUDIS.

ERUDITAS.—Eruditio; *savoir, science, instruction*. (A. SS.)

ERUDITORIUM.—Academia, schola publica; *école, académie, université*. (A. SS. Ben.)

ERUGINATOR.—Arinorum politor; *fourbisseur*.

ERUGINATUS.—Æruginosus, metaphorica morosus. (Mur.)—Lebelum faber; *choudronnier*. (Conc. Andeg.)

ERUGO.—Pro hirudo; *songsue*.

ERYSIPELATA TURGIDO.—Erysipelas, sacer ignis. (A. SS.)

ERIZA.—Occa; *herse*.

ESACARE.—In saccum ponere; *ensacher*.

ESAIANI.—In Ægypto dicti sunt Acephalorum quidam ab Esia diacono, qui a Palæstina missus Alexandriam, ut eorum episcopus esset, sed non receptus ab omnibus ast.

ESAMENTUM.—Jus utendi in alieno fundo rebus non suis; ut AISAMENTUM.

ESBAIA.—Canalis ad educandas aquas superfluas; *vonne qui laisse écouler l'eau d'un canal; ol. ébée*. (A. 1314.)

ESBARDARE.—Scandulis tegere; *couvrir de bordeaux*. (A. 1382.)

ESBATHAMENTUM.—F. ambulacrum, vel locus amoenus racceandis animis aptus, a Gallico *ébattement*, recreatio animi. (A. 1261.)

ESBIA.—Ut ESBAIA.

ESBIARE.—Aguas superfluas et stagnantes educere; *faire écouler le trop plein des eaux*.

ESBOELLARE.—Eviscerare; *éventrer; ol. esboeller, esbouler*.

ESBONACHIMUM.—Jus competens majoribus villarum ex bonnis seu metis descendis; *droit payé pour le bornage des vrayes*. (A. 1266.)

ESBONAGIUM.—Ead. notione.

ESBONARE.—Mensurare; *mesurer, limiter; ol. esbonner*.

ESBONDATIO.—Terminus, limes; *borne*.

ESBORRARE.—Borrom seu tomentum avellere; *arracher, enlever la bourre; ol. esbourrer*.

ESBOZIGARE.—F. officinas seu tabernas ædificare, vel in culturam radigere. (A. 1350.)

ESBRANCATURA.—Ramorum abscissio; *action d'ébrancher les arbres; ol. esbranchure*.

ESBRIGA.—Later; *brigue*.

ESBUNDARE.—Limitem fîgere; *planter des bornes, border; ol. esbuner*.

ESBURSARE.—Pecuniam e bursa seu crumena depromere; *déboursier*.

ESBUSCARÉ.—Provincialibus *desboucar*, venreta exstirpare, tollere; *ôter les buissons*.

ESCA.—Modus agri; « Tres escas terræ, ubi seminantur duo modii frumenti et amplius. » (A. 1070.) — Glandatio; *droit de mener les porcs dans une forêt pour qu'ils y mangent du gland*; ol. glandée, glandage. (A. 1178.) — Pomes; *ce qui sert à avoir du feu, amadou*: « Offertur vero episcopo petra et esca et excussorium. » (Miss. Mozar.)

ESCAANCHIA.—Idem q. ESCAETA.
ESCAUNIA.—Eod. sensu.
ESCAROTUM.—Grex; *troupeau de moutons*; ol. *escoboue*.

ESCACARIUM.—Suprema curia apud Normannos; *cour de l'échiquier de Normandie*.

ESCAIDENTIA.—Ut ESCAETA.
ESCADERE.—Decidere, deficere; *manquer*. (A. 1263.)—Advenire; *échoir*. (A. 1493.)—Jure hereditario obvenire; *hériter*; ol. *eschoiter*. (A. 1214.)

ESCADUCHA.—Occupatio rerum mobilium vel immobilium ex delicto et forisfactura, vel alia causa; *Vid. ESCAETA*. (A. 1430.)

ESCADUTA.—Ead. notione. (A. 1231.)

ESCAEMENTUM.—Ead. notione.

ESCAETA.—Bona, prædia immobilia vel mobilia quævis quæ ex forisfactura et delicto vassalli vel alio quolibet casu cadunt in fiscum domini feudi; interdum, legitimæ hereditates quæ quibusvis obveniunt; *biens meubles ou immeubles qui arrivent au seigneur par épave, soit que le vassal n'ait pas d'héritier, soit que les biens de ce vassal aient été confisqués pour forfaitures; succession collatérale et quelquefois aussi toute espèce de succession*; ol. *eschoite, eschoite, etc.* Dans le premier cas l'eschoite était dite *escaeta caduca*, dans le second *recta* ou *legitima*.

ESCAETOR.—Magistatus apud Anglos, cuius munus erat, res in fiscum principis quolibet jure redactas in provinciis diligenter exquirere et colligere; *officier chargé de rechercher et recueillir les biens dévolus au fisc*.

ESCAETRIA.—Officium *escaetoris*; *Vid. ESCAETOR*.

ESCAHENTIA.—Legitima hereditas, quæ alicui obvenit vel obvenire potest; *succession, héritage*; *Vid. ESCAETA*. (A. 1407.)

ESCAIRE.—Hereditario jure obvenire; *arriver, échoir par héritage*; ol. *eschoiter*.

ESCALA.—Locus ut videtur ubi religionis causa congregantur Judæi. (A. 1305.)

ESCALARE.—Scalis muros ascendere; *escalader*. (Rym.)

ESCALFATOR.—Instrumentum cibariis recalcitrantiis aptum; *ustensile pour faire chauffer les aliments, chauffe-queue*.

ESCALINGIA.—Terra paludosa, ut videtur, nisi sit nomen loci. (Chartul. eccl. Ling.)

ESCALIS.—Discus, patina; *plat*.

ESCALLARDUM.—Palus, adminiculum, ridica, pedamentum; *pieu, soutien, échelas*. (A. 1279.)

ESCALLATA.—Coccum; *écarlate*.

ESCALMAMENTUS.—Idem q. ESCHALMAMENTUS.

ESCAMBIATOR.—Trapezita, argentarius; *changeur, banquier*.

ESCAMBIUM.—Permutatio; *échange*.

ESCAMPSOR.—Nummularius; *changeur, banquier*.

ESCANCHIA.—Ut ESCAETA.

ESCANCIUS.—Pincerna, a poculis; *échançon*.

ESCANDA.—Ut ESCA, cibaria, ut videtur: « Ex villis monasterio Coriensi subjectis annuus census præbatur de escanda, de sicera, de carnibus et de sale. » (Ann. Ben.)

ESCANDALEUM.—Mensuræ genus pro liquidis, apud Massilienses. (A. 1489.)

ESCANLARE.—Idem q. ECHANLARE. (A. 1489.)

ESCANDIS.—Stipes, valus; *arbre, poteau*. (Lud.)

ESCANGLA.—Permutatio; *échange*.

ESCANGLIUM.—Ead. notione.

ESCANNA.—Idem q. ESSANA.

ESCANNICUM.—Ut ESCAMBIUM. (A. 1079.)

ESCANLIO.—A cyathis, pincerna; *échançon*.

ESCAPIAMENTUM.—Evasio, fuga; *évasion, fuite, ol. escape*.

ESCAPINIUS.—Ut SCABINUS, assessor in judiciis. (A. 783.)

ESCAPITIS.—Præstatio quæ fortuito qualibet ex causa domino feudi obvenit; nisi sit pro *accapitis*, præstatio quæ nomine redevi domino capitali redditur. *Vid. ACCAPARE*. (A. 1237.)

ESCAPIUM.—Evasio, fuga; quæ quidem usurpatur apud Anglos, de reo aliquo detento, et in carcerem misso, qui libertate donatur, antequam iudicio, seu iudicis sententia et præcepto liberetur; *évasion et mise en liberté par anticipation*.

ESCAR.—Lapideus agger ad ripam fluvii; *quai*. (St. Mass.)

ESCARA.—Combustio; *Vid. SCARA*.

ESCARCELLA.—Crumena scortea; *escarcelle*.

ESCARDIUM.—Pro ESGARDIUM.

ESCARETA.—Pro ESCAETA.

ESCARGATA.—Excubias; ut SCARGUAYTA.

ESCARIA.—Mensa escis plena; *table chargée de mets*. (Ugut.)

ESCARIARE.—Quasi ESGARDIARE, iudicare, cognita causa dirimere vel potius dictare. (Lud.)

ESCAURIUM.—Census pro jure pascendi greges persolutus; *droit à payer pour le pâturage*.

ESCAURIUS.—Idem videtur q. CELLARIUS, a. *Vid.*

ESCARLETUM.—Coccus; *écarlate*.

ESCARAZONATA.—Idem q. ESCARAZONATA.

ESCARREYA.—Jus palos quas *escharas* vocabant, excindendi; *droit de couper le bois nécessaire pour faire des échelas*. (A. 1312.)

ESCARRUM.—Angulus; *coin, angle*. « Ac illo *escarro* muri. » (A. 1317.)

ESCARTUS.—Mendose pro *essartus*. (G. Chr.)

ESCASAMENTUM.—Casa, domus, ædificium; *maison, habitation*. (A. 1230.)

ESCASTILIS.—Qui potest comedi; *manageable, bon à manger*. (Tert.)

ESASURA.—Ut ESCAETA.

ESCATICUM.—Ead. notione.

ESCAUDA.—Navis amnicæ species; *bateau de rivière, petite barque*; ol. *escaude*.

ESCAUDEIS.—Porcus, cuius pili aqua calida avelluntur; *porc échaudé*.

ESCAUSERIUS.—F. scularius; *écuyer*.

ESCAUDETUS.—Panis leviter coctus, placenta genus; *échaudé, sorte de pâtisserie*; ol. *escaudis, escaudil*.

ESCAZUCHA.—Idem q. ESCADUCHA.

ESCEITA.—Ut ESCAETA.

ESCENDERE.—Contingere; *échoir*.

ESCENGIA.—Census in blado percipiendus; *rente sur le blé*; ol. *ensenge*.

ESCENLA.—Scindula; *bardeau*; ol. *es-sengle*. (A. 1257.)

ESCENNA.—Ead. notione.

ESCEPTA.—Mensuræ frumentariæ genus apud Anglos.

ESERPA.—Fascia, halteus, zona; *ceinture, baudrier, écharpe*; ol. *eserpe*.—Oblatio quæ sacerdoti a peregrinantibus fiebat pro benedictione *eserparum*; *offrande faite aux prêtres par ceux qui vont en voyage*. (A. 1173.)

ESCEWINGA.—Tributum nundinarum dominis feudalibus a mercatoribus exsolutum, ut SCAVAGIUM.

ESCHAAMENTUM.—Ut ESCAETA.

ESCHAANTIA.—Ead. notione.

ESCHACUS.—Modus agri apud Vasconenses. « Octo *eschacos* vinearum. » (A. 1346.)

ESCHADERE.—Obvenire; *échoir*.

ESCHAETA.—Ut ESCAETA.

ESCHAETOR.—Ut ESCAETOR.

ESCHAFAUDUS.—Tabulatum, vel tigillum, quo tabulata fulcuntur; *plancher ou chevron*. (A. 1351.)

ESCHAFFAUDUS.—Tribunal, pulpitu editius; *tribune, estrade élevée*; ol. *eschaffaud*.

ESCHAIETA.—Ut ESCAETA.

ESCHAILLO.—Scala, gradus; *échelon, degré*.

ESCHALACIUS.—Pedamentum cui vitis innititur; *échelas*.

ESCHALATUS.—Ead. notione.

ESCHALGAYA.—Excubias; *garde*; *Vid. SCARGUAYTA*.

ESCHALHO.—Ut ESCHAILLO.

ESCHALLA.—Scala; *échelle*.

ESCHALLAMENTUM.—Admotis scalis ascensio; *escalade*. (A. 1362.)

ESCHALLARE.—Scalis muros ascendere; *escalader*.

ESCHALMAMENTUS.—Superior pars arboris, ubi arbor in ramos dividitur; *partie supérieure du tronc d'un arbre, là où les branches commencent*.

ESCHAMENTUM.—Hereditas, successio, quæ alicui obvenit, ut ESCAETA.

ESCHANCHIA.—Ut ESCAETA.

ESCHANDELHO.—Exemplar ad quod mensuræ sunt exigendæ; *étalon des mesures*.

ESCHANGIARE.—Commutare; *échanger*.

ESCHANGIRE.—Ead. notione.

ESCHANGIUM.—Permutatio; *échange*.

ESCHANSONNUS.—A poculis, pincerna; *échançon*.

ESCHANTILLARE.—Mensuras ad examen publicum mensurarum expendere; *exigere, étalonner les mesures*.

ESCHANTILLIO.—Exemplar; *échantillon, montre*. (A. 1482.)

ESCHAOTA.—Ut ESCAETA.

ESCHAPOLUS.—Lechnalis quædam suppellex, vel vestis species: « Unum coopertorium panni brunum... et unum *eschapolum* panni albi. » (A. 1380.)

ESCHARA.—Pedamentum cui vitis innititur; *échelas*; ol. *escharas, escharchon*.

ESCHARGAITA.—Excubias, ut SCARGUAYTA.

ESCHARGUAYTARE.—Excubias agere; *faire le guet*.

ESCHARIARE.—Idem q. ESCARIARE.

ESCHARONCANNUM.—Census qui pro jure tigna seu palos, quos *escharonos* appellabant, excindendi, exigebatur; *taxe payée au seigneur pour avoir la permission de faire des échelas dans ses bois*.

ESCHARPA.—Ut ESCERPA.

ESCHARPIA.—Ead. notione.

ESCHARSO.—Pedamentum cui vitis innititur; *échelas*; ol. *escharchon*.

ESCHARSONARE.—Pedare; *étayer, échasser*.

ESCHARTARE.—Interlucare silvas, et eas in cultum redigere; *couper les bois et les mettre en culture*.

ESCHASSA.—Fulcrum subaxillare; *échasse, béquille, potence*; ol. *eschace*.

ESCHASUCA.—Ut ESCAETA.

ESCHASURA.—Bona quæ quolibet casu cadunt in fiscum domini feudi, ut ESCAETA.

ESCHATICUM.—Glandatio, ut ESCA. (A. 1178.)

ESCHAUDATI PANES.—Qui Parisiensibus *échaudés*, leviter cocti; *Vid. ESCAUDETUS*.

ESCHAUGUETA.—Excubias, ut SCARGUAYTA.

ESCHAYDA.—Ut ESCAETA.

ESCHEAMENTUM.—Successio, hereditas, quæ alicui obvenit; *héritage, succession*. (A. 1199.)

ESCHEANCIA.—Ut ESCAETA.

ESCHECCUM.—Jurata seu inquisitio; (Mat. Par.)

ESCHEEMENTUM.—Ut ESCAETA.

ESCHELLARE.—Ut ESCHALLARE.

ESCHENTIA.—Ut ESCAETA.

ESCHENUM.—Præstatio, ut videtur, quæ ex conducto a vassallis domino solvitur. (A. 1189.)

ESCHEPPA.—Mensuræ frumentariæ apud Anglos species.

ESCHETA.—Ut ESCAETA.

ESCHENDUS. — Canalis ad educendas aquas superfluas, ut *ESBAIA*. (A. 1529.)

ESCHEUTA. — Idem ut *ESCAETA*; imo, redditus species, alius ab *escaeta*, fortasse præstatio quæ ex conducto vassallis domino præstatur; *redevance convenue dans une vente ou un marché*; ol. *eschide*.

ESCHEVELLAGIUM. — Idem forte quod *CNEVAGIUM*, capitis census. (A. 1366.)

ESCHEVINAGIUM. — Locus ubi eschevini seu iudices urbani congregantur et causas civiles dijudicant, domus publica; *hôtel de ville*.

ESCHEVINATUS. — Officium eschevini; *office d'échevin*.

ESCHEVINUS. — Consul, magistratus; *échevin*.

ESCHEYTA. — Ut *ESCAETA*.

ESCHIFFA. — Idem quod *chiffa* et *schiffa*, munimenti genus, specula; *ouvrage de fortification*; ol. *eschiffles*.

ESCHILLA. — Campanula; *clochette*; ol. *eschille*.

ESCHINARE. — Militare, egregie verberare; *maltraiter violemment, rouer de coups, échiner*.

ESCHIPARE. — Instruere; *équiper, armer*; ol. *esquiper*.

ESCHIRAPA. — Vasis genus. (A. 1380.)

ECHISA. — Idem quod *ESCHIFFA*.

ESCHIVIRE. — Sibi vindicare, addicere, assumere; *s'approprier*. *Eschivire forisfactum*, idem videtur quod *abonare* multam ex forisfacto debitam, id est eam moderare atque de ea convenire.

ESCHIVIUM. — Præstatio quæ ex conducto a vassallis domino pensatur, idem q. *ESCHEUTA*.

ESCHOCCHARE. — *Eschochare* linum, cum terere seu ejus corticem eximere; *broyer le lin*. (A. 1235.)

ESCHOETA. — Ut *ESCAETA*.

ESCHOPA. — Officina, domuncula, tugurium; *maisonnette, échoppe, boutique*.

ESCHOPARIUS. — Qui *eschopam* tenet; *échoppier, revendeur de menues choses*.

ESCHOT. — Contributio. *Vid. SCOT*.

ESCHUA. — Pro *esclusa* locus ubi concluduntur aquæ; *écluse*. — Idem quod *ESCHIES* aut *ESCHUDIUM*, canalis ad derivandas aquas super stagnantes.

ESCHUDIUM. — Ut *ESBAIA*.

ESCHUMELLUS. — Mudus agri, vel idem forte ac *cheminellus*, semita ex utraque parte vineis consita.

ESCHUTA. — Quod obvenit alicui vel hæreditario jure vel dominico, ut *ESCAETA*. — Qui audit aut videt quod agitur; *espion*. (A. 1334.)

ESCIFER. — Qui ferit escas; *qui apporte les aliments*.

ESCLAFARE. — Infligere, impingere. (A. 1210.)

ESCLATIDOR. — Canalis, idem q. *ESCHENDUS*.

ESCLAUSA. — Locus ubi concluduntur aquæ; *écluse*.

ESCLAVINA. — Vestis vilior; *vêtement d'étoffe très-grossière*; *Vid. SCLAVINA*.

ESCLAVA. — Calceus lignarius, quod *esclavorum* seu servorum calceamentum esset; *sabot*; ol. *esclap*.

ESCLAVUS. — Captivus; *prisonnier*.

ESCLICHUM. — Asser, palus, tigillum sectile; *planchette, solivette*; ol. *éclisse*.

ESCLIGNIATIO. — Jus inquirendi per domos res furto ablatas; *droit de rechercher dans les maisons les objets volés*.

ESCLOSA. — Ut *EXCLUSA*.

ESCLUSA. — Agger aquis oppositus; *digue, batardeau, écluse*.

ESCLUSAGIUM. — Pensatio quæ a domino fondi exigitur pro jure habendi *exclusam*; *droit payé au seigneur pour avoir la permission d'établir une écluse*.

ESCLUVIAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1284.)

ESCOBALARIA. — Scoparia, quæ scopis purgat; *balai*.

ESCOBARE. — Verrere, scopis purgare; *balayer*.

ESCOBER. — Casus seu ingruens necessitas, qua vassallus domino capitali vectigal ex jure vel consuetudine præstare tenetur; idem q. *Auxilium*, q. *Vid.*

ESCOBILHÆ. — Sordes quævis, purgamenta; *balayures*; ol. *escoubilles*.

ESCOBOLERIUS. — Clericus, cui ex officio ecclesiam scobis purgare incumbit; *clerc chargé de balayer et nettoyer l'église*.

ESCOCHEIUM. — Quod alicui, ut videtur, jure hæreditario obvenit, hæreditas; *hérédité, succession*, ut *ESCAETA*.

ESCOCIA. — Pro *escroa*, ut videtur, a vet. Gall. *escroc*, panni species

ESCODATUS. — Hircus castratus; *bouc châté*.

ESCOERIA. — Merx coriacea, seu vectigal, quod ex ea percipitur. (A. 1292.)

ESCOFFERIUS. — Qui vendit coria, coriarius; *tanneur, mégissier*; ol. *escofer*.

ESCOGOCIA. — Adulterium, raptus virginum vel viduarum; *adultère, violence faite à des veuves ou à des filles*.

ESCOLITHA. — Apud Provinciales, cloaca, eluvies, effluvium; *égout, écoulement*.

ESCONDIRE. — Excusare, ut *EXCONICERE*. (A. 1218.)

ESCONSA. — Laterna cæca; *lanterne sourde*; ol. *escouse*.

ESCONTRUM. — Ut *EXCONTRUM*.

ESCOFARE. — Verrere, ut *ESCOBARE*.

ESCOFARIUS. — Qui *eschopam*, f. officinam vel domunculam tenet. (*Lib. nig. Abbav.*)

ESCORAGIUM. — Idem videtur quod *ESCORIATIO*.

ESCORAMENTUM. — Pro *ESTORAMENTUM*. (A. 1418.)

ESCORIA. — Cortex; *écorce*.

ESCORCHERIA. — Laniena, locus ubi mactantur et excoriantur boves; *écorcherie, abattoir*.

ESCORCIA. — Putamen; *tan*. « *Escorcias* nucis. » (A. 1466)

ESCORCIARE. — Corticem avellere; *écorcer*.

ESCORGARE. — Excoriare, pellem detrabere; *écorcher*.

ESCORIATIO. — « Per *escoriationem* moræ; » id est per evulsionem erices. (Rog. Hoved.)

ESCORIO. — Hordei species; *escourgeon*.

ESCORRADORIUM. — Cursus aquæ, rivulus. (A. 1318.)

ESCOSUS. — Escis plenus, pinguis, crassus; *gras, chargé d'embonpoint*. (Ugut.)

ESCOT. — Contributio, conjectum; *Vid. SCOT*.

ESCOTUM. — Symbolum; *écot*.

ESCOTUS. — Pro *Scotus*, quomodo Galli *Escots* dicebant, quos hodie *Ecosais*.

ESCOUTA. — Ut *eschuta*, Gal. *espion, mouchard*.

ESCRA. — Species vasculi apud Hibernos. « Protulitque vasculum argenteum, quo Hibernenses principibus haurire solent, quod vocant *escra*. » (A. SS.)

ESCRANNIA. — Præstationis species: « Item pro *escranniis* et *coustumis* viii modia et vii sextaria. » (A. 1316.)

ESCRANNUM. — Ut *ESCRINIUM*. (A. 1239.)

ESCRINIUM. — Serinium, cimelium, arca; *cassette, érin*; ol. *escrin, escrinet*. (A. 1311.)

ESCRIS. — Ead. notione. (A. 1444.)

ESCRIVETUM. — Theca calamaria; *écritoire*. (A. 1318.)

ESCROA. — Professio feudalalis, qua scilicet quis feudalium prædiorum cum suis limitibus, terminis, juriibus ac oneribus descriptionem domino capitali ex debito offert; *dénombrement féodal, aveu*; ut *DENOMINAMENTUM*. (A. 1386.)

ESCRONELLUM. — Species retis ad capiendos pisces.

ESCROWETUS. — Prætor, ex Belgico *scoutet*, *escoutet*. (A. 1228.)

ESCUA. — Escæ, edulia; *aliments*. (Isid.)

ESCUAGIUM. — Obligatio pergendii in exercitum vel præstatio pro feudo militari; *service militaire ou redevance payée pour en tenir lieu*; ol. *escuage, escuage, service d'escu*.

ESCUALLATA. — Ut *ESCUCELLATA*. (A. 1333.)

ESCUALLIUM. — Patena, scutella; *écuelle*.

ESCUANGIUM. — Ut *ESCUAGIUM*.

ESCUCHONETUS. — Lamina per quam induitur clavis in foramen serræ, vel potius idem q. *scuchonnetus*, scutum gentilitium; *écusson*. (A. 1419.)

ESCUDELEYR. — Scutorum opifex; *fabriquant d'écus de boucliers*; ol. *escuchier*. (A. 1308.)

ESCUDELLORIUS. — Parva scutella; *petite écuelle*. (A. 1438.)

ESCUDELONUS. — Ead. notione. (A. 1334.)

ESCUDERIA. — Stabulum; *écurie*; ol. *escurie*.

ESCUDERIUS. — Scutifer, sed proprie famulus, nam ita famulos suos vocabant monachi; *écuyer*; ol. *escuyer*.

ESCUDETUS. — Scutum, insigne; *écusson*. (A. 1380.)

ESCUELLA. — Scutella; *écuelle*.

ESCUCELLATA. — *Escuellata sponsarum*, species tributii, quod recens nuptæ tenebantur exsolvere. (A. 1202.)

ESCUERE. — Tabulatione ad excutiendos imbres munire; *garnir d'une espèce d'auteur qu'on nommait écu*; ol. *escuer*.

ESCUERIUS. — Scutifer, famulus, præsertim ubi de clericis vel monachis agitur. (A. 1234.)

ESCUIRERE. — Ob crimen aliquod per urbem traducere. F. pro *ESCURRERE*, vel *ESCURRERE*. *Vid. CURRERE* et *TROTARE*. (A. 1342.)

ESCLARIUS. — Forte coquus, qui escas præparat; *cuisinier*. (A. 1335.)

ESCULENTIA. — Pinguedo; *embonpoint*.

ESCULETUM. — Pro *ESCULENTUM*.

ESCULEUM. — Ut *ESCULUS*.

ESCULUS. — Arbor glandifera. (*Vet. Gl.*)

ESCUMATOR. — Pirata, maritimus prædo; *écumeur de mer*. (A. 1374.)

ESCURA. — Stabulum equorum, vel horreum in quo fruges reconduntur; *écurie ou grange*. (A. 1354.)

ESCURARE. — Vox pannificum, detergere; *nettoyer, dégraisser*; ol. *escurer*.

ESCURATUS. — Sciurus; *écureuil*. (A. 1367.)

ESCURELLUS. — Ead. notione. (A. 1202.)

ESCURARIUS. — Armiger; *écuyer*; ol. *escuyer*.

ESCUPELLA. — Scutella, patena; *écuelle*.

ESCUPTUM. — Ut *scutum*, tessera gentilitium; *écusson, écu*.

ESDEVENIMENTUM. — Quod obvenit alicui vel ex hæreditate vel alio modo; ut *ESCAETA*. (A. 1321.)

ESDIRE. — Excusare, satisfacere; ut *EXCONICERE*. (A. 1122.)

ESENCIA. — Jus fruendi in aliena, ut *AISANCIA*.

ESFORCIUM. — Ut *EXFORCIUM*.

ESGAIDIUM. — Fidejussio; *caution, garantie*. (A. 1283.)

ESGARDAMENTUM. — Jus, potestas, sententia causa inspecta et cognita ferendi executionis; *mandandi; droit, pouvoir de rendre un jugement et d'en prescrire l'exécution*. (A. 1273.)

ESGAGIUM. — Fundus oppignorat; *fonds engagé, hypothèque*. (*Cons. Lem.*) Putant nonnulli hac voce significari multam pro censu ad indictam diem non solutam, vel fidejussionem.

ESGARDARE. — Judicare, sententiam ferre, inspicere, statuere; *juger, rendre un jugement, examiner, considérer, décider*; ol. *esgarder*.

ESGARDATOR. — Judex, arbiter, inspector; *juge, arbitre, examinateur, surveillant*; ol. *esgardour, égardeur*.

ESGARDIATOR. — Ead. notione.

ESGARDIUM. — Judicium, sententia iudicis cum cognitione causæ; *jugement*; ol. *esgard, esgardise*. (*Pass.*) — Rerum venalium inspectio et examinatio; *visite des marchandises*. (A. 1331.)

ESGARDUM. — Ead. notione. Imo, modus, ratio: « Dedit mihi xxx libras terre

assidendas ad *esgardum* terræ; » Gal. au regard de. (A. 1217.)

ESGARRARE. — Poplites incidere; couper les jarrets; ol. *esgortier*, *esgerreter*. (A. 1326.)

ESGRATINEURA. — Cutis evulsio; égratignure; ol. *esgratignure*. (A. 1332.)

ESGRINIRE. — Grunnire; gronder, rechigner. (Lib. ord. S. Vict. Par.)

ESGUARELIUM. — Ut *ESGUARDIUM*.

ESGUOGOZAMENTUM. — Adulterium, seu ejusdem cognitio et iudicium; adultère, ou droit d'en connaître. (Vet. Gl.)

ESIBILIS. — Aptus ad edendum, comestibilis; bon à manger.

ESICIARIUS. — Fictor; celui qui faicit.

ESICIATUS. — Fartus, cujus venter impletus est minutali; farci.

ESIRDATUS. — Tonsus, rasmus; tondu, rasé. (Leud. Carc.)

ESITAMENTUM. — Jus fruendi rebus non suis, ut *ASIANCIA*.

ESKEEATA. — Ut *ESCAETA*.

ESKEPPA. — Mensura frumentaria apud Anglos

ESKIPARE. — Instruere, ermare; équiper.

ESKIPPAMENTUM. — Instructio nevis; équipement, armement d'un navire.

ESLAGIUM. — Ager urbi vel pago vicinior, ex quo decimas percipere solet rector parochie; champ le plus voisin d'une ville ou d'un bourg; ol. *ailage*.

ESLARGARE. — Emittere, libertate donare; renvoyer, élargir. (A. 1334.)

ESLAVEIDIUM. — Pluvialis aquæ per itinera camposque decurrentes; pluie d'orage; ol. *eslavasse*.

ESLUARE. — Dumeta succidere, et in cultum redigere; couper les buissons, défricher et mettre en culture; ol. *eslaver*.

ESMAGIUM. — Jus quoddam ducis Britannie minoris et Nannetensis episc. commune; sorte de droit dont les ducs de Bretagne et les évêques de Nantes portaient le produit.

ESMAILLATUS. — Distinctus, vermiculatus, ornatus; émaillé.

ESMAILLIATOR. — Encaustes; émailleur.

ESMAILLIATUS. — Encausto ornatus, distinctus; émaillé.

ESMAILLUS. — Encaustum; émail.

ESMALCTUM. — Ead. notione.

ESMALDUS. — Ead. notione.

ESMALTATUS. — Ut *ESMAILLIATUS*.

ESMALTULUM. — Diminut. eb *ESMALTUM*. (A. 1295.)

ESMALTUS. — Ut *ESMAILLUS*.

ESMANDARE. — Pro *ESMENDARE*.

ESMANTATUS. — Ut *ESMAILLATUS*.

ESMARALDUS. — Lapis pretiosus viridis coloris; émeraude.

ESMARAUDUS. — Ead. notione.

ESMATATUS. — Ut *ESMAILLATUS*.

ESMAUDUS. — Ut *ESMALDUS*.

ESMENDA. — Emandatio, compensatio, ut *EMENDA*.

ESMENDARE. — Emendare, satisfacere,

reperare, compensare; réparer un tort, donner satisfaction; ol. *émender*.

ESMERARE. — Merum seu purum redere, purgare, ad *esmerum* vel ad *legem* revocare; ramener au titre légal, en parlant des métaux précieux. (A. 936.)

ESMERAUDA. — Lapis pretiosus; émeraude.

ESMERUM. — Id quod monetarii domino, cujus est moneta, exsolunt ex rei monetarii probitate; seigneurage. (A. 1136.)

ESMERUS. — Monetarium in metallo probitas; alias *lex*; titre des monnoies.

ESMUNDAE. — Ut *EMONDÆ*.

ESNA. — Scopus uvarum; marc de raisin.

ESO. — Pro *esox*, piscis genus.

ESOLNA. — Assule. Vid. *ESSANNA*.

ESONO. — F. pro *Eso*. (Anast.)

ESOPHICUS. — F. pro *philosophicus* aut *sophicus* in Alcuini poem.

ESOPHORUM. — Interula, vestis interior, camisa; vêtement de dessous, chemise.

ESORTA. — Canabum. (Ugut.)

ESPOERIUS. — Ensium faber; fabricant d'épées. (A. 1328.)

ESPAGIUM. — F. jus sibi vindicandi res furatas, et de iis cum eorum dominis componendi, ut ipsis restituantur. (A. 1232.)

ESPALLA. — Ut *SPALLA*.

ESPALTUM. — Ut *EXSPALTUM* et *ESPAULUM*. (A. 1076.)

ESPANDAGIUM. — F. præstatio quædam avenæ, quæ ad cumulationem mensuram exigebatur; droit sur l'avoine qui s'acquittait avec une mesure comble.

ESPANNUS. — Spithama, quantum menu extensa metimur; empan, palme; ol. *espan*.

ESPARVARIUS. — Accipitris genus; épervier.

ESPATA. — Pro *SPATHA*, gladii latoris genus; grande et large épée, *espadon*.

ESPATGIUM. — Jus sibi vindicandi animalie deperdita, quorum dominus ignoratur; droit de s'approprier les animaux égarés et de propriétaire inconnu, droit d'épave. (A. 1363.)

ESPATLA. — Armus aut membrum ferarum, vel porcorum, quod vassalli dominis sæpius præstare tenebantur; épaule. (A. 1150.)

ESPAULA. — Armus; épaule.

ESPAULUM. — Locus pelis circumseptus; lieu clos de palissades.

ESPAVA. — Dicitur de animalibus eberrentibus quorum dominus ignoratur, quæ aut longe fugerunt expefecta, aut vagantur et dispeluntur sino certo custode vel domino, ut habetur in antiqua consuetudine Perticensi, sed et de rebus aliis mobilibus, quæ domino carent, hominibus ipsis extra regnum netis, rebusque nonnunquam immobilibus, ut prædiis, quæ inter jura dominorum ceduce recensentur; etiam de feris dicitur, quæ intra alicujus dominium repertiuntur et venetoribus fugientes; épaves ou espaves. On entendait par ce mot, 1° le bétail égaré et qui n'était réclamé par personne,

2° les biens meubles et immeubles sans possesseur connu; 3° les étrangers ou aubains; 4° le gibier poursuivi par le chasseur qui se réfugiait sur les terres d'autrui.

ESPAVEA. — Ead. notione. (A. 1311.)

ESPAVUS. — Alienigena, extraneus, qui, dimisso proprio domicilio, alio migrat; étranger, aubain, celui qui quitte son pays natal pour se réfugier dans un autre; ol. *espave*.

ESPAZERIUS. — Aquarius, aquæductuum exstructor; fontainier, constructeur d'aqueducs; ol. *espasier*.

ESPEDITAMENTUM. — Ut *EXPEDITAMENTUM*.

ESPERATUS. — Desperatus. (A. 1381.)

ESPERGICIA. — Pro *SPARGICIA*.

ESPERICLUS. — Mendose pro *ESPERIOLUS*.

ESPERIOLUS. — Sciurus; écureuil.

ESPERO. — Calcat; éperon.

ESPERONNUS. — Ead. notione.

ESPERVERIUS. — Accipitris genus; épervier.

EXPENSALATA. — Modus agri, conquata pers quarta; Vid. *CONCHA*.

ESPIA. — Exploretor; espion; ol. *espie*.

ESPICIE. — Aromata; épices.

ESPICARIUS. — Qui omne genus specierum vendit; épiciar.

ESPICURNANTIA. — Officium obsignatoris litterarum regiarum. (Kcnn.)

ESPIETUS. — Pilum, hastile, spiculum; épieu, dard; ol. *espier*.

ESPIGLA. — Acicula; épingle; ol. *espicule*.

ESPIGLARIUS. — Acicularius; épingleur; ol. *espingleur*.

ESPIGLIES. — Ead. notione.

ESPIONES. — Idem q. *ESPIETUS*. (A. 1294.)

ESPIRIOLUS. — Sciurus; écureuil.

ESPISEO. — Sponsio, pignus; ut *ESPOISSO*. (Cons. Lem.)

ESPLECHIA. — Jus utendi alicui re; usage, jouissance; ol. *esplèche*. (Dicitur potissimum de memoribus.)

ESPLECTUM. — Ut *EXPLECTUM*.

ESPLENCHA. — Facultas pecorum pascendorum post messem, et etiam venandi, piscandi et ligna in memoribus excindendi; droit de pâturage dans les terres en culture après l'enlèvement de la récolte, droit de pêche et de chasse, droit de couper du bois. (A. 1206.) — Ager demessus; terre dépouillée; ol. *esplèche*.

ESPLETUM. — Ut *EXPLETUM*.

ESPLINGA. — Acicula; épingle.

ESPOISSO. — Sponsio, pignus; gage, caution.

ESPOLIÆ. — Messis, fructus; moisson, produit de la terre; ol. *dépuille*.

ESPONDARIUS. — Tutor, qui pro pupillo spondet; tuteur.

ESPONDERIUS. — Limitaneus; limitroche.

ESPORARIUS. — Lignarius faber, qui tigilla parat; charpentier, menuisier.

ESPOIDIUS. — Armorum genus, forte quo suallæ seu humeri teguntur; épaulière.

ESPORIUM. — Tigillum; soliveau, chevron; ol. *espoure*.

ESPORLARE. — Dicitur vassallus, cum domino capitali propter feudi investituram, sportam seu relevium præstet, clientelam profiteri; payer le droit de relief, reconnaître son seigneur; ol. *esporter*.

ESPONSORIUM. — Stragulum, vel id quo detergitur. (A. 1245.)

ESPRAVICURA. — Servitii species; an cura *esprevi*? (A. 1301.)

ESPREVERIUS. — Accipitris genus; épervier.

ESPRINGALA. — Balista validior, quæ telum emittit; machine qui servait à lancer des traits; ol. *espringalle*.

ESQUAQUERIUM. — Scacarium; échiquier.

ESQUARTA. — Mensura frumentaria, eadem quæ *QUARTA*.

ESQUEVINAGIUM. — Districtus, jurisdictio *esquevinorum*, seu iudicium urbanorum; échevinage, ressort de la juridiction des échevins.

ESQUEVINESSIA. — Pellitum, ex *esquiro* seu *sciuris*; fourrure, peau d'écureuil, ol. *esquevinesse*.

ESQUEYRA. — Equile, stebulum equorum; écurie.

ESQUIGUEYTA. — Excubiæ;quet, ut *SCARGUAYTA*.

ESQUILLA. — Tintinnabulum; clochette; ol. *esquille*.

ESQUINA. — Imbrex porci; dos de porc.

ESQUIPARE. — Navigare; aller par mer, naviguer. (A. 1207.)

ESQUIROLUS. — Sciurus; écureuil.

ESSACARE. — In sacum mittere; ensacher.

ESSAGIUM. — Idem q. *ESSAYAMENTUM*.

ESSAHUM. — Examen; essai. (Pass.) — Panni species: « Ne moniales habeant tunicas... de essio de Normannia. » (A. 1227.)

ESSALATUS. — Sella instructus; sellé.

ESSAMPLATUS. — Pro *EXARTUS*.

ESSARCITUS. — Exeritus. (A. 1356.)

ESSARTUM. — Ut *EXARTUS*.

ESSARUM. — Pro *ESSAYUM*.

ESSAVARE. — Trahere, effluere, decurrere; s'écouler, se retirer; ol. *essaver*.

ESSAVEGOTUS. — Corbis species. (A. 1434.)

ESSAVERIA. — Agger stagni, quo concluduntur equæ, seu potius quæ aquæ excurrere possunt seu evacuari; digue, chaussée ou tanne.

ESSAYAMENTUM. — Jus seu emolumentum inquisitoris et probatoris monetarum; droit ou honoraires de l'essayeur des monnaies. (A. 1342.)

ESSAYATOR. — Essayator monetarum, inquisitor, probator; essayeur des monnaies.

ESSAYUM. — Probatio; essai des monnaies. (A. 1343.)

ESSCENGIA. — Idem q. *ANDECINGA*.

ESSE. — Status; condition, état, compor-

ment. (Ord. Vit.)—Ire; aller. (Mur.)—Esse ad aliquem, de ejus familia esse; être à quelqu'un. (A. 1337.) *Esse de guerra, bellum gerere; être en guerre.* (Ch. Edu. reg. Angl.)

ESSEDUM.—Vehiculi genus; espèce de char; ol. *essedum*.

ESSELLA.—Assula, segmentum; planchette, éclat de bois; ol. *essellette*.

ESSENDOLA.—Ul. *ESCNLA*.

ESSENUM.—Retis species, sagena; seine.

ESSENTIA.—Substantia, subsistentia: vox scholasticis et philosophis non hodiernis duntaxat familiaris, sed et veteribus; substance, essence.—Status, conditio; état, condition. (Bart., Gl.)—Possessio; possession. (Hen. Hunt.)—Usus, jus utendi; usage, jouissance. (A. 1216.)—Existentia, qua res actu existit, ratio existendi; raison d'être, existence. (A. 1360.)

ESSERE.—Pro *esse* occurrit in veteribus chartis aliquot.

ESSERMMENTARE.—Sarmentis vineam purgare vel pampinare; tailler une vigne, ou épamprer, émonder; ol. *essermenter*.

ESSERTA.—Ul. *ESSEDUM*.

ESSERTUM.—Ager exaratus, ad culturam recens proscissus; terre défrichée; ol. *essat*, *essart*.

ESSINUM.—Modus agri; mesure pour le blé; ol. *aissin*. (A. 1374.)

ESSINUS.—Ead. notione.

ESSULARE.—Sibilare; siffler. (A. 1308.)

ESSO.—« Si qualiscunque omo servus vel angilla... battiderit... ad esso componat, sicut ad liberi homines et ad liveras feminas (a. 1030), » id est, eandem multam componat ac si liberum hominem verberasset.

ESSOIGNIA.—Ul. *ESSONIA*.

ESSONIA.—Excusatio causaria, ejuratio vadimonii propter impedimentum; empêchement de se présenter, excuse donnée par un plaideur qui ne peut comparaître; ol. *essoine*, *essoienement*, *soine*.

ESSONIARE.—Excusationem proponere; donner une excuse; ol. *essonier*; Vid. *ESSONIA*.

ESSONIATOR.—Excusator, qui excusationem pro alio in iudicio proponit; celui qui, en justice, en défend ou en excuse un autre; ol. *exoniateur*; Vid. *ESSONIA*.

ESSONIUM.—Ul. *ESSONIA*.

ESSOPIA.—Idem q. *ESCHOPA*.

USSOULLA.—Assula, seu asser sectilius ad legendum aptus; latte, bardeau; ol. *essols*.

ESTA.—Sedes in foris et nundinis, ubi marces venum exponuntur, mensa; banc, étal.

ESTABILITAS.—Vox fori Normannici, cum scilicet res, de qua est controversia, in manu regis ponitur donec iudicio decisa fuerit; séquestre provisoire d'une chose en litige jusqu'à ce que la justice en ait décidé; ol. *establie*.

ESTABLIA.—Stabulum, seu obligatio vassalli recipiendi equos domini in stabulo;

diabie ou obligation imposée au vassal d'héberger les chevaux de son seigneur. (Mon. Angl.)—Idem quod *ESTABILITAS*. (Inst. Norm.)

ESTACAMENTUM.—Ul. *STACAMENTUM*.
ESTAGARE PLACITUM.—Illud firmare vadiis receptis; Vid. *STACAMENTUM*.

ESTACATURA.—Locus palis circumseptus ad capiendos pisces; enceinte formée de pieux pour prendre le poisson; ol. *estacade*.

ESTACHADA BATALIA.—Duellum seu cartamen singulare, ligatum, initum et perfectum, ut videtur, ab Hispano *estacada*, locus clausus ubi pugnatur; duel, combat singulier.

ESTACHAMENTUM.—Sapimentum, ut videtur, seu locus palis clausus, vel potius agger aquis oppositus. (A. 1281.)

ESTACHARE.—Alligare; attacher.

ESTACHIA.—Acicula, id quo vestis constringitur; épingle, attache, agrafe. (A. 1239.)

ESTACO.—Officina, domus; boutique, maison; ol. *estachon*.

ESTACTUS.—Idem q. *ESTAGIARIUS*.

ESTAGA.—Stadium, domus, in qua quis stat, seu habitat; domicile, habitation; ol. *estage*.

ESTAGARIUS.—Idem q. *ESTAGIARIUS*.

ESTAGERIUS.—Ead. notione.

ESTAGGA.—Idem quod *STAGIUM*.

ESTAGIA.—Idem q. *ESTAGA*.

ESTAGIARIUS.—Qui stadium seu domum habet in aliquo loco vel qui debet stari in castro domini; habitant d'un lieu, sujet d'un seigneur, qui a estage et maison dans son fief et est tenu d'y résider; ol. *estagier*, *estager*.

ESTAGILIS.—Officina, apotheca; boutique, bureau. (A. 1224.)

ESTAGIUM.—Conaculum, domus; maison, salle à manger; ol. *estage*.—Obligatio qua vassallus tenetur stare in castro domini ad illud custodiendum; obligation où étaient les vassaux de rester dans le château de leur seigneur en temps de guerre pour le défendre; ol. *estage*.—Mansio, commoratio, residentia; demeure, habitation, domicile.—Estagium facere, canonicis, idem est quod presentem esse; résider.—Estagium habere, dicitur dominus cum hospitium ei debetur; jour du droit de gîte. (A. 1217.) Estagium stagni, forte idem q. *ESTACHAMENTUM*. (A. 1265.)

ESTAGNA.—Mansio, commoratio; habitation, demeure.

ESTAGNUM.—Stannum; étain; ol. *estain*.

ESTAGRARIUM.—Ul. *ESTAGERIUM*.

ESTALARIUS.—Pali in fluvio fixi ad piscationem; pieux enfoncés dans une rivière pour y tendre des filets; ol. *estallière*. (A. 1279.)

ESTALE.—F. vas ad usum mensæ: « Duo millia vasorum de electro, ut in *estallibus*, parapsidibus, discis, sausariis et ollis. » (Rym.)

ESTALLAGIUM.—Tributum pro licantia vendendi ad *estallum*, sive in foris et mer-

catis, sive in domo; droit que payaient les marchands dans les foires et marchés pour pouvoir étaler leurs marchandises; ol. *establage*, *estallage*.

ESTALLAMENTUM.—Assignatio, additio, oppignatio. (Ch. Henr. VI reg. Angl.)

ESTALLUM.—Mercatorum sedes in foris et nundinis; place au marché; ol. *estal*.

ESTALLUS.—Relicta ad propagationem quercus; jet, pousse qu'on laisse pour la reproduction du chêne.

ESTAMENHA.—Idem q. *ESTAMINA*. (A. 1399.)

ESTAMINA.—Textum subtile; élamine.

ESTAMINETA.—Ead. notione.

ESTANCHIA.—Agger aquis oppositus, a Gul. *estancher*, impedire ne fluat aqua; digue.

ESTANCIA.—Pro *ESCANCIA*.

ESTANFORDIUS.—Panni species in burgo Stenfordia textus. (Vet. Gl.)

ESTANNUS.—Idem videtur ac *STAGIUM*, obligatio qua vassallus tenetur stari in castro domini. Vid. *ESTAGIUM*.

ESTAPLA.—Idem q. *ESTAPULA*.

ESTAPULA.—Emporium, forum; marché; ol. *estaple*.

ESTAQUA.—Postis, palus, pila, columna; pieu, perche, poteau, pilier; ol. *estac*.

ESTARE.—Domus ubi quis stat seu habitat; habitation, demeure, maison; ol. *estare*.

ESTASIS.—Pro *extasis*, raptus animi extra sensus; extase.

ESTATICUM.—Tributum; impôt, taxe. (A. 1150.)

ESTATUS.—Ordo; ordre: « Ut tres *estatus* se possint congregare. » (A. 1380.)

ESTAULAGIUM.—Præstatio pro *staulis* seu *stallis*, pro jura scilicet ea habendi in foris; ut *ESTALLAGIUM*.

ESTAUARMENTUM.—Quidquid ad necessaria vitam pertinet; provisions, vivres; ol. *estorement*.

ESTAZOS.—Officina, apotheca; boutique, atelier.

ESTECHA.—Postis, navi, paxillus, ut *ESTAQUA*.

ESTALAGIUM.—Idem q. *ESTAULAGIUM*.

ESTELLA.—Assula, segmentum; éclat de bois, copeau, restes de menuiserie; ol. *estelle*.

ESTELLUS.—Pali in fluvio fixi ad sustinendum rete, ut *ESTALARIUS*. (A. 1034.)

ESTEMA.—Membri, ut videtur, mutilatio. (A. 1247.)

ESTEMARE.—Ul. *EXTEMARE*.

ESTEPA.—Palus, tigillum; pieu, poteau.

ESTER.—Ignis sacra, morbi species; orte d'érysipèle, maladie de la peau. (A. SS.)

ESTERA.—Seditio; révolte, sédition. (A. 1257.)

ESTERIUM.—Pro *ÆSTUARIUM*, canalis quo intrat æstus maris; canal où l'eau de mer entre pendant le flux; ol. *ester*. (A. 1192.)

ESTERLINGUS.—Monetarium pondus, qualitas monetæ, quæplam monetæ species; poids de la monnaie, valeur de la monnaie, monnaie particulière; ol. *esterlin*.

ESTERMINARE.—Extra terminos ejicere, abigere; chasser. (Vet. Gl.)

ESTESSUS.—Fulerum, tabulatum; support, étaie de bois, plancher. (A. 1351.)

ESTIBULATIO.—Promissio, sponsio, pro *STIPULATIO*.

ESTICKE.—Numerus anguillarum; Vid. *STICA*.

ESTIGIA.—Idem q. *HOSTISIA*.

ESTILGUACHIA.—Obligatio excubias agendi in castro domini; obligation imposée aux vassaux de faire le guet dans le château du seigneur. (A. 1284.)

ESTILLUS.—Somnus; sommeil. (Vet. Gl.)

ESTIMA.—Æstimatio, pretium, valor; estimation.

ESTIMAGIUM.—Pro *ESMAGIUM*.

ESTIMERE.—Facultates et omnia quæ sunt in bonis, idem q. *AVERTUM*. (A. 1213.)

ESTIMIUM.—Æstimatio quæ species est opinionis, velut da visu. (Pap.)

ESTIMUM.—Major ætas cui sua est æstimatio, opinio: « Quod sacramentum filii... quando erunt ad *estimum*...debent facere. » (A. 1153.)

ESTIRO.—Modus agri apud Aquitanos.

ESTIVA.—Dolium; tonneau. (A. 1342.)

—Loca in nemoribus ubi æstate bestium sub umbra morantur; lieux abrités où les bestiaux sont à l'ombre l'été. (J. de J.)

ESTIVAGIUM.—Jus quod ex piscibus percipitur; droit sur les poissons. (A. 1318.)

ESTIVALIA.—Ocra, in veteri vocabulario juris utriusque; botte, bottine, chausure d'été; ol. *estival*, *estivaux*.

ESTIVALLUS.—Incisus solutarius; chausure taillée. (A. 1368.)

ESTIVARE.—Ad umbram in æstate quiescere; se reposer à l'ombre l'été. (J. de J.)

ESTIVATICUS.—Æstivus; d'été, estival.

ESTIVELLUS.—Ul. *ESTIVALLUS*.

ESTIVUM.—Æstas; été.

ESTO.—*Esto mihi*, Dominica Quinquagesimæ; le dimanche de la Quinquagésime.

ESTOBLAGIUM.—Præstatio pro facultate pascendi porcos in stipulis; droit qu'on payait pour laisser paître les chaumes aux porceaux; ol. *estoblage*. (A. 1114.)

ESTOCHAGIUM.—Lignatio, seu jus percipiendi ligna in silvis; chauffage, droit de prendre le bois de chauffage. (A. 1217.)

ESTODIRE.—Pro *studere*.

ESTOFFA.—Res seu materia quævis unda aliquod conficitur vel ornatur; matière première; ol. *estoffe*. (A. 1368.)

ESTOFFATUS.—Instructus, munitus; approvisionné, garni; ol. *estoffé*.

ESTOFFERIUS.—Idem q. *ESCOFFERIUS*.

ESTOLIUM.—Classis, navis, vel etiam exercitus terrastris; Vid. *STOLIUM*.

ESTOLUM.—Ead. notione.

ESTOPA.—Stupa; étoupe; ol. *estoupe*.

ESTOPARE.—Impedire; empêcher; ol. *estoper*. (Rym.)

ESTOQUETUS.—Verulum, gladius; épée; ol. *estoc*.

ESTOQUUM.—De *estoque*, punctum; de pointe, d'estoc. « Magno ictu de *estoque* percussit. » (A. 1400.)

ESTOR. — Vorator, epulo; *goulu, mangeur*. (Vel. Gl.) — Clavus quo lemonus aptatur iugo; *cheville qui unit le joug au timon*. (I. aur.)

ESTORAMENTA. — Quidquid ad vitam et vestitus necessaria pertinet; *provisions, munitiones, meubles, vêtements*, etc.; ol. *estorement*. (A. 1340.)

ESTORIATUS. — Acu pictus, figuris instructus; *brodé, historié*. (A. 1377.)

ESTORIUM. — Subsidiium, nutrimentum corporis, et generalius quidquid convenit necessariumve est ad victum, vestitum, conditionem, ut *ESTORAMENTA*.

ESTORNAMENTUM. — Quidquid ad navim instruendam conducit; *gréement, approvisionnement*, etc., *tout ce qui est nécessaire pour l'armement d'un navire*. (A. 1340.)

ESTORESSA. — Emendatio, multa, compensatio; *châtiment, peine pécuniaire, amende*. (A. 1308.)

ESTOUBLAGIA. — F. idem q. *ESTOBLAGIUM*. F. etiam onus colligendi vel censitandi stipulas post peractam messem ad rusticorum aedium tecta. (A. 1262.)

ESTOVERIUM. — Omne id quod alicui necessarium est; *provision de tout ce qui est nécessaire*; ol. *estavoir*.

ESTRA. — Atrium aliis aedificiis murisve aut sepimento circumdatum et superius apertum; *cour*. (A. 1279.) — Aedificium alteri appensum, vel domuncula, tugurium; *maison qui dépend d'une autre, ou maisonnette, cabane*; ol. *estrage*. (A. 1329.) — Fenestra, praesertim ubi merces levioris momenti venum exponuntur; *fenêtre, surtout celle où l'on met en étalage les marchandises de peu de valeur*; ol. *estre*.

ESTRADA. — Via strata; *voie publique, chemin pavé*; ol. *estrade*.

ESTRAERIA. — Idem q. *ESTRAJERIAE*.
ESTRAGERIUM. — Idem videtur, nisi sit tributum quod a novis incolis pro iure standi in castro domino pensatur. (A. 1189.)

ESTRAJERIAE. — Caduca, derelicta, bona quae in fiscum ex quavis causa cadunt, proprie alienigenarum et extraneorum, quos Galli vulgo *estrangers* vocant; *biens abandonnés ou biens qui retournent au fisc par déshérence ou abandon, épaves*.

ESTRAMEN. — Stramentum, culcita; *paillasse*. (A. SS.)

ESTRANGURIA GUTTA. — Morhi genus, catarrhus, fluxio. (A. 1263.)

ESTRE. — Pro *Esse*.

ESTRECIATUS. — Arcatus; *serré, étroit*; ol. *estréchi*.

ESTREGBORDS. — Axes, tabulae, abiegnae (Ken.)

ESTRELINGUS. — Parvum pondus, minuta pars unciae. (Ob. eccl. Morin.)

ESTRENA. — Munus, donum; *présent, étrenne*. (A. 1279.)

ESTRENGUEDOIRA. — Instrumentum dolliariorum; *outil de tonnelier, estreignoir*.

ESTREPAMENTUM. — Vox forensis, destructio, quasi extirpamentum; *dégât, ravage, saccagement*; ol. *estrepement*

ESTREPARE. — Destruere, vastare; *détruire, ravager*; ol. *estreper*.

ESTREVIUM. — Ut *ESTRAIF*.

ESTRIF. — Species sagittae vel potius ballistae, quae a forma, vel a materia, aut a ratione eas tendendi, aut ab iis quae emittunt, nomen habebat.

ESTRILIARE. — Equum distringere, strigili dellicare; *détriller*.

ESTRIS. — Ut *ESTRAIF*.

ESTRIVERIA. — Habena scandularia, lorum cui stapes alligatur; *détrivière*; ol. *estrivière*. (A. 1304.)

ESTRIVUS. — Strigilis; *détrille*. (A. 1304.)

ESTRIX. — Femina gulosa; *grande mangeuse*; ol. *estris*. (Vel. Gl.)

ESTROMENTUM. — Instrumentum; *outil, instrument*. (A. 716.)

ESTRUERE. — Pro *extruere*, componere. (Mur.)

ESTRUMENTUM. — Pro *instrumentum*. (Mur.)

ESTUFFAMENTUM. — Omne genus panni; *tissu, étoffe*. (Rym.)

ESTUGERUM. — Ut *ESTUGIUM*.

ESTUGIUM. — Theca; *botte, étui*; ol. *estuy*. (A. 1231.)

ESTURGIUS. — Acipenser; *esturgeon*.

ESTURIONUS. — Ead. notione.

ESTUS. — Status, quod aliquis est: « Vincedimus a vobis *estus* nostros cum omni peculiare, quod habemus aut locare potemus, manso et terra vel vinolias, » etc. (Form. Andeg.)

ESVANUARE. — « Quam dictam mansuram dictus Robertus et ejus haeredes poterunt justiciare et *esvanuare* per redditum supra dictum sive aliquo contradicito. » (A. 1282.) De iure agitur, quo quis fundum ad manum suam ponere potest propter censum non solutum.

ESURUS. — Famelicus; *affamé*. (A. SS.)

ESUS. — Pastus; *nourriture, aliments*. (A. 1153.)

ESWARDIATOR. — Inspector, rebus examinandis praefectus; *inspecteur, contrôleur, surveillant*; ol. *eswardeur*.

ESYAMENTUM. — Quidquid alicui proprium est, quo pro lubitu uti potest. (A. 1445.)

ET. — Interdum pro *vel*.

ETALLIZARE. — Componere, conficere, ut videtur; *faire, fabriquer*: « Arena, unda vitrum etallizatur. » Leg. forte *crystallizatur*.

ETALLUM. — Locus ubi venalia proponuntur, pluteus venalitiis; *étal, banc de marchand*. (A. 1241.)

ETEROCLITUM. — Idem q. *Diversiclitium*.

ETESA. — Armorum vel armaturae species. (Odon. Poem.)

ETFUNDUS. — Fundus, ager; *terre, champ*. (Ord. Vit.)

ETHICA. — Febris species; *fièvre éthique*. (A. SS.)

ETHICALIS. — *Ethicalis febris*, ut *ETHICALIS*. (A. SS.)

ETHISIS. — Ead. notione. (A. SS.)

ETHNIKE. — « Vendidi et tradidi... mancipium unum cum omni *ethnike* et peculiari suo, » etc. Forte idem est quod *familia*, a *Græco ἔθνος*, gens, natio, et metaphorice societas et genus hominum.

ETHYRODIANI. — Hæretici qui dicunt Mariam virginem ante partum, non post partum.

ETIA. — Modus agri: « Cum duabus *etiis* vinearum. » (A. 1373.)

ETIQUETTA. — Scheda inscripta; *étiquette*.

ETLEHA. — Apri femina; *laie*.

ETLIDUS. — Idem q. *LIDUS*.

ETNEKE. — Idem q. *ETHNIKE*.

ETUNIARE. — Pro *IDONEARE*.

ETUNIATUS. — Pro *IDONEATUS*.

ETYMOLOGICARE. — Etymologiam vocis scrutari; *chercher l'étymologie d'un mot*.

EUBANUS. — Ligni species, idem f. q. *EBENUS*.

EUCARMEN. — Antiphona, quæ ad oblationem in liturgia sacra canitur. (Grad. Albens.)

EUCARIS. — Gratosus; *gracieux*: « Lingua *eucharis* in bono homine abundat. » (Interp. Eccl.)

EUCARISTIA. — Sacrum corpus Christi in Missæ sacrificio confectum; *la sainte Eucharistie*. (Pass.) — Sacra pyxis seu ciborium; *ciboire*. (H. mon. Becc.) — Festum S. Sacramenti; *la fête du Saint-Sacrement*. (Ord. Eccl. Rothom.)

EUCARISTIALE. — Vas in quo Eucharistia servatur; *ciboire*. (Pontif. Moy.)

EUCHETÆ. — Orantes, hæretici qui solas preces ad salutem salis esse somniant.

EUCHIMUS. — Gr. *εὐχμος*, optimus; *excellent*. (Alex. Iatr.)

EUCHONOMUS. — Pro *ÆCDNOMUS*.

EUDOXUS. — Ex Gr. *εὐδοξος*, gloriosus; *plein de gloire*. (Frid.)

EUFORTUNIUM. — Bona fortuna; *bonne fortune, bonheur*. (A. SS.)

EUGA. — Forte inguen; *aine*: « Habebat febrem pestilentem et bossam in *euga*. » (Mir. Urb. V.)

EUGIUM. — Pro nota silentii in musicis.

EUGUMENUS. — Mendose pro *Egumenus*.

EUHODIA. — Ex Gr. *εὐδία*, prosperum iter; *heureux voyage*. (Terl.)

EULOGIA. — Eucharistiae sacramentum; *Eucharistie*. — Hostiae particula; *portion, fragment de la sainte hostie*. — Panis benedictus; *pain béni*. — Quodvis munus; *présent, cadeau*. — Præstatio; *redevance*. — Epistola; *lettre, missive*. — Benedictio, salutatio; *bédiction, salutation*.

EULOGIARIUS. — Eulogiarum confector donator; *celui qui fabrique ou distribue eulogies*.

EULOGICUS. — Ad eulogiam soectans; *eulogie*.

EULOGIOSE. — Pro *elegiose*, id est doctior. (Bald., Chr. Can.)

EULOGIUM. — Epistola missa ad aliquem, munus, quod *eulogia* vulgo dicitur:

« Cum deceat reges potentes et famosos amicitia fœdere convinci... vestrae serenitati hoc *eulogium* duximus destinandum. » (Epist. Car. M.) — Minusculum; *petit cadeau*: « Munere præmio studui sibi placare eum, mittens quasi *eulogium*, vas testem, pergrande, melle pleum. » (Vit. S. Luidg. episc.) — Dispositio, propositum; *disposition, intention*: « Et nihil est quod magis debeat hominibus, quam ut eorum supremæ voluntatis *eulogia* impleantur. » (Conc. Trev. a. 1310.) — Prædictio, vaticinium; *prédiction*: « Impletum est *eulogium* et irrefragabile vaticinium quod prædixerat. » (A. SS.) — Dictum sapienter, aptum responsum; *parole sage, belle maxime*: « Illud tamen viri sapientis semper ad memoriam revocabat *eulogium*. » (A. SS.) — Sermo, dictio quævis; *énoncé, exposé, discours*: « Quæ brevi *eulogio* in fronte huius libelli prænotata repperit. » (Passionnar. Gal.) — Consuetudo; *habitude, coutume*: « Miratus, eum longe concubinalis *eulogio* perstitisse. » (Lud.) — *Eulogium angelicum*, salutatio angelica; *salutation angélique*. (Men.) — Pro *eulogio*: « Nugatoria loquacitatis *eulogio* perusa (Lib. de disc. scol.) » ubi S. Thomas: *Eulogium*, sapientia, bona fama, vel testimonium dicitur.

EULOIA. — Munus debitum, præstationis species; *Vid. Eulogia* sub fine.

EUMENICUS. — Infernus; *infernal, de l'enfer*. « Carcer *eumenicus*, » infernus; *l'enfer*. (A. SS.)

EUMORPHUS. — Gr. *εὐμορφος*, formosus; *beau*. (A. SS.)

EUNICIZATUS. — Castratus; *fait eunuque*.

EUNICUS. — Ut *Ecnuchus*.

EUNUCHARE. — Castrare, eunuchum facere; *rendre eunuque, châtrer*. (Brompl.)

EUNUCHINARE. — Ead. notione.

EUNUCHINUS. — Ad eunuchum pertinens; *d'eunuque*: « Impudenter erigunt facies *eunuchinas*. » (S. Hier.)

EUNUCHIZARE. — Ut *Eonuchare*. (A. SS.)

EUNUCHUS. — Dignitas in palatii imperatorum, cui cubiculi augustalis cura erat, cubicularius. (Cod. Just.)

EUPREPIA. — Pulchritudo; *beauté*. (Vel. Gl.)

EURAYDARE. — In carcerem conjicere, vel manum injicere in aliquem; *arrêter, mettre en prison*. (A. 1334.)

EURYTHMIA. — *Εὐρυθμία*, concinnitas, corporis decens et aptus modus: « Ecce vir quidam ephebus *eurythmiam* domui Sebastiani præstans, » etc. (A. SS.)

EUSEBIA. — *Εὐσεβία*, pietas, misericordia; *commiseration, miséricorde*.

EUSSINUS. — Arboris species, ilex, ut videtur; *yeuse*. (A. 1391.)

EUTHECA. — Theca uretiosior; *botte précieuse*.

EUTICE. — *Eutice flere*, idem videtur quod abundanter flere, ab *εὐ* et *ταῖς* liquefacio, unde efformari potuit *εὐταῖς*; Græce pro quo Latine dictum *eutice*. (A. SS. Ben.)

EUTYCHES. — A Gr. εὐτυχία; felix; *heureux*.

EUXONIA. — Excusatio, idem q. ESSONIA. (A. 1496.)

EUZARE. — 'Manubrium aptare; *mettre un manche à un outil, emmancher*.

EUZARIA. — Ager, qui nec colitur, nec aratur, ut AREA. (A. 1197.)

EVACUARE. — Vacuum seu irritum reddere; *Vid. VACUARE. (Ep. Steph. VI PP.)*

EVACUARIUM. — Apochæ species, idem q. EVACUATORIA. (Form. Marc.)

EVACUATIO. — Abdicatio, rei possessæ dimissio; *renonciation à la possession d'une chose, abdication. Evacuationis charta*, qua quis rem aliquam ad alium transfert; *acte par lequel on transmet une propriété à un autre.* (A. 1105.)

EVACUATORIA. — Apochæ species, qua creditor, amissa cautione profitatur sibi solutam fuisse pecuniam, cautionem enim reddita, apocha non datur; *quittance*.

EVADARI. — Reposcere, flagitare. (Isid.)

EVADIATUS. — Is a quo rationa forisfacti vadium seu pignus ablatum est; *Vid. VADIUM*.

EVAGIUS. — Pro ESTAGIUS vel ESTAGIARIUS. (A. 1250.)

EVALUATIO. — Æstimatio; *évaluation, estimation.* (A. 1450.)

EVANADOTUS. — Ex Gr. εὐανότος; cibus qui facile digeritur; *aliment de facile digestion.* (Sim. Jan.)

EVANGELIARIUM. — Liber in quo continentur *evangelia* quæ in singulis Missis leguntur aut cantantur, quem, ut hodie habetur, a D. Hieronymo compositum scribit Hnoriu Augustod.; *Évangélaire*.

EVANGELISMUS. — *Evangelismi festum*, Dominica quinta post Pascha; *le cinquième dimanche après Pâques*.

EVANGELISTA. — Lætus nuntius; sic nominatur S. Nicolaus in ch. a. 1323.

EVANGELISTARIUM. — Idem q. EVANGELIARIUM.

EVANGELIUM. — *Evangelia parvula*, hoc est, *evangeliorum* particulas in schedulis descriptas, inter superstitiones phylacteria recensat S. Hieronymus in Matthæum. *Evangelium plenarium*, liber ecclesiasticus, in quo omnes ex Evangelio lectiones in sacris liturgiis recitari solitæ continentur. Carpenterius mavult quatuor Evangelia simul compacta.

EVANGELIUS. — *Evangelii domini abbas*, hoc est, capellanus, ut conjicit Mabillonius.

EVANGELIZARE. — Scripturas probare, practiceis.

EVANTAGIUM. — Jus præcipuum, prærogativa; *avantage.* (A. 1354.)

EVANUTUS. — Elapsus; *passé, écoulé*; *« Evanutis istis octo diebus »*

EVANVARE. — Dissipare, e conspectu tollere; *faire évanouir, dissiper.* (A. SS.)

EVARE. — Provocare. (Vet. Gl.)

EVASTARE. — Pro vastare. (Vet. Gl.)

EVE. — Eve et treve dicuntur nativi de

avo et tritavo, quorum majores. servitutem servierunt. (Sken.)

EVECTIO. — Diploma, endicillus, libellus, quo cursu publico utendi facultas datur; *lettre par laquelle le prince donne à un particulier la permission de prendre la poste. (Cod. Th.)* — Ipsi equi, sau equitaturæ; *chevaux ou montures qui servent aux transports. (Conc. Hisp.) Evectio navalis*, ipsæ naves; *vaisseaux, navires.* (Fred.)

EVECTIUNCULA. — Dimin. ab EVECTIO. (Paul. Diac.)

EVEGERE. — Pro evehere. (Mur.)

EVELLATIO. — Destructio, quasi evulsio; *destruction, démolition.* (A. 1331.)

EVELLATUS. — Evulsus; *arraché.*

EVELLERARE. — Vellere, spoliare; *dépouiller de la toison.* (W. Brit.)

EVENDICARE. — Sibi asserere, obtinere; *revendiquer.* (A. 704.)

EVENIENTER. — Casu fortuito; *par hasard.*

EVENTIMENTUM. — Possessio obvianens alieni, quod varie lit, ut ESCAETA. (A. 1371.)

EVENTAGIUM. — Jus præcipuum, prærogativa, ut AVANTAGIUM. (A. 1221.)

EVENTAMENTUM. — Eventus, casus; *événement.*

EVENTARE. — Aerem sibi vel alteri concitare, val caplara; *éventer.* (Mich. Scot.)

EVENTATIO. — Aëris captatio et ejusdem impressio. (A. 1398.)

EVENTIO. — Pro eventus, casus, (Bern. Mon.)

EVENTIUNCULA. — Ut EVECTIUNCULA.

EVENTURA. — Fortuna; *aventure.* (Lamb. Ard.) — Caducum, seu quicquid ex confiscationibus at escaetis domino fauci obvenit; *Vid. AVENTURA et ESCAETA. (H. Dalph.)*

EVENTUS. — Adventus; *arrivée.* (A. 1357.)

EVERBERARE. — Vi quadam excitare, impetrare. (Bart. Gl.)

EVERNARE. — « Multis enim fallaces divitiæ malignandi præstare occasiones dum vel ad luxuriam evernant, vel ad superbiam instant. » (A. SS.) Editores pro *enervare* positum eradunt; Carpenterius pro *invitare*.

EVERSALICAMINOR. — Scripturæ genus, *Vid. SCRIPTURA*.

EVEX. — Episcopus; *évêque.*

EVEXUS. — *Evexum poli clima*, idem q. Virgilio *convezum cælum.* (A. SS.)

EVICTIO. — *Evictio tyranni*, victoria relatâ de tyranno. (Vet. Cal.)

EVIDARE FABAS. — Excitare, siliquas exuere; *écosser des fèves.* (A. 1351.)

EVIDENTIA. — Præsentia, conspectus; *présence, vue.* (A. 1103.) *Evidentiæ chartæ*, tabulæ, instrumenta, testimonia quibus jus prædiorum firmatur, quod rem *evidentem* faciunt, unde ut plurimum hujusmodi diplomatum initia ita concipiuntur: « Notum sit omnibus præsentibus at futuris; » *titres, actes de propriété.* (Pass.)

EVIDENTIALE JUDICIUM. — Idem q. EVINDITALE.

EVIDERE. — Evidens esse; « Ejus. prærogativa ex hoc *evidet.* » (Chr. Thom. Otter.)

EVIGESCERE. — Vigorem amittere, marcescere; *perdre sa vivacité, s'aviguer.* (Tert.)

EVIGILANS. — *Evigilans stultum*, sic appellabant boni illi monachi campanam quæ pulsabatur ad matutinas, quod, tepescente eo ævo pietate, stultos eos qui e lecto exsurgere, quo procederet in ecclesiam ad concinnandos hymnos matutinos, existimarent.

EVIGILARE. — *Evigilare dormientes*, expergefaceri; *éveiller.*

EVIGORARE. — Vigora privare; *priver de sa vigueur, de sa vivacité.* (Tert.)

EVINCULARE. — E vinculis solvere; *délivrer des chaînes.*

EVINDICARE. — Evincere, rem seu possessionem judicio, vel lata sibi sententia asserere, obtinere; *évincer, déposséder quelqu'un juridiquement.* (A. SS. Ben.)

EVINDICATORIUM. — Sententia judicis qua quis in rei controversæ possessionem mittitur, vel in ejus possessione contra invasores conservatur; *jugement qui met en possession d'une valeur en litige, ou qui maintient la possession d'une valeur dont la propriété est attaquée.* (Mab., Annal.)

EVINDICATORIUS. — Charta evindicatoria, præceptum evindicatorium, ead. notione q. EVINDICATERIUM.

EVINDITALIS. — *Evinditale judicium*, datum videtur contra eum qui, re ejuspiam ablata, in jus vocatus ad placitum, nulla missa vel nuntiata sunnia seu excusatione, venire distulit.

EVIRGINARE. — Virginam corrumpere. (Vet. Gl.)

EVIRIATUS. — Pro *eviratus.* (Vet. Gl.)

EVISCUS. — Planta medicinalis.

EVITARE. — Vitam auferre, occidere; *tuer, mettre à mort.* (Vet. Gl.) — Impedire, prohibere; *empêcher, défendre.* (Mur.)

EVITUDO. — « Hujus profectionis rumor varias distinctus per urbes, annulos tuos ingenti evitudine vibrat. » (A. SS.) Ubi Bollandus: « An evidentiæ et claritatis? an habetudine et stupore? »

EVOCATORIÆ. — Epistolæ quibus ab sentas ad comitatum *evocabantur* a principe, aut quibus iis qui principis aspectum ambiebant, veniendi facultas dabatur; nam sine *evocatoria* ad comitatum venire omnibus non licebat; *invitations, lettres d'appel.*

EVOCATUS. — *Evocati*, qui militant sine sacramento. (Vet. Gl.)

EVOLAGIUM. — Jus aquæ ad piscium stagni, alibi VOLAGIUM; *droit de pêche dans un étang et libre disposition de ses eaux.*

EVOLATUS. — Dicitur de arborea ventorum vi ad terram dejectus; *arbre renversé par le vent.* (A. 1317.)

EX DE POST. — Ex eo tempore; *depuis.* (A. 1403.) *Ex nunc*, ex hoc tempore; *depuis ce temps.* *Ex post*, ead. notione.

EXACIARE. — Exacuere, excitare, ut videtur.

EXACINARE. — Acinos ex uvis eximere. (Med. Sal.)

EXACISCLARE. — *Exaciscare* arcam, in antiquis inscriptionibus, eam discernere.

EXACTA. — Ut EXACTIO. (A. 753.)

EXACTARE. — Pro *exigere.*

EXACTICUM. — *Vid. CANTARIUM.*

EXACTIO. — Crudelitas; *cruaute, barbarie.* (Bart. Gl.)

EXACTIONARE. — Exigere, per vim auferre; *prendre, enlever, se faire donner par force.* (Joan. de Bek.)

EXACTIONARIUS. — Exactor; *collecteur, percepteur.* (Mart.)

EXACTIVUS. — Qui exigi solet; *exigible.*

EXACTOR. — Publicanus; *percepteur, collecteur.*

EXACTURA. — Pro EXACTIO.

EXACUCERE. — Punctum ferire; *frapper d'estoc.* (A. 1400.)

EXADELPHUS. — Fratris filius, patrnelis, etiam ex sorore nepos; *cousin germain.*

EXADITUARE. — Excludere ab adytis. (Isid.)

EXADONIARE. — *Idoneum* seu innocentem se probare; *se justifier.*

EXADUM. — Species vehiculi, ut ESSEDUM.

EXADUNARE. — Addere, conjungere, ut ADUNARE.

EXADVOCATUS. — Qui fuit advocatus. (Mart., Lex.)

EXÆQUARE. — Æqualiter parti; *diviser en parties égales.*

EXÆRUGINARE. — Polire; *fourbir.*

EXAFOCI. — « Obtulit canistra *exafoci* ex argento purissimo (Anast.); » sed legendum indubia *exafota*, ex Gr. *ἑξάφοτα*, id est canistra sex luminibus, lucernis, vel candelis instructa.

EXAGA. — Exitus, proventus, ut EXAGUM. (Cnl.)

EXAGELLA. — Quota pars quæ unicuique hæredum ex successione obvenit; *portion d'un héritage, ce qui revient à chaque héritier.*

EXAGELLARIUS. — Ad hæredem spectans; *héritaire.*

EXAGGARE. — De acerbo detrahens; *démouler.* (Vet. Gl.)

EXAGGERARE. — Exasperare. (Hinem.)

EXAGIUM. — Trutina, certum ponderis genus; *examon*, purgatiu, judicium Dei; exitus, proventus; *æstimatio*; *balance, poids*; *épreuve judiciaire*, *jugement de Dieu*; *reventus, profits*; *estimation.*

EXAGUM. — Proventus, ut EXAGIUM.

EXALABRARE. — *Alabro* lilum evolvere. (Vet. Gl.) *Vid. ALABRUM.*

EXALAPARE. — Alapis cædere; *souffleter.* (A. SS.)

EXALMATUS. — « Invaluit quorundam hominum superstitiosa nequitia, qua sub religionis prætextu et salutis corporalis ementia spa, miseros homines inducunt, ut, relictis artis medicinæ remediis, ad ligaturas et alias superstitiones confugiant. Quod ne posthac fiat, omnes et quascunque incantatorum, vel, ut vulgo dicitur, *exalmatorum* orationes, preces et figmenta a nostra diœcesi explodimus, cum sint superstitionibus et

orribus plena. » (Conc. Hisp. a. 1600.)
EXALODIS. — Proprietas, idem q. ALO-
DIS.

EXALRARE. — Fodere vel haurire: « Fos-
sata vel murisca... noctare, vel exalrare, vel
aliquem cursum facere. » (A. 1228.)

EXALTARE. — Pro EXALTARE.

EXALTATIO. — Exstructio, vel restaura-
tio; construction ou réparation: « Exaltatio
turris incendio diruta. » (A. 1222.) — Fastus;
faste, lux: « Exaltatio non convenit profes-
soribus humilitatis. » (Tert.) — Exaltatio
monetae, dicitur de accessionibus factis pre-
tio monetarum. (Rym.) — Exaltatio sanctae
crucis, dies quarta decima mensis Septem-
bris; le 14 septembre.

EXALTATUS. — Pro exaratus.

EXALTERATUS. — Imminutus, deprava-
tus; amoindri, altéré.

EXALTIO. — Elevatio; hauteur, éléva-
tion.

EXALTUS. — Pro EXALTUS. (A. 1319.)

EXAMANTISSIMUS. — Pro amantissimus,
id est valde dilectus.

EXAMARICARI. — Amariorem facere, in-
amarirescere; rendre amer, devenir amer. (V. In-
terp. Orig.)

EXAMBIARE. — Pro EXAMBIARE, vel
EXCAMBIARE, rem cum re commutare; échan-
ger.

EXAMBIRE. — Pro ambire, desiderare:
« Ut exambiret reponi se injuste in episco-
patum, de quo fuerat juste decessus. »
(S. Cyp.)

EXAMEN. — Purgatio, iudicium Dei; épreu-
ve judiciaire, jugement de Dieu. — Origo;
origine, source, commencement. (Abbon.) —
Pannus holosericus, ut EXAMETUM. — Exa-
men dotis, jurisconsulti dicitur donatio,
quae uxori a marito fit in compensationem
dotis, quam ipse ab ea accepit; unde no-
men.

EXAMETUM. — Pannus holosericus;
étouffe de soie, satin; ol. samit.

EXAMINA. — Ead. notione.

EXAMINARE. — Ad disquisitionem voca-
re. (A. SS.) — Examinare dicuntur apes, quae
una coeunt et in examen congregantur.

EXAMINATIA. — Examen, doctrinae pe-
riculatio; examen. (A. 1336.)

EXAMINATIO. — Examen; examen, re-
cherche. (A. 1292.) — Purgatio, iudicium
Dei; épreuve judiciaire. (A. 1063.) — F. in-
vocatio: « Electus Papa procumbet... nam
examinatio antiqua sanctorum et alia praece-
dentia omittuntur. » (Carem. Rom.) Nisi sor-
tes sanctorum hie indigari quis existimet.

EXAMINATOR. — Dignitas apud Longo-
bardos.

EXAMINATORIUS. — Ad probationem
conducens; qui sert à éprouver. (Tert.)

EXAMINATUS. — Probatus; de bon aloi,
affiné. (Pass.)

EXAMITUM. — Idem q. EXAMETUM.

EXAMPLARE. — Extendere, augere, am-
plare; étendre, accroître, augmenter. (A. SS.)

EXAMPLARIUM. — Silva in terram cul-
tam redacta, ut EXEMPLUM.

EXANCINGUM. — F. modus agri, idem
quod ANCIAGA.

EXANCLARE. — Pro EXANTLARE.

EXANCONARE. — Anchoras vellere, sol-
vere; lever l'ancre, désancrer.

EXANESCERE. — Pro EVANESCERE.

EXANGUACHA. — Custodia, idem q. Sca-
RAGUAXTA.

EXANGULARE. — Per angulos inouire-
re. (Vet. Gl.)

EXANGYSIS. — Vadimonium, pignus;
gage, garantie. (J. Afr.)

EXANHELARE. — Peropare; désirer ar-
demment. (Script. rer. Fr.)

EXANIMARE. — (Neutr.) Animam agere,
expirare; rendre l'âme. (A. SS.)

EXANTHEMA. — Quod effloruit, metapho-
rice pustulae subrubrae, leves eruptiones lu-
morum per cutem florescentium; boutons,
tumeur.

EXANULARE. — Annulum deponere; dé-
poser l'anneau. (Sug.)

EXANUM. — Ut EXAGUM.

EXAQUATIO. — « Si venditur aut emitur
vinum ad exaquisitionem, id est ad probatio-
nem, de unoquoque tonello debet emptor ii
denar. et venditor ii denar. » (A. 1036.)

EXAQUATORIUM. — Canalis per quem
aqua decurrit; conduit, canal. (A. 1322.)

EXAQUESCERE. — Aquosum fieri; se
changer en eau. (Cens.)

EXARCHATUS. — Districtus, iudicatio
exarchi; territoire soumis à un exarque,
exarchat.

EXARCHIATRUS. — Qui archiatri seu me-
dici principis comitatus munere defunctus
est; médecin du prince.

EXARCHUS. — Dignitas praestantissima in
imperio Constantinopolitano; exarque, nom
de dignité dans l'empire d'Orient. — Titulus
honorarius Pippino et Carolo Martello datus;
exarque, titre honorifique donné à Pépin le
Bref et à Charles Martel. — Dignitas eccle-
siastica; exarque, dignitaire ecclésiastique.

EXARCIA. — Funalis apparatus navium;
agrès; ol. essarcie.

EXARDIUM. — Ut EXALTUS. (A. 1147.)

EXARÉNTASMA. — Forte ornamentum;
ut auleum, vel aliud huiusmodi a Graeco
ἐξαρέντισμα, ornare, instruere. (Mur.)

EXARERE. — Exarescere. (Vet. Gl.)

EXARIATA. — Collis inculta, Prov. cysa-
riade.

EXARICHUS. — Agrorum colonus, arator;
habitant des champs, laboureur, cultivateur.
(A. 1247.)

EXAROCRARE. — Succernere. (Vet. Gl.)

EXARRARE. — Instruere; équiper, armer.
(Boninc.)

EXARSUS. — Incensus; enflammé. (A. SS.)

EXARTARE. — Intercolare silvas, et du-
meta succidere, et in culturam redigere;
défricher et mettre en culture; ol. essarter.

EXARTARIA. — Ut EXARTUS.

EXARTARIUS. — Operarius, qui exartat
silvas; ouvrier qui défriche.

EXARTATOR. — Ead. notione.

EXARTES. — Ut EXARTUS.

EXARTHARE. — Membra dissolvere,
distrumpere; démembrer.

EXARTUARE. — Ead. notione.

EXARTUS. — Ager in culturam redactus;
terre défrichée et mise en culture; ol. essars,
essars.

EXASIA. — Canalis per quem aqua su-
perflua defluit; canal, conduit par lequel
le superflu de l'eau s'écoule.

EXATERIUS. — Idem forte qui alienigena,
vel qui dumeta succidit; étranger ou celui
qui défriche. (A. 1200.)

EXATERRA. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

EXAUCTORITAS. — Exauctoratio, qua
quis suo gradu dejicitur; licenciement, ré-
forme. (Cod. Th.)

EXAUDI. — Exaudi, Domine, Dominica
sexta post Pascha; le sixième dimanche après
Pâques.

EXAUDIBILIS. — Facilis et promptus ad
exaudiendum. (Conc. Hisp.)

EXAUDIBILITER. — Benevolenter; avec
bienveillance. (G. Chr.)

EXAUDITIO. — Benevolentia; bienveil-
lance. (Script. rer. Fr.)

EXAUGERARE. — Augere, accrescere;
augmenter, accroître. (A. 1093.)

EXAUGESCERE. — Delicere. (A. SS.)

EXAUREARE. — Aura seu leviori vento
in aere sese purgare, aerem captare, quod
faciunt falcones; Gal. ol. s'airier.

EXAUTORIZATUS. — Quasi extra auctori-
tatem, qui defugit auctoritatem et discipli-
nam contemnit. (Meist.)

EXAURIGULARE. — Aures abscindere,
couper les oreilles; ol. essoriller.

EXAVUM. — Ut EXAGUM.

EXBANNIARE. — Bannire, proscribere;
proscrire, bannir. (A. 1306.)

EXBANNIMENTUM. — Proscriptio; ban-
nissement. (A. 1413.)

EXBLATARE. — Reditus terrae, vineae vel
praedii percipere; percevoir, recouvrer les
revenus de la terre. (A. 862.)

EXBONATIO. — Metarum positio iuri-
dica; détermination, plantation des bornes
par auctoritatem de justice; ol. esbonage. (A.
1267.)

EXBONNARE. — Ex pacto statuere, mode-
rari; régler, déterminer, fixer par une con-
vention. (A. 1161.)

EXBORARE. — Ut ESBORARE.

EXBRANCARE. — Ramos avellere; ébran-
cher; ol. esbrancher. (Flet.)

EXBRANCHIARE. — Ead. notione. (Id.)

EXBRIGARE. — Extra brigam ponere, lile
et iurgio liberare; dégager de toute chicane,
de tout procès; Vid. BIGA.

EXBURSARE. — Pecuniam e bursa seu
crumena depromere; déboursier. (A. 1478.)

EXCAANCIA. — Quod obvenit alicui, ut
ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADENTIA. — Excadentia curiae in
regno Siciliae, Gallis parties casuelles, ca-
dua bona, quae in fisco cadunt, seu ex
commisso, seu alia quavis ratione; Vid.
ESCAETA. — Legitima hereditas quae alicui
obvenit; héritage, succession régulière. (A.
1261.) Vid. ESCAETA.

EXCADERE. — In aliquem cadere, ei
obvenire; échoir. (A. 1229.)

EXCADUCUM. — Quod alicui obvenit
jure hereditario, aliave ratione; Vid.
ESCAETA.

EXCADECAFOTUS. — Idem q. EXAFOCI.

EXCAECARE. — Oculos evellere; arra-
cher les yeux, aveugler. (W. Thor.)

EXCAITA. — Idem q. ESCAETA.

EXCALCEATI. — Haeretici qui excalceatos
ambulare debere homines asserebant, in-
quit Philastrius.

EXCALDARE. — Leviter coquere, in
aquam calidam immittere; échauder. —
Excaldare se, in thermis lavari; se bai-
gner.

EXCALGAYTUS. — Excubiae, idem q.
SCARAGUAXTA.

EXCAMBIARE. — Permutare; échanger.

EXCAMBIATOR. — Trapezita, mensarius;
banquier, changeur.

EXCAMBITARE. — Ut EXCAMBIARE. (Mad.)

EXCAMBITIO. — Permutatio; échange.

EXCAMBIUM. — Ead. significatione.

EXCANCIA. — Bonum caducum obve-
nians, de quo supra in voce ESCAETA. (A.
1237.)

EXCANDALUM. — Damnum, detrimen-
tum; dommage, dégât. (A. 1040.)

EXCANDENTIA. — Paleae leviores et cra-
tera purgamenta e framentis in area tritis
cadentia. (A. 1221.)

EXCANCIDARE. — Candidum reddere;
dealbare; blanchir, nettoier, rendre blanc.
(Remig. Autoss.)

EXCANGIUM. — Exchangia, permutatio;
échange.

EXCANONICARE. — Canonice aliquid
auferre; enlever la dignité de chanoine. (Pet.
Bles.)

EXCANTARE. — Ut DESCANTARE.

EXCAPILLARE. — Discooperire; décou-
vrir, décoiffer. (Lex Sal.)

EXCAPILLATUS. — Denudatus et sparsos
capillos habens; qui a les cheveux épars.
(A. SS.)

EXCAPITARE. — Decapitare, caput ampu-
tare; décapiter. (Hen. Hunt.)

EXCARCERARE. — E carcere educere;
élargir, faire sortir de prison.

EXCARNARE. — Carne spoliare; déchar-
ner.

EXCARNIFICARE. — Carnem vorare;
manger la chair.

EXCARPSUS. — Pro excerptus. (A. 808.)

EXCARRAZONATA. — Munitionis species,
eandem q. Latinis vallum, Gallis palissade.
(A. 1241.)

EXCARRICARE. — Exonerare; décharger.

EXCARTELLATUS. — Quadrupartitus;
cartellé (dicitur de scutis gentilibus quadri-
partitis).

EXASINA. — Male pro ESCASURA.

EXCATURIZARE. — Aqua calida perfun-
dere; échauder. (Vet. Gl.)

EXCAUCIA. — Idem q. ESCAETA.

EXCAUDICARE. — Caudices avellere; ex-
tirper, déraciner. (Tert.)

EXCAVERE. — Praecavere. (Isid.) — Bau.

nire, edicto publico proscribere, interdiceret; défendre, interdire. (A. 1372.)

EXCAUSARE. — Forte causam seu litem intendere, instruere. (Form. Andeg.)

EXCAUSARIUS. — Qui causas seu vires alterius agit; celui qui soutient les intérêts d'autrui ou agit en son nom. (Vet. Inst. Lemov.)

EXCAVEMENTUM. — Proseriotio; bannissement. (A. 1372.)

EXCEDECAFOTI. — Idem q. EXAFOTI.

EXCEDERE. — Excedere hominem, mori, decedere; mourir.

EXCELLARE. — Extra cellam vivere, relicta professione monastica, liber eum uxore in saeculo vivere; vivre dans le monde, en parlant d'un moine défrqué.

EXCELLENTIA. — Titulus principum, atque adeo imperatorum; excellence, titre honorifique donné aux empereurs et aux princes. (Anast.) Per excellentiam, phrasis Gallica; par excellence, egregie. (A. 1357.)

EXCENNIUM. — Munus, donum; présent, cadeau. (Limb.)

EXCENTOR. — Pro executor. (Decr. Plac.)

EXCEPTA. — Pro excerpta.

EXCEPTACULUM. — Ut receptaculum quo aliquid excipimus; ce qui reçoit, renferme quelque chose, instrument pour recevoir ou recueillir quelque chose. (Tert.)

EXCEPTARE. — Excipere, demere, numero excimere; exciper. (Mur.)

EXCEPTATIO. — Exceptio; exception. (A. 969.)

EXCEPTATUS. — Exceptatum officium, forte usum receptum: « Expositio exceptati... statui ordinem exceptati officii tam de psalmis cum antiphonis, quam de homeliis et de Vesperis, et matutinis, » etc. (Ord. ccel. Ambros. Med.)

EXCEPTIO. — Festum S. Martini quarto Idus Maii in Gallia celebratum; la fête de saint Martin. — Exceptionis pagina, charta qua quis prædium sub annuo censu ad vitam utendum accipit vel concedit; quod a notariis qui exceptores dicebantur, notis excipiebatur; bail emphytéotique. — Exceptioes, pro exceptiones saepe occurrit, ut videmus apud Baluzium in notis ad August. Dialog. de emend. Gratian.

EXCEPTIS. — Præter; outre. (Jul. Afr.)

EXCEPTIO. — Ead. notione. (Isid.)

EXCEPTOR. — Notarius, amanuensis, qui acta iudiciorum describit, iudicis sententiam excipit; secrétaire, greffier, scribe. Vid. EXCEPTIO.

EXCEPTORIA. — Collectorium, cisterna; réservoir, citerne.

EXCEPTUARE. — Excipere, ut EXCEPTARE.

EXCEPTUATIO. — Exceptio; exception, réserve. (A. 969.)

EXCEPTUM. — Præceptum; ordre, instruction. (S. vi.)

EXCEREBRARE. — Cerebrum excutere, ad insaniam adigere; perdre ou faire perdre la tête, devenir fou, ou rendre fou.

EXCEREBRATIO. — Cerebri amissio, insaniam; folie, démence.

EXCEREBRATUS. — Qui cerebrum ami-

sit; qui a perdu la tête, qui n'a pas le sens, étourdi, fou.

EXCERNERE. — Fluere; évacuer. (Alex. Iatroph.)

EXCERVICARE. — « Si quis.... ritortas, quibus sepes continentur, capulaverit, aut res combortas excervicaverit. » Lex Sal. in margine Edit. Heroldi, eutherven, id est concidere. « Hoc modo deficiente — continentia verbo excervicante contumaces, vitiorum intemperantia decurrit. » (Vet. interp. Phil. Q. in Genes.)

EXCESSIO. — Immoderantia; excès.

EXCESSIVITAS. — Excessivitas expensarum, superfluitas, nimietas; dépenses excessives. (A. 1591.)

EXCESSIVUS. — Immodicus; immodéré, déréglé, excessif. (A. 1361.)

EXCESSOR. — Ead. notione. (A. 1341.)

EXCESSUALIS. — Ead. notione. (A. SS.)

EXCESSUS. — Quod excedit; le surplus.

(A. 1315.) — Immoderatio; excès. (Rol. Pal.)

EXCHALCIARE. — Aere spoliare, nummos auferre: « Belle to nummularius ille exchalciauit. » (Porph. in Hor.) Jocus est in furacem, nummos de mensa subtrahens in calceos sibi infarciens.

EXCHALGAYTA. — Excubia, idem q. SCARAGAYTA.

EXCHANGIA. — Permutatio; échange.

EXCHEETA. — Ut ESCAETA.

EXCHERTUS. — Insertus, additus; introductus, ajouté.

EXCHINTONATA. — Fascis cingulo astricta, ut videtur, ab Ital. cintole, cingulum; botte, fagot. (St. Av.)

EXCHIRGITIA. — Ut EXCHALGAYTA

EXCHUCHARE. — Pro EXSCOCARE.

EXCICOTUM. — Symbolum; écot. (A. 1362.)

EXCIDENTIA. — Idem q. ESCAETA.

EXCIDERE. — Obtingere, obvenire; échoir. (A. 1242.)

EXCIDIUM. — Jus domini superioris in bona vassalli decedentis: simul et quod nomine relictii dono exsolvebatur ab hærede, ut eorum possessionem adire legitima posset; Vid. RELEVARE; droit du seigneur sur l'héritage du vassal et aussi droit de relief.

EXCILARE. — Male dictum putat Grævius pro EXCELLARE. (Isid.)

EXCIMATICUS. — Pro SCHISMATICUS. (A. 1065.)

EXCINIUM. — Donum, munus; présent, cadeau.

EXCIPIUM. — Venabulum; épieu pour la chasse. (Isid.)

EXCIPULUM. — Fossa vel instrumentum quo pisces capiuntur; fossé ou engin de pêche. (Vet. Gl.)

EXCISURA. — Imum fossati solum vel ejus incisura: « Quod in excisura fossati cadet. » (A. 1234.)

EXCITATORIA. — Jurgium, rixa; querelle, dispute. (A. 1361.)

EXCLAMARE. — Alta voce pronuntiare, vox liturgica, quæ in libris Græcorum ec-

clesiasticis per *εξων* passim redditur: « Omnes diaconites et pauperes Christi, qui ibidem conveniunt, Kyrie eleison exclamare studeant. » (Diurn. Rom.)

EXCLARARE. — Declarare, pronuntiare; annoncer, proclamer, faire connaître. (St. Saon.) — Expandere; déployer: « Se exclare in aciem. » (Mur.)

EXCLIPTICARE. — Dedicere; manquer, défailir.

EXCOLARE. — Pro EXCOLARE.

EXCLOSA. — Pro EXCLUSA.

EXCLOSORIUM. — Aquarii canalus vavula, cataracta; porte d'écuse, écluse. (A. 1376.)

EXCLOTARIA. — Ut EXCLUSA. (A. 1216.)

EXCLUDERE. — Erogare, promere; dépenser, payer. (Cod. Th.) — Præcludere; boucher, intercepter: « Ut novos muros destruat, quia abbatias nostras excludunt. » (A. 1153.)

EXCLUSA. — Locus ubi concluduntur aquæ; bassin, écluse.

EXCLUSAGIUM. — Pensitatio quæ a domino feudi exigitur pro jure habendi exclusionem; droit payé au seigneur pour avoir la permission de retenir les eaux courantes ou de faire des écluses; ol. exclusage.

EXCLUSARIA. — Baillivia seu præfectura exclusionum, in monasteriis; administration des écluses ou retenues d'eaux, dans les monastères. (Inn. III PP. epist.) — Idem q. EXCLOSA. (A. 1308.)

EXCLUSARIUS. — Pro EXCLOSORIUS.

EXCLUSATICUM. — Tributum quod a prætereuntibus ad exclusionem pensitatur; péage au passage des écluses.

EXCLUSATOR. — Cui competit pensitatio ex facultate habendi exclusionem alicui concessa.

EXCLUSOR. — Janitor; portier. — Faber ferrarius vel ararius; forger, mouleur, fondeur: « In arte argentaria exclusores vocantur, qui de confusione massæ moverunt formam vasis exprimere. » (S. Aug.) Exclusores demonum dicti exorcistæ.

EXCLUSORIUS. — Ostiarius, ut EXCLOSOR.

EXCLUSTI. — Pro exclusisti. (Tert.)

EXCLUSUS. — Obsessor; celui qui s'arrete, s'établit quelque part, qui assiège, assiéger.

EXCOCIARE. — Gleichas frangere, vel dumetis purgare; émotter une terre ou la débarrasser des ronces. (Mon. Angl.)

EXCODICARE. — Runcare; donner un labour avec la serfouette, serfouer; ol. cherfoir.

EXCOGERE. — Pro COGERE. (Inn. Agriens.)

EXCOGACIAMENTUS. — Adulterium vel raptus virginum aut viduarum; adultère ou rapt des femmes veuves ou célibataires. (A. 1114.)

EXCOLA. — Alienigena; qui est du dehors, étranger. (Rym.)

EXCOLATA. — Carnis decoctum, aposoma: « Rogo ut mihi facias excolatam, ut

ex ea vobiscum manducem hoc sero. » (A. SS.)

EXCOLATUS. — Sotulares excolati. Vide in SUBTLARIS.

EXCOLENTIA. — A voce excolere: « Si ultra tres numeros (fratrum) excreverit, unus semper propter domesticam curam, atque rerum communium excolementiam remaneat. » (Lex Long.)

EXCOLIDUS. — Excolidus ager, squalidus, incultus; terre qui n'est pas en culture, friche.

EXCOMIARE. — Licentiam abeundi tacere, imo ejicere, expellere; autoriser à s'en aller, mettre dehors, chasser. (St. Plac.)

EXCOMMATIUS. — Expulsus; chassé, banni. (St. Cast. Reb.)

EXCOMMUNICARE. — A communione fidelium prohibere; retrancher de la communion des fidèles, excommunier. — Oblatari; prier, supplier: « Episcopus excommunicavit homines.... per Dominum Patrem omnipotentem.... ut veritatem dicant. » (A. 920.) Excommunicari cibo: « Si quis clericus superbire præsumpserit, sæpius proprio excommunicatur cibo. » (Pæn. Egb. arch. Ebr.) Id est, in pane et aqua peniteat.

EXCOMMUNICATIO. — A communione fidelium prohibio; excommunication, retranchement de la société des fidèles; ol. excommunicant, Excommunié, etc. Excommunicatio a pace, Missa et mensa, episcopis infligita qui parochiam alienam invadunt. (Can. Hib.) — Major et minor excommunication. Dicitur autem major excommunicatio, cum dicit prælatus: Excommunico te...., talis excommunicatio separat excommunicatum a communione fidelium, et participatione et perceptione sacramentorum. Minor autem excommunicatio (quæ locum non habet in Gallia) dicitur cum quis communicat excommunicato majori excommunicatione; et tunc participans excommunicato, est remotus a perceptione sacramentorum: ita non debet recipere Eucharistiam vel alia sacramenta quousque fuerit absolutus. (Synod. Nem. a. 1284.) Excommunicatio inter penas monasticas recensetur. (Reg. 5. Ben.) ea autem varia fuit, interdum a mensa, interdum ab oratorio, etc.

EXCOMMUNICATOR. — Qui sententiam excommunicationis fert; celui qui excommunique.

EXCOMMUNIO. — Excommunicatus; celui qui est excommunié. (Can. S. Pat.)

EXCOMMUNIS. — Ead. notione. (Cong. Arel. II.)

EXCOMMUNITER. — Una, communiter; ensemble, en commun. (A. 1200.)

EXCOMMUNUS. — Ut EXCOMMUNIS. (Form. And.)

EXCOMMUS. — Ead. notione. (A. 766.)

EXCOMPARATIO. — Comparatio, acquisitio; acquisition, achat. (Ap. Bal. H. Arv.)

EXCOMPUTARE. — Computare, numerare; compter. (A. 1349.)

EXCONCLARE. — Exconclare altare, interdire, cetera, ne in eo sacra peragantur; interdire un autel

EXCONDICERE. — Excusare, satisfaccere, purgare se sacramento, affirmare; *s'excuser, se justifier, prouver son innocence*; ol. *escondire*.

EXCONDITUM. — Excusatio, purgatio per sacramentum; *action de s'excuser, de se justifier, de démontrer son innocence*. (A. 1215.)

EXCONSULES. — Qui a consulatu exierunt peracto vicis suæ anno; *exconsuls*. (Isid.)

EXCONTRARE. — Permutare; *échanger*. **EXCONTRUM.** — Permutatio, quod contra aliam rem, seu pro alia reddatur; proprie autem ost, cum obses loco alterius obsidis cum licentia discedentis, aut dimissi datur; *échange, ce qu'on donne en échange*.

EXCOPARE. — Ut ESCOPARE.

EXCOPIARE. — Exscribere; *copier*.

EXCORDARI. — Aberrare; *se tromper*. (Com. Inst.)

EXCORDATUS. — Corde privatus; *qui est sans cœur*. (Sug.)

EXCOREARE. — Ut EXCORIARE.

EXCORIARE. — Virgis vehementer cedere; *battre de verges jusqu'au sang, fustiger*; ol. *escorchier*. (Ch. imp. Fred. I.) — Corium detrahare; *écorcher*; ol. *escorchier*. (Leg. Roth.) **EXCORIARE CRUCES,** aurum et argenti ab iis exilare; *enlever l'or et l'argent qui ornent les croix*. (Radew.)

EXCORIATIO. — Ut ESCORIATIO.

EXCORIATOR. — Lanus; *boucher, boursier*. (A. 1295.) Metaphorice *excoriatores*, qui lites provocant. (A. 1302.)

EXCORPORARE SE. — A corpore seu societate discedere; *se tenir à l'écart, faire bande à part*. (Vinc. Lirin.)

EXCORRENTIÆ. — Caduca bona, eadem q. EXCADENTIÆ et ESCAETA.

EXCORRIGIARE. — Corrigiam solvere, ut DECURRIGIARE. (Ugul.)

EXCORTICARE. — Caudam animali detrahare; *couper la queue à un animal*; ol. *écouer*. (For. And.) — Corium detrahare; *écorcher*. (Mur.)

EXCORTIZARE. — Corium detrahare, ut EXCORTICARE. (A. 1377.)

EXCORZARE. — Corticem avellere; *écorcer, enlever l'écorce*. (A. 1360.)

EXCOTERE. — Excotere bladum, excutere, exterre, flagellare percussis; *battre le blé*. (A. 1497.)

EXCREDERE. — Facere ut aliquis non credatur; *déconsidérer*. (A. 1300.) — Mutare; *emprunter, acheter à crédit*. (I. SS.)

EXCREDITUS. — Cujus sponsio, seu cautio nondum accepta est; *celui dont le crédit n'est pas encore établi pour qu'on accepte sa garantie*. (A. 1327.)

EXCREMENTUM. — Incrementum, accretio; *accroissement, augmentation*. (A. 1207.)

EXCRESCENS. — Fortnita clericorum obventio; *casuel du clergé*. (Rym.)

EXCRESCENTIA. — Ead. notione. (Rym.)

EXCRETORIUS. — Excretoria casa, ab aliis sacra ac seorsum posita; *maison séparée des autres, isolée*. (A. SS.)

EXCROLARE. — Quassare, agitare; *ébranler, secouer*. (A. 1360.)

EXCRUSTARE. — Crustam auferre; *peler, enlever la surface, la croûte d'une chose*. Metaph. *spoliare; dépouiller, ruiner*.

EXCUBARE. — Excubias agere; *faire le guet*. — E cubili surgere; *se lever du lit*.

EXCUBIA. — Vigil, excubitor; *celui qui monte la garde, sentinelle*. (St. Aven.)

EXCUBIÆ. — Vigiliæ custodum; *garde, faction*. (Pass.) — Quodvis gravamen aut quævis injusta molestia, quæ subditis infertur a dominis; *tracasserie, taxe, etc., dont les vassaux sont l'objet de la part de leurs seigneurs*: « De illis hominibus, qui res suas alienaverunt, ubicunque super eas resident, distringat eos comes per excubias publicas, sicut lex continet. » (Lex Long.) Ubi Glossa: « Id est, servitium ad pontes restaurandos. »

EXCUBIÆ. — Muratorio tamen excubiæ nihil hic aliud suare videtur, quam urbium custodia. — Vigiliæ ecclesiasticæ, officia vigiliarum. « Excubias celebrare, agere. » (Pass.) — Jus wardæ, quod vassalli ac tenentes debent in castris dominorum; *droit de garde, service militaire que le vassal doit au seigneur pour la garde et la défense du château seigneurial*.

EXCUBIALIS. — Ad excubitorem pertineus; *de garde, relatif à la garde*. « Excubiale obsequium. » (Joan. Sarisb.)

EXCUBIARE. — Ut EXCUBARE. (A. 1236.)

EXCUBICILIS. — Qui excubias agere tenetur; *celui qui est obligé à faire le guet*. (A. 1437.)

EXCUBICULARIUS. — Defunctus munere cubicularii; *celui qui a été valet de chambre*. (Cod. Th.)

EXCUBITARE. — E strato surgere; *se lever*. — Ad alterius salutem vigilare; *veiller au salut d'autrui, faire le guet*. (Pass.)

EXCUBITATOR. — Ut excubitor, sed malus, qui non excubat, nisi ut circumveniat: « O dementiam! Domini pulchrum exercitum, sive virginum choros filii diaboli circumdant, sed supervacaneo labore excubitatores alteruntur. » (Bod. Chron.)

EXCUBITORIUM. — Locus in quo excubant milites excubitores; *corps de garde*.

EXCUBITUS. — « Excubitus facere », vigilare; *être de garde, monter la garde*.

EXCUBIUM. — Vigiliæ ecclesiasticæ, ut EXCURIÆ.

EXCUBIUS. — Excubitor; *sentinelle, gardien*; ol. *excubiteur*. (A. 1348.)

EXCUBUS. — Ead. notione. (Joan. de Par.)

EXCUDIA. — Vestimenta scopula; *vergette, brosse*; ol. *escouvette*. (Vel. Gl.)

EXCUGUATHIÆ. — Excubiæ; *guet garde*. (A. 1079.)

EXCULPARE. — Exculpere; *sculpter*. (A. 1402.)

EXCULPATIO. — Culpæ liberatio: « Rogamus eos propter ipsorum exculpationem, et ne cresceret aliqua rixa in Padua. » (Rol. Pat.)

EXCULTARE. — « Sede, non tibi dicti; non sedentem vero excultare nequaquam omittit. » (Ach., Spic.)

EXCUNDIRE. — Ut EXCONDICERE.

EXCUNIARE. — Collocare, condere, vel excutere: « Concedimus... adunare omnem laborem ex ipsis terris et excuniare in scripta area, » etc. (A. 1065.)

EXCUPARE. — Essecare, rompere; *couper*. (A. 1341.)

EXCUPATOR. — Qui scopis purgat; *qui balait, qui nettoie*. (A. SS.)

EXCURGACHÆ. — Idem q. EXCURATHIÆ.

EXCURSUS. — Qua aquæ excurrere possunt, seu evacuari; *ce par où l'eau peut s'écouler, écluse, rance, etc.* (A. 1217.) — Priestatio quæ in avona solvebatur, ob *excursum* seu *percursum* subditis concessum, vel pastio in alterius domini pascuis; *redevance en avoine payée par le vassal pour le droit de vaine pâture dans les pâturages du seigneur*. (A. 1101.)

EXCURTARE. — Caudam auferre; *couper la queue*; ol. *escouer, escourter*. — Contrahere; *abrégé, accourcir*; ol. *accourter*.

EXCUSA. — Excusatio; *excuse*.

EXCUSADUS. — Idem q. EXCUSATUS.

EXCUSAMENTUM. — Excusatio; *excuse*. (M. Cap.)

EXCUSARE. — Recusare, renuere; *ne pas agréer, refuser, désapprouver*. (Vel. Gl.) — Purgare se a crimine; *se justifier d'une accusation*. (Vel. Gl.) — Absolvere, reum/liberum dimittere; *absoudre, acquitter*. (A. 1129.)

EXCUSATICUM. — F. legend. Escaticum, id est præstatio quæ pro *esca* seu glandatione porcorum solvi solitum erat; *Vid. Esca et ESCARIUM*. (Capit. Sicard. princip. Benev.)

EXCUSATIO. — Purgatio a crimine; *action de se justifier, justification*. (Vel. Gl.) — Immunitas ab aliquo onere; *exemption de quelque charge*. (A. 1371.) — Epistola, ut EXCUSATORIA.

EXCUSATIVUS. — Apologeticus; *justificatif*. (Vel. Gl.)

EXCUSATOR. — Reus, qui se a crimine excusat, aut certe qui rem quempiam sibi petitam debere negat; *celui qui se justifie d'une accusation ou qui nie ce qu'on lui réclame*. (Lex Alam.)

EXCUSATORIA. — Epistola qua quis se excusat vel qua alicuius excusatio approbatur. (Bal.)

EXCUSATUM. — Immunitas ab aliquo onere, ut EXCUSATIO. (A. 1370.)

EXCUSATUS. — (Subst.) Excusatio; *excuse*. — (Adj.) *Excusati*, 1° dimissi servi aut liberi qui cum pro qualibet culpa ad ecclesiam veniæ impetrandæ causa confugissent, dominis reddebantur de omni pœnarum genere securi ot ad servitium consuetum redibant, datis prius a domino ad Evangelia sacramentis de concessa venia et quod nullam iis pœnam pro ea culpa a qua absoluti erant, irrogaret; quod si domini sacramenta violassent, excommunicatione tanquam perjuri multabantur; *serfs fugitifs qui sollicitaient et obtenaient la mission de leur seigneur en recourant à l'Eglise; les renvoyait à leurs maîtres, qui étaient de les pardonner sous peine d'excommunication*. 2° in monasteriis qui, ut vi-

detur, ad ecclesias vel ad monasteria confugiebant, et majoris securitatis gratia iis se quodammodo in servos dabant; *personnes qui se retiraient dans les églises et les abbayes et s'y donnaient entièrement*. « Vel reliquis possessionibus quæ... ibi sunt datæ vel delegatæ, seu etiam *excusatos*, seu affectos qui in præfatis monasteriis legitime jam subjecti sunt, vel qui devotæ offerre se eum suis rebus voluerunt. » 3° Liberi, quieti; *vassaux exempts des charges publiques, comme de guet, de corvées, etc.* « Ac pro omnibus obligationibus... quietos dimittimus et *excusatos*. » (A. 1323.) 4° in chartis Hispanicis qui, ut videtur, ab oneribus publicis excusantur et soli glebæ serviunt; *serfs spécialement occupés au travail de la terre et n'ayant à supporter aucune charge publique*.

EXCUSSARE. — Frequenter excutere; *secouer, agiter fréquemment*. (Terl.)

EXCUSSATUS. — Excutiendi actio; *action de secouer, d'agiter*. (Prud.)

EXCUSSIO. — Frumenti nempe; *battage du blé*. (A. 755.)

EXCUSO. — Scutum, insigne; *écu, écusson*. (A. 1498.)

EXCUSSOR. — Spicarium in arca tritor; *battreur de blé*. (A. 1253.) — Parricida, homicida, sicarius, satelles. (Vel. Gl.)

EXCUSSORIUM. — Arca ubi frumentum excutitur; *aire à battre le blé*.

EXCUSSURA. — Excussio qua grana e spicis in terram cadunt; *battage du blé*.

EXCUTERE. — Eripere de manibus alterius: « Si quis furem captum aut reum alicui excusserit. » (Lex Sal.)

EXCUTIA VENTRICULI. — Instrumentum chirurgicum ad averrendum stomachum.

EXCUTUM. — Pro SCUTUM.

EXDICERE. — Pro EXCONDICERE.

EXDIGNUS. — Non dignus; *qui ne mérite pas, indigne*. (Vel. Gl.)

EXDOSSARE. — E dorso deponere, levare, Ital. *sdossare*. (St. Avel.)

EXECARE. — Pro EXSICCARE. (Vel. Gl.)

EXECATORIUM. — Pro EXAQUATORIUM. (A. 1290.)

EXECRARI. — Execrari dicitur mensa altaris si superior tabula in qua principaliter fit consecratio, mota, vel in sui forma mutata, vel enormiter, puta ultra medietatem fracta sit: tunc enim iterum consecrari debet. (Dur.)

EXECREARE. — Pro EXENTERARE. (Vel. Gl.)

EXECUTA. — Idem quod PRECARIA. (A. 1383.)

EXECUTARE. — Exsequi, perficere; *exécuter, effectuer, accomplir*. (Conc. Hispan.) — Extremo supplicio alicui; *faire mourir par suite d'une condamnation judiciaire, exécuter*. (A. 1325.)

EXECUTERE. — Extremo supplicio afficere; ut EXECUTARE. (A. 1343.)

EXECUTIO. — Pœna capitis; *dernier supplice, peine capitale*. — Pignorum ablatio. (A. 1349.) — Executoris testamenti potestas; *pouvoir de l'exécuteur testamentaire*.

(A. 1225.) *Executio campi*, duelli seu monomachiae *executio*. (A. 1152.)

EXECUTOR. — Qui iudicium mandata et decreta exsequitur; *celui qui exécute les ordres du juge*. (*Executor chalcanti*, in ch. a. 1307, idem est, ut videtur, *chalcantum* enim hic idem videtur quod *calengum* seu *calenga*, seu lis vel actio qua quis rem suam repetit apud iudices.) — *Exactor*; *percepteur*, *receveur des impôts*. (Sid.) *Executores* appellati iudices vel alii a principe delegati, qui episcoporum in conciliis, contra saeculares, statuta executioni mandari curerent, ab ipsis episcopis ad id fere semper postulati. *Executor officii*, in Ecclesia Sarisburienensi, idem qui alibi *hebdomadarius sacerdos*, is scilicet qui hebdomadam integram in choro fungitur munere sacerdotis. *Executor negotii crucis*, ad provocandas sacras expeditiones deputatus, qui cruces et privilegia cruci adscripta distribuerebat. (A. 1264.)

EXECUTORIUS. — *Executoria littera*, specialia Pontificum Romanorum mandata seu rescripta, quae pro beneficiorum provisionibus concedebantur, forte sic appellatae, quod ad certos *executores* eas dirigerent Summi Pontifices; *provisions*.

EXECUTORIALIS. — *Executorialis littera*, quae iudicium exequendum alicui committitur; *ordre d'exécution d'un jugement*. (A. 1441.)

EXECUTRIX. — *Executrix testamenti*, quae executoris testamenti vices agit; *femme chargée des fonctions d'exécuteur testamentaire*. (Ap. Mad.)

EXEDA. — Basterna; *char*, ut E. SEDA.

EXEDITIO. — « Ut cujuscunque *exeditio* nis sive belli turbatio inter confines fieret, loco supradicti Patris sanctitate et scientia reverenda libera ab omni statuerunt fore servitio. » (A. SS.) Continuator Bollandi, in Glossario ad calcem, reddit *exactio*, sed putat mendum esse et pro *exeditio* legendum *expeditio*, Gall. *expédition*, exercitus, apparatus belli et bellum ipsum. Forte etiam idem est ac exitus, egressus, ut in exemp. quod sequitur: « Nec habere possunt extra castellum *exitionem*. » (*Tract. de re milit.*)

EXEDRA. — Conclave a reliquo aedificio separatam, quod interdum porticus adiungitur; interdum thronus episcopi in beate, seu ipsum beata, vel sacrum templi adytum; *pièce isolée d'édifice avec lequel une galerie la met quelquefois en communication; siège de l'évêque au fond de l'abside; l'abside elle-même; le sanctuaire*.

EXEDRIOLA. — Diminut. ab EXEDRA. (A. SS.)

EXEGNIUM. — Pro EXENIUM.

EXEMARE. — Pro EXENIARE.

EXEMINA. — Mensura vinaria; *Vid. HEMINA*.

EXEMPLA. — Fem. gen. pro *exemplum*. (*Ann. Ben.*) — Aliibi non semel mendose scribitur pro *ex epistola*. (Ap. Bal., *Cap.*)

EXEMPLARE. — Describere, exemplar exprimere; *copier, transcrire*; ol. *exemplar*. (Greg. Tur.) — *Explanare*; *élucider, expliquer*. (Vet. Gl.) — *Traducere*, *ludibris palam*

exponere; *exposer à la risée publique, au mépris*. (S. Aug.) — *Rruicare*; *défricher*. (Pass.) — *Exemplo probare*. (A. SS.)

EXEMPLARITAS. — Qua quis se praebet in exemplum: « *Splendor exemplaritatis et sanctitatis integritas*. » (Vet. Poet.)

EXEMPLARITER. — Ad exemplum; *exemplairement*.

EXEMPLARIUM. — Silva in terram cultam redacta; *bois défriché mis en culture*. (A. 878.)

EXEMPLATIO. — Descriptio, exemplum; *copie, expédition*. — *Dumetorum purgatio, exstirpatio; action d'enlever les ronces et les brousses, défrichement*.

EXEMPLATORIUM. — Ut EXEMPLARIUM.

EXEMPLATURA. — Descriptio, exemplum; *copie*. (St. Pl.)

EXEMPLICARE. — In exemplum proferre (Vet. Inst.)

EXEMPLIFICARE. — Ad exemplar describere; *copier*. (Mon. Angl.) — *Exemplum praebere; donner l'exemple, servir de modèle*. (Vet. insc.) — *Narrare; raconter, réciter*. (Pap.)

EXEMPLUM. — Figura; *figure, dessin*: « Pavimentum *exemplis* stratum, » idem est ac tessellatum, in quo diversae formae et figurae exprimuntur; *paré en mosaïque*. (Ap. Mir.) Hinc vestes variis *exemplis* et figuris ornatae *exemplatae* dicuntur apud Eustat. — Silva in terram cultam redacta; *bois défriché mis en culture*; ol. *exempla*.

EXEMPTARE. — Eximere, immunem facere; *exempter*. (A. 1306.)

EXEMPTIO. — Qua monasteria ab episcopali jurisdictione eximuntur; *Vid. MONASTERIUM*.

EXEMPTO. — Pro *excepto*, adverbialiter. (Bib. Clun.)

EXEMPTOR. — Carnifex; *bourreau*: « Nec mora, *exemptore* vocato, jubeat, apertis pectore martyris, cor eius evelli. » (Th. Cantip.)

EXENARRARE. — Ignorare. (Vet. Gl.)

EXENDOLA. — Scindula; *Vid. ESCENNA*. (A. 1363.)

EXENIA. — (Fem.) Ut EXENIUM: « Quod undique non venient ad eos *exenia* a fidelibus transmissa. » (A. SS.)

EXENIARE. — Dona conferre; *porter, faire des présents*.

EXENIM. — Valde. (Isid.) Putat Grævius enim delendum esse et significari *ex* in compositis habere potestatem augendi, ut in *exaugeo*, etc., suamque opinionem confirmat auctoritate Papiae, epud quem: *ex* praepositio interdum pro *valde* accipitur, sicut *ex-celsus*.

EXENIUM. — Idem quod XENIUM, munus, donum, oblatio, atquo adeo quævis praestatio vel tributum sub nomine doni; *offrande, présent et toute redevance qu'on fait payer à titre de don volontaire*. « *Exenium* de coquina, » dapes, sereculum; *metis, platea*. (Feod. Norm.)

EXENODOCHIUM. — Pro XENODOCHIUM.

EXENSIS. — Pro *exensus*.

EXENTERARE. — Sontis interanea seu viscera extrahere; *éventrer*. (Cor. Zant.)

EXENTERATIO. — Pœnæ species in læsæ majestatis reos, apud Anglos, apud quos eorum interanea seu viscera extrahuntur et comburuntur; *supplice en usage chez les Anglais, lequel consistait à éventrer les coupables, et à brûler leurs entrailles*.

EXEQUÆ. — Linthea quibus defunctorum corpora involvuntur, vel ipsum funus. Interdum Officium pro defuncto solemniter celebratum, etiam absente cadavere; *suaire, funérailles, Office des morts*.

EXEQUIALIS. — Monitor funerum; *Vid. PULSATOR*. — Ad exequias pertineus; *de funérailles, d'obseques, funèbre*. « *Exequialis honor*. » (W. Brit.)

EXEQUIARE. — Exequias celebrare; *celebrer les funérailles*.

EXEQUIARIUS. — Qui exequias curat et dirigit, pecuniaque ob id eroganda distribuit; *ordonnateur des funérailles*.

EXEQUITARE. — Ex equo decipere; *démontier*. (Pet. Dia.) — *Equitare; aller à cheval*. (Spec. Sap.)

EXEQUITARE. — Pignora auferre; *excuter*. (A. 1379.) — Pœnæ capitis plectere; ut *EXECUTARE*. (A. 1357.)

EXEQUITORIA. — Litteræ quibus executio iudicialia permittitur; *lettres exécutoires, acte du juge qui autorise l'exécution*.

EXERCIPIES. — Cursor, qui in currando pedes exercet; *coureur, messenger à pied*. (Vet. Gl.)

EXERCITALIS. — Miles, qui in exercitu militat; *soldat qui sert à l'armée*. « *Exercitale* seu hostile iter, » exercitus, obligatio pergeri in hostem. (Cap. C. C.)

EXERCITALITER. — Cum armis reonsueque aliis militaribus; *militairement, avec équipement de guerre*. (Ep. C. M.)

EXERCITARE. — Bellare, bellum gerere, vel in exercitum pergere; *guerroyer ou aller à la guerre*. (A. 807.)

EXERCITAS. — Actus præscriptum judicialis. (A. 1384.)

EXERCITATOR. — Operarius, mercenarius; *ouvrier*. (A. 1156.) *Exercitatores monachi* dicebantur qui alias Circatores, q. *Vid. (Vit. S. Machar. Alex.)*

EXERCITIUSUS. — Exercitatus; *formé, dressé*. (Rich. Chr.)

EXERCITIUM. — Usus, jus utendi eliquare, *Usagium*. (A. 1368.) — *Ars; métier*. (A. 1360.)

EXERCITOR. — « *Exercitorem* eum dicimus, ad quem reditus et obventiones omnes proveniunt, sive is dominus navis sit, sive a domino navem per aversionem conduxit, vel ad tempus, vel in perpetuum. » (Pap.)

EXERCITUALIS. — Gloria militari illustris; *illustré par ses hauts faits, qui a une grande réputation militaire*. (Cass.) — *Militaris, ad exercitum spectans; militaire, relatif à l'armée*. (Ep. Theod. reg.)

EXERCITUALITER. — Armata manu, in exercitu; *à main armée, avec des forces*. (Aud.)

EXERCITUARE. — Milites conscribere; *lever des soldats*. (Samb.)

EXERCITUS. — Obligatio qua vassalli dominorum expeditionibus bellicis intersunt; *service militaire dû par les vassaux à leur seigneur*. (Pass.) — *Aulicorum turba, proceres, inagates; ceux qui font partie de la cour, les grands*. (Idat.)

EXERCITIUM. — Munus, negotium; *charge, affaire*. (St. Cad.)

EXERE. — Epicere: « Quod nisi Gaufridus de Langolio infra octo dies juri appareret, ipse erit penitus foris banitus, et quod omnes tam milites quam rustici qui eum viderint, ipsum capiant, vel a terra domini regis exant. » (*Chartul. S. Vinc. Cenom.*) Forte pro *exant*, active sumpto, Gallice; *qu'ils le fassent sortir*.

EXERMIS. — Exarmatus; *désarmé*.

EXERQUIA. — Ut EXORQUIA.

EXERS. — *Exers macilentia*, pro *inermacilentia*, ovo sensu dolor iners apud Senecam.

EXERSERUNT. — Pro *exeruerunt*, ab *exerere*, educere vel exportare; *emporter, transporter*. (A. 1241.)

EXEUM. — Exitus, ut EXIUS.

EXFEBRUARE. — Expurgare; *nettoyer, purifier*.

EXFELCORARE. — Stercorare, fimo pinguefacere; *fumer la terre*. (A. 1195.)

EXFEODARE. — In feudum conerre; *donner en fief*. (A. 1201.)

EXFESTUCARE. — Abdicare, ut EFFESTUCARE.

EXFIAT. — Pro *exeat*. (Vet. inscript.)

EXFIBULARE. — Fibulam detrahare, *sovere; dégrafer, détacher*. (Prud.)

EXFIDA. — Pensatio pro facultate pascendi pecora, ut videtur; *redevance pour le droit de pâture*. (A. 1371.)

EXFINARE. — Terminare, definire; *limiter, borner*. (A. 1141.)

EXFORBIARE. — F. pro EXFORCIARE.

EXFORCIARE. — Vim inferre; *forcer, enlever de force*.

EXFORCIATOR. — Qui vim alicui infert; *celui qui se porte à des voies de fait envers quelqu'un*.

EXFORCIUM. — Auxilium; *aide, secours*.

EXFORNICARE. — Fornicare; *forniquer*. (S. Hier.)

EXFRACTOR. — Idem q. EFFRACTOR.

EXFREDIARE. — Quasi extra pacem ponere, violare; *violier*: « Si quis ad arma prosiliat, et donum *exfrediet*, nec tamen aliquem percussit, dimidio forisfacto culpa consistat. » (L. H. I. R. Ang.)

EXFRETARE. — Navigare ultra (Isid.), fretum anavigare. (Pap.)

EXFRUCTARE. — Fructus percipere; *percevoir les fruits, les revenus*.

EXFRUCTIFICARE. — Ead. notione.

EXFUNDARE. — Funditus evertere; *renverser de fond en comble*. (A. SS.) — *Fundi possessionem dimittere et abdicare; renoncer à la propriété d'une terre, déguerpir*.

EXFUNDATUS. — *Exfundatus ager, res*

exfundata : « Concedimus cum omnibus rebus *exfundatis* quæ ex hoc sæculo absque herede migraverunt. » (Ch. Longob.)

EXFUSCARE. — Mendose pro **EXFESTUCARI.**

EXGALATIO. — *Æquatio*, æqua partitio census et servitiorum inter vassallos coheredes; *action de rendre égale, d'égaliser entre plusieurs cohéritiers la portion revenant à chacun d'eux des charges qui grèvent l'héritage.*

EXGRAVARE. — Levare alleviare; *alléger.* (A. SS.)

EXGRAVATOR. — Officiarius municipale, apud Italos, qui de querelis et de molestiis iudicat.

EXGRUNIRE. — Grunire; *grogner.*

EXGRUNITIO. — Grunitus; *grogne-ment.*

EXHABITARE. — Locum habitatoribus vilitare; *dépeupler, rendre un lieu veuf de ses habitants.*

EXHABITATIO. — Loci desertio; *action d'abandonner un lieu, de le rendre veuf de sa population.*

EXHÆREDARE. — Bonis possessis spoliare; *dépouiller quelqu'un de ses biens.* (Sug.)

EXHÆREDITARE. — Ead. notione.

EXHÆREDITARI. — Dicitur de terris quarum nullus hæres est; *être sans héritier.* (Lud.)

EXHALATUS. — Mors, qua quis exhalat animam; *la mort.* (A. SS.)

EXHERDARE. — Tortilibus virgultis, quæ Gal. *hardes* seu *hart* appellantur, ad majorem ignominiam collo injectis, furcem appendere; *pendre avec une hart.* (A. 1358.)

EXHEREDARI. — Extra familiam quæ naturalis est hæres, exire; *sortir de la famille pour aller à des étrangers* (en parlant d'un bien). *Exheredari* se, bona sua dissipare ac disperdere; *dévorer, dissiper sa fortune.*

EXHEREDATIO. — Bonorum spoliatio, dissipatio, jactura; *ruine.* (A. 1386.)

EXHEREDITATIO. — Ead. notione.

EXHIBERE. — Præhere alimenta et ad vitam necessaria apud juriscunsultos. — « Quoniam thermarum publicæ in eodem loco populum *exhibebant.* » (A. SS.) Id est occasione thermarum ibi erat populi multitudo.

EXHIBITIO. — Præbitio, præstatio, tributum; *redevance, taxe.* « Cunctasque exhibitiones quæ luctenus... redhibita sunt. » (Ch. And. ep. Laud.) — Pro adj. *exhibitus.* (A. 1350.)

EXHIBITOR. — Qui exhibet, litterarum seu instrumenti lator; *celui qui présente, qui exhibe des pièces.* (A. 1340.)

EXHIGERE. — Pro *exigere*, passim in chartis.

EXHIMITUM. — Pro *EXAMITUM*, q. Vid.

EXHITA. — Exitus obviam alicui; *action de sortir pour aller à la rencontre de quelqu'un.* (A. 1380.)

EXHOMINARE. — Hominem exuere.

Humanos hominis exuit usus,
Non humanus homo. Degener ergo

Bruti degeneres induit artus.
Et sic *exhominans* *exhominandus.*

(Al. de Lus.)

EXHOMOLOGISTA. — Confessarius, seu administrator sacre penitentiae, ab *Εὐμολογιστῆς*, *confiteri*. (Joh. de Rip.)

EXHONORARE. — Probrum, infamiam inferre, labem aspergere; *deshonorer.* (S. Aug.) — Aliquem honore seu fendo spoliare; *dépouiller quelqu'un de son fief, déposer.* (Rath.)

EXHOSPITARE. — Corpora de tumultis suis extrahere et alio transferri; *exhumer les morts pour les enterrer ailleurs.* (Sug.)

EXHUMARE. — Cadaver ex humo effodere; *exhumer.*

EXHUMATIO. — Effossio; *fouille, exhumation* (en parlant d'un cadavre).

EXHUMERATUS. — *Exhumeratus pannus*, vox artis panificæ: ol. *drap espaulé*: « C'est assavoir duquel la chaîne ne soit aussi bonne ou meilleur comme les lisières. » (A. 1403.)

EXICIUS. — Exsul, extorris; *exilé, banni, proscrit*; ol. *eschius*.

EXIDONEARE. — Idoneum recoere, purgare; *justifier*; *Vid. IDONEARE.*

EXIENS. — Moribundus; *sur le point de mourir, qui va mourir*: « Domine Yvo, venialis pro Deo ad audiendum confessionem ejusdam infirmi *exientis* in domo quadam. » (A. SS.)

EXIGENDA. — Vox fori Anglici: ita autem dicitur conditio ejus qui quinquies in comitatu aperto exactus, aut vocalus ad comparandum non venit, ideoque *exlex* propter contumaciam proclamari potest.

EXIGENTIA. — Prout res postulant, exiguntque; *exigence*: « Pro temporis *exigentia* sermonem facere. » (Barth.) — Tributum, exactio; *redevance, taxe.* (Rog. de Hov.) — Debitum quod exigitur: « Nisi Tancredus... pacem celerius cum ipso fecerit de omnibus *exigentis* quas ab ea exigebat. » (Bromp.) — Necessaria, quæ quis habita sua conditionis ratione, exigere potest: « Habebit capellanus... prosuis *exigentis* x libras... monetæ. » (A. 1232.)

EXIGERE. — Exire; *sortir, s'en aller.* (A. 1334.) — Pro *eligere.* (A. 1222.) — *Exigere se*, rem possessam dimittere, cedere; *céder, abandonner la possession d'une chose, déguerpir.* (A. 782.)

EXIGUUS. — Pro *humilis*, titulus honorarius ejusdam episcopi: « Remegarius sanctæ Valentiniensis Ecclesiæ *exiguus* episcopus. » (A. 910.)

EXILIARE. — In exilium agere; *exiler, bannir*. — Distruere, dissipare; *dévorer, dissiper*; *Vid. EXILIUM.*

EXILIARIUS. — Qui mittit in exilium; *celui qui exile.* (Vet. Gl.)

EXILIATIO. — Exsilium; *exil, bannissement.* (A. 1018.)

EXILIUM. — Dissipatio, destructio; *destruction, ruine, dissipation.* — Peregrinatio, iter in longinqua; *grand voyage, pèlerinage.* (A. SS.)

EXIMENTUM. — Fructus et proventus prædii, ut *EXITUS.* (A. 1165.)

EXIMERE. — Interimere, occidere; *tuer, faire périr*; ol. *essimer.*

EXIMIETAS. — Excellentia, eminentia; titulus honorarius et compellatorius, qui occurrit non semel ap. S. Augustinum.

EXIMIL. — Optimates; *les grands.* (Radb.)

EXIMINA. — Pro *HEMINA.* (A. 1362.)

EXIMIUM. — Pro *EXENIUM.* (St. Arel.)

EXIMMUTUARE. — Pauperem facere; *faire pauvre, appauvrir.*

EXINANIRE. — In nihilum redigere; *anéantir, réduire à néant.* (Barth., Gl.)

EXINANITAS. — Exinanitio; *action de vider, épuisement.*

EXINANITUS. — Qui deliquium animi patitur; *évanoui.* (A. 1350.)

EXINHONORARE. — Probrum aspicere; *couvrir de honte, deshonor.* (Script. Fr.)

EXINTEGRO. — Plene, integre; *complètement, sans altération.* (A. 1327.)

EXINTERARE. — Intestina eruere; *enlever les entrailles, vider* (en parlant d'une volaille).

EXIPERE. — Pro *excipere.*

EXIRE. — Offerre, licere; *offrir un prix pour, miser.* (A. 1371.) — *Exire de aliquo crimine*, eo absolvi; *être absous d'une accusation.* (Lex Sal.) — *Exire de convention*, pactum perficere; *violare une convention.* (A. 1199.) — *Exire hominem*, decedere, mori; *mourir.* (A. 1152.) — *Exire se*, excedere; *s'en aller, se retirer.* (A. 1374.)

EXIRETANUS. — Quosdam eloquentes et audaces apostatas... quos Italici *exiretanos* appellant, ad prædicandas indulgentias misit. » (Conc. Const.)

EXISTENTIALITAS. — Vis existendi, quæ quid existit; *force vitale.* (Mar. Vic.)

EXITA. — Præstationis genus, exitus; *droit de sortie.* (A. 1366.) — Exitus; *sortie.* (A. 1124.) — Licitatio, auctio; *offre, mise, enchère.* (A. 1357.)

EXITIABILITER. — Damnose, perditæ, cum exitio; *d'une manière funeste.* (S. Aug.)

EXITICIUS. — Ut *Exicius.*

EXITIRE. — Periclitari; *être en danger.*

EXITIUM. — Ut *EXITUS*: « Aquis aquarumve decursibus, *exitia* et regressia earum. » (Ann. Ben.)

EXIITOR. — Licitator; *enchérisseur.* (A. 1376.)

EXITURA. — Quod pro evehendis mercibus ex aliquo locu solvitur; *droit de sortie.* (A. 1092.)

EXITUS. — Reditus annui, vel alia terrarum comoda quæ exeunt et proveniunt ex re aliqua, ut fructus terre et exitus tenementi; *revenus, rentes, produits des terres*; ol. *issues.* — Cessio; *cession, abandon.* — *Exitum facere*, pro exuere, destitui, quasi *exire ex re aliqua*, rem dimittere. — Filii, liberi, qui de aliquo exeunt; *enfants, descendants.* — In rationibus, expensum; *dépense*: « Pecunia de... introitu et exitu; » hoc est de accepto et expenso; *recette et dépense.* — Vectigal pro evehendis mercibus ex aliquo loco; *droit de sortie*; ol. *droit d'issue.* (A. 1137.) — *Actus, factum; acte, action*: « Erat homo insanus... et faciebat *exitum* furiosi. » (A. 1376.) — Pro

exercitus, expeditio militaris; expédition militaire, campagne: « Si communia debent *exitum* facere. » (A. 1204.) — *Exitus fori*, de eo dicitur, ut videtur, qui deserit forum seu jurisdictionem legitimi domini, ut *exeat* seu transeat in alienam. *Exitus mensis*, posterior pars mensis; *Vid. INTROITUS.* — *Exitus villæ*, quod majori et juratis alicujus villæ solvere debebat burgensis, qui in aliam migrabat villam seu urbem oppidumve; *taxe quæ l'on payait aux magistrats municipaux au lieu de son domicile, quand on changeait de résidence.* (Ordin. reg. Franc.)

EXIUS. — Reditus, vectigal pro evehendis mercibus, ut *EXITUS.*

EXLEGALITAS. — « Tunc truncas manus portantes in signum damnationis et *exlegalitatis* suæ, » hoc est, si bene interpreter, factorum contra legem, facinorum et malefactorum. *Calumniari de exlegalitatis*, dicitur is qui postulat, vel accusatur tanquam *exlex.* (Leg. Edm. Conf.)

EXLEGARE. — Exlegem facere, beneficio legis exuere; *mettre hors la loi, dépouiller des droits civils.* (Mal. Westm.)

EXLEX. — Alterius legis seu religionis, qui extra legem est; *qui n'est pas de la même religion, de la même loi, étranger.* — Qui beneficio legis privatur, adeo ut lege agere non valeat; *celui qui n'a pas la jouissance des droits que la loi accorde à tous, mort civilement.* — Factum contra legem, injuria, malefictum, delictum; *chose faite contrairement aux lois, crime, délit.*

EXMELLARE. — Scalpelli vel læncolæ quibus inciditur cutis; *scalpel ou lancette de chirurgien.*

EXMEMBRARE. — Mutilare; *estropier, mutiler.* (Rat. Ver.)

EXMERARE. — *Exmerare argentum* merum seu purum reddere vel purgare; *affiner l'argent.*

EXMESARE. — Metas ponere; *planter des bornes.* (A. 1475.)

EXMINA. — Pro *HEMINA.*

EXMINUTUARE. — Pauperem facere; *appauvrir.* (Isid.)

EXNAMMIARE. — *Namium* seu pignus auferre; *Vid. NAMIARE.*

EXOBLIGARE. — Ab obligatione liberare. (Mur.)

EXOCATACOELI. — Gr. *ἐξοκατάκοιλοι*, præcipui patriarchæ Constantinopolitani officiales et consiliarii, qui in publicis cœlibus episcopos præcedebant. Sex enumerat Hoffmannus post Macros fratres in Hieroglyphico: Magnum Oiconomum, Magnum Sacellarium, Magnum Scenophylacem, Magnum Carthophylacem, Præpositum parvo sacello et Proteclitum.

EXOCCUPARE. — Occupationibus liberare; *débarrasser du travail, désoccuper.* — De possessione dæicere, occupantem et possessorem expellere; *déposséder.*

EXOCEREARE. — Pro *EXOCERARE.* (Vet. Gl.)

EXOCHAS. — Tuberculum in ano genitum; *hémorroïde.* (S. Aug.)

EXOCIONITÆ. — Ariani, sic dicti, quod

Constantinopoli in Ineo *exocionio* dicto conventus suns agerent. (Anast.)

EXOCULARE. — Oculis avellere, exēcare; *crever les yeux, aveugler.* (W. Brit.) — Oculis seu conspectui subducere, abscondere; *dérober à la vue, cacher.* (A. SS.)

EXODIARIUS. — Præcentor, qui cantum incipit ante alios. (Vet. Gl.)

EXODIUM. — Initium cantilenæ. (Isid.) — Exitum, mors; *fin, terme, mort.* (S. Hier.)

EXOIMNA. — Ut ESSONIA.

EXOLERARE. — Olera auferre; *Vid. OLERARE.*

EXOLUTIM. — Quasi exsoluto timore, secire; *avec assurance.* (Lup. Fer.)

EXOMIUM. — Gr. *ἐξωμῖς*, substricta ac brevis tunica, circa humerum desinens.

EXOMNIARE. — Pro *exsomniare.*

EXOMOLOGESIS. — Ἐξομολόγησις peccatorum confessio; *confession, aveu de ses péchés.* (Tert.) — Litanía publica. (A. 813.)

EXONIA. — Ut EXONA.

EXONIARE. — Excusare, ut ESSONIARE.

EXONIATOR. — Ut ESSONIATOR.

EXONIUM. — Ut EXONA.

EXOPERARI. — Absolvere, pericere. (Vet. Gl.)

EXORATIO. — *Exorationum epistolæ*, quibus aliquid exoratur; *lettres de demande, pétitions, placets.* (A. 1001.)

EXORBARE. — Exēcare; *priver de la vue.* (Ep. Leo. III PP.)

EXORBITA. — Via latior, ut CARRERIA.

EXORBITANTIA. — *Exorbitantia motum*, violentissimus motus et maxime impetuosus; *mouvement très-violent.* (River.)

EXORBITARE. — Ab eo quod rectum est recedere, vel ab usu recepto et consueto juro deviare, quo sensu sæpiissime occurrit apud jurisconsultos; *s'écarter du droit chemin, dévier de la ligne tracée, du droit usage, des usages ordinaires.* — De possessione dejicere, possessorem expellere; *déposséder.*

EXORBITATIO. — Effrenatio, immoderatio; *dérèglement, licence, immodération.* (A. 1400.) Actio exorbitandi; *déviatio, action de sortir de la voie.* (Tert.)

EXORBITATOR. — Qui exorbitat aut exorbitare facit; *celui qui transgresse ou qui fait transgresser.* (Tert.)

EXORCHIA. — Idem q. EXORQUA.

EXORCHUS. — Forte idem est q. sine hæredo; *Vid. EXORQUA. (Usat. Barc.)*

EXORCHIDIARE. — Pro EXORCIZARE.

EXORCISMA. — Incantatio; *enchantement, incantation.* (Cons. Sic.)

EXORCISMUS. — Sermo increpationis contra spiritum inmundum in energumenis sive catechumenis factus, per quem ab illis diaboli nequissima virtus et inveterata malitia vel excursio violenta fugatur; *exorcisme, conjuration de l'esprit malin.* — Usurpatur etiam in rebus inanimatis, quæ scilicet benedicuntur cum admiratione, qua ab iis repelluntur demones; ita *exorcismum florum, olei, chrismolis olei, olei catechumenorum, etc.*, habet Ordo Romanus: et aqua *exorcizata* quibusdam dicitur, quæ vulgo *benedicta*.

EXORCISTA. — Adjurans; *exorciste. Ex-*

orcistæ tertium ordinis ecclesiastici gradum constituunt, qui « Cum ordinantur, accipiunt de manu episcopi libellum in quo scripti sunt *exorcismi*, accipientes pntestatem manus impunendi super energumenos, sive baptizatos, sive catechumenos, » ut est in concilio Carthaginensi iv.

EXORCIZARE. — Apud scriptores ecclesiasticos, per divina adjutando vim inimicam expellere; *exorciser, chasser le malin esprit.*

EXORDIA. — Rem. gen.) Judicium. (A. 782.)

EXORDIARIUS. — Qui ineipit, vel exordium facit. (Uguit.)

EXORDINARE. — Turbare, extra ordinem ponere; *déranger, mettre en désordre; Vid. Ordo.*

EXORDINATIO. — Perturbatio; *désordre.* (S. Bened. Regul.)

EXORDINATOR. — Qui sacris ordinibus alium privat. (Script. rer. Fr.)

EXORDITUS. — Pro *exorsus*: « Primus igitur *exorditi* precibus inflabant. » (A. SS.)

EXORIA. — Exordium; *commencement, naissance; ol. exorte.* (Vet. Gl.)

EXORMIS. — Immanis, insipiens. (Pap.)

EXORNAMENTUM. — Ut *ornamentum*: « *Exornamento* templorum. » (Ach., Spic.)

EXORNARE. — Nudare ornato. (Anast.)

EXORQUA. — Bona defuncti, cujus nullus est hæres legitimus, proximus et directus, nullus filius, nulla progenies directa; *biens provenant d'une personne qui n'a pas d'héritier légitime.*

EXOSSARE. — Ossa auferre vel extrahere, debilitare, vel infirmare; *désoffer, offaiblir.* (Vet. Gl.)

EXOSSATUS. — *Exossatus ager*, sine ossibus, id est lapidibus; *champ dont on a enlevé les pierres.* (Ann. Ben.)

EXOTICUS. — Olibilis. (Vet. Gl.)

EXOUAR. — Dos; *dot.* (A. 1203.)

EXOUCONTI. — Arii sectatores sic dicti, quod docerent Filium Dei *ἐκτον, ἐκὸν θεόν*, id est ex nullis substantiis factum esse.

EXPAALTARE. — Ut infra EXPEDITARE.

EXPACTIO. — Ut *pactio.* (A. 1337.)

EXPALLUM. — F. mensuræ genus. (A. 1076.)

EXPALMARE. — Bitumine, sevo, etc., navem illinire; *goudronner un navire; ol. expalmer.* (A. 1388.) — Palma manus cadere, percutere, deplallere; *fropper avec la main, souffleter, chosser en froppant.* (S. Aug.)

Expalmare dicuntur sacerdotes, eum peracta comunione digitis abluunt, ut sit in sacris liturgiis: « Nullus sacerdos audeat bis in die celebrare, excepta die Nativitatis Domini et S. die Pasche... hoc tamen addito, quod si sacerdos perfluerit in prima Missa, hoc est *expalmaverit*, quod ille non presumat celebrare. » (St. Eccl. Aurel.) Id est, si digitos abluerit, et abluionem sumpserit, non presumat secundo celebrare ob infrafactum jejunium, « Pelvis ad usum *expalmationis* » legitur in veteri Necrologio Ecclesie Cornubi, ubi *expalmatio* forte significat hanc manuum lotionem quæ sumpta digitorum abluionem

æri solet ab episcopis sacra peragentibus.

EXPALMITARE. — In *polmitem* excreasco: « Si quis per alienam messem jam *expalmitantem* sine via transierit. » (Lex Sol.)

EXPANCIARE. — *Pancium* seu intestina animalium evacuare; *vider, extraire les intestins des animaux.* (St. Taur.)

EXPANDIOSUS. — « Grave valde apud se reputans illud monasterium, quippe quod jam tumultuosum et *expandiosum* per patriam erat (A. SS. Ben.), » id est ejus fama longe expandebatur.

EXPANSALE. — « Acutus, est etiam *expansole* in quo expanditur pannus, vel eutis ad faciendum pergamentum. (J. de J.)

EXPAPILLARE. — Nudare, exerere ad papillam usquo. » (Gerard.)

EXPARATA. — Ut EXPARTA

EXPARES. — F. nuntii quos *exprès* Gallice dicunt. (S. viii.)

EXPARTA. — Partu vacua; *qui a mis bos.* (Isid.)

EXPARTATIO. — Discossus; *départ.* (A. 1150.)

EXPARTIA. — Aliena. (Vet. Gl.)

EXPATRARE. — Perpetrare, exhæredare. (Vet. Gl.)

EXPATRIARE. — A patria recedere; *expatriar, bannir.* (A. 1301.)

EXPATULARI. — Humerum frangere; *briser l'épaule; ol. despauler.* (Vet. Gl.)

EXPAVEYUS. — Alienigena, extraneus; *étranger, aubain.*

EXPECIFICATIO. — Specialis declaratio, expressa rei designatio; *spécification, indication précise d'une chose.* (A. 1278.)

EXPECTABILIS. — Estimatus, illustris; *renommé, illustre, excellent.* (Prud.)

EXPECTANTIA. — Pro *Expectatio.*

EXPECTARE. — Pro *spectare*: « Hæc historia *expectat* vos, et ostendit quid debeatis facere. »

EXPECTATIO. — Contemplatio. (Ch. Brit.) *Expectatio Beate Mariæ*, dies sexta decima mensis Decembris; *le 16 décembre.*

EXPECTORATUS. — Dicitur de veste a superiori parte plus æquo aperta; *qui est trop découvert, décollé.* (St. syn. Carn.)

EXPECULIATI. — Servi peculio privati. (Amal.)

EXPENDENDUS. — Pro *expelendus.*

EXPENDIBILE. — Quod expendit, aptum: « Nobis et *expendibile* visum est; » etc. (Conc. Tolet. ix.)

EXPEDICATUS. — Cui pedes fuerunt amputati; *à qui on a coupé les pieds.* (Ap. Lud.)

EXPEDICULARE SE. — Pediculos eximere. (Cons. Regul. Canon. Plenipend.)

EXPEDIENTIA. — Res expediens. (Lud.)

EXPEDIMENTUM. — Impedimentum, sarcina; *bagages.* (A. 1167.)

EXPEDIOSE. — Expedito, prompto, commodissime; *promptement, en abrégé.* (Vit. S. Aicard.)

EXPEDIRE. — Dominum seu dominum alicujus dimittere, homagio domini rennitiare. (Vital.) — Mittere, legare; *expédier, envoyer* — Destinare, proponere, accingere; *conduire, préparer, disposer.* (A. 1292.)

EXPEDITAMENTUM. — Vectigal, tributum, quo soluto quis *expeditus* dicitur. (A. 1292.)

EXPEDITARE CANEM. — Vox forestarii familiaris, eorum pedes quodammodo mutilare; *énervier un chien en lui coupant la pelotte ou quelques doigts pour l'empêcher de chasser et de lancer les bêtes fauves.*

EXPEDITIO. — Obligatio cuncti in exercitum domini; *obligation imposée aux vassaux de suivre leur seigneur à la guerre.* — Renuntiatio; *renonciation, action de renoncer.* (Vit.) — Agendi celeritas, diligentia; *diligence, action d'être expéditif.* (A. 1360.)

— Distributio; *répartition, distribution.* (J. de J.)

EXPEDITIO. — Solutio, pecuniæ, rei alienius commodum applicandæ, numeratio, traditio; *payement, livraison de fonds.* (A. 1367.)

EXPEDITIO CAUSARUM. — promulgatio decursus causarum ex iudicis ordine; *promulgation des rôles judiciaires.* (A. 1363.)

EXPEDITIONALIS SERVI. — Quibus in expeditionibus uti solebant domini; *serfs que les moines faisaient suivre à la guerre.* (Lex Burg.)

EXPEDITIONALITER. — Armata manu, cum exercitu; *à main armée, avec des forces.* (Script. rer. Fr.)

EXPEDITORIUS. — *Expeditoriæ res*, arma bellica quibus quis in expeditionibus bellicis utitur. (Spec. Sax.)

EXPEGATORIUM. — Retis species, quæ capiuntur perdes, eoturnices, phasianus, etc.; *sorte de filet d'oiseleur.*

EXPELARE. — Pilos radere, avellere; *dépiler.*

EXPELLERE. — Compellere; *forcer à.* (A. 1264.)

EXPELLEUTA. — Qui cannem publicum canonicis solvere ultro renuentes compellebat; *percepteur, collecteur.*

EXPENDIBILIS. — Forte legitimi ponderis, ab *expendere*, ponderare; *rectius*, qui in usu est, qui *expendi* possit. (Chr. Fors.)

EXPENDITIO. — *Expensæ*; *dépenses.* (A. SS.)

EXPENDITOR. — Qui expendit seu exsolvit; *celui qui paye, payeur.* (A. 1325.)

— Dispensator, economus; *économe, trésorier, intendant.* (A. SS.)

EXPENDITUS. — *Expensus*, exsolutus; *payé, acquitté.* (A. 1333.)

EXPENDIUM. — Pro *dispendium.* (A. 1152.) — *Expensæ*, sumptus; *dépense.* (Mur.)

EXPENSARE. — *Expendere*; *dépenser.* (Scav.)

EXPENSATICUS. — Liberalis, qui largas expensas facit; *généreux, qui dépense largement.* (Lamb. Ard.)

EXPENSERE. — *Expensas*, sumptus facere; *dépenser.* (Lob., H. Brit.)

EXPERDENS. — *Aperis.* (Vet. Gl.)

EXPERGENCIUS. — Vigilantius, diligens. (Felib., H. S. D.)

EXPERGESCERE. — *Expergefacer*, excitare; *éveiller.* (Arit.)

EXPERIMENTALITER. — *Experiendo*, experimento; *par expérience.* (A. SS.)

EXPERIMENTARE. — Pro *experiri*.
EXPERIMENTATOR. — Circumforaneus
pharmacopola; opérateur; ol. esproveur.
(A. 1410.)

EXPERIMENTATUS. — Expertus *expéri-*
menté.

EXPERIRE. — Pro *experiri*.
EXPERTUS. — Non oeritus, vel valde do-
ctus. (Pap.)

EXERNARE. — Spernere; *dédaigner*, mé-
priser. (A. 1174.)

EXPERTUM. — Experimentum; *expérien-*
ce. (Rym.)

EXPERTUS. — Alienus, extraneus; *étran-*
ger. (Pap.)

EXPETERE. — Obtinere, recuperare; ob-
tenir, recouvrer. (A. 872.)

EXPIARE. — Speculari; *chercher de tous*
côtés, *fureter*; ol. *espier*. *Expiaire sepul-*
crum, vox paganice religionis, purificare,
benedicere. (Cærem. S. M. Crass.)

EXPIARIUM. — Linteus quo manus ter-
guntur; *essuie-muin*. (Vet. Gl.)

EXPIGNORARE. — Rem appositam pigno-
ri liberare; *dégager une chose hypothèque*,
lever l'hypothèque. (Mur.)

EXPLARE. — Occulcare, exterminare,
vel elapidare. (Vet. Gl.)

EXPLATUS. — Pili orbatus; *Vid. Ex-*
pellare. (A. SS.)

EXPIOTUS. — Pilum, hastile, spiculum;
épieu. (A. 1382.)

EXPLACITARE. — Ex placito, seu lite
evadere; *Vid. Placitare*.

EXPLANARE. — Eruncare, silvam inter-
tuicare; *délaier un bois*, *l'arracher pour*
mettre le sol en culture. (A. 1143.)

EXPLANATIO. — Finis; *fin*. (Guid. Fars.)
— Ager exaratus, prœscissus; *terre défri-*
chée, *travaillée*. (A. 1190.)

EXPLANTARE. — Eradicare; *déraciner*.
(P. t. Bl.)

EXPLECHA. — Terræ reditus, ut *Exple-*
tum. — Ead. etiam notione ac *Esplencha*.

EXPLECHARE. — Uti re aliqua: « Depa-
scendi seu aliter *explechandi* sua animalia. »
(A. 1303.)

EXPLECHIA. — Reditus, proventus terræ,
ut *Expletum*.

EXPLECIA. — Ead. notione.

EXPLECTA. — Jurisdictio, supellex quo-
vis; ut *Expletum*.

EXPLECTABILIS. — Ut *Expletabilis*.

EXPLECTAMENTUM. — Facultas utendi
re aliqua, ipsoque usui; *droit de jouis-*
sance sur une chose, *jouissance*. (A. 1299.)

EXPLECTARE. — Ut *Expletare*.

EXPLECTATIO. — Ut *Expletatio*.

EXPLECTIVUS. — Dici videtur de silva,
cujus arbores exciduntur. (A. 1247.)

EXPLECTUM. — Ut *Expletum*.

EXPLEGITOR. — Forte qui *explegia* perci-
pit, nisi quis malit *exploratore* intelligi:
« Quidam malivoli... nos *explegitorem* repu-
tant, dicentes quod nichil in Marchia, quod
vobis non revelamus. (Rym.)

EXPLEGIUM. — Reditus terræ, ut *Exple-*
tum.

EXPLEMENTUM. — Ead. notione.

EXPLETA. — Jus *pastus*, venationis,
piscationis et lignationis; *droit de pûture*,
de chûsse, *de pêche* et *de chauffage*, et spécia-
lement le droit de conduire les troupeaux
dans les prairies après que l'herbe est coupée.
(A. 1301.) — Reditus, proventus terræ, præ-
dii; *revenu*, *produit d'une terre*, *d'une mé-*
tairie; nl. *exploit*. (Pass.) — Instrumentum;
outil, instrument. (A. 1252.)

EXPLETABILIS. — Obnoxius *expletio-*
ni, qui *expletatione* personæ et bonorum co-
gi pntest ad solvenda domino debita servitia-
que exhibenda; *Vid. Expletatio*. (A. 1320.)

EXPLETAMENTUM. — Reditus terræ, ut
Expleta. (A. 1317.)

EXPLETARE. — Quemlibet jurisdictionis
actum exercere, apparitoris munus obire;
mettre à exécution quelque mandement de
justice; ol. *exploiter*. — In fisco redigere;
saisir, *mettre en la main du roi* ou du sei-
gneur; ol. *exploiter*. — *Expleta* seu reditus
terræ vel prædii percipere, quod maxime
dicitur de dominis feudalibus, qui ex vas-
sallarum prædii fructus colligunt et faciunt
suos; *percevoir les revenus d'une terre*, *la*
faire valoir, *l'exploiter*. — Silvas vel arbores
succidere; *exploiter un bois*, — Frui, uti;
jouir, avoir la jouissance.

EXPLETATIO. — *Expletatio* bonorum, in
ea iuanus injectio, eorum oblati; *saisie*,
exécution; ol. *exploit*. (Rym.) *Expletatio*
jurisdictionis; exercitio du droit de justice, ou acte
de justice. (A. 1306.) *Expletatio* person-
narum, inanus injectio in personas; *arresta-*
tion. (A. 1329.)

EXPLETATOR. — Qui *expleta* seu reditus
percipit; *celui qui perçoit les revenus d'une*
terre

EXPLETIO. — Reditus terræ, ut *Ex-*
pleta.

EXPLETIUM. — Ead. notione.

EXPLETIVUS. — Ead. notione.

EXPLETOR. — Qui debet *expletum*; *celui*
qui doit l'exploit pour la moisson; *Vid. Ex-*
pletum.

EXPLETUM. — Actus quivis juridicus,
quem qui habet jurisdictionem exercet per
se vel per ministros suos, imo emnnuman-
tum inde proveniens; *note judiciaire et pro-*
fit qu'il rapporte; ol. *exploit*. (Pass.) — De-
nuntiatio, vadimonium et quavis actio in
litigiis; *assignation*, *promesse de comparat-*
re en justice, *action litigieuse*. (A. 1446.) —

Manus injectio, oblati pignorum; *saisie*,
exécution. (A. 1250.) — Proventus terræ,
prædii; *revenu d'une terre*; ol. *exploit*. —

Prædium seu dominium cuius fructus perci-
pit dominus; *domaine particulier cultivé*
pour le propre compte du seigneur. (A. 1199.)

— Opera domino debita tempore messis;
espèce de corvée due au seigneur au temps de
la moisson; ol. *exploit*. — Corbis species ad
enligendos fructus; *sorte de panier ou de*
corbaille. (A. 1292.) — Exemplum, descri-
ptio; *copie*. (A. 1476.) — Instrumentum, id
est, quo rei alicui pericienda utitur;
outil, instrument quelconque. (A. 1281.)

Expletum belli, bellicum lacinus, ineurso;

exploit de guerre, *attaque*, *invasion*. (Ach.,
Spic.)

EXPLETURA. — Proventus, reditus, ut
Expletum.

EXPLETUS. — Immunis, exemptus;
exempt de, franc de. (A. 1171.)

EXPLETARE. — Distrahere, exigere; *dé-*
biter. (A. 1363.)

EXPLEYTUS. — Proventus, ut *Expletum*.

EXPLICARE. — *Locum explicare*, jurisdi-
ctionem omnem in eo exercere. « Idem
episcopus per gentes suas puterat condem-
nare, vel facere absolvi per sententiam se-
cundum quod si videtur, et tenere et *expli-*
care locum tanquam verus dominus. » (A.
1297. G. Chr.) — Eruncare, enlere, labo-
rare; *défricher*, *cultiver*, *faire produire*. (A.
1137.)

EXPLICIA. — Idem q. *Explicia*.

EXPLICIO. — « Anno centesimo post *ex-*
plicationem numeri S. Victoris episcopi ciclum
recapitulante. » (Vet. insc.) Hoc est post
finem seu post absolutam primam eorundum
cycli Victoriani.

EXPLICIT. — Finitur, absolvitur, cui op-
ponitur *incipit*; voces frequentes in MSS.,
verbi gratia: « *Explicit* Plinii Historiarum
mundi liber primus, *incipit* secundus. »

EXPLICIUM. — Redditus, ut *Expletus*.
(Kenn.)

EXPLICITA. — Ead. notione. (A. 1096.)

EXPLOITAMENTUM. — Ead. notione. (A.
1281.)

EXPLUERE. — Effundere; *répandre*, *ver-*
ser. (Vet. Inst.)

EXPOENITENTES. — Qui publicam ega-
rant poenitentiam; *ceux qui ont fait une pé-*
nitence publique.

EXPOGNA. — « Borgenses... debent co-
quere quartallum bladi pro 5 denariis Vien-
nensibus sine *expogna* et sine aliqua re
vel mercede. » (A. 1287.) In Dumbis et
Bressia rustici hodie *expogne* vocant ex-
iguum panem rotundum ex frumento et bu-
tyro confectum.

EXPOLIUM. — Spoliatio; *action de piller*,
pillage. (Pap.)

EXPOMPARE. — Vituperari, detestari.
(J. de J.)

EXPONDERE. — Pro *spondere*.

EXPONDERIUS. — Limitaneus; *limitro-*
phe, *voisin*. (H. Dalph.)

EXPONENCIA. — Expositio, promulgatio.
(A. 1318.)

EXPONERE. — Deponere; *deposer*, *mettre*
de côté: « Exponere episcopos. » (S. Hier.) —

Impendere; *dépenser*. (Necr. Eccl. Par.) —

Expellere, ablegare; *chasser*, *éloigner*. (A.
1141.) « Exponere hominem ad occiden-
dum, » aliquem adsciscere ut alium occi-
dat. (Lex. Fris.)

EXPONTANEUS. — Pro *spontaneus*.

EXPONTONUS. — Hasta minor; *esponton*.

EXPORTELLUM. — Parva porta exterior;
petite porte extérieure. (A. SS.)

EXPOSITE. — Explicite; *distinctement*,
clairement.

EXPOSITIO. — Cautio, obligatio. (A. 1233.)

Expositiones sensuales apud Julian. Antec.

dicuntur exemplaria publici census in ve-
teribus scholiis ejusdem Juliani, in 2222,
apud Justinianum.

EXPOSITUM. — Expositio, commentarius.
(A. 915.)

EXPOST. — Postea, exinde. (A. 1331.)

EXPREHENDERE. — Pro *reprehendere*, re-
primere. (A. 1207.)

EXPRESSA CHARTA. — Idem quod *ex-*
pressa, seu quod chartam exprimit. (Chart.
Masticon.)

EXPRESSARE. — Exprimere: « Villis et
eorum pertinentiis superius *expressatis* et
assignatis. » (A. 1207.)

EXPRESSIM. — Expresse, distincte. (A.
1205.)

EXPRESSIO. — Clausula in instrumentis
expressa. (A. 1338.)

EXPRESSITAS. — Diligentia, celeritas;
diligence, *promptitude*. (Mur.)

EXPRETUS. — Pro *spretus*. (Rym.)

EXPRIMARIO. — Qui *primarii* munus
obit; *Vid. PRIMARIUS*. (Val., Nov.)

EXPRIMATIO. — « *Expresis*, expressio, cio-
cutio. (Vet. Gl.)

EXPRIMENTALITER. — Experimento;
par expérience.

EXPROBRARE. — Probare, demonstrare;
prouver, *démontrer*. (Ach., *Spic.*)

EXPROBRARE. — Examinare ad proban-
dum vel reprobandum. (*Ibid.*)

EXPROMISSUM. — « Si quis ingenuum
aut ingenuam, *expromissum* cuius fuit in
terra, miserit, 40 solidis sit culpabilis. »
(Cap. Bal.)

EXPROMPTARE. — Expromere. (Fulg.)

EXPROPRIARE. — Quod alicui proprium
est auferre, spoliare; *enlever*, *voler*. (A. SS.)

EXPUDORATUS. — Absque pudore; *qui*
est sans pudeur, *sans retenue*, *effronté*.
(Vet. Gl.)

EXPUGNALIS. — Ad expugnandum seu
oppugnandum aptus; *qui est bon pour l'at-*
taque et la défense. (Rym.)

EXPLUPARE. — *Exapare*, carnem excin-
dere. (Vet. Gl.)

EXPULVERARE. — Pulverem excutere;
secouer la poussière; *Vid. PULVERATUS*. (Mart.
Ampl. Col.)

EXQUAMARE. — Permutare, ut *EXCAM-*
biare.

EXQUILLA. — Tinnabulum, campanula;
clochette; ol. *esquille*.

EXQUISITUM. — « Dono ad ipsam casam
Dei... vinea una usque in *exquisitum*... to-
tum et ab integrum dono ad ipsam casam
Dei usque in *exquisitum*. » (A. 930.) Id est,
absolute, omnimode.

EXQUISITUS. — Quid quis qualibet ra-
tione, præterquam emptione, acquirit, quo
ab *inexquisito*, pecunia scilicet empto, dis-
tingui videtur. « Hæc omnia infra scripta,
tam *exquisita* quam *inexquisita*, præbato
episcopo... vendo. » (S. x.)

EXREFECTUS. — Impransus, qui pran-
dium inceptum dimittit, interrumpit: « Be-
nedictionem nullus causa prandii negligit,
si enim ministris tempore quo Nona canitur,
reficit; nam *exrefectus* eam accipit, iterum

quo ad refectionem redit. » (S. Will., Cons. Hirs.)

EXSARTARE.—Pro EXARTARE. (A. 1233.)

EXSARTUM.—Ut EXARTUS.

EXSAVARE.—Ut ESSAVARE.

EXSCARITUS.—Ut SCARITUS.

EXSCCELERATUS.—Pro SCCELERATUS.

(A. SS.)

EXSCHAPIUM.—Ut ESCAPIUM.

EXSCUDIS.—Instrumentum quo pueris excutitur. (Vet. Gl.)

EXSCUTUM.—Scutum; écu.

EXSECRATIO.—Pro EXCREATIO.

EXSEQUITIO.—Pro EXSECUTIO. (Rym.)

EXSIGILLARE.—Sigillum dissolvere;

rompre le sceau, décaheler. (A. 1328.)

EXSILIARE.—In exsilium agere; bannir, proscrire. (A. SS. Ben.)

EXSIM.—Exemplo, statim. (Vet. Gl.)

EXSISSA.—Pro ASSISA, tributum in publicis assisis ex optimatum et populorum consensu impositum. (A. 1490.)

EXSOLARE.—Extra solam suam habitare. (Vet. Gl.)

EXSOLUTE.—Absolute, indubitanter. (Vet. Inst.)

EXSPALMUM.—Idem q. EXPALLUM.

EXPATHARIUS.—Ut SPATHARIUS, custos corporis imperatoris; garde du corps des empereurs d'Orient.

EXSPECTARE.—Pro SPECTARE. (A. 1389.)

EXSPINARE.—Spinas auferre vel extrahere. (J. de J.)

EXSPINIS.—Extra spinas vel sine spinis. (Id.)

EXSPOLIARE.—Expoliare vilem, ejus adminicula et pedamenta auferre; ôter les déhals d'une vigne.

EXSPOLIUM.—Vid. SPOLIUM et EXPOLIUM.

EXSTIMAMENTUM.—Æstimatio; estimation. (Mur.)

EXSTOLIUM.—Classis, idem q. STOLIUM: « Faciebat armare in Messana suorum exstolium galearum grossarium. » (Mart., Anecd.)

EXSTROMENTUM.—Pro INSTRUMENTUM. (A. 691.)

EXSTRUSCARE.—Evellere; arracher. (Mart., Anecd.)

EXSUCHIUM.—Scaceorum ludus; jeu de échecs. (A. 1339.)

EXSUFFLANTISSIMUS.—« Domino non dulcissimo sed amarissimo et exsufflantissimo jocali meo illa, » etc. Vid. EXSUFFLARE.

EXSUFFLARE.—Contemnere, despiciere, rejicere; mépriser, dédaigner, rejeter. (Tert.)

EXSUFFLATIO.—Vox in baptismi ritibus usurpata a scriptoribus ecclesiasticis, qua inter renuntiandum ter repetita, significat baptismi candidatus sese demonem, cui fœdam hactenus servierat servitutem, exsecrari penitus et abominari.

EXSUFFLATOR.—Qui exsufflat: « Adversus dissipatores Ecclesiæ, adversus exsufflatores Christi, adversus blasphematores sanctorum ejus. » (Dug.)

EXSULTAS.—Exsultum; exil. (A. SS. Ben.)

EXSUMPTUARE.—Sumptibus exhaurire, pauperem facere; rendre pauvre à force de dépenses, appauvrir. (Vet. Gl.)

EXSURDARE.—Surdum facere; rendre sourd. (Lex Alam.)

EXSURPARE.—Pro usurpare. (A. 1318.)

EXSUS.—Exitus; Vid. EXIUS.

EXSUTORIUM.—F. locus ubi aliquid exsiccatum exponitur: « Quæ... exportaverit alienum canapum vel linum in et de aliena canaperia, linerea, nasoyro, exsutorio vel repositoio. » (St. Aval.)

EXTÆDIARI.—Tædio affici. (Script. rer. Fr.)

EXTAGNARE.—Extagnare sanguinem, sanguinem sistere, claudere; étancher le sang; Vid. STAGNARE.

EXTAIRUS.—Exortus. (Tab. Vos.)

EXTALES.—Extas; entrailles. (Pap.)

EXTALLIA.—Clunes. (A. SS.)

EXTALLERIUS.—Qui ad extallium tenet, idem q. FIRMARIUS. (A. 1399.)

EXTALLIUM.—Prædium seu villa alteri elocata ad certum tempus, sub præstatione annua, idem q. FIRMA. (A. 1286.)

EXTANTIA.—Bona quæ extant alicujus. (Ch. Fland.)

EXTAR.—Olla ubi exta coquebantur. (Vet. Gl.)

EXTARIATA.—Modus agri, pro SEXTARIATA.

EXTASIS.—Defectus cordis; pamoison. (Vet. Gl.)

EXTELARIUS.—Extelarius cervus, domesticus, mansuetus, quem venatores præmittunt in silvam, quo cervi alii nihil metuentes periculi, illius facti socii, facilius in eorum casses aut tela incident, cervo domestico collare, aut aliquod quodlibet signum habente, ne venator erret in mittendo telo; cerf apprivoisé qu'on lâchait dans les bois pour qu'il attirât les autres cerfs et les fit tomber dans les pièges des chasseurs.

EXTEMPORALITER.—Extra tempus: « Adeo miseranda erat exilitas, ut cadaverali extemporaliter nati species videretur. » (Guib.)

EXTENDARIUM.—Vexillum; drapeau, étendard.

EXTENDERE.—Æstimare, appreciare, vox fori Anglici. « Exercitus se extendit ad 150,000 armatorum: » hoc est completitur 150,000 armatos.

EXTENSE.—Copiose, abundanter; en abondance, copieusement. (Lam.)—Extente; d'une manière étendue. (Tert.)

EXTENSIO.—Regio; pays, quartier. (Isid.)

EXTENSITAS.—Extensio; extension. (A. SS.)

EXTENSIVA.—Vid. SCRIPTURA.

EXTENSOR.—Æstimetor publicus cujus munus est res hereditarias inter comparticipes æstimare et parti; estimateur public, celui qui est chargé d'estimer les héritages et d'en faire le partage entre les cohéritiers. (Bract.)

EXTENSUM.—Notariorum vox, archetypum, majus scriptum, unde nota seu commentariolus exscriptus est; minute d'un acte. (A. 1459.)

EXTENTA.—Æstimatio; estimation. (Mon. Angl.)

EXTERCUS.—Prostercus. (Script. rer. Fr.)

EXTERGIFACIUM.—Mantile, quo facies extergitur; serviette. (Ugul.)

EXTERGIMENTORIUM.—Togilla, gausapa, mantile; serviette, nappe. (Id.)

EXTERIOR.—Exteriores fratres, iidem qui conversi, sic procul dubio dicti, quod rebus exterioribus et temporariis vulgo occuparentur; frères convertis. (A. SS. Ben.)—Qui extra urbem vel castrum manet; celui qui demeure en dehors de l'enceinte d'une place. (A. 1227.)

EXTERIUM.—Pro ESTUARIUM.

EXTERIUS.—Exterius discere, pro memoriter discere. (Buse.)

EXTERMINARE.—Terminos exterminare, effodere, evellere, extra fines ponere; arracher, déplacer les bornes. (Lex Long.)

EXTERMINATIO.—Terminus, finis, limites; borne, limite. (A. 865.)

EXTERMINATOR.—Qui omnes occidit; exterminateur. (S. Hier.)

EXTERMINATUS.—Exterminatus furor, audax et ignitus furor. (Ap. Mur.)

EXTERMINIUM.—Extra terminos ejectio, ruina; dépossession, destruction. (Salv. Tert.)

EXTERMINUS.—Proscriptus, qui patriam derelinquit; banni, proscrit, qui part pour l'exil. (Tert.)

EXTERNATOR.—Qui extraneum facit; qui bannit, qui proscrit. (Tert.)

EXTERNATUS.—Amens; qui est dans le délire, hors de sens. (Vet. Gl.)

EXTERNICIUM.—Substramen, Vid. STERNICIUM.

EXTERNUS.—Pro hesternus.

EXTERSORIUM.—Mantile; essuie-main.

EXTERULA.—Vestis exterior quæ intellula opponitur. (Mur.)

EXTETICULAR.—Castraro; châtner. (W. Malm.)

EXTETINUS.—Alienæ gentis, extraneus; étranger.

EXTIMA.—Æstimatio; estimation; Vid. ESTIMA.

EXTIMARE.—Pro æstimare. (Interdum pro EXISTIMARE accipitur apud scriptores ecclesiasticos.)

EXTIMATIO.—Pro æstimatio. (Ach. Spic.)

EXTIMATOR.—Pro æstinotor. (A. 1348.)

EXTIMATUS.—Pro æstimatus.

EXTIMUM.—Æstimatio, ut EXTIMATIO.—Census, tributum quod, facta prius bonorum æstimatio, exigitur. (St. Yerc.)

EXTINCTUS.—In extincto: « Carlemani devotio causa in extincto successus, Romam venit. » (Fred.) Id est, divino instinctu vel in instanti. « Ad extinctum candelæ liceri, » usque eo quoad candela extinguatur, vox forensis; jusqu'à extinction des feux.

EXTIPENDIUM.—Pro stipendium.

EXTIRPARE.—Consumere, amittere; détruire, perdre. (Reg. Edm. Conf.)

EXTO.—Pro esto.

EXTOCARE.—Eruncare; épierrer. (Mon. Angl.)

EXTOLEUM.—Classis; ut STOLIUM.

EXTOLLATIO.—Elevatio, elatio. (Rym.)

EXTOLLENTIA.—Ead. notione in Bibliis sacris non semel. (Mur.)

EXTOLNEARE.—Teloneo quod Angli toln vocant, liberaro; exempter du droit de tonlieu; Vid. TELONEUM.

EXTONGUJUS.—Instrumentum piscandi: sorte d'engin de pêche. (A. 1421.)

EXTOPARE.—Obtinare, obstruere, ut ESTOPARE.

EXTORQUAMENTUM.—Tributum extortum; taxe injuste, redevance extorquée; Vid. EXTORTIO.

EXTORQUERE.—Expellere; chasser. (Can. Hib.)—Torquere, aliquid ab aliquo querere tormentis; mettre quelqu'un à la question. (Lob.) Extorquere, dicitur terminus; borne, limite, nec recta linea procedit. Extorquere pedem, quod Galli dicunt, donner une entorse au pied. (Chron. Morin.)

EXTORRENS.—Pro EXTORRENS.

EXTORRENTIA.—Exsilium; bannissement, exil.

EXTORRES.—Ap. Cyprianom dicuntur qui ne Christum negare cogerentur, dimissi omnibus, se subtrahabant, qui etiam inter confessores annumerabantur. Nam, etsi coram iudice libera voce minus confiterentur, tamen facti potius quam verborum ista confessio videbatur: dum ut Christi fidem salvam custodirent, neve religionis dispendium paterentur, bona sua fide possidenda dimitterent charosque suos dulcemque patriam relinquerent in externas regiones migrantes.

EXTORTA.—Fasciculus ex tortilibus virgultis, quo inter piscandum aliquando utuntur; fascines de branches entrelacées en usage pour la pêche. (A. 1421.)

EXTORTIONES.—Jurisconsultis Anglis corruptelæ sub vico comitum aliorumque officialium; alias quævis exactiones illicitæ; taxes, droits indûment perçus.

EXTORTURA.—Tormentum; question, torture. (A. 1384.)

EXTRAAGERE.—Ab eo quod conventum est recedere; s'écarter des conventions établies, ne pas exécuter ses engagements. (Mur.)

EXTRACTA.—Amplitudo, spatium amplum, vel potius tributum, quod pro mercibus extrahendis solvitur; étendue ou droit de sortie sur les marchandises. (Rym.)—Excerpta, ex instrumento notæ sumptæ; extrait d'un acte, d'un rôle; ol. estrette.

EXTRACTORIUS.—Idem q. EXENETORIUS.

EXTRACTUS.—Idem q. EXTRACTA.

EXTRAERIA.—Idem q. EXTRAERIA.

EXTRAFAMILIATUS.—Qui sui juris est, extra familiam positus, emancipatus, vel qui uxorem ducit; qui est maître de ses actions, hors de tutelle, émancipé, ou qui est marié. (Rig.)

EXTRAFIDARE.—Fidejungere, per fidem uam aliquem vadari; répondre pour quelqu'un, cautionner. (Ch. Fl.)

EXTRAFILATUS.—Exerto humero, quasi extra manibus præterens. (Pap.)

EXTRAIRE.—Ire extra, discedere; *se retirer.* (Mur.)

EXTRAJUDICIALITER.—Extra formam iudicii; *extrajudicialiter.* (Rym.)

EXTRANATURALIS.—Qui extra naturam est; *supernaturalis.* (Tert.)

EXTRANEARE.—Alienare, derelinquere; *aliéner, abandonner, délaisser;* ol. *extréer.*—Occipare, invadere; *ealever, usurper, s'approprier injustement.*—Extraneum facere, expellere; *chasser, bannir.*

EXTRANEUS.—*Extraneæ mulieres,* cœdemq. *subintroducæ;* *Vid. Subintroducus.* (Rull.) *Extraeum facere,* devestire, de possessione exuere; *dépouiller, déposséder.* (Trad. Fuld.)

EXTRATERIUS.—Qui ex extraneo dominio venit; *étranger.* (A. 1265.)

EXTRATES.—Per oppositionem ad nostrates, usurpant scriptores Dominicani apud Behard.

EXTRAVAGANTES.—In iure canonico dicuntur Pontificum Romanorum constitutiones, quæ extra corpus canonicum Gratiani, sive extra Decretorum libros vagantur.

EXTRAVASATUS SANGUIS.—Extra venas effusus, passim apud medicos.

EXTREMIA.—Vocatio ad arma; *appel aux armes.* (St. Av.)

EXTREMITAS.—Titulus animi submissionis, quo de se loquendo utebantur prælati ecclesiastici. —Austeritas: « Jejuniorum *extremitas.* »

EXTREMIZARE.—Extremum spiritum agere; *rendre le dernier soupir.* (A. SS.)

EXTRENA.—Strena, munusculum; *étréane.*

EXTRICARE.—Exterminare, profligare: *Voluit hæreticos extricare.* (Anast.)

EXTRINCARE.—Eruncare, in culturam redigere; *épier, défricher, mettre en culture.* (A. 1185.)

EXTRUNCARE.—Truncis seu stipitibus purgare, ut ESSANTARE. (A. 1138.)

EXTUMULARE.—Effodere, de tumulo extrahere; *exhumer.* (Vet. Gl.)

EXTURARE.—Returare, aperire. (Vit. B. Vict. PP. III.)

EXUERE.—*Exuere se de re aliqua,* rem delinquere; *abandonner une chose, y renoncer.* (Conc. Duiztac.) *Exuere se de latrocinio,* purgare se in iure non esse reum furti; *se disculper d'une accusation de vol.* (Lex Sal.) *Exuere se de crimine,* purgare se non esse reum criminis; *prouver qu'on n'a pas commis le crime dont on est accusé.* (Greg. Tur.) *Exuere hominem,* mori; *quitter cette vie.* (A. 961.)

EXULARE.—Active sumitur pro mittere in servitium; *réduire en esclavage.*

EXULATIO.—Tyrannis; *gouvernement despotique, tyrannique.* (Mur.)

EXULATUS.—Exsilium; *exil, bannissement.*

EXULTARE.—*Exultare horam,* horam canonicam recitare. (Bern. Mon.)

EXUNARE.—Ut ADONARE. (Chr. Fass.)

EXUNGUARE.—Pro EXUNGULARE. (A. SS.)

EXUNGULARE.—Ungularum ferrearum tormento cruciare; *déchirer avec des griffes de fer.* (Pas. S. Mam.)

EXUOLARE.—Amandare, rejicere; *rejeter, releguer, mettre au rang de,* (Lit. Gal.)

EXUPHARE.—Superare, subjungere, capere, prehendere; *vaincre, venir à bout de, saisir, arrêter.*

EXURGE.—*Exurge, Domine,* Dominica Sexagesimæ; *le dimanche de la Sexagesime.* (Pass.)

EXURGERE.—Pro *posse*: « Sed et ceptum framenti similiter vel alia diversa quæ Ecclesia Romana minime *exurgebat* persolvere. » (Anast.)

EXURGITARE.—Exaurire; *épuiser, vider en puisant.* (Isid.)

EXURIRE.—Pro *esurire.*

EXVACUARE.—Dicitur ille qui causa cadebat in litigiis, cum sententia iudicum cogebatur scripto declarare, se nulum jus habere in res controversas, easque ab adversario legitime possessas esse aut deinceps possidendas, hanc declarationem vocabant *exvacuationem*, quia per illam litigator *exvacuabatur* seu spoliabatur rebus quas sibi perperam arrogabat.

EXVACUATIO.—*Vid. EXVACUARE.*

EXYENTRARE.—Exenterare; *éventrer.* (A. SS.)

EY.—*Vid. EI.*

EYCHALGAYA.—Excubiæ, ut ESCHALGAYA.

EYCHEYUTA.—Quidquid qualibet ratione obvenit, ut ESCHALGAYA.

EYGAGIUM.—Canalis, alveus; *canal, conduit, béal.* (S. XII.)

EYGUESINUM AVERE.—Equorum et equarum greg; *troupeau de chevaux* (A. 1501); *Vid. EYGUESINUM.*

EYLNESCIA.—Idem q. AINESCIA

EYMERAUDUS.—Smaragdus; *émeraude.*

EYMINA.—Pro HEMINA.

EYNEIA.—Ut EYLNESCIA.

EYNICUS.—Natu major; *atné.*

EYS.—*Vid. EX.*

EYSCHUTIA.—Ut ESCHALGAYA.

EYSIA.—Quidquid alieni proprium est, quo pro libito uti potest. (A. 1507.)

EYSIAMENTUM.—Jus utendi rebus non suis, ut AISANTIA. (Mad.)

EYSSUCHUM.—Scæcorum ludus, ut videtur: « Quod nulla persona audeat... ludere ad taxillos, nec ad paginas, ad *eyssuchum,* » etc. (A. 1337.)

EYTE.—Insula vel locus humilis, humidus et paludosus; *île ou terrain bas et marécageux.* (Kenn.)

F

F.—Littera numeralis quæ 40 denotat. Eidem litteræ si recta linea superaddatur 40 millia significat. — **F** pro **PH** occurrit passim apud scriptores inferioris ætatis. Occurrit præterea pro **V** et vice versa.

FABA.—Tertia pars scrupuli unius; *fève, tiers du scrupule.* (Roch. le Bail.) *Faba Asiana,* phascolus; *haricot.* (A. SS.)

FABACENA.—Præstatio ex fabis; *redevance en fèves ou sur les fèves.* (A. 1411.)

FABALIA.—Ut FABARIA. (Tert.)

FABANA.—Faba decem; *fèves cuites, ragout de fèves.* (Vit. S. Carileph.)

FABARE.—Ut FABARIA. (Ch. Arag.)

FABARIA.—Campus fabis consitus; *champ semé de fèves; ol. favier, favière.* (Lex Sal.)

FABARIUM.—Pensatio de fabis; *Vid. FABACENA.* (A. 1241.)

FABARIUS.—Cantor; *chanteur.* (Vet. Gl.)

FABEA.—Puella. (Vet. Gl.)

FABELLA.—Sermo brevis. (A. SS.)

FABELLARE.—Fabulari. (Vet. Gl.)

FABELLATIO.—*Mutologia,* sermo de fabulis. (Vet. Gl.)

FABER.—*Faber grossarius,* ferrarius vel ararius; *forgeron.* (S. XIII.) *Faber de corona,* regius. (A. 1300.)

FABERCULUS.—Parvus faber; *petit forgeron.* (Vet. Gl.)

FABERRA.—Faba; *fève.* (Vet. Gl.)

FABEUS.—Puer. (Vet. Gl.)

FABIACUM.—Præstatio ex fabis, ut FABACENA. (A. 1211.)

FABILIS.—Dicendus, memorandus. (S. XIII.)

FABIOLUM.—Ornamenti aut vasis ecclesiastici genus: « Casulam argenteam et *fabiolum* argenteum. » (A. 1130.) *F. legend. fuciolum.*

FABISOR.—Favitor, fautor; *sauteur.* (Vet. cod.)

FABRARIA.—Ars ferraria; *serrurerie.* (St. Mass.)—Ferraria; *forge.* (A. 1317.)

FABRATERIA.—Fabricatio, confectio; *fabrication, préparation.* (Aim.)—Ferraria, *fabrica; forge, atelier, fabrique.* (A. 1117.)

FABRICA.—Locus ubi sunt fabri; *forge:* « Cambellani habent... 12 pecias candelæ minutæ, et *fabricam* ad tres equos. » (A. 1261.) Id est, cambellani habent quiddam ferri necesse est pro tribus equis, ex *fabrica* regia. —Opificium quodvis ferrarium; *ouvrage de fer:* « Debeat... scutatores scuta 12 et una *fabrica.* » (Trad. Fuld.) —Calcæamentum equi; *ferrement d'un cheval:* « Dominus... solvit pro *fabrica* 12 den. » (A. 1327.) Hoc est pro calcæando equo. —Quævis officina, præsertim apud Italos; *un atelier quelconque.* —Quodvis ædificium; *édifice, édifice.* (Leg. Long. et Baw.) —Locus ubi arma fabricantur; *fabrique d'armes.* (Amm.) —Proventus ecclesiæ, illius reparationi aliisque divinum cultum spectantibus

destinati; *revenu affecté à l'entretien d'une église; ol. fabrique.*

FABRICALIS.—*Fabricales litteræ,* quibus alicui conceditur licentia percipiendi partem proventus ad *fabricam* ecclesiæ pertinentium. (A. 1267.) *Fabricales decimæ,* quæ ad *fabricam* ecclesiæ pertinent. (Id.)

FABRICARE.—Clavis figere; *clouer, fixer au moyen de clous ou de toute autre manière.* (A. SS.)

FABRICATOR.—*Fabricator ecclesiæ,* ædis sacræ procurator, æditius, ut *FABRICATOR.*

FABRICATRIX.—Quæ fabricat, effingit; *celle qui fabrique, auteur de.* (Lact.)

FABRICATURÆ.—Vasa aurea aut argentea, aurum omne, argentumve factum, aut in vasa confectum. (Vet. form.)

FABRICATUS.—(Subst.) Opus quoddam fabricatum; *travail, ouvrage d'art.* (A. 1217.) —Dolus artificium; *ruse, moyen habile.* (Sid.)—(Adj.) Subornatus; *suborné.* « Testis *fabricatus.* » (A. 1394.)

FABRICENSIS.—Qui in sacris *fabricis* arma cudit et fabricat; *armurier.* (Cod. Th.)

FABRICERIUS.—Æditius, curator ædis sacræ; *marguillier.* (A. 1530.)

FABRICIUS.—*Fabricia buccella,* oblata; *oublie.* *Vid. NEBULÆ.*

FABRICINA.—Officina ubi faber operatur; *forge.* (Irm.)

FABRICINIUM.—Fabricatura; ut *FABRICATIO.* (Cap. C. C.)

FABRICATIO.—Fabricatura; *ouvrage fabriqué, travail d'art.* (Tert.)

FABRILITER.—Artificiose; *artistement, avec art.* (Prud.)

FABRILLA.—Uxor fabri; *femme de forgeron.* (Vet. Gl.)

FABRIQUERIUS.—Idem q. *FABRICERIUS.* (Conc. Hisp.)

FABRIRE.—Fabricare; *fabriquer, façonner.* (Fort.)

FABRISSA.—Ut *FABRILLA.* (Vet. Gl.)

FABROSUS.—Verbosus. (Vet. Gl.)

FABULA.—Pactum, conventio; *arrangement, convention, accord.* (Pass.) —Historia, narratio; *récit, histoire.* (A. SS. Ben.)

FABULARE.—Confabulari; *parler, s'entretenir;* ol. *fabler, fabulcr.* (S. Cæs.)

FABULARIUS.—Fabulator, qui scribit vel narrat fabulas; *conteur, causeur, qui conte ou fait des récits;* ol. *fabulateur, fabléor,* etc.

FABULATORIUM.—Locus monasterii ubi fratres confabulantur; *salle de conversation.* (Ann. Ben.)

FABULATORIUS.—Superfluous, inutilis; *vain, sans utilité:* « Verba *fabulatoria.* » (St. Com. Ven.)

FABULOSE.—Fabulando; *dans la conversation.* (Script. Fr.)

FACCINERIUS.—Fascinator, præstigator;

sorcier, enchanteur, diseur de bonne aventure; ol. facinier.

FACCES. — Pro FALCES.
FACECITAS. — Elegantis, elegance. (A. SS.)

FACELLA. — Diminut. a facula. (A. SS.)
FACELLUM. — Ciccr; pois-chiche.

FACEMINÆ. — Cantilenæ quas cantant mulieres pro pueris dormientibus vel pro sopiendo pucros. (Vet. Gl.)

FACENDEIRA. — Cultura prædij rustici, species corvæ ab Hispan. fazez, facere, operari. (Ch. Hisp.)

FACENDERA. — Ead. notione. (A. SS.)

FACERE. — Commorari; demeurer: « Fecit ergo ibi cum Domino Moyses 40 dies et noctes. » (Exod.) — Vivere; vivre: « Fecit annos xx. » Hæc loquendi formula « ubi fecit mensis talis dies tot » frequens invenitur in Actis quinti et sexti sæculi, pro diei ac mensis character: « Per festivitatem S. Martini, quam undecima die facite Novembris. » — « Hic requiescit... qui accepit transiitum sub die vi Idus Augustas, ubi fecit Augustos dies septem, an. v. » — Rem conficere, negotium peragere, pacisci; accomplir une chose, faire affaire avec quelqu'un, traiter. — Colere, arare; travailler, cultiver. — Dare, præbere; fournir, donner. — Tradera, disponere; licere, laisser, disposer. — Dicere, affirmare; affirmer, soutenir. — Esse; être. — Assignare; statuere; assigner, déterminer, préciser. — Cantare; chanter. — Facere census, præstare, solvere: payer le cens. Facere facta sua, petitiones suas in jure allegare ac probare; exposer et prouver ses prétentions en justice. Facere honorem, honorare; traiter avec distinction, honorer. Facere usagium, quod ex usu debetur præstare; se conformer à l'usage établi. Facere aquam; faire eau en parlant d'un navire. Facere curnes, prædari; se livrer au brigandage, piller. Facere sanguinem, vulnerare; blesser. Facere urinam, mingere; uriner. Facere homines, milites conscribere; lever des troupes. Facere lectum, lectum sternere; faire le lit. Facere suum cursum, effectum obtinere; obtenir ce qu'on désire. Facere dominum, clientelam alicui profiteri; se reconnaître vassal, Facere ecclesiam, illam restaurare; restaurer une église. Facere firmum, se fortem, spondere, iu se recipere; se faire fort. Facere haberi, recuperare, restituere; faire avoir. Facere invidiam; faire envie. Facere tacentem, præstare ut quis ad instituta petitione desistat; faire désister. Facere pulchram faciem, benigno vultui excipere; faire bonne mine. Facere testamentum, illud exsequi; faire testament. Facere transitum, transire; passer. Facere videri, oculis subicere; mettre sous les yeux. Facere litteras, ad aliquem scribere; écrire à quelqu'un. Facere nihil, nulli esse obnoxium oneri; n'être sujet à aucune charge. Facere se ad unum, « domus octo faciunt se ad unum; » hoc est habentur quasi una seu uni, et eidem obnoxium sunt præstationi.

FACIES. — « Solvit pullos 3, cum ovis 15 et

alios pullos vindemiales cum ovis. Solvit sinagem et fuces. » (Polypt. Floriac.)

FACESSIA. — Urbanitas, comitas; affabilité, courtoisie. (Elinh.)

FACETIA. — Ead. notione. (Vet. Gl.) — Pro facundia. (Chunrad.)

FACETIARI. — Per facetiam aliquid dicere. (V. Malui.)

FACETUS. — Urbanus, politus; qui est de bon ton, poli. (G. Chr.)

FACHA. — Columba minoris species. (Frid.)

FACHARIA. — Ut FACHERIA. (A. 1208.)

FACHERIA. — Prædium quod colitur a colono partiario; terre infodée ou cultivée à moitié fruits; ol. fucherie. (A. 1395.)

FACHERIUS. — Conductor prædij, reive alterius, quam tenet ad facheriam; celui qui cultive ou tient à moitié fruits. (A. 1215.)

FACHETA. — Idem q. FACHA. (Frid.)

FACHIA. — Silva ex arboribus incædis; futaie. Vid. FAGIA.

FACHILATOR. — Fascinator, ut FACINARIUS. (A. 1358.)

FACHINATIO. — Fascinatio; enchante-ment, sorcellerie. (St. S. Flor.)

FACHINERARIUS. — Ut FACINARIUS. (A. 1342.)

FACHINUS. — Italis bajulus, gerulus; portefaix. (St. Cad.)

FACIALE. — Orarium, ut FACIALIS.

FACIALIS. — (Subst.) Orarium, linteum tenue quo facies extergitur; serviette, mouchoir. (Vet. Gl.) — (Adj.) Ad faciem spectans: « Da Dei faciali visione sanctorum. » (Ann. Vict.)

FACIALITER. — Secundum faciem. (A. SS.) « Facialiter notus. » (Lex. Gnel.)

FACIBILIS. — Qui fieri potest; faisable.

FACIENDA. — Ut FASENDA.

FACIES. — Facies ecclesiæ, ostium, limen; entrée de l'église. (W. Neub.) — Fascia, vinctura transversa scuti gentilitii; fasces. Facies gladii, ut in sacris Scripturis os gladii, acies; fil de l'épée. Facies raspata, præ ira rugis sulcata; visage crispé de colère.

FACIETAS. — Mendose pro SOCIETAS. (A. 1355.)

FACIETERGIUM. — Ut FACITERGIUM.

FACILETUM. — Ut FACITERGIUM.

FACILIS. — Præceptis, inconsultus, ingannus fervidus; inconsidéré, étourdi, emporté, bouillant.

FACILLA. — Faleula; faucille.

FACILLARE. — Strangulare; étrangler. (Vet. Gl.) « Cumque nollas tale crescere, et nemo esset qui facillaret, quasi timentar miserum caput tanto utebatur incestu. » (Vit. S. Deicol.) Ubi Bollandus, facillare est quasi fauces aperire, id est cum nemo esset, qui de his na quidem hiscere auderet.

FACILLATURA. — Omnia segetum genus facilla sacatum. (Eugleb. Maghe.)

FACILUS. — Pugio; poignard. (T. S. Everard. Com.)

FACINA. — Fabrica; forge. (A. 1290.)

FACINARIA. — Idem, ut videtur.

FACINORITAS. — Forte pro facinorositas, scelus; crime. (Ap. Lud.)

FACIO. — Pro FACTIO.

FACIOLUS. — Phaseolus; haricot.

FACIONARIUS. — Factiosus; Vid. FACTIONARIUS.

FACISTERCULUM. — Ut FACISTERGIUM.

FACISTERGIUM. — Parvulum gausape ad tergendam faciem; mouchoir. (Inter vestes sacras etiam vulgo reponitur facistergium; pro quovis inappa usurpatur ab Helgaudo in Roberto rege Francorum.)

FACISTOLIUM. — Hispanis, pluteus, analogium; lutrin, pupitre d'église.

FACISTORIUM. — Sella plicatilis; fauteuil. (Bal. Misc.)

FACITERGIUM. — Ead. notione q. FACISTERGIUM.

FACITERGULA. — Idem q. FACISTERGIUM.

FACITUS. — Pro factus. Facitar pro fit dictum ab antiquis observat Nonius.

FACIUM. — Fascis, fasciculus; faisceau, botte. (A. 1215.)

FACO. — Fax, ut videtur; torche. (A. 1309.) — Opificium, artificis opera; façon. (A. 1239.)

FACERDIUM. — Ut FACISTERGIUM.

FACITILE. — Quod potest fieri; ce qui est faisable.

FACITIOSUS. — Promptus ad multa machinanda; qui est prompt à faire des machinations.

FACTIO. — Corvata, exactio operarum, tributum, vectigal, apud Italos; corvée, redevance, impôt. — Opificium, artificis opera; façon. (A. SS.) — Facinus pravum, delictum; crime, délit, faute grave. (A. SS.) — Concessio, pactus, contractus; accord, contrat; Vid. FACTUM. (A. 833.) — Forma, effigies; figure, forme. (A. 1276.) — Faida seu capitalis inimicitia; inimitié acharnée; Vid. FAIDA. (Leg. H. I reg. Angl.)

FACTI-TECTA. — Pro sartatecta. (Script. rer. Fr.)

FACIIVUS. — Factiosus sermo, practicus, actione suffultus. (A. SS.)

FACTOR. — Qui creat, Deus; le Créateur, Dieu. (Pass.) — Qui conficit, effingit; celui qui exécute, accomplit. (S. Hier.) — Qui alicujus partes lavel, ut Fautor. (Aim.) — Qui ras alterius agit, vel ejus nomine administrat; mandataire ou intendant; ol. fauteur. (Pass.)

FACTORIA. — Quæstorium, fiscus; le trésor, le fisc. (Chr. Yeron.)

FACTUARIUS. — Factor, agens, procurator; gérant, intendant, agent. (Rym.)

FACTUM. — Territorium, prædium rusticum; fonds de terre, ferme, métairie; ol. faire, affaire. (A. 1265.) — Facti seu litis expositio, vox practice Gallicis notissima; fait. (Pass.) — Apud Anglos, charta, instrumentum contractus in scriptis conceptum aut in scripta redactum; acte public, titre solennel et dressé selon les lois. (Pass.) — Expeditio militaris; expédition guerrière, guerre, campagne. (Rym.) — Actum; fait, acte, action. (Pass.) — Vis illata; violence, voie de fait. (Pass.) « Ad facta manualia procedentes in dicta rixa. » (A. 1358.) Id est ad vium manifestam. — Rei alicujus conditio, sta-

tus; état, condition. (A. 1310.) In facto esse rem apprimè scire; être au fait. (Jul. Cæsar.) Factum rei alicujus, quod ad rem attinet; le fait d'une chose, ce qui la concerne. « Factum canapis omnino remittitur. » (Mur.) Hoc est, quod spectat canapem, omnis exactio remittitur.

FACTURA. — Creatura; créature, être créé. (Ot. Fris.) — Forma; façon, forme. (Anon. Grom.) — Merces operæ, quæ pro re aliqua faciendâ solvitur; façon, prix d'un travail. (A. 1270.) — Surtilegium, maleficium; charme. (Ap. Mur.) — F. pictura textilis; broderie. (Ap. Bal. H. Aro.)

FACTURARI. — Fascinari; charmer. (A. SS.)

FACTURIRE. — Capere facera. (Marl. Anecd.)

FACTUS. — Modus agri, f. idam q. FACTUM. (Cap. Car. M.) Factus est Dominus, Dominica secunda post Pentecostem; le second dimanche après la Pentecôte. (Pass.)

FACULA. — Quivis caulex, stipes ad arandum; bois à brûler. — Pars; « Dicitur habere duas faculas, id est duas partes, Oriens et Occidens. » (Jach. Aur.)

FACULARE. — Faculas vel faces fingere vel facere. (J. de J.)

FACULENTUS. — Plenus luce, lucidus; rempli de clarté, lumineux. (Id.)

FACULTATARIUS. — Cui datur facultas ad aliquid agendum; qui a la permission, l'autorisation de faire quelque chose.

FACULTATICULA. — Bonna, prædia, qualiacunque sunt, quomodo bonuscula apud Sidoniam; petites propriétés, petits biens.

FACULTATULA. — Parvula res; petits moyens. (S. Hier.)

FACULUS. — Idem q. FACILUS.

FACUNDIA. — Facultas; permission, autorisation. (A. 826.)

FACUS. — Vermiculus; petit ver, vermiculeau. (Pap.)

FADA. — Dæmonis species; fée. (Pass.)

FADERIUM. — Dona quæ pater filii quam nupti dat in dotem concedit; dot d'une mariée.

FADERPHIUM. — Ead. notione.

FADIA. — Justitiæ denegatio aut dilatio ultra tempus a legibus statutum; item facultas feudatarii concessa vendendi fundum; refus de faire justice ou ajournement de la reddition de la sentence au delà du délai légal; autorisation donnée à un feudataire de vendre son fief.

FADIATUS. — Fadiatus dies, in quo aliquis defectit seu juri aut assignationi non stetit qui diem vadatum non servavit; jour où la partie citée a fait défaut.

FADIGA. — Dicitur cum judex vel feudalis dominus vassallo jus sibi fieri aut quod ejus servitii est indicari aut probari postulanti vel plane denegat vel curi suæ placito differt ultra quam leges feudales permittant; Vid. FADIA et DEFECTUS.

FADUS. — Dæmonis species, ut FADA.

FÆCHA. — Idem q. FACHA.

FÆCILENTUS. — Pro faculentus, vel, ut alii scribunt, feculentus, fece plenus. (A. SS.)

FÆCISCERE. — Fæce infici, fæcem redolere. (Bern. Mon.)

FAERBENA. — Rusticus apud Anglo-Saxones. (Spelm.)

FAGETUM. — Silva ex fagis; bois de hêtres; ol. faye, faïette.

FAGIA. — Ead. notione. (Tabul. Eccl. Cad.) — F. Districtus, territorium in quibusdam chartis Italicis.

FAGILUM. — Ut FAGETUM: « Facta est hujus rei firmatio... ad *fagilum* Bernardi de Bustodio, quod est inter vetus vicus et Baiolum. » (Bal., Misc.)

FAGINA. — Mustella major; fouine.

FAGININA. — Faginina silva, fagina; bois de hêtre.

FAGINULA. — Fagus; hêtre.

FAGIOLUM. — « Pandolphus cepit ædificare *fagiolum* super quoddam monumentum antiquum quod illius domini adeo erat vicinum ut a fundibulariis de hoc in illam lapides jacerentur. » (Gest. Inn. III PP.)

FAGIZANIA. — Divina apparitio. (Vet. Gl.)

FAGOLIDORI. — Gr. *φαιολιδόροι*: « Si autem amici mei et hunc subsannaverint, dicite eis quod nemo eos compellat ut scribant, sed veror ne illud eis eveniat quod Græce significantius dicitur: « Ut vocentur *φαιολιδόροι*, quod est manducantes sanna, » vel, ut illi legunt, « senecias. » (S. Hier.)

FAGOTARE. — Fasces conficere; faire des fagots; ol. fagoter. (A. 1418.) — Fascibus munire; garnir de fascines. (Mem. H. Cam. Comp. Par.)

FAGOTARIUS. — Qui fascies lignorum in forestis conficit; faiseur de fagots, bûcheron; ol. fagotier.

FAGOTELLUS. — Fasciculus, dimin. a FAGOTUS. (A. 1483.)

FAGOTUM. — Fascis; fagot. (A. 1306.)

FAGOTUS. — Ead. notione.

FAGUS. — Jus conficiendi fascies et eos auferendi ex silvis; droit de faire et de prendre des fagots dans les bois. (A. 1216.)

FAIA. — Fagus seu arbor glandifera vel glandem fagcam ferens. (Leg. Long.)

FAICIA. — Modus agri, forte ab ejus forma sic dictus quod sit ad instar ligulae seu fasciæ: « Unam faiciam Orti. » (A. 1332.)

FAICTOR. — Fautor, idem quod FACTOR. (Ord. reg. Fr.)

FAIDA. — Inimicitia, vindicta quæ pro morte propinqui aut agnati exigitur; *inimicitia qui portat à venger la mort d'un parent, vendetta, vengeance de famille*; ol. faide. *Faidam* portare alicui, bellum domesticum iniicere. (Leg. Edm. reg. Angl.) *Faidam* componere, læso satisfacere. (Leg. Luitp.) *Faidam* deponere, inimicitiam pacificare. (Leg. Long.) *Faida* regia, satisfactio quæ ex debito regi debetur. (Cap. C. M.)

FAIDICUS. — Ut FAIDITUS.

FAIDIMENTUM. — Ut FAIDA. (A. 1261.)

FAIDIARE. — Pro hoste se gerere, adversus aliquem stare; se déclarer ennemi. (A. 1234.)

FAIDIRE. — *Faidam* seu inimicitiam excitare; fomentare la fêde; Vid. FAIDA. (A. 1181.) — Ut hostem edicto publico proscribere; bannir, proscrire, signaler comme ennemi. (A. 1210.)

FAIDITAS. — Gravis et aperta inimicitia; Vid. FAIDA. (A. 1238.)

FAIDITUS. — Hostis; ennemi. (Mon. Val. S. rn.) — Proscriptus; banni, proscriit. (St. Arél.)

FAIDIUM. — Pro FEUDUM.

FAIDOSUS. — Bannitus, ut FAIDITUS. (Eginli.)

FAIDUS. — Idem q. FAIDA.

FAIELLUM. — Silva minor ex fagis; petit bois de hêtres; ol. faïette.

FAILLITUS. — *Faillita* pœna, multa ob desertum vadimonium statuta; amende prononcée pour non-comparution devant le juge. (A. 1379.)

FAINA. — Mustela; fouine; ol. faïne.

FAISA. — Ut FAICIA. (A. 1160.)

FAISANCIA. — Operarum præbitio, opus tributarium quod tenetur clients erga dominum; redevance, corvée; ol. faissance. (Pass.)

FAISENDA. — Expeditio militaris, ut FACTUM.

FAISIO. — Prædium rusticum, ut FACIETA et FAZENDA. (A. 1328.)

FAISIUM. — Fascis, onus; paquet, faisceau, charge, faix. (A. 1285.)

FAISA. — Ut FAISIO. (A. 1341.)

FAISSA. — Modus agri, ut FAICIA. (A. 1306.)

FAISSIA. — Ead. notione. (A. 1311.)

FAISSELLUS. — Fasciculus; F. FESSELLUS.

FAISSUS. — Ut FAISIUM. (A. 1451.)

FAITUM. — Tributum, vectigal; taxe, charge, impôt. (A. 1350)

FAIXA. — Idem q. FAICIA. (Tab. Eccl. Apt.)

FAKECHA. — Idem q. FACHA.

FAKIRUS. — Monachus Mahumetanus; fakir.

FALA. — Turris lignea, ut PHALA. (Pass.) — Locus ubi merces venum oxoonuntur, ut HALA. (A. 1375.)

FALANGA. — Phalanx; compagnie, troupe. (Vet. Gl.) — Fustus, palus cui aliquid deligatur; pieu, poteau servant à amarrer quelque chose. (Pap.)

FALANGAGNUM. — Ut FALANGATICUM. (A. 1269.)

FALANGATICUM. — Tributum quod pro facultate ligendi *falangas*, seu fustes aut palos ad ripam, ad quas ligantur naves, exigebatur; droit à payer au seigneur du lieu pour la permission de planter des pieux d'un mariage sur les bords de la mer ou d'un cours d'eau. (Ap. Lud.)

FALANGIARIUS. — Qui gestat lapides, *λὸσφόρος*. (Vet. Gl.)

FALARE. — Fabulari, libere loqui, ut FABELLARE. (H. geneal. Dom. Portug.)

FALARUS. — Monile; collier. (Vet. Gl.)

FALASIA. — Modus agri, nisi idem sit ac FALCATA aut FALESIA. (Calend. anniv. B. M. de Argent.)

FALCA. — Fascis, fasculus; paquet, botte. (A. 1116.) — Mensuræ genus; mesure pour les grains: « 3 *falcus* bladi. » (A. 1219.) — Pars quædam navis; partie d'un navire. (Ch. Mass.)

FALCABILIS. — Qui faleuri potest seu falce secari; qui peut être fauché, bon à faucher. (Mad.)

FALCAGIUM. — Jus herbas secandi in forestis vel pratis; droit de faucher dans les forêts ou les prairies. (A. 1259.)

FALCARIATA. — *Falcariata prati*, idem q. *mox falcata prati*. Vid. FALCATA.

FALCARIUS. — Qui falce metit; faucheur; ol. fauciller.

FALCASTRARE. — Falcare, falcastro secare; couper avec le fauchard.

FALCASTRUM. — Instrumentum ferreum curvum cum longo manubrio ad densitatem veprium succidendam; faucille emmanchée au bout d'un long bâton et servant à couper les buissons, fauchard — Falx militaris; arme de guerre, espèce d'épée en forme de faulx, ou longue pique à ser falciforme; ol. fauchard.

FALCATA. — *Falcata prati*, quantum unus sector per diem falcare potest de prato; l'étendue de pré qu'un homme peut faucher dans un jour; ol. fauchée de pré.

FALCATIO. — Feni sectio; fauchage, corvée de fauchage. (A. 1251.)

FALCATOR. — Fenisca; faucheur. (Pass.)

FALCATORIA. — Navis species, f. eademi quæ Gal. *felouque*, alias *salouque* dicitur. (San.)

FALCATURA. — Fenum falce succisum; vin coupé, produit du fauchage. (A. 1289.)

Falcatura prati, idem q. *falcata prati*. Vid. FALCATA. (A. 1462)

FALCETARE. — Potare. (Vet. Gl.)

FALCETUS. — Falcula; faucille; ol. fauchet.

FALCHILLA. — Veneni species vel sortilegium: « Portari fecit *falchillas* ad intoxicandum dictum Gallardum. » (A. 1384.)

FALCULA. — Falcula; faucille. (Chart. mon. SS. Trin. Cad.)

FALCIGRANUS. — Comes palatinus. (Ot. Mor.)

FALCIGRAVIUS. — Ead. notione.

FALCILE. — Falcula; faucille. (Ap. Adal.)

FALCILIA. — Ead. notione. (A. 1308.)

FALCHILLA. — Ead. notione. (A. 1180.)

FALCILLAGIUM. — Præstationis vel corvæ species; corvée du fauchage. (A. 1257.)

FALCIO. — Armarum species; sorte d'épée courbe, ou encore faulx munit d'un long manche. (A. 1282.)

FALCISTORIUM. — Sella amplior et brachiata; ut FALDISTORIUM.

FALCITINEUS. — Falcifer, armatus falce; soldat armé d'une faulx emmanchée.

FALCO. — Accipitris species; faucon. (Pass.) — Lanceæ species; fauchard. (A. 1285.)

FALCONA. — Tormenti bellici minoris formæ species; bouche à feu appelée fauconneau.

FALCONAGIUM. — Tributi species a *falconibus*, ut par est credere, primitus appellatum, tametsi ad alias præstationes postea

derivatum; *fauconnage*, sorte de redevance. (A. 1297.)

FALCONARIUS. — Falconibus præpositus, dignitas palatina; fauconnier.

FALCONERIA. — Venatio cum falconibus; chasse au faucon, fauconnerie.

FALCONERIUS. — Idem q. FALCONARIUS.

FALCONETA. — Tormenti bellici genus; fauconneau, espèce de bouche à feu.

FALCONISTA. — Idem q. FALCONARIUS.

FALCONIUM. — Ut FALCONA et FALCONETA.

FALCTENUS. — Provincialibus gener; gendre.

FALCTES. — Ead. notione.

FALCTI. — Usurarii quidam Lombardi et Itali sæculi xiv.

FALCUS. — Pro *falco* (Bal., Form.)

FALDA. — Quodvis septum; enceinte, clôture. — Grates qua septum conficitur; claie. — Septum in quo pastores includunt oves, tum ad stercoreandum arva, tum ne in segetes spatiantur; parc à moutons. *Falda* secta, obligatio qua tenebant vassalli oves suas in

faldam Dominicam immittere ad stercoreandos illius agros; obligation où sont les vassaux de faire parquer leurs moutons sur les terres du seigneur. — Libertas, jus habendi

faldam; permission, droit d'établir un parc à moutons. — Sedes, sedile; sidge. — Gremium, timbria; Vid. FALDONES et FAUDA.

FALDAGIUM. — Jus *faldam* habendi, ut *Falda* (Mon. Angl.)

FALDAO. — Ut FALDISTORIUM.

FALDARE. — Oves in agrum immittere, illius stercoreandi gratia; faire parquer les moutons. (Flet.)

FALDATA. — Fasciculum: « Pro qualibet brazata seu *faldata*. » (A. 1496)

FALDATUM. — Ut FALDAGIUM. (Mad.)

FALDEN. — Operculum, ut videtur; *convercle*. (Harlulf.)

FALDESTOLIUM. — Ut FALDISTORIUM.

FALDIA. — Vestis muliebris genus apud Mediolanenses.

FALDISTORIUM. — Sella brachiis instructa, cathedra; item, sella portusa, et quodvis sedile; fauteuil, siège d'honneur; chaise de retraite ou chaise percée; siège quelconque, chaise; ol. fauldesteul, fauldestuel, etc.

FALDONES. — Vestis muliebris species. (Helmod.)

FALDRAVA. — F. pro *faldramus*, qua voce intelligi posset a Saxonicis *feld*, campus, et *ran*, capra, huius capræ campestris seu domesticæ, ad discrimen capreoli ex silvestri caprea progeniti. (Mon. Angl.)

FALDSOCA. — Ut FALDAGIUM.

FALENCA. — *Falenca prati*, idem q. *falcata prati*. (A. 1240.) Vid. FALCATA.

FALERAMENTUM. — Idem quod *phalera*, ornamenta eorum, interdum etiam equitum et virorum nobilium unde ad alia transferuntur per metaphoram. (St. Ord. Cist.)

FALERARE. — Ornare, colorare; orner, décorer, enjoliver. (Laur.) « *Falerare* sonner des, » equos sternere, ornare; *hurnacher*. Hinc cum pompa et apparatu aliquid agere. (G. Chr.)

FALERITA. — Quod spectat *fuleras*, seu quorum ornamenta. (A. 1336.)

FALESCERE. — Cavere, cessare, finire; *faillir*.

FALESIA. — Rupes, f. etiam rupium series; *rocher et peut-être aussi ligne de rochers, falaise*.

FALETI. — Ut FALCTI.

FALHA. — Locus ligno arborumve ramis rustico tectus; *lieu couvert d'un toit de bois ou de branchages*. (A. 1341.)

FALHITUS. — *Folhitu mulier*, meretrix, quia ab officio *fallit* seu deficit; *femme pu-blique*.

FALIONES. — F. ut FALDONES.

FALISCUS. — Culter vel securis. (Pap.)

FALKENARIUS. — Ead. notione ac FALCONARIUS.

FALLACIA. — Levior culpa ex oblivione praesertim; *faute légère, celle surtout que l'on commet par oubli*. (Us. vet. Ord. Cist.)

FALLACIUM. — Ludibrium. (Bart. Gl.)

FALLENTIA. — Apud jurisconsultos, exceptio; *exception*; ol. *failliance*.

FALLERA. — Pro PHALERA.

FALLERE. — Idem q. FALLIRE.

FALLESIRE. — Debitum servitium non facere, ab aliquo deficere. *Vid. FALLIRE*. (Ap. Morcl.)

FALLETI. — Ut FALCTI. (A. 1351.)

FALLIA. — Defectus, quo quis ibi abest, ubi ex officio deberet adesse, et substractio stipendii propter absentiam. (A. SS.)

FALLIARE. — Dignitate depellere; *dégrader*. (Lamb. Ard.) — Officio deesse; *manquer à son devoir*. (A. SS.)

FALLIBILIS. — Subdolos, insidiosus. (Pap.) — Labilis, qui facile *fallit* seu deficit. (Bart.)

FALLIMENTUM. — Culpa; *faute, manquement*. (Usat. Barc.)

FALLIRE. — Deesse rei alicui; *manquer à, ne pas faire ce qu'on doit*. (Pass.) — Deficere, desinere; *faillir, cesser, finir*. (Loh., H. Brit.)

FALLITA. — Facultatum defectus, inopia solvendi aeris alieni; *faillite*. (St. Aven.) — Vadimonium desertum; *défaul*. (St. Com. Aven.)

FALLITUS. — Reus violatae fidei; *homme sans foi, qui manque à sa parole*; ol. *failli*. (Mart., Anecl.) — Facultatum inopia, ut FAL-LITA. (St. Aven.)

FALLIUM. — « Et ecclesias S. Genesii, et S. Martini, et S. Felicis, quæ sunt ad ipsum *fallium*. » (A. 988.) F. idem q. FALLUM.

FALLODIA. — Faces in signum lætitiæ accensæ. (Mur.)

FALLOGDA. — Ead. notione. (Mur.)

FALLUM. — Modus agri, ut videtur, apud Anglo-Saxones: « De duabus acris, et 3 rodīs terræ et 30 *fallis* in Lartwait. » (Mon. Angl.) — Stanum; *étain*. (Vet. Gl.) — Delictum; *faute*. Absque fallo, sine fallo, certe; *sans faute*. (A. SS.) In fallo, casu fortuito, præter voluntatem; *fortuitement, par hasard*. (Ap. Mur.)

FALMOTUM. — Anglo-Saxonibus cælus, conventus; *assemblée*.

FALO. — « In summo Gorgonæ fastigio ignem emicare, quod signum *falo* ipsi nuncupabant, conspexere. » (Alb. Muss.) Ubi *falo* significat flammam seu flammæ splendorem vel potius repentinam flammæ apparitionem.

FALQUERII. — Religiosi Turci; *fakirs*. (W. Valding.)

FALQUETRARE. — Falce secare; *faucher*. (A. 1348.)

FALSADOR. — Sicæ species, ut FALSARIUS.

FALSADORIUM. — Ead. notione.

FALSAMENTUM. — Adulteratio, falsificatio; *falsification, odultération*. (A. 1190.)

FALSARE. — Decipere; *tromper*; ol. *fauser*; — Adulterare, scriptum corrumpere; *falsifier un écrit*. (Rab. Maur.) — Falsam esse rem quampiam contendere; *soutenir, prétendre qu'une chose est fausse*. (Lex Rip.)

Falsare chartam, falsam asserere. (S. xi.)

Falsare curiam sen judicium, appellare a judicio tanquam falso et pravo; *appeler d'un jugement*; ol. *fausser la cour, le jugement*. (Pass.)

FALSARIA. — *Falsaria moneta*, crimen falsæ monetæ apud Anglos; *crime de fausse monnaie*.

FALSARIUS. — Sicæ pugionis vel cultelli species; *sorte de poignard*; ol. *faussart*. (Alb.) *Falsarius litterarum*, qui litteras supponit vel adulterat; *faussaire, celui qui dénature ou fabrique des écritures*. (A. 1287.)

FALSATO. — Dolose, fraudulenter; *frauduleusement*.

FALSATOR. — Falsarius; *faussoire*. (Lex Sal.) *Falsator Christianus*, f. qui fidem Christianam ejuravit; *apostat*. (A. 1114.)

Falsator monetæ, qui monetam adulterat; *faux monnayeur*. (St. Cad.)

FALSDARIUS. — Qui scripturas adulterat, ut FALSARIUS.

FALSE. — Dolose, fraudulenter; ut FALSATO.

FALSETUM. — Tonus acutus; *fausset*.

FALSETUS. — Sedes brachii conclusa, ut FALDISTORIUM.

FALSIFICARE. — Idem q. FALSARE, rem falsam asserere seu quæpiam falsidicum probare. (A. 1110.) — Traficere, perfringere; *couper, briser, entamer*. (Jonn. Mon.) — Adulterare, corrumpere, scriptum, monetam, etc.; *falsifier*. (Mur.) *Falsificare curiam*, idem q. *falsare judicium*, appellare a judicio; *Vid. FALSARE*.

FALSIFICATIO. — Adulteratio quæ fit imitando alicuius chirographum; *falsification des écritures*.

FALSIGRAPHIA. — Scriptio falsa. (Alan. de Ins.)

FALSIGRAPHUS. — Qui falsa scribit; *faussaire*.

FALSILIA. — Falcula; *faucille*. (A. 1357.)

FALSIOLOGUS. — Mendax; *menteur*. (A. SS.)

FALSTIA. — Falsum; *fausseté*. (H. Knygh.)

FALSIVOMUS. — Mendax, vaniloquus; *menteur*. (A. SS.)

FALSO. — Lanceæ species; *espèce de lance*; ol. *fauchon*.

FALSONARIA. — Adulteratio, depravatio; *falsification*. (De mercibus dicitur, mensuris, scripturis, etc.)

FALSONARIUS. — Falsarius, qui falsæ monetæ cens est, seu qui monetam adulterat; *faux monnayeur*.

FALSONERIA. — Monetæ adulteratio; *faux monnayage*; ol. *faulsonnerie*.

FALSONUS. — Idem q. FALSO.

FALSUS. — Præstatio quæ domino pensitabatur pro falcebus aliisque rusticis instrumentis accendis; *Vid. AGUSADURA* et *AGUSARE*. (A. 1152.)

FALSUS-BURGUS. — Suburbium; *faubourg*.

FALSUS-SAVUERIUS. — Qui monetam adulterat, idem q. FALSONARIUS.

FALTESTALIUM. — Ut FALDISTORIUM.

FALTUS. — Confluentia ubi duo amnes conjunguntur et conflunt; *lieu où deux cours d'eau se joignent, confluent*.

FALUS. — « Novi factum operis et leni *falo* quamvis imperite memoriam posterorum mandare student. » (A. SS.) Ubi editores suspicantur legendum esse *brevi filo* vel *stylo*, aut quid simile.

FALVUS. — Fulvus color; *fauve*.

FALX. — Obligatio servilis qua quis tenetur domini senu falce demetere; *corvée de fauchage, obligation où était le vassal de faucher les prés du seigneur*.

FAMA. — Pro *fames*. (Anast.)

FAMARE. — Fama vulgare, quod in bonam æque ac malam partem accipitur.

FAMATUS. — Famosus; *renommé, célèbre, illustre*. (Ann. Ben.)

FAMELITAS. — Fames; *faim*. (Ach., Spic.)

FAMELLA. — Ancillula, famula; *servante*. (A. SS.)

FAMELLUS. — Servulus, famulus; *serviteur*. (A. SS.)

FAMEN. — Sermo, verbum; *locution, parole*. (Vet. Gl.)

FAMENAGIUM. — Idem videtur q. FAMULIA. (A. 1362.)

FAMERE. — Esurire; *avoir faim, être affamé*. (Men.)

FAMESCERE. — Famo laborare, perire; *souffrir de la faim, mourir de faim*. (A. 1352.)

FAMESCITAS. — Fames; *faim*. (A. 1352.)

FAMICUS. — Locus tabernarum, in urbe. (Vet. Gl.)

FAMIDICUS. — Garrulus, qui quidquid fama fertur aliis dicit; *bavard, conteur de nouvelles*. (A. SS.)

FAMIDRETUM. — Multa a iudicibus publice imposita; forte a *famare* et *dretum* sic dicta. (H. Dolph.)

FAMIDUS. — Famelicus, laborans fame; *affamé, qui souffre de la faim*. (A. 1097.)

FAMIGERENDUS. — Celebrandus, laudandus. (Mart., Anecl.)

FAMIGRARIUS. — Comes, ut videtur, vel urbis præfectus; *comte ou gouverneur de ville*. (Lud.)

FAMILIA. — Servi, coloni, in prædiis ru-

sticis commanentes, dominis prædiorum famulatum ad servitium exhibentes. « Et Truncinum villam, cum *familia* utriusque sexus, et omni re ad se pertinente. » (Ch. C. C.) — Terræ portio uni familie alendam sufficiens et in eam rem destinata: « Donavit terram 50 *familiarum* ad construendum monasterium. » (Bod.) — Conventuales monachorum congregationes *familia* nominantur, « quia præfectis monachis eas non aliter quam pater filios tractare debet. »

FAMILIARESCERE. — Pro *familiaris fieri*; *se familiariser*. (Sid.)

FAMILIARES. — De familia alicujus, qui a servis separantur. Præsertim vero *familiares* vocabant quos reges ac principes in familiam suam peculiariter adicebant. *Familiares* etiam dicti qui ex familia monachorum habebantur, licet nec ex conversis essent. (St. Clun.)

FAMILIARITAS. — Dignitas *familiaris*: « In regiam eum *familiaritatem* admittens. » (Act. Inn. III PP.) — Familia: « *Familiaritoti* vel domino alicujus inhærere. » (Cod. Th.) — Protectio, tutela. (Ach., Spic.)

FAMILIARIUM. — Supellex domestica et *familiaris*. (Cap. S. Vict. Mass.)

FAMILIARIUS. — Pro *familiaris*. (Rym.)

FAMOSA. — Nude, pro libellis famosis. (Vet. Cod.)

FAMOSE. — Palam, publice; *publiquement, à la vue de tous*. (A. 1315.)

FAMOSITAS. — Fama, opinio; *renommée*. (Ach., Spic.)

FAMOSUS. — Qui maledictum aut convicium dicit et qui ejusmodi convicii consens; (Cap. Bal.) — Famelicus, ut videtur. (A. SS.) — Injuriosus. (Pass.)

FAMULAMEN. — Pro *famulatus*. (Ruod.)

FAMULATURA. — Servitius, ut *FAMULATUS*. (Cap. S. Vict. Mass.)

FAMULATORIUS. — Ad servitutem perti-nens; *servile*. (Tert.)

FAMULATRIX. — Quæ famulatur; *celle qui est en service, servante, esclave*. (Sid.)

FAMULATUS. — Servitius; *esclavage*. (Cod. Th.) — Vassallatus; *vassalité*. (Gauf. Malin.)

— Servientis officium; *office, charge de sergent*; *Vid. SERVIENS*. (A. 1165.)

FAMULUS. — Servus; *esclave*. (Cod. Th.) — Sentifer, varletus; *écuyer, varlet*. (A. 1307.) Idem q. MINISTERIALIS. (A. 1357)

Famulus regis, serviens, apparitor; *sergent*. (Ord. reg. Fr.) *Famulus feodalis*, vassallus; *vassal*.

FANALE. — Fax, lucerna, pharus; *fanal*. (Ap. Mur.)

FANALIA. — Idem videtur ac FANTILIA. (A. SS.)

FANALIS. — Ut FANALE. (Ap. Mur.)

FANARIUM. — Ead. notione. (Id.)

FANATICUS. — Gentilis; *païen*. « Deum quem *fanatici* nominant Wodanum. » (Fred.)

FANATOR. — Qui fenum versat furcillis; *faneur*.

FANCELASTRA. — Ancilla, serva; *servante*.

FANCULUM. — Fœniculum; *fenouil*.

FANDALUTES. — « Dictum est tunc in exercitu quod rex Valentianus patruus Miramolinus esset cum Saracenis militibus cismarinis qui *Fandalutes* dicuntur. » (Ap. Ughel.)

FANDO. — Navigii species apud Italos. (Ap. Mur.)

FANGA. — Limus; vase, limon. (St. Mass.)

FANGIA. — Lutum; fange, boue.

FANGUS. — Ead. notione.

FANIA. — Silva, proprie fugis consita; bois de hêtres; ol. faigne, faye.

FANICULUS. — Dimin. a fano, manipulus sacerdotalis; item altaris ornamentum, velum, aulæum, idem q. CURTINA.

FANNATIO. — Vox forestarum; tempus quo portant damæ; temps où les daims mettent bas; ol. faonson, foison.

FANNATUS. — Pro VANNATUS.

FANNONUS. — Fax, pharus, ut FANALE. (A. 1332.)

FANO. — Sindon, mappa, quælibet fascia; corporale, manipulus sacerdotalis; vexillum; lingæ, bande d'étoffe légère, écharpe; corporal, manipule; bannière, gonfunon, guidon. (Pass.) Fano salmonis, illius pinna. (Cons. antiq. Fontan.)

FANON. — Laterna; lanterne, folot.

FANONELLUS. — Ornamentum alteris, idem quod FANICULUS.

FANONNUS. — Idem q. FANO.

FANSO. — Lanæ species, ut FALSO.

FANTASIA. — Phantasma, spectrum; item pompa, apparatus; Vid. PHANTASIA. — Arbitrium, opinio; fantaisie. (Mur.)

FANTASTICUS. — Inordinatus, ad arbitrium effectus; fantasque. (Lynd.) — Idiota, bebes, sensu carens; idiot, dépourvu de sens. (A. 1352.)

FANTESCHA. — Ancilla, serva; servante. (St. Cad.)

FANTICELLA. — Ead. notione.

FANTILIA. — « Soffredus... medicus gliam habebat parvulam... habentem guttam fantiliam. » (A. SS.) Ubi Henschenius: Gutta quidem vulgo dicitur quæ alias arthritidis; sed quid fantilia? an infantilis?

FANUM. — Pro gentiliis templis Christiani proprio vocabulo usurpabant: « Quid est enim nisi fanum in quo est conventus gentiliis? » (S. Amb.) — Vexillum, ut FANO. (A. 1097.)

FANUNCULUM. — Parvum FANUM. (A. SS.)

FARA. — Generatio, linea, unius ejusdemque generis ac familie homines; les membres d'une famille. (Lex Long.) — Forte species naui seu pretii pro navigatione exsolvendi. (Bern. de Breyd.) Farum facere, in Tabulario S. Audoeni Rothomagi, dicitur de illa præstatione annua, qua tenentur qui naves habent piscatorias juxta Sequanam intra limites territorii prædictæ abbatie quotannis ad conductam diem convenire cum naviculis, rotibus et cæteris pro monachis pisces venaturi: quod a Sequanæ accolis vocabatur faire la fare pour messieurs de St-Ouen. — Fraus, dolus malus: « Judæus qui sine dolo et fara vixit cum Christiano. » (Auct. anon.)

FARA-CANTHARA. — Lychnuchi qui arborum speciem præferbant a quibus canthari seu disci pendebant. (Anast.)

FARALITIUS. — Pro foralitiis, extraneus, aliunde apportatus. (Mur.)

FARAMANNI. — Apud Burgundos, quædam videtur fuisse hominum conditio: sed cujusmodi fuerit incertum.

FARAS. — Arabice equus. (Vet. Gl.)

FARASSIA. — Aniciensibus strues lignorum quam in campis urbis accendunt in pervigilio natiuitatis S. Joannis Baptistæ; feu de la Saint-Jean.

FARCIMINA. — Genus aggeris vel suggestus tormentarii, impactis primum alte in terram trabibus solidatum, tum vero erectum, nexumque aliis atque aliis sarmentorum et ramulorum fascibus per certa spatia colligatis ad modum farciminis pulmentarii; fasci-nage, gabionnage.

FARCINIA. — Pars vestis: « Ut culletos in suis diphidibus seu farciniis et vestibus in competenti altitudine deferant. » (A. 1509.)

FARCINOSUS. — Scabie infectus; qui a la farcin. (Philip. de Grev.)

FARCITUS. — Vid. FARSUS.

FARCOLATA. — Farmicen, fartum; farce. (A. 1221.)

FARDELLA. — Modus agri continens decem acras, apud Anglos.

FARDELLARIUS. — Qui fardellum portat, bajulus; porte-fait; ol. fardelier. — F. mercator inops, qui merces suas fasce colligatas supra dorsum deferre cogitur ad vendendum; porte balle, colporteur. (Ap. Thom.)

FARDELLUS. — Onus, sarcina; fardau.

FARDIMENTUM. — Idem q. FARDIMENTUM.

FAREATICA. — Farris commercium; commerce des farines. (A. 1193.)

FAREFALIUS. — Idem q. FARFALIUS.

FARERSIA. — Idem q. FARRESCIA. (A. 1218.)

FARETRUM. — Pharetra; carquois. (Vet. Gl.)

FARFALIUS. — Adulatio sive assultus inimicus. (Lex Sal.)

FARGA. — Fabrica ferraria; forge, Arvernica. farge. (A. 1351.)

FARGANA. — « Profectus hinc, 190 farganas fratribus in dormitorium misit. » (Leo Ost.) Ubi quidam legunt sarganas; sunt autem sargana Hesychio et Suidæ, sporæ vinineæ, crates ex junceis, usui forte monachorum aptæ in dormitorio; vel potius, censent nonnulli, lodices, id est sargia, q. Vid.

FARGIA. — Idem q. FARGA. (A. 1365.)

FARGUA. — Ead. notione. (A. 1341.)

FARICELLUS. — Qui trumentum in farinam molendum curat; meunier; ol. farinier.

FARINA. — Farina bona, Italis, proverbialis locutio, bono et sincero animo. (Bar.)

FARINACIUM. — Pensitatio ex farina quæ fit molendinariis pro frumento molito; droit de mouture; ol. farineage. (A. 1214.)

FARINALE. — Molendinum; moulin à blé. (Gl. Sar.)

FARINARIA. — Ead. notione. (Cap. C. M.)

FARINARIUM. — Ead. notione. (Trad. Fuld.)

FARINARIUS. — Ead. notione. (A. 632.) Item qui farinam vendit; marchand de farine. (A. 1283.)

FARINOSIUM. — Alveolus, locus ubi farina cadit a molendino; coffre où tombe la farine à mesure que le blé se broie; ol. mais. (A. 1348.)

FARINULA. — Diminut. a farina.

FARINUM. — Pro FARINA.

FARIO. — Qui fatur. (Laur.) — Piscis genus; truite. (Vet. Gl.)

FARIOLA. — « Tisana iste aquæ ordeii. » (Mat. Silv.)

FAROLUS. — Propheta, qui fatur, pro HAROLUS.

FARISEA. — Equa faria; jument arabe. (Ord. VII.)

FARIUS. — Farius equus, Arabicus; cheval arabe; ol. cheval alphasce. (Pass.) — Hæc vox occurrit sensu obscuro in A. SS.:
Cives
Non dominum sentire sui, quem corporis ingens
Vis animique novo fario titulaverat hostis.

FARNARIA. — F. fusoria foræx monetallis; fonderie monétaire, monnaie. (A. 1177.)

FARNARIOLUS. — Idem q. FARICELLUS. (St. Taur.)

FARNUM. — « Fabernis, molendinis, farinis, aquæ ductibus et decursibus, » etc. (A. 1269.) Ubi legendum videtur furnis, forte pro farinarium cum abbreviatione scriptum.

FARO. — Pro FANO. (Fred.)

FAROCIUM. — Ut FAROSSIUM.

FARONUS. — Pharus, ex Hispanico furon, ut FAROSSIUS.

FAROSSIUM. — Pharus, facis et lucernæ in portibus maris vel turribus accensæ; item, turris aut excelsus locus ubi hujusmodi ignes accenduntur; phare, fanal. (A. 1329.)

FAROTUM. — Ead. notione. (A. 1460.)

FARRACUM. — Puls ex fare facta vel pinguis cibus generaliter; bouillie, pollenta ou mets gras; ol. fromentée. (J. de J.)

FARRAGINALE. — Ut FERRAGINALE.

FARRAGIUM. — Idem q. FARRAGO. (A. 1591.)

FARRAGO. — Equorum vel animalium pabulum ex frugum leguminumque miscellanea vel etiam stramen, pælea; fourrage, ou tière. (A. 1206.)

FARRATION. — Fructuosior. (Pap.)

FARRUM. — Far; épautre. (St. Gen.)

FARS. — Pharus, idem q. FARONUS. (A. 1369.)

FARSA. — Morbi genus; érépèle, dartre. (Vet. Gl.) — Carmen multis et variis rebus repletum; poème fait de morceaux de divers idiomés. (Pass.) — Paraphrasis quam inter preces in ecclesia cantare solebat populus; glose, paraphrase dont le peuple accompagnait le chant d'église. (Pass.)

FARSATURA. — Farcimen, fartum; farce. (Mor.)

FARSATUS. — Fartus; farci.

FARSETUS. — Vestis species, apud Siculos; corsage.

FARSIA. — « Missa similiter cum cæteris hñris ordinarie celebrabitur ab aliquo prædictorum, hinc addito quod epistola enu farsia dicitur a duobus cappis sericeis. » (A. 1198.) Ubi farsia idem est ac FARSA.

FARSITUS. — Dicitur de eo qui cibis opidatus est; farci, bourré. (Vet. Com.)

FARSURA. — Pro FARTURA.

FARTELLUS. — Pro FARDELLUS.

FARTO. — Lanarium; étal de boucher, boucherie. (An. Lud.)

FARTORIUM. — Ead. notione. (Id.)

FARTUM. — Prædium rusticum, ni fallor, omnibus rebus quæ ad culturam pertinent instructum; ferme, terre outillée des instruments et bestiaux nécessaires pour son exploitation. (A. 1398.) Legunt nonnulli factum.

FARUS. — Cœnator, cœnatorium. (Pap.) — Lucerna sive lychnuchus orbicularis et circularis; Vid. PHARUS. — Fascientus, ut videtur, seu onus, sarcina. (A. 1260.)

FASANUS. — Phasianus; faisau. (A. 1312.)

FASCELLA. — Idem q. FASCIOLOLA. (Vet. Gl.)

FASCEMINA. — Ut FASCENNINA.

FASCENNINA. — Propugnacula urbium seu arcium ex fascinis seu ligneis fascibus confecta; palissades, fortifications en pieux ou en fascinage.

FASCES. — Ut apud Romanos summi magistratus indicium fuere, ita apud scriptores mediæ ævi pro suprema potestate usurpatur hæc vox: « Placuit etiam huic inseri testamento ut nec meo nec parentum meorum dominio nec fascibus regie magnitudinis, nec cujuslibet terrenæ dignitatis subiaccant. » (Ann. Ben.)

FASCIA. — Modus agri, idem ut videtur, qui FASCIA. — Fascis; botte, fagot. (Vet. Inst.)

FASCIAMENTA. — Fasciæ sepulcrales. (Ate.)

FASCIANUS. — Phasianus; faisau.

FASCIATORIUM. — Fascia qua frons sacro chrismate inuncta, obvolvabatur; idem q. CHRISMALE.

FASCICULARIUS. — Bajulus; portefaix. (Vet. Gl.)

FASCILLA. — Fascula; fuaille.

FASCINA. — Lignorum fascis; fascine.

FASCIOLA. — Fasciæ crurales; jarretières.

FASCIOLUM. — Operimentum capitis, quod Chaldaei incolis tribuit B. Odoricus de Foro-Julio; couvre-tête, espèces de turban.

FASCIS. — Vid. FASCES.

FASCITERCIUM. — Utsupra FASCITERGIUM, mappula ad tergendum faciem.

FASCIUM. — Fascis, ut FASCIA.

FASCIUNCULUS. — Parvafascia, ut videtur.

FASCIUS. — Ut FASCIVM: « Duos fuscios fani et duos paleæ. » (H. Dalph.)

FASCULUM. — Fossorium, lign; houe.

FASCULUS. — Fascis, ut FASCIVM.

FASENDA. — Prædium rusticum; *métairie*; Occitan., *faisande*. (A. 1332.)

FASERIA. — Mensura annonaria, pro RASERIA. (A. 1125.)

FASIDIS. — Grassus. (Vet. Gl.)

FASILIA. — Silium. (Vet. Gl.)

FASILLARIUS. — Pro FASSILIARIUS.

FASIO. — Item q. FASIO.

FASISTORIUM. — Idem q. FALCISTORIUM.

FASIUS. — Panni vel telæ species. (A. 1389.)

FASMA. — Lingua, idioma; *langue idio-me*.

FASOLARIUM. — Locus ubi *faselus* crescit, in FABARIA. (Vet. Gl.)

FASATORIUM. — Pro FASCIATORIUM.

FASSILIARIUS. — Qui fascis cujusvis rei furatur et exportat. (St. Taur.)

FASSINA. — Fascis; *fugot, botte, faisceau*. (St. Ar.)

FASSINERIUM. — Congeries, cumulus, strues lignorum; *pile de bois*. (Id.)

FASSIO. — In legibus Hungaricis, præsens relatio voluntatis et contractum coram magistratu; *aveu, confession*; ol. *réglissement*.

FASSIERIUS. — Pro PASTICERIUS.

FASSOLUS. — Faselus, leguminis species; *fêve, haricot*; ol. *fesole, fastole*.

FASSUS. — Fascis; ut FASSINA. (A. 1345.)

FASTE. — F. pro statim: « Solvebat eum *faste*. » (A. SS.)

FASTELLA. — Ligamen: « In ecclesia B. Valentini... facit cooperitorium super altare cum clavis et *fastellis*, et in circuitu palerigium chrysoclavum. » (Anast.) Alii eod. hab. eum clavis in *festellis*, alii denique *fastellis*.

FASTERLA. — Ead. forte notione: « Et crux ab armario duobus *fasterlis* dum Missa minor cantatur, cooperta, apportatur a duobus albatis de altari S. Jacobi ante altare principale. » (B. Mon.)

FASTERNA. — « Albæ XIII, mapu'æ operatæ III, placetæ XIII, *fasternæ* III, corinæ V, dorsalia V, vexilla II. » (A. 1200) Item videtur quod FASTELLA.

FASITICERIUS. — Pro PASTICERIUS. (A. 1333.)

FASTIDIACIO. — Superstitionis species. « Ut incantationes et *fastidiaciones*, sive diversæ observationes dicrum Calendarum, quas error tradidit paganorum, prohibeantur, sicut moleficia et magorum præstigia, » etc. (G. M.) Ex *fastidies*, videtur vox deducta.

FASTIDIRE. — Existimare, putare, nisi mendum est; *penser*: « Non enim *fastidendum* est illis pabulum divini verbi sufficere. » (A. 973.) — Fastidium movere; *causer du dégoût, dégoûter*. (A. SS.)

FASTIDITUS. — Fastidium, tedium; *dégoût, ennui, répugnance*. (A. SS.)

FASTIGATISSIMUS. — Quasi *fastigiatissimus*, ad suprema dignitatum fastigia educus; *élevé au faite des grandeurs*. *Fastigatissima* felicitas, suprema; *le bonheur suprême*.

FASTIGIUM. — Turris, domus; *tour, maison*. (Pass.) — Ornamentum in ædibus sa-

cris quod *baldachinum*, quidam interpretantur: « Fecit Constantinus Augustus basilicas istas, quas et ornavit: basilicam Constantinianam, ubi posuit... *fastigium* argenteum battulile, quod habet in fronte Salvatorem sedentem in sella, etc.... farum quod pendet sub *fastigio*... fecit autem Valentinianus... *fastigium* argenteum... quod a barbaris sublatum fuerat, quod pensabat, » etc. (Anast.)

FASTILIS. — Idem videtur quod FASTEL.

FASTINARE. — Fenum siccare, furcillis versando; *funer*.

FASTIVA. — Pro FASCINA: « Castellum... ex duplicibus viminum *fastivis* cooperire fecit... deinde optimis feltris, corisque... » (Ol. Mor.)

FASTUS. — (Adj.) Pro *faustus*. (Vet. Gl.)

FASULUS. — Faselus; *fève et ses variétés*. (A. 874.)

FASURITIO. — Avicennæ medicina ad scabiem; *sarte de remède contre la rage*. (Vet. Gl.)

FATALIS. — Instans, imminens; *pressant, imminent*: « Sine maximo et *fatali* corporis nostri periculo. » (A. 1259) *Fatalia*; tempus a lege præstitutum ad causas appellationum apud iudices instruendas et terminandas. (A. 1303)

FATALITAS. — Mors, sedita, quod fataliter accidit et necessario: *la mort*. (Ap. Mart., *Ampl. Cal.*) — Quivis casus vi humana superior; *événement au-dessus de la puissance humaine*. (Pas.)

FATARE. — Prædicare; *prédire, prêcher, évangéliser*.

FATERI. — Dicere; *dire, prétendre*: « Libelli tui, in quibus nos hæreticos esse *fateris*, jam per publicum... vulgati sunt. » (E. h. et B. al.)

FATALES. — Dies solemnnes; *jours solennels*. (Vet. cod.)

FATIBILIS. — Advena, extraneus; *étranger, qui est, qui vient du dehors, aubain*. (A. 1293.)

FATICA. — Concessio vel locatio officii alicujus ad diuturnum tempus, puta in emphyteusim; vel id quod præter pretium collateralii vice in ejusmodi locationibus conceditur. (A. 1427.)

FATICARE. — Pro FATIGARE.

FATICHA. — Sessio juridica, idem q. ASSISA. (A. 1304.)

FATICIUS. — F. pro FACTICIUS: ibi enim aut de novo homine, aut de filio qui naturali et legitimo opponitur sermo est. (Mart., *Ampl. Col.*)

FATIGA. — Labor, præsertim ex itinere, fatigatio; *fatigue*: « Post longas laboriosas itineris *fatigas*. » (A. 1415.) — Pensatio, quæ domino principali pro alienando fundo solvitur; *drails eigneurial payé par le vassal qui veut vendre son bien*. — *Fatiga juris*, justitio reddendæ dilatio, practicis Gallicis; *défait de droit*.

FATIGARE. — Vexare, præsertim de liti-

— In jus vocare; *assigner quelqu'un en justice*. — Iter suscipere; *se mettre en route*: « Interrogantur ab episcopo: Quid est, fratres, quod vos *fatigastis*? Illi respondent: Ut nobis concedas patronum. » (Append. od Capit. reg. Fr.) — Ire aliquo cum molestia: « Ita fac, ut labor ejus, quo hic ad nos *fatigatus* est, vacuus non sit. (G. M.) — « Debitur reddet, quantum rata solvit, et quantum *fatigatus* fuerit. » (Can. Hib.) Ubi quantum *fatigatus* fuerit est quantum ex debito non soluto creditor damni acceperit. — Pro cavillari; *railler, se moquer*. (Sid.) — *Fatigare de directo*, vox fori Hispanici; justitiam reddendæ dilationem offerre; qui nempe jus pectus sibi fieri a domino, *fatigatur*, sen vexatur, si ei denegatur, vel adversarius store recto seculo juri renouat.

FATIGATIO. — Vexatio, molestia, præsertim quæ ex litium anfractibus oritur; *tracasserie, embarras*. (A. 1139.) — Cavillatio; *raillerie, sarcasme*. (Sid.) — *Exactio*. (Form. vet.)

FATIGATORIUS. — *Fatigataria* verba; *paroles sorcostiques, piquantes*. (Sid.)

FATIGIÆ. — Molestiæ, labores; *fatigues*. (Chron. Wind.)

FATIGIUM. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

FATIGOSUS. — Fatigotioni idoneus. (Mich. Scot.)

FATIM. — Multum; *beaucoup*; ol. *moult, abondamment*.

FATIRO. — « Ego Attila dono equas III, et hoves II, et vaks II et frenomulare I, et *fatira* I. » (A. 835.)

FATISCERE. — Dissolvi; *se dissoudre, se résoudre*.

FATISIA. — « Item broilum alienavit: item *fatisia* ab episcopatu alienavit et pratum unum. » Ubi *fatisia* f. idem q. FALCIA et FASIO.

FATITIL. — Advena, adventitii; *étrangers, ceux qui tiennent du dehors*. (A. 997.)

FATUARE. — Infatuare, alicujus consilia corrumpere et perimere. (His. Harc.)

FATUARIUS. — Qui futura hariolatur; *devin*. (Ap. Laur.)

FATUINUS. — *Fatuina* rosa, sine odore; *rose sans odeur*. Vid. Rosa.

FATUITATES. — Nigro, gerræ; *sottises, sornettes, balivernes*. (A. 1390)

FATUIZARE. — Insanire; *délirer, extratouer, avoir perdu la tête*. (Bar.)

FATUOSUS. — Pro FATUUS.

FATUUS. — Hebes, stupidus, idiota; *niais, idiot, stupide*. (A. 1399.) — Contumeliosus, probrosus; *outrageux, injurieux*. (A. 1260.) *Fotua* mulier, meretrix; *femme publique*. (G. Pryn.)

FAUCARE. — Falce secare; *faucher*.

FAUCES. — Pro FALCES. — *Fauces* Alplum, non semper dicitur, de ipsarum angustis, quas *clusas* vocant, sed pro ipsis radicibus. (Spelm.)

FAUCHEIA. — Quantum unus sector per iem *faucare* potest in prato; *ce qu'un homme peut faucher dans un jour*; ol. *fauchée, fauchée*.

FAUCHETUM. — Furca; *faurche*. (A. 1313)

FAUCHO. — Falx militaris, seu ensis in modum falcis curvatus; *sorte d'épée courbe*; ol. *fauchon*.

FAUCIA. — Ead. notione.

FAUCIDIA. — Pro FALCIDIA.

FAUCILLA. — Falcula; *faucille*.

FAUCILLARE. — Strangulare (a *fauces*); *étrangler*. (Vet. Gl.)

FAUCIO. — Consensus in malo, inquit velus scriptor, sicut amicitia consensus in bono, Gal. ol. *consentement en mal*.

FAUDA. — Gremium, ventrale, vestium tegmen; *giran, tablier, jupon d'une femme*; ol. *faudal, faudeau*.

FADESTOLA. — Ut FALDISTORIUM.

FADESTOLIUM. — Ead. notione.

FAUDICUS. — Qui vera dicit, cui cuncta favent. (Ugut.)

FAUGINATOR. — F. fossor, ab. Occitan. *faisiga*, fodere; *travailleur de terre, cultivateur*. (A. 1471.)

FAULAIUM. — F. ager incoltus ad pascuum maxime pecudum; *terre en friche où l'on fait paître les troupeaux*. (A. 1350)

FAUNI. — Dæmones; *esprits, farfadets, faunes, lutins*.

FAUNUS. — Hinnulus; *faon*.

FAUS. — Silva, idem quod FAGIA.

FAUSETUM. — In musica cantus acutioris species; *fausset*.

FAUSILLUM. — Lignum seu herba comburenda, quæ *faucilla* colligitur; *menu bois de chauffage*. (A. 1165.)

FAUSSUS. — Pro FALSUS.

FAUSTIUDO. — Felicitas; *bonheur* (J. de J.)

FAUSTOR. — Pro FAUTOR.

FAUSTUS. — Faustitas; *bonheur, position heureuse*. (A. SS.)

FAUTALIS. — Veridicus, qui est bonæ famæ, cui tides haberi debet; *qui dit la vérité, qui a une bonne réputation, qui mérite la confiance*. (A. 1319.)

FAUTIOSUS. — Defector, qui a domino suo deficit; *traître, qui abandonne son seigneur*. (Sug.)

FAUTORIA. — Favor, consensus, approbatio; *consentement, approbation*. (A. 1415.)

FAUTRUM. — Pannus coctilis, idem q. FELTRUM. (A. 1223.)

FAUTUS. — Pro *fructus*, ut videtur: « Quatenus illi *fautum* bonæ actionis recipient. » (A. 379.)

FAUZIL. — F. Filix; *faugère*. (S. Mass.)

FAVATERIA. — Idem q. FABARIA. (A. 1337.)

FAVELLARE. — Sermocinari; *causer, converser*. (Vet. Gl.) — Favere, blandiri; *cajaler, flatter*; ol. *faveller*. (A. 713.)

FAVELLUS. — Fulvus; *roux, fauve, tirant sur le jaune*; ol. *faivel, fauvau*: « Runcinus *favellus*, equus *favellus*. »

FAVENA. — Mensuræ genus, ap. Italos. (A. 1207.)

FAVENTIA. — Consensus domini pro alienando fundo; *consentement que le succe-*

rain donne au vassal pour que celui-ci puisse aliéner son fief. *Vid. FAVERE.*

FAVERCA. — Molendinum ferrarium vel fodina, ubi ferrum emittitur; forge à fer ou minière de fer. (Spelm.)

FAVERE. — Favere dicebatur dominus, quoties vassallo facultatem alienandi feudum suum concedebat; donner à un vassal la permission d'aliéner son fief; ol. octroyer, donner faveur.

FAVERIA. — *Faveriu cassidis*, superius cassidis pars, ut videtur: « Fuit percussus quadam sagitte magnæ balistæ, quæ infra viscerum cassidis intravit et pariter sine vulneratione capitis: hoc reputans etiam sibi miraculose accidit: precibus B. Ludovici, et illico simili jactu magni viratorii super *faveriam* dictæ cassidis percussus cecidit retro se, qui stetit aliquo intervallo tanquam mortuus. » (Mirac. B. Ludov. Arelat. arch.)

FAVERIUS. — Agrestis, ut videtur; *sauvage*: « *Favorius columbus*. » (St. Taur.)

FAVETUM. — Vallum, nisi idem sit ac *foultium*. (A. 1094.)

FAVILLACEUS. — Ad *favillam* pertinens; de cendre, semblable à la cendre. (Snl.)

FAVILLARE. — Favillas emittere; produire des étincelles. (A. SS.) — Comburare, inflammare; embraser, enflammer. (H. Ilat. S. Ben.)

FAVILLATICUS. — Ut *FAVILLACEUS*.

FAVILLATUS. — In favillas vel cineres redactus; réduit en cendres. (Lud.)

FAVILLESCERE. — In favillas abire; s'en aller en cendres. (Sol.)

FAVISOR. — Piscator; pêcheur.

FAVITOR. — Qui partibus alienis favet; celui qui est attaché au parti de quelqu'un, partisan, fauteur.

FAVITORIUS. — Ead. notione.

FAVO. — Operimentum quoddam: « Tres albas cum paruris stolas, et favones de eodem panno et colore. » (A. 1223.) Ubi legend. *FANONES*, q. *Vid.*

FAVONIUM. — Odium leve et sine causa, velut a vento collectum. (Isid.)

FAVONIUS. — Nothus; *bâtard*. (Pap.)

FAVONUS. — Ead. notione.

FAVOR. — Census domini pro alienando feudo, ut *LAUDERIA*. (Tab. Anger.) — In malem partem interdum accipitur: « Caudematus ad mortem... propter plures errores, corruptiones, favores, et infidelitates. » (A. 1343.)

FAVORABILIS. — Favorem seu laudem captans: « Fuit rex Angliæ Ricardus homo fortissimus, favorabilis, gloriosus cupidus, pecuniæ liberalis. (Ap. Pez.)

FAVORABILITER. — Cum favore, benigne; favorablement, avec bienveillance. (A. 1369.)

FAVORARE. — Favere, favorem impendere; favoriser. (A. 1457.) — De pascuis dicitur ubi animalia pascendo vastum non fecerunt. « Inquiratur... quantum per estimationem pastura regis *favorata* fuerit aut deteriorata. » (Flet.)

FAVORISATIO. — Favoris actio, ap. jurisconsultos.

FAVORISCARE. — Favere, ut *FAVORARE*. (A. 1452.)

FAVORIUS. — Ex favore profectus. (A. SS.)

FAVORIZARE. — Ut *FAVORISCARE*. (Eric. Ups.)

FAVOROSE. — Cum favore; avec faveur. (Lud.)

FAX. — Lætitia; joie. (Pap.)

FAXA. — Pro *FAICIA*. (Conc. Lim. a. 1582.)

FAXANUS. — Phasiannus; faisan.

FAXIA. — Pro *FAICIA*.

FAXIATUS. — Pro *FASCIATUS*.

FAXINA. — Ut *FASSINA*.

FAXIOLUS. — Pro *PHASEOLUS*.

FAXIS. — Pro *FASCIS*.

FAXIUS. — Onus; charge, faix.

FAXULUS. — Ut *FAXIOLUS*.

FAXUS. — Ut *FAXIUS*.

FAYCIA. — Ead. notione.

FAYDITUS. — Pro *FAYDITUS*.

FAYSSA. — Equorum ornatus quidam: « Item pro una *fayssa* xviii den. » (A. 1334.)

FAYSSIA. — Pro *FAICIA* et *FASCIA*.

FAYSSUS. — Onus; surdeau, charge, faix. (A. 1345.)

FAYZIMENTUM. — Defectio e fide, ut *FADITAS*. (A. 1313.)

FAYZITUS. — Proscriptus; proscrit, banni. (A. 1308.)

FAZENDA. — Prædium rusticum, ager; petit bien de campagne, métairie. — Negotium; affaire. — Operatio, labor; travail.

FAZENDARIUS. — Officium monasticum, qui res et negotia monasterii curat; celui qui est chargé de la surveillance et de la direction des affaires d'un monastère. (A. 1228.)

FAZENDERA. — Expeditio militaris, apud Hispanos; expédition militaire, campagne. (A. 1246.)

FAZIO. — Pro *FAISIO*.

FAZOLETUM. — Sudarium; mouchoir. (A. SS.)

FAZOSSA-MEDULLA. — Fax, tæda; torche, flambeau. (A. 1363.)

FEARE. — Pro *FEUDARE*.

FEATUM. — Feudum, prædium; héritage, bien tenu en fief; ol. *féage*. (A. 1266.)

FEAUDUS. — Ut *FEUDUM*.

FEBA. — Luna; la lune. (Grad. eccl. Alb.)

FEHRETICUS. — Qui febris laborat; qui a la fièvre, fiévreux. (A. SS.)

FEHBIA. — Pro *FIBRA*.

FEHRIFUGIA. — Herbarum species, quæ forte febrem fugat; plante febrifuge. (Cap. C. M.)

FEHBIRE. — Febre laborare; être molaie de la fièvre. (Pass.)

FEHBIS. — *Febris visinocha*, f. pro *synocha*, a Græce *συνεχῆς*, quæ nunquam quidem intermittit, attempen certo tempore exacerbatam habet sensibilem. (A. SS.)

FEBRUAS. — Pro *FEBRUUS*.

FEBRUUS. — Februarius; février. — Dæmon; le malin esprit.

FEICIA. — Lignum construendis rusticorum domibus aptum; bois de construction. (Tab. S. Serg.) — Fæx, sedimentum; dépôt des liquides, résidu, lie. (St. Verc.)

FEICIDUS. — Fæculentus; plein de lie, trouble, vaseux. (A. 1031.)

FEICIOR. — Sponsor, fidejussor, vel arbitrer; garantie, caution, arbitre. (A. 1031.)

FECONDIA. — Sermo, verbum; parole. (A. 1352.)

FEICOSA. — Dejectiones; résidu. (Ord. reg. Fr.)

FEDA. — Fides; foi et hommage; ol. *fee*. — Ovis; brebis; ol. *féda*. — Fax vini et acetii; lie du vin et du vinaigre. — F. emenda, multa; amende. (A. 1111.)

FEDALE. — Quidquid iure feudali possidetur; ce qui est possédé à titre de fief. (A. 1163.)

FEDALIS. — Pro *FEUDALIS*.

FEDARE. — Pro *FEUDARE*.

FEDATICUS. — Jus feudale; droit féodal. (A. 1163.)

FEDATUS. — Pro *FEUDATUS*.

FEDIUM. — Pro *FEUDUM*. (A. 1031.)

FEDOSUS. — Ut *FEICIDUS*.

FEDUM. — Pro *FEUDUM*. — Multa, idem q. *FEDA*. (A. 1149.)

FEDUS. — Ut *FEUDUM*. (A. 1056.)

FEEDARE. — In feudum dare; donner en fief.

FEFAMENTUM. — Item q. *FEOFAMENTUM*.

FEFARE. — Ut *FEUDARE*.

FEFUM. — Ut *FEUDUM*.

FEFANGI. — Furtum manifestum; flagrant dedit de vol: « Si quis liber homo furtum fecerit, in ipsum furtum tentus fuerit, id est, *sefangi*, usque ad decem siliquis furtum ipsum, sibi nonum reddat. » (Ed. Roth. reg. Long.)

FEFATUM. — Jecur; foie. (A. 1224.)

FEFUM. — Ut *FEUDUM*.

FEIDA. — Pro *FAIDA*.

FEIDUM. — Ut *FEUDUM*.

FEIELA. — Mensuræ liquidorum species: « *viii feielas olei*. » (A. 1362.)

FEIRA. — Nundina, mercata; faire.

FEIRATUM. — Pro *FERRATUM*. (A. 1341.)

FEISFECHO. — Ovis seu vervec pinguis; brebis ou mouton gras. (Lex Sal.)

FEISSIA. — Modus agri, prædium rusticum; métairie. (A. 1308.)

FELAGUS. — Fidelis; fidèle. (Leg. Edward. Conf.)

FELCARI. — Servorum menumissorum species; serfs affranchis d'une certaine classe: « Tem ipsi quam eorum homines, liberi, et servi, libellarii atque *felcarii*. » (A. 963.)

FELE. — Cervæ; biche. (Vel. Gl.)

FELEARI. — Idem q. *FELCARI*.

FELEBUS. — Phoca; veau marin, phoque.

FELENA. — Ut *FELE*. (Vel. Gl.)

FELESENNUS. — Pronepos; arrière-petit-fils. (Vel. Gl.)

FELESENNA. — Pronectis; arrière-petit-fille. (Id.)

FELGA. — Filix; fougère: « In cunctis nemoribus suis herbagium, pasnagium, felgam et liberam ad fenum faciendum. » (Ch. Hug. de Gorn.)

FELGARIA. — Locus filice plenus; fougère.

FELIBRIS. — Adhuc lacte vivens; qui est encore à la mamelle. (Pap.)

FELICARE. — Felicem reddere; rendre heureux. (Vel. Gl.)

FELICISSIMUS. — Felicissimus dies, Dominica Paschalis; le jour de Pâques. (Pass.)

FELICITER. — Expression d'applaudissement qui termine les chartes: « Actum feliciter. »

FELICUM MILITARE. — Ad militis dignitatem et honorem ascensus, promotio, vel eadem de re congratulatio. (A. 1362.)

FELIRE. — Vox perditorum; se dit du cri de la panthère.

FELIS. — Anser silvestris; oie sauvage.

FELLIBILIS. — Solidulus, amarus. (Pap.)

FELLITUS. — Felle mistus; mêlé de fiel: « *Fellitum* et venenosum poculum. » (Bal. Misc.)

FELLO. — (Subst.) Strumæ; gottre, scrofules. (A. SS.) — (Adj.) Perfidus, rebellis; traître, rebelle, perfide, infidèle. ol. *fel*, *felon*, *fool*, etc. (Ap. Anglus, omnis malefactor, cui debetur pena mortis. *Fela* de se, jurisconsultis dicitur is qui sibi ipsi mortem sponte consciscit; is successorem non habet in capitalis præter fiscum.)

FELONIA. — Delictum vassalli in dominum; félonie, tout manquement commis par le vassal à l'égard du suzerain. — Felonum seu perfidorum et rebellium bona; biens, propriétés des félons. — Perfidia; trahison: « Assaultavit me in *felonia*, et verberavit me et mihi plagam fecit. » (Cod. Leg. Norm.) Hoc est, imparatum me aggressus est. — Apud jurisconsultos Anglicos, omne crimen capitale, infra læsam majestatem, ut incendia, raptus, homicidia, latrocinia, et hujusmodi, quæ vitæ dispendio luuntur.

FELONICE. — Perfide; avec perfidie, traîtreusement. (A. 1322.) — Occulte, fraudulenter; en secret, frauduleusement. (A. 1323.)

FELOSENNUS. — Ut *FELESENNUS*.

FELPARIA. — F. idem ac *FELTRUM*. (Rym.)

FELTR. — Cyphus; coupe, vase.

FELTORTUS. — Ut *FILTORTUS*.

FELTRIX. — Idem q. *VELTRIX*.

FELTRUM. — Pannus crassior e lana coacto; drap grossier de laine feutrée, feutre.

FEMA VINHA. — Vinea stercorata; vigne sur laquelle l'on a répandu du fumier. (Cons. Benh.)

FEMAGIUM. — Forte præstationis species pro mercibus quæ in fundecos invehebantur, soluta, nisi sit pro *FUMAGIUM*, idem q. *FUMAGIUM*. (A. 1329.)

FEMARE. — Agrum stercorare; fumer la terre.

FEMECLA. — Femina, mulier; femelle d'un animal, femme; ol. *feme*.

FEMEELLARIUS.—Feminis deditus; *adonné aux femmes, débauché*; ol. *féminau*.

FEMELLOSUS.—Ead. notione.

FEMEELLUS.—Femineus; *de femme, féminin*. (A. 1361.)

FEMILLA.—Uti FEMELLA.

FEMINA.—Uxor; *femme mariée, épouse. Femina de corpore, servilis conditionis; femme de condition servile. Femina franca, libera, femme libre*. (Sic etiam dicitur in Cons. Camerac., ea quæ feudum possidet ante nuptias acquisitum, vel quod hæreditario jure post nuptias ei obvenit.) *Femina ligia, quæ domino suo ratione feudi vel subjectionis fidem omnem contra quævis præstat; Vid. Ligus. Femina minofidus, infimi status, apud Alamannos; femme de basse condition. Femina peccati, femina vitæ, meretrix; fille de joie*. (A. 1386, 1376.) *Femina regia aut ecclesiastica, quæ ecclesiæ vel regis servitio est addicta; femme attachée au service d'un roi ou d'une église*. (Lex. Rip.) *Femina reginæ, reginæ associæ; dame d'honneur. In feminam recipere, dicitur de domino hominum recipiente*. (A. 1216.)

FEMINALIA.—Quæ et femoralia, quibus *femur seu semur tegitur; caleçons, haut de chausses*; ol. *femorauz*.

FEMINULA.—Muliercula; *petite femme*. (A. SS.)

FEMORACIUM.—Fimelum, sterquilinum, locus ubi *fimus congeritur; fosse au fumier*; ol. *femorier*.

FEMORALE.—Ead. notione.

FEMORALIA.—Uti FEMINALIA.

FEMORARIUM.—Uti FEMORACIUM.

FEMULA.—Puella; *jeune fille*. (A. SS.)

FEMURALIA.—Pro FEMORALIA.

FENAGIUM.—Feni seu pro feno præstatio; *droit du seigneur sur les foin*; ol. *fenage*.

FENALE.—Ead. notione. (A. 1272.)

FENALIS.—Fenalis mensis, mensis Julius, quippe in hoc mense potissimum fenum secatur; *juillet*; ol. *mois fenal*.

FENARE.—Fenum secare et siccare; *faucher et faner le foin*; ol. *fenier*.

FENARIA.—Domus rustica, ædicula, vel etiam ædium appendix, locus ubi fenum aliæque grana frumentaria reconduntur; *lieu où l'on serre le foin, grenier à foin, fenil*; ol. *fenieril, fenière*, etc.

FENARIUM.—Tempus quo fenum secatur; *temps où l'on récolte les foin*; *fenaison*; ol. *fenage*.

FENARIUS.—Feni venditor; *marchand de foin*; ol. *fenier*.—Locus ubi fenum congeritur et asservatur, vel feni acervus; *grenier à foin ou meule de foin*; ol. *fenil*. (A. 1397.)

FENATERIA.—Præstatio feni, seu jus capiendi fenum; *redevance sur le foin ou droit de prendre une quantité de foin*. (A. 1236.)

FENATIO.—Siccatio feni, cum versatur furcillis; *Gal. fanage*. Qui huic servitio addicti erant, *furcam in pratibus habere dicebantur*. (A. 1171.)

FENATOR.—Qui fenum vorsat furcillis; *fanéur*.

FENDEO.—Phalanx, multitudo; *troupe, multitude*. (Vet. Gl.)

FENDITUS.—Ruptus, scissus; *fendu*: «Pro quadam parva campana fendita resumdenda.» (Comp. Fabric. S. Pet. Insul.)

FENERIA.—Idem q. FENARIA.

FENERIUM.—Uti FENATERIA. (A. 1417.)

FENERIUS.—Idem q. FENARIA. (A. 1341.)

FENES.—F. stercoratio ovium, idem q.

FALDATUM. (Ap. Mad.)

FENESTA.—«Ecce ordinatio refectorii de illis qui debent habere fenestram.» (Cons. Pont.) Cangii editor intelligit ferculum, peculiare vel potius bellaria, quæ sic dicta fuerint, quod per fenestram cellæ penarum ministrarentur: quare legere mavult fenestram.

FENESTRA.—Ubi venum exponuntur merces levioris momenti; *boutique, fenêtre sur la rue pour étaler les marchandises*. (Pass.)—In monasteriis monialium, locus aliquando colloquiis destinatus; *grille des couvents de femmes, parloir*. (A. SS.)—Ciborium seu amariolum ubi reponitur pyxis, in qua sacra Eucharistia servatur; *ciborium ou édicule destiné à recevoir le vase sacré qui renferme la sainte Eucharistie*. (St. eccl. S. Laur. Rom.)—Apertura in silvis majoribus, ubi tenduntur casses ad rusticulas capiendas; *clairière*. (A. 1303)—Lampadis genus: «Hæc sunt ornamenta, quæ... dedit Deo... fenestram, quæ illuminat chorum.» (A. 1191.)

FENESTRAGIUM.—Jus exponendi panem vel alias merces in fenestris, idem veligal quod ab exponitibus merces suas in fenestris exigitur; *droit d'avoir boutique ou fenêtre sur la rue, afin d'y exposer des marchandises en vente, et redevance payée au seigneur du lieu pour obtenir ce droit*; ol. *fenestraige*.—Jus fenestras seu aperturas faciendi in domo sua; *droit de pouvoir pratiquer des ouvertures à sa maison*. (A. 1392.)—Ritus hastiludiorum, cum decertaturi, antequam in arenam descenderent, armorum suorum insignia ædium suarum fenestris aptabant, quo cunctis innotescerent; *usage introduit dans les tournois et consistant en ce que, avant l'ouverture des fêtes, les combattants exposaient leurs écus armoiriés aux fenêtres des manoirs où ils logeaient, afin que chacun pût ainsi connaître à quels rivaux il aurait affaire. Cette cérémonie s'appelait aussi faire de blasons fenêtre, ou simplement faire fenêtre: a fenestram facere.*

FENESTRARIA.—Cui, in monasteriis monialium, fenestra seu per fenestram versatileni res traducendi cura inculcabit; *tourrière*.

FENESTRARIUS.—Ead. notione.

FENESTRATIM.—Obiter, per transennam; *en passant, sans insister*. (Th. Mon.)

FENESTRATUS.—«Mappa de canapi ad modum telæ cum tribus de filo pers et in capite fenestrata.» (A. 1444.) Hoc ost, ut videtur, ad instar rhomborum figurum, quibus ad figuras uti solent, fenestrata. Corde fenestrato, metaphorice pro perspicaci et intima penetrante præcordia. (A. SS.)

«Facies amabilis et reverenda, frons mediante coma snis columnis resultabat fenestrata.» (A. SS.) Hoc est, aperta inter cincinnos naturales a dextris et a sinistris pendulos (quos arte componi prohibent. Statuta antiqua: «Prohibemus etiam ne clericis, caractere neglecto, comas nutriant aut fenestras tondantur.»

FENESTRELLA.—Fenestella; *petite fenêtre, lucarne*; ol. *fenestrelle*.

FENESTRERIA.—Uti FENESTRARIA.

FENESTRIUNCULA.—Uti FENESTRELLA.

FENGELDUM.—Pecunia vel tributum ad arcendos hostes erogatum; *impôt, taxe dont le produit est destiné à repousser l'ennemi*. (Mon. Ang.)

FENICIUM.—Color ruber; *couleur pourpre*. (Ach., Spic.)

FENICULUM.—Idem q. FENARIA. (Obit. Eccl. Ling.)

FENIERA.—Vexillum; *bannière*. (Vet. Gl.)

FENIFICARE.—Idem q. FENARE. (A. 1193.)

FENIFICIUM.—Tempus in quo fenum secatur; *temps de la récolte du foin, fenaison*.—Locus ubi fenum ponitur; *grenier à foin, fenil*.

FENILE.—Uti FENARIA. (Pass.)

FENISETA.—Falsitor; *faucheur*. (A. 1219.)

FENNA.—Pro FEMINA. (S. xi.)

FENNIQUUS.—«Quod venari possint ad omnia fenniqui generis.» Leg. ad omnia ferarum genera. (A. 1343.)

FENS.—Pro FENUM.

FENULA.—Rastellus vel furcilla qua fenum versatur; *fourche ou râteau pour fanner le foin*; ol. *fenon*. (Vet. Gl.)

FEOA.—Firma, idem q. FEUDI-FIRMA.

FEOAGIUM.—Idem q. FEUDAGIUM.

FEOALE.—Quidquid feodi ratione debetur; *droit féodal*. (A. 1224.)

FEOALIS.—Vassallus, qui ratione feudi ab alio pendet; *qui relève d'un autre à cause d'un fief, vassal, feudataire*. (A. 1368.)

FEOARE.—In feudum concedere; *donner en fief*; ol. *feoffer, inféoder*.—Feodare societatem, eam, illud data, inire vel firmare. (Script. Fr.)

FEOARIUS.—Quia cuius vassallum se fide data proficitur, ut FEUDARIUS. (W. Th.)

FEOATARIUM.—Jus quod uxori competeat in feodis mariti; *droits de la femme sur les fiefs du mari*. (A. 1215.)

FEOATARIUS.—Idem q. FEUDATARIUS et FEODALIS.

FEOATUS.—Idem q. FEODALIS.

FEOERARE.—A debitis ob feudum servitilis aliquem eximere, seu in feudum francum exigere; *Vid. FEUDUM*.

FEOERARIUS.—Dominus capitalis a quo feudum pendet; *seigneur suzerain*; ol. *feofor*. (A. 1275.)

FEOIFORMA.—Idem q. FEUDI-FIRMA.

FEOISARE.—Idem q. FEODARE.

FEODITAS.—Fidelitas, homagium; *foi, hommage*. (A. 1281.)

FEODUM.—Idem q. FEUDUM.

FEODUS.—Ead. notione.

FEODAMENTUM.—Datio ad feudum, donatio feudi, sæpo simplex donatio; *action de donner en fief, inféodation, simple donation*; ol. *feoffement*.

FEOFARE.—In feudum dare; *donner en fief, feoffer, inféoder*; ol. *feoffer*.

FEOFFATOR.—Dominus qui terram ad feudum concedit, vel qui prædium tenentis in feudum simplex erigit, aut certe qui invasit aut donat; *celui qui fesse, quidanne en fief, qui transforme la terre d'un tenant en fief simple, etc.*; ol. *feoffer, feoffour*.

FEOFIRMA.—Vid. FEUDUM.

FEORALIS.—Qui agros alieni ad utendum dat sive locat; *celui qui loue une terre à un autre ou lui en donne l'usufruit*. (A. 1121.)

FEODIUM.—Idem q. FEUDUM.

FERA.—Nundinæ; *foire*.—Jus feræ; *droit de foire, redevance payée par les marchands au seigneur du lieu où se tenait la foire*.—Prædium rusticum; *ferme, métairie*.—Apri femina; *fenelle du sanglier, laie*.—Fera regalis, cervus apud Anglos, cujus venatio regalis dicitur; *le cerf*.

FERAGALE.—Idem q. FERRAGIUM.

FERAGIUM.—Pabulum viride ex hordeo vel grano quovis, aut palea sive fenum; *soufrage vert*. (A. 1324.)

FERAGULUM.—Couvertorium; *couvercle*. (Vet. Gl.)

FERALE.—Lanternæ; *lanterne*. (Vet. Gl.)—Peccatum mortiferum; *péché mortel*. (A. 1045.)

FERALITER.—Ferarum manere; *à la manière des bêtes*. (Minc.)

FERAMEN.—Fera venatica; *bête fauve*. (A. 802.)

FERAMUS.—Ead. notione: «Si rubens feramus cum ipso sagittatus est.» etc. Quo loco rubens feramus Gallis dicitur *bête fauve, beste noire*.

FERANCUS.—«Quos cum multis post idem Valentinianus præliis attentissol, nec vincere potuisset, proprio eos nomini francos, quasi ferancos, il est feroces appellavit.» (Rig.)

FERARIUM.—Locus, ut videtur, in quo fera venaticæ concluduntur; *parc*. (Ap. Eccard.)

FERATICUM.—Tributum pro feris seu nundinis solvendum; *redevance qui se paye à l'occasion des foires ou marchés*. (A. 1086.)

FERATRUM.—Locus in silva spissus in quo fera sese recipiunt; *fourré*. (Pap.)

FERCIA.—Secunda scaccorum persona; *la seconde pièce du jeu d'échecs, la reine*; ol. *ferce, fierche*.

FERCO.—Pro FERTO.

FERCOSTA.—Navigii species apud Scotos.

FERCTUM.—Pro FERTUM.

FERCULARE.—Ferculum; *mets*. (A. 1360.)

FERCULARIUS.—Idem q. DAPIFER. (Ann. Ben.)

FERCULATUS.—Ferculis pastus. (A. SS.)
FERCULUM.—Convivium; *repas, festin.* (A. 1094.)

FERDELLA TERRÆ.—Quarta pars virgatae terrae; *Vid. Virgata.*

FERDELLUS.—Fasciculus, ut *Fardellus.* (A. SS.)

FERDINGMANNUS.—Thesauri custos apud Batavos; *trésorier, gardien du trésor.*

FEREÆ.—*Fereæ* Judaicae, pro feriæ Judaicae, ut videtur, seu dies quos Judæi conlunt ab opere servili feriando seu cessando. (Ach., Spic.)

FERENDARIUS.—Procurator, qui vice alterius in iudicio causam agit; *procureur, celui qui, dans un procès, représente une des parties.* (Spec. Sax.)

FERENDUM.—Officii ecclesiastici species: « Ecclesias aut dignitates, et præbendas, beneficia et ferenda ac startias, » etc. (Vet. Formul.)

FERENTARIUM.—Ferculum processionale: « Omnis illa multitudo processionaliter ordinata, vexillis quamplurimis et ferentariis præcedentibus, episcopo consentia in medio. (A. SS.)

FERENTES.—Milites bannereti; *chevaliers bannerets.* (An. de reb. Fred. II.)

FERERIUS.—Idem forte qui *FERETARIUS*: « *Ferarius* tapetum (portal) et parvum scabellum. » (Cærem. Rom.)

FERET.—Pro *feritur.* (Conc. Hisp.)

FERETITAS.—Pro *FERITAS.* (Ord. rer. Fr.)

FERETRARIUS.—Custos sacrarum reliquiarum in *feretro* reconditarum; *gardien des saintes reliques.* (A. SS.)

FERETRUM.—Sarcophagus, seu capsula vel arca qua effertur corpus humandum; *bière.*—Pyxis in qua sacra Eucharistia conditur; *ciboire.* (Ord. Eccl. Rothom.)

FERIA.—Quivis dies hebdomadis; *serie, tout jour de la semaine.* *Feria prima*, dies Dominica; *dimanche.* *Feria secunda*, lunæ dies; *lundi.* *Feria tertia*, dies Martis; *marti.* *Feria quarta*, dies Mercurii; *mercredi.* *Feria quinta*, dies Jovis; *jeudi.* *Feria sexta*, dies Veneris; *vendredi.* *Feria septima*, *Sabbatum*; *samedi.* *Feria prima major* seu *magna*, majoris scilicet hebdomadis; *lundi de la semaine sainte.* *Feria secunda major* seu *magna*, majoris scilicet hebdomadis; *mardi de la semaine sainte*, etc. *Feria magni* vel *sancti scrutinii*, *feria quarta* hebdomadis quartæ quadragesimalis; *le mercredi de la quatrième semaine de Carême.* *Feria de excepto*, in Ecclesia Ambrosiana, omnes currentes dies ab ultima Dominica Adventus usque ad Christi Nativitatem; *jours compris entre Noël et le quatrième dimanche de l'Avent.* *Feria legitima*: « Si infra 30 annos adolescens fornicationem faciat, tres quadragesimas et legitimas ferias pœniteat. » (Pœnitent. Rom.) Id est, jejundet tres quadragesimas, præter ferias legitimas, seu dies in quibus indicta sunt jejunia ab Ecclesia, hoc est, *feria secunda*, quarta et sexta, quibus jejunare in

Ecclesia consuetum erat. *Feriae solennes*, dies fasti; *jour de fêtes.*—Nundinae, mercatum; *foire, marché.* *Feriam levare*, nundinam instinere; *établir une foire.* (A. 1339.) *Feria calida*, *feria frigida*, feriæ apud Treas olim calebres, ratione temporum, quibus habebantur, sic nuncupatae; *la foire chaude* ou *foire de Saint-Jean-Baptiste à Troyes*, la foire froide ou foire du premier octobre au même lieu.—*Vacatio*; *vacation*, *vacance.* *Feria repentina*, *vacatio* insperata, extraordinaria; *congé extraordinaire*, *vacances imprévues.* (St. Univ. Par.) *Feria messiva*, vacationes autumnales; *vacances d'automne.* (Papian.)

FERIALE.—Liber in quo feriarum officia continentur. (Cons. Mon. S. Cruc. Burd.)

FERIALIS.—(Subst.) Liber in quo conscripserant festa martyrum. (S. vi.)—(Adj.) *Dies feriales*, dies hebdomadis Officio sanctorum vacantes. (Conc. Hisp.)

FERIARE.—Dicere festum colera, ab opere servili cessare; *faire fête, chômer.* (A. SS.)—Active interdum sumitur: « Et Pipiam rediens sanctum Pascha ibidem feriavit. » (A. SS.)

FERIARI.—Nundinas tenere vel frequentare, adire; *tenir ou fréquenter les foires.* (A. 1290.)

FERIATICUS.—*Feriatice*: « Non oportet a Judæis, vel hæreticis *feriatice*, quæ mittuntur, accipere, nec cum eis dies agere festos. » (Isid. Merc. in Concil. Laod.) Ubi Græca editio τὰ ἑορταστικά λαμβάνειν habet, ἑορταστικά vero intelligenda censet Filesacus quæ ad festi celebritatem apparatus erant, seu ornatus, seu voluptatis, seu usus gratia, a quæ esse quæ canones apostolorum τὰς ἑορτὰς τὰ ἕκιστα vocant.—*Feriatice dies*, feriæ hebdomadis; *Vid. FERIA.* (A. 813.)

FERIATUS.—Festivus; *de fête*: « Dies *feriatus.* » (Spic., Ach.)—*Feriatius* subdiaconus. F. qui diebus ferialibus ministrat. (St. Eccl. Tull.)

FERICULA.—Parvula fera, Gr. *δερπάριον.* (Vet. Gl.)

FERIDES.—Vulnera; *blessures, coups.* (A. SS.)

FERIFERUS.—Furens; *furieux.* (Isid.)

FERINA.—Pro *farina*; unde *FERRARIUS*, ad farinam pertinens; *de farine.* (A. 1241.)

FERIRE.—Italica, appellere; *aborder.* (Mur.)—Torminari; *aboutir.* (P. xiii.)

FERITA.—Vulnus, percussio; *coup, blessure.* (Paul. Warnef.)—*Ferita facere*, idem q. *FERITARE.* (Mart., Anecd.)

FERITARE.—Ferire, pugnare; *se battre, frapper, donner des coups.* (Dud.)—*Feritare* saqui. (A. SS.)

FERITAS.—Munitio, castrum undique firmatum et clausum, ut *FIRMITAS.*

FERITORES.—Militum genus, vel potius Confederati, fide astricti. (Ap. Mur.)

FERITORIUM.—Instrumentum feriando vel tundendo aptum. (Vet. Gl.)

FERITORIUS CULTELLUS.—*Vid. CATELLUS.*

FERITIUM.—Vulnus, idem q. *FERITA.* (A. 1096.)

FERIUM.—Prædium, *Vid. AFFARIUM.* (Ann. Mass.)

FERLA.—Pro *ferula*, scipio quo senas et infirmi solent uti, sulcrum axillare; *crosse, béquille.* (A. SS.) *Ferla vacua*, *ferula pura*, nulla cuspidis præmunita. (A. SS.)

FERLETUM.—Lateron vel lampadis genus apud Italos; *sorte de lanterne ou de lampe.* (Mur.)

FERLINA.—Monatæ species, eadem quæ *FERLINGUS.* (Mur.)

FERLINGATA.—Modus agri, ut *Ferlingus.*

FERLINGUS.—Quadrans, vel quarta pars denarii; *petite monnaie, qui valait le quart du denier*; ol. *ferling.*—Anglis, modus agri qui continet decem acras; *mesure de terre valant dix acres*; ol. *ferling.*

FERMA.—Prædium alteri elocatum, ut *Firma.* (Pass.)

FERMALIA.—Sponsio, pignus; *caution, garantie*; ol. *fermaille.* (A. 1365.)

FERMALIUM.—Fibula; *agrafe, boucle, broche*; ol. *fermail.* (Ap. Mur.)

FERMARIUS.—Qui conducit fermam, ut *Firmarius.*

FERMEILLETUM.—Fibula, ut *FERMALIUM.*

FERMENTACEI.—A Latinis per contumeliam appellati Græci, quod ex fermentato pane corpus Christi conficerent, ut illi vicissim Latinis *Asimitis* vocabantur.

FERMENTADA.—« El cum leporada, et la *fermentada* et cum totas pertinanzas. » (A. 1027.) Ubi f. *fermentada* significat agrum in quo frumentum saritur.

FERMENTUM.—Eucharistia seu Eucharistiae particula. (Anast.)

FERMENTUS.—Firmus, securus: « Quod fortalitemus.... in libero et fermento alodio possidebat. » (A. 1266.)

FERMES.—Sponsor, fidejussor; *répondant, celui qui cautionne*; ol. *fermans.* (A. 1120.)

FERMEUS.—Arca, quia clave *firmatur*, seu clauditur; *coffre.* (A. 1388.)

FERMIS.—Idem q. *Fermes.* (A. 1120.)

FERNISIUM.—Glutinosa liquorum compositio, quæ lignis ad nitorem et conservationem inducitur; *vernis.*

FERNOVA.—Auguriorum species, *Vid. VENTA.*

FEROR.—Pro *furor.*

FERPARIUS.—Vestium interpolarem propola; *marchand de vieux habits, frippier*; ol. *serpier.*

FERPERIA.—Vestes interpolæ, seu eandem negotium et forum; *vieux habits, commerce de vieux habits, lieu où ce commerce a lieu, fripperie*; ol. *serperie.*

FERPERIUS.—Ut *FERPARIUS.*

FERQUIDUS.—Par, similis: « Ipse qui forum portavit, dampnum *ferquidum*, id est, simila componat. » (Lex Long.)

FERRACIA.—F. tributum, quod pro viis publicis reficiendis a prætereuntibus exigitur; *Galli quippe viam stratum, chemin ferré, interdum vocant.* (A. 1375.)

FERRAGALE.—Idem q. *FERRAGO.*

FERRAGIA.—Ead. notione.

FERRAGINA.—Ead. notione.

FERRAGINALIS.—Ead. notione.

FERRAGIUM.—Stramentum, palea, fenum; *fourrage.* (A. 1262.)

FERRAGNALE.—Idem q. *FERRAGO.*

FERRAGO.—Agri portio, in qua non ad frumenti copiam, sed ad viridis tantummodi pabuli saginam, hordeum, vel granum quodvis invicem mistum seritur; *sorte de prairie artificielle, terre où l'on cultive des plantes fourragères.* (A. 1191.)

FERRAMENTARIUS.—Faber ferrarius; *forgeron.* (J. Firu.)

FERRAMENTUM.—Gladius vel quodvis aliud instrumentum ferrum; *épée ou autre instrument de fer.* (Lex Sal.)—Ferrum illud quod in media mola statuitur; *fer de moulin ou croix de moulin.* (Id.)

FERRANDUS.—Color in equis sic appellatus, varius seu potius albus; *une des couleurs des chevaux, le pommelé*, suivant les uns; *le gris tirant sur le blanc*, d'après les autres; ol. *ferrant.*

FERRARE.—Compedibus vincire; *mettre aux fers, enchaîner*; ol. *ferrer.* (A. 1373.)

—Ferrea solea equi soleam munire; *ferrer un cheval.* (W. Tyr.) *Ferrare tonellos*, dolia cireulis ferreis munire; *ferrer les tonneaux, les cercler de fer.* (A. 1202.)

FERRARIA.—Fodina *ferraria*; *mine de fer.* (A. 1322.)

FERRARIUS.—Faber; *forgeron, serrurier*; ol. *ferre.* (Pass.) *Ferrarius equorum*, qui equos calceat; *maréchal ferrant.* (St. Ver.)

FERRATA.—Clathrus farreus; *grille de fer.* (A. SS.)—Vas circulis ferreis cinctus; *seau*; ol. *ferrat.* (A. 1351.)

FERRATERIUS.—Ferrarius faber; *forgeron, taillandier*; ol. *ferratier.*

FERRATOR.—Qui equos calceat; *maréchal ferrant.* (A. 1240.)

FERRATUM.—Vas ut *FERRATA.* (A. 1316.)

FERRATURA.—Ferrea equi solea; *fer de cheval.* (A. 1184.)—Quidquid ad ferrariam artam spectat; *tout ce qui concerne l'art de travailler le fer.* (A. SS.)—Fibula claviculus, vel ipsa fibula; *ardillon de boucle, ou la boucle elle-même.* (A. 1355.)—Interdum mandose, pro *FERRATURA.*

FERRATUS.—(Subst.) Vasis genus, ut *FERRATUM*: « Duos *ferratos* cupreos et tertium stagni. » (A. 1218.)—(Adj.) *Catalanus*; *mis aux fers, enchaîné.* (Lob.) *Ferratum iter*, via strata; *chemin pavé*; ol. *chemin ferré.*

FERRAZA.—Piscis marini species.

FERRE.—*Ferre maritum*, de pellice dicitur, quæ sibi conciliat animum mariti aliani, et facit ut iste pudicam uxorem relinquat. (Lex Long.) *Ferre puellam*, de viro dicitur, qui puellam rapit ut eam secum habeat in uxorem. (Ibid.) *Mulier libera servum sibi fe-*

rens, quæ servum sibi copulat conjugio legibus prohibito. (*Leg. Long.*)

FERRA. — Equi solea; *fer de cheval*.

(*Burc.*)

FERRIGINALE. — Idem q. FERRAGO.

FERRINIS. — Ead. notione. (A. 1148.)

FERREMENTUM. — Ut FERRAMENTUM.

(A. 1392.)

FERRIOLUS. — Parvus verres; *petit porc*. (*Irm.*)

FERRERIA. — Officina ferraria; *forge*. (A. 1230.) — Situla, ut FERRATUM et FERRATA. (A. 1361.)

FERRUM. — *ferrea*, vincula, compedes; *chôines*, *ferrures à mettre aux criminels*. (A. 1345.)

FERRIA. — Situla, ut FERRATUM et FERRATA. (A. 1218.)

FERRIGINALE. — Idem q. FERRAGO.

FERRIOLUS. — Ferrugineus; *ferrugineux*. (*St. Verc.*)

FERRIONUS. — Pœnæ levioris species apud Anglos. (*Flet.*)

FERRIPEDARE. — Equus calcare; *ferre les chevaux*. (*Mur.*) — Compedibus vincire; *mettre aux fers*. (A. SS.)

FERRO. — Baculus, sive scipio ferro armatus; *bâton ferré*. (J. Mor.) — Faber ferrarius; *serrurier, forgeron*; ol. *ferron*. (G. Chr.)

FERRODIUS. — Mensuræ species: « Annum redditum dimidii ferrodi frumenti. » (A. 1227.)

FERROIUS. — Pessulus; *verrou*; ol. *ferou*. (A. 1424.)

FERRONNUS. — Ferrarius, ut FERRO.

FERRUGINANS. — Qui ferrugineum saporem habet; *qui a une saveur ferrugineuse*. (*Terl.*)

FERRUM. — Ferrum battutum, prociuum, exaculum; *fer émoulu*. (*Vet. Form.*) Ferrum album, id quod Gal. *fer-blanc* dicitur. (A. 1530.) — Equi solea; *fer de cheval*. (*Regest. conest. Burd.*) — Trutina seu trutinæ jus, *balance ou droit de pesage*. (A. 1278.)

— F. servitium quo vassallus agros domini arare tenetur; *corvée de labourage*. (A. 1205.)

— Pars aratri, vomer, aratrium; *soc de charrue, la charrue elle-même*. (A. 1410.) — Ferrum candens, *ferri candentis judicium* quo quis innocentiam suam tuebatur, nuda manu ferrum candens deferendo, hac illusa; *épreuve du fer chaud*. (Dicebatur etiam hujusmodi judicium *judicium ferri*, *judicium ferri calidi*, *candentis colybi examen*, *judicium igniti ferri*, *ferrum ignitum*, *ignitum judicium*, *igniferum judicium*, *ferrum judiciale*, etc.)

Ferra, vincula, compedes, catenæ; *chaînes*, *fers*. (A. 1332.) In ferro mitti, *ferro vinciri*, catenis ferreis vinciri; *être mis aux fers*, *être emprisonné, chargé de chaînes*. (Pass.)

FERRUNUS. — Ut FERRO.

FERRURA. — Officium ferratoris seu ejus qui equos calcet; *métier de maréchal-ferrant*. (Rym.) — Ferramentum; *outil en fer ou garpi de fer*. (A. 1425.)

FERRUS. — Pro FERRUM.

FERSA. — Scalies; *gale*; ol. *farsee*.

FERT. — Unum ex auguriis per avium volatus. *Vid. VENTA*.

FERTELLA. — Mensuræ species apud Brabantenses, quadrans. *Vid. FERRO*.

FERTHELM. — Ead. notione.

FERTHINGMANNI. — In statutis Gildæ Scotiæ videntur appellari, qui Gallis *quartiers*, quorum munus est urbis quarteria, seu partes, curare.

FERTO. — Quarta pars marcæ; *quart du marc*, *poids de deux onces d'argent*; ol. *fer-tin, fierton*.

FERTONALIS. — Fertonales decimæ, quarta pars decimarum, vel decima quæ ad quartam partem exigitur. (A. 1451.)

FERTORIUM. — Sella gestatoria; *chaise à porteurs*.

FERTUM. — Nundinæ; *foire, marché*. (Bal. H. Arvern.) — Quarta pars marcæ, ut FERRO. (S. xiii.) — Genus panis, oblatio quæ ad altare fertur et sacrificatur. (Pap.)

FERTURA. — Oblatio; *offrande*. (*Vet. Gl.*)

FERUA. — Bonorum inter fratres sororesque dividendum portio; *portion d'héritage*; ol. *ferue*. (A. 1375.)

FERULA. — Vestibulum seu porticus ad ingressum ecclesiæ; *porche*. (A. SS.) — Tabula lignea cujus percussione monachi congregantur; *planche de bois sur laquelle on frappait pour rassembler les moines*. (A. 1417.)

— Pedum, baculus pastoralis; *bâton pastoral, crosse*. (Pass.) — Scipio subalaris; *béquille, crosse*. (A. SS.) — Instrumentum punitionis; *ferule*; ol. *pamelle*. (A. SS.)

FERULARIUM. — Fulcrum subalare, ut FERULA. (A. 1371.)

FERULATIO. — Percussio *ferutarum*. *Vid. FERULA*. (V. G. Rolf.)

FERURA. — Vulnus, percussio; *blessure, coup*. (A. 1361.)

FERUSCULA. — Parvula fera, animalculum; *petit animal, animal de petite taille*. (*Hist. episc. Autis.*)

FERUTA. — Vulnus; ut FERURA. (*Mur.*)

FERVERE. — Pro *ferrefacere*. (*Script. rer. Fr.*)

FERVETUS. — Auguriorum genus. *Vid. VENTA*

FERVORIUM. — Patella vel sartago. (*Ugul.*)

FERVOROSUS. — Fervens. (A. SS.)

FERVURA. — Pro *fervor*, inflammatio. (*Vet. Gl.*)

FESANCIA. — Vox fori Normanniæ, corvata, exactio operarum, præstatio, tributum, vectigal, cui faciendi quis ex jure cogi potest; *corvée, rente, redevance, et généralement tout ce que l'on peut être obligé de faire*; ol. *sesance*.

FESIA. — Pro *fera*, ut videtur, bestia. (A. 1389.)

FESSA. — Nates; *fesses*. (A. SS. Ben.) — Modus agri, ut FASCIA. (A. 1181.)

FESSARE. — Gallina. (*Vet. Gl.*)

FESSARDARIA. — Modus agri, idem q. FESSA. (A. 1257.)

FESSELLUS. — Fasciculus, manivellus; *faisceau, jagot*; ol. *fessel*. (A. 1308.)

FESSINA. — Instrumentum vimineum ad

piscandum; *engin de pêche*; ol. *fessine*.

FESSORADA. — Idem q. FESSARDARIA.

FESSORATA. — Modus agri, quantum quis uno die *fessorio* fodere potest; *mesure agraire, autant de terre qu'un homme peut en remuer en un jour avec l'espèce de houe nommée fessoir*; ol. *fessorée*.

FESSORIUS. — Ligonis genus; *sorte de houe, fessoir*.

FESROYRATA. — Idem q. FESSORATA.

FESSUS. — Fascis, seu acervus; *botte ou meule*: « In uno fesso feni. » (A. 1364.)

FESTA. — (Fein. gen. S.) Oblatio, seu offerenda quæ tribus præcipuis anni solemnitatibus fieri solbat; *offrande*. (Steph.)

FESTACULUS. — Ornamentum altaris, velum, aulam; *Vid. FANICULUS; ornement d'autel, rideau; ol. festacle*.

FESTAGIUM. — Vectigal, aut tributum, quod domino villæ, aut feudi, penditur, pro facultate habendi et extruendi domum in villa; *cens payé au seigneur pour avoir le droit de posséder et de bâtir une maison*; ol. *festage*. (Pass.)

— Jus, quod colonis et villarum incolis coopepit sumendi in foresta dominica, seu domini feudi, culmen, vel festum a conficiendum domum; *droit qu'ont les vassaux de prendre dans les bois seigneuriaux les pièces nécessaires pour bâtir le comble de leurs maisons*; ol. *festage*. (Pass.)

— Preterea dicitur de furnis, molendinis, et aliis rebus ejusmodi, cum feriantur vel intantur; *chômage*.

— Jus epuli, *droit de festin*; ol. *festage*. (A. 1346.) — Retributio quibusdam festivitibus propria; *redevance qui se payait à certaines fêtes*. (*St. Eccl. Brioc.*) — Idem quod auxilium, tributum et vectigalis species, quam vassallus domino capitali pro ingruente aliqua necessitate præstat; sic dicta quia gratuita est collatio; *aide seigneuriale*. (A. 1332.)

FESTALITER. — Solemni ritu; *avec solennité*.

FESTARE. — Ut FESTEARE.

FESTEARE. — Diem festum agere, tripudiare; *festoyer, faire fête*. (A. 1497.)

FESTELLA. — Ut FASTELLA.

FESTIALIS. — Facialis; *hérault*. (*Vet. Gl.*)

FESTINANTA. — Festinatio; *hâte, rapidité*. (*Act. Adrian. IV PP.*) — Juramentum, sacramentum; *serment*. (Ant. Min. de Prat.)

FESTINARE. — Deducere. (A. SS.) — Convivio excipere. (*Contip.*)

FESTINATIO. — Convivium; *festin*. (A. 1377.)

FESTIS. — Fastigium, culmen; *soite, comble*; ol. *feste*. (*Cons. Norm.*) — Obsidium; *soumission*. (A. SS.)

FESTISSARE. — Inbricibus lectum mittere; *courir une maison, en garnir le toit et tuiles*; ol. *fester*. (A. 1370.)

FESTISSURA. — Imbrex; *tuile*; ol. *fessure*.

FESTITACULA. — Pro FESTIVITACULA, seu parva festivitas; *petite fête*.

FESTIVALIS BADERIUS. — *Vid. BADERIUS*.

FESTIVARE. — Diem festum agere a convitiis operibus cessando; *faire fête en s'abstenant de travailler*. (A. SS.) — Convivio

excipere; *régaler quelqu'un*. — Gaudio recreare; *récréer, distraire agréablement*. (Alex. lat.)

FESTIVATOR. — Præfectus piæ alicujus societatis, seu cui vexillum deferendum committitur; *le chef d'une association pieuse ou celui qui porte la bannière de cette association*. (A. 1223.)

FESTIVITACULA. — Ut FESTITACULA.

FESTIVITAS. — Festum, dies festus; *fête, jour de fête*. (Lut.) *Festivitates vendere*: « Nullus festivitates vendere presumat » (*Dec. Cal. reg. Hung.*), « id est in festis diebus, ut videtur. *Festivitas fracta*, cum quis in die festo opus aliquod exegit; *fête non chômée*. (S. Ans.) — Anniversaria defuncti commemoratio; *anniversaire*. (A. SS. Ben.)

FESTIVOSUS. — Festinus, promptus, alacer. (A. 1348.)

FESTIZARE. — Ludis publicis operam dare. (*Mur.*)

FESTO. — Sertum, corolla foliata; *feston*. (A. SS.)

FESTRAGIUM. — In ch. a. 1253 scribitur pro FESTAGIUM aut FENESTRAGIUM.

FESTRUM. — Fastigium, culmen; *falte, comble*.

FESTUCA. — Signum et symbolum traditionis, vel translatæ possessionis quam tradebat emptori venditor, aut qui modo quovis rei possessionem in alium transferrebat; *fétu, symbole de la trdition*. (Dans un contrat de vente on donnait un brin de paille à l'acquéreur; on attachait souvent ce brin à la charte et c'est de là qu'est venue l'expression stipuler, c'est-à-dire convenir et passer contrat à stipulation.)

FESTUCARE. — Festucam tradere, abdicare, rem abdicare; *renoncer à la possession d'une chose en rendant le fétu, signe de la tradition*. (*Vid. FESTUCA*.)

FESTUM. — Convivium; *festin, repas*. (Mich. Scot.) *Festum facere alicui*, aliquem benevole excipere; *faire fête à quelqu'un, le bien recevoir*. (A. SS.) — Funus, exsequia; *funérailles*. (Ach., Spic.) — Nundinæ, præsertim quæ in festis patronorum fiunt; *foire, marché*; ol. *feste*. (S. xii.) — Lignum in summitate domus ad quod omnia diriguntur tigna; *suilage*. (*Ugul.*) — Culmen domus; *falte, comble*. (A. 1285.) — Ecclesia ubi sollemnis stallo assignatur; *église, chapelle qui sert de but à une cérémonie*. (Ap. Mur.) — Processio quæ cum pompa et apparatu fit; *procession solennelle*. (*Ch. Mass.*) — Convenerio episcopi; *cérémonie de la consécration d'un évêque*. (*Reg. visit. Odon. arch. Roth.*) — Instrumentorum musicorum sonus, maximè in lætitiæ signum; *concert, auhade, sérénade et généralement toute mise en jeu d'instruments de musique en signe de réjouissances*. (*St. univ. Aquens.*)

— Ludus mimicus; *représentation dramatique*. (A. 1393.) — Choreia; *danse*. (A. 1350.) — Actus pius, religiosus; *acte de piété, dévotion*. (*Act. inquis. Carc.*) — Curia generalis; *cour plénière, grande réunion faite en vue du plaisir*. (A. 1181.) *Facere magnum festum*, quod Galli dicunt *faire grande réjouis-*

sance. (Pass.) — Dies festus; jour de fête, fête. (Pass.) Festa dominica, martyrum, confessorum, instituta vel ab ipsis apostolis, vel conciliis; les fêtes des martyrs et des confesseurs. Festa annualia seu annalia vel dies annales, præcipua totius anni festa, id est Nativitas Domini, Pascha, Pentecostes et festum Omnium Sanctorum; les grandes fêtes de l'année. Festum arduens, omissens, præcipuum; grande fête, fête de premier ordre. Festa brachiorum vel manualia, inferioris ordinis et minoris solemnitalis festa, in quibus ea tantum opera prohibebantur, quæ sine equis et carrucis fieri non possunt; fêtes de second ordre. Festum cantoris, festum primæ classis, quia tunc ad cantorem spectat Officium ordinare; eadem ratione festum succentoris vocatur festum secundæ classis. Festum colibile, quod collitur; fête qui se célèbre. Festum duplex, quod easu digioris festum agitur, alterius sequenti. Festa per totum duplicia seu quadruplicia, de quibus sit in utriusque vespere. Festum de quarto duplici, major solemnitas. Festum triplex seu tersale, festum majus, ut Pascha, etc., in quo ter antiphona ad Magnificat recantatur. Festum novem lectionum, in quo novem lectiones dicuntur in Matutinis, ejusmodi sunt majore festa. Festa in cappis seu capparum, majores solemnitates in quibus inter Missæ solemnitas et Vesperas deferuntur cappæ a ministris chori ecclesiæ. Festum unitus ordinis, idem videtur quod hodie festum duplex minus. Festum animarum, commemoratio defunctorum 2 Novembris; le 2 novembre; ol. feste des âmes ou des trépassés. Festum apparitionis, Epiphania; l'Épiphanie, le 6 janvier. Festum seu dies architriclinii, Dominica secunda post Epiphaniam; le second dimanche après l'Épiphanie. Festum armorum seu coronæ Christi, vel instrumentorum Dominicæ Passionis, nec clavorum, hastæ vel lanceæ Christi, feria sexta post octavam Resurrectionis Dominicæ; le vendredi après l'octave de Pâques (ou le vendredi suivant, quand le premier était occupé par une autre fête). Festum asinorum, festivitas quæ Bollovacl die 14 Januarii celebrabatur; fête de l'âne. Festum azymorum, Pascha; le jour de Pâques. Festum broncheriæ, Dominica Palmarum; le dimanche des Rameaux. Festum Kalendarum, futurorum, hypodiakonorum; Vid. KALENDÆ. Festa candelarum, solemniora festa apud Cartusienses in quibus in sacris Officiis accenduntur candelæ. Festum campanarum, festum Annuntiationis Mariæ; le 25 mars. Festum candelæ, festum dedicationis alicujus ecclesiæ seu potius dies festus petroni ejusdem loci in ch. a. 1380. Festum carbonum, festum apud Christianos Syros; Vid. CARBO. Festum consecrationis corporis Christi vel Eucharistia, seu festum corporis Christi aut Sanctissimi Sancti, festum sacrosancti Sacramenti; la fête Dieu. Festum divisionis seu de dispersione apostolorum, dies 14 seu frequentius 15 Julii, qua die apostoli in diversas orbis partes profecti ac dispersi sunt;

le 14 et le plus ordinairement le 15 juillet. Festum herbarum, Assumptio Mariæ; l'Assomption de la sainte Vierge. Festum hypapantes seu luminum, 2 Februarii; fête de la Présentation au temple, le 2 février. (Festum luminum præterea vocabatur a primis Christianis anniversaria baptismi dies, Græcis præsertim olim celebrata.) Festum B. Mariæ de adventu, festum Conceptionis; la fête de la Conception, le 8 décembre. Festum B. Mariæ candelabricæ, festum Purificationis; la Purification, le 2 février. Festum Palmarum seu Olivarum aut Ramorum, Dominica quæ præcedit Pascha; le dimanche des Rameaux. Festum S. Petri ad Vincula, seu in gula Augusti, 1 Augusti apud Latinos, 15 vero apud Græcos; Saint-Pierre aux Liens, le 1er août chez les Latins et le 15 chez les Grecs. Festum S. Petri epularum, seu cathedræ S. Petri Antiochiæ, vel caristia aut cara cognatio, 22 Februarii; le 22 février. Festum primitivum, seu primitiarum, 1 Augusti apud Anglo-Saxones; le 1er août. Festum Transfigurationis Domini; Vid. TRANSFIGURATIO.

FETA. — Ovis; brebis; ol. fêda. FETICUS. — Fetica justitiæ, pro Fatica, justitiæ reddendæ deletio. (A. 1406.)

FETILLERUS. — Qui phylacteris magicis utitur; celui qui fait usage de phylactères magiques. (For. Arag.)

FETTUCIA. — Segmentum subtile ex quacunque natura, etiam lapide aut ligno; très-petit fragment. (A. SS.)

FEU. — Pro FEUDUM. (Arch., Spic.)

FEUAGIUM. — Idem q. Fouagium.

FEUALIS. — Pro FEUDALIS.

FEUATARIA. — Jus feudi; droit de fief.

FEUATOR. — Qui feudum tenet, feudatarius; celui qui tient en fief, vassal.

FEUATORIUS. — Ead. notione.

FEUATUS. — Ead. notione.

FEUCARE. — Stercus emittere: « Roncenus nec feucabat nec urinabat. » (Mir. Urb. V PP.)

FEUDAGIUM. — Jus feudi ejusdemque districtus, territorium; droit de fief et ressort du fief. (A. 1184.) — Feudi traditio, possessio: « Tenet castrum... jure feudagii. » (Reg. Feud. Aquit.)

FEUDALIS. — Vassallus; vassal, feudataire.

FEUDARE. — In feudum concedere; donner en fief, inféoder, fiefser. (A. 1209.)

FEUDARIUS. — Feudo investitus, vassallus, idem q. FEUATOR. (A. 1121.)

FEUDATARIUS. — Ead. notione. (A. 1215.)

FEUDATOR. — Ead. notione. (Mur.)

FEUDATUS. — Ead. notione. (A. 1176.)

FEUDICÆ. — Hirc, ilia, f. leg. fendicæ.

FEUDICIALIS. — Ad feudum pertinens; de fief, féodal. (A. 1322.)

FEUDIFIRMA. — Locatio ad firmum, emphyteusis; bail à ferme, emphytéose; ol. fief ferme.

FEUDOTARIUS. — Idem q. FEUATOR.

FEUDOVEXILLUM. — Vid. FEUDUM.

FEUDUM. — Jus seu prædium quod dominus alicui dat pro beneficio, ut qui eccipit sibi fidem et militiæ munus aliunde ser-

vitium exhibeat; droit ou héritage concédé par le seigneur au vassal à charge d'un service quelconque, avec rétention de soi et d'hommage et de seigneurie directe; ol. fief, feu, fément, fê, etc. — Feudi servitium seu clientela; dépendance du fief; ol. mouvance du fief. — Prædii servilis conditio; vasselage, condition de ce qui est tenu en vasselage. — Homagium; hommage féodal. — Quodlibet utile jus quod ad feudi dominum capitalem pertinet; redevance, droit dont la propriété appartient au suzerain; ol. droit utile du fief. — Jus, facultas; droit de faire une chose, jouissance, autorisation. — Merces, stipendium, quidquid datur pro officio; honoraires, salaire. — Locatio; bail à ferme, à rente. — Census ob assignatam possessionem solvendus; rente, cens. — Quodvis prædium; toute espèce d'héritage, terre. — Donum in perpetuum; donation, libéralité faite à perpétuité. — Feudum abonatum seu amatum, cujus caducæ præstationes singulis annis cum certa pecuniæ summa solvuntur; fief dont les produits éventuels, tels que les récoltes, les quintes, etc., ont été convertis, d'un commun accord entre le vassal et le seigneur, en rentes annuelles; ol. fief abonné, fief amé. (Pass.) Feudum abbreviatum seu restrictum, cujus præstationes ex pacto limitatæ sunt; fief dont les droits ont été modifiés, limités et restreints; ol. fief abrégé, fief restreint. (A. 1403.) Feudum antiquum seu patrum, quod ali antiquo cuidam familiæ ita concessum est ut a masculis tantum possideretur; fief concédé à une famille, de telle sorte qu'il ne pouvait être possédé que par les mâles; ol. fief ancien, fief paternel. (Pass.) Feudum apertibile seu reddibile, cujus castrum reddi debet domino capitali, cum ei libuerit, a vassallo, qui inde cum tota sua familia excedere tenetur, ita tamen ut eidem vassallo postea restituatur; fief que le vassal est tenu de prêter à son seigneur quand il en est requis; ol. fief rendable et jurable. (Pass.) Feudum arcaragii, seu arquerii, quod a vassallo possidetur ea conditione ut in expeditionibus bellicis servitium arcarii seu sagittarii domino præstet; fief dont le possesseur est tenu de suivre le seigneur à la guerre en qualité d'archer; ol. fief d'archer. (A. 1211.) Feudum ad plena arma seu de plenis armis, cujus feudatus armis omnibus et equo instructus domino capitali servitium per 40 dies tenetur; fief dont le possesseur doit servir son seigneur à la guerre pendant quarante jours, à cheval et armé de toutes pièces; ol. fief de chevalier. (H. Hæreus.) Feudum bursæ seu bursale, feudi redditum pars quoddam quæ a primogenito secundo genitis conceditur; apanage en argent constitué par l'aîné sur le fief au profit des puînés; ol. fief bourgeois, fief boursal. (Cons. Cenom., etc.) In nonnullis instrumentis feudum bursale, seu nummorum, vel feudum de camera, aut cavenæ, dicitur cum aliquid ex camera, id est fisco regio, vel ex aliquo loco thesaurario, vel ex vectigalibus, vel ex mensa argentaria, solvitur; fief sans terre, rente assignée sur le

trésor royal ou sur toute autre chose, à la charge d'hommage; ol. fief de revenu, fief en l'air, fief volant. (Pass.) Feudum capitale, illud quod nullo medio a rege, aut eo qui supremo jure gaudet, dependet, ut sunt Comitatus, Ducatus, Baronie; fief tenu noblement à cour et usage; ol. fief chevel, fief en chef. (Cons. Norm.) Feudum censuale, tenura terrarum sub annuo censu infodata; héritage tenu à cens (et improprement appelé fief); ol. fief censuel. (Lib. nig. Scac.) Feudum colus, quod inter feminas partitur; fief qui se partage entre les femmes; ol. fief de quenouille. (A. 1366.) Feudum corporale, quo vassallus debita servitia per se ipsum domino præstare tenetur; fief dont le possesseur est obligé d'acquiescer en personne des services qu'il doit au seigneur; ol. fief de corps. (Interdum corporale etiam dicitur feudum quod in terris aliisque domaniis positum est, ad discrimen eorum quæ incorporalia vocant, quod sine tenementis sunt.) Feudum dangerii, quod amittitur nisi mature hominum et fidelitatem exhibeat vassallus; fief qui se confisque si le vassal se met en possession avant d'avoir prêté la foi et l'hommage; ol. fief de danger. (Pass.) Feudum decimale, emolumentum quod ex decimis percipitur, jus decimæ; revenus de la dime, droit de dime. (A. 1417.) Feudum dominicum, idem f. quod capitale, seu illud a quo alia feuda etiam nobilia pendent; fief dont relèvent les autres; ol. fief dominant. (A. 1231.) Feudum ecclesiasticum, quod ab ecclesiis et ecclesiasticis possidetur; terre, tenure appartenant à une église ou à un clerc (par opposition au fief tenu par un laïque, feudum saculare). Feudum episcopale, prædium quod ab episcopo jure beneficii possidebatur laico conceditur; terre concédée, inféodée par un évêque à un laïque. (A. 1122.) Feudum francum, honorabile seu honoratum, illud in quo vassallus ad servitia non tenetur, fidem tamen domino servare debet eoque nomine hominibus obnoxius est; fief dont le possesseur n'est tenu qu'à l'hommage et est franc de tout service; ol. fief franc, franc fief, fief libre, fief d'honneur. (Zaz.) Feudum furcale, cui furcæ seu superioris justitiæ jus competit; fief auquel est attaché le droit de haute justice; ol. fief fureal. (A. 1308.) Feudum futurum aut de futuro, illud de quo quis inféodatur post mortem possessoris; fief accordé par le seigneur dominant, mais dont l'investiture n'est donnée qu'après la mort de celui qui en est titulaire au moment de la concession; ol. fief futur. (A. 1411.) Feudum immediatum, quod a capitali domino immediate tenetur; fief relevant directement d'un seigneur, par opposition au fief médiat ou arrière-fief; ol. fief immédiat. (A. 1307.) Feudum laicale, quod non tenetur de ecclesia, sed de domino laico; fief ne relevant d'aucun ecclésiastique, mais dépendant d'un fief purement temporel; ol. fief laical. (Mon. Angl.) Feudum ligium, aut liale, cujus tenens domino suo fidem omnem contra quemvis præstat; fief pour lequel, en faisant foi et hommage à son sei-

gneur dominant, le vassal s'engage à le servir envers et contre tous; ol. *fief lige*, *fief lié*. (Pass.) *Feudum* lorice, *militare* seu *militis*, quod a vassallo militi possidetur; *fief* qui doit le service de chevalerie et ne peut être possédé que par un chevalier; ol. *fief de haubert*, *fief de chevalier*. (Pass.) *Feudum* medietum, quod a capitali domino medietate tenetur, retrofeodum; *fief* formant un arrière-fief par rapport au seigneur suzerain; ol. *fief médial*. (A. 1307.) *Feudum* nobile; 1° quod possessorum suorum nobilitat; *fief* noble, *fief* qui anoblit le possesseur; 2° quod a principe conceditur et merum imperium habet; *fief* noble, *fief* qui est directement concédé par le souverain, et n'a haute, basse et moyenne justice; 3° in Normannia prædium quodvis cuius possessor militari servitio et homagio obnoxius est; *fief* noble, tout héritage possédé à charge de foi et hommage et de service militaire. (Pass.) *Feudum* obliu, quod censui obliarum obnoxius est; *fief* dont le possesseur est tenu envers le seigneur dominant d'une rente annuelle de pains ronds appelés oublies; ol. *fief oublie*. (A. 1320.) *Feudum* paternum seu patrimoniale, quod ab uno ex maioribus nostris, qui communis agnationis caput fuerit, acquisitum, vel quod a patre, vel aliquo ascendente oblatum est; *fief* patrimonial, celui dont le premier possesseur est la tige de la famille, ou celui qui provient de succession ou legs de famille. (Ap. Zaz.) *Feudum* plunum, nulle et nullo medio a domino dependens; *fief* qui ne relève point d'un autre; ol. *fief plain*. (A. 1230.) *Feudum* plejuræ, quo vassallus pro domino fideiubere tenetur aut plegium dare; *fief* dont le tenancier doit se porter plege ou caution pour le seigneur; ol. *fief de pléjure*. (Pass.) *Feudum* procuratoris, pro quo conductis vicibus hospitium et convivium domino a vassallo debentur; *fief* dont le possesseur est tenu d'héberger le seigneur dominant; ol. *fief de paise* et de giste, *fief* de procurator. (Pass.) *Feudum* receptabile et non redditibile, feudum in quo vassallus tenetur recipere seu admittere dominum capitalem, cum ei libuerit illo uti ad suum commodum, ita tamen ut vassallus ex eo excedere, illudque totaliter domino reddere non tenetur; *fief* dans le château ou manoir duquel le vassal est tenu de recevoir le seigneur dominant, lorsque celui-ci juge à propos d'y venir, mais sans être obligé de vider entièrement les lieux; ol. *fief recevable* et non rendable. (A. 1424.) *Feudum* resumibile, illud quod prins ab omni præstatione liberum, et a quolibet servitio sive reali, sive personali inimmune, domino capitali ob certum stipendium subditur, statimque ab illo recipitur seu feudi nomine cum debitis servitiis; *héritage* allodial remis par le vassal entre les mains du seigneur, pour le reprendre de lui à titre de fief; ol. *fief de reprise*. (Pass.) *Feudum* reversibile, quod nimirum mortuo sine liberis vassallo ad dominum capitalem revertitur; *fief* qui, à défaut d'héritiers mâles du tenancier, revient de plein droit au seigneur dominant; ol. *fief*

de retour. (Pass.) *Feudum* rurale seu burgense, ignobile, servitibus addictum; *héritage* chargé de vilains services ou de rentes, espèce de censive; ol. *fief rural*, *fief bourgeois*, *fief non noble*. (Pass.) *Feudum* simplex, quod simplici et perpetuo iure quis tenet et hæreditibus suis transmittit; *fief* tenu en pleine propriété; ol. *fief simple*. (Ap. Cowel.) *Feudum* spiritale seu advocatie, quod et lege datur ut feudatarius annis jura tueatur Ecclesiæ e qua feudum tenet; *fief* concédé par une église, sous la condition que le tenancier la défendra; ol. *act d'avouerie*. (Ap. Mur.) *Feudum* subalternum seu suppositum, ex aliis pendens, secundarium; *fief* d'un ordre inférieur à ceux émanés directement du souverain; ol. *fief subalterne*. (A. 1434, etc.) *Feudum* talliatum; 1° feudum certis conditionibus concessum; *fief* concédé avec certaines limitations et conditions; ol. *fief taillé* (Pass.); 2° feudum cuius quedam portiones diversis personis ad vitam seu ad certos annos assignantur; *terre* dont certaines parties ont été concédées à différentes personnes; ol. *fief taillé*. (Ch. Angl.) *Feudum* verum, 1° quod nunc existit, cui opponitur *feudum de futuro*; *fief* actuellement existant; ol. *fief vrai* (Jus feud. Saxonic.); 2° illud quod a domino capitali gratuita et liberali donatione conceditur; *fief* concédé sans aucune réserve de services pour le seigneur; ol. *fief vrai*. (Ap. Brus.) *Feudum* villanum, tenementum quod a villano possidetur sub onere præstationis, census et operarum, quod villanum servitium nuncupatur; *héritage* tenu à cens ou rentes serviles; ol. *fief de vilain*, *villanage*. (A. 1341.) *Crescere* dominum in feodo, augere feudum domini per acquisitionem et accessionem; *accroître* le fief, en augmenter l'importance par des accessions de territoire, ou de droits. (A. 1230.) *Feudum* minuire, partem illius dare, vel alienare; *diminuer* le fief, en aliéner une partie des terres ou des droits. (Pass.) *Feudum* committere, in commissum eadere; *perdre* son fief; ol. *commettre* son fief. (Pass.) *Feudum* conducere, illius investituram recipere; *recevoir* l'investiture d'un fief. (A. 1425.) *Feudum* exigere seu postulare, ejus investituram petere; *demande* l'investiture d'un fief. (A. 1385.) *Feudum* justitiare, jns suum in eo exercere vel manum injicere; *user* du droit qu'on a sur un fief ou le confisquer. (A. 1269.) *Feudum* ostendere, feudum prædiorum descriptionem domino offerre; *présenter* au seigneur dominant un état des terres composant le fief. (A. 1263.) *Feudum* negare seu refutare, clientelarem professionem denegare; *ne pas reconnaître* la suzeraineté du seigneur dominant. (S. xiii.) *Feudum* reintegrare, tantum terrarum aut feudi ad servitium domini consuetum assignare, quantum a vassallo datum alienatumque fuerat; *remettre* un fief dont on a aliéné une partie, dans l'état où on l'a reçu; ol. *reintégrer* le fief. (A. 1270.) *Vid.* etiam *MANSUS*, *PRESBYTERALIS*, *RETINERE*, *SERVENTARIUS*, *SERVIENTIS*, *VEXILLUM*, *VICARIA*, *VICARIA*, *VICEDOMINUS*, etc.

FEUDUS. — Idem q. *FEUDUM*.
FEUGANGI. — Ut *FEUGANGI*.
FEUGERA. — Filix; *fougère*.
FEUGERIA. — Idem, ut et locus filice abundans. (A. 1317.)
FEUGIA. — Idem q. *FEUGERA*.
FEUO. — Idem q. *FEUDARIUS*.
FEUODIUM. — Quidquid feudi titulo possidetur. (A. 1117.)
FEUODUS. — *Vid.* *FEUDUM*.
FEUTRUM. — Subcoacta, pannus coactilis; *feutre*. (Pass.) — Pagina, ensis theca; *fourreau d'épée*. (A. 1357.)
FEVUM. — Idem q. *FEUDUM*.
FEVUS. — Ead. notione.
FEXA. — Prædium rusticum ubi animalium greges aluntur; *métairie* où l'on élève des troupeaux. (A. 1108.)
FEYMERUS. — Scabinus, assessor judicii occulti Westphaliæ; *juge d'une cour wehmique*.
FEZA. — Idem q. *FESIA*.
FEZELENUS. — Nepos, vel pronepos. *Vid.* *FALCTENUS* et *FELESENUS*.
FEZORIA. — « Gorianus senior misit Guidonem monachum in fezeria. » (A. 1064.) Ubi fezeria videtur significare carcerem. ab Ital. fezzo, sordidum, pulidum.
FIADA. — Vox Hispanica, vadimonium; (*For. Leir.*)
FIADURA. — Vux Hispanica, fidejussio, vadimonium. (A. 1181.)
FIALA. — Perperam pro FIOLA, instrumentum musicum: « Cum vice quadam jocularem introduxisset, et ille dulcedine flulæ dormientem excitasset. » (Cæsar. *Lib. Mir.*) — Calicis operimentum; *Vid.* *FILIOLA*. — Phiala, vas vinarium; *Vid.* *PHIALA*.
FIALARIUS. — Minister in palatio apostolico, cui incumbat pro lucernis elychnia adaptare et præparare; *officier du palais des Papes qui étoit chargé de tenir les lampes en bon état*.
FIANCIALIA. — Sponsalia; *fiançailles*. (A. 1409.)
FIANCUM. — Latus; *côté*, *flanc*. (A. SS.)
FIARNALDI. — *Vid.* *FILIUS*.
FIAS. — Nomen ejusdem candelæ: « Quatuor candelas nuncupatas fias. » (A. 1398.) Candelas bonas quæ dicuntur communiter fias. » (*Hist. Autis.*)
FIAT. — « Signatur autem papales expediuntur ab ipsa Sanctitate per fiat simplex, vel per fiat genitulum, vel per fiat proprio motu, per fiat, ut petitur. A cancellario per concessum, concessum ut petitur, concessum in forma, concessum in presentia D. N. P. » (*Compend. benef. exposil.*) — Candelæ species, ut *Fias*, q. *Vid.*
FIATUR. — *Vid.* *FITUR*.
FIBBIA. — Ital. fibbia; *boucle*, *agrafe*.
FIBLA. — Pro *FIBULA*.

FIBRETA. — Fascis, quia fibula constringitur. (*St. Ast.*)
FIBULA. — « Quem portum cum aqua et piscationibus, et littoribus sibi pertinentibus, et fibulam cum finitima palude sibi pertinenti, » etc. (A. 1088.) Per *fibulam* forte intelligenda lingua terre, quæ ad instar *fibulæ* duo simul annectit, ut agrum eum palude, etc. — Spiculum, aculeus: « Quintanus contax sine fibula. » (*Cod. Th.*)
FIBULATORIUM. — A *fibula*, qua vestis subligatur, vox deducta, unde quibusdam pro ipsa fibula sumitur.
FICACIUM. — Marsupium; *bourse*. (Ugut.)
FICALINUS. — Ut *FISCALINUS*.
FICARE. — Fingere; *planter*. (*St. Mut.*)
FICARIA. — Ficus arbor; *figuier*.
FICARIUM. — Vas in quo ficus feruntur; *panier*, *corbeille*. (*Vet. Gl.*)
FICARIUS. — Qui colligit ficus; *celui qui cueille les figues*. (Fidej.) — Quidam deus silvestris; *génie des bois*. (Id.)
FICAROLUM. — F. *tributum*, quod pro figendis palis ad quos religantur naves, solvitur; *droit à payer pour avoir la permission de planter, sur le bord de la mer ou d'une rivière, des pieux destinés à l'amarrage des navires*. (Lib. cens. Eccl. Rom.)
FICELIUS. — Fasciculus; *faisceau*. (A. 1308.)
FICHA. — Canalis, ut videtur, palis munitus. (A. 1211.) *Ficham* facere, medium unguem ostendere, signum derisionis et contemptus; *faire la figue*. (*St. Pallao.*)
FICHETTA. — Fibula; *boucle*, *agrafe*. (A. 1389.)
FICHETUS. — Claviculus; *fichet*. (*Cod. dipl. Ital.*)
FICHIA. — Palorum infixorum series; *palissade*. (A. 1212.)
FICHORRA. — Piscationis species.
FICILIARIUS. — Idem q. *FICTILIARIUS*.
FICILIS. — Culter sutorius; *tranchet*. (*Vet. Gl.*)
FICILUS. — Os brachii *radius* dictum; *le radius*. (A. SS.)
FICITAS. — Fructus fici; *figue*. (Non)
FICITOR. — Collector ficorum; *celui qui ramasse les figues*. (Id.)
FICO. — Genus calceamenti monachici, vel forte rusticorum: « Tunc invenit a Deo bonum consilium, et implevit duos ficones suos carbonibus ignis, et infixit pedes suos in eis. » (A. SS.) Inde tamen minime concludendum ficones constanter calceos fuisse crassioris formæ et materie.
FICONITUS. — Præsagus, augur; *devin*. (*Vet. Gl.*)
FICTA. — Dolor acutior in aliqua parte corporis, quasi in ea aculeus defixus esset. ejusmodi est in pleuritide, quem *felum* vulgo alii vocant, Galli *pointe*. (Greg. Tur.) — Censurus, locustius, pensio, reditus, vectigal certum et fixum, ut *Fictus*. (A. 888.)

FICTABILIS. — Censualis, qui censum persolvit; censitaire, qui paye le cens. (A. 1327.)

FICTATICIUS. — Inquilinus, fundi ad factum conductor; locataire, fermier. (St. Pal.) *Fictaticia* res, ad factum seu censum data; choses louées, données en location. (Ugh.)

FICTATIO. — Locatio, res ad censum data; location, chose louée. (Ugh.)

FICTILERIUS. — Idem q. **FETILLERUS.**

FICTITIA. — Simulatio; feinte, déguisement. (Flet.)

FICTOR. — Dominus, a quo scilicet aliquid ad factum seu ad censum tenetur; propriétaire, celui qui donne quelque chose à cens. (Vel. Gl.)

FICTORIUM. — Limes in agro positus et infixus; borne. (A. 982.)

FICTUALIS. — (Subst.) Inquilinus; fermier (St. Ast.) — (Adj.) Ad factum pertinens; de location. (St. Mant.)

FICTUM. — Idem q. **FICTUS.**

FICTUOSE. — Fictis; avec déguisement, par faux semblant. (A. 1278.)

FICTUOSITAS. — Fictio, simulatio, inanis species; feinte, faux semblant. (Joh. de Card.)

FICTURA. — Sectura, forte pro **FISSURA.** (Conc. Hisp.)

FICTUS. — Census, locatio, pensio, reditus, votalis fixum et certum; cens, rente, redevance, taxe, fermage. (Pass.)

FICTWITA. — Præstationis species apud Anglos; sorte de redevance. (Mon. Angl.)

FICUNDEUM. — Ficetum, seu locus ficis arboribus consitus; lieu planté de figuiers; ol. *figuerale*.

FICUS. — Sub *ficu* et *vite*, proverbialis loquendi formula qua rerum abundantia significatur, sat frequens in Veteri Testamento. *Ficus facere*, idem q. *ficam facere*. Vid. **FICHA**.

FIDA. — Idem q. **EXFIDA**.

FIDAGIUM. — Idem q. **FIDANTIA**.

FIDAMEN. — Fides; foi, confiance. (Tert.)

FIDANCERIA. — Sponsio, ut **FIDANTIA**.

FIDANTIA. — Sponsio, fidejussio; caution, garantie, nantissement; ol. *fiance*. (A. 1060.) *Fidantia* de directo, seu juris, qua quis rectum se alicui seu jus facturum spondet. (For. Arag.) — Salvagardia; sauvegarde: « Prædictus abbas Florius ad protectionem domus suæ procuraverat *fidantia* et securitatis litteris præmuniri. » (Ap. Mur.) *Fidantia* salvitatis, qua quis rem servam alteri præstat et cavet; id est garantit. (Mol.) — Præstatio, tributum, apud Italos; redevance, taxe. (A. 1122.)

FIDARE. — Pro *fidere*. (Us. Barc.)

FIDATA. — Præstatio, tributum, ut **FIDANTIA**. (Mur.)

FIDATOR. — Cui aliquid commendatur, deponitur; celui à qui on recommande, on confie une chose. (A. 1241.)

FIDATUS. — Cui fides haberi potest, fide-

lis; qui mérite créance, à qui on peut se fier; ol. *fiabile*. (Mart., *Anecd.*)

FIDEDICERE. — Fidejubere, promittere; répondre pour quelqu'un, garantir, promettre. (Vel. Gl.)

FIDEDICTIO. — Fidejussio; garantie, caution.

FIDEDICTOR. — Sponsor; garantie, répondant.

FIDEDICTUS. — Pro quo spondetur; celui pour lequel on répond. (A. SS. Ben.)

FIDEDIGNI. — Testes, Gal. *témoins*. Præsertim vero testes producti ex clero, vel monasterio, qui ex ipse clericaturæ, aut monachismi professione, nullo interposito sacramento, fide habentur digni, cum quidpiam in iudicio attestatur. (Lex Long.)

FIDEDIGNITAS. — Testimonium a clericis et monachis præstitum; témoignage, déposition des prêtres et des moines. (A. 1433.)

FIDEFRAGIUM. — Perjurium, fides fracta, mentita, in legibus Hungaricis; *parjure*, *foi mentie*.

FIDEICAPTIO. — Sacramentum; serment. (Tab. Cal.)

FIDEICOMMISSARIUS. — Testamenti executor; exécuteur testamentaire. (Mur.)

FIDEICOMMISSUM. — Testamentum, instrumentum fide sua assertum. (Mur.)

FIDEIDONATIO. — De iis dicitur qui invicem sibi fidem dant de futuro matrimonio contrahendo; promesse de mariage. « *Fideidonationes* domesticas, etiam de matrimonio contrahendo fieri prohibemus. » (Syn. Cicest. a. 1289.)

FIDEIMANI. — Viri probatæ fidei, quibus rei promissæ executio mandatur; personnes de confiance que l'on charge de faire une chose. (Mart., *Ampl. Col.*)

FIDEIURARE. — Promittere, jurare; promettre, s'engager par serment

FIDEJUSSOR. — Sponsor; garantie, caution, répondant. — Fidejussores tollere, dicebatur iudex, qui in jus vocatum, aut occusatum de aliquo crimine, vadem dare ad dictam diem juri se stitutum, cogebat. — Testamenti executor; exécuteur testamentaire. (Test. Hug. 1 ep. Tol.) Fidejussores dicti etiam patrini, Gal. *parrains*, ap. S. Eligium et quosdam alios.

FIDEJUTRIX. — Quæ pro alio fidejubet; celle qui se porte caution pour autrui.

FIDELLE. — Prædium quod a vassallis seu fidelibus tenetur; terre, métairie donnée en fief. (A. 646.)

FIDELIATOR. — Is penes quem erat dispositio piarum foundationum et donationum. (Hist. Fuld.)

FIDELIS. — Subditus, vassallus, qui fidem suam domino obstrinxit; celui qui a juré fidélité à un seigneur, vassal; ol. *féal*. (Pass.)

— Uxor; femme mariée, épouse. (A. 1011.) — Fideles, Christiani; les Chrétiens, les fidèles. (Pass.) *Fidelium* magister, idem q. **FIDELIATOR**. (H. Fuld.)

FIDELITAS. — Fides quam quis regi suo seu principi servare debet subditus; foi, fidélité. (Cap. C. M.) — Servitia quæ domino vassallis præstare tenetur; devoirs auxquels la foi oblige le vassal. (Pass.) *Fidelitas* jurata, sacramentum fidelitatis. (Reg. feud. Aquit.) *Fidelitas* villa, sacramentum fidelitatis a cive præstitum. (A. 1248.) *In fidelitate Dei et S. Petri placitare*, hoc est, ut videtur, sub protectione et tutela Dei et S. Petri. (G. Chr.) *Fidelitatem* facere; 1° per fidem suam promittere (Chartul. S. Pet. Carnot.); 2° quod unicuique proprium est fideliter tribuere. (A. 1171.) *Fidelitates* tenere, i. sacramenta fidelitatis pro domino capitali recipere. (A. 1205.)

FIDELLA. — Fidicula, lyra; luth, tyre. (Ap. Oesel.)

FIDEMENTIROSUS. — Ead. notione a. **FIDEMENTITUS.**

FIDEMENTITUS. — Perjurus; parjure, foi mentie.

FIDENCIA. — Præstatio, quæ in fidejussionibus dandis domino debebatur, idem q. **FIDANTIA**. (A. 1343.)

FIDENTIALIA. — Sponsalia; fiançailles.

FIDENTIARIUS. — Familiaris, amicus; confident, ami.

FIDEPROMITTERE. — Idem q. **FIDEDICERE**.

FIDERE. — Esse, fieri: « Quod bene fideat tutela p. pulata. » (A. 1165.)

FIDES. — Fides Christiana; la foi, la religion. *Domicilium fidei*, ecclesia; l'église. *Domestici fidei*, fideles; les fidèles. *Fideimachia*, pugna pro fide; combat, lutte pour la foi. — Fidei formula; profession de foi, formulaire de foi. — Sacramentum, juramentum; serment. — Præstatio, tributum; taxe, impôt, droit. *Fidem* facere, fidem suam de re quavis, verbi gratia de pecunia solvenda, alteri obstringere. (Lex Sal.) *Per fidem* beneficium renuntiare, formula renuntiationis, qua quis profitebatur se ultro et bone fide renuntiasse certis privilegiis quibus in jure uti licebat. (A. 1264.) *Fidem* brachio dare sacramento, duellum indictum et juratum tenere. (A. 1056.) *Fidem* levare, manum vel digitum levando, per fidem suam promittere. (A. 1460.) *Fides salva servata*, illæso. *Fidem* salvare, illamsam conservare. (A. 828.) *Fidei* donationes, de iis qui invicem sibi fidem dant de futuro matrimonio contrahendo. (A. 1289.) *Fidem* mentiri dicebantur qui contra fidem factam, sacramentum firmatum, in domino insurgabant. (A. 752.) *Fides* fracta, fides mentita. (Vel. Gl.) *Fides* læsa, perjurium. (Rog. Movet.) *Fides* manualis, quæ manu in alterius manu posita præstatur. (A. 1382.)

FIDEUS. — Pro *finus*, hoc est purus; fin. (Ap. Lud.)

FIDIATOR. — Fidejussor, sponsor; caution, celui qui répond. (Marc., H. Beneh.)

FIDIATURA. — Cautio, fidejussio; caution, garantie. (Id.)

FIDICINARE. — Canere lyra; jouer de la lyre. (Vel. Gl.)

FIDICULA. — Funis ad flagellandum, genus tormenti quo rei in oculo suspensi tor-

quentur ut fides et veritas inveniantur; cordelette en usage dans le supplice de la flagellation; sorte de question ou torture judiciaire

FIDUCIA. — Fides, fidelitas, sacramentum fidelitatis; foi, fidélité, et serment de fidélité. « *Dederunt tres fiducias.* » (A. 1204.) — Tutela, protectio; protection, tutelle, sauvegarde. (Præc. Car. M.) — Vis, efficacitas; puissance, efficacité. (A. 1093.) — Consilium quo vassallus dominum suum juvare tenetur in placitis, quod, aliis verbis, *sequi et juvare dominum de placito* dicebatur; obligation du vassal de prêter son concours au souverain dans les plaids; ol. *fiance*. — Jurisconsultis, obligatio, hypotheça, cum res aliqua, mutandæ pecuniæ gratia, mancipetur, vel in juro ceditur; gage, nantissement, hypotheque; ol. *fiance*.

FIDUCIALIA. — Sponsalia, quia in iis fiducia seu fides mutuo datur; fiançailles. (A. 1401.)

FIDUCIALIS. — Securus, cui fidere potest; sûr, auquel on peut se fier; ol. *fiabile*.

FIDUCIALITER. — Cum fiducia; avec confiance. — Prout is debet qui fidem suam alteri obstrinxit; comme celui qui a engagé sa foi à un autre.

FIDUCIARE. — Pignori aliquid dare; donner en gage, en nantissement. — Per fidem suam promittere, fidem suam veluti fiduciam aut pignus obligare; promettre, engager, donner sa foi; ol. *fancier*.

FIDUCIARIUS. — Qui in fiduciam seu hypotheçam dat; celui qui donne en garantie. Vid. **FIDUCIA**. — Fidelitatis sacramento obstrictus; celui qui est lié à un autre par un serment de fidélité, vassal. — Qui rem aliam fiduciam accipit; dépositaire.

FIDUCIATUS. — Fiduciam habens; ayant confiance: « Sancta ejus opinio fiduciati, simul cum infirma concite properabant. » (A. SS.)

FIDUCULUS. — Instrumentum quo rei torquentur; instrument de torture. (St. Saon.)

FIDUNCULUS. — Cui fides habetur; celui en qui l'on a confiance. (Vel. Gl.)

FIDUS. — Notarii scriba; clerc de notaire. (Inst. His. Sic.)

FIEDICUS. — Propheta. (Vel. Gl.)

FIENDUS. — Pro *faciendus*. (A. SS. Ben.)

FIENS. — Finus; finier; ol. *fiens*.

FIERADUCA. — Vestis species; idem q. **GARNACHIA**. (St. Mas.)

FIERE. — Pro *fies*; Vid. **ERRA**.

FIERTUR. — Pro *fierent*. (Lud.)

FIERI. — Pro *esse*. (Int. S. Iren.)

FIERTO. — Idem q. **FERTO**.

FIERTRA. — Capsa in qua sanctorum reliquie reconduntur; châsse, reliquaire; ol. *fierte*, *fietre*, etc.

FIESSUM. — Idem q. *proprium*, ulvidetur: « Quidquid in ipse vicario Ysodro in *fiessum* habere et de genitore meo Dibilungo comite quondam a legitima hereditate pervenit ad me... totum ad integrum Ysodro ad jam dictam abbatiam religiosarum cedo. » (A. 817 vel 832.) *Credendum* esset *fiessum*, Gall. *fief*, si hæc voces tum fuissent in usu.

FIETA. — Mensura liquidorum: « *Fieta* una vini. » (Sén.)
FIETUR. — Pro *fiet*.

FIEFULTS. — Mensuræ frumentariæ ap. Anglos species. (Mon. Angl.)

FIGERE. — Finiri, definire, terminari; *aboutir, finir, déterminer*. (Conc. Hisp.) — Quid apud climens sonat, docet Arnaldus in Rosario ms.: « *Figere* est desponsare, solvere et congelare. »

FIGULUS. — F. sibiula; *fiche*. (Mur.)

FIGMENTARE. — Fingere, simulare. (Ugut.)

FIGMENTARIUS. — *Figmentarius cantor*, musices peritus; *habile musicien*. (A. SS.)

FIGMENTER. — Fictio, falso; *par faux semblant, faussement*. (A. 1319.)

PIGMENTUM. — Simulatio, prætextus, ficta ratio; *feinte, faux semblant, prétexte*. (A. 1273.)

FIGUA. — Ficus; *figue*.

FIGUARDA. — Pascuum pascendis animalibus locatum; *pâturages*. (Mur.)

FIGUERIA. — Ficetum; *lieu planté de figuiers*; ol. *figuerie*.

FIGULATIO. — Fictio, formatio; *action de façonner, façon*. (Tert.)

FIGULINA. — Opus, seu vas figlinum; *ouvrage de poterie, vase de terre*. (A. SS.)

FIGURA. — *Figura iudicii*, juris formula, præscripta iudicandi ratio; *formalité*. (A. 1393.)

FIGURALITAS. — Figuratio, tropologia; *langage figuré, allégorique, fiction*. (Fulg.)

FIGURALITER. — Figurate; *d'une manière figurée, allégorique, voilée*. (Tert.)

FIGURARE. — Rei alicujus figuram et signum esse; *représenter, être la figure, l'emblème de*. (Conc. Hisp.)

FIGURATIVUM. — « In eodem sacello Missam de B. Virgine in *figurativo* quotidiè decantari suis sumptibus ordinavit. » (Ann. Nov.) Id est cum notis.

FILA. — Terræ spatium; *morceau de terre*. (Lex Mac.) — Species fustis, seu materiei lignæ; eadem quæ *FILARIA*.

FILACISTA. — Idem q. *FILATISTA*.

FILACIUM. — Filum crassius, quo in curiis iudicialis brevia et rescripta, trajecta invicem constringuntur, ne pereant; *gros fil*; ol. *filace*. — Rete, laqueus, cassis; *filet*. (Baluz.)

FILACTERIUM. — Longa et otiosa oratio; *euretien long et oiseux, paroles inutiles*. (Mur.) — Theca minor sacrarum reliquiarum, quæ ad collum *filacteriis* seu vittis appensa in processionibus portabatur; *reliquaire portatif*. (Bern. Mon.)

FILANDERIA. — Quæ lanam vel linum in fila deducit; *filouse*.

FILARE. — Fila rnombo circumvolvere; *mettre le fil en peloton*. (B. Ord. de For.) — Nere; *filer*. (A. SS.)

FILAROLUS. — Fusus; *fuseau*. (St. Rip.)
FILASSERE. — Cinstollere, tueri; *garder, défendre*. (A. SS.)

FILATARIUM. — Locus ubi abundat filix; *fougèraie*. (Vet. til.)

FILATERIUM. — Pro *PHYLACTERIUM*.

FILATICIUM. — Filum crassius, ut videtur: « Demum dictum sanctum corpus caligis ex *filaticio*, ut dicunt, albo, et sandaliibus ex crinesino rubro, more archiepiscoporum calcatum exstitit. » (A. SS.) Nisi idem sit ac pannus coactilis, lanæ coactæ.

FILATIO. — « A... limite lapideo respiciendo per rectam *filationem* et lineam. » (A. 1497.) Id est recta linea, directio.

FILATISTA. — Qui vel quæ pro mercede *filat*; *fleur ou fleuse*. (Vet. Gl.)

FILATORIUM. — *Filatorium nocturnum*, mulierum una filantium, confabulantium et lucubrantium vigilia; *veillée de fleuses*. (A. 1462.) — Locus ubi funes texuntur; *corderie*. (A. 1338.)

FILATRIX. — Quæ fila torquet et ducit; *fleuse*. (A. 1304.)

FILATUM. — Rete, cassis; *filet*. (A. 1301.) — Filum; *fil*. (A. 1380.) — F. congeries seu glomus filorum: « Tandem aliquando mulier quædam fluxu, Dei nutu, quo sordes vestium vel operatio colli abluunt solent, cepit tundere super sanctissimæ Trophimenis tumulum fortiter, quod vulgo mulierculæ *flatum* vocant. » (A. SS.)

FILATURA. — Ars *filandi*, seu *nendi*; *art de filer, filage*. (Rern. de Brey.) — Filum crassius; *fil très-gros*. (A. 1316.)

FILATUS. — Ars *filandi*; *filage*. (Vet. Gl.) — Piscis genus; *congre*; ol. *filat*.

FILÇA. — Ordinatio, præceptum, mandatum, charta; *ordonnance, rescrit, acte, titre*. (St. Fl.)

FILCTALE. — Genus computationis apud Anglos.

FILECTUM. — Pars lumbi; *filet*. (A. 1270.)

FILCIA. — Series. « Prout in instrumento super inde facto... quod extat in *filecia* (fil est ephemeride) dicti anni. » (A. SS.) Recte Bollandi continuator adnotat, *fila, filza, filecia*, unum idemque apud Italos significare, scilicet continuationem, sive contextum, aut ut, inquit, barbari loquar, inflationem plurimum actionum seu rerum ejusdem generis.

FILENDARIUS. — Filorum mercator; *marchand de fil*; ol. *filandrier*.

FILERIA. — Species trabis, qualis est illa quæ portat canterios in edificiis; *pièce de charpente sur laquelle portent les chevrons d'un toit, filière*. (A. 1309.) — « Paganus de Maldon dedit monachis de Molereio quiddam habebat ultra cheminum Bernardi usque ad *filieriam* de Daille, » etc. (Lob. II. Brit.) Modus agri vel ager cannabis consitus. — Quæ fila ducit; *fleuse*. (St. Mont. Reg.)

FILERIS. — Trabis species, ut *FILERIA*. (A. 1382.)

FILETTUM. — Rete; *filet*. (A. 1215.) — Filum, linum; *fil*. (A. 1036.)

FILFORI. — *Vid. SILFORI*.

FILGERIA. — Filix; *fougère*

FILGUS. — Frugorum planta. (Vet. Gl.)

FILHETA. — Puella meretrix; *fille de joie*; ol. *fillette*.

FILIA. — Puella, quomodo Galli dicunt una *filie* (Lex Sal.); « *Filia Petri*. » *Filia Dei*, Gall. *Filles Dieu*, femine religiosæ, quæ in monasterio vel hospitali degunt. — Filix; *fou-*

gère. (A. 1317.) *Filiæ* dicuntur monasteria, quæ ab aliis majoribus, peculiari quadam familiaritate pendent. (A. 1213.)

FILIADA. — Filia spiritualis, ut *FILIOLA*. (A. 1123.)

FILIALLIS. — Mendose pro *feudalis* in inst. a. 1293.

FILIALITAS. — Filiatio, qua quis dicitur filius vel filia; *filiation*.

FILIALITER. — Modo filii vel filiæ; *en manière de fils ou de fille*. (Hud.)

FILIASTER. — Privignus, gener; *beau-fils, gendre*; ol. *filastre*.

FILIASTINUS. — *Filiastinus amor*, quo pater diligit filios; *amour d'un père pour ses enfants*. (Epist. S. Ans.)

FILIASTRA. — Privigna; *belle-fille*.

FILIATICUM. — Idem q. *FILIOLAGIUM*.

FILIATIO. — Obedientia et subjeccio, quam monachi abbatii suo debent. (Hug. Flav.) — Qualitas filii. (Conc. Hisp.) — Titulus honorarius, quo episcopos compellant pontifices. (Ugh.) — Adoptatio. (Gasp. Bart., Gl.) — Jus filii in bona paterna. (Ch. Cels.)

FILIATUS. — Patrisimilis, ut filium decet. (A. SS. Ben.) — Curvatus. (J. de J.)

FILICA. — Curialis; *courtois*. (J. de J.)

FILICARIUM. — Locus ubi filix abundat; *fougèraie*. (J. de J.)

FILICETUM. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

FILIGON. — Pensilatio, quæ ex benevolentia, amice, et ultro præbetur; *redevance volontaire, don gratuit*. (Ita exactionessuas, etiam veteres, specioso nomine palliarunt.)

FILIDRISSA. — Herba, quæ nascitur in trunco quercus: « Capias duas summitates *filidrisse* ejus, quæ nascitur in trunco quercus, et facias illam bullire cum ciceribus; cinque advenit febris paroxysmus, bibas broajum illud. » (A. SS.)

FILIETAS. — Qualitas filii. (Conc. Francof.) Semel atque iterum *filietas* de Verbo dicitur in fragmento Candidi Arriani et in responsione Marii Victorini. (Annal. Mob.)

FILIOLA. — Filia spiritualis ob susceptionem e sacro fonte baptismatis; *filleule*. (A. 1322.) — Operimentum sacri calicis tempore Missæ; *palle*; ol. Tolosanensis, *fillete*.

FILIOLAGIUM. — Donum, quod *filiole* a susceptore seu patris in adoptionis spiritualis lesseram confertur; *présent d'un parain à son filleul*; ol. *filolage*. — Donum quod ratione matrimonii filii, id est, genero fiebat; *don fait par le père de la mariée à son gendre à l'occasion du mariage*. (A. 1361.)

FILIOLATUS. — Donum patris, ut *FILIOLAGIUM*.

FILIOLITAS. — Titulus honorarius, quo ut plurimum Romani Pontifices utuntur, cum ad principes fideles scribunt, a quibus *Patrum* appellatione donantur.

FILIOLUS. — Parvulus filius quem de sacro fonte levamus; *filleul*. Dicitur etiam filius spiritualis, filius adoptionis, filius de baptismo, filius in baptismo, filius in baptis-

mate, filius de fonte, etc. — Filius fratris; *neveu*. (Bl.)

FILIUM. — Ut infra, *filum aquæ*, Gall. *le fil de l'eau*; *Vid. FILUM*.

FILIUS. — Filius, liberi, filii nempe et filiæ, *les enfants*. (Lex Sal.) *Filii ecclesiæ*, clerici et sacerdotes uni ecclesiæ addicti; *les clercs et les prêtres attachés au service exclusif d'une église*. (Anast.) — *Filius baptismatis*, filiolus; *filleul*. (Pass.) *Filiusfamilias*, legitimus; *filis légitime*. (Vet. Gl.) *Filius Giezi*, leprosus; *lépreux*. (Georg. Christ.) *Filius hominis*, 1° homo; *homme en général*. (Pass.); 2° rusticus, qui agrum colit; *paysan, laboureur*. (Ch. Guill. ep. Cenom.) *Filius materialis*, ex illegitimo thoro a patre procreatus, *spurius; bâtard*. (St. Fl.) *Filius matris suæ*, ead. notione. (Ann. Ben.) *Filius penitentialis* seu *spiritualis*, dicitur sacerdos a quo penitentiam quis accepit, seu cui confectus est peccata. *Filius spiritualis* etiam nuncupatur: 1° qui in baptismo exceptus est; *filleul*; 2° adoptatus; *adopté, celui qui fait partie d'une famille en vertu d'une adoption*.

FILLA. — Laquei in ima chartarum ora inserti et quibus pendet sigillum; *lacs qui servent à suspendre les sceaux aux chartes*. (A. 1386.)

FILLADISSERIUM. — Filum sericum crassius, idem q. *FIROSELLUM*.

FILLIUM. — *Fillium aquæ*, ut *filum aquæ*; *Vid. FILLUM*.

FILLONES. — Nebulones, verberones; *vauriens, pendards*. (Ker. Mon.)

FILLUM. — Filum, series, ordo, v. g. granorum continue insertorum; *file, rangée de choses disposées l'une après l'autre*. (A. 1387.) — *Cursus aquæ reclus*; *fil de l'eau*. (A. 1500.)

FILLO. — *Vid. FILLOXES*.

FILOCAPTUS. — Amore captus; *épris d'amour*. (A. SS.)

FILOCOPIUS. — Jaclantiæ amator; *qui aime l'ostentation, vaniteux, présomptueux*. (J. de J.)

FILOGRAMUS. — Litterarum studiosus; *qui aime les lettres*. (A. 997.)

FILOPARES. — Sic dictæ, ut ait Salmasius, res quæ sunt *filio pari*, id est magnitudine et figura, lineamentisque formæ plane pares: filum enim omnino idem quod lineamentum, Græcis *χαράκις, περιγραφή ειδός*.

FILOPOMPUS. — Amator jaclantiæ, ut *FILOCOMPOS*.

FILOSA. — Colus; *quenouille*; ol. *filouse*.

FILOTUM. — F. pro *FILATUM*, fasciculum filorum; *poquet de fils*.

FILTORTUS. — Vox incertæ notionis; censent nonnulli idem esse ac « falsa injuria, vel etiam falso injuriatus, aut cui falso crimen atrocitatis imputatum est. »

FILTARE. — Ex *filto* conficere; *faire avec le feutre*. (Chr. Wind.) — Filtrum, seu launum coactam operari; *fabriquer le feutre, feutrer la laine*. (Vet. Gl.)

FILTREUS. — Ex *filto* confectus; *de feutre, fait de feutre*.

FILTRINUS. — Ead. notione.

FILTRO. — Idem q. *FELTRUM*.

FILTRUM. — Ead. notione.

FILUA. — Species navigi minoris, idem, ut videtur, quod Italici *filucca*; *felouque*.

FILUM. — *Filum aquæ*, cursus aquæ reclus; *fil de l'eau*. (A. 1230.) *Filum directum*, recta linea, rectus ordo; *droite ligne*. (A.

1451.) *Filum de paternostri*, series globulorum; *chapelet*. (A. 1432.) *Opus fili*; *ouvrage à filets*. (A. 1295.)

FILX. — Filix; fougère.

FILZA. — Vox Italica, quæ res quaslibet transmissio filo sibi mutuo coherentibus significat; *chapelet*. (A. SS.)

FILZATA. — Panni species ex transmissis filis contexta. (St. Ast.)

FIMARIE. — Stercorare, fimo pingue facere; *fumer la terre*; ol. *fimer*.

FIMARIUM. — Fimetum, locus ubi reponitur fimus; *fosse à fumier*, lieu où l'on dépose le fumier; ol. *femourier*.

FIMARIUS. — (Subs.) Ead. notione. — (Adj.) *Fimarius currus*, qui fimum exportatur; *char à transporter le fumier*. (Lud.) *Fimarius*, bos vel equus, qui portat fimum: *bœuf ou cheval destiné à transporter le fumier*. (J. de J.) *Fimarius lectus*, mendose, ut videtur, pro *funerarius*, feretrum in quo defunctorum corpora tumulanda feruntur. (A. 1325.)

FIMATURA. — Stercoratio. « Donec fimaturam suam pro rusticena consuetudine recepisset. » (Ch. Rob. abb. Corb.) Id est donec collegisset fructus e terris receus stercoretis.

FIMBRIÆ. — Pellæ, quibus sanctorum sepulcra tegebantur; *draperies que l'on metait sur les tombeaux des saints*. (Gr. Tur.)

FIMBRIARE. — Acu pingere; *broder*. (Vel. Gl.)

FIMBRIATUM. — Fimetum, ut FIMARIUM.

FIMELLA. — Ferrum januæ affixum, per quod circellum ei insertum ducitur, ut ad ejus strepitum janitor fores aperiat; *fer qui tient le marteau d'une porte*; ol. *femelle*.

FIMENA. — Pro femina. (Ann. Ben.)

FIMITIUM. — F. tempus quo agri *finantur*; *temps où l'on fume les terres*. (Mon. Angl.)

FIMORARE. — Fimare; *fumer*, engraisser la terre. (Flet.)

FIMORATIUM. — Fimetum, locus ubi fimus aliaque stercorea projiciuntur; ut FIMARIUM. (St. Mass.)

FINABILITER. — Omnino, prorsus; *entièrement*, *tout à fait*. (A. 1225.)

FINADAGIUM. — Præstationis species, f. illa quæ ob immunitates intro certos fines concessas solvitur; *droit sur les bornes*; ol. *finadage*, *finage*. (A. 1340.)

FINAGIUM. — Confinium, finis ac limes agri; *borne*, *fin*, *limite d'un champ*; ol. *finage*. (Pass.)

FINALIS. — Neuma: « Graduale et Alleluia cum suis versibus ad Vesperas per hanc hebdomadam pleniter sicut ad Missam cantatur, sed *inales* prætermittuntur. » (Ord. Arg.) *Finalis dies*, quo controversia vel quæstio definiri debet; *jour définitif*, *celui où une affaire doit être définitivement réglée*. (A. 1233.) *Finalis justitia*, iudicium quo lis finitur; *arrêt qui termine un procès*, *jugement définitif*. (A. 1216.)

FINALITER. — Denum, tandem; *enfin*. (Pass.) — Perpetuo, usque ad finem; *pour toujours*. (A. 1213.)

FINAMENTUM. — Finis; *fin*, *conclusion*. (A. 1406.)

FINANCIA. — Præstatio pecuniaria; *droit, redevance en argent*. (A. 1338.) — Pecunie; *somme d'argent*; ol. *finance*: « Petebant *financiam* in summa cc auri Francorum. » (Mir. Urb. V PP.)

FINANCIO. — Ead. notione.

FINANHA. — Pers quædam dnmus rusticæ: « Turris *finanha* et crotla. » (Recog. Burg. S. And.)

FINARE. — *Financiam* præstare, componere, præsertim de certa pecuniæ summa solvenda; *payer une certaine somme*. — *Financiam* seu præstationem pecuniariam exigere; *exiger, faire payer une taxe pécuniaire*. (A. 1214.)

FINATIO. — Idem ac FINANCIA. (A. 1277.) — Compositio, contentio; *arrangement, accord*. (A. 1253.)

FINATOR. — Qui *financiam* debet ratione relevii; *celui qui doit le droit de relief*. (Ap. Brus.)

FINCARE. — Manere, apud Hispanos; *de-meurer*.

FINDALIS. — F. pro *feudalis* in ch. a. 1178. (G. Chr.)

FINETENUS. — Omnino, perpeuo; *tout à fait, à toujours*. (Conc. Coll.)

FINGENDI. — Idem q. FEGANDI.

FINGERE SE. — Levi seu molli brachio agere, labori parcere; *se ménager, travailler nonchalamment*; ol. *se feindre*. (A. 1352)

FINGIA. — Panis species; *espèce de pain*.

FINIABILIS. — Terminabilis, extremus; *qui termine, qui est à l'extrémité, final*.

FINICULUM. — « Et de vino optio modios 4 et insuper potionem de *finiculo* modium unum. » (Ch. Ald. episc. Cenom.) Legendum f. *viniculu*, ut opponatur vino optimo.

FINILIS. — *Finiles lapides*, terminales; *pierres terminales, bornes*. (A. 1265.)

FINIRE. — Componere de lite; *terminer un procès, s'accorder*. (Rog. de Hov.) — Componere, dimittere quasi per compositionem; *régler, céder, abandonner, renoncer à*. (Leg. Long.)

FINIS. — Judicialis illa transsectio, quæ quis ad maiorem facti auctoritatem coram iustitiaris regis terras vel tenementum ad alium transfert, et eorum subscriptionibus firmat, conventio, pactum; *acte par lequel, pour donner plus d'autorité à l'accord, on cède une propriété, un droit à quelqu'un en présence des agents de la justice du roi*. *Finem facere*, componere de lite, de crimine, vel de alia qualibet re; *terminer un procès par l'accord des parties, s'accorder avec son adversaire*. *Finem levare*, et prosequi, dicitur in jns de re aliqua vocatus, cum causæ suæ egnito defectu, a iudicibus concordandi liceat impetrat pactumque, quod cum actore super controversia in lit, coram eisdem iudicibus recognoscit; *passer condamnation*.

— Pecunia regi persoluta pro liceatia transferendi prædia; *droit de mutation*. (Ap. Spelm.) — *Domus; maison, habitation*. (Cod. Th.) — Jus, præstatio; *droit, redevance*. (Ap. Spelm.) — Pagus, regio certis finibus limitata

ac circumscripta; *quartier, canton, territoire d'une justice et seigneurie*, etc. (Chr. Bestens.) — *Ad finem quod*, ut, quo; *afin que*. (A. SS.) *Finem habere*: « Nullam ab eo *finem* habebimus (Leo Ost.), » id est nulla nobis cum illo erit conventio, nisi.; *nous n'aurons pas de fin avec lui*.

FINITIMITAS. — Extremitas, confinium. (A. 1474.)

FINITIUM. — Extremus: « Gravi morbo *finitima* vitæ. » (A. SS.)

FINITIO. — Mors, qua vita finitur. (Vel. insc.)

FINITUM. — Territorium certis limitibus circumscriptum, ut FINIS. (A. 1244.)

FINITUS. — Mortuus, vita functus. (Ber. Mon.)

FINIUM. — Compositio inter litigantes, ut FINIS. (A. 1255.) — Pagus, regio, ut FINIS. (A. 1260.)

FINUS. — Excellenter bonus; *parfait*; ol. *fini*. (Pass.) — Purus; *pur*, non mélangé, *fin* (en parlant de l'or et de l'argent): « *Finum argenteum*. » (A. 1231.) « *Aurum finum*. » (A. SS.)

FIOLA. — Ampulla; *fole, petite bouteille*. (Pass.)

FIORA. — F. Segmentum, pars totius; *morceau, pièce*. (A. 1284.)

FIQUECTA. — Idem q. FICHETTA.

FIRA. — Nundinum, ut FEIRA et FERIA; *foire*.

FIRDEFARE. — Apud Anglo-Saxones, perfectio in bellum, Hostis, Exercitus, Caval-cata, q. Vid.; proinde idem q. HERIBANNUM, q. Vid.

FIRDO. — Ut FERTO.

FIRDSOGNE. — Anglo-Saxonibus, immunitas a militia; *exemption du service militaire*.

FIRDWITA. — Anglo-Saxonibus, militiæ detracta multa; *punition pécuniaire prononcée contre celui qui ne s'est pas rendu à l'armée*.

FIREBARE. — Apud Anglo-Saxones, pharus, vel turris editior ubi ignis eccenditur, aut ad naves per noctem dirigendas, eut in hostes submonendum; *phare, tour à signaux*.

FIREBOTE. — Anglo-Saxonibus, jus quod quis habet in alterius silva ligos succidendi ad foci, redium, sepium, et agriculturæ suæ sustentationem. Vid. ASIAMENTUM et ESTO-VERIUM.

FIRI. — Pro fieri.

FIRLOTA. — Mensuræ genus apud Scolos galones 2 et ointam continens, pondere eutem 41 libr.

FIRMA. — Juramentum, sacramentum, propriæ id quod petens seu actor facit in jure de bone conscientia, sueque causæ bnnitate, unde *firma juris* et *juramentum calumniæ* nuncupatur; *affirmation, serment, particulièrement celui que faisait le demandeur sur le bon droit de son action*. — Scriptoribus Angli-cis, convivium et omnis mensæ apparatus; *festin, repas, et tout ce qui est relatif à la garniture de la table*. — Apud eosdem quædam pecuniæ portio, quæ f. vice cibiorum exsolvitur; *somme d'argent payée par le vassal*

au lieu et place du droit de gîte qu'il doit à son seigneur. — Prædium alteri elocatum ad certum tempus, sub præstatione annua vel annonaria, vel eum ad vicium necessariarum, vel denique pecuniaria; *ferme, héritage rural donné en location*. *Firma nobilis*, quæ a viro nobili tenetur; *terre tenue à ferme par un noble*. — Prædium, villa; *maison des champs, bien de campagne*. — Censuum seu redditus ad firmam debitus; *prix de la location, fermage, ferme*. — Vectigal, tributum, exactio; *redevance, taxe, impôt*. — Muliebris vestimenti genus; *sorte de vêtement de femme*. *Firma dots*, idem q. MORGANEGIBA, q. Vid., in Aragonia. *Firma manu sua*, signum manus suæ; *signature*. (Pass.)

FIRMABILIS. — Durturus; *qui dure longtemps*. (A. SS.) *Firmabilis vacca*, pinguis, crassa; *vache grasse*. (Ap. Mad.)

FIRMACIA. — Multa pecuniaria; *amende*. (A. 1204.)

FIRMACULUM. — Fibula, fibulatorium; *agrafe, boucle, broche*; ol. *fermail*. (A. SS.)

FIRMAGIUM. — Vectigal, tributum; *impôt, taxe*. (A. 1290.) — Multa pecuniaria; *punition pécuniaire, amende*. (A. 1309.)

FIRMALÆ. — Ut FIRMACULUM.

FIRMALIS. — Ead. notione.

FIRMALUS. — Ead. notione.

FIRMAMENTUM. — Tectum; *toiture, couverture d'une maison*. (Lex Sal.) — Sera, clausura; *serrure*. (St. Fl.) — Multa, ut FIRMAGIUM. (A. 1212.) *Firmamentum stagni*, f. fundus stagni. (Ap. Mad.)

FIRMAMENTUS. — Censuum ex firma debitus; *montant d'une location, fermage*. (A. 1220.)

FIRMANTIA. — Fidejussor; *répondant*. (A. 1164.) — Fidejussio; *caution, garantie*. (Cons. Ausc.) — Convivium, cœna; *repas, droit de past*; Vid. PASTUS. (A. 1182.) — Vectigal, tributum; *taxe, impôt, redevance*. (A. 1264.) — Multa pecuniaria, certa pecuniæ summa; *amende, somme d'argent*. (A. 1103, 1361.)

FIRMARE. — Securitatem dare, jurare; *affirmer, jurer, confirmer*; ol. *firmer*. (Pass.) *Firmare in palam*, id est coram: « Ego reddo et *firmo in palam* altari S. Mariæ. » *Firmare in directum*, juramentum calumniæ præstare; *jurer que sa cause est juste*. (Cons. Catal.) *Firmare interdum nude dicitur pro firmare in directum* — Munire; *fortifier*. (A. 1224.) — Sera occludere; *fermer*. (A. 1332.) — Despondere; *fiancer*; ol. *fermer*. (A. 1100.) — *Firmare cantum, psalmos*, etc., dicuntur qui, priusquam in ecclesia cantent, in cantu sese exercent, ut recte cantare discant; *s'exercer à chanter, étudier, répéter un morceau de chant*. (Lib. ord. S. Vict. Par.) *Firmare manu sua firma*, manus suæ signo confirmare vel subscribere; *revêtir un acte de sa signature au de tout signe en tenant lieu*. (Pass.) *Firmare se*, subsistere, considerare; *s'arrêter*. (A. SS.)

FIRMARIA. — Carcer; *prison*. (W. Wirc.)

— F. infirmeria seu cuclave infirmorum; *infirmerie*. (Chr. And.)

FIRMARIUM. — Fibula; *fermoir, agrafe.* (A. 1419.)

FIRMARIUS. — Vicarius seu presbyter cui ecclesia deservienda committitur; *prêtre chargé de desservir une église, desservant.* (St. eccles. Cenom.) — Monachus, cui ad tempus præpositure regenda debetur eb abbate; *prieur, moine chargé de l'administration temporaire d'un prieuré.* (A. 1372.) — Cui terre conceditur ad terminum annorum; *fermier.* (Flet.) — Qui vectigalibus colligendis præest; *fermier des impôts, collecteur.* (A. 1319.)

FIRMATARIUS. — Officium monasticum, cui forte incumbit reparationum seu sartatorum monasterii cura, illiusque firmandi, nisi idem sit, cui *firmuræ* cura incumbit, vel certe *firmariorum*; nam *fermete* vocabent Leodienses, quos Galli *fermiers* dicunt, qui scilicet tributa exigunt.

FIRMATIO. — Fidejussio; *garantie, caution.* (A. 1335.) — *Arx*, ut *FIRMITAS.* (A. 1224.) — Privilegium, ut *FIRMITAS.* (S. ix.) — Fides, fiducia; *assurance.* (Mur.) — Ciborum suppetitatio, eod. mensum edmissio; *Vid. FIRMA.* (Ap. Brompt.)

FIRMATOR. — Qui alicui chertæ testis subscribit; *celui qui assiste à la rédaction d'un acte, témoin.* (A. 1066.) — Qui ed *firmam* tenet; *fermier.* (Chartul. Cels.)

FIRMATORIUM. — Idem q. *FIRMACULUM.* (J. de J.) — Munio, id omne quo aliquid *firmatur*; *fortification, ouvrage de défense.* (A. 1341.)

FIRMATURA. — Munio, ut *FIRMATORIUM.* (A. 1239.) — *Sera*; *serrure.* (A. 1202.)

FIRMATUS. — Locatus, conductus tiro; *mercenarius, homme à gages.* (A. 1308.)

FIRMERIUM. — Ut *FIRMACULUM.* (A. 1419.)

FIRMICULARIUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

FIRMIGARANS. — Subditus, vassallus; *vassal.* (A. 1331.)

FIRMITAS. — Securitas data alicui; *assurance, sûreté.* (A. 864.) — Pactum; *accord, pacte, arrangement.* (Cap. C. C.) — Privilegium, emunitas, præceptum; *Vid. EMUNITAS.* (Pass.) — Munio, castrum undique clausum, urbis vel castris ambitus; *fortification, rempart, château fort, enceinte fortifiée.* ol. *fermeté, fertié, fierte.* (Pass.) — *Sera*, clausura; *serrure, fermeture.* (Pass.) *Firmitatis archa*, ferro munite arcula; *coffre-fort.* (A. 1360.) — *Exactio* in rebus venalibus; *impôt sur les denrées.* (Corn. Zanfl.) — Fides sacramento firmata; *promesse faite sous la foi du serment.* (Cap. C. C.)

FIRMITUDO. — *Arx*, castrum munitionibus munitum, ut *FIRMITAS.* (A. 1176.)

FIRMUM. — Quercus cortex; *tan.* (A. 1214.)

FIRMURA. — *Sera*, ut *FIRMITAS.* (Lib. nig. Scac.)

FIROSELLUM. — Filum sericum crassius; *filoselle.* (St. Ast.)

FIRTALA. — Mensuræ annonariæ genus epud Bononienses et Flendrenses, f. idem q. *FERTO.*

FIRTHUNGA. — Expeditio seu protectio militaris, apud Anglo-Saxones.

FIRTO. — Idem q. *FERTO.*

FIRTUL. — Columna, qua domus culmen sustentatur; *pilier sur lequel porte le toit d'une maison.* (Lex. Baito.)

FIRUM. — Nundinæ, ut *FERIA.*

FISANA. — Pro *PTISANA.* (Vet. Gl.)

FISCA. — Arca; *coffre.* (A. 1350.)

FISCALATUS. — Officium in superiori iustitia, procuratoris scilicet *fisci*; *fiscalat, office de procureur fiscal.* (Conc. Hisp.)

FISCALIA. — Tributa; *impôts.* (S. Ambr.)

FISCALINI. — Qui *fisco* seu prædio principis deserviebat; *fiscalini, hommes qui dépendaient du fisc royal et qui n'avaient pas tous la même condition.* (Les uns, qui étaient libres, se nommaient *hommes du roi, hominés regii*; les autres, qui étaient serfs, s'appelaient *serfs du fisc, servi fiscales.*)

FISCALIS. — (Subst.) Procurator *fisci*; *procurateur fiscal, fiscal.* (Conc. Hisp.) — (Adj.) *Fisco* subjectus, ad *fiscum* pertinetis; *qui dépend du fisc, appartient au fisc.* (Pass.) *Fiscales*, homines *fisci*, ut *FISCALIS*; inter *domum* vasselli, tenentes; *vassaux.*

FISCALITAS. — Dominium. (A. SS.)

FISCALITER. — *Fiscaliter* tenere, idem quod *feodaliter*, jure *fisci* seu feudi possidere; *posséder à titre de fief, tenir en fief.*

FISCANI. — *Fisco* regio uraoositi. (Brompt.)

FISCARE. — In *fiscum* proprium redigere; *confisquer.* (Lex Sal.)

FISCARIUS. — Publicanus, *fisci* redemptor; *receveur des impôts.* (Firm.)

FISCATIO. — Fictio, illusio, in inst. an. 1325, ubi alii *fuscationem* legunt.

FISCATUM. — F. series pelorum terris continendis vel capiendis piscibus infixorum, idem q. *FICATA.* (A. 922.)

FISCATUS. — *Fisco* seu feudo investitus vassallus, qui *fiscum* seu beneficium ab aliquo dependens possidet; *vassal, feudataire.* (Gest. abb. Laub.)

FISCHA. — Idem q. *FAICIA.*

FISCIACUS. — Prædium, idem q. *Fiscus.* (A. 858.)

FISCINA. — Instrumentum piscandi. (Pap.)

FISCLA. — Idem q. *FISTULA.* (Vet. Gl.)

FISCO. — Culcitra stremineæ; *paillasse.* (A. SS.)

FISCONUS. — Ead. notione.

FISCOSUS. — *Fiscosa infirmitas*, *ficus*, morbi genus; *excroissance charnue et arrondie, sorte de loup.* (A. SS.)

FISCULUS. — Villule, prædioluni; *petite métairie.* (A. 882.)

FISCUS. — Prædii genus, egi qui ad eundem dominum pertinent eademque servitia præstare tenentur; *fisc*, ensemble de biens-fonds appartenant à un même propriétaire, soumis à la même administration, au même système de redevances, de services et de coutumes, et constituant ce qu'on pourrait appeler une terre. (Pass. in ch. s. vii, viii, ix.) *Fiscus regius*, regis dominium; *le domaine particulier du roi.* (Cap. C. M.) (Sic etiam nunc-

cupabatur ærarium regium; *le trésor royal.* *Fisco sociare, fisco sociante, fisco cogenti, socio fisco, discutiente fisco*, formulæ quæ passim in veteribus instrumentis occurrunt, quibus res *fisco* publico adjuncta aut adjuncta innuitur. — *Feudum*, beneficium, præsertim vetustioribus scriptoribus; *fief, bénéfice, terre donnée en fief.* (Pass.) In *fisco* habere, titulo beneficii possidere; *tenir en fief.* (A. 1114.) *Fiscus sacerdotii* seu *presbyteralis*, domus cum certa agri portione quam assignare solebant in ecclesiâ dotem ipsius fundatores, quæque ab omnibus oneribus faciebant immunem; *propriété assignée par les fondateurs d'une église pour son entretien, dotation d'une église.* Hoc etiam nomine intelligenda jura sacerdotalia, Gal. *droits curiaux*, quæ illi fundatores et domini feudales eui sibi diu retinere, aut aliquando presbytero deservienti concesserunt. (Ejusmodi sunt oblationes, et ea quæ persolvi solent pro baptismis, insequis defunctorum, imo et pro penitentis et matrimonii.)

FISGILINUS. — Ut *FISCALINUS.*

FISCICOLUS. — Instrumentum musicum. (S. Hier.)

FISKEDAM. — Agger molendinorum et piscationis causa exstructus; *digue.* (Leg. Dantic.)

FISSINA. — *Fiscinæ* species, viminibus contexta, anguillis capiendis apta; *sorte d'engin de pêche en osier tressé.* (Tab. Find.)

FISSINERIUS. — Faber; *ouvrier en fer, forgeron, taillandier; ol. finier.* (A. 1317.)

FISSONUS. — Aculeus; *aiguillon; ol. fission.* (Ch. Occit.)

FISSORIUM. — Cuneus; *coin.* (Vet. Gl.)

FISSUS. — Pro *fessus*, id est *confessus.* (Ap. Rvm.)

FISTOLATUS. — Fistulis seu ulceribus laborare; *être couvert d'ulcères.* (A. SS.)

FISTULA. — Calamus qui sanguis Christi hauritur; *chalice avec lequel on donnait la communion du sang, lorsqu'on communiait sous les deux espèces.* (Pass.)

FISTULARE. — Fistula canere; *jouer de la flûte.* (Vet. Gl.)

FISTULATUS. — Qui fistule laborat; *qui souffre de l'ulcère appelé fistule.* (Mart., Anecd.)

FISTULITUS. — Eod. notione. (A. SS.)

FISTULOSUS. — Ead. notione. (J. de J.)

FITIALIS. — Facetus, eloquens, urbanus. (Vet. Gl.)

FITREUS. — Ex feltro; *de feutre.*

FITTA. — Punctum cui dolore punctione aut olla non absint causa; *piqûre, pointe.* « Tota plena doloribus et fitis. » (A. SS.)

FITTAIVOLUS. — Inquilinus, fundi conductor; *locataire, fermier d'un bien.* (St. Fl.)

FITTER. — Quatuor; *quatre.* (Lex Sal.)

FITUR. — Pro *fit.* (Fred.)

FITUS. — Census, locetio, redditus certus et fixus; *Vid. FICUS.*

FINALIS. — Idem quod *FEUDALIS.*

FINATORIUS. — Qui *finum* seu *feudum*

tenet, vassallus, ut *FEUDATARIUS.* (A. 1102.)

FINUM. — Idem q. *FEUDUM.*

FIXARE. — *Fixare oculos*, aliquid intueri et in eo defixum esse. (A. SS.)

FIXE. — Firme; *fermement, d'une manière durable.* (Conc. Hisp.)

FIXELLA. — *Fiscella*; *petite corbeille, petit panier.* (Lud.)

FIXIO. — Vox chimica, actio sistendi; *action de se figer.* (Arnald.) — Actio figendi; *action de clouer.* (Vet. Gl.)

FIXIUS. — Firmius; *plus solidement, plus fermement.* (Conc. Hisp.)

FIXORIA. — Limes egro positus et infixus; *borne d'un champ.* (A. 832.)

FIXORIUM. — Clavus, quo aliquid firmetur; *clou.* (Pap.)

FIXORIUS. — *Fixorius cultellus*, sica, pugio; *poignard, stylet.*

FIXULA. — Fibula quæ ad firmandum pallium infigitur; *agrafe, boucle, évinque; ol. affiche, afficque, fermail, etc.*

FIXURA. — Series palorum terris continendis infixorum; *rang de pieux plantés en terre pour la retenir.* (A. 1196.) — Fissura; *fente, fissure.* (Mart., Ampl. Col.)

FIXURIA. — Ut *FIXORIA.*

FIXUS. — Fibulatus; *agrafé, attaché, garni d'agrafes.* (A. 1365.)

FIZ. — Morbi species, f. idem q. *Ficus.*

FIZURIA. — Fidejussio; *garantie, cautionnement.* (Tab. Celsin.)

FL. — *Vid. PHC.*

FLABELLUM. — Muscarium, quo muscæ abiguntur; *eventail, instrument autrefois en usage dans les églises pour écarter les mouches pendant les saints mystères; ol. flabel.*

« Unus ministrorum, qui semper debent esse duo, stans cum *flabello* prope sacerdotem, ex quo muscarum infestatio exurgere incipit donec finiatur, eas arceri a sacrificio et ab altari, seu ab ipso sacerdote non negligit. » (Bern. Mon.) — *Follis*; *soufflet*; « *Flabella* organorum ecclesiæ. » (A. 1479.)

FLABELLUS. — Pro *FLABELLUM.* (A. SS.)

FLABRARIUS. — Ad flabrum seu flabellum pertinens. Hinc *flabrare frigus*, aura leviter refrigerare ad instar flabelli. « Aer tenuis flabrari frigore statu suo cuncta refrigerans. » (Conc. Hisp.)

FLACANA ANTIQUA. — *Vid. SCRIPTURA.*

FLACCENTUS. — Qui in iniquitate perseverat; *endurci dans le vice.* (Vet. Gl.)

FLACHIA. — Locus aquis stagnantibus oppletus; *lieu plein d'une eau stagnante; ol. flache.* (A. 1347.)

FLACIATA. — Stragulum laneum; *couverture de laine; Vascon. flassado.* (A. 1336.)

FLACO. — Locus cænosus, vel aquis stagnantibus oppletus, qui *flascere* seu *arescere* incipit, unde forte etymon; *lieu bourbeux ou plein d'une eau croupissante qui commence à s'évaporer; ol. flaque.* — Species lagenæ; *vase à mettre du vin, bouteille d'une forme particulière; ol. flacon, flascou.* — Species placentæ; *flan.* (A. 1316.)

FLACTA. — Ut *FLAXA.*

FLACTERIA. — Locus cornosus, ut Flaco. (Frid. II imp.)

FLACTOR. — Labes, putredo, caria; *pourriture*. (Vet. Gl.)

FLACTRA. — Ut FLACTERIA. (A. SS.)

FLACTO. — « Cum ponte *flacto* et mantellato. » (Art. milit. Lib.)

FLADO. — Placenta species; *flan*: « In mensa sub *fladone* segelatum panem et hordeum manducabant. » (Fort.)

FLAELLUM. — Species armorum; *fléau d'armes*; ol. *flael*.

FLAGELLA. — (Fem. gen.) Ictus flagelli; *coup de fouet*. (Conc. Hisp.)

FLAGELLARE. — Flagellis caedere; *battre de verges, fouetter*. (Pass.) — Molestare, affligere; *chaîner, tourmenter, faire souffrir*. (A. 1226.)

FLAGELLARIUS. — Mastigophorus; *mastigophore, officier public chargé de maintenir l'ordre et la tranquillité publique*.

FLAGELLATA. — Ut FLAGELLUM. (A. 1356.)

FLAGELLATIO. — Tritura frumenti; *battage du blé*. — Actio flagellis caedendi; *action de fouetter, peine du fouet*.

FLAGELLATOR. — Tritor spicarum in area; *celui qui bat le blé au fléau*. — Flagellatores, sectarii ac heretici sub a. 1261; *les flagellants*.

FLAGELLUM. — Instrumentum quo frumentum teritur; *virga, seu baculus, jurisdictionis insigne; virga ferrea claudendis portis apta*; *candelarum manipulus; fléau à battre le blé; verge, signe d'autorité* (v. g. *verge d'huissier*); *barre de fer qui sert à fermer les deux battants d'une porte cochère; paquet de chandelles* (Vid. FLEOLUM); ol. *flael, flageb, flayel*. (Pass.) — Reda, quadriga, quæ scilicet ab auriga flagellum tenente regitur; *char, voiture à quatre chevaux*. (Cod. Th.) — Genus crepitaculi, sive tintinnabuli quod Indi in præliis concutiebant ad speciem barbarici cujusdam tympani; *instrument de musique en usage dans les armées indiennes*. — Summitates vitium et fruticum; *extrémités des branches*. (J. de J.)

FLAGELLUS. — Strages, occisio; *boucherie, carnage*. (A. 1280.)

FLAGIÆ. — Flagella ex boum coriis, ut TAURÆ.

FLAGITARE. — Ventilare, examinare; *mesurer, approfondir, examiner*. (A. SS. Ben.)

FLAGITATIM. — Diligenter, sedulo, studioso. (A. 1110.)

FLAGO. — Laguna, ut FLACO.

FLAGOR. — Quasi *flagror*, ardor; *ardeur, feu*: « *flagor* concupiscentia. » (Bal., Misc.)

FLAGRIONES. — Servi; *les esclaves*: « *Flagriones* dicti sunt servi, quod flagris subiecti sunt. » (Vet. Gl.)

FLAHO. — Sigilli genus apud Majorenses. (A. SS.)

FLALLUM. — Molendinum ad terendum piper; *moulin à poivre*. (Vet. Gl.)

FLAMBELLUM. — Fox, tæda, funale; *flambeau, torche*; ol. *flambard, flambe*.

FLAMBUKUM. — Legio; *troupe militaire*.

régulièrement organisée, légion, régiment.

FLAMEN. — Vexillum ecclesiæ; *bannière d'église*. (A. SS.) *Flamines, évêques, les évêques*. (Conc. Elib.)

FLAMBOLUM. — Episcopi mitra; *mitre épiscopale*. (Vet. Gl.)

FLAMICA. — Placenta genus; *espèce de gâteau ou de galette qu'on suit cuire en chauffant le four*; ol. *flamiche*.

FLAMIGEUS. — F. subrubeus: « *Lanea flamea vel grossa*. » (A. 1317.)

FLAMINARE. — Incendere, flammis urere; *brûler, incendier*. (Vet. Gl.)

FLAMINEÆ. — F. ædes ecclesiis proximæ, in quibus olim clerici habitare solebant. Ita Bollandi continuator in hæc translationis S. Philastrii verba: « Omnes ostriarii religiosorum locorum et domus proximæ flamineis testari, si memoria retinent, possunt. »

FLAMINEATUS. — Sacris ac episcopalibus vestibus indutus et mitra caput lectus; *élevé à l'épiscopat, revêtu des insignes épiscopaux*.

FLAMINEUM. — Episcopi mitra; *mitre épiscopale*. (Vet. Gl.) — Velum; *bande de toile, voile*. (A. SS. Ben.) — Pro *stamineum*. (W. Mal.)

FLAMININUS. — Ad episcopum pertinens; *episcopal*. Flamininus honor, episcopalis dignitas; *épiscopat, dignité d'évêque*.

FLAMINIUM. — Sacerdotium, flaminis dignitas; *sacerdoce, dignité de prêtre*. (Tert.)

FLAMMABUNDUS. — Flammeus; *de feu, de flamme*. (Mart., Cap.)

FLAMMERIARI. — Flammis aduri, seu ad flammam admovei; *se brûler, être atteint par les flammes, ou être approché du feu*. (Ray. de Ag.)

FLAMMESCIERE. — Inflammarî (act. et passiv.); *enflammer, et s'enflammer*: « *Charitate namque qua Deus enim flammescit ardet continuo*. » (A. SS.) « *Flammescit igne charitas*. » (Hym. Ambros.)

FLAMMEUM. — Fax, ut FLAMBELLUM.

FLAMMEUS. — Iratus; *enflammé, irrité*. (Vet. Gl.)

FLAMMICOMANS. — Flammante coma præditus; *qui a une houppe de flamme*. (Juv.)

FLAMMICOMUS. — Ead. notione. (Prad.)

FLAMMICRONUS. — Igneus, adurens; *de feu, allumé, brûlant*. (Fort.)

FLAMMIPES. — Habens pedes igneos; *qui court avec rapidité, comme la flamme*. (Juv.)

FLAMMIVOLUS. — Cuius flammis volans; *qui vole en flamme*. (Arat.)

FLAMMIVOATUS. — Vultus ex interiori flamma effertus; *visage enflammé, irrité*. (A. SS.)

FLAMMIVOMUS. — Qui flammam vomit; *qui vomit de la flamme*. (Juv.)

FLAMMONIUS. — Flammeus; *de flamme, de feu*. (A. 984.)

FLAMMULA. — Vexillum in flamma speciem desinens; *bannière en forme de flamme, banderole*. (Fulg.)

FLANCUS. — Latus; *flanc*. (A. SS.)

FLANCHIA. — Forte panni subtilioris species; *flanelle*. (Vet. Gl.)

FLANQUERIUS. — Panifex; *boulangier*. (Ch. Barc.)

FLANSADA. — Stragulum acupunctum; *couverture piquée*. Vid. FLACIATA. (A. 1294.)

FLANSO. — Placenta species; *flan*. (A. 1362.)

FLANSONUS. — Ead. notione.

FLANTO. — Ead. notione.

FLAQUERIA. — Penicillum; *fabrication du pain, panification*. (A. 1241.)

FLAQUERIUS. — Pistor; *boulangier*. (A. SS.)

FLASCA. — Laguna, vas figulinum aut vitreum vino conservando idoneum; *bouteille, pot de terre ou de verre*; ol. *flascon, flascou*.

FLASCHETA. — Canaliculus; *petit conduit*.

FLASCHETTINUM. — Parva lagena; *petite bouteille*. (A. SS.)

FLASCIATA. — Ut FLANSADA. (A. 1268.)

FLASCILONES. — Vestis species: « Ita ut nobilioribus quibuscumque aut baltheos, aut flascilones, pretiosaque vestimenta a latissimo imperio perlata distribui juberet » (Mon. S. G.)

FLASCO. — Laguna, ut FLASCA. — Placenta genus, ut FLANSO.

FLASCULA. — Diminut. a *flasca*, ut FLASCHETTINUM.

FLASCULUS. — Ead. notione.

FLASCUS. — Laguna, ut FLASCA.

FLASSADA. — Ut FLASCIATA. (A. 1379.)

FLASSANA. — Ead. notione. (Mir. Urb. V.)

FLASSATA. — Ead. notione. (A. 1242.)

FLASSIATA. — Ead. notione. (A. 1317.)

FLASTEUM. — Fascis; *bagot, fascine*: « Fascinas seu *flastea* lignorum. » (Tract. de re mil.)

FLASTUM. — Ead. notione. (Ibid.)

FLATARE. — Augere, amplum facere; *augmenter, rendre plus grand*. (Pap.)

FLATILIS. — Flabilis; *spirituel*. (Prud.)

FLATO. — Placenta genus; *flan*. — Plagula monetalis; *disque métallique à convertir en monnaie, flan*. (A. 1353.)

FLATURALIS. — Ad spiritus attractionem pertinens; *qui sert à souffler, respiratoire* (en parlant des organes). (Tert.)

FLATURARIUS. — Fusor, qui metalla fundit; *fondeur de métaux*. — Monetarius; *fabricant de monnaies, ouvrier monétaire*. — Flaturarius sigillarius, qui sigilla seu signa fundit, conficit; *fabricant de sceaux et cachets*.

FLATUS. — Extremus spiritus; *le dernier souffle*. (A. SS.)

FLAUTA. — Fistula, tibia; *flûte*; ol. *flaute, flaute*.

FLAVA. — Morbus regius; *jaunisse*.

FLAVOR. — Aurum flavum; *monnaie d'or*. (A. SS.)

FLAXA. — Laguna, ut FLASCA.

FLAYON. — Fiscina; *corbeille, panier, cabas*. (Rym.)

FLEBAGIUM. — Levitas, diminutio; *diminution, affaiblissement* (du titre des monnaies); ol. *foiblage*. (A. 1361.)

FLEBILIS. — Debilis, infirmus, imbecillis; *faible*; ol. *fleble*. Hinc *flebilis testis*, pro

testis sublestæ fidei. (Leg. imp. Lud.)

FLEBILITAS. — Debilitas; *faiblesse*. (Alcin.)

FLEC. — Succidia; *quartier de porc salé, flèche de lard*. (Inst. abb. S. Bertin.)

FLECIARIUS. — Panifex; *boulangier*. (Ch. Hisp.)

FLECHA. — Sagitta; *flèche*. (A. 1202.)

FLECHANUS. — Pistor, ut FLECIARIUS. (A. SS.)

FLECHARIUS. — Sagittarius seu sagittarum artifex; *archer ou fabricant de flèches*. (A. 1208.)

FLECIATA. — Coopertorium lecti; *couverture de lit*. (A. 1291.) Vid. FLACIATA et FLANSADA.

FLECTA. — Ornamenti muliebris genus: « Quod nulla mulier portet... aliquam *flectam*, in qua sit aurum vel argentum. » (Ap. Garamp.) — Idem q. FLECTA, nexus virgularum, palmarum, etc. « Vidit eundem sedentem, et *flectam* de palmis facientem. » (Grim.)

FLEGMA. — Pituita; *phlegme*.

FLEMERE. — Transilio fluminis nave furtiva, seu navis ipsa: « Si qui extra consilium domini sui navem alienam movere præsumperit, aut cum ea flumen transierit, malb. *flemere*, etc. » (Lex Sat.)

FLEOLUM. — Candelarum manipulus; *paquet de chandelles*. « Unum *fleolum* de cere novæ, de quibus esse debent sex in libra duptaxat. » (A. 1418.)

FLEOMATUS. — Pro *flemmaticus*. (A. 1459.)

FLEQUENIA. — Quæ panes conficit; *boulangère*. (Mart., Anecd.)

FLEQUERIA. — Ead. notione. (Id.)

FLIQUERIUS. — Ut FLECIARIUS.

FLETHOMATICUS. — Pro *phlebotomaticus*.

FLESSIATA. — Ut FLECIATA.

FLETA. — Species navis minoris; *bateau, nacelle, barque longue et étroite*; ol. *flette, fleute*. — Æstuarium, fluentum, seu canal, quem aqua fluens et refluens occupat; *mare ou flaque d'eau de mer, fossé que l'eau de mer remplit toujours*. — Carcer Londoniensis; *une des prisons de Londres*.

FLETHO. — Ferrea vel cupæa telorum atque sagittarum acies; *fer de flèche*.

FLETHONUS. — Ead. notione.

FLETTA. — Piscis genus, fluta; *lamproie*; ol. *flette, fleute*.

FLETUM. — Æstuarium, ut FLETA.

FLETWITA. — Multa ob rixas et jurgia excitata; *amende, punition pécuniaire appliquée dans les jugements relatifs aux querelles*. (Mon. Angl.) Quietum esse de *fletwita*, est liberum esse a solutione multarum ob jurgia impositarum. (Rast.)

FLEUBOMATUS. — Pro *phlebotomaticus*.

FLEUBOTOMARE. — Pro *phlebotomare*.

FLEUMA. — Pro FLEGMA.

FLEUOTOMUM. — Pro *phlebotomum*.

FLEURA. — Apud Bavaros, exactio, collecta repentinio imposita; *taxe extraordinaire*: « Per quæ (gravamina) compulsi imponere *flauram* decimi denarii de om-

nibus bonis eorum intra consuetam persolvendam. » (A. 1472.)

FLEUTATOR. — Tibicen; *flûteur*; ol. *flauteur*.

FLEXA. — Plexum seu textum, ad instar capillorum mulieris implexorum: « De extremitatibus virgas fecit, quasi quasdam flexas, sicut mulieres solent facere de crinibus suis. » (A. SS.)

FLEXERE. — Flexare; *plier, ployer, courber*. (A. 1035.)

FLEXIBILITER. — Flectendo; *en ployant, en fléchissant*; ol. *fléchissement*. (Vel. Gl.)

FLEXIO. — Flexura; *courbure, tortuosité*. (A. 1045.) — Proclivitas: « Incensus obscenis laterum flexionibus. » (A. SS.)

FLEXUS. — « Dictus Amalricus amparavit curiam D. archiepiscopi et flexum et potum bestiarum et animalia, et omnes res quæ orant in curia prædicta. » (A. 1242.) Ubi flexus videtur esse modus agri.

FLICHIA. — Succidia, lardum; *quartier de porc salé, fêche de lard*; ol. *fiche, ficque*. (A. 1202.)

FLICHIMUM. — Incultum, pro Frichum. (A. 1273.)

FLICTIM. — Pro effictim.

FLOCARIA. — F. locus ubi flocci lanarum præparantur: « Illud vero quod statui de floccaria, et tabula, et molendino, et tincturis, » etc. (A. 1211.)

FLOCCA. — Floccus, quem telis aptabant ut velocius vibrarentur; *houpe, flocon, masse lourde que l'on fixait aux flèches pour en assurer le tir*. (A. 1163.) — Monachorum vestis; *froc*. (A. 1288.)

FLOCCARE. — (Subst.) Floccus nivis vel lanæ; *flocon de neige ou de laine*. — (Verb.) Ningere; *tomber, se former en flocons, neiger*; ol. *flocher, faire neiger (en parlant de Dieu)*.

FLOCCATUS. — Amplus et superfluitate panni abundans; *ample, large (en parlant d'un habit)*.

FLOCCERIA. — Ut FLASSIATA. (A. 1253.)

FLOCCUM. — (Neut. gen.) Ut Floccus.

FLOCCUS. — Monachorum vestis, quæ amplas habet manicas; *froc monacal*. Ita forte appellata, quod esset floccosa, id est *πλωκώδης* (Mosc. Schol.), vel quod floccet, id est cum ampla sit, huc et illuc levi flatu, instar flocci lanæ impellatur. (J. de J.) Verum non monachis tantum, sed et feminis floccus indumentum fuit usitatum, ut colligitur ex miraculis S. Uldarici. Unde manifestum floccum hunc muliebrem ex panno subtiliori compositum fuisse. — Apex sericus; *houpe de soie*; ol. *floc*.

FLOCELLUS. — Dimin. a Floccus, minor floccus, sed potissimum ea flocci pars quæ in caput a parte posteriore revolvitur, ut apud Benedictinos.

FLOCHIA. — Succidia, ut FLICHIA. — Floccus telorum, ut Flocca.

FLOQUETUS. — Ut FLOQUETUS.

FLOCTARE. — Fluitare, fluctuare; *flotter*. (Rym.)

FLODA. — F. stagnum, vel canalis a Sax. *flood*, inundatio. (Mad.)

FLODDUS. — Fluctus; *flot*.

FLOMER. — Pro vomer, quo ager cultus significatur. (A. 1181.)

FLOMITES. — Stricturæ; *paillettes qui s'échappent du fer rouge quand on le bat*. (Vel. Gl.)

FLONIS. — Fasciculus ceparum vel alliorum; *petites bottes d'oignons ou d'ails*; ol. *flone*.

FLOQUERIUS. — F. vestium quæ floqueti appellantur artifex. (A. 1375.)

FLOQUETUS. — Vestis species ecclesiasticæ, quæ inter vestes sacras ministris inferioribus proprias recensetur: « Primo ponuntur duo pueri cappis sericis induti cum candelabris et cereis ardentibus, secundo loco ponitur subdiaconus indutus alba et floqueto. » (Pontif. Arel.)

FLOQUUS. — Ut Floccus.

FLORA. — Flos farinæ, id est farina purissima; *fleur de farine*; ol. *flourée*.

FLORALE. — Locus floribus consitus; *lieu rempli de fleurs*. — Floralia, supplicationes solemnes, quæ vulgo Rogationes vocantur.

FLORARE. — Floribus spargere, flores creare; *jeter des fleurs, orner de fleurs, pousser des fleurs, fleurir*.

FLORARIUM. — Locus in quo crescunt aut reponuntur flores; *lieu où poussent les fleurs, où on les dépose*.

FLORATUS. — Floribus acu pictis ornatus; *orné de fleurs brodées, semé de fleurs*; ol. *floré*. (A. 1377.)

FLORDELISIUM. — Liliun; *fleur de lis*.

FLORENATA. — Modus agri, ager reditus unius floreni; *florense, terre d'un florin de revenu*. (A. 1410.)

FLORENTIA. — Species quædam liliorum in candelabro, super quibus ponantur cerei; *sorte de bobèche en forme de fleur de lis*.

FLORENTIUS. — Ead. notione. (A. 1352.)

FLORENIUS. — Auræ monetæ genus; *monnaie d'or en usage en France et ailleurs*; ol. *florin, florence, fleurette*. Florenus ad mutationem, florenus ad agnum, florenus ad cathedram, florenus ad scutum, florenus regalis, florenus S. Georgii, etc., ejusdem monetæ variae species.

FLORETATUS. — Flore ornatus, distinctus; *fleur, orné de fleurs, semé de fleurs*; ol. *floré*. (A. 1357.)

FLORETUS. — Flosculus; *petite fleur*; ol. *flurette*.

FLORETUS. — Locus ubi flores abundant; *lieu où il y a beaucoup de fleurs*. — Monetæ Franciæ species, ut Florenus. — Panni species ex filo serico crassiori contexta; *espèce d'étoffe de soie*; ol. *fleurette, flourette*. (A. 1466.)

FLOREUS. — Idem q. Florenus.

FLORIA. — Pro Florenus.

FLORIANI. — Hæretici a Florino quodam nominati, qui dicunt Deum creasse mala.

FLORARIUM. — Florarium animi, anima; *l'âme*. (Zeno Veronensis. evise.)

FLORIDANTIA. — Prata; *prairies, prés*. (Laur.)

FLORIDARE. — Florere; *fleurir, être en fleur, se couvrir de fleurs*; ol. *florir*. (Id.)

FLORIDUM. — Tempus florum; *saison des fleurs, temps où les plantes fleurissent*. (Id.)

FLORIPARUS. — Qui parit flores; *qui produit des fleurs*. (Aus.)

FLORIRE. — Florescere; *fleurir*; ol. *florir*. (S. Bonif.)

FLORONUS. — Flosculus, ornamentum quod flores imitatur; *fleuron*; ol. *floron*. (A. 1340.)

FLORULENTIA. — Locus abundans floribus; *lieu abondant en fleurs*. (Guib.)

FLOS. — Flos auri, nonnullis est electrum, seu aurum argenti mistum; *le vermeil*. Flos aureus, idem est ac Rosa aurea; *Vid. Rosa*. Flos frumenti, farina, vel similego, pollen; *fleur de farine*. Flores Beata Maria, maculæ scorbuticæ vel eresipelatosæ. (A. 1362.)

FLOSCULUM. — Pro Flosculus.

FLOSCULUS. — Vestis monachorum propria, eadem q. Floccus.

FLOSCUS. — Via publica, ager in cultu, præsertim qui urbi adjacet, ut Floccus. (A. 1180.)

FLOSTULUS. — Species ornatus, f. sic dicti, quod flosculis distingueretur. (Conc. Sen. a. 1485.)

FLOTA. — Navium classis; *flotte*.

FLOTARE. — Fluctuare; *flotter*. (A. 1337.)

FLOTTA. — Navium multitudo, ut Flota. — Machinæ bellicæ genus; *espèce de machine infernale employée au siège d'Ostende par l'archiduc d'Autriche*. « Denique clam egrediens ad prædictam Nurmannerorum gentem, illis tantummodo primitus adhæsit, qui assiduo raptui servientes, victum cæteris ministrabant, quos etiam illi (Normanni) communiter flottam vocant. » (Rad. Glab.)

FLUBETA. — Fibula, ut videtur: « Unum garnimentum de seda, et duas flubetas auri. » (A. 1227.)

FLUCTARE. — Pro fluctuare.

FLUCTI. — Pro fluctus: « Tumidos fluctos. » (A. SS. Ben.)

FLUCTIVAGARE. — Fluctuare, incertum esse; *flotter, être incertain*. (Ap. Pez.)

FLUCTUS. — Floccus lanæ; *flocon de laine*. (A. 1495.) « Concedu fluctum cum portu et pago... » (A. 1026.) Quidquid fluctu seu aestu maris advehitur, ut videtur, aliquæ adeo et vectigal, quod a navigiis ea ratione exigitur.

FLUENTARE. — Fluere; *couler*. (Fort.)

FLUETUM. — Panni, forte tenuioris, unde nomen, species: « Unam jaquetam de flueto. » (Comput. S. P. de Insul.)

FLUIFACERE. — Id. q. Gal. *Faire couler*. (Ferr. Bellig.)

FLUITARE. — Per fluvium navigare, unde fluitatio, ipsa navigatio. (A. 1496.)

FLUMA. — Flegma; *flegme, mucus*: « Non audebant in dicta ecclesia aut cimiterio aliqua vana loqui, nec fluma, vel siliavam in

illam terram sanctam expuere vel projicere; » (Mon. Ang.) — Lineum tegmen pulvinaris; *taie d'oreiller*; ol. *flaine*. (Bal. Misc.)

FLUMARIA. — Fluvius; *fleuve, rivière*; ol. *fluin, flume*. (Ap. Ughel.)

FLUMICELLUS. — Fluviolus; *petite rivière*.

FLUMINEA. — Flumen, ut FLUMARIA. *Flumineum mare*, pro flumine intranti in mare. (A. SS.)

FLUMIS. — Flumen, ut FLUMARIA. (A. 884.)

FLUMUS. — Verbascum aut herba, qua pro ellychniis utuntur; *molène*.

FLUSTRUM. — Maris motus sine tempestate fluctuantes; *état calme, paisible de la mer*. (Tert.)

FLUUTA. — Connexarum trabium compago; *radeau*. (A. SS.)

FLUVIOLA. — Ut FLUMICELLUS.

FLUVUS. — Species navigii, eadem, ut videtur, quæ Gal. *flûte*. (Rym.)

FLUXIBILIS. — Fluidus; *fluide, liquide*. (Iren.)

FLUXIBILITAS. — Fluiditas; *fluidité, état d'être liquide*. (Loon.) — Volubilitas; *inconstance, légèreté*. (A. 1354.)

FLUXILIS. — Ut FLUXIBILIS. (Tert.)

FLUXIPEDES. — Ad pedes usque diffluens; *descendant jusqu'aux pieds*: « Fluxipeda vestis. » (Avic.)

FLUXUS. — Fluctus, æstus; *flot, marée*. (A. 1374.)

FLUXUS. — Inconstantia. (Barth., Gl.)

FOAGIA. — Idem q. Focacia. (A. 1211.)

FOAGIS. — Ead. notione. (A. 1295.)

FOAGIUM. — Census qui exigitur a domino feudali pro singulis focis seu domibus subditorum ac tenentium suorum; *impôt ou taille qui se lève par chaque feu ou maison*; ol. *fouage, fourée*. — Tributum quodvis, quælibet exactio, præcipue quæ ex monetis et ex lignis ad urbem adductis percipitur; *toute taxe, toute redevance, plus particulièrement, droit d'entrée payé par le bois à brûler à la porte d'une ville, et droit payé au seigneur pour qu'il n'altère pas les monnaies*; ol. *fouage*, etc. — Jus capiendi lignum in silvis; *permission de couper dans une forêt le bois nécessaire à sa consommation*; ol. *fouage, affouage*, etc.

FOALLIA. — Quidquid alendo igni inservit; *tout ce qui sert à entretenir le feu*. (Mad.)

FOASSA. — Ut Focacia.

FOASSIS. — Ead. notione.

FOBIA. — Pro Fovia aut Fobea. (A. 1264.)

FOCA. — Vitulus marinus; *phoque*.

FOCACIA. — Panis sub ciuere coctus; *pain cuit sous la cendre*; ol. *fouasse, fouai-che*. (Pass.)

FOCAGIUM. — Census pro singulis vassallorum focis, ut Focagium.

FOCALE. — Annona lignaria, vel jus quod quis habet percipiendi ligna in silvis ad suum focum; *provision de bois de chauffage, ou droit de couper dans une forêt le bois nécessaire à sa consommation*. — Facile, ignia-

rium; pierre à feu, briquet; ol. feuleux, fusil. — Collare; collier, ornement que l'on met autour du cou. — Ferrum ignitum quo crinas crispantur; fer à friser. — Stipes, caudex; souche, bûche. — Cramathra; crémaillère. — Operimenti capitis genus; sorte de coiffure en forme de capuchon.

FOCALIUM. — Annona lignaria, ut FOCALIS.

FOCANEA. — Cella in monasteriis ubi focus communis est, imo locus quilibet ubi focus accenditur; chauffoir, tout lieu où l'on allume du feu. (G. Chr.)

FOCAPA. — Genus placentæ: « Hur ad domum pastorem... ubi paraverint focapam, vinum, poma, nuces. » (A. 1491.)

FOCARE. — Incendere, igne devastare; brûler, livrer aux flammes. (Tr. de re mil.)

FOCARIA. — Ancilla, famulus quæ focum curat; servante, cuisinière, gouvernante. — Annona lignaria; bois de chauffage. — Tributum quod pro ligna ad focum penditur; droit sur le bois de chauffage. — Focus; foyer.

FOCARIS. — Focaris petra, facile; pierre à feu. (Isid.)

FOCARISTA. — Presbyter concubinariorum, qui focarias alit et domi detinet; prête concubinaire. (Conc. Coprin.)

FOCARISTIA. — Ead. notione.

FOCARIUM. — Focus, locus in quo fit ignis; foyer. (J. da J.) — Fossa; fossé, fosse. (A. 1352.)

FOCARIUS. — Ut FOCARISTA. (Conc. Coprinac.) — Locus in quo fit ignis; foyer. (J. da J.) — Qui focum curabat, inter ministros hospitii reg. Angl. recensetur; officier de la cour d'Angleterre qui était chargé de l'entretien des foyers du palais. (Lib. nig. Scac.)

FOCATA. — Tributum quod præstatur pro ligno, quod ad focum faciendum in urbem adducitur; droit d'entrée sur le bois à brûler; ol. foudé. — Placentæ genus, ideum q. FOCACIA. (Vet. Gl.)

FOCATICUM. — Census qui pro singulis focis seu domibus penditur, ut FOAGIUM. (Vet. Cod.) Focaticum vini, decima vini quæ a singulis focis præstatur; dime du vin. (A. 952.)

FOCATIUS. — Panis species, ut FOCACIA.

FOCAX. — Vitulus marinus; phoque.

FOCHUS. — Lemniscus, minus vexillum; banderolle, flamme. (Cod. Ital.) — Familia, domus; famille, maison, feu. (St. Ast.)

FOCI. — « Data dia Sabbathi ante focos. » (A. 1196.) Id est, ut videtur, ante brandones.

FOCILARE. — Focus, locus in quo ignis asservatur; foyer. (Isid.) — Domus; maison, feu. (Pap.)

FOCILE. — Ignarium; pierre à feu, briquet; ol. fossil, fusil. (Pass.) — Locus ubi lignum asservatur et siccatur; bûcher, lieu où l'on emmagasine le bois à brûler pour le faire sécher. (Vet. Gl.) — Os brachii; os du bras. (Le radius se nommait focile minus et le cubitus focile majus.) (Lex. med.)

FOCILLARES. — Domus; maisons, feux. (Pap.)

FOCIUS. — Panis seu placentæ genus, ut FOCACIA.

FOCO. — Caminus, locus ubi ignis accenditur; fourneau. (St. Mas.)

FOCOLARE. — Pro FOCULARE, q. Vid. (Ap. Mur.)

FOCOSITAS. — « In graves infirmitates cadens, videlicet focositatem, phthisim et hydropsim, » etc. (Gest. Cons. Andeg.) Idem q. calor vehemens.

FOCULARE. — (Verb.) Foculare se, ad focum calefieri; sechauffer. (A. SS.) — (Subst.) Locus ubi ignis asservatur, vel domus ipsa; foyer. (Vet. Gl.) — Follis; soufflet. (Vet. Gl.)

— Ead. notione q. Flocus, ut videtur, Gal. freo, unda forte melius legeretur flocurare. (A. 1356.)

FOCULARIUS. — Qui focum seu domum habet; celui qui a un domicile.

FOCUM. — Focus, ignis; feu: « Casæ nostræ... foca habeant. » (Cap. C. M.) — Incendium; incendie, feu. (A. 1245.)

FOCUS. — Ignis, unde Gal. feu: contra Latinis id dicitur, in quo ignis servatur. Focum facere, ignem excitare; allumer le feu. (Flod.)

Facere vivam guerram de sanguine et foco, ferro et incendio bellum gerere; mettre à feu et à sang. (Cod. Ital. dipl.) — Ferrum calidum; fer chaud: « Si manum transpunctaritis, ilita ut focus non intret ad coquendum venas vel sanguinem stagnandum, solidum unum et semis componat. » (Lex Al.)

— Familia, domus; famille, habitation; ol. feu. Facere focum alicujus, ibi habitare; résider, demeurer. (A. 1291.) — Melicis, pars corporis cui causa morbi insidet; foyer d'une maladie. (Ant. Lobel.)

FODAGIUM. — Census qui axigitur a domino feudali a vassallis pro singulis domibus subditorum, ut FOAGIUM.

FODERA. — Pellitium quo vastis ornatur; fourrure. (A. 1295.)

FODERARE. — Fodrum exigere; se faire livrer les fournitures de voyage. (S. XII.) — Prædari; piller, fourrager, ravager, aller au fourrage; ol. fourrer. (Pass.)

FODERATURA. — Ut FODRATURA.

FODERATUS. — Pellitius; fourré. (Rob. de Sorb.) — Omnibus rebus instructus; complètement équipé, muni de tout ce qui est nécessaire. (A. 1411.)

FODERUM. — Ut FODRUM.

FODESORIUM. — Ut FOSSORIUM.

FODHERA. — Idem q. FODRA.

FODIA. — Cuniculus, fossa; tranchée, fossé. (Tract. de re mil.)

FODITA. — Fossa, seu vivarium piscium in fossa: « In piscaturis varo, foditis, seu stagnis, si quis piscaverit, » etc. (Spec. Sax.)

FODITARE. — Fodere; creuser, fouir; ol. fourrer.

FODITIO. — Fodina; mine, minière. (A. 1355.)

FODIUM. — Pro FODRUM. (A. 1354.)

FODORUS. — Vagina; fourreau, étui; ol. fourre. (A. 1010.) — Pro FODRUM. (A. 833.)

FODRA. — Vestis duplicata; vêtement doublé, fourré: « Duabus tunicis, una fodra, contempta pellicia, etiam cruditate frigoris.

perseverantia, nivium tempore et pluviarum, addito simplici pallio, corpus suum tangebatur. » (Act. S. Bern.) Fodra plumbi, massa plumbea quæ Gal. dicitur saumon de plomb. (Ap. Rym.)

FODRARI. — Qui ad fodrum exigendum vel tollendum pergunt; fourrageurs, pillards; ol. fourriers. « De coercendis militum rapinis; et mitte homines secundum consuetudinem prædecessorum vestrorum qui in longius pergant propter fodrarios at curam de paca accipiant. » (Hincm.) Ab ejusmodi fodrariis, seu fodri exactoribus, appellati apud Gallos fourriers, seu mansionarii, qui domos magnatibus in urbibus parant: ex eo quod imperator, cum maxime in Italiam pergeret, fodrarios suos præmitteret, qui mansiones et victum militibus at stramenta equis pararent, quæ omnia ab incolis subministrabantur.

FODRATURA. — Pellitium quo vestis ornatur; fourrure. (Conc. Const. a. 1418.)

FODRATUS. — Ut FODRATUS.

FODRIUM. — Ut FODRUM.

FODRUM. — Pabulum; fourrage, foin, paille, litière pour les chevaux; ol. fourarre, fourre, feurre. (Pass.) — Annona militaris, id omne quod præbatur ad victum militum vel equorum; fournitures faites aux soldats tant pour leur usage personnel que pour celui de leurs montures; ol. et. fourarre, feurre, etc. (Pass.) Fodrum imperiale, commune seu regale, quod regi seu imperatori præstatur, procuratio; fournitures que les vassaux sont tenus de faire au prince quand il voyage. (Pass.)

FODRUMBANNUM. — Exactio quæ publice banno seu edicto indicitur; taxe, redevance. (Stat. Verc.)

FODRUS. — Fasciculus paleæ; botte de paille. (A. 1085.) — Vagina; gaine, étui, fourreau; ol. fourre. (Mur.)

FOE. — Vid. FE; FOENAGIUM. Vid. FENAGIUM, etc.

FOECUNDIA. — Pro FOECUNDITAS.

FOECUNDIS. — Pro FOECUNDUS.

FOECUNDITAS. — Liberiorum numerus. (Cod. Th.) Foecunditatis privilegium, jus liberorum. (Id.)

FOEDERATI. — Generatim dicti a barbaris populis qui Romanis merebant (unde a militibus, qui proprie Romani erant, distinguebantur); maxime veru Gothi qui a Constantino Magno primum conducti, inde nomen fœderatorum sortiti sunt.

FOEDERATICUM. — Stipendium fœderatorum; solde des troupes alliées. (Nov. Jus.)

FOEDERATIO. — Fœdus, societas; association, société. (Ap. Lind.)

FOEDERATUS. — Pellitius, ut FODRATUS. Vid. FOEDERATI. (St. Ord. Cist.)

FOEDICULA. — Genus tormentorum, am q. FIDICULA.

FOEDIMENTUM. — F. mendose pro FAMENTUM. (G. Chr.)

FOEDRIUM. — F. villosa pallis, vel potius greminum, ventrale, vestium tegmen: Vasa argentea, jocalia auri et argenti seu

perlarum, rauhbas et fœdria. » (A. 1424.) FOENERARIUS. — Fenator; usurier. (A. 1315.)

FOENEUS. — Sterilis, desertus; stérile, désert. (Jac. Goth.)

FOERIUM. — Idem videtur q. FODRUM, annonaquævis. (A. 857.)

FOESA. — « Sexaginta solidos, in sassa forestæ et decimam molendinorum ipsius. » (Mon. Ang.) An forestæ cæsis?

FOESUM. — Mendose pro FOENUM.

FOESUNTICETA. — Loca fœtida; lieux infects. (Herm. Barb.)

FOEVARE. — Querneo pulvere coria inficere, quod in fossa id fiat, sic dictum; mettre le cuir dans la fosse ou tan; ol. fower. (A. 1354.)

FOEYA. — Lignatio seu lignorum vectura; chauffage ou transport du bois à brûler; ol. fowée. (A. 1246.)

FOG. — Vid. FOC.

FOGACA. — Ut FOCACIA.

FOGACIA. — Ead. notione. — F. gramen, ut FOAGIUM: « Ut facerent oves suas jacere in terra sua et in fogacias. » (A. 1268.)

FOGAGIUM. — Gramen, quod æstate non dapascitur et quod spoliatis jam pratis, hiemali tempora succrescit. (Leg. Scot.) — Tributum pro focis exactum, ut FOAGIUM. (A. 1326.)

FOGAINA. — Culina; cuisine. (A. 1215.)

FOGASSERIA. — Quæ facit fogassas, Vid. FOGASSA.

FOGATA. — Ut FOGACIA.

FOGATERIUS. — Qui fogatas coquit; Vid. FOGATA.

FOGERARE. — Humum rostro fodere, quod de porcis, cum terram rostro versant, dicitur; fouiller, creuser la terre comme fait le cochon; ol. fouger.

FOGERIA. — Filix; fougère. (A. 1200.)

FOGIA. — Præcipitium, vel lassa, gurgis; trou, fossé, fosse, précipice. (A. 1114.)

FOGUACERIA. — « Foguaceria de lena, » lignum ad coquendum panem necessarium; bois pour une journée de pain. (Cons. Perp.)

FOGUACES. — Ut FOGACIA.

FOICIA. — Pro FORTIA, munitio. (A. 1189.)

FOILLIATA. — Casa ex foliis et ramis arborum facta, ubi gregum custodes habitant; cabane de branchages qui sert d'abri aux bergers. (A. 1337.)

FOINESUM. — Idem q. FANNATIO.

FOINI. — Pelles mustellinæ; peaux de fouine. (St. Rip.)

FOIRAGIUM. — Supellex. (A. 1362.)

FOISATERA. — Modus agri, jugerum, arpennis; arpent de terre; ol. journal, fouchérée. (Ch. Mass.)

FOLA. — Pullus; poulain. (Vet. Gl.)

FOLADOYRA. — Vastis, ut videtur, pellitio ornata. (A. 1379.)

FOLAGIUM. — Forte præstatio quæ ex flora farinæ exigitur, seu patius molitura, ipsa molandi actio, et pensitatio, quam a vassallis exigit dominus pro frumenti molitura in molandinis suis; redevance en fleur de farine, ou mieux mouture et droit de mou-

ture payé au seigneur d'un moulin par ceux qui sont obligés de moudre leurs grains à ce moulin; ol. *foulage*.

FOLARE. — *Folare fenum*, accumulare; emmagasiner le foin, le mettre en grange en le foulant pour qu'il puisse en être contenu une plus grande quantité. (*Polyp. Fisc.*) *Folare pannum*, eum stipare, polire, dealbare; fouler le drap. (A. 1299.)

FOLARICIUM. — Fullonium; moulin à foulon; ol. *foulerez*.

FOLASELLUM. — F. filum sericum cres-sius; *floselle*.

FOLATORIUM. — Ut FOLARICIUM.

FOLCASTRUM. — Ut FALCASTRUM.

FOLEIA. — Locus forte vel area anto domum ubi adolescentes joci ac ludere solent, vel locus foliis aut frondibus decorus; emplacement situé devant la porte d'une maison, ou lieu couvert de feuillage. (A. 1218.) — Mori folium; feuille du mûrier. (*St. Rip.*)

FOLEN. — Apud Aragonenses, quidam; un tel, un certain.

FOLERATURA. — Ut FODRATURA.

FOLERATUS. — (Subst.) Pellitium; *fou-rure*. — (Adj.) Rebus omnibus instructus et inornatus; outillé, garni de tout ce qui est nécessaire. (A. 1366.)

FOLERE. — Molere; moudre; ol. *fouler*.

FOLEREUS. — Fullonius; foulon; ol. *foulerez*.

FOLERIA. — « Alius campus... sicut se proportionat a *foleria* Guillelmi de Genesteio usque ad keminum domini regis. » (*Char-tul. S. Wand.*)

FOLEUM. — Pro FODRUM. (A. 1136.)

FOLEXELLUS. — Bombycis folliculus; cocon de ver à soie; ol. *follein*. (A. 1327.)

FOLEYA. — Domus voluptaria; maison de plaisance. (A. 1235.)

FOLGARE. — Sistere se in aliquo contu-bernio, *friborga*, seu fidejussione, tradere se alicui in clientelam; servir, se qui, se-ctari; se reconnaître le vassal de quelqu'un, se mettre sous sa dépendance, le servir, l'ac-compagner. (*Leg. Angl.-Sax.*)

FOLGARIUS. — Client, qui alicujus clien-telæ vel servitio sese addidit; famulus qui loco proprio caret, aut sub stipendio et ser-vitii alicujus præstatione possidet; vassal, tenancier, serviteur. (Id.)

FOLHETA. — Mensuræ liquidorum spe-cies; mesure pour les liquides; ol. *feuillette*. (A. 1438.)

FOLHIAGIUM. — Florum fasciculus arte factus, qui flores et folia imitentur; bou-quet. (A. 1444.)

FOLIA. — Bretea, lamnula; feuille. (A. 1336.) — Mori folium; feuille de mûrier. (A. 1193.) — Locus foliis vel frondibus decorus; *berceau de feuillage, feuillée*. (A. 1233.)

FOLIACIA. — Frondes pictæ vel sculptæ; *feuillage peint ou sculpté*. (A. SS.)

FOLIAMEN. — Eod. significatu. (A. SS.)

FOLIARE. — Folia emittere; pousser des feuilles. (*Laur.*)

FOLIATA. — Locus foliis obsitus; lieu couvert de feuillage, *feuillée*. (A. SS.) In Cons. Cluniac. *foliatæ* videntur esse eæ placentu-

læ quæ *gâteaux feuilletés* Gellice dicuntur.

FOLIATIM. — *Foliatim vendere*, minuta-tim; vendre en détail. (A. 1476.)

FOLIATUM. — *Curvatum*. (*Vet. Gl.*)

FOLIETTA. — Mensura vinaria; mesure pour le vin; ol. *feuillette, foliette*.

FOLIUM. — Flos, asser, tabula, annus, jus ramos arborum excindendi; fleur, planche très-mince, année, droit de couper les branches d'arbres. (*Pass.*) *Folium pecudineum*, membrana; *parehem*. (*St. Mant.*) *Folium vini*, semimodius; *feuillette*. (A. 1380.)

FOLKESMOTE. — Anglo-Saxonibus, con-ventus populi; assemblée de la nation.

FOLLA. — Fullonica officina; *foulerie*. (A. 1309.)

FOLLARE. — Uves calcare; *fouler*. (A. 1255.)

FOLLARIS. — Follis æreus, monetæ spe-cies apud Byzantinos potissimum; *Vid. Fol-lis*.

FOLLATUM. — Molendinum fullona-rium; ut FOLLA.

FOLLATUS. — *Follati calcei*; laxiores interpretatur Hofmannus calecos, qui, cum pes premitur et terra insitit, instantur et tumescunt; id quod proprie *foliare* et *folli-care* dicebatur; *Vid. FOLLICANTES*.

FOLLEA. — Placenta foliacea; *gâteaux feuilletés*. (*Us. Cult. Cenom.*)

FOLLENTIA. — Idem q. FOLLITIA.

FOLLERIA. — Vasis genus; sorte de vase. (A. 1178.)

FOLLERIALIS. — Monetæ species, idem q. FOLLIS.

FOLLERATURA. — Pellitium; *fouurrure*. (*Conc. Hisp.*)

FOLLERATUS. — Ead. notione.

FOLLERE. — Follis inster inflari; se gon-fler comme un soufflet.

FOLLESCERE. — Ead. notione.

FOLLETUS. — *Folletti damones*; damo-nes aerii; génies aériens, lutins, esprits fol-lets.

FOLLIA. — Convicium; outrage, injure. (*Us. Barc.*) — Multa, ut videtur, ob desertum vadinonium; amende prononcée contre celui qui fait défaut. (*Ap. Mur.*)

FOLLIACERIUM. — Ramorum cæsis; ac-tione de couper des branches d'arbres. (*St. Perus.*)

FOLLICANTES. — Vestis grossior; vê-te-ment grossier. (*Pap.*) « Caligæ follicantes: » *chaussures, trop larges, qui s'élargissent et se rétrécissent comme un soufflet*. (S. Hier.)

FOLLICARE. — Follium instar ventu in-cluso tumere et agiteri; se gonfler et se re-muer comme un soufflet. (*Theod.*)

FOLLIGANTES. — Idem q. FOLLICANTES.

FOLLIS. — (Subst.) Vasis genus; espèce de vase: « Sed et Beneventani omnes... ec-clesias Dei incenderunt... munera sancta, id est, corpus Domini nostri J. C., in suis contaminatis vasibus, quos folles vocant, miserunt, et cibo carminum copioso saturati, comedebant eadem munera. » (*Ep. Steph. PP. ad Pipin.*) — Genus monetæ apud By-zantinos potissimum; monnaie en usage dans l'Europe méridionale, principalement dans l'empire grec. — (Adj.) Stultus, fatuus; in-

sensé, fou, imbécile; ol. *folieux*. (*Pass.*)

FOLLITIA. — Vanitas, superbia, stultitia; *vanité, orgueil, folie*. (J. de J.)

FOLLO. — Idem q. FOLLATUM. (A. 1319.)

FOLLUS. — Stultus vel fatuus, ut Fullis. (A. 993.)

FOLONIA. — Idem q. FOLLATUM. (A. 1236.)

FOLONITIA. — Idem q. FOLLITIA. (*Vet. Gl.*)

FOLRAGIUM. — Stramen, pabulum equo-rum; ut FODRUM. (A. 1330.)

FOLRARE. — Duplicare; doubler, *fouurrer*. (A. SS.)

FOLRATURA. — Pellitium; *fouurrure*. (*Limb.*)

FOLRERIUS. — Metator hospitiorum; *fouurrer*. (A. SS.)

FOLRIUM. — Idem quod FOLRAGIUM. (A. 1419.)

FOLUS. — Follis; *soufflet*. (*Comp. S. Pet. de Ins.*)

FOLZONUS. — Forte pro *falzonus*, lanceæ species, inter arma vetita recensetur. (*St. Val. Ser.*)

FOMEN. — Fomentum, nutrimentum, esca quæ fovet. (J. de J.)

FOMENTARE. — Nutrire; *alimenter, nour-rir*. (A. SS.) — Fomentis recrearo, epud me-dicos. (*Alex. lat.*)

FOMERE. — Dolare; *charpenter, façonner*. (*Vet. Gl.*)

FOMEX. — « Ille *fomez*, vel *pumex*, quem scriptores habere solent, illiui videbat de inferno illo ascendente. » (A. SS.) Cum sola vox *pumex* rem plane explicet, *fomez* vel *avanuensis* inscitie irrejississe suspi-cantur.

FOMITATUS. — Incitatus, accensus; ex-cité, *fomenté*. (*Ch. Angl.*)

FOMORERIUM. — Forte pro FEMORARIUM, locus ubi firus congeritur, in ch. Car. VI; *trou à fumier*.

FONASGUM. — Quædam potio, qua ute-bantur poetæ cum recitare habebant; « une manière de potion qui fait bonne voix. » (*Vet. Gl.*)

FONCEARIUS. — Ad fundum pertinens; *fancier*. (A. 1377.)

FONCIA. — Locus depressus, vallis; lieu enfoncé, *vallon*. (A. 1400.)

FONDACEUS. — Idem q. FUNDICUS.

FONDACUS. — Ead. notione.

FONDITUS. — Fusus; *fendu*. (A. 1362.)

FONDORA. — Fundus; *Vid. FUNDORA*. (A. 1033.)

FONDREDA. — Forte gurgus, seu vorago cavata concursu torrentium; *fondrière*. (*G. Chr.*)

FONS. — Vas in baptisterio in quod bap-tizandi descendebant; *cuvé baptismale*. Di-cebatur etiam *fons baptisterii, fons baptis-mi, fons, fons consecratus, fons sanctus, fons in remissionem peccatorum sanctificatus, fons sacer*, etc. — Vas in quo equa ad sacrificium Missæ ponitur; vase où l'on tient l'eau néces-saire pour le saint sacrifice de la Messe. (*Ord. Rom.*) — Piscina in que sacerdotes lavant manus antequam sacra faciant; *bassin où les*

prêtres se lavent les mains avant de procéder au saint sacrifice de la Messe. (A. 1390.)

FONSADERA. — Pro FOSSADERA. (A. 1217.)

FONSALIS. — Idem q. FONCEARIUS.

FONSATUS. — F. pro FORRATUS, cadem

certe notione. (A. 1372.)

FONSEYUS. — *Fonseus reditus* vectigal quôlannis pendendum fundi domino; *rente foncière*.

FONSSERIUS. — *Fonsseria justitia*, juris-dictio minor, iurmis; *justice foncière*. (*Tab. S. Cora. Comp.*)

FONSUS. — Pro *fundus*.

FONTA. — Fons; *fontaine*. (A. 1374.)

FONTALIA. — Fontes, rivi a fontibus pro-fluentes; *ruisseaux*. (A. 1180.)

FONTALIS. — Capitellus, unde quid quasi a fonte originem habet: « Imprimis, quie Parisiensium scholarium honorabilis uni-versitas, tanquam quoddam virtutis et se-pientie fontale principium sui luminis re-dios ubique diffundens, mundum illuminat universum, » etc. (A. 1322.) *Fontalis aqua*, e fonte fluens. (A. SS.)

FONTALITER. — Veluti a fonte. (*Imit. Chr.*)

FONTANA. — Fons; *fontaine*.

FONTANERIUS. — Aquilex; *fontainier*. (A. 1479.)

FONTANILIS. — Fons, ut videtur: « Et super fluvium Fullonica cella S. Martini cum ipso *fontanile*, juxta præfatum mona-sterium cella S. Quintini martyris cum bal-neis. » (A. 869.)

FONTANUS. — Ead. notione. (*Conc. Hisp.*)

FONTELLUCEIA. — Fonticulus; *petite source, petit ruisseau*. (A. SS.)

FONTENARIUS. — Præfectus fontium;

fontainier. (A. SS.)

FONTENELLA. — Fonticulus, ut videtur. « Concessi... unem pechiam prati... ahou-tantem ex uno bouto ad *fontenellam* de Bran-deaucourt, et ex alio ad *fontenellenam* dicti abbatis. » (A. 1256.)

FONTICOLA. — Qui fontes colit; qui rend un culte aux fontaines. (S. Cypr.)

FONTICUS. — Idem q. FUNDICUS.

FORA. — Tributum quod ex iis, qui jus habent utendi foresta, Gal. *foragiers*, nun-cupatis, exigitur; *redevance payée au sei-gneur par ceux qui jouissaient du droit d'us-sage dans les bois seigneuriaux*. (A. 1310.)

FONDITUS. — Fusus; *fendu*. (A. 1362.)

FONDORA. — Fundus; *Vid. FUNDORA*. (A. 1033.)

FONDREDA. — Forte gurgus, seu vorago cavata concursu torrentium; *fondrière*. (*G. Chr.*)

FONS. — Vas in baptisterio in quod bap-tizandi descendebant; *cuvé baptismale*. Di-cebatur etiam *fons baptisterii, fons baptis-mi, fons, fons consecratus, fons sanctus, fons in remissionem peccatorum sanctificatus, fons sacer*, etc. — Vas in quo equa ad sacrificium Missæ ponitur; vase où l'on tient l'eau néces-saire pour le saint sacrifice de la Messe. (*Ord. Rom.*) — Piscina in que sacerdotes lavant manus antequam sacra faciant; *bassin où les*

prêtres se lavent les mains avant de procéder au saint sacrifice de la Messe. (A. 1390.)

FONSADERA. — Pro FOSSADERA. (A. 1217.)

FONSALIS. — Idem q. FONCEARIUS.

FONSATUS. — F. pro FORRATUS, cadem

certe notione. (A. 1372.)

FONSEYUS. — *Fonseus reditus* vectigal quôlannis pendendum fundi domino; *rente foncière*.

FONSSERIUS. — *Fonsseria justitia*, juris-dictio minor, iurmis; *justice foncière*. (*Tab. S. Cora. Comp.*)

FONSUS. — Pro *fundus*.

FONTA. — Fons; *fontaine*. (A. 1374.)

FONTALIA. — Fontes, rivi a fontibus pro-fluentes; *ruisseaux*. (A. 1180.)

FONTALIS. — Capitellus, unde quid quasi a fonte originem habet: « Imprimis, quie Parisiensium scholarium honorabilis uni-versitas, tanquam quoddam virtutis et se-pientie fontale principium sui luminis re-dios ubique diffundens, mundum illuminat universum, » etc. (A. 1322.) *Fontalis aqua*, e fonte fluens. (A. SS.)

FONTALITER. — Veluti a fonte. (*Imit. Chr.*)

FONTANA. — Fons; *fontaine*.

FONTANERIUS. — Aquilex; *fontainier*. (A. 1479.)

FONTANILIS. — Fons, ut videtur: « Et super fluvium Fullonica cella S. Martini cum ipso *fontanile*, juxta præfatum mona-sterium cella S. Quintini martyris cum bal-neis. » (A. 869.)

FONTANUS. — Ead. notione. (*Conc. Hisp.*)

FONTELLUCEIA. — Fonticulus; *petite source, petit ruisseau*. (A. SS.)

FONTENARIUS. — Præfectus fontium;

fontainier. (A. SS.)

FONTENELLA. — Fonticulus, ut videtur. « Concessi... unem pechiam prati... ahou-tantem ex uno bouto ad *fontenellam* de Bran-deaucourt, et ex alio ad *fontenellenam* dicti abbatis. » (A. 1256.)

FONTICOLA. — Qui fontes colit; qui rend un culte aux fontaines. (S. Cypr.)

FONTICUS. — Idem q. FUNDICUS.

FORA. — Tributum quod ex iis, qui jus habent utendi foresta, Gal. *foragiers*, nun-cupatis, exigitur; *redevance payée au sei-gneur par ceux qui jouissaient du droit d'us-sage dans les bois seigneuriaux*. (A. 1310.)

FONDITUS. — Fusus; *fendu*. (A. 1362.)

FONDORA. — Fundus; *Vid. FUNDORA*. (A. 1033.)

FONDREDA. — Forte gurgus, seu vorago cavata concursu torrentium; *fondrière*. (*G. Chr.*)

FONS. — Vas in baptisterio in quod bap-tizandi descendebant; *cuvé baptismale*. Di-cebatur etiam *fons baptisterii, fons baptis-mi, fons, fons consecratus, fons sanctus, fons in remissionem peccatorum sanctificatus, fons sacer*, etc. — Vas in quo equa ad sacrificium Missæ ponitur; vase où l'on tient l'eau néces-saire pour le saint sacrifice de la Messe. (*Ord. Rom.*) — Piscina in que sacerdotes lavant manus antequam sacra faciant; *bassin où les*

etiam procuratio, prandium; redevanca, prestation, ou même l'obligation où était le vassal d'héberger son seigneur dans certaines circonstances. (A. 1244.)—Jus quod domino feudi competit non pro perforatione dolii vinarii, ex quo vinum promittitur ad vendendum in popinis, ut quidam volunt, sed pro pretio a domino imposito, quod a tabernariis et cauponibus exigitur; *droit du seigneur sur la vente du vin en détail*; ol. *forage*.

FORAGO. — Filum alterius coloris quod ponunt in capite, vel in fine, vel in latere telae, ad distinctionem vel ornatum faciendum (Ugut.), aut etiam ad diurnum opus distinguendum (Isid.); *fil de couleur que l'on introduit dans la toile comme ornement, ou pour indiquer les divisions du tissu, ou encore pour indiquer le travail de chaque jour*.

FORALE. — Vicus, municipium; *bourg, ville*. (Wichb.)—Tributum ex nundinis seu foris exsolutum; *droit sur les foires et marchés*. (Mart., Ampl. Col.)—Pars currus, lignum scilicet perforatum in quo ponuntur furcalia. (J. de Garl.)

FORALIS. — Ager optimus. (Pap.)—Forensis. (Gr. M.)

FORALITIUS. — Extraneus; qui est du dehors, étranger. (A. 1417.)

FORAMEN. — Fenestra; *ouverture, fenêtre*. (A. SS. Ben.)—Rei cuiusvis extremitatis adfectio; importation. (A. 1496.)

FORAMINARE. — Perforare; *percer, trouer*. (Sid.)

FORAMINOSUS. — Foraminibus pertusus; *percé de trous, plein de trous*. (Tert.)

FORAMINULENTUS. — Ead. notione.

FORANEITAS. — Dicitur de canonico, qui *foraneus* est, seu qui non fecit residentiam, aut qui tempus residentiae assignatum non complevit: « Statuimus, ut quicumque *foraneus* erit ab ecclesia portendo oneri diei et aestus se subtrahens, ei stipendia subsecuantur [f. subsecuntur] ut de toto beneficio quod habet in ecclesia (non) amplius quam viginti solidos in anno *foraneitatis* suae se noverit recepturum, » etc. (A. 1217.)

FORANEUS. — Canonici qui non faciunt residentiam; *chanoine qui vit hors de sa résidence naturelle*. (A. 1243.)—Qui forum tenet, vel de foro venit; *marchand forain*. (Vet. Gl.)—Exterior; *extérieur, placé à l'extérieur*. (A. SS.)—*Foraneus deconus*, idem qui Gallis *doyen rural*, qui ruri habitat seu extra urbem episcopalem.

FORARIA. — Officium forerarii seu metatoris hospitiorum; *office de fourrier*. (A. 1340.)—Metatio hospitiorum; *assignation, distribution des logements*. (A. SS.)—Ager pascendis animalibus destinatus; *pâturage*. (Ch. Hisp.)

FORARIUM. — Ager pascuus, ut FORARIA. (S. XII)

FORAS. — Extra; occurrit cum accusativo in cl. a. 779

FORASMITIO. — Cessio, idem q. GUERMITIO, ut videtur. (Lex Sal.)

FORASMURANEUS. — Fores, seu extra muros, cui opponitur *intramuraneus*, intra muros (Gr. Tur.)

FORASTA. — Silva; *forêt, bois*.

FORASTERIUS. — Extraneus, extraneus; *étranger, qui vient du dehors*. (St. Mas.)

FORASTICUS. — Extraneus; ead. notione. — Laicus; *laïque*. (A. SS.)

FORASTIUM. — Silva; ut FORESTA. (A. 1146.)

FORASTOLLUM. — Pulpitum plicabile; idem q. FORASTOLIUM.

FORASTUM. — Silva; *bois, forêt*. (Bald.)

FORATAGIUM. — Jus pro vini pretio; idem q. FORAGIUM.

FORATANEUS. — Extraneus; *étranger, qui est du dehors, forain*. (Ord. rer. Fr.)

FORATANUS. — Ead. notione. (A. 1268.)

FORATICUM. — Vectigal pro vini pretio, idem quod FORAGIUM.

FORATIO. — Ead. notione. (A. 1124.)

FORATOR. — Idem q. FORARIUS.

FORATURA. — Pellitium; *fourniture*. (A. 1337.)

FORATUS. — Pellitus, ut FORATUS.

FORBAGNIRE. — In exilium agere; ut FORBANNIRE. (Ch. Sicul.)

FORBANDITORIUS. — Forbanditoria notitia, instrumentum quo quis rem aliquam dimittit, atque ab ea foras esse sese declarat; *acte par lequel on déclare renoncer à une chose*. (A. 767.)

FORBANIMENTUM. — Proscriptio; bannissement, exil, exclusion; ol. *forbannissement, forbanisation, forban*. (A. 1324.)

FORBANISARE. — Idem q. FORBANNIRE.

FORBANNIRE. — Ead. notione.

FORBANNUM. — Missio in exilium, ut FORBANNIMENTUM.

FORBATOR. — Armorum politor, samarius; *fournisseur; ol. fourbeur*. (Ap. Brompt.)

FORBATUDUS. — Qui ab eo occiditur, quem per vim aggressus erat; *celui qui est tué par la personne qu'il a attaqué*. (Vet. Form.)

FORBISSATOR. — Armorum politor, ut FORBATOR. (A. 1303.)

FORBITOR. — Ead. notione. (A. 1268.)

FORBORA. — Filius unicus; *filz unique*. (Leg. Long.)

FORCA. — Furca, patibulum; *potence, gibet*. (A. 989.)—Munitio, arx vel carcer; *fortification, forteresse ou prison*. (A. 1268.)—Vis; *force*. (A. 1241.)—Fasciculus; *paquet, botte*. (A. 1173.)

FORCAGIUM. — Extractio quae ad arces construendas seu reparandas exolvebatur; *droit que l'on payait pour la construction ou la réparation du château seigneurial*; ol. *forage*.

FORCAIADELLA. — Parva munitio; *petit fort, ouvrage de fortification de peu d'importance*. (Ch. Hisp.)

FORCAPIUM. — Ut FORISCAPIUM.

FORCARE. — Vim inferre; *forcer*.

FORCARIA. — Concubina, pro FORARIA.

FORCATICA. — Tributum, ut videtur.

FORCATIONE. — Tributum, ut videtur.

FORCATIONE. — Tributum, ut videtur.

FORCATIONE. — Tributum, ut videtur.

FORCATIONE. — Tributum, ut videtur.

FORCATIONE. — Tributum, ut videtur.

FORCATIONE. — Tributum, ut videtur.

fortica stationem, idem faciens Bononienses, quod alii Lombardi. » (Mur.)

FORCELLETUM. — Munitiuncula, cestelletum, ut FORCAIADELLA.

FORCEPS. — *Forceps* oris, pro rastro avis, quod forcipis figurem refert: « In quo matutinus volucres avido *forcipe* pipant. » (A. SS.)

FORCERIUM. — Feretrum; *bière, cercueil*.

FORCERIUS. — Qui scrinia et capsulas facit et vendit; *fabricant ou marchand de cassettes et de boîtes, tabletier*. Vid. FONSARIUS.

FORCHA. — Furca; *fourche*.

FORCHAGIUM. — Census qui a singulis furcis seu domibus exigitur, idem q. FORAGIUM.

FORCHEAPUM. — Ut FORISCAPIUM.

FORCHIA. — Idem, ut videtur, quod *jus mansionis*, cum scilicet domini vel eorum missi aliquo divertebant ad justitias faciendas. Vid. PROCURATIO ET PASTUS. (A. 1066.)

FORCHIA. — Furca; *fourche*. (A. 1356.)—Bivium; *lieu où deux chemins aboutissent, où un chemin se bifurque*. (A. 1400)

FORCHONUS. — Tridens, merga; *fourche*. (St. Cun.)

FORCIA. — Extractio, quae per vim fit, quodvis tributum. (A. 880.)—Pro FORTIA non semel.

FORCIAGIUM. — Ut FORCAGIUM.

FORCIALITER. — Per vim, coacte; *por force*. (A. 850.)

FORCIARE. — Munire, vim inferre, tributa exigere; *fortifier, forcer, faire rentrer les impôts*.

FORCIATUS. — Per vim exactus; *suit par force*. (A. 1291.)

FORCILETUM. — Ut FORCELLTUM.

FORCIPIUM. — Radius brachii: « Atque uno spondili seu *forcipio* consimili brachii. » (A. SS.)

FORCONSILIARE. — Ut FORISCONSILIARE.

FORCONUS. — Ut FORCHONUS.

FORDARIUM. — Idem videtur ec FORARIUM.

FORDRO. — « Quod si in ipsa hora quando res interliti, responderit, quod *fordronem* suum nesciat. » (Lex Rip.) Id est suorum rei vendit, vel interlitiat, qui etiam tanquam suam postulat ut repetit.

FORE. — Pro esse: « Audiens autem... in ille quadam... fanum fore antiquissimum diversis idolorum cultus dedicatum, » etc. (Gr. Tur.)

FORECENSITI PRESBYTERI. — « Ipsi monachi in verbo tantum et veritate protitant, de quibus specialiter abbas adducunt domino nostro, deinde advocatis, et clericis, centenariis, sive *forecensiti presbyteri*, atque cuncte generalitas populi, » etc. (Cop. Pipin. reg. Ital.) Idem forte qui Forastici. Vid. PRESBYTER.

FOREFACERE. — Idem q. FORISFACERE.

FOREFACTA. — Idem q. FORISFACTA.

FOREFACTUM. — Idem q. FORISFACTUM.

FOREFACTURA. — Idem q. FORISFACTURA.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREFENG. — Idem q. FORFANG.

FOREGIUM. — Jus domino debitum pro impositione pretii vini distrahendi, ut FORAGIUM. (A. 1238.)

FORELLUS. — Vagina; *fourreau*; ol. *forel*.

FOREMARITAGIUM. — Idem q. FORISMARITAGIUM.

FOREMUNDUS. — Patronus, tutor, defensor; *patron, défenseur, protecteur*. (Ap. Pez.)

FORENCIANUS. — Extraneus; *qui est du dehors, étranger, aubain*. (A. 1318.)

FORENCISUS. — F. pro *forinsecus*, exterius. (Ap. Rym.)

FORENSIS. — (Solist.) Hospes, qui foris venit; *hôte*. (A. SS.)—Hobdomadis dies, ut FERIA. (Ap. Lind.)—(Adj.) Extraneus, ut FORENCIANUS. (H. Cortus.)—Ad forum pertinent; *de foire, de marché. Dies forensis*, quod forum tenetur; *jour de marché*. (A. 1411.)

Forensis villa, quae ius nundinarum habet; *ville qui peut établir des foires et marchés*. (Spec. Sax.)—Qui foras est; *qui est en dehors, à l'extérieur*. *Forensis burgus*, suburbium; *faubourg*. (S. XII.)

FORENSITUS. — Quasi foras situs, proscriptus; *banni*. (A. 1374.)

FORERA. — Vox agrimensorum, apud quos in agrorum distinctionibus pars ea dicitur quae latius suum alterius fini, fronti seu capiti opponit. In campis arabilibus sulcos habet transversos, sulcis terrae seu quarentenae impingentis, hoc est, ut vocant *abutantis*, terra transversalis, etc.

FORERIA. — Cella penaria; *grenier à grains*. (Borc.)—Ager pascendis animalibus aptus, ut FORARIA.—Pabulum; *aliment, nourriture*. (A. 1296.)

FORERIUS. — Idem q. FORARIUS.

FORES. — Fores regis, curia. (A. SS. Ben.)

FORESICUM. — Pro FORISFACTUM.

FORESTA. — Saltus, silva, nemus; *bois, forêt*.—Vivarium piscium; *réservoir à poissons, vivier*.—*Foresta plena*, jus utendi foresta, ut in quolibet illius parte; Vid. FORESTAGIUM. (S. XIII.)

FORESTAGIUM. — Jus utendi foresta, ipsa praestatio pro eo jure; *droit d'usage dans une forêt, redevanca due pour ce droit*. ol. *forestage*. (Pass.)—Pensitatio quae a forestariis exigebatur pro plaustriis et equis qui per suam forestae baillivias onera portabant; *droit que payaient les charrettes et les chevaux chargés qui passaient dans certaines forêts*; ol. *chemage*. (Pass.)—Officium forestarii; *office, charge de forestier*; ol. *foresterie*.

FORESTALE. — Jus pro jure silva utendi, ut FORESTAGIUM.

FORESTALLUM. — Crimen in via perperatatum; item jus de illu crimino cognoscendi; Vid. FORESTEL. (Mon. Angl.)

FORESTANUS. — Suburbanus; *forain*. (Mur.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARE. — Silvam in forestam convertere, forestae ascribere, jus forestae concedere; Vid. AFORESTARE ET INFORESTARE.—Proscribere, bannire; *proscrire, bannir*.—*Forestare* se, abscedere, foras ire; *s'en aller*. (St. Mont. Reg.)

FORESTARIA. — Præpositura, seu *balia*, ita appellata in monasteriis et ecclesiis canonicorum, quia forte forestarum incumbat cura aut adventitium extraneorum quos *forestarios* nuncupabant; *prévôt, dignité de prévôt*. (Inn. III PP.) — Præstationis genus, idem q. **FORESTAGIUM.** (A. 1197.) — Apud Italos, hominas suburbii et districtus alicujus urbis; *les habitants de la banlieue d'une ville.* (Chr. Parm.) *Forestaria camera*, apud Franciscanos, præsertim Capucinos, domus accommoda excipiendis fratribus hospitibus; *bâtiment destiné au logement des étrangers.* (Pass.)

FORESTARIUM. — Præstationis species, ut **FORESTAGIUM.** (A. 1197.)

FORESTARIUS. — (Subs.) Qui *forestas* seu silvas curat, servat; *garde des forêts*; ol. *forestier*. (Pass.) — Custos hortorum, vinearum, etc.; *messier.* (Mart., Anecd.) — Extraneus; qui est *dehors, étranger*. (Ap. Mur.) — *Forestarius de feudo*, qui *forestariam* feudalem possidet; *celui qui tient une foresterie en fief.* (Mon. Angl.) — (Adj.) Extraneus; *étranger*. (S. xiii.) — Ad *forestam* pertinens; *de bois, forestier*. (Pass.) *Forestaria custodia*, officium forestarii, ut **FORESTARIA.** (A. 1202.)

FORESTATIA. — Præstatio pro jure utendi *forestæ*, ut **FORESTAGIUM.**

FORESTATIO. — Proscriptio, bannitio; *bannissement.* (Mur.)

FORESTATURA. — Annona lignaria; *provision de bois.* (A. 1141.)

FORESTRA. — Silva; *bois.* (A. 1344.)

FORESTEL. — Apud Anglos criminis in via perpetratus, viæ obstructio. « *Forestel ast*, » alunt leges Henrici I, « si quis ex transverso incurrat, vel in viam expectet et assaliat inimicum suum. »

FORESTELLA. — Parva silva; *petit bois.* (S. xiii.)

FORESTERIA. — Jus quod domino in bonis advenarum competit; *droit d'aubaine.* (Ch. Ital.) — Præstatio pro jure utendi silva, ut **FORESTARIA.** (Chr. Parm.)

FORESTERIUS. — Idem q. **FORESTARIUS.**

FORESTEUS. — *Forestæ* custos; *garde forestier.* (S. xiii.)

FORESTIA. — Jus utandi *forestæ*, ut **FORESTAGIUM.** (A. 1214.)

FORESTOLIUM. — Pulpitum; *lutrin.* (Aim. de Peyr.)

FORESTUM. — Delictum, crimen, ut **FORISFACTUM.** (A. 1240.) — Saltus, silva, ut **FURISTA.** (Bald.)

FORESTUS. — Agrorum custos; *messier.* (A. 1178.)

FORETANUS. — Extraneus, qui foras urbem habitat; *forain, étranger.* (A. 1107.)

FORETERETIA. — Munio, arx, castrum; *forteresse, fortification, château.* (A. 1248.)

FORETUM. — Tarebellum; *foret.* (A. 1365.)

FORFACERE. — Idem q. **FORISFACERE.**

FORFACIES. — A Clerici non possunt communicare de jure propter *forfactum* servientis sui, nequa interdico terram ejus, priusquam dominus super hoc fuerit requi-

situs, vel *ballivus*, si dominus sit *forfacies*. » (A. 1204.) Ubi editor hanc vocem pro domino accipi putat, cui jus forisfacturæ connedit. (Videtur legend. *forisfactus*.)

FORFACTA. — Multa, ut **FORISFACTURA.** (A. 1494.)

FORFACTUM. — Delictum, ut **FORISFACTUM.** (Bald.)

FORFACTURA. — Ut **FORISFACTURA.**

FORFACTUS. — Idem q. **FORISFACTUS.**

FORFANG. — Apud Anglos, captio obscuriorum, quæ in *foris* aut nudinis ab aliquo fit, priusquam minister regis ea ceperit, quæ regi fuerint necessaria. (Spelm.)

FORFANTUS. — Crimen, delictum, pro *forfactum*.

FORFATUM. — Idem q. **FORISFACTUM.**

FORFATURA. — Multa vel emenda ob *forfactum*, seu delictum; *peine pécuniaire, amende prononcée en punition d'un crime ou d'un délit.* (Mur.)

FORFECTURA. — Crimen, ut **FORISFACTURA.**

FORFENG. — Ut **FORFANG.**

FORFEX. — Corruptio pro *forceps*; *ci-seaux.* (Gr. M.)

FORFICARE. — Forfice scindere; *Vid.*

FORFEX. (Vet. Gl.)

FORFICIA. — Idem q. **FORFEX.** (A. 1284.)

FORFICULA. — Diminut. a **FORFEX.** (Vet. Gl.)

FORGA. — Fabrica ferraria; *forge, atelier de forgeron.* (A. 1340.)

FORGELDUM. — « Et omnibus gelbis... *forgeldis*... » (Mon. Angl.) *Vid.* **GILDUM.**

FORGERIUM. — Serinium, arca, capsula; *petit coffre, cassette, érin*; ol. *forgier.*

FORGIA. — Fabrica ferraria, imo officina quævis; *forge, boutique, atelier.* (Mon. Angl.)

— Caminus, fornacula; *cheminée, petit fourneau.* (Mur.) — Idem quod **GISTUM**, q. **Vid.** (A. 1318.)

FORGINA. — Officina, cella operaria, ut **FORGIA.**

FORGIRE. — Fabricam ferrariam instituere, vel tenere; *établir ou posséder une forge.* (Reg. for. de Br.)

FORGITARE. — Tectum ædificii ita construere ut circiter duos pedes promineat, ne aquæ et stillicidii cadentes muro noceant, a vulgari *forget*, quod tectum eo modo prominens significat apud Dombenses; *porter le bord du toit en avant de l'alignement pour que les eaux pluviales tombent loin du pied des murs.* (A. 1404.)

FORGIUM. — Idem q. **GISTUM.** (A. 1356.)

FORGORPIRE. — *Foris* gurgire, devestire possessione exuere; *renoncer à la possession d'une chose, déguerpir*; « De ipsis rebus per festucam me gurgipui, et in omnibus foras exitum feci. » (Tabul. Casaur.)

FORIA. — Latrina, secessus. (Isid.)

NUNDINÆ; FOIRE. (A. 1213.) — Frenum quod ori imponitur; *frein.* (Vet. Gl.)

FORIARIUS. — Idem q. **FORARIUS.**

FORICA. — Locum ubi reponuntur purgantia; *lieu, fosse à mettre les ordures.* (Vet. Gl.)

FORICATUS. — Idem quod **FURRATUS.**

FORICIA. — Foras abundi, vel sese in castrum recipiendi facultas; *faculté de se retirer ou de se réfugier dans un château.* (Reg. Ol.)

FORICUS. — Extraneus, habitans extra urbem; *celui qui demeure dans les environs d'une ville.* (Mur.)

FORIFACERE. — Idem q. **FORISFACERE.**

FORIFAMILIARE. — Emancipare; *émanciper*; ol. *forfamilier.* (A. 1248.)

FORIFICIUM. — Mendosa pro **FOREFACTUM**

FORIUDICARE. — Idem q. **FORISJUDICARE.**

FORIMATRIMONIUM. — Idem q. **FORISMATRIMONIUM.**

FORINCATIO. — Amandatio, ralegatio, foras ejectio; *éloignement, bannissement, exil.* (A. 1270.)

FORINIMENTUM. — Idem q. **FURNIMENTUM.**

FORINSECUS. — Extraneus, qui habitat extra burgum; *étranger, forain.* *Forinsecum homagium*, quod ab externis debetur. (Rym.)

FORIS. — Extra, præpositio cum accusativo: « Si quis porcellum... *foris* domum furaverit. » (Lex Sal.) *Foris* esse dicuntur gentiles, quod extra Ecclesiam sint. « *Helin* varo et *Belaam* typum præferunt philosophorum, quia *foris*, id est extra fidem positi, insidiabantur Ecclesiæ Dei. » (S. Hier.) « Cæpit per conservationem operum unum venerabilis et reverendus haberi, etiam ab eis qui *foris* sunt. » (Viel.) *Foris* positi, dicebantur excommunicati, quod extra Ecclesiam essent, et ab ea arcerentur: « Quisquis iam episcopus fieri voluerit, *foris* fiat necesse est; » et mox: « Profanus est, *foris* est. » (S. Cyr.)

Foris præterea esse dicebantur hæretici. *Foris* banno esse nuncupabatur is, qui bannum suum adimpleverat. (A. 813.) — (Subs.) Dominium, jus; *droit, souveraineté, pouvoir.* (A. 1351.)

FORISARE. — De foro seu pretio alicujus rei pacisci, conveniri; *convenir du prix d'une chose.* (A. 1433.)

FORISBANNIRE. — In exsilium agere par bannum, seu banno et edicto promulgato; *bannir officiellement, chasser par sentence régulière, ol. forbanir, faire forban, fourbannir.* « Expulsus a Scotia, *foris* bannitus ab Anglia, exheredatus in Hibernia, » etc. (A. 1245.)

FORISBARIUM. — Suburbanum, quasi foras seu extra barria vel muros civitatis; *faubourg.* (A. 1275.)

FORISCAPIMUM. — Exactio, tributum baud debitum, per vim vel contra jus captum, exactum, *malu tolta; redevance extraordinaire et contraire aux usages établis, imposition illégale et injuste imaginée par le caprice du seigneur.* (A. 849.) — Laudimium quod domino pro facultate alienandi fendi conceditur; *droit des lots et ventes, droit de mutation*; ol. *foriscap; Vid.* **LAUDIMIUM.**

FORISCASATIO. — Emancipatio; *émancipation.* (A. 1283.)

FORISCASATUS. — Emancipatus, extra casam oositus; *émancipé.* (A. 1351.)

FORISCELATUS. — Male et fraudulentè celatus, absconditus, non solutus, qui debatur. (A. 1237.)

FORISCETA. — Alienigena, extraneus; *étranger, qui est du dehors, aubain.* (G. Chr.)

FORISCONSILIARE. — Male consulere, malum consilium dare; *mal conseiller, donner de mauvais conseils*; ol. *forconseiller, fourconseiller.* (Pass.) Vitam vel honorem alteri, aut alterum in vita vel honore *forisconsiliare* dicebatur, qui *malo consilio* in illius vitam vel honorem machinabatur: « Adjutor ero ad regnum illorum continendum, at nec in vita, nec in membris neque in regno illorum eos *forisconsiliabo*. » (Cap. Car. C.)

FORISDECANATUS. — Dignitas *forisdecani* in quibusdam ecclesiis et monasteriis; *dignité de doyen rural, decanat rural.*

FORISDECANUS. — Dignitas ecclesiastica, forte *decanus ruralis*, Gal. *doyen rural*; vel potius is ad quem jurisdictio in ecclesiis *foraneas* a principali pendentes pertinebat: « In crastinum S. Lucie Missa et annua Domini Petri de Crotis quondam canonici et *forisdecani* minoris hujus Ecclesiæ. » (A. 1215.)

FORISFACERE. — Offendere, nocere, quasi facere *foris*; *mal faire, nuire, commettre un crime*; ol. *forfaire, fourfaire.* (Pass.) *Forfacere membrum*, crimen committere, ob quod quis dignus est cui membrum amputetur; *commettre un crime dont la punition mérite l'amputation d'un membre.* (Ch. W. duc. Norm.) — Aliquid propria culpa perdere; *perdre par sa faute ou son délit*; ol. *forfaire*, v. g. *forfaire son fief, sa justice, sa seigneurie.* (Pass.) — Vestituram et possessionem dimittere; *abandonner, délaisser, déguerpir.* (Ap. Ughel.)

FORISFACTOR. — Qui *forisfactum* commisit; *malfauteur, accusé, délinquant*; ol. *forfaiteur.* (A. 1322.)

FORISFACTUM. — Crimen, delictum; *crime, délit*; ol. *forfaict, fourfaicture.* (A. 1197.)

Forisfactum magnum, cujus cognitio ad dominum, qui altam justitiam habet, spectat. (A. 1206.) *Forisfactum extra legem*, quod non lege seu multa, sed morte luitur. (A. 1227.) In *forisfacto* domini dicitur is qui ex delicto in commissum cadit. (Tabul. episc. Paris.) — Multa pro *forisfacto*; *amende qui suit le délit.* (Pass.) — Exactio baud debita, per vim et contra jus percepta; *extorsion, droit levé par violence.* (Pass.)

FORISFACTURA. — Delictum et multa pro delicto; *délit, crime et l'amende qui le suit.* (Pass.) *Forisfactura mobiles*, catalla seu mobilia eorum qui per judicium demerati sunt. (Ap. Lud.)

FORISFACTUS. — *Forisfactus* de vita, ob malefacta dignus cui vita adimatur ex lege, vel simplicius privatus vita. (Lex Rip.) *Forisfactus servus*, homo liber qui ex delicto servus factus est. (Leg. Angl. Sax.) *forisfacta res*, caduca per delictum et infiscum redacta. (Leg. long.)

FORISFAMILIARE. — Aliquem *foris* familiam ponere, emancipare; *émanciper*; ol. *forfamilier.* (A. 1472.)

PORISFAMILIATUS. — Emancipatus; *émancipé*. (A. 1251.)

FORISFAMULARE. — Ut FORISFAMILIARE. (Flet.)

FORISHABITANS. — Extraneus; *étranger, aubain*. (Leg. Scot.)

FORISJUDICARE. — Rem aut possessionem quampiam per iudicium vel sententiam abjudicare, auferre, possessione exuere, privare; *confisquer, dépouiller judiciairement*; ol. *forjurer*. (Ap. Bract.)

FORISJUDICATUS. — Reus criminis atrocioris, qui in iudicium per bannum publicum citatus, non comparet, annoqua elapso, omni defensionis aditu, per sententiam excluditur et pro damnato habetur. (Ap. Mur.)

FORISJURARE. — Rem aliquam abjurare, possessionem dimittere; *ne pas reconnaître, se dessaisir, abandonner, renoncer à*; ol. *forjurer*. (Pass.)

FORISMARITAGIUM. — Jus quo servus a domino privatur facultate conjugem sibi ascribendi ex alieno dominio seu a libera conditione; multa pecuniaria quæ servo imponitur, qui uxorem duxit absque illa facultate; præstatio quæ domino præstatur pro eadem facultate; *droit d'empêcher le serf d'une seigneurie d'épouser une personne libre dans cette seigneurie, ou une personne franche ou serve d'une autre seigneurie; amende encourue par le serf qui s'est formarié; droit à payer pour pouvoir se marier à son gré*; ol. *formariage*. (Pass.)

FORISMARITARE. — Dicitur de servo qui uxorem duxit ex alieno dominio seu a libera conditione; *se formarié*, c'est-à-dire, en parlant d'un serf, *se marier dans une autre seigneurie*, ou *épouser une femme de condition libre*. (Pass.)

FORISMATRIMONIUM. — Idem q. FORISMARITAGIUM. (A. 1207.)

FORISMITTERE. — Extra manum suam ponere, alienare; *mettre hors, aliéner*. (A. 813.)

FORISPARATUS. — Pro FORISPATRIATUS.

FORISPATRIATUS. — Idem quod FORISBANNITUS, vel expatriatus; *banni*; ol. *forpaysé*. (A. 1253.)

FORISSITUS. — Proscriptus, exsul, idem quod FORENSITUS. (A. 1308.)

FORISTA. — Qui *foros* diligenter legit vel commentatus est; idem q. LEGISTA.

FORISTAGIUM. — Jus instituendi custodes agrorum et percipiendi multas, nb delicta in iis commissa, impositas; *droit d'établir des messiers et de percevoir les amendes prononcées pour délits commis dans les terres*. (A. 1306.)

FORISTALLARE. — Dicitur de iis qui annoniam versus emporium publicum adducunt in via interceptiunt, emuntque, priusquam venditioni publicæ exponatur; *arrêter sur les chemins les céréales pour les acheter sans qu'elles aient été mises en vente au marché*.

FORISTALLATOR. — Qui *foristallat*; Vid. FORISTALLARE. (Flet.)

FORISTALLIS. — Cognitio ac jurisdictio

de *foristalli* crimine, quæ alicui conceditur; Vid. FORESTEL et FORESTALLUM. (Mon. Angl.)

FORISTALLUM. — « Coactio vel obsequia in regia strata facta, » quominus scilicet quis rem suam furto sublatam recipiat. (Bromp.)

FORISTARIA. — Jus utendi *foresta*, vel officium *forestarii*; *droit d'usage dans une forêt, ou office de forestier*. (A. 1220.)

FORISTARIUS. — Ut FORESTARIUS.

FORISTELLARIUS. — Idem q. FORISTALLATOR.

FORISTUM. — Multa vel emenda propter *forisfactum*, quomodo etiam forte legendum. (A. 1203.)

FORITANEUS. — Qui *foras* seu extra urbem habitat, ut *FORISCETA*.

FORITER. — *Foras*, extra; *hors*, de-hors.

FORJUDICARE. — Pro FORISJUDICARE.

FORJUGARE. — Ead. notione.

FORJURARE. — Pro FORISJURARE.

FORIUM. — Idem q. FORUM.

FORIZARE. — *Fora* negotiandi causa frequentare; *fréquenter, suivre les marchés*. (Golst.)

FORIZATIO. — Commerce, mercatura; *commerce, négoce*. (Mart.)

FORLACUM. — Arx, munitio; *fortification, forteresse*. (A. 1385.)

FORLANDUM. — Idem quod FURLONGUS. (Mon. Angl.)

FORLETUM. — Tributi vel vectigalis species, forte quod ex *foris* vel ex *forefactis* percipitur. (A. 1441.)

FORLONGA. — Ager, ut FURLONGUS.

FORMA. — Figura, imago (Hon. Aug.); panis eucharisticus (A. SS.); exemplum quod imitandum proponitur (Duel.); nummus formatus, id est figura seu principis characterem dñatus (Cod. Th.); phantasma, imago apparens (Lib. mir. S. Columb.); habitus, ornatus (A. 1322); modus seu ratio agendi in negotiis (Vel. poet.); tabula ærea quæ agrorum fines ac centuriationes continet (Hyg.); epistola, littera *formata*, cui impressa est *forma*, seu imago scribentis, in sigillo scilicet (Cod. Th.); certus gradus ac ordo in scriinis vel scholis (Cod. Th.); sella, solum canentium in choro (Cons. Clun.); longioris sedilis portatilis species (Nec. eccl. Carn.); calcei modus (Ulp.); casus (A. 1411); facies, vultus (A. 1312); impetigo (Isid.); *représentation*, imago, *figure*; *sainte Eucharistie*; *modèle*; *argent monnayé*, *monnaie*; *apparition*; *formalité*; *table d'airain sur laquelle on traçait les limites, le plan des terres*; *lettre*; *ordre hiérarchique*, *degré de la hiérarchie*; *siège de chantre au chœur*; *espèce de chaussure*; *fromage*; *éruption cutanée*, *dartre*; *visage*, *figure*, *physionomie*.

FORMABILITER. — Diserte, expresse et formellement.

FORMAGATA. — Placenta ex caseo; *gâteau fait avec du fromage*. (Cons. Perp.)

FORMAGIARIUS. — Qui caseos vendit; *marchand de fromage*. (St. Verc.)

FORMAGIUM. — Casaus; *fromage*. (St. Ast.)

FORMAIADA. — Panis cum caseo; Vid. ARTOTYRA.

FORMALE. — Aqueductus; *aqueduc, conduit, canal*. (A. 1102.)

FORMALIS. — *Epistolæ formales*, quæ eadem forma omnibus scribuntur; *circulaires*. (A. 1383.) *Formalia verba*, quæ in *formis*, seu sacris *ritibus*, ut plurimum scribebantur, ejusmodi sunt: *nostra serenitas*, *pietas*, *mansuetudo*, etc. *Formales*, *formalia*, exempla, quæ in alicujus rei argumentum proferuntur. (Duel.)

FORMALIUM. — Pro FIRMACULUM.

FORMARIA. — Eadem dignitas in monasteriis feminarum, quæ *formarii* in virorum; Vid. FORMARIUS. — Mansio, domus, nisi contracte scriptum fuerit pro *formetoria*, et intelligis agros frumenti feraces. (A. 684.)

FORMARIUS. — Dignitas in monasteriis, qui in *bonis sit forma*, ut loquitur S. Ferreolus in Regula, unde notum, id est, qui cæteris monachis vitæ suæ ratione præluceat, seu potius qui monachorum *spiritualitati* invigilet.

FORMASTRUM. — Opus pistorium. (Isid.)

FORMATA. — Divina Eucharistia, sic f. appellata, a *forma* seu figura, sive crucis, sive Christi, quæ ei imprimi solet: quod docet Durandus. *Formata*, ecclesiasticis scriptoribus Latinis appellatæ epistolæ, quæ Græcis *κατασκευαί*, quod scilicet canonibus et conciliorum statutis inductæ fuerint.

FORMATICUM. — Caseus; *fromage*.

FORMATIO. — Genitura; Vid. FRACTURA. (St. syn. Eccl. Atr.)

FORMATRIX. — Quæ format, conditrix; *celle qui forme*. (Tert.)

FORMATUM. — In Africa et Hispania, paries de terra formatus; *mur en pisé*. (Pap.)

FORMATUS. — *Baccalaureus formatus*, qui præscriptum in scholis studiorum cursum absolvit, et ad magisterii in theologia gradus suscipiendos dispositus, unde et *dispositus baccalaureus* appellatur; *étudiant qui a terminé ses cours et est prêt à passer maître en théologie*. — Firmus, stabilis; *inamovible*. Officium *formatum*, quod possessor pro arbitrio privari nequit; *office, charge dont le titulaire ne peut être privé à volonté*.

FORMELLA. — Ponderis genus apud Anglos. *Formella ceræ*, circulus cereus, eadem origine qua caseus *formella* dicitur, quod nempe in forma struatur. (A. SS. Ben.) — Decus; *beauté*. (Vel. Gl.) — Scamnum; *banc, siège*. (A. 1405.)

FORMELLUS. — Caseus; *fromage*. (A. 1072.)

FORMELUS. — « Transmittimus vobis ad solatium et recreationem.... duos nobiles gerofalcones albos, *formelos* et sex grosens etiam *formelos*. » (A. 1280.) Id est formatos et instructos; *dressés, formés*.

FORMENSIS. — *Formensia prædia*, agri in quibus *formæ* seu aqueductus publici ex-

currunt; *terres traversées par des aqueducs publics*.

FORMENTADA. — Præstatio ex frumento, eadem quæ infra FRUMENTAGIUM. (A. 1198.)

FORMERIUS. — Puer oblatus vel novitius; Vid. OBLATUS. (A. 1322.)

FORMICA. — Aposteola vulgæ porrum appellatum; *porreau, oignon, espèce de cor aux pieds*.

FORMICABILIS. — *Formicabilis pulsus*, id est formicans; *pouls petit, faible et fréquent*. (Cœl. Aur.)

FORMICALEON. — Idem q. FORMICOLEON.

FORMICALIS. — Forcipes fabrorum; *tenailles, pince*. (J. de J.) *Pulsus formicalis*, ut FORMICABILIS.

FORMICAPES. — Forcipes, ut FORMICALIS; Vid. FORMICALIS.

FORMICARE. — Formare; *former*. (Dud.)

FORMICARIUM. — Locus formicarum, quod et *formicetum* dicitur; *fourmillière*. (Ugut.)

FORMICATIO. — Formicæ motus vel punctio; *fourmillement*. (A. SS.)

FORMICATOR. — « Ego vero quasi pauperculus litterarum, seu *formicator* pondus tantorum erigere. » (A. SS.) Quæ editores sic emendant eod. Vatic.: *ceus formica nititur pondus tantum erigere*.

FORMICOLEON. — Animalis genus; *fourmilton*.

FORMICTA. — Forte placentæ genus ex polline vel caseo factæ. (Mon. Angl.)

FORMIDALIS. — Pro *formidabilis*. (A. 1366.)

FORMIDOLOSITAS. — Formido, pavor; *frayeur, peur*. (Gl. Rad.)

FORMIDULUS. — Pro *formidosus*. (A. SS.)

FORMIO. — Corbis; *corbeille*. (Vel. Gl.)

FORMIPEDIA. — Fornia sutorum; *forme de cordonnier*. (Vel. Gl.)

FORMITAS. — Legalitas. (A. SS.)

FORMITER. — Recte, secundum formam vel legem; *légalement, conformément à la loi*.

FORMITTERE. — Excludere; *mettre dehors*. (A. 1270.)

FORMORTURA. — Mortui bona jure hæreditario alicui obvenientia, seu potius domino, si defuncto non sint hæredes legitimi; *biens provenant d'une succession, ou plutôt succession dévolue au seigneur faute d'héritier légitime*; ol. *formeture, formort, formorture*.

FORMOSALICANA ANTIQUA. — Vid. SCRIPTURA.

FORMUCALIS. — Idem q. FORMICALIS.

FORMULA. — Caseus; *fromage*. (Act. Mur. mon.) — Imagnicula; *petit portrait, petite image*. (Adam.) — Sella minor; *escabeau, tabouret de bois*. (Gr. Tur.) — Nummus formatus; *monnaie*. (A. 1332.) — Decus; *beauté*. (Vel. Gl.) — *Formula panis*, placenta seu panis tenuissimus ex farina et aqua confectus; *espèce de gâteau*. (Fragm. hist. de conc. Aquis-gr.)

FORMUM. — Ferrum calidum; *fer chaud*. (Vet. Gl.)

FORMUS. — Calidus; *chaud*. (Vet. Gl.)

FORNACALE. — Instrumentum fornacis ad opus aptatum. (Vet. Gl.)

FORNACIA. — Præstatio pro coctione furnaria, quæ domino furni datur; *droit que payaient au seigneur ceux qui faisaient cuire leur pain au four banal*; ol. *fornage*.

FORNACIRE. — Fornacem facere, vel in fornace coquere; *faire un four ou cuire dans un four*. (Vet. Gl.)

FORNACITA. — Idem quod Fornacia. (A. 1340.)

FORNACIUS. — Qui in fornace coquit, tegularius, pistior; *tuilier, boulanger*; ol. *fornassier*.

FORNACULA. — Parva fornax; *petit four*. (Laur.)

FORNAGIA. — Idem q. FURNAGIUM.

FORNAMENTUM. — Id omne, quod quis alteri debet furnire seu præbere et suppeditare, suppellex necessaria; *tout ce que l'on est obligé de fournir à autrui*; ol. *fournement*.

FORNARIOLUS. — Furni minister, vel famulus, pistior; *fournier, boulanger*. (St. Taur.)

FORNARIUS. — Pistior, ut FURNARIUS.

FORNARIUS. — Tegularius; *tuilier, briguetier*. (St. Ast.)

FORNASATA. — Coctio fornacea; *fournée*. (St. Verc.)

FORNASERIUS. — Ut FORNASARIUS.

FORNASETA. — Fornax, forniacula; *four, fournaise*. (Chron. Est.)

FORNATICA. — Idem q. Fornacia. (A. 1164.)

FORNATICUM. — Ead. notione, imo pretium quod pistori ipsi solvitur in coctionis mercedem. (St. Mont. Reg.)

FORNATURA. — Id quo aliquid ornatur; *garniture*. (A. 1239.)

FORNAXARIUS. — Idem quod FORNASARIUS, unde FORNAXARIA, coctio fornacea; *fournée*. (Con. Saon.)

FORNEIA. — Coctio furnaria; *fournée*. (A. 1209.)

FORNELA. — Forte ustrina seu locus in quo ferrum aliave candescunt, liquefiunt et laborantur; *forge, fourneau*. (Conc. Hisp.)

FORNELERIUS. — Dunius a *fornerius*, puer pistior; *garçon boulanger*. (St. Arel.)

FORNELLADA. — Fornax carbonaria, locus ubi carbo conficitur; *charbonnière*.

FORNELLUM. — Aula concamerata a fornice sic dicta; *chambre voûtée*. (A. 1208.)

FORNELLUS. — Fornacula, catinus, in quo liquatur aurum vel argentum; *fourneau*. (A. 1313.)

FORNERIA. — Coctura unius operæ; *fournée*. (St. Arel.)

FORNERIUS. — Locus ubi panis coquitur; *four*. (A. 1241.)

FORNERIUM. — Præstatio pro coctione in furno domini; ut FORNACIA. (A. 1291.)

FORNERIUS. — Pistior; *boulanger, fournier*.

FORNESIA. — Forte pro *forneria*, coctio furnaria; *fournée*. (Ord. reg. Fr.)

FORNICARI. — In sacra Scriptura, sæpe pro *idola adorare*, quod sit spiritualis scortandi modus, sumitur; sæpius pro scortari vel stupro inferre virgini, apud scriptores ecclesiasticos.

FORNICARIUS. — E fornicatione natus, spurcius; *batard*. (Ch. Fl.)

FORNICATIO. — Actio fornicandi, prava agendi ratio; *libertinage, débauche*. (Terl.)

FORNICATOR. — Qui fornicatur; *débauché, libertin*. (Terl.)

FORNICATRIX. — Meretrix; *femme débauchée*. (Terl.)

FORNICEPS. — Pro *fornix*. (Mab.)

FORNICIUM. — Multa stupri; *punition pour le viol*; stuprum ipsum; *le viol lui-même*.

FORNILHA. — Ut FORNILIA.

FORNILHARE. — Officium forniliarii præstare et exsequi; *faire le métier de fournilier*, vid. FORNILHERIUS. (A. 1422.)

FORNILHERIUS. — Qui fornillam seu lignum calefaciendo furno necessarium colligit et ministrat; *celui qui ramasse et fournit le menu bois nécessaire pour le chauffage du four*. (A. 1379.)

FORNILIA. — Ligna minutiora calefaciendo turno commoda; *menu bois propre à chauffer le four*; ol. *fournille*.

FORNILLA. — Præstatio quæ pro lignis minoribus dabatur; *redevance que l'on payait pour acheter la fournille*; Vid. FORNILLA. (A. 1213.)

FORNILLA. — Lignum furno calefaciendum; *la quantité de bois nécessaire pour le chauffage du four*. (St. Mass.)

FORNILLUM. — Pars ædis rusticæ in qua est furnus; *partie d'une maison des champs où est situé le four*; ol. *fournil*. (Chartul. SS. Trin. Cad.)

FORNIMENTUM. — Idem q. FORNAMENTUM.

FORNIRE. — Conficere, perficere; *exécuter, achever, venir à bout*; ol. *fournir*.

FORNITOR. — Idem q. FURNITOR.

FORNIX. — Arcus, quo sagittæ emittuntur; *arc*. (Abho.)

FOROBORARI. — Venam incidere, proprie foramen facere; *saigner, faire une incision*. (St. Mont. Reg.)

FOROFACTUM. — Crimen, delictum, ut FORISFACTUM.

FORONIA. — Mulier quæ furatur; *voleuse*. (Vet. Gl.)

FORONITAS. — Idem quod FORANEITAS, retributio ex *foraneitate* proveniens. (A. 1233.)

FORONOMUS. — Pro *foronymus*, ferens nomen suum, id est veritatem nomine significatam; cui vere convenit nomen quod habet. (Ap. Leibn.)

FOROSTAGIARE. — Dicitur, qui fidem erga eum cui in obsidie datus est, fallit. (Tab. Vind.)

FOROTANEUS. — Idem quod FORITANEUS.

FORPÆ. — Vestes interpolæ; *vieux habits, friperie*. (A. 1303.)

FORPEX. — Forceps; *cisailles*

FORPARIUS. — Forparum mercator; *marchand fripier*. (A. 1303.)

FORPICULA. — Paryus forceps; *petites tenailles*. (Vet. Gl.)

FORPRISA. — Idem quod FORCAPIUM, exactio, malatolla, tributum, quod injuste accipitur. (A. 1285.)

FORQUINA. — Vid. FURCIA.

FORRACHUM. — Straioen, pabulum eouorum; Vid. FORAGIUM.

FORRAGIUS. — Forragiorum exactor, vel custos et minister, idem q. FODRARIUS, q. Vid. (A. 1202.)

FORRAGO. — Stramen, palea; Vid. FODRUM. (A. 1199.)

FORRARE. — Pannum panno assuere, subsuere, re aliqua ornare, munire; *doubler une étoffe, lui mettre une doublure, la renforcer, l'enjoliver*. (A. 1239.)

FORRARE. — Idem q. FODRARIUS. (Mart., Amp. Col.)

FORRATOR. — Ead. notione. (Guil. de Nang.)

FORRATUS. — Pellitus; *fourré*. (Pass.)

FORRE. — Idem quod FODRUM.

FORRELLUS. — Id quo aliquid tegitur et obvolvitur, inter equinos instructus numeratur; *fouurreau*. (A. 1295.)

FORRERIA. — Idem q. FORERA et FORARIA.

FORRERIUS. — Idem q. FODRARIUS.

FORRIARE. — Idem q. FODERARE.

FORRUS. — Manuissus, foras servitutum factus; *affranchi*. (A. 1256.)

FORS. — Extra, præter; *hormis, excepté*.

FORSARIUS. — Cistæ species; *cassette, écriin*; ol. *forchier, forstier*.

FORSATUM. — Fossatum; *fossé*. (A. 1293.)

FORSBANIZARE. — Idem q. FORISBANIZARE.

FORSCAPIUM. — Laudimium, quod domino pro facultate alienandi feudi conceditur, vel jus in res fortuito inventas; *droit de relief, ou bien droit du seigneur sur les objets, les trésors trouvés dans l'étendue de la seigneurie*; ol. *forseccapy*. (A. 1164.)

FORSCAPEHE. — Idem q. FORSCAPIUM.

FORSCHET. — Modus agri apud Anglos, acram cum dimidia continens; *mesure agraire anglaise, valant une acres et demie*.

FORSCONSILIARE. — Idem q. FORISCONSILIARE.

FORSITA. — Munio; *fortification*. (St. Mass.)

FORSJURARE. — Idem q. FORISJURARE.

FORSMORTURA. — Idem q. FORMORTURA.

FORSORIUM. — Pro Fossorium, ligo; *houe*. (A. 1287.)

FORSTALLATOR. — Qui *foristallat*. Vid. FORISTALLARE.

FORSTALLUM. — Idem q. FORESTEL.

FORSTARIUM. — Crimen eorum, qui annonam versus emporium publicum adducunt in via intercipienti emuntque, priusquam venditioni publice exponatur, ut am postea charius vendant. Vid. FORISTALLARE et FORISTALLUM.

FORSTARIUS. — Pro FORESTARIUS.

FORSTEL. — Idem q. FORESTEL.

FORSTELLARIUS. — Qui *foristallat*. Vid. FORISTALLARE.

FORSULA. — Munitioncula; *petite fortification, petit fort*. (A. 1333.)

FORTACIA. — Ut FORTALITAS. (A. 1248.)

FORTAGIUM. — Species exactonis, eadem quæ FORCAGIUM.

FORTALISSA. — Munio, arx, castrum; *fortification, ouvrage de défense, fort, châteaueu*. (A. 1218.)

FORTALITAS. — Ead. notione. (A. 1095.)

FORTALITIA. — Ead. notione. (A. 1231.)

FORTALITIUM. — Ead. notione. (W. do Pod. Laur.)

FORTARA. — Virtus, potentia, fortitudo: « Quandoque (Christus) multiplicia signa et virtutes de essentia Dei manifestabat divina, non alius patiebatur imbecilla signa, et ostendebat fortiam. » (A. 1342.)

FORTARE. — Fortem reddere, firmare, roborare. (Busch.)

FORTAREZA. — Idem q. FORTALISSA.

FORTATARIA. — Concubina, pro FOCATARIA. (Ap. Leibn.)

FORTARICIA. — Idem q. FORTALISSA.

FORTE. — Feretrum, tumulus, theca in qua corpus sancti servatur; *tombeau, chdsse*. (A. 1307.)

FORTECIA. — Idem q. FORTALISSA.

FORTEIRA. — Vox Hispanica vetus, vas quoddam significans. (A. 1060.)

Munitio, castrum, ut FORTALISSA. (A. 1161.)

FORTERESCIA. — Ut FORTALISSA. (Mart., Anecd.)

FORTERITIA. — Ead. notione. (Rig.)

FORTESA. — Ead. notione. (A. 1111.)

FORTESIA. — Ead. notione. (A. 1124.)

FORTETIA. — Ead. notione. (Lam.)

FORTHEROTIA. — Ead. notione. (A. 1281.)

FORTHO. — Idem q. FERTHO.

FORTHSTALE. — Idem q. FORESTEL.

FORTIA. — Potestas, dominatus; *puissance, autorité, pouvoir*. (San.)

Violentia, vis; *force, violence*. *Fortiam facere alicui, vim inferre; faire violence à quelqu'un*. (Lex Batio.)

Dammum, injustitia; *fort*. (A. 1272.)

Munitio, castrum; *fort, forteresse*. (W. de Pod. Laur.)

Exercitus, compæ; *forces*. (Ottob.)

Tributum, vectigal, quod per vim exigitur; *impôt, redevance qu'on fait payer injustement et par force*. (A. 1163.)

Auxiliaris manus; *main-forte*. (St. Cad.)

Fabrica ferraria; *forge*. (A. 1288.)

Fortiagium. — Idem q. FORCAGIUM.

Fortialitium. — Idem q. FORTALITIUM.

FORTIARE. — Vim inferre; *forcer*. (Mart., Anecd.)

Munitio; *fortifier*. (Bromp.)

FORTICIA. — Idem q. FORTALISSA.

FORTICULUM. — Munitioncula, parvum castellum; *fortin, petit châteaueu*. (Mart., Ampl. Col.)

FORTIFICARE. — Munire; *fortifier*. (Mur.)

Confirmare, roborare; *fortifier, donner du courage, raffermir*. (Mur.)

FORTIFICATIO. — Munio; *fortification*.

(A. 1319.) — Iterata et validior vis. (A. 1378.)

FORTIFICIDRE. — Dicitur de veste, cui alter pannus intus assuitur, ut fortior sit; *doubler, renforcer un vêtement en le doublant et le ouatant.* (A. 1324.)

FORTIGIUM. — Idem q. **FORCAGIUM.**

FORTILECIA. — Arc, castrum, ut **FORTALISCA.** (A. 1261.)

FORTILICIA. — Ead. notione.

FORTIOR. — Major, ditior; *plus riche, plus considérable, plus grand.* (Pass.)

FORTIOSUS. — Munitus; *fortifié, fort*; « *Lora fortiosa.* » (A. 1363.)

FORTIS. — (Subst.) Castrum, munitio; *fort.* (A. 1271.) — (Adj.) *Fortis domus*, id est munita; *édiment fortifié, forteressa.* (A. 1305.) *Fortem se facere*, vadem sese prestare, spondere; *se faire fort de*, etc. (A. 1390.) *Fortis moneta*; *Vid. MONETA.* *Fortis potio*, quæ inebriare potest; *breuvage capiteux, qui peut enivrer.*

FORTISIA. — Idem q. **FORTALISSA.** (A. 1020.)

FORTISSIMUS. — Durissimus; *très-dur*; « *Fortissima terra.* » (Script. rer. Fr.)

FORTITER. — Valde, multum; *fort, beaucoup*; « *Erat terra fortiter gelata.* » (A. 1371.)

FORTITIUM. — Idem q. **FORTALITIUM.**

FORTITUDO. — Copiæ; *forces militaires, troupes.* (A. 1163.) — Castrum, munitio, ut **FORTALITIUM.** (W. de Pod. Laur.) — Auctoritas, potestas; *puissance, pouvoir.* (Ap. Mur.)

FORTIVUS. — Fortuitus, qui casu accidit; *fortuit, accidentel.* (Ep. Car. M.)

FORTUNA. — Bona; *les biens, la fortune.* (Pass.) *Super fortunam suam ponere*, id est sub pena amissionis; *à ses risques et périls.* (Lex Sal.) — *Thesaurus inventus; trésor qu'on a trouvé.* (S. xiii.) — *Maris tempestas; tempête, agitation des flots.* (Bart., Gl.) — *Sumptus fortuitus, insolitus; dépense extraordinaire et imprévue.* (Vet. Inst.)

FORTUNALE. — Tempestas maris, ut **FORTUNA.** « *Dicta navis ex fortunali et periculo periculavit et suffocavit in mari.* » (A. SS.)

FORTUNARE. — Periculis obicere. (A. 1386.)

FORTUNIA. — *Thesaurus inventus; trésor qu'on a découvert.* (A. 1177.)

FORTUNIOSE. — Feliciter; *avec bonheur, heureusement.* (Bart., Gl.)

FORTUNIOSUS. — Fortunatus, felix; *heureux.* (Ibid.)

FORTUNIUM. — Prosper eventus; *heureux événement.* (Ugut.) — *Hastiludium, torneamentum; tournois, joute.* (A. 1241.)

FORTUNOSUS. — Tempestuosus, procellosus; *orageux, tempétueux.* (Steph. de Inf.)

FORULUS. — Vagina; *fourreau.*

FORUM. — *Nundinæ, feriæ; foire, marché.* (Ch. Lat. imp.) — *Prelium rerum venalium, quo scilicet in foris seu nundinis distrahi solent; le prix du marché.* (St. Scot.) *Forum bonum, vile pretium; bon marché.*

(A. SS.) *Forum habere, facere, pacisci, de prelio convenire; faire marché, convenir du prix.* (Cons. Br.) — *Merces ipsa, quæ in foro et nundinis venum exponitur; marchandise, denrée.* (Radev.) — *Forle decima pretii rerum quæ in foro distrahantur, vel mercium ipsarum quæ venum exponuntur in foro et nundinis; droit du dixième sur les marchandises exposées au marché.* (A. 993.) — *Villa quæ jus nundinarum habet; ville qui a le droit d'avoir des foires et marchés.* (Spec. Sax.) — *Commeatus seu cibaria ad alimentum exercitus, aut plarium, vel etiam privati alicujus; approvisionnement, vivres, provisions.* (Chr. Reich.) — *Facultas manendi in mbe; permission de résider dans une ville.* (A. 1206.) — *Forum burse, forum per bursum, apud Normannos dicebatur jus, quo consanguinei lundum extraneo venditum recuperare sibi que assereere poterant, numerato convento pretio, ante elapsam venditionis annum; terme par lequel on désignait en Normandie le droit qu'avaient les familles de rentrer en possession d'une propriété vendue, en restituant à l'acquéreur, avant l'année échue, le prix que celui-ci avait payé.* (Pass.) *Forum vini, jus domino compertens pro vino a subditis distrahendo; redévance que l'on payait au seigneur quand on voulait vendre le vin en détail.* (Pass.) *Forum penitentiae, seu forum penitentie, vel forum animæ, idem quod vulgo forum conscientie dicitur; « Item volumus, quod omnes torti sive injuriæ nostræ, quibus obnoxia tenemur, et vere apparaverint, restituantur per dictos manumissores nostros... secundum Deum et forum penitentiae. »* (A. 1272.) Id est quomodo penitenti ea restituitur a confessario iungerebatur. *Forum basilicæ, atrium, ut videtur, vel navis; « Domino juvante Felix eps Dei famulus forum basilicæ beati martyris Stephani nrisivo et marmoribus decoravit. »* (Vet. insc.) — *In instrum. a. 1013, forum pro fodrum, vel procuratio sumi videtur.*

FORUNCULUS. — Pro **FURUNCULUS.**

FORUS. — (Subst.) *Nundinæ, mercatum; foire, marché.* (A. 1345.) — *Prelium mercis, rei quæ venum exponitur; prix de la marchandise.* (A. 744.) — *Lex vel consuetudo municipalis; règlement, arrêté municipal, coutume, ordonnance.* (Pass.) — *Locus iudicialis; lieu où se rend la justice.* (J. de J.) — *Locus ubi uvæ calcantur; pressoir, lieu où l'on foule la vendange.* (Isid.) — (Adj.) *Extraneus; étranger, du dehors.* (A. 1096.)

FORUSCITUS. — Proscriptus, exsul; *proscrit, banni.* (Mur.)

FORZARIUS. — *Forceps; forces.* (St. Verc.)

FORZEUM. — Pars caputii, eadem quæ Ital. *foggia.*

FOS. — *Mensuræ genus apud Massilienses; « Artimon erit longitudinis 1 goarum et mensuræ dictæ fos. »*

FOSACUM. — F. pro **FOSSATUM.** « *Obligatio, qua fossata urbium reficere tenentur cives.* » (A. 1128.)

FOSCA. — *Nemus seu silva vepribus et*

dumetis intricata; bois touffu, forêt épaisse et pleine de fourrés. (Conc. Hisp.)

FOSQIRATA. — Pro **FOSORIATA.**

FOSSA. — *Armoricis, agger qui e terra quam fodiendo eruerunt compactus est; monceau de terre.* — *Apud Scotos, caverna, seu lacus in terra defossus, aqua repletus, ubi feminæ furti damnatæ immerguntur; trou rempli d'eau où l'on noyait les voleuses.* — *Imus carcer; cul de basse-fosse.* (St. Sic.) — *Tumulus, sepulcrum; tombeau.* (Lex Long.)

FOSSADARE. — *Fossam facere, fodere; fouir, creuser un fossé.*

FOSSADEIRA. — Ut infra **FOSSADERA.**

FOSSADERA. — *Apud Hispanos, præstatio in belli sumptus, quæ ab iis exsolvebatur, qui in exercitum, quem fossadam vocabant, non pergebant.* (Hisp. Conc.)

FOSSADILE. — *Fossa quæ vice termini est; fossé de bornage.* (Ch. Pict.)

FOSSADUA. — Pro **FOSSADERA**, ut videtur. (A. 1094.)

FOSSADUM. — *Exercitus, etc., idem q. Fossatum.*

FOSSAGIUM. — *Pensitatio pro apertura fossæ seu sepulcri; droit à payer pour l'ouverture d'une fosse dans un cimetière.* (A. 1372.)

FOSSALARE. — *Fodere, fossam cavare; creuser, pratiquer un fossé.* (St. Avel.)

FOSSALE. — Vallum, etc. Ut **FOSSATUM.** (A. 1299.)

FOSSALUM. — Ead. notione. (Ap. Lud.)

FOSSALUS. — Ead. notione. (Ibid.)

FOSSAMENTUM. — *Obligatio qua fossatis urbium reficiendis tenentur cives, idem q. Fossatum.* (A. 1226.)

FOSSARE. — (Subst.) Ead. notione. — (Verb.) *Fodere, fossa et vallo cingere; entourer d'un fossé; ol. fossier.* (Mad.) — *Tumulo mandare; enterrer.* (Id.)

FOSSARETUM. — *F. cæmeterium, ubi sunt fossæ vel sepulcra: « Si confugientes (ad ecclesias) sint comites, barones... recipiantur in cameris campanarii; si vero plebii fuerint, in quadam camera per nos in fossareto ad hoc deputata. »* (Conc. Hisp.)

FOSSARIATA. — Idem q. **FOSORIATA.**

FOSSARIUM. — Pro **FOSORIUM.**

FOSARIUS. — *Vespillo, fossarius mortuos sepeliens; fossoyeur, celui qui enterre les morts; ol. fossuire.* (Pap.) *Apud Christianos primus fuit clericorum in Ecclesia fossarium gradus, qui humandis idellum corporibus curam impendebant: « Primus in clericis fossariorum ordo est, qui in similitudinem Tobiae sancti sepelire mortuos dmonentur. »* (Inc. epist. in Op. S. Hier.)

FOSATA. — *Sepulcrum.* (A. SS.) et vallum (A. 1397), ut **FOSSATUM.**

FOSATARIA. — *Præstatio quæ aut ecclesie aut domino fit post obitum alicujus, a fossa, sepulcrum; droit payé à l'église ou au seigneur par la famille d'un mort.* (A. 1012.)

FOSATELLUM. — *Fossatum minus; petit fossé.* (B. Hon. III PP.)

FOSATELLUS. — Ead. notione. (A. 1297.)

FOSATERIUS. — *Fossor, qui fossas urbium vel castrorum curat; fossoyeur chargé*

de l'entretien des fossés d'une ville ou d'un château; ol. fossier. (A. 1288.)

FOSATOR. — *Qui fossas facit; fossoyeur; ol. fossier.* (A. SS. Ben.)

FOSATUM. — Vallum, fossa, sed ea præsertim, quæ circa urbium mœnia circumducitur; *fossé.* (Pass.) *Fossatum duorum factum, cujus latera e terra effossa hinc et inde veluti aggere iuniantur. Ibi construebantur castella lignea quæ bretachias vocabant.* (A. 1160.) — *Obligatio, qua fossatis urbium reficiendis tenentur cives; prestation en nature ou en argent pour la reconstruction des fossés d'une place.* (A. 1148.) — *Exercitus, seu potius castra vallo et fossis circumducta; armée ou camp fortifié.* (Idem.) — *Canalis latior; large fossé.* (Bl.) — *Territorium, ut videtur, certis limitibus quasi fossato cinctum: « Tertia pars totius redditus fossati illius terræ. »* (Ch. Inn. II PP.)

FOSATURA. — *Fossatum; fossé.* (A. 1363.)

FOSATUS. — Vallum, ut **FOSATUM.**

FOSSEIUM. — Ead. notione.

FOSSELLA. — *Mihor fossa, ut Fossatellus.* (A. 1297.)

FOSSEARIUS. — *Fossor; celui qui fait les fossés, fossoyeur; ol. fossier.*

FOSSEATA TERRÆ. — *Tantum vineæ, quantum ligone vinitor fodere potest una die; la quantité de terre qu'un homme peut fouir en un jour; ol. fossérée.* (A. 1319.)

FOSSETUM. — Vallum, ut **FOSATUM.** (Leg. Norm.)

FOSSIATOR. — *Fossor, ut Fossearius.*

FOSSIDARE. — *Fossam facere, fodere; faire un fossé, fouir.*

FOSINA. — *Fuscina, Italis fossina, instrumentum ad capiendas pisces; engin de pêche.* (Pet. Cresc.)

FOSIS. — Pro **Fossa.** (Ap. Rym.)

FOSODARE. — *Fodere, ligone terram vertere; fouir la terre, la travailler à la houe; ol. fossier.* (Chartul. eccl. Apt.)

FOSOR. — *Vespillo, idem q. Fossarius.* — *Cunicularius; Vid. TALPARIUS.*

FOSORIATA. — *Modus vineæ quantus quis uno die fodere potest; Vid. Fosse-rata.*

FOSORIUM. — *Ligo; houe, pioche; ol. fosseur, fossière, fossour.*

FOSORIUS. — *Sus, porcus, ut videtur, quia terram rostro vertit, fodit; porc.* (Irm.)

FOSORYATA. — Ut **FOSORIATA.**

FOSULIA. — *Diminut. a fossa.* (A. 1392.)

FOSSUM ET REFOSSUM. — « *Dicta terra de Modoleia fuit murata per circuitum et extra dictam fossam magnam dictæ terræ factum fuit fossum et refossum, et strata levata circumquaque terram.* » (Mur.) *Hoc est, ut dicunt Galli, un fossé et un contre-fossé.*

FOSSURA. — *Fossa et ocatio; fossé et action de travailler à la houe.* (Vet. Gl.)

FOTINELLUM. — *Genus ponderis apud Anglos.*

FOTRUM. — *Capsa, vel instrumentum, in quo scyphi feruntur; boîte, étui.* (C. Heist.)

FOIUS. — Fartus : « Manufollia quæ sub capite auro *folia* posuerat. » (A. SS.)

FOUACES. — Idem q. Focacia.

FOUGIUM. — Censu pro singulis foris seu domibus exactus; *impôt ou taille qui se lève par chaque feu ou maison*; ol. *fouage*, *fouée* (Pass.) — Jus capiendi lignum usui suo necessario et præstatio pro illo jure exsolvenda; *permission de couper dans une forêt le bois nécessaire à sa consommation, et droit de payer pour cette permission*; ol. *fouage*. (Pass.) — Præparatio corii quæ in fossa fit; *préparation du cuir dans la fosse au tan*. (A. 1376.)

FOUATRUM. — Jus pascendorum animalium in silvis; *droit de pâture dans les forêts*. (A. 1262.)

FOUCAGIUM. — Jus pascendi greges in pascuis vel silvis, seu præstatio ab iis qui eo jure utuntur, soluta; *permission de conduire les troupeaux dans les pâturages et les bois seigneuriaux, ou redevance à payer au seigneur pour jouir de cette permission*. (A. 1262.)

FOUCHERIA. — Filix; *fougère*.

FOUDRA. — Ut Fodra.

FOUGERIA. — Filix; *fougère*.

FOUGHACEA. — Idem q. Focacia. (A. 1298.)

FOULAGIUM. — Molitura seu ipsa molendi actio, simul et pensatio quam a vassallis exigit dominus pro frumenti molitura; *mouture du grain et droit payé au seigneur par ceux qui sont obligés de moudre leur blé au moulin banal*; ol. *foulage*. (A. 1271.)

FOULARE. — Calcere uvas; *fouler la vendange*. (A. 1266.)

FOULERIA. — Fullonis officina; *moulin à foulon*.

FOULFACERE. — Offendere, nocere, damnum inferre; *nuire, faire du tort, causer du dommage*. (Ann. Præm.)

FOULLEIA. — F. foliorum florumque sparsio in ecclesia; *jonchée*. (A. 1239.)

FOUNINARE. — Fetum edere, proprium damnum; *mettre bas*. (Flet.)

FOURARE. — Instruere, pellibus ornare; *fourrer*. (A. 1371.)

FOURBISSOR. — Idem q. Forbissor.

FOURCERUS. — Qui capsulas et scrinia facit, vel scrinia seu capsæ regie custodes, nisi legendum sit *fouerrerius*. (A. 1317.)

FOURCHATA. — Tridens, merga; *fourche*; ol. *fourchat*. (A. 1319.)

FOURCUS. — Furca, quidquid in angulum acutum desinit; *fourche, tout ce qui se termine en angle aigu*. (A. 1317.)

FOURMARIAGIUM. — Idem q. Forismarietium.

FOURRAGIUM. — Idem q. Foragium.

FOURRATURA. — Pellitium; *fourrure*.

FOURRERIA. — Cella lignaria; *remise pour le bois de chauffage*; ol. *fourrière*. (A. 1304.)

FOUSSATUM. — Ut Fossatum.

FOVEA. — Thesaurus in terra inventus; *trésor trouvé en creusant la terre*. (Rad.) — Tumulus; *tombeau*. (Vel. Gl.) — Iulus carcer;

cachot, basse fosse. (A. 1252.) — Fossa, *trou, fosse*. (A. 1030.)

FOVENTATIO. — « Vivaria insuper et stagna et piscaria, nisi piscium nutritura et *foventatione* servatis, pro captura piscium non gravetur. » (A. 1202.) Id est, fetibus piscium, *pisciculis*; *rapportissement*.

FOVERARE. — Fodrum auferre, pro Foderare.

FOVERE. — Pro fodere. (A. 1400.)

FOVETUM. — Idem q. FAVETUM.

FOX. — Pro *fauz*, aditus, strictus ingressus : « De paganis vero circa duo millia sunt mortui, et captum fuit unum de lignis Christianorum, quod erat ante *fozem* Damiatæ. » (A. 1218.)

FOXA. — Idem q. FAVA. (Epist. Alex. III PP.)

FOXARADA. — Idem q. FOSSORATA.

FOXSORANUS. — Fossor vineæ, vinitor; *vigneron*. (A. 1182.)

FOXUS. — Pro *foxis*.

FOYA. — Vox Italica, ornatus species, forte idem q. Flocus.

FOYASSIA. — Placenta, quæ ad focum seu ignem familiarem coquitur; idem q. Focacia.

FRABUTATIO. — Prævaricatio, concussio; *malversation*. (A. 1340.)

FRACASSARE. — Rumpere, avertere; *renverser, détruire*. (Ch. Hisp.)

FRACCHINELLUS. — Fumis species : « Pro vi *fracchinellis* pro horduo ligando. » (A. 1367.)

FRACHA. — Ruina, apertura; *ouverture, brèche, fente*; ol. *fraite*. (A. 1337.)

FRACHIO. — Libertas, jus privilegium, f. pro FRANCHIATIO.

FRACIA. — Destructio; *destruction, démolition*. (A. SS.) — *Fractia*, species palorum vel tignorum navibus præfixorum, ut ad eas accedere non possent oppugnatores; *défenses en bois, espèce de fraises dont on garnit les navires pour qu'on ne puisse pas les prendre à l'abordage*. (Ap. Mur.)

FRACTARE. — Frangere; *briser*. (Tabul. Casaur.)

FRACTELLUM. — Sterquilinum; *fosse à ordures, latrines*. (Vel. Gl.)

FRACTICIDIUM. — Vestis diruta; *vêtement déchiré*. (Vel. Gl.)

FRACTICUS. — Incisus, fractus; *fendu, brisé*. « Ostium *fracticum*; » *porte à deux battants*. (A. 1261.)

FRACILATUS. — *Fractilata vestis*, id est concise, latissimis rimis et hiatis, cuiusmodi æstivo tempore olim Galli thoraces gestabant adeo fenestratos et hiantes ut seminudi fere apparerent, vel certe, ut Petri Chrysologi verbis utar, *artificiosa nuditate vestiti*; *vêtement tailladé*.

FRACILIS. — Fragilis; *fragile*. (A. SS.)

FRACTIO. — Particula; *petite portion*. (A. 1396.) — *Fractio votorum*, *violatio*; *violation des vœux*. (A. 1186.)

FRACITUM. — Ager arabilis; *terre labourable*. (Mon. Angl.)

FRACITIVUS. — Fractu facilis; *facile à briser*. (Vel. Gl.)

FRACIUM. — Expensum, sumptus; *frais*. (A. 1317.)

FRACURA. — Ruina; *brèche, ouverture*. (Ch. Mass.) — Quodvis damnum; *dommage, tort*. (Bart. Gl.) — Certum genus characteris, ut in littera Flandrica, vulgo *fractura*: « Novis libris conscribendis in bona rotunda textura et *fractura* pergameni vel franceno quotidie insudavit. » (Chr. Wind.) — Forte tractus, territorium, districtus: « Concessi prioratum S. Eugendi... et in *fractura* ejus capellam de castello cum omnibus decimis... » (A. 1149.)

FRACUS. — (Sbbs.) Expensum, sumptus; *dépense*. (A. 1284.) — Decessio, immunitio; *affaiblissement*. (A. 1306.) — (Adj.) Concisus; *coupé, tailladé*. (Cur. Gen. Tarr.)

FRÆDUM. — Pro *fredum*.

FRÆLUM. — Piscina; *panier de jonc, cabas*; ol. *fraiaus, frapel*.

FRÆNARIUS. — Frænorum confactor; *fabricant de mors ou freins pour les chevaux*; ol. *frennier*.

FRÆRESCHIA. — Pars hereditatis, etc., idem q. FRATERINITAS.

FRÆFUGETUM. — F. pro FRAXINETUM in Præcept. a. 528.

FRAGA. — « Et totam ipsam *fragam* cum oliveto, usque in illum terminum ubi intrat Lor in Sile. » (Ch. Hisp.) Ager forte *fragis* constitus, *fragas* enim *fraga* Hispani vocant.

FRAGEIA. — In Chartular. Cluniac. corvæ genus fuisse videtur, aut forte placente species, eadem q. Foyassia.

FRAGETUM. — Locus in quo crescunt *fragi*; *lieu planté de frênes*; ol. *fresnaie*. (Vel. Gl.)

FRAGIA. — Fimbria, lacinia; *frange*. (A. 1356.)

FRAGIARIA. — Forte mulier quæ *fragias* seu fimbrias ecclesiæ ornamentis assuebat, vel ipsa ornamenta seu vestes ecclesiasticas *fragiatas*, id est laceras, reliciebat; *frangière*. (A. 1290.)

FRAGIATUS. — Fractus, læsus, debilitatus; *endommagé, estropié*. (Leg. Roth.)

FRAGILARE. — Frangere, rumpere; *rompre, briser*. (Tract. de re milit.)

FRAGILITAS. — Nocturna dormientis polutio. (Bern. Mon.)

FRAGILITATUS. — Debilitatus, fragilis factus, ut FRAGIATUS. (Leg. Rot.)

FRAGIUM. — « Concessi eisdem *fragium*, focalia et coopertoria. » (Mon. Angl.) Forte pro *fragium* legendum ibi FORAGIUM; forte est *ius colligendi fractos arborum ramos et præstatio*, quæ ob id dumino forestæ solvebatur.

FRAGLAMEN. — Flagrantia, ardor; *ardeur, embrasement*. (A. SS. Ben.)

FRAGLARE. — Pro *fragare*.

FRAGLIA. — *Fraglia S. Mariae*. (A. SS.) ubi continuatur Bollandi suspicatur intelligendam esse *confraternitatem*.

FRAGMENTA. — Reliquiæ cibi; *reliefs, restes de nourriture*. (A. 1199.)

FRAGMINARE. — Confringere, in fragmenta comminere; *briser, réduire en morceaux*. (A. SS.)

FRAGRANTIA. — Hispanis, flagrans delictum; *flagrant délit*.

FRAGRARE. — Olfacere; *flairer*. (A. SS. Ben.)

FRAGRASCERE. — Fragrare, fragrantiam reddere; *exhaler une odeur, sentir bon*. (Pet. Cell.)

FRAGULA. — Fraga; *fraise*. (A. 1295.)

FRAGUMEN. — Frigor, strepitus; *bruit*. (Pez.)

FRAGUS. — Incurvatio genuum, vel ipsum genu; *le pli du genou ou le genou*. (J. de J.)

FRACHIA. — Pars hereditatis, quæ ad fratres priamogeniti pervenit; ut FRATERINITAS.

FRACINUS. — Fraxinus; *frêne*.

FRACIRASCA. — Idem q. FRACHIA.

FRATERIUS. — Qui frangit et vastat; *qui ravage, qui fait du dégât*; « *Animalia fraiteria*. » (Ap. Lud.)

FRAMEA. — Hastæ species; *arme des anciens Germains, hache à deux tranchants, framée*.

FRAMENTATUM. — Pro *fragmentatum*.

FRANA. — Judex, in veteri jure Frisico; *juge*.

FRANCALANI. — Idem qui *libere tenentes*, seu qui liberum tenementum tenent vel possident. *Vid. TENENS*.

FRANCALE. — Ager a censu et præstatione immunis; *terre exempte de tout cens et de toute prestation*. (A. 1267.)

FRANCALICIA. — Libertas, jus, privilegium, immunitas; *liberté, privilège, exemption, immunité*. (A. 1314.)

FRANCALIS. — A censu et præstatione immunis; *franc, exempt de charges*. (A. 1341.)

FRANCALITER TENERE. — Libere et absque censu; *tenir, posséder en toute franchise, sans être soumis à cens ni à rentes*. (S. XII.)

FRANCARIUM. — Mensuræ annonariæ genus; *sorte de mesure pour les grains*; ol. *franchart*.

FRANCBAD. — Ager a censu liber et immunis, ut FRANCALE. (Chartul. eccl. Auxil.)

FRANCENIUM. — Pergamentum ex pelle vitulina contactum; *velin*. (Chr. Wind.)

FRANCESUS. — Gallus; *de France, Français*. (Chartul. Raven.)

FRANCHAMEN. — Libere, nullius requisiti consensu; *librement, volontairement*. (St. Mass.)

FRANCHERIA. — Ut FRANCALE. (A. 1463.)

FRANCHERIUS. — Barcinonensibus, municipalibus officiis immunis. (A. 1283.)

FRANCHESIA. — Idem q. FRANCHISIA.

FRANCHEZA. — Bad. nuntione.

FRANCHIA. — Pro FRANCHISIA.

FRANCHIARE. — Ut FRANCHIRE.

FRANCHIATURA. — Ut FRANCHISIA.

FRANCHICIA. — Fimbria, lacinia; *frange*. (A. 1328.)

FRANCHILANUS. — F. idem q. *libere tenens*, cui opponitur *tenens in villanagium*, seu *villanus*. (Mon. Angl.)

FRANCHILATIO. — Immunitas; *exemption, immunité, privilège*. (St. Verc.)

FRANCHIMENTUM.—Rad. notione. (A. 1277.)

FRANCHIRE.—Ingenuum, *francum facere* ex servo, manumittere; *affranchir, donner la liberté, faire passer de l'esclavage à la liberté*. (Pass.)—Immunitatem a praestationibus et operis concedere; *exempter des corvées, accorder l'exemption de redevances en nature ou en argent*. (Pass.)

FRANCHISARE.—Immunitatem, etc.; ut FRANCHIRE.

FRANCHISIA.—Prædii rustici species, sic forte appellata, quod francorum et liberorum esset, cujusmodi est apud Anglos *liberum tenementum*, tametsi postmodum censibus et praestationibus obnoxia; *franchise, terre possédée en franc aleu*. (Tabul. Prior. de Pared.)—Districtus seu territorium certis privilegiis et iuribus donatum; quo sensu *franchisia* idem q. aliis *Septenn, Bmleuca*; quod Andegavis, *Quinta*; Tolosanis, *Dex*; Cenomanis, *Viarta*; *territoire, étendue de pays jouissant de privilèges particuliers*; ol. *franchise, nsile*, etc. (A. 1213.)—Certum territorium a domino sub iustis suis ad pascenda eorum animalia relictum, ceteris omnibus exclusis; *portion de terre dans laquelle, à l'exception de toutes autres, le seigneur permettait aux vassaux de conduire leurs troupeaux*. (A. 1490.)—Libertas, jus, privilegium, immunitas; *exemption, immunité, franchise*. (A. 1206.)—Libertas, manumissio; *liberté, affranchissement*. (A. 1324.)—Praestatio quae pro obtinenda libertate dabatur; *droit que l'on payait pour obtenir la liberté*. (A. 1255.)—Pactum, conventum, lex municipalis; *pacte, règlement, coutume*. (St. Mont. Reg.)

FRANCHISIUS.—Legitimus; *légitime*. (S. XII.)

FRANCHITARE.—Immunem reddere; *exempter*. (St. Ast.)

FRANCHITAS.—Libertas, privilegium, immunitas, ut FRANCHISIA.

FRANCHIUS.—Francus, immunis a servitutiis et praestationibus; *exempt, franc des corvées et redevances*. (A. 1343.)

FRANCHUS.—Pro FRANCUS.

FRANCIA.—Forte praedii rustici species, sic appellata, quod francorum et liberorum esset, idem q. FRANCHISIA. (A. 1069.)—Fimbria; *frange*. (A. 1497.)

FRANCICUS.—Francicus panis, placenta genus; *Vid. PANIS*.

FRANCIGENA.—Anglis et Italici dicebantur omnes extranei, sive cogniti essent, sive incogniti, nisi Italos, sive Anglos se esse probassent per *Engleschertam*, inquit Bractonus.—Germanis Belgisque posteriorum temporum, id est post Carolingos, non tam Franci, quam Francorum posterii vocabantur *Francigenae*. (Gl. Heist.)

FRANCIGENATUS.—Gallus, e *Francia* oriundus; *Français, d'origine française*. (Doniz.)

FRANCIGINI.—Apud Bononienses, forte idem quos Gel. *chanteurs de romans* dicebantur (Ghirard.)

FRANCILOGUS.—Sermo Gallicus, vel qui idiomatico Gallico utitur. (A. SS.)

FRANCIOSUS.—Gallicus; *Français*. (A. SS.)

FRANCIPLEGIA.—Vid PLEGUS.

FRANCIS.—Mensura frumentaria, eadem quae FRANCARIUM. (A. 1345.)—Modus agri. (A. 1196.)

FRANCISARE.—More Francorum se habere vel lingua eorum loqui; *parler français, ou agir à la française*; ol. *françoier*.

FRANCISCA.—Bipennis, Gallis propria; *hache à deux tranchants, francisque*.

FRANCISCHUS.—Franciscus salix, dicitur de salice comata, quae plantonius, non salix appellatur, quandiu comam non habet. (St. Pl.)

FRANCISCUS.—Armorum genus ut FRANCISCA.—Francus, Gallus; *Frank, de France, Français*.—Haereticus quidam; *hérétique de la secte des Albigeois*. (A. 1154.)—Mensura frumentaria eadem ac FRANCARIUM et FRANCIS. (A. 1143.)—Franciscus appellatus primum videtur, quicunque Francos frequentabat, deinde nomen proprium esse coepit. Sic Franciscus nomen repetitur in Ch. saec. XI. Ita et fratrum Minorum institutor, qui Joannes Bernardo appellabatur, Franciscus absolute nominatur in instrumento saeculi XI.

FRANCITAS.—Idem q. FRANCHISIA, SALVITAS, LIBERTAS, SALVATIO, SALVAMENTUM, etc.; locus scilicet, cujus incolae iure gaudent immunitatis, cujus tamen ratione praestatio dominis fiebat. (H. Abbat. Condom.)—Immunitas e quolibet servitio et censu; *exemption de quelque charge*. (A. 1025.)

FRANCIUS.—Francicus; *de France, Français*. (A. 1239.)

FRANCIZARE.—Gallice loqui; *parler français*. (Vel. Gl.)

FRANCLAND.—Saxonibus, terra Francorum; *pays des Francs, Franco*.

FRANCOLENSIS.—Idem q. FRANCHILANUS, seu libere tenens; *possesseur d'une terre libre*. (Lib. nig. Scac.)

FRANCOMATUS.—Sic in regno Hierosolymitano captivum libertate donatum appellabant Galli; *prisonnier qui a reçu la liberté*; ol. *francoante*.

FRANCUS.—Vir ex nobilitate, ex magnatibus; *qui est d'extraction noble, grand*; ol. *franc*. (Pass.)—Ingenuus; *qui est de condition libre*; ol. *franc, franc homme*. (Pass.)

—Immunis ab oneribus et praestationibus; *franc, exempt de charges*. (Pass.)—Proteneute obnoxiae conditionis in Hist. Abbat. Condomens. sumi videtur: « Oliverius monachus dedit francum unum in loco qui dicitur Biraged. »

—Burgensis, qui intra urbis muros habitat; *citadin, habitant d'une ville*. (Ch. Arag.)

—Purus, legitimus; *pur, non mêlé, non nié, de bon aloi*. (St. Arel.)

—Moneta Francica; *sorte de monnaie, franc*. (Pass.)—Bellicosus; *brave, valeureux*. (Pass.)—Francus tenens seu libere tenens, qui feudum tenet; *franc tenant, franc tenancier, celui qui possède un fief et y habite*.

(Pass.) *Francum metum*, agri portio quae a liberae conditionis homine colitur, vel quae servilibus obnoxia non est; *terre cultivée par un homme libre ou exempte de toute charge servile*. (A. 1242.) *Francia terra*, quae non in villenagio tenetur; *franche terre, héritage qui n'est pas tenu à cens et à rentes*, (Chartul. S. Vand.) *Francia villa*, quae certis franchisiis seu privilegiis gaudet; *ville franche, qui est en possession de certaines franchises*. (A. 1273.) *Francum festum*, nundinae, sic dictae quod mercatores qui ad eas accedunt immunes sint a consuetis exactionibus; *franche fête, marché exempt de droits et qui se tient le jour de la fête patronale d'un lieu*. (A. 1424.) *Franci pisces*, 1° boni, recentes; *poissons frais* (St. Mass.) ; 2° ii quos dominus loci sibi reservavit; *poissons qui appartiennent au seigneur sur le produit de la pêche des hommes de la terre* (Chartul. Mon. SS. Trin. Cad.) Habere tenementum in franco respectu, id est possidere agrum ab omni censu seu praestatione liberum; *posséder un héritage franc, et libre de tout cens*. (Id.) *Francum molitum*, immunitas a pensatione pro frumenti molitura; *exemption du droit de mouture*; ol. *franc moli*. (Chartul. Corb.)

FRANDEGULUM.—Fundibulum, machina oppugnatória, quae iactantur lapides. *Vid. FUNDABULUM*. (Ap. Mur.)

FRANGA.—Idem quod FRANGIA. (A. 1363.)

FRANGERE.—In culturam redigere; *mettre en culture*. (A. 1056.)

FRANGIA.—Fimbria; *frange*. (A. SS.)

FRANGIATUS.—Idem q. FRAGIATUS.

FRANKITAS.—Pro FRANCHITAS.

FRANQUALICIA.—Idem quod FRANCHALICIA. (A. 1314.)

FRANQUARE.—Francum, ingenuum facere; *affranchir, donner la liberté*. (A. 1360.)

FRANQUERIA.—Privilegium, etc., ut FRANCHISIA. (St. Arel.)

FRANQUESIA.—Privilegium, districtus, manumissio, ut FRANCHISIA.

FRANQUILLINUS.—Avis species; *francolin*. (Frid. Imp.)

FRANQUINTUS.—Libertas, jus, privilegium, immunitas, ut FRANCHISIA. (A. 1147.)

FRANQUISITIO.—Immunitas, juris alicujus cessio; *immunité, concession de quelque privilège à quelqu'un*. (A. 1310.)

FRANQUITAS.—Idem q. FRANCHITAS

FRANQUITUDO.—Idem q. FRANQUINTUS.

FRANSIRE.—Frangere, triturare; *briser, broyer*. (St. Rip.)

FRANTZCHI.—Fratres S. Francisci; *les moines de S. François*. (Bern. de Breyd.)

FRAPATURA.—Lemniscus; *ruban*. (A. 1367.)

FRAPPA.—Ead. notione. (Conc. Lab.)

FRARAGIUM.—Pars haereditatis, etc., ut FRATERNITAS. (A. 1260.)

FRANESCHIA.—Pars haereditatis, etc., ut FRATERNITAS. (S. XII.)—Soror uterina, ut videtur; *sœur utérine*. (Reg. Ol. Parl. Par.)

FRARIRSIA.—Ut FRABAGIUM. (A. 1218.)

FRASCA.—Italici, folium, ramusculus arboris, virgultorum fasciculus; *branchages, broussailles*.

FRASCARIUM.—Locus arbutis consitus; *lieu plein d'arbrisseaux*. (A. 1003.)

FRASCATA.—Idem q. FRASCARIUM. (Rol. Pal.)

FRASCETUS.—Qui fistula canit; *joueur de flûte*. (Ap. Mur.)

FRASCHA.—Idem q. FRASCA.

FRASCETUM.—Locus arbutis consitus, dimin. a FRASCARIUM. (St. Verc.)

FRASCHISSA.—Ansa ferrea, ut videtur: « Pro clavellis, *fraschissis* et aliis ferrementis. » (A. 1373.)

FRASCIINGA.—Idem q. FRASCIINGA. (A. 831.)

FRASCUS.—Lagena, pro FRASCUS: « duos frascos de estagno. » (A. 1361.)

FRASINGIA.—Ut FRASCIINGA.

FRASIUM.—Expensum, ut videtur; *frais, coût*. (St. Genuens.)

FRASNEA.—Fraxinetum; *lieu planté de frênes, fresnaie*.

FRASSA.—Forte mesenterium vitulinum, quod Gallice dicitur *fraise de veau*: « Cum una droiture, quae valet anno quolibet unum sextarium hordei, unum caponem et unam frassam. » (Lib. cens. mon. S. Germ.)

FRASSELLUS.—Currus species, ut videtur, forte duabus rotis constans, quadrigae enim opponi videtur; nisi sit fasciculus a frasca: « Licet essent et fuissent per tempus sufficiens in possessione et saisina... recipiendi in pratis Rone-Vallis mareschacis in quadregis et frassellis usque ad festum B. Johannis. » (A. 1131.)

FRASSINUS.—Fraxinus; *frêne*; ol. *fraise, frasin*.

FRATALIA.—Apud Italos confraternitas; *confrérie*. (A. 1339.)

FRATEA.—In malam partem accipitur, nimirum pro societate conjuratorum; *association, réunion de conspirateurs*. (A. 1227.)

FRATELLE DOMINE.—Senensibus, moniales; *religieuses*. (A. 1286.)

FRATERCULUS.—Monachus; *religieux, frère*. (A. SS. Ben.)

FRATERIA.—Fraternitas, confratria, congregatio, ut FRATERNITAS.

FRATERNACIO.—Fraternitas, sodalitium, ut FRATERNITAS.

FRATERNALIS.—Fraternus; *fraternel, de frère*. (A. 1473.)

FRATERNITAS.—Ipsa Ecclesia vel ipsi fideles; *l'Eglise, les fidèles qui la composent*. (S. Anbr., S. Cyp., etc.) *Fraternitatis reus*, qui in Ecclesiam peccat, vel in fratres, id est fideles. (Conc. Lugd. I.)—Fratrum seu monachorum coetus; *communauté de moines*. (Liber. Diac.)—Societas inita inter monachos variorum monasteriorum, quae sua sibi invicem bona ita communicabant, ut tanquam fratres alterius monasterii haberentur, in illud reciperentur, epularentur in refectorio, precationum seu uti vocabant, *beneficiorum* omnium essent participes, pro iis

cum e vita migrassent, preces funderentur, perindo ac pro monachis indigenis, etc.; *association de plusieurs maisons religieuses, dont l'effet était de faire regarder les membres de l'une comme membres de l'autre.* (Pass.) — Prestationes quæ fiebant monasteriis ab iis qui eorum fraternitatem susceperant; *redevances et autres prestations dues aux monastères par les laïques qui s'y faisaient agréger.* (Conc. Later. iv.) — De laïcis dicitur, qui in participationem orationum suffragiorum et beneficiorum monachorum ab iis admittentur: qui in fratres vel in fratres et monachos recipi dicuntur apud Eckhardum; *union que les laïques contractaient avec un ordre monastique afin de participer aux prières, suffrages et autres bonnes œuvres des religieux.* (Pass.) — Pars hæreditatis, quæ ad fratres primogeniti pervenit, ita ut quod ex bonis paternis ii possident, dicantur possidere ratione *fratriagii*, eoque ipso a fratre primogenito in clientelam id teneant eique hominum faciant: ille vero tam pro bonis quæ ratione primogenituræ ipsi obveniant, quam pro iis, quæ ab universis bonis paternis aut maternis per *fratriagium* decisa sunt, fratribusque postnatis obveniant, domino capitali hominum exhibeat; *terme de l'ancien droit féodal qui désigne le partage des biens paternels entre frères et sœurs; ol. frérage, freresche.* (Pass.) — Titulus honorarius, quo utebantur reges cum ad alios reges scribebant: *fratres* enim sese vulgo appellant. (Pass.) — Societas, confratria, sodalium; *société, confrérie, association.* (A. 1283.) — *FRATERNIZARE.* — Fraterno more agere, vivere; *fraterniser, vivre, se conduire en frère.* (A. 1379.) — *FRATERNUS.* — Filius fratris; *filz de frère, neveu.* (Vet. Gl.) — *FRATHISSIUM.* — Forte pro *FRATHISSIUM*; *assura: «Una tabula cum frathissis.* » (A. 1379.) — *FRATICELLUS.* — Fraterculus; *petit frère, moine.* (A. SS.) — *FRATILLARE.* — Molere; *moudre.* (Vet. Gl.) — *FRATILLUM.* — Molendinum quo molitur piper vel aliud simile; *moulin à poivre.* (Vet. Gl.) — *FRATO.* — Augment. a frate, frater, apud Italos. (Mur.) — *FRATREIA.* — Societas; *confrérie.* (A. 1489.) — *FRATRIA.* — Ead. notione. — *Fratris uxor; belle-sœur.* (Vet. Gl.) — Sententia; *jugement, décision, sentence.* (Joan. Sarisb.) — *FRATRIAGIUM.* — Pars hæreditatis, etc., ut *FRATERNITAS.* — *FRATRICELLI.* — Qui et fratres de paupere vita, Byzochi et Beguini, interdum nominantur. Minoritarum secta, qui pura et candida S. Francisci instituta seclari se jactabant, et a Cælestino V Pontifice auctoramentum seclæ se accepisse contendebant, cujus auctor fuit Henricus Ceva, damnata non semel a Bonifacio VIII et Joanne XXII. — *FRATRIMONIUM.* — Bona fraterna, ut pa-

trimonium, paternum; *biens du côté du frère.* — *FRATRISCHA.* — Idem q. *FRATRIAGIUM.* (A. 1267.) — *FRATRISSA.* — *Fratris uxor; belle-sœur, femme du frère.* (Isid.) — *FRATRUA.* — Ead. notione. (J. de J.) — *FRATRUELIS.* — Quod pertinet ad fratrem, filius vel filia fratris; *ce qui est au frère, du frère, fils ou fille du frère.* (J. de J.) — *Fratrueles, duorum fratrum filii; cousins.* (Id.) — *FRATRUELISSA.* — Idem q. *FRATRISSA.* (Pap.) — *FRATRUUS.* — Ex fratre, nepos, fratris filius; *neveu.* (Fl. Wig.) — *FRATRUELIS.* — Ead. notione. (Vet. Gl.) — *FRAUDABILITER.* — Fraudulenter; *fraudeusement, avec tromperie.* (Ord. reg. Fr.) — *FRAUDATUS.* — Adulterinus, plenus fraudis; *fraudé, falsifié.* (A. SS.) — *FRAUDOLANS.* — Fraudator; *trompeur, fraudeur.* (Scrip. rer. Fr.) — *FRAUDOLENTIA.* — Pro *FRAUDULENTIA.* — *FRAUS.* — Idem q. *FRAUSTUM.* — *FRAUSTUM.* — Vastum pascuum, incultus et eremus agor; *terre inculte, friche, lande, pâturage, lieu désert; ol. frau, freches, frouste, froustis.* (Puss.) — *FRAXINATA.* — Locus ubi abundant fraxini; *fresnaia.* (J. de J.) — *FRAXINEIA.* — Ead. notione. (Chartul. Anger.) — *FRAXINNA.* — Idem videtur q. *FRASCINGA:* «In Cnina... percipiebamus fraxinnas et oblias.» (Ch. Mass.) — *FRAYLE.* — *Fiscina; cabas, pannier.* (Ap. Kennel) — *FRAYNETA.* — Idem q. *FRAXINATA.* (A. 1307.) — *FRAYREYSIA.* — Ins in bona fraterna; *droit sur l'héritage patrimonial.* (A. 1345.) — *FRAYSIS.* — *Fraxinus; frêne; ol. fraysse.* (A. 1342.) — *FRAYSSINEDA.* — Idem q. *FRAXINATA.* (Ch. Mass.) — *FRAZIA.* — Impensa, sumptus; *frais.* (St. Gen.) — *FREA.* — Quæ sub alterius tutela seu mundo, vel dominio est; *femme sous puissance d'autrui, pupille.* — Saxorum dea, uxor Vodani, qui et ab iis pro deo cultus est; *femme d'Odin, divinité scandinave.* — *FREAGIUM.* — Forte pro *FOAGIUM* vel *FOCAGIUM* in insl. a. 1202. — *FRECENGIA.* — Idem q. *FRASCINGA.* (A. 1233.) — *FRECENIA.* — Ead. notione. — *FRECHEYUM.* — Idem videtur ac *FRECUM.* (A. 1323.) — *FRECHISSUS.* — Forte cælitus, ornatus: «Una navicula argentea pro tenendo thure habens cabessellum argenteum *frechissum* in superficie.» (A. 1358.) Italici, *fregiare* est ornare, unde *fregio, fregietto*, ornamentum: Hiuc forte *frechissus* q. mutato in *ch:* quæ fere ut *g* Galli pronuntiant. — *FRECIARE.* — Palos, ut videtur, ligno transverso munire, a Gallico *fraiser*, palis præcingere. (A. 1347.) — *FRECINNARE.* — Cantare; *chanter.* (Pap.) — *FRECTA.* — «Capsa aperta samelo rubeo

cum *frectis* et scutis breudatis.» (A. 1295.) — *FRECTATUS.* — *FRECTAGIUM.* — Naulum, pretium pro vectura solutum; *frete.* (A. 1317.) — *FRECTATUS.* — «Una mitra *frectata* cum argento.» (Mon. Angl.) — Sandalia cum caligis breudatis et *frectatis*, de armis palatis et undatis.» (A. 1295.) Ubi forte *frectatus* idem esse videtur ac Gallicum *frédé.* — *FRECTUM.* — Idem esse videt. q. *FRECTA:* «Unum lectum... cum foliis aureis operatis in quodam *frecto* albo.» (A. 1388.) — *FRECUM.* — Ager incultus et eremus, idem q. *FRAUSTUM* et *Fiscum.* (S. xiv.) — *FREDA.* — Ornamentum vel umbraculum, quod feretris et capsis sanctorum superponebatur; *daïs, construction que l'on établissait au-dessus des tombeaux et des chasses des saints.* (A. 840.) — Ipsa capsula seu theca reliquiarum; *châsse, reliquaire.* (H. Nem.) — Multa ob violentam pacem, idem q. *FREDUM.* (Pap.) — *Locns clausus, et munitus, idem q. FREDUM q. Vid.* — Impensa, sumptus; *frais, dépense.* (A. 1313.) — *FREDARE.* — Multam exigere, unde et pro molestare, vexare. (A. 974.) — *FREDO.* — Tonus vel modus musicus, a Gal. *fredon.* (Comput. Vet.) — *FREDUM.* — Multa ob violentam pacem publicam indicta; *anende à laquelle, sous les deux premières races, on condamnait celui qui troublait la tranquillité publique.* (Pass.) — Quævis prælatio, ut videtur; *taxe, redevance.* (Pass.) — Sumptus, expensæ; *frais, dépense.* (A. 1284.) — Locus clausus, munitus; *enclos, lieu fermé et muni de défenses.* (A. 1065.) — *FREDUS.* — Pax, seu locus sacer, immunitus; *paix ou lieu sacré.* (Lex. Alam.) — Multa pro pace, ut *FREDUM.* — *Marrubium; marrube, plante.* (Pap.) — *FREGATA.* — Navis exploratoria; *batiment léger propre à aller à la découverte.* (A. 1362.) — *FREGERE.* — Pro *frangere.* (A. 1435.) — *FREGRESCHIA.* — Pars hæreditatis, idem q. *FRATERNITAS.* — *FREGSINGARIUM.* — Tributum seu prælatio ex *frengiis*; *vid. FRASCINGAGIUM.* (A. 1100.) — *FREHTA.* — Modus agri, seu agri portio: «Ex una parte media *frehta.* » (A. 1280.) — *FREIDUM.* — Multa, etc.; ut *FREDUM.* (A. 750.) — *FREIGRAVIUS.* — Apud Germanos, comes liber. *vid. FREYGRAVIUS.* — *FREITON.* — Pro *FERTO.* — *FRELBERIA.* — Idem videtur ac *FREDUM*, multa. (A. 1422.) — *FREMENTER.* — cum fremitu; *avec frémissement.* (A. SS.) — *FREMUS.* — Gemitus; *gémissement, plainte.* (Vet. Gl.) — *FRENAGIUM.* — Pretium domino furni solutum pro coctione furnaria, idem q. *FURNAGIUM.* (A. 1329.) — *FRENARIUS.* — Qui facit *frena*; *fabricant de freins et de brides; ol. fremier.*

— *FRENECTUS.* — Dimin. a *frenum*, ornamentum muliebne. (A. 1337.) — *FRENELLATUS.* — «Necessarium est quod dicte galeæ sint tali modo et maneræ sicut *frenellata*, quod dum adversus hostes processerit pugnaturæ, de facili stringant se invicem et conjungant.» (Sanut.) — *FRENERIUS.* — Qui facit *frena*; idem q. *FRENIARIUS.* — *FRENETICARE.* — Delirare; *être dans le délire; délirer.* (Barel.) — *FRENEUS.* — Fraxineus; *de frêne.* (Ch. Mass.) — *FREODO.* — Vitulus lacteus, ex interpretatione Schilteri; *veau de lait.* (Lex. Sal.) — *FREPATUS.* — «Prohibemus ne sentarii vel trotarii eorum deferant vestes *frepatas* » (a. 1218); id est quæ Gall. nuncupatur *habits découpés, taillés.* — *FREQUENTANEUS.* — «Vermes quippe ita sibi a vertice usque ad talos ebulliebant, ut *frequentanei* ejus maximum inde putorem tolerarent.» (A. SS.) Galli dicebant; *ceux qui le fréquentaient.* — *FREQUENTARE.* — Tentare, experiri; *essayer, expérimenter.* (Sig.) — Solere, consuevisse; *avoir l'habitude, être accoutumé à.* (Ord. reg. Franc.) — *FREQUENTATUS.* — Pro *frequens*, creber, multus: «Jejunium cum opere manuum *frequentato.* » (A. SS.) — *FREQUENTIDICUS.* — Mathematicus, divinus; *prophétique, astrologique.* (Vet. Gl.) — Qui sæpe dicit, loquitur; *qui dit souvent.* (Id.) — *FREQUENTIVUS.* — Frequens, assiduus. (St. Cad.) — *FRERAGIUM.* — Hæreditatis inter fratres partitio, ut *FRATERNITAS.* — *FRERASCA.* — Ead. notione. — *FRERESTER.* — Sororis maritus, vel uxoris frater; *beau-frère, mari de la sœur ou frère de la femme; ol. frèrastra.* — *FRES.* — Fimbria, limbus; *frange.* (A. 1381.) — *FRESA.* — Faba siliqua exorta; *fève fraisée.* (A. 1127.) — *Fragum; fraise.* (A. 1337.) — *FRESAGIA.* — Minuta fruges, legumina; *menues récoltes, légumes.* (A. 1496.) — *FRESATURA.* — Fimbria, limbus, seu quod ornatus vice vesti assuitur; *frange, passementerie, agrément; vid. FRASATURA.* — *FRESATUS.* — Corrugatus; *plissé, froissé, froisé.* (A. 1416.) — Fimbria ornatus; *orné d'une frange, frangé.* (Mur.) — *FRESCIUM.* — Ager incultus pascendis animalibus aptus; *friche, terre qui n'est pas cultivée, pâturage; ol. fresche.* (A. 1361.) — *FRESCHERIUM.* — Ager incultus; ut *FRESCEIUM.* — *FRESCHIUM.* — Idem q. *FRESCHERIUM.* — *FRESCHUS.* — Recens; *frais.* (Ap. Mur.) — *FRESCIATUS.* — «Quos lapides sic suis lacrymis madefactos in quodam caustro cum quadam tobacina *fresciata* super summum caput per civitatem portabat.» (A. SS.) Vox *fresciata*, inquit Bollandi continuator videtur oriri ex idiomate Italico, in quo *frigiare* significat ornare, ita ut *tobacina fresciata*, ni

fallor, hic accipiatur pro mantili ornato. Num potius ab Italico *freseare*, refrigerare, ita ut *tobakia fresciata* sit quasi mantile refrigeratum, madefactum?

FRISCINGA. — Ul FRISCINGA.

FRESCUS. — Ul FRISCUS.

FRESELLA. — Forte linens colli amictus corrugatus, quem Gallice vocant *fraise*. (A. 1202.)

FRESELLUS. — Fimbria, limbus aut futile ornamentum ejusdem generis; *frange, passementerie ou quelque autre pièce d'ornement du même genre*. (Od. arch. Rot.)

FRESENGAGIUM. — Idem q. FRISCINGAGIUM.

FRESENGARIUM. — Ead. notione.

FRESENIA. — Idem q. FRISCINGA.

FRESIA. — Prædii rustici species, ut videtur: « Et unum hominem... nomine Rogerum... ut... illa *fresiam*, Helgardam nomine, ubi nunc hospitatur, permanere li- » at. » (Vet. Ch. Fland.)

FRESIUM. — Fimbria; *frange*. (A. SS.)

FRESQUERIA. — Folia vel herbæ recentes, quibus ornatus vel refrigerationis causa uti solent; *verdure, branches d'arbres, jonchée, dont on garnissait les appartements*. (A. 1304.)

FRESSENGA. — Idem q. FRISCINGA.

FRESSUM. — Ul FRESIUM. (St. Arel.)

FRESTATUS. — Claustratus, cancellatus, in arte heraldica; *fretté*. (A. 1335.)

FRESTENGA. — Idem q. FRISCINGA.

FRESTRÀ. — Fenestra; *fentre, ouverture*. (Pap.)

FRESUM. — « Qui harpatores... percussit, componat illum quarta parte majori compositione, quam alteri ejusdem conditionis. Aurifices similiter. Feminas *fresum* facientes similiter. » (Lex Angl.) Ubi videtur eæ esse, quæ cannabem in aqua madefactam macerant, sub gunt, confringunt: est enim *fresus*, fractum, divisum, molitum a *frendo*, ut habet Papias.

FRESUS. — Fractus, ruptus; *brisé, broyé, rompu*. (Vet. Gl.)

FRETA. — Species mensuræ pro liquidis; *mesure pour les liquides*: « Duae *fretas* de cervisia. » (Lex Sal.)

FRETARE. — Fricare; *frotter*. (A. 1340.)

FRETATIO. — Pretium pro conductione navis; *fret, nolis*. (A. 1307.)

FRETELETUS. — Vas formam rhombi referens; *petit bassin fait en losange*; ol. *fretel*.

FRETELET. — Ornamenti genus: « Caput B. Clementis in quodam vase... in quo plures lapides deficiunt, et etiam duo *freteleti*. » (A. 1376.)

FRETELLA. — Fislula species; *sorte de fistule*; ol. *frestel, fretel*.

FRETENGIA. — Idem q. FRISCINGA.

FRETO. — Moneta species, lamina argentea; *petite monnaie, feuille d'argent*; ol. *fretin*. (A. 1337.)

FRETOSUS. — *Fretosus locus*, id est fretis impeditus, seu rivulus et canalibus. Vid. FRETUM. (Ch. Hisp.)

FRETTA. — Conductio navis onerariæ; *fret, nolis*. (Rym.)

FRETTARE. — Navem conducere; *fréter un navire*. (Rym.)

FRETUM. — Rivulus, canal; *petit cours d'eau, canal, bras de fleuve*. (Ch. S. Bonif.) — Præstatio pro tutela et protectione, idem q. SALVAMENTUM. (A. 1040.) — Multa, etc., ut FREDUM. (A. SS.) — Naulum; *fret, nolis*. (A. 1388.)

FRETUS. — Multa, ut FRETUM. (A. 1121.)

FREUM. — Ead. notione. (A. 1027.)

FREXATURA. — Ornamenti genus ex auro vel argento vesti assutum, idem q. FRESULUS. (St. Verc.)

FREXENGARIUM. — Idem q. FRESINGARIUM.

FREXINGIA. — Idem q. FRESINGA.

FREYNO. — Fraxinus; *frêne*. (A. 150v.)

FREYRESCHIA. — Pars hereditatis, etc. ut FRATERITAS. (S. XIV.)

FREZA. — Dicitur de Ferulo, fabaceo, in transactione a. 1331: « Omnibus diebus Veneris non jejunantibus dat dictus dom. abbas... unam quarteriam fabarum pro *frezis* in conventu preparandis illa die. » etc. (A. 1331.) Fabas siliqua nudatas *fèves fresées* vel *dérobées* vocabant Galli.

FREZATUS. — *Frezia* seu fimbria ornatus; *frangé, bordé d'une frange*.

FREZIA. — Idem q. Freza.

FRIA. — « Stagnata aut molendina... ubi salmunculi, seu smolti vel *fria* cujusunque generis piscium maris, vel aquæ dulcis ascendunt, vel descendunt... Ita quod nulla *fria* piscium impeditur ascendendo. » (St. Rob. reg. Scot.) Apud Gallos pisces dicuntur *frer* vel *fruer*, qui pisciculos edunt; *frai*, iusi pisciculi.

FRIBOLA. — Vasa fictilia; *vases d'argile, vaisselle de terre*. (Vet. Gl.)

FRIBOLUM. — « Est cum eo animo separantur conjuges ut rursus ad se invicem revertantur; » *brouillerie entre mari et femme*. (Isid.)

FRIBORGA. — Fidejussio libera, ingenua; Gallis *francum plegium* (vid. Plegium), a Saxon. *freo*, id est, liber, et *borgher*, fidejussor, vas; *friborgus* vero fidejussor. Est autem *friborga* idem q. *Decenna*, seu collegium vel societas decem priorum hominum in unaquaque villa, qui singuli invicem fidejussores erant erga regem de restaurando damno ab eorum quolibet illato. (Flet.)

FRIBUSCULUM. — Jurgium leve; *querelle de peu d'importance, discussion légère*. (Dig.)

FRICA. — Tostæ carnis frustulum; *grillode*. (Reg. Cam. Comp. Par.)

FRICARE. — Frigere; *fricasser, frire*. (Men.)

FRICATA. — Forte sartago; *poêle à frire*. (Inv. Mss.)

FRICDOR. — Pro FRIGDOR.

FRICHIA. — Ager incultus, idem q. FRICETUM. (A. 1317.)

FRICHIUM. — Ead. notione. (A. 1289.)

FRICIPEDES. — Forte pedum dactylus vel refrigeratio. (Com. sine nom.)

FRICO. — Qui in monasteriis *fricare* aut tergere quidpiam incumbit: « Præterea habet

proprius famulos, unum majorem coquum, et unum portarium, et unum *friconem*, qui tergit calcaria et ocreas, et portat aquam, et asinarium et asinum, etc. » (Ber. Mon.)

FRICTATUS. — Idem q. FRÆTATUS.

FRITIONES. — Ex Gallico, *frissons*, quasi *frigitiones*: « Ita sospitasti est restitutus, ut nec illas, quas vulgo *frictiones* vocant, ultra perferret. » (Greg. Tur.)

FRIDARIA. — Idem q. FRIGDARIA.

FRIDUM. — Ul FREDUM.

FRIGDARIUM. — Receptaculum piscium; *réservoir à poissons, vivier*. (Vet. Gl.)

FRIGDERE. — Frigere; *avoir froid*. (Vet. Gl.)

FRIGDOR. — Frigus; *froid*

FRIGDORA. — *Frigdora* et *occidentanæ*, Ioni vel modi musici, a Nolkaro Balbulo inventi: « Fecerat quidem Petrus ibi jubilo ad sequentias, quas Metenses vocant: Romanus vero Romane nobis e contra et amœne de suo jubilo modulaverat, quos quidem post Nolkarus quibus videmus verbis ligabat. *Frigdora* videlicet et *occidentaux*, quas sic nominabant jubilos, his animatus etiam ipse de suo excogitavit. » (Eckehard.)

FRIGELLUS. — Pro *frigilla*. (Med. Sal.)

FRIGEDO. — Frigus; *froid*. (Vet. interp. Alexand. Iatroph.)

FRIGIDARE. — Frigescere; *refroidir, rafraîchir*. (Vit. S. Isid.)

FRIGDARIA. — Vox mathematicorum, quibus certum quendam annorum numerum significant, in quo planeta gubernans, ut fingunt, vitam nati, confert ei bonum vel malum.

FRIGIDUS. — Qui tranquillo et senato animo est; *froid, flegmatique*. (A. 1350.)

FRIGILLA. — Genus avis; *pinson*.

FRINGINGIA. — Idem q. FRISCINGA.

FRIGITUDO. — Frigida complexio; *constitution froide*. (Cons. Afr.)

FRIGIUM. — Ornamentum capitis opere Phrygio contextum; *ornement de tête brodé*. (Vet. Gl.)

FRIGIT. — Mitra episcopalis; *mitre d'évêque*. (Vet. Gl.)

FRIGOR. — Frigus; *froid*. (Ugut.)

FRIGORATIO. — Febris frigus; *froid de la fièvre*. (Gr. Tur.)

FRIGORETICUS. — *Frigoreticus* morbus, febris; *la fièvre*. (A. SS.) *Frigoretici*, ipsi feblicitantes; *ceux qui sont atteints de la fièvre, les fiévreux*. (Id.)

FRIGORITIO. — Ead. notione. (Id.)

FRIGOROSITAS. — Pro frigore sensibilitas; *sensibilité au froid*; ol. *frillouseté*. (Vet. Gl.)

FRIGOROSUS. — Plenus frigore; *sensible au froid, frileux*. (Id.)

FRIGUCIRE. — Ul FRIGUTIRE.

FRIGUTIRE. — Subtiliter agarrare, vel frigido se ducere; « *Soy demener ou travailler pour le froid, friller ou frissonner*. » (Vet. Cod.)

FRILINGI. — Saxonibus ingenui, liberi, ex Saxonico *fre*, liber, et *ling*, progenies; *de conditione libre, hommes libres*. (Nith.)

FRIMANTIA. — Pro FRIMANTIA, multa pecuniaria, quæ ab his exigebatur qui *friman-*

ias seu fidejussiones dederant. (A. 1103.)

FRINCILLUS. — Idem q. FRINGELLUS.

FRINEILLUS. — Ead. notione.

FRINGIA. — Fimbria; *frange*. (A. 1437.)

FRINGHIA. — Ul FRINGILLA.

FRINGIONUS. — Genus vestimenti. (Vet. Gl.)

FRINIGILDUM. — Multa viri liberi. (Leg. Hen. I reg. Angl.)

FRIOBITTO. — In leg. Salic., teste Ecardo, idem sonat ac « semper currat sanguis. »

FRIOFALD. — Campus liber uniusque patens. (Lex Sal.)

FRIOFALTOVO. — « Si quis hominem ingenuum plagaverit et venderit, et postea in patriam reversus fuerit, malb. *Frioaltovo*, » etc. (Lex Sal.) Ubi *faltovo*, Ecardo interprete, idem significat quod *falthue* Germanis, hoc est rapinam fecerit; a *sal* quod maleficium et rapinam denotat.

FRIOLASIA. — Manuotissio; *affranchissement*. (Lex Sal.)

FRIPARIUS. — Interpolator, qui vestes vendit interpositis et resarcitis; *fripier*. (Pass.)

FRIPERIA. — Vestes interposæ; *friperte, vieux habits*. (A. 1278.)

FRIQUERIUS. — Qui carnes frisas vendit; *rotisseur*. (Cons. Car.)

FRISANTUS. — « Dedit illis 20 morabitos auri, et ipse rex dedit 70 *frisantos* de argento ut facerent servitilia ecclesie. » (Inst. Lusit.) An *frisus* pannus vel moneta argentea?

FRISARE. — Fimbria aut alia re ornare; *friser, garnir de franges ou de passementeries*. (A. 1342.)

FRISATURA. — Idem quod FRISUM. (A. 1591.)

FRISATUS. — Fimbriis ornatus; *orné de franges*. (Mur.)

FRISCHA. — Ager incultus; *friche, lande*, ut FRISUM. (A. 1404.)

FRISCHEIA. — Ead. notione. (A. 1318.)

FRISCHIUM. — Ager incultus, ut FRISCHA et FRISUM. (A. 1276.)

FRISCHUS. — Recens; *frais*. (St. Verc.)

FRISCINGA. — Porcellus major, nondum tamen justi incrementi; *jeune pore non encore parvenu à son entier accroissement*. (Pass.) Le même mot désigne dans des titres une *brebis* (ovis), un *jambon* de porc (*Friscinga* porcina) ou un quartier d'agneau (*Friscinga* vervecina seu ovina).

FRISCINGAGIUM. — Tributum ex *frisingis* atque alio alio rebus; *droit que le seigneur levait sur les pores et par extension sur d'autres produits*; ol. *frisingatique, frésengage*. (Pass.)

FRISCINGATICUM. — Ead. notione

FRISCULUM. — « Et post greges sodalium suorum vagari incipiens ut insipiens post modicum ad se reversus, sed acto frisculo venit plorans, » etc. (Step. ep. Torn.) id est sedato animi horrore.

FRISCUM. — Ager incultus, eremus, nondum proscissus; *terre inculte et déserte, lande*; ol. *fresche*. (A. 1237.)

FRISCUS. — Recens; *frais*. (A. 1401.)

FRISENDA. — Prædium rusticum; *métairie*. (A. 1350.)

FRISENGIA. — Idem q. FRISINGA.

FRISINGIA. — Pro FRISINGA.

FRISINGIA. — Idem q. FRISINGA.

FRISIUM. — Limbus, fimbria, quicquid ornatus causa vesti assuitur; *bordure, frange et généralement tout ce qui sert à enjoliver les vêtements*. (Bal. Misc.)

FRISIUS. — *Frisii panni*: « Statutum est ut nullus fratrum nostrorum pannis qui dicuntur Galabranii... vestiatur, nec his qui vocantur scallarii vel *frisii*, exceptis Anglis et Angliæ affinitibus. » (St. Pe. Vov.) An quod crispatis lanci essent; Gal. draps *frisés*, an vero quod ex *Frisia* adveherentur?

FRISKINGA. — Idem q. FRISINGA.

FRISLINGUS. — Ovis vel porcus anniculus, ut FRISINGA. (ap. Lud.)

FRISO. — Francus, liber, ingenuus; *homme de condition libre*. (A. 1337.)

FRISSATUS. — *Frissatus pannus*, pannus laevis crispus et intortis villis; *drap velu à poil frisé*. (A. SS.)

FRISSENA. — Armarum species; *sorte d'arme*. (S. XIV.)

FRISSENUM. — Idem q. FRITELLA. (A. 1239.)

FRISTINGA. — Idem q. FRISINGA.

FRISUM. — Fimbria, lacinia; *frange*. (Leo Ost.)

FRITELLA. — Liba ex herbis farina et oleo; *gâteau fait avec de la farine, de l'huile et des herbes*. (A. SS.)

FRITELLUM. — Molinellum in quo piper toritur; vasculum in quo agitantur tali; *molin à mouder les épices, cornet à dés*. (J. de J.)

FRITHGILDUM. — Collegium, sodalitium; *association; réunion, société*. (Leg. Angl. Sax.)

FRITILLUS. — Idem videtur q. sonus in Vita S. Amandi episcopi. (A. SS.) — Sistrum vel tibia quo vocantur ad ludum. (Pap.)

FRITORGA. — Pacis securitas apud Saxones.

FRITSALUM. — Genus panni. (A. SS. Ben.)

FRITSCHINGUM. — Mensuræ species apud Germanos.

FRITICULA. — Kaneum aut popina. (Vel. Gl.)

FRIVUSCULUM. — Idem q. FRIVUSCULUM.

FRIVUSCULUM. — Idem q. FRIVUSCULUM.

FRIVOLIS. — *Frivolis moneta*, debilis, non iusti ponderis; *monnaie qui n'a pas le poids légal*. (A. 1309.)

FRIVOLOGIA. — Sermo de rebus frivolis et inutilibus; *discours, entretien sur des futilités*. (Mon. S. Ant.)

FRIVOLUS. — *Frivola moneta*, eadem quæ FRIVOLIS. (A. 1314.)

FRIVOLUSCULUM. — Idem quod FRIVUSCULUM.

FRIXA. — Idem q. carbonella; *viande grillée*; ol. *charbonnée*. Hinc placentia genus cuius nomen et Gallia *fricaudau*; *Frécaudennes* in consuet. Nivernens.

FRIXATURA. — Actio frigendi et ipsum quod frigitur; *friture*. (J. de J.)

FRIXERIUS. — Moneta quæ Frisaci in Carinthia eulabatur.

FRIXIATUS. — Pro FRIGIATUS, seu Parygio vel limbo ornatus. (A. 1295.)

FRIXIUM. — Limbus seu ornatu ex opere Phrygio; *bordure ou autre ornement en broderie*. (A. 1295.)

FRIXONES. — Genus avis, sed quid? (Alb. Mus.)

FRIXORIUM. — Species monete cuius valor ignoratur, sed in qua suspicantur formam *frizorii*, seu sartaginis fuisse impressam. (A. SS.) — Sartago; *poêle à frire*; ol. *frizois*. (Vel. Gl.)

FRIXUM. — Sagitta, jaculum; *sorte de trait*. (Mar. Hiero. Lex.) — Idem q. FUSUM. « *Arva frizo aureo decorata* » (A. SS.)

FRIXURA. — Quod frigitur; *friture, ce que l'on fait frire*; ol. *frizure*. (Cons. Kovesh. Mon.) — *Frizura zeli*,ustus, ardor; *ardeur, feu*. (A. SS.)

FRIZIUM. — Fimbria; *frange*. (A. SS.)

FRO. — Pro FROCUS, ius viarum, ut videtur. (A. 1331.)

FROCARIUS. — Viarum curator, praefectus; *voyer, magistrat chargé de surveiller l'entretien des chemins et l'exécution des règlements de voirie*; ol. *froquier*.

FROCCUS. — Vestis monastica; *fron*; Vid. FLOCUS. — Terra inculta, ut FRAUSTUM. (A. 1107.)

FROCHIA. — Species froci canonicorum Longunensium: « *Dux venit cum frochia et annicia ad modum canonicorum dictæ ecclesiae*. » (A. 1393.)

FROCUS. — Vestis monastica; *fron, vêtement monastique*. (Pass.) — Ager incultus, ut FRAUSTUM. (A. 1177.) — Ius viarum; Vid. VIARIA. (S. XIV.)

FRODAGIARIUS. — Qui prodagium exigit; Vid. FRODAGIUM. (Chartul. S. Andeg.)

FRODAGIUM. — Pabulum eorum, ut FODRUM. (Ibid.)

FRODATUS. — Pellitus; *fourré*. (Ap. Mur.)

FRODIUM. — Supellax, quicquid in re domestica necessarium est; *mobilier, ustensiles de ménage*. (A. 1479.)

FRODUS. — Ager incultus, qui arbi vel castro adjacet; *terre inculte attenante à une ville ou à un château*. (A. 1278.)

FROEDUM. — Multa vel exactio in iudiciis, ut FRIDUM.

FROIADURA. — Fodratura; *doublure*. (St. Mass.)

FROIATUS. — *Froiatura* ornatus; *doublé*. (Ibid.)

FROIRE. — Idem q. FRODURA.

FROISSARE. — Plagis contumere; *froisser, meurtrir*. (A. 1361.)

FROMAGERIA. — Locus ubi casei fiunt vel asservantur; *fromagerie*. (St. Carus.)

FROMAGERIUS. — Qui caseos vendit; *marchand de fromages*; ol. *fromager*. (A. 1406.)

FROMAGIUM. — Praestatio ex caseis quam saepius pecunia redimebatur; *droit sur les fromages*. (A. 1256.)

FROMATGEUM. — Ead. notione. (A. 1266.)

FROMATGIUM. — Ead. notione. (Cons. Tolos.)

FROMENTEIA. — Polenta frumentaria; *bouillie*; ol. *fromentée*. (A. 1351.)

FROMENTUM. — Pro frumentum.

FROMINATUS. — Fractus, ruptus; *brisé, rompu*. (A. 1488.)

FRONCIATUS. — Rugatus, sinuatus; *froncé, plissé*. (A. 1576.)

FRONCICA. — Sinus; *pli, fronçure*. (A. 1378.)

FRONCINA. — Pergamentum ex pelle vitulina, forte quod *fronciatum* seu rugatum sit; nisi legendum putes *francina*; Vid. FRANCENM. (H. Auliss.)

FRONDA. — Funda; *fronde*. (St. Saon.)

FRONDARE. — Frondes scalpere. (A. 1384.)

FRONDERE. — Ead. notione.

FRONDEVOLA. — Idem q. FUNDABULUM.

FRONDOSITAS. — Abundantia frondium; *abondance, grande quantité de feuilles*. (Ugent.)

FRONITRIX. — Coriarii uxor; *femme de tanneur*.

FRONS. — *Frons festa*, arbor maialis; *arbre de mai, mai*. « *Frondem festam figere*; » *planter le mai*. (A. 1489.) — *Ad frontem* iunctis lateribus; *de front*. (A. 1358.) — Impudentia, audacia; *effronterie, impudence, audace*. (Cod. Th.)

FRONSATUS. — Rugatus, sinuatus; *froncé, plissé*. (A. 1346.)

FRONSITURA. — Sinus, ruga; *pli*. (Cup. S. Vict. Mas.)

FRONSITUS. — Ut FRONSATUS. (A. 1591.)

FRONTALE. — Pars anterior cuiusvis rei; *le devant, la partie antérieure d'une chose*. (Ap. Mab., Annal.) — Altaris ornamentum, antependium; *devant d'autel, frontal*. (Pass.)

— Capitis ornamentum; *ornement de tête en forme de diadème*; ol. *frontel*. (Pass.)

FRONTALIS. — Altaris ornamentum; ut FRONTE. (Pass.)

FRONTALIUM. — Ead. notione. (A. SS.)

FRONTALIUM. — Ead. notione. (Ch. S. Vinc. Cen.)

FRONTELLA. — Ead. notione. (A. 1425.)

FRONTELLUM. — Ead. notione. (A. 1287.)

FRONTARIA. — Regni aut provinciae cuiuslibet limites; *limite d'un pays, frontière*. (A. 1273.)

FRONTERAM tenere dicitur princeps qui castra sua in finibus principatus contra hostes suos locat, tenet, et iis sese opponit. (Ch. Arag.)

FRONTATUS. — « Domum contiguum seu frontatam in se ad vicum de Glatigneo. » (A. 1321.) Il est, habentem a fronte; *posée de front, vel faisant face*.

FRONTERIA. — Ornamentum muliebre quod frontem decorat; *ornement que les femmes portent au front, bandeau*; ol. *frontière*. (A. 1473.) — Lines ut FRONTERIA.

FRONTERIUM. — Pars agri quæ observatur flumini, vel agro alteri. (A. 1243.) — Pannus quo *frons* seu pars anterior altaris ornatur, ut FRONTE. (A. 1363.)

FRONTES. — Agrimensoribus dicuntur campi parallelogrammi latera breviora, longiora vero nude laterum nomine donantur.

FRONTERIUM. — Eiusdem originis q. FRONTERIUM, pannus altaris, pro lecti ornamento invenitur. (A. 1476.)

FRONTICIPIUM. — Principium; *commencement*. (A. SS. Ben.)

FRONTISPICIUM. — Ead. notione. (A. 1210.) — Pars anterior ecclesiae; *le devant, la façade d'une église*. (J. de J.) — Antependium, ut FRONTE. (Chr. Hisp.)

FRONTO. — Qui magna fronte est, Gr. *μετωπιας, qui a le front large*. (Vel. Gl.)

FRONTOSE. — Impudenter, arroganter; *avec impudence, insolemment*. (A. SS.)

FRONTOSUS. — Impudens; *qui a du front, impudent*. (A. SS.)

FRONTUOSUS. — Idem q. FRONTO. (Vel. Gl.)

FRONZIA. — Funda; *fronde*. (St. Verc.)

FROSARIUS. — Viarum curator; idem q. FROCARIUS. (A. 1368.)

FROSENA. — Peregrinatorum domus. (Vel. Gl.)

FROSTIUM. — Idem q. FRAUSTUM.

FROTARE. — Fricare; *frotter*. (Mart. Ampl. Coll.)

FROTEZIA. — Arx, castrum, munitio; *château, forteresse, fortification*. (A. 1020.)

FROURERIUS. — Pro *fouerrerius*, idem q. FODRARIUS. (A. 1362.)

FROUZA. — Idem q. FRAUSTUM. (Tabul. Vos.)

FROXARE. — Fraudare; *tromper*. (Mur.)

FROYERARE. — Munire, roborare; *fortifier, renforcer*. (St. Mass.)

FROYRAGE. — Pabulum; *fouirage*. (Ch. Mass.)

FROYRE. — Ead. notione, sed latiori, ut vox FODRUM. (A. 1317.)

FROYRERIUS. — Idem q. FROURERIUS. (A. 1380.)

FROZA. — Fascis; *fagot, botte*. (A. 1291.)

FRUA. — Fructus, census; *fruit, revenu, ce que rapporte un immeuble*. (St. Cost. Real.)

FRUAGIUM. — « *Decimam fruagii de Parson et tertiam partem eiusdem nemoris cum terris et iustitia*, » etc. (G. Chr.) Haud sine probabilitate suspicantur editores legendum esse *finagium*; *fruagium* tamen idem esse posset quod FRUCTUAGIUM.

FRUATIO. — Fructio, usus fructus; *jouissance, usufruit*; ol. *fruition*. (A. 903.)

FRUCHA. — Annona fructuaria, quavis fructus; *récolte du fruit, le fruit*; ol. *fruitage*. (A. 1479.)

FRUCHARIA. — Locus ubi fructus venduntur; *marché aux fruits*; ol. *frucherie*. (A. 1469.)

FRUCHERIA. — Annona fructuaria, ut FRUCHA. (A. 1332.) — Quæ fructus vendit; *fruitière*. (A. 1343.)

FRUCHERIUS. — Qui, fructus vendit; *marchand fruitier*. (A. 1343.) — Qui rem usufructuarius.

ctario jure possidet; usufructus; ol. fructuarius. (A. 1439.)

FRUCTA. — Ususfructus, ut FRUCTIO. (Chronog.)

FRUCTATUM. — Locus abundans fructibus, fructetum; verger. (Ach., Spic.)

FRUCTERA. Prædium rusticum fructiferis arboribus consitum; bien de campagne planté d'arbres fruitiers. (Ch. Mass.)

FRUCTERIUS. — Idem q. FRUCTUARIUS. (A. SS.)

FRUCTETUM. — Ut FRUCTATUM. 'Me' chesb.)

FRUCTETUS. — Ead. notione. (Id.)

FRUCTIBILIS. — Qui fert fructum, frugifer; qui produit, fertile, fécond. (A. 1002.)

FRUCTIFICALIS. — Ead. notione. (A. SS.)

FRUCTIFICATIO. — Fructio; jouissance. (Ap. Mur.)

FRUCTUAGIUM. — Idem q. FRUCTERIA. (Leg. Norm.)

FRUCTUARIA. — Molier que fructus vendit; marchande de fruits, fruitière. (Reg. Cam. Comp. Par.)

— Vectigal ex fructibus; droit sur les fruits. (A. 1268.)

— Officium in domibus regis, illius cui fructus, imo et candelarum et cere cura incumbit; office de celui qui, chez le roi, fournissait le fruit et la chandelle; ol. fruiterie. (A. 1304.)

FRUCTUARIUM. — Pomarium; verger. (Ann. Ben.)

— Fructus, redditus, census; fruits, revenu, ce que produit une propriété. (Ch. Bituric.)

FRUCTUARIUS. — Cui in domibus regis fructus, cere et candelarum cura incumbit; officier de cour qui est chargé de la fourniture du fruit et de la chandelle; ol. fruitier. (A. 1261.)

— Qui usufructuario jure fruitur; usufructier; ol. fruituaire, fruitier. (Pass.)

FRUCTUATIO. — Proventus, redditus, ut FRUCTUARIUM. (A. 1029.)

FRUCTUM. — (Neut. gen.) Pro fructus. (Cap. Car. M.)

FRUCTUOSITAS. — Utilitas; utilité. (Baluz. Misc.)

FRUCTUOSUS. — « Fratribus, quibus habitatio in sterili terra, id est absque pane, et sunt in montanis, et fructuosus, modicum lactis permittimus. » (Reg. antiq.) Ubi forte leg. fructuosus, vel sane infructuosus.

FRUCTURA. — Procreatio; reproduction: « Equus ad fructuram et proles procreationem commodus. » (St. Mant.)

FRUDIARE. — Frui, fructus percipere; jouir, percevoir les revenus. (A. 1005.)

FRUGALITAS. — Ubertas, fertilitas; fertilité. (Act. episc. Tull.)

— Inopia, penuria; pauperté. (A. SS.)

FRUGESTRUM. — Campus frugibus ferendis idoneus; terre propre à produire. (Vit. S. Lup.)

FRUGIARE. — Frui, ut FRUDIARE. (Ugh.)

FRUGIFERATIO. — Fertilitas; fertilité. (Vel. Gl.)

FRUITERUS. — Ut FRUCTUARIUS. (A. 1425.)

FRUITIS. — Vas aquarii genus. (Vel. Gl.)

FRUITOSUS. — Fructuosus, utilis; fécond, fertile, utile, avantageux. (A. 1329.)

FRUITSCHINGUS. — Idem q. FRISINGA.

FRUMARE. — Fodere; fouir. (Chr. Norib.)

FRUMENTAGIUM. — Præstationis agraria species, primitus « frumento deinde etiam ex ipsis vineis; droit qui ne s'appa d'abord que sur les terres de froment et qui s'étendit ensuite sur les vignes; ol. fromentage. »

FRUMENTALE. — Frumentum; blé. (A. 1228.)

FRUMENTARE. — Frumenta colligere, pabulari; fourrager: « Percusserant quosdam de castris qui exierant ad frumentandum. » (Helm.)

FRUMENTATICUS. — Frumentarius; 'de blé: « Stramen frumentaticum. » (A. 1190.)

FRUMENTUM. — Frumentum paratum, expurgatum, purum; blé criblé, vanné, dépouillé de toutes ses impuretés. (A. 806.)

FRUMENTUS. — Profrumentum. (A. 1297.)

FRUMERE. — Vesci; se nourrir. (Pap.)

FRUNDELLUS. — Forte ager recens cultus: « Dedit vineam de Clasa in frundellis montis Tapini. » (Necrol. Nivern.)

FRUNIARE. — Coria subigere; tanner le cuir. (Vel. Gl.)

FRUNIRE. — Frunium conficere; préparer le tan pour les tanneurs. (Vel. Gl.)

FRUNITOR. — Coriarius; tanneur. (Vel. Gl.)

FRUNITORIUM. — Coriarii officina; tannerie. (Vel. Gl.)

FRUNITUM. — Idem q. FRUNIUM. (Vel. Gl.)

FRUNIUM. — Quercina cortex; tan. (Vel. Gl.)

FRURIASIS. — « Pediculorum multitudo, aliquando in capillis, aliquando toto corpore. » (Pap.) Forte legendum pruriasis a prurigine, quæ pediculorum morsibus excitatur.

FRUS. — « Canatorium aut turris, scolatorium. » (Pap.)

FRUSCUS. — Frusca terra, idem q. FRAUSTUM.

FRUSSURA. — Terra de novo proscissa; terre nouvellement mise en culture. (Mon. Angl.)

FRUSTA. — Italica, lorica; cuirasse. (St. Saon.)

Frusta terra, quædam agri portio; un morceau de terre. (Chartul. SS. Tri. Cad.)

FRUSTANBUS. — Pro FRUSTANUS. (St. Sel.)

FRUSTARE. — Flagellare, flagris cedere; fouetter. (Leg. Luitp.)

FRUSTARI. — Pro rejicere. (Int. S. Iren.)

FRUSTERI. — In frusta abire; s'en aller en morceaux. (Vel. Ch.)

FRUSTITES. — Dispensator; intendant d'une maison, économe. (A. SS.)

FRUSTRARE. — Radere, frustatim discerpere; couper, mettre en morceaux. (Vel. Gl.)

FRUSTRARIUM. — In vanum; en vain, inutilement. (Vel. Gl.)

FRUSTRATOR. — Flagellator, qui pietatis causa sese flagris publice caedit; celui qui, poussé par un sentiment de pitié, se fait publiquement battre de verges. (St. Fl.)

FRUSTRATORIA. — Exceptio, libellus quo quis iudicium detrectat; frustratoire, tout

acte par lequel on retarde le prononcé ou l'exécution d'un jugement. (A. 1306.)

FRUSTRATORIE. — Idem q. FRUSTRARIUM. (A. SS.)

FRUSTRATORIUS. — Frustrationi obnoxius; frustratoire. (Rym.)

FRUSTRUM. — Pro FRUSTUM, incultus ager. (Rol. Pat.)

— Particula; petite portion. (Vel. Gl.)

FRUSTUM. — Brandenhurgensibus quarta pars talenti. — Frustum terra, idem q. FRUSTA, seu etiam FRAUSTUM.

FRUTECTA. — Ramus; rameau, branche. (Vel. Gl.)

FRUTECTUM. — Frutetum, locus frutibus et spinis consitus; fourré, taillis, lieu où croissent les épines. (Pass.)

FRUTECTUS. — Fructifer; qui porte des fruits, fruitier. (Ch. Mass.)

FRUTILLUS. — Idem q. FRUTILLUS.

FRYGRAVIATUS. — Libera sedes: feudi Germanici species.

FRYGRAVIUS. — Ap. Germanos, idem q. apud Gallos PACIARIUS, ædilis, scabinus, qui pacem inter cives tuetur. (A. 1367.)

FUACIA. — Idem q. FOACIA.

FUAGIUM. — Jus colligendi fualium, ad ignem conficiendum; Vid. FOAGIUM et FOAGIUM. (A. 1202.)

FUALIUM. — Vepreta siccata ad ignem conficiendum; buissons, broussailles sèches, ol. fouilles. (Mon. Angl.)

FUARIUM. — Pabulum; fourrage, ut FOBRUM. (Ibid.)

FUCA. — Pars sinus venetici quam hodie la Fose vocant. (A. SS.)

FUCAYCUS. — Purpureus, a vituli marini, qui phoca, humore. (A. SS.)

FUCILHA. — Palus, sublicium; pieu, étuis, soutien. (A. 1435.)

FUCINA. — Officina; atelier. (A. SS.)

FUCO. — Deceptor, qui aliis fucum facit; moqueur. (Vel. Gl.)

FUCUS. — Species herbæ, de qua lana tingitur; sorte de plante tinctoriale. (Gl. Sim. Jan.)

Fax, tæda, F. pro Focus. (A. 1481.)

FUDIBULUM. — Idem q. FENDABULUM.

FUDITUS. — Pro fusus, a verbo fundere, dissipare, fugare, pellere. (A. 1228.)

FUELHA. — Asser, tabula tenuis; planche mince, feuillet. (Leud. Carc.)

FUER VINI. — Jus pro foratione dolli viharri, etc. Vid. FORAGIUM.

FUERNA. — Piscaria, locus in quo piscatur; pêcherie. (A. 1312.)

FUERUS. — Consuetudo municipalis; coutume locale, fuero, for. (Ch. Hisp.)

FUETA. — Quantum uno die homo laborare vii fodere potest; la quantité de terre qu'un homme peut labourer ou fouir en un jour; ol. fuète. (A. 1320.)

FUGA. — Venatio, ius venationis; chasse, droit de chasse. (A. 1270.)

— Columbarii genus, locus in quem columbi confugiant; colombier dont les bœufs vont jusqu'à terre; ol. fuie. (A. 1536.)

— Relugium, asylum; asile, refuge. (A. SS.)

— Esse in fuga domini, dice-

batur de subdito seu vassallo quem dominus fugientem persequatur. (A. 1218.)

FUGACIA. — Ruris portio cervis et feris addicta, nullo sepimento, nec forestæ legibus, sed tamen suis privilegiis communita; chasse, étendue de terrain réservé pour la chasse. (Ch. Angl.)

FUGARE. — Fugientem persequi; poursuivre, suivre celui qui fuit. (A. 1347.)

— Venari; chasser. (Mon. Angl.)

— In exilium conjicere, proscribere; bannir. (A. 1217.)

— Fugare averia, animalia ad pasturam abigere; conduire, chasser le bétail au pâturage. (Mon. Angl.)

— Fugare distractiones, capere pignora donec debitum solvatur; prendre hypothèque sur la propriété d'un débiteur. (Ap. Mad.)

FUGATIO. — Venatio, ut FUGA. (A. 1207.)

— Persecutio fugientis; poursuite de celui qui fuit. (A. 1347.)

FUGATOR. — Fugatores carucarum, quorum ars est, ut boves æque sciunt conjunctos fugare ipsos non percutiendo seu gravando, ut est in Flela.

FUGAX. — Fugitivus servus, qui a domini servitio se subducit; esclave qui se soustrait par la fuite à l'autorité de son maître. (Cod. Th.)

FUGELLA. — Diminut. vocis fugæ, ut videtur. (Abbon. Poem.)

FUGILLARE. — Ignem de petra fugillo extrahere; battre le briquet pour avoir du feu. (Vel. Gl.)

FUGILLUS. — Tadicula igniaria; briquet. ol. foisil, fugil. (Vel. Gl.)

FUGINARE. — Adulando impedire, occipere, ludum dare. (Vel. Gl.)

FUGITARIUS. — Fugitivus; fugitif. (A. 1383.)

FUGITIO. — Pro FUGA. (A. 1357.)

FUGITIVARIUS. — Fugitivus; fugitif. (Vel. Gl.)

FUGITIVOSUS. — Ead. notione. (Id.)

FUIAGIUM. — Jus excidendi lignum in nemore ad focum suum, ut FOAGIUM.

FUISTALLUM. — F. dolium vinarium ut Galli dicunt fustille. (Mon. Angl.)

FUIT. — Pro iuit. (Vel. inscript.)

FULCA. — Patibulum, pro FORCA. (A. 1325.)

FULCARIUS. — Idem q. FALCONARIUS. (A. SS.)

FULCHA. — Furca, patibulum; gibel. (A. 1354.)

FULCHRUM. — Lectus; lit. (Inn. III PP.)

FULCIATORIUM. — Baculus, quo ovis fuleitur; bâton, canne. (A. SS.)

FULCIMENTUM. — Quidquid ad usum mulieris pertinet; tout ce qui est à l'usage d'une femme. (Leg. Mun. Pist.)

FULCIRE. — Supplere; remplacer. (A. SS. Ben.)

FULCITA. — Cingulum quo ensis fulcitur; ceinturon d'épée. (Mur.)

FULCITUS. — Ornatus, intextus, instructus; orné, garni, muni; ol. fulci. (Ap. Mart. Ampl. Coll.)

FULCRALIA. — Lecti ornamenta; garniture de lit. (Isid.)

FULCRARI. — « *Fulcrum* lecto facere, lectum fulcris preparare. » (Ugut.)
FULDIO. — Sella brachiis conclusa, forte pro *FALDIO*. (Ap. Mur.)
FULEX. — Pro *fulix*. (Vel. Cod.)
FULFREA. — Liber, ingenuus; qui est de conditione libre. (Leg. Long.)
FULGARE. — Ut *FOLGARE*.
FULGEDO. — Fulgor, splendor; éclat, splendeur. (A. SS.)
FULGERIA. — Filix; fougère. (A. 1103.)
FULGIO. — Fuligo; suie. (Vel. Gl.)
FULGORUS. — Splendidus; éclatant, resplendissant. (Ugut.)
FULGRETIDO. — Fulgor, splendor, quasi fulgoritudo, fulgoritas; Vid. *FULGEVO*. (A. SS.)
FULGURANDOSE. — Splendide; avec éclat. (Mart. Amp. Coll.)
FULHETA. — Mensura vinaria; mesure pour le vin, feuillet. (St. Aven.)
FULIDUS. — Pro *fulgidus*. (A. 996.)
FULIGO. — Pro *uligo*. (A. SS.)
FULINA. — Culina; cuisine. (Isid.)
FULINARE. — Coquinare; faire la cuisine, cuisiner. (Vel. Gl.)
FULINARIUS. — Coquus; cuisinier. (Isid.)
FULLARE. — Pannos densare, desquamare et polire; Vid. *FOLLARE*. (A. 1306.)
FULLARIA. — Molendinum fullonarium; moulin à foulon. (Reg. Cam. Comp. Par.)
FULLATORIUM. — Ead. notione. (A. 1220.)
FULLENCIUM. — Ead. notione. (Cons. Andeg.)
FULLERICIUM MOLENDINUM. — Ead. notione. (A. 1202.)
FULLERICUM MOLENDINUM. — Eod. significatu. (A. 1304.)
FULLONIUM MOLENDINUM. — Ead. notione. (Chartul. S. Vandreg.)
FULLONIA PANNORUM. — Ipsa actio qua panni poliuntur et dealbantur; foulage des draps. (Ap. Mart., Ampl. Coll.)
FULLONIUM. — Idem q. *FULLARIA*. (A. 1171.)
FULLONUS. — Ead. notione. (A. 1250.)
FULLUM. — Ead. notione. (Ap. Mur.)
FULLUS. — Eod. intellectu. (Id.)
FULMINARE. — Fulminare excommunicationem, excommunicationem in aliquem latere promulgare; fulminare, publier une sentence d'excommunication. (Rym.)
FULMINATIO. — Fulminatio apostolorum, actio excommunicationem promulgandi; promulgation, publication d'une sentence d'excommunication. (Lud.)
FULMINATUS. — Fulmine tactus; foudroyé, atteint de la foudre. (Ap. Oefeld.)
FULNARIUS. — Pro *FURNARIUS* oisor. (A. 1200.)
FULSARIUM. — « Sicardus princeps obtulit Patri Benedicto eivadam qui Martoranus vocatur, cum ripis et aquis, fulsaris et piscationibus et omnibus intra se positis. » (Anast.) An legendum *fullariis* vel *fullontis*, aliudve simile, quod fullonis officinam significet? Saltem hunc intellectum patitur in allato loco vox *fulsarium*, quæ videtur cor-

rupta. Idem videtur ac *FUERNA*, ut censel Carpentarius.
FULSCINA. — Pro *fuscina*. (Alexand. do Villa Dei.)
FULTI. — « Vasa aquarum parvissima. » (Pap.)
FULTRUM. — Pro *Fulcrum* et *Feltrum* nonnunquam scribitur.
FULTUM. — Pro *Fulerum*, lectus. (A. SS.)
FUMADO. — Piscis genus e colore sie dicti.
FUMAGIUM. — Lignum ad fumum seu focum necessarium; bois nécessaire pour le chauffage. (Ap. Th. Bl.) — Idem q. *Foagium* in nonnullis instrumentis videtur.
FUMALE. — Ead. notione.
FUMANS. — Domus, familia; maison, famille. (A. SS.) — Censu qui a singulis fumantibus seu domibus et familiis debetur; taxe sur chaque maison ou famille. (A. 1228.)
FUMANTERIA. — Censu a fumo dictus, quod per singulos focos seu domos exigetur; droit sur chaque maison. (Eug. IV PP.)
FUMARE. — Incopare, seu scurram agere. Vid. *SCURRA*.
FUMARIA. — F. locus ubi focus sit; cheminée, foyer. (Chr. Abb. Trud.)
FUMARIOLUM. — Angustior caminus; petite cheminée. (Conc. Hisp.)
FUMARIUM. — Caminus, per quem exit fumus; cheminée. (J. de J.)
FUMATICUM. — Censu pro singulis domibus, ut *Foagium*. (A. 972.)
FUMERIUS. — Idem q. *FUMARIUM*. (St. Mont. Reg.)
FUMIGABUNDUS. — Fumans; qui fume. (Interp. Lib. Sap.)
FUMIGATORIUM. — Thuribulum, incensorium; encensoir. (Chron. Casin.)
FUMIGER. — Fumifer; qui répand, qui jette de la fumée.
FUMIGIUM. — Suffitus; fumigation, encensement. (Prisc.)
FUMILARE. — « Ipse dux Robertus... fumilare fecit ibi imperatorem. » (A. 1080.) — Id est imperatorem proclamavit, ex Græcè *ὑμνῶν*, ut videtur.
FUMOSITAS. — Fumus spissior; fumée épaisse. (Mart., Anecd.)
FUMUS. — Fumus; fumier. (A. 1354.) — Focus; foyer, feu, maison. (Eric. Ups.)
FUNALIA. — « Lignalia, funalia, in modum funeralium candelæ intortæ. » (Vel. Gl.)
FUNAMBULI. — Dicti ironice quidam ignavi, qui ex obsessa urbe *funibus* e mariis dimissi fugæ se dabant: « Funibus per murum dimissi sunt, unde ad suam diuturnam ignominiam furtivi *funambuli* vocati sunt. » (Ord. Vit.)
FUNCARE. — Doliolum, cadus; caque. (Pap. lyp. Fisc.)
FUNCTA. — Funera; funérailles.
FUNCTIO. — Exsolutio tributorum; paiement des impôts. (Vel. Gl.)
FUNCTIONALIS. — Tributo obnoxius; sujet aux impôts, contribuable. (A. 1343.)
FUNCULUS. — *Funculus* corallorum, pro

funaculus, restis, quæ voca sortum procalorum designatur; *chapelet*. (Barel.)
FUNDA. — Bursa, crumena; bourse. (A. SS.) — Locus publicus in quem conveniunt mercatores de rebus suis et commercii acturi; bourse de commerce; o. l. fonde. (Pass.)
FUNDABILIS. — Fundatus, stabilis; bien assis, affermi, solide. (A. SS.)
FUNDABULUM. — Funda, fundibulum, machina oppugnatória, quæ iactantur lapides; fronde. (Pass.)
FUNDACAGIUM. — Præstatio pro mercibus quæ in *fundacum* invehiebantur; droit d'emmagasinage. (A. 1269.)
FUNDACARIUS. — Qui *fundacum* seu vehicula pro mercibus exigit; receveur du droit d'emmagasinage. (A. 1271.)
FUNDACRUS. — Species currus, ut videtur, sic dicti, quod eo veherentur merces in *fundacum*; sorte de chariot. (Ap. Mur.)
FUNDACUS. — Idem q. *Fundicus*.
FUNDALIS. — *Fundalis bona*; fundi, prædia, res immobiles; immeubles, biens fonds. (A. 1365.) — *Fundalis dominus*, fundi dominus; seigneur foncier, seigneur du fonds. (A. 1341.) — *Fundalis redditus*, qui ex fundo assignato penditur; rente foncière. (A. 1493.)
FUNDALITAS. — Dominium, ius in *fundum*; propriété, seigneurie. (A. 1457.)
FUNDAMEN. — Fundus; fonds. (A. 883.)
FUNDAMENTALITER. — Funditus, a fundamentis; entièrement, radicalement. (A. SS.)
FUNDAMENTUM. — Fundus; fonds déterminé. (Ap. Ughel.) — Area in scutis gentilitiis; champ, en langue héraldique. (Meist.) — De proprio fundo redditum assignatio domui sacre; fondation. (Ch. eccl. Const.)
FUNDANUS. — Ut *FUNDARIUS*. (Vel. Gl.)
FUNDARE. — Ex proprio fundo ecclesiam, monasterium construere; fonder une église, un monastère. (Ebr. Bel.) — Demergere; enfoncer. (Ap. Mur.) — Vox forensis, constituere; fonder. (A. 1288.) — *Fundare preces*, profundere. (A. 1476.)
FUNDARIUS. — Rusticus, qui *fundos* colit; paysan, labourneur, cultivateur. (Ugut.)
FUNDATA. — Fundus, ut *FUNDAMEN*.
FUNDATARIUS. — Qui *fundos* colit et tenet, idem q. *FUNDARIUS*. (A. 1324.)
FUNDATIO. — Lignatio; fonte. (A. 1400.)
FUNDATITIA. — *Fundatitia litteræ*, quæ spectant ecclesiam vel monasterium exstructionem aut redditus eis attributos; titres relatifs à la fondation d'une église ou d'un monastère. (A. SS.)
FUNDATOR. — Fusor; fondeur. (Flet.) — Qui ecclesiam aut monasterium non solum aëstruit dotative ex proprio fundo, sed etiam in instaurat, vel augeat maxime; fondeur, un établissement religieux, celui qui le crée, le répare, ou l'augmente. (A. SS. Ben.) — Qui ædificia monasteriorum jure clientali tenet; assal d'un convent. (Keun.)
FUNDATORIUS. — Pertinens ad ecclesiam auctoritatem; relatif au fondeur d'une église. (Ap. Rym.)
FUNDATUM. — Ut *FUNDICUS*.
FUNDECUS. — Idem q. *FUNDICUS*. (A. 29.)

FUNDEGARIUS. — J. *FUNDICARIUS*. (St. Mass.)
FUNDENDA. — Quævis machina oppugnatória, quæ lapides aliavo *fundi* seu emitti possunt; machine de jet en général. (A. 1319.)
FUNDERA. — Fundus, ut *FUNDORA*. (A. 772.)
FUNDERE. — *Fundere fossata*, illa cumulare; combler, raser des fossés. (A. 1288.)
FUNDIBALARIUS. — Qui funda utitur in bellis; frondeur.
FUNDIBALISTA. — Ead. notione. (Bart. Gl.)
FUNDIBILIS. — Dicitur de telis aliisve instrumentis bellicis, quæ grandinis instar ruunt. (Script. rer. Fr.)
FUNDIBULA. — Dimin. a *funda*; petite fronde. (Vel. Gl.)
FUNDIBULARE. — E *fundibula* lapidos emittere; lancer des pierres avec la fronde. (H. Excid. Accon.)
FUNDIBULARIUS. — Qui *fundibula* utitur in bellis; frondeur. (Bald. Dol.)
FUNDIBULUM. — Idem q. *FUNDABULUM*.
FUNDIBULUS. — Idem q. *FUNDABULUM*. (Pap.)
FUNDICARE. — *Fundicum* seu præstationem pro mercibusolvere; payer la fondie; Vid. *FUNDICUS*. (Const. Sic.)
FUNDICARIUS. — Præfectus officinis. (Ap. Mur.)
FUNDICERUS. — Ad *fundum* pertinens; foncier, qui appartient au fonds. — *Justitia fundicaria*, jurisdictio minor, inermis; justice foncière. (A. 1381.)
FUNDICUM. — Locus in quem conveniunt mercatores; bourse de commerce; o. l. fonde, fondie. (Pass.) — Locus ubi merces deponuntur et conservantur; magasin d'entrepôt; o. l. fondie. (Pass.) — Præstatio pro mercibus quæ in *fundicis* deponuntur; droit d'entrepôt. (A. 1251.)
FUNDICUS. — Idem q. *FUNDICUM*, locus et præstatio. (Pass.)
FUNDINAVIS. — Species tributis, forte a navigantibus soluti; sorte de droit à payer par les patrons de navire. (Bullar. Casin.)
FUNDIS. — Pro *FUNDUS*. (A. 1406.)
FUNDITI. — Pro *fudit*. (A. 1332.)
FUNDITER. — Pro *funditus*, omnino, prorsus. (A. SS.)
FUNDITOR. — Idem q. *FUNDIBULARIUS*.
FUNDORA. — Pro *fundus*, ap. Longobardos. (Cam. Per.)
FUNDOTENUS. — Funditus; entièrement, tout à fait.
FUNDRELLUS. — « Domino episcopo romanensi... sex hastæ cum *fundrellis*. » (A. 1287.)
FUNDULUS. — « Parvus *fundus*, item parvus piscis, qui *funda* adheret. » (Pap.)
FUNDUM. — Pars capitis aversa; le derrière de la tête. (A. 1376.)
FUNDURA. — Convallis, Ital. *fondura*; rallon, vallée. (A. 857.)
FUNDUS. — Recessus; enfoncement. (A. 1476.)
FUNEBRITAS. — Exsequiæ; funérailles. (Bald.)

FUNELERIUS. — Restio, qui facit funes; *cordier*. (A. 1328.)

FUNERALIA. — Funus ipsum, exsequiæ; *funérailles*. (Ap. Mart., *Anecd.*) — Legata ob pias causas, maxime ea quæ sunt ecclesiis propter sepulturam; *legs pieux aux églises, ceux surtout qui sont faits à l'occasion des sépultures*. (Joan. XXII PP.) — Ea omnia quæ ad pompam funebrem spectant, ut cerei, etc.; *apprêts funéraires, cierges*, etc. (A. 1308.) — Jus quod ecclesiæ seu illius rectori debetur, cum quis decedit; *droit qui revient à l'église ou au curé sur l'héritage d'un paroissien*. (A. 1416.)

FUNERALIS. — *Funeralis libellus*, in quo quæ ad funera spectant, continentur. (Const. Carm.)

FUNERANTIUS. — *Funerantium jus*, quod competit parochis ratione funerum; *Vid. FUNERALIA*. (Ap. Ach., *Spic.*)

FUNERARE. — Sepelire; *ensevelir*. (A. 1354.)

FUNERARIUM. — Funus, exsequiæ; *funérailles*. (Conc. Hisp.)

FUNERARIUS. — Funerum curator; *croquemort*. (Vel. Gl.)

FUNERATOR. — Ead. notione. (Id.)

FUNERATUS. — « Funus perfectum, vel sepultus. » (Vel. Gl.)

FUNEROSUS. — Mortifer; *mortel*, qui cause la mort. (Script. rer. Fr.)

FUNESCERE. — Lugere. (Vel. Gl.)

FUNESTARE. — Humo mandare; *enterrer*. (Salv.)

FUNESTATIO. — *r'onestatio introitus*, funestus introitus. (Guib.)

FUNGERE. — Pro *fungi* legitur non semel.

FUNGO. — Nudè pro *mori*. (A. SS.)

FUNGIBILIS. — *Fungibiles res*, dicuntur apud jureconsultos, quarum una *fungi* potest vice alterius, ut eæ sunt quæ constant numero, pondere et mensura; *choses fungibles, celles qui périssent par la consommation et peuvent être remplacées par des objets de même nature, tels que vin, huile, blé*, etc. (Pass.)

FUNGIRE. — Pro *fungi*. (Ap. Fel. H. Sand.)

FUNGUS. — Papyrus, elychnium; *mèche de lampe*. (Lib. Mir. S. Bert.)

FUNICULUS. — « In eadem Mornia est funiculus, hoc est divisio quædam quam fasciam vocant, in qua miles quidam... habebat terræ tertiam partem. » etc. (A. 1141.)

— « Mensura unius funiculi terræ. » (Ap. Miræum.) — *Funiculus populi, series; file, suite*: « Tribus diebus non cessavit funiculum populi euntium et redeuntium. » (De Mir. S. Urmari.)

FUNIFEX. — Funarius. (Necr. Aurel.)

FUNSALIS. — *Funsalis census*, ad fundum assignatus; *cens foncier*. (A. 1303.)

FUNTURA. — Fusura; *fonte*. (Lib. Nig. Scacc.)

FUNUS. — Cadaver; *cadavre*. (S. IV.) — *Funus imaginarium*, tumulus sive cadavere, idem q. *mane sepulcrum; cénotaphe*. (Isid.)

— Pugna, prælium, locus funeris; *combat, champ de bataille*: « Christiani loco funeris dominati sunt. » (Vel. Chr.)

FUNUSCULUM. — Dimin. a *funus*. (Vel. Gl.)

FURA. — Viverra; *furt*. (A. 1233.)

FURABULA. — Tenebræ « quia furanturnobis visum et discretionem rerum; » *ténèbres*. (Isid.)

FURACULUM. — Ead. notione. (Isid.)

FURAGIUM. — Idem q. *FODRAGIUM*.

FURAMANNUS. — Idem q. *FARAMANNUS*.

FURARE. — Pro *furari* in *Leg. Ripuar.*

FURASIUM. — Mendose pro *FURAGIUM*. (Ann. Præm.)

FURATIO. — Furtum; *vol, larcin*. (A. 1361.)

FURATOR. — Officium in hospitio regio, cui viverrarum cura incumbit; *officier chargé de soigner les furets*; ol. *fourreur*. (Ap. Lud.)

FURBANNIRE. — Idem q. *FORISBANNIRE*.

FURBIRE. — Detergere, polire; *fourbir*. (A. 1305.)

FURBISOR. — Armorum politor, *samarius; fourbisseur*.

FURCA. — Jus erigendi patibulum, et in reus suspendendi, quod majuribus justitiariis maxime competit; *droit d'avoir gibet, haute justice*; ol. *fourche*. — Jus capiendi furcas in forestis dominorum feudalium; *droit de couper du bois dans les forêts du seigneur pour faire les fourches*. (Reg. Cam. Comp. Par.)

— Furca et *rastrum*, jus, quod domino competit in quosdam tenentes, qui cum furca, vel *rastrum* illius lenum colligere tenentur; *droit du seigneur de forcer les vassaux à râtelier et mettre son foin en meule*. (H. episc. Autiss.)

— Furca putei, trabs supra puteum erecta, cui tollonus innititur ad hauriendam aquam. (L. Long.)

FURCAFERA. — Furca ferro armata, *merga; fourche-fière, espèce d'arme*. (Tab. Fossat.)

FURCALIS. — Ad *furcam* pertinens; *de fourche, de haute justice*. (A. 1241.)

FURCANTES. — Qui furcis utuntur; *ceux qui se servent de fourches*. (Thwroc.)

FURCARE. — *Furcare curectam*, currum feno cum furca onerare; *charger une charrette de foin*. (A. 1407.)

— Vox fori Anglici, cum vir et uxor in jus vocantur et uterque essonum proponit: tum enim illud furcari, Gall. *fourcher*, dicitur, id est duplex fil, etc.

FURCATA. — Idem q. *PERDICTA* seu *PERDICTA*, machina jaculatoria, quæ speciem furcam refert. (San.)

FURCATIO. — Actio *furcandi*; *Vid. FURCARE*.

FURCATURA. — Divisio; *fourchure*. (A. 1461.)

FURCATUS. — Bifurcus; *fourchu*. (A. 1461.)

FURCENSIS. — *Furcensis moneta*, moneta vicecomitum Beneharnensium in Morlensi civitate cusa; *monnaie de Morlus*. (Pass.)

FURCHETUM. — Idem q. *FURCULA*. (Ap. W. Dugl.)

FURCIA. — Domus, dominium; *maison, seigneurie*. (Ch. Ben.)

FURCILLA. — Magna fames; *grande faim*. (Vel. Gl.)

FURCILLARE. — Suspendere, vel concutere (J. de J.)

FURCINA. — F. pro *FUSCINA*: « Cum certis ferreis instrumentis ad modum *furcinarum*. » (A. SS.)

FURCO. — Ager qui in *furcam* dividitur aliumque includit; *champ qui se divise en deux parties comme les deux dents d'une fourche*. (A. 1069.) — Furca; *fourche*. (S. XIV.)

FURCULA. — Pars pectoris, ubi venæ, quæ ab hepate proficiuntur, in *furculas* dividuntur; *le creux de l'estomac*; ol. *fourcelle*.

FURCULUS. — Tridens, *merga; fourche* a *deux ou trois dents*. (St. Mant.)

FURCUS. — Fasciculus; *paquet, botte*. (Ch. Occit.)

FURECTUS. — Viverra; *furt*. (Ap. Fritl.)

FURELLUS. — Vagina; *fourreau*. (Reg. Templ.)

FURENDELLUS. — Quarta pars, ap. Saxon; *le quart*. (Kennet.)

FURETARIUS. — Officium in coquina regia, idem q. *FURATOR*. (A. 1261.)

FURETIUS. — Retis species seu instrumentum piscandi; *sorte de filet ou d'engin de pêche*; ol. *furt*. (A. 1157.)

FURETUS. — Viverra; *furt*. (H. Dalph.)

FURFURAGIUM. — Furfur ad alendos canes; *Vid. BRENATICUM*.

FURFURATIVUS. — *Vid. PANIS*.

FURFURES. — Avis species; *sorte d'oiseau*. (A. 1409.)

FURFURIO. — Ead. notione. (Isid.)

FURGO. — Contus *furnarius*; *fourgon*. (A. 1352.)

FURIA. — Vis, violentia, actum furiosum; *violence, acte de colère*. (A. 1319.)

FURIARIA. — Furor, furia; *furere, colère*. (A. SS.)

FURIATUS. — In *furiam* actus. (A. SS.)

FURIBUM. — Species lecticæ ad portandos ægrotos accommodatæ; *sorte de litière*. (Aguet.)

FURICUS. — Viverra; *furt*.

FURIELLA. — « Ergo Crucifixus major te est? Dicit illi diabolus: Etiam, major est omnibus, quia per ipsum miseretur Deus mundo: quæcumque autem gerimus hic et errare facimus homines, ibi *furiella* est aerea, et stimuli ignei, et insinguntur in eis, et colliduntur sive angeli transgressores sive homines, et omnes qui deseruerunt Deum, et sic cum furca ignis efferuntur ante tribunal Crucifixi. » (Act. SS. Justinæ et Cypriani martyr.) F. vocabulum sictum maleque exactum a Gr. *φύλλα*, procella.

FURIGILDUM. — Multa *furti* nomine soluta; *amende pour vol*. (Leg. Angl. Sax.)

FURIRE. — Pro *furere*. (Vel. Gl.)

FURLONCUS. — Ager, campus continens complures acras, quæ serialim adjacentes, pariter incipiunt et perierit desinunt, sicut quæ longitudine concluduntur. (Mon. Angl.)

FURMA. — Morbus equinus; *maladie de cheval*; ol. *furine*. (Pet. de Cresc.)

FURMENASSIUM. — Apud Vivarienses, idem q. *FRUMENTAGIUM*. (A. 1523.)

FURMINENTUM. — Pro *FURNIMENTUM*, quidquid instruendæ navi necessarium est. (A. 1481.)

FURNA. — Ut *FUENA*. (S. XIV.)

FURNACHA. — Prestatio pro coctione *furnaria*, quæ domino fundi datur; *droit que l'on payait pour la cuisson du pain dans le four du seigneur*; ol. *fournage, furnaige*. (A. 1292.)

FURNAGIUM. — Ead. notione. (Pass.) — Pretium quod pistori ipsi solvitur; *salaire dû au boulanger*. (Ch. Angl.)

FOURNAIRO. — Furni minister; *gargon boulanger*; ol. *fourniron*. (St. Mass.)

FURNARE. — In *furnum* immittere; *enfournier, mettre au four*. (A. SS.) — *Parare furnum; préparer le four, le mettre en point*. (Vel. Gl.)

FURNARIUM. — Furnus ad dominum pertinens, quo uti debent subditi, vel id quod præstatur pro coctione panis in hocco furno; *four banal ou droit de puer pour y faire cuire le pain*. (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

FURNARIUS. — Pistor; *boulanger*; ol. *fournier*. (Pass.)

FURNATA. — Coctio *furnaria*; *fournée*. (A. SS.)

FURNATICUM. — Idem q. *FURNACHA*. (Pass.)

FURNATIO. — Ut *FURNATA*. (Ch. abb. S. Bertin.)

FURNEDO. — Fuligo; *suie*. (A. SS.)

FURNEIA. — Panes ipsi in furno cocti; *fournée*. (A. 1220.)

FURNELLUM. — Idem q. *FORNELLUM*. (A. 1215.)

FURNELLUS. — Furnus in quo pulvis immittitur ad subruenda moenia; *mine, fourneau de mine*. (Ap. Lud.)

FURNERIUS. — Pistor, ut *FURNARIUS*. (Cons. Brag.) — In monasteriis monachus qui furnum præerat et pistori; *moine chargé de la direction de la boulangerie de son monastère*. (A. 1292.)

FURNERUS. — Idem q. *FURNERIUS*. (A. 1177.)

FURNESIUM. — Fornax; *fournaise*. (W. Thorn.)

FURNETUM. — Idem q. *FURNEIA*. (Ord. reg. Fr.)

FURNEUS. — Finus, stercus, mælamen, stipula vel fenum. (St. Tour.)

FURNIAMENTUM. — Coctio *furnaria*; *fournée*. (Lamb. Ard.)

FURNIARE. — In *furnum* immittere vel potius panem coquere; *enfournier ou faire cuire le pain*. (A. 1258.)

FURNICULUS. — Fornæcula, vel catillus, in quo liquatur aurum, vel argentum; *fourneau*. (St. Saon.)

FURNILE. — Pars ædis rusticæ, in qua est furnus; *fournil*. (Ch. Occit.)

FURNILIA. — Stipula; *paille*. (A. 1226.)

FURNILIUS. — Idem q. *FURNILE*. (A. 1022.)

FURNILLA. — Ligna minutiora et vepreta siccata, calefaciendo furno commoda; *brou*.

saillies, menu bois propre à chauffer le four; ol. fournit, fournille. (A. 1316.)
FURNILLUM. — Ut **FURNILE.** (A. 1086.)
FURNIMENTUM. — Suppellex necessaria; mobilier, hardes. (A. 1382.)
FURNIPENDIUM. — Cremaster, simul et locus ubi suspenditur, camius; *crémaillère et cheminée.* (A. 1476.)
FURNIRE. — Præbere, instruere; *fournir.* (San.) — Panem coquere in furno; *faire cuire le pain au four; ol. fornier, fournier.* (A. 1245.)
FURNISARE. — Idem q. **FURNIRE.** (A. 1310.)
FURNITOR. — Qui executoris testamentarii vires explet, cum is mortuus est, aut munus illud recusavit; *celui qui remplit les fonctions d'exécuteur testamentaire, à la place de ce dernier.* (St. Ven.)
FURNITUS. — Instructus; *fourni, muni, gorni.* (Pass.)
FURNULIA. — Idem q. **FURNILLA.** (Tob. Tolem.)
FURNULLUS. — Aedes rustica; *batiment rustique.* (Lob., H. Brit.)
FURNULUS. — Ut **FURNULLUS** (Tab. Talem.) et **FURNICULUS.** (St. Saon.)
FURNUS. — Cuniculus aptus ad mœnia igneo pulvere evertenda; *mine, fourneau de mine.* (S. xiv.) — *Furnus indomiticatus, qui proprietario jure possidetur.* (A. 1063.)
FURO. — Viverra: *uret; ol. furon.* (Vet. Gl.)
FURQUIA. — *Vid. FURCIA.*
FURRA. — Villosa pellis; *fourrure.* (A. 1445.) — « Mulier quædam a cane læsa in pedis parte, quæ furra dicitur. » (A. SS.) *Leg. sura, quæ est posterior tibie pars carnosissima.*
FURRAGIUM. — Idem q. **FODRAGIUM.**
FURRATUS. — Pellitus; *fourré.* (Mat. Par.)
FURRERA. — Ut **FURRURA.**
FURRUM. — Idem videtur quod **FODRUM**, a Gallico *feurre.* (Chart. S. Ved. Atreb.)
FURRURA. — Pellitium; *fourrure.* (Mon. Angl.)
FURRURATURA. — Ut **FURRURA.** (A. 1361.)
FURRURIA. — Ead. notione. (A. 1248.)
FURSITI. — Hæretici inter Valdensium sectarios.
FURTARE. — Pro **furari.** (Ap. Brand.)
FURTO. — Pro **furtum.** (Vet. Gl.)
FURTUM. — *Furtum habens in manibus.* *Vid. MANUS RUBRA.*
FURTUOSUS. — Qui sæpe committit furtum; *qui vole souvent.* (Ugut.)
FURTUS. — Pro **furtum.** (Lex Sal.)
FURZATURA. — Italis, sinus; *pli.* (A. 1388.)
FURZATUS. — Rugatus, sinuatus; *pliissé, ridé.* (A. 1388.)
FUSA. — Stamen fuso involutum; *fusée, nosse de fil enroulée sur le fuseau.* (A. 905.)
FUSALE. — Ead. notione. (A. 430.)
FUSARE. — Fusum trahere; *tirer le fuseau, filer.* (Theod. Th.)
FUSARIA. — F. ollicina fundendis metallicis; *fonderie.* (Ach. Spic.)

FUSARIUS. — Qui facit fusos; *ourrier qui fait des fuseaux; ol. fuselier.*
FUSATA. — Idem q. **FUSA.** (A. 1355.)
FUSATORIA. — « Non servans nec fusatoria, nec vigilia in civitate nec in castello. » (A. SS.) *Legendum videtur: Non faciunt nec focenderam, nec, etc.*
FUSCA. — « Ipse vero Basilium... decolavit, et capita eorum fusca condita per spatharios imperatori transmisit. » (Anas.) *Ubi fusca legendum est pusca seu posca, Gr. δὲ ψάρων.*
FUSCANETUM. — Male pro **fustanetum** quod idem significat ac **FUSTANUM.**
FUSCANUS. — Fuscus color, vel subfuscus; *brun, brundre.*
FUSCARI. — Turbari, vel eventum minus decoro quasi vilescere apud homines. (A. SS.)
FUSCEDO. — Fuscus color generatim, specialius crusta panis semiusculata; *couleur rousse, croûte de pain demi-brûlée.* (Guid., Disc. Fars.)
FUSCELLUM. — « Candelabra auro argenteoque parata 6, ventaculum deauratum 1, *fuscellum* deauratum 1, scyphus de argenteo 1. » (Har.) *Ubi fuscellum idem videtur q. FUSCINA.*
FUSCI. — Mauri, Mauritanie incolæ; *Maures.* (Chr. Noval.)
FUSCINA. — Tridens, creacra; *trident, fourchette.*
FUSCINULA. — Dimin. a **FUSCINA.** (Ach. Spic.)
FUSCOTORIUM. — Idem q. **FUSTANUM.** (Vet. Gl.)
FUSELA. — Fusus; *fuseau.* (G. da Vig.)
FUSELLUS. — Parvus fusus; *petit fuseau.* (A. SS.)
FUSILE. — Os brachii a carpo ad embitum; « Duo ossa quæ dicuntur *fusilia* brachiorum. » (A. SS.)
FUSILLUS. — Tudicula igniaria; *briquet; ol. fuisil.*
FUSINA. — Italis, officina; *otelier, boutique.*
FUSIO. — Inlatio publica, tributii pensitatio. (Vet. Gl.) — *Fusura; fusion, fonte.* (Arn.)
FUSITERA. — Physeter, animalis genus; *souffleur.*
FUSOLUS. — *Fusolus molendini; arbre de moulin.* (Pet. de Cresc.)
FUSOR. — Qui fundit metalla; *fondeur en métaux.* (Vet. Gl.)
FUSORIUM. — In quo quid infunditur; « *Vase à mettre liqueur.* » (Vet. Gl.)
FUSSICULA. — Præstationis species f. ex poris. (A. 1296.)
FUSSORIUS. — Ligo, ut **Fossorium.** (St. Corb.)
FUSTA. — Lignum, materia lignea, materialien; *bois propre aux constructions; ol. fust.* (A. 1181.) — Trabs; *poutre; ol. fust.* (A. 1233.) — Tributum quod pro *fustis* lignis solvitur; *droit sur le bois.* (A. 1345.) — Apud Italos, liburnia; *navire; ol. fust.* (Muz.)
FUSTAILLIA. — Dolium; *futaille, neu.* (A. 1309.)

FUSTAINUS. — Ut **FUSTANUM.**
FUSTAMENTUM. — Materia lignea, ut **FUSTA.** (A. 1488.)
FUSTANA. — Ut **FUSTANUM.** (A. 1419.)
FUSTANETUM. — Ead. notione. (Chart. S. Wand.)
FUSTANEUM. — Ead. notione. (Ord. Vit.)
FUSTANIA. — Ead. notione. (Ann. Ben.)
FUSTANICUS. — Ead. notione. (A. 1118.)
FUSTANIUM. — Ead. notione. (Pap.) — Vestis ex **fustonia** confecta; « Cum de **fustania** dominæ. » (St. Mas.)
FUSTANIUS. — *Fustanius pannus, idem q. FUSTANUM.* (A. 1160.)
FUSTANNITUM. — Vestis e **fustano** confecta. (St. Mas.)
FUSTANUM. — Panni ex gossipio confecti species; *futoine; ol. fustaine.* (Pass.)
FUSTARE. — Fustibus seu virgis cedere; *fustiger, battre de verges; ol. fuster.*
FUSTARIUS. — Ars fustaria, lignaria; *art du charpentier et du menuisier.* (A. 1490.)
FUSTEARE. — Lignum, materialiam ligneam ad ædificandum cedere; *couper du bois pour les constructions.* (A. 1497.)
FUSTERARE. — Ead. notione. (A. 1289.)
FUSTERIA. — Locus ubi *fustæ* seu ligna venim exponuntur; *marché ou bois; ol. fusterie.* (St. Aven.)
FUSTERIUS. — Faber lignarius; *charpentier, menuisier; ol. fustier.*
FUSTETUS. — Cotinus coriaria; *fustet.* (A. 1359.)
FUSTEUS. — Ligneus; *de bois; « Capsa fustea. »* (A. SS.)
FUSTIA. — Idem q. **FUSTANUM.** (A. 1295.)
FUSTIBALUS. — Machinæ bellicæ species; *engin de guerre, espèce de fronde.* (Fulc.)
FUSTINUS. — Idem q. **FUSTANUM.** (A. 1404.)
FUSTIS. — Arbor justæ magnitudinis; *arbre déjà tenu et dans sa force, d'où vient l'expression de haute futaie.* — Navis; *navire.* (Bern. de Breyd.) — *Scapitrum; sceptre.* (Script. rer. Fr.) — *Per fustem investire; Vid. Investitura.* *Fuste od fustem, formula qua in chartis utebantur ut mensuram cumulatam et radio præcisam significarent: « Concesserunt quatuor modios frumenti da territorio*

de Tanes... ad mensuram ejusdem villæ fuste ad fustem mensuratos. » (A. 1222.)
FUSTONYUM. — Idem q. **FUSTANUM.**
FUSTUARIUS. — Idem q. **FUSTERIUS.** — *Fustuaria pæno, supplicium cum fuste.* (Leg. Burg.)
FUSTUM. — Vox generica, quæ lignum vel trabem significat; *bois, poutre; ol. fust.*
FUSUM. — Virga ferrea; *verge, boguelette de fer.* (A. SS.) — *Fusus; fuseou.* (Cæs. Heist.) — *Fusum lapideum, f. crusta gypsa: « Dehinc fusum quid lapideum coloris jecorii superficiem tumuli tegens, amoto illo rursus, ut moris est sepulcrorum, conspicitur cooperatorum.* (A. SS.) »
FUSUS. — Mulier vel muliebris sexus, cui *fusus, ut viro gladius, competit; la femme, le sexe féminin.* Hæreditas ad *fusum* a lancea transire dicitur, quæ ad filias transiit; *tomber en quenouille, Gallis.*
FUTICES. — Sepes, sepimentum ex virgultis confectum; *haie.* (Tabul. Moj. Mon.)
FUTIS. — Vas in templo, ubi reponebatur, quod de sacramento restabat. (J. de J.)
FUTRUM. — Idem q. **FELTRUM.**
FUTRUS. — Vagina; *gaine, fourreau.* (A. SS.)
FUTUM. — Ut **FUTIS.**
FUTURA. — Sectura. (Vet. Gl.)
FUTURALIS. — *Futuroles monachi, novitii qui vota nondum fecerunt.* (La Mur., Hist. Lugd.)
FUTURARE. — Differre; « *Hodiernus crastinat actus, et quod præteritum nunquam facit usque futurat.* » (Archil.)
FUX. — Ostium fluminis; *embouchure de fleuve.* (Ann. Gen.)
FUXOLANA. — Vitis species. (P. de Cresc.)
FUXOLIUM. — Gabbellæ chartula, seu ipsum sigillum quod chartis appenditur; « Aliis quibuscunque redditibus, seu bonis, ac mensurationum gabellationum, bullarum et *fuzoliti...* eximimus. » (Bul. Eug. IV PP.)
FYEDUM. — Pro **FREDUM.**
FYLACTERIUM. — Theca, in qua reconduntur sanctorum reliquiæ. *Vid. PUYLACTERIUM.*
FYLARGIRIA. — Amor pecuniæ; *amour de l'argent.* (S. x.)
FYNATUM. — Finis, terminus, ut **FINIUM.** (A. 1181.)

G

G. — Littera numeralis quæ 400 denotat. Eidem litteræ si recta linea superaddatur. (G), quadringenta millia significat. *G* seu *g* in codd. mss. mediæ ætatis usurpatur pro Senario. *G* nonnunquam mutatur in *B*. Pluries scribitur pro *Cet*; sæpiissime pro *Fet* visissim; apud Gallos non raro veritur in *D*, et in *H* apud Hispanos; at nulla familiarior hujus litteræ mutatio quam in *V* ac præsertim in *W* et vicissim.
GAA.... — *Vid. cum Ga aut Gæ.*
GAAI.... — *Vid. cum Gai.*

GAAINGNAGIUM. — Idem q. **GANGNIUM.** (A. 1295.)
GABA. — Via, quasi cava; quomodo *rugam* hodie dicimus quod *rugæ* frontis formam effingat; *chemin.* (A. 1226.)
GABADIUS. — Hypocrita, simulator, fraudulans; *fourbe, imposteur, hypocrite.* (Barral.)
GABALA. — Crux, patibulum; *gibet, croix.* (Laur.)
GABALLA. — Equæ; *jument.* (A. 1211.)
GABALUM. — Ut **GABLUM.** (A. 1360.)
GABALUS. — Ut **GABALA.** (Laur.)

GABARES. — Ead. notione q. **GABBAROTUS.** — Cymba, naviculæ am-

nicæ species; *barque, bateau de rivière, Vasc. gabarrot.* (A. 1339.)

GABATA. — Vas escarium; *plat, jatte*; ol. *gante.* (Pass.)

GABATOR. — Humo jocosus; *plaisant, railleur, moqueur*; ol. *gabeur.*

GABATUS. — Idem q. **GABATA.** (Anast.)

GABBARUS. — Piscis genus, squilla; *squille.*

GABBATA. — Conditio mortuorum cædævera apud Egyptios; *moris embaumés, momies.*

GABEISIO. — Idem q. **GAMBESIO.**

GABELLA. — Præsidium militare; *garnison.* (Ram. Muntan.) — Census, jus, pensitatio, præsertim tributum quod pro salo exsolvitur; *gabelle, rente, taxe, impôt, et plus spécialement impôt sur le sel.* (Pass.)

Locus ubi *gabella* seu vectigal percipitur; *bureau de la recette de la gabelle.* (St. Verc.) — Interdictio; *prohibition.* (A. 1281.) — Pensitatio clericalis: « *Gabellam in nodo paratam ministranda atque vera judicia faciend.* »

(A. SS.)

GABELLARE. — *Gabellam exigere; lever l'impôt appelé gabelle; ol. gabeler.* (A. 1363.)

— *Gabellam seu vectigal pendere; payer cet impôt; ol. etiam gabeler.* (A. 1367.)

GABELLATOR. — *Gabellarius, publicanus, vectigalium et tributum exactor; receveur des impôts; ol. gabelier, gabellateur, gabloux, etc.* (A. 1321.)

GABELLATUS. — *Gobellati boiuli, qui præposituras suas ad firmam habent.* (Const. Sic.)

GABELLERIUS. — Idem q. **GABELLATOR.** (St. Verc.)

GABELLOTUS. — Ead. notione. (Const. Sic.) — Monetæ species. (Lib. cens. Eccl. Rom.)

GABEO. — Idem q. **GABATOR.**

GABERINA. — Arce, scilicet que mortuorum corpora conduntur; *bière.* (Isid.)

GABERNA. — Ead. notione. (Mart. Lex.)

GABETTUS. — « Item una reliquia cristallina, cum duobus *gabettis* argenti deauratis quam supportant duo angeli, » etc. (A. 1295.) Forte vasis genus ad instar naviculæ.

GABIA. — Cavea; *cage.* — Carcer; *prison.* — Carchesium; *hune, plate-forme élevée à l'extrémité ou le long des mûrs; ol. gabie.* — Via, ut **GABA.** — Jocositas; *raillerie, plaisanterie; ol. gab.*

GABIDUS. — Frigidus; *froid, glacé.* (Vet. Gl.)

GABINETUM. — Cimelium; *lieu où l'on garde les objets précieux, cabinet.* (Laur.)

GABINUM. — Vivarium, cavea; *tout lieu où l'on enferme les animaux vivants, parc, cage, volière, etc.* (A. 1223.)

GABIOLA. — Diminutiv. a *gabia*, carcer; *prison; ol. gabiola.* (A. 1222.)

GABITOR. — U. **GABATOR.**

GABLAGIUM. — Idem q. **GABLUM.** (A. 1260.)

GABLAGIUM. — Ead. notione. (Polyt. Fiscon.)

GABLERIUS. — Qui agillime ascendit ad *gabiam* super navis arbore consistentem; *gabier.* (Vet. Gl.)

GABLUM. — Census, tributum, reditus; *impôt, redevance; ol. gable.*

GABULARE. — Vectigalia, tributa solvere; *payer les impôts; ol. gabeler.*

GABULARIUS. — Gabulo, seu *gabulo obnoxius; qui est soumis à l'impôt, contribuable.*

GABULUM. — Frontispicium, frons ædificii; *frontispice, façade, poremment d'un mur.* (W. Thor.) — Census, tributum, ut **GABLUM.** (A. 1245.) — Crux; *croix.* (Alth.)

GABUSIA. — Ceulis species; *chou cabus.* (Pet. de Cresc.)

GABUTA. — Pedum episcopeale; *Vid. CAMBUTA.*

GACARI. — Hæretici, Valdensium sectatores.

GACHA. — Vigil, speculator, custos; *sentinelle; ol. gait.* (A. 1317.)

GACHARE. — Vigilare, speculæri; *garder, faire le guet; ol. gaiter.* (A. 1317.)

GACHERARE. — Agrum proscindere; *donner le premier labour à une terre pour la laisser reposer une année; ol. gasquerer.* (A. 1255.)

GACHIARE. — Excubias agere, ut **GACHARE.** (A. 1372.)

GACHILIS. — Specula, turricula editior; *tourelle élevée, lieu où se plaçait la sentinelle chargée de veiller à la sûreté de la ville ou du château.*

GACHUM. — Fortio sera aut pars serræ, lamina scilicet pessuli receptrix; *serrure ou gâche de serrure.* (Ap. W. Thom.)

GACTUS. — Navis species, eadem quam infra *gatus*, vel machina bellica, de qua in voce **CATUS.** (A. 1325.)

GADAGNARE. — Lucrare, acquirere; *gagner, acquérir; ol. gaagner.* (A. 1126.)

GADALES. — « Similiter de *gadilibus* et meretricibus volumus, ut apud quemque inventæ fuerint, ab eis portentur usque ad mercatum, ubi flagellandæ sunt. » (Cap. C. M.)

Ubi *gadales* fuisse videntur qui ignoti dicuntur: « Si aliquem per vos vel apud vosignotum hominem vel meretricem latitantem invenire possit. » (Ibid.)

GADDIUM. — F. testamentum: « Nihil retines ibi, nisi solummodo *gaddium* et penitentiam de illis hominibus, qui mansos vel appendices de parochia mea tenerint, hoc est unum denarium pro *gaddio* et medaculum pro penitentia. » (Tab. Conch.)

GADERES. — Idem q. **GADES.** (A. 1373.)

GADES. — Limes, meta, terminus; *limite, borne, frontière.* (A. 1337.) — Stipatores principis: « Quapropter in Frontosum principem Swadopluck et suos satellites, in omnes ejus *gades* excommunicationis sententia fulminevit. » (A. SS.)

GADGIUM. — Stipendium; *salaire, gages.* (A. 1283.)

GADIARE. — Pignus dare; *donner une ga-*

rantie. (A. 1411.) — Testamentum facere; *tester.* (A. 1319.)

GADIARIUS. — Fidejussor; *garantie, répondant.* (A. 973.)

GADIATOR. — Curator testamenti, tutor; *exécuteur testamentaire, tuteur; ut VADIATOR.*

GADIERIUS. — Curator testamenti, ut **GADIATOR.** (A. 1233.)

GADIS. — Limes, ut **GADES.** (A. 1406.)

GADIUM. — Vadum; *gad.* (Ann. Mass.) — Vadimonium, testamentum, stipendium, pignus, multa, ut **VADIUM.** (Pass.)

GADIUS. — *Gadius spiritualis*, pater spiritualis, seu sacerdos qui a confessionibus est; *père spirituel, prêtre chargé de la direction des consciences.* (A. 1395.)

GADRICALIS. — Baculus crassior; *gross bâton.* (A. 1462.)

GADUS. — Vadum; *gad.* (Cod. Cens. Cal.)

GAE. — *Vid. cum Ga seu Gar.*

GAEGNIA. — Dicitur de causa superiore vel adjudicata; *Gal. gain de cause; ol. gaagne.* (A. 1277.)

GAERIA. — Lucrum, reditus, ut **GAGNAGIUM.** (Chartul. S. Sup. Bitur.)

GAFARE. — Manus in aliquem injicere, quasi unciis arripere; *mettre la main sur quelqu'un, saisir, accrocher.* (A. 1339.)

GAFORIUM. — Exactio, tributum haud debitum per vim et contra jus surreptum; *Vid. Tolta.* (A. 1027.)

GAFRAND. — Hæres, pro **GAPHANS.**

GAGELLI. — « Bractæoli ornamenta equorum quæ dicuntur *gagelli.* » (Vet. Gl.)

GAGERIA. — Res oppignerata, interdum sequestro data ad plenam securitatem, pignus; *sûreté donnée par le débiteur, nantissement d'une chose mobilière, la chose même donnée en nantissement; ol. gagière.*

GAGERIUS. — Qui ad *gagia* seu stipendia elicius est; *celui qui est aux gages de quelqu'un, salarié.* (A. 1312.)

GAGGA. — Mensura ad quam exiguntur dolia vineria; *verge pour mesurer la capacité des futailles, jauge.* (Inst. Scot.)

GAGGARE. — Anglis *gaged*, suffocare vel potius ori lignum indere; *étouffer, ou bâillonner.* (Joan. For.)

GAGIA. — Stipendium; *salaire, gage.* (A. SS.)

GAGIAMENTUM. — Sponsio, fidejussio, vadimonium; *engagement, promesse, garantie, caution; ol. gagement.*

GAGIARE. — Pignerari, pignus auferre; *prendre en gage, recevoir en nantissement.* (Cons. Solemn.)

GAGIARE. — Pignerare, pignus dare; *donner un gage, nantir.* (Pass.) — Multam decernere, statuere; *condamner à une amende, prononcer une peine pécuniaire.* (A. 1254.)

GAGIARE. — *Gogior emendam, eam solvere, vel pro ea pignus dare; payer l'amende ou donner une caution pour garantir son paiement.* (A. 1386.)

GAGIARIUS. — *Ædituus*, cui cura est ædis sacræ; *sacristain, marguillier; ol. gagier.* (St. eccl. Meld. n. 1365.) — Testamenti cu-

rator; *exécuteur testamentaire; ol. gagier.* (A. 1228.)

GAGIATA. — Solutio; *payement.* (Ch. S. Albin. Andeg.)

GAGIATIO. — Ead. notione. (A. 1253.)

GAGIERIUS. — Prædator, direptor; *pillard, maraudeur.* (A. 1363.)

GAGIUM. — Vadimonium, pignus, fidejussio; *sûreté donnée par le débiteur, gage, garantie.* (A. 1174.) *Gagium mortuum*, hypotheca creditori sic oppignerata ut fructus omnes sint creditoris, sine computo inde debitori faciend; *mort gage ou gage mort, celui dont on laisse jouir le créancier engage, qui profite des fruits sans les imputer sur la dette, à la différence du vif gage (vifum gagium), dont les fruits sont imputés sur le principal de la dette.* (Pass.) — Multa domino vel judici solvenda; *amende, peine pécuniaire.* (A. 1352.) — Pretium, merces, stipendium; *salaire, appointements, gages.* (Cons. Brag.)

GAGNABILIS. — *Gagnabilis terra*, eger culturæ aptus, qui coli et seri potest; *terre labourable, terre propre à la culture; ol. terre gagnable.* (A. 1211.)

GAGNAGIUM. — Peculium agricolæ, id est omnia tam jumenta quam alia instrumenta ad cultum agrorum necessaria; *l'outillage d'un cultivateur, les animaux et les instruments nécessaires pour l'exploitation d'une terre.* (Mat. Par.) — Ager cultus et sartin; *terre cultivée et de rapport; ol. gagnage, gagnerie.* (Pass.) — Fructus ipse in agro; *produits du sol, récolte; ol. gagnage, gains, regains.* (Cons. Meld.) — Autumnus, seu anni tempestas, qua demetuntur in agro fruges; *l'automne, saison des récoltes; ol. gahin.* (Pass.) — Lucrum, questus, ipsa etiam merces quotidiana, quæ canonicis aliis que choro præsentibus tribuitur; *émolument, gain, profit, honoraires donnés chaque jour aux chanoines et autres prêtres présents au chœur; ol. gaaigne, gaigne, etc.* (Pass.)

GAGNARE. — Terram arare, colere; *cultiver, labourer; ol. gagner, gaighner.* (A. 1351.)

GAGNERIA. — Prædium rusticum; *ferme, métairie; ol. gangnerie, gaighnerie.* (Pass.)

GAGNERIUS. — Qui terram coli, arat; *laboureur, cultivateur; ol. gaighnere.* (A. 1353.)

GAGNIA. — F. idem q. **GAGNAGIUM**, ager cultus, nisi sit pro **GAGNERIA**, pignus, oppigneratio. (Cod. red. epis. Autis.)

GAGNIUM. — Præstatio quæ ex agris percipitur; *impôt sur les terres.* (A. 1371.)

GAIA. — Pica, cavea; *geai, cage.*

GAIAGIUM. — Pignus seu multa, idem q. **GADIUM.** (A. 1280.)

GAIAMENTUM. — Pigneratio; *action d'engager, gage, hypothèque; ol. gagement.* (A. 1381.)

GAIANUM. — Lucrum, reditus, fructus; *gain, bénéfice, produit.* (A. 844.)

GAIRDUS. — Nomen carrocii, seu cursus bellici, in quo vexillum exercitus imponebatur, apud Cremonenses. (Mur.)

GAIARE. — Silvore; *payer*. (Tabul. S. Alb. Andeg.) — Aliquem pecunia currumper; *corrompre*. (A. 1268.)
 GAID. — Idem videtur esse in Rothar. lag., ac fidejussor. (Mur.)
 GAIDA. — Fidejussor, ut videtur; *Vid.* GAID. — Fimbria seu plicamenta muliebris vestis, quæ ad talos usque descendit; *Vid.* GUAYDES. — Glastum, species plantæ tinctoribus nota; *guède, pastel*. (Tab. Cal.)
 GAIDIA. — Tributum, vectigal; *impôt, taze*. (A. 1312.) — Capra; *chèvre*. (A. 1342.)
 GAIE. — Silva densior; *bois épais*.
 GAIERIA. — Pignus, res pignori accepta; *gage, chose donnée en nantissement*. (St. Ord. Cist.)
 GAIFANDA. — Cohæres, ut GAPHANS.
 GAIGERIUS. — Idem q. GAGERIUS.
 GAIGEURA. — Pignus, sponsio; *caution, assurance, garantie*. (A. 1365.)
 GAIGIUM. — Multa pecuniaria, ut GAGIUM.
 GAINAGIUM. — Ager culture aptus, ut *gagnabilis terra*; *Vid.* GAGNABILIS.
 GAINERIA. — Ead. notione.
 GAIGUM. — Idem q. GAGIUM.
 GAILLARDUS. — Monetæ species, idem q. GOLIARDUS.
 GAINA. — Vagina, theca; *gaine, fourreau*. (Tudeb.)
 GAINAGIUM. — Ut GAINAGIUM. (A. 1233.)
 GAINARE. — Arare, agrum proscindere, serere; *cultiver, travailler un champ, le metre en rapport, le faire valoir*. (Chartul. S. Joan. Ang.)
 GAINGNA. — Qui redditus seu gainagnia exigit; *celui qui se fait payer, qui perçoit les revenus d'un bien*. (A. 1332.)
 GAINGNAGIUM. — Lucrum; *gain, revenu, produit*; ol. *gain*. (St. eccl. Meld.)
 GAIOLA. — Carcer; *prison*; ol. *gaiole*. (Ch. Angl.)
 GAIRICÆ. — Pro GARRICÆ, q. *Vid.* (Præc. Car. C.)
 GAIRUS. — Modus agri; « *Gairum terræ*. » (Ch. Pict.)
 GAISDA. — Isatis; *pastel*; ol. *guesde*. (Marh.)
 GAISINDUS. — *Vid.* GASINDUS.
 GAITA. — Excubiæ, vigil ipse; *le guet et celui qui le fait*; ol. *gaite*. (A. 1237.)
 GAITAGIUM. — Census pro gaita seu custodia castri; *droit que le vassal payait pour être exempté de faire le guet dans le château du seigneur*. (A. 1070.)
 GAITANUM. — Zona, cingulum; *bande, ceinture*. (Marc. Emp.)
 GAITARE. — Excubiæ agere; *faire le guet*; ol. *guetter*. (A. 1244.)
 GAITUM. — Excubiæ; *garde, guet*. (A. 1374.)
 GAIUS. — Pica; *geai*.
 GAIVUS. — Res gaiua, derelicta, quæ a nemine petitur ut sua; *épave, chose adirée ou égarée*; ol. *chase gayve*. (A. 1280.)
 GALABRUNUS. — Pannorum species; *es-pèce d'toffe*; ol. *galebrun*.

GALACTERA. — Lacteus porcellus; *cochon de lait*.
 GALACTIAS. — Via lactea; *voie lactée*.
 GALÆA. — Triremis; *sorte de navire, trirème*. (A. SS.)
 GALERIUM. — Bona; *Vid.* GALOER.
 GALAMBRUNUS. — Pro GALABRUNUS.
 GALANDRA. — Testudo; *tortue*.
 GALANDRANUM. — Vestis virilis rusticorum; *habit de paysan*. (St. Mas.)
 GALANGA. — Radicis arboris species. (Jac. de Vit.)
 GALARDONARE. — Remunerare, retribuere; *récompenser*; ol. *guerredonner*. (A. 1221.)
 GALARE. — Indulgere genio, dare se jucunditati; *se réjouir, s'amuser, faire fête*; ol. *galer, mener gale*. (A. 1351.)
 GALATHEA. — Via lactea; *voie lactée*.
 GALATIA. — Species navis; *Vid.* GALATICA.
 GALATICARI. — Galatarum more agere; *se conduire comme les Galates, mêler comme eux des cérémonies juives et chrétiennes*. (Tert.)
 GALATINA. — Crassum jus quod infusum pro conditura piscibus, carnibus eorum diutius saporem et vigorem servat; *préparation liquide destinée à conserver le poisson*. (W. Brit.)
 GALATIUM. — Idioma Gallicanum; *langue française*. (A. 1432.)
 GALATOR. — Forta pro balotor, seu probator. (A. 1379.)
 GALAVERNA. — Idem videtur quod ventii notii versatiles, ol. *vents de gaterne*, id est *vents du couchant et pluvieux*.
 GALAXEUM. — Idem q. GALAXIA, seu pro ipso celo. (Ap. Lud.)
 GALAXIA. — Via lactea, vulgo Via S. Jacobi; *la voie lactée*. (Vet. Gl.)
 GALBA. — Gallis veteribus, pinguis, obesius; *gras, obèse, chargé d'embonpoint*.
 GALBACUS. — Pro GABBARUS.
 GALBAGIUM. — Pro GABLAGIUM.
 GALBANIS. — Pro galbanum, succus eju-sdam e Syria plantæ; *suc d'une plante ombellifère de la Syrie*. (Ap. Mur.)
 GALBARES. — Idem q. GABARES.
 GALCEA. — Pro CALCEA, via sirata. (A. 1371.)
 GILDUM. — Fascis lanæ certi ponderis; *certain poids de laine*; ol. *gal*. (A. 1431.)
 GALEA. — Genus navigii velocissimi; *vaisseau long excellent marcheur*; ol. *galée*.
 GALEAGIUM. — Forta pro GABLAGIUM, census, tributum, redditus; « *Assignamus in feodum... xxx libras redditus annuatim, percipiendi in galeagio Losduni*. » (A. 1207.)
 GALEARE. — Galea, capitis armatura.
 GALEARE. — Galea, id est capitis armatura, Gal. casque, defendere. (A. SS.)
 GALEAREA. — Idem q. GALEARIA.
 GALEARIA. — Pilæ sive tiaræ. (Pap.)
 Vicus ubi habitant galearii sive galearium artifices. (A. 1363.)
 GALEARIUS. — Nauta qui in galeis operam suam collocat; *matelot, marin*. (Th.

Wals.) — Forte qui facit galeas capitis armaturas; *fabricant de casques*. (A. 1202.)
 GALEASIA. — Navis longior depressioris oræ; *galéasse*. (A. 1478.)
 GALEATIA. Ead. notione. (Mur.)
 GALEATOR. — Galeæ patronus; *patron de navire*. (Nic. de Triv.)
 GALEATUS. — Miles galea armatus; *soldat coiffé du casque*. (A. 1482.)
 GALEBRUNUS. — Ut GALABRUNUS.
 GALECTUM. — Canaliculus; *petit canal, petit conduit, tuyau*. (Mur.)
 GALEDELLUS. — Navis species, ac forte minor galea; *sorte de navire, peut-être plus petit que la galée*. (Raf. da Car.)
 GALENGA. — Pro GALANGA, radix aromatica. (St. Ast.)
 GALEO. — Minor galea; vulgo Gallis *gallion*. (Alb. Mus.)
 GALEONUS. — Ead. notione.
 GALEOTA. — Remex galeæ vel galiotæ; *rameur à bord d'une galée*. (Falc. Benav.) — Minor galea; *petite galée, galion*. — Mensura liquidorum; *mesure pour les liquides, galon*. (Ch. Angl.)
 GALERA. — Liburna; *galère, navire à un seul rang de rames*.
 GALERIA. — Porticus longior; *galerie*.
 GALESTROLUS. — Remex galeæ, ut GALEOTA. — (Barn. de Breyd.)
 GALETA. — Mensura vinaria, idem q. GALO. (Tabul. S. Albin. And.) — Vasis genus in ministeriis sacris. (Meichelb.) — Mensura frumentaria. (A. 1166.) — Navis species, parva galea. (Joan. Luc.)
 GALETUM. — Mensura vinaria, et etiam frumentaria, ut GALETA.
 GALETUS. — Mensura frumentaria, ut GALETA.
 GALEUNCULUS. — Diminut. a GALEA, minor galea. (Mur.)
 GALGA-NUX. — Galla; *noix de galle*.
 GALGIARE. — Solvere, pro GAGIARE. (A. 1143.)
 GALGO. — Puteus; *puits*.
 GALIA. — Pro GALEA. (Rym.)
 GALIARDUS. — Ut GOLIARDUS.
 GALIARIA. — Negotii alieni mercator. (Pap.)
 GALIATOR. — Nebulo, flagitiosus; *débouché, vaური*. (St. Perc.)
 GALIDA. — Vasculum; *petit vase*. (A. SS. Ben.)
 GALILÆA. — In quibusdam instrumentis, porticus longior; *galerie*; « *Et defunctus, in Galilæa tumulari meruit*. » (Chr. Hug. Flav.) Id est, in claustris porticu. — Ecclesiam navis; *nef de l'église*. — Græcis, feria tertia Paschalis; *le mardi saint*.
 GALILÆI. — Christianos sic appellari præcepisse Julianum Parabatam scribunt Gregor. Nazianz. et Chrysostomus.
 GALINERIUS. — Gallinarum venditor; *marchand de poules*; ol. *gallinier*. (A. 1384.)
 GALINGA. — Ut GALGA-NUX.
 GALIO. — Idem q. GALEO. (Pass.)
 GALIONUM. — Ead. notione. (Jac. Aur.)
 GALIOTUS. — Qui remigat, remex, ut GALEOTA. (Ap. Rym.)

GALIIQUA. — Gallica nux, galla; *noix de galle*. (A. SS.)
 GALITIUM. — Moletrina fullonica; *moulin à fouler les draps*. (A. 1447.)
 GALLA. — Instrumentum cerdonum; « *instrument à appareiller les cuirs*. » (Vet. Gl.) — Scabies; *la gale*. (Jord. Ruf.)
 GALLADELLA. — Naviculæ species; *sorte de navire léger*. (Mur.)
 GALLADELLUS. — Ead. notione. (Id.)
 GALLANDA. — Coronilla, sertum; *guirlande*; ol. *gallande*. (A. 1387.)
 GALLANDUS. — Circumcinctus, circumdatus; *entouré*; ol. *galendé*.
 GALLARDUS. — Jocolator, scurra, idem q. GOLIARDUS. (A. 1425.)
 GALLARIUS. — Cerdo; *savetier, cordonnier*. (Isid.)
 GALLERIS. — Navigii genus, idem q. GALEA.
 GALLETUS. — Robustus, vegetus, fortis; *fort, robuste, gaillard*. (A. 1411.) — Gallensis; *Gallois, du pays de Golles*. (H. Knygt.)
 GALLIA. — Pro Germania non semel occurrit ap. Lambertum Scafnaburgensem in Annalibus.
 GALLICA. — Genus calceamenti; *galoche*. (Tert.)
 GALLICANUS. — *Gallicanæ caligæ*, ut GALLICA. (S. Hier.)
 GALLICARIUS. — *Gallicarum confector*; *fabricant de galoches*. (S. Hier.)
 GALLICIANALIS. — *Gallicianale tempus*, Galli cantus, gallicinium; *le point du jour*. (A. SS.)
 GALLINA. — Census ex gallinis; *redevance en poules ou sur les poules*. (Ch. libert. Bellom.)
 GALLIMAGIUM. — Census ex gallinis quæ in Christi Natalitio domino exsolvitur, ut GALLINA. (Chr. Maurin.)
 GALLINARIUM. — Locus ubi gallinæ insident; *poulailler*; ol. *gallinier*.
 GALLINARIUS. — Gallinarum venditor; *marchand de poules, poulailler*.
 GALLINATUS. — Pullus gallinaceus; *poulet*.
 GALLININUM. — Idem q. GALLINAGIUM. (A. 1320.)
 GALLINIUM. — Ead. notione. (A. 1311.)
 GALLINUS. — Forta gallus gallinaceus; *coq*; « *Si casu porci comedit carnem morticinorum aut sanguinem hominis, non abiciendos credimus nec gallinos*. » (Mart. Aneod.)
 GALLIOLUM. — Ornamentum ecclesiasticum; « *Unum tintinnabulum, altarium vestimenta ix, galliola iv, reliqua vestimenta altarium ix, manicæ vi auro paratæ, oraria purpurea iv*, » etc. (A. 800.)
 GALLIQUERCUS. — Quercus species, Normannice *coq-chêne*. (A. 1221.)
 GALLIRE. — Perire. (Pap.)
 GALLODIUS. — Mensura frumentaria, forte eadem quæ GALETUS. (A. 1164.)
 GALLO. — Pœna presbyterorum concenbriorum; « *Districte inhiabentes, ne quis presbyter focariam habeat... alioquin sciatis se prius monitos gallonis sententia alliga-*

tos, et eo facto suis beneficiis privatos. » (St. Joann. epis. Trecor.)

GALLONNUM.—Instrumentum plectendis et intertexendis crinibus aptum, a verbo *gallonner*. crines concinnare. (A. 1336.)

GALLONUS.—Latus, Ital. *gallone*; *côlé*. *Cultellus de gallono*, id est qui ad latus fertur. (St. Cum.)

GALLULARE.—Gallulascere; *changer*, *muer*, *devenir mâle* (en parlant de la voix d'un jeune homme).

GALLUS.—*Gallus silvestris*.—Fesianus; *faisan*. (Ap. Mur.)

GALNABIS.—Læna, stragulum villosum; *couverture grossière et d'étoffe velue*. (Simeon. r. g.) — *Galnabis palea*, *storea*; *natte*.

GALO.—Mensura liquidorum apud Anglos; *gallon*, *mesure de capacité pour les liquides*. (Pass.)—*Fornix*, *concameratio*; *voûte*. (Ap. Mur.)

GALOCIA.—Genus calceamenti, idem q. *GALLICA*. (A. 1382.)

GALOER.—Jus domini in bona defunctorum sine testamento seu sine hærede legitimo; *droit du seigneur sur les biens de ceux qui meurent sans testament ou qui n'ont pas d'héritier légitime*; ol. *galoy*.

GALONA.—Mensura liquidorum, ut *GALO*.

GALOPEDIUM.—Calopedium, calcæus ligneus, vel forma lignea sutorum; *chaussure de bois*, *sabot* ou *forme de cordonnier*. (A. 1430.)

GALORIUM.—Idem q. *GALOER*.

GALOS.—Viri soror; *belle-sœur*. (Vet. Gl.)

GALSTADIO.—Ut *GASTALDUS*.

GALUM.—Mensura vinaria, eadem q. *GALO*.—In Ch. Longobardica a. 774, videtur esse pro *GAUUM*: « Ncc non ecclesia S. Abundi, que sita est in *galo* nostro de Paline. »

GALUMMA.—Capitis operculum, ex Gr. *ἀλῦμα*; *coiffure*. (Thierf.)

GALUPPUS.—Militis species, lixa, calo; *goujat*. (Mur.)

GALUS.—Vas, idem f. q. *GALO*.

GALYOTA.—Remex, ut *GALEOTA*.

GAMACHA.—Pedulis lanei species, quæ etiam superiorem pedis partem tegit; *guêtres de toile ou de laine que l'on mettait sur les bas pour se garantir de la boue et du froid*; ol. *gamaches*.

GAMACTA.—Ictus, percussio; *coup*. (Lex. Baj.)

GAMAGA.—Idem quod *GAMAGOGA*. (A. 1379.)

GAMAGIUM.—Jugum boum; *une paire de bœufs*: « *Gamagium boum*. » (H. Dalph.)

GAMAGOGA.—Lena; *entremetteuse*. (A. 1375.)

GAMAHALI.—Idem q. *GAMALES*.

GAMAHET.—Lepides in quibus imagines juxta corporum superiorum constellationum insculptæ sunt; *Vid. CAMÆUS*. (Roch.)

GAMAN.—Ead. notione. (A. SS.)

GAMALADIONI.—Idem qui *GAMALES*.

GAMALES.—« Si aliquis de sacramentalibus mortuus fuerit, potestatem habeat ille

qui pulsatur, in loco mortui similem alium nominare, et de proximis legitimis, aut de naturalibus aut de *gamalibus*, id est, confabulatis. » (Edict. reg. Rot.) Ubi viri docti *gamales* esse volunt, filios e legitimis nuptiis procreatos, ad discrimen naturalium; ita ut *confabulati* dicantur, qui *ex fabula*, seu plecto ac federe nuptiali orti sunt.

GAMALLUS.—*Vid. HAMALLUS*.

GAMASUS.—Fortis, agilis. (Pap.)

GAMBACIUM.—Idem q. *GAMBESO*.

GAMBARUS.—Cancer, *astacus*; *écrevisse de mer*, *homard*.

GAMBASIUM.—« Erant autem culcitres de *gambasio*. » (Raim. de Ag.) F. pro de *bombasio*, nisi idem fuerit cum *coactili*.

GAMBAYCHO.—Idem q. *GAMBESO*.

GAMBEGIA.—Forte cingula, lorum vel stapes, cui insistent *gambæ* equitantium. (St. Mont. Reg.)

GAMBEISIO.—Ut *GAMBESO*.

GAMBERGA.—Ut *GAMBERIA*.

GAMBERIA.—Crurum armatura; *partie de l'armure qui couvrait les jambes*, *jambière*; ol. *gambière*.

GAMBESATUS.—Ex *coactili* lana factus; *bourré*, *fourné de laine*; ol. *gamboisité*.

GAMBESO.—Vestimentum *coactile*, ex *coactili* lana confectum: seu vestimenti genus, quod de *coactili* ad mensuram et tutelam pectoris humani conficitur, de mollioribus lanis, ut hoc inducta primum lorica vel elibenus, eut his similia, fragilitatem corporis ponderis asperitate, non læderent; *espèce de vêtement ou de plastron piqué et rembourré que l'on portait sous la cuirasse pour qu'elle ne blessât pas*; ol. *gambeson*, *gambison*, etc.

GAMBESUM.—Ead. notione.

GAMBETTA.—Diminutivum a *gamba*, baculus, qui claudus vel infirmo vicem *gambæ*, seu cruris præstet; *canne*, *bâton*, *béquille*; ol. *gambette*.

GAMBEZA.—Apud Italos, caudex; *tronc*, *souche d'arbre*. (St. Verc.)

GAMBISO.—Ut *GAMBESO*.

GAMBO.—Perna, *pelaso*; *jambon*.

GAMBOZIA.—Idem q. *GAMBEZA*.

GAMBRIA.—Crurum armatura, ut *GAMBERIA*.

GAMBROISINI.—Moneta Cameracensis, quæ et *Cambrisensis* dicta; *monnaie de Cambrai*; ol. *cambroisin*.

GAMBUCTA.—Baculus superne rostratus, incurvatus; *pedum pastorale*. *Vid. CAMBUTTA*.

GAMELUM.—Funis, rudens; *cable*. (Sen.)

GAMERA.—Camera, cubiculum, ubi custos ecclesiæ manebat; *chambre*, *loge du gardien de l'église*. (A. SS.)

GAMERE.—Nubere, a Gr. *γαμεῖν*. (Pap.)

GAMERRUS.—Vestis muliebris, pella, apud Italos; *mantille*, *manche*. (St. Pluc.)

GAMEUS.—Vestis species, cuius usus est in seclis: « Archiepiscopus si cantaverit Missam, non eccingitur pileo. Duo presbyteri induuntur *gameo*. » (Hist. Sequan.)

GAMMA.—Ornamenti genus ad litteræ Γ formam effectum; *ornement ayant la forme*

du *gamma* (A. 1019) — Musicum diagramma; *gamme*. (Mart., Ampl. Col.)

GAMMADIUM.—Ornamenti genus, idem q. *GAMMA*. (Anast.)

GAMMARRA.—Vestis muliebris, ut *GAMERRUS*.

GAMULA.—F. dimiunt. ex *GAMMA* et idem significat ac *GAMMADIUM*. (Anast.)

GAMUS.—Cerva; *biche*. (Ch. Hisp.)

GANAGIUM.—Ut *GAGNAGIUM*. (A. 1235.)

GANANEIA.—Lucrum, reditus ut *GAGNAGIUM*. (Ch. Hisp.)

GANAPE.—Idem q. *GALNABIS*.

GANARE.—Acquirere; *gagner*, *acquérir*. (Ann. Ben.)

GANATI.—Ead. notione q. *GANATUM*. (A. 1187.)

GANATUM.—In chartis Hispanicis, grex, armentum; *troupeau*.

GANCARE.—Per vim auferre; *enlever par force*. (Ch. Lusit.)

GANCES.—Anseres silvestres; *oies sauvages*, *cigognes*; ol. *ganses*.

GANDA.—F. *Acervus*: « Septimam partem totius salis... etiam in gavellos seu *gandas*, et in den. Turon. in quolibet mœno dicti salis. » (A. 1290.)

GANDARGIUM.—Tributi species: « Non poterit D. rex deinceps aliquid de novo acquirere in terra D. episcopi... non adversationes novas, vel nove *gandargia* recipere. » (A. 1300.)

GANDENGA.—Vestis species. (Chr. Vos.)

GANEAE.—Meretrix; *filie de joie*. (A. SS.)

GANEARE.—Obtinere; *gagner*. (Ch. Lus.)

GANEARIA.—Pro *GANEAE*. (Ugnt.)

GANEARIUM.—Ganeo; *débauché*, *ivrogne*. (Vet. Gl.)

GANELO.—Insignis proditor; *trahire*, *perfidie*; ol. *ganeon*, *ganelon*, *gannes*, etc. — *Acervus lapidum*; *flas*, *monceau de pierres*. (Chiff.)

GANEONIUM.—Taberna, *popina*; *cabaret*. (Pap.)

GANGAGIA.—Occulta loca, ut *GANGIA*.

GANGIA.—Occulta loca et subterranea in Gl. Isid., ubi legendum *ganea*: *ganeum* vero est taberna meritoria seu meretricia subterranea latens. — Pro *gagia* pignus, unde *gangiare* pro *gagare*, *pignerari*. (A. 1208.)

GANGLION.—Tuberculum; *loupe*. (A. SS.)

GANGUAGIUM.—Idem. q. *GUANGAGIUM*.

GANGUILO.—Species retis; *engin de pêche*, *bregin*; ol. *gonguil*. (St. Mass.)

GANGULA.—Pro *GLANDULA*, struma, Ital. *gangola*: « Habuit semper inflatam gulam et plenam de *gangulis*. » (A. SS.)

GANIAGIUM.—Lucrum, merces quotidiana quæ beneficiis choro presentibus tribuitur; *honoraires que l'on donne chaque jour aux bénéficiers présents au chœur*.

GANIFVETUS.—Ensis brevior, vel cultellus; *courte épée* ou *petit couteau*; ol. *ganivet*. (A. 1316.)

GANILATIO.—Irrisio idem q. *GANNATECA*. (A. 1453.)

GANIPULA.—Idem q. *GANIFVETUS*. (A. 1416.)

GANITA.—Anser silvestris; *oie sauvage*, *cigogne*.

GANIVELUS.—Ut *GANIFVETUS*. (Bar.)

GANIVETA.—Ead. notione. (A. 1362.)

GANNACHA.—Toga, vestis talaris, pro *GANNACHIA*. (A. 1379.)

GANNARE.—Fallere, decipere; *tromper*; ol. *enganner*. (Vet. Gl.)

GANNARIA.—Ager cultus, ut *GAGNAGIUM*.

GANNATOR.—Qui fellit, decipit; *celui qui trompe*, *fourbe*; ol. *engigneor*. (Vet. Gl.)

GANNATURA.—Idem q. *GANNUM*. (Rab. Manr.)

GANNERIA.—Ut *GANNARIA*. (A. 1391.)

GANNINARE.—Gentare. (Pap.)

GANNITURIUS.—Irrisio; « Cum cochinnio et *gannituri* a viluperatione. » (Act. S. Judicæ.)

GANNIUM.—Taberna; *cabaret*, *taverna*. (Pap.)

GANNUM.—Irrisio; *moquerie*, *raillerie*. (Vet. Gl.)

GANNUS.—Chirotheca; *gant*.

GANSÆ.—Anseres, ut *GANTÆ*.

GANTÆ.—Digitalia ferrea, quibus antiqui muniebant manus, ad pugnam; *gantets de fer*. (A. 1336.)—Anseres silvestres; *oies sauvages*, *cigognes*, ol. *gantes*. (Vet. Gl.)

GANTELETUS.—Manuum armatura, chirotheca ferrea; *gantilet de fer*. (A. 1338.)

GANTELLUS.—Ead. notione. (A. 1361.)

GANTERIUS.—Digitalium upifex; *gantier*. (A. 1319.)

GANTEX.—Ead. notione.

GANTUA.—Anser silvestris; *Vid. GANTÆ*. (A. 1233.)

GANTULA.—Diminut. a *GANTUA*. (A. 1233.)

GANTULUS.—Chirotheca; *gant*. (A. 1468.)

GANTUS.—Ead. notione. (Ann. Ben.)

GANZARA.—Navigii genus; *sortie d'embarcation*. (St. Verc.)

GANZAROLA.—Eod. sensu. (Ap. Mur.)

GANZERA.—Ead. notione. (Ibid.)

GANZIRRA.—Eod. sensu. (A. SS.)

GANZIUM.—Pro *GANEUM*.

GAO.—Silva densior, ut *GAUM*.

GAOLA.—Carcer; *prison*; ol. *gaole*. — Locus palustris, carectis seu *gladiolis* abundans; *lieu bas et marécageux où le glaieul vient en abondance*. (Chr. Joann. Whet.)

GAPHANS.—Apud Longobardos, hæres; *hérétique*. In Ch. Frederici II, imperatoris (A. 1219), videtur *gaphans* usurpari pro *vade*, *fidejussore*.

GAPO.—Clavus, uncus; *crampon*. (Ugh.)

GAPRA.—Fossa, locus ubi piscari potest; *endroit d'un cours d'eau où l'on peut pêcher*. (A. 1301.)

GARA.—Modus agri, apud Anglos. (Mon. Angl.)

GARACHINX.—Donum, ut *GARATHINX*.

GARACHIUM.—Novalls ager; *terre novale*; ol. *guéret*, *jachère*.

GARACIA.—Pro *CARRICIA*, ager incultus; *friche*, *lande*.

GARACTUM.—Ager suis frugibus de-

stilitus; terre dépouillée de ses fruits; o. *garret*.

GARAGANGI. — Advenne, ut **WARENGANGI.**

GARAGETHENGI. *Vid.* **GARATHINGI.**

GARAMIA. — « Neclieebii dicta comitisse... cloacam vel aliquid indecens habere, nec in ipsis fossatis *garamiam*, vel edificium facere. » (A. 1265.) Videtur legendum **GARAN-NAM.**

GARANDIA. — Auctoritas, cautio, defensio; *garantie, sûreté, protection, défense, responsabilité*; ol. *garandie*. (A. 1202.)

GARANDIARE. — Cavere, spondere, praestare, defendere, auctorem esse; *garantir, promettre, assurer*; ol. *garandir*. (Chr. *Gauf. ep. Meld.*)

GARANDIRE. — Idem ac **GARANDIARE.** (A. 1250.)

GARANDISARE. — Ead. notione. (A. 1259.)

GARANDISIA. — Tutio, protectio; *protection, sûreté, garantie*. (Br.)

GARANDIZATIO. — Auctoritas, cautio; *garantie*. (A. 1256.)

GARANDIZATOR. — Qui alteri tenetur ad evictionem, auctor, assertor; *garant*. (A. 1219.)

GARANDUS. — Ead. notione. (A. 1344.)

GARANEUS. — Color in equis, qui ad robiam accedit, cuiusmodi est cervorum; *couleur de cerf, garancé*. (Ugut.)

GARANNA. — Vivarium euniorum vel leporum; etc.; *garenne*. (A. 1277.)

GARANNA. — Eod. sensu. (Ap. Lud.)

GARANNO. — Garannæ custos; *gardien de garenne*; ol. *garannier*.

GARANTANDIRE. — Pro **GARANDIARE.** (A. 1219.)

GARANTARE. — Ead. notione. (A. 1088.)

GARANTHINX. — Donum, ut **GARATHINX.**

GARANTIA. — Rubia; *garance*. (Vel. Gl.)

— Cautio, auctoritas; *garantie*. (A. 1183.)

GARANTIARE. — Ut **GARANDIARE.** (G. Chr.)

GARANTIFICATIO. — Ut **GARANTIA.** (A. 1234.)

GARANTIRE. — Ut **GARANDIARE.** (A. 1214.)

GARANTISARE. — Ead. notione. (A. 1292.)

GARANTISATIO. — Ut **GARANTIA.** (Chart. S. Vand.)

GARANTISSARE. — Ut **GARANDIARE.** (A. 1232.)

GARANTISSATIO. — Ut **GARANTIA.** (A. 1232.)

GARANTITIUS. — *Garantitius contractus*, qui quoniam spondet se aliquid garantifacurum; *contrat par lequel on se rend caution pour quelqu'un, on répond d'une chose*. (Ap. Rym.)

GARANTITOR. — Auctor, assertor, qui cavet de evictione; *celui qui prend sur lui, répondant, garant*. (Chartul. Meld.)

GARANTIZARE. — Idem q. **GARANTIRE.** (A. 1222.)

GARANTIZATOR. — Ut **GARANTITOR.** (A. 1304.)

GARANTUS. — Ead. notione. (A. 1213.)

GARARE. — Pro **GARANTIRE**, ut videtur:

« Si burgensis clamitat ad prælatum de debito, quod debeat extraneus, et cognoscatur, *garetur* debitum burgensi, » etc. (Ord. reg. Fr.)

GARARIUS. — Officium monastium: « Ad cellarium et dispensam portarii duo: ad domum infirmorum, unus, *gararii* duo ad lignarium, in pistrino unus. » (St. Mon. Corb.) Custodes forte, nam *garir* et *garer*, pro custodire dicebant Galli. Acherius (*Spicil.*) eos appellat *gruriens*, qui nemoribus secandis præerant: potius ipsos sectoris intelligo, et lignorum fascium confectores; olim enim Galli *garas* vocabant lignorum et virgultorum fascies.

GARATHINGI. — Vox Longobardica cuius notio habetur in lege Longob.: « Tune ille qui plagaverit eum, componat qualiter in *garathingi*, id est secundum qualitatem personæ. »

GARATHINX. — Longobardis, donum, munus; *don, présent*.

GARATUS. — Pro **GAROTTUS.** (A. 1336.)

GARAVELLA. — Glarea, arena; *sable*. (St. Avel.)

GARAYTUM. — Terra novalis, quæ alteris annis quiescit; ut **GARACHUM.**

GARBA. — Spicarum manipulus; *gerbe*; ol. *garbe*. *Garba decima*, pars decimæ. (A. 1119.) *Garba de pastu*, id est vice pastus, vel pastus ob *garbas* ad horreum adductas, quod *carionis* officium erat. (A. 1248.) — Præstatio *garbarum*, idem q. **GARBAGIUM.** (A. 1186.)

GARBAGIUM. — Præstatio *garbarum*; *droit de gerbes*; ol. *garbage*. (Pass.)

GARBAIRONUS. — Cumulus *garbarum*; *meule de gerbes*; ol. *garbière*. (A. 1338.)

GARBARE. — Præstatio *garbarum*, ut **GARBAGIUM.** (A. 1310.)

GARBEIARE. — In manipulos alligare, in fascies struere; *engerber, mettre en gerbes*; ol. *garber, garbejer*. (A. 1344.)

GARBELARIA. — F. culcita straminea; Gal. *paillasse*, sic dicta a voce *garba*. (Bal.)

GARBELLARE. — Cribro succernere, purgare; *cribler, passer au crible*. (A. 1269.)

GARBERA. — Congeries *garbarum*; ut **GARBAIRONUS.**

GARBERIUS. — Ead. notione.

GARBINUM. — Mensuræ species in Stat. Thurin. n. 1360.

GARBINUS. — Ventus Africanus, libis; *vent du sud-ouest*; ol. *garbum*; (Raius. Munt.)

— Manipulus, fasciculus; *paquet*. (St. Avel.)

GARBUM. — Italica area; *aire à battre le blé*.

GARCIA. — Puella; *jeune fille*; ol. *garce*. (Pass.)

— Meretrix; *fille de joie*. (Pass.)

GARCIANUS. — Ut **GARCIO.** (S. xiii.)

GARCIFER. — Ead. notione. (Capit. S. Vict. Mass.)

GARCINE. — Impedimenta castrorum; *les bagages d'une armée*. (Th. Wals.)

GARCIO. — Lixa, famulus, maxime is qui castra sequitur; *rivandier, cantinier, gowat, valet de soldat, serviteur, valet, garchon*. (Pass.)

— Qui artificii operam suam locat; *ouvrier qui travaille pour le compte d'un maître*.

ira, garçon. (Guall. Hem.) — *Ganen*, nebulo, homo nihil; *débauché, vaurien, brigand*. (A. 1256.)

GARCO. — Pro **GARCIO.** (Vinc. Belliv.)

GARCUS. — Ead. notione. (A. 1273.)

GARDA. — Custodia, tutio; protectio, tutela, privilegium quoniam cavetur ne alicui vis inferatur; ut **WARDA** et **GUARDIA.** (Pass.)

— Custodia pupilli, idem ut **WARDA.** (Pass.)

— Obligatio qua vassalus tenetur custodire castrum domini, idem ac **STAGIUM.** (Pass.)

— Præstatio pro tutela; *redevance, service du vassal au seigneur pour la protection qu'il en reçoit*. (Tab. S. Vict. Mass.)

— Defensor ecclesiarum, idem q. **ADVOCATUS.** (H. Occ.)

— *Arx, munitio, fortification, citadelle*. (A. 1199.)

— Pro **CARDA**, ferreum pecten quo lana carminatur; *peigne de cardeur, carde*. (A. 1325.)

— Molendini repagulum. (A. 1435.)

— Segetum et vinearum eustos; *messier*. (A. 1291.)

— *Garda monetarum*, qui monetæ eundem præfectus est; *officier préposé à la direction du monnayage*. (Hist. Daph.)

— *Gardæ ecclesiarum*, quæ vacantibus earum prælati, in manu regia sunt, ratione regaliorum. (A. 1248.)

GARDACORSIUM. — Pars vestis muliebris quæ pectus constringit; item locus ubi vestes ponuntur et asservantur; *partie du vêtement des femmes qui couvre la poitrine, garde-robe, lieu où l'on dépose les vêtements*; ol. *garde-corps*.

GARDAGIUM. — Custodia castellorum vel oppidorum ad quam tenentur vassalli, idem q. **WARDA** et **GUARDIA.** (A. 1213.)

GARDAIUS. — Custos, vigil; *garde, gardien*. (Tabul. Mass.)

GARDAMINGERIUS. — Minister in regis palatio, cui cura incumbere ciborum mensarum regie; *officier chargé de la surveillance des provisions destinées à la table du prince*. (A. 1336.)

GARDARE. — Custodire, tueri, defendere; *garder*. (A. 1283.)

GARDARIUS. — Ut **GARDAIUS.** (H. Daph.)

GARDAROA. — Vestiarium, locus in quo asservantur vestes; *garde-robe*. (Mat. Par.)

— In aula Anglicana, locus tantum clericis assignatus, idem qui in Francia *Camera computorum* appellatur; in ea asservantur chartæ regie, ipseque thesaurus regius.

GARDATOR. — Custos messium; *garde-messier*. (A. 1291.)

GARDECORSIUM. — Idem q. **GARDACORSIUM.**

GARDELA. — Collis, clivus, ut **GARDETA.** (A. 1415.)

GARDELLUS. — Carduelis; *chardonneret*.

GARDENAPPA. — Orbiculus, in quo vasa mensaria reponuntur, ne sordescat mappa; *rond que l'on met sous les plats pour ne pas salir la nappe*; ol. *garde-nappe*. (Mur.)

GARDERIA. — *Garderii* officium; *Vid. GARDERIUS.*

GARDERIUS. — Custos, is q. Longobardis **GASTALDUS.** (Hist. Daph.)

— Qui *gardus* dicitur, ut **GARDARIUS.** (Ibid.)

— Qui sub aliquo *garda* seu protectione est, atque eam ob rem præstationi quam *gardum* dicunt,

obnoxius; *celui qui est sous la protection d'un autre et lui rend, en échange de cette protection, le service désigné sous le nom de garde*. (Hist. Daph.)

GARDEROBA. — Ut **GARDAROA.**

GARDEROBARIUS. — Qui *gardarobæ* præest; *officier de garde-robe, qui avait soin des vêtements et des armes*; ol. *garde-robier*.

GARDETA. — Collis, clivus; *colline, pente*. (A. 1415.)

GARDIA. — Custodia; *garde, actian de garder*. (A. 1296.)

— Bonorum ecclesiæ tutio, ut **ADVOCATIA.** (Ord. reg. Fr.)

— Custodia pupilli (a. 1371) et præstatio pro tutela (a. 1000), ut **GARDA.**

— Præstatio pro tutela agrorum; *redevance payée pour faire garder les récoltes*. (Tab. S. Vict. Mass.)

GARDIAGIUM. — Custos hortorum, agrorum, vinearum, et præstatio pro custodia agrorum; *garde-messier, et droit à payer pour faire garder les récoltes*. (A. 1372.)

GARDIANATUS. — Officium *gardiani* apud Fratres minores; *gardianat, gardiennat, office de supérieur chez les Frères mineurs*.

GARDIANIA. — Officium *gardiani* seu custodis, apud Anglos; *gardianat, office de garde*. (A. 1348.)

GARDIANUS. — Custos; *garde, gardien*.

« *Gardianus regni*. » (H. Knygt.)

— Præpositus monasterii apud Fratres minores seu Franciscanos; *gardien supérieur chez les Franciscains*.

Gardianus bestiarum, pecorum custos, pastor; *berger*. (A. 1278.)

Gardianus ecclesiæ, idem qui **ADVOCATUS**, defensor.

GARDIARE. — Conservare, confirmare, tueri, defendere; *garder, conserver, approuver, défendre, protéger*. (A. 1395.)

GARDIARIUS. — Ut **GARDIANUS.**

GARDIATA. — Custos, defensor; *gardien, défenseur*. (Menest.)

GARDIATOR. — Defensor, protector, tutor, testamenti executor; *défenseur, protecteur, conservateur, tuteur, exécuteur testamentaire*. (A. 1302, 1280, 1242, etc.)

Gardiator regium, custos seu missus regius qui iuribus quæ ad regem spectabant, invigilabat; *officier chargé par les rois de veiller à la conservation de leurs droits*. (Menest.)

GARDIATRIX. — Tutrix; *tutrice*. (A. 1328.)

GARDIENS. — *Gardiens testis*, qui fidem de re aliqua præstat. (A. 1217.)

GARDIGNAGIUM. — Ut **GARDINUM** seu collectio plurium *gardinorum*. (Chart. S. Vand.)

GARDIGNIUM. — Ead. notione. (Ibid.)

GARDIGNUM. — Ead. notione. (Ibid.)

GARDINARIUS. — Hortulanus; *jardinier*; ol. *gardinier*. (Mon. Angl.)

GARDINGATUS. — Dignitas *gardingi*; *Vid. GARDINGI.*

GARDINGI. — Apud Gothos Hispanos, accensentur optimatibus et maioribus palatii officialibus, tametsi quæ fuerit eorum dignitas, non omnino percipiunt.

GARDINIUM. — Ut **GARDINUM.**

GARDINUM. — Hortus, potarium, viri-

darium; *jardin, verger*; ol. *gardin, gard.* (Pass.)

GARDIO. — Piscis ganus; *gard, gardon.* (Silv. Girald.)

GARDIOLA. — Idem, ut videtur, qui GARDIARIUS, GARDIATOR: « Procurator domini S. Flori prædicti et gardiola terræ captus fuit per nonnullos familiares ipsius vicecomitis cum armis in itinere regio. » (A. 1322.)

GARDIRE. — Custodire; *garder.* (A. 1323.)

GARDITIO. — Jus *gardie*, seu custodiæ; *droit de garde.* (A. 1320.)

GARDO. — F. opilio, custos pecorum, in ep. Laurentii abbatis S. Viti, apud Mab. Ann. Bened., nisi legendum GARCIO.

GARDOIRA. — Vas coquinarium. (A. 1420.)

GARDONIUM. — Pro GARDINUM. (Ann. Ben.)

GARDROPIA. — Idem quod GARDAROPA. (A. 1381.)

GARDUM. — Idem q. GARDINUM. (A. 1265.)

GARECTUM. — Poplas; *jarret.* (Pet. de Cresc.)

GAREGIA. — Pro CORREGIA. (A. 1319.)

GAREGNA. — Idem q. GARENNA.

GARENARIUS. — Custos vivarii; *garde de vivier, d'étang, de gorenne.*

GARENDA. — Jus venandi cuniculos vel lepores; *droit de chasser les lapins ou les lièvres.* (A. 1263.)

GARENDARE. — Spondera, præstare, ut GARANDARE. (Wich. Magd.)

GARENDIA. — Cautio; ut GARANDIA. (A. 1234.)

GARENDIRE. — Idem q. GARENDARE. (A. 1239.)

GARENERE. — Tueri, præstare, ut GARENDARE. (A. 1270.)

GARENNA. — Vivarium cuniculorum leporumve; *réserve, garenne.* (Pass.) — Vivarium piscium, ubi nulli licet pisces capere; *vivier où la pêche est défendue*; ol. *garenne.* (A. 1366.)

GARENAGIUM. — Præstatio pro jure habendi *garennam*, vel venandi cuniculos aut lepores; *redevance que l'on paie pour avoir le droit d'avoir une garenne ou de chasser le lièvre ou le lapin*; ol. *garannage.*

GARENARIUS. — Custos *garenne*; *garde de garenne*; ol. *garennier.* (A. 1361.)

GARENNA. — Jus *garenne*; *droit d'avoir une garenne.* (A. 1233.)

GARENS. — Vas, cautio; *garant, celui qui répond pour un autre.* (Ap. Mur.)

GARENTARE. — Tueri, defendere, spondere, præstare; ut GARANDARE. (A. 1165.)

GARENTIARE. — Ead. notione. (Mart., Ampl. Col.)

GARENTICIUS. — Ut GARANTITIUS. (A. 1493)

GARENTIGIA. — Contractus habens executionem paratam jussu notarii habentis jurisdictionem ex forma statuti, unde talia instrumenta *garentigia* vocantur; *acte authentique*; ol. *garentigie.*

GARENTIRE. — Ut GARENTARE. (A. 1307.)

GARENTITOR. — Præses, sponsor, auctor; *garant, répondant, caution.* (A. 1215.)

GARENTIZARE. — Tueri, spondere, præstare, ut GARANTARE. (A. 1261.)

GARENTUS. — Ut GARANTUS. (Leg. Norm.)

GARENZA. — Cautio, auctoritas, fidejussio; ut GARANDIA.

GARETINUS. — Donum, donatio; *action de donner, donation, don.* (Ch. Long.)

GARETTA. — Turricula; *guérite.* (Rym.)

GARETTUM. — Suffrago, poples, ut GARRECTUM. (A. SS.)

GARFALES. — Navis onerariæ species; *sorte de navire de charge.* (A. 1348.)

GARGAILLUS. — Doli umbilicus, seu foramen majus, per quod vinum infunditur; *trou par lequel on remplit un tonneau, bonde*; ol. *gargau.* (St. Mas.)

GARGALIA. — Pars gutturis et cannae pulmonis; *gostier, gorge*; ol. *gargate*, Vasconica *gargaillo.* (Mat. Silv.) — Lapidum aquæ pluvialis emissarium; *gargouille, égoût d'un toit.* (A. 1481.)

GARGALIO. — Guttur, ut GARGALIA. (Vel. Gl.)

GARGANGI. — Advenæ; *Vid. WARENGANGI.*

GARGARARE. — Altius et voce inflatori aliquid efflure. (A. 1252.)

GARGARISMUS. — Liquoris oro hausti repetita ad guttur revocatio; *gargarisme.* — Gutturis seu vucis modulatio. (A. SS.)

GARGATA. — Guttur, jugulum ut GARGALIA. *Gargata portus, os portus; l'entrée du port.* (A. 1436.)

GARGILLUS. — Pro GIRGILLUS. (A. SS.)

GARGOCIL. — Forte guttur; *gostier.* Bibere ad *gargocil*, id est immoderate. (St. Cisterc.)

GARGOULA. — Lapidum aquæ pluvialis emissarium; *gargouille.* (A. 1295.)

GARGULA. — Idem q. GARGATA. (Vel. Gl.)

GARICA. — Terra inculta vel dumis obsita; *terre inculte, landes, broussailles*; ol. *garrige, garrigue.*

GARILIOI. — An subditi, qui sub tutela et protectione sunt? « Homines autem de Belari, qui *garilioti* vocantur, quæ nostræ curiæ annue persolvera debent, » etc. (Mur.)

GARIMENTUM. — Auctoritas, cautio de evictione; *responsabilité, caution, garantie*; ol. *gariment.* (A. 1270.)

GARIOFILUM. — Cariophyllum; *girofle.* (A. SS.) *Gariofli clavus*; *clou de girofle.* (Ap. Mad.)

GARIRE. — Tueri, protegere; *défendre, garantir*; ol. *garir.*

GARISCERE. — Ead. notione. (A. 1123.)

GARITA. — Turricula editior in tectis domorum, vel in castrorum muris; *guérite.* (W. Brit.)

GARLANDA. — Coronula, sertum, strophium; *couronne, guirlande*; ol. *garlande.* (Pass.) — Circutius, ambitus; *tour, encinte.* (A. 1341.) — Repagulum, vallum; *palissade, retranchement.* (S. xiii.) — Pars ædis seu co-

stalli superior, *quernellorum series*; le *fatte*

d'un édifice, son couronnement, la ligne des créniaux. (A. 1414.)

GARLANDARE. — Murum pennis seu quernellis instruere, munire; *créneler, fortifier*; ol. *garlander.* (A. 1394.)

GARLANDELLUS. — Sertum, ut GARLANDA. (A. 1381.)

GARLANDERIUS. — Garlandarum seu repagulorum ad munimentum constructor. (A. 1255.)

GARLETA. — Mensura vinaria, idem q. GALETA.

GARMACHIA. — Vestis species, pro GARNACHIA.

GARMASIA. — « Prohibemus quoque districtius, ut nulli regulares cum balandrinis, seu *garmasiis* vel aliis vestibus laicorum equitent. » (Conc. Alb. a. 1254.) Videtur scribendum *garnasis* vel *garnachiis.*

GARNA. — Apud Arvernos, rami pinorum quibus furni caleant; *branches de pin.*

GARNACHIA. — Toga, vestis talaris; *robe longue*; ol. *garnache.* — Potus species; *sorte de vin ou de liqueur*; ol. *garnache.*

GARNACIA. — Eod. sensu.

GARNAMENTUM. — Toga, vestis talaris, idem q. GARNACHIA. (A. 1335.) — Quidquid rei cuiuslibet instruendæ vel ornandæ convenit; *Vid. GARNIMENTUM.*

GARNARIA. — Piscina, aquæ receptaculum; *réservoir.* (A. 1321.)

GARNATIA. — Vestis species, ut GARNACHIA.

GARNATUS. — Carbunculus, lapillus; *grenat.* (A. 1363.)

GARNERIA. — Forte ornatus linteus; *Gal. garniture*: « Solvit pro octo *garnitiis* emptis ibidem per dominum a monialibus monasterii S. Trinitatis. laren. xii. » (A. 1323.)

GARNESIA. — Forte præsidium; *garnison*: « Assignavimus vos ad omnes et singulas tertias, nobis de quibuscunque capitaneis de *garnesia* nostra de Vernulle, » etc. (A. 1417.)

GARNESTERA. — Victualia, arma, et cætera, quæ ad oppidi vel castri defensionem necessaria sunt; *provision d'armes et de vivres, ensemble de tout ce qui peut servir à la défense d'une place*; ol. *garnesture.* (Mat. Por.)

GARNETTUS. — Idem q. GARNATUS. (Rym.)

GARNIMENTUM. — Instructus, quidquid ad vestem instruendam vel ad ornandam confert; *garniture d'habit.* (Mon. Angl.)

GARNIARE. — Vox pannulicorum: « Pannulos. debebunt bene parare pannos, tam in *garniando*, quam in versando et eubroando. » (A. 1466.)

GARNIMENTUM. — Instructus et ornatus quivis rei cuiuslibet seu personæ convenientes; *garniment, garnement, tout ce qui peut servir à faire ou orner une chose, à vêtir, armer une personne, à approvisionner, mettre en état de défense une place de guerre*, etc. (Pass.)

GARNIRE. — Ornare, instruere, parare, munire, instituere, educare; *ornier, établir,*

outiller, préparer, fortifier, approvisionner, élever, enseigner, dresser; ol. *garnir.* (Pass.)

GARNISIO. — Commeatus, instructus, annona, vinum, arma, et quidquid ad muniendam urbem seu exercitum necessarium est; *provisions de bouche et autres nécessaires pour le service d'une place ou d'une troupe, bagages militaires*; ol. *garnison, garniment.* (Pass.) — Ipsa præsidia militaria in castris; *les troupes qui gardent une place, la garnison.* (A. 1265.) — Apotheca, seu loca, in quibus asservabatur et recondebatur quidquid ad domum regiois necessarium erat, verbi gratia vestes, vasa aurea et argentea, etc.; *lieux où étaient mis en dépôt les approvisionnements de la maison du roi.* (A. 1351.) — Instructus, ornatusve cuivis rei convenientis; ut GARNIMENTUM. (A. 1303.)

GARNISO. — Species armaturæ, f. eadem q. Ital. *lorica* et Gallis *jazeran* nuncupabatur. *Garnisones* servientium, apparitores in domum debitoris a iudicibus missi, qui ibi vivunt, usque dum solvat debitum; *garnisaires, hommes que l'on met chez le saisi qui ne donne point de gardien*; ol. *garnison.* (Pass.)

GARNISTURA. — Quidquid ad munitionem castri vel oppidi necessarium est, ut GARNESTURA; item, quivis oratus cuivis rei convenientis, ut GARNAMENTUM.

GARNITOR. — Qui instructum seu ornatum cujusvis rei accommodat; *celui qui garnit, prépare une chose.* *Vid. GARNIRE* et GARNISIO. (A. 1303.)

GARNITURA. — Idem q. GARNIMENTUM. (A. 1450.)

GARNIZO. — Præsidium militare; *garnison.* (A. 1210.)

GAROFFOLLUM. — Caryophyllum; *girofle.* (St. Ast.)

GAROPHANUM. — Ead. notione. ab Ital. *garofano.* (St. Gen.)

GAROSSA. — Species vicinæ; *jarrousse.* (A. 1318.)

GARPE. — Morbus equinus, in juncturis crurium circa oedes; *grappes.* (Pet. de Cresc.)

GARPIRE. — Possessionem rei alicujus dimittere, ut GUERPIRE.

GARRE. — « Dum levaverunt eum de curru, ponentes super *garras* atrii, statim auxilio B. Amalbergæ resumpsit ibidem omnium membrorum sanitatem. » (A. SS.) An *seamna*, an repositaria, inquit editiores eruditi: crediderim esse repagula, et *garras* dictas fuisse pro *barras*. Non una hæc esset in g mutatio.

GARRAFOSSUS. — Fossa, canalis, rivus; *fossé, canal, ruisseau.* (St. Plac.)

GARRALIUM. — Novalis ager; ut GARRACHIUM. (A. 1436.)

GARRANDARE. — Tueri, præstare, ut GARENTIZARE. (A. 1241.)

GARRANDIA. — Cautio, tuitio, ut GARENDA. (A. 1244.)

GARRANDIRE. — Tueri, protegere, ut GARENTIZARE. (A. 1244.)

GARRANERIUS. — Idem q. **GARRAFOS-**
sus. (A. 1398.)
GARRAPATA. — Genus pediculatorum,
qui canes et catulos mordere solent; *tique*.
(Ch. Hisp.)
GARRATUM. — Novalis ager, ut **GARRA-**
lium. (A. 1207.)
GARRATUS. — Lapis, silax; *pierrre, cail-*
lou: « Una libra pulveris ad opus garra-
torum extrahendorum. » (A. 1363.)
GARREARE. — Pro **GUERREARE**, bellum
facere; *faire la guerre, guerroyer*. (A.
1224.)
GARRERIA. — Herbarum species, forte **CA-**
RECTUM. (St. Ver.)
GARRICÆ. — Terræ incultæ et pascuæ;
terres incultes, friches, landes; ol. *garrigues*,
garriges. (Usat. Barc.)
GARRIDOR. — Auctor, qui cavet de evi-
tione; *garant, répondant*. (A. 1125.)
GARRIFICARE. — Idem q. **GUERRARE**.
GARRIGA. — Terra inculta; *Vid. GAR-*
NICÆ.
GARRIGERIUS. — Qui massibus servan-
dis invigilat; *messier*. (A. 1402.)
GARRIGUA. — Ager suis frugibus vesti-
tus; *terre couverte de la récolte, champ non*
moissonné. (A. 1402.)
GARRIOLUM. — F. repagulum; *barrière*.
(A. 1202.)
GARRIRE. — Inconditum et horrendum
clamorem edere, mora Turcarum jamjam
prælium commissurorum, ad terrendum
hostem; *crier comme font les Turcs lorsque,*
au moment d'en venir aux mains, ils poussent
le cri de guerre. (Barth. Gl.) — Clamare præ
nimio dolore; *crier, hurler de douleur*. (A.
SS.)
GARRITUS. — Clamor bellicus; *cri de*
guerre. (Barth. Gl.) — Cautione assartus;
garanti. (Monum. eccl. Aquil.)
GARROBIS. — Idem q. **GARROSSA**. (A.
1407.)
GARROSA. — Siliqua edulis; *carouge*.
(Conc. Hisp.)
GARROLIUM. — Forta repagulum; *bar-*
rière. (A. 1202.)
GARROSCA. — Ager incultus, ut videtur.
Vid. GARRIGA. (A. 1329.)
GARROSSERIA. — Ascia, securis; *hache*.
(A. 1414.)
GARROTEUS. — Pro **GARTERIANUS**. (Rym.)
GARROTUS. — Spiculum arcus balistarum;
gros trait d'arbalète; ol. *garrot*. (Pass.)
GARRULARE. — Garrere, blaterare, cla-
mare; *causer, crier, caqueter*. (Reg. Templ.)
GARRULATRIX. — Mulier loquax; *femme*
qui jase, qui bavarde. (A. SS.)
GARRULATUS. — Garritus; *bavardage*,
babil. (A. SS.)
GARRULITAS. — Idioma; *idiome, langue*.
(Ann. Ben.)
GARRULUS. — Verbofus, nugator, inge-
niosus, argutus, lætus, blandus, vel nimio-
sus. (Vel. Gl.)
GARSA. — Scarificatio quam medici Græci
tyxapaiv, appellat, cutis scilicet et subjectæ
carnis per scalpellum dissectionem, multis for-
minibus; *scarification*. (St. Ord. Præm.)

GARSALLUM. — Guttur; *gorge, gosier*;
ol. *garsoil*: « Pintare ad *garsallum*; » *s'en-*
trier.
GARSIA. — Puella; *jeune fille*; ol. *gorse*. —
Recentioribus temporibus, meretrix; *fille de*
joie.
GARTERIUM. — Cruris ligula, perisce-
lis; *jarratière*. (Pass.)
GARTHULA. — Forte pro **CHARTULA**, in
leg. Roth., ubi alii legunt *garethinx* seu
garathinx.
GARUARIA. — Vestis seu tunice species;
eadem q. **GARNACIA**. (A. 1234.)
GARUCA. — Ager incultus, ut **GARRIGA**.
(A. 1031.)
GARULLIUM. — Idem q. **GAROLIUM**. (A.
1202.)
GARUM. — Potionis species: « Neque vi-
num, neque garum bibant. » (A. SS.)
GARYOFOLUM. — Garyophyllum; *gi-*
rofle.
GARYOPHIUM. — Ead. notione.
GARZABOLA. — Species navis ap. Italos.
(Mur.)
GARZARE. — Pannos carminare, tondere.
(St. Mant.)
GARZARIA. — Locus; ubi panni polien-
tur; *lieu où l'on lustre et calandré les draps*.
(St. Pat.)
GARZATOR. — Panni tonsor, carmina-
tor; *cardeur*. (St. Ver.)
GARZATURA. — Tumentum; *bouurre, tout*
ce qui sert à rembourrer. (S. Rip.)
GASACHIO. — Adversarius, cum quo quis
litigat; *adversaire, partie adverse*. (Lex
Sal.)
GASALIA. — Contractus vel pactum de
tenendo animalia ad medietatem; *baill à*
ferme à moitié fruits; ol. *gazaille*.
GASANHAGIUM. — Prædium rusticum,
ut **GAGNERIA**. (A. 1360.)
GASARNIA. — Idem quod **GISARMA**. (A.
1312.)
GASCARIA. — Ager proscissus, necdum
satus; *terre nouvellement labourée et non en-*
core semée; ol. *gaschère, gaschière*.
GASCHA. — Eumdem Guilielmum Regis;
ejus hæredes et successores, et hunc manu-
misit, francum hominem, liberum, quitum
et immunem ab onere tollæ, talliæ, manu-
peræ, carucatæ, complaintæ specialis vel
generalis, *gaschæ*, clausuræ castri, banni
minuti, *taschiæ*, *vinteni*, » etc. (A. 1322.)
Ubi forte *gascha* est agri proscissio, quam
Galli *gaschère* dicunt, ita, ut servi glebe
hæc oneribus agrum proscindendi obnoxii
fuerint.
GASCHERIA. — Ut **GASCARIA**.
GASENDIUS. — Ut mox **GASENDUS**.
GASENDIUM. — Familia seu potius fami-
liaritas; *famille*, ou plutôt *familiarité*. (L.
Long.)
GASENDUS. — Qui ex familia alicujus
vel domo, familiaris, famulus honoratio-
commensal, ou celui qui est de la même
maison, de la même maison. (Leg. Long.)
GASPALEUM. — Forte purgamentum in-
menti post ventilationem: « Abbas et mi-
nachi tertiani partem decimæ supradictæ

prasbyterum pertinentem grani et gaspalei
post mensurationem recentem deferri fac-
ient apud Becherel. » (Chart. S. Vinc. Ce-
nom.)
GASPALIUM. — Ead. notione. (A. 1221.)
GASPILO. — Ead. notione. (A. 1231.)
GASQUERIA. — Terra novalis seu re-
quiesca, idem q. **GASCHERIA**. (A. 1351.)
GASSARINA. — Securis; *hache*. (A. 1336.)
GASTADOMUS. — Domus diruta; *maison*
ruinée, masure; ol. *gaste-maison*. (A. 1372.)
GASTALDATICUM. — F. Tribulum, quod
gastaldis pensitabatur. (Ch. Loth. imp.)
GASTALDATICUM. — *Gastaldi* jurisdictionis
territorium complectens plura oppida ac ca-
stella *gastaldi* imperio subjecta; *pays sou-*
mis à l'administration de l'officier appelé
gastald. (A. 851.)
GASTALDIÆ CENSUS. — Tributum quod
gastaldis pensitabatur; *redevance que l'on*
payait au gastald. (A. 1400.)
GASTALDIANUS. — *Gastaldius* incolæ;
justiciable du gastald, habitant de la gas-
taldie. (A. 875.)
GASTALDIATICUM. — Idem, ut videtur,
ac **GASTALDATICUM**. (A. 965.)
GASTALDIO. — Magistratus species; *Vid.*
GASTALDUS.
GASTALDUS. — Apud Longobardos at
quosdam alios, is cui custodia et procura-
tio prædiorum aut villarum regiarum in-
cumbat; *intendant, administrateur des*
terres de la couronne. Recentioribus tempo-
ribus, prefectus urbis, aut regionis, iudex
infimi ordinis; *gouverneur de ville ou de*
province, juge inférieur.
GASTARE. — Prædari, expilare, devasta-
re; *ravager, dévaster, détruire, piller*; ol.
gaster.
GASTELLARIUS. — Castellanus, prn **CA-**
STELLARIUS. (Aim.) — Qui *gastellos* seu
placitas facit; *pâtissier*; ol. *gastelier*. (A.
1353.)
GASTELLUS. — Placenta genus; *gâteau*;
ol. *gastel*.
GASTERIARE. — *Gasterii* seu messium
et vinearum custodis officio fungi; *remplir*
les fonctions de messier. (A. 1318.)
GASTERIUM. — *Gasterii* salarium; *sa-*
laire de messier. (A. 1392.)
GASTENIUS. — Qui vineas at messes ser-
vat; *messier, garde champêtre*; nl. *gastier*.
GASTINA. — Ager pascuus; *pâturage*;
ol. *gastine*. (A. 1130.) — Ager suis frugibus
vestitus; *terre couverte de la récolte*. (A. 1236.)
— Prædium rusticum, ut videtur; *ferme*,
métairie. (A. 1184.) — Terra inculta et sil-
vestris; *terre inculte, solitude, lieu aride*; ol.
gastine. (Ep. Inn. III pp.)
GASTINEDUM. — Corvæ seu operæ spe-
cies, forte illa qua subditi silvas et dumeta
occidere et in culturam redigere teneban-
tur; *espèce de corvée consistant peut-être à*
défricher les bois et les friches du seigneur.
(A. 1187.)
GASTOLDUS. — Pro **GASTALDUS**. (A. SS.)
GASTRIMARGIA. — Ventrīs voracitas, vel
alia concupiscentia; *gouttonnerie*. (Pap.)

GASTRIMARGICUS. — Helluo, gulosus,
goutton, gourmand. (A. 990.)
GASTRIMARGUS. — Ead. notione.
GASTROMAGIA. — Idem q. **GASTRIMARGIA**
GASTRUM. — Ganus vasis; *sorte de vase*
(Vel. Gl.)
GASTUM. — Vastatio; *dévastation, ravage*
ol. *gast*. (A. 1283.) — Ager incultus; *terre*
inculte; ol. *gast*, *terre en gast*. (A. 1196.)
GATA. — Navis vel machina, idem q. **GA-**
TUS. — Placenta; *gâteau*. (A. 1195.) — Mensu-
ræ frumentariæ succies apud Anglos; *Vid.*
MINA.
GATGERIA. — Pignus, prædium aut
aliud quodvis pignori datum; *Vid. GAGIUM*
at **GAGERIA**.
GATGIAMENTUM. — Stipendium; *gages*,
salair. (A. 1308.)
GATGIARE. — Idem q. **GAGIARE**. (A. 1308.)
GATGIUM. — Pignus, pœna, multa pecu-
niaria, ut **GAGIUM**.
GATGIURA. — Idem q. **GATGERIA**. (A.
1310.)
GATHA. — Præco; *crieur public, hérault*,
huissier. (A. 1264.)
GATHIA. — Vigil, excubitor, speculator,
prn **GACHIA**. (A. 1318.)
GATHINGI. — Idem q. **GARATHINGI**.
GATIARE. — Pignori capare; *saisir*; *Vid.*
VADIUM.
GATTA. — Felis; *chat*. (Ott. Moren.) —
Machina bellica, vinea vel pluteus; *machine*
de guerre pour mettre les assiégeants à l'abri
des projectiles des assiégés; ol. *chat*. — Na-
vis, ut **GATTUS**. (A. 1423.)
GATUS. — Navis species; *gros navire*;
ol. *chaz, cahs*. — Machina bellica, ead. q.
GATTUS. — Felis, ut **GASTA**. *Gattus magnus*,
cercopithecus; *guenon*. (A. 1333.) — Uncus
ferreus; *crampon, crochet de fer*. (Mur.)
GAUCHATORIUM. — Molendinum fullona-
rium; *moulin à fouler les draps*; ol. *gau-*
choir. (A. 1322.)
GAUCHIRE. — Pannos polire et dealbare;
fouler les draps; ol. *gaucher*. (A. 1322.)
GAUCHO. — Ut **GAUCHATORIUM**. (A. 1269.)
GAUCHORIUM. — Ead. notione. (A. 1184.)
GAUDA. — Luteola; *gaude*. (A. 1317.)
GAUDATICUM. — Jus possessionis acqui-
situm; *jouissance*. (A. 1416.)
GAUDENS. — Spontaneus: « *Gaudentes* et
scientes recognoverunt, » etc. (A. 1336.)
GAUDENTIA. — Possessio, fructus, usus-
fructus; *jouissance, usufruit*; ol. *gaudence*.
(A. 1483.)
GAUDEOLUM. — Gemma, monile, aliavæ
res hujusmodi pretiosæ; *joyau*. (A. 1398.)
GAUDERE. — Frui, potiri; *jouir, possè-*
der. (A. 1308.)
GAUDET. — *Gaudete in Domino*, Domi-
nica tertia Adventus; *le troisième dimanche*
de l'Avent.
GAUDIA. — Rnsariorum, aliorumque hu-
jusmodi piorum instrumentorum globuli
quos percurrunt recitando *Ave Maria*; unde
et pro ipsa Salutatione angelica eadem vox
videtur usurpata: « *Lego avunculo meo*
unum par de Pater Noster » da curallo cum

gaudiis de ambre... et unum par de *Pater Noster* de auro cum *gaudiis* de curallo. » (A. 1445.) — Sponsio, iussio; *garantie*, *caution*. (Ughel.)

GAUDIARE. — Multam solvere vel pro multa pignus dare; *Vid.* GADIARE.

GAUDIATA. — « Hodie dominus abbas debet vinum *gaudiat* canonicis S. Gervasii. » (Cod. abb. S. Joan. de Vin.) Vox formata a *gaudium*, idemque sonat quod *Charitas*, extraordinaria scilicet pastio monachorum; *Gal. vin de joyeuselé.*

GAUDIBUNDUS. — Lætabundus; *tout joyeux*. (S. Cyp.)

GAUDICHETUM. — Armaturæ genus; *pièce d'armure*: « Do et lego... unam integram armaturam, videlicet meum heaume a visiere, meum porpoinctum de cendal, meum *gaudechetum*. » (A. 1298.)

GAUDIFICARE. — Lætificare; *réjouir*, *rendre joyeux*. (Vet. Gl.)

GAUDIFLUUS. — Perfusus gaudio; *inondé de joie*, *dont la joie déborde*. *Gaudiflua regna*, æterna sanctorum felicitas. (Chartul. Land.)

GAUDIMENTUM. — Fructio; *jouissance d'une chose*. (A. 1138.) — Fenus, usura; *usure*. (A. 1183.)

GAUDIMONIUM. — Gaudium, lætitia; *réjouissance*, *divertissement*, *joie*; *ol. gaudine*.

GAUDIOSE. — Hilare, gaudenti animo; *joyusement*, *d'un air content*. (A. 1372.)

GAUDIOSUS. — Gaudens, lætus; *joyeux*, *gai*. (Baltic.)

GAUDITA. — Ususfructus, ut GAUDENTIA.

GAUDIUS. — Pignus, vadimonium; *gage*. (A. 1163.)

GAUDO. — Ut GAUDA. (Vet. Gl.)

GAUDUM. — Ead. notione. (A. 1332.)

GAUDUS. — Nemus, silva; *bois*, *forêt*; *ol. gaud*, *gault*.

GAUFRA. — Placentæ genus; *gaufre*. — Gurgus, seu potius sinus maris, ut GULFUS.

GAUGATUM. — Examen doliorum vinariorum; *jaugeage des tonneaux*. (A. 1356.)

GAUGETUM. — Tributum pro *gaugia* seu examine dolii vinarii exsolutum; *redevance*, *droit à payer pour leaugeage des tonneaux*. (A. 1400.) — Mensura ad quam dolium exigitur; *mesure étalon pour les tonneaux*, *jauge*. (Id.)

GAUGIA. — Norma dolii vinarii; *mesure étalon des futailles*, *jauge*. (A. 1446.)

GAUGIAGIUM. — Ut GAUGATUM. (A. 1346.)

GAUGIATOR. — Cujus officium erat signare pannos, panes, dolia, sigillo officii sui; *mesureur*, *jaugeur*, *vérificateur des poids et mesures*.

GAUJA. — Ut GAUGIA.

GAULINA. — Pro GALLINA.

GAULUM. — Census, tributum, ut GABULUM et GAVENA.

GAULUS. — Merops, *guépier* (oiseau). (Pap.)

GAUNAPE. — Stragulum; *couverture*.

GAUNATRICES. — Duorum fratrum uxores; *belles-sœurs*. (Vet. Gl.)

GAUNUS. — Flavus; *jaune*.

GAUREANS. — Color equi: « Qui (equi) frontem albam (habent) calidi (appellantur); cervinus est quem *gaurentem* dicunt. » (Best., Vet.)

GAUREA. — Navigii genus, scapha; *bateau*, *nacelle*. (S. xi.)

GAURI. — Sic a Turcis appellantur Christiani, ceterique omnes a superstitione Muhametana alieni. (Leuncl.)

GAURIZARE. — Per choros concinnare, ut CHORIZARE.

GAUSAPA. — Idem q. GAUSAPE.

GAUSAPE. — Mappa, quæ in mensa ponitur, vel qua tergitur, pannus villosus, straguli species, vestis militaris; *nappe*, *serviette*, *grosse étoffe velue*, *couverture et casaque militaire de cette étoffe*. *Sedere ad gausape* aliquid, id est ad mensam; *s'asseoir à la table de quelqu'un*. (Cons. Catal.)

GAUSAPUS. — Vestimenti genus, ut GAUSAPE.

GAUSIDA. — Ususfructus, ut GAUDENTIA. (A. 1223.)

GAUSIDIA. — Ead. notione. (A. 1238.)

GAUSITA. — Ead. notione. (A. 1237.)

GAUSTARIUS. — Pro CANTHARIUS. (Ord. reg. Fr.)

GAETA. — Mala; *jaue*. (A. SS.)

GAVAGIUM. — Census quem homines de capite seu de corpore præstant quotannis domino, ut CAVAGIUM. (A. 1223.)

GAVALDATUS. — Scvitiium militare cum equo, ut CAVALCATUS. (A. 1307.)

GAVALUM. — Census, ut GABULUM. (A. 1189.)

GAVALUS. — Ead. notione.

GAVANUS. — Tonsilla, glandula; *amygdale*, *tonsille*. (Mir. S. Th.)

GAVARRETUS. — Officium in aula regum Siciliæ sub Normannis principibus; *officier de la cour de Sicile sous la domination normande*. (Il avait, entre autres attributions, celles de veiller à la sûreté du palais, d'inspecter les prisons, d'y introduire les réformes qu'il croyait utiles, etc.)

GAVEDA. — Scutella lignea qua remiges utuntur ad cibum; *écuelle de bois à l'usage de la marine*. (A. 1434.)

GAVELETUM. — Idem q. GAVELKING.

GAVELGIDA. — Quod *gablo*, censui ac pensionationi obnoxium est. (Leg. Ang. Sax.)

GAVELINDA. — Idem q. GAVELKING.

GAVELKING. — Consuetudo, in comitata Kentiæ in Anglia, qua hæreditas tenens in antiquum focagium æqualiter inter filios masculos dividitur, et qua hæres annorum quindecim potest alienare suam terram.

GAVELLA. — Merges, spicarum manipulus; *botte*, *gerbe*; *ol. gabelle*. (Flet.)

GAVELLOND. — Idem q. GAVELKING.

GAVELLUS. — Sarmentum, seu fasciculus sarmentorum; *botte de sarments de vigne*, *ces sarments eux-mêmes*; *ol. javel*, *gabel*. (A. 1443.)

— Accrux; *pile*, *tas*. (A. 1290.)

GAVELMANNUS. — Tenens *gabulo* obnoxius; *Vid.* GABULUM.

GAVELO. — Spiculum, jaculum; *javelot*. (A. 1236.)

GAVELUM. — Ut GABULUM.

GAVENA. — Jus annuum muneris gratuiti vice quod comes Flandriæ percipiebat pro advocacione seu protectione ecclesiarum; *redevance que le comte de Flandre recevait annuellement à titre de don gratuit pour la protection qu'il accordait aux églises*; *ol. gavenne*.

GAVENARIUM. — Ead. notione.

GAVERLOTUS. — Spiculum, jaculum; *javelot*; *ol. gavelot*, *gavrelot*.

GAVIARE. — Pignorare, pignori dare; *engager*, *donner en gage*. (A. 1272.)

GAVIATOR. — Pignerator; conductor; dicitur de agricola seu colono qui prædium pignori accipit, seu sub annuo censu. (A. 1376.)

GAVIATTO. — *Gaviatto* esse, teneri, obligatum esse vel devinctum; *être tenu à, forcé à, obligé de faire quelque chose*. (Lex. Sal.)

GAVILE. — Canthus; *cercle de fer*, *bande qui entoure les roues*. (Pap.)

GAVILIUM. — Clavis ligneus aut ferreus; *cheville*. (Guid. de Vig.)

GAVINA. — Species vestimenti super humeros habens purpuram. (Pap.) — *Gavinæ*, tumores tonsillis seu glandibus similes; *grosseurs*, *tumeurs qui ressemblent aux glandes du cou*. (A. SS.)

GAVISCI. — Gloriarî, gaudere; *se réjouir*. (Vet. Gl.)

GAVISIO. — Usus, possessio, ut GAUDENTIA. (St. Mas.)

GAVISORIUS. — Lætus, plenus gaudio; *content*, *joyeux*, *plein de joie*. (A. SS.)

GAVO. — Struma; *tumeur*. (A. SS.)

GAVOTUS. — Montanus; *qui habite la montagne*, *montagnard*. (A. 1268.)

GAVULUM. — Census, tributum, ut GABULUM.

GAVUS. — Lætus, hilaris; *gai*. (Ugut.)

GAYA. — *Gaya scientia*, ars poetica apud Occitanos; *la gait science*.

GAYARE. — Pignori capere. *Vid.* GAVIARE.

GAYDA. — Limbi, fimbriæ; *franges*, *borderures*. (A. SS.)

GAYETA. — Idem q. GAYTA.

GAYETUS. — Officium militare, idem q. CAYTUS.

GAYLATOR. — Ut GAYTA.

GAYNA. — Involutum, integumentum; *sourreau*, *gaine*, *dûl*. (A. 1412.)

GAYNAGIUM. — Prædium rusticum, ut GAAGNERIA. (A. 1258.)

GAYOLA. — Carcer; *prison*, *geôle*; *ol. gayole*. (A. 1411.)

GAYRANTIA. — Idem q. GARANDIA. (A. 1378.)

GAYSA. — Leguminis species, vicia; *vesce*. (St. Arcl.)

GAYTA. — Speculator, excubitor, custos castri, oppidi, etc.; *celui qui fait le guet*; *sentinelle*; *ol. gait*, *guite*, *waite*, etc. (Pass.)

GAYTAGIUM. — Jus excubiarum; *droit de garde*.

GAYTARE. — Excubare; *veiller*, *faire le guet*, *monter la garde*. (Pass.)

GAYTIA. — Ut GAYTA.

GAYTUS. — Excubiæ; *le guet*, *la garde*. (A. 1308.)

GAZ. — *Vid.* GAS.

GAZA. — Pica; *pie*. (Pet. de Cresc.)

GAZARI. — Idem q. CATHARI.

GAZARIA. — Thesaurus, fiscus; *le trésor public*, *le fisc*.

GAZARNIA. — Idem q. GISARNIA.

GAZATUM. — Thesaurus; *le trésor*. (Mart., Anecd.)

GAZELA. — Equus Saracenicus cursu prævalens; *gazelle*. (Alb. Aq.)

GAZERA. — Pica, *pie*. — Idem q. GASALIA.

GAZERI. — Ut GAZARI.

GAZETUM. — Vinum a Gaza Palæstinæ, olim in pretio; *vin de Gaza*. (Gr. Tur.) — Repositorium; *cabinet où l'on renferme des objets précieux*. (J. de J.)

GAZOPHYLARIUM. — Arca in qua reponuntur eroganda pauperibus; *coffre où l'on renferme l'argent destiné aux aumônes*.

GAZUM. — Pro GAZA. (Comm.)

GAZZATUM. — Linum vel sericum subtilissimum; *gaze*. (A. 1279.)

GESELLINUS. — *Gebellina pellis*, pellis martissen mustelæ; *peau, fourrure de marte*.

GEBENNA. — Onus, ut videtur: « De gebenna melius iv den, de gebenna cinerum ii den. » (A. 1163.)

GEBURSCIPA. — Anglo-Saxonibus, paganorum conventus, cætus rusticorum; *réunions*, *assemblées de paysans*.

GEBURUS. — Anglo-Saxonibus, villanus, paganus; *habitant de la campagne*, *villageois*, *paysan*.

GECKYA. — F. ambitus: « In *geceya* dictæ forestæ. » (A. 1313.)

GEHENNATIO. — Jurisdictio, districtus; *district*, *territoire*, *jurisdiction*: « Ut consideratis locorum spatii, juxta *gehennationem* cujusque ducis, episcopus disponatis et subjacentia singulis sedibus terminetis. » (Cap. Greg. II PP.)

GEHETI. — Ut GAGORI.

GEIBA. — Cespes; *gazon*, *motte de terre recouverte de gazon*. (A. 1331.)

GEISCARTA. — Eadem quæ charta fectiva, qua scilicet quis placito excidisse ob delictum edicitur. (A. 868.)

GEISTUM. — Idem q. GISTUM.

GEITIVUS. — Qui vadimonium deseruit; idem q. JEETIVUS.

GEITUM. — Pro GISTUM.

GELDA, etc. — Pro GILDA.

GELDONIA. — Pro GILDONIA.

GELDUM. — Præstatio, tributum, ut GILDUM. — Etiam sæpe sumitur pro multa judicialia, compensatione delicti, et pretiorum; *amende*, *indemnité pécuniaire*, *dommages-intérêts*.

GELIBA. — Manipulus; *gerbe*. (Gal. Ch.)

GELICIDARE. — Gelare; *geler*. (Vet. Gl.)

GELICIDIUM. — Gelu cadens: « Sive in hieme sive in æstate, si gravis *gelicidium* camporum aut ferventes æstus viarum, » etc.

(Reg. Magist.) Id est cum tenuis glacies ex leuiori imbre concreta campos operit, Gal. verglas.

GELIGNAGIUM. — Præstatio seu census a gallinis; droit sur les poules et autres oiseaux de basse-cour; ol. gélinaige.

GELIMA. — Manipulus; gerbe. (J. de J.)

GELINA. — Ead. notione. (A. 1493.)

GELIS. — Gelu; gelée. (Lab. Misc.)

GELLA. — Laguna, vas vinarium, et mensura vinaria; bouteille, vase à mettre le vin, et mesure pour le vin; ol. gelle.

GELLAGIUM. — Idem videtur quod JALLAGIUM; seu jus pro mensura vinaria quæ gella dicebatur. (A. 1143.)

GELLO. — Laguna, ut GELLA. (Ruf.)

GELLUNCULUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

GELLUS. — Ead. notione. (Id.)

GELMUS. — Cassis, galæ conus; Vid. HELMUS.

GELOSITAS. — Zelotypia; jalousie; ol. gelosite. (Mon. Angl.)

GELSIMINUS. — Gelsiminus flos, Ital. gelsomino; jasmîn. (A. SS.)

GELTA. — Mensura vinaria eadem, ut videtur, q. GILTO. (Mart., Anecd.)

GELUNA. — Manipulus, ut GELIMA.

GELUNARIUM. — Frumenti ex gelunis seu manipulis excussi acervus; tas de blé. (A. SS.)

GEMA. — Pix; poix ou goudron; ol. gême. — « Ut de redditis Ecclesiæ concederent nobis pro ipsa procuracione minagium, forniagium, præposituram, credentiam quindécim dierum... peagium quoque de sale et gema, si causa vendendi transferatur, aliter autem nec peti debet, nec dari. » (A. 1050.)

GEMATICUM. — Pro GAINATICUM. (A. 1015.)

GEMBA. — Crus; jambe.

GEMELLA. — Vasis genus, idem forte quod Ovidio camella, vel quod in Ordine Rom. gemellio: « Talis fuit in suo corpore, ut dixi, vastus, ut prædictos et aureos, quos ego ei in gemella porrexi in sola conclusit leua. » (Agn.) — F. diminut. a gemma, lapis pretiosus. (A. 1295.)

GEMELLARIS. — Gemellus, geminus. (Vet. Gl.)

GEMELLARIUM. — vasis genus, quoa, ut quidam volunt, geminam mensuram contineret; double burette. (S. Aug.)

GEMELLATUS. — Geminulis distinctus; orné de petites pierres précieuses: « Una pizis de eburneo gemellato. » (Vet. Invent.)

GEMELLIO. — Vasis genus. F. idem q. GEMELLA. (Ord. Rom.)

GEMENTIÆ. — Gemilus; gémissement. (Rym.)

GEMINA. — Portio ciharia monastica duplicata; double pitance. (Adhal.) — Poristromata; couverture, tapis. (Isid.) — Gemina ætas, f. 60 anni, ætas enim pro 30 annis apud Horatium, ut explicat Lambinus et Torrentius.

GEMINATIO. — Geminatio puncti, iteratio

puncti seu verbi, musicis familiaris cantus ornandi gratia. (Cons. Pont.)

GEMINATISSIME. — Dupliciter; doublement, de deux manières. (A. SS.)

GEMINITAS. — Geminatio; redoublement, reduplication. (Mart., Anecd.)

GEMIPUNCTUS. — Geminum punctum; double point, point double.

GEMITOSUS. — Ut Gemituosus.

GEMITUOSUS. — Gemitum ciens, tristis. (Chr. abb. S. Trud.)

GEMMA. — Conspicit per visum stare Joannem... gemmam Eucharistiæ dextra ferentem. » (A. SS.) id est particulam.

GEMMARIA. — Palma agrestis: « Qui olim mons gemmariarum, quæ palmæ sunt agrestes, dicebatur. » (A. SS.)

GEMMARIUS. — Gemmarum mercator, artifex; marchand de pierres précieuses, ouvrier qui s'occupe du travail des pierres précieuses. (Ap. Mur.)

GEMMATIM. — Gemmatim disserere, quasi gemmis sermonem ornare et distinguere. (A. SS.)

GEMMILIO. — Idem q. GEMELLIO.

GEMOTUM. — Anglo-Saxonibus, conventus publicus, concilio, concilium, conciliabulum, comitia, mallum, forum; réunion, rassemblement, assemblée publique.

GENA. — Facies, vultus; visage, face. (Vet. Insc.)

GENÆCIUM. — Pro GYNÆCEUM.

GENALIS. — Genalis porcus; Vid. MALIS.

GENEALIS. — Natalis, natal, de la naissance: « Geneale solum. » (Chr. Blancford.)

GENEALOGIA. — Gens, genus, familia; race, famille: « Virum industrium, atque excellentissimum, genealogiæque nobilis apice clarum. » (Vit. S. Bon. epis. Clar.) — Familia; famille: « Si quæ contentio orta fuerit inter duas genealogias de termino terræ, » etc. (Lex Alem.) — Proprietas, bona avita; biens patrimoniaux. (Ch. C. C.)

GENEARCHIA. — Princeps vel caput totius generis; primat ou chef de génération ou de lignage. (Vet. Gl.)

GENEATHI. — Apud Anglo-Saxones, villanus, colonus, inquilinus. (Leg. Inæ.)

GENEATICUS. — Pro GENETHIACUS.

GENECERIUM. — Scrinium, arcula, theca; étui, coffret, gaine; ol. genecier. (A. 1332.)

GENECIUM. — Ut GYNÆCEUM.

GENECTUM. — Percipiant decimas agro-rum, lanæ... lini, canapi, genecti, cirporum, piscationum, pasturæ, » etc. (IV. Th.) IIII Somnerus, genistam seu spartum intelligi putat.

GENELLA. — Prunus silvestris; prunelle; ol. genelle. (A. 1392.)

GENENPIROS. — Lingua Gothorum, Autichristus. (Pap.)

GENER. — Agnatus, affinis; maxime sororis maritus; beau-frère. (Arn. Lub.)

GENERA. — Proles, genus; race. (Bal. Cap.)

GENERALIS. — Præfectus regionis apud Byzantinos; préfet d'une province. — Generales, omnes; tout le monde. (Lit. Fontan.) — Gene-

rale, convivium in monasteriis, sic dictum, inquit Udalicus, quod « Singulis in singulis Jatur scutellis; » repas de moine où chacun avait son plat; ol. général.

GENERALITAS. — Universitas, communitas; généralité, universalité: « Cum ecclesia supra scripta Beaugiacæ villæ quam a S. Lupo datam et ab aliis abstractam de fratrum generalitate... habeant, teneant. » (A. 1019.)

GENERAMEN. — Generatio; génération. (Strab., Gal.)

GENERATIO. — Gradus cognationis et affinitatis intra quem matrimonia contrahi ventant canones, et agnati computatur; degré de parenté, génération. (Conc. Worm.) — Familia apud Cistercienses; famille. (Lib. Diac.) — Genus, species; espèce, sorte, classe. (Barcl.) — Temporis generatio, sæculum; siècle. (Lib. Diac.) — Stirps, genealogia, posteritas; souche, généalogie, postérité. (S. Hier.)

GENERATORIUM. — Facultas generandi; faculté génératrice. (S. Anbr.)

GENERATORIUS. — Ad generationem pertinet; relatif à la génération, génératif. (Tert.)

GENEROSITAS. — Idem q. GENU, GENCULUM, familia, genus. (Syn. Rom. II.)

GENEROSUS. — Urbanus, officiosus; de politesse, de civilité. (A. 1391.) Generosa mulier, famula honoratur; femme de chambre. (A. 1440.)

GENESTIUM. — Idem q. GENESTERIUM.

GENESTERIUM. — Locus genitis obsitus; lieu plein de genêts. (Chartul. Genet.)

GENETA. — Viverræ seu icteridis species; genette. (A. 1244.)

GENETALIACUM. — Nativitas; nativité. (Vet. Gl.)

GENETEARIUS. — Vid. GYNÆCEUM.

GENETERIA. — Lanceæ seu jaculi species; sorte de javeline ou de lance; ol. genestaire.

GENEVRIUS. — Juniperus; genévrier. (A. 1351.)

GENHARE. — Consilium dare, aliquid suadere; donner conseil, conseiller de faire quelque chose. (A. 1331.)

GENICIARIA. — Lectum nuptiarum; lit nuptial. (Vet. Gl.)

GENICLINARE. — Genibus inclinatis appropere; ramper, marcher sur les genoux. (A. SS.)

GENICULA. — Juvenca, junix; genisse. (Irm. Pol.) — Vestis, ut videtur, brevior, ad genua tantum pertingens, vel potius culcemeni species, ideu q. GENUALIA. (A. SS. Ban.)

GENICULARE. — Adorare; adorer. (Vet. Gl.)

GENICULARITER. — Genibus flexis; à genoux. (Steph. Torn.)

GENICULARIUS. — Ad genam seu faciem pertinet; relatif au visage, qui concerne le visage. (A. SS.)

GENICULATIO. — Genuum flexio; genuflexion. (Tert.)

GENICULUM. — Idem q. GENU: « Colligebat etiam multa de constellationibus mulier sortilega, et geniculorum multarumque disciplinarum conscia. » (Ord. Vit.) — Idem q. GE-

NUCULUM. — « Erat infans decennalis, quando resedit in scolarum, prima geniculo. » (A. SS.) Id est, in primis scholarum rudimentis.

GENIMEN. — Generatio. (Vet. Gl.)

GENIOLUS. — Qui habet ingenium; ingénieux, subtil. (Pap.)

GENIPPRETA. — Locus juniperis obsitus, ut GENESTERIUM. (Chartul. Matisc.)

GENISCUS. — Genius; génie, lutin, farfadet. (S. Elig.)

GENISTÆ. — « Hæretici Judæorum dicti, quia de genere Abraham se esse gloriantur. » (Pap.)

GENITIUM. — Dominium hæreditario jure possessum; bien patrimonial. (Ch. ap. Ecl.)

GENITOR. — Proavus; bisaïeul. (Ord. reg. Fr.)

GENITURA. — Ortus, origo; origine, souche, point de départ. (A. 1351.)

GENIUS. — Angelus; ange. (Herm.)

GENIZARUS. — Podes Turcicus; janissaire.

GENNATUS. — Panni species; espèce d'étoffe: « Cum tunicellis de gennato. » (A. 1497.)

GENOCOLALES. — Genuum armatura; armure des genoux, genouillères. (A. 1349.)

GENOSUS. — Habens grossas genas. (Vet. Gl.)

GENS. — Gentes: 1^a gentiles, pagani; les païens, les gentils. (Pass.); 2^a milites; les gens de guerre. (Dort. Gl.); 3^a servi, vassalli, subditi; les serfs, les vassaux de quelqu'un, ses gens. (Pass.); 4^a homines, hominum multitudo; les hommes, la société. (Ap. Rym.); 5^a gentes regis, agentes, procuratores; les gens du roi. (A. 1413.) Gentes computorum, magistri, cæterique judices regalium rationum. (Ach., Spic.)

GENTA. — Gener; gendre. (Vet. Gl.) — Anser agrestis; oie sauvage; ol. gente. (A. SS.)

GENTIA. — In Capitulo Caroli Magni idem esse videtur q. canthus; jante de roue; ol. gente.

GENTILIA. — Nobilitas, nobilium mos; noblesse, manières, habitudes des nobles; ol. gentilis. (A. 1314.)

GENTILIS. — Nobilis, ingenuus; de conditione libre, de race noble. (Pass.) — Formosus, elegans, urbanus; poli, gracieux, qui a les manières nobles. (A. SS.) — Qui ex eadem gente est; de la même race, de la même nation. (A. SS.) — Gentiles, apud Romanos, extranei; les étrangers, ceux qui ne sont pas Romains; apud scriptores ecclesiasticos, paganos; les païens, les idolâtres, les gentils. (Pass.) — Gentiles seu gentiles peregrini, falconum species; variété de faucons; ol. gentils. (Fred. Inap.)

GENTILITAS. — Paganismus; le paganisme; ol. gentilité.

GENTILITER. — Gentilitium more seu pagannorum; à la manière des païens, comme les gentils. (Fulg.)

GENU. — Gradus generationis; degré de parenté, génération. (Conc. Vern., a. 752.) — Cubilius, geniculus; coude. (A. 1319.)

GENUA. — Vestis genus, quæ ad genua

descendebat, vel idem quod *genicula*. (Bonif. episc. Mog.)

GENUALE. — Periscelis, vineulum tibialium, etiam calceamentum species; *jarretière* et *sorte de chaussure*; ol. *genouillier*.

GENUARIUM. — Modus agri, a forma, ut videtur sic dictus; *portion de terre en forme de coude*. (Mur.)

GENUARIUS. — Qui genua flectit. (Vet. Gl.)

GENUCA. — F. pro *juvenca*. (Form. Mad.)

GENUCLARE. — Genua flectere; *fléchir les genoux, faire des genuflexions*. (Vet. Gl.)

GENUCULUM. — Diminutivum a genu; *genou*: « Percussus in *geniculo* claudicabat. » (Gr. Tur.) — Idem quod *Genu*, gradus generationis: « Usque ad sextum *genuculum*. » (Lez. Sal.) — Quivis gradus; *division, classe, section, degré*: « Erat itaque infans decennalis, quando iesedit in scholari primo *genuculo*. » (A. SS.) id est primis scholarum rudimentis.

GENUFLECTILE. — Pluteus ad orationem; *prie-Dieu*. (A. SS.)

GENUFLEXORIUM. — Ead. notione.

GENUFLEXUM. — Genuflexio; *genuflexion*. (A. SS.)

GENUFRAGIUM. — Instrumentum ad frangenda genua; *machine à briser les genoux*. (A. SS.)

GENUINO. — Jure natalium: « Et quoniam nobilibus natalibus ortus, nobiliorem se fieri Christi amplectendo pauperiem studuit; et summum quem *genuino* perceperat, pro Christo abiecit honorem. » (A. SS.)

GENUINUM. — Nativitas; *naissance, natiuité*. (Vet. Sac.) — Quod generat: « Quicquid est, *genuinum* est, aut nativum, sicut autem *genuinum* non potest esse non simplex, et, ut ita dixerim, non singulare, non solitarium, » etc. (Ot. Fris.)

GENUITAS. — Genus, natales: « Quantum ad *genuitatem* nobilissimam conditionis. » — Pro *ingenuitas*. (Leg. Car. M.)

GENULLUM. — Filii, posteritas, hæredes, (A. 1247.)

GENUS. — Exemplar ad quod pondera et mensuræ exiguntur, unde alia quasi generantur: *mesure étalon*. (A. 1312.) — Gener; *gendre*. (Reg. Feud. Aquit.)

GENZIVA. — Gingiva; *gencive*.

GEOGRAPHARE. — Describere terram; *décrire la terre*. (Vet. Gl.)

GEOLA. — Carcer; *prison*; ol. *geôle, gaiole*.

GEOLAGIUM. — Carcerarium, seu, quod commentariensi vel *geolario* præstatur ab incarcerationis pro victu et potu; *droit que chaque prisonnier payait pour sa nourriture au gardien de la prison*, ol. *geolage*. (A. 1313.)

GEOLARIA. — Jus quod ex *geola* seu ab incarcerationis domino feudi pensitabatur; *droit que payaient au seigneur ceux qui étaient mis en prison*; ol. *geolage*. (A. 1342.)

GEOLARIUS. — Custos *geolæ*, seu carceris; *geôlier*. (A. 1280.)

GEOLERUS. — Ead. notione. (Ord. Reg. Fr.)

GEOMANTIA. — Divinatio e terra; *géomancie*; ol. *geomance*. (Isid.)

GEOMANTICUS. Qui divinatio e terra; *devin, sorcier, qui s'occupe de géomancie*. (Ap. Mur.)

GEOMETRICALIS. — Geometricus, ad geometriam pertinens; *de géométrie, géométrique*. (Lamb. Ard.)

GEOMETRICARE. — Mensurare; *mesurer*. (Id.)

GEORGERIA. — Pro *GORGERIA*, arimatura qua guttur tegitur. (Ord. reg. Fr.)

GEORGIANI. — Christiani populi, Persis, Medis, et Assyriis contermini, sic nuncupati quod S. Georgium quem in præliis suis contra gentem incredulam advocatum habent, et patronum, et tanquam signiferum, eum summa reverentia colunt et adorant, et præ aliis sanctis specialiter honorant.

GEORSE. — « Qui *georse* degeraverit requisitus super aliquo veritatem confiteri, vel aliter, arbitrio iudicis relinquitur. » (A. 1342.) An in iudicio vel etiam iudice?

GERACIS. — Accipiter; *épervier*. (Agnel.)

GERADA. — Apud Saxones, omnis generis utensilia usui ornatuque mulieri inserientia; *tout ce qui est à l'usage d'une femme, vêtements, bijoux, etc.*

GERADICUS. — *Geradica* res ead. notione. (Leg. Sax.)

GERAMEN. — Consilium secretum; *assemblée secrète, conciliabule*. (Pez.)

GERANIUM. — Grus, machina; *grue*. (Mart. Ampl. Col.)

GERANNOSUS. — Sacer morbus; *le mal caduc*. (Pap.)

GERAPIGRA. — Pro *GIRAPIGRA*.

GERARCHA. — Pro *IERARCHA*.

GERBA. — Spicarum manipulus; *gerbe de blé*. (Pass.) *Gerba libertatis*, quæ in signum concessæ libertatis domino a manumissis præstatur. (A. 1224.) — Locus herbosus; *herbage*. (A. 1246.)

GERBAGIUM. — Idem q. *GARBAGIUM*. (Pass.)

GERBAGUM. — Ead. notione. (A. 1201.)

GERBARIA. — Ead. notione. (A. 1180.)

GERBERIA. — Idem q. *GARBAGIUM*. (A. 1180.) — Longeries et acervus *gerbarum*; *amas de gerbes*; ol. *gerberie, gerbier*. (St. Perus.)

GERBERIUS. — Idem q. *GARBERIUS*. (A. 1380.)

GERBIDUS. — *Gerbida terra*, f. pro *herbida*, id est terra ubi herba vel gramen solum crescit, ager pascuus; *herbage, pâturage*. (A. 963.)

GERBINUS. — *Gerbina terra*, ead. notione. (A. 1496.)

GERBORA. — Rei cuiusvis manipulus, fasciculus; *gerbe, botte*. (St. Mont. Reg.)

GERBUM. — Ager graminosus et pascuus; *lieu herbeux, herbage, pâturage*. (St. Taur.)

GERBUS. — Ead. notione. (A. 1226.)

GERCIS. — Agna; *brebis*. (Ch. SS. Tri. Cad.)

GERDIUS. — Textor; *tisserand*. (Vet. Gl.)

GERFALCHUS. — Accipitris majoris species; *falcon*; ol. *gerfaut*.

GERFAUDUS. — Ead. notione.

GERGENNA. — Ferrum aut lignum, teras quo per duas ausas transmissio operculum firmatur nec excludit; *espèce de petit verrou, cheville passée dans deux anneaux qui sert à maintenir le couvercle d'un vase*. (A. SS.)

GERGIA. — Idem q. *GERMGIA*. (Irm.)

GERGOMETUM. — Vappa, vinum deterioris conditionis; *mauvais vin, vin éventé*. (A. SS.)

GERHARE. — Idem q. *GENHARE*. (A. 1310.)

GERIA. — Idem q. *GERONTICON*. (Conc. Hisp.)

GERIMA. — Manipulus; *botte, gerbe*; ol. *gereme*.

GERINONUS. — Pro *GERNONUS*.

GERLA. — Laguna, vas vinarium; item corbis species; *bouteille, vase à vin et corbeille*. (A. 1402.)

GERLANDA. — Ut *GARLANDA*. (Const. Sic.)

GERLENDE. — Ead. notione. (A. 1144.)

GERLERIUS. — Mendose pro *GEOLERUS*. (H. Nem.)

GERLONUS. — Corbis species; *espèce de corbeille*. (A. 1323.)

GERMANICA FRACTURA. — Scripturæ genus; *Vid. Scriptura*.

GERMANITAS. — Titulus honorarius in epistolis episcoporum invicem sibi scribentium. (S. Aug.) — Societas, communio bonorum, qualis est inter germanos vel fratres. (Obs. reg. Arag.)

GERMGIA. — Agna ovis quæ nondum parit; *jeune brebis qui n'a pas encore porté*; ol. *germe*. (Irm.)

GERMIA. Ead. notione.

GERMOTA. — F. manipulus, fascis, vel mensuræ species: « *Mina avenæ*, cum 250 *germotis* vessim. » (A. 1364.)

GERMUNDUS. — Navis species. (Gauf. Mal.)

GERNARIA. — Vasis genus, f. id quod Gallice *farre* nuncupatur. (Petr. de Cresc.)

GERNARIUM. — Ossuarium, locus ubi ossa mortuorum reponuntur; *ossuaire, charnier*. (A. 1280.) — Ut *GRANARIUM* in quodam instrumento.

GERNATUS. — Hians: « Et adveniente circa mediam noctem idem testis evigilans, fudit in camera per ostium apertum et *gerbatum*, tantum lumen et claritatem, quod visum fuit ei, quod incenderetur, tota domus. » (A. SS.)

GERNOBADA. — Ut *GERNONUS*.

GERNOBADATUS. — Qui longam barbam habet; *qui a une longue barbe*; ol. *guernad*.

GERNONUS. — Barbæ pars quæ infra nares seu mystaces; *moustaches*; ol. *guernons, mones*.

GERNUS. — Gener; *gendre*. (A. 1148.)

GEROCOMIUM. — Locus ubi aluntur

senes; *hospice, asile pour la vieillesse*. (A. SS.)

GEROFALCO. — Ut *GEROFALDUS*.

GEROLDINGA. — Mali seu pomi species, in *Capit. Caroli Magni*.

GEROLUS. — Pro *GERULUS*.

GERON. — Senex; *vieillard*. (J. de J.)

GERONTA. — Nutrix; *nourrice*. (Vet. Gl.)

GERONTECOMIUM. — Idem q. *GERUCOMIUM*.

GERONTEUS. — Ut *GERON*.

GERONTICON. — Liber continens *Vitas Patrum*, seu seniorum; *Recueil de la vie des Pères*.

GERONTICUS. — Ut *GERON*.

GERONTOCOMIUM. — Ut *GEROCOMIUM*.

GERONTUS. — Ut *GERON*.

GEROPAPA. — Dignus sacerdos. (Vet. Gl.)

GEROPREPES. — Ex Gr. *λεποπρεπής*, sacer, divinus: « Vidi virum senem, longum, *geroprepem*, hoc est dignum sacerdotem, canum, barbam prolixam habentem. » (Mir. S. Rem.)

GEROTOMIUM. — Idem q. *GEROCOMIUM*.

GERPIRE. — Pro *GUERPIRE*.

GERRA. — Clathrus; *barrière, balustrade, grille à hauteur d'appui*. (Vet. Gl.)

GERRIA. — Idem q. *JARRIA*.

GERRIRE. — Gostiro, luxuriari. (Vet. Gl.)

GERRULI. — Piscis genus, *gerres* Plinio.

GERSA. — Ceresa; *blanc d'Espagne, cé-ruse*. (Joan. do Garl.) — Lutum; *boue, fange*. (Vet. Gl.) — Equorum morbus, « Mollis inflammatio... quæ tam interiori quam exteriori parte nascitur in garetis. » (Jord. Ruf. Cal.)

GERSINNA. — Mendose pro *GERSUMA*. (G. Chr.)

GERSUMA. — Apud foronses Anglicos usurpatum legitur, pro *fine*, seu pecunia data in pactionem, et rei emptæ vel conductæ compensationem. Unde in venditionum formulis, et locationum elatilis, hæc aut similia verba pro more inserta: *Pro tot solidis vel tot libris in gersumam solutis vel traditis*. — *Gersuma* præterea pro delicti compensatione interdum capitur.

GERULA. — Gestatorium instrumentum, quod ad dorsum gestatur; *hotte*. (Chr. Wind.) Vas vinarium definitæ capacitatis, atque adeo mensuræ species; *vase à vin et mesure pour les liquides*. (St. Rip.) — Nutrix; *nourrice*. (J. de J.) — Scyphus; *coupe, vase à boire*. (Isid.)

GERULANUS. — Gerulus; *portefaix*.

GERULPHUS. — Lupus homo; *loup garou*. (Gerv. Tilleb.)

GESA. — Idem q. *Gessum*.

GESIDIUM. — Isatis, glastum; *guède, pastel*. (A. 1233.)

GESI. — Fortes viri. (Vet. Gl.)

GESINA. — Puerperium; *accouchement, couches d'une femme*; ol. *gésine*. (Pass.) — Cessatio; *suspension, cessation*. (A. 1212.)

GESMA. — Pro *GESINA*. (Leg. Norm.)

GESSA. — Ut *Gessum*. (Vet. Gl.)

GESSARA. — Ut *Gessum*. (Vet. Gl.)

GESSIA. — Cicereula, leguminis species; *gesse*. (Chartul. S. Joan. Anger.)

GESSIDO. — Hostis, inimicus: « Christus... antiquum triumphavit gessidonem. » (Grad. Alb. xi s.)

GESSUM. — Gallis veteribus hasta; *arme des anciens Gaulois, espèce de pique*.

GESTA. — Acta publica, in quæ referebantur donationes, aut quævis instrumenta; historio de rebus gestis; charta donationis; instrumentum juridicum in quo testimonia de gestis alicujus continentur; *toute espèce d'écrits, et en particulier, récit d'une ou plusieurs actions, histoire, acte, titre de donation, procès-verbaux des dépositions des témoins*. (Pass.) — Flos, seu purgamentum recentis caravissæ quo pistores panes leviores reddunt; *levûre de bière*. (Mat. Par.) — Pro GISTUM, ut videtur: « Absolventes... ab omni tallia, mortallia, angaria, perangaria, gesta, » etc. (Ch. Lib. de Bell.)

GESTABILIS. — Qui facile geri seu portari potest; *portatif. Gestabile cælum, parva machina cælum representans; globe céleste*. (Cassior.)

GESTAMEN. — Sceptrum; *sceptre*. (Vet. Gl.) *Gestamen cunale*, gestatorium, cunæ, in-eunabula (Script. rer. Fr.)

GESTANS. — Patrinus, qui baptizandum infantem brachii gestat, at sacerdoti baptizaturus offert; *parrain*. (S. Aug.)

GESTARE. — Continere: « Non tamen inculpabile illud fuisse putamus simulationis consultum, quod aliud gestans, et aliud sonans, quasi a discursu martyriali plebeni compescere videbatur. » (Conc. Hisp.) *Gestare canticum*, canticum componere, offerre, vel canere. (Nieel. episc.) *Gestari lectica*, vel equo vehi; *être porté en litière ou à cheval*. (Vet. Gl.)

GESTARIUM. — Pro GESTATORIUM.

GESTARIUS. — Cibus, quia ferculo gastratur; *mets*. (Vet. Gl.) *Vid. GESTORIUM*.

GESTATORIUM. — Leetica; *litière*. (Pass.) — Feretrum, in quo sanctorum jacent reliquie. (Pass.)

GESTICULATIO. — Habitus corporis. (Alexand. III PP.)

GESTIO. — Superbia; *orgueil, vanité*. (Mon. S. Gal.)

GESTIUM. — Pro GISTUM.

GESTOR. — *Agens negotiorum*, idem q. AGENS. (Mad.)

GESTORIUM. — Ferculum; *mets, plat de viande*. (Ugut.) — Lectulus; *petit lit*. (A. SS.)

GESTUM. — Pro GISTUM.

GESTURA. — Agendi ratio; *manière d'agir, procédé, méthode, règle*. (Elmh.)

GESTUS. — Habitus, vestitus forma. (A. SS.) *Gestus monachales*, archivum seu regestum monasterii. (Ch. s. ix.)

GETA. — Collecta, contributio, pro CONJECTA.

GETABA. — In quodam instrumento a. 1264 videtur essa pro octava.

GETTA. — Italis, domuncula, vel taberna porrecta vel projecta: « Possit in dictis locis et gettis ludere. » (Cod. Ital.)

GETTUS. — Laqueus accipitris; *Vid. JAC-TUS*.

GETUS. — Idem, ut videtur, quod CAL-cum, id est calcatio frumenti dum mensuratur; dicitur autem *getus*, seu *jactus*, quia mensura quasi jactur, seu agitur, vel perentitur, ad calcandum in ea frumentum. (A. 1248.)

GEVELINA. — Hastæ seu spiculæ species; *javeline*; ol. *geveline*.

GEULERIUS. — Pro GEOLARIUS, custos geolæ seu carceris. (A. 1327.)

GEUMANTIA. — Ars o terra vaticinandi idem q. GEOMANTIA.

GEUMNATICUS. — Pro GEOMANTICUS.

GEUSÆ. — Genæ; *ious*; ol. *jeues*. (Mar. Emp.)

GEUSH. — Flandris, nuncupati Calvinistæ vel Lutherani s. xvi; quæ etiam appellatione donati primi ex Hollandia, qui pro tuenda libertate societatem inierant, *les gueux*.

GEXTUM. — Pro GISTUM.

GHERRA. — Locus virgultis obsitus, terra inculca; *terre inculte, broussailles, friche*. (St. Plac.)

GHARIA. — Italis, glareæ, locus arcuosus; *gravier*. (Chr. Est.)

GHIAZERINO. — Species vestis militaris; *Vid. JAZERAN*.

GHIGETUM. — Apud Italos, repagulum, agger quo aqua continatur na in agros excurrat; *digue, barrage*.

GHILANDA. — Corona, sertum; *guirlande*. (Mur.)

GIALLOS. — Flavus; *jaune*. (A. SS.)

GIALNISCO. — Generosus, Neapolitanus equus; *cheval de Naples*; ol. *genest de Naples*.

GIARA. — Italis vasis species; *jarre*.

GIARDINARIUS. — Italis hortulanus; *jardinier*.

GIAYARINA. — Apud Italos, telum missile, jaculum; *javeline, javelot*.

GIAYELLA. — Italis marges, spicarum manipulus; *gerbe*; ol. *giavelle, javelle*.

GIAYELOPUS. — Idem q. GIAYARINA.

GIBA. — Capsa, arca, theca reliquiarum, quia arcuata sic dicta; *châsse, reliquaire*. (A. 1348)

GIBBA. — Onus, fascis statutæ quantitalis; *charge, sorte de paquet d'un poids déterminé*. (A. 1301.)

GIBACARIA. — Marsupium; *bourse large et aplatie*; ol. *gibacier, gibecière*. (A. 1336.)

GIBACERIA. — Ead. notione. (A. 1336.)

GIBASSERIUS. — Ead. notione. (A. 1306.)

GIBBA. — Gibbus, tuber, tumor; *gros-seur, protuberance, bosse*. (A. SS.)

GIBBATUS. — Gibbosus; *qui est bossu*. (Script. reg. Fr.)

GIBBEROSUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

GIBBOROSUS. — Pro GIBBEROSUS.

GIBBOSITAS. — Gibbi deformitas, tumor; *bosse, gibbosité*. (Vet. Cod.)

GIBELLINITAS. — Gibellinorum factio; *le parti des gibelins*.

GIBELLINUS. — Cujusdam factionis in Italia et Germania assecla; *gibelin*. (Pass.)

gibellina pellis, pellis martium seu mustel-larum; *peau de martre, zibelina*. (Pass.)

GIBERIA. — Pro GIBERRIA. (A. 1436.)

GIBESSERIUS. — Idem q. GIBASSERIUS.

GIBETUM. — Furea patibularis; *potence, gibel, fourches patibulaires*. (W. Brit.)

GIBICERE. — Aneupari; *chasser, et particulièrement faire la chasse aux oiseaux*; ol. *gibeceer*.

GIBETUM. — Tempus aucupandi; *temps de la chasse*. (A. 1293.)

GIBILINA. — Ut GEVELINA. (A. 1461.)

GIBOSTARE. — Ut GIBICERE. (St. Clu-tiac.)

GITIVUS. — Qui vadimonium deseruit; *qui n'a pas comparu en justice, qui a fait défaut*. (A. 870.)

GIETUS. — Idem q. GISTUM. (A. 1234.)

GIEVERINA. — Idem q. GEVELINA. (St. Plac.)

GIEZIA. — Crimen *Giezi*. (Pet. Cantor.)

GIEZITA. — Qui, ut alter *Giezi* muncra accipit. (S. Bern.)

GIFFARDUS. — Heronius, falconis spacia, idem q. GERFALEHUS.

GIFFARE. — Titulum, seu signum apponere: « Nam si iterum contemptiores existant, et per publicam auctoritatem domus vel casæ eorum *giffentur* » (Leg. Lud. imp.); id est, signo quodam sequestri apprehendantur, a curia siva fisco. *Vid. WIFA et CIMA*.

GIGA. — Instrumentum musicæ; *sorte d'instrument de musique à vent*; ol. *gige, gigne*. — Pro *Giga* apud Rigord.

GIGANS. — Gigas; *géant*. (Mab., Lit. Gal.)

GIGATOR. — F. ædituus, Gal. *gagier*, seu domesticus *gagio* seu morcedo conductus. (A. 1184.)

GIGLIATI. — Nummi, ut quidam volunt, argentei, in quibus lilius, quod insigne est Gallorum, inculptum erat.

GIGNACIUM. — Generalis locus excre-tiorum; *gymnase*. (Vet. Gl.)

GIGNADIUS. — Incantator, sortilegus, qui hominum *gignentias* inquirat; *enchan-teur, sorcier, astrologue*. (Joh. Sarisb.)

GIGNASIA. — Pro *gymnasia*.

GIGNASIUM. — Pro *gymnasium*. In quodam instrumento idem valet ac *monasterium*.

GIGNENTIA. — Generatio; *naissance, génération*. (Mort., Ampl. Col.)

GIGNIA. — Exercitium quod fiebat in gymnasio; *exercice gymnastique*. (Vet. Gl.)

— Pro *gingiva*. (Vet. Gl.)

GIGNOSITA. — Doctor. (Vet. Gl.)

GIGOTTUS. — Monetæ Cameracensis minutissimæ species; *petite monnaie cambrésienne*.

GILBOGUS. — « Si quærat quid sit *gilbogus*, dicendum est, quod *gilbogus* est quis, si unius tantum noctis ætatis exstiterit, et ad habendum bono ordinatus, aut in bonis possessus existat, si, ut dictum est, obierit, Ecclesia tunc suum debitum obtinebit. » (A. 1229.)

GILBOSUS. — Pro GIBBOSUS.

GILDA. — Fraternitas, sodalium, con-tubernium, curia, collegium, solutio, præstatio, quod qui ejusmodi sodalitia et confraternitates ineunt, pecuniam ad communem usum conferant, et solvant; *association, société, confraternité, collège, compagnie, corps de métier, corporation, cotisation, prestation*; ol. *gilde, ghende*. (Pass.)

GILDABILIS. — *Gildo* obnoxius seu *geldi* pensitationi; *sujet au gild*; *Vid. GILDUM*.

GILDAGIUM. — Vectigal, tributum, præstatio; *prestation, redevance*. (A. 1209.)

GILDALIS. — Societas; ut *GILDA*. (A. 1240.)

GILDARE. — Anglo-Saxonibus, solvere, præstare, præbere, vel *geldum* exsolvere; *payer, acquitter les redevances*.

GILDHALLA. — Locus, in quo exponuntur mercas nundinarie, vulgo *halla*; vox composita ex *ghildo*, collegium, fraternitas, societas et *hall* domus, quasi domus confraternitatis; *halle, marché couvert*.

GILDIA. — Idem q. *GILDA*.

GILDONES. — Pro *congildones*; *membres de la gilde, coassociés*. (Ch. Scot.)

GILDONIA. — Idem q. *GILDA*.

GILDSEYRA. — Ead. notione.

GILDUM. — Solutio, præstatio, vectigal, tributum, ut *GILDAGIUM*.

GILIATUS. — Nummi species, idem q. *GIELIATUS*.

GILIO. — Germanus; *frère german*. (Ann. Ben.)

GILIUM. — Lilius, apud Italos; *lys*.

GILLA. — Fraus, mendacium, illusio; *Gal. tromperie, fourberie, mensonge*; ol. *gille, guille*; unde pro ludus aleatorius vel mimicus. Lusores alearum et *gillarum*, apud Menot.

GILLAGIUM. — Pro *JALLEAGIUM*. (A. 1269.)

GILLO. — Laguna, vas vinarium; *sorte de vase à contenir du vin, pot*. (Vet. Gl.)

GILLOMICHAEL. — Idem, puer *Michaelis*. (A. SS.)

GILLONARIUS. — Officium palatinum apud Wisigothos, quod idem videtur, q. apud Gallos *Buticellarius*.

GIMBOSUS. — Pro *gibbosus*. (A. SS.)

GIMBUS. — Pro *gibbus*. (Ibid.)

GIMNAREMUS. — Vitis species; *sorte de vigne*. (Pet. de Crasc.)

GINATHUM. — Pro *gymnasium*. (Vet. Gl.)

GINDON. — Species panni, f. pro *SINDON*. (A. 1377.)

GINESTUS. — Genista; *genêt*. (Bal. II., Tutel.)

GINETA. — Facultas seindendi *genistas*, val iis utendi; *permission donnée au vassal de couper le genêt sur les terres du seigneur*. (Ch. Norm.)

GINETTERIA. — Lances seu jaculi species; *sorte de lance ou de javelot*; ol. *genetaire*.

GINGIBER. — Zinziberis; *gingembre*. (S. xiv)

GINGIBRETUM. — Ead. notione. (A. 1304.)

GINGIMBER. — Ead. notione. (A. 1304.)

GINGINA. — Pro *gingiva*. (J. de J.)
 GINGIPEDIUM. — *Scorbutus*; *scorbut*. (Rein. Snog.)
 GINIBERA. — Locus juniperis consitus; lieu planté de genévriers. (A. 1460.)
 GINICIUM. — Pro *GYNÆCEUM*.
 GINOCHIUM. — Geniculum; *genou*. (A. SS.)
 GINOFLATA. — Flos caryophyllæus; *giroflée*. (A. 1488.)
 GINPLA. — Peplum; *guimpe*. (A. 1202.)
 GIOIA. — Gaudium; *joie*. (A. SS.) — Gemma, lapis pretiosus; *gemme, pierre précieuse*. (Cod. Ital. Dipl.)
 GIOSTRA. — Monomachia ludica; *joute, carrousel, tournoi*. (Mur.)
 GIOSTRARE. — Hastis concertare, decurrere; *jouter, figurer dans un tournoi*. (Id.)
 GIOTA. — *Giota* bladi; idem q. Mensuraticum, quod pro mensura frumenti a domino fori exigitur; sic dictum, quia mensura quasi jacitur seu agitur ad caleandum in ea frumentum. (A. 1275.)
 GIOVATICUM. — Commodum, fructus, emolumentum; *avantage, profit, fruit*. (A. 1143.)
 GIPO. — Tunica exterioris species quæ ab hominibus, tam laicis quam religiosis, gestabatur; *culotte, pourpoint, souquenille*, etc.; ol. *gipe, gipon*.
 GIPONUS. — Ead. notione.
 GIPPALICANA. — Scriptura genus. Vid. Scriptura.
 GIPPERIUS. — Gypsarius; *plâtrier*. (A. 1432.)
 GIPPUM. — Gypsum; *plâtre*. (Id.)
 GIPPUS. — Fur; *voleur*. (Vet. Gl.) — Pro gibbus. (Althelst.)
 GIRACULUM. — Illud cum quo pueri ludunt, quod in summitate canagæ vel baculi volvitur et contra ventum cum impetu defertur; *moulinet que les enfants mettent au bout d'un bâton pour tourner contre le vent*. (Vet. Gl.)
 GIRAFÀ. — Nabis species, camelopardalis; *girafe*.
 GIRAPIGRA. — Quædam optima medicina. (W. Brit.)
 GIRARE. — Ambire, circumdare, circumire; *entourer, aller autour, tourner*; ol. *gierer*. (Pass.)
 GIRATA. — « Sanctam Mariam in easis, cum girata, id est, piscaria in Fucino. » (B. Hon. III PP.)
 GIRCA. — Alabastrum; *albâtre*. (Ch. Hisp.)
 GIRDELLA. — Cingulus, zona, seu potius rota hauritoria, in legib. burgorum Scoticorum.
 GIRELLA. — Piscis genus; *espèce de poisson*.
 GIRENS. — Anetor, qui cavet de evictione; *garant, répondant, caution*. (Chart. eccl. Auxil.)
 GIRESTUS. — F. pyrgus, fritillus, sic dictus, quod in eo tessare gyrentur antequam jaciuntur; *petite tour de bois sur le damier, garnie intérieurement d'échelons et présentant extérieurement une ouverture par laquelle sortent les dés qu'on y jette*; « Inhibe-

mus etiam ne aliquis de dicto loco ad taxales sen girestum ludat. » (St. Ord. S. Jacob. Hosp.)

GIRFALCO. — Falconis species; *espèce de faucon qu'on employait à la chasse, gerfaut*.
 GIRGATHUM. — Lectus, in quo amentes et spiritibus vexati immundis vineti detinentur; *lit de force à l'usage des fous furieux*. (Amal.)

GIRGILLUS. — Instrumentum femineum quod alio nomine dicitur *volutorium*; quia vertendo in girum inde fila devolvuntur; *dévidoir*. (J. de J.) — Lignum mobile ex quo funis in puteum cum situla dimittitur ad hauriendum aquam; *poulie dans la gorge de laquelle glisse la corde d'un puits*. (Id.)

GIRLANDA. — Coronula, sertum; *guirlande, couronne*. (Ap. Mur.)
 GIRO. — Pars vestis; *vêtement qui couvre le ventre, tablier*; ol. *giron*.

GIROFALCO. — Idem q. GIRFALCO.

GIROLI. — Idem q. GERULLI.

GIRPISCERE. — Rei alicujus possessionem dimittere, ut GUERPIRE. (A. 1235.)

GISARE. — Jacere; *être couché, reposer*; ol. *gésir*. (A. 1315.)

GISARMA. — Gesum, spiculum; *hallebarde, pique*; ol. *gisarme*.

GISELLUS. — Locus, ut videtur, in fluvio coarctatus piscium capiendorum gratia; *partie du lit d'une rivière où l'on a placé des pieux pour la pêche*; ol. *gord, guidel*. (A. 1029.)

GISEL. — Testis; *témoin*. (Lex Long.)

GISELON. — Sagitta ferrum; *fer de flèche*. (Vet. Gl.)

GISILES. — Testes, sive nbsides, in munimentum alicujus pacti, aut traditionis; *témoins d'un accord ou otages donnés comme garantie de l'exécution des conventions*. (Leg. Long.)

GISSUM. — Pro gypsum. (Ch. Hisp.)

GISTA. — Jns hospitii, idem q. GISTUM. (A. 1293.) — *Gista aqua*, in Mon. Angl., idem q. Gallie. *jet d'eau*.

GISTELLUS. — Idem q. GISELLUS. (A. 1029.)

GISTIUM. — Idem q. GISTUM. (A. 1190.)

GISTIUS. — Ead. notione. (A. 1190.)

GISTUM. — Hospitium, jus, quod dominis feudilibus competebat in vassallorum suorum prædiis, qui statim ac conditiis vicibus eos in domibus suis hospitio et conviviis excipere tenebantur; quod quidem jus mansionaticum, sub prima et secunda regum Francorum stirpe, sub tertia vero gistum, procurator, canaticum, comestio, pastus, prandium dictum; *droit de procurator, de past ou de gîte, en vertu duquel le seigneur en voyage pouvait lever avec ses gens dans la maison de son vassal*.

GITA. — Impositio, vel potius requa impositio partis; *taxe, redevance, ou mieux, répartition d'un impôt*. (Ch. Hisp.)

GITAGIUM. — Exactio, impositio quævis, etc., ut GIRA. (A. 1227.)

GITARE. — Expellere; *chasser, mettre hors*. (A. 1227.)

GITEIA. — Projectura; *saillie, avance*; « Super giteiam domus. » (A. 1243.)

GITERNARIUS. — Qui pulsat instrumentum musicum, quod Angli vocant *gittern*; *joueur de guitare*. (Littell.)

GIUGIARIUS. — Inter ministros archiepiscopi Mediolanensis recensetur in quodam instrumento. (Ap. Mur.) An qui potiones ex zizypho, Ital. *giuggiola*, parabat?

GIZERIA. — Gigeria; *gésier*.

GLABELLA. — Interstitium illud sino pilis, quod supercilia supra nasum disterminat. (J. de J.)

GLABRIO. — « Omnino noverit industria, quod Aymn, qui erat *glabrio*, concesserit. » (Vet. Ch.) Quo loco imberbem et eunuchum vel spadonem intelligi innuunt putant.

GLACIA. — Glacies; *glace*. (Vet. Gl.)

GLACIARE. — Gelascere; *se glacer*. (Mur.)

GLACIECULA. — Diminuti. a glacio. (Vet. Gl.)

GLADIALITER. — « Pluries in manibus et pedibus et latere sibi videatur clavis et lancea se fore *gladialiter* perforatam. » (A. SS.) Id est tanquam gladio.

GLADIARE. — Gladio cedere; *frapper, tuer avec l'épée*. (A. SS.)

GLADIARIUS. — Qui facit gladios; *ouvrier qui fait des épées*. (Vet. Gl.)

GLADIATOR. — Homicida, latro; *assassin, bandit, voleur*. (Bart., Gl.) — Dignitas et officium in curia ducis Bohemæ, qui gladium ducis portat; *officier de la cour du duc de Bohême, porte-glaive*. (A. 1195.)

GLADIATORIUM. — Singulare certamen; *combat singulier, duel*. (Vet. Gl.)

GLADIATURA. — Congressus gladiatorum, ludia equestris pugna; *joute, tournoi*. (Lamb. Ard.)

GLADIFER. — Craevionsibus, officialis qui quotiescunque princeps in publicum cum pompa procedebat, ejus gladium præferebat; idem q. GLADIATOR apud Bohemos.

GLADIOLUM. — Carex, vel carectum; *glaioul*. (Mat. Per.)

GLADIUS. — Jus gladii, merum imperium; *droit du glaive, souveraine puissance, droit de vie et de mort*. (Ch. Norm.) — Lamina gladii vel cincti; *lame de sabre ou de couteau*. (A. 1352.) — Mors; *mort*; « A Toledo jugum arripientem gladio patibuli jugulat. » (Isid.) — Pro sexu virili sumitur, ut *fusus*, pro muliebri; *le sexe mâle, les hommes*. (Spec. Sax.) — *Gladius spiritualis*, jurisdictio ecclesiastica; *jurisdiction ecclésiastique, glaive spirituel*. (Reg. ac. Cap. Rec. Lug.) Gladius cereus; *cantharus cereæ majoris species; cierge de la plus grande dimension*. (Cal. Ecc. Cam.) Gladii deditio vel positio, abdicatio; *dépouille ou livraison de l'épée, symbole d'abdication*. (Cass. Heist.)

GLÆVIA. — Pro GLERA.

GLAGA. — Crates, tabula, viminibus aut virgulis contexta; *claire*. (Vet.)

GLAIOLIA. — Gladiolus, seu carectum, deus glaiolis consitus; *glaioul ou lieu plein glaiouls*. (Chart. S. Vandr.)

GLAIUS. — Gladius lancea, hasta; *eques*

lancea armatus; *épée, lance; e. nar extensio, cavalier armé de la lance*.

GLAIYUS. — Ead. notione. (A. 1380.)

GLANA. — Pugillus spicarum, aliorum, etc.; *poignée, petite gerbe, paquet*. (A. 1256.)

GLANCELLA. — « Penitentia bibentis quondam intinxerat *glance*lla (id est ancilla in utero habens filium) vel colubitationis (f. cohabitantis) cum ea, xl (dies) in pane et aqua. » (Lib. de remed. peccat.)

GLANDA. — Glandium pastio; *glandée*. (A. 1225.) Vid. GLANDIS.

GLANDACIUM. — Idem q. GLANDAGIUM. (Cens. eccl. Rom.)

GLANDAGIUM. — Quod pensatur pro facultate porcos immittendi in silvam; *et glande pascendi; droit payé pour la paissance des porcs dans les bois*; ol. *glandée, glandage*. (A. 1490.)

GLANDARA. — Aviculæ species; f. ead. q. CALANDRA.

GLANDARETUM. — Locus glandibus abundans; *lieu où il y a beaucoup de glands*. (Cens. eccl. Rom.)

GLANDARIA. — Glans; *gland de chêne et tout fruit qui y ressemble*. (Ugli.)

GLANDATICUM. — Ut GLANDAGIUM. (Ch. Car. M.)

GLANDATIO. — Glandium collectio; *action de récolter le gland, récolte du gland*. (Mart. Lex.)

GLANDATORIUM. — Idem q. GLANDAGIUM. (Ann. Ben.)

GLANDEIARE. — Porcos in silvis glanda pascere; *mener les porcs manger le gland dans les bois*. (A. 1371.)

GLANDELLA. — Idem q. GLANCELLA. (Ann. Ben.)

GLANDEMIA. — Idem q. GLANDA. (Ann. Præm.)

GLANDIS. — Pars superior velli in munitionibus urbi; « Castum munitionum vallo, arte et rigido superius *glande*, inferius torrentis profunditate pene inexpugnabili, aggreditur. » (Sug.) — Glans; *gland de chêne et tout fruit du même genre*; ol. *glandée*. (Pass.)

GLANDIUM. — Idem q. GLANDA. (Chart. S. Sulp.)

GLANDO. — Glans; *gland*. (Ditm.)

GLANNUS. — Pro glavius, ut videtur in Ch. hist. Nemas.

GLANS. — Glandula, tumor; *grosseur, protubérance*. (A. SS.)

GLARA. — Arena, sabulctum; *gravier*. (Mur.)

GLARECTA. — Galeæ decus; *ornement du casque, cimier*. (Pez.)

GLARETUM. — Glarea; *gravier*. (St. Arcl.)

GLARIUS. — Argillosus; *d'argile, argileux*. (St. Pl.)

GLARIS. — *Μυθολόγος*, qui narrat fabulas. (Vet. Gl.)

GLASIACUS. — Certa pulsandi campanas ratio, ad mortem alicujus nuntiandam; *sonnerie des cloches pour annoncer la mort de quelqu'un*; ol. *glus*. (Evel. Tull. St.)

GLASIUS. — Ead. notione. (A. 1287.)

GLASSANUS. — Trullæ species, apud Hi-bernos. (Giral.)

GLASSUS. — Pulsatio omnium campanarum, ut GLASIACUS. (Rit. Sucs.)

GLASTUM. — Herbæ genus; guède, pastel.

GLASUS. — Pulsatio campanarum, ut GLASIACUS.

GLATIA. — Planities; glaci, esplanade. (A. 1270.)

GLATILARE. — Dicitur de voce canum: aboyer; ol. glatir. (Vet. Gl.)

GLAUCITAS. — Glaucoma; glaucome, opacitas du cristallin. (A. SS.)

GLAUCOMEN. — Ead. notione. (A. SS.)

GLAUCUMEUS. — Pro glaucus. (Vit. S. Maiol.)

GLAVA. — Ut GLAVEA. (A. 1336.)

GLAVANEUS. — Glaucus, ut videtur: « Glavaneo fulgebat oculo et in omnibus valde decoris. » (A. SS.)

GLAVARINA. — Tulum missile, jaculum ut GLAVARINA. (St. cast. Red.)

GLAVEA. — Sagittæ species; sorte de flèche. (A. 1144.)

GLAVIA. — Ead. notione. (A. 1363.)

GLAVIOLUS. — Diminut. a glavius, lancea, hasta; petite lance, pique; ol. glavelot, glaviot. — Miles glaviolo armatus; homme armé d'une lance.

GLAVIUM. — Idem quod GLAVEA. (A. 1379.)

GLAVIUS. — Ead. notione. (A. 1377.)

GLEBA. — Fundus, prædium; terre, fonds, héritage; ol. glèbe. (Pass.) — Agri qui pertinent ad beneficium ecclesiasticum et parochiale, vel qui ecclesiis dati sunt in dotem; biens ecclésiastiques, terres données en dot à une église. (Pass.) — Pugillus vel fascis spicarum, aliorum, etc.; poignée, botte. (A. 1246.) — Corpus, cadaver; corps mort, cadavre. (Greg. Tur.) — F. argilla subacta, qua utuntur ad aquam continendam ne fluat; argile corroyée. (Chartul. Latin.) — Gleba senatoria, certum vectigal quod pro possessionibus, ac postmodum in modum oblationis, imperatori ac senatoribus pensabatur. (Imp. Rom.)

GLEBALIS. — Glebalis terra, prædium ecclesiasticum, ut GLEBA. (Rym.) — Glebalis functio, pensio, præstatio, etc.; idem q. gleba senatoria. Vid. GLEBA.

GLEBARE. — « Sciendum est iterum quod Radulphus aut alius pro eo quociens in eis molendinis diem integrum operatus fuerit, excepto cum glebaverit, hoc est glebas imposerit, » etc. (Chartul. Latiniac.) Suspicio glebas hic esse argillam sinclatru, Gall. argile corroyée. Vid. GLEBA.

GLEBARIÆ. — Carbones ex glebis; tourbe. (Mon. Angl.)

GLEBARII. — Servi glebæ seu prædii scripti; serfs de la glèbe, serfs qui font partie du fonds.

GLEBATICUS. — Glebatica servitus, quæ prædio ascribitur; condition servile attachée au fonds et transmissible comme lui. (Test. Perp., Tur. episc.)

GLEBO. — Arator, rusticus; laboureur, cultivateur. (Vet. Gl.)

GLEINATOR. — Spicarum legulus; celui qui ramasse les épis après la moisson; glaneur; ol. glaineur.

GLENA. — Fasciculus spicarum derelictarum; poignée, botte, petite gerbe d'épis abandonnés par les moissonneurs et ramassés après la moisson; ol. glaine.

GLENAGIUM. — Ager cultus et salus, ut videtur; terre mise en valeur. (A. 1404.)

GLENNA. — Fasciculus; botte, paquet, gerbe. (A. 1308.)

GLENUM. — Frumentum; blé: « Unum bichetum gleni in molendinis suis. » (A. 1173.)

GLESCERE. — Glebescere. (S. Althelm.)

GLESLA. — Ecclesia; église; ol. glise. (Ch. Occit.)

GLESLASTICUM. — Beneficium quod ad ecclesiam pertinet; bénéfice ecclésiastique. (A. 1093.)

GLESSUM. — Succinum; ambre jaune, succin.

GLESUM. — Ead. significatu.

GLEVA. — Ecclesia, sacellum, basilica; église, chapelle. (Vet. Gl.)

GLIMA. — Pro gleba, mendose, ut videtur, corpus, cadaver: « De hereditate S. Maximini, Trevericæ urbis episcopi, ejus glima oratorium S. Joannis in sinistro latere prædictæ urbis fulgentibus decorat miraculis. » (A. 926.)

GLIO. — Mollities. (Pap.)

GLIPHATICUS. — Quasi glizzaticus, ut videtur, a glizzum, linteum majoris pretii, nisi forte gliphaticus scriptum sit pro griphaticus, auleaque altaris dicta fuerint griphatica, quod griphi in eis acupicti cernerentur. « Custos ecclesiam adornet, presbyterium atque chorum; altaria sericis gliphaticis. » (Guid., Disc. Fars.)

GLIRIUS. — Somnolentus, ignavus; engourdi, lâche. (Isid.)

GLIS. — Humus tenax, argilla; terre glaise. (Vet. Gl.)

GLISCERE. — Desiderare; désirer vivement, souhaiter. (J. de J.)

GLISCHROMARGA. — Species terræ candidæ; marne.

GLISERIA. — Argillæ fodina, ut videtur, seu glarea, arena, ripa; marnière, ou gravier, sable, bord de rivière. (Mon. Angl.)

GLISERIUS. — Ædituus, ecclesiæ procurator; marguillier, celui qui est chargé de l'administration de la fabrique d'une église; ol. gliseur. (A. 1300.)

GLISSERA. — Mensa; table. (Ugut.)

GLISSIS. — Species alæ non ita pridem apud Gallos in usu; jeu de cartes abandonné depuis longtemps; ol. glie. (Vet. Gl.)

GLITEUS. — Cretaceus; de craie, crayeux.

GLITOSUS. — Argillosus; argilcaux, abandonnant en argile. (Id.)

GLIZZUM. — Apud Germanos, linteum seu tella majoris pretii sic forte appellatur, quod niteret ac pelluceret; tissu, toile d'un grand prix.

GLOA. — Ligni, seu arboris stipes, trabis; bûche, pièce de bois; ol. gloe. (A. 1350.)

GLOBA. — Junctura; liaison, rapprochement. (Pap.) — Summa; total, somme. In una globa, summam; en bloc. (A. 1273.)

GLOBARE. — In unum colligere; mettre, réunir en un seul tout. (Vet. Gl.) — Globis ludere; jouer aux boules. (Id.)

GLOBATA ROTALIS. — Scripturæ genus. Vid. SCRIPTURA.

GLOBISARE. — Globis ludere, ut GLOBARE.

GLOBORARE. — Corroborare; fortifier. (Cod. Ital.)

GLOBUS IMPERIALIS. — Vid. PALLA.

GLOCCA. — Campana; cloche. (Oult.)

GLOCTORALE. — Cicunæ clamor; cri de la cigogne.

GLODIUS. — F. gladiolus, carex; glaieul. (Cons. Lem.)

GLODUS. — Clavus; clou. (Tel. S. And.)

GLOERIUS. — Qui arborem in gloas seu stipites findit; celui qui fend un tronc d'arbre en bûches, bûcheron.

GLOGGA. — Ut GLOCCA.

GLOMA. — Acus; aiguille. (Vet. Gl.)

GLOMERA. — Glomus; peloton, pelote. (Vet. Gl.)

GLOMERARI. — In Universitato Cantabrigiensis, commissarii ad lites inter scholares et ministros suos audiendas instituti sæc. XVI.

GLOMERELLUS. — Idem o. Glomerarius, Vid. GLOMERARI.

GLOMERUM. — Pallium pastorale. (Ugut.)

GLOMO. — Instrumentum rotundum quod retinetur in ore, ut teneatur os apertum; objet rond que l'on met dans la bouche pour la tenir ouverte. (Mat. Silv.)

GLORA. — Terra; la terre. (Amal.)

GLORIA. — Pompa, apparatus; pompe, appareil: « Celebrantque Pascha Domini cum magna gloria. » — Titulus honorarius, concessus regibus et magnatibus; titre honorifique donné aux rois et aux princes: « Oportet gloriam tuam, ut sicut nobis suggestit Paulus, patriarchæ a Deo conservandæ urbis peragere. » (Anast.) — Hymnus, Gloria in excelsis; hymne, chant religieux, le Gloria in excelsis: « Statuerunt quod licet perdant tales distributiones, quas lucrali fuissent si ante gloriam vel Epistolam cantatam in choro venissent, nihilominus in choro intrare valeant, sed distributiones non lucentur. » (St. eccl. Ag.) — Una, octava scilicet, e novem partibus hostiæ divisæ in Missa Mizarabica; la huitième partie de la sainte hostie dans le rit mozarabe.

GLORIANTISSIMUS. — Titulus honorarius concessus archiepiscopo. (A. 852.)

GLORIARE. — Pro gloriari. (Vet. Gl.)

GLORIARI. — « Unum hoc ultimum et omnibus prædicatum, pluribusque sui comerto notissimum dicemus; quod videlicet nullus, qui ecclesiæ illi unquam intulit amnum, gloriatus sit in annum; et si forte pro quolibet, ut assolet, injuste illato damno, monachi ex majori monasterio, quod eadem inferius est, montem S. Ursuari

scandunt reclamaturi, creditur, nec vanas spes est, nunquam inulium iri. » (Fulcuin.) Ubi gloriari idem est ac eo, quod quis intulit, damno minime frui, nec ob id inulium manere.

GLORIATIO. — Vid. CRUX.

GLORIETA. — Ædificium aliis; petite construction qui domine une maison, belvédère; ol. gloriète. (St. Med.)

GLORIFICARE. — Collaudare. (A. 863.) Celebrare, illustrare. (Script. rer. Fr.)

GLORIOLARI. — Gloriola et vanitatis afflicti; être plein de gloriole, de vanité, de présomption. (Goz.)

GLORIOSE. — Honorifice; honorablement, avec distinction. (A. 1355.)

GLORIOSITER. — Gloriose; d'une manière glorieuse. (Eulog. Cort.)

GLORIOSES. — Titulus honorarius magistratus: « Gloriosus patricius. » (Anast.)

GLOS. — Pro gloria. (Frideg.)

GLOSA. — Pro GLOSSA, interorclatio; glose. (A. 1408.)

GLOSARE. — Pro glossare. (Ach., Spic.)

GLOSATURA. — Ut GLOSSA, interpretatio. (Mur.)

GLOSOCHOMUM. — Feretrum, locus vel sepulcrum; cercueil, niche ou tombeau: « Alii salicem vimine intexebant crates, alii tondebant salicem ramos, qui operiebant glosochomum: » (Agnel.) Ubi jacebat corpus defuncti.

GLOSSA. — Lingua, idioma; langage, idiome, langue. (Frid.) — Imago, exemplum; image, modèle, exemple. (Alan.) — Glossa vocabuli, vocis etymon; étymologie. (A. SS.)

GLOSSARE. — Denudare, aperire; mettre à nu, mettre à découvert. (Alan.)

GLOSSATOR. — Glossarum scriptor, interpret; glossateur, commentateur. (Pass.)

GLOSSATUS LIBER. — Glossis elucidatus; ouvrage elucidé, éclairci au moyen de gloses. (Pass.)

GLOSSELLA. — Parva glossa, annotationeula; petite glose, annotation de peu d'étendue ou de peu d'importance. (A. SS.)

GLOSSES. — « Ecclesiam autem S. Afræ, quæ a paganis fuerat cremata, adhuc remedificata non erat sed iugurium glossibus tectum, altaria ibi imbribus et intemperiebus defendebat. » (Gerard, Pr.) Incertum an culmos, vel scandulas intelligat.

GLOSSOGRAPHUS. — Ut GLOSSATOR. (Pass.)

GLOSSULA. — Ut GLOSATURA. (Vet. Gl.)

GLOTONUS. — Scurra, mirus, ganeu, homo libidinosus; bouffon, vaurien, débauché; ol. gloute, gloux.

GLOTORARE. — Clangero, voce cicinnia.

GLOVIDENUS. — Ut GLOVIDENUS.

GLUER. — Palea, calamus; paille; ol. glui. (A. 1329.)

GLUERE. — Glubere, corticem detrahere; écorcer

GLUNNIRE. — Pro GRUNNIRE. (Hild. Cen.)

GLUTINATORIUM. — Glutinum; *colle, glu, gluten*. (Vet. Gl.)

GLUTINUM. — *Glutinum familiaritatis, necessitudo, qua quis cum altero conjunctus est; nécessité, obligation où l'on se trouve de se joindre à un autre*. (Script. rer. Fr.)

GLUTINUS. — Coagulatus; *épaissi, figé*. (A. SS.)

GLUTIRE. — Nubere alicui; *se marier, épouser*. (Vet. Gl.)

GLUTIS. — Terra tenax; *terre glaise, argile*. (Alex.-lat.)

GLUIDENUS. — Pro imperitis usurpatur in Ennodii epist., ubi nonnulli intelligi volunt *gnovidenus*, ab Ital. *gnocco*, insulsus, imperitus.

GNANUS. — Pro nanus, pygmæus; *nain, pygmée*.

GNARIFICATIONES. — Sermones; *discours, entretiens*. (Pap.)

GNARITUR. — Pro cognoscitur. (Vet. Inst.)

GNARUM. — « Tabulerium unum laboratum ad gnara et de jaspide cum scacchis et merellis. » (Mur.)

GNARURARE. — Gnara seu nolum facere; *faire connaître, informer*. (Vet. Gl.)

GNARURIS. — Gnarus, notus; *qui connaît, qui sait*. (Vet. Gl.)

GNATARE. — Gnatos seu filios procreare; *engendrer*. (Vet. Gl.)

GNATICA. — « Sed inclusi parum curabant hujusmodi jactus lapidum et sagittarum... tuto latentes in cryptis et gnaticis. » (W. Brit.)

GNATICIDIUM. — Liberorum cædes, et parricidium; *meurtre commis sur des enfants et parricide*. (Vet. Gl.)

GNATONICUS VIR. — Gnatonicus vir, ut *gnatho*, parasitus, vel vir impurus et nibili; *parasite, débauché, homme de rien*. (H. Hunt.)

GNATUS. — Pro natus.

GNAVARE. — Pro navare, operam dare. (Isid.)

GNOMOLOGIA. — Sententiarum prolocutio. (Roel. Pir.)

GNORITUR. — Cognitum sive comperitum est (Pap.) Vid. GNARITUR.

GNOSOCOMIUM. — Domus infirmorum, pro Nosocomium. (Vet. Gl.)

GNOSTICUS. — Dactus, peritus; *savant, lettré*. (Mal.) Gnostici, hæretici, quorum hæresis a Nicolao Antiocheno fluxit, ut auctor est Philastrinus; *gnostiques*.

GOA. — Massiliensibus, mensura trium palmorum; *mesure de trois palmes*.

GOBEL. — Calix, poculum, culullus; *coupe, vase à boire, gobele*.

GOBELETUS. — Ead. notione. (Pass.)

GOBELINUS. — Dæmon; *démon familier, lutin, esprit follet*; ol. *gobelin*.

GOBELLUS. — Cyathus; *gobele*. (A. 1358.)

GOBELLUS. — Ead. notione. (Pass.)

GOBIA. — Germanis pagus, regio; *pays, canton*.

GOBINETUS. — Pro GOBELETUS. (Marl.)

GOBIUS. — Vinatoria falcula; *serpette*. (Lud.)

GOBOLETUS. — Idem q. Gobel. (Mur.)

GOBONATUS. — Una parura pro tuallis altaris *gobonatis* de armis et lozings... dum parura pro albis de una secta, *gobonatis* de armis et lozings binetis de perlis in auro. » (Mon. Ang.) Gallice nō videtur, *relevé en bosse*.

GOD. — Saxonibus bonus; « *Goda* puella, » bona puella. (A. SS. Ben.)

GODA. — An idem quod GODIA, usura; *usage, jouissance*. « Hæc sunt charitates arto-coparum quæ redduntur in Natale Domini, etc., cum pane et vino, episcopo iv, cantori i, Hamelino de Marca ii, propter *godam*. » (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

GODALA. — Species cerevisiæ; *bière*; ol. *goudale*.

GODANDARDUS. — Hasta brevior Flandrensibus familiaris; *courte pique, espèce de bâton ferré*; ol. *godendart, godenhoc*.

GODARDUS. — Ead. notione. (A. 1331.)

GODEBERTUS. — Militaris vestis species; *partie de l'armure, la même que la chemise de mailles*. (A. 1298.)

GODENDUS. — Idem q. GODARDUS. (A. 1354.)

GODETUS. — Scyphi species; *godet*. (St. Ord. Cart.)

GODIA. — Ususfructus; *jouissance*. (A. 1398.)

GODIA. — Bona quævis quibus aliquis gaudet, fruitor, agrorum fructus; *revenus, rentes, profit*. (St. Mont. reg.)

GODIMENTUM. — Ead. notione apud Italos.

GODIRE. — Uti, frui; *jouer de, avoir la jouissance de*. (A. 1352.)

GOFETUS. — Cardo; *gond*. (A. 1334.)

GOFFO. — Ead. notione. (A. 1435.)

COGNA. — Italis numella versatilis; *pillori*.

GOGOLACIA. — Species retis qua capiuntur pisces; *filet de pêche*. (Pet. de Cresc.)

GOGRAVIUS. — Apud Germanos præses aut iudex pagi; *juge inférieur*.

GOHARDICUS. — Pro GOLIARDICUS; « Ludos indecentes et inhonestos atque ludos *gohardicos*, larvaticos, histrionicos, » etc. (Const. Carm.)

GOIA. — Falcis species; *serpe*; ol. *goie, goiart*. — Pagus, regio; *pays, quartier, canton*. (A. S.)

GOILART. — Moneta Petricoricensis species; *sorte de monnaie périgourdine*.

GOIO. — Clavicula ferrea, vel lignea; *goujon*. (A. 1206.)

GOLABUS. — Species navigii minoris apud Genuesens.

GOLAFRUS. — Navis species, eadem q. GOLABUS.

GOLDIA. — Idem q. GODIA. (A. 1496.)

GOLBRUS. — Idem q. GOLABUS.

GOLENA. — Parvus lacus apud Britanos; *petit lac, pièce d'eau de peu d'étendue*.

GOLERIUM. — Gula, seu collum vestis le haut ou l'ouverture d'une tunique; ol. *golle, gollée*.

GOLFA. — Forte gurgis; « *Molendinum*

in Numine... eum duabus *golfs*. » Vid. GONDUS.

GOLFUS. — Sinus; *golfe*. (Bern. de Breyd.)

GOLIA. — Testudo; *tortue*. (Vet. Gl.)

GOLIARDENSIS. — Idem o. GOLIARDUS. (A. 1239.)

GOLIARDIA. — Histrionia, professio *goliardi*, seu histrionis; *métier d'histrion, de bouffon*. (Mart. Anecd.) — Fraus, astutia, dolus; *fourberie, tromperie*; ol. *goliardie*. (A. 1319.)

GOLIARDIZARE. — *Goliardorum* seu belluonum more agere, illos imitari; *agir en bouffon ou en gleton*.

GOLIARDUS. — Bubo, jocularior, histrio; *bouffon, histrion*; ol. *goliart*. (Pass.) — Mouletæ minoris generis in pluribus Gallia provinciis; *petite monnaie appelée goliart*.

GOLLA. — Canalis, aquæ decursus, locus cavus per quem aquæ decurrunt; *canal, lieu bas et creux où coule l'eau, ravin*; ol. *golot*. (A. 1377.)

GOLOLA. — Testudo; *tortue*. (Vet. Gl.)

GOMARUS. — Piscis, f. *protomarus*, *astacus*; *homard*. (Vet. Gl.)

GOLTA. — Gena; *joue*, Vascon. *gaouto*. (A. 1317.)

GOMBARIA. — Navis species apud Venetos; *sorte de navire en usage dans la marine vénitienne*. (A. 992.)

GOMBATA. — Fascis cannanis; *botte de chanvre*. (St. Mont. Reg.) *Gombata* lex, ead. q. GUNDEBODA.

GOMBETUS. — Angulus; *coin, angle*. (Mar.)

GOMERIA. — Sarcina lanæ; *paquet de laine*. (Amal.)

GOMERIATICUM. — Tributum pro sarcinis lanarum; *droit sur la laine*. (Id.)

GOMMELLI. — Hæretici inter Valdensem sectatores.

GOMPHUS. — Pro GUMPHUS.

GONCIS. — Ferrea compago, elathrus ferreus; *serure, grillage en fer*. (A. 1218.)

GONDALA. — Idem q. GODALA. (Ap. Oesel.)

GONDERARIUS. — Rector *gondolo*; *gondolier*. (A. 1195.)

GONDOLA. — Navigioli seu scaphulæ species qua æstuaria Veneta pertranseuntur; *gondole, nacelle vénitienne*.

GONELA. — Pensionis species quod in gonelis vel ad gonelas habendas fieret, sic dicta. (Bul. Paul. III PP.) — Cyclas, tunica, palla; *habillement d'homme, de femme, manteau, tunique, casaque*; ol. *gone, gonelle*. (Pass.)

GONELLUS. — Vestimenti species, ut *GONELA*. (A. 1469.)

GONFALO. — Vexillum; *bannière, étendard*; Vid. CUNTFANO.

GONFALONERIUS. — Vexillater, etiam in Italia, præsertim apud Florentinos, supremus magistratus; *porte étendard, et, en Italie, premier magistrat d'une ville*; ol. *gonfalonier, gonfanier*.

GONFANERIA. — Dignitas et officium *gonfalonarii* seu vexilliferi; *charge et dignité de porte-bannière*. (A. 1309.)

GONFANO. — Ut GONFALO

GONGRUS. — Piscis species; *congre*. (Mart. Anecd.)

GONICUS. — *Gonica prædia*, propria, paterna; *biens patrimoniaux*. (Chop.)

GONICULARES. — Armatura qua teguntur genua; *genouillère, partie de l'armure qui protège les genoux*.

GONIO. — Idem q. GAMBESO.

GONNA. — Apud Anglos machinæ bellicæ, seu missilis species, Angl. *gunna*. (Th. Otterb.) Vid. GUNNA.

GONNUS. — Cardo; *gond*. (A. 1450.) — Item n. GONIO. (A. 1312.)

GONONUS. — Manipulus; *poignée, botte*.

GONUM. — Vestis pellicea, ut GUNNA

GOPILLATOR. — Venator vulgum; *chasseur de renards*; ol. *goupilleur*. (A. 1202.)

GOPA. — Advena; *étranger*. (Vet. Gl.) — Italis, aquæ pluvialis ductus; *conduit, tuyau pour l'écoulement de l'eau de pluie*. (Mur.)

GORDANA. — Instrumentum piscandi; *instrument de pêche*; ol. *gourdaine, gourdane*. (A. 1187.)

GORDUS. — Gurgis, locus in fluvio coarctatus piscium capiendorum gratia; *creux d'eau naturel ou artificiel où l'on prend le poisson*; ol. *gord, guort*. (A. 1111.)

GORETUS. — Ager viminibus consitus, quod goris seu canaliculis irrigare soleat; *champ rempli d'osier, oseraie*. (St. Ast.)

GORGA. — Gurgis, ut GORDUS. — Ager vepribus et dumetis obsitus, dumus densus; *lieu couvert, rempli de buissons et de ronces*; ol. *gource*. (A. 1197.)

GORGALE. — Pars armaturæ, idem q. GORGERIA. (A. 1333.)

GORGAS. — Gurgis; *creux, gouffre*. (A. 1322.)

GORGERIA. — Armatura, qua guttur tegitur; *partie de l'armure qui protège la gorge, gorgerin*. (A. 1297.)

GORGIA. — Rumen, ingluvies; *gésier, jabot*. (Fred.) — Fauces, guttur; *gosier, gorge*. (A. 1366.) — Fauces, angustia; *défilé, gorge*. (A. 1343.)

GORGIALE. — Idem q. GORGALE. (A. 1324.)

GORGIAIA. — *Gorgia* seu colli percussio, colaphus; *soufflet*. (A. 1390.)

GORGIVM. — Mensura agrariæ species; « *Jardinum continens unam acram et unam virgatum, et unum gorgium*. » (Reg. Parl. Par.)

GORGUE. — Colliquiæ; *gouttières*. (St. Mas.)

GORGUS. — Idem q. GONNUS; « *Duo molendina, quatuor gorgos, unam domum*, » etc. (Ch. Mon. Beccens.)

GORIA. — Italis, canalis per quem aquæ effluunt, ut GORGIA.

GORIONUS. — Mendose pro *gonionus*, cento, centunculus, idem q. GAMBESO. (A. 1324.)

GORMARINGA. — Mali seu pomi species, in Capitul. Car. Mag.

GORNATUS. — Piscis marinus; *espèce de poisson de mer*; ol. *journal, gournaut*.

GORNUS. — Ead. notione.
 GORPIRE. — Rei alicujus possessionem dimittere, idem q. GUERPIRE. (Chartul. eccl. Auxil.)
 GORRINARE. — Decipere, snrripere; tromper, prendre à la dérobée. (A. 1395.)
 GORRINUS. — Subductor, raptor fraudulentus; celui qui trompe, qui vole à la dérobée. (A. 1395.)
 GORS. — Idem q. GORDUS.
 GORSUM. — Dams, summa super constitutam multam erogata, vel doni nomine, ut habet Saxo grammaticus: vel in augmentum dedecoris, ut loquitur Sueno.
 GORTIUM. — Gurgis, locus in fluvio enarelatus piscium capiendorum gratia, ut GORDUS. (A. 1378.)
 GORTUS. — Idem q. GORDUS (A. 1473.) et GORIA. (A. 1301.)
 GORUM. — Calefactorii species; sorte de chauffe-pied: « Pro quibusdam goris senis ad manus dominorum calefaciendum, in hieme, xx sol. » (A. 1480.)
 GOSSILLA. — Tunica ex grassiore materia: « Prior voluit ut fratres in labore gossilia deferrent. » (Chr. Windes.) An gossypia?
 GOSSONARIUM. — « Unum coopertorium furratum de gossonio. » (A. 1237.) F. gossypium, Gal. coton.
 GOSSUM. — Tumor; grosseur, bosse. (Pet. de Cresc.) — Guttur; gosier. (A. SS.)
 GOSTARIUM. — Pro gestorium.
 GOTA. — Canalis, tubus; conduit, tuyau, gouttière; nl. goutte. (A. 1210.)
 GOTASSA. — Arthritis; goutte. (Mir. Urb. V PP.)
 GOTASSIS. — Ead. notione. (A. 1372.)
 GOTERIUS. — Rivulus, canal; conduit, canal. (A. 1470.)
 GOTEYRIA. — Stillicidium; gouttière. (Cons. S. Cruc. Burd.)
 GOTHA. — Idem q. GOTA. (A. 1244.)
 GOTINA. — Ead. notione. (A. 1319.)
 GOTTATA. — Alapa, colaphus; soufflet. (A. 1196.)
 GOTTEFFIUS. — Vasculum, unde liquor guttatim defluit, a gutta et fluere sic appellatum; flacon à étroite ouverture d'où le liquide ne sort que goutte à goutte. (A. 1338.)
 GOUCHETUM. — Mulendinum fullonarum; moulin à fouler le drap. (A. 1352.)
 GOUDALARIUS. — Qui facit aut vendit cervisiam; brasseur; ol. gourdulier. (A. 1240.)
 GOUDENDARDUM. — Idem q. GODEBARDUS.
 GOUGULATOR. — Præstigator; escamoteur, trompeur, jongleur.
 GOUMON. — Alga, fucus e mari ejectilius; algue, gouemon, varech. (A. SS.)
 GOUSSA. — Siliqua; gousse, cosse. (A. SS.)
 GOUTERIA. — Stillicidium; gouttière. (A. 1232.)
 GOUTTÆ. — Guttæ, lacrymæ; gouttes. (A. 1376.)
 GOUVETARIUS. — Qui res alterius curat; celui qui a soin des affaires d'un autre,

intendant, régisseur, procureur. (A. 1415.)
 GOWNA. — Vestis pellicea, eadem q. GUNNA.
 GOYARDUS. — Falcis species; espèce de faux, serpe à main, serpe emmanchée d'un long manche; nl. goiart. (A. 1359.)
 GOZA. — Machina bellica, eadem q. Gussa.
 GRAANTAGIUM. — Rerum creditarum pretii petitio et exsolutio; réclamation du prix des choses qu'on a eues à crédit et paiement de ce prix; ol. grantey. (A. 1224.) Vid. CREANTARE.
 GRAANTARE. — Fide et sacramento interpositis promittere, cavere; promettre, s'engager par serment. (A. 1297.) Vid. CREANTARE.
 GRAANTUM. — Libitum, voluntas; gré. (A. 1192.)
 GRABATA. — Pro GABATA.
 GRABATARIUS. — Qui lectos facit; fabricant de lits. (Vel. Gl.)
 GRABATI. — Canonici minores Misnæ, de quibus in A. SS. « Interim alius paratur grabatorum ordinem, qui horas suas secundum quod vosperni rusus est, persequitur. »
 GRABATUM. — Reclinati capitis susceptible. (Pap.)
 GRABATUS. — Vid. GRABATI.
 GRABELLA. — Navis genus, F. pro CARAVELLA. — Pro GABELLA ut grabellator, pro GABELLATOR.
 GRABOTUM. — Levinæ grana frumenti cum paleis vincta ejecta; grains légers qui, lors de l'opération du vannage, sont emportés par le vent avec les fragments de paille. (A. 1358.)
 GRACCITARE. — Dicitur de anserum voce.
 GRACELLUS. — Vasis species; sorte de vase. (A. 1256.)
 GRACHIUM. — Agar recens proscissus, pro GRACHIMUM. (A. 1460.)
 GRACILIS. — Species cornu, aut buccinæ, quæ inlata acutum et gracilem sonum edit; cornet ou trompette à son très-aigu; ol. graille, gristle.
 GRACILLA. — Cornix; corneille; ol. graille. (A. SS.)
 GRACILLIS. — Crassus, rudis; grossier, rude. (A. 1476.)
 GRACULA. — Cornix; ut GRACILLA. (A. SS.)
 GRADA. — Agri modus; ut videtur, in ch. e. a. 1050 ex archivis S. Victoris Massiliensis.
 GRADALE. — Gradus; degré. (Lamb. Ard.)
 — Catini species; sorte de jatte. (A. 1450.)
 — Responsum vel responsorium quod in ecclesia canitur; graduus, sorte de réponse qui se chante alternativement. (Ord. Rom.)
 — Liber ecclesiasticus; graduus, livre de chant qui renferme les messes notées. (Pass.)
 — Gradale officium; graduus, livre de jour, par opposition à celui de nuit. (A. 789.)
 GRADALETUS. — Diminut. a GRADATUS.
 GRADALICANTUM. — Liber ecclesiasticus idem q. GRADALE.

GRADALIS. — Vasis species, ut GRADALE. (A. 1010.)
 GRADATUS. — Vas mensurarium, catini species pro GRASALUS. (A. 1263.)
 GRADARE. — Judicare; juger, renare la justice. (Rym.) Ubi censent nonnulli legendum esse gardare, tueri, defendere.
 GRADARIUM. — Graduum series; escalier. (Vel. Inst.)
 GRADARIUS. — Equus tolutaris; cheval trotteur; ol. haquende. — Graduum series, ut GRADARIUM. (A. 1371.)
 GRADATARIUM. — Idem q. GRADARIUM. (A. 1455.)
 GRADELLA. — Craticula; gril, grille; ol. greil.
 GRADERE. — Gradi, ire, vagare. (Cam. Per.)
 GRADERIUS. — Annuus; annuel. (A. 1156.)
 GRADICIA. — Crates, virgultorum fascis. (Ap. Mur.)
 GRADILIS. — Fluminis meatus, ut GRADUS. (A. 936.) — Panis gradilis; Vid. PANIS et GRADUS.
 GRADINGUS. — Persona in gradu dignitatis constituta, apud Macrus in Hierolexico ex Vita S. Fructuosi, sed legendum GARDINDUS.
 GRADIPES. — Avis species, eadem quæ avisarda; outarde.
 GRADIUM. — Graduum series; escalier. (A. 1416.)
 GKADIZELA. — Clathrus; barrière, grille. (A. 1294.)
 GRADUALE. — Liber ecclesiasticus, ut GRADALE.
 GRADUARE. — Ad gradus academicos recipere, promovere; conférer des grades dans une université, graduer. (A. 1409.)
 GRADUATIO. — Promotio ad gradus academicos; action de graduer dans une université. Vid. GRADUARE. (A. SS.)
 GRADUATUS. — Qui gradum adeptus est in academis; qui est graduus. Vid. GRADUARE. (A. 1405.)
 GRADUS. — In ecclesia ambo, analogium, lectrum; ambon, partie de l'église où se chantaient l'Evangile et les leçons de l'Écriture sainte. (Pass.) — Annus, année: « Soror erat huic B. martyri nomine Willidrudæ tricesimum possidens gradum. » (A. SS.) — Generatio; degré de parenté, génération. (Lex. Daiv.) — Atrium ecclesiæ; atrium; porche d'église. (Anast.) — Trajectus maritimus, angustus maris, atque interdum fluviæ meatus; quilibet etiam portus seu locus quo navigium advehi potest; traversée, passage; point resserré entre deux mers, détroit; embouchure, lit de fleuve; lieu, point de la côte où un bâtiment peut aborder. (Var.) — Officina; boutique, comptoir. (A. 1205.) — Ad honores seu ad aliquod officium ascensus, promotio; élévation, promotion, nomination à quelque fonction. (Ch. Sæc. ix.) — Domus contiguatio, tabulatum; plancher, étage d'une maison. (A. 1482.) — Physicis et medicis quantitas, ut ita dicam, qualitatibus; degré. (Pass.)

GRÆCATIM. — Græcorum more; comme les Grecs, à la mode grecque. (Tert.)
 GRÆCATIO. — Ελληνισμός; hellénisme. (Vel. Gl.)
 GRÆCATUS. — Græcorum modus; mode grecque. (Tert.)
 GRÆCINGARIUM. — Merum, vel vinum Græcum; vin pur ou vin grec. (Mon. San. Gal.)
 GRÆCISCUS. — Græcus, ex Græcia; Grec.
 GRÆCIZARE. — Græce loqui, ut puto, potius quam demisse in aurem, ut interpretatur Mabill.: « Tunc inter se græcizantes, et subridentes nos ac celantes multa, loqui cœperunt. » (Ann. SS. Ben.)
 GRÆCOLATIO. — Idiomata scilicet ex Græco et Latino mistum; idiome composé de mots grecs et de mots latins. (Vel. Gl.)
 GRÆCOLONUS. — Græce linguæ peritus, interpretes linguæ Græcæ; helléniste, interprète grec. (Luitp.)
 GRÆCUM. — Vinum quod etiamnum Græci vocant Itali, et in ea Italia parte quam incolunt Græci nascitur; vinum Amineum Virgilio. Aliud est vinum Græcicum seu Asiaticum, quod βύσσινος dicitur in Gloss. S. Bened.
 GRÆCUS. — Christianus, vel paganus. Græcos ab ethnicis appellatos Christianos testatur Tertullianus, quod cum Christianam amplecterentur religionem, abieci toga, pallium, quod erat philosophorum indumentum supervestiebant. Unde eorum dicitur in Christianum, qui occurrebat, impostor et Græcus est, apud Hieronymum. Contra, Christiani ethnicos Græcos appellabant.
 GRAFARE. — Scribere, pingere; écrire. (Raim. Ducl.)
 GRAFARIUS. — Scriba, notarius; greffier. (A. 1432.)
 GRAFFA. — Uncinus, manus ferrea; croc, crochet de fer. (A. 1247.)
 GRAFFERIUS. — Ut GRAFARIUS. (A. 1476.)
 GRAFFIARE. — Proprie scribere; dein tradere, in possessionem mittere, quia traditiones fieri solent charta scripta; écrire, et par extension, transmettre, transférer à un autre la possession d'une chose, investir. (A. 907.)
 GRAFFILIUM. — Uncinus, fibula; agrafe, crochet. (Const. Fred. reg. Sic.)
 GRAFFIO. — Stylus, ut GRAFIUM. (A. SS.)
 — Comes, ut GRAFFIO, q. Vid.
 GRAFFIOLIUM. — Surculus, taleola, ramus arboris graphioli alteri insitus; greffe. (Fort.)
 GRAFFONUS. — Uncus; croc, pointe, crochet; ol. graffon. (A. 1435.)
 GRAFIA. — Scriptura; a Græco γραφή; écriture. (Agnet.) — Districtus grafioni, comitatus; comté, grafionat. (Form. Bign.)
 GRAFIO. — Annus, præses, præfectus, judex; gouverneur d'une province, comte, dans les lois barbares, et quelquefois, juge d'un ordre inférieur.
 GRAFIUM. — Vid. GRAFFIUM.

GRAGNOLA. — Ital. *grando*; *grêle*. (Mon.)

GRAGULA. — Avis species, *græculus* vel *cornix*; *grai* ou *corneille*; nl. *graille*.

GRAHANTUM. — Cautio, ut GRANTUM. (A. 1242.)

GRAICUS COLOR. — Cæruleus; *azur*. (Chr. Const.)

GRAILHA. — « Recognovit se recepisse a cellario S. Victoris 400 florentes auri de *grailha*. » (A. 1362.) Vid. GRAYLUM.

GRALA. — Buccina species, idem q. GRACILIS. (A. 1312.)

GRALETUS. — In Dalphinatū, catinus sine ora. (A. 1334.) Vid. GRADALUS.

GRALUAL. — Idem q. GRAYLUM. (A. 1362.)

GRALUS. — Species spectaculi seu ludi apud Brunswicensis quolibet septimo anno celebrati. (Leibn.)

GRAMASIA. — Limbus; *bord*, *bordure*. (Conc. Hisp.)

GRAMATA. — Ead. notione. (A. 1197.)

GRAMATUM. — Ead. notione. (A. 1197.)

GRAMEN. — Bollandistis mensura species, eadeū quæ Frisonibus *græs* dicitur, 240 circas geometricas complectens, quarum singula pedes 14 geometricos continent. (A. SS.)

GRAMICA. — Limbus ut GRAMATA.

GRAMIGNA. — Porrigit, impetigo, lepræ species; *sorte de lèpre*. (St. Mont. Reg.)

GRAMINARI. — Gramine pasci. (Vet. Gl.)

GRAMIS. — Pituita oculorum; *chassie*. (Pap.)

GRAMITA. — Fiubria, limbus; *oordure*, *frange*. (A. 1295.)

GRAMITIA. — Idem q. GRAMATA.

GRAMLUS. — Species obventionis apud Germanos; *sorte d'impôt*. (A. 1243.)

GRAMMA. — Linea; *ligne*, *raie*. (Auct. Mamot. ad lib. Jud.) — Literæ; *lettres*, *caractères de l'alphabet*. (Pass.)

GRAMMUS. — Ead. notione.

GRAMMATICASTER. — Scriba, notarius; *greffier*, *écrivain*. (Rob. Crey.)

GRAMMATICELLUS. — Grammaticus parum eruditus; *petit savant qui n'a que de médiocres connaissances*. (A. 969.)

GRAMMATICUS. — Disciplinis liberalioribus instructus, eruditus; *versé dans les lettres et les sciences, savant*. (Vet. Gl.) — Notarius, secretarius; *greffier*, *scribe*, *secrétaire*; ol. *gramazi*. (Hier. Blanc.)

GRAMMATISTA. — Qui docetur grammaticam; *élève de grammair*. (R. Goul.)

GRAMMATOFORA. — Apices, scriptura, diploma; « Nos itaque audivimus flagitationem illorum concupiscenti animo, et bono desiderio jussimus ei tales *grammatoforas* nostræ auctoritatis in membrana ascribi. » (Gerard. episc. Augustod.)

GRAMMATUS. — Qui sumit initium legendi, vel qui paginas legere potest. (J. de J.)

GRAMMULARE. — Purgare, mundare, massam depurare, subigere; *nettoyer*, *purifier*, *pétrir*. (Mur.)

GRAMMUS. — Idem q. GRAMMA.

GRANA. — Ital. quoddam animal cuius usus est ad tincturam eius panni, quem vident *scarlatum*; *cochenille*; ol. *graine*. — Moneta aurea Cracoviensis; *monnaie d'or de la ville de Cracovic*. (A. 1366.)

GRANAMELLUM. — Idem q. GRUTUM.

GRANARE. — In granum maturescere; *grainer*. (A. 1303.)

GRANARIUM. — Locus seu camera reponendis granis frumentariis; *grenier*. (Lamb. Ard.) — Horreum; *grange*; (Lex. Alem.)

GRANARIUS. — Idem q. GRANATARIUS in monasteriis. (Chr. Mellic.)

GRANAROLUS. — Ital. frumentarius; *marchand de blé*. (St. Plac.)

GRANATA. — Moneta aurea, idem q. GRANA. — F. coccum; *cochenille*, *graine d'écarlate*. (A. 1373.) — Pro *gravata* seu *gubata* apud Anastasium, in Vita Honorii PP.

GRANATARIA. — Granarium, vel locus ubi frumentum venum exponitur; *grenier* ou *halle au blé*. (Chr. libert. Bonett.)

GRANATARIUS. — Officium monasticum, de quo sic Bernardus monach. Cluniac: « Secundus est qui annonam recipit, quem et *granatarius* vocamus. » etc.

GRANATELLA. — Carbunculus, lapillus; *grenat*, *pietre précieuse*. (A. 1295.)

GRANATERIA. — Vectigal e granariis collectum; *taxe sur les greniers*. (Const. Sicil.) — Locus in quo venduntur *grana* frumentaria; *halle aux grains*. (A. 1425.)

GRANATICUM. — Vectigal e granariis, ut GRANATERIA. (S. Greg. M.)

GRANATINUS. — Carbunculus; *grenat*. (A. 1295.)

GRANATORIUM. — Locus ubi grana frumentaria venduntur; *halle aux grains*. (A. 1182.)

GRANATUS. — Carbunculus, lapidis preciosi genus; *grenat*. (Mart. Anecd.)

GRANAVIUM. — Mendosè pro GRANARIUM. (Gal. Chr.)

GRANCEA. — Area seu locus ubi bladum teritur, idem q. GRANGIA. (Chart. S. Vandreg.)

GRANCHERARIUS. — Qui præest *granchia* seu villæ, aut prædio rustico; *métayer*, *fermier*; ol. *grungier*.

GRANCHETA. — Diminut. a GRANCEA. (A. 1325.)

GRANCHIA. — Area et prædium, ut GRANGIA.

GRANCHIAGIUM. — Census, vectigal ex horreis, ut GRANATICUM.

GRANCIA. — Locus ubi bladum teritur et prædium rusticum, ut GRANGIA. — Cella seu obedientia monastica, ab abbacia pendens; *prieuré*, *métairie dépendant d'une abbaye*. (A. 1440.)

GRANDEA. — « Excisum est monumentum in saxa *grande* testudinis, ab intus delinitum sive obductum cemento subtili. » (A. SS.) *Grandeam* interpretantur editores supremam domus conabulationem.

GRANDEDO. — Granditas; *grandeur*. (Fulg.)

GRANDES. — Vibices flagrorum, inter-

dum ipsæ flagellationes, quod calervatim instar grandinum irruant; *marques des coups de fouet, les coups de fouet eux-mêmes*. (A. SS.)

GRANDIFICATIO. — Amplificatio, incrementum, finium propagatio; *agrandissement*. (Mur.)

GRANDINARE. — Flagellare, castigare; *fouetter*, *châtier*. (Vet. Gl.) — Instar grandinum irruere; *tomber, se précipiter comme la grêle*. (Elmh.)

GRANDINATUS. — Grandine vastatus; *ravagé, dévasté par la grêle*. (A. SS.)

GRANDIOLUS. — F. *glandula*, inquit editor: « In gula mea sensi quasi *grandiolum* unum decurrere et ad partem gulæ declinare; aliquam noctem quam mane gargarizans grossum phlegma rejeci. » (A. SS.)

GRANDIRE. — Pro GRANDIRE, asserere, præstare, defendere; *garantir*. (A. 1202.)

GRANDISONUS. — Qui clamat voce magna; *qui crie à pleine voix*. (Chr. S. Trud.)

GRANDITAS. — Præter granditatem, præter modum; *excessivement*. (Mart., Ampl. Col.)

GRANDITUDO. — Amplitudo; *étendue*, *grandeur*. (A. 1359.)

GRADITUS. — Enormis. (Vet. Gl.)

GRANDULA. — Pro *glandula*. Vid. GRANDIOLUS. (A. SS.)

GRANEA. — Locus, seu ædes, ubi grana frumentaria reconduntur; *grange*, *grenier*. (Lex. Alem.) — Frumentum, ut videtur, in Gest. Guid. eoise. Cenom. — Genus cibi. (S. Hier.)

GRANELLUM. — Dimin. a granum. (Vet. Gl.)

GRANERIA. — Ut GRANARIUM, horreum; *grenier*.

GRANERIUM. — Ead. notione. (G. Chr.) — Idem q. GRANGIAGIUM. (A. 1383.)

GRANESCERE. — Dicuntur segetes cum granum formatur; *grainer*. (A. 1282.)

GRANETAGIUM. — Præstatio ex granis seu bladis quæ venduntur; *droit sur les grains vendus au marché*. (A. 1396.)

GRANETARIUS. — Qui granario præest in monasteriis; *moine chargé de la surveillance des greniers du monastère*; ol. *grangier*. (A. 1329.)

GRANGA. — Prædium rusticum; *métairie*, *ferme*. (A. 1084.)

GRANGATICUM. — Vectigal ex horreis; *droit sur les granges*; ol. *grangeage*.

GRANGERIA. — Horreum; *grange*. (A. 1407.)

GRANGERIUS. — Qui præest *grangia* seu prædio rustico, apud monachos; *moine chargé de la direction d'une des fermes de son couvent*; ol. *grangier*.

GRANGIA. — Area seu locus ubi bladum teritur; *aire*, *tout lieu où l'on bat le blé*. (A. 1222.) — Prædium, villa rustica; *ferme*, *métairie*. (Ann. III PP.)

GRANGIAGIUM. — Vectigal ex horreis ut GRANGATICUM. (A. 1292.) — Prædium rusticum, villa; ut GRANGIA; ol. *grangeage*. (A. 1426.)

GRANGIARIA. — Officium *grangiarum*; *char-*

LEXICON MED. ET INFIM. LAT.

ge de grangier. Vid. GRANGIARIUS et GRANETARIUS. (Coss.)

GRANGIARIUS. — Idem q. GRANGERIUS. (Flet.)

GRANGICA. — Horreum; *grange*. (Tab. Vindoc.)

GRANGIOLA. — Villula, prædium rusticum; *petite ferme*, *petite métairie*. (Henr. abb. Clarev.)

GRANGIUM. — Horreum; *grange*. (G. Hemingsf.)

GRANGIUNCULA. — Dimin. a GRANGIA. (Chart. S. Flor. Salin.)

GRANGALOTA. — Vitis species; *sorte de vigne*. (Pet. de Cresc.)

GRANGUA. — Prædium rusticum; *ferme*, *métairie*. (A. 1231.)

GRANI. — Barbæ pars quæ infra nares est seu mystaces; *moustaches*. (Pass.)

GRANIA. — Locus ubi grana frumentaria reconduntur; *grenier*. (Lex. Alem.)

GRANIARIUM. — Ut GRANARIUM. (A. 1072.)

GRANIATGIUM. — Prædium rusticum, ut GRANGIAGIUM. (Necrol. Prior. S. Rob. Corn.)

GRANICA. — Horreum; *grange*; (Lex. Bais.) — Prædium rusticum; *métairie*, *ferme*. (A. 1091.) — Forte animalia quævis ad granicum seu prædium rusticum pertinentia. (Ap. Mur.)

GRANICARIUS. — Qui præest *granica*, seu prædio rustico; vel f. horreo; Vid. GRANGIARIUS. (St. Cap. S. Mart. Tur.)

GRANICIA. — Germanis, limes, meta; *borne*, *limite*.

GRANICIES. — Ead. notione.

GRANICULUM. — Horreum; *grange*. (Tab. Cas.)

GRANITARIUS. — Qui præest *granario* vel forte *granica*, seu prædio rustico; Vid. GRANGIARIUS et GRANETARIUS.

GRANITELLUS. — Carbunculus, lapillus; *grenat*. (A. 1295.)

GRANITOR. — Cui *granorum* seu annonæ cura mandata est, idem q. GRANGERIUS.

GRANNAGIUM. — Idem q. GRANETAGIUM.

GRANO. — Idem q. GRANI.

GRANTARE. — Fide aut sacramento promittere, cavere; *s'engager à faire une chose, promettre*; ol. *granter*.

GRANTIA. — Locus ubi frumentum teritur, ut GRANGIA. (Tab. S. Trin. Cad.)

GRANTUM. — Cautio de re aliqua facienda; item voluntas, quia qui ultro cavet alicui, fidem ultro præstat; *promesse*, *engagement de faire une chose et chose donnée en garantie de l'accomplissement de cette promesse*, *gré*, *volonté*, *désir*; ol. *grant*.

GRANUM. — Quævis annona; *grain*, *toute espèce de céréales*. (W. Neub.) — Frumentum seu triticum; *blé* ou *orge*. (Gr. Mon.) — Coccum; *cochenille*; ol. *grainne*, *grain*. (A. 1328.) — Genus nummi, apud Neapolitanos, sex denariis parvulis cunctans; *menue monnaie napolitaine*. (Mur.) — Pondus minimum apud Gallos; *gruin*. (Pass.) — *Granum scholasticum*, doctrina evangelica. (A. SS.)

GRANUS. — Genus nummi, pondus mi-

nimum, ut GRANUM. — Barbæ species; moustaches. *Vid.* GRANI.

GRANUTUS. — *Grani* distinctus, ornatus; *pointillé, grainé.* (Mur.)

GRAPA. — Frumenti purgamentum, quod remanet in area, frumento ventilato et purgato; *ce qui reste du froment sur l'aire après qu'il a été vanné et nettoyé*; ol. *grapiér.* (A. 1209.)

GRAPADA. — Jus in pisces venales; *droit sur les poissons vendus au marché.* (Reg. Parl. Par.)

GRAPELUS. — Uncus vel nexus ferreus; *croc, crochet de fer, ou lien de fer.* (Mur.)

GRAPERIUM. — Idem q. GRAPA. (A. 1266.)

GRAPETURA. — Collectio uvarum in vineis remanentium post vindemiam; *récolte des petites grappes laissées par les vendangeurs*; ol. *grappillage*. — Vindemiarum collectio; *vendange, action de cueillir les raisins.* (A. 1293.)

GRAPHAGIA. — Scriptura; *écriture.* (Vel. Gl.)

GRAPHARIUS. — Ut GRAPHIARIUS.

GRAPHIA. — Scriptura, e Gr. *γραφία*; *écriture.* (J. de J.)

GRAPHIARE. — Scribere; *écrire.* (H. Aquil.)

GRAPHIARIUS. — Notarius, scriba; *greffier, écrivain*; ol. *graphier.* (Rym.)

GRAPHIDA. — Ead. notione. (Mab., *Mus. Ital.*)

GRAPHIO. — Vectigalium exactor; *collecteur, receveur des impositions.* (A. 1061.)

GRAPHISTA. — Idem q. GRAPHIDA. (*Bibl. Heilsbr.*)

GRAPHIUM. — Stylus ferreus, ab una parte acutus, qua exarabantur in cera litteræ, ab altera parte planus, qua inducebatur, quod perperam erat exaratum et rursus complanabatur; *style, pointe de métal ou d'autre matière dont se servaient les anciens pour écrire sur des tablettes enduites de cire.* (Pass.) — Donatio, sic forte dicta quod scripto firmari solet; *donation, cession d'une chose.* (A. SS.) — Speciem machinæ bellicæ; *machine de guerre.* (Mur.)

GRAPHIUS. — Stylus, ut GRAPHIUM. (Pass.)

GRAPIDES. — Species avis apud Græcos.

GRAPINUM. — Frumenti purgamentum, idem q. GRAPA. (A. 1225.)

GRAPINUS. — Ead. notione. (A. 1236.)

GRAPU. — Raceuulus; *petite grappe, grappillon.*

GRAPPELLUM. — Quoddam utensile coquinae apud Italos. (Mur.)

GRAPPUS. — Botrus, racemus; *grappe, raisin.* (Petr. de Cresc.) — Italis, uncinus; *crochet, agrafe.* (A. SS.)

GRAPU. — « Theodorus, qui a notis faciei impressis, *grapti* appellabatur. » (A. SS.)

GRAPU FORSI. — Langobardis, violatio sepulcri; *violation, profanation d'un tombeau.*

GRASALA. — Vasis species, ex ligno, terga metallove non unius notionis; *uccurrit enim pro vase rotundo largiori ac minus profundo, et pro lanci seu calini specie ad*

mensæ usum; *terme qui désigne des vases de la famille des jattes*; ol. *grasal, grésal.*

GRASALE. — Ead. notione.

GRASALETUS. — Ead. notione.

GRASCIAT. — Italis, adeps; *graisse.* (A. 1500.)

GRASILIA. — Ead. notione ac GRASALA. (A. 1307.)

GRASPEIS. — Pro *craspiscis*, piscis genus; *sorte de poisson de mer*; ol. *grapis, grapois.* (A. 1154.)

GRASSALIA. — Idem q. GRASALA.

GRASSAMEN. — Idem q. *crassitudo.* (Vel. Gl.)

GRASSARE. — Torquere; *tourmenter.* (A. SS.)

GRASSED. — Crassitudo; *épaisseur, densité.* (Enlog.)

GRASSELLA. — Idem q. GRASSELLUS.

GRASSELLUS. — Vasculi seu mensuræ frumentariæ species; *vase ou mesure pour les grains.* (A. 1284.)

GRASSIA. — Annona quævis apud Italos. (Mur.)

GRASSICIA. — Mare turgidum et tumens; *gros temps, t. pro grossicia.* (Tab. Mass.)

GRASSIUS. — Ostium luminis, trajectus; *embouchure d'un fleuve.* (Lob., *H. Brit.*)

GRASSPERCIUS. — Piscis marini species, ut GRASPEIS.

GRASSUS. — Pinguis; *gras.* (Pass.)

GRATA. — Italis, crutes et clathrus; *claire et grille.*

GRATANTER. — Libenter, grato animo; *volontiers, de bon gré.* (A. 1163.)

GRATARE. — Scabere; *gratter.* (J. de J.) — Promittere, stipulari; *promettre, s'engager à.* (A. 1252.)

GRATARI. — Ead. notione. (A. 1269.)

GRATERIA. — Forte pro REGRATARIA interpolatio, mangonium, seu emolumentum quod inde percipiebatur. (A. 1376.)

GRATIA. — Eucharistia; *la sainte eucharistie.* (Ita *εὐχαρί*; non semel apud Cyrillum et alios.) — Baptismus; *le baptême*: « Divinam gratiam implorare, » id est baptismum, apud S. Cyprianum: « *Gratiam Dei* consequi, » baptizari, in Chronic. Reichersp. — Dignitas imperatoria; *la dignité impériale.* (Scrip. rer. Fr.) — Gratia: « Sanctimoniales... in stallis suis stent ad Missas, et ad gratias tantum. » (St. Ord. de Semp.) Id est dum dicuntur precus pro agendis Deo gratias. — Gratia generotes, annus jubilæus quo indulgentiæ plenariæ fidelibus omnibus conceduntur sub conditionibus expressis in bullis summi Pontificis. (A. 1371.) Gratia Lombardorum, tessorarum ludus. (A. 1412.) De gratia, sponte, libere, benevole; *de bonne grâce, de bon gré.* (Ach.)

GRATIALIS. — Gratosus; *obligeant.* (A. SS.)

GRATIARE. — Gratias agere; *remercier, rendre grâces.* (Brompl.) — Ex gratia concedere, liberare, immunem facere; *exempter, délivrer.* (G. Chr.)

GRATIFER. — Pro GARCIFER, famulus garcon, valet. (A. 1268.)

GRATIFICARE. — Declarare se aliqui

gratum habere; *se déclarer content d'une chose.* (A. 1335.) — Gratificari, lavere; *favoriser, faire plaisir à.* (Ord. reg. Fr.) — De re aliqua cum aliquo pacisci, componere; *régler une affaire avec quelqu'un.* (Ibid.)

GRATIFICARI. — Largiri, impertiri; *donner, gratifier.* (Pap.)

GRATIFICATIO. — Gratosus assensus. (Leg. Pol.)

GRATIFICE. — Grato animo, ut GRATANTER. (A. 1019.)

GRATILLUS. — Funiculus limbo veli assutus; *ralingue.* (Inf. civ. Mas.)

GRATIONARI. — In ecclesia S. Stephani Vienn., presbyteri iidem, ut videtur, qui in parochiis dicuntur habituati; *prêtres habitués.*

GRATIOSE. — Munifice; *libéralement, généreusement.* (A. 1482.)

GRATIOSITAS. — Gratus animus; *reconnaissance, esprit reconnaissant.* (A. 1294.) — Amabilitas, comitas; *affabilité, douceur, bonté, bienveillance.* (A. SS.) — Gratiositas novitatis, apud Tertullianum, idem quod Plinio gratia novitatis; *la grâce de la nouveauté.*

GRATIOSUS. — Gratosum donum. *Vid.* DONUM.

GRATIOLOLA. — Armorum genus quæ inter arma prohibita numeratur in Stat. Vallis-Ser.

GRATIS. — Libenter, ex animo; *de bonne grâce, volontiers.* (A. 1205.) — De industria, consulto; *à dessein, avec préméditation.* (Guall. Herm.)

GRATISCUS. — Pro GRÆTISCUS.

GRATITARE. — Dicuntur anseres a sono, quem edunt.

GRATITUDINALITER. — Gratianimisen-
su; *avec un sentiment de reconnaissance.* (Hist. Cass.)

GRATIVA. — Pro GRATIA. (Ann. Ben.)

GRATTERARE. — De arietum voce dicitur.

GRATUITAS. — Pro gratia, beneficium, donum. (A. 1508.) — Titulus honorarius, quo Casianus Valentiensis episc. compellat collegas suos: « Statuat gratuitas vestra, etc. » (Ach., Spic.)

GRATUITE. — Comiter, urbane; *avec bonté, avec douceur, d'une manière affable.* (A. SS.)

GRATUITER. — Pro gratuito. (Osbern.)

GRATULA. — Crates, craticula, sepiementum; *claire, grille, clôture.* (A. SS.)

GRATULARI. — Fui, uti; *jouir, profiter.* (A. SS.)

GRATULATIVE. — Gratulanter, gratanter; *en félicitant, avec des félicitations.* (Leand., episc.)

GRATULOSUS. — Gratulabundus, qui gratulatur; *qui félicite.* (Greg. Mon.)

GRATUM. — Cautio de re quadam facienda; *Gal. promesse, garantie que l'on fera une chose*; vel potius voluntas, placitum, *Gal. gré, vouloir, volonté*; unde gratum facere est debitum solvere, satisfacere officio; *payer ce que l'on doit, faire honneur à ses affaires.*

GRATURARE. — Contereudo permiscero; *mélanger en triturant.* (Hist. Nem.)

GRATUS. — Voluntas, placitum; *volonté, vouloir, gré.* — Crates; *claire, grille.* — Decipula seu cavea species ad capiendas aves; *cage à piège pour prendre les oiseaux.* (St. Cum.) — Tomentum, lanae deterioris species; *bourre, espèce de mauvaise laine*; ol. *gratuse, gratusse.* (A. 1466.)

GRATUSA. — Rodula; *raçe, ustensile de cuisine*; ol. *gratuse.* (A. 1320.)

GRAUGIA. — Gravamen, ut GRAVINO.

GRAVA. — Lucus, arborum fructotum, arbustum, nemus; *bois, bosquet, verger.* (Mon. Angl.)

GRAVABILIS. — Gravans; *qui appesantit, qui rend lourd.* (C. Aur.)

GRAVAIRO. — Arena, sabulum; *sable, gravier.* (A. 1175.)

GRAVAMEN. — Damnum, vel injuria; *grief.* (A. 1246.)

GRAVAMENTUM. — Onus, molestia; *inquietude, peine, souci.* (Vel. Gl.)

GRAVANTIA. — Damnum, injuria, detrimentum; *dommage, tort, peine, injure, chagrin*; ol. *grevance.* (A. 1239.)

GRAVATA. — « Miræ quantitatis massa nivium, quæ gravata vulgariter dicitur de montis illius delapsa cacumine; » *avalanche.* (A. SS.)

GRAVARE. — Honorare; *honorer, traiter avec distinction.* (Vel. Gl.) — Accentu gravi pronuntiare; *prononcer d'un ton solennel, grave.* (Ann. Ben.) — Sculptere; *graver.* (A. SS.)

Consentire, stipulari, gratum habere; *consentir, s'accorder, stipuler.* (A. SS.) — Graveira seu glareæ inducere, vel onerare; *terrasser, ou couvrir de sable ou de gravier, sabler.* (A. 1476.) — Concipere, dicitur de piscibus quando copulant; *frayer.* (A. 1303.)

GRAVARIA. — Vectigal, tributum, quavis exactio; *corvée, impôt, exaction, tort*; ol. *graverie, gréivance.* (A. 1088.)

GRAVARINA. — Armorum genus quo quis alterum gravare potest, nisi sit pro GIARVARINA. (St. Cum.)

GRAVARINGUS. — Præfectus et magister militum in urbe quavis, ut videtur; *chef de la force armée d'une ville.* (Ord. Vit.)

GRAVARIUM. — Glarea, locus glareosus; *gravier.* (A. 1192.)

GRAVASCELLUS. — Aliquantum gravis; *peu grief, ut ait Vel. Gl.*

GRAVASIUM. — Ut GRAVARIUM. (A. 1259.)

GRAVATIO. — Injusta postulatio; *réclamation injuste.*

GRAVATORIA. — F. iniqua manus injectio in rem alienam; *saisie injuste*: « Inde Robert de Gent aufert oït erram de... et Radulfus de Cortlandum ponit terram abbatissæ in gravatoriam et vult ibi eam tenere. » (Chart. S. Trin. Cnd.) Erit forte qui suspicetur gravatoriam idem esse quod gravariam vel gravariam, glaream; *Gal. gravier*, adeo ut Radulfus terram abbatissæ propriam converterit in locum publicum et glareosum.

GRAVATUM. — Morbus gravis, nisi sit pro grabatum, lectus: « Nobilis franciscan...

existens in *gravato* ac infirmitate corporali detenta. » (A. 1517.)

GRAVATUS.—Gravatam opus, sculptura; *travail gravé, gravure, ciselure.* (Mon. Angl.)—Auctus damno, læsus iniquo iudicio; *victimæ d'un arrêt injuste.* (A. 1461.)—Pro *gravidus*; « *gravata* mulieres, » quæ uterum gestant; *femmes enceintes.* (Conc. Neoc.)—Aliquo morbo affectus; *malade, atteint de quelque maladie.* (A. 1243.)

GRAVARIUM.—Idem q. GRAVARIA.
GRAVE.—Querola, querimonia; *grief.* (Chr. Triv.)

GRAVEA.—Lucus, arboretum, ut GRAVA. (Tabul. eccl. Amb.)

GRAVEDO.—Afflictio; *peine, chagrin.* (Bart. Gl.)—Vectigal, tributum, exactio quævis; *impôt, taille, corvée, service quelconque.* (A. 1119.)—Dammum, injuria; *tort, dommage, injure,* ut GRAVANTIA. (A. 1231.)

GRAVEIRA.—Glarea, locus glareosus, ut GRAVARUM. (G. Chr.)

GRAVELLA.—Calculus; *gravelle, calcul.* (A. 1378.)—Glarea, arena; *gravier.* (A. 1329.)—*Gravella vinorum,* f. vappa, vitum vapudum; *vin poussé.* Vid. VIMPUM.

GRAVENA.—Glarea, idem q. GRAVERIA. (Vet. Gl.)

GRAVERIA.—Arena, sabulum; *gravier, sable.* (A. 1146.)—Vectigal, tributum, exactio quævis, ut GRAVEDO et GRAVARIA.

GRAVERINUS.—Gravis, ut GRAVIOSUS.

GRAVERIUM.—Onus, sarcina; *charge, paquet, ballot.* (St. eccl. Cad.)—Ager glareosus seu arenosus; *terre sablonneuse ou abondante en gravier.* (A. 1343.)

GRAVERO.—F. idem quod GRAVERIA: « *Quidquid in molendinis et in resclausa et in fonte et in graverone.* » (Vet. Trad.)

GRAVETA.—Armorum species, maior GRAVARINA. (St. Cum.)

GRAVIA.—Ornatus capillorum antiquis in usu, capillorum scilicet in fronte divaricatio; *ligne qui partage les cheveux sur le haut de la tête;* ol. grève. (St. S. Capel. Par.)—Glarea, locus arenosus; *gravier.* (A. 1211.)

GRAVIATA.—Mendose pro *grammata*, id est litteræ, seu ars legendi. (Alan. Chart.)

GRAVICA.—Mendose pro *GRANICA*.

GRAVIDARI.—Gravidam fieri; *devenir enceinte.* (Aur. Vict.)

GRAVIDO.—Dammum, onus, ut GRAVAMEN. (Ap. Mad.)

GRAVIGLONUS.—Clathrus; *grille, grillage.* (St. Mont. Reg.)

GRAVIO.—Idem q. GRAFFIO.

GRAVIOSUS.—Gravis, onerosus; *lourd, accablant, grave.* (A. 1425.)

GRAVITAS.—Onus, exactio; *charge, impôt, exaction.* (Mon. Angl.)—Titulus honorarius quibusdam tributis; *titre honorifique.* (Cod. Th.)—Honor; *honneur.* (Vet. Gl.)

GRAVIUM.—Arboretum, nemus; *bois, bosquet.* (A. 1095.)

GRAVOISUM.—Rudera; *petits cailloux, plâtras, gravois.* (A. 1299.)

GRAVOSUS.—Gravis, ut GRAVIOSUS. (Lex Wisig.)

GRAYALE.—Craticula; *gril.* (A. 1342.)
GRAYLATOR.—Vigil, excubitor, quia *grala* seu cornu aut buccina sonum edit; *sentinelle, gaité.* (A. 1325.)

GRAYLUM.—Pondus legitimum monetarum; *Vid. PONDUS.* (A. 1367.)

GRAYSA.—Adeps; *graisse.* (A. 1378.)

GRAZALETUS.—Idem q. GRASALA.

GRAZATA.—Ead. notione (A. 1325.)

GRAZILIA.—Craticula; *gril.* (A. 1218.)

GREAGIUM.—Præstationis species in silvis; *droit sur la coupe et sur les ouvrages de bois;* ol. gréage.

GREALE.—Liber ecclesiasticus, *Graduale; graduel;* ol. gréal, gréal. (A. 1378.)

GREANTARE.—Cavere, promittere; *promettre, s'engager;* ol. gréanter. (A. 1220.)

GREANTATOR.—Sponsor, fidejussor; *garant, répondant, celui qui s'engage à faire une chose pour un autre.* (A. 1302.)

GREDAIUM.—Scala, graduum series; *escalier.* (A. 1497.)

GREENTARE.—Gratum habere, approbare; *approuver, consentir à.* (A. 1221.)

GREERIA.—Idem videtur quod GREAGIUM, nam a *grueria* aperte distinguitur: « *quit-tantus etiam omne jus grueria et greeria quod habere possumus in dictis nemoribus.* » (A. 1243.)

GREETMANUS.—Præfectus civitatis; *gouverneur, chef d'une ville.* (Rym.)

GREFFARIATUS.—Officium *greffarii*; *greffe, office de greffier.* (A. 1496.)

GREFFARIUS.—Scriba; *greffier.* (Rob. Goul.)

GREFFERIUS.—Ead. notione. (A. 1378.)

GREGARE.—Congregare, adunare, conjungere; *réunir, rassembler, joindre ensemble.* (A. 1257.)

GREGARIA.—Bercaria, prædii rustici species, ubi *græx* ovium, ut *vaccoria*, ubi *vaccæ* nutriuntur; *bergerie, métairie destinée à l'exploitation des troupeaux de moutons.* (Chr. Font.)

GREGARIUS.—Pastor, custos gregis; *berger.* (Nic. Spcc.)

GREGETUM.—Ornamenti genus ex pluribus rebus simul adunatis constans, quo sensu *gregge* dicunt Itali, f. monile. (St. Verc.)

GREGIA.—Gravamen, ut *GRICCHIA.* (Mart. Anecd.)

GREGIUS.—Cinereus, pro *GRISEUS.* (A. 1491.)

GREGULUS.—Græx; *troupeau.* (A. 1482.)

GREIL.—Craticula; *grille, gril.* (Ap. Spelm.)

GRELARE.—Ad *gralæ* seu cornu aut buccinæ sonum proclamare, bannum indicere; *crier à son de trompe, proclamer;* ol. *grelloier.* (H. Nem.)

GREMIALE.—Pannus sericus, qui episcopi, sacra facientis, cum sedet, *gremio* aptatur; *gremial.* (Oct. Ferr.)

GREMIALIS.—Qui est de *gremio* seu soliditate cujusdam ordinis; *membre d'une congrégation, d'une société, d'une association.* (Bul. Carm.)—*Gremiales* rivi, qui ex eodem

gremio seu fluvio decurrunt; *bras d'un même cours d'eau.* (Mon. Angl.)

GREMIUM.—*Gremium basilicæ*, medianam partem, seu *navim*, interpretantur quidam, atque in iis Josua Arudius; *la nef d'une église.* (Anast.)—Pars vestis, f. cingulum, zona: « *Per traditionem gremiorum vestium suarum, quas indicatas secum afferbant.* » (A. 1391.)—*De gremio mittere*, in collegiis, monasteriis, et conventualibus ecclesiis dicitur, cum societatis quispiam, sui ipsius et reliquorum nomine delegatur. Et differt ab eo quod dicitur, *a latere legare*, quod hoc unius, illud multitudinis est locutio. (A. 1133.)

GRENIARIUM.—Horreum; *grenier, grange.* (A. 1202.) *Vide Cæmum.*—Velum seu tela crassior, qua sal vel aliæ merces legi solent; *grosse toile;* ol. *grenier.* (Cod. redit. episc. Autis.)

GRENATUS.—Carbunculus, lapillus; *grenat.*

GRENCHIA.—Vox notiois incertæ; f. ead. q. *GRANGIA* in comput. a. 1202.

GRENERIUM.—Ut supra *GRANARIUM*, horreum, ubi grana frumentaria reconduntur. (A. 1229.)

GRENERIUS.—Ead. notione. (A. 1318.)

GRENGIA.—Ead. notione. (A. 1223.)

GRENICIÆ.—Termini, metæ, limites, ut *GRANICIS.* (Lud.)

GRENIDA.—Horreum; *grenier.* (A. 1231.)

GRENO.—Pars barbæ, ut *GRANI*; *moustaches.*

GRENOBADATUS.—Idem q. *GERNOBADATUS.*

GRENTISCUS.—Idem q. *GRÆCISCUS.*

GREPIA.—*Grepia anchoræ*, annulus quo facile potest apprehendi; *anneau de l'ancore.* (A. 55.)

GRESCHIERIA.—Locus, unde *gressii*, seu silices eruntur; *lieu d'où l'on tire les blocs de grès pour le pavage.* (A. 1407.)

GRESEUS.—Leucophaeus, cinereus; *gris, de couleur grise.* (Rym.)

GRESILHA.—Craticula; *gril.*

GRESILLONES.—Manicæ ferreæ; *menottes, fers que l'on met aux mains des prisonniers;* ol. *gresillons.* (A. 1202.)

GRESIUM.—Collis, ager editus, *gresiis* seu silicibus abundans; *colline, terrain élevé où l'on trouve des fragments de grès.* (A. 1268.)

GRESSIBILIS.—Qui graditur; *qui marche, qui s'avance.* (Pez.)

GRESSIUS.—Silex, lapis ad pavimenta; *grès.* (A. 1202.)

GRESSUM.—Pro *GRISIUM* vel *GRISEUM.* (A. 1367.)

GRESSUS.—*Gressus gratificatus*, facultas exeundi e monasterio et spatiandi. (Raim. Duel.)

GRESSUTUS.—Pedester. (Pap.)

GRESUM.—Idem q. *GRESIUM.* (A. 1222.)

GRESUS.—Cinereus, leucophaeus; *gris, blanchâtre. Gresus panis,* panis ater; *pain bis.* (A. 55.)

GREUGIA.—Gravamen, jurgium, con-

troversia vel querela; *affliction, plainte, mécontentement, grief;* ol. *greuse.*

GREUNONES.—Ut *GRANI.*

GREUSA.—Ut *GREUGIA.* (A. 1251.)

GREVA.—Arena, sabulum maris, *glarea; sable, gravier.* (A. 1220.)—Locus arenosus juxta mare seu fluvium; *lieu plein de sable et pierreux sur le bord de la mer, grève.* (A. 1381.)

GREVE.—Ead. notione.

GREZISCUS.—Pro *GRÆCISCUS.*

GRIAGIUM.—Jus in silvis; *droit sur les bois d'un autre;* ol. *griage, gruerie.* (A. 1268.)

GRIARIA.—Ead. notione. (A. 1196.)

GRIATORIA.—Ead. notione. (A. 1203.)

GRIBA.—a *Mouachi* S. Martini debent ire primi, et postea nos, et postea canonici cum clericis, et debent portare *gribam* cum reliquiis S. Justi in primo capite processio-nis. » (Cons. Aug. Lemov.) Idem videtur quod thesa sacrarum reliquiarum; *châsse.*

GRIBELLO.—a *Parvas* tentas quæ vocantur *gribelliones.* » (St. Equit. Teuton.)

GRIDA.—Pro *CRIDA*, proclamatio per præconem. (Mur.)

GRIDAGIUM.—Proclamatio præsertim vini venalis, seu tributum ratione hujus proclamationis a domino perceptum; *publication, cri, principalement en ce qui concerne le vin mis en vente; droit dû pour cette publication ou ce cri;* ol. *griage;* *Vid. CRIAGIUM.*

GRIDARE.—Clamare, publicare; *publier à son de trompe, proclamer;* *Vid. CRIARE.*

GRIECHIA.—Gravatio, onus; *grief, charge.* (A. 1269.)

GRICILLARE.—Attenuare, minuire; *affaiblir, diminuer;* ol. *agreslir.* (Vet. Cod.)

GRIETANIA.—Frisonibus, præfectura; *charge de bourgmestre.*

GRIETMANUS.—Frisonibus, præfectus urbis; *maire, bourgmestre.*

GRIFALCO.—Falconis species; *gerfaut;* ol. *grifaus.*

GRIFARE.—Apprehendere violenter, usurpare; *prendre violemment, usurper.* (Ap. Mur.)

GRIFFIO.—Monetæ genus, ut *GRIFFO.* (A. 1462.)

GRIFFO.—Monetæ species decem floreni et decem solidis æstimata. (Mart. Ampl. Col.)—*Griffones*, Gallis Græci Byzantii inpositi olim dicti. (Mat. Par.)

GRIFUS.—Animal fabulosum; *griffon.* (Pass.)

GRIFOULUS.—Vasconibus fons saliens; *jet d'eau, vasconic, grisoul.*

GRIFUS.—Superbus, cervicosus; *orgueilleux, fier.* (Vet. Gl.)

GRIGNOLOSUS.—Lepra seu morbo infectus; *ladre ou malade.* (St. Ast.)

GRIGULOSUS.—Ead. notione. (St. Av.)

GRILLA.—Denticulata cancri forceps. (Vet. Inst.)—Uvæ species; *sorte de raisin.* (Pet. de Cresc.)

GRILLARE.—Dicitur de *grylli* clamore.

GRILLIONES.—Apud Aragonenses, pedicæ, compedes; *fers qu'on met aux pieds des prisonniers.*

GRILLONUS. — F. clathrus. (*Invent. a.* 1218.)
 GRIMANDUS. — Cerei species; *espèce de cierge*; ol. *grimault*. (*Chart. eccl. Carnot.*)
 GRIMPA. — Pro GUIMPA.
 GRIO. — Grifalco, ut videtur; *gerfaut*. (A. 1322.)
 GRIOA. — Mensuræ genus, idem q. GOA.
 GRIOTA. — Editoribus Act. SS. idem videtur quod *gruellum*, polenta, Gal. *griotte*.
 GRIPHUS. — Pro GRIFUS.
 GRIPIDUS. — Dimissus, derelictus; *obandonné, cédé*. (*Chart. Celsin.*)
 GRIPIRE. — Dimittere, idem q. GUERPIRE.
 GRIPITIO. — Derelictio; *cession, abandon*; *Vid. GUERPIPIO*.
 GRIPPA. — Genus navis; *espèce de navire qui ressembloit aux brigantins des temps modernes*. (Rern. de Breyd.)
 GRIPPERIA. — Ead. notione.
 GRIPPIRE. — Dimittere, deserere; *Vid. GUERPIRE*.
 GRIPPIS. — Pro GRIFUS.
 GRIPPONERIUS. — Artifex, an qui vestes interpolat, Gall. *fripier*? forte pro *gipponerius*, vestium quæ *gippones* appellabantur, sartor. (A. 1374.)
 GRIPTA. — Locus subterraneus, pro CRYPTA.
 GRIPUS. — Idem q. GRIPPA. (Mur.)
 GRISILLUS. — Griseus; *gris* (A. 1318.)
 GRISENGUS. — Ead. notione. (*Mon. Angl.*)
 GRISENS. — *Grisens gradorius*, equus gilvus; *cheval gris*. (Lob., *Hist. Brit.*)
 GRISENSIS. — Idem q. GRISERUS.
 GRISSETUS. — Griseus; *gris, de couleur grise*. (Rad. de Wicet.)
 GRISSEUS. — Pellis ejusdam animalis quæ *vair* Gallice nuncupatur; *petit gris*. (Pass.) — Cænis, leucophæatus; *blanchâtre, gris*. (Pass.)
 GRISILIO. — Manica ferrea; *menotte*; ol. *gresillon*. (A. 1378.)
 GRISITAS. — Color griseus; *couleur grise, gris*. (Frid.)
 GRISIUM. — Collis, ut GRESIUM. (A. 1065.) — Pellis ejusdam animalis, ut GRISERUS. (A. 1245.)
 GRISSELLUS. — Pro GRASSELLUS. (*Ord. reg. Fr.*)
 GRISSUS. — Color equi, gilvus; *gris*. (H. Dalph.)
 GRISUM. — Pellis species, ut GRISERUS. (Pass.)
 GRITA. — F. pro CRISTA, mons, collis, vel pro CRYPTA, antrum, spelunca: « Ex alio vero latere descendit de serra super corale, et pervenit per ipsa grita usque in flumina Febreri. » (*Conc. Hisp.*)
 GRITONATOR. — Vox corrupta, ut videtur, in Act. SS.: « Secta talium hypocritarum et gritonotorum. »
 GRIXEUM. — Pellis species, ut GRISERUS. (Mur.)
 GROA. — Species mensuræ, idem q. GOA.
 GROA. — Palus, terra, seu potius locus aut egor sepibus vel virgultis implexis con-

clusus; *marais ou lieu fermé de haies*. (A. 1206.)
 GROBA. — Fovea, cloaca, ex Germanico *grube*; *égout, fosse*. (H. Aquil.)
 GROCERUS. — Magnarius, solidæ mercis propola; *marchand en gros*. (Ap. Rym.)
 GROCTTER. — Multum copiose; *très-copieusement*. (A. 1323.)
 GROCOMIUM. — Idem q. GEROCOMIUM.
 GROEA. — Locus in fluvio virgultis implexis conclusus piscium capiendorum gratia, ut GROA. (A. 1144.)
 GROETA. — Ead. notione. (*Reg. episc. Nineri.*)
 GROGNIUM. — « De grognio juxta aream Joannis vetulæ, dicimus, quod salices, et illud, quod calcæum est, debent tolli usque ad altitudinem aquæ. » (*Tob. episc. Amb. a. 1231.*) Forte idem est q. mox GRONNA vel idem q. GROEA.
 GROINUM. — Idem q. GRUINUM. (A. 1177.)
 GROLERIUS. — Sutor vel ramentarius; *savetier*; ol. *groulier*. (*Ord. reg. Fr.*)
 GROLIA. — Putamen, testa; *épluchure, rebut, fragment*, etc. (*St. Mont. reg.*)
 GROLLARE. — Movere; *remuer, ogiter*; ol. *groler, grosler*.
 GROMA. — Species mensuræ; *Vid. GRUMA*.
 GROMARTHIUS. — Pro *turmarchus*, turme præfectus; *commandant d'une troupe, turmarque*.
 GROMES. — Famulus; *serviteur, domestique*. (Rym.)
 GROMNA. — Pro GRONNA.
 GROMULUS. — Ager; *champ, terre*. (*Vet. Gl.*)
 GROMUS. — Famulus, ut GROMES. (Mad.)
 GRONDA. — Stillicidium; *gouttière*. (A. 720.)
 GRONDALIS. — Ead. notione apud Italos.
 GRONDICIA. — Italici, ead. notione.
 GRONNA. — Colgano et Bollando, est palus, seu locus bituminosus et uliginosus, unde cespes eruitur, qui siccatu loco struendo non secus ac carbonem, adhibetur; *tourbière*. (A. SS.)
 GRONOSUS. — Paludosus; *marécageux*.
 GROPIALS. — Fumis ad retinendam navem; *édile pour l'amarrage des navires*; ol. *croupière*. (*Inf. Mas.*)
 GROPOSA. — Vitis species; *sorte de vigne*. (Pet. de Cresc.)
 GROPPA. — Clones; *croupe*.
 GROPPULOSUS. — Apud Italos, nodosus; *nouveaux, qui a beaucoup de nœuds*.
 GROPPES. — Congeries, massa; *groupe, tas, masse, monceau*. (Mur.) — Collum phylæ, ut videtur; *col de bouteille*: « Nullus tabernarius... audeat... tenere phylas quæ non sint justæ mensuræ usque ad *gropum*. » (*St. Cad.*)
 GROPPYS. — Uncinus; *crochet, croc*. (Ken.)
 GROSELERIUS. — Grossularia; *grosellier*. (A. 1379.)
 GROSSO. — Rudis, hebes; *grossier, sans manières, stupide*. (A. 1401.)
 GROSSA. — Luculentior scriptura; *écriture très-nette, d'une très-facile lecture, grosse*. (Inn. III PP.) — *Dragma, ponderis species*; *gros*. — *Annuus redditus, ut Grossum*.
 GROSSARE. — In mundum redigere, seu luculentius nitidiusque scribere; *mettre ou net*; ol. *groussier*. (A. 1197.) — Solidam seu magnariam mercem emere; *acheter en gros*. (A. 1419.)
 GROSSARIA. — Platea grossariorum, ubi habitant magarii; *rue, place ou quartier des marchands en gros*. (A. 1428.)
 GROSSARIUS. — Qui instrumenta publica luculentius describit; *secrétaire, écrivain qui met en grosse les actes*; ol. *grossaire*. (A. 1498.) — Magnarius, solidæ mercis propola; *marchand en gros*. (Men.) — *Grossarius faber*, qui hinculas pastorales fecit; *fabriquant de crosses*. (Ach.)
 GROSSATIO. — Actorum luculentior descriptio; *action d'écrire les actes en grosse*. (*Ord. reg. Fr.*)
 GROSSATOR. — Qui instrumenta, etc., idem q. GROSSARIUS.
 GROSSE. — Difficulus; *difficilement, avec peine*. (A. SS.)
 GROSSELIANUS. — F. orbis escarius; *assiette*. (A. 1347.)
 GROSSESCERE. — Crassum fieri; *grossir*. (Greg. M.)
 GROSSICIES. — Crassitudo; *épaisseur*. (*St. Cad.*) — *Grossicies intellectus*, mentis hebetudo; *lourdeur de l'intelligence, hébétément*. (Breid.)
 GROSSITAS. — Asperitas; *rudesse*. (A. SS.)
 GROSSITIES. — Sparcites, immunditia; *ordures, immondices*. (Ach., *Spic.*)
 GROSSITUDO. — Crassitudo, amplitudo; *grosseur*. (Mart.) — *Grossitudo cordium*, odia, indignationes; *haines, irritation*. (St. Rob. Scot. reg.) — *Grossitudo styli*, aspera et dura scribendi ratio; *lourdeur et dureté du style*. (A. SS.)
 GROSSUM. — Annuus redditus beneficiorum qui divinis intersunt officiis; *le revenu propre d'un bénéfice, défolcation faite de l'éventuel*. (Pass.) — Tuber; *grosseur, protubérance*. (A. SS.) — Latitudo; *largeur*. (A. 1235.) *Vendere in grosso* vel ad grossum, per aversionem; *vendre en gros*. (A. 1332.) *Grossum cruris*, pars crassior illius et corpulentior; *le gras de la jambe*. (A. 1331.)
 GROSSUS. — (Subst.) Monetæ genus; *gros, monnaie*. (Pass.) — (Adj.) Crassus, magnus; *grand, gras*. (Pass.) *Grossa domus*, familia nobilior; *grosse maison, gronde et illustre famille*. (Men.) *Grossa decimo*, grossorum fructuum decima, quæ est frumenti, vini aliorumque fructuum præcipuorum; *grosse dime*. (Pass.) *Grossi fructus*, annuus beneficii redditus, ut GROSSUM. (A. 1379.) — *Grossa justitia*, major, nerum imperium; *haute justice*. (*Chartul. eccl. Ling.*) — *Rudis, indoctus, inhabilis; grossier, incapable, ignorant*. (J. de J.) *Grosso verba*, convicium strox; *gros mots*. (A. 1298.) *Grosso modo*, absque arte; *grossièrement, simplement, sans préention, sans art*. (A. 1319.) — *Dives,*

nobilis, potentior; *riche, puissant*. (Pass.) — *Grossus*, apud jurisconsultos Anglos, idem quod integrum aliquod per se subsistens, nec ab aliquo alio dependens, ut *villonus in grosso* est servus qui glebæ non ascribitur, sed immediate domini sui personæ servit. Etiam *advocatio in grosso* est jus patronatus, non fundo vel manerio annexum, sed primo et principaliter ad eum spectans, qui beneficii patronus est, ut eum quis manerium suum vendit, retento sibi jure patronatus, aut contra jus præsentandi, quod ad manerium suum spectat separatim, et per se cuiquam alienaverit, hoc casu patronatus e merito separatus, *advocatio* dicitur in *grosso*, id est non manerio, sed proprietatum personæ annexus.
 GROTA. — Pro CROTA.
 GROTTA. — Spelunca; *grotte*. (A. SS.)
 GROUINUM. — Confluens, sic dictus quod quodammodo referat rostrum suillum, Gal. *grouin*, vel potius promontorium: « Juxta grouinum seu rostrum duarum aquarum, ubi Vigenna Crosam fluvium recipit. » (*Ann. Ben.*)
 GROUNDAGIUM. — Reditus pro statione navium in portu; *Vid. SEDES*.
 GROUSSARE. — Murmurare, conqueri, indignari; *murmurer, se plaindre, se fâcher*; ol. *grousser*. (A. 1358.)
 GRUA. — Grus; *grue*. (*Lex Sal.*) — *Grua domestico; héron*. (*Ibid.*)
 GRUAGIUM. — Tributum quod ad urbium et oppidorum portas præstatur; *droit d'entrée que l'on paye à la porte des villes*. (A. 1451.)
 GRUARIA. — Officium *gruarii*; *office, charge de gruyer*. (A. 1265.)
 GRUARIUM. — Jus quod ratione officii *gruarii* competit; *droit que percevaient les gruiers en raison de leur charge de gruerie*. (A. 1218.)
 GRUARIUS. — Primus cognitor, seu judex causarum, ad silvas et venationem ettinentium et delictorum quæ in iis committuntur; cuius appellatio ad majorem forestarum devolvitur; *gruier, juge inférieur pour les délits forestiers et les délits de chasse*. (On appelait de ses jugements au maître des forêts.) Il se nommait, selon les lieux, *verdier, forestier, castellain, concierge, maître, sergent*, etc. — Qui jus habet utendi foresta alterius; *celui qui a le droit d'usage dans les bois d'autrui*. (A. 1227.) — Accipiter in gruum venatione exercitatus; *faucon dressé à la chasse des grues*. (A. 1347.)
 GRUCTA. — Oratorium subterraneum; *oratoire souterrain, crypte*. (Ap. Mur.)
 GRUDO. — Sanguisuga; *sangsue*. (*Vet. Gl.*)
 GRUDUM. — Hordeum ad conficiendam cerevisiam accommodatum; *orge préparée pour foire de la bière, malt*. (A. 1282.)
 GRUELLUM. — Polenta; *gruau*. (*Mon. Angl.*)
 GRUELLUS. — Furfur; *son*: ol. *gruis*. (A. 1345.)
 GRUERE. — Dicitur de gruum elemore.

GRUERIA. — Idem q. GRUARIA.
GRUERIUS. — Ut GRUARIUS.
GRUGNUM. — Rostrum proprie porcorum et aprium; groin. (A. 1329.)
GRUIERIUS. — Idem q. GRUARIUS.
GRUINUM. — Grana frumenti, quæ cadunt in area, dum segetes in hæræis conducuntur; grain qui tombe sur l'aire pendant qu'on éminagasse la récolte dans les granges; ol. gruen. (A. 1199.) — Rostrum, locus promineus; cap, promontoire, pointe de terre qui s'avance dans la mer; ol. groin. (A. 1166.)
GRUIRE. — Ut GRUERE.
GRUIT. — Tributi species, idem q. GRUDUM.
GRUMA. — Machinula species qua regiones agri cognosci possunt; instrument d'arpentage. (Fest.)
GRUMARE. — Metiri; mesurer, arpenter. (Vet. Gl.)
GRUMICEGLUS. — Glomicellus; petit peloton; ol. grumicelet. (St. Mont. Reg.)
GRUMINUS. — Grumus, acervus; tas de terre, éminence, monticule. (Andr. Fl.)
GRUNDA. — Tecti prominentia; gouttière. (Vet. Gl.)
GRUNDARE. — Grundam facere. (Ugut.)
GRUNDATORIUM. — Quod grundat vel stillat. (J. de J.)
GRUNDEGA. — Vestis ornatus vel peltium: « Vestis stamensica à cuius grunde-gis suis. » (Lib. cens. Eccl. Rom.)
GRUNDIRE. — Idem q. GRUNNIRE.
GRUNNA. — Locus paludosus; lieu marécageux; Vid. GRONNA.
GRUNNIRE. — Murmurare more suum, indignari; gronder, grogner. (Lamb. Ard.)
GRUPPUS. — Nodus, acervus, ornamentum genis in vestibus; nœud, espèce de bouton dont on orne les habits. (Mur.) — Chirographum, subscriptio nomine addita, quod nodi instar, calamo ducta ex eadem linea vario in seipsam convoluta formetur; signature, paraphe. (A. SS.)
GRUPTA. — Crypta, antrum; gratte. (A. 887.)
GRUS. — Polenta, ut GRUELLUM. (A. 1448.)
GRUSSUS. — Setosus, pilosus; couvert de poils. (Pap.)
GRUT. — Idem q. GRUTAM.
GRUTA. — Gallina silvestris; poule sauvage. (Girald.) — Apud Germanos, tributum, quod pro cerevisia pensatur; droit sur la bière.
GRUTARIUS. — Qui vendit legumina aut poma; marchand de fruits ou de légumes. (Ap. Spelm.)
GRUTERIA. — Pro GUTTERIA.
GRUTUM. — Hordeum ad conficiendam cerevisiam accommodatum, ut GRUDUM. (A. 1282.)
GRUVIUM. — F. idem ac GRUINUM.
GRYPA. — Avis nota, quæ in ornamentis ecclesiasticis haud raro pingitur; griffon. (Anast.)
GRYSOBITUS. — Pro chrysolithus, lapis pretiosus; chrysolithe. (Rol. Pat.)

GUABAYSHO. — Vestimentum coactile, pro GAMBESO. (A. 1334.)
GUABIA. — Cavea; cage, Occitan. gubio. (Hist. Nem.)
GUACCIA. — Species Iributi: « Ab omni exactione tollat, quæstus, taillia, guaccia et financia. » (Hist. ep. Lodov.)
GUACHA. — Vigil, speculator; veilleur, sentinelle; ol. guite. (St. Arel.)
GUACHIA. — Districtus, territorium, ut videtur: « Ayrale situatum in Monte-Albano, in quachia de Tescone. » (A. 1451.)
GUACHILE. — Specula, turricula editior; guérite, tourelle élevée où se plaçait la garde, Occitan. gachil. (H. Nem.)
GUACHUM. — Idem q. GUACHA. (H. Nem.)
GUADA. — Instrumentum piscandi, retis species; engin de pêche, guideau. (A. 1196.)
GUADAGNUM. — Lucrum, quæstus; gain, bénéfice. (A. 964.)
GUADALIERIUM. — Vas aquæ benedictæ; bénitier portatif. (Vet. Cærem.)
GUADANARE. — Lucari; gagner. (A. 1118.)
GUADARFIDA. — Consuetudo antiqua; Vid. CADARFEDA.
GUADDIMONIUM. — Vadimonium, pignus, fidejussio; Vid. VADIUM. (A. 1349.)
GUADEMONIUM. — Ead. notione. (A. 1097.)
GUADIA. — Ead. notione. (Luitp. leg.)
GUADIARE. — Vadimonium constituere, etc.; Vid. VADIARE. Guadiare sponsam, despondere, uxorem ducere; se marier, prendre femme. (Mur.)
GUADIATOR. — Exsecutor testamentarius; exécuteur testamentaire; Vid. GADIATOR.
GUADIMONIA. — Vadimonium, ut VADIUM. (Mur.)
GUADIUM. — Pœna, multa pecuniaria, testamentum, ut VADIUM et GADIUM.
GUADUM. — Vadum; gué. (O. Mor.) — Glastum; guède, pastel. (A. 1435.)
GUAFRA. — Placentæ genus, idem q. GAUFRA. (Vet. Gl.)
GUAGERIA. — Pignus, ut GAGERIA.
GUAGIAMENTUM. — Pœna pecuniaria; ut GAGIUM et VADIUM. (A. 1343.)
GUAGIARE. — Pignerare, idem q. VADIARE.
GUAGIARIUS. — Aeditus et exsecutor testamenti, ut GAGIARIUS.
GUAGIUM. — Pignus, ut VADIUM.
GUAGNAGIUM. — Idem q. GAGNAGIUM.
GUAGNALIS. — Guagnales terræ, cultæ; terres labourées, cultivées; ol. terres gagnables. (A. 1354.)
GUAGNERIA. — Ager cultus, seu qui colli potest, vel prædium rusticum; terre cultivée ou susceptible de l'être, ou métairie, idem q. GAGNERIA. (Chartul. S. Joan. Anger.)
GUAIGERIA. — Vadimonium, pignus, ut VADIUM. (A. 1278.) — Prædium quod ad gagna seu vadia tenetur; terre affermée, louée, ferme. (A. 1276.)
GUAIGNAGIUM. — Ut GAGNAGIUM.
GUAINARIUS. — Pro vaginarius, qui facit vaginas; gainier. (A. SS.)

GUAISDIUM. — Glastum quo infectores lanarum untuntur; pastel, guède. (Ord. reg. Fr.)
GUATIA. — F. jus excubiarum, seu quod pro illo jure erat exsolvendum; Vid. GUARDA. (A. 1324.)
GUALABRUNUS. — Ut GALABRUNUS.
GUALADERIUM. — Vas aquæ benedictæ; bénitier. (Vet. Cærem. B. M. De Aur.)
GUALAPHUR. — Vid. WALAPUS.
GUALDA. — Glastum, ut GUAISDIUM.
GUALDANA. — Iulis equitatus, manipulus et excursio militaris; bande, escadron, armée et expédition militaire.
GUALDEMANARE. — Custodire, servare; garder, conserver. (Mur.)
GUALDEMANUS. — Custos; garde, gardien. (Mur.)
GUALDRAPIUS ORNATUS. — Ad Hispano gualdrapa, stratum equi; housse de cheval. (A. 1583.)
GUALDUM. — Ut GUAISDIUM. (A. 1523.)
GUALDUS. — Nemus, silva, ex Saxonicis et Germanicis wald; bois, forêt.
GUALIA. — Genus navis; ut GALEA.
GUALETUM. — Dimin. a galea, capitis armatura. (A. 1350.)
GUALHINIERA. — Locus ubi gallinæ insident; Vid. GALLINARIUM. (A. 1328.)
GUALIANA. — Excursio militaris, ut GUALDANA. (Ap. Mur.)
GUALICANA LINGUA. — Pro Walonica. (Ch. S. Trud.)
GUALOER. — Idem q. GALOER.
GUALOPARE. — Equi cursu ferri; galoper. (Mur.)
GUALTINA. — Vivarium piscium; réservoir à poisson, vivier, étang de pêche. (A. 1182.)
GUANAGIUM. — Ager cultus et satus, prædium rusticum; terre cultivée, métairie, ferme; ol. quinquage. (Ord. rer. Fr.)
GUANASCHIA. — Idem q. GARNASCHIA.
GUANCIALE. — Pulvinus; coussin, oreiller. (A. SS.)
GUANGATOR. — Fossor vel arator; fossoyeur ou laboureur; ol. gaigneur. (St. Verc.)
GUANGNAGIUM. — Ut GUANAGIUM.
GUANTILECTI. — Digitalia ferrea; partie de l'armure qui protégeait la main, gantelets de fer. (A. 1333.)
GUANTUM. — Tutela, protectio; protection, tutelle, défense. (A. 1174.)
GUANTIUS. — Chirotheca; gant. Guanti latunati, tecti laminis ex aurichalco quorum usus erat in præliis; gants de bataille recouverts de lames imbriquées de cuivre. (Hist. Dalph.) Vid. WANTUS.
GUARAGNUS. — Iulis equus admissarius; cheval de monte, étalon; ol. guaragnon.
GUARANCI. — Idem q. VARINGI.
GUARANDA. — Vivarium; garenne. (Gr. Ch.)
GUARANDIA. — Auctoritas, defensio, cautio; ut GARANDIA. (Mart.)
GUARANDIZATOR. — Fidejussor, sponsor, qui alteri tenetur ad evictionem; ut GARANDIZATOR. (A. 1211.)
GUARANI. — Idem qui VARINGI.

GUARANIO. — Idem q. GUARAGNUS.
GUARANTIA. — Ut GUARANDIA.
GUARBA. — Fascis defecti frumenti; gerbe de blé. (Chartul. S. Vinc. Cen.)
GUARBERIUM. — Garbarum seu manipulorum congeries; gerbier, meule de blé. (A. 1343.)
GUARCIANUS. — Famulus; garçon, valet. (A. 1391.)
GUARDA. — Tributum annuum, modo spontaneum, modo coactum, a subditis et inferioris conditionis hominibus, pro tutela et protectione dominis, vel patronis potentioribus exsolutum; redevance annuelle payée au seigneur par les vassaux pour la protection qu'il leur accorde. (A. 1202.) — Custos; garde, gardien. (A. 1273.) — Advocatus; avoué, défenseur. (A. 1219.) — Guardæ ecclesiarum, ecclesiarum tutio; soin de protéger et de défendre les églises qui étaient ordinairement confiées aux barons les plus puissants. (G. Chr.)
GUARDACAMERA. — Anterior conclavæ; antichambre. (Ap. Mur.)
GUARDAGIUM. — Protectio, tutela; ut GARDA. (A. 1020.)
GUARDAMANZARIA. — Vas mensarium; certain ustensile de table dans le genre de nos cloches à couvrir les mets pour les tenir chauds; ol. garde mangier. (Ap. Mur.)
GUARDAMANSERIUS. — Qui curam habebat ciborum, mensæ, mensæ regie minister; officier chargé du soin des mets qui paraissaient sur la table du roi; ol. garde mangier. (A. 1333.)
GUARDAROA. — Vestiarium; garde-robe.
GUARDATOR. — Custos, satelles, advocatus Ecclesiæ, defensor; gardien, garde, avoué d'une église, vidame; Vid. GARNA et GUARDIA.
GUARDENAPA. — Vid. GARDENAPA.
GUARDERIUS. — Idem q. GUARDATOR.
GUARDIA. — Custodia, protectio, tutela, privilegium principis; garde, protection, privilège accordé par le prince. (Mur., Rym.) — Præstatio pro tutela; redevance payée à cause de la protection qu'on reçoit. (A. 1253.) — Apud gromaticos, quatuor silices ad metas appositæ, qui metam esse ostendunt et ab aliis testes termini nuncupantur.
GUARDIANUS. — Superior conventus ordinis S. Francisci, custos pecorum, pastor tutor, ut GARDIANUS.
GUARDIARE. — Custodire, tueri, defendere, ut GARDIARE.
GUARDIATOR. — Curator testamenti, satelles; ut GARDIATOR.
GUARDIO. — Is, cui custodia est commissa; gardien, garde. (Vet. Gl.)
GUARENDA. — Ut GUARENNA.
GUARENNA. — Vivarium; ut GARENNA.
GUARENTAGIUM. — Ut GARENTAGIUM.
GUARENTIA. — Auctoritas, cautio de evictione, ut GARANDIA. (A. 1264.) — Rubia; garance. (St. Ast.)
GUARENTIANA. — Charta, qua actum seu conventum probatur et confirmatur;

titre qui prouve et confirme une convention, un accord. (A. 1174.)

GUARENTIGIARE. — Auctorem se profiteri, cavere de evictione; ut WARANTIZARE. (Ap. Mad.)

GUARENTIZARE. — Ead. notione. (Ibid.)

GUARENTUS. — Qui alteri tenetur ad evictionem; ut WARANTUS. (Chartul. S. Vinc. Gen.)

GUARGATURA. — Pro CARCATURA.

GUARIDA. — Specula; *guérite*; ol. *guarite*. (H. Nem.)

GUARILHANUS. — Stillicidium vel emisarium; *gouttière*. (St. Montisp.)

GUARIMENTUM. — Auctoritas, cautio de evictione; *garantie*; ol. *gariment*. (A. 1278.)

GUARINA. — F. pro Hispano *guarida*, refugium, asylum, idem q. *fossatum*, castra vallo munita. (A. 1267.)

GUARIRE. — Sanare; *guérir*; ol. *guarir*. (A. SS.) — Theri, protegere; *garantir*; *dé-fendre*, ol. *guarir*. (A. 1411.)

GUARITA. — Specula; *guérite*; ol. *guarite*. (A. 1278.)

GUARNACIA. — Idem q. GARNACHIA.

GUARNAMENTUM. — Supellex quævis, idem q. GARNIMENTUM. (A. SS.)

GUARNAZO. — Italis, ingens loga; *longue robe*. (Mur.)

GUARNAZONUS. — Ead. notione. (Id.)

GUARNELLUM. — Genus vestis, viris et mulieribus communis: « Sorores etiam chlamyde induantur, et tunica de hujusmodi humili panno factis, vel saltem cum chlamyde habeant *guarnellum* seu placentinum, coloris albi aut nigri peludellum amplum de canabo seu lino absque ulla crispatura, consutum. » (S. Franc. Reg. Tertiar.)

GUARNERIUM. — Horreum; *grenier*. (A. 1267.)

GUARNICHIA. — Toga, vestis talaris; *Vid. GARNACHIA*. (A. 1295.)

GUARNIMENTUM. — Idem q. GARNIMENTUM.

GUARNIRE. — Ornare, instruere, munire, ut GARNIRE. (A. SS.)

GUARNISARE. — Ead. notione. (A. 1325.)

GUARNIRE. — Ut GUERPIRE. (A. 1111.)

GUARNISCERE. — Ead. notione. (A. 1325.)

GUARNITIO. — Ut GUERPIPIO. (A. 1100.)

GUARRADA. — Species vasis aut onus carri; *vase ou charrette*; « Quatuor quartarios frumenti et *guarradam* puri vini. » (A. SS.)

GUARRARIA. — Pro CARRARIA, via, vel lapidicina; *chemin au carrière de pierres*: « Assignavit totam decimam silvæ communis apud Lo juxta Hautiotheim, inter montem de Fielnes et antiquam *guarruriam*. » (Chr. Andr.)

GUARRIARE. — Idem q. GUERRARE. (A. 1359.)

GUARRELLUS. — Species teli, idem q. QUARRELLUS. (A. 1481.)

GUARRIFICARE. — Bellum gerere, inferre, ut GUERRARE. (Ch. Arag.)

GUARRUS. — Spiculum arcibus balistarum, idem q. GARROTTUS. (A. 1321.)

GUARUS. — Qui alteri ad evictionem tenetur, idem q. WARANTUS. (A. 1159.)

GUASALHIA. — Idem q. GASALUA.

GUASAPE. — Pallium altaris; *Vid. GAUSAPE*.

GUASCAPUS. — Vestis species; *Vid. GAUSCAPPA*.

GUASNACIA. — Idem q. GARNACHIA.

GUASO. — Cespes; gazon. (Ar. Mur.)

GUASPALEUM. — F. purgamenta seu paleæ minutiores post ventilationem; *Vid. GASPALUM*. (Tabul. Maj. Monast.)

GUASTALDUM. — Pro GASTALDUM.

GUASTALDUS. — Pro GASTALDUS.

GUASTARE. — Pro GASTARE.

GUASTATOR. — Militiæ genus quæ illecebris parandis et munitionibus faciendis inservit; *pionnier*; ol. *gastadour*. (Ap. Mur.)

GUASTELLA. — Phiola, vas vitreum; *fole*, *flacon de verre*. (A. SS.)

GUASTELLUS. — Placenta, panis delicatior; *gâteau*; ol. *gastel*.

GUASTIVUS. — *Guastiva* terra, ager proscissus et nondum satus: *terre labourée et non semée*; ol. *gastière*. (St. Val. Ser.)

GUASTUM. — Vastitas, depopulatio, mutilatio, occisio; *destruction*, *ravage*, *depopulation*, *mutilation*, *massacre*; ol. *gast*.

GUASTUS. — Vastatus, desertus; *ravagé*, *ruiné*, *dépeuplé*; ol. *gasté*. (Mur.)

GUATA. — Idem quod GATA, machina bellica. (A. 1225.)

GUATHERIA. — Pignus; *gage*, *nantissement*, ut *ADICUM*. (Chartul. S. P. et de Dom.)

GUATGIUM. — Stipendium; *solde*, *salair*, *gages*, idem q. GADUM. (A. 1372.)

GUATT. — Gladium, herba tinclilis; *pastel*, *guède*. (G. Chr.)

GUATTARUS. — F. inspector, ab Ital. *guatare*, *inspicere*; *inspecteur*, *visiteur*. (A. 1294.)

GUATUM. — Idem ac GUATT. (A. SS.)

GUAVRIA. — Pascuum commune, ut videtur, fossis cinctum; *pâturage communal entouré de fossés*. (A. 1180.)

GUAYNA. — Exsectio, canaliculus, incisura, quia vaginæ, Gal. *gaine*, officium præstat: « In isto camino fiant *guayna*, in quibus possit *guayari* trappa. » (Hist. Nem.)

GUAYNARE. — In *guayna* inducere; *Vid. GUAYNA*. (H. Nem.)

GUAYTA. — Excubiæ, ut GAYTA et WACTÆ. (Pass.)

GUAZELLA. — Prædium rusticum, ut GASALUA. (A. 1310.)

GUAZIDA. — Specula, ut GUARITA. (H. Nem.)

GAZO. — Cespes, ut Gazo. (A. 1409.)

GUAZARE. — Apud Italos, adquare; *abreuer*, *arroser*, *pauvrevoir d'eau*.

GUAZZATORIUM. — Aquarium, lacus, Italis; *réservoir*, *lac*.

GUBA. — Pro GIBBA, gibbus; *bosse*. (A. SS.)

GUBEBA. — Grani seu fructus species; f. Jujuba, ziziphum. (St. Ast.)

GUBER. — Pro GUBERNATOR. (Vel. Gl.)

GUBERNACULUM. — Tributi genus, quod a prætoribus navibus exigitur; *taxe*, *péage* que *payent les navires qui passent*.

(A. 1164.) — *Gubernaculum aquæ*, jus utendi aqua; *droit d'usage sur l'eau*. (A. 1210.)

GUBERNANTIA. — Gubernatio, regimen, directio, administratio, *manière de conduire*; ol. *gouvernance*. (A. 1389.)

GUBERNARE. — Servare; *conserver*, *garder*. (Mart., Anecd.) — Providere, curare, necessaria ministrando; *pourvoir à soigner*, *fournir le nécessaire*. (A. SS.)

GUBERNARIUS. — *Gubernaria domus*, ædes publica, ubi congregantur, qui regimen civitatis habent; *maison commune*, *hôtel de ville*. (St. Saon.)

GUBERNATOR. — Abbas; *abbé*, *procureur d'un monastère*. (A. 1068.) — Ecclesiæ parochialis rector; *curé*, *prêtre chargé de la direction d'une paroisse*. (A. 1404.)

GUBERNEDA. — Dominium, possessio; *puissance*, *autorité*, *possession*. (A. 1329.)

GUBERNUM. — Regimen, præfectura; *administration*, *gouvernement*. (St. Saon.)

GUDUM. — Vadum, pro GUADUM; *gué*. (A. 1048.)

GUEAIGNAGIUM. — Idem q. GUANAGIUM. (A. 1219.)

GUEDA. — Idem q. GUASIDUM.

GUETA. — Excubiæ, ut GAYTA. (A. 1331.)

GUETUM. — Ead. notione. (A. 1459.)

GUELLA. — Corvineus color; *couleur écarlate*; en langue héraldique, *gueules*. (A. 1432.)

GUEMINUM. — Iter, via; *chemin*. (A. 1359.)

GUERBA. — Manipulus; *gerbe*. (Leg. Norm.)

GUERBAGIUM. — Gerbarum præstatio; *redévance en gerbes*; ol. *gerbage*. (Reg. Parl. Par.)

GUERBLÆ. — Plurium notarum conjugationes, *unci*; *crochets*. (A. SS.)

GUERERE. — Pro QUERERE. (A. 1321.)

GUERESTARE. — *Guerram inferre*, *facere*; *guerroyer*, *faire la guerre*. (A. 1227.)

GUERGUERIA. — F. jus quod quis habet in foresta alterius; *droit sur les bois d'autrui*. (A. 1405.)

GUERIGNAGIUM. — Ex Gall. *vernage*: *vergner* enim Gallis est fossati seu fluvii ripas virgis seu palis continere. (A. 1257.)

GUERTOR. — Qui alteri ad evictionem tenetur, sponsor; *garant*, *répondant*. (A. 1161.)

GUKRITUS. — Cautione assertus; *garanti*. (A. 1334.)

GUERNA. — Britannis, locus alnis consitus; *aulnaie*.

GUERNIMENTUM. — Idem q. GARNIMENTUM.

GUERPILLUM. — Rei cuiuspiam abdicatio; *déguerpissement*, *renonciation à la possession d'une chose*, *cession*, *abandon*. (A. 1148.)

GUERPIRE. — Possessionem rei alicuius dimittere; *se dessaisir d'une chose*, *abandonner la possession d'un bien*, *céder*, *délaisser*; ol. *guerpir*. (Pass.)

GUERPITIO. — Abdicatio, rei possessore dimissio, ut GUERPILLUM. (Pass.)

GUERPUM. — Abdicatio, ut GUERPILLUM. (Mart., Anecd.) — Charta, qua quis rem aliquam *guerpit* seu dimittit; *acte de déguerpissement*; *Vid. GUERPIRE* et GUERPILLUM. (Chartul. S. Pet. Carn.)

GUERPUS. — (Subst.) Rei alienius dimissio, ut GUERPILLUM. (Mart., Anecd.) — (Adj.) Desertus, vacuus, derelictus; *abandonné*, *vacant*, *délaissé*; ol. *guerp*. (A. 1261.)

GUERRA. — Bellum, publicum vel privatum; *guerre*. *Guerra bona*: de bona guerra, bellum æquum et legitimum, quod Galli dicunt, de bonne guerre. (A. 1357.) *Guerra aperta*, bellum indictum, denuntiatum; *guerre qui a été déclarée*. (A. 1338.) *Guerra cassa*, iudiciæ, eæ potissimum de quibus utraque pars armorum pertessa absque ullo pacto inter se convenit; *suspension d'armes*, *surtout celle que font, de lassitude, les deux partis*. (A. 1294.) *Guerra diffidatoria*, cum diffidatione indicta; *guerre déclarée par un défi*. (Conc. Cons.) *Guerra guerrata*, quæ inferebatur per velitationes, insidias, etc. abstinendo a præliis; *guerre d'escarmouches et d'embuscades*. (A. 1207.) *Guerra recedita*, iudiciæ; *trêve*, *suspension d'armes*. (A. 1267.) *Guerra regis*, qua durante interdicta erant bella privata, duella ac torneamenta; *guerre du roi* (quand le roi faisait la guerre, il était défendu aux seigneurs de se battre en duel, d'avoir des guerres privées, de donner des tournois.) *Guerra severa*, bellum crudele; *guerre à outrance*. (A. 1217.) *Guerra terminalis*, iudiciæ; *suspension d'armes*. (Mur.) *Guerra viva*, bellum gravissimum, acerrimum; *guerre acharnée*. (A. 1228.) *Guerra tenere*, infense adversus aliquem se gerere; *se conduire en ennemi envers quelqu'un*. (A. 1318.)

GUERRAGARE. — Ut GUERRARE. (A. 1329.)

GUERRARE. — Bellum facere, inferre; *faire la guerre*, *guerroyer*. (Rad. de Dic.)

GUERRARIUS. — Vir bellicosus, armipotens; *homme de guerre*, *brave*. (Ann. Gen.)

GUERRATOR. — Bellator; *homme de guerre*, *guerrier*. (Knyg.)

GUERRARE. — Idem q. GUERRARE. (A. 1220.)

GUERREATUM. — « Petrus senescallus lunnel de rege tres partes *guerreati*, firmitatem et medietatem gerginville in feodo. » An idem q. GUERRERIA?

GUERREGARE. — Idem q. GUERRARE. (A. 1442.)

GUERREGIARE. — Ead. notione. (A. 1128.)

GUERRERIA. — Jus quod quis habet in foresta alterius, vel census species. (Tabul. Val. B. M. Par.)

GUERRERIUS. — Ut GUERRARIUS. (Ann. Gen.)

GUERRIARE. — Ut GUERRARE. (Larob. Ard.)

GUERRIFICARE. — Ead. notione. (Conc. Tarrag. iv.)

GUERRIGIARE. — Ead. notione. (A. SS.)

GUERRINUS. — Hostilis; *ennemi*. *Guerr-*

rina terra, hostilis; *terre ennemie*. (A. 1338.) *Guerrinum tempus*, quo pugnant; *temps de guerre*. (Bract.)

GUERRISARE. — Idem q. GUERRARE. (A. 1214.)

GUERRIVUS. — Hostilis, ut GUERRINUS. (Tabul. S. Florent.)

GUERRORIUS. — Idem q. GUERRARIUS.

GUERUS. — Miles, bellator; *homme de guerre*. (Mur.)

GUESDIUM. — Glastum; *guède, pastel*.

GUESPA. — Vespa; *guêpe*. (Const. Afr.)

GUETA. — Excubiæ, custodiæ, ut GAYTA et WECTÆ.

GUETAGIUM. — Censum pro *gueta*, Vid. WETAGIUM.

GUETARE. — Excubias agere; *faire le guet*. (Brus.)

GUETUS. — Idem q. GUETA. (A. 1273.)

GUEUDA. — Fraternitas, sodalium, societas, ut GILDA. (A. 1261.)

GUEYTARE. — Ut GUETARE. (A. 1230.)

GUEYTUM. — Custodia, excubiæ, ut GUETA. (Hist. Tren.)

GUFUM. — Idem q. GOFUM.

GUGLBADA LEX. — Vid. GUNDEBONGI.

GUIA. — Metatio, limitum positio; *bornage, placement de bornes*. (A. 1222.)

GUIARDONUM. — Remuneratio, præmium; *récompense, rémunération, salaire*; ol. *guerredon*. (St. Verc.)

GUIARE. — Metas ponere; *mettre des bornes, des limites*; ol. *guier*. (A. 1324.) — Conducere saluum et incolumem præstare, quasi viare; *mener, guider, conduire sain et sauf*; ol. *guier*. (A. 1217.) — Docere, præire; *élever, diriger*; ol. *guier*. (Prior. de Dom.)

GUIBLE. — Cribrum; *crible*. (A. 1342.)

GUICHETUS. — Ostiolum, portula; *guichet*. (A. 1344.)

GUICIA. — Species tributii; idem q. GUACIA. (A. 1360.)

GUIDA. — Vinum dux; *guide*. (Pass.)

GUIDAGIUM. — Conducta, protectio in itinere; *bref de conduite, sauf-conduit*. (JW. de Pod. Laur.) — Præstatio quæ domino solvitur pro securo transitu, seu exportatione mercium per terram illius; *droit qui se payait au seigneur pour la sûreté des chemins et l'exportation des marchandises*. (Pass.) — Quivis census, tributum; *droit, redevance*. (A. 1410.) — Obligatio qua tenentur vassalli ignes incendere in turribus juxta maritimum litus extructis ad navigantium utilitatem; *guage, obligation imposée aux vassaux, dans les pays maritimes, d'allumer pendant la nuit des feux sur les tours les plus élevées pour servir de guide aux navigateurs*. (Pass.)

GUIDAMENTUM. — Regimen, ut videtur; *gouvernement, administration*. (Garaup.)

GUIDARE. — Conducere, saluum et incolumem præstare, ut GUIARE.

GUIDARMA. — Pro GISARMA, gesum, speculum. (A. 1398.)

GEIDATICUM. — Protectio, salvus conductus; *protection sur les routes, sauf-conduit*. (A. 1290.)

GUIDATIONES. — F. arbores cæteris majores quibus distinguuntur nemora ad diversos dominos pertinentia: « Si contineret aliquam dubitationem oriri super terminis et limitatinnibus dictorum matorum, illa dubitas terminetur et diffiniatur per *guidationes* ecclesiarum. » (A. 1246.)

GUIDATOR. — Dux; *guide*. (A. 1233.)

GUIDEME. — Instrumentum musicum, idem q. GUITERNA.

GUIDERRORA. — Libera; *femme libre*. (Lex Long.)

GUIDO. — Vexillum; *bannière, guidon*. (A. 1377.) — Vexillifer; *porte-bannière, guidon*. (A. 1328.) — Moneta Hannoniensis sic dicta, quod eo nomine insignita esset. (A. 1377.) — *Guidonum schola*, clericorum congregatio qui peregrinis sacra Urbis loca visitantibus *guidones* seu duces erant. (Cenc.)

GUIDONAGIUM. — Idem q. GUIAGIUM.

GUIDONATICUM. — Ead. notione.

GUIDRIGILD. — Hominis pretium, estimatio capitis; *estimation de la valeur d'un homme*. (Mur.)

GUIETES. — Militum genus apud Anglos ut videtur. (Rym.)

GUIFA. — Signum quod prædio, cujus possessionem auctoritate judicis quis adit, apponit, quod *guiffare* dicebant; *marque que faisait mettre sur une propriété acquise par sentence judiciaire, celui en faveur de qui le jugement était rendu*. (S. xiv.)

GUIHALA. — Idem q. GILDHALLA.

GUILENTIA. — Ut GUARENTIA, auctoritas, cautio ad evictionem. (A. 1309.)

GUILFA. — Pro GUILLA.

GUILHAULA. — Ut GILDHALLA.

GUILLA. — Metula lusoria; *guille*. (A. 1352.)

GUILLATOR. — Barator; *trompeur*; ol. *guillor*.

GUILLO. — Idem q. GILLO.

GUILLLOTUS. — Monetæ minutioris species; *guillot, monnaie des comtes de Foix*. (A. 1416.)

GUILPIRE. — Idem q. GUERPIRE. (Chr. Brs.)

GUIMAGIUM. — Idem q. GUIDAGIUM. (A. 1147.)

GUIMPA. — Peplum, velum muliebre, quo etiam utuntur monachæ, quod *guimpe* vocant. (Regul. Rob. Arbris.)

GUINA. — Vasis species, idem q. GUYA; q. Vid. (Pap.) — Cerasi species; *guigne*. (Ch. Occit.)

GUINAGIUM. — Ut GUIDAGIUM. (A. 1147.)

GUINCHETUS. — Ostiolum, portula; *guichet*. (A. 1370.)

GUINDA. — Idem videtur ac GUNNA, vestis pellicea. (Anast.)

GUINDEGA. — Idem videtur q. GUNDEGA.

GUINDOLUM. — Cerasi species; *espèce de cerise noire qui s'appelle griotte à Paris; guidon en Bourgogne; guintou en Langue-doc*, etc.

GUINIATOR. — Exactor *guionagii*; *receveur du droit de guionage*.

GUITERNA. — Cithara; *guitare*; ol. *guiterne, guiterne*. (A. 1362.)

GUIONAGIUM. — Quævis præstatio, sed præsertim ea quæ domino solvitur pro securo transitu; *Vid. GUIDAGIUM*.

GUIONESSA. — F. filix; *fougère*. (St. Verc.)

GUIPHARE. — Possessionis signum apponere. *Vid. GUIFFA*.

GUIPIRE. — Abdicare, ut GUERPIRE. (A. 1116.)

GUIRA. — Vasis genus; *jarre*. (A. 1330.)

GUIRENS. — Auctor, assertor, qui alteri tenetur ad evictionem; *garant, répondant*. (A. 1245.)

GUIRENTIA. — Auctoritas, cautio de evictione; *garantie*. (Cons. Tol.)

GUIRENTUS. — Ut GUIRENS. (A. 1245.)

GUIRITOR. — Ead. notione. (A. 1198.)

GUIRPIMENTUM. — Idem q. GUERPIRIO. (A. 1103.)

GUIRPIRE. — Idem q. GUERPIRE. (A. 1116.)

GUIRPIS. — Idem q. GUERPIRIO. (Lob., H. Brit.)

GUIRPIGERE. — Idem q. GUERPIRE. (A. 1091.)

GUIRUS. — Pro *gyrus*.

GUISA. — Frans, mendacium, illusio; *ruse, artifice, tromperie*. (A. 1034.)

GUISAGIUM. — Idem q. GUIDAGIUM. (A. 1171.)

GUISARE. — F. *guisarmare*, *guisarmis* instruere. (Rym.)

GUISARMA. — Idem q. GISARMA. (St. Verc.)

GUISATGIUM. — Idem q. GUIDAGIUM. (A. 1171.)

GUISATICUM. — Ead. notione. (A. 1197.)

GUISATUM. — « Sicut viderint pro *guisato*, id est à leur *guise*. » (A. 1208.)

GUISIARMA. — Idem q. GISARMA. (St. Verc.)

GUISCHETUS. — Ut GUICHETUS. (A. 1433.)

GUISSAILA. — Funiculus, resticula; *ficelle*. (A. 1370.)

GUITERNA. — Instrumenti musici species, cithara; *guiture*; ol. *guiterne*. (A. 1353.)

GUITSAGIUM. — Idem q. GUIDAGIUM.

GUIZARDONUM. — Munus seu donum quoddam apud Massilienses; *présent, don*. (St. Mass.)

GULA. — Vocabulum, quo frequenter utuntur faciales Gallici ad designandum in armis seu insignibus rubrum colorem; *gueules, couleur rouge*. (Pass.) — Os; *bouche, gueule*. (A. 1294.) — Crumena, marsupium; *bourse*; ol. *goule, gulle*. (Hist. Fr. mss.) — Guttur; *gorge*. (Pass.) — *Gula fluvii*, ostium per quod mare influit; *embouchure*. (A. 1207.) — *Gula Augusti*, milium mensis Augusti; *commencement du mois d'août*; ol. *le gule d'August*. (St. Edward. III.) *Gula mantelli*, pars vestis seu ingæ superior quæ caput immititur; *collet d'habit, ouverture par laquelle on passe la tête*. (Ugul.)

GULATOR. — Gulo; *glouton, gourmand*. (Vet. Gl.)

GULBIUM. — Instrumentum ad hortum extendendum; *outil de jardinage*. (Adal.)

GULDA. — Idem q. GILDA.

GULDAGIUM. — Ut GILBAGIUM.

GULERUM. — Idem q. GULA MANTELLI. *Vid. GULA*.

GULETIUM. — Locus *gulis*, hoc est scirpis abundans; *lieu où il y a beaucoup de joncs*. (A. SS.)

GULFUS. — Sinus maris; *golfe*.

GULIA. — Scirpus; *jonc*. (A. SS.)

GULOSITAS. — Ingluvies; *gloutonnerie, gourmandise*. (Vet. Gl.)

GULTA. — Tributum, census; *redevance, cens*. (A. 1274.)

GUMBA. — Cinnens; *Vid. CUMBA*. (Pap.)

— Tumor; *grosseur, protubérance*. (A. SS.)

GUMBARIA. — Navis species. *Vid. CUMBA*.

GUMRUS. — Gibbosus; *bossu*. (A. SS.)

GUMELLA. — Mensuræ species, quantum scilicet cavis palmis continetur. (Mur.)

GUMENÆ. — Generatim funium apparatus, et specialius funes ancorarum biremis trirémisve; *toute espèce de cordage en usage dans la marine, particulièrement les câbles qui servent à lier les ancres*; ol. *gumènes, gumes*. (St. Mass.)

GUMPHUS. — Uncus, uncinus; *croc, crochet*. (A. SS.)

GUNA. — Cucurbitula; *ventouse*. *Vid. GUYA*.

— Vestis pellicea, ut GUNNA.

GUNARIUS. — *Gunarum* seu pellium mercator; *marchand de peaux*.

GUNATUS. — *Gunam* indutus; *Vid. GUNNA*. (Luitp.)

GUNDEBODINGI. — Sic appellati *Burgundi*, et generaliter qui lege *Gundeboda* vivebant, ea nempe, quam *Gundebodus* rex Burgundiarum condidit.

GUNDULA. — Donum, munus, ut videtur. (A. 1094.)

GUNECLA. — Diminut. ex GUNNA; *colle de femme, cotillon*; ol. *gounel, gonnelle*. (Bern. Mon.)

GUNFANA. — Gothi militum vexillum; *drapeau, bannière*.

GUNNA. — Vestis pellicea; *vêtement de peau*; ol. *goune*. (Pass.) — Machinæ bellicæ species quæ eadem fuisse videtur quam nostri canonem vocant. (Th. Wals.)

GUNNARIUS. — *Gunnarum* artifex, vel potius qui e *gunnis* missilia emittebat; *fabricant de vêtements de peaux, ou canonier*.

GUNNELLA. — Dimin. a *gunna*, vestis pellicea; *toza talaris, robe longue, casaque*; ol. *gonelle*. (Tabul. S. Serg. Andeg.)

GUNNIS. — Machina bellica, eadem q. GUNNA. (A. 1406.)

GUNTFANO. — Idem q. GONFANO.

GUNTFANONARIUS. — Vexillifer, ut GONFANONARIUS.

GUNTHADINGI. — Idem q. GUNDEBODINGI.

GUODOBIA. — Pilum, venabulum, *épieu, vouge*. (A. SS.)

GEOLATIA. — Testudinis genus, idem q. GOLLIA. (Vet. Gl.)

GUOYA. — Falcis species; *serpe*; ol. *goie*. (A. 1340.)

GUPHUS. — Pro GUMPHUS.
GUPILARIUS. — Ut supra Gopillaton, qui vulpes, alias *goupils*, venatur; *celui qui chasse le renard*; ol. *goupilleur*. (A. 1202.)
GUPPA. — Sagum militare; *cusaque militaire*. Vid. JUPPA.

GUPPUM. — Gypsum; *plâtre*. (St. Mant.)
GURBILIO. — Corbula; *petite corbeille*. (A. 1168.)

GURDONICUS. — Rudis, imperitus; *grossier*, *sot*. (Sulp. Sev.)

GURGERIA. — Pro GORGERIA, armatura, qua guttur tegitur. (Ap. Garamp.)

GURGA. — Ut GURGES. (Pap.)
GURGES. — Locus in fluvio arctalis, seu ad construendum molendinum, seu ad capiendos pisces; *partie d'un cours d'eau que l'on a resserré pour y construire un moulin ou établir une pêcherie*.

GURGICULI. — Hoc nomine mare Mediterraneum appellare solebat Carolus Magnus.

GURGIS. — Ostium rivi; *embouchure d'un cours d'eau, lieu où il finit*. (A. 1319.)

GURGITATUS. — Ingurgitatus; *engouffré*. (A. SS.)

GURGITUM. — Locus fluminis, ubi gurgis. (Cons. Tol.) — Canalis per quem aqua decurrit. (A. 1313.)

GURGUINA. — Cella minor; *petite chambre*. (A. 1304.)

GURGULIO. — Parva domus; *petite maison*. (Vet. Gl.)

GURGUSTIO. — Genus retis; *sorte de filet de pêche*. (Vet. Gl.)

GURGUSTIUM. — Cella modica, domus pauperis; *maison du pauvre, petite et pauvre habitation*. — Obscura et latens taberna; *auberge du dernier ordre, gargotte*. — Locus ad capiendos pisces, ut GURGES.

GURGUSTRIUM. — Pro Gurgustium, retis seu vasis piscatorii genus. (Ann. Præm.)

GURGUTUM. — Ead. notione.

GURNADUS. — Piscis species, idem q. GORNAS.

GURPICIO. — Idem q. GUERPICIO. (Tabul. S. Sulp. Bit.)

GURPIMENTUM. — Ead. notione. (A. SS. Ben.)

GURPISCERE. — Idem q. GUERPIRE. (Ch. Dalph.)

GURPITORIA. — Charta qua quid gurpitur. Vid. GUERPIRE.

GURPIZO. — Ut GUERPICIO. (A. 1067.)

GURRA. — Vinivinis species. (St. Mont. Reg.)

GUSPIRE. — Pro GUERPIRE. (Ann. Præm.)

GUSSA. — Machina bellica species, f. ead. q. GUNNA. (A. 1217.) — Putamen; *coquille, coque*. (A. 1271.)

GUSTALDUS. — Pro GASTALDUS.

GUSTANTER. — Grato animo; *volontiers, avec plaisir*. (A. SS.)

GUSTARE. — Idem q. *pastus, procuratio, seu convivium, maxime vero jus pastus seu gisti*. Vid. GISTUS. (Mur.)

GUSTARIS. — Ead. notione. (A. 853.)
GUSTATOR. — *Gustator digitus; le petit doigt*. (S. Hier.)

GUSTRUM. — Vasis species, lebes, tinna et etiam ampulla qua unguenta servantur.

GUSTUM. — Cenula; *collation, goûter*. (Ann. Ben.) — Idem q. GUSTARE. (A. 1279.)

Gustum *facere*, prægustare; *goûter le premier*. (A. SS.)

GUTOSUS. — Hydropicus; *hydropique*. (A. SS.) — Articulari morbo laborans; *atteint de la goutte, goutteux*. (Hist. Nem.) — Imbre imbutus; *mouillé par la pluie*. (Ibid.)

GUTREMA. — Gutturis morbus, angina; *esquinancie*. (Vet. Gl.)

GUTRUM. — Idem q. GUTRUM.

GUTTA. — Canalis, rivulus; *canal, gouttière, tuyau, conduit*. — Variorum morborum nomen: Catarrhus, fluxio; *catharre*. Podagra; *goutte*. Hydropisis; *hydropisie*. Gutta cadiva seu caduca; *l'épilepsie*. Gutta malogranata, hernicranie species vulgo *pomme grenade* Gall. nuncupata. Gutta sciata; *goutte sciaticque*. Gutta fantilia, variola; *la petite vérole*. Gutta falsa; *fausse goutte*. Gutta serena; *goutte serène*. Gutta Palæstina, ead. q. paralytica, etc. — Stilleidum; *gouttière*. (A. 1220.) — Macula; *moucheture*. (Bib.) — Species aromatica. Vid. GOTTRE.

Gutta mera, seu gutta pura; *mere goutte*. (A. 1208, 1313.) Gutta prima, aqua ex qua lit sapo. Vid. CAPITELLUM.

GUTTARE. — Stillare; *goutter*. (Vet. Gl.)

GUTTARIUM. — Rivulus, canalis, stilleidum; *gouttière*. (J. de J.)

GUTTATUS. — Guttis diversi coloris inspersus; *moucheté*. (Frid.)

GUTTERIA. — Idem q. GUTTARIUM. — Etiam morbus quem Galli *gottre* dicunt. (A. SS.)

GUTTOSUS. — Arthriticus, habens dolores articulorum; *goutteux, qui a la goutte*. (A. SS.)

GUTTULA. — Rivulus, ut GUTTA.

GUTTUM. — Idem q. GUTRUM.

GUTTUR. — Guttur posterius, anus, podex. (A. SS.)

GUTTURNA. — Morbi species, ut GUTTERIA. (Ugul.)

GUTTURNOSITAS. — Ead. notione. (A. SS.)

GUTTURNOSUS. — Idem q. GUTTURNOSUS. (A. SS.)

GUTTIROSUS. — Gutteria, seu morbo gutturis laborans; *atteint du gottre, goutteux*. (Cod. Th.)

GUTURA. — Rivulus, ut GUTTARIUM.

GUVA. — Vas vitreum quod per igitum in superficiem trahit sanguinem; *goutteuse*. (Pap.)

GUVERERIUS. — Rector, gubernator, gouverneur. (Metel.)

GUVETTA. — Bubo; *chouette*; ol. *guta*. (Petr. Cresc.)

GUVIA. — Instrumentum lignarium quod dam. (Ibid.)

GUVIO. — Gobio, piscis; *goujon*. (S. Giral.)

GUUVUS. — Bubo; *hibou*; ol. *guvc*. (Petr. de Cresc.)

GUYSA. — Forma, modus; *manière, fantaisie, guise*. (Knygh.)

GUZIA. — Machina bellica; idem q. Gussa.

GWALDUS. — Idem q. GUALDUS.

GWALSTOWNA. — Apud Anglos, locus patibuli, patibulum, furcæ; *gibel, fourches patibulaires*.

GWANTUS. — Chirotheca; *gant*.

GWAYF. — Apud Anglos, res vaga et deserta, quæ regis est vel domini feudalitatis, nisi ante annum et diem a legitimo possessore repetatur; *choses éparses, abandonnées et sans maître*; ol. *choses gaives*.

GYLTWITE. — Anglis multa pro transgressione; *punitio pécuniaire, amende*.

GYMNASIUM. — Thermae, monasterium, ludus ille litterarius in quo pueri litteris et liberalibus disciplinis exercentur; *thermes, bains; monastère, couvent; école publique*.

GYNÆCEUM. — Locus seu ædes ubi mulieres lanificio operam dabant; *partie du palais des empereurs de Constantinople et des rois barbares, où des femmes de condition servile et d'autres de condition libre, fabriquaient les étoffes nécessaires pour les besoins de la maison*. (Ces ouvrières portaient dans les titres les noms de *genicariæ pensiles, pensiles ancillæ*.) — Lupanar; *maison de débauche*; ol. *clupier*.

GYNÆCIARIUS. — Textor in palatio regum; *tisserand attaché au palais des rois*.

GYNDRAGIUM. — Ut VINDRAGIUM, tributum pro vino in urbem adducendo. (A. 1136.)

GYPSA. — Pro *dypsas*, serpens. (Aethelm.)

GYPSEUS. — *Gypsee fenestra; fenêtres ar-*

mées de feuilles de pierre spéculaire en guise de verres à vitre.

GYPSOPLASTES. — Qui *gypsea* facit opera; *mouleur en plâtre*. (Cass.)

GYRAMEN. — Gyros, circuitus, orbis; *rand, tour, circuit*. (A. SS.)

GYRAKE. — Visitare, quasi *gyrando*, seu circumveniendo, in sacris Bibliis non semel, sic Genesis: « *Gyra omnes greges tuos*. » « *Gyrare contentionem*, » in leg. Al., est agnum de quo est *contentio* seu controversia, inspicere et circumire.

GYRATOR. — Qui *gyrat* circuit: « *Multarum regionum girator*. » (Frid.)

GYRGATUS. — Locus in quo paralytici, menteque capiti, quique vocantur *dæmoniacci*, vineti jactant sese. Vid. GANGATUM. (Sussan. Vocab.)

GYRO. — Lacinia, id est, pars vestis ac togæ, quæ laxior sit, et in superiori parte contracta, in largiorem formam in imo se explicat. Ad mulierum vestem maxime pertinet, et idem est quod VENTRALE. (Udalric.) — Ambitus murorum; *tour, enceinte des murailles*. (Mur.)

GYROFALCO. — Ut GYROFALCUS.

GYROGRILLUS. — Erinaceus; *hérisson*.

GYROVAGARI. — Circumire vagari; *errer çà et là, vagabonder*. (J. de J.)

GYROVAGATIO. — Action d'errer çà et là, de *vagabonder*. (A. SS.)

GYROVAGI. — Proprie appellati monachi, qui monasteriis suis relictis, per diversas cellas, nescio qua pietatis vana specie, vagabantur. (Reg. S. Ben.) Eodem sensu presbyteri *gyrovagi* dicuntur, qui dimissa sua parochia, erronee fiebant. (Rath.)

H

H. — Littera numeralis quæ 200 denotat: Si recta linea superaddatur (H), 200 millia significat. — Hanc litteram vocabulis propriis seu appellativis a Teutonibus præponi solitam, notum est; verbi gratia in *Hudovicus, Hlotarius, Hrabanus*, et similibus. Quoad quodam vero in mss. codicibus non raro additur eadem hæc littera: ita non rectius sepe omittitur; sic *hutilitas, usufructuarius, habbas, habluere, hoperatus, habundantia, hostendere, horatorium*, etc., pro *utilitas, usufructuarius, abbas, abluere, operatus, abundantia, ostendere, oratorium*, etc.; oc, omo, iacynthus, ibernagium, idrus, ararcha, pro hoc, homo, hyacinthus, hibernagium, hydrus, hierarcha.

Id. sine H, cum A, E, E, etc., voces quæ infra inveniuntur.

HABELLUM. — « *Mulier cujusdam vilis venit cum servitio suo ad monasterium Declani: sed ipsa non longe a civitate cepit furtive de tributo S. Pontificis manum habellum, volens injuste aliis tribuere: sed illam coram viatoribus terra devorata et devorans terra eam, projecit ha-*

bellum de sinu suo; et illico illud coram omnibus lapis apparuit. » (A. SS.) Ubi Solle-rius in notis: « *Quid sit habellum nescio; sed cum infra constanter scribitur habellum, agaturque de tributo, quod S. Declani pendi debebat, suspicio intelligi gabellum seu summam pecuniariam, ex arca tributaria monasterii S. Declani furtim ablatam*. »

HABENÆ. — Funes navium; *cordages de navires*. (Pap.)

HABENDENCIUS. — Pro *abundantius*. (A. 1358.)

HABENTES. — Viri divites; *ceux qui sont riches, qui ont de la considération*. (Cons. Afr.)

HABENTIA. — (Numero singulari) divitiæ, opes; *richesses*: « *Animos eorum habentia inflarat*. » (S. Aug.)

HABERE. — Velle, vel debere; *vouloir ou devoir*: « *ipse enim quia ægrotat habeo eum visitare*. (Vit. S. Herib., arch. Colon.) — *Habere se*; gerere se; *se comporter*. (A. 1421.) *Habere personam*; respicere; *regarder en arrière, se retourner*. (Can. Hib.) — *Habere* significat interdum: 1° *exstare*; *exister*: « *Habet ibi silvem quæ*. » (Irun.) 2° *Res. fa-*

cultates; *ce qu'on possède, l'avoir*: « Hic in salvationem animæ suæ, omnes redhibitiones prædictæ villæ monachis condonavit, et de habere eorum LX solidos accepit. » (Tabul. S. Flor.) 3° Cogi, compelli; être obligé, avoir à faire une chose: « A patria se absintare habuerunt. » (A. 1452.) *Habere* dicitur de equa que concipere potest. (A. 1359.) *Habere* agere, multum laboris et operæ in re aliqua ponere. (A. 1386.) *Habere* agere, habere facere contra aliquem, rem pugna cum aliquo dirimere. (A. 1355.) *Habere* facere, negotium habere. (A. 1313.) *Habere* animum cum aliquo, parti ejus favere. (Ap. Mur.) *Habere* bonum os, tacere, commissa celare. (A. 1352.) *Habere* donatum factum, donata facere. (Pass.) *Habere* ad justitiam, ad iustitiam cogere. (A. 1130.) *Habere* pro malo, offensionem habere. (A. SS.) *Habere* materiam, causam habere. (H. Nem.)

HABERGAGIUM. — Domicilium, domus; maison, habitation, demeure; ol. habergage. (A. 1317.)

HABERGAMENTUM. — Ead. notione; ol. habergement. (A. 1209.)

HABERGELLUM. — Lorica manibus contexta; cote de mailles; ol. haubert, aubergeon.

HABERGEON. — Ead. notione.

HABERGETUM. Ead. notione.

HABIA. — Dumus, rubus, dumetum; hallier, haie, buisson; ol. habier.

HABILAMENTUM. — Iodumentum, vestimentum; habillement, vêtement. (A. 1416.)

HABILHAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1316.)

HABILIMENTUM. — Apparatus belli, machinæ bellicæ; préparatifs militaires, équipages de guerre, armures; ol. habillement. (Elmh.)

HABILIS. — Agilis, industrius; adroit. (Ouluf.) — Probat; éprouvé, excellent. (S. XI.) — Certus, ratus, constans; certain, assuré, inviolable. « Et ut hæc regis nostræ confirmationis auctoritas habilis et inconvulsa permaneat. » (A. 1138.) — Aptus, idoneus; propre à, capable de, habile; ol. ayable. (A. 1415.)

HABILITARE. — Idoneum, habilem reddere; mettre en état, rendre capable; ol. habiler. (Conc. Pis.) — Informare, instituer, disponere; façonner, disposer, préparer, dresser. (A. 1274.) — Inceptum perficere, exsequi; exécuter une entreprise, la poursuivre; unde *habilitare* appellationem, eam prosecui. (A. 1179.)

HABILITAS. — Refectio, ornatus, instructio; action de réparer, d'orner, de décorer, de préparer. (Mart., Anecd.) *Habilitates* conditionum, conditiones propositæ; conditions proposées, mises en avant. (Alf. Mus.)

HABILITATIO. — Habilitas, capacitas, in honorem et gradum pristinum restitutio. (Conc. Dertus. A. 1429.)

HABILITATI. — Idem qui *habituati* in ecclesiis cathedralibus, seu collegiatis, canonici inferiores seu capellani; Vid. *HABITUATI*. (A. 1484.)

HABILITER. — Opportune, commode; à

propos, justement, avec précision, convenablement. (A. 1380.)

HABILIUS. — Sufficiens, qui satis est; sufficiens, qui suffit; ol. habile. (A. 1338.)

HABILLUS. — Pro habilis, aptus, gnâvus, strenuus: « Hominum habillorum ad guerram. » (A. 1340.)

HABITACULUM. — Habitatio, domus; maison, logement, habitation; ol. habitacle. (Ap. Mur.)

HABITAMENTUM. — Instructus bellicus, idem q. *HABITAMENTUM*.

HABITANTIA. — Prædium rusticum, idem q. *MANSUS*; métairie, ferme, bien de campagne, ol. *habitatione*. (Ch. Ital.) — Obligatio qua qui jure alicujus civitatis frui volunt in ea per certum anni tempus habitare tenentur; obligation de tant d'années de séjour imposée à ceux qui veulent obtenir le droit de bourgeoisie dans une ville. (A. 1173.) — Familia; famille. (A. 1219.) — Habitatio, domus; maison, demeure, habitation. (St. Cad.)

HABITATIO. — Actio habendi. (A. 1342.)

HABITATOR. — *Habitator* hæreditarius.

Vid. *MANSIONARIUS*.

HABITATURA. — Ut *HABITACULUM*. (A. SS.)

HABITATUS. — Ead. notione. (Script. rer. Fr.)

HABITIO. — De castro vel urbe ab hostibus capta dicitur; prise, occupation d'une ville, d'un château. (Ap. Mur.) — Possessio; possession, jouissance. (A. 1314.)

HABITUALIS. — *Habitualis* tunica, qua quis vestitur; tunique, robe dont on se sert. (A. SS.)

HABITUARE. — Vestire, induere; habiller, vêtir; ol. *habituier*. (A. 1473.)

HABITUATI. — In ecclesiis cathedralibus seu collegiatis beneficiarii canonici ordine minoris; frequentius hodie de presbytero intelligitur sive clerico, qui ad alicujus ecclesiæ servitium semancipavit, absque ullius beneficii titulo certis pecuniarum distributionibus, juxta locorum consuetudines contentus.

HABITUATIO. — Habitus, vestitus; habillement. (A. SS.) — Vestis religiosæ susceptio; prise de l'habit religieux; ul. *vêtire*. (Chr. Mellic.)

HABITURIUM. — Obligatio qua qui jure alicujus civitatis frui volunt in ea per certum anni tempus habitare tenentur, ut *HABITANTIA*. (Ap. Mur.)

HABITURUS. — Pro *habendus*. (A. 865.)

HABITUS. — Nudè e iis dicitur qui monasticum habitum induere: « Multa jam millia habitus utriusque sexus in illis plurimis locis sub cura et regula sanctissimæ patroni Declani in vita felicissima vixerunt. » (A. SS.) *Hobitus* venerabilis, id est imitatorius; costume d'empereur. (Viel.) *Habitus* regularis, habitus sanctorum, habitus monasticus, habit monastique, froc. (Pass.) *Habitus* nuptialis, superpellicium; surplis. (A. 1366.) — Mendose utilis habitu pro ambitu. (Mon. Angl.)

HABULUM. — Idem q. *HABULUM*.

HABOUTARE. — Constituerè, assignare;

assignare. (A. 1273.) — Terminari; se terminer, aboutir. (A. 1254.)

HABUGHUNT. — Canis qui cum accipitrem venatur; chien de chasse. (Lex Bav.)

HABULUM. — Portus; port, havre; ol. *hoble*. (A. 1240.)

HABUNDA. — Abundantia; grandæ quantitatis, abundance; ol. *habonde*. (A. 1407.)

HABUNDUS. — Largus, copiosus; qui abonde, qui regorge. (Rath.)

HABUTARE. — Idem q. *HABOUTARE*.

HACCUS. — Mendosa pro nactus, stragulum equi. (Bul. Leon. IX PP.)

HACETA. — Securicula; petite hache, hochette. (A. 1385.)

HACHERIA. — Idem q. *HARMISCARA*. (A. 1308.)

HACHETA. — Ut *HACETA*. (A. 1380.)

HACHLYA. — Multæ honorariæ species quæ viris plebeis, ut *HARMISCARA* militibus, irrogari solet; idem q. *HACHIA*.

HACHIA. — Pœna quævis aut multa; peine, amende; ol. *hachie, hacie*. (Cœ mot désignait aussi une punition particulière qui consistait principalement en promenades déshonorantes imposées au condamné.) — Securis; hache. (Pass.)

HACHIATUS. — Decussatim delineatus; gravé en traits creux; ol. *hachie*. (A. 1376.)

HACIATA. — Mensuræ species: « Duas haciatas salis. » (Chartul. S. Mart. Pontis.)

HACLA. — Genus vestis: « *Hacla* vestitus et tunica. » (S. XII.)

HADAGIUM. — Pro *HINAGIUM*. (A. 1256.)

HADES. — Tortiles ex virgulis laquei; liens d'osier, harts. (A. 1210.)

HADOX. — Piscis genus sa e conditum; espèce de poisson de mer; ol. *hados, hadox*.

HADRIANALIA. — Ludi in honorem Hadriani Aug. celebrati; jeux célébrés en l'honneur de l'empereur Adrien. (Hofm.)

HADRIANEA. — Idem q. *HADRIANALIA*.

HADUBBA. — Tubæ species, ut videtur: « *Æreis hadubbis*, nervis et manibus personabant. » (Andr. Flor.)

HÆNA. — Mendum pro cauda, pergameni scilicet pars resecta, cui sigilla notantur. (A. 1283.)

HÆREDARE. — Jure hæreditario possidere; avoir, tenir par voie de succession. (A. 1342.)

HÆREDIPETA. — Hæres proximior; le plus proche héritier. (Leg. H. I, reg. Angl.) — Qui hæreditatem alterius cupit; qui convoite l'héritage d'autrui. (J. de J.)

HÆREDITABILIS. — Qui rem vitæ et hæreditariam possidet; qui a l'avoir patrimonial. (Fulb. Carn. epis.) — Dicitur de re quæ ad aliquem spectare debet; qui doit revenir, appartenir à quelqu'un; ol. *héritable*. (Tab. S. Serg. Andeg.)

HÆREDITABILITAS. — Jure hæreditario; héréditairement, par voie de succession. (Ap. Mad.)

HÆREDITAGIUM. — Pars quæ hæredi venit; succession. (A. 1340.) — Prædium jure hæreditario possessum; immeuble venu par succession. (A. 1417.) — Quodvis præ-

dium rusticum; fonds de terre, métairie; ol. *héritage*. (Pass.)

HÆREDITAMENTUM. — Id omne quod jure hæreditario alicui obvenit, ac præsertim res immobiles; succession, immeuble. (Ap. Mad.)

HÆREDITANTES. — F. *Manamissi*, liberti; affranchis. (Tabul. elem. S. Paul. Vien.)

HÆREDITARE. — Succedere, hæreditatem obtinere; succéder à quelqu'un, hériter. (Conc. Hisp.) — Possessionem dare rei alicujus; ensaisiner, mettre en possession; ol. *hériter, adhériter*. — (Anast.) *Hæreditare* animam suam, in proprios usus reservare, vel potius pias donationibus animæ suæ testamento providere; réserver pour son usage particulier, pour son entretien personnel, ou préparer le salut de son âme en faisant des dons aux églises. (Chartul. S. Mart. Cambr.)

HÆREDITARIE. — Aliquid hæreditario possidere, id est ita possidere ut filius tuus nequæve te mortuo possideat. (Lud.)

HÆREDITARIUS. — Hæres; héritier. (Dilm.) — Dominus cui domitium alicujus rei pertinet; maître, propriétaire. (A. 1240.)

HÆREDITAS. — *Hæreditas* luctuosa, quæ ad parentis ex morte filiorum obvenit, id est quarta portio de rebus filiorum. (Ap. Anian.)

HÆREDITATUS. — Qui jure hæreditario possideat; succession; ol. *hérité*. (A. 1355.)

HÆREDITORIUS. — *Hæditoria* charta, epistola, qua scilicet quis filium suam naturalem, quam ex ancilla suscepti ingenuam, quæ ac *denariam* ante regem factam ad hæreditatem suam vocat. (Bign., Form.)

HÆREDIUM. — « *Maxentius* pejor prioribus, regni infartulno sortitus imperium, ut regnandi, ita sœviendi in Christianos obtinuit hæredium. » (A. SS.) Quod Galli dicerent: *Il a hérité de sa haine contre un tel*.

HÆRESE SE. — Propius accedere; s'approcher davantage, se porter plus avant. (Tract. de re mil.)

HÆRES. — *Hæredes*, nuda interdum feudi paterni appellatione addita, dicebantur apud Gallos, nobilium filii ac hæredes qui parentum hæreditate, quoad feuda, adire non poterant, donec 21 annorum attigissent ætatem; eam interim eorum tutores ac custodes, prædii pupillorum feudalibus fruebantur, et eo nomine militariis obsequiis ac servitiis ohnoxii hominia dominis præstarent; *héritiers*, titre donné aux mineurs jusqu'à l'âge de 21 ans, à la mort des feudataires dont ils héritaient. (Pass.) *Secundus hæres*, nepus; neveu. (Vel. Gl., *Ultimus hæres*, jurisconsultis Anglis dicitur, qui ex legitimo matrimonio natus moritur nullo post se legitimo hærede relicto; *filis légitime* qui ne laisse aucun héritier naturel. — *Hæres* interdum dicitur: 1° is cujus hæreditas spectatur (A. SS.); 2° is qui libertate donatus legitimam hæreditatem adire potest. (A. 1201.)

HÆRESEUS. — Hæreticus; hérétique. (Car. M.)

HÆRESIANUS. — Ead. notione. (W. B. it.)

HÆRESIARCHA. — Hæreticæ alienjus doctrinæ princeps et auctor; *chef d'hérésie, hérésiarque.* (A. 890.)

HÆRESIS. — Prestationis species, f. multa quæ ab iis qui hæreseos convincebantur solvenda erat; *taxe, redevance ou amende prononcée contre ceux qui étaient convaincus d'hérésie.* (A. 1248.) — Functio quævis; *profession, vocation.* (Cad. Th.) — Sortilegium, veneficium; *sortilège, sorcellerie; ol. hérésie.* (A. 1446.)

HÆRESISTA. — Ut **HÆRESEUS.** (H. Knygl.)

HÆRESIUM. — F. pro **harnesium**, vestimentum. (Mart., Ampl. Col.)

HÆRETICALIS. — Hæreticus, pertinens ad hæresim; *hérétique, d'hérésie.* (A. 1327.)

HÆRETICARE. — Hæreseos notam alicui impingere; *taxer d'hérétique, accuser d'hérésie.* (A. 1429.) — Hæreticum facere; *rendre hérétique, convertir à une doctrine hérétique.* (W. da Pod. Laur.)

HÆRETICATIO. — Ratio aliquem adscribendi in hæreticæ sectæ societatem, quæ apud Albigenes par manu impositionem quam vocabant *consolamentum* fiebat; *admission dans une secte, formalité en usage chez les albigeois lorsqu'ils recevaient un nouveau coréligionnaire.* (A. 1362.) — Convicium, exprobatio hæreseos; *reprêche, réprimande au sujet d'hérésie.* (Ap. Lud.)

HÆRETICUS. — Hæreticus vestitus, convictus, qui palam hæresim profitetur; *hérétique convaincu, déclaré.* (A. 1246.) Hæreticus creditus, qui hæreticus creditur et hæresim palam non profitetur; *hérétique soupçonné mais non convaincu.* (A. 1227.) Hæreticus hæreticans, hæreticæ doctrinæ princeps et magister; *chef de secte.* (A. 1258.)

HÆRETIZARE. — Hæretice sentire; *avoir des opinions hérétiques.* (A. SS.)

HÆSIMENTA. — Latrinæ; *lieux d'aisance; ol. aiseiments.* (Andr. Mon.)

HÆSITANTES. — Eutychiiani hæretici; *les Eutychiens.* (Lcont.)

HAGA. — Seps, sepes, sepimentum ex virgultis confectum; *haie.* (Mon. Angl.) — Militare vallum, quod ex palis conficitur; *palissade.* (Cap. C. C.) — Domus, inde forte dicta quod ut plurimum domus agrestes ac casæ ex viminibus complicatis instar cratis ac sepi fabricatæ sint; *maison, principalement maison des champs.* (Mon. Angl.) — Silva, *hais* seu sapibus septa, munita; *bois clos de haies, parc.* (Cons. Lorriac.) — Corveæ species que quis *haia*s domini redicere tenetur, vel præstatio pecuniaria pro redemptione ejusmodi corveæ; *obligation où était le vassal d'entretenir et de refaire les haies des terres seigneuriales, et redevance pécuniaire payée pour obtenir l'exemption de cette corvée.* (A. 1023.)

HAGABULUM. — Idem q. **GABULUM.**

HAGHA. — Locus tectus et ex omni latere apertus; *hangard.* (A. 1473.) — Domus, ut **HAOA.**

HAGIA. — Sylva, *hais* seu sepibus septa, munita, ut **HAGA.**

HAGIOGRAPHI. — Scriptores sacri; *écrivains sacrés, hagiographes.* (Ap. Pez.)

HAGIOLOGIUM. — Calendarium festorum; *calendrier, tableau des fêtes.*

HAGIOSIDERUM. — Gr. *ἁγίος ἰδρυον*, quasi sacrum ferrum, unum ex illis tintinnabulorum generibus quæ Græci hodierni campanarum loco habant. (Est autem ferrea latina 4 digitorum latitudine, 10 vero longitudina, funiculo in medio librata. Hæc ferreo malleolo, ternis interpolatis vicibus ab homine pulsari solat, qui sacerdotem Eucharistiam deferentem solet præcedere, ut inter transiendum quisque rei admonatur.)

HAIA. — Sepes, ut **HAGA.** *Haia carruccæ, pars carri forte lateralis; ridelle.* (Vel. Inquisit.)

HAIARE. — Venari in *haia* seu silva, *hais* vel sepibus septa; *chasser dans une forêt, dans un parc; ol. haier.* (A. 1334.)

HAIBOTA. — Anglo-Saxonibus, jus percipiendi necessarium lignum ad faciendas *hagas*, quod percipi potest in tarris seu prædiis ad vitam vel ad annos aliquot concessis, licet in chartis donationis id expressum non sit; *droit de prendre dans les bois seigneuriaux les branches nécessaires pour faire les haies.*

HAICI. — Sepes, idem q. **HAGA.** (Mon. Angl.)

HAIMESUCKIN. — Domus seu habitationis immunitas apud Anglo-Saxones; *Vid. HAMSOCHA.*

HAIMHALDARE. — Anglo-Saxonibus rem suam vel animal aberrans rei vindicatione repetere, et suum vel quasi domesticum reposcere, seu potius ad domum reducere; *réclamer un objet qu'on a perdu, ou le réintégrer chez soi.*

HAIOIA. — Dimin. ab **HAIA**, silva aut pars silvæ *hais* seu sepibus septa; *petit bois ou partie de bois; Vid. HAGA.*

HAIRA. — Vestis rufa, villosa et vilis, a Sax. *haer*, pilus, crinis, unde Gallis *haire*, cilicium, Sax. *huera*, quod ex pilis hircorum aliorumve conficitur. (Vel. Sched. Thuon.) — Tortilis ex virgultis laqueus; *hart, lien d'osier ou de tout autre végétal flexible.* (A. 1239.)

HAIRBANNUM. — Idem q. **HERBANNUM.**

HAIRO. — Ardea, erodius; *héron; ol. hairon.* (A. SS.)

HAISCLUS. — Ostii genus apud rusticos maxime in usu ex ramis confectum, quo curtis vel pomarii claudiri ingressus, porte faite de branches entrelacées dont les paysans se servent pour clore leurs jardins; *ol. haïse, haison.*

HAISTALDI. — Qui in prædiis domorum mansiones habent et glebæ sunt additi; idem q. **COLONI, HOSPITES, MANENTES, RUSTICI**, etc.

HAISTRIA. — Fagus; *hêtre.*

HAITA. — Frisonibus *patar*; *père.* — Desiderium; *vœu, désir; ol. haït.*

HAKEDUS. — Piscis species, lucius; *espèce de poisson, f. brochet.*

HAKENEIUS. — Equus solutarius, gradarius; *haguenée.* (A. 1373.)

HAKENETUS. — Ead. notione. (A. 1373.)

HALA. — Portus ubi recipiuntur nave-

port, hâvre; ol. hault. — Domus, domicilium, aula, palatium, sed propria locus conlectus *hallis*, id est ramalibus siccis; *maison, demeure, logement, palais, lieu couvert de branchages secs.* — Locus publicus in quo communia congregantur pro communibus negotiis, ubi etiam mercatores merces suas venum exponunt; *lieu de réunion où les bourgeois se réunissent et où les marchands étalent leurs marchandises, salle d'hôtel de ville, halle.*

HALABARCHES. — Præfectus satis, id est maris apud Byzantinos; *commandant de la mer, chef des forces maritimes.*

HALAGIA. — Anlea ut videtur quibus *hala* seu aula ornatur, vel lintea quibus paratur *mansa; draperies, tentures dont on décore les salles de réunion, ou linges, nappes, etc., que l'on met sur les tables à manger.* (A. 1345.)

HALAGIUM. — Tributum quod solvitur pro licentia exponendi merces in *hala*; *droit que l'on paye pour étaler et vendre des marchandises dans la halle; ol. hullage.*

HALATIO. — Halitus; *souffle, respiration.* (Pontif. Sen.)

HALBANUM. — Tributum quod pecunia aut rebus ipsis a quibusdam artificibus pro licentia artes suas exercendi regi solvebatur apud Parisienses; *droit payé au roi en nature ou en argent, par les gens de métier, pour avoir la permission d'exercer leur industrie; ol. haut-ban, halban.* — Tributi species; idem q. **ANNUUM** et **BIENNIIUM**, q. *Vid.* (A. 1269.)

HALBERGELLUM. — Idem q. **HALSBERGA.**

HALBERGIUM. — Ead. notione.

HALBERO. — Ead. notione.

HALBERGET. — Idem q. **HAUBERGETUS.**

HALECIUS. — *Halecius sarrus, harengus infirmatus; hareng saur.* (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

HALERI. — Ut **HALLEENSES.**

HALESONE. — Conventio, pactum, compositio; « Quicumque fecerit concordiam celatam, id est *halesona*, emendabit comiti-
trās libras. » (Cons. Furn.)

HALGARDUM. — Locus tectus et apertus; *hangard.* (Mon. Angl.)

HALI. — Siccus rami; *Vid. HALLUS.*

HALIGEMOT. — Idem q. **HALIMOTUM.**

HALIMOTUM. — Apud Anglo-Saxones, curia dominica baronis seu alterius domini in villis suis et dominiis, in qua lites vassallorum agitantur; seu curia tribuum, wardarum, et societatum in burgis et urbibus.

HALITOR. — « Fortis vel olerum cultor. » (Pap.)

HALLEENSES. — Monete species nummi *halles cusi; monnaie de Halle en Allemagne.*

HALLIMOTA. — Ut **HALIMOTUM.**

HALLUS. — Ramus siccus; *branchage*

de buisson d'épines. (Lex. Sal.)

HALMOTUM. — Pro **HALIMUTUM.**

HALOTUS. — Caudex, stipas; *bûche, sou-*

che; ol. halot. (A. 1350.)

HALSBERGA. — Lorica maculis contexta;

otte de mailles; ol. haubert, habergeon, haubercot, haubregon, etc.

HALSPERGA. — Idem q. **HALSBERGA.**

HALTERISTÆ. — Qui *halteribus* ludebant (erant autem *halteres* massulæ ex plumbo, vel aliam laviori alia matoria. Apprehensis utraque manu librara se certatores solebant, ut certius se saltu exercerent. Cæterum non unus fuit *halterum* usu.)

HALTIUS. — Pro **ALDIUS**, libertus operas dabans.

HALTO. — Spicæ non oraminio triturate, et minora stramina quæ in area sub rastello remanent; *menus grains et autres objets qui restent après le vannage; ol. hautons.*

HAMA. — Mensura vinaria, aliorumque liquidorum, apud Germanos; *mesure de capacité pour les liquides.*

HAMALLARE. — Patrocinium alterius suscipere; *prendre la défense d'autrui.* (Marculf.)

HAMALLUS. — Advocatus illius, qui ad mallum citatus est; is qui ad mallum pro alio venit, illius causam suscepturn; *défenseur, protecteur, représentant, avocat de quelqu'un devant les tribunaux.* (Id.)

HAMARIUM. — Apud Viridunenses, modus agri vel mansionale ab *ham.* Germ. *man-*
sion; *mesure agraire ou habitation.* (A. 1229.)

HAMATILE. — Spiculum; *dard, aiguillon.* (Tert.)

HAMATOR. — Piscator qui hamis piscatur; *pêcheur à la ligne.* (Isid.)

HAMAXURGUS. — Currum faber; *char-*
ron, carrossier. (Annal. Novæst.)

HAMEDIUS. — Idem q. **SACRAMENTALIS.** (Vel. Gl.)

HAMEKELLUS. — Mensura liquidorum; *mesure pour les liquides; ol. hamequin.* (A. 1129.)

HAMELICUS. — Ead. notione.

HAMELLUM. — Diminut. ab *ham*, villula a vico majori pendens, quæ ecclesiam parochialem non habet; *hameau; ol. hamel, hamelet.*

HAMFARE. — Insultus factus in domo apud Anglo-Saxones; *attaque dans une maison; « Si quis alium in sua vel alterius domo... vel lapidet, vel colpum ostensibilem undecunque faciat... hamsionem est vel ham-*
fare. » (Leg. Henr. I, reg. Angl.)

HAMIS. — « Fustis aucupabilis, scilicet iugula, quæ sustinet rete, quo capiuntur fere; vel quod levat rete, in quo capiuntur aves et dicitur ab *hamus.* » (J. de J.)

HAMMA. — Portio et modus agri apud Anglo-Saxones; *pièce de terre et mesure agraire.*

HAMNUS. — Ramus siccus, ut **HALLUS.** (Gest. Tanc.)

HAMOCRISUS. — Pro *amochrysus*, Gr. *ἀμμόχρυσος*, lapis arenis auroque intermixtus. (Pap.)

HAMSOCHA. — Anglo-Saxonibus, domus seu habitationis immunitas, quasi habitaculi privilegium, ita ut qui offergit *hamsocam* facere dicatur. Vulgo autem delinitur *invasio mansionis.*

HAMSOCHA. — Anglo-Saxonibus, impunitas ob invasionem mansionis et privile-

gium cognoscendi in curia sua de ejusdem generis criminibus. (W. Thorn.)

HAMULA. — Fibula libri; *fermoir*. — Fuscina; *fourchette à trois branches*.

HAMUS. — Mensura liquidorum, ut HAMA.

HANAFAS. — Vas quoddam quo mel mensuratur, seu potius vas mellis plenum; *mesure pour le miel ou plein un vase*; ol. *hanapéc*.

HANAPERIUM. — Vas amplum vel locus recedendis hanapis aptus; *grand hanap* ou lieu d'enfermer les hanaps; ol. *hanepier*. (W. Thorn.) — Anglis, fiscus vel sporta major in cancellaria regis, cui inferuntur pecuniæ et sigillatione chartarum regiarum, diplomatum, etc., provenientes; *casse des droits de sceau*. (Mon. Angl.)

HANAPUS. — Vasis potorii genus; *hanap*, *vasé à boire*, *couperéservée*, *ce semble*, au principal *convoie et affectant les formes les plus variées*. (Pass.)

HANAPHUS. — Ead. notione.

HANCHA. — Coxendix; *hanche*. (A. 1275.)

HANDHABENDA. — Anglo-Saxonibus, latro manifestus in flagrantissime deprehensus; jus quod baroni competit cognoscendi de hoc crimine in curia sua; *voleur pris en flagrant délit, et droit de connaître des crimes de ce genre*.

HANGARDUM. — Locus lectus et undique apertus; *hangard*. (A. 1492.)

HANGWITH. — Anglo-Saxonibus multa pro latrone præter juris exigentiam suspensio vel elapso. (Rast.)

HANIG. — Præstationis species apud Anglos. (Mon. Angl.)

HANIS. — Rex vel princeps, Tartaris et Persis; *kan, schah*.

HANNIPA. — Idem q. HANAPUS. (A. SS.)

HANO. — Piscis species; *mertus, poisson de mer*; ol. *hannon*.

HANOCK. — Clamor militaris, provocatio ad arma; *cri aux armes, appel au combat*. (Nicol. Upl.)

HANSA. — Pensitatio pro mercibus sulvi solita; *taxe sur l'entrée des marchandises*; ol. *hanse*. — Mercatorum societas, collegium; *compagnie, association de marchands*; ol. *hanse*.

HANSATUS. — In *hansam*, id est, in societatem mercatorum, admissus; *qui a été reçu par la hanse, membre de la hanse*.

HANSESISII. — Idem q. ASSASINI.

HANSGRA. — Germanis, comes, vel præfectus societatis, vel confraternitatis; ex Germ. *hanse, societas, et grave, comes, præfectus; chef, président d'une société*.

HANSIA. — Pensitatio pro mercibus, ut HANSA. (A. 1220.)

HANTERIA. — Urbis Parisiensis regio; *la Hanterie, quartier de Paris*. (A. 1276.)

HANTRADA. — Manumissionis species, quæ eadem videtur quæ per manum propriam habet; *Vid. MANUMISSIO*. (A. 813.)

HANTSACCUS. — Manualis gladius, pugna; *poignard*. (Roric.)

HANUM. — Pro *sanum*, templum delubrum. (Aloal.)

HAOXPEX. — Pro *auspex*. (A. 790.)

HAPICHUNT. — Ut HABUGHUNT.

HAPIOLA. — Securicula; *petite hache, hachette*; ol. *hapielle*.

HAQUENEYA. — Equus tolutarius; *haquene*. (A. 1402.)

HAQUETUM. — Mensuræ species, eadem q. HACIATA.

HAARA. — Forte idem q. HARACIUM. (A. 1301.) — Hara cunicularia, vivarium cuniculorum; *garenne*. (A. 1467.)

HARACIUM. — Grex equorum; *troupeau de chevaux, haras*. (Leg. Scot.)

HARANGUA. — Oratio publica; *harangue*. (A. SS.)

HARANSARA. — Idem q. HARMISCARA.

HARBANNUM. — Idem q. HEREBANNUM.

HARBERIAMENTUM. — Aedes, mansio, domus; *maison, habitation, domicile*. (A. 1366.)

HARCIA. — Tortilis ex virgultis laqueus; *lien de fagot*; ol. *hart*. (A. 1205.)

HARDEIA. — Fasciculus; *botte*. (Char. tul. mon. Aquic.)

HARDELLUS. — Nebulo, nequam; *vaurien, fripon*; ol. *hardel, hardeau*. (A. 1351.)

HARDELONUS. — Fibula seu fibula acicula; *boucle ou ardillon de boucle*. (A. SS.)

HARDERE. — F. pro HARDARE, cratibus munire. (A. 1202.)

HARDES. — Tortilis ex virgultis laquei; *liens de fagots*; ol. *harts*. (Tabul. mon. Thonal.)

HARDIATUS. — *Hardiata tunica*, idem q. COTARDIA. (A. 1353.)

HARDIMENTUM. — Audentia; *hardiesse*. (A. 1233.)

HARDINEA. — Locus arenosus vel glareosus; *lieu plein de sable ou de gravier*. (A. 1255.)

HARDITUS. — Idem q. HARDIATUS. (A. 1355.)

HARELA. — Conjuratio, conspiratio, societas hominum conjuratorum; *association illicite, conspiration, émeute*; ol. *harelle*. (A. 1350.)

Expeditio militaris in qua negotium episcopi agitur; *entreprise militaire faite au nom et dans l'intérêt d'un évêque*. (Lob., H. Brit.)

HAREN. — Pro HARO.

HARENARIUS. — Nervus instrumenti musici; *corde d'instrument de musique*. (J. Fir.)

Qui in arena depugnat; *qui combat dans l'arène, gladiateur*. (J. SS.)

HARENGA. — Oratio publica, declamatio, concio; *harangue*. (Acl., Spicil.)

Piscis species; *hareng*. (A. SS.)

HARENGARIA. — Tempus piscatus harengorum; *saison, temps de la pêche du hareng*; ol. *harangeaison*. (Polypt. Fiscam.)

HARENGARIUS. — Officium monasticum, is, ut videtur eui piscum cura vel administratio commissa; *moine chargé du soin d'approvisionner de poisson le monastère*. (A. 1235.)

HARENGERIA. — Mulier quæ pisces et harengos vendit; *marchande de poisson, harangère*. — (A. 1384.)

HARENGUS. — Piscis; *hareng*. (A. SS.)

HARENIFODINA. — Arenaria; *sablonnière*.

HAREOLUS. — Jocundus; *gai, plaisant, facétieux*. (Pap.)

HARIBANNUM. — Idem q. HEREBANNUM.

HARIDA. — Onus carri; *charrette*. (A. 1490.)

HARIETUM. — Ut HARIOTUM.

HARIGOLA. — Vestis species: « Ut sacerdotes qualiterunque celebrantes, *harigolis* aut capis manicatis in locis publicis non utantur. » (St. Walter. episc. Dunelm. A. 1255.)

HARIMANNUS. — Ut HERIMANNUS.

HARING. — Halex; *hareng*.

HARINXIDA. — Ut HARIREDA.

HARIOTUM. — Idem q. HENIOTUM.

HARIREDA. — « Si quis hominem in domo propria cum *harireda* interficit. » (Lex Rip.) Ille vocis forcipem significari opinatur Schillerus.

HARITRAIT. — Vox Longobardica, pars lertia; *troisième partie, tiers*.

HARMA. — Curvus, a Gr. ἄρμα; *char*. (A. SS.)

HARMELLINUS. — Ut HERMELLINA.

HARMISCARA. — Pœna quævis seu multa, præsertim gravior multa quæ a principe viris præsertim militibus atque adeo magnatibus irrogari solbat; *punitio, amende, et particulièrement sorte de peine infamante qui s'appliquait aux chevaliers et aux nobles, et qui consistait à faire porter au coupable une selle de cheval ou un chien sur le dos*.

HARNA. — Vermiculorum species, f. q. Gall. *teigne* nuncupantur. (Sim. Jan.) — Vulus, plaga gravior, vel etiam homicidium; *blesure, coup très-grave, ou homicide*. (Ch. Fl.)

HARNASCHA. — Idem q. HARNESIUM.

HARNASIUM. — Retis piscatorii genus; *sorte de filet pour la pêche*; ol. *harnois, harnas*. (A. 1331.)

HARNESIATUS. — Armatus, instructus; *armé, équipé, outillé*. (A. 1247.)

HARNESIUM. — Armatura, lorica, thorax, omnis apparatus bellicus, supellex quævis, utensilia; *armure complète et partie d'armure, bagage militaire, meubles et outils, et généralement toute espèce d'armure, d'acoutrement, et d'ustensiles à l'usage des hommes et des chevaux*; ol. *harnois, harnas, harnes, etc.*

HARNIZATUS. — Idem q. HARNESIATUS.

HARO. — Clamor qui in Nurmanna præsertim inclamari solebat dum crimen aliquod capitale perpetrabatur; *cri de haro, appel solennel à la justice et à la protection*.

HAROPEN. — Apud Flandrenses, capillorum avulsio; *action d'enlever, d'arracher les cheveux*. (A. 1231.)

HARPA. — Instrumentum musicum; *harpe*. (Pass.) — Falx; *faux à faucher*. (Andr. Mon.)

HARPARE. — Harpam seu citharam pulsare; *jouer de la harpe*. (Leg. Angl.)

HARPATOR. — Qui harpat, seu citharam

vel harpam pulsat, lyricus, citharædus; *harpiste*. (Leg. Angl.)

HARPENI. — Vid. HARTHPENNY.

HARPIGER. — Miles falce seu harpe armatus; *soldat armé d'une faux ou d'une épée en forme de faux*. (Alb. Mus.)

HARPIS. — Falx, seu potius ensis ad modum falcis reflexus, unde milites qui eo utebantur *harpigeri* dicti; *sorte d'épée à lame falciforme*. (Pap.)

HARPO. — Spiculum ferreum longum sex pedibus, quo balæne in mari configuntur; *harpon pour la pêche de la baleine*.

HARPONARIUS. — Balænarum piscator; *pêcheur de la baleine, harponneur*.

HARROIDA. — Pro HARIREDA.

HARSA. — Candelabrum ecclesiasticum in modum occæ, seu trigoni confectum, idem q. HENCIA. (Neerol. eccles. Par.)

HARTHPENNY. — Denarius S. Petri, seu romescot, in legibus Edwardi regis, qui scilicet singulis focis, hoc est domibus imponebatur; *denier de S. Pierre, taxe établie en Angleterre pour le produit en être envoyé à Rome*.

HASBANUM. — Tributum pro licentia artem exercendi et opera vendendi, idem q. HADANUM.

HASBARDUM. — Alea; *hasard*. (A. 1435.)

HASCARIA. — Idem q. harmiscara.

HASCLEA. — Fustis species, hastile; *baton, pieu*. (A. 1375.)

HASCO. — Idem videtur quod Saxon. *hacod, mullus; mulet*. (S. Wil., Const. Hirs.)

HASPA. — Anglis, id quod ostium posti annectit, fibula: « Fieri debet traditio per ostium, per *haspam* vel annulum, et sic erit in possessione de tuto. » (Briet.)

HASPACIUM. — Præstationis societas; *sorte de service féodal*. (A. 1283.)

HASSASSERI. — Idem q. ASSASSINI. (J. de Vit.)

HASSATUTI. — Ead. notione. (S. XII.)

HASSOCUS. — Lapidis species; *luf*. (Mon. Angl.)

HASTA. — Veru; *broche à rôtir*; ol. *haste, hate*. (A. 1036.) — Recentis snillæ frustum; *morceau ou échinde de porc frais*; ol. *hastile, hastelle, etc.* (Ord. Laud.) — Modus agri; *certaine mesure de terre*: « Una hasta terræ arabilis. » (A. 1134.) — Stipes, palus, hastile; *bûche, pieu, poteau, piquet*; ol. *hastile, etc.* (A. 1496.) — Insigne imperii, sceptrum; *sceptre, bâton de commandement*. (Ap. Dryan.) — Vestis monachica; *Vid. SUPERPELLICIUM*.

HASTARIUM. — Tabularium vectigalium quæ sub hasta et voce præconis quinquennio addici replemptoribus solebant. (Tert.)

Hastarium argentum, pecunia ex rebus propter debita fiscalia divenditis, ipsi fisco acquisita. (S. Aug.)

HASTARIUS. — Idem q. HASTATOR. (A. 1034.)

HASTATOR. — Qui veru ad focum versat; *rôtisseur, cuisinier qui a soin de faire tourner les broches*; ol. *hasteur*. (Pass.)

HASTEDUM. — Villa, prædium rusticum,

ac praesertim agri qui a villa dependent: *fonds de terre, métairie, champs qui dépendent d'une propriété.* (A. 1089.)

HASTENDITIUM. — Servitium quod domino capitali proficiscenti ad exercitum debetur, et ejusdem redemptionis pecuniaria, ut Hostis.

HASTERELLUS. — Collum, jugulum, cervix: *cou, nuque*; ol. *hasterel.* (A. 1352.)

HASTERIUS. Idem q. **HASTARIUS.**

HASTILE. — « Pars caudalabri a stipite directe procedens. » (J. de J.)

HASTILIS. — Modus agri, ut **HASTA.** (A. 1266.)

HASTILISARE. — Ead. notione q. **HASTILUDIARE.** (Mur.)

HASTILLIA. — Hastiludium; *joute.* (Fet. Gl.)

HASTILUDIARE. — Hastis configere in hastiludiis et torneamentis; *jouter, figurer dans les joutes et tournois.* (A. 1336.)

HASTILUDIUM. — Quod vulgo **TORNEAMENTUM** vocant; *tournois.*

HASTILUSOR. — Qui hastiludio delectat; *celui qui figure aux tournois.*

HASTINGA. — Navium statio; *lieu où les navires stationnent, rade.* (Chartul. Fisc.)

HASTINGI. — Normanni, Dani, ab *Hastingo* eorum duce; *Normands, Danois, hommes du Nord.*

HASTITENENS. — Hasta armatus; *armé d'une pique.* (Gest. Tanc.)

HASTIVIA. — Animi impetus; *vivacité*; ol. *hastiveté.* (A. 1355.)

HASTRA. — Arboris species; *hêtre.*

HASTRUS. — Mensura frumentaria; *mesure pour les grains*; ol. *haster.* (1208.)

HASTULA. — Modus agri, pertica; *mesure agraire, perche*; *Vid. HASTA.* (Greg. M.)

Assula, segmentum; *fragment, éclat.* (Gasp. Gl.)

HAUBANNUM. — Tributi species idem q. **HALBANUM.**

HAUBERCUM. — Idem q. **HALSBERGA.** (Mat. Par.)

HAUBERGARE. — Hospitari, diversari; *être logé, séjourner, loger.*

HAUBERGEOLUM. — Idem q. **HALSBERGA.** (A. 1268.)

HAUBERGERIUS. — Loricarum artifex; *fabricant de cottes de mailles, d'aubergeons.*

HAUBERGETTUM. — Idem q. **HALSBERGA.** (Flet.)

HAUBERGILOLUM. — Ead. notione. (A. 1241.)

HAUBERGUS. — Ead. notione. (A. 1249.)

HAURERJONIUS. — Ead. notione. (A. 1294.)

HAUCIRE. — Attollere; *hausser.* (A. 1104.)

HAUCTUS. — Pro **HARCTUS.**

HAUFARE. — Idem q. **HEINFARE.** (Marl., Anerd.)

HAULLA. — Pro **HALLA.** (A. 1267.)

HAULTURA. — Locus editus; *hauteur, éminence.* (A. 1517.)

HAUNAIGIUM. — Præstatio pro mensura ad aulam, seu aliam, idem q. **ALNAGIUM.** (A. 1319.)

HAUQUETO. — Sagum militare; *haqueton.* (A. 1355.)

HAURITORIUM. — Locus de quo aqua hauritur, vel instrumentum hauriendi; *lieu où l'on puise l'eau ou machine pour la puiser.* (Ugut.)

HAUSITORIUM. — Pro **Hauritorium.**

HAUSSASIS. — Pro **ASSASSINI.**

HAUSTORIUM. — Puteus; *puits.* (A. 1236.)

HAUSTRA. — Rota ad hauriendum aquam; *roue à puiser l'eau, chapelet.* (Vet. Cod.)

HAUSTUS. — Jus hauriendi aquam de puteo vicini, cui eo invito jure servitutis ascribitur; *droit que l'on a de tirer de l'eau du puits du voisin.* (Vet. Gl.)

HAUTO. — Spica non omnino tritratæ, minorque stramina quæ ventilatione a tritico separantur; *le menu grain qui reste après le vannage du blé*; ol. *hauton.*

HAUTUS. — Pro **ALTUS.**

HAVA. — Idem q. **Havrotus.**

HAVADIUM. — Tributum, ut videtur, quod pro mensura quæ *hava* dicitur, præstabatur; *redevance sur le mesurage des grains*; ol. *havage.*

HAVAGIUM. — Ead. notione.

HAVATA. — Mensuræ genus, quantum scilicet pugillo seu manu contineri potest; *une poignée*; ol. *havée.* (A. 1315.)

HAVATA. — Candellarum fasciculus, qui pugillo apprehendi potest; *paquet, poignée de chandelles.* (A. 1232.)

HAVEIA. — Idem q. **HAVA.** (a. 1114) et **HAVATA.** (A. 1247.)

HAVER. — Idem q. **AVERIUM.**

HAVETUS. — Uncus; *croc, crochet*; ol. *havel.* (A. 1344.)

HAVLA. — Idem q. **HABULUM.**

HAVODUS. — Apud Belgas, mensura frumentaria quæ ad modum revocari posse videtur; *mesure de grain*; ol. *havot, havon.*

HAYA. — Sepes, sepes, sepimentum virgultis confectum; *haie.* (Pass.)

HAYCIUM. — Sepes, idem q. **HAGA.**

HAYRELIIUM. — Domus rustica cuto edificiis quæ ad eam pertinent; *maison rustique et bâtiments qui en dépendent*; ol. *haireau.* (A. 1295.)

HAZARDOR. — Aleator; *joueur.* (Th. Bl.)

HC. — Pro **K** non semel occurrit, præsertim in chartis Longobardicis. *Harolus*, semper scribitur, pro *Harolus*, *Hcalenda* pro *Kalenda.*

HCHM. — Vox contracte scripta, quæ contemptum sonat. (A. SS.)

HEAGIUM. — Præstatio pro habitatione; *droit dû pour la maison qu'on habite*; ol. *héage.* (A. 1318.)

HEARPA. — Cithara; *harpe.* (A. SS.)

HEAUMERIUS. — Galearum artifex; *heaumier.* (A. 1350.)

HEBDOMADA. — Hebdomada in albis quæ hebdomadam paschalem et Dominicam in albis subsequitur; *la semaine après Quasimodo.* (Dur.) *Hebdomada authentica, ovis, indulgentie, magna, major, pœnalis, pœnalis, laboriosa, pœnitentialis, sancta*

quæ Pascha præcedit; *la semaine sainte.* (Pass.) *Hebdomada casta, ineuntis Quadragesimæ hebdomada; la première semaine du Carême.* (Pass.) *Hebdomada crucis, ap. Teutonicos, Rogationum hebdomada; la semaine des Rogations.* (Mac. Hierol.) *Hebdomada de exceptio, in ritu Ambrosiano ultima hebdomada Adventus; la dernière semaine de l'Advent.* *Hebdomada expectationis, sexta septimana post Pascha; la semaine d'après l'Ascension ou de l'attente du Saint-Esprit.* (Dur.) *Hebdomada grassa, quæ Dominicam Quinquagesimæ præcedit; la semaine grasse.* (A. 1397.) *Hebdomada magna, quæ Pentecosten præcedit; la semaine d'avant la Pentecôte.* (A. 1398.) *Hebdomada mediana, Quadragesimæ hebdomada quarta; la quatrième semaine de Carême.* (Durand.) *Media jejuniorum pascholorum septimana, quarta Quadragesimæ hebdomada juxta Græcos, tertia vero secundum Latinos; la quatrième semaine de Carême selon les Grecs, la troisième d'après les Latins.* (Allat.) *Hebdomada paschalis, quæ festum Paschæ subsequitur, ut protenditur usque ad Sabbatum in albis exclusive, et sic Pascha sex dies tantum habet pro octavis; la semaine d'après Pâques.* (Pass.) *Hebdomada Passionis, quæ Dominicam Palmarum præcedit; la semaine d'avant les Rameaux.* (Pass.) *Hebdomada remissionis, in qua a præstatione alii hebdomadis solvenda quis eximitur; la semaine de la rémission, celle où l'on est excepté d'un service dû pour les autres semaines.* (A. 1230.) *Hebdomada Trinitatis, quæ hoc festum subsequitur; la semaine qui commence au dimanche de la Trinité; on la nomme aussi hebdomada duplex, parce qu'elle est en même temps la semaine du premier dimanche après la Pentecôte.* (A. 1377.) *Hebdomada diacnesina, paschalis hebdomada apud Græcos; la semaine de Pâques chez les Grecs.* (Pass.)

HEBDOMADALIS. — Dominicalis; *de dimanche, dominical.* (St. Canon. Regular. S. Aug.)

HEBDOMADARIA. — Quæ in monialium monasteriis officium per hebdomadam exsequitur; *hebdomadière, religieuse qui, dans les couvents de femmes, est en semaine pour dire l'office et y présider.* (Pass.)

HEBDOMADARIUS. — (Subst.) Frater vel monachus qui suis vices in monasticis monasteriis per hebdomadam exsequitur; *seminier, hebdomadier, moine qui est de semaine pour vaquer à quelque office dans son monastère.* (J. de J.) — Qui in ecclesiis cathedralibus sicut et in monasteriis per hebdomadam officio præest; *hebdomadier, hebdomadaire, semainier, celui qui, dans un couvent ou un chapitre, est chargé, chaque semaine, de présider l'office.* (Pass.) — *Hebdomadarii nuncupabantur in palatio Constantinopolitano, qui per vices septimanarum cubitum principis excubabant; gardes des empereurs de Byzance qui servaient pendant la semaine dans la demeure impériale.* — (Adj.) Qui singulis septimanis occurrunt; *qui revient chaque semaine, hebdomadaire.* (Ap. Lud.)

HEBERGAGIUM. — Domus, domicellium,

quæ Pascha præcedit; *la semaine sainte.* (Pass.) *Hebdomada casta, ineuntis Quadragesimæ hebdomada; la première semaine du Carême.* (Pass.) *Hebdomada crucis, ap. Teutonicos, Rogationum hebdomada; la semaine des Rogations.* (Mac. Hierol.) *Hebdomada de exceptio, in ritu Ambrosiano ultima hebdomada Adventus; la dernière semaine de l'Advent.* *Hebdomada expectationis, sexta septimana post Pascha; la semaine d'après l'Ascension ou de l'attente du Saint-Esprit.* (Dur.) *Hebdomada grassa, quæ Dominicam Quinquagesimæ præcedit; la semaine grasse.* (A. 1397.) *Hebdomada magna, quæ Pentecosten præcedit; la semaine d'avant la Pentecôte.* (A. 1398.) *Hebdomada mediana, Quadragesimæ hebdomada quarta; la quatrième semaine de Carême.* (Durand.) *Media jejuniorum pascholorum septimana, quarta Quadragesimæ hebdomada juxta Græcos, tertia vero secundum Latinos; la quatrième semaine de Carême selon les Grecs, la troisième d'après les Latins.* (Allat.) *Hebdomada paschalis, quæ festum Paschæ subsequitur, ut protenditur usque ad Sabbatum in albis exclusive, et sic Pascha sex dies tantum habet pro octavis; la semaine d'après Pâques.* (Pass.) *Hebdomada Passionis, quæ Dominicam Palmarum præcedit; la semaine d'avant les Rameaux.* (Pass.) *Hebdomada remissionis, in qua a præstatione alii hebdomadis solvenda quis eximitur; la semaine de la rémission, celle où l'on est excepté d'un service dû pour les autres semaines.* (A. 1230.) *Hebdomada Trinitatis, quæ hoc festum subsequitur; la semaine qui commence au dimanche de la Trinité; on la nomme aussi hebdomada duplex, parce qu'elle est en même temps la semaine du premier dimanche après la Pentecôte.* (A. 1377.) *Hebdomada diacnesina, paschalis hebdomada apud Græcos; la semaine de Pâques chez les Grecs.* (Pass.)

HEBDOMADALIS. — Dominicalis; *de dimanche, dominical.* (St. Canon. Regular. S. Aug.)

HEBDOMADARIA. — Quæ in monialium monasteriis officium per hebdomadam exsequitur; *hebdomadière, religieuse qui, dans les couvents de femmes, est en semaine pour dire l'office et y présider.* (Pass.)

HEBDOMADARIUS. — (Subst.) Frater vel monachus qui suis vices in monasticis monasteriis per hebdomadam exsequitur; *seminier, hebdomadier, moine qui est de semaine pour vaquer à quelque office dans son monastère.* (J. de J.) — Qui in ecclesiis cathedralibus sicut et in monasteriis per hebdomadam officio præest; *hebdomadier, hebdomadaire, semainier, celui qui, dans un couvent ou un chapitre, est chargé, chaque semaine, de présider l'office.* (Pass.) — *Hebdomadarii nuncupabantur in palatio Constantinopolitano, qui per vices septimanarum cubitum principis excubabant; gardes des empereurs de Byzance qui servaient pendant la semaine dans la demeure impériale.* — (Adj.) Qui singulis septimanis occurrunt; *qui revient chaque semaine, hebdomadaire.* (Ap. Lud.)

HEBERGAGIUM. — Domus, domicellium,

mansio; *maison, demeure, habitation.* (A. 1220.) — In nonnullis vero instrumentis, *hebergagium* a domo distinguitur, ita tamen ut illud pro rustica domo vel rudiori aliquo ædificio accipi videatur; hæc vero pro æde sita intra urbis mœnia, vel villæ septum, atque adeo elegantiori.

HEBERGAMENTUM. — Domus, mansio, etc.; ut *HEREBERGA.* (A. 1221.)

HEBERGARE. — *Hebergamenta* seu ædificia construere vel reparare; *bâtir ou réparer des édifices*; ol. *heberger.* (A. 1219.) — *Hospitium præbere; loger.* ol. *heberger.* (A. 1311.)

HEBERGIARE. — Loco bosci *hebergamenta* seu ædificia construere; *bâtir des maisons à la place d'un bois.* (A. 1162.)

HEBITA. — Lorica; *cuirasse, haubert.* (Isid.)

HECATONPENTA. — « Ubi sunt columnæ miræ altitudinis, quæ dicuntur *hecatonpenta.* » (Anast.) Alta scilicet 105 pedibus.

HEDIFICAMENTUM. — Idome quo res aliqua melior fit, Gall. *amélioration*: quod de domo reparata vel ædificiis quibusdam aucta, et de agro diligentius cultis intelligi potest. (A. 1286.)

HEDIFICARE. — Pro *ædificare*, ad pietatem movere, impellere; *porter à la piété en donnant le bon exemple, édifier.* (Cap. S. Vict. Mass.) *Hedificare vineas, plantare; planter des vignes.* (A. 878.)

HEDINUS. — Apud Hispanos, justitarius Judæorum, qui exercebat compulsionem, et mandat sententias executioni, et cognoscit de minoribus causis.

HEDRA. — Sedes, lectica; *litière, chaise à porteurs.* (A. SS.)

HEDUS. — Arias, machina bellica; *bélier.* (Machine de guerre.) (A. 1243.)

HEERESTRATA. — Germanis, via regia, seu militaris; *chemin public, route militaire.*

HEERETOCHIUS. — Apud Germanos, ductor exercitus, magister militum; *chef d'armée.*

HEERGRAVIUS. — Idem q. *HEREGRAVIUS.*

HEERWADIUM. — Relicvii species apud Germanos, quod ab hærede ad retrahendum feudum paternum vel bona hæreditaria domino præstatur; *Vid. RELEVUM.*

HEGIN. — Apud veteres Germanos, districtus, territorium; *certaine étendue de pays, district, cercle.*

HEGIRA. — Mahumetanorum æra, quæ a Mahumedis pseudopropheta fuga initium habet; *hégire, ère des musulmans.*

HEGUMENIARCHA. — *Hegumenio* præfectus; *héguménarque, moine chargé de la direction de l'héguménion*

HEGUMENARCHIUM. — Apud Græcos, monasterium vel potius domicellium *hegumeni*; *couvent ou logement de l'abbé.*

HEGUMENIUM. — Græcis, ea monasterii pars, quæ peregrinis recipiendis propria erat; *partie du monastère qui est destinée à recevoir les pèlerins et les étrangers.* (A. SS.)

HEGUMENUS. — Christianis Orientalibus

idem q. abbas monasterii apud Latinos; *abbé, héguemène*.

HEIA. — Sepes seu militare vallum, ut HAGA. — Candelabrum ecclesiasticum, ut HENCIA. (St. Synod. Exon. A. 1287.)

HEIDONES. — Gentiles, pagani, idololatrie: *les gentils, les païens*. (Lud.)

HEIMBURGENSIS. Germanis, apparitor, præco: *hérault, crieur public*.

HEIMBURGIUS. — Ead. notione.

HEIMZU' H. — Expositio militaris, apud Bavaricos.

HEINFARE. — Apud Anglos, discessio, fuga, lapsus servi; multa quæ pro hoc crimine penditur; iuridictio animadvertendi in servos fuga lapsos; *évasion d'un esclave; châtiement infligé au coupable; droit de connaître des crimes de cette nature*.

HEIRO. — Arden, erodius; *héron*.

HEISIA. — F. silva sepibus septa, ut HAGA. (Ann. Præm.)

HEKFORE. — Juvenca apud Anglos; *genisse*. (A. 1407.)

HEBLINGUS. — Monetæ genus apud Germanos; *sorte de monnaie allemande*.

HELCHIA. — Arca lignea major ubi pisces in aqua servantur; *caisse en bois, sortedereservoir où les pêcheurs conservent le poisson*.

HELEMOINATUS. — Qui dat in eleemosynam ecclesiæ, monasterio, vel pauperi; *Vid. ELEEMOSINARIUS*. (A. 1030.)

HELIATIUS. — Extra omnem litem positus; *hors de toute contestation*. (A. 697.)

HELIEMPARTA. — Hastæ species; *hallebarde*. (Nicol.)

HELLIRUNA. — Maga; *magicienne, sorcière*. (Vel. Cod.)

HELLOUS. — Vorax, insatiabilis; *gourmand, glutton*. (Vel. Gl.)

HELLUABUNDUS. — Multum bibens, ebriosus; *ivrogne, ndonné au vin*. (Id.)

HELMARE. — Dimidia pars maris; *demimarc, moitié du marc*. (A. 1080.)

HELMUARIPHA. — Vox Arabica, quadrangulum irregulare, seu inæquale; *trapèze*.

HELMUS. — Cassis; *casque, armure de tête*; ol. *heaume, helme*. (Pass.) — Monetæ species a casside ibi sculpta sic dicta; *écu heaumé, heaume*. (A. 1387.)

HELNA. — Helenium, enula campana, species plantæ; *nunée*. (Bern. Mon.)

HELNATUS. — Helnatum vinum, helna conditum; *vin aromatisé avec de l'aunée*. (Bern. Mon.)

HELOTIS. — Sarmatica lues, sive plica Polonica; *plique de Pologne*. (Joan. Agric.)

HELOVITREUM VAS. — Pro holovitreum, totum vitreum; *Vid. HOLOVITREUS*.

HERODROMUS. — Quasi diurni cursor, tabellarius; *courrier, messenger*. (A. SS.)

HEVEROTRAPHUS. — Diurnus cibus; *nourriture de chaque jour, ration journalière*. (Vel. Gl.)

HEMICYCLUS. — Semicircularis; *demicirculaire*. (Mur.)

HEMIGRANEA. — Dolor medii, imo et totius capitis; *migraine*. (A. SS.)

HEMIGRANIA. — Ead. notione. (A. SS.)

HEMINA. — Mensura frumentaria et etiam

liquidorum; *hémine, mesure pour les matières sèches et pour les liquides*. — In ch. a. 1173, idem videtur ac HEMINAGIUM.

HEMINAGIUM. — Præstatio ex quoquoque emina frumenti, aut alterius grani; *droit sur chaque hémine de blé ou d'autres grains*. (A. 1183.)

HEMINALE. — Heminale salis, mensura unius heminæ salis capax, simul et præstatio quæ pro distractione salis exsolvitur; *hémine de sel et droit payé au fisc pnr les fabricands ou marchands de sel*. (A. 1309.)

HEMINATA. — Heminata terræ, modus agri unius heminæ capax; *tendue de terre où l'on peut semer une hémine de blé, énuinée de terre*. (St. Aen.)

HEMIOLUM. — Sexcuplum; *sexcuple*.

HEMIOLIUS. — Numerus sesquialter; *un et demi*.

HEMIPLEXIA. — Paralysis, qua dimidia pars corporis laborat; *paralytie de la moitié du corps*.

HEMISIUM. — Species monetæ, dimidia pars assis; *menue monnaie, demi-as*. (Mur.)

HEMISPHERIUM. — Hemisphærium consummare, tempus terere; *passer le temps*. (A. SS.)

HEMISSECLA. — Dimidium sicti Germanis, quod est quarta pars unciæ apud Græcos et Latinos; *Vid. EMISECLA*.

HEMITRITÆUS. — Semitertiana febris; *fièvre double tierce*. (A. SS.)

HEMOSUS. — Odium ap. Isid., ubi quidam suspicantur legend. *heinosus*, odiosus, unde forte Gallic. *haineux*.

HENAPHUS. — Vas, patera, pro HANAPUS.

HENDEGARIUS. — Machina bellica; *sorte d'engin de guerre*. (Mur.)

HENDEM. — Æque, similiter; *également, semblablement*. (Vel. Gl.)

HENEUNTE. — Pro incunte

HENGISTE. — Forestum ab ingiste; f. usus silvæ ad pabulandum equos; *droit de foire pâtre les chevaux dans un bois*. (A. 898.)

HENGISTFUSTER. — Apud Germanos, cui cura equorum demandata est, maxime qui eorum pabulum curat; *garçon d'écurie, palefrenier*. (A. 903.)

HENGISTNOTUS. — F. ead. notione

HENGLIBITA. — F. Idem q. hangwita; *Vid. HANGWITH*.

HENOTICUM. — Gr. *ἡνωτικόν*, edictum de unitate Ecclesiæ, quomodo appellatum illud quod Zeno imperator sanxit; *Vid. UNITIVM*.

HENRICI. — Denarii aurei ab Henrico II rege ensi; *henris d'or, monnaie frangente frappée par ordre d'Henri II, qui leur a donné son nom*.

HENRICIANA HERESIS. — Sic dicitur Simonia ab Henrico IV et V imperatoribus, qui episcopatum et ecclesiarum investitura prætio accepto conferre solebant.

HEORDPENI. — Veterilius Anglis, præstatio pro quolibet fœco, eadem quæ Romescot.

HEPTAMYXOS. — Lucerna septem myxos seu nares, ut alii vocant, habens; *lampe à sept becs*. (Hegesip.)

HEPTAPHONOS. — Habens voces septem; *qui a sept voix*. (Teo.)

HEPTATICUS. — Corrupte, pro *heptateucho*, seu tomæ sacrorum Bibliorum primo continente *Pentateuchum* Moysis, et sequentes libros Josue et Judicum.

HERA. — Ager aut locus quinec aratur, nec colitur, vel potius domus rustica cum horto; *lieu ou chmnp laissé sans culture, ou mieuX maison des champs accompagnée d'un jardin*. (A. 1206.) — Capitulum sectio; *division, section, partie d'un chapitre*.

HERACLEA. — Statua Herculis; *image d'Hercule*. (Vel. Gl.)

HERACLIA. — Telamon; *cariatide, telamon*. (Greg. Tur.)

HERALDUS. — Facialis; *hérald d'armes*, (Pass.)

HERALIS. — Domus rustica, cui adjunctus est hortus. Idem q. CURTILÆ. (Cæs. Hest. Gl.)

HERBA. — Tributum seu census pro jure et facultate succidendi herbas in pratis vel in silvis, aque animalia in iis pascendi; accipi etiam potest pro servitio quod subditi ac rustici domino suo in herbis ipsis succidendis præstare teneantur; *droit à payer pour avoir la permission de couper de l'herbe dans les bois et les prairies, et d'y faire pâtre le bétail; corvée de la coupe de l'herbe*. (A. 1116.) — *Herbe domestica*, olera legumina; *herbes potagères, légumes*. (A. 1357.) — *Herbs dare*, veneficio seu veneficiis potionibus vitam vel mentem auferre; *empoisonner*; ol. *enherber*. (Lex Sal.)

HERBACIA. — Pratum, locus ubi herbae abundant; *herbage, prairie, lieu où l'herbe abonde*. (A. 1108.)

HERBAGAGIUM. — Domiciliu(m), aedes, domus; *maison, habitation, demeure*. (A. 1217.)

HERBAGIA. — Census qui pro facultate succidendi herbarum penditur, ut HERBAGIUM. (A. 1192.)

HERBAGIUM. — Herba in pratis succisa; *l'herbe des prés lorsqu'elle est coupée*; ol. *herbage*. (Cons. Norm.) — Jus seu facultas succidendi herbas in pratis aut communis, vel etiam in silvis, aut animalia in iis pascendi; *droit ou permission de couper dans les prés, etc., l'herbe nécessaire à la nourriture des troupeaux ou de foire pâtre ces mêmes troupeaux dans les bois*. (Bract.) — Census annuus domino debitus pro hoc jure seu hac facultate; *ce qu'on paye annuellement pour avoir ce droit ou cette permission*. (A. 1217.)

HERBAIARE. — Herbas depascere; *brouter, pâtre*; ol. *herbeller*. (Ch. Arag.)

HERBAIARIUS. — Qui pascuis invigilat; *celui qui garde les pâturages*. (A. 1153.)

HERBANNUM. — Idem q. HEREBANNUM.

HERBANTUM. — Census pro facultate succidendi vel depascendi herbas, ut HERBAGIUM. (A. 1153.)

HERBARE. — Herbam pascere vel herba trahere; *brouter l'herbe ou tapisser d'herbe*. (Id. de J.)

HERBARIA. — Venefica; *empoisonneuse*. Baluz. Cap.) — Ipsum veneficium; *poison*.

(St. Venet.) — Forum herbarium; *marché aux légumes*. (St. Montispes.)

HERBARIUM. — Locus ubi herbae crescunt; *herbage, prairie, pâturage*; ol. *herbier*. (J. de J.) — Domiciliu(m), *habitation, résidence*. (H. Koyt.) — Jus succidendi herbas, etc., ut HERBAGIUM. (A. 1115.)

HERBARIUS. — Veneficus, qui venenum dat; *empoisonneur*; ol. *herbairer*. (Pass.)

HERBATGIUM. — Census annuus domino debitus pro facultate succidendi herbas, ut HERBAGIUM.

HERBATIUM. — Idem q. HERBANTUM. (A. 1232.)

HERBATIUM. — Jus exigendi HERBATIUM. (Lib. cens. Eccl. Rom.)

HERBATUM. — Pratum; *prairie, lieu rempli d'herbes*. (A. 1206.)

HERBATUS. — *Herbatum vinum*. — Vinum herbis aromaticis conditum; *vin aromatisé*. (Vel. Cod.)

HERBEGAGIUM. — Domiciliu(m), aedes, mansio; *demeure, maison habitation; ol. hébergage*. (Leg. Norm.)

HERBEGARE. — Domum construere, edificare, supellæntili instruere; *bdtir une maison, la meubler*. (A. 1238.)

HERBERA. — Venefica; *poisons*. (St. Cad.)

HERBERAGIUM. — Domiciliu(m), etc.; ut HERBAGIUM. (1200.)

HERBERGAGIUM. — Ead. notione. (A. 1225.)

HERBERGAMENTUM. — Census qui pro facultate succidendi vel depascendi herbarum solvitur, ut HERBAGIUM. (A. 1325.)

HERBERGARE. — Domum construere, etc., ut HERBEGARE. (S. XII.)

HERBERGATUM. — Jus in foresta excidendi ligna domui construendæ vel reparandæ necessaria; *droit de prendre dans une forêt le bois nécessaire pour construire ou réparer une maison*; ol. *herbergage*. (A. 1206.)

HERBERGEGIUM. — Domiciliu(m), mansio, ut HERBAGIUM. (Chartul. feud. episc. Aurel.)

HERBERGERIA. — Diversorium; *auberge, hôtellerie*; ol. *herbergerie*. (A. 1351.)

HERBERGIAGIUM. — Jus gisti ac procurationis, seu divertendi in domum vassalli et in ea hospitandi vel præstatio quæ pro redemptione ejusmodi procuracionis domino exsolvitur; *droit de gîte ou de procuracion dû au seigneur pnr le vassal, et redevance payée par ce dernier pour en être exempt*. (Vid. ALBERGA. GISTUS, PROCURATIO.)

HERBERGIARE. — Herbergia seu mansiones edificare; *bdtir des maisons*. (A. 1187.)

Herbergiare se, hospitari, diversari; *être logé, séjourner chez quelqu'un*. (A. 1279.)

HERBERGIATOR. — Idem q. HERBERGIATOR.

HERBERGIUM. — Jus succidendi, etc., ut HERBAGIUM. (Chart. S. Vinc. Cen.) — Domus, mansio; *maison, habitation*. (A. 1212.)

HERBERIA. — Venefica; *poisons, breuvages empoisonnés*. (St. Cnd.)

HERBERJAGIUM. — Habitatio cum certa agri portione, prædium rusticu(m); *métairie*,

bien de campagne. (A. 1183.) — Idem quod HERBAGIUM. (A. 1226.)

HERBERIGIUM. — Jus gisti, ut HERBERIGIUM. (A. 1187.)

HERBEUS. — Coloris viridis; de couleur verte.

HERBIAGIA. — Domicilium, domus, ut HERBERGA. (A. 1127.)

HERBICARE. — Herbas evellere; arracher les herbes. (Pez.)

HERBICE. — Pro herpice; Vid. HERPIX.

HERBIDARE. — Herbum seu gramen proferre. (Colvener.) — Herbidare terras, herbas serere; semer de la verdure, de l'herbe. (C. Cap. C. M.)

HERBILIGUS. — Messor; moissonneur. (Gest. Tanc.)

HERBILIA. — Leguminis species; espèce de légume. (Mirac. S. Columb.)

HERBITUM. — Locus ubi herbe crescunt, ut HERBARIUM. (Udal.)

HERBOLASTA. — Panificium herbis sartum et conditum; espèce de pâtisserie. (Hist. Dalph.)

HERBOLERIUS. — Herbarum seu pretorium custos; garde des prairies, garde champêtre. (A. 1268.)

HERBUM. — Ervum, ut videtur, species leguminis; ers.

HERBURGIUS. — Veneficus; empoisonné, qui empoisonne. (Lex. Sal.)

HERCALÆ. — Struina; écouelles. (A. SS.)

HERCEARE. — Occare; herser. (A. 1096.)

HERCHARE. — Ead. notione. (A. 1181.)

HERCHATURA. — Occatio; action de herser, hersage. (Chartul. S. Trinit. Cad.)

HERCHIA. — Occa, ut HERCIA.

HERCIA. — Occa, instrumentum rusticum quo terræ praeclis occantur et teruntur; herse. (Pass.) — Corvata species qua vassalli tenentur dominum terras occare; corvée de hersage, obligation où sont les vassaux de herser les terres du seigneur. (A. 1306.)

— Candelabrum ecclesiasticum in modum occæ, seu trigoni, confectum; chandelier garni de pointes nombreuses en usage dans certaines cérémonies religieuses, herse. (Pass.)

HERCIARE. — Idem q. HERCEARE.

HERCIS. — Occa, ut HERCIA. (Chart. S. Trin. Cad.)

HERCITÆ. — Servorum genus, qui in agris versabantur apud veteres; esclaves occupés aux travaux des champs.

HERCIUM. — Candelabri species, ut HERCIA. (A. 1386.)

HERCIUS. — Quodcumque repagulum quo locus aliquis occluditur; clôture. (A. SS.) — Septum quod portis obijcitur ut porta cataracta; herse. (Vet. Gl.)

HERDA. — Grex; troupeau; ol. herde. (A. 1404.)

HERDAMENTUM. — Possessio, hæreditas, in chartis Hispanicis; héritage, possession.

HERDICUS. — Dominicus, a German.

Herr., dominus: « Anno herdicæ Incarnationis 956, indictione 14. »

HEREBANNUM. — Submonitio ad exercitum vel ad corveas, unde et pro operis, quæ vassalli domino debent, aut earum redemptionem usurpatur; citation, convocation pour aller à la guerre ou pour faire les corvées auxquelles les vassaux étaient tenus; ces mêmes corvées et la redevance payée pour en être dispensé; ol. hérban, herban. (Pass.)

— Multa quæ in exercitum pergere post banum et submonitionem contemnenti indicabatur (multa erat 60 solidorum secundum legem Francorum, dicebaturque plenum heribannum); amende prononcée contre celui qui ne se rendait pas à la citation. (Pass.)

HERBERGA. — Castrum, tabernaculum, tentorium, omne diversorium; château, tente, demeure, maison, logis, édifice, manoir, auberge, gîte; ol. herberge, herbeige, herbergerie, etc. (Pass.)

HERBERGARE. — Hospitio excipere, mansionaticum præbere, vel morari in aliquo hospitio; héberger, loger, donner l'hospitalité ou la recevoir. (Cap. C. M.)

HERBERGARIA. — Jus gisti et procurationis, seu divertendi in domum vassalli et in ea hospitandi; vel præstatio quæ pro redemptione ejusmodi procurationis domino exsolvabatur; droit de gîte ou de procuration, ou redevance payée au seigneur pour en être dispensé. (A. 1171.)

HERBERGATOR. — Qui hospitio excipit; celui qui donne l'hospitalité. (A. 1403.)

HERBODE. — Submonitio, monitum ad exercitum; citation, convocation pour se rendre à l'armée. (Ch. Angl. Sax.)

HERECONUS. — Dies solvenda pecuniæ; jour de paiement.

HEREDARE. — Hæreditatem assignare; faire hériter. (Jac. de Vitruv.)

HEREDICAPA. — Qui hæreditatem alterius caput; celui qui prend l'héritage d'autrui. (J. de J.)

HEREDITAGIUM. — Hæredium, prædium ex successione parentum; héritage, immeuble venu par succession. (Const. Neap.)

— Possessio, proprium, bona immobile; fonds de terre, immeuble, héritage. (A. 1177.)

— Dns alicui ecclesie assignata, bona quibus ipsa dotatur; dotation d'une église, biens qui lui sont assignés pour son entretien. (A. 1367.)

— Jus ad hæreditatem; droit d'hériter. (A. 1224.)

HEREDITALIS. — Proprius, il est omne quod quis possidet; l'avoir, le bien. (A. 1481.)

HEREDITALITER. — Jure hæreditario; par succession. (A. SS.)

HEREDITARE. — Jure hæreditario oblinere; acquérir par succession. (Moit. Ampl. Col.)

— In possessionem rei alicujus mittere, investire; mettre en possession, investir. (A. 1272.)

— Exhæredare, privare; déshériter, priver, dépouiller. (A. 1385.)

— Eradicare, evellere; arracher. (A. 1301.)

HEREDITARIA. — Hæres, cui hæreditas de jure competit; héritière. (A. 1336.)

HEREDITARIUM. — Hæreditas, ac præ-

cipue bona immobilia; héritage, succession, immeuble. (Cons. Univ. Par.)

HEREDITARIUS. — Hæres; héritier. (S. ix.)

HEREDITER. — Perpetuo; pour toujours. (A. 1256.)

HEREDIUM. — Idem q. HEREDITARIUM. (A. SS.)

HEREDUM. — Onus; charge, fardeau; ol. hardée. (A. 1207.)

HEREGIA. — Hæresis, seu præstationis species vel multa, quæ ab iis, qui hæreseos convincebantur solvende; hérésie ou peine que l'on prononçait contre ceux qui étaient conteineus d'hérésie. (S. xiii.)

HEREGRAVIUS. — Velicibus Germanis, comes militaris, seu vorius, belli dux; chef militaire, général d'armée.

HEREMANNI. — Idem q. HERIMANNI.

HEREMIA. — Locus desertus et solitarius, desert. (A. 1340.)

HEREMITA. — Cella, habitatio eremitæ; ermitage. (A. SS.)

— Mulier eremiticam vitam agens; femme qui mène la vie de solitaire. (St. Cad.)

HEREMITAGIUM. — Cella, monasterium, locus desertus et solitarius; cellule, chambre, couvent, désert.

HEREMITANA. — Mulier, etc., ut HEREMITA. (A. 1460.)

HEREMITARIUS. — Ermita; ermite, solitaire. (Lob. H. Brit.)

HEREMITUS. — Terra inculta; terre inculte, friche, lande; ol. terre herme.

HEREMOSUS. — Incultus; qui n'est pas cultivé. (A. 1461.)

HEREMUS. — Terra inculta; locus desertus; terre qui n'est pas cultivée, friche; désert.

HERENCIA. — Adhærentia, appendix; dépendance, appartenence. (Ch. Hisp.)

HERENCINUS. — Qui alteri adjacet, ab alio pendens; qui est à côté d'un autre, qui dépend d'un autre. (A. 1337.)

HERESCARIUS. — Minutæ monetæ species apud Furnenses; menue monnaie de Furnes.

HERESIPILIS. — Erysipelas; érysypèle. (A. SS.)

HERESTRATA. — Pro HERESTRATA.

HERESYVE. — Cribrum; cribble, tamis. (A. 1425.)

HERETAGIUM. — Patrimonium, quod successione olvenit; terre provenant d'une succession, héritage. (H. Hnyg.)

HERETICE. — Dicitur de conventibus sorilegiorum in ch. a. 1328.

HERETICUS. — Antiquus; ancien, vieux. (Vet. Gl.)

HERETICA. — Heretica carnes, morbo aliquo infectæ; viandes peu saines. (A. 1273.)

HERZELDA. — Scotis, jus illud quod domino feudali competit, ratione domini, percipiendi in bonis sui tenentis meliorem avium seu animal, de ejus catallis, post illius decessum.

HERGA. — Vestis species ermigeris pro: « Inhibemus expressius nec presbyteri indumentum scutatorium, quod dicitur erga, vel aliud laicale indumentum desu-

per deferre præsumant. » (St. Syn. Eccl. Canon.)

HERGANDUS. — Ead. notione.

HERGAS. — Ead. notione. (Mon. sacr. antiq.)

HERI. — Ab heri, hesternus; d'hier.

HERIBANNATOR. — Qui heribannum colligit; receveur de l'amende appelée herban. (Cap. C. M.)

HERIBERGARE. — Hospitio excipere, ut HERBERGARE.

HERIBERGUM. — Domicilium, mansio, ædes; demeure, maison, habitation.

HERICIA. — Septum quod portis urbium obijcitur, seu quodvis repagulum; herse, fermeture quelconque.

HERICIUS. — Herinaceus; hérisson

HERICO. — Idem q. HERICIA. (A. 1431.)

HERIDETARE. — Hæredem constituere; faire héritier.

HERIGALDUS. — Vestis species, eodem forte q. HERGA. (A. 1340.)

HERILIS. — Principis seu domini filius; fils de seigneur ou de prince. (Vet. Gl.)

— Clarus; illustra, renommé. (Reg. S. Aug.)

HERILITAS. — Eximius corporis habitus; distinction. (A. SS.)

HERIMANNUS. — Vid. ARIMANNUS.

HERISIPILA. — Erysipelas; érysypèle. (A. SS.)

HERISLIZ. — Apud Teutones veteres, armorum depositio, exercitus desertio; désertion, action de quitter l'armée. Herisliz facere, exercitum deserere; quitter l'armée, désertir. — Legitima armorum depositio, cum scilicet expleto expeditionis tempore, qui ad eam tenentur, domum revertuntur; retraite légitime de l'armée (ce qui a lieu quand la guerre terminée, chacun se retire chez soi.)

HERISSO. — Idem q. HERICO.

HERISTALLUS. — Castra, sedes exercitus; camp, lieu où une armée est établie.

HERITATOR. — Hæres; héritier. (A. 1497.)

HERITIUS. — Ead. notione. (A. 714.)

HERITUDO. — Dominatio, ab herus; puissance, domination. (Vet. Gl.)

HERMA. — Herma terra, inculta; terre non cultivée, terre herme. (A. 1038.)

HERMACACES. — Ead. notione. q. HERMACIUM.

HERMACIUM. — Ead. notione q. HERMALE.

HERMALE. — Ager qui nec coli nec arari potest; désert; ol. herm. (A. 1445.)

HERMANERIUM. — Ædes, mensio, domus herimannorum; maison, habitation, demeure, des arimans.

HERMAPHRODITARE. — Castrare; chd-trer. (Alan.)

HERMAPHRODITUS. — Eunucnus, spado; eunuque. (Isid.)

HERMARE. — Deserere, incultum et inhabitatum relinquere; abandonner, laisser inculte et inhabité. (A. 1291.)

HERMASTUM. — Ut HERMACIUM. (A. 1501.)

HERMELLINA. — Mus Ponticus; asermine.

HERMENIUM. — Interpretatio, expositio. (A. SS. Ben.)

HERMINÆ. — Murium Ponticorum pelles; *peaux d'hermine*.

HERMINI. — Pro Armeni, ex Armenia ori; Armeniens; ol. *Hermiones, Herminis*.

HERMINES. — Ad murem Ponticum spectans; *d'hermine*.

HERMIS. — Terra inculta, ut HERMA.

HERMITAGIUM. — Cella eremitæ, ut HEREMITA. (A. 1269.) — Locus desertus, ut HERMALE. (A. 1130.)

HERMITORIUM. — Cella, etc., ut HERMITAGIUM.

HERMOSUS. — Incultus; *désert, inculte*; ol. *herm*. (A. 1461.)

HERMULA. — Statua Mercurii sine manibus et dimidia sui parte inferne trunca; *Hermès*.

HERMUS. — Terra inculta; *Vid. HERMA*.

HERNESIASTUS. — Idem q. HARNESIATUS.

HERNOSUS. — Hernia laborans; *qui souffre d'une hernie*. (Mart., Anecd.)

HERODIAS. — Sortilegii species; *espèce de sortilège*.

HERODIUS. — Ardeola; *héron*. (J. de J.) — Id m q. HERALDUS, fecialis. (Elmh.)

HEROICUS. — Antiquus, ad baronem spectans. (Vet. Gl.)

HEROIS. — Baronista. (Vet. Gl.)

HEROS. — Baro. (Id.)

HERODES. — Fecialis; *hérault*. (H. Koyt.)

HERPICA. — Candelabrum ecclesiasticum, in modum herpidis seu occæ confectum, ut OCCA et HENCIA.

HERPICARE. — Occare; *herse*. (Serv.)

HERPICARIUS. — Qui occat; *celui qui herse*. (Vet. Gl.)

HERPICATIO. — Actio occandi; *hersage*. (Vet. Gl.) — Opera unius diei cum herpice; *journée de hersage*. (Ch. Angl.)

HERPIUS. — Idem q. HERPIX.

HERPIX. — Occa; *herse* (instrument agri-cole).

HERRA. — Idem q. HERA

HERREMERITUS. — Benemeritus, vel magnis meritis clarus. (Ap. Rym.)

HERSA. — Septum quod urbium portis obijciatur; *herse* (ouvrage de défense.)

HERSONARIA. — F. hortus leguminum, a Gallico *ers*, Lat. *erium*, quod est species leguminis; *jardin potager*. (A. 1268.)

HERTEINUS. — Ager qui nec coli, nec arari potest, idem q. HERMALE. (Chartul. S. Vict. Mas.)

HERUNCELLUS. — Ardeola; *petit héron*. (Rym.)

HERUS. — Imperator; *seigneur, empereur*. (A. SS.)

HERUDARIUS. — Miles prædo; *pillard, bandit*. (Vet. Inst.)

HESIA. — Pertinentiæ, idem q. AISIÆ.

HESNAGIUM. — Jus primogeniti in hæreditate paternam; *droit de l'aîné sur les biens patrimoniaux*; *Vid. AINESCIA*. (A. 1241.)

HESTA. — Idem q. ESTALLUS (Ch. Burg.)

HESTALDI. — Idem q. HASTALDI.

HESTALLAGIUM. — Jus *hestas* habendi; *Vid. ESTALLAGIUM*. (Of. Land. civ.)

HESTERNUS. — *Hesternus annus*, proxime elapsus; *l'année qui vient de s'écouler*. (Bed.)

HESTHA. — In Domestici, apud Anglos, capus seu gallus castratus, teste Spelmanno; *chapon*.

HESYCHASTERIUM. — Græcis recentioribus, *ἡσυχαστήριον*, cella solitarii, hic, ut videtur, cœnobium; *hermitage*. (A. SS.)

HETA. — Vatum, optatum, desiderium; *vœu, souhait, désir*; ol. *hait*. (A. 1263.)

HETERIARCHA. — In imperio Byzantino qui cohortibus conflatis ex Romanorum sociis præest; *chef, commandant des troupes alliées, hétériarque*.

HETERIARCHES. — Princeps juventutis apud Byzantinos; *prince de la jeunesse*. (A. SS.)

HETEROCLITUM. — Diversiclinium; *lieu où plusieurs chemins se réunissent*. (J. de J.)

HETEROGENEUS. — Alterius generis; *qui est d'une espèce différente*. (Conc. Const.)

HETEROMALA. — « Vestis servitiis dicta, altera tantum villosa, quæ opponitur amphismaschala utrinque villosa. » (Amal.) In Stat. Aven., *vestis heteromala*, eadem ut q. Gall. *robe de velours*.

HETRUSCUS. — *Hetrusca coronæ*, eæ quibus in solemnioribus deorum pompis utebantur pagani; *hetrusca dicæ*, quod illas ab Hetruria Romani, non secus ac cæteros superstitionum sanarum ritus, acceperant; *couronnes dont se servaient les païens dans leurs grandes solennités religieuses*. (Vet.)

HEUCA. — Embolus, fibula; *cheville de fer qui retient la roue sur l'essieu*; ol. *heuce*, heus. (A. 1303.)

HEUCHIA. — F. rivus, canal; *ruisseau, fossé, canal*. (A. 1261.)

HEUDUM. — Mensura frumentaria apud Belgas; *mesure pour les grains*; ol. *heud*.

HEUSA. — Idem q. HEUCA.

HEUSE. — Calceamentum militare; *chaussure militaire*; *Vid. Osa*.

HEUSIA. — Ead. notione.

HEVA. — Uxor; *épouse*. (Ann. Corb.)

HEYA. — Sepes, ut HAGA.

HEYARE. — Sepire, septimento munire; *palissader*. (Flet.)

HEYRELIUM. — idem q. HAYRELIUM. (A. 1295.)

HIALUM. — Vitrum; *verre*. (Vet. Gl.)

HIATOR. — Pavimentorum cunctorum; *pa-veur*; ol. *hieur*.

HIANIO. — F. Pro UNO. (Vet. Gl.)

HIATUS. — Os; *bouche*. (Ach., Spic.)

HIBERE. — Tenere, ligare; *retenir, attacher, lier*. (A. SS.)

HIBERNAGIUM. — *Vid. cum Hx*.

HIBLATUS. — Pro *niblatus*, splendidus, resplendens. (A. SS.)

HIBTUS. — Pro *hirsutus*.

HICA. — Pro BICA. (Lex Sal.)

HICHA. — Ead. notione. (Id.)

HICHINACULUM. — In test. S. Remigii F. pro *hichinariolum*, ut diminutivum sit vocis *Hichinari*

HICHINARIUS. — Inter ministeria seu vasa sacra reponitur in Hist. episcoporum. Autiodor.; *lacunarius* legendum censet scriptor quidam; *Vid. LACUNARIUS*.

HIDA. — Anglis terræ portio, quantum sufficit ad arandum uni aratro per annum; *hide, mesure agraire valant cent acres, portion de terre pouvant être cultivée par un seul homme*.

HIDAGIUM. — Præstatio quæ regi Angliæ ex singulis hidis exsolvitur; *hidage, redevance que chaque hide de terre devait au roi d'Angleterre*.

HIDALGUS. — Nobilis apud Hispanos; *no-ble, hidalgo*.

HIDARE. — Anglis terram per *hidas* censere, unde *hidatus*, taxatus, censitus. (Pass.)

HIDRIO. — Aromatis genus. (A. 716.)

HIEMALIS. — *Hiemalis annona* (A. 1178), *fruges hiemales* (Spec. Sax.), secale majus; *seigle*.

HIERACITE. — Hieratici, sectatores *Hieracis* qui Ægyptius gente, Manichæus opinio-ne, novam sectam prouidit.

HIERARCHA. — Archiepiscopus; *hiérar-que, archevêque*. (Ap. Mur.)

HIERAX. — Species falconis; *sacre*. (Thuan.)

HIERO. — Ardea; *héron*. (Ap. Spelm.)

HIEROCERUS. — Sacer præco, qui favere linguis jubet, dum sacra peraguntur, aut qui aliud quidpiam inter rem sacram edicit; *bedeau*. (Mur.)

HIEROCOMIUM. — Male pro GEROCOMIUM. (A. SS.)

HIERODULUS. — Ælitus, Gr. *ἱερόδουλος*; *esclave consacré au service d'un temple*. (Firm.)

HIEROMNEMON. — Diaconale officium in Ecclesia Constantinopolitana magnæ estimationis, cui incumbat patriarcham pontificaliter indinere, preces in libro indicare in throno locum electis ac consecralis assignare et contactum ordilonis consu-etum intonare: uti cæremoniarum magistri in aula pontificia solent; *maître des cérémonies dans l'ancienne église de Constantinople*.

HIEROMONACHI. — Græcis, qui non simplices monachi, sed sacerdotes sunt; *religieux qui sont à la fois moines et prêtres*.

HIERONICUM. — Liber liturgicus, seu missalis, idem q. GERONICUM.

HIEROPHANTA. — Qui sacra et cæremonias docet, sacerdotum antistes, ædituus; *hiérophante*. (Ap. Pet.)

HIEROPHYLACIUM. — Sacrarium; *lieu où l'on serre les objets sacrés, sacristie, trésor*. (Syn. Valent., a. 1594.)

HIEROPHRESSES. — Archiepiscopus; *archevêque*. (Mur.)

HIEROPREPES. — Idem q. GEROPREPES.

HIEROSOLYMPETA. — Qui proleiscitur Hierosolymam; *celui qui part en pèlerinage pour Jérusalem*. (Gasp. Gl.)

HIES. — Exitus angustior, callis vix singulis pervius; *petit sentier*, ol. *issue*.

HIEtare. — Oscitari, hiare; *bailler*. (Vet. Gl.)

HILARANEN. — Lætitia, gaudium; *joie, liesse*. (Vet. Gl.)

HILARIZARE. — Hilariter agere. (A. SS.)

HILCUS. — Pars ensis, capulus; *poignée ou garde d'épée*. (Mir.)

HILIDER. — Coluber, serpens; *reptile, serpens*. (A. SS. Ben.)

HILI O. Aquila; *aigle*. (Pap.)

HILNACHIA. — Navigii species; *Vid. NACA*.

HILTISCHALCHI. — F. mansierviles apud Germanos, *schalk* enim Germanice servus.

HIMERINUS. — Gr. *ἡμέριος*, diurnus; *du jour, qui se fait pendant le jour*. (Joan. Sarisb.)

HIMNIZARE. — Hymnos canere; *chanter des hymnes*. (Mur.)

HINONIA. — Funiculus, qua ex puteo educitur aqua; *corde de puits*. (Vet. Gl.)

HIN. — Mensura quantum; *certaine mesure*.

HINNOLESCERE. — Pro INOLESCERE. (Mur.)

HINNULA. — Cepula; *échalote*. (Vet. Gl.)

HINNULETUM. — Hortus olitorius; *jardin potager*. (Lut.)

HINTHICA. — Reconditorium. (Ann. Pis.)

HIPOTHECARIUS. — Pharmacopola; *pharmaci-en*. (A. 1283.)

HIPPARCHUS. — Præfectus equitum; *commandant de cavalerie*. (Mab.)

HIPPICUM. — « Mensura et spatium iv stadiorum, aut quatuor cubitos continens. » (Laur.)

HIPPITARE. — Oscitare, badare; *bailler*. (Isid.)

HIPPOCOERCIIUM. — Locus ubi ferrantur equi; *lieu où l'on ferre les chevaux*. (Vet. Inst.)

HIPPOTHICUS. — Suprapelliceum; *surplis, rochet*. (Sch. God.)

HIPPOTRIBA. — Officium apud Venetos, idem forte, quod Gallice *le grand écuyer*. (A. SS.)

HIRANDUS. — Idem q. HERALDUS. (A. 1352.)

HIRCORITA. — Stabulum hircorum; *étable à boucs*. (Cap. C. M.)

HIRCIPES. — Pro HERPIX.

HIRCUS. — Cilicium, quia ex pilis hircorum textur; *cilice*. (A. SS.)

HIRMO. — Gr. *εἰσός*; *enchaînement, figure de rhétorique*. (Isid.)

HIRPIX. — Occa; *herse*.

HIRRIRE. — Grunnire, dicitur de cane; *gronder, grogner*. (Sid.)

HIRRITUS. — Canum grunnitus; *grogne-ment de chiens*. (Sid.)

HIRSTIS. — Incultus et eramus ager; *friche*; ol. *histar*. (Mon. Angl.)

HIRUDO. — Piscis genus; *plie*. (A. 1401.)

HIRUNDELLA. — Hirundo; *hirondelle*. (W. Brit.)

HIRUNDINA. — Ead. notione. (A. SS.)

HIRUNDO. — Machinæ bellicæ species; *sorte de machine de guerre*.

HISCA. — Pallii genus; *sorte de manteau*. (A. 1287.)

HISLULA. — Insula; *île*. (Tabul. S. Cyp. Pict.)

HISSIRUS. — Hippegus, ut HUISSERIUM. (Chr. Wheth.)

HISTORIA. — Apud scriptores sacros, le-

ctio desumpta ex libris historicis Veteris Testamenti et aliis, quæ in statim diebus recitatur; *passage d'un des livres de l'Ancien Testament*. (Pass.) — Responsorium quod post lectionem decantatur; *répons*. (Vet. Aram.) — Festi officium; *l'office particulier à une fête*. (H. S. Germ.) — Codex, liber; *livre, volume*. (A. 1083.) — Figura, imago; *figure, dessin, ornement*. (A. 1519.) — Pannus lignis intextus; *tissu historié, orné de dessins*. (A. 1301.)

HISTORIALITER. — Stylo historico; *en style historique, gravé*. (Gl. Rod.) « Hinc forinsecus dealbavit illud (delubrum), intrinsecus autem depinxit *historialiter*, id est historias et figuras depinxit; il y peint des sujets, des histoires. (Dutl.)

HISTORIARE. — Narrare, dicere; *raconter*. (Alty.) — Historias picturis representare; *peindre des sujets historiques ou de fantaisie*. (Chr. Bec.)

HISTORIATUS. — Intextus figuris; *orné de figures*.

HISTORIOGRAPHUS. — Pictor; *peintre*. (Vet. Gl.)

HISTORIUM. — Codex historicus; *livre d'histoire*. (A. 1245.)

HISTRIATUS. — « Historiis sculptus voldepictus: unde pannus vel paries in quo plures depinguntur historiae vel sculpturae, *histriatus* dicitur; » *historié, peint, sculpté*. (Pass.)

HITHA. — Portus, ul HEDA.

HITRUDE. — « Præmissis in omnibus fideliter *hitruide* conservatis. » (A. 1269.) Ubi *hitruide* synonymum videtur vocis *fideliter*.

HITTIRE. — Investigare; *rechercher*. (Vet. Gl.)

HIUSA. — Signum, quod prædio vel ædi, cuius possessionem quis adit, apponit; *Vid. WIFA*.

HYVERNAGIUM. — *Vid. HYVERNAGIUM*.

HLOBOTA. — Anglo-Saxonibus, nulla ejus qui turmæ illegitimæ interfuit; *amende infligée à celui qui a fait partie d'un rassemblement illégal*.

HLOTH. — Anglo-Saxonibus, turma vel cohors quæ a 7 hominibus usque ad 35 numeratur; *troupe, rassemblement de 7 à 35 personnes*.

HO. — Vocabulum in indicendo silentio usitatum; *interjection employée pour imposer silence*.

HOARE. — Pastinare, terram ligone seu pastino vertere; *houer la terre*. (A. 1219.)

HOBARIUS. — Hobæ possessor vel colonus; *Vid. HUBARIUS*.

HOBELLARIUS. — Miles levis armaturæ, apud Anglos; *hobiller, espèce de soldat armé à la légère*.

HOBERRARIUS. — Ead. notione.

HOBIRA. — Lorica; *cuirasse*. (Isid.)

HOBUNNA. — Colonia, prædium; *ferme, métairie*. (Trad. Fuld.)

HOBUS. — Ead. notione. (A. 994.)

HOCBUS. — Hucus, aduncum instrumentum; *grappin, croc*; ol. *hoc*. (Lamb. Ard.)

HOCHIA. — Terræ portio arabilis, fossibus vel sæpibus undique clausa; *sorte d'enclos*.

HOCHOSINNA. — Germanis, gravior, ut videtur, multa. (Mart., ampl. Col.)

HODEGITRIA. — Vox Græca, viæ dux; sic appellata est imago B. M. Virginis quam D. Lucam depinxisse dicunt, eo quod, cum expulsis Latinis Michael Paleologus urbem triumphans ingrederetur, imaginem hanc sibi prælatam pedes secutus fuerit. (Gregor.)

HODIEDUM. — Pro etiamnum hodie. (H. Fundat. monast. Gladbac.)

HODIETENUS. — Ad hodiernam diem, hodieque. (A. SS.)

HODIUM. — Mensura frumentaria apud Belgas; *mesure pour les grains*; ol. *hoet*. (Pass.)

HODIUS. — Ead. notione. (A. 1230.)

HODOEPORICUM. — Iter, via; *chemin, route*. (A. SS.) — Itinerarium, itineris descriptio; *itinéraire, mémoire des lieux où l'on passe en voyageant*. (A. SS.)

HODOEPORICUS. — Ad viam spectans; *de voyage*; « *Hodæporicæ incommunitates, itineris incommoda*. » (A. SS.)

HODUS. — Idem q. HODIUM. (A. 1187.)

HORLLUS. — Lign; *houe*; ol. *hoc*. (A. 1357.)

HOEVA. — Modus agri cum habitatione colonis, idem q. MANSUS et HUBA. (A. 1276.)

HOFA. — Germanis modus agri, f. idem q. HUBA.

HOFFATA. — Germanis, prædii rustici species, aliquantulum HUBA dissimilis.

HOFPORCI. — Germanis, porci villæ aliqujus. (A. 1187.)

HOGA. — Mons, collis; *montagne, hauteur*.

HOGABULUM. — Idem q. GABULUM.

HOGASTER. — Porcellus apud Anglos; *pourceau, porc*.

HOGETTUS. — Bidens; *houe*; ol. *hote*. (A. 1364.)

HOGRI. — Apud Anglos, bidenses; *houes*. (Mon. Angl.)

HOLCA. — Terræ portio arabilis, idem q. OLCA. (A. 1132.)

HOLCAS. — Oneraria navis; *navire de charge*. — Vas vinarium; *ustensile, vase à vin*.

HOLDA. — Dæmonis species; *lutin, esprit*. (Vet. Inst.)

HOLETA. — Pedum pastorale; *bâton de berger, houlette*. (A. 1351.)

HOLFARE. — Pro olfacere. (Pap.)

HOLINUS. — Olla, vas coquinarium; *marmites*. (Vet. Gl.)

HOLMUS. — Germanis, Anglis et Danis, mons, collis, ut HOGA.

HOLOBLATTEUS. — Totus ex blatta, seu purpura; *qui est tout de pourpre*. (Suar.)

HOLOCAUSTA. — Hostiæ Eucharisticæ; *la sainte Eucharistie*. (Vet. Inst.)

HOLOCAUSTOMA. — Vox Græca ὁλοκαυτωμα, sacrificium sic dictum quod in eo tota victima cremaretur; *holocauste, sacrifice où l'on brûlait la victime entière*. (Tert.)

HOLOCAUSTUM. — Ead. notione. (Prod.)

— Pro ENCAUSTUM atramentum. (S. W. Const. Hist.)

HOLOCHRYSUS. — Gr. ὁλόχρυσος, totus aureus; *qui est tout d'or*. (Gr. Tur.)

HOLOCOTYNUS. — Gr. ὁλόκοτνος, nummi Aegyptii genus; f. integri auri unciam appendens; *sorte de monnaie d'Egypte*. (A. SS.)

HOLOSERICUS. — Gr. ὁλοσερικος, totus ex serico; *qui est tout en soie*. (Conc. Hisp.)

HOLOSIDERUS. — Gr. ὁλοσίδηρος, totus ex ferri; *qui est tout de fer*. (Cod. Th.)

HOLOVERUS. — Vox hybrida, ὁλος, verus, omnium purpureus; *qui est tout de pourpre*. (Cod. Th.)

HOLOVITREUS. — Totus vitreus; *qui est tout de verre*. (A. SS.) — Scyphus vitreus; *coupe de verre*. (Ann. Ben.)

HOMAGIALIS. — Vassallus, qui ad præstandum domino feudali homagium tenetur; *celui qui est tenu à faire hommage à un seigneur, vassal*; ol. *homagier*. (Chr. Salz.) — *Homagiales terre*, quæ sub fide et hominio a domino feudali tenentur. (Ap. Lud.)

HOMAGIATUS. — Ead. notione. (Ap. Lud.)

HOMAGIUM. — Idem q. HOMINIUM et HOMINUM. (Pass.)

HOMATA. — Modus agri vineis consiti, 3 circiter jornalita complectens; *mesure de terre plantée en vigne*; ol. *homme*. (A. 1313.)

HOMATICUM. — Idem q. HOMINIUM. (A. 1308.)

HOMBARIUS. — Idem q. HOMARIUS.

HOMIAGIUM. — Idem q. HOMINIUM. (A. 1337.)

HOMEN. — Obsequium; *déférence, obéissance, soumission*. (Vet. Cod.)

HOMENAGIUM. — Idem q. HOMINIUM. (A. 1440.)

HOMENATICUM. — Ead. notione. (A. 1069.)

HOMENECIHA. — Idem q. HOMINIUM. (A. 1167.)

HOMENESCO. — Promissio sacramento firmata, obsequium fide vassalli assertum; *promesse sous serment, acte de soumission du vassal au seigneur, hommage*. (A. 1241.)

HOMETA. — Mensura species, idem q. HOMATA. (A. 1405.)

HOMETUM. — Domus, ædes, mansio; *maison, habitation, demeure*. (A. 1277.)

HOMICIDIUM. — Cum quis hominem dicit, verberat; *homicide*. (Leg. H. I reg. Angl.)

HOMICIDALIS. — Homicidium spectans; *relatif à l'homicide, homicide*. (Bath. ep.)

HOMICIDALITER. — Ac si homicidium fecisset; *comme s'il avait commis un homicide*. (A. SS.)

HOMICIDIA. — Jus cognoscendi de homicidiis, vel etiam multa pecuniaria propter homicidium; *droit de connaître du crime homicide, ou peine pécuniaire prononcée sur ce crime*. (A. 1313.)

HOMICIDIUM. — Hominum cædes, cuanodi in prætiis; *carnage, massacre*. (Lup. Sol.) — Multa pecuniaria propter homicidium; *peine pécuniaire prononcée contre homicide*. (Conc. Hisp.)

HOMICIDIUS. — Ead. notione. (A. 1114.)

HOMICIDUM. — Ead. notione. (A. 1012.)

HOMILÆ. — Familiæ collationes, quæ a præsulibus habebantur in ædibus sacris, in quibus et interrogabant populum, et interrogabantur a populo: ita enim ὁμιλίαν a λόγῳ seu oratione distinguit Pholius, unde *tractatus populares a sancto Augustino dicuntur; entretiens familiers entre le prêtre et les fidèles, homélies*.

HOMILIARE. — Liber continens sanctorum homilias; *recueil d'homélies*. (Chr. Fontanel.)

HOMILIARIUS. — Ead. notione. (Duraud.)

HOMINACIO. — Idem q. HOMINIUM. (Dommes.)

HOMINAGIUM. — Ead. notione. (Rad. do Diet.) — Injuriarum satisfactio; *satisfaction, réparation*. (A. 1207.)

HOMINAGIUS. — Idem q. HOMAGIALIS. (A. 1327.)

HOMINATA. — Modus agri, ut HOMATA. (A. 1210.)

HOMINATICUM. — Idem q. HOMINIUM. (1035.)

HOMINATIO. — Ead. notione. (A. 1127.)

HOMINATUS. — Ead. notione. (A. 1097.)

HOMINICIUM. — Professio quævis absque seu servitii; *toute profession, déclaration d'obéissance ou de soumission*. (A. SS.)

HOMINICOLÆ. — Sic dicti ab Apollinaristis Catholicis, quod Deum hominem adorare dicerent. (Fac. Herm.)

HOMINISCUM. — Idem q. HOMINIUM. (A. 1310.)

HOMINIUM. — Servilium seu obsequium quod homo, seu cliens, vel servus, domino suo præstato tenetur; *service d'homme ou obéissance que le vassal doit à son seigneur*. (Ugut.) — Professio fidei et obsequii, quam homo seu vassallus, dominum suo feudali præstat ratum fendi, quod ab eo tenet; *hommage féodal, promesse de fidélité et de devoirs faite au seigneur par le vassal*. (Pass.) — *Hominium planum* vel *simplex* quod nude fit, et cui non adjunctum est sacramentum fidelitatis, ad discernim *ligi*, in quo fidelitas domino contra quemvis juratur; *hommage simple, qui n'emporte aucune étroite obligation, à la différence de l'hommage lige, qui était la promesse de défendre son seigneur envers et contre tous*. (Pass.) — Territorium intra quod hominum dominum debetur; *ressort de suzeraineté, étendue de pays sur laquelle on a droit à l'hommage féodal et aux services qui en découlent*. (Ap. Spelm.) — Securitas cuius data cum sacramento; *promesse, garantie, sûreté*. (Roder. Tolet.) — Clientelæ professio; *déclaration par laquelle on se met sous la protection de quelqu'un, avec de patronage*. (A. SS. Den.) — Sacramentum, iuramentum; *serment*. (Ap. Blanc.) — Præstatio quævis etiam pecuniaria; *redevance, prestation*. (A. 1320.) — Oblatio quæ fit intra Missarum solemnia pro defunctis; *offrande qui se fait aux Messes des morts*. (A. 1228.)

HOMIPLAGIUM. — Cum quis homini plagas infligit. (*Leg. H. I, reg. Angl.*)

HOMO. — Generaliter qui alterius dominio quavis ratione subiectus est, seu sit servilis conditionis, seu ingenuus; *serf, vassal, et généralement celui qui est soumis à un autre de quelque manière que ce soit*; ol. *homme*. (Pass.) *Homo de capite seu capitulis*, manumissus sub conditione operarum, servitii aut census annui; *affranchi tenu à certains services envers son ancien seigneur*. (Pass.) *Homo casatus*, qui in ædibus dominici servit; *serf attaché au service de la maison de son maître*. (Ap. Spelm.) *Homo coactus, potestatis, de corpore*, etc., servituti glebarie obnoxius; *serf attaché à la glèbe*. (Pass.) *Homo fidei, homagii*, etc., vassallus; *vassal*; ol. *homme de foy, hommager*. (Pass.) *Homo cubans et levans*, mansionarius, manens; *villain domicilié dans la seigneurie*; ol. *homme levant et couchant*. (Pass.) — *Maritus*; *marî, homme*. (Greg. M.) — Qui aliis servis præest; *celui qui est chargé de la surveillance des serfs attachés à l'exploitation d'une terre, surveillant, intendant*. (Irm.) *Homo ad arma*, cataphractus; *homme armé de toutes pièces, homme d'armes*. (Joan. Fortesc.) *Homo ad collum*, qui onus ad collum portat; *portefaix*. (Ord. reg. Fr.) *Homo exercitatus*, qui militat in exercitu; *homme de guerre*. (Long. Leg.) *Homo generosus, nobilis, ingenuus*; *homme de noble race, de condition libre*. (A. 1407.) *Homo honoratus*, civis præcipuus; *habitant notable*. (A. 1321.) *Homo legitimus, bonus, vel probus*, is qui in placitis publicis iudicia exercet; *juge expert*. (A. 1183.) *Homo legalis*, adolescens; *jeune homme*. (Chartul. S. Joan. Anger.) *Homo naturalis*, instructus natura seu ea parte corporis, qua quis vir est. (A. 1469.) *Homo pedes vel de pede, plebeius*, infimæ conditionis; *qui est de basse extraction*. (Ch. Catal.)

HOMOGIUS. — Idem q. HOMOLIGIUS.

HOMOLEGIUS. — Ead. notione.

HOMOLIGIUS. — Vassallus; *Vid. LIGIUS.*

HOMOLOGARE. — Proferri; *déclarer publiquement, reconnaître hautement*. (A. 1268.)

— Regia edicta aut statuta in acta parlamentarii referre; *inscrire les édits royaux sur les registres du parlement, homologuer*. (Pass.)

HOMONAGIUM. — Fidei professio, etc., idem q. HOMINIUM.

HOMOPHAGIA. — Cruda comestio. (Cassian.)

HOMORARIUM. — Pro HUMERALE. (A. 1016.)

HOMOUSIANI. — Sic appellati ab Arianis Catholici; *homousiens*; *Vid. HOMUNCIONATES*

HOMOUSION. — Quod est ejusdem substantiæ; *qui est de la même essence, consubstantiel*. (Noik. Balth.)

HOMUNCIONATES. — Catholici, sic dicti ab Arianis « quia dicunt duas naturas esse in Christo, duasque substantias », quosque alii *homousianos* vocant.

HOMUNCIONITÆ. — Ita vocantur a Prudentio Ebionitæ, Samosatensiani, alique

hæretici, qui Christum purum hominem esse, nihilque divinæ essentia ac virtutis habere contendebant.

HONDUS. — Modus agri; *mesure agraire chez les Belges*.

HONESTAMENTUM. — Ornatus, insigne alicuius dignitatis; *décoration, marque de dignité*. (Ach. Spic.)

HONESTARE. — *Honestare se*, sese accingere; *se préparer*. (Rob. Mon.) — Vestire, ornare; *orner, vêtir, parer*. (Vel. Inst.)

HONESTAS. — Honor, prærogativa, privilegium. (A. 1104.) — Decorum, decencia, observantia. (A. 1101.)

HONESTATUS. — Pro honestus.

HONESTE. — Viriliter, fortiter; *vigoureusement, avec bravoure*. (Rob. Mon.) — Decenter, cum reverentia; *respectueusement*. (Ordinar. S. Petr. Aurea Val.) — Congruenter, rite; *selon les règles, comme il convient*. (A. 1183.)

HONESTUS. — Congruus, conveniens; *convenable, conforme*. (A. 1418.)

HONGRECOLTRA. — Flandrensibus, ager incultus, palustris, cespitibus nigris fodendis aptum; *tourbière*.

HONNINA. — Eruca; *chenille*. (Comp. S. Petr. Insul.)

HONOR. — Præhium ad vitam viris nobilibus assignatum ad militare servitium; *bénéfice militaire, terre donnée en jouissance sous condition de services militaires*. (S. vii, viii, ix.) — Feudum; *fief*. (Pass.) — Quavis possessio, prædium rusticum; *terre, domaine, métairie*. (Pass.) — Præcipuum feodi manerium; *le manoir principal du fief, celui qu'habite le seigneur*. (*Leg. H. I, reg. Angl.*)

— Provinciæ seu urbis administratio; *gouvernement d'une ville ou d'une province*. (A. 1167.) — Apud Anglos, feudum vel manerium nobilius; *fief ou manoir de premier ordre*. (Corvel.) — Territorium, districtus; *ressort, étendue de juridiction*. (A. 1357.)

— Jus relevit quod domino ex feudorum alienationibus obvenit; *droit de mutation, somme qui se paye au seigneur quand une terre change de propriétaire*. (Vel. Instr.) — Præstatio; *redevance*. (A. 1317.) *Honor cathedralis*, præstationis species quæ episcopo quotannis in signum subjectionis ab ecclesiis solvitur; *droit ou cens cathédral, tribut annuel que les églises de chaque diocèse payaient à leur évêque*. (Conc. Bracar.)

— Apud scriptores ecclesiasticos, honores dicuntur majores et excellentiores in ecclesiis dignitates, ut sunt episcopus, presbyteratus, et diaconatus, necnon majora in ecclesiis cathedralibus beneficia, seu, uti vocantur, *dignitates*, atque alio canonici ipsæ. (Pass.) *Officiales, servitores ad honores*; qui non ex officio, sed sponte et voluntarie servant. (A. 1409.) *Honor normalis*, regula monastica. (S. ix.) *Honor vexilli*, jus vassallus suos in prælium sub vexillo suo conducere, quod ad milites banneretos pertinebat. (A. 1407.)

Honores facere, phrasis Gallica *faire les honneurs de*, enumerare, honoris causa elerre, aliquid honorifice habere. (A. 1399.)

HONORABILIS. — Ornatus, optime in-

structus; *paré, orné, bien dressé*. (Cons. S. Aug. Lemov.) — Apud Byzantinos, titulus honorarius qui concedebatur iis qui honoribus perfuncti erant, qui quidem titulus vulgo a Gallis mediæ ætatis temporibus dabatur iis qui civilia munia obierant, quos *honorabiles personas* vocabant.

HONORABILITAS. — Titulus honorarius episcoporum. (Fac. Herm.) — Decorum, decencia, honor, honoris testificatio. (Cap. C. C.)

HONORABILITER. — Honorifice; *honorablement, avec distinction*. (Ann. S. Bert.)

HONORANTIA. — Honor, pompa, Ital. *honoranza*. (Mir.) *Honorantia*, honores, prærogativæ, privilegia; *honours, privilèges, prérogatives*. (A. 1193.)

HONORARE. — In honorem seu feudum concedere; *donner en fief*. (A. 1261.) — Muneribus seu beneficiis prosequi; *comblér de présents ou de bienfaits*. (A. 1223.) — Verbis seu titulis honorariis aliquem compellere; *donner à quelqu'un des titres honorifiques*. (Ann. S. Bert.) — Celebrare; *célébrer*. (St. Univ. Tol.)

HONORARIUS. — *Honorarium vinum* quod regibus et potentibus honoris gratia offertur; *vin d'honneur, celui que l'on offre aux rois et aux grands dans certaines circonstances*. (Vel. Gl.)

HONORATIM. — Cum honore debito. (Fulch. Carnot.)

HONORATUS. — Qui feudum seu honorem possidet; *possesseur de fief*. (Capit. Radelch. princip. Benevent.)

HONORERIUM. — Presbyterium, consessus presbyterorum honoratorum. (Vel. Inscript.)

HONORIFICABILITUDINITAS. — Honor; *honneur*. (Alb. Mus.)

HONORIFICABILITUDO. — Pro dignitas. (A. 1137.)

HONORIFICARE. — Honoribus et dignitatibus cumulare; *comblér d'honneurs et de dignités*. (Script. rer. Fr.)

HONORIFICENTIA. — Titulus honorarius pontificum. (Isid.) — Dignitas, pompa. (A. 1162.) — Honor, feudum. (Act. Inn. III.)

HONORIUM. — Idem quod Honor, seu honoris aut feudi territorium et ambitus. (A. 1309.) — Suprema jurisdictio ejusque districtus; *haute justice et territoire où elle s'exerce*. (A. 1313.)

HONORUS. — Honorificus; *honorable, qui honore*. (Flud.)

HONUS. — Pro Honor et onus.

HOPELANDA. — Pallii vel tunicæ species; *houppelande*. (A. 1433.)

HOPLA. — Populus (arbor); *peuplier*. (A. 1096.)

HOQUELATOR. — Versutus ac fraudulentus, litigator, fallax, rixosus; *chicaneur, fourbe, trameur, querelleur*; ol. *hoquelleur*. (A. 1352.)

HOQUETUS. — Singultus; *hoquet*. (Bul. Joan. XXII PP.) — Impedimentum quod vis, difficultas quæ moram affert in negotiis;

empêchement, difficulté; ol. *houquet*. (A. 1314.)

HORA. — Moneta vel pars libræ monetariæ; *Vid. Ora.* — Liber precum; *livre, recueil de prières*. *Heures*. (Menot.) — Regio; *pays, quartier*. (A. 1230.) — *Horæ canonicæ seu regulares vel diurnales*, Officia diurna quæ in ecclesiis fideles psallendo exsequuntur, sic dicta quia certis horis recitari debent juxta canones et regulas SS. Patrum; *Heures canonicales, l'Office*. (Pass.) *Horarum receptor*, qui canonicas Horas persolvendas curat in ecclesia, et stipendia canonicis, qui iis intersunt, persolvit; *ecclésiastique chargé de veiller à la récitation de l'Office et de remettre aux chanoines qui y assistaient les honoraires d'usage*. (Necrol. eccl. Paris.) *Horæ nona*, partes Orientis circa solstitium hiemale. (Lob., II. Brit.) *Horæ tertia*, post meridiem scilicet, partes Occidentis circa solstitium hiemale. (Id.) — *Horæ bassa*, seu torda aut vespera, serotina; *heure avancée, le soir*. (A. 1400, 1311, 1378.) *Horæ macelli*, qua, ut videtur, merces venum expositas emere licet; *heure à laquelle on ouvre le marché*. (A. SS.) *Horæ parva*, exiguus temporis articulus; *court instant*. (Barel.)

HORARIE. — Quasi ad horam. (A. 1160.)

HORARIUM. — Vestis episcopalis in formam sindonis; *Vid. ORALE.*

HORARIUS. — Liber horas canonicas continens; *bréviaire*. (Gilleb. Luciens. epis.) — Qui ratione beneficii seu præbendæ Horas canonicas seu Officia diurna in ecclesiis psallendo agit; *heurier*. (A. 1361.) — Qui stipendia canonicis, qui horis intererant, persolvebat; *Vid. Hora*. (A. 1381.)

HORATIM. — Per horas, vel horis competentibus. (A. SS.)

HORATORIUM. — Pro oratorium, minus altare (quo nomine intelligi debent capellæ et minores ecclesiæ quæ a principali dependent. (A. 873.)

HORCA. — Vas olei, species amphoræ; *vase à renfermer l'huile, sorte de cruche*. (A. SS.)

HORDALICIUM. — Idem q. HURDICIUM.

HORDAMENTUM. — Idem q. HURDAMENTUM.

HORDEARIUM. — Æs quod pro hordeo equiti persolvitur; *somme distribuée à un cavalier pour qu'il achète de l'orge à son cheval*. (Uguit.)

HORDECIMUM. — Idem q. HURDICIUM.

HORDEICIUM. — Ead. notione.

HORDICIUM. — Ead. notione.

HORDINIUS. — F. heres, successor, nisi legendum sit *hordinium*, posteritas; *Vid. ORDINIUM*. (A. 1236.)

HORIDIA. — Pro hordeum perperam scriptum ap. Alyn. Antiochen.

HORLA. — Ora, limbus; *bord, bordure*; ol. *orte*. (Ordin. reg. Fr.)

HORMENI. — Pro Armeni. (Wildeb.)

HORNA. — Pro urna. (Joan. Diac.)

HORNEGEDLUM. — Tributum, quod exigitur pro animalibus cornutis, apud Anglos; *taxe, impôt sur les bêtes à cornes*. (Mon. Angl.)

HORNO. — Hoc anno; *cette année*. (J. de J.)

HOROCOPUS. — F. pro *horoscopus*, ex-cubitor, vel f. idem qui *horarum receptor*, de quo in *HORA*. (*Inst. eccl. Const.*)

HOROLOGIA TOR. — Horologiorum opifex; *fabricant d'horloges*. (A. 1413.)

HOROLOGIUM. — Ὠρολόγιον, liber ecclesiasticus, apud Græcos, Horas diurnas et Officia continens; *le bréviaire dans l'Eglise grecque*. *Horologium temperare*, illius pondera vel momenta librare, vel sursum evehere, quæ cum in imum delapsa sunt, « horologium cecidisse dicitur; » *monter une horloge*. (*Lib. us. Ord. Cist.*) *Horologium excitatorium*, idem quod *Gallicæ horloge à réveil* nuncupatur. (*Chr. Mellic.*)

HOROSCAPATUS. — F. idem q. *horarum receptor*; *Vid. HORA*.

HOROSCOPICUS. — (Subst.) Astrologus, etc., ut *Horoscopus*. (Ap. Mart., *Ampl. Col.*) — (Adj.) Ad diem natalem pertinuens; *généralistique, horoscopique*. (Firm.)

HOROSCOPIUM. — Ex aqua vel arena horologium; *sablier ou clepsydre*. (A. SS.) — Instrumentum ad indagandam horam natalem; *cadran d'astrologie*. (Sid.)

HOROSCOPIUS. — « Instrumentum quoddam rotundum vel quadrum, habens circumquaque multas divisiones et mediclinium in medio, in quo sunt firamina, per quæ omnes horæ et stellæ cognoscuntur; unde *astrolabius* dicitur » (Pap.) — Astrologus, qui horas, maxime natales, inquit vel considerat; ea pars cæli quæ genitura tempore ab Oriente ortur vel ascendit in hemisphærium; hincque ortus vel ascendens dicitur; illud punctum temporis quo quis nascitur; denique idem est qui *excubitor*, ut in charta a. 1121 apud Miræum.

HORREARIUS. — Præses et custos horrei; *gardien d'un grenier*. (Dig.)

HORREATICUS. — Pertinens ad horreum; *relatif au magasin, au grenier*. *Horreaticæ species*, fructus in horren asservati; *produits enfermés dans un grenier*. (Cod. Th.)

HORRENDIUS. — Magis horrendum. (A. 1383.)

HORRENTIA. — Aversatio; *aversion, éloignement pour...* (Terl.)

HORRERE. — Horreri esse; *être en horreur*. (Gr. Tar.)

HORRESCENTIA. — Timor, pavor; *peur, crainte*. (Ryn.)

HORRIBILIS. — Qui aliquid abhorret, refugit; *qui a horreur de quelque chose, qui s'en éloigne, l'évite*. (Const. Afr.)

HORRIDITAS. — Locus horridus, opacior latebra; *lieu ténébreux, obscure retraite*. (Sal. Mal.)

HORRIPILARE. — Cum capilli pro horrore eriguntur; *se dresser sur la tête, en parlant des cheveux*. (J. de J.)

HORRIPILATIO. — Tremulus, motus qui in febris reversinæ accideret; *harripilation*. (Mart., *Anecd.*) — Horror, pavor; *horreur, peur, frayeur*. (A. SS.) — Dicitur cum capilli eriguntur; *hérissément des cheveux*. (Pass.)

HORROR. — Carrer, locus caliginis horridus; *cachot*. (A. 1244.)

HORTA. — Pro *Hortus*. (A. 1297.)

HORTALE. — Hortus; *jardin*. (Joan. de Cerm.)

HORTALIA. — Olera et alia id generis quæ in hortis nascuntur; *légumes*. (St. mont, *reg.*)

HORTALIGIA. — Ead. notione. (A. 1280.)

HORTALIS. — Hortus, ut *HORTALE*. (A. 1179.)

HORTALITIUM. — Diminut. ab *hortus*. (A. SS.)

HORTATIS. — Mendose pro *HORTALIS* in *G. Chr.*

HORTELLUS. — Ager cultus et clausus; *champ cultivé et clos, enclos*. (A. SS.)

HORTICELLUS. — Parvus hortus; *petit jardin*. (A. 755.)

HORTICULA. — Hortulanus; *jardinier*. (Mart., *Anecd.*)

HORTICULUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

HORTIFER. — Hortus; *jardin*. (Vet. Ch.)

HORTILIO. — Hortulanus; *jardinier*. (Vet. Gl.)

HORTIS. — Hortus; *jardin*. (Chartul. Bit.)

HORTIVUS. — Hortensis; *de jardin, de potager*. (St. Cad.)

HORTOLAGIUM. — Præstatio pro leguminibus quæ in hortis cresunt, et legumina seu olera ipsa; *légumes et droit sur les légumes*. (Tabul. episc. Autis.)

HORTOLANUS. — Hortulanus; *jardinier*. (Mon. Angl.)

HORTORAGLIE. — Olera et alia id genus quæ in hortis nascuntur, ut *HORTALIA*. (St. Mont. *Reg.*)

HORTULANUS. — Officium monasticum, cui hortus cura incumbit; *moine chargé de soigner le jardin du couvent*. (Ultr.)

HORTULARIA. — Olera, legumina, ut *HORTALIA*. (A. 1108.)

HORTUS. — Septum; *clos*. (A. 1121.) *Hortus dominicalis*, abbas; *jardin de l'abbé*. (A. 1351.)

HORULA. — Temporis punctum; *court instant*. (Elmh.)

HOSA. — Tibiale, caliga; *brodequins, bottines*; ol. *housses, housseaux*. (Pass.) — Parvum dolium ligneum; *petit baril*. (G. Chr.)

HOSCHA. — Portio terræ arabilis, fossis vel sepibus undique clausa; *pièce de terre labourable qui est close par des fossés ou des haies*; ol. *hosche*.

HOSPES. — Burgundi, pervasis Galliarum finibus cum veteribus incolis quos *Romani* vocabant, agros, terras ac prædia et mancipia ita partiti sunt ut Burgundis dum terrarum partes, mancipiorum tertia, reliqua eederent Romanis, quos ex eo *hospites* appellabant, quod ab iis Burgundi aliquando Barbari, veluti advena hospitio recepti et in rerum possessione adsciti rebus iisdem hospitalitatis jure gaudere ac frui dicerentur. *Hospites* etiam nuncupantur in mediævi instrumentis: 1° *pauperes*; *les pauvres*. (A. 839); 2° *obsides*; *les otages*. (Ch. sac. ix); 3° quidam villarum seu pagorum incolæ quos alii *mansionarios* vocant; qui

scilicet domos incolunt sub censu annuo, qui *hostisia* nuncupatur, enque nomine rescandisiam, hinc est *residentialis* debent, et stagium unde et *stagiarii* dicuntur; *hôtes, espèces de fermiers qui n'avaient que l'usufruit du terrain et de l'habitation, pour lesquels ils devaient des rentes et des services et que le propriétaire pouvait, à moins de stipulations contraires, congédier à sa volonté*. (S. vii, viii, etc.) *Hospes plenarius*, qui cunctis servitutibus, quæ *hospitis* conditioni addictæ sunt, obnoxius est. (S. xi.) *Hospes foedi*, qui præcipuum feudi manerium habitabat et excolit. (Chartul. Ambian. capit.) *Hospes generalis*, magnus metator hospitiorum; *maréchal des logis*. (Ap. Nicol. Upton.) *Hospes mutarius*, habitator alienigenæ loci quæ vigilia publica exigit; *habitant, domicilié*. (St. Cadub.)

HOSPICIATUM. — Gistum, idem q. *HOSPITIUM*.

HOSPICIATUS. — *Hospitum* conditio; *conditio d'hôte*; *Vid. Hospes*. (A. 1179.)

HOSPITAGIUM. — *Hospitium*, domus; *demeure, habitation*. (A. 1317) — Jns capiendi ligna *hospitio* construeno vel reparando necessaria in foresta; *droit de couper dans une forêt le bois nécessaire à la construction ou à la réparation d'une maison*. (Vet. Ch.) — Idem q. *GISTUM*, *PROCURATIO* et *PASTUS*. (A. 1296.)

HOSPITALAGIUM. — Tributum quod pro hospitalandis meritis solvitur, idem q. *HOSPITALIUM*. (A. 1344.)

HOSPITALANUS. — Qui in hospitalibus regrorum ac pauperum obsequiis addictus est; *infirmier, frère d'hôpital*. (A. 1249.)

HOSPITALARIA. — Xenodochium; *hôpital, hospice*. (A. 1202.) — Domus, domicilium; *maison, habitation, demeure*. (Ap. Mart., *Amp. Col.*) — Domus hospitum in monasteriis; *batiment destiné dans les monastères à la réception des étrangers*. (A. 1279.) — Officium hospitalarii in monasteriis; *Vid. HOSPITALARIUS*. (Bul. Paul. III PP.)

HOSPITALARIUS. — Miles Ordinis S. Joannis Hierosolymitani; *chevalier de S. Jean de Jérusalem*; ol. *hospitalier*. (Pass.) — Hospes; *hôte*. (Thwroc.) — Qui in hospitalibus agrorum ac pauperum obsequiis addictus S. Augustini proficitur; *infirmier, frère de l'ordre de S. Augustin*. (Jacob. Vitrac.) — Cui in monasteriis hospitum cura incumbit; *moine chargé de la réception des hôtes de son couvent*. (A. 1331.) *Hospitalarius grangiæ*, frater conversus apud Cistercienses, cui prædii seu villæ rusticæ cura incumbit. (Regul. Ord. Cisterc.)

HOSPITALE. — Palatium; *hôtel, palais*. (Ord. reg. Fr.) — *Hospitium*, diversorium; *gîte, logis, auberge*. (J. Afr.) — Xenodochium; *infirmier, hospice*. (Aic.) — Locus seu redes in monasterio ubi hospites et advena recipiebantur; *partie d'une abbaye où l'on reçoit les hôtes et les étrangers*. (Pass.) — Domus hospitaliariorum militum Ordinis S. Joannis Hierosolym.; *maison des chevaliers de l'hôpital de S. Jean de Jérusalem*. (A.

1225.) — *Hospitalia*, edificiola quæ ad curtem spectant. (A. 767.)

HOSPITALERIUS. — Idem qui *HOSPITALIS*. (A. 1235.) *Hospitalarius*. (Vet. Cærem.)

HOSPITALETTUM. — Diminut. ab *hospitali*, hospitium, diversorium. (A. 1297.)

HOSPITALIS. — Idem q. *Hospes* sive *Mansionarius*. (A. 1216.) — *Hospitalarius*, diversoriarius; *aubergiste, hôtelier*. (Luc. Tud.) — Idem qui *HOSPITALARIUS*, seu cui cura est hospitii monachici. (Us. Antig. Cister.) — Xenodochium et diversorium, ut *HOSPITALE*. (Pass.)

HOSPITALITAS. — Hospitalis, xenodochium; *infirmier, hospice*. (H. Knygt.) — Eleemosyna quæ ad hospitalia præbatur; *aumône, offrande pour l'entretien des hospices*. (Ch. Abbat. Labiens.) — Mansio, domus; *maison, demeure*. (A. 1259.) — Gistum, procuratio; *droit de gîte et de procuration*. (S. ix.) — *Hospitalitatis domus*, diversorium, hospitium; *auberge, hôtellerie*. (Gr. Tur.)

HOSPITALITIUM. — Domus; *maison, demeure*. (Tabul. eccl. Carnot.)

HOSPITALIUM. — Xenodochium, ut *HOSPITALE*. (Vet. Gl.)

HOSPITAMENTUM. — Hospitium in quo hospes seu mansionarius habitat; *maison affectée au logement du fermier appelé hôte*. (A. 1164.) — Idem q. *HOSPITALIUM*. (Ach. Spic.)

HOSPITARE. — Hospitio excipere; *loger, héberger*. (Leg. Edward. conf.) — Hospitium seu mansionaticum præbere; *recevoir chez soi le seigneur, s'acquitter de l'obligation du gîte*. (S. xiii.) — Hospites in villa collocare; *mettre des fermiers dans une terre*. (Tabul. Vindoc.) — Hospitium seu ædem edificare; *bâtir une maison*. (Inst. Scot.) — *Hospitare decimas*, servitii species quo quis fructus decimales domini sui recondere, aut iis reconcondendis locum commodare tenetur. (A. 1246.)

HOSPITARIA. — Domus hospitum, ut *HOSPITALARIA*. (A. SS.)

HOSPITARIUS. — Idem q. *HOSPITALARIUS*. (Ch. Alem.)

HOSPITAS. — Idem q. *HOSPITARIA*. (Ann. Ben.)

HOSPITATICUM. — Jns exigendi gistum; idem q. *GISTUM*. (S. ix.)

HOSPITATIO. — Servitus quæ ab hospite ratione domicilii sui quotannis domino præstatur; *services auxquels est annuellement tenu envers son seigneur l'hôte ou fermier*. (A. 1177.) — Jns divertendi in domus alterius hospitalandis causa, vel redemptio pecuniaria ejus juris; *droit de gîte ou de redevance payée en argent pour être exempté des obligations qu'il impose*. (A. 1145.)

HOSPITATOR. — Caupo, stabularius; *hôtelier*. (A. SS.) — *Hospitator magnus*, hospitiorum et castrorum præfectus; *maréchal de camp*. (A. 1320.)

HOSPITATURA. — Mansio, domus, hospitium; *maison, demeure, habitation*. (A. 1133.)

HOSPITATUS. — (Subs.) Mansio, domus;

habitation, demeure. (*Chortul. Miciae.*) — Servitia mansioni addicta, quæ ab hospite ratione domicilii sui quotannis domino præstantur; *services auxquels le fermier ou hôte* (*vid. Hospes*) *est tenu annuellement envers son seigneur.* (A. 1179.) — (*Adj.*) *Hospiti* sub certis servitiis concessus; *affermé, loué.* (*Mon. Angl.*)

HOSPITELARIUS. — Officiorum magister; *maître d'hôtel.* (A. 1302.)

HOSPITIA. — Hospitium, domus, mansio; *habitation, demeure, maison.* (A. 1241.)

HOSPITIATUS. — *vid. Hospiciatus.*

HOSPITISIA. — Familia, domus; *famille, maison.* (A. 1103)

HOSPITISSA. — Hospes, mansionaria; *hôtesse.* (A. 1286.)

HOSPITIUM. — Domus in qua consistunt hospites seu mansionarii; *batiment affecté au logement des fermiers; vid. Hospes.* (A. 834.) — Domus hospitum in monasteriis; *batiment destiné dans les couvents à recevoir les étrangers.* (*Ch. Charitat. Cisterc.*) — *Gistum, procuratio; droit de gîte.* (A. 904.) — *Hospitium regis, regis familia; la maison du roi.* (*Spic. Acl.*) *Hospitium fortalitium, arx, domus munita; forteresse.* (A. 1302.) *Hospitia studiorum, ita vocantur in instrumentis Angliæ juris collegia in Universitatibus seu Academiis in quibus, qui juri addiscendo operam collocant, morantur.* (*Fortescut.*)

HOSSA. — Tibiale, idem q. Osa.

HOSTA. — Funis nautici genus, vel potius junctus Hispanicus ex quo textitur; *corde de jonc d'Espagne ou ce jonc lui-même.* (*Ch. Mass.*)

HOSTADES. — F. tibialium seu caligarrum species, detorta voce ab *hossa.* (*Ap. Rym.*)

HOSTAGIA. — Servitia ab hospite domino debita, idem q. *Hospitatos.*

HOSTAGIAMENTUM. — Obses, vadimonium, securitas; *otage, sûreté.* (A. 1342.)

HOSTAGIARE. — Securitatem, vadimonium dare, liberari sub conditione dandi obsides; *donner une garantie, recouvrer la liberté en donnant une sûreté, une caution.* (*Ach. Spic.*)

HOSTAGIARIA. — Securitas; *sûreté, garantie; ol. ostagière.* (A. 1206.)

HOSTAGIARIUS. — Obses, fidejussor; *caution, garant; ol. hostagid.* (*St. Mass.*)

HOSTAGIUM. — Census annuus qui rationu domicilii debetur; *droit que l'on paye annuellement au maître de la maison qu'on habite ou au seigneur sur les terres duquel on a sa résidence; ol. hostelage.* (*Mon. Angl.*)

— Mansio cum certa agri portione sub censu annuo hospiti seu rustico ad excolendum concessa; *petite terre affermée sous la condition que le fermier payera un cens annuel au propriétaire; ol. hostage, hostise.* (*fr. Chr.*) — *Vadimonium; sûreté, garantie; ol. hostoge.* (*Mat. Par.*) *Hostagium tenere, dicitur de debitore qui intra præfinitos fines consistere tenetur, donec creditor satisfecerit; hostager, se dit du débiteur contraint de rester enfermé jusqu'à ce qu'il ait satisfait son créancier.* (*St. Mass.*) — Jus

illius qui decimas colligit, idem q. *Redreima.* (A. 1217.)

HOSTAGIUS. — Obses; *otage.* (*Guil. do Poit. Laur.*)

HOSTALAGIUM. — Pretium quod pro exhibitio hospitum exsolvitur; *écot, dépense faite dans une hôtellerie.* (*Limb.*)

HOSTALARIA. — Diversorium; *hôtellerie.* (*Mr. Urban. V PP.*) — Officium cui hospites suscipiendi cura incumbit; *office d'hospitalier de couvent.* (*S. XII.*)

HOSTALICUS. — *Hostalicos tenere, idem q. hostagium tenere. vid. Hostagium.* (*Cons. Perpin.*)

HOSTALLERIUS. — Caupo, stabularius; *hôtelier.* (A. SS.)

HOSTATICUS. — Obses, fidejussor; *otage, caution.* (*Ap. Basl.*)

HOSTELAGIUM. — Idem q. *Hostalagium.* (*Limb.*)

HOSTELERAGIUM. — Diversorium; *hôtellerie.* (A. 1395.)

HOSTELINA. — Præstatio in belli expensas et sumptus; *redevance, aide payée au seigneur pour les frais de la guerre.* (*Tab. S. Rem.*)

HOSTELLARIA. — Eleemosynaria, domus eleemosynæ, in qua hospites et advenæ gratis excipiuntur; *aumônerie, maison où les étrangers et les visiteurs sont logés gratuitement.* (*Mon. Angl.*) — Domus hospitum in monasteriis; *batiment des hôtes dans les monastères.* (A. 1130.) — Officium ejus, cui cura est hospitii monachici; *charge du père qui, dans les couvents, était chargé d'avoir soin des étrangers.* (*G. Chr.*) — Diversorium; *hôtellerie.* (A. 1377.)

HOSTELLARIUS. — Monachus qui hospites excipit et caupo, stabularius; *hôtelier et moine chargé de recevoir les étrangers.*

HOSTELLENSIS. — Ideo q. *Hostollenses.*

HOSTELLERIA. — Diversorium; *hôtellerie.* (A. 1390.)

HOSTENA. — Obligatio eundi in exercitum. *vid. Hostis.* (*Ord. reg. Fr.*)

HOSTENDITIUM. — Servitium bellicum, quod vassallus domino præstare tenetur; vel potius ea præstatio, quæ a vassallis fit pro *hostis*, id est belli sumptibus; *service militaire dû par le vassal au seigneur, ou redevance payée par lui pour faire face aux frais de la guerre.* (*Barat.*)

HOSTENDUCIA. — Ead. notione. (*Id.*)

HOSTERIA. — Sacra pyxis, ciborium; *ci-boire.* (*Antiq. Ben. Occid.*)

HOSTERIUS. — Tabernarius; *hôtelier.* (*St. Rip.*)

HOSTIA. — Panis ad sacrificium eucharisticum destinatus; *hostie, pain eucharistique.* (A. 1257.) — Panis tenuissimus ex farina et æqua confectus in modum panis eucharistici; *pain très-mince et très-léger, peut-être oublie.* (A. 1393.) — Servitium quod ratione hospitii a colono debetur, ut videtur, idem q. *Hostista.* (*Chartul. S. Trin. Cad.*) — *Hostie caudam immolare, proverbialis formulæ, pro quo captum est perficere.* (*Mart., Anecd.*)

HOSTIAGIUS. — Idem q. *Hostagius.*

HOSTIARIA. — Pyxis, quæ hostias conse-

crandas continet; *saint ciboire.* (*Carem. epis.*) — Limen superius, ut videtur, vel postis; *partie supérieure d'une porte, ou un des jambages.* (A. 1381.)

HOSTIARIUS. — Cui de pano eucharistico ecclesiam aliquam providere incumbit; *celui qui est chargé de fournir à une église toutes les hosties dont elle a besoin.* (S. XIV.) — Apparitor; *huissier.* (A. 1351.) — *Hostiarius armorum; Gallis, sergent d'armes.* (A. 1369.) — Cui ostii, seu portæ cura incumbit; *portier, gardien de la porte.* (*Lib. nig. Scac.*)

HOSTIATICUM. — Necessitas eundi in exercitum. *vid. Hostis.* (A. 904.)

HOSTICIUM. — Domus, mansio; *maison, habitation.* (A. 1422.)

HOSTICUM. — Exercitus, bellum, expeditio. *vid. Hostis.*

HOSTICUS. — Diversorium; *auberge, hôtellerie.* (*Necrol. eccl. Meld.*)

HOSTIGIA. — Servitium quæ ab hospite ratione domicilii sui quotannis domino præstat, ut *Hospitatus.*

HOSTILAGIUM. — Pretium seu salarium, quod exsolvunt mercatores extranei, pro locatione domorum, seu apothecarum, in quibus reponunt merces suas vendendas, et distraendas in nudinis publicis; *loyer des maisons et boutiques où les marchands étrangers étalent leurs marchandises les jours de foire et marché.* (*Ch. Scot.*)

HOSTILARICIUM. — Idem q. *Hostilitium.* (*Irm.*)

HOSTILARIUS. — Idem q. *Hospitalarius*, officium monasticum. (A. 1099.) — Idem q. *Hospes*, qui domum incolit sub censu annuo. (A. 1083.)

HOSTILENSE. — F. pretium pro mactatis animalibus, ut *Hostilitium.* (*Act. episc. Cenom.*)

HOSTILIA. — Domus, mansio, quævis officina; *maison, batiment, construction quelconque.* (A. 1265.) — Fortis diversorium; *hôtellerie.* (*Ap. Mur.*)

HOSTILICATUS. — Ad aggrediendum hostem idoneus. (*Joan. de Card.*)

HOSTILIS. — *Hostile iter*, exercitus, obligatio perpendi in hostem. *vid. Exercitatus.*

Hostilii exactio, ut Hostilitium. (*Hincm.*)

HOSTILITAS. — Bellum, tempus belli; *guerre, temps de guerre.* (*Ann. Fr.*) — Idem q. *Hospitalitas*, *Gistum seu Procuratio.* (A. 770.)

HOSTILITER. — Ad exercitum paratus, armatus; *prêt pour la guerre, équipé, armé, outillé.* (A. 813.)

HOSTILITIUM. — Præstatio ad bellorum expensas; *redevance, aide pour payer les frais de la guerre.* (*Hincm.*) — Præstatio quam domino exsolvent subditi, cum bo-

es aut minore pecora mantabant; *droit qui se payait au seigneur quand on tuait quelque animal domestique.* (*Polupt. Floriac.*)

HOSTIMENTUM. — Pondus seu bilans; *ids ou balance.* (*Pap.*) — *Hostimentum do-*

donatio quæ uxori a marito fit in compositionem dotis ab ea acceptæ. (*Pass.*)

HOSTIRE. — Bellum gerere, pugnare; *ol. stoier.* (A. 914.)

HOSTIS. — Exercitus, castra, expeditio bellica; *armée, camp, expédition militaire; ol. ost, houst.* (*Pass.*) — Servitium militare quod dominis suis feudalibus debebant vassalli et tenentes; *service militaire dû par les vassaux à leurs seigneurs; ol. etiam ost, houst.* (*Pass.*) — Præstatio quam tenentes ac vassalli domino exsolvunt in belli sumptus; *aide payée par les vassaux à leur seigneur pour lui permettre de supporter les frais de la guerre.* (*Pass.*) — Is pro quo quis laborat; *celui pour le compte duquel on travaille, au service duquel on se trouve.* (*St. Flor.*)

HOSTISIA. — Servitium quod hospites domino suo præstant, idem q. *Hospitatus.*

HOSTISPICES. — Aruspices; *aruspices.* (*Vet. Gl.*)

HOSTITIUM. — Hospitium, domus; *demeure, maison.* (A. 1273.)

HOSTITOR. — Janitor; *portier.* (*Isid.*)

HOSTIUM. — Pro ostium, sapius occurrit, a porta nihilominus aliquid differre, innuunt instrumenta. — Pro *hostis* exercitus, non semel etiam inventitur.

HOSTMANNUS. — Vir militaris, qui hostem, seu servitium militare domino debet; *homme propre au service militaire, celui qui doit ce service à son seigneur.* (*For. Morl.*)

HOSTOARIUS. — Avis venatoria, estur; *antour.*

HOSTOLENSES. — Hospites seu advenæ ac peregrini; *hôtes, étrangers.* (S. IX.)

HOSTORIUM. — Lignum quo modius æquatur; *racloire.* (J. de J.)

HOSTORIUS. — Avis venatorie, astur; *antour; ol. hostouer.* (A. 1217.)

HOSTREANTIA. — Præstationis species, quæ domino feudali debetur; eadem videtur, quæ pro facultate seu consensu, quem dominus præstat vassallo, pro alienando feudo; f. a *Gal. octroyer.* (A. 1298.) *vid. Releviom.*

HOSTRICUS. — Ideo q. *Hostorios.* (A. 1423.)

HOTA. — Sparte dossuarie; *holle.* (A. 1334.)

HOTAGIUM. — Mansio cum certa egri portione sub censu annuo; idem q. *Hostagium.*

HOTELLUS. — Mensuræ frumentarie species; *mesure de grains; ol. hostiel.* (A. 1374.)

HOTUS. — Mensura frumentaria f pro *Hoos.* (A. 1085.)

HOUALES. — Qui curiam tenent, iidem qui alibi *Scabini* dicuntur. (*Lud.*)

HOUCELLUS. — Ocree; *bottine; ol. houz-el.* (A. 1377.)

HOUCIA. — Tunica teleris, idem q. *Housia.*

HOUETMANNI. — Groningani iudices an. 1400.

HOULA. — Ludi genus quo globulus ligneus clava propellitur; *jeu de boule; ol. soule.* *vid. Choulla.* (A. 1132.)

HOUPETA. — Paniculus, vestis ornamentum; *houppes.* (A. 1506.)

HOUPPELANDA. — Vestis species; *houppelande*

HOORDAGIUM. — Tabulatum, quod ex hordiciis, seu cratibus ligneis coniungatur,

sic dictum; échafaud; ol. *hourt*. (A. 1319.)

HOURLDARE. — Cratibus, seu alio quovis sepimento munire; garnir de claies ou de toute autre matière résistante, fortifier; ol. *hourder*. (A. 1358.)

HOURLUM. — Tabulatum; échafaud; ol. *hourt*. (A. 1367.)

HOURLUM. — Districtus vel septum; res-sort ou enceinte. (A. 1309.)

HOUSEBOTE. — Lignum, quod ex indulgentia legis conductori de conducto prædio succidere et asportare licet in ædium, se-pium aratrique sui refectionem, etiam ignis subministrandi gratia.

HOUSELLUS. — Tibiale, crurale, caliga; bottine, brodequin; ol. *house*, *houseau*, *houzel*, etc. (A. 1350.)

HOUSERE. — Instruere, munire; garnir, fortifier. (S. xiii.) — *Housellos* inducere; mettre ses *houses*, se chauffer; ol. *houser*. (A. 1321.)

HOUSIA. — Tunica talaris; *soutane*, *habit long*; ol. *housse*. (A. 1298.) — Stragulum equi; couverture de cheval, *housse*. (Pass.)

HRINGUS. — Castra apud Hunnos, et Avaros; *hring*, camp des Huns et des Avars.

HUAGIUM. — Præstationis species qua vassalli, cum dominus venaret, furas excitare clamoribus tenebantur; *corvée* qui consistit à faire lever en criant les animaux que chassait le seigneur; ol. *huage*. (Ch. Occit.)

HUANARIA. — F. locus aquifoliis consi-tus; lieu plein de houx. (A. 1317.)

HUARE. — Habere; avoir, posséder. (A. 1215.)

HUBA. — Modus agri cum habitatione coloni; terre munie des bâtiments nécessaires pour loger le fermier ou le colon qui l'ex-ploite. (Quidam mansum cum *huba* confun-dunt. Aliud vero fuit *huba* a *manso*: si qui-dem mansus aliquot *hubis* interdum consti-tit; sed et *huba*, ut plurimum terra arabili, constiteret, interdum et silvis.)

HUBARIUS. — *Hubarum* possessor vel co-lonus; possesseur d'une hobe de terre ou co-lon. (Act. Murens. mon.)

HUCA. — Vestis species, qua viri simul et mulieres non caput tantum sed et corpus operiebant et velabant; *sorte de robe à capuchon*; ol. *hucue*, *hucue*. (St. Mass.)

HUCAGIUM. — Proclamatio vini venalis, ut videtur, et tributum pro ea solvendum. Vid. *CRIDAGIUM*. (A. 1269.)

HUCIARE. — Camare, aliquem vocare; crier, appeler; ol. *hucher*. (Pass.)

HUCCUS. — Clamor inauditus; cri con-fus. (S. xiv.)

HUCELLUS. — Arenula; petit coffre; ol. *huceau*, *huchel*. (A. 1353.)

HUCENABRA. — Idem videtur q. *HUBA*. (Chartul. S. Tri. Cad.)

HUCHA. — Arca, vel cista lignea oblon-gior; *coffre*, *bahut*; ol. *huche*. (Pass.) — An-cio, hasta publica, bannum, proclamatio et ipse præco qui proclamavit; *encan*, *cri pour l'annoncer* et *crieur qui l'annonce*. (A. 1327.)

HUCHELLUS. — Idem q. *HUCELLUS*.

HUCBENAGRA. — Idem q. *HUCENABRA*.

HUCHETTA. — Diminut. ab *Huena*.

HUCIA. — Tunica talaris, ut *Housia*. (A. 1326.) — Virga, flagellum virgeum; *houssine*. (Chartul. Mai. Mon.)

HUCNOTICUS. — Calvinianus; calvinis-te, *huguenot*. (A. 1362.)

HUCTINUS. — Idem q. *HUTINUS*.

HUELLUM. — F. ligo; *houe*. (A. 1202.)

HUERNUM. — F. idem q. *HUBA*. (Mon. Angl.)

HUESIUM. — Multitudinis clamor incon-ditus, quo ut plurimum quemplam insecta-tur; *cris confus*, *cris de plusieurs personnes*, comme celui que l'on pousse quand on pour-suit quelqu'un; ol. *huée*, *huerie*, *hue*. (S. ix.)

HUGNARE. — Obmurmurare, inussitare; murmurer, marmorer; ol. *honquer*.

HUCO. — Ligo; *houe*. (A. 1302.)

HUIAS. — Incola ejusdem urbis seu re-gionis; qui est de la même ville ou du même pays. (A. SS.)

HUILA. — Oleum; huile. (Comp. eccl. Ambian.)

HUISSARTUM. — Idem q. *ESSARTUM*, silva in terram cultam redacta. (A. 1431.)

HUISSERIUM. — Hippegus, navis, qua equi transvehuntur; navire destiné au trans-port des chevaux; ol. *huissier*. (Pass.)

HUISSERIUS CAMERÆ. — Aula ostiarius; Gall. *huissier de la chambre*. *Huissierus* ar-morum qui et hostiarius et servius armo-rum nuncupatur; sergent d'armes.

HULKA. — Navis species nneraria; sorte de bâtiment de charge. (Th. Wals.)

HULLA. — Carbo ex terra nigra, quo fabri utuntur; *houille*, *charbon de terre*. (A. 1198.)

HULLARI. — Qui ejusmodi carbonem erunt; ceux qui exploitent les houilles, mi-neurs; nl. *houlier*. (Rad. de Riv.)

HULLERIUM. — Ead. notione. (A. 1352.)

HUMANALIS. — Humanus; humain. (A. 1481.)

HUMANARI. — Homo fieri, de Christo qui humanum carnem assumpsit; devenir homme, se faire homme. (A. SS.)

HUMANATIO. — Incarnatio, qua Verbum divinum homo factus est; incarnation. (Bul. Nic. IV PP.)

HUMANATUS. — Homo natus; né homme. (Pap.)

HUMANISSIME. — « Ihi humanissime so-pulus; » I. pro honestissime. (Ap. Oefel.)

HUMANITAS. — Cibum, potusque huma-nitati sufficiens; les aliments nécessaires pour la vie. (Varr.) Hinc humanitatem tribuere, humanitatem dare; donner le nécessaire. (S. Max. Taur. Leg. Wisig.) — Statura; taille. (J. SS.) — Hominum universitas; l'ensem-ble de tous les hommes, l'humanité. (Heur. Aduens. episc.)

HUMATIO. — Sepulcrum; tombeau.

HUMECTAMEN. — Balneum; bain. (Vel. Gl.)

HUMECTATIO. — Ead. notione. (Id.)

HUMECTARE. — Inundare; inonder. (Ap. Mur.)

HUMECTUS. — Paludosus; marécageux. (Id.)

HUMELETUM. — Villula, a majori vico pro-dans; *hameau*. (Ap. Lud.)

HUMELO. — Idem q. *HUMLO*. (Irm.)

HUMERALE. — Vestis clericalis, sacerdo-talis et pontificalis, idem q. *Amictus*. — Ve-stis militaris ea pars qua non solum tegun-tur cataphractorum humeri, sed et quod-cunque militare amiculum humeros conte-git; *Italis dorsiere*, *schiniere*.

HUMERULUS. — Axis; *essieu*. (A. SS.)

HUMERUS. — Nuda pro armo vel mem-bro porcino, quod domino vasallus præstare debet. Vid. *SPALLA*. (A. 1173.)

HUMIGARE. — Humidum reddere; hu-mecter.

HUMILIARE. — Dehonestare; *déshono-rer*. (A. 895.) — Humiliare se, per adoratio-nem inclinare se, genua flectere; se prosternere. (Anast.) — Deprimere; humilier. (A. 836.)

HUMILIATI. — Ita dicti in Italia, maximo in Lombardia, viri quidem ac mulieres re-gulariter, et in congregatione viventes.

HUMILIATIO. — Capitis inclinatio, vel genuflexio; action d'incliner la tête ou de fléchir le genou. (Reg. S. Don.) — Satisfactio propter delictum; réparation, satisfaction. (A. 1451.) — Opprobrium et dedecus alicui illatum; *déshonneur*, *honte*. (S. Columb.)

HUMILIS. — Titulus ab episcopis in suis subscriptionibus non semel assumptus.

HUMILITARI. — Humilem fieri, humili-ari; devenir humble, s'humilier. (Faust. Reg.)

HUMILITAS. — Dejectio, opprobrium; dégradation, *déshonneur*. (Lact.) — Titulus honorarius ab episcopis sumptus.

HUMILITER. — Absque molestia; sans être inquiété, paisiblement. (Mur.)

HUMISTERNIUM. — Humi cubatio; ac-tion de coucher par terre. (A. SS.)

HUMLO. — Plantæ genus, lupulus; *hou-blon*. (Polypt. S. Rem. Rem.)

HUMLONARIA. — Locus ubi *humlo* nas-citur; *houblonnière*. (S. viii.)

HUMELLUS. — Pro *humerus*. (S. W. Cons. Hirs.)

HUMOLO. — Idem q. *HUMLO*.

HUMOROSITAS. — Humilitas; humidité. (A. SS.)

HUMULARIUM. — Ager *humulo* seu lu-pulo consitus; *houblonnière*. (Meichel.)

HUMULATOR. — Qui *humularium* colit; celui qui cultive une *houblonnière*. (Ap. Bez.)

HUMULO. — Idem q. *HUMLO*. (Irm.)

HUNULUS. — Ead. notione. (Spec. Sax.)

HUNA. — Fennis nauticus, rudens; câble de navire, *cordage*; ol. *hune*. (A. 1357.)

HUNDREDA. — Certus familiarum nu-merus apud Anglos; *hundred*, division administrative de l'Angleterre imaginée par roi Alfred. (Chaque *hundred* comprenait cent familles.)

HUNDREDUM. — Ead. notione.

HUNDREDUS. — Ead. notione.

HUNDRE PENNY. — Præstatio quæ ab omnibus *hundredi* vicecomiti vel *hun-dredi* præposito solvitur; *redevance*, aide

(*auxilium vicecomitis*) payée au vicomte ou chef de la *hundred* par les membres de cette *hundred*. (A. 1305.)

HUNDRETTI. — Ead. notione.

HUNNISCUS. — Pro *hunnicus*, ad Hunnos spectans; *relatif aux Huns*. (S. ix.)

HUNNISONI. — Equi ex Hungaria; *chevaux hongrois*. (W. Brit.)

HUOBA. — Idem q. *HUBA*. (Georg. Christ.)

HUPA. — Lupulus; *houblon*. (Chr. Win-des.)

HUPUPATUS. — Plumis cristatus; *huppé*. (A. 1440.)

HURDAMENTUM. — Idem q. *HURDICIUM*. (S. xiii.)

HURDARE. — Cratibus munire; *palis-sades*, *fortifier*; ol. *hourder*. (S. xiii.)

HURDATOR. — Qui *hurdictia* seu crates ligneas facit; ouvrier qui fait des *traveaux de clayonnage*. (A. 1202.)

HURDICIUM. — Cratis lignea qua operia-bantur mœnia ne ab arietibus vel missili-bus lapidibus laderentur; *construction en bois ou en clayonnage* que l'on établissait au haut des murs en temps de siège, pour en augmenter la hauteur et en mettre les défen-seurs à l'abri des projectiles ennemis; ol. *hourt*, *hourdis*. (Pass.) — Pali in fossato-rum marginibus infixi ne statim ad mœnia accessus parerent; ouvrage avancé, *palis-sades établies sur le bord extérieur du fossé pour défendre les approches du mur*. (W. Brit.) — Machina bellica seu aries; *engin de guerre ou bélier*. (H. Knygt.)

HURLATUM. — Censuræ species apud An-glos, f. idem q. *Foeagium*.

HURSACRUM. — Ignis sacer, morbi spe-cies; *épilepsie*. (Andr. Resend.)

HURSIUM. — Idem videtur q. *HANNE-sium*. (Neerol. Lauresh.)

HURTADUS. — Belier integer, ut vide-tur; *bélier*. (Ap. Spelm.)

HURTAGIUM. — Tributum quod pro fa-cultate figendi in portu anchoram solvitur; *droit d'ancrage*; ol. *hurtage*. (A. 1238.)

HURTARE. — Percutere, cum vi aliqua propellere; *frapper*, *battre*; ol. *hutter*. (A. 1352.)

HURTUS. — Idem q. *HURTADUS*. (Mon. Angl.)

HUSBANDREA. — Apud Anglos, agri-colæ mansio, ædes vel certa terra arabilis paritio; *maison de paysan* ou *pièce de terre*. (Ap. Spelm.)

HUSBANDUS. — Anglo-Saxonibus, pa-terfamilias agriculturalur exercens, econo-mus; *père de famille d'une ferme*; ol. *mesna-gier*.

HUSBOTE. — Anglo-Saxonibus, jus per-cipiendi lignum ad edificandam domum; *droit de couper dans une forêt le bois néces-saire pour la construction d'une maison*.

HUSCARLA. — Anglo-Saxonibus, vir e familia, domesticus, familiaris; qui est de la maison, *serviteur*, *familiier*.

HUSGABLUM. — Censuræ species; *cens*, *rede-vance*. (Mon. Angl.)

HUSGENUS — Familiaris, domesticus, ap. Germanos; *Vid.* **HUSCARLA**.

HUSIA — Equi stragulum, n. **Housia**. (A. 1259.)

HUSSIA — Idem q. **Housia**. (A. 1326.)

HUSSITÆ — Joannis Hus in Bohemia sectatores; *hussites*, partisans de Jean Hus.

HUSTILIMENTUM — Supellex domestica, utensile; *ustensile*; *Vid.* **U-TENSILIA**.

HUSTINGIA — « Ego... do duos cyphos argenteos de 12 marcis ad pondus *hustingie* Londonensis. » *Vid.* **HUSTINUM**.

HUSTINUM — *Hustinum pondus*, dictum ab *hustingo*, Londoniarum civitatis Angliæ curiæ-suprema, quod in ea foretan pondus ad examen ponderum asservaretur; *poids étalon ainsi nommé parce qu'il était déposé au greffe de la cour de Londres appelée husting*.

HUZARONES — Militia Hungarica levis armaturæ; *houzards*, troupe légère hongroise.

HUTESIUM — Idem q. **HUESIUM**.

HUTICA — Cista major et longior; *hutch*. (A. SS.)

HUTINARE — Rixari; *disputer*, *quereller*; ol. *hustiner*. (A. 1357.)

HUTINUS — Rixa, contentio, iurgium; *dispute*, *querelle*, *discussion*. (A. 1201.)

HUVA — Modus agri, pro **HUBA**. — Ornamentum capitis mulierum; *ornement de tête*, *caiffure de femme*; ol. *huve*.

HUVATA — Galeris, pileus, quo etiam milites cassidis loco caput tegunt; *espèce de coiffure*; ol. *huvette*.

HUY — Idem q. **HUESIUM**.

HUYBA — Villa crinalis; *bande pour nouer les cheveux*. (A. SS.)

HUZARONES — Idem q. **HUZARONES**.

HYALINUS — *Hyalinum velum*, vitrea levestra; *fenêtre garnie de vitres*. (Frid.)

HYBERNAGIUM — Secale majus; *seigle*. (*Hybernagium* dicitur quod ante hiemem seatur; quo etiam nomine distinguitur ab hordeo, avena, pissis, etc.; quæ *marceschia* et *martium* dici solent, quod ineunte Martio serantur. Porro iniqui scriptores, cum de *hybernagio* in veteribus instrumentis occurrat mentio absque alia determinatione, vix aliter hæc vox intelligenda videtur quam de miscello frumento. Gal. blé méteil.)

HYBERNATICUS — *Hybernatica festivitas*, S. Martini; *la Saint-Martin*. (Vit. Aldric. ep. Cenom.)

HYBERNATICUM — Eadem notione.

(Pol. Floriac.)

HYBERNUM — Hiems; *l'hiver*. (A. 809.)

HYCONIA — Imago; *image*. (A. 975.)

HYDRA — Mendose pro **HIDA**. (G. Chr.)

HYDRIA — Metreta Hungaris, firmen-taria interdum liquidorum et vini; *mesure pour les grains et les liquides*.

HYDROMANCUS — Qui hydromantia colit; *hydromancien*, celui qui devine par le moyen de l'eau. (Isid.)

HYDROMELIPOLIUM — Locus ubi hydromeli distrahitur; *lieu où l'on vend l'hydromel*. (A. SS.)

HYDROPARASTATÆ — Hæretici, Manichæorum assectæ.

HYDROPHILAX — Custos aquarum, castellaris; *surveillant des aqueducs* (Vet. Insc.)

HYDROPICARE — Hydropem facere; *rendre hydropique*. (Alan.)

HYEMALIS — *Hiemales fruges*, *hiemalis annona*, *semen hiemale*, idem q. **HYBERNAGIUM**.

HYEMANTES — Græcis *ὑμεῖς*, dicti Pœnitentes publici, qui propter enormia et turpia quædam delicta, etiam ab ipso Ecclesiæ porticu, ubi cæteri pœnitentes stabant, arcebantur, coacti sub dio remanere omnibus aeris injuriis expositi, induti cilicio, etc.; vel, ut quibusdam placet, dicti dæmoniæ, quod hi instar navis huc atque illic jactarentur.

HYLE — Materia; *matière*. (Gerv. Tilb.)

HYLICUS — Materialis; *de matière*, *matériel*. (Mab., Anal.)

HYLOPANDURUM — Vinculum gravisimum; *lien très-lourd ou très-solide*. (Ap. Mur.)

HYMERA — Dies; *jour*. (A. SS.)

HYMNARE — Liber hymnos continens; *recueil d'hymnes*; ol. *hymnaire*. (A. 1287.)

HYMNARIUM — Ead. notione. (Leo Ost.)

HYMNARIUS — Ead. notione. (Id.)

HYMNICHARE — Landare, prædicare; *louer*, *prôner*, *célébrer*. (St. Arnob.)

HYMNIDICUS — Harmonicus; *harmonieux*, *suave*. (Ap. Mur.)

HYMNIGER — Qui hymnos decantat; *qui chante des hymnes*. (H. Nem.)

HYMNIRE — Hymnos decantare; *chanter des hymnes*. (Prud.)

HYMNISONUS — Idem q. **HYMNIGER**. (P. Nol.)

HYMNIZARE — Ut **HYMNICHARE**.

HYMNODIA — Hymnorum decanatio, canticum; *chant des hymnes*. (Ap. Ducl.)

HYMNODICUS — Ut **HYMNIGER**. (Firm.)

HYMNODOGUS — Ead. notione. (Vet. Inscript.)

HYMNUS — Carmen in laudem Dei; *hymne*, *chant religieux*. (Pass.) — Psalmus; *psaume*. (Cassian.) *Hymnus angelicus*, hymnus qui in Missa canitur, Gal. *le Gloria in excelsis*; eadem appellatione donatur etiam interdum *Yrisagium*. (Mierol.) *Hymnus evangelicus*, seu de evangelio, idem q. *Angelicus*. *Hymnus S. Mariæ*, Magnificat; *le Magnificat*. (Joan. ep. Abrinc.) *Hymnus S. Trinitatis*, qui Græcis *ὑμνος*, is scilicet qui canitur ab utraque Ecclesia in die Parasceves: « Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis. » (Marcel.) *Hymnus Ambrosianus*, Te Deum laudamus; *le Te Deum*. (Gualter. Tervan.) In nonnullis instrumentis idem vocatur *hymnus Sisebuti monachi* et *hymnus S. Nicetii*.

HYOPA — Hirtus, setosus; *rude*, *hérissé de poils*. (Luitp.)

HYPANTE — Idem q. **HYPAPANTI**.

HYPAPANTI — Barbare ex Gr. *ὑπαπαντή*, festum Purificationis B. Mariæ; *la fête de la Présentation au temple*, le 2. février.

HYPATIA — Missilia ab imperatoribus et consulibus in populum sparsa; *objets jetés en cadeau au peuple par les empereurs et les consuls*. (Ap. Mur.)

HYPERBERETÆUS — *Hyperberetæus mensis*, October; *le mois d'octobre*. (Conc. Hisp.)

HYPERPERATA — *Hyperperata terræ*, redditus terræ vel agri tot hyperperorum; *Vid.* **HYPERPERUM**. (A. 1221.)

HYPERPERUM — Moneta Byzantinorum imperatorum aurea; *monnaie d'or des empereurs grecs*; ol. *perprës*.

HYPOBOLICUS — *Hypobolicum instrumentum*, scriptum de hypoboli donatione; *Vid.* **HYPOBOLUS**. (Sid.)

HYPOBOLUN — Dotis incrementum, vel quod mortuo marito uxori superstiti redditur supra dotem, quod est instar donationis propter nuptias; *Vid.* *augmentum dotis* v. *Augmentum*.

HYPOBRICHUM — Abyssus; *abîme*. (Tert.)

HYPOCAMISIUM — Vestimentum, quod subtus camisum est. (Anast.)

HYPOCARTOSIS — Tectorium, sive crusta, qua parietes et cameræ induuntur; *crépissage*. (S. viii.)

HYPOCAUSTORIUM — Locus in mona-

steriis, ubi monachi simul sese calefaciunt; *chauffoir*. (A. SS.)

HYPOCISMA — Oculorum morbus; *maladie des yeux*. (Lex. Wis.)

HYPODIACONISSA — *Vid.* **FRIDGORA**.

HYPODIACONUS — Subdiaconus; *soudiacre*. (S. Cypr.)

HYPODROMUM — Longior porticus; *galerie*. (Rag.)

HYPOGÆA — Pro *hypogæum*. (A. SS.)

HYPOPSALMA — Quod ad singulas psalmi partes succinitur et respondetur; *refrain*. (S. Aug.)

HYPOSARCHA — Hydropisis species; *espèce d'hydropisie*. (A. SS.)

HYPOTAMUS — Pro *hippopotamus*. (Vet. Inst.)

HYPOTHECATIO — Obligatio, oppignratio; *nantissement*, *hypothèque*. (A. 1351.)

HYPOTHECARE — Oppignurare; *hypothéquer*. (A. 1292.)

HYPOTHECARIUS — Pharmacopola; *pharmacien*. (Mart. Anecd.)

HYPPERUS — Ut **HYPERPERUM**.

HYRITIUS — Erinaceus; *hérisson*. (Sug.)

HYRPEX — Idem q. **HERPIX**.

HYSTERICUS — *Hystericus morbus*, mulierum morbi genus; *suffocation de matrice*. (A. SS.)

HYVERNAGIUM — Pro **HYBERNAGIUM**.

I — Littera numeralis quæ 100 denotat. In notis antiquis unum valet. Si recta linea superaddatur (I) mille significat — Quandoque mutatum in A, frequentius vero in E: *Balanx* pro *bilanx*, *placetum* pro *placitum*. Pro et in quibusdam antiquis inscriptionibus sumitur. Aliquando etiam, vocibus præponitur.

TABLE — Rodens; *cable*. (A. 1113.)

IACEA — Mentha; *menthe*. (Vet. Gl.)

IACIS — Pro **AIACIS**. (Baluz., Misc.)

IAMBRICARE — Tegere, operire, pro *imbricare*.

IBER — Mulus; *mulet*. (Vet. Gl.)

IBERUS — Equus Hispanicus; *cheval d'Espagne*. (W. Brit.) — Dominus culmen; *le haut de la maison*. (Lex Sal.)

IBEX — Robicapra genus; *chamois*? (Mur.)

IBLADA — Piscis marini genus; *espèce de poisson*, *peut-être la lamproie*. (Tract. anon. de Pisc.)

IBLOSUS — Locus ebullis consitus; *lieu planté, rempli d'hièbles*. (Ann. Ben.)

IBRIONES — Pro **CRIBRIONES**.

ICABA — Via, iter; *chemin*. (Mur.)

ICASUDIA — Bona caduca; *Vid.* **ESCAETA**. (A. 1327.)

ICERE — Pro *dicere*. (A. 821.)

ICHONIMUS — Pro *æconomus*. (A. 1155.)

ICON — Pro *echo*. (Vet. Gl.)

ICONA — Imago, figura; *image*, *représentation*. (Frod.)

ICONIA — Ead. notione. (Id.)

ICONICUS — Icone expressus; *représenté, figuré*. (A. SS.)

ICONISMA — Iconica repræsentatio; *portrait*, *effigie*, *image*.

ICONOMUS — Pro *æconomus*. (J. de J.)

ICTIO — Percussio; *percussion*, *action de frapper*. (Vet. Gl.)

ICTOFAGUS — Qui comedit pisces; *ichthyophage*. (Vet. Gl.)

ICTUARE — Flagellis cedere; *battre de verges*, *fouetter*. (Thed. Camp.)

ICTUS — *Ictus orbus* (Lex. Sal.) seu *cæcus* (Bract.), qui non apparet, qui sanguini effuso opponitur, livor et tumor; *blessure non saignante*, *meurtrissure*, *coup qui ne fait pas couler le sang et qui est caché*. *Ictus apprens*, cæco et orbo opponitur; *coup apparent*, qui ouvre une plaie. *Ictus cubiti*, sortilegii species apud Hispanos. *Ictus defensalis*, quo quis se defendit; *coup que l'on porte pour se défendre*. (A. 1385.) *Ictus machat*, mors seu clava indictus sine sanguinis effusione; *coup de gourdin ou de massue*, *meurtrissure*. (A. 1333.) *Ictus planus*, percussio quæ gladio, qua planus est, fit; *coup d'épée*. (Ord. reg. Fr.) *Ictum ejicere*, pro *interre*; *donner*,

porter un coup. (A. 1389.) Interdum vox Ierus sumitur pro 1° acies: ietus primi, id est prima acies; l'avant-garde; 2° cognitio iudicii de ietu inflicto (A. 932); connaissance des affaires relatives aux coups et blessures.

IDEA. — Imago; image, figure. (Ap. Puericcl.)

IDEMPITAS. — Aequalitas, paritas; identit. (A. 1290.)

IDEMPITARE. — Iterare; recommencer, répéter. (Script. rer. Fr.)

IDENTITAS. — Quævis actio repetita; répétition d'une chose: « Identitas satiætatîs mater est; » l'uniformité est la mère du dégoût. (Step. Torn.) — Jus quod domino superiori competere solet: « Volentes identitatem et subjectionem et jurisdictionem omnimodam relinere. » (A. 1249.)

IDIOCERA. — ἰδιόζερων; écrit privé. (Roland.)

IDIOLANA. — Herbæ genus, portulaca; pourprier. (Vel. Gl.)

IDIOMELA. — Cantica festo propria; cantiques, chants propres à une fête. (A. SS.)

IDIOTA. — Illitteratus, imperitus; ignorans, illettré, sans instruction. (Vel. Gl.)

— Vir privatus; personne privée, particulier. (Ivo ep. Carnot.) — Monachus, qui vulgo conversus appellatur; frère convers. (Udalric.) — Juriconsultus Anglis, idiota dicitur a natura stultus qui numerare non potest 20 denarios, et patris vel matris nomina ignorat, vel quam ætatem habet et similia.

IDIOTICUS. — Idioticus sermo, id est rusticus. (A. SS.)

IDIOTUS. — Privatus; privé, particulier. (A. SS.)

IDOLAGIA. — Pro IDOLATRIA. (Fulc.)

IDOLATRARE. — Pro IDOLATRIARE, idola colere. (A. SS.)

IDOLATRIA. — Pro IDOLOLATRIA. (Isid.)

IDOLATRICUS. — Pertinens ad idololatriam; de l'idolâtrie, idolâtre. (Lud.)

IDOLIUM. — Locus in quo idola coluntur; temple païen, lieu où l'on adore les idoles. (Vel. Gl.)

IDOLICUS. — Pertinens ad idolum; ut IDOLATRICUS. (A. SS.)

IDOLATRA. — Pro IDOLA.

IDOLATRIARE. — Idola adorare; adorer les idoles, idolâtrer. (Conc. Illib.)

IDOLUM. — Imago, effigies; image, simulacre, idole; ol. idle. (Bened. abb. Petrob.)

IDOMADA. — Pro HEBDOMADA. (H. Dalph.)

IDONEARE. — Idoneare se, id. q. idoneum se facere: Vid. IDONEUS. (Ch. Car. M.)

IDONEITAS. — Facultas, aptitudo, convenientia; moyen, aptitude, capacité, convenance. ol. idoneité. (Leg. Long.)

IDONEUS. — Innocens, qui ita ab omni delicto immunis est ut idoneus sit juri stare; innocent, irrépréhensible, exempt de toute faute. Idoneum se facere, sacramento ab imposito crimine se purgare, exdère; prouver qu'on est innocent. (Cap. Car. M.) — Liber; de condition libre. (Spec. Sax.) — Mundus; propre, net. (Vel. Inst.)

IDUATUS. — Ultra Idus proventus; porté

après les Ides. « Idualo Martio. » (Bart. Gl.) « Idualo Aprilii. » (Id.)

IDUUS. — Similis; semblable. (Vel. Gl.)

IERBUS. — Locus vel ager herbosus et palustris; lieu ou champ marécageux et herbeux.

IGNATIA. — Placentæ species; idem q. FOACIA.

IGNATUM. — Morbi genus, carbunculus; furoncle. (Vel. Gl.)

IGNIARIUM. — Focarium; foyer. (Isid.)

IGNIBULUM. — Thuribulum; encensoir. (Prud.)

IGNICOMUS. — Cujus coma ignea est; qui a les cheveux blancs. (Script. rer. Fr.)

IGNICREMUS. — Igne cremalus; brûlé par le feu. (J. de J.)

IGNILIS. — Nummi argentei nomen, schellinus; schelling; ol. escalin.

IGNIRE. — Accendere; allumer. (A. SS.) — Fulgere, veluti ignis resplendere; briller. (Mur.)

— Instigare, instimulare, asperare; irriter. (Mur.)

IGNIRI. — Uri, inflammari; brûler. (Chr. Com.)

IGNIS. — Ignis Græcus, Pelagus, Pellagus, Romaicus, confectilis; feu d'artifice et feu grégeois. (Pass.) Ignis novus seu ignis paschalis, qui in ecclesia Sabbato sancto Paschæ, extincto veteri, accendi solet. (Leo IV PP.) Ignis lapideus, lapis pretiosus de quo ignis est producendus; pierre à feu. (Ber. Mon.)

Ignis pennatus, materia ignita tormentis et machinis bellicis in castella et hostes immissa; matières incendiaires que l'on jetait avec des machines dans les places assiégées. (A. 1411.)

Ignis silvaticus, fulmen; le feu du ciel. (Fl. Wig.) Ignis judicium, una ex purificationibus mediæ ætatis, qua manu in ignem immissa, innocentiam suam quis tueri tenebatur; l'épreuve du feu. (Pass.)

Ignis divinus, sacer, persicus, silvester, gehennæ, agrestis, inferni, sancti Firmini, morbi genus; mul caduc, etc. (Pass.)

Ignis volatilis, impeligo, lichen; dartre. (A. SS.)

Ignis sumitur interdum pro: 1° incendium; feu, incendie (ap. Mur.); 2° jus cognoscendi de incendio; droit de connaître des crimes d'incendie (s. xi); 3° focus, domus; maison, famille, feu (a. 1138); 4° dies; jour (Ach. Spic.); 5° jus lignum excidendi in nemoribus ad usum ignis; droit de couper dans les forêts seigneuriales sa provision de bois à brûler. (A. 1126.)

IGNITA. — Ignita; flèche enflammée. (Regul. S. Petrad.)

IGNITEGIUM. — Hora qua oppidorum incolæ intra ædes suas se recipere, nocte adventante et ignem suum tegere cognuntur; camponæ sono indicata; heure à laquelle tous les habitants sont obligés de se retirer chez eux et de couvrir leur feu; ol. couvre-feu, couvre-feu, etc. (Pass.)

IGNITONTUS. — Pro IGNITOSUS.

IGNITOSUS. — Ignitus vel ignem evomens; enflammé ou vomissant du feu. (Ad. aion.)

IGNIVOMUS. — Ignem evomens; qui vomit, qui lance du feu. (Lact.)

IGNOMINIARE. — Ignominia afflicere; couvrir de honte, de confusion. (Land.)

IGNOMINIOSITAS. — Ignominia; honte, ignominie. (A. 1405.)

IGNOMINIUM. — Pro IGNOMINIA.

IGNOSCE. — Formula loquendi monachis familiaris, quomodo etiam nunc viget; apud Gallos pardonnez-moi. (Pelag.)

IGNOSCENTIA. — Pro innocentia. (A. 1334.)

IGNOTESCERE. — Pro innotescere. (Char. tul. S. Vandreg.)

IGUMENARCHIUM. — Ut EGUMENARCHIUM.

IERATICUS. — Pro hieraticus; « episcopi et iheratici, » id est sacerdotes, apud Morat.

IEROCHOMIUM. — Mendose pro GEROCOMIUM.

ILBERNUS. — Vestimenti genus; sorte de vêlement, cappe ou manteau.

ILIA. — Forte insula; île. (A. 1000.)

ILL. — Cum linea transversa, in antiquis mss. crebro repetitur loco nominis proprii, pro ille vel illa. Litteris istis successit postmodum littera N. qua nomen etiam proprium designabant, quod inductum videtur circa annum Christi millesimum.

ILLA. — Vermis, sed proprie qui nascitur in corpore ex putredine; ver, vermine. (Vel. Gl.)

ILLALDIONES. — Servorum species, iidem q. ALDIONES.

ILLAPSARE. — Illabi, inclinari; tomber dans, se pencher. (Mur.)

ILLARIA. — Quasi hilaria, ab hilaris, festivitas. (Mart., De antiq. discipl.)

ILLATIO. — Donum, munus, tributum; don, présent, contribution. (Sen.) — In Missa Mozarabica, id quod in Missa Romana Præstationem vocant.

ILLATOR. — Calumniator, qui alicui infert crimina, delator; accusateur, dénonciateur. (Roth.)

ILLATUM. — Volnus, plaga; plaie, coup, blessure. (Vel. Gl.)

ILLECEBRARE. — Illecebris attrahere; attirer par des caresses. (J. de J.)

ILLECEBRITAS. — Illecebris; séductions, charmes. (Card. de Cns.)

ILLEGALIS. — Extra legem positus, exlex, bannitus, proscriptus; qui est en dehors de la loi, banni, proscrit. (Spec. Sax.)

ILLEGIBILIS. — Qui legi non potest; illisible. (A. 1366.)

ILLEGITIMATIO. — Filii non legitimi conditio; état d'un enfant naturel. (A. 1353.)

ILLEGITIMITAS. — Ead. notione. (A. 1353.)

ILLETABILE. — Immortale; ce qui ne meurt pas. (Pap.)

ILLETGIARE. — Pacto firmare, sacramento ligare; Vid. ILLEGARE.

ILLETUS. — Quercus viridis vel ilicetum; chêne vert ou lieu planté de chênes verts. (A. 1283)

ILLEUS. — Avis species; sorte d'oiseau. (Best.)

ILLEX. — Sine lege; qui est sans loi, sans frein. (S. xiii.)

ILLIBABILIS. — Qui corrumpi non potest aut contaminari; qui ne peut être atteint, incorruptible. (Lact.)

ILLIBARE. — Imbuere, instruere, ornare; garnir, orner. (A. SS.)

ILLIBERE. — Cum coactu; non librement, par force. (Leg. Polon.)

ILLIBERIS. — Carens liberis; qui manque d'enfants. (Ter.)

ILLIBERTARE. — Quasi libertatem auferre; enlever la liberté. (Nic. Clem.)

ILLIBERTAS. — Privatio libertatis, servitus; action d'être privé de la liberté, état de celui qui n'est pas libre, servitude. (A. 1419.)

ILLICENTIATUS. — Non oblenta venia seu licentia; qui n'a pas obtenu la permission. (Conc. Pis.)

ILLICIBILIS. — Qui illicit; qui séduit, qui attire. (Lact.)

ILLICITATOR. — Qui tentat vel agit illicit; qui essaye de faire ou qui fait des choses non permises. (Flav. Erig.)

ILLICUS. — Subitaneus; subit, soudain. (A. SS.)

ILLIMARE. — Lima ratere; limer. (A. SS.)

ILLIMINARE. — Pingere, coloribus adumbrare, ut ILLUMINARE. (A. 1476.)

ILLINGUIS. — Mulus, pro ELINGUIS. (Pap.)

ILLION. — Parva insula; petite île, îlot. (A. 1463.)

ILLOCALIS. — Qui loco non est circumscriptus; Vid. LOCALITAS. (A. 927.)

ILLOCALITER. — Non circumscripte; Vid. LOCALITAS. (Id.)

ILLOMINUS. — Idoneus, legitimus; convenable, régulier. (A. 1317.)

ILLOSUS. — Fraude plenus, dolosus; rusé, fourbe. (Vel. Gl.)

ILLUMINARE. — (Verb.) Baptizare; donner le baptême, baptiser. (A. SS.) — Accendere; allumer. (Guil.) — Pingere, coloribus adumbrare; colorier, enluminer. (Alc.)

— Illuminare famam, existimationem reconciliare. (A. 1355.) — (Subst.) Candelæ, lucernæ ecclesiarum; luminaire d'église, cierges. (A. 1006.)

ILLUMINATIO. — Illustratio; coloriage, enluminure. (Martien.) Baptisma; baptême. (A. SS.)

Domus veneranda illuminationis, baptisterium seu locus ubi illuminatur et baptizatur; baptistère. (A. SS.)

ILLUMINATOR. — Avarius pictor, qui libros variis figurisisque aureis condecorat; enlumineur, miniaturiste. (Ord. Vit.)

ILLUMINATUS. — Coloribus adumbratus; colorier, enluminé. (A. 1335.) — Hæreticæ factionis ejusdem sectator; illuminé. (A. SS.)

ILLUSTER. — Pro ILLUSTRIS.

ILLUSTRA. — Pro ILLUSTRIS.

ILLUSTRAMEN. — Lumen; lumière. (A. SS.)

ILLUSTRARI. — Illustratus dignitate do-

nari; être honoré de la dignité d'illustre. (Salv.)

ILLUSTRAS. — Dignitatis titulus qui alias *illustria dignitas, illustritas, illustratus dignitas* et *illustratus gradus* dicitur; dignité d'illustre. (Lud.)

ILLUSTRIS. — Honoratior vel qui horce titulo donatus; qui occupe un rang élevé ou est revêtu du titre d'illustre. (Anast.)

ILLUSTRIS DIGNITAS. — *Vid. ILLUSTRAS.*
ILLUSTRISSIMITAS. — Titulus honorarius quo cardinales compellabantur a Poloniæ regibus.

ILLUTIBARDUS. — Qui barbani habet illotam et sordidam; qui a la barbe sale et en désordre. (Apul.)

ILVA. — Lucanica; saucisse. (Vet. Gl.)

IMA. — Ora; bord. (Vet. Comput.)

IMAGINABILIS. — Fictilis, aptus imaginatione percipi; facile à concevoir. (Pap.)

IMAGINABILITER. — Per speciem imaginis vel figuræ; par image, en image. (Joan. Ab.)

IMAGINALIS. — Constant imagine; qui est en image. (S. Iren.)

IMAGINALITER. — Ut *IMAGINABILITER.* (S. Aug.)

IMAGINARE. — Imaginem rei alicujus referre, effingere; avoir la forme, représenter. (Alan.) — Imaginem seu sigillo ciliæ insignito chartam firmare; sceller un titre, lui donner un caractère légal par l'apposition du sceau. (Ap. Oef.)

IMAGINARIA. — Imago, figura; représentation, image. (Chartul. Bit.)

IMAGINARIUS. — Vicarius, locum teneus, qui vices alterius in rebus gerendis implet et imaginem quodammodo refert; remplaçant, substitut, celui qui tient lieu de quelqu'un, qui le représente. (Vet. Gl.) — Sculptor, pictor; imagier, peintre, sculpteur. (Anast.) *Imaginarium ordo*, opus sculptile seu pictum, vel potius ordo seu locus imaginum. (Conc. Tur. II.) *Imaginarii dicebantur* quidam sortilegi « qui imagines faciebant, qui in possessionem præsentium spiritum mittebant, ut ab eis de rebus dubiis docerentur. » (Petr. Bles.)

IMAGINATIO. — Pro *Imago* et *machinatio*. — Cogitatio; pensée. (Blauh.)

IMAGINATOR. — Phrygius; brodeur. (A. 1432.)

IMAGINATURA. — Imago acupicta; portrait brodé: « *imaginaturis apostolorum.* » (A. 1419.)

IMAGINATUS. — Imaginibus ornatus, sculptus; imagié, ciselé. (Testam. S. Rem. Rem.) — *Imaginuta vita*, quæ solam habet virtutis imaginem, qualis est hypocritarum; vie qui n'a que les dehors de la vertu. (Chr. Trud.)

IMAGINEUS. — Imaginarius; qui concerne l'image, d'image. (Fort.)

IMAGINIOLA. — Imaginacula; petite image. (Chr. S. Trud.)

IMAGO. — Vexillum sanctorum imaginibus insignitum; bannière portant des portraits de saints. (Ep. Adr. PP.) — *Imago auri*, nummus aureus regis imaginis signa-

tus; monnaie d'or à l'effigie royale. (Reg. Maj.)

IMBALSAMARE. — Corpus mortui balsamo aliisque bonis odoribus condire; embauver. (Memor. Polest. Reg.)

IMBANNARE. — In bannum mittere, in fiscum redigere; confisquer. (Hincin.)

IMBANNIRE. — Ead. notione. (A. 1179.)

IMBANNIRI. — Interdici; être interdit, être mis au ban. (S. Bern.)

IMBARBESCERE. — Sagittam pennis munire; garnir une flèche de plumes; ol. *embarber.*

IMBASIO. — Adulteratio; falsification, action de dénaturer, de falsifier. (A. 1350.)

IMBASSIATOR. — Pro *AMBASSIATOR.*

IMBASTARE. — Clitellas imponere; mettre le bât, garnir de bâts; ol. *embuster.* (A. 1260.)

IMBATALLARE. — Munire; fortifier; ol. *embastiller.* (Guid. de Viger.)

IMBATELLARE. — Ead. notione. (Ch. Angl.)

IMBAXATURA. — Legatio, demandata rei cujuscumque alicui cura; ambassade, mission. (A. 1251.)

IMBAXIATA. — Ead. notione. (H. Nem.)

IMBAXIATOR. — Ut *AMBASSIATOR.* (ibid.)

IMBE. — Apiarium, apud Germanos; ruche, rucher.

IMBENEFICIARE. — Bona in feudum seu beneficium dare; donner en fief, inféoder. (Ap. Macr. Hierol.)

IMBINDIARE. — Velo tegere; couvrir avec un voile. (Barel.)

IMBLADARE. — Ut *BLADARE*, blado seu segete conserere; commencer un champ en blé; ol. *emblader, embléer.*

IMBLADATIO. — Fructus fundi; produit d'une terre; ol. *emblaveure.*

IMBLADATURA. — Agrorum fructus, bladium quodvis; produit des champs, grain quelconque; ol. *emblavure.* (A. 1219.)

IMBLADIARE. — Ut *IMBLABARE.* (A. 1273.)

IMBLAYARE. — Ead. notione. (St. Verc.)

IMBLOCARE. — Lapidum congerie operire; couvrir d'un tas de pierres, embloquer. (Il était défendu d'ensevelir les cadavres des excommuniés. Mais de crainte qu'ils n'infestassent l'air, on permettait seulement qu'on les couvrit de pierres; c'est ce qu'on appelait *embloquer.*)

IMBOTATUS. — Impositio, exactio, vectigal, apud Italos; imposition, tribut, redévance.

IMBODARE. — Boiis seu compedibus vincire; mettre aux ceps. (Ord. Vit.)

IMBOSCA. — Insidiæ; embûches, embuscade. (A. 1361.)

IMBOSCAMENTUM. — Insidiæ; embûches, embuscade. (A. SS.)

IMBOSCARE. — Italici, insidias struere; tendre un piège, dresser une embuscade.

IMBOSQUARE. — Ead. notione. (H. Nem.)

IMBOSSOLARE. — Apud Italos, in *bussola*

lam seu arcuam suffragium conicere, quod in electionibus fieri solet; déposer un bulletin de vote dans l'urne, voter. (A. 1371.)

IMBOTARE. — Liqueur in buttam seu lagenam vel dolium infundere; mettre un liquide en bouteilles ou en tonneau, entonner. (A. 1360.)

IMBOTATURA. — Infusio liquoris in lagenam vel dolium; mise d'un liquide en tonneau ou en bouteilles. (A. 1330.) — Impositio, vectigal; imposition, impôt. (A. 1466.)

IMBOTATUS. — Impositio, ut *IMBOTATURA.* (A. 1466.)

IMBRACHIARE. — Amplexari, brachiis complecti; embrasser. (Goclen.)

IMBRACIARIA. — Judicium corruptio; action de corrompre les juges. (Ap. Angl.)

IMBRACULUM. — Tectum vel locus ubi est umbra quasi esse solet, v. g. in portu ecclesiæ; toit ou lieu où l'on est à l'ombre, comme sous le porche d'une église. (A. SS.)

IMBRARE. — Quasi iumbre perfundere; arroser. (Apit.)

IMBREVIARE. — In breves redigere, describere; abrégier. (Conc. Meld. a. 845.)

IMBREVIARIA. — Charta compendiaria, prima perscriptio. (St. Flac.)

IMBREVIATURA. — Protocollum. (Laur.)

IMBRIGARE. — In brigas seu lites conjicere; jeter dans les procès et les discussions. (A. 1264.) — Turbare; troubler. (St. Mut.)

IMBRIGUS. — Ebrius; ivre, enivré. (Tract. de pisc.)

IMBRINGARE. — Ead. notione. (St. Mass.)

IMBROCCATUM. — Pannus auro intextus; brocard. (Steph. de Ins.)

IMBURSARE. — Nummos in bursam seu loculos dimittere; mettre de l'argent en bourse, embourser. (A. 1376.) — Pretium pro convictu solvere; payer le prix de la nourriture, de la pension, d'un boursier dans une université. (A. 1449.) — Nummos in usum suo convertere; employer de l'argent pour son usage; ol. *embourser.* (A. 1390.)

IMBURSATIO. — Solutio pretii pro convictu; action de payer la dépense de table, paiement de cette dépense. — Usus rei alicujus non suæ; usage, jouissance d'une chose d'autrui. — Apoclia, charta solutæ pecuniæ; quittance.

IMBUSSOLARE. — Ut *IMBOSSOLARE.* (Ap. Italos.)

IMBUSSOLATA. — Italici, electio; election. (A. 1371.)

IMBUSTAMENTUM. — Apertura, itineris vel strætæ caput; ouverture, tête d'un chemin. (A. 1410.)

IMBUTAMENTUM. — Ab *imbuer*: « sed quoniam *imbutamento* artis philosophiæ minus fulti verbis has (virtutes) enucleare nequimus venustis... » (Rob. Mun.)

IMBUTATURA. — Ut *IMBORATURA.* (A. 1466.)

IMENERIUS. — Liber nymnorum; recueil d'hymnes; ol. *hymnaire.* (A. 1260.)

IMIGERE. — Ut *MUGERE.* (A. 1454.)

IMINA. — Pro *HEMINA*,

IMITABILITER. — Modo quem quis imitator. (A. 1379.)

IMITAS. — Pars ima, inferior; le bas d'une chose. (Testam. S. Rem. Rem.)

IMITATIO. — In capitul. Caroli Magui pro *IMMUTATIO.*

IMIZIUM. — Panni pretiosi species; sorte de tissu précieux. (Anast.)

IMIZINUM. — Ead. notione.

IMLARIA. — Campi modus seu potius spatium duorum agrorum; *Vid. AGER.* (A. 1217.)

IMMACULABILIS. — Qui maculari seu inquinari nequit; qui ne peut être souillé. (Conc. Hisp.)

IMMACULATIO. — Integritas, innocentia; innocence. (A. SS.)

IMMAJORARE. — Augere; augmenter, agrandir. (Ap. Mab. Anul.)

IMMALLATUS. — Envansto ornatus, distinctus; émaillé. (A. 1328.)

IMMANCATIO. — Membrorum conservatio, ne quis fiat *mancus* seu inutilis. (Bign. Form.)

IMVANTARE. — Pallio induere, tegere; couvrir, rétir d'un manteau. (Rad.)

IMVANTATIO. — Inthronisatio quæ fit per pallium; intronisation, action d'installer. (Fastr.)

IM IATRICULARE. — Annectere, adjungere; annexer, adjoindre. (Mart. Ampl. Col.) — In album referre; immatriculer. (Pus.)

IMMEDIATE. — Immediata, sine illo medio; sans aucun retard, au plus tôt. (Ord. reg. Fr.)

IMMEDULLARI. — Imbibere, quasi medullis infundere, inseri; être imbu, comme rempli jusqu'à la moelle des os. (A. SS.)

IMMEDULLATUS. — Imbibitus, medullis insitus; imbu, rempli. (A. SS.)

IMMELIORARE. — Meliorem reddere; améliorer, rendre meilleur. (Sim. Dun.)

IMMEMORANS. — Immemor; qui ne se souvient pas, oublieux. (A. SS.)

IMMEMORANTER. — Ex oblivione; par oubli. (Ord. reg. Fr.)

IMMENSUS. — Immensus; immense, infini. (A. 1328.)

IMMENSITAS. — Universitas, totalité, le tout. (G. Chr.) *Immensitas pulchritudinis*, dicitur de muliere præstantissimæ venustatis. (Hist. Franc.)

IMMENSURATIM. — Sine mensura; immense, sans limites. (Salv.)

IMMERCIATUS. — Cui pro delicto imposita est poena seu multa pecuniaria; celui qu'un crime ou délit a fait condamner à une amende pécuniaire. (Rym.)

IMMETALLATUS. — Ornatus, vermiculatus; émaillé. (A. 1332.)

IMMI. — Germanici, mensuræ species, eadem f. q. *HEMINA*. Quibusdam chartis pro mensura lactis sumitur.

IMMINENTIA. — Instantia. (Greg. M.)

IMMINUARE. — Pro *imminuere*. (A. SS.)

IMMINUATUS. — Imminuus; exempt, franc, dispensé.

IMMINUERE. — Libertate et immunitate donare; affranchir. (A. 1291.)

IMMINUTIO. — Immunitas; exemption, immunité. (A. 1291.)

IMMINUTOR. — Qui sanguinem minuit seu detrahit. *Vid.* MINUERE. (A. 1366.)

IMMISSIO. — Exactio vel violentia; exaction, violence. (Greg. M.) — Operatio; action, œuvre.

IMMOBILITARI. — Immobilem esse; être immobile. (A. 55.)

IMMOLARE. — Offerre aliquod ecclesiis; donner quelque chose aux églises. (Mon. Angl.)

IMMOLATICIUS. — Immolaticia hostia, escæ, carnes, idolis immolatæ; victimes immolées aux idoles.

IMMOLATIO. — Immolatio Missæ, vulgo *præfatio*, seu pars Missæ in qua fit sacrificium. (A. 55.) — Oblatio quæ ecclesiis fit. (A. 1462.)

IMMORANTER. — Sine mora; tout de suite, sans délai. (Vet. Gl.)

IMMORIGERATUS. — Non morigerus, male inoratus; désobéissant, indocile, mal dressé. (Mur.)

IMMOROSE. — Ut IMMORANTER. (A. 1411.)

IMMORTALIS. — Non mortiferus; qui ne donne pas la mort. (A. 1334.)

IMMORTIFERUS. — Ead. notione. (A. 1384.)

IMMORTIFICATUS. — Qui sibi plus satis blanditur et indulget; immortifié. (Gers.)

IMMOTABILIS. — Immutus; inébranlable, insensible. (A. 863.)

IMMUNDICITIA. — Pro immundities. (A. 1394.)

IMMUNIMEN. — Munimen, dicitur de sigillo quon chartæ mununtur; ce qui donne de la force à un titre, sceau. (A. 1216.)

IMMUNIRE. — Immunem facere; exempter. (A. 1174.)

IMMUNITAS. — Locus immunis, asyli jure donatus; asile, lieu où les coupables ne peuvent être saisis. (Pass.) Immunitatem ecclesiæ persolvere, banonum seu multa propter infractam ecclesiæ immunitatem; payer l'amende pour avoir violé les privilèges d'une église. (A. 876.) — Tutela, protectio; protection, tutelle. (A. 844.) — Privilegium; immunité, exemption de charges, de jurisdiction. (Pass.)

IMMUNITATIO. — Locus immunis, ut IMMUNITAS. (S. ix.)

IMMUNITIO. — Ead. notione. (S. xi.)

IMMURARE. — Carcere includere; mettre en prison, renfermer; ol. emmurar. (A. 1222.)

IMMURMURARE. — Immurmurare remedium, illud quasi immurmurando implorare. (A. 55.)

IMMUTATIO. — Imminutio; diminution, usurpation. (Cap. C. M.)

IMMUTILATUS. — Integer, illibatus; intact, entier. (A. 1189.)

IMNARIUM. — Pro HYMNARIUM.

IMNELLA. — Porcella ablactata, ut videtur. (A. 1358.)

IMPAGATUS. — Non solutus; qui n'est pas payé. (A. 1209.)

IMPALARE. — In palum impingere; « Si quodlibet animal, dum de messe aut de prato... expellitur, *impalaverit*. » (Lex Burg.)

IMPANALARE. — Scedulam referre, ab Anglico *panell*; *Vid.* PANELLUM.

IMPAYTORES. — Sic appellati: 1° Berengarii sectatores qui panem et vinum in corpus et sanguinem Christi transubstantiari negabant; 2° Lutherani, qui panem una cum corpore Christi in Eucharistia remanere credeant.

IPARAMENTUM. — Munio, propugnaculum; rempart, fortification; ol. emparement. (A. 1362.)

IPARANTIA. — Tutio; *Vid.* AMPARANTIA et EMPARANTIA. (Ap. Marc.) — Sequestratio; action de séquestrer. (A. 1322.)

IPARARE. — Invadere, occupare; s'emparer. (Usat. Barein.) — Munire; fortifier; ol. emparer. (A. 1366.)

IPARCAMENTUM. — Inclusio parco animalium seu hominum quæ in damno sunt, quod etiam de reis hominibus usurpatur; *Vid.* PANCUS. (Bract.)

IPARCATIO. — Ut IPARCAMENTUM. (Mon. Angl.)

IPARENTIA. — Tutela, protectio; protection, tutelle. (S. xii.)

IPARTICARE. — Ad partem seu furcam vel patibulum suspendere; pendre, attacher au gibet. (Lamb. Arl.)

IPARTIRI. — F. amplificare: « Exceptis duobus pedibus terre, quos reliquerunt extra Josseia ad impartiendum ea, prout necesse fuerit. » (A. 1211.)

IPARTITIO. — Multa, emenda; amende, peine pécuniaire. (Vital. ep.)

IPASSIONABILIS. — Qui pati non potest: « *impassionabilis deitas*. » (Chr. Lup.)

IPASSIBILIS. — Qui sustineri non potest. (A. 55.)

IPASSIONATUS. — Passionis expertus; apathique. (Goul.)

IPASSULATUS. — Dessiccatus; desséché. (Ap. Rucell.)

IPASTARE. — In pasta seu pane coquere; mettre en pâte. (A. 55.) — Commiscere; mêler. (Arnauld.)

IPASTATIO. — Commistio; mélange. (Arnauld.)

IPATIENTIA. — Impatience vultus, oris depravatio. (Ann. S. Viet. Mass.)

IPAUSABILIS. — Qui non pausat, qui escit; qui ne cesse pas, qui ne discontinuat pas. (Fulg.)

IMPECHEMENTUM. — Impedimentum; empêchement, embarras. (A. 1428.)

IMECHIAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1407.)

IMECHIARE. — In jus vocare, accusare; citer, traduire en justice, accuser, intenter une action. (A. 1256.)

IMECTORARE. — Pectori recondere. (Auxil.)

IMPEDATURA. — Pedis impressio vel mensura, vel investigatio; vestige, marque et mesure du pied. (W. Brit.)

IMPEDIA. — Pars calcei; empeigne; ol. empienne. (Vet. Gl.)

IMPEDIARE. — Impediare eanem, ejus pedes quodam modo mutilare; *Vid.* EXPEDITARE.

IMPEDICARE. — Illigare, irretire; attacher, lier. (Pap.)

IMPEDICATUS. — Pedica constrictus; lié, attaché. (Lex Burg.)

IMPEMENTOSUS. — Noxius, incommodus; nuisible, incommode. (A. 851.)

IMPEIOSE. — Cum impedimento; avec empêchement, embarras. (A. 55.)

IMPEIRE. — In jus vocare, ut IMPEMIARE. (Leg. Pol.) — Impedire se, curare, sollicitudinem habere; s'embarrasser. (A. 55.)

IMPEITIVUM. — Quod obstat, impendit; ce qui empêche, fait obstacle. (Lud.)

IMPEITOR. — Qui impedit, obstat; celui qui empêche, s'oppose. (Rym.)

IMPEIDIUM. — Ut IMPEIA.

IMPEGNARE. — Impugnare, pignori dare; donner en gage, engager. (St. Ver.)

IMPEJORARE. — Pejorem facere; *Vid.* PEJORARE.

IMPEJORATIO. — Rei in deteriore statu deducio; action de mettre une chose dans un plus mauvais état; ol. empiement. (A. 1317.)

IMPELLARE. — Pro impellere. (Conc. Hisp.)

IMPELLERE. — Agitare, succutere; secouer. (A. 1317.)

IMPENDIUM. — Servitium feudale seu hominis fidelitas; service, foi que le vassal doit à son seigneur. (A. 1324.)

IMPENSATUS. — Inopinatus: « *Hora impensata redire*. » (A. 55.)

IMPENSIO. — Donatio; action de donner, donation, don. (Conc. Hisp.)

IMPERACTE. — Otiose: « *imperacte negligebat*. » (A. 55.)

IMPERAMENTUM. — Census pro amparantia seu protectione solutus; droit que le vassal paye à son seigneur pour la protection qu'il en reçoit; ol. emparement. (A. 1271.)

IMPERANCIA. — Ut IMPARANTIA.

IMPERARE. — Vox medicis attributa cum regis remedia imponunt; ordonner. (Pass.) — Invadere, auferre, occupare; s'emparer, enlever. (A. 1137.) — Imperare antiphonam, præcinere; donner le ton, entonner. (Vet. Ordinar.)

IMPERATIO. — Imperatum, jussum; ordre, commandement. (A. 770.)

IMPERATORICALIS. — *Vid.* SCRIPTURARIA.

IMPERATRIX SUMMA. — Virgo Beata Maria. (A. 945.)

IMPERFECTUS. — (Subs.) Pro defectus. (A. 55.)

IMPERFIDUS. — Perfidissimus; très-perfide. (Frid. imp.)

IMPERIALE. — Panni pretiosioris specie.

eies. (A. 1295.) Imperiale diadema, tiara pontificalis qua Clemens Papa V Lugduni coronatus est. (Chron. Triv.)

IMPERIALIA. — Imperii insignia; *Vid.* REGALIA.

IMPERIALIS. — Apud Germanos, moneta imperatorum; monnaie des empereurs d'Allemagne, impérial. Imperiales litteræ; antiquationis diplomata; lettres de récession. (Lud.)

IMPERIATUS. — Imperium; autorité, souveraineté. (Vet. Inst.)

IMPERIOSITAS. — Majestas imperialis; majesté impériale. (Vet. Gl.)

IMPERIOSUS. — Splendidus, speciosus; brillant, éclatant. (Id.)

IMPERIUM. — Merum imperium, jus summum; haute-justice, droit du glaive. (Ch. Arag.) Imperium mixtum, justitia media; moyenne justice. (Id.) Merum et mixtum imperium, omnimoda justitia; haute et basse justice. (S. xiii.) Imperium interdum nuncupatur: 1° quævis jurisdictio; ressort, jurisdiction. (Ord. reg. Fr.) 2° auctoritas; autorité, pouvoir. (A. 1197.)

IMPERMUTABILIS. — Immutabilis; immuable. (Ap. Lud.)

IMPEROSITAS. — Majestas imperialis; la majesté impériale. (J. de J.)

IMPERPETU. — Pro perpetim. (A. 1153.)

IMPERSONALITER. — Impersonaliter altare seu ecclesiam monasterio vel collegio tradere dicitur episcopus, eum nullum sibi jus reservat personam seu clericum, qui ei ecclesiæ deserviat, nominandi, aut eertam præstationem, quam altarum redemptionem vocabant accipiendi, cum instituitur nova persona. (Ann. Ben.) Etiam de præbenda usurpatur. (A. 1132.) Nudè impersonaliter dicitur altare aliudve beneficium alicui monasterio concedi, cum altaris aut beneficii titulus nemini nominatim ascribitur, totique conventui tribuitur possidendum. (Pass.) Institutio loquitur impersonaliter, id est nemine nominatim appellato. (Concil. Hist.)

IMPERSONARE. — In beneficio seu ecclesiâ personam, id est clericum constituere; *Vid.* PERSONA. (Ch. Hugon. de Puis. epi. Duvel.)

IMPERSONATUS. — Liber a persona; *Vid.* PERSONA et IMPERSONALITER. (A. 1164.)

Qui potestatem habet personam in ecclesiâ instituendi; *Vid.* PERSONA. (Ap. Mad.)

IMPERSONABILIS. — Cui nihil persuaderi potest; qu'on ne peut pas persuader. (Ap. Mart., Coll. Nov.)

IMPERTINENS. — Ineptus, insulsus; impertinent. (A. 55.) — Dicitur de eo quod a re do qua agitur alienum est; qui est en dehors de la question; ol. impertinent. (A. 1417.)

IMPERTINENTIA. — Vox fori; dicitur de eo quod a re de qua agitur alienum est. *Vid.* IMPERTINENS. (A. 1341.)

IMPESATUS. — Gummi oblitus; empesté. (Guid. de Vig.)

IMPESIUM. — Prælium; combat. (A. 1329.)

IMPETIUS. — Impetuosus, violentus;

impetueux, violent, emporté; ol. empetious. (Vet. Gl.)

IMPETERE. — Imponere, expelere, exigere; *Vid. IMPECHARE. (Ann. Ben.)*

IMPETICIO. — Petitio in iure, exactio: *demande en justice; ol. impétition. (A. 1278.)*

IMPETRATIO. — Libellus supplex quo, coram iudice superiori, omisso medio, ius suum prosequendi licentia petitur. (A. 1336.)

IMPETUS. — Aggressionis crimen; *Vid. PERGUS.*

IMPHALERARE. — Phaleris instruere, ornare; *orner, parer de colliers; Vid. PHALERARE.*

IMPIARE. — Profanare, impie agere; *profaner, agir en impie. (Vet. Gl.)*

IMPIATIO. — Profanatio, rei sacre violentia; *profanation, action de profaner. (A. SS.)*

IMPIGNORARE. — Oppignerare, pro pigore tradere; *donner en nantissement, engager. (A. 1292.)*

IMPIGNORATIO. — Pignoris obligatio, *Gal. engagement. (A. 1348.)*

IMPIGNORATURA. — Præstationis species domino feudali solvenda, cum fundus in pignus alicui assignabatur. (A. 1322.)

IMPIGRABILIS. — Actuosus, non piger; *actif, inorieux. (Vet. Gl.)*

IMPIORAMENTUM. — Pistorii supplicium: *peine du pilori. (A. 1370.)*

IMPINCTIO. — Impulsio, sollicitatio; *instigation, sollicitation, encouragement. (A. 1074.)*

IMPIPERARE. — Pipere condire; *poivrer. (S. xiv.)*

IMPIREUM. — Pro empyreum, summum cælum; *l'empirée. (Ap. Mart., Ampl. Col.)*

IMPLA. — Velum, ut GUIMPLA. (Ap. Mart., *De antiq. discipl.*)

IMPLACITARE. — In placitum et ius vocare; *citer en justice, assigner. (A. 1194.)*

IMPLAGARE. — Plagis, id est retibus irretire; *enlacer, prendre dans les filets. (Sid.)*

IMPLAGARE. — Verberibus excipere, flagellis cedere; *frapper, rouer de coups. (A. SS.)*

IMPLANARE. — Ducipere, in errorem ducere; *tromper. (W. Brit.)*

IMPLANATOR. — Impostor; *trompeur. (Laur.)*

IMPLANTARE. — In possessionem mittere; *mettre en possession, installer, investir. (A. 1411.)*

IMPLASTRARE. — Infundere, intronitare; *introduire dans. (Vet.)*

IMPLASTRUM. — Locus vacuus ædificandis domibus idoneus; *emplacement, place vide; ol. emplastre. (A. 1248.)*

IMPLECTERE. — Multam impositam solvere; *payer l'amende. (G. Chr.)*

IMPLECTIO. — Cuiuslibet; *tas, accumulation. (A. 1331.)*

IMPLEGIARE. — In plegium mittere; *Vid. PLEGIUM.*

IMPLEITÆ. — Sumptus in emendas merces, vel ipsæ merces emptæ; *emplettes. (For. Morlan.)*

IMPLEMENTUM. — Complementum; *acomplissement. (A. 1479.)*

IMPLENGAGIUM. — Expletio, seu quod implendo dolio infunditur. (A. 1243.)

IMPLERE. — Impendere, insumere; *employer. (A. 1482.)*

IMPLETOR. — Fullarius; *ouvrier foulonnier. (Gold.)*

IMPLEX. — F. velum. « *implices duo, dalmatice diaconales. » (A. 1003.)*

IMPLICAMENTUM. — Impedimentum; *empêchement. (Rein. Autis.)*

IMPLICARE. — Expendere, insumere; *employer. (Past. eccl. Paris.)—Implere; remplir. (A. 1318.)*

IMPLICARI. — Implicari in servitio, in servitutum redigi; *perdre la liberté, être réduit à l'état de serf. (A. 819.)*

IMPLICATRIX. — Ornatrix, quæ capillos mulierum recto implicare novit; *coiffeuse. (Vet. Gl.)*

IMPLICATURA. — Expensa, sumptus in emendas merces seu merces ipsæ; *dépense, emplette. (A. 1406.)*

IMPLICITARE. — Pro IMPLACITARE.

IMPLODERE. — Cum plausu imponere; « *dicenti coronam implodit. » (A. SS.)—Inferre, ioligera. (A. SS.)*

IMPLUS. — Pro amplius. (H. Nem.)

IMPLUTUS. — Madidus, super quem pluit; *mouillé, trempé. (Rob. do Sorb.)*

IMPLUVIATUS. — Color similis pullo sive nigro; *noir, couleur noire. (Alciat.)*

IMPLUVIUM. — Pluvia; *pluie. (Sug.)*

IMPOCIONABILIS. — Venenatus, veneno infectus; *empoisonné. (A. 1336.)*

IMPOCIONATIO. — Potio venenata; *brevage empoisonné. (Vet. Ch.)*

IMPOENITENS. — Quem non poenitet, perstans in peccatis; *qui ne se repent pas, pécheur endurci. (Conc. Hisp.)*

IMPOENITENTIA. — Peccandi pertinacia; *endurcissement dans le péché. (Pass.)*

IMPOENITUDO. — Ead. notione. (Barth., *Gl.*)

IMPOMIFER. — Qui non fructus fert; *qui ne porte pas de fruit, en parlant d'un arbre. (Pass.)*

IMPONERE. — Imponere psalmum, ejus cantum incipere, et quo sono vocis decantari debeant, designare; *commencer le chant d'un psaume. (Ord. Rom.)*

IMPORTABILIS. — Quod non ferri potest; *qu'on ne peut porter, insupportable. (Tert.)*

IMPORTABILITAS. — Intolerantia. (Joan. de Card.)

IMPORTANS. — Utilis, magni momenti; *important. (Ap. Mart., Ampl. Col.)*

IMPORTANTIA. — Momentum, pondus; *importance. (A. 1497.)*

IMPORTARE. — Asportare, auferre; *afférer, inducere, trahere; exporter, enlever. (A. 1366, 1264.)*

IMPORTIBILIS. — Intolerabilis; *insupportable, intolérable. (Rob. Aves.)*

IMPORTITOR. — Qui portas facit; *faiseur de portes. (Vet. Gl.)*

IMPORTUNARI. — Importune instare; *insister, presser, poursuivre vivement, d'une manière importune. (A. SS.)*

IMPORTUNITAS. — Inprobabilis, injuria. (A. 1196.)

IMPORTUNIUM. — Importunitas. (Conc. Motisc. i.)

IMPOS. — Qui non potest, impotens; *qui ne peut pas, impuissant, incapable. (A. 1097.)*

IMPOSITIONARIUS. — Vectigalium impositorum redemptor et exactor; *receveur d'impôts, collecteur; ol. impositeur.*

IMPOSITA. — Mandatum; *ordre, commandement. (A. SS.)—Tributum impositum; impôt, taxe. (Ap. Afel.)*

IMPOSITIO. — Institutio. (A. 1194.)

IMPOSSESSIONATUS. — Qui non habet possessiones. *Vid. POSSESSIONATUS. (Leg. Pol.)*

IMPOSSIBILIS. — Impotens; *impuissant. (A. SS.)*

IMPOSSIBILITAS. — Impotentia, imbecillitas; *impuissance, incapacité, faiblesse d'esprit. (Conc. Hisp.)*

IMPOSSIBILITER. — Concte. *Vid. POSSIBILITAS.*

IMPOSTRIX. — Quæ decipit, imponit; *trompeuse, imposteuse. (A. SS.)*

IMPOSTURARE. — Decipere, fallere; *tromper, user d'imposture. (Cod. Th.)*

IMPOSTURATIO. — Impostura, fraud, deceptio; *tromperie, fourberie, imposture. (Chr. Val.)*

IMPOSTUS. — Tributum impositum; *impôt. (A. 1272.)*

IMPOTENTER. — Tyrannice; *tyrannique-ment. (Laur.)*

IMPOTENTES. — Mutilati, debiles; *impuissants, faibles, incapables. (Cap. C. M.)*

IMPOTENTIA. — Mutilatio, membri amputatio, debilitas; *mutilation, retranchement d'un membre, faiblesse. (A. 1362.)*

IMPOSITIONARE. — Veneno propinato extinguer; *empoisonner. (Ord. Vit.)*

IMPRÆCEPT. — Pro præcept. (Mart., *Anecd.*)

IMPRÆDATIO. — Pro prædatio. (Cap. Car. C.)

IMPRÆGNARE. — Gravidare, gravidam facere, augere; *engrosser, accrotire, augmenter. (Joan. Sar.)*

IMPRÆGNATIO. — Graviditas; *grossesse. (St. Saon.)*

IMPRÆGNATOR. — Qui gravidam facit; *celui qui rend une femme enceinte. (Ibid.)*

IMPRÆGNATUS. — Gravidus; *secondé. Tellus calore... imprægnata. » (W. Brit.)*

IMPRÆMEDITATE. — Sine prævia meditatione, imprudenter; *sans préméditation, par imprudence, étourdissement. (Busch.)*

IMPRÆPUTIATUS. — Non circumciscus; *qui n'est pas circonci. (Tert.)*

IMPRÆSTABILIS. — « *Deum impræstabilem, » apud Salvianum (De gubern. Dei); ubi Braccianus sic dictum Deum opinatur, qui nihil præstat pro rei dignitate. » Martinus exponit « non placabilem, non propitium. »*

IMPRÆSTANS. — Ead. notione. (S. Iren.)

IMPRÆSTIMONIUM. — Dicitur de prædio ad usufructum concessio. *Vid. PRÆSTIMONIUM. (A. 1256.)*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

IMPRÆSTITUM. — Mutuum; *emprunt.*

(Ap. Mur.) — In Dalmatia contributio quæ in communi civitatis necessitate fieri solet; *emprunt public.*

IMPRÆTERMISSE. — Sine mora ac dilatione, continue, sine intermissione; *sans délai, tout de suite, sans interruption, de suite.*

IMPRÆVARICABILIS. — Inviolabilis, perpetuo duraturus; *impérissable. (Ch. Pip. reg.)*

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPRÆVARICANDUS. — Ead. notione. (Cap. C. C.)

IMPROPERATOR. — Conviciator; *celui qui insulte, qui outrage.* (B. de Am.)

IMPROPERIUM. — Dedecus, convicium, injuria, derisio; *insulte, injure, raillerie, invective.* (St. Mant.)

IMPROPRIARE. — A proprio et naturali sensu declinare. (St. Mant.)

IMPROPRIETARIUS. — Non proprietarius, qui rei alicujus non habet proprietatem et dominium. (Alb. Muss.)

IMPROPUGNATUS. — Indefensus; *qui n'est pas défendu.* (Marc.)

IMPROTECTUS. — Protectione carens, indefensus; *qui n'a pas de protecteur, qui n'est pas défendu.* (A. 1361.)

IMPROTRACTIM. — Sine mora, abjecta omni cunctatione; *sans retard, immédiatement.* (A. 1402.)

IMPROVIDENTIA. — Incuria, negligentia; *négligence, imprévoyance, absence de soin.* (A. 1159.)

IMPRUNTARE. — Mutuari; *emprunter.* (A. 1283.)

IMPRUNTATUM. — Mutuum; *emprunt.* (A. 1197.)

IMPRUNTAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1203.)

IMPUERE. — Non puere; *ne pas être vuëre.* (Vet. Gl.)

IMPUBLICARE. — In publicum seu fiscum redigere, confiscare; *confisquer.* (Ch. Long.)

IMPUDEFECTUS. — Impudens, quem non pudet; *qui n'a pas de pudeur, effronté.* (Conc. Hisp.)

IMPUDERATUS. — Ead. notione. (Luc. Cal.)

IMPUDICARE. — Corrumperere; *violer, corrompre.* (Vet. Gl.)

IMPUDOR. — Libes, macula; pudori opponitur. (A. 1351.)

IMPUDORATE. — Pro impudenter. (S. Iren. interp.)

IMPUGNE. — Pro impune. (Ord. reg. Fr.)

IMPULSA. — Dilatio, procrastinatio; *délat, retard, ajournement.* (A. 1337.)

IMPULSARE. — Excitare; *animer, pousser*: « Aliquem de statu impulsare, » apud Marculf., est eum dejicere, expellere, removere.

IMPULSATUS. — Illæsus; *qui n'a pas souffert, sain et sauf.* (A. SS.)

IMPUNARE. — Pro impugnare.

IMPUNUS. — Imperfectus, vitiosus; *défectueux.* (Flet.) — Impunis, sine pœna; *impuni, sans peine.* (Vet. Gl.)

IMPURGABILITER. — Absque venia, ita ut ab indicta pœna quis purgari vel absolvi non possit. (A. 1313.)

IMPUTARE. — Non putare, existimare; *ne pas penser.* (Sid.) — Amputare; *couper, retrancher.* (Cap. S. Vict. Mus.) — Accusare, denuntiare; *imputer.* (A. 1437.)

IMPUTATIVUS. — Qui accusat; *qui accuse, accusateur.* (Tert.)

IMPUTRIBILIS. — Qui non putrescit; *qui ne se pourrit pas.*

IMPUTRIBILITER. — Non putribiliter; *sans se pourrir.* (S. Aug.)

INUGERE. — F. adæquare, complanare; *aplanir.* (A. 1454.)

INUS. — Ad imum, ultimo; *à la fin, en fin.* (Ap. Oef.)

IN. — In excelso throno, Dominica prima post Epiphaniam; *le premier dimanche après l'Épiphanie.* (Pass.) — In voluntate tua, Dominica vicesima una post Pentecosten; *le vingt et unième dimanche après la Pentecôte.* (Pass.)

INABSTINENTES. — Impatientes. (Isid.)

INACIDUS. — Vinum inacidum, vappidum vinum; *vin poussé.*

INACTE. — Nulla re acta; *sans rien faire.* (Chr. Mont.-Ser.)

INACTITARE. — In acta publica referre; *consigner dans des actes publics.* (Rym.)

INACTIVUS. — Negligens; *qui ne fait rien, négligent.* (Cap. C. M.)

INACTUM. — Decretum; *décision, ordre, décret.* (Joan. Weth.)

INACTUS. — Qui nihil egit; *qui n'a rien fait.* (Scrip. rer. Fr.)

INADIBILIS. — Inaccessus; *inaccessible.* (A. SS.)

INADMISSIBILIS. — Non admittendus; *inacceptable, inadmissible.* (A. 1473.)

INADMODIATIO. — Locatio, datio ad firmam, in emphyteusim. *Vid. ADMODIATIO.* (Ch. Camp.)

INADORANDUS. — Valde adorandus. (Conc. Hisp.)

INADULATUS. — Qui non movetur adulationibus; *insensible à la flatterie.* (A. 1160.)

INADVERTANTIA. — Imprudentia; *inadvertance.* (Ord. reg. Fr.)

INÆNIGMATARE. — In ænigmate repræsentare; *présenter sous forme d'énigme, d'une manière énigmatique.* (A. SS.)

INÆQUALICALIS. — *Vid. SCRIPTURA.*

INÆQUALIS. — Injustus, iniquus; *injuste, inique.* (A. 903.)

INÆQUALITAS. — Ægritudo, invaliditas; *indisposition, maladie.* (Ep. Hon. imp.)

INÆQUUS. — Pro iniquus. (Lob., H. Par.)

INÆSTIMABILITER. — Turpiter; *hanteusement.* (Conc. Hisp.)

INÆFFABILIS. — Insuavis et austerus ad loquendum; *non disable, dur à dire.* (J. de J.)

INÆFFECTIO. — Affectionis defectus; *absence d'affection, indifférence.* (A. SS.)

INAGNITUS. — Incognitus; *inconnu.* (A. SS.)

INALBARE. — Inalbare se, albas inquere. *Vid. ALBA.*

INALIENARE. — UI ALIENARE. (Script. rer. Fr.)

INALTARARE. — Consecrare, dedicare, ornare; *consacrer, dédier, décorer.* (Hier. Mac.)

INALTARE. — Valde altare, altum facere; *exhausser, élever.* (Ord. Vit.)

INALTATIO. — Elevatio, in majorem altitudinem exstructio; *exhaussement, élévation.* (A. SS.)

INALTATUS. — Elevatus; *exhaussé, élevé, haut.* (A. SS.)

INALTERABILITER. — Absque ulla alto-

ratione: sic conjunctæ dicuntur dum in Christo naturæ, divina et humana, in Conc. Armenorum a. 1342.

INAMARICARE. — Exacerbare, animam exulcerare, ad iram excitare; *aigrir, irriter.* (Cod. Sacr.)

INAMBIGUUS. — Certus, indubius; *positif, non douteux.* (A. 864.)

INAMORARE. — Amore inflammare; *enflammer d'amour.* (A. SS.)

INAMORARI. — Amore capi; *être épris, être devenu amoureux.* (Raim. Duel.)

INAMOROSUS. — Amore captus; *devenu amoureux, épris d'amour; ol. énamouré.* (Ap. Raym. Duel.)

INAMOVIBILIS. — Idem q. IMMOBILIS, de bonis immobilibus. (A. 1119.)

INANIMARE. — Animos addere, animare. (Galf. Mon.)

INANIRE. — Exinanire, ad nihilum redigere; *réduire à rien, anéantir.* (B. de Am.)

INANITAS. — Deliquium, animæ defectio; *défaillance, évanouissement.* (A. SS.)

INANTE. — In posterum; *d'ici en avant, à l'avenir.* (A. 842.)

INANTEA. — Ead. notione. (Ap. Pith.)

INAPPREHENSIBILIS. — Qui non potest comprehendere; *incompréhensible, insaisissable.* (S. Paulin.)

INAPPRETIABILIS. — Sine pretio, qui non potest pro dignitate et excellentia satis æstimari; *inestimable, au-dessus de toute valeur.* (Conc. Tolét. xi.)

INARMARE. — Ansa seu corrigia, ol. Gall. enarme nuncupata, scutum instruere; *garnir l'écu de l'anse ou courroie qui servait à le suspendre.* (A. 1304.)

INARRERAMENTUM. — Quodvis utensile agriculturalum, aut ager qui aratur et colitur. (Chartul. S. Vandreg.)

INATRIUM. — Atrium ecclesiæ, paradisus; *atrium, porche, parvis.* (Anast.)

INATTINGIBILIS. — Qui non potest comprehendere, attingi; *qui est insaisissable.* (Gerv. Tib.)

INAUDIENTIA. — Inobedientia; *désobéissance.* (S. Cyp.)

INAUDIRE. — Non audire, inauditum rejicere; *ne pas écouter, ne pas admettre.* (A. SS.)

INAUDITOR. — Inobediens; *désobéissant, récalcitrant.* (A. SS.)

INAUXILIATUS. — Auxilio, ope destitutus; *privé de secours, abandonné.* (Sap.)

INBALSAMARE. — Grato odore perfundere; *embaumer.* (Elmh.)

INBANNARE. — In fiscum redigere; *saisir pour le compte du fisc, confisquer.* (A. 1287.) — Sub banno ponere (cum scilicet agri, prati, aut silvæ usus edicto publico prohibetur); *mettre des terres, des prés, des bois, etc., en défens.* (A. 1315.)

INBANNIRE. — UI INBANNARE, in fiscum redigere. (Ap. Mart., Anecd.) — Excommunicare, interdico subicere; *excommunier, frapper d'interdit.* (A. 1132.) — Sub banno mittere, ut INBANNARE. (A. 1315.)

INBANNITOR. — Qui invadit et quasi in bannum mittit. (A. 1290.)

INBANNIZARE. — Ut INBANNIRE. (A. SS.)

INBASTARDIRE. — Degenerare; *dégénérer, s'abâtardir.* (Barel.)

INBAXIATOR. — Pro AMBAXIATOR. (H. Nem.)

IN BENE. — In bene merere; *mériter en bien.* (Cap. C. C.)

INBENEFICIARE. — Prædium in beneficium dare; *donner une terre en bénéfice, en fief.* (Lamb.)

INBLADARE. — Sementem facere, bladium terræ committere; *ensemencer une terre en blé; ol. emblaver.* (Pass.)

INBOIARE. — Compeditibus vincire; *mettre aux fers.* (Anast.)

INBOSCA. — Insidiæ; *embûches, embuscade.* (H. Nem.)

INBOSCATA. — Ead. notione. (Id.)

INBRACCATUS. — Braccis seu femoralibus vestitus; *porté des braies, des culottes.* (Ap. Lud.)

INBREVIATIO. — Descriptio in brevi seu schedula; *état sommaire, liste, note.* (Bern. Ord. Clun.)

INBRICARE. — Tegere; *couvrir.* (Vet. Gl.)

INBRICATIO. — Difficultas, molestia; *empêchement, embarras, tracasserie.* (A. 1308.)

INBROCCARE. — Transfigere; *embrocher.*

INBUCUM. — Infundibulum; *entonnoir.* (A. 1344.)

INBULLARE. — Sigillare; *sceller.* (W. Th.)

INCÆSA. — Pro INCISA. (Ap. Vales.)

INCALLEGARE. — Vendere, apud Genueses; *vendre.*

INCALITUS. — Callo obductus; *durci, couvert de cal.* (A. SS.)

INCALUMNIATUS. — Liber a calumnia, seu ab omni juris actione. (A. 1217.)

INCAMARARE. — Adulterare; *dénaturer, frelater.* (St. Mass.)

INCAMARATIO. — Adulteratio; *action de dénaturer, de frelater, altération.* (St. Mass.)

INCAMERATUS. — Adulteratus; *frelaté, altéré, sophistiqué.* (St. Mass.) — In camera seu cubiculo habitans, inclusus; *qui habite une chambre.* (Mart.)

INCAMISIATUS. — Indutus camisia seu indusio; *vêtu d'une chemise.* (A. SS.)

INCANALIS. — Via angusta inter montes transgrediens; *défilé, gorge, col.* (Vet. Gl.)

INCANCERATUS. — Gangræna infectus; *atteint de la gangrène, gangrené.* (A. SS.)

INCANDIDARE. — Candidum facere, lavare, mundare; *purifier, nettoyer, blanchir.* (Jul. Firm.)

INCANONIZARE. — Approbare; *approuver.* (Ep. Joan. XIII PP.) — In sanctorum numero referre, ascribere; *canoniser, inscrire au canon des saints.* (A. SS.)

INCANTARE. — Præstigiis magicis illudere; *enchanter.* (Vet. Gl.) — Auctionari, sub hasta vendere; *vendre à l'encan; ol. inquant.* (Pass.) — Injungere, vehementer rogare, movere; *enjoindre, prier instamment, supplier.* (Limb.) — Cantare, legere; *chanter.* (Parid. de Grass.)

INCANTATIO. — Illusio magica; *enchantement, charme, sort.* (Fredeg.)

INCANTATOR. — Præstigator; *magicien.*

enchanteur. (A. 1309.) — Qui sub hasta vendit; celui qui vend à l'encan. (A. 1309.) — Licitor, emptor, enchérisseur, acheteur. (St. Rip.)

INCANTATURA. — Ut INCANTATIO. (Conc. Hisp.) — Officium incantatoris, seu emolumentum ex incantationibus; office de commissaire-priseur, ou profit que l'on retire des ventes à l'encan. (1342.)

INCANTOR. — Auctinnans; qui fait des ventes; nl. enchanteur. (Ord. reg. Fr.)

INCANTUM. — Auctio, basta publica; encan; ol. inquant. (Pass.)

INCANTUS. — Auctio et officium incantatoris, seu emolumentum ex auctionibus; Vid. INCANTUM et INCANTATURA. (Pass.)

INCAPABILIS. — Qui capi non potest seu comprehendi; incompréhensible, insaisissable. (Mab., Annal.)

INCAPILLATUS. — « Signum Christi habet historiam in modum leonis incapillatam cum diversis operibus purissimis aureis pendentibus in catenulis quatuor et uncino uno. » (Anast.)

INCAPITALIS. — Sine capite; sans tête. (Vet. Gl.)

INCAPARE. — Cappa induere, operire; Vid. CAPA.

INCASARE. — Intra capsam includere; enchâsser. (Ap. Joan de Cap.)

INCAPTIBILIS. — Ut INCAPABILIS.

INCAPTIVARE. — Captivum reddere; rendre captif, faire prisonnier. (Bart., Gl.)

INCAPTUS. — Non captus; non saisi, non pris. (A. SS.)

INCAPUTIATUS. — Caputis seu capitis tegumento tectus; encapuchonné. (A. SS.)

INCARARE. — Aspicere; regarder. (A. 1413.)

INCARBONARE. — Carbone denigrare; charbonner. (A. SS.)

INCARCATUS. — Incarceratum debitum, quo quis laborat, ut videtur; dette dont on est chargé. (A. 1228.)

INCARGERAMENTUM. — Quod præstat custodi carceris ab incarcerato pro cibo et potu qui ei subministrantur; somme que chaque prisonnier donne au geôlier pour sa nourriture. (A. 1315.)

INCARCERATIO. — Jus habendi carcerem; droit d'avoir une prison. (A. 1035.)

INCARCERATUS. — Monachus qui in cella privata solitarie degit; reclus. (A. 1374.)

INCARDINARE. — Ut CARDINARE. (A. 1093.)

INCARDINATIO. — Actio incurdandi; action de faire des cardinaux. (Ap. Lab. Conc.)

INCARIAMENTUM. — Auctio in licitatione; enchère. (A. 1313.)

INCARIARE. — Rei alicuius licitationem facere, illius pretium augere; enchérir une chose. (A. 1468.)

INCARIATOR. — Licitor; enchérisseur. (A. 1483.)

INCARIATUS. — Ut INCARIAMENTUM. (A. 1397.)

INCARICARE. — Onerare; charger. (A. 957.)

INCARIMENTUM. — Ut INCARIAMENTUM. (A. 1320.)

INCARIORIAMENTUM. — Ead. notione. (A. 1309.)

INCARIORARE. — Liceri; enchérir. (A. 1375.)

INCARITATIVUS. — Privatus charitate; qui n'est pas charitable. (A. 1243.)

INCARIZATIO. — Auctio, licitatio; offre, mise, enchère. (A. 1336.)

INCARNATRIX. — Saga; magicienne, enchanteresse. (Galb.)

INCARNARE. — Carne seu corpore induere, creare; donner un corps, créer. (A. SS.)

INCARNATIO. — Nota chronologica quæ a Christo incarnato computatur: « Quorum litterarum incarnatio talis est... » (A. 1240.) — Incarnatio herilis, dominica. (A. 977.)

INCARTAMENTUM. — Charta, instrumentum; titre, acte, charte. (A. 1366.)

INCARTARE. — In chartam redigere; écrire une convention, en faire un acte authentique. (A. 1035.) — Transigere, pactionem facere; trailler, faire une convention. (Hist. Nem.) — In possessionem per chartam mittere; envoyer, mettre en possession en vertu d'un titre. (A. 1237.)

INCARTATIO. — Ut INCARTAMENTUM. (A. 847.)

INCARTIO. — Compedes, impedimentum; entrave, empêchement. (A. 1229.)

INCASEATUS. — Abundans, uber, pinguis; gras, abondant en fromage. (S. Aug.)

INCASSARE. — Idem q. INCASARE; enchâsser. (A. SS.) — Rumpere, confringere; casser, briser. (St. Rip.)

INCASSATURA. — Fractura, disraptio; fracture, brisement, action de rompre. (St. Rip.)

INCASSATUS. — In capsam inclusus; enchâssé. (Vit. Urb. V.)

INCASSUS. — Vanus, inutilis, irritus; vain, inutile, sans effet. (A. SS.)

INCASTAMENTUM. — Theca sacrarum reliquiarum; châsse, reliquaire. (A. SS.)

INCASTARE. — Includere; enchâsser. (A. 1262.)

INCASTELLARE. — Vallo munire, ad modum et usum castris aut castelli redigere; fortifier. (A. 1270.) — Castellis provinciam munire; garnir un pays de châteaux-forts. (Gir. Camb.)

INCASTELLATIO. — Munio, castellum; ouvrage de fortification, château. (Bul. Clem. VI PP.)

INCASTELLATURA. — Ead. notione. (A. 1209.)

INCASTELLATUS. — Munitus; fortifié. Incastellatæ naves; navires armés en guerre. (Mur.)

INCASTRARE. — Includere; encastrer, embotter, enchâsser.

INCASTRATURA. — Coniunctio, conglutinatio; encastrement, enchâssure, emboîtement. (Isid.)

INCATENARE. — Catenis vincire, ligare; enchaîner. (Lanf. Pign.)

INCATENATIO. — Catenatio; attache,

lien. — Jus calenis reum constringendi; droit d'enchaîner les malfaiteurs. (G. Chr.)

INCATESTATUS. — Inclusus; enchâssé. (Bal., Misc.)

INCATHEDRARE. — Promovere ad cathedram episcopalem; élever au siège épiscopal. (Mart. Anecd.) — In possessionem cathedre professoris mittere; nommer d'une chaire de professeur. (Vet. Gl.)

INCATUM. — Pro INCAUSTUM. (A. SS.)

INCAUSARE. — In jus vocare; citer en justice. (A. 1326.)

INCAUSTUM. — Atramentum; encre. (Vet. Gl.)

INCAUTARE. — Cautum reddere, admonere; prévenir, assurer. (A. SS.)

INCAUTATIO. — Cautio, tutela; garantie, caution, tutelle. (Mart., Anecd.)

INCAUTELA. — Inadvertentia; imprudence. (Salv.)

INCAUTIONARE. — Pro cautione pignus dare; donner un gage pour répondre d'une créance. (Ap. Steph.)

INCAVATURA. — Ut INCASTRATURA. (W. Brit.)

INCAVEARE. — In caveam seu carcerem conijcere; mettre en prison. (Pet. Cantor.)

INCAXARE. — Ut INCASTRARE. (Vit. Urb. V PP.)

INCELABILIS. — Manifestus; clair, évident. (H. Nem.)

INCELLARE. — In cellem inducere; Vid. CELLA. (Ann. Ben.) — Sella instruere; seller un cheval; ol. enseler. (A. 1357.)

INCEMENTATUS. — Cemento nullo consolidatus; qui n'est rendu solide par aucun ciment. (Bart., Gl.)

INCENDARIUM. — Incendium, incensio; incendir, embrasement. (Tract. de re mil.)

INCENDARIUS. — Pro incendiarius; qui incendie, incendiaire. (Leg. Norm.)

INCENDATOR. — Ut INCENDARIUS. (Leg. Norm.)

INCENDIARE. — Ut INCENDARIUM. (A. 1376.)

INCENDIARIUS. — Ut incendiarius; qui incendie, incendiaire. (A. 1168.)

INCENDIATIO. — Incendere; mettre le feu, incendier, brûler. (A. 1361.)

INCENDIUM. — Febris; fièvre. (Ann. Ben.) — Focus, ignis; feu. (A. 1042.) — Apud Scotos, nnum ex antiquo placitis coronæ.

INCENDORIUM. — Id quo aliquid incenditur; ce avec quoi on met le feu. (Tract. de re mil.)

INCENNIUM. — Munus, donum; présent, cadeau. (A. 1393.)

INCENSARE. — Thure adolere; encenser. (Lamb. Ard.)

INCENSARIUM. — Ut INCENSORIUM. (Vet. Gl.)

INCENSATUM. — Tomaculum; sorte de saucisson. (Vet. Gl.)

INCENSERE. — Locare sub annuo censu; acenser, donner à cens. (A. 1309.)

INCENSIO. — Morbi species quem erpetam vocant; dartre, ulcère rongeur.

INCENSITUS. — Censui obnoxius; sujet au cens; Vid. CENSITUS.

INCENSORIUM. — Aceræ, thymiamate-

rium, navicula ad reponendum incensum; cassolette à encens, navette. (Leo Ost.) — Thuribulum; encensoir. (Pass.)

INCENSORIUS. — Ead. notione. (A. 1419.)

INCENSUM. — Thus; encens. (Isid.) — Voetigel; redevenance, impôt. (Ap. Hick.) — Ad vel in incensum venire, censui obnoxium esse; être sujet au cens. (Cod. Vet.)

INCENSUS. — Furor accensus; enflammé de colère. (A. 1328.)

INCENTIVUS. — Etrenatus appetitus, corporis faces quibus mens incenditur ad cupiditatem; désir effréné, feu intérieur qui porte aux passions déréglées. (Conc. Dert. a. 1429.)

INCENTOR. — Præcentor; celui qui dirige le chant. (A. SS.) — Inventor, auctor; inventeur, auteur. (A. 833.)

INCEPIENDIUM. — Fulmentum quo ligna sustinentur; chenet. (A. 1342.)

INCEPTIO. — Infulus doctoralis adeptio; seu actus, ut vocabant, quo quis ad doctoris gradum promovebatur. (A. 1462.)

INCEPTUM. — Inceptio, initium actionis; commencement d'une action. (S. W. Const. Hirs.)

INCEPTUS. — Institutio; institution. (A. 973.)

INCERTUDINALITER. — Incerto; d'une manière peu certaine. (A. 1343.)

INCERTITUDO. — Inconstantia; variabilité, inconstance. (A. 1234.)

INCESA. — Concedes; abatis d'arbres. (Ap. Vales.)

INCESPITATOR. — Idem q. CESPITATOR.

INCESSABILIS. — Æternus; qui n'a ni commencement ni fin, éternel. (Bart. Arg.)

INCESSABILITER. — Continuo; immédiatement, continuellement. (Conc. Hisp.)

INCH... — Vid. INC...

INCHARACTATUS. — Inscriptus; Vid. CHA-
RAXARE. (A. SS.)

INCHARIRI. — Carius fieri; enchérir. (Rhyrn.)

INCHARTARE. — Cerro vehere; charrier. (A. 1310.) — Aliquid charta donare, in charta describere; donner quelque chose par un acte, mettre une convention par écrit. (A. 1035.)

INCHARTATUS. — Accusatus, apud Hispanos; accusé.

INCHARTULATI. — Ut CHARTULATI. (Chr. Fars.)

INCHASSARE. — Ut INCASTRARE. (S. xiii.)

INCHASSILLARE. — Eod. sensu; ol. Gal. encassiller. (A. 1335.)

INCHERAMENTUM. — Auctio in licitatione; enchère. (A. 1203.)

INCHERIA. — Ead. notione. (A. 1355.)

INCHERIARE. — Liceri; enchérir, pousser aux enchères. (A. 1332.)

INCHERIATOR. — Auctionans; qui fait des ventes à l'encan. (A. 1332.)

INCHERIMENTUM. — Ut INCHERIA. (A. 1269.)

INCHERIZARE. — Ut INCHERIARE. (A. 1269.)

INCHERIAMENTUM. — Ut INCHERIMENTUM. (A. 1306.)

INCHOANTIA. — Auxilium, adiutorium, virtus. (*Script. rer. Fr.*)

INCIBATUS. — Cibum abstinens, jejunos; qui est à jeun. (A. SS.)

INCIDENS. — Causæ accessio; incident (vox practica).

INCIDENTALITER. — Obiter; incidentment. (Th. Oth.)

INCIDENTER. — Per accessum; par incident. incidentment. (Joan. Sar.)

INCIDENTIÆ. — Casus, quomodo incidentis dicunt Galli. (Ot. a S. Bl.)

INCIDERE. — Incisionem facere; faire une incision. (S. xiii.) Incidere instrumentum, ut nullum, abrogatumque appareat; rayer, biffer, cailler un écrit. (A. 1234.)

INCIDIUM. — Insidiæ; piège, embuscade. (A. 1392.)

INCIMETUM. — Ut CIMETUM.

INCINEFACTUS. — In cineres redactus; réduit en cendres. (Com.)

INCINERARE. — In cineres redigere; réduire en cendres. (A. 1234.)

INCINERATIO. — Resolutio in cineres; transformation en cendres. (Ap. Eud.) — Sor-des ex pulvere et cinere; ordures, balayures. (A. SS.) — Capitis incineratio, impositio cinerum in capite.

INCISITAS. — Inscitia; ignorance, inexpérience, inhabileté. (A. 1033.)

INCIPERE. — Cantum imponere; donner la ton. (Act. Eccl. Lugd.) — Doctoris gradum adipisci; obtenir le grade de docteur. (Boul.)

INCIPIENS. — Discipulus; débutant; commençant. — Infula doctorali donatus; qui est honoré du bonnet de docteur. (Boul.)

INCIPIARE. — Compedibus ligare, vel in carcerem detrudere; attacher, mettre aux ceeps, on conduire en prison. (Ap. Leibn.)

INCIRCA. — Circiter; aux environs. (A. SS.)

INCIRCATUS. — In modum circuli curvatus; arrondi, mis en forme de rond. (A. SS.)

INCIRCUMCISUS. — Intemperans, qui flagitiose et libidinose vivit; débauché, qui vit dans l'infamie. (A. SS.)

INCIRCUMSCRIPTA. — Immensum non circumscripta; sans bornes.

INCIRCUMSCRIPTIBILIS. — Qui nullis limitibus circumscribi potest; qui ne peut être limité, défini. (Mart., *Ampl. Col.*)

INCISA. — Celsi cæsarum arborum cumuli pro vallo ad arcessendos hostes; abatis. (*Script. rer. Fr.*)

INCISILIS. — Culler; couteau. (A. SS.)

INCISIO. — Vectigal, tallia; impôt, taille. (A. 1056.) — Sectio, capitulum in libris; chapitre, division d'un livre. (Germ.) — Typus nummi, figura; type monétaire. (Anast.)

— Castratio; action de châtrer. (Anast.) — Cæ-sio; coupe. (Leuck.) — Apertura per quam aqua affluit, incile; ouverture pour faire passer l'eau, rigole. (A. 1125.)

INCISORIUM. — Orbiculus mensarius super quo escas incidunt; tranchoir, tailloir.

— Instrumentum omne aptum ad incidendum, novacula; tout instrument tranchant, rasoir, poignard, etc. (Pass.)

INCISORIUS. — Orbiculus, ut Incisorium. (A. 1380.)

INCISURA. — Vectigal, tallia, ut Incisio. (*Chr. And.*)

INCITAMEN. — Exordium; commencement, exorde. (Rad. Gl.)

INCITARE. — Præcipitare; hâter, presser: « Audientiam præcipitare. »

INCIVILIS. — Imprudens, inconsideratus; irréfléchi, peu sage. (A. 1404.) — Injustus; iniquus; injuste, qui manque d'équité. (A. 1156.)

INCIVILITER. — Injuste, contra jus; injustement, contrairement au droit. (A. 1313.)

INCLAMARE. — Banno et iudicis auctoritate ad iudicium citare; citer en justice par la voie du crieur public (en parlant de celui qui n'a pas répondu à une citation ordinaire, qui a fait défaut.)

INCLANGORIUM. — Pro in clangorium, Vid. CLANGORIUM.

INCLAUDARE. — Clavum in equi pedem inducere; enclouer. (Mon. Angl.)

INCLAUDERE. — Includere; enfoncer, mettre dans, enfermer. (A. 1236.)

INCLAUSTRARE. — In claustrum includere; cloître. (A. 1398.)

INCLAUSTRUM. — Claustrum vel ambitus monasterii; cloître ou enclos de monastère. (A. SS.)

INCLAUSURA. — Septum quo agri includuntur et muniuntur; ce qui entoure un champ, clôture. (Rym.)

INCLAVARE. — Clavum in pedem equi altius infigere; enclouer. (St. Mas.) — Includere, iuserere, committere; enclaver. (A. 1359.)

INCLAVATURÆ. — Ager vel agri portio in alium incurrens; enclavé. (S. xi.)

INCLAVATUS. — Incurrens, inclusus; enclavé, enfoncé. (A. 1361.)

INCLAVELARE. — Clavum infigere; clouer. (G. Vig.)

INCLINA. — Inclina aurem tuam, Dominica quinquagesima post Pentecosten; le quinquiesme dimanche après la Pentecôte. (Pass.)

INCLINARE. — Ad servitum repetere, revocare; réduire de nouveau en servage. (Marc.) — Capite seu corpore inclinato salutare; saluer d'une inclination de tête ou du corps. (Ap. Pez.)

INCLINATI. — Servi; serfs. (A. 811.)

INCLINATIO. — Salutationis apud monachos species quam soli abbati debetur; action de saluer en inclinant la tête. (Ing.) — Submissio, humilitas; soumission, humiliation. (Gest. Inn. III PP.)

INCLINATISSIMUS. — Humillimus; très-humble, très-soumis. (A. 1294.)

INCLINATORIUM. — Sella canentium in choro; siège des chantres au chœur. Vid. FORMA.

INCLINEA. — Inclinatio; inclinaison. (Mon. Sac.)

INCLINIUM. — Ead. notione. (Ep. Gozeb.)

INCLINIUS. — Inclinator; courbé, incliné. (Mon. Sac.)

INCLINUS. — Cernuus, pronus; penché en avant, qui a le corps incliné. (Barth. Gl.) — Benignus; doux, bienveillant, bienfaisant. (A. SS.)

INCLITUS. — Totus, integer; tout entier, en totalité. (Ch. Car. M.)

INCLOIUS. — Inclusus; enclavé. (Vet. Gl.)

INCLUSA. — Eides ubi inclusi, seu monachi, degunt; cellule. (Quidam scriptor ecclesiasticus in more fuisse docet ut virorum ordinis S. Benedicti monasteriis adjunctæ essent quædam cellule, quas clusas, inclusas, etc., vocabant, arctiori studio virtutem exercituri.)

INCLUSAGIUM. — Ead. notione.

INCLUSARIUS. — Ead. notione. (Id.)

INCLUSOR. — Qui gemmas auro concludit; joaillier. (W. Brit.)

INCLUSORIUS. — Inclusionum opus, gemmis inclusis distinctum; travail d'orfèvrerie orné de pierreries enchâssées. (Aim.)

INCLUSURA. — Locus ubi concluduntur aque; clôture. (A. 1025.)

INCLUSUS. — Monachus qui aut prope vicum, vel cœnobium, aut etiam in ipso monasterio in singulari cella, ex ea non exilurus, vitam solitariam sese concludit ut Deo sibi que vacet; espèce de solitaire, appelé reclus. (Erant etiam iclusæ sanctimonialia.)

INCLYTARE. — Nobilitate ditare, illustrare; rendre célèbre, enrichir, orner, embellir. (Aguel.)

INCOCTUS. — Incompositus, inordinatus. (Chr. Joan. Vitod.)

INCOGITABILIS. — Qui non potest cogitari seu cogitationem comprehendere. (Eucharistia sacramentum dicitur incogitabile in libro de doctrina novitiorum ordin. Grandimontis.)

INCOGNITUS. — Ingratus, immemor beneficii; ingrat. (A. SS.) — Ignarus; inexpérimenté, ignorant. (Ibid.)

INCOLATUS. — Incolata vestis, carens collo, cuius superior pars quæ tegit collum abscissa est et amputata; vêtement dont le collet a été coupé. (A. 1468.)

INCOLORATE. — Colorate, simulate; spécieusement, d'une manière feinte. (Greg. IX PP.)

INCOMA. — Regula ad multiplicem metiendi usum idonea; règle, mesure de longueur. (Vet. Gl.)

INCOMARE. — Ad incomam tyronum staturam metiri; appliquer à la toise, mesurer les recrues pour connaître si elles ont la taille voulue. (Pas. S. Maxim.)

INCOMBRARE. — Arboribus excisis viam occludere; encombrer, embarrasser le chemin avec des abatis. (Ap. Vales.) — Oppignerare; engager, hypothéquer. (A. 1068.)

INCOMBRUM. — Oppigneratio; action d'engager. (A. 1054.)

INCOMBRUM. — Ead. notione. (A. 1092.) — Impedimentum; empêchement, obstacle. (A. 1092.)

INCOMINATIO. — Pro COMMINATIO. (A. 1190.)

INCOMMELINUS. — Aliena, extraneus;

étranger, aubain; ol. incommelin. (A. 1323.) INCOMMEDIOSUS. — Incommodus, dam-nosus. (Ord. reg. Fr.)

INCOMMODITER. — Incommode, non sine detrimento. (A. 1330.)

INCOMMODUS. — Homœgrotans; malade, incommode. (A. SS.)

INCOMMUNICARE. — Alterum possessionis suæ socium et participem facere; unde INCOMMUNICATIO; associer quelqu'un à la possession de quelque chose. (A. 1160.)

INCOMMUNICATUS. — Qui non sumpto viatico moritur; qui n'a pas reçu les derniers sacrements. (Ord. Vit.)

INCOMMUNIS. — Non particeps; qui ne participe pas à. (Cop. C. C.) — Non communis; qui n'est pas commun à. (Tert.)

INCOMMUTABILIS. — Non commutabilis; immuable. (Script. rer. Fr.)

INCOMMUTABILITAS. — Incommutatio; immuabilité. (S. Aug.)

INCOMMUTABILITER. — Sine commutatione; d'une manière immuable. (S. Aug.)

INCOMMODOSUS. — Ut INCOMMEDIOSUS.

INCOMPASSIBILITAS. — Dicitur de officiis seu beneficiis quæ simul ab eodem homine exerceri vel possideri nequeunt; incompatibilité. (A. 1357.)

INCOMPASSIO. — Commiserationis oppositum; dureté. (Bar.)

INCOMPASSIVUS. — Intolerabilis, impatiibilis; intolérable. (Ord. reg. Fr.)

INCOMPATIBILITAS. — Dissociatio, distinctio quæ fit ut alius cum alio non possit decenter sociari; incompatibilité. (A. 1483.)

INCOMPENSUM. — Idem, ut videtur, q. COMPENSUM. (Chr. S. Trud.)

INCOMPESCIBILIS. — Qui compesci nequit; qui ne peut être retenu, arrêté. (Script. rer. Fr.)

INCOMPETITIO. — Petitio, postulatio; réclamation, demande. (Cap. C. C.)

INCOMPLEBILIS. — Insatiabilis; insatiable, qui ne peut être rempli. (Vet. Gl.)

INCOMPLETUS. — Imperfectus; non accompli, imparfait. (A. 1318.)

INCOMPOS. — Pro impos. (A. SS.)

INCOMPOSITUS. — De cuius morte nulla facienda est compositio, seu multa persolvenda; dont la mort ne doit occasionner au meurtrier aucune composition, aucuns dommages en faveur des parents du mort. (Mur.)

INCOMPREHENSIBILIS. — Innumerus vel interplecibilis. (A. SS.)

INCONBRARE. — Oppignerare, ut INCOMBRARE.

INCONCARE. — In concham seu scyphum immittere; introduire dans une coupe. (Bald.)

INCONDERE. — Pro condere. (A. SS.)

INCONFECTUS. — Non complatus, asper, inæqualis; qui n'est pas aplani, rude, rempli d'aspérités. (A. SS.)

INCONFUSIBILITER. — Sine confusione; sans confusion. (Conc. Hisp.)

INCONGRUENTIA. — Inconvenientia; défaut d'accord, de rapport. (Tert.)

INCONQUÆSTUS. — Qui quæstari seu exigi non debet; Vid. QUÆSTA. (A. 1321.)

INCONSOLABILITER. — Insolabiliter; d'une manière inconsolable, irréparable. (*Script. rer. Fr.*)

INCONSTABILITIO. — Inconstantia, instabilitas; inconstance, instabilité. (*Bibl.*)

INCONSTARE. — Constare, certum esse; être avéré, certain, positif. (*U. Nem.*)

INCONSULTANS. — Imprudens, inconsultus; irréfléchi, peu sage. (*Can. Hib.*)

INCONTESTANS. — Pro contestans. (*Lud.*)

INCONTINENTE. — Quam cito, quato maturius; incontinent. (*Vet. Gl.*)

INCONTINUITAS. — Pro incontinentia, incontinentia. (*A. SS.*)

INCONTRA. — Juxta; contre, vis-à-vis; ol. *encontre*.

INCONTRADICIBILIS. — Qui contradici nequit; qui ne peut être contredit. (*A. SS.*)

INCONTRADICTE. — Sine ulla contradictione; sans aucune contradiction. (*A. 1501.*)

INCONTRADICTORIE. — Ead. notione. (*A. 1389.*)

INCONTRAM. — Contra, adversus; d' *l'encontre*. (*A. 1374.*)

INCONTRUM. — Id quod uxori a marito in compositionem dotis assignatur; *donaire*. (*St. Cad.*)

INCONVALESCENTIA. — Invaletudo, infirmitas; maladie, infirmité. (*Ap. Mur.*)

INCONVENIENS. — Dicitur de carne quam venum exponere non convenit. (*A. 1341.*)

INCONVENIENTER. — Indecenter; d'une manière inconvenante, sans convenance. (*S. Aug.*)

INCONVENIENTIA. — Difficultas, incommodum; obstacle, difficulté, inconvénient. (*A. 858.*)

INCONVENIRE. — Non convenire, de-
dere; ne pas convenir. (*A. 1498.*)

INCONVENTIA. — Pro INCONVENIENTIA.

INCONVERSIBILIS. — Qui ad officium reverti nequit. (*H. Nem.*)

INCONVERTIBILIS. — Qui mutari non potest; immuable. (*Tert.*)

INCONVERTIBILITER. — Immutabiliter; d'une manière immuable.

INCONVINCIBILIS. — Invictus, inexpugnabilis; invincible. (*Nov.*)

INCONVINCIBILITER. — Manifesto; évidemment, clairement. (*A. 1294.*)

INCONVULSE. — Immutabiliter, perpetuo, ut INCONVERTIBILITER. — (*A. 1358.*)

INCONVULSIBILIS. — Qui convelli nequit seu infringi; qui ne peut être enfreint, inviolable. (*Conc. Hisp.*)

INCONVULSUS. — Ut INCONVULSIBILIS, inviolabilis. (*A. 850.*)

INCOPIITUS. — Procurator, vicarius; procureur, vicaire. (*Mon. Angl.*)

INCOPIARE. — Conspurgare, opprobriis at conviciis coospergere; couvrir de reproches, d'injures et de honte. (*Isid.*)

INCORDARI. — Inspirare, in cor cogitationem ingerere, immittere; inspirer, fournir des idées, donner des idées. (*A. SS.*)

INCORDATUS. — Sui oblitus; qui a perdu la tête, qui ne sait où il en est. (*A. SS.*)

INCORES. — Indigenæ, *Vid. ENCHORI.*

INCORONARE. — Pro coronare. (*Bert. Const.*)

INCORONATIO. — Pro coronatio. (*A. 1497.*)

INCORPORABILIS. — Sine corpore; incorporel, immatériel. (*Tert.*)

INCORPORALIS. — Ead. notione.

INCORPORALITAS. — Qualitas incorporea; immatérialité, incorporalité. (*Tert.*)

INCORPORALITER. — Sine corpore, spirituum modo; immatériellement. (*Claud. Mam.*)

INCORPORARE. — In corpus immittere; faire pénétrer dans le corps. (*Ugut.*)

INCORPORARE SIBI CHRISTUM. idem est ac sumere Christum in sacra Eucharistia et in propriam substantiam transferre. (*Pet. Bles.*)

INCORPORAREM FACERE; rendre matériel, munir d'un corps. (*Ugut.*)

INCORPORARE. — Adjungere; joindre, réunir, incorporer. (*A. 1318.*)

INCORPORARE. — Oppignerare, obligare; engager, donner en gage. — Aggregare; agréger, assembler. (*A. 1142.*)

INCORPORATIO. — Medicis est cibi qui sumitur digestio et in propriam hominis substantiam transmissio et traductio; incorporation en parlant des aliments. — Interdum pro *œconomia* seu incarnatione Christi usurpat. — Denique vox jurisconsultorum est, diciturque de bonis quæ in aerarium publicum seu in corpus fisci rediguntur.

INCORPORATI. — In ecclesiis Lugdunensi et Viennensi canonici ordine secundi.

INCORREPTUS. — Non correptus, inemendatus; qui n'est pas corrigé, réformé.

INCORRIGIBILIS. — Inemendabilis; incorrigible, qu'on ne peut redresser. (*Bull. Carm.*)

INCORRIGIBILITAS. — Contumacia; entêtement, obstination, incorrigibilité. (*R. Duel.*)

INCORTINARE. — Cortinis seu aulæis ornare; orner, décorer de draperies, de tapisseries. (*Joan. Abrinc.*)

INCORTINAMENTUM. — Aulæum; draperie. (*A. 1352.*)

INCORALLUM. — Præconium, promulgatio per præconem; publication et proclamation à voix haute, qui se faisait au son de la trompe appelée *graila*. (*A. 1441.*)

INCORASSARE. — Inpinguare; engraisser, croître; ol. *encreuser*. (*Mon. Angl.*)

INCORASSIARE. — Ead. notione.

INCREDENTES. — Non credentes, Saraceni; les infidèles, les Sarrasins. (*Bromp.*)

INCREDENTIA. — Infidelitas, hæresis; mécréance, hérésie. (*Mart. Anecd.*)

INCREDIBILIS. — Incredulus; qui ne croit pas, incrédule. (*A. SS.*)

INCREDIBILIS. — Infamatus, instabilis, qui testis esse non potest; déshonoré, qui n'est pas apte à témoigner en justice. (*Ch. Angl.*)

INCREDULUM. — Cui fides adhiheri nequit; d' *qui on ne peut accorder confiance*. (*A. 1021.*)

INCREMENTARE. — Incrementum dare; augmenter. (*S. Aug.*)

INCREMENTATIO. — Incrementum; ac-

croissement, développement. (*Joan. Wheth.*)

INCREMENTUM. — Ut CENSUS CRESCENS et CREMENTUM.

INCREPARE. — Arguere (vox forensis). *Increpare sententiam*, illam arguere ut male datam; *blâmer une sentence*. (*Spec. Sax.*)

INCREPATUS. — Hænosus, ramicosus; qui a une hernie, hernieux. (*A. SS.*)

INCREPIDA. — Crepida; chaussure, sandale, soulier. (*Bar.*)

INCRESCERE. — Pigere, lædere: « Nomina concubinarum... increvit huic chronicæ inseri (Fred.); » id est, pignit.

INCRETUS. — Altus, arduus; élevé, de difficile accès. (*A. 817.*)

INCRIMINARE. — Accusare, in crimen adducere; accuser, incriminer. (*Lib. Pont.*)

INCRINITUS. — Ut CRINITUS.

INCROCAMENTUM. — Incrocamentum dicitur legibus Anglicis cum dominus majorem præstationem vel majus servitium a tenente vel vassallo exigit, quam debet; action du seigneur qui exige de ses vassaux plus de services qu'ils ne lui en doivent; ol. *encrochement*.

INCROCARE. — Unco suspendere, in cruce egeri; attacher au croc, pendre, accrocher; nl. *encroer*, *encrouer*. (*Lex Sal.*)

INCRUSTATURA. — Incrustatio; revêtement de marbre, de plâtre, etc. (*S. Cypr.*)

INCTIMARE. — Ut *intimare*.

INCUBANS. — Regnans, in throno sedens; qui règne, qui est assis sur le trône. (*A. 1079.*)

INCUBARE. — Ut *cubare*. (*A. 1411.*)

INCUBATOR. — Qui incumbit, sedulamque rei alicui dat operam; celui qui s'occupe d'une chose, qui donne tous ses soins à une affaire. (*Conc. Ilard.*)

INCUBATOR. — Injustus violentusque possessor, tyrannus; possesseur illégitime d'une chose, usurpateur. (*S. Bern.*)

INCUBICULARIUS. — Familiaris, intimus; familial, intime.

INCUBUS. — Dæmonum species; incubé, lutin; ol. *surgeur*.

INCUCULLARE. — Cuculla induere; prendre la coule, le froc. (*A. SS.*)

INCULCARE. — In aliquem proterve agere, perculcare; maltraiter, se mal conduire à l'égard d'autrui. (*Conc. Arel. 1.*)

INCULCATIO ORDINUM. — Dicitur de pluribus sacris ordinibus eodem die collatis. (*Ap. Lindwold.*)

INCULCATOR. — Qui inculcat, pedibus calcit; celui qui foule aux pieds, vainqueur. (*Tert.*)

INCELPABILIS. — Qui culpam non potest; qui ne peut être trouvé en faute, irréprochable. (*Sol.*)

INCELPARE. — Culpam; blâmer, déclarer en faute, inculper, accuser. (*W. Brit.*)

INCULTIBILIS. — Qui coli non potest, culturæ inhabilis; qui ne peut être cultivé, impropre à la culture. (*A. 1328.*)

INCULTIO. — Ruditas seu barbaries sermonis; rudesse, barbarie du langage. (*Eul.*)

INCUMBENS. — Possessor; possesseur, celui qui possède. (*Ap. Rym.*)

INCUMBRAMENTUM. — Impedimentum; obstacle, empêchement. (*Bract.*)

INCUMBRARE. — Impedire, quasi com-bros opponere; empêcher, faire obstacle. (*Bract.*)

INCUMBRARE. — Oppignerare; engager, hypothéquer. (*Id.*)

INCUMBRES. — Hypothecæ, res oppigneratæ; hypothèques, choses données en gage. (*A. 1070.*)

INCUMBRUM. — Oppigneratio; action d'hypothéquer. (*A. 1093.*)

INCUNCTANTER. — Instanter; vivement, fortement, avec instance. (*Laur.*)

INCURABILIS. — Qui non potest curari; incurable. (*Fulg.*)

INCURABILITAS. — Incuria; négligence, apathie. (*A. SS.*)

INCURARE. — Curionem, parochum facere, ecclesiæ curam conferre; faire un curé, donner l'administration d'une église paroissiale. (*A. 1220.*)

INCURATUS. — Cui ecclesiæ cura data est, curatus; curé. (*A. 1276.*)

INCURATUS. — Non curatus; qui n'est pas curé. (*Ch. Gaus. ep. Carn.*)

INCURABILIS. — F. pro sincerus, non affectatus. (*Ord. reg. Fr.*)

INCURIALIS. — Qui officia civilia exercet; qui remplit des charges civiles. (*A. 1309.*)

INCURIALIS. — Rusticus, inhumane; grossier, qui n'est pas courtois. (*A. SS.*)

INCURIALITER. — Inhumane; avec grossièreté, sans courtoisie. (*Conc. Aven. n. 1316.*)

INCURIOSITAS. — Ut INCURABILITAS. (*Ap. Mart. Anecd.*)

INCURREMENTUM. — Pœna quævis, onorum confiscatio; toute peine qu'on encourt, confiscation; ol. *encourrement*. (*A. 1284.*)

INCURRERE. — Confiscationi obnoxium esse; être sujet, exposé à la confiscation. (*A. 1291.*)

INCURRI. — Incurri alicui, in justitiam alicujus incidere; tomber sous certaine juridiction pour la punition d'un crime, d'un délit. (*Inst. Angl.*)

INCURRILIS. — Qui non fluit; qui ne coule pas, qui ne court pas. (*Ch. Hisp.*)

INCURRIMENTUM. — Ut INCURRIMENTUM.

INCURSIO. — Confiscatio, ut INCURRIMENTUM, et jus bona alicujus fisco addicendi; action de confisquer et droit de prononcer la confiscation. (*A. 1499.*)

INCURSUS. — (Subst.) Concursus, hominum frequentia; concours, affluence. (*Conc. Hisp.*)

INCURSIO. — Actio qua quis pœnam incurrit; ce pour quoi on encourt un châtiment, faute, crime, délit. (*A. 1317.*)

INCURSIO. — Multa quævis, confiscatio; peine, confiscation; ol. *incours*. — Aggressio; attaque. (*Lact.*)

INCURSIO. — (Adj.) Qui pœnam confiscationis incurrit; qui encourt la confiscation, confisbable. (*Ch. Cotal.*)

INCURSA TERRA. — In fisco redacta; terre confisquée pour le crime de celui qui la tenait. (*A. 1212.*)

INCURTIS. — Idem q. CURTIS. (*Sug.*)

INCURVARE. — Subjicere, ditioni suæ asservire; réduire à l'obéissance, soumettre à son autorité. (*Rod. Tol.*)

INCURVATIO. — Demissio, submissio; action d'abaisser, abaissement. (*Conc. Tol. xi.*)

INCUS. — Instrumentum terreum quo frax acuitur. (A. 1465.)

INCUSIÆ. — *Incuria terrarum*, pro incuria terrarum, terræ incultæ; *terres en friche*. (A. 1432.)

INCUSTODIA. — incuria, negligentia; *négligence, indifférence, insouciance*. (Leg. Angl. Sax.)

INDÆMONIATUS. — Vexatus a dæmone; *tourmenté, possédé par le démon*. (A. SS.)

INDAGES. — Indagatio; *recherche soigneuse, poursuite*.

INDAGINARE. — Cingere; *ceindre, entourer*. (Alber.)

INDAGINARIUS. — Cinctus; *entouré, ceint*. (A. 1249.)

INDAGO. — Silva ad venandum muris seu sepihus cincta; *parc de chasse*. (Mat. Par.) — Electio; *élection*. (Ach. Spic.) — Indicium, probatio; *preuve*. (A. 889.)

INDAMNUM. — Ut DAMNUM. (A. 1060.)

INDAMPNIS. — Pro INDEMNIS. (Vel. Gl.)

INDAMPNUS. — Ead. notione. (Vel. Cod.)

INDARDUS. — Machinæ species; *cabestan*; ol. indart. (St. Capit. Altiss.)

INDEBITATUS. — Debilis; *faible, infirme, sans force*. (A. SS.)

INDEBITARE. — Ære alieno obligare; *endetter*. (Cap. C. M.) — Indebitari, mro alieno premi; *être endetté, s'endetter*. (Vel. Inst.)

INDEBITATUS. — Ære alieno liberatus; *qui a payé ses dettes*. (Ap. Mart., Ampl. Cal.)

INDECENTIA. — Insufficiencia; *insuffisance*. (A. 1287.)

INDECIMATUS. — Qui non pendit decimas; *qui ne paye pas la dîme*. (A. 1241.)

INDECISIM. — Dicitur de lito iudicata; *indécis*. (A. 1488.)

INEFFECTIBILITER. — Constante; *constamment, sans dévier*. (A. SS.)

INEFFECTIVUS. — Qui non potest deficere, perfectus duraturus; *qui ne peut périr*. (Gers.)

INEFFECTUS. — Non mutabilis, constans; *constant, invariable*. (S. Aug.)

INDEFESA. — Locus pascuus, ut DEFENSA.

INDEFESSIM. — Indefesse; *infatigablement*. (Sid.)

INDEFICIENS. — Qui nunquam deficit; *qui ne manque jamais, durable*. (Pass.)

INDELIBERATUS. — Dicitur de eo quod in sola deliberatione hæret et non perficitur; *indécis, irrésolu*. (A. SS.)

INDELITESCERE. — Ut *delitescere*. (A. SS.)

INDEMINUTE. — Minutatum; *insensiblement, par degrés, par parties*. (A. 726.)

INDEMNIS. — Insons, qui nullum fecit damnum; *innocent, qui n'a occasionné aucun dommage*. (Paul. Diac.)

INDEMNISARE. — Damnum præstare; *indemniser*. (A. 1526.)

INDEMPNITAS. — Damnum, detrimentum; *dommage, détriment, préjudice*. (Ord. reg. Fr.)

INDEMUTABILIS. — Immutabilis, constans; *invariable, immuable*. (Bald.)

INDENGENTIA — Pro indigentia. (Ord. reg. Fr.)

INDENTARE. — Occa dentata terram infringere; *fossoyer*. (Vel. Gl.) — Dente infringere; *mettre la dent dans quelque chose*. (Metaphorice, redarguere, verbis gravius appellare.)

INDENTATUS. — Charta indentata; *Vid. INDENTURA et CHIROGRAPHUS*

INDENTURA. — Scriptura conventionalis seu charta quæ idem continet, quasi parallela, et ab ea decisa in modum dentium ut pares esse et una confectæ videantur: ut si de rebus in iisdem contentis emergat controversia, ad contractus veritatem firmandam eadem indenturæ simul aptentur, et invicem sic collatas ex una eademque confectas charta esse appareat; *charte coupée en deux parties, dont les contractants emportaient chacun une moitié*. (Les deux moitiés ensemble devaient ne former qu'un même corps. C'était une précaution prise contre les faussaires.)

INDEPARATUS. — Imparatus; *non disposé, non prêt*. (Mart., Anecd.)

INDESTRUCTUS. — Integer, non destructus; *intact*. (Elmh.)

INDETERIORARE. — Deterius efficere; *détriorer*. (Mart., Ampl. Col.)

INDETERMINATE. — Indefinite; *d'une manière indéfinie*. (St. Cad.)

INDETERMINATUS. — Innumerabilis; *innombrable*. (Bart., Gl.)

INETRECTABILIS. — Qui distrahi nequit; *qui ne peut être séparé, inséparable*. (Eug.)

INEUCIA. — Inductus, suasio; *incitation, conseil*. (A. 1204.)

INDEVIABILIS. — A via nunquam aberrans; *qui ne dévie jamais du chemin*. (Molin.)

INDEVOTIO. — Neglectio divini cultus, irreligio; *indévotion, irréligion*. (Mart., Col. Vet.) — Malevolentia; *mauvais vouloir, malveillance*. (Calv.)

INDEX. — Horologius, index horarius, vel ipsa quæ horas sonitu indicat campanilla; *aiguille ou cloche ou timbre d'horloge*. (Reg. Mag.)

INDICATOR. — Accusator; *accusateur, dénonciateur*. (Leg. Long.)

INDICATURA. — Æstimatio, pretium; *estimation, prix*. (S. xiii.)

INDICENDUS. — Qui dici non potest, ineffabilis; *indicible*. (Vel. Gl.)

INDICIALIS. — *Vid. DICTUS*.

INDICIBILIS. — Ut INDICENDUS. (Joan. Sarisb.)

INDICIBILITER. — Modo indicibili; *Vid. INICIBILIS*.

INDICIUM. — Specimen rei; *échantillon, monstre*.

INDICTAMENTUM. — Anglis, accusatio duodecim ad minus inquisitorum juramento firmata; *accusation faite par au moins douze personnes et accompagnée du serment*

des délateurs; ol. *indictement*. — Delatio; *délation ordinaire*. (Pass.)

INDICTARE. — Accusare; *accuser*; ol. *indictor*. (Pass.) — Indicare; *montrer*. (A. 1312.)

INDICTATIO. — Indictatio de viridi, ap. Anglos, accusatio, delatio cujusvis delicti in viride lignum commissi, vel etiam multa pecuniaria quæ pro ejusmodi delicto exigitur. (A. 1091.)

INDICTIO. — Accusatio, delatio; *accusation*. (Inst. Angl.) — Annona, tributum, veltigal; *tribut, subside, impôt, aide*. (Pass.)

— Indictio, période de quinze ans. (Pass.) — Indictio, proclamatio ante nuptiarum benedictionem; *ban de mariage*. (A. 1248.)

— Indictio, foire, marché. (Not. Vet.) — Diploma principis; *diplôme royal*. (Ap. D. Touss. Diplom.)

— Indictio pra anima, donatio quævis quæ alicui ecclesiæ ea conditione sit ut pro donantis salute preces fundantur. (G. Chr.)

— Indictio statuta: « Exiit ad processionem, venit ad statutam Indictionem » (S. Gerard.), hoc est, ad locum indictum ac designatum, medio itinere, inter Ambianorum urbem et Corbeiam, ad quem processionaliter cum sacris reliquiis Ambianenses et Corbeienses convenire consueverant octavis Rogationum. (Hic locus hodieque Indictum dicitur, Gal. Lendict.)

INDICTO AUDIENS. — Immorigerus; *indocile, désobéissant, insoumis*. (S. Iren. interp.)

INDICTOR. — Qui jus habet indicendi de aliqua re. (A. 1469.)

INDICTUM. — Præceptum; *ordonnance, recommandation*. (W. Brit.) — Tributum, *taxe, impôt, aide*. (Pass.) — Nundinæ, feriæ indictæ, publicæ, et locus ubi indicti nundinæ fiunt; *foires et fêtes annoncées à son de trompe, lieu où se tiennent ces foires*. (Pass.) — Bannum, proclamatio; *publication, ban*. (A. 1301.) — Cilitio in jus; *assignation à un jour donné*. (A. 1402.)

INDICULUS. — Quævis epistola, sed præsertim ea qua quid præcipitur; *lettre, ordonnance en forme de lettre*. (Pass.) — Tabula cereo pasciæ affixa; *tablette que l'on suspendait au cierge pascal*. (Bed.)

INDICUS. — Indicus color, cæruleus; *couleur bleue*.

INDIESCENS. — Indiescens dies, dies incipiens, primum diluculum; *le point du jour*. (Ap. Lud.)

INDIFFERENTER. — Indistanter, sine dilatione, sine prolongatione; *sans délai*. (Conc. Laod.) — Promiscue, sine ulla exceptione; *indifféremment*. (A. 1268.)

INDIFFERENTIALITER. — Sine differentia, indistincte; *indistinctement*. (A. 1285.)

INDIFFICULTARI. — Difficultatibus impediti; *être contrarié, arrêté par des obstacles*. (A. SS.)

INDIFFICULTER. — Absque difficultate; *sans difficulté*. (Juan. VIII PP.)

INDIGENTIA. — Quidquid necessarium est ad vitam; *tout ce qui est nécessaire pour vivre*. (Chr. Font.)

INDIGERIE. — Naturæ necessaria. (Guid. Forl.)

INDIGNANTIA. — Pro indignatio.

INDIGNARE. — Indigne, indecenter agere; *agir, se conduire d'une manière inconvenante*. (Bar.)

INDIGNE. — Inmerito; *sans raison, injustement*.

INDIGNUM. — Injustitia, molestia, damnum; *injustice, tracasserie, tort*. (A. 1233.)

INDIGRESSUS. — Indigressa via, per quam nemo digressus est, transivit; *chemin où nul n'est encore passé*. (A. SS.)

INDILATÉ. — Absque dilatione, statim; *sans délai, aussitôt*. (Fulc. Car.)

INDIMINUTUS. — Absque minutione, integer; *sans diminution, intact*. (Script. rer. Fr.)

INDIRIMENTUS. — Continuus, non interruptus; *continu, qui n'est pas interrompu*. (Ann. Ben.)

INDISACUM. — Instrumentum rusticum cum quo plantant vineas; *outil de vigneron*. (A. 1479.)

INDISCIPLINABILIS. — Indocilis; *indisciplinable*. (Mnr.)

INDISCIPLINATIO. — Relaxatio a disciplina et a recta vivendi ratione; *relâchement de mœurs*. (Pos.)

INDISCIPLINATUS. — Discipinæ expertus, moribus dissolutus; *qui est de mœurs dissolues, qui vit dans l'inconduite*. (S. Cypr.)

INDISCIPLINOSUS. — Discipinæ expertus; *qui est sans retenue*. (Ecclesiast.)

INDISCISSE. — Generalim, indistincte; *en général, en bloc*. (S. xi.)

INDISCUSSUS. — Non examinatus; *qui n'a pas été discuté, examiné, indécis*; ol. *indiscus*. (Nic. I. PP.)

INDISCREGABILIS. — Individuus; *inséparable*. (A. SS.)

INDISPAR. — Inæqualis; *inégal*. (A. St. Ben.)

INDISPENSABILITER. — Necessario; *indispensablement*.

INDISPOSITIO. — Indispositio temporis; *intemperies, mauvais temps*. (S. xv.)

INDISPOSITUS. — Intestatus, qui sine testamento decedit; *intestat, qui meurt sans tester*. (Vel. Gl.) — Invaletudine affectus; *indisposé*. (S. Aug.)

INDISSIMILITER. — Simili modo; *de la même manière*. (A. SS.)

INDISTANTER. — Incunctanter, continue, indesinenter; *sans hésitation, sans retard, sans relâche, sans cesse*. (A. SS.)

INDISTEMPERATUS. — Intemperatus; *immodéré, désordonné*. (Jac. de Vit.)

INDISTRINGIBILIS. — Indistringibilis terra, inculta et vacua; *terre non cultivée et déserte, friche*. (S. xii.)

INDITIALIS. — Qui indicat rei alicujus veritatem. (A. 943.)

INDITUS. — Inditi pueri, pueri monasterio oblati; *Vid. OBLATI*.

INDIVICABILITER. — Absque ulla divisione, indiscriminatum; *sans aucune distinction, indistinctement*. (A. 1342.)

INDIVISIO. — Opponitur divisioni seu par-

tionem hereditatis paternae; *indivision*, action de ne pas diviser. (A. 1247.)

INDIVISIUM.—Indivise, una, simul; sans être séparés, ensemble. (A. 1199.)

INDIVOLUS.—Qui per vim aliquid rapit; voleur. (A. 859.)

INDOLENTIA.—Pro indoles. (A. SS.)

INDOLETIA.—Carentia doloris; absence de tout sentiment de douleur. (Am.)

INDOLIS.—Adolescens, puer; qui est dans la deuxième jeunesse, adolescent. — Titulus principum, adolescentium maxime, honorarius; titre honorifique qu'on donnait aux princes de la famille royale: « Philippus primus clare indolis, rex Francorum. »

INDOLORIA.—Pro indolentia. (Sid.)

INDOLORIUS.—Stupidus, carens dolore; insensible à la douleur, stupéfié. (Vel. Gl.)

INDOLUS.—Sincerus, probus; honnête, vertueux, sincère. (Chartul. Landven.)

INDOMINICALIS.—Idem q. DOMINICALIS. (A. 1137.)

INDOMINICATA.—Idem q. DOMINICATA. (A. 1158.)

INDOMINICATIO.—Idem q. DOMINICATIO. (A. 1239.)

INDOMINICATERA.—Dominium, proprietatis, possessio; seigneurie. (H. Med. Mon.)

INDOMINICATUS.—Ad dominum pertinens, proprius, non datus in feudum; ce qui appartient au seigneur, ce qu'il n'a pas donné en fief. (Lob., H. Brit.)

INDOMITAS.—« Exinde vero, quos per indomitatem linguae mole præsumpserat. » (Aim.)

INDORMITABILIS.—Qui non dormit seu dormire nequit; celui qui ne dort pas ou ne peut pas dormir. (A. SS.)

INDORMITUS.—Soporatus; torpore affectus; endormi, assoupi. (A. SS.)

INDORSARE.—Supra dorsum ponere; mettre, charger sur le dos; ol. endorser. (J. de J.)—Chartæ dorsum seu tergum, vel cuscumque scripti partem aversam aut exteriorem inscribere; écrire au dos d'un acte, l'endosser. (Pass.)

INDORSATIO.—Exsecutio citationis ap. Anglos; exécution d'une assignation. (Pass.)

INDORSATUS.—Indorsata litteræ, citationum brevia; lettres de citation. (Pass.)

INDOSSAMENTUM.—Actio indorsandi, id quod in chartæ dorso inscribitur; endossement, action d'endosser, écriture mise au dos d'un acte. (Pass.)

INDORSATIO.—Exsecutio citationis ap. Anglos; exécution d'une assignation. (Pass.)

INDORSATUS.—Indorsata litteræ, citationum brevia; lettres de citation. (Pass.)

INDOSSAMENTUM.—Actio indorsandi, id quod in chartæ dorso inscribitur; endossement, action d'endosser, écriture mise au dos d'un acte. (Pass.)

INDRICTO.—F. recta, Gal. droit, nisi legendi sit indicto. (Mart., Amp. Col.)

INDUBITANS.—Certus; qui n'est pas douteux, certain. (A. 863.)

INDUBITANTER.—Sine dubio; indubitabement, sans aucun doute. (Cod. Th.)

INDURIUS.—Non dubius, indubitabilis; indubitable, certain. (A. 1217.)

INDUCERE.—Installare; mettre au pilori. (A. 1231.)—Abigere; chasser. (A. 1397.)—Caraxare, Vid. CARAXARE. (Vel. Gl.)

INDUCIÆ.—Jurisconsultis, procrastinationes, moræ et dilationes; délais, ajournements, remises.

INDUCIALIS.—Spectans inducias; relatif aux trêves. (Vel. Gl.)

INDUCIARE.—Differe per inducias, vel inducias facere et constituere; prolonger au moyen de trêves, faire des trêves.—Morasnectere, procrastinare, differe; différer, ajourner, prendre terme et répit.

INDUCIATUS.—Cui induciæ concessæ sunt; celui qui a obtenu un délai, un ajournement. (A. 1372.)

INDUCIUM.—Induciæ, intercapedo; suspension, interruption, trêve. (A. SS.)

INDUCTILIS.—Inductilis porcus, sus que porcellos ducit et nutrit; truie qui mène et allait sa progéniture. (Vel. Inst.)

INDUCTIO.—Suasio qua quis inducitur ad aliquid faciendum; excitation, engagement, conseil. (Lud.)—Installatio, Vid. INDUCERE.

INDUCTITIUS.—Invectitius; importé, introduit dans. (Vel. Gl.)

INDUCTIVUS.—Qui inducit, excite; qui pousse, porte, excite à faire une chose. (Ap. Rym.)

INDUCTOR.—Qui inducit; instigateur. (Vel. Gl.)

INDULCARE.—Dulce facere; rendre doux. (Tert.)

INDULCORARE.—Ead. notione. (Ap. Marten.)

INDULGENTIA.—Lex qua in imperatorum Romanorum quinquennialibus et decennialibus, leviorum criminum rei vinculis solvebantur; loi par laquelle les empereurs omnistiaient tous les cinq ans et toutes dix ans les condamnés pour crimes légers. (Cod. Th.)

INDULGIBILIS.—Pronus ad indulgendum; indulgent.

INDULSATUS.—Indulsatus vino, indulsus vino, inebriatus; plein de vin, ivre. (Ap. Lud.)

INDULTOR.—Qui indulget, parcit et non ulciscitur; celui qui pardonne et qui ne se venge pas. (Conc. Hisp.)—Qui indulget; celui qui accorde, qui dispense de. (Tert.)

INDULTUM.—Pontificis gratia de re quæ a jure communi aliena est; indult. (Bul. Paul. IV PP.)

INDUPERARE.—Pro imperare. præsertim ap. poetas.

INDUPERATOR.—Pro imperator.

INDUPLARE.—Duplicare; doubler. (Ap. Oet.)

INDURARE.—Ferre, pati; endurer. (Cap. Car. C.)

INDURATIO.—Durities animi, pertinacia qua quis peccare non desinit; endurcissement, entêtement. (S. Aug.)

INDURITIA.—Duritia, obstinatio; persistance, obstination. (Rym.)

INDUS.—Ut Indicus. Indus color, caruleus; bleu.

INDUSIAMEN.—Indumentum; vêtement. (J. de J.)

INDUSIARI.—« Indui vestibus, vel ornari. » (Pap.)

INDUSIARIUS.—Vestiaris; celui qui habille. (Id.)

INDUSTRIA.—Modus, ratio; moyen, manière. (G. Chr.)

INDUSTRIALIS.—Ad industriam seu artem pertinens; industriel. (A. 1400.)

INDUSTRIARE.—Docere; enseigner, apprendre. (Pap.)

INDUSTRIOSE.—Artificiosus, callide; par ruse, par adresse, artificieusement. (Script. rer. Fr.)

INDUSTRIS.—Industrius; « Cives in artibus industres. » (Mur.)

INDUTIARIUS.—Ut INDUSTRIARIUS.

INEBRIVIATUS.—In brevi seu indiculo descriptus; Vid. IMBREVARE. (Bern. Mon.)

INEDAX.—Qui parce edit; qui mange peu. (Vel. Gl.)

INEBIBILIS.—Non edulis, non esculentus; qui n'est pas bon à manger, qui ne se mange pas. (A. 1266.)

INECIBILIS.—Ineffabilis, qui edici nequit; indicible. (A. 1081.)

INEDIUS.—Jejunus; qui est à jeun. (A. SS.)

INEFFICAX.—Qui nihil obtinuit; qui n'a rien obtenu. (Ann. S. Vict. Mas.)

INEFFIGIABILIS.—Qui fingi seu signari nequit; non susceptible de forme, immatériel. (Tert.)

INEFFIGIATUS.—Non figuratus; qui n'a pas de forme. (Tert.)

INEFFRENATUS.—Non frenatus, effrenatus; qui est sans frein. (A. 1310.)

INEFFUGABILITER.—Sine effugio; indévitablement. (A. 583.)

INELEEMOSYNATUS.—Cui non est erogata elemosyna; à qui on n'a pas fait l'aumône. (A. SS. Ben.)

INELIGIBILIS.—Qui ad aliquam dignitatem non potest eligi; qui n'est pas éligible, qui ne peut pas être élu. (Bullar. Carmel.)

INELIGIBILITAS.—Facultatis inopia ut quis ad dignitatem aliquam vel aliquod officium coessit eligi, vel ab iis repulsa. (St. S. Fl.)

INELOQUAX.—Qui exprimi nequit; inexprimable. (Pass.)

INELOQUENS.—Non eloquens; non éloquent. (Lact.)

INELOQUIBILIS.—Qui dici, exprimi nequit; inexprimable, ineffable. (Lact.)

INELUIBILIS.—Qui deleri nequit; qui ne peut être détruit, indélébile, ineffaçable. (Lact.)

INEMBOSCATUS.—In insidiis positus; placé en embuscade, embusqué. (A. 1488.)

INEMENDABILIS.—Inemendabile delictum, quod emenda vel multa pecuniaria non eluitur, sed morte punitur, aut est in regis misericordia.

INEMERIBILIS.—Non emerendus; qu'on ne peut obtenir. (Tert.)

INENATABILIS.—Unde enatari nequit; d'où l'on ne peut se sauver à la nage. (Tert.)

INENGIUS.—Minor, qui nondum annos pubertatis attingit, aut nondum sui juris est; mineur. (Chartul. S. Vand.)

INNENIS.—Ead. notione. (Spec. Sax.)

INEPTITUDO.—Vitium; défaut. (A. 1303.)—Vox fori, circumstantiarum repu-

gantia cum quis scilicet crimine purgatur ex absentia. (A. 1341.) Ineptitudo loci, locus ad habitandum ineptus; lieu impropre à être habité. (Bul. Curm.)

INEPTUS.—Vitosus; qui a des défauts, vicieux. (A. 1450.)

INERGUMENUS.—Pro energumenus. (Orl. Vit.)

INERTIA.—Morbi genus, torpido; engourdissement. (A. SS.)

INESCATORIUM.—Illecebræ, invitamentum. (Joan. Par.)

INESCATUS.—Metaphorice pro mortuus.

INESSE.—Interesse vel esse in: « In cuius obsequio ego infui. » (Joan. Mon. Bob.)

INEVASIBILIS.—Unde evadere impossibile est; d'où il est impossible de s'échapper. (A. SS.)

INEVITABILIS.—Mortiferus; mortel, qui cause la mort. (S. xiii.)

INEVITABILITAS.—Id quod fit ut aliquid vitari non queat. (Ap. Duch.)

INEVITABILITER.—Ita ut nullus locus sit evadendi; de manière qu'il n'y ait aucun moyen de salut. (Ach. Spir.)

INEXAMINATUS.—Non examinatus; qui n'a pas été examiné. (Script. rer. Fr.)

INEXCEPTIONALITER.—Sine exceptione; sans exception.

INEXEMPLUM.—Incomparabilis, cujus nullum exstat exemplum, vel forte historia sen exemplis insculptis decoratus: « In circuitis laminis marmoreis ornavit (triclinium) atque marmoribus in exemplis stravit. » (Vit. S. Leon. PP.)

INEXIBILIS.—Cui exiro non licet; à qui il n'est pas permis de sortir. (Vel. Inst.)

INEXPEDIBILIS.—Inextricabilis; d'où l'on ne peut se tirer, inextricable. (Marr.)

INEXPERIBILIS.—Inexpertus; inexpérimenté, sans expérience. (Orig.)

INEXPIABILITER.—Modo inexpressibili; sans remède; d'une manière ineffaçable. (Script. rer. Fr.)

INEXPLEBILITER.—Perseveranter, incessanter; avec persévérance, constamment. (Vel. Gl.)

INEXPLORATUS.—Non probatus; qui n'est pas éprouvé. (Conc. Hisp.)

INEXQUISITUS.—Totus, integer, vel potius per emptorem acquisitus; tout entier ou bien, acquis par achat. (A. SS. Ben.)

INEXSOLIBILIS.—Immensus; immense. (Script. rer. Fr.)

INFACIBILIS.—Qui fieri nequit; infaisable. (Vel. Conc.)

INFACIUS.—Non factus; qui n'a pas été fait. (A. 1312.)

INFAIDARE.—Inimicitias exercere; faire des guerres privées, chercher à venger une offense en portant la guerre sur les terres de l'offenseur. Vid. FAIDA.

INFALANTER.—Certo, procul dubio; certainement, avec certitude. (A. SS.)—Sine fraude; sans tromperie. (A. 1481.)

INFALLIBILIS.—Qui in errorem non inducit; qui n'induit pas en erreur, qui ne trompe pas. (Conc. Vel.)

INFALLIBILITER. — Ut INFALANTER. (Const. Carmel.)

INFALSARE. — Adulterare, scriptum alterare; altérer un écrit, le falsifier. (A. SS.)

INFAMARE. — Divulgare; publier, rendre public. (A. SS.) — Accusare, incriminare; accuser, inculper. (A. 1389.)

INFAMATORIUS. — Contumeliosus, injurius; outrageux, injurieux, insultant. (A. SS.)

INFAMIA. — Vituperium, probrium; blâme, paroles injurieuses, outrages. (Rath. Varon.) — Molestia, oppressio; chagrin, tourment, peine. (A. 1246.) — Accusatio; accusatio, incriminatio. (A. 1389.)

INFANCIO. — Nobilis ordinis inferioris apud Hispanos, seu potius idem q. apud Gallos scutifer; noble de la basse noblesse, ou écuyer.

INFANCIONA. — Uxor infancionis. Vid. INFANCIO.

INFANCIONIA. — Nobilitas; noblesse, qualité de noble. (Ch. Hisp.)

INFANS. — Infantes: 1° pueri symphoniaci; les enfants de chœur (Ord. Rom.); 2° liberi; ceux qui sont nés du même père et de la même mère, les enfants (A. 851); 3° filii regum apud Hispanos; les infants, les fils du roi (Pass.); 4° neophyti, recens baptizati; les nouveaux baptisés. (S. Zen.) Infans aulæ, puer honorarius; page. (Mem. Cam. Comp. Par.)

INFANTA. — Puella ex regia progenie oriunda, apud Hispanos; infante. (Pass.)

INFANTARE. — Infantiæ cibo alere, instar infantis nutrire; nourrir comme un enfant. (Tert.)

INFANTIA. — Spasias hydropisis. (A. SS.) — Infantiæ; infantiles lusus, nugæ; jeux enfantins. (A. SS.)

INFANTIALIS. — Ad infantiæ pertinens, puerilis; d'enfant, enfantin. (A. SS.)

INFANTIOSUS. — Infantilis; d'enfant, enfantin. (J. de J.)

INFANTISSA. — Ut INFANTA. (Pass.)

INFANTISSIMUS. — Ineloquentissimus. (Prud.)

INFANTULA. — Puella junior; petite fille. (A. SS.)

INFASCIARE. — Fascia obvolvere. (A. SS.)

INFATUATIO. — Fatuitas; sottise. (Bar.)

INFATUATUS. — Hebes, stultus, rebus suis male consulens; sot, idiot, simple. (Herim.) — Fatuus, sapore carens; fade. (Script. rer. Fr.)

INFAUSTITUDO. — Infortunium; malheur, infortune. (A. SS.)

INFAUSTUS. — Falsus; faux, supposé. (Ord. reg. Fr.)

INFARE. — Pro INFODARE.

INFENSOR. — Accusator, aggressor, qui crimen aut delictum opponit; accusateur. (Aux.)

INFODARE. — In feudum confarre; donner en fief, infoder. (G. Chr.)

INFODAMENTUM. — Traditio vel ac-

ceptio in feudum; action de donner ou de recevoir en fief; ol. infodation.

INFODARE. — Ut INFODARE.

INFODARE. — Tributum quod fisco inferitur; le tribut porté au fisc. (A. 829.)

INFODENDALIS. — Obnoxius inferendæ; soumis à l'impôt. Vid. INFODARE. (Pass.)

INFODENTIA. — Intolerantia. (Lamb. Ard.)

INFODERARE. — Feretro inferre; Vid. FERETUM. (Lamb. Ard.)

INFODILIA. — Infernal, subterranea; les choses infernales, souterraines. (Vet. Gl.)

INFODINALIS. — Infernalis morbus, idem q. ignis infernus. Vid. IGNIS.

INFODALITER. — Modo pernicioso, qui inferni penas secum trahat. (Mart., Anecd.)

INFODNUM. — Anus, podex. (Med. Sal.)

INFODORIUM. — Offert. Missæ pro defunctis.

INFODARE. — In catenas, ferrum seu vincula conjicere; mettre aux fers. (A. 1302.)

INFODATUS. — Ferro fixus; fixé au moyen du fer. (H. Nem.)

INFODATUS. — Incantatus, fasciatus; enchanté, fasciné, ensorcelé. (Bibl. Cist.)

INFODARE. — Pro inferre. (A. 692.)

INFODILITAS. — Sterilitas; stérilité. (A. 1559.)

INFODTOR. — Dapifer, qui dapes affert; officier chargé de diriger le service à la table royale, sénéchal. (Vet. Gl.)

INFODORIUM. — Vas quo aliquid inferitur, sive thus ad thuribulum, val dapes ad mensam; vase portatif, navette, plat, etc. (Vet. Gl.)

INFODTUM. — Vinum quod ad Missam affertur; vin qui sert à célébrer les saints mystères. (Isid.)

INFODTURA. — Ead. notione. (A. 1016.)

INFODARE. — Invadere, offendere; attaquer, offenser. (Pap.) — Infodare se, festinare, celerare; se hâter, se presser. (A. SS.)

INFODATIO. — Pro infestatio. (Conc. Narb. A. 791.)

INFODUCARE. — Per festucam in possessionem mittere; transmettre la propriété d'une chose par le symbole du fétu. (A. 1300.)

INFODUMINARE. — Mare istrocinando infestare; écumer la mer. (Laur.)

INFODARE. — Ut INFODARE. (Pass.)

INFODATIO. — Collatio in feudum; infodation, acte de donner en fief. (A. 1348.)

INFODATUS. — Frenū instructus; muni d'un frein. (Ch. Carcas.)

INFODARE. — Pro inferre. (Interp. S. Iren.)

INFODIARI. — Falsi criminis aliquem accusare; accuser quelqu'un d'un crime qu'il n'a pas commis. (Luc. Cal.)

INFODIATOR. — Accusator; accusateur, celui qui accuse. (Gr. Tur.)

INFODIATUS. — Infectus, corruptus; gâté, corrompu. (A. SS.)

INFODIENTIA. — Negligentia, incuria; négligence, incurie. (Mart., Ampl. Col.)

INFODARE. — Ut INFODUCARE. (Conc. Leg. A. 1012.)

INFODILIS. — Qui fidem Christo non habet,

vel regi domino feudali quam juravit, non servat; infidèle, celui qui ne croit pas en Jésus-Christ; félon, celui qui ne tient pas le serment qu'il a prêté à son seigneur.

INFODUCIARE. — In fiduciam seu pignus dare; donner en nantissement, en gage. (Lex Long.)

INFODERE. — Inserere; introduire dans. (Pont. Mog.)

INFODARE. — Filo trajicere; enfiler. (A. SS.) — Filo seu fune colligare; lier avec une corde ou avec du fil. (Vig.)

INFODATURA. — Inflatura fscum, series fscum filo trajectarum; chapelet de figues. (A. SS.)

INFODARE. — Tandem; enfin. (Mart., Anecd.)

INFODARE. — Egrotare, infirmum esse; être malade. (Agnel.)

INFODARIA. — Nosocomium, conclava infirmorum; infirmerie. (A. 1252.) — In Consuetudinibus Cluniacensibus a. 1301, infirmarie generales idam q. minutiones generales, Gal. saignées générales, stata nimirum tempora, quibus sanguis monachis minuebatur, seu vena secebatur. — Ipsum infirmarii officium; office d'infirmier. (Ep. Inn. III PP.)

INFODARIUS. — Frater in monasteriis, cui cura infirmorum commissa est; infirmier. — Infirmaria monialis; que in monasterio monasteriis infirmis curabat; infirmerie. (A. 1249.)

INFODATORIA. — Nosocomium, ut INFODARIA.

INFODATORIUM. — Ead. notione.

INFODARE. — Ead. notione.

INFODITAS. — Damnum, calamitas, perniciēs; dommage, tort, malheur, perte. (A. 1401.)

INFODITATES. — Feminalia, subucula, aliæ ejusmodi indumenta interiora, sic dicta vel quod pro infirmitate monachis concessa fuerint, vel quod iis iustitia corporis seu pudenda tegerentur; caleçons, bandes pour envelopper les jambes, etc. (Bern. Mon.)

INFODITATUS. — Infirmus; malade. (Chr. Th. Otterb.)

INFODITORIUM. — Nosocomium, ut INFODARIA.

INFODARE. — In fscum redigere, confiscare; confisquer. (Lex Al.)

INFODULATUS. — Morbo fistula dicto laborans; Vid. FISTULA.

INFODIOS. — Emphytausis; bail à long terme, emphytéose. (A. 1033.)

INFODABELLARE. — Inspirare; souffler, allumer en soufflant. (Tert.)

INFODABILIS. — Qui potest inflare vel inflari (active enim sumitur et passive); qui peut dilater ou être dilaté par l'air. (Lact.)

INFODAMIA. — Inflammatio. (Mir. Urb. V PP.)

INFODINATUS. — Incensus, quasi flammæ inspiratus. (A. SS.)

INFODICUS. — Inflans: « Inflatico lumorgurgescens. » (A. SS.)

INFODURA. — Inflatio; enflure. (Vit. Urb. V PP.)

INFODILIS. — Idem q. INFODILIS.

INFODARE. — Ornare, ditare; orner, décorer. (Ach., Spic.)

INFODENTIA. — Influentia aquarum, inundatio; débordement, inondation. (H. Nem.)

INFODOR. — Influxus; influence. (A. SS.)

INFODARE. — Inflammare; allumer, embraser. (A. SS.)

INFODERARE. — Intus vosti pellem aut pannum villosum assuere; fourrer, doubler un vêtement. (A. 1333.)

INFODERATURA. — Pellis vel pannus villosus vesti assutus; doublure d'habit, fourrure ou étoffe velue dont il est doublé. (A. 1333.)

INFODITUS. — Infossus; enfoui. (Tabul. Fossat.)

INFODATIO. — Pro INFODATIO.

INFODERABILIS. — Implacabilis, inexorabilis; qui ne peut être apaisé, implacable. (A. SS.)

INFODERABILITER. — Implacabiliter, sine fœdere; sans trêve ni merci. (Pel. Dam.)

INFODERARE. — Munire, ut INFODARE. (S. XIII.)

INFODARIA. — Vis, violentia; force. (S. XIV.)

INFODARIUM. — Munio; fortification. (A. 1265.)

INFODIATUS. — Infodata moneta, cuius materia purior erat, minimequa adulterata; monnaie d'excellent aloi. (Pass.) — Infodatum rubrum, spissius, minusque lucidum; rouge foncé. (Act. ep. Cenom.)

INFODARE. — In silvam convertare, ut AFFODARE. (A. 1245.)

INFODARE. — Docere, monere; prévenir, informer. (Lob., II. Paris.) — Inquirere, enquérir, informer. (Pass.) — Informari, edoceri, certum fieri; être informé. (Rym.)

INFODATIO. — Inquisitio; information, enquête. (Pass.)

INFODITAS. — Deformitas; difformité, laidet, défaut. (Jul. Tolet.)

INFODARE. — Panem in furnum immittere, inducere; enfourner. (A. 1432.)

INFODARE. — Pelitio instruere, ut INFODARE. (St. Pl.)

INFODARE. — Munire; fortifier. (A. 1195.) — Scuriorum facere; assurer, garantir. (A. 1234.) — Fortiare seu vim inferre; forcer, faire violence; ol. inferre. (A. 1385.)

INFODARE curiam, eam competenti iudicio numero munire; renforcer la cour, porter les juges au nombre voulu. (A. 1267.)

INFODATIO. — Ut INFODARIUM. (A. 1156.)

INFODATIUM. — Pars una Digestorum juris; la seconde partie du Digeste.

INFODIATUS. — In foro ecclesiastico, is in quem ultima monitio seu excommunicationis sententia lata est. (A. 1246.)

INFODATA moneta; Vid. MONETA.

INFODIFICATIO. — Opponitur infodiationi. (A. 1376.)

INFODIS. — Pro fortis. (Carthwpl.)

INFODUNARE. — Infodatum reddere; rendre malheureux. (Mis. Par.)

INFODUNOSUS. — Infodunatus; malheureux, infortuné. (Guib.)

INFORTUNIUM. — *Maeficiū, scelus; mauvaise action, crime, délit.* (H. Nem.)

INFRA. — *Infra breve, brevi; dans peu. Infra se, quod Galli dicunt à part soi, en soi-même.*

INFRACTOR. — *Qui infringit, violat, détruit; celui qui enfreint, viole, détruit.* (Ap. Mad.)

INFRACTURA. — *Delictum, crimen vel quidquid leges infringit et contra eas fit; toute infraction à la loi.* (Ch. C. C.) — *Actio effringendi; action d'enfreindre une loi d'y contrevenir.* (Cap. C. C.)

INFRAMISSIO. — *Quidquid alicui possidendum assignatur et in ejus possessionem mittitur.* (A. 1227.)

INFRAMITTERE. — *Interponere; entre-mettre.* (Rath. Ver.)

INFRAMURANEUS. — *Intra muros urbis seu castris; qui est en dedans des murs d'une ville ou d'un château.* (Gr. Tur.)

INFRANARES. — *Mystax, superioris labii barba; moustaches.* (Sid.)

INFRASIA. — *Ornamenti species; fraise.* (A. 1360.)

INFRAUDARE. — *Defraudare; frustrer, tromper, enlever par tromperie.* (A. SS.)

INFREQUENTATUS. — *Infrequens, rarus; rare, peu usité.* (Sid.)

INFRESCAYRARE. — *Herbis recentibus vel arborum ramusculis locum refrigerare; rafraîchir un lieu en le jonchant ou tapissant de verdure récemment cueillie.* (A. 1400.)

INFRIGIDARE. — *Refrigerare; rafraîchir.* (Alex. Iatr.)

INFRIGIDARE. — *Ead. notione.* (Chr. Melic.)

INFRIGIDATUS. — *Frige factus, rigens frigore; refroidi, gélé.* (A. SS.)

INFRIXATURA. — *Fimbria; frange.* (Ch. Sic.)

INFRONITUS. — *Ut INFRONITUS.* (Vet. Gl.)

INFRONTARE. — *Terminari; aboutir.* (A. 852.) *Infrontare sese, opponero sese, quasi frontem fronti opponere; se faire face, s'affronter.* (Isid.)

INFRONTATE. — *Impudenter; effrontément.* (Fulg.)

INFRONTATUS. — *Impudens, absque fronto; effronté, qui n'a pas de pudeur.* (Conc. Ticin.)

INFRONTOSUS. — *Ead. notione.* (Rol. Pat.)

INFRUCTIFER. — *Qui non fert fructus; qui ne porte pas de fruit, improductif.* (Pass.)

INFRUCTUARE. — *Fructus, sen grana in terram mittere; mettre le grain en terre, semer; ol. enfructuer, enfruiter.* (Pass.)

INFRUCTUS. — *Ususfructus; jouissance, usufruit.* (A. 1338.)

INFRUNITAS. — *Dementia; folie, démence.* (A. SS.)

INFRUNITUS. — *Insanus; insensé, déraisonnable.*

INFRUTECTUS. — *Qui non fert fructus; stérile, qui ne porte pas de fruits.* (Chartul. S. Vict. Mas.)

INFUCATE. — *Absque fuco; sincèrement.* (G. Chr.)

INFUCATUS. — *Sincerus, sine fuco; sincère, non fardé.*

INFUGARE. — *In fugam agere, conjicere; mettre en fuite.* (J. Bibl.)

INFULA. — *Casula, planeta, vestis sacerdotalis; chasuble, planète.* (Pass.) — *Quivis pileus; toute coiffure.* (St. Aven.)

INFULLONICATUS. — *Rudis, impolitus; grossier, impoli.* (Vet. Gl.)

INFUNDERE. — *Fodere; fouir.* (A. 1299.) — *Fundere; répandre.* (A. 1300.)

INFUNDITUS. — *Equorum morbus qui accidit ex potatione superflua vel ex immoderato labore.*

INFURCARE. — *In furcam suspendere; pendre, attacher au gibet.* (Rod. Tol.)

INFURORIARE. — *In furorem elserare; mettre en fureur.* (Duel. Mis.)

INFURIOSUS. — *Furiosus; qui est en fureur, furieux.* (Id.)

INFURNARE. — *Ut INFORNARE.* (Pass.)

INFUSARE. — *Fuso involvere; enfuseler.* (Vet. Gl.)

INFUSIDARIUM. — *Cibi species, radicibus et leguminibus infusus vel etiam elixis cunctans.* (Joan. Land.)

INFUSIO. — *Ut INFUNDITUS.* (Pet. de Cresc.)

INFUSORIUM. — *Vas quo oleum lucernis infunditur; vase à col long et étroit pour introduire l'huile dans les lampes.* (W. Brit.)

— *Vas per quod projicitur ablutio calicis; cuvette qui sert à jeter l'eau dont on a lavé le calice.* (Id.)

INFUSTITUS. — *Ut INFUNDITUS.*

INGADIARE. — *Pignori dare; engager, donner en gage.* (Mart.)

INGAGIARE. — *Ead. notione.* (A. 1274.)

INGAM. — *Ut INGANNUM.*

INGANGIA. — *Species sagittæ; espèce de trait.* (A. 1324.)

INGANNARE. — *Decipere, fallere; tromper; ol. engagner, enganner.* (Pass.)

INGANNUM. — *Fraus; ruse, tromperie; ol. engan.* (Pass.)

INGARDIATOR. — *Custos; garde, gardien.* (A. 1358.)

INGARRULA. — *Pica; pie.* (Mart., Anecd.)

INGAYNARE. — *Inserere; engagner.* (H. Nem.)

INGAZARE. — *Oppignerare; engager.* (St. Val. Sern.)

INGEGNERIUS. — *Ut INGENIARIUS.*

INGENIARE. — *Per ingenium ac artem quidpiam excogitare; imaginer, créer, inventer quelque chose; ol. engigner, engagner, enquiner, enguener, etc.* (Pass.)

— *Ingeniare urbem, eam machinis bellicis oppugnare; attaquer une ville avec des machines de guerre.* (Barth., Gl.)

INGENIARI. — *Ingenium exercere, decipere; user de ruse, de finesse, d'imagination, tromper ol. exercer engin ou engigner, etc.* (Pass.)

INGENIARIUS. — *Qui machinis bellicis et munitionibus conficiendis præest; ingénieur, officier chargé de la construction et de la surveillance des engins de guerre.* (Pass.)

INGENIATOR. — *Machinarum bellicarum confector; constructeur de machines de guerre; ol. ingénieur.* (A. 1336.)

INGENICULARI. — *Genua flectere; se mettre à genoux, s'agenouiller.* (W. Brit.)

INGENICULATIO. — *Oratio cum genuflexione emissa; prière faite à genoux.* (Adamn.)

INGENIOLUM. — *Parvum ingenium; petit engin.* (Vet. Gl.)

INGENIOSE. — *Per fraudem; frauduleusement, par ruse.* (A. 703.)

INGENIOSITAS. — *Asintia, calliditas; ruse, adresse.* (J. de J.) — *Ars, artificium; habileté.* (Mart., Ampl. Col.)

INGENIOSIUS. — *Machinarum bellicarum confector vel qui iis præest in bellis; constructeur ou directeur de la construction des machines de guerre, ingénieur militaire.* (Alb. Mus.)

INGENITURA. — *Sterilitas; stérilité.* (A. SS.)

INGENITUS. — *Prostratus; prosterné.* (A. SS.)

INGENIUM. — *Ars, machinatio, fraus; ruse, finesse, subtilité, tromperie, fourberie; ol. engien, engin, etc.* (Pass.)

— *Machina bellica lugano et arte adinventæ, constructa; machine de guerre, engin.* (Pass.)

— *Instrumentum notarii; acte de notaire, titre, charte.* (Bul. Casim.)

— *Ratio, causa; motif, raison.* (Luitp.)

— *Rele aut hamus; filet de pêche ou hameçon.* (Ch. Angl.)

— *Instrumentum nauticum; trahendis navibus accommodatum; «Trahentes sagentiam cum uno bono ingenio perduxerunt eam in terram.»* (Mir. PP. Urbani V.)

— *Res quævis quæ usui est: «Unam balistam fulistam suo ingenio.»* (A. 1511.)

— *«Quia molendina prædicta et alia ingenia constructa ad usum.»* etc. (A. 1517.)

INGENIUS. — *Charta, ut INGENIUM.* (Ch. Hisp.)

INGENTER. — *Multum, valde; beaucoup, fortement.* (A. SS.)

INGENTIA. — *Magnitudo, acerbitas.* (A. SS.)

INGENTIFICUS. — *Ingens, magnus, immanis; grand, énorme, immense.* (G. Maur.)

INGENTIOR. — *Major; plus grand.* (Gest. abb. S. G. Aut.)

INGENTITUDO. — *Crassitudo, amplitudo; embonpoint, grosseur.* (Ach. Spic.)

INGENTUS. — *Pro ingens.* (Chartul. S. Pet. Carn.)

INGENUALIS. — *Vid. MANUS.*

INGENUARE. — *Manumittere, ingenuum facere; affranchir.* (A. 1082.)

INGENUILIS. — *Ingenius; qui est de condition libre.* (A. 791.)

INGENUITAS. — *Ingeni status; condition de l'homme libre.* (A. 881.)

— *Nobilitas, titulus honorarius concessus reginæ Angliæ; noblesse.* (Greg. VII PP.)

— *Libertas servo data per manumissionem; affranchissement, liberté.* (Syn. Aurel.)

— *Charta ingenuitatis, qua servus in libertatem asservit; lettre, acte d'affranchissement.* (A. 803.)

— *Prædium liberum, manus ingenuilis; terre libre; Vid. MANUS.* (A. 866.)

— *Immunitas, securitas exemption, sûreté.* (A. 1180.)

INGENUUS. — *Liber, qui opponitur servo aut cuius obnoxia conditionis; homme libre, soit de naissance, soit par affranchissement.* (Pass.)

INGERSARE. — *Gersa seu cerussa infuscare, illinire; Vid. GERSA*

INGESTIRE. — *Ingestre se, se ingerere; s'offrir, se proposer.* (A. 1366.)

INGLANDARE. — *Glandibus alere; nourrir de glands.* (Anast.)

INGLANDULA. — *Inflatio glandularum gutturis seu tonsillarum; enflure, gonflement des tonsilles.* (A. SS.)

INGLORIA. — *Delecius, ignobilitas; déshonneur, ignominie, honte.* (Vet. Gl.)

INGLORIATIO. — *Ead. notione.* (Dion. Carus.)

INGLUVIES. — *Morbi genus, tumor gutturis; maladie de la gorge.* (A. SS.)

INGOMBERARE. — *Inpedire, obsidere; empêcher, tenir serré, assiéger.* (A. SS.)

INGOTTATUS. — *Laborans anthrithide; qui souffre de la goutte, gouteux.* (A. SS.)

INGRADIATUS. — *Nullo gradu in juro donatus; qui n'est pas gradué.* (A. 1379.)

INGRANARE. — *Moletrina infundere; mettre le grain dans le moulin; ol. engrener.* (A. 1238.)

INGRANATIS. — *Rosa quæ pomi granati colorem refert, unde vocis incarnat apud Gallos etym.*

INGRANDINARE. — *Instar grandinis crebris flagellorum ictibus cadere; cribler de coups, donner une grêle de coups.*

INGRANGIARE. — *In grangia seu horreo recondere; mettre en grange.* (A. 1451.)

INGRANGIATIO. — *Locus granis recondendis assignatus; lieu assigné pour l'emmagasinage des grains.* (Joan. Whethl.)

INGRASSATIO. — *Grassatio, incursio; attaque, incursion.* (Scrip. rer. Fr.)

INGRASSATUS. — *Bonis abundans; engraisé.* (Guol. Helm.)

INGRATES. — *Ingrates tauri, id est incrasati; taureaux engraisés.* (A. 1317.)

INGRATINARE. — *Unguibus cutem carpere; égratigner.* (A. 1204.)

INGRATITUDO. — *Ira, indignatio, gratiæ et benevolentie amissio; colère, irritation.* (Rym.)

— *Severitas; sévérité, austérité.* (Ch. Norm.)

INGRATUITAS. — *Officium grati animi.* (A. 1477.)

INGRATUITUS. — *Ingratus, molestus.* (A. SS.)

INGRATUS. — *Invitus; malgré soi, contre son gré.* (A. 1357.)

INGRAVANTER. — *Ingravate, lubenter; de bon gré, de bon cœur.* (Ach. Spic.)

INGRAVARE. — *Insculpere; graver.* (Ap. Rym.)

— *Impetere, postulare; demander, réclamer.* (A. 1422.)

INGREDI. — *Inducere; introduire, mener dans, faire entrer.* (A. SS.)

INGREDICIUM. — *Ingressus; entrée.* (Chartul. S. Benig. Divion.)

INGRESSARIUM. — *Liber continens antiphonas quæ ad Missarum introitus a choro cantantur; antiphonaire.* (A. 1019.)

INGRESSEA. — Reditus annui ex aliqua re provenientes: *revenu, produit, rente*.

INGRESSURIUM. — Ut INGRESSARIUM. (Ap. Mur.)

INGRESSUS. — Reditus annui ex aliqua re provenientes, ut fructus prædii, etc.; *Vid. INGRESSEA*.

INGROSSARE. — Luculentius scribere; *grossoyer* (quod de forinsibus instrumentis dici solet). — Italis, rem re permutare sub iudicis auctoritate, quod factum instrumento publico approbat; *échanger une chose contre une autre par-devant le juge qui dresse acte des conventions*.

INGROSSARI. — Crassum fieri, inflari, tumescere; *enfler*. (A. SS.)

INGROSSATIO. — Mutatio; *échange*; *Vid. INGRESSARE*.

INGROSSATOR. — Monopola qui, ad annonam carius vendendam, quantum potest in suas manus congerit; *accapareur*. (Cowel.) — Qui instrumenta forensia et contractus in membranis majori caractere exarat et redigit; *grossoyeur, celui qui fait la grosse d'un acte*. (Ap. Spelm.)

INGROXAMENTUM. — Permutatio; *échange*. (A. 1225.)

INGRUENTIA. — Irruptio, impetus; *attaque, choc*. (Bart. Gl.)

INGUADIARE. — Opproberare; *engager*. (Vet. Gl.) *Inguadiare se alteri*, se ei dedere pignoris loco, eique servire; *engager sa personne, se mettre à la disposition de son créancier*.

INGUAGIARE. — Ead. notione. (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

INGUAYNARE. — Ut INGAYNARE. (H. Nem.)

INGUAZIATIO. — Pignoris obligatio; *engagement*. (A. 1082.)

INGUICHIATUS. — Vox venatica, dicitur de cornu cingulis suis ornato; *enquiché, garni de ses cordons ordinaires, en parlant du cor*. (A. 1301.)

INHABILIS. — Infirmus, incommotus; *faible, débilité*.

INHABILITARE. — Inhabilem et incapacem declarare; *déclarer incapable de...*, *inhabile à...* (A. 1394.)

INHABITABILIS. — Inhabibilis terra, quæ est sine habitatore; *terre inhabité*. (Tab. S. Alb. And.)

INHESITABILITER. — Sine ulla hæsitacione; *sans hésitation*. (A. 1394.)

INHANITUS. — Oppressus, ad nihilum reductus; *anéanti*. (H. Nem.)

INHERBARE. — Veneficis potionibus vitam vel mentem auferre; *empoisonner*; *ol. herbaire*. (Lamb. Ard.)

INHEREDARE. — In possessionem mittere; *mettre en possession, investir*. (A. 1326.)

INHEREDITARE. — Ead. notione. (A. 1292.)

INHERMUS. — Incultus, ut ENERMUS. (A. 1411.)

INHERTUS. — Pro *inhasus*. (Ord. reg. Fr.)

INHIAATIO. — Desiderium. (A. 1017.)

INHIBITORIUS. — *Inhibitoria litteræ, Vid. LITTERÆ*.

INHOC. — Apud Anglos quædam terro arabilis portio scipibus aut quovis alio modo clausa; *enclas*.

INHOERITARE. — Pro INHABITARE. (Rym.)

INHONESTAS. — Dedecus; *deshonneur, honte, opprobre*. (Tert.)

INHONESTITAS. — Ead. notione. (Ap. Mur.)

INHONORABILIS. — Contemptus; *méprisé*. (Tert.)

INHONORARE. — Probro afficere, infamiam notam infligere; *deshonorer*. (Dec. Tass.)

INHONORATIO. — Probrum, ignominia; *honte, deshonneur*. (Cap. C. M.) — *Dammum, dommage, perte, tort*. (A. 888.)

INHONORIFICARE. — Ut INHONORARE. (Leg. Alem.)

INHORMIS. — Pro INNORMIS.

INHUMANATIO. — Christi incarnatio; *l'Incarnation du Christ*. (Facund. Herm.)

INIDONEITAS. — Imperitia, inscitia; *incapacité*. (Art. Spic.)

INIMICABILITER. — Hostiliter; *en ennemi, hostilement*.

INIMICALIS. — Inimicus, adversarius; *qui est ennemi, opposé, adversaire*. (Sid.)

INIMICARE. — Inimice agere; *agir en ennemi*. (Wic.)

INIMICATOR. — Ut INIMICALIS.

INIMICATUS. — Ead. notione. (Mur.)

INIMICIALITER. — Ut INIMICABILITER.

INIMICITIARE. — Inimicitias gerere; *être l'ennemi de quelqu'un*. (Chr. Volt.)

INIMICUS. — Diabolus, hostis generis humani; *le démon*. (Pass.) — Qui ob delictum aliquod inimicitiam domini sui incurrit; *vassal qui encourt l'inimitié de son seigneur*.

ININITIATUS. — Absque initio; *qui n'a pas eu de commencement*. (Claud. Mam.)

INIQUEUS. — Diabolus; *le démon*. (Comm.) *Iniqueus morbus, sacer ignis, erpeta*. (A. SS.)

INIRE. — Emere, per emptionem acquirere; *acheter*. (A. 1239.)

INITALICATUS. — Italus factus; *italianisé*.

INITIARE. — Incipere; *commencer*. (Anast.) — Baptismum dare; *baptiser*. (S. ix.)

INITIARIUM. — Infantia; *enfance*. (Vel. Gl.)

INITIATOR. — Auctor, qui incipit; *inventeur, celui qui commence à faire une chose*. (Vet. Gl.)

INITIATRIX. — Quæ est initium et origo; *« Omnium virtutum fides initiatrix »*. (Rudb.)

INIOQUARE. — Jocalia seu monilia dare.

INJUNCTIO. — Jussio, mandatum; *injonction*. (Conc. Hisp.)

INJungere. — *Injungere antiphonam, præcanere; entonner*. (Pet. Diac.)

INJURARE. — Jus exercere, seu iudicio dato iudicatum exsequi, vel per iudicium compellere. (A. 1174.)

INJURIA. — Jus, jurisdictio; *justice, jurisdiction*. (A. 1025.)

INJURIARE. — Conviciari, injuriam inferre; *injurier*. — Contradicere, infirmare; *infirmar, réfuter, contredire*. (Chartul. Cels.)

— Jus exercere, etc., ut INJURARE. (S. xi.)

INJURIARI. — Injuriam seu damnum inferre; *faire du tort*. (Bul. Honor. III PP.) — Pati, ægrotare; *être malade, souffrir*. (A. SS.)

INJURIATOR. — Qui facit injuriam; *celui qui commet une injustice, qui fait du tort*. (A. 1243.)

INLABORARE. — Pro adlaborare. (Script. rer. Fr.)

INLATERARE. — Ad latus esse; *être à côté, se toucher* (dicitur de locis contiguis et collateralibus in ch. a. 996.)

INLATIO. — In Missali Mozarabico, præstatio in Missa, forte ob donorum inflationem seu hostiæ oblationem; *παρομοιωσις* Græcis.

INLETHALIS. — Immortalis; *qui ne meurt pas, immortel*. (Isid.)

INLEVITAS. — Ponderositas, gravitas; *poids*. (A. SS.)

INLEX. — Illex; *sédacteur*. (A. SS.)

INLICITATIO. — Illicium, illectatio; *séduction, charme, appât*. (A. 567.)

INLICITER. — Contra fas et jus; *contre le droit*.

INLIGARE. — « Inter præfatos reges pura et simplex est in Dei nomine concordia inligata. » (Greg. Tur.); id est pacto firmata, sacramento sancita et ligata.

INLIQUIRI. — Irrorare, liquide illabi; *couler dans, couler vers, comme une pluie*. (Symm.)

INLOCALITER. — Locum non occupando; *sans occuper la place*. (Conc. Hisp.)

INLOQUIUM. — Pro ALLOQUIUM.

INLUSTER. — Pro ILUSTER.

INMAGISTRATUS. — In honore positus. (Vet. Gl.)

INMEMORATUS. — Memoriam excedens. (H. Nem.)

INMITRIATUS. — Mitra redimitus, ad summum pontificatum evelutus; *élevé au pontificat*. (Ot. Mor.)

INMULARE. — In mulionem seu acervum cogere; *mettre en meule, en tas*. (A. 1280.)

INNASCIBILIS. — Qui nasci non potest; *qui ne peut être créé*. (Tert.)

INNATURALIS. — Non naturalis, contra naturam; *qui n'est pas naturel*. (Elmh.)

INNATUS. — Proprius, genuinus; *naturel, original*; *« Innatum idioma »*. (Spec. Sax.)

INNIHILARI. — Pro ANNIHILARI.

INNEGALITER. — Inæqualiter; *inégalement, d'une manière inégale*. (Rath.)

INNITARI. — Pro INECTI. (A. 1261.)

INNO. — Abenim quo ad sal conficiendum utuntur; *bassine où l'on purifie le sel*.

INNOBILIS. — Opponitur nobili; *roturier*. (Ordin. reg. Fr.)

INNOCENS. — Stolidus, rusticus; *sot, mais, grossier*. (S. Hier.) — Liber seu collectio juris Pontifici sub auctoritate Inno-

centii III digesta, unde nomen. — *Innocens chori*, puer chori minister; *enfant de chœur*. (A. 1184.)

INNOCENTIE. — Argumenta quibus innocens quis probatur; *arguments au moyen desquels on prouve l'innocence d'un accusé*. (A. 1362.)

INNODARE. — Innectere, viocire, ligare; *lier, attacher*; *« Vinculis anathematicis ligare »*, passim in chartis.

INNODATUS. — Ligatus; *lié*. (Vet. Gl.) — Ornatus, indutus; *orné, vêtu*. (A. SS.)

INNORMARE. — Ad normam reducere; *ramener à la règle*. (Amal.)

INNORMIS. — Enormis, immensus; *énorme, immense*. (Conc. Hisp.)

INNORMITAS. — Enormitas, immensitas; *immensité, énormité*.

INNORMITER. — Enormi, immenso modo; *énormément*. (A. SS.)

INNOTABILIS. — Qui non notatur, immunitis; *qui ne se marque pas, exempt*. (Bal. Cap.)

INNOTARE. — Notum facere; *faire savoir*. (A. 1035.)

INNOTESCENTIA. — Innotescentia litteralis, litteræ quibus quis in jus vocatur; *assignation en justice*. (Leg. Pol.)

INNOTESCERE. — Significare, notum facere; *faire connaître, signifier, notifier*. (S. Aug.)

INNOTUS. — Qui ignorat; *qui ne sait pas*.

INNOVATURA. — Innovatio census, tributii; *renouvellement, changement d'impôt, de taxe*. (Gr. Tur.)

INNOXIARE. — Innocentem reddere, noxa et culpa liberare, purgare; *absoudre, innocenter*. (Dromp.)

INNUBÆ. — Virgines Deo dicatæ; *religieuses*. (Ch. C. M.)

INNUNEROSITAS. — Multitudo innu-mera; *foule immense*. (Syn. Hyb.)

INNUNEROSUS. — Innumabilis, innu-merus; *innombrable*. (A. SS.)

INNUOSUS. — F. prohibitus? (A. 1180.)

INNUPTUS. — Qui non matrimonio conjunctus est; *célibataire*. (Vet. Gl.)

INOBAUDIENCIA. — Non obedientia; *désobéissance*. (Tert.)

INOBAUDIRE. — Non obedire; *désobéir*. (Tert.)

INOBIEDIENTER. — Non obedienter; *sans obéir*. (S. Aug.)

INOBLIGARE. — Obligare, obligatum seu captivum retinere; *lier, attacher, retenir lié ou prisonnier*. (A. SS.)

INOBSCRIBILIS. — Qui obsecrationibus seu precibus non movetur; *qui ne se laisse pas toucher par les prières*. (S. Pac.)

INOBIARE. — Opponere, contradicere. (A. 901.)

INOFFICIALITAS. — Absentia ab Officiis divinis; *non présence aux Offices divins*. (Mart.)

INOFFICIARE. — Divina Officia peragere, interdum negligere; *célébrer l'Office divin, négliger de le célébrer*. (Hon. Aug.)

INOFFICIATUS. — *Inofficiata capella*, in-

qua non sit officium divinum; *chapelle abandonnée, où l'on ne célèbre pas l'Office divin.* (A. 1278.)

INOFFICIOSITAS. — Quod obstat posset et officio. (A. 1369.)

INOFFICIOSUS. — In alterius damnum factus; *fait au détriment d'autrui.* (A. 1391.)

INOLEARE. — Oleo seu chrismate perfundere; *arroser d'huile ou de saint-chrême.* (Pontifical. eccl. Sen.)

INOLITUS. — Insuetus, naturalis; *accoutumé, naturel.* (J. de J.)

INOLLARE. — In ollam mittere; *mettre dans un pot.* (Ap. Pez.)

INOMELUM. — Ut OENOMELUM.

INOPERABILIS. — Mucrose pro INOPINABILIS. (G. Chr.)

INOPERARE. — Operam locare, facere. (Pol. S. Rem. Rem.)

INOPERATUS. — Iners, segnis; *oisif, paresseux, inactif, incapable.* (Tert.)

INOPEROSUS. — Ead. notione. (A. SS.)

INOPINABILITER. — Inopinato, repente; *inopinément, tout à coup.* (A. 1261.)

INOPINARI. — Ignorare; *ne pas savoir.* (Gr. Tur.)

INOPORTUNITAS. — Pro Importunitas. (A. 1334.)

INOPPIDATUS. — Oppido privatus; *qui n'a pas de ville.* (Sid.)

INORARE. — Os instruere; *couronner le bord, d'une coupe, par ex.* (Tert.)

INORDINABILITER. — Sine ordine vel norma; *sans ordre, ni règle.* (Bal.)

INORDINALITER. — Ead. notione. (Cœl. Aurel.)

INORDINARE. — Ordinare; *mettre en ordre, ranger.* (Conc. Hisp.)

INORDINARIUS. — Qui alterius ordinationes seu jussa promulgat; *qui publie, qui annonce les ordres d'un autre.* (Ann. Præm.)

INORDINATUS. — Ordini seu regulæ repugnans; *récalcitrant, insoumis.* — Ap. Wisig. qui non facto testamento decedebat; *intestat.*

INORNARE. — Ornare; *décorer, parer.* (Tert.)

INOSCLARE. — Osculari, donationem propter nuptias osculo firmare; *Vid. Osculum.* (A. 1372.)

INOVARE. — Renovare, iterum concedere; *accorder de nouveau, renouveler une concession.* (A. 1350.)

INP. — Vid. IMP.

INPALAM. — Pro palam, nude. (Rath. ep. Nov.)

INPALPILIS. — Qui palpari nequit; *qui ne peut pas être touché.* (Script. rer. Fr.)

INPENARE. — Pennis instruere; *garnir de plumes; ol. empenner.* (H. Nem.)

INPERDIBILIS. — Qui perdi nequit; *qui ne peut se perdre.* (A. SS.)

INPLENIUM. — Plurimum. (A. SS.)

INPOSTMODUM. — Deinceps, in posterum; *dans la suite.* (Cap. C. M.)

INPRÆJUDICIALITER. — Aosque præjudicio; *sans préjudice.* (Ap. Oef.)

INPRÆMEDITATUS. — Non præmedi-

tatus, ex tempore; *sans préparation, à l'ins-tant.* (A. SS.)

INPRÆTERMISSA. — Continue, sine intermissione; *continuellement, sans interrup-tion.* (A. SS.)

INPRÆVOCABILIS. — Qui præfocari nequit (dicitur de crimine quod reus lacere nescit); *qui ne peut être élouffé.* (Script. rer. Fr.)

INPREZA. — Societas fœdere confirmata ad opus aliquod aggredendum; *association, société.* (H. Nem.)

INPRIMITUS. — Pro primitus; *pour la première fois, d'abord.* (Bal. Form.)

INPRISIONARE. — Ut PRISIONARE.

INPRO. — Loco vocis pro.

INPROMERE. — Culpare; *reprendre, dés-approuver.* (Vet. Gl.)

INQUA. — Vid. INCA.

INQUADRUS. — Quadratus carré. (Ap. Eccard.)

INQUÆSTA. — Inquisitio; *enquête.* (Pass.)

INQUASSABILIS. — Qui culti non potest, inconcussus; *ferme, inébranlable.* (Archit.)

INQUASSATUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

INQUASSIBILIS. — Qui quassari non potest, seu infringi.

INQUASSIBILITER. — Inconcusse; *d'une manière ferme, inébranlable.* (Mart., Ampl. Col.)

INQUESTA. — Inquisitio judiciaria, et quod propter inquestam domino vel iudici solvitur; *enquête judiciaire, et droit que perçoit le seigneur ou le juge pour chaque enquête.* (A. 1327.)

INQUESTARE. — Inquirere, interrogare; *informer, interroger, demander; ol. enquê-rer.* (A. 1391.)

INQUESTICIO. — Ut INQUISITIO. (Ord. reg. Fr.)

INQUESTIO. — Ead. notione. (Lex Sal.)

INQUESTUS. — Testis, ut videtur, qui in inquesta audiendus profertur; *témoin que l'on entend dans une enquête.* (Reg. Cam. Comp. Por.) — Pro inquisitus; *recherché.* (A. 1242.)

INQUIES. — Strepitus, turba; *bruit, trouble.* (A. SS.)

INQUIESCERE. — Quiescere; *se reposer.* (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

INQUIETARE. — Molestare, turbare; *inquiéter, troubler, molester.* (Sug.)

INQUIETAS. — Molestia, vexatio; *vexation, tracasserie.* (A. 779.)

INQUIETATIO. — Ead. notione. (A. 741.)

INQUIETATOR. — Qui inquietat, turbat, molestus est; *celui qui trouble, tracasse.* (T. rt.)

INQUIETUDO. — Ut INQUIETAS. (A. 1008.)

INQUILINA. — Quam aliqui habitat, instar inquilini; *celle qui habite provisoirement un lieu, locataire, fermière, habitante passagère.* — Anima inquilina est carnis ap. Tertul.

INQUILINATUS. — Habitatio inquilini; *séjour dans une maison louée, habitation de locataire.* (Tert.)

INQUIRERE. — Perquirere; *enquêter, ré-*

chercher. (Leg. Long.) — Litem instruire; *instruire un procès.* (A. 1079.)

INQUISIMENTUM. — Acquisitum ære proprio; *ce qu'on a acheté avec son propre argent.* (A. 1160.)

INQUISITIO. — Tributum, exactio publica, quæstia, vel quod ab inquisitoribus indicabatur et exigebatur; *taxe, aide, impôt.* — Lis, causa; *procès; cause.* (A. 1079.)

INQUISITIONALIS. — Qui ad inquestam spectat; *d'enquête, relatif à une enquête.* — « Articuli » seu « tituli inquisitionales; » *les articles d'une enquête.* (A. 1376, 1501.)

INQUISITOR. — Qui a rege in provincias delegatur de tributis aliisve rebus cogniturus; *enquêteur, commissaire envoyé par le prince dans les provinces pour surveiller la levée des impôts, ou remplir quelque autre fonction.* (Pass.) *Inquisitor fidei, is cui hæresim inquirendi cura incumbit; inquisiteur de la foi.* (Pass.)

INQUISITORIA. — Inquisitoria fidei, inquisitorum fidei sententia; *jugement prononcé par les inquisiteurs.* (A. 1482.)

INR. — Vid. cum INR.

INRATIONALITER. — Sine ratione, injuste; *sans motif, injustement.* (Tert.)

INRAZELLARE. — Navi vehere, ut DERAZELLARE. (A. 1321.)

INRECISSUS. — Non rescissus, confirmatus; *maintenu, confirmé, approuvé.* (Ap. Mab., Annal.)

INREFERIBILIS. — Qui referri seu reperi non potest; *qui ne peut être rempli.* (A. SS.)

INREGISTRARE. — In registra referre; *transporter sur les registres, enregistrer.*

INRELIGIOSITAS. — Perjurium ad sanctorum reliquias; *action de ne pas tenir un serment fait sur les reliques des saints.* (A. SS.)

INREMEDIABILITER. — Modo irremediabili; *sans remède.*

INREMORSUS. — Qui refelli non potest; *qui ne peut être réfuté, démenti.* (Ap. Ach., Spic.)

INREPTIO. — Pro irruptio. (Cap. C. C.)

INRESPIRABILIS. — Ubi respirari non potest; *où l'on ne peut respirer.* (Tert.)

INRESURGIBILIS. — Ude quis non potest resurgere; *d'où personne ne peut se relever.* (S. xii.)

INRIGATIO. — Inrigatio mensuræ, quod mensuræ superadditur et quasi conspergitur. (A. 1497.)

INROTARE. — Rotæ supplicio punire; *rouer.*

INROTULARE. — In rotulum seu acta referre; *inscrire, enregistrer, comprendre dans un rôle; ol. enrôler.* (A. 1218.)

INROTULATIO. — Relatio in rotulum; *action d'inscrire sur un rôle.* (A. 1218.)

INRUBIDUS. — Impudens, inverecundus; *sans pudeur, effronté.* (A. SS.)

INSABATATI. — Ut SABATATI.

INSACCARE. — In saccum mittere; *ensacher.* (A. 1341.)

INSACRAMENTARE. — Sacramento et jurjurando firmare; *corroborer une chose*

par la prestation du serment. (Gest. Abb. Lob.)

INSAISINARE. — In possessionem mittere; *mettre en possession; ol. ensaisiner.* (Pass.) — *Insaissinare se, in possessionem venire; se mettre en possession; ol. ensaisir.* (Pass.)

INSAISIRE. — Ead. notione. (Pass.)

INSALATA. — Acetaria, oluscula sale, olen et aceto condita; *salade.* (A. SS.)

INSALATIUM. — Ead. notione. (A. SS.)

INSALSATUS. — Insulsus, nullo sale conditus; *non salé.* (Mart.)

INSANIOSE. — Insane; *follement.* (Cons. Norm.)

INSANIRI. — Insanum haberi; *passer pour fou, être regardé comme insensé.* (A. SS.)

INSANUS. — Male sanus, valetudinarius; *mal sain, malade.* (Pass.)

INSCALARE. — Murum scalis admovere vel scalis muro adnotis locum ingredi; *escalader un mur, une place; ol. écheler.* (Knyg.)

— Scalam quæ criminis poena erat ascendere; *Vid. SCALA.* (A. 1358.)

INSECESTUS. — Scleris purus; *innocent du crime.* (Ben. abb. Petrop.)

INSCIOLUS. — Ignarus; *qui ne sait pas.* (Guid.)

INSCIUS. — Ignotus; *inconnu.* (A. SS.)

INSCONTRUM. — Commutatio intuita; *contre-échange.* (Ap. Mur.)

INSCRIBERE. — Accusare; *accuser, mettre en accusation.* (Conc. Autis.) — Assignare, addicere; *attribuer, assigner, adjudger une chose à quelqu'un.* (Leg. Pol.)

INSCRIPTIO. — Accusatio; *accusation, délation.* (Lex Burg.) — Documentum donationis; *acte, titre de donation.* (A. 800.) — Terminus, finis; *borne, limite.* (Pass.) — *Falsæ inscriptiones, a Phylacteria aut ligaturæ, quæ imprudentes pro febris aut aliis pestibus adjuvare putant.* (Ch. Car. M.)

INSCRIPTUM. — Donationis documentum, ut INSCRIPTIO. (Ann. Ben.)

INSCRIPTUS. — Non scriptus; *qui n'est pas écrit.* (Vet. Gl.)

INSCUM. — Una, simul; *ensemble, en même temps.* (A. 1277.)

INSECURITAS. — Periculum; *danger, absence de sécurité.* (Mart.)

INSECUTIO. — Persecutio; *action de poursuivre.* (Vet. Gl.)

INSEDUCIBILITER. — Sine deceptione; *sans tromperie.*

INSELLAMENTUM. — Instratum sellæ; *housse de selle.* (Tab. eccl. Grat.)

INSELLARE. — Ephippio seu sella equum vel mulam instruere; *seller un cheval ou une mule.* (Ch. Nev.)

INSENSIBILIS. — Expers sensu; *insensible, non doué de sens.* (Lact.)

INSENSIBILITAS. — Stupor vel durities animi; *insensibilité.* (A. 1484.)

INSENSIS. — Sine sensu, ut INSENSIBILIS. (Vet. Gl.)

INSENSUALIS. — Carens sensu; *non doué de sens.* (Cass.)

INSENSUALITAS. — Privatio sensus; *in-*

sensibilité, privation, absence de sens. (Bal., Mis.)

INSENSURA. — Thuribulum; encensoir. (A. 1415.)

INSERARE. — Sub sera claudere; mettre sous clé, enfermer. — Inserere; introduire.

INSERATIO. — Implicatio; insertion.

INSERATUS. — Cera imbutus, ut Ense-ratus.

INSERCULARE. — Inserere, inoculare; introduire. (Mur.)

INSERENARE. — Lucem dare; donner de la clarté, faire clair; ol. esclardir. (Vet. Gl.)

INSERTATUM. — Surculus insititius; rameau, arbrisseau enté. (Mur.)

INSERTORIUM. — Lorum quo sentum apprehenditur; courroie fixée dans l'intérieur du bouclier pour en faciliter la manœuvre. (Ainal.) — Seminarium, ubi arbores inse-runtur; pépinière. (Isid.)

INSERVIRE. — In servitum revocare, servitia exigere; réduire à la condition des serfs, exiger de quelqu'un les prestations dues par les serfs.

INSIBILIS. — Rudis, rusticus, imperitus. (Sim. Dun.)

INSIDIA. — Pyxis, capsula; boîte. (A. 1516.)

INSIDIAE. — Excubiæ; garde, guet. (Fict.)

INSIDIARE. — Insidias struere; dresser des pièges. (Form. Vet.)

INSIGILLARE. — Idem q. SIGILLARE.

INSIGNA. — Vexillum; bannière, enseigne. (Ap. Mur.)

INSIGNARE. — Indicare, quasi signo ostendere; montrer, enseigner. (Vet. Gl.) — Instruere, munire; garnir, fortifier. (St. Tornac.)

INSIGNARIUS. — Idem q. INSIGNARIUS.

INSIGNE. — Vexillum; bannière. (Leo Ost.) — Sagum militare armis et insignibus distinctum illius cuius est; cotte d'armes. (Thwrocz.)

INSIGILLUM. — Sigillum; sceau. (A. 1003.)

INSIGNARIUS. — Scutifer; écuyer. (Vet. Gl.)

INSIGNITAS. — Celebritas, dignitas, immunitas; renommée, considération, mérite, exemption. (A. 1383.)

INSIGNIUM. — Signum; marque, signe. (Suen.) — Miraculum; miracle. (Chr. episc. Met.)

INSIGNIUS. — Pro insignis. (H. Nem.)

INSIGNUM. — Vexillum; enseigne, bannière. (Rol. Pat.)

INSILIARIUS. — Prævus consiliarius; mauvais conseiller. (A. 885.)

INSILIUM. — Malum et prævum consilium; mauvais conseil. (A. 1003.)

INSIMUL. — Pro simul. (Ch. Car. C.)

INSIMULATOR. — Accusator; dénonciateur, accusateur. (Pac.)

INSINCERE. — Non sincere; non sincèrement. (A. SS.)

INSINUAMEN. — Doctrina; savoir, science. (Bosq.)

INSINUARE. — Practicis, in acta publica referre; enregistrer; ol. insinuer. (A. 1388.) — Docere; instruire, enseigner. (S. Hier.)

— inscribere, inscrire; écrire sur, tracer sur. (Boninc.)

INSINUATIO. — In acta publica relatio; enregistrement; ol. insinuation. (A. 1309.) — Doctrina, ut INSINUAMEN. (Vet. Gl.)

INSINUATIVUM. — Præstatio ab in Clerum allecto data cæteris clericis pro insinuatione, id est relatione in catalogum ministrorum ecclesiæ; droit de bienvenue. (Nov. Just.)

INSINUATOR. — Qui introducit; celui qui introduit, introducteur. (Tert.)

INSINUATRIX. — Que notum facit; celle qui fait connaître, qui fait un rapport. (S. Aug.)

INSIPIENTIA. — Ignorantia; ignorance. (S. XII.)

INSIPITUDO. — Ead. notione. (Ard. Mon.)

INSOBRINUS. — F. filius consobrini. (A. 793.)

INSOLATIATUS. — A osque solatio; qui n'est pas consolé, qui est sans consolation. (A. SS.)

INOLENTIA. — Desuetudo; désaccoutumance, perte d'une habitude. (Ach., Spic.)

— Defectus; manquement, faute. (A. 1341.)

— Insolentia, inopitæ; naïvetés, absurdités. (St. eccl. Torn.)

INOLENTIA. — Pro insolentia, arrogantia; insolence. (Ach., Spic.)

INSOLUBILITER. — Modo qui solvi nequeat; indissolublement. (Conc. Hisp.)

INSOLVENTIA. — Impotentia solvendi debiti; impuissance, impossibilité de payer ce qu'on doit. (A. SS.)

INSOLUTUS. — Non solutus; non payé. (Ch. Angl. Sax.)

INSOMNITAS. — Insomnia; insomnie. (Mart., Ampl. Col.)

INSONARE. — Sonare, campanam pulsare; sonner les cloches. (Script. rer. Fr.) — Divulgari, rumore esse. (A. 1164.)

INSOPIBILIS. — Qui sopiri seu pacari nequit; qui ne peut être assoupi ou calmé. (Mart. Cap.)

INSOPITABILIS. — Ead. notione. (Ach., Spic.)

INSOPORABILIS. — Qui dormiri nequit; qu'on ne peut endormir. (Vet. Gl.)

INSORDESCENTES. — Excommunicati nominatim declarati per annum in excommunicationem perseverantes, qui nullam adhibent diligentiam ad oblinendam absolutionem; excommuniés qui laissaient écoulér une année sans se faire absoudre.

INSORDESCERE. — Sordidum fieri; devenir sale. (Sid.)

INSORTIARE. — Adversus sortes munire; Vid. SORTIARI.

INSORTIS. — Non datus in sortem, non possessus; Vid. SORS. (A. 996.)

INSORTITUS. — Ead. notione. (A. SS.)

INSORTUS. — Ead. notione. (A. 996.)

INSPICIATUS. — Deformis, absque forma; informe, qui n'a pas de forme. (Tert.)

INSPECTOR. — Qui, prædis inspectis et adæquatis invicem, ea relevat quibus onus gravius ascriptum est, quæ sunt consita

lenius gravat; vérificateur, contrôleur. (Cod. Just.) — Is qui monasteria monialium visitabat; visiteur, ecclésiastique chargé d'inspecter les maisons religieuses de femmes. (Murat.)

— Inspectores inquestarum, quibus cura commissæ erat inspiciendarum inquestarum; enquêteur royal. (Ap. Laur.)

INSPIO. — Inspectio; examen, observation, inspection. (A. 1431.)

INSPICIUM. — Ead. notione. (Tert.)

INSPILIATOR. — Spoliator, latro grassator; pillard. (Lamb. Ard.)

INSPIRAMEN. — Inspiratio, afflatus; souffle, inspiration. (Conc. Tol. vi.)

INSPIRATIO. — Una ex tribus electionum formis, cum scilicet communiter et ab omnibus concorditer, quasi divino Spiritu afflatis, nullo discrepante, aliquis eligitur; election par inspiration, qui a lieu lorsque, sans aucune convention préalable, tous les électeurs, nemine reclamante, donnent leurs suffrages à la même personne.

INSPIRATUS. — Dicitur de eo quod subito et quasi divinitus accidit. (A. SS.)

INSPIRITALIS. — Non spiritalis, carnalis; qui n'est pas spirituel, matériel. (S. Paulin.)

INSPISSARE. — Condensare, spissum redere; concentrer, épaissir. (S. XIII.) — Augere, ampliare; augmenter. (Arnaud.)

INSPIRITUS. — Dicitur de eo quod est circa eorum. (A. 1399.)

INSPIRUS. — Impurus, nothus; illégitime, bâtard. (A. 1476.)

INSQUILLA. — Tintinnabulum, campanula; clochette, Vasconice esquilo. (Ch. Tolos.)

INSTAGNARE. — Stagnum construere; établir un étang. (Ap. OEtel.)

INSTALARE. — Ad stelam, palum vel cippum debonestare, torque ferreo devinere; pilorier, mettre au carcan. Vid. SCALA, STELA, SCALAR. (A. 1413.)

INSTALATIO. — Illigatio ad stelam, Vid. INSTALARE. (A. 1487.)

INSTALLARE. — Mittre in possessionem; mettre en possession, installer. (A. 1143.)

INSTALLATIO. — Actio mittendi in possessionem; mise en possession, installation. (A. 1143.)

INSTANS. — Momentum, temporis punctum; instant. (Lob., H. Brit.) — Vox forensis, appellans, vel qui causam instat seu prosequitur; demandeur; ol. appellant. (A. 1270.)

INSTANTIA. — Contentio, efflagitatio; demande pressante, instance. (Mur.) — Argumentum; preuve, argument. (A. 1308.)

INSTANTIVUS. — « Instantivæ preces: prières pressantes. » (A. 1311.)

INSTAR. — Similis; semblable: « Instar imagines. » (Anast.)

INSTARARE. — Definire, statuere; décider, résoudre, arrêter. (A. 1491.)

INSTAURAMENTUM. — Ut INSTAURUM. (A. 1158.)

INSTAURARE. — Supellectile agraria prædium vel domum rusticam instruere; munir

une métairie, une ferme de tout ce qui est nécessaire pour l'exploiter, animaux et outils. (A. 1215.)

INSTAURATIO. — Ut INSTAURUM. (A. 1258.)

INSTAURUM. — Quidquid ad agriculturam vel ad prædii instrumenta et suppellectilem pertinet, ut sunt animalia, pecora, servi, etc.; tous les ustensiles du labourage, bœufs, chevaux, outils, etc. (Mon. Angl.) Instaurum ecclesiæ, quidquid ad suppellectilem ecclesiasticam spectat; le mobilier d'une église. (A. 1287.)

INTELLARE. — Quasi stellis ornare; orner d'étoiles, étoiler. (A. SS.)

INSTERILIS. — Cultus, fertilis; fertile, cultivé. (A. 1361.)

INSTIGATOR. — Qui instigat, impellit, promoveat; celui qui pousse, qui excite, qui anime, instigateur. (Aus.)

INSTILLATIO. — Signum, subscriptio, rectius testium per eorum nomina appellatio; signature ou appel nominal des témoins. (Nov. Tract. Dipl.)

INSTINGUERE. — Instigare; pousser, exciter. (Vet. Gl.)

INSTIRPARE. — Inserere, plantare; introduire, planter. (Brompt.)

INSTITA. — Officina, locus ubi merces venum exponuntur; boutique de marchand. (Pet.) — Vitis seu latum cingulum; banderole, bande d'étoffe. (Vet. Gl.)

INSTITARE. — Mortuum invo vere; plier un mort. (Pap.)

INSTITURA. — Institutio; instructio. (Bul. L. III PP.)

INSTITUTA. — Institutiones Justiniani, les Institutes. (Ap. Mur.)

INSTITUTARIUS. — Qui institutis studet; qui étudie les Institutes de Justinien. (St. Univ. Tolos.)

INSTITUTE. — Ex professo, ex instituto; ouvertement, à dessein. (Lex Wis.)

INSTITUTIO. — Precaria, datio ad precariam; Vid. PRECARIA. (A. 942.) — Tributum, quidquid in præstationem instituitur, ut INDICTIO. (A. 1213.)

INSTITUS. — Pro Insetus. (Mart., Anecd.)

INTRIGARE. — Ut INTRICARE. (Ap. Mur.)

INSTRUCTOR. — Præceptor, qui instruit, docet; précepteur. (Spic. Font.)

INSTRUCTUS. — Impulsus, inductus, suasio; instigation, incitation, conseil. (Gest. abb. Gembl.)

INSTRUMENTALITER. — Vice instrumenti. (St. Syn. Corisop. eccl.)

INSTRUMENTARIUM. — Chartularium; chartulaire. (Chartul. Cosaur.)

INSTRUMENTATUS. — In instrumento descriptus; décrit, consigné dans un écrit. (A. SS.)

INSTRUMENTUM. — Scriptum, charta; titre, charte, écrit. (Pass.) Instrumentum quit-tarum, apocha; quittance. (A. 1319.) — Liber; livre. (Tert.) — Institutio, documentum; instruction: « Fortunæ et infortunia mea ad aliorum forsitan quæcunque instrumentum decrevi contexere. » (Guib.)

Instrumentum Vetus, id est Testamentum; *Pancien Testament*. (Pass.) *Instrumentum Novum*, id est Testamentum; *le Nouveau Testament*. (Pass.)

INSTUFFARE. — Instruere; *Vid.* STUFFARE.

INSUBSTANTIALIS. — Cujus nulla est substantia; *dont il n'existe aucune substance, insubstantiel*. (Mab., *Annal.*)

INSUBSTANTIVUS. — Ead. notione. (Iren. *Int.*)

INSUBULARE. — Involvere; *envelopper*. (Vel. *Gl.*)

INSUBULUS. — Liciatorium; *ensouple*. (Vel. *Gl.*)

INSUFFICIENS. — Non sufficiens; *insuffisant pour, qui n'a pas le pouvoir de*. (Terl.) — Prorsus sufficiens, quantum satis est: (A. 1351.)

INSUFFICIENTIA. — Indigentia; *pauvreté, indigence*. (Mad.) — Inscitia, imperitia, facultatis inopia; *insuffisance, incapacité, défaut d'intelligence*. (Mur.) — Insatiabilitas; *insatiabilité*. (Terl.)

INSUFFLARE. — Despuere; *Vid.* EXSUFFLARE.

INSUFFLATIO. — *Vid.* EXSUFFLATIO.

INSULA. — Domus ab aliis separata; *bâtiment isolé et séparé des autres*. (Anast.)

INSULARE. — In insulam convertere; *changer en île*. (S. Aug.)

INSULARIUS. — Ostiarius; *portier, concierge*. (Vel. *Gl.*)

INSULATUS. — Nulli contiguus, undique separatus et commensabilis; *isolé. Altare insulatum; autel isolé*. (A. SS.)

INSULERE. — Aggredi, oppugnare; *attaquer, assaillir*. (A. 1372.)

INSULETUM. — Parva insula; *petite île, îlot*. (Rym.)

INSULGERE. — Resilire; *sauter en arrière, revenir en snutant*. (S. xiii.)

INSULTARE. — Ul INSULERE. (A. SS.)

INSULTUS. — Aggressio, assultus, oppugnatio, quævis expeditio militaris; *attaque, agression*. (A. 1236.) — Injuria, ludibrium; *insulte*. (Pass.)

INSUMERE. — Incipere, inchoare; *commencer*. (S. xiii.)

INSUPER. — *Insuper annum*, per annum, anno corrente; *pendant l'année, l'année courante*. (A. 1065.)

INSUPERSETUS. — Pro supra insertus. (Ch. *Burg.*)

INSUPPORTABILIS. — Non ierenuus, intolerabilis; *insupportable*. (Mart. *Anecd.*)

INSURDARE. — Surdum reddere; *rendre sourd*. (Mur.)

INSURGERE. — Urgere, excitare, impellere; *pousser à, exciter à*. (A. 1004.)

INSURRECTIO. — Rebellio; *révolte*. (Rym.)

INSUSPENDIUM. — Catena ferrea vel lamina denticulata lictibus in loco suspendendis; *crémaillère*

INSUSPICABILIS. — Qui non potest in suspicionem venire; *insoupçonnable, qu'on ne peut soupçonner*. (Pas.)

INSUSTENTABILIS. — Intolerabilis; *insupportable*. (Lact.)

INSUTURA. — Sutura; *couture, suture*. (A. 1395.)

INTABERNATUS. — *Intabernatum vinum*, in taberna venale; *vin qui se vend qu cabaret*. (A. 1194.)

INTABULAMENTUM. — Stylobata; *piédestal, alias entablement*. (A. 1376.)

INTABULARE. — In tabulas referre; *Vid.* TABULÆ OFFICIALES. (Bul. *Inn. VIII PP.*) — *Intabulatum* seu crepidinem construere. (Reg. *Ph. Aug.*)

INTACIBILIS. — Qui non tacet; *qui ne se tait pas*. (Mart. *Anecd.*)

INTAGIATUS. — Incisus, cælatus; *grn-vé, entaillé*. (Mur.)

INTAGLIATUS. — Ead. notione. (Pet. *Ar.*)

INTALIA. — Incisio, sculptura; *entaille*. (Mur.)

INTALIATUS. — Ul INTAGIATUS. (A. 1325.)

INTAMINARE. — Contaminare; *souiller, altérer, tacher*. (Conc. *Hisp.*)

INTANGIBILIS. — Qui tangi nequit, nulli patens incommoditati, nulli molestiæ. (A. SS.)

INTANTARE. — Spondere, promittere, nisi idem sit q. CANTARE. (A. 1204.)

INTANTO. — Pro interea temporis, idiotismus Italicus. (A. SS.)

INTASSARE. — In struem seu tassum ordinare; *mettre en tas*. (A. 1247.)

INTASSATOR. — Qui in acervum congerit; *celui qui empile, qui met en tas*. (A. 1312.)

INTAXARE. — Ul INTASSARE. (Tubul. *Cal.*)

INTECTAMENTUM. — Tegmentum; *couverture, enveloppe*. (Vel. *Gl.*)

INTEGRALIS. — Integer; *intact, non touché*. (Pass.)

INTEGRALITER. — Omnino; *entièrement*. (A. 1332.) — Integer, sincere, sine dolo; *avec sincérité, loyalement*. (A. 1261.)

INTEGRARE. — Ratum habere, approbare; *approuver, ratifier*. (A. 1410.) — Perficere, complere; *achever, accomplir*. (A. 1337.)

INTEGRATIO. — Approbatio; *approbation*. (A. 1410.)

INTEGRATUS. — Ratus, approbatus; *ratifié, approuvé*. (A. 1410.)

INTEGRE. — Omnino; prorsus; *entièrement*. (A. 1317.)

INTEGRITAS. — Ul INTEGRITAS.

INTEGRITATE. — « Has denique res cum omni integritate. » (A. 845.) Id est cum colonis et servis ibi commanentibus, cum domibus et suprapositis, cum terris cultis et incultis, etc.

INTEGRITER. — Ul INTEGRE. (Ach., *Spic.*)

INTELLECTE. — Intelligenter; *d'une manière intelligente*. (A. 1366.)

INTELLECTUALITAS. — Intelligentia; *intelligence de*. (Terl.)

INTELLECTUS. — Salvus conductus, com-

meatus, publica fides vel potius intelligentia, consilium, cognitio. (A. 1238.) — Animi affectio; *Gal. sentiment*. (Ao. *Lam.*) — Conscientia. (Act. *ing. Carc.*)

INTELLIGENTIA. — Concordia, consensus, conspiratio, fœdus; *intelligence, accord*. (A. 1496.)

INTELLIGENTITAS. — Id quo quis intelligit, seu habet intelligentiam; *ce par quoi on comprend, on a de l'intelligence*. (Mab., *Ann.*)

INTELLIGERE. — In animo habere; *entendre, faire une chose, avoir l'intention de, vouloir*. (Lex *Sal.*)

INTELLIGIBILIS. — Vir intelligens, peritus; *homme intelligent, habile. Intelligibile tempus seu ætas intelligibilis*, qua scilicet infantes rationis et intelligendi quæ agunt sunt capaces; *âge où les enfants comprennent la portée de ce qu'ils font*. (A. 817.) *Intelligibilia*, animæ corpore per mortem exultæ; *les âmes dépouillées après la mort de leur enveloppe terrestre*. (A. SS.)

INTEMPORALIS. — Intempestivus; *inopportun, intempestif*.

INTEMPORALITER. — Semper, sine temporis mensura; *continuellement, toujours*. (Lex *Wisig.*)

INTENAGLIARE. — Candenti forcepe membra discerpere; *tenailler avec des tenailles rougies au feu*. (Mur.)

INTENDERE. — Velle, decernere; *vouloir décider*. (Thwroc.) — Intelligere, interpretari; *comprendre, entendre*. (A. SS.) — Existimare, habere; *estimer, croire, penser*. (A. 1330.) — Tendere, ire, proficisci; *partir, aller à, tendre vers*. (A. 1420.) — Judicio contendere, litigare; *plaider, avoir une contestation judiciaire*. (Gr. *Tur.*) — *Intendere se*, se introducere. (H. *Nem.*) *Intendere alicui de aliqua re*, hanc illi ad suum commodum præbere. (A. 1323.)

INTENDIMENTUM. — Mens, intelligentia, item fraus, fallacia, dolus; *entendement, tromperie, ruse*. (A. 1278.)

ITENEBRICATUS. — Tenebris offusus; *couvert de ténèbres*. (Orig. *Int.*)

INTENSITAS. — Intensio; *pression, compression*. (A. SS.)

INTENTABILIS. — Tentationi non obnoxius; *qui n'est pas sujet à être tenté*. (Orig. *Int.*)

INTENTALIS. — Qui non potest tentari; *qui ne peut être tenté*. (Vel. *Gl.*)

INTENTATIO. — Intentatio criminum, accusatio; *action d'intenter des accusations*. (Terl.)

INTENTATOR. — Qui neminem tentat seu sollicitat ad malum; *qui ne tente, qui ne pousse pas à faire le mal*. (Jac.)

INTENTIO. — Contentio, controversia, dissidia, discordia; *controverse, dispute, discussion, querelle*. (Vel. *Script.*) — Accusatio; *accusation, action d'accuser*. (Cod. *Th.*) — Finis, spatium, limes; *étendue, limite*. (A. 1023.)

— Propositum, animus; *intention*. (A. 1308.)

— Indicium; *indication*. (Arn. *Vil.*)

INTENTIONARE. — Litem, controversiam alicui movere; *entamer une discussion, une*

dispute, un procès avec quelqu'un. (Ap. *Ugh.*)

INTENTISSIME. — Diligentissime, *avec beaucoup de diligence*. (S. *Aug.*)

INTENTUS. — Consilium, animus, mens; *intention*. (Anast.)

INTEPIDUS. — Valde cupidus; *très-désireux de*. (A. SS.)

INTER. — Pro penes, *apud, intra, tamquam interdum usurpatur*.

INTERAMNIUS. — Inter duos amnes situs; *situé, placé entre deux fleuves*. (Vel. *Inst.*)

INTERARE. — Notum facere; *faire savoir*. (Ap. *Mur.*)

INTERCAPEDINARE. — Intercapedinem seu intervallum facere; *interrompre, suspendre*. (A. SS.)

INTERCAPITIO. — Intervallum; *intervalle*. (Vel. *Gl.*)

INTERCARAXARE. — Dolere, pro CARAXARE.

INTERCEDERE. — Pro quodam reo causa cognita, veniam a iudicibus postulare; *intercéder pour un condamné, demander sa grâce*. (Pass.) — Spondere, fidejubere, obligari; *répondre, garantir, s'obliger*. (A. 1223.)

INTERCEDIMENTUM. — Pactum, sponsio, fidejussio, obligatio; *arrangement, caution, garantie*. (A. 1332.)

INTERCEPTIO. — Aggressio; *entreprise*. (H. *ep. Autis.*)

INTERCEPTURA. — Ead. notione. (A. 1231.)

INTERCESSOR. — Episcopus qui sedo vacante episcopatum administrat, donec proprius aliquis sit; *évêque chargé de l'administration d'un siège vacant*. (Conc. *Carth. v.*) — Exsecutor, qui a rectore provinciarum dabatur presertim ad exigenda delicta fiscalia et publicas functiones; *officier chargé de faire rentrer les impositions et les autres branches du revenu public*. (Cod. *Th.*)

INTERCESSORIUS. — *Intercessorio nomine obligari*, de sponsora dicebatur qui obligabatur pro alio. (St. *Mass.*)

INTERCHARAXARE. — Interlineare; *Vid.* CHARAXARE.

INTERCIATORIUM. — Ornamenti muliebris species; *« Interciatorium unum de oerlis. »* (A. 1358.)

INTERCIDIVUS. — Interveniens; *celui qui intervient, se porte caution*. (A. 1209.)

INTERCIPIERE. — Aggredi, usurpare, occupare, vel contra pactum quidpiam agere; *attaquer, usurper, s'emparer ou entreprendre quelque chose contre une convention*. (A. 1218.)

INTERCISIO. — Injuria; *Vid.* INCISIO. (Lex *Long.*)

INTERCLAUSURA. — Idem q. Gall. *enclausure*. (Mat. *Par.*)

INTERCLUSUS. — Inclusus, insertus; *inclus*. (Mart. *Anecd.*)

INTERCOMMUNICARE. — Una communicare, vocare se vicissim in partem omnium; *s'entrecommuniquer*. (A. 1401.)

INTERCOMMUNICATIO. — Mutua et reci-

proca communicatio; action de se communiquer. (A. 1401.)

INTERCOPULARE. — Coniungere; joindre ensemble. (A. SS.)

INTERCURSUS. — Pactum mutuum inter dominos, ratione cuius viri et femini servituti obnoxii in alterutrius dominio domicilium eligere seu nuptias contrahere possunt; entrecours, convention entre seigneurs, en vertu de laquelle les serfs de l'un pouvaient se marier et s'établir dans les terres de l'autre. (Pass.) — Jus quo burgenses seu incolae urbis cujusdam in alterius dominiis urbem sedem figere possunt, nullis immunitatibus aut privilegiis amissis; entrecours, droit qu'avaient les bourgeois de deux seigneuries de s'établir librement de l'une dans l'autre, sans crainte de perdre leurs franchises. (Pass.) — Intercursus decimarum, pactum inter dominos ratione cuius dimidiam partem decimarum percipiunt ex agris a suis subditis in alieno territorio cultis. (A. 1310.) Intercursus mercium, mutuum commercium, liberum et pacto confirmatum. (Pass.)

INTERDIARIUS. — Qui interdium furatur; voleur de jour. (Vet. Gl.)

INTERDICCIO. — Pro jurisdictione. (Ord. reg. Fr.)

INTERDICIUM. — Interdicium porci, porci mactatio seu jus quod ob id exsolvitur; action de tuer un porc, ou droit que l'on paye pour chaque porc qui se tue. (Chartul. S. Vinc. Cenom.)

INTERDICIUM. — Excommunicationis species; interdict, sorte de censure ecclésiastique. (Pass.)

INTERDONATIO. — Donatio mutua; dan mutuel. (Ap. Marcult.)

INTERDUCIÆ. — Interducia, intervallum temporis; trêve, repos, répit. (S. Bonif. ep. Mogunt.)

INTERDUOS. — Interjectum spatium; entredeux. (Chrodeg.)

INTERESSE. — Usura, fœnus, quod ultra sortem sortitur; intérêt usuraire, usure. (Mat. Par.) — Quod clericis qui divinis intersunt Officiis distribuitur; honoraires des clercs qui assistent aux Offices religieux. (A. 1310.)

INTERESSENS. — Qui interest seu præsens est; qui est présent, qui assiste. (Lob. H. Par.)

INTERESSENTIÆ. — Quod clericis divinis interessentibus Officiis distribuitur, ut INTERESSE. (A. 1585.)

INTERESSOR. — Socius; compagnon. (A. SS.)

INTERFEMINEUM. — Inguen. (A. SS.)

INTERFESSUS. — Infatigabilis; qui n'est pas fatigué. (Pap.)

INTERFODERE. — Fooere, terram agone versare; houer, fouir la terre. (A. 1329.)

INTERFORE. — Pro interesse. (A. SS.)

INTERFUGIUM. — Effugium, tergiversatio; subterfuge. (Cons. Brag.)

INTERIA. — Intestina; entrailles. (J. de J.)

INTERIBILIS. — Qui mori potest; mortel, sujet à la mort. (Tert.)

INTERINAMENTUM. — Rati habitio, approbatio; entérinement, approbation. (A. 1394.)

INTERINARE. — Ratum habere, approbare; ratifier juridiquement, entériner. (A. 1342.)

INTERINARE. — Spondere, fidejuberé, vadem dare; cautionner, garantir; ol. entériner. (A. 1275.)

INTERINATIO. — Ut INTERINAMENTUM.

INTERINIMENTUM. — Partium coram iudice certamen mutuum; discussion, débat des parties devant le juge.

INTERINSTITUTIO. — Additio portioni hæredis constituti; addition faite à la part de l'héritier principal. (A. 1263.)

INTERIORA. — Mysteria, ut videtur. (Priv. Alexand. II PP.)

INTERIORITAS. — Locus interior; endroit intérieur, recoin, caché. (Guib.) — Intima animæ dispositio; intérieur de l'âme. (Ann. Ben.)

INTERITUS. — Multa quæ domino competit ex homicidio; amende qui revient au seigneur pour chaque meurtrier. (A. 1233.)

INTERLAQUEATUS. — Interpositus, interjectus, illigatus, ex Gal. entrelacé. (Mon. Ang.)

INTERLARDARE. — Leviter transfigere; entrelarder. (Dicitur de ictu gladii interius non penetrante.) (A. 1415.)

INTERLIDERE. — Interpaulatim lædere; froisser contre. (P. Paul.)

INTERLIGALITER. — Illegitime; contrairement au droit. (A. 1350.)

INTERLIGATIO. — Fœdus, conspiratio; association, alliance. (A. 1386.)

INTERLIGNUM. — Vasculum ligneum? (Cat. orn. S. Mart. Lemov.)

INTERLIMITANEUS. — Medius, interjectus; placé au milieu, situé entre. (A. SS.)

INTERLINEARE. — Inter lineas scribere correctionis causa; faire des corrections dans les interlignes. (A. 1278.)

INTERLINEARIS. — Inter lineas scriptus; écrit dans l'intervalle des lignes, interlinéaire. (Pass.)

INTERLINEATURA. — Additio vel correctio interlinearis; addition ou correction écrite entre les lignes. (A. SS.)

INTERLOCUTORIA. — Vox forensis; Gal. interlocutoire, jugement qui ne décide point le fond de la cause, mais règle seulement certaines mesures préparatoires. (A. 1209.)

INTERLUDIUM. — Fabula scenica; pièce de théâtre. (Ch. Angl.)

INTERMEDIUM. — Velamen quod intermedium est. (Bul. Clem. VI.)

INTERMINABILIS. — Sine termino, interminatus, infinitus; qui n'a pas de limites, interminable, éternel. (Tert.)

INTERMINABILITER. — In perpetuum; pour toujours. (Lob. H. Brit.)

INTERMINATIM. — Ead. notione. (A. 978.)

INTERMINATIO. — Minæ, conminatio; menace. (Dig.) — Interminationes, fines agrorum, termini; limites, bornes des champs. (A. 984.)

INTERMINA. — Ut INTERMINATIONES. (A. 815.)

INTERMISSIO. — Interventus; entremise. (A. 1091.)

INTERMITTERE. — Immiscere; mêler. (A. 912.)

INTERNECARE. — Penitus necare; détruire entièrement, anéantir. (Prud.)

INTERNECATIO. — Mors quæ conligit alicui dum est in itinere; mort subite. (Vet. Gl.)

INTERNECIES. — Mors, jactura; mort. (A. SS.)

INTERNECTARE. — Occidere; tuer. (Vet. Gl.)

INTERNECTUS. — Occisus; tué. (Id.)

INTERNICIDA. — Qui occidit, necat; meurtrier. (Cod. Th.)

INTERNICIDIUM. — Homicidium; assassinat, mort violente. (J. de J.)

INTERNICIO. — Ead. notione. (A. 1070.)

INTERNUPTÆ. — Iterum nuptiæ; mariage en secondes noces. (Conc. Valent.)

INTERPAULATUS. — Interruptus, non continuus, alterius; qui n'est pas continu, qui alterne. (A. 1314.)

INTERPELLARE. — Deprecari, exorare; prier, supplier. (Lob. H. Brit.) — Ut INTRADARE. (Id.)

INTERPELLATIM. — Alternatim; alternatiuement. (A. SS.)

INTERPELLATIO. — In jus vocatio; citation en justice, assignation. (Lex. Rip.)

INTERPELLATOR. — Qui alium interpellat in eo quod possidet, actor; demandeur. (Mur.)

INTERPETITIO. — Actio in iure qua quis per actorem intermedium rem quamquam repetit; demande que l'on fait en justice par l'entremise d'un tiers. (A. 1356.)

INTERPOLANTIA. — Intermissio, cessatio; discontinuation, cessation. (A. SS. Ben.)

INTERPOLATE. — Interrupte, non continue, alternatim; d'une manière interrompue, non continuellement. (Chr. Mel.)

INTERPOLATUS. — Ut INTERPAULATUS. (A. SS.)

INTERPONERE. — Intermittere, procrastinare; retarder, interrompre. (A. SS.) — Recipere; recevoir. (A. 1287.)

INTERPRÆTENDERE. — Aggredi, usurpare, contra pactum vel jus aliquid agere; attaquer, empiéter, agir contrairement à la justice ou à un accord. (A. 1405.)

INTERPRAISIA. — Ut INTERPRISA. (A. 1119.)

INTERPRENDERE. — Ut INTERCIPIERE. (S. ix.)

INTERPRES. — Intercessor; contradicteur, opposant. (A. 954.) Interpres nuptiarum, interuentus; négociateur de mariages. (Cod. Th.)

INTERPRESSIO. — Ut INTERPRISA. (A. 863.)

INTERPRESURA. — Ead. notione. (A. 1217.)

INTERPRETATIO. — Iudicium; jugement; ol. interprétation. (A. 1256.)

INTERPRETATIVUS. — Suspectus : «

Menti capti veri vel interpretativi. » (St. syn. Clar. a. 1337.)

INTERPRETIUM. — Quod de pretio rei restat; le surplus du prix. (Vet. Gl.)

INTERPRETRIX. — Iudex; juge. (A. 867.)

INTERPRISA. — Interceptio; entreprise, projet; ol. emprise, emprise, empressure, etc. (A. 1242.)

INTERPRISIA. — Ead. notione. Imo facultas a principe subdito data, qui injuria affectum se vel spoliatum ab alterius principis subdito queritur, ejusdem principis subditos eorumque bona interpretandi seu occupandi; idem q. MARCHA et REPRESENTALIA. (A. 1482.)

INTERPUGNA. — Conflictus; combat, escarmouche. (Elmh.)

INTERRAGIUM. — Inhumatio; enterrement, sépulture; ol. enterrage. (St. synad. Eccl. Par.) — Quod pro humatione datur sacerdoti; honorarius dus au prêtre pour un enterrement. (A. 1346.)

INTERRAMENTUM. — Humatio, sepultura; enterrement. (Miss. Vet.)

INTERRARE. — Humo mandare; enterrer. (Leg. Edu. Conf.)

INTERRASILIS. — Cælatus, incisus; ciselé, orné de cisèlures. (Pass.)

INTERRASOR. — Qui opus interrasile exsequitur; ouvrier ciseleur. (Vet. Gl.)

INTERRATUS. — Terra munitus; garni de terre, terrassé. (Mhr.)

INTERREX. — Gubernator regni; régent du royaume. (Hect. Boet.)

INTERRIVATIO. — Pro derivatio. (Barth. Gl.)

INTERRIVATUS. — Rivis distinctus. (Dud.)

INTERROGARE. — Licentiam petere; demander la permission. (Reg. S. Pach.)

INTERROGATIO. — Petitio, exactio; demande, réclamation. (A. 1201.)

INTERSCICUS. — Dicitur de arbore quæ exarescit, deperit; entrecsc. (A. 1308.)

INTERSIGNIA. — Arma; armoiries. (W. de Pod. Laur.)

INTERSIGNIUM. — Signum, insigne; enseigne. (Tab. ep. Carn.) — Limes, terminus; borne. (A. 1428.) — Signum, nota; marque. (A. 1360.)

INTERSIGNUM. — Signum militare; enseigne. (A. 1291.) — Clamor militaris; cri de guerre, cri d'armes. (Gest. Cons. And.) — In jus vocatio; assignation. (Vet. Ch.) — Indiciu; marque, trace; ol. entresaigne, entresain. (Pass.)

INTERSTALARE. — Inter se pugnam conserere. (Mart., Anecd.)

INTERSTANTIA. — Pro distantia. (Thwrock.)

INTERSTARE. — Dicebantur in choro monachi cum ad Officiu divinum alterni sedebant, et alterni stabant, hoc scilicet ordine ut inter duos stantes unus sederet, et vicissim. (S. Will. Const. Hirs.)

INTERSTELLATUS. — Stellis conspersus, ornatus; parsemé d'étoiles, étoilé. (Ap. Mur.)

— Interstinctus; parsemé, nuancé, semé. (And. Flor.)

INTERTENEMENTUM. — Præsertim dicitur de eo ad victum et cultum; dépense que l'on fait pour les choses nécessaires à la vie, entretien d'une personne, d'un bien; ol. entretenement.

INTERTENERE. — Alere, sumptus necessarios ad victum cultumve suppeditare, fovere, sartum lectum conservare; entretenir. (Pass.) *Interteneri* se. colluctari, inter se complexi, s'entretenir. (A. 1374.)

INTERVENTIO. — Conservatio; action de conserver, conservation. (Ap. Rym.)

INTERIARE. — Sequestrare, in manum tertiam ponere; séquestrer, mettre en main tierce; ol. entiercer, entiercher. (Pass.)

INTERIATURA. — Sequestratio seu depositio rei penus sequestrum; séquestration. (Ch. Alem.)

INTERIATUS. — In manum tertiam positus; mis sous le séquestre; ol. entiercé. (Pass.)

INTERTENENTIA. — Idem q. **INTERTENEMENTUM.** (A. 1470.)

INTERITIO. — Idem q. **INTERIATURA.** (A. 1292.)

INTERITIUS. — Sagesler; médiateur, dépositaire d'objets séquestrés. (Vet. Gl.)

INTERTORCINIUM. — Tæda, fax; torche. (Ch. Occit.)

INTERTURRIUM. — Spatium interjectum inter duas turres; espace compris entre deux tours, courtine. (A. 1091.)

INTERTUTRIX. — Curatrix; tutrice. (A. 1335.)

INTERVALLARITER. — Per intervalla; par intervalles. (Egid. Corb.)

INTERVENIRE. — Dicebantur ii quorum intervenit ac intercessione principes ac reges alicui aut ecclesie, aut privato, quidpiam concedebant, unde crebri legitur hæc formula in diplomatibus: *per interventum, intervenitu* magnatis alicujus id esse concessum.

INTERVENTORES. — Dicti 4° ii qui sedo vacante episcopatu administrabant, donec proprius alicui electus esset; *Vid.* **INTERCESSOR** (S. Aug.); 2° sponsores in baptismo, patrini; *parrains.* (Nicol.)

INTERVENTUS. — Intercessio; *Vid.* **INTERVENIRE.** (A. SS.)

INTERVERSUS. — Interruptus. (A. 1212.)

INTERULA. — Camisia; chemise. (Vet. Gl.)

INTERULATUS. — Camisia indutus; vêtu d'une chemise. (Vet. Gl.)

INTESTABILIS. — Qui nec testamentum legitime condere potest, nec bona ipsi testamento legata percipere; *qui ne peut tester ni recueillir une succession.* (S. x.)

INTESTATIO. — Bona mobilia, seu catala intestatorum quæ ad dominos, ex eo quod quis decesserat intestatus, pertinebant; biens meubles des intestats (ils appartenaient au seigneur du lieu où ils mouraient).

INTESTATUS. — De quo testator testamento non disposuit; ce dont le testateur

n'a pas disposé, ce qu'il n'a pas compris dans son testament. (Test. S. Dem.)

INTESTUS. — Pro intestatus. (St. Cad.)

INTEXTUS. — Nnde, pannus pictura textili distinctus; étoffe brodée. (A. 1074.)

INTHICA. — Reconditorium, ut **ESTHICA.**

INTHINGARE. — Donare, tradere; *Vid.* **THINGARE.**

INTHRONIASTICUM. — Quon pro ordinatione datur episcopo ordinanti, vel clericis, vel notariis ecclesiasticis; cadeau que l'on fait, lors de l'ordination d'un évêque, à l'évêque qui préside la cérémonie, aux clercs et aux notaires de l'église. (Dig.)

INTHRONISARE. — Episcopum vel alium in thronum inducere, in possessionem mittere; introniser, installer. (J. de J.) — Thronum seu sedem episcopalem constituere; créer, établir un siège episcopal. (A. 973.)

Inthronisare mensam, altare profanatum conciliare; réconcilier un autel profané. (Nicol. I. PP.) *Inthronisare sponsam, sponsam conjugalem benedictionem impertiri; donner la bénédiction conjugale.* (Lud.) *Inthronisare penitentes, eos absolvi ad sacra communioni restituere; donner l'absolution aux pécheurs qui se repentent, et les admettre à la communion.* (Chr. Magd.)

INTHRONISMUS. — In thronum induction; installation, intronisation. (Liber. Diac.)

INTHRONIZATIO. — Ead. notione. (Marl., Anecd.)

INTIBA. — Species herbæ; endive. (Vet. Gl.)

INTIDIGRUMA. — F. legend. *nitidigruma*, ut intelligatur famula quæ nendo vacat, a *nitere*, nere, et *gromus*, fauulus. (A. SS.)

INTIMARE. — Innotescere, notum facere; faire savoir, notifier, signifier; ol. intimare.

INTIMATIO. — Denuntiatio judiciaria; intimation. (A. 1322.)

INTIMAS. — Interius habitans, vel secretarius, consiliarius intimus; qui habet dans l'intérieur d'une maison, ou secrétaire intime. (J. de J.)

INTIMATUS. — Vox fori, provocatus; intimé. (A. 1399.)

INTIMIDARE. — Metum incutere; intimider. (A. SS.)

INTIMIOR. — Familiarior; plus intime, plus familier. (S. Ant.)

INTINGERE. — « Na ullus intingeret ad incidendam silvam suam, » id est ne ullus eam attingeret, seu incidere auderet. (Act. Mur. mon.)

INTITUBATUS. — Immotus. (A. SS.)

INTITULARE. — Titulos libris scriptis appingere, opponere; mettre les titres aux livres. (Guig. Carl.) — Ad titulum vel ecclesiam promoveri; *Vid.* **TITULARE.** (Pass.)

INTITULARI. — Titulo decorari, præsignari, nomen obtinere; recevoir un titre, être honoré d'un titre. (S. xiv.)

INTITULATUS. — Intitulatus ad aliquam ecclesiam, qui propter beneficium illi ecclesie inservire debet. Intitulata ecclesia, quæ possidet et administratur ab aliquo titu-

lari. (Pass.) *Vid.* **TITULUS, TITULARIS, TITULARE.** *Intitulatus*, qui in tabella notabatur ad certum munus in Officio divino peragendum. (Lob. H. Par.) *Intitulatio* tabella, in qua notantur ejusmodi intitulationes. (Id.)

INTONARE. — In tonum, seu cantum ponere, cantum imponere; entonner, donner le ton. (Lib. Ord. S. Vict. Par.)

INTONARIUM. — Antiphonarium et Missale; le missel et l'antiphonaire réunis. (A. 1590.)

INTONIZARE. — Ut **INTONARE.** (Vet. Cod. Eccl. Ambian.)

INTORCA. — Ut **INTORCHA.** (H. Nem.)

INTORCHA. — Tæda, fax; torche. (Pass.)

INTORQUATUS. — Intortus; contourné, tourné. (A. SS.)

INTORTIA. — Ut **INTORCHA.** (Burg.)

INTORTICIUM. — Cævus intortus, tæda; torche. (A. 1388.)

INTORTIUM. — Ut **INTORCHA.** (A. SS.)

INTORTUARE. — Cruciatibus ac tormen- tis afficere, tortuere; torturer. (A. 1472.)

INTOSSICARE. — Idem q. **INTOXICARE.** (A. 1357.)

INTOSSICATIO. — Idem q. **INTOXICATIO.** (A. 1357.)

INTOXICARE. — Toxicum seu venenum exhibere; empoisonner. (Lud.) *Intoxicare animos, seducere, fascinare; fasciner, séduire.* (Rym.)

INTOXICATIO. — Venenum; poison. (A. 1357.)

INTRACUTANEUS. — Interius; sous-cutané, qui est sous la peau. (A. SS.)

INTRADICTUM. — Pro **INTERDICTUM.**

INTRAGIUM. — Tributum; Gal. *entrage*, quod domino solvitur cum subditus tiliam suam maritat (quando scilicet in proprietate fundi cujusdam dos constituitur); *droit dû au seigneur, au mariage de la fille du vassal.* (A. 1364.)

— Quod domino solvit tenens cum venit in possessione tenementi; *droit de bienvenue que le vassal paye à son seigneur, quand il prend possession de son fief.* (A. 1292.)

— Quod a burgansi ad jus civitatis recens admissio exigitur; *droit de bienvenue dû par celui qui est reçu dans une commune.* (A. 1252.)

— Vectigal quod in civitatibus et regnorum introitibus solvitur; *droit perçu sur les marchandise à l'entrée d'un royaume ou d'une ville.* (A. 1211.)

— Jus intrandi seu du- cendi animalia aliquo; *droit de mener le bétail dans un lieu déterminé.* (A. 1268.)

INTRAGLETUM. — Tributum pro possessione tenementi, ut **INTRAGIUM.** (A. 1334.)

INTRAHA. — Forte ager qui trahendo aratrum colitur. (Ch. Dagob. reg.)

INTRAHERE. — Abstrahere; entraîner. (A. 1366.)

INTRALIA. — Viscera intranea; entrailles. (Vet. Penitent.)

INTRAMASSARE. — Sic dici videtur is cui vendita est terra proximi sui in quam ex lege non cadit retractus; tum enim ille hanc sibi pleniter asserit, et intra familiam suam infert. (A. 1231.)

INTRAMENTA. — Pro **AMERICAMENTA.** (H. Harc.)

INTRAMISSOR. — Intercessor, mediator; *intercesseur.* (A. SS.)

INTRAMURANEUS. — Intra muros situs; qui est dans l'enceinte des murs. (A. con.)

INTRAMURANUS. — Ead. notione.

INTRANEUS. — Ut **INTRALIA.** (Lex Sal.)

INTRANEUS. — Indigena; qui est du pays, indigène. (Eric. Ups.) *Intraneus hostis*, qui intra muros urbis vel castri obsessus est. (Chr. Joann. Vitod.)

INTRANS. — Legatus; député, agent. (Rob. Goul.) — Oblatus in monasteriis; *Vid.* **OBLATUS.** (A. 1209.) *Intrans mensis*, *Vid.* **MENSIS.**

INTRANGRESSIBILIS. — Quem nemo potest transgredi, transire; que personne ne peut franchir. (Gerv. Yth.)

INTRANGRESSIBILITER. — Religiose, inviolate; religieusement, d'une manière inviolable. (A. 1379.)

INTRANSIBILIS. — Invius, inaccessus; où on ne peut aller, inaccessible. (Sig. Gemh.)

— Quem transire non possunt; *qu'on ne peut traverser.* (S. Hier.)

INTRAPRAYSIA. — Ut **IMPRISA.** (A. 1311.)

INTRARE. — Sistere, exhibere; représen- ter. (Ap. Laia.)

INTRATA. — Introitus, ingressus; entrée. (A. 1114.)

— Vectigal mercis invectionis; ut **INTRAGIUM.** (A. 1268.)

— Quod domino circ- ceris seu ejusdem custodi ab incarceratis in eorum introitu solvitur; *droit de gela- ge.* (A. 1446.)

— Tributum pro possessione, etc., ut **INTRAGLETUM** et **INTRAGIUM.** (A. 1286.)

— Quivis redditus; revenu, droit. (St. Mass.)

INTRATENERE. — Ut **INTERTENERE.** (A. 1180.)

INTRATUS. — Ut **INTRAGLETUM.** (A. 1321.)

INTRESECUS. — Pro **INTRINSECUS.** (A. 1249.)

INTRETENIRE. — Ut **INTERTENERE.** (A. 1516.)

INTREUGARE. — Treugas seu inducias facere; *Vid.* **TREUGARE.**

INTRICARE. — In tricas conjicere, impe- dire; *Vid.* **TRICA** et **TRICARE.**

INTRINITA. — Cibi species: « Sunt etiam qui in festivitate Cathedralis domini Petri apo- stoli intrinitas mortuis offerunt. » (Conc. Tur. ii.)

INTRINSECUS. — Amicitia et fœdere con- junctus; lié par amitié et par un traité. (A. 1278.)

INTRO. — Pro **intra.** (Conc. Lucens.)

INTRODUCERE. — Insinuare, instituire, edocere, commonefacere; avertir, prévenir, déclarer, faire savoir. (Vit. S. Apol.)

— Extremam unctionem conferre; donner l'ex- trême onction. (H. Nem.)

INTRODUCTORIUM. — Institutio; insti- tution. (Script. rer. Fr.)

INTROGLARE. — Sub præstatione intro- giorum aliquid in emphytheosin concedere, *Vid.* **INTROGIUM.** (A. 1452.)

INTROGIUM. — Tributum domino sol- vendum ab eo qui recens advanvit vel novam init dignitatem; *droit d'entrée ou de bienve-*

nue payé au seigneur par tout nouveau vassal et tout nouveau dignitaire. (A. 1324.)

INTROITUS. — Vectigal quod in civitatum et regnorum introitibus solvitur, ut *INTROITUM*. (A. 1310.) — Tributum quod a clericis dignitates vel functiones ecclesiasticas ineuntibus patronis ecclesiarum præstatur; droit de bienvenue payé par les nouveaux bénéficiaires aux patrons des églises. (A. 892.) — Quilibet redditus; revenu, droit, profits. (A. 1396.) — Antiphona, quæ a choro canitur, dum pontifex procedit ad altare, quæ in Missa Ambrosiana ingressa dicitur. (Pass.) — Præsentia; assistance. (Obit. ecc. Rothom.) — Introitus ecclesiarum, Vid. ADUNUS. Introitus mensis, Vid. MEXSIS. Introitus et exitus, in computis, acceptum et expensum significans; recette et dépense.

INTROLIGATOR. — Officii seu officii nomen apud Polonos. (A. SS.)

INTROMANSUS. — Tributum, idem q. INTROGUM. (A. 1138.)

INTROMEYSIUM. — Ut INTROMISSUM. (A. 1234.)

INTROMISSIO. — Usurpatio, violenta occupatio; occupation violente, usurpation. (Mur.)

INTROMISSUM. — Medium seu tertium convivii ferculum; troisième service appelé *entremets*. (Gest. Inn. III PP.)

INTROMITTERE. — In rem se mittere; s'interposer, se mêler d'une chose; ol. entre-mettre. (A. 995.) — Intrromittere pignus, illud dare. (St. Cad.)

INTRUDARE. — Absque licentia domini eoque inconsulto aliquid agere; faire quelque chose sans la permission du seigneur. (Lob. H. Brit.)

INTRUSIO. — Conjectio in carcerem; em-prisonnement, action de mettre en prison. (A. 1243.)

INTRUSOR. — Qui dignitatem contra leges occupat; intrus. (Ch. H. IV reg. Angl.)

INTRUSORIUM. — Infundibulum; entonnoir. (A. 1490.)

INTUCISMUM. — Ut INTUSCISMUM. (A. SS.)

INTUERE. — Approbare, ut INTUERI. (Mab. Lit. Gal.)

INTUERI. — Approbare, attendere (etiam passive sumitur).

INTUITUS. — Arbitrium, sententia, iudicium; sentence arbitrale, jugement. (A. 1204.)

INTUMETIVUS. — Tumens, superbus; fier, orgueilleux. (A. SS.)

INTUMULARE. — In tumultu condere; mettre au tombeau, ensevelir. (Vet. Gl.)

INTURARE. — Turri includere, incarceration; emprisonner. (Ap. Pez.)

INTUS. — Pro inter. (A. SS.) — Intus venire: 1° Intervenire, intercedere, mediatoris partes agere; intercéder, intervenir. (A. 1205.) 2° Fisco inferre; confisquer. (A. 1252.)

INTUSCISMUM. — Crimen capitale, quod sic definitur in stabilimentis S. Ludovici: « Encis si est femine enceinte, quand il l'en la fiert, et elle meurt do l'enfant; »

meurtre d'une femme enceinte ou de son fruit, avortement; ol. encis.

INUBERARE. — Valde uberare; aonder. (J. de J.)

INUNAMITAS. — Discordia; défaut d'accord, discorde.

INUNCTIO. — Sacrum oleum pro infirmis; huile des infirmes, chrême. (A. 1178.)

INUNDATIO. — Baptismus nullo apparatu datus; ondolement. (Ach., Spic.) Inundatio vocis; sic vocantur varæ inflectiones quas roulades appellant Galli. (Stat. Carthus. Ord.)

INUNDUS. — Inaquosus; qui manque d'eau, sec, aride. (Gl., Bart.)

INUNGERE. — Sacro oleo ægrotum perungere; donner l'extrême-onction à un malade. (Ach., Spic.)

INUSTUS. — Non ustus; non brûlé. (A. SS.)

INUTILIS. — Perditus ac desperatus; qui est dans un état désespéré. (A. SS.) — Injustus; contraire au droit, injuste. (A. 892.) — Mancens, mutilus; mutilé, manchot. (A. 1314.)

INUXORUS. — Cælebs; non marié, célibataire. (Terl.)

INVACARE. — Vacare, deditum esse; être occupé à. (A. SS.) — Vacare; être vacant. (A. 1188.)

INVADEMONIARE. — In vadimonio seu pignore ponere, ut INVADIARE. (A. 1121.)

INVADIAMENTUM. — Quod ex vadiis seu pignoribus ad iudicem pertinet; Vid. VADIUM. (A. 1224.)

INVADIARE. — [Pignerare, pro pignoro tradere; engager, mettre en gage, répondre et donner caution. (G. Ch.) — Pignerare, in vadium accipere; recevoir en gage. (A. 1184.) Invadiare se, sese alicui dare ad serviendum. (Leg. Car. M.)

INVADIATIO. — Pigneratio; action d'engager, gage, hypothèque. (A. 1182.) — Concessio facta ecclesiæ vel monasterio, traditio; concession faite à une église ou à un monastère, transmission de propriété. (A. 1227.) — Ut VADIAMENTUM. (A. 1219.)

INVADOSUS. — Non vadosus; non guéable, qui n'a pas beaucoup de gués. (Bal., Misc.)

INVAGATUS. — Dispersus; dispersé. (Ann. Gen.)

INVAGIARE. — Ut INVADIARE. (A. 1122.)

INVALIDITAS. — Dicitur cum quis ex vulnere invalidus fit; convalescence, guérison. (Leg. Pol.)

INVALIDUDINARIUS. — Pro valetudinarius, qui in valetudine laborat. (Thwroc.)

INVALIDUDO. — Inanitas; invalidité, nullité de valeur. (A. 1381.)

INVANNARE. — In vaginam mittere; rem-gainer, remettre dans le fourreau. (Ch. Hisp.) — Munire; fortifier. (Hist. Nem.)

INVASATUS. — Inclusus; enfermé, en-châssé; ol. envaisseler. — Invasus, obsessus a dæmone; obsédé, possédé par le démon; ol. invasé.

INVASIBILIS. — Invasibilis baculus, quo

quis alium invadere et aggredi potest. (A. 1337.)

INVASIO. — Manus injectio, occupatio; invasion, saisie. (Chartul. Kemberl.)

INVASIVUS. — Invasiva arma, ad nocendum; armes offensives. (Ap. Rym.) Invasivum bellum, idem q. Gall., guerre offensive. (Id.)

INVECTIVALITER. — Cum acri reprehensione; avec de vives invectives. (Sid.)

INVECTIVE. — Ead. notione. (A. 1425.)

INVENALIS. — Non venalis; qui ne se vend pas, qui n'est pas vénal. (Vet. Gl.)

INVENIABILITER. — Modo venia indigno; d'une manière qui ne mérite pas de pardon. (Rath.)

INVENIRE. — Habere, comparare, vel emere; avoir, se procurer, acheter. (A. 1256.)

— Præbere, suppeditare; fournir. (A. 1246.) — Invenire sententiam, edere, proferre, pronuntiare sententiam; prononcer, rendre une sentence. (Wich. Magl.)

INVENTARIARE. — Recensionem facere; inventorier. (A. 1474.)

INVENTARISARE. — Ead. notione. (A. 1457.)

INVENTARIUM. — Descriptio rerum quæ, post alicujus decessum, in illius bonis reperiuntur; inventaire après décès. (Ulp.)

INVENTIO. — Res inventa, in via reperta, thesauri inventio; objet trouvé sur la voie publique, trouvaille, découverte. (S. Aug.)

— Comparatio, emptio; acquisition. (Bullar. Fontan.) — Inventio apium, jus in apum examinibus quæ reperiuntur in silvis; droit du seigneur sur les essaims trouvés dans les bois. (A. 1179.)

Inventio portus, quidquid casu in portu advehitur; épaves qui se présentent dans un port. (A. 1217.) Inventio sanctæ crucis, dies tertia mensis Maii apud Latinos, sexta vero Martii apud Græcos; fête de l'invention de la sainte croix, le trois mai, dans l'Eglise latine; le six mars, dans l'Eglise d'Orient. (Pass.)

INVENTOR. — Delator; dénonciateur, délateur. (A. 1358.)

INVENTORIARE. — Ut INVENTARIARE. (A. 1481.)

INVENTORIUM. — Ut INVENTARIUM. (A. 1481.)

INVENTURA. — Ead. notione. (Chr. Mellic.)

INVERATUS. — Veru obfirmatus, Vid. VERU. (G. Vig.)

INVERBERATUS. — Inverberatus oculus, intentus, fixus, cujus acies minime præstrigitur. (Conc. Hisp.)

INVERITARE. — Probare; prouver la vérité d'un fait. (Leg. Angl.)

INVERNARE. — Hibernare, hiemare; passer l'hiver. (St. Cad.)

INVERPIRE. — In possessionem mittere; mettre en possession, investir. (A. 889.)

INVERPITURA. — Traditio, ut INVESTITURA. (A. 889.)

INVESTIMENTUM. — Ead. notione. (A. 1169.)

INVESTIO. — Ead. notione. (Cons. Lem.)

— Jus quod domino solvitur pro traditione;

droit que le vassal paye au seigneur pour l'investiture qu'il en reçoit. (A. 1418.)

INVESTIRE. — Operire; couvrir. (Anast.)

— In possessionem mittere; mettre en possession, investir. (Chr. Furn.)

INVESTITURA. — Traditio, missio in possessionem; investiture, tradition, mise en possession. (Pass.) (Les acles publics ne suffisant pas pour la prise de possession, on imagine, dans les bas siècles, d'accompagner cette prise de possession de cérémonies symboliques consistant dans la remise au nouveau possesseur d'une chose ayant quelque rapport avec la chose possédée. Ainsi, on investissait des fonds de terre, per ramm, per cespitem, cum ramo et guazone, etc.; des bénéfices ecclésiastiques, per annulum, per claves ecclesiæ, etc., etc.)

— Dignitas curionis; dignité, office de curé paroissial. (A. 1437.) — Ecclesia parochialis; église paroissiale. (Id.)

INVESTITURIA. — Pro INVESTITURA.

INVESTITUS. — Qui de aliquo beneficio investitus est; qui a reçu l'investiture d'un fief, d'une dignité. (Pass.)

— Curio, rector ecclesiæ parochialis; curé. (A. 1437.)

INVESTITUTIO. — Jus quod domino capitali pro investitura solvitur; droit payé au seigneur principal à l'occasion de l'investiture. (A. 1266.)

INVICTORIOSUS. — Invictus; qui n'a pas été vaincu. (Felib., H. San. Dyon.)

INVIDIA. — Studium, voluntas, animus; zèle, bon vouloir, disposition d'esprit. (A. 1194.) — Ad invidiam; à l'envi. (A. 1194.)

INVILARE. — Vilem reddere, deprimere; avilir. (Ap. Lam.)

INVILIARE. — Eod. sensu. (Vet. Gl.)

INVIRGULARE. — In virgam crescere. (A. SS.)

INVIROLATUS. — Viciosa fibula instructus; garni d'une virole, virolé. (A. 1368.)

INVIRTUOSUS. — Vitiatus, a virtute alienus; plein de vices, vicieux. (A. SS.)

INVISATIO. — Visitatio; action de visiter, visite. (Ap. Steph.)

INVISERARE. — Quasi in viscera immittere, conjunctissime devincire, adungere; unir le plus étroitement possible. (S. Bern., A. SS.)

INVISIO. — Pro visio. (A. SS.)

INVISOR. — Invidus; envieux, jaloux. (A. SS.)

INVISUS. — Non visus; qui n'a pas été vu. (A. SS.)

INVITATOR. — Procurator, agens; fondé de pouvoir, agent. (Lob. H. Brit.)

— Qui ad cœnam invitabat et vocabat unde et vocator etiam dictus; serviteur chargé de faire les invitations à dîner au nom de son maître. (Vet. Insc.)

INVITATORIA. — Epistola qua quis ad aliquam cœmoniam invitatur; lettre d'invitation. (Eric. Ups.)

INVITATORIANUS. — Apud Cistercienses idem qui præcantor, qui inchoat cantum in choro; préchantre. (Macr., Lex.)

INVITATORIUM. — Vid. PALMUS.

INVIVUM. — Pargamentorum receptaculum; lieu où l'on dépose les ordures, égout, fosse. (Script. rer. Fr.)

INVIVITURUM. — Non vivens; qui n'est pas vivant. (Conc. Hisp.)

INVIUS. — Non patens viam, ubi non est via, extra viam. (J. de J.)

INVOCATIO. — Incantatio; invocation. (A. 1308.)

INVOCATORIALIS. — Qui invocat (vox forensis).

INVOCAVIT. — Invocavit me, Dominica prima Quadragesimæ; premier dimanche de Carême. (Pass.)

INVOLARE. — Par vim auferre; voler, enlever. (A. SS.)

INVOLENS. — Nolens, invitatus; qui ne veut pas, malgré soi. (A. SS.)

INVOLENTIA. — Cum deest voluntas; absence de volonté. (Salv.)

INVOLUTUM. — Involuerum, fasciculus; rouleau, paquet. (Vet. Gl.)

INVOLUMEN. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

INVOLUTIO. — Ead. notione. (Mart. Anecd.)

INVOLUTORIUM. — Ead. notione. (A. SS.)

INVOTARE. — Desiderare, in votis habere; souhaiter, comprendre dans ses vœux. (A. SS.)

INVULGARE. — Pro Divulgare. (A. SS.)

INVULTARE. — Vultum effingere; donner une forme. (Mart. Vict.) — De iis dicitur qui ad artes magicas causa alicui docendi confingunt; envoûter. (A. 1371.)

INVULTOR. — Qui ad artes magicas vultus effingit; qui a recours à l'envoûtement, envoûteur. (A. 1339.)

INVULTUS. — Invultuorum præstigia; l'opération appelée envoûtement. (A. 1341.)

INZABATATI. — Idem q. SABATATI.

IOCHA. — Navis levior; yacht. (A. SS.)

IPOTHECARIUS. — Pro APOTHECARIUS.

IPARIUS. — Anrigarius; cocher. (Isid.)

IPPIORIUM. — Columbar, numella versatilis; pilori. (A. 1334.)

IPPOPHORA. — Objection; objection. (Mab., Ann.)

IPPOVICARIUS. — Pro YPOVICARIUS.

IPPUS. — Taxus, arbor notus; if. (Ap. Vases.)

IRA. — Pro ENA.

IRANGIA. — Malum aurum; orange. (A. 1393.)

IRASCIBILIS. — Qui ad iram excitat; qui porte à la colère. (A. 1357.)

IRATUS. — Male habitus, multatus; mal-traité, puni. (A. 1354.) — Iratus et pacatus; in tabulis quæ mentionem faciunt feudorum quæ jurabilia et reddibilia vocant, passim hæc verba reperuntur quibus vasallus castrum suum reddere domino tenetur, sive iratus sit, sive pacatus, hoc est, sive invicem dissentiant aut litigent vasallus et dominus ex causa fandi, sive non dissentiant; quand un vassal plaidait contre son seigneur,

il fallait d'abord qu'il lui cédât son fief: on exprimait, dans les actes, cette remise par les mots iratus et pacatus, soit que le vassal fût en méintelligence avec le seigneur, ou qu'il eût été en bonne intelligence avec lui.

IRAUDUS. — Pro HERALDUS.

IRENARCHA. — Magistratus qui ad id constitutus erat in imp. Rom. « ut provincialium tutela suscepta, quietis et pacis per singula territoria concordiam stare facerent; » irénarque, officier de paix.

IRENSIS. — Hibernus; Irlandais. (Ord. Vit.)

IRESCALIS. — Ad iram facilis; prompt, facile à se mettre en colère, à s'emporter. (Bosq.)

IRONICUM. — Ironia vel injuria; dérision ou insulte. (A. 1381.)

IRONICUS. — Darsorius, injuriosus; dérisoire, outrageux, injuste. (A. 1381.)

IRRADICATUS. — Pro ERADICATUS. (Ch. Norm.)

IRRASIBILIS. — Qui radi nequit; qui ne peut être poli. (Vet. Gl.)

IRRATIO. — Privatio rationis; privation de la raison, déraison. (Terl.)

IRRATIONABILITAS. — Aversatio a ratione; éloignement de la raison. (Terl.)

IRRATIONABILITER. — Absque causa, contra omniam rationem; contre toute raison. (Terl.)

IRRECISUS. — Non recisus; non diminué, non rogné. (A. SS.)

IRRECITABILITER. — Ineffabiliter; d'une manière ineffable. (Ven. Fort.)

IRRECTABILITER. — A recto minime aberrando; sans s'éloigner de la raison. (Conc. Par. sub Greg. IV PP.)

IRRECTUS. — Prævus, minus rectus; mauvais, injuste. (Ap. Sim. Dun.)

IRRECUPERABILIS. — Qui naquit recuperari; qui ne peut être recouvré, irrécouvrable. (A. 1226.)

IRRECUPERABILITER. — Absque spe recuperationis; sans espoir de recouvrer ou d'être recouvré. (Script. rer. Fr.)

IRRECUSABILIS. — Qui recusari non potest; irrécusable. (S. Hier.)

IRRECUSE. — Absque recusatione; sans qu'on puisse s'y refuser. (A. 1430.)

IRREDIBILIS. — Qui redire nequit; qui ne peut revenir. (Vet. Conc.)

IRREDITURUS. — Nun rediturus; qui ne reviendra pas. (A. SS.)

IRREFLEXIBILITER. — Modo inflexibili; inflexiblement. (Mart., Ampl. Cal.)

IRREFORMABILIS. — Qui reformari nequit; irréformable, immuable. (Terl.)

IRREFRAGABILITER. — Firme, inviolate, adeo ut refragari nemo possit; d'une manière irréfragable, inébranlablement. (A. 1146.)

IRREFRIGERIUM. — Locus ad refrigerationem accommodatus, vel potius ob trigus incommodus; lieu propre à rafraîchir ou d'une fraîcheur incommode. (Mart., Ampl. Col.)

IRREGISTRARE. — In registra referre; enregistrer. (A. 1482.)

IRREGRESSIBILIS. — Qui nullum admittit regressum; qui n'admet pas de retour. (S. Ang.)

IRREGRESSIBILITER. — Absque regressu; sans retour. (S. Bern.)

IRREGULATUS. — Inordinatus; déréglé. (H. Nem.)

IRREITERABILIS. — Qui non potest iterari; qui ne peut avoir lieu une seconde fois. (A. 1354.)

IRRELIGIOSITAS. — Irreligio; impiété. (Terl.)

IRREMEDIABILITER. — Modo irremediabili; d'une manière irrémédiable, sans remède. (A. 836.)

IRREMEDIABILIS. — Continuus; non interrompu, continu. (Script. rer. Fr.)

IRREMISIBILIS. — Qui sine remedio est; irrémédiable. (Terl.)

IRREMISSIBILITER. — Nullo relicto veniæ loco; sans miséricorde, irrémisiblement. (Carm. Bullar.)

IRREMOTUS. — Immensus, intolerabilis; démesuré, exorbitant. (Script. rer. Fr.) — Non remotus, non éloigné. (Prud.)

IRREPARABILITER. — Modo irreparabili; irréparablement. (Sigeb.)

IRREPERCUSSUS. — Non refutatus; non réfuté. (Terl.)

IRREPLEGIBILIS. — Qui alicujus criminis accusatus plegium dejuri stando dare nequit, sed statim carceri mandatur. Vid. PLEGIUM. (Flet.)

IRREPREENSIBILIS. — Qui est absque reprehensione; irréprochable. (Terl.)

IRREPREENSIBILITER. — Absque reprehensione; sans reproche. (A. 1412.)

IRREPTUS. — Pro IRRETITUS. (Ch. S. Vict. Mas.)

IRREPULSUS. — Qui non potest repelli, violari seu infirmari; inattaquable. (A. 1168.)

IRREQUIETUDO. — « Industria, vigilantia, diligentia. » (Bart. Gl.)

IRREQUISITUS. — Non requisitus; non recherché. (Sid.)

IRRESPIRABILIS. — Ubi respirare nequeunt; où l'on ne peut respirer. (Terl.)

IRRESOLUTUS. — Incertus animi; irrésolu. (Joan. de Mon.)

IRRETITURA. — Actio irretiendi; action d'embarrasser. (Ann. Ben.)

IRRETITUS. — In jus vocatus; assigné, cité en justice. (Leg. Scot.)

IRRETRACTABILITER. — Immutabiliter; d'une manière inébranlable. (Ap. Mur.)

IRREVERENS. — Inverecundus; qui n'a pas de pudeur. (A. 830.)

IRREVERTIBILITER. — Sine reversione; sans retour. (Ap. Rai. Ducl.)

IRREVINCIBILITER. — Inviolable; inviolablement. (Ap. Mur.)

IRRIGUUM. — Irriguum inferius, timor inferni; irriguum superius, amor Dei: in ch. a. 1063; ubi irriguum idem est quod irritamen, stimulus.

IRRITARE. — Irritum facere; annuler, rendre nul. (Leg. Norm.)

IRRITATIO. — Rescissio, abrogatio; annulation, abrogation. (A. 1410.)

IRROGATIO. — Damnum, detrimentum; dommage, préjudice, tort. (Script. rer. Fr.)

IRROTULAMENTUM. — Mentio in rotulum; inscription, mention d'une chose dans un registre, un état, un rôle. (Ap. Rym.)

IRROTULARE. — In rotulum seu a la referre, inscribere; enregistrer, inscrire. (Id.)

IRRUMPERE. — Infringere, violare; enfreindre, violer. (Conc. Hisp.)

ISCANNUM. — Permutatio; échange. (Tabul. S. Vinc. Cenom.)

ISCHOLA. — Pro SCHOLA. (Laur.)

ISCLA. — Eod. sensu. (Id.) — Occitanis et Provincialibus, alluvio, accrescens agger, vel insula e terris fluminis advectis; alluvion, terrain, îlot d'alluvion.

ISCLONUM. — D min. ab iscla, parva insula. (A. 1539.)

ISEMBRUNUS. — Panni species; sorte d'étoffe; ol. isambrun.

ISENGRINUS. — Lupus; loup; ol. isengrin. (Pass.)

ISIX. — Piscis genus; alose. (A. SS.)

ISLA. — Pro INSULA. (A. 1180.)

ISMALTUM. — Pro SMALTUM. (A. 1336.)

ISMERLUS. — Idem q. SMERILIO.

ISNECHIA. — Navigi species, ut NACA.

ISPIA. — Explorator; espion; ol. espie. (A. 1334.)

ISPILLORIUM. — Idem q. PILORIUM. (Cons. Brag.)

ISPONSIO. — Sponsio; garantie, caution. (A. 746.)

ISRAEL. — Lapilli vel gemmæ species; pierre d'Israël (nom donné, au moyen âge, aux caïnes antiques).

ISSARCIA. — Funelis apparatus navium; agrès d'un navire. (A. 1335.)

ISSARTARIA. — Silva in agrum culta, ut EXARTUS.

ISSEBRUNUS. — Idem q. ISEMBRUNUS.

ISSES. — Cadi species. (A. 1194.)

ISSHAC. — Vectigal quod pro evehendis mercibus solvitur; droit de sortie sur les marchandises qu'on transporte ailleurs; ol. issue. (A. 1319.)

ISSUGARE. — Detergere; essuyer. (Ch. Occit.)

ISTI. — Isti sunt dies, Dominica Passionis Domini; le dimanche de la Passion. (Pass.)

ISTOMID. — Species sedilis ap. Armo-ricos.

ISTRIA. — Veneficia; poisons. Vid. STRIGA.

ITALICANA. — Vid. SCRIPTORA

ITATENUS. — Ita prorsus; à un tel point, tellement. (A. SS.)

ITER. — Jusituariorum, quos itinerantes vocabant Angli, progressus ad designatos sibi comitatus, in quibus judicia sua exercebant; Vid. JUSTITIANUS. Iter exercitiale, iter hostile, equitatum, cavalcata; chevauchée, service militaire. (A. 819.) Itineris exercitatis debitores, qui tenentur ire in

exercitum regis; ceux qui doivent le service militaire au roi. (A. 828.) *Iter crucis*, sacra expeditio pro qua cruce in vestibus assuebant; *croisade*. (A. 1218.) *Iter mercatile*, publicum, regium, quo itur ad mercata; *grand chemin*. (A. 1470.) *Iter padorneum*, quod est inter prata vel pascua; *chemin de passage*, *seotier pratiqué dans les prés ou les pâturages*. (A. 1309.)

ITERARE. — Iter facere; *cheminer*. (Vet. Gl.) *Iterare iudicium*, rem iudicalem per appellationem iterum indicare; *jager une affaire en appel*. (Cod. Th.)

ITERIS. — Pro *Itineris*. (Sym.)

ITHYRCA. — Species armorum ad capiendas aves; sorte d'engin pour la chasse aux oisraux. (Aug. Rump.)

ITINERANTES. — Vid. *Justitiantus*.

ITINERARCHÆ. — Itineris custodes; *garde-chemins*. (Vet. Gl.)

ITINERARE. — Iter facere; *cheminer*. (Leg. Roth.)

ITINERARIUM. — Itinerum et metationum militarium designatio, quomodo Galli route dicunt. (S. Ambr.) — Mappa geographica in qua describuntur et depinguntur metationes militares, loca et oppida provinciarum præ-

cipua cum intervallis et distantis; *itinéraire*, *carte d'étapes*. (Veget.) — Orationes vel preces quæ ab iis qui se itineri alieni committunt recitari solent; *prières que récitent les voyageurs*. (Vet. Cer.) — *Itinerarium sonare*, tuba aut lituo protectionis militaris signum indicare; *donner le signal du départ au son de la trompette*. (Am.)

ITINERARIUS. — Qui peregrinationes plurimas instituit; *qui a beaucoup voyagé*. (Eckhard.) *Itineraria tabula*, quæ loco altaris erant, sacerdotibus iter facientibus; *autels portatifs*. (Mab.) *Itinerarii termini*, quibus lides non est adhibenda; *bornes auxquelles on ne doit pas se fier*, *bornes faciles à déplacer*. (Vet. Agrim.) *Itinerarius lapis*, altare portatile; *autel portatif*. (Pontif. Mog.)

ITINERATOR. — Viator; *voyageur*. (Mart., Anp. Col.)

IVELLUS. — Gemmeus aureusve ornatus; *bijou*, *joyau*, *ornement d'or, d'argent ou de pierres*; *ol. ivel*. (Pass.)

IVERGIUM. — Secale; pro *ivernagium*. (S. xiii.)

IVERNAGIUM. — Pro *hybernagium*. (Flet.)

IVUS. — Taxus; *if*.

J

JACENTIA. — Funda inter colonos indivisa quæ reliqua erant; *jacent* enim, quæ sine possessore sunt; *terres abandonnées*, *sans propriétaire*; *ol. jacences*.

JACERE. — (Subst.) Gistum; *gîte*, *droit de gîte*. Vid. *GISTUM*. (A. 1144.) — (Verb.) Abjicere, contemnere, negligere; *rejeter*, *mépriser*, *ne pas faire cas*. (Ap. Raim. Duel.) — *Jucere iudus*, inire foetus; *faire alliance*. (Ap. Mur.) *Jacere de partu*, de puero, cubare ex puerperio. (A. 1304.)

JACHERIA. — Terra novalis; *jachère*; *ol. jachérie*, *jachière*. (Tabul. Fos.)

JACHTIVUS. — Ad iudicium citatus; *tra-duit en justice*, *assigné*. (S. ix.)

JACMARIUM. — *Jacmaria* matrimoniorum servituta, census qui domino solvebatur a quibusdam vassallis cum maritabantur; *redevance que payaient certains vassaux à leur seigneur quand ils se mariaient*. Vid. *MARITAGIUM* et *FONTSMABITAGIUM*.

JACMIUM. — Ead. notione.

JACOBI. — Factiosi quidam in agro Bellu-vacensi sub anno 1358; *Jacques*, *Jacques Bonshommes*.

JACOBINI. — Christiani certis hæresibus infecti, et religiosi ordinis S. Dominici; Vid. *JACOBITÆ*.

JACOBIPETA. — Ut *Jaconita*, qui petit S. Jacobi ecclesiam; *pèlerin de Saint-Jacques*. (J. de J.)

JACOBITA. — Qui peregrinationem instituit ad S. Jacobum Compostellanum; *celui qui a fait le pèlerinage de Saint-Jacques de Compostelle*. (Ugut.) — *Jacobitæ*: 1° Domini-

cani, sen religiosi ordinis S. Dominici; *Dominicains*, *frères de S. Dominique*, *Jacobins*; 2° in Aegypto et in Terra Sancta Christiani quidam certis hæresibus ac pravis opinionibus infecti; *Jacobites*, *hérétiques égyptiens du vi^e siècle*.

JACOBUS. — Apud Anglos et Beneharnenses, minutior moneta; *sorte de menue monnaie anglaise et béarnaise*; *ol. jacque*. — Sagum militare; *sorte de casaque militaire*; *ol. jacque*. (A. 1374.)

JACQUETA. — Species vestis monastium, imo et toga quævis etiam laicorum; *espèce de vêtement*; *ol. jacque*, *jacquette*.

JACTANDA. — Glorialis, glorificatio; *action de se glorifier*, *de se vanter*. (Vet. Gl.)

JACTARE. — Deicere; *jeter à terre*. (Cap. ad Leg. Al.) — Aliquid projicere ac significandum rem aliquam esse a se dimissam. Vid. *JACTARE*. (A. 968.)

JACTARIUS. — Ut *Jacturarius*. (J. de J.)

JACTATOR. — Calculus; *jeton*. Vid. *JAC-TUS*.

JACTATORIUM. — Machina bellica, quæ telo complura simul vel certe lapides emittebat; *engin de guerre qui lançait plusieurs projectiles à la fois*, *gros truits ou pierres*. (Galb.)

JACTIO. — Traditio quæ fiebat projiciendo festucam; *tradition*, *investiture par le fétu*. Vid. *INFESTUCATIO*. (A. 1070.)

JACTIRE. — In jus vocare festucam in sinu projiciendo; *citer en justice en jetant une paille dans le sein de celui qui doit comparaitre*. (A. 812.) — In possessionem mittere festucam projiciendo; *investir*, *mettre en possession par le symbole du fétu*. (A. 1131.)

JACTITUS. — Projectus; *jété en avant*, *qui fait saillie*, *qui avance*. (A. 1417.)

JACTURA. — Pena, damnum; *peine*, *dommage*, *malheur*; *ol. jacture*. (Pass.)

JACTURARIUS. — Qui frequenter jacturam, id est damnum, patitur; *dommageux*, *qui souffre souvent dommage*. (Vet. Gl.)

JACTURATUS. — Jacturam passus; *qui a souffert du dommage*. (Script. rer. Fr.)

JACTUS. — (Subst.) Missile; *arme de trait*. (Cærem. Rom.) — Laqueus de corio factus qui pedibus falconum imponi solet; *courroie attachée aux jambes des faucons*, *près de leurs serres*, *pour les reteoir*; *ol. jet*, *giect*, *gier*. (Pass.) — Calculus; *jeton*; *ol. gecton*, *gectouer*. (Pass.) — Id quod manu mensuræ superadditur; *poignée de grain ou toute autre denrée que l'on prend en sus de la mesure légale*. (A. 1139.) — Computatio quæ cum calculis fit; *calcul*, *compte établi au moyen de jetons*. (A. 1354.) — Prima præscriptio; *projet*, *minute d'un acte*; *ol. ject*. (A. 1433.) — Terra quæ e fossa projicitur; *terre qu'on tire d'un fossé*; *ol. ject*. (A. 1417.) — (Adj.) Vexatus; *tourmenté*, *vexé*. (Vet. Gl.)

JACULA. — Pro *jaculum*. (Ap. Mart. De ritib. Eccl.) — Ritis species; *flet*. (Vet. Gl.)

JACULARIS. — Qui jaculatur; *qui se lance*, *qui se jette*. (Vet. Gl.)

JACULATOR. — Qui *jacula* projicit; *archer*, *arbalétrier*. (A. 1411.) — Qui vectigalia peræqual inter cives; *répartiteur de l'impôt*; *ol. jeteur*. (A. 1329.)

JADELLUS. — Vasis lignæ species; *jatte*, *plat*, *écuelle ou sèble de bois*; *ol. jadeau*. (A. 1385.)

JALXUM. — Terra inculta, ager virgultis obsitus; *friche*. (A. 1036.)

JALAGIUM. — Jus mensuræ ad quam exiguntur docta vinaria; *droit perçu par les seigneurs pour le jaugeage des vases vinaires*. (Pass.) — Jus domino exsolvendum pro vino quod minutatim venditur; *droit seigneurial sur la vente du vin en détail*. (Pass.)

JALDUS. — Luteus, croceus, flavus; *jau-ndre*, *de couleur orange*. (A. 1295.)

JALEA. — Mensura liquidorum ead. q. GALO. (A. 1357.)

JALETUM. — Modus agri, vel silvæ, modii pars duodecima. Vid. *MODIUS*. (A. 1374.)

JALITUS. — Ead. notione. (A. 1231.)

JALIDUS. — Ut *JALOUS*. (St. Rip.)

JALLA. — Vasis generis liquidis continendis aptum; *sorte de vase à mettre du vin*; *ol. jalle*, *jaille*. (Pass.)

JALLEAGIUM. — Ut *JALAGIUM*. (A. 1307.)

JALLEATA. — Ut *JALO*. (A. 1263.)

JALLEIA. — Ut *JALEA*. (A. 1410.)

JALO. — Ut *JALO*. (A. 1343.)

JALOIGENUS. — Mensura annonaria; *mesure de grains fort petite*, *ol. golende*. (A. 1360.)

JALONATA. — Ut *JALO*. (A. 1427.)

JALONEIA. — Herbarum fasciculus; *botte de foin*, *de paille*, *ol. jaylonnée*. (A. 1266.)

JALOTUS. — Mensura annonaria, ead. q. *JALOIGENUS*. (A. 1360.)

JALOUSUS. — Zelotypus; *jalous*. (A. 1395.)

JAMMUNDILINGI. — Iid. apud Germanos q. *commendati* ap. Gallus, liberi scilicet qui se alterius dominio ac protectioni committunt. Vid. *COMMENDATI*.

JAMNUNC. — Ex die præsentis, continuo; *immédiatement*, *sur-le-champ*. (Cod. Th.)

JAMPNA. — Loca iis arbusculis obsita quas Armorici *jan* vel *jaon* nuncupant. (Mon. Angl.)

JANESTARIA. — Ager genistis obsitus; *champ de genêts*; *ol. jannaie*. (A. 1242.)

JANETI. — Nummi argentei a *Jano* regis Cupri ensi; *janet* (monnaie de Chypre).

JANGULARIA. — Garrulitas, nugæ; *discours inconsideré*, *babil*, *coquet*, *badinage*; *ol. jangle*, *janglerie*. (H. Sabot.)

JANITOR. — Ecclesiasticus ultimi ordinis, ut *Ostianus*. (Eginh.)

JANITRICES. — Uxores duorum fratrum; *belles-sœurs*, *femmes de deux frères*. (J. de J.)

JANIZARI. — Copiarum Turcarum milites præstantissimi; *janissaires*.

JANIZZERI. — Officiales tertii ordinis in cancellaria Romana; *officiers du troisième ordre de la chancellerie romaine*. (Ocl. Vestr.)

JANTACULUM. — Cibus quo solvitur junium ante prandium; *déjeuner*. (J. de J.)

JANTAR. — Apud Lusitanos, gistum, pastus; *droit de gîte et de past*. (A. 1168.)

JANUARIUM. — Claustrum; *grille*. (Ch. Burdig.)

JANUARIUS. — Janitor; *portier*. (A. 1411.)

JANUINI. — Moneta species eusa Januæ; *ancienne monnaie génoise*. (A. 1282.)

JANUS. — Flavius; *jaune*. (St. Plac.)

JAOLA. — Carcer; *prison*; *ol. jaole*, *jaiote*. (A. 1202.)

JAPA. — Pro *JURA*. (Lud.)

JAQUEI. — Iidem q. *JACOBI*. (A. 1358.)

JAQUEMARDUS. — Loricula annulis contexta; *cotte de maille*, *jaque de maille*. (Mem. Cam. Comp. Par.)

JAQUERIA. — Villanorum factio in Gallia olim; *la jacquerie*.

JAQUERII. — Ut *JACOBI*. (A. 1359.)

JAQUETA. — Ut *JACQUETA*

JAQUETONUS. — Sagum militare, ut *JACQUEMARDUS*.

JAQUETUM. — Ut *JACQUETA*. (A. 1400.)

JAQUETUS. — Minutior moneta, ut *JACOBUS*. (A. 1469.)

JARBA. — Pro *GANBA*.

JARDENUM. — Hortus; *jardin*. (A. 1333.)

JARDINARIUS. — Cultor jardini; *jardinier*. (Lob. H. Par.)

JARDINELLUS. — Dinn. a *JARDINUS*. (A. 1263.)

JARDINULUS. — Ead. notione. (A. 1241.)

JARDINUS. — Ut *JARDENUM*. (Ch. Occit.)

JAROLIUM. — F. *repagulum*; *barrière*. (A. 1202.) Vid. *GARROLIUM*.

JARRA. — Vasis species; *jarre*, *grande cruche* à contenir les liquides, *vaisseau de bois avec des anses*, *cuve*. (A. SS.) — Quercus species; *sorte de chêne*; *ol. garrut*. (A. 1318.)

JARRERIA. — Ut *JARRICA*. (A. 1126.)

JARRETUS. — Species pisciculi; *petit poisson de mer*. (St. Mas.)

JARRIA. — U. *Gannica*. (A. 1109.)

JARRIGIA. — Ead. notione. (A. 1073.)

JARRO.—Quercus species apud Occitanos, ut JARRA. (A. 1206.)
 JARROSSIA.—Vici genus; espèce de vesce, jarrosse. (A. 1096.)
 JARSA.—Scarificatio, ut GARSa.
 JASCHERIA.—Terra proscissa et nondum seminata; terre qu'on laisse reposer, jachère; ol. jascière. (A. 1218.)
 JASIA.—Equa, ut videtur; jument. (A. 1287.)
 JASSEFATUM.—Navigii Persici species; espèce de navire persan. (B. Ord.)
 JASSETUM.—Ead. notione. (A. SS.)
 JASSILE.—Ovile; étable. (A. 1341.)
 JASSINA.—Puerperium; gésine. Vid. GESINA.
 JASSINERIUS.—Jassineria mulier, quæ paret ex puerperio; femme qui vient d'accoucher. (H. Nem.)
 JASSIUM.—Uti JASSILE. (A. 1473.)
 JAUGERIA.—Officium doliæ vinaria ad holidum exigenti vel explorandi; office de jaugeur. (A. 1316.)
 JALGIA.—Doliæ capacitatæ index et norma; jauge, mesure-étalon pour les futailles. (A. 1344.)
 JAUGIATOR.—Doliæ explorator; jaugeur. (A. 1344.)
 JAULARIA.—Carcerarium, seu quod domino carceris vel jaulario ab incarcerationis præstatur; Vid. GEOLARIA. (A. 1330.)
 JAULARIS.—Carceris custos; geolier. (Ord. rer. Fr.)
 JAULARIUS.—Ead. notione. (II.)
 JAULERIUS.—Ead. notione. (Ch. Occit.)
 JAVELINA.—Species hastæ; dard, trait d'arbalète, flèche; ol. javeline. (Pass.)
 JAVELLA.—Fascis; fogot, javelle. (Pass.)
 JAVELLUS.—F. idem q. GORDUS. (Tab. Fossat.)
 JAYNA.—Quercus, trabs quercina; chêne, poutre de chêne. (H. Nem.)—Locus quercibus consitus; lieu rempli de chênes, chênaie. (A. 1468.)
 JAYNETA.—Hæsta ejus hastile ex quercino ligno erat; pique, lance à manche de chêne. (A. 1362.)
 JECTARE.—Jectare ad iudicium, in jus citare, vocare; citer en justice. Vid. JACTARE et JECTIRE. (Const. C. M.)
 JECTIGARE.—Hac et illac membra disjicere; se démenter. (Ps. Ovid.)
 JECTIO.—Defectus; défaut, non-comparution en justice. (Cap. C. M.)
 JECTISCERE.—Jectivum facere, vel potius de eo qui jectivus fit; faire défaut. Vid. JECTIVUS. (Id.)
 JECTIVUS.—Qui vadimonium deseruit, defectus; celui qui fait défaut, qui ne comparait pas sur l'assignation. (Form. Vet.)
 JECTUS.—Piscatio; pêche. (S. xiii.)—Jectus lapidis, pro jactus lapidis. (A. SS.)
 JEHINARE.—Tormētis rem ab aliquo querere; appliquer à la torture, donner la question à quelqu'un; ol. géhenner. (A. 1350.)
 JEJUNALIS.—Jejunales dies, dies sacri jejunii; jours de jeûne. (A. 1380.)

JEJUNITAS.—Abstinētia, jejunium; jeûne, abstinence. (Cæd. Aur.)
 JEJUNIUM.—Jejunium paschale, quadragesimale; le Carême. (Greg.)
 JEJUNIUM bunnium, a principe præsertim; jeûne ordonné, établi par le souverain. (Cap. Car. M.)
 JEJUNIUM dispensationis, quod celebratur in vigiliis solemnitatis dierum et magnarum festivitatum; jeûne qui a lieu la veille des grandes fêtes. (Durand.)
 JEJUNIUM votivæ promissionis, ut si quis voveret quod certa die jejunabit, vel a carnibus abstinere; jeûne auquel on se soumet par un vœu. (Id.)
 JEJUNIUM penitentiale, quod penitentibus traditur ad remedium; jeûne imposé comme pénitence. (Sigef. episc. Mogunt.)
 JEJUNIA temporalia, quæ in Quatuor Temporibus fieri solent; jeûnes des Quatre-Temps. (St. Ord. Cartus.)
 JERCIA.—Agnæ, ovis quæ nondum peperit; jeune brebis qui n'a pas encore porté; ol. germe. (Chartul. S. Tr. Cad.)
 JEREMITA.—Navis igne Græco plenus; brûlot. (A. 1118.)
 JERGERIA.—Lolium; irraie; ol. jergerie. (Vet. Cod.)
 JERICONICUM.—Locus ubi aluntur senes; hôpital pour la vieillesse, hospice. (Ap. Mir.)
 JERONTICON.—Liber continens Vitæ Patrum, ut GERONTICON. (S. xiii.)
 JERUPREPES.—Sacer, divinus, ut GEROPREPES.
 JESA.—Armorum species, ut GISARMA. (Vet. Cod.)
 JESINA.—Cossatio, ut GESINA. (A. 1259.)
 JESSE.—Candelabra seu polycandela ab humo in altius educta et in latum expansa, arboris Jesse (unde nomen) speciem referentia; grands chandeliers à plusieurs branches. (A. 1097.)
 JESUATI.—Vid. FRATER.
 JESULUS.—Puerulus Jesus; le petit Enfant Jésus. (A. SS.)
 JESUM.—Uti JESA. (Vet. Gl.)
 JESUS.—Ead. notione. (Id.)
 JETA.—Impositionis æqua partitio; répartition des impositions. (A. 1291.)
 JETARE.—Vectigalia parti, peræquare; répartir la taille; ol. jeter. (A. 1311.)
 JETUS.—Piscatio; action de pêcher, pêche.
 JEULARIA.—Uti JAULARIA. (A. 1341.)
 JOACHIMICUS.—Nummus argenteus apud Germanos; joachim, monnaie allemande d'argent.
 JOALLIÆ.—Monilia, gemmæ, annuli, aliæque hujus generis pretiosa; bijoux, joyaux; ol. jouels, jouellez, jaiæ. (A. 1286.)
 JOANNINUS.—Monetæ equitum S. Joannis Hierosolymitani; joannin, monnaie des chevaliers de Saint-Jean de Jérusalem.
 JOARIA.—Munus judicis, dignitas; charge, office de juge; ol. juerie.
 JOBAGINES.—Apud Hungaros, coloni, rusticæ, atque ipsa mancipia.
 JOCABILITER.—Jocose, jocaliter; en plaisantant, plaisamment. (Ach. Spic.)

JOCALARIUS.—Jocalium distractor; joaillier. (Ch. Long.)
 JOCALE.—Ludicrum; plaisanterie. (A. SS.)—Theca reliquiarum; reliquaire, châsse. (A. 1482.)
 JOCALIA.—Uti JOALLIÆ. (Pass.)
 JOCALIS.—Pro jocalis, conjux. (Mab., Analect.)
 JOCALUS.—Jocus, ludus; jeu, amusement. (St. ercl. Tot.)
 JOCAMEN.—Ead. notione. (Ord. Vit.)
 JOCARE.—Ludere, lusitare; jouer. (Chr. And.)
 JOCARI.—Ludere; jouer. (Chr. And.)—Hastiludium concurrere; figurer dans une joute, jouter. (Ord. Vit.)
 JOCARIUS.—Santio, scurra; bouffon, plaisant. (Bl.)
 JOCATOR.—Uti JOCULATOR. (A. 1291.)
 JOCOSA.—Nomen cujusdam ensis Caroli Magni; Joyeuse, épée de Charlemagne.
 JOCOSITAS.—Jocatio; badinage, plaisanterie. (Reg. visit. Odon. Roth. arch.)
 JOCULARITAS.—Facetia; plaisanteries. (Ord. Clun.)
 JOCULATOR.—Vigil, speculator, sic dictus quod cornu sonat; sentinelle, celui qui fait le guet. (A. 1346.)
 JOCULOSUS.—Jocosus; qui aime à plaisanter, badin. (A. SS.)
 JOCUNDARE.—Exhilarare; égayé, réjouir. (Bart. Gl.)
 JOCUNDARIUS.—Jocundus; agréable, qui plaît. (A. SS.)
 JOCUNDATIO.—Hilaritas; gaieté. (Mur.)
 JOCUS.—Hastiludium; joute, tournoi. (Bart. Gl.)—Jocus partitus dicebatur, cum alicui facultas concedebatur, alterum a duobus propositis eligendi; choix donné, de prendre l'un ou l'autre parti. (Ap. Bract.)
 JOELIUS.—Gemmeus, aureusve ornatus; joyau, bijou. (A. 1482.)
 JOGLARIA.—Joculatorum seu mimorum societas; troupe de jongleurs, de comédiens. (Reg. Cam. Comp. Paris.)
 JOHANNITÆ.—Equites S. Joannis Hierosolymitani; chevaliers de Saint-Jean de Jérusalem. (Bern. de Breyd.)
 JOHECCA.—Uti JOELLUS. (A. 1353.)
 JOIA.—Possessio, id est omne quo quis nititur et gaudet; possession, jouissance, biens dont on profite. (Ap. Mur.)
 JOISSENTIA.—Usus, possessio; jouissance. (A. 1543.)
 JOLAGIUM.—Idem q. GEOLAGIUM.
 JOLIVITAS.—Ornamentum; enjolivement. (Const. Carmel.)
 JONCHARE.—Locum floribus spargere; joncher de fleurs; ol. jonquier. (A. 1271.)
 JONCHERIA.—Herbarum florum vestitura; jonchée. (A. 1287.)
 JONCHETUM.—Locus junceis abundans; lieu plein de joncs, jonchoie; ol. joncherie, jonchière. (Lob. H. Brit.)
 JONCHIATURA.—Folia et flores, ad jonchandum; herbes et fleurs pour faire la jonchée. (A. 1289.)
 JONCHURA.—Ead. notione.
 JONDRARIUS.—Præcipuus apud pisto-

res famulus; premier garçon chez les boulangers. (A. 1218.)
 JONTEIA.—Quantum junctis manibus continetur; jointée, autant que les deux mains jointes peuvent contenir. (A. 1400.)
 JORNALATA.—Modus agri, ut JORNALE. (A. 1472.)
 JORNALE.—Modus agri, quantum uno die par boum arare potest; journal de terre, mesure agraire, autant de terre qu'une charrue peut en labourer en un jour. (Pass.)—Opus unius diei; corvée species quanti ab hominibus suis exigebat domini; journée de travail, sorte de corvée due par les vassaux à leur seigneur. (S. xiii.)—Diurnus labor et merces pro labore diurno; travail que l'on fait en un jour, et salaire dû pour ce travail, journée. (Vet. Cod.)—Liber ecclesiasticus cuius usus quotidianus est; le diurnal. (A. 1340.)
 JORNALERE.—Diurno operi vacare; travailler à la journée. (A. 1296.)
 JORNALERIUS.—Qui jornalæ seu agros possidet, vel qui jornalibus seu corvatis obnoxius est; celui qui possède des journaux de terre, ou qui est soumis à la corvée appelée journal. (Cam. Comp. Par.)
 JORNALIS.—Modus agri, ut JORNALE. (A. 1319.)
 JORNAMENTUM.—Modus agri, ut JORNALE. (A. 1282.)
 JORNANCIA.—Diurnus labor; journée. (A. 1414.)
 JORNARIA.—Præstationes pecuniariæ ab iis solventibus qui corvatis seu diurnas operas dominis suis debebant; redevance en argent payée au seigneur par ceux qui ne faisaient pas les corvées en nature. (Pol. S. Rem. Rem.)
 JORNARIUM.—Modus agri, ut JORNALE. (A. 1228), et liber ecclesiasticus, diurnal, etiam ut JORNALE. (Hist. abb. Cond.)
 JORNATA.—Spatium vel iter unius diei; jour, journée. (A. 1233.)—Modus agri, ut JORNALE. (A. 1160), et labor diurnus, etiam ut JORNALE. (St. Saon.)
 JORNEIA.—Labor diurnus seu merces pro labore diurno, ut JORNALE. (A. 1202.)
 JORNELLIS.—Modus agri, ut JORNALE. (A. 1257.)
 JORNELLUS.—Eodem sensu. (A. 1275.)
 JORNETUM.—Eodem sensu. (A. 1220.)
 JORNEUS.—Eodem sensu. (A. 1234.)
 JORNUS.—Dies seu opera unius diei, ut JORNALE. (A. 887.)
 JORRIA.—Uti JARRIA.
 JOSEPHINI.—Inter Valdensium sectatores a Josepho quodam sic dicti.
 JOSTA.—Hastiludium, pugna ludicra; joute, tournoi; ol. joste, joste. (A. 1327.)
 JOSTRA.—Ead. notione. (Ap. Mur.)
 JOSTRATOR.—Qui in jostia decertat; jouteur. (Id.)
 JOTTICI.—Ludi; jeux, amusement. (A. SS.)
 JOURNALIS.—Uti JORNALE, modus agri. (A. 1411.)
 JOUSTA.—Uti JOSTA. (A. 1314.)

JOUSTARE. — Hastis concertare; *jouter*. (A. 1314.)

JOVA. — Idem q. JORNALE, modus agri et corvata species, apud Majorencas. (A. 1319.)

JOVATA. — Ead. notione. (A. 1319.)

JOVERIUS. — Bubulcus, ap. Aragonenses. (A. 1192.)

JOVATA. — Mensura liquidorum, ut JUSTA. (A. 1343.)

JOYÆ. — Mundus muliebris, jocalia; *joyaux*. (A. 1247.)

JOYHA. — Eod. sensu. (H. Nem.)

JUARIA. — Ut JUVERIA.

JUBA. — Amba, pulpitum; *jubé*. (St. eocl. Tut.)

JUBERE. — Dignari, velle; *daigner, vouloir bien*: « Jube, domine, benedicere: » *Daignez, seigneur, etc.*

JUBEUS. — Tunice species; *pourpoint*.

JUBILEUS. — Donata plenaria peccatorum indulgentia iis qui limina SS. Apostolorum Romæ visiterent, quolibet centesimo anno indulta, cujus auctor fuit Bonifacius VIII PP; *pardon général accordé par Boniface VIII et fixé à chaque siècle pour ceux qui visitaient les basiliques de Rome (ce temps fut réduit à 50 ans par Clément VI et à 25 par Sixte IV)*. — Possessio seu præscriptio 50 annorum; *possession, jouissance qui dure 50 ans, ou prescription qui arrive au bout de 50 ans*. (Canon. Hib.) — Homo grandævus, centenarius; *centenaire, muerobite*. (Flod.)

JUBILARIUS. — Qui quinquaginta annos in eodem statu perseveravit; *qui a possédé cinquante ans dans le même état, dans le même emploi*. (A. 1182.)

JUBILARUS. — Carnis, illustris; *illustre, distingué*. (A. SS.)

JUBILEUM. — Licentia Sorbonica, seu biennium quo baccalaurei tenebantur in Parisiensi Universitate disputationibus theologicis interesse ut doctoris gradum possint consequi. (A. 1456.)

JUBILUM. — Argutus sonus, pastoralis agrestisque vocis sonus, apud Latinos; *neuma, productio cantus in finali littera antiphonæ seu cujusvis cantus ecclesiastici, apud medii ævi scriptores; cri de joie des pères: on a ensuite ainsi appelé les notes qui allongent le dernier mot dans le chant des antiennes*.

JUCATA. — Modus egri, idem q. BOVATA, id est tantum terræ quantum per bonum arare potest; *mesure agraire contenant autant de terre qu'un attelage peut en labourer*. Vid. JORNALE. (Ap. Mab. Itin. Ital.)

JUCTUS. — Ead. notione. (Polypt. Flor.)

JUCUNDA. — Pro DULCIA nnt JOCALIA. (For. Vet.)

JUCUNDARI. — Oblectari; *divertir, amuser, charmer agréablement*. (Lact.)

JUDÆA. — Mansio Judæorum in oppidis; *quartier des Juifs, juiverie; ol. jurte, juerie*.

JUDÆÆ CARNES. — Carnes animalium a Judæis interfectorum; *vionde provenant d'animaux abattus par les Juifs* (St. Mas.)

JUDÆARIA. — Ut JUDÆA. (A. 1206.)

JUDAICA. — Eod. sensu. — Imo census annuus a Judæis solutus; *redevance que paient annuellement les Juifs*. (A. 1230.)

JUDAISMUS. — Ut JUDÆA. (A. 1263.) — Judæorum mensa nimmularia seu usuraria. (Mon. Angl.) — Ritus, religio Judæorum; *judaisme, religion juive*. (Pass.)

JUDAIZARE. — Religionem et ritus Judæorum sectari; *suivre la religion et les usages des Juifs, judaïser*. (Pass.) — Fidem salvere; *manquer à sa parole*. (A. 1193.)

JUDEX. — Qui e senatu est; *membre du sénat, sénateur*. (Vet. Gl.) — Qui inter proceres et magnates numeratur; *grand, personnage élevé ex dignité*. (Vet. Gl.) — Comes; *comte*. (Pass.) — Dux; *duc*. (A. SS.) — Notarius; *scribe, greffier, notaire*. (Ap. Ughel.)

JUDEX. — Doctor legis, iudicis essessor; *assesseur, celui qui assiste le juge*. (Mars. de Men.) — Procurator, is cui prædiorum seu rerum alicujus cura incumbit; *intendant, surveillant, régisseur*. (S. viii, ix.) — Quivis præfectus; *chef, commandant, gouverneur*. (S. vii, etc.) — Qui vectigalia instituit, peræquat et exigit; *officier chargé de l'assiette et de la perception de l'impôt*. (Pass.)

JUDEX. — Datus, delegatus; *commissaire*. (A. 907.) — *Judex fiscalis seu publicus, a rege constitutus; magistrat investi par le prince de l'autorité judiciaire et agissant pour son compte*. (S. vii, etc.) — *Judex privatus vel nardiocris, judex in villa constitutus, seu, ut alii volunt, qui tributa alicui privato debita colligebat; juge municipal ou agent chargé de la perception des taxes appartenant à un particulier*. (Id.) — *Judex major, senescalli in Provincia legatus; lieutenant du sénéchal de Provence; ol. juge moge*. (Pass.)

JUDICAMENTUM. — Sententia iudicis; *sentence, arrêt du juge*. (Tab. S. Serg. And.)

JUDICARE. — Concedere, disponere, legare, supremo iudicio de bonis suis decernere; *céder, léguer, faire don, disposer par testament*. (Passim.) — *Judicare penitentiam, imponere; imposer une pénitence*. (A. 768.) — *Judicare legem, id est secundum legem, cui opponitur judicare contra legem; juger conformément à la loi*. (Lex Long.)

JUDICARIA. — Iudicis jurisdictio; *ressort judiciaire, juridiction*. (Leg. Vulp.)

JUDICATIO. — Ut JUDICARIA. (A. 1178.)

JUDICATOR. — Ut JUDEX. (A. 1237.)

JUDICATORIUM. — Ubi judex judicat; *lieu où se rend la justice, tribunal*. (Vet. Gl.)

JUDICATUM. — Sententia iudicis; *sentence, jugement*. (Cap. Car. M.) — Decretum scriptum quo quis de rebus suis judicat seu disponit; *testament, acte par lequel on dispose de son avoir*. (Rath.) — Dignitas iudicis; *dignité, office de juge*. (A. 1302.)

JUDICATURA. — Dignitas iudicis, ut JUDICATUM. (A. 1302.) — Locus ubi judicatur, ut JUDICATORIUM. (Cod. Vet.) — Actio iudicandi, iudicatio; *action de juger, jugement*. (St. Mas.) — Districtus iudicis, ut JUDICARIA. (A. 1443.) — Præstatio qua iudici vel

potius domino si, enolumentum quod ex iudiciis provenit, multa; *profits qui proviennent de l'exercice de la justice, amende ou partie de l'amende qui appartient au seigneur ou au juge*. (A. 1323.)

JUDICATUS. — Comitatus, territorium iudicis seu comitis; *comté, ressort d'un comte ou d'un juge*. Vid. JUDEX. (A. Mur.) — Officium seu dignitas iudicis; *office, charge ou dignité de juge*. (Pel. de Vin.)

JUDICIALIS. — Exitialis, perniciosus; *funeste, pernicieux*. (A. SS.)

JUDICIALITER. — Intelligentem; *avec jugement, après épreuve*. (Sid.) — Per sententiam iudicis; *judiciairement, par sentence du juge*. (Chr. Triv.)

JUDICIARIA. — Ut JUDICARIA. (A. 1140.) — Navium species. (Cod. Theod.)

JUDICIARIUS. — Assessor; *assesseur*. (Vet. Cons. Norm.)

JUDICISSA. — Uxor reguli seu toparchæ in Sardinia. (Mur.)

JUDICIUM. — Districtus iudicis; *ressort, juridiction, territoire* (Spec. Sax.) — Tribunal, locus ubi iudices sedent et iudicant; *tribunal, lieu où se rend la justice*. (A. 1394.) — Pœna per iudicium statuta; *condamnation, peine prononcée par le juge*. (A. 1273.) — Jurisdictio, ius iudicandi; *droit de justice*. (Pass.) — Præstatio, tributum; *redevance, droit*. (A. 1255.) — Purgatio qua quis se ab aliquo crimine excusat; *épreuve à laquelle on se soumet pour se disculper d'une accusation, justification*. (Pass.) — Oblatio quæ ecclesiæ fit ab iis qui purgationem obeunt; *offrande que font à l'église ceux qui se soumettent à cette épreuve*. (Chartul. Celsia.) — Fama, rumor; *bruit, renommée*. (A. 1161.)

JUDICIUM. — Functio, ius quod parochi sibi ascripserant in bona defunctorum; *droit que les curés s'étaient arrogé sur la succession de leurs paroissiens; ol. droit de morguage*. (Pass.) — *Judicium concedere, latæ sententiæ acquiescere, satisfacere; acquiescer à une sentence*. (Tabul. Dun.) — *Judicium possessionarium, iudicium decretorium; sentence définitive*. (A. 1206.) — *Judicium sustinere, pœnas iudicio illatas luere, dare; subir la peine prononcée*. (Ap. Mur.) — *Judicium vassalli ingredi dicitur dominus cum locum, ubi ius dicit, ingreditur, tum enim illius cessat iustitia, et iustitia domini locum habet; quand le seigneur entrait dans les terres de son vassal, la justice lui appartenait et celle de son vassal cessait*. (Spec. Sax.)

JUDICIUS. — Lex; *loi*. (Form. Andeg.)

JUEIUS. — Gemme aurea seu ornatus; *bijou, joyau; ol. juel*. (A. 1254.)

JUGALE. — Velum quo conteguntur sponsus et sponsa cum matrimonio coniunguntur; *poêle, voile que l'on tient sur la tête des mariés pendant la bénédiction nuptiale*. (Vet. Inst.)

JUGALIS. — Coniux; *celui ou celle qui est dans les liens du mariage, mari, épouse*. (Pass.) — Velum, ut JUGALE. (Ap. Mart., De antiq. Eccl. Rit.)

JUGALUS. — Maritus; *époux, mari*. (S. ix.)

JUGARIS. — Bubulcus, rusticus; *paysan, bouvier*. (Vet. Gl.)

JUGATA. — Nupta; *femme mariée, épouse*. (A. SS.) — *Jugata terræ, jugerum, ut Jugatum*. (Pass.)

JUGATICUM. — Quod pro quolibet homini iugo exsolvitur; *impôt que l'on paie pour chaque paire de bœufs*. (A. 1183.)

JUGATINUS. — Qui matrimonio præest; *qui préside au mariage, dieu de l'hyménée*. (S. Aug.)

JUGATUM. — Jugerum, modus agri; *arpent, quantité de terre qu'une paire de bœufs peut labourer en un jour; ol. jugère*.

JUGE. — Pro JUGITER. (A. 845.)

JUGEA. — Ut JUGATUM. (A. 962.)

JUGERIA. — Jurisdictio iudicis ejusque districtus; *ressort, territoire, juridiction d'un juge; ol. jugerie*. — Præstatio quæ iudici vel potius domino fiebat; *droit revenant au juge ou au seigneur du lieu pour chaque procès qui se jugeait*.

JUGERIUS. — Ju lex; *juge, arbitra, ol. jugier, jugière*.

JUGHAMETUM. — Iudicium, sententia iudicis; *arrêt, jugement, sentence*. (A. 1291.)

JUGIA. — Ut JUGATUM. (A. 1088.)

JUGIFERA. — Districtus, ut JUGERIA. (H. Dom. Ambas.)

JUGIS. — Ut JUGATUM. (A. 756.)

JUGITAS. — Perpetuitas, diuturnitas, continuïtas; *durée perpétuelle, continuité, perpétuité*. (Const.)

JUGITES. — Coniuncti; *qui sont unis, joints ensemble*. (Vet. Gl.)

JUGIUM. — Ut JUGATUM. (Chr. S. Joan. And.)

JUGLATOR. — Ut JOCULATOR. (Vet. Cod.)

JUGULATOR. — Homicida; *assassin, meurtrier*. (Vet. Gl.)

JUGULUM. — « Fecit enim in confessione ipsius sacratissimæ basilicæ jugulum de auro mundissimo unum pens. lib. numero 2. » (Anast.) Ubi Bulengerus jugulum esse existimet minus jugum, quod ex auro in basilicis dicebatur, ut memores essent verborum Christi dicentis: *Jugum meum suave*, etc. Cangiio longe petita videtur exhalatio. (A. 1142.)

JUGULUS. — Gladius; *épée*. (A. SS.)

JUGUM. — Vectis lunatus instar jugi. — *Jugum terræ, quantum iuncti boves uno die arare possunt; ut Jugatum*. (Apud Anglos, multa jugera, etiam et habitacula, quæ Mesnagia vocabant, continet.)

JUIERUM. — Pro jugerum. (Leo Ost.)

JUISIUM. — Iudicium, purgatio vulgaris, seu per duellum, seu per ferrum candens; *jugement, décision, duel judiciaire, épreuve par le feu; ol. juisse, juisse*. (Pass.)

JUJU. — Apud Arabes accipitris species; *émérillon*.

JUJUBA. — Pruni vel olivæ genus, ziziphum; *jujube*. (A. SS.)

JUIVUM. — Iudicium, districtus iudicis, ut JUISIUM et JUGERIA.

JULA. — Piscis genus; sorte de poisson de mer.

JULEP. — Aqua seu decocta ac dulcorata; eau atténuée ou sucrée. (A. SS.)

JULIANUS. — Nunc pro festum S. Juliani sumitur; la Saint-Julien. (A. 1311.)

JULUM. — Jugerum, ut Jugata. (Ch. Andeg.)

JUMANTA. — Equa; jument. (A. 1329.)

JUMELLA. — Mensura species quantum junctis manibus continetur; jointée. (A. 1267.)

JUMENTA. — Ut JUMANTA.

JUMENTARIUM. — Stabulum jumentorum; étable, parc à bêtes de somme. (Vet. Gl.)

JUMENTUM. — Equa; jument. (Leg. Alem.)

JUNCAGIUM. — Præstatio quædam, eadem q. Minagium, si ita nunc egendum sit. (A. 1120.)

JUNCARE. — Locum floribus vel juncis spargere; joncher, répandre des herbes ou des juncs; ol. jonquer, jonquier. (A. 1411.)

JUNCARIA. — Locus palustris ubi junci crebri nascuntur; lieu marécageux où il croît des juncs, jonchaie; ol. joncherie, joncière. (Ap. Littlel.)

JUNCATA. — Herba, flores vel junci ad juncandum seu spargendum; jonchée. (Pass.) — Instrumentum ad piscandum; botte d'herbes et de juncs dont on se sert pour prendre les poissons, surtout les écrevisses, ol. jonchée. (Tabul. mon. maj.) — Lac concretum; fromage fuit dans une petite corbeille de junc, ol. jonchée. (A. 1304.)

JUNCATICA. — Ead. notione; instrumentum, etc.

JUNCHADA. — Mensura frumentaria, ut JUMELLA. (S. XII.)

JUNCHERIA. — Ut JUNCATICA. (A. 1243)

JUNCHEMIUM. — Ut JUNCARIA. (A. 1211)

JUNCHEMUM. — Ead. notione. (A. 1301)

JUNCINA. — Ead. notione. (Chr. Andr.)

JUNCTA. — Adjectio; jonction. (A. 1398.)

— Junctura; jointure. (A. 1250.) Conventus ad tractanda negotia; réunion, assemblée pour affaires. (Vet. Cod.) — Mensura species; jointée. (A. 1081.)

JUNCTE. — Junctio, una; ensemble, côte à côte. (A. 1034.)

JUNCTOR. — Lignarius faber; menuisier. (A. 1476.)

JUNCTUM. — Mensura species; jointée. (Mon. Angl.) — Mudus agri, idem q. Jugatum. (Chartul. S. Joan. Ang.)

JUNCTURA. — Pugnum; main fermée, poing, ol. jointe.

JUNCTUS. — Modus agri, ut Jugatum.

JUNDRAGIUM. — Ecclesia seu beneficium ecclesiasticum, etc.; ut JUNIUNATUS; ol. junidra.

JUNECULA. — Juvenca; génisse. (Vet. Gl.)

JUNGENS. — Confluens, ubi fluvius alteri jungitur; confluent de deux cours d'eau, lieu où ils se joignent. (Conc. Hisp.)

JUNGERE. — Pervenire, assequi; atteindre, obtenir, joindre. (A. SS.)

JUNIBARUS. — Juniperus; genevrier. (Jac. Malv.)

JUNICULA. — Ut JUNCULA. (Irm.)

JUNIOR. — Novus; neuf, nouveau. (A. 1208.)

— Juniores: 1° Tirones in re militari; conscrits, recrues (Sym.); 2° in re politica ii quibus inferioris gradus, qui aliis, senioribus scilicet, suberant ratione domini vel jurisdictionis; inférieurs, subalternes, ceux qui sont au-dessous des autres (hoc sensu appellantur in veteribus tabulis regum Gallicæ atque adeo a scriptoribus mediæ ævi, magistratus ac officiales comitum, vel judices inferioris ordinis qui majoribus suberant); 3° nobilium natu minores; cadets de race noble, putnés, ol. juveigneurs; 4° in ordine ecclesiastico, ii qui inferioris gradus sunt (verbi gratia, in concil. Emerit., diaconus dicitur esse junior presbytero, id est dignitate inferior), sed præsertim sic appellari videntur quibus clerici, post subdiaconos, ut sunt lectores, exorciste, ostiarii, fossarii, etc., quos juvenes vocat lex 10 Cod. Theod.; clerics des derniers rangs de la hiérarchie ecclésiastique; 5° in monasteriis, qui aliterius in officio adjuutores erant (verbi grat. subcamerarius camerarii junior erat); dignitaires claustraux de deuxième ordre; 6° ministri, famuli quilibet, præcipue tamen pistorum et molendinarii; domestiques, valets, surtout, garçons meuniers ou boulangers, ol. joindres, juindres, joennes.

JUNIORATUS. — Munus et officium presbyteri cui cura incumbit vicariatuum describendi, et jns illud officium alii concedendi; juniorat, office de vicarie ou desservant et droit de nommer à cet office. (Pass.) — Feudum quod a juniore fratre possidetur, ratione cuius homagium fratri primogenito præstare debetur; juveigneurie, fief possédé par un cadet de famille noble ou juveigneur et pour lequel l'hommage est dû au frère aîné. (Ch. Brit.)

JUNIS. — Ex juvenis vox contracta. (Ap. Martin.)

JUNQUARE. — Ut JUNCARE. (Ind. eccl. Const.)

JUNQUERIA. — Ut JUNCARIA. (A. 1153.)

JUNQUERIUM. — Ead. notione. (A. 1419.)

JUPA. — Vestis talaris species; jupe, pourpoint, soutane, tout vêtement d'homme ou de femme qui cache les jambes.

JUPARELLUM. — Eod. sensu. (Ap. Mur.)

JUPELLUM. — Sagum militare; casaque de guerre, ol. jupel, jupon. (Alexand. PP. IV.)

JUPO. — Ut JUPA: « Nullus in ordine sacerdotali constitutus presumat vel audeat Missam celebrare, nisi habeat caligas cum jupone, seu alia veste propiniori canonicæ. » (A. 1440.)

JUPONERIUS. — Qui facit jupones; tailleur, couturier. (A. 1367.)

JUPONUS. — Ut JUPA. (A. SS.)

JUPPUS. — Thorax, apud Genuenses; cuirasse.

JURA. — Conjuratio, fœdus, quod iuramento firmetur, sic dieta; association, société, commun. (Mon. eccl. Aquil.) — Ju-

ramentum, sacramentum; serment. (A. 1073.)

JURADIA. — Pactum, conventum iuramento firmatum; accord, arrangement fait sous la foi du serment. (A. 1340.)

JURAMENTALIS. — Vid. JURAMENTUM.

JURAMENTUM. — Juramenti genus quo qui impositum delictum a se amoliri cupiebat, id præstito iuramento diluebat; moyen de justification en usage dans les premiers siècles du moyen âge pour se disculper d'une accusation sans témoins ou sans preuves convaincantes; l'inculpé déclarait, sous la foi du serment, qu'il n'avait pas commis le crime ou délit dont on l'accusait. (Si le fait imputé était peu important, la déclaration de l'inculpé suffisait, sola manu sua jurabat; si l'accusation était grave, cette déclaration devait être confirmée par le témoignage de personnes dont le nombre dépendait de la nature de l'incrimination. Ceux qui venaient ainsi attester l'innocence d'un accusé s'appelaient juratores, conjuratores, sacramentales, consacrmentales, compurgatores, purgatores, etc., et l'on se servait du mot conjurare pour exprimer l'acte même de leur attestation. Dans les procès entre particuliers, les co-jurants du demandeur étaient qualifiés de nominati, denominati, et ceux de la partie adverse so nommaient advocati, electi. Les expressions jurare cum unica manu, jurare cum duobus aliis, jurare tertia, duodecima, centesima manu, etc., signifiaient que la partie avait été accompagnée par un, deux, trois, douze, cent co-jurants.) — Affirmatio vel negatio de aliquo attestations sacra Dei firmata; affirmation ou négation d'une chose sous la foi du serment, mais du serment sur choses saintes. (Flu.)

JURARE. — Jurare super te igitur, id est super canonem Ecclesiæ; jurer sur les canons de l'Eglise. (For. Bench.) Jurare inspectis sacrosanctis, id est non tactis, sed coram ipsis; jurer en ayant sous les yeux les saints Évangiles et les reliques des saints, mais sans les toucher. (St. Ord. de Semp.) Jurare in animam, id est personneliter, per seipsum; jurer sur son âme, par soi-même. (Pass.) Jurare vicariis manibus, id est per alios; jurer par les mains d'autrui, comme faisaient les moines à qui leurs statuts défendaient tout serment personnel. (Arnulp. Lexov.) Jurare terram; sic dicebatur vassallus qui legitimo successor, domilio ipso exigente, fidei-tatem et homagium exhibiturum se iuramento promittebat; promettre foi et hommage au successeur légitime de son seigneur. (Inn. III PP.) Jurare compagiam, societatem inire et iuramento stabilire; s'associer et jurer de se conformer aux conditions de l'association. (Callar.) Jurare consulum, sacramentum præstare consulum suscipiendo; prêter serment en recevant la charge de consul. (Id.) Jurare filiam, puellam sacramentum sibi despondere; promettre le mariage à une jeune fille, la fiancer. (Rig.) Jurare honorem, fidem et servitium polliceri; jurer obéissance. (Agnel.) Jurare mandata, scilicet se ea servaturum; promettre d'exécuter les ordres donnés. (Ap. Mur.) Jurare regimen, de

officio bene gerendo sacramentum præstare; jurer de remplir fidèlement les devoirs d'une charge. (Regim. Pad.) Jurare vitam, membra et bona, de his omnibus securitatem sacramentum asserere; promettre sous la foi du serment de respecter la vie et les propriétés de quelqu'un. (Inn. II PP.) Vid. JURAMENTUM.

JURARIA. — Officium seu dignitas jurati seu scabini; office de jurat; Vid. JURATUS. (A. 1425.) — Incolarum urbis universitas; l'ensemble des bourgeois d'une ville, la commune. (A. 1255.) — Officium eorum qui rebus vendendis pretium imponunt; office des magistrats chargés de taxer les denrées. (St. Cadub.) — Communis juris alique privilegii; droit de commune, celui qu'a une localité d'avoir une administration libre. (A. 1263.)

JURATA. — Desponsa, pacta, sacramenta interposita; promise, accordée en mariage, ol. jurée. (Pass.) — Apud Anglos, numerus duodecim legalium hominum juratorum ex quorum veredicto iudex sententiam suam conficit; jury, réunion de personnes chargées de prononcer sur l'existence d'un crime. (Pass.) — Tribunal quod domino præstatur a majori et burgensibus juratis in quibusdam provinciis; droit de jurée, droit que payaient au seigneur le maire et les bourgeois de certaines villes. (Pass.) — Inquisitio juridica; enquête juridique, ol. jurée. (Pass.) — Mittere in juratam, id est aliquid voci subijcere præconis; mettre à l'enca. (Ch. Occit.)

JURATIO. — Sacramentum quod vassallus sese astringit erga dominum castrum suum ei redditurum irato et pacato; serment par lequel le vassal s'engageait à rendre son fief au seigneur de qui il le tenait, quand il avait un procès avec ce dernier. Vid. INACTUS.

JURATOR. — Qui aliquem non auctorem esse alicujus delicti sacramentum affirmat; juréur, témoin qui affirme par serment l'innocence de l'accusé. (Pass.) — Qui vice alterius jurat; fondé de pouvoirs, celui qui prête serment au nom d'un autre. (Vital. ep. Osceus.) — Apud Anglos, unus ex duodecim hominibus qui in quolibet fere judicio sive civili, sive criminali, de facto prius decernebant, quam iudex de iuro oronuntiaret; juré, membre du jury.

JURATORIA. — Fidejussio sacramentum firmata; engagement, caution garantie par serment. (A. 1265.)

JURATORIUS. — Juramento confirmatus.

JURATUS. — Sacramentum strictius, socius, federatus; qui est lié par serment, associé, allié, ol. juré. (Pass.) — Consul, scabinus, apud Orcitanos et Provinciales; consul, échevin dans les villes du Midi, ol. jurat. (Pass.) — Oppidanus, civis communalis; bourgeois, habitant d'une ville de commune; ol. juré. (A. 1184.) — Is cuius veredicto iudex sententiam suam conficit; juré, membre du jury. (Pass.) — Qui in collegio artificum, invigilat ut statuta quæ totius corporis utilitatem spectant, diligenter observentur; garde d'un métier, officier chargé de défendre les droits et de veiller à l'exé-

tion des statuts d'une corporation d'artisans, ol. juré, maître-juré. (Pass.)

JURAVISUS. — Compacti vel facti probatio coram iis qui id ex officio vel jure præstant; action de prouver l'exactitude d'un compte ou d'un fait devant ceux qui ont mission de rechercher la vérité. (A. 1320.)

JUREA. — Ut JURATA. (Chartul. S. Trin. Cad.)

JUREDICIUM. — Videtur esse species jurisdictionis quæ exercebatur a scabinis inter juratos. (A. 1136.)

JURE-MANENTIA. — Idem q. RESSEANDISTA. (A. 1231.)

JURETICUS. — Legisperitus; jurisconsultus. (Vet. Gl.)

JURIDICA. — Juridici dies vel ipse juridicium consessus; jour d'audience, séance. (A. 1456.)

JURIDICALIS. — Juridicalis dies, in quo jus dicitur; jour d'audience, celui où le tribunal se réunit. (S. xiii.)

JURIDICE. — Legitime; selon la loi, légitimement. (Lud.)

JURIDICINA. — Jurisdictio, administratio; jurisdiction, pouvoir, autorité, administration de la justice. (Tert.)

JURIDIUM. — Jus; droit. (Vet. Ch.)

JURIFICARE. — Jus dicere; rendre la justice. (Chr. Ord. S. Ben.)

JURISDICTIONALIS. — Ad jurisdictionem seu justitiam pertinens; relatif à la justice ou à l'administration. (A. 1336.)

JURISTA. — Qui juri civili vel canonico al operam; jurisconsulte, ol. juriste.

JURMARCHA. — Limitum iudex; juge des frontières. (A. 1080.)

JURNALE. — Ut JURNALE.

JUS. — Tributum, vectigal; taxe, impôt, droit. (Pass.) — Præstatio quæ non est justa; exaction, extorsion. (Gers.) — Merces, salarii; honoraires, salaire. (Conc. Hisp.) — Jus animarum, jus capite plectendi; haute justice. (A. 1243.) Jus capitale, jus domini capitalis; droit du seigneur. (A. 1288.) Jus catenæ, quod carceris custodi præstatur ab incarcerato pro panis et cibo; somme que les prisonniers donnent au geôlier pour leur nourriture. (A. 1352.) Jus consuetum, quod usu tantum prævaluit et consuetudine inditum est; droit basé sur la coutume. (Ap. OEI.) Jus consulare, quod ad comitem, qui et consul dicebatur, pertinet; droit du comte. (Lob. H. Brit.) Jus creditiæ, quod domini habebant in rebus præsertim ad victum necessariis, quas sine presenti pecunia emebant a subditis, quasve ab illis mutuo sumere iis fas erat; droit de créance ou de crédit, par lequel le seigneur avait le privilège de prendre à crédit chez son vassal tout ce dont il avait besoin, même les provisions de bouche. (A. 1341.) Jus decimale, jus percipiendi decimam; droit de lever la dîme. (A. 1241.) Jus domini, quod ad fœnem dominicum pertinet; droit du fœc. (A. 1214.) Jus ecclesiasticum; jure ecclesiasticum bona possideri ab ecclesiis dicebantur, quod clericis et presbyteris iis nti et frui concessum esset ut propriis, ita tamen ut ea donare aut

vendere eis non liceret. (Pass.) Jus emphyteoticum, quod percipiebat dominus capitalis ob prædium aut quidvis in emphyteosim datum; droit annuel payé au propriétaire du fonds par l'emphytéote. (A. 1294.) Jus equestre, quod dominus feudalis a vassallis exigere potest ut cum ipso in exercitum equis instructi pergant; droit de chevachée; Vid. CAVALGATA. (A. 1482.) Jus florense, 1° civile, cui opponitur ecclesiasticum; droit civil (Chunrad.); 2° id quod ex foris seu nundinis percipitur; droit dû au seigneur pour les foires et marchés. (A. 1179.) Jus incantus, quod principibus solvitur pro licentia auctuandi bona debitoris; droit dû au seigneur par le créancier pour la permission qu'il en obtient de faire vendre les biens de son débiteur. (Bonif.) Jus laudandi, quod domino feudi pensatur pro facultate alienandi feudum; droit de mutation; Vid. LAUDES. (A. 1354.) Jus mortuarium, jus quod sibi olim in bona defunctorum attribuebant parochi, idem q. iudicium defunctorum; Vid. IUDICIUM. (A. 1264.) Jus natura, quod filii habent in bonis parentum; droit des enfants sur l'héritage patrimonial. (A. 1474.) Jus nautæ, quod pro transvectione exigitur; passage, prix du transport par eau. (Ap. Mart. Anecd.) Jus nuptiarum, quod a nubentibus parochia præstatur; droit dû par les nouveaux époux au prêtre qui leur a donné la bénédiction nuptiale. (A. 1273.) Jus operale, quo operas a subditis dominis exigere potest; droit d'exiger la corvée. (A. 1237.) Jus prætorium, scriptum; droit écrit, à qui il n'est pas permis de déroger (c'était le recueil des lois d'Etat des Romains.) Jus scholarium, iustitendi scholas et publice docendi; droit de tenir école. (Ap. Lud.) Jus turni, quo quis prædium ab agnato distractum, pretio emptori reddito, redimit; droit de rentrer en possession d'une terre patrimoniale, en remboursant à l'acquéreur la somme qu'il a donnée. (A. 1341.) Jus facere et recipere, litigare, actoris vel rei partes agere; plaider. (S. xiv.) Jura parochialia, vocantur potissimum sacramenta quorum administratio ad parochum jure suo competit. (A. 1202.)

JUSCELLUM. — Ferculi genus. « Præpositus Hispaniæ pro ferculo leguminis, juscellum commutabat confectum ovis, vino et sanguine. » (Chr. S. Trud.)

JUSDICENS. — Iudex; celui qui rend la justice, juge. (A. 1385.)

JUSEANUS. — Catena aurea aut argentea certa ratione elaborata; chaîne faite de petites mailles d'or ou d'argent; ol. jasean. (Pass.)

JUSERMA. — Spiculum, ut GISARMA.

JUSO. — Deorsum, ut JESUM.

JUSSIO. — Divisio; partage. (Luitp.)

JUSTA. — Mounmachia ludica, hastidudum singulare; joute, combat entre deux chevaliers qui se battent pour l'honneur. (Pass.) — Vasis species, lagenula; juste, vase ou flacon de table d'une capacité invariable et d'une forme qui se rapprochait de celle des aiguères. (A. 1244.) — Mensura

liquidorum genus; juste, mesure pour les rebitibus; à peu près égale à la pint de Paris. (Pass.) Justa demesuralis, seu tertia, mensura vini aliquantulum major consueva quæ monachis in festis solemnioribus dabatur; mesure de vin un peu plus grande que la mesure ordinaire que l'on donnait aux moines les jours des grandes solennités. (S. xiv.) — Mensura frumentaria; juste, mesure pour les grains dont la capacité n'est pas bien connue. (Ap. Guil. Gaut.)

JUSTANTIA. — Hospitii militis suppellex; mobilier que l'on devait fournir aux troupes que l'on était tenu de loger; ol. justance. (A. 1481.)

JUSTARE. — Ludiore pugnare; jouter. (Ryn.) — Probare, conferre ad modulum; constater la conformité d'une mesure avec son étalon. (St. Maur.)

JUSTETUS. — Vas contingendis liquoribus idoneum; vase, pot; ol. juste, juiste; Vid. JUSTA. (A. 1352.)

JUSTICIAL. — Poculum vinarium; vase à rin; ol. juste, justolette; Vid. JUSTA. (A. 1403.)

JUSTICUS. — Justus; juste, équitable. (A. 1129.)

JUSTIFER. — Iudex, baillivus; celui qui rend la justice, juge, bailli. (Script. rer. Fr.)

JUSTIFICABILIS. — Ut JUSTICIALIS.

JUSTIFICARE. — Non tam justitiam exercere, quam iudicio dato damnare, vel per iudicium compellere: « Dans ce medietatem vicecomitatus, ita ut minister episcopi et minister comitis justificent, et leges æquales dividant. » (Lois.) — Meritis pœnis afficere, debito supplicio plectere; justicier. (Jac. Ræ. Scot.) — Purgare, absolvere; justifier. (A. 877.)

JUSTIFICARIUS. — Ut JUSTIFER.

JUSTIFICATIO. — Purgatio, absolutio; justification. (A. 867.) — Legitima hereditatis portio; légitime. (A. 1263.)

JUSTIFICATOR. — Ut JUSTIFER. (A. 1144.)

JUSTIGERIUS. — Id. q. JUSTIFIARIUS.

JUSTILIUM. — Jus; jus, sauce. (Kenh.)

JUSTILOQUUS. — Qui iusta et æqua loquitur; qui dit des choses justes. (Ap. Ducl.)

JUSTITIA. — Tributum, census, vectigal; imposition, taxe, redevance. (Pass.) Justitia alii seu cameterii, quod prius sepultura persolvitur; ce que l'on paye pour faire enterrer un mort. (Chr. Besuens.) Justitia transitus, tributum quod a transeuntibus per terram alienius domini solvitur; droit de passage. (A. 1140.) — Jurisdictio, cognitio iudicis; droit de justice, juridiction. (Pass.) Alta justitia, merum imperium, jus gladii; haute justice. (Pass.) Justitia simplex, minuta seu parva, inferior; basse justice. (Pass.) — Tribunal; lieu où se rend la justice, tribunal. (A. 1437.) Justitia capitalis, supremum tribunal; cour souveraine, tribunal de l'ordre le plus élevé. (A. 1341.) Justitias facere vel tenere, placitum tenere; tenir le plaid, présider l'assemblée où se rend la justice; ol. tenir la justice. (A. 760.) — Jus quod

alieni in re quavis competat, sive in ejus rebitibus; droit que l'on a sur une chose. (Ap. Mur.) Justitiam suam facere, ablatis pignoris debitu exigere; faire saisir. (Chartul. S. Tromont.) Justitiam facere, 1° facere salis, debitum solvere, latæ sententiæ obtemperare; satisfaire, payer ce qu'on doit, se soumettre à l'exécution d'un jugement (Ap. Mur.); 2° juri stare; comparaitre devant le juge. (S. ix.) Justitiam invenire, jus suum a iudice obtinere; obtenir justice. (Leg. Luitp.) — Multa judiciaria; amende, peine judiciaire. (Ap. Mur.) Justitia banni, multa ob bannum infractum imposita; amende pour violation d'une ordonnance. (A. 1174.) Justitia pro duella, multa pro duellis domino solvenda; amende prononcée au profit du seigneur contre la partie qui succombe dans un duel judiciaire. (Pass.) Justitia de teloneo, multa pro fraudato vectigali; amende pour tromperie en matière d'impôt. (S. vii.) — Indictio, sententia iudicis, decretum, statutum; jugement, sentence, ordonnance. (A. 1204.) — Locus plectendis reis vel eorum cadaveribus suspendendis destinatus, patibulum; lieu des exécutions capitales, ou fourches patibulaires. (A. 1301.) — Iudex; juge. (Leg. H. I. reg. Angl.) — Hastiludium; joute, combat singulier entre deux chevaliers qui se battent pour l'honneur. (H. obsid. lat.) — Immunitas, privilegium; immunité, privilège, franchise. (Ap. Lud.) — Poculum vinarium et vinum quod in eo continetur; vase à rin, juste, et le via qui y est rasé. (Ach., Spic.) — Cibi diurna portio quæ monachis, canonicisve competeat; pitance, ce que l'on donnait à chaque moine et à chaque chanoine pour sa nourriture quotidienne. (A. 1062.) — Aptitudo, convenientia; justesse. (Tert.)

JUSTITIABILIS. — Alienus jurisdictioni et iustitie subiectus; justiciable. (Ap. Brus.)

JUSTITIALIS. — Ead. notione. (A. 1269.)

JUSTITIARATUS. — Justitiarum seu iudicis regio, districtus; pays soumis à l'autorité du juge, ressort judiciaire. (A. 1332.) — Dignitas justitiarum; dignité de juge. (A. 1240.)

JUSTITIARE. — Justitiam exercere, iudicio damnare, compellere; exercer, rendre la justice, condamner. (Leg. Norm.) — Meritis pœnis afficere, debitu supplicio plectere; justicier. (A. 993.) Justificare per aurem, auris abscissione multare; écorcher. (Tab. Fos.) — Munus, officium justitiarum seu iudicis vel etiam apparitoris exercere; exercer les fonctions de juge, ou même celles de sergent. (A. 1236.) — Indicis decretum cogere; contraindre par autorité de justice. (A. 1182.) — Pignora auferre, obsignare; saisir. (A. 1249.) — Coram iudice stare, causam dicere; comparaitre en justice. (S. Bern.) — Justitiam se, causam propriam defendere; défendre sa cause. (S. xiii.)

JUSTITIARIUS. — Iudex; juge. (Pass.) — Justitias seu iuribus regis percipiendis præpositus; fermier des droits ou des impôts. (A. 1320.)

JUSTITIATOR. — Ead. notione; etiam is

qui alicujus jurisdictioni e. justitiæ obnoxius est; *justiciable*. (Chartul. Camp.)

JUSTITIATUS. — 1° (subst.) justitia, jurisdictionis; dignitas judicis; *jurisdiction, droit de justice, et office, charge de juge*; 2° (adject.) de monacho dicitur alieni pœnæ regulari subdito, judicio superioris; *justicié, corrigé, puni*.

JUSTITIONARIUS. — Judex, ut JUSTITIARIUS. (Lex Pol.)

JUSTITUS. — Mensuræ frumentariæ species; *Vid. JUSTA*. (A. 1245.)

USTIZARE. — Pignorare auferre, ut JUSTITIARE. (Chartul. Vand.)

JESTRIO. — Glauz, plantæ genus; *herbe au lait*.

JUSTUS. — *Justus homo*; vir confirmata ætate; *homme fait*. (Mur.)

JUSUM. — Deorsum; à bas, *à terre, en bas, dessous*; nl. *jus*. (Pass.)

UTARIA. — Ut JUDÆARIA.

UTRIA. — Pro JUSTITIA.

UVAMEN. — Adjutorium; *aide* (occurret nnn semel ubi agitur de obligatione qua vassallus tenetur juvare dominum superiorum seu regem, cum bellum imminerebat; *Vid. Hostis*).

JUVARE. — *Juvare se de aliqua re, ea re uti, potiri; se servir d'une chose, l'employer à son usage, se l'approprier*.

JUVENARI. — Juniores fieri; *devenir plus jeune, rajeunir*. (Vet. Gl.)

JUVENCELLA. — Junior puella; *jeune fille, jouvencelle*. (A. 1403.)

JUVENCULESCERE. — Ut JUVENARI. (S. Amb.)

JUVENERI. — Ead. notione, seu ad instar juvenis agere; *rajeunir, ou se conduire comme un jeune homme*. (Gest. Tanc.)

JUVENESCERE. — Ead. notione. (Id.)

JUVENTITUDO. — Juventus; *jeunesse*. (S. vin.)

JUVERIA. — Munus judicis; *office de juge*. (A. 1136.)

JUVERIUS. — Bubulus; *bouvier*.

JUXTARE. — Appropinquare, jungere, adungere; *rapprocher, joindre, réunir, ol. jouster*. (Laur.)

JUYA. — Usus; *jouissance*. (A. 1315.)

JUZATARIA. — Mansio Judæorum in oppidis; *quartier des Juifs, juiverie*. (A. 1200.)

JUZGUS. — Hispanis, judicium; *jugement*.

K

K. — Littera numeralis quæ 150 denotat: si recta linea superaddatur (K̄), 15,000 significat.

KA. — *Vid. cum CA aut QU* voces quæ non inveniuntur infra.

KAAGIUM. — Tributum, quod pro facultate onerandi et exonerandi naves in littore conceditur; *droit que les marchands payent pour déposer leurs marchandises sur le quai d'un port; nl. quaiage*. (Mon. Angl.)

KAASGIUM. — Ead. notione. (A. 1292.)

KAERYUM. — Salictum; *saussaie*. (Chartul. S. Vand.)

KAFICIUM. — Mensuræ frumentariæ species ap. Hispanos; *mesure de capacité pour les grains; nl. kafis*. (A. 1317.)

KAIAGIUM. — Ut KAAGIUM. (A. 1379)

KAUUM. — Lapidens ad fluvii ripam agger; *quai*. (A. 1269.)

KAKIA. — A Gr. *κακία*, malitia; *méchanceté*. (A. SS. Ben.)

KALENDA. — Anni initium vel prima dies; *le premier jour de l'année*. (Pass.) — Mensis prima dies; *le premier du mois*. (Pass.) — Quivis dies; *un jour quelconque*. (Vit. S. Land. Metens episc.) — Pensatio quæ prima cujuslibet mensis die canonicis conceditur; *honoraires payés aux chanoines au commencement de chaque mois*. (Obit. eccl. Morin.) — Initium cujusvis rei, puta loci, ubi territorium incipit; *point où commence une chose, borne, limite*. (A. 1214.)

— Martyrologium, cui addebantur obituarium et ordo Officii, ut KALENDARIUM. (Reg. Odon. visit.) — *Kalendæ*: 1° publicæ ac superstitionis lœtitiæ quas kalendis Januarii exhibuere orimum gentiles,

usurpavere etiam postmodum Christiani; *calendes, fête païenne que les Chrétiens célébraient longtemps* (Pass.); 2° conventus presbyterorum singulis Kalendis mensium; *conférences ecclésiastiques* (Pass.); 3° sodalitates ad pias causas; *confréries, associations en vue d'œuvres de piété*. (Sambuc.)

KALENDARIS. — Anni initium; *le commencement de l'année*. (Tabul. Cas. Dei.) — *Menses kalendares*, qui a Kalendis ad finem usque numerabantur, menses integri. (Notum est scripturas post annum 1000 menses integros in duas distinxisse partes, quarum prima a Kalendis incipiebat, altera a die decimo sexto. *Kalendares* itaque menses dicebant, cum menses integri, nulla adhibita divisione, significare ipsis animus erat.)

KALENDARIUM. — Martyrologium, catalogus, index; *martyrologe, catalogue, énl indicatif, index*. (Pass.) — Data temporis nota; *date, indication chronologique*. (Pass.)

KALENDARIUS. — Quivis dies mensis; *jour en général. Dies kalendarius*, primus cujuslibet mensis; *le premier du mois*. (Guid. Disc. Farn.)

KALENDATICUM. — Præstatio quæ Januarii Kalendis fiebat; *redevance, prestation qui se faisait aux calendes de janvier*. (A. 1137.)

KALENDATIM. — Per Kalendas; *pendant les calendes*.

KALENDATUS. — Kalendis seu die ac anno notatus; *daté*. (Pap.)

KAMAHUTUS. — Sardonyx; *camaieu*; *Vid. CAMÆUS*.

KAMISIA. — *Kamisia ultra marina*, in-

terulæ crassioris genus; *vêtement de dessous, chemise d'un tissu grossier*. (Cap. S. Aud. T.)

KANROTIUM. — Ut CARROCIUM.

KARACHA. — Ut CARRADA.

KARACHARIS. — *Karacharæ herbæ*, herbæ præstigiis aptæ, ut putabant. (Mab. Ann.)

KARAGIUS. — Ut CARAGUS. (Mab. Ann.)

KARIGA. — Pro CARICA. (A. 716.)

KARINUM. — Forte via publica per quam carri transeunt: « Et de fonte usque ad fontem juxta karinum, ubi fossatum terminatur. » (A. 1162.)

KARISMA. — Præstantia, benignitas; *excellence, affabilité, bienveillance*. (Eg. Par.)

KARLENSES. — Idem q. KAROLINGI.

KARLOTUS. — Dimin. a Carolus; *Charlot*.

KARNEUS. — Pinna muri; *créneau*.

KAROLINGI. — Dicti a Germanis reges Francorum a Carolo Martello et Carolo Magno genus ducentes; *les descendants de Charles-Martel et de Charlemagne, Carolingiens*.

KARREAGIUM. — Idem q. CARIAGIUM. (Mab.)

KATO PAPA. — F. pro CACO PAPA, malus papa, a Gr. *κακός*. (A. SS.)

KATRICOLATUM. — Reptagulum ferreum in modum craticis; *grille*. (A. SS.)

KE. — Pro QUE. *Vid. cum QUE* aut QUÆ voces quæ non inveniuntur infra.

KEAFICIUM. — Ut KAFICIUM.

KEIMINUS. — Via, ut CAMINUS.

KELEDEI. — Ut COLIDEI.

KELLIA. — Ut CELLA.

KEMINUM. — Ut CAMINUM. (A. 1207.)

KEMINUS. — Ead. notione. (A. 1283.)

KERELARE. — Causam, litem coram iudice intentare; *Vid. QUERELARE*. (Chartar. eccl. Auxil.)

KERKA. — Onus; *charge*. (Thelon. mon. S. Bert.)

KERKEMAGISTER. — Apud Flandrenses, ædituus; *marguillier*.

KERKEMANIA. — Fixio limitum, ut CIRCUMMANARIA.

KERKERIA. — Belgis, ecclesia, parochia, a Germ. *kerck*; *église, paroisse*.

KERMESINUS. — *Kermesinus color*, purpureus lucidior; *cramoisi*.

KERNELLARE. — Murum pinnis seu quernellis munire; *créneler un mur*. (A. 1293.)

KERNELLUS. — Pinna muri; *créneau*. (A. 1202.)

L. — Littera numeralis quæ 30 denotat. Si eidem litteræ recta linea superaddatur (L̄), 30,000 significat. — Interdum pro D, N et R ponitur, ut *latum pro datum, calumitas pro cadamitas, lymphæ pro nymphæ; blanda pro branda*, etc.

LABARUM. — Signum militare Romanorum, pensile, ex panno aut serico confectum, flabris ac aliis ornamentis instru-

KERSONARIA. — Ut CRESSONARIA et QUERSONARIA.

KERSTRATA. — Apud Belgas, via quæ ad ecclesiam ducit (a Belgico *kerck*, ecclesia, et Latino *strata*, via); *chemin de l'église*. (A. 1240.)

KIDELLUS. — Machina piscatoria in fluminibus ad salmones aliosque pisces interceptandos; *filet propre à prendre les saumons*.

KILIANUS. — Nota temporis quæ in veteribus instrumentis occurrit, v. g.; anno 1375. *feria 2 post Kiliani*, forte supplendum *post festum S. Kiliani*.

KILLAGIUM. — Tributum quod pro facultate figendi in portu anchoram conceditur; *droit que l'on payait pour jeter l'ancre dans un port*. (A. 1409.)

KINTAL. — Ut QUINTALE.

KIRALITER. — Cum plena potestate et omni dominio; *Vid. POTESTATIVE*.

KLOCUM. — Campana, ut CLUCA.

KMETHONES. — Servilis conditionis homines, apud Polonos; *hommes d'une condition servile en Pologne*.

KNAPONES. — Pedites milites; *soldats à pied*. (A. 1286.)

KNIFUS. — Ensis brevior, ut CANIPULUS.

KNIPULUS. — Ead. notione.

KNIVUS. — Ead. notione

KNOPIS. — Tuber, nodus; *bosse, nœud, clou à grosse tête*. (Mon. Angl.)

KOGGE. — Navis genus; *sorte de navire; nl. coquet*.

KOKA. — Eadem notione

KOSMUS. — Mundus, orbis terrarum; *l'univers*.

KOTARIUS. — Anglis, rusticus, mansio-

narius; *paysan, qui habite la campagne*

KRENNELLUS. — Pinna muri; *créneau*.

KUNINGA. — Regina; *reine, femme de roi*. (A. SS.)

KYRIALIS. — Dominicus, a Gr. *κύριος*. (A. SS. Ben.)

KYRIELEISARE. — Kyrie eleison annuncinere; *chanter Kyrie eleison*. (Vit. S. Wun. ubi. Heid.)

KYRIELES. — Litanie publicæ in quibus *Κύριε ἐλεσον* decantatur: « omnibus clericis hymnum continentibus, laicis vero *kyrieles* celebrantibus. » (A. SS.)

KYRIII. — Kyrie eleison; *le Kyrie eleison*. (Grad. Vet.)

L

L. — Littera numeralis quæ 30 denotat. Si eidem litteræ recta linea superaddatur (L̄), 30,000 significat. — Interdum pro D, N et R ponitur, ut *latum pro datum, calumitas pro cadamitas, lymphæ pro nymphæ; blanda pro branda*, etc.

LABARUM. — Signum militare Romanorum, pensile, ex panno aut serico confectum, flabris ac aliis ornamentis instru-

ctum, et transversario antenæ specie ligno affixum, a suprema omni parte pendens. Sic præsertim appellatur sub Constantino vexillum in quo, Christianus factus, Christi monogramma describi curavit. Sequentibus temporibus labari Romani formam servarunt in vexillis ecclesiasticis, quibus perinde labari nomen tribuerunt nonnulli scriptores. Labarum pro hasta usurpavit Anselmus in

sci. S. Guigeris. Hanc vocem pro *cruce* sive *crucis signo* sapius etiam usurpant scriptores inferioris ævi; atque hinc est quod signum crucis in litteris sive diplomatis hac etate auctori solitum *labari* nomine donabant.

LABDAREUS. — Machina bellica ex ligno constructa et ad sustinendam saxorum atque missilium vin accommodata; *machine de guerre faite pour résister aux pierres des machines de jet de l'ennemi, sorte de palissade ou de bouclier.* (H. r.)

LABELINTUS. — Pro *Labyrinthus*. (A. 1345.)

LABELLULUS. — Ut *LABELLUS*.

LABELLUM. — Luculus, arca s. pulcralis; *cercueil, place de sépulture.* (A. SS.) — Piscinae species; *réservoir, réceptient.* (Vet. Ch.) — Cantharus in quo reponitur aqua benedicta; *bénitier.* (Vet. Inq.)

LABELLUS. — Parmæ limbus tessararius; *lambel.* (A. 1394.) — Ornamentum quod a sagis militari pendebat; *franges et découpures que l'on mettait au bas de la casaque de guerre; ol. labenn.* (Pass.)

LABES. — Pro *lapsus*, in Vit. S. Deicoli et Solpiti Pii. (A. SS.)

LABIALIS. — *Labialis possessio*; ore tantum firmata, non scripto; *acte de propriété, possession qui ne résulte que d'un accord verbal, dont les conditions n'ont pas encore été consignées dans un acte public.*

LABILIS. — Vid. *PORTA*.

LABILITAS. — Levitas, inconstantia, instabilitas; *légèreté, étourderie, inconstance.* (Joan. de Card.)

LABOR. — Vexillum, ita dictum, quidam eruditii censent, quod vim habent solvendum laborum; *enseigne militaire, drapeau.* (Greg. Naz.) — Quod quis labore suo ac industria quesivit, *quæsitum, acquisitum*; *ce que chacun a amassé par son travail, économie.* (Leg. Long.) — *Terra Laboris*, Campania felix, in Italia, ita nuncupata quod agriculturae seu labori peridonea sit; *la terre de Labour.* (S. Martin. PP.)

LABORABILIS. — Arabilis, culturae idoneus; *propre à la culture, labourable.* (A. 1437.)

LABORAGIUM. — Terræ cultæ seu agri fructus; *produits du sol; «Prior deportabil decimas laborogii et pasturagii.»* (A. 1455.)

— Labor, opus quodvis; *ouvrage, toute espèce de travail.* (A. 1357.)

LABORANTES. — Vespillones; *enfouis-seurs des morts, fossoyeurs.* (Vet. Inst.)

LABORANTIA. — Ut *LABORAGIUM*. (A. 1301.) — Forte *AGRARIUM*, campi pars, terragium; *champart, terrage.* (A. 1342.)

LABORANTICIUS. — Ut *LABORABILIS*. (Chartar. eccl. Auxil.)

LABORARE. — Acquirere, labore suo et industria acquisitionem facere; *acquérir, se procurer par son travail.* (Vet. Form.) — Agrum colere; *travailler la terre, labourer.* (Leg. Long.) — Negotium alicui facessere; *donner de la besogne, créer des embarras à quelqu'un, travailler quelqu'un.* (A. 1012.) — Fatigari; *travailler.* (Gest. Inn. III PP.) —

Periclitari, in periculo esse; être exposé au danger. (Cod. Th.) — Operari, fabricare, conficere; *travailler.* (Cons. Sic.) — *Laborare aliquem, operi faciundo destinare vel ad laborem adducere; envoyer quelqu'un au travail.* (Stat. Corb.)

LABORARIUM. — Quæsitum; *acquisition, ce qui est acquis.* — Ollicina; *boutique, lieu où l'on travaille.* (Ugul.)

LABORARIUS. — Operarius; *ouvrier.* (Amalar.)

LABORATICIUS. — Ut *LABORABILIS*. (Ap. Mur.)

LABORATIO. — Aratio; *labourage.* (A. 1413.) — Agri cultus; *terre cultivée.* (A. 794.)

LABORATIVUS. — Ut *LABORABILIS*.

LABORATOR. — Agricola, colonus; *cultivateur, laboureur.* (A. 1271.) — Opifex; *ouvrier.* (St. Cad.)

LABORATORIUM. — Quæsitum, ut *LABORARIUM* et *LABORAGIUM*.

LABORATORIUS. — Ut *LABORABILIS*. (Petr. de Vin.)

LABORATUS. — Labor humilis, servilis opera; *travail vulgaire, œuvre peu relevée.* (A. SS.) — Quod quis sua industria acquisivit, ut *LABORARIUM*. (A. 807.)

LABORERIA. — Ollicina; *atelier, fabrique.*

LABORERIUM. — Ollicium; *devoir, service.* (A. SS.) — Olificium, artificis opera; *travail, ouvrage.* (A. 1351.)

LABORIA. — Agri cultus, territorium, ut *LABOR*. (A. 1457.)

LABORICARE. — Agrum colere, ut *LABORARE*. (Ch. C. M.)

LABORIOSUS. — Ilionens culturae, arabilis, ut *LABORABILIS*. (S. xiii.) — Agricola, colonus, ut *LABORATOR*. (A. SS.) — Ager, invalidus; *malade, qui a une mauvaise santé.* (Av.) — *Laboriosæ bestiae*, quæ deputantur agriculturae; *animaux de labour.* (A. 1278.) — *Laboriosus sermo*, oratio de Passione Domini; *sermon sur la Passion.* (Rob. Gouj.)

LABORITUM. — Ollicium, ut *LABORERIUM*. (A. SS.)

LABORITIUS. — Ut *LABORABILIS*. (A. 1181.)

LABORIUM. — Agri cultus; *terre labourable, champ en culture.* (A. 1156.)

LABRATORIUM. — Balucare labrum; *bai-gnoire.* (Vet. Gl.)

LABRATUM. — Ut *LABRATUM*

LABRUM. — Vox quibusdam Christianis scriptoribus usurpata ad indicandum fontis baptismulæ concham, in qua continebatur aqua ad baptismum necessaria; ab aliis autem ad significandum vas sepulchrale aptum condendo cadaveri; *cuve du baptistère, cercueil.*

LABRUSCUS. — Stolidus, agrestis; *grossier, rude.* (A. SS.)

LABURA. — Cultura; *terra ad laburam, arvum, ager cultus; champ en culture; ol. terre en labour.* (Tabul. Vet.)

LABYRINTHUS. — Nota apponi solita marginibus librorum qua locum difficilem esse ostenditur; *note faite aux marges des livres pour signaler les passages difficiles.*

LACA. — Resine speciosus; *laque.*

LACANUM. — Ut *LAGAN*. (A. 1257.)

LACCIVOLUS. — Laqueus, tondicula; *la-cet.* (St. Fl.)

LACRATUS. — Ut *LAQUEATUS*.

LACERABILIS. — Qui lacerari facile potest; *qu'on peut déchirer aisément.* (Aus.)

LACRAMEN. — Laceratio; *action de déchirer, de mettre en pièces.* (J. de J.)

LACERATOR. — Qui lacerat; *celui qui déchire.* (S. Aug.)

LACERATRIX. — Quæ lacerat; *celle qui déchire.* (Mac.)

LACEROSITAS. — Ut *LACRAMEN*. (J. de J.)

LACERTI. — Vires, copiae militares; *forces militaires, troupes.* (Isid.)

LACERTIOR. — Pro *lactor*. (A. 1289.)

LACERTUS. — Laceratus, discerptus; *déchiré, mis en pièces.* (A. SS.)

LACHA. — Ut *LACA*.

LACHALIS. — *Lachalis avara*; animal ex quo lac exprimitur; *bête laitière.* (A. 1330.)

LACHRIMABILITER. — Lacrymas effundendo; *en pleurant.* (Glos. in Bibl. Heistbr.)

LACHUS. — Incisio arborum, divisio, scilicet agrorum, qui hisce incisionibus terminantur; *marques faites aux arbres pour indiquer qu'ils servent de bornes aux champs.*

LACINA. — *Lacina via*; impedimentum viæ; *obstacle qui rend le chemin impraticable.* (Leg. Barb.)

LACINO. — Latro qui in viis publicis transeuntibus insidias tendit ne struit; *voleur de grand chemin.* (A. 1228.)

LACINUS. — *Viam lacinam facere*, impedire viam et eniti morari; *facere, empêcher de passer sur un chemin, arrêter, retarder.* (Lex Sal.)

LACORA. — Ut *LACUS*.

LACRYMA. — (Vox architectonica) supercilium; *larme, larmier.* (A. 1320.)

LACRYMABILITER. — Ratione deploranda; *d'une manière déplorable.* (A. 1274.)

— Lacrymas effundendo; *en versant des larmes.* (S. Hieron.)

LACRYMALE. — Glandula oculi per quam exprimuntur lacrymæ; *glande lacrymale.* (A. SS.)

LACRYMATOR. — Qui lacrymat; *celui qui pleure.* (S. Aug.)

LACRYMATORIUM. — Lintem quo oculi abstergantur; *mouchoir, linge à essuyer les larmes.* (A. 1388.)

LACRYMATORIUS. — Tristis, lacrymas commovens; *triste, qui inspire la pitié; ol. pleurable.* (J. de J.)

LACTA. — Defectus ponderis in moneta; *différence de poids en moins en parlant des monnaies.*

LACTANS. — Quæ lactabet; *nourrice.* (Pap.)

LACTARE. — Delicere in pondere; *être faible de poids en parlant des monnaies.*

LACTENDERIUM. — Jus tendendi laqueos animalium capiendorum causa; *droit de prendre les animaux au piège.* (A. 1399.)

LACTENS. — Cui lac præbetur; *nourrisson.* (S. Hier.)

LACTENUS. — Lacteus; *de lait, laiteux.* (A. SS.)

LACTICINIA. — Lactariis; *laitage.* (Mur.)

LACTICINUS. — Tener, juvenis; *qui est jeune, tendre; lacticina caro, tenger; viande tendre.* (St. Cadub.)

LACTINUS. — Ut *LACTENUS*. (Aus.)

LACTOSUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

LACTUCATUS. — Crispatus ad instar lactucæ capitulæ; *frisé.* (A. 1582.)

LACTUCELLA. — Diminut. a lactuca; *petite laitue.*

LACTURCIA. — Dea lactes eorum frumentorum; *déesse des grains qui sont en lait.* (Aug.)

LACUALIS. — Qui habitat in lacubus; *qui habite les lacs.* (Gualv. Flam.)

LACULATUS. — *Laculatus vestis*; ead. q. *vêtement à bouffettes* Gal. dicitur. (Isid.)

LACUNA. — Lagna, vas vinarium; *bouteille, vase à contenir du vin.* (Ap. Mur.)

— Receptaculum aquarum, fossa ubi remanent aquæ post effusionem imbrium vel ad quam conflunt immunditiæ; *mare, égout, citerne, étang.* (Ugul.) — Aqua viva, non vero stagnans; *eau courante.* (Mur.)

LACUNARIUS. — Qui lacunas effodit et expurgat; *ouvrier qui creuse et qui nettoie les fossés et les égouts.* (Jnl. Firm.)

LACUS. — Piscina, cisterna, fovea, fossa; *piscine, citerne, fosse.* (Sulp. Sever.)

LADA. — Purgatio quæ quis per legem se purgat ab illato crimine; *purgation, moyen de justification adopté par les lois barbares et autorisé par l'Eglise pour se justifier d'une accusation.* (Celle justification se faisait par la voidus serment; quand l'accusation était très-grave, on exigeait que le nombre des cojurants fût double, triple, etc.; c'est ce qu'on appelait *Lada duplex, triplex, etc.* Vid. *JURAMENTUM*.)

LADARE. — Purgare se ab illato crimine; *se justifier d'une accusation; Vid. LADA.*

LADMEN. — Forte *corvata* seu opera quam dominis suis debent mulieres servæ; *corvée ou travail que les femmes servs doivent à leur maître.*

LADULA. — Species vasis; *sorte de vase.* (A. SS.)

LADUS. — Ead. notione. (Guib. De laud. B. M.) — Pro *LATUS*. (A. 1450.)

LÆAMEN. — Fumus; *fumier.* (St. Taur.)

LÆDARE. — Pro *LADARE*: «Qui alium vulneraverit, non lædabitur.» (Lud.)

LÆDORIUM. — Convicium; *brocard, rail-lerie.* (Silv. Gir.)

LÆSIVERPUM. — Ut *LÆSIVERPUM*.

LÆSOB. — Qui lædit seu infert damnum; *celui qui fait du tort.* (St. eccl. Nann.)

LÆTANÆ. — Ut *LITANIE*.

LÆTI. — Ut *LETI*, q. vid.

LÆTICUS. — Ead. notione.

LÆTIFER. — Allereis lætitiis; *qui cause la joie.* (A. SS.)

LÆTIFICE. — Læte; *avec joie, joyeusement.* (A. 1333.)

LÆTIFICUS. — Lætus; *joyeux, heureux, content.* (Conc. Tol. xvi.)

LÆTITIUS. — Plenus lætitiis; *plein de joie, heureux.* (Com.)

LÆTUS. — Cui de debito satis est factum; *content, satisfait, quitte; «Venditor se h. buit et tenuit pro contento, læto et bene pacato.»*

(A. 1372.) — Vigilans, attentus; *soigneux, vigilant, attentif*. (B. de Am.)

LAEYA. — Silva; *forêt, bois; ol. laie, laigne, laye*.

LAGA. — Lex, consuetudo; *loi, coutume, usage*. (S. x.) Lagam emere, redimere, snluta aliqua pecunia vel multa definita legis compotem se reddere, vel idoneare et adlegiare se; *payer une somme pour jouir du bénéfice de la loi*. (Leg. Angl.)

LAGAMA. — Ut LAGA. (A. SS.)

LAGAMANNUS. — Legalis, homo legis; *homme de loi*. (Leg. Angl.)

LAGAN. — Jus quod dominis competeat in rebus quæ ad litus ejiciebat maris æstus: ratione ejus quidquid novis naufragium passa contineret eorum erat: *droit qu'avait le seigneur riverain de recueillir à son profit les débris des vaisseaux naufragés et les marchandises que la mer jetait sur les côtes, droit de bris*. (Pass.)

LAGENA. — Mensuræ liquidorum et aridorum species apud Anglos; *mesure anglaise pour les liquides et les grains*.

LAGIA. — Senita; *chemin; ol. lée, lésse, lez*. (A. 857.)

LAGINA. — Cadus, dolium; *tonneau*. (Guid. de Vig.)

LAGUNA. — Lacus, ut LACUNA; mensuræ genus, ut LAGENA.

LAIA. — Ineisiones arborum quibus agrorum termini vel silvæ portio cædenda designabantur; interdum etiam arbores hac ratione signatæ; *marques que l'on faisait aux arbres destinés à être coupés ou à indiquer des bornes; les arbres ainsi marqués*.

LAICALIS. — Laicus, pertineus ad laicum; *laïque, séculier*: « laicalis habitus, » « laicalis persona. »

LAICALITAS. — « Proprietas qua quis dicitur laicus, vel laicorum congregatio. » (J. de J.)

LAICALITER. — More laicali; *en laïque, ol. loyement*. (J. de J.)

LAICATUS. — Laicalis conditio distincta a clericali; *état laïque, condition des séculiers*. (Cons. Tolos.)

LAICUS. — Vulgaris, popularis; *vulgaire, ordinaire*. (Pass.) Laica lingua, vernacula; *langue vulgaire*. (A. 1286.) Laica communio, Vid. COMMUNIO. — Illiteratus, indoctus; *ignorat, illettré*. (Wil. Neub.) — Laici dicti in monasteriis qui vulgo CONVERSI, ABLATI, DONATI, Vid. h. verb.

LAIGNERIUM. — Vectura lignaria cui obnoxii erant tenentes seu mansionarii; *corvée qui obligeait le vassal à transporter et voiturier la provision de bois de son seigneur, ol. leingnier, laignier, loigner*.

LAINARIUS. — Accipitris genus; *sorte d'oiseau de proie moins courageux que le faucon; ol. lanier*.

LAIRVITA. — Stupri seu concubitus illegitimi multa; *peine et amende pour avoir corrompu une femme*.

LAISINUS. — Sinus; *sein*. (Lex Sai.)

LAISIVERPUM. — Cessio, gupitio; *action de céder une propriété, de la transmettre à un autre, déguerpissement*. (Ap. Marculf.)

LAISOVERPIRE. — Cedere, transferre; *abandonner, céder la possession, déguerpier*. (Ap. Marculf.)

LAISSA. — Donatio, legatum; *donation par testament, legs; ol. lais*. (A. 1174.)

LAISSAMENTUM. — Cessatio ab aliquo re, discessio; *délaissement, abandon*. (A. 1310.)

LAISSERIA. — Lacus, piscina; *lac, réservoir, pisciae*. (A. 1240.)

LAIUS. — « Vestimenta alio colore non induatis, nisi laia lactina et nigra nativa. » (Reg. S. Cæs.)

LAIXA. — Ut LAISSA.

LAILUS. — Nutricum continentulæ ut somnus pueri indicatur; *chant de nourrice qui berce les enfants*. (Aus.)

LAMA. — Dæmonum species; *espèce de génies femelles*. (Gerv. de Tilb.) — Lamina; *plaque, lame, feuille*. (A. SS.) — Voragin; *terrain creusé par les eaux, rigole que les pluies d'orage pratiquent sur les chemins*. (Ugut.)

LAMBARE. — Pro LUMBARE.

LAMBELLUS. — Transversa in capite scuti gentilitii tænia; *lambel*. — Ornamenti genus, forte diminut. a LAMBUS, q. Vid.

LAMBITIO. — Actus lambentis; *action de lécher*. (A. SS.)

LAMBITTA. — In Chr. Trud. mendicæ scribi videtur pro combutta: « Lambittus duas argenteo textas. »

LAMBRICARE. — Lacunare; *lambrisser, plafonner; ol. lambroissier, lambrucher*.

LAMBRICES. — Lacunar; *lambris, plafond*.

LAMBROFICARE. — Ut LAMBRICARE.

LAMBROISSARE. — Ead. notione.

LAMBRUCATUS. — Laqueatus; *lambrissé, plafonné*. (Ap. Mart. Ampl. Col.)

LAMBRUCHIUM. — Ut LAMBRICES. (A. 1202.)

LAMBRUSCARE. — Ut LAMBRICARE. (Lob. H. Brit.)

LAMBUS. — Ornamenti genus, idem forte q. DIADEMA. (Script. rer. Fr.)

LAMENTATIO. — Querela, actio, calumnia; *plainte, action judiciaire, chicane, accusation*. (A. 1184.) Lamentatiois dies, dies Jovis, Veneris Saturnique hebdomadæ magnæ; *les trois derniers jours de la semaine sainte*. (S. xii.)

LAMENTEIA. — Querela; *plainte, grief*. (A. 1355.)

LAMENTUM. — Signum pœnitentiæ vel doloris. (A. SS.)

LAMERIA. — Italis, thorax; *cuirasse*. (St. Rip.)

LAMIARI. — Fascinari; *être enchaîné, se trouver sous l'influence de charmes magiques*. (A. SS.)

LAMINA. — Ut PIX, tæda, inter βασιλίδες, in sanctorum martyrum actis passim recensetur. — Locus ubi arundines seu cannæ crescunt; *lieu où viennent les roseaux*. (A. 1258.) — Locus subterraneus quod in longum instar laminæ protendatur, sic dictus; *galerie souterraine à voûte peu élevée*. (Cons. Neap.) — Segmentum; *lambeau, fragment*. (Alex. Iatr.)

LAMINATUS. — Laminis teclis, ornatus; *couvert, orné de lames (de métal)*. (Test. Greg. XI PP.)

LAMOSUS. — Voraginosus, *laminis plenus; raviné, bouleversé par les eaux*. (J. de J.)

LAMPABILIS. — « Vir virtutum Egbertus lampabilis. » (Th. Mon.) « Archæus Michael nitido lampabilis ore. » (Frideg.) Dignus forte, qui ut vir sanctus lampadibus ante illum accensis colatur; vel potius ut lampas effulgeat.

LAMPADA. — F. pro LAMPETRA. (Chr. S. Trud.)

LAMPADARE. — Lampades supponere lateribus; tormenti species quo in martyres sæviebant pagani; *brûler les côtes avec des torches*. (A. SS.) — Fulgere; *briller*. (Cass.) LAMPADARIUM. — Candelabrum sustinendis lampadibus in ecclesiis; *chandelier, lampadaire*. (A. 1484.)

LAMPADARIUS. — Lampas, lucerna; *lampe, lanterne, chandelier*. (A. 1376.) — In aula Constantinopolitana, minister summæ dignitatis, cuius autem de munere fere nihil constat; *officier de la cour des empereurs grecs, dont les fonctions ne sont pas connues*.

LAMPARE. — Illustrare. (A. SS.)

LAMPAS. — Solstitium æstivum; *solstice d'été*. (Pap.) — Uncio olei variis in casibus adhibita apud Jacobitis. (Assen.) — Lampas olei, mensura olearia in pagis Lugdunensi et Bellijocensi. (A. 1467.)

LAMPAX. — Ut LAMPADARIUS. (A. 1376.)

LAMPENA. — Stella fulgens; *étoile, astre*. (J. de J.) — Veliculus splendidissimi, currus regius; *char richement orné, char de roi*. (Vet. Gl.)

LAMPERIUS. — Ead. notione. (A. SS.)

LAMPESERIUS. — Candelabrum aut sustinendas lampades; *espèce de lustre de soie à plusieurs branches; ol. lampesier*.

LAMPETRA. — Mustela, muræna; *lanproie*.

LAMPIFICUS. — Splendidus; *magnifique, splendide*. (A. SS.)

LAMPIMUM. — Pulpitum, analogium; *ambon, jubé*. (Isid.)

LAMPRIGIUM. — Præstatio ex lampetris vel locus iis capiendis aptus; *redevance sur l'apêche des lamproies, nu lieu convenable pour cette pêche*. (Ch. Angl.)

LAMPREA. — Ut LAMPETRA.

LAMPREDA. — Ead. notione. Etiam in ecclesia Carnotensi distributio annua ex proventibus fortuitis dignitatum, ut vocant, ejusdem ecclesiæ. (A. 1313.)

LAMPREDO. — Piscis genus, ut LAMPETRA. (Cons. Burdig.)

LAMPREDONIUS. — Ead. notione. (Joh. Bruch.)

LAMPRESIS. — Ead. notione. (A. 1495.) LAMPROIA. — Ead. notione. (A. 1170.)

LANA. — Vellus; *toison*. (Mar.) — Præstationis species, f. leg. LENA. (Ch. Theod. comit. Bles.) — Lana regina, f. eadem quæ Gallis *laine mère*, vel *laine prime*, lana scilicet recentior, quæ de ipsa ovis delondetur, et alii dudum tonsæ præstantior est. (Ch. Angl.)

LANAGIUM. — Laneum opificium, lanificium, vel mercus lanea; *lainage*. (A. 1316.)

LANALIS. — Laniger; *qui porte de la laine, qui a une toison*. (A. 1268.)

LANARE. — Lanam ferre, gerere, nutrire; *porter une toison*. (Vet. Gl.)

LANARIA. — Lanificium; *ouvrage de laine, lainage*. (Ch. Ital.)

LANARIS. — Ut LANALIS. (A. 1364.)

LANARIUS. — Lanarum artifex aut negotiator; *ouvrier ou négociant en laines, ol. lanier*. — Falconum species; ut LAIXARIUS.

LANASSARIA. — Mulier quæ lanas vendit; *marchande de laine*. (Cons. Tol.)

LANATOR. — Lanarius artifex; *ouvrier qui travaille la laine*. (A. 1305.)

LANCARE. — Jacere, mittere; *jeter, lancer*: « Et tunc lancavit contra ipsos lapidem. » (A. 1351.)

LANCEA. — Miles qui lancea utitur; *lance, soldat armé d'une lance*. (Gobel.) — Parva mannis militum in qua erat unus miles cum quibusdam servientibus; *lance garnie, peloton composé d'un chevalier et de cinq hommes à son service*. (A. 1451.) — Vexillum, signum militare; *dropeau, banaière*. (A. 1451.) — Culltellus quo hostia consecranda a tota panis massa separatur, gr. *ἀγία ῥόζη*; *couteau à longue lame ea usage duas l'Église grecque*. (Humb. Cardin.) — Lancea solis, radius; *rayon de soleil*. (Tert.) Lancea sartatoria, mensuræ agri species; *sorte de mesure agraire*. (A. 1193.) Lancea emendiori, pœnæ species, eadem q. Gal. dicitur *être passé par les piques*. (Lact.) Lancea ad fenum trasire, idem quod Gal. dicitur *tomber en quenouille*, scilicet cum fenum seu prædium hæredem masculino caret. (Pass.)

LANCEARE. — Hastiludo seu lancearum ludicio sese exercere; *s'exercer au manège de la lance, jouter*. (Ord. Vit.) — Jacula mittere, sagittare; *lancer des traits*. (A. 1360.)

LANCEARIUS. — Miles gerens lanceam; *lancier, soldat armé d'une lance*. (Pass.)

LANEATUS. — Ictus, confossus lancea; *frappé d'un coup de lance*. (Firm.)

LANCEOLA. — Scalpellus, subtile ferrum acutum cum quo minutores pungendo venam aperiant in minutionibus; *lancette, instrument dont on se sert en chirurgie pour pratiquer les saignées*. (W. Brit.)

LANCERIUS. — Miles lancea armatus, ut LANCEARIUS. — Lancerum artifex; *ouvrier en lances, fabricant de lances*. (Inst. Tol.)

LANCETUS. — Colonorum species apud

Anglos præstationibus et operis olimoxia.
(Mon. Angl.)

LANCHRINA. — Piscis genus; langouste.
LANCIA. — Balanx; pro LANX. (Form. Andeg.)

LANCIARE. — Ut LANCEARE.
LANCIARIA. — Italis navis bellicæ genus; espèce de navire léger. (Hoff.)

LANCIFER. — Miles lancea armatus, ut LANCEARIUS. (Ap. Mur.)

LANCINATOR. — Carnifex; bourreau, écorcheur. (Flodoard.)

LANDA. — Planities incolta, terra infertilis et incolta; terre inculte, lande. (A. 1143.) — Mendose pro LAMINA. (A. SS.)

LANDEA. — Fossa in paludum margine circumducte aquarum excipiendarum gratia, quæ a vicinis et montanis tractibus derivantur, easdemque, aut in mare, aut in fluvium celebrem deducens, ne paludes opprimant scatulentias; fossé, canal creusé autour d'un marais et destiné à recevoir les eaux qui viennent des lieux voisins. (Ch. Angl.)

LANDER. — Canterius focarius; grand chenet de cuisine; ol. landier. (Ch. Brit.)

LANDGRAVIUS. — Comes provincialis; comte provincial, langrave. (S. IX.)

LANDIA. — Ut LANDEA. (A. 1137.)

LANDICUM. — Ut LANDITUM. (A. 1134.)

LANDIS. — Ut LANDA. (1233.)

LANDITUM. — Nundinæ Sanitionysienses; foire du Lendit, qui se tenait à Saint-Denis le mercredi de la deuxième semaine de juin. (A. 1134.)

LANDRERIUS. — Tripus; trépied. (A. 1476.)

LANDULA. — Alauda; alouette. (P. Cresc.) — Parva landa, seu agellus sterilis et incultus; Vid. LANDA.

LANEFICIUM. — Ut LANIFICIUM.

LANEOTUS. — Pannus laneus, seu sagum vel stragulum ex lana confectum; étoffe, casaque ou couverture de laine. (Vit. W. abb. Rosch.)

LANERIUS. — Ut LANARIUS.

LANEUS. — Ut LANEOTUS, pannus seu stragulum e lana. (A. 1215.) — Polonis et Bohemis, certa agri portio cum æde coloni, ut Mansus. (A. 1234.)

LANGAGIUM. — Lingua, idioma; langage. (A. 1364.)

LANGANA. — Palus, lacus, ut LAGUNA. (A. 920.)

LANGELLUM. — Infantiles fasciæ; langes. (A. 1202.)

LANGIOLUM. — Vestis interior monachorum, ad genua usque pertingens, sic dicta quod lanea sit; chemise de laine des moines. (Mon. Angl.)

LANGETUM. — Pannus laneus quo monachi lectum sternunt; couverture de laine; ol. tanguel. (Const. Carm.)

LANGIARIUS. — Mercator lintearius; lingier. (A. 1313.)

LANGOBARDI. — Populi septentrionales qui Italiam pervaserunt; Lombards. — Mercatores Itali qui temporibus mediis in Francia confluxerant exercendi commercii gratia; marchands italiens qui s'établirent en France au moyen âge, lombards.

LANGONES. — Sic vulgo dictæ libræ Lingonenses.

LANGOR. — Labor, cura, sollicitudo; fatigue, souci, sollicitude. (A. 1362.)

LANGUELLA. — Lagna; bouteille. (A. SS.)

LANGUETA. — Lingula, examen trullinæ; languette. (St. Avel.)

LANGUIDATUS. — Marcidatus, adductus in langorem, frigescent; affaibli, languissant, refroidi. (A. SS.)

LANGUIDUS. — Immunitus aut parum munitus; non fortifié ou peu fortifié. (Scrip. rer. Fr.)

LANGUINAGLIA. — Pestis inguinaria. (A. SS.)

LANGUIDAS. — Langor; faiblesse, abattement, débilité. (Vet. Gl.)

LANGUITUDO. — Eadem notione. (Id.)

LANGUOSUS. — Languidus; affaibli, languissant, débile. (A. 1115.)

LANGUSTA. — Herba species quæ in Syria nascitur, qua vesci solitum S. Joannem Baptistam aiunt, pro qua locustas manducasse postea persuasum.

LANIA. — Terra laniæ; arena; sable. (A. 1264.)

LANIARE. — Rumpere, frangere; briser, rompre. (A. 1211.)

LANIATORIUM. — Macellum; boucherie. (J. de J.)

LANICUS. — Lanens; de laine. (Labes.)

LANICUTIS. — Cujus cutis lanigera est; qui a une toison, dont la peau est couverte de laine. (Ter.)

LANIFERIUM. — Lanificium, lenum opificium; ouvrage en laine, lainage. (Ord. reg. Fr.)

LANIFICINA. — Lanificium, ut LANIFERIUM. (A. 1582.)

LANILUTOR. — Fullo, qui lanas lavat; ouvrier foulon. (Vet. Gl.)

LANIPENDIA. — Quæ lanipendii curam gerit; femme qui tient lieu du LANIPENDIUS; Vid. h. v.

LANIPENDIUM. — Locus in sanctimoniali monasterio ubi reponuntur lana ad monacharum lanificia vel etiam ad vestes laneas; magasin des laines, lieu où, dans les couvents de femmes, l'on met en dépôt la laine destinée au travail et à la fabrication des vêtements des nonnes. (Reg. S. Cæs.)

LANIPENDIUS. — Qui lanam pendit et distribuit; ouvrier en chef qui pèse et distribue la laine aux autres ouvriers. (Vet. Gl.)

LANISTERIUM. — Ut LANIFICINA. (Agnel.)

LANISTERUM. — Lanificium, ut videtur; laine, lainage. (Mur.)

LANIUS. — Pro LANEUS.

LANOSITAS. — Lanugo; nature laneuse d'une chose. (Ter.)

LANSA. — Pro LANCEA.

LANAGIARE. — Alienare, tradere; aliéner; ol. lamsagier. (Cons. Leod.)

LANAGIUM. — Alienatio; aliénation, translation de propriété; ol. lamsage. (Id.)

LANARE. — Jacere, jaculari; jeter, lancer. (A. 1362.)

LANISSA. — Tabulatum superius; le plus haut étage d'une maison. (For. vel.)

LANSLITA. — Saxonibus, transgressio

legis, etiam ab eadem transgressionem poena; transgression de la loi et peine imposée pour cette violation.

LANSOLATA. — Malta, storea, quia solo sternitur sic dicta; natte. (A. 1372.)

LANSTRENEIUS. — Pedes, miles lanceatus; fantassin, lansquenet. (A. 1543.)

LANTEGRAVISSA. — Uxor laudgravii; femme de langrave. (A. 1382.)

LANTERNERIUS. — Qui lanternam præfert; porteur de lanterne. (St. Flor.)

LANTERNA. — Carcer monasticus ubi delinquentes latere cogitur; prison, cellule de punition dans les couvents. (A. 1276.) — Latrina; lieux d'aisance. (A. 1226.) — Lanterna ambulatrix, cavere species, machina bellica in qua homines prestantes stabant; espèce de cage ou de chaise fixée à la partie supérieure d'un échafaudage d'où d'habiles tireurs étaient chargés d'éloigner les défenseurs des remparts ennemis. (Tract. de remilit.)

LANTIGRAVIUS. — Ut LANGRAVIUS.

LANTWERI. — Apud Germanos, patriam defendere; défendre sa patrie.

LANUTUM. — Navicular species; barque, nacelle, ol. Lanut. (Vet. Col.)

LANUTUS. — Lanosus, lanam habens vel lana abundans; couvert de laine, laineux, riche en laine. (J. de J.)

LANZETTA. — Ornamenti genus in vestibus in fornam lanceolæ, unde nomen; lancette, bande d'étoffe qui sert à orner les habits. (A. 1342.)

LAODIUM. — Ut LAUDEMA. (A. 1322.)

LAOS. — Populus, turba; peuple, foule, multitude. (Act. S. Cassian.)

LAPA. — Vestimenti genus. (A. 1238.) — Cardui species; sorte de chardon. (Le B.)

LAPATIUM. — Herba genus; espèce d'herbe, patience, sorte d'oseille. (Isid.)

LAPETUM. — Locus ubi crescunt vel abundant lapæ; Lieu où croissent gletons. (J. de J.)

LAPICÆDIA. — Locus ubi lapides eruntur; lieu d'où l'on extrait les pierres, carrière. (J. de J.)

LAPICEDIUS. — Lapidis cæsor; tailleur de pierres, carrier. (Ugut.)

LAPICIDA. — Edificiorum structor; maçon. (A. 1392.)

LAPICIDINARIUS. — Qui lapides e lapicædia eruit; carrier. (Vet. Gl.)

LAPICIDINUS. — Ead. notione. (A. 1411.)

LAPIDARE. — Conviciis insectari; poursuivre d'injures, d'outrages. (S. Hier.)

LAPIDARIUS. — Ut LAPICIDINARIUS. (Vet. Gl.) — Ad lapidem, hoc est in jus vocatus (formula loquendi a sedibus lapideis, quibus iudices sedebant, deducta); assigné, cité en justice. (Ch. Fland.)

LAPIDIA. — Ut LAPICIDINA. (Ap. Leibn.)

LAPIDICÆSOR. — Ut LAPICEDIUS. (Vet. Gl.)

LAPICIDINARIUS. — Ut LAPICIDINARIUS. (Vet. Gl.)

LAPIDIFICATURUS. — Qui in lapidem convertere vim habet; qui a la propriété de changer en pierre. (Arn. de Villan.)

LAPIDIFODINA. — Ut LAPICÆDIA. (Ap. Leibn.)

LAPIDISCINIUM. — Ead. notione. (A. 1184.)

LAPIDOSITAS. — Lapidibus producendis habitas; faculté de produire une dureté semblable à celle de la pierre, pétrification. (Ter.)

LAPILLUS. — Lapis in terminum positus; borne. (Innoc. Grom.) — Calculi morbus; pierre de la vessie, calcul. (A. SS. Ben.) — Lapillus albus, idem q. calculus albus quo Thracæ notabant singulos anni currentis faustos dies, calculum album in urnam immittendo, vel atrum si infelices, ut scirent, anno exacto, quanti fuissent latti dies, quot infastis. (Hist. Bec.)

LAPIS. — Lapis pacis, qui inter Missæ solemniam post consecrationem osculandus fidelibus deferatur, quo tum tempore olim mulier se oculis quæ pacis appellabant prosequabantur; Vid. OSCULUM. (St. Ord. de Semp.) — Lapis portatilis, altare portatile; autel portatif. (A. 1300.) — Lapis ignitus, quocum foris ignis excitatur; pierre de feu. (St. Cartus.) — Lapis mutus, id est sine inscriptione; pierre qui ne porte aucune inscription, nucune morque. (Hyg.) — Lapis lunæ, specularis, ad modum vitri perspicuus; pierre spéculaire. Mat. Silv. Lapis ardesias, lapidis species, ex quo in lennes lamellas fieri, ædium tecta operiuntur; ardoise. (A. 1494.) — Lapis calcinarius, calcarius, ad calcem pertinens; pierre à chaux. (St. Mart.)

— Lapis finitis, terminalis; pierre terminale, borne. (A. 1265.) — Lapis griseus, silex; caillou. (A. 1483.) — Lapis sacrus, altare portatile; autel portatif. (A. 1449.) — Lapis vitreus, gemma facilia; pierre fausse. (A. 1371.)

— Lapis de Israel, cameus; pierre gravée, camée; ol. pierre d'Israël. (A. 1300.)

LAPACIUM. — Pro LAPATHUM. (A. SS.)

LAPSABUNDUS. — Ruinosus, caducus; qui menace ruine, qui menace de tomber. (Ch. A. C. 1031.)

LAPSANIUM. — Herba sale condita quæ Egyptii monachi vescabantur. (Vox forte a lapsana deducta quæ Plinio olus fuisse dicitur; lamsano commune.)

LAPSI. — Qui a fide discedentes paganismum aut hæresim amplectebantur et postea per penitentiam ad Ecclesiam redibant; chrétiens, qui, après être tombés dans l'apostasie, viennent pleurer en demandant d'être admis à en faire pénitence publique. (Conc. Agat.) — Qui aliquod delictum commiserunt, ex quo penitentia publice subiacere debeant; ceux qui ayant commis une faute sont soumis à une pénitence publique. (Greg. Mag. epist.)

LAPSILIS. — Lustricus; glissant. (Vet. Gl.)

LAPSIDUO. — Lapsus, defectus. (Mart., Ampl. Col.)

LAPSIVOSUS. — Ut LAPSILIS. (Vet. Gl.)

LAPSUS. — Aquæ divorium quo se pisces recipiunt; chute d'eau. (Greg. Tur.)

LAQUEARE. — Laqueus seu lorulus asstringere; lacer. (A. 1374.)

LAQUEARIUS. — Tectorum tignarius; lambrisseur. (Vet. Gl.)

LAQUEATOR. — Laqueorum confector; faiseur de lacets, lacneur. (Vet. Gl.)

LAQUEATURA. — Fascis, manipulus, fuscen, poignée, botte, gerbe. (A. 1253.)

LAQUEATUS. — *Laqueata vestes*, laqueis seu loriculis exornata vel strictior; vêtements ornés de lacets, d'ajustements, de passementerie. (Reg. Temp.)

LAQUEUS. — *Zona, cingulum; ceinture, baudrier.* (His. Cas.) — *Fortis corona cularis; collier.* (A. 1293.)

LAQUIRIUM. — Pro **LOQUERICIUM.**

LAR. — *Larem fovere et larem teare* dicebantur qui in aliquo loco domicilium habebant; établir son domicile ailleurs. (A. 1310, etc.) — *Lar interdum sumitur pro parte domus ubi ignis accenditur; foyer.* (A. SS.)

LARCERIUM. — *Phaetru; carquois.* (A. 1336.)

LARDAEIS. — *Lardalis porcus*, pinguis, opimus; porc gras, dont l'embonpoint est satisfaisant. (Mur.)

LARDARE. — *Lardo suffigere; garnir de lard, larder.* (J. de J.) — Metaphorice, configere; larder, percer. (A. 1361.)

LARDARIUM. — *Locus ubi lardum et aliae carnes servantur; saloir, garde-manger; ol. lardier, lardoner.* (Chr. S. Trud.) — *Certum vinctigal quod pro lardo quod venum exponitur exsolvitur; impôt, redevance sur le lard vendu au marché; ol. lardier.* (A. 1177.) — *Dies Martis carnis privii; le mardi gras.* (Galf. Vos.)

LARDARIUS. — *Præfectus lardario*, ap. Anglos. — *Lardarius porcus*, porcus saginatus; porc gras. (Oef.)

LARDATIO. — *Actio lardi figendi; action de larder.* (Ann. III PP.)

LARDATORIUM. — *Verunculum lardarium; lardoire.* (Vel. Gl.)

LARDENARIUS. — Ut **LARDARIUS.**

LARDERARIUS. — Ead. notione.

LARDERIA. — *Funus species; sorte de corde.* (A. 1363.)

LARDERIUM. — *Locus ubi carnes servantur, ut LARDARIUM.* (Ann. Præm.)

LARDERUM. — *Cadus salsamentarius; saloir, vase, ustensile où l'on fait saler la viande.* (Chartul. S. Corn. Comp.)

LARDOSUS. — *Plenus lardi; plein de lard, riche en lard.*

LARDUM. — *Lardum; lard.* (S. Aug.) — *Porcus saginatus, ustulatus et salitus; porc engraisé et salé.* (A. 1352.)

LARDUS. — *Lardum; lard.* (S. W. Const. Hirs.)

LAREO. — *Animalis genus.* (Joan. de Garl.)

LARERIUS. — *Larerus salis*, idem q. *Saumata salis*, tantum salis quantum ferre sulet jumentum; charge de sel. (A. 1330.)

LARESUS. — *Arboris species; mélèze.*

LARGAGIUM. — *Tributi species, forte ut LARDARIUM.* (A. 1170.)

LARGEARE. — *Largiri; prodiguer, distribuer, octroyer.* (A. 1315.)

LARGIAMENTUM. — *Id quo domus laxior et amplior est; ce qu'on ajoute à une maison pour l'agrandir.* (A. 1352.)

LARGIMENTUM. — *Munus, donum; largesse.* (Fulg.)

LARGIRE. — *Amplius facere; élargir,*

rendre plus large, agrandir, augmenter; ol. largir. (A. 1224.)

LARGITIO. — *Latitudo; largeur.* (A. 1207.) — *Munus, donum; largesse, présent.* (A. 1317.)

LARGITIONES. — *Thesaurus publicus, fisci; le trésor public, le fisc.* (Lact.)

LARGITUS. — Ut **LARGIMENTUM.**

LARGIUM. — Ut **LARGITIO.** (A. 1242.)

LARGOR. — Ead. notione. (A. 1268.)

LARGUS. — *Ad largum vadere*, hu: et illuc libere vagari; aller çà et là, vaguer, courir à pleine liberté. (A. 1330.) *Ad largum modum facere misericordiam*, id est largitor, large, benigne. (Chr. Dand.)

LARICINIUM. — *Latrocinium; larcin, vol; ol. larrecin, larrescin.* (Ap. Cowell.)

LARNAX. — *Urna, capsula; caisse, boîte, coffret.* (A. SS.)

LARRERIUS. — *Ager incultus; terrain inculte, terre en friche; ol. larris.* (A. 1320.)

LARRETIUM. — Ead. notione. (A. 1229.)

LARRICIUM. — Ead. notione. (A. 1215.)

LARRICIUS. — Ead. notione. (A. 1218.)

LARRICUM. — Ead. notione. (A. 1259.)

LARRISCUM. — Ead. notione. (A. 1212.)

LARUS. — *Avis genus quæ semper habitat juxta maris aquas; oiseau de mer, mouette.*

LARVARIUM. — Idem q. **CHARIVARIUM.** (A. 1468.)

LASAVERIUM. — Ut **LASCIVIUM.** (A. 1336.)

LASCIA. — *Ornatus ad vestimentum spectans, f. funiculus ad vestium ornatum; garniture pour les vêtements, tresse, cordon de passementerie.* (Gr. Tur.)

LASCIVIA. — *Superflua copia; surabondance.* (A. SS.)

LASCIVIETAS. — *Lascivia, ad generationem habitus; lasciveté.* (Script. rer. Fr.)

LASCIVIUM. — *Sapo tonsorius; savonnette.* (A. 1333.)

LASCIVUS. — *Languidus; affaibli, faible, languissant, énévê; « Erat enim is ecclesiarum liberalis ditator, sed eleemosynarum dapsilis dispensator, sed lascivus parcere. »* (Sug.) Id est, raro parcebat, si quis in eum offendisset.

LASCOPITIUM. — Pro **laserpitium.** (A. SS.)

LASENA. — *F. ala, Italis ascella; aisselle.* (Mur.)

LASINA. — *Serva, ancilla; esclave femelle, domestique.* (Lex Sal.)

LASSARE. — *Relinquere, dimittere; laisser.* (A. SS.) — Pro **laxare.** (Cons. Vet.)

LASSATIO. — *Lassitudo; fatigue, lassitude.* (S. x.)

LASSO. — *Species salmonis; espèce de saumon.* (S. W. Cons. Hirs.)

LASSUS. — *Vinculum, laqueus; lien, lacet, lacs.* (Gualt. Hen.) — *Lassus sedæ, filum sericum cui sigillum in chartis appendebatur; lacs de soie.* (A. 1347.)

LASTA. — *Onus seu pondus quoddam lasta coriorum, lasta alecium, lasta frumenti, etc.; un certain poids, une charge; ol. last, lest.* (Pass.)

LASTADIUM. — *Onus quod navi imponitur ut solidior sit, ne nimium fluctuet; lest*

de navire; ol. lest-ge, lestaige. (A. 1281.) — *Locus ubi naves constituuntur et edificantur; chantier de construction pour la marine.* (Ch. Germ.) — *Tributum exactum in nundinis ex mercibus; impôt sur les marchandises qu'on amène au marché; ol. lestaige.* (Ap. Bromot.)

LASTAGIUM. — Ead. notione. (Pass.)

LASTRA. — *Tabula lapidea vel bractea tenuis, quo modo secari solent marmora ad pavimentum vel ad parietos inducendos; plaque de marbre ou de pierre.* (A. SS.)

LASTUM. — *Mensura frumentaria; sorte de mesure pour les grains, charge de grains.* (Ap. Lud.) — *Apud Anglo-Saxones, portio comitatus maior, tres vel plures hundredos continens; Vid. HUNDREDUS.*

LASTUS. — Ut **LASTA.** (Ap. Flet.)

LATA. — *Multa debitori, qui statuto temporis non solvit imposita; peine pécuniaire contre le débiteur qui diffère de payer sa dette.* (A. 1296.) — Pro **latus** (Mart., Anapl. Col.) — *Lata, minutiores asseres, sectiles, qui supra cantherios ponuntur, quibusque nplantur tegulae; planchelles de bois minces, longues et étroites, lattes.* (A. 1181.)

LATARE. — *In latum extendere; élargir.* (J. de J.) — *In registrum latarum, id est multarum iolerre; porter, inscrire sur le registre des amendes des débiteurs en retard; Vid. LATA.* (St. Cur. Subm.) — *Latas seu minutiores asseres ponere; garnir de lattes; ol. later.* (A. 1295.)

LATARIUM. — *Registrum latarum; Vid. LATA et LATARE.*

LATEBRARE. — *Latebras querere.* (A. SS.)

LATENA. — *Navis species; sorte de navire.* (Mos. Presb.)

LATERALES. — *Comites, socii, familiares, qui lateri alicujus vel domini adherent; compagnons, camarades, intimes, fidèles, ceux qui vivent à côté d'un autre.* (Petr. Diac.)

LATERALIA. — *Ornamenta marginum in libris et codicibus; ornements tracés dans les marges des livres.* (Inst. Urgel.) — *Capsulae ad ephippium utrinque suspensæ, in quibus ea quæ sunt iter facientibus necessaria reconduntur; sacoches de voyage qui pendent des deux côtés de la selle.* (Dig.)

LATERALITER. — *Ad latus; à côté, latéralement.*

LATERANEUS. — *Agnatus; agnat.* (St. Ven.)

LATERARE. — *Jungere, aliquid lateri ponere (maxime dicunt de agris collatilibus): « Relinquo... Pontio naturali meo loco... campum unum... cui se laterat via. »* (A. 1149.)

LATERARIA. — *Capsula ad ephippium, etc., ut LATERALIA.*

LATERATIO. — *Finis, terminus, quo per alteri lateratur seu conjungitur, circumscriptio; aboatissement d'une terre à l'autre; Vid. LATARE.*

LATERATUM. — *Lateralium; registre des charges et dignités.* (Cod. Just.)

LATERCULUS. — *Parvus later; petite bri-*

que. Turris laterculis ligneis cooperta, id est scandulis; tour couverte de bardoux. (Chron. Andrens.) — *Parvum latus; petit côté.* (A. SS.) — *Lateralis tesserarius, sigillum; seau, cachet.* (A. 1059.)

LATERE. — *(Notione activa) occultare, abscondere; cacher.* (A. SS.)

LATERENSES. — *Comites, collaterales, qui a latere sunt; satellites, gardes du corps.* (Tert.)

LATERES. — Pro **CHARACTERES.** — (A. 1154.)

LATERGERIUS. — *Qui laternam gerit; qui porte une lanterne.* (Tract. de re milit.)

LATERINA. — *Laternaria, officina in qua lateres fiunt; tuilerie, briqueterie.* (Tert.)

LATERIUM. — Ut **LATARIUM.**

LATERNA. — Ut **LANTERNA.**

LATHOMARE. — *Sectis lapideis instruere, sepire, munire; bâtir, construire en pierres, maçonner.* (St. S. Audom.)

LATHONIARIA. — *Opificium ex latone seu orichalco; anvrage, objet en laiton.* (A. 1376.)

LATIALITER. — *Latine; en latin, à la manière des Latins.* (Sic.)

LATIBULOSUS. — *Latebrosus; caché, retiré, secret.* (A. SS.)

LATIGRADUS. — *Qui late graditur seu multa brevi tempore peragrat spatium; qui marche rapidement, qui fait beaucoup de chemin en peu de temps.* (Pez.)

LATIOQUENS. — *Qui multum loquitur; bavard.* (Vel. Gl.)

LATINARE. — *Latine loqui; parler latin. — In Latinam linguam vertere; traduire en latin.*

LATINARIUS. — *Interpres; interprète, truchement; ol. latinier.*

LATINATOR. — *Interpres, seu qui in linguam Latinam vertit; interprète ou traducteur latin.* (W. Tyr.)

LATINERI. — Ut **LATINARI**, Latine loqui. (A. SS.)

LATINI. — *Christiani occidentales qui ecclesiam Latinam agnoscent; les Chrétiens d'Occident, les Latins.* (Pass.) — *Latini appellati indigenæ seu veleres locola vel coloni in iis regionibus quæ a barbaris gentibus pervasæ sunt; Latins, nom donné, à l'époque de l'invasion des Barbares, aux anciens habitants des pays conquis, pour les distinguer des nouveaux venus.* (Spec. Sax.)

LATINIOSUS. — *Verbosus, ut videtur.* (Marc.)

LATINISTA. — *Qui Latine loquitur; qui parle latin, qui sait bien le latin, latiniste.* (Pass.)

LATINITAS. — *Occidens, ubi lingua Latina in usu in divinis Officiis et ubi Christiani agnoscent Ecclesiam; la latinité, l'Europe occidentale.* (Ord. Vit.)

LATINUS. — *Christianus occidentalis, indigena regionis a barbaris gentibus pervasæ; Vid. LATINI.* — *Pons latinus, navalis, ex navigiis quæ latene seu latoniâ dicebantur, compactus; pont de bateaux.* — *Latina sufficientia, scientia navalis; art maritime, science de la navigation.* (Elmhäm.)

LATITIA. — Latitudo, ut *longitia*, longitudo. (Inn.)

LATO. — Metallum factitium ex cupro et cadmia, orichaleum; *laiton*. (Pass.) — F. moneta ex latone; *monnaie de cuivre*. (A. 1337.)

LATOMIÆ. — Ut LAUTUMIÆ.

LATOMUS. — Ut LAPICIDA. (J. de J.)

LATON. — Ut LATO. (A. 1382.)

LATONIA. — Ead. notione. (A. 1382.)

LATONUS. — Ead. notione. (A. 1377.)

LATOPLAGA. — Planities, ager planus; *terrain plat, plaine*. (Tab. Cas.)

LATORALIS. — « XX libras Parisienses census annui, *lateralis* super plures hereditates. » (A. 1322.) Id est, ut videtur, assignati, exigendi super, etc.

LATORORUM. — Genus navis sed latrociniorum; *espèce de navire à l'usage des pirates*. (Isid.)

LATRIA. — *Λατρία*, servitus quæ soli Deo debet exhiberi; *adoration, culte de latrie*. (Pass.)

LATRIX. — Portalis : « Intro conscenderunt per subtiles scalas et *latrices*. » (A. SS.)

LATRO. — Latrocinium; *vol*; ol. *larron*. (Pass.) — Jus latrones puniendi; *droit de juger et punir les voleurs*; ol. *larron*. (Pass.) — *Habere latronem, concedere latronem*, Gall. *avoir le larron, accorder le larron*, id est jus latrones puniendi habere, concedere; *avoir le droit de punir les voleurs, accorder ce droit*. (Pass.) — Proditor; *trahire*. (A. 1205.) *Latro* mancipiorum, qui aliena mancipia injuste tenet. (S. vii.)

LATROCINIUM. — Jus latrones puniendi, ut LATRO. (Ap. Spelm.)

LATROCINIUS. — Latro; *voleur, fripon*. (S. vii.)

LATROISMUM. — Pro LATROCINIUM. (A. 1123.)

LATRONA. — Mulier quæ latrocinatur; *voleuse, larronesse*. (Conc. Brug.)

LATRONALIS. — Ad latronem spectans; *de brigand, de voleur*. (A. SS.)

LATRONICULATOR. — Iudex ad puniendâ latrocinia; *juger en matière de vols à main armée*. (I. R.)

LATRONICUS. — Qui latronis est; *de brigand, de voleur*. (Ap. Bal. Misc.)

LATRONISSA. — Ut LATRONA. (A. 1275.)

LATROPREDARI. — Grassari; *voler à main armée, exercer le brigandage*. (Vet. Gl.)

LATRUNCULATOR. — Ut LATRONICULATOR.

LATRUNCULUS. — Excursor, præcursor exercitus, seu potius miles qui in insidiis latet; *coursier, éclaireur*, etc. (Thwroc.)

LATUM. — Pro LATUS. (A. 1152.)

LATUMA. — Ead. notione q. LATUMIÆ.

LATUNATUS. — Factus vel textus latone; *fait de laiton*. (A. 1333.)

LATURA. — Quod pro onere ferendo accipit bajulo; *ce que l'on donne d'un facteur pour le transport d'un paquet*. (Vet. Gl.)

LATURARIUS. — Bajulus, qui fert onus; *portefaix, facteur*. (Pap.)

LATUS. — Juxta; *près, à côté de*; ol. *lez* ou *lès*. — Latitudo; *largeur*. (A. 1251.) — Vicigalis species, item forte quod LASTAGIUM. (St. Mos.) — Pannus, vel telæ latitudo; *largeur d'une étoffe entre ses deux bords*, etc. (A. 1353.) — Pro elutus, celebratus. (A. SS.) — A latere, seorsum, separate. (A. 1417.)

LATUSCA. — Ut LUTUCA; *laitue*. (Vet. Gl.)

LATUSFINIS. — Limes lateralis; *limite latérale*. (Ap. Ughel.)

LAUBIA. — Porticus; *galerie*, Vid. LOBIA.

LAUDA. — Pars officii Gothici; *une des parties de l'office gothique*. (A. SS.) — Donatio seu potius concessio; *donation, concession*. (A. 1213.) — Præstatio quæ pro mercibus penditur; *droit établi en certains lieux sur les marchandises qui se vendent aux foires et marchés*; ol. *laude*. (A. 1309.)

LAUDABILIS. — Approbatus; *de bon alai, en bon état*. *Laudabile* blatum, genitum, sincerum, legitimum. (A. 1202.)

LAUDABILITAS. — Titulus honorarius præsidium, consularium, etc., ap. Romanos.

LAUDABIS. — Pro LAUDABILIS.

LAUDAMENTUM. — Copia, facultas, *permissio*. (Chr. Bes.) — Pactum, conventio; *convention, accord*. (Ger. Reich.) — Charta conventionis; *charte d'accord, acte d'alliance*. (A. 1096.) — Iudicium, sententia arbitri; *jugement, décision d'un juge, d'un arbitre*. (A. 1284.) — Consilium, consensus; *conseil, consentement, approbation*. (A. 1150.)

LAUDAMINIUM. — Ut LAUDEMIÆ. (A. 1315.)

LAUDANÆ. — Vid. LAUDUNÆ.

LAUDARE. — Arbitrari, sententiam arbitri proferre; *arbitrer, juger comme un arbitre, rendre une sentence arbitrale*. (Rol.) — Consilium dare seu potius persuadere; *conseiller de, engager, persuader*. (Leg. Edward. Conf.) — Concedere; *accorder, octroyer*. (S. xiv.) — Approbare, consentire; *approuver, donner son consentement*. (Chr. Besuens.) — Laudes pro alienando fundo percipere; *percevoir les droits de mutation*. (A. 1369.) — *Laudare se de aliquo*, alicujus benevolentiam prædicare; *se louer de quelqu'un*. (A. 1210.)

LAUDATICUM. — Genus tributum a quo eximebantur monasteria a Francorum regibus in prioribus mediæ ævi tempestatibus, cuius vero ignota natura.

LAUDATIO. — Id quod domino feudi seu territorii solvitur pro facultate seu consensu alienandi tenementum; *droit payé par le vassal au seigneur, pour obtenir la permission de vendre, d'aliéner sa propriété*; ol. *lods, ventes, honneurs*. (A. 1185.) — Jussus, concessio, concessio; *consentement, autorisation*. (A. 1063, 1201.) — Conventio, pactum; *accord, accommodement, pacte*. (A. SS.)

LAUDATOR. — Arbitrator; *arbitre, expert*. (A. SS.) — *Laudator testium*, qui testes lau-

dat seu approbat, firmans eos esse viros probos et dignos, quibus fides habeatur. (Leg. Lud. Pii.)

LAUDELA. — Ut LAUDEMIÆ. (A. 1294.)

LAUDEMIÆ. — Id quod domino feudi seu territorii solvitur pro facultate alienandi tenementum, ut LAUDATIO. (Const. eccl. Val.)

LAUDERIA. — Census, præstatio; *cens, service, prestation*. (A. 1431.)

LAUDES. — Retis genus; *espèce de filet*. (A. 1479.) — Id quod domino pro facultate alienandi feudum solvitur, ut LAUDATIO. (A. 1274.) — Pars ultima Officii nocturnalis seu psalmus cxlviii et duo sequentes qui post Matutinos et benedictiones cantantur, ut est in Reg. S. Bened.; *Laudes, une des parties de l'Office divin*. *Laudes* dictum alleluia, quod post Epistolam decantantur. *Laudes*, inquit concilium Toletanum iv, post Epistolam decantari, priusquam Evangelium prædicetur, dum canones præcipiunt post Apostolum, non Laudes, sed Evangelium annuntiare ubi alleluia significari probat Mabillonius. — Acclamationes publicæ quæ fiebant principibus, eum inaugurabantur, vel in theatris, aut in ecclesia, atque, adeo in celebrioribus caeremoniis : « Regem honorificæ cum *laudibus* et hymnis suscipientes ad urbem perduxerunt. » (Ann. Franc.)

LAUDIA. — Donatio, concessio; *action de donner, d'octroyer, donation*. (S. xiv.) — Straguli species; *couverture piquée, court-peinte d'un lit*; ol. *lodier, lodier*. (A. 1372.)

LAUDIDIGNUS. — Laudibus dignus; *qui mérite d'être loué*. (Vet. Gl.)

LAUDIFICARE. — Laudare; *louer, célébrer*. (Vet. Gl.)

LAUDIFLUUS. — Laudum plenus; *plein de louanges*. (A. SS.)

LAUDIMIUM. — Ut LAUDEMIÆ. (A. 1136.)

LAUDINIA. — Ut LAUDUNÆ.

LAUDIS. — Compositio, multa; *dommages intérêts, composition*, ut LEUDIS. — Cithara, testudo; *luth*. (Fort.) — Sententia arbitri, ut LAUDUM. (A. 1143.)

LAUDISONUS. — Ut LAUDIFLUUS, vel *lauds canens*. (A. SS.)

LAUDIUM. — Ut LAUDEMIUM. (A. 1297.)

LAUDUM. — Clarigatio, repressaliæ, jus recipiendi quod suum est atque ob id manum injiciendi in bona vel corpus debitoris; item charta qua cuiuspiam illud jus conceditur; *droit de représailles ou de reprendre son bien en quelques mains qu'il se trouve, et lettres de marque que le prince accorde pour jouir de ce droit*. (Stat. Mas.) — Sententia arbitri; *sentence arbitrale*. (A. 1293.) — Consensus, approbatio, ut LAUDAMENTUM. (A. 1455.) — Id quod pro alienando feudo exsolvitur, ut LAUDEMIÆ. (A. 1297.) — Statutum, decretum; *arrêté, ordonnance*. (St. Cadub.)

LAUDUMINIA. — Ut LAUDEMIÆ.

LAUDUNÆ. — Vasorum ecclesiasticorum genus; *vase en usage dans les églises, et dont la forme et la destination sont inconnues*. (Anast.)

LAUDUS. — Species navis; *sorte de vaisseau à voile latine*; ol. *léouge*. (A. 1357.)

LAUFETUS. — Armorum genus : a diver-

sis armis.... ut. gladiis, phtis, pavisariis, servilleriis, *laufeis*, etc. » (Vet. Inst.)

LAUNECHILDE. — Donum reciprocum seu pretium quodam modo rei donatæ; *don réciproque*. (Leg. Lomb.)

LAUNIUM. — Pro LAUDINIUM. (A. 1212.)

LAUPIA. — Porticus species, ut LAUBIA.

LAUPREDA. — Mustela; *lamproie*.

LAURA. — Monasterium, apud Anast. (Differebat tamen *laura* a monasterio, quod, ut ait Cyrillus, in cœnobii illi viverent qui vitam exercebant communem; in *lauris* vero qui a congressione separatam et quietam. In *laura* igitur vitam exigebant anachoretæ, suis quique distincti cellis, unique suberant abbati.)

LAURATUM. — Imago principis, quod, ut plerique censent, *laurea* caput cingitur; *effigie de l'empereur*.

LAUREARE. — Decorare, coronare; *orner, couronner*. (S. Pet. Chrys.)

LAUREOLUM. — Ferramenti chirurgici species. (Cœl. Aurel.)

LAUREREA PLACA. — Chirthele la minis contexta; *gantelct*. (A. 1320.)

LAURUS. — *Lauros operire*, malefici aut sortilegii species. (Ap. Primin.)

LAUS. — Consilium; *conseil*. (Rog. Hov.) — Donatio, concessio; *donation, cession*. (A. 1150.) — Consensus; *consentement*. (Dilmar.) — Retis piscariæ species; *filet*; ol. *las*. (A. 1284.) — Pars ultima Officii nocturni, ut LAUDES. — *Laus et sonus*, in Breviario Mozarabico appellantur responsoria quæ in nocturno Officio decantant Mozarabes. *Laus divina*, Officium ecclesiasticum. (Vit. B. Steph. Abb. Obasin.)

LAUSA. — Pro *alausa*, piscis; *alose*. (A. 1310.) — Lapidis species qua domibus cooperiendis et sternendis solaris utuntur; *dalle*. (A. 1356.) — Lapidicinia, unde *lausæ* eruuntur; *carrière d'où l'on extrait la pierre sous forme de dalles*. (A. 1261.)

LAUSARÆ. — Pro LAUDARE. (J. de J.)

LAUSATUM. — Solarium lausis stratum; *terrasse dallée, pavée de dalles*. (A. 1346.)

LAUSUM. — Pro LAUDUM.

LAUSUS. — Consilium, idem q. LAUS. (Tab. Foss.)

LAUTITIUS. — *Lautitius* cibus, delicatior, capediæ; *mets très-recherché, frindises*. (A. SS.)

LAUTOMIA. — Species navis; *sorte de navire*. (Frideg.)

LAUTOR. — Idem q. LAVATOR. (Script. rer. Fr.)

LAUTUM. — Ut LANUTUM.

LAUTUS. — Cithara, testudo; *luth*.

LAUZENGA. — Adulatio seu falsa laus; *flatterie ou fausse louange*. (A. 1197.)

LAVACRUS. — Quod alias LEVAMEN seu RELEVUM in re feudali; Vid. RELEVUM. (A. 1239.)

LAVACRUM. — Vas vinarium, apud Rym.

LAVADOR. — Apud Arvernos, idem q. SUDARIUM. (A. 1444.)

LAVANCHIA. — Nivis mores excidens a montibus; *avalanche*. (A. 1323.)

LAVANDARIA. — Lavacrum, in quo panni eluuntur; *lavoire*, lieu où l'on lave le linge; ol. *lavanche*. (St. Corb.) — Lotura officium; *blanchissage*, *nettoyement*. (A. 1260.)

LAVANDARIUS. — Fullo, servus pannis eluendis addictus; *soufon*, *blanchisseur*, *serviteur chargé du nettoyage du linge*. (Ach. Spic.)

LAVANDER. — Ead. notione. (Vet. Cod.)

LAVANDERIA. — Lotrix; *blanchisseuse*, *lavandière*. (A. 1333.) — Lotura; *lavanderie*. (A. 1376.) — Officium in ecclesia Lugdunensi cuius erat pannis ecclesie eluendis invigilare; *office de l'ancienne église de Lyon, dont le titulaire était chargé de faire blanchir le linge*. (A. 1346.)

LAVANDERIUS. — Ut LAVANDARIUS. (Cons. Tolos.)

LAVANDRIA. — Lavacrum, ut LAVANDARIA. (Chartul. Virzion.)

LAVANHE. — Purgamenta, elutia; *lavures*. (A. 1322.)

LAVARI. — Sic dicuntur capita monachorum, cum raduntur in penitentiali S. Columbani: « *Lavacrum capitis potest esse in Dominica, et in lixivio pedes lavare licet*. »

LAVARIUM. — Pelvis ad lavandas manus; *bassin*, *cuvette où l'on se lave les mains*. (Lud.)

LAVASSERIUS. — Fullo; *dégraisseur*, *apréteur d'étoffes*, *soufon*. (A. 1333.)

LAVATOR. — Ead. notione. (A. 1230.)

— Inter servientes monachorum recensetur. (A. 1056.)

LAVATORIUM. — Vas seu locus ubi panni eluuntur; lieu où l'on se lave le linge, *lavoire*. (A. 1314.) — Constrina monachorum; *chambre où le barbier d'un couvent exerce son métier*. (Eckard. Jun.) — Ubi monachi lavant manus priusquam eant ad refectorium; *pièce où les moines se lavent les mains avant d'aller au réfectoire*. (Lib. Ord. S. Vict. Par.) — Locus ubi equi lavantur; lieu où l'on fait baigner et laver les chevaux. (Vet. Necrol.)

— Coram altaris ubi sacerdos lavat manus sacra faciendo; *angle de l'autel où le célébrant se lave les mains*. (A. 1503.) — Vas fundendo aquam ad manus lavandas aptum; *aiguière*, *pot-à-l'eau*. (Ann. Prem.) — Vas undique clausum aqua calidam continendo aptum ad manus seu pedes calefaciendos; *vase fermé que l'on remplit d'eau chaude pour se réchauffer, sorte de chauffe-pied*. (A. 1376.)

— Vas lupuleum in quo cadavera lavantur; *grande auge de pierre où l'on lave les cadavres*. (A. 1411.)

LAVATORIUS. — Idem q. LAVATURA. (Ap. Bonaros.)

LAVATREIUM. — Ubi monachi manus lavant priusquam eant in refectorium, ut LAVATORIUM. (Chartul. Gellon.)

LAVATRINA. — Locus in fluvio pannis eluendis addictus, ut LAVATORIUM. (A. 753.)

LAVATURA. — Aqua qua aliquid lotum

est; *eau qui a servi à laver, lavures*. (St. S. Vict. Par.)

LAVAYCHÆ. — Purgamenta, ut LAVANCHÆ. (A. 1322.)

LAVELLUM. — Locus, arca sepulcralis; *tombeau*, *cercueil*. (A. SS.) — Vas lavatorium; *vase pour se laver*. (A. SS.)

LAVENDARIA. — Ut LAVANDARIA. (A. 1260.)

LAVERIA. — Lapidicina unde lapides, *lavie dicti*, eruuntur; *carrière de laves*. (A. 1336.)

LAVIA. — Lapidis species; *lave*. (A. 1263.)

LAVINA. — Ut LAVANCHIA. (Vet. Gl.)

LAVIRE. — Humectare, aqua aspergere; *mouiller*, *arroser*. (Vet. Gl.)

LAVITIUS. — Vid. PAXIS.

LAVORATIUM. — Acquisitum, oneratum; idem q. LABOR. (S. xi.)

LAVORIA. — Fructus cuiusvis generis ex agris cultis; *produits de la terre*, *récolte*. (A. 1398.)

LAVORIVUS. — Ut LABORADILIS (A. 1076.)

LAVRARIUS. — Colonus, pro LABORARIUS seu LABORARIUS, agricola; *laboureur*. (Ch. abb. Comp.)

LAXA. — Lorum, habena; *courroie*, *lanière*, *bride*, *laisse*. (Pass.) — Donatio, legatum; *don*, *donation*, *legs*. (G. Ch.)

LAXAMENTUM. — Laxamentum pretii; idem q. Gal. *rabais*. (Cod. Th.)

LAXAMINA. — Habena; *rénes*, *bride*. (Isid.)

LAXARE. — Laxare ventrem, alvum ducere, purgare. (Chron. anon. Salern.) — Dimittere, sinere; *laisser*. (Gr. Yur.) — Relinquere; *lâcher*, *abandonner*, *renoncer à*. (Gr. Tur.)

LAXATIO. — Emissio e custodia; *largissement*. (A. 1334.) — Cessio, rei possessio dimissio; *action de céder*, *cession*, *renonciation à la possession*. (A. 1063.) — Laxatio carnis, tempus quo carniem esus laxatur, seu iis vescendis finem imponunt, carnis privium; *Carême*. (A. 1094.)

LAXATIVUS. — Qui movet alvum; *laxatif*.

LAXIATUS. — Dimissus, interruptus; *vid. LAXARE*.

LAYA. — Silvæ portio cædenda, signatis arboribus designata, ut LATA. (A. 1310.) — Lamina; *plaque*, *lune*. (A. 1496.)

LAYDA. — Quævis præstatio, vel quodvis tributum, maxime quod pro mercibus penditur, ut LEUDIS. (A. 1318.)

LAYETTA. — Capsa, capsula, ea potissimum in qua per ordinem distribuuntur et asservantur mss.; *coffre léger et de petites dimensions, plus particulièrement destiné à la conservation des papiers dans les archives*; ol. *layette*. (Pass.)

LAYNAGIUM. — Ut LIGNAGIUM. (A. 1375.)

LAYNERIUS. — Falconum species, ut LARNARIUS.

LAYRONERIA. — Spelunca latronum; *caverne de voleurs*. (A. 1379.)

LAYSANÆ. — Immunditiæ; *impureté*, *immondices*. (A. 1352.)

LAYSSA. — Lorum, ut LAXA. — Donatio, ut LASSA.

LAZANA. — Lazana nemoris, portio silvæ longior quam latior, forte idem q. LATA. (A. 1391.)

LAZARUS. — Leprosus; *lépreux*; ol. *lazarie*, *ladre*. (Mon. Angl.)

LAZARUM. — Locus ubi lazari curantur; *hôpital de lépreux*, *léproserie*.

LAZIA. — Id. forte q. LEDA, via lata.

LAZOLUS. — Laniens, pedica, tendicula; *lacet*, *filet*, *lacs*. (St. Mant.)

LAZUR. — Lapis qui dat ceruleum colorem, color ipse; *pietre d'azur*, *couleur d'azur*.

LAZZI. — Idem q. LEXI aut LIDI.

LEA. — Aper femina; *laie*. (A. 1269.)

LEAGIUM. — Jus signandi arbores cædendas vel quæ pro terminis notantur; *droit de marquer les arbres à couper ou destinés à servir de bornes*. (A. 1196.)

LEALIS. — Qui dominum feudali fidelitatis sacramento strictus est, ut LIGIUS. (A. 1331.)

LEALS. — Mensuræ liquidorum species apud Arvernos; *mesure pour les liquides*. (A. 1274.)

LEAR. — Forte vervex vel aries; *bélier*. (Irmin. Polyp.)

LEATORIUM. — Locus lege defensum et prohibitus; lieu où il est défendu de pénétrer. (A. 1079.)

LEAUDA. — Tributum pro mercibus, ut LEUDA. (A. 1322.)

LEBANTARE. — Apud venatores, excire, excitare feras; *faire lever le gibier*. (Ch. Hisp.)

LEBES. — Globulus; *pomme*, *boule*. (Guil. Armor.)

LECATOR. — Catillo, scurra; *parasite*, *pique-ossietie*, *bouffon*; ul. *lichard*. (Pass.)

LECCADA. — Certum nomen vel pondus, ut LATA: « *Duas leccadas de anguillis*. » (A. 1226.)

LECEBRA. — Pro ILLECEBRA. (Vet. Cod.)

LECHITUS. — Pro LECYTHUS. (Vet. Gl.)

LECHUGUILLA. — Parva lactuca; *petite laitue*. Unde pro quodam ornatu vestis parvæ laticem formam utcumque referente usurpatur in concil. Liuvæ. (A. 1582.)

LECNA. — Planta palustris; *nénuhar*. (A. 1436.)

LECTARIA, Æ. — Apparatus et instrumentum lecti; *fourniture*, *garniture de lit*. (Form. Andeg.)

LECTARIOLA. — Dimin. a LECTARIA. (A. SS.)

LECTARIUM. — Ut LECTARIA. (Form. Vet.)

LECTARIUS. — Lectorum artifex; *fabricant de lits*. (Vet. Gl.)

LECTERIA. — Lectica, species vehiculi; *sorte de voiture*, *litière*. (A. 1333.) — Sumentum pecuniarum ex feno et paleis; *litière pour les animaux*. (A. 1107.) — Lectri fulcrum, fulcimentum, Ital. *lettiera*; *lectrum* ipsum; *support d'un pupitre*, *le pupitre lui-même*. (St. Ast.)

LECTERITUM. — Ut LECTRITUM.

LECTICA. — Lectus; *lit*. (Guid. Disc. Pars.) — Feretrum quo defuncti cadaver ef-

fertur; *brancard pour porter les morts*. (Maxime vero ita appellabant sanctorum Feretra quæ in ecclesiis colenda exornabantur.) — Lectri fulcrum, ut LECTERIA. (A. 1457.)

LECTICALIA. — Lecti apparatus, ut LECTARIA. (St. S. Vict. Par.)

LECTICARIA. — Prædium ad quod lectica pervenit; *bien de campagne où l'on se rend en litière*. (Anast.)

LECTICARIUS. — Lectorum opifex; *ouvrier en lits*. (Vet. Gl.) — Qui mortuos in lectica effert; *porteur de morts*; ol. *lecticure*. (A. SS.)

LECTICULÆ. — Diurnæ lectiones in ecclesiasticis Officiis a quibusdam sic dictæ quod breves sint, a pluribus vero *Capitula*, eo quod ut plurimum de capitulis epistolarum illorum dierum, quibus dicuntur, sumuntur. Hæc siquidem post psalmos et antiphonas in singulis horis dicuntur, prout statutum est in concil. Agathensi. (Durand.)

LECTIFLORUM. — Collectio florum seu rerum præcipuarum et selectarum; *recueil de morceaux choisis*. (Titre d'un ouvrage.)

LECTIO. — Scriptura sacra; *la sainte Ecriture*. (A. SS.) — Scriptura quodvis; *titre*, *pièce*, *acte*. (Ann. Bened.)

LECTIONARIUM. — Liber continens lectiones ecclesiasticas, quem a S. Hieronymo compositum scribunt Honorius August. et Berno Augiensis. Maxime vero ita appellatur liber continens ex Epist. S. Pauli quæ ad Missam leguntur. (Anast.)

LECTIONARIUS. — (Subst.) Ead. notione. — (Adj.) Qui crebro legit; *qui lit très-souvent*. (Alex. lat.)

LECTIONES. — Excerpta ex SS. Patribus quæ in singulis horis tam nocturnis quam diurnis dicuntur; ita vero appellantur quia non cantantur, ut psalmos et hymnos, sed leguntur tantum; illic enim modulatio, hic sola pronuntiatio queritur; *morceaux choisis des saints Pères et des saintes Ecritures qui font partie de l'Office divin*. (Durand.) — Auctoritates, allegationes, testimonia jurisconsultorum, legum, quæ adducuntur ad confirmandam aliquam sententiam; *textes, passages, commentaires, produits à l'appui d'une opinion, d'un jugement*. (Jac. Goth.)

LECTIS. — Filia fratris, pro neptis. (Pap.)

LECTISTERNIUM. — « Lectus stratus et præparatus, vel locus in quo lectuli sternuntur, vel locus in quo homines sedere vel jacere consueverunt. » (J. de J.)

LECTISTERICIUM. — Sumentum pecuniarum ex feno et paleis; *litière pour les bestiaux*. (Mon. sac. antiq.)

LECTITARE. — Lectitare terram, terram pro lecto habere, humi jacere; *coucher par terre*. (A. SS.)

LECTIVAGIUM. — Lactis venditio; *action de vendre du lait*, *vente de lait*. (A. 1346.)

LECTOR. — Secundus gradus ordinis ecclesiastici; *lecteur*. (Lectorum manus erat lectiones pronuntiare, et ea quæ prophetæ vaticinarunt populis prædicare.) — Cancellarius, scriba, notarius; *chancelier*, *secrétaire*.

garde-notes. — Præceptor, in monasteriis; professor. — In ecclesiis cathedralibus, is qui legenda in choro disponebat; item theologus professor quem vulgo *théologal* appellant Galli.

LECTORARIUS. — Lector, ἀναγνώστης, lector.

LECTORATA. — Modus agri: «tres lectoratas de episcopali prato.» (A. 1013.)

LECTORATUS. — Lectoris dignitas et officium; office, charge de lecteur. (A. 563, 1253.)

LECTORIA. — Officium lectoris seu professoris theologiae in collegiis canonicorum; office de théologal dans les églises cathédrales et les collèges de chanoines. (Conc. Hisp.)

LECTORIALE. — Ut LECTRINUM. (Gil. l. iiii, ep.)

LECTORILE. — Ead. notione. (A. 1295.)

LECTORIUM. — Ead. notione. (Mur.)

LECTORINUM. — Ead. notione. (Mur.)

LECTORINUS. — Pannus quo legitur et ornatur lectorum; pièce d'étoffe dont on couvre le lutrin. (Mur.)

LECTORIOLUM. — Parvum LECTORIUM, q. Vid.

LECTORIUM. — Ut LECTRINUM. (A. SS.)

LECTI apparatus vel lectus ipse. (A. 1359.)

LECTRALE. — Ut LECTUALE. (A. 1215.)

LECTRICUM. — Ut LECTRINUM. (Egid. Aurev. mon.)

LECTRICUM. — Ead. notione. (Ord. Can. Regul.)

LECTRINUM. — Analogium, ambo, in quo legitur in ecclesia; lutrin, grand pupitre d'église; ol. lectrin, lectrum, lettrin, lectre. (Pass.)

LECTRUM. — Sedilis genus in quo quis genua incurvat grandi causa; prie-Dieu, ol. lectrum. (A. 1237.)

LECTRITUM. — Ead. notione. (Ord. Vet.)

LECTRIX. — Quæ legit; lectrice. (Alc.)

LECTRUM. — Ut LECTRICUM. (Isid.)

LECTUALE. — Instrumentum lecti, proprie stragulum; couverture de lit, courtepoincte. (Possid.)

LECTUALIS. — Lectualis morbus, quo quis in lecto detinetur; maladie qui oblige de garder le lit. (Salm.)

LECTUARIUM. — Idem q. LECTUALE et LECTARIUM. (Gr. Top.)

LECTULUS. — Pala; chaton de bague. (A. SS.)

LECTUM. — Feretrum, altare, tumulum, ut LECTUS, q. Vid.

LECTUM. — Charta, scriptura, sic forte dicta quod palam lecta fuerit ad confirmationem; acte, titre, écrit. (Ana. Ben.)

LECTUMSTRATUM. — Ut LECTISTERNIUM. (Grog. M.)

LECTUOLUS. — Id. q. LECTUALE. (A. 781.)

LECTURA. — Lectio; lecture. (A. 1454.)

Ars vel acus legendi seu docendi scientias; professorat. (A. 1340.)

Commentarium et præsertim juri illustrando scriptum; lecture, citation, note. (A. 1329.)

LECTURARE. — Legere; lire. (Vet. Gl.)

Legendi desiderium habere; avoir envie de lire. (Isid.)

LECTURIUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTURUM. — Idem q. LECTUARIUM.

LECTUS. — Feretrum in quo defunctorum cadavera effervuntur tumulanda; brancard, civière à porter les morts. — Feretrum in quo sanctorum corpora quiescunt; tombeau où sont déposés les restes d'un saint. — Altare; autel. — Mensa ipsa altaris; table d'autel. — Alveus; lit d'une rivière. — Plutus precatorius, vel tapes super terram stratus; estrade construite pour recevoir un prédicateur, au tapis étendu par terre. — Lectus justitiae, tribunal judicium cui rex præest; lit de justice. (A. 1416.)

— Lectus obsequiorum, mausoleum seu lectus ad pompam funebrem ornatus; catafalque. (A. 1334.)

— Lectus mortalis, quo quis moriens jacet; lit de mort. (A. 1234.)

— Lectus partus, in quo puerpera jacet; lit d'une femme qui accouche. (A. 1207.)

— Lectus plumalis, plumis sarcitus; lit de plumes. — (Leg. Burg. Scot.)

— Lectus vestitus, omnibus oramentis instructus; lit garni. (Form. Andeg.)

— Lectum mariti observare vel lectum suum custodire, dicebatur uxor quæ filium priori marito datum servabat ad secundas nuptias non convolvendo. (A. 1113.)

LECZTA. — Idem q. LEDSA. (A. 1317)

LEDA. — Latus agri; largeur d'un champ; ol. lé. (Pass.)

— Via latior; allée, ol. lée. (Mon. Angl.)

— Aqua ductus seu canalus quo aqua derivatur; aqueduc, conduit, canal de dérivation. (A. 1136.)

— Femina servilis; femme de condition servile. Vid. LITUS. (S. viii.)

— Præstatio, tributum, ut LEUDIS. (A. 1164.)

LEDDIS. — Multa vel tributum, ut LEUDIS. (A. 1070.)

LEDIA. — Ead. notione. (A. 1269.)

LEDIUM. — Ead. notione. (Ord. reg. Fr.)

LEDO. — Aestus maris languidior qui per quatuor penes dies, tam ante quam post secundam atque ultimam lunæ quadraturam, mense unoquoque accedit, cum certis diebus languidior et minore aquarum tumultu terræ oras allambit, malinæ contrarius, quæ sit cum effusio et majori aestuum quantitate in litus proruit et effunditur; irruption de la mer provenant principalement du flux et du reflux. (Ces irruptions s'appelaient malinæ et ledunæ; malina était le nom du plus grand reflux, et ledona celui du plus petit flux.)

LEDONA. — Vid. LEDO.

LEDUS. — Servus ascriptitius, ut LITUS. (S. viii.)

LEGA. — Bonitas gradusque metallorum; aloi, loi, titre des métaux précieux. (Ch. Angl.)

— Pro leuca, mensura itineraria; lieue. (A. 1217.)

— Fœdus, societas; ligue, association. (Ch. Ital.)

LEGAIA. — Mensura itineraria ut LEUCA. (Chartul. S. Sulp. Bitur.)

LEGALIS. — In jure Anglicano, qui stare idoneus est; qui peut ester en justice, qui jouit de la plénitude des droits civils. — Qui legem servat et fidem; loyal, fidèle, ol. léal. (Pass.)

— Legales antiqui homines, fide, etate et probitate laudabiles, quorum auctoritas plurimum valet; hommes d'honneur et de pro-

bité. (A. 1181.)

— Legitime, qui est selon la loi. (A. 1034.)

LEGALITAS. — Probitas, ratione cujus quis juri stare potest, idoneus est ac legalis; probité, ce pourquoi on jouit de la plénitude des droits que la loi donne. (Hug. Flav.)

Fidelitas, fides; fidélité, loyauté, ol. léalté, léoulté. (S. Beron.)

— Gradus bonitatisque virtutum; titre, loi des monnaies. (A. 1231.)

LEGALITER. — Legitime, juxta leges; légalement, conformément aux lois. (Sen.)

— Fideliter; loyalement, franchement, ol. léaument. (A. 1311.)

LEGALIUS. — «Res in legalibus auctoritate.» (A. 862.)

— Id est juxta leges, LEGALITER, q. Vid.

LEGARE. — Includere; enclâsser, enfermer. (A. 1391.)

— Pro LEGARE. (Leg. Roth.)

LEGARIUM. — Legumen; légume. (A. 1070.)

LEGATARIA. — Executrix testamenti; exécutrice testamentaire. (Ap. Lud.)

LEGATARIUS. — (Subst.) Legatus, missus; envoyé, député. (Leg. Roth.)

— Executur testamenti; exécuteur testamentaire. (Test. Willrad. abbat. Flaviniae.)

— (Adj.) Testamento mactatus; légué. (Ter.)

— Legataria charta, qua res ac prædia donantur; testament. (Fulg.)

LEGATIA. — Districtus legum, intra quem jurisdictionem suam exerceat; ressort de l'autorité d'un légat. (A. 1217.)

LEGATIO. — Munus et officium legati; emploi, office, fonctions d'ambassadeur, de légat. (A. 936.)

— Legatio libera, cum legatus omnimoda auctoritate ejus a quo mittitur gaudet; légation libre, quand l'envoyé était investi de toute la puissance de celui qu'il représentait. (Cod. Afr.)

— Provincia ubi missi dominici legatio obitur; territoire dans lequel l'envoyé a mission de remplir ses fonctions. (A. 812.)

— Munus, donum; présent, cadeau. (Ach.)

— Epistola formata; lettre de recommandation, exdai. (A. 1050.)

LEGATIVUM. — Legatorum viaticum; frais d'ambassade. (Ulp.)

LEGATOR. — Legatus, missus; envoyé, ambassadeur, légat. (Ep. Joan. PP. XI.)

LEGATORIUM. — Pulpitum; pupitre, lutrin. (Pap.)

LEGATORIUS. — Missus, ut LEGATARIUS. (V. Sirab.)

— Legatarius, cui aliquid testamenti legatur vel donatur; légataire. (A. 1317.)

LEGATRIX. — Precatrix, quæ pro alio intercedit; celle qui intercede. (A. SS.)

LEGATUM. — Res in usus pios testamentis relicta; legs pieux. (A. 1219.)

— Pars deijme, ut videtur, quam percipiebat is qui ligandis manipulis vicia mactabat; Vid. Tractus. (A. 1263.)

LEGATURUS. — Ligamentum, zona; lien, ancle, ligature. (Ch. Sen.)

LEGATUS. — Missus, qui in provincias a principe ad exercenda judicia mittebatur; magistrat envoyé par le pouvoir pour rendre justice dans les provinces. (A. 799.)

— Nomen privati alicujus hominis; envoyé, messenger. (Lib. Rames.)

— Legati a latere, seu a-

postolici a Romano Pontifice in provincias cum amplissima auctoritate delegati, quæ ejusmodi est ut toto legationis tempore non secus ac Pontifex ipse honoretur et suprema in rebus ecclesiasticis potestate gaudeant et ad apostolicam Sedem factas appellationes ipsi judicent; légats d latere. (Generatim porro a latere mitti ac delegari quibus legati dicebatur qui e familia mittentis sunt.)

— Legati nati, archiepiscopi vel episcopi, qui jure legatorum apostolicæ Sedis in suis diocesis ac provinciis gaudent; légats nés, c'est-à-dire, les archevêques et les évêques qui, en vertu de leur qualité, sont dans leurs diocèses les représentants de la cour romaine. (Bul. Urb. PP. a. 1378.)

— Legatus imperii, qui alias vicarius; vicaire de l'empire. (A. 1209.)

LEGEANCEA. — Sacramentum fidelitatis quod domino vassallus præstat, idem q. LIGANTIA. (Th. Otterb.)

LEGENDA. — Liber acta sanctorum per anni totius circulum digesta continens, sic dictus quia certis diebus legenda in ecclesia et in sacris synaxis designabantur a moderatore chori: unde a Grecis συναγωγή appellatur; recueil de la vie des saints; ol. légende. (Pass.)

LEGENDARIUS. — Ead. notione. (Pass.)

LEGERARE. — Pro legare, legatum militare; déléguer, envoyer en mission. (Vet. Gl.)

LEGERE. — Docere, profiteri; enseigner, professer. (Bud.)

— Colligere, sacco coadare; ramasser, ensacher. (H. Nem.)

LEGUS. — Pro LEGUS.

LEGI HOMINES. — Pro legis homines, hoc est legis Judaicæ sectatores; ceux qui suivent l'ancienne loi, les Juifs. (Mart.)

LEGIA. — Parva navis; navire léger. (J. de J.)

— Legala (auris); pavillon de l'oreille. (Sid.)

— Leuca; lieue. (Vit. S. Werburg.)

— Sacramentum fidelitatis, ut LEGEANCEA. (A. 1226.)

LEGIAMENTUM. — Dominium seu jus quod dominus habet in vassallum, etc., idem q. LIGANTIA. (A. 1199.)

LEGATIO. — Eadem notione. (A. 1237.)

LEGIBILIS. — Legibilis dies, quo habentur scholæ; jour d'école. (Rob. Goul.)

LEGIBILITER. — Ita, ut legi possit; de manière qu'on puisse le lire. (A. SS.)

LEGICREPA. — Rabula, qui leges crepat; arateur qui cile souvent les lois. (Fulg.)

LEGIFETAS. — Idem q. LEGEANCEA. (A. 1206.)

LEGILE. — Analogium; lutrin, pupitre. (Vet. Curem. episc.)

LEGIMEN. — Electio; action d'élire, de choisir, election. (A. SS.)

LEGIO. — Sacramentum quo aliquid dictum seu promissum, quasi legione, firmatur et munus: «sub fidei legione puitavit.» (A. 1239.)

LEGIRUPA. — Qui leges violat; celui qui viole les lois. (An. Mur.)

LEGISDOCTUS. — Discipulus Christianus eruditus; instruit dans la religion chrétienne. (A. 1123.)

— Legatus imperii, qui alias vicarius; vicaire de l'empire. (A. 1209.)

— Legati a latere, seu a-

postolici a Romano Pontifice in provincias cum amplissima auctoritate delegati, quæ ejusmodi est ut toto legationis tempore non secus ac Pontifex ipse honoretur et suprema in rebus ecclesiasticis potestate gaudeant et ad apostolicam Sedem factas appellationes ipsi judicent; légats d latere. (Generatim porro a latere mitti ac delegari quibus legati dicebatur qui e familia mittentis sunt.)

— Legati nati, archiepiscopi vel episcopi, qui jure legatorum apostolicæ Sedis in suis diocesis ac provinciis gaudent; légats nés, c'est-à-dire, les archevêques et les évêques qui, en vertu de leur qualité, sont dans leurs diocèses les représentants de la cour romaine. (Bul. Urb. PP. a. 1378.)

— Legatus imperii, qui alias vicarius; vicaire de l'empire. (A. 1209.)

LEGEANCEA. — Sacramentum fidelitatis quod domino vassallus præstat, idem q. LIGANTIA. (Th. Otterb.)

LEGENDA. — Liber acta sanctorum per anni totius circulum digesta continens, sic dictus quia certis diebus legenda in ecclesia et in sacris synaxis designabantur a moderatore chori: unde a Grecis συναγωγή appellatur; recueil de la vie des saints; ol. légende. (Pass.)

LEGENDARIUS. — Ead. notione. (Pass.)

LEGERARE. — Pro legare, legatum militare; déléguer, envoyer en mission. (Vet. Gl.)

LEGERE. — Docere, profiteri; enseigner, professer. (Bud.)

— Colligere, sacco coadare; ramasser, ensacher. (H. Nem.)

LEGUS. — Pro LEGUS.

LEGI HOMINES. — Pro legis homines, hoc est legis Judaicæ sectatores; ceux qui suivent l'ancienne loi, les Juifs. (Mart.)

LEGIA. — Parva navis; navire léger. (J. de J.)

— Legala (auris); pavillon de l'oreille. (Sid.)

— Leuca; lieue. (Vit. S. Werburg.)

— Sacramentum fidelitatis, ut LEGEANCEA. (A. 1226.)

LEGIAMENTUM. — Dominium seu jus quod dominus habet in vassallum, etc., idem q. LIGANTIA. (A. 1199.)

LEGATIO. — Eadem notione. (A. 1237.)

LEGIBILIS. — Legibilis dies, quo habentur scholæ; jour d'école. (Rob. Goul.)

LEGIBILITER. — Ita, ut legi possit; de manière qu'on puisse le lire. (A. SS.)

LEGICREPA. — Rabula, qui leges crepat; arateur qui cile souvent les lois. (Fulg.)

LEGIFETAS. — Idem q. LEGEANCEA. (A. 1206.)

LEGILE. — Analogium; lutrin, pupitre. (Vet. Curem. episc.)

LEGIMEN. — Electio; action d'élire, de choisir, election. (A. SS.)

LEGIO. — Sacramentum quo aliquid dictum seu promissum, quasi legione, firmatur et munus: «sub fidei legione puitavit.» (A. 1239.)

LEGIRUPA. — Qui leges violat; celui qui viole les lois. (An. Mur.)

LEGISDOCTUS. — Discipulus Christianus eruditus; instruit dans la religion chrétienne. (A. 1123.)

— Legatus imperii, qui alias vicarius; vicaire de l'empire. (A. 1209.)

— Legati a latere, seu a-

postolici a Romano Pontifice in provincias cum amplissima auctoritate delegati, quæ ejusmodi est ut toto legationis tempore non secus ac Pontifex ipse honoretur et suprema in rebus ecclesiasticis potestate gaudeant et ad apostolicam Sedem factas appellationes ipsi judicent; légats d latere. (Generatim porro a latere mitti ac delegari quibus legati dicebatur qui e familia mittentis sunt.)

— Legati nati, archiepiscopi vel episcopi, qui jure legatorum apostolicæ Sedis in suis diocesis ac provinciis gaudent; légats nés, c'est-à-dire, les archevêques et les évêques qui, en vertu de leur qualité, sont dans leurs diocèses les représentants de la cour romaine. (Bul. Urb. PP. a. 1378.)

— Legatus imperii, qui alias vicarius; vicaire de l'empire. (A. 1209.)

LEGEANCEA. — Sacramentum fidelitatis quod domino vassallus præstat, idem q. LIGANTIA. (Th. Otterb.)

LEGENDA. — Liber acta sanctorum per anni totius circulum digesta continens, sic dictus quia certis diebus legenda in ecclesia et in sacris synaxis designabantur a moderatore chori: unde a Grecis συναγωγή appellatur; recueil de la vie des saints; ol. légende. (Pass.)

LEGENDARIUS. — Ead. notione. (Pass.)

LEGERARE. — Pro legare, legatum militare; déléguer, envoyer en mission. (Vet. Gl.)

LEGERE. — Docere, profiteri; enseigner, professer. (Bud.)

— Colligere, sacco coadare; ramasser, ensacher. (H. Nem.)

LEGUS. — Pro LEGUS.

LEGI HOMINES. — Pro legis homines, hoc est legis Judaicæ sectatores; ceux qui suivent l'ancienne loi, les Juifs. (Mart.)

LEGIA. — Parva navis; navire léger. (J. de J.)

— Legala (auris); pavillon de l'oreille. (Sid.)

— Leuca; lieue. (Vit. S. Werburg.)

— Sacramentum fidelitatis, ut LEGEANCEA. (A. 1226.)

LEGIAMENTUM. — Dominium seu jus quod dominus habet in vassallum, etc., idem q. LIGANTIA. (A. 1199.)

LEGATIO. — Eadem notione. (A. 1237.)

LEGIBILIS. — Legibilis dies, quo habentur scholæ; jour d'école.

LEGISTA. — Qui docet leges vel qui vacat legibus; *légiste*. (Ugut.)

LEGISTERIUM. — Jus, juris et legum scientia; *droit, science des lois*. (Eric. Ups.)

LEGITIMA. — Nuda, pars hereditatis legibus constituta; *légitime, portion indisponible, part donnée par la loi aux héritiers*. (A. 1273.) — Forte appendix; *dépendance*. (Vet. Inst.)

LEGITIMARE. — Legitimo connubio prouti jus spurio tribuere; *légitimer*. (A. 1229.) — *Legitimare pondera et mensuras, eam cum aliis authenticis collata comprobare, et legitima declarare; étalonner et vérifier les poids et mesures*. (St. Arelat.)

LEGITIMITAS. — Ortus, nascentia ex legitimo thoro; *naissance de parents unis en mariage*. (St. ecc. Aurel.) — Actio qua notus declaratur legitimus; *légitimation*. (Conc. Hisp.)

LEGITIMUS. — Ex lege idoneus ad aliquod agendum, vel probus; *qui a légalement qualité pour agir ou qui est homme de probité*. (Leg. Lang.) — Ingenuus; *homme libre*. (Meich.)

LEGITORIUM. — Ut **LEOLE**. (Vet. Gl.)

LEGIUM. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

LEGIUS. — Ut **LIGIUS**.

LEGNAGIUM. — Idem q. **LIGNAGIUM**. (S. XII.)

LEGNEIRARE. — Lignum in silvis exscindere; *couper du bois dans les forêts*. (A. 1497.)

LEGUA. — Mensura itineraria, ut **LEUEA**. (A. 1499.)

LEGUMENARIUS. — Qui vendit legumina; *marchand de légumes*. (Vet. Gl.)

LEGUMENIUM. — Legumen; *légume*. (Cons. mon. S. Cruc. Burdeg.)

LEGUMENTUM. — Ead. notione. (Id.)

LEIA. — Silva cædua; *bois taillis*. (S. XI.)

LEIBO. — Panis crassior ex relictis fructibus minus candicans; *pain de qualité inférieure*. (Mon. S. Gal.)

LEIDA. — Tributum pro mercibus, idem q. **LEUDA**. (A. 1184.)

LEIDARIUS. — Ut **LEUDARIUS**. (St. Montis Pes.)

LEIDIS. — Tributum pro mercibus, idem q. **LEUDA**. (A. 1170.)

LEIGIALIS. — *Leigialis terra*, quam tenet homo ligius, *Vid. Ligius et Terra*.

LEIGIUM. — Id. videtur q. **ALEGIUM**. (A. 1060, 1137.)

LEIGNAGIUM. — Jus lignationis, ut **LIGNAGIUM**. (Polypt. Fisc.)

LEIGNERARE. — Idem q. **LEGNERARE**. (A. 1497.)

LEITA. — Minutissima moneta ex latone seu cupro species; *très-menue monnaie de cuivre*. (A. 1320.)

LEIXARE. — Permittere, sinere; *permettre, laisser faire*. (Ch. Lusitan.)

LELEX. — Jurisconsultus, legum peritus; *jurisconsulte, qui connaît bien les lois*. (A. 1152.)

LEMBUS. — Vestis regia; *rétement royal*. (Pap.)

LEMIGA. — Idem videtur q. *boletus*; *champignon*. (Vit. S. Pnd. conf.)

LEMMA. — Pro **LEMNIA**. (A. 774.)

LEMMONES. — Idem q. **LEMMONES**

LEMNA. — Vectigal in urbis exitu vel introitu pro mercibus solvendum; *droit d'entrée et de sortie que payent les marchandises*. (A. 1100.) — Silva; *bois, forêt*, ut **LEMNIA**. (Vet. Ch.)

LEMNARIUS. — Portitor, exactor *lemnae*; *employé chargé de la perception des droits d'entrée et de sortie des marchandises*. *Vid. Lemna*. (A. 1100.)

LEMNIA. — Silva; *bois, forêt*. (Tab. S. Eparch. Engul.)

LEMNIE. — Homines monstruosi et fabulosi in Libya vitam agentes. (Isid.)

LEMMONES. — Larvæ, animæ mortuorum; *esprits, âmes des morts*. (Pap.)

LEMOISSELU. — Globulus; *peloton*. (S. XII.)

LEMONIUM. — Malum citreum minus; *limon*. (Bern. de Brayd.)

LENA. — Suber; *liège*. (Petr. de Cresc.)

— Panous laneus qui culcitra superstermitur; *couverture de laine*. (Guid. Disc. Fars.)

— Pallii genus quod cæteris vestimentis superinduitur, præsertim hiberno tempore et ad iter faciendum; *espèce de pardessus, manteau*. (A. 1183.) — Fascis virgineus, lignum calefaciendo furno accommodum; *fagots de pines, bois à chauffer le four*. (A. 1325.) — *Leu panis*, frustum, ostia; *petit morceau, petite tranche, bouchée de pain*. (A. SS.)

LENAGIUM. — Pro **LEGNAGIUM**. (S. XII.)

LENARE. — Lenocinari, lenocinium facere; *trafiquer de la prostitution, faire le métier d'entremetteur*. (Salm.)

LENARIA. — Quæ facit lenocinium; *entremetteuse*. (A. SS.)

LENAYRARE. — Idem q. **LEGNEIRARE**. (Ch. Mas.)

LENCIUS. — Lintea supellex, pro **LINTUS**. (A. 1217.)

LENDITUM. — Idem q. **LANDICUM**.

LENGUETTA. — Lingula; *longuette*. (St. Carc.)

LENHACERIUS. — Qui carminat lanam; *cardeur*. (Ch. Occit.)

LENHARRARE. — Idem q. **LEGNEIRARE**. (A. 1289.)

LENHAYRAGIUM. — Idem q. **LEGNAGIUM**. (A. 1385.)

LENICANARIUM. — Vestis species; *rétement*; *ol. huquet de toile*. (Cath. Arn.)

LENIS. — Pro *lævis*, planus. (A. SS.)

LENSIA. — Lintea supellex; *a cum arnisii, lensiis, vallisiis, etc.* » (A. 1337.)

LENTARE. — Morari; *retarder, retenir*. (Greg. M.)

LENTERNA. — Vasis species; *espèce de vase à contenir des liquides; a lenterne* molle plenas fundo tenus evacuavit. » (Act. S. Sams.)

LENTESCERE. — Dicitur de colle decivi. (A. SS.)

LENTIACUM. — Præstatio ex *lentibus*; *redevance sur les lentilles*.

LENTIARIUS. — Pro *linterius*. (Vet. Gl.)

LENTICLA. — Dimin. a **LENTIS**.

LENTICULA. — Modicum vas habens oleum quo ungebantur in regnum; *fole, ampoule à mettre l'huile en usage au sacre des rois*. (Isid.) — Genus plantæ; *sorte de gâtrau*. (Pelag. Diag.) — Lentigine, macula; *taches, souillures*. (A. SS.)

LENTICULARIA. — Ager lenticulis constitutus; *champ de lentilles*. (Lex Sal.)

LENTICUM. — Præstatio pro vendendis lentibus; *droit que l'on payait pour vendre les lentilles*.

LENTILAT. — Lens; *lentille*. (Necrol. Carnot.)

LENTIOLUM. — Linteolum; *morceau de toile au de linge, linge*. (A. SS.)

LENTIPES. — Lento seu tardio gradienti pede; *qui marche lentement*. (Aus.)

LENTRUS. — Linteum lecti; *drap de lit*. (A. 1060.)

LENUM. — Pro **LINUM**.

LENZA. — Fascia; *bande, enveloppe, lien*. (A. SS.)

LENZIOLUS. — Linteum lecti, ut **LENTRUS**. (A. SS.)

LEO. — Aper, ut videtur: « Decimum silvestrium bestiarum sive *leonum*. » (A. 1035.)

LEOA. — Pro **LEUEA**. (Irmin.)

LEODA. — Tributum pro mercibus, præstatio quævis, idem q. **LEUDA**. (S. XIV.)

LEODE. — Compositio, ut **LEUDIS**. (Lex Sal.)

LEODICUS. — Fiscalis, regalis, publicus; *qui appartient ou est relatif au fisc*. (A. 1123.) *Leodicum*, quod ad fiscum pertinet; *ce qui appartient au fisc, à l'État*.

LEODIS. — Idem q. **LEUDIS** et **LEUDES**. (A. 813, etc.)

LEODUS. — Ead. notione. (S. VII.)

LEOFWINUS. — Anglorum lingua, charus amicis. (A. SS. Ben.)

LEONA. — *Leona*; *lionne*. (Ap. Mur.)

LEONATUS. — Coloris leonini; *de couleur fauve*. (Anast.)

LEONES. — Nummi aurei Francici; *lions d'or, ancienne monnaie française au type du lion*. (S. XIV.) — Leonum imaginibus acupictis distinctus; *orné de broderies représentant des lions*. (S. XII.)

LEONIFER. — Vexillarius sic dictus ob leones depictos in vexillo; *porte-enseigne, porte-bannière*. (Pet. Diac.)

LEONINITAS. — *Habere leoninitatem in versu*, versus facere instar Leonis poetæ, *Vid. LEONINUS*. (Metin.)

LEONINUS. — Coloris leonis, ut **LEONATUS**. — *Leonini versus*, sic forte nuncupati quod inventi fuerint a quodam Leone poetâ, qui circa tempora Ludovici VII, vel Philippi Augusti, regum Franciæ, vixit; *vers léonins*. (Pass.)

LEONISTÆ. — Hæretici, qui alias Valdenses, a quodam Leone, seu ab Lugdunensi civitate; *hérétiques du XIIe siècle*.

LEOPARDI. — Moneta Anglicæ species, leopardi insignita; *monnaie anglaise au type du léopard*.

LEPORALIS. — *Canis leporalis*; *Vid. LEPORARIUS*.

LEPORARIUS. — Qui canes leporarios erant; *celui qui est chargé de prendre soin des chiens de chasse*. — *Canis leporarius*, venaticus ad lepores capiendos; *chien lévrier*.

LEPORATA. — Arva inculta ubi lepores morari amant; *terres incultes où s'assemblent les lièvres*. (Ap. Marc.)

LEPORIUM. — Locus ubi lepores asserantur; *lieu où l'on garde les lièvres, parc, lieu clos pour la chasse*. (Mon. Angl.)

LEPRARIUS. — Idem q. **LEPORARIUS**. (Ch. Sicil.)

LEPRATICUS. — Lepra infectus; *atteint de la lèpre, lépreux*. (A. SS.)

LEPROSALIS. — Ad leprosum spectans; *de lépreux*. (St. eccl. Tull.)

LEPROSARIA. — Domus leprosorum; *hôpital de lépreux, léproserie*. (A. 1237.)

LEPROSARIUM. — Ead. notione. (Ch. Sicil.)

LEPROSARIUS. — Rector domus leprosorum; *directeur d'une léproserie*. (A. 1477.)

LEPROSIA. — Ut **LEPROSARIA**. (A. 1239.)

LEPROSITAS. — Lepra, morbus leprosi; *lèpre; ol. léprosie*. (Ap. Eccard.)

LEPROSORIUM. — Idem q. **LEPROSARIA**. (A. 1293.)

LEPROSUS. — Qui leprosorum curam agit; *qui soigne les lépreux, infirmier de léproserie*. (A. 1320.)

LEPTIS. — Pro *neptis*. (Vet. Gl.)

LEPUDIUM. — Homo elegans et mollis, facetus. (Vet. Gl.)

LEPUS. — Leporis captio et venatio; *chasse au lièvre*. (A. 1080.)

LESA. — Species vinearum ad muros subruendos; *machine de guerre, espèce de bélier*. (Car. de Aquin.) — Agerio longum protensus; *champ plus long que large; ol. lez*. (A. 1407.)

LESAVIUM. — Smegmaticus globulus barbæ lavandæ et emolliendæ antequam radatur; *savonnelle*. (A. 1333.)

LESCA. — Optio; *choix, option*. (A. 1303.) — Idem forte q. **LESA**, ager, aut **LEUDA**, præstatio. (A. 1155.)

LESCHERIA. — Locus palustris ubi juoci et herbæ palustres nascuntur, unde *lesche* rusticis Dumbensibus fenum crassius in hujusmodi locis natum; *lieu bas et marécageux où le jonc vient en abondance*.

LESCIVIA. — Lixivium; *lessive*. (A. SS.)

LESDA. — Idem q. **LEUDA**. (S. XIV.)

LESDARE. — *Lesdam* solvere; *payer la leude*; *Vid. LESDA*. (A. 1215.)

LESDARIUS. — Idem q. **LEUDARIUS**. (A. 1273.)

LESHA. — Ponderis species, nisi legendum pro *libra*. (A. 1235.)

LESINA. — Subula; *nlène*. (A. SS.)

LESSA. — Apud jurisconsultos Anglos, locatio terrarum vel tenementorum alicui facta; *bail à ferme*. — Pascuum; *ptdurage*. (Mart. Anecd.)

LESSIA. — Machina bellica, idem q. **LESA**.

LESSUM. — Donatum, idem q. LAXA. (A. 1142.)
 LESTA. — Pondus quoddam, idem q. LASTA. — Tributum, maxime pro mercibus, ut LEUDA et LEUDIS.
 LESTAGIUM. — Idem q. LASTAGIUM. (Ap. Brompt.)
 LESTUS. — Pondus quoddam, idem q. LASTA. (Ap. Flet.)
 LETABUNDUS. — Lethalis; mortel, qui cause la mort. (Vit. S. Gualth.)
 LETAGA. — Lactuca; laitue. (Vet. Cod.)
 LETAGIO. — Morte dignus, vel capite damnatus; qui mérite la mort ou qui est condamné à mort. (A. 1339.)
 LETAGIUM. — Merx lactea; laitage. (A. 1365.)
 LETALIS. — Letales mansi, qui a letis excolebantur. Vid. LETI.
 LETARIUM. — Necrologium, Kalendarium, a letum, mors, sic dictum; nécrologe, calendrier. (Mab. Diplom.)
 LETAVIA. — Armorica provincia, sic dicta quod in ea potissimum leti consederent; l'Armorique.
 LETDA. — Idem q. LEUDA. (S. XIII.)
 LETDARIUS. — Idem q. LEUDARIUS. (S. XIII.)
 LETERINUM. — Pluteus, analogium; lutrin, pupitre; ol. létrin, létrid. (Ap. Ach. Spic.)
 LETGIUS. — Idem q. LIGIUS.
 LETHA. — « Et ipse solus egrediens duas lethas libris plenas suis humeris imposuit. » (Vit. S. Carth.) Clitellas interpretantur viri docti.
 LETHUM. — Idem q. LETUM, justitia de homicidio. (A. 1008.)
 LETI. — Populi septentrionales qui cum Francis aliisque gentibus barbaris in Galliam et Germaniam irrupentes, ibi tandem imperatorum concessione consedere; Lètes, peuples du nord de l'Europe qui étant entrés en Gaule avec les autres nations barbares obtinrent l'autorisation de s'y fixer.
 LETIA. — Idem q. LEUDA. (A. 1103.) — Ex abbreviacione pro letaria, lectica; litière. (A. 1239.)
 LETIMONIUM. — Item q. LITIMONIUM. (S. IX.)
 LETISSA. — Canicula; lice. (Ebrard.)
 LETO. — Idem q. LATO. (St. Mas.)
 LETONUS. — Ead. notione. (A. 1449.)
 LETRATUS. — F. tapes quo pluteus cooperitur: « Duos letratos et tres parelios de tocalesias letratos et duos vasos argenteos. » (A. 832.) Nisi legendum sit listatos; Vid. LISTA.
 LETRICUM. — Idem q. LECTRICUM. (Ch. Cenom.)
 LETTERIA. — Stramentum; litière pour animaux. (A. 1340.)
 LETUM. — Justitia de homicidio; droit de poursuivre les crimes d'assassinat. (A. 1139.) — Idem q. LAUDERIA, et LEVA. (A. 1218.)
 LETURGICUS. — Pro LETHARGICUS. (A. SS.)
 LETUS. — Panni vel telae latitudo; largeur d'une étoffe, té. (A. 1237.) — Letus alecium,

certa hancum quantitas; Vid. LASTA. (A. 1386.)
 LEUCA. — Mensura itineraria Gallica; lieue. (Pass.) — Horæ spatium; espace ou durée d'une heure; ol. lieue. (Pass.)
 LEUCIUS. — Tela vel panni species a colore albo sic dicta; sorte d'étoffe blanche. (A. 1308.)
 LEUCOFLANCIA. — Mendose pro Leucophlegmatia. (A. SS.)
 LEUCONIUM. — Gossipium; coton. (St. Avel.)
 LEUDA. — Quævis præstatio, vel quodvis tributum, maxime quod pro mercibus penditur; impôt, taxe, surtout le droit que payaient les marchandises, ol. lounde, leude, laude. (Pass.)
 LEUDABILIS. — Leuda seu tributo obnoxius; soumis à la leude; Vid. LEUDA. (A. 1319.)
 LEUDARIUM. — Districtus leudis, seu viri nobilioris territorium, tractus; territoire, domaine, terres appartenant à un homme de race noble ou placées sous son administration. (A. 1338.) — Liber seu charta continens leudas seu vectigalia exigenda; livre, registre où l'on inscrit l'impôt de la leude; ol. leudaire, leuderie. (A. 1431.)
 LEUDARIUS. — Collector leuda; receveur de la leude; ol. leudier; Vid. LEUDA.
 LEUDATARIUS. — Ead. notione. (Ord. reg. Fr.)
 LEUDERIUS. — Ead. notione. (Ap. Bal. H. Arv.)
 LEUDIS. — Vassallus, præsertim, apud Francos aliosque Germaniæ populos, qui ad stipendia principis vel alicujus ex proceribus militat; leude, fidèle, celui qui suit un roi ou un chef quelconque et est sous sa protection. (Pass.) — Compositio, multa pro homicidio; amende, rançon payée pour un homicide, composition. (Leg. Barbar.) — Quævis præstatio, maxime quæ pro mercibus penditur; taxe, droit, particulièrement impôt sur les denrées mises en vente; ol. leude. (Pass.)
 LEUDOISMUS. — Quævis præstatio, ut LEUDIS. (Ch. Barcin.)
 LEUDUM. — Compositio, ut LEUDIS. (Lex Long.)
 LEUDUS. — Vassallus, etc., ut LEUDIS. (Frédég.) — Cantus, ap. Germanos; chant. (Fortun.)
 LEUGA. — Mensura itineraria; lieue. (Pass.)
 LEUGA. — Locum vacuum domini edificandæ aptus; emplacement propre à bâtir une maison. (H. Nem.)
 LEUSDA. — Idem q. LEUDA. (A. 1202.)
 LEUTUM. — Compositio, idem q. LEUDIS.
 LEUTUS. — Idem q. LITUS, ascriptitius servus. — Testudo, cithara; luth. (Petraec.)
 LEVA. — Legna; lieue. (Irm.) — Cataracta; éluse. (Tab. Casaur.) — Collecta, tributum quod exigitur et levatur; collecte ou tribut qui se perçoit sur les sujets; ol. levage. (Inu. III PP.) — Recensio, index; dénombrement liste, catalogue. (H. Nem.) — Rebellio; sédition, révolte. (Ap. Mur.)
 LEVADA. — Tributum, idem q. LEVA-

(A. 1311.) — Levada piscium, jus ex piscibus capitis aliquot levandi seu exigendi; droit sur les poissons. (A. 1184.)
 LEVADISSUS. — Levadissus pons, versatilis; pont levis; ol. pont-levadis. (A. 1370.)
 LEVADORIUS. — Ead. notione. (Ap. Mur.)
 LEVAGIUM. — Collectio frugum et partitio inter dominum et colonum; récolte des produits de la terre et leur partage entre le propriétaire et le métayer. (A. 1240.) — Vectigal pro mercibus quæ importantur vel exportantur solvendum; droit qui se levait sur les marchandises, qui sortaient d'un lieu ou qui y arrivaient; ol. levage. (Lob. H. Brit.)
 LEVAMEN. — Idem q. alias RELEVUM et LAUDERIA.
 LEVAMENTUM. — Fermentum; levain. (Pap.) — Minus navigium onerariæ navi, illius levandæ gratia, adjunctum; allège. (Cod. Th.)
 LEVANS. — Oriens; Levant, Est. (A. 1283.) — Levantes et cubantes, Gal. ol. levantis et couchants, mansionarii, manentes, qui in domorum prædiis sedem fixere, iis obnoxii: quibus opponuntur albani seu alicuigenæ; domiciliati. (Pass.)
 LEVANUM. — Fermentum, idem q. LEVAMENTUM. (Flet.)
 LEVARE. — Germina producere; lever, pousser. (Lex Salic.) — Auferre, furari; enlever, voler. (Gr. Tur.) — Tributum exigere; lever l'impôt. (A. 1459.) — Edificare, construere; bâtir, édifier. (Mur.) — Ascendere; monter, gravir. (Lob. H. Brit.) — Acquirere, comparare; acheter, acquérir. (St. Pat.) — Educere, abducere; emmener, enlever. (A. SS.) — Italis, in navem imponere; embarquer. (Vet. Inst.) — Aliquem expellere, debito liberare; ôter quelqu'un d'embarras en payant pour lui ou de quelque autre manière. (A. 1384.) — Levare compum, castra movere; décamper. (Chr. Vet.) — Levare homines, milites conscribere; lever des troupes. (A. 1337.) — Levare feriam, nundinas instituer; établir des foires. (A. 1437.) — Levare judicem, accedere ad judicem, jus ab eo requirere; se rendre auprès d'un juge, lui demander justice. (A. SS.) — Levare laudem, vexilla figere, erigere; lever, arborer l'étendard. (Ann. Gen.) — Levare memora, ligna excisa exportare; emporter le bois coupé. (A. 1236.) — Levare psalmum, præcinere; entonner un psaume. (Conc. Hisp.) — Levare æe, regnum invadere; usurper le trône. (Idat.) — Levare in regem, regem creare; faire roi. (Pass.) — Levare seditionem, excitare; exciter une révolte. (Lex Bairo.) — Levare de sacro fonte, dicitur, qui alias susceptor, seu patrinus; tenir sur les fonts baptismaux, être parrain. (Anast.) — Levare terram, agrum noviter colere, arare; travailler, cultiver nouvellement une terre. (A. 1237.) — Levuri supra chorum dicebatur canonicus qui ad altiora chori subseque, quæ formas vocant, admittebatur. (St. Act. Lugd.)
 LEVARIA. — Agger, seu jus quod ex ag-

geribus percipitur; levée, ou droit dû pour en établir une. (A. 1224.)
 LEVARIUS. — Vectis; levier. (A. 1350.)
 LEVATA. — Extâ, viscera et quævis animalium intestina, et alia hujusmodi; intestins, entrailles des animaux, tripaille. (A. 1501.) — Forte pars, portio; part, partie. (A. 1340, 1342.) — Agger; chaussee, levée. (A. 1271.) — Exactio; redevance. (A. 1216.) — Frugum, fructuumque perceptio; récolte des produits de la terre. — Levata piscium, piscatus, piscium captura; pêche. (A. 1219.)
 LEVATARIA. — Officium illius qui levatas curat; office, charge de levadier; Vid. LEVATOR et LEVATARIUS. (A. 1234.)
 LEVATARIUS. — Qui levatas seu aggeres curat; celui qui est chargé de l'entretien des chaussées; ol. levadier. (A. 1231.)
 LEVATIGIUM. — Item q. LEVAGIUM.
 LEVATILIS. — Levatilis pontus, idem q. LEVADISSUS.
 LEVATIO. — Exactio, collectio; taxe, redevance. (A. 1302.) — Egressus a loco; le lever. (A. 1309.) — Levatio sacramenti, sacræ hostiæ sublatio; l'élévation, partie de la Messe où le prêtre lève le corps et le sang de Notre-Seigneur. (A. 1399.) — Levatio anguillarum, jus ex anguillis capitis aliquot exigendi; droit dû au seigneur pour la pêche des anguilles. (A. 1106.)
 LEVATOR. — Magistratus qui levatas seu aggeres curat; magistrat chargé de l'entretien des chaussées; Vid. LEVATA. (A. 1234.) — Levator piscium, piscator; pêcheur. (A. 1321.) — Exactior, collector; collecteur, receveur des taxes; ol. leveur. (A. 1307.) — Levator exercitus, qui milites levat seu delectum habet, vel rei bellicæ præfectus; recruteur, celui qui est chargé de la levée des troupes, ou qui est à la tête des choses de la guerre. (A. 1468.)
 LEVATORIUM. — Locus in quo levatur vel plantatur aliquid; lieu où l'on plante, ou l'on fait venir quelque chose. (I. de J.) — Vectis; levier. (Tract. de reb. milit.)
 LEVATORIUS. — Vectis; levier. — Levatorius pons, idem q. LEVADISSUS.
 LEVATUM. — Fermentum; levain. (St. Vere.)
 LEVATURA. — Locus edificandæ domui aptus; emplacement où l'on peut bâtir une maison; ol. leveure. (Chartul. Casal. Bened.) — Collecta, tributum; taxe, redevance, impôt. (A. 1042.) — Levatura portæ, cataracta, eratis ferrea ad portas urbium; herse. (A. 1441.)
 LEVEA. — Frugum fructuumque collectio, ut LEVATA. (Mart. Anecd.)
 LEVEATA. — Ead. notione. (Tab. Cal.)
 LEVERIUS. — Vectis; levier. (A. 1260.) — Species panni feralis; espèce de drap mortuaire. (A. 1365.)
 LEVESCERE. — Levius fieri; devenir plus léger. (A. SS.)
 LEVIA. — Mendose pro LEUDA et LEUGA.
 LEVIARE. — Levem facere, vel exonerare, pondus auferre; alléger, faire léger :

« monetam in lege vel pondere levigare; » *af-
faiblir la monnaie.* (A. 1188.)

LEVIDIS. — Plaga, vulnus; plaie, bles-
sure. (A. 1060.)

LEVIDO. — Mansuetudo; douceur; bien-
veillance. (Chartul. Clun.)

LEVIGA. — Instrumentum quoddam ad
varios usus idoneum; rabot, polissoir. (Vet.
Gl.) — Lixivium; lessive. (A. 862.)

LEVIGABILIS. — Qui potest alleviari,
seu levior fieri; susceptible d'être rendu
moins lourd, plus léger. (A. 1276.)

LEVIGABILITAS. — Allevatio, levamen;
soulagement, adoucissement. (A. SS.)

LEVIGARE. — Polire; polir, lisser. (A.
1211.) — Lixivio lavare; laver, faire la les-
sive. (A. 862.) — Subleviare, alleviare, le-
vius rendere; alléger, rendre moins lourd,
soulager. (A. SS.)

LEVIORATIO. — Animi levitas, incon-
stantia, mutatio, vel potius levamen; légèreté
d'esprit, inconstance, ou mieux consolation,
soulagement. (Ap. Mab. Anal.)

LEVIS. — Plaga, vulnus, idem q. LEVIDIS.
(A. 1060.)

LEVITA. — Diaconus; diacre. (Isid.)

LEVITALIS. — Ad levitam seu diaconum
spectans; de diacre, diaconal. (Joan. Diac.)

LEVITATES. — Crepundia; claquet. (Ba-
rel.)

LEVITICUS. — Ad levitam spectans, ut
LEVITALIS: « Levitica dignitas. » (Sid.)

« Leviticum ministerium. » (Max. Laur.)

LEVITISSA. — Uxor levitis; femme de dia-
cre, diaconesse. (Vet. Gl.)

LEVITO. — Colobium lineum sine mani-
cis quo monachi Egyptii utebantur; robe
sans manches que portaient les moines égypti-
ens. (A. SS.)

LEVITONARIUM. — Ead. notione. (Isid.)

LEVIRIUS. — Canis leporarius; chien
lévrier; ol. lèvre. (S. XII.)

LEX. — Jus scriptum vel recepta con-
suetudo; loi écrite, coutume, usage: « Lex
Salica, lex Romana, » etc. Lex communis,
ea quæ a principe statuitur in casibus præ-
sertim qui in legibus privatis non erant
definiti; ordonnance qui règle un cas parti-
culier non prévu par les lois. (Lex Long.)
Lex communis, common law, apud Anglos,
consuetudo generalis quæ per universum
regnum æque custoditur, ut particularis,
quæ in diversis comitatibus, civitatibus, etc.,
viri habet. (Rastal.) Lex diocesana, Lex di-
vina, canones sacri; les saints canons. (Ch.
Cor. Cal.) Lex Francorum, Francica, eadem
q. Salica; la loi salique. (S. VII, VIII, IX.)
Lex mundana, terrena, mundanalis, sæcula-
ris, ead. q. civilis, quæ extrinseca dicitur
(Concil. Cal. Ch.), et cui opponitur chris-
tiana, ecclesiastica; la loi civile. (Pass.) Lex
villana, qua reguntur villani, manentes,
mansuonarii; loi qui régit les roturiers; ol.
loi vilaine. (Pet. de Font.) Legis terminus,
spatium temporis lege vel consuetudine
constitutum; délai accordé par la loi ou la
coutume. (Chartul. ead. Apl.) Legem apostata-
re, contra legem agere, legi contraire; agir
contrairement aux lois, enfreindre les lois.

(Leg. H. I R. Angl.) Legem facere, illud fa-
cere quod lex postulat; se soumettre à faire
ce que la loi veut. (Cow.) Legem habere, ex
jure suo aliqui agere; avoir le droit de faire
quelque chose. (A. 1389.) Legem vadiare, spon-
dere se ad diem judicialiter assignatum in
curiam venturum et legem facturum; pro-
mettre qu'on se constituera à certain jour de-
vant le juge pour affirmer que le demandeur
n'a rien à répéter. (Cow.) Legibus invenire,
per vel secundum leges; conformément aux
lois. (Leg. Hung.) Legem alciui judicare, se-
cundum legem scripiam jus ei dicere; ren-
dre la justice. Jager selon le droit écrit. (Cap.
C. M.) Lex Augusti, idem q. bannum Augus-
ti, jus scilicet, bannum quo missibus cave-
tur promulgandi; droit de publier le ban de
la moisson; ol. loi d'aout. (A. 1244.) — Sen-
tentia iudicis; sentence judiciaire, jugement.
Dicere per legem Salicam, id est pronuntiare
sententiam secundum legem Salicam; jager
selon la loi salique. (Lex Sal.) Lex vera, ju-
dicium quo lis terminatur; jugement définitif.
(A. 1185.) Lex ultrata, iudicium quo jus
seu lex impugnatur; jugement rendu contre
la loi, la coutume ou le droit reçu;
ol. loi outrée. (A. 1432.) — Judicium Dei,
purgatio canonica, vel vulgaris, a lege
inducta ac per sententiam iudicis indi-
cata; purgatio canonique, jugement de Dieu,
épreuve judiciaire. (Pass.) Legem facere,
iudicium Dei subire; se soumettre au ju-
gement de Dieu, l'exécuter. (Land. de S.
Paul.) Lex apparens, aperta, paribilis, ma-
nifesta aut plenaria, purgatio seu iudicium
divinum cujus eventu rei controversæ ac
dubii veritas elucescit, evidenter apparet,
vel apparitur; jugement de Dieu (ainsi nommé,
parce que, grâce à lui, la vérité se découvre
là où il n'y a que trouble et confusion); ol. loi
aperte, loi apparissant, loi apparaissant, loi
parible. Lex Dei, iudicium Dei, eadem no-
tione. (Lex Longob.) Lex ignea, iudicium ignis,
cui quis ad comprobendam veritatem per
ardentem rogum transire compellitur; épreuve
par le feu. (Vit. S. Ion. Gualb.) Lex ju-
dicialis, proprie purgatio ferri; épreuve par
le fer chaud. (Leg. H. I R. Angl.) Lex pro-
babilis, quæ aliquod probatur per sacramen-
talia; loi qui oblige à prouver une chose par
témoins; ol. loi monstrable et probable. (Cons.
Norm.) Lex sacramentalis, purgatio per sa-
cramentum; justification au moyen du ser-
ment; Vid. JURAMENTUM. (Leg. H. I R. Angl.)
— Munerarum in metallo probitas a lege re-
quisita et definita; titre des monnaies; ol.
loi, aloi. (A. 813.) — Legitima pars hæredi-
tatis legibus constituta; la légitime; Vid.
LEGITIMA. (Leg. Hung.) — Multa, emenda
a lege delicta, statuta; peine imposée et fixée
par la loi, amende; ol. loi. (Pass.) Lex ma-
jor, major multa quæ ob majora crimina et
delicta irrogari solet; amende maximum. (A.
1145.) Lex vulgaris, seu plena, multa con-
suetæ; amende ordinaire, celle qui s'applique
communément. (A. 1174.) Lex lata et infima,
major et minor multa; grande et petite
amende. (A. 1219.) Legem suam componere,
multam quæ in sua lege definita est exsol-

vere; payer l'amende fixée par la loi sous le
régime de laquelle on est placé. (Pass.) — Jus
civile; le droit civil. (A. 1432.) — Equum,
jus; ce qui est juste, le droit. (Leg. Lusit.) —
Officium municipale, corpus civilitatis; corps
de ville, office municipal. (A. 1439.) — Ex-
actio, præstatio, tributum; impôt, redevance.
Lex Christiana, quicquid ex jure curionibus
a parochianis solvendum; redevances, droits
dus au curé par ses paroissiens. (OElet.) Lex
vinagii, præstatio certæ vini mensuræ pro
vineis; redevance en nature sur les vignes.
(A. 1253.) Leges tortæ, praviæ exactiones,
male tollæ; exactions, impôts injustes. (A.
1055.) — Lex excommunicationis, jus excom-
municandi; droit d'excommunier. (A. 1099.)
Lex Christiana, audientia episcopi, curia
episcopalis; la cour de l'évêque. (Cod. Th.) Lex
Christianæ, catholice, sanctissimæ, venerabilis,
Christianæ religio; le christianisme. (Pass.)
Leges penitentium, liber ecclesiasticus in
quo continentur quæ spectant penitentiam
peccatoribus imponendam et penitentes re-
conciliandos; pénitential. (Bern. Const.)

LEXALIS. — Locus vacuus, ubi domus
potest edificari; emplacement propre à la
construction d'un bâtiment. (A. 1062)

LEXENA. — Subula; alène. (A. SS.)

LEXIA. — Legatum, idem q. LAXA. (A.
1272)

LEXIVA. — Pro LIXIVIA aut LIXIVUM.
(A. SS.)

LEXIVIA. — Lintea quæ lixivio purgan-
tur; linge que l'on met ou que l'on a mis à la
lessive. (Tabul. Fossat.)

LEXUS. — Elixus, aqua coctus; cuit dans
l'eau, bouilli. (Tract. de re mil.)

LEYA. — Silva cædua; taillis; ol. laie.
(S. XI.)

LEYDA. — Vectigalis genus, idem q.
LEUDA. (A. 1184.)

LEYDARIUS. — Leyda seu vectigalis
collector, idem q. LEUDARIUS. (Ord. reg.
Fr.)

LEYDATOR. — Ead. notione. (A. 1309.)

LEYDERIUS. — Ead. notione. (Ord. reg.
Fr.)

LEYHA. — Arcula, capsula, ut LAYERA.
(A. 1476.)

LEYTERIA. — Lectoria; litière. (A. 1335.)

LEZA. — Agellus strictior; champ plus
long que large; ol. leze, lez. (Chart. Le-
mov.)

LEZCA. — Idem q. LEUDA. (A. 1327.)

LEZDA. — Ead. notione. (S. XIII.)

LEZPA. — Ead. notione. (A. 1208.)

LEZTA. — Ead. notione. (A. 1090.)

LHIEVRARE. — Præbere, tradere, dare;
livrer, donner. (A. 1324.)

LHIVRARE. — Ead. notione. (A. 1324.)

LHIVRATIO. — Traditio; action de livrer,
livraison. (A. 1324.)

LIA. — Faces vini calcinati; lie. (Joan. de
Garl.) — Jus in viua minutim vendita;
droit sur le vin vendu en détail. (A. 1226.) —
Silva cædua; bois taillis. (Ap. Spelm.)

LIAGIUM. — Præstatio ex vinis, quæ mi-
nutim vendebantur, et ex iis etiam quæ
ad usum monasteriorum erant; droit sur le

vin vendu en détail et sur celui qui se vendait
dans les couvents; ul. liage. (A. 1311.)

LIAGULA. — Ligula; jarretière. (Vet.
Gl.)

LIAIRUS. — Ut LIARDUS.

LIALIS. — Idem q. LIGIUS: « Feudum
hiale. »

LIARDUS. — Color equi; gris-pommelé
ou gris-brun; ol. liart, liarde. — Moneta
minutior; liard.

LIARE. — Polire; recouvrir d'un enduit,
polir. (Tert.)

LIASONUS. — Lignum quoddam ad usum
molendini. (A. 1263.)

LIA TOR. — Vox incertæ notionis; artifex
qui facit capsas significari videtur, Gal. laye-
tier. (Ch. Occit.)

LIBA. — Pru LIBAMEN. (Joan. Scot.)

LIBACUNCULUS. — Parvum libum; petit
qâteau. (Tert.)

LIBANUM. — Retis crassior; filet très-
épais, liban. (A. 1363.)

LIBATORIUM. — Crater ad effundendum
libamen in sacris; vase à libations. (Vet. Gl.)

— Locus ubi sacrificatur; lieu où l'on sacrifie.
(J. de J.)

LIBELLA. — Parva libra seu libra parvo-
rum denariorum, qui ære et argenti misti,
parvi vocabantur. (G. Chr.)

LIBELLARE. — Arca in qua reconduntur
libri; coffre à renfermer les livres. (Greg.
Tur.) — Libellare, pro libellum dare; Vid.
LIBELLUS. (A. 1053)

LIBELLARIA. — Prædium libellario no-
mine vel titulo concessum (seu opponitur
et pro allodio usurpatur passim in libris
feud.); alleu, terre franche.

LIBELLARIS. — Libellaris sententia, pro-
fessio, sententia vel professio libello seu
scripto declarata; sentence ou profession faite
par écrit. (Conc. Hisp.)

LIBELLARIUM. — Charta qua prædium in
enphyteusin conceditur; bail emphytéoti-
que. (A. 999.)

LIBELLARIUS. — (Subst.) Servus per li-
bellum seu per chartam manumissus; serf
qui obtenait l'affranchissement par une at-
testation libellée. (Pass.) — Notarius; secrétaire,
greffier, garde-notes. (A. 1315.) — Pro LIBEL-
LUS seu PRECARIA. (Ch. Pod. episc. Flor.) —
(Adj.) Ad libellum, seu precarium spectans:
Libellario jure, libellario titulo dare; in ter-
ra aliena libellario nomine residere, etc. Vid.
LIBELLUS et PRECARIA.

LIBELLATIO. — Sic dicti Christiani qui a
gentilibus Christum abnegare et diis sacri-
ficare adacti, libello per se, vel per alium
iudici porrecto, quo ingenuo Christianos se
esse profitebantur, ob idque sacrificare sibi
non licere, præmium seu pecuniæ summam
aliquam offerebant et porrigebant, ne quod
iis non licebat, facerent. Ita quidem Cypri-
ani interpres; at Barunius libellaticos dictos
censet ex ejusdem Cypriani verbis non quod
libellos darent magistratui, sed quod acci-
perent.

LIBELLATICUM. — Concessio et datio ad
libellum, seu emphyteusin, vel potius pen-
sio quæ oro libellariis prædiis quotannis

exsolvitur; *concession en emphytéose* ou *redevance annuelle payée par les terres données emphytéotiquement.* (Greg. M.)

LIBELLENSIS. — Magistratus apud Siculos, qui aliis *magister libellorum*, qui scilicet libellos supplices subditorum excipiebant, examinabat et de iis ad principem referebat; *magistrat chargé de recevoir et de transmettre au prince les réclamations écrites des citoyens.*

LIBELLIFICUS. — Qui libellos facit, qui eorum confessiones et testium responsa describit; *greffier.* (Anast.)

LIBELLIFUS. — Ead. notione. (Anast.)

LIBELLIO. — Scriba, notarius, etiam librarius; *greffier, tabellion, marchand de livres.* (Vel. Gl.)

LIBELLUS. — Charta qua pradium in emphyteusim conceditur; *charte de concession en emphytéose.* (Pass.) — Causidici scriptum in litigiis, vel potius quæcunque scriptura in qua continetur nomen actoris et rei, res quæ petitur et causa petendi; *sorte de mémoire judiciaire, notes résumant un procès, etc.* (St. Mass.) — *Libellus anathematis, excommunicationis bulla; bulle d'excommunication.* (Anast.) — *Libellus præceptorius, scripti obligatio; obligation.* (St. Arel.)

LIBER. — *Libër censuilis*, in quo summa cuiusque ecclesiæ seu monasterii possessionum exhibebatur; *livre, registre contenant l'état des cens, rentes, etc., dus à une église ou à un monastère, pouillé.* (Pass.) — *Libër ordinatis, ordinarius* vel *ordinis*, in quo ordinatur modus celebrandi divini Officii; *rituel, ordinal.* (A. SS.) — *Libër ordinarius* etiam nuncupatur is in quem quotidie referuntur acceptum et expensum; *livre de compte, journal.* (A. SS.) — *Libër provincialis*, liber censuum qui in diversis provinciis Ecclesiæ Romanæ pensabantur; *registre des cens et rentes dus à l'Eglise dans les provinces.* (His. S. Emer.) — *Libër sacramentorum*, liber ecclesiasticus in quo continetur missarum Officium; *sacramentaire, missel.* (Charul. S. Joan. Ang.) — *Libër signorum*, qui notis scriptus est; *livre écrit en signes.* (Stat. Vercel.) — *Libër sæcularis*, a profano et gentili auctore scriptus; *livre, traité écrit par un auteur profane.* (S. Will. Const. Hirs.) — *Libër pacis*, qui osculandus offertur sacerdoti a diacono vel subdiacono; *le livre des Évangiles que le prêtre baise à l'autel.* (A. 1247.) — *Libër temporum*, id est Paralipomenon. (S. Hier.) — *Libër vitæ*, martyrologium, ad cuius calcem scribuntur nomina benefactorum; *le martyrologe à la fin duquel sont écrits les noms des bienfaiteurs.* (Test. Bertic. ep. Cenom.) — *Libër viventium*, in quo quotidianæ monachorum præbendæ, seu cibi et potus portiones diurnæ, unde *libër viventium dictus*, recensentur; *le livre des vivants, registre de la pitance accordée aux moines.* (Ann. Ben.) — *Libri claustrales*, de vita monastica agentes; *traités de la vie monastique.* (G. Ch.) — *Libri deiſci*, sic Christianorum libri sacri a paganis appellati; *les Livres saints, les saintes Écritures.* (Pos. S. Felic.) — *Libri iudicum*, codex legum Gothicarum; *le*

code gothique. (Nav. Hist.) — *Libri nigri*, de necromantia; *traités de sorcellerie.* (Eckhard. de Cas. S. Gal.) — *Libri plenarii Evangeliorum*, integer IV Evangeliorum textus; *évangélaire.* (A. SS.)

LIBERA. — Pro LIBRA. (A. 692.) — *Hedera, ut videtur; lierre.* (Vel. Inst.)

LIBERALIUS. — Liber, immunis; *exempt, dispensé, libre.* (A. 1483.)

LIBERARE. — Mittre, remittere; *renvoyer.* Ita *liberari* dicitur qui causam suam prosecutus coram iudice, prolata sententia ab eo domum remittitur. (On disait d'un plaideur qui obtenait un jugement qu'il était *liberatus.*) — *Causum liberare*, iudicium conficere, proferre, rendre un jugement. (Leg. Long.) — *Præbere, dare; livrer, délivrer, donner, faire présent.* — *Liberare se, sese tradere; se livrer.* (A. 1203.) — *Liberare in sacro*, incerta notione. (A. SS. Bened.) — *Liberare* notione passiva sumitur in processu de mirac. B. Simon. erem. « Ejus filius *liberavit*, » id est liberatus fuit.

LIBERATA. — Modus agri; *portion de terre qui rapportait un livre de revenu; ol. livrée.* (Tabul. Dunstap.) — Vestis quam pedisequi seu famuli dominorum deferre solent; *habit de livrée, livrée.* (A. 1394.) — *Acceptatio; décharge.* (A. 1445.)

LIBERATARIUS. — Qui liberatas seu acceptationes dare potest. *Vid. APPALTRON.*

LIBERATE. — Breve de liberate; charta liberationis; *charte d'affranchissement.* (A. 1262.)

LIBERATIO. — Quidquid in pecunia vel cibo, et potu, vel vestimentis a domino domesticis aut officialibus certis ac definitis anni tempestatibus liberatur, seu traditur; *dons, présents en habits ou en aliments que le seigneur faisait à certaines époques de l'année à ses serviteurs et à ses officiers; ol. livrée, livraisons.* (Pass.) — *Merces, salarii; salaire, solde.* (A. 1155.) — *Voluntas, sententia, consilium; volonté, intention, résolution.* (Anal. Mab.) — *Securitas, cautio; sûreté, caution.* (Conv. int. Angl. r. et Fland. com.)

LIBERATURA. — Præbitio, ut LIBERATIO. (A. 1382.)

LIBERCULUS. — Pro LIBELLUS. (A. SS.)

LIBERI. — Qui nulli servituti obnoxii sunt, ingenui; *hommes libres, de condition libre.* (Pass.) — *Liberi per chartulas*, libertate donati; *manumissi; affranchis.* (Greg. Tur.) — *Liberi sagittarii*, qui vulgo Gal. *frances-archers.* (A. 1467.) — *Liberi forestæ*, quibus foresta uti liberum est; *ceux qui ont le droit d'usage dans une forêt.* (Charl. Norm.) — Nonnulli mediæ ævi priorum tempestatum instrumentis, liberi idem sunt ac coloni: « Quicumque liberum ecclesiæ, quem colonum appellat, occiderit. » (Lex Alam.) — Alii liberi idem sunt qui manentes, hospites, mansionarii, qui lege originis domini subduntur, a servis tamen et liberis ac maxime ab hominibus de corpore sejuncti; *Vid. MANENS, MANSIONARIUS, HOSPIES.*

LIBERIA. — Pro LIBRARIA, bibliotheca; *bibliothèque, ol. librairie.* (A. 1295.)

LIBERTARE. — Manumittere, libertatem

dare; affranchir. (Lex Long.) — Libere et publice agere; *agir en toute liberté, sans entraves.* (A. 1248.)

LIBERTAS. — Districtus loci alicujus, intra quem incolæ libertate, privilegio ac jure civitatis gaudent; *étendue certaine et limitée dans laquelle les personnes jouissent d'immunités et privilèges; ol. franchise.* (Chr. Trudon.) — *Charta ingenuitatis, manumissionis; charte d'affranchissement.* (S. ix.) — *Præstatio quæ pro tuitione datur; prestation annuelle payée par le vassal au seigneur qui lui accorde sa protection.* (A. 1205.) — *Immunitas; franchise, exemption.* (A. 1271.) — *Libertas Decembria*, idem q. *Kalendarum festa; Vid. KALENDA.* — *Libertas ecclesiastica et canonica*, facultas quam habet episcopus nominandi ac præsentandi presbyterum alteri episcopo in cuius diocesi ecclesiæ habet a sua dependentem, qui ab eo ordinetur, ut in ea sacra munia obeat. (Hincm.) — *Libertas Romana; 1°* immunitas ab ordinarii jurisdictione qua fit ut quædam ab eadem sedem Romanam nullo medio pertineant; *exemption de la juridiction de l'ordinaire.* (Bul. Urban. II, a. 1096); *2°* jus civium Romanorum, jus civitatis, jus immunitatis; *droit de cité, droit de citoyen romain.* (Vit. S. Adelheid. imp.)

LIBERTATICUM. — Obsequium ac servitium quod libertus patrono suo debet ratione libertatis concessæ et quod ille sibi reservavit in charta ingenuitatis. (Apud Marculfum, *libertinialis obsequium appellatur*); *prestations, obéissance et services que l'affranchi doit à son ancien maître en raison de la liberté qu'il en a reçue, services et prestations qui ont été consignés dans l'acte d'affranchissement.*

LIBERTATIO. — Facultas, pro libertas. (Ap. Ughel.)

LIBERTATUS. — Libertate donatus; *affranchi.* (A. 805.)

LIBERTICARĒ. — Libertatem et immunitatem conferre; *donner la liberté et la franchise.* (A. 1123.)

LIBERTICUS. — *Libertica res*, idem q. LIBERTINITAS. (Mur.)

LIBERTINITAS. — Liberti conditio, vel pradium et liberti possessio; *condition d'affranchi, ou terre et propriété d'affranchi.* (Tabul. eccl. Gratianop.)

LIBERTINUS. — Manumissus; *affranchi.* (A. 1214.)

LIBERTUS. — Ead. notione. (Pass.)

LIBRA. — Præbitio, ut LIBRATIO. (G. Chr.) — *Reditus, ut LIBRATA.* (A. 1175.) — *Modus agri; terre qui donne un revenu annuel de la valeur d'une livre.* (A. 1322.) — *Mensura liquidorum; mesure de capacité pour les liquides.* (Synod. Aquens.)

LIBRAGIUM. — Jus exigendi librationem herbæ seu feni pro equis; *droit de se faire donner le fourrage nécessaire pour les chevaux.* (A. 1300.)

LIBRALE. — *Mensura frumentariæ speciei; mesure de capacité pour les grains.* (A. 1476.)

LIBRALIS. — Libralis moneta; ead. quæ

usualis seu justis ponderis; *monnaie courante.* (Ord. reg. Fr.)

LIBRARE. — Dare, ut LIBERARE. (A. 1431.) — *Ponderare; peser.* (A. 1311.) — *Per auctionem adjudicare; donner à l'enchère.* (A. 1411.) — *Librare festum*, pecuniam pro officio alicujus festi præbere; *payer les frais de l'office d'un fête.* (Act. Capitul. eccl. Lugd.) — *Librare equos*, pabulum et quidquid nomine fodri significabatur, equis ministrare; *donner leur ration aux chevaux.* (A. 1296.) — *Librare nobiles et francos* in Dalphinatū dicebantur castellani qui nobilibus et Francis ad bellum profecturis ac militaturis sumptibus delphini, cibaria necessaria providebant; *fournir aux nobles qui vont à la guerre les vivres qui leur sont nécessaires.*

LIBRARIA. — Bibliotheca; *bibliothèque, ol. librairie.* (Pass.)

LIBRARIUM. — Ead. notione. (Vel. Gl.)

LIBRARIUS. — Qui describendis actibus judicialibus operam dat; *greffier.* (Cod. Th.) — *Notarius; scribe, notaire.* (Ap. Mab. Ann. Ben.) — *Dignitas ecclesiastica in ecclesiis cathedralibus, eadem forte quæ cantoris, qui et ANNARIUS dicitur.* (A. 1036.) — *Librorum custos in monasteriis; bibliothécaire.* (A. 1451.)

LIBRATA. — Libra pecuniaria redditus annui; « *Beneficium valens xii libras annui redditus.* » (A. 1208.) — *Præbitio famularis vestis, vulgo livrée.* *Vid. LIBRATA et LIBRATIO* (Joan. XXII PP.)

LIBRATIM. — Per libram, ad amussim. (A. SS.)

LIBRATIO. — Præbitio, distributio, ut LIBERATIO. (Pass.) — *Libratio claustris, libratio superpellicii*, distributio quæ fit singulis clericis, qui divinis intersunt Officiis; illa vero quæ iisdem fit ratione præbendæ. (A. 1267.) — *Libratus canonicus*, is qui hujusmodi librationes percipit. (Ep. Clem. IV PP. a. 1267.)

LIBRATURA. — Idem q. LIBERATURA.

LIBRATUS. — *Vid. LIBRATIO.*

LIBRETUS. — Libellus; *petit livre.* (A. 1366.)

LIBRIGER. — Qui epistolas vel libros portat; *porteur de lettres ou de livres.* (S. Paulin. Nol.)

LIBRILLA. — Baculus cum corrigia plumbea ad librandum carnes. (J. de J.) — *Maquina bellica ad projiciendum lapides idonea.* (J. de J.)

LIBRORIATA. — Modus agri cui seminandi librorum satis est; *quantité de terre nécessaire pour employer un tiroir de semence; Vid. LIBRORIUM.* (Ch. Fores.)

LIBRORIUM. — *Mensura frumentariæ speciei; mesure pour les grains (en usage dans le Forez); ol. tiroir.*

LIBRUNCULUS. — Parvus liber; *petit livre.*

LIBUM. — Genus præstationis; *redevance consistant dans la fourniture d'un gâteau, d'une tarte.* (A. 1224.)

LICA. — Cylindrus; *tisse.*

LICINIUM. — Idem q. LICHINUS. (Vel. Gl.)

LICENTIA. — Relaxatio, oblectamentum; *récréation, relâche*. (Reg. visit. Odon.) — Actus quo defensor, provocatorem non comparente, a petitione dimittitur et absolvitur; *congé de défaut*. (Ord. reg. Fr.) — Facultas data doctoribus seu professoribus profitendi publice in academiis; *licencia, autorisation de se livrer à l'enseignement*. (Rob. de Sorb.)

LICENTIARE. — Facultatem dare rei cuiuspiam faciendae; *permettre, donner la permission de faire une chose*. (Cæs. Heist.) — Facultatem et licentiam abeundi dare, dimittere, expellere; *congédier, renvoyer*. (Gaud. Lic.) — Liberius agere; *se licencier*. (Steph.)

LICENTIATURA. — Facultas data doctoribus, etc., ut **LICENTIA**.

LICENTIOSITAS. — Licentia abeundi; *congé*. (Leg. Pol.)

LICERA. — « Fronlem propriis careat *liceris* », in concil. Hispan., idem esse videtur quod frons propriis privetur luminibus seu oculis, sed quid proprie *licera* significetur omnino ignoratur

LICHA. — Machina poliendis et ævigandis telis et holosericeis accommodata; *calandre*; ol. *liche*. (A. 1261.)

LICHERA. — Lectica; *litière*. (Mir. Uro. V. PP.)

LICHERIA. — Ead. notione. (St. Mass.)

LICHERIUS. — Ad *lichias* seu repagula pertinens; *de barreau, de barrière*. Hinc *justitia licheria* quæ intra *lichias* exercetur.

LICHIA. — Repagulum, septum; *palissade, barrière*, ol. *lice, liche*. (A. 1318.) — *Licium*; *lisse*. (A. 1352.)

LICHINA. — Species tubæ vel cujusvis alius instrumenti musici; f. legend. *buccina*. (Ap. Mur.)

LICHINUS. — (Subst.) Ellychnium; *mèche, lumignon*; ol. *limechon*. (Ord. Vit.) — *Candela*; *chandelle*. (Vet. Gl.) — (Adj.) Ad *lichinum* componendum aptus; *propre à faire des mèches*. (A. 1330.)

LICHITUM. — Pro **LECITHUM**

LICHUDA. — Gammarus; *homard*. (Tract. de Pisc.)

LICIÆ. — Pertinæ, castrorum aut urbium repagula; *barrières, palissades, retranchements et tout ce qui empêche l'ennemi d'entrer de plein saut dans une place, dans un camp*; ol. *lices, lyces, liches*. (Pass.) *Liciæ duelli*, locus *litis* clausus ad singulare certamen; *enceinte formée de barrières où l'on se battait en combat singulier*. (Ach. Spic.) — Atrium ecclesiarum *litis* seu repagulis plerumque clausum; *porche d'une église*. (Chart. S. Elig. Paris.)

LICIANUS. — Propheta; *devin, prophète*. (Isid.)

LICIATORIUM. — Instrumentum quod Gal. consuepe dicitur pannis texendis aptum. (Vulgat.) — Lignum in quo *licium* involvitur et laqueus qui de filo solet fieri. (Ugul.)

LICIATUS. — Obvolutus *licio*; *qui est mis sur le métier*. (S. Aug.)

LICINA. — Idem q. **LICHINA** (Mat. Westm.)

LICINÆ. — Tenue filum textum. (Ap. Martin.)

LICINITORIUM. — Idem q. **LICHA**. (Vet. Gl.)

LICINIUM. — Genus vestis et lignum lucens. (Isid.)

LICINIUS. — Idem q. **LICHINIUS**. (Const. Afr.)

LICINUS. — Ead. notione. — Imo, qui capillos sursum versos habet, ut apud Servium *licini bores* dicuntur qui habent cornua sursum versum reclinata.

LICITUM. — Idem videtur quod alias *jubilum*, dicitur, cantus scilicet species, quo non voces, sed vocum toni longius cantando diducuntur et protrahuntur, quod quia *licitum* sit *licitum* appellatum videtur. (St. S. Cap. Bit.)

LICITUS. — Licentia, venia; *permission*. (Script. rer. Fr.)

LICIUS. — Negotiator, gladiator, necisor; *enchériseur, gladiateur, meurtrier*. (Isid.) — Forte pro *ilex*, quercus: « et signa præcipua excisa sunt ex arbore *licii* prope eandem cellam exescente, sub qua sæpius oranti Christus apparuit. » (A. SS)

LICCISUS. — Legis custos; *gardien de la loi*. (M. r. l., Ampl. Col.)

LICTÆ. — Pro **LICIÆ**.

LICTERATORIE. — Per litteras, scripto; *par écrit*. (A. 1311.)

LICTERATORIUM. — *Lictatorium mandatum*, scripto datum; *ordre donné par écrit*. (H. Nem.)

LICTORIUM. — Idem q. **LECTORIUM**.

LICTOR. — Lutra; *loutre*. (A. 1158.)

LICTRA. — Zona funebris; idem q. **LITRA**.

LICTRINUM. — Idem q. **LECTORNIUM**. (A. 1330.)

LICTUS. — Derelictio; *abandon, négligence*. (Obit. ead. Par.)

LICUBES PICEUS. — Species arboris, forte pinus vel abies, unde *pice* expromitur. (Rol. Pat.)

LIDA. — Ancilla, serva; *esclave, serve*, ut **LITRA**. — Apud Hispanos, tumultus rixantium, contentio; *dispute, bataille, bagarre*. (A. 1267.) — Præstatio, idem q. **LEUDA**. (A. 1141.)

LIDDA. — Idem q. **LEUDA**. (A. 1086.)

LIDDO. — Servus, idem q. **LITUS**. (S. ix.)

LIDEMONIUM. — Idem q. **LITMONIUM**. **LIDERE.** — Allidere et humo infligere: « si ligneum est, *lidat* eum terris. » (Lex Bav.)

LIDIA. — Serva et præstatio, ut **LIDA**.

LIDIALIS. — Ad *lidum* seu *litum* spectans *Lidiales mansi*, qui a *litis* seu *servis* excolebantur. *Vid. Litros*.

LIDIMONIUM. — Idem q. **LITMONIUM**.

LIDIS. — Præstatio, tributum; ut **LEUDA**. (A. 1121.) — Prælium, tumultus rixantium; *combat, bagarre*. (Ch. Lusit.)

LIDORIUM. — Later; *brique de grande dimension*. (Ach. Spic.)

LIDUNA. — Maris æstus, *Vid. LEDO*.

LIEA. — Amurea, *ser*; *lie*. (A. 1345.)

LIEGANCIA. — Sacramentum fidelitatis; *serment de fidélité que faisait un vassal à son seigneur*; ol. *liegece, liegence*. (Ch. Angl.)

LIEMARIUS. — Canis venatici species; *limier*.

LIENTILE. — In Occitania, mensura frumentaria; *mesure pour les grains en usage en Languedoc*. (A. 1303.)

LIENA. — Manipulus; *poquet*: « de decem *lienis* canapis una *liena*. » (A. 1493.)

LIENCIA. — *Lietilla*, gaudium; *joie, allégresse*, ol. *liesse*. (A. 1380.)

LIERNUS. — Idem q. **LIARDUS**, scutulatus; *gris-pommelé*. (A. 1097.)

LIEVREIA. — Præbitio, ut **LIBERATIO**. (A. 1279.)

LIEVUS. — Via leva, agger; *levés*. (Ch. Boson. episc. Catalaun.)

LIGA. — Conæ l. ratio, fœdus quo quis eum alio ligatur, vincitur; *ligue, confédération, association*. (Albert. Argent.) — *Ligamen*; *lien, lanière*. (Vet. Gl.) — Mensuræ longitudinaria species; *sorte de mesure de longueur*. (Vet. Inst.) — Monetærum in metallo probitas a lege definita; *titre des monnaies, loi*. (A. 1339.)

LIGACIA. — Fasciculus chartarum; *liasse*. (A. 1411.)

LIGAMEN. — Sacramentum fidelitatis quo vassallus domino ligatur; *serment de fidélité du vassal au suzerain*. (Th. Otterb.) — Detentio, inclusio in custodia; *emprisonnement, action de tenir en prison*. (Lex Sal.)

LIGAMENTUM. — Pactum, confederatio; *accord, association*. (Jos. Morel.) — Amulellum, idem q. **LIGATURA**. (A. SS.) *Ligamentum saccorum*, præstationis species. (A. 1210.)

LIGANTIA. — Dominium seu jus quod dominus habet in vassallum qui *ligio* hominibus obnoxius est, vel sacramentum fidelitatis quod is domino suo præstat; *droit du seigneur sur le vassal qui est tenu au serment d'hommage-lige, ou ce serment lui-même*. (Rad. de Dic.)

LIGARE. — Comprehendere, manum in aliquem injicere; *arrêter, mettre la main sur quelqu'un*. (Lex Sol.) *Ligare duellum*, de duello convenire, quomodo dicunt *lier une partie*. (A. 1255.) — Librum compingere; *relier un livre*. (A. 1358.)

LIGASCIA. — Idem q. **LIGANCIA**. (A. 1170.)

LIGASSA. — Fasciculus; *paquet, liasse*. (Pass.)

LIGATI. — Fœdero conjuncti; *alliés, confédérés*. (Lud.)

LIGATIA. — Ut **LIGASSA**. (A. 1295.)

LIGATICUS. — Ligaminibus instructus; *garni de liens*. (Const. Carm.)

LIGATIO. — Pactum, idem q. **LIGA**. (Vet. Cod.) — Amulellum, ut **LIGATURA**. (Conc. Hisp.) — Finitum apparatus; *approvisionnement de cordages*. (A. 1263.)

LIGATOR. — Qui libros compingit; *reliateur*. (St. ead. Lond.)

LIGATURA. — Fascis ligatus; *paquet lié, botte*: « duas *ligaturas* sepiarum. » (Leo. Ost.) — Libri compactio; *reliure d'un livre*.

(Mart.) — *Ligatura navium*, idem q. **ANCHORAGIA**. — *Ligatura*, amuleta quedam ad arcendos et depellendos morbos que aut ad collum suspendebantur, aut circa alias corporis partes alligabantur; *amulettes, talismans que l'on suspendait au cou ou à quelque autre partie du corps pour se guérir de certaines maladies*. (Pass.)

LIGEANTIA. — Idem q. **LIGANTIA**. (Ap. Rym.)

LIGECIA. — Ead. significatu. (A. 1239.)

LIGEITAS. — Ead. notione. (S. xiii.)

LIGENSIA. — Ead. notione. (A. 1244.)

LIGENUM. — Lignum; *lin*. (Vet. Chartul.)

LIGEUS. — Idem q. **LIGUS**.

LIGIA. — Confœderatio, fœdus, ut **LIGA**. (Ach. Spic.)

LIGIALITER. — *Ligialiter tenere*, sub *ligentate*, seu sacramento fidelitatis tenere; *posséder un fief sous la condition de l'hommage-lige*. (A. 1207.)

LIGAMENTUM. — Idem q. **LIGANTIA**. (A. 1203.)

LIGIANITAS. — Ead. notione. (Ap. Brus.)

LIGIANTIA. — Ead. notione. (W. Neub.)

LIGIATIO. — Ead. notione. (A. 1237.)

LIGIE. — Idem q. **LEGALITER**. (A. 1203.)

LIGIETARIE. — Ead. sensu. (A. 1292.)

LIGIETAS. — Idem q. **LIGANTIA**. (Chartul. S. Vinc. Laud.)

LIGIO. — Ead. sensu. (A. 1224.)

LIGITUDO. — Vassalli *ligii* conditio; *condition du vassal lié par l'hommage-lige*. (Chartul. Masc.)

LIGIUM. — Idem q. **LIGANTIA**. (A. 1218.)

LIGIUS. — (Subst.) Qui domino suo ratione fœdi vel subjectionis *fidem* nnum contra quemvis præstat; *homme lige, vassal lié envers son seigneur d'une obligation si étroite qu'il doit le servir envers et contre tous*. (Pass.) — Dominus fœdi cui vassallus subjectus est; *seigneur suzerain*. (A. 1203.) — (Adj.) Tntus, nnummodus, integer, continuus; *tout entier, sans réserve, continu*. (Pass.)

LIGNAGERIUS. — *Lignagerius parens*, cognatus transverso gradu; *parent en ligne collatérale*; ol. *lignager*. (A. 1430.)

LIGNAGIUM. — Jus lignum excidendii in nemoribus; *droit de couper du bois dans les forêts d'autrui*. (Ch. Angl.) — Præstatio quæ exsulvitur pro eodem jure; *droit que l'on paye pour avoir la permission de couper du bois dans la propriété d'autrui*. (Id.) — Vectura lignaria cui obnoxii erant tenentes; *corvée qui obligeait le vassal de transporter au manoir seigneurial la provision de bois du seigneur*; ol. *lingnier*. (A. 1207.) — Genus, familia; *race, famille, lignée, lignage*. (A. 1228.)

LIGNAIRAGIUM. — Jus lignum excidendii, ut **LIGNAGIUM**. (Polypt. Foscarn.)

LIGNAMARE. — Lignari; *faire du bois*. (St. Mont. reg.)

LIGNAMBULUS. — Qui calceis ligneis utitur; *qui use de chaussures de bois, paysan*. (Ap. Gram.)

LIGNAMEN. — Materia ex ligno; *bois de construction*. (Leg. Long.)

LIGNAMENTUM. — Ead. notione. (Chr. Fars.)

LIGNARARI. — Idem q. LIGNAMARE. (A. 1378.)

LIGNARE. — (Subst.) Jns ligna excindendi in silva, ut LIGNAGIUM. (Ch. Hisp.) — (Verb.) Lignum ad emburendum calligare; ramasser du bois à brûler. (A. 1233.) — Lignare canem, lignum ad canis collum appendere. (Inst. Suess.)

LIGNARIA. — Vectura lignaria, idem q. LIGNAGIUM. (Vet. Gl.)

LIGNARICIA. — Jns lignorum excindendorum in silvis ad annum usum pro quo tenentes certam pensationem domino exsolvebant, vel tempus quo lignatio ab hisdem tenentibus advehitur; droit qu'avaient les vassaux, moyennant une redevance annuelle, de prendre dans les forêts seigneuriales le bois nécessaire à leur consommation, ou temps auquel ils faisaient la corvée du transport du bois du seigneur. (Irm.)

LIGNARIUM. — Locus lignorum vel lignorum acervus; lieu où l'on serre le bois à brûler, bûcher; ol. lignier, ligné. (Ugut.) — Vectura lignaria cui tenentes obnoxii erant, ut LIGNAGIUM; ol. lignier. (Bald.) Lignum; bois à brûler, provision de bois; ol. etiam lignier. (Tract. de re mil.) — Facultas excindendi ligna in silvis, ut LIGNAGIUM. (C. C.)

LIGNATICUM. — Vectura lignaria et lignum, ut LIGNAGIUM. (Polypt. Floriac.)

LIGNATURA. — Lignatio, jus capiendi lignum ex carris qui ligna adducunt; droit de prélever une certaine quantité de bois sur les chariots qui le transportent. (A. 1154.)

LIGNEA. — Pro linea; ligne.

LIGNERARE. — Ligna in silvis excindere; couper du bois. (A. 1263.)

LIGNERATIO. — Lignatio, seu jus lignorum in silvis excindendorum, ut LIGNAGIUM. (A. 1268.)

LIGNERIA. — Locus lignorum, ut LIGNARIUM. (H. Nem.)

LIGNERICIA. — Idem q. LIGNARICIA. (Irm.)

LIGNERIUS. — Tenens seu mansionarius qui vecturæ lignariæ obnoxius est; vassal qui est tenu de transporter le bois du seigneur. (A. 1301.)

LIGNETUM. — Nemus, silvula; petite forêt, bois. (Jos. Busch.)

LIGNIARE. — Ut LIGNERARE. (A. 1447.)

LIGNIBOLINUM. — Ludus quo globus ligneus ludicula propellitur. Vid. BOLA et CHOCULA. (A. 1416.)

LIGNIFABER. — Faber lignarius; menuisier, charpentier.

LIGNIFABRILIS. — Ad artem lignariam spectans; qui concerne l'art de travailler le bois. (Elmh.)

LIGNIGERIUM. — Fulmentum focarium; chend. (A. 1440.)

LIGNILE. — Locus lignorum, ut LIGNARIUM. (Ap. Martin.)

LIGNOLIA. — Instrumentum piscandi; engin de pêche. (A. 1424.)

LIGNORARE. — Idem q. LIGNERARE. (A. 1332.)

LIGNUM. — Lignea tabula in qua scriptum est testamentum; tablette de bois sur laquelle un testament est écrit. (Tryph.) — Phaselus vel limbus; felouque, petite barque, chaloupe, canot. (Pass.) — Cippus quo reorum colla, manus aut pedes constringuntur; entraves entre lesquelles on resserrait sûrement ou tout à la fois le cou, les pieds ou les mains des coupables, espèce de carcan, de cangue. (A. SS.) — Palibulum; potence, gibet. (Rat. Veron.) — Crux; l'arbre par excellence, la croix. (A. 1317.) Sæpius vero lignum domini seu dominicum scribitur. — Ligna jacentia; Vid. ARBOR. Lignum paschale, buxus; ita dictus quod eo pro palmis uti soleant Dominica Palmarum, vulgo Pâque fleurie nuncupata; buis. (A. 1132.)

LIGONOSARE. — Ligone fodere; fossoyer houer. (J. de J.)

LIGORIUS. — Unicornis; licorne. (Mich. Scot.)

LIGUA. — Fœdus, ut LIGA. (A. 1391.)

LIGUARE. — Pro ligare; jungere. (A. 1337.)

LIGUATURA. — Ligula; jarretière. (Vet. Gl.)

LIGULA. — Corrigia, parva fascia; petite bande, bandelette, courroie. (J. de J.) — Promontorii genus molliter in planum devexi; langue de terre qui s'avance dans la mer. (Vict. Vit.)

LIGULATUS. — Coquus; cuisinier. (J. de J.)

LIGURA. — Ligatura; lien, ligature. (Vet. Gl.)

LIGURGITIO. — Gulosus, vorax, belluo; gourmand, goulu. (An. Ben.)

LIGURINUS. — Garrulus; bavard, bruyant. (Ap. Sisson.)

LIGURIUS. — Ead. notione. (Vet. Gl.) — Imo species lapidis pretiosi igni; espèce de pierre précieuse. (Ap. Martin.)

LIGUSTRUM. — Flosculus vernus; primevère. (Vet. Gl.)

LILIA. — Liliū, flos liliū; lis. (A. 1295.)

LILIARDI. — Idem q. LOLLARDI.

LILIATI. — Regum Francorum stirpe oriundi, sic dicti a liliis in scuto depictis; princes de la famille royale de France; ol. seigneurs du lis. (Pius II PP.)

LILIETUM. — Locus liliis consitus; lieu rempli de lis. (Ap. Martin.)

LILIFER. — Qui lilia fert; porte-lis; épithète donnée aux rois de France. (S. xiv.)

LILIOLUM. — Ornamenti muliebris genus cervici circumpositum; objet de la toilette des femmes, sorte de bandeau. (Ap. Mur.)

LILIOSUS. — Ad regium genus Francicum pertinens; qui appartient à la famille royale de France. (A. 1382.)

LILIUM. — Cujusvis operis ornamentum formam liliū referens; joyaux, ornement en forme de fleur de lis. (Pass.) Liliū-coronæ rex ipse; le roi de France. (A. 1384.)

LIMA. — Genus gladii; espèce de glaive. (A. 1303.)

LIMACA. — Limax; limacon; ol. limasse. (J. de J.)

LIMACEUS. — E limo; de limon, de boue, de terre. (Tert.)

LIMALIS. — Pro lunalis. (A. SS.)

LIMANIA. — Ager forte cultus et planus, unde Limania Arvernensis (la Limagne d'Auvergne): « Uno mansio in Berrigio, et... in Bargas illas limanias quæ de Amblardo conquistavi. » (A. 1313.)

LIMARE. — Limis seu obliquis oculis intueri; regarder de travers, d'un air de mépris. (Vit. S. Theod. abb.)

LIMAS. — Vestis quæ protenditur ab umbilico usque ad pedes, quæ utuntur servi et coqui; tablier à l'usage des domestiques et des cuisiniers. (J. de J.)

LIMATA. — Lacus, aquarum congregatio; mare, étang, lac. (A. 1224.)

LIMATUS. — Limosus; bourbeux, fangeux. (A. 1199.)

LIMBATUS. — Ornatus limbo; nimbé, orné du nimbe. (St. Cist.)

LIMBELLUS. — Diminut. a LIMBUS, q. Vid.

LIMBUS. — Locus in quo SS. Patrum ac plerum animæ ante Christi mortem consistebant, ubi etiam infantrum qui absque baptismo moriuntur, consistere animas aiunt; les limbes. (J. de J.) — Tunica militaris species, paludamentum; manteau militaire à l'usage des officiers. (Bart. Gl.) — Navis piratica; navire de corsaire. (Isid.) — Vestis regia; vêtement de roi. (Id.)

LIMEN. — Ecclesia; église. (Ch. Occit.) — Limina sanctorum aut apostolorum visitare, formula frequens apud scriptores de his qui peregrinationes ad sanctorum memorias instituunt.

LIMENARCHA. — Qui portui præest; liménarque, inspecteur, commandant du port. (Vet. Gl.)

LIMICOLA. — Qui in limo stat; qui se tient dans le limon. (Ans.)

LIMIGENUS. — Qui in limo crescit, nascitur; qui croît, qui naît dans le limon. (Id.)

LIMINARE. — Locus cavus in quo locantur statuae, nidulus; niche où l'on place des statues de saints. (A. SS.) — Liminare domus, limen; seuil d'une porte, entrée de la maison. (Lex Baw.) — Liminare ecclesiam, idem esse quod vestibulum altaris et confessionis, apud Anast. Biblioth. et solea, apud Græcos recentiores docuit Cangius.

LIMINARIUS. — Liminarius equus, qui limonem sustinet; limonier, cheval qu'on met au limon. (Mon. Angl.)

LIMINIUM. — Pro postliminium. (Radbert. Vernm.) — Exsilium; bannissement, exil. (Isid.)

LIMITA. — Limes, finis, meta; limite, borne. (A. 1162.)

LIMITARCHA. — Miles imperii finibus præpositus; soldat chargé de la garde des frontières. (Vet. Gl.) — Famulus liminis præfectus cubiculicæ custos; valet de chambre. (Id.)

LIMITARE. — Limitare mensuras, eas ad exemplar exigere; vérifier les mesures. (A. 1351.)

LIMITARIL. — Qui constituti sunt inter

castra et civitates, vel confinia oppidi ut limites defendant et colant; soldats préposés à la garde des frontières. (Vet. Gl.)

LIMITATES. — Pro limites. (A. 1358.)

LIMITATUM. — Idem q. Limita. (A. 1349.)

LIMITATUS. — Designatus; fixé, limité, déterminé. (Jo. Whet.)

LIMITROSUS. — Contiguus et finitimus; limitrophe. (A. 1349.)

LIMITUS. — Ut LIMITATUS. (A. 1359.)

LINIUM. — Ut LIMITA. (St. Mont. Reg.)

LIMMA. — Consilium, voluntas, propositum animi; volonté, faculté de vouloir. (Frid.)

LIMO. — Malum citreum; limon. (Jac. de Vit.)

LIMOGIA. — Opus seu labor de Limogia, vel Lenovicum aut Limocenum, similiti genus quo præcellabant Lemovices; orfèvrerie en cuivre doré émaillé; ol. esmail de Limoges. (Pass.)

LIMONAGIUM. — Merces ejus qui tradebat limonem ad trahendum currum; salaire pour la fourniture d'un limonier. (Chartul. S. Vand.)

LIMONERIUS. — Equus aut currus limonem, ut LIMINARIUS. (Pass.)

LIMPH. — Vid. LYMPE.

LIMPIARE. — Pollic; nettoyer, polir. (Ch. Hisp.)

LIMPIDISSIMUS. — Limpidissima majestas, titulus honoris ab Hanza Teutonica concessus Henrico IV. Angliæ rex. (A. 1404.)

LIMPOR. — A limpudus, vox ficta, splendor, claritas: « Fidei catholicæ limpor evidens declaratur. » (Concil. Tolet. xi.) Cardinalis de Aguirre ad marginem scribit norma.

LIMUNCCELLUM. — Malum citreum, ut LIMO. (A. 1333.)

LIMUS. — Vestis genus; idem q. LIMAS.

LINA. — Modus agri: « Concedo... dimidietatem pensæ buliri super quatuor linae terræ; » f. idem q. LINAR.

LINAGIUM. — Præstatio pro lino; redevance sur le lin. (A. 1141.) — Genus, familia; race, famille, ol. linage, linoge. (A. 1228.)

LINAR. — Hispanis ager lino consitus; terre cultivée en lin, champ de lin.

LINARIA. — Ead. notione. (Mon. Angl.)

LINARIS. — Ead. notione. (A. 1087.)

LINARIUM. — Ead. notione. (J. de J.)

LINATA. — Præstationis species, ead. f. quæ LINAGIUM.

LINATICA. — Muscatellus, vitis species; espèce de vigne. (Petr. de Cresc.)

LINATUS. — Pro lineatus vel limbatus; bordé. (Mon. Angl.)

LINCA. — Lynx femina; femelle du lynx. (J. de J.)

LINCARE. — Lyncum vox; cri du lynx. (Vet. Gl.)

LINCHINUS. — Idem q. LEMINUS. (A. 878.)

LINCUS. — Idem q. LENCUS.

LINCTAIA. — Calcitæ vel pulvinaris tegumen lineum, aut lineæ ad lectum supellex. (A. 1328.) Vid. LECTARIA.

LINCTOR. — Qui lingit; celui qui lèche. (Vet. Gl.)

LINDEGARIUS. — Delator; dénonciateur, accusateur, délateur. (Mur.)

LINE. — Genus ratis, idem q. LIGNUM. (Th. Walsing.)

LINEA. — Vestis interior, stricta, ex lino confecta unde nomen; vêtement de dessous, chemise. (W. Brit.) — Familia monachalis; les moines. (Stat. Cist. a. 1311.) — Linea cognationis et sanguinis qua cognati inter se coherent; parenté, suite des descendants d'une famille, ligne. (Pass.) — Modus agri; certaine mesure de terre. (A. 1269.)

LINEALIS. — Linealis successio, quæ alicui contingit per lineam directam; héritage qui arrive en ligne directe. (A. 1402.)

LINEALITER. — Recta; en droite ligne. (A. 1249.)

LINEAMENTUM. — Series cognationis et affinitatis, idem q. LINEA. (Conc. Hisp.)

LINEARE. — Lineam subducere, lineis circumdare; tirer une ligne, entourer de lignes. (St. Mont. Reg.)

LINEATIM. — Directe; directement. (A. 1267.)

LINEATOR. — Mensor; celui qui mesure, mesureur, arpenteur. (Leg. Burg. Scot.) — Pictor; peintre. (Paul. Diac.)

LINÆREA. — Ager lino consitus, ut LINAR. (A. 1496.)

LINERISUM. — Ead. notione. (A. 864.)

LINETUM. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

LINFERICIUM. — Vas coquinarium, quo carniū torrentium adeps excipitur; cuiller. (A. 1352.)

LINGA. — Tænia; bande, bandelette. (Ap. Limb.)

LINGARELLA. — Tæniæ seu fascis species; lingarell'e.

LINGERIUS. — Lintearius; tisserand, lingier. (A. 1313.)

LINGIARIA. — Quæ præest lineæ supellectili; fille de chambre chargée du linge. (A. SS.)

LINGIUS. — Lintens; de lin.

LINGO. — Inter illa quæ operarii præter mercedem exigebant reconsetur. (Stat. a. 1302.)

LINGOTUS. — Auri vel argenti massa in longum admodum linguæ porrecta; lingot. (A. 1440.)

LINGUA. — Lingua campana; clava; battant de cloche. (Conc. Hisp.) Lingua statera, examen; languette, aiguille. (Lib. nig. Seac.) Lingua vexilli, quod scilicet in forma linguæ desinit; flamme, pointe d'une bannière. « et semper linguæ vexilli ejus volabant super capita Turcorum. » (Hunt.) Lingua clericalis, pars vestis ecclesiasticæ; queue de la soutane. (Aug. Autis.) Lingua permutatio, perjurium; parjure, changement de langage. (S. Lod. Hung. R.) Linguas dirigerere: « et duodecim collaudantes juraverunt et linguas eorum legibus direxerunt, » id est secundum legem testimonium dixerunt. (Bign. Form. Vet.) Linguam suam mullare, emittere jurisdictionem suam seu facultatem jus dicendi; perdre le droit de justice.

(Spec. Sax.) Sine lingua obire, intestatum decedere; mourir sans avoir fait de testament. (W. Tyr.) Lingua sancta, Hebræa, sic vulgo dicta, inquit Rabbini, quod in ea nulla, nisi pudica vox reperitur, in qua propria nomina partium illarum, quibus quisque nostrum aut vir est, aut femina, aut quibus alium deonorum, desiderantur; la langue hébraïque. (Pass.) Lingua laica, popularis, vernacula; idiom vulgaire, celui du peuple. (Pass.) — Significat etiam lingua: 1° orationem; pays, nation; ol. langue (Pass.); 2° laniam; bande terminée en pointe, flamme, langue (ap. Limb.); 3° glossam; interprétation, explication. (Abb.)

LINGUACIO. — Amputatio linguæ; retranchement, amputation de la langue. (Vet. Gl.)

LINGUAGIUM. — Lingua hominū; langues de bœufs. — Lingua, idioma; langage. — Natio, pays, nation.

LINGUANUS. — Eloquens; qui a la langue bien affilée, éloquent. (Vet. Gl.)

LINGUARE. — Lingua lambere; lécher. (Ap. Burch.) — Lingvam amputare; couper la langue. (Vet. Gl.)

LINGUARIS. — Loquax; bavard, babilard; ol. languier. (Baluz. Form.)

LINGUARIUM. — Natio, ut Linguagium. (A. SS.)

LINGUATA. — Piscis species; sole. (Vet. tract. de pisc.)

LINGUATIO. — Ut Linguacio.

LINGUATUS. — Idem q. Linguarius. (Tert.) — In lingua desinens; festonné. (A. 1195.)

LINGULA. — Lingula pallii, scissura, scissas quippe vestes quas habitis taillades vocabant, ferre Gallis in usu fuit. (Cæs. Heist.)

LINGUOSITAS. — Multiloquium; bavardage, babil. (A. SS.) — Lingua, vulgaris sermo; idiom vulgaire. (Mur.)

LINGUTIA. — Dimin. a. lingua, lingula. (A. 1293.)

LINHOLUM. — Corona muri; cordon. (A. 1383.)

LINIALITER. — Pro LINEALITER. (Ann. Pram.)

LINIAMENTUM. — Gradus consanguinitatis, idem q. LINEA. (Ach. Spic.) — Vultus et corporis tractus; formes, contours du visage et du corps. (Vet. Gl.) — Limitus; friction, application sur. (Pap.)

LINIARE. — Lineam rectam dirigere; tracer une ligne droite. (Vet. Gl.)

LINIFEX. — Qui facit vel operatur linum; ouvrier qui travaille le lin, tisserand. (J. de J.)

LINIFICARE. — Linum operari; tisser. (Id.)

LINIFICIUM. — Lini operatio; action de tisser, tissage. (Id.)

LINIFICIUS. — Ut LINIFEX. (Cod. Th.)

LINIFIO. — Ead. notione. (Vet. Gl.)

LINIGIUM. — Linum seu opus quoddam ex lino; lin ou étoffe de lin. (A. 1375.)

LINIO. — Vestium linteorum negotiator; marchand de vêtements de lin. (Vet. Gl.)

LINISTHEMA. — Ead. not. q. LINOSTHUS.

LINITEPIUM. — Ut LINTEPIUM. (Vet. Gl.)

LINIUNCULA. — Lineola, lincamentum; petite ligne, petit trait. (A. SS.)

LINNA. — Vestis Gallorum, sagi genus; saum des Gaulois, sorte de blouse. (Vet. Gl.)

LINOSIUM. — Linum maceratum; lin roui. (Chartul. SS. Trin. Cadam.)

LINOSTIMUS. — Pannus linum in stamine habens et lanam in trama; étoffe de lin et de laine mêlés. (Isid.)

LINOSTINA PALLA. — Mantile; essuimains. (A. 1590.)

LINOSUM. — Semen lini; graine de lin; ol. linuise. (A. 1103.)

LINSOLATA. — Sudarium; mouchoir, petit linceul, voile; ol. linselet, linsieulx. (A. 1294.)

LINTA. — Lintem; ling. (A. 1401.)

LINTEATOR. — Ut LINTO. (Vet. Gl.)

LINTELLUS. — Lintem superius; linteau. (A. 1381.)

LINTEO. — Ut LINIFIO.

LINTEPIUM. — Lintem pannus, pedes legeos; a chaussement de lin. » (Pap.)

LINTEUM. — Indusium, tunica interior lineæ; chemise. (A. SS.)

LINUM. — Linum terrenum, ut in terra nascitur, nativum, non colore imbutum; lin naturel, non teint. (Anast.) — Linum incisum, quo sigilla tabulis ac litteris clausis apposita muniuntur; lin fendu. (On se servait de ce lin pour garder les sceaux des titres. On le fendait en trois parties, on y appliquait les sceaux avec de la cire, et ce lin lors était passé par un trou fait au bas du milieu du parchemin.)

LINURA. — Lintem et lineæ vestis; lin et vêtement de lin. (A. 1466.)

LINUSA. — Ut LINOSUM. (A. 1250.)

LIPARIS. — Piscis genus, sardella. (Tract. de pisc.)

LIPPIUM. — Labrum projectum; grosse lèvre, lèvre avancée; ol. lippe, louppe. Unde solutares ad lipium, quorum pars anterior in labrum desinit. (A. 1389.)

LIPOTOMIA. — Animi defectio; défaillance. (Ord. VII.)

LIPPA. — Bucca, bolus; bouchée; ol. lippe. (A. SS.)

LIPSANA, Æ. — Numero multitudinis, reliquæ sanctorum; reliques. (Vet. Gl.)

LIPSANOTHECA. — Theca reliquiarum; coffret à reliques, châsse. (A. SS.)

LIPSANUM. — Ut LIPSANA. (S. Eulog.)

LIPUA. — Navigii species; sorte de vaisseau; ol. lipue. (S. xiv.)

LIQUMEN. — Liqueur, potus ex liquore; liçon, liquide. (Reg. S. Pacom.) — Liqueur em Græci γάρου vncant; garum. (Vet. d.)

Liquamen olei, olæum; huile. (A. SS.)

Liquaminaries. — Liquaminis vendi; marchand de garum. (Vet. Gl.)

LIQUARE. — Pro liquere. (Vet. Gl.)

LIQUARIUM. — Species syrupi; sorte de op; a liquarium sacchari. » (Ap. Pez.)

LIQUATIO. — Fusio; fusion, fonte. (Vet. Gl.)

LIQUATORIUM. — Colum; tamis, chausse pour passer un liquide. (Cæl. Aur.)

LIQUEFACTIBILIS. — Qui liquescere potest; susceptible d'être fondu. (Leon.)

LIQUEFACTOR. — Liquefacienti metalli artifex; fondeur en métaux. (A. 1495.)

LIQUEPATERE. — Pro patere, manifestum esse; être manifeste, patent. « Liquepatent cunctis. » (Vet. Ch.)

LIQUERE. — Manifestum reddere, demonstrare; prouver, rendre clair. (Script. rer. Fr.)

LIQUESCERE. — Ut LIQUARE. (Vet. Gl.)

LIQUIDARE. — Purgare vel probare rationes; liquider, en parlant d'un compte. (St. Cas. Reald.)

LIQUIRIA. — Glycyrrhiza; réglisse. (Vet. Gl.)

LIQUIRITIA. — Eod. sensu. (Albert. Mus.)

LIRA. — Libra; livre. (A. SS.) — Sulcus aratri; soc de charrue. (Brevil.) — Mensura agraria; sorte de mesure agraire. (A. 1302.)

LIRAMENTUM. — Pro deliramentum. (S. Iren. interp.)

LIRATIO. — Occatio; action de herser, hersage. (Ap. Pez.)

LIRIPIPIUM. — Epomis, seu potius longa fascia vel cauda caputū; queue des longs capuces. (Hern. de Knigt.)

LIRIDA. — Ut LXRIDA.

LIRIQUICIA. — Idem q. LIQUIRITIA. (Vet. Gl.)

LIS. — Bellum, præterea; guerre, bataille. (Pelag. episc. Ovetens.) Lis civilis, bellum civile; guerre civile. (Ap. Mur.) Lis campalis, idem quod alias bellum campale et campestre appellatur. Vid. BELLUM. Breves lites, practici Gallicis; plais sommaires. (A. 1287.)

LISCHA. — Instrumentum quo quis palliur; lisse, calandre, et généralement tout ce avec quoi on polit. (Pass.) — Festuca; fletu, paille. (St. Ast.)

LISCINIUM. — Idem q. LICHINUS. (Ne-crol. eccl. Par.)

LISDA. — Idem q. LEUDA. (A. 928.)

LISERIA. — Finis, limes; frontière, lisière. (A. 1294.) — Ora, limbus panni; bord d'une étoffe, lisière. (A. 1344.)

LISIDA. — Idem q. LEUDA. (A. 1056.)

LISSA. — Certum pondus. Idem q. LASTA. (A. 1208.)

LISTA. — Ora, limbus; bord, bordure, bande, ol. liste, listre. (Pass.) — Catalogus seu elenchus, quod ejusmodi indices in pergamini aut chartaceis longioribus perscribi soleant; liste. (Conc. Hisp.) — Lista terre, modus agri longior quam latus; bande de terre. (A. 1447.) — Lista, campi in quo duellum peragebatur repagula sic dicta quod campum et aream clauderent et instar listarum panni essent; champus ipse; barrières de l'enceinte où avoient lieu les duels singuliers, le champ clos lui-même, ol. lisses. (Pass.)

LISTADUS. — Ut LISTATUS. (A. 1375.)

LISTATUS. — Limbo ornatus; bordé, qui a un bord, une lisière; ol. listé, listré. (A. 301.)

LISTELLA. — Dimin. a LISTA.
LISTO. — Ora. Idem q. LISTA. (St. Carc.)
LISTRA. — Ead. notione. (A. 1310.)
LISURA. — Ead. notione. (Mat. Par.)
LITÆ. — Campus repagulis clausus; *champ clos*, Ul. LISTÆ.
LITAMUS. — Fumus; fumier. (St. Mont. Reg.)
LITANIA. — Preces, supplicatio, rogatio; *prêre, supplication, invocation*. (Pass.) — *Kyrie eleison* quod in Missa dicitur; *l'invocation commençant par Kyrie eleison qui fait partie de l'ordinaire de la Messe*. (Macr. Hierol.) — Rogationum processio; eadem quæ alias *Litania major*. *Litania septiformis*, *Litania Romana* dicitur; *la procession dite des Rogations*; *Vid. ROGATIO*. (Anast.) — Officium divinum; *l'Office divin*. (Cap. Car. M.) — In *Litanis*, f. per seriem, ordinatim. (Conc. Hisp.) — *Litania* a *Letaniam* distinctam vult Papebrochius, in A. SS. Prior, inquit, aut pro supplicatione populariter instituta, vel pro certa Dei sanctorumque ex ordine formula accipitur. *Letania* vero lætum ac festivum diem significat, ut patet ex Regesto Gregori.)
LITARGIA. — Pro LETHARGIA.
LITARGIUM. — Lithargyrium; *litharge*. (Vet. Gl.)
LITARGURIUM. — Ead. notione. (Id.)
LITEA. — Tonia, fascia, voxillum; *bande, banderolle*. (A. 1353.)
LITERA. — Stramentum; *litière pour les animaux*. (A. 1212.) — Nuda lingua Latina; *le latin*: « Ego sum prior de Clusa et bene scio facere sermonem de litera. » (A. 1028.) — Character, scriptura; *caractère, signe de l'écriture, écriture*; hinc *litera Gothica*, *litera rotunda*, *litera uncialis*, etc. (Pass.) *Litera sacerdotalis*, hieroglyphica; *écriture hiéroglyphique, hiéroglyphes*. (Ruffin.) *Litera sparsa*, character amplius, spatiosus, intervallis distinctus; *écriture en gros caractères et à lignes largement espacées*. (St. Mas.) *Litera solutoria*, characteres magici quorum ea vis erat, ut qui eos ferebant, nullo modo vinciri vel ligari possent; *talisman qui met-tait à l'abri de toute arrestation*. (Bed.) — Scriptum, charta, diploma; *lettre*, terme générique servant à désigner toute espèce d'actus. Hinc *Litera judicialis*, sententia iudicis; *arrêt, jugement*. (A. 1411.) *Litera monitoria* seu *monitorialis*, qua aliquid a iudice iungitur addita poena; *sommation*. (A. 1448.) *Litera querelosa*, petitio iudicis; *demande en justice, action*. (A. 1411.) *Litera quittatoria*, acceptilatio, apocha; *quittance*. (A. 1340.) *Litera rationis*, accepti et impensi; *état des recettes et des dépenses, compte*. (A. 1338.) *Litera aggravatoria* seu *reaggravatoria*, iterata et repella ex communicationis poena; *aggrave, réaggrave*. (H. Nem.) *Litera aperta* seu *patente*, aperta et in totam parchmenti vel papyri latitudinem expansa, quæ clausis non ponebantur, cum istæ sigillo publico, hæ sigillo quod secreti vocabant sigillarentur; *lettres patentes, lettres délivrées ouvertes avec la sceau du roi pour des actes de la juridiction gracieuse*. (Pass.) *Litera cambiales*

seu *cambitoria*, quæ dantur a mensariis ad pecuniam alibi numerandam; *lettres de change*. (Pass.) *Litera citatoria* vel *citatoria*, quibus quis in ius citatur; *assignation, citation*. (A. 1254.) *Litera clericales*, quæ a clero Ecclesiæ pastore suo viduata scribuntur; *lettres émanées du clergé d'une église qui a perdu son chef*. (S. Cyr.) *Litera communes*, quibus monacho licentiam dabatur in alio monasterio vivendi; *lettres par lesquelles on autorisait un religieux à passer d'un couvent dans un autre*. (S. XII.) *Litera compulsoria*, *monitoria*, *præceptorie*, aut *exceutoria*, Romanorum pontificum mandata, interdum etiam excommunicationis sententia; *instructions données par les Papes à leurs légats, et sentences d'excommunication*. (Pass.) *Litera de nisi*, quibus quis ita obligatur, ut nisi in iis literis contenta adimpleverit, pœnis iure statutis subiacet; *engagement par lequel on se soumettait, en cas d'inexécution, aux peines portées par la loi*. (A. 1468.) *Litera formata* seu *canonica*, epistolæ ecclesiasticæ; *lettres formées* (terme générique par lequel on désignait toutes les lettres écrites par les souverains pontifes et les prélats). *Litera prædicationis*, quæ ab episcopo concedebantur ut per viros suæ diocesis deferrentur reliquiæ ad erogandas pecunias, ecclesiarum ædificationi insumendas; *permission donnée par un évêque de quêter dans son diocèse pour la construction des édifices religieux*. (Hon. III PP.) *Litera sanguinis*, quibus fil gratia quibus sanguinem fuderint; *lettres de grâce accordées aux meurtriers*; ol. *lettres de sang*. (A. 1359.)
LITERALIS. — *Literalis ars, lectio, scientia, grammatica*; *la grammairie*. (Pass.) *Literales scientiæ*, ead. notione. *Literale amiculum*, charta vel chirographum quo aliquid quasi adminiculo roboratur et confirmatur; *titre*. (Vet. Instr.) *Literalis simplex*, scripturæ species. *Vid. SCRIPTURA*.
LITERALITER. — Latine; *en latin*. (A. 1339.) — Scripto; *par écrit*. (A. 1367.)
LITERALIUM. — Quærlarium, archivum, chartophylacium; *chartrier, archives*. (Vet. Inst.)
LITERARE. — Mandare litteris; *communiquer, mander par écrit*. (A. SS.)
LITERATE. — Latine; *en latin*. (A. 1177.)
LITERATIM. — Per literas sive epistolam; *par une lettre, au moyen d'une lettre*. (Fulb. Carn. epis.)
LITERATOR. — Qui primis literis pueros imbuat; *maître d'école*. (Terl.)
LITERATORIUS. — *Literatoria ars*: 1^a grammatica; *la grammairie*. (Ord. Vit.) *Literæ omnes*; *les lettres en général*: « Accurimi ingenii virum et in omnibus disciplinis literarum artis cruditissimum. » (A. 884.) — *Literatoria notio*, grammaticæ seu literarum scientia, eruditio. (Script. rer. Franc.)
LITERATORIE. — Latino; *en latin*. — (Laur. arch. Strig.) — Per literas; *au moyen d'une lettre*. (Mat. Westm.)
LITERATURA. — Grammatica, eruditio; *grammaire, littérature*. — *Literatura solida*,

characteres qui in nummo exarantur; *légende des monnaies*. — Epistola; *lettre, missive*. — Apocha; *quittance*. — Pro characterizatione, littera; *lettre*.
LITERATUS. — Qui scit literas seu legere; *qui sait lire*. (A. 1213.) *Literati*, clerici; *les clercs*. (Greg. X PP.)
LITERBIA. — Mendose pro libitina. (Conc. Aven. a. 1337.)
LITERIA. — Stramentum, ul. LECTERIA. (A. 1198.)
LITGANTIA. — Idem q. LIGANTIA. (A. 1207.)
LITGENSA. — Ead. notione. (Ch. Lemov.)
LITGIUM. — Ead. notione. (A. 1219.)
LITERIA. — Feretrum, ut LECTICA. (A. 1389.)
LITHOSTROTUM. — Operis mnsivi genus; *espèce de peinture en mosaïque*. (W. Brit.) — Quodvis pavementum; *pavé en général*. (A. SS.) — Via lapidibus strata; *chemin empierré, route pavée*. (Cap. Car. M.)
LITHUS. — Lapis; *pierre*. (A. SS.)
LITIDIUM. — Servitium; a *lito* dehitum, ut *LITIMONIUM*. (Bullar. Casin.)
LITIGABILIS. — *Litigabilis dies*, dies fastus seu fori legitimi; *jour où le tribunal s'assemble*; ol. *jour plaidoyable*. (A. 1467.)
LITIGARE. — Præliari, bello contendere; *combattre, querroyer*. (Dnd.)
LITIGIUM. — *Litigium generale*, iudicium domini feudalis. (A. 1269.)
LITIMONIUM. — Obsequium et servitium quibus litus erga dominum obnoxius est; *services, corvées et redevances que le fide de-tait à son seigneur*. (S. IX.)
LITISPENDENTIA. — Lis sub iudice; *procès engagé mais non encore jugé*. (A. 1409.)
LITIUM. — Lapis, lapillus; *pierre*. (Hincm.)
LITO. — Vasis species; *sorte de vase*. (A. 930.)
LITONICUS. — *Litonica bona*, prædia ubi degunt litones, id est liti; *terres possédées par des lides*. (Ap. Leibn.)
LITORARE. — Appellere, litus vel portum capere; *arriver au port, aborder*. (Oger. Pan.)
LITORES. — Servi glebæ ascripti; *serfs de la glèbe*. (A. 1315.)
LITRA. — Limbus, ora; *bord, bordure, bande*; ol. *litre*. (Pass.) — Jus quo ecclesiæ patronus in illius muro zonam gentilitis propriis insignibus distinctam imponebat; *droit de litre, droit en vertu duquel le patron d'une église pouvait faire peindre sur la muraille une bande noire ornée de l'écu de ses armes*. (Ch. Turon.) *Mensura liquidorum*; *mesure pour les liquides qui valait quatre quarterons, quatuor quarterons*. (A. 1254.)
LITRINUM. — Idem q. LECTRINUM.
LITTERA. — *Vid. LITERA*.
LITTORARIA. — Littus, ora maritima; *littoral, côte maritime, rivière*. (Adrian. PP.)
LITUARE. — Lituo canere; *sonner de la trompette*. (Vet. Cod.)

LITUCHUS. — Idem q. LITURGUS.
LITURÆ. — Caraxaturæ; *ratures*; ol. *littures*.
LITURARE. — Delcere, inducere, expungere; *détruire, biffer, effacer*; ol. *liter*. (Sid.)
LITURARI. — Codicilli in quibus prima concepta scriptionis nostræ conscribimus, et quæ displicent inducimus, ut postea chartæ puræ commendentur; *brouillons*. (Aus.)
LITURIA. — Pro LITURGIA.
LITUS. — Alveus; *lit de rivière*. (A. 1455.) — Vir potioris conditionis quam servus infimi ordinis, durioris vero quam vulgus colonorum; *lido, lile, homme dont la condition était intermédiaire entre des colons et des esclaves*. (S. VIII, IX, etc.) *Litus fiscalis*, vel *sanctuaris*, id est qui in publicis, privatis aut ecclesiis suis seu prædiis degit; *lido établi sur les terres du domaine royal ou sur celles d'une église*. (Pass.)
LINDIS. — Prælatio vel multa, ut *Leudis*.
LINSIVA. — Lixivium; *lessive*. (Cap. S. Bonif. arch. Mog.)
LIVELARE. — Ad libellam exigere; *niveler*. (A. 1327.)
LIVELARIUS. — Emphyteuta; *emphyteote*, celui qui a un bail emphytéotique. (St. Genuens.)
LIVELLUM. — Libella; *niveau*; ol. *livel*. (A. 1327.)
LIVELLUS. — Libella; *niveau*. (Pap.) — Charta qua prædium in emphyteusim conceditur; *bail emphytéotique*. (St. Verc.)
LIVENTIA. — Livor; *couleur plombée, livide*. (A. 1258.)
LIVERCINUS. — Avis species; *espèce d'oiseau*. (Frid. II imp.)
LIVEREUM. — Vectis; *levier*. (A. SS.)
LIVIA. — Columba agrestis; *pigeon sauvage*. (Ap. Martin.)
LIVIDARE. — Dedecus imprimere; *flétrir*. (His. Franc.) — Dammare; *condamner*. (Bald. Dol.)
LIVIDITAS. — Livor, invidia; *envie, jalousie*. (A. SS.)
LIVIDO. — Idem q. LIVENTIA. (Can. IIb.)
LIVIDUM. — Ead. notione. (A. 1392.)
LIVIDUS. — Subniger; *noirâtre, un peu noir*. (A. 1367.)
LIVISSUS. — Ead. notione. (Ch. Occit.)
LIVOLUS. — Idem q. LIVELLUM. (Vet. Gl.)
LIVOR. — Vultus infictum ex quo livor apparet; *meurtrissure, coups produisant des taches livides*. (Vet. Form.) — Iustitia vel cognitio de livore; *droit de juger les délits pour coups et blessures*. (A. 1207.)
LIVORAMENTUM. — Actio livorandi, plaga; *action de frapper, coup*. (Chr. Mod.)
LIVORARE. — Livores inferre, vulnerare, contundere; *donner des coups, meurtrir, blesser*. (Gest. reg. Fr.)
LIVOROSUS. — Lividus; *plombé, bleudre, livide*. (A. SS.)
LIVRALE. — Mensura frumentaria, ead. q. LIVRARIA. (A. 1341.)
LIVRAMENTUM. — Compensatio, justa

1311 LOC LEXICON LOC 1312
et pensata aestimatio el partitio; *répartition équitable, compensation*. (A. 1416.)
LIVRARE. — Dare, tradere, ut LIBERARE.
LIVRARIA. — Mensura frumentaria continens unum bichotum quibusdam in locis, in aliis vero dimidium tantummodo bichetum; *certaine mesure de grains valant tantôt un, tantôt un demi bichet*; ol. *livrouer*. (A. 1317.)
LIVRÆA. — Præbitio, ut LIBERATIO. (A. 1432.)
LIVREIA. — Ead. notione. (A. 1311.) — Districtus, territorium; *ressort, territoire*. (A. 1283.)
LIVRORA. — Idem q. LIVRARIA. (A. 1317.)
LIVRORIATA. — Ead. notione, seu potius modus agri in quo seminari potest unum livrorum frumenti, nisi idem sit quod librata terra. (A. 1424.)
LIVRORIUM. — Mensura frumentaria, ut LIVRARIA. (A. 1424.)
LIX. — Caper; *snnghier*. (Pap.)
LIXAMEN. — Coctio in aqua; *cuisson dans l'eau*. (Sid.)
LIXAMENTUM. — Ead. notione. (J. de J.)
LIXARE. — Lixivia eluere; *mundare*; *nettoyer, lessiver*. (Const. Afr.)
LIXATURA. — Ut LIXAMEN. (J. de J.)
LIXIO. — Aquæ portitor; *porteur d'eau*, (Isid.)
LIXUS. — In aqua coctus; *cuit dans l'eau, bouilli*. (J. de J.)
LIZANCHIA. — Ut LIGANTIA. (A. 1244.)
LIZDA. — Tributum pro mercibus. Idem q. LEUDA. (A. 1111.)
LOBA. — Tunica lalaris sine manicis, apud Hispanos; *espèce de soutane sans manches*.
LOBIA. — Porticus operata ad spatium idoneum, ædibus adjuncta; *galerie, portique, promenoir couvert*. (Pass.)
LOBIUM. — Ead. notione. (J. de J.) — Suggestum, locus editior; *estrade, échafaud*. (Busch.)
LOCA. — Multa ob desertum vadimonium; *amende infligée à celui qui fait défaut*. (A. 1222.) — *Loca venerabilis*, ecclesiæ, monasteria, xenodochia, seu quæ Christianorum venerationi dicata sunt. (Will. Tyr.)
LOCAGIUM. — Pretium conductionis, locationis; *prix des loyers, location*. (A. 1271.) — Domus vel habitagium mercede conductum; *maison qu'on tient à loyer*; ol. *louage, louage*. (A. 1377.)
LOCALE. — Locus ubi domus ædificari potest; *emplacement propre à construire un bâtiment*. (A. 1038.) — Domus ad habitandum; *maison d'habitation*. (Tabul. Conch.) — *Localis*, usus et consuetudines loci alicuius; *coutumes locales, usages locaux*. (Const. Ped. III reg. Arag.)
LOCALIS. — Ad locum spectans; *local, de lieu*. (Tert.) — Idem q. LOCALE.
LOCALITAS. — Circumscriptiu, qua quis in loco est. (Claud. Mam.)
LOCALITER. — Facile vel commode; *avec facilité, commodément*. (Vet. Gl.) — Se-

cundum mea; *selon les lieux, en raison des lieux*. (Tert.)
LOCARE. — Conducere; *louer*. (Pass.) — *Locare se*, mercede conducere; *louer ses services, se mettre en condition*. (St. Arel.) — *Habitare; loger, demeurer, habiter*. (Ap. Lud.) *Locare se in monasterio*, id est hospitari. (Id.) (Script. rer. Fr.) — In cubiculum se recipere; *se retirer dans une chambre*. (A. SS.)
LOCARIS. — Domus, ædes; *maison, édifice*. (A. 1166.)
LOCARIUM. — Pretium conductionis, locationis; *prix, loyer*. (A. 862.)
LOCATA. — Locus vacuus omni ædificandæ aptus; *emplacement pour bâtir une maison*. (A. 1319.)
LOCATARIUS. — Qui mercede conducitur; *qui est pris à gage, mercenaire*. (Vet. Cod.)
LOCATENENTES. — Idem q. Locumtenens.
LOCATIM. — Sui loco. (A. SS.)
LOCATIVES. — Conductus, ad conductionem spectans; *donné à loyer, de louage*. (Sid.)
LOCATUR. — Vox in examinandis rationibus adhibita, ascripta ad marginem, annotatio. (A. 1388.)
LOCATUS. — Procurator, pro alio agens; *fondé de procuration, représentant*. — (A. 1218.) — *Locutus homo*, incolæ, cultor loci; *habitant d'un lieu*. (A. 1337.)
LOCELLUM. — Prædium, territorium; *métairie, territoire*. (Baluz. Form.)
LOCELLUS. — Ædicula Deo sacra; *oratoire, chapelle*. (A. 966.) — Feretrum, ut Loculus. (Paul. Warnef.)
LOCETUS. — Pessulus cadivus; *loquet*. (A. 1358.)
LOCH. — F. stabulum equile; *écurie*. In ch. Britann., « sine loch caballis, » idem videtur esse sine obligatione equis excipendis ministrandi pabulum necessarium.
LOCHEA. — Chlear; *cuiller*; ol. *louche*. (A. SS.)
LOCHERUS. — Apum custos; *gorde des ruches*. (Vet. Gl.)
LOCHIA. — Rivulus, aquæ portio; *ruisseau, filet d'eau*. (A. 1215.)
LOCHUS. — Tomena; *suostances qui servent à rembourrer, laine, crin, etc.*
LOCIA. — F. pro portio; *partie, lot*. (A. 1235.)
LOCISERVATOR. — Qui loco alterius est; *vicar, lieutenant, représentant, fondé de pouvoirs*. (Pass.) Lociservatores, pontificum Romanorum in conciliis legati potissimum dicti.
LOCISERVATURA. — Vicarii dignitas, vel officium; *emploi, office de vicar*. (Syn. Later.)
LOCIVERIS. — Officialis in forestis. idem videtur q. VIRIDARIUS. (A. 1300.)
LOCOPOSITUS. — Idem q. LOCISERVATOR. (Thegan.)
LOCULAMENTUM. — Loculamentum sepulchrale, sepulchrum; *tombereau*. (Ap. Mur.)
LOCULATUS. — In loculo seu sepulchro

1313 LOG MEDIE ET INFIMÆ LATINITATIS. LOG 1314
conditus; *mis, enfermé dans un tombeau*. (S. Zen. Ver.)
LOCCULENTUS. — Laquax, eloquens; *quia in prolo facit, eloquent*. (Vet. Gl.)
LOCULUS. — Feretrum, in quo cadaver mortui deponitur; *cercueil à porter les morts, bière*. (Isid.) — Unibilicus vel scrotum; *le nombril ou le scrotum*. (A. SS.) — Parva sedes; *petit siège*. (A. 994.)
LOCUMSERVANS. — Idem q. LOCISERVATOR. (S. XIV.)
LOCUMTENENS. — Ead. notione, Gal. *lieutenant*. (sic proprie baillivorum seu iudicum vicarii in Francia appellabantur, (A. 1302.)
LOCUMTENENTIA. — Dignitas vel territorium locumtenens; *lieutenance*. (A. 1368.)
LOCUPLECITAS. — Divitiæ; *richesses, biens*. (A. 1457.)
LOCUS. — Sepulchrum seu locus sepulchri; *tombereau, ou emplacement du tombeau*. (Pass.) — Vices seu ordo quo quisque vice sua aliquid agit; *tour, rôle*. (A. 1388.) — Latrina; *lieux d'aisance*. (Vet. Gl.)
LOCUSTA. — Machinæ bellicæ species qua aggredientes teguntur; *minstrel, machine de guerre en usage dans les sièges pour atteindre le pied des murs de la place*. (Tract. de re milit.)
LOCUTA. — Domus ubi cives congregantur de rebus civitatis locuturi; *lieu où se tiennent les réunions municipales, hôtel de ville, ol. portoir aux bourgeois*. (A. 1329.)
LOCUTORIUM. — Locus in monasteriis in quibus monachis et sanctimonialibus invicem colloqui licebat, cum in aliis silentium indictum esset; *parloir intérieur des monastères*. (Pass.) *Locutorium forinsecum*, in quo cum secularibus monachis vel sanctimonialibus loqui licet; *parloir extérieur des couvents, celui où les membres de la communauté reçoivent les étrangers*. (Pass.) *Locutoria fenestra*, clathri, in locutorii sanctimonialium; *grille de parloir*. (Busch.) *Locutorium seu parlatorium Parisiense*, locus in quo examinabantur et discitebantur articuli usaliorum et consuetudines ejusdem civitatis coram præposito mercatorum et scabinis; *hôtel de ville; ol. parloir aux bourgeois*. (A. 1293.)
LODIA. — Porticus, ut Lobia. (A. SS.) — *Tugurium; cabane de paysan, hutte*. (A. 941.)
LODIS. — Semuncia; *demi-once*. (A. 1167.)
LOERIUM. — Pretium conductionis; *loyer*. (Ch. Sic.)
LOGA. — Ædicula; *maisonnette, loge, cabane*.
LOGADATGIUM. — Locarium; *loyer*. (A. 1344.)
LOGADERIUS. — (Subst.) Conductor vel locator; *loueur*. (A. SS.) — Operarius qui operam suam alteri locat; *manouvrier, mercenaire*. (A. 1341.) — (Adj.) Habitabilis; *habitable, logeable*. (A. 1210.)
LOGAL. — Locus vacuus, ubi domus ædificari potest, ut LOCALE. (A. 1151.)
LOGALIS. — Pro LOCALIS.

LOGARIASITES. — Computator, præfectus rationum in aula Constantinopolitana (huic incumberebat numerare milites illisque solvere stipendia).
LOGEA. — Ædicula, ut LOGA.
LOGEMENTUM. — Hospitium quo quis opidanus milites debet excipere; *logement militaire*. (A. 1481.)
LOGELLUM. — Ædes, habitatio, porticus, officina; *édifice maison, portique, boutique*. (Vet. Necrol.)
LOGERIUM. — Locarium; *loyer*. (Usat. regn. Majoric.)
LOGETA. — Ædicula; *petite maison, logette*. (A. 1373.)
LOGIA. — Collecta pauperibus sublevandis; *quête pour les pauvres*. (Amal.) — Ædes, habitatio, domicilium; Gal. *logis*, sed maxime andro, porticus, ut Logium. — Ædicula, ædium appendix; *maisonnette, loge, cabane, petite boutique de marchand sur les places où le marché se tient*. (Pass.) — Sermo; *discours, langage, élocution*. (Mart.)
LOGIAMENTUM. — Habitatio, domicilium; *logement*. (A. 1382.) — Hospitium quo milites excipiuntur; *logement militaire*. (A. 1461.)
LOGIARE. — Habitare, diversari; *habiter*. (A. 1264.) — Pro LOCARE. (Ord. reg. F.)
LOGIARIUS. — Portitor seu exactor portorii; *péager, receveur du péage*. (A. 1211.)
LOGICALIA. — Quæ pertinent ad logicam. (A. 1303.)
LOGICARI. — Ratiocinari, argumentari; *raisonner, argumenter*. (Petr. Cellens.)
LOGICIUM. — Hospitium, domus; *logis*. (A. 1481.)
LOGIUM. — Pannus qui, apud Judæos, super humerali contra pectus pontificis annotebatur; *pectoral*. (S. Euch.) — Ædes, habitaculum, domicilium; sed maximo andro, xystus seu porticus, quomodo *loggia* Itali usurpant; *demeure, logis, plus particulièrement portique, galerie*. (Pass.) — Analogium, ut MANUALE. (Vet. Cod.) — Oraculum, oratio; *entretien, traité, discours*. (Pass.)
LOGOTHETA. — Apud Græcos Byzantinos qui rationes accepti et depensi expendi ac disculit; *contrôleur, vérificateur des dépenses et des recettes*. (Proc.) — Apud Normannos Siculos protonotarius, primus a secretis; *chef des clercs du cabinet*. (Ammir.)
LOGRA. — Fructus, possessio, lucrum; *jouissance, possession, profit*. (A. 1214.) — *Logra*, deceptio, illusio; *tromperie*. (Cons. Lem.)
LOGRES. — Accipitris illicium plumatile; *leurre*. (A. SS.)
LOGRUM. — Fructus, ut LOGRA. (A. 1214.)
LOGUERIUM. — Locarium, ut LOGERIUM. (St. Mass.) — Ordo manipulorum hac arte coacervatorum ut plures in cumulo sint ordines, alii aliis superiores, quos Massilienses *logues* vocant lingua patria. Hi ordines certo constant, atque definitio manipulorum numero ut decima facilius percipiatur. (A. 1218.)

4513	LON	LEXICON	LOQ	1516
	LOH. — Tomentum, ut LOK. (Ap. Duel.)	regia; <i>grand papier, papier royal</i> , appelé aussi <i>macrocollum</i> . (Vet. Gl.)		
	LOHERIA. — Loearium, ut LOGERIUM. (A. 1333.)	LONGILATERUS. — Longis lateribus. (A. SS.)		
	LOHFRUM. — Ead. notione. (Id.)	LONGILOQUIUM. — Sermo prolixior; <i>discours sans fin</i> . (Iren. Interp.)		
	LOIDERIA. — Tributum pro mereibus, ut LEUDA. (Chartul. S. Sulp. Bitur.)	LONGINGITAS. — Pro <i>longinquitas</i> . (A. 1273.)		
	LOIDERIUS. — Exactor <i>loiderie</i> , q. Vid. (Id.)	LONGINQUARE. — Longius acrie vel amandare; <i>éloigner</i> . (Tert.)		
	LOIRA. — Glis; <i>loir</i> . (A. 1339.)	LONGINTANUS. — Diuturnus; <i>qui dure longtemps</i> . long. (A. SS.)		
	LOISELLUS. — <i>Loisellus fli</i> , glomus; <i>peleton de fil</i> ; ol. <i>loissel</i> . (A. 1202.)	LONGIO. — Idem q. LONGANO. (Vet. Gl.)		
	LOJA. — Aedes, ut LOGIUM. (Chartul. Buzer.)	LONGISECUS. — E longinquo, <i>eminus</i> ; <i>de loin</i> . (Vet. Gl.)		
	LOK. — Floccus; <i>flocon</i> . (Ch. Alem.)	LONGISTRORSUS. — Longe, procul; <i>loin</i> . (A. SS.)		
	LOLIETUM. — Locus obsitus <i>lolio</i> ; <i>lieu plein d'itraie</i> . (W. Brit.)	LONGITIA. — Longitudo; <i>longueur</i> . (Pass.)		
	LOLLARDI. — Hæretici qui sub initium sæculi xiv in Germania et Belgica orti sunt, ita appellati a Gualtero Lolard, Germano quodam. Sic etiam dieti Wiclefii sectatores in Anglia.	LONGITORIA. — «Orabat pro eis indesinenter ne multo fieret probatior temporis in <i>longitoria</i> , et ne turbatio averteret quosdam eorum retrorsum» (Vit. S. Front.); hoc est, ut videtur, deinceps, in longum seu futurum tempus.		
	LOMBARDO. — Cammarus, apud Genuenses; <i>nom du honard chez les Génois</i> .	LONGITUDO. — Species oblationis ocforte cerei certa ratione in longum elaborati: «Item omnes oblationes factæ in candelis, in candelis tortuosus, votis, <i>longitudinibus</i> , eereis... sunt capicere dicti monasterii ad faciendam suam utilitatem.» (Stat. S. Germ. a Prat.) Forte legendum « <i>longitudinibus cerei</i> » sublata virgula.		
	LOMELLUS. — Idem q. LOISELLUS. (A. 1353.)	LONGITUDINIS. — Diuturnitas; <i>longue durée</i> . (J. de J.)		
	LOMENTUM. — Saponis species; <i>espèce de savon</i> . (Vet. Gl.)	LONGITURNUS. — Diuturnus; <i>de longue durée</i> . (Id.)		
	LOMENTARE. — Abstergere <i>lomento</i> ; <i>savonner</i> . (Vet. Gl.)	LONGUA. — Lumbus; <i>longe</i> . (A. 1366.)		
	LOMENTARIUS. — Qui <i>lomentum</i> vendit aut parat; <i>marchand ou fabricant de savon</i> . (Id.)	LONGUANIMITAS. — Longinquitas; <i>longue durée</i> . (S. xv.)		
	LONGA. — Corrigiæ species qua ligantur et retinentur falcones; <i>longe</i> . (A. SS.)	LONGUELUS. — Longus; <i>un peu long, un peu étendu</i> . (Invent. S. Capel. Par.)		
	LONGÆVARE. — Ad longum tempus producere; <i>faire durer longtemps</i> . (A. SS.)	LONGUS. — Procerus staturæ; <i>haut de taille</i> . (Ludovici X cognominatus est longus ob staturæ proceritatem.)		
	LONGALE. — Longum lignum quod est inter rotas priores et posteriores. (J. do Garl.)	LONZA. — Lumbus et lorum, ut LONGIA. (A. 1179, 1364.) — Hyæna; <i>hyène</i> . (A. SS.)		
	LONGANEA. — Porticus oblongior; <i>galerie</i> . (A. 941.)	LONGANUS. — Ead. notione. (Jae. de Vit.)		
	LONGANIMIS. — Quasi nullis passionibus perturbatus et ad universa sustinenda patient; <i>patient, qui a de la longanimité</i> . (S. Hier.)	LOPADIUM. — F. segmentum, frustum; <i>morceau, fragment</i> . (I. SS.)		
	LONGANIMITAS. — Patientia; <i>longanimité</i> . (S. Hier.)	LOPES CONNI. — Trutinæ species. (A. 1358.)		
	LONGANIMITER. — Patienter; <i>patiemment</i> . (S. Hier.)	LOPPA. — Gemma imperfecta; <i>pietre précieuse brute, imparfaite</i> ; ol. <i>louppe</i> . (A. 1363.)		
	LONGANO. — Longum intestinum; <i>rectum, gros intestin</i> . (Vet. Gl.)	LOQUACITARE. — Garriré; <i>bazarder, jaser</i> . (Vet. Gl.)		
	LONGARA. — Idem q. LONGANEA, ut videtur. (A. 1182.)	LOQUACITAS. — Usus vocis, facultas loquendi; <i>usage de la parole, faculté de parler</i> . (Lib. Mir. S. Rich.) — Eloquentia, facundia; <i>facilité d'élocution, éloquence</i> . (Abb.)		
	LONGARII. — Ligna transversaria quæ equos in stabulis discernunt ne inter se punare possint. (Pet. de Cres.)	LOQUELA. — Apud Anglos, idem est quod placitum, causa, aut causæ prosecutio judicialis, actio juris; <i>procès, action de justice</i> . — <i>Loquela privatus</i> , qui in extremis est nec loqui potest; <i>qui a perdu l'usage de la parole, qui est à la dernière extrémité</i> . (Hist. Cortus.)		
	LONGARIUS. — Longissimus, diuturnissimus; <i>très-long, de très-longue durée</i> . (A. 1273.)	LOQUERICIUM. — Idem q. LOCTORIUM. (Antiq. definit. Ord. Cist.)		
	LONGERIA. — Mappa multo longior quam latior, quales sunt altarium; <i>nappe au linge plus long que large</i> ; ol. <i>langiere</i> . (A. 1341.)			
	LONGIA. — Fenile; <i>grenier à foin</i> . (A. 1321.) — Porticus; <i>galerie couverte qui joint deux maisons</i> ; ol. <i>longe</i> . (1321.) — Lumbus; <i>longe</i> . (A. SS.) — Lorum, <i>courraie, longe</i> . (A. 1239.)			
	LONGICOLLUM. — Major charta, papyrus			

1517	LOT	MEDIÆ ET INFIMÆ LATINITATIS.	LUA	1348
	LOQUERIUM. — Idem q. LOGERIUM. (A. 1242.)	LOTHICA. — Pars, portio; <i>lot, portion</i> . (A. 1327.)		
	LOQUI. — Litem movere; <i>plaider</i> . (Leg. H. I reg. Angl.)	LOTHOSELA. — Piscatoribus Massiliensibus species veneni necandis piseibus; <i>Vid. LORRA</i> . (A. 1306.)		
	LORA. — Potionis mellitæ genus; <i>brevage où il y a du miel</i> . (C. Aur.)	LOTHUM. — Pars, portio; <i>lot, partie</i> . (A. 1271.) — Mensura liquidorum; <i>mesure pour les grains et les liqueurs valant deux pintes de Paris environ</i> ; ol. <i>lot</i> . (A. 1261.)		
	LORAMENTUM. — Concatenatio lignorum quæ solet fieri in fundamentis ædificiorum; <i>assemblage de bois en usage pour maintenir les matériaux dans les fondements d'un édifice</i> . (Vet. Gl.)	LOTHUS. — Idem q. LOR, census, tributum: «Item tenet tres aerns, sed nihil reddit propter <i>lothos</i> datos ecclesiæ fiseamen- se.» (A. 1235.)		
	LORANUM. — Lorum, habena; <i>courroie, guide, bride</i> ; ol. <i>lorrain, lorrein</i> . (Pass.)	LOTHUM. — Idem q. LOTURA. (A. SS.)		
	LORDICARE. — Dorso incurvato incidere; <i>marcher courbé</i> . (Regul. Mag.)	LOTO. — Semuncia; <i>une demi-once</i> . (Ap. Lud.)		
	LORENUM. — Ut LORANUM. (Pass.)	LOTONNUS. — Idem q. LETONUS.		
	LORETHARE. — Dicitur de arietino clamore. (Ugut.)	LOTORIUM. — Emissarium vel locus ubi lavatur; <i>issue pour l'écoulement des eaux ou l'auoir</i> . (Nec. FF. Min. Sylv.)		
	LORICA. — Militum quos Galli <i>chevaliers</i> dicunt armatura maculis ferreis contexta; <i>haubert</i> . (Vet. Gl.) — Miles lorica vestitus; <i>chevalier</i> : «Cum mille lorice venit.» (Helmod.) — Pars molendini: «Pro faciendi et ponendo in dicto molendino... unam lorica.» (Ch. Carcas.)	LOTRA. — Pro LORRA. (A. 1211.)		
	LORICALLE. — Armaturæ genus; <i>haubergeon</i> . (A. 1269.)	LOTRICUM. — Lixivia; <i>lessive</i> . (Men.)		
	LORICATI. — Monachi sanctoris vitæ qui pro mortificatione lorica ferream jugiter ad eum induebant, nec pro quavis necessitate deponebant; <i>moines qui, pour se mortifier, portaient une cuirasse sur la peau</i> .	LOTRITUM. — Ead. notione. (Id.)		
	LORILARDUM. — Hastile, spiculum; <i>épieu, sorte de javalot ou de lance</i> ; ol. <i>orilart, lorilart</i> . (A. 1415.)	LOTTONIUS. — Ideo q. LERONUS.		
	LORMARIUS. — Faber minutorum operum ferrariorum vel æneorum quæ inserviunt frenis, ephippiis et aliis ejusmodi; <i>lormier</i> . (A. 1321.)	LOTTUM. — Idem q. LOR.		
	LORPES. — Qui torta habet crura instar lori; <i>cagneux, qui a les jambes tortues</i> .	LOTTUS. — Mensura, idem q. LOTHUM. (A. 1532.)		
	LORRA. — Piscatio quæ fit per inescationem piscium per ossas soporiferas et medicatas; <i>pêche au moyen de l'empoisonnement des eaux</i> . (A. 1267.)	LOTUM. — Semuncia, dupondius; <i>demi-once</i> . (Tabul. S. Bertin.) — Mensura vinaria, ut LORNUM. (Id.)		
	LORRIA. — Ead. notione. (A. 1208.)	LOTURA. — Aqua inde aliquid lavatum est; <i>eau qui a servi à laver quelque chose, lavure</i> . (A. SS.)		
	LORUM. — Vestis imperatoris et consularis species; <i>sorte de vêtement à l'usage des empereurs et des consuls</i> . (Anast.) — Forte percussio absque sanguinis effusione, ut fit cum quis loris cæditur; <i>meurtresseure</i> . (Gest. abb. Lob.)	LOTUS. — Schedarum sortitio; <i>loterie</i> . (St. Gen.) — Quod domino seculi pro facultate alienandi feudum solvitur; <i>droit du seigneur dans les aliénations de biens</i> ; <i>Vid. RALEVIUM et LAUDIMIA</i> . (A. 1400.) — Liquidum mensura, ut LORNUM. (Tabul. S. Bert.)		
	LOSA. — Tegulæ species, later quadratus; <i>brique carrée</i> . (St. Mont. Reg.)	LOVA. — Machinæ bellicæ species, eadem q. LUPUS.		
	LOSENGIA. — Tessella scutaria; <i>losange</i> . (A. 1363.)	LOVIA. — Pro LORIA, porticus.		
	LOSINGA. — Adulatio, falsa laus; <i>fausse louange, flatterie, caresse pour tromper</i> ; ol. <i>losange, lozange</i> . — Adulator, dolosus; <i>trompeur par caresses, par fausses louanges</i> ; ol. <i>losanger, losangeur</i> , etc.	LOUPA. — Idem q. LORRA.		
	LOT. — Apud Anglos, tributum, census, quom quis tenetur prestare vel pro capite, vel pro fundo aut meribus; <i>cens ou redevance, taxe personnelle ou foncière que le tenancier doit payer au seigneur</i> .	LOUPUS. — Idem q. LUPUS.		
	LOTA. — Genus pisces; <i>sorte de poisson, lotte</i> . (Vet. Gl.)	LOUVAGIUM. — Præstatio pro rei alicujus usufructu; <i>louage, location</i> . (A. 1300.)		
		LOYERUM. — Præmium, merces; <i>salaire, honoraires</i> . (A. 1303.)		
		LOYESTAS. — Pro LAYETA.		
		LOYRUM. — Esca seu plumatilis lorum, quo aves ropaces revocantur, Gal. <i>leurre</i> , inde occipites et falcones visceus de leurre dicuntur. (Frid. II imp.)		
		LOZ. — Census, tributum, ut LOR. (Cod. Autissid.)		
		LOZAMENTUM. — Aedes, domus; <i>maison, habitation</i> . (Mnr.)		
		LOZANGIATUS. — Losenginis ornatus; <i>losangé</i> . (A. 1363.)		
		LOZANIA. — Illusio, dolus; <i>tromperie, ruse, fourberie</i> . (A. 1039.)		
		LOZINGIA. — Rhombus, quadratum habens duos angulos acutos et duos obtusos; <i>losange</i> . (A. 1419.)		
		LOZTA. — Tributum, ut LEUDA. (A. 1165.)		
		LUAIGE. — Locus vacuus domui ædificandæ aptus; <i>emplacement propre à bâtir une maison</i> . (A. 1236.)		

LUBERNA. — Panthera: *panthère*. (Ord. sup. art. Par.)
 LUBIA. — Pluvia; *pluie*. (Mur.)
 LUBITUS. — Ut libitum: a Pro ipsorum libitis. (A. 1333.)
 LUBRICAMENTUM. — Lubricitas; *lascivité, excessive lubricité*. (A. SS.)
 LUBRICARE. — Vacillare; *chanceler, branler*.
 LUBRICE. — Effuse, prodige; *avec prodigalité*. (A. SS.)
 LUBRICOSE. — Verbose, effuse; *d'une manière diffuse et très-prolongée*. (A. 1336.)
 LUBRICUM. — Lubricum carnis, stuprum. (Ord. reg. Fr.)
 LUBRICUS. — Impudicus, salax; *lubrique, lascif à l'excès*. (Joan. de S. Vict.)
 LUCANAR. — Fenestræ genus: *lucarne*. (Vet. Gl.)
 LUCANUM. — Forte idem q. LUCERNA. (Necrol. Ram.)
 LUCANUS. — Aurora; *le point du jour*. (A. SS.)
 LUCARDILLUS. — Species carduelis; *tarin*. (A. 1333.)
 LUCARIUS. — Luci vel silvæ custos; *garde-forestier*. (A. SS.) — Armorum faber; *armurier*. (Vet. Gl.)
 LUCATUS. — Moneta Lucensis: *monnaie de Lucques, lucquois*.
 LUCAUDIS. — Lapis Ægyptius quo fullones nituntur ad dealbationem pannorum; *argile à foulon*. (Vet. Gl.)
 LUCCA. — Ludi genus: « Ad lucas ludere. » (St. S. Fl.)
 LUCELLUS. — Feretrum; *cercueil, bière*; ol. luseau, lusel. (Vet. Gl.)
 LUSEL. — Pro LIBELLUS, charta qua prædium in emphyteusim conceditur; *bail emphytéatique*. (Chart. Rav.)
 LUCENSIS. — Species munetæ sic dicta ab Italia nrhe, ut Lucatus.
 LUCERNA. — Fenestra, sed proprie ea quæ in domus lecto est; *fendire, ouverture, lucarne*. (A. 1283.) — Lucerna baeta, lucerna quæ in majori pyxide, forte vitrea, quam boetam Galli dicunt accensa includitur, ne, dum plateis effortur, extinguatur; *lampe allumée que l'on porte, enfermée dans une cage de verre, lorsqu'on porte le viatique aux malades*. (A. 1287.) — Lucernæ, oculi; *les yeux*: « Sit a Domino maledictus, et... arreptus a diabolo curret, et a fronte lucernis carcat. » (A. 979.) — Lucernarum ascensio, officium vespertinarum precum quod vespere occaso peragi solet, quando scilicet accenduntur lucernæ; *l'office de la prière du soir*.
 LUCERNARIS. — Lucernaris hora, officium vespertinarum precum. Vid. LUCERNA.
 LUCERNARIA. — Fenestra, ut LUCERNA. — Herba, verbasium; *molène*. — Officium vespertinarum precum. Vid. LUCERNA.
 LUCERNARIUM. — Candelabrum; *chandelier, candelabre*. (Pap.) — Officium vespertinarum precum. Vid. LUCERNA. — Notione ignota: « Et lude per limitem, et per viam et lucernaria quæ sunt in eodem limite. » (Bul. Bened. IX. PP.)
 LUCERNARIUS. — (Subst.) Qui ad lucer-

narium seu ad officium vespertinarum precum præest; *celui qui préside à l'office du soir*. (Ap. Mur.) — Qui tenet lucernam; *celui qui porte une lampe*. (Ap. Martin.) — (Adj.) Ad lucernam pertinet; *relatif aux lampes*. Lucernaria decotio, idem q. Lucernarum ascensio; Vid. LUCERNA. (Uran. presb.)
 LUCERNATUS. — Lucernis illustratus; *où il y a une ou plusieurs lampes*. (Tert.)
 LUCERNULA. — Parva lucerna; *petite lampe*. (S. Hier.)
 LUCENS. — Piscis genus, lucius; *brochet*? (Mich. Scot.)
 LUCHA. — Lucta, luctatio; *lutte*. (H. Nem.)
 LUCHAR. — Locus lavationi commodus; *lavoir*.
 LUCHETUM. — Sca catenaria; *cadenas*. (A. SS.)
 LUCIALIS. — Imus venter; *bas-ventre*. (Vet. int. Mosch.)
 LICIBILIS. — Aptus ut luceat; *lumineux*. (J. de J.)
 LUCIBRUM. — Candela, luminare; *chandelle, lumière*. (Vet. Gl.)
 LUCICOMUS. — Solis epitheton. (Script. rer. Fr.)
 LUCIDABILIS. — Laudabilis, gloriosus; *digne de louanges*. (Canc. Hisp.)
 LUCIDARE. — Lucidum facere, aperire, declarare, manifestare; *éclaircir, rendre clair, faire connaître, etc.* (J. de J.)
 LUCIDARIUS. — Liber in quo multa elucidantur; *lucidaire* (titre d'un livre destiné à résoudre des questions embarrassantes.) (Ugent.)
 LUCIFICARE. — Lucem facere, illustrare; *produire la lumière, éclaircir*. (Vet. Gl.)
 LUCIFICUS. — Qui lucem facit; *qui produit la lumière, qui éclaire*. (Vet. Gl.)
 LUCIFLUUS. — Fluens luce; *d'au décaule la lumière, lumineux*. (Prud.)
 LUCIFUGA. — Avis genus; *fresaie*. (Vet. Gl.)
 LUCIGNIVOLUS. — Idem q. LICHINUS. (St. Flor.)
 LUCINA. — Dies; *jour*: « Vix in undecim lucinis laborare poterant. » (Ap. Mur.) — « Sed dispensator qui pro tempore fuerit in eadem venerabili diaconia, id est quando lucina perficitur, in eadem diaconia pro remissione peccatorum nostrorum orones diacones et pauperes Christi, qui ibidem conveniunt, Kyrie eleison exclamare studeant. » (Ordo Rom.) Ubi forte legend. *litania*, vel potius *lucerna* aut *lucernarium*, officium vespertinum, nisi lucina idem sonet.
 LUCINIUM. — Idem q. LICHINUS. (Vet. Gl.)
 LUCIPARENS. — Ancor lucis; *père de la lumière, qui donne la lumière*. (Vet. Gl.)
 LUCISATOR. — Ead. notione. (Prud.)
 LUCIUM. — Ventus secundus; *vent favorable*. (Vet. Gl.)
 LUCIUS. — Ut LUCIALIS. (Mosch. Interp.)
 LUCRARI. — Arare; *labourer*. (A. 1117.) — Nummos ponere in fenore; *placer l'argent à intérêt*. (A. 1305.) — Hinc *lucrari* anti-

nam suam dicebantur qui salutis suæ intuitu bona ecclesiis conferebant. (Ap. Olf.)
 LUCRATURA. — Reddita terræ *lucrabilis* seu cultæ; *revenu, produit de la terre*. (A. 1185.)
 LUCRIFACTUS. — Pecunia acquisitus; *acheté*. (A. 1162.)
 LUCRIFICARE. — Lucrifacere; *gagner*. (Tert.)
 LUCRIHABITUS. — Qui victus est et inanus dedit; *celui qui a été vaincu et a mis bas les armes*. (Tert.)
 LUCROSE. — Cum luero; *avec gain, avec bénéfice*. (S. Hier.)
 LUCRUM. — Reddita terræ *arabilis*; *revenu, produit d'une terre cultivée*. (A. 1056) — Multa pecuniaria; *amende judiciaire*.
 LUCTATUS. — Pro præmio luctæ assignatus; *qui est désigné pour le prix de la lutte*. (A. 1372.)
 LUCTIVAGUS. — Mæstus, luctuosus; *plein de tristesse, de deuil, d'inquiétude*. (Step. Afr.)
 LUCTUARE. — Flere; *pleurer*. (J. de J.)
 LUCTUOSA. — Hæreditas defuncti; *héritage, biens acquis par testament ou par hérité après la mort du testateur*. (A. 813.) — Tributum quod in Hispania domino solvebatur e bonis vassalli demortui; *drat du seigneur sur les biens du vassal mort*. (Gars.)
 LUCTUOSUM. — Ead. notione. (A. 670.)
 LUCUBLANDUS. — Lucens blande. (J. de J.)
 LUCUBRATIO. — Aurora, mane; *l'aurore, le matin*. (A. SS.)
 LUCUBRUM. — Modicum lumen; *petite lumière, veilleuse*. (Vet. Gl.)
 LUCULENSIS. — Idem q. LUCENSIS.
 LUCULLUS. — Pro Loculus.
 LUDARIUS. — « Quidam leprosus petiit ab eo elemosynam, tum rex ludarium calvum et solum dedit in elemosynis. » (Vit. S. Aid.) Vervecem interpretantur.
 LUDATOR. — Musicus; *musicien, joueur d'instruments de musique*. (Ap. Ryur.)
 LUDERE. — Habere rem cum muliere; *avoir des relations avec une femme*. (A. SS.)
 LUDIBILIS. — Aptus ludo vel ad ludendum. (J. de J.)
 LUDIBRIS. — Jocosus; *qui aime à plaisanter, gai*. (A. SS.)
 LUDIBUNDA. — Adolescens; *jeune homme*. (Pap.)
 LUDICRA. — Jocalia; *joyaux*. (Lamb. Ard.)
 LUDILO. — F. lodix; *couverture piquée*; ol. laudier.
 LUDIPEDIRE. — Ut LUDIPILARE. (A. 1334.)
 LUDIPES. — Ludi genus in quo pila pede propulsatur; *vid. CHOULEA*. (Id.)
 LUDIPICTORIUS. — Qui illudit ac decipit; *celui qui trompe*. (S. Aug.)
 LUDIPILORE. — Ludipedem tractare; *vid. LUDIPES*. (Id.)
 LUDIX. — Pro Lodix.
 LUDRIA. — Lutra; *loutre*. (A. 1279.)
 LUDUS. — Sors, caput; *principal*. (A. 1221.) Ludus hastilucius, hastiludium; *taurnoi, joute*. (Ap. Mur.) Ludus jacasus, chorsa; *danse*. (A. 1386.) Ludus partitus, idem q. Jocus partitus; *vid. Jocus*.
 LURGA. — Idem q. LOCALE. (St. Mass.)
 LUERE. — Luere banum, edictum promulgare; *publier, promulguer un édit, un ban*. (A. 1136.)
 LUGDUS. — Morbi specios, morbus sacer; *épilepsie*. (A. 1249.)
 LUGENTES. — Idem q. HYEMANTES, q. Vid.
 LUGIUM. — Lactus; *deuil, tristesse, affliction*. (Coimm.)
 LUGOSITAS. — Ead. notione. (Pet. de Vin.)
 LUGUBRARE. — Lugubres voces edere; *pousser des cris lugubres*. (A. SS.)
 LUGUBRERE. — Lucubrare; *travailler pendant la nuit*. (S. xiii.)
 LUGUBRITAS. — Luctus, molestia, ut LUGIUM. (Conc. Hisp.)
 LUIDUS. — Vassallus, idem q. LEUDS.
 LUITIO. — Solutio; *payement*. (Vet. Gl.)
 LUITORNIA. — Forte forum ubi merx lutea venditur; *marché aux toiles*. (Redit. præp. Amb.)
 LEITRINUM. — Lectrum; *lutrin, pupitre*. (S. xiii.)
 LUITUS. — Servi genus, idem q. LITUS.
 LULLARDUS. — Idem q. LOLLARDUS.
 LUMA. — Seu panis species. (A. 1281.) — Spina; *épine, ronce*. (S. Aug.)
 LUMBARDA. — Corrupto pro BOMBARDA. (Vet. Ch.)
 LUMBARE. — Cingulum circa lumbum; *écharpe dont on se ceignait les reins*. (Isid.)
 LUMBARUM. — Ead. notione. (Vet. Gl.)
 LUMBATORIUM. — Ead. notione. (Id.)
 LUMBELLUS. — Dimin. a lumbus, seu imbrex porci; *longe de porc, échinée*. (A. 1270.)
 LUMBO. — Idem q. LUMBARE. (Vet. Gl.)
 LUMBOLUS. — Ut LUMBELLUS. (A. 1148.)
 LUMBULUS. — Ead. notione. (J. de J.)
 LUMBUS. — Vertex, montis jugum; *sommet, point culminant d'une montagne*. (Mor.) — Perna porci, vel potius imbrex seu frustum e dorso, lumbis renibusque secta; *échinée de porc*. (A. 1203.)
 LUMEN. — Luminare, cerei vel lampades ædis sacræ; *luminaires d'une église, ensemble des moyens d'éclairage d'un édifice sacré*. (Ap. Mad.) — Fenestra; *fendire, ouverture*; ul. lumière. (Necrol. eccl. Par.) — Lucerna; *lampe*; ol. lumière. (A. 1204.) — Forte alumen, alum. (St. Rip.)
 LUMENTUM. — Nitrum; *nitre*. (Isid.)
 LUMERA. — Lucerna, fax, lanterna; *lampe, torche, falot*. (Mon. eccl. Aquil.)
 LUMERIA. — Ead. notione. (Chr. Parm.)
 LUMIA. — Malum citreum; *limon*. (Hug. Falc.)
 LUMIGENUS. — Ellychnium; *mèche, lumignon*. (St. Stal.)
 LUMIGERA. — Lanterna, fax; *lanterne, falot*. (Tract. de art. mil.)
 LUMIGERIUS. — Qui lumigeram portat; *porte-lanterne*. (Id.)

LUMINARE. — Candelæ, lucernæ ecclesiasticarum; ensemble des moyens d'éclairage des églises, *luminaires*. (Vet. Gl.) — Ecclesiæ vel præ alienis societatis fiscus; *caisse d'une église ou d'une association pieuse*. (A. 817.) — Funeris cereorum pompa; *luminaires des services pour les morts*. (A. 1517.)

LUMINARIA. — Lucerna; *lampe, lanterne*. (A. 884.) — Festiva ascensio cereorum, Gal. illumination, vel solemnis processio cum luminaribus. (A. SS.) — Ecclesiæ fabrica; *la fabrique d'une église*. (Pass.)

LUMINARIUS. — Aedituus, procurator luminariæ in ecclesia; *fabricien, marguillier, administrateur*; ol. *luminier*. — Luminarii, etiam dicti homines servilis vel libertinæ conditionis qui censum capitis in cera, vel certæ pecuniæ quantitate pro luminari exsoluebant, iidem q. CERARI.

LUMINATOR. — Aedituus, matricularius ecclesiæ, ut LUMINARIUS. (St. Synod. Clarom.)

LUMINATUS. — Accensus; *allumé*. (A. 1366.)

LUMINIUM. — Ellychnium; *lumignon, mèche*. (Mart. Anecd.)

LUMINOSITAS. — Claritas, splendor; *éclat*. (A. 1274.)

LUMINOSITER. — Clare, palam; *ouvertement*. (A. SS.)

LUMINUM. — Luminum festum, festum purificationis B. Mariæ Virginis; *la Chandeleur, 2 février*. (Pass.)

LUNA. — Nota chronologica veteribus chartis apposita. — Martyrologium post Primam in monasteriis recitari solitum, ubi lunæ quota dies sit annuntiatur. Hinc lunam pronuntiare. « Extra vero ecclesiam nusquam præsumat cantor nisi in capitulo lunam et breve pronuntiantes pronuntiare. » (Stat. Ord. Præm.) — Luna incensa, plenilunium; *la pleine lune*. (Cyr. Al.)

LUNALIS. — Lunatis bipennis, formam lunæ crescentis referens; *hache à fer en croissant*. (A. SS. Ben.)

LUNARE. — Locus in portu ubi naves fluctantes servantur; *bassin à flot*. (A. 1090.)

LUNARIS. — Ead. notione. (A. 1090.) — Modus agri, quantum quis arare potest per mensem lunarem; *autant de terre qu'un homme peut en labourer pendant un mois lunaire*. (S. ix.) — Lunares, homines servilis conditionis, hinc forte dicti quod singulis lunis seu mensibus, operas domino præstare vel agros lunares dictos arare tenerentur. (Inst. Vet. S. Aud.)

LUNARITER. — Per menses lunares; *pendant les lunaisons*. (S. Eulog.)

LUNATICUM. — Modus agri, idem q. LUNARIS.

LUNATIM. — Ut LUNARITER.

LUNATIO. — Menstruus lunæ cursus; *lunaison, mois lunaire*. (A. SS.) — Dies lunæ; *lunaïsoa*. (A. 1260.)

LUNATUS. — Forte pro durutus. (A. SS.)

LUNCHUS. — Lancea, hasta; *lance*.

LUNDA. — Ponoeris genus apud Anglos; *poids chez les Anglais*.

LUNGERIA. — Idem q. LONGERIA.

LUNIGER. — Bos, a iugo vel cornibus, quod lunæ crescentis formam referant; *bœuf*. (And. Flor.)

LUNIS. — Menstruus lunæ cursus; *mois lunaire, lunaïson*. (Vet. Gl.)

LUNONUS. — Pro *liaonus*, ut videtur, temo; *limon, timon*. (A. 1235.)

LUNULA. — Speculum; *miroir*. (Vet. Gl.)

LUPA. — Lynx; *lynx*. (Vet. Gl.)

LUPANANS. — Lupanaribus deditus; *habitus des mauvais lieux, débauché*. (Ord. Vit.)

LUPANARIA. — Meretrix; *femme publique*. (A. SS.)

LUPANUS. — Lupana femina, ead. notione. (Commod.)

LUPARA. — Palatinum regium Parisiis; *le palais du Louvre*. (Pass.)

LUPARIUS. — Canis ad persequendos lupos idoneus; *chien à chasser les loups*. (Vet. Gl.) — Qui lupos venatur; *qui fait la chasse aux loups, loupveter*. (Pass.)

LUPAX. — Luporum instar rapax, crudelis; *cruel comme un loup*. (Anast.)

LUPELLUS. — Parvus lupo; *petit ou jeune loup, loupvau*. (A. 1239.)

LUPERA. — Ut LUPARA

LUPERCUS. — Instrumentum rusticum, forte ligo. (A. 1287.)

LUPERIA. — Locus ubi sunt lupi; *lieu où il y a des loups*. (St. Arel.)

LUPIA. — Murbi species; *tumeur enkystée, loupe*. (A. SS.)

LUPICELLUS. — Ut LUPELLUS.

LUPIFER. — Vexillarius ejus vexillum pictam seu acupictam lupi effigiem fert; *porte-étendard, porte-bannière*. (Pet. Dia.)

LUPONUS. — Lopus, figurate, pro vorax, belluo; *goulu*. (Barel.)

LUPPA. — Panni species apud Italos. (A. 1328.)

LUPUS. — Carcinoma, cancer crurum; *cancer, chancre, loup*. (A. 963.) — Harpagonis species; *harpon, machine qui servait, daas les sièges, à empêcher l'effet des coups de bélier*. (Mur.) — Piscis genus; *loup de mer*. (Vet. tract. de pisc.) — Vela nigra sic dicta quod, ut lopus, occulte incedit navis cum illa; *voile de navire teinte ou peinte en noir*. (Vet. Gl.)

LUQUERNA. — Fenestra; *lucarne, fenêtre*; ol. *luquenne*. (Ap. Bassel.)

LURDUS. — Spurius, impurus, vel potius stolidus, quomodo Galli *lourdaud* dicunt. (Land. de S. Paul.)

LURICA. — Pro LORICA.

LURICATUS. — Pro LORICATUS.

LURIDATUS. — Squalidus, luridi coloris; *sali, souillé*. (Tert.)

LUSCINUS. — Luscinia; *rossignol*. (Vet. Gl.)

LUSCUS. — Strabus; *louche*. (Athel.) — Color minus fulgens; *couleur sombre*. (A. 761.)

LUSDI. — Corvæ species; a femina

eorum trahent bidentes et habebunt mesago cum berrariis; et unaqueque operabitur, l. lusi post festum S. Michaelis usque ad tempus quo incipiet trahere oves. » (Chartul. SS. Trin. Cadom.)

LUSORES. — Falsi testes; *faux témoins*. (Vet. Gl.)

LUSORIAE. — Navigiorum bellicarum species; *petites galiotes armées en guerre destinées à la garde des côtes*. (Cod. Th.)

LUSORIE. — Irridendo; *en se jouant, en se moquant*. (Script. rer. Fr.)

LUSORIUM. — Theatrum, sedes ludorum ubi ludi fiunt; *théâtre, lieu où se font les représentations dramatiques*. (Salv.)

LUSTER. — « Vicus Lejulenensis... a Corduba distat quinque milliarios lustos. » (S. Eulog.) Ubi Ambrosius Moralis viginti milliarum innuit.

LUSTICIUM. — Mulctra seu vas in quo mulgetur lac; *vase à traire le lait*. (A. SS.)

LUSTAMENTUM. — Purgamentum et locus in quem purgamenta fetoria ejiciuntur; *immondices, saletés, et lieu où on les jette, voirie*. (Digest.) — Quod ad voluptatem incitat; *ce qui excite à la volupté*. (Id.)

LUSTRARE. — Illustrare, ornare; *décorer, enjoliver, embellir*. (Jac. Card.) — Initiare; *commencer, admettre, initier*. (A. SS.)

LUTRUM. — Fenestra; *fenêtre*. (Jac. Card.) — Annus; *année*. (Fridg.)

LUSUM. — Lusus, ludus; *jeu, divertissement, riais*. (Pirm.)

LUSURIA. — Jus utendi aliqua re; *droit de jouir d'une chose, usage*. (Lob. H. Brit.)

— Lusuriam, idem q. LUSORIA.

LUSUS. — Frater mariti; *beau-frère de la femme*. (Vet. Gl.)

LUTA. — Pro LUCTA. (A. 1399.)

LUTATOR. — Pro LUCTATOR. (A. 1399.)

LUTANA. — Testudo. cithara; *luth*. (A. SS.)

LUTANISTA. — Citharista; *joueur de luth*.

LUTER. — Concha, cantharus aquarius, lavatorium; *bassin, réservoir, lavoir*. (Pass.)

— Baptistorium; *baptistère*. (Vet. Cod.) — Animal amphibium, idem q. LUTRA. (Walaf. Strab.)

LUTEUS. — Species vasis, idem f. q. LUTER. — Piscis genus, idem q. LUCEUS.

LUTHERIUM. — Straguli lectarii species; *couverture piquée, courte-pointe*; ol. *loutier, lodier*. (Ord. Vit.)

LUTHIAMEN. — Linea pulvinaris tegumina; *taie d'oreiller*. (Rym.)

LUTIUS. — Idem q. LUCEUS.

LUTOR. — Qui insolat seu pannos aliave soli exponit ut siccetur vel albescant; *blanchisseur, celui qui s'occupe du blanchiment du linge*. (Vet. Gl.)

LUTRA. — Animal amphibium quod *χύνα* vocat Aelianus; *loutre*. (Ecd.)

LUTRIA. — Ead. notione. (A. 1014.)

LUTRINUS. — Ead. notione. (A. 808.)

LUTULENTIA. — Fetiditas, sordidatio; *ordure, bave*. (J. de J.)

LUVELLUS. — Pro LIVELLUS.

LUX. — Lux Dei, dies Dominica; *amanche*. (B. de Amor.)

LUXIARDUS. — Dignitatis genus apud Genuesens; *nom d'un magistrat génois*.

LUXORIUS. — Pro LUSORIUS. (Gest. Hug. Cen. episc.)

LUXURIA. — Stupri peccatum; *péché de luxure*. (Pass.) Nuncupatur *luxuriæ concubinatice*, in Conc. Meldensi.

LUYTA. — Pro LUCTA. (A. 1503.)

LYCISCA. — Genus canum jubarum impetis villosum atque fortissimum; *chien de garde, chien-loup*. (A. SS.)

LYDA. — Idem q. LEUDA.

LYMPHARE. — Adaquare, lympham præbere; *pourvoir d'eau, donner de l'eau*. (A. SS.)

LYMPHARE VINUM. — Vinum lymphæ seu aqua diluere; *mettre de l'eau dans le vin*. (A. SS.)

LYPSANUM. — Reliquiæ sanctorum, ut LIPSANA.

LYRCUS. — Pro LUPUS, a Gr. λύκος. (Vit. S. Winwal.)

LYRIDES. — Pro COLLYRIDAS. (A. SS.)

LYRIZARE. — Lyræ pulsare; *jouer de la lyre*. (Falcon.)

LYTÆ. — Qui tribus annis legum studio impensis quantum adjugebant; *étudiants ea droit qui, ayant rempli leurs trois ans de cours d'études, y ajoutaient une quatrième année pour se perfectionner dans la connaissance des lois*. (Just.)

LYTRUM. — Pretium redemptionis. (Ann. Ben.)

M

M. — Littera numeralis quæ mille denotat. Eidem litteræ si recta linea superaddatur (M), mille millia significat.

MAAGIUM. — Præstatio, ut videtur, pro facilitate excindendi in silva arborem maiorem; *droit à payer pour avoir la permission de couper le mai*; Vid. MAIUS.

MAAGNEYA. — Familia, domus; *famille, maison*; ol. *maignée, mesnie*, etc. (A. 1316.)

MAALMAN. — Saxonibus, homines facultatum, servitium facientes, tributis obnoxii. etc.; *maalman*, nom d'une classe de

personnes dont la condition n'est pas bien connue.

MAANELLUS. — Campana mediocris; *petite cloche*; ol. *moinel, moineau*. (A. 1235.)

MAB. — Filius, idiomate Armorico; *fil en bas-Breton*; « Rivallon mab moab. » (Tabul. Kemp.)

MACA. — Pera; *poche, besace, gibecière*; ol. *macaut*. (Men.)

MACAGNATUS. — Pro MAGOGNATUS. (Mur.)